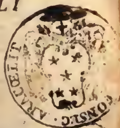
SVMMA ANGELICA
REVER. P. F. ANGELI DE CLAVASIO ORDINIS Minor. Reg. Obser.

OLIM REV. P. F. IACOBI VNGARELLI Patauini eiusdem Ord. Nouissimè verò D. Petri Vendramæni Veneti Iurisc. Additionibus aucta & illustrata.

Bbas debet esse presbyter a c. 1. de ætat.& quali. & ætatis. 25. anno.vt infra ætas.§.5.

1 Abbas a quo b debet eligi? Rñ. à monasterio, cui præfici debet.18.quæstio.2. c.Abbatem.

2 De cuius Monasterio debet eligi? Rñ. quòd de proprio, nisi quando idoneam personã non haberet, quia tunc de alio c monasterio eligi pôt.18.q.2.c. quã sit.

3 A quo debet confirmari.vide ĩ. confirmatio.§.4.

4 A quo debet benedici? Rñ. ꝙ ab episcopo diœcesano.per quã benedictionẽ itelligitur ei dari cura monasterij secundũ Innoc. in c.1. de sup. neg. præla. nec ante,quã sit benedictus,debet exercere quę pertinent ad eius officiũ secundũ gl. in d.c. 1. Quod limito ẽm Lau.in Cle.attendentes, de sta. mona. qñ est consuetudo in monasterio, ꝙ benedicatur,aliàs non; & sic intelligo.d.c.j.

5 Sed q̃d si eps recuset eũ benedicere? Rñ. ꝙ si tertiò requisitus cum humilitate, & deuotione,vt cõgruit,recusauerit eum benedicere, tunc potest, & monachos suos benedicere, & alia q̃ ad eius officium pertinẽt, exercere, d vt in d.c.1.

6 Quo die dẽt benedici? Rñ. ꝙ solummodo in diebus, in quibus ordines minores possunt conferri se-

a DEBET esse presbyter] Iste ordo est annexus dignitati Abbatis secundũ Panor. in d. c. 1. potest tamẽ dispensatiue eligi in minoribus constitutus ordinibus, si industria, & honestate præditus sit, vt in c.tuam, & ibi glo. in versi. non ascẽdat, de æta. & quali. imò laicus tempore necessitatis, vt dicit ibi glo. alleg.c. a subdiacono.93. dist. & glo. ibi dicit, ꝙ secundùm antiqua tẽpora monachi erant laici. ideo dicitur in illo text. Abbas debet subesse hostiariu & not.gloss in d c. tuam. Quæ dicit ꝙ nomen Abbatis est potius sollicitudinis, quã honoris. Et vide not. per Pa.in c. licèt Heli, de simo. Item non solùm laicus, sed etiã infamis potest curam gerere monasterij, vt dicit glo. in d.c. tuam. Et sequitur d.Anto. ibidẽ.& facit, quia infamia non priuat quem a ciuilibus muneribus, vt in l.1.C.de his,qui non imple. sti.lib.10. Et facit,c. accedens,in 8. 1.dist. Sed tu dic verum, ꝙ potest esse procurator monasterij, quia est sibi onus, vt dicit gloss in d.c. accedens, sed non Abbas. Et d.l. 1. dicit infamia remouet quem ab honoribus, non ab oneribus, & grauamine, quod nota.

b Quo modo eligendus, vide Conc.Triden.Sess.25. c.6. & 21 de regu & quis ibid. & sess.14. ca.10. de refor. P.V.

c De alio] Debet intelligi de alio monasterio, quod sit eiusdẽ ordinis, aliàs debet postulari, vt in Clemen.1. de elec.Vide Panormita. in cap. cum monasterium, de ele.

d Exercere] Et hoc conceditur eis per constitutionẽ summi põtificis, nẽ propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimẽtum propter neglegẽtiam ipsorum. similem indulgẽtiam habes in capitu.nihil est. §. finali. vbi ex sola electione habetur ius administrandi, vt quando sunt valde remoti, &c. vide infra confirmatio electorum, in principio.

cundũ cõem opini.doct. vt no.glo.in d.Cle. attẽdẽtes. & Pan.in c.cũ sis.de conse. eccle. [a] vel alta.in fine.

7 Vtrũ possit aliqd exigi ꝓ tali bñdictione? Rñ. ꝙ non: aliter esset simonia, tex.est in c.sicut. [b] el iij.de simo.

8 Vtrũ vnus [c] Abbas possit ẽsse duob⁹ monasterijs seu duabus ecclesijs curam aĩarum habentibus? Rñ. ꝙ non, sine dispensatione Papæ, nisi vnũ monasterũ, aut ecclesia dependeat ex alia, vel adinuicem sint [d] annexa, vt in c.vl.in fi.de re.do.

9 Vtrũ Abbas possit solenniter populo bñdictionem dare? Rñ. ꝙ in ecclesijs, quæ ei pleno iure pertinent, põt post missarũ, vesperorũ, & matutinorum officia. Alibi aũt publicè, ac ꝑ vias [e] nõ potest, nisi ex speciali priuilegio ei concedatur, vt in c. Abbas.de priuile.lib.vj.

10 Vtrũ possit benedicere paramenta, & quæ. vide infra, benedictio.§.1.& 2.

11 Vtrum [f] possit ordines ↄferre? vid. j.ordo.2.ĩ prin.

12 Vtrum Abbas possit absoluere suos monachos? Rñ. ꝙ sic ab oĩbus peccatis, & censuris, nisi specialiter alteri a iure reseruentur, & licèt Pan. [g] in c. monachi. de sent.excõ.teneat, ꝙ non põt absoluere, nisi ab excõmunicatione pro iniectione manuũ in personam ecclesiasticã; Tu tamen tene, ꝙ põt, vt infra Absol.1.§.2.

13 Vtrũ possit prohibere suo monacho, ne confiteat epõ, vel eius pœnitẽtiario? Rñ. secundũ Iac. de Lau. ĩ sum. ꝙ non. Quod limito nisi sit exemptus, vel aliud hẽat per priuilegiũ a Papa.

14 Vtrũ Abbas possit dispẽsare cũ monachis super irregularitate? Rñ. ꝙ sic. sup irregularitate, qua contraxerũt recipiẽdo ordines in excõicatione, facti tñ memoriã, vel iuris peritiã non habẽtes, & hoc qñ graue & nõtabile factũ nõ fuit, siue in hãc irregularitatẽ incurrerũt añ ingressum religionis, siue post ſm cõem opi. do.in c.cũ illorũ, de sen.ex. in alijs aũt irregularitatib⁹ non põt de iure cõi, vt no. Host.& Pa.in d.c.cũ illorũ. facit regula, Quæ a iure cõmuni, de reg.iu.li.6.nisi vbi ius expresse ei concedat.

15 Vtrũ possit dispẽsare cũ monachis ĩ votis factis ante ingressum religionis? Rñ. ꝙ sic, vt no.gl. [h] ĩ c.noluit. 33.q.5.De votis in religione factis vide j.votũ.2.§.3.

16 Vtrum possit dispensare cum monachis in regula? vide j.dispensatio.§.8.

17 Vtrũ [i] possit concedere monachis vsũ alicuius rei, vel eius administrationẽ? Rñ. secundùm Inn.in c. fi. qui cle. vel vo. ꝙ põt concedere certos reditus monacho, vnde viuat. & dicit Io.And. in reg. nõ est obligatorium, de reg.iur. lib.6. valere statutũ monasterij, vt ꝑ indumentis, & alijs necessarijs quisque monachorum recipiat [k] certũ quid,

a De conse.eccle.vel alta.] Idem Hostien.in c. cum contingat, de æta. & quali. Et ratio est propter reuerentiam ordinis. Et erunt dies dominici, & festa præcipua.

b C.sicut] Ex quo text. no. quòd episcopus dicitur consecrari, & Abbas benedici, & clericus ordinari, licèt episcop⁹ etiã continetur. Quia episcopatus est ordo, vt no.in proœm.6. Et not. etiam ex post facto nõ potest aliquid dari, neque potest introduci cõsuetudo, licèt Hos. dicat propter fabricam ecclesiæ posse introduci consuetudinem, vt ordinatus aliquid det, dummodo ordo liberaliter conferatur, & postea petatur obseruancia cõsuetudinis laudabilis. vide ibi Panor. Et ille text.loquitur etiam de ordinibus sacris.

c Vide] Concil. Trident. 25.sess. c. 21. P. V.

d Annexa] Idẽ dicendum est de monacho, q non potest esse monachus duorũ monasteriorũ ad vocem dãdam; nec si eligatur, põt reseruare sibi locum in alio monasterio. c.1. de priui. in 6. Et c. cõstitutis, & qđ ibi not de elec.

e Non potest] Nec valeret consuetudo in contrarium, quia esset irrationabilis secundũ Gemin. ibidem. Et benedictio solẽnis est cum insignijs dicendo, sit nomen domini benedictũ &c. minor autem potest conferri a quocunque sacerdote. 95.distin. Ecce ego dico. Et Abbas non potest benedicere vniuersaliter, sed solùm in ecclesijs sibi pleno iure subiectis. Et dicitur pleno iure, s. ꝙ habeãt ecclesias parochiales subiectas in spiritualibus, & temporalibus secũdum glo. ibi.

f Catechismus iussu Pij V. Pon. Max edi. de sacra. ordi. c. iam verò, ad fi. P.V.

g Licet Pa.] Sed pro Pa facit tex. apertus in Clemen.1.de priuil. ibi, præterquam in casibus in iure expressis, vel per priuilegia sedis apostolicæ concessis.

h Vt not. glo.] Arguitur sic, mulier non tenetur persoluere vota ante nuptias omissa, si vir prohibet, ergo multo magis monachus qui est magis Abbati subiectus, c.dicatis. 12.q.1.

i Vide Concil. Trid.sess.15 c 2. de reg. P. V.

k Certũ quid] Nec per hoc dicitur habere proprium, cũ illud retineat sciente, & patiente superiore, nec aliqd expendit contra voluntatem superioris. Et id quod detinet, paratus est dimittere ad libitum eiusdem superioris. Quia idem videtur i seruo, qui licèt habeat peculium, siue administrationẽ ex permissione domini, non per hoc dicitur habere proprietatẽ, seu dominium; pro hoc.l.quam Tuberonis, ff.de peculio. Sic etiã in quibusdã monasterijs monialium

llum obseruatur, vt habeant moniales victū de monasterio, & vestimenta sibi faciūt ex lucro manuum suarum. vide Io. An. in d. 1. glo. Consulunt tamen do. vt Abbas hoc nō faciat, nisi ex magna causa, quia posset esse occasio mali. Nam prædicta non sunt de iure probata.

sed vt possit dispensare ad libitū, & disponere, nō pt. similiter nè possit ei auferri, qn̄ suo superiori placuerit, non potest concedere, ēt cum licētia Papæ. c. cum ad monasteriū, de sta. mo.

18 Vtrū possit expellere monachos suos? Rn̄ ꝙ nō, ſm Pan. in d. c. cum ad monasteriū, per c. fi. de regul. qđ vult, vt fugitiuos [a] requirat, & cogat eos ad suū redire monasterium, si pōt eos tenere absq; graui scādalo, vel taliē prouideatur eis de alio loco religioso eiusdē ordinis, vbi ad agendā pn̄iam deputent, & necessaria eis ministrētur. [b]

19 Vtrum [c] possit licentiare ad aliam religionem, vide infra religiosus. §. 34.

20 Quid de bonis illi⁹ monachi, quē Abbas de facto expulit, vide j. monast. §. 6.

21 Vtrum [d] possit dare licentiā monacho standi separatè in aliqua cella? Rn̄. quod sic, dummodo ex iusta causa & infra septa monasterij, sed non extra, vt in c. vltimo. 20. q. 4.

22 Vtrū possit corrigere monachos suos? Rn̄. ꝙ sic. nec tenetur in hoc requirere consiliū sui capituli ſm Panor. in c. Ioannes, de regu.

23 Ad quæ obligatur Abbas? Rn̄. ꝙ vltra alios monachos obligatur ad curā animarum sibi subiectarū, & monasterij, ac rerum ipsius, & magna negligentia est peccatum mortale, vt j. negligentia. §. 1.

24 Vtrū ligetur suo statuto ēt cum conuentu facto? Rn̄. ſm Pan. in d. c. cum ad monasterium, ꝙ nō. [d] & dicit Io. An. in d. regula, Non est obligatorium, ꝙ ēt si iurasset seruare, tenet reuocatio, licèt periurus. Ex quo patet, ꝙ licèt istituerit priorem cū conuentu, aut aliū officialē, potest reuocare, quia Abbas monacho suo i aliquo nō potest obligari, [e] sicut nec dn̄s seruo. l. interpositas, in fi. C. de transa.

25 Vtrum teneatur ire ad synodū? Rn̄ ꝙ sic, si hēt populū, vel capellas habentes populū, ēt si ipse sit exemptus, dūmodo capellæ seu populus non sit exemptus: aliàs non. c. quod super his, de ma. & obe. & qđ ibi no.

26 Vtrum possit prioratibus, ecclesijs, administrationib⁹, aut qbuslibet alijs bn̄ficijs nouas pēsiones iponere, aut veteres augere, aut ad mēsam suā pdicta applicare? Rn̄. ꝙ non, nec quilibet alius ꝑlatus regularis, Clem. vnica, de sup. ne. prę.

27 Vtrū possit præsentare clericos in ecclesijs, in quibus habet ius patronatus? Rn̄. ꝙ non sine consensu capituli. c. ea noscitur, de his quę fi. a præla. nisi ex approbata cōsuetudine, vel priuilegio aliud hēatur, vt ibi. [h]

a Fugitiuos] Adde quod no. Pan. in c. ex rescripto, in fi. 1. col. de iureiuran.

b Ministrentur] Adde Bal in l. si quis curialis. C. de epis. & cle.

c Concil. Tridē. 25. sess. cap. 19. de regul. P. V.

d Conc. Tri. 25. sess. c. 4 P. V.

e Sui capituli] Sed opponit de c. reprehēsibilis, de appell. vbi fit mentio de capitulo in correctione monachi. Sed dicit Ioan. An. ꝙ ibi non capitur capitulū pro collegio, sed pro loco, vbi fit correctio, vel capitur pro capitulo regulæ, vel capitulo generali, non autem conuētuali. Nec ob. si dicatur, ꝙ eps, qui est maior prælatus, non corrigit clericos suos sine consensu capituli, vt in c. nouit, & in c. quanto, de his quæ fi. a prælat. & 15. q. 7. eps nullius. Nā secundū eum hoc procedit ex dispensatione regulę, quæ est approbata per papam. Sicut videmus, ꝙ episcop⁹ ex consuetudine potest solus corrigere clericos. c. 3. de consuetu. in 6. Quod ergo potest episcopus ex consuetudine potest prælatus virtute regulæ. Nam ex tenore regulæ tota potestas monasterij est penes abbatem. Vide bonum tex. in c. nullam. 18 q. 2. Sed recolo me legisse opinionem Host'en. ꝙ si Abbas est nimis seuerus in corrigendo, tunc debet adhiberi capitulum. Et ad hoc allegat. d. c. reprehensibilis. Et no. hunc intellectum, quia alio iure non probatur.

f Quod non] Ratio est, quia monachi non possunt resistere Abbati, cum habeāt obedire, & eorū velle depēdeat a voluntate Abbatis, ca. si religiosus, de elec. in 6. & c. 2 de testa. eo. lib.

g Obligari] qa Abbas nō potest sibi imponere lègem, nec venire cōtra dispositionem cap. cum ad monasteriū. Itē quia difficultaretur ex hoc obedientia, vt dicit Pan. se aliàs de facto interrogatum respondisse sic. Et in d l. interpositas, not. ꝙ trāsactio facta inter seruum & dominum non valet. vnde arguendo a seruo ad monachum. (quod argumentum est bonum secundū Innoc. in c. cum olim. de priuil. & Bart. in l. 1. in prin. & in §. vsufructuarius, ff. de stipula. ser.) Ibi probatur ꝙ non valet transactio inter Monac. & Abb. Et ita ibi tenent Bal. & Sali. Fade. consil. 152. Archi 2. q. 7. c. cū pastoris Panormita. & docto. in ea. præsentia, de probat. Et Bald. in c. de cætero, & in c. statutum, de transact.

h Addas ex conci. Trid. de Abbatis officio i lectore eligēdo sess. 5. c. 1. i assistēdo degradationi loco episcoporum 13. c. 4. de refor. in exequendo decreta concilij. 25. c. 22 de regula. Abbatum monasteria ab eporum iurisditione exēpta. 25. c. 10. & 21. de regul.

Borum priuilegia quando cessent 23. c. 10. 24. c. 18. de ref. negligentia qñ suppleatur. 3. c. 1. & 2. P. V.

a De abbatissæ creatione Conc. Trid. sess. 25. c. 6. & 7. de regula. Adde abbatissæ officium quale in prouisione monialium. 25. sess. c. 17. de regula. nulla duobus monasterijs præficienda ibidem. c. 7. P. V.

b Tacite] Quo dicatur professio tacita, vide infra Nou. §. 12.

c Xxx. annum] Abbatissa eligenda debet cõpleuisse trigesimum annum. Et sic nõ sufficit, quod attigerit. olim autẽ sexagenaria esse debebat. 20 q. 1. iuuenculas. Sed p c. cum i cunctis. de elec. §. inferiora, poterat eligi si 25. attigisset ãnum. Sed est hodie prouisum de 30. cõpleto. De Abbatibus autẽ secus, vt patet in d. c. indemnitatibus, in fi.

d Accedunt]. i. dant vocem, vel ipsę habeãt duas partes vocum.

e Confirmanda] Et sic Abbatissa benedicitur premissa diligẽti examinatione.

f Si verò nulla] Sed pone, quòd vna monacha nõ habuit duas partes vocum. Nã licèt aliàs sufficiat maior pars vocum; attamen in Papa debent duę partes concordare, vt i c. licet de vitanda, de elect. Et i monialibus dic vt hic. Tunc illæ monachæ q̃ mihi alias dederant vota sua, si accederent ad illam, quę habuit plures voces ante, quàm ad extraneos diuertant actus, illa erit electa, si per illum accessum erunt duæ partes vocum, &c.

g Non obstante] Bene potest admitti aliqua exceptio, vt patet per glo. in d. c. indemnitatibus, in ver. non obstãte. Et patet per hoc, quod dicitur prius, tñ ex officio, prout spectat ad ipsum, diligẽti examinatione præmissa, si aliàs fuerit inuenta canonicè, confirmatur, canonica, vt ait gl. ex forma debita, & persona idonea, vnde si esset illegitimè nata, de elec. c. cum in cunctis. de fil presb. per totũ, videtur promoueri non posse Et idem tenet Arch. ibi. Quia ista etiã repellitur ab hæreditate paterna c. tuam. de ordi. cogni. Idem tenet Io. mon. ibi in addi. allegat. §. filium. in aut. quib. mo na. eff. sui, colũ. 7. vide Gemi ibid Item si esset corrupta similiter nõ posset promoueri.

h c. iuuenculus. 20. q. 1. Ratio, quia malè præ-stet alias ad virginitatẽ exhortari. 32. q. 1. quo virginibus. Et idem tenet Archid. Ioan. An. & Gemi. in d. c. indemnitatibus.

i Benedici] Talis bñdictio est simplex. Sed bñdictio Abbatis ẽ mixta, vt dicit. d. Ant. in c. tuã. de æta. & qua. vn de confert ordines, vt infra ordo. 2. in princip. sed non Abbatissa. vide glos. in Clem attendentes, de sta. mon. in ver. bñdici, q̃ latè loquitur.

i Causa rationabilis] Vt est infirmitas, diœcesani sæpius requisita, vacatio sedis, & huiusmodi. Idẽ, si possessionẽ Abbatiæ nõ habuisset, neque per eã stetisset, de elec. c. cõmissa. lib. 6. 91. distin. si qui episcopi hæc glo. in d. Clemen. attendentes, in ver rationabilis.

k Attendentes] Ad hoc. c. 2. de confe eccle vel alta. Sed nũquid talis benedictio possit reiterari. vide gl. in d. Clemen. attendentes, in ver. benedici in fi.

l Conferre] Ratio est, quia ista sunt iurisdictionis spiritualis, & non ordinis.

m Excommunicare] Ratio, quia excommunicatio, suspensio,

ABBATISSA [a] dẽt eligi a monasterio, in quo præficienda est, in qua electione nulla dẽt admitti .i. recipi, nisi compleuerit 12. annum, & sit pfessa tacitè [b] vel exprsssè. & eligenda debet cpleuisse 30. annũ. [c] & esse professa expresè ordinẽ regularem. Idem dic de priorissa, per quam monasteriũ regitur. cuius, scilicet Abbatissæ electio si duę partes cõuentus ad eã accedũt, [d] quando per scrutinium procedi tur, nulla exceptione aut appellatione admissa est cõfirmanda. [e] Si verò nulla [f] ad duas partes accessit, tũc non obstante [g] publicatione scrutinij, & electione possunt aliæ accedere ad eam, quæ habet maiorem partẽ totius capituli, quæ si ad duas pates accedit, non obstante quocunque confirmetur. & qui vocantur ad eas dirigẽdas in huiusmodi electionibus, nisi se abstineãt ab his, per quę discordia põt exoriri, vel exorta nutriri, sunt excommunicati ipso facto. Et hęc locum habent nedũ in monasterijs religionis probatæ, verumetiam in mulieribus, quæ secundùm quarundam prouinciarũ consuetudinẽ nec proprijs renunciant, nec professionẽ faciunt regularẽ, sed viuũt vt in ecclesijs sęcularibus canonici sęculares. hęc no. in c. indẽnitatibus, de elec. libr. 6. de quo habes infra excõmunicatio. 7. casu. 16.

1 A quo debet cõfirmari? vide infra cõfirmatio. § 4.

2 Vtrum debeat bñdici. [h] Rñ. q̃ sic, vbi est consuetudo. q̃ si non faciat se benedici j. an. a sua confirmatione computãdum, vbi est cõsuetudo, q̃ benedicatur (nisi cã rõnabilis [i] subsit) cadit ipso facto a iure suo, Cle. attendẽtes, de sta mo.

3 Vtrũ possit quocunque die benedici? Rñ. fm gl. in d. Cle. attẽdentes, [k] q̃ sic.

4 Vtrũ Abbatissa possit ecclesias conferre, [l] & beneficia, & instituere clericos in ecclesijs sui monasterij? Respon. glo. in c. dilecta, de maio. & obe. q̃ sic de consensu sui capituli post suã confirmationem.

5 Vtrum possit Abbatissa excommunicare, [m] ab officio suspendere, vel interdicere? Respon. quòd non secundùm gl. in d. c. dilecta, quia hæc ptinẽt ad claues c. tanta, de exces. præla. Potest tamen a beneficio, & ab officio monachas, & cle

ricos suspēdere,& prohibere,nè celebrēt in eius ecclesijs, sed tñ talis suspēsio nō est propriè suspēsio s͠m Pa. in d.c. dilecta, quia si celebrent, non essent irregulares clerici celebrantes.

6 Verum possit prædicare,moniales bñdicere, confessiones audire, & huiusmodi?Rñ.ꝙ non potest aliquid facere quod pertineat ad aliquem ordinem, vt patet in c.noua,de pęn.& re. Potest tamen in matutinis euãgelium legere, vnde ēt Diaconissę appellant.27.q.1.Diaconissam. Et etiã moniales,seu subditas monere & exhortari.

7 Verum Abbatissa volēs loqui cum aliquo debeat esse associata? Rñ.ꝙ sic saltem per vetulã monachã. 28.q.2.diffinimus, & c.in decima,eadem q.dicitur,ꝙ duę,vel tres debent esse.

8 Quomodo [a] Abbatissa potest exire pro homagio faciendo,habes infra, Monialis.§.3.

ABORSVM [b] procurans,homicida est;qui sterilitatis [c] venena procu-

suspensio, & interdictum continentur appellatione censuræ ecclesiasticæ,de ver.sig.c.quærenti. Et quodlibet inducit irregularitatem in contrafaciente. c. is qui,& c.is cui,de sen.excomm lib 6. cui ergo interdicitur ratione incapacitatis vnum, videntur interdicta, & reliqua, cum omnia dependeant ab ordine. Et dicit Pa. in d.c. dilecta, quod si esset aliquod collegium religiosorum non habentium ordines, non posset superior non habens ordinem subiectos excommunicare. Sed talis, vt est Abbatissa, potest implorare officiũ superioris, vt ipse excommunicet, s͠m inobedientes, vt in d. c dilecta Et sic quęlibet habens iurisdictionẽ simplicem,potest in casibus maioribus recurrere ad superiorẽ in loco, vt suam sententiam mandet executioni, vel vt cõpellat subditos sibi obedire. Ad hoc. l. a diuo Pio, ff. de re iud Et facit. c. cum ab ecclesiarum, de offic. ordin. Nam sicut Abbatissa in dict. capitulo dilecta, habuit recursum ad Papam, sic potuisset habere ad episcopum,qui tenetur sibi impendere auxilium,capitulo,Abbates.18. quæstione secunda. per quem tex.putat Pa. quod etiam posset inuocare auxilium brachij sæcularis in exercenda iurisdictione sibi competente.Facit quod not. in capitulo primo,de offic ordin. & in c. p. administratores, Et in capit.principes.23 quæstio.quinta.

a Conc.Trid.25.sess.capit.5.de regul. P. V.

b Catechis.in pręcep.decalo. Non occides. P. V.

c Sterilitatis] Ista sterilitas aliquando fit ex libidine,vel odio,vt dicit text.in cap.si aliquis, de homicid.vbi Ioann.Andr.& P.ponunt exemplum de libidine.Vt quia mulier est talis, quod non decet apparere prægnantem,vnde procurat hoc fieri,vt vacare possit libidini; vel quia etiam faciunt propter paupertatem,licèt matrimoniũ sit iustum,& hoc vt euitent sobolem &c. Sed quando ex odio faciunt,exemplum datur,vt succedãt ab intestato, vel vt vxor sterilis veniat marito in odium, vel vt instituatur hæres ab illo sine filijs decedente. Idem est, si quis ex amore carnali poculum daret amatorium. De irregularitate autem verũ incurratur,vide infra, Homicidium secundo.§.5. Quid autem in dubio, puta quod anima poterat esse infusa, vel non? Dicit Ioannes,ꝙ presbiter, de quo in capitulo,sicut secundo de homi debebat abstinere, capitulo ad audientiam, de homici. Et dic vt infra, irregularitas.in §.20.

rat,peccat mortaliter.c.aliquando,& c.seq.32.q.2. Et si animatus erat fętus, debet puniri capite, quia verꝰ homicida. Si verò inanimatus [d] erat, si nobilis hoc facit, parte bonorum amissa relegatur. Si verò ignobilis damnatur in metallum, ff. de pœn. l.si quis aliquid §. qui abortionis.

ABROGATIO legũ, vel constitutionum fit tribus de causis. Prima propter consuetudinem [e] contrariam. 31.dist.ante trienniũ,insti de testi.§.2. Secunda propter disparem successionem temporum.34.dist. c.fraternitatis tuæ,vbi text. defectus nostri temporis, quibus non solùm merita, sed corpora ipsa defecerũt, districtionis illius non patitur manere censurã. Tertia propter emergentia mala. 63.dist.§.versi in fi.vbi exẽplum de serpẽte æneo, quẽ Moyses bona fecit intentione,Ezec. bona [f] intentione destruxit.

ABSENS [g] cã reipublicę, vt Ambasiato. & hmōi multa habent priuilegia. [h]

d Inanimatus] Et ratio est,quia quod non vixit, mori nō potest, priuatio enim p̄supponit habitũ. l.decem, de verborum obligat. trigesima secuda quæstione secunda,capitulo quia verò. Item non est homo ante ĩfusionẽ animæ, cum homo consistat ex anima & corpore, capitulo ĩ quadam, de celebratio. miss. ideo non potest dici homicidiũ, cum dicatur,a cęde hominis. Ita not. Panor. in cap.sicut dignum,secundo de homici.

e Consuetudinem] Quomodo vna lex tollatur per contrariam consuetudinẽ,habes infra,Consuet. §.9.

f Bona] Quia populus ibi idolatrabat. Et not.arg. ꝙ si priuilegium alicui concessum est exemplum mali,remouendum est,c.suggestum,de deci.

g Adde Concil.Trident.sess.23. cap.1. de reformat. Abesse episcopo quando & quandiu liceat, & quando alijs curatis ibid. quantũ canonicis & similibus. 24.c.12.de refor. Absentia episcoporũ denunciãda Roma.Pont.ses.6.c 1.q̃ sic legitima,& a qbꝰ proban. 23 c.1. Abesse non dicitur q animarum curæ incumbit 22.c.2.de refor Cætera vide J.Clericus. P. V.

h Priuilegia] Puta,quia restituuntur aduersus sententiam, non coguntur litigare.

1 Sed nūquid illi, qui data opera & affectatè etiam causa reipublicæ sunt absentes gaudeant illis priuilegijs? Respon. q non, vt l. a & q data, ff. ex quib. cau. ma. & l. penul. C. quomodo & quādo iudex, & l. vniuersi. C. de legationibus, secundùm vnam lect.

Et aduerte. q ille, qui in officio modici valoris absens est causa rei publicæ, præsumitur affectatè & data opera abesse; text. est singularis in l. spadonem. §. fi. ff. de excu. tut. sequitur hoc Ludo. de Ro. in no. & facit contra clericos absentes, q vt ampliores obtineant dignitates, stant cum cardinalibus. Et Ambasiatores tenentur restituere expensas communitati, quando stant plus, quàm expediat dolosè, vel voluntate sua, vt in d. l. & qui data.

ABSOLVTIO primò ab excommunicatiōe virum possit impendi a nō sacerdote? Rñ. sm Monal. tit. excommunicatio, q duplex est ipsius absolutio. Vna, quę pertinet ad forum pœnitentiale. Et hæc solū a sacerdotibus potest impēdi, vt in c. canonica, b de sen. ex. Et sic intelligo Inn. in c. quanto, de consue.

Alia est, quæ pertinet merè ad forum contētiosum. Et huiusmodi absolutio potest committi diacono, & inferioribus clericis. Et de hac intellige glo. in c. pastoralis, de offi. ord. quæ vult, vt etiam laicus absoluat, de quo dic, vt infra, Absolutio. 3. §. 17. Ita tamē quòd absolutus a talibus oportet, quòd postea absoluatur iterum a sacerdote de prima absolutione ratiōe mortalis peccati, propter quod fuit excommunicatus. Ratio secundùm Innocen. in d. c. quanto, & in c. si de excess. prēla. quia pertinet ad potestatem clauium, quæ solis sacerdotibus datæ sunt 20. dist. §. 1. 96. dist. §. illud autem, & c. bene, & de pœni. & re. noua.

1 Vtrum omnis sacerdos possit absoluere ab excommunicatione minori a iure, quam quis incurrit participando locutione, & huiusmodi? Respon. q non sed, solū proprius episcopus, vel curatus, vel habēs licentiam ab eis, vel à Papa, arg c. nuper c §. in secunda, de sen. ex. vbi etiam archiepiscopo in prouincia, sed extra suam dioecesim declaratur nō licere, intellige nisi dum visitat. e vt in c. perpetuo, de censi. lib. 6. ergo multominus a lijs. concor. Inn. & Host. in d. c. nuper.

2 Vtrum proprius episcopus, vel curatus possit absoluere ab omni excommunicatione maiori lata à iure? Resp. secundùm Inn. in d. c. nuper, quòd tam a minori, quàm a maiori potest absoluere proprius episcopus, vel proprius sacerdos, f nisi in casibus in quibus conditor canonis sibi absolutionem reseruauit, vel alteri. & cum ipso concor. Hostien. ibidem, vbi est quasi text. expressus. & hanc opinio. tenent Theologi, vt in dist. 18. lib. 4. tit. 4. inter quos est sanctus Tho. eadem dist. ar. vlt. q. 1. Similiter summistæ, vt Monal. tit. excommunicatio, & Summa confe. tit. 33. §. 85. libr. 3. & Ioā. de Saxonia in sua summa, titul. Absolutio. Contrarium tenet Pa. in c. monachi, & c. mulieres, de senten. excommun. & gloss. in c. si episcopus, de poen. & remissio. quam sequitur Gemi. ibidem. & etiam gloss. videtur in Clementin. attendentes, de sta. regu. & in Clementin. vnica, de consanguinit. & affinitat. & Fede. consil. 14. Ego consulo, quòd sacerdos proprius eam opinionem sequatur, quæ sibi videtur in illo casu magis expedire saluti ipsius pœnitentis, vel communitati fidelium; quia vtranque potest tenere. Et prima de subtilitate iuris mihi videtur verior. Et intellige, nisi

episcopus

a L. & qui data] Melius probatur. i. l. præce. in fin. vbi dicitur, q qui abest causa maioris commodi causa rei publicæ ab hoc priuilegio reuocatur.

b Canonica] Ibi presbiter esse debet. gloss. nisi esset presbiter nō cōcederet ita de facili, vel saltem clericus, extēdit enim ibi indultum monachis, & canonicis regularibus ad fratres Hyerosolymitanos, vt possint ab eorum priore absolui propter violentam manuum iniectionem vnius in alterum.

c C. nuper.] Et concor. Ric. in 4. distin. 18. ar. 19. Et hic per text. in dicto capi. nuper, Ibi, a pprio sacerdote, ex quo negare videtur, quod nō ab alio.

d Non licere] Et facit, quia in quæsito nominātur Archiepiscopi. Et in responsione solùm fit mētio de episcopo, & curato. Vnde ex tali responsione vidi archiepiscopum voluisse excludere, de deci. c. ad audientiam. Et si non archiepiscopus, multominus alij. Et hoc tenet director. libro 3. titul. 3.

e Dum visitat] Non potest tamē clericos ordinare, nec literas cō mendatitias dare secundùm Gemi. ibidem.

f Vel proprius sacerdos] Idem potest capitulū, seu ille, ad quem iurisdictio episcopalis pertinent sede vacante, de maio. & obe. capi. vnico, libro. 6.

a Nisi episcop⁹] Et probatur per tex. in d.c. nuper Ibi, quia tamen conditor canonis eius absolutionem sibi spiritualiter nõ retinuit, eò ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi. Religiosi tamen excõmunicatos a canone absoluere nõ possunt, nisi specialiter eis concedatur, vide infra excõmunicatio. 5. casu. 12.

b Non distinguit] Ergo nec nos distinguere debemus cap. ad audientiam, de deci. cum simi.

c Perpetua]

a episcopus sibi absolutionem a tali excommunicatione reseruasset specialiter, quia tunc proprius sacerdos non posset absoluere, vt latius dicam infra, casus. Aduerte etiam, quia episcopis solis conceditur absolutio ab excommunicatione pro violenta iniectione manuum in personam ecclesiasticam, vt d.c. mulieres. ca. ea noscitur, & ca. peruenit, quãdo iniuria est leuis, vel quãdo excommunicat⁹ adire non põt Papã. Et sic inferior non absoluit ab ea, nisi cui spãliter concedit, vt Abbati, & hmõi, de quo infra, excõicatio. 5. casu. infra §. 38. cum seq.

3 Vtrum idẽ sit dicendũ de excõicatione statutorũ prouincialium conciliorũ, aut synodaliũ, seu quæ faciũt legati in suis legationibus? Rñ. Dir. vbi supra, ꝙ Guil. dicit ꝙ sic. Et est verum, sicut vult Pa. in c. graue, de præbẽ. in glo. Et loquitur ipse de episcopo, quia tenet, ꝙ pertinet ad epm absolutio. Et addit, etiam si incurratur in aliena diœcesi a subdito suo, & etiam si statutũ esset confirmatum per Papam ſm Io. An. in c. ex frequentibus, de insti. & ibi Pa. per rõnem, quia ex quo conditores non sibi, nec alijs reseruarunt, videntur alijs concesisse. Guil. autem intelligit ẽt de proprijs sacerdotib. ex quo excipit religiosos, quib. est prohibitũ a talibus sentẽtijs prouincialibus, aut synodalibus absoluere, Cle. religiosi, de priui. & sic tene secundùm quòd dixi in præce. q.

4 Vtrum idem sit dicendũ de suspẽsione, aut interdicto, quod imponitur a iure, aut per statuta prouincialia, synodalia, vel legatorum? Rñ. glo. in d.c. graue ꝙ sic, ex quo conditor canonis non reseruauit. facit glo. in c. si quis, el 1. 16. q. 7. gl. tamen in Cle. 1. de hære. limitat verum, qñ suspensio nõ habet tempus determinatum, quia qñ habet tempus determinatum, nullus inferior absoluere potest. & eam sequitur Card. ibi & Pa. in c. tam in literis, de testi. de quo dic vt infra, suspensio. 4 §. 1. sed quæ sunt in iure reseruata Papæ, vide infra, excommunicatio. 5. Quæ aũt episcopo, vide infra excõmunicatio 6. & a quibus alij possunt absoluere, excommunicatio. 7.

5 Vtrum in mortis articulo constitutus possit absolui ab excommunicatione, vel impeditus, & quis potest absoluere, vide infra, absolutio. 3. §. 16. & 17.

6 Quis absoluat exemptum ab excõicatione, vide infra, exemptus. §. 6.

7 Vtrũ ille, qui incurrit excõem ĩ vna diœcesi ibi habens domicilium, postea transfert se ad aliam diœcesim, possit absolui a præfata excõe ab epo, vel curato illius diœcesis, ad quam se transtulit? Rñ. secundùm Ric. in 4. dist. 18. ar. 9. q. 5 ꝙ sic, si excommunicatio est a iure, vel per statuta quorumcunq;, & nõ sit reseruata per conditorem, arg. d.c. nuper, quod nõ distinguit, [b] an sit contractã in diœcesi, vel alibi. secus, si esset ab homine, vel si conditor canonis sibi reseruasset, quia tunc non posset. Hoc idem tenet Ioan. And. & Pan. in d.c. ex frequentibus, quò ad episcopos.

ABSOLVTIO Secundò ab excommunicatione, quæ est ab homine, seu iudice, a quo potest impendi? Respõ. quòd regulariter ab illo potest, qui eam tulit, quia regulariter qui potest soluere, potest & ligare, & econtrario. 24. quæstio. 1. si. Petrus, & 21. distin. inferior. ff. de re iud. l. qui condemnare, & ff. de reg. iur. l. nemo, la 1. de pœn. distin. 1. verbum. Fallit regula hęc in 6. casibus. Primus in delegato Papæ, qui inobedientem suæ sententiæ potest excommunicare, sed post annum a sua sententia diffinitiua non potest absoluere, vt de officio delega. cap. quærenti. & ibi dicit Innocent. quòd & si excommunicat delegatus Papæ ante diffinitiuam sententiam, semper vsque ad diffinitiuam sententiam, & etiam post vsque ad annum absoluere poterit, quia perpetuata est iurisdictio sua, vt in cap. gratum, & capi. licèt, eod. titu. quia ea, quæ ad ius rescribuntur, debent esse perpetua. [c] C. de di. re. l. falso. & hoc idem tenet gso. in d. cap. quærenti. Secundus in eo, qui postquã excommunicauit, incidit ipse in maiorẽ excõmunicationem. 24. quæstio. 1. audiuimus de hoc

Scilicet rescripta tantùm habent durare, quantùm actio, super qua conceduntur. Vnde si delegatus non quam inchoasset processum, nunquam sua delegatio expiraret, nec anno clauderetur, nisi contrarium rescriptum emanaret, vt.d.l.fal.

a §.19.] Conco. Ri. in 4 quæstio. 19. argumet. 7. 4. part.

b De maior. & obe.] Adde septimum in clericis exhibẽtibus hæreticis ecclesiastica sacramẽta, & eos sepelientibus, quos ordinarius potest suo priuare officio, sed restituere nõ potest absque indulto apostolico speciali, de hæreti. c. excommunicamus. §. sanè. vbi etiam dicitur idem de recipientib. eleemosynas ab hæreticis, aut oblationes, & quod dictũ est de clericis, Idem ibi dicitur de regularibus, & subditur, Quibus etiã hoc indigatur, vt eorum priuilegia in illa diœcesi non seruentur in qua tales excessus præsumpserũt perpetrare. Adde octauũ in suspensis per conciliũ à beneficijs conferendis, pro eo quod indignis scienter post secũdã admonitionẽ cõtulerunt ecclesiastica beneficia. Hanc. n. sententiã nullus nisi Papa, vel vnus ex quatuor patriarchis principalibus poterit relaxare, extra de præben. c. graue. Adde nonum in degradato, quem si episcopus degradat, solus Papa restituit. tamen

vide infra excõicatio vlt. §. 19. [a] Secus, si in minorem, quia posset, de sen. exc. duobus, de cle. excom. mi. si celebrat. Tertius in incendiario. vide j. excõicatio. 5. casu. 5. Quartus in sententia lata ab inferiore, sed confirmata ex certa scientia per Papam. Quod intellige de sententia, quæ est ab homine ſm Io. And. in c. ex frequẽtibus, de insti. Rõ. quia omnia nostra facimus, quibus autoritatẽ impartimur c. si apostolicæ, de præben. lib. 6. C. de vete. iu. enu. l. 1. §. omnia. Secus, si sine certa scientia, aut cãæ cognitione confirmat, vel si sñia esset per statutũ, quia quantũcunq; confirmatũ, poterit inferior absoluere, nisi Papa in cõfirmatione sibi, vel alij reseruasset sicut de alijs quæ sunt a iure, s̄. dictũ est in præcedenti c. §. 3. Quintus de illo, qui excõicauit, & tñ nõ est sacerdos qui licèt possit absoluere de absolutione, quæ pertinet ad forũ contentiosum, non tñ de illa, quæ pertinet ad forum pœnitentiale. de quo dic, vt s̄. Absolutio primo. Sextus est in illo, cui Papa mandat, vt aliquem excõicet sine aliqua causæ cognitione, quia talis ẽ merus executor, & ideo absoluere nõ poterit, ar. c. super quæstionum, & c. fi. de offi. delega. Secus, si mandasset causæ cognitionem, quia tunc posset absoluere, arg. c. verbum, de pœniten. dis. 1. hoc not. Ioã. & Archi. 21. dist. inferior, & Hostien. & Ber. in c. 1. cum inferior, de ma. & obed. [b]

1 Sed quid si Papa mandat simpliciter, vt sententiam excommunicationis ĩ aliquem ferat? Respon. Inn. in d. c. fin. quòd non debet eam ferre nisi cũ causæ cognitione, & monitione præmissa. 2. q. 1. nemo, & c. sacrosan. de sentẽ. excommu. & facit glo in d. c. fi. Addit tamen quod si constat Papam cognouisse de causa, quòd tunc ad eius mandatum sine alia cognitione dẽt ferre sententiam. l. de qua re, ff. de iudi. Et similite dicẽdum est de sententia, quá alij possunt per alium ferre: hoc tamen & Ioã. Andr. & Panor. in d. c. fin. tenent, quòd per tale mandatum simpliciter factum non cõceditur accessoriè iurisdictio, quamuis Pa. dicat, quod opinio Vin. qui dicit quod datur iurisdictio, [c] cum Papa mandat aliquod spirituale extra curiam, puta vt excõmunicet, [d] est valde æqua. Ego credo, quod etsi sit æqua, tamẽ sit verior prima, & iõ ad intentionem Papæ sit recurrendum, quæ per verba mandati potest deprehendi. Et si cum causæ cognitione mandet, vtputa quia dicit, Intelleximus, quòd talis &c. quare mãdamus veritate cognita, vt excommunices &c. tunc absoluere poterit; secus, si dicat, quia certificati sumus, quòd ta-

distingue, vt per Panormit. in capitul. ex tuæ, de cle. non residen. Et illos tres casus habes in Rose. absolutio. 1. §. 7. cum seq.

c Iurisdictio.] Quæstio est, nunquid mero executori intelligatur concessa iurisdictio accessoriè. Vin. dicit quod sic in duobus casibus. primus, quando est extra curiam, vnde nõ commissio sit facta sine effectu, intelligitur data iurisdi. arg. l. 1. de offic. eius cui man. est iurisdicti. secundus, quando committitur aliquod spirituale, vt in textu hic. secus, si cõmitteret nudum factum, puta vt ligna funderet. Adde tertium, quãdo essent aliqua verba, per quæ denotet iurisdict. puta contradictores compescendo, vel vices nostras committimus in tali casu, & si mandatur nuda facti executio prius cogniti plenè, nullam iurisdi. potest exercere executor, vt in l. executorem, & in l. fi. vt propon. nis, C. de execu. rei iu. Et vide Pan. in ca. super quæstionum, & in ca. ex literis, de offi. delegat.

d Vt excommunicet.] Quia si illi tales executores essent impediti, & nõ possent exercere ministerio sibi iniunctũ delusoria & sine exitu esset talis commissio, ar. c. ex literis de of. dele. nec contra dicit litera in d. cap. fin. ibi, non sibi iurisdictio, quia intelligitur quantum ad hoc vt committere possit.

lis &c. Iō mādamus,quatenus excōices &c.tunc a tali non poterit absoluere.

2 Verū archiepiscop⁹ possit absoluere a snia excōicationis episcopi sui suffraganei,aut aliorum inferiorū, qui quamuis sint de sua prouincia, non tamen sunt de sua diœcesi? Rñ. ꝙ non. c. Romana,& c.venerabilib⁹. de sen.exc.lib.6. nisi quando hoc habet consuetudo, vel quando ad eū appellatū est. a de quo dic vt i dictis c.& in c.ad reprimendam, de off.or. & c.per tuas, de sententia excommunica.

3 Verum Eps possit absoluere excōicatum a suo inferiore, puta Archidiacono, & hmōi? Rñ. ſm Inno.in c. cum ab ecclesiarum,de off. ord.ꝙ sic,etiā non præmissa satisfactione, quia ordinarius est totius diœcesis, vt in c.1. de off.ordi.C. de iurisd.om.iudi.l.fi.Itē quia tales officiales dñr vicarij episcoporū,de offi.Arch c. 1.80.dist.non debere. Ma'e facit tñ b Episcopus,qa iurisdictionē non seruat suis subditis,de exces.prela.c.2. & de offi.ord c.quanto. c Quod intellige verū,nisi ex consuetudine haberent, vt non possint ab Episcopo absolui,quia tunc non posset, de offi. Archi.c. dilecto. d & hęc opi.Innocen.est cōis doc. quamuis alij contradicant,vt not.Pa. in d.c.cū ab ecclesiarum.& hāc teneas.

4 Quid si Episcopus committit alicui vices suas, an talis valeat absoluere supra dictos in §.pręcedēti, sicut Episcopus potest? Rñ. Dir. li.3.tit.4.ꝙ non,nisi hoc expresse pcedat,arg.de pç. & re.si episcopus,li.6.de procur.qui ad agendum,lib.6. et si diceret, Cōmittim⁹ vobis vices nostras ēt in his,q̄ speciale mandatum exigūt, quia in tali mandato maiora & grauiora non veniūt, quàm in commissione sunt expressa,Cle. non pōt, e de procu.quia istud est maius, q̄ absoluere simpliciter,qa fit cum iniuria inferioris.

5 Verū Episcop⁹ extra territoriū suum possit excōicatos a se,vel a suis inferioribus absoluere? Rñ. ꝙ nō in his,quę requirunt causę cognitionē,quia, vt dicit Inn. in c.nouit,de offic. leg. de causa cognoscere nō potest nisi sedens pro tribunali, ar.2.q.3.abolitio sed hoc i aliena diœcesi non potest facere.9.q.2.c.episcopum,& alijs pluribus.c.eiusdem.q. & hoc verū, nisi habeat licentiam Episcopi diœcesani,vt in eisdem.c.dicitur. f

Fallit hoc in Epo expulso,qui petita licentia quamuis non obtenta ab Epo, in cuius diœcesi est,potest sedere pro tribunali, & exercere iurisdictionem in suos subditos,dummō nō trahat eos vltra duas dietas a fine suę diœcesis,qui non fuerūt expulsores, seu fautores, aut pticipatores cle.vnica,de for.com. In his autē q̄ non requirunt g causæ cogni-

possit. Tamen quod habetur hic in littera multum satisfacit.

a Appellatum est] Si constaret de iusta excommunicatione deberet ad eum remittere,vt in d.c. venerabilibus,in § sanè. Et in casu quo non potest archiepiscopus absoluere, non sufficit, quod episcopus voluerit absoluere,qui etiam tūc non potest secundum Gemi.in casu verò, de quo notoriè constat iniustam esse sententiam, a qua appellatum extitit non debet archiepiscopus etiam ex urbanitate remittere appellātem, quia ei fieret iniuria.secundùm Panorm.in d.c.per tuas. Et nō solum archiepiscopus nō potest absoluere excommunicatos a suis suffraganeis sed nec ab officialibus suorum suffraganeorū. Et tunc si debet deferri iurisdictio ad archiepiscopum per appellationem, appellatio dēt transire per debita media. f vt primo ad episcopū appelletur. ita Gemi.in d.ca.Romana. De his tamen vide not.in ca.ad reprimendam, de officio. ordi. Et optimè Pa in cap.ab excommunicato, de rescrip.

b Male facit tamen] Ratio est, quia solum negligentiam eorum supplere debet, d capitu.2. de excel.præla.

c C. quanto] Istud capit.quanto, non multum facit, sed bene. capitul.ad reprimendam.

d C.dilecto] Officium archidiaconatus, siue iurisdictio procedit nisi de consuetudine. nam de iure communi fundat intentionem suam super duobus tantum,scilicet in ordinatione clericorum, & in institutione ponendo eos in corporalem possessionem Pa.in c.1. de exces prælat.Et facit de offi. archidia.c. ad hæc.

e Cle.non pōt] Exemplum,si dixerit dominus procuratori,cōmitto tibi causam &c.Nam nō venit in hoc mādato generali, id, quod mandatum speciale requirit vt scilicet deferat iuramentum,paciscatur, siue transigat. Secus,si in mandato esset expressum vnū de his, puta Constituo eum ad deferendum iuramentū, quia tunc posset & pacisci. Ratio nē vide per Gemi.in d.c.qui ad agendum. Et de materia istius.§. vide Felin.in ca. sedes,de rescrip.

f Capitul. dicitur] Si etiam haberet licentiam, oportet quod partes consentiant, quia inuitè trahi non possunt extra territorium.Not. gl. in c. litigantes, de off. ordi in 6. Fallit tamen in casu.d: Clemen. quamuis,de for. compe.

g Quæ nō requirunt] Puta quia notoria sunt secundùm Host.in c.nouit,de offic. leg. Et si episcopus extra territorium deprehēderit se errasse i excommunicando, poterit absoluere, quia nō requiritur causa

tionem, poteſt, q̃a quę ſunt volũtarię iuriſdictionis poſſunt vbique exerceri, ar. l. cẽs proconſules, ff. de offi. procon. & le. Legatus autẽ a latere an poſſit, dic vt in c. nouit, & c. excõicatis, de off. leg. quia non me extendo cũ hodie multa habeãt a Papa, quibus creditur, q̃n nulli fit præiudicium, vt infra, legatus. S. 4. & 5.

6 Vtrũ mortuo vel amoto excõicatore, capitulũ, ſucceſſor, aut ille, ad quẽ eius ptinet iuriſdictio poſſit abſoluere, quos prædeceſſor potuiſſet? Rñ. ꝙ ſic; tex. eſt ĩ c. ſi eps, el 2. 11. q. 3. & in c. vnico, de maio. & obe. li. 6.

7 Vtrũ participans in crimine criminoſo ſit abſoluẽdus ab excõicatore illius, cui participando incurrit maiorem excommunicationem? Rñ. ꝙ ſic. c. nuper, de ſenten. exc. de quo dic, vt infra, Excõicatio. 8. S. 1.

8 Abſoluere q põt ex officio ĩ certis caſib[a] illos, q pp violentã manuum iniectionẽ in pſonã eccleſiaſticã excõicati ſunt, põt alijs committere abſolutionẽ, ſi viderit expedire. c. ſi. de off. ord. Idem dic de quocunq; qui ex officio ordinariæ poteſtatis poteſt abſoluere. Similiter dic de illo, cui eſt commiſſum a Papa ratione dignitatis. Secus, ſi ratione perſonæ, vt in d. c. ſi. no. gl.

ABSOLVTIO Tertiò quò ad modum abſoluendi ab excõicatione, Dic quod non debet eſſe conditionalis[b] aliter nõ valeret; c. actus, de regu. iu. libr. 6. [c] ergo fiat abſoluta.

1 Vtrũ teneatur quis ſeruare certam formam in abſoluendo? Reſp. ꝙ ſic. ſ. v. g. Primũ. ꝙ faciat illum iurare, [d] ꝙ parebit mãdatis ipſius abſoluẽtis. c. ex tenore, de ſen. ex. Limitat hoc Hugo. in criminibus horrẽdis, non in leuibus, & placet. Secundùm. ꝙ ante, quã abſoluatur, ſufficientem præſtet emendam [e] læſis iuxta proprias facultates. c. porrò, & cap. parochianos, de ſenten. excom. de quo dic, vt ĩ S. 9. & 20. Tertiùm, vt abſoluatur cum pſal. & oratione dominica, & alijs cõſuetis. ſ. abſolutione cõſueta, vt in cap. a nobis, el 2. de ſen. excom. Quartũ, quòd præcipiat ei, nè vnquã faciat contra illum canonẽ, contra quẽ faciendo incurrit excommunicationem. d. c. ex tenore. Intellige niſi ĩ caſibus ɔceſſis à iure, quia nemini beneficium iuris eſt auferendum, vt in auth. de nup. S. ſed hoc, & ff. de re iud. l. 4. S. ſi quis condemnatus. Et ita qui percuſſit clericum, iniungendum eſt, nè vnquam clericũ percutiat niſi de mãdato prælati, vel cauſa defenſionis, & huiuſmodi. Conſuetudo etiã habet, vt verberetur, q̃ ſeruanda eſt in maſculis, ſed non in fęminis, nec in multũ iuuenib[9] præſertim in nudo. Quintùm, ꝙ vtatur verbo abſolutorio, vel relaxato-

ſæ cognitio ſecundùm Inno. in d. c. nouit, & facit. ca. ſacer, de ſen. excommu. Vide ad dictum Hoſti. capit. euidentia, de accuſa. Et ex hoc habetur, quòd poteſt conſerre beneficia, cauſas delegare &c. Et probatur in l. 2. ff. de offic. procon. Et ſi epiſcopus excommunicet iniuſtè fulminando ſententiã non ſedẽdo pro tribunali, &c. teneret aliàs autẽ ſi vellet contentioſè procedere, non teneret proceſſus, etiam ſi non excipiatur, quia iuriſdictio inhæret territorio, Vnde extra territorium non eſt iudex capitu. 2. de conſtituti. in 6. l. 2. de offic. proconſul. tenet Bald. in l. ſi qui ex conſenſu, C. de epiſcopal. audi. Et de conſenſu proprij iudicis poteſt quis extra territorium exiſtens iudicare ſubditum illius, capit. 3. 6. q. 2. & ſic fortius poteſt iudicare ſubditum proprium. Et non poſſet quis extra territorium confirmare electum, inſtituere, quia iſtæ cauſæ cognitionẽ exigunt. c. fin. ſi iun ẽs gloſ. de elec. lib. 6. Et vide plenius Pan. in d. c. nouit. Vbi idem dicit de delegato papæ extra prouinciã, dummodo non ſit reuocatus.

a In certis caſibus] Vt ex officio legationis, de offi. leg. capit. quòd translationem. c. excõmunicatis & c. nemini. Item ſi cõmittitur hoc alicui ex priuilegio, Vt archidiacono Bononienſi, qui abſoluit excommunicatos in illo ſtudio, & ſic de ſingulis. Vide tamen nota. in c. fin. de of deleg.

b Conditionalis] Poteſt tamen fieri ſub conditione de præteritu, quæ non eſt propriè conditio; ſecus in conditione de futuro, vt habes infra, excommunicatio. 2. §. 5. Et per Pa. in c. de q̃bus de baptiſ. An autem ſententia abſolutoria, vel cõdemnatoria poſſit fieri ſub conditione, vide infra ſententia. §. 13.

c De reg. iu. lib. 6. [9]t. l. actus, ff. eo. Actus legitimi ſunt emãcipatio, accepti latio hęreditatis additio, ſerui optio, tutoris datio &c.

d Iurare] De iuramẽto vide Pa. in capi. quæſtioni, de appel. Hoc tamen iuramentum nõ eſt de neceſſitate, quin ſi omittatur, licet fieri non debeat teneat abſolutio cap. cum de ſideres de ſen. excõ. ibi, ad cautelam. Vt ſcilicet poſt abſolutionem timore iuramenti ſimilia pertimeſcat, 2 3. q. vltim. peſſimã. Et in virtute talis iuramenti debet abſoluens præcipere. An autẽ pueri iurare debeant, epiſcopi iudicio relinquitur. Mulieres verò ſic.

e Pręſtent emendam] Aliqui intelligunt, ſi offenſa fuit notoria, ſec[9], ſi occulta, quia ſufficeret cautio iuratoria. Similiter ſi pro cõtumacia, ſi expenſæ nullæ petuntur, ſi iniuria eſt facta monacho, illa ſatisfactio q̃ pecuniaria ſolet eſſe, mo-

rio, vnde cōiter obseruatur iste modus. Primò dicat aliquem psal. vel orationē dominicā. secundò dicit, Saluum fac seruū tuū de⁹. &c. ℣. Dn̄e exaudi oratio. ℟. Et cla. meus ad te ven. ℣. Dn̄s vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Oratio, Deus cui propriū ē misereri semp & parcere, suscipe deprecationē nostrā, & hūc famulū tuū, quē excōis catena ꝯstringit, miseratio tuę pietatis absoluat per Christum dominū no. Am̄. Deinde dicat, Ego te absoluo a vinculo excōis, quā incurristi propter tale factū, & restituo te sacramentis eccl. In noīe p. &c.

2 Verū absolutio teneat, si nō seruet̄ p̄fata forma? vr ꝙ non, q̄a forma rescripti exacta diligentia seruāda ē ita, vt nec ordo ꝑpostereť, c. cum dilecta, de rescri. & alijs in gl. allegatis ibidem. Sed ego dico distinguēdo, ꝙ si absolutio sit ab hoīe alicui cōmissa sub tali forma, nō valet nisi forma seruet̄. facit. c. fi. & q̄d ibi no. de p̄ben. & c. prudentiā. 1. Res. de off. del. rō, q̄a q̄ñ omittit̄ forma data ab hoīe, nulla ꝯpetit iurisdictio, & ꝑpea non valet act⁹ deficiēte ptāte. Si verò absolō ꝯpetat alicui de iure, vel simpliciter ꝯmittat̄, tenet q̄dē, q̄uis nō sit seruata forma p̄fata, dūmō vtat̄ aliquo verbo absolutionis, vel relaxationis, vt s̄. dictū est. Rō, q̄a in absolutione ab excōicatione, sicut & in excōicatione nulla est forma substātialis a iure, vt no. in c. 1. de sent. exc. li. 6. [a] in c. 1. de iud. facit. 2. q. 3. c. 1. Ita tenet. Gof. vt no. Pa. in c. fi. de resti. spo. & idē tenet Inn. in d. c. cū dilecta. & sic patet, q̄ñ absolutio solo verbo facta tenet. & sic intellige s̄m dictā dist. Ioā. An. & Archi. in c. cōperim⁹. 24. q. 3. Inn. & Host. in c. cū desideres, de sen. exc. qui tenent, ꝙ absolutio ab excō. solo verbo facta tenet; sed peccat q̄ ea nō seruat, quæ p̄dixi, nisi ex rationabili cā omittat. Similiter absolutio ab excōicatione, siue iusta, siue iniusta tenet quò ad ecclesiā militantē. c. oīs, de regu. iu. q̄a iura sunt prōptiora ad absoluendum, q̄ ad ligandū. c. pōderet. l. dist. & no. in d. c. cum desideres, & c. ex literis, de probatio.

3 Verū Papa salutāte, vel ad osculū recipiēte excōicatum absoluat ab excōicatione? R̄n. ꝙ non, nisi sic faciendo intendat absoluere. Cle. si summus Pontifex. [b] de sen. exc. & nisi exprimat, nō debet reputari absolutus [c] s̄m Inno. in c. cum olim essemus, de priuileg.

4 An ep̄s, vel ali⁹ iferior a Papa possit absoluere excōicatum recipiendo eum, ad osculum, [d] vel salutando? Resp. Inn. in d. c. cum olim essemus, ꝙ nō, sed oportet quòd vtatur [e] aliquo verbo denotante absolutionem. Concordat glo. in d. c. cum desideres, in fi. & est cōmunis opi. doc. in d. c. cum de-

monasterio applicatur arg. 12. q. 1. non dicatis, & de sta. mo. c. ad monasterium. Si verò in clericum sæcularem, ipsi clerico satisfactio est impendenda, nisi in contumeliam ecclesiæ, quia tunc ipsi ecclesiæ dabitur. Et Ecclesia posset agere actione iniuriarum, insti tu. de iniur. §. si vsusfructus. Et vide infra in. §. vltim.

a C. 1. de senten. excom. libr. 6.] Nam ibi datur certus modus excommunicandi, & si nō seruatur, bene tenet sentētia tamen, punitur pœna. d. c.

b Clem. si summus pon.] Et ibi dicit tex. & Car. quòd si Papa vocat aliquem sub nomine dignitatis, non per hoc cēsetur illum in tali dignitate approbare, aut illi quicquam iuris de nouo tribuere. Et sic per actū positiuum & exteriorē congruētem illi dignitati non videtur eius maius tribuere in illa dignitate, quod est notabile dictum. Vide dicit ibi glos. not. i ver. approbare, ꝙ licet episcopus missam audiat, vel procurationem accipiat à male ordinato, vel instituto, per hoc non dispensat cum illo, dato ꝙ sit casus, quo dispensare posset. Ita dicunt In. & Host. in ce. veniens, de fil. presbyt. hæc vide ibi in Ioan. And. latè de hoc Et licèt Papa cōmunicando cum excommunicato non videatur eū absoluere, non tamē ipse est ex hac communione ligatus, quia ipse est supra leges. Ita glo. 1. c. nulli, & gl. in c. si aliquando, de sen. excom. Et gl. in c. si inimicus. 93. dist. licet gl. in d. c. nulli, dicat ipsum male facere scienter communicando, quia dominus dicit, sit tibi sic vt ethnicus &c. Vide infra exc. 3 §. pen. Adde etiam ꝙ si Papa tollit cōstitutionem, ꝑ qua quis excōicatur, non indiget ille excōic. alia absolutione, & hoc ꝑpter potētiā Papæ super ius positiuū. Hæc gl. in ver. in festis, in Cle. 1. de immu. eccl. Quā allegat ꝑ singulari Pan. in d. c. nulli, & in d. c. si aliquādo. Et subdit Pa. solitum esse in curia cum Papa dat audientiam ambasciatoribus, vt prius eos absoluat. Facta verò ambasciata reducit eos in pristinam excōicatio.

c Non debet reputari absolut⁹] Similiter si Papa aliquē vitat, non dēt ꝑ hoc reputari excōicatus. c. si inimicus. 93. distin. loquitur, quando vitat & præcipit euitari.

d Osculō] Quid in dubio, an per talem communionem absolutus quis videatur? Et dis. Aut superior communicat causa cognita, & tunc præsumitur absolutus. d. c. cum olim, primo de priuil. aut sine causæ cognitione, & tunc secus. d. c. si aliquando de sent. exc. hæc Pa. i d. c. cū olim. Et vide eū in ca. proposuit, de cl. excom. mini.

e Sed oportet ꝙ vtatur] Rationē assignat infra excōicatio. 8. §. 22.

Quando

ſideres, & in d. Cle. ſi ſummus. & iō dicat, ego abſoluo te a tali excōicatione, & reſtituo te ſacramentis eccleſię, In nomine pr̄is &c.

5 Vtrū abſens per literas poſſit abſolui? Rñ. Ric. in 4. di. 18. ar. 10. q. 2. ꝙ ſic; text. eſt in c. quamo. 2. q. 5. & ibi gl. & in c. de manifeſta. 2. q. 1. ſed quādo erit abſolutus? quando receperit literas, [a] niſi aliud conſtet de mēte.

6 Vtrum abſens poſſit abſolui per procuratorem? [b] Reſp. Ioā. And. ic. qui ad agendum, de procu. lib. 6. & Archi. in c. eos qui, de ſent. excom. lib. 6. & ſpec. tit. de procu. tenent ꝙ ſic. Sed ego credo verum ēm Inn. in d. ca. cum deſideres, quando ſubeſt iuſta cāa; aliàs non, vt ſatis patet in d. c. cum deſideres, de ſenten. excom.

7 Vtrū inuitus poſſit abſolui ab excommunicatione? Reſpon. ꝙ fuerunt multę opi. tam theologorum ī 4. diſt. 18. & canoniſtarum in c. ab excommunicato, de reſcrip. & c. ſignificaſti, de eo qui duxit in vxo. quam pol. per adult. & in c. 1. de ſen. excom. lib. 6. ſed placet mihi opin. quæ dicit, quòd poteſt ex cauſa rationabili, quæ eſt, quādo videt ꝙ excommunicatio nō prodeſt excommunicato, & nocet communitati propter participationē, & hoc not. Pa. in c. apoſtolicæ, de excep. qui dicit, ꝙ vbi imminet vtilitas eccleſiaſtica ex abſolutione, ſeu impeditur ordinatio eccleſiæ, ſi non abſoluitur, tunc eſt abſoluendus etiā inuitus. facit c. veniēs, el 2. de teſti. Si tamen abſoluit ſine cauſa, etiam tenet abſolutio, quia ſicut in poteſtate p̄lati fuit excommunicare etiam inuitum, ſic & reuocare, par enim ius eſt ligandi, & ſoluendi, de pœni. diſt. 1. verbum.

8 Vtrum excommunicatus poſſit aliū abſoluere? vide excommunicatio vlti. §. 19.

9 Vtrū excommunicatus, qui ſe offert ad iuſtitiam, debeat abſolui? Reſpon. ꝙ ſic, ſi competens cautio de parēdo iuri præſtetur, non obſtāte [c] cōtradictione, vel appellatione aduerſarij, de appell. c. qua fronte. Fallit hoc in caſu, quando excommunicatus dicit excommunicationis ſententiam eſſe nullam: tamen petit abſolui ad cautelam, [d] quia tūc ſi aduerſarius dicat eum ex communicatum pro manifeſta [e] offenſa, & probet infra terminum octo dierū, tunc non poteſt abſolui niſi prius ſufficiētem præſtet emendam, vt in c. ſolet, de ſenten. excommu. lib. 6. facit c. Odoardus, de ſol. & quod ibi notatur.

10 Vtrum ligat[9] pluribus excommunicationibus teneatur omnes cauſas exprimere? Reſpon. Panor. in ca. cum pro cauſa, de ſenten. excommunicatio. Aut quæ libet cauſa de per ſe ſufficiebat ad excōicationem.

a Quando receperit literas] Arg. 4. q. 5. quiſquis, de appel. c. ſuper eo, in fi. Sed quid ſi moreretur aute quàm literæ peruenirent ad ipſum. Dic eum abſoluendum poſt mortem, de ſen. excom. cap. à nobis, ſecundò, quia ex quo tali communicandum erat in vita, ergo & i morte, ſiue poſt mortem.

b Per procuratorem] Quæſtio aliter formatur, vtrū ſcilicet per procuratorem, vt in d. c. cum deſideres. Et quod non, allego textum ſingulare in l. 1. C. de his, qui veniā ætatis impetrauerunt, ibi, iidem ipſi per ſe principale beneficium, & ibi gl. in verbo, per ſe, & nō per procuratores. Ad idē. c. ꝙ de his, in fin. de ſen. ex. vbi dicit, Debet ſe præſentare perſonaliter. Dic ꝙ abſolutio bene obtinetur per procuratorē, ſed nō reconciliatio quia in hac requiritur certa forma, ſ. ꝙ introducatur in eccleſiam. Ita loquitur text. in c. cū aliquis. 2. q. 3. Et ibi Arch. Et idem dicerem de abſoluto ꝑ literas, dicit tamen Spe. tit. de proc. §. 1. ver. itē opponitur, ꝙ in curia Ro. ſeruatur, vt abſolutio petatur per procuratorem, &c. Et adde dictum. D. de Ro. de. 45. in ordine nouiſſimo.

c Nō obſtante] Pone quidā fuit excōmunicatus cōtumax. ſed iſte ad ſuperiorē excōicatoris recurrit, dicens ſententiam eſſe nullam, quia in ſcriptis non fuit data, vel quia non ſedendo. c. & ſi ſententia. §. ſi de ſent. & re iud. Et dic vt hic &c.

d Ad cautelam] Quid ſignificet ad cautelam, vide optimè per Pa. in c. apoſtolicæ, de excep. ꝛ vltim. col. Nota etiam quod ſi excommunicatus impetrat abſolutionē, ſciente aduerſario & non contradicente, nec aliquid petente, ipſe aduerſarius nō poteſt poſtmodum conqueri, quia admiſiſſe videtur. c. quamuis, de re iudi.

e Manifeſta] Manifeſtum intelligitur, quod nulla poteſt tergiuerſatione celari, vel per confeſſionē, vel ꝑ probationē, vt in c. cū olim, de ver. ſigni. Ex his nota tres regulas. prima, quando quis eſt excōicatus pro cōtumacia, debet abſolui præſtita cautione, nec tenetur ſatisfacerē ante, quā abſoluatur, ſed hoc eſt verum, quando cōtumacia ē dubia, vt d. c. ſolet. Si verò cōtumacia eſt manifeſta non debet abſolui niſi ꝑſtita ſatisfactiōe, vt puta reſtitutis expenſis c. venerabilibus §. ſecus, de ſent. excom. libr. 6. Et ſic poſſunt eſſe duæ regulæ. Secunda regula eſt, quod excommunicatus pro offenſa dubia abſolui poteſt præſtita cautione competenti, nec tenetur litigare, nec ſatisfacere, niſi pri[9] abſoluatur. Et offenſa dubia eſt, vt ſi aliquis compareret coram iudice, & conqueritur

Exemplũ [a] de eo, qui facit rapina cũ effractione ecclesiæ, qui est excõicatus statuto epi & canonis. Statuto ꝓpter rapinam. A canone ꝓp effractionẽ. & sic quælibet vr̃ principaliter considerata. & sic non tenet absolutio omnib⁹ non expressis, [b] qa superior non intẽdebat absoluere nisi ꝓ cã expssa, ar. opti. in c. officij, e. ti. & in c. ex parte, de of. or. nisi petijsset gñaliter absolutionẽ ab oib. excõicationib. & gñaliter fuisset cõcessa, qa licet fieri nõ debeat, nisi spiritualiter exprimatur tñ facta tenet. Si verò fuit excõicat⁹ solũ vna excõicatiõe, sed ꝓp plures cãs; tũc dicẽdũ, ꝙ aut vna cã ꝑ se sufficit ad excõicationẽ, & tũc si expssit cãm sufficiẽtẽ, tenet absolutio, ar. c. sup literis, de rescript. Aut oẽs de ꝑ se nõ sufficiũt, sed simul iunctæ sic; & tũc non tenet absolutio nisi omnib⁹ expressis. [c]

11 Verũ ligat⁹ à plurib. iudicib. debeat ab oib⁹ absolui. Rñ. ꝙ sic, [d] & semper debet vitari donec ab oib⁹ sit absolutus. Aut vni oẽs committant absolutionem. Ita not. doc. in d. c. officijs, nisi sit superior iudicum secundum Ricar. [e] in 4. dist. 18.

12 Verũ absolutio obtenta ex falsa [f] cã valeat? Rñ. ẽm In. in c. ex parte, de of. ord. ꝙ non. 2. q. 3. c. 2. Ratio qa talis non intẽdit absoluere [g] sa. gl. ĩ c. qd̃ super his, de fi. instr. & d. c. cũ pro causa.

13 Verũ dubitãs de excommunicatione debeat petere absolutionẽ? Rñ. si habet commoditatẽ absoluentis, & nullũ sibi imminet ꝑiudiciũ, debet, qa in dubijs tutior pars est eligẽda. c. iuuenis, de spon. Si verò non habet commoditatẽ talẽ, tũc aut hæc dubitatio ꝓuenit ex ꝓbabili cã, & sic petere tenetur. Aut ꝓuenit ex leui, & sic debet deponere dubiũ ad consilium boni viri, nec tenetur petere absolutionẽ, Ar. ĩ c. inquisitioni, de sen. exc. ꝙ si nõ pt̃ deponere dubiũ, tunc debet petere absolutionẽ ratione iam dicta.

14 Verũ mortu⁹, q signa cõtritionis oñdit, sit absoluend⁹? Rñ. ꝙ sic c. à nobis, el 2. de sen. ex. & non nisi [h] ab eo qui de iure poterat, vel de ei⁹ mãdato, vt ĩ d. c. sed nũqd exhumabitur corpus? Rñ. quòd non, [i] si ẽ sepultum

queritur de aliqua offensa, iudex petit satisfactionẽ in tali termino, aut compareat &c. Iussus neutrum facit, tunc est dubia offensa. Et nota quòd offensa est prius, postea contumacia. vide glo. & Pan. in c. ex parte, de ver. sign. Et quod no. gl. in d. capit. solet. Et ibi Ge. dicit, ꝙ cõtẽptus dicitur offensa. Alia regula est, quòd excommunicatus pro offensa manifesta, non absoluitur nisi pri⁹ satisfaciat, nec sufficit præstare cautionem de satisfactione. Et hoc verum, vbi satisfactio consistit in exercitio actus temporalis; secus, si in exercitio actua spiritualis, quia tunc debet ante absolui, quã satisfaciat, ne excommunicatus attentet actum spiritualem. exemplum, excommunicantur canonici, quia de mandato Papæ nolunt recipere quem in canonicum receptione iuris. Certè isti prius debẽt absolui cum cautione &c.

a Exemplum] Vide aliud exemplũ in d. cap. cum pro causa.

b Expressa] Et sic videretur per surreptionẽ obtenta.

c Omnib⁹ expressis] Intellige secundum Ric in 4 distinct 18. si causas fraudulenter tacet, ca. cum pro causa, de sentent. excommunicatio. secus, si tacet ignoranter, quia non recolit, quia si absoluens habet intentionem relaxãdi excõicationem, quã tulit in eum, simpliciter est absolutus. Si aũt non intendit eum absoluere nisi per cõparationẽ ad causas, quas exprimit, credit eũ non esse absolutũ, nisi fortè sint tales causæ, ꝙ vna sine alia nõ mereatur excõicationem. hæc ille.

d Rñ. ꝙ sic] Exemplum. Vnus clericus habet beneficia sub diuersis diœcesibus, vel habet bñficiũ in vna & in alia domiciliũ. Et sic no. ꝙ multiplicatis excessibus, põt multiplicari vinculum excõicationis. c. ita quorundam, de Iudæis. Quid autem operetur secunda excõmunicatio, cum per primam sit totaliter separatus, est, quòd magis eum vitandum ostendit secundùm Pa. in d. c. ita quorundam. Tu dic pro Sco. in 4. distinctio. 4.

e Secundùm Ric.] No. tres practicas. prima est, vt vnica absolutione tollãtur omnes excommunicationes, puta si idem est prælatus, & pluribus de causis eũ excõicauit. Et sic fiet vna absolutio, vel si sũt diuersi, omnes cõueniant simul, & sic fiet vna &c Secũda practica est. Si vnus committit alteri vices suas. Tertia est, vt quilibet separatim absoluat. Et licèt vtatur verbo, Absoluo, non per hoc censetur communioni restitutus, quia ad causam subiectam restringitur, ar. l. age, & l. si de certa, C de transa.

f Ex falsa] idem est, etiam si Papa absoluerit ex falsa causa, Vt nota. in d. capitul. ex parte. Et posset ordinari⁹ procedere.

g Absoluere] Reputa, Si dicat satisfecisse, vel iniuriam sibi remissam, cum non sit verum. Et dicit Papa. in cap. ex parte de offic. ordina quòd excommunicatio, & absolutio sumunt vires ab intentione excommunicatoris, gl. in capitul. secundo de testi. Et ideo si absolutor intendebat absoluere, etiam si iniusta & falsa causa esset expressa, talis esset absolutus, argum. in c. venerabilibus. §. vbi, de senten. excommu. lib. 6.

h Et nõ nisi] Ratio, qs post mortẽ nõ imminet necessitas sicut añ. Ideo absolutio reseruatur ei, q põt de iu.

i Respon. quòd non] Nam verberabitur sepulchrum, vel corpus exhumatum. Et valet ista absolutio, vel vt pro eo oretur, & etiam vt reponatur in loco sacro. Et licèt quis post mortem sit adiudicatus à Deo, capitul. qualis. 25. distinction. neque possit per sententiam Papæ vel damnari, vel restitui, capitul. tempus. 24. quæst. 2. tamen quò ad nos ecclesia ligat,

& soluit,

& soluit, sed non quò ad ecclesiam triumphantem, vnde potius est quædam denuntiatio, vtrum sit absolutus, vel ne, Quia primò, se informat ecclesia, vtrum habuit contritionem, & sic postea denuntiat. Sed quæri posset, nunquid debeat absolui quis a peccato post mortē, si habuit signa, contritionis? Respond. quòd non, quia contritio sibi sufficit, vide Panormita. in d. cap. a nobis. Et gloss. in c. ad hæc, de priuile. dicit, quòd communicans excommunicato post mortem, puta laudando, associando &c contrahit excōmunicationem minorem. Et vide Panorm. ibidem.

a Quando mandatur eis] Quò citius poterit, debet se præsentare: Et ratio est propter iuramētum, quo quis astringitur ad factum. Vnde tenetur illud implere, quò citius poterit, ff. de verborum obligation. l. continuus. §. cum ita. l. interdum, de operi. liber. cū similib. Et eo ipso, quòd se non repræsentat, cessante causa legitima, dicitur contemnere. 2. quęst. 7. Metropolitanum. Et sic d. c. eos. denotat vitium. Sic so. distin. quis dicat, cum alijs allegatis per Gemi. in d. ca. eos.

b Sed non credo] De peccato, quo quis est absolutus in articulo mortis, non tenetur iterum cōfiteri secundùm Inno. in d. c. nuper, de sentē. excōmu. nisi sit an-

in ecclesia: aliàs sic, & sepelietur in ecclesia. Et de ista materia vide in d. c. a nobis, el 2. per docto.

15 Qn̄ teneantur hæredes, vide infra, hæres. §. 4.

16 Qūo absoluet ille, q legitimo tenet impedimento, nè possit adire eū, q de iure poterat eū absoluere, vt Papā, Episcopū & hmōi? Respon. q debet ei iniungi, q cessante tali, impedimento, quāprimum commodè poterit, adibit eum, qui illū poterat absoluere offerēdo se ei⁹ parere mandatis. Intellige, nisi impedimētū sit perpetuū ſm Inn. in c. quamuis, de sen. excō. quod si nō fecerit, iterū in eandem reincidet excommunicationē. Similiter & illi, qui absoluti fuerunt à sede apostolica, vel legatis, qn̄ mādatur eis a, vt aliquibus se præsentent, & passis iniuriam satisfaciant. c. eos qui de sen. excō. li. 6. Et Io. Andr. ibidē, vt recitat Pa. in c. porrò, de sen. excō. extendit hoc ad quemcunque, qui absoluitur cū onere p̄sentādi se, vel satisfaciendi alicui, q reincidit, si nō fecit, quam primū commodè poterit; sed nō credo b verum secur dū Io. Mo. vnde dñi de Rota decisiōe. 492. propter dictū Io. Mo. dicūt q absolutus ab auditore, si se non repræsentat, non est excommunicatus, sed excommunicandus. c

17 Sed ex hoc dubitaē, qs potest absoluere excōmunicatum detentum tali impedimento? Rn̄. q si est in periculo mortis, qlibet sacerdos pōt ſm Inno. in c. a nobis, el 2. & c. sacris, de senten. excom. & Pa. in d c. a nobis, tenet quòd ēt laicus d potest absoluere talē ab excōmunicatione, & est glo. ibidem, & in c. pastoralis, in § præterea, e de offi. ord. Et iura, quæ videntur contraria, dicit intelligenda de peccatis, non de excommunicatione. Et hoc verum, si episcopi vel proprij sacerdotis, aut alteri⁹ præsentia haberi nō possit. Si verò detineaē aliquo legitimo impedimento alio à periculo mortis, eps est requirendus, vt no. Inn. & sequitur Pa. in c. de cętero, de sen. excō. & si ad eū mittere non pōt secundū Inn. in c. 1. de sen. exc. sacerdos ,ppri⁹ absoluet. & hęc locū habēt tā in excōicatione iuris, quā hominis, d. c. eos.

18 Quid autem sit impedimentū legitimū, vide infra excōicatio. 5. casu. 1. §. 1. & qs sit in periculo mortis, vide infrà mors. §. 6.

19 Vtrū absolutio p vim, vel metum extorta valeat, Rn̄. q nō. vide infra, excōicatio. 7. Casu. 18. de absolutione à peccatis vide infra Confessio. 5. in prin. & infra Interrogationes, in fi.

20 Sed nunquid excōicatus pp damnū debet prius satisfacere ante, quā absoluaē? Rn̄. q sic, si pōt. Si verò nō pōt, debet præstare ido-

nexa censura, quia solùm de censura reperitur cautum, vt in c. eos, de senten. excom. li. 6 Sit tamen cautus sacerdos, nè se ingerat, si episcop⁹ haberi potest. Dicunt etiam quidam, q non debēt absolui, qui per processum curiæ sunt excommunicati, & per Sixtū, quam alibi videbis, quia absoluens esset excommunicatus excōmunicatione Papali, nisi obseruaret ea, quæ ibi scribuntur. Idem tenet Gemi. ibidem. Idem Rose. absolutio optimo. § 11.

c Sed excommunicandus] Quia nō reducitur per hoc iuem ad pristinam excōmunicationem, vt videbatur dicere c. sacro. §. verū. eo. titul. sed in eandem reincidit Et ratio est, nè fiat nouus processus. Et sic in dispendium redūdaret aliorum.

d Etiam laicus] Laicus absoluere nō potest, quia nō habet claues, sed talis confitēs efficitur venia dignus propter cōtritionem, & deuotioné, ex quo fecit quantū potuit, text. in cap. quem pęnitet, de pœni. dist. 1.

e § præterea] Panor. dicit, q illæ glos. sunt magni effectus, quia hæres non compelleret amplius pro absolutione, ire ad Papam, vel ad eum, a quo defunctus viuens erat absoluendus. Vocat tamen istā potius remissionem, quàm absolutionem. Et Archiepi. Florentinus vocat reconciliationem hic titu. absolutio. 1. §. 36.

a Non teneor dare] Vnde si quis donat de bonis suis centum amico, vel consanguineo ratione amicitiæ, vel parentelæ, qui tamen non donat extraneo, non potest dici acceptator personarum. Ratio quia in re sua quilibet est moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda.

b Ad meritum] Nam ad eum, qui habet distribuere, vel dare aliqua ex debito distribuenda, pertinet dare illa, prout repetit meritũ, seu aptitudinem in personis, congruentem rei, quæ datur, quia secundùm Tho. secunda secundæ. quæstio. 63. ad iustitiam distributiuam spectat diuersis personis diuersa tribuere secundùm proportionem ad dignitates personarum, idest vt vnicuiq; detur, secundùm quòd est ieo proprietas digna ad id, quod datur. Si igitur quis in dando consideret proprietatem illam personæ, propter quã id, quòd ei confertur, est illi debitum, non est acceptio personarum. Si verò consideret, non quod est tali proportionatum, sed solùm quia Petrus &c. sic est acceptio personarum. Contingit namque aliquã conditionem personæ facere eam dignam respectu vnius rei, & non respectu alterius, sicut hæc conditio, Consanguinitas ad vnam personam facit eã dignam,

neam cautionem, ꝙ satisfaciet, cum ad pinguiorẽ veniet fortunã, vt in c. ex parte, el 1. de ver. sign. & d. c. Odoard⁹, aliter peccat, qui absoluit. Sũt ẽt casus, in quibus nõ valet absolutio ante satisfactionem, de quib⁹ infra, excom. 7. Casu vlt. §. 2.

21 Vtrum talis, qui nõ põt satisfacere, teneaẽ cedere bonis ante, q̃ absoluaẽ. Rñ. ꝙ de rigore iuris sic, si aduersari⁹ exigit, vt not. in d. c. Odoardus. In conscientia dico ꝙ non, sed sufficit, ꝙ restituat ẽm ꝙ tenetur, dic vt infra, restitut. 3. ꝑ totũ.

22 Cui applicabitur satisfactio pecuniaria pro iniectione in ecclesiasticũ? Rñ. ꝙ si fuit in religiosum, applicabitur monasterio arg. 11. q. 1. nõ dicatis, & de statu mo. c. cũ ad monastariũ. 1. rñso. si verò fuit in clericum, ipsi clerico applicabitur, nisi fuisset in iniuriã ecclesiæ propulsatus, qa tunc ẽt ecclesia agere poterit ꝓ iniuria, in titu. de iniu. §. si communi seruo, & sic etiã ecclesiæ satisfiet.

ACCEPTIO personarum ẽm Alex. secũda secundæ tractatu de acceptione personarũ est iniustitia, qua persona personæ præfertur in conferẽdo ei aliquod, quod ex debito iustitiæ alteri est conferendum ratione alicuius conditionis transitoriæ non cõgruẽtis ad ipsam rem existentis circa personam, puta diuiciarũ, potestatis terrenæ, vel cognationis carnalis, & non ob meritum eius ad ipsam rẽ. & sic patet, vt sit acceptio personæ ꝙ oportet primò illud, qđ confertur, sit ex debito conferendum, quia si nõ esset ex debito, nõ posset esse acceptio personarum, quia tali dicitur, an non licet mihi facere, qđ volo, scilicet de meo, qđ non teneor dare[a] alicui. Secũdò oportet, ꝙ nõ attendat ad meritũ,[b] & conuenientiam illius, cuidat, conuenientem rei, quæ datur, sed solũ ad alia non congruentia ad ipsam rem, puta parentelam, potentiam, diuitias, & hmõi.

1 Vtrũ[c] sit apud Deũ? Rñ. ꝙ nõ,[d] arg. 32. q. 4. sicut sancti⁹, de consec. dis. 4. nec quẽquam, de iud. nouit, de præben. venerabilis vbi dicitur, Non generis nobilitas, sed virtutum, vitæque honestas gratum deo faciũt.

2 Vtrum debeat esse apud homines? Rñ. ꝙ non.[e] 49. d. c. vl. 63. di. sacrorũ. 2. q. 3. si qs presbyter. 11. q. 3. sum moper, & d. c. venerabilis.

3 In quibus prohibetur acceptio ꝑsonarũ? Rñ. quòd in viij. Primò in pœnitẽtiæ impositione. 26. q. 7. sacerdos. Secundò in sententiæ diffinitione. 3. q. 9. necesse. Tertiò in his, quæ sunt fidei. 29. q. 2. c. 1. Quartò in hospitũ receptione. 42. di. quiescam⁹. Quintò in eleemosynarum largitione. 16. q. 1. si cupis. Sextò in iudicijs, de re. iu. in iudicijs, li. 6.

vt sibi plus dimittatur de patrimonialibus, sed non vt conferantur ei beneficia ecclesiæ magis, quàm alteri.

c Catech. in expositi. oratio. dom. in secundã diſt. P. V.

d Quod non] Quod non est apud Deum, vt patet Act. 10. Et Iacobi secundo. Et Ro. secundo. Et licet peccatorum quosdam relinquat in suis peccatis, quosdam ad se vocet dando eis gratiam suam, quam non dat reprobis, non dicitur acceptator personarum. Nã acceptio personarum opponitur iustitiæ, vnde locum habet in his, quæ dantur ex debito, quod attendit iustitiam. Deus autem non ex debito, sed ex gratia vocat. igitur &c. Ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ &c. Et Roma. 11. si ex operibus, iam non ex gratia.

e Quod nõ] Ad dec. ad decorem, de institu. vbi reprehenditur Patriarcha Constantinopolitanus, qui solùm Venetos instituebat in ecclesijs suis, quã doquidem Deus ad nationes non respicit, sed ad idoneitatem virtutum. Et pulchrum text. vide ad hoc in c. dilectissimi. 8. q. 2. Et 49. distinction. in c. fin. dicitur, Panem polluit, qui doctrinam Dei malè in populo dispergit. Et qui honorat potentem, & despicit pauperem: animal ergo sine macula offerendum est domino.

a Septimò] Pone exemplum in capitulo, nouit, de iudic. vbi in correctionibus fiendis non est habenda ratio inter parum m & magnum, & In iudicijs non personarum acceptio habenda.

b Iure sanguinis] idest non propter sanguinem, sed diuino munere, idest spirituali concessione. In talibus enim non debet haberi respectus nisi ad spiritum, & ad rationis cõgruentiam. Si enim quis conferendo officium, vel beneficium habet respectum ad aliquod carnale vel temporale, simoniam committit. 1. quæstion. 1. sunt nonnulli.

c Dummodo nõ fit scandalum] Puta quia alij prælati mouerentur ex hoc ad dandum beneficia suis consanguineis minus dignis. & hæc ratio est propter malum exẽplum, & hoc si timeatur probabiliter. Et sic not. quòd opus de se licitum efficitur illicitum, si inde oriatur scandalũ, vel alteri detur occasio peccandi, Rose. hic. §. primo.

d Propter consanguinitatẽ principaliter] Secunda ratio est, quia conditio affinitatis non est conditio pertinens ad ecclesiasticam curam &c. Ex his infertur, quòd si quis dispensat iura communia vel particularia sine rationabili causa, magis circa vnam personam, quàm aliam puta quia est amicus, vel consanguineus, vel si dispensat ante legitimam ætatem, vt promoueatur vel habeat curam animarum &c. vel Abbas dispensat cum aliquibus in esu carnium, quia amicus &c. vel in laboribus. Omnia hæc videntur pertinere ad acceptionem personarum. Similiter in distributione eleemosinarum, si dat consanguineis, & non illis, quos credit magis indigere. Similiter si quis in consilijs dat vocem &c. Et in omnibus his videtur grauius peccare, ar. 41. distinctio. miramur.

e Indignos] Quia tunc, si non est bonus, esset eligere simpliciter malum. Nam secundũ Alb. Mag. promouens ad ordinem, vel curam pastoralem, vel aliquod beneficium ecclesiasticum scienter indignum, absque dubio peccat mortaliter.nec nobilitas excusare potest, vt promoueatur malus, Quia quantò nobilior, tantò nociuior. Et si dicatur, alium non esse ita vtilem, omnino ista ratio nõ valet, Quia vtilitas spiritualis pręponenda est, nec excusat paucitas ministrorum ecclesiæ &c.

Septimò a in promotione dignitatum.d.c. venerabilis,& 40.di.nõ loca,& c. multi. Octauò in exhibitione honoris.

4 Vtrum promouere aliquẽ ad dignitatem propter cõsanguinitatẽ sit acceptio psonarũ? Rñ. secundũ Alex. vbi suprà, ꝙ sunt beneficia tẽporalia,& spiritualia. In collocatione beneficij temporalis, cui non est annexũ spirituale, licet illud cõferre intuitu cõsanguinitatis, si bon⁹ est, qa consanguinitas est bene conditio faciẽs ad negotiũ circa dispensationes patrimoniorũ. Si verò est annexũ spirituali, puta qa sunt res ecclesiæ, vel ꝗ pauperib⁹ sunt dispensanda, similiter licet ei conferre, non ex ratione consanguinitatis principali, sed secundaria, vt non egeat, sed non ita, vt luxuriet. Si verò est spirituale beneficiũ non est attendẽda ratio consanguinitatis, vel carnis, quia spiritualia non dãtur iure sanguinis b, sed diuino munere. sed attẽdi debet ratio spiritualis, ꝗ ſ. est, vt detur iustiori & meliori, non simpliciter, sed ad illud regimẽ, vt in c. licet. 8. q. 1. Qđ si conditiones sint pares potest ex illis conditionibus moueri ad dandũ consanguineo, dummodo non sit scandalũ c ex respectu consanguinitatis, qa pp scãdalũ multa dimittẽda sunt. ergo est acceptio psonarũ in ꝓmotionib⁹ ad dignitates & officia, qñ beneficiũ spirituale datur pp consanguinitatẽ principaliter d sacit. c. Moyses. 8. q. 1. vel qñ non datur meliori ad illud regimẽ, vt in d. c. licet, qa talis infideliter agit negotiũ domini, non meliorãs, cũ potest: vel qñ quodcunque officiũ datur indigno; e concor. Tho. in quoli. & secunda secundæ. q. 63.

5 Vtrũ cum conditiones sunt inæquales excedẽtes, & excessę, puta litera t⁹, sed ignobilis, alter nobilis, sed illiterat⁹, sit acceptio personarũ, si præponatur nobilis? Rñ. Alex. vbi supra, ꝙ licèt literatura simpliciter sit pferẽda, nobilitati, vt in c. venerabilis, de præben. qa est necessaria in regimine ecclesiæ, tñ in casu potest pferri nobilitas, vt arceantur lupi p potentiã, & in casu vt sint diuersa mẽbra in corpore ecclesię, quib⁹ pax ei⁹ conseruet, & sic nobiles pñt promoueri, dũmõ morũ honestas eis suffraget.

6 Vtrũ si præferatur minus bon⁹ vir maiori bono, sit acceptio personarum? Respon. Alexan. vbi supra. Quod aliud est i maiori dignitate, aliud est in minoribus beneficijs. Aliud cũ eligitur de gremio illius ecclesiæ. Aliud cum postulatur de alterius gremio. Cũ ergo electio est facienda ad maiores dignitates, requiritur secundùm conscientiam, vt eligatur vtilior regimini, dummodo sit bonus, quia secundùm Alberrum Magnũ peccat mortaliter, qui promouet malum, quãuis sit mulrùm profuturus, quia qui sibi nequam est, alteri non potent esse bonus; & qui sibi non parcit, multominus alijs parcet,

cet. ff. de his, qui ante sent. l. final. nec excusat secundùm cum paucitas ministrorum ecclesiæ. In minori verò beneficio sufficit, quòd bonᵘ sit. a Si verò fiat postulatio, requiritur, vt secundùm conscientiā suam eligat vtiliorem, & meliorem.

7 Vtrū pauper possit præponi diuiti in iudicio? Resp. Alex. vbi supra quòd non. sed æquitas debet seruari b & illud ecclesiastici. 4. cap. In iudicando esto misericors pupillis. & Esa. 1. Subuenite oppresso, iudicate pupillo, & similes intelligūtur; vt iudex tueatur miserabiles personas ab oppressione potentum. Et si timore, vel amore defecerint ꝑsonæ necessariæ ad instructionem suarum causarum iudex debet eis subuenire. In veritate autem sententię nulli parti parcere.

8 Vtrum exhibitio honoris, quæ fit prælato malo inducat acceptionem personarum? Rñ. qui supra ibid. quòd prælatus spiritualis siue temporalis debet honorari ratione potestatis à Deo acceptæ. Cum quis autem c honorat peccatorem amore indebito à quo deberet corrigi, tunc peccatum est.

9 Vtrū exhibitio honoris ꝓpter diuitias sit acceptio personarum? Respon. Alex. vbi supra, quòd si tantùm habetur respectus, ad diuitias, vt tantò melior, quātò ditior videatur, peccatum est. Similiter si de exhibitione honoris ecclesiastici hoc intelligitur. Si verò hoc fiat pro vitatione scandali, ita tamē quòd pauper non cōtemnatur, vel diues in peccato non foueatur, non erit peccatum.

10 Vtrum acceptio personarum sit peccatum mortale. Respond. Angel. de Anco. libr. de potestate Papæ, quòd peccatum mortale tollit nobis Christum, qui est vita nostra, ad Colo. 3. capitulo Christus autem tribus modis in nobis est, scilicet per iustitiæ æquitatem, per doctrinæ veritatem, per vitæ sanctitatem, Ioann. 13. ego sum via, scilicet iustitiæ, veritas, scilicet doctrinę & vita, scilicet exēpli. Quando autē acceptio personarum repugnat iustitiæ, puta non reddens iustitiam, cui debemᵘˢ, vel faciēs

a Sufficit ꝙ bonus sit] scilicet quantum ad hoc, vt electio non possit impugnari in iudicio, sufficit ꝙ bonus sit, nec oportet eligere meliorē, quia sic oīa electio posset impugnari. Sed quantū ad consciētiam eligentia necesse est eligere meliorē vel simpliciter vel per respectū ad bonum commune; vide infra, elec. §. 21.

b Aequitas debet seruari] Iuxta illud Exod. 24. pauperis non misereberis ī iudicio. Vnde Prouerb. 18. Accipere personam in iudicio non est bonum. Et Reg. In 6. dicit, In iudicijs non est ꝑsonarū acceptio habenda. Et ratio est, quia per hoc corrumpuntur iudicium, & iustitia. Nam secundùm Thomā secunda secundę quęstio. 63. iudicium est actus iustitiæ, prout scilicet iudex reducit ad æqualitatem iustitiæ ea, quæ inæqualitatem facere possunt oppositam. Personarum autem acceptio sapit inæqualitatem, inquantùm attribuit vni personæ præter proportionem, in qua consistit iustitia &c. in pœnis tamen defertur dignitati. 45. distin. Cum beatus, de offi. dele. c. sanè. Et nota. in c. fin. de transact. & in cap. 1. 40. distinct. Extra ea, quæ hic dicuntur, Quæro, an sit acceptio personarum plus punire pauperem, quàm diuitem pro eodem delicto? Respon. aut pœna imponitur pecuniaria. & tunc magis punitur diues. Si verò pœna est corporalis, magis pauper. Qui ergo facit contra ea, quę dñr videtur esse acceptator personarū. De his no. Barto. in l. Pedius, ff. de incen. rui. & nau. & in l. quædam, ff. de pœnis, & l. properandum. §. sin autem vterque, C. de iudi. Cyn. & Bald. in l. fina. C. de summa trini Adde quæ no. Ang. in d. l. Pedius.

Et sanctus Thomas secunda secundæ. quęstio. 185. Et quæ no Panormita. in c. cum quidam, de iureiuran. Et Bald. in §. si quia temerario, de pa. iura. firman. vide Panormi. in c. magnæ, de vot. Et gloss. in cap. consideret, de pœni. distin. 5. in ver. Ideo, gloss. in c. non coguntur, 41. di. gl. in c. 1. 40. di. & gl. in c. q. viderit. 32. q. 5. tamen, Bart. in d. l. 1. dicit, ꝙ si sit in derogationem dignitatis, & officij, magis punitur constitutus in dignitate. Si autem aliter, habet locū hæc distinctio.

c Cum quis autem] Circa istos duos §. sciendū. Cum honor sit quoddam testimonium de virtute eius, qui honoratur, sola virtus est causa honoris. Sed aliqꝫ ꝑt honorari nō solū ꝑ virtutē propriam, sed ēt alienam, vt prælati, & principes. Nam honoratur etiam si sunt mali, inquantū gerunt personam Dei & cōmunitatis, cui præficiuntur. Eademq; ratione sunt honorandi parentes, & domini, propter participationē diuinæ cōmunitatis, quia Deus est omniū pater, & dominᵘˢ. senes quoq; propter signum virtutis, quod est senectus: diuites, qꝛ maiorē locū in communitatibus obtinent, quia est vnus honor, qui debetur alicui secundum statum, quem tenet in repub. Et diuitea regulariter tenent maiorem statum, &c. Sed ad alium honorem, qui cōmendando, seu reuerētia &c. diuitiæ nihil faciunt. In his autem, quę pertinent ad fidem Christi, peccatum est præferre diuitea pauperibus, sicut ministratores sacramentorum, vnde si quis vellet audire confessiones diuitum, & non pauperum, vel non ita diligenter, aut tradere eucharistiam &c. nisi ex hoc crederet magis diuites indigere, vel

contra, a amore amicitiæ pecuniæ & huiuſmodi, ſic eſt mortale. Quando verò repugnat doctrinæ, puta determinando, vel declarando ex complacentia cõtra ſanctam doctrinam, ſic eſt mortale. Quando verò repugnat vitæ, puta cum præfertur malus bono, indignus digno propter conſanguinitatem, & huiuſmodi non congruentia ad ipſam rem, quæ datur, ſic eſt mortale. adde etiam, ꝙ eſt mortale, quando melior ad dignitatem eccleſiaſticam nõ pręfertur, ſaltem in maioribus dignitatibus, vt patet per ea, quæ no. infra electio. §. 21. iuncto, quod dico ſupra hic. §. 6.

ACCIDIA b ſecundùm Ric. de ſancto Victo. eſt torpor mentis bona inchoare negligẽtis, vel ſecundũ Dam. eſt triſtitia aggrauans mentẽ, vt nihil boni ei agere libeat. Et hæc eſt definitio eſſentialis ſecundùm Alexand. ſecunda ſecundæ, tractatu de accidia; aliæ ſunt per effectus, & differt ab inuidia, ſecũdùm Alexã. ibidem, quia eſt de alieno bono, Accidia verò de proprio.

1 Verum accidia ſit contra aliquod præceptum decalogi? Reſpon. Alexand. vbi ſupra, quòd eſt ſpecialiter & explicitè contra illud Eccleſiaſti. 38. Ne dederis in triſtitiam cor tuũ, ſed repelle eam a te. & vigeſimo. Triſtitiam longè expelle a te, multos enim occidit, & non eſt vtilitas in illa. Implicitè verò eſt contra illud, Memento, vt diem c ſabbati ſanctifices? Exod. vigeſimo. In accidia eſt triſtitia de ſpirituali bono & laborioſo cum amore quietis carnalis. In illo vero pręcepto eſt amor ſanctæ quietis, quæ cum gaudio eſt in bono ſpirituali, licèt ſit laborioſum. Vnde licèt præcipiatur ibi abſtinere ab opere ſeruili, in quo eſt labor, non tamen prohibetur bonum ſpirituale, vt orare, prædicare, & huiuſmodi, quæ ſunt bona ſpiritualia, licèt laborioſa. Et ex iſtis patet, ꝙ de ſua ratione accidia eſt.

te, vel maiorem fructum inde ſequi, vel non ita patienter expectare, eſſet acceptio perſonarum.

a Faciens contra] Iſtud etiam vitium multum nocet bono communẽ. Vnde in l. diuina prohibetur, Deuter. 1. non accipietis cuiuſquam perſonam, Et de Chriſto dicitur Matt. 22. Nõ reſpicies perſonam hominum.

b Accidia] Accidiari ſtomachari. Et eſt tedium animi, vel anxietas. Et ſecundũ Tho. dr̃ accidia quaſi acida. Acida autẽ ſeu aceroſa ſunt frigida, frigus verò inducit difficultatem, & tarditatem in motu. Videmus enim cũ aqua ex frigore congelatur, immobilis manet, ꝗ ex ſe flueret. Et ſenes, quia frigidi ſunt; graues & tardi ſunt ad ambulandum; ſecus de adoleſcentibus. Accidia ergo eſt quædam frigiditas ſpiritualis, ſeu defectus amoris ſpiritualis & feruoris diuini, ex quo anima non mouetur, vel cum difficultate mouet ad bene operandum. Et vt clari⁹ intelligas ſcias ꝙ accidia primo modo eſt triſtitia de bono ſpirituali; & ſic eſt generale peccatum, & non vnum de ſeptem. Quia omne peccatum refugit bonum ſpirituale virtutis ei oppoſitæ, vt ſuperbia refugit bonum ſpirituale, qui eſt actus humilitatis. Et luxuria bonum caſtitatis. Et ſic de alijs ſecundùm Thom. ſecunda ſecundę. q. 35. Secundo modo eſt horror ſpiritualis boni, inquantum eſt laborioſum, vel moleſtum corpori, aut impeditiuum delectationis eius. Et ſic a vitijs carnalibus non ſeparat, quibus quis quietem & delectationem corporis quęrit. Et ſic etiam non eſt vnum de ſeptem. Tertio modo eſt triſtitia de bono ſpirituali, inquantum diuinum, & ſic ſpeciale peccatum & vnum de ſeptẽ, quia opponitur ſpeciali virtuti; quæ eſt charitas, cuius eſt gaudere de bono diuino. Et ſic eſt peccatum capitale, quia ex ea promptum eſt, vt alia vitia oriantur ſecundùm rationem cauſæ finalis Et hæc diuerſimodè aſſignantur a Grego. vt hic in §. fi. Et ab Iſidoro. lib. de ſummo bono quæſtione vndecima ponitur, quibus diſtinguitur triſtitia ab accidia. Nam ſecundũ eum propriè dicitur triſtitia, inquantum recedit a graui & laborioſo ope. Et ſic ex ea oriuntur, deſperatio, puſillanimitas, rancor, amaritudo, quæ non eſt ſpeciale vitium, ſed effectus quidam rancoris. Accidia inquantum quis accedit ad indebitam quietem laboris tedio, & ſic ſeptem oriuntur ex ea ſcilicet ocioſitas, cũ prætermittuntur bona præcepta. Somnolentia, cum negligenter implentur pręcepta. Hæc duo ſub tempore cõprehenduntur. Importunitas cũ euagatio mentis circa illicita reſidet in ipſa arce mentis volentis ſe diffundere ad diuerſa. Curioſitas, cum indebitè, vel immoderatè ſe diffundit ad diuerſa cognoſcenda. Verboſitas, cum indebitè & immoderatè vagatur in verbis. Inquietudo corporis, cum per immoderatos membrorum motus vagationem mentis indicat. Inſtabilitas cum diuerſorum ſit mutatio locorum, vel propoſiti. Et hæc quinque ad mentis euagationem pertinent, quam ponit beatus Gregorius. Et mortale dicitur quando que talis triſtitia, quando contingit vſque ad conſenſum rationis, qui conſentit in fugam, & horrorem & deteſtationem boni diuini, carne contra ſpiritum omnino præualente. veniale verò quando que non contingit vſque ad conſenſum rationis, ſed eſt in ſola ſenſualitate propter ſolam repugnantiam carnis ad ſpiritum.

c Catechiſmus in explicatione huius præcepti, & in primum. Non habebis Deos. P. V.

mortale peccatum [a]. vnde 2. ad Cor. 7. Tristitia huius sœculi mortem operatur. Et vt aduertere possis, quã do accidia habet propriam rationem, & est mortale peccatum, attende, quod, aut talis tristitia boni consistit in omissione necessariorum ad salutem, & sic est mortalis, aut in omissione eorum, quæ non sunt necessaria, & sic est veniale peccatum. Aut deducit ad aliquod mortale, vt puta desperationẽ, & sic est mortale peccatum. Et ex hoc patet quid dicẽdum de eo, qui attediatus abhominatur diuina, & spiritualia, quia nisi sint necessaria ad salutem, & ea dimittat, vel deliberatè disponat dimittere, nõ peccat mortaliter. Similiter de eo, qui ꝓpter alicuius mortem disponit nõ benefacere, & de necessarijs, quod peccat mortaliter. Idem de eo, qui propter hoc nollet esse creatus a Deo, vel vellet esse irrationale animal, quia est mortale si deliberatè. Idem similiter de illo, qui propter tristitiam incurrit graue m infirmitatem, aut notabile corporis nocumentum, quia mortale est, si potest se iuuare, & huiusmodi. Et secundùm prædicta intellige Th. secunda secũdę, quęst. 35.

2 Vtrum accidia sit grauissimum peccatorum. Rñ. secũdùm Ale. vbi supra, ꝙ est loqui de accidia multipliciter. Vno mõ, f. in ꝙ terminatur, & consummatur in desperationem, & sic est grauissimum peccatorũ ratione desperationis adiunctæ in qua terminatur. Aut loquimur de accidia ratione ociositatis sibi adiunctæ; Et hæc ociositas est occasio multorum malorum, quia anima nisi in bonis occupetur, in malis defluit, & sic est magnum malum. Veruntamen ratione generis peccati non est maximum peccatorum, quia maius est infidelitas superbia, & huiusmodi.

3 Quæ sint filiæ accidiæ? Respond. secundùm Gregor. trigesimoprimo mor. quòd sunt sex. Prima desperatio. Secunda pusillanimitas respectu consiliorum. Tertia ociositas. Quarta torpor, seu pigritia circa præcepta. Quinta est vagatio mentis illicita. Sexta malitia, qua quis detestatur bona spiritualia, de quibus dicetur in loco suo de qualibet.

ACtiones [b] a iure ciuili ortũ habent secundùm Innocentium, de constitutio. capitulo. quæ in ecclesiam. Et de specialibus, generalibus, & vniuersalibus, [c] quales sint, & qualiter formentur, vide Inno. de offic. ordi. cap. conquerente, de lib. obla. cap. secundo, de causa poss. & proprie. cum ecclesia. de sepultu. certificari, quia pertinent ad forum contentiosum.

1 Quæ dicantur actiones bonæ fidei, habetur Instituta. de act. in §. actionum, & in gloss. capituli. cum venerabilis, de excep. & sunt 15. ex vendito, ex empto, locatio, & conductio, negotiorum gestio, mandati depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ herciscundæ, communi diuidundo, præscriptis verbis, quæ de ęstimato proponitur, permutato, & hæreditatis petitio, nec dicuntur bonæ fidei, quia solùm, in his sit seruanda bonafides, sed quia in his magis exuberat iudicis officium, quàm in alijs.

2 Quæ dicuntur stricti iuris? Respon. tex. Instituta. vbi supra, quòd sunt aliæ ab his. vt actio ex mutuo, & arbitrium, & his similia, & dicuntur stricti iuris, quia non venit in eis, nisi quod strictè exigit actionis natura. & de ipsis vide gloss. in dicto capitulo, cum venerabilis.

3 Quæ dicuntur actiones personales? Respõ. Fran. Vercel. vt refert Gem. in c. dispẽdia, de rescri. li. 6. quòd sunt, quæ personas tenent obligatas ex contractu, vt mutuo, locatione, &c. vel quasi contractu, vt nego

a De sua ratione accidia est] Vel saltem semper mala, & hoc dupliciter, vno modo secũdum seipsam, quando scilicet est de eo, quod est apparens malum, & verè bonum, Licèt appareat malum, sensitiue propter laborem, quod est in eo. Attamen quando tristatur qs de aliquo opere, ad quod tenetur, est peccatum, sicut contra, delectatio est mala, & peccatum, quando est de verè malo, sed apparenti bono, vt delectatio fornicationis, & huiusmodi. Secundo modo secundum affectu nivt hic.

b Actiones] Not. quod actio est ius persequendi in iudicio, quod sibi debetur, vt institut. de actio. § 1. & per consequens est effectus obligationis, & eius filia, vt dicit gloss. in institutis. de obligat. Et quomodo obligatio est iuris vinculum. & quomõ oriantur actiones diuersimodè, vide Bar. in l. cum qs C. de iur. & fac. ign Et in l. 1. ff. de condi. indeb.

c Et vniuersalibus] De actionibus vniuersalibus & particularibus vide per Pa. 1 d. c. 1. de li. obl. Et per In. in d. ca. cũ ad sedẽ.

a Acolyti] Vnde Latinè dicuntur accedentes, a deportandis, cæreis, quando legẽdum est euangelium, aut sacrificiũ offerendũ, tunc. n. accendunt luminaria & portant, licèt sol eodem tẽpore rutilet, ad signum tamen lætitiæ, Ad demonstrandum, vt typo luminis corporalis osten daturilla lux, de qua Ioan. 1. erat lux vera.

Adde quando & cur instituti, Conc. Trid. sess. 23. c. 2. de refor. de acolytatu. 24. c. 11. de ref. quo to gradu fit, aiuf qua da munare, & ordinatione, Catachis. da sacra. ordi. c. iam verò. P. V.

b Act⁹] Duplici ter capit̃ act⁹. i. pro quadã seruitute, qua is, cui debetur hẽt ius, q pôt per fundũ, in quo sibi hæc seruitus debetur, ducere iumentum, val vehiculũ suũ, s. vt non solũ possit ambulare p se, sed & iumentũ, & quadrigã secũ ducere. ff. da serui. ru. prædi. l. 1. vers. actus, Et l. inter, & insti ao. § actus. Secũdo capit act⁹ p operatione, vt hic. vñ dicitur actus agẽtiũ &c. secundo de aia & 1. q 1. p Isaiã cũ si. Acta varo dñr scriptura negotiorũ, q̃ in iudicio agunt ordinãaorũ, modum, & formam continẽtes, valẽt sunt processus, si ue gesta curiæ, & sunt cõia, vt C. da iudi. l. vlti. ff. da ra iudi. l. a. ctorum verba, & l. Paulus.

c Vbi actus ast applicandus] Ad de text. in l. 1. C. de eman. li. vbi alienigena amancipatus duoni viris. i. officialibus fm legẽ municipij. i. cõsuetudinẽ dr bene emancipatus quo &s ad alia loca.

tiorũ gestio, tutela & hmôi Aut maleficio, vt furti dãni iniuriæ, &c. vel quasi maleficio, vt in iudice malè iudicãte ex imperitia, & proijciente de cenaculo, quod nocuit, vt Inst. de obliga. & in rubricis sequentibus.

4 Quæ sunt actiones reales? Rñ. Gem. vbi supra, q sunt q̃ sequun r rẽ, & nõ psonam nec per eas dicitur persona obligata, vt rei vendicatio, Publiciana. & similes secundũ Ioa. de Imola.

5 Vtrũ in actionibus personalibus currat præscriptio cõtra ecclesiã, & alios vide infra, pscriptio. §. 34.

6 Actio est inanis creditoris, quam excludit inopia debitoris c. olim nobis, de re. spo. ff. de dolo. l. nã is. & q nihil habet, ei⁹ periculo nihil est, ff. de furtis, l. itaq; fullo. §. 1. & ex. de vsu. cũ tu.

ACcolyti a Grecè, ceroferarij Latinè. 21 di. c. clericos, i fi. vnde ei⁹ offm est præparare luminaria, & ipsa portare corã ministris altaris. 25. dis. perlectis. 33. di. §. deseruientes.

ACcomodatio. Vide infra, commodatum.

ACtus b requirit tria regulariter, vt in c. magnæ, de voto, & ar. 1. quæs. 1. aliud. Primũ, quid liceat secundũ æquitatẽ. æquitas verò est iustitia dulcore misericordiæ tẽperata fm Cypria. Secundũ, quid deceat secundũ honestatẽ. & est diuersum à verbo, licet: quia multa licẽt, q̃ non decent. Tertiũ, qd expediat secundũ vtilitatẽ, vnde filiæ sine cõsẽsu patris cõtrahere matrimoniũ licet, vt in c. sufficiat. 27. q. 2. sed nõ decet, vt i c. 1. de desp. imp. nec ẽt expedit, cũ mulieres sæpe laborẽt ꝓ propria cõmoda. l. si pater, in fi. C. de despon.

1 Qũo cognoscet, si actus est validus? Ref. Pan. in c. cũ olim, de cle. coniug. q recurrendũ est primò ad consuetudinẽ loci, vbi qs oriũdus fuit, vel vbi act⁹ est gestus, & non ad consuetudinẽ loci alteri⁹, vel vbi act⁹ est applicand⁹ c. Exẽplũ natus de patre sacerdote ecclesiæ oriẽtalis, qui contraxit fm eorũ ritũ, est legitimus vbiq;, & ideo pôt eligi in ecclesia occidentali, p platо. facit in ar. ad hoc l. 1. C. de emã. li. & no. per Bar. in l. oẽs populi. ff. de iust. & iur. & l. cũctos populos. C. de sum. tri. & facit ad qõnẽ vtrũ testm factũ Senis cum tribus testibus secundũ eorum statuta valeat quò ad bona alibi existentia. d

2 Itẽ actus gest⁹ ab habẽte duplicẽ ptãtem, semper in dubio psumitur gest⁹ fm eã potestatẽ, secundũ quã actus tolerari possit, vt valeat, vt no. Pa. in c. nisi essẽt de pben. facit. c. qd sicut, e de ele. vbi psumitur actus

Exemplum. Quidam Paduanus fuit doctoratus Bononiæ sine solennitate, quæ requiritur Paduæ.

d Existantia] Et cõiter tenetur q sic in l. cunctos populos. Et in raspicientib. decisionẽ litis iudex semp debet seruara statuta loci, in quo calebratus est contractus. & nõ loci iudicij. Ita Barto in d. l. cũctos populos. ex quo sequit, q si contra act⁹ sit celebratus, in loco, vbi cõtra instrm nulla possit opponi exceptio, iudex debebit seruare illud statutum, quãuis istm ibi factũ, producat hic. Ita sẽtit Bal. i hac q in l 1. C. na fi. pro pa. Nã cum istud respiciat decisionẽ litis &c. ax hoc & infertur, q stãte cõsuetudine, vel statuto, q scripturæ priuatæ, vt sunt apochæ marcatorũ scriptæ eorum manu, val libri rõnũ plenam fidẽ faciãt, certẽ stabitur cõsuetudini illius loci in priuatis scripturis ibi factis, quãuis iu alio loco agatur iudicium. d. Ant. in c. 2. de fi. instr. Fallit i dote. l. exigere dotẽ, de iud. Quia si statuto cauetur, vt mortua vxore sine liberis vir lucretur tertiam partem dotis, & in ciuitata viri dicatur, q lucretur dimidiam, certẽ stabitur statuto loci mariti. vide alia pulcra multa in d. l. cunctos populos, & d. Iaf.

e C. q sicut] Archiepiscop⁹ ante receptũ pallium non potast conuocare concilium, consicare chrisma &c. vt ibi. Et tamen est etiam episcopus. Tamen præsumitur illos actus fecisse vt archiepiscopus, vt ibi.

factus respectu maioris potestatis ab eo, qui duplicem potestatem [a] habet. facit l. tertia, [b] ff. de mili. testamen.

3 Actus legitimus est ille, qui obuenit, vel firmatur a lege. ff. de verb. signi. l. lege obuenire, vt est emãcipatio, acceptilatio, aditio hæreditatis, contractus matrimonij, tutoris datio, et huiusmodi, quæ non sunt actus contractuum: secundùm verò ordinem minorum est regere, prædicare, confessionem audire, legere, visitare, diffinire, eligere, eligi, accusare, testificari, & ad ordines promoueri, qui omnes intelliguntur solùm nomine actuum legitimorum, & non alij.

ACCVSATIO [c] est aliquem in libello reũ de crimine deferre ad vindictam secundùm Azo. in summa in rub. C. de accus. Circa quam quærẽda sunt infrascripta.

1 Vtrum accusationẽ debeat præcedere monitio? Respond. quòd non de necessitate, arg c. 2. & c. qualiter & quando, el 2. de accusa. & glo. 2. c. vlt. §. 1. Ratio, quia fit solùm ad pœnam imponendam, vt in gl. in capitulo licet, de Simo.

2 Vtrum aliquis teneatur accusare, Respon. secundum gloss. in cap. qua propter. 2. quæstio. 7. quòd nemo. facit text. in l. vnica. C. vt nemo inuitus, & cap. si primates. 5. q. 2. & glo. in c. licet, in fi. de accus. Bar. [d] in l. in eum, ff. de accusa. dicit verum nisi in homicidio, quoniam hæredes tenentur accusare, argum. l. prætor. §. 1. ff. de iniu. aliàs perderent hæreditatem, & l. cum furem, C. de his qui. vt indi. sed contrarium videtur tenere gloss. in l. si quis homicidij, C. de accusat. & ibi Cyn. Bald. Salycet. & Angel. & Raph. in d. l. in eum, scilicet quòd non tenentur accusare. & iura quæ videntur contraria, non loquuntur de accusatione propriè, sed de denuntiatione, [e] de qua dicam in titul. suo, & in quo differt ab accusatione, imò videtur, quòd accusare sit contra præceptum diuinũ, dum dicit, Dimitte nobis debita nostra. gloss. est in l. furti. §. pactus, ff. de his qui not. infa. de quo dic, vt infra §. 4.

3 Quis põt accusare? Rñ. aut crimẽ ẽ priuatũ, aut pu

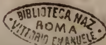
a Duplicem potestatem] Exemplum. compromittitur in aliquem tanquam in iudicem, & tanquam in arbitratorem, seu amicabilem compositorem, Quia potest iudex in eodem facto procedere tanquam iudex, & tanquam arbitrator. Et sic limita, quod habetur in authen. vt diff. iud. Et in auth. si vero contigerit, C. de iu. per compromissum enim factũ in iudicem, non receditur à pråte iudiciaria, sed simul, & semel potest iudex vtraq; pråte vti, & excessus factus ab isto iudice in iudicando attribuere arbitrariæ potestati, per quam potest tollere ius vnius, & alteri dare tex. est in d. c. nisi essent.

b L. j.] Nam ibi est casus, q̃ miles. qui volebat facere testamentum iure cõmuni, si non potuit perficere, præsumitur voluisse vti iure speciali, quia illud qđ ex nostra voluntate dependet, intelligimur facere omni iure, quo melius facere possumus, vide i simili Bart. i l. post mortem §. 1 ff. quando ex fa. tu.

c Accusatio] Accusator dicitur ille, q̃ criminalẽ corã iudice mouet quæstionem, etymologizatur in cap forus, de verb. significatio. Accusator quasi qui ad causam vocat.

d Bar.] Pro opinione Bartol. facit text. in d. l. si quis homicidij, in verb. coges. Facit etiam quia hæres perdit hæreditatem defuncti, si non vendicat mortẽ eius accusando, vt l. 2. C. de his qui vt indig. ergo iudex potest eum cogere accusare, ne delinquat, Et hinc est quod si iudex videt te velle delinquere, potest te cogere, nẽ delinquas. l. prima in fin ff. de offi. præ. vr. & l. congruit, ff. de offic. præsi. Sed in alijs criminibus potest dici secus. Item pro Bartol. facit quod dixit Odofre. in consilio. incipien. Titius aliquem interfecit, & filius interfecti timet accusare interfectorem propter suam potentiam. Dixit enim potestatem, qui non poterat procedere ex officio nisi per accusationem, bene fecisse, si compulit illum ad accusandum, quãuis lege non caueatur, Quia expedit reipublicæ, ne maleficia remaneãt impunita. l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquiliam. Et propter scandalum multa cõceduntur. l penultima. ff. de sicca. Et quia si maleficium non puniretur, res esset mali exempli. l. obseruandum, ff. de officio. præsidis. l. diuus ff. de re iudicat. Et si timeat potentiam aduersarij, faciat sibi dare securitatem. l. præfecti, circa finem. & l. final. C. de his, qui ad ecclesias confug. Et specul. titul. de accusatore. §. 1 in princip. & versicul. quid si nullus, dicit quòd licèt in tali casu quis non possit cogi, bene tamen faceret iudex si cogeret & cætera. Intellige supradicta secundùm Thomam secunda secundæ quæstion. 68. articu. primo. Quando tale crimen vergit in detrimentum reipublicæ, & in multitudinis corruptelam corporalem seu spiritualem, & possit probari. Opin. autem gloss. in d. l. si quis homicidium, & Cyni, & aliorum intelligitur, quando tale crimen non potest probari, vel non redundat in detrimentũ multitudinis, aut reipublicæ, vt dicit Thomas vbi supra.

e Sed de denunciatione] Quia debet hæres dicere. Denuncio vobis mortem talis, qui suam mihi reliquit hæreditatem.

a Si priuatum] Vt furtum, rapina, iniuria &c. Vt dicit gl. in ru. de pub. iudi.
b Pro illa pœna] Cui autem applicetur ille pœna, dic vt in l. 3. ff. de sepul. viol. & in l. agraria, ff. de termi amo. & Pa. in rubrica. de iudi.

cum d. lectus, de accu. nisi in exceptionib. criminalibus, quia in illis admittuntur etiam a nõ infamatos. Et in hoc differũt a laicis. Et de hoc in c. 1. de confess. Et 15. q. 1. c. fi.

blicũ. Si priuatũ, [a] regulariter non admittitur nisi cuius interest, vt videtur velle gl. in l. fi. ff. de priua. deli. quod limita, nisi sit tale delictum priuatũ, ex quo pœna pecuniaria applicanda fisco debeat imponi, quia tũc quilibet de populo admittitur ad accusandũ pro illa pœna. [b] Ita vult gloss. sing. Dyn. & Bart. in rub. ff. de popu. actio. licèt Bald. teneat contra in l. aduersus, C. de fur. si verò est crimen publicũ, [c] quilibet admittitur, qui non prohibetur specialiter lege, vel statuto, aut consuetudine. & q pro hibeantur, habes. 2. q. 7. & 3. causa. q. 4. & 5. per totũ, & de accu. in multis. c. & i l. qui accusare, cũ plurib. legib. se. ff. de accu. sicut sunt infames, minores, pauperes, [d] & multi, quos omitto, quia non pertinet ad nos, & hoc verũ nisi in duobus casib⁹. Primus, qñ suam, vel suorũ iniuriã prosequuntur, vt no. in l. fi. ff. de pri. deli. & in l. fi. ff. de iniu. facit gl. in l. cũ emancipati filij. §. emancipatus, ff. de col. bo. Secundus qñ delictum non commissum contra personam, puta statuto cauetur, vt qui blasphemauerit, vel iuerit de nocte, puniatur in x. tunc quilibet ad accusandum talem admittitur, vt no. Bart. & Ioan. de Imol. in l. 1 ff. de pub. iud. & Bar. in l. lex Cornelia. §. si quis libellum, ff. de iniur. Requirunt tamen multas limitationes, & distinctiones, quas dimitto, quia ad nos non pertinent. Vide 2. q. 1. prohibentur, vbi de hoc. Clericus tamen ad vindictam publicè accusare non debet, etiam si pœna sanguinis non venit imponenda. facit. c. sicut sacerdotes. 2. q. 7. quia huiusmodi odiosis non debet se immiscere secundùm Pan. in c. cum P. de accu. [e] sed si prosequitur iniuriam suam, põt etiam si venit imponẽda pœna sanguinis ſm Pa. vbi s. dũmodo dicat, q non intendit accusare, vt pœna imponatur; [f] tex. est clarus in c. prælatis, de homi. lib. 6.

4 Qua intẽtione ꝫ dẽt qs accusare, vt sit sine peccato accusatio? Rñ. q pp bonũ cõe, s. vt cæteri quietè viuant 23. q. 5. non frustra, vel propter suum interesse. Aliàs tale erit peccatũ, qualis iuordinatio intentionis, l. & mortale, si ex odio; veniale, si aliqua passio fragilitatis immisceatur, arg. c. accusasti, ꝫ de accusa. & 2. quæst.

c Crimen publicum] Vide quid sit crimen publicũ j. crimen. §. 6.
d Pauperes] & criminosi, quia qui trabem gestat in oculo, festucam de oculo fratris sui non potest eruere.
e Secundùm Pa. c. cum. P. de accu.] Ratio, quia accusatio dicitur genus illaudabilis intentionis 2. q. 7. c. si qs. Item quia clerici debent esse segregati a vita laicorum, vt in d. c. Item sicut. Item quia clericus nõ potest aduocare cum ipse debeat velle omnib. ꝓdesse. c. fin. de postu. fortius debet remoueri ab accusatione, quæ est magis odiosa &c. Sed nunquid laicus possit clericos accusare. Resp. aut laicus vult accusare criminaliter, & tũc regulariter non admittitur, etiã si esset patronus ecclesiæ, vt nor. gl. 2. q. 7. c. in sancte, quia laici ꝓsumuntur ex odio accusare clericos. 2. q. 7. ca. laicos. & c. laici. Itẽ quia debent clericos revereri. 2. q. 7. Oues, & c. sacerdotes. Fallit in quibusdã casib. de quibus per Pa. in d. c. cũ P. Si verò ciuiliter, & tunc patronus admittitur, et si bñficio priuetur, vt no. in c. ex parte Adæ, de testib. De parochianis est dubiũ, sed dic vt p Pa. in c. illa, de accus. Alij verò laici non admittuntur. Sed nunquid clerici clericos? Dicitur q sic, si sunt bonæ famæ, et eorũ superiores, vt in c. ex parte, & in c. veniens, & in c. licet de accu. Si verò malæ famæ non admittũtur, vt in c.

f Vt pœna imponatur] Pro cõplemẽto huius. §. sciat q iudicium dicitur publicum tribus modis. Vno mõ largissimè vt omne iudicium, quod fit ad vindictam, seu ad vltionem publicã, dicitur, publicũ. Et isto mõ accipitur in l. interdũ, ff. de publicis iudic. in l. q senatus, ff. de iniur. Et in l. licitatio, §. q illicite, ff. de pu. Alio mõ dicitur largè, qñ quilibet de populo põt accusare, & sic accipitur i §. consequens inst. de suspec. tut. & in d. l. q senatus. De hoc per Bart. in rubr. ff. de popu. act. Et l. lex Cornelia, in fin. ff. de iniu. Circa quod datur regula, q oẽ iudiciũ, quod non respicit certam personã principaliter quilibet de populo põt accusare. Vt si statutum dicat, siquis iurauerit per corpus Christi puniatur in cẽtũ, nã istud nõ respicit offensam personæ, sed malos mores, & sic quilibet põt accusare. & sic loquitur d. l. q senatus. Sed iste cõdẽnatus non punitur pœna infamiæ, sicut cõdẽnatus de publico iudicio stricti iuris. 3. mõ accipitur publicũ iudiciũ strictè. Et sic accipitur i ti. & l. 1. ff. de pu. iu. Et ista sunt iudicia, de qb. dãnatus statim efficitur infamis. ff. de his, qui notantur infamia. Hæc Barto. in d. l. 1. ff. de publicis iudicijs.

g Cate. in ꝓcep Nõ loq̃ris, c nunc explicemus. P. V.
h C. accusasti] No. illum canonẽ, qui imponit pñiam accusantibus calumniosè. Nã si quis est occisus, debet

7.si q sunt, a & d.c. qualiter & quando. non tamen tenetur ad aliquam restitutioné propter hoc, sed solùm ad pœnitentiam de peccato.

5 Quis modus sit seruandus in accusatione, vide i.d q.8.per totum.

6 Verum pactum seu iuramentum de nõ accusando valeat, Resp. secundùm gl. in c.quemadmodum, de iu reiur.ꝙ non tenet de crimine perpetrando b.ff.de pactis.lege.si vnus.§.pacta, & §.sequen. & peccat mortaliter.si hoc imitat, vt patet infra, Iuramétum.5 §. 13. De peccato verò commisso valet d §.pacta,& in tex.d.ca. quemadmodum, ibi,non solùm septies. Si tamen pecuniam reciperet, turpiter accipit, & restituere tenetur de bono consilio. Ratio,qa propter charitatem proximi ex cõpassione debet moueri,credens,quod se emédabit,& non propter pecuniam. Multo fortius deberet restituere, si recepisset pro non accusando de peccato perpetrando,vel pro accusando calumniose. 1. quæstion. 1.iubemus. vide infra Celare.

7 Verum quis possit desistere ab accusatiõe incepta? Respon.si videt eum,quem accusauit innocentem,tenetur omni modo,quo potest desistere. 2. quæstion. 3. si qué,aut per abolitionem. c Si verò non cognoscit innocentem eum esse, potest desistere,si vult quò ad conscientiam ex charitate, sed non ex præmio,vt not. glo. in cap.primo,de collu.detegen.sed quò ad impunitaté fori contétiosi non potest d nisi in certis casibus,de quibus vide Barto.in lege quæ situm,ff.ad Turpil. & Pa.in c.licet de accusa.

8 Quot modis accusatio redditur vitiosa? R.ñ. ꝙ tribus modis secundùm Gratianum.2.quæst.3.in §. notandum,& l.1.ff.de aboli. scilicet.Primò calumniando,& tunc est,quando falsum crimen imponitur, & talis tenetur de omni damno dato proximo.c.vlti. e de calum. & peccat mortaliter.12. q. 2.c.primum.Secundò tergiuersando; & tunc est tergiuersator, quando in totum à lite recedit sine licétia iudicis. Hoc intellige quo ad conscientiam, si ex aliquo malo fine facit, quia si ex compassione proximi quò ad conscientiam, licet, sed quò ad forum cõtentiosum punitur in quinque libris auri.l.3.ff.de præuari. Tertiò præuaricando; f & tunc est,quando colludit cũ reo fallas probationes & varias simulando, & talis punitur arbitrio iudicis,vt l.prima, & secũda.ff.de ꝑuar. Sed in conscientia credo non peccet nisi talis falsitate,vel mẽ

bet ieiunare p 40.dies in pane & aqua,cũ carina.i.xarentia,qe separari debet ad hominibus,& postea per septé sequétes annos ieiunãdo.f ferijs canonicis qualibet hebdomade secundũ iudiciũ sacerdotis.de quo in c.pe.11.q.3.Si eũt fuerit debilitatus, & erit qñ qs ꝑdiderit exercitum elicitus,mẽbri ꝑꝑ percussionẽ, vt nõ possit liberè exercere efficiũ brechij, vel pedis, & sic contingit debilitatio sine mébri abscissione, Vide eliquid in c.sicut vrgeri.1. q.1.& in c. ego, de iureiu.in c.1. qui cler.vel vo. No Bar.i l.c.ff. de pu.iud.& ibi agit de mutilatione. i.detruncatione. Ad hoc qđ nũ i Cl.a de ho.Et hoc no.ꝑ rectuis facientibus métionẽ de hoc.Hæc Pa.i d. c.accusatũdebet igitur accusetor ꝑ tres quadragesimas pęnitere.

a 8.q 7. si qui sunt]Ille,q calũniatus est semel non admittitur amplius adaccusandũ, qa tũc ꝓsumit,malo zelo &c. vt dicit gl.i c. veniés,de acc.in ver. silentiũ,Et tex.in l.si cui §.1.de accu. & ib· gl. & Ber. q tractent materiá regulæ, Qui semel malus, de re iu.li.6.

b De crimine ꝑperrando]Facit ꝙ not.Bal iu §. ite sacramenta, col.fi.ꝑ illũ tex. de pac.iur.fir.Si aliqs ꝓmittit se nõ denũciaturũ maleficiũ, & iurat,nõ valet iuramẽtũ, qa eperiret viã iniquitetis ad delinquendũ, allegat.Inn.in c.ad nostrã,de iureiur Ité si fiat statutum,ꝙ quilibet exbannitus soluens mille, extrahatur de banno,non habet locum in eo,qui fuit exbannitus post statutum conditum, Quia si traheretur ad futura,daret materiam delinquendi l.2. & ibi Salic. C.de generali aboli.Ite Bar.& Bal.in l.cum lex, per illum tex.ff. de legi.item rescriptum dans remissionem pœnæ infligendæ ante delictũ commissum non velet. Salic.in l. castitati, C. de adul.quie remissio fit pœnitétie sed pœnitere & operari simulstare non possunt. Quid autem de accusatione ciuili,puta ad diuortium celebrandum ed commodum meretricere do simpliciter pactum non valere,etiam si interueniat iuramentum, quia tunc tutius esset non accusare,vt in d cap. quemadmodum. Et ꝑ hoc limitatur not.d. §. pacta, qe magis stringit iuramentũ, quá simplex pactum,er. c. debitores,de iureiu. Facit,quod not. Ioan.And.in addi Spe.tit. de donat. § 1. versic. quid si actum.

c Aut per abolitionem] Abolitio est peréptio accusetionis institutæ per sententiá secundũ glo.in rub.C.de abolit.

d Non põt] Rátio,quia facit iniuriá reipublic. cui⁹ interest, ne delicta remaneant impunita, quia facilitas veniæ &c. 23. q 4. est iniusta.

e C.vl. de cal.] Et not.ibi gl.s. iuncto tex.q́ dicit ꝙ de calúnie cõuincitur accusator eo ipso,ꝙ nõ ꝓbet. Idé tenet Bar.i l.1.ff.ad Tur.& in l.athletes §.ꝑuaricator.ff.de infa. & est glos.sing.

f Prçuaricando]Pa.in d.c.si.not.aliquos casus,in q́bus quis non præsumitur præuaricator,nõ ꝓbando.

dacio vtatur, & huiusmodi prohibitis, vel ex aliquo malo fine. de istis habes in l. 1. ff. de abol. & in l. 1. ff. ad Turpilia.

9 Vtrum post peractã pœnitentiã de peccato possit quis sine peccato accusare talem? Rñ. secundùm Inn. in ca. de his, de accusat. ꝙ sic, & tenet glo. similiter [a] ibidem. Ratio est, quia per pœnitentiam satisfit Deo, sed per punitionem, quæ imponitur in iudicio, satisfit reipublicæ, vt cæteri timeant, & quietius viuãt. facit. C. de aposta. l. hi qui, cum suis concordantijs. [b]

10 Vtrum semel accusat⁹ possit de eodem iterum accusari? Rñ. ꝙ non c. de his. de accusa. quia de delicto vnius hominis sæpius quæri nõ debet. ff. nau. cau. sta. l. licet. §. vltim. 35. q. 9. veniam. [c] Fallit in duobus casibus: Primus, si secundus accusator doceat primum præuaricasse. ff. de præuaricato. l. 3. Secundus, si suum dolorem prosequens ignoret accusationẽ ab alio institutam. l. si cui, ff. de accusatio. vide gloss. in d. ca. de his.

11 Vtrum accusatus possit sine peccato aliquid dare accusatori, vt desistat ab accusatione? Respon. Innocen. in cap crimina. de collu. detegen. quod quædam est causa criminalis, [d] & in hac ante inchoatam accusationem [e] per gratiam desistere potest, vt. ff de his, q not. infa. l. furti. §. pactus, & ff. ad Turpil. l. mulier, & l. quæsitum post non licet, nisi vt habetur, C. de abo l. 2. & 3. & 5. q. 1. quidã. [f] & transigere aliquo dato vel retẽto in crimine publico nõ licet. & si fiat trãsactio, nulla est, & accusat⁹ habetur ꝓ conf. C. de transact. l. transigere. ff. de præuari. l. in omnibus. Vbi aũt est tale crimen, ꝙ irrogat pœnã sanguinis, licet vnicuique sanguinẽ suum redimere qualitercunque. ff. de bo. eorũ l. 1. vel pœnam detrusionis perpetuæ secundùm Pa. in c. 1. de collu. dete. q̃a licet tũc nisi in adulterio [g] d. l. transigere. In alijs aũt vbi pœna sanguinis non irrogatur, transigere non licet nisi in crimine falsi [h] & vt in d. l. trãsigere. In crimine verò priuato trãsigere licet secundùm glo. in dicta l. transigere. & no. ꝙ secundum canones omne crimẽ dicitur publicũ, & ideo trãsigere non licet, vt de collu. dete. per totum, quia ecclesia pro nullo crimine imponit pœnam sanguinis c. sententiam sanguinis, ne cle. vel mona. excepto vbi imponenda est pœna detrusionis perpetuæ, [i] vt

a Glo. similiter ibidem] Idem dic de peccatis remissis in baptismo, vt notat. glo. in c. gaudemus, de diuor. & in c. admonere. 33. q. 2. Et est communis opin. secundùm Ioann. de Anan. veruntamen videtur æquius, quòd nõ possit amplius accusari, quia per baptismum tollitur omnis infamia. gl. in ca. sine pœnitentia, de conse. di. 4. vide glos. 49. distinct. in pri. & in cap. quod arctiu. 18. quæst. 1.

b Concordantijs] Adde Pa. in in c. accusasti, de accu. vbi quærit sic pone, quidam interfecit patrem meum, vel tutorem, & pœnituit, nunquid liceat mihi eum accusare? Nam si non accuso, perdo hęreditatem. l. 2. C. de his qui. vt in li. si verò accuso, videor malo zelo moueri, ex quo egit pœnitentiã. Vin. dubitat, & plus sibi placet, vt ab accusatione abstineatur. Ioan. And. tenet, quod licitè potest eum accusare per no. in c. de his, de accusa. Et hoc verius.

c 35. q. 9. veniã] Et diuina clemẽtia dimissa semel peccata in vltionem vlterius redire nõ patitur, de pœni. distinc. 4. si illic, vbi de hoc, & 2. quæsti. 4. §. notandum. Et vide infra, falsarius. §. 51. ibi notaui.

d Quædam est causa criminalis] Intellige, quando agitur criminaliter.

e Ante inchoatam accusationem] Idest ante, quàm se inscripserit ad pœnam talionis.

f 5. q. 1. quidam] vtputa, quia per errorem, vel calorem, seu temeritatem accusauerit, vel de consensu rei, & si aliqua passus fuerit.

g Nisi in adulterio] Ratio est propter frequentiam delicti, & nè ita frequenter contingat, fuit sancitum, vt non transigatur. Alia ratio est propter honorem matrimonij, cui lex multum fauet per tex. not. in l. super statu, C. de qõ. secũdum Sali. & Moder. in d. l. transigere. Limita primò istud procedere ĩ adulterio vero: secus in præsumptio, quando pręmissa trina protestatione reperitur aliquis alloqui mulierem pręsumitur ad adulterium, & sufficit talis præsumptio ad condemnationem. §. 1. & ibi Iac. de Belui. in autẽ. vt lima. & auiæ. Vbi dat hanc limitationem, quod in adulterio ꝓsumpto licitum est trãsigere. Sequitur Bal. & Mod. in d. l. transigere. secundo limita. verum, s ad finem impediẽdi processus criminales: tũ potest fieri pax, vt euitetur rancor aĩ, & inimicitia: Barto. cõsi. inci. dño pẽãti rochæ.

h Nisi in crimine falsi] Rõ est, quia condẽnat⁹ de falso est quasi mortuus, cũ multũ homines detestentur hoc crimen, & nulla fides istis amplius adhibeatur, vnde tenent multi, quos sequitur Bart. in d. l. transigere, quòd in crimine falsi potest indistinctè transigi, quæcunque pœna veniat imponenda prædicta ratione.

i Pœna detrusionis perpetuæ] Licèt contrariũ senserint Io. An. & d. Ant. in c. 1. de collu. dete. Sed primum tenet Card. in c. fi. de transact. Et placet Pan. in d. c. per no. per Innoc. in c. qualiter & quando, de accusa.

dictum est. [a] Et quæ dicantur crimina publica de iure ciuili, habes infra, crimen. §. 7.

12 Vtrum accusatus teneatur respondere veritatem? dic vt infra, confessio delicti, in princip.

13 Vtrum liceat accusato calumniosè se defendere? Resp. ꝙ non, etiam si iniustè accusaretur quia hoc esset genus vindictæ, quæ sine peccato fieri nõ potest, imò post iuramentũ de calumnia receptum [b] esset periurus. Quãdo etiam iustè accusatur, defendendo se secũdum iuris ordinem semper debet pro posse accusatorem excusare, nec peccat se defendendo secundum ordinem iuris, et si accusator remaneret infamatus secundũ Scotũ in. 4. di. 15. quia non tenetur se prodere, vnde põt quascunque exceptiones cõpetentes proponere & appellare, & alia iuridica facere non tñ mendaciũ dicere, quia peccaret mortaliter secundũ Sco. vbi supra. appellare autem causa moræ afferendæ, nè contra eũ iusta sentẽtia detur, nõ licet, quia calumnia est; concordat Tho. 2. 2. q. 69. art. 2. & Ricar. in 4. di. 15. ar. 5. q. 3.

14 Vtrũ accusator teneatur se iscribere ad pęnã talionis [c] vide j. inscript. §. 1.

15 Ad quid tendit accusatio? Resp. Pa. in c. super his de accus. ꝙ tendit ad depositionem ab officio, & beneficio. & si crimen sit enorme, ad perpetuũ carcerẽ, vt in c. tuæ, de pœ. & hoc de iure canonico, sed de iure ciuili tẽdit, vt puniatur debita pœna. denũtiatio verò tendit ad correctionẽ, non ad puniendũ peccatũ pęna condigna, sed vt desistat a peccato, & hoc procedit tã in denuntiatione euangelica, quã canonica, tam iudiciali, quã extraiudiciali.

ADIVRATIO creaturarum qd est? Resp. Ric. in 3. dis. 37. ar. 3. q. 2. est per inuocationem diuini nominis, vel alterius rei sacrę obsecrando, vel imperando inclinare eas secũdũ se, vel in comparationem ad eas ad aliquid agẽdum, vel patiendum.

1 Vtrum adiuratio hominis sit licita? Res. qui supra ibidem, ꝙ aut adiurans intendit eos inclinare ad bonũ, aut ad malũ culpæ. Primo modo aut adiurat obsecrãdo, & sic non accipit nomen dei in vanum sic ènim adiurauit Apostol⁹ ad Ro. 12. obsecro vos per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra &c. aut adiurat imperando, & tũc sub distingue. Aut adiurat eũ q sibi tenetᷓ obedirᷓ & sic licet.

causa. vbi dicit, quòd iste pœna ęquiparatur morti. Sed Bar in l. 1. ff. de pub. iudi. & Bal in l. reos, C. de accu. tenent, quod ęqui paratur damnationi in metallum, ideo non est licitum transigere. Ita in specie tenent. d. Ant. & Imo. in c. 1. de collu. dete. & Ale. in d. l. transigere, C. de transact.

a Vt dictũ est] Pro intelligentia scias secundũ Panor. in c. 1. de collu. det. quod multis modis potest quis a lite recedere. primo proprio motu & autoritate, quia sic sibi placet. secundo per gratiam, quia ad preces rei vult recedere a lite tertio per transactionẽ vt quia recadit a lite aliquo sibi dato vel retẽto, nam illa propriè est trãsactio c. sup eo, de transactioni. quarto per abolitionem, videlicet, impetrando à iudice facultatem recedendi, & vt accusatio aboleatur, deleatur, & cancelletur ex aliqua causa, qa per errorem, vel calorem iracundiæ eum accusauit, vel ex aliqua causa legitima, vt est. l. 2. C. de abolit. vide text. cum glos. 2. q. 3. si quem pœnituerit. Dic ergo his præmissis aut queritur, nũ quid liceat recedere a lite in causa ciuili, aut criminali. primo casu ante oblatum libellum licitum est regulariter recedere ẽt motu proprio, etiam per gratiam, & trãsactionem, quia inuitus non compellitur agere. C. vt nemo inuitus in rubro & nigro, & not. in c. causam, de dol. & contu. Quandoque tamen ratione infamiæ, quia reus vult recedere de ciuitate, actor compellitur agere, vt l. diffamari, C. de inge. & manu. & c. conquerente, secundùm vnam lectionẽ, de offi. ordi. Et quod no. gloss. in d. l. 1. C. vt ne. inui. post oblatum vero libellum, & fortius post contestationem litis non licet recedere ab ea propria autorite, imo compellitur agere. d. ca. causam. Et in aut. qui semel, C. quomodo & quando iu. nisi velit renuntiare litiᷓ, & causæ in totum, vt l. post quam liti, C. de pac. sed per gratiam & transactionem licitus est recessus, nisi sit famosa, qa tunc recedens sine autoritate iudicis notatur infamia; gloss. in cap. 1. de collu. dete. & l. furti. §. pactus, ff. de in fam. vel nisi sit talis causa, quæ non dependeat a voluntate litigantium. Item alia causa spiritualis, in qua nõ potest interuenire transactio strictè sumpta. dicto cap. super eo, de transact. Item si est causa popularis, non licet transigere, nisi deferendo iuramentum, vt l. cũ quis. §. in popularibus de iureiuran. Et idem dit, quando causa est criminalis, sed ciuiliter intentatur. Si vero in casu secundo causa est criminalis, dicatur vt hic.

b De calumnia receptũ] Præstatur in hoc iuramentũ, vt in c. inhærentes, eo. tit. & tunc videtur calumniari falsum dicendo, fraudem & dolum adhibendo, Et talia vim habent mendacij.

c Ad pœnam talionis] Tu tamen dic secundùm Ioannem Andream in rubrica de accusationibus, quia

volens

Aut adiurat eum, in quem nullam hēt potestatē, & sic assumit nomē Dei in vanū, quia vsurpat potestatem in alium, quā non habet quantū in se est; & peccat mortaliter. a si autem adiurans intendit inclinare illū, quē adiurat ad malū culpæ, sic nomē Dei in vanū assumit.

2 Vtrū adiuratio b dæmonum sit licita? Resp. q̃ supra ibidē, aut adiurat imperando, aut obsecrando. Primo modo, aut vt ipsum doceāt vel obsequium aliquod faciant; & sic illicitū est, quia pertinet ad quandam familiaritatem, vel societatē: licitum tñ est aliquādo, s. cū aliqui sancti viri ex speciali instinctu spūs sancti, vel reuelatione diuina vtuntur ministerio dæmonū ad aliquos effect⁹. c Aut eos adiurat d vt a se, & a ꝓximis expellat; & hoc licet, qa sunt aduersarij nostri obstinati; & sic intelligitur illud Marci vltimo, In nomine meo dæmonia eijcient &c. e ad iurare autem eos obsecrando semper illicitum est, qa sic quoddam signum familiaritatis importat.

3 Vtrum adiuratio creaturarum irrationabilium liceat? Resp. Ric. vbi s. ꝙ aut adiurantur secundū se, & absolutē, & qui sic eas adiurat, nomen Dei assumit in vanum, quia non intelligūt adiurationem illam. Aut ad iurantur in relatione ad aliū, & hoc dupliciter, aut in relatione ad deum, vt cū aliqui sancti ad infidelium conuersionem, & infirmorum in fide confirmationē inuocant nomē domini ad hoc, vt ei⁹ virtute ipsę creaturæ irrationabiles adiuratę aliquo motu moueātur, q̃ nō est per eaū virtutē naturalē; & sic licet. Aut adiurantur in relatione ad diabolum ad hoc, vt diabolus ab eis repellatur, nē eis vtatur vt instrumētū ad nocen. & sic adiuranē ab exorcistis ecclesiæ; & sic etiam licet.

4 Vtrū adiuratio illicita sit peccatū mortale? Rñ. vt colligo ex verbis p̄fati Ric. vbi s. ꝙ sic ex se, quia sic est directe contra secundū pręceptum, Non assumes nomē Dei in vanum, Exo. 20.

ADMINISTRATIO f legitima & libera est, qñ quis pōt iudicio agere, & conueniri, & ēt extra iudicium de aliqua re dispone re g facit. c. ex literis, de ꝓba. & ibi Inno. allegat l. 2. in §. 2. C. de iur. calum.

1 Vtrū administrator h teneatur de mala administratione satisfacere? Rñ. fm Inno. in c. ex præsenti:ū, de pign. ꝙ sic. & ille, cuius est administrator, habet actionem negotiorum gestorum ꝯ cum, qui male administrauit. ff. de neg. gest. l. 3. §. vlt. 12. q. 2. si qua de rebus, & c. si quis qualibet cōditione. Vnde aduerte, q̃ tenetur administrator fm glo. in l. cū ostendimus, ff. de fideiuss. tu. de dolo, vt ibi, & lata culpa, & l. curatoris, C. de neg. & ēt leui, vt l. quicquid, C. arbi. tu. de dolo solūm tenetur fm glo. in l. 3. in §. interdum, ff. de neg. gest. qñ mea affectione ductus solū administrauit, & lata culpa, q̃ ęquiparatur dolo, vt l. qđ Nerua, ff. depo. de leui verò tenetur vt cōiter, vt in d. l. qcquid. Aliqñ ēt de leuissi-

volēs accusare, tria habet in libellis exordio necessaria, videlicet libellū offerre, se expresse ad pœnā talionis obligare, & fideiussorem de lite ꝓsequēda dare, vt probatur expresse per tex. & ibi Bal. in l. qui crimē, C. q accusare nō possunt.

a Peccat mortaliter] vt fecit Caiphas, qui Matthæi. 26. Christum adiurauit d cēs, adiuro te &c.

b Facit index librorum prohibitorum, reg. 9. P. V.

c Ad aliquos effectus] vt fecit Sanct. Iacob. qñ præcepit dæmoni, vt duceret sibi Hermogenē.

d De exorcistis Concil. Tride. c. 22. sess. c. ij. de refor catechis. de sacra. ordi. cap. iam verò. P. V.

e Dæmonia eijcient] Et Luc. 10. ecce, ait dominus, dedi vobis potestatem calcādi suprasерpētes, & nihil vobis nocebunt.

f Administratio] Administrator est tutor, curator, syndicus æconomus &c. & dicitur ab administrando. Vnde & Angeli dicuntur administratorij. Heb. 1. Et adde l. nam & nocere, ff. da pact.

g Disponere] Executor vltimę volūtatis tenetur reddere rationē de administratis, tex. est in l. 1. §. officio, ff. de tute. & ra. dist. Et idē est in omni administratione secundūm Bar. & Iacob. de Are. in tantum, ꝙ cōsulit Rom. consil. 414. inci. quò ad primum quo quæritur, ꝙ maior natu, qui post mortē patris administrauit bona fratris minoris, tenetur ei reddere rationem de administratis, & fortius filius fami. qui viuo patre administrauit, tenetur post mortem patris reddere rationē fratribus de administratis. Ita singul. tenet Pan. consil. 22. incip. vt clarè materia thematis liqueat sexto dubio vbi ad hoc bene pōderat arguendo à speciali tex in l. cum oportet. § non autem, C. de bon quæ li. secus tamen est in patre, qui administrauit bona adnētitia. & contra tutorem non edentem rationes, vel non reddentem illas seu restituentem iuratur in litem glo. est sing. & no in l. 1. in §. officio, ff. de tutel. & ra distra. et dicit ibi Bart. fortè non reperiri sibi similem.

h Administratio bonorū monasteriorum ad quos spectet C 6 cil. Triden. sess. 25. c. 2. de regu. administratores piorum locorū quibus, ratioē reddant. 22. c. 9.

qui

qui sint bonorum episcopatus sede vacante sess. 24. capit. 16. de refor. Catechism. in præceptum, Nō furtum facies. Pet. Vend.

a Animo deprædandi] Vel si pupilli. § sed & si quis ff. de neg. gest. iste talis non habet actionem, nisi in quantum sit factus locupletior is, pro quo gessit negotia. Sed quæritur, quo cognoscetur eū habuisse animū deprædādi. Hoc dicit Bart. in l. si pupilli §. sed & si quis, q si aliquid celat, vel supprimit tempore reddendæ rationis præsumetur, quod talem animum habuerit a principio, ar. in l. sed, & vl. §. perinde, ff. ad vlac. Et tacit similiter. Nam qui celat res hæreditatis, perdit beneficiū Falcidiæ. l. Paulus, & l. beneficium. ff. ad legē Falcid. & l. sancimus §. de illo. C. de iur. delib. Et si hoc est in gestore, multo magis in tutore & sic debet determinari. l. 3. §. sufficiat, ff. de contra. tudi. tu. te. quia non requiritur, quod pupillus sit locupletior, nisi quādo tutor accessit animo deprædandi.

b Et insolita fecit] Vt emendo seruos, qui vno solo anno seruierunt, vel vasa vitrea. d. l. si negotia.

ma, vt qñ diligentissimus erat gesturus. l. si pupilli. §. videam⁹, ff. de ne. gest. aliqñ de casu, vt in casibus. 5. positis in l. si negotia, ff. de ne. ge. gl. 3. Primus, si accessit animo [a] depredādi. Secundus, si noua negocia, & insolita fecit. [b] Tertius, si culpa præcessit. Quart⁹, si fuit in mora. [c] Quint⁹, si casū recepit. [d] No. ēt q administratus non solū habet actionē ꝯ administratorē, sed etiā ꝯ hæredes, & intelligit Inno. vbi s. qñ dolo, vel lata culpa aliqd gessit, q hæredes tenētur. Si verò ex leui culpa, nō tenētur hæredes nisi in casibus. 4. quorū tres ponūtur in l. 1. C. de hære. tu. Prim⁹, si lis fuerat inchoata ꝯ tutorē. Secūdus, si aliquid ad eos peruenit de reb⁹ administrati. Terti⁹, si de bonis administrati alijs ex gratia [e] ꝯcessit, qa. ff. d. fur. l. si pignore, dr̄ species lucri est ex alieno largiri & bñficio sibi debitorem acquirere. Quartus ponitur in gl. d. l. cum ostendimus, §. si nō explicet inchoata per defunctum, quia tenetur de leui ēt. l. quicquid, C. arbi. tutel.

2 Vtrum scienter cōmittens administrationem indigno, teneatur ipse de mala administratione? Rñ. q sic

c In mora] l. cum res, in fin. ff. de leg. 1.

d Casum recepit] ff. de nego. ge. l. siue. Et nota, quòd in his omnibus non sufficit vtiliter esse cæptum, nisi sequatur effectus, vt ibi gloss. Et ad hoc etiam. l. negotium, C. de nego. gest.

e Alijs ex gratia] Vel potest intelligi, quādo potuit quærere pupillo, & alijs concessit. Idem de rectore, qui ob negligentiam suam passus est rē ecclesiæ præscribi, quia tenetur de proprio patrimonio satisfacere, glos. est fin. in c. placuit 2. 16. q. 1. Quod sing. not. & refert Pau. in c. ex præsentium, de pign.

f L. 1. in prin. p totū. Dū tex. dicit, Parui. n. refert, nominauerint, vel fideiusserint, aut in se piculū receperint.

f. n. Inn. in c. ex ratione, de æta. & qualita. allegat. ff. ad municip. l. Lucius §. imperator, ff. de magi. conuen. l. 1. in prin. per totum, [f] & peccat mortaliter.

3 Quis dicatur hēre administrationē in ecclesiasticis, vide j. legatum. 1. §. 16.

ADMONITIO an dēat fieri añ denūciationē? Rñ. q sic, est gl. in c. qualiter, & qñ, el 2. de accusa. & no. gl. in c. licet Heli, de simo. vide de hoc j. denūciatio, in prin. & §. 2. & 10.

1 Vtrū añ admonitionē ꝯstituatur in mora, q est obligat⁹ ad aliqd dandū, vel faciendū sine determinatiōe temporis, vide j. mora. §. 1.

ADOPTIO [g] est legitim⁹ act⁹, per quem qui fili⁹ nō est, pro filio habetur penè naturam imitās, insti. de adop. in gl. diuiditur aūt vt habet ir l. 1. & 2. ff. de ado. qa vna dr̄ arrogatio, [h] qa rogatur, i. interrogatur q̄s, an velit istū habere patrē, & pater istum in filiū. Alia stat in noīe gñali, [h] & supponit hic pro specie. sic in hoc nomine creditor [i]. ff. si cer. pet. l. 1. & 2. §. mutui.

1 Vtrū adoptio, & arrogatio ī oīb⁹ ꝯueniāt? Rñ. q sic nisi ī aliqb⁹ spālib⁹ q̄ sūt 5. Primū, qa adoptio fit cui⁹li

g De adoptione hominum in filios Dei, adde catechis. in oratio do. in dicti. pater, & in dict. noster. P. V.

h Quia vna dicit arrogatio] Arrogare i alia significatiōe dicitur ascribere, vnde arrogans, i. sibi oia ascribēs. arrogantia, i. superbia.

i Alia stat in nomine generali] Scias p intelligētia q adoptio sic in genere est actus legitimus p quē vel fit trāsitus in potestatē, vel saltē ius intestatæ successionis defertur, penè naturam imitās, & non dico naturali vinculo concurrente, vt dicebat Ang. Are. Instit. eo. in prin. cū sic, q ēt sine naturali vinculo fiat trāsit⁹ in potestatē, vt est in arrogantē l cū in adoptiuis, C. eo. In specie aūt sic definitur. Adoptio est actus legitim⁹, p quē fit transitus in ptāte de ptāte cū magratus autoritate naturali vinculo cōcurrē e, quo nō concurrente nō fit transitus, sed sola successio ab intestato, & not. q optio idem est, quod electio, quod enim optamus, & eligimus. Vnde adoptio quasi electio, & ad signat distantiā, qa nō adoptatur fili⁹. Arrogatio aūt est actus legitimus, p quē homo sui iuris principis autoritate alterius potestatē ingredit.

K Sic in hoc nomine creditor] Credere dr̄ quasi fidē habere, seu confidere. Vnde & quia in omnibus cōtractibus fidē habemus ei, cū quo contrahimus, & de eo confidi-

confidimus, ideo dicimur ei credere, & sic creditor nomē ē generale Ita declarat Bar. i d.l.1. ff si cer.pe.

a Apud eum plena fit actio.]gl.in d.l.1.aliter exponit,dist.plena legis actio, idest apud quem explicantur actus legitimi,scilicet adoptio, emancipatio hæreditatis aditio, Vt de ce iudic l. act^{o}.vel. i. apud eum, qui habet cōtentiosam iurisdictionem, idest qui potest cognoscere, & sententiam ferri in inuitum, & voluntariam inter consentientes, vt præstare autoritatem manumittere volētibus, vel adoptare, vel apud quem est, altera tantum, vt ff. de offic. procon.l.2. Et sunt etiam illi magistratus municipales,vt ff. eod. l.magistratum, & insti. eo.§. 1. in ver.magistratus, scilicet cuiuscunque ordinarij, etiam defēsoris ciuitatis.

b Scilicet merū & mixtū] Idest liberum,&est iurisdictio, quę officio iudicis nobili expeditur, vel per actionē publicam vtilitatem respiciēs principaliter. Mixtum autem dicitur,quia partim capit à mero, & partim a iurisdictione, & istud respicit priuatam vtilitatem; vide plenè per Bar.in l.imperium,ff.de in.om. iud.

c Tantum fit autoritate principis] Licet Ioann. Fa. in §.adop.insti.eo. assignet diuersas rationes, quare tantum fit autoritate principis,tamen vera ratio est quam tenet Cy.& Ang.in l.2.ff. eo. quia in adoptione adest bonum consilium patris naturalis, de quo lex confidit. l.quidam cum filium,ff de hæred.insti. ideò contenta est sola autoritate magistratus. Secus in arrogato,quia est sui iuris, ideo requiritur tanta solennitas, & dico tanta, quia quæ possunt fieri per solum principem,cēsentur adeò difficilia,quòd quodammodo impossibilia dicuntur. An autem possit committi à Papa, vt inferior principe arroget, vide Io.Fa. vbi supra.

bet magistratus competentis autoritate, dum tamen apud eum plena fit actio a scilicet merum b & mixtum imperium, C. de adoptio.l.prima.Arrogatio autem tantum fit autoritate principis, c institu. eod. in principio. Secundùm in arrogatione requiritur vtriusque verbum expressum, in adoptione non. vnde infans d non potest arrogari, sed adoptari sic. ff. de adoptio. l. 2. & l. in adoptionibus, hoc probatur. Tertiū,quod arrogatio statim arrogatum, & res suas & liberos, qui erant in sua potestate,subijcit e potestati arrogatoris. ff. de adopt. l.secunda.§.vltim.Adoptio verò non,nisi in casu,quando scilicet datur auo mater no, vel si post f emancipationem genuit filiū, & auo paterno dederit.Institu.de adoptio. §.si vero arrogat. ergo qui est sui iuris, adoptatur verò existens in aliena potest. Quartum,quòd arrogatòr tenetur satisdare de restituendis illis bonis personis, ad quas essent ventura, si arrogatus, permansisset in statu suo. g ff. de adoptio. l. nec ei. §. final. h Quintum,quòd si arrogator emancipauerit eū, vel exhæredauerit sine causa, tenet ei relinquere quartam partem suorum bonorum, i eorum scilicet, quæ habiturus fuisset ab intestato secundum gloss.in l.si arrogator,ff.e.quæ quarta nō est augmentata per auth de tri.& se. secundùm Bar. ibi institu.de adopt §. cum autem impubes. Adoptiuō verò nihil tenetur de necessitate relinquere.C. eo.l.1. & 2.si tamen moriatur adoptator sine testamento,succedit in bonis eius.l.pen.C. de adop.post medium, nisi sit legitimè emancipatus.

a Verum arrogatus in filium filij sui acquirat quartam partem bonorum sicut arrogatus simpliciter? Res. Azo.in sum.insti.de ado.ꝙ si pater adoptat aliquem loco nepotis, si filius consentit, mortuo suo patre hic arrogatus in potestatem fi-

d Vnde infans]Limita tamen hoc secundum gl.in l. 2.ff de adopti. nisi coniuncti affirmauerint apud præsidem hoc infanti expedire,ar.d.l 2 ff de adop.

e Subijcit potestati arrogatoris] Et sic no.quod arrogatus mutat familiam,& sic capite minuitur.vnde si fecisset testamentum rumperetur.

f Si post emancipationē] Vult dicere. Si ego sum à patre emācipatus, & procreo filiū, quem do auo paterno, idest patri meo, ipse trāsit in potestati adoptantis. Nā si non essem emācipatus, etiā filius meus esset in potestate patris mei,sed nō transeunt bona hoc casu,cum non habeat Adoptio verò si fit extraneæ personæ, nihil transit in adoptantem, sed solum defertur successio ab intestato ipsi adoptato. §. sed hodie. instit eo.

g Permansisset in statu suo] Intellige, quando arrogatus minor quia tenetur satisdare; patet quia illa satisdatio non durat, nisi vsque ad pubertatem. Ratio,quia satisdatio fit, nè per arrogationem dānificentur venientes ab intestato Sed post pubertatem etiam arrogatus potuisset facere testamentum manendo sui iuris,& instituēdo,extraneos. Et intelligitur ista cautio, etiam si testaretur.

h L. nec ei. §. fina.] Pone casum, si arrogans sit pauper, & honasta persona, & arrogatus sit diues, permittitur enim, si fiat satisdatio de restituenda hæreditate arrogati venientibus ab intestato, si impubes decedat.d.§.fin.cum l. seq. Et si fuerit omissa satisdatio,datur vtilis actio in arrogatorem, eo. tit. ff. l.si his verbis.

i Quartam partem suorum bonorum] Et statim arrogator restituet bona ipsi emancipato,& post mortē tenetur relinquere quartā partē. Istud probat no. text.in §.cum autem,in ll.eo.in ver. Tunc,quò ad primum,quod denotat extremitatem tēporis.l.quarta. in fi.

lij,cui arrogatus fuit, trãſit nec agnoſcitur [a] auo ſuus hæres. ſi autem filius non conſenſerit, mortuo patre non reincidit in poteſtatẽ, ſed agnoſcetur auo ſuus hæres,vel tanquam nepos, licèt in filiũ non adoptauerit,vel tãquam eum,quem videtur ſuus animus voluiſſe eſſe ſibi hæredem. idem dic de adoptato in nepotẽ, vel deinceps quod põt fieri,vt inſt.de adop.§. licet, excepto ꝙ non trãſit in poteſtatem patris adoptantis. & quod dixi de maſculis, dic de fœminis.

3 Verũ fiat adoptio, ſi qs dicat coram multis accipio te in filium meum?Rñ. Pa. in c. vnico,de cognat.lega. ꝙ nõ. l.nõ nudis,C.de ꝓb. niſi ſeruetur forma,de qua ſupra, ſ. ꝙ fiat autoritate magiſtratus,vel principis, ꝙ eſt de ſubſtãtia adoptiõis,[b] & verbũ in arrogatione,vt dictum eſt in principio.

4 Quis poſſit adoptari? Rñ. ꝙ quilibet tã maſculus, quã fœmina.ff.de adop.l.nã & fratres, dummõ ſit pñs. l.neque abſens,ff.eo. nec ꝑ procuratorem [c] fieri põt.l. poſt mortem.§.neque.ff.e. rõnẽ huius habes ꝑ Bart.in l.Gallus.§.forſitan,ff.de liber.& poſthum.

5 Verũ qs poſſit adoptare in fratrem,vel ſororem? Reſp.ꝙ non,vt l.nec apud, C.de hær.inſt. & ibi Ange. ita ꝙ nec ẽt in patrem, qa contra naturam.

6 Quis aũt non põt adoptare?Rñ.ꝙ caſtrati,[d] & dicuntur caſtrati, qui ſic nati sũt,vt nũquã generare poſſint;ſed ſpadones ſic & dñr hi, qbus abſciſſũ eſt membrũ genirale ſpata vel cultello. Itẽ nec fœminę niſi ex reſcripto principis in ſolatiũ filiorũ amiſſorũ. Itẽ qui nõ ꝓcedit per 18. annos eũ quẽ vult adoptare,vel arrogare. Hæc habẽtur inſti. de adop. Item qui non habet 40.annos nõ põt arrogare [e] licèt adoptare poſſit,niſi iuſta cauſa interueniente. l. ſi pater §.vl.ff.de ado. & iuſta cauſa eſt morbus,aut cõiunctio perſonæ aliàs debet intẽdere generationi. vt in d.§.vltimo. [f]

7 Verum impediat matrimoniũ,vide infra matrimonium.3. & 8. impedimẽto.

ADORATIO, quæ idem eſt qđ veneratio vtrum requirat actũ ꝰ corporalẽ? Reſpõ.quòd ſic.dicit enim Dam.4.li.[g] quòd quia conditi ſumus ex duplici ſubſtantia,[h] ſcilicet intellectuali, & ſenſibili,ita deo duplicẽ adorationem debemus, ſcilicet in anima, quæ cõſiſtit in interiori motu animæ, & corporalem,quæ cõſiſtit in exteriori motu corporis, & quia in omnibus actibus latriæ,illud qđ eſt exterius, refertur ad illud,quod ẽ interius ſicut ad principalius, ideo exterior adoratio fit propter interiorem,vt.ſ.ꝓpter ſigna humilitatis, quę corporaliter exhibemus excitetur affectus noſter, q ꝓce-

in fi.ff.de condi.& demon.Et ſecundum in ver.relinquere,quod propriè pertinet ad vltimas voluntates. l.ſi §.1.ff.de tabu.exhi.

a Nec agnoſcitur] Facit tex. in l. ſi quis nepotem, ff de ado.ſi autem non conſentiat filius,tamen agnoſcitur. i. appropinquatur, ſeu agnatus ſit ei. i. auo hic nepos. & ſuus efficitur hæres etiam inuito filio, nec reincidit in poteſtatem eius, ſiue dicas eum ſuccedere vt filium,licèt non ſit filius, ſiue vt nepotem, quaſi ex altero filio patre mortuo natum: quo caſu æqualiter cum patruo admittitur,inſti.de hæredi. quæ ab inte.defe.§. cum autem.

b Adoptionis] Cum igitur non poſſit eſſe adoptio, quia caret forma, quæ dat eſſe rei,& conſeruat in eſſe, c tua, de ſponſali.cum ſimi. non impediet etiam matrimonium.

c Nec per procuratorem] Ratio poteſt eſſe, quia arrogatus debet interrogari, vel quia tractatur de patrimonio alterius. Bart tamen in d. §. nihil dicit de ratione. Tamen abſens principe permittente poteſt arrogari, vt ibi per eum.

d Caſtrati] Nũquid presbyter poſſit adoptare. Hoſt. in rub. de cog. le. ſentit, ꝙ ſic. idem Pan. in c. vnico, de cog. leg.& pro hoc videtur gloſſ. in §. ſed & illud,inſti. de adop. in ver. non poſſunt. videtur tamen mihi hoc abſonum, cum tales debeant vacare diuino cultui, vt in c.duo ſunt genera. 12. q. 1.& in c.cui portio.debr.c16.q.1. Item quia non debent filijs theſaurizare. Item quia poſſet fieri fraus habendo tales filios adoptiuos,vt filij ſacerdotis naturales reputarentur adoptiui, ar.c.fin.de coha. cleri. & mulie.

e Nõ põt arrogare] Arrogatio nõ põt fieri ſine cãæ cognitione, quæ verſatur circa multa poſita in l.ſi pr̃ §.in arrogationib. & ſ l.necei,ff đ a lo. Vñ ẽt, ꝙ arrogatio non poſſit fieri per procuratorem. Sed bene ꝑ nunciũ,vt l.neq. abſens, & l. poſt mortem.§.fi.a.ff. de adoptio.

f Vt in d.§.vl.] Per illum tex.dicit Bal.ibi ꝙ magis eſt attendendum gñationi filiorum,q̃ ingreſſui religiõis, vñ filius vnicus regis peccaret ſm eum, ſi ingrederetur religionẽ. Sed hoc dictum eſt contra euangelium Mat. 19. ſi vis perfectus eſſe &c. & quia religioſi s ẽ in ſtatu perfectiuus, c.quãſlibet 47. diſtin. Facit pulcher text. in authen. de monachis, in princ.

g Facit Catech. de oratio.c. q rõ in orando. P.V.

h Ex duplici ſubſtantia] Pro hoc c In quadam, de cele.miſſ & in c. inter cætera, de off.or. ex quo infert ibi Pa.quod vnuſquiſque duplici indiget cibo, ſ. corporali quò ad corpus, & ſpirituali quò ad animam.

Reſp.

a Respon. quod non] Maximè illa, quæ fit corde, tū quia deus est vbique, tum quia dicit Pau. 1. Ti. 2. Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus.
b Vel tres] Quarto propter assecurationem. Nam diabolus vbique molestat creaturam, orantem maxime, prima Pe. 5. Aduersarius vester diabolus, &c. Sed in locis sacris constringitur eius potestas tum propter cōsecrationem ecclesiæ, quæ terribilis est dæmonibus, tum propter cruces, & reliquias sanctorū & huiusmodi.
c Catechis. in illam partē præcepti. 1. Sex dies operaberis P. V.
d Hester. 13] Dæmon non est adorandus, quia obstinat⁹ est in peccato, similiter nec mal⁹ prælat⁹ dū actu peccat.
e Concil. Trid. sess. 13. cap. 1. de cul. & ven. sanct. sacra. P. V.
f Dist. 9] Concor. Tho. 3. part. q. 25. ar. 1. & in 3. distint. 9.
g V. de Concil. Triden. ses. 25. c. 2. Catechism. in præcep. non habebis deos. & de orati. c. quis orandus sit. P. V.
h Adoratione eadem cum Christo scilicet latriæ] Tene, quod hic dicitur. Et ratio est, quia eodem honore honoratur purpura cum rege, vt dicit Scotus, &

dit per sensibilia ad intelligibilia. vnde genuflexiones signant nostram infirmitatē respectu dei, & prosternimus nos, quasi nihil nos esse ex nobis profitentes.

1 Vtrū adoratio requirat locum determinatum? Res. φ non [a] principaliter, quasi sit de necessitate eius, sed bene requirit secundū còdecentiam, sicut & alia signa corporalia secūdū illud Io. 2. domus mea domus orōnis vocabitur. & iō Ioan. 4. Venit hora, in qua veri adoratores adorabūt in spū, q est principalis actus adorationis, vt dictū est. Loc⁹ [b] tñ requiritur, nō pp eū, q adoratur, sed pp adorātes. Primo pp loci cōsiderationē, ex qua spālē deuotionē concipiūt adorātes, vt exaudiātur vt patet. 3. Re. 8. Secūdò pp sacra misteria, & alia sāctitatis signa, q̄ ibi cōtinentur. Tertiò pp concursum multorū adorantiū, ex quo oratio fit magis exaudibilis, secundùm illud Math. 18. vbi duo, vel tres. [c]

2 Vtrū tres personæ ī deo adorantur vna adoratione? Res. φ sic, quia sicut in eis est vna essentia, substātia, & excellentia. ita vnus honor & reuerentia eis debet̄ per consequens vna adoratio.

3 Vtrū aliqua creatura sit adorāda? Rñ. φ sic pp quandā Dei excellētiam, qua Deo debet̄ reuerētia quā q̄dā creaturæ participāt, nō sm æqualitatē, sed, vt dixi, sm quandā participationē, & iō alia veneratione veneramur Deū, φ pertinet ad latriā. alia veneratione veneramur creaturas quasdā excellentes, qđ ptinet ad duliā, Propterea cū ea, q̄ exteri⁹ agunt̄, sint signa iterioris reuerentiæ, q̄dam exteriora ad reuerētiā ptinentia exhibent̄ excellētib⁹ creaturis. iter q̄ maximū est adoratio. Sed aliqđ ē, qđ soli deo debet̄, qđ ē sacrificiū. Hoc elicit̄ ex Aug. 10. đ ciu. dei. sm ergo reuerētiā excellēti creaturæ debitā Nathā adorauit Dauid. 3. Reg. 1. sm verò excellētiā, quæ Deo debet̄, Mardochæus noluit adorare Amā, timens nè dei honorē trāsferret ad hoiem, vt cīr He. 13. [d]

4 Vtrū humanitas [e] Xpi sit adorāda cultu latriæ? Rñ. φ hñdo respectū ad humanitatē Xpi ī se sic nō eēt adorāda latria, cū sit creatura, sed solū illa, q̄ dulia dignior ē sm gl. sup illud ps. Adorate scabellū pedū ei⁹ hñdo tñ respectū ad verbū, cū quo ē vnita hypostaticē, sic debet̄ ei latria. qa vna adoratiōe adorat̄ suppositū, & natura, ita, φ natura adorat̄ p suppositū. Xps āt est nom ē psonæ in duab⁹ naturis. Hæc ex Ric. ī 3. di. 9. [f]

5 Vtrū imago Xpi sit adorāda latria? Rñ. φ ɔsiderādo eā, put ē q̄dā res, sic null⁹ honor ei debet̄, sicut nec alicui lapidi, vel ligno. Sed ɔsiderādo put imago Xpi tunc, qa idē mot⁹, q ē in imagine, ē in imaginato, iō vn⁹ honor debet̄ imagini & imaginato. & ppeā cū Xps latria adoret̄, & sic ei⁹ imago, qa, vt dicit Dam. 3. li. c. 8. honor imaginis puenit ad protypū, i. imaginatū. de hoc ē tex. ī c. venerabiles, de ɔse. di. 3. Nec ob. illud exo. 26. Nō facies [g] tibi imaginē, &c. qa illud phibitū fuit p eo tpe, quo de⁹ naturā humanā nō assūpserat, qa tūc figurari nō poterat: secus in humanitate assūpta, ppea imagines sūt libri simpliciū ad eorū instructionē rectè a sāctis inuētæ, vt i c. plaiū, de ɔse. di. 3.

6 Vtrū crux Xpi sit adoranda latria? Rñ. φ honor, siue reuerētia nō debet̄ nisi rōnabili creaturæ. Insensibili verò ñ debet̄ nisi rōne nāæ rōnabilis. & hoc dupliciter. Primò inq̄tū repñtat creaturā rōnalē. Scdò inq̄tū ei ɔiungit̄ quocūq; mō. Primo mō solēt hoies venerari imagines regis. Scdo mō ei⁹ vestē. vtrūq; aūt venerant̄ hoies eadē veneratiōe, qua & regē. si ergo q̄rat̄ de cruce, qua Xps fuit crucifix⁹, an sit adorāda, dico φ vtroq; mō est veneranda. Primò qa repñtat figurā Xpi extēsi in ea. Scdò ex ɔtactu ei⁹ ad Xpi mēbra, & ex hoc, qa eius sanguine ē psusa. Vnde vtroq; modo adoratur adoratione [h] eadem

eadem cũ Christo, scilicet latriæ, & ideo crucem alloquimur, & depræcamur quasi ipsum Christum. [a] si vero loquimur de cruce Christi in alia materia, scilicet lapidis, ligni, & huiusmodi, sic veneramur tantũ eam Christi imaginem, quã veneramur adoratione latriæ, vt dictum est aliqui tamen, vt Tho. tenent in 3. q. 25. quòd crux Christi, in qua pependit, non adoratur eadem adoratione, scilicet latriæ cum verbo, cum non pertineat ad personam ei[us], quasi pars eius, sed ratione hyperduliç, in qua est quædam res Christi, ratione cuius vestis similiter, & alia quæ ad humanitatem eius referuntur hyperdulia adorantur. sed sanctus Bona. in 3. di. 9. dicit, ꝙ illa crux vt est res quædam, non debet adorari latria, nec dulia, sed adoratione cuiusdã honoris, & reuerentiæ tanquam instrumentum nostræ salutis, sicut etiam reueremur sacramenta, pro eo quòd sunt instrumenta nostræ salutis; & quælibet harum potest teneri. [b]

7 Vtrum mater Christi [c] sit adoranda latria? Resp. ꝙ non, cum sit pura creatura; quia tamen est mater Dei, quod est excellentissimum, ita quòd excellentius puræ creaturæ conuenire non potest, Ideo sibi non tantum conuenit honor duliç. sed, etiam hyperduliæ, quæ dicitur dulia maior secundùm gloss. Hierem. 4. capitulo. [d]

8 Vtrum sanctorũ [e] reliquiæ sint aliquo modo venerandæ? Respond. ꝙ sic, vt vult Aug. 1. de ci. Dei, quando aliquis afficitur ad aliquem, ea, quæ sibi de eo relinquuntur, post mortem veneratur non tantum corpus, & eius partes, sed etiã aliqua exteriora, vt vestes, & huiusmodi. Manifestum est autem, quòd sanctos

alij in 9 distin. 3. Sed no. quòd nõ adoratur ipsa crux in testimonium virtutis, quia est res insensibilis, sed in hoc solùm, vt aliæ imagines adorantur, scilicet vt placeamus ipsi crucifixo. Et hoc tenẽt omnes ex quo patet, quòd repræhendens in hoc Angelicam, vel nõ intellexit eam, vel nesciuit distinguere inter signum, & signatum. Quidam autem vult, quod ipsa crux latria nõ adoretur, sed solũ repræsentatiuè, & dicit fundabiliorem esse opinionem, quæ vult, quòd Christo humanato debeatur solùm hyperdulia, sed male dicit, quia Christus adorari debet latria, quoniam adoratur suppositum, non natura secùndùm omnes. Humanitati tamen Christi, in quantũ cõsideratur separatum solùm, bene debetur hyperdulia, &c. Item dum arguit, ꝙ Christus in cruce pendens, ex quo magis participauit de humanitate debeat adorari hyperdulia, & sic crux eius, hoc non est bene dictũ, quoniam licèt secundum humanitatem tantum Christus passus fuerit, non tamen illa humanitas, siue caro erat à diuinitate separata, vt dicunt Doc. in 3. dist. 21. Ideo qualitercunque consideretur, debet latria adorari. Item quia imago relata ad prototypũ, latria adoratur, ergo, & eius crux, quia sic repræsentat crux dominum Iesum in cruce extensum, sicut imago: ergo &c. Nec obstat quod adducitur de gloriosa virgine Maria, quoniã secundum sanctum Bona. ipsa habet propriam adorationem, vt sibi quisque placet. Sed nullus adorat crucem, vt cruci placeat. sed vt Christo placeat, quem adorat. vel secundum Pe. de Taran. in d. distinction. 9. magis repræsentat Christum crux quò ad actum redemptionis, quàm virgo benedicta. igitur &c. Item malè allegat Doct. qui dicunt Christum vna adoratione, & tamen, ipse dicit contrarium, quod est falsum. Item dum dicit, quod auctor noster impertinenter allegat, sanctum Th. Dic quod ad propositum, si bene inspiciatur. Conclude ergo, quia adoratione debet venerari crux. Dicunt quasi omnes, quod hyperdulia, sed sanctus Bonau. dicit quædam resolutoria, vt hic.

a Quasi ipsum Christum] Sed quare non adoratur Asina, in qua Christus fuit honoratus? Respon. gloss. in cap. cruris, de consecration. distintion 3. quia ibi recepit honorem mundanũ, in cruce verò perfecit nostrã redemptionem. Similiter nõ custoditur exaltatio, sed bene iniectio, ad dandũ intelligi, quod non debemus curare de exaltatione, sed de depressione. si tantus honor fit cruci, quid fiet seruis Dei, in paradiso?

b Potest teneri] Plus tamen placet op. sci. Bona.

c Mater Christi] Quæritur cui debetur maior honor? an virgini gloriosæ, an cruci Christi? Thom in 3. dist. 9 Alex. in 3. par. dicunt q[uo]d crux Christi potest, duobus, modis considerari primo inquantum est simpliciter, quædam res, & tũc maior honor incõparabiliter debetur virgini, quàm cruci. Et hoc quia crux Christi in se considerata nullo modo est adoranda, quia non est capax honoris, cum sit insensibilis. & irrationabilis, sed beata virgo secundũ seipsam est capax honoris &c. si verò consideratur crux Christi, inquantum est imago Christi etia[m] maxi maior honor cruci debetur, quia adorari debet latria, vt in §. præce. Et beata virgo adoratur hyperdulia.

d Hiere. 4. c.] Et hoc tenet Alex. in 3. par. tractatu de latria, quia adoratur beatissima tanquam mater nostri creatoris, & totius mundi. Et dicit, san. Bonau. in 3. distin. 9. quod virgo Maria ex hoc, quod est Dei mater, est tantæ dignitatis & excellentiç, vt non solùm viatores, sed etiam comprehensores, non solũ homines, sed etiam Angeli eam reuerentur quadam prærogatiua speciali, est enim prælata cæteris creaturis, vnde decens est eam præ cæteris creaturis honorari & reuereri.

e Conc. Tri. ses. 25. c. 2. catechis. in præcep. Non habebis deos alienos, & de orat. c. quis orandus.

P. V. Aduer-

Dei venerari debemus, inquantum sunt mẽbra Christi, filij & amici & intercessores nostri. Et ideò religas sanctorum qualescũque in eorum memoriam honore congruo venerari debem⁹. Vnde & Christus eas honorat in eorum præsentia miracula faciendo.

9 Quid autem sit latria, vide infra, latria, & dulia in c. suo.

10 Vtrũ aliquis possit adorare aduersarium sine peccato? [a] Rñ. ꝙ non, etiam si Christus fore credatur, nisi interius, vel exterius conditio exprimatur actualiter, quia ipsa nouitas rei insolitæ considerationem & attẽtionem actualem requirit, sicut dicitur de beata virgine, quòd cogitabat, qualis esset talis salutatio. In adoratione vero hostiæ sufficit hanc conditionem habere habitualiter, scilicet si cõsecratio debita est facta proeo, quòd hostiæ consecratio est consueta. [b]

ADVLATIO [c] quid est? Rñ secundùm Alexa. secunda secundæ tractatu de adulatione est peccatũ ex sermone vanæ laudis [d] alicui exhibito intentione complacẽdi. Laudare enim aliquem, de quo nõ est laudandus, vel plusquam est laudandus, vel nõ eo, sine quo fieri debet, peccatũ ẽ. & de hac. 25. dist. S. aliàs. 6. q. 1. sunt plurimi. 46. disti. sunt nonnulli, & 11. q. 3. nemo peritorum.

1 Verum adulatio sit peccatum [e] mortale? Resp. secundum Alexan. vbi suprà quod triplex est genus adulationis.

Primum, quod dicit malum bonum fouendo peccatorem in peccatis; & hoc

a Aduersarium sine peccato] Non excusatur adorans dæmonem simpliciter in forma Christi, si ignorat, quia habet triplex adiutorium, quo potest talem errorem deuitare. primum est præmonitio sacræ scripturę, quæ dicit dæmones transfigurari in angelos lucis, & sub nomine Christi venire debere. de primo secundæ Corinthios. 11. distinctio. 2. Matthæ. vigesimo quarto. Multi venient in nomine meo dicentes, ego sum Christus. Et 1. Ioannis quarto dicitur, Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt. Secundum adiutoriũ est orationis, qua debet homo, & tenetur ad Deum recurrere, vt cor eius illuminet, Ioan. 15. Si quid petieritis patrem in nomine meo &c. Qui igitur non orat Deum non adhibet omnem diligẽtiam, quã potest, ideò non excusatur. Tertium remedium est, quia debet se indignum reputare &c. Si verò adorat conditionaliter, hoc potest esse dupliciter. Actualiter, & habitualiter. Habitualiter, hoc non sufficit ad vitandam idololatriam; sufficit bene in sacramento altaris. Si verò est actualis, sufficit, quia non adorat ipsum Luciferum, sed magis Iesum Christum, quia non stat adoratio nisi stante conditione, & ad eum refertur adoratio ad quem refertur adorationis imploratio. hęc. s. Bona. in tertia distinctio. nona, & Alex. tertia par. quæstio. decimasexta.

b Cõsueta] Licet nihil dicatur de tempore adorationis, Tu dic quod est dies dominica, in qua quisque debet domino adorare, secundum Sco. in tertia dist. nona. vide late infra, feriæ. § 4c. cum seq.

Adde Catechis. in præcep. Non loqueris con. par. c. prohibetur. Pet. Vend.

c Adulatio] Adulor est verbum deponens, & supponit pro blandiri, componitur autem ex ad & aula, quia aulici blãdiri solẽt. Et au diphthõgus in u mutatur. Alij dicũt, ꝙ componitur ab au & dulos, ꝙ est seruire, quandoquidem adulari est seruientium.

d Vanæ laudis] Scias quod quidam in delectando, vel contristando tenent medium alios ex suis locutionibus & gestibus quærentes delectabiliter secundum debitum modum se habere cum his, cum quibus conuersantur, non tamen ita, quin etiam contristentur, cũ expedit, scilicet repræhẽdere defectus eorum, & ij dicuntur comici, vel affabiles, ecclesiastici 4. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quidam alij sunt, qui recedẽtes a medio committunt delictũ in nimis delectãdo, quàm debet, & magis contristando, quàm cõgruit, & ij dicuntur agrestes, vel dyscoli, seu litigiosi. primo ad Timot. secundo. Seruum non oportet litigare. Alij verò excedunt in delectando alios verbis plusquam debent; & ij dicuntur blanditorea seu adulatores. Vnde Seneca. Lauda parce, & vitupera parcius. Et Psalmista, Molliti sunt sermones eius super Deũ, & ipsi sunt iacula.

e Sit peccatũ] in primo genere quis potest erũpere in verba aut complacendo, aut laudando dupliciter. primo quatuor modis. primo propter Dei honorem, sicut quæsiuit Hester complacere Assuero, vt populum liberaret, Hest. 15. Sic & Daniel Nabuchodonosor laudabat, vt patet Daniel. secundo, & 4 secundo ad beniuolentiam captandam, sicut fecit Paulus, quando Festum laudauit dicens. Optime Feste, vt euaderet a manibus Pharisæorum, Act. 25. Sic & mulier Thecuates laudauit Dauid. 2. Re. 14. Tertio propter vtilitatem proximorum. vnde Pau. 1. Cor. 10. ait, Omnibus per omnia placeo & idem 1. Corin. 9. omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. Quarto potest fieri ad malum finem, & inordinatũ, & sic esset peccatum. Vnde Pau. ad Gal. 1. Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Secundo principaliter laus de aliquo potest fieri vno de quatuor modis. Primo propter honorem Dei. Et sic laudata fuit Iudit. 15 capitul. Tu gloria Hierusalem. Secundo vt quis supportet tribulationes facilius, vt dicitur Noemi. Ruth. 1. Tertio vt quis facilius supportet repræhensiones, sicut Pau. laudat Cor. vt securius repræhendat, sic & Ioan. in Apo. 3. Vt virtus laudata crescat secundùm Sene.

est mortale. a Quod intellige, si malũ tale esset mortale ſm gl. in d.c. sunt plurimi. b per c. sunt nonnulli & c. clericus qui. 66. distin. secus, si illud malũ, ꝙ laudat, esset veniale, quia tũc adulatio esset veniale peccatũ. 25. di. §. aliàs. Secundũ genus c adulationis est, ꝙ fit intentione nulli nocendi, sed vt alicui prosit, vel complaceat, vel aliam vtilitatem consequatur, & laudat in illis, q̃ non sunt peccata; d & istud est veniale. si verò sit intentione nocendi alteri, e licèt alteri prosit ẽ mortale. videtur enim facer̃ libidine mortali. Tertium genus est circa ea, q̃ non sunt peccata, & nec ꝓdest nec obest, sed tantùm contemptũ dei generat propter assiduitatẽ, & est mortale scilicet vel i eo. cui adulatur, puta q̃a per adulationem mortaliter peccat in superbia, vel alio modo, vel in eo, q adulatur, vtputa q̃a nõ timeret deũ offendere, & ẽt dat causam alteri peccãdi mortaliter ex adulatione. laudare aũt aliquẽ non mendaciter ad finẽ bonum vitium non est, nec adulatio, concor. Tho. 2.2. quæstione. 95.

2 Vtrum impetrans beneficium ꝑ adulationẽ teneatur resignare? Rñ. Alex. vbi supra, ꝙ debet reduci ad munus ab obsequio. Vnde si non seruiret ei in alio nisi in hoc, quod sibi adularetur credo ꝙ indignè reciperet, & resignare tenetur f sicut ille, qui seruit in turpi officio, Turpe aũt officium dr̃, cui est annexũ peccatũ. hæc Ale. Sed tu de hoc dic latius infra, simo. 5 §. 4.

3 Vtrum date adulatoribus sit peccatum? Res. ꝙ tale peccatum est dare, qualis est adulatio, ꝓpter quã dat, si veniale, veniale; si mortale, mortale, vt patet. 86. dist. c. donare, & duob9 capitul. sequen. & sic intellige Tho. 2.2. quæst. 168. g dare tamen adulatori, non propter adulationem, sed propter pietatem ad sustentationem naturæ nõ est peccatum, vt in dictis ca. not. idẽ dic de dantibus histrionibus, vt in dictis c.

4 Clericis adulatio prohibetur, & si exercent adulationem, degradandi sũt. 46. di. c. clericus.

5 Adulatio fit quatuor modis ſm Alexã. vbi suprà primò laudando bonum, quòd non habent. Secundò augendo bonum, quòd habent plusquã sit. Tertiò laudando malum, quod habẽt dicendo bonum. Quartò minuendo malũ ipsum. s. dicendo non tã graue peccatũ. primi duo modi sunt venialia peccata. nisi immisceatur contẽptus dei vel in eo, q laudat, vel in eo, q laudatur. tertius & quart9 modus est peccatum mortale, si malum sic mortale. facit d. §. aliàs in glo.

ADVLTERIVM est alieni tori violatio, vñ

a Et hic est mortale] Adde illud Esa. 5. veh qui dicitis bonum malum, & 11. q. 3. c. veh.

b In d. capitulo si plurimi] Ratio, quòd si peccatum mortale est, quia fouet proximum in peccato mortali.

c Secundùm genus] Exemplifica, vt dixi supra & vide multa in archie. Florẽt. 2. par. tit. 10. c. 2. & Archi. i d. c. sunt nonnulli.

d Quæ nõ sunt peccata] Vt dicendo talis est probus homo, vt eligatur ad aliquod officiũ.

e Nocendi alteri] Notabiliter in spiritualibus vel temporalibus, vt eum incendit ad aliqd illicitum inducere, vel decipere ipsum in temporali substantia, cum viderit eũ in se confidere, vel vt indicet secreta cordis sui, vt Matthæi. 22. Magister scimus, quia verax es &c. Et de huiusmodi dicitur prouer. 27. Meliora sũt vulnera diligentis, scilicet increpãtis durè, & verbera amici seu prælati, etiam si vulnerat sensualitatem contristãtis, & inferat ꝓ demeritis pœnas & plagas, q̃ fraudulẽta oscula odientis, idest quam applausus nocere cupientis, vel dissimulantis &c.

f Et resignare tenetur.] Contrariũ tenet Innoc. & sequitur Do. Anto. in ca. tuam, de ætate, & quali. Et Archi Flo. 2. parte. titu. 1. ca. 5 & §. 4. Mouentur, quia hęc sola est simonia mentalis, quæ purgatur sola pœnitentia, & hoc casu non tenetur resignare beneficium, & de hoc est text. in c. si. de simo. propter quod & Angelica reprehenditur a doctore moderno, sed in veritate nõ meretur reprehẽdi, quãdoquidem se remittat ad ea, q̃ nota. In quo loco non videtur sequi hanc opinionem. Sed dictum videtur ẽt recedere ab opinione Alexandri. Et posset teneri, ꝙ loquatur de beneficio ꝓpter quod habendum cõmittitur simonia, q̃ de iure diuino est prohibita. Et per hoc facit, qđ vult Panormit. in repe. § quia verò, in c. extirpãdæ, de prabẽ. Et in tap. 1. de simo. Vbi vult Papam inuolui vitio simoniæ, si pro precio cõfert beneficium, quod habet administratiõem, quia est quoddam spirituale. Et sic debet restitui beneficiũ, vt ibi per eum. Cum igitur munus a lingua precio æstimetur, posset dici saluo meliori iudicio, quòd deberet hoc casu restitui. Et ita loquatur Alexander. Et pro hoc facit quod notat do Anto. in d. c. tuam, Dum dicit, quòd si adularetur seruitio vel alio munere, simonia expressè ısset.

g Secũda secundæ, q̃stio. 168.] Loquitur enim ibi de histrionibus, de quo vide infra histrio.

a Adulterium quid, Catech. in præcep. Non mœchabe. in prin. Adulterium non dirimit matrimonium, Concil. Trid. 24. sess. de sacr. matri. can. 7. Adulterij interdicto quæ peccata prohibeantur, Catechis. ibid. vbi etiam causa prohibitionis, & alia de eo tradûtur in tota eiusdem præcepti explicatione P. V.

dia, licèt adulteri regnũ Dei non possidebunt, Vt dicitur. 1. Corinth. 6.

g Authen. sed hodie] Quærit. an pœna huius authen. locũ habeat in viro adulterante? dr̃, q̀ non per § publico. 32 q. 1. & l. 1. C. de adulte. Rõ diuersitatis est, qa maritus ẽ caput vxoris, & nõ eõ, de despõ impu c. cõcinebat. Itẽ qa maius p̃iudiciũ gñat marito ob vxoris adulteriũ pp p̃lem, q̃ vxori ex adulterio mariti. Ad de q̀ not. Pan. in c. tuæ, de procut. in fi. & i c. gaudemus, de diuor. Tñ maritus ab alio accusatus, dẽt capue p̃dere, tex. est in l. quãuis, C. de adul. secundũm Pa. i d. c. tuæ. Ex his nota, q̀ dispositũ i vno extorre atiuis nõ extẽdit ad aliud. Et ratio põt esse, quia inueniẽ hoc prohibitũ.

b §. Cum ergo] Hæc glo. in d. c. origo, in ver. adult. Et no. tex. in d. c. cũ ergo, quia ibi declarãtur species luxuriæ.

c C Origo] Vñ similitudine facti dr̃ sæpe aliqd fieri. 11 q. 3. excellentissimũ. & 1. q. 2. fraitas.

d Grauissimũ] Vñ Aug de adulterinis cõiugijs, Adulterij malũ vici fornicatione s. simplicem, vincitur aũt ab icestu, peiꝰ est. n. cũ matre cõcumbere, quã cũ aliena vxore, sed horũ omniũ ẽ pessimũ. qđ ꝯ naturã fit, Vt si vir mẽbro mulieris nõ ad hoc concesso vtãtur. 32. q. 7. c. Adulterij.

e Adulterij pœna. 24. ses. Conc. Trid. c. 8. de matrim. ref. Cathe. in preceptũ non mœchaberis. ca. sequitur. P. V.

f Pęna capitis] in lege veteri pęna adulterij erat mors, vt patet Leuit. 20. Si mechatus fuerit aliqs cũ vxore alterius, & adulteriũ perpetrauerit, morte moriaẽ. Et exemplũ habemus. Io. 8 de muliere adultera adducta ad Christũ Similiter Dañ. 13 đ susanna. In lege ãt gratiæ ẽ misericor

dicit[a] adulteriũ quasi ad alienum torũ accessio. 36. q. 1. S. cum ergo[b] & aliquã do simplex. s. quando solũ alter est solutus. quandoque duplex. i. quãdo ambo sunt coniugati.

1 Quot modis committitu? Rñ. secundũm Alexãd. 2. tractatu de adulterio, q̀ propriè est solùm, quando quis accedit, ad alienã vxorem. Secundò etiã quando coniugatus peccat cũ soluta Tertiò secundũm quandã iuris interpretationem est, quãdo quis ita ardẽter amat vxorem, quòd etiã si nõ esset vxor, concumberet vellet cum ea vel ẽ contra tio vxor virum. sic intellige c. origo.[c] 32. q. 4.

2 Vtrum sit maximũ mortalium peccatorũ? Rñ. qui s̃. ibidem, q̀ non quò ad deũ. sed est grauiꝰ incestꝰ, vel ꝯ naturam, licèt quò ad pœnam sit grauissimum.[d]

3 Quæ ẽ pęna[e] tam viri, q̃ vxoris adulterantis? Rñ. secundũ gl. in c. tuæ de procur. q̀ mulieri oli̇̃ erat pęna capitis,[f] vt C. đ adul. l. castigati. hodie verò prius verberata tetruditur i monasterium. C. de adul. auth. sed hodie.[g] est & alia pęna, quia s̃m Pa. in c. plerũq; de dote post di. re. mulier perdit dotem,[h] & vir donationem propter nuptias, si matrimonium separareẽ p sentẽtiã iudicis ecclesiastici: aliàs nõ s̃m Io. An. Pa. tñ ibidem tenet. q̀ si est notorium adulterium, quia

tunc cum possit ppria autoritate vir expellere vxorẽ & ẽ p̃rio, lucraẽ, qa si petet obstabit ei exceptio adulterij. pdet ẽt mulier donationẽ pp nuptias, q̃ ex pacto, aut statuto debebat lucrari soluto matrimonio. bona verò paraphernalia nõ perdit s̃m doc. qa i pœnis verba debẽt restringi, regula, odia, de re. iu. lib. 6. Quãuis gl. in d. c. plerũq; teneat q̀ pdat. est & tertia pęna, q̀ amittit ius petẽdi debitũ, quo dicã infra, debitũ. S. 7. si tñ recõciliantur, recuperat oĩa vt in d. c. plerũque.

4 Vtrum mulier adultera teneatur reuelare filiũ, quẽ de adulterio suscepit, & quo mõ teneẽ satisfacere? Rñ. quãuis diuersi diuersimodè hic dixerint, ego credo opi. Pa. ĩ c. officij, de pę. & re. iustitisfimam, q̀ dicit sic, aut nullum imminet periculum, & verisimiliter sibi credetur, vel põt probare, & sic tenetur reuelare, aut non põt probare, nec sibi credetur, & sic non tenetur, qa induceret sibi scandalum sine aliqua vtilitate argum. 2. q. 7. plerũque boni. Aut imminet periculũ sibi, vel alteri, & sic non tenetur, quia in reuelãdo imminet periculum animarũ in non reuelando solũ n periculum rerum, & inter duo mala minus est eligendum. 13. di. c. nerui. satisfaciat ergo de suo[i] quãtum potest, dãnificatis, sicut sũt qui nutriunt puerum, vel

f Mulier perdit dotẽ] Ad hoc vide Fed. cõs. 110. in qõne vertẽte. vbi dicit, q̀ dẽt priuari ẽt oi seruitute, & obligatione & iure, qđ sibi competit aduersus maritum, & tanq̃ malè merita, dẽt publica egestate laborare l. consensu. C. đ repu. c. 1. vt li. non cõt. Refert hoc Ioã. de Ana. in c. fi. de adult.

i Satisfaciat ergo de suo] Et talis satisfactio debet fieri per aliũ secretè & cautè nõ reuelãdo ipsi viro p̃lonã vxoris, & ita erit in bono statu, arg. 22. q. 5. hoc vr. Teneẽ ẽt satisfacere viro de cõsumptis a filio, & de suo . . . u dare

se venientib. ab intestato, vel illis, quos verisimiliter vir instituisset hæredes, si non credidisset filiũ habere. Et si dubitat, debet pauperibus dare, arg. c. cum tu. de vsur. Et si mulier est impotens, debet pœnitere secundùm Pa. in d. c. officij.

uet ff. de ritu nup. l. non solùm. §. de vno.
e Tempore conceptionis] Fallit etiam, si honestas fœminæ & aliæ circunstantiæ faciunt eidem de hoc probabilem opinionem, siue conscientiam, & vult tutiorem viam eligere, quia tunc non posset vlteri⁹ percipere. Consulendus tamen esset talis, vt religionem ingrederet, maximè si esset honestæ vitæ. Mulier autem hoc reuelare deberet sacerdoti pœnitentiario, siue episcopo, siue vtrique, vt possent bono mõ prouidere.

priuantur hæreditate pp ipsum, & doleat non posse plene ᵃ satisfacere, & si ipsa non põt satisfacere, tenetur adulter, si scit, vel ꝓbabiliter credit, ꝙ sit eius fili⁹, si mõ hoc facere põt sine scãdalo, ar. c. si. de iniur. aliàs non. Nec obst. regula qui scãdalizauerit, de reg. iu. vbi dr̃, vtilius.n. scandalũ nasci pmittit̃, q̃ veritas deseratur, qa intelligit̃ in iudice & teste, non in denũciatione ſm eundem Pa.

5 Verũ filius, q est in possessione filiationis, teneatur credere matri dicenti eũ esse spuriũ, vel suppositũ? Rñ. Pa. in c. per tuas, de ꝓb. ꝙ non. & tenent doc. i l. filiũ, ff. de his, qui sunt sui vel ali. iu. & l. si vicinis, C. de nup. & ibi dicunt fatuũ fuisse illũ, q regno renũciauit pp dictũ matris, & dicit Pa. ibi ẽt hoc procedere, si ambo parẽtes negarẽt eum filiũ, vt probatur in c. transmissę, in si iuncta gl. in verbo indicijs, ᵇ qui filij sint le. & tex. cum gl. in l. 1. §. 1. ff. de Car. edi. & l. si posthumus, ff. de li. & posthu. hoc verũ, nisi probent tempore cõceptionis ᶜ nõ cõcubuisse simul, vel pp absentiam, vel pp infirmitatẽ, imò pl⁹ dico, ẽt si probaret̃, ꝙ adulterabatur cum quodã alio tempore cõceptionis, dum modo vir eius habitaret cũ ea, censebitur nihilominus talis filius legitimus, vt in l. miles. §. defuncto, ᵈ ff. de adul. Ratio, ꝙ in dubio debemus fauore filiorũ ᵉ sic interpretari, vt no. Pa. in c. intelleximus, de adul. & facit. d. l. si vicinis, & l. quia semper, ff. de in ius vo.

6 Vtrum aũt dictus filius post completã præscriptionem debeat sibi facere conscientiã de successione in bonis, si probetur, vel sibi constet non fuisse legitimè conceptũ? Res. ꝙ non, vt patebit ex his, quæ not. in tit. de præscri. §. 47. Secus ante completam præscriptionẽ, quia si credit & ex scrupulosa consciẽtia æstimat, verum matrem dicere, & se esse illegitimum, sic tenetur abstinere a bonis patris putatiui, nisi esset talis conditionis, ꝙ alio modo non posset viuere, qa sic necessitatem vitę posset capere, maximè non existentibus alijs, quibus deberetur in tanta necessitate, & proponere satisfacere, si ad pinguiorem perueniret fortunã. verũ est, quòd de consũptis bona fide durante non tenetur secundùm Hostiẽ. & Rodo. ᶠ & tũc constituitur in possessione filiationis, & incipit præscribere, quãdo inceptus est noĩari seu reputari pro filio legitimo, vt no. in d. c. per tuas.

7 Verũ adulteriũ cõmittat̃ sine dolo ᵍ? Rñ. ꝙ nõ, vt pa

a Nõ posse plenè &c.] Scot. i 4. di. 15. dicit, ꝙ talis mulier nõ tenet̃ reuelare hoc nec filio, nec marito. Non filio, quia, aut credet, aut nõ. si credet, tũc ipsa est iam diffamata. nec est verisimile, ꝙ fili⁹ dimittat talem hæreditatẽ, vt videm⁹ i plurib⁹, qui quã ad forũ contentiosum, dũmõ possint aliqd tenere, nõ curant de conscientia, Et maximè qa illi tales male nati timẽt hanc infamiam, & sic nõ restituet, nẽ hac notetur infamia &c. Si verò non credet, tunc peius, Nec marito propter verecũdiam, vel odiũ, qd faciliter conciperet. Inducat ergo filium bono modo, vt ingrediat̃ religionẽ, vel vt sit clericus, aliàs satisfaciat, vt hic. nõ tamen tenet̃ ad totam hæreditatem, quia differt habere & propè esse. sed arbitrio boni viri satisfaciet, hæc Sco.

b Iuncta gloss. in ver. indicijs] Hoc tamẽ dictũ est valde arduũ, cũ non sit verisimile, ꝙ paterna pietas contra filium moueatur c. afferte, de præsum. i. pe. §. si verò, C. de adop. Et l. si mater, C. de inof. test. a 3. q. 4. ea vindicta. & nullus affectus vincit paternum C. de cura. fu. l. vlti. §. 1. Et affectio causam suspitionis remo-

d §. defuncto] Quia, vt ibi tex. dicit, potest stare, quòd mulier sit adulterata, & filius sit legitimu⁹; Et vide quæ dicam infra filius. §. 16.

e Fauore filiorum] vtilitas est propter venientes ab intestato, quia possent dicere talem de facili non esse filiũ intellige de filio, qui est in possessione filiationis, quia sic nominabatur a patre, & matre, & vicinia sic reputabat. Nam si non esset in possessione, tunc staretur verbo matris, & patris, vt in casu d. c. transmissæ. & eo mõ qs probatur filius talis ex concubina de quo p glo. no. & ibi d. Ant. i c. Michael & vide Bal. in l. neq; professio, C. de testa.

f Secundũ Hos. & Rodo.] nõ est quia possessor erat bonæ fidei, C. de rei vendi. l. certum. tenetur tamen mulier restituere illa cõsumpta per filium putatiuum secundũ Host.

g Sine dolo] Pone casum sic. factum est diuor-

in l.si ex lege.ff. de adulte, vbi errantes in iure excusantur a pœna incestus, & adulterij.facit.c. Lucretiã, alias est sub c.pposito. 32. q.5.& hoc intellige ßm gl. in d.c.non quò ad culpam, q̃a peccat mortaliter,qcunque eũ committit ex metu siue ex ignorantia,vel errore iuris. Sec⁹ in ignorantia facti,quæ excusat a culpa, puta q̃a credidit virum qui erat adulter. similiter quando cõmittit ex coactiõe absoluta, dũ tñ in animo non consentiat, sed quò ad pœnam [a] distingue ßm Pa. in c.& si necesse sit,de do.post di. re. ꝙ aut loquimur de pœna corporali, vel pœna perditionis propriæ substãtiæ,vt dotis,seu donationis pp nuptias, & sic excusat error etiam iuris, vt l.si adulterium,ff.de adul.& ar. in aut. incestas nuptias, C. de ince.& inu.nup.& licèt Io.An.& cõiter doc.in d.c. & si necesse, teneant cõtrarium,s.ꝙ error iuris nõ excusat,à pœna tamen Bar.in l.qui contra. S. de incestis, est cum Pa. quia non est in dolo,qui errat.vide infra, dolus S. 1. & 2. aut loquimur de pœna perditionis lucri,[b] & sic error non excusat,nisi sit iustus, vt in l. nè passim, C.de iur. & fac. ign. similiter excusat a dolo metus etiam conditionalis,vt in d.c.proposito.

8 Quomodo dicitur notorium adulterium? Resp. Pan.in ca. intelleximus,de adulter. publicè dicitur adulterata, quãdo stat in domo cum publico concubinario,& conuincitur notoriè de adulterio, quãdo habet eam in mensa in domo & in lecto.vt in c.fi.& in c. tua,de coh. cleri.& mu.vnde in l.fur est,ff. de furt.& in l. capite quinto, ff. de adulte.no.quòd adulterium dicitur notorium, quando vir & mulier deprehendũtur in latebris se osculãtes, & huiusmodi actib⁹ propinquis adulterio, [c] facit l. si quis non dicã rapere, [d] C. de epi.& cle. item quando passim admittit viros causa adulterij,vt in l. palam, in princ.ff.de ri.nup.& quod nota. in cap.cum diœcesi, de vsu.

9 Verũ spurij possint institui hæredes, & quomõ succedũt,vide J.fili⁹.S.1.3.&4.

tium inter Bertam,& Sempronium Berta contraxit matrimonium cum Titio credens hoc licere. Numquid dicatur adulterium committi? Responde vt hic. Et præpone pro intelligentia, quid sit error, & quid ignorantia.

a Sed quò ad pœnam] Hanc dist. videtur sentire gl.in l. qui contra, C. de inces. nup.si bene ponderentur ei⁹ verba. Et vide distinctio. Bart. in in d. l.auũculo. Et in l. si adulterium cum incestu,ff.de adulte. Adde ad istum. §. & pro opini. Bart. quod cõsuluit Pa.consi.10. incip. facti contingentia. Et potetit puni casus in nostro.§. Narrat nanque fuisse quandam mulierem,de adulterio a viro proprio accusatam ad lucrandã dotem, & diuortiũ faciendum quæ conuicta, eò ꝙ prægnãs erat, allegabat violentiam a quodam viro, qui magistratum obtinebat potenter illatam, & hoc ex coniecturis sufficientibus probabat.Quærebatur an deberet pœnã legis euitare? Et respondet,quod si fuit violentia absoluta,non debebat puniri,q̃a nec animo peccauit,si dissensit animo. Si verò vis fuit conditionata,& pœnitentiã indiget pro peccato, tamen ex quo ibi dolus non erat,pœnam legalem nullo modo pati debebat, & hoc expressè probatur in lege, vim passam, & in l.si vxor.§.si quis,ff. de adulter. Nam adulterium sine dolo non committitur,licèt aliqua sit interueniat culpa.l.pen ff.de adulte.15.q. 1. inebriauerunt. 34.q.2.in lectum. Et iura procedunt etiã in metu conditionali, vt apertissimè sentit gloss.in §.Lucretiam. 32. q. 5. Quia ex quo dolus est calliditas & machinatio ad circunuemendum.l.1.ff.de dolo. Qui cessat etiam interueniente metu conditionali.Nec valet, quod dici posset, quòd posset clamari, quia hoc excusat pudor, & verecundia maximè tempore nocturno &c. Vt patet in exemplo de Lucretia.& facit, quia vbi ad incurrendum pœnam requiritur dolus, non sufficit culpa etiam lata. l.1. ff. de sica.l.in actionibus ff.de in li.iuran.l.qui Nerua, & quod ibi not. Bart.ff.de pœ.& vide ibi plenè per eum. Bene verùm est,quòd qui est in culpa lata delinquendo, & si pœnam statuti nõ incurrat propter doli absentiam, debet tamẽ aliter puniri.

b Perditionis lucri] Puta quis quis contraxit matrimoniũ cũ Berta,& fecit pactum, ꝙ soluto matrimonio debeat sibi mulier dare 10. Iste error facit perdere marito lucrũ nisi sit iustus.tũc enim error est iustus,quando iustam causam habebat errãdi,puta quia non credebãt consanguinitatem,& si credebant,tamẽ credebant dispensatum, ex quo sacerdos parochialis affirmabat.

c Propinqs adulterio] Bartol.ibi hoc dicit,& in l. furem,ff. de fur. quæ est l.2.

d Facit l. si quis non dicam rapere.] Quomõ deprehẽditur quis adulter vide omnino Bar.in locis hic allegatis, & in l.1.ff de furt.in princ.sic ait Idem dico, si aliquis deprehenditur in domo alicuius vbi pulchra mulier est, certè hoc facit adulterium manifestum. Ita debet intelligi l.capite quinto, ff de adulter.vbi post glo.inquit Bartolus.Nota ergo,si testis dicit, quòd eum inuenit in rebus venereis, vt quia inuenit eum in camera solùm, vel osculantem, vel tangentem,quia ista sufficiunt ad probationem adulterij. Et de hoc est text. expressus in capitulo 1.de test.& in c.literis, & in c. tertio loco,de præsumpt.Et pondera,quia Bar. in d. l.2.ff.de fur.dixit intelligendam,dictæ l capit.quinto, secundùm ea, quæ dixit in dicta lege secunda, quia

quia non modo si videat tangentem &c. Sed etiam si quis exeat de loco suspecto. Sequitur Bald in auten. quas actiones, in fina. C. de sacrosanct. eccle. vbi dixit non esse necessariũ, quod testis reddat causam per sensum corporis, sed sufficit, q reddat causam, ex qua psumit sẽsus corporalis psumptione iuris. Allegat Bar. i repe. l. pe. ff. si cert. pet. Sicut enim sufficit sensus remotus ab actu, sic ex eo præsumitur actus, vt in eo, q vidit scholarem exeuntem de domo meretricis de nocte, vt in l. neque natales, de probatio. vbi Bal. in 1. colum. versi. sed contra hoc, sic inquit, Ideo dicit Iac. Bu. quòd probatur aliquam esse meretricem non probato tactu, sed probatis circunstãcijs verisimilibus, Vt quia passim intrabant domũ suam scholares de die, & de nocte, Quia quando scholaris loquitur cum puella, non præsumitur, dicere Pater noster. & Bart. in l. ex lege. § si simul, ff. de adulter. in fin. Quæro inquit, Quomodo probabitur adulterium? Respondeo non potest probari directo aliqua ratione, quia si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tamen quid facerent, sed dico, quòd probatur ex probatione, d. capitulo preterea, cum alijs supra allegatis. Idem dicit Bar. in l. si cui. §. idem Labeo, versicul de his. ff de aqua plu ar. sequitur Pan. in d. c. præterea. 1. col. ver. nunc vt clarior. Et in d. c. literis, dicit, Nota quod ad probandam fornicationem non est necesse deponere super nuditate. & solitudine loci. Et in d. c. tertio loco, dicit Nota quod ex loci solitudine, & diuersitate seu disparitate sexuum inducitur præsumptio fornicationis Concor. cap. 2. de coha. cle. & mu. & 81. dist. c. clericus. Ex his apparet non bene dixisse. Pann. in d. c. tertio loco, dum notat Bar. de cõtrarietate, quia non est verum. videatur in terminis Io. And. in addi. Spe. in tit. de proba. §. 1. vers. 13. De quo per Imo. in l. fin ff. de here. insti. Et de actu proximo dic, vt infra, immunitas. §. 25. & vide quæ no. in d. l. si quis nõ dicam rapere.

ADVOCATVS dicitur ille, qui in iudicio apud eũ, qui iurisdictioni [a] pest desiderium suum vel amici exponit, [b] vel alterius desiderio contradicit. l. sciendum. §. 1. & ibi per doctor. & l. Paulus, la. 1. & ibi Bart. ff. de leg. & ideo consulens in camera [c] non propriè dicitur aduocatus. Ita quòd prohibitus aduocare, non censetur prohibitus in camera consulere, vel allegationes in scriptis facere secundùm Panormi. in rubr. de postu. & tenet Bart. in l. 1. ff. de va. & extraor. cog. & debet esse iurisperitus, & studuisse per quinquenniũ saltẽ, & iuramẽto doctorũ approbatus. l. nemini, C. de aduo. di. iud. & no. Bar. i d. l. 1. in §. aduocatos [d]

2 Sed qui sunt, qui repelluntur ab aduocando? Res. quòd multi, de quibus. 3. q. 7. infames. & est versus,

Non cuique, datur; q postustulet, imò negatur, addictus pœnæ, [e] seruus, puer [f] actor arenæ, [g] luminibus

a Iurisdictioni] Quia comprehenditur etiam iudex delegatus, & arbiter compromissarius, nam & apud illos postulatur. l. 1. §. item senatus, ff. de postulan. & licet iurisdictionem non habeat, sed notionem, vt dicit glo. in d. l. 1. ff. de postulan. Tamen & ea sunt ad instar iudiciorum redacta. l. 1. ff. de arbit. l. rem non nouam, C. de iudi. Ideo, & ipsi comprehendunt.

b Exponit] i. tam in iure, quàm in facto, quod negotio expediat C. de postulan l. quisquis. §. ante omnia, & est § 1 hæc etiam diffinitio ponitur. 3. q. 7. c. infames, & ff. de postulan. l. 1. Nec in illa. l sciendum §. 1. nec l. Paulus, ponitur diffinitio aduocati, sed ad sequentia faciunt.

c In camera] Ad hoc facit tex. in d. l. 1. ibi Postulare est desiderium suum, vel amici in iure &c. gloss. exponit, dest in loco, in quo solet ius reddi. ff. de iusti. & iur. l. pen. §. fin. Et idem tenet Bartol. in l. Paulus, ff. de leg. Nota pro doctoribus, huius ciuitatis, qui non possunt esse aduocati, nam si mittunt vnam schedulã in scriptis iudici vel ei loquuntur, non per hoc videtur aduocare. Idem tenet Bart. in l. 1. §. 1. ff. de postuland. Et prohibitus aduocare, intelligitur, si precio, quia si gratis vellet, non prohiberetur. Ita dicit Roman. in l. 2. in princ. ff. de verb. obligatio. per tex. in d. l. Paulus, in fin. ff. de lega. vbi dicitur, Qui cum amico suo prætore gratis cõsilium participat.

d In §. aduocatos] Vide ibi, quia incantator non dicitur medicus, vnde non potest petere, vt sibi salariũ constituatur de publico, sicut medici, & physici, docentes abachum bene possunt petere extraordinariè. & licet gloss. in l. 1. ff. de postulan. & in l. 2 C eodem tenuerint illiteratum posse esse aduocatum, si aliàs habeat peritiam causarum, tamen gloss. in d. l. 2. dicit, quòd inter aduocatos non debent numerari. Et vide in d. §. aduocatos. quomodo notarij, & procuratores possunt, petere sibi constitui salarium.

e Addictus pœnę] i. damnatus pro calumnijs, vel publico iuramento. de his no. in d. l. 1. ff. de postuland. & Spe. ti. de aduo. §. 1.

f Puer] scilicet minor. 17. annis. procurator autem impleuisse debet 25. annos. Et hoc quia obligat se, non autem aduocatus. vide in l. si minor, ff. de proc. & C. eo. l. exigendi.

g Actor arenæ] i. qui in arena cũ bestijs certat pro mercede, quia est infamis ipso iure, & sic non potest aduocare, nam si sibi nõ parcit is, nec alijs parceret. Idem de faciente ludos periculosos in plateis, quia sunt infames. Secus de eo, qui vadit ad capiendas aues in turribus, vel colligendos fructus in arboribus, quia est causa publicæ vtilitatis. Hæc Bartolus in d. l. 1. §. remoueant. ex quo patet ludentem cum bestijs causa virtutis exercendæ non esse infamem.

h Luminibus carens] Et hoc est, vt magistratum videat, & honoret. Exemplum, Brutus sellam auerterat, & Publius post humeros postulabat a tergo iudicis, & habitus est in derisum, dicta lege prima, in §. casum. Mulier autem propter honestatem prohibetur, & mul ebria passus. Et alíqui nullo modo postulare possunt nec pro se,

nec pro alijs,vt puer,surdus &c. Alij pro se tantùm, vt cæcus, mulier. alij pro se , & pro quibusdam tantum , de quibus in ti.de in ius vocan.vt sunt liberti, filij &c.de quibus habes in dicta.l.2. & 3. quæstio.7. infames .

ponit stādo,vt.l.qsquis,C.de postul§. & iudex sedet.
d Sibi coniunctis]Coniunctione.s.carnali,& sanguinis,non autem pro coniunctis coniunctione,vel amicitia spirituali.No.d Auro.in c.ex parte decani, & in c.nonnulli,de rescrip. Ratio est,quia inter coniūctos carnaliter est duplex vinculum , vnū,s. sanguinis quod est indissolubile.l.iura sanguinis,ff.de reg. iur. Aliud ꝓsumptiuæ,s. dilectionis,c.postremo, de appel .In amico verò non est nisi vnum vinculum ciuile & accidentale,maximè hodiernis temporibus,quibus non reperitur verus amicus,quia in veris amicis debet esse idem velle,& idē nolle.Pan.in c. fi. 5. col.de postu.vbi no.ꝙ pro strictè coniunctis & miserabilibus personis poterit clericus contra ecclesiam,a qua habuit beneficium aduocare , quia magis tenetur quis adiuuare coniunctum , quàm eū, a quo habuit beneficium . Et sic propinquitati præfertur beneficium .

carens, mulier , muliebria passus,& multi alij[a] repelli pñt,quos omitto.solummodò dicā de his, qui sine peccato aduocare nō pñt , qui sunt triplici differētia , scilicet hæretici , & cæteri excōmunicati. secundi,clerici,tertij religiosi, de quibus latius prosequemur .

2 Hæretici , & infideles, & excōicati propter suspitionem hæresis nullo modo pñt aduocare.l.nemo,[b] C.de posth.& l.nemo,la 2. C.de epi.au. de pœ. dist. 1. nemo vel in foro. de hære. excommunicamus, el 1.

3 Excōicati etiam repelluntur. 11.q.3. excōicatos , de excep.c.exceptionem,& omnes supradictos,& quēlibet ipsorum admittens iudex grauiter peccat, vt patet in d.c.nemo vel in foro, & in d.c.excommunicatos.

4 Verū episcopi,& alij superiores posfint aduocare pro alijs ? Respon. ꝙ non [c] coram ecclesiastico,vel ciuili iudice,vt 11.q.1.te quidem.88.dist. perlatum , & c.episcopus,el 1.14.q.5.denique.11.q.3. per totum .

5 Vtrum sacerdotes possin[t] postulare?Resp. ꝙ non possunt neque coram ecclesiastico, vel ciuili iudice,nisi in quatuor casibus , vt in c.fi.de postula.extra,nè clerici.vel mo.sacerdotib.15.q.2.c.vnico,in gl.14.q.5. deniq;. Prim[us] casus est pro se. Secūdus pro ecclesia sua . Tertius pro ꝑsonis sibi coniunctis, [d] & hoc intellige, qñ nō possunt habere aliū, vel non ita bonum . Personæ aūt coniunctæ sunt in isto casu vsq; ad quartū gradum C.de epi. & cle. autē. licētiam,& C. de aduo. di. iu.l.petitionē. Quartus casus est pro miserabilibus ꝑsonis, [e] intellige miserabiles ꝑsonas oēs illas , quæ ꝑ se proprias causas non possunt ministrare,vel ecclesiastico auxilio indigētes . 86. di.c.fi.in fi.& 87 di. defensionis.C.quando impera.inter pu.& vi.per totū In criminali verò coram sœculari iudice nullo modo possunt,vt infra dicam. §.7.

6 Verū diaconi vel subdiaconi beneficiati,vel nō beneficiati possint aduocare . Rñ.ꝙ coram sœculari iudice non pñt, ca.1.de postula. nisi pro causa sua,vel ecclesiæ suæ, [f] vel miserabilium personarum,s[ecundu]m Spe.tit.de aduo.allegat. d.c.1. in quo glo.dicit etiam ꝙ pro miserabilibus personis licet; alleg.d.c.fi. Et sic patet , ꝙ in omni casu possunt , in quo & sacerdotes in foro sœculari possunt. Coram autem ecclesiastico pñt secundùm Iun.in d.c.1. beneficiati tñ

a Et multi alij] Aduerte tamen, quod prohibitus aduocare in vna ciuitate ex causa irrogante infamiam , non potest alibi aduocare ; secus, si talis causa non irrogat infamiā l.ex ea.ff de postu. no.gloss. & Bar.in l.1 C eo.
b L.nemo] Vbi dicitur. Non potest esse aduocatus,qui non fuerit sacramentis christianitatis imbutus, & hoc nè christianos lædat.Vnde quāuis Iudæis , & quibuslibet liceat pro se postulare , non tamen debent publicè , pro alijs aduocare.Et gl. in d.l. nemo,dicit rationem esse , nè scilicet Christianis noceant 17.quæ.4. constituit , vel quia sunt infames . Et vt cæteri, qui non sunt Christiani , ꝑ hoc animētur ad Christianismum secundùm Arc. ibi,tum quia nō possunt officio publico præfici . c.ex speciali, de Iudæ. tum quia non possunt esse doctores secundū Bar.in l. fi.C. de Iudæ.per illū text. Et aduocatus non potest esse nisi doctor.l.nemini,C.de aduoca.diuer.iu. Igitur &c.Et vt dicit glo. non est necesse , ꝙ sit theologus,sed ꝙ sit baptizatus .
c Respon.ꝙ non] Ratio est,nè episcopi persona vilis reddatur corā alijs,vt d.c. perlatum , & nè verbū dei impediat,ad quod tenet. Et quia aduocatus pro-

e Miserabilib[us] personis] Not. quia non sufficit miserabilitas in habitu,sed oportet ꝙ sit in actu per text. c. 1. de postu. qui permittit non indistinctè pro miserabilibus , sed pro illis,qui causam administrare non possunt . Vt quia sunt viduæ,pauperes , orphani & pupilli , quia ecclesia debet tales defendere . 87. distinctio. per totum . Vide Panormita in d.cap.1. & in cap. significantibus , de offic. deleg.
f Vel ecclesiæ suæ] Et sic pro causa ecclesiastica , & de ecclesiastica tribus modis secundùm Panormi.

in

in d.c.1.de postu. ant ratione personæ, vt quia persona ecclesiastica sequendo forum rei litigat coram sæculari; aut ratione delicti, vt quia pro sacrilegio ecclesiæ voluit conuenire laicum coram iudice sæculari, quod potest, vt in cap. cum sit generale, de foro competēti, aut ratione rei, de qua agitur, vt quia res est ecclesiæ secūdum Hostien. & bene.

a C.vnico] Et facit. c. dilectus, de simo. & quod ibi nota. Et in ca.licet.11.quæstio.3. & dicunt aliqui, quod illi text. loquuntur de religiosis, alij quod in spiritualibus causis non in temporalibus.

b Acquirere sibi] Ratio, quia si clerici ꝓpter indigentiam exercent opus rurale, vt in capit. 1. de celebratio. missarū. & licitè possunt exercere artificium, vt infra, clericus. 9.§.1. fortius debet sibi licitè ad uocationis officium exercere, cum magis conueniat dignitati. Et aduocati dicuntur defendere rempublicam sicut milites militiæ armatæ, vt l. aduocati, C. de aduo.di. iudicum. Et hoc placet, licèt alij dicant, ꝙ si non habent, vnde viuant, debent agere contra episcopum.

c Quidam tamen] Ratio autem in hac esse potest, Quia aduocatus propter imperitiam suā succumbere posset, vel propter astutiam, & ma-

nihil quærent pro salario, sed oblata spontè recipere pñt 15.q.1.c.vni.ᵃ sed gl.dicit, ꝙ non seruatur, quia nemo militat stipendijs suis. c.cum ex officij de præscr.

7 Vtrū in minoribus ordinibus cōstituti possint aduocare? Rñ. ꝙ si sunt beneficiati, nō pñt nisi corā ecclesiastico iudice, c.1. đ postu. limita hoc ẜm Pa. & Host. qñ habent sufficiens beneficium ad eorum sustētationem, quia si nō habent, possunt per aduocationem acquirere sibi,ᵇ etiam si sunt diaconi, vel subdiaconi. Si autem nō sunt beneficiati, possunt tam corā ecclesiastico, quā etiam sæculari in causa ciuili. In causa autem criminali nullo modo possunt corā sæculari iudice, nè cle.vel mo.c.sententiā, 23.q.8.his, a quibus. 51.di. aliquanto. Quidā tamen ᶜ dñt eos posse pro reis postulare, & appellare, & appellationem prosequi, ar. 23.q.5.c.eos. sed tuti⁹ est in totū abstinere. d.c.sniam & no. d.gl. in d.c. aliquanto.

8 Vtrū, religiosus possit postulare? Respon. ꝙ non, nisi cum vtilitas monasterij exposceret Abbate imperāte. c.ex parte, ᵈ de postu. Et extenditur ēt ad canonicos regulares; ibidem patet. Et ibi dicit Panor. ꝙ oportet prædicta duo simul concurrant; aliàs nullo modo etiā coram ecclesiastico iudice esse aduocatus, vel procurator ᵉ potest. Si verò prædicta duo concurrant, potest etiam coram iudice sæculari, ar. in ca.1. & c.fi.eo. titu. intellige in causa ciuili tantùm.

9 Vtrum propter lucrum applicandum monasterio Abbate imperāte possit monachus esse aduocatus, vel procurator? Rñ. Inno. in c. cum I. & A. de sen. & re iu. ꝙ etiam pro laico potest esse aduocat⁹ & procurator monachus propter vtilitatem monasterij; & ita dicitur, ꝙ d. Lapus seruauit. Sed contrarium, ꝙ nō possit, tenet Io. And. Ego autē dico cum Pa. in d.c.ex parte fore magis honestum & æquum, vt abstineat, ar. c. nō magno, nè cle. vel mo. & 16.q.1. alia est causa. Aduerte tñ, ꝙ clerici, vel monachi solū prohibentur (vt dixi) postulare, qñ indifferenter exercere volunt talia officia secundùm Innoc. in c. vnico, de ob. ad ratio. sec⁹, si volunt assumere in vna causa. & hoc sequit Archi. in c.peruenit. 86.dist. & placet, & videtur ęquū, licèt Colle. in c.dilecti, de arbitris, teneat ꝙ nec etiam in vna causa, & fortè verius.

10 Vtrū aduocat⁹ † teneatur gratis pro impotēte aduocare; Rñ. Pa. in c.1. de offi. iu. or. distinguit sic, aut est potens ad soluēdū, & sic est vera opi. Gof. qui dicit, ꝙ nō tenetur, sed iudex debet sibi constituere salariū secundū facundiam, & pro modo litis, & cōsuetudinis

liciam suam posset reus iniustè absolui, & sic eodem naretur actor ad pœnam talionis. Vnde, quia lingua est nimis facilis. ff ad l. Iul. male tuti⁹ est, vt clericus abstineat. Dicit tamen, ꝙ si aduocatus esset omnino inculpabilis, non efficeretur irregularis, vel saltem debet protestari, iuxta c.prælatis, de homi. i 6. Debet tamen, vt dixi, potius abstinere.

d C.ex parte] Fundatur hoc super canone, monachi. 16.quæ.1. Qui habuit respectum ad religionem, non autem ad ordinem monachorum, quia extenditur ad canonicos regulares. nam etiam ipsi religiosi sūt, licèt regulæ inseruiāt laxiori. Et intelligit Panormita. de religiosis cuiuscunque ordinis, vt veniant appellatione monachorum, si ratio diuersitatis assignari nō possit, pro quo facit c.duo. 15.q.1.

† De aduocati & patroni causarū officio catechis. in præce. Non loqueris. c.nūc explicemus. P. V.

e Vel procurator] Ponatur casus sic. Monasterium multū grauatur ære alieno, nunquid monachus peritus possit aduocare, vt de lucro monasterium releuetur ab onere debitorum? Et dixit Hostien. in ca.ex rescripto, de iureiuran. ꝙ ex abbatis permissione potest monachus deputari ad seruitiū prælati, vel magnatis per aliquod tempus, quia

volēs accusare, tria habet in libris exordio necessaria, videlicet libellū offerre, se expresse ad pœnā talionis obligare, & fide iussorem de lite ꝓsequēda dare, vt probatur expresse per tex. & ibi Bal. in l. qui crimē, C. q accusare nō possunt.
a Peccat mortaliter] vt fecit Cayphas, qui Matthæi. 26. Christum adiurauit dicēs, adiuro te &c.
b Facit index librorum prohibitorum, reg 9. P. V.
c Ad aliquos effectus] vt fecit Sanct. Iacob. qñ præcepit dæmoni, vt duceret sibi Hermogenē.
d De exorcistis Concil. Tride. c. 22. sess. c. ij. de refor catechis. de sacra. ordi. rap. jam verò. P. V.
e Dæmonia eijcient] Et Luc. 10. ecce, ait dominus, dedi vobis potestatem calcādi supra serpētes, & nihil vobis nocebunt.
f Administratio] Administrator est tutor, curator, syndicus œconomus &c. & dicitur ab administrando. Vnde & Angeli dicuntur administratorij. Heb. 1. Et adde l. nam & nocere, ff. de pact.
g Disponere] Executor vltimę volūtatis tenetur reddere rationē de administratis, tex. est in l. 1. §. officio, ff.

Aut adiurat eum, in quem nullam hēt potestatē, & sic assumit nomē Dei in vanū, quia vsurpat potestatem in alium, quā non habet quantū in se est; & peccat mortaliter. a si autem adiurans intendit inclinare illū, quē adiurat ad malū culpæ, sic nomē Dei in vanū assumit.

2 Vtrū adiuratio b dæmonum sit licita? Resp. q supra ibidē, aut adiurat imperando, aut obsecrando. Primo modo, aut vt ipsum doceāt vel obsequium aliquod faciant; & sic illicitū est, quia pertinet ad quandam familiaritatem, vel societatē: licitum tñ est aliquādo, s. cū aliqui sancti viri ex speciali instinctu spūs sancti, vel reuelatione diuina vtuntur ministerio dæmonū ad aliquos effect. c Aut eos adiurat d vt a se, & a ꝓximis expellat; & hoc licet, qa sunt aduersarij nostri obstinati; & sic intelligitur illud Marci vltimo, In nomine meo dæmonia eijcient &c. e ad iurare autem eos obsecrando semper illicitum est, qa sic quoddam signum familiaritatis importat.

3 Vtrum adiuratio creaturarum irrationabilium liceat? Resp. Ric. vbi s. q aut adiurantur secundū se, & absolutè, & qui sic eas adiurat, nomen Dei assumit in vanum, quia non intelligūt adiurationem illam. Aut adiurantur in relatione ad aliū, & hoc dupliciter, aut in relatione ad deum, vt cū aliqui sancti ad infidelium conuersionem, & infirmorum in fide confirmationē inuocant nomē domini ad hoc, vt ei virtute ipse creaturæ irrationabiles adiuratę aliquo motu moueātur, q nō est per earū virtutē naturalē; & sic licet. Aut adiurantur in relatione ad diabolum ad hoc, vt diabolus ab eis repellatur, nè eis vtatur vt instrumētō ad nocen. & sic adiuranē ab exorcistis ecclesiæ; & sic etiam licet.

4 Vtrū adiuratio illicita sit peccatū mortale? Rñ. vt colligo ex verbis p̄fati Ric. vbi s. q sic ex se, quia sic est directè contra secundū pręceptum, Non assumes nomē Dei in vanum, Exo. 20.

ADMINISTRATIO f legitima & libera est, qñ quis pōt iudicio agere, & conueniri, & ēt extra iudicium de aliqua re dispone rē g facit. c. ex literis, de ꝓba. & ibi Inno. allegat l. 2. in §. 2. C. de iur. calum.

1 Vtrū administrator h teneatur de mala administratione satisfacere? Rñ. sm Inno. in c. ex præsenti, de pign. q sic. & ille, cuius est administrator, habet actionem negotiorum gestorum ꝯ eum, qui male administrauit. ff. de neg gest. l. 3. §. vlt. 12. q. 2. si qua de rebus, & c. si quis qualibet cōditione. Vnde aduerte, q tenetur administrator sm glo. in l. cū ostendimus, ff. de fideiuss. tu. de dolo, vt ibi, & lata culpa, & l. curatoris, C. de neg. & ēt leui, vt l. quicquid, C. arbi. tu. de dolo solūm tenetur sm glo. in l. 3. in §. interdum, ff. de neg gest. qñ mea affectione ductus solū administrauit, & lata culpa, q̄ ęquiparatur dolo, vt l. qd Nerua, ff. depo. de leui verò tenetur vt cōiter, vt in d. l. qcquid. Aliqñ ēt de leuissi-

de tute. & ra. dist. Et idē est in omni administratione secundùm Bar. & Iacob. de Are. in tantum, q cōsulie Rom. consil. 414. incip. quò ad primum quo quæritur, q maior natu, qui post mortē patris administrauit bona fratris minoris, tenetur ei reddere rationem de administratis, & fortius filius fami. qui viuo patre administrauit, tenetur post mortem patris reddere rationē fratribus de administratis. Ita singul. tenet Pan. consil. 12. incip. vt clarè materia thamaris liqueat sexto dubio vbi ad hoc bene pōderat arguendo à speciali tex in l. cum oportet. § non autem, C. de bon quæ li. secus tamen est in patre, qui administrauit bona adnēticia. & contra tutorem non edentem rationes, vel non reddentem illas seu restituētem iuratur in litem gloss. est sing. & no in l. 1. in §. officio, ff. de tutel. & ra. distra. & dicit ibi Bart. forè non reperies sibi similem.
h Administratio bonorū monasteriorum ad quos spectet Cōcil. Triden. sess. 25. c. 2. de regul. administratores piorum locorū quibus, ratione reddant. 22. c. 9.

ma, vt qñ diligentissimus erat gesturus. l. si pupilli. §. videam⁹, ff. de ne. gest. aliqñ de casu, vt in casibus. 5. positis in l. si negotia, ff. de ne. ge. gl. 3. Primus, si accessit animo [a] deprẽdãdi. Secundus, si noua negotia, & insolita fecit. [b] Tertius, si culpa præcessit. Quart⁹, si fuit in mora. [c] Quint⁹, si casũ recepit. [d] No. ẽt ꝙ administratus non solũ habet actionẽ ꝯ administratorẽ, sed etiã ꝯ hæredes, & intelligit Inno. vbi s. qñ dolo, vel lata culpa aliqd gessit, ꝙ hæredes tenẽtur. Si verò ex leui culpa, nõ tenẽtur hæredes nisi in casibus. 4. quorũ tres ponũtur in l. 1. C. de hære. tu. Prim⁹, si lis fuerat inchoata ꝯ tutorẽ. Secũdus, si aliquid ad eos peruenit de reb⁹ administrati. Terti⁹, si de bonis administrati alijs ex gratia [e] ꝯcessit, q̃a ff. de fur. l. si pignore, dr̃ species lucri est ex alieno largiri & bñficio sibi debitorem acquirere. Quartus ponitur in gl. d. l. cum ostendimus, s. si nõ explicet inchoata per defunctum, quia tenetur de leui ẽt. l. quicquid, C. arbi. tutel.

2 Vtrum scienter cõmittens administrationem indigno, teneatur ipse de mala administratione? Rñ. ꝙ sic ẽ. n Inn. in c ex ratione, de æta. & qualita. allegat. ff. ad municip. l. Lucius §. imperator, ff. de magi. conuen. l. 1. in prin. per totum, [f] & peccat mortaliter.

3 Quis dicatur hẽre administrationẽ in ecclesiasticis, vide ĩ. legatum. 1. §. 16.

ADMONITIO an dẽat, fieri añ denũtiationẽ? Rñ. ꝙ sic, est gl. in c. qualiter, & qñ, el 2. de accusa. & no. gl. in c. licet Heli, de simo. vide de hoc ĩ. denũtiatio, in prin. & §. 2. & 10.

1 Vtrũ añ admonitionẽ ꝯstituatur in mora, q est obligat⁹ ad aliqd dandũ, vel faciendũ sine determinatiõe temporis, vide ĩ. mora. §. 1.

ADOPTIO [g] est legitim⁹ act⁹, per quem qui fili⁹ nõ est, pro filio habetur penè naturam imitãs, insti. de adop. in gl. diuiditur aũt vt habet in l. 1. & 2. ff. de ado. q̃a vna dr̃ arrogatio, [g] q̃a rogatur, i. interrogatur q̃s, an velit istũ habere patrẽ, & pater istum in filiũ. Alia stat in noĩe gñali, [h] & supponit hic pro specie. sic in hoc nomine creditor [i]. ff. si cer. pet. l. 1. & 2. §. mutui.

1 Vtrũ adoptio, & arrogatio ĩ oĩb⁹ ꝯueniãt? Rñ. ꝙ sic nisi ĩ aliqb⁹ spãlib⁹ q̃ sũt 5. Primũ, q̃a adoptio fit cui⁹li

qui sint bonorum episcopatus sede vacante sess. 24. capit. 16. de refor. Catecis. m. in præceptum, Nõ furtum facies. Pet. Vend.

a Animo deprædandi] Vel si pupilli. §. sed & si quis ff. de neg. gest. iste talis non habet actionem, nisi in quantum sit ia- ct⁹ locupletior is, pro quo gessit negotia. Sed quæritur, quõ cognoscetur eũ habuisse animũ deprædãdi. Hoc dicit Bart. in l. si pupilli §. sed & si quis, ꝙ si aliquid celat, vel supprimit tempore reddendæ rationis præsumetur, quod talem animum habuerit à principio, ar. in l. sed, & vl. §. perinde, ff. ad vlaec. Et sa cit similiter. Nam qui celat res hæreditatis, perdit beneficiũ Falcidiæ. l. Paulus, & l. beneficium. ff. ad legẽ Falcid. & l. sancimus §. de illo. C. de iur. delib Et si hoc est in gestore, multomagis in tutore & sic debet determinari l. 3. §. sufficiat, ff. de contra. iudi. tu- te. quia non requiritur, quod pupillus sit locupletior, nisi quãdo tutor accessit animo deprædandi.

b Et insolita fecit] Vt emendo seruos, qui vno solo anno seruierunt, vel vasa vitrea. d. l. si negotia.

c In mora] l. cum res, in fin. ff de leg. 1.

d Casum recepit] ff. de nego. ge. l. siue. Et nota, quòd in his omnibus non sufficit vtiliter esse cæptum, nisi sequatur effectus, vt ibi gloss. Et ad hoc etiam. l. negotium, C de nego. gest.

e Alijs ex gratia] Vel potest intelligi, quãdo potuit quærere pupillo, & alijs concessit Idem de rectore, qui ob negligentiam suam passus est rẽ ecclesiæ præscribi, quia tenetur de proprio patrimonio satisfacere, gloss. est fin. in c. placuit 2. 16. q. 3. Quod sing. not. & refert Pau. in c. ex præsentium, de pign.

f L. 1. in prin. per totũ Dũ tex. dicit, Parui. n. refert, nominauerint, vel fideiusserint, aut ĩ se piculũ receperint.

g De adoptione hominum in filios Dei, adde catechis. in oratio do. in dicti. pater, & in dict. noster. P. V.

h Quia vna dicitur arrogatio] Arrogare i alia significatiõe dicitur ascribere, vnde arrogans, i. sibi oĩa ascribẽs. arrogantia, i. superbia.

i Alia stat in nomine generali] Scias ꝙ intelligẽtia ꝙ adoptio sic in genere est actus legitimus ꝑ quẽ vel fit trãsitus in potestatẽ, vel saltẽ ius intestatæ successionis defertur, penè naturam imitãs, & non dico naturali vinculo concurrente, vt dicebat Ang. Are. Instit. eo. in prin. cũ sit, ꝙ ẽt sine naturali vinculo fiat trãsit⁹ in potestatẽ, vt est in arrogante l cũ in adoptiuis, C. eo. In specie aũt sic dẽfinitur. Adoptio est actus legitim⁹, ꝑ quẽ fit transitus in ptãtẽ de ptãte cũ magistratus autoritate naturali vinculo cõcurrẽte, quo nõ concurrente nõ fit transitus, sed sola successio ab intestato, & not. ꝙ optio idem est, quod electio, quod enim optamus, & eligimus. Vnde adoptio quasi electio, & ad signat distantiã, q̃a nõ adoptatur fili⁹. Arrogatio aũt est actus legitimus, ꝑ quẽ homo sui iuris principis autoritate alterius potestatẽ ingredit.

K Sic in hoc nomine creditor] Credere dr̃ quasi fidẽ habere, seu confidere Vnde & quia in omnibus cõtractibus fidẽ habemus ei, cũ quo contrahimus, & de eo

confidi-

Aut adiurat eum, in quem nullam hēt potestatē, & sic assumit nomē Dei in vanū, quia vsurpat potestatem in alium, quā non habet quantū in se est; & peccat mortaliter. a si autem adiurans intendit inclinare illū, quē adiurat ad malū culpæ, sic nomē Dei in vanū assumit.

2 Vtrū adiuratio b dæmonum sit licita? Resp. q supra ibidē, aut adiurat imperando, aut obsecrando. Primo modo, aut vt ipsum doceat vel obsequium aliquod faciant; & sic illicitū est, quia pertinet ad quandam familiaritatem, vel societatē: licitum tñ est aliquādo, s. cū aliqui sancti viri ex speciali instinctu spūs sancti, vel reuelatione diuina vtuntur ministerio dæmonū ad aliquos effect[c]. Aut eos adiurat d vt a se, & a pximis expellat; & hoc licet, qa sunt aduersarij nostri obstinati; & sic intelligitur illud Marci vltimo, In nomine meo dæmonia eijcient &c. e ad iurare autem eos obsecrando semper illicitum est, qa sic quoddam signum familiaritatis importat.

3 Vtrum adiuratio creaturarum irrationabilium liceat? Resp. Ric. vbi s. q aut adiurantur secundū se, & absolutè, & qui sic eas adiurat, nomen Dei assumit in vanum, quia non intelligūt adiurationem illam. Aut adiurantur in relatione ad aliū, & hoc dupliciter, aut in relatione ad deum, vt cū aliqui sancti ad infidelium conuersionem, & infirmorum in fide confirmationē inuocant nomē domini ad hoc, vt ei[9] virtute ipsæ creaturæ irrationabiles adiuratę aliquo motu moueātur, q nō est per earū virtutē naturalē; & sic licet. Aut adiurantur in relatione ad diabolum ad hoc, vt diabolus ab eis repellatur, nè eis vtatur vt instrumētū ad nocen. & sic adiurant ab exorcistis ecclesiæ; & sic etiam licet.

4 Vtrū adiuratio illicita sit peccatū mortale? Rñ. vt colligo ex verbis pfati Ric. vbi s. q sic ex se, quia sic est directè contra secundū pręceptum, Non assumes nomē Dei in vanum, Exo. 20.

ADministratio f legitima & libera est, qñ quis pōt iudicio agere, & conueniri, & ēt extra iudicium de aliqua re dispone re g facit. c. ex literis, de pba. & ibi Inno. allegat l. 2. in §. 2. C. de iur. calum.

1 Vtrū administrator h teneatur de mala administratione satisfacere? Rñ. ſm Inno. in c. ex præsenti, de pign. q sic. & ille, cuius est administrator, habet actionem negotiorum gestorum ɔ̄ eum, qui male administrauit. ff. de neg gest. l. 3. §. vlt. 12. q. 2. si qua de rebus, & c. si quis qualibet cōditione. Vnde aduerte, q tenetur administrator ſm glo. in l. cū ostendimus, ff. de fideiuss. tu. de dolo, vt ibi, & lata culpa, & l. curatoris, C. de neg. & ēt leui, vt l. quicquid, C. arbi. tu. de dolo solūm tenetur ſm glo. in l. 3. in §. interdum, ff. de neg gest. qñ mea affectione ductus solū administrauit, & lata culpa, q ęquiparatur dolo, vt l. qd Nerua, ff. depo. de leui verò tenetur vt cōiter, vt in d. l. qcquid. Aliqñ ēt de leuissi-

volēs accusare, tria habet in litis exordio necessaria, videlicet libellū offerre, se caprelle ad pœnā talionis obligare, & fideiussorem de lite psequēda dare, vt probatur expresse per tex. & ibi Bal. in l. qui crimē, C. q accusare nō possunt.
a Peccat mortaliter] vt fecit Cayphas, qui Matthæi. 26. Ci[illegible] adiurauit d cēs, adiuro te &c.
b Facit index librorum prohibitorum, reg 9. P. V.
c Ad aliquos effectus] vt fecit Sanct. Iacob. qñ præcepit dæmoni, vt duceret sibi Hermogenē.
d De exorcistis Concil. Tride. c. 2a. sess. c. ij. de refor catechis. de sacra. ordi. cap. iam verò. P. V.
e Dæmonia eijcient] Et Luc. 10. ecce, ait dominus, dedi vobis potestatem calcādi supraserpētes, & nihil vobis nocebunt.
f Administratio] Administrator est tutor, curator, syndicus œconomus &c. & dicitur ab administrando. Vnde & Angeli dicuntur administratorij. Heb. 1. Et adde l. nam & nocere, ff. de pact.
g Disponere] Executor vltimę volūtatis tenetur reddere rationē de administratis, tex. est in l. 1. §. officio, ff. de tute. & ra. di. l. Et idē est in omni administratione secundùm Bar. & Iacob. de Are. in tantum, q cōsulit Rom. consil. 414. inci. quò ad primum quo quæritur, q maior natu, qui post mortē patris administrauit bona fratris minoris, tenetur ei reddere rationem de administratis, & fortius filius fam. qui viuo patre administrauit, tenetur post mortem patris reddere rationē fratribus de administratis. Ita singul. tenet Pan. consil. 2a. incip. vt clarè materia thematis liqueat sexto dubio vbi ad hoc bene pōderat arguendo à speciali tea in l. cum oportet § non autem, C. de bon quæ li. secus tamen est in patre, qui administrauit bona aduētitia. & contra tutorem non edentem rationes, vel non reddentem illas seu restituētem iuratur in litem glos. est sing. & no in l. 1. in §. officio, ff. de tutel. & ra distra. & dicit ibi Bart. fortè non reperies sibi similem.
h Administratio bonorū monasteriorum ad quos spectet Cōcil. Triden. sess. 25. c. 2. de regu. administratores piorum locorū quibus, ratioē reddant. 22. c. 9.

qui

qui sint bonorum episcopatus sede vacante sess. 24. capit. 16. de cetor. Catecis.m. in præceptum, Nō furtum facies. Pet. Vend.

a Animo deprædandi] Vel si pupilli. §. sed & si quis ff. de neg. gest. Iste talis non habet actionem, nisi in quantum sit factus locupletior is, pro quo gessit negotia. Sed quæritur, quo cognoscetur eū habuisse animū deprædādi. Hoc dicit Bart. in l. si pupilli. §. sed & si quis, q̄ si aliquid celat, vel supprimit tempore reddendæ, rationis præsumetur, quod talem animum habuerit a principio, ar. in l. sed, & vl. §. perinde, ff. ad Macē. Et facit similiter. Nam qui celat res hæreditatis, perdit beneficiu Falcidiæ. l. Paulus, & l. beneficium. ff. ad legē Falcid. & l. sancimus §. de illo. C. de iur. delib. Et si hoc est in gestore, multo magis in tutore & sic debet determinari. l. 3. §. sufficiat, ff. de contra. iudi. tu. te. quia non requiritur, quod pupillus sit locupletior, nisi quādo tutor accessit animo deprædandi.

b Et insolita fecit] Vt emendas seruos, qui vno solo anno seruierunt, vel vasa vitrea. d. l. si negotia.

ma, vt qū diligentissimus erat gesturus. l. si pupilli. §. videamus, ff. de ne. gest. aliqñ de casu, vt in casibus. 5. positis in l. si negotia, ff. de neg. gl. 3. Primus, si accessit animo [a] deprędādi. Secundus, si noua negotia, & insolita fecit. [b] Tertius, si culpa præcessit. Quart⁹, si fuit in mora. [c] Quint⁹, si casū recepit. [d] No. ēt q̄ administratus non solū habet actionē ꝯ administratorē, sed etiā ꝯ hæredes, & intelligit Inno. vbi s. qñ dolo, vel lata culpa aliqd gessit, q̄ hæredes tenētur. Si verò ex leui culpa, nō tenētur hæredes nisi in casibus. 4. quorū tres ponūtur in l. 1. C. de hære. tu. Prim⁹, si lis fuerat inchoata ꝯ tutorē. Secūdus, si aliquid ad eos peruenit de reb⁹ administrati. Terti⁹, si de bonis administrati alijs ex gratia [e] ꝯcesit, qa. ff. d. fur. l. si pignore, dr̄ species lucri est ex alieno largiri & bñficio sibi debitorem acquirere. Quartus ponitur in gl. d. l. cum ostendimus, s. si nō ex plicet inchoata per defunctum, quia tenetur de leui ēt. l. quicquid, C. arbi. tutel.

2 Vtrum scienter cōmittens administrationem indigno, teneatur ipse de mala administratione? Rñ. q̄ sic

c In mora] l. cum res, in fin. ff de leg. 1.

d Casum recepit] ff. de nego. ge. l. siue Et nota, quòd in his omnibus non sufficit vtiliter esse cæptum, nisi sequatur effectus, vt ibi gloss. Et ad hoc etiam. l. negotium, C de nego. gest.

e Alijs ex gratia] Vel potest intelligi, quādo potuit quærere pupillo, & alijs concessit. Idem de rectore, qui ob negligentiam suam passus est rē ecclesiæ præscribi, quia tenetur de proprio patrimonio satisfacere, glos. est fin. in c. placuit 2. 16. q. 1. Quod sing. not. & refert Pau in c. ex præsentium, de pign.

f L. 1. in prin. p totū. Dū tex. dicit, Parui. n. refert, nominauerint, vel fideiusserint, an i se piculū recepint.

g. n Inn. in c ex ratione, de æta. & qualita. allegat. ff. ad municip. l. Lucius §. imperator, ff. de magi. conuen. l. 1. in prin. per totum, [f] & peccat mortaliter.

3 Quis dicatur hēre administrationē in ecclesiasticis, vide ĭ. legatum. 1. §. 16.

ADMONITIO an dēat, fieri añ denūtiationē? Rñ. q̄ sic, est gl. in c. qualiter, & qñ, el 2. de accusa. & no. gl. in c. licet Heli, de simo. vide de hoc ĭ. denūtiatio, in prin. & §. 2. & 10.

1 Vtrū añ admonitionē ꝯstituatur in mora, q est obligat⁹ ad aliqd dandū, vel faciendū sine determinatiōe temporis, vide ĭ. mora. §. 1.

ADOPTIO [g] est legitim⁹ act⁹, per quem qui fili⁹ nō est, pro filio habetur penè naturam imitās, insti. de adop. in gl. diuiditur aūt vt habet̄ ir l. 1. & 2. ff. de ado. qa vna dr̄ arrogatio, [h] qa rogatur, i. interrogatur q̄s, an velit istū habere patrē, & pater istum in filiū. Alia stat in noīe gñali, [h] & supponit hic pro specie. sic in hoc nomine creditor [i]. ff. si cer. pet. l. 1. & 2. §. mutui.

1 Vtrū adoptio, & arrogatio ī oīb⁹ ꝯueniāt? Rñ. q̄ sic nisi ī aliqb⁹ spālib⁹ q̄ sūt 5. Primū, qa adoptio fit cur⁹li

g De adoptione hominum in filios Dei, adde catechis. in oratio do. in dicti. pater, & in dict. noster. P. V.

h Quia vna dicitur arrogatio] Arrogare ī alia significatiōe dicitur ascribere, vnde arrogans, i. sibi oia ascribēs. arrogantia, i. superbia.

i Alia stat in nomine generali] Scias p intelligētia q̄ adoptio sic in genere est actus legitimus p quē vel sit trāsitus in potestatē, vel saltē ius intestatæ successionis defertur, penè naturam imitās, & non dico naturali vinculo concurrente, vt dicebat Ang. Are. Instit. eo. in prin. cū sit, q̄ ēt sine naturali vinculo fiat trāsit⁹ in potestatē, vt est in arrogatiōe l cū in adoptiuis, C. eo. In specie aūt sic definitur. Adoptio est actus legitim⁹, p quē fit transitus in ptātē de ptāte cū magistratus autoritate naturali vinculo cōcurrē e, quo nō concurrente nō fit transitus, sed sola successio ab intestato, & not. q̄ optio idem est, quod electio, quod enim optamus, & eligimus. Vnde adoptio quasi electio, & ad signat distantiā, qa nō adoptatur fili⁹. Arrogatio aūt est actus legitimus, p quē homo sui iuris principis autoritate alterius potestatē ingredit.

K Sic in hoc nomine creditor] Credere dr̄ quasi fidā habere, seu confidere Vnde & quia in omnibus contractibus fidē habemus ei, cū quo contrahimus, & de eo confidi-

confidimus, ideo dicimur ei credere, & ſic creditor nomẽ ẽ generale Ita declarat Bar. i d.l.1.ff ſi cer.pe.

a Apud eum plena ſit actio.] gl.in d.l.1. aliter exponit, dict. plena legis actio, idest apud quem explicantur actus legitimi, ſcilicet adoptio, emancipatio hæreditatis aditio, Vt de re iudic l. act°. vel. i. apud eum, qui habet cõtentioſam iuriſdictionem, idest qui poteſt cognoſcere, & ſententiam ferri In inuitum, & voluntariam inter conſentientes, vt præſtare autoritatem manumittere volẽtibus, vel adoptare, vel apud quem eſt, altera tantum, vt ff. de offic. procon.l. ſ. Et ſunt etiam illi magiſtratus municipales, vt ff. eod. l.magiſtratum, & inſti. eo. §. 1. in ver. magiſtratus, ſcilicet cuiuſcunque ordinarij, etiam deſeſoris ciuitatis.

b Scilicet merũ & mixtũ] Idest liberum, & eſt iuriſdictio, quę officio iudicis nobili expeditur, vel per actionẽ publicam vtilitatem reſpiciẽs principaliter. Mixtum autem dicitur, quia partim capit à mero, & partim a iuriſdictione, & iſtud reſpicit priuatam vtilitatem; vide plenè per Bar. in l. imperium, ff. de iu. om. iud.

c Tantum fit autoritate principis] Licet Ioanu. Fa. in §. ådop. inſti. eo. aſſignet diuerſas rationes, quare tantum fit autoritate principis, tamen vera ratio eſt quam tenet Cy. & Ang. in l. 2. ff. eo. quia in adoptione adeſt bonum conſilium patris naturalis, de quo lex confidit. l. quidam cum filium, ff de hæred. inſti. ideò contenta eſt ſola autoritate magiſtratus. Secus in arrogato, quia eſt ſui iuris, ideo requiritur tanta ſolemnitas, & dico tanta, quia quæ poſſunt fieri per ſolum principem, cẽſentur adeò difficilia, quòd quodammodo impoſſibilia dicuntur. An autem poſſit committi à Papa, vt inferior principe arroget, vide Io. Fa. vbi ſupra.

bet magiſtratus competentis autoritate, dum tamen apud eum plena ſit actio [a] ſcilicet merum [b] & mixtum imperium, C. de adoptio. l. prima. Arrogatio autem tantum fit autoritate principis, [c] inſtitu. eod. in principio. Secundùm in arrogatione requiritur vtriuſque verbum expreſſum, in adoptione non. vnde infans [d] non poteſt arrogari, ſed adoptari ſic. ff. de adoptio. l. 2. & l. in adoptionibus, hoc probatur. Tertiũ, quod arrogatio ſtatim arrogatum, & res ſuas & liberos, qui erant in ſua poteſtate, ſubijcit [e] poteſtati arrogatoris. ff. de adopt. l. ſecunda. §. vltim. Adoptio verò non, niſi in caſu, quando ſcilicet datur auo materno, vel ſi poſt [f] emancipationem genuit filiũ, & auo paterno dederit. Inſtitu. de adoptio. §. ſi vero arrogat. ergo qui eſt ſui iuris, adoptatur verò exiſtens in aliena poteſt. Quartum, quòd arrogator tenetur ſatiſdare de reſtituendis illis bonis perſonis, ad quas eſſent ventura, ſi arrogatus, permanſiſſet in ſtatu ſuo. [g] ff. de adoptio. l. nec ei. §. final. [h] Quintum, quòd ſi arrogator emancipauerit eũ, vel exhæredauerit ſine cauſa, tenetur ei relinquere quartam partem ſuorum bonorum, [i] eorum ſcilicet, quæ habiturus fuiſſet ab inteſtato ſecundum gloſſ. in l. ſi arrogator, ff. e. quæ quarta nõ eſt augmentata per auth de tri. & ſe. ſecundùm Bar. ibi inſtitu. de adopt §. cum autem impubes. Adoptiuo verò nihil tenetur de neceſſitate relinquere. C. eo. l. 1. & 2. ſi tamen moriatur adoptator ſine teſtamento, ſuccedit in bonis eius. l. pen. C. de adop. poſt medium, niſi ſit legitimè emancipatus.

2 Vtrum arrogatus in filium filij ſui acquirat quartam partem bonorum ſicut arrogatus ſimpliciter? Reſ. Azo in ſum. inſti. de ado. quod ſi pater adoptat aliquem loco nepotis, ſi filius conſentit, mortuo ſuo patre hic arrogatus in poteſtatem fi-

d Vnde infans] Limita tamen hoc ſecundum gl. in l. 2. ff de adopti. niſi coniuncti affirmauerint apud præſidem hoc infanti expedire, ar. d. l. 2 ff de adop.

e Subijcit poteſtati arrogatoris] Et ſic no. quod arrogatus mutat familiam, & ſic capite minuitur. vnde ſi feciſſet teſtamentum rumperetur.

f Si poſt emancipationẽ] Vult dicere. Si ego ſum à patre emãcipatus, & procreo filiũ, quem do auo paterno, idest patri meo, ipſe trãſit in poteſtati adoptantis. Nã ſi non eſſem emãcipatus, etiã filius meus eſſet in poteſtate patris mei, ſed nõ transeunt bona hoc caſu, cum non habeat Adoptio verò ſi fit extraneæ perſonæ, nihil tranſit in adoptantem, ſed ſolum defertur ſucceſſio ab inteſtato ipſi adoptato. §. ſed hodie. inſti. eo.

g Permanſiſſet in ſtatu ſuo] Intellige, quando arrogatur minor quatenetur ſatiſdare; patet quia illa ſatiſdatio non durat, niſi vſque ad pubertatem. Ratio, quia ſatiſdatio fit, nè per arrogationem damnificentur venientes ab inteſtato Sed poſt pubertatem etiam arrogatus potuiſſet facere teſtamentum manendo ſui iuris, & inſtituẽdo, extraneos. Et intelligitur iſta cautio, etiam ſi teſtaretur.

h L. nec ei. §. fina.] Pone caſum, ſi arrogans ſit pauper, & honeſta perſona, & arrogatus ſit diues, permittitur enim, ſi fiat ſatiſdatio de reſtituenda hæreditate arrogati venientibus ab inteſtato, ſi impubes decedat. d. §. fin. cum l. ſeq. Et ſi fuerit omiſſa ſatiſdatio, datur vtilis actio in arrogatorem, eo. tit. ff. l. ſi his verbis.

i Quartam partem ſuorum bonorum] Et ſtatim arrogator reſtituet bona ipſi emancipato, & poſt mortẽ tenetur relinquere quartã partẽ. Illud probat no. text. in § cum autem, inſt. eo. in ver. Tunc, quò ad primum, quod denotat extremitatem tẽporis. l. quarta. in fi.

lij, cui arrogatus fuit, trāſit nec agnoſcitur [a] auo ſuus hæres. ſi autem filius non conſenſerit, mortuo patre non reincidit in poteſtaté, ſed agnoſcetur auo ſuus hæres, vel tanquam nepos, licèt in filiũ non adoptauerit, vel tāquam eum, quem videtur ſu' animus voluiſſe eſſe ſibi hæredem. idem dic de adoptato in nepoté, vel deinceps quod pōt fieri, vt inſt. de adop. §. licet, excepto ꝙ non trāſit in poteſtatem patris adoptantis. & quod dixi de maſculis, dic de fœmininis.

3 Verũ fiat adoptio, ſi qs dicat coram multis accipio te in filium meum? Rñ. Pa. in c. vnico, de cognat. lega. ꝙ nō. l. nō nudis, C. de ꝓb. niſi ſeruetur forma, de qua ſupra, ſ. ꝙ fiat autoritate magiſtrat', vel principis, ꝙ eſt de ſubſtātia adoptiōis, [b] & verbũ in arrogatione, vt dictum eſt in principio.

4 Quis poſſit adoptari? Rñ. ꝙ quilibet tā maſcul', quā fœmina. ff. de adop. l. nā & fratres, dummō ſit pñs. l. neque abſens, ff. eo. nec p procuratorem [c] fieri pōt. l. poſt mortem. §. neque. ff. e. rōné huius habes p Bart. in l. Gallus. §. forſitan, ff. de liber. & poſthum.

5 Verũ qs poſſit adoptare in fratrem, vel ſororem? Reſp. ꝙ non, vt l. nec apud, C. de hær. inſt. & ibi Ange. ita ꝙ nec ēt in patrem, qa contra naturam.

6 Quis aũt non pōt adoptare? Rñ. ꝙ caſtrati, [d] & dicuntur caſtrati, qui ſic nati ſũt, vt nũquā generare poſſint; ſed ſpadones ſic & dñr hi, qbus abſciſſũ eſt membrũ genitale ſpata vel cultello. Itē nec fœminę niſi ex reſcripto principis in ſolatiũ filiorũ amiſſorũ. Itē qui nō ꝓcedit per 18. annos eũ quē vult adoptare, vel arrogare. Hæc habētur inſti. de adop. Item qui non habet. 40. annos nō pōt arrogare [e] licèt adoptare poſſit, niſi iuſta cauſa interueniente. l. ſi pater §. vl. ff. de ado. & iuſta cauſa eſt morbus, aut cōiunctio perſonæ aliàs debet intēdere generationi. vt in d. §. vltimo. [f]

7 Vtrum impediat matrimoniũ, vide infra matrimonium. 3. & 8. impedimēto.

ADORATIO, quæ idem eſt qđ veneratio vtrum requirat actũ g corporalē? Reſpō. quòd ſic. dicit enim Dam. 4. li. quòd quia conditi ſumus ex duplici ſubſtantia, [h] ſcilicet intellectuali, & ſenſibili, ita deo duplicē adorationem debemus, ſcilicet in anima, quæ cōſiſtit in interiori motu animæ, & corporalem, quæ cōſiſtit in exteriori motu corporis, & quia in omnibus actibus latriæ, illud qđ eſt exteri', refertur ad illud, quod ē interius ſicut ad principali', ideo exterior adoratio fit propter interiorem, vt. ſ. ꝓpter ſigna humilitatis, quę corporaliter exhibem' excitetur affect' noſter, q ꝓce-

in ſi. ff. de condi. & demon. Et ſecundum in ver. relinquere, quod propriè pertinet ad vltimas voluntates. l. ſi §. 1. ff. de tabu. exhi.

a Nec agnoſcitur] Facit tex. in l. ſi quis nepotem, ff de ado. ſi autem non conſentiat filius, tamen agnoſcitur. i. appropinquatur, ſeu agnatus fit ei. i. auo hic nepos. & ſuus efficitur hæres etiam inuito filio, nec reincidit in poteſtatem eius, ſiue dicas eum ſuccedere vt filium, licèt non ſit filius, ſiue vt nepotem, quaſi ex altero filio patre mortuo natum: quo caſu æqualiter cum patruo admittitur, inſti. de hæredi. quæ ab inte. defe. §. cum autem.

b Adoptionis] Cum igitur non poſſit eſſe adoptio, quia caret forma, quæ dat eſſe rei, & conſeruat in eſſe, c tua, de ſponſali. cum ſimi. non impediet etiam matrimonium.

c Nec per procuratorem] Ratio poteſt eſſe, quia arrogatus debet interrogari, vel quia tractatur de patrimonio alterius. Bar. tamen in d. §. nihil dicit de ratione. Tamen abſens principe permittente poteſt arrogari, vt ibi per eum.

d Caſtrati] Nũquid presbyter poſſit adoptare. Hoſt. in rub. de cog. le. ſentit, ꝙ ſic. idem Pan. in c. vnico, de cog. leg. & pro hoc videtur gloſſ. in §. ſed & illud, inſti. de adop. in ver. non poſſunt. videtur tamen mihi hoc abſonum, cum tales debeant vacare diuino cultui, vt in c. duo ſunt genera. 12. q. 1. & in c. cui portio. debe. c. 16. q. 1. Item quia non debent filij theſaurizare. Item quia poſſet fieri fraus habendo tales filios adoptiuos, vt filij ſacerdotis naturales reputarentur adoptiui, ar. c. fin. de coha. cleri. & mulie.

e Nō pōt arrogare] Arrogatio nō pōt fieri ſine cāæ cognitione, quæ verſatur circa multa poſita in l. ſi pr̃ §. in arrogationib. & ī l. nec ei, ff đ a do. Vr̃ ēt, ꝙ arrogatio non poſſit fieri per procuratorem. Sed bene p nunciũ, vt l. neq. abſens, & l. poſt mortem. §. fi. a. ff. de adoptio.

f Vt in d. §. vl.] Per illum tex. dicit Bal. ibi ꝙ magis eſt attendendum gñationi filiorum, q̃ ingreſſui religiōis, vñ filius vnicus regis peccaret ſm eum, ſi ingrederetur religioné. Sed hoc dictum eſt contra euangelium Mat. 19. ſi vis perfect' eſſe &c. & quia religioſi.s ē in ſtatu perfectionis, c. quātūlibet 47. diſtin. Facit pulcher text. in auth. de monachis, in princ.

g Facit Catech. de oratio. c. q̃ rō in orando. P. V.

h Ex duplici ſubſtantia] Pro hoc c. in quadam, de cele. miſſ. & in c. inter cætera, de off. or. ex quo infert ibi Pa. quod vnuſquiſque duplici indiget cibo, ſ. corporali quò ad corpus, & ſpiritnali quò ad animam.

Reſp.

a Respon. quod non] Maximè illa, quæ fit corde, tũ quia deus est vbique, tum quia dicit Pau. 1. Ti. 2. Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus.
b Vel tres] Quarto propter assecurationem. Nam diabolus vbique molestat creaturam, orantem maxime, prima Pe. 5. Aduersarius vester diabolus, &c. Sed in locis sacris constringitur eius potestas tum propter cõsecrationem ecclesiæ, quæ terribilis est dæmonibus, tum propter cruces, & reliquias sanctorũ & huiusmodi.
c Catechis in in illam partẽ præcepti. 1. Sex dies operaberis P. V.
d Hester. 13] Dæmon non est adorandus, quia obstinat⁹ est in peccato, similiter nec mal⁹ prælat⁹ dũ actu peccat.
e Concil. Trid. sess. 25. cap. 1. de cul. & ven. sanct. sacra. P. V.
f Dist. 9] Concor. Tho. 3. part. q. 25. ar. 1. & in 3. distinct. 9.
g V. de Concil. Triden. sess. 25. c. 2. Catechism. in præcep. non habebis deos. & de orati. c. quis orandus sit. P. V.
h Adoratione eadem cum Christo scilicet latriæ] Tene, quod hic dicitur. Et ratio est, quia eodem honore honoratur purpura cum rege, vt dicit Scotus, &

dit per sensibilia ad intelligibilia. vnde genuflexiones signant nostram infirmitatẽ respectu dei, & prosternimus nos, quasi nihil nos esse ex nobis profitentes.

1 Vtrũ adoratio requirat locum determinatum? Res. ꝙ non [a] principaliter, quasi sit de necessitate eius, sed bene requirit secundũ cõdecentiam, sicut & alia signa corporalia secũdũ illud Io. 2. domus mea domus orõnis vocabitur. & iõ Ioan. 4. Venit hora, in qua veri adoratores adorabũt in spũ, q est principalis actus adorationis, vt dictũ est. Loc⁹ [b] nõ requiritur, nõ pp eũ, q adoratur, sed pp adorãtes. Primo pp loci cõsideratione, ex qua spãle deuotionẽ concipiũt adorãtes, vt exaudiãtur vt patet. 3. Re. 8. Secũdò pp sacra misteria, & alia sãctitatis signa, q ibi cõtinentur. Tertiò pp concursum multorũ adorantiũ, ex quo oratio fit magis exaudibilis, secundùm illud Matth. 18. vbi duo, vel tres. [c]

2 Vtrũ tres personæ i deo adorantur vna adoratione? Res. ꝙ sic, quia sicut in eis est vna essentia, substãtia, & excellentia. ita vnus honor & reuerentia eis debeẽ per consequens vna adoratio.

3 Vtrũ aliqua creatura sit adorãda? Rñ. ꝙ sic pp quandã Dei excellẽtiam, qua Deo debeẽ reuerẽtia quã qdã creaturæ participãt, nõ sm æqualitatẽ, sed, vt dixi, sm quandã participationẽ, & iõ alia veneratione veneramur Deũ, ꝙ pertinet ad latriã. alia veneratione veneramur creaturas quasdã excellentes, qđ ptinet ad duliã, Propterea cũ ea, q exteri⁹ agunẽ, sint signa iterioris reuerentiæ, qdam exteriora ad reuerẽtiã ptinentia exhibenẽ excellẽtib⁹ creaturis ítem q maximũ est adoratio. Sed aliqd ẽ, qđ soli deo debẽ, qđ ẽ sacrificiũ. Hoc elicit ex Aug. 10. đ ciu. dei. sm ergo reuerẽtiã excellẽti creaturæ debitã Nathã adorauit Dauid. 3 Reg. 1. sm verò excellẽtiã, quæ Deo debeẽ, Mardochæus noluit adorare Amã, timens nè dei honoẽ trãsferret ad hoiem, vt dr He. 13. [d]

4 Vtrũ humanitas [e] Xpi sit adorãda cultu latriæ? Rñ. ꝙ hñdo respectũ ad humanitatẽ Xpi i se sic nõ eẽt adorãda latria, cũ sit creatura, sed solũ illa, q dulia dignior ẽ sm gl. sup illud ps. Adorate scabellũ pedũ ei⁹ hñdo tñ respectũ ad verbũ, cũ quo ẽ vnita hypostaticẽ, sic debeẽ ei latria, qa vna adoratiõe adoraẽ suppositũ, & natura, ita, ꝙ natura adoraẽ p suppositũ. Xps ãt est nomẽ psonæ in duab⁹ naturis. Hæc ex Ric. i 3. di. 9. [f]

5 Vtrũ imago Xpi sit adorãda latria? Rñ. ꝙ psiderãdo eã, put ẽ qdã res, sic null⁹ honor ei debeẽ, sicut nec alicui lapidi, vel ligno. Sed psiderãdo put imago Xpi tunc, qa idẽ mot⁹, q ẽ in imagine, ẽ in imaginato, iõ vn⁹ honor debeẽ imagini & imaginato. & ppeã cũ Xps latria adoreẽ, & sic ei⁹ imago, qa, vt dicit Dam. 3. li. c. 8. honor imaginis puenit ad ptotypũ, i. imaginatũ. de hoc ẽ tex. i c. venerabiles, de pse. di. 3. Nec obst. illud exo. 2[illegible]. Nõ facies [g] tibi imaginẽ, &c. qa illud phibitũ fuit p eo tpe, quo de⁹ naturã humanã nõ assũpserat, qa tũc figurari nõ poterat: secus in humanitate assũpta, ppea imagines sũt libri simpliciũ ad eorũ instructionẽ tectẽ a sãctis inuẽtæ, vt i c. plaũ, de pse. di. 3.

6 Vtrũ crux Xpi sit adoranda latria? Rñ. ꝙ honor, siue reuerẽtia nõ debeẽ nisi rõnabili creaturæ. Insensibili verò ñ debeẽ nisi rõne nãæ rõnabilis. & hoc dupliciter. Primò inqtũ repñtat creaturã rõnalẽ. Scdò inqũ ei piungiẽ quocũq; mõ. Primo mõ solẽt hoies venerari imagines regis. Scdo mõ ei⁹ vestẽ. vtrũq; aũt veneranẽ hoies eadẽ veneratiõe, qua & regẽ. si ergo qraẽ de cruce, qua Xps fuit crucifix⁹, an sit adorãda, dico ꝙ vtroq; mõ est veneranda. Primò qa repñtat figurã Xpi extẽsi in ea. Scdò ex ptactu ei⁹ ad Xpi mẽbra, & ex hoc, qa eius sanguine ẽ pfusa. Vnde vtroq; modo adoratur adoratione [h] eadem

eadem cũ Christo, scilicet latriæ, & ideo crucem alloquimur, & depræcamur quasi ipsum Christum. [a] si vero loquimur de cruce Christi in alia materia, scilicet lapidis, ligni, & huiusmodi, sic veneramur tantũ eam Christi imaginem, quã veneramur adoratione latriæ, vt dictum est aliqui tamen, vt Tho. tenent in 3. q. 25. quòd crux Christi, in qua pependit, non adoratur eadem adoratione, scilicet latriæ cum verbo, cum non pertineat ad personam ei⁹, quasi pars eius, sed ratione hyperduliç, in qua est quædam res Christi, ratione cuius vestis similiter, & alia quæ ad humanitatem eius referuntur hyperdulia adorantur. sed sanctus Bona. in 3. di. 9. dicit, ꝙ illa crux vt est res quædam, non debet adorari latria, nec dulia, sed adoratione cuiusdã honoris, & reuerentiæ tanquam instrumentum nostræ salutis, sicut etiam reueremur sacramenta, pro eo quòd sunt instrumenta nostræ salutis; & quælibet harum potest teneri. [b]

7 Vtrum mater Christi [c] sit adoranda latria? Resp. ꝙ non, cum sit pura creatura; quia tamen est mater Dei, quod est excellentissimum, ita quòd excellentius puræ creaturæ conuenire non potest, Ideo sibi non tantum conuenit honor duliç. sed, etiam hyperduliæ, quæ dicitur dulia maior secundùm gloss. Hierem. 4. capitulo. [d]

8 Vtrum sanctorũ [e] reliquiæ sint aliquo modo venerandæ? Respond. ꝙ sic, vt vult Aug. 1. de ci. Dei, quando aliquis afficitur ad aliquem, ea, quæ sibi de eo relinquuntur, post mortem veneratur non tantum corpus, & eius partes, sed etiã aliqua exteriora, vt vestes, & huiusmodi. Manifestum est autem, quòd sanctos

alij in 9 distin. 3. Sed no. quòd nõ adoratur ipsa crux in testimonium virtutis, quia est res insensibilis, sed in hoc solùm, vt aliæ imagines adorantur, scilicet vt placeamus ipsi crucifixo. Et hoc tenẽt omnes ex quo patet, quod repræhendens in hoc Angelicam, vel nõ intellexit eam, vel nesciuit distinguere inter signum, & signatum. Quidam autem vult, quod ipsa crux latria nõ adoretur, sed solũ repræsentatiuè, & dicit fundabiliorem esse opinionem, quæ vult, quòd Christo humanato debeatur solùm hyperdulia, sed male dicit, qa Christus adorari debet latria, quoniam adoratur suppositum, non natura secũdùm omnes. Humanitati tamen Christi, in quantũ cõsideratur separatum solum, bene debetur hyperdulia, &c. Item dum arguit, ꝙ Christus in cruce pendens, ex quo magis participauit de humanitate, debeat adorari hyperdulia, & sic crux eius, hoc non est bene dictũ, quoniam licèt secondum humanitatem tantum Christus passus fuerit, non tamen illa humanitas, siue caro erat à diuinitate separata, vt dicunt Doc. in 3. dist. 21. Ideo qualitercunque consideretur, debet latria adorari. Item quia imago relata ad prototypũ, latria adoratur, ergo, & eius crux, quia sic repræsentat crux dominum Iesum in cruce extensum, sicut imago: ergo &c. Nec obstat quod adducitur de gloriosa virgine Maria, quoniã secundum sanctum Bona ipsa habet propriam adorationem, vt sibi quisque placet. Sed nullus adorat crucem, vt cruci placeat. sed vt Christo placeat, quem adorat. vel secundum Pe. de Taran. in d. distinction. 9 magis repræsentat Christum crux quò ad actum redemptionis, quàm virgo benedicta. igitur &c. Item male allegat D. &. qui dicunt Christum vna adoratione, & tamen, ipse dicit contrarium, quod est falsum. Item dum dicit, quod auctor noster impertinenter allegat, sanctum Th. Dic quod ad propositum, si bene inspiciatur. Conclude ergo, qua adoratione debet venerari crux. Dicunt quasi omnes, quod hyperdulia, sed sanctus Bonau. dicit quædam resolutoria, vt hic.

a Quasi ipsum Christum] Sed quare non adoratur Asina, in qua Christus fuit honoratus? Respon. gloss. in cap. crucis, de consecration. distinction 3. quia ibi recepit honorem mundanũ, in cruce verò perfecit nostrã redemptionem. Similiter nõ custoditur exaltatio, sed bene inuctio, ad danlũ intelligi, quod non debemus curare de exaltatione, sed de depressione. si tantus honor fit cruci, quid fiet seruis Dei, in paradiso?

b Potest teneri] Plus tamen placet op. sct. Bona.

c Mater Christi] Quæritur cui debetur maior honor? an virgini gloriosæ, an cruci Christi? Thom in 3. dist. 9 Alex. in 3. par. dicunt q crux Christi potest, duobus, modis considerari primo inquantum est simpliciter, quædam res, & tũc maior honor incõparabiliter debetur virgini, quàm cruci. Et hoc quia crux Christi in se considerata nullo modo est adoranda, quia non est capax honoris, cum sit insensibilis. & irrationabilis, sed beata virgo secundũ seipsam est capax honoris &c. si verò consideratur crux Christi, inquantum est imago Christi crucifixi maior honor cruci debetur, quia adorari debet latria, vt in §. præce. Et beata virgo adoratur hyperdulia.

d Hiere. 4. c.] Et hoc tenet Alex. in 3. par. tractatu de latria, quia adoratur beatissima tanquam mater nostri creatoris, & totius mundi. Et dicit, san. Bonau. in 3. distin. 9. quod virgo Maria ex hoc, quod est Dei mater, est tantæ dignitatis & excellentię, vt non solùm viatores, sed etiam comprehensores, non solũ homines, sed etiam Angeli eam reuerentur quadam prærogatiua speciali, est enim prælata cæteris creaturis, vnde decens est eam præ cæteris creaturis honorari & reuereri.

e Conc. Tri. ses. 25. c. 1. catechis. in pręcep. Non habebis deos alienos, & de orat. c. quis orandus. P. V.

Dei venerari debemus, inquantum sunt mēbra Christi, filij & amici & intercessores nostri. Et ideò reliqas sanctorum qualescūque in eorum memoriam honore congruo venerari debem⁹. Vnde & Christus eas honorat in eorum præsentia miracula faciendo.

9 Quid autem sit latria, vide infra, latria, & dulia in c. suo.

10 Verū aliquis possit adorare aduersarium sine peccato? a Rñ. ꝙ non, etiam si Christus fore credatur, nisi interius, vel exterius conditio exprimatur actualiter, quia ipsa nouitas rei insolitæ considerationem & attētionem actualem requirit, sicut dicitur de beata virgine, quòd cogitabat, qualis esset talis salutatio. In adoratione vero hostiæ sufficit hanc conditionem habere habitualiter, scilicet si cōsecratio debita est facta pro eo, quòd hostiæ consecratio est consueta. b

ADVLATIO c quid est? Rñ secundùm Alexa. secunda secundæ tractatu de adulatione est peccatū ex sermone vanæ laudis d alicui exhibito intentione complacēdi. Laudare enim aliquem, de quo nō est laudandus, vel plusquam est laudandus, vel nō eo, sine quo fieri debet, peccatū ē. & de hac. 25. dist. §. aliàs. 6. q. 1. sunt plurimi. 46. disti. sunt nonnulli, & 11. q. 3. nemo peritorum.

1 Verum adulatio sit peccatum e mortale? Resp. secundum Alexan. vbi suprà quod triplex est genus adulationis.

Primum, quod dicit malum bonum fouendo peccatorem in peccatis; & hoc

a Aduersarium sine peccato] Non excusatur adorans dæmonem simpliciter in forma Christi, si ignorat, quia habet triplex adiutorium, quo potest talem errorem deuitare. primum est præmonitio sacræ scripturę, quæ dicit dæmones transfigurari in angelos lucis, & sub nomine Christi venire debere. de primo secundæ Corinthios. 11. distinctio. 2. Matthæ. vigesimo quarto. Multi venient in nomine meo dicentes, ego sum Christus. Et 1. Ioannis quarto dicitur, Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt. Secundum adiutoriū est orationis, qua debet homo, & tenetur ad Deum recurrere, vt cor eius illuminet, Ioan. 15. Si quid petieritis patrem in nomine meo &c. Qui igitur non orat Deum non adhibet omnem diligētiam, quā potest, ideò non excusatur. Tertium remedium est, quia debet se indignum reputare &c. Si verò adorat conditionaliter, hoc potest esse dupliciter. Actualiter, & habitualiter. Habitualiter, hoc non sufficit ad vitandam idololatriam; sufficit bene in sacramento altaris. Si verò est actualis, sufficit, quia non adorat ipsum Luciferum, sed magis Iesum Christum, quia non stat adoratio nisi stante conditione, & ad eum refertur adoratio ad quem refertur adorationis imploratio. hęc. S. Bona. in tertia distinctio. nona, & Alex. tertia par. quæstio. decimasexta.

b Cōsueta] Licet nihil dicatur de tempore adorationis, Tu dic quod est dies dominica, in qua quisque debet domino adorare, secundum Sco. in tertia dist. nona. vide late infra, feriæ. § 40. cum seq.

Adde Catechis. in præcep. Non loqueris con. par. c. prohibetur. Pet. Vend.

c Adulatio] Adulor est verbum deponens, & supponit pro blandiri, componitur autem ex ad & aula, quia aulici blādiri solēt. Et au d phthōgus in n mutatur. Alij dicūt, ꝙ componitur ab au & dulos, ꝙ est seruire, quandoquidem adulari est seruientium.

d Vanæ laudis] Scias quod quidam in delectando, vel contristando tenent medium alios ex suis locutionibus & gestibus quærentes delectabiliter secundum debitum modum se habere cum his, cum quibus conuersantur, non tamen ita, quin etiam contristentur, cū expedit, scilicet repræhēdere defectus eorum, & ij dicuntur comici, vel affabiles, ecclesiastici 4. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quidam alij sunt, qui recedētes a medio committunt defectū in nimis delectādo, quam debet, & magis contristando, quàm cōgruit, & ij dicuntur agrestes, vel dyscoli, seu litigiosi. primo ad Timor. secundo. Seruum non oportet litigare. Alij verò excedunt in delectando alios verbis plusquam debent; & ij dicuntur blanditores seu adulatores. Vnde Seneca. Lauda parce, & vitupera parcius. Et Psalmista, Molliti sunt sermones eius super Deū, & ipsi sunt iacula.

e Sit peccatū] in primo genere quis potest erūpere in verba sui complacendo, aut laudando dupliciter. primo quatuor modis. primo propter Dei honorem, sicut quæsiuit Hester complacere Assuero, vt populum liberaret, Hest. 15. Sic & Daniel Nabuchodonosor laudabat, vt patet Daniel. secundo, & 4 secundo ad beniuolentiam captandam, sicut fecit Paulus, quando Festum laudauit dicens. Optime Feste, vt euaderet a manibus Pharisæorum, Act. 25. Sic & mulier Thecrates laudauit Dauid. 2. Re. 14. Tertio propter vtilitatem proximorum. vnde Pau. 1. Cor. 10. ait, Omnibus per omnia placeo & idem 1. Corin. 9. omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. Quarto potest fieri ad malum finem, & inordinatū, & sic esset peccatum. Vnde Pau. ad Gal. 1. Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Secundo principaliter laus de aliquo potest fieri vno de quatuor modis. Primo propter honorem Dei. Et sic laudata fuit Iudit. 15 capitul. Tu gloria Hierusalem. Secundo vt quis supportet tribulationes facilius, vt dicitur Noemi. Ruth. 2. Tertio vt quis facilius supportet repræhensiones, sicut Pau. laudat Cor. vt securius repræhendat, sic & Ioan. in Apo. 3. Vt virtus laudata crescat secundum Sene.

est mortale. [a] Quod intellige, si malũ tale esset mortale ſm gl. in d.c. sunt plurimi. [b] per c. sunt nonnulli & c. clericus qui. 66. distin. secus, si illud malũ, ꝙ laudat, esset veniale, quia tũc adulatio esset veniale peccatũ. 25. di. §. aliàs. Secundũ genus [c] adulationis est, ꝙ fit intentione nulli nocendi, sed vt alicui prosit, vel complaceat, vel aliam vtilitatem consequatur, & laudat in illis, q̃ non sunt peccata; [d] & istud est veniale. si verò fit intentione nocendi alteri, [e] licèt alteri prosit ẽ mortale. videtur enim facerẽ libidine mortali. Tertium genus est circa ea, q̃ non sunt peccata, & nec ꝓdest nec obest, sed tantùm contemptũ dei generat propter assiduitatẽ, & est mortale scilicet vel ĩ eo. cui adulatur, puta q̃a per adulationem mortaliter peccat in superbia, vel alio modo, vel in eo, q adulatur, vt puta q̃a nõ timeret deũ offendere, & ẽt dat causam alteri peccãdi mortaliter ex adulatione. laudare aũt aliquẽ non mendaciter ad finẽ bonum vitium non est, nec adulatio, concor. Tho. 2. 2. quæstione. 95.

2 Vtrum impetrans beneficium ꝑ adulationẽ teneatur resignare? Rñ. Alex. vbi supra, ꝙ debet reduci ad munus ab obsequio. Vnde si non seruiret ei in alio nisi in hoc, quod sibi adularetur credo ꝙ indignè reciperet, & resignare tenetur [f] sicut ille, qui seruit in turpi officio, Turpe aũt officium dr̃, cui est annexũ peccatũ. hæc Ale. Sed tu de hoc dic latius infra, simo. 5 § 4.

3 Vtrum dare adulatoribus sit peccatum? Res. ꝙ tale peccatum est dare, qualis est adulatio, ꝓpter quã dat, si veniale, veniale; si mortale, mortale, vt patet. 86. dist. c. donare, & duob⁹ capitul. sequen. & sic intellige Tho. 2. 2. quæst. 168. [g] dare tamen adulatori, non propter adulationem, sed propter pietatem ad sustentationem naturæ nõ est peccatum, vt in dictis ca. not. idẽ dic de dantibus histrionibus, vt in dictis c.

4 Clericis adulatio prohibetur, & si exercent adulationem, degradandi sũt. 46. di. c. clericus.

5 Adulatio fit quatuor modis ſm Alexã. vbi suprà primò laudando bonum, quòd non habent. Secundò augendo bonum, quòd habent plusquã fit. Tertiò laudando malum, quod habẽt dicendo bonum. Quartò minuendo malũ ipsum. s. dicendo non tã graue peccatũ. primi duò modi sunt venialia peccata. nisi immisceatur contẽptus dei vel in eo, q laudat, vel in eo, q laudatur. tertius & quart⁹ modus est peccatum mortale, si malum sit mortale. facit d. §. alias in glo.

ADVLTERIVM est alieni tori violatio, vñ

a Et hic est mortale] Adde illud Esa. 5. veh qui dicitis bonum malum, & 11. q. 3. c. veh.

b In d. capitulo si plurimi] Ratio, quòd si peccatum mortale est, quia fouet proximum in peccato mortali.

c Secundùm genus] Exemplifica, vt dixi supra & vide multa in archie. Florẽt. 2. par. tit. 10. c. 2. & Archi. i d. c. sunt nonnulli.

d Quæ nõ sunt peccata] Vt dicendo talis est probus homo, vt eligatur ad aliquod officiũ.

e Nocendi alteri] Notabiliter in spiritualibus vel temporalibus, vt cum intendit ad aliqd̃ illicitum inducere, vel decipere ipsum in temporali substantia, cum viderit eũ in se confidere, vel vt iudicet secreta cordis sui, vt Matthæi. 22. Magister scimus, quia verax es &c. Et de huiusmodi dicitur prouer. 27. Meliora sũt vulnera diligentis, scilicet increpãtis durè, & verbera amici seu prælati, etiam si vulnerat sensualitatem contristãtis, & inferat ꝓ demeritis pœnas & plagas, q̃ fraudulẽta oscula odiẽt. s, idest quam applausus nocere cupietis, vel dissimulantis &c.

f Et resignare tenetur] Contrariũ tenet Innoc. & sequitur Do. Anto. in ca. tuam, de ætate, & quali. Et Archi. Flo. 2. parte. titu. 1. ca. 5 & §. 4. Mouentur, quia hęc sola est simonia mentalis, quæ purgatur sola pœnitentia, & hoc casu non tenetur resignare beneficium, & de hoc est text. in c. si. de simo. propter quod & Angelica reprehenditur a doctore moderno, sed in veritate nõ meretur reprehẽdi, quãdoquidem se remittat ad ea, q̃ nota. In quo loco non videtur sequi hanc opinionem. Sed duorum videtur ẽe recedere ab opinione Alexandri. Et posset teneri, ꝙ loquatur de beneficio ꝓpter quod habendum cõmittitur simonia, q̃ de iure diuino est prohibita. Et per hoc facit, qđ vult Panormit. in repe. § quia verò, in c. extirpãdæ, de prabẽ. Et in cap. 1. de simo. Vbi vult Papam inuolui vitio simoniæ, si pro precio cõfert beneficium, quod habet administrationẽm, quia est quoddam spirituale. Et sic debet restitui beneficiũ, vt ibi per tum. Cum igitur munus a lingua precio æstimetur, posset dici saluo meliori iudicio, quòd deberet hoc casu restitui. Et ita loquatur Alexander. Et pro hoc facit quod notat do Anto. in d. c. tuam, Dum dicit, quòd si adularetur seruitio vel alio munere, simonia expressa esset.

g Secũda secundæ, q[illegible]. 168.] Loquitur enim ibi de histrionibus, de quo vide infra histrio.

dicit[a] adulteriũ quasi ad alienum torũ accessio. 36. q. 1. §. cum ergo[b] & aliquã do simplex. s. quando solũ alter est solutus. quandoque duplex. i. quãdo ambo sunt coniugati.

1 Quot modis committi tu? Rñ. secundùm Alexãd. 2. tractatu de adulterio, ꝙ propriè est solùm, quando quis accedit, ad alienã vxorem. Secundò etiã quando coniugatus peccat cũ soluta. Tertiò secundùm quandã iuris interpretationem est, quãdo quis ita ardẽter amat vxorem, quòd etiã si nõ esset vxor, concumbere vellet cum ea, vel è contra rio vxor virum. sic intellige c. origo.[c] 32. q. 4.

2 Vtrum sit maximũ mortalium peccatorũ? Rñ. qui s. ibidem, ꝙ non quò ad deũ. sed est grauiꝰ incestꝰ, vel ꝯ naturam, licèt quò ad pœnam sit grauissimum.[d]

3 Quæ ẽ pęna[e] tam viri, q̃ vxoris adulterantis? Rñ. secundũ gl. in c. tuæ de procur. ꝙ mulieri olim erat pęna capitis,[f] vt C. đ adul. l. castigati. hodie verò prius verberata retruditur ĩ monasterium. C. de adul. auth. sed hodie.[g] est & alia pęna, quia ẽm Pa. in c. plerũq; de dote post di. re. mulier perdit dotem,[h] & vir donationem propter nuptias, si matrimonium separaretꝰ p sentẽtiã iudicis ecclesiastici: aliàs nõ ẽm Io. An. Pa. tñ ibidem tenet. ꝙ si est notorium adulterium, quia tunc cum possit ꝑpria autoritate vir expellere vxorẽ & ẽ ꝯrio, lucratꝰ, qa si peteret obstabit ei exceptio adulterij. ꝑdet ẽt mulier donationẽ ꝑp nuptias, q̃ ex pacto, aut statuto debebat lucrari soluto matrimonio. bona verò paraphernalia nõ perdit ẽm doc. qa ĩ pœnis verba debẽt restringi, regula, odia, de re. iu. lib. 6. Quãuis gl. in d. c. plerũq; teneat ꝙ ꝑdat. est & tertia pęna, q. amittit ius petẽdi debitũ, đ quo dicã infra, debitũ. §. 7. si tñ recõciliantur, recuperat oĩa vt in d. c. plerũque.

4 Vtrum mulier adultera teneatur reuelare filiũ, quẽ de adulterio suscepit, & quo mõ tenetꝰ satisfacere? Rñ. quãuis diuersi diuersimodè hic dixerint, ego credo opi. Pa. ĩ c. officij, de pę. & re. iustitissimam, q. dicit sic, aut nullum imminet periculum, & verisimiliter sibi credetur, vel põt probare, & sic tenetur reuelare, aut non põt probare, nec sibi credetur, & sic non tenetur, qa induceret sibi scandalum sine aliqua, vtilitate argum. 1. q. 7. plerũque boni. Aut imminet periculũ sibi, vel alteri, & sic non tenetur, quia in reuelãdo imminet periculum animarũ in non reuelando solùm periculum rerum, & inter duo mala minus est eligendum. 13. di. c. nerui. Satisfaciat ergo de suo[i] quãtum potest, dãnificatis, sicut sũt qui nutriunt puerum, vel

a Adulterium quid, Catech. in præcep. Non mœchabe. in prin. Adulterium non dirimit matrimonium, Concil. Trid. 24. sess. de sacr. matri. can. 7. Adulterij interdicto quæ peccata prohibeantur, Catechis. ibid. vbi etiam causa prohibitionis, & alia de eo tradũtur in tota eiusdem præcepti explicatione P. V.

b §. Cum ergo] Hæc glo. in d. c. origo, in ver. adult. Et no. tex. in d. c. cũ ergo, quia ibi declarãtur species luxuriæ.

c C. Origo] Vñ similitudine facti dr sæpe aliqd fieri. 11. q. 3. excellentissimũ. & 11. q. 3. firmitas.

d Grauissimũ] Vñ Aug. de adulterinis cõiugijs, Adulterij malũ vicit fornicationẽ s. simplicem, vincitur aũt ab incestu, peiꝰ est. n. cũ matre cõcumbere, quã cũ aliena vxore, sed horũ omniũ ẽ pessimũ. qđ ꝯ naturã fit, Vt si vir mẽbro mulieris nõ ad hoc concesso vtatur. 32. q. 7. c. Adulterij.

e Adulterij pœna. 24. ses. Conc. Trid. c. 8. de matrim. ref. Cathe. in preceptũ non mœchaberis. ca. sequitur. P. V.

f Pęna capitis] in lege veteri pęna adulterij erat mors, vt patet Leuit. 20. Si mechatus fuerit aliqs cũ vxore alteriꝰ, & adulteriũ perpetrauerit, morte moriatꝰ. Et exemplũ habemus. Io. 8 de muliere adultera adducta ad Christũ Similiter Dañ. 13 đ Susanna. In lege ãt gratiæ ẽ misericor

dia, licèt adulteri regnũ Dei non possidebunt, Vt dicitur. 1. Corinth. 6.

g Authen. sed hodie] Quæritur an pœna huius authen. locũ habeat in viro adulterante? dr, ꝙ non per §. publico. 32 q. 1. & l. 1. C. de adulte. Rõ diuersitatis est, qa maritus ẽ caput vxoris, & nõ ẽꝯ, de despõ impu. c. cõtinebatꝰ. Itẽ qa maius ꝑiudiciũ gñatꝰ marito ob vxoris adulteriũ ꝑp ꝑlem, q̃ vxori ex adulterio mariti. Vñde ꝙ not. Pau. in c. tuæ, de procur. in fi. & i c. gaudemus, de diuor. Tñ maritus ab alio accusatus, dẽt caput ꝑdere, tex. est in l. quãuis, C. de adul. secundum Pa. i d. c. tuæ. Ex his nota, ꝙ dispositiũ i vno ex correlatiuis nõ extẽditꝰ ad aliud Et ratio põt esse, quia inuenitꝰ hoc prohibitũ.

h Mulier perdit dotẽ] Ad hoc vide Fed. cõs. 110. in qõne vertẽte. vbi dicit, ꝙ dẽt priuari ẽt oi seruitute, & obligatione & iure, qđ sibi competit aduersus maritum, & tanq̃ malè merita, dẽt publica egestate laborare l. consensu. C. đ repu. c. 1. vt lite nõ cõt. Refert hoc Ioã. de Ana. in c. fi. de adult.

i Satisfaciat ergo de suo] Et talis satisfactio debet fieri per aliũ secretẽ & cautè nõ reuelãdo ipsi viro psonã vxoris, & ita erit in bono statu, arg. 22. q. 5 hoc vr. Tenetꝰ ẽt satisfacere viro de columnis a filio, & de suo tñ dare

re

re venientib. ab intestato, vel illis, quos verisimili-ter vir instituisset hæredes, si non credidisset filiũ habere. Et si dubitat, debet pauperibus dare, arg. c. cum tu. de viur. Et si mulier est impotens, debet pœnitere secundùm Pa. in d. c. officij.

uet ff. de ritu nup. l. non solùm. §. de vno.

e Tempore conceptionis] Fallit etiam, si honestas fœminæ & aliæ circunstantiæ faciunt eidem de hoc probabilem opinionem, siue conscientiam, & vult tutiorem viam eligere, quia tunc non posset vlteri⁹ percipere. Consulendus tamen esset talis, vt religionem ingrederet, maximè si esset honestæ vitæ. Mulier autem hoc reuelare deberet sacerdoti pœnitentiario, siue episcopo, siue vtrique, vt possent bono mō prouidere.

a Nō posse plenè &c.] Scot. i 4. di. 15. dicit, q̃ talis mulier nō tenet reuelare hoc nec filio, nec marito. Non filio, quia, aut credet, aut nō. si credet, tūc ipsa est iam diffamata. nec est verisimile, q̃ fili⁹ dimittat talem hæreditatē, vt videm⁹ i plurib⁹, qui quò ad forū contentiosum, dūmō possint aliq̃d tenere, nō curant de conscientia, Et maximè q̃a isti tales male nati timēt hanc infamiam, & sic nō rest. tūet, nè hac notetur infamia &c. Si verò non credet, tunc peius, Nec marito propter verecūdiam, vel odiū, q̃d faciliter concipieret. Inducat ergo filium bono modo, vt ingrediatē religionē, vel vt fit clericus, aliàs satisfaciat, vt hic. nō tamen tenet ad totam hæreditatem, quia differt habere & propè esse. sed arbitrio boni viri satisfaciet, hæc Sco.

b Iuncta gloss. in ver. indicijs] Hoc tamē dictū est valde arduū, cū non sit verisimile, q̃ paterna pietas contra filium moueatur. Cassete, de pręsum. l. pe. §. si verò, C. de adop. Et l. si mater, C. de inof. test. 23. q. 4. ea vindicta. & nullus affectus vincit paternum C. de cu ra. fu. l. vlti. §. 1. Et affectio causam suspitionis remo-

priuantur hęreditate pp ipsum, & doleat non posse plene [a] satisfacere, & si ipsa non pōt satisfacere, tenetur adulter, si scit, vel pbabiliter credit, q̃ sit eius fili⁹, si mō hoc facere pt sine scādalo, ar. c. fi. de iniur. aliàs non. Nec obst. regula qui scādalizauerit, de reg. iu. vbi dr̃, vtilius. n. scandalū nasci pmittit̃, q̃ veritas deseratur, q̃a intelligit̃ in iudice & teste, non in denūciatione s̃m eundem Pa.

5 Verū filius, q̃ est in possessione filiationis, teneatur credere matri dicenti eū esse spuriū, vel supposititū? Rñ. Pa. in c. per tuas, de pb. q̃ non. & tenent doc. i l. filiū, ff. de his, qui sunt sui vel ali. iu. & l. si vicinis, C. de nup. & ibi dicunt fatuū fuisse illū, q̃ regno renūciauit pp dictū matris, & dicit Pa. ibi ēt hoc procedere, si ambo parētes negarēt eum filiū, vt probatur in c. transmissę, in si iuncta gl. in verbo indicijs, [b] qui filij sint le. & tex. cum gl. in l. 1. §. 1. ff. de Car. edi. & l. si posthumus, ff. de li. & posthu. hoc verū, nisi probent tempore cōceptionis [e] nō cōcubuisse simul, vel pp absentiam, vel pp infirmitatē, imò pl⁹ dico, ēt si probaret, q̃ adulterabatur cum quodā alio tempore cōceptionis, dum modo vir eius habitaret cū ea, censebitur nihilominus talis filius legitimus, vt in l. miles. §. defuncto, [d] ff. de adult. Ratio, q̃ in dubio debemus fauore filiorū [e] sic interpretari, vt no. Pa. in c. intelleximus, de adul. & facit. d. l. si vicinis, & l. quia semper, ff. de in ius vo.

6 Verum aūt dictus filius post complerā præscriptionem debeat sibi facere conscientiā de successione in bonis, si probetur, vel sibi constet non fuisse legitimè conceptū? Res. q̃ non, vt patebit ex his, quæ not. in tit. de præscri. §. 47. Secus ante completam præscriptionē, quia si credit & ex scrupulosa consciētia æstimat, verum matrem dicere, & se esse illegitimum, sic tenetur abstinere a bonis patris putatiui, nisi esset talis conditionis, q̃ alio modo non posset viuere, q̃a sic necessitatem vitę posset capere, maximè non existentibus alijs, quibus deberetur in tanta necessitate, & proponere satisfacere, si ad pinguiorem perueniret fortunā. verū est, quòd de consūptis bona fide durante non tenetur secundùm Hostiē. & Rodo. [f] & tūc constituitur in possessione filiationis, & incipit præscribere, quādo inceptus est noiari seu reputari pro filio legitimo, vt no. in d. c. per tuas.

7 Verū adulteriū cōmittat sine dolo [g] Rñ. q̃ nō, vt pa

d §. defuncto] Quia, vt ibi tex. dicit, potest fiere, quòd mulier sit adulterata, & filius sit legitim⁹. Et vide quæ dicam infra filius. §. 16.

e Fauore filiorum] vtilitas est propter venientes ab intestato, quia possent dicere talem de facili non esse filiū intellige de filio, qui est in possessione filiationis, quia sic nominabatur a patre, & matre, & vicinis sic reputabat. Nam si non esset in possessione, tunc staretur verbo matris, & patris, vt in casu d. c. trās. missæ. & eō mō q̃s probatur filius talis ex concubina de quo p glo. no. & ibi d. Ant. i c. Michael & vide Bal. in l. neq; pr. sessio, C. de testa.

f Secundū Hos. & Rodo.] cō est quia possessor erat bonæ fidei, C. de rei vendi. l. certum. tenetur tamen mulier resti uere illa cōsumpta per filium putatiuum secundùm Host.

g Sine dolo] Pone casum sic. factum est diuortium

tium inter Bertam, & Sempronium Berta contraxit matrimonium cum fitio credens hoc licere. Nunquid dicatur adulterium committi? Responde vt hic. Et præpone pro intelligentia, quid sit error, & quid ignorantia.

ri, quia hoc excusat pudor, & verecundia maximè tempore nocturno &c. Vt patet in exemplo de Lucretia. & facit, quia vbi ad incurrendum pœnam requiritur dolus, non sufficit culpa etiam lata. l. c. ff. de sica. l. in actionibus ff. de in li. iuran. l. qui Nerua, & quod ibi not. Bart. ff. de pœ. & vide ibi plenè per eum. Bene verùm est, quòd qui est in culpa lata delinquendo, & si pœnam statuti nō incurrat propter doli absentiam, debet tamē aliter puniri.

in l. si ex lege. ff. de adulte, vbi errantes in iure excusantur a pęna incęstus, & adulterij. facit. c. Lucretiā, aliàs est sub c. pposito. 32. q. 5. & hoc intellige ſm gl. in d. c. non quò ad culpam, qa peccat mortaliter, qcunque eū committit ex metu siue ex ignorantia, vel errore iuris. Sec⁹ in ignorantia facti, quæ excusat a culpa, puta qa credidit virum qui erat adulter. similiter quando cōmittit ex coactiōe absoluta, dū tñ in animo non consentiat, sed quò ad pœnam [a] distingue ſm Pa. in c. & si necesse sit, de do. post di. re. q aut loquimur de pœna corporali, vel pœna perditionis propriæ substātiæ, vt dotis, seu donationis pp nuptias, & sic excusat error etiam iuris, vt l. si adulterium, ff. de adul. & ar. in aut. incestas nuptias, C. de ince. & inu. nup. & licèt Io. An. & cōiter doc. in d. c. & si necesse, teneant cōtrarium, s. q error iuris nō excusat à pœna tamen Bar. in l. qui contra. §. de incestis, est cum Pa. quia non est in dolo, qui errat. vide infra, dolus §. 1. & 2. aut loquimur de pœna perditionis lucri, [b] & sic error non excusat, nisi sit iustus, vt in l. nè passim, C. de iur. & fac. ign. similiter excusat a dolo metus etiam conditionalis, vt in d. c. proposito.

8 Quomodo dicitur notorium adulterium? Resp. Pan. in ca. intelleximus, de adulter. publicè dicitur adulterata, quādo stat in domo cum publico concubinario, & conuincitur notoriè de adulterio, quādo habet eam in mensa in domo & in lecto. vt in c. fi. & in c. tua, de coh. cleri. & mu. vnde in l. fur est, ff. de furt. & in l. capite quinto, ff. de adulte. no. quòd adulterium dicitur notorium, quando vir & mulier deprehendūtur in latebris se osculātes, & huiusmodi actib⁹ propinquis adulterio, [c] facit l. si quis non dicā rapere, [d] C. de epi. & cle. item quando passim admittit viros causa adulterij, vt in l. palam, in princ. ff. de ri. nup. & quod nota. in cap. cum dioecesi, de vsu.

9 Verū spurij possint instituí hæredes, & quomō succedūt, vide ī. fili⁹. §. 1. 3. & 4.

a Sed quò ad pœnam] Hanc dist. videtur sentire gl. in l. qui contra, C. de incest. nup. si bene ponderentur ei⁹ verba. Et vide distinctio. Bart. in in d. l. auūculo. Et in l. si adulterium cum incestu, ff. de adulte. Adde ad istum. §. & pro opini. Bart. quod cōsuluit Pa. cons. 10. incip. facti contingentia. Et poterit puni casus in nostro. §. Narrat nanque fuisse quandam mulierem, de adulterio a viro proprio accusatam ad lucrandā dotem, & diuortiū faciendum quæ conuicta, eò q prægnās erat, allegabat violentiam a quodam viro, qui magistratum obtinebat potenter illatam, & hoc ex coniecturis sufficientibus probabat. Quærebatur an deberet pęnā legis euitare? Et respondet, quod si fuit violentia absoluta, non debebat puniri, qa nec animo peccauit, si dissensit animo. Si verò vis fuit conditionata, & pœnitentiā indiget pro peccato, tamen ex quo ibi dolus non erat, pęnam legalem nullo modo pati debebat, & hoc expressè probatur in lege, vim passam, & in l. si vxor. §. si quis, ff. de adulter. Nam adulterium sine dolo non committitur, licèt aliqualis interueniat culpa. l. pen ff. de adulte. 15. q. 1. inebriauerunt. 34. q. 2. in lectum. Et iura procedunt etiā in metu conditionali, vt apertissimè sentit gloss. in §. Lucretiam. 32. q. 5. Quia ex quo dolus est calliditas & machinatio ad circunuemendum. l. 1. ff. de dolo. Qui cessat etiam interueniente metu conditionali. Nec valet, quod dici posset, quòd posset clama-

b Perditionis lucri] Puta quia quis contraxit matrimoniū cū Berta, & fecit pactum, q soluto matrimonio debeat sibi mulier dare 10. Iste error facit perdere marito lucrū nisi sit iustus. tūc enim error est iustus, quando iustam causam habebat errādi, puta quia non credebāt consanguinitatem, & si credebant, tamē credebant dispensatum, ex quo sacerdos parochialis affirmabat.

c Propinqs adulterio] Bartol. ibi hoc dicit, & in l. furem, ff. de fur. quæ est l. 2.

d Facit l. si quis non dicam rapere.] Quomō deprehēditur quis adulter vide omnino Bar. in locis hic allegatis, & in l. 1. ff de furt. in princ. sic ait Idem dico, si aliquis deprehenditur in domo alicuius vbi pulchra mulier est, certè hoc facit adulterium manifestum. Ita debet intelligi l. capite quinto, ff de adulter. vbi post glo. inquit Bartolus. Nota ergo, si testis dicit, quòd eum inuenit in rebus venereis, vt quia inuenit eum in camera solùm, vel osculantem, vel tangentem, quia ista sufficiunt ad probationem adulterij. Et de hoc est text. expressus in capitulo 1. de test. & in c. literis, & in c. tertio loco, de præsumpt. Et pondera, quia Bar. in d. l. 2. ff. de fur. dixit intelligendam, dictā l. capit. quinto, secundùm ea, quæ dixit in dicta lege secunda,

quia

quia non modo si videat tangentem &c. Sed etiam si quis exeat de loco suspecto. Sequitur Bald in auten. quas actiones, in fina. C. de sacrosanct. eccle. vbi dixit non esse necessariũ, quod testis reddat causam per sensum corporis, sed sufficit, ꝙ reddat causam, ex qua psumit sẽsus corporalis psumptione iuris. Allegat Bar. i repe. l. pe. ff. si cert. pet. Sicut enim sufficit sensus remotus ab actu, sic ex eo præsumitur actus, vt in eo, q vidit scholarem exeuntem de domo meretricis de nocte, vt in l. neque natales, de probatio. vbi Bal. in 1. colum. versi. sed contra hoc, sic inquit, Ideo dicit Iac. Bu. quòd probatur aliquam esse meretricem non probato tactu, sed probatis circunstãtijs verisimilibus, Vt quia passim intrabant domũ suam scholares de die, & de nocte, Quia quando scholaris loquitur cum puella, non præsumitur, dicere Pater noster. & Bart. in l. ex lege. § si simul, ff. de adulter. in fin. Quæro inquit, Quomodo probabitur adulterium? Respondeo non potest probari directo aliqua ratione, quia si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tamen quid fecerunt, sed dico, quòd probatur ex probatione, d. capitulo preterea, cum alijs supra allegatis. Idem dicit Bar. in l. si cui. §. idem Labeo, versicul de his. ff de aqua plu ar. sequitur Pan. in d. c. præterea. 1. col. ver. nunc vt clarior. Et in d c. literis, dicit, Nota quod ad probandam fornicationem non est necesse deponere super nuditate. & solitudine loci. Et in d. c. tertio loco, dicit Nota quod ex loci solitudine, & diuersitate seu disparitate sexuum inducitur præsumptio fornicationis Concor. cap. 2. de coha. cle. & mu. & 81. dist. c. clericus. Ex his apparet non bene dixisse. Pano. in d. c. tertio loco, dum notat Bar. de cõtrarietate, quia non est verum. videatur in terminis Io. And. in addi. Spe. in tit. de proba. §. 1. vers. 13. De quo per Imo. in l. fin ff. de here. insti. Et de actu proximo dic, vt infra, immunitas. §. 23. & vide quæ no. in d. l. si quis nõ dicam rapere.

ADVOCATVS dicitur ille, qui in iudicio apud eũ, qui iurisdictioni [a] pest desiderium suum vel amici exponit, [b] vel alterius desiderio contradicit. l. sciendum. §. 1. & ibi per doctor. & l. Paulus, la. 1. & ibi Bart. ff. de leg. & ideo consulens in camera [c] non propriè dicitur aduocatus. Ita quòd prohibitus aduocare, non censetur prohibitus in camera consulere, vel allegationes in scriptis facere secundùm Panormi. in rubr. de postu. & tenet Bart. in l. 1. ff. de va. & extraor. cog. & debet esse iurisperitus, & studuisse per quinquenniũ saltẽ, & iuramẽto doctorũ approbatus. l. nemini, C. de aduo. di. iud. & no. Bar. i d. l. 1. in §. aduocatos [d]

2 Sed qui sunt, qui repelluntur ab aduocando? Res. quòd multi, de quibus. 3. q. 7. infames. & est versus,
Non cuique, datur, ꝙ postu stulet, imò negatur, addictus pœnæ, [e] seruus, puer [f] actor arenæ, [g] luminibus

a Iurisdictioni] Quia comprehenditur etiam iudex delegatus, & arbiter compromissarius, nam & apud istos postulatur. l. 1. §. item senatus, ff. de postulan. & licet iurisdictionem non habeant, sed notionem, vt dicit glo. in d. l. 1. ff. de postulan. Tamen & ea sunt ad instar iudiciorum redacta. l. 1. ff. de arbit. l. rem non nouam, C. de iudi. Ideo, & ipsi comprehendunt.

b Exponit] i. tam in iure, quàm in facto, quod negotio expediat C. de postulan l. quisquis. §. ante omnia, & est § 1 hæc etiam diffinitio ponitur. 3. q. 7. c. infames, & ff. de postulan. l. 1. Nec in illa. l sciendum §. 1. nec l. Paulus, ponitur diffinitio aduocati, sed ad sequentia faciunt.

c In camera] Ad hoc facit tex. in d. l. 1. ibi Postulare est desiderium suum, vel amici in iure &c. gloss. exponit, dest in loco, in quo solet ius reddi. ff. de iusti. & iur. l. pen. §. fin. Et idem tenet Bartol. in l. Paulus, ff. de leg. Nota pro doctoribus, huius ciuitatis, qui non possunt esse aduocati, nam si mittunt vnam schedulã in scriptis iudici vel ei loquuntur, non per hoc videtur aduocare. Idem tenet Bart. in l. 1. §. 1. ff. de postuland. Et prohibitus aduocare, intelligitur, si precio, quia si gratis vellet, non prohiberetur. Ita dicit Roman. in l. 2. in princ. ff. de verb. obligatio. per tex. in d. l. Paulus, in fin. ff. de lega. vbi dicitur, Qui cum amico suo prætore gratis cõsilium participat.

d In §. aduocatos] Vide ibi, quia incantator non dicitur medicus, vnde non potest petere, vt sibi salariũ constituatur de publico, sicut medici, & physici, docentes abachum bene possunt petere extraordinariè. & licet gloss. in l. 1. ff. de postulan. & in l. 2 C eodem tenuerint illiteratum posse esse aduocatum, si aliàs habeat peritiam causarum, tamen gloss. in d. l. 2. dicit, quòd inter aduocatos non debent numerari. Et vide in d. §. aduocatos. quomodo notarij, & procuratores possunt, petere sibi constitui salarium.

e Addictus pœnę] i. damnatus pro calumnijs, vel publico iuramento. de his no. in d. l. 1. ff. de postuland. & Spe. ti. de aduo. §. 1.

f Puer] scilicet minor. 17. annis. procurator autem impleuisse debet 25. annos. Et hoc quia obligat se, non autem aduocatus. vide in l. si minor, ff. de proc. & C. eo. l. exigendi.

g Actor arenæ] i. qui in arena cũ bestijs certat pro mercede, quia est infamis ipso iure, & sic non potest aduocare, nam si sibi nõ parcit is, nec alijs parceret. Idem de faciente ludos periculosos in plateis, quia sunt infames. Secus de eo, qui vadit ad capiendas aues in turribus, vel colligendos fructus in arboribus, quia est causa publicæ vtilitatis. Hæc Bartolus in d. l. 2. §. remoueant. ex quo patet ludentem cum bestijs causa virtutis exercendæ non esse infamem.

h Luminibus carens] Et hoc est, vt magistratum videat, & honoret. Exemplum, Brutus sellam auerterat, & Publius post humeros postulabat a tergo iudicis, & habitus est in derisum, dicta lege prima, in §. casum. Mulier autem propter honestatem prohibetur, & mul ebria passus. Et aliqui nullo modo postulare possunt nec pro se,

in d.c.1.de postu. aut ratione personæ, vt quia persona ecclesiastica sequendo forum rei litigat coram sæculari; aut ratione delicti, vt quia pro sacrilegio ecclesia voluit conuenire laicum coram iudice sæculari, quod potest, vt in cap. cum sit generale, de foro competẽti, aut ratione rei, de qua agitur, vt quia res est ecclesiæ secũdum Hostien. & bene.

a C.vnico] Et facit. c. dilectus, de simo.& quod ibi nota. Et in ca.licet.11.quæstio.3. & dicunt aliqui, quod illi text loquuntur de religiosis, alij quod in spiritualibus causis non in temporalibus.

b Acquirere sibi] Ratio, quia si clerici ꝓpter indigentiam exercent opus rurale, vt in capit. 1. de celebratio. missarũ. & licitè possunt exercere artificium, vt infra, clericus. 9.§.3. fortius debet sibi licitè aduocationis officium exercere, cum magis conueniat dignitati. Et aduocati dicuntur defendere rempublicam sicut milites militiæ armatæ, vt l. aduocati, C.de aduo.di. iudicum. Et hoc placet, licèt alij dicant, ꝙ si non habent, vnde viuant, debent agere contra episcopum.

c Quidam tamen] Ratio autem in hac esse potest, Quia aduocatus propter imperitiam suã succumbere posset, vel propter astutiam, & ma-

nihil quærent pro salario, sed oblata spontè recipere põt 15.q.1.c.vni.[a] sed gl.dicit, ꝙ non seruatur, quia nemo militat stipendijs suis. c.cum ex officij de præscr.

7 Vtrũ in minoribus ordinibus cõstituti possint aduocare? Rñ. ꝙ si sunt beneficiati, nõ põt nisi corã ecclesiastico iudice, c.1. ď postu. limita hoc ſm Pa. & Host. qñ habent sufficiens beneficium ad eorum sustẽtationem, quia si nõ habent, possunt per aduocationem acquirere sibi,[b] etiam si sunt diaconi, vel subdiaconi. Si autem nõ sunt beneficiati, possunt tam corã ecclesiastico, quã etiam sęculari in causa ciuili. In causa autem criminali nullo modo possunt corã sęculari iudice, nè cle.vel mo.c.sententiã, 23.q.8.his, a quibus. 51.di. aliquanto. Quidã tamen[c] dñt eos posse pro reis postulare, & appellare, & appellationem prosequi, ar. 23.q.5.c.eos. sed tuti⁹ est in totũ abstinere. d.c. sñiam & no. d.gl. in d.c. aliquanto.

8 Vtrũ, religiosus possit postulare? Respon. ꝙ non, nisi cum vtilitas monasterij exposceret Abbate imperãte. c.ex parte,[d] de postu. Et extenditur ẽt ad canonicos regulares; ibidem patet. Et ibi dicit Panor. ꝙ oportet prædicta duo simul concurrant; aliàs nullo modo etiã coram ecclesiastico iudice esse aduocatus, vel procurator[e] potest. Si verò prædicta duo concurrant, potest etiam coram iudice sæculari, ar. in ca.1. & c.fi.eo. titu. intellige in causa ciuili tantùm.

9 Vtrum propter lucrum applicandum monasterio Abbate imperãte possit monachus esse aduocatus, vel procurator? Rñ. Inno. in c. cum I.& A. de sen.& re iu. ꝙ etiam pro laico potest esse aduocat⁹ & procurator monachus propter vtilitatem monasterij; & ita dicitur, ꝙ d. Lapus seruauit. Sed contrarium, ꝙ nõ possit, tenet Io. And. Ego autẽ dico cum Pa. in d.c.ex parte fore magis honestum & æquum, vt abstineat, ar. c. nõ magno, nè cle.vel mo.& 16.q.1.alia est causa. Aduerte tñ, ꝙ clerici, vel monachi solũ prohibentur (vt dixi) postulare, qñ indifferenter exercere volunt talia officia secundùm Innoc. in c. vnico, de ob. ad ratio. sec⁹, si volunt assumere in vna causa. & hoc sequit̃ Archi. in c.peruenit. 86.dist. & placet, & videtur ęquũ, licèt Colle. in c.dilecti, de arbitris, teneat ꝙ nec etiam in vna causa, & fortè verius.

10 Vtrũ aduocat⁹ † teneatur gratis pro impotẽte ad uocare; Rñ. Pa. in c.1. de offi. iu. or. distinguit sic, ant est potens ad soluẽdũ, & sic est vera opi. Gof. qui dicit, ꝙ nõ tenetur, sed iudex debet sibi constituere salariũ secundũ facundiam, & pro modo litis, & cõsuetudinis

litiam suam posset reus iniustè absolui, & sic cõdemnaretur actor ad pœnam talionis. Vnde, quia lingua est nimis facilis. ff. ad l.Iul.maie tuti⁹ est, vt clericus abstineat Dicit tamen, ꝙ si aduocatus esset omnino inculpabilis, non efficeretur irregularis, vel saltem debet protestari, iuxta c.prælatis, de homi. i 6. Debet tamen, vt dixi, potius abstinere.

d C.ex parte] Fundatur hoc super canone, monachi. 16.quæ.1. Qui habuit respectum ad religionem, non autem ad ordinem monachorum, quia extenditur ad canonicos regulares. nam etiam ipsi religiosi sũt, licèt regulæ inseruiãt laxiori. Et intelligit Panormita. de religiosis cuiuscunque ordinis, vt veniant appellatione monachorum, si ratio diuersitatis assignari nõ possit, pro quo facit.c.duo. 12.q.1.

† De aduocati & patroni causarũ officio catechis. in præce. Non loqueris. c. nũc explicemus. P. V.

e Vel procurator] Ponatur casus sic. Monasterium multũ grauatur ære alieno, nunquid monachus peritus possit aduocare, vt de lucro monasterium releuetur ab onere debitorum? Et dixit Hostien. in c.s. ex rescripto, de iureiuran. ꝙ ex abbatis permissione potest monachus deputari ad seruitiũ prælati, vel magnatis per aliquod tempus,

patriæ, vt in l. 1. §. in honorarijs,[a] ff. de va. & extraor. cog. Aut est impotens, & tunc tenetur gratis aduocare lege diuina hoc præcipiente. Mat. 22. Diliges proximum tuũ sicut teipsum. & credo, quod peccat mortaliter,[b] quando scit talem impotentem incurrere notabile damnum ex defectu aduocati, si requisitus eum non adiuuat gratis. Secus, si leue damnum, quia tunc esset veniale. Et similiter iudex peccat mortaliter, vel venialiter sicut aduocatus, si sciens talẽ impotentem non prouidet sibi de aduocato, præcipiendo alicui ipsorum. ꝙ gratis aduocet ꝓ tali impotente. Et si ei nolunt obedire, potest & debet eis ĩterdicere officium aduocatiõis. l. prouidẽdum §. si quis verò.[c] C. de post. ar. l. moris est. in princ. ff. de pœnis. & in l. 1. de off. præ. vr. & in d. c. 1. Et etiã cauere, nè potentior offendat aliam partem, vt no. Bar. in l. illicitas. §. nè potentiores, ff. de offi. præ.

11 Vtrum aduocare possit quis contra eum, à quo recepit beneficia, sine vitio ingratitudinis? Respon. quòd non, vt patet in c. fi. de postu. vide ibi Panor. imo posset donatio reuocari, ar. d. c. fi. iuncto, c. fi. de dona.[d] sed aduerte, quòd beneficium datum pro mercede laborum, & seruitiorum, nõ est gratuitũ beneficiũ.[e] facit. l. Aquilius regulus, ff. de donat. vbi donatio facta magistro rõne disciplinæ nõ est mera donatio & ideo reuocari non posset rõne ingratitudinis, sed solummodo qñ donatio, seu beneficium est gratuitum. Fallit hoc qñ ꝓ se, vel pro patre, vel matre, impotente, aut pro alia miserabili persona aduocat, vt colligitur ex Specula. in titu. de aduo. §. finali, versiculo quid si per imprudentiam, quia tunc potest sine vitio ingratitudinis.

12 Vtrũ aduocatus teneatur ad restitutionem, si per imprudentiam, aut negligentiam suam amisit causam clientulo? Res. Hos. vt recitat Spec. in tit. de aduo.

quia hoc non fit sine vtilitate monasterij, cum per illum monasterij negotia promoueantur, sicut dicitur de clerico sæculari. c. cum dilectus, de cle. non resid. & tex. cum glo. in c. pastoralis. 2. q. 7. & pro vtilitate Abbatis potest monachus procurator constitui, siue aduocatus, vt si sit accusatus, si inquiritur cõtra eum, & ĩ electione ipsius, & similibus quia in his vertitur vtilitas monasterij, vt bonus Abbas eligatur, & electus defendatur secũdùm Innocent. & refert Panor. in d. ca. cum I. & A. vltim. colum. de re iud.

a §. in honorarijs] Aduocati possunt officium iudicis implorare, vt eis constituatur salarium secundùm Bart. in d. §. in honorarijs. Et idem in procuratore secundùm Cyn. Et Baldũ in l. s. C. mandati. Et aduocati habent alias actiones, quæ nota. in l. 1. C. de suffragio. vide gloss. in l. salarium ff. mandati.

b Peccat mortaliter] Adde tex. in l. 1. §. ait prætor, ff. de posth. & l. 1. §. nec quicquam, ff. de offi. procon. Et facit pro §. isto, quod dicit san. Thom. secunda secundę q. 71. art. 1. in corpore q. Præstare patrocinium causæ pauperum, cum pertineat ad opus misericordiæ, & opus misericordiæ sit affirmatiuum præceptum, non obligat nisi pro loco & tempore. Et quia omnibus indigentibus vnus subuenire nõ sufficit, ideo obseruandum est illud, quod dicit Augusti. in 1. de doctrina Christi, Cum omnibus prodesse non possis, his potissimè consulendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumcunque rerum opportunitatibus constrictus tibi quasi quadam sorte iunguntur. Dicit enim pro locorum, quia non tenetur homo per mundum quærere indigentes, sed sufficit, si eis, qui occurrunt, subueniat. Vide Exod. 23. dicitur. Si occurreris boui inimici tui, aut asino erranti, duc ad eum Dicit & temporum, quia non tenetur homo futuræ necessitati prouidere alterius, sed sufficit præsenti succurrere, prima Io 3. qui viderit fratrem suum &c. Dicit etiam, quarumlibet rerum, quia homo sibi coniunctis quacunque necessitudine maximè debet curam impendere. 1. Timot 5. si quis suorum &c. Dicendum est ergo ĩ hoc casu, quòd si apparet isti causę pauperum posse aliter subueniri per seipsum, vel per coniunctam sibi personam, aut maiorem facultatem habentem, non tenetur ex necessitate sibi subuenire aduocatus, ita quòd peccet non subueniendo, quamuis subueniendo hoc casu laudabiliter faciat. Secus, si non appareat in promptu, quomodo possit subueniri, indigenti, quia tunc talis teneretur. Et sic patet non semp teneri aduocatum causæ pauperum patrocinium præstare, sed solùm concurrentibus prædictis circunstantijs, alioquin oporteret eum cætera negotia prætermittere, & intendere causis pauperum tantum. Et idem dicendum de medic. hoc supra Thom.

c L. prouidendum. §. si quis verò.] Per illum text. dicit Bald. ibi, quod tabellio ad præceptum superioris nolens conficere instrumentum impotenti, potest priuari officio.

d In c. fi. de dona.] Et hoc not. indecens esse, vt contra amicum quis assumat officium aduocationis, seu procurationis. Et ex hoc etiam dici potest vasallum non posse aduocare contra dominum, aliàs tãquam ingratus posset feudo priuari.

e Gratuitum beneficium] Ex hoc videtur malè dicere Bar. in l. 2. C. de aduoca. diuersorum iudicum, qui voluit aduocatum non posse patrocinari contra rempubli. à qua recipit salarium, per illum tex. quia

vbicunque

vbicunque non est beneficium gratuitum, ibi non incurritur vitium ingratitudinis, & ille textus loquitur in beneficio merè gratuito, de decurione scilicet. Et hoc tenet Spec. titu. da aduoc. §. 1. versic. sed nũquid, vnde doctor, qui recipit salarium pro lectura, non recipit beneficium, sed mercedem pro labore, ideo ei non tenetur. Sed pone, quis habet patrem, & patriam, nunquid poterit aduocare pro patre contra patriam? vide Spe. vbi supra, versi. sed quid si pater, vbi concludit in effectu, quod potest, pro hoc. l. pen. ff. de iusti. & iure, & l. 2. C. de aduoc. diuersi. iudi. vbi certæ personæ prohibentur; ergo alijs permittitur. Item concluditur, quod potius quis tenetur adiuuare patrem, quàm patriam, ar. in l. vt vim, ff. de iustit. & iure, vbi prius nominantur parentes, quàm patria. Hoc dicit esse verum, quando pater prætendit iustam causam. Aliàs, si esset rebellis patriæ, debet filius insurgere contre patrem. Vnde, si pater esset bannit⁹, ita quod posset impunè occidi, potest fili⁹ eum impunè occidere, vt l. Minime, & ibi Bart. ff. de reli. & sump. fu. Hæc Pa. in d. ca. fi. de posts.

tenetur, argum. l idem iuris,[a] ff. ad l. Aqui. Et breuiter tenetur secundũ eundẽ Hos. qualicũque eius vitio perdatur, ar. l. si ideo cõtra emptorem,[b] ff. de euict. Secus, si ex qualitate causæ, vel defectu probationum, quia tunc vitium est materiæ, non artificis. ff. ad l. Aqui. l. si seruus seruum. §. si calicem, de quãta autem vel quali negligẽtia, vel imperitia teneatur, vide infra culpa. §. 5.[c] & 6. multo magis tenetur, si dolo suo cliẽtulus amisit causam, ff. de iudi. l. si filiusfa. §. di. sæpe.

13 Verum aduocatus sciẽter defendẽs causam iniustam teneatur ad restitutionem? Rñ. ꝙ vltra mortale peccatũ, qđ commisit, tenetur secundũ Monal. ti. Restitutio, ad omne, quod amisit ille, contra quem patrocinia præstabat siue per malitiam, siue per pertinaciã, vel falsitatem, & etiam cliẽtulo, si eum decepit dans ei intelligere eum habere causam iustam, quia aliter non litigasset,[d] argum. C. de admi. tu. l. non est ignotum.

14 Quid si ignorabat iniustam causam? Resp. quòd si hæc ignorantia prouenit ex culpa sua, vt puta quia non est peritus in iure, aut quia non inquisiuit à clientulo, vt debuit debita merita causæ, credo, quòd similiter teneatur ad restitutionem, nõ solùm illi, contra quem aduocauit, verùm etiam clientulo suo, si aliter non litigasset secundùm modum culpæ, & regulas, de quibus infra, culpa. §. 5. Si verò præfata ignorantia prouenit ex qualitate negotij, vel falsa informatione, vel mala cliẽtuli, excusatur. Tenetur tamen, eam dimittere[e] postquàm cognoscit iniustitiã causæ. l. rem non nouam. §. patroni, C. de iudic. Et salarium receptum[f] restituere tenetur secundùm Monal. c. aduocatus. Quod credo necessarium, quando ex culpa sua prouenit talis ignorantia: aliàs non credo nisi de consilio, & sic tenet Host. his concordat Thom. 2. 2. q. 71.

15 Verum aduocatus possit petere salarium? Resp. ꝙ causa nondum incæpta põt petere, prout vult nisi in casu, vbi alius bonus nõ inueniretur, ar. eorum, quæ no. in l. 1. C. de episc. au. Causa verò incæpta vel finita, vel quando alius bonus non inueniretur, non potest petere nisi moderatum attenta qualitate causæ, laboris, & consuetudine regionis, & idoneitate aduocati vt colligitur. 3. quæstio. 7. §. arcentur. in tex. & in gl. Aduerte

insti. qui, & ex quib. in §. fi. Et vide l. fi. & ibi gloss. & Bartol. ff. de var. & extraor. cog. Tenetur enim sicut iudex, vt infra, iudex. §. 11. & 22. Et sicut medicus, vt l. illicitas. §. sicuti, ff. de offi præsid. & ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. fin. cum l. sequen. ff. locati. l. impuberes. Et hoc verum, quia eo ipso, quod profitetur se aduocatum, & artem exercet, videtur se asserere peritum, igitur sua imperitia ascribitur dolo, & fraudi, & deceptioni, vt. l. 2. & quod ibi not. ff. quod quisque iur. ergo tenetur de dolo, & fraude, vt l. 1. C. de aduo. diuer. iudic.

c Infra, culpa. § 5.] Barol. in l. 2. ff. mandati, dicit quod, si aduocat⁹ dederit malum consilium, non tenetur, nisi quatenus dolo fecit, & dicit de hoc per Specul. titul. de requi. consil. pro hoc, quod vult Paul. de Castro in l. penult. C. de pactis, quòd sicut arbitrator, qui eligitur, siue arbiter, de consensu partium non tenetur nisi de dolo & lata culpa, vt l. primo. §. secundo. ff. si mensor. fal. mo. dix. ita debet esse in consultore electo à iudice, in teste, & notario. l. si quando, C. de test. Et l. 1. & ibi Bart. C. de discussio. lib. 10. & Bar. in l. fin. ff. de var. & extraor. cog. Et in similibus. in l. 2. ff. de proxenetis.

Adde Catechis. in præcep. Non fur. fa c. verum huius iuncto de satisfa. c. fin. Pet. Vend.

a Arg l. idem iuris] Vbi de medico dicitur, qui perperam medetur, & etiam si debitam non adhibuit diligentiam, vide infra, medicus.

b Ar. l. si ideo contra emptorẽ] Adde Io. Fa. & Ang.

d Litigasset] Concordat sanctus Tho. 2. 2. q. 71. arctic. 3. in corpore quæstionis.

e Eam dimittere] tamen aduocatus nõ debet prodere secreta cãq; aduersario, vt eũ iuuet secũdũ aliquos.

f Salarium receptum] Vel inducere clientulum

ad cedendum, vel componendum sine aduersarij dãno secũdũ Tho. 2. 2. q. 8 t. ar. 3. in respõsi. ad secũdum.
a Vel re.] scilicet de qua non litigatur, vt dicit Ale. in l. litem, C de procur. licèt Ange. in d. l. sumptus, te nuerit cõtrarium, & vide per Moder. in ll. hic alleg.

hic, quod aduocato, & procuratori non licet facere pactũ de quota litis, neque ẽt de certa quantitate, vel re[a] cum hac conditione, si vincat. quia est eadẽ rõ, sicut & de promissione quotæ litis. q ideo prohibita est, nè per fas & nefas intendat ad victoriã causę, vt possit consequi promissum. Sed qñ simpliciter promittitur aliquid certũ, siue quantitas, siue res pro mercede, siue vincat, siue perdat, & ẽt si vltra hoc promittitur aliqd noĩe palmarij, qđ est modicum quid, non magnũ, sic valet pactũ, quia cessat rõ prædictæ prohibitionis in isto casu. Et secundũ hoc cõcor. doc. & glo. in l. sumptus, ff. de pac. & l. 1. in verbo, & si noĩe palmarij, ff. de va. & extraor. cog. & l. si hi, q. C. de postul. & l. itẽ, C. de proc. & l. salariũ, ff. manda. qui multũ intricatè & variè loquuntur. Item no. quod aduocat⁹, & procurator nõ põt accipere salariũ, qđ excedat centũ [b] aureos in vna cã. l. 1. §. in honorarijs, ff. de va. & extraor. co. & in gl. 1. d. l. salariũ. Itẽ nõ

b Quod excedat centum] Pone, quis dicit, si tu vinces, centum dabo, si perdes, quinq;. Et si dicitur, quòd pacta seruari debent, Intellige secundum Alex. in d. l. litem, quã do illa centum nomine palmarum promittuntur. Sed pone, litigator transfigit, nunquid aduocatus totum salarium, habebit? Spe. ti. de salarijs dicit quod si transactum est in fraudem, totum salarium habebit, quia per eum non stetit, quo minus vincat. ff. loca. l. qui operas. Et si per eum non stat, videtur conditio impleta. ff. de re iu. l. in iure ciuili, & sic totum habebit ipse, vel eius heres. l. post duos, C. de aduo. diu. iudic. Si vero bona fide, tunc procurator salarium habebit, saltem de æquitate. Sed aduocatus, si cooperatus est ad dictam compositionem, non perdet quicquam.
c Item non possunt prædicti] Ratio est, quia omnia daret propter timorem litis, sicut infirmus timore mortis. l. medicus, ff. de var. cogn.
d Medicus] Vide infra medicus. §. 6. in posti.
a Pro vtraque parte] Quidam tenẽt opinionem Rose. ti aduocatus. §. 14. & per multa generalia reprehẽditur hoc dictum, & primo quia allegans contraria non auditur. Item quia lites possent fieri immortales, & aperta esset via malicijs. Item quia ex hoc videretur aduocatus præuaricator. Sed his non obstantibus dico non mereri ex his reprehendi, Tum quia innititur opinioni Specu. & ipsam limitat. Tum quia loquitur quo ad peccatum. Nam pone, quod quis in causa dubia allegasset coram iudice pro vtraque parte, vt melius iudex sciret discernere, & rectius iudicare, nunquid peccaret? Certè non, quandoquidem iste pro iustitia pro vtraq; parte patrocinaretur. Sic igitur non esset præuaricator, nec malitijs esset aperta via: Quinimo malitijs obuiaretur. Quod autem dicitur, non est audiendus, procedit in foro cõtentioso. Pone etiam, quod vnus tantùm aduocatus esset bonæ conscientiæ nũquid hoc modo peccaret? Certe non. Imo si multi essent, & communes, qui per apices iuris procederẽt nonne lites magis prorogarentur? Contra ea, quæ not. in prima cõstitution. C. Et hoc modo citius expedirentur. Sic ergo intelligitur hoc dictum. Item ea, quæ dicuntur à doctoribus allegatis, intelliguntur magis de honestate, Vt videtur innuera Gemi. in d. capi. fin. de testi. Nec etiàm Pa. in d. c. olim, el. 2. dicit id, ad quod allegatur, Et multæ allegatiões sunt falsæ, vt videtur. Summa etiam. Rosel. nihil allegat. Ideo tene hanc opi. eo modo, quo declaraui.

põt pdicti [c] aliquem cõtra ctum facere cã incæpta, & nondum finita cũ cliẽtulo. C. de postulã. l. quisquis, & 3. q. 7. §. item si quis.

16 Vtrum salariatus de publico possit aliquid petere ab aliquo particulariter? Resp. Pa. in c. 1. de postu. secundũ Inn. quod nõ ab aliquo litigante, sic nec põt salariatus medic⁹ [d] ab aliquo constituto in infirmitate; sed a nõ litigãtib. vel sanis licitè recipiũt, quia salaria sunt cõstituta talib. solũ pro litigãtibus & ĩfirmis. probatur in l. ante p. C. de pfe. & me. l. 10.

17 Vtrum possit quis aduocare pro vtraque parte? [e] Resp. Spec. in ti. de aduoc. quod sic, ar. 45. dist. disciplina, quasi in fi. & ibi gl. extra de postu. præ. bonę memoriæ, el 1. quasi in prin. Quod verum credo in casu dubio, aliàs non, quia quãdiu causa est dubia, potest aduocatus patrocinari sine peccato secundùm Rod.

18 Vtrum aduocat⁹ possit vti deceptione [f] cõtra eũ, qui habet iniustã causam? dic vt infra, bellum. §. 19.

f Deceptione] Dic vt per gloss. in ca. cupientes, in principio in versic. malignantium, de elect. Ait enim sic. Per hoc soluitur contrarium de canone. 4. quæ. 4. nullus. vbi habes, quod reorum est subterfugere opponendo legitimas exceptiones & veras, non autem malitiosas, & falsas, vt hic confiteuit dici, quod qui habet ius in principali, cauillationes, & malitiàs aduersarij potest per alias repellere, & sic posset intelligi capitulo. nullus. Et de hoc. 3. quæst. 2. Dominus noster. Et ad hoc ar. de simo. c. dilectus. Item illud Nico. de Ly. super Matth. 21. Vbi dicit, quod dominus interrogauit Iudæos de baptismo Ioannis nolens eorum interrogationi respondere retundens clauum clauo ostenderet cauillationes aduersariorum cautelis posse repellere. Sed circa ista mouetur

tur dubium, mutuaui tibi centum nullo vidente. Et tu eadem mihi restituisti nullo vidente. Conuenio te, negas te mihi aliquid debere: facio positionem & dico quod iuramento respondeas, an tibi mutuauerim, numquid sine peccato possis, iurare? Petrus de Ancharan. in d. capitulo cupientes, allegat pro, & contra, & aliter non decidit, sed remittit ad not. in regula, possessor, de reg. iur. in 6. per se. sed Innocent. in d. capit. cupientes, dicit sub dubio forte, quod tali positioni respondere non tenetur, an mutuauerit si bi, vel si index arctaret eum ad respondendum purè super mutui positione, posset dicere, Nō mutuasti mihi aliquid, propter quod sim ti bi obligatus, & tunc verum dicit, & aduersarij calumniam repellit. Vide Archi. 4 quæstio. 4. nullus primo, hæc Gemi. super gloss. prædicta, in ver. malignantium. Item vijs illicitis non est malo obuiandū, sed licitis, vnde dicitur fraudem non facit, qui fraudem excludit. l. cum pater. §. Titio, in fi. de leg. 2.

AFFINITAS [a] qd sit & quomodo impediat matrimoniū vide infra, matrimoniū. 3. ipedimēto. 15.

AGNATI sunt, qui per virilis sexus personas cognatione coniuncti sunt. Nam in agnatis cognati intelliguntur vt genus in specie, vt, fratres ex eodem patre, filius fratris, nepos, & huiusmodi agnati sunt. At qui per fœmininum sexum cognatione iunguntur, non agnati, sed naturali ratione cognati sunt, sicut filij sororis, vel amitæ. ff. de leg. tu. l. sunt autem.

ALCHIMIA vtrum liceat? Respond. Oldra. in consilijs suis [b] tenet, quod sic, dummodo non faciant per artem magicam, [c] vel per aliā legibus odiosam, [d] vt dicit l. vnica. C. de thesau. libro 10. quia tales metallarij sunt, qui labore proprio, & sibi, & rei publicæ commoda comparāt. C. de metal. l. prima. libro 11. Et iura propter publicam vtilitatem, quæ ex eorum officio videtur resultare, fauent eis, nam possunt inuito domino ingredi fundum ad metallum inquirendū. [e] l. 3. & l. quosdam, & ibi not. C. de metal. quod aliàs non licet, dict. l. vnica, [f] & ff. de acquiren. rer. do. l. 3. Ratio est, quia, vt dicitur in libro de proprietate rerum in capit. de alchimia, Omnia metalla procedunt ex eodem principio, scilicet vt sulphure, & argento viuo. Sed ex virtute elementorum, quę habent maiorē influentiam in vno loco, quàm in alio, in vna minera fit stagnum, in alia argentum. Cum ergo ars imitetur naturam. ff. de adoptio. l. adoptio. Non igitur est peccatum, [g] si per virtutem, quæ est in elementis, aut herbis, alchimistæ de stagno volunt facere argentum, quia cum sit ex eodem principio, & in habentibus sym bolum facilior fit transit[us]. insti. quib. mo. tol. ob. §. 1. Cum multæ virtutes sint insitæ herbis, & lapidibus. 26. quæst. 5. nec mirum, circa medium. [h] Sed his non obstantibus credo, quòd sit illicita ex multis respe ctibus. [i] tum primò, quia nullus inuenitur, qui habeat veram huiusmodi artem, licèt dicatur de multis, sed falsum ex experientia, tum quia videmus, quod cōmuniter ipsam facientes multa consumunt, & a communiter accidendit aurum sophisticatum siue alchimum pro bono, est illicita venditio, maximè quia aliquando impediuntur veræ operationes talis metalli, puta quia lætificat, adiuuet contra quasdam infirmitates, quod non facit aurum alchimum, & cætera. Et vide Bald. in capitul. primo. in penultim. colum. quæ sunt regalia, in vsi feu. subdit tamen Thom. quod si alchimistæ facerent aurum verum, quod fieri potest, possent sine peccato illud vendere.

a Affinitatē ex fornicatione cō tractam. S. Syno. Tridenti. restringit 24 c. 4. de reformation. matrimon. vide etiam infra cognatio. Petrus Vendramenus.

b Con silijs suis] Consil. 68. refert Pan. in capitul. 2. circa fin. de fortile.

c Magicam] Vt C. de mathemati. per totum, maximè in l. eorum, cum duabus seq.

d Legibus odiosam] Adde. C. de paga. per totum.

e Ad metallum inquirendum] Dummodo faciat absque damno.

f D. l. vnica.] C. de thesau. libro. 10. versicul. planè. Et inuito domino nullus ingredi potest fundum nō suum ad quærendum thesaurum, sed secus in facien do metallum, & marmora. Ratio, quia hoc pertinet ad publicam vtilitatem, & cum magno labore, primum vero ad priuatam, & cum paruo labore vide gloss. & Bartol. in d. l. 3. & quasdam. Et Ioann. Andreas in add. ad Spec titul. de crim. fal. arguit pro, & contra, Et tandem concludit vt hic per Oldra.

g Non est peccatum] Certè de plumbo poterit argentum fieri, & sic de singulis, & sic nullū erit peccatum.

h Circa medium] Insunt enim reb. corporeis per omnia elementa quædam occultæ seminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque causalis prorumpunt in species debitas.

i Ex multis respectibus] Sanctus Thom. a [...] quæst. 72 arti. 2. in respon ad primum ar. dicit, quod aurum, & argentum non solùm est vtile propter vasa &c. sed etiā quia habent materiam valde puram; vnde qui vē

tibus est standum. [a] vnde de ipsis dicitur & ad Tim. tertio, & dicto capitu. nec mirum, Semper addiscentes, & nunquam ad veritatis scientiam peruenientes;experientias multas faciunt, & nunquam ad perfectum attingunt, tempus vitamque consumunt; nec id quod operantur, habet veritatem cum auro, vel argento, sed solùm apparentiam, ideo semper sunt condemnandi alchimistæ. Et hoc euidẽter probatur, quia nemo in publico eam vult facere, vt appareat, ꝙ malè agunt, quia odiunt lucem. Et si aliquando aliquid veri faciunt, aut fit cũ damno computatis expensis, vel ex aliqua deceptione imponendo aurum verum, vel aliqua diabolica fallacia, quæ, vt eos attendere faciat huiusmodi, facit eis verum aurum ex appositione auri veri occultè aliquando. Cum ergo sit tale exercitium contra vtilitatem publicam, vt patet ex consumptione rerum, & quia vt communiter faciunt ex his monetam falsam, ideo simpliciter sunt condemnandi eam facientes. [b]

ALEA, [c] vide [d] infra, ludus. §.3. cum sequentibus.

ALIENATIO quid dicitur? Respon. quòd propriè & strictè est omnis actus, per quem trãsfertur dominium. dicit text. C. de fun.do.l.1.& l. alienationis verbum, ff. de verbo.oblig. secundum gloss. in c. nulli liceat, de rebus eccle. non alienan. & tam sequuntur Docto. ibidem. Largisimè autem alienatio dicitur datio in emphyteusim, & locatio ad longum tempus, vt voluit Iac. de Belui. in authen. de non alienan. §. quia verò, etiam quando sola possessio in aliũ transfertur, vt not. Innocen. de reb.eccle. non alienan. ca. episcopi, & Alber. in authenti. hoc ius porrectum, C. de sacrosan. eccle. sed contra videtur text. in d.c. nulli licet, vbi dicit, Alienationis autẽ verbum continet conditionem, scilicet vendere sub conditione, Alij habent conductionem ad longum tempus, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteusim, ac perpetuum contractum; hæc tex. sed verbum, Cõtinet, denotat propriam naturam vocabuli, vt dicit Barto. in l. affinitates, aliàs incipit. l. cui eorum, ff. de posth. §. Item Pomponius, vbi dicit se damnasse glos. in l. Gallus. §. instituens, ff. de liberis, & posthumis. Et sic consuluisse, quòd vbi text. dicit, quod tutela solùm [e] veniat matri & auiæ, quòd etiam propriè venit proauus, & nomine nurus venit pronurus, & nomine filij venit nepos, & pronepos, [f] nisi addatur aliquid, quod faciat determinatio-

a Est standum] l. nam ad ea. ff. de leg.

b Facientes] Quidam tenet contra hanc conclusionem, eò quia alchimistæ possunt veram artem inuenire. Item quia Docto. communiter hoc tenent, sed malè dicit, quia hic non negatur absolutio alchimistis, vt ipse sibi imponit. Itẽ quia fatetur esse veram artem, sed bene eã dissuadet efficacissime per rationes fundatissimas, vt patet in litera. Nec ignorabat doctores auctor noster, quando quidem & ipsos adduxit. Nõ valet etiam ratio, qua dicit, ꝙ possunt inuenire veram artẽ, quoniam hoc de facili non potest fieri, & vt plurimum homines decipiuntur. Et sic est contra publicam vtilitatem, iuxta not. in l. 1. ff. soluto matrimonio.

c Aleas fugere clerici debent. Conci. Trid. sess. 22. c. 1. de refor. ma. P. V.

d Alea] Aleator dicitur, qui ludum aleæ causa sui emolumenti exercere consueuit in eius domo, sicut dicitur in cauponib. l. 1. §. si caupones, ff. nautæ, caup. stab. & in l. 1. ff. quarum rerum act. non da. Azo. in sum. C. de reli. & sump. fun. versic. Aleator, & glo. in l. 1. in prin. ff. de Alea. vbi dicit Bal. ꝙ aleator est vilis persona. Quod verum est, quando ex assuetudine apparet eum ludere, quia si incidenter, non dicitur propriè aleator, secundùm Azo. vbi supra. Et dicit Iac. de Are. in d. l. 1. in glo. quòd si scholaris recipiebat lusores in domo sua, & pecuniam pro candela recipiebat, ꝙ dicitur aleator, ar. d. l. primæ in fin. Et verum est, etiam si gratis. Et hoc odio talis ludi.

e Quod tutela solùm.] Aut. matri & auiæ, C. quando mul. offic. tu. fun. Licèt enim loquatur de auia, tamen intelligitur etiã proauia, & est communis opi. licet Pau. de Castro. & Ang. tenuerint contrarium.

f Venit nepos, & pronepos] Vult Barto. vbi supra, quod pronepos, & abnepos, quilibet sit verè nepos, & ꝙ præpositio, Pro, vel, Ab, solùm addit, vt vnus discernatur ab altero, & sic vult, ꝙ præpositio non significet improprietatem. Illud reprehendit per multa fundamẽta Aret. in d. §. instituens. Tu verò dic, quod de ꝓprietate sermonis appellatiõe nepotis nõ veniat pronepos nisi per extensionem. Hoc patet per tex. per Bar. allegatum in l. nurus, ff. de ver. signifi. vbi dicit iurisc. ꝙ nurus appellatio porrigenda est ad pronurum. Ponderã verbũ, Porrigenda. ergo est per extensionem non de proprietate vocabuli. Ad idem pondero text. in § prætor, quod si aliquis vocauerit in ius parentem, aut nurum,

tum, quibus satisdatio sufficeret, Quęri t tex. in d §. nurum, quid etiam si vocaret pronurum? dicit text. quòd continetur. Si ergo appellatione nurus de propria significatione vocabuli continetur pronurus, superflua esset illa adiectio in dicto §. nurum. nec ibi tex. loquitur de certa persona, quia loquitur in genere. ergo intelligitur, quod cõtinetur extensiuè.

a Ad certã personam] Vt si dicat, instituo talem nepotem, secus, si generaliter loquatur. Exemplum, vt si dico, instituo Titium filium meũ tunc non venit nepos. vel si dico, instituo Sempronium nepotem meum, non venit pronepos.

b Pa. in d. c. nulli] Exemplum, Titius prohibetur alienare &c. in materia fauorabili, vt in personis, quæ non possent, prohibitæ ratione personæ, sed rerum. In materia stricta erit in personis, quæ sunt prohibitæ, vt in minori, prodigo &c. & ista exempla patent in l. fin. C. de re. alie. non alienan. videeam.

c Non est] Intellige, quando subest eadem ratio, puta quia testator prohibuit, ne res extra familiã iret.

d Quæ requirãtur] Panormi. facit mentionem de quatuor. Nã de autoritate superioris nihil dicit, nisi intelligatur per consensum episcopi, quando capitulum vult alienare, sed tu dic. Ex quo hodie prælati iurant non alienare sine consensu Papæ requiritur eius autoritas, de quo dic, vt per Pa. in c. vt super, de reb. eccle. non alie. & per Arch in c. fine exceptione. 7. q. 1. Hodie prouisum est per extrauagantem. Pauli ij. vide infra excommunicatio, septimo, casu vltimo.

e Tractatus] Inter prælatum, & capitulum, & requirit quandam discussionem & indaginẽ circa rẽ disponendam in futurum, & non deliberatũ consensum; probat per text. in d. ca. Tua, iuncta glo. qui ponit tractatum, & consensum, ve diuersa. Nam discutietur si potest aliter ecclesiæ subueniri, quã per alienationem; & si non, si vna res sit magis alienã da, quàm alia, & sic peruenit ad alienationem, in qua cõsensus pręstatur. Quod est notandũ pro istis tutis, quæ condẽnant aliquos pro tractatu de aliqua re, quia dicuntur tractasse, licèt actũ non perfecerint. Et villicus requiritur tractatus solennis, & diligẽs & non tres, & hoc tenet communiter Docto. & vide tex. cum glo. in c. 1. de re. eccle. non alien. in 6. Et de forma tractat[9] Spe cu. titu. de loca. §. sequitur, ver. scias.

f Cõsensus] Intellige de expresso. Vnde super alienatione perpetua nõ sufficeret tacitus. d. ca. 1. de re. eccl. non alien. lib. 6.

g Subscriptio] i. canonici post consensum debent se subscrib re.

h Alienare quæ non liceat clerico, Concil. Triden sess. 22. cap. 2. de reform. Pet. Vend.

nem ad certã personam. a ita limitat Bar. in d. §. instituens, & not. idem in l. libe rorum, ff. de verbo. signific. Pa. in d. c. nulli b liceat, dicit, quòd in materia fauorabili, & larga, vt in d. ca. nulli, est verum, sed in materia odiosa non venit nisi, quod dixi, contractus, per quem transfertur dominium. propterea in rebus ecclesię aliena. accipitur alienatio, vt in d. c. nulli, secundùm glo. ibidem.

1 Alienatio de fratre ad sororem non est c secundũ Monal. eo. ti. allegat. C. de fideicom. l. voluntas.

2 Quę requirantur d in alienatione rei ecclesiasticæ, Res. Pa. in c. cum aposto lica, de his quæ fi. à prælat. quòd. v. Primò tractat, e scilicet an expediat, vel non. Secundò consensus f capituli. Tertiò quòd fiat pro vtilitate ecclesiæ. Quartò autoritas superioris. Quintò subscriptio, g & hæc ponit in cap. tua, de his quę fi. à pręla. & in capitul. 1. eo. tit. & capit. nulli, de reb. eccle. non alien.

3 Vtrum subscriptio requiratur necessariò? Rñ. Panor. in c. 1. de his, quæ fil. à præla. ꝙ Inno. dat vnam regulam, quòd nunquã requiratur subscriptio nisi in casibus à iure expressis, ratio quia regulariter in qualibet dispositione sufficit cõsensus, nec requiritur scriptura. l. pactũ, C. de pac. vide gl. in c. 1. de censi. li. 6. Et ideò venditionem, permutationẽ, & donationẽ pręlatus facere nõ potest nisi de cõsensu capituli, & subscriptione canonicorum. Albe. in d. auth. hoc ius, tenet, ꝙ subscriptio in alienatione rei ecclesiasticæ regulariter non est necessaria nisi in tribus casibus prædictis. s. venditione, permutatione, & donatione, vt in d. c. tua, & in casib. no. per Arc. in c. sine exceptione. 12. q. 2.

4 Quæ sunt g causæ legitimę alienationis rerum ecclesiasticarũ? Res. Pa. in d. c. nulli liceat ꝙ sũt quatuor. Prima necessitas, si debita vrgent, & ecclesia non potest satisfacere de fructib. Secũda vtilitas, s. vt habeat rem meliorem; & ista ponũtur in aut. hoc ius, C. de sa. san. ecc. & 10. q. 2. hoc ius. Tertia pietas. 12. q. 2. aurũ, & ca. sacrorum. Quarta incommoditas, vt quia res est magis damnosa, quam vtilis ecclesiæ, vt in c. tertulas. 12. q. 2. & plenè in glos. summæ.

5 Vtrum omnis alienatio rei ecclesiasticæ sit prohibita sine præfata solennitate, vel aliqua de pfatis causis? Res. fm doc. i c. nulli liceat ꝙ nõ, sed immobiliũ. Et nomine imobiliũ rerũ cõprehẽdunt ea, quę seruãdo ser

vari pñt. facit l.tutores, [a] la 2.C.de admi.tu.& c.tua, de his q̃ fi.a præl. Sed Alb. in d.auth.hoc ius, tenet, ꝙ mobilia, quæ ēt seruari pñt alienari pñt sine ꝑdicta solennitate, vt oues &c. nisi sint ad diuinum cultum deputatæ; tūc quia seruabitur auth.præterea, C.de sa san. eccl.l.vt non vendantur nisi pro necessitate, & vtilitate, vt placet.

6 Verū pecunia sit de his, quæ seruando seruari pñt? Rñ. Pa.in d.c. nulli liceat, ꝙ non, quia retenta nihil operatur.78.di.eijciens, & no.in l.cum plures, in fi.ff. de admi.tuto. vbi tutor debet pecuniā pupilli ponere in emprione prædiorum. [b] Qđ verū credo nisi in duobus casib⁹. Primò, qñ pecunia ecclesię esset deputata ad emēda bona immobilia, qa tunc iudicatur bonum immobile, nec posset mutari; tex.est singu.& ibi Bal.& Lud.de Ro.in l.3.§.vsuras, ver.quid ergo. [c] ff. de contra.iud.tu.& vti.actione.& per hoc renuit Alb. q.24.in 2.parte statutorum, ꝙ qñ statuto cauetur, ꝙ mulier lucretur dimidiam partem bonorum immobilium mariti decedentis sine liberis, quod lucrabitur partē pecunię deputatę ad bona immobilia emenda, quia illa pecunia iudicabitur, vt immobilis, sed Bal.est contrarius in l.cętera.§.fi.ff.dele.1.& allegat mirabilem tex. in l.cum in fundo.§. si fundus, [d] ff.de iu.dot.Et istud credo verum quòad dictū statutum, quia iura adducta per Alber.ff de hære.in sti.l.ex facto.§.planè, la 2. loquitur in actu fauorabili vltimæ volūtatis. [e] Similiter & Cle.nè Romani, de ele. loquitur in fauorē ecclesiæ. Et cū præfatū statutū sit contra cōem dispositionem iuris. ergo illa iura ad hoc non debēt allegari. similiter.l.& si non sunt, ff. de aur.& arg.leg.§.quid ergo, ponit casum, vbi argentum cœptū fabricari habetur pro facto, & non pro infecto fauore vltimæ voluntatis. Secundus casus est, quādo pecunia esset in magna quantitate. facit.c.licèt Heli, de simo. vbi accusat prȩlatus, ꝙ malè expendit non modicam pecuniā; ergo non potest ea vti sicut fructibus, secus, si esset modica quantitas. Et sic limito dictum Pa. [f] & ita intelligas in d.c.nulli.

7 Quid est illud, quod seruando seruari potest? Rñ. ſm Ang.in §.& quia parū, in auth.de nu.ꝙ dicitur oē illud, quod non corrumpitur triennio; & est gl. sing. in l.vnica. C. si aduer. vsu. Hoc limito, quando tale, quod seruatur, pōt producere fructum sic seruatū; [g] aliàs non, ar.l.1.§.fuit quæsitū, ff.ad Treb & ita intellige gl.in d.§.fuit quæsitū, & facit tex.in l.Arist.§.fi.cū l.seq.ff.de iu.delib. & sic q̃ vsu consumuntur, nō sunt de illis, quæ seruando seruari possunt. Fallit in pecunia, vt dictum est, quia est casus specialis.

8 Verū iura, actiones, & nomina debitorū censeantur mobilia, vel immobilia? Rñ.Pan.in d.c.nulli, ꝙ non propriè, quia mobile, & immobile clauditur ali-

a L.tutores]Ea quæ seruando seruari possunt, sunt i auro &c. & dic vt infra. §.7.sed in d l.tutores, dicitur, Tutor, & curator post inuentarium debent mobilia, quæ seruantur, in tuto collocare, & ex pecunijs, si possunt, prædia emere.

b In emptione prædiorū] Vel in mercātia, quę non posset, si cōputaretur inter ea, quæ seruando seruari possunt. nō obstat, si dicatur, quòd pecunia pōt seruari seruando. Respondeo, non potest seruari vt afferat vtilitatē secundum vsum ad quem est destinata. Et ex his infert Pa.in d.c nulli, ꝙ ad solū prælatū spectat dispositio de pecunia ecclesiæ, sicut de fructib⁹ vt in Clem.1.de re.ec. non alie. &c. Fedicas de specialibus pecunie, vt in l.singularia, ff.si cer. petat.

c Versi. quid ergo]Et est ibi casus, Tutor expendit pecuniam pro pupillo, ex quo currunt sibi vsuræ. Quæritur, nunquid dum est tutor tantùm, vsuræ sibi debeātur an etiā huius tutelæ? Dicendum ꝙ sic, & agee cōtrario iudicio tutelæ, quia pecunia sua nō debet sibi esse ociosa. Quod verum est dicit tex. si erāt in facultate pupilli aliquid, de quo posset sibi satisfieri, quid ergo, si illæ erāt deputatæ ad emptionem prędiorum, dicitur ꝙ si non impetrauit a prætore, ꝙ promat pecunia sibi est imputandū. Et sic apparet menifestè, ꝙ illa pecunia inter immobilia cōputabatur, ex quo sine prætore distrahi non poterat, & de ea fieri solutio. qñ quidem nec res minorū immobiles sine autoritate, & decreto prætoris possūt vendi, ro.ti ff.de re.eo. & Bar.no. ibi, ꝙ Tusci non sinunt pecunias suas esse ociosas. Sed bñ Lonbardi, qa seruāt eas ꝓ dijs suis.

d §.si fun.] Vbi est cas⁹, ꝙ si cōis fundus datus sit in dotem, & soci⁹ egerit cōi. diui.cū marito. Et tunc si adiudicatus fuerit socio, vel extraneo, pecunia erit in dote, non tñ vt vice corporis. i. tanquam in mobilis habeatur.

e Vltima volūtatis]Fauore ergo ecclesiæ, vel vltimæ voluntatis pecunia habetur pro re imobili, secus generaliter loquēdo.

f Limito dictū Pa.]qui dicebat soluo prælatum posse disponere de pecunia sicut de fruc.Cle.1.de re.ec.non alie.

g Sic seruatum]

quo termino,[a] vt l.mouentium,ff.de verb.sig Et ideò cũ fint q̃d incorporale, sũt in tertia specie, vt patet in l.à diuo Pio.§.in venditione,ff.de re iud. Ideò cõsuluit Old.ꝙ si princeps relinqt bona mobilia distribuenda,[b] non veniũt pęnæ non dũ exactæ.Vnũ tamen notabis,ꝙ si quis volens cõprehendere totum patrimonium suum, facit solũ mentionem de mobilibus & immobilibus,tunc iura, actiones, & nomina debitorum sunt immobilia, si adhærẽt immobilibus,[c] Si verò adhærent mobilibus sunt mobilia.Et idem de annuis reditibus.Et sic limita Clem. exiui §.cum annui reditus, de ver.sig.facit gl.in c.2.de reb.ec.non alie.li. 6. Alienari tamen non põt sine debita solennitate,& cã,quia seruando seruari possunt, quauis Din. vt no. Alber. in d.authen.[d] hoc ius,consuluerit posse alienari, q̃d' posset teneri post factũ,vel etiã ante ex magna causa.

9 Verum mobilia precio sa ecclesiæ censeantur immobilia? Resp. quòd sic,vt colligitur ex l. lex quæ tutores,C.de admi. tut.& ex gl.in c.episcopus, qui mancipium.12.q. . simul iunctis.Idẽ tenet Pa. in dict.c. tua,de his,quę fiũt[e] a pla.

10 Verum præfata forma requiratur in oĩ alienatione rerũ immobiliũ ecclesiarum? Respon.Pan.vt refert Geminia in c. 1.de reb.eccle.non alienan.lib.6.quasi in fi. quòd tractatus non requiritur nisi in ecclesijs cathedralibus , non in ecclesijs iferiorib.sed sufficit cõsens⁹ superioris .[f] Sed ego credo verũ dictũ Pa.qñ ecclesiæ inferiores non habẽt capitulũ,aliàs,non.ar. Cle. 1.de reb.ecc.non ali.causa aũt legitima.s.vt necessitas vel vtilitas semper requiritur,vt in d. Cle. 1. Et licèt non dicat nisi de necessitate vel vtilitate etiã fieri põt ꝓ pietate. Rõ,q̃a vbicunq; statutũ, vel constitutio loquitur i materia iuris,[g] & aliquos casus excipit , non per hoc firmat regulam in non enumeratis contra ius commune antiquũ, quinimo in casib⁹ non exceptis suppletur a iure communi facit c.ad audientiam,cum ibi no.de cle.non resi. facit gl.& Bar.i l.serui, ff.de vsu ca.vbi no.volunt , ꝙ si vnũ ius ponit regulam, & excipit aliquos casus cũ dictione taxatiua,quòd nihilominus excipiuntur alij casus , qui reperiuntur á iure excepti in alia parte iuris facit c. quoniam frequenter, iuncta gloss. 1. responso ,

Vult dicere,ꝙ ea,quæ vsu consumuntur, & si durent tunc modo, non tamen debent computari inter ea , quæ seruando seruari possunt,vt vestes &c.

a Aliquo termino].i.certo loco.nam immobile dicitur, quod non potest á loco moueri,immobile verò , quod secundum naturã suã aptum est moueri.

b Distribuenda] In pias vsus . Et dicit Pa.se aliter consuluisse aliàs supra .

c Si adhęrent immobilibus] Hoc in effectu vult Bart. in l. potest pupillus,ff.de auto tut

d Alberic. in d. aut.] & ibi dicit esse notabilẽ gl. quæ vult , quod censeãtur immobilia quò ad solennitatem seruandam non tã ꝙ seruitutes cõputãtur inter immobilia , licet sint iura icorporalia . Vide gl.in ca.2. de rebus eccle.non alie li.6. in ver.iura.

e De his q̃ fiũt] Idem tenet glos. in c si de cle ęgr. lib.6. ·e·l limita hoc esse verum quò ad alienationem. Vnde & ille,qui solum prohibetur alienare immobilia cum dictione taxatiua,non prohibetur alienare mobilia preciosa,sicut dicitgl.& ibi Gemi.in c.as cui, de electio. lib.6. vbi dicitur,ꝙ habens iurisdictionẽ & liberã administrationẽ a Papa in spiritualibus & temporalib⁹ potest omnia exercere , excepta alienatione immobilium duntaxat gl.exponit ibi, puto quòd immobilia & preciosa possicin casu licito alienare, & in casu permisso.

f Consensus superioris] si eps est autorizans tũ secus,si est principalis alienans , quia tunc requiritur tractatus,& consensus capituli.Et Pan.in c. 1. de his quæ fi a præla. ponit rationem diuersitatis,quia vbi eps est autor, videtur solus , & singularis in alienatione rerum, vnde meritò debet habe e consensum sui capituli,nè per eum dissipentur bona ecclesię inferioris,secus in alio casu; intelli ge, quando ipse vult alienare bona ecclesiæ inferioris,debet habere consilium ecclesiæ cathedralis,quia primo casu requiritur tractatus , quando est autorizans nõ requiritur . Et ꝓ hoc facit quod nota. Joan. And.in addit. Specu.de cleric ægrot.in rubrica , vbi vult in actibus capituli non requiri tractatus, nisi in casibus a iure expressis . Et facit text in cap.2.de reb. eccle. non alie.in 6. Sed de quo tractatu intelligatur hic , an scilicet ecclesiæ cathedralis ? an clericorum illius ecclesiæ inferioris ? Dic quòd si ecclesia inferior habet capitulum , eius sufficit consensus,& nõ requiritur consensus capituli ecclesiæ cathedralis. Et hoc tenet Innocent.in d. capit. 1.licèt do. Ant. ibi aliter dixerit.

g In materia iuris] Nam de iure non residentes priuãtur fructibus , & excipiuntur infirmi, & existentes in seruitio Papæ . Statutum autem,de quo in d.c.ad audientiã,solũ excludebat existentes in seruitio Papæ,& tñ intelliguntur excepti & existentes in seruitio epi.sed sic est in ꝓposito nro.q̃ dux tñ exprimunt causę, quib⁹ possunt alienari res ecclesiæ,s. vtilitas, & necessitas:an

igitur

igitur videatur regula firmata, scilicet ꝙ non liceat alicui alienare &c. Dic ꝙ non, quia admittitur etiā alia causa expressa in alio canone, scilicet pia, vt in c.sacrorum, & in c.gloria episcopi, & in ca.aurum. 12. quęstione secunda.

vt lit. non contesta. [a] facit glo.in l.1.C.de condi.inde bi.quæ vr velle, ꝙ excepto vno casu a regula videtur excipi omnes similes. Satis est.n vnum positum exempli gratia, ar.l.non possunt, de legi.c.translato, de consti. Et quod dicitur, ꝙ exceptio firmat regulam in non exceptis, vt in c. dominus. 32.q.7.& in c.quoniam, de con.lepr. vbi dicit domin9, Non licet dimittere vxorē excepta cā fornicationis, debet intelligi, ꝙ firmat regulam in casibus non similibus, & non specificè exceptis. facit.l.1.§.denique, ff. quod vi aut clā. c.cum dilecta, de confir.vti. distingue tamen, ꝙ si casus consimiles non excipiuntur specificè alibi, tunc in materia fauorabili extenditur, & pia per identitatem rationis, vt sentit glo.in l.illud, C.de [b] sacr.san.eccl. Secus in materia restringibili, [c] vt no. in l.2.C.de pa. qui fi. di. [d] vide qđ no.in c. inter alia, de immu.ec. & d.c.cum dilecta, & d.c.quoniā, quod no. quia facit ad multa.

11 Quid si eps non hēt capitulum, quia ecclesia est destructa propter guerras, & huiusmodi? Rñ.Pa.in c. 1.de his, quæ fi.a præla.dicunt docto. quod loco canonicorū aduocet aliquos clericos honestos, arg.65. di.si forte, & l.vbi absunt, [e] ff.de tuto.& cu. da. ab his, & 17.q.4.nullus res. Et hoc est vtile seruare ēt i alienatione ecclesiæ inferioris.

12 Vtrum necessitate occurrente, quę non patitur, vt habeantur recursus ad superiorem, licitè possit fieri alienatio sine eiusdem, superioris licentia? [f] vide infra, Iuramentum.quarto. §.primo.

13 Quis dici.ur superior vt pro licentia ad ipsum recurratur in causa alienationis rei ecclesiasticæ? Resp. quòd in non exemptis est episcopus proprius. In exēptis est prælatus ipsorum, sub quibus sunt, [g] vel Abbates [h] in ecclesijs sibi subiectis. Ministri minorum quò ad monasteria sanctæ Claræ, & prouinciales piæ dicatorum quò ad sua monasteria. ita dicitur ex no. in dicto capitulo primo. Clementin prim.per Card. in capitulo. statuimus, de transact [i]

14 Vtrum recipiens rem ecclesiæ sine obseruatione solennitatis teneatur eam restituere? Respō. ꝙ sic ʃm Mo.titu.de alie. etiam cum fructibus, nec pōt repetere precium ab ecclesia. 12.q. 2 nō liceat. 10.q.2.hoc ius. §.qui verò, in authen. de nō alienan.§.1. Limita hoc verum, quòd non repetit pretium ab ecclesia, nisi conuersum fuisset in vtilita-

a Vt lit.non cōte.] Papa ibi ponit regulam, ꝙ ante litiscōtestationem non debent recipi testes; sed dicit ꝙ in casibus ibi enumeratis, vt in causa matrimoniali, & spirituali, electione.s. vt quando testes sunt senes valetudinarij, & de eius morte timetur. glo.etiā ponit multos alios, & etiam ibidem Pan.

b L.illud, C.de sac. san. eccle.] Nā dicit ibi imperator, ꝙ donatio vsq; ad quingentos solidos valet sine insinuatione, ad aliquos pios vsus ibi enumeratos. dicit gloss. & ad similes. Et dum text. dicit nulla alia causa, verū est, si non esset similis.

c Materia restringibili] Idē, quādo statutum contra ius dispōnit. nam non extenditur ad casus consimiles, sed relinquitur casus ille dispositioni iuris cōmunis, arg.in l. commodissimè, ff.de lib & posth.& c.susceptū, de rescri.in 6. Et in l. materia, de iureiur. &c.

d l.2. C. de pa. qui fil.dis.] Nā pater nō potest vendere filiū nisi ob famem, quia sumus in materia stricta.

e l.vbi absunt] Vide ibi Bar. multa in simili dicentem, & ibi Alex. in apostillis.

f Licentia] Vide Pan.in c.1.de eccle. ædifi.

g Sub quibus sunt] vide Bar.in aut. hoc ius porrectum, C.de sac.san.ecc. Qui idem tenet, & Bal.ibidē.

h Abbates] Maximè vt dicit Io.An.quia habent iurisdictionem episcopalem, vel quasi; & hoc communiter seruatur.

i Transactionibus] Nam habemus, ꝙ in subditis episcopi requiritur consensus episcopi, in subditis archiepiscopi requiritur eius. quid requiritur in ista alienatione quò ad cōsensum superioris? Rñ. secundū Innoc. in d.c.statuim9, de transa. ꝙ requirit causę cognitio, vt sic superior examinet, an talis alienatio sit expediēs ecclesiæ; aliàs alienatio facta sine causę cognitione non tenet de rebus immobilibus. Et idem tenet Innocē.in c.vnico, vt eccle siastica benefic. in si. & facit. 12. q. 2. sine exceptione. Et gloss. or.in c.1. de re. eccl.non alie.li. 6. Sed non decretum requiritur episcopi respectu subditorum suorum, vt tenet Innocen in d.c. 1.lib.6.& & glo. ibidem. Vnde sufficit consensus seu autoritas licet Innoc.in d. c.statuimus, dicat cōtra, sed male, vt ibi p Pan. & in c. 1. de re. eccle.non alien. Et no. quid differentia est inter decretum autoritatem, & consensum, seu collaudationē. Nā decretū est snia, qua iudex cōtractū futurū iustū fore decernit, autoritatē suā interponēdo vel aliquē i possessionē mittēdo, vel [illegible] laudo.

tando.ff.de dam.infec.l si finita.§ inda,& §.si fortè, & interponitur ante contractum.ff.de re iudi. l.magis puto.§.non passim,cum seq. Autoritas autem est autorizabilis consensus, quæ competit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores, & curatores. ff. de auto. tuto.per totum. Consensus aũt, sine collaudatio est multorũ voluntas, ad quos res pertinet, simul iuncta. Hęc gl. in c.1.de reb. eccl.non alie.li. 6. in ver tractatus.

a Vtilitatem ecclesiæ] Hoc est verum, si talis emẽs fuit in bona fide, & in defectum,quãdo.s. alienans est soluendo. hoc dicit Pa in c.si qs, de re eccle. non alien. & senserũt Cyn & Bald. in auth præter, de sac.san eccle. Et apertè Barto in auth.qui rem,C. eod.& si ecclesia facta esset locupletior, deberet restitueř ipsi emptori preciũ bona fide amenti, nè.l. videatur locupletari cũ iactura aliena. Et hoc videtur sentire glo. in d.authen.qui res. Fallit, nisi ecclesia locupletaretur culpa illius, qui damnum sensit, vnde sibi imputet. ff. de reg.iu. quod quis; ita glo.in d.authen. qui rem, de sac. san. eccle.

b Restituere in conscientia] Et sic not. ꝙ in foro conscientiæ q nitas iuris naturalis præfertur rigori iuris positiui, idem tenat Panor. in c.1. in fin. de restitu. in integ. Et Geminia.in c.1.in princ.da sponsa. con-

tem ecclesiæ, [a] ar.c.1.de deposito. Do & aliam limitationem secũdùm do. Ant. ꝙ quando causa legitima fuit alienationis, licèt non sit seruata forma, non tenetur in conscientia,quia solennitates adinuentæ sunt ad euitãdũ deceptiones. Et ideò quando deceptio non subest, & fuit cã legitima alienandi,non tenetur restituere in conscientia, [b] qđ bene no recitat Pa.in c. qa plerique, de im.eccl. & est æquissimum.

15 Verũ p̃lat⁹ ecclesiæ possit renunciare exceptioni cõpetenti ecclesiæ,aut trãsigere euidẽter in damnũ ecclesiæ? Rñ. Pan.in c.1.de depo.ꝙ non ſm Inn.ibid. nisi ex speciali concessione Papæ.facit l.pręses. [c] C.de trãsa.& l. cõtra iuris ciuilis regulas, [d] ff.de pact. Ex quo infertur,ꝙ non põt cedere liti & cautæ, aut transigere nisi sit causa euidens,& debita solẽnitas, si actio sit ad rem immobilem iuxta no. in c.nulli liceat,de reb. eccle.non alien.Si verò sit ad rem mobilem,sic potest,vt no.gl.in auth.de non alien. §.1.in ver.memoranda. Et hoc est verius per l.cũ hi.§. si cum lis, [e] ff. de transa. & l.non solùm,C.de præ. mi. quãuis aliq teneãt indistinctè,ꝙ transigere potest, vt no.Albe.in d.auth.hoc ius.

16 Verũ prælatus sol⁹ possit repudiare legatum sine solennitate præfata? Resp. vt colligo ex cõsilio 1.Pauli de Castr. quòd non, sed donationem sic,& dicit ꝓbari & bene ex l.magis puto.§.sundum.ff. [f] de re.eorum, qui sub tu. Ratio diuersitatis est,quia in donatione non acquiritur donatario nisi volẽti & nõ ignoranti, sed in legato sufficit factum testatoris solius,acquiritur enim ignoranti,licèt reuocabiliter. l. cũ pater,§.surdo,ff.de leg. 2.& d §.fundũ.ergo legatũ est quæsitũ ipso facto. Et sic intellige no.ꝑ doct. in c.vt sup,de reb.ecc.non alie.& in c.tua,de his,quæ fi.a p̃l. Et mihi placet quanuis Fede. [g] con.9.consuluerit, ꝙ ẽt legatum potest repudiare.& cum Fede.est Inno.in c.2.de dona. Bart.in l.iubemus nullam,C.de sac. san. ecc.vbi bene distinguit, & Pa.in c.1.de dolo & contu. vbi latè ponit, sed eos non sequor, nisi quando quod legatur, esset de his, quæ alienari sine solẽnitate possunt ante factum, sed post factũ sic, si causa legitima subesset. Et idẽ dic in quocunque prohibito alienari sine aliqua solennitate, vel consensu alterius.

17 Verum æconomus ecclesiæ,cui cõmissa est i aliquo casu alienatio,possit illã facere cõsanguineis suis? Rñ. Pa.in c.vt super,de re.ecc. nõ alie. legitæ tenẽt ꝑ aut.

tra Inno.in d.c.quia plerique. Et confirmatur istud dictum per illud,quod voluit Innoc. in c.quia propter,de elect.vbi dicit,ꝙ si electio renuit de iure naturali,s.consensus eligentium, licèt sit nulla propter non seruatas solennitates iuris positiuĩ, non tenetur electus in foro conscientiæ renunciare, quia habuit fundamẽtum naturale.

c L.præses] Illa lex dicit secũdũ Bar quod administrator vniuersitatis potest de re dubia transigere,sed nõ potest debitum liquidum remittere. Et hẽt locum illa lex, in quocunque administratore, & tutore &c & sequit Bar.al eg d.l.pactũ C. de pactis.

d L.cõtra iuris ciuilis regulas] Vbi habetur ſm Pau.de Castr. ꝙ pupillus sine tutoris autoritate nõ põt facere cõditionẽ suam deteriorẽ, sed meliorem;sic legitimus administrator, de quo hic.

e §.si cũ lis] §.si cũ lis,& l.nõ solũ,ꝓbant a contrario sensu, ꝙ põt transigere.

f §.fundum .ff. &c.] Vbi dr̃, ꝙ pupillus nõ potest repudiare legatum sine prætoris autoritate quia iam factũ est suum.

g Quanis Fed.] Credo, ꝙ opin. Fede.sit melior. Idẽ tenet Bal. in l. pupillorũ, C. de repu.hæra. & Lap.alle.27. Idẽ d.Ant. in c.2.de do. & cont.vide ẽt Bart. in l.ante facta, vlt.col.ff. de pu. & ad hoc facit.c.scientia de pœ.& q̃ no.Alex.post Sali.in l.1 C. qui admitti. Et vide Ro.in sing.incip.habes in rub.

de locato. Et glo. in c. delictum, de reg iu. in 6.

a Auten. quibuscunque] Ibi est tex. optimus, quòd licèt administrator cuiuscunque possit emere paiā, & bona fide res eius, cuius bona administrat, hic tamen locum non habet in ecclesia.

hoc casu cessat Præsumptio fraudis, & læsionis, nisi secundùm Bald. vellet concedere consanguineo potentissimo. Imò fortius voluit Fede. cons. 204. quod prælatus, qui iurauit non aliensre sine licentia superioris, possit tamen dare in emphyteusim rem valoris vnius floreni. De quo vide Pa. i d.c. vt sup.

quibuscunque [a] modis, C. de sac. sanct. eccle. positam. 10. q. 2. ꝙ non, nec alius administrator cuiuscunq; cōditionis sit. [b] Sed Panorm. dicit non esse verum in prælato, [c] sed bene in œconomo, & alijs; ego tamen credo, quòd in cōscientia si ex causa legitima facit, excusetur, & valeat talis alienatio ar. c. 1. de coha. cle. & mu. in tex. & in glo. [d]

18 Quid dicitur perpetuū? Respon. gl. 10. q. 2. hoc ius, Primò quod durat vsque ad 30. annos. inst. de perpe. & tempo. ac. Secūdò qđ durat, quandiu viuit, cui conceditur. ff. pro socio. l. 1. & ca. precariæ. 10. q. 2. Tertiò quod durat, quandiu pensio soluatur, institu. de loc. S. adeo. Quartò quod durat vsque ad tertiam generationem, vt in aut. de non alie. S. emphyteusim. Et sic omnis talis contractus prohibetur sine solennitate, & in causis, de quibus supra dictum est.

19 Vtrum terræ incultæ datæ ad culturam cum ꝓmissione dandi eas in emphyteusim possint dari post culturam ipsarum? Res. Panormita. in ca. ad aures, de rebus eccl. non alie. ꝙ sic extirpantibus, siue eorum hæredibus [e] alijs non, nisi seruata debita solennitate, qa non sunt amplius terræ siluestres.

20 Vtrum sede vacante possint alienari bona ecclesiæ? Respon. Pan. in c. 1. nè sede vacan. ꝙ aut sunt bona, quę seruando seruari non possunt, tūc in ecclesia episcopali œconomus, siue capitulum sine alia licentia poterit, sicut dicimus in tutore. C. de admi. tutor. l. tutor, qui repertorium, ff. e. Si verò bona seruari possunt, tunc in ecclesia episcopali non poterunt alienari sine licentia papæ solùm, ar. d. c. 1. & in ca. 1. de rebus eccle. non alie. li. 6. [f] In ecclesia verò inferiori tūc, si magna vrget necessitas, & ecclesia diu est vacatura, nec potest commodè expectari creatio prælati, tunc in istis duobus casibus dicit Inno. quòd dabitur curator bonis, & per illum fiet alienatio, nec prius poterit fieri etiam per archiepiscopum ante, quàm sit datus administrator [g] ecclesiæ vacāti, vt in d. cap. 1. li. 6. facit l. 2. ff. de cu. bon. dam. & quod no. in Clem. 2 de reb. eccl. nō alie. & cōcordan. An. &

b Cuiuscunque conditionis sit] Quibuscunque modis rei ecclesiæ alienatio facta permittatur non tamen licet œconomo, vel eius consanguineis licitè rem accipere, & ideò est, quia est suspitio læsionis propter consanguinitatem.

c In prælato] Vide Pa. in d. ca. vt super, multa ad hoc allegantem. Itē Bart. sic distinguit, quia quædam est concessio ad tempus, & potest fieri consanguineis, in autenti. de sanc. episco. § sin aūt. Qđ est tenēdum menti pro abbatibus, qui res emphyteuticas ad se reuersas concedūt consanguineis, vsque ad secundam, vel tertiā generationem, quia potest quidem valere, secus, si in perpetuum, & Bald. in tit. in cap. 1. si de inuest. lis oria. dicit ibi glos. sing. in ver. in clerico rum, circa me. quod de consuetudine hodie à clericis concedū tur beneficia agnatis. & dicit Bald. hoc præualere. Item quando agnati sint idonei, possunt prælati etiam de iure eis alienare. Nam ex quo prælati sunt pauperum executores, possunt bona distribuere consanguineis, si sunt pauperes, aliàs secus, Iuxta gloss. in l. illud, C. de sac. sanct. eccle. Adde quod not. Bar. in l. cum quidam, de legat. 2. Et vide Anch. Clem. 1. de exces. prælat. & Bar. & Bal. in d. aut. quibuscunque, dicūt, quod rem solitam concedi in emphiteusim, seu in feudum potest prælatus concedere suo consanguineo, quia

d Et in gloss.] Vbi clerici possunt substentare consanguineos pauperes, quia magis eis tenentur. 86. distinctio. non satis. Et dicit text. in dicto capit. 1. cum gloss. quòd matri, & consanguineis dēt necessaria ministrare extra domum.

e Eorum hæredibus] idest primis. & hoc ob promissionē eis factam, & labores, & sumptus, quibus fraudari non debent. Fallit hic si à principio potuisset habere meliorem cultorem, quia tunc ecclesia restitueretur in integrum, vt dicit gloss. relata ad tex. in d. cap. ad aures.

f Non alien. libro 6] vbi habetur, quòd iudicium, cuius exitus est dubius, non potest agitari cōtra ecclesiam vacantem, fortius non potest fieri alienatio. quare ipsa videtur damnosa ipsi ecclesiæ, quę tunc non habet defensorem. faciunt notata supra. §. 16.

g Datus administrator] Et talem administratorem soli Papæ dare conuenit. c. fin. de sup. neg. præl. facit c. is cui, de elec. in 6. Quinimo vult ibi tex. quòd administrator, seu visitator deputatus generaliter per Papam non potest bona immobilia alienare. fortius non potuit capitulum etiam data autoritate archiepiscopi, quare recurrendum est ad Papam, vt interponat autoritatem suam.

Hug. Similiter nō valet alienatio facta a schismaticis, [a] vel intrusis, de schis. c. 1. 12. qō. 2. alienationes. & tenetur, qui eā recipit restituere non solū rē, sed ēt fructus perceptos, & qui pcipi potuerūt à iusto possessore, c. grauis de re. spo. Et est excōicatus, qui innititur talib. alienationib. vt j. excommunica. 7. casu. 9.

21 Vtrum prælatus habēs bona distincta a bonis capituli, possit illa concedere alicui ad vitam ipsius prælati sine capituli consensu, & alia solennitate? Res. Pa. in c. continebatur, de his, quæ fi a præl ꝙ Fede. con. 52. tenet ꝙ sic. [b] vide doc. in c. veniens, de transact. & maxime causa pietatis [c] p tex. iuncta gl. 16. q. 1. possessiones. vide Arch. in c. 1. de reb. eccl. non ali. li. 6.

22 Vtrū in alienatione rei minoris requiritur aliqua solennitas? Res. Inno. in c. i. de reb. ecc. non ali. lib. 6. ꝙ sic, scilicet causæ cognitio, & decretum, & causa legitima. C. de præd. mi. l. minorū. & l. si minores. & ff. de reb. eo. qui sunt sub tutel. l. magis puto. §. non passim, & §. si æs. & hoc verum ēt in mobilibus pretiosis secū dñi eundem ibi. aliàs habet contra possidētem rei vendicationem contra tutorē, aut curatorem personalem actionem tutelæ, vel negotiorū gestorum. d. §. si æs. & §. se. C. de prædi. mi. l. & si pręles. & dicit ibidem imò ꝙ decretum est sententia, & non imponitur sine causæ cognitione, & ideo ī scriptis est dandum. C. de sent. ex pericu. re. l. 2. ff. de reb⁹ eo. qui sunt sub tu. l. 1. & d. §. si ęs, & d. l. minorum. Sæpe tamen in iure decretū vocatur autoritas. l. 1. C. de mi. & l. 1. C. quando decre. opus non est.

23 De alienatione possessionis datæ sub cōditione, nè alienetur, Vide, infra, donatio. §. 47.

24 Vtrum valeat alienatio facta per eum, qui commisit capitale crimen, etiam ad piā causam? Res. Inno. in capi. quia propter, de elec. ꝙ alienatio tenet, dummodo fiat ante sententiam. l. post contractum, ff. de donat. & l. si quis post hac, C. de bo. dam. quæ præcipit ꝙ bona illius qui capitale cōmisit crimen, publicentur, intelligenda est post sententiam inuenta, vel ex suspitione pœnæ alienata, vt. ff. de do. causa mor. l. si aliquis. Fallit in crimine læsæ maiestatis, vt in glo. d. l. post contractum similiter & hæresis, vt in c. cū ſm, de hæ. li. 6. qa sunt in cōmissum à die commissi criminis, vide infra, hæreticus. Idem dic in quocunque crimine, per quod ipso facto bona ipsum perpetrantis essent confiscata. [d]

25 Vtrum alienatio in fraudem creditorū vel patronorū valeat? Resp. Inno. vbi supra ꝙ non, quia venit reuocanda, vt ff. de his, quæ in frau. cre. per totum. imò plus, quāuis non sit facta in fraudem. si tamen fraus est in ipso facto, reuocatur. l. omnes. §. Lucius, ff. eod. tit.

26 Vtrum alienatio rei litigiosæ valeat? vide infra, cessio, in prin.

27 Vtrum alienatio fundi dotalis, vel rerū donatarum propter nuptias valeat, vide infra, dos. §. 11. & 12.

28 Qui prohibeantur alienare, vide infra donatio. §. 4. cum sequentibus.

29 De alienatione bonorū mobiliū, q̄ seruando seruari non pñt facta per ecclesiasticas psonas, vide infra, cleric⁹. 13. per totū.

ALIMENTA. Alimentorum appellatione vestimenta, & calciamēta intelliguntur in legatis, [e] ff. de alimen. & ciba. le. l. legatis. Idem dico, si legatus est victus, vt ff. de ver. si. l. verbo. vict⁹ sec⁹. si cibaria sūt relicta, vt ff. đ ali. & ci. le. l. ante p. Itē nominę alimētorū veniunt medicina [f] ſm

[a] Schismaticis] Hoc est verum, nisi essent tolerati, quia ratione publici officij tenet alienatio, si facta fuit seruata debita, forma, sed ecclesia, si est læsa restituitur in integrum secundū Pan. ibidem. Tamen acquisita p eos bene sunt ecclesiæ, & acquisitio tenet secundū gl. fi. in d c. 1.

[b] Tenet ꝙ sic] Nam prælatus potest concedere vnam possessionem ad vitā indigenti.

[c] Causa pietatis] Dummodo sit res modica.

[d] Cōfiscata] vt in crimine sodomitico, per l. cum vir, C. de adulter.

[e] Legatis] Et hoc est indubitatum, vbi tractatur de fauore, secus, si tractatur de damno, exemplum & casus in l. cum hi. §. qui transigit, ff de transactio. vbi trāsactio facta super alimētis non extenditur ad habitationem.

[f] Medicinæ] si contingat alimētarium infirmari, vide. d. Iaso. in l. de alimentis, C. de transactio. Et hoc verum in eo, qui debet alimenta simpliciter, sed in eo, qui debet alimenta ei, qui operatur, vt maritus seruo dotali, tunc expressè medicinæ, si sūt paruæ, veniunt, vt l. diuortio. §. impendia, ibi, ægrumue. ff. soluto matrimon. secus, si sunt magnę. l. 2 & l. omnino. ff. de imp. in re. dota. fac. No. tamē quòd si potestas conduxit iudicem, non tenetur ad

de locato. Et glo. in c. delictum, de reg iu. in 6.
a Auten. quibuscunque] Ibi est tex. optimus, quòd licèt administrator cuiuscunque possit emere paiā, & bona fide res eius, cuius bona administrat, hic tamen locum non habet in ecclesia.

quibuscunque a modis, C. de sac. sanct. eccle. positam. 10. q. 2. ꝙ non, nec alius administrator cuiuscunq; cōditionis sit. b Sed Panorm. dicit non esse verum in prælato, c sed bene in æconomo, & alijs; ego tamen credo, quòd in cōscientia si ex causa legitima facit, excusetur, & valeat talis alienatio ar. c. 1. de coha. cle. & mu. in tex. & in glo. d

18 Quid dicitur perpetuū? Respon. gl. 10. q. 2. hoc ius, Primò quod durat vsque ad 30. annos. inst. de perpe. & tempo. ac. Secūdò qđ durat, quandiu viuit, cui conceditur. ff. pro socio. l. 1. & ca. precariæ. 10. q. 2. Tertiò quod durat, quandiu pensio soluatur, institu. de loc. §. adeo. Quartò quod durat vsque ad tertiam generationem, vt in aut. de non alie. §. emphyteusim. Et sic omnis talis contractus prohibetur sine solennitate, & in causis, de quibus supra dictum est.

19 Vtrum terræ incultæ datæ ad culturam cum ꝓmissione dandi eas in emphyteusim possint dari post culturam ipsarum? Res. Panormita. in ca. ad aures, de rebus eccl. non alie. ꝙ sic extirpantibus, siue eorum hæredibus e alijs non, nisi seruata debita solennitate, qa non sunt amplius terræ siluestres.

20 Vtrum sede vacante possint alienari bona ecclesiæ? Respon. Pan. in c. 1. nè sede vacan. ꝙ aut sunt bona, quę seruando seruari non possunt, tūc in ecclesia episcopali æconomus, siue capitulum sine alia licentia poterit, sicut dicimus in tutore. C. de admi. tutor. l. tutor, qui repertorium, ff. e. Si verò bona seruari possunt, tunc in ecclesia episcopali non poterunt alienari sine licentia papæ solùm, ar. d. c. 1. & in ca. 1. de rebus eccle. non alie. li. 6. f In ecclesia verò inferiori tūc, si magna vrget necessitas, & ecclesia diu est vacatura, nec potest commodè expectari creatio prælati, tunc in istis duobus casibus dicit Inno. quòd dabitur curator bonis, & per illum fiet alienatio, nec prius poterit fieri etiam per archiepiscopum ante, quàm sit datus administrator g ecclesiæ vacāti, vt in d. cap. 1. li. 6. facit l. 2. ff. de cu. bon. dam. & quod no. in Clem. 2 de reb. eccl. nō alie. & cōcordan. An. &

b Cuiuscunque conditionis sit] Quibuscunque modis rei ecclesiæ alienatio facta permittatur non tamen licet œconomo, vel eius consanguineis licitè rem accipere, & ideò est, quia est suspitio læsionis propter consanguinitatem.

c In prælato] Vide Pa. in d. ca. vt super, multa ad hoc allegantem. Itē Bart. sic distinguit, quia quædam est concessio ad tempus, & potest fieri consanguineis, in autenti. de sanc. episco. § finaūt. Qđ est tenēdum menti pro abbatibus, qui res emphyteuticas ad se reuersas concedūt consanguineis, vsque ad secundam, vel tertiā generationem, quia potest quidem valere, secus, si in perpetuum, & Bald. in tit. in cap. 1. si de inuest. lis oria. dicit ibi glos. sing. in ver. in clericorum, circa me. quod de consuetudine hodie à clericis concedūtur beneficia agnatis. & dicit Bal. hoc præualere. Item quando agnati sunt idonei, possunt prælati etiam de iure eis alienare. Nam ex quo prælati sunt pauperum executores, possunt bona distribuere consanguineis, si sunt pauperes, aliàs secus, Iuxta gloss. in l. illud, C. de sac. sanct. eccle. Adde quod not. Bar. in l. cum quidam, de legat. 2. Et vide Anch. Clem. 1. de exces. præla. & Bar. & Bal. in d. aut. quibuscunque, dicūt, quod rem solitam concedi in emphiteusim, seu in feudum potest prælatus concedere suo consanguineo, quia hoc casu cessat Præsumptio fraudis, & læsionis, nisi secundùm Bald. vellet concedere consanguineo potentissimo. Imò fortius voluit Fede. cons. 204. quod prælatus, qui iurauit non alienare sine licentia superioris, possit tamen dare in emphyteusim rem valoris vnius floreni. De quo vide Pa. i d.c. vt sup.

d Et in gloss.] Vbi clerici possunt substentare consanguineos pauperes, quia magis eis tenentur. 86. distinctio. non satis. Et dicit text. in dicto capit. & cum gloss. quòd matri, & consanguineis dēt necessaria ministrare extra domum.

e Eorum hæredibus] idest primis. & hoc ob promissionē eis factam, & labores, & sumptus, quibus fraudari non debent. Fallit hic si à principio potuisset habere meliorem cultorem, quia tunc ecclesia restitueretur in integrum, vt dicit gloss. relata ad tex. in d. cap. ad aures.

f Non alien. libro 6] vbi habetur, quòd iudicium, cuius exitus est dubius, non potest agitari cōtra ecclesiam vacantem, fortius non potest fieri alienatio. quare ipsa videtur damnosa ipsi ecclesiæ, quę tunc non habet defensorem. faciunt notata supra. §. 10.

g Datus administrator] Et talem administratorem soli Papæ dare conuenit. c. fin. de sup. neg. præl. facit c. is cui, de elec. in 6. Quinimo vult ibi tex. quòd administrator, seu vili ator deputatus generaliter per Papam non potest bona immobilia alienare. forti° non potuit capitulum etiam data autoritate archiepiscopi, quare recurrendum est ad Papam, vt interponat autoritatem suam.

Schisma.

Hug. Similiter nõ valet alienatio facta a schismaticis, [a] vel intrusis, de schis. c. 1. 12. qõ. 2. alienationes. & tenetur, qui eã recipit restituere non solũ rẽ, sed ẽt fructus perceptos, & qui pcipi potuerũt à iusto possessore, c. grauis de re. spo. Et est excõicatus, qui inniti tur talib. alienationib. vt J. excommunica. 7. casu. 9.

21 Vtrum prælatus habẽs bona distincta a bonis capi tuli, possit illa concedere alicui ad vitam ipsius prælati sine capituli consensu, & alia solennitate? Res. Pa. in c. continebatur, de his, quæ fi a præl ꝙ Fede. con. 51. tenet ꝙ sic. [b] vide doc. in c. veniens, de transact. & maxime causa pietatis [c] ꝑ tex. iunctꝰ gl. 16. q. 1. possessiones. vide Arch. in c. 1. de reb. eccl. non ali. li. 6.

22 Vtrũ in alienatione rei minoris requiritur aliqua solennitas? Res. Inno. in c. 1. de reb. ecc. non ali. lib. 6. ꝙ sic, scilicet causæ cognitio, & decretum, & causa legitima. C. de præd. mi. l. mino rũ. & l. si minores. & ff. de reb. eo. qui sunt sub tutel. l. magis puto. §. non passim, & §. si æs. & hoc verum ẽt in mobilibus pretiosis secũ dũ eundem ibi. aliàs habet contra possidẽtem rei ven dicationem contra tutorẽ, aut curatorem personalem actionem tutelæ, vel negotiorũ gestorum. d. §. si æs. & §. se. C. de prædi. mi. l. & si preles. & dicit ibidem imò ꝙ decretum est sententia, & non imponitur sine causæ cognitione, & ideo ĩ scri ptis est dandum. C. de sent. ex pericu. re. l. 2. ff. de rebꝰ eo. qui sunt sub tu. l. 1. & d. §. si æs, & d. l. minorum. Sæpe tamen in iure decretũ vocatur autoritas. l. 1. C. de mi. & l. 1. C. quando decre. opus non est.

23 De alienatione possessionis datæ sub cõditione, nè alienetur, Vide, infra, donatio. §. 47.

24 Vtrum valeat alienatio facta per eum, qui commisit capitale crimen, etiam ad piã causam? Res. Inno. in capi. quia propter, de elec. ꝙ alienatio tenet, dummodo fiat ante sententiam. l. post contractum, ff. de donat. & l. si quis post hac, C. de bo dam. quæ præcipit ꝙ bona illius qui capitale cõmisit crimen, publicentur, intelligenda est post sententiam inuenta, vel ex suspitione pœnæ alienata, vt. ff. de do. causa mor. l. si aliquis. Fallit in crimine læsæ maiestatis, vt in glo. d. l. post contractum similiter & hæresis, vt in c. cũ ẽm, de hæ. li. 6. qa sunt in cõmissum à die commissi criminis, vide infra, hæreticus. Idem dic in quocur que crimine, per quod ipso facto bona ipsum per petrantis essent confiscata. [d]

25 Vtrum alienatio in fraudem creditorũ vel patronorũ valeat? Resp. Inno. vbi supra ꝙ non, quia venit reuocanda, vt ff. de his, quæ in frau. cre. per totum. imò plus, quãuis non sit facta in fraudem. si tamen fraus est in ipso facto, reuocatur. l. omnes. §. Lucius, ff. eod. tit.

26 Vtrum alienatio rei litigiosæ valeat? vide infra, cessio, in prin.

27 Vtrum alienatio fundi dotalis, vel rerũ donatarum propter nuptias valeat, vide infra, dos. §. 11. & 12.

28 Qui prohibeantur alienare, vide infra donatio. §. 4. cum sequentibus.

29 De alienatione bonorũ mobiliũ, q̃ seruando seruari non pñt facta per ecclesiasticas ꝑsonas, vide infra, cleric⁹. 13. per totũ.

ALIMENTA. Alimentorum appellatione vestimenta, & calciamẽta intelliguntur in legatis, [e] ff. de alimen. & ciba. le. l legatis. Idem dico, si legatus est victus, vt ff. de ver. si. l. verbo. vict⁹ sec⁹. si cibaria sũt relicta, vt ff. d ali. & ci. le. l. ante p. Itẽ nomine alimẽtorũ veniunt medicinæ [f] ẽm

a Schismaticis] Hoc est verum, nisi essent tolerati, quia ratione publici officij tenet alienatio, si facta fuit seruata debita, forma, sed ecclesia, si est læsa restituitur in integrum secundũ Pan. ibidem. ta men acquisita ꝑ eos bene sunt ecclesiæ, & acquisitio tenet secundũ gl. si. in d c. 1.

b Tenet ꝙ sic] Nam prælatus potest concedere vnam possessionem ad vitã indigenti.

c Causa pietatis] Dummodo sic res modica.

d Cõfiscata] vt in crimine sodomitico, per l. cum vir, C. de adulter.

e Legatis] Et hoc est indubitatum, vbi tractatur de fauore, secus, si tractatur de damno, exemplum & casus in l. cum hi. §. qui transigit, ff de transactio. vbi trãsactio facta super alimẽtis non extenditur ad habitationem.

f Medicinæ] si contingat alimẽtarium infirmari, vide. d. Iaso. in l. de alimentis, C. de transactio. Et hoc verum in eo, qui debet alimenta simpliciter, sed in eo, qui debet alimenta ei, qui operatur, vt maritus seruo dotali, tunc expressè medicinæ, si sũt paruæ, veniunt, vt l. dum [illegible] §. impendia, ibi, ægrumue. ff. soluto matrimon. secus, si sunt magnę. l. 2 & l. omnino. ff. de imp. in re. dota. fac. No. tamẽ quòd si potestas conduxit iudicem, non tenetur ad

Din. Ang. & Im. in l. ſi cum dotem. §. ſi autem, ff. ſo. ma. per l. verbo victus, cum ſe. vbi eſt caſus. ff. de ver. ſign. & probatur in l. legatis, ff. de ali. & ciba. leg. & Bal in l. in rebus, ff. commo. quãuis dixerit contrarium in d. §. ſi autem, per copulam, [a] quæ ponitur inter diuerſa, vt no. gl. in rub. ff. de iur. & fac. ign. [b] hoc non eſt verũ, quia ibi ponitur ĩter genus, & ſpeciem, vt in ſimili no. glo. in l. 1. C. de ſer. & aqua. ſed appellatione cibariorum non veniunt medicinæ ſm Ang. in d. §. ſi aũt. ſimiliter nomine alimoniæ veniunt neceſſaria vitæ ſecundũ Pa. in c. cum ſecundũ, de præbẽ. & patet ex. c. non liceat, de præben. in fi. literæ, Et nomẽ vitæ neceſſaria importat veſtes, cibos medicinas, & huiuſmodi, ſicut dicimus de alimentis legatis in d. l. legatis. & ĩbi tenet Bar. quòd ille, cui debentur alimenta, debet habere expẽſas pro ſtudio neceſſario ſine quo viuere nõ poſſet ſm condecentiã perſonæ, puta grammatica, & huiuſmodi [c] ſecus de expẽſis in ſtudijs, in quibus dicitur militare, ſine quibus bene poteſt viuere honeſtè ſecundũ concedẽtiam ſuæ perſonæ. [d] Idem no. in l. de bonis. §. non ſolùm, ff. de Carbo. edi.

1 Quis tenetur ad alimẽta præſtanda? Reſ. ſecũdùm Azo. in ſum. C. de alen. libe. & Mo. ĩ ti. alimenta, Quòd primò parentes liberos, & liberi parentes alere tenentur, & omnia onera inuicẽ ſufferre, vt patet. C. eo per totum [e] non tamen de ære alieno, vt ff. eod. titul. l. ſi quis. §. parens. [f] No. tamẽ quod nomine patris hic veniunt aſcendentes ex linea paterna, & matris nomine ex linea materna. Eſt tamen differentia, [g] quia mater non tenetur, niſi pater, vel aſcendentes ex eius linea deſierint, vel ſint egentes, vt l. ſi quis. §. Vtrum primo, & l. non quemadmodum, ff. eodem titulo. fallit hoc etiam quando filij poſſunt ſibi ſufficere in alimentis, vel ex bonis ſuis, vel ex artificio. limita ſecundùm Bartolum, niſi ſit nobilis,

medicinas, ſi infirmatur ſecundùm Bart. in d. l. legatis, quia ſolùm tenetur ad cibaria, quo caſu non veniunt medicinæ, vt hic in litera, benè dabit ei pullos pro cibo, ſed non medicinas, vt dicunt Ino. & Ro. in d. §. ſi autem in ſæuiſſimo. Limita tamen hæc, niſi medicina eſſet modica per l. in rebus. §. poſſunt ff. eo ſecundum Bat. in d. §. ſi autem, & Bal. Ang. & Pau. de Caſtr. & Cy. & Bald. in l. vxore, C. de neg. ge. & Ang. in l. ſi ſeruum in prin. ff. de verb. ob. quod no.

a Per copulã] Quæ eſt in d. §. ſi autem, & medicinæ, ſi ergo non eſſet expreſſum ſecundũ eũ, non venirent. ex quo medicina ẽ quid diuerſum ab alimentis.

b ff. de in. & fac. igno.] Vide ibi Alex.

c Puta grammatica, & hmõi] Et ita intelligitur. l. qui filium ff. vbi pup. edu. de. Et §. non ſolùm, hic allegatus. & vide Ang. in l. cum hi. §. qui tranſigit, ff. de tranſ.

d Suæ perſonæ] Dic tu melius. Vbicunque alicui debentur alimenta ex vltima voluntate, non debentur ſumptus ꝓ ſtudio. ſed qñ debẽtur ratione ſanguinis, officio iudicis debentur, vti in patre, qui tenetur alere filium ex diſpoſitione legis. Tuuc vt hic.

e C. eod per totum] Et in l. ſi quis a liberis. §. ſed & ſi filius, ff. de lib. agno. Et no. in l. libertis, quos. §. 1. ff de liberis agno. Vbi no. limitat, niſi filius mutuo accepiſſet pecuniam, ex qua ſe aluit. Vide Alex. conſi. 27. 4. par. & conſi. 133. per totum. Cardina. conſil. 72. Barba. conſi 4c. 1. par. & conſ 72. 2. volumine. facit quod in ſimili tenet Pau. de Caſt. in l. diuortio, in princip, ff. ſolu. matri. quòd hæredes mariti, qui habent annum ad reſtituendum dotem, ſed intra illum annum tenentur præſtare alimenta vxori, quòd ſi vxor ſit aliunde alimentata, non poteſt præteriti temporis alimenta petere, ſaluo niſi interpellaſſet hæredes, qui fuerint in mora præſtandi alimenta, & ideò mulier acceperit pecuniam mutuo, vt inde ſe aleret, tunc hæredes bene tenentur, quod dicit eſſe quotidianum, & pluries vidiſſe de facto. Et ſequitur Alexan. in dicta l. de alimentis. Ex prædictis inferas, quòd licèt mulier nupta, & dotata non poſſit petere, vt amplius dotetur, Vt per Bartol. in l. obligamur. §. lege, ff. de actioni. & oblig. & in authentic. res quæ, C. communia de legat. Iſtud, eſt bene verum in dote, quæ ſolummodo debet officio domini iudicis, Vt in patre, qui non tenetur aliquo iure obligationis dotare filiam l. liberos ff de rit. nupti. Secus eſſet quando dos debetur filiæ iure actionis, vt quando ſtatutum diſponit, quod exiſtentibus maſculis fœminæ nunquam ſuccedant, ſed dotentur ſemper à fratribus. Certè ſi ſoror mea eſſet nupta, & ſimul dotata aliũde, adhuc poteſt petere.

f §. Parens] Ad de. l. pręſens, C. nè fil. pro pa. Et fallit in caſu. l. fin. C. de primipilo, lib. 12. vbi filius non exiſtens hæres ſui patris primipili tenetur ad eius onera perſoluenda.

g Eſt tamen differentia] Mater tenetur ipſa alere filium intra ſiue vſque triennium, ſecundũ Bar. in l. ſi quis. §. ſi mater, ff. de libe. agno. & de hoc eſt tex. in l. nec filium, C. de pa. po Vnde infertur, ꝙ mater cogitur filiũ lactare, qa ante trienniũ non ſolet ablactari, Ge. 21. & in c. quicunque. 10. q. 1. dr, Ablactatus, q põt cibo vti ſolido. Et ſic allegat Arch. in d c. ad eiꝰ. legitur & no. in c. ſi. de conuer. inf. Hoc intelligitur ſecundũ Pa. ibidem niſi mater ſit talis, q ei lactare filium non deceat ſecundum Azo in ſum. de patria pote. Et Barto. in tract. de alimen. Et refert Alexan. de

in

cui non deceat [a] talem artē exercere,& idem puto ī liberis circa parentes suos ff.e.l.si qs.§.sed si filius nec distinguo,an sit emācipat⁹, vel ne,an sit legitimus, vel ne, qa de iure canonico tā pater, q̄ mater tenet̄ alere spurios,[b] vt no.Inn.in c.2. de regula.& Pa.in c.cū haberet,de eo,qui du. in ma. q̄ pol.p adult. Fallit etiam, vt infra,filius.§.21. Secūdò vir vxorē,[c] & vxor virum si vir sit inops & vxor locuples.C.vnde vir & vxor,authen.præterea,ff.so.mat l.si cum dotem.§. sinautem,ff. ad Sil.l.1.§.si vir,ff. de iure do.l.mutus.Et hoc verum, nisi vir & vxor esset in culpa quominus exhiberet debita obsequia alteri, arg.l. Iulia.§. offerri, ff.de actio. empti, cum similib. Tertiò frater fratrem, si egeat, secundùm gloss. in l.parentū C.de alien. libro.2.& d.l.si quis a liberis.& eam approbat Salice in d.l.parentum dicens esse rationabile, qa si tenentur alere fratrem naturalem tantùm,[d] vt in authent.licèt, C. de naturali.li.multomagis naturalem[e] & legitimū,ar.ff.de adm.tut.l.tutor secundùm dignitatem.§.in soluendis. Quartò seruus à dño. ff.de adm.tuto.l.cū plures.§.pe. Alioquin fiet,quod est in l. 2.C.de his,qui sunt sui vel alie. iu. & in l. vnica.§. sed scimus,C.de Lat.li.tolle.[f] Quintò socer nurum suam d.l.si quis. Sextò tutor matrem pupilli,& sororem, si egent vt d.§.in soluēdis. & no.ꝙ alimenta debent præstari ſm cōsuetudinē regionis arbitrio boni viri & ſm facultatem debentur,& dignitatē legatarij. secūdùm Bartol in tracta.de duobus fratribus facit l.alimenta, ff.de alimen. & ci.legat. & l.cum hi.§.in persona,ff.de transactio.[g]

ALTARE duplex est. aliud stabile, quod qdem in ecclesia consecrata non potest construi nisi qđ Episcopus proprius consecrauit, vel consecrari permisit scilicet ab alio episcopo.68.distinct.c. quamuis, & de consecrat.distinct. 1. ca.nullus,el 2.[h] Aliud au-

In apostil.in d.l.nec filium,arg.l.Nepos Proculo,ff. de verb.signi.vnde hoc casu debet expensis patris lactari.Sed ego non video, quomodo sit infamia cuicunque fœminæ proprios lactare filios,Quandoquidem & beatissima virgo Maria dulcissimum Iesum vbere proprio de cœlo pleno lactauerit, sicut cantat ecclesia. Itē quia sanctus August. in d.ca. ad eius.5.distin. dicit esse prauā consuetudinem alijs dare proprios filios ad nutriendum, qa videtur solùm procedere ex libidine. Fallit etiam, quando mater ipsa esset paupercula, qa tunc hoc spectaret ad virum, secundùm Bartol. in l. si quis. §. si mater,ff. de lib. agno.Allegat ad hoc d.l. si quis, in § 1.§.parens, & §.pe. Alexan. autē dicit in d.l. nec filium,quod posset etiam dimitter̄ filiū hoc casu paupertatis, & vellet aliquid lucrari causa sustentationis l. sed si hæreditas, cum ibi scriptis. ff. ad exhiben. & tunc puto, quòd pater teneretur. & vide Bal.in d.l.sed si hæreditas, & in l.alimenta C. de nego. gest.Et Doct.in l.si cum dotem.§. sinautem in sequissimo,ff.sol.matr.Et in tantùm sunt alimenta debita filio, quòd etiam potest compelli iudicis officio ad ea.l.fin C.de alendis lib. & d.l.nec filium. Est enim de iure naturali, vt ca.ius naturale 1.di.cum simi.Vnde & pater filiū non alēs perdit patriam potestatem,ar.l.necare, ff. de libe.agno.Vbi videas Bar.di ꝙ mater,siue pater, qui filiū præfocant,tenentur.l.Cornelia.Et si alimenta denegat,punitur pęna extraordinaria l.1.§.pœna.ff.de libe.agnoscen. Item quando pater dolo exponit eum vt moriatur,tenetur.l.Cornelia de sica.l.1 §.diuus, ff de si.a.Et vide l.2.C.de infan.expo.

a Cui non deceat] Idem Bart.in l.vnica. C. de vali. mendi.lib.11.

b Alere spurios]Et hoc ex quadam æquitate naturali,& nè filij alimentis priuati pereant.d.c. cum haberet,& ibi per Pa.& hoc sensit Bart. in authenti.ex complexu,C.de incep.nupt.

c. Secundò vir vxorem] Adde Baldum in l.1.§. ius naturale,ff.de iu sti. & iu.

d Fratrem naturalem tantùm] Idem Bar.in d.l. si quis §. vtrum primo, allegat Cyn.in l.1 C.de alend.lib.Et ibi Bartol. sequitur hanc opi. per d. l.qui filium. vi. de Bal. in l. 1. §. ius naturale, ff. de iusti. & iu.

e Multomagis naturalem] Et adde.l quamuis ff sol. ma.

f C.de Lati.lib. to.] Et in §.1.in stitut.de his qui sunt sui, vel alie nati.iu. Nam cogitur eum vendere, si nimis in seruum domin⁹ sęuiat. Adde ad istum§.quod patronus etiam tenetur alere libertum. aliàs perdit ius patronatus, & si libertus denegat alimenta patrono, redigitur in seruitutem eext. in l.alimenta,ff. de li.agno. & vide quod no.Bartolus, & Doct. in d.l si quis a liberis. §. solent, ff.de li.agno.Itē adde, quomodo ista alimenta iudicis officio petantur, de quo in d. l.si quis,in prin.cum §.se. Adde vltimo, ꝙ diuites debent præstare alimenta pauperibus, sicut hic,quadragesimaseptima distinctio.& ibi glo.de qua dic,vt infra, elec.

g Alimenta & expensas litis quo casu litigator aduersario præstare teneatur,Con. Tri.24.sess. cap.20. de reforma. Petrus Vendr.

h Nullus,el secundo]In illo textu a contrario sensu probatur,quod in ecclesia non consecrata potest eri gi altare sine licentia episcopi.Dicitur enim ibi,nullus presbyter in ecclesia consecrata aliud altare erigat &c.ergo à contrario sensu in non consecrata potest erigi,& ita tenet gl.in d.c.quamuis.

tem dicitur viaticum, scilicet in via portandum, vel portabile secundùm Ioan. An. in c.qm̄,de priui.lib.6. & not. ꝙ istud altare portabile aliquando fit ex tabula,& lapide ita qđ lapis est sigillum,& sepulchrum est in ligno.aliquando verò fit ex lapide solùm,ita ꝙ in ipso lapide est sepulchrum, aliquando cum ligno,& lapide,ita tamen ꝙ in lapide est sepulchrum, & sigillū, & ponitur lignū pro augēda eius latitudine. aliqñ fit i lapide solo sine sepulchro & reliquijs.& istis quatuor modis solummodo potest fieri,& debet esse latum,ꝙ super eo possit stare hostia & calix.ar.c. concedimus, de cons.dist. 1.

1 Vtrum debeat esse consecratum ab episcopo,tam stabile,quàm viaticū? Res. ꝙ sic,d.c.nullus,& d.capitulo concedim⁹,& c.quod in dubijs, ᵃ de conse.eccl. vel alta.

2 Quomodo execratur altare?Res.secundū Pan.in c.1.& 3.de cons. ec. vel al. ꝙ duob⁹ modis.Primo, qñ mensa altaris est mota.i.qñ tabula superior de loco cui cōpaginatur amouetur fm Inno.in rub. prædicti tit.& Host.in c.1.eo.ti.& hoc verum in altari stabili,& licèt in ipsa mensa sit forma consecrationis, tamen si remoueatur mensa a structura,ᵇ execratur ᶜaltare,quia consecratio intelligitur principaliter in coniunctione lapidis superioris, & structuræ inferioris secus,si totum transfertur cum sibi cohærentibus. Secus in portatili quia nō execratur,nisi amoueatur illud paruum sigillum continens consecrationem,quando factum est ita ꝙ in lapide sit sepulchrum. Sed quando lapis est pro sigillo in ligno,tunc secundū Io.And in c.ligneis,eo. tit. amoto lapide à ligno est execratum. Quando verò est factum tertio modo,tūc si lapis amoueatur à ligno. Abb.& Ioan.And.in d.ca.ligneis,tenent quòd non execratur,quia consecratio est in ipso lapide. Pan. ibidem dubitat, quia cum recipiat formam ab ipso ligno, & lapide, puta quia lapis est ita paruus,quòd non sufficit ad formam altaris viatici,sublato ligno,est verum dicere, quòd altare patitur enormem læsionem.Tu dicas verum esse,quando lapis est ita paruus, ꝙ non potest continere calicem cum hostia eo modo quo debet super ipsum poni ad celebrandum, & sic vera est opinio Abba.& Io.And. Secūdo modo execratur, quando enormiter est fractum.d. c.ligneis & ibi dicit Pan. quòd vbicunq; contingat enormis fractura in altari, execratur, quia videtur perdere formam,secus,si fractura non sit enormis. Isto solùm modo execratur altare portatile,quarto modo dictum, & non alijs modis.& not.eūdem Pan.in d. c.1.ꝙ enormiter frangitur ᵈ & execratur altare stabile,si aliquis de lapidibus tāgentibus ipsam consecrationem, vel sigillum est amotus.Et not.quòd quando fit consecratio altaris, fit vnum foramen paruum in mensa lapidea altaris, vel ante altare, vel in latere dextro, & post consecrationē clauditur lapide paruo & dicitur ille lapis sigillum, ᵉ quia denotat illud consecratum, & ibi ponuntur reliquiæ, & nomen Episcopi consecrantis, & sancti, ad cuius honorem consecratur.

3 An autem possit poni corpus Christi consecratum pro reliquia, Innocentius cum consilio assistentium respondit, quòd non. ᶠ fertur tamen, quòd Leo Papa dedit partem corporalis, & corporis Christi in consecratione cuiusdam ecclesiæ. hæc Panormitanus in dicto capitu. proposuisti.

Tenet

a Quod in dubijs] Ibi tamen hoc non probatur, sed dictum in se est verum. Sufficit tamen, vt tangat pes calicis lapidem, quia posset esse ita magnus, qđ necessariū esset, quòd lapis esset ita magnus, ꝙ portari non posset. debet tamen altare esse lapideū, vt in c. altari, 1. de cō. di. 1. & hoc, quia scriptū est. 1. Co. 10. Petra autē erat Christus. & vide quis possit celebrare super altare viatico, infra, missa. §. 36.

b Si remoueatur mensa a structura] Adde cap. si motum, cū not. ibi glo. & Arch. de cons. di. 1.

c Execratur] Et rō est, quia qñ altare est stabile non consecratur solum tabula, sed totū altare, vnde si patitur enormē læsionē amittit formam suam, & dicitur execratum, & facit, c. quod in dubijs, extra e. qui tex loquitur in distinctè. Non.n. refert sed ad casum, quando cōsecratio cōsistit sub tabula & similiter si augmētaretur tantum, ꝙ pderet formā esset reconsecrādū, quia forma dat esse rei. 10. q. 1. §. hoc ius.

d Enormiter frāgit] Gl. in d. ca. si motum, vult, ꝙ enormis fractura intelligatur vltra medietatem.

e Et dicitur ille lapis sigillum] Quia ē ad instar sigilli, nā sicut sigillū denotat ipsū sigillantē, ita illud sigillū denotat locum illum esse cōsecratū, & si amoueat istud sigillum, erit reconsecrandum altare, secundū Archie. Flo. 3. par. tit. 12. c. 6. & Pa. in c. 1. in fi. e. tit.

f Resp. ꝙ non]

Tenet Asten. libro 6. titulo 39. quòd altare portatile potest consecrari sine reliquijs; alleg. capitu. concedimus, de consecra. distin. 1. Et iura, quæ videntur contraria, dicit quòd loquuntur in altari stabili. Et quòd non sint necessariæ, facit Rubrica in missalibus antiquis, quæ dicit, quòd si reliquiæ non fuerint, omittatur illa particula illius orationis, quæ dicitur post cōfessionem, scilicet Oramus te domine per merita sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic sunt, &c.

4 Vtrum execrata ecclesia execretur altare? Respō. Panormita. in capitu. proposuisti, eod. titu. ꝙ non, quia ecclesia potest destrui absque hoc, quod destruatur altare: [a] Secus, si polluatur, quia tunc etiam polluitur altare, & indiget reconciliatione. hoc intellige de stabili altari, non de viatico, seu portatili.

5 Vtrum plura altaria possint eadem die in eadem ecclesia consecrari? Respō. ꝙ sic, sicut & plures Episcopi eodem die consecrari, [b] c. cum sis, de consecr. eccle vel alta.

6 Vtrum altare in ecclesia consecrata possit dirui sine licentia Episcopi? videtur quod non, arg. c. placuit. de conse. dist. 1. secus in non consecrata, argu. a contrario secundùm gloss. in c quanuis, præalle. Idem dic de erectione, ꝙ & de dirutione.

7 Vtrum sacerdos possit consecrare altare? Rñ. ꝙ nō 26. q. 6. ministrare.

8 Vtrum in altari, in quo Episcopus celebrauit, possit presbyter eodem die celebrare? Respō. quòd non, de consecra. distinct. 2. cap. fina. nisi de licentia Episcopi, aut necessitate, cum Episcopus non potest perficere. 6. quæstio. 1. nihil; hæc gloss. in d. c. fin.

ALTERNATIVAE [c] pœnalis s̄m Bart. in l. vbicunq;, C. de ser. fu. si verba

Idem tenet Hostien. in sum. huius tit. §. 4. & ratio est secundùm Ioan. Andr. quia corpus Christi est cibus animæ, dé consecr. distin. 2. c. panis. nec debet seruari nisi causa infirmorum, vel alia causa necessaria, cap. vnico de custo. eucharis. Et vti debemus rebus ad vsum ordinatū, cap. 3. de appel. Et idem tenet Panor. in d. ca. 1. quanquam gloss. in c. placuit, de conse. distinct. 1. aliter teneat.

a Destruatur altare] Similiter & eꝰ execrato altari nō itelligit execrata ecclesia; secꝰ, si polluatur. ratio diuersitatis est, quia consecratio ecclesiæ consistit in parietibus, & est separata a cōsecratione altarium. Vnde potest violari consecratio ecclesiæ puta quia parietes, sunt combusti, vel corruerunt cōsecratione altarium remanente intacta. Ita econtra possunt destrui altaria, ita quòd ecclesia remaneat intacta. Sed pollutio cōcernit totum corpus ecclesiæ. Nam homicidio commisso in ecclesia totum corpus, cum sit vnitum, & indiuiduum, polluitur: ideo etiam in altaribus non potest celebrari ante reconciliationem, cum sint in corpore ecclesiæ.

b Consecrari] Et ratio dubitandi fuit. Nam vni personæ nō possunt plures sacri ordines eadem die conferri, c. literas, de tempo. ordi. Item vnica missa in die per episcopum dici potest, c. consuluisti, de celeb. miss. & istæ consecrationes non fiunt sine missa, de quo tamen dic, vt per gloss. not. in c. quod sicut, de elect. vbi disputat, an missa sit de substantia consecrationis. Vbi videtur, quòd eadem die plura altaria non possint consecrari. sed nihil obstat, quin eadem die in eadem missa & in eodem loco possint plures personæ ordinari, & sic plura altaria consecrari; hoc intellige in eadem ecclesia; secus in diuersis, quia requiritur certa forma, quæ non potest seruari in altaribus non præsentibus.

c Alternatiuæ] Bald aliter distinguit in d. l. quicunque, quod aut pœna est simplex, aut arbitraria, aut alternatiua, aut mixta. primo casu non cadit electio, sed dispensatio, & hæc ex causa ad iudicem pertinet. Vt si statutum dicat de amputatione manus, & aliquis est ita puer vel senex, quod statim moreretur, potest iudex dispensare, licèt ad hoc cogi non posset, nec appellari posset, ar. l. qui posthumos, in fin. in ratione literæ, ff. ad Sillania. Secundo casu tunc electio est indicis, quia arbitrium est quædā iurisdictio, quæ priuato, maximè reo non datur. Vnde, si reus arbitrata haberet, nunquam dignam pęnam eligeret. ff. de effracto. l. 1. §. expilatores. Tertio casu dicendum quod est pœna ciuilis ipsi parti applicāda, & est electio debitoris. d. l. plerunque. §. fi. Nam si habet electionem in alternatiua sortis, q̄ est fauorabilis, ergo & multo magis in alternatiua pęnę, quæ est odiosa Et ita tenet gloss. in d. l. quicunque, C. de seruis fugitiuis. Aut est pęna criminalis & pecuniaria fisco applicanda: & idem, quia in dubijs fit interpretatio in partem mitiorem. l. interpretatio, ff. de pœnis. Aut est pœna corporalis, puta manus, vel pedis; & tunc putat Bald. Rei electionem esse, quia vtraque pœna est certa, & purgat delictum. Et de hoc ante sententiam interrogabitur per iudicem, & si non eligit, tunc eliget iudex per potestatem sibi datam per l. hodie, de pœn & sententia ferretur certa, non alternatiua, quandoquidem habeat secum trahere executionem, quod alternatiua non faceret. Simile not. in l. rem in præsenti, §. exactio, C. de rei vxo. actio. Fallit hoc in casu. l. Lucio, de leg 2 in creditore, scilicet fauorabili, quia nō loquimur in odioso, vt l. vna. §. 1. C. com. de lega. Et sic videtur Bal. cum Bart concordare, nec obstat huic sententiæ doctrina Panormi. in c inter cæteras.

dirigunt iudici, tunc optio est iudicis, puta cū dicit, Puniatur, vel cōdemnetur. [a] Si verò dirigunt reo, putat soluat mille, vel exhibeat medietatem, & huiusmodi tunc optio datur reo. [b] Si verò verba non dirigūtur nec iudici nec reo, puta dicit statutum, sit pœna pedis, & huiusmodi, tunc in pœnis corporalib. electio [c] est iudicis. l. 1. §. explicatores, ff. de effrac. In pecuniarijs verò erit rei, argum. l. plerunque. §. final. ff. de iure do. & similis distinctio fit in legatis per Dinum de regulis iuris libro. 4. in capitulo in alternatiuis, & docto. in l. Lucio, [d] ff. de legat. 2. Si verò legatum simpliciter fit alternatiuè non magis referendo verba ad hæredem, quàm ad legatarium. tūc electio est legatarij, vtputa lego Titio fundū; vel vsumfructū, vendicabit Titius, quod voluerit, vt in d. l. Lucio.

1 Vtrum quando quis tenetur ad alterum duorum sub alternatione, possit dare quodcūq; voluerit? [e] Respon. gloss. in c. inter [f] cæteras. de rescrip. ꝙ sic, instit. de hæred. institu. §. pen. C. de cond. indebi. l. pen. [g] &

de rescript. quia iura per eum ellegata loquuntur in arbitrarijs. Aut & quarto casu, de mixta scilicet, arbitraria & alternatiua; & tunc putat Bald. electionem esse iudicis, facit d l. si fugitiui, C. de ser. fugi. nam tunc intelligitur de simili pœna, sed assimilare pertinet ad iudicē, non ad partem. l. non possunt, ff. de legi. igitur optio erit iudicis. Aduerte tamē, quòd vbi vna pœna esset translata in aliā, tunc Iudex non haberet amplius electionē. Exemplum, dicit statutum, vel sententia iudicis, quòd pro tali delicto reus soluat mille, & si non soluerit intra. 10. dies, amputetur sibi pes; certè post lapsum. 10. dierum non erit in optione iudicis eligere pœnā pecuniariam, quia illa pecuniaria est translata in corporalem. Ita Bart. in contingentia facti, in l. cum duobus. §. item respondit, el. 2. ff. pro so. Et ibi text. vide Bar. in l. 2. in versicu. secundo quæro, ff de publi. iud. vbi vult, quod quando statutum dicit, Si quis fecerit homicidium, punietur in quinque libris, & si non soluerit intra. 10. dies, puniatur in capite, quod vocatur crimen capitale, & ex eo, quia illa pęna non venit officio iudicis, sed ex ipsa condemnationis natura. & sic non obstabit. l. prima. ff. de in litem iuran. & probatur hæc distinctio in l. centum Capuæ, ff. de eo quod cer. lo. Et ad cognoscendum quando illa pęna venit ex natura condemnationis, vide ibi optimam doctrinam Bartol. Aduerte tamen, quod eo casu, quo post lapsum temporis respublice acceptasset pęnā pecuniariam, videtur renunciasse pęnæ capitali. Ita Baldus in l quamuis, le secunda C. de vsu per illum tex. Baldus in l. data opera, quinta colum. C. qui accus. non pos. & in l. reus, C. de accu. vide ad prædicta quæ no. Innoc. in capit. Odoardus, de sol. & per Mod. in l. si quis id quod, ff. de iur. omn. iudic. vbi quando loco pęnæ corporalis possit subrogari pecuniarie, vel è conuerso. Et vide Angel. in l. si insulam, ff. de verborum obligatio.

a Vel condemnetur] Et ita loquitur textus in l. si fugitiui, C. de ser. fug. ibi, aut pede amputato debilitentur, aut alia pœna afficiantur.

b Tunc optio datur reo] Et ita loquitur textus in l. quicunque, C. de ser. fugi. in ver. reddat. Hoc verùm; si verba dirigantur actiuè, secus si passiuè, vt si dicat statutum, patiatur pœnam istam vel illam. text. bonus in capitul. sicut, de Iudæ. Idem Pan. in cap. inter cæteras, de rescript.

c Electio est iudicis] Cum causæ tamen cognitione.

d L. Lucio] Bartolus sic dicit, Aut verba executiua referuntur ad legatum, & tunc electio est legatarij; aut ad hæredem, & electio erit hęredis. In dubio autem erit electio legatarij. Idem tenet Cy. in l. cū quidam, C. de verbor. signi. Et hoc est verum in vltimis voluntatibus, secus tamē in contractibus, quia electio esset debentis, vt dict. l. plerunque, in fi. scilicet quando sumus in casu dubij. sed de verbis relatis vel ad vnum, vel ad alium fit dicta distinctio tā in cōtractib. quàm in vltimis voluntatibus, vt probatur in l. si sic stipulat' fuero. & in l. si quis stipulatus, eodem titulo. Et idem tenet Bartolus in l. qui duos, de leg. primo. Quid autem in gratijs, beneficijs, & alijs? vide Baldum & Imol. in d. l. qui duos, & quod ibi not. dixit Bartolus Moder. institu. de actio. in. §. huic autem, in princip. Imo. in l. cum res. §. si Stichus, de legat. 1. not. in l. cum proponas eb ea, C. de transact.

e Quodcunque voluerit] Pone exemplum institut. de hære. institu §. penult. Si debeo tibi centum, aut equum possum tibi dare vel centum, vel equum, sicut mihi placuerit.

f C. inter cæteras] Not. de dictionibus, quæ important alternatiuam, de dictione Vel, non est dubium, vt patet in l. si ita quis stipulatus, de verbor. obligation. similiter de dictione Aut, per argu. a speciali in l. cum quidam, ff. de verbor. significati. de dictione, Seu, sed dic vt per Bartolum in l. si quis ita legauerit, ff de aur. & argen. le. quod in fauorabilibus vt in legatis istæ dictiones stant copulatiuè secus in non fauorabilibus, nam quædam sunt copulatiuæ alternatiuę propriè scilicet distinguentes inter præcedentia, & sequentia, quò ad verba, & quò ad sensum, vt dictio, Vel, & Aut Quędam sunt habentes naturam copulatiuę, ita quod habent naturam mixtam, vt dictio, Siue, & Seu, quę quandoque distinguunt quo ad Verba, sed non quo ad sensum, & ideo in istis debemus facere interpretationem secūdùm subiectam materiam. hæc Panor. in d. c. inter cæteras de rescriptis.

g In l. pen.] Ponitur casus de illo, qui debebat alternatiuè centum, vel seruum, quod si soluerit vtrunque per ignorantiam, datur ei optio repetendi, quod voluerit.

In l.

dict. l. plerunque. a §. fin. ff. de leg. secūdo. l. si ita §. fi. b extra de præbeu. referente; contrà, Institu. de lega. §. si generaliter. c Soluit gloss. prædicta vera prima iura, nisi eligens fuerit in mora. ff. de op. le l. mancipiorū. d ff. de leg. 2. l. statuliberum §. 1. e ff. de solu. l. Stichum, primo responso. ff. de peti. hære. l. item §. idem rectè f ait. vnde talis g si loco & tē pore debito offerat alterū, cui tenebatur, & noluit recipere, liberatur debitor. vnde si periret vel alio modo alienaret, non propter hoc teneretur ad alterum, ex quo solus creditor est in culpa per iura primò allegata. Sed si nullus sit in culpa, debens duo alternatiuè, puta Stichum, aut Pamphilum, si perijt, periculum primi ad venditorem. periculum secundi ad emptorem pertinet. l. da

a In l. plerunque] Similiter. datur optio marito, vel speciem soluere, vel pecuniam vxoris.

b In l. si ita. §. fi.] Dicitur, quod obligatus ex testamento dare. 10 vel 15. post annum aut biennium est in electione sua dare. 10. vel 15.

c §. si generaliter] dicitur ibi, quod si generaliter seruus vel res aliena legatur, electio est legatarij.

d L. mancipiorum] Ibi est talis casus. Testator legauerat ex mancipijs electionem, puta Sempronio hæres no lebat ea mancipia vendere, & de familia disponere non poterat ante electionem, vnde iudex statuit terminum ad eligendum legatario; & si non eligit in termino, tunc prohibetur eligere, nisi res sit integra, idest antequam hæres, cui erat deuoluta potestas eligendi, venderet mācipia & nullum patiebatur damnum. & no. illum text. quia facit ad multa ibi secundum Bart.

e L. statuliberum. §. 1] Dicitur nanque, quod si testator legauerit Stichum, aut Pamphilum, hæres debet eligere lecto testamento. quod si non facit, vterque seruus erit in obligatione. Ex quo not. Barto. quod ei, qui potest aliquid facere, si ei statuatur tempus ad faciendum, & infra tempus non facit, videtur esse prohibitus, siue statuatur tempus a testatore, vt d. §. 1. siue a iudice d. l. mancipiorum, hic allegata, & l. si ea, C qui ac. n. non pos. & l. Titia, ff. de accus. facit. l. imperatores, ff. de pactis. vbi econtra prohibitum ad tempus videtur post tēpus permissum. Adde ad ista, quæ no. Bar. in l non solūm. §. sed vt probari, ff. de oper. no. nun. Et quia dicitur ibi, ac si vterque in obligatione esset, & quod legatario data est potestas eligendi, Ex quo not. Bar. ibi, quod post moram hæredis in eligendo transfertur electio in legatarium, & idem, si electio rei transfertur in tertium.

f §. idem rectè] Casus est ibi talis. Quidam possidebat hæreditatē, in qua erat seruus, qui dederat damnum, puta Titio, vel in eum deliquit certè erat in facultate ipsius possessoris vel seruum tradere, vel damnum resarcire. Hæc autem facultas durat, quousque fuerit super actione iudicati lis contestata. Vnde & sic summat Pau de Castr. post Bar. Quando vnum est in obligat one, & aliud in solutione ex dispositione legis, durat facultas so uendi aliud quousque super actione iudicati fuerit lis contestata; & sic patet, quod primò dominus fuerat declaratus debitor ex serui delicto. Nam si expectet, quod conueniatur, perdit facultatem. Et Bart. ibi indicit ad quæstio. quam dicit se de facto habuisse. Quidam tenebatur dare alicui centum hoc pacto, quod si debitor vellet dare pro ista quantitate terrenum, cogatur accipere. Certè perdit istam facultatem dandi terrenum, ex quo patitur litem contestari super debito. Et vide quæ not. Barto. in l. si ita stipulatus fuero decem, ff. de solut. Et quid si ex dispositione testatoris? Vide per Barto. in l. si quando. §. si hæres, de legat. primo. Et facit hoc ad materiam l. stipulationes non diuiduntur, de verbor. obligat. scilicet quod ex obligatione facti succedit obligatio ad interesse.

g Vnde talis] Pro declaratione aduertēdum, quod sic ponendus est casus. Stipulatus est Sempronius sibi dari Stichum, aut Pamphilum, & sic alternatiuè. Alter perijt; quæritur, cuius erit damnum? Ba. to. in dicta l. Stichum sic not. distinguit, quando electio est debitoris. Aut perijt vna de rebus alternatiuè debitis, aut vtraque. primo casu aut ante electionem, vel post. Si ante electionem, aut absque sui culpa; & tunc creditor potest petere solùm eum, qui superuiuit, vt hic. debitor vero potest soluere æstimationem mortui, vt l. cum res. §. qua ratione, de legat. primo. Si vero perijt culpa debitoris, tunc aut res, quæ perijt, erat vilior, & solùm ille, qui superest, potest peti, & solui, vt hic in versicu. enimuero. aut erat pretiosior; & tunc poterit etiam mortuus, vel eius æstimationem consequatur, vt ex ratione huius textus colligitur. Si vero post electionem perijt res, tunc aut erant res ex testamento debitæ; & pereunt periculo creditoris, cuius erant iam factæ, vt l. huiusmodi. §. Stichum, de legat. primo, & l. statuliberum. §. primo. de legat. secundo, & l. apud Offilium, de op. legat. hoc intellige, nisi culpa debitoris perijsset, quia tunc debitor. l. Aquilia teneretur, quia rem alienam interemit. Si vero erat debitor in contractu, tunc aut post electionem creditor fuit in mora recipiendi; & idem, quia perijt periculo creditoris, vt hic notat in glossa, quam intellige, nisi debitoris culpa intercesserit, vt dixit Bartolus in l. qui decem, in principio. ff. de solut. Si verò creditor non fuit in mora, perijt periculo debitoris, cuius erat, vt supra dictum est. Secundo casu, quando ambæ res perierunt, tunc aut vtraque perijt culpa debitoris; & tunc transfertur electio in creditorem, vt hic in versiculo enimuero. Aut vna perijt sui culpa, alia sine culpa; & tunc aut culpa fuit commissa in re, quæ vltimo loco perijt; & illa tantum debebit de stricto iure peti, sicut si sola fuisset in obligatione, argumen. huius. l. iuncta. l. si seruum, in finem, de verborum obligationibus. Si verò culpa commissa fuit in re, quæ primò perijt, tuncte secunda perempta casu debitor liberatur mero iure. Sed in actione de dolo tenetur, vt hic in fin. Hac Barto.

Ia

tio.§. si emptor, [a] ff.de act. empt.& vendi.

AMBITIO [b] secundum Alexandrum.2.2.tractatu de auaritia q. 7. est appetitus potentiæ. Potentia autem potest appeti, prout per illam acquiritur honorificẽtia,& sic reducitur ad superbiam vel prout est apparens sufficientia, vel abundantia, & sic reducitur ad concupiscentiam oculorũ. Vnde Augustinus.1.confe. auaritia possidere vult multa, & tu domine possides omnia. Potentia verò dicitur in possessione omnium vñ gl.in illud, Cognoui qm̃ dñs meus es, qm̃ bonorum meorum non eges, ait, quãtumlibet auarus sis, sufficit tibi deus. etenim auaritia terram quęrit possidere totam. adde cœlum, adde, qđ plꝰ est, qui fecit cęlũ, & terram.& ideo Aug.in libr.de vera religione. Ambitio sęculi superbos facit, concupiscentia curiosos. & in li. confes. Iussisti, vt contineã a concupiscentia carnis, cõcupiscentia oculorum, & ambitione sœculi.

1 Vtrum ambitio sit peccatum mortale? Res. ꝙ non semper, sed primò rõne finis, & est tunc qñ in tali appetitu cõstituit finem, s. qa paratus esset quodcunque mortale committere pro consequendo potentiam, vel honorificentiam, vel secundò ratione rei, quæ appetitur, vt puta, quia appetit, vel plura beneficia ecclesiastica, ar. c. quia intantum, de præben. nisi in casu licito, de quo dic vt infra, Clericus. 3. §. 2. vel aliquod beneficium, vel officium sœculare, vel ecclesiasticum, sciens se indignum ratione criminis, vel ignorantiæ, & hmõi, [c] quia tunc est mortale. [d] Ratio, qa vult quod lex prohibet. similiter dico, cum appetit be-

a In fin. §. si emptor] Ille §. nihil facit. nã ibi est casus, Ego stipulor à te, qui vendidisti mihi domum, vt possessionem vacuam, idest a nemine possessam trãdas, nunquid teneberis ad fructus? dicitur ibi quod non actione ex stipulatu à tempore moræ, sed bene veniũt actione ex empto. Et ex hoc text not. Bartolus, quod quando quis tenetur tradere fundum tenetur tradere liberum, & a nemine possessum, vel detentum. Et facit ad q. & si in capitulis pacis dictum sit de restitutione castri, in quo alius construxerat fortilicium, certè si debet tradi castrum, item, & fortilicium, quia alias non traderetur liberum. Et Bal. idem dicit in l. fin. C de pac. inter empto. & vẽdit. Et hoc est expressum in c. Pisanis, de restitu. spolia.

b Ambitio] est aspiratio ad dignitatem procedens ad actum, secundùm Pa. in cap. quia in tantum, de præben. & ibi prohibetur pluralitas præbendarum propter multa. Vel dic secundùm Tho. quod est appetitus inordinatus honoris 2.2. quæstio. 131. Et quia ad dignitatem, potentiam, & præsidentiã, sequitur honor, ideò inordinatus appetitus harum pertinet ad ambitionem. Ad cuius intelligentiam not. secundum Tho. vbi supra, quod honor importat quandam reuerentiam exhibitam alicui in testimonium excellentiæ eius, vel virtutis. circa autem excellentiam hominis duo attendenda sunt. Primum est, quod id, in quo homo excellit, nõ habet homo à seipso, sed est quasi quoddam diuinum in eo, & ideo non debetur sibi ex hoc principaliter honor, sed Deo. Secundum, quod id, in quo homo excellit, datur ei a Deo, vt alijs prosit. vnde in tantum debet homini placere testimonium suæ excellentiæ, quod & alijs exhibetur, inquantum paratur sibi via ex hoc, vt alijs prosit. Vnde contingit igitur appetitum honoris esse inordinatum vno modo, quando appetit testimonium de excellentia quam non habet, quod est appetere honorem supra suam proportionem, vt si malus desideret honorem ac si esset bonus, & desideret regimen, & præsidentiam, quæ non debetur nisi virtuosis. Vnde ecclesiasti.7. Noli fieri iudex, &c. scilicet aliorum rectè iudicando, nec declinando a veritate, timore, vel amore cuiuscunque. Secundò inordinatè appetitur quando honorem de excellentia sua quam habet a deo, non refert in deum, cupiens ipsum deum vt auctorem suæ excellentiæ principaliter honorari. prima Tim. primo, Regi sœculorum &c. tertiò inquantum appetitus in ipso honore quiescit, non referens honorem ad vtilitaté aliorum. Vide. capi. virum catholicum. 47. distin. Ambitio etiam a mala radice generatur, vt à superbia, vel a uaritia, charitati contrariatur, quæ non est ambitiosa. 1. cor. 2. c. non vult alijs præponi, & virtuti magnanimitati opponitur, &c.

c Et hmõi] Vel etiam quãdo appetit principaliter propter honoris excellentiam, vel abundantiam temporalium videtur esse mortale, quia peruertit ordinẽ, cum deberet habere pro salute animarum.

d Quia tunc est mortale] Illud tenet Archie. Flo. 2. parte. tit. 3. ca. 5. §. 4. dicens secundũ Tho ꝙ sicut petere pro se officium ecclesiasticum includit simoniam ergo, & appetere, sicut qui desideraret, episcopatum inquantum solum includit honorem, & excellentiã & sufficientiam suam. Similiter dicitur de appetitu officij sœcularis, si quis appetat potestariam, vel capitaneatum &c. magis curans de honore, & lucro, quàm de iustitia seruanda. Vnde & paratus est seruire amicis in licitis, & illicitis, & lucrari per fas, & nefas, quia facit contra illud Sap. 1. Diligite iustitiã &c Quærat ergo quisque deo placere, & ab eo dignitaté, quia sicut regi displiceret, si vnus quæreret dignitaté in suo regno ab alio q̃ a se, sic q. q̃rit dignitaté ab hominibus iniuriã Deo facit. Quilibet. n. rector vices dei tenet, Ro. 13. maximè ecclesiasticꝰ. Tũc aut putat a deo præfici, seu de voluntate eiꝰ, eũ a populis, seu ab electorib. vel superiorib. in dignitate sine suo affectu,

neficium, aut dignitatem, quę habet curam animarũ principaliter pp honorem videtur mortale ratione prędicta, facit in ar.c.statuimus.61 di.& c.licèt.7.q.1. & optimè c. miramur. 61. di.& hoc intelligo, si fit deliberatio volũtatis, aliàs veniale peccatum cõiter est.

AMOR sui est, qñ quis nimis diligit seipsum quęrẽdo delectationes corporis nimis, & quietẽ carnis, & procedit ex luxuria, & est peccatum mortale solũ, si propter eum non implet præcepta, [a] vel facit contra. Aliter cõiter est veniale, qui tamen amor sui est ille, qui aliquando conducit vsque ad contemptũ dei, vt dicit Augu. & ab isto procedit prudentia carnis de qua infra, prudentia.

AMOR sœculi est filius luxuriæ, de quo vide infra, diligere.S. 3.

AMICITIA. vide infra diligere per totũ, & infra, placere.

ANGARIA [b] est opus personale, & munus merè personale munus autem merè personale dicitur qđ potest labore corporali expleri sine detrimẽto rerũ, [c] vt in l.munerum, la.2.ff. de mu.& ho. perangaria verò in quibuscunque consistit, vt vult gl.in l.neminem, C. de sa.san.eccle.& bene, qa dictio, Per, auget, vt l.Vrbana.S.pnoctare, [d] ff. de ver. si.& not. in c. si constiterit, de accus. & sic est munus mixtum, sicut angaria merè personale est.

APPELLATIO est a minore ad maiorẽ iudicem prouocatio [e] secũdũ Canones.2.q.6. omnis oppressus, & c.se.& c.placuit.

1 Quando est appellandũ? Res.ꝙ intra. 10. dies a die latæ sententiæ, vt C.de ap. authẽ. hodie verò fallit in absente ex probabili, vel notoria causa, quia talis intra 10.dies a tempore, quo sciuit sentẽtiam latam, potest appellare, vt.C.quomodo, & quando iudex. l. ab eo. C.qñ appe.sit l.1.S.fi. & ibi bona gl.& hoc verum, nisi sit contumax verè in non comparendo, vel veniendo ad iudicium, quia tunc nõ auditur, nisi veniat iudice sedente adhuc pro tribunali.l.diuus, ff.de in inte.rest. secus, si fuisset cõtumax in non restituendo, quia potest appellare. ff. de appel. l.creditor.S.iussus. [f]

2 Vtrum appellatio interposita post excommunicationẽ, vel interdictum, vel suspẽsionem ab officio, vel ab ingressu ecclesiæ tollat ipsarum, censurarum effectum? Res. quòd non, [g] textus est in capit.is cui.S. fin. de senten.exc.lib.6. & hoc verum, quando tales censuræ absolutè sunt inflictæ. Ratio, quia secum trahunt executionem, cap.pastoralis, de appel. secus esset, si sub conditione forent positę, vt puta, si non solueris hinc ad mẽsem, excommunico te, vel suspendo, vel si non feceris hoc, vel illud, quia tunc si ante conditionis euentum appellanerit legitimè, bene suspendit, vt in ca.præterea, el.2. de appellationibus.

3 Quid si dicat excõmunico te, si appellaueris? [h] Rñ. Innoc.in d. c. præterea, ꝙ

effectu, vel quæsitu ponitur, He.5. Nec quisquã sibi sumat honorem, sed qui vocatur, a deo tanquam Aaron.

a Non implet præcepta] Vide.2.Ti.3. Erunt homines seipsos amantes &c. Io.12 qui amat animam suam, perdet eam &c.

b Angaria] dicitur ab ango angis. Vnde angaria dicitur seruitus personarum perangaria seruitus rerum. & personarũ, &c. De his habes in c.non minus, de immu.ec.

c Sine detrimẽto rerum] Vt tutela, curã, &c.

d §.pernoctare] Pernoctauit qui per totã noctẽ in vno loco mãsit.

e Prouocatio] Pa. in rubr.eod. addi. quæ si est legitima, pnunciatũ & iurisdictionem iudicis quo ad illã causam suspẽdit, & ipsius cognitio ad superiorem trãsfertur, & sic sunt duo effectus .s. deuolutiuus, quia deuoluitur cã ad superiorẽ, & hoc respectu appellatur ãsnia c.dilecto, eod.ti. & Bar.i l.expressim, ff e. alius effectus est suspensiuus, & est triplex. s. quia suspendit pronunciatum, & iurisdictionem iudicis, quoad illam cãm, vel extinguit secũdũ Bar. in l.1 ff.e. sed nõ est verũ, ꝙ extinguat nisi de pñti sed respectu futuri tpis suspendit, quia si simpliciter extingueretur, non assumeret vires appellatione nõ psequente, cum iura dicãt, Rata maneat sentẽtia appellatore nõ psequente c. cũ sit, & c.personas e.ti.3. suspendit psumptionem q̃ erat p snia.c. cũ ad sedẽ, de resti. spo. vide Pa. vbi supra adde duplicẽ eẽ appellationem vnã iudicialẽ, de qua hic & in postilla, & extraiudicialẽ, de qua dr ifra §.10.

f §. iussus] Vbi litigans, q̃ non exhibuit instra, & rõnes, q̃ apud se erant secundũ pceptũ iudicis, & infra 10. dies, & fuit sententia lata nõ põt appellare, quia dicit glo delictũ in nõ exhibendo.

g Resp. ꝙ non] Hoc verum in spiritualib. secus in tpalib nam si iudex interdiceret mihi ingressum alicuius possessionis, appellãdo, bene suspẽditur effectus, ar. l.non tantum, ff. eo. De suspensione a beneficio & vsu palij, vide Pa in d.c. pastoralis, in §. verũ.

h Si appellaueris] Ista excõicatio sub condõne hodie non potest fieri nisi præcedẽte mera culpa, vel offensa c. Romana. §. caueãt, de sent.ex cõicationis, lib. 6. vide infra excõicatio. 3. §. re.

Circa

appellatio suspendit effe-
ctũ,sed dubiũ esset, si dicit Excõico te , si disposueris ad appellandũ, & tunc dico, ꝙ in casu , in quo talis p̃latus non potest prohibere appellationem, nõ erit excõmunicat⁹ aliàs sic.

4 Vtrũ excõicatus post legitimã [a] appellationem sit euitandus?Rñ.ꝙ nõ, vt no. in c.licèt,de sen. ex.li 6. & c.pastoralis.§. verũ, de ap. vbi sic ait, Veruntamen, [b] si excõicatus nominatim specialiter & expresse intra tẽpus a iure,vel iudice determinatũ appellationem non fuerit prosecut⁹,vt debuit, eo lapso poterit publicè excommunicatus denũciari , & tunc erit euitandus tam in iudicio, quàm extra , & ab actibus legitimis remouendus,di.c.licèt.& debet reputari pro excõmunicato post talem denunciationem , donec sententialiter fuerit declaratum appellationem ante excommunicationem fuisse interpositã.

5 Sed vtrum talis post denunciationem excommunicationis,& desertionem appellationis celebrãs, aut ingerens se diuinis efficiatur irregularis?Rñ.Arc.in d.c. licèt,& sequitur ibi. Ge.ꝙ nõ, quia ex quo appellatio legitima fuit ante excõmunicationẽ interposita ipsam excommunicationẽ suspendit, & licèt post desertionẽ appellationis denuncietur excõmunicatus non tamen excõmunicatur,nec verè [c] est excõicatus,vt ibi patet.

6 Vtrum [d] à qualibet sententia, vel grauamine possit appellari?Res.ꝙ sic,si est hominis de iure canonico, de iure ciuili non ab interlocutoria,nisi quãdo iudex in criminali , vel ciuili negocio quæstionem per tormẽta interlocutus est [e] ꝙ l.ante sententiã, ff. de app. reci.facit gl.in l. ante sentẽtiæ tẽpus, C.quorũ ap. non re.Regulariter aũt non appellatur ab interlocutoria vt in l.:.C.de epis. au. rõ , quia grauamen , quod per eam infertur,potest reparari per appellationem a diffinitiua, licèt,qñ nõ posset reparari, liceret. Quidã tñ tenent.ꝙ ẽt ab interlocutoria potest appellari semper vt l.ait prætor.§.quid tamẽ ff.de min.sed primũ [f] veri⁹.

7 Vtrum quis possit appellare a declaratione pœnę [g] legis videtur ꝙ non quia a pœna legis [h] non potest appellari.l.si qua pœna,ff. de verb.sign.& in c.quia nos, & ibi glo.de appel.& titu. eo.c.consuluit,tex.& gloss. sed tu dic, ꝙ a declaratore potest,gl.est singu. in c.cupiẽtes.§.quòd si p.:o.dies, de elect.libro.6. quod not.

8 Vtrũ quis possit appellare a denũciatione,aut declaratione excõicationis , seu alterius censuræ?Resp. Pan.in c. peruenit, de app. ꝙ sic,qa hæc nõ est sñia iuris,à qua nõ licet appellare c.qa, de app.sed iudicis declarantis,q̃ est hoïs.facit ad

Circa istum §.dic secundùm Pa.an statim cũ quis incœperit appellare,sit excommunicatus,an vero post actum perfectum?& Inno.concludit sequendam esse intentionem excommunicatoris. & Pa.ibidem tenet quod intentio sua videtur esse statim,cum cœperit, sit excommunicatus. Ratio, qa quilibet præsumitur agere actum eo meliori modo , quo potest.l. 3.ff. de mili.testam . Sed si præsumeremus excõmunicationem debere seq actum appellationis, non valeret excommunicatio , quia per appellationẽ suspẽderetur iurisdictio c.per tuas eodem tit.Sicut enim per inobedientiam cadit à conspectu dei , ita statim incidit in excommunicationem , quæ separat à gratia dei. & ita præsumendum est in dubio. Ita Pan. in d. capi.præterea.2.de appell. quem vide,quia alias rationes allegat.

a Post legitimam] Pone exẽplum , Condemnatus est Titius ad dandum. 10. Sempronio, qui Titius appellauit ab illa sentẽtia legitimè id est ex legitimis causis,&c.Et vide infra, excommunic. 3.§. 9.

b Veruntamen] Et Rose. hic in. §. 3.

c Nec verè] Adde Rose. §. vlti. & potest dici qa illa sententia est nulla , ex quo à iudice lata fuit qui iurisdictionem habebat suspẽsam, ideo minime ligat.

d Hodie dic de iure ca.vt in conc.Trid.sess.13.ca.1. 22.c.1.& 24.c.20.de ref. P. V.

e Interlocutus est]Pone exemplum.Iudex determinat,quod serui debeant torqueri , ab ista interlocutoria potest appellari, cuius contrariũ non potest reparari per diffinitiuã, quia iam essent torti serui, &c.

f Sed primũ verius] Et vide de hoc Bar.in l.ante sentẽtiam , ff. de app.recipi.in ver.priuatos circa mediũ . & rõ est, quia non est sententia iuris , sed hominis.

g Pœnæ legis] exemplũ, Iudex pronunciat Titium incidisse in pœnam legis,& dubium est , an inciderit vel certum est eum nõ incidisse, & tunc appellat , ab iniquitate legis nõ appellatur, quã s. dicit iniquam reus , puta quia lex punit furtũ in quadruplum &c. sed ab iniquo declaratore sic. & vide in l. ab executore,ff. de appel vbi ab executore facti non appellat. l. executioni ff de execu.rei iu. sed si pronunciatur exequida, bene potest appellari l.in minorib. C. de ap. & hoc est , quod dicitur hic in fi.

h Quia à pœna legis] Quod fallit in mulcta , à qua appellatur. d.l.si qua pœna differentiam autem inter mulctam,& pœnam vide in l. aliud. §.inter mulctã , ff. de verbo.sig. & per Bar. post glo. in dict.l. si qua pœna.

hoc gl no.in c.cupiẽtes, de elect.li.6.& hoc verũ, nisi sit notorius excessus, quia notorius criminosus nõ audiẽ appellãs, facit quod no. Inno.in c.ex parte, el. 1. de ver.si.qui dicit, ꝙ in notorijs non requiritur propriè snĩa, sed sit qdã iuris executio, & tex in c.qm̃, de filijs ꝑsby.[a] Qđ limito verũ, qñ excessus est ita notorius, quòd nulla tergiuersatione potest celari.

9 Quis põt appellare? Rñ. ille, cuius interest[b] alias ꝑ aliũ facta nõ valet. l. 1. ff. de ap.nõ re.& c.ex ore, de his q̃ fi. a ma. par.c. nisi qñ ꝓuocaret ꝓ eo, q ducẽ[c] ad suppliciũ, vel l.nõ tm̃ ff.đ ap.

10 Vtrũ religiosus possit appellare? Rñ.ꝙ non a correctione suorũ ꝑlatorũ, si fiat sm̃ statuta ordinis vel regulæ.c.ad nrãm, [d] & c.reprehensibilis, de appel & c.cũ speciali, eod.tit.

11 Vtrum appellatio extraiudicialis[e] sic annullet post facta sicut iudicialis? Resp. sm̃ Inn.in c.ex parte, el. 1. de ver.si.ꝙ sic.facit.c.ad audiẽtiã, de ap.ĩ hoc tñ ẽ differẽtia sm̃ eũdẽ Inn.in c.c. de his, q̃ fi.a ma.par.c.qa iudex, q ꝓcedit in forma iudicij, debet audire legitimas exceptiões,[f] & nisi audiat iustè appellaẽ ab eo. Sed secus est ĩ eo, q nõ vt iudex, sed vt priuata ꝑsona ꝑficit factũ suũ, qa iste in forma iudicij nõ ꝓcedit, nec procedere põt, & ideo non dimittet, quin ꝑficiat factum sup quo appellatur, nec reuocabitur, nisi probeẽ veritas causę, nec imputabitur ei, si nõ audit contradictionẽ, vel appellationẽ aduersarij, nisi probet veritatem causæ appellationis, vt de ele.c.cũ dilectus, & meli᷒. c.cum inter canonicos, sũcto quod no.in c.interpositas.in glo. in versi.sed etiã, de appellatio. & sic[g] collo

a De si.presby.] Facit quod legitur & no. l.ictus fustium, ff.de infamibus.

b Ille, cuius interest] Adde vel pecuniariter, vt ff. de ap.l.4.§.1. vel affectione, vt l.non tantum, hic allegata, & a.q.6 non solent.

c Qui dicitur] Quid si resistat, qui dãnatus est, aduersus prouocationẽ, nec velit admitti eius appellationem, petere festinans adhuc putè differendũ supplicium. Hæc text. ibidem. Et dicit Bart. ibi in fi. ꝙ iudex deberet facere malefactores abagitare, vt alij possent pro eis prouocare. Simile in l. ad dictos, C.đ epis. audi. & in l. ad dictos, C.eo.tit. & d cit loã An. in c.cum laicus, de fo.com. li.6. ꝙ si aliquis esset condemnat᷒ ad mortem, nisi solueret centum, et eo inuito ali᷒ potest soluere, licèt ille millies cõtradiceret. Ratio est, quia nemo est dominus membrorũ suorũ.l.liber hõ, ff. ad l Aqui. facit. l.qui soluendo, ff de nego.gest Et videtur tex.de supradicta.q.cum gloss.& ibi ponderat Barto.in l. Stichus, ff. de pecu. leg per Bald in d l.si.per Innoc in c. laior, de pignor. per Pau de Cast.in l. quanuis ff.sol.matri facit quod habetur in c.ipsa pietas. 24.q.4.& quod not. ibi per glo. singul. quod etiam ille non posset huic beneficio renunciare, & auxilio; glossa est in l. pactum inter hæredem, ff.de pact. & Bart. in l. ad custodias, ff. de publi.iudi per Bald.in cap.1. secunda lectura, de iudic. & in l. ab accusatoribus, C. de accusat. Ponit multum not. Barto. in l. qui vltimo. ff. de penis, & Pau.de Castr. in d.l. in tantum, dixit referendo consilium Ange. quòd in casu posito ibi, quando quis debebat condemnari in amputatione manus, si non solueret centum, & ille vellet potius sibi amputari manus, quàm soluere, quod iudex debet eo inuito inquirere, an habeat bona: & si habet, accipere ei centum, deinde illum absoluere a manu. Et appellationi interpositæ siue interponendæ non potest renunciari, per Baldum in l. fina. C. de tempo. appellatio. Item potest resisti iudici eo modo, quo loquitur Innocen.in cap. si quando, de officio delega. & de materia Pan. de Eleaza. & Pet. de Ancha. de re iudi. in Clemen. 1. Item etiam pro absente condemnato potest quilibet de plebe appellare, licèt videatur cessare ratio d. l. intantum, quia si perditur ciuitas & in consequentiam vita, non solùm habet locum. d. l. intantum, quando tractat de morte natura i, vel membri abscissione, sed etiam de morte ciuili, per ea quæ Barto. no. in simili in d. l Stichus, ff de pecu. lega.

d C ad nostrã] ex dictis iurib᷒ infertur, quod appellatio permittitur etiam religiosis, quando indebitè prægrauãtur per superiorem, licèt superior procedat per viam correctiõis; probatur in dicto c. reprehensibilis, in finem. Nulli enim denegan da est defensio, etiam si sit excommunicatus, ca.cum inter, de excep.

e Extraiudicialis] Appellatio extraiudicialis est a præsenti, vel verisimiliter futuro grauamine ad superiorem prouocatio, quæ si est verisimilis & probabilis, ipsam causam ad superiorem transfert, vt ea pendente nil in ipsius præiudicium attentetur. Pone exemplum, vt in ca.constitutus, eo.tit.

f Legitimas exceptiones] Puta quia reus dicit actorem excommunicatum, nam licèt sola exceptio non iustificet appellationem, nisi apud iudicem, ad quem, probetur veritas causæ: tamen, si probatio fuerit oblata iudici, a quo, & ipse reiecerit, iustificatur appellatio, & c.c.interposita, eo.t tu. & ibi vide rationem diuersitatis per Pan.

g Et sic] Exemplum in cap.cum inter canonicos. Pone, decem sunt electores, septem conueniũt, tres nolunt, & appellant eo, ꝙ dicunt electum esse inhabilem; ista causa est approbata a iure canonico &c. Pan.aũt in c.bonæ, eo.titu. 2.col. dicit hanc esse differentiam inter iudicialem, & extraiudicialem app. Nam in iudicio causa appellandi debet esse vera, vt in cap.vt debitus, & in cap.interposita, eod.titu. sed

lige, ꝙ appellatio extraiudicialis dẽt fieri ex cã probata a iure vel ciuili, vel consuetudinario, vel canonico. Secundò, ꝙ tenent gesta ẽt post appellationẽ ipsam, nisi approbata veritate causæ. Tertiò no. ꝙ eò ipso approbatur ver tas cãæ, quò non probatur ꝯrium. Quartò, ꝙ snia excõicationis non tenet post appellationẽ ex causis legitimis interpositã, ẽt si nõ probatur veritas. quod quartũ est speciale in excõicatione, & ꝯ supradicta. & est ratio, quia nunꝗ debet quis excõicari nisi [a] causa probetur 2.q.1. nemo. de hoc vide Inno. in c. dilectis filijs, de app. qui in hoc concordat.

12 Vbi & a quo est appellandum? Rñ. ꝙ a iudice, q pronuntiauit, & vbi ius red di cõsueuit. nã regulariter, quæ ad causas agendas per tinent, in eo loco debent fieri & agitari. ff. de inter. act. l. voluit. §. quod ait; & corã iudice, qui sententiam tulit, si eius sit copia, non per vicos, vel hortos. ff. qñ sit app. l. 1. §. dies. & si nõ vult iudex recipere appellationem, punitur. l. iudicibus, & l. quoniam, la 2. [b] C. eo.

13 Ad quẽ est appellandũ? Rñ. ad superiorẽ, & gradatim. ff. eo. l. imperatores, & C. e. l. addictos. si verò a delegato, appellatur ad delegantem. C. eo. l. pcipim⁹. §. eorũ. si autẽ a delegato delegari, seruetur forma posita. C. q pro sua iurisdictio. l. vnica, in fi. & in gl. ibidẽ, & propterea dat cautelam Rapha. Fulgo. in l. eo casu, C. de appella. ꝙ episcopus, vel alius ordinari⁹ deleget causam, quia si appellatur a sententia, deuoluetur ad ipsum, qui iterũ deleget causam appellationis, quę põt delegari, vt l. cũ post sniam C. de ap. no. glo. & Ang. in l. eos, ĩ prin. C. eo. ti. & si iterũ appellet, ad eũ reuertet, & cum non liceat appellare tertio loco, non exibit de eius officio.

14 Qualiter est fienda? Rñ. si incontinẽti fit, sufficit viua voce sine scriptis. C. eo. l. litigatorib⁹. si nõ fit incontinẽti, tunc dẽt porrigere libellũ appellatoriũ intra 10. dies. C. eo. auth. hodie aũt. qui libellus dẽt continere nomen appellãtis, & ei⁹ aduersariũ, & nomẽ iudicis, a quo, & ad quem appellat. hęc no. l. 1. §. fi. ff. eo. forma sic. Ego Titius dico sniam nullã, quã tulistis dñe. index. B. ꝯ me, ɔdẽnando me Semproniũ in 10. libras ꝓ soluẽdas; & si aliqua ẽ, ego sentiẽs me grauatũ ad talẽ iudicẽ appello in scriptis, petens Apostolos, [c] &c.

15 Vtrũ appellare liceat? Rñ. ꝙ sic, qñ fit ex ɔfidẽtia iustę cãæ, vel ad declinandũ indebitũ grauamẽ iudicis, qa hoc fit autho. iuris, & qñ fit iuris autho. nõ hẽt calũniã. & ꝙ liceat appel̃lare ex causis expssis, hr̃ i c. pastoralis, de ap. si verò appellet qs cã afferendę moræ, & animo aggrauandi [d] aduersariũ, sic non potest fieri sine peccato mortali, si est in notabile detrimẽtum proximo, & tenetur ei ad restitutionem. 2. q. 6. c. quicunque concor. Tho. 1. 2. q. 69. ar. 3.

16 No. ꝙ timẽs iniuriã inferri sibi ab aliquo iudice, & arripiẽs iter eũdi ad pricipẽ, pcipiat illi, nẽ sibi iniuriã inferat, ꝓ hoc vt posit⁹ sub protectiõe principis, vt sic istud pceptũ cũ arreptione itineris hẽat vim cuiusdam appellationis extraiudicialis. facit quod not. Barto. in l. de pupillo. §. si quis [f] ipsa

---

extra iudicium satis est, ꝙ causa sit verisimilis & pbabilis, vt puta verisimiliter ẽ mui grauari in possessione alicuius rei, licẽt adhuc non sim grauatus; nihilominus extra iudicium possum appellare, & vide rationem diuersitatis ibidem.

a Nisi causa probetur] Istud sic intelligit, quia dato, ꝙ causa appellationis non probetur: attamen, quia causa excõmunicationis erat nulla, quia non debebat excommunicare sine causa, ex quo appellauerat.

b La 2.] 50. auri pondo punitur.

c Apostolos] Not. qui dicãtur Apostoli. Nam inueniũtur Apostoli dimissorij, refutatorij, & reuerentiales; & dicuntur literæ, in quibus iudex, a quo, narrat, qua re detulit, & qua re non appellationi. Et si detulit, sunt dimissorij: si non, refutatorij. quandoque defert propter reuerẽtiam superioris, & tũc dicuntur reuerẽtiales, &c. Hec in cap. bonæ, de appel.

d Aggrauandi] appellatio enim non est inuenta, vt sit iniquitatis vinculum, sed oppressorum leuamen, eo. titu. c. cur speciali. §. porro. idem de iuramento, cap. quanto, de iure-iuran. 22. q. 2. c. inter cætera.

e Nẽ sibi iniuriã] Ex parte superioris, ad quẽ vult appellare, vt patet in ca. in causis, de ele. vbi capitulum præcepit illis cõpromissarijs ex parte Papę, nẽ ad vlteriora procederent, & tamen a Papa nullã super hoc reteperunt potestatem.

f L. de pupillo. §. si quis] per illum tex. secundũ vnam lectu. quã sentit ibi glo. & Barto. defendit, vbi probatur, ꝙ si quis protestat alicui, nẽ ædificet nouum opus & arripit iter eũdi ad superiorem, talia protestatio cum arreptione itineris habet vim nunciationis noui operis. vnde quicquid ædificatur, venit destruendũ, &c. Vñ arreptio itineris habet vim appellationis, si seruẽtur ea, quæ debẽt seruari in appellatione secundum Pan. in d. c. dilectt.

ipsi prętori, ff. de nou.ope.
nun.& Inn.& Io.An. ĩ c vt
debit⁹,de ap.facit.c.dilecti,
el 1.& c.ad audientiam,de
ap. vbi patet,ꝙ arreptio iti
neris ad superiorem consti
tuit eũ sub eius protectio-
ne; & sic punitur inferens
tali iniuriã, [a] dum ius cõ-
temnit, & eũ sub cuius ꝓ-
tectiõe se posuit,vt no. Pa.
in c.in causis,de electio.

APOSTASIA [b] ꝯm Ale.
i 2.tract.de apostasia ẽ
temerari⁹ a statu fidei, obe
dientiæ ecclesiasticæ,vel re
ligionis recessus. Et sic col
lige triplicẽ apostasiam, vt
est no.gl in c.1. de apo. In
prima fuit Iulianus aposta
ta,vt in c.Iulianus. 11.q.3.
& quicunq; recedit a fide.
2.q.7.nõ pt. Et isti ꝯm Hos.
ĩ d.c.1. sunt verè hæretici,
& in ipsis hñt locũ oĩa iura
de hæreticis; ex quo patet,
ꝙ ipso facto sunt excõicati.
c.excõicamus,de hęre.el 1.
& 2.& ita tenet Inn. in d.c.
1.nec testiũ [c] facere pñt,vt
ĩ.testiũ S.1.In scđa sũt oẽs
Christiani,qui nolũt obedi
re suis ꝑlatis ecclesiasticis.
7.q.1.sciendũ.sed aduerte,
ꝙ aut iste inobediens ideo
non obedit Papæ, seu cano
nibus, quia non credit, ꝙ
habeant ptãtem condendi
canones; & iste dẽt puniri
vt hęretic⁹. 19.dist.nulli fas
est,& ibi dicit Hu.& Arch.
ꝙ est excõicatus, & hęreti-
tic⁹,& schismatic⁹. c.licet,
de ele.c.excõicam⁹, de hę-
re.c.1.de schis.& Pa.ĩ Cle.
1.de æta.& quali.dicit,ꝙ ẽ
infamis,& no. gl.6.q.1. in-
fames,& glo.in c.gñali, de
ele.li.6.& ibi Gemi. aut nõ
non obedit,non qa nõ cre-
dat eũ habere ptãtem, sed
quia cõtẽnit, [d] & talis gra-
uiter dẽt puniri. d.ca.nulli
fas est, si verò nõ vult obe-
dire ex quadã cõcupiscen-
tia,quæ ipsum tenet, tunc
mitius [e] punit; de quo vide
ĩ.inobedientia,in princ.In
3. sunt largè oẽs, qui per-
dunt Deum p peccatũ mor
tale iuxta illud.38.dist.c.2.
& Ezec. Ecce ego mitto te
ad gẽtes apostatrices, &c.
Propriè verò in ista tertia
specie sunt apostatę illi, q
recedũt ab ordine suo,siue
sumptę religionis, [f] vt ĩ d.
c.1.& [illegible].dist.c.vlti.de quib⁹
loquitur Aug.47. dist. cap.
quantũlibet, dicens, Nun-
quam peiores, quã qui in
monasterijs defecerũt. Pro
cuius declaratione quærẽ-
da sunt aliqua dubia.

1 Verũ clericus in sacris,
q dimittit solũ habitũ, sit
apostata? Rñ. Pa.ĩ c.tuę,de
apost.ꝙ sic,ar.c.1. [g] de vo-
to,li.6. sec⁹,si esset in mino
ribus ꝯm Inno. in d.c.tuæ,
licẽt alij contrariũ teneãt,
s.ꝙ sint apostatę tales existẽ
tes ĩ minorib⁹,sed mihi pla
cet opi.Inn.ꝙ non, per ra-
tionẽ,quam facit Pa. ĩ d.c.
tuæ,quia in Cle.si. de vi.&
hone.cle.non punitur solũ
ex desertione habitus, ni-
si dimittant [h] & tonsurã,
& per omnia incedãt vt lai
ci;& hoc verum, nisi tales
existentes in minoribus ha
beãt beneficium, quia si te
nent beneficium,& dimit-
tunt [i] habitũ, sunt aposta-
tę.d.c.si.50.di.& qđ ibi no.

2 Verũ peccẽt clerici apo
statãtes? Rñ. Ale.vbi s. ꝙ sic
in prima vice,qa faciũt cõ
tra illud, qđ dixerunt, Dñs
pars hæreditatis meæ, &c.
non tamen postea, si sunt

a Tali iniuriã] Et grauius. hõ verũ ẽ, ꝙ in tali submissione debẽt seruari oĩa, q seruãtur in appellatiõe siue iudiciali, siue extraiudiciali, cũ nõ sit fienda vis verbis, ex quo verba intẽtioni deseruiunt.ca.in his,de ver.si.Idẽ dico esse in eo, q se submisit ꝓtectioni alterius citra Papam, dũ modo sit iudex appellatiõis.Pa. in d c. ad audiẽtiam,eo titu.

b Apostasia] Dr .n.apostatio.s.retrograda statio, ab apo,qđ est retro, & statio,qđ est stãs,quia apostata retro stat. i.recedit ab eo, quod sequi dẽt, & dr temerarius recessus,qa posset aliquis recedere ab obediẽtia rationabiliter,videlicet qñ præciperetur aliqđ illicitum, seu qđ nõ ptineret ad iurisdictionẽ seu offm pcipiẽtis. 11.q.3.nõ sẽ p.& c. q resistit.

c Nec testiũ] nec peracta pnia redeunt, vt C. de apo. l. 2. & 3. & auth. Gazaros. & bona sua erũt iure cõfiscata. c. cu ꝯm, de hæret.

d Sed qa cõtem nit] Et Pa.in ca. de apo. dicit, ꝙ si est icorrigibilis, tradẽt curiæ sęculari. & poterit excommunicari. c.cum non ab hoie, de iud.

e Tũc miti⁹] cõ cõr.c.nã cõcupiscẽtiã,de cõsti.& c.1.e.ti.& consti.

f Siue sumptæ religiõis] vt qa dimisit habitũ, & tonsuram, & redijt ad sęculũ, &c.secundũ Inno.in c.1 đ apo.

g Quod sic,arg. c.1.vbi etiam dicit. ꝙ si est religiosus pfess⁹, vel constitutus in sacris, dicitur apostatã, vt in & c.1.e.ti. & 20. q.3.c.1.2.& 3.& c. eos. Quod ca. sic intelligitur per Inn.& Host. in d.c.1.eo.titu. nã loquitur ibi de clericis astrictis. Item æquiparat clericos, & rligiosos quo ad reassumptionem habitus; & illa ęquiparatio procedit in clerico cõstituto in sacris, ar. cap.1. de voto, in 6. hic alle.

h Nisi dimittãt] seu portando vestes inhonestas. In hoc tamẽ puta valde cautũ, ꝙ episcopus ad moneat omnes tales.1.5.& 3.vt assumant habitum; si nõ assum pserint,pe: dunt oẽ priuilegium clericale, vt in ca.in audientia, de sentent.excõ. Nã alias sequun tur multæ absurditates, quia recipiunt primam tõsurã, seu quatuor minores, nõ vt velint clericaliter viuere, sed vt deprehensi in criminibus possint effugere pęnam sęcularẽ; ideo &c.

i Et dimittunt] Dicit enim Pan. qa ratione beneficij tenentur habitum

in minotib. tm̃, nec credo etiam, quòd tales peccent mortaliter taliter apostatãdo per c.vlt. de vi.& ho. cle.& per.c.Ioãnes,de cle. coniu.& quod no.glo.in d. c.tuæ,nisi retinerent beneficium,si quod habebant,q̃a nullum votum fecerũt,nec contra aliquod præceptum faciunt, & propterea dicit Alex.vbi supra, ꝙ non efficiuntur infames, si solùm erãt in minoribus, sed aliàs apostatæ sic. 3.q.4. si quis a vero, aliàs si quis a suo vero.11.q.3.c. si autẽ.Ric.tamen in 4 di.24.tenet, ꝙ ẽt habens primam tonsuram non potest eã deserere sine peccato mortali,quod limitat verũ,nisi causa rationalis eũ moueat ad dimittendum,sed quando solùm ex sola libidine laicandi deserit,tunc peccat mortaliter, sed quod non peccet mortaliter, videtur verius per iura prealle.Alij autem, q̃ sunt in sacris, semper sunt in peccato mortali, & sunt coercendi, vt redeant ad sumendum habitũ & tõsuram, [a] vt in d.c.tuæ. quomodo aũt, si vxorem accepit,dispensatur cum eo, vide infra,Bigamia.S. 8.& 9.

3 Vtrũ in minoribus ordinibus existentes possint renuntiare clericatui? Resp. Pa.in d.c.tuæ,ꝙ nõ verbo, vt in c.si diligenti, de fo.cõpe. [b] sed facto,sic exercẽdo actũ omnino contrariũ clericatui, [c] vt not.in ca.1.de apo. vel qñ monit⁹ nõ vult resipiscere, & idem in alijs casib.a iure exp̃ssis,de quo dic,vt infra, Excommunic. 5.casu.1.S.22.cum sequ.

4 Vtrũ religiosus recedẽs inconsulto prelato suo, & non subijciens se alterius obedientiæ, sit apostata [d] propriè?Res.ſm Inno.in c. fi.de renun.& in c.intelleximus,de æta.& qualit.ꝙ sic quantumcunque retineat, habitũ,& tonsurã, quia oportet, ꝙ ingrediatur monasterium, si vult euitare apostasiam,de quo no.in c. ex parte,de tẽp. ord.& in c. Ioannes, de regu. vide infra, Religiosus, in. S. 43.

5 Vtrum [e] religiosus intrans monasteriũ, magis latum sit apostata?Res.gl.in c. [f] fi.de apo.& in c.ex parte,de temp. or.ꝙ nõ propriè,an autem largè sit apostata,vide infra Religiosus.S.trigesimoquarto.

6 Vtrum recipiens ordinem sacrũ in apostasia propriè habeat ipsius ordinis executionem sine dispensatione? Rñ.Pa.in c.fin. de apo. ꝙ non, si erat religiosus apostata, quantumcunque pœniteat, & solus Papa dispensat cum eo,secus, si minorem tamũ suscepisset,quia episcopus [g] posset dispensare,hoc intelligo,si non sit religiosus exẽptus,quia super exemptum nullã habet episcopus autoritatẽ,vt patet infra exẽptus. S.6.fallit hoc, si in tali apostasia dimisisset habitũ,& sic suscepisset postmodum ordines, quia cũ esset excõmunicatus,c.vt periculosa,nè cle.vel mo.lib.6. solus Papa poterit dispẽsare,vel melius dic ꝙ habebit locum,quod dicitur in c.cum illorum,in fi. de sent.ex.de quo vide supra,Abbas.S. 14.

7 De clericis, vel monachis contrahentibus matrimonium vide infra,bigamia,per totum.

8 Vtrum religiosus apostata sit requirendus,vide supra,Abbas.S.17.& de eius bonis vide infra.monasterium.S.6.

9 Vtrum Christianus,qui propter timorẽ mortis facit aliquem actum infidelitatis exterius,puta reuerẽtiam idolo,licèt interius teneat fidem peccet mortaliter? Res. ꝙ sic,licèt propriè non sit apostata,nec excommunicatus.facit pro hoc.ca.sicut sanctius.32.q.4.& quod ibi no. concor. Tho. secunda secundæ.q.24.

10 Vtrum liceat Christiano sine apostasia

portare

bitum,& tonsurã portare. d.c. fi. hic allegato.

a Habitũ,& tonsurã] si sunt ĩ sacris, vel in minoribus, si hñt beneficium, & ẽt si non hñt beneficiũ causatiuè mõ dicto ĩ postilla.2. p̃ced §.

b De fo.com] Maximè verò si ẽ religiosus,vel in sacris.

c Contrarium clericatui] Vt si accipiat vxorẽ, de cle coniu.ex parte. Item conuertendo se ad negocia sæcularia,de sen. excõ. in audientia, & c perpendimus. Interim autem, si est in sacris, ab accusatione, & testimonio tã quàm ifamis repellitur. 2.q.7. alleni.3.q.4. B. Item non potest p̃moueri ad dignitates, vel sacros ordines.16 q.1.legi & 50. di.c. vlt. & p̃dit priuilegiũ clericale,de quo dic. infra cleric⁹. 4.

d Vide Concil. Tri.sess. 25.c.4 & 19.de re.P.V.

e Con. Trid.vetat omnino trãslationẽ,sess.ead. §.8.& cap.P.V.

f C.fin.] Ratio secundùm Pa.in d.c fi.quia. s. nõ reperitur venire contra substãtialia regulæ, de quibus l c. cum ad monasterium de stat. mon. Et idem tenet Inn. in d.c. ex parte, de tempo.or.

g Quia episcopus] Ex quo Papa non sibi hoc reseruat.c.nuper de sent. excom. Si ergo non potest ministrare in ordine suscepto in apostasia sine dispensatione multo minus poterit ad maiores ordines promoueri, quia videretur ordinatus per saltum, & est irregularis. Vide non debet ordinari. c.r.de re.libr.6.

portare habitum infideliū, vide infra, infidelitas, §. 9.

AQVA a benedicta aliquādo fit ad reconciliationem ecclesiæ pollutæ sanguine, vel semine, & hæc benedicitur ab episcopo solùm cum vino, b & cinere, vt in c. aqua, & in c. proposuisti, de cōsecra. ecc. vel al. aliquando fit ad aspergendum homines vel domus, & remouēdam sterilitatem rerum humanarum, & ad multiplicationē cęterorum bonorum, & ad defensionē hominū aduersus insidias, atq; versutias diaboli, & ad delenda peccata venialia, & hęc benedicitur a sacerdotibus cum sale, vt in c. aqua, de conse. di. 3. nec credo, ꝙ diaconi possint hanc benedicere, ar. d. c. aquam, & in c. perlectis. §. ad presbiterum. 25. di. dicitur ꝙ benedicere dona Dei est officium presbyterorum, non diaconi; & mandatur omnibus sacerdotibus, vt eam faciāt in d. c. aquam. & consuetudo interpretatur vt omni die dominico benedicatur.

1 Verū aqua non sacrata addita sacratæ efficiatur sacra? Res. s̄m regulam c gl. in c. quod in dubijs, de consecr. eccle. vel al quòd sic. quia dicit, ꝙ sacrum tanquā dignius trahit ad se non sacrum. d 1. q. 2. non æstimemus, & alijs concor. quod intellige verū secundū Pa. in d. c. quod in dubijs, in liquoribus & in his, quæ mixtione confunduntur, nec facio casum, an sit maior quātitas aquæ non benedictæ, q̄ benedictæ ratione prædicta, fallit hoc in sacramēto sanguinis Christi, quia liquor additur nō miscetur sanguini, cū sit ibi sanguis in venis sed solū commiscetur accidentibus illis, & propterea nō efficitur sanguis Christi, vt no. in c. cū Marthæ, de celebra. miss. vide s. eucharistia, in 1. §. 38.

2 Verū aqua benedicta sit causa remissionis peccatorum venialiū, sicut cœtera sacramenta? Res. secundùm Pet. in 4. dist. 12. quòd non, quia nō sacramentū est, sed remissio, quæ fit per ipsam fit per modum meriti, non sacramenti. Aqua enim benedicta datur ad remouendum prohibens remissionem, & disponendum ad deuotionem, & dolorem peccatorum.

ARBITER est secundùm Inn. in c. Quintauallis, de iureiu. ille, qui eligitur vt iudex, scilicet vt procedat seruato in substantialibus ordine iudicij. ff. de arbit. l. prima, & l. qualē. Arbitrator est secundū eundem ibidem, qui eligitur, vt aliquid existimet, vel quod sibi videatur de aliqua re, dicat sine ordine iudiciario, vel ea arbitretur, Insti. de emp. §. preciū, ff. de ver. obli. l. si quis arbitratu, ff. de le. 3. l. fideicōmissa. §. sic fideicōmissū. In multis differt arbitrator ab arbitro, de qb. no. Do. & Pa. in d. c. Quinta. quæ omitto.

1 Verū arbiter permittēs transire tēpus teneatur partibus? Respō. quod sic. facit tex. in l. prima. §. sciendum in versi prodesse, iuncto. §. præcedēti. ff. de ma. coue. e facit quod not. in l. final. f C. de contrahen. em & in l.

a De aquæ significatione Conc. Tri. sess. 22. c. septi. De aquæ encomio Chris. Archiep. Hierosol. cateche. 3. P. V.

b Ab episcopo solùm cū vino] Vinum. n. signat vnionē in Christo humanitatis cum diuinitate. Aqua signat populum, cinis memoriam passionis Christi, & cū istis est reconcilianda ecclesia. Et not. ꝙ quando ecclesia polluta est, reconciliatur. S verò execratur reconsecratur. hæc Panormi. in dicto capitulo. proposuisti, hic allegato.

c Secundùm regulā] Adde tex. in l. quæ religiosis, ff. de rei vendicat. & in l. si alieni, ff. de solutio. sed quia ista ratio non est ita generalis ideo sanct. Bonauen. & Tho. in quarto distinctione 12. assignant aliam rationem, quia scilicet virtus, quæ acquisita est aquæ ex benedictione, peruenit ad aquam non benedictam. ista enim benedictio est quædam qualitas spirituale non habēs obstaculum, & ideò transit ad omnes partes nō benedictas, etiā si aqua non benedicta esset maioris quantitatis &c vide Ros. in ver. aqua. §. 1. quæ hoc refert.

d Trahit ad se non sacrum] Adde, capitulū vnicum de consec. ecc vel alta. lib. sexto, ex quo not. quòd compositum ex diuersis assumit sibi naturam dignioris. Idem Tho. in quarta distin. 12. qui dicit, quòd Virtus, quæ acquisita est aquæ per benedictionem, peruenit ad aquā nō benedictam, Idem dic de oleo sancto per prædicta.

e ff. de ma. con. ue.] Vbi dicitur, quod magistratus, qui debet expedire actum, & differt in tempus successoris, vt successor faciat, punitur, & extenditur ad æstimatores, scilicet qui habent æstimate, an tutores sint idonei, & not. istum. §. qui aureus est contra procrastinātes restituere dicentes, relinquā vt satisfaciāt hæredes, de quo infra, restitutio, tertio. §. 1.

f Quod not. in l. fin.] Ibi Bald. extendit materiam arbitratoris, & ibi particulariter not. ꝙ cōtractus cōmissus in arbitrio alterius, ipso nō arbitrante redditur nullus, & vide Bartol. de materia. dicta l. final. & in l. si quis arbitratu, ff. de verborum obligatio.

a In fin. C. de pactis] Ex quo tex.no.singu.secundùm omnes ibi, quòd quemadmodum iudex malè iudicando facit litem suam.l.1.ff. de var.& extraordin.cog.Idem est in arbitro, & illud, quod hic dicitur, quòd sententiæ arbitri standum est siue iustæ, siue iniustæ. l. diem proferre. §.stari,ff.de arbi.procedit quò ad partes, non respectu iud.arbitri. Plus etiam probat text. secundùm quòd ponderat Bald. in capitulo.1.de constit. quod arbiter non obseruans apices iuris facit litem suam,patet quia ille text. loquitur de exceptione declinatoria, fori, quæ est de apicibus iuris.l. non fideiussor. §. quædam. ff. mandati & dicit Baldus in capitulo nè innitaris, de constitut. quòd arbiter facit litem suam respectu sortis, nò respectu pœnæ. Similiter & circa damnum, secus, si omisisset condemnare circa lucrū. Sed tu caue, quia quando lucrum est radicatum, intelligitur pro ut de damno gl. in l.1. §. si quis, ff. de itin. actuque priua.

b Concor.Spe.] Concor.Pa.in c. Quintauallis, dñā.13.de iurei.

quarta.§.tametsi neminem ff.de arbi.& in l.2.ff. p soc. gl.insti.de obli. quę ex quasi delic. nas. in princi.& in auth.decernit,C. de arb.& in l.si quis in conscribēdo, in fi.C.de pac.a quod limito verum,quando ex dolo vel lata culpa hoc facit, aliàs non,nisi se obtulisset, qa tunc teneretur ēt de leui,multomagis tenetur ad restitutionem, si iniustam dedit sententiam ex dolo, vel lata culpa, & etiam leui,quando se obtulit.

2 Vtrum arbitrator possit die feriata procedere in causa,& sententiare? Resp. Pa.in c.conquestus, de ferijs,ꝙ sic,quia est amicabilis compositor,& pacis mediator facit.ca.1.de ferijs, in fi.cōcor.Spec.b in tit.de arb §.fi.ver.in forma,& In no.in d.c.Quintauallis.sed tñ peccat,dicit Pa. ibi.si ex suo arbitramento solū habetur respectus ad cōplementum contractus,secus si principaliter intenderet pacem, vel aliquem pium actū,vt in d.c.1. & sic intellige Bar.in l.si de meis.§.fi. ff.de arb.qui dicit,ꝙ potest procedere etiam die dominica. c & sequitur Pa.in c. cum dilectus,de arb.

3 Vtrum fœmina possit esse arbitratrix?Res. ꝙ sic,nō tamen arbitrix, quia haberet procedere iudicialiter, quod est officium virile,vt probatur ī c.dilecti,de arb. & in l.fi.C.de arb.nisi sit fœmina,q̄ ex dignitate haberet iurisdictionē,vt regina; vide in d.c.dilecti, in glos.

4 Vtrum monachus possit esse arbitrator ? Resp. ꝙ sic, quia est officium pietatis d reducere discordātes ad concordiam,arg.c.iniustum.2.q.3. ff. pro soc. l. si societatem, la prima,in authen.vt iudi.di.si non. 86. di.peruenit. & quod possit esse, tenet Pau in Clemen. 2.de rescript. e requirit tñ licentiam Abbatis,& idem ibi Io.de Lign. Et ratio est, quia non habet neque velle.neque nolle.r 2.q.1.non dicatis. Oldr.tñ tenuit, ꝙ etiam sine licētia Abbatis. Et credo verum, si Abbas scit,& non contradicit, qa vř consentire, & sequitur. Car.ī d.Cle.2.q.19.& q.21.

5 Vtrum monachus possit esse arbiter?Res. ꝙ non, nisi de licentia Abbatis, & vtilitate monasterij, ar. ca. 2.de testi.lib.6.vbi non potest esse testamenti executor sine licentia superioris & vtilitate monasterij, licèt sit actus fauorabilis, ergo nec arbitrium in se assumere,d.c.non dicatis, hoc tenet Bald. in l.si qui ex cōsensu,C.de episco.audien. in.3.colum.

6 Vtrum arbitrator possit pro bono pacis sine peccato de iure alterius capere,& dare alteri?Res. Pa.in d.c. Quītauallis. quòd sic, allegat gl.in l.sed & si ī ser uū.§.si quis,& l si de meis. §.recepisse,ff.de arb.& Inno.ī d.c.Quintauallis. tex. est iuncta gl.in c nisi essent de præben. f facit. cap.his quæ,& ibi Pa.de maiori.& obedien.& in c.fi. de trans. ff.pro soc.l.societatem, la secunda.§.arbitrorū, & nō solùm in casu dubio, sed etiā in casu certo, ex quo facit pro bono pacis.Bald. tenet, quòd non potest, &

c Die dñica]Ratio,qa corā arbitratore nō est iudicium nec quicquam, sed potius est quædam transactio, vel compositio, vt in authent Si verò C.de iudicijs Inno.in c. Quintauallis, de iure iurā. igitur &c. Et Adde Specu. ti.de arbi.§. fin. ver.sed nunquid compositor, Et glo not. in Cle. vna, de os.dele. & in cap.1.de ferijs,vbi dicitur, quod pax potest fieri die feriata. Et sic licitè in ē dunt homines his diebus ad processum pacis sed arbitrator intendit ad pacē igitur &c.

d Quia est offm pietatis]similiter facit, qa pōt facere eleemosynam, dum est in studio de lnia Abbat de vit.& ho.cl. in c.vl.

e Cle.1.de resc.] Cōparatur etiā seruo 54.di.multos,& seruus nō pt eē arbiter, ff. eo.l.Pedi?.aliàs paruū. §. in seruo. igitur &c. sed Abbatis lnia intercedens eo casu, quo dari pōt,facit monachū habere legitimā psonam vt possit ēt postulari in iudic.o. ca.2.de postu.Si igitur vertitur vtilitas monasterij vel saltem in cōcernentib. pietatem,potest eē ēt arbiter &c.

f C. nisi essent, de præben.]Vbi i pr?sibile erat da rere, ꝙ vi...

haberet titulũ in beneficio, & alteri deberet pensio. Et tamẽ pro bono pacis ex potestate arbitraria fuit illud toleratũ. Quod tamen intelligit Bar. in d. §. recepisse, quãdo modicè lædit; aliàs reduceretur ad arbitriũ boni viri. d. §. arbitrorum.

a Furtum cõmittit] Nõ est ei permissum dare de alieno. l. prohibere. § plane, ff. ꝙ vi aut clã &c.

b Permut. qđ non] Exemplũ, vt si arbitrator componeret, vt vnus daret ius decimãdi pro aliqua domo &c. Nã ius decimandi est spũale, vt ibidem per Pan.

c Pro spirituali] Et arbitrium continens in se vicium symonię ipso iure est nullum, vt in d. c. fi. de rer. perm.

d C. decernim⁹. de iud.] Pan. tamen in d. ca. per tuas, dicit quòd sæcularis nõ est incapax arbitrij quia aliàs esse non posset, vt in d. l. Pedius. vbi non potest compromitti in seruũ, & liberũ, cũ seruus non sit capax, & propterea vtile vitiatur per inutile, sed in casu nr̃o laicus est bene capax, sed prohibetur ꝑꝑ honestatẽ, q̃a non decet ipsum de talibus arbitrari, vt in c. contingit de arbit. Sed qñ & plures laici

furtum cõmittit,[a] de vsib. feud. in ti. de lege Corra. c. 2. Et credo, ꝙ verum dicat quando facit fine causa, secus pro bono pacis, quia multũ lucratur, qui a lite recedit, ar. eorum, quæ no. in fi. l. Lucius, ff. ad Trebel. & nisi nimis enormiter læderet partem. facit qđ not. idem Pa. in c. fi. de transac.

7 Vtrum arbiter pro recõpensatione alicuius spiritualis possit iudicare dãnũ temporale? Res. Pa. in c. fi. de rer. permu. quòd nõ[b] quia cum arbitrium videatur quidam contractus, vt in aur. vt diffe. iudi. §. 1. Vnde quemadmodũ per viã contractus non potest dari aliquid temporale pro spirituali[c] sine symonia, Sic nec per viã arbitrij, vt hic.

8 Vtrum in ecclesiasticis possit compromitti in clericũ, & laicum? Resp. ꝙ sic. cap. per tuas, de arbit. non vt in iudices, quia laicus est omnino incapax huius iurisdictionis, vt in ca. decernimus, de iudic.[d] & iurisdictio competeret cuilibet insolidum & indiuisibiliter, vt no. gl. in c. prudentiã, de offi. deleg. & sic mixtura faceret habilem. l. Pedius, ff. de arbit. & ꝙ not. in c. cum super, de offi. delega. & sic quod esse nõ potest. d. l. Pedius. tenet tamẽ. gl. in ca. contingit, de arbi. quòd etiam de spiritualib. potest compromitti in clericum, & laicum autoritate superioris.

9 Vtrum de rebus temporalibus clerici possint cõpromittere in arbitros laicos? Res. secundùm Inn. in c. contingit. de arbit. ꝙ sic. facit c. dilecti, de arbit.

10 Vtrum cum quis iurauit stare sententię arbitratorum possit sine periurio petere reductionem ipsius arbitramenti ad arbitrium boni viri, cum tale arbitramentum est iniquũ?[e] Res. Pa. in d. cap. Quintauallis. multas opin. recitat, sed in conscientia colligo ex eius dictis sic. Aut deceptio interuenit ex ꝓposito, & tũc respectu cuiuscũque lęsionis potest peti reductio nõ obstante quocũque pacto. Ratio, quia sicut expressè non põt renuntiari dolus futurus. l. si vn⁹. §. illud nulla, ff. de pact. ita nec tacitè sub generalitate verborũ, & hoc communiter sequũtur Docto. & dicitur dolus ex proposito, quando scienter per fraudem, gratiam, seu odium aggrauat partẽ alteram. Aut deceptio interuenit re ipsa, & sine dolo arbitratoris, & tũc, si læsio est modica, non potest peti reductio, vt in l. si de meis. §. recepisse, ff. de arb. ẽt si renũciatio nõ interuenit, vt patet in c. nisi essent, de præbend. aut læsit non modicè, & communis opinio est, vt possit reduci.[f] Sed hoc credo verũ, si non interuenit renunciatio. Si verò interuenit renunciatio, s. vt possit dare vni, & leuari alteri, quia renũciatio aliquid operatur, arg. cap. si Papa, de priuileg. li. 6. & in c. in his, de priui. & in l. si quando, C. de inoffi. testament. Ideo tunc poterit ratione maximẽ & enormis læsionis & nõ magnæ, quia ista maxima læsio in dubio videtur excepta, ar.

sunt in societate clerici, tunc efficiũtur capaces illius actus, quem soli exercere nõ possent. ex mixtura tñ clericorũ laicus nõ põt exercere actum spiritualẽ, cum sit incapax, cap. Massana, & ca. sacrosan. de ele. & sic casus. cap. per tuas, non extẽditur ad casum spiritualem, sed arbitrari super re spũali nõ ẽ actus spũalis secundũ Io. An. in d. c. per tuas per quod limitatur. d. ca. decernimus, de iu. vbi laici nõ pñt eẽ iudices ĩ spũalib. q̃a ꝓcedit, nĩ si sint immixti cũ clericis. & vide ibi gl. q̃ ẽ gl. 1.

e Est iniquum] Idem, si ꝓmisit pœnã, q̃a nõ incidit petẽdo reductionẽ iniqui arbitramẽti, q̃a iuramẽtum est fortius, quã pœna, sed iuramentum non astringit eũ ad parendũ, quovsque redactum sit ad arbitriũ boni viri, patet in d. ca. Quintaual lis. igitur nec pęna. Hoc ẽt tenet Ho. qñ generaliter ẽ iuratũ ſtã do dicto arbitratoris. Idẽ tenet Spe. in. §. 1. tit. de arb. ver. sed pone, per tex. ĩ d. c. Quintau. placet q̃a verba gñalia dẽnt restrigi ſm subiectã mãm. l. q̃ro §. iter locatorẽ, ff. locati, & l. si vno. dẽt ergo iuramẽtũ, & pœnã itelligi si enormit non lęserit.

f Vt possit reduci]

l.omnes.S.Luci⁹, ff.de his, quæ in frau. cre. & ꝙ possit reduci, facit.l. si quis cũ aliter, ff.de ver.obligat. q̃a satis est, ꝙ non fecit, sicut bon⁹ vir facere debuisset. l.si libertus ff.de op.li.& ex quo maxima lęsio non fuit expressa, nõ debet trahi vltra intentionẽ agentis. Ita sentit Bald.in l.penu.C.de arb.& do.Ant.in d.c.Quintauallis. & magna quantitas dicitur respectu personarum, vel causæ secundũ Bal.alle.l.cũ filius.S.hæres meus, ff.de leg 2. vide bonam gl.in c fi.in versi:illustriũ, de re.iu.lib.6.Quid si fuisset dictũ, [a] vt possit altè & bassè ĩ totũ, vel in partẽ de iure vnius dare alteri? & sic credo non possit, si dolus nõ interuenit, nisi additũ fuisset illi potestati verbũ restrictiuũ, s. altè & bassè, prout sibi videbitur, vel placebit, quia hæc verba importãt arbitrium boni viri.l.Thais S.sorore sua ff de fideicom.li. l.prima. ff.de leg.secundo, & l.quisquis, ff.de leg.3.in prin. vide infra, iudic.S.5. & 5.

11 Quomodo debent pronunciare arbitri sententiã? Res.ꝙ in plurali dicendo, Nos arbitri pronũciamus, &c. Excepto in electione, quæ debet fieri in singulari vice omnium, de re iudic. c.cum ab vno, li.6. & præsentibus oĩbus arbitris ẜm Pa.in d.c.sanè, de arb.verũ tñ dicit Bar.in l. duo ex tribus, ff.de re iu. ꝙ si tertius fuit pręsens in disceptatione super meritis causæ, & dixit quicquid voluit, & monitus ab alijs duob non vult esse præsens, nec allegat cãm legitimã absentię, ꝙ tunc pñt duo procedere sine ipso tertio. [b] & quomodo potest mutare sententiam, vel corrigere. Vide infra iudex.S.25.

12 Compromissum est in duos arbitratores, & non concordant, nunquid pñt cõpelli eligere tertium, aut iudex possit ipse eligere? Rñ.recitat Pa.ĩ d.c.Quintauallis, Bal.in c.1. de inuest. in ma. facta dicẽtẽ quosdã sapiẽtes cõsuluisse, ꝙ non; & placet, [c] sec⁹ de arbitris, q̃a cõpellunt eligere tertiũ c.cũ spãli, de ap.& l.item si vn⁹.S.si in duos, ff.de arbi.

13 Arbitrio boni viri qñ dr̃ debere relinqui, vel stari, intelligitur de iudice ordinario loci, no gl.in c.statutũ, de rescrpt.li.6.& sequit̃ Ge.in d.ca.statutũ.Spec.in ti.de arbi.S.1.ver.sed quis. vbi dicit, ꝙ bonus vir, cui⁹ arbitrio debet stari, dicitur iudex loci. l. continuus. S. cũ ita, ff.de ver.obl. cõcor. Lap. [d] Abbas.

[i] Quia illud pactum debet intelligi, si vt bonus vir fuerit arbitratus, ar.l.quæro.§. inter locatorem, ff. loca.vbi tex.no.dicit, ꝙ si promisit locator non expellere inquilinum, intelligitur, si ipse soluerit pensionem, & ibi Bar.dicit, ꝙ idem esset, si interuenisset iuramentũ, aut pœna.Ioan. An. in regula, scienti. Idem Bart. in l.si societatem, §. arbitrorũ, ff. pro socio, dicit, ꝙ iuramentũ habet illam conditionẽ, quã habet pactũ præambulum, s.non venire, cõtra si æquè fuerit arbitratus. Allegat. d. c.Quintauallis, & l. si C.de non nu.pec.

[a] Quid si fuisset dictum] D. Ant. in d.cap.Quintauallis, vt recitat ibi Pa.22.col.videtur vellé, ꝙ data enormi, læsione etiã re ipsa possit peti reductio, quia talia verba in genere & effuso sermone prolata sunt sub confidentia amicitiæ, & discretionis arbitrorũ vt captent ipsorũ beneuolentiã ad non ledendũ, ideo non debent ita latè intelligi, sicut verba sonant, q̃a de verbis facile seruitur. Si ergo reperiũt se ĩ hac confidentia deceptos, debet eis succurri.ar.in c. quanto, & in ca. veniens, de iure iu. Et si iuratum fuit, quia verba iuramẽti obuiãt absoluetur, vel iudex ex officio suo prouidebit secundũ Hos. Et sic refert de facto se consuluisse, & & hæc opi.concor.cum illa Pe. de Ant.de qua ibi, & verè habet equitatem.& facit, c.cum venissent, de instí.& l.si libertus, la 2.ff.de ope.lib.& maxime quia notarij solent apponere dicta verba de consuetudine. Et dicit Hos.ꝙ talis renunciatio, vel pactum fuit multũ gñale, & tunc aut præceptũ arbitratoris fuit cõtra Deũ & nõ ligat.11.q.3.qui resistit. ẜm eum. Idẽ puto, vbi sit cõtra ius cõe non remissibile p partes, vt in c.puenit, de ar.& in c.si diligẽti, de fo.com. aut est cõtra ius priuatũ, ipsi⁹ partis, & tũc si interuenit dolus, põt peti reductio, aut nõ interuenit & põt. Et vide plenissimè Pa. ẜ d. c. Quintauallis, i.15.co. & se. &c.opinio tamẽ huius sũmæ de iuris subtilitate est verior, ar. c. quã periculosũ. 7.q.1.& 5. q. 5. c.sed aliud.

[b] Sine ipso tertio] Ista vr̃ fuisse opi. Inn. in c. Rainaldus, de testa.sed si allegata rõne abeat, q̃a non põt eos trahere ad suum velle, tũc nõ valeret snĩa.dict.l. duo ex trib.& l. Itẽ si vnus, cũ l. se.ff.de arb. imò si vnus committeret alteri, ꝙ certo modo iudicaret, non valeret, vt in.d. l. itẽ si vnus. De iure tamen canonico debet distingui, aut maior ps est præsens, & põt absentẽ citare, & si ille habet iustam cãm absentiæ, debẽt eũ expectare, aliàs pñt pnũciare. Si verò sunt pares, non valet snĩa. In iudicib.tñ de legatis attẽditur ẽt ius ciuile, c.fi. de arbi. lib. 6.

[c] Et placet] Ratio, quia arbitratores sunt ad similitudinem proxenetarum l.si de meis.§.accepisse. ff.de arbi.Sed certum est, quòd in proxenetis non est tractandum de tertio, &c.

[d] Concord. Lap.] Adde. l. quid si Aephesi, ff. de eo, quod cert. loc.& in l. vir bonus, iudi. solui.& glo.in

gl. in ca. potuit, de loca. in versi. celeri. quæ dicit ꝙ vbi fit mentio de arbitrio viri in genere, intelligitur de iudice &c. Adde glo in d.c. statutum in verb copia, quæ dicit bonū virū iudicem ecclesiasticū, quanquā secundū Hos. intelligatur iudex vt hic.

a Archidiaconus] Si vis scire, quid iura dicunt de talib. vide 21. di. cleros, & 25. di. perlectis. Et vide Rose ꝓ totum ponentem verba formalia, q̄ hic ponuntur. De archidiacono con. Tri. ses. 24. c. 1. & 12. de refl. & c. 20 ead. catech. de sac. or di. c. iā ve. P. V.

b Vel alterius fraude] Et gl. in d.c. 3. vicit, ꝙ tenetur de dolo, & lata, & leui ad instar tutorū. Et ibi. d. Ant dicit, ꝙ tenetur ēt de leuissima. Ex quo recipit plus quā mercedem, quia habet dignitatē, & vide c. primū, & c. ad hæc, ꝙ si erit negligēs, reddet rōnem in districti examinis iudicio, &c.

c De præsump. dudum] Dūmō non rideat aliquid contra conscientiam, quia qđ fit contra cā ędificat ad gehen. c. literas, de resti. spo. &c.

d De archiepiscopo multa statuit con. Triden. sess. 3 cap. 1. & 2. ess. 6. c. 1. 2 3. c.

ARCHIDIACONVS a multa potest de iure. Sed q̄a secundùm Inno. in c. 1. de of. Arc. cōstitutiones, & consuetudines per diuersa loca præualēt in officijs, de cōsue. cū olim, de excel. præla. c. ad hæc, ipsis stabitur. & ideò in officio suo faciet, ſm ꝙ cōsuetudo ꝑscripta suę ecclesię habet. Vbi aūt non esset talis consuetudo, vel statutū, haberēt locū capitula toti⁹ isti⁹ tituli ſm eūdem Inn. Et sic post epm est vicari⁹ in oīb. & habet curā in clero tam in vrbe q̄ in parochijs habitantium, & ipsos debet de tertio in tertiū annū, si episcopus non potest, visitare, vt in d.c. 1. & ī d.c. ad hæc. Debet auscultare euangeliū, & epistolā, & responsoria, & nullus ea in ecclesia cantet, nisi prius ab eo auscultatus, & de eius iussu, & cæroferarios ordinare, vt in c. 2. e. ti. tenetur, si aliquid ex sua negligētia, vel alterius fraude b deperijt de rebus ecclesiæ, nisi pro posse prouideat, vt in c. secundo, eo. Debet examinare clericos, qui sunt ad sacros ordines promouendi c. ad hęc, & c. vt nostrū. Abbates, & abbatissas ponit, in sede sua, vt in d.c. vt nostrum. quæ omnia capitula sunt in d. tit. de of. Arch.

1 Vtrū peccet archidiaconus respondendo epo dicēti, Scis hunc esse dignum, Scio, quantū humana fragilitas permittit? Rń. secundū Inno. in c. Vnico, de seru. in ordi. fa. ꝙ si talis ordinād⁹ præsentatur a probis, pōt sana conscientia respondere, dummō non sciat aliqđ mali de eo. ar. de præsump. dudū, c ꝙ si scit aliquid mali de eo, qđ est secretum, debet obtinere a prælato, vt eo absente faciat ordinationem. Et si non potest, vel sine scandalo, tunc ēt pōt sana conscientia dicere, q̄a non dicit nisi vt minister, non vt ipse: & ecclesia, quę nihil scit de occultis, per eum loquitur, nec debet, omittendo talia dicere, indirectè publicare crimē fratris secretum. Si verò esset publicū tale crimen, tunc peccaret mortaliter talia dicendo. 11. q. 3. primum si modò crimen est peccatū mortale, quod scit, secus. si esset veniale, vt. 25. distint. §. criminis.

ARCHIEPISCOPVS d potest in tota sua prouincia exercere iurisdictionem tollendo prauam cōsuetudinem, & fulminādo sententiam excommunicationis in seruantes eam secundùm Inno. & sequitur Pa. in ca. ex frequentibus, de insti & sentit gl. in sum. 9. quæst. 3.

Item potest in sua diocesi existēs rōne notorietatis delicti delinquentes suffraganeorum suorū sua sententia afficere. e & licèt tex. in c. Romana, in §. notoria, de censi. li. 6. loquatur, dum visitat tamen docto. communiter extendunt in d. c. ex frequentibus, etiam dum non visitat ratione notorietatis delicti.

2 Vtrū Archieps possit absoluere subditos suffraganeorū suorū? Res. Ge. in c. ꝑpetuo, de cēsi. li. 6. ꝙ nō pōt ligare, f vel soluere, nisi dū visitat, vt tex. hic innuit, nec ēt à minori excōicatione absoluere, vt in c. nuper. §. in secunda verò, de sent. excommu. & hoc verum, nisi per appellationem causa ad eum deuoluta sit, vel in casibus sibi specialiter à iure permissis, de quib. habes in cap. pastoralis, de offic. ordi. in gloss. in ver.

1. & c. 18. 24. c. 3. & 16. de ref. 25. c. ij. & ca. 5 de regul. De archiepiscopo catec. etiā de sacra. ordi. c. iā verò. P. V.

e Afficere] Qđ limita, vt not in ca. pastoralis, de of. ordi. Et vide Pa. in c. intantū, in pen. no. de simo. qui dicit ibi esse casum no. in quo archiepiscopus exercet iurisdictionē in non subditos, quia subditi suffraganei non sunt sui subditi, vt d. ca. pastoralis. & hoc facit, qn̄ est negligēs episcopus. Et sic limita d. ca. pastoralis. hoc aūt est, quia illa praua cōsuetudo concernit totā prouinciā, & peccatum est notorium. facit c. Romana. §. notoria, de cē. li. 6.

f Quod non potest ligare] Idē tenet Inno. c. pastoralis, de offi. & Pan. ibi dicit, ꝙ est communis opinio.

a Ad archipresbyterũ pertinentia tim fuggerie index in co. Tri. a Ziletto excussum indicto.parochus. P. V.
b Potest fontes benedicere & sic in his est episcopi vicarius.
c Capitulo 2.] Facit ibi tex. mētionē de sacerdotib. cardinalibus expone. i principalibus, simile i c. pastoralis, se. pti. q. 1.
d Extat declaratio esse eum parochialem sacerdotem in matrimonio contrahendo ex conci. Trid. sess. 24. de matr. refor. P. V.
e Pœnale est] si phibuit furtũ, phibuit rapinā, & vsuram Aper tè.n. totũ significauit, quicquid illicitè rerum proximi aufertur.
f Meretrices] Si phibuit mechiā, phibuit, & fornicationē, sed dic clarius, nō ē hic pars, ergo nō totũ, neq; valet, si dico affirmatiuè est hic ps, ergo totũ: sed si dico, ē hic totũ, ergo pars bene valet.
g Et in noie appellatiuo] Rō ē, q, si argueretur affirmatiuè esset arguere de specie ad genus, q nō est bonũ. Vtũ dico, ē alienatio ergo mutuũ non valet, & nota, q etimologia ē resonātia vocis in proprio effectu rei. Ita Bal. in c. 1. in §. si quis de malo, l vl. col. de contro. inuesti.
h L. Luci⁹, la 1.]

ver. exceptis, & in c. venerabilibus, de sen. excom. li. 6. & in d. c. perpetuò.

3 Vtrũ possit ante se crucem portari facere? Respō. q transiens per prouinciā suam pōt benedicere populo, & in pontificalibus & sine pontificalibus celebrare & celebrari facere tam in locis exemptis, quàm in nō exemptis. Et etiā episcopus in sua diœcesi potest similiter hæc. Tamen debent fieri sine violentia, & grauamine exemptorum, Cle. archiepiscopo, de priui. multa alia, quæ ad forum conscientiæ pertinent, tangentia statũ archiepiscoporũ. Vide infra, prælatus, per totum, & episcopus, per totũ

ARCHIPRESBYTER a ecclesiæ cathedralis debet habere curam, quomodo alij sacerdotes diuina officia celebrēt debito mō & in absentia episcopi potest fontes benedicere, b alijs sacerdotibus pœnitentiā iniungere, c. secundo c de offi. Archipr. Isti alio nomine dicũtur decani, vt in c. ad hęc, de offi. Archi.

1 Vtrum valeat absoluere omnes de episcopatu? Resp. q sic omnes, qui ad ipsum pro pœnitentia recipienda recurrũt, quia est parochialis d sacerdos omnium de episcopatu, ca. officium eo. ti. in tex. & in gl. & l. dist. in capite.

2 Vtrum idē possit archipresbyter ruralis? Resp. q non, nisi inquantum episcopus ei dat autoritatem, plebibus enim solũmodò præest, & nihil debet facere sine relatione episcopi, aut ꝯ eius decreta. c. fin. eo. tit.

ARGVMENTATIO a minori ad maius valet affirmatiuè. c. si i laicis 38. di. a maiori ad minus valet negatiuè. 32. q. 5. si Paulus. & de hoc in c. cum in cunctis, de elect. in gl. cum suis concor.

Nam ille testator, qui cōmisit fidei Seio, vt manumitteret seruum, si placeret sibi intelligit, &

1 A toto ad partem valet affirmatiuè. 14. q. 5. pœnale est. e

2 A parte ad totum valet negatiuè. 32. quæstio. 4. meretrices. f

3 Ab etymologia nominis. 16. q. 1. placuit, el primo, & 2. sed non valet nisi negatiuè, & in nomine appellatiuo, g quia propria nomina imponuntur ad placitum, vt no. Barr. in prooemio infortiati super rubr. Limito et secundũ Pa. in c. 1. de iudi. verum quando nomen sumitur ex essentiali natura sua, vt mutuum, testamentum, quia hoc verum est, Testamentum est mētis testatio. l. 1. ff. de testa. vbi ergo non est testatio mentis, nec testamentum. Similiter mutuũ est, quod de meo fit tuum. l. 2. ff. si cert. pet. vbi ergo de meo non fit tuum, non est mutuũ, secus, quando imponitur nomen ex eo, qđ debet inesse in nominato, Vnde imperator dicitur Augustus, quia augere debet rempubl. si non auget, tamē imperator est, vt no. in prooe ff. veteris. Papa Pōtifex dicitur, quia debet esse pons per exemplaritatem vitæ. Sed si non facit, tamē Pōtifex est, vt in c. primo de constitu. libr. 6. Sic igitur intellige, institut. de tute. in princip. ff. de verborum signific. l. bonorum, la prima. §. viduam. & l. malum. C. de defen. ci. l. defensores, la secunda in fin. & institut. de dona. § est & alius, C. de fer. l. a nullo, C. de offic. præfe. vr. l. prima, vbi text. Sciatis profectò ex ipso nomine, quid præfecto debeatur annonæ. Ex quibus patet, quòd argumentum potest sumi ab interpretatione nominis. & sic limita secundùm Baldum, de vasallo milite, qui arma bellica deposuit, illud prouerbium, Si nomine priueris, nec rem habere mereris, esse verum, si nomen significat substantiam, vel qualitatem necessariam inesse alicui subiecto, vt ff. de fideicommiss. liber. l. Lucius, la prima, h & ff. de pac. l. tale pactum. §. fin. secus, si significat solam simplicem demonstrationem. ff. de rebus dub.

l. si

l. si cognatis a & ex hoc patet eē verū. ꝙ scholarēs scholas intrātes non attendētes, nec studētes, nō gaudēt priuilegio scholariū, vt tenet Io. de Lign. in ꝓœmio Cle. adducit no. ꝑ gl. in l. vna. C. de studijs li. vr. Ro. & videt̄ tex. in l. qs, C. de dome. ꝑte. & idē, si inhoneste viuūt. C. de curio. & sta. lib. 12. l. agentes, aliás incipit, ꝓ id tēpus. Similiter est verū, ꝙ illi, qui sunt de collegio alicuius artis, sed artē illā nō exercēt, non gaudent priuilegio illi⁹ artis, vt no. Bar. in l. semp, ff. de iu. immu. per illū tex. in §. negotiatores. 16. q. 1. gn̄aliter. & hæc faciunt tā contra scholares, & artifices, q̄ eorū rectores, qui grauāt litigantes cū eis rōne priuilegiorū. & iō si hoc ē manifestum, credo ꝙ teneantur ad restitutionē rectores oium, in quib⁹ plus sunt grauati. & similiter scholares, si tales sunt, ꝙ non gaudeāt, q̄uis nō sit manifestū. In nomine aūt ꝓprio sæpe fit ar. licèt non validum, & iō homines q̄runt bona noīa. & dicebat vxor Io. An. ꝙ si vēderētur, debeiēt emi ꝓ magno bono, ꝓpterea Io. And. extollit nomē proprium in procemio Cle. Similiter Accursius in l. facta. §. si in dāda, ff. ad Trebel. interpretādo nomē suū. & hoc venit, qa ex horrido noīe sæpe suspicantur hoīes sinistrū, putantes a prauo euentu impositum. pro hoc vide text. cū glo. in d. §. si in danda. b

4 Ab autoritate. 32. q. 1. dic.

5 Ab oppositis, vel contrarijs. 8. q. 1. sciendum.

6 A simili. 2. q. 1. multi, in glo. in vers. similia.

7 Ab exemplis gentiliū, de ver. sig. forus. §. his autē, de conse. dist. 1. c 1 in gl. in versi. si enim. vide Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cle. quomō multis alijs modis valeat, omitto propter breuitatem.

ARRHA c nō precia, sed pignora dicūtur.

1 Arrharum datio est argumentum emptionis, vel vēditionis, aut alterius cōtractus, qui tn̄ ꝯtus valeret sine eis. l. quod sæpe, in prin. ff. de ꝯtrahē. emp. & pōt qs ab emptione, & vēditione discedere post ipsarū dationē, nisi sint datæ noīe arrhæ & ꝓ parte solutionis, quia cū pars ꝑcij sit soluta, res non est integra. C. qn̄ li. ab emp. di. l. vnica. Verū tn̄ ille, per quē stat, nè ꝯtractus perficiatur, qn̄ solū sunt datæ pro arrhis, ipsas perdat, qui dedit, & qui recipit, restituet in duplum, insti. de emp. & ven. §. in his. d & idem dic de pignore, dummodo nō sit datum æstimatum nomine partis solutionis. ff. de rei. vendi. l. precij.

2 Vtrum possint interuenire i matrimonio, & quo modo faciūt matrimoniū, vide infra, sponsalia. §. 12. cum sequen.

ARROGANTIA e est q̄dā filia superbiæ, quā quis multum se existimās, cæteros, quos infra se videt, despicit, & quib⁹ non ꝯsuēdo loq, sed vix dominando dignatur. c 1. 46. di.

1 Arrogātes dīr, q garrulitatē autoritatē putantes, humiliter nesciūt inferre, qđ docēt, di. 46. §. 1. & c. 1. d. 49. c. hic & n. circa med.

a ...erit hæres cū effectu. & sic istud nomē, hæres, significat istam qualitatē inesse necessariò subiecto .i. ꝙ sit hæres cū effectu. Et in l. tale pactū, in fi. Nā ex quo pr̄ fecerat pactū de reddēda dote, quā ꝓmiserat filię, si morist̄ sine liberis, fratri, intelligit, si alios filios nō hēret testōr, &c. In l. cognatis, licèt priuent̄ noie, qa fuerūt deportati, tn̄ sufficit, ꝙ erant cognati tpe testī: a l. si cognatis] Dr̄ ibi, ꝙ si cognatis relictū sit & si desierint eē cognati, adhuc debet̄ legatū. & sic patet, ꝙ illa cognatio, q̄ solā simplicē demonstrationē sign̄at, nō negat legatū. b §. si in dāda] Bald. ibi tractat plene de istis argumentis, &c. c Arrha] dr̄ a re, ꝓ qua dat̄, vt nō ipsa, sicut pign⁹, reddat̄, sed ipsa sibi manēte cętera compleātur. d §. in his] Tu dic secūdū Aug. in gl. in ver. cōpellit, institu. de emp. & vend. qđ si ꝯtus est pfectus & iplet⁹, & arrha cessit in ꝑciū, nō repetit: aliàs sic ꝑ cōdi. sine cā. l. qđ sæpe. §. is q̄ vina, ff. eo. si verò sit ꝑfect⁹, sed nō impletus, & stat ꝑ vēditorē, dat̄ cōdictio ob cām, ad simplū, vt ꝑ gl. in l. ꝯtus, C. de fi. inst. Ad duplū aūt dat̄ cōd. ex hac. l. Si verò stat ꝑ vtrūq;, agitur ad simplum tm̄ vtili, ac ext̄pto, si ꝯtus fuit pfectus, vt d. §. is q̄ vina: aliàs agit̄ cōdictione sine cā &c. & vltra arrhas pt̄ peti iter esse, secūdū Bar. in l. 1 §. vn̄ q̄rit̄, ff. de actio. em p. post Di. alleg. ꝑ Ang. vbi s̄. Et facit. l. fi. C. d̄ pact. conuē. facit qđ no. Bal. in l. a. C. de iu. emphy. Sequuntur Imo. & Rapha. licèt Sal. in d. l. ꝯtus, tenuerit ꝯtrium. e Assumit in deteriorē partē, tū ea nobis q̄ non debem⁹ attribuimus, aut appetimus, vt & arrogās q̄ id sibi tribuit qđ in eo nō est. Arist. in ethi. arrogans ꝑclara & ea q̄ nō insunt & maiora q̄ insint, sibi fingit. opponit dissimulatori, q aut ines se qd sibi negat aut iminuit. Accidere plerūque solet hoībus arrogantia. Cæs. 3. bel. ciui. accidisse ijs, ꝙ plerūq; hominib⁹ nimia ꝑtinacia atq; arrogantia accidere solet. Ex copia atq; rerū omniū affluētia primū natā ēē. Cic. scribit de l. agraria ꝯ Rullū. arrogo verò, & in bonā partē sumitur, sicut & arrogatio ēt in iure ciui. Inst. ff. & C. de adopti. eadē tn̄ significatiōe. sibi. n. quē n̄ hēt, ascisci filiū, nepotēve demonstrat a quopiā. P. V.

2 Arrogantia rusticorum nihil impudentius, dist. 46. in summa.

3 Vtrum sit mortale peccatum? Res. quòd sic, quando ex tali superbia, vel contentione fit q̃ sit mortalis, & ꝓpterea vide infra, sup̃bia, & cōtemptio. aliàs cōiter peccatum veniale erit.

ARROGATIO. Vide supra, Adoptio.

ARS Balistariorũ vtrũ, licet? Resp. ꝙ non imò prohibetur sub pœna excõmunicationis inter Christianos, vt in c. vnico, [a] de sagittarijs. Quod est verũ secundùm gloss. ibidem, & doc. in bello iniusto, secus in iusto, quia data iustitia licitum est quibuscunq; armis vti, & pugnare, [b] imò aduersariũ decipere [c] per seductionem parando insidias, [d] vt in c. dominus. 24. q. 2. & c. vt prìdem, e. c. q. fi.

1 Vtrum artifices, qui inter se cōueniũt, quòd alios non instruant, aut ꝙ non vendant nisi certo modo, & huiusmodi, peccẽt? Rñ. ſm Inn. in c. significãre, de app. ꝙ sic, si frauduléter faciũt. Secus, si ex priuilegio, vel cõsuetudine. [e] & C. de mono. l. vnicam intelligit, q̃ñ fraudulenter faciũt. vel dicit, ꝙ locũ habet de personis, & reb. nõ de loco, vel modo, vel dic ꝙ si faciant ex aliqua causa legitima, ꝙ licet. Sec⁹, si ex auaritia, vel in damnum reipublicę. Et sic intellige. d. l. vnicam.

2 Vtrũ artifices [f] facientes quæ ꝑ se, vel alio admixto nõ possint esse vtilia, de qb. dicit. l. q̃d sæpe. §. veneni mali, ff. de cõtrahẽ. emp. ꝙ flagitiosæ rei nec emptio nec mandatũ, nec societas valere pōt peccẽt mortaliter? Res. ꝙ sic, imo oia mala eis imputabũ ut ex ipsis venẽtia. c. fi. de iniu. & dam. da. & hoc videtur tenere Inn. in c. 1. ne cle. vel mo. q̃ dicit, ꝙ in his nullo mõ licẽt negociari. Sed si posset esse vtile cũ aliquo admixto, vt pura ꝓ feris occidendis, vel si sint fortè gladij, vel colores, q̃ pñt esse vtilia ad aliqua, i. ad defensionẽ, vel ad colorãdũ hominẽ, vel mulierẽ in casu licito, [g] & ꝓ bona cã licita est in his negociatio secundũ eũdẽ Inn. vbi supra. & hoc credo verum, q̃ñ exist. mat, vel pōt existimare ꝓbabiliter, ꝙ talis emẽs, vel cui talia dat, vel facit, eis vti ad bonũ. Alias tale erit peccatũ talia facere, vel vendere aut donare, quale peccatũ ẽ tali re vti. Et ex hoc patet q̃d dicẽdũ de artificib. q̃ faciũt taxillos, chartas, pompas, curiositates, & hmõi, q̃ vt frequẽtius sunt mortale peccatũ illis, qui ipsis vtuntur, q̃ non pñt absolui, nisi à tali arte abstineant.

3 Ars, siue exercitiũ corporale extrinsecũ, vtrũ sit licitum? Res. ꝙ sic si hæc cõcurrant. Primùm recta intẽtio. nã cuius finis bon⁹ est, id est intẽtio, ipsum quoq; bonum est in his quæ de se non sunt mala. Finis ergo vltimus, qui debet haberi, est deus. 1. Corinthio. 10. Omnia, quæcunq; facitis, aut ĩ verbo, aut ĩ opere &c. finis ꝓpinqu⁹ debet esse aliquod rõnale, vt subuentio ꝓximi, vel suæ necessitatis ad Ephe. 4. Operẽt manib⁹ suis vt habeat, vnde tribuat

a In ca. vnico] Sed quid contra Saracenos, & hæreticos. gl. dicit ꝙ non est prohibita, & idẽ Pa in d. c. vnico. & dato ꝙ bellum sit iniustum aduersus Saracenos nihilominus hoc. c. non prouidet, vt ibi per eum. & licèt ars balistariorũ sit necessaria ad defensionem murorũ & nauium: tamen in bello cãpestri non deberent vti secundũ Ioan. An. in d. c. vnico, quia sæpe vilis homo occidit hominẽ magni precij. Et vide Io. de Ana. in d. c. vnico, & sic est hic argumentum, ꝙ ars eorũ, qui faciũt bombardas, & schlopetos, videntur esse à fortiori reprobata.

b Et pugnare] Adde quod vult Bal. in rub. C. de fi. instrum 8. co. versi. incideter etiam quero, & Bar. Sal. ĩ l. si te, per illum text. C. de iure delib. quòd licèt ab alio patiaris iniuriam, non tamẽ per hoc alijs iniuriosus eris, quod dicunt tenendum menti propter represalias, tamen vidẽtur loq. quò ad tertium, nõ quò ad inferentem iniuriam.

c Decipere] Nisi fides esset promissa, quæ ei seruanda est c. nisi. 24 q. 1.

d Insidias] Et ex his infertur, quod si aduocatus fouet iustam causam, potest aduersarium decipere, ar. tex. 3. q. 4. c. 1. dummodo nõ vtatur falsis constitutionibus. ff. de fal. l. fin. & C. de fal. l. maiorem. Et ar. ad hoc quia dolus pōt fieri hosti. ff. de do. l. 1. §. 2 Et nõ refert an dolo qs euadat ab hostibus. ff. de capti. l. nihil interest, secũdùm La. Vnde non refert, si habet iustam causam, quolibet vtatur ad victoriam. d. §. vt pridem. nec. n. videt dolo fecisse qui fraude excludit. ff. de dolo. l. eleganter. & pro hoc gloss. in ver. malignãtium, in c. cupiẽtes, in princi. de elect. in 6.

e Vel consuetudine] Et secũdũ Pa in d. c. significante, potuit induci cõsuetudo si alibi non volebant hoc exercere, & inhibiti acquieuerũt ꝓhibitioni per tempus legitimũ ad præscriptionem complẽdam. Ad hoc, quod nota. Cyn in l. 1. ar. 1. C. q̃ sit long. cõsue. facit. l. si q̃s diuturno ff. si serui. ven. &c.

f Artib. malis q̃ acquiruntur, nostra non sunt, catechi. in ora. do. in exposit. verb. panẽ nrũm. P. V.

g In casu licito] Pan. cũ sequitur Host. & Io. An. in c. 1. nẽ cle vel mon q̃ dicũt, ꝙ non est licitũ secolo.

colorare nec inuenire casum licitum. Imo secúdùm Alex. in 4. par. q. 48. peccāt mortaliter talib. vtētes.
a Dominio alicuius] Nam sic obediendo domino ccedút saluari. Et dicit Host. ꝙ multi principes Christiani, per tales mortui sunt.

dubium, de senten. excommunicat. vt sunt conuersi.
f Christianorú] Nō q̃a dicit, Christianorum, q̃d hęc pœna nō haberet locū, si q̃s faceret occidere infidelē secúdū Gem. qui refert Io. An. se defendisse prelatū cōtra quē fuerat ꝓbatū, ꝙ fecerat occidi homines infideles per assassinos.

b Interficiant] Isti sūt da Luzo della montagna secūdū gl. i ver. formi lantes.
c C. pro humani] Nam illud, ꝙ dicitur ibi i tex. formidates coacti fuerint securitatē ab eorundē assassinorum dño impetrare &c. per hoc tñ non probatur, ꝙ ad hoc, vt dicant assassini, necesse sit eos esse sub alicui⁹ dominio vt volebat Archidia. quia illa fuit cā impulsiua, & nō finalis. & ideò cū cā finalis sit periculū animarum, & correctio peccatorū, concludit ēt ad assassinos non subiectus tēporaliter dominio alicuius. & ꝓ hoc facit tex. ibi in §. cum igitur, ꝑ assassinos occidi, indistinctè debet, intelligi. c. si Romanorum. 19. dist. Et hoc est verum.
d Quantunque magnus] Etiam maximus, prout dicit Host. secundū mētē. d. c. pro humani. vñ non debet restringi, cū vertat fauor animarū, & reipub. & sic constitutio penalis cōcernens fauorē animarū est latè interpretāda gl. in c. generali, de ele. li. 6.
e Ecclesiastica] Et si sit laic⁹ religioni alicui applicatus. c. non

necessitatem patienti. Quis ergo laboret, vt corp⁹ exerceat, nè ocio torpescat, vel vt lucrum acquirat, quo se, & suos gubernare possit, vel vt alijs subueniat, vñ viuere possint virtuosè, & sic ad gloriā perueniant. Si aūt alia intentione quis facit, artē aliquā, tale est peccatū, qualis est intētio praua, quam habet. Secundùm, ꝙ opus ipsum non sit prohibitū à deo, vel ab ecclesia, vel a legib⁹, sicut est ars vsuræ, & oīa, quæ non sunt nisi ad peccatū, vel malū ꝓximorum. Tertium, ꝙ fiat modo debito, & cum debi tis circunstantijs, s. tempore debito, & non festiuo. de quo dic, vt infra, Feriæ, per totum. Itē sine fraude, vel dolo, periurijs, mendacijs, & huiusmodi quia tale peccatum erit ars, quale mala circunstantia, cum qua fit. Quartum, quòd fiat ab eo, qui non est prohibitus. Nā quædam sunt, quę clericis prohibentur, vt infra, Clericus. 9. per totum.

ASSASSINVS secundùm Archidiacon. in cap. pro humani, de homi. lib. 6. dicitur à scindo scindis, quia scindunt animam à corpore. Isti propriè sunt serui, qui subsunt dominio alicuius, [a] & pro pecunia occidunt homines ad alicuius instantiam secúdùm prædictum Archidiacon. alij volunt, quòd sint quidam infideles liberi, qui pro pecunia faciliter quærunt interficere homines non curantes, si ipsi interficiantur, [b] seu quòd sint sub dominio alicuius, vel non, fideles, vel infideles, dummodo pro pecunia eis data homines interficiant, nō refert secúdùm Io. de Im. & sequitur Ge. in d. capitu. pro humani. [c]

1. Quæ pœna procurantiū mortem alicuius per tales? Res. quicunque princeps, & quantuncúque magn⁹, [d] prælatus, seu quęuis alia ꝑsona ecclesiastica, [e] vel secularis quempiā christianorū [f] per prędictos occidi fecerit, vel mādauerit, [g] quāuis mors non sit secuta, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut defensauerit, excommunicationis, & depositionis a dignitate honore, ordine, officio, bñficio incurrit sñias ipso facto, & ēt cū suis bonis mūdanis oib. diffidat⁹ a toto Christiano populo ꝑpetuò. Nec requiritur alia snia post, q̄ probabilib. constiterit argumētis istud scelus cōmisisse, hæc in d. c. pro humani. [h]

2 Vtrū tales diffidati possint interfici impune? Resp. Ang. [i] de Peru. consi. 13. & sequitur Gemi. in d. ca. pro humani, in §. sacri, sup glo. in ver. liberè, ꝙ sic nedū ꝑ iudicem, sed & quęcunque priuatum, quia idem est bānire, & diffidare, quod statuere & præcipere, vt impune possit occidi, vt not. C. de accusat. l. reos, quod in conscientia liceret, quādo

g Vel mādauerit] Quid si mandauit, & postea reuocauit re integra. glo. ibi rñ det, ꝙ nihilominus icurrit istas pœnas, nō est, q̃a delictum ꝑ mandatum iam erat consummatum. & refert ibi Geminian. quòd si cēt regulariter parcatur cogitanti, & pœnitenti. ff. de fal. l. qui falsum, quia maleficia distinguuntur, voluntate. l. qui in iure, ff. de fur. capit. quod prædecessor, vndecima quæstione 3. tñ in quibusdam casibus nō prodest pœnitētia, sed punitur criminis conscientia, vt hic: simile in hæretico, de hęred. ad abolendam, & capitulo excommunicam⁹, §. credentes. Idem in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis, C. ad l. Iuliam maiestatis.
h C. pro humani] Vide hic Rose. Et infra, pœna. §. 3.
i Respond. Angel.] Vide, quæ not ipse in consilio. nos Carolus, per text. in l. certa §. 1. ff. de sicarijs. & Baldus in l. si quis non dicam rapere, in tertia colū. C. de episcopali audientia.

Et

fieret zelo iuſtitiæ aliàs nō.

3 Vtrum clericus taliter diffidatus,ſit ſpoliatus omni priuilegio clericali?Reſ. Gem.in d.ca.ꝑ humani, ꝙ ſic, & ſine alia degradatione [a] poteſt occidi. vel verberari ſine excommunicatione,vel alia pœna.

4 Vtrum bona prædictorū ſint capientiū?Reſ. ꝙ ſic, ſi ſunt bona mundana.Aduerte tamen hic ſm Archi. ibidem,ꝙ requiritur prius ſententia iudicis declarantis ipſum aſſaſſinū,vel fautorē taliū ante, quā liceat contra tales procedere in pſonis,vel bonis. & ad tex. d.c.pro humani,reſpondet non requiri aliā ſententiā, ſ. quæ det licentiā occidendi,& hmōi,quia ſufficit declaratus aſſaſſinus,vel fautor,quod no. quia facit ad multa,vide īfra,pœna.§.3.

ASTROLOGIA [b] nihil refert ad ſalutem, ſed potius mittit in errorē, & ideò a quolibet fideli eſt poſtponenda.37.diſt.§. ſed contra [c] 26.q.2.illud,circa fi.& c.ſed & illud.

ASTVTIA propriè ſm Tho.2.2.q.55.ar.3.eſt,cū quis ad conſequēdum aliquem finem bonū, vel malum vtitur non veris medijs,ſed ſimulatis & apparētibus. [d] quod quidem eſt contra rationem,& contra prudentiam,& eſt peccatū. Aliqñ tñ dicitur prudentia pp ſimilitudinē,ſed impropriè,vt prouerb.1. vt detur paruulis aſtutia.

1 Aſtutia largè eſt quædā apparens fictio,ſeu ſimulatio, & poteſt dupliciter fieri.Primò ad bonū alterius, & ad nullius malū iniuſtè, & ſic non eſt peccatū vt patet.22.q.2.in ca.vtilem.vbi ponitur, quomō Chriſtus,& Dauid,& alij vſi ſint ſimulatione & ſanctè & gl.dicit ibid. ꝙ dolus contra hoſtē bonus eſt.23.q.2.dńs,& 43.di.in mandatis. ff.de capt. & poſtli.re.l.nihil intereſt, & 14.q.5.dixit,qđ verū credo,dummō mendaciū non dicatur, & hoſtis ſit nobis contra iuſtitiā hoſtis.Secūdo modo aſtutia,ſeu ſimulatio fit ad fallendū proximum, & ſic ſemper eſt peccatū.27.di.quod interrogaſti.11.q.1.certè.Et aliquando eſt veniale peccatum, aliquando mortale ſecūdū nocumentū,qđ infert proximo, vel intendit inferre ex ea, vt puta de re notabili ſic eſt mortale,ar.c.1.22. q.2.& hoc etiā,ſi fieret propter bonū alterius, qa nulli faciēda eſt iniuria ꝑ alterius bono.d.ca.primū. & de hac habes ſ. prudētia. §.4.

AVARITIA [e] ſecundū Tulliū eſt inordinatus amor habēdi. [f] & dr inordinatus,dū quis ſupra modū menſuræ quærit,vel retinet diuitias.Nam bona exteriora hominis conſiſtere debēt in quadā menſura,ſ. vt quærat habere diuitias, ꝑut ſunt neceſſariæ ad vitā vel ſuā cōditionē.& ſic auaritia ſemper eſt peccatum ſm Tho.2.2.q.118. pro cuius declaratione eſt notandum,vt elicio ex dictis Alexand. [g] & Tho.vbi ſupra,ꝙ auaritia conſiſtit in tribus, ſcilicet in appetendo, in acquirendo, & in retinendo ī ordinatè res temporales.

1 Vtrū autem ſit peccatū mortale auaritia,quæ con-

a Et ſine alia degradatione] A quocūque ēt priuato, quia ipſo iure ſunt degradati.
b De aſtrologia & ſimilibus vide indicem lib. prohibitorū,re. 9. catech.in præcep. Non habebis deos alienos. P. V.
Aſtrologia] Io. An.latè proſequitur in ca.2. de ſortile.
c §ſed ecōtra] iudicio meo tex. ille nihil facit, ſed in arg. facit ibi.c.ſi quis &c. Vbi gl. dicit.de aſtronomia non facit mentionē, quia hæc abijt ī deſuetudinem. & de materia huius titul.vide latè.Io.An.in c. 2.de ſorti.
d Et apparentibus] Exēplū qs ad conſequendū honorē deberet vti medio virtutū, qa honor debetur virtuti.Et ipſe vtitur hipocriſi,& ſanctitate apparenti qs vult eſſe diues, vera media ſūt labores,& cōtractus liciti,& ipſe vtiē ſimulatis contractibus &c.
e S. ſyno.Trid. ſeſſ.22.c. de obſer. & evi.in cele.miſ.& c.aj.de refor. ab eccleſiaſticis tollēda, 21.c.1.de refor. cathe. in præce. Non cōcupiſces &c. & in illud, Non fur.fac.c.1. & 2.adde D.Ambro.de of.lib.1. c.30.& 2.c.15.& 20.li.3.c.5. vſq; ad.xi. P. V.
f. Amor habendi] Hæc deſcriptio ſolū facie ꝑ auaritiā, ī quātū eſt peccatum ſpāle, ſed quia pōt eſſe peccatū generale, inquātū appetitur ēt ſcietia,& hmōi, q̄ pñt pecuniæ cōputari, ideò ſic deſcribitur à Greg. in quadā Omelia auaritia eſt nō ſolū pecuniæ,ſed ēt ſcientiæ, & altitudinis,cū ſupra debitū modū ſublimitas ambitur & eſt differentia inter ſuperbiā, & auaritiam,qa ſupbia eſt appetitus excellētiæ hic ſufficiētiæ illa eſt ꝑ auerſionē a deo, hæc ꝑ cōuerſionem ad bonū cōmutabile,& ſemp ē peccatū, vt patet in litera. cui adde aliā rōnē ſ.quodcunq; ꝓcipit deus nō facere ē pctm̄ qñ fit,ſed deus dicit, Diuitiæ ſi affluāt, nolite cor apponere, ergo &c.pōt tñ nō eſſe peccatū auaritia qñ conſideratur vt radix peccatorum,de qua dicit Pau.prima Tim. vlt. radix omniū malorū &c. hoc ē ꝓpter corruptio. & ſic non eſt aliud q̄ iclinatio q̄dam naturę corruptę ad bona corruptibilia & tēporalia inordinatè appetenda.Sicut .n. radix virtutē ꝓſtac arbori, ſic auaritia ad omne malū perpetrandum.
g Ex dictis Alexan] Pro intelligentia ſcie dū

ꝙ auaritia aliquã importat: inordinatã quãdã circa diuitias du pliciter, vno mõ immediatè circa vsũ, & acceptionẽ, & acquisitionẽ diuitiarum inquantũ, s. aliqs augit pecuniã vltra debitu, aliena capiendo, vel retinendo, & sic opponitur iusti tiæ. & sic accipitur auaritia Ezechi. 22. vbi dicitur, Pricipes eius in medio illius quasi lupi rapiẽtes prædã ad effundẽdũ sanguinẽ, & ad perdendas animas, & auarè sectãda lucra, & hoc mo. do ex genere suo, est peccatũ mortale. & sic intelligitur illud ad Romãnos primo, vbi cũ præmisisset repletos omni iniquitate, fornicatione, auaritia &c. subdit, q talia agũt digni sunt morte, s. æterna. & illud Basilij, Est panis famelici, quẽ tu tenes, tunica nudi, quam conseruas. & illud Chrysost. ꝙ tenebra animæ est pecuniarũ cupido. Alio mõ id' iportat imoderãtiã circa interiores affectiones diuitiarũ, cũ quis nimis amat vel desiderat diuitias, vel nimis delectatur i eis, & si nolit rapere aliena & hoc modo opponitur liberalitati, quæ moderatur huiusmodi affectiones, & tunc si in quantum amor di

sistit in appetendo? Resp. ꝙ sic tribus modis, primo appetendo aliena illicitè volũtate deliberata, ita ꝙ pcẽderet in opus, si esset facultas. & isto mõ est mortale peccatũ, qa contra illud pceptũ, Exo. 20. non cõcupisces rẽ proximi tui. Posset tñ esse veniale peccatũ propter modicitatem rei appetite, sicut dicitur de furto infra, furtum §. 34. Secũdò est mortale peccatũ cũ appetit deliberatè illicita, q si ne peccato mortali teneri non põt, pura beneficiũ ecclesiasticũ, cũ sit indignus. Tertio posset esse mortale peccatum, quãdo appetit superflua appetitu suffocante totaliter mentẽ a debita cura sui, & necessaria cõsideratione diuinorũ, vt patet in c. idololatria. 18. q. 1. & facit c. cũ oĩs auaritia. a 1. q. 1. Superfluo igitur amore desiderare diuitias, dũmõ sit infra deũ, vt puta qa nec illicito mõ, nec illicita vellet, nec propter hoc dimittit necessaria ad salutẽ, cõiter est peccatum veniale.

3 Vtrum auaritia in acquirendo sit mortalis? Resp. ꝙ sic duobus modis. Primo si acquirit per illicitum cõtractum diuina, vel humana lege prohibitum, puta per vsuram, rapinã, falsum contractum, & huiusmodi. Secundo, si acquirit per opera, q̃ sunt peccata mortalia quãuis ẽt nihil acquireret, vt adulterari, & similia, si verò talia opera quãuis illicita, non esset peccatũ mortale, tũc auaritia non esset mortalis, vt puta cũ aliquis cõponit verba iocosa ad lucrũ, salua tamen honestate

sed esset veniale peccatũ, sicut illud, per qd' quærit.

3 Vtrum auaritia in retinendo sit mortale peccatũ? Res. ꝙ sic tripliciter. Primò cũ retinet sciẽter ea, quę restituere tenetur & potest c. sæpe contingit, de rest. spo, & toties, quoties potest restituere, & disponit non restituere, ar. d c. sæpe. Secundò, cũ retinet ea, quæ sunt vltra suam necessitatem, & suæ familiæ, videns aliquẽ in extrema necessitate, qa tenetur ei de tali superfluo subuenire de præcepto, vt dicit Ri. in 4 di. 5. de quo Vide infra, eleemosyna. §. 1. Tertiò cũ retinet superflua rõne condecentiæ sui status, qa de ipsis teneĩ facere eleemosinas, ẽt non existentib. in extrema necessitate sm Ric. vbi s. & hoc intelligo, cũ retinet amore inordinato: secus, si teneret vt loco & tpe dispẽsaret, qa non tenetur simul talia superflua dare. In alijs aũt casibus communiter est veniale.

vitiorum cr sit ꝙ præferatur caritati dei, & proximi, est peccatũ mortale alĩs veniale. hæc S. Th. vb supra ar. 3.

a Cũ oĩs auaritia] Auaritia est idololatria, idololatria ẽ infidelitas, infidelitas est fornicatio, ergo auaritia est fornicatio, &c.

b Audacia] Sonat in malũ aut, habita, C. nẽ fil. p pat. & ibi gl. ff. de pub. l. quãtæ temeritatis, & vide l. si quis pcurio. C de decurio lib. 10. De audacia vide S. Th. 2 2 q. 127. c D. Ambl. 1 c. 37. de offi. P. V.

4 Quæ sunt eius filiæ? Res. ꝙ multæ, ipsa est, quæ fecit meũ & tuũ ꝯ ius naturale, qd' omnia cõia fecerat. 8. di. quo iure. 47. di. sicut. 12. q. 1. dilectissimis, & cap. duo Ipsa in terrenis facit fortes, in cælestib. debiles. 47. di. oẽs huius sœculi. Ipsa excæcat rõnẽ & gratius facit videre aurũ, quã solẽ. d. ca. sicut, & 37. di. nonne. Ipsa facit idolatrare, & fornicari. 28. q. 1. idololatriã, & 1 q. 1. cũ omnis auari. Item facit adulari tegib. vt captent alienas hęreditates. d. c. nonne. Ipsa furtum, rapinam, vsuram, fraudem, falsitatem, iniustitiã, simoniã, acceptionẽ personarum, proditionem, turpe lucrum, immisericordiã, & inquietudinem parit, de quibus vide in titu. suis. Et breuiter ipsa est oĩum malorũ radix. 47. di. bonorũ autori, & 13. di. his igitur. ipsa maiorẽ reuerẽtiã exhibet auro, quã deo. 47. di. sicut. Ipsa excæcat mẽtem, de ele. c. quorundã, li. 6. & in c auaritiæ, co. ti. & li. dicitur auaritiæ cæcitas.

AVDACIA b vtrũ sit pctm? Rñ. ꝙ sic sm ꝙ dicit excessus passionis, q. pprie dr audacia.

a Augere] vide ʒ. Iudæus.§.11. & Old.con.168. b Facit index libro prohitorũ, re.9.cath.in pce. Non hēbis deos alienos. P. V. c Auium] vt si aliquis determinate credat, ꝙ ex obuiatiōe leporis tale malũ futurũ erit. Secus, si ex garritu animaliu ꝗs cognoscere vult mutatioñē tpis, q̃a ex ipsis ex quo non sunt ipedita rōne facilius sentiũt mutationē aeris quare vide infra fors.§.3. d Cath in orat. domi. Et ne nos ind. cir.fin.& in illud nō mœcha beris.c.vl. P.V. e Quid agendū his diebus. vide ʒ. diē, & Cathe. in pcep. Meminto,vt diē Sab.vn de et q̃ virentur, addrtces. P. V. f C.puenit] Ex quo no. ꝙ libido,nō vius culpāla ē.addit ibi Arch ꝙ qui vel let abstinere a sanguinis minutiōe die veneris pp Chri passione,laudād' eēt. g Gl.ibid.]ad. de Arch in c.poenit,de con.di.4. h Nō vlli &c.] Ex quo vř esse mortale, cū excōicatio, & depositio nō infer. rantur nisi pro mortali.c.cum pžantur.24.q.3. i Quia forte ꝯ eū nō ibāt,adde ff. de vi & vi ar. ti 2. l. 3 §. si q̃s. k Et ambo]Adde , vel si alio mō hoc suspicari deberet, tunc

audacia, de qua Eccl.8. cũ audace nē eas, & opponit fortitudini, q̄ est contra timores, & audacias.

AVGERE a an prohibeat,q est ꝓhibitus acqrere? Rñ.Gemi.in c.cũ ex eo,de exceſ.pla.li.6.ꝙ nō, qa ꝓhibit' acqrere nouum ius i re,nō dr venire ꝯ ꝓhibitionē, licèt augmētet pristinũ, qđ hēbat ante ꝓhibitionē,vt est casus in c.fi. secũdo rñso,de conceſ.pręb. lib.6.vide infra loca. §.3.

AVGVRIVM b qđ fit in cōsideratione auium c ad scientiam futurorũ, est ex traditione malorum angelorum.26 q.2. qui fine.

1 Vtrũ hāc artē exercēr sit licitũ?Rñ ꝙ vanitas ē,& superstitio.26.q 2.c.illud. imo ē idololatriæ cult' augurij superstitionib' implicari.26. q.2.sed & illud;& sic patet, qđ est pc̄m mortale, & cōfirmatur hoc.qa in c.auguriis.26.q.6.dicitur,ꝙ auguriis seruiens est ab ecclesia separandus, sed de hoc latius vide ʒ. Sortilegium.

AVSTERITAS d indiscreta in vigiliis, & orōnibus reprehēdit, de cōse.di. 5.non mediocriter,& posset esse mortale peccatum, videlicet qñ notabiliter læderet vitā propriā & scienter, vel ex tali indiscretione, q̄ pueniret ex lata culpa, vt patet ex d.c.non mediocriter, qđ demonstrat eos committere rapinam.

1 Austeritas in imperādo est,qñ non cũ trāquillitate corrigit, sed asperè subditos inflectere festinat. 46. dist. hoc habet.

2 Auster' non dēt eē dispēsator,vbi deus est benign'. 26.q.7.alligant, in fi.melius est p mansuetudinē peccatores ab errore eruere, q̄ per austeritatem in foueā perditionis propellere.45.diſ.recedite,quia austeritas immoderata nec correctionē inducit, nec salutem.45.dist.cum beatus.Et sic patet,ꝙ nec multa austeritate exulcerandi sunt subditi, neque nimia benignitate dissoluendi, 45.distin. disciplina.

BALISTARIORVM ars q̄uo ꝓhibetur, vide ŝ. ars,in princ.

BALNEVM e Vtrum sit intrandum die dñica? Rñ. pro voluptate, aut luxuria oi tpe prohibetur, pro necessitate aūt licet, vt est tex.in c.peruenit, f de consec.di.3.

1 Vtrum liceat clericis,vel religiosis balnea intrare? Rñ. ꝙ sic causa necessitatis,vt patet ex tex.24.q.1. omnis qui.

2 Vtrum liceat balneũ intrare cũ mulieribus? Rñ ꝙ non,vt est tex.in c. non oportet.81.dist.imo dicit gl.ibidem, g & Arch. in d.c.peruenit,Si vir ingreditur balneum cũ muliere extranea, donatiōe pp nuptias priuatur,& mulier dote, si cũ viro alieno habuerit balneũ,vt C.de repu.l. vlti. §. inter culpas. imò infamis est,q tenet mulieres custodientes balneatorum vestes, vt l. athletas,ff.de his,qui not.infa. §. ait ptor.

3 Vtrũ liceat balneũ intrare cum Iudæo? Rñ. ꝙ non vlli h Christiano. & si clericus est,debet deponi, laicus excommunicari, qui cum Iudæo se balneat.28 q.1.nullus.

BANNVM. Qualiter puniatur banniens epm,vide. ʒ. excōicatio. 5.casu.113.

1 Vtrum iniustè banniēs aliquē teneatur ad restitutionē de amissis ratione talis bānitionis? Rñ. ꝙ vltra peccatũ mortale, qđ incurrit,tenetur ad restitutionem ſm Inn. in c.fin.de his,quæ vi, me.ve. causa fi.ff. ꝙ me.cau.l.si cum exceptione.§.Pedius,quia bannitio eius fuit amissionis occasio. d. l. si cum.§.in hac actione. Nec obst. ff. eo.l. metum,la.3.in princ.vbi sentiens armatos contra se venire, & fugiens, si occupatus fuit fundus, quem fugiendo dimisit, non tenentur armati, quia loquitur, qñ metus fuit vanus,quia fortè contra eũ nō ibāt. i sed si promisissent ire contra eũ,& huiusmodi, k bene tenerētur de omni damno, quod

bene haberet locũ actio, quæ me.tan.& tenerentur ar mari de oĩ damno &c. Adde, quod pp hoc tenentur in terdicto, vnde vi, nisi occuparent, ff. vnde vi. l. 3. §. si quis autem. Ibi enim vis necessaria est. ff. de incen.rui. nau.l. 3. § non solum.

a Quod iuraret] Probatur p tex. d.c.fi. quia pbat p testes violẽtia & de amissis p iuramentũ. Vñ no. quod interesse, quod surgit ex maleficio, probat p iusiurandũ. 2. q. 1. in primis. Et hoc, quod dr̃ hic, extendit ad furtũ, qa pbato furto p testes, stabitur iuramento damnũ passi de reb9 amissis pp difficultatẽ probandi. Et vltra Ion tenuit Hos. no. in d.c. fin & Pa. & hoc vt puniat maleficiũ; eatq; not dignũ istud dictũ. Idẽ dicit Inn. sicon uen.9 redargueret de dolo, vt in odiũ dolosi, & pp difficultatẽ pbãdi stetur iuramẽto ptis. Vñ infert, quod si ego depositũ apud te saccũ sigillatũ, & tu mi hi restituisti sine sigillo, quod si conqueror de perditione aliquarũ rerũ, dẽt stari iuramẽto meo, qa actione depositi venit dol9. c. 1. de depo. & ff. depo. l. 1. dolosè enim versar9 fuisti tollẽdo sigillũ. Et hoc idem tenuit Barto. in l. in a. ctionibus, ff. de in li. iu.

b Et d c. fi.] Et vide l. si qs, C. vsi vi; q idẽ disponit, sicut d c. fin. Et intellige tex. ff in vi compulsiua, quod abla

quod iuraret [a] sibi cõtigisse eorũ occasione, ar. dictarum. l. & d. c. fi. [b] & 2. q. 1. in primis. De bannis, quæ debent fieri in matrimonio, vide j. clandestinũ, in prin. de bannitione, quæ est diffidatio, vide j. Diffidatus.

2 Vtrũ bannitus amittat, quæ sunt iu. ciui. Rñ ſm Bart. aut est bannit9 taliter, quod pt impunẽ offendi, & si est bãnit9 imperij, perdit. [c] Si verò est bãnitus alicuius ciuitatis, vel regni, sic nõ perdit ea, quæ sunt iu. ciui. ciuiũ Romanorũ, sed ea quæ sunt propria illi9 ciuitatis, vel regni. hoc no Bar. in l. amisſione. [d] de capi. di. & addit, quod ad hoc vt sit talis bannitus, duo requirũtur. Primũ quod sit inobediens, & aufugerit ab imperio, cui subest, & sit exbannitus. Secundũ, quod in hostium numero [e] se cõferat, & habet eũ pro hoste. Si aũt qs esset bãnitus, non tñ haberetur vt hostis, nec posset offendi impunẽ ex forma statuti, tunc talis non perdit nisi ea, quæ sunt ciuitatis. Et sic patet, quõ pôt facere testm̃ vel succedere, quia prim9 non pôt, sed bannitus ciuitatis pôt, & multò fortius bãnitus, qui non pôt offendi, sed secundus potest ſm ius cõe: secus in successione secundũ statuta ciuitatis. & sic patet, quod bannitus ex delicto, ex quo veniunt bona publicãdã, non æquiparatur deportato, qui non succedit nec ex testõ, nec

ab intestato. l. 1. C. de here. insti. qa talis succedit, & pt acqrere de nouo, si remanet liber, & hoc ſm dispositionẽ iuris cõis, sed nõ vigor statutorũ ciuitatis, vel terræ, de qua est bannitus.

3 Sed quid valet ei, cum nõ possit in dicta ciuitate, vel terra agere? [f] Rñ. quod pôt cedere alteri iura sua recepto precio, & non obstabit cessionario bãnitio. sic no. Bart. [g] in l. certa forma, C. de iu. fisci, lib. 10.

BAPTISMVS primò quotuplex est? Rñ. triplex, vt dicit Aug. li. 4. de vnico baptismo, & de conse. dist. 4. c baptismi vicem, s. fluminis. de hoc Ioã. 3. Venit Iesus in terrã Iudæam, & baptizabat, & iste propriè dicit baptismus. alij autem metaphoricè, quia vterq; instar baptismi hẽt purificare, per consequẽs vicem eius implere. Secundus est baptismus sanguinis, Lucæ 12. Baptismo hoc habeo baptizari, & iste est baptism9 potissimus, de cons. dist. 4. cathecumenum. [h] Tertius est baptismus flaminis, siue spirit9 sancti, de quo Ac. 2. Vos autẽ baptizabimini spiritu sancto, & iste est propositum suscipiendi baptismum modo debito, si dabitur facultas, vnde istud nõ congruit nisi adultis habẽtibus vsum rationis, d. c. baptismi [i] vicem. Iste baptismus nõ æquipollet primo, qa non remittitur tota pena debita peccatis, sicut in

siua, & expulsiua, & turbatiua, & inquietatiua.

c Perdit] Nã isti tales æquiparãtur deportato; & ita intelligũtur iura noua, quæ dñt banno imperiali subiaceat, hoc est iura ciuilia pdant, vt i auth. Item nulli, C. de sac. san. ec. Non perdit tñ ea, quæ sunt iuris gentiũ cõia oib9 gẽtib9 vt in l. qdã sũt, ff. de pẽ. sed sola ea, quæ sunt ciuiũ Romanorum.

d In l. amissiõe] Idẽ in l. certa, C. de iure fis. li. 10.

e Hostiũ numero] Cõferre aũt se in numero hostiũ itelligo, vbi cũq; talis exbannitus, quod p formã statuti pt impune offendi, indicit sibi bellũ, & hẽt eũ pro hoste. l. hostes, ff. de captiuis, & l. 3. in fi. ff. de sica.

f Vel terra agere] Quia nõ audiret, vt ff. ex qb9 cauſ. maio. l. sed si per pratorem. §. sed & si dum decreto.

g Sic no. Bart.] Nõ video, quod Bart. ibi hoc dicat, licẽt velit, quod exbãnit9 nõ prohibeat de nouo acqrere, vel succedere, vt ibi p eũ.

h In con. Tri. vide canones baptismi, ses. 7. cat. de sacra. baptis. c. 1. vbi c. hactenus, de eius institutione. P. V.

i Cathecumenũ] Determinat ibi, quod si Cathecumen9 moriatur sine baptismo, quod vitã habere non credit, nisi martyr moriatur, & intellige, si baptizari nõ qrebat, & sic erat in pctõ, aliàs bene pôt bene ſrendi de eo ẽ nõ dubito, de conſ. di. 4.

k Baptismi vicem] Isto baptismo

primo, sed plus & minus secundũ suam deuotionem. Item per istum non imprimitur character. Item priuatur iste ecclesiastica sepultura, sicut & cathecumeni, quanuis pro eis oret ecclesia. Item in isto requiritur cõtritio, vt saluetur, sed non in primo, sed solũ attritio. Secundus verò baptismus excedit primũ quò ad præmium accidẽtale, quod est aureola, & etiam essentiale secundũ Pet. de Palu. in 4. quia plus de gratia cõfert, sicut est ibi maius op[us], sed non imprimitur character per ipsum, sicut primũ. Et iste secũdus est communis adultis & paruulis, quia si paruuli interficiantur pro Christo, puta in detestationem fidei Christi, quam tenent parẽtes eius, sunt martyres [a] s[ecundu]m theologos, & secundũ Pet. de Palu. in 4. ẽt si essent in ventre, & in despectum Christi mater percussa abortum faceret, vel interficeretur. Sed quia hic intendo tractare de baptismo fluminis, ideo videndũ est, quid sit [b] baptismus fluminis? Rñ. baptismus est exterior hominis ablutio cum certa forma verborum s[ecundu]m magistrum sent. in 4. dist. 3. in quo secundũ Inn. & Pa. in rubri. de baptismo sunt tria, sicut in sacramẽto [c] altaris. Vnum, quod est tantũ res sacramenti, s. gratiæ infusio, & peccati remissio. Secundũ, quod est tantùm sacramentum, scilicet aqua abluens, [d] & abluti passio; intelligo [e] cum debita forma verborum; aliter non. 1. q. 1. detrahe. Tertiũ, quod est sacramentum, & res, scilicet character. Aqua ergo verbo dñi sanctificata ꝓpriè est sacramentũ, sicut species panis, & character secundariò sicut verũ corpus Christi. Vide infra, eucharistia, in prin.

1 Vtrũ sit de necessitate? [f] Rñ. s[ecundu]m Bonau. in 4. [g] sent. dist. 3. & Ricar. ibidẽ, ꝙ post tempus passionis Christi, ex quo euangeliũ est publicatum, quilibet etiam sanctificatus in vtero debitor esse cœpit ipsi[us] baptismi, ex quò ad eum institutio peruenit. Vnde aduerte, ꝙ nisi aliquo dictorũ baptismorum quis suppleat vicẽ baptismi fluminis, dãnabit[ur], nisi eo fuerit baptizatus, sed adultus ẽt punie[tur] pœna sensus ex tali omissione, quia peccat mortaliter nõ suscipiẽdo, ex quo ad eũ peruenit institutio, sed paruulus carens vsu rationis solùmodo punietur pęna damni. Sed aduerte, ꝙ non potest suppleri baptismus fluminis aliquo modo, qñ habetur oportunitas ipsum capiendi, si non capitur. [h]

BAPTISMVS secundò, quęritur, [i] quæ sit forma baptismi? [k] Rñ. secundũ Docto. in c. 1. de baptismo est hæc, Ego te baptizo, in nomine [l] patris, & filij, & spiritus sancti, Amẽ. Ponitur etiam de consec. distin. 4. c. a quodam, & c. multi.

1 Vtrum, Ego, sit de substantia? Rñ. Inn. in d. c. 1. cum glo. ꝙ non, [m] & text. est in c. retulerant, de conse. dist. 4. quòd est baptismus, licet omittatur ego, & Ric. in 4. distin. 3. ar. 2. q. 3. concordat, quòd non est de substantia, Ego.

2 Quid si dimittatur, Te? Rñ. Inn. in d. c. 1. ꝙ nihil fit. [n] Esset tamen baptismus, si

mo fuit baptizatus latro, q solũ credidit, vt patet in d. c. baptismi vicẽ. Sicut. n. puero sufficit aquę baptism[us] sol[us], q[uia] ætatis necessitas fidem excludit, similiter adulto sola fides sufficit, cũ necessitas excludit aquę baptismũ.

a Sunt martyres] Exẽplũ da Innocentibus.

b Explicatio vocis baptismi, eiusqua alia noia quæ 1. & 2. c. de sacr. bapt. docet catec. q sit ãt definitio. c. 3. P. V.

c Sicut in sacramẽto] vt 1c. Matthæ, d cele. mis.

d Scilicet aqua abluẽs] Quia est tñ signũ visibile, & signat occultã efficaciam ibi inesse. s. Dei gratiã. Vnde sacramentũ est sacræ rei signum.

e Catechis. eod. titu. c. 3. P. V.

f Bonau. in 4.] 4. di. 2. par. q. 11 Et adde ibi Sco. artic. 3. & q. [illegible]

g Si non capit] Vnde Io. 3. Nisi quis renat[us] fuerit, &c.

h Forma baptismi] In sacris est aliqd necessariũ simpliciter, l. ex parte sacri, quo .s. nõ existẽte nõ est omnino sacrm, aliqd est necessariũ aliqualiter, s ex pte ministri sine quo minister [illegible] pẽsando [illegible] põt vitare [illegible] cu[illegible] poli tas. Hæc Sco. in 4. dist. 3. q. 2.

1 De necessitate baptismi Conc. Trid. sess. 6. c. 4. & eius cano. ses. 7. Catechis. ead. c. sed cum cæterarum. P. V.

k De Baptismi requisitis verbis addas Con. Tri. sess. 7. de cano. baptis. catechis. eod. c. sed duarum. P. V.

l In noia] eadẽ forma ponitur Matt. vlt. & per magistrum, & S. Bona. in 4. di. 3. q. 2. Et idẽ Sco. ibidẽ, vbi examinat plenè de forma istius sacramenti. q. 2.

m Quòd non] Non debet tamẽ omitti, & fortè qui omittit, peccat, ex quo illud pronomen est inclusum i forma sicut dicim[us] de dictiõa enim in cõsecratiõe corporis, quod si omittat, ẽ sacramentũ, tñ omittens scieter peccat mortaliter, vt per doc. in 4. Et vide infra, eucharistia. §. 22. concordat Tho. in 4. dist. 3. Scot. ibi & Pa i Rub. eo. titu. tenet, ꝙ debet dici, ego. sed tu dic, ꝙ nõ ẽ de substantia.

n Nihil fit] Ex quo non apparet quis baptizetur.

a Pronomine, Te] Quia expressior est demonstratio per pronomen, & actum, quàm si loqueretur in tertia persona, secundùm Innoc. ibidem.
b Nihil faceret] Innocen. in d. c. 1. Idem tenet, & gl. in cap. nulli, de consecra. dist. 4. dicit, quod non est baptismus, si dicas, mergo te, &c.
c Nisi necessitas &c.] vel quia baptizandus est nobilis, vt in d. ca. 1. de baptis. Et Gemi. not. in c. cum ab vno, de re iudi. lib. 6.
d Tunc liceret] Scot. in 4 dist. 1. tenet, quod si quis dicat super multos aspergendo, Ego baptizo vos quod est baptismus. Et idē tenet sanctus Bonauent. in quinto, dist. 4. Sed dicit Scotus, quod si facit sine necessitate, puta quia aliquis esset moriturus, si singulos separatim baptizaret, tunc peccat mortaliter. Et rō est, qa non seruat formam sibi ab ecclesia impositā. Ratio est, quia videtur esse de forma substātiali. Adde Pa. in d. c. 1. post Innoc.
e In nomine Christi] Refert Inno. in capit. 1. eo, quòd nō est baptismus propter omissionē formæ substantialis, nisi fortè in vna prouincia consuetudo aliud haberet, quod dictum est notabile. Nam vult, quod vna prouincia possit vti alia forma, quàm sit expressa in d. cap. 1. dummodo in substantia sit illi æquipollens. Ponit exemplum in Calabria, & dicit quod Papa intantū approbauit illorum consuetudinem, quod eis concessit, vt in futurum possent ita facere. Secus dicit in vna ciuitate, vel pluribus, quia non est ita iustus error in vna ciuitate, sicut in vna prouincia. Itē non eminet tantū scandalum secundum Hostien. Et concludunt Innoc. & Hostien. quod ecclesia Roma. debet quantum potest, sine tamen violatione fidei, tolerare ritus & cōsuetudines aliarum prouinciarum, vt Græcorum, & aliorum Christianorum, vt facilius redeant ad fidem integrā. Et istis rationibus Papa sustinet Grecos sacerdotes in mundo, vt in ca. cū olim, de cle. coniug. & in ca. Nicena 31 dist. Item Iudæos, & paganos contra hentes in secūdo gradu, vt in cap. gaudemus de diuor. Et sic bene & singulariter no. quod consti tutio Papæ non extendit ad alios habentes consuetudinem contrariā. pro hoc vide bonam gl. in c. 1. in fi. 1 di. Hæc Pa in d. c. 1. eo. ti. Et gl. in d. c. a quodam, dicit, Quod tamen non deberet fieri &c. ad istum. §. addo Tho. in 4. di. 3. dicentem quod in nomine Christi intelligitur tota trinitas. Implicitè tū, & remotè, secundū Bona. ibid. in q. circa literam, & sic non intelligitur mutata forma quantum ad intellectum, sed solùm quantum ad vocem. Nec tamen potuissēt hoc apostoli nisi familiari consilio spirit⁹ sancti Et fuit rō, vt nomē Xpi amabile redderetur. Et Panormita. vbi supra quæstione. fin.
f Iterū baptiz.] Hęc ē inia Sco. i 4. di. 3. q. 2. ar. 3. i fi.
g Ibidem.] Et illa iura hic allegata exponit gl. Trinitatis, i. explicitę. i. in nomine patris, & filij, & spūs sancti. &c. & idem tenet Tho. in 4. distinc. 3. Et facit tex. in l. quæ extrinsecus, cum ibi nota. de ver. obli.

pro isto pronomine, Te, a poneretur nomen propriū illius, quem baptizat, fm Pe. Aureolum in 4. senten. dist. 5. q. 2. peccaret tamen grauiter, si sic faceret.

3 Quid si diceret, Ego te linio in nomine patris, & filij? Rñ. Pet. Aureol. vbi supra, quod non esset baptism⁹, qa oportet exprimat verbū denotans ablutionē, sicut baptizo, i. abluo te, non linio te, & huiusmodi, quia nihil faceret. b

4 Quid si vnus baptizans diceret, Nos te baptizam⁹? Rñ. S. Bona. in 4. di. 5. quod esset baptismus, qa cōiter dicimus, nos. Et hoc verū, nisi intenderet alium sensum inducere, qa tunc nō esset baptism⁹. vnde tenet Sco. in 4 dist. 6. quod si plures baptizando dicerent, nos baptizamus &c. quod non esset baptismus, quia nō representant Christū, qui est vnus, sed Bo. intendit dicere, quod est baptism⁹, qñ pro, Nos, intendit dicere, Ego, sicut faciunt domini.

5 Quid si quis diceret in plurali, Ego vos baptizo? Rñ. Pe. Au. vbi supra, quod solus dēt baptizari, & in singulari. Et faciēs contrariū, grauiter peccat, nisi necessitas c subesset, qa tunc liceret, d vt fecerūt apostoli.

6 Quid si omittatur, In? Rñ. Gualdensis, quod non est baptismus.

7 Vtrū possit dicere, In noibus patris, & filij &c. Rñ. Pe. Aur. vbi s. quod non, sed in singulari, i. in nomine patris, &c. quod idem est, ac si diceret, In virtute sanctę Trinitatis, s. patris, & filij, &c.

8 Quid si dicatur, ego te baptizo i nomine Christi? e Rñ. qui supra, quod non esset baptizatus, licet dispensatū fuerit apostolis ad gloriam nominis Christi. Glo. tamen in c. a quodam, de conse. dist. 4. tenet, quod sit baptizatus per dictum. c. Ego credo in dubio iterum baptizādum f secundùm modum, vt infra, Baptismus. 4. §. 8.

9 Vtrū sit baptizatus, si dicatur, In nomine Trinitatis? Rñ. quod nō fm gl. in d. c. quodā. facit. c. multi, ibi. g

10 Quid si dicatur, In nomine genitoris, & geniti, &c. Rñ. qui supra, & communiter theologi, quod nihil fit, quia ista nomina patris, & filij magis nominant hypostases, quàm genitor, & genitus. Gof. & Ioan. in d. c. multi, tenent quod sit baptizatus, sed primum verius. & ideo in dubio est baptizandus iterum.

quarta.§.tametsi neminem ff.de arbi.& in l.2.ff. pro soc. gl.insti.de obli. quę ex qua si delic. nas. in princi.& in auth.decernit,C. de arb.& in l.si quis in conscribēdo, in fi.C.de pac. [a] quod limito verum,quando ex dolo vel lata culpa hoc facit, aliàs non,nisi se obtulisset, qa tunc teneretur ēt de leui,multomagis tenetur ad restitutionem, si iniustam dedit sententiam ex dolo, vel lata culpa, & etiam leui,quando se obtulit.

2 Vtrum arbitrator possit die feriata procedere in causa,& sententiare? Resp. Pa.in c.conquestus, de ferijs, ꝙ sic,quia est amicabilis compositor,& pacis mediator facit.ca.1.de ferijs, in fi.cōcor.Spec.[b] in rit.de arb §.fi.ver.in forma,& Inno.in d.c.Quintauallis.sed tñ peccat,dicit Pa. ibi.si ex suo arbitramento solū habetur respectus ad cōplementum contractus,secus si principaliter intenderet pacem, vel aliquem pium actū,vt in d.c.1. & sic intellige Bar.in l.si de meis.§.fi. ff.de arb.qui dicit,ꝙ potest procedere etiam die dominica. [c] & sequitur Pa.in c. cum dilectus,de arb.

3 Vtrum fœmina possit esse arbitratrix?Res. ꝙ sic,nō tamen arbitrix, quia haberet procedere iudicialiter, quod est officium virile,vt probatur i c.dilecti,de arb. & in l.fi.C.de arb.nisi sit fęmina, q̄ ex dignitate haberet iurisdictionē,vt regina; vide in d.c. dilecti, in glos.

4 Vtrum monachus possit esse arbitrator ? Resp. ꝙ sic, quia est officium pietatis [d] reducere discordātes ad concordiam,arg.c.iniustum.2.q.3. ff. pro soc. l. si societatem, la prima,in authen.vt iudi.di.si non . 86. di.peruenit. & quod possit esse, tenet Pau in Clemen. 2.de rescript. [e] requirit tñ licentiam Abbatis,& idem ibi Io.de Lign. Et ratio est, quia non habet neque velle.neque nolle.12.q.1.non dicatis. Oldr.tñ tenuit, ꝙ etiam sine licētia Abbatis. Et credo verum , si Abbas scit,& non contradicit, qa vī consentire, & sequitur. Car.i d.Cle.2.q.19.& q.21.

5 Vtrum monachus possit esse arbiter?Res. ꝙ non, nisi de licentia Abbatis , & vtilitate monasterij, ar. ca. 2.de testi.lib.6.vbi non potest esse testamenti executor sine licentia superioris & vtilitate monasterij , licèt sit actus fauorabilis, ergo nec arbitrium in se assumere,d.c.non dicatis, hoc tenet Bald. in l.si qui ex cōsensu,C.de episco.audien. in.3.colum.

6 Vtrum arbitrator possit pro bono pacis sine peccato de iure alterius capere,& dare alteri?Res. Pa.in d.c. Quitauallis. quòd sic, allegat gl.in l.sed & si i seruū.§.si quis,& l.si de meis. §.recepisse,ff.de arb.& Inno.i d.c.Quintauallis. tex. est iuncta gl.in c nisi essent de præben. [f] facit. cap.his quæ,& ibi Pa.de maiori.& obedien.& in c.si de trans. ff.pro soc.l.societatem , la secunda.§.arbitrorū, & nō solùm in casu dubio , sed etiā in casu certo , ex quo facit pro bono pacis.Bald. tenet, quòd non potest, &

a In fin. C. de pactis] Ex quo tex.no.singu.secundùm omnes ibi , quòd quemadmodum iudex malè iudicando facit litem suam.l.1.ff. de var.& extraordin.cog.Idem est in arbitro, & illud , quod hic dicitur , quòd sententiæ arbitri standum est siue iustæ , siue iniustæ . l. diem proferre . §.stari,ff.de arbi.procedit quò ad partes , non respectu iud.arbitri . Plus etiam probat text. secundùm quòd ponderat Bald. in capitulo.1.de constit. quod arbiter non obseruans apices iuris facit litem suam,patet quia ille text. loquitur de exceptione declinatoria, fori, quæ est de apicibus iuris.l. non fideiussor. §. quædam. ff. mandati & dicit Baldus in capitulo nè innitaris, de constitut. quòd arbiter facit litem suam respectu sortis, nō respectu pœnæ . Similiter & circa damnum , secus , si omisisset condemnare circa lucrū . Sed tu caue , quia quando lucrum est radicatum , intelligitur prout de damno gl. in l.1. §. si quis, ff. de itin. actuque priua.

b Concor.Spe.] Concor.Pa.in c. Quintauallis , dñia.13.de iurei.

c Die dñica]Ratio,qa corā arbitratore nō est iudicium nec quicquam , sed potius est quædam transactio , vel compositio , vt in authent Si verò C.de iudicijs l.uno.in c. Quintauallis, de iureiurā. igitur &c. Et Adde Specu. ti.de arbi.§. fin. ver.sed nunquid compositor , Et glo not. in Cle. vna, de of.dele. & in cap.1.de ferijs,vbi dicitur, quòd pax potest fieri die feriata. Et sic licite in.ē dunt homines his diebus ad processum pacis sed arbitrator intendit ad pacē igitur &c.

d Quia est offīm pietatis]similiter facit, qa pōt facere eleemosynam, dum est in studio de lnía Abbat de vit.& ho.cl. in c.vl.

e Cle.2.đ resc.] Cōparatur enī seruo 54.di.multos,& seruus nō pt eē arbiter, ff. eo.l.Pedi⁹.aliàs parui . §. in seruo . igitur &c. sed Abbatis lnía intercedens eo casu , quo dari pōt, facit monachū habere legitimā ꝑsonam vt possit ēt postulari in iudic.o. ca.2.de postu.Si igitur vertitur vtilitas monasterij vel saltem in cōcernentib. pietatem,potest eē ēt arbiter &c.

f C. nisi essent , de præber.]Vbi i p..sibile era. de iure, ꝙ vn..

furtum cōmittit,[a] de vsib. feud.in ti.de lege Corra.c. 2.Et credo,ꝙ verum dicat quando facit sine causa, secus pro bono pacis, quia multū lucratur, qui a lite recedit,ar.eorum,quæ no. in fi.l. Lucius,ff.ad Trebel. & nisi nimis enormiter læderet partem. facit qđ not. idem Pa.in c.fi.de transac.

7 Vtrum arbiter pro recōpensatione alicuius spiritualis possit iudicare dānū temporale?Res.Pa.in c. fi.de rer.permu.quòd nō [b] quia cum arbitrium videatur quidam contractus, vt in aut.vt diffe.iudi.§.1. Vnde quemadmodū per viā contractus non potest dari aliquid temporale pro spirituali [c] sine symonia, Sic nec per viā arbitrij,vt hic.

8 Vtrum in ecclesiasticis possit compromitti in clericū,& laicum?Resp.ꝙ sic. cap.per tuas, de arbit.non vt in iudices, quia laicus est omnino incapax huius iurisdictionis, vt in ca.decernimus,de iudic. [d] & iurisdictio competeret cuilibet insolidum & indiuisibiliter,vt no.gl.in c.prudentiā,de offi.deleg.& sic mixtura faceret habilem.l.Pedius, ff. de arbit. & ꝙ not. in c.cum super,de offi.delega.& sic quod esse nō potest.d l.Pedius.tenet tamē gl.in ca.contingit,de arbi. quòd etiam de spiritualib. potest compromitti in clericum,& laicum autoritate superioris.

9 Vtrum de rebus temporalibus clerici possint cōpromittere in arbitros, laicos?Res.secundùm Inn. in c.contingit. de arbit. ꝙ sic.facit c.dilecti, de arbit.

10 Vtrum cum quis iurauit stare sententiæ arbitratorum possit sine periurio petere reductionem ipsius arbitramenti ad arbitrium boni viri, cum tale arbitramentum est iniquū? [e] Res. Pa.in d.cap. Quintauallis. multas opin.recitat,sed in conscientia colligo ex eius dictis sic. Aut deceptio interuenit ex ꝓposito, & tūc respectu cuiuscūque læsionis potest peti reductio nō obstante quocūque pacto. Ratio, quia sicut expressè non pōt renuntiari dolus futurus.l.si vn°.§.illud nulla, ff.de pact. ita nec tacitè sub generalitate verborū, & hoc communiter sequūtur Docto.& dicitur dolus ex proposito,quando scienter per fraudem,gratiam, seu odium aggrauat partē alteram. Aut deceptio interuenit re ipsa, & sine dolo arbitratoris,& tūc,si læsio est modica, non potest peti reductio, vt in l. si de meis.§.recepisse, ff.de arb. ēt si renūciatio nō interuenit,vt patet in c.nisi essent, de præbend. aut læsit non modicè, & communis opinio est, vt possit reduci. [f] Sed hoc credo verū, si non interuenit renunciatio. Si verò interuenit renunciatio,s.vt possit dare vni, & leuari alteri,quia renūciatio aliquid operatur, arg. cap.si Papa,de priuileg. li. 6.& in c.in his,de priui. & in l.si quando,C. de inoffi. testament. Ideo tunc poterit ratione maximè & enormis læsionis & nō magnæ, quia ista maxima læsio in dubio videtur excepta, ar.

haberet titulū in beneficio, & alteri deberet pensio. Et tamē pro bono pacis ex potestate arbitraria fuit illud toleratū. Quod tamen intelligit Bar.in d.§. recepisse, quādo modicè lædit; aliàs reduceretur ad arbitriū boni viri. d. §. arbitrorum.

a Furtum cōmittit]Nō est ei permissum dare de alieno.l. prohibere.§.plane, ff. ꝙ vi aut clā &c.

b Permut. qđ non] Exemplū, vt si arbitrator componeret, vt vnus daret ius decimādi pro aliqua domo &c. Nā ius decimandi est spūale, vt ibidem per Pan.

c Pro spirituali] Et arbitrium continens in se vicium symoniæ ipso iure est nullum,vt in d.c.fi. de rer.perm.

d C.decernim°. de iud.] Pan.tamen in d. ca.per tuas, dicit quòd sæcularis nō est incapax arbitrij quia aliàs esse non posset, vt in d. l. Pedius. vbi non potest compromitti in seruū, & liberū, cū seruus non sit capax, & propterea vtile vitiatur per inutile, sed in casu nr̄o laicus est bene capax, sed prohibetur ꝓp honestatē, qa non decet ipsum de talibus arbitrari, vt in c.contingit de arbit. Sed qñ plures laici sunt in societate clerici,tunc efficiūtur capaces illius actus,quem soli exercere nō possent. ex mixtura tñ clericorū laicus nō pōt exercere actum spiritualē, cum sit incapax, cap. Massana,& ca.sacrosan.de ele.& sic casus.cap.per tuas, non extēditur ad casum spiritualem,sed arbitrari super re spūali nō ē actus spūalis secundū Io.An.in d.c.per tuas per quod limitatur.d. ca.decernimus,de iu. vbi laici nō pñt eē iudices ī spūalib.qa ꝓcedit,nī si sine immixti cū clericis.& vidē ibi gl.q̄ ē gl.1.

e Est iniquum] Idem, si ꝓmisit pœnā,qa nō incidit petēdo reductionē iniqui arbitramēti, qa iuramētum est fortius, quā pœna, sed iuramentum non astringit eū ad parendū,quousque redactum sit ad arbitriū boni viri, patet in d.ca.Quintaual-lis.igitur nec pœna. Hoc ēt tenet Ho. qñ generaliter ē iuratū đ stādo dicto arbitratoris. Idē tenet Spe.in.§.1.tit.de arb. ver. sed pone,per tex. ī d.c. Quintau. placet qa verba gñalia dēnt restrigi ſm subiectā mām.l. q̄ro §.iter locatorē,ff.locati, & l. si vno. dēt ergo iuramētū, & pœnā itelligi si enormit non læserit.

f Vt possis reduci]

c] Quia illud pactum debet intelligi, si vt bonus vir fuerit arbitratus, ar. l. quaero. §. inter locatorem, ff. loca. vbi tex. no. dicit, q si promisit locator non expellere inquilinum, intelligitur, si ipse soluerit pensionem, & ibi Bar. dicit, q idem esset, si interuenisset iuramentũ, aut pœna. Ioan. An. in regula, scienti. Idem Bart. in l. si societatem, §. arbitrorũ, ff. pro socio, dicit, q iuramentũ habet illam conditionẽ, quã habet pactũ praeambulum, s. non venire, cõtra si aequè fuerit arbitratus. Allegat. d. c. Quintaualls, & l. si C. de non nu. pec.

a Quid si fuisset dictum] D. Ant. in d. cap. Quintauallis, vt recitat ibi Pa. 22. col. videtur velle, q data enormi, laesione etiã re ipsa posset peti re.ductio, quia talia verba in genere & effuso sermone prolata sunt sub confidentia amicitiae, & discretionis arbitrorũ vt captent ipsorũ beneuolentiã ad non ledendũ, ideo non debent ita latè intelligi, sicut verba sonant, quia de verbis facile seruitur. Si ergo reperiũt se i hac confidentia deceptos, debet eis succurri, ar. in c. quanto, & in c. veniens, de iure iu. Et si iuratum fuit, quia verba iuramẽti obuiãt absoluetur, vel iudex ex officio suo prouidebit secundũ Hos. Et sic refert de facto se consuluisse, & haec opi. concor. cum illa Pe. de Anc. de qua ibi, & verè habet equitatem. & facit, c. cum venissent, de in sti. & l. si libertus, la 2. ff. de ope. lib. Et maxime quia notarij solent apponere dicta verba de consuetudine. Et dicit Hos. q talis renunciatio, vel pactum fuit multũ gñale, & tunc aut praeceptũ arbitratoris fuit cõtra Deũ & nõ ligat. 11. q. 3. qui resistit. sm eum. Idẽ puto, vbi fit cõtra ius cõe non remissibile p partes, vt in c. puenit, de ar. & in c. si diligẽti, de fo. com. aut est cõtra ius priuatũ, ipsi pars tis, & tũc si iteruenit dolus, põt peti reductio, ant nõ iteruenit & põt. Et vide plenissimè Pa. i d. c. Quintauallis, i. 15. co. & se. & c. opinio tamẽ huius sũmae de iuris subtilitate est verior, ar. c. quis periculosũ. 7. q. 1. & 5. q. 5. c. sed aliud.

b Sine ipso tertio] Ista vr̃ fui s. se opi. Inn. in c. Rainaldus, de testa. sed si allegata rõne abeat, qa non põt eos trahere ad suum velle, tũc nõ valeret sñia. dicit. l. duo ex trib. & l. Itẽ si vnus, cũ l. se. ff. de arb. imò si vnus commiteret alteri, q certo modo iudicaret, non valeret, vt in d. l. itẽ si vnus. De iure tamen canonico debet distingui, aut maior ps est praesens, & põt absentẽ citare, & si ille habet iustam cãm absentiae, debẽt eũ expectare, aliàs pñt pnũciare. Si verò sunt pares, non valet sñia. In iudicib. tñ delegatis attẽditur et ius ciuile, c. fi. de arbi. lib. 6.

c Et placet] Ratio, quia arbitratores sunt ad similitudinem proxenetarum l. si de meis. §. accepisse. ff. de arbi. Sed certum est, quòd in proxenetis non est tractandum de tertio, &c.

d Concord. Lap.] Adde. l. quid si Aephesi, ff. de eo, quod cert. loc. & in l. vir bonus, indi. solu. & glo. in

l. omnes. §. Luci⁹, ff. de his, quae in frau. cre. & q posset reduci, facit. l. si quis cũ aliter, ff. de ver. obligat. qa satis est, q non fecit, sicut bon⁹ vir facere debuisset. l. si libertus ff. de op. li. & ex quo maxima laesio non fuit expressa, nõ debet trahi vltra intentionẽ agentis. Ita sentit Bald. in l. penu. C. de arb. & do. Ant. in d. c. Quintauallis. & magna quantitas dicitur respectu personarum, vel causae secundũ Bal. alle. l. cũ filius. §. haeres meus, ff. de leg 2. vide bonam gl. in c si. in versi. illustriũ, de re. iu. lib. 6. Quid si fuisset dictũ, [a] vt posit altè & bassè i totũ, vel in parte de iure vnius dare alteri? & sic credo non posit, si dolus nõ interuenit, nisi additũ fuisset illi potestati verbũ restrictiuũ, s. altè & bassè, prout sibi videbitur, vel placebit, quia haec verba importãt arbitrium boni viri. l. Thais. §. sorore sua ff de fideicom. li. l. prima. ff. de leg. secundo, & l. quis quis, ff. de leg. 3. in prin. vide infra, iudic. §. 5. & 5.

11 Quomodo debent pronunciare arbitri sententiã? Res. q in plurali dicendo, Nos arbitri pronũciamus, &c. Excepto in electione, quae debet fieri in singulari vice omnium, de re iudic. c. cum ab vno, li. 6. & praesentibus oĩbus arbitris sm Pa. in d. c. sanè, de arb. verũ tñ dicit Bar. in l. duo ex tribus, ff. de re iu. q si tertius fuit praesens in disceptatione super meritis causae, & dixit quicquid voluit, & monitus ab alijs duob. non vult esse praesens, nec allegat cãm legitimã absentiae, q tunc pñt duo procedere sine ipso tertio. [b] & quomodo potest mutare sententiam, vel corrigere. Vide infra iudex. §. 25.

12 Compromissum est in duos arbitratores, & non concordant, nunquid pñt cõpelli eligere tertium, aut iudex possit ipse eligere? Rñ. recitat Pa. i d. c. Quintauallis, Bal. in c. 1. de inuel. in ma. facta dicẽtẽ quosdã sapiẽtes cõsuluisse, q non; & placet, [c] sec⁹ de arbitris, qa cõpellunt eligere tertiũ c. cũ spãli, de ap. & l. item si vn⁹. §. si in duos, ff. de arbi.

13 Arbitrio boni viri qñ dr̃ debere relinqui, vel stari, intelligitur de iudice ordinario loci, no gl. in c. statutũ, de rescrpt. li. 6. & sequit Ge. in d. ca. statutũ. Spec. in ti. de arbi. §. t. ver. sed quis. vbi dicit, q bonus vir, cui⁹ arbitrio debet stari, dicitur iudex loci. l. continuus. §. cũ ita, ff. de ver. obl. cõcor. Lap. [d] Abbas.

gl. in ca.potuit, de loca.in versi. celeri. quæ dicit ꝙ vbi fit mentio de arbitrio viri in genere, intelligitur de iudice &c. Adde glo in d.c. statutum in verb copia, quæ dicit bonũ virũ iudicem ecclesiasticũ, quanquã secundũ Hos. intelligatur iudex vt hic.

a Archidiaconus] Si vis scire, quid iura dicunt de talib. vide 21. di. cleros, & 25. di. perlectis. Et vide Rose p totum ponentem verba formalia, q̃ hic ponuntur.

De archidiacono con. Tri. ses. 24. c. 1. & 12 de ref. & c. 20 ead. catech. de sac. ordi. c. iã ve. P. V.

b Vel alterius fraude] Et gl. in d.c. 3. vicit, ꝙ tenetur de dolo, & lata, & leui ad instar tutorũ. Et ibi. d. Ant dicit, ꝙ tenetur ẽt de leuissima. Ex quo recipit plus quã mercedem, quia habet dignitatẽ, & vide c. primũ, & c. ad hæc, ꝙ si erit negligẽs, reddet rõnem in districti examinis iudicio, &c.

c De præsump. dudum] Dũmõ non resideat aliquid contra conscientiam, quia q̃d fit contra cã ędificat ad gehen. c. literas, de resti. spo. &c.

d De archiepiscopo multa statuit con. Triden. sess. 5 cap. 1. & 2. ess. 6. c. 1. 23. c.

ARCHIDIACONVS[a] multa potest de iure. Sed qa secundùm Inno. in c. 1. de of. Arc. cõstitutiones, & consuetudines per diuersa loca præualẽt in officijs, de cõsue. cũ olim, de excel. præla. c. ad hæc, ipsis stabitur. & ideò in officio suo faciet, s̃m ꝙ cõsuetudo pscripta suę ecclesię habet. Vbi aũt non esset talis consuetudo, vel statutũ, haberẽt locũ capitula toti' isti' tituli s̃m eũdem Inn. Et sic post epm ẽt vicari' in oĩb. & habet curã in clero tam in vrbe q̃ in parochijs habitantium, & ipsos debet de tertio in tertiũ annũ, si episcopus non potest, visitare, vt in d.c. 1. & i d.c. ad hæc. Debet auscultare euangeliũ, & epistolã, & responsoria, & nullus ea in ecclesia cantet, nisi prius ab eo auscultatus, & de eius iussu, & ceroferarios ordinare, vt in c. 2. e. ti. tenetur, si aliquid ex sua negligẽtia, vel alterius fraude[b] deperijt de rebus ecclesiæ, nisi pro posse prouideat, vt in c. secundo, eo. Debet examinare clericos, qui sunt ad sacros ordines promouendi c. ad hęc, & c. vt nostrũ. Abbates, & abbatissas ponit, in sede sua, vt in d.c. vt nostrum. quæ omnia capitula sunt in d. tit. de of. Arch.

1 Verũ peccet archidiaconus respondendo epo dicẽti, Scis hunc esse dignum, Scio, quantũ humana fragilitas permittit? Rñ. secundũ Inno. in c. Vnico, de seru. in ordi. fa. ꝙ si talis ordinãd' præsentatur a probis, põt sana conscientia respondere, dummõ non sciat aliqd mali de eo. ar. de præsump. dudũ,[c] ꝙ si scit aliquid mali de eo, qđ est secretum, debet obtinere a prælato, vt eo absente faciat ordinationem. Et si non potest, vel sine scandalo, tunc ẽt põt sana conscientia dicere, qa non dicit nisi vt minister, non vt ipse: & ecclesia, quę nihil scit de occultis, per eum loquitur, nec debet, omittendo talia dicere, indirectè publicare crimẽ fratris secretum. Si verò esset publicũ tale crimen, tunc peccaret mortaliter talia dicendo. 22. q. 2. primum si modò crimen est peccatũ mortale, quod scit, secus si esset veniale, vt. 25. distinct. §. criminis.

ARCHIEPISCOPVS[d] potest in tota sua prouincia exercere iurisdictionem tollendo prauam cõsuetudinem, & fulminãdo sententiam excommunicationis in seruantes eam secundùm Inno. & sequitur Pa. in ca. ex frequentibus, de insti & sentit gl. in sum. 9. quæst. 3.

Item potest in sua diœcesi existẽs rõne notorietatis delicti delinquentes suffraganeorum suorũ sua sententia afficere.[e] & licẽt tex. in c. Romana, in §. notoria, de censi. li. 6. loquatur, dum visitat tamen docto. communiter extendunt in d. c. ex frequentibus, etiam dum non visitat ratione notorietatis delicti.

2 Verũ Archieps possit absoluere subditos suffraganeorũ suorũ? Res. Ge. in c. ppetuo, de cẽs. li. 6. ꝙ nõ põt ligare,[f] vel soluere, nisi dũ visitat, vt tex. hic innuit, nec ẽt à minori excõicatione absoluere, vt in c. nuper. §. in secunda verò, de sent. excommu. & hoc verum, nisi per appellationem causa ad eum deuoluta sit, vel in casibus sibi specialiter à iure permissis, de quib. habes in cap. pastoralis, de offic. ordi. in gloss. in

2. & c. 18. 24. c. 3. & 16. de ref. 25. c. ij. & ca. 5 de regul. De archiepiscopo catec etiã de sacra. ordi. c. iã verò. P. V.

e Afficere] Qđ limita, vt not in ca. pastoralis, de of. ordi. Et vide Pa. in c. intantũ, in pen. no. de simo. qui dicit ibi esse casum no. in quo archiepiscopus exercet iurisdictionẽ in non subditos, quia subditi suffraganei non sunt sui subditi, vt d. ca. pastoralis. & hoc facit, qñ est negligẽs episcopus. Et sic limita d. ca. pastoralis. hoc aũt est, quia illa praua cõsuetudo concernit totã prouinciã, & peccatum est notorium. facit c. Romana. §. notoria, de cẽ. li. 6.

f Quod non potest ligare] Idẽ tenet Inno. c. pastoralis, de offi. & Pan. ibi dicit, ꝙ est communis opinio.

a Ad archipresbyterū pertinentia tūc suggerit index in coa Tri.
a Ziletto excussum iudicio.parochus. P. V.
b Potest fontes benedicere & sic in his est episcopi vicarius.
c Capitulo 2.] Facit ibi tex.mētione de sacerdotib.cardinalibus expone. i principalibus,simile i c.pastoralis, sepți.q.1.
d Extat declaratio esse eum parochialem sacerdotem in matrimonio contrahendo ex conci. Trid.sess. 24. de matr.refor.P.V.
e Pęnale est] si prohibuit furtū, prohibuit rapinā, & vsuram Apertè.n totū significauit,quicquid illicitè rerum proximi aufertur.
f Meretrices]Si prohibuit mechiā, prohibuit,& fornicationē, sed dic clarius, nō ē hic pars, ergo nō totū, neq; valet, si dico affirmatiuè est hic ps, ergo totū sed si dico, ē hic totū, ergo pars bene valet.
g Et in noie appellatiuo]Rō ē, q si argueretur affirmatiuè esset arguere de specie ad genus, q nō est bonū. Vtū dico,ē alienatio ergo mutuū non valet, & nota,q etimologia ē resonātia vocis in proprijū effectu rei Ita Bal. in c. 1 in §. si quis de malo,ī vl.col de contro.inuest.
h L.Luci⁹,la 1.]

ver.exceptis,& in c.venerabilibus,de sen.excom.li.6. & in d.c.perpetuò.

3 Vtrū possit ante se crucem portari facere? Respō. q transiens per prouinciā suam pōt benedicere populo,& in pontificalibus & sine pontificalibus celebrare & celebrari facere tam in locis exemptis,quam in nō exemptis. Et etiā episcopus in sua dioecesi potest similiter hæc. Tamen debent fieri sine violentia, & grauamine exemptorum, Cle.archiepiscopo,de priui.multa alia, quæ ad forum conscientiæ pertinent, tangentia statū archiepiscoporū. Vide infra,prælatus,per totum,& episcopus, per totū

ARCHIPRESBYTER aec clesiæ cathedralis debet habere curam,quomodo alij sacerdotes diuina officia celebrēt debito mō & in absentia episcopi potest fontes benedicere, b alijs sacerdotibus pœnitentiā iniungere, c. secundo c de offi. Archipr. Isti alio nomine dicūtur decani, vt in c.ad hęc,de offi.Archi.

1 Vtrum valeat absoluere omnes de episcopatu? Ref. q sic omnes, qui ad ipsum pro pœnitentia recipienda recurrūt,quia est parochialis d sacerdos omnium de episcopatu,ca.officium eo. ti.in tex.& in gl. & l.dist.in capite.

2 Vtrum idē possit archipresbyter ruralis? Resp. q non,nisi inquantum episcopus ei dat autoritatem,plebibus enim solūmodò præest, & nihil debet facere sine relatione episcopi, aut q̄ eius decreta.c.fin.eo. tit.

ARGVMENTATIO a minori ad maius valet affirmatiuè.c.si i laicis 38.di. a maiori ad minus valet negatiuè.32.q.5. si Paulus.& de hoc in c.cum in cunctis,de elect.in gl. cum suis concor.

Nam ille testator, qui cōmisit fidei Seio,vt manumitteret seruum,si placeret sibi intelligit, ff

1 A toto ad partem valet affirmatiuè. 14. q.5.pœnale est. e

2 A parte ad totum valet negatiuè. 32. quæstio.4.meretrices. f

3 Ab etymologia nominis. 16. q. 1. placuit,el primo,& 2. sed non valet nisi negatiuè,& in nomine appellatiuo, g quia propria nomina imponuntur ad placitum, vt no.Bar.in prooemio infortiati super rubr. Limito et secundū Pa.in c.1.de iudi.verum quando nomen sumitur ex essentiali natura sua,vt mutuum,testamentum,quia hoc verum est, Testamentum est mētis testatio. l.1.ff.de testa.vbi ergo non est testatio mentis,nec testamentum.Similiter mutuū est, quod de meo fit tuum.l.2.ff.si cert pet. vbi ergo de meo non fit tuum, non est mutuū, secus,quando imponitur nomen ex eo, qđ deberet inesse in nominato, Vnde imperator dicitur Augustus, quia augere debet rempubl.si non auget,tamē imperator est, vt no.in proœ ff.veteris. Papa Pōtifex dicitur,quia debet esse pons per exemplaritatem vitæ.Sed si non facit,tamē Pōtifex est, vt in c.primo de constitu. libr.6. Sic igitur intellige institut.de tute. in princip. ff. de verborum signific.l.bonorum, la prima.§. viduam.& l.malum.C.de defen.ci.l.defensores,la secunda in fin.& institut.de dona. § est & alius,C.de fer.l.a nullo, C. de offic.præfe.vr.l.prima, vbi text. Sciatis profectò ex ipso nomine, quid præfecto debeatur annonæ. Ex quibus patet, quòd argumentum potest sumi ab interpretatione nominis. & sic limita secundùm Baldum, de vasallo milite, qui arma bellica deposuit, illud prouerbium, Si nomine priueris, nec rem habere mereris, esse verum, si nomen significat substantiam,vel qualitatem necessariam inesse alicui subiecto,vt ff.de fideicommiss. liber.l. Lucius,la prima, h & ff.de pac. l. tale pactum.§.fin.secus,si significat solam simplicem demonstrationem. ff. de rebus dub.

l.si

l. si cognatis a & ex hoc patet eē verū, q scholarēs scholas intrātes non attendētes, nec studētes, nō gaudēt priuilegio scholariū, vt tenet Io. de Lign. in pœmio Cle. adducit no. p gl. in l. vna. C. de studijs li. vr. Ro. & videē tex. in l. qs, C. de dome. ,pte. & idē, si inhonestè viuūt. C. de curio. & sta. lib. 12. l. agentes, aliās incipit, p id tēpus. Similiter est verū, q illi, qui sunt de collegio alicuius artis, sed artē illā nō exercēt, non gaudent priuilegio illi⁹ artis, vt no. Bar. in l. semp, ff. de iu. immu. per illū tex in §. negotiatores. 16. q. 1. gñaliter. & hæc faciunt cā contra scholares, & artifices, q̄ eorū rectores, qui grauāt litigantes cū eis rōne priuilegiorū. & iō si hoc ē manifestum, credo q teneantur ad restitutionē rectores oium, in quib⁹ plus sunt grauati. & similiter scholares, si tales sunt, q non gaudeāt, q̄uis nō sit manifestū. In nomine aūt ,ppio sæpe fit ar. licèt non validum, & iō homines q̄runt bona noīa. & dicebat vxor Io. An. q si vēderētur, debeiēt emi ,p magno bono, ,ppterea Io. And. extollit nomē proprium in prooemio Cle. Similiter Accursius in l. facta. §. si in dāda, ff. ad Trebel. interpretādo nomē suū. & hoc venit, qa ex horrido noīe sæpe suspicantur hoīes sinistrū, putantes a prauo euentu impositum. pro hoc vide text. cū glo. in d. §. si in danda. b

4 Ab autoritate. 32. q. 1. dic.

5 Ab oppositis, vel contrarijs. 8. q. 1. sciendum.

6 A simili. 2. q. 1. multi, in glo. in ver. similia.

erit hæres cū effectu. & sic istud nomē, hæres, signat istam qualitatē inesse necessariò subiecto .i. q sit hæres cū effectu. Et in l. tale pactū, in fi. Nā ex quo pr fecerat pactū de reddēda dote, quā ,pmiserat filię, si moriatē sine liberis, fratri, intelligit, si alios filios nō hēret testōr, &c. In l. cognatis, licèt prioenē noīe, qa fuerūt deportati, tñ sufficit, q erant cognati tpe testī.

a l. si cognatis] Dr ibi, q si cognatis relictū sit & si desierint eē cognati, adhuc debeē legatū. & sic patet, q illa cognatio, q̄ solā simplicē demonstrationē signat, nō negat legatū.

b §. si in dāda] Bald. ibi tractat plene de istis argumentis, &c.

c Arrha] dr a re, ,p qua dat, vt nō ipsa, sicut pign⁹, reddat, sed ipsa sibi manēte cętera compleātur.

d §. in his] Tu dic secūdū Ang. in gl. in ver. cōpellit, institu. de emp. & vend. qđ si ɔ̄ctus est pfectus & iplet⁹, & arrha cessit in p̄ciū, nō repetit: aliās sic p cōdi. sine cā. l. qđ sæpe. §. is q vina, ff. eo. si verò sit pfect⁹, sed nō impletus, & stat p vēditorē, dat cōdictio ob cām, ad simplū, vt p gl. in l. ɔ̄ctus, C. de fi. inst. Ad duplū aūt dat cōd.

7 Ab exemplis gentiliū, de ver. sig. forus. §. his autē, de conse. dist. 1. c 1 in gl. in versi. si enim. vide Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cle. quomō multis alijs modis valeat, omitto propter breuitatem.

ARRHA c nō precia, sed pignora dicūtur.

1 Arrharum datio est argumentum emptionis, vel vēditionis, aut alterius cōtractus, qui tñ ɔ̄ctus valeret sine eis. l. quod sępe, in prin. ff. de ɔtrahē. emp. & pōt qs ab emptione, & vēditione discedere post ipsarū dationē, nisi sint datæ noīe arrhæ & ,p parte solutionis, quia cū pars p̄cij fit soluta, res non est integra. C. qñ li. ab emp. di. l. vnica. Verū tñ ille, per quē stat, nè ɔtractus perficiatur, qñ solū sunt datæ pro arrhis, ipsas perdat, qui dedit, & qui recipit, restituet in duplum, insti. de emp. & ven. §. in his. d & idem dic de pignore, dummodo nō sit datum æstimatum nomine partis solutionis. ff. de rei. vendi. l. precij.

2 Vtrum possint interuenire ī matrimonio, & quo modo faciūt matrimoniū, vide infra, sponsalia. §. 12. cum sequen.

ARROGANTIA e est q̄dā filia superbiæ, quā quis multum se existimās, cæteros, quos infra se videt, despicit, & quib⁹ non ɔsulēdo loq, sed vix dominando dignatur. c 1. 46. di.

1 Arrogātes dūr, q garrulitatē autoritatē putantes, humiliter nesciūt inserre, qđ docēt, di. 46. §. 1. & c. 1. d. 49. c. hic &. n. circa med.

ex hac. l. Si verò stat p vtrūq;, agitur ad simplum tm̄ vtili, ac exēpto, si ɔ̄ctus fuit pfectus, vt d. §. is q vina: aliàs agiē cōdictione sine cā &c. & vltra arrhas pt peti īter esse, secūdū Bar. in l. 1 §. vñ q̄rit, ff. de actio. en p. post Di. alleg. p Ang. vbi s̄. Et facit. l. fi. C. đ pact. conuē. facit qđ no. Bal. in l. 2. C. de iu. emphy. Sequuntur Imo. & Rapha. licèt Sal. in d. l. ɔ̄ctus, tenuerit ɔ̄rium.

e Assumit In deteriorē partē, cū ea nobis q̄ non debem⁹ attribuimus, aut appetimus, vt & arrogās q id sibi tribuit qđ in eo nō est. Arist. in ethi. arrogans p̄clara & ea q̄ nō insunt & maiora q̄ insint, sibi fingit. opponit dissimulatori, q aut inesse qd sibi negat aut minuit. Accidere plerūque solet hoībus arrogantia. Cæs. 3. bel. ciui. accidisse ijs, q plerūq; hominib⁹ nimia ptinacia atq; arrogantia accidere solet. Ex copia atq; rerū omniū affluētia primū natā eē. Cic. scribit de l. agraria ɔ̄ Rullū. arrogo verò, & in boni partē sumitur, sicut & arrogatio ēt in iure ciui. Inst. ti. & C. de adopti. eadē tñ significatiōe. sibi. n. quē ñ hēt, asciscit filiū, nepotēve demonstrat a quopiā. P. V.

2 Arrogantia rusticorum nihil impudentius, dist. 46. in summa.

3 Vtrum sit mortale peccatum? Resp. quòd sic, quando ex tali superbia, vel contentione fit q̄ sit mortalis, & ꝑpterea vide infra, supbia, & cōtemptio. aliàs côiter peccatum veniale erit.

ARROGATIO. Vide supra, Adoptio.

ARS Balistariorū vtrū, licet? Resp. ꝙ non imò prohibetur sub pœna excō municationis inter Christianos, vt in c. vnico, [a] de sagittarijs. Quod est verū secundùm gloss. ibidem, & doc. in bello iniusto, secus in iusto, quia data iustitia licitum est quibuscunq; armis vti, & pugnare, [b] imò aduersariū decipere [c] per seductionem parando insidias, [d] vt in c. dominus. 24. q. 2. & c. vt pridem, e. c. q. 5.

1 Vtrum artifices, qui inter se côueniūt, quòd alios non instruant, aut ꝙ non vendant nisi certo modo, & huiusmodi, peccēt? Rñ. s̄m Inn. in c. significāte. de app. ꝙ sic, si fraudulēter faciūt. Secus, si ex priuilegio, vel cōsuetudine. [e] & C. de mono. l. vnicam intelligit, qñ fraudulenter faciūt. vel dicit, ꝙ locū habet de personis, & reb. nō de loco, vel modo, vel dic ꝙ si faciant ex aliqua causa legitima, ꝙ licet. Sec⁹, si ex auaritia, vel in damnum reipublicę. Et sic intellige. d. l. vnicam.

2 Vtrū artifices [f] facientes quæ ꝑ se, vel alio admixto nō possint esse vtilia, de qb. dicit. l. qđ sæpe. §. veneni mali, ff. de côtrahē. emp. ꝙ flagitiosæ rei nec emptio nec mandatū, nec societas valere pôt peccēt mortaliter? Res. ꝙ sic, imo oīa mala eis imputabū ur ex ipsis veniētia. c. fi. de iniu. & dam. da. & hoc videtur tenere Inn. in c. 1. ne cle. vel mo. q dicit, ꝙ in his nullo mō licēt negociari. Sed si posset esse vtile cū aliquo admixto, vt puta ꝑ feris occidendis, vel si sint fortè gladij, vel colores, q̄ pñt esse vtilia ad aliqua, i. ad defensionē, vel ad colorādū hominē, vel mulierē in casu licito, [g] & ꝑ bona cā licita est in his negociatio secundū eūdē Inn. vbi supra. & hoc credo verum, qñ exist. mat, vel pôt existimare ꝓbabiliter, ꝙ talis emēs, vel cui talia dat, vel facit, eis vti ad bonū. Alias tale erit peccatū talia facere, vel vendere aut donare, quale peccatū ē tali re vti. Et ex hoc patet qđ dicēdū de artificib. q̄ faciūt taxillos, chartas, pompas, curiositates, & hmôi, q̄ vt frequētius sunt mortale peccatū illis, qui ipsis vtuntur, q̄ non pñt absolui, nisi à tali arte abstineant.

3 Ars, siue exercitiū corporale extrinsecū, vtrū sit licitum? Res. ꝙ sic si hæc cō currant. Primùm recta intētio. nā cuius finis bon⁹ est, id est intētio, ipsum quoq; bonum est in his quæ de se non sunt mala. Finis ergo vltimus, qui debet haberi, est deus. 1. Corinthio. 10. Omnia, quæcunq; facitis, aut ī verbo, aut ī opere &c. finis ꝓpinqu⁹ debet esse aliquod rōnale, vt subuentio ꝓximi, vel suæ necessitatis ad Ephe. 4. Opereē manib⁹ suis vt habeat, vnde tribuat

a In ca. vnico] Sed quid contra Saracenos, & hæreticos. gl. dicit ꝙ non est prohibita, & idē Pa in d. c. vnico. & dato ꝙ bellum sit iniustum aduersus Saracenos nihilominus hoc. c. non prouidet, vt ibi per eum. & licèt ars balistariorū sit necessaria ad defensionem murorū & nauium: tamen in bello cāpestri non deberent vti secundū Ioan. An. in d. c. vnico, quia sæpe vilis homo occidit hominē magni precij. Et vide Io. de Ana. in d. c. vnico, & sic est hic argumentum, ꝙ ars eorū, qui faciūt bombardas, & schlopetos, videntur esse à fortiori reprobata.

b Et pugnare] Adde quod vult Bal. in rub. C. de fi. instrum. 8. co. versi. incideter etiam quęro, & Bar. Sal. ī l. si te, per illum text. C. de iure delib. quòd licèt ab alio patiaris iniuriam, non tamē per hoc alijs iniuriosus eris, quod dicunt tenendum menti propter represalias, tamen vidētur loq. quò ad tertium, nō quò ad inferentem iniuriam.

c Decipere] Nisi fides esset promissa, quæ ei seruanda est c. nisi. 24 q. 1.

d Insidias] Et ex his infertur, quod si aduocatus fouet iustam causam, potest aduersarium decipere, ar. tex. 3. q. 4. c. 1. dummodo nō vtatur falsis constitutionibus. ff. de fal. l. fin. & C. de fal l. maiorem. Et ar. ad hoc quia dolus pôt fieri hosti. ff. de do l. 1. §. 2 Et nō refert an dolo qs euadat ab hostibus. ff. de capti l. nihil interest, secūdùm La. Vnde non refert, si habet iustam causam, quolibet vtatur ad victoriam d. §. vt pridem. nec. n. videt dolo fecisse qui fraude excludit. ff. de dolo. l. eleganter. & pro hoc glos. in ver. malignātium, in c. cupiētes, in princi. de elect. in 6.

e Vel consuetudine] Et secūdū Pa in d. c significante, potuit induci cōsuetudo si alibi non volebant hoc exercere, & inhibiti acquieuerūt ꝓhibitioni per tempus legitimū ad præscriptionem complēdam. Adde hoc, quod nota Cyn in l. 2. ar. 1. C q̄ sit long. cō sue. facit. l. si qs diuturno ff. si seru. ven. &c.

f Artib. malis q̄ acquiruntur, nostra non sunt, catechi. in ora. do. in exposit verb. panē nrum. P. V.

g In casu licito] Pan. tn̄ sequitur Host. & Io. An. in c. 1. nē cle vel mon q dicūt, ꝙ non est licitū seculꝗ.

colorare nec inuenire casum licitum, imo, secūdùm Alex. in 4. par. q. 48. peccāt mortaliter talib. vtētes.

a Dominio alicuius] Nam sic obediendo domino credūt saluari. Et dicit Host. ꝙ multi principes Christiani, per tales mortui sunt.

b Interficiant] Isti sūt da Luzo della montagnā secūdū gl. i ver. formi lautes.

c C. pro humani] Nam illud, ꝙ dicitur ibi i tex. formidātes cōacti fuerint securitatē ab eorundē assassinorum dño impetrare &c. per hoc tñ non probatur, ꝙ ad hoc, vt dicant assassini, necesse siteos esse sub alicui' dominio vt volebat Archidia. quia illa fuit cā impulsiua, & nō finalis. & ideò cū cā finalis sit periculū animarum, & correctio peccatorū, concludit ēt ad assassinos non subiectos tēporaliter dominio alicuius. & ꝓ hoc facit tex. ibi in §. cum igitur, ꝓ assassinos occidi, indistinctè debet, intelligi. c. si Romanorum. 19. dist. Et hoc est verum.

d Quantunque magnus] Etiam maximus, prout dicit Host. secundū mētē d. c. pro humani. vñ non debet restringi, cū vertat fauor animarū, & reipub. & sic constitutio pęnalis cōtinens fauorē animarū est latè interpretāda gl. in c. generali, de elec. li. 6.

e Ecclesiastica] Et si sit laic' religiosi aliter ep. plicatus. c. non dubium, de senten. excommunicat. vt sunt conuersi.

f Christianorū] No. qa dicit, Christianorum, qđ hoc pœna nō haberet locū, si qs faceret occidere infidelē secūdū Gem. qui refert Io. An. se defendisse prelatū cōtra quē fuerat ꝓbatū, ꝙ fecerat occidi homines infideles per assassinos.

g Vel mādauerit] Quid si mandauit, & postea reuocauit re integra. glo. ibi rñdet, ꝙ nihilominus incurrit istas pœnas, nō est, qa delictum p mandatum iam erat consummatum. & refert ibi Geminian. quòd si cèt regulariter parcatur cogitanti, & pœnitenti. ff. de fal. l. qui falsum, quia maleficia distinguuntur, voluntate. l. qui in iure, ff. de fur. capit. quod præ decessor, vnde. cima quæstione 3. tñ in quibusdam casibus nō prodest pœnitēcia, sed punitur criminis conscientia, vt hic: simile in hæretico, de hęred. ad abolendam, & capitulo excommunicam', §. credentes. Idem in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis, C. ad l. Iuliam maiestatis.

h C. pro humani] Vide hic Rose. Et infra, pœne. §. 3.

i Respond. Angel.] Vide, quæ not ipse in consilio nos Carolus, per text. in l. certia §. 1. ff. de sicarijs. & Baldus in l. si quis non dicam rape re, in tertia colū. C. de episcopali audientia.

necessitatem patienti. Quis ergo laboret, vt corp' exerceat, nè ocio torpescat, vel vt lucrum acquirat, quo se, & suos gubernare possit, vel vt alijs subueniat, vñ viuere possint virtuosè, & sic ad gloriā perueniant. Si aūt alia intentione quis facit, artē aliquā, tale est peccatū, qualis est intētio praua, quam habet. Secundùm, ꝙ opus ipsum non sit prohibitū à deo, vel ab ecclesia, vel a legib', sicut est ars vsuræ, & oīa, quæ non sunt nisi ad peccatū, vel malū ꝓximorum. Tertium, ꝙ fiat modo debito, & cum debitis circunstantijs, s. tempore debito, & non festiuo. de quo dic, vt infra, feriæ, per totum. Itē sine fraude, vel dolo, periurijs, mendacijs, & huiusmodi quia tale peccatum erit ars, quale mala circunstantia, cum qua fit. Quartum, quòd fiat ab eo, qui non est prohibitus. Nā quædam sunt, quę clericis prohibentur, vt infra, Clericus. 9. per totum.

ASSASSINUS secundùm Archidiacon. in cap. pro humani, de homi. lib. 6. dicitur à scindo scindis, quia scindunt animam à corpore. Isti propriè sunt serui, qui subsunt dominio alicuius, [a] & pro pecunia occidunt homines ad alicuius instantiam secūdùm prædictum Archidiacon. alij volunt, quòd sint quidam infideles liberi, qui pro pecunia faciliter quærunt interficere homines non curantes, si ipsi interficiantur, [b] seu quòd sint sub dominio alicuius, vel non, fideles, vel infideles, dummodo pro pecunia eis data homines interficiant, nō refert secūdùm Io. de Im. & sequitur Ge. in d. capitu. pro humani. [c]

1. Quæ pœna procurantiū mortem alicuius per tales? Res. quicunque princeps, & quantuncūque magn' [d] prælatus, seu ququis alia ꝑsona ecclesiastica, [e] vel secularis quempiā christiano rū [f] per prędictos occidi fecerit, vel mādauerit, [g] quāuis mors non sit secuta, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut defensauerit, excommunicationis, & depositionis a dignitate honore, ordine, officio, bñficio incurrit sniās ipso facto, & ēt cū suis bonis mūdanis oīb. diffidat' a toto Christiano populo ꝑpetuò. Nec reqritur alia inuia post, ꝙ probabilib. constiterit arguméntis istud scelus cōmisisse, hæc in d. c. pro humani. [h]

2. Vtrū tales diffidati possint interfici impunè? Resp. Ang. [i] de Peru. consi. 13. & sequitur Gemi. in d. ca. pro humani, in §. sacri, sup glo. in ver. liberè, ꝙ sic nedū ꝑ iudicem, sed & quēcunque priuatum, quia idem est bānire, & diffidare, quod statuere & præcipere, vt ipu ne possit occidi, vt not. C. de accusat. l. reos, quod in conscientia liceret, quādo

fieret zelo iustitiæ aliàs nõ.

3 Vtrum clericus taliter diffidatus, sit spoliatus omni priuilegio clericali? Res. Gem. in d. ca. ꝑ humani, ꝙ sic, & sine alia degradatione [a] potest occidi. vel verberari sine excommunicatione, vel alia pœna.

4 Vtrum bona prædictorũ sint capientiũ? Res. ꝙ sic, si sunt bona mundana. Aduerte tamen hic ſm Archi. ibidem, ꝙ requiritur prius sententia iudicis declarantis ipsum assasinũ, vel fautorẽ taliũ ante, quã liceat contra tales procedere in ꝑsonis, vel bonis. & ad tex. d. c. pro humani, respondet non requiri aliã sententiã, s. quæ det licentiã occidendi, & hmõi, quia sufficit declaratus assasinus, vel fautor, quod no. quia facit ad multa, vide ĩfra, pœna. §. 3.

ASTROLOGIA [b] nihil refert ad salutem, sed potius mittit in errorẽ, & ideò a quolibet fideli est postponenda. 37. dist. §. sed contra [c] 26. q. 2. illud, circa fi. & c. sed & illud.

ASTVTIA propriè ſm Tho. 2. 2. q. 55. ar. 3. est, cũ quis ad consequẽdum aliquem finem bonũ, vel malum vtitur non veris medijs, sed simulatis & apparẽtibus. [d] quod quidem est contra rationem, & contra prudentiam, & est peccatũ. Aliqñ tñ dicitur prudentia pp similitudinẽ, sed impropriè, vt prouerb. 1. vt detur paruulis astutia.

1 Astutia largè est quædã apparens fictio, seu simulatio, & potest dupliciter fieri. Primò ad bonũ alterius, & ad nullius malũ iniustè, & sic non est peccatũ vt patet. 22. q. 2. in ca. vtilem. vbi ponitur, quomõ Christ[us], & Dauid, & alij vsi sint simulatione & sanctè & gl. dicit ibid. ꝙ dolus contra hostẽ bon[us] est. 23. q. 2. dñs, & 43. di. in mandatis. ff. de capt. & postli. re. l. nihil interest, & 14. q. 5. dixit, qđ verũ credo, dummõ mendaciũ non dicatur, & hostis sit nobis contra iustitiã hostis. Secũdo modo astutia, seu simulatio fit ad fallendũ proximum, & sic semper est peccatũ. 27. di. quod interrogasti. 22. q. 1. certè. Et aliquando est veniale peccatum, aliquando mortale secũdũ nocumentũ, qđ infert proximo, vel intendit inferre ex ea, vt puta de re notabili sic est mortale, ar. c. 1. 22. q. 2. & hoc etiã, si fieret propter bonũ alterius, qa nulli faciẽda est iniuria ꝓ alteri[us] bono. d. ca. primũ. & de hac habes ĩ. prudẽtia. §. 4.

AVARITIA [e] secundũ Tulliũ est inordinatus amor habẽdi. [f] & dr̃ inordinat[us], dũ quis supra modũ mensuræ quærit, vel retinet diuitias. Nam bona exteriora hominis consistere debẽt in quadã mensura, s. vt quærat habere diuitias, ꝑut sunt necessariæ ad vitã vel suã cõditionẽ. & sic auaritia semper est peccatum ſm Tho. 2. 2. q. 118. pro cuius declaratione est notandum, vt elicio ex dictis Alexand. [g] & Tho. vbi supra, ꝙ auaritia consistit in tribus, scilicet in appetendo, in acquirendo, & in retinendo ĩordinatè res temporales.

1 Vtrũ autem sit peccatũ mortale auaritia, quæ con-

a Et sine alia degradatione] A quocũque ẽt priuato, quia ipso iure sunt degradati.

b De astrologia & similibus vide indicem lib. prohibitorũ, re. 9. catech. in præcep. Non habebis deos alienos. P. V.

Astrologia] Io. An. late prosequitur in ca. 2. de sortile.

c § sed ecõtra] iudicio meo tex. ille nihil facit, sed in arg. facit ibi. c. si quis &c. Vbi gl. dicit. de astronomia non facit mentionẽ, quia hæc abijt ĩ desuetudinem. & de materia huius titul. vide latè. Io. An. in c. 2. de sorti.

d Et apparentibus] Exẽplũ qs ad consequendũ honorẽ deberet vti medio virtutũ, qa honor debetur virtuti. Et ipse vtitur hipocrisi, & sanctitate apparenti qs vult esse diues, vera media sũt labores, & cõtractus liciti, & ipse vtit̃ simulatis contractib[us] &c.

e S. syno. Trid. sess. 22. c. de obser. & eui. in cele. mis. & c. xj. de refor. ab ecclesiasticis tollẽda, 21. c. 1. de refor. cathe. in præce. Non cõcupisces &c. & in illud, Non fur. fac. c. 1. & 2. adde D. Ambro. de of. lib. 1. c. 30. & 2. c. 15. & 20. li. 3. c. 5. vsq; ad. xi. P. V.

f. Amor habendi] Hæc descriptio solũ facit ꝓ auaritia, ĩquãtũ est peccatum ſpãle, sed quia põt esse peccatũ generale, inquãtũ appetitur ẽt sciẽtia, & hmõi, q̃ pñt pecuniæ cõputari, ideò sic describitur à Greg. in quadã Omelia auaritia est nõ solũ pecuniæ, sed ẽt scientiæ, & altitudinis, cũ supra debitũ modũ sublimitas ambitur & est differentia inter superbiã, & auaritiam, qa sup̃bia est appetitus excellẽtiæ hic sufficiẽtiæ illa est ꝑ auersionẽ a deo, hæc ꝑ cõuersionem ad bonũ cõmutabile, & semp ẽ peccatũ, vt patet in litera. cui adde aliã rõnẽ s. quodcunq; ꝓcipit de[us] nõ facere ẽ pctm̃ qñ fit, sed de[us] dicit, Diuitiæ si affluãt, nolite cor apponere, ergo &c. põt tñ nõ esse peccatũ auaritia qñ consideratur vt radix peccatorum, de qua dicit Pau. prima Tim. vlti. radix omniũ malorũ &c. hoc ẽ ꝓpter corruptio. & sic non est aliud q̃ iclinatio q̃dam naturę corruptę ad bona corruptibilia & tẽporalia inordinatè appetenda. Sicut .n. radix virtutẽ ꝓstat arbori, sic auaritia ad omne malũ peccatrandum.

g Ex dictis Alexan]Pro intelligentia sciẽdũ

sistit in appetendo? Resp. ꝙ sic tribus modis, primo appetendo aliena illicitè voluntate deliberata, ita ꝙ ꝓcederet in opus, si esset facultas. & isto mō est mortale peccatū, q̄a contra illud p̄ceptū, Exo. 20. non cōcupisces rē proximi tui. Posset tñ esse veniale peccatū propter modicitatem rei appetitę, sicut dicitur de furto infra, furtum § 34. Secūdo est mortale peccatū cū appetit deliberatè illicita, q̄ sine peccato mortali teneri non p̄nt, puta beneficiū ecclesiasticū, cū sit indignus. Tertio posset esse mortale peccatum, quādo appetit superflua appetitu suffocante totaliter mentē a debita cura sui, & necessaria cōsideratione diuinorū, vt patet in c. idololatria. 28. q. 1. & facit c. cū ōis auaritia. a 1. q. 1. Superfluo igitur amore desiderare diuitias, dūmō sit infra deū, vt puta q̄a nec illicito mō, nec illicita vellet, nec propter hoc dimittit necessaria ad salutē, cōiter est peccatum veniale.

2 Vtrum auaritia in acq̄rendo sit mortalis? Resp. ꝙ sic duobus modis. Primo si acquirit per illicitum cōtractum diuina, vel humana lege prohibitum, puta per vsuram, rapinā, falsum contractum, & huiusmodi. Secundo, si acquirit per opera, q̄ sunt peccata mortalia quāuis ēt nihil acquireret, vt adulterari, & similia, si verò talia opera quāuis illicita, non esset peccatū mortale, tūc auaritia non esset mortalis, vt puta cū aliquis cōponit verba iocosa ad lucrū, salua tamen honestate sed esset veniale peccatū, sicut illud, per q̄d q̄rit.

3 Vtrum auaritia in retinendo sit mortale peccatū? Res. ꝙ sic tripliciter. Primò cū retinet sciēter ea, quę restituere tenetur & potest ē. sæpe contingit, de rest. spo. & toties, quoties potest restituere, & disponit non restituere, ar. d. c. sæpe. Secundò, cū retinet ea, quæ sunt vltra suam necessitatem, & suæ familiæ, videns aliquē in extrema necessitate, q̄a tenetur ei de tali superfluo subuenire de præcepto, vt dicit Ri. in 4 di. 5. de quo Vide infra, eleemosyna. §. 1. Tertiò cū retinet superflua rōne condecentiæ sui stat⁹, q̄a de ipsis teneť facere eleemosinas, ēt non existentib. in extrema necessitate s̄m Ric. vbi s̄. & hoc intelligo, cū retinet amore inordinato: secus, si teneret vt loco & t̄pe dispēsaret, q̄a non tenetur simul talia superflua dare. In alijs aūt casibus communiter est veniale.

4 Quæ sunt eius filiæ? Res. ꝙ multæ, ipsa est, quæ fecit meū & tuū ꝯ ius naturale, q̄d omnia cōia fecerat. 8. di. quo iure. 47. di. sicut. 12. q. 1. dilectissimis, & cap. duo Ipsa in terrenis facit fortes, in cælestib. debiles. 47. di. oēs huius sæculi Ipsa excæcat rōnē & gratius facit videre aurū, quā solē. d. ca. sicut, & 47. di. nonne. Ipsa facit idolatrare, & fornicari. 28. q. 1. idololatriā, & 1 q. 1. cū omnis auari. Item facit adulari regib. vt capiant alienas hęreditates. d. c. nonne. Ipsa furtum, rapinam, vsuram, fraudem, falsitatem, iniustitiā, simoniā, acceptionē personarum, proditionem, turpe lucrum, immisericordiā, & inquietudinem parit, de quibus vide in titu. suis. Et breuiter ipsa est oium malorū radix. 47. di. bonorū autori, & 23. di. his igitur. ipsa maiorē reuerētiā exhibet auro, quā deo. 47. di. sicut. Ipsa excæcat mētem, de ele. c. quorundā, li. 6. & in c auaritiæ, eo. ti. & li. dicitur auaritiæ cæcitas.

AVDACIA b vtrū sit p̄ctm̄? Rñ. ꝙ sic s̄m ꝙ dicit excessus passionis, q. ꝓpriè d̄r audacia.

ꝙ auaritia aliq̄n importat inordinantiā quādā circa diuitias duPliciter, vno mō immediatè circa vsū, & acceptionē, & acquisitionē diuitiarum īquantū, s. aliq̄s, acq̄rit pecuniā vltra d̄bitū, aliena capiendo, vel retinendo, & sic opponitur iustitiæ. & sic accipitur auaritia Ezechi 22. vbi dicitur, Pricipes ei⁹ in medio illius quasi lupi rapiētes prædā ad effundēdū sanguinē, & ad perdendas animas, & auarè sectāda lucra, & hoc modo ex genere suo est peccatū mortale. & sic itelligitur illud ad Romanos primo, vbi cū præmisisset repletos omni iniquitate, fornicatione, auaritia &c. subdit, q talia agūt digni sunt morte, i. æterna. & illud Basilij, Est panis famelici, quē tu tenes, tunica nudi, quam conseruas. & illud Chrysost ꝙ tenebra animæ est pecuniarū cupido. Alio mō id importat īmoderātiā circa interiores affectiones diuitiarū, cū quis nimis amat vel desiderat diuitias, vel nimia delectatur ī eis, ēt si nolit rapere aliena & hoc modo opponitur liberalitati, quæ moderatur huiusmodi affectiones, & tunc si in tantum amor diuitiarum crescat ꝙ præferatur caritati dei, & proximi, est peccatū mortale alias veniale. hæc S. Th. vbi supra ar. 3.

a Cū ōis auaritia] Auaritia est idololatria, idololatria ē infidelitas, infidelitas est fornicatio, ergo auaritia est fornicatio, &c.

b Audacia] Sonat in malū aut. habita, C. nē fil. ꝓ pat. & ibi gl. ff de pub. l. quā. tæ temeritatis, & vide l. si quis ꝓcurio. C de decurio lib. 10. De audacia vide s̄. Th. a 2 q. 127.

c D. Amb. l 1. c. 37. de offi. P. V.

a Augere] vide j. Iudæus.§.11. & Old.con.168. b Facit index libro prohitorũ, re.9.cath.in pce: Non hēbis deos alienos. P. V. c Auium] vt si aliquis determinate credat,qex obuiatiõe lepo ris tale malũ futurũ erit. Secus, si ex garritu ani maliũ qs cognoscere vult mutatioṅē tpis,qa ex ipsis ex quo non sunt ipedita rõne facili⁹ sentiũt mutationē aeris quare vide infra fors.§.3. d Cath.in orat. domi. Et ne nos ind. circ.fin.& in illud nõ mœcha beris.c.vl. P.V. e Quid agendũ his diebus, vide j. diē, & Cathe. in pcep. Mem en to,vt diē Sab.vnde ét q vitentur, additces. P. V. f C.peruenit] Ex quo in. q libido,nõ vlus culpãda ē.addit ibi Arch q qui vel let abstinere a sanguinis minutiõe die veneris pp Chri passione,laudād⁹ eēt. g Gl.ibid.]ad. de Arch in c pue nit,de con.di.3. h Nõ vlli &c.] Ex quo vr esse mortale, cũ excõicatio, & depositio nõ infe. rantur nisi pro mortali.c. corri pitur.24.q.3. i Quia forte ĩ eũ nõ ibāt,addc ff. de vi & vi ar. l. 1. §. fi qs. k Et eũ.õi]Adde, vel si alio mõ hoc suspicari deberet, tunc

audacia, de qua Eccl.8. cũ audace nē eas, & opponit fortitudini, q̃ est contra timores, & audacias.

AVGERE a an prohibeat̃,q est phibitus acqrere? Rñ.Gemi.in c.cũ ex eo,de excef.pla.li.6.q nõ, qa phibit⁹ acqrere nouum ius ĩ re,nõ dr venire ꝯ phi bitiõnē, licēt augmētet pri stinũ, qd hēbat ante phibitionē,vt est casus in c.fi. se cũdo rñso,de concef.prçb. lib.6.vide infra loca. §.3.

AVGVRIVM b qd fit in cõsideratione auium c ad scientiam futurorũ, est ex traditione malorum angelorum.26 q.2. qui fine.

1 Vtrũ hãc artē exercere sit licitũ?Rñ q vanitas ē,& su pstitio.26.q 2.c.illud. imo ē idololatriæ cult⁹ augurij supstitionib⁹ implicari.26. q.2.sed & illud;& sit paret, qd est pctm mortale, & cõ firmatur hoc,qa in c.augurijs.26.q.6.dicitur,q augurijs seruiens est ab ecclesia separandus, sed de hoc latius vide j. Sortilegium.

AVSTERITAS d indiscreta in vigilijs, & orõnibus reprehēdit, de cõse.di. 5.non mediocriter,& posset esse mortale peccatum, videlicet qñ notabiliter læderet vitã propriã & scienter, vel ex tali indiscretione, q̃ peueniret ex lata culpa, vt patet ex d.c.non mediocriter, qd demonstrat eos committere rapinam.

1 Austeritas in imperãdo est,qñ non cũ trãquillitate corrigit, sed asperē subditos inflectere festinat. 46. dist. hoc habet.

2 Auster⁹ non dēt eē dispēsator,vbi deus est benign⁹, 26.q.7.alligant, in fi.melius est p mansuetudinē peccatores ab errore eruere, q̃ per austeritatem in foueã perditionis propellere.45.dis.recedite,quia austeritas immoderata nec correctionē inducit, nec salutem.45.dist.cum beatus.Et sic patet,q nec multa austeritate exulcerandi sunt subditi, neque nimia benignitate dissoluendi, 45.distin. disciplina.

BALISTARIORVM ars qũo phibetur, vide s. ars,in princ.

BALNEVM e Vtrum sit intrandum die dñica? Rñ. pro voluptate, aut luxuria oĩ tpe prohibetur, pro necessitate aũt licet, vt est tex.in c.peruenit, f de consec.di.3.

1 Vtrum liceat clericis,vel religiosis balnea intrare? Rñ. q sic causa necessitatis,vt patet ex tex.24.q.1. omnis qui.

2 Vtrum liceat balneũ intrare cũ mulieribus? Rñ q non,vt est tex.in c. non oportet.81.dist.imo dicit gl.ibidem, g & Arch. in d.c.peruenit,Si vir ingreditur balneum cũ muliere extranea, donatiõe pp nuptias priuatur,& mulier dote, si cũ viro alieno habuerit balneũ,vt C.de repu.l. vlti. §. inter culpas. imò infam is est,q tenet mulieres custodientes balneatorum vestes, vt l. athletas,ff.de his,qui not.infa. §. ait ptor.

3 Vtrũ liceat balneũ intrare cum Iudæo? Rñ. q non vlli h Christiano. & si clericus est,debet deponi, laicus excommunicari, qui cum Iudæo se balneat.28 q.1.nullus.

BANNVM. Qualiter puniatur banniens epm,vide. j. excõicatio.5.casu.113.

1 Vtrum iniustē banniēs aliquē teneatur ad restitutionē de amissis ratione talis bãnitionis? Rñ. q vltra peccatũ mortale, qd incurrit,tenetur ad restitutionem sm Inn. in c.fin.de his,quæ vi, me.ve. causa fi.ff. q me.cau.l.si cum exceptione.§.Pedius,quia bannitio eius fuit amissionis occasio. d.l. si cum.§.in hac actione. Nec obst. ff. eo.l. metum,la.3.in princ.vbi sentiens armatos contra se venire, & fugiens, si occupatus fuit fundus, quem fugiendo dimisit, non tenentur armati, quia loquitur, qñ metus fuit vanus,quia fortè contra eũ nõ ibãt. i sed si promisissent ire contra eũ,& huiusmodi, k bene teneretur de omni damno,

quod

bene haberet locũ actio, qđ me.cau.& tenerentur armati de oĩ damno &c Adde, ꝙ pp hoc teneotur interdicto, vnde vi, nisi occuparrut. ff vnde vi. l. 3. §. si quis autem. Ibi enim vis necessaria est. ff. de incen.rui nau.l 3.§ non solùm.

tiua, & expulsiua, & turbatiua, & inquietatiua.

c Perdit] Nã illi tales æquiparãtur deportato; & ita intelligũtur iura noua, q̃ dñt banno imperiali subiaceat, hoc est iura ciuilia pdant, vt ĩ auth. Item nulli, C. de sac.san.ec. Non perdit tñ ea, q̃ sunt iuris gentiũ cõia oĩb⁹ gẽtib⁹ vt in l. qđã sũt, ff. de pę. sed sola ea, q̃ sunt ciuiũ Romanorum.

quod iuraret [a] sibi cõtigisse eorũ occasione, ar. dictarum. l. & d. c. fi. [b] & 2. q. 1. in primis. De bannis, q̃ debent fieri in matrimonio, vide ĵ. clandestinũ, in prin. de bannitione, quæ est diffidatio, vide ĵ. Diffidatus.

2 Verũ bannitus amittat, q̃ sunt iu. ciui. Rñ ẽm Bart. aut est bannit⁹ taliter, ꝙ pt impunè offendi, & si est bãnit⁹ imperij, perdit. [c] Si verò est bãnitus alicuius ciuitatis, vel regni, sic nõ perdit ea, quæ sunt iu. ciui. ciuiũ Romanorũ, sed ea quæ sunt propria illi⁹ ciuitatis, vel regni. hoc no Bar. in l. amisſione. [d] de capi. di. & addit, ꝙ ad hoc vt sit talis bannitus, duo requirũtur. Primũ ꝙ sit inobediens, & aufugerit ab imperio, cui subest, & sit exbannitus. Secundũ, ꝙ in hostium numero [e] se cõferat, & habet eũ pro hoste. Si aũt qs esset bãnitus, non tñ haberetur vt hostis, nec posset offendi impunè ex forma statuti, tunc talis non perdit nisi ea, quæ sunt ciuitatis. Et sic patet, qũo pôt facere testm̃ vel succedere, quia prim⁹ non pôt, sed bannitus ciuitatis pôt, & multò fortius bãnitus, qui non pôt offendi, sed secundus potest ẽm ius cõe: secus in successione secundũ statuta ciuitatis. & sic patet, ꝙ bannitus ex delicto, ex quo veniunt bona publicãdi, non æquiparatur deportato, qui non succedit nec ex testõ, nec ab intestato. l. 1. C. de here. insti. qa talis succedit, & pt acqrere de nouo, si remanet liber, & hoc ẽm dispositionẽ iuris cõis, sed nõ vigor statutorũ ciuitatis, vel terræ, de qua est bannitus.

3 Sed quid valet ei, cum nõ possit in dicta ciuitate, vel terra agere? [f] Rñ. ꝙ pôt cedere alteri iura sua recepto precio, & non obstabit cessionario bãnitio. sic no. Bart. [g] in l. certa forma, C. de iu. fisci, lib. 10.

Baptismvs primò quotuplex est? Rñ. triplex, vt dicit Aug. li. 4. de vnico baptismo, & de conse. dist. 4. c. baptismi vicem, s. fluminis. de hoc Ioã. 3. Venit Iesus in terrã Iudæam, & baptizabat, & iste propriè dicitˀ baptismus. alij autem metaphoricè, quia vterq; instar baptismi hẽt purificare, per consequẽs vicem eius implere. Secundus est baptismus sanguinis, Lucæ 12. Baptismo hoc habeo baptizari, & iste est baptism⁹ potissimus, de consi. dist. 4. cathecumenum. [h] Tertius est baptismus flaminis, siue spirit⁹ sancti, de quo Ac. 2. Vos autẽ baptizabimini spiritu sancto, & iste est propositum suscipiendi baptismum modo debito, si dabitur facultas, vnde istud nõ congruit nisi adultis habẽtibus vsum rationis, d. c. baptismi [i] vicem. Iste baptismus nõ æquipollet primo, qa non remittitur tota pęna debita peccatis, sicut in

a Qđ iurarrt] Probatur p tex. d. c. fi. quia pbatˀ p testes violẽtia & de amissis p iuramentũ. Vñ no. ꝙ interesse, qđ surgit ex maleficio, probatˀ p iusiurandũ. 2. q. 1. in primis. & hoc, qđ dr̃ hic, extendit ad furtũ, qa pbato furto p testes, stabitur iuramento damnũ passi de reb⁹ amissis pp difficultatẽ probandi. Et vltra Inn tenuit Hos. no. in d. c. fin & Pa & hoc vt puniatˀ maleficiũ; estq; not dignũ istud dictũ. Idẽ dicit Inn. si conuent⁹ redargueret de dolo, vt in odiũ dolosi, & pp difficultatẽ pbãdi stetur iuramẽto ptis. Vñ infert, ꝙ si ego deposui apud te saccũ sigillatũ, & tu mihi restituisti sine sigillo, ꝙ si conqueror de perditione aliquarũ rerũ, dẽt stari iuramẽto meo, qa actione depositi venit dol⁹. c. 1. d depo. & ff. depo. l. 1. dolosè enim versat⁹ fuisti tollẽdo sigillũ. Et hoc idem tenuit Barto. in l. in actionibus, ff. de in li. iu.

b Et d c. fi] Et vide l. si qñ, C. vñ vi; q̃ idẽ disponit, sicut d c. fin. Et intellige tex. tã in vi compulsiua, q̃ abla

d In l. amisſiõe] Idẽ in l. certa, C. de iure fis. li. 10.

e Hostiũ numero] Cõferre aũt se in numero hostiũ itelligo, vbicũq; talis exbannitus, q p formã statuti pt impune offendi, indicit sibi bellũ, & hẽt eũ pro hoste. l. hostes, ff de captiuis, & l. 3. in fi. ff. de sica.

f Vel terra agere] Quia nõ audirtˀ, vt ff. ex qb⁹ caus. maio. l. sed si per pratorem. §. sed & si dum decreto.

g Sic no. Bart.] Nõ video, quod Bart. ibi hoc dicat, licèt velit, ꝙ exbãnit⁹ nõ prohibeat de nouo acqrerẽ, vel succedere, vt ibi p eũ.

h In con. Tri. vide canones baptismi, ses. 7. cat. de sacra. baptis. c. 1. vbi c. hactenus, de eius institutione. P. V.

i Cathecumenũ] Determinatˀ ibi, ꝙ si Cathecumen⁹ moriatur sine baptismo, ꝙ vitã habere non creditˀ, nisi martyr moriatur, & intellige, si baptizari nõ q̃rebat, & sic erat in pctõ, alias bene pôt bene ptendi de eo ẽ nõ dubio, de cons. di. 4.

k Baptismi vicem] Isto baptismo

pro isto pronomine, Te, [a] poneretur nomen propriũ illius, quem baptizat, ſm Pe. Aureolum in 4. ſenten. diſt. 5. q. 2. peccaret tamen grauiter, ſi ſic faceret.

3 Quid ſi diceret, Ego te linio in nomine patris, & filij? Rñ. Pet. Aureol. vbi ſupra, ꝙ non eſſet baptiſm⁹, qa oportet exprimat verbũ denotans ablutionẽ, ſicut baptizo, i. abluo te, non linio te, & huiuſmodi, quia nihil faceret. [b]

4 Quid ſi vnus baptizans diceret, Nos te baptizam⁹? Rñ. S. Bona. in 4. di. 5. quod eſſet baptiſmus, qa cõiter dicimus, nos. Et hoc verũ, niſi intenderet alium ſenſum inducere, qa tunc nõ eſſet baptiſm⁹. vnde tenet Sco. in 4 diſt. 6. ꝙ ſi plures baptizando dicerent, nos baptizamus &c. ꝙ non eſſet baptiſmus, quia nõ repreſentant Chriſtũ, qui eſt vnus, ſed Bo. intendit dicere, ꝙ eſt baptiſm⁹, qñ pro, Nos, intendit dicere, Ego, ſicut faciunt domini.

5 Quid ſi quis diceret in plurali, Ego vos baptizo? Rñ. Pe. Au. vbi ſupra, ꝙ ſolus dẽt baptizari, & in ſingulari. Et faciẽs contrariũ, grauiter peccat, niſi neceſſitas [c] ſubeſſet, qa tunc liceret, [d] vt fecerũt apoſtoli.

6 Quid ſi omittatur, In? Rñ. Gualdenſis, ꝙ non eſt baptiſmus.

7 Vtrũ poſſit dicere, In noĩbus patris, & filij &c. Rñ. Pe. Aur. vbi ſ. ꝙ non, ſed in ſingulari, ſ. in nomine patris, &c. quod idem eſt, ac ſi diceret, In virtute ſanctę Trinitatis, ſ. patris, & filij, &c.

8 Quid ſi dicatur, ego te baptizo ĩ nomine Chriſti? [e] Rñ. qui ſupra, ꝙ non eſſet baptizatus, licet diſpenſatũ fuerit apoſtolis ad gloriam nominis Chriſti. Glo. tamen in c. a quodam, de conſe. diſt. 4. tenet, ꝙ ſit baptizatus per dictum. c. Ego credo in dubio iterum baptizãdum [f] ſecundùm modum, vt infra, Baptiſmus. 4. §. 8.

9 Vtrũ ſit baptizatus, ſi dicatur, In nomine Trinitatis? Rñ. ꝙ nõ ſm gl. in d. c. quodã. facit. c. multi, ibi. [g]

10 Quid ſi dicatur, In nomine genitoris, & geniti, &c. Rñ. qui ſupra, & communiter theologi, ꝙ nihil ſit, quia iſta nomina patris, & filij magis nominant hypoſtaſes, quàm genitor, & genitus. Gof. & Ioan. in d. c. multi, tenent ꝙ ſit baptizatus, ſed primum verius. & ideo in dubio eſt baptizandus iterum.

a Pronomine, Te] Quia expreſſior eſt demonſtratio per pronomen, & actum, quam ſi loqueretur in tertia perſona, ſecundùm Innoc. ibidem.

b Nihil faceret] Innocen. in d. c. 1. Idem tenet, & gl. in cap. nulli, de conſecra. diſt. 4. dicit, ꝙ non eſt baptiſmus, ſi dicat, mergo te, &c.

c Niſi neceſſitas &c.] vel quia baptizãdus eſt nobilis, vt in d. ca. 1. de baptiſ. Et Gemi. not. in c. cum ab vno, de re iudi. lib. 6.

d Tunc liceret] Scot. in 4 diſt. 1. tenet, ꝙ ſi quis dicat ſuper multos aſpergendo, Ego baptizo vos quod eſt baptiſmus. Et idẽ tenet ſanctus Bonauent. in quinto, diſt. 4. Sed dicit Scotus, ꝙ ſi farit ſine neceſſitate, puta quia aliquis eſſet moriturus, ſi ſingulos ſeparatim baptizaret, tunc peccat mortaliter. Et rõ eſt, qa non ſeruat formam ſibi ab eccleſia impoſitã. Ratio eſt, quia videtur eſſe de forma ſubſtãtiali. Adde Pa. in d. c. 1. poſt Innoc.

e In nomine Chriſti] Refert Inno. in capit. 1. eo, quòd nõ eſt baptiſmus propter omiſſionẽ formæ ſubſtantialis, niſi fortè in vna prouincia conſuetudo aliud haberet, quod dictum eſt notabile. Nam vult, quod vna prouincia poſſit vti alia forma, quàm ſit expreſſa in d. cap. 1. dummodo in ſubſtantia ſit iſti æquipollens. Ponit exemplum in Calabria, & dicit ꝙ Papa intantũ approbauit illorum conſuetudine, ꝙ tis conceſſit, vt in futurum poſſent ita facere. Secus dicit in vna ciuitate, vel pluribus, quia non eſt ita iuſtus error in vna ciuitate, ſic. t in vna prouincia. Itẽ non eminet tantũ ſcandalum ſecundum Hoſtien. Et concludunt Innoc. & Hoſtien. quod eccleſia Roma. debet quantum poteſt, ſine tamen violatione fidei, tolerare ritus & cõſuetudines aliarum prouinciarum, vt Grçcorum, & aliorum Chriſtianorum, vt facilius redeant ad fidem integrã. Et iſtis rationibus Papa ſuſtinet Grecos ſacerdotes ĩ mundo, vt in ca. cũ olim, de cle. coniug. & in ca. Nicena 31 diſt. Item Iudæos, & paganos contrahentes in ſcũdo gradu, vt in cap. gaudemus de diuor. Et ſic bene & ſingulariter no. quod conſtitutio Papæ non extendi[illegible] ad alios habentes conſuetudinem contrariã. ꝓ hoc vide bonam gl. in c. 2. in fi. [illegible] di. Hæc Pa in d. c. 1. eo. ti. Et gl. in d. c. a quodam, dicit, Quod tamen non deberet fieri &c. ad iſtum. §. addo Tho. in 4. di. 3. dicentem quod in nomine Chriſti intelligitur tota trinitas. Implicitè tñ, & remotè, ſecundũ Bona. ibid. in q. circa literam, & ſic non intelligitur mutata forma quantum ad intellectum, ſed ſolùm quantum ad vocem. Nec tamen potuiſſẽt hoc apoſtoli niſi familiari conſilio ſpirit⁹ ſancti. Et fuit rõ, vt nomẽ Xp̃i amabile redderetur. Et Panormita. vbi ſupra quæſtione. fin.

f Iterũ baptiz.] Hęc ẽ ſñia Sco. ĩ 4. di. 3. q. 1. ar. 3. ĩ fi.

g Ibidem] Et illa iura ibi allegata exponit gl. Trinitatis, i. explicitę. i. in nomine patris, & filij, & ſpũs ſancti. &c. & idem tenet Tho in 4. diſtinc. 3. Et facit tex. in l. quæ extrinſecus, cum ibi nota. de ver. oblig.

Nam

11 Quid si nõ dicatur copulatiua,&?Resp. Inn.in d. c.1.ꝙ valeret, si poneretur loco eius, que: qa nulla est differentia inter has copulatiuas,&,que:aliàs non valeret.

12 Sed quęro, vtrum sit de necessitate, quòd proferat in Latino?Res.Aureol⁹ vbi supra,ꝙ sic à Latino,q scit literas.ab eo verò,qui Latinus est, sed literas nescit, proferantur in vulgari, [a] a Greco i Greco sermone. Et licèt Græcus, si proferat in Latino,& Latinus i Grçco, aut in vulgari fit baptismus, tamen peccat. tu autẽ dic,ꝙ debet proferre in ea lingua, in qua melius põt proferre vel literali, vel vulgari.

13 Vtrum requiratur continuatio i prolatione dictæ formæ?Resp. Au.vbi supra ꝙ sic, non interponẽdo historiã. Et credo, [b] ꝙ si notabilis esset discõtinuatio, nihil fieret, secus ĩ modica discontinuatione, puta tussis vel silentij,& hmõi,q̃ intẽtionẽ non discontinuent.

14 Vtrũ possit fieri trãspositio in dictis verbis? Resp. Au.vbi supra ꝙ non.& peccat grauiter trãsponendo, licèt baptizatus sit.nisi trãspositio mutet sensum, vt dicẽdo, Ego te [c] patris & filij baptizo in noĩe spiritu sãcti. vel nisi intẽdat iduce re errorẽ,q nõ baptizaret.

15 Quid si proferãtur corruptè [d] præfata verba?Res. Au.vbi supra,ꝙ si fit ex impotẽtia, non est peccatum. Ex ioco est peccatum graue: tamẽ baptismus est. Ex mala verò intentione est peccatũ grauissimũ,& non erit baptizatus.ꝙ sit baptizatus in duob.primis casibus, patet in d.c.retulerũt, de cõ.di.4.vbi ille dicebat, Ego te baptizo in noĩe patria,& filia, & spiritua sancta. Ratio secundũ gl.ibidẽ qa error syllabæ nõ nocet, vt ff.de ma. te.l.q. habebat [e] seruũ, maximè in fine dictionis. Secus esset in principio vel medio. vnde tenẽ ꝙ quando aliqua diminutio, vel corruptio interuenit in forma præfatę ptolationis non ex malitia, ꝙ si moritur statim, credẽdum ẽ,ꝙ deus suppleat, & talis sepeliendus est in cœmeterio. Si verò superuixerit rei terandũ est sub conditione nisi in casu qñ certum est, ꝙ non mutat aliquid de essentia præfatę formę, sicut est error sillabæ solum, maximè in fin.

16 Vtrũ sit necessaria expressio vocalis?Resp.S. Bona.in 4.dĩ.3.ar.1.q.2. ꝙ sic vnde sine verbo vocali [f] nullius est efficaciæ. facit. c.detrahe.1.q.1.

17 Vtrum sit necesse,ꝙ ꝓferantur cũ fide?Resp. sanctus [g] Bo.vbi s.ar.2.q.2.ꝙ non, quia baptismus nõ est sacramentũ singularis personæ. Ideò fides personę nihil ꝓdest, nec obest, sed est sacrm̃ ecclesię Christi. vñ qcquid sit de fide cordis ꝑsonę baptizãtis iudicãdum est ẽm expressionem oris.

18 Vtrũ Græcus, qui dicit Baptizetur. Pe. in noĩe patris,& filij,& spirit⁹ sãcti, ritè baptizet?Rñ. cõis opinio, quòd non. ...

Nam si dico pro mittis mihi dare.to. Arma virũque cano, &c. valet stipul.&c.
a Vulgari] Et hoc verius, & ad .de gl.in d.capit. multi, de conse. di.4.& ratio est. quia idem effectus, licèt voces non sint eadem, nam & apostolĩ varijs linguis loquebantur, Act. 2.& Sco.in 4.di. 3.dicit,ꝙ fortè non licet baptizanti ex officio vti verbis cuiuslibet linguæ, sicut nec in confectione euchari. stiæ, quia ecclesia ordinauit,ꝙ officia ecclesiastica dicantur in Latino sermone quando quidem distinct⁹ scribi, & proferri pñt.
b Et credo]Th. in 4.d st.3.Idem tenet.
c Ego te] Adde Tho. vbi supra: Et subdit, quòd si diceret ego in nomine patris, & filij, & spirit⁹ sãcti baptizo te, esset baptismus, quia ista trãspositio sensum nõ mutat, Licèt alij dicant,ꝙ qualitercunque transmutentur verba seu transponantur, quòd sit baptismus, ex quo iõ mutatur sensus, nisi fiat cum malitia, sed hoc casu secũdũ supplementũ, baptismus primo §. 7. deberet rebaptizari sub conditiõe &c. & ad illos.9.præcedẽtes adde Sco. & sanc Bona in 4 dist. 3. per omnia idem tenere.
d Corruptè]Scot.Bona.& Thomas in dist. 3. quarti per omnia idem tenent.
e L. qui habebat] ille nãque habebat seruum nomine cratistũ & dixit Crarinum, & legauit ei libertate. Nã liber erit, & subdir, Respond nihil obesse, ꝙ in syllaba erraslet. Et dicit Sco. vbi supra quòd si subtrahatur aliqua syllaba per syncopam, non propter hoc destruitur forma: Nõ enim voluit De⁹ omnino determinare homĩnem ad verba in sacramentis vltra illum modum, quo verba sufficiunt ad exprimendũ cõceptum. Sed cũ syncopa bene intelligit audiens conceptum loquentis, nec videt peccare mortaliter, qui syncopam nõ vitat ex infirmitate, secus, si ex contemptu, quanquã propter reuerentiam sacramenti deberent omnia clarè exprimi, &c.
f Verbo vocali] Rõ est, quia De⁹ cõtulit vim verbo. vnde sine verbo nulli⁹ est efficacię & ratio est perfecta. s. fidei professio, vt sit in facto & verbo. Et etiam per festa signatio ç a m. peracta ẽ reg e neratio ꝑ verbũ incarnatũ, quod optimè signatur per verbũ voce indictum, ideo voluit, & insti- tuit quòd ibi esset verbum vocale.
g San Bona.]Loquitur de fide Trinitatis, quia & si baptizatus

nio Theologorum in 4. distin. 3. est ꝙ sic, quia in forma baptismi requiritur primo de necessitate vnū pertinens ad sanctificationem elementi, quod est inuocatio Trinitatis. Aliud pertinens ad determinationem intentionis ministri, scilicet expressio actus baptizādi. & circa istud concurrūt duo scilicet expressio ipsi⁹ actus, & personæ, in quam transit actus. Et ista sunt de necessitate baptismi. sed modus exprimendi est ex institutiōe ecclesiæ. & ideò peccaret mortaliter Latin⁹ sic baptizans, sed non Græcus. [a] Securius credo, ꝙ iterū baptizetur pp dubium, quia alij contradicunt.

16 Vtrum aliquid addens ad prædictam formam baptizet? vt si dico, Ego Petr⁹ sacerdos baptizo te, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, amen, & sancti Io. Baptistæ &c. Res. Inn. in c. 1. de bap. ꝙ si tale additū intendat esse de substantia formæ, ita, ꝙ non valeret, quasi volens nouum ritum adducere, non esset baptizatus. Si autem crederet nō esse de substātia formæ, sed ex simplicitate, aut ex deuotione, aut etiā ex malitia, etiam si diceret, in nomine diaboli, aut hæreticorum ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, amen, dummō hoc non credat esse de forma, & baptizare intendat, erit baptizatus, aut dūmodo talis additio non distrahat intellectum [b] formę, seu corrūpat, vt pura si dicatur, In nomine patris maioris, filij minoris, &c. secundùm doctor. in 4. di. tertia, Ar. secun. quæstione tertia primæ partis, quia non esset baptizatus. [c]

BAPTISMVS 3. quò ad [d] materiā, quæ est debita materia baptismi? Respon. August. vbi supra, quòd est aqua simplex naturalis potens abluere. Ex quo patet primò, quòd in nullo alio liquore potest fieri baptismus nisi in aqua, extra de bapt. c. non vt apponeres. [e]

1 Secundò requiritur, ꝙ pura. vnde nec in brodio,

baptizans non credat, dummodò exprimat totam trinitatem, baptizatus est, tamen fides alicuius articuli est necessaria, scilicet passionis, a qua est meritum, & trinitatis, a qua est principium effectiuum secundum San. Bonauen. vbi supra art. 1. quęstio. 3. & ibi allegat multas rationes, & necessarias, & congruentes. sed nō negatur quin sit baptismus, si exprimatur forma, quia baptismus est sacramētum non singularis hominis, sed ecclesiæ. Et sic efficaciam habet à fide ecclesiæ, & hoc per vnitatē sponsæ & columbæ &c.

a Sed non Græcus] Sco. in 4. distinctio. 3. sic loquitur de Græcis. Si quæras de forma necessaria ministro inter Græcos, dici potest quod quātum ad aliqua verba non principalia in forma scilicet illa, in quibus exprimitur suscipiens, & actus siue minister ecclesia Græca quandoq; nō voluit formam illam seruare, cuius causam tangit apostolus. 1. Corinth. 1 di. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit. Ego quidem sum Pauli &c. Gloriabantur enim de ministris baptizantibus, quasi eis ascriberetur baptism⁹, & redarguit eos, & istā eorum contentionē. di. Diuisus est Christus, & pp hoc ortū est inter eos schisma. Et vt schisma hoc tolleretur, ordinatum fuit inter eos, nè minister exprimeretur in propria persona, nec actus in modo indicatiuo, sed optatiuo, quis tunc minister non significatur esse actor baptismi, sed tm̄ minister desiderās, & orans effectū baptismi conferendum a Deo. Et suscipiens ēt non exprimeretur in secunda persona, sed in 3. quasi non præcisè reciperet, quod recipit ab aliquo sermone sibi dirigente, veruntamen melius potuisset suscipiens, si fuisset expressus, quàm per hoc verbum seruus Christi. s. nomine proprio. Nō enim iam seruus Christi baptizatur loquendo de seruitio spirituali, quo Christianus est seruus Christi. Patet ergo, quòd rationabiliter fuit instituta, & dum tolerata fuit ab ecclesia, licita fuit eis, sed cessante iam causa debuisset eis sufficisse forma communis. Si ergo Romana ecclesia eis prohibuit formam, certè peccarent eam seruando. Si verò ecclesia eis permittit eandem, minister Grecus tenetur eam seruare, si ordinatum fuisset inter eos, & consequēter videretur, ꝙ baptismus eorū esset verus. hæc ex Scot.

b Non distrahat intellectum] Idē Thom. in 4 dist. 3 & vide postillam 1. §. 8. supra.

c Baptizatus] Sco. & S. Th. idē tenent eod. dist. 4.

d Quòd aqua sit in baptismo necessaria, Concil. Trid. sess. 7. in canon. 2. de baptis. catechis. eod. tit. cap. quod autem cum seq. P. V.

e Non vt apponeres] Ibi habetur illud Io. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritusancto. Et Mar. vlti euntes ī vniuersum mundum, &c. Duo ergo sunt necessaria, scilicet verbum, & elementum, & sic not quod vbi plura requiruntur ad substātiam actus, defectus vnius facit totum deficere. Concor. l si vnus, C de testam. tamen aqua, & verbum parum prodesset, nisi spiritus sanctus baptizaret interius, de consecra. distinction. quarta, per aquam. Vnde in baptizato est duplex filiatio. vna interius respectu Dei. Et ideò omnes Christiani dicuntur filij Dei, Rom. octauo, & Galat. quarto. Et inter se sunt fratres spirituales, quia habent vnum, & eundem patrem spiritualem in ista secunda natiuitate. facit quod notatur, in capitulo, sed mensam, vndecima, quæstione tertia. Alia exterius respectu baptizantis. Adde pro conuenientia materiæ baptismi, scilicet quod in aqua munda, & quia sacramentum baptismi est maxime efficax, & maximè necessarium inter alia sacramenta efficax

vel in aqua mixta butyro vel pinguedine pt fieri baptismus, quando scilicet permixtum soluit speciem aquæ, sicut si parum aquæ multum vinum misceatur aliàs potest. Idem Thom. in 4. dist. 3.

2 Sed nũquid salsedo impediat? R ñ. qui supra ꝙ nõ, quia nõ aufert speciẽ aquæ imò ponitur in sphera aquæ. Idẽ Thom. vbi supra. Aqua verò reliquata sale non videt materia debita a nisi per euaporationem & exalationem reduceretur ad dulcedinem.

3 Sed nunquid quælibet admixtio aquę facta impediat? Res. Ri. in 4. dist. 3. ar. 3. q. 3. ꝙ aquæ mixtio pt dupliciter fieri. Vno mõ verè & propriè, qñ ex mixtibilibus cõstituitur aliquod vnũ per essentiam, & sic impedit, quia non est aqua in actu, sed in potentia. Alio modo impropriè secundũ quandam apparentiam, secundũ quam miscentur illa, quorum minimè partes secundũ sensum sunt iuxta se inuicẽ positę, & actualiter alteratæ saluis eorum essentijs, quæ dicitur ꝓpriè confusio, & sic non impedit, quin possit fieri baptismus, qa manet species aquæ. Et ideo quauis aqua maris sit alterata pp admixtionem grossorũ vaporũ terrestriũ adustorũ, quæ permixtio secundùm philosophũ. 2. meteo. est cã salsedinis mari, & aqua lixiuij propter sui collationẽ p cineres. & alię aquæ, propter earum transitum per venas sulphureas, tamen quia in eis manet salua species aquæ, põt fieri baptismus. Dic ergo, ꝙ ad cognoscendum aquam debitam sacramento illi atẽdi dẽt Primò origo. & sic saliua, vrina, aqua rosea, b & huiusmodi non sunt materia debita. Secundò ad speciem aquę, scilicet vt sit liquida. & tertiò vt sapor alicuius liquoris alterius non tollat virtutẽ; nam alij sapores rerum non liquidarum non immutant speciẽ aquę, quæ manet liquida, sed bene sapores rerum liquidarum, vtputa vini, & hmõi, vnde quando plus habet de sapore vini, & hu

quidem, quia in eo imprimitur character, qui disponit animam ad susceptionem luminis gratię, vt transparentia vitrum ad susceptionem luminis corporalis, sed datur etiam gratia mundificans animã. datur etiam illi gratiæ actus remittendi ardorem concupiscentiæ. Sed quia hæc oportuit dari in eo signo, quod sua proprietate multiplici hæc omnia designaret, tale autẽ est, aqua, quia transparet, & est præ uia lumine, & iõ characterem signat, & iterum abluit & mũdat inter omnes liquores, & ideo signat gratiam mundantẽ Item infrigidat, & iõ signat remissionem ardoris cõcupiscẽtię. Conueniebat ergo maximè aqua baptismatis sacramento ob efficaciam. Similiter etiã propter necessitatem. Quia enim sacramentum est, à quo nemo absoluitur, & in quo omnes communicant, necesse fuit institui in liquore, qui est communis apud omnes & in quo abundant pauperes & diuites, talis autem liquor est aqua. &c. ergo &c. Hæc S. Bon. in 4. dist. 3. ar. 1. & quæst. 1. a. partis. Addit Scot. ibidem. Quia enim aqua est frigida, fluida, lucida, necessaria, & communis. & hæ omnes proprietates conueniunt illi humori, in quo debet fieri baptismus, qui est ad reprimendum æstum concupiscentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illustrandum claritatem fidei, ad introducendum in viam salutis, & hoc est cõmune omnibus sicut lex ista, cuius hoc sacramẽtum est incitatiuum communis est omnibus ad salutem. hæc primò.

a Materia debita] materia propriè accipiendo, sic illud, in quo est forma rei, est totum illud, quod est ibi sensibile, in quo fundatur relatio signi, quod est formale in baptismo. Sed sicut in illo toto sensibili aliquid est principalius, vt vltimatè determinans, & ideo dicitur format: ita est aliquid minus principale, vel determinabile: & illud dicitur materia. Sed tale potest intelligi vel proximum ad signãdum, vel remotum, proximum est ipsa ablutio visibilis. Ipsa enim cum verbis tanquam proximũ signum signat effectum baptismi. Et ideo non vrget illa dubitatio de ca. de. rralie, 1. q. 1. nè fortè alius bibat sacramentum, q verè est dubitatio asinina, qa illa ablutio non durat nisi in fieri, quantumcunque aqua posset bibi, vel huc vel illuc transfundi ipsa ablutio nõ. Et intelligit ablutio hic, nõ tantum, sicut aqua dicit lauare corpus, sed sicut homo dicitur lauare corpus cum aqua quasi propriè actiuè. Nam solus contactus ab aqua, quæ est quasi ablutio formalis, non est instituta tanquã signum, vel pars signi, sed ipsa lotio effectiuè facta ab aliquo abluente. Nec oportet, ꝙ sit ibi ablutio, vt distinguitur contra lotionẽ, & includit amotionem sordium à corpore per cõtactum aquæ. Sed sufficit lotio in communi dicta corporis ab aqua, alio hoc agente Quod nihil aliud est, nisi quòd oportet istum contactum corporis ab aqua fieri ab alio causante contactum istum. Et isto modo intelligendo ablutionem, & lotionem, lotio est materia proxima quasi per se fundamentum, vel pars fundamenti istius significationis. Aqua autem est materia remota, quæ applicatur corpori in illius lotione. & huiusmodi probatio non est alia, nisi quia sic institutum est, vt patet Matt. 3. Et Ioan. 3. hæc Sco. vbi supra. Adde 6 modos, in 4. dist. 3.

b Aqua rosea] Adde text. & ibi Pa. in c. Non vt appones, eod. titu.

Non

iusmodi, q̃ aquę, nõ potest de ea baptizari.

4 Tertiò requiritur, quòd possit lauare, quia aqua in linteo, vel in lana non est apta lauare, nisi exprimatur extra. Similiter nec glacies, vel nix, vel grando, nisi dissoluatur, nec lutum.

5 Quartò ꝙ sit materialis, nõ artificialis.[a] Et ideò aqua rosea, vel ardens non valet, similiter nec aqua supnatãs cruori, quæ dr̃ flegma, nec aqua, quã faciũt alchimistæ.[b] Aqua tñ, quæ exiuit de latere Christi,[c] fuisset materia debita, qa vera aqua fuit.

6 Vtrũ vrina possit eẽ materia debita? Rñ. Ric. vbi s̃. ꝙ nõ nec ceruisia d̃bitomõ cocta, nec saliua, qa ĩ eis nõ manet salua species aquæ.

7 Vtrũ ĩ aqua paludosa[d] possit fieri? Res. vbi s̃. ꝙ sic. quia ibi ẽ species aquæ. Intellige, nisi esset ita condẽsa, sicut est aqua in glacie.

BAPTISMVS 4. quò ad modũ, qs modus est tenendus in baptizãdo? Res. Pe. Au. ꝙ primò debet ablui ab eo, qui baptizat, nõ fricari, vel tingi, vel submergi. Ex quo patet, ꝙ pĳciens puerũ in puteum nõ habens funẽ, nõ baptizat[f] ſm Sco. in 4. di. 5. in fi.

1 Quid de illo, q̃ deponit in canistro p chordã, cũ nõ põt manu ad aquã attingere, intingẽs eũ & extrahẽs? Res. Ric. vbi s̃. dist. 4. q. vlt. quòd sic est baptizatus.[g]

2 Secundò debet immergi, vt appareat mortuus cũ Christo. vtrũ autem totum corpus sit abluẽdum? Res. Ri. vbi s̃. ꝙ principaliter caput, seu facies, quia in ea vigent sensus, postea pect⁹ q̃ est sedes cordis. Tenetur tñ cõius, ꝙ qualitercũque contingatur, est baptizatus & quod sufficit aspersio q̃tumcũque modica in[h] casu necessitatis.

3 Tertiò debet talis immersio esse trina, vbi est cõsuetudo, aliàs non, quia est de necessitate sacramenti, sed sufficit vna,[i] de cons. dist. 4. de trina.

4 Vtrũ requiratur simultas in prolatione verborũ, & ablutione? Res. Land. in 4. di. 6 q. 2. ꝙ sic, quanta requiritur in actib. humanis, s. quantum põt nõ pũctualis. q̃ esse vix posset, vñ ſm Sco. & Ri. in 4. di. 3. sufficit quod prolatio verborũ incipiatur ante, quàm ablutio termineẽ, vel ecõuerso.

5 Vtrum requiratur, ꝙ aqua, qua quis baptizaẽ, sit sanctificata a p̃sbytero primò p orõnẽ? Res. ſm S. Bo. in 4. di. 3. ꝙ non de necessitate, sed de cõgruo. Ita tñ, ꝙ nisi necessitas hoc requireret, peccaret mortaliter sacerdos baptizãs in aqua nõ sanctificata eo mõ, quo dictum est, s. per oratione sacerdotis.

6 Quid si omittãẽ aliæ solẽnitates? Res. do. ĩ c. 1. d̃ ba. debẽt suppleri, licèt nõ sint necessariæ. aduerte, ꝙ bap. debet fieri cũ chrismate illi⁹ anni, aliter puniẽ sacerdos, si p̃fecerit nisi ĩ necessitate, de cõ. di. 4. c. si qs de alio, De qua infra, oleum.

7 Vtrum adultus baptizãdus possit constituere procuratorẽ ad rñdendum p eo, vt fit in paruulis? Rñ. ꝙ non, tex. est in ca. cum pro paruulis, de con. di. 4.

[a] Non artificialis] Rõ concordat, quia aquæ, quę dñr artificiales, sunt corpora quędã mixta, & non dñr aquæ nisi ęquiuocè. vide Sco. vbi s̃. latẽ prosequentẽ.

[b] Quam faciũt alchimistæ] Et hoc, quia dicit philosophus. 4. meta. Sciant artifices alchimiæ species per artẽ permutari non posse.

[c] De latere Christi] Huc tenet Inno. ꝓscilicet fuit vera aqua tũ pp illud Ioann. 19. Et qui vidit, testimoniũ perhibuit, &c. Et vbi dixit, & cõtinuò exiuit sanguis, & aqua. Vnde non dixit phlegma &c. Et ibi Ni. de Ly. dicit, ꝙ aqua illa fuit miraculosè formata ad ostẽdendum, ꝙ Christus habuit verum corp⁹ ex quatuor elementis, contra illos, dixerunt Christum habere corpus cœleste, nec fuit phlegma, vt habeẽ ĩ c. in quadã, de cele. miss. in § perhoc aũt.

[d] Paludosa] Tñ requiritur aqua munda, & pura propter reuerentiam sacramenti ſm Tho in 4. di. 5. nihilominus põt fieri baptismus in aqua immunda tpe necessitatis, &c.

[e] Catech. eod. c. hactenus. P. V.

[f] Nõ baptizat] Pa. in c. debitũ, d̃ baptismo, ponit fuisse de facto hũc casum in defecte puerũ ad ecclesiã pro baptismo, qui ostẽdebat oĩa signa mortis. tũc desetens non habẽs aquã secũ proiecit illũ in puteũ di. ego baptizo te in noĩe patris &c. quæritur, an talis puer sit baptizatus? conclu dic ipse vbi s̃. ꝙ si puer super vixit, quandiu baptismus fuit cõpleţus, ꝓsatis dicatur baptizat⁹ refert Rose. Baptis. 4. in §. 1. i fi.

[g] Baptizatus] opi. Ricar. est vera, qa hoc modo non imminet periculum mortis, vt in casu præcedẽti.

[h] Modica] Adde S. Bona. & S. Tho. in 4. dist. 3. text. & glo. in l. 3. in prin in ver. quamlibet, ff. de acqui. poss. Et facit, qa baptism⁹ fit respectu aiæ, q̃ est tota in toto &c. Bart. ĩ l. stipulationes nõ diuiduñẽ. 3. expo. de de ver. obl. Et in l. si cui, de serui. vide tex. ĩ c. vulgaris, d̃ pę. di. c. & Bart idẽ tenet ĩ l. qđ certatũ, C. d̃ posth. hr̃di. insti. Et vide Arch. in c. nouissimè, de conse. di. 5. & doc in c. debitũ, de baptis. Et infra baptis. 6. §. 3.

[i] Sufficit vna] Nã sicut p trinã immersionem signaẽ San. trinitas, & sic dis. psonarũ, ita p vnã signaẽ vnitas essẽtiæ. Adde Sco. in 4. di. 3. q. 2. ar. 3. in fi. Et idẽ tenet S. Bona. vbi sup.

a De hoc Conc. Trid.sess.5.ca.1. & sess.7.can.pen. & antep.de bap. Catech.eod.c.cū cæterarum.P.V.
b Patrini] Quia nōn baptizat de nouo:secus, si catechizaret, cum per Catechismū ȝhatur cōpaternitas, fm do.i 4. dist.4. Et vide .j. Matrim. 3.impedimento 2. § fi. c Catec. eo.c tā verò. P. V.
Cōc.Tri.sess.7. 1.cān.& ba. P.V.
d Nō esset rebaptizādus] Vide Arch.in c. pprie, de conf.di.4.qui dicit, quòd diabolo non cōpetit vllo mō baptizare.Et idem Scot.in 4. dist.6. subdens, q si cōstaret, q deus sic vellet, esset baptismus &c. qd tamen in dubio nō est credēdū, pp eius malā voluntatem, q.a.s. semper omittere necessaria.
e Tā sidelis, q] Nō ponitur in c. Romanus, de consec dist.4. qa nō hominē, qui baptizat, iudicat Ro.Pontifex sed spiritum dei subministrātē gratiam Dei, licèt paganus sit, qui baptizat. Et sic tollitur argumē tum, nemo dat, quod nō habet, quia ipse habet aliena autoritate,vt dicimus,q creditor trāsfert dominium rei si bi obligatę;post bienniū, quod tñ nō hēt,s.dñium, sed hoc fit autoritate iuris, &c.
f Seipsum]

8 Quid faciēdū de eo, q dubitat nō fuisse baptizat'? Rñ. q si dubiū est iuris, vt puta, qa doctores diuersa opinanē;vel si dubiū est facti pbabile,vtputa qa inuenit puer piectus,nec apparet q fuerit baptizat',tunc baptizandus est isto modo, Si tu nō es baptizatus, ego te baptizo In nomine patr. &c.Ex alio auté dubio non debet quis rebaptizari.Idē Sco.in 3 distinct. 3.

9 Qñ dēt a quis baptizari? Rñ. q aut sunt paruuli, & sic dico q statim tū pp periculū mortis,vt dicit gl.de conse. di.4. venerabilis, tū ēt q2 dæmones non tm̄ pñt super eos fm Dio. c.vlt.cęlestis hierarchiæ. Vñ nō excuso a pctō illos,qui tm̄ differūt paruulorū baptismū. Nec credo,euadant peccatū mortale illi,q tales pueros baptizant in domo, nō seruata debita solennitate, qñ nulla subest necessitas, sed solū faciūt pp expectationē cōpatrū,aut pp maiorē pōpā postea fiendā.Et licèt postea deferant ad ecclesiā,& suppleant omissas solēnitates,non tñ suscipiētes efficiuntur patrini, b qa nō tenēt ad baptismū, ēt si iterū baptizarētur,cū semel sint verè baptizati. Si verò sunt adulti sic si non imminet periculū mortis,per 8. menses catechizati:inter catheeumenos debēt teneri, & institui in fide,vel tpe arbitrario. Et sic intellige. c. Iudęi,cum seq. de cons.di. 4. Si vero imminet periculū mortis,statim sunt baptizandi fide eis exposita, de conse.di.4. ne,quod absit. Et tempus propriū talium adultorū qui non sunt in periculo mortis, est pascha,& pentecostes,de cons.dist.4.c. de cathecumenis, & d.c.venerabilis.

BAPTISMVS V. quoad c ministrū.Quis est minister baptism'? Rñ.Aur. vbi supra di.5.q.1. quod est viator quilibet vnus personaliter distinctus,potens contingere, & verba proferre, intendens in habitu facere,quod facit ecclesia, vel de quo præsumitur,quod intendat.Et sex dicit.Primo q sit viator,quia nec Angelus,vel sanctus est minister baptismi,si tñ baptizaret, nō esset rebaptizandus, d quia crederetur, q deus dispensauerit,dummodo esset certus,q esset Angelus,vel sanctus paradisi.

1 Secundo dicit, Quilibet.s.tā fidelis,q̄ e infidelis,hæreticus,excōicatus,& hmōi,siue vir,siue mulier,vel laicus bon',vel malus;tñ non dēt baptizare nisi sacerdos,& q non sit pręcisus nisi in casu necessitatis, de consec.dist. 4.c.in necessitate, cū multis.c. 30.q.3.super quibus.Aliter peccaret mortaliter,art. 1.de cle.non or. Aduerte,q nec pñt presbytero clericus simplex,nec pñte clerico laicus, nec pñte viro mulier dēt baptizare:de conse.dist.4.c.mulier, & c. Romanus,& 30.q.3.c.super quibus. Vñ non sacerdos baptizans sine necessitate efficitur irregularis c.1.de cleri. non ordi.min. In necessitate verò solùm potest quilibet, sed tenetur baptizare;aliter peccaret mortaliter,ar.c.quicunque,de consec.dist.4.Et ideo bonum esset, q quilibet addisceret formam baptismi.

2 Tertio dicit, vnus,quia non plures,vnde si plures dicerēt, Nos baptizamus,non verè baptizarentur. Ric.vero in 4.dist.3.dicit,q tenet baptismus.Sed primum tutius, vt supra dictum est. Si vero quilibet eorū diceret,Ego te baptizo, &c. tunc bene esset baptismus.

3 Quarto dicit, Personaliter distinctus, quia nullus se ipsum f potest baptizare. c. debitum,de baptismo.

4 Quinto dicit,Potēs contingere.Ex quo patet, q in vtero nullus potest baptizari, quia natiuitas secunda præsupponit primam,de quo dic,vt infra,baptismus. 6. §. primo,secundo, & tertio.

5 Verum non habens manus possit baptizare?Rñ. Aureo.vbi supra,q non.

6 Sexto

6 Sextò dicit, Potens verba proferre, qa mutus non potest baptizare, vñ quamuis non habens manus diceret verba, & mutus habens manus ablueret, non esset baptizat⁹. Pe. de Pal. tenet, ꝙ esset baptizatus, sed primum verius, vt supra. baptismus. 1. §. 4.

7 Septimò subiungit, ꝙ intẽdat, vel saltẽ appareat, ꝙ intendat baptizare, non lauare tm̃, vnde ſm Inno. in c. 1. de baptismo, non est necesse quò ad effectũ baptismi, ꝙ sciat, quid sit baptismus. s. ꝙ ifundatur gratia, vel ꝙ sit sacramentum nec etiam oportet, ꝙ credat hoc ipsum, imò si cõtrarium credit & reputat trufam, & deceptionẽ, baptismus tamẽ habet effectum suum, non requiritur tamẽ ꝙ baptizans sciat, quid sit ecclesia, nec ꝙ gerat in mẽte facere, ꝙ facit ecclesia [a] imò si contrarium gereret in mente, id est non facere quod facit ecclesia, sed tñ facit, quia formam seruat, nihilomin⁹ baptizatur, dũmodò baptizare intendat. vnde, si quis in necessitate vadat ad infidelẽ, & dicat ei. Baptiza me, docendo ei formam, Si ille baptizat eũ ſm intentionem petẽtis intendens facere, quod alij baptizantes faciũt, esset baptismus. Secus, si intẽderet solũ lauare. Lãdul. tñ in. 4. di. 5. q. 1. dicit, ꝙ si non intẽdit facere, qđ facit ecclesia, quòd non est baptism⁹. Sed opi. Inno mihi placet, quanuis ista sit magis tuta, qa sicut furiosus & amẽs, qa nihil intẽdere possunt, nõ baptizant, sic vř, ꝙ intẽtio baptizandi requiratur saltẽ. Et hoc põt dici intendete, qđ intẽdit [a] ecclesia. Et sic intellexit Landul.

8 Vtrũ requiratur [b] intẽtio actualis in baptizante? Res. Landul. in 4 di. 6. q. 3. ꝙ non de necessitate, nec sufficit habitualis præcisè, quæ licèt possit exire in actũ tñ nunquã exit. Virtualiter aũt semper [c] est necessaria. Dicitur aũt virtualis, qñ quis habuit actualẽ intentionẽ nudã ministrandi sacramentũ, & ex illa mot⁹ est ad ministrãdum, posito ꝙ actualiter nõ cogitet, cũ ministrat, virtualiter tamẽ manet itẽtio prima, & hæc est, quæ mouet, quia voluntas per suũ imperium mouet potẽtias inferiores ad actus suos, vt pedẽ ad ambulandum, & hmôi. Cum ergo voluntas intendit aliquid exequi, mouet potentias inferiores ad exequendum. Et licèt cesset actualiter intentio voluntatis, manet tamen executio potentiæ actualis: exemplum, cũ in me sit actualis intentio eũdi ad ecclesiam, impero pedes moueri, & licet ĩ medio motus cesset intẽtio actualis, manet tamen motio pedis. Dicit etiam Ric. in quarto, distinction. 6. ar. 1. quæst. tertio, quòd si baptizans non sit diligens in applicando intẽtionẽ suã, secundùm quòd decet ad ipsum actum, non excusatur à peccato.

9 Vtrum quis debeat poti⁹ baptizari a malo sacerdote, q̃ a bono laico? Resp. Land. vbi supra distin. 5. q. 1. ꝙ sic, quia bonitas ministrorum [d] nõ tantũ spectat

Ratio est, quia in baptismo dicitur quis renasci, Io. 3 Nisi qs renatus fuerit, &c. & ibidem dicitur ipsum renasci denuo, sicut nullus seipsum generat, sic nec seipsum regenerat. De ætate autem regenerantis, vel tenentis sufficit, quod sit pubes secundùm Pet. de Anlicèt Pan. in cap. debitum, aliter teneat.

a. Quod intendit] De istis intentionibus vide per Scot in 4. disti 6. ibi, circa tertium principale. Vbi dicit, ꝙ oportet ministrum habere intentionem circa actum, quem exercet, ratio, quia intentio requiritur in quocunque homine agẽte aliqd non fortuitè, vel exercente aliquẽ actum humanũ propriè loquendo de actib⁹ humanis, qui scilicet causantur ꝑ intellectum, & voluntatem ab homine. Ille autem, quem minister debet exercere, debet esse humanus, non casualis, vel fortuitus, quia super fortuitis nõ cadit obligatio, ipsa etiam obligatio est, vt homo intendat illud, ad quod obligatur. Debet etiam habere intentionem respectu finis non remoti, scilicet vt baptism⁹ sit causa paradisi, & gratiæ, qua mediante perducitur hõ ad deum, aut proximi, vt scilicet baptizãdus fiat membrum Christi. & hoc, quia paganus hos fines non intendit, & tamen potest baptizare. proximus tamen finis debet intendi, scilicet vt baptizatus fiat Christianus. & in generali vt intendatur fieri quod ab vtroque fic Christiano ĩ isto actu.

b Conc. Tridẽt. vide sess. 7. de sacram. cano xi. Pet. Vend.

c Virtualiter autem semper] Vt dicit Scot. de celebrante, vide infra, missa. §. 12. & hoc dicit Sco. in 4. distin. 6. de actuali etiam dicit, quod de⁹ noluit obligarẽ nos ad impossibile, vel nimis difficilè, quod esset, si obligaret ad intentionem actualem. Ponit etiam exemplũ de eunte ad sanctum Iacobum, qui multa præparat, &c. quia in ipsis præparatis durat intentio virtualis.

d Bonitas ministrorum] Semꝑ debẽt quæri boni ministri, quia vt dicit Scot. in 4 distinction. 4. q. vlti. quod de⁹ potest paruulo conferre maiorem gratiam in baptismo ꝓpter bonitatem ministrantis, seu assistentis.

ad sacramentũ.q̃ autoritas intellige,qñ est paratus baptizare, al'às nõ, vt ꝭ.S 12.

10 Vtrũ sacerdos existens in mortali peccet mortaliter baptizãdo?Resp.ſm Ric. in 4.di.5.quod sic,[a]nisi cõfiteatur de peccato,vel nisi baptizetur in articulo necessitatis,quia tũc non peccat. Limito [b] hoc verum, quando de peccato non aduertit, neque ꝙ contritionem debeat habere.

11 Vtrũ non sacerdos baptizans in aqua sanctificata conferat sacramentum? Resp.Ric.in 4.di.5.ar.vlt.q. 1.quòd sic,sed peccat mortaliter nisi i necessitate,qñ alium habere non potest.

12 Vtrum baptismus [c] sit suscipiendus ab hæretico, vel excõicato,pcisо,suspẽso,& hmõ?Resp. Inn.in ca. fraternitati,de cle.exc. mi. ꝙ non nisi in necessitate. Et voluntariè suscipiens sine necessitate ab hęretico aut a quocunque ab ecclesia præciso, aut suspenso a iure vel ab homine,non recipit grãm.1.q 1.multæ,& c.seq. qa facit ꝯ institutionem ecclesiæ, & sic peccat mortaliter. [d] In necessitate aũt licet.32.di.S. verũ.[e] Si verò non sit pcisus ab ecclesia,quis sit i mortali posset qs recipere,dummõ eũ non inducat ad ministrandũ,etiã si aliũ posset habere,concor. Ric. vbi supra.

13 Vtrum credens baptizare masculum, & baptizat fœminam,verè cõferat sacramentũ?Resp.ſm Host.ꝙ si simpliciter baptizat , est baptizata, s. si intendit baptizare personã, cuiuscunque sexus sit.Sed si solũ intenderet baptizare masculũ tm̃,sic nõ confert sacr̃m & non esset baptizata. [f]

BAPTISMUS.VI quò ad eum,qui baptizandus est.

1 Vtrum in vtero matris totaliter existens,nec ex aliquo apparẽs ab extra sit baptizandus? Resp.ꝙ non g c. q in maternis,de con.di.4.

2 Vtrum mater sit aperiẽda?Resp.ꝙ non , si est viua , quia non sunt faciẽda mala,vt eueniant bona,secus, si iam est mortua. [h]

3 Sed nunquid,si appareat aliquid extra,poterit baptizari?Resp. Aureolus vbi supra,ꝙ sic si est pars principalis.Si verò appareat pes, vel manus,tenet ipse ꝙ nõ Landul.in 4.di.4 q.1.tenet ꝙ si pes vel manus appareat ꝙ debet baptizari.tñ natus postea dẽt iterum baptizari isto modo , Si tu non es baptizatus,ego te baptizo, In nomine patris,&c. Concor.Scot.ibidem. dominus Cardina.in Clem. fidei,de summa trini.tenet, ꝙ oportet totus sit nat', nisi necessitas immineat, quia in tali necessitate id, quod apparet,debet baptizari pp occultã [i] operationẽ spũs sancti.1.q.1.multi, circa med. gl.i c.si ad matris,de cons. di.4.tenet,ꝙ non potest baptizari p.c. q in maternis ,

a Qđ sit]Intellige, si sacerdos baptizat cũ solẽnitate,vt minister ecclesiæ,cui hoc cõpetit ex officio.
b Limito]Quidam impugnat nostram summam.vnde tene opinionem summæ nostræ.Et primò imponit sibi falsum, dum dicit , quòd summe nostre reprobat Ricar.qa hoc non dicit , sed limitat . Et videtur satis rationabile, quòd quãdo aduertit, quòd debeet pęnitere , & si non vult , quod peccat mortaliter sacerdos,quandoquidem hoc esset verum etiam qñ non vult baptizare quia nulli dubiumꝙ qui cunque cogitat peccatum suum mortale, vt materia detestanda & non vult pœnitere,quod peccat mortaliter , Vt dicit infra, verbo,contritio §.5.& in verbo , voluntes.§.6.Et ideo cũ ministerio loquit summa nostra de sue que ꝙ contritionem debet habere. Et hæc procedunt in sacerdote saltem . Et sic non obstant rationes suæ, quie procedunt,quando non aduertit qđ teneatur habere contritionẽ.Si dicatur, ergo pmittit puerum mori sine baptismo nẽ peccet mortaliter baptizando,Respõdeo , quòd si dimittet, peccabit etiam mortaliter,ex eo,quia in tali casu non diligeret proximum. Et sic de duob. malis melius esset euitandum No obstat illud , quod iste dicebat,quòd sit lege permittite &c.quie non sequitur , ꝙ debitò modo non debeat fieri id , quod lex permittit &c. Et si hæretico permitt.tur potestas baptizandi,hoc facit propter bonum baptizendi. Si autem hæreticus non vult facere,quod facere debet,imputandum esset ei.

c Conc.Triden. videas loco supre proximè citato.sess.7. in cano. de baptis. ca tec.in c iam verò. P. V.
d Peccat mort.liter] Rõ vř esse qa tunc vsurparet officiũ sacerdo is , ex quo aliũ habere põt.
e S.verum]Ibi, non abhorreat columba.i. bonus ministerium malorum,respiciat dñi ptãtem, &c. Adde ca.baptisrm',de con.di. 4. Et Ri.in 4. di. 5. ar.3.q c.Cõcor. Tho.in 4.dist.5. cęterique doc.
f Baptizata]Hostien.h.d.in summa de baptismo & facit illud,qđ dictũ est e xoe. de cõficiẽte , vt habetur infra . euchar.r.§.26.
g Resp ꝙ non] Quia qui natus adhuc secũdũm Adã non est,ſm Christũ regenerari non põt.Similiter i c.Moi. 32.q.1. Vbi dicitur , ꝙ corpore nõ formato nõ intelligitur ibi esse aia , exẽplũ de domo , quia nõ inducitur habitator nisi completa domo , & Adam prius fuit corpus formatũ quã infusa eia . hæc ibi Aug.
h Mortua] qa scindi deberet l. posthumus , ff. de inof.test.
i Propter occultã &c.] Pro hoc facit , quæ sa-

ſanctificatus fuit Ioan.in vtero.Lu.1.Et Hie.ſit operari etiam intra viſtera & hoc dicit ipſe Car.in.§.ad hæc.in dicta Clement.

a Cum in diuerſis]Vbi ſepultum caput inuenitur, locus religioſus dicitur, quia pars principalis eſt hominis, Et in quo imago hominis ſit, vnde cognoſcitur,hęc ibid.

b Quam tenet Th.] vbi ſupra. Idem tenet. Et dicit Ricard. ꝙ etiam pueri poſſunt baptizari baptiſmo ſanguinis,cum pro fide interficiuntur in maternis vteris, etiam ſi non feratur intentio interficientis niſi ad interfectionem matris, tamē baptiſmo aquæ nō poſſunt in maternis vteris baptizari,quia nōdū nati ſunt militāti eccleſiæ &c.

c Monſtrum] An autem debeat baptizari, ponunt Bal.Angel. & Imo.in l. quod dicitur, ff. de li. & poſthu. Et Ang.in l. quod certatum, C.de poſthum.hæred. inſtit. exemplū ponūt de minotauro. Et Sco.in 4.diſ.6.Idem dicit quod hic.Addens,ꝙ fuit mōſtrum in Frācia. Erant enim duo capita,quatuor brachia &c. Et vnus viuebat ſobriè, alius luxurioſè,& ſobrius reclamabat, cū alius nimis grauabatur crapula. An autem occidens monſtrū teneat pœna homicidij, vide Bald.& Ange.& Imo. vbi ſupra.

d Nihil faceret] .

quia qui non eſt perfectè natus,nō poteſt dici homo l.quod certatum eſt,C. de poſthu.hæredi.inſt. vbi oportet ſit totus natus,vt dicatur quis poſthumus. Alij dicunt,ꝙ ſi caput apparet, debet baptizari. l. cum in diuerſis.[a] ff.de reli.& ſumpti.fune.facit.c. ſi baptizata,de conſ. diſtin.4.multiplex eſt alia opinio doct.in hoc; ſed tu tene opinio. Landul. quæ eſt ſecurior, & valde pia, quam tenet Tho.[b] & Ric.in 4.di.6.

4 Quid ſi naſcatur, cum pelle ſecundina,poterit ne baptizari?Reſp.Aureo. vbi ſupra ꝙ ſic.

5 Vtrū mōnſtrum[c] ſit baptizandum, & quomodo? Reſ.ſecundū Landulph. in 4.di.6.q.2.ꝙ ſi perpēdatur duas habere animas,vt puta duo habet capita, quatuor pedes,duas ſpinas in dorſo,& hmōi,tunc baptizetur quilibet per ſe,& intingatur in loco quilibet per ſe.ſi verò dubitatur,an ſint duæ animæ vt puta,quia habet quatuor manus, & vnū caput,vel duas ſpinas in dorſo, tunc credo ꝙ debeat baptizari principalis abſolutè, & alius poſtea ſub cōditione,ſ. ſi tu non es baptizatus,ego te baptizo &c. nec baptizet in intentione vaga, ſed determinādo ſe ad vnum,aliàs nihil faceret[d] ſecūdū Henri.in quolibet.

6 Vtrum requiratur[e] cōſenſus baptizati?Reſp. Aureol. diſt.4.q.1.4.ſenten.ꝙ non in puero.In adulto verò ſic verus,vel interpretatiuus, vnde vi, vel reclamans,[f] ſi baptizetur, nec recipit primum effectum, nec ſecundum baptiſmi.ſed de habente conſenſum interpretatiuū eſt dubiū, ſicut qui per minas,vel pœnas conſentiret, & licèt quidā dixerint non ſuſcipere characterē baptiſmi,alij ſcientes,ꝙ volūtas coacta, volūtas eſt,tenēt ſecundum ſanctū Bo. in 4.di.4.arti. 2.quæſtio.1. ꝙ ſuſcipit, niſi intenderet non ſuſcipere ſacramentū, ſed ſolū illudere, & tales pœnas euadere, quia tūc nō ſuſciperet,ſimiliter Lādul. in 4.di.4.q. 1. tenet ꝙ qui diſſentit[g] corde, neceſſariò eſt rebaptizandus.

7 Vtrum in adultis requiratur intentio,vt recipiant baptiſmum?Reſ.Ric. in 4. diſtin.6.ar.2.q.3.quòd ſic, vel in actu, vel in habitu. In actu in illo, qui prius habuit intentionem non recipiendi,quia neceſſe, eſt vt habeat in actu cōtrariam, ſcilicet recipiendi, aliàs non expelleret cōtrariam, & ſic non reciperet ſacramentū.ſimiliter quando aliquis admonetur,vt actu cōſentiat, requiritur conſenſus actualis,aliter non conſentiret nec actu,nec habitu, quia habitu diſpoſitus dicitur homo, quādo ſi actualiter & deliberarè recogitaret de illa re actualiter cōſentiret in illā, aliàs ſufficit habitualis, ſicut ſi quis cathecu-

De hoc vide Archi.in c.propriè,de conſ.di.4. & Th. in quolibet.Et ſupplementum baptiſmi 4.§.2.

e De hac & ſequentibus quæſtionibus.7.8.9. & 10. catechiſ. eod. cap. docendum. P. V.

f Vi, vel reclamans] Duplex eſt vis præciſa, & conditionalis præciſa impedit impreſſionē characteris,ratio eſt, quia hoc caſu dicitur,quis potius pati, quam agere c. ſacris, quod metus cā. Vnde ſi quis ligatis manib.& pedib. baptizaretur,non ſuſciperet characterē ſecus in cōditionali,quia ē ibi volūtas, quia coacta volūtas,ē voluntas qđ tñ nō eſſet verū, vbi requireretur abſoluta volūtas, vt in matrimonio, vbi requiritur omnimoda libertas, vt in ca. cū locū,de ſponſa.Et ſuſcipientiū baptiſmum tres ſunt differētiæ.Quidā.n.nūquā habuerunt vſum rōnis, vt paruuli, & perpetuo furioſi.& in his nō requiritur voluntas. Quidā verò aliquando habuerunt, licèt tunc non habeant.Et in his in neceſſitate ſufficit antecedēs voluntas. Quidā verò habent vſum rōnis tūc, cū baptizantur, & in his requiritur contritio, & deuotio ad recipiendū rē ſacri, & intētio, ac volūtas ad percipiēdū ſacrm. Hæc Pe.& Th.in 4 di.4.& 6.&ſupplementū bapt 4. §.3.Vide ī §.14.

g Diſſentit]Nota tamē ꝙ talis compelleret ad

obseruantiam B dei, & ipsius sequelam vt in c. maiores. §. si. eo. tit. & in c. de Iudæis. 45. dist.
a Cũ Sco. & La.] Nõ obstat, ꝙ qui dam dixit contrarium, quia allegati per eundem non probãt intentionem suã sed solũ ꝙ Iudæi non sunt directe compellendi ad fidem, neque. n. fit eis iniuria, cũ eorum filij sint potius Dei, quã Iudæorum. Et Deus vult omnes saluos fieri, & per hanc viã possunt adduci ad salutem. Ridiculosum est et dicere, quòd Deus potuisset eos facere nasci de Christianis, quia nihil aliud est hoc dicere, quàm ꝙ Deus, si vult, potest nos saluare, nec tenemur cooperari, &c. quod est inconueniens, fateor bene secundùm Ricard. in 6. distinct. quar ta, quòd hoc nõ conuenit facere ecclesiæ &c. Sicut dicit Thom. secunda secũdæ. quæstion. 10 articul. 12. Sed rationes, quas facit, non videntur valere, quia falso innituntur fundamento, tolluntur quæ, per Scot. vbi supra. Et ideò opin. Scot. in puncto iuris est sustentabilior, & fidei nrę cõuenientior.
b Non per priuatas persones] Et per hoc tollitur argumen-

menũ nudũ baptizatet actu non cogitantem de susceptione baptismi, vel furiosum, siue amentem, qui ante amentiam habuit intentionem recipiendi, vel nũquam habuit contrariam.

8 Verũ, requiratur fides in adultis? Resp. secundùm Tho. in 4. dist. 6. ꝙ nõ quò ad characterem suscipiendum, sed bene quò ad habendam gratiam.

9 Vtrum requiratur rectitudo intentionis; Res. ꝙ non ad susceptionem characteris. vnde, qui recipit baptismũ propter quæstũ, sicut Iudæi sæpè faciũt, verum baptismum recipiunt licèt non fructũ baptismi. Adde Scot. dist. 4. in 4.

10 Vtrum amẽtes, & dormientes possint baptizari? Res. ꝙ si ante habuerũt cõsensum, & necessitas immineat, possunt baptizari, vt in d. c. maiores, in fin. Si verò ante amentiam, vel dormitionem contradixerunt præsumitur, quod proposi tum duret. Et ideò non suscipiunt nec characterem, nec baptismũ, vt ibid. Si verò non dissenserunt, tenet Aureolus vbi supra, ꝙ susci piunt characterem. Hoc verũ secundũ Ric. vbi supra, dummodò aliquando consenserint de adultis loquẽdo, qui habuerũt vsum rõnis, secus in illis, qui nunq̃ vsum rationis habuerunt, quia suscipiunt characterem. Et adde Sco. distinct. quarta, in 4.

11 Vtrum pueri Iudæorũ sint baptizandi? Resp. quòd in hoc fuerunt opi. diuersæ quibusdam dicentibus, ꝙ non inuitis parentibus. Sed ego dico cum Sco. a & Landul in quarto, dist. quarta, quòd etiam inuitis parentibus sunt baptizandi, non quidem per priuatas personas, b sed per principes, aut eorũ dños, & educandi religiosè, & cautè nè occidantur á parẽtibus, & ꝓ hoc facit quod no. Oldr. in consi. suis, vbi tenet, ꝙ Iudæi sunt serui facti per passionem Christi, extra de Iudęis, c. & si Iudæos, & fuit mandatum executioni per Constantinum, vt no. Host. in c. consuluit, de Iudæis, & hoc dicit Archid. 45. di. qui sincera. hoc idẽ tenet Th. ĩ epistola ad Ducissam Lothoringię. Nam cũ sint serui, princeps, qui est eorũ dominus, potest eos vẽdere, ar. C. si ser. expor. ven. l. 1. & 2. per istam rationẽ tenet Archidia. in c. fraternitatem. 54. di. ꝙ potest eis auferre bona eorum, cum non habeant ea nisi vt peculium, allegat. c. Iudæi, el 2. de Iudæis, vbi statuitur, ꝙ si conuertantur, non auferantur eis bona, ergo si non conuertuntur, possunt eis auferri a contrario sensu. Melius facit. c. sicut Iudæi, eo. ti. vbi prohibetur, ꝙ sine iudicio terrenę potestatis nullus eis auferat bona, vel offendat, ergo ex cã legitima possent. Præterea sustinẽtur ex pietate, & gratia, vt dicitur in c. & si Iudæos, de Iudęis, ergo non debet trahi ad necessitatẽ, ff. de of. procon l. solent. in fi. & ex hoc posset sustineri, opi. Aur. qui cum Lan & Sco. cõcordat, ꝙ inuitis parentib. possunt baptizari ꝑ dominos, & bene facerẽt.

tum, quod fieri poterat, Quia aut redderentur parentibus, & tunc baptizati eorũ esset in con tumeliam fidei Christianæ, quia postea nutrirentur a parentibus in errore suo, aut non redderẽtur, & tũc fieret iniuria parẽtib. quia dum sunt paruuli, parẽtes ius habẽt in eis. Ista ratio posset concludere de quacunque persona priuata, nõ concludit tamẽ de principe, cui in regimine rei publicę talessũt subditi. Nam dominus terræ maius ius habet in paruulos, quàm parentes vniuer saliter. n in potestatib⁹ ordinatis potestas inferior nõ obligat in his, quæ sui e contra superiorem, sicut docet Aug. de verbis domini homilia 6. Si illud iubet ptãs, ꝙ nõ debes facere, hic satis contẽne potesta tẽ timẽdo ptãtẽ maiorẽ. Dico ergo ꝙ si princeps hoc faceret cum cautela bona, s. nè parẽtes priùs cognoscẽtes occiderent pueros, & baptizatos faceret religiosè educari bñ esset, v. d Ana. 2 e. sicut d Iudæ. q alleg. ꝓ & cõtra. Vide et Cal. con. 6. de Iud. q tenet cõtra Sco Imo dicit filios baptizatos esse restituendos. Sed tu tene opi. Scot. q̃ est verior.

Ita

a Ita sunt angariandi] Ita sentit Sco. dum dicit, quod per minas, & terrores &c.
b Compelle intrare] Ita intelligit Scot. & sunt hæc verba sua. Imo quod plus est, crederet religiosè fieri, si episcopi parentes cogerent minis & terroribus ad suscipiendum baptismum, & ad conseruandum postea susceptum, quia esto quod ipsi non essent verè fideles in animo, tamen minus malum esset eis non posse impune legem suam illicitam seruare, quam posse eam liberè seruare. item filij eorum, si bene educarentur, in tertia & quarta progenie essent verè fideles, & si dicas, quod secundum prophetiam Isaiæ, quam recitat Paulus Ro. 6. Reliquiæ Israel conuertentur in finem, & ideo Iudæos non oporteret cogere ad baptismum, & relinquere legem suam? Resp. Nò dubito, quin vera sit prophetia Christi, Ioan. 5. Ego veni in nomine patris mei, & nõ accepistis me, si alius venerit in nomine suo, illum suscipietis, ergo ad minus per verbũ Christi erunt peruertendi, quia adhærebunt illi pessimo antichristo, de quo sermo domini est, & si dicas, quod visa detractione antichristi illi qui sibi adhæserunt, conuertentur, dico quod pro tam paucis & sic tarde conuertendis non oporteret totos Iudæos in tot partibus mundi tantis temporibus sustinere in lege sua persistere, quia finalis fructus de eis ecclesiæ est, & erit modicus. Vnde sufficeret aliquos paucos in aliqua insula sequestratos permittere seruare legem suam, de quibus tandem illa prophetia impleretur. Cõmendatur etiam ille text. in c. maiores &c. vt in text.

12 Vtrũ Iudæi adulti, aut alij adulti sint compellẽdi ad baptismũ? Rñ. de Iudæis tenet Scot. vbi supra, quod sic per dños eorũ, pro quo facit tex in c. maiores, de bapti. vbi commendatur ille tex. qui coegit infideles baptizari. Sed contra est tex. in c. sicut Iudæi, de Iudæis, & 45. dist. de Iudæis, qui prohibet cõpulsionẽ. Sed ego dico verã opi. Sco. intelligẽdo de compulsione indirecta, hoc est ita sunt angariandi,[a] & in seruitutẽ redigendi, quod eis veniat voluntas cõuertendi, sicut exponit Greg. sup illud cõpelle intrare.[b] c. pen. 23. q. 4. cũ glo. & q. 6. c. iam vero. sed de compulsione directa nõ licet, quia Deus voluntarium vult militem. d. c. de Iudæis. similiter idem dico de alijs infidelibus.

13 Vtrum liceat emere aquam, vel laborem ab eo, qui nõ vult aliter baptizare? vide J. simonia. 2. S. 7.

14 Quid si non vult baptizare, nisi cõmittat offerens aliquod mortale, puta adulterium? Rñ. Landul. vbi supra, quod si ipse non potest baptizare, puta quia mancus, vel mutus, nullò modo assentiat, quia fides offerẽtis, & operatio, & deuotio baptismum flaminis impetrabit, quia credendum est, quod in talibus necessitatibus diuina pietas supplet.

15 Vtrũ requiratur contritio de peccatis factis ante baptismum a baptizando? Rñ. sm Alex. de Al. in 2. 2.[c] quod sic de necessitate de omnib' mortalibus, quæ recordatur, & de venialib' in genere, & fortè de venialibus maioribus, quę recordatur particulariter; aliter nõ suscipit gratiã baptismalem, scilicet gratiã, & remissionem peccatorum, sed bene suscipit effectum baptismi, qui est res & sacramẽtum, i. characterem, de cõsec. di. 4. c. ostenditur. Sco. tamẽ in 4. dist. 4 clarius exprimẽdo dicit, quod licèt non doleat de veniali, quod non tollitur effectus gratiæ[d] baptismalis, sed im complementũ, quia non delet illud veniale, de quo non dolet, & sic dicĩt fictè simpliciter, vel secundũ quid: fictè simpliciter accedit ad baptismũ ille, qui habet in se mortale peccatum, de quo non vult pœnitere, sed tamen recedente fictione, hoc est adueniẽte contritione habebit effectum baptismi, s. remissionem peccatorum, vt in d. c. ostenditur, in fi. Et hoc intellige quò ad pœnam peccatorum præcedentium baptismum,[e] sed non quò ad pœnam sequentium baptismũ, & ideo pœnitentia est ei iniungenda de perpetratis post baptismum secundùm S. Bona. in 4 dist. 4. ar. 2. q. 3. Fictè secũdùm quid accedit, qui non dolet de veniali, & iste non habet complementum. Et aduerte, quòd hic non accipio contritionem pro dolore

c In secunda secundæ] Aliàs est in 2. dist. 27.
d Effectus gratię baptismalis] Quia gratia stat cum caritate.
e Præcedentium baptismũ] Nec etiã quod illius fuit causa fictionis in baptismo. Verbi gratia, aliquis ante baptismum commisit septem peccata mortalia, & veniens ad baptismum de sex attritus, septimũ adhuc placet, vel de eo minimè atterit, illud septimum solùm est causa fictionis in baptismo. oportet ergo, quod verè pœniteat de illo septimo, & in se, & inquantũ fuit causa eius in baptismo, quod pro tanto dico, quia fortè peccauit nouo peccato mortali faciens irreuerentiam sacramento baptismi recipiendo illud cum tali fictione. Quia te cedente Deus confert gratiam in remedium contra alia peccata, quæ fuissent deleta, si affuissent fictio &c. Vide latius Scot. l. 4. distinct. 4. secundo membro diuisionis, & ar. 2.

a Peccati in actu] vide ad hoc .c.1. interrogetur, & c. omnis, de confect. dist 4. Vbi dicitur, quod adultus debet interrogari, si abrenunciat &c.

b Latè hac de re Catechis. eod. c. de his igitur & sequentibus rebus. Conc. Trid. sess. 5. c. 1. & in cano. bapti. ses. 7. P.V.

in lapillo alligato alę aquilæ. Si enim crescit vigor alæ, magis volat, sed non tollitur lapillus.

f Ex defectu sacraméti nó &c.] Ad intelligentiā nota quod sacerdos in ecclesia tanquam Christi vicarius representat personā Christi. Vnde non dēt hēre aliquid repugnās Christo in cōparatiōe Chri ad ecclesiā, & econuerso. Nunc aūt Chrs est vnius eius sponsus vnius ecclesię. Et ecclesia est vnica spōsa vnici Chri. igitur sacerdos, qui habet aliquid repugnans Chro, non representat perfecte Chrm. Sed bigamus, qui habuit duas, vel viduā, habet aliquid repugnās, meritò di est ibi defectus sacri, significantis Chrm vnicū, & ecclesiā vnicā. Sed quod est rō diuersitatis? dist. Sco. in 4. di. 33. quod est institutū ecclesiæ. Quare ergo irregularitas, quæ per bigamiam contrahitur, non remittitur per baptismū, & bñ illa homicidij? fuit sola ecclesię institutio, quæ fuit rōnabilis ex hoc, quod homicida nō est inhabilis ad ordines nisi per horrorē sanguinis, quod tollitur in baptismo, cū psupponatur, quod de lupo fit sanctus agnus, sicut Paulus post baptismum, sed nō sic i bigamo, cū nunquam possit esse ibi significatio &c.

g Irregularitas cuiuscūq;] vide infra irregularitas. 2. in prin.

h Et hæc est verior] Nè peccator sit melioris conditionis illo, qui non peccauit. & idem in c. presbyterum. de homicidio idem tenet. & Archi. in prin. 50. dist. quæ incipit hecce, vt hic allegatur.

informato a gratia, sed pro dolore, qui excludit actualiter obicem mortalis peccati in actu, [a] tenetur etiā talis postea confiteri peccata ante baptismum cōmissa, vt patet infra, cōfessio. 2. §. per Ric.

BAPTISMVS 7. quò [b] ad effectum, quæritur vtrū per ipsum auferantur oīa peccata? Res. quod sic, cap. regenerante, & c. fine pœnitentia, de cons. dist. 4. Ratio, quia baptismus est ad regenerādū institutus. Vñ ibi transit homo de potestate tenebrarū in adoptionē filiorū Dei, & ibi maximè aperitur largitas misericordiæ Dei [c] in primo aduētu, & hoc est quod Pau. dicit ad Ti. 2. per lauacrū regenerationis, & renouationis spirit⁹ sancti, quē effudit in nos abundè.

1 Vtrum per baptismum tollatur omnis pœna? Res. quod sic pœna, quæ retardat, & excludit a vita æterna, de cons. di. 4. fine pœnitentia. hoc est pœna, quam quis deberet exoluere aut in hac vita, vel in alia, pro peccatis commissis antequam vitā æternā, intraret, alias autem pœnas [d] non tollit.

2 Vtrū baptismus tollat concupiscentiam? Respon. quòd inquantum habet rationem culpæ, extinguitur per baptismū; sed inquantum habet rationem vitij siue pœnę, non tollitur, [e] vt nō fit, nisi speciali dono Dei & miraculo fiat, sed, vt non obsit, bene fit ex infusione gratię, quæ ibi fit, ex qua superari potest, de cō sec. distin. 3. c. 2.

3 Vtrū per baptismū tollatur irregularitas? Respō. quod illa, quæ prouenit ex defectu sacramenti, nō [f] tollitur, vnde bigamus ante baptismum, vel post nō potest promoueri, similiter corrupta vel ante, vel post rō pōt velari, & de his habet. 26. di. acutius. Si verò prueniat ex peccato, sic tollitur sm cōiter Doct. irregularitas homicidij, sed si homicidiū sit sine peccato, vt in iudice, & hmōi, sic secū dùm aliquos irregularitas non tollitur, vt not. vigesimasexta distinctio. c. deinde. sed secundū Scot. in 4. distinct. trigesimatertia, irregularitas cuiuscunque [g] homicidij tollitur, qualitercunque sit commissum. hoc sequitur gl. 50. dist. c. si quis viduam, & 50. dist. §. ecce. & hęc est verior [h] opin. alia autem irregularitas, quæ prouenit ex defectu nataliū, non tollitur.

4 Vtrum tollat infamiā? Respō. quòd sic secundùm glo. in dicto cap. fine pœnitentia. Ratio, quia per baptismum tolluntur peccata, &

c Misericordiæ Dei] ita est sententia S. Bona. in 4. dist. 4. & Ric. ibidē. Et baptismus pparat hominem, vt non possit cadere, quominus reparetur per pniam. not. in c. maiores, de bap. Et si incontinenti decederet baptizatus, non solueret pœnam etiam purgatorij, de pœn. di. 7. c. fi. Et in hoc baptismus est generalior & magis necessari⁹, quàm pnia, & corpus Christi, quia per confessionē non remittuntur peccata respectu pœnæ, quia si quis non perficit hic pniam, patiet pœnam in purgatorio. 25. dist. qualis, gl. est in c. super eo, de rapto. Item per corp⁹ Christi non tolluntur nisi peccata venialia, no. in c. interrogo. 1. q. 1. Sed per baptismū etiam mortalia, vt hic hr in litera &c.

De differentia baptismi, & pœnitentiæ, Conci. Trid. ses. 14. c. 2. Catechi. de sacr. pœn c. quod verò pœni. P. V.

d Aliàs autē pœnas] vt famem, sitim, &c. rationem assignat. S. Bona vbi supra.

e Nō tollitur] Nam fomes, cum sit in carne, vel in virtute aliqua corporali, non tollitur per gratiam, quia non est inter ipsum & gratiam repugnantia formalis, sed minuitur fomes quantū ad effectum. Pone exemplum

Ideo

ea, quæ sequũtur ex peccatis sub rõne, qua sunt peccata, & ideò cum infamia consequat̃ peccatũ, & sub rõne peccati, ideò tollit̃. a

5 Vtrum per baptismum cõferant̃ homini gr̃a, & virtus? Resp. ꝙ sic b secundũ gl. in d.c. de cons. dist. 4.

6 Vtrum effectus baptismi ęqualiter cõferatur omnibus? Resp. secundùm sanctum Bon. in 4. distin. 4. ar. 1. q. 3. primæ partis, ꝙ triplex est effectus baptismi. Prim⁹ characteris c impressio. Secund⁹ gratiæ infusio. Tertius innocentiæ restitutio. Quantum ad primũ, & tertium æqualiter oẽs suscipiunt, si non fictè accedunt sed quantũ ad secundũ nõ, q̃a gratia habet duplicẽ actũ, .i. delere peccatũ, & sic magis delet in eo, qui magis cõmisit, q̃a delet omnẽ culpã. Secundus actus est habilitare ad bonum, & in hoc maiorẽ efficaciã hẽt in eo, qui se magis disponit. In paruulis aũt æqualis est efficacia communiter. d

7 Vtrũ puer, cũ defertur ad baptismũ, si occidatur, saluet? Res. ꝙ si occidit̃, nè baptizari possit in odiũ baptismi, seu Christi, sic, piè credo, saluetur. si verò occidatur ex alio respectu, sic damnabitur.

8 Quid si puer morerect̃, q̃n baptizãs dixit, ego te baptizo ĩ nomine patris ante, quã cõpleat? Res. Ri. ĩ 4. di. 3. ar. 1. q. 3. in rñ. ad 2. piè credendũ est, ꝙ deus supplet. vñ & ĩ cœmeterio debet sepeliri similiter. si sacerdos impediret̃, nè totũ compleret, esset baptizãd⁹ sic, si non es baptizat⁹ &c.

9 Vtrũ baptism⁹ sit e reiterãd⁹? Res. ꝙ non, imò tam ministrans, quã suscipiens scienter vltimo supplicio f plectuntur. l. 2. C. ne sa. bap. ite. & sunt irregulares, vt infrà, irregularitas, 1. §. 24.

10 Vtrũ ignorãs sꝫ facit se baptizari sine cõditione, sit irregularis, si postea iuenit ꝙ fuerat baptizatus? Res. ꝙ irregularis ẽ, de cons. di. 4. q bis s̃m cõem intellectũ. Põt tñ ep̃s dispensare in necessitate magna. g

11 Vtrũ nõ baptizatus credẽs se baptizatũ saluetur? Res. sic, h de presb. nõ bap. c. apostolicam.

12 Vtrũ suscipiat charecterẽ ordinũ, si ordinet̃? Resp. ꝙ non, de presb. nõ bap. c. 1. & c. veniẽs. si celebrat tñ ignorãs, credĩt ꝙ conficiat virtute ecclesiæ, s̃m In. hoc idẽ tenet Tho. ĩ 4. di. 24. & Alb. & sũma confe. li. 3. tit. 22. q. 8. & placet, i q̃a virt⁹ spiritus sãcti vegetãs ecclesiã suã supplet potentiã in tali, nè ecclesia decipiatur.

BAPTISMVS 8. quò ad eũ, qui tenet, Quærit̃ q̃s potest tenere ad baptismũ? Res ꝙ nõ p̃t tenere Abbas, monachus, vel religiosus, de con. di. 4. non licet, el 1. 16. q. 1. placuit, el 2. tñ si tenent, sunt compatres.

1 Vtrũ pater, vel mater? Res. ꝙ nõ, si sunt in matri-

a Ideò tollitur] Et hoc est cum sublato principali tollatur omne accessorium. Pone exemplum, vt si quis condemnatus fuit de adulterio, vel vsura &c. & Arch. idem tenet in cap. deinde. 26. distinctio. Et gl. in cap. 2. de conse. dist. 4.

b Resp. ꝙ sic.] De hoc est text. in Cle. 1 in fi. de sum. tri. & gloss. ibi optima. Idẽ tenet Tho. in. 4. dist. 4. & Sco ibidem, & Ric.

c De impressione characteris. conc. Trid. sess. 7. de sacr. cap. 9. Pet. Vend.

d Cõmuniter] adde Tho. & Ri. in 4. dist. 4. vide Sco. ibidem, qui pulcherrime loquitur.

e De hoc Conc. Tri. ses. 7. de sac. can. 9. & de baptis. can. 11. pen. & vlt. & sess. 14. c. 2. Cate. eod. c. sed qm. P. V.

f Vltimo supplicio] .i. morte. l. vltimũ supliciũ. ff. de pœnis. hæc glo. ibi. Idẽ Sco. in 4. dis. 6. & ibi Ri. & alij. Ratio aũt, quare non possit iterari, ẽ diuina voluntas quæ tñ est rõnabilissima, tũ q̃a istud remedium est principaliter cõtra originale peccatum. ꝙ nõ vlt nisi viticum, & non põt iterari, tũ q̃a baptismus est culpæ, & pœnæ remissiu⁹, vnde si posset iterari, esset quasi quoddã incentiuum ad delinquẽdũ, quod nõ est sic in pœnitẽtia, quæ pœnã tenet, tũ etiã per istud sacramentũ ꝙ est ianua aliorũ, alcribitur q̃s familię Christi, & efficitur mẽbrũ eius, & ecclesiæ militãtis, licèt ãnte quis ingressus in collegium offendat post, quã ingressus fuerit, possit reconciliari & collegio, & capiti, non tamen frequenter in collegium intrat &c.

g Magnã] De hoc vide Sco. clarius distinguantem. in 4. dist. 6. q 4. principali.

h Respõ. ꝙ sic.] Nam intelligit baptizatus baptismo flaminis vt ibi dicit gl. ponit ibi exemplum de Valentiniano, qui cũ pergeret ad baptismum, defunctus ẽ, quẽ plorabat tanq̃ abortiuũ Amb. di. Ventrẽ meũ doleo, & hoc ad instar mulieris, q̃ parit abortiuũ. Et no. ibi gl. ꝑ. §. se. ꝙ ille quo ad se cõficiebat & sibi, & quo ad alios conficiebat, licèt in veritate non conficeret, ex quo no. singularẽ limitationẽ ad l. Barbatius, ff. de off. prætoris. Ad §. verũ. 3. q 7. Ad no. in c. ad probandũ, de re iu. Ad ea nihil, de elec. Quibus iuribus not. quod cõmunis error, seu opinio facit valere gesta. hoc verũ in dependentib. à iurisdictione, non aũt in depẽdentib⁹ ab ordine, seu in his sacramentalib⁹. In his .n. attenditur veritas, & nõ opi. facit c. quanto, de consue. vnde ordinatus ab eo, q putabatur ep̃s, non recipit ordinẽ. Vide no. in c. dudũ, de elec.

i Et placet] Sed pone, ꝙ vir⁹ sacerdos inueniatur non baptizatus.

causa 30 q 1a c placuit il 2

zatus,& sic debet reordinari, nunquid possit ad hoc cogi? do.Ant. in c.1. de presby non bap. tenet ꝙ sic propter intẽtionem,quam semel habuit,Archi.c.qui bona.12.q.1.facit quod legitur & no.in c.porrectum de regula. & c fi. de presbyt. non ba. vbi mandatur tale ordinari, nè relinquatur pro priæ voluntati. vide Pa in d.c.1.

a Contrahẽt cognationem]& sic impediretur reddítio,vel petitio debiti &c.

b Vide constitutionem S.Conci. Trid sess.24.c.2. Catech. eod c.accedit autẽ. P. V.

c Cath. eod.c.accedit. P. V.

d In c.vos] Arc. in d.c. vos, dicit secundũ Hugo.ꝙ quia sacerdos baptizans omnium baptizatorũ pater sit spiritualis & teneatur omnea docere,& nõ posset oibus vacare, & debita iura persoluere, iõ curæ patrinorũ commendantur. Et isti patrini dicuntur fideiussores,quia pro pueris in catechismo respondent, & spondent.

e Aduerte ex catech.de præcationibus, & ritibus huius sacramenti.item quæ noia imponẽda baptizatis,Catec.eod. c.vlti. P. V.

f Bellum] vide de bello iusto vel iniusto per Arc. in c.iustum.23.q. 2. Vbi ponit septem genera bellorum. Et quis possit idicere bellum, doc.in l.ex hoc iure, ff.de iu. & iu Ang.in renouata guerra.Bal.in aut. Item nulla communites, de episco. & cler.in l.aquã,C.de serui.& aqua,& in l.2.qui. ad li. ocla non li.& Old.consi.71.Et præcipua causa est contumacia iniustè resistentis, secundũ Archi. vbi ĩ,

monio,intellige.30.q.1.ad limina.aliàs contrahent cognationem a spiritualem, & etiam baptizando,nisi in necessitate baptizarent.

2 Vtrũ nõ baptizatus possit tenere ad baptismũ?Res. quòd non,de cons.di.4. ca. in baptismate,licèt baptizare possit, quia baptizans est de necessitate sacramẽti non suscipiens, seu tenens ad baptismum. & si tenet non erit compater, sed bene baptizans,cũ sit verè pater spũalis.vide ĩ. matrimoniũ.3.impedimẽto.7.§.10.

4 Quot debẽt tenere ad baptismũ?Res. ꝙ vnus b tãtũ,de con.di.4.c.ĩ catechismo,&.c.non plures. sed tñ de consuetudine nõ seruatur,idem in catechismo.

4 Ad quid tenentur c leuantes de baptismo?Res. ꝙ tenẽtur admonere,quos tenuerũt,vt castitatem custodiant,iustitiam diligant,& charitatem teneant, & ante omnia symbolum, & orationem dominicã debẽt docere,vt in ca. d vos,ante omnia,de conse.distin.4.& Magister in 4.di.6.c.pen.dicit,quod exigitur à patrino diligens cura circa eum,pro quo respondet.Quod limita verum secũdùm Thom. quando parentes notabiliter negligunt. e

BELLVM f quidem dupliciter dicitur scilicet propriè & impropriè. Propriè aũt bellũ est illud, qđ autoritate principis superiorem non recognoscẽtis indicitur,vt est Imp.& Papa g ſm Hos.23.q.2.c.1. ff. de capti. l. hostes, & ff.de ver.si.l.hostes. Et ĩ isto bello capti efficiũtur serui, & bona efficiũtur capiẽtiũ,& sequitur tertiũ ius.s.postliminij,de quo in l.postliminiũ,& l.si qđ bello,& l.hostes,ff.de capti.& hoc verũ si bellũ sit iustũ. Debent tñ bona capta assignare Capitaneo,vt distribuat vnicuique ſm merita,ſm Bart. in d.l.si qđ bello,licèt a principio efficiãtur capientiũ. & hoc verũ credo,qđ dicit Bar.nisi cõsuetudo haberet ꝙ vnusquisque sibi retineret,qđ cæpit,qa tũc non tenetur assignare, quia illud intelligit actũ,qđ est cõsuetũ.l.ꝙ si nolit.§.qui assidua ff.de ædil.edic. h Hodie et ex cõsuetudine inter Christianos non seruantur iura captiuitatis, & postliminij quò ad seruitutem,cui standum est,vt l.postliminij,ff. de captiuis, & not. Bartol. in dicta l.hostes,ff. eodem. Quid autẽ sit postliminiũ, Respõ. quòd est ius amissæ rei recipiendæ ab extraneo & in statũ pristinũ restituẽdæ, moribus, legibusque constitutum,dicit tex.in d. l.postliminiũ. i Vnde quo k

Et adde text. in l.si vsusfructus, ff. de vsufruc.

g Papa]Qui nulli subest,de iudi.c.nouit,& de elect. licèt,& 9.quæst.3 Cuncta per mundum.Et hoc quia potest papa indicere bellum contra laicos Christianos,vide in capitu.pro humani,de homici li. 6 Vbi ratione delicti exponit bona laicorum quibuscunque. Itẽ inducit seruitutẽ, Vt in ca ita quorundam, de Iudæ. Ista sunt verba Pan. post Innocen.in c. sicut 1. de iureiurando.

h ff. de ædil. edic.] vide qđ legitur & notatur in c. dicit. 23.q. 5. Intellige etiã de bonis mobilibus, quia immobilia publicantur,vt legitur & notat in l. si captiuis,ff. eodem in §. 1.

i In d. l. postliminiũ] vide & l. in caius gentiũ. 1.dist. Et prædicta intelligũtur etiam ex parte illorum, qui mouent præliũ contra Romanũ imperium vt in d. l. hostes. l.a, ꝙ proprium bellũ est siue Romanũ imperium moueat, siue contra illud moueatur ab alio.Qualiter autem Papa possit mouere bellum contra infideles, vide Inn. in c.quod super his, de voto.

k Vnde quò ad res] sensus est, quod ille,qui remanet captus apud hostes, recuperat omnia bona sua, quæ fuerunt occupata per alios. Vñ & ius ciuile dabat eidem restitoriam, de qua in §. rursus, Institu.de actio. licèt cesset de iure canonico. quandoquidem contra talem non currit præscriptio, vt hic.

Iura

a Iura principis] Et non possunt ad aliquem recurrere, cum non habeant. vide Panor. in d. cap. sicut, qui hanc mouet quæstio. Et nullus est, qui præter Papam non recognoscat superiorem. saltem vnusquisque habet ipsum Papam pro superiore. 96. dist. duo. Ideo ad ipsum semper recursus haberi deberet pro iustitia, quia ab ipso etiam imperator potest iudicari. d. capi. duo, & c. venerabilē, de elec. & ca. nouit, de iud.

b Carechism. in præcep. Non occidas, folio. mihi. 2. P V.

c In dubio posset tamen Papa, vel imperator mouere iniustū bellum, & hoc quando non subest legitima, & naturalis causa, puta contra rebelles & contumaces ecclesiæ, seu imperio. Vnde eo ipso, quod mouent prælīū, non videtur præsumi iustum cū, & ipsi peccare possint. 40. dist. si Papa 9. quæ. 3. aliorum capi ad apostolicæ, de re iudicat. in. 6. cle. pastoralis. de re iudi. habēt enim summi principes a deo potestatem pascendi, & rectè iudicandi subditos, non autem delinquēdi, seu opprimēdi. 40. dist. capitulo. 1. &c.

d C. sicut] Host. quærit, cui incūbet onus probādi, quod sit iniustum bellū? Res. q mouēti bellū per tex. ibi constiterit, quod verbū, Constiteris, potest referri ad verbum, iniustè. Et sic dicit constare de iniustitia eo ipso, quod non cōstat contrarium, facit in simili C. qui milit. non possunt. l. super seruis, lib. 12. vel potest referri ad verbum, mouerint. Et tunc tex. non facit, vt præsumatur bellum iustum. Et tunc est sensus literæ, Si constiterit q Host. mouerit bellum contra Ioannem. Nam factū iuste non præsumitur, capitulo, cum in iure. de officio delegat.

e Vel patriam liberent] Quid si imperator nunc mouit bellum contra Papam, nunquid dicitur iustum? Et Ioannes Andr. Et Hostiens. in capitulo, olim, el primo de restituti. spoliator. puta quia imperator est iniquus, & peccator, & monitus se non corrigit, sed peiora committit, tandem excommunicatur per Papam, & omnia contemnit, mouens tandem bellum, & iniūcēs propter hoc contra ecclesiā, dicitur nè iustū bellum ex parte istius, cum ab imperatore, sic indictum. Dicunt quod non, imperator enim ex officio, est aduocatus ecclesiæ, vnde non debet eam impugnare, sed potius a malorum impugnationibus liberare, de nat. ex li. ven. cap. vno. Ad de bonum text. in Clem. Romani, de iureiuran. Quinimo tanta pertinacia secundùm eos vix carere potest labe hæreticæ prauitatis, ad hoc quod not. in ca. excommunicamus, de hæresi. Et in tanta iniquitate, etiam si Papa esset inferior, fieret superior propter peccatum ipsius, argumen. 40. di. multi, in fi. tamen certum est, quod Papa est superior, vnde ipsum electum examinat, approbat, improbat, de electione capitul. venerabilem, & circa hoc vide, quod plenè dicit Panormitan. in capit. nouit, de iudi. & finaliter concludit tale bellum esse iniustum. Et in hoc casu, contra iniquum principem tenentur omnes fideles, & ca-

ad res bene est seruādum, vt ille qui aliqua perdidit in iusto bello, quò ad eum integrè restituatur. & ideo non currit præscriptio contra eum secundùm gl. in c. prima actione. 16. q. 3. Arma tamen de rigore nō restituūtur. l. 2. ff. de captiuis. sed secundùm conscientiā sunt etiam restituenda.

1 An autem hæc locum habeāt in bello indicto ab his, qui de facto superiorē non recognoscunt, vt est rex Franciæ, Hispaniæ, & hmōi, Res. fm Inno. in cap. olim, el primo de restitut. spolia. & Bar. in d. l. hostes, ff. de ca. & postliminio reuersis, quòd sic, quia habēt iura principis. a

2 Bellum autem impropriè est illud, quod non est indictum per principē, sed per inferiores, q recognoscūt superiorem, & de hoc Pa. de iureiuran. c. sicut, el terzo.

3 Verum b bellum in dubio sit præsumendū iustū? Res. Pa. ī d. c. sicut, q in bello indicto à principe summo, in dubio præsumitur iustū & legitimā causam esse in principe iuxta no. per legistas in l. præscriptione, & l. fina. C. si contra ius, vèl vti. pub. & per Cano. in c. q̄ in ecclesiarum, de cōsti. sed in bello indicto a recognoscente superiorem, in dubio c præsumitur iniustū, & sic intellige Hosti. & tex. d. capitul. sicut. d facit, l. vnica, C. de gla. & capitu. primo, de pur. ca. cum suis concor.

4 Quid requiritur, vt sit iustum? Res. Panor. vbi supra, quòd in bello propriè oportet, quòd subsit legitima & naturalis causa, puta quia contumaces, & rebelles sunt imperio, vel ecclesiæ. Adde. 2. vt non fiat animo vindicandi, sed puniēdi delinquentes. In bello autem secundo modo dicto quinque requiruntur fm gl. 23. q. 2. in summa, s. persona, vt non sit ecclesiasticus, cui non licet sanguinem effundere. 23. q. 8. clerici, nisi necessitate ineuitabili. possunt tamen secundū Tho. secunda secundæ. q. 40. inducere alios ad iustum bellum, & eis assistere, vt pugnantib. subueniāt exhortationibus, absolutionibus, & alijs spūalib. Non tamen debēt hortari, vt interficiant, vel mutilent, sed vt fidē ecclesiasticā, vel patriam liberent. e Et licèt aliqui interficiantur, non tñ eis imputabitur, & multo magis prælati hoc possunt imo peccarent, si non face-

& catholici ecclesiæ adherere. Quos, etiam si vasalli ipsius sunt, ex hac causa potest Papa absoluere ab obseruantia præstiti iuramenti super fidelitate. 15. q. 6. nos sanctorum. c. iuratos, cũ si. Et amplius dicit Pa. in d. c. sicut, de iureiur. quòd papa potest ex causa ardua priuare imperatorẽ & alios reges, & contra eos indicere bellum publicũ. d. c. venerabilem, & d. ca. nouit, & c. alius. 15. q. 6 & d. c. pro humani. no. dor. in ca. ex gestis, de cle. non resi. facit. c. ad apostolica, de re iud. in 6. Et hodie optimè facit, quod habetur in extrauag. Bonifacij, quę incipit, Vnam sanctam. Potest enim Papa ex cã ardua iurisdictionẽ in tẽporalibus, quam a deo suscepit in habitu, deducere ad actum contra quoscunque, vt plenè not. Pan. in d. c. nouit, &c. Et bene verum est, ꝙ ex legitima cã posset iperator indicere bellum contra personam Papæ, nõ contra ecclesiã, vt si Papa esset hæretic᷒ & non posset iudicari per ecclesiam, vel schismaticus, vel aliàs incorrigibilis, & ecclesia non habet quid faciat, de quo se remittit. Pa. in d. c. sicut ad ea quæ habentur in c. principia, & in ca. regum. 24. q. 3. & in c. in nomine dñi. 23. dis. & in c. nec licuit 57. dist. Et ad hoc not. in c cum nõ ab homine, de iudi. & in capi. non nos, & in c. de Liguribus. 23. q. 5. Et vide gloss. in cap. tua, de deci.

Et dicit Pan. quòd possunt dicere, pugnate, & capite, sed caueant ne dicant, occidite, vt nota. in c. significasti. 2. de homici. cum si. & vide eundem in capi. in dubijs, de pœnis.

rent. 23. q. 5. de occidendis, de homi. postulasti, & cap. tua nos. 23. q. 3. Maximian᷒. 23. quæstio. 1. in summa, & capi. militare, de cleri. percu. ca. 3. de restitutio. spol. cap. olim, el primo. Innoc. tamen in cap. quod in dubijs, de pœnis, limitat prædictam exhortationem nõ posse fieri, quando sunt in percussionib᷒, sed ante sic, & mihi placet, & est securius. Secundò causa legitima, vt pro defensione sua, vel suorum, aut paternarũ legum. 23. quæst. 8. si nulla. Tertiò res, scilicet pro reparatione rerum, & huiusmodi, dicto capit. olim. Quartò animus,[a] vt nõ ex odio, sed vt habeat debitum, & huiusmodi. 23. quæstio. 1. quid culpatur, & cap. mili. Quintò autoritas superioris, d. cap. quid culpatur, & l. vnica. C. armorũ vsus in suo princip libr. 11. Potest etiam fieri autoritate episcopi secundùm Hostiens. in summa, præcipuè quando pugnatur pro fide, vel contra eum, qui pro peccato mortali excommunicat᷒ non vult parere.

5 Vtrum si aliquod prædictorũ defuerit teneatur ad restitutionem tam damnorum datorum, quàm ẽt raptorum bonorum? Resp. Mo. eodem titul. quod sic, si deficit secundum, vel tertium. Si tamen res subsit, quòd scilicet pro rebus repetendis factum sit, non tenetur, qui mouit bellum,[b] restituere, quod ibi cepit, dummodo non excedat, qđ habere debebat. Et hoc verum in foro pœnitentiali, vbi habet locum liquidi ad non liquidum compensatio. Sicut si quis cõfiteatur per furtum accepisse. 10. nõ cogetur restituere, si debet habere alia. 10. ab eod. Si verò damnificauit plus aduersarium, non credo excusatum. nisi concurrat simul autoritas, nisi in casu qñ vim vi repellere licet, sed tenetur compensare dãna data cum eo, quod debet habere, & si plus haberet, restituat. c. q habetis,[c] & in c. se. 14. q. 5. & in d. l. hostes, ff. de captiuis, & ẽm quod dico in. S. seq.

6 Virũ istis inferioribus a principe liceat facere bellũ. Rñ. Pa. i d. c. sicut, ꝙ aut, is qui facit bellũ, habet iurisdictionẽ super hos, qb. guerrã facit, & illi sunt cõtumaces & rebelles, & sic põt statuere & cõcedere, ꝙ liceat vnicuiq; res eorũ inuadere, & suas facere, & liberos homines rebelles capere, & detinere quousque domino repsẽtare[d] potuerint, c. a nobis, el 1. de sent. excom. Si autem nullam iurisdictionem super eos habent, non pñt sine autoritate pricipis, nisi essent iuasi, qa tunc possunt se, & sua defendere cum moderamine inculpatę tutelæ, & hominẽ pcutere, & ẽt occidere, vt latius dicã infra, defensio. Non potest tamen

a Quartò animus] Th. 2. 2. q. 40. ar. 1. ponit tantùm tria requirit, s. autoritas, iusta causa, & recta intentio sed ad iustam causam possunt cætera referri.

b Non tenetur, qui mouit bellum] Tamẽ si per viam iuris poterat repetere, sed per illam viam noluit, peccauit. Vnde pœnitere debet de hoc Pe. supra e. ti. §. 3.

c C. q habetis] infra restitutio. in ver. turpe lucrum, &c.

d Repræsentare potuerint] Et isti potius dicuntur obsides, quàm captiui. Et secundũ hoc etiam potest intelligi, ff. de legat. tertiò l. 5. primo respon. & §. 1. vbi dubius de statu suo non potest testari. facit. l de statu, ff. de testam. Secus si esset captus a latronibus, & hoc sciret, quia posset testari. l. qui à latronibus, ff. de testament. Sed etiam sine aliqua constitutione potest tales rebelles, si terram suam inuaserint, & damnum dederint, punire. C. vbi de crimine agi oportet, autent. qua in prouincia. Et patet per id, quod legitur & not in capitulo. 1. de rapto. secundum Hostiens. & Pan. mitan. in dicto capitulo sicut, el. 3.

Suas

a Suas facere] Isti tamen inuasori, si in ipsa inuasione exponetur, vel verberetur, actio vi bo. rap. & etiam iniuriarum denegatur, quia exceptio paris criminis obstat ei, cap. intellexi mus, de adule. sed bene potest res, quibus spoliatus est vendicare, cum remaneat dominus, ff. de rei vendi. l. in rem actio, secundum Inno. quod not.
b L. Iudæi] Illa l. Iudæi, nec prima, nec secunda aliquid facit, similiter nec. l. nullus, nisi in argumẽtum, vt patet inspicienti, concordat supplementum isto titu §. 1. in fi. Et allegat not. in capitulo ius gẽtium. 1. distinc. Tu vide nota in l. ve vim, ff. de instit. & iur. Et in l. 1. & in l. si quis in tantam, C. vnde vi. & in capitulo, olim el. 1. & ibi Innocent. de restituti. spolia. Et in capitu. significasti. 2. de homi Et Panor mitan. hoc dicit ex mente Innocent. in d. c. sicut. Allegat etiã l. at. prætor. §. si debitorẽ, ff. quæ in frau. credito. & ibi Bartolus nota.
c Quidam sunt va alli] Hanc distinctio. sentit Bar. licet in alia materia in l. 1. ff. de iudic. Et melius. in l. 1. §. & post operis, in

aduersariũ capere, & nec, inuadendo res aduersarij suas facere. [a] Quod intellige, nisi in recompensationem damnorum suorum, & in satisfactionem expensarum, laborum, operum etiam ipsum adiuuantium, distin. 1. ius gentium. 23. q. 7. si de rebus, vel nisi in territorio suo eos delinquentes inueniret. Item quãdo talis superiorem nõ habet corã quo sua repetere possit, res suas propria autoritate repetere posset, & recuperare. l. Iudæi. [b] & l. nullius, C. de Iudæis.

7 Vtrum subditi teneanẽ ire ad bellum iustum domino mandãte? Res. Pa. in d. c. sicut, el 2. q. subditorum quidã sunt vasalli [c] propriè: vt sunt, q. tenent feudũ ab eo. Quidam vasalli impropriè, vt sunt subditi ratione originis, vel domicilij, nihil tamen ab eo detinẽt, & tales propriè nõ sunt vasalli, licet ibi habeant possessiones, nec tenẽt dño p̃stare fidelitatẽ. Quidã sunt milites veri, vt qui iurãt, d. quæ ponit gl in l. pen. ff. ex quibus cau. ma. quę sunt infra, Milites. Quidã nõ veri milites, sed tantũ respectu honoris, qui ista non promittunt, sed viuunt vt alij ciues, vt per Cyn. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. istis pręmissis distinguo, aut dominus vult alios pro libito voluntatis inuadere, nõ fauore reipublicę; & nõ tenẽtur eum sequi etiam vasalli propriè, ar. c. de forma 22. q. 5. nisi aliud habeat cõsuetudo, vel pactũ. Aut dominus inuaditur, & tũc si timor est subitane⁹ & impro uisus, oẽs apti ad pugnam, seu custodiam tenentur fauore reipublicæ. Nam clerici hoc casu tenentur ad custodiã. c. peruenit, & qđ ibi notatur, de immunitat. eccle. Facit. c. omni timore 33. q. 8. Aut non est talis timor, & tunc vasalli ꝓpriè dicti tenentur per d. ca. de forma, & milites veri, p d. l. penul. Alij verò non sunt cõpellendi, dũmõ dñs sufficiat de per se ex reditib⁹, quos habet a loco. Nã ꝓpter hoc honorant dominum in redditibus, gabellis & hmõi, vt necessitatis tẽpore eos defendat, arg. 23. q. 5. principes, & c. regum. Si verò non sufficit per se, tunc tenentur omnes pro salute domini, vt patet ex c. si nulla, & d cap. omni timore. 23 q. 8.

8 Vtrum subditi sequentes dominum, ĩ iniusto bello excusentur? Res. Pa. in d. c. sicut, q. Inno. dicit quòd non, si scienter hoc faciũt, nec excusantur ex timore amittendi feudum, vel alia bona. 32. q. 5. ita ne. Si verò dubitant, & inquisierunt, quantum potuerunt, peritiores, & semper dubij remanserunt, excusantur p̃p bonum obedientiæ, c. quid culpatur. 23. q. 1. aliter, ẽnõ arg. cap. cum inhibitio, de clande. despon. non tamẽ excusantur amici & cognati, & alij, qui [f] voluntariè adiuuant talem in dubio, imò si erat iniustũ, de omni damno dato tenẽtur ad restitutionem.

9 Vtrum subditus, qui in dubio bellãdo multa acquisiuit, teneat ea restituere, cognito q bellũ erat iniu-

fine, ff. de noui oper. nunc. Et vide, quod not. In nocen. capitulo, nimis, de iureiu rand. Vbi dicit, quòd non, eo ipso quod quis habet possessionẽ aliqua prouincia, tenetur dño ad fidelitatẽ præstãdam, quia res non pręsumuntur feudales, nisi probentur Et vide Pan. ibidem latius de hoc.
d Intant] Et maxime, q non effugient mortẽ pro republica.
e Aliter non] Et c. quid ergo. 11. q. 3. Et intellige de his, qui tenẽtur ire, alias non, quia licet omnes sint excusati in iniusto bello, si tamẽ est iustum, nullus nisi in dubio, vt sunt vasalli. Facit, quod no. In noc. in c. si verò, de sen. excomm. ar. in c. fuuenis, de spon.
f Qui voluntariè] Rõ, quia ibi non est obedientia, nec in dubio debent se committere discrimini, vt ionent aliquem in præiudicium alterius. 14. quæstio 5. denique nec est simile de aduocato, quem excusat bonafides, quamdiu credit iustam esse causam, quam fouet, licet in veritate sit iniusta, quia ibi iudex est superior, qui causam examinat, & de allegatis iudicat. In bello verò viribus corporale

stum? Resp. quod sic omnia, quae habet, & credo quod etiam consumpta, [a] quia nunquam habuit bonam fidem, ex quo semper dubius permansit. Et de hoc vide infra, praescriptio. §. 4. & secundùm illam dist. dic.

10 Vtrum omnes existentes in bello iniusto teneantur in solidum? Resp. secundum Mona. ti. re. i. quòd sic de omni damno, quod suo auxilio, consilio, fauore datum est, quod aliter datũ non fuisset, argu. 17. quaestio. 4. omnes, & 2. q. 1 notum, in fine si verò probabiliter credit, quod propter suum auxilium consilium, vel fauorem nõ plus fecerint, quàm aliàs facturi erant, non tenetur, nisi de his, quae ipse habuit vel damnum dedit, vel aliquis de familia sua directè & occasionaliter, ar. de sen ten. & re. iudi. c. 1. [b] de aeta. & qua. or. c. tuã, & de hoc vide ẽt infra, Furtum. §. 16.

11 Sed quaeritur, quid tenetur restituere faciẽs bellum iniustum? Resp. Mo. vbi supra, quod tenetur de omnibus dãnis, quae ipse, vel sui intulerunt aduersario, vel eius hominibus tenetur ẽt proprijs hominibus de dãnis datis ab aduersarijs. [c]

12 Vtrum habens iustum bellum teneatur in aliquo de damno aduersarij? Resp. Mo. vbi supra, quod non tenetur de illis damnis, quae bona fide intulit, à quibus commodè abstinere nõ poterat secundũ consuetudinem pugnae. Si qua tamen animo crassandi, & malitiosè intulit, cum aliàs posset abstinere & sibi consulere, tunc tenetur compensare cum damno sibi dato, & si excedunt, tenetur eis satisfacere. [d]

13 Vtrum habens iustum bellum [e] teneatur de damno dato subditus aduersarij? Rñ. qui supra, quod nõ, imo licitè bona capit non solùm aduersarij, sed etiã fautorum, & subditorum suorum, donec sibi sit satisfactum, subditi tamen aduersarij, qui deum timẽtes nolunt domino suo in bello illicito impendere auxilium, vel consilium, nullatenus sunt spoliandi, nè pœna excedat autores, argumen. de his, quae fiũt a maiori parte capituli, quaesiuit, & 1. q. 4 c. 1. imo secundùm Ric. in 4. dist. 15. qui scienter talibus innocentibus inferunt damnum, tenentur ad restitutionem. Verum credo, nisi domini eorum directè, vel indirectè ex personis, vel reb. eorum iuuaretur. Multomagis tenetur ad restitutionẽ qui damnificat non subditos aduersarij, innocentes scienter, vt sunt ecclesiastici, & huiusmodi. [f] Secus autem esset, si a casu damnificaret, hoc nõ intendẽs, nec obligatus intendere, vt puta quia bellans cõtra aduersarium nõ valens eũ impugnare, incendit ciuitatem, & sic comburuntur ecclesiae, & bona ipsius, & aliorum innocentum, nam tunc non tenentur, & sic patet, quod ecclesiae incastellatae possunt incendi, & bona ibi reposita, ex quibus sustentabantur contra hostes in iniusto bello, possunt capi, non incastellatae verò a proposito, nec res ecclesiae sunt auferendae, & cõtrarium facientes tenentur ad restitutionem.

Et

ralibus negociũ vincitur, & non per rationem iudicatur.

a Et credo quod etiam consumpta] Quidam dicebat esse aequius non teneri de consumptis in dubio, quando non potuit certificari. Sed opinio hic posita est securior, ex quo nunquam fuit in bona fide, nõ enim debebat consumere, donec esset certificatus, argumento. capituli si. de praescriptio. Si verò habuisset bonã fidem, non teneretur de consumptis, sed si solùm factus esset locupletior, C. de rei vendicatio. l. certum.

b De re iudicata. capit 1.] Facit enim hic modo in argumẽtum, quia si datur sententia contra leges, seu canones, licèt non interponeretur, appellatio, non nocet, quia omnino sententia est nulla. Sic a simili licèt isti debent auxiliũ, Si tamen illud damnum erat futurum etiam sine auxilio rationabiliter, teneri non debent. Ad idem dicto capitulo, tuam. Nam preces amicorũ non inducũt symoniam, ex eo quia ille promotus est in abbatem, quia omnino erat promouendus propter honestatem.

c Ab aduersarijs] si ipsi proprij homines iuuerunt ipsum bona fide, aut si inducti fuerunt eius consilio, timore, vel coactione, vel de se non erant facturi. Secus, si mala fide iuuerunt, quia tunc nullam habent actionem mandati, vel aliam contra mandantem, seu vocantem, quia in re turpi nulla contrahitur obligatio, institu. mandati. § illud quoque, & ff. mandati. l. si remunerandi. §. Rei turpis, cum similibus. Vnde exequentes tale mandatum, licèt coacti, vel aliàs inducti nullam habẽt actionem. Haec supra eod. tit. §. 9. circa finem.

d Satisfacere] Adde sup. eo. tit. §. 1. &c.

e Bellum] Adde sup. Bellum. 1. in princip. & §. 1.

f Vt sunt ecclesiastici, & huiusmodi] Vt clerici, religiosi, peregrini, mercatores, rustici euntes & redeũtes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant, de treu. & pa. innouam[us]. 34. quae. 1. si quis Romipetas.

14 Verum domini, qui habuerunt bellum adinuicē, possunt componere simul de dānis? R. Mo. ti. resti. ꝙ ille, qui habuit iniustū bellū, non pōt cōponere in p̄iudiciū hominum suorum quin ipse teneaꝰ eis de dānis, quę passi sunt, nisi & ipsi fuerint in culpa. Hoc verum in foro conscientiæ, si ad talē culpam non venerūt ex eius psuasione aliàs non facturi. Ille aūt, qui habet iustū bellū, dēt procurare pro virib⁹, vt satisfiat suis hoībus. Et si nō pōt, & ipsi hoies p̄dicunt cōpositioni, fm Mona. non pōt de dānis, quæ passi sunt incendijs & rapinis, cōponere.[a] facit in ar. l. 1. & l. trāsactionis placitū, & l. p̄les, C. de trāsa. c. fi. de maio & obed. Sed ego credo,[b] qd in oībus pōt, ar. eorū q̄ notanꝰ i l. fi. C. si p̄. ius, vel vti. pu & in c. q in ecclesiarū, đ cōsti. vbi patet, ꝙ ex rōnabili cā pōt princeps tollere rem vnius, & dare alteri, & non pōt esse maior rō, q̄ fauor publicus carere bello. Et si militer poterūt, qui hn̄t iura iperialia. Vn̄ Hos. tenet, ꝙ qn̄ duo milites habuerūt iniustū bellū inuicē, pace inter eos facta, & dānis remissis, qd hæc remissio extendiꝰ ad oēs vtriusq; partis, licèt non consentiāt, qn̄ pax aliter haberi non possetiallegl. l. conuentionū, ff. de pac.[c] cōcordat Pa. in c. in nostra, de iniurijs. Aduerte hic fm eundē Pa. vbi s̄. quòd noie damni propriè & strictè venit diminutio patrimonij per aliū facta. l. 3. ff. de dā. infe. Et ideo nō veniunt expensæ factæ pro pria volūtate, & coacta, nomine damni. quod not. pro statutis, & similib⁹ odiosis. Itē limita, ꝙ p̄dicta remissio non valet quò ad dāna data ecclesijs, & ecclesiasticis psonis, nisi prælati ipsarum consentiant.

15 Verū dn̄s teneaꝰ mandatario de dānis, q̄ in bello[d] est passus? R. fm Pa. in d. c. sicut, ꝙ sic, nisi cā pietatis, humanitatis, vel parētelæ bellū fecerit,[e] vel ex debito teneretur, vel nisi aliqd recipere conuenerit p̄ mercede, & vide de hoc infra, Mādatum. §. 5. & hoc intellige de dānis, q̄ verisimiliter mandans prouideret.

16 Verū occupata p̄ principes Chrianos, q hodie iter se bella gerūt p̄pria temeritate, & ꝙ vn⁹ gētē possedit ab antiquo, ali⁹ violēter đ nouo accipit, sint restituē da? R. d. Ant. i c. qd sup his, de voto fm Host ꝙ non videt, qūo iustè teneant, nec qualiter confessores eorū peccata, q̄q̄ notoria palpitent. nec qualiter ab eisdē eleemosynas, aut possessiones accipiant, aut eos absoluant. Vn̄ caueant, nè cateruatim ad inferos vadant, & alios secum trahant, nec credit, ꝙ in Italia præscribi talia possint. c. fin. de præscrip. Et ideo restituere tenentur.[f]

17 Verū cleric⁹ in bello iusto cū dn̄o suo vadēs, q lucraꝰ aliqua de bonis aduersariorū, teneaꝰ ea restituere? R. Mo. tit. resti. ꝙ si ea rapuit, peccauit capiendo, & restituere tenetur eis, a quibus abstulit,[g] qa illam rē capiendo nō potuit facere suā, qa sicut dn̄s nō potuit ei dare autoritatē bellādi, sic nec rapiēdi. Posset tn̄ retinere, si guerra[h] durante dn̄s, vt illā retineat consensit. Si verò nō ipse rapuit, sed sibi ab his, qbus licuit rapere, data fuit, tūc nō restituere teneꝰ. Qd verū credo, qn̄ ex ꝯsuetudine qlibet, qd rapuit, sibi retinet; aliàs secus, quia de iure quilibet tenetur capitaneo assignare, vt illa distribuat, vt l. si qd bello, & ibi Bar.

a Et rapinis cōponere] Sic⁹ de expēsis secundū aliquos, qa consueuerūt dn̄i autoritate propria componere, vel transigere. Intelligitur etiam super damnis, vt infra, & rō est, quia bonum publicū præualet priuato, ideo vt bonum pacis, & cōcordię habeatur, non video, quin etiam ipsis subditis contradicentibus, non possit componi. Idem Rose. hic § 21. & qd solet dici, ꝙ quis non tenetur actione negotiorū gesto rū post prohibitionē, intelligo de personis priuatis. Et sic limita. l. fi. C. de neg. gest. Secus in p̄sonis publicis, vt in c. bonæ, el 2. de postu. præl.

b Sed ego credo] Quidam asserebat contrariā partem esse communiorem & tutiorem, & æquiorē. Sed non rā det rationib. hic positis, & maximè cū aliter pax haberi nō potest & hoc vergat in damnum subditorum. Credo tn̄ illum, per quem stat, nè pax habeat, nisi remittantur dāna quę intulit, non esse tutū in conscientia. Et pro isto. §. facit. sup. bellū. 1. §. antepe.

c L. conuentionum, ff. de pac.] Vbi dicitur, ꝙ publica conuentio est, q̄ fit per pacem, quotiens duces belli inter

se aliquā paciscūtur. Et vide J. restitutio, vlt. §. 4. & quæ ibi notani in apostillis.

d Quæ in bello] s. iusto, quia in iniusto secus, vt patet supra. §. 11. in apostilla.

e Bellum fecerit] Ar. legis, Nesennius, ff. de nego. gest. & 2 3. q. 1. non inferēda.

f Tenentur] Cū sint in mala fide. d. Ant. in responsione ad quintū dicit, ꝙ nō vult prosequi hūc articulum, qu a est notorium. sed secundū Innoc. isti tales saluari non possunt.

g A quibus abstulit] Si sint aliàs pauperes secundum Ver.

h Si guerra durante] dominus scilicet rei raptę vel belli, scilicet capitaneus.

ralibus negociũ vincitur, & non per rationem iudicatur.

a Et credo quod etiam consumpta] Quidam dicebat esse æquius non teneri de consumptis in dubio, quando non potuit certificari. Sed opinio hic posita est securior, ex quo nunquam fuit in bona fide, nõ enim debebat consumere, donec esset certificatus, argumento. capitul. fi. de præscriptio. Si verò habuisset bonã fidem, non teneretur de consumptis, sed si solùm factus esset locupletior, C. de rei vendicatio. l. certum.

b De re iudicata. capit. 1.] Facit enim hic modo in argumentum, quia si datur sententia contra leges, seu canones, licèt non interponeretur, appellatio, non nocet, quia omnino sententia est nulla. Sic à simili licèt isti debent auxiliũ, si tamen illud damnum erat futurum etiam sine auxilio rationabiliter, teneri non debent. Ad idem dicto capitulo, tuam. Nam preces amicorũ non inducũt symoniam, ex eo quia ille promotus est in abbatem, quia omnino erat promouendus propter honestatem.

c Ab aduersa-

stum? Res. q̃ sic omnia, quę habet, & credo q̃ etiã consumpta, a quia nunquã habuit bonam fidem, ex quo semper dubius permansit. Et de hoc vide infra, præscriptio. §. 4. & secundùm illam dist. dic.

10 Vtrum omnes existentes in bello iniusto teneantur in solidum? Res. ſm Mona. ti. re. i. quòd sic de omni damno, quod suo auxilio, consilio, fauore datum est, quod aliter datũ non fuisset, argu. 17. quæstio. 4. omnes, & a. q. 1 notum, in fine si verò probabiliter credit, q̃ propter suum auxilium consilium, vel fauorem nõ plus fecerint, quàm aliàs facturi erant, non tenetur, nisi de his, quæ ipse habuit vel damnum dedit, vel aliquis de familia sua directè & occasionaliter, ar. de sen ten. & re. iudi. c. 1. b de æta. & qua. or. c. tuã, & de hoc vide ẽt infra, Furtum. §. 16.

11 Sed quæritur, quid tenetur restituere faciẽs bellum iniustum? Res. Mo. vbi supra, q̃ tenetur de omnibus dãnis, quæ ipse, vel sui intulerunt aduersario, vel eius hominibus tenetur ẽt proprijs hominibus de dãnis datis ab aduersarijs. c

12 Vtrum habens iustum bellum teneatur in aliquo de damno aduersarij? Res. Mo. vbi supra, quod non tenetur de illis damnis, quæ bona fide intulit, à quibus commodè abstinere nõ poterat secundũ consuetudinem pugnæ. Si qua tamen animo crassandi, & malitiosè intulit, cum aliàs posset abstinere & sibi consulere, tunc tenetur compensare cum damno sibi dato, & si excedunt, tenetur eis satisfacere. d

13 Vtrum habens iustum bellum e teneatur de damno dato subditis aduersarij? Rñ. qui supra, quod nõ, imo licitè bona capit non solùm aduersarij, sed etiã fautorum, & subditorum suorum, donec sibi sit satisfactum, subditi tamen aduersarij, qui deum timẽtes nolunt domino suo in bello illicito impendere auxilium, vel consilium, nullatenus sunt spoliandi, nè pœna excedat autores, argumen. de his, quæ fiũt a maiori parte capituli, quæsiuit, & 1. q. 4 c. 1. imo secundùm Ric. in 4. dist. 15. qui scienter talibus innocentibus inferunt damnum, tenentur ad restitutionem. Verum credo, nisi domin' eorum directè, vel indirectè ex personis, vel reb. eorum iuuaretur. Multomagis tenetur ad restitutionẽ qui damnificat non subditos aduersarij, innocentes scienter, vt sunt ecclesiastici, & huiusmodi. f Secus autem esset, si a casu damnificaret, hoc nõ intendẽs, nec obligatus intendere, vt puta quia bellans cõtra aduersarium nõ valens eũ impugnare, incendit ciuitatem, & sic comburuntur ecclesiæ, & bona ipsius, & aliorum innocentum, nam tunc non tenentur, & sic patet, qđ ecclesiæ incastellatæ possunt incendi, & bona ibi reposita, ex quibus sustentabantur contra hostes in iniusto bello, possunt capi, non incastellatæ verò a proposito, nec res ecclesiæ sunt auferendæ, & cõtrarium facientes tenentur ad restitutionem.

rijs] si ipsi proprij homines iuuerunt ipsum bona fide, aut si inducti fuerunt eius consilio, timore, vel coactione, vel de se non erant facturi. Secus, si mala fide iuuerunt, quia tunc nullam habent actionem mandati, vel aliam contra mandantem, seu vocantem, quia in re turpi nulla contrahitur obligatio, institu. mandati. § illud quoque, & ff. mandati. l. si remunerandi. §. Rei turpis, cum similibus. Vide exequentes tale mandatum, licèt coacti, vel aliàs inducti nullam habẽt actionem. Hæc supra eod. tit. §. 9. circa finem.

d Satisfacere] Adde sup. eo. tit. §. 1. &c.

e Bellum] Adde sup. Bellum. §. in princip. & §. 1.

f Vt sunt ecclesiastici, & huiusmodi] Vt clerici, religiosi, peregrini, mercatores, rustici euntes & redeũtes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant, de treu. & pa. innouam. 24. quæ. 3 si quis Romipetas.

14 Verum domini, qui habuerunt bellum adinuicẽ, possunt componere simul de dãnis? ℞.Mo. ti.resti.ꝙ ille, qui habuit iniustũ bellũ, non pôt cõponere in ꝓiudiciũ hominum suorum quin ipse teneaṫ eis de dãnis,quę passi sunt,nisi & ipsi fuerint in culpa. Hoc verum in foro conscientiæ,si ad talẽ culpam non venerũt ex eius ꝑsuasione aliàs non facturi. Ille aũt,qui habet iustũ bellũ, dẽt procurare pro virib⁹, vt satisfiat suis hoĩbus.Et si nõ pôt, & ipsi hoĩes ꝯdicunt cõpositioni,ſm Mona.non pôt de dãnis,quæ passi sunt incendijs & rapinis,cõponere.ª facit in ar.l.1.& l.trãsactionis placitũ,& l.ꝑles, C. de trãsa.c.fi.de maio & obed. Sed ego credo, ᵇ qđ in oĩbus pôt,ar.eorũ,q̃ notanṫ ĩ l.fi.C.si ꝯ.ius,vel vti.pu & in c.q̃ in ecclesiarũ,đ cõsti. vbi patet, ꝙ ex rõnabili cã pôt princeps tollere rem vnius,& dare alteri,& non pôt esse maior rõ, q̃ fauor publicus carere bello.Et similiter poterũt,qui hñt iura ĩperialia. Vñ Hos.tenet, ꝙ qñ duo milites habuerũt iniustũ bellũ inuicẽ, pace inter eos facta,& dãnis remissis, qđ hæc remissio extendiṫ ad oẽs vtriusq; partis,licẽt non consentiãt,qñ pax aliter haberi non possetꝫalleg.l.conuentionũ,ff. de pac.ᶜ cõcordat Pa.in c. in nostra,de iniurijs.Aduerte hic ſm eundẽ Pa. vbi s. quòd noĩe damni propriè & strictè venit diminutio patrimonij per aliũ facta.l. 3.ff.de dã. inse. Et ideo nõ veniunt expensæ factæ pro pria volũtate,ẽt coacta, nomine damni.quod not.pro statutis, & similib⁹ odiosis. Itẽ limita, ꝙ ꝓdicta remissio non valet quò ad dãna data ecclesijs,& ecclesiasticis ꝑsonis,nisi prælati ipsarum consentiant.

15 Vtrũ dñs teneaṫ mandatario de dãnis, q̃ in bello ᵈ est passus? ℞.ſm Pa.in d.c. sicut, ꝙ sic,nisi cã pietatis, humanitatis , vel parẽtelæ bellũ fecerit, ᵉ vel ex debito teneretur, vel nisi aliqđ recipere conuenerit ꝓ mercede,& vide de hoc infra, Mãdatum.S.5.& hoc intellige de dãnis, q̃ verisimiliter mandans prouideret.

16 Vtrũ occupata ꝑ principes Chrĩanos, q hodie ĩter se bella gerũt ꝓpria temeritate, & ꝙ vn⁹ gẽtẽ possedit ab antiquo,ali⁹ violẽter đ nouo accipit,sint restituẽ da?℞.d.Ant.ĩ.c.qđ sup his, de voto ſm Host.ꝙ non videt,qũo iustè teneant, nec qualiter confessores eorũ peccata , q̃q̃ notoria palpitent . nec qualiter ab eisdẽ eleemosynas,aut possessiones accipiant,aut eos absoluant. Vñ caueant,nè cateruatim ad inferos vadant, & alios secum trahant , nec credit , ꝙ in Italia præscribi talia possint.c.fin. de præscrip.Et ideo restituere tenentur. ᶠ

17 Vtrũ cleric⁹ in bello iusto cũ dño suo vadẽs, q lucraṫ aliqua de bonis aduersariorũ,teneaṫ ea restituere? ℞.Mo.tit.resti.ꝙ si ea rapuit,peccauit capiendo, & restitue re tenetur eis,a quibus abstulit, ᵍ qa illam rẽ capiendo nõ potuit facere suã, qa sicut dñs nõ potuit ei dare autoritatẽ bellãdi, sic nec rapiẽdi.Posset tñ retinere,si guerra ʰ durante dñs,vt illã retineat consensit. Si verò nõ ipse rapuit,sed sibi ab his, qbus licuit rapere,data fuit, tũc nõ restituere teneṫ. Qđ verũ credo, qñ ex ꝯsuetudine qlibet,qđ rapuit,sibi retinetꝫaliàs secus, quia de iure quilibet tenetur capitaneo assignare,vt illa distribuat, vt l.si qđ bello, & ibi

a Et rapinis cõponere] Sec⁹ de expẽsis secundũ aliquos, qa consueuerũt dñi autoritate propria componere , vel transigere. Intelligitur etiam super damnis , vt infra , & rõ est , quia bonum publicũ præualet priuato, ideo vt bonum pacis, & cõcordię habeatur, non video , quinetiam ipsis subditis contradicentibus, non possit componi. Idem Rose. hic § 21. & qđ solet dici, ꝙ quis non tenetur actione negotiorũ gestorũ post prohibitionẽ , Intelligo de personis priuatis. Et sic limita.l.fi.C. de neg. gest. Secus in ꝑsonis publicis , vt in c. bonæ, el 1.de postu.præl.

b Sed ego credo] Quidam asserebat contrariã partem esse communiorem & tutiorem, & equiorẽ . Sed non rñdet rationib. hic positis, & maximè cũ aliter pax haberi nõ possit & hoc vergat in damnum subditorum. Credo tñ illum, per quem stat, ne pax habeat, nisi remittantur dãna quæ intulit , non esse tutũ in conscientia. Et pro isto.§. facit.sup. bellũ. 1.§. antepe.

c L. conuentionum, ff de pac.] Vbi dicitur , ꝙ publica conuentio est , q̃ fit per pacem,quotiens duces belli inter se aliqua paciscũtur. Et vide ĩ.restitutio, vlt.§.4. & quæ ibi notaui in apostilla.

d Quæ in bello] .s. iusto , quia in iniusto secus, vt patet supra.§.11. in apostilla .

e Bellum fecerit] Ar.lege, Nesennius,ff.de nego.gest. & 23.q. 3. non inferẽda .

f Tenentur] Cũ sint in mala fide. d.Ant. in responsione ad quintũ dicit , ꝙ nõ vult prosequi hũc articulum,quia est notorium.sed secundũ Innoc.isti tales saluari non possunt .

g A quibus abstulit] Si sint aliàs pauperes secundum Ver.

h Si guerra durante] dominus scilicet rei raptę vel belli,scilicet capitaneus .

Bar.ff. de cap.ergo sine ei' autoritate tenere non poterit.facit.c.dicat.23.q.5.nisi vt dixi, consuetudo sit in contrarium. [a]

18 Vtrũ liceat oĩ tpe bellare?Res.ꝙ in bello iusto nõ licet bellare in quadragesima,nec in dieb.festiuis, nisi necessitas vrgeat ineuitabilis,tex.ẽ cũ gl.in c.si nulla.23.q.8. Itẽ nec tpe treugę.c.1.de treu.& pace.Qđ intellige in pugnatore, nõ in defensore, vt notat prædicta gloss. [b]

19 Vtrum in bello iusto liceat vti deceptione dolo, vel insidijs ad vincendũ inimicos?Res.ꝙ sic,dũmõ mẽdacium non dicant, vel fidem promissam non frangant. facit c.vtilem simulationem.22.q.2.23.q.2.c.dominus,& q.7.ĩ summa.13.q.5.dixit.vide gl.in c.cupiẽtes,[c] in ver.malignantium de ele.lib.6.

20 Vtrũ locãs arma,equos & hmõi eũti ad bellũ repetat,si amitiãt in bello?Res. Inn. ĩ c.sicut,el.3.de iurei. ꝙ nõ, qa sic ea ꝯduxit.ff.loca.l.itẽ q̃rit.§.si qs seruũ facit.l.bideamus.§.fi.ff. eod.

21 Vtrũ commodans possit similiter repetere?Resp. Inn.vbi supra ꝙ nõ, qa nõ excessit fines ꝯtract'.ff. cõ.l.si vt certo.§.sed iterdum.

22 Vtrum tenente aliquo rẽ meã liceat mihi violẽter auferre?Res.Pa.ĩ d.c.sicut. aut incontinẽti recuperare vult,& licet,quia vim vi repellere licet,de quo ĩ.Defensio.Aut nõ statim; & sic debet ꝑ iudicẽ eã recuperare,si p̃t.ꝙ si non p̃t, sic ĩ defectũ iudicis p̃t domin' rẽ suã etiam violẽter, si aliter non p̃t facere,recuperare, ar.l.nullus,C.de Iudæis,in gl.& l.ait prętor,ff. de his, quæ in frau.cre.§.si debito rẽ.no.Inno.[d] in ca.olim,el 1.de restitu.spo. & Alexan. Ric.& Sco.in 4.dis.15.ꝙ si aliter nõ possum rẽ meam habere, licet furto eam tollere,de quo dic, vt infra, Furtum.§.40. Non tamen licet per mendacium,quia non licet mentiri pro alterius vita.22 q.2.nè quis,& sic limita gl.in c.cupientes de elect.li.6.

BENEDICTIO [e] Super populũ,quędam solennis, quę fit cum illa solennitate, Adiutorium nostrum &c. & hanc solũ ep̃i possunt facere ĩ tota sua diœcesi, & archiepiscopi in tota prouincia,cum visitant, & legati in terminis suæ legationis, & abbates quibus ex priuilegio concessum est, vt no.26.q.6.ministrare,de consec.dis.1.cum ad celebrandas,de exces.præla.accedentibus de priuil.abbates,libr.6. Alia simplex. Et hęc fit a sacerdotib.in missa absente episcopo,aut de mandato eius,cum præsens. est.21.di.denique.95.di.ecce [f] ego dico.

2 Vtrũ benedictio calicis, paramentorũ & huiusmodi pro missis celebrandis possit fieri à sacerdote?Res.doct.in cle.attendentes,de sta.reg.tenent ꝙ non, quia sunt potius ordinis episcopalis, & hoc idem in d.c.abbates,sed iudicio meo nullo iure eorum dictũ probatur. & credo,ꝙ imò possint benedicere paramẽta,tali ratione motus, Presbyter potest omnia facere, quæ sunt ordinis, nisi sint ordinis episcopalis, vel specialiter ei interdicta.c. quãuis. 68. dis.& d.c.ecce,& 93.di. legimus,sed benedictio paramentorũ,cũ non sit ordinis episcopalis,patet qa competit abbatib.ex consuetudine,vt tenent doc.in d.c. abbates.& d.Cle.atiendẽtes,ꝙ fieri nõ posset, si esset ordinis ep̃alis,ar.eorũ.q̃ no.in c.pe. de cõse.ec.vel alia.nec est ẽt eis ꝓhibitũ. patet, qa ĩ d.c.q̃uis,ꝓhibet cõsecratio sacerdotũ diaconorũ,& subdiaconorũ,cõsecratio virginũ,consecratio ecclesiæ,vel altaris,chrisma conficere, chrismate frontes baptizatorum.

a Contrarium] Adde sup. bellũ. 2.§.1.
b Prædicta gl.] Adde sup.bellũ. 2 §.vlti. Et vide S. Tho. 2.2.q.4.
c Glo in cap.cupientes] Quæ dicit, quod potest reus subterfugere ponendo veras exceptiones, vide q̃ scripsi supra,ars, in.§.1.
d No.Inno]Vide ibi latè, ꝑ ipsum, qñ mutua delicta compẽsatiõe tollũtur in foro iudiciali,& quãdo dẽt actio contra rapientẽ bona debitoris, q nolebat ei soluere debitum.
e Addas benedictionibus,dei opera nostra ꝓspere cedere, catec. in ora.domin.in ver. Panem nostrum. P. V.
f Ecce dico] gl. in d.c Si ego,dicit,ꝙ sacer.celebrãs præsente episcopo debet innuere ei an velit benedicere, ꝙ si nõ vult tũc sacerdos bñdicat.imò fortius,ꝙ eo ipso ꝙ ꝑmittit sacerdotẽ celebrare corã se,oĩa, q̃ sine missa esse non p̃nt,concessit,ar.c.præterea de offi.delega.& in missa datur benedictio.ca. missas,de conse.dis. 2.igitur &c.Prædicta intelligas, quãdo sacerdos celebrat coram ꝓprio ep̃o,secus corã alieno, per tex.in d. ca. ecce ego,in prin.nunquid ep̃o volenti legere lectionẽ,& dicenti, Iube domine benedicere, debeat sacerdos s'm morẽ solitũ benedicere ꝙ gl in ca. denique.21.di. ĩ ver. benedicere, respõdet, ꝙ debet dici,O a pro nobis pater sancte, & Allen.li.4. c. 14 subd[illegible] hoc vt misereat nostri deus n[illegible], vel s'm gl.vbi supra Inferior dicit Iube domine benedire, & ep̃s benedicet, & postea leget.

zatorũ signare,publicè pœnitentẽ reconciliare, & in c.ministrare.26.q.6.addit, ꝙ non bñdicat publicè plebẽ in ecclesia. Qđ intellige,vt dixi s.& in c.consulto,de conſ.di.1.ꝙ nec corporalia debet consecrare. ergo vestimenta pt,qa ĩ c. vestimenta,& in c.vasa,de conſ.di.1.nihil dr̃ de epo, quare credo oĩa,quæ pertinent ad celebrationẽ missarũ, quæ non fiunt cũ sacra vnctione, vt est calix, & patena, & non sunt eis spãliter inhibita, sicut sunt corporalia, q̃ ab epo debẽt esse benedicta,vt ĩ d.c.consulto, & alia huiusmodi pñt benedicere,ar.d.c.quãuis,&c.ecce, nisi episcopꝰ esset pręsens,quia non liceret,ar.c.denique.21. di.

2 Vtrum abbates possint similiter bñdicere?Ge. ĩ d. c.abbates,tenet ꝙ sic oĩa, ĩ quibus fit verbalis solũ benedictio, & qñ faciunt ad opus suarũ ecclesiarũ,aliàs non. Sed ego dubito de bñdictione corporaliũ,quæ licèt sit verbalis,solùm tñ videtur epis reseruata.d. ca. consulto, nisi dicamꝰ derogatũ per contrariã consuetudinẽ,cũ sit potius episcopis reseruata ratione digni tatis, quã ordinis, & ideò abbates possunt ex consuetudine,arg.d.c. accedẽtib. Idem dic de benedictione calicis,de quo ĩ calix. S.1.

3 Vtrũ vestis debeat iterũ benedici,qñ repetiatur? Reſ.ꝙ non, nisi qñ fit talis repetiatio,ꝙ sine ipsa cum dicta veste non posset celebrari,puta totius manicę, & huiusmodi,qa cũ amittat formam debet iterũ benedici,ar.eorũ, quæ not.in c.1,de conſ.ecc.vel alta.Secus dico,si de stola fiat manipulꝰ vel de manipulo stola,łqa non videtur alia forma, nisi ꝙ vnum est breuiꝰ altero,q̃ quidẽ breuitas non mutat formã.

4 Vtrum sponsa,quæ [a] non est virgo,debeat benedici?Rñ.ꝙ non.[b] 32.di.ſeriatim. imò bñdicẽs secũdas nuptias, ab officio, & beneficio suspensus debet mitti ad Papam,c.1.de secun. nup.

5 Vtrũ diaconus possit benedicere mensam?Reſ.ꝙ non pręsente presby. nisi esset diaconus cardinalis,sed absente presby.pt secundùm no.in c.legimus.93.di.

6 Vtrum recipere pecuniam pro benedictione nubentium sit simonia? [c] Resp.ꝙ sic,tex.est in c.cum in ecclesiæ, de sim.

7 Vtrũ mulier possit benedicere? Reſ.ꝙ non nisi vt potest quilibet bonus Christianus.c.noua,de pæ.& remiſ. quia quæ sunt ordinis,non cadũt in mulierẽ d.c.noua. [d]

8 Vtrum benedictio mensæ, & aquæ sit certi ordinis?Reſ.ſm Inn in c.1. de exceſ. pla.li.6.ꝙ benedictio aquæ sic, & ideò esset irregularis, exc.vel suspẽsꝰ ipsã bñdicẽdo,secꝰ de bñdictiõe mẽsæ,q̃ nõ ẽ ordinis.

9 Vtrum libri ecclesiastici sint benedicẽdi?Reſ.secundũ gl.in c.1.de pig. ꝙ non. [e]

BENEFACERE Ex timore, & non ex amore non reputatur benefacere, sed pro non facere.33.q.5.ad fidem.33.q.5.sicut enim,de conſe.di.5.quicquid.86.dist. non satis,de re.iu.qui ex timore. [f]

BENEFICIVM [g] est quædam beneuola actio gaudium tribuens capienti,in li. feu.c.1.ex quib.causis feud.amit.& Pan.in c.vnico,de com.& in c.ad audictiam, [h] de præſcrip.hæc diffinitio cõprehendit quod cunque,quod dicitur beneficium. Sed hic de ecclesiastico solùm dicendum est.

1 Quoruplex ẽ bñficiũ [i] ecclesiasticũ?Rñ. ꝙ aliud est religiosũ,aliud sœculare.Religiosum aliud simplex,vt canonicatꝰ regularis.Aliud duplex,vt abbatia,prioratꝰ,vel aliud hñs iurisdictionẽ. Sęculare verò, Aliud summũ,vt papatꝰ. Aliud maꝰ vt epatꝰ. Aliud mediocre, seu duplex, vt dignitas, vel personatꝰ,vel aliud hñs curã animarũ. Aliud minus seu simplex, [k] vt canonia,

G 2 capel-

a De benedictione cõiugũ in cõ. Trid.24.ſeſſ.c.1. de ref. mat.cate. de mãtri.sac c.ergo viri. P. V.

b Reſ.ꝙ nõ] vide in fra,nuptiæ.

c Sit symonia] vide infra,symonia.3.§. 16.

d D.c noua] Et alia multa ibi notãtur ꝑ gl.mulierib. esse prohibita,& adducit exẽplũ beatissimæ virginis,cui non licuit prędicare publicè,euangelium legere,confessiones audire,&c. vt ibi.

e Quod nõ] hoc verum excepto missali ſm Pan. Roſe. tñ tenet in distinctè contrariũ, sed non credo seruari de cõsuetudine.

f Qui ex timore] Adde,c. si qs inuenisti. 14. q. 5.& tex. cũ gl.in c.1.de collu.deteg.Vbi hr̃ ꝙ deꝰ est remunerator aduerbiorũ, & non nominum.

g Beneficiũ] no. plura de beneficio per Iaſo. in l.fin.ff. de consti tu. prin.

h Cap.ad audiẽtiã De pſcripti.] hr̃ in c.secundò, de cõceſ. præbẽ.

i Ad bñficio ecclesiastici electionẽ vel collationẽ, vel aliã ꝓuisiõ.ẽ quomodo ꝓcedendũ sit hodierno tempore vide conc. Trid. ſeſſ 23 c. 18. & 24. c. 12. & c.18. de ref. P. V.

k Aliud minus, seu simplex] qui dicantur habere beneficiũ cũ administratiõe,gl. in versi.vt ipsos in capitu.tuę,de cleric. non resi. videtur velle, qđ omnes prælati dicantur habere administra

capellania, aduocatoria, & hmõi. Aliud non habens administrationẽ, & isto mõ dicitur largè beneficiũ. Et est, qñ qs habet bñficiũ nõ in titulũ, vt sunt capellani ad nutũ amouibiles, sed qñ habet in titulũ aliquod bñficiũ, cui est assignata dos, quãtũcunq; sit simplex, dr̃ habere beneficiũ cũ administratione [a] ſm Ge. in c. p̃sẽti, de of. or. li. 6. in 6. col.

2 Verũ præbenda sit quid spũale? Res. Pa. in c. dilecto, de pręb. ꝙ si est annexa iuri canoniæ, partim est spũale, & partim tẽporale. Si verò non est annexa canoniæ; vt puta qa in ecclesia nõ sunt præbendæ distinctæ, sed omnia communia, & per capitulum assignatur isti vnũ p̃diũ in præbenda, & alteri aliud, vel qd simile. Vel ẽt si sunt distinctæ, tamen non sunt canonicatibus annexæ qa nõ est ibi numer᷒ canonicorũ, tunc est merè tpale, & põt concedi ẽt laico ad ipsius sustentationem. [b]

3 Verum altaria, quę dantur in titulum [c] perpetuum dicanẽ beneficia? Rñ. ſm gl. in Cle. 1. de decimis, & sequitur Ge. in c. 1. de cõsue. lib. 6. ꝙ sic, & appellatione officij altaria pr̨dicta itel ligũtur. facit. c. 2. de conce. præb. Secus, si nõ dantur in titulum, quia beneficiũ nõ dicuntur propriè.

4 A quo [d] debet dari beneficiũ ecclesiasticũ? Res. ꝙ regulariter per ordinariũ, nisi ex spãli statuto, vel consuetudine ad alium pertineat, vt infra dicam.

5 Verum capitulũ [e] sede vacante possit cõferre? Res. ꝙ non illa beneficia, quę ad epi collationẽ pertinet, sed bene potest conferre illa, q̃ ad epm, & ipsum capitulũ cõiter pertinent. Similiter alia beneficia potest conferre, qñ eps est suspensus [f] à collatione beneficiorũ, ẽt si episcopus haberet interesse in tali collatione tanquã prælatus. & idem potest episcopus, qñ capitulũ esset excommunicatũ seu maior pars [g] maiori excommunicatione, vel suspensum. c. si ad epm, nẽ sede vacan. li. 6. Si verò pertinet ad epm collatio cum consilio capituli [h] vel assensu, non posset capitulũ se intromittere, nisi suspensus esset in mora [i] petendæ relaxationis. si verò capitulũ, vel ali᷒ de consuetudine, vel statuto deberet conferre de consilio epi de functo epo, vel in remotis agente iia, ꝙ in breui eius p̃sentia non possit haberi, non ꝓpterea debet differri collatio, vt i d. c. si ad epm.

6 Quid de bñficijs vacantibus in curia? Res. ꝙ omnia beneficia, dignitates, & personatus vacantes in curia Romana [k] non põt conferri nisi per papam. Similiter beneficia, dignitates, vel ꝑsonatus curialium, vel accedentium, seu redeũtium de curia, si decedũt [l] in locis vicinis curiæ ad duas dietas legales, quę faciunt

tionem & Inn. ibi videtur sentire de quocunque habente curã animarũ, & administrationẽ sacramentorum. s. prãtẽ iniungendi pœnitẽtias. Ite notet Inn. in c. requisisti, de test. in gl. fi. & facit quod ipse no. in c. cũ inter, de ver. sig. vbi dicit id, qđ acquirit sacerdos iniungendo pęnitentias parochianis, acquirit ecclesiæ. Idẽ dicit Inn. de canonico hñte suam p̃bendã distinctã, vt s. dicet habere administrationem, vt ipse no. in c. ex literis, de pb. in gl. 1. & ij & in c. trãsmissam, de ele. in gl magna, pro quo est text. in c. fi. 12. q. 1. in ĩto. §. præce. qui tex loquitur i canonicis ſm intellectum Gratiani ibi positum.

a Cum administratione] Quia tunc dicitur habere administrationẽ illi᷒ dotis.

b Sustẽtationẽ.] Not. ꝙ canonia ẽ ius, quod ꝓuenit ex electione & receptione i fratrẽ vt in c. cũ. M. de con. prębẽda ẽ q̃ ꝓcedit ex ẽlõne & offõ, qa ex quo qs facit offm, debet ꝑcipere bñficiũ. vñ & laicus, vt dixit Vin. põt habere præbẽdã. ca in ecclesia, de inst. sed nõ põt esse canonic᷒. oĩstũ canonicus debet habere præbẽdã, sed non conuertitũ. Sola. n. perceptio salerij nõ facit decurionẽ. ff. de decu. sola. nec quicũque habet canoniã habet vocẽ in c. vt puer, vt c. ex rõne, de æta. & quali. ff. de decu l. spurij, in d. c. cum. M.

c Dentur in titulum] i. propter ordinem, nam in titulari intelligitur. i. ordinari, vel clericari.

d super hoc statuit con. Trid. sess. 24. c. 18. de ref. sunt & super hoc constitutio. Pij v. pont. max. P. V.

e A conc. Trid sess. 25. c. 6. potestas & iurisd. capituli ferè intecta relinquitur. P. V.

f Est suspensus] Puta, quia peccauit conferendo indignis vt dicit tex. in c. graue nẽmis, de præbend. hoc idem intelligitur, qñ episcopus esset mortu᷒ vel si quocũque alio mõ vacar sedes renuntiatione, depositione, vel quouis mõ. ad hoc. 7 q. 1. c. ã apibus. § ecce.

g Maiori pars] Nõ dicit tex. maior ps, sed si singulariter oẽs sint maioris excõmunicationis vinculo innodati, & dixit singulariter, qa capitulũ vniuersitas collegium excõicari non dẽt, de sent. exc. Romen. §. in vniuersitatẽ li 6. secus, si minori excõicatione, qa possent eligere, de ele. exc. mi. si celebrer

h Consilio capituli] Dicit, consilio, & assensu qa oportet consilio assentiant, &c.

i Esset in mora] Dicitur aũt esse ĩ mora hoc ipso ꝙ q̃ cito potuit, licẽtiã nõ petijt. & not ꝙ post istam morã tẽp᷒ incipit currere, & debẽt expectari post sex mẽses ſm Io. i d. c. si ad episcopũ.

k In curia Romana] & curia Ro. dr̃ ẽe vbi est papa, vt c. 2. & c. præsenti, & ibi Ge. de pr̨. in 6.

l Decedũt] intelligit, ꝙ spectat ad papã eoꝝ collatio.

a Xx.milliaria ꝑ die] & notа, ꝙ mille passus faciũt miliare, passus autem est quinq; pedum, glo.& Bar t. in l. 3.ff.de verb.sig. Bar. Ang. & alij in d.l.1. pes est quindecim digitorũ, tex.est & ibi gl.expressè in c.sicut, primo.27.q.4. Bar.in tra. Tyberiadis.§. de insula. Bald. in d l.1. Flo.in l.die, ff.de serui.vr. pdio.& fiet cõputatio p aerem, vt ibi patet. s. in d.l. 1.

multiplex, prima, quia qui altari seruit &c. secunda, nè clericus in opprobriũ clericat⁹ videat mẽdicare. Item quia eps omnibus tenetur, sed magis clericis. m De præben.li.6.1] Vel saltem tenetur ei ministrare necessarie vitæ, & sic veniũt vestes, medicinæ, & decedẽte ordinatore tenet̃ successor, nisi ad pces alicuius esset psentat⁹, vt patet in d. c. cum sm.

20.miliaria ꝑ die. a l.1.ff. si qs cau.& no.glo.in c.pñti, de præben. li.6. Vnde si distarẽt p.41.miliare, non includerent̃.ff.de verb. b sig. l.3.limita, nisi pdicti morerent̃ in loco proprij domicilij, vel ꝑpriæ domus, qa tunc non reseruant̃ papæ, nisi esset talis curialis, qui licèt haberet ibi ꝑpriũ domicilium, tñ ibi morabat̃ solùm pp curiã, qa tunc reseruat̃. Similiter reseruatur qñ est curialis, qui morit̃ in loco, vnde recedit curia, vel in itinere, dum curiam sequeret̃, quantũcunq; vbi decedit, fit remotus ab ipsa curia. Verũ est, ꝙ post mensem, si non fuerint collata bñficia prædictorũ, conferre pñt illi, ad quos ptinet eorũ collatio p seipsos tm̃ vel ipsis agẽtibus in remotis p suos vicarios generales, quib⁹ id cõmissum fuerit in eorũ dioecesi existentia, nisi essent parochiales ecclesiæ, c & vacarẽt sede apostolica vacãte. vel si anteq̃ papa ea conferret, mortuus est. hæc notant̃ in c.licet, el 1.c.statutũ.c.pñti, & c.si apostolica, d' præb.li.6. Aduerte ẽt circa hæc ad regulas cancellariæ, & reseruationes, quę faciũt cõiter põtifices in sua creatione, qa non semper se hñt vno modo; ideo non pono hic.

7 Quid d de psentatis a patronis sede vacante? ℞. ꝙ capitulum e põt eos admittere, & instituere in beneficijs, licèt ad epm, si viuceret pertinuisset. c. & si capitulum, de insti. lib.6.

8 Quid si Eps cõferat beneficiũ f absenti? g ℞. ꝙ licèt non fiat suũ, donec consentiat, tñ eps non poterit alteri ꝯferre, donec ille recuset, nec valet collatio, si ꝯferat, h nisi eps assignasset terminũ ꝯpetentẽ consentiendi, intra quẽ non consentit. si tñ post terminũ iterum consentit ante, q̃ alteri esset collatum, valet.c. si tibi absenti, de præb. li.6.

9 Verũ eps, vel ali⁹, cui mãdabat̃ de bñficio prouidere pauperi clerico, teneat̃ iterũ ꝓuidere, si ille cleric⁹ aliud est cõsecutus? Rñ. ꝙ nõ i c.si paup, de pb. lib.6.

10 Verũ eps k teneat̃ ordinatis per ipsum prouidere de beneficio? Rñ. ꝙ sic, l si ẽ in sacris ordinat⁹. c.cũ sm, de præb. Idem dic, qñ com misit, ꝙ ordinetur, p aliũ. c. si eps, de præben.li.6. m Et hoc verũ, nisi habeat suam, vel paternam hęreditatẽ, vnde possit sustentari sm glo.in d c.si episcopus.

11 Verũ promittens alicui prouidere de bñficio ecclesiastico non vacãte, vel qualitercunq; promittat, cũ potuerit, teneat̃? Rñ. ꝙ ñ, qa talis ꝓmissio ẽ nulla. n c.detestanda, de conces.pb.li.6.

12 Verũ recipiẽs beneficiũ ecclesiasticũ de manu laici cadat in aliquã pœnã? Rñ. Inn.in c.quisquis, d' elec. ꝙ sic, qa est ineligibilis o ipso iure de iu.patr. p c.ꝓterea, primo. Tñ episcopus posset

b De ver.si.l.3.] Dicit̃ ibi, ꝙ debent dari.20.millia passuũ ꝓ dieta. vnde ad li vnũ locũ essent. 20. millia, & vnũ, darentur duę dietæ nisi aliter conuẽcum esset, &c.

c Nisi essent parochiales ecclesiæ] Quia tunc p mortẽ papæ in curia vacare nõ dñr, & sic eorum collatio ptinet ad ordinarios. Vacant. n. in curia oĩa beneficia curialiũ ẽt quantum ad mensem, qui ad papã pertinet &c.

d De præsentatione patronorũ videas quæ cõstituit Conci. Trid. sess.14 c 13.& 24. c.18.de ref. P.V.

e Rñ. ꝙ capitulũ], s. ecclesiæ cathedralis.

f An hodie id fieri possit, consulas Concil. Trid. sess.14. ca.18. de refor. P. V.

g Absenti] & sic no. ꝙ nõ est necessaria præsentia.

h Si conferat] scilicet alteri.

i Qñ nõ] & not. ꝙ quodlibet bñfictum induceret hunc effectũ, nè .s. teneatur.

k Vide statutum Conci. Trid. sess. 21.c.1. P. V.

l Rñ. ꝙ sic] Rõ aũt, quare teneat̃ sibi prouidere, ẽ

n Est nulla] & facit ca.seq. & hoc est, quia inducit votum captandę mortis.

o Ineligibilis] & sic est irregularis quoad dignitates obtinẽdas. Vnde nõ potest amplius sine dispensatione ꝓmoueri ad aliq̃ dignitatem. Et Pa.in d.c.quisqs ꝙ tex. ille videtur addere pœnã inhabilitatis ad ea, quæ habentur in c.si quis deinceps.16.q.7.& ẽt ex illo text.habetur, ꝙ recipiens dignitatẽ de manibus laicorum, si eam postea obtinet a superiore ecclesiastico sine dispensatione tacita, vel expressa, eam iniustè obtinet, cum ex illa receptione iniustè facta effectus fuerit inhabilis ad dignitatem obtinendam. hoc tamen fallit, si laici haberẽt priuilegium eligendi, seu conferendi, quia tunc nõ efficerentur indigni de manibus laicorum, accipiendo secundũ Pa. & doct.&c.

p De iure patr. præterea] Ibi n. est tex.optim⁹ ꝓ hoc, vbi excõicãtur pñoni laici, qui clericos instituunt

cum eo dispensare fm eundē, ar. c. nuper, [a] de sen. ex.

13 Verū qs posit renūciare suo bñficio, vt alij pui deat? Rñ. Pa. i c. dilecto, de pben. q sic, dūmō in actu renūciationis nō deducat in pactū, sed ipsam renūciationem faciat purè & liberè: aliàs esset simoniacum, vt vult gl. in d. c. dilecto, & gl. in c. ex pte, el 1. de off. dele. Si tñ in aio gereret, vt alteri pcederet, nō eēt simonia dūmō pactū nō faciat, licèt peccet, [b] vt est clara glo. in c. ordinationes. 1. q. 1.

14 Cui pt dari bñficiū [c] ecclesiasticū? Rx. q solis clericis ñ piugatis, & hñtib' ætatē debitā, & q̄ sit ætas dbita vide j. ętas. & qs ordo reqrat, vide infra cleric'. 7 §. 5.

15 Vtrū cleric' piugat' possit hre bñficia ecclesiastica? Rx. Pa. i c. sanè, d cle. piu. q non. Sed nec ēt administrationes ecclesiasticas. Et per hoc puto, q nō possit esse vicarius epi, qd tenēt do. in c. vno, eo. ti. li. 6. & i c. Io. [d] Itē Pa. eo. ti. tenet, q nec ēt pōt dispensari cū eis, vt habeāt bñficium simplex, licèt alij priū teneāt, & pōt saluari dictum eorū, vt valeat dispensatio, si fiat a papa. & Pa. intelligat non valere, si fiat ab inferioribus papæ.

16 Vtrū filius [e] sacerdotis possit obtinere bñficiū i ecclesia pris? Rx. q sic, si aliàs est legitim'. c. ad hæc, de fi. psby. dūmō non ad illas dignitates, vel pbendas, quas immediatē pr ei' habuit, p moueat. c. pstitut', de fi. psby. [f] Et noie filiorū in hoc veniūt etiam nepotes de iure in hæreditate succedentes, vt sunt p rectā lineā descendētes nepotes, ar. insti. d hære. qual. & di. §. sui, fm Host. & Ber. in c. extirpandas, de fi. pby. Secus in collateralib', [g] in quib' success sio locū non hēt, ar. de offi. dele. c. ex pte. Itē fm Host. nepos pōt poni immediatè in ecclesia, quā auus ei' habuit patre eius viuente, sed patre mortuo non pōt, qa cessat rō in primo casu successionis, sed non in secundo. Itē aduerte, q si pater habuit personatū immediatè non poterit fili' in eadē ecclesia habere vicariā, vt c. Michael, de fi. pby. vel è ptrario, si pater habuit vicariam perpetuam, filius immediatè non poterit habere personatum, vt in c. constitutus, de fi. presby.

17 Quis pōt dispensare cū illegitimis, vt obtineant beneficiū ecclesiasticū? Rx. q Eps in bñficio simplici, cui nō imminet cura animarū, vt in c. is qui, de fi. psby. li. 6. nec distinguo fm gl. ibidē, an sit spurius, adulterinus, vel naturalis, licèt quò ad successiones distinguantur, & i difficultate dispensandi. In alijs āt sol' Papa.

18 Sed nunqd poterit eps dispensare cū talibus in psonatu, vel dignitate sine cura? Rx. gl. in d. c. is qui, q non, sed sol' papa. Et eā sequuntur cōiter doct. etiam si efficeretur religiosus.

19 Vtrum eps possit cū pdictis dispensare in canonicatu ecclesiæ cathedralis? Rx. fm Arch. i d. c. is qui, q sic, ex quo non inuenit pro hibitum. Et ex eo concordat Gemi. in d. c. is qui, [h] licèt Io. Mo. & alij teneant, q non potest. Quod non placet.

20 Vtrum episcopus cum pdictis possit dispensare

---

tuūt, & destituūt i ecclesijs ēt pro nat', vt bona ipsarū aliter administrant, & clerici, qui institutio nē laicorum recipiūt, cōione priuētur, ex quo no. ibi Pan. q clericus recipiens à laico ecclesiā nō est ipso facto excōicatus, vel tu. spēsus maiori suspēsione, sed peccat mortaliter, & dēt cōione priuari, ex quo infert, qd si impetraret hoc bñficium nō expsso, q prius habuit a laico, non valet impetratio, qa si papa sciuisset, non ita de facili sibi cōcessisset, cū deberet pp delictū suū cōione priuari. d. c. ptera, ptimo, p hoc c. po. stulasti, de rescr. & qd ibi no. Ho. sit tñ papa sciēter prouideret illi d illa dignitate, in qua se intrusit, tūc tacitè vr dispēsare fm Pan. vbi s. in alio tñ superiore sec', vt habet. j. dispensatio. §. 12.

a C. nuper] Bene facit in hoc, qa si non pōt haberi excōicator, qui absoluat i casib' de quib' ibi, eps absoluet cū cautione, q psentabit se, qn poterit; sic & hic.

b Licet peccet] Et hæc no. Pa. in d c. ex parte, primo super glo. 1.

c Videas hac de re Conc. Tri. ses. 7. c. 1. 2. & 3. 22. c. 2. & 4. 24. c. 12. & 18. de reform. Petrus Vend.

d C. Ioannes] In ver. tertius articulus. vide Gem. ibidem per text. d. c. 1. qui generaliter loquitur, quòd extra illos duos casus non gaudet priuilegio clericali, q aūt nō possit habere officia, probatur, qa cōiugatus non dēt admīstrare altari. 17. q. 2. multorū. ergo non pōt habere beneficium ecclesiasticū, cū illud detur rōne administratiōis, vel officij, etiam si sit simplex, vt in c. proposuit, de fi. presby. & c. conquerence, de cle. non resid. Item quia hoc tē dit in prauum exemplum, & scādalum aliorum, vt in c. cum decorem, de cleri. coniug.

e Vide Con. Tri. decretum ses. 25. c. 15. de ref. P. V.

f C. cōstitutus, de fi presby.] Et hoc, qa videtur ei succedere, qd fieri non debet.

g Secus in collateralibus] Poterunt ergo tales collaterales obtinere beneficia, & dignitates, cū eesset rō in eis, s. successionis.

h Gem. i c. is q.] Qui multum disputat, & allegat doc. pro & cōtra, & subdit, quod cum tali nō posset dispensari, vt esti i ecclesia metropolitana promouendus, &c.

spẽsare in rectoria? [a] Rñ. ꝙ
sic, in oĩ bñficio. dummodo
non cadat in nomen digni-
tatis, vel personatus, vel ha
beat curã animarũ. Et hoc
tene, licèt quidã teneant ꝯ-
trariũ, vt no. Ge. in d.c. is q.
Et rõ potissima est, quia po
testas dispẽsandi cõcessa ali
cui, cuius effectus nõ in ip-
sum, [b] sed in alium deriua
tur, debet latè inte ꝑtari, [c]
vt no. Io. An. in c. fi. de ver.
sig. & se. Io. de Imo. & Ge.
in d.c. is qui. Ex maximè qñ
inteꝑtatio fit ꝯ ipsum con
cedentẽ [d] iuxta no. de priu.
c. quia circa. Et ideo iura,
quæ videtur ꝯ̃ria, intellige,
& limita, quòd loquuntur
in dispensatione alicui con
cessa, cuius effectus in ip-
sum deriuat̃, quę strictè in
terꝑtanda est. Quod nota.
21 Quid si beneficiũ sim-
plex habeat curam anima-
rum annexam, nunqd eṗs
poterit dispensare cũ præ-
dictis? Rñ. s̃m Archi. in d.
c. is q, ꝙ sic, qa talis non dr̃
habere curã animarum, vt
ꝓbat text. in c. super eo, de
ꝑben. lib. 6. Nã vt ibi patet,
põt qs habere præbendam,
& dignitatẽ, cui annexa [e]
est parochialis ecclesia; &
tñ non posset qs hẽre simul
dignitatẽ, & ecclesiam cu-
ratã, c. de multa, de ꝑben.
Lapus autẽ limitat hoc ve-
rũ, qñ ecclesia curata hẽt vi
carium alium ab isto, aliàs
non, alij doc. indistinctè te-
nẽt, ꝙ nullo modo eṗs põt
dispensare. vide Ge. in d.c.
is qui. mihi placet prima
opi. cum prędicta limitatio
ne domini Lapi.
22 Pone, ꝙ in ecclesia ẽ sta
tutũ iuratũ, & per Papã ap-
probatum, ꝙ null9 illegiti-
mus ibi ꝓmoueatur, an eṗs
possit dispẽsare? Rñ. Io. Mo.
& sequit̃ Ge. in d.c. is qui,
ꝙ nõ; ex quo tale statutũ ẽ
iuratũ, vel cõfirmatũ. Secus
eẽt, si solũ esset statutũ non
iuratũ, vel confirmatũ, qa
tũc posset Eṗs dispensare ꝯ
ꝓpriũ statutũ, iuxta no. de
elect. c. licèt canon, li. 6. Li-
mita ꝑdicta oĩa, ꝙ eṗs põt
dispensare cũ illegitimo in
bñficio simplici; verũ, nisi
aliud ĩpedimẽtũ canonicũ
obstet, q̃ illegitimitas, [f] &
sup qua eṗs non possit di-
spensare, vt in d. cap. is qui.
23 Verũ dispensatus, vt ꝓ-
moueat̃ ad ordines sacros,
per Papã, per hoc videatur
talis illegitimus dispẽsat9,
vt possit obtinere benefi-
cium cũ cura? Rñ. ꝙ non, [g]
quia dispẽsatio non trahit̃
ad consecutiua [h] eius, sup
quo dispensatur, qñ dispen
satio imprimit effectum va
lidum sup actu, in quo di-
spẽsatur absq; eo, ꝙ exten-
dat̃ ad illud consecutiuum
s̃m Gemi. in d.c is qui.
24 Verum præfatus illegi-
timus dispensatus, vt possit
obtinere beneficium eccle
siasticum, possit post primũ
postea aliud obtinere virtu
te dispensationis. [i] Rñ. Ge
mi. in d.c. is qui, ꝙ Paulus
hoc distinguit, ꝙ aut dispẽ
satio fuit facta super certo
beneficio; [k] & tunc si fuit

a In rectoria] Est enim quædam prælatio. nam re-
ctor ecclesiæ potest excommunicare, & alia facere,
quę pertinent ad iurisdictionem, ex quo videtur, ꝙ
super his non posset fieri dispensatio, cum ista perti-
neant ad dignitatem, pro hoc gloss. in c. super eo, de
præben. in 6.
b Nõ in ipsum] s. cui cõceditur.
c Latè interpretari] Sed sic est, ꝙ ista potestas concessa episcopo deriuatur ad alium, scilicet ad ipsum dispensandum; ergo debet latè interpretari.
d Contra ipsum concedentem] Quia episcopus potuit in suum præiudicium remittere decimas monasterio, & etiam sui successoris: sic & ista dispensatio interpretatur largè contra ipsum cõcedentem, scilicet legislatorem ex quo gratiæ sunt ampliãdæ.
e Cui annexa] & facit pro hoc, qa illud, quod alteri annectitur, sumet naturã eius, cui annectitur, capitu. recolentes, de sta. mona. capitu. i. ne se. va. Et quia accessorium, quod est ecclesia curata, sequitur naturam principalis, qđ est præbenda, cui vnitur, c. si super gratia, de offi. de leg. lib. 6. & regula, accessorium. nam non mutatur natura prębendæ ex connexione ecclesię curatæ, secus, si mutaretur, nec obstat, quod dicit gloss. i. in d.c. super eo, ꝙ non potest negari, qn ipse principalis non habeat curã, vt statim notaui præcedenti §. quia text. d. c. 1. de filijs præsby. prohibet de habente beneficium, cui imminet cura animarum, & ad quod ipse intitulatur, & non in principali, vt not. glo. in c. si eo tempore, de rescrip. in 6. ratio est, quia non exercet curam respectu sui tituli, sed respectu annexi, cõsequitur enim is quandoque aliquid ex facto alteri9, quod ex proprio consequi non posset, de concel. præ. c. autoritate, in 6.
f Illegitimitas] vt, corporis vitium, bigamia, &c.
g Rñ. ꝙ non] Nam sublata vna de duab9 prohibitionibus remanet altera. ca. pastoralis, de priuileg. & per illũ tex. dicit gl. ꝙ licèt lex concedat libertatem seruo vnd cãti necem domini, a iudice tamen danda est. C. pro qui. c. serui præ. li. ac. li. 1. Et hoc est verũ, quia religio dispẽsat in ordine sacro, & non in cura, vt c. 1. de filijs præsbytero.
h Ad consecutiua] Nam consecutiuum ad sacros ordines est, ꝙ possit habere ecclesiam curatã, de elect. ca. licèt canon. & tamen non extenditur ad illam.
i Virtute dispensationis] Puta, quia primum nõ habuit cum effectu, & gratia fuit generalis.
k Sup certo beneficio] Siue specialiter; & tunc quia gratiam cõsecuta est suum effectum, non potest aliud habere.

in culpa, vt illud non haberet, sic aliud non poterit habere. Si verò non fuit in culpa,[a] vel dispensatio super incerto beneficio fuit, sic poterit post primũ aliud habere. Et placet mihi, licèt Gemin. ibi videatur tenere opi. do. Lapi, qui aliter distinguit.[b] Sed mihi non placet. Vide eum ibi, si placet.

25 Vtrum præfatus dispẽsatus, vt possit habere beneficium curatum, possit per hoc obtinere dignitatem? Res. Ge. in c. fin. de fi. pres. li. 6. quòd nõ, quia ista ponuntur vt diuersa in d. cap. fin. ergo vno concesso non veniet aliud. Vnde in dispensatione non procedit argumentum a maiori, nec a simili, vt ibi not. Ge. & in cap. postulasti, de rescriptis, lib. 6.

26 Vtrum illegitimus, vel irregularis dispensatus in ordine, & beneficio, atque promotus, possit postea impetrare dispensationem super pluralitate non facta mentione de defectu illegitimitatis, vel irregularitatis? Respon. secundùm Ge. in d. c. fin. quòd non,[c] tex. est in d. c. fi.

27 Vtrum episcopus possit dispensare cum prædictis illegitimis, vt possint plura beneficia simplicia retinere simul? Res. Ge. vbi supra ꝙ non. facit c. is cui, primo res. de præben. li. 6. vbi quando conceditur alicui, vt possit beneficiũ alteri conferre, intelligitur de vno, non de pluribus.

28 Vtrũ eps possit dispensare cum illegitimis, vt habeant simplex bñficiũ, seu præbẽdam in ecclesijs suorum patrũ, qui sunt sacerdotes? Res. ꝙ non ipsis viuẽtib.[d] c. cũ decorẽ, de fi. p̃s. Multominus in canonicatu. c. cũ ad abolendã,[e] de fi. p̃s. Sed ipsis mortuis sic, dummõ non dispenset sup beneficio, seu p̃bẽnda, quã eius pater tenebat immediatè,[f] secus, si mediatè. Gofre. tñ tenet, ꝙ nunquã canonicatũ in eadem ecclesia poterit habere ex dispẽsatione epi. Sed cõtrarium credo verius, vt no. in d. c.

29 Pone, Papa dispensauit cũ illegitimo, vt possit promoueri ad beneficiũ ẽt curam habeas, nũqd p istam dispensationem poterit ꝓmoueri ad bñficiũ, cui p̃ficiẽdus est per electionem eligend⁹? Res. ſm Ge. ĩ d. c. is q, ꝙ sic, qm̃ qñ viciũ tollit ex toto, vt in casu prædicto, põt eligi, vt in c. cũ Vintoniensis,[g] de elec. ẽt si esset dubiũ, an verba dispẽsa

a In culpa] puta, quia iniustè eum obtinuit, vel noluit &c.

b Aliter distinguit] An gratia fuerit generalis, an specialis; dicit tamen, quod domini de rota decisi. 742. dicunt obseruari in curia opi. Archid. quæ est, qđ adepto primo & omisso, poterit secundũ retinere.

c Quòd non] Et ẽ ratio, quia hic additur secunda dispensatio primæ dispensationi, vt in d. capitulo fin ibi, non est verisimile. vide tamen Gemi. ibi, vbi late.

d Ipsis viuentibus] Ratio est, nè videatur impudico patri ministrare in eo loco, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri victimatur pro salute humana.

e Ad abolendã] Idem tenet Geminia. post Ioã. An. in d. ca. 1. de fil. presb. & tex. d. capitul. ad abolẽdam loquitur per dict. maximè, si sunt spurij, & dicit in secularib. quasi quod in regularibus bene pater & filius possunt esse in eadẽ ecclesia, vt dicit ibi glo.

f Immediatè] idest sup eamet præbẽda mediatè autem vult dicere in eadem ecclesia in præbenda, quam alius habebat in ecclesia quæ erat principaliter patris sui.

g Cum Vintoniensis] Text. est ibi de hoc. Sed nunquid legitimatus per rescriptum papæ possit eligi ad dignitatem episcopalem? glo in ver. promeruit in fin. in d. capi. cum Vintonien. tenet singulariter quòd sic. Sed contra istud facere videtur text. in capitul cum in cunctis, de elec. vbi dicitur, quòd eligendus in episcopum, debet esse de legitimo matrimonio natus. D. Anton. in d. c. cum Vintonien. Et Panormi. ibi distinguunt, quod aut Papa processit per viam dispensationis, putà quia dispẽsauit cum illegitimo, vt possit promoueri ad ordines, & dignitates ecclesiasticas, & hæc dispensatio non extenditur ad dignitatem episcopalẽ, quia in materia restringibili, vt est dispensatio, ca. 1. & 2. de fil. presb. li. 6 & in c. quod dilectio, de consangui. & affi. nunquam appellatione dignitatis venit episcopalis, tex. no. in c. dilectus, iũcto. ca. 2. de concess. prębend. vbi doct. tenent hoc dictum in materia dispensationis. Ad idem gl. no. in c. 1. de præben. lib. 6. quæ tenet, quod in reseruatione dignitatum simpliciter facta non cõprehenditur dignitas episcopalis, quia est dignitatũ culmen. c. pen. de prębẽ. Et idem dicendũ si fiat mentio de dignitate episcopali, vt non extendatur dispensatio ad dignitatem Archiepiscopalem. Vnde dispensatus in minori nõ videtur dispẽsatus in maiori, d. c. dilect⁹. Aut Papa processit per viam legitimationis, & tunc aut Papa legitimauit illum, vt possit promoueri ad dignitates ecclesiasticas Et idem dicẽdũ, vt in casu præmisso, quia hæc legitimatio importat idem, quod dispensatio, & his duobus casibus procedunt allegata contra glo. Fallit tamen, si in dispensatione, aut legitimatione esset facta expressa mentio de dignitate episcopali secundùm Host. in d. c. cum Vintonien. Aut legitimauit eum, restituendo eum primæuo iuri, & priorib⁹ natalibus, ita quod decreuit illum legitimum, ac si

fuisset

tionis tollàt ex toto viciũ ; a & hoc tene, licèt alij dicant, ꝙ non poteſt eligi. b

30 Intra c quod tempus debet beneficium vacans concedi? R̃n.ꝙ in cathedrali & regulari eccleſia vacãte prælato intra tres menſes eligere tenentur, ca.nè pro defectu.de elect.niſi eſſent priuilegiati, vt Minores. Alia autẽ beneficia eccleſiaſtica intra ſex menſes c.nulla, de concesſio. præben. Aliàs collatio, ſeu prouiſio deuoluitur ad eum, q proximo præeſſe dignoſcitur, niſi in caſu, in quo prouiſio pertinet ad capitulũ, deuoluitur ad epiſcopum.& è contrario & poſt ad metropolitanũ, & poſt ad Papam.hoc eſt verum:, niſi legitimo impedimẽto eſſent impediti, & incipit currere dictum tempus.a die ſcientiæ, non vacationis, capi.quia diuerſitatẽ, de conceſ. præbend. Et intelligitur legitimum impedimentum peregrinatio, vel ſuſpenſio etiam ex culpa, niſi eſſet in mora petendę abſolutionis, dicto capitulo. quia diuerſitatem. Et ſi beneficia pertinerent ad regulares exemptos, epiſcopi prouidebunt non obſtante exemptione Cle. quia regulares, de ſup. ne. prę la.

31 Vtrum præfatum d tẽpus habeat locum in habẽte inſtituere præſentatum per patronum? Reſ. dñi de Rota e tenẽt ꝙ nõ, qa d.c. nulla, non extẽditur ad eũ, qui habet inſtituere, ſed ad eum qui habet conferre. f

32 Vtrum liceat alicui ſibi procurare beneficium? Reſ. Tho.& Rai. ꝙ beneficium cum cura animarum non licet, quia idoneè non põt adminiſtrare ſine gratia, ſeu charitate, quã null9 ſe habere ſcire poteſt. Sec9 eſſet de alijs beneficijs, qa poſſunt procurari, Aug. de Anchona. lib. de poteſtate Papæ tenet generaliter nõ poſſe ſine peccato, quod verum credo, quãdo principaliter procurat, vt habeat beneficium, ſecus, qñ principaliter procuraret, vt poſſet prodeſſe. g

33 Vtrum occupãs bñficiũ viuẽtis ſcienter faciens ſe inſtitui, ſit infamis? h Reſp. Pa.in c.1.de conceſ.præbẽ. ꝙ ſic. 3.q.2. audiuimus. & ſolus Papa diſpẽſat cũ eo, ſicut cũ illo, q viuẽte vxore

fuiſſet legitimè natus, & tunc poteſt promoueri, & tunc procedit gl. prænominata, quam ſequitur ibi. Pe.de Ancharano, etiam quod non fieret mentio de dignitate epiſcopali, Ratio, quia ſi conſtitutio Papę poteſt facere, quem legitimum, vt promoueri poſſit in epiſcopum vt in c.tanta, qui fi.ſint legiti. iunctis not.in capit. innotuit, de ele. vbi legitimatus per ſubſequens matrimonium, poteſt eligi in epiſcopum. Idem dicendum per reſcriptum Papæ, cum lex viua nõ ſit minus potens quàm lex mortua. Et facit in aut. quib9 mod. na.eff.ſui, prope finem.

a Ex toto viciũ] Ex quo ſumus in odioſis, ſecus ſi ĩ fauorabili.l.9 ſicut eſt vinculũ matrimonij ſpiritualis qđ impedit tranſitum ad aliam eccleſiam, quia tunc requiritur poſtulatio ſecundùm Domin9 Anton. in capitul. licèt de tranſla.præl.

b Eligi] Circa iſtam diſpẽſationem quęro quid ſi epiſcopus faciat ſtatutum, p quod legitimat filios illegitimos ad minores & ad beneficia ſimplicia, an imprimatur legitimatio, vel diſpẽſatio? Fed.de Se. conſilio.278.tenet quòd non, nam de natura conſtitutionis eſt, quod trahitur ad futura, de conſti.capitulo ſecundo, & fin. Item induceret homines ad peccandum, & ſic eſſet contra ſalutem animæ, ergo non videtur valere, quia cauſa inhabilitationis filiorum illegitimorũ eſt, vt ſeruetur fides matrimonij, & auferatur materia fornicandi.15.quæſtio, vltim.cum multæ, de eo qui duxit in matri.quam polluit, &c. capit.cum haberet. Sed iſta conſtitutio videndo homines, quòd ſui filij erunt habiles, inducit eos ad adulterandum, vel fornicandum &c. facit capitulo erit, quarta diſtinction. facit etiam cap. ex parte, de conſuetudine. vbi non valet conſuetudo, quæ inducit ad peccandum, & nec ſtatutum, cum eadem ſit ratio, quoniam ratio concludit ad vtrunque, igitur &c. 43.diſtinctio. ſit rector. nec ob.text.in d.capitul. primo de fi. presbyte. vbi poteſt epiſcop9 diſpenſare, quia diſpenſatio reſpicit pręterita, & iam deducta in eſſe, cap At ſi clerici, de iudic. Et de conſangu. & affini. quod dilectio. Item in cautæ diſpenſationes, & veniæ faciliùs reprobantur, & repræhenduntur, quia per eas præſtatur incentiuum delinquendi.l. diſtinct.ca. primo, cum ſimil. ergo &c. Et facit, qu a diſpenſatio non eſt cõcedenda ſine aliquali cauſæ cognitiõe ſaltem ſummarię, circa qualitatem perſonæ, cum qua ſit diſpenſatio, vt not. Innocen.in c. ex tenore, de temp ordi. vltra mediũ magnæ gloſſ. Et co. ti. dilectus, in addi. de fi. presbyte. in prima glo. in capitul. veniens. Sed ſi per conſtitutionem admittitur indifferenter diſpenſatio, videtur inferri dicta incongruitas. ergo contra ius, Et ſic non valet, Clem. nè Romani, de iure iurand.

c Videas Conc. Triden. ſeſſ.24.c.18.de refo. P. V.

d Domini de Rota] Deci.150.& adde ſing. gloſſ. in Cle. vna, de ſupp.neg. præla.

e Conſule Trid.conc.ſeſſ.24.c.18. de ref. P. V.

f Conferre] Ita tenet Pa.in d.c.2.de conceſ.præben. vbi latius proſequitur.

g Prodeſſe] Vide, quæ dicam infra, epiſcopus. §. ſecundo.

h Sit infamis] Et debet deponi, & ab eccleſiaſtica communione repelli. 2.q.1. in primis, & hoc dicit Pa. vbi ſupra.2.not.

Aliam

aliã accepit, [a] vt in c.fi.de eo,q dux.in vxor. quã pol. per adul.ex quo concludit Pa.ibidẽ,ꝙ licèt cũ vacaret fecerit se institui, vel sibi conferri a Papa nõ habita mẽtione de occupatione, postea nõ valet,& est subreptitia, qa non sic faciliter obtinuisset,facit c.postulasti,de rescrip. Similiter dicit de eis,q de facto occupãt,vel p brachiũ sęculare se in vacantib.beneficijs intrudũt, si nõ faciũt mentionẽ in impetratione de tali occupatione, qa oẽ id, ex quo nõ ita faciliter obtinerẽt, tacitã ĩducit surreptionẽ p d.c.postulasti. cum si.

34 Quot bñficia [b] põt qs habere?Res.ẽm Pa.in c.cõquerente,de cle. nõ resi.ꝙ habẽs bñficiũ quantuncunque simplex, qđ p se sufficit ad vitã beneficiati,non põt aliud tenere sine peccato mortali,ẽm gl. ĩ c.dudũ,el 2.de elec.gl.pen. qđ limitat idẽ Pa.si pp se solũ habet,secus verò, si collata sibi essent non rõne sui, sed pp vtilitatẽ bñficiorũ, vt qa est hõ industrios⁹,& bonæ cõsciẽtiæ,vt no.in c.cũ iã dudũ đ pb.& ibi.Inn.

35 Vtrũ habens [c] plura,qñ vnũ sufficit,excusetur p dispensationẽ?Res.glo.prædicta ꝙ sic.sed Pa.in c.dudũ, dicit ꝙ habet ꝓ indubitato, ꝙ non sit tutus quò ad ecclesiã triũphãtẽ, ẽt dispẽsatus per Papã,qñ dispensatus est pp se & ad suã vtilitatem,quia in hoc casu nõ solũ alteratur iuris positiui dispositio,sed etiã Christi patrimonium iniustè dispergitur, cum ergo Papa non possit sine causa alienare bona ecclesiæ sine graui peccato, vt dicit Archi. 12.q.2.nõ liceat papæ,ergo multominus põt dare licẽtiã alteri ipsũ dispergendi vt in c.nuper, [d] de rest.do. post di.& sic cõuincitur iõ Innoc.in c.cũ ad monasterium,de sta.mona. quia hic non solũ violatur ius positiuum, sed potius diuinũ, hoc idẽ tenet Host.in d.ca. dudũ,quẽ sequitur Io.And.dicit ẽt Th.in 9.quoli.q. 5.ꝙ habere plures præbendas absolutè considerandũ est quid de se inordinatũ, vtpote quia quis non pt in diuersis ecclesijs deseruire quibus quasi pro stipendio pręebendæ sunt ordinatæ,vt ministrantib.in eis dentur.Est ẽt diminutio diuini cultus, vnde vnus loco plurimi constituitur. Est ẽt inęqualitas, vnde vnus habet multa beneficia, & alius non potest habere vnum. Continet & aliquando defraudationem volũtatũ testatorũ,qui vt certus numerus seruientiũ deputaretur,talia contulerunt,& multa alia, & nisi aliqua circunstantia superueniat,q̃ remoueat totaliter inordinationẽ eius,nunq̃ erit sine peccato; sicut nec homicidiũ põt fieri ẽt cũ dispensatione,nisi habeat circũstantiã,quæ remoueat eius inordinationẽ. Aduerte tñ ẽm Goff.ꝙ est triplex circũstãtia, quæ põt remouere talem inordinationẽ ita,ꝙ dispensatio sit legitima, & tutus dispẽsatus.Prima necessitas puta,quia plures non inueniuntur idonei.Secunda vtilitas ecclesiarũ,& eorũ quib.præsunt. Tertia prærogatiua meritorũ.Nec valet cõsuetudo [e] ẽm Pa.in d.c.dudũ,& iura, siue gl. quæ dicunt valere,intellige pro necessitate,vel vtilitate beneficiorũ,vel prærogatiua meritorũ,puta qa plus valet absẽns, q̃ alius præsens, vel ꝓ potentia retinẽdi plura beneficia simplicia, sed non vt fructus lucrifaciat sibi ad vtilitatẽ priuatã, vel ad augendũ patrimoniũ, vel vt lautius viuat, vel vt facilius ad episcopatum,vel maiorẽ dignitatẽ possit ascendere, quia cum tali intẽtione ẽt vnũ beneficium habere de se est inordinatum, quia est contra omnẽ rãtionẽ,vt in c.ratio nulla, [f] cum ibi notatis de pben.& contra officiũ pietatis.16. q. 1. c.h.quæ ẽt de hoc infra,clericus.2. §.3.

Vtrum

a Aliam accepit] Non.n.põt ducere talẽ in vxorẽ,cũ qua contraxit viuẽte marito, vel vxore sua,sic ẽt nõ põt consequi vxorẽ spũalem,cũ qua contraxit viuente marito suo,& quodãmodo illã adulterando. 7.q.1.in c.sicut. No.etiã Inno.in c. post electionẽ de conces. præbend.sicut enim sponsa debet esse perpetua, sic & beneficiũ ẽm antiquã ordinationẽ 56.dist.satis. Et de cle. ęgrot. per totũ. & sine magna cã non põt qs priuari beneficio, suo,tex ẽ no.i c. inuẽtũ. 16. q.7.

b Beneficiorum pluralitas reprobatur, vide con. Trid.sess.7. c. 2. 3.4.& 5.sess. 24. c 17. de reform. vbi etiã qñ permittatur. P. V.

c Dispensationes huiusmodi reuocãtur à Tri. conc.sess. 24. ca. 17.de ref. P. V.

d Vt in c. nup] facit optimè,qa sicut sponsus nõ pt vxori de feudis ecclesiæ donare pp nuptias vt valeat retinere post mortem suam,sic & papa non potest cuilibet concedere vt habeat plures prębendas.

e Nec valet consue[tudo]] Rõ est, qa cõsuetudo cõtra ius diuinum nõ valet, nisi sit rõnabilis c fi.de cõsue. cũ ibi no. qa est pot⁹ corrup.ela. & habere plura bñficia est contra omnẽ rõnẽ.c. cõ nulla de pbẽ.ergo &c.

f C.cõ nulla]& no. ibi Ab. ꝙ ex quo bona ecclesiarum sunt bona communia,

non debet sibi quisquam tanquam propria vendicare. Et hoc est dicere, quia sunt omnibus indigentibus communicanda, prius tamen captis necessarijs pro se, quia debetur primò victus præbendato ratione seruitij adeo, vt primò sit ei subuenien. quam ecclesiæ reparationi, vt in cap. de his, de eccle. ædi. Et de his, quæ super sunt, debeant indigentes viuere & sic intelligendus est text. in c. .i. 16. q. 1. vbi dr, quod quicquid habent clerici, pauperum sunt. Concor. Pa. in c. de multa, de præben. in addit vbi hæc eadē conclusit, vt hic.

Ordines sacros] Hæc not. Pa. in c. de multa, de præben.

Quando secūdum annectitur primo] Ratio est vel quia accessorium sequitur principalis naturam . accessorium de reg iur cap si super gratia, de of. dele. vel quia cēsetur tm̄ vnū. ſm Anton. de But.] dem tenet Pa. i d c. de multa, de præben. & addit, ꝙ quis nō cogitur dimittere primum beneficium, nisi sibi satisfiat de expēsis. Et ex hoc colligitur, ꝙ si clericus sine testamēto moritur, pōt haeredes repetere expensas, quas clericus fecit de patrimonio ī beneficio, & fortius hoc procedit, si specificè clericus illas repetēdas decreuit, hæc 1.

Et do. Ant.] Concor. Pa. in d.c de multa, & intelligē, si ipsum statim pœnitet, & est cōmunis opinio.

Donec aliter, &c.] Intelligitur vel de primo, vel de secundo &c.

Non fuerit nactus] Si fuisset possessio adeptus, tūc vacarent alia, vt in d. Cle dicitur. idem Panor. in di. c. de multa, indistinctè credit, quòd nunquam inducatur vacatio primi beneficij per receptionem secū-

36 Vtrum hñs beneficiū cū cura, si recipiat secūdū cū cura, ipso iure sit priuatus primo? Rñ. ꝙ sic statim adepta pacifica possessione ca. de multa, de præbē. vel quādo per eum stetit, quominus haberet, c. licèt, el. 2. de præbē. li. 6. Et nisi primū resignet in manu ordinarij vel cui cōpetit. ipso iure ē priuatus ēt secūdo, & inhabilis ad quodcunque beneficiū, & ēt ordines sacros. a & ad Papā pertinet dispēsatio p extrauag. Ioan. 22. quæ incipit, Execrabilis. Et ideò non poterit absoluere subditos ratione primi beneficij. Fallit hoc in. 7. casibus. Primus quando secūdū annectitur primo, b ca. super eo, de præben. li. 6. Secundus casus, qñ expendit de bonis proprijs in vtilitatem primi beneficij, & ipsum retinet, donec sit h bi satisfactū ſm Ant. de Bu. c p c. quicunque. 12. q. 4. & sufficit, ꝙ talis expensa sit vtiliter cæpta, licèt postea a casu sit totū perditū, ſm Io. An. in c. ex parte, de constitu. puta qa domū factam ignis postea cōbussit. Tertius casus, qñ acceptat calore iracundiæ ſm Ioā. de Li. & d. Anto. d & facit gl. I c. ex literis, de diuor. quæ vult, ꝙ confessio ex iracundia facta non præiudicet. Quartus casus, quando acceptat ad tempus, puta donec aliter e fuerit bñficio prouisum, ſm Petr. de Ancha. in c. 1. de cōsue. libr 6. Quintus casus, quando cōmutauit vnū beneficium ī aliud habēs alia beneficia curata, dummodò possessionem ipsius beneficij, in quod commutauit, nō fuerit nactus, f sed si adeptus est ipsam possessionem vltimi, vacant prima omnia, quæ ex dispensatione tenebat, tex est in c. le. si plures, de præben. Sextus casus, qñ per dispensationem, vt in d.c. dudum. Septimus cas in episcopatu, q nō vacat g per secūdum, secundū gl. in d.c. de multa, & Inno. in Cle. gratiæ, de rescri. Idem dic de quocunque alio beneficio ecclesiastico, quod quis non pōt cum alio tenere, nisi dispensetur cum eo h & quis possit dispensare, infra dicam. S. 38.

37 Vtrum habens bñficiū in i cōmenda teneatur seruare ecclesiam ī statu suo? Respō. Pa. in cap. de monachis, de præbend. quòd sic. nec potest k aliquid de sta

di nisi post habitam pacificam possessionem secundi quæ non sit momentanea, sed duret, quia non dicitur futile, quod nō fletit, ad hoc tex. cū gl. in c. commissa, de el. lib. 6. & Clem gratiæ, de rescrip. & vide eum, quia allegat multa.

g Qui non vacat] Intellige nisi post consecrationem. ratio est ſm Innocent. & Panor in d. c. de multa, quia non dicitur eps, nisi sit consecratus, ca ad honorem, & c. nisi. de auto. & vtu pa. iō meritò expectatur cōsecrationis tēpus, sec in alijs dignitatibus, qa post cōfirmationē, vel collationem dicitur abbas, vel archipresbyter, & hmōi, licet non habeat adhuc ordines, quos requirit illa dignitas, Hos. assignat aliā rōnem. s. quia electi ad episcopatū cōmuniter nō se transferunt sine licentia Papæ, secus in alijs dignitatib inferioribus, quia de facto quis etiā fit & retinet duo beneficia.

h Cum eod.] Fallunt prædicta in eo, qui non potest habere fructus secundi beneficij; quia forte ex priuilegio debentur alij q̃ episcopo, quia non vacat primum. cap. si tibi cōcessum, de præben. li. 6.

i Beneficia in commendam siue commendata nullus hodie recipere, nec retinere potest, ex Conc. Trid. sess. 7 cap. 13. & 4. sess. 24. c. 17. de ref. P. V.

k Nec potest] Et habens ecclesiam commendatam, vt percipiat sustentationem sui, debet etiam facere ibi deseruiri per clericum, seu numerum clericorum cōsuetum, & hospitalitatem more solito ibi tenere, & quod clarius tenet Inno. in c. in Lateran. de præben. & de priuileg. in c. pastoralis. Quod nota contra tenentes ecclesias commendatas.

Ibi &

a Ibi & videtur sequi Ge.]s.in c. 1.de consue.lib. 6.super gl.I ver. quocunque.Qui dicit se habuisse hãc q.de facto,s. an in elijs beneficijs inferioribus a præbẽde in eadem ecclesia sitis possit episcopus dispensare, puta vt qs duo altaria i eodem corpore retineat Pe.de Anabidẽ ẽ varius.Ge. dicit se consuluisse d. Ant.qui respondit post multa, ꝙ ille tex.d.c.1. nõ includebat al tarie, quie cum tex.fit pœnalis, & loquetur de dignitatib. cenonijs, & alijs officijs quorũ appellatione nõ comprehendũtur alteria, vt petet ꝑ archidi.in d.c.1. qui exponit isto rũ nominũ significationem,contrarium temẽ tenet ipse Ge.cum Fede. consil. hic allegato,& cum d.Guil.de Monte leu. super extraueg.Ioan.22. execrebilis, f.ꝙ tex.d.c.primi habeat locũ in duobus elrarib.si dãtur i titulum.Et not.quod tex.d. c.1.reprobet cõsuetudinẽ heben di duo beneficia i vna ecclesia tã quã corruptelã. b Officijs perpetuis] Et facit d. c. primum de cõsue.& not.ibi do ctrinem Oe quæ multum illuminet pro intelligentia eorũ, qui habent mansionerias Venetijs. c Sed doc.] Vt

tu ecclesię minuere,sed de superfluo potest sibi prouidere,aliàs non.

38 Quis potest dispẽsare, vt quis habeat plura beneficia,legitima causa interueniente?Resp.ꝙ in pluribus simplicibus,vel in vno curato,& alio simplici potest episcopus dispensare,vt in diuersis ecclesijs habeat. sed in vna ecclesia potest, si sunt simplicia secundùm glo.in c.literas vestras,de conces.præ.Ioan.An. dicit verum, si sunt difformia, vnde dicit,ꝙ potest dispensare, vt quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem ecclesia,facit,capi. primum cum gloss.de con sue.li.6.Federi. consi 115. tenet, quòd potest dispensare episcopus,vt quis habeat canonicatum,& altare,seu beneficium alicuius capellæ in eadem ecclesia. Et hoc sequitur Pa. in d.c. literas.In duobus autẽ cõformibus non potest,vtputa vt quis habeat duos canonicatus in eadem ecclesia.Et dicit Pa.vbi supra,ꝙ hoc sequuntur communiter docto. Et ideò duo altaria in eadem ecclesia non possunt in titulum haberi ex dispensatione episcopi secundũ Guiliel.de Monte Lau.Et videtur seq Gem.[a] vbi supra,& placet,quia altaria, quæ dantur in titulũ perpetuum, dicuntur beneficia, secundùm gloss.in Clemen.prima,de deci. Et sequitur Gemini. in capit. 1.de consuetu.li.6. Altaria verò,quæ non dantur in titulũ,bene pñt haberi ex dispensatione episcopi.In ꝑsonatibus verò, vel dignitatibus, vel administrationib[9],aut officijs ꝑpetuis,[b] quocunque nomine censeantur,non potest nisi solus Papa dispensare, vt in d.c.primo,s.in eadẽ ecclesia,vel in diuersis, vt in ca. de multa, de præben. licèt tex. videatur solùm de eadem ecclesia prohibere. Sed docto.[c] in dictis capi. dicunt etiam locum habere ĩ diuersis,scilicet ecclesijs,per c.quia nõnulli. de cle.non resi.quod no.licèt Innoc.[d] dicat contrarium in d.c.de multa, scilicet ꝙ episcopus potest dispensare in pluribus ecclesijs,dũ modo curam animarũ non habeant.

39 Quid fiendum de fructibus beneficiorũ.Vide j. Clericus.3.& 13.ꝑ totum.

40 Vtrum fructus[e] bene ficij vacantis sint seruandi successori?Res.ꝙ sic, vel in vtilitatẽ ecclesiæ expendẽdi,aliàs contrafacientes, si sunt capitula, conuentus, collegia, vel singulares ꝑsonæ in cathedralib. ecclesijs,& regularib.vel collegiatis,sunt suspensi ipso facto ab officio & bñficio,donec plenè[f] restituerint qcquid perceperint, non obstãtib[9] priuilegijs, vel consuetudinibus, vel statutis etiam iuramento,vel sedis apostolicæ autoritate firmatis,c.quia sæpe, de electio.li.6.

41 Quid de prælatis, qui bona ecclesiarum, dignitatũ,prioratuum, & personatuũ vacantiũ sibi subiectarũ,vel q̃ pertinent,ad eorũ custodiã,occupant? Res.ꝙ nisi speciali priuilegio,vel consuetudine præscripta,

Pa.in c.extirpan dæ,§.qui verò, in repe. & i c.cũ iã dudũ, de pbẽ. d Licèt Inn.]forte dictũ Inn posset procedere in casu necessitatis vel vtilitatis ecclesiæ,vnde cum olim posset eps dispensare,vt.c. sancto 5.70.dist. nõ videtur ius illud immutatũ ꝑ d.c de multa. ꝙ directè non ꝑ hibet epo dispẽsare nec ẽt loquitur, qñ imminet dispẽsatio pp necessitatem, vel vtilitatẽ ecclesiæ & c.literas. de concess.præben. loqtur in plurib. ꝑbendis eiusdem ecclesię, in qb[9] epe non dispensat,hæc Pe. in d. c de mult, &c. e Extrauagãs Iu lij.4. ponti. ma. id expedit opinionib.diuersis. resectis. P. V. f Plenè]glos.in d.cap.quia sæpe, vult, ꝙ debeat satisfacere vsq; ad ouũ, & sic in hoc casu modicũ est considerãdũ, secundũ Archi.ibi ꝑ.c si episcop[9].3.q.2.Nec obstat quòd iter coniunctas personas non curamus de modico l.omnino. ff. de impen.in re.do. se. & in c.verũ,& dona.inter vi.& vxor qs istud sit i odiũ delinquẽtiũ & qa telia frequẽtebãtur & sequr Ge.ibi.nec sufficit ceutio, sm gl.& seq Archi q vult,ꝙ nõ sufficeret ẽi ꝑlati remis. vo ista verba sumeretur amatẽ

vel alia rationabili [a] causa hoc faciant, epi & superiores sunt suspensi ab ingressu ecclesię,& alij ab officijs, & bñficijs,donec satisfecerint. Idē dic de alijs personis ecclesiasticis , ad quorũ collationē, p̄sentationē,seu custodiam pertinent dignitates, psonatus, prioratus,vel ecclesię vacātes,vt in ca. pręsenti,de offic. ordi lib.6. Et hæc ,phibitio loquitur đ bonis aliarum ecclesiarum ab his,de quibus supra in .§. præcedenti , & d cap. quia sæpe.

42 Vtrũ fructus [b] bñficiorum possint locari? Vide supra, alienatio,i prin & §.8.

43 Quid de distributionibus quotidianis ? vide j. clericus.12 §.3.

44 Quid de [c] iniustè possidentibus bñficia ecclesiastica? ℞.ꝙ resignare tenenť [d] in manu illius,q̃ potest accipere resignationē : vel si esset i articulo mortis, alicui alteri recipiēti eam nomine illius cui est facienda ſm Inn. & ēt tenetur fructus pceptos restituere,de renun c. post translationē. §.rursus.[e] Et dicit Arch.ꝙ si aliquis minus canonicè obtinet beneficiũ , s. simoniacè,vel per fraudem,aut surreptionem aliquam, in perpetuum nō præscribiť. c postulasti , de cle. ex.mi. Verũ ē, qđ dicit Ho.ꝙ vitæ necessaria strictè poterit retinere de consilio confessoris,ita,ꝙ solũ non egeat,& alios fructus in ecclesiæ vtilitatem cōuertat, q̃ā restituere tenetur,c.dilecto,de præb. aliter non potest absolui, nisi obtineat dispensationē ab eo,qui pōt . nec in foro animæ tenentur ei subditi obedire,vel soluere aliquid , qñ sciunt pro certo,nec potest eosdē subditos absoluere,vel ligare; de quo tñ dic & limita , vt infra,Confessio.4.§.12.

45 Vtrũ filius priuetur bñficio ecclesiastico pp crimen lęsæ maiestatis cōmissum a patre? Rñ.gl.i c.satis peruersum.56.dist. ꝙ non. Itē dicit nec pp crimē lęsę maiestatis diuinæ , vt puta quia hæreticus , vel schismaticus. c. quicunque, de hære.li.6.de schisma.c.vnico,li.6.vbi licet prohibeantur admitti ad beneficia ecclesiastica talium filij , tñ non dicitur,ꝙ habitis priuentur, quod nor.

BIGAMIA. [f] Est g triplex ſm gl eo.titu c.1. aliàs est in 2.c.Prima dř vera.Secũda similitudinaria . Tertia interpretatiua .

1 Quot modis ɔtrahitur bigamia vera? ℞ ſm Ricar. in 4.dist.27.ar.4.q.1.& gl. vbi supra vno modo,qñ habuit plures legitimas vxores.[h] 26.dist.acutius, & c. seq. Intellige,si ambas cognouit;aliàs secus,[i] Argu. in c.debitum, de biga.

2 Quot modis ɔtrahitur bigamia interpretatiua? ℞. ꝙ ſm glo. in d.c.1.ꝙ duobus modis. Primus ,quando cōtraxit cum corrupta. 33.dist.maritum, & c.à nobis,eodem titu.Intellige,si cognouit eam ; aliàs non , d. c. debitum . Secundus , quando reddit debitũ vxori adulteræ. 33. distin. cap. si cuius,& c.sequen. etiam si ad præceptum ecclesiæ redderet secundùm communiorē opinio. & etiam

amarè in odium delinquentiũ: allegat no. in c. cũ desideres , & i c. cōtingit, de sen. excom &c.

a Vel alia rōnabili causa] Et casu , quo possent de pdictis habere illa bona,non intelligitur propter:a nisi de superfluis.

b Concil. Trid. Et de hoc cauit sess. 25.c.11.de refor. P. V.

c Neq; id relicte intactũ con. Tri. ses.21.c.1.25.ca. 9.de reform. 24. c.17. P. V.

d Resignare tenētur] Nam qui nō intrat p ostiũ fur est, & latro , & ita in via salutis non est , quia debet resignare, vel petere dispēsationem , si beneficium est dispensabile .

e §rursus] Ille tex.parum facit. idem , quod hic dicit, tenet Pan. in c.dilecto , hic allegat.q.Vbi pōderat ver. vnde dictũ celerariũ , ꝙ conuictus super nullitate tituli beneficialis compellitur restituere omnia , quæ tenet occasione illius beneficij, & ratio potest esse , ꝙ licèt quis possideat bona fide , tamē ex eo,quia ius sibi resistit , tenetur restituere fructus . Ita Bart.in l sed& si §.scire. ff.de pe.hære.ar. in l.quemadmodum, C de agri. & censi.lib.11.& l.iubemus, C.de sac.san. ecc. Pro hoc facit , quia qui contra iura mercatur , bonā fidem præsumitur non habere li 6. Cum igitur iste possideat iure resistente non poterit facere fructus suos .

f Bigamia] Bigamia dř a bis & gamos,ꝙ ē vxor vel mulier , vel nuptiæ , & est q̃dam irregularitas , nè bigamus pmoueri possit, & assignanť, quatuor causæ sup gl 6.di.in sum. prin a . pp defectũ sacramenti , qa non est ibi sacramentum vnitatis, cũ carnem suam diuiserit , vt in c. acutius , ea.di Itē pp oræ roga:iuã ordinũ, vt ea dis. c.vna . Item propter signũ incontinentię ex eo , ꝙ de vna transiuit ad aliam, vt 82.dis. pposuisti , quia pſumitur incontinens . Item ex eo, ꝙ non habet frontem hortandi ad castitatem, & viduitatē, qui coniugia frequētauit, vel qui cũ vidua contraxit. d.cap vna Materia habetur . 24. distin.§. quid ergo , vsque ad finem dist. & 26. dist.& 72. distin. quisquis , & 28. q.vlti. per totũ . hæc d.Ant.in rubr. eod tit.

g Bigamia ,phibita,a Con. Tri. sess.24. de sacra. matri. P. V.

h Vxores]& ista dicitur bigamia strictè.

i Aliàs se.] De his etiã Gem. in c.1 eo.titu.lib.6.

Si

si ignorabat [a] eam adulteratã ſm Pan. in c. si vir, de adul. allegat de biga. c. 2.

3 Sed nunq̃d accipiẽs virginem, quã non cognouit, & ea mortua, accipit secundam virginem, quã cognoscit, vel a contrario primã cognouit, sed non secundã efficiẽ bigamus? ℞ Mo. tit. eodẽ, ꝙ nõ. Similiter si ducit mulierem virginem ab aliquo desponsatã, sed non cognitam pręmortuo sponso [b] non est bigamus, dist. 34. c. fin. & d. c. debitum.

4 Quid si credebat [c] virginẽ tempore consummationis matrimonij, & post cognouit corruptã? ℞. ꝙ bigamus est. 34. di. c. si cuius, cũ c. seq. nec excusat error, vel ignorantia secundũ Goff. e.

5 Verũ deflorans virginẽ, & postea accipiens eã vxorẽ sit bigam⁹? ℞. gl. & Pan. in c. sane primo, de cle. cõiug. ꝙ non, & licèt Mo. vbi s. dicat, ꝙ celebrior opi. tenet ɔ̃riũ, ego credo veriorẽ opin. ꝙ non sit bigam⁹, [d] quia licet auẽ. q̃uo opor. epi. [e] §. 1. velit, ꝙ vxorẽ habuerit virginem, tñ si attendamus ad veritatẽ, quæ opinioni pręferenda est, c. nuper a nobis, de biga. 8. dist. veritate. 82. di. [f] quicũque, & qui fi. sint le. per tuas. C. plus vale. qđ agi. l. 1. 2. & 3. nõ diuisit carnem suã. Nec ob. ꝙ opi. pferatur veritati, de sponsa iuuenis. [g] 3. q. 7. §. tria, ff. de offi. ptor. l. Barbarius. C. de testa. l. 1. 22. q. 2. hoĩes. ff. ad Maced. l. 3. & in d. c. nuper a nobis, quia r̃ndet Inn. in d. c. nuper, ꝙ sponsalia casualia sunt. [h] Pręfertur. n. aliquãdo opi. veritati fauore contrahentium, & odio decipientiũ, [i] vt d. l. 3. ff. ad Maced. vel fauore prolis. [k] c. cum inter, qui fi. sint le. aut testamẽtorum, [l] d. l. 1. vel aliqua cõmunis opi. præfertur veritati. d. l. Barbarius, & in d. c. nuper a nobis, vbi factũ attendit, [m] quòd non excedit casum suum.

6 Quid si vnã vxorem habuit, & cognouit ante baptismũ, & aliã post? ℞ ꝙ bigam⁹ est 28. q. vlt. c. oportet, & c. acutius, [n] licèt Io. ɔtrariũ dixerit, & malè. [o]

7 Quot modis ɔtrahitur bigamia similitudinaria? ℞. ꝙ 4. modis. Primus, cũ quis ɔtrahit cum deo p votum solenne, postea contrahit matrimonium de facto. 27. q. 1. quotquot, & de bigamis. c. a nobis. Secundus, quando quis diuersis temporibus habuit plures vxores, vnam de iure, alteram

a Si ignorabat] Et meritò, quia hic requiritur sacramentum, cuius defectũ etiam ignorans pati põe.
b Sponso] Vel fuit religionem ingressus, vel frigidus. Et hoc idem Bona in 4. dist. 25. in q circa literã, & meritò, quia carnem suam non diuisit in plures.
c Credebat] q2 lex promotionis factum requirit, non animum, ca. fi. eo. tit.
d Quòd non sit bigamus] Et ista est cõmunis sententia, tenet namque eam primo Io. And. in c. vnico, de cle. coniuga. in 6. Pa. in d. c. sanè, vbi dicit, ꝙ hæc opi. cõmuniter tenetur. sentit gl. in d. c. qualia. 30. q. 5. & in cap. Innotuit, de elect. d. Ant. in d. c debitum, eo. ti. Rai. Tho. & Pet. vt refert supplemẽtũ. Et facit c. tanta, qui fi. sint legi. Nam fauore matrimonij fingitur matrimonium à principio fuisse contractũ, & sic est conformitas, & vnitas inter istos. facit etiam, quia hæc irregularitas est de iure positiuo, & contrahitur sine peccato; ideo cum sit odiosa, restringitur, &c. secundũ Inno. in c. ad audientiam de homi. &c. nec obstat d. ca. qualis, ibi, virgo casta &c. quia intelligitur, nè ab alio sit corrupta, &c. Quare autem bigamus vel corruptæ maritus non possit promoueri ad clericatum, vide supra bapti. 7 § 3. & Pan. in c. sanè, primo de cler. coniug. qui dicit, ꝙ ex quo cleric⁹ debet esse minister Christi, idest sacramenti, ideo indecens est illum promoueri, qui patitur aliquem defectum in aliquo sacramento, sicut patitur ille, qui diuisit carnem suam in plures, vel habuit corruptam. Nam matrimonium est maximum sacramentum in ecclesia, vt in c. debitum, eo. tit. Et coniunctio carnis designat conformitatem, quæ est inter Christum & ecclesiam militantem per carnis assumptionem. vnde sicut caro vnica & pura, ita vnicum debet esse matrimonium, & purum ad hoc, vt ecclesię possit illam vnitatem præfigurare. Et no. ꝙ præponderatur bigamia potius, quãdo mulier ẽ corrupta, quã quando vir, q2 actus ɔhendi matrimõniũ nõ cadit sup seipsum, sed sup aliũ, vnde si mulier esset ordinis susceptiua recipiẽdo corruptũ, efficeretur bigama, sed quia vir est ordinis susceptibilis, igitur &c. Alij aliter dicũt, vt per d. Ant. in d. c. debitum
e Q̃uo op. epi.] Dixit au⁹. vxorẽ quidẽ habens ex virginit. hæc ĩ.
f 81 di.] vide d. Ant. in c. nuper, de big. qñ stetur opi. quia opi. pferenda.
g Iuuenis] vbi ille cognouit, vel cognoscere tẽtauit puellã nondũ septẽnẽ, quã duxerit, licèt non potuit explere, q̃d volebat, inducit publicã ecclesiæ honestatẽ. Et sic opi. præfertur veritati pp honestatem.
h Cãsalia sunt], i. sponsalia.
i Et odio decipientium] ibi. n. habebatur & tenebatur filiusfa. pro patre fam. & iõ cessare dẽt senatuscõsultũ, nè decipiat ɔhẽtes.
k Vel fauore prolis] Vt hẽant tanq̃ legitimi, licèt sit factũ diuortiũ quoad successionẽ.
l Aut testamentorum] Vbi sufficit, ꝙ tempore testamenti omnes testes haberentur pro liberis.
m Vbi factum et] quia contrahere voluit, licèt modum non tenuerit.
n C. acuti⁹] id., si habuit duas añ bap. q2 hæc irregularitas nõ tollitur p baptis. vt s. baptismus. 7. §. 3.
o Et male] Add. supple, eod. titu. § quinto. vbi addit,

de facto, & cognouit ambas d.c.nuper. Tertius, si simul duas habuit vxores, vnam de iure, alterã de facto. vel ambas de facto, & cognouit ambas. d.ca. r up. Quart[a] mod[us], si existẽs in sacris cõtrahit vt i d.c.nup.

8 Sed quis dispensare potest cum bigamis verè? Rñ. ꝙ quidã dixerunt, ꝙ nemo põt. tu dic cum Ric. vbi supra ꝙ papa sol[us] potest. 34. di. lector, in gl. vbi Lucius dispensauit cum Pa. Archiepiscopo qui fuit bigamus. Alius inferior nõ põt etiam in minoribus. no. in c. vnico,[b] de biga. li. 6. Idem de bigamis interpretatiuè, qa sic in ipsis est defectus sacramenti, sicut in bigamis verè [c] ẽm gl. ĩ d.c.1. de big.

9 Nunquid in bigamis similitudinariè possit eps dispensare? Res. ẽm Pa. in d.c. de diacono, & c. se. qui cle. vel vo. ꝙ si clericus in sacris contraxit cũ corrupta, solus papa dispensabit. d.c. nuper. Si verò clericus de iure contraxit cum vna puta ante, quàm esset in sacris, & de facto cum altera scilicet post ordinationẽ, & ambas cognouit, sol[us] papa poterit dispẽsare d.c.nup. Et similiter in non clericis qui isto modo bigamiã contraxerint. Quidã voluerũt restringere hoc verum, si sciẽs impedimentũ accepit de facto eam, secus, si ignorabat, tamẽ cõiter tenetur, ꝙ siue sciens, siue ignorans de impedimento secũdã acceperit, & cognouerit, qa tex. ad animũ cũ opere secuto attendit, qa sic in ipsis est defectus sacramenti, sicut in bigamis verè ẽm gl. in d.c.1. & in d.c. nuper, secundũ Gem. in c. vnico de big. li. 6. Si verò existens in sacris, quãuis cõtraxerit cũ virgine, nec aliã habuerit vxorẽ ante in laicali habitu, vel in minoribus, poterit eps dispensare, vt ministret, tex. est ĩ c. diuersis, de cle. coniu. & in c.1. qui cle. vel vo. cũ gl. ibid. & etiam vt promoueatur ad vlteriora c. sanè, de cle. coniug. & ad. d.c. nup. quod videtur contra, dicit ꝙ intelligit de eo, qui ante sacros ordines aliã habuit, & post in sacris aliã accepit, ad d.c. verò. 2. q cle. vel vo. dicit, ꝙ loquitur in illo, quẽ non pœnitet verè,[d] vel est suspicio de recidiuo ꝙ tũc nisi ingrediatur religionẽ, non potest. Similiter quãdo imminet scãdalum,[e] vt in d.c. nuper

10 Verum bigamus[f] bigamia vera secundũ primum modũ sit priuatus priuilegio clericali? Res. ꝙ nõ, sed solũ illi, q sunt in minorib[us] ordinibus sed q sunt in sacris, bñ gaudẽt ẽm Ge. ĩ c. vnico, de biga. Rõ ẽm eum qa ille, q est in minorib. taliter cõtrahẽdo põt viuere & debet vt laic[us]. ille verò q ẽ in sacris, nõ põt redire ad sœculũ, vt no. de aposta. c. tuę, in gl. fi. ẽm Io. de Fã. & ideò licẽt sit priuat[us] habilitate ordinũ non tñ priuilegio clericali. Similiter religiosus religionis approbatæ gaudet, ita, ꝙ tales percutiens esset excõicatus, qa licèt tex. priuet eũ priuilegio clericali, non tamen priuilegio monachali,[g] vel religionis, & tex. in d.c. vnico restringitur, vt loquatur de existentibus in minoribus ordinibus, & non de monachis, vel existẽtibus

addit, ꝙ si quis ante baptis. dimisit vxorem ꝑ fornicationem, & postea recepit ꝙ est bigamus, & per baptis. nõ tollitur hæc irregularitas secũdũ Th. in 4. dist. 27.

a Quartus] Iste vltim[us] casus differt a primo, qa ille intelligitur de religioso, iste autem de iã existente in sacris.

b C. vnico] Ibi hoc not. Gemin. prius Ioan. And. & Io. And. in ca. a.e.ti. super glo. magna.

c Bigamis verè] Th. in 4. di. 27 q 9. sic ait bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo, nec verum est de essentialibus ordinis, quod aliàs non sit bigamus. qd' patet, quia si bigam[us] accedat ad ordines characterem suscipit. & ideo papa potest dispensare in tali irregularitate, nec obstat c. nuper, eo. qa ibi ostenditur, ꝙ est eadẽ difficultas dispensandi in illis, qui de facto cũ pluribus contraxerunt, sicut si d iure cõtraxissent, non quòd subtrahatur potestas dispensandi, quod etiam obijcitur, ꝙ papa non potest dispensare contra apostolum, qui inhibet talẽ ordinari, quia verum est quò ad ea, quæ sunt de iure naturali, & quantum ad ea, quæ sunt de necessitate sacramentorum, & fidei, sed in his, q sunt de institutione apostolorum cum ecclesia habeat eãdem potestatẽ instituendi, & destituendi, potest, d. Ant. de But. in c. super eo, eodẽ titu. ponit quatuor op. tandem concludit, ꝙ per episcopum non potest fieri ista dispensatio &c. secus per papam & vide cũ. eo. videtur aliter dicere in 4 dist. 33. & in fi. dicit, quòd non sine magna causa papa debet dispensare.

d Quę non pœnitet verè] Et ex hoc patet, quia expectatur compulsionem epi.

e Scãdalũ] Idem si timetur, quod multas cassantibus, locus sit executio. vt ca. 1. de post. præla.

f Bigami ad minorum ordinum mi[nisteria] n idonei, conc. Tridẽ. sess. 23. capit. 17. Petrus Vendr.

g Non tamẽ priuilegio monachali] Et consequenter habebit priuilegium canonis, quod competit monacho si enim monachus est, ergo priuilegio monachali gaudere debet. & placet ista op. qa pœnæ restringendæ sunt &c. vide tamen Ioã. An. in regula, delictum, in Merc.

bus in sacris. & hæc verior est opi.quã sequũtur Arch. gl.in c.quisquis.84.di.Gui. Gar.Io.mo. & Io.Cal.in c. 1.e.ti.li.6. licèt Bonagratia in c.de bigamis.e.ti.teneat, ꝙ sacerdos, q contraxit cũ vidua,vel duo matrimonia successiuè, & postea commisit homicidiũ,poterit puniri ꝑ iudicẽ sœcularem ꝑ d.c vnicum.

11 Vtrũ bigamus interpretatiuè similiter sit priuatus omni priuilegio,sicut bigamus verè?Rñ.Ge.vbi supra ꝙ sic.Idẽ tenet gl. in d.c.vnico.Nec obst.ꝙ in se.S.dicã, de casu vero ad casũ fictũ, qa in isto interpretatiuo idẽ est quoad omnẽ modũ,sicut in vero , qa sic est in eis defect⁹ sacramẽti, sicut in veris bigamis,vt no. gl.in c.1. de big. & patet in c.debitũ,e.ti.vbi dixit, ꝙ diuisit carnem suam.facit ẽt. d.c.quisquis,84. dist.

12 Vtrũ similitudinariè bigamus sit priuatus similiter priuilegio clericali?Rspon. Gem.vbi s.ꝙ non, nisi quò ad executionẽ ordinum. & ex hoc infert idẽ Ge.ꝙ constitutio pœnalis non extẽditur de casu vero ad casũ fictũ, qñ casus fictus non fingit idẽ esse quò ad omnem effectũ,quẽ hẽt casus verus sicut ẽ in ꝓposito , vt patet in c.nup a nobis, [a] de big. Intellige ergo tex.d.c.vnici de bigamo vero & interꝑtatiuo,& q non est in sacris vel religiosus,q ẽ nudatus omni priuilegio clericali , & astrictus sœculari foro , & ei sub excommunicationis pęna præcipitur,vt non deferat tonsuram, vel habitum clericalẽ.d.c.vnico, & si portat,peccat mortaliter vt infra lex.S.3.

BISSEXTVS [b] dicitur qa ꝑ duos dies stamus sup sexto Kal.Martij.& no. ꝙ vigilia S.Matthiæ semper dẽt esse die immediatẽ præcedenti festo eiusdẽ,nisi veniret festum die Lunę,quia tũc fieret die sabbati.Et ſm consuetudinẽ Romanæ ecclesiæ tpe bissexti secunda die fit festũ S.Matthiæ.hæc notãt in c.q̃suit, de ver.si.

1 Vtrũ suspensus ꝑ annũ possit celebrare tpe bissexti vlti. die anni bissextilis? Res.gl.in d.c.q̃suit ꝙ sic, sicut libertas ꝓmissa seruiẽti ꝑ.annũ acquiritur, si seruit. 365.dieb ff.de sta.li.l.cũ hę res.S.Stich⁹,si hæredi meo.

BLASPHEMIA [c] importare videtur quãdã derogationẽ excellentis bonitatis alicuius & præcipuè diuinæ . Quicunque ergo negat aliquid de Deo , qđ sibi conuenit, vel asserit aliquid de eo,quod ei non cõuenit, diuinę derogat bonitati, qui Deus est ipsa bonitatis essentia secũdũ Dio.đ di.no.Quod quidẽ contingere p̃t vel secundũ intellectũ tm, [d] vel secundũ intellectũ,& affectũ.& vtroq; modo hmõi derogatio,si sit tm̃ in corde est blasphemia cordis.Si verò in ore,est blasphemia oris,quæ blasphemia oris opponit confessioni fidei & charitati diuinæ,& sic ex gñe suo ẽ pc̃tm̃ mortale sẽp, nisi ẏs aliqñ ex surreptione ĩ verba blasphemiæ ꝓrũperet, ita ꝙ hoc qđ diceret,ñ aduerteret,qa tũc solũ venialiter peccaret, [e] nec haberet ꝓpriè rationem blasphemiæ. hæc ex Ale.2.2.ti.de blasphemia & Tho.2.2.q 13.ar.1 & 2. Quot sunt spẽs blasph.Rñ.ſm Amb.sunt duę.Prima est,cũ Deo attribuit, qđ ei non cõuenit. [f] secũda, cũ ab eo remouetur quod ei cõuenit. [g] ad de tertiã ſm Th.vbi s.cũ creaturæ attribuitur

a C Nuper a nobis] Quia in rei veritate non est bigamus,ex quo contraxit de facto, & sic matrimonium non tenuit , tñ iudicatur bigamus,sed ille,q cũ alia cõtraxit post votũ solenne, non videtur carnẽ suã diuisisse.

b Bissextus] Tu verò dic clarius quod aut terminus statuitur per numerum dierũ, puta ꝙ seruiat , vel stet suspẽsus per 40. dies , & tunc simpliciter duo dies non cõputabuntur pro vno , & si terminus statuitur per numerũ annorũ, vel mẽsium.Et si sumus in fauorabilibus , tũc duo dies cõputabuntur,ꝓ vno, vnde si datur indulgẽtia triũ annorũ, ovẽs dies erunt inclusi,secus in odiosis , puta qđ stet in carcere ꝑ tres annos tunc annus bissexti erit, vel intelligetur solũ de 365. diebus.Adde bo. glo.in c.si pp,de rescri.lib.6.& in l.ij.ff de diuer.& tẽpora præsc.& ibi Bar.& Bar.in l.cũ bissextus,ff. de ver.si Abb in c.quasi ẽti,de officio deleg. circa prin.& vide glo. in l.3.§. minorẽ, in ver. bissexto, ff.de mino. & ibi Bar.& gl i c. nullus.93. dis.

c Catec.in prįc. Non assumes nomen dei in va.c. 1 & vlt. P. V.

d secundũ intellectum .tm̃] Puta quia itelligit esse Deũ esse mortalẽ,vel non esse potentẽ, vel affectu etiã,quia vellet esse mortalem &c.

e Venialiter peccaret] hoc puto verum , nisi hoc ei frequenter accideret ex lata culpa eius nõ curando adhibere remediũ. lata.n. culpa æquiparatur dolo.ff.depositi l ꝙ nerua,& in c. vt animarũ,de consti.li.6.Et nd. quòd a mortali nõ excusatur blasphemus,si nõ recto animo moueatur licèt ignoret sua verba importare blasphemiã. nam vt dicitur.1. Corin.14. ignorans ignorabitur , & stultus in culpa sapiens erit in pœna. 38. di qui ea.

f Q ...d ei non, conuenit]vt siqs attribuit ei corp⁹, &c. vel quod sit mortalis .

g Quod ei conuenit] Cum remouetur ab eo potentia, vel sapientia.

a Creatori soli] Vt remittet pec-
cata. Matt.9.&c.
b Habitus spe-
ciem] vt homo,
& nõ homo, ista
sentẽtia facit in-
telligere, vtrum
ista sit falsa, vel
vera, homo est,
vel non est.
c. Ex coactione]
conditionata.
d Vel deceptio-
ne] quia fortè vi
detur nõ eẽ pec-
catum.
e Vel infirmita
te] s. fragilitate.
f Cateck. in præ
cep. præcita. cap.
vltim. P. V.
g Nolle in eis
esse] s. ipsos pec-
catores, vel in
inferno esse.
h In eis esse] Sci
licet sãctitatem,
fęlicitatem.
i Pro tribuna-
li] i. dum iudex
temporaliter, se
det publicè ad
condemnãdum,
& sic in foro cõ-
tentioso
k Circa pœnã]
Puta, quia est no
bilis, quem non
decet publicè pę
nitere. facit. c. 1.
de voto, & c. mu
lieres, de sen ex.
& de pœni di. 1.
medicinã, licèt
aliàs ista pœna
sit indispensabi-
lis, quia subdit
tex. nullã in hoc
misericordiã ha-
biturus. Pęniten
tiæ namque ho-
die sunt arbitra
rię, c. Deus, qui.
de pę. & re.
l Et breuiter]
Ro. confessio pri
mo in principio
tenet contra sed
tu dic. cõcordan
do, quod quãdo
blasphemia ẽ ita
publica, qđ nul-
la potest tergi-
uersatione cela-

tur, quòd conuenit creato
ri soli. [a] Sed propriè loquẽ
do nõ sũt diuersæ spẽs, qa
negatio, & affirmatio non
diuersificãt habit⁹ speciẽ. [b]
qa per eandem sententiam
innotescit falsitas affirma-
tionum, & negationum.
2 Vtrũ pc̃tm̃ blasphemiæ
sit remissibile? Rñ. ꝙ si bla-
sphemia sit ex coactione, [c]
vel đceptiõe, [d] vel infirmi-
tate. [e] sic hẽt cãm annexã ꝓ
uocatiuã diuinę misericor
diæ ad remissionẽ. & sic in
tellige illud Mat. 12. oẽ pec
catũ, & blasphemia. s. ex in
firmitate, vel coactione re
mittiť. si aũt blasphemiã cõ
comitať certa malitia, tunc
dř irremissibilis, ñ qa ñ pos
sit remitti, sed qa nõ hẽt se
cũ cãm motiuã ad remissio
nẽ, & sic ïtellige illud Mat.
12. spũs blasphemiæ. s. illa-
tæ ex certa malitia ñ remit
tiť. i. vix, siue difficulter re-
mittiť, qa ñ hẽt excusatio.
3 Blasphemia [f] verò san-
ctorũ cõseqñr redundat in
deũ dũ vel illis attribuũt ꝙ
de⁹ ex sua gr̃a đclarauit nol
le ï eis esse, [g] vel remouẽt,
qđ declarauit in eis esse, [h]
& eodem mõ est peccatũ,
sicut blasphemia dei.
4 Vtrũ blasphemãs possit
absolui a ꝓprio sacerdote?
Rñ. Pa. ï c. statuim⁹, đ male.
ꝙ nõ publicè blasphemãs,
sed ab ep̃o. facit gl. ï c. 2. de
pę. & re. li. 6. sec⁹, si occultè
qa ₰m Hos. tũc ñ ptinet ad
ep̃m. ego verò ïtelligo, ꝙ ẽ
casus ep̃i, qñ blasphemia ẽ
publica nõ simpliciter, sed
qñ ꝑꝑ publicitatẽ defertur
ad ep̃m. Vnde dicit Gof. &
Ho. ꝙ ꝗ dñr ï d. c. statuim⁹,
đ pęna tẽporali, vel pecu-
niaria, intelligũť sedẽte iu-
dice ꝓ tribunali [i] ï iudicio
ãt animæ ꝑsbyter discret⁹
moliẽdo rigorẽ dispensare
poterit rigorem ex cã circa
pœnã [k] spũalẽ superiorem.
26. q. 7. pœniten. hæc Host.
5 Sed qñ dř publica? Rñ.
Pa. & Ho. in d. c. statuim⁹.
ꝙ publica dř, qñ ẽ notoria
iuris, puta cõuictus, vel cõ
fes s⁹ in iudicio vel notoria
facti, puta qa publicè pluri
b⁹ astãtib. blasphemiã intu-
lit facit c. si. de coha. cle. &
mul. & breuiter [l] qñ ꝓbari
p̃t, & ad ep̃m deferť, dř pu-
blica, ar. l. palã, ff. de ver. si.
6 Quid si calore iracũdię
vel ebrietatis quis blasphe
mat? Res. Pa. in d. c. statuim⁹
doc. cõiter recitãt dictũ ab
batis dicẽtis, ꝙ licèt peccet
grauiter, tñ nõ punieť pęna
d. c. statuim⁹, qa nescit quo
dãmõ qd facit, [m] sicut nec
cõfessio sic facta p̃iudicat,
vt no gl. ï c. ex lr̃is, đ diu. &
pl3 Pa. in ebrio, ar. l. oẽ đbi
tũ. §. q se vulnerauerit, ff. đ
re mi. sed ï accẽso caloř irę
dicit fortè ñ ꝓcedere, nisi
calor eẽt ex iusta cã ꝓuoca
t⁹, ar. l. si adulteriũ. §. ïpera-
toř s. ff. đ adul. sec⁹ qñ ex ïiu
sta cã, puta qa ï ludo amisit
ar. c. inebriabũt. 15. q. 1. Sed
ego dico, ꝙ tã ex ebrietate
ꝗ ex ira blasphemãs ñ excu
sať a mortali, si aduertit, [n]
ꝙ dicit & signationem ver
borũ, vt p3 ex p̃dictis [o] quò
verò ad pœ. d. c. statuimus
credo oĩno excusari ꝑꝑ ver
bũ in eo positũ, s. p̃supserit
relaxare. sed quò ad aliã pę
nã ex̃ordinariã bñ attẽden
dũ ẽ an fuerit ï culpa ebrie.
vel irę, vt maior ïponať. &
si ñ fuit ï culpa minor deť.
7 Quæ ẽ pęna præfati ca
pit. statuimus? [p] Res. quòd

ri, non est neces-
sarium, quod ad
episcopum defe
ratur, secus si so-
lum coram ali-
quibus tantùm.
Et sic opiniones
erunt cõcordes.
m Quid facit]
dicit Ho. in sum.
de maled. §. qua
liter 2. col. versi.
hoc autem intel
ligas, quod non
excusatur, nisi es
set talis calor i-
racundiæ, qui de
mentiæ æquipa-
raretur. dicit ẽt
gl. ï l. 2. C. de re.
cre. in versi. pla-
cet, quòd calor
iracundiæ excu-
sat a periurio.
Idẽ gl. in l. si duo
patroni. §. si ff. đ
iureiurand. vide
Tho. secunda se-
cũdæ. q. 98. art. 3.
n Si aduertit]
imo fortè & si ñ
aduertit, quãdo
dabat operã rei
illicitæ, ar. 15. q.
2. inebriauerũt.
o Vt patet ex di
ctis] vide c. sicut
ex literis. de iure
iur. & ibi Pa. & ꝗ
notaui infra iura
mentum. 5. §. 8.
p Præfati. ca. sta
tuimus] No. qđ
præcipit, Papa
ibi, quod istud
cap. habeatur in-
ter alia statute
communicatũ, s.
vt null⁹ ignoret
& ꝙ possint pu-
niri tales, & pœ-
na pecuniaria ex
acta a laico bla-
sphemante appli
cabitur iudici sę
culari. A clerico
verò iudici eccle
siastico, hæc Pa-
nor in d. c. statui
mus. & sic patet,
qđ blasphemia
est mixti fori, nã
laicus etiam po
terit puniri a iu-
dice ecclesiastic.

tionem & Inn.ibi videtur sentire de quocunque habente curã animarũ,& administrationẽ sacramentorum.s.prãtẽ iniungendi pœnitẽtias. Ita notat Inn. in c.requisisti,de test.in gl.fi.& facit quod ipse no.in c. cũ inter,de ver.sig.vbi dicit id, qđ acquirit sacerdos iniungendo pęnitentias parochianis, acquirit ecclesiæ. Idẽ dicit Inn.de canonico hñte suam ꝓbendã distinctã,vt s. dicatũ habere administrationem, vt ipse no. in ca. ex literis,de ꝓb. in gl.1.& ij & in c.trãsmissam, de ele.in gl magna, pro quo est text. in c.fi.12.q.1.inn ẽto.§. præce. qui tex.loquitur ĩ canonicis ẽm intellectum Gratiani ibi positum.

a Cum administratione] Quia tunc dicitur habere administrationẽ illi⁹ dotis.

b Sustẽtationẽ.] Not.ꝙ canonia ẽ ius,quod ꝓuenit ex electione & receptione ĩ fratrẽ vt in c.cũ. M. de con.prębẽda ẽ q̃ ꝓcedit ex ĩstõne & offõ,qa exquo qs facit offm̃, debet ꝑcipere bñficiũ. vñ & laicus, vt dixit Vin. põt habere præbẽdã. ca.in ecclesia, de inst.sed nõpõt esse canonic⁹.oĩstñ canonicus debet habere præbẽdã, sed non conuertitũ. Sola.n. perceptio salarij nõ facit decurionẽ. ff. de decu.sola.nec quicũque habet cãnoniã habetvocẽ in c.vt puer,vt c.ex rõne,de æta. & quali.ff.de decu l. spurij, in d. c.cum.M.

c Dantur in titulum] i. propter ordinem,nam in titulari intelligitur.i.ordinari,vel clericari.

d Super hoc statuit con Trid.sess.24.c.18.de ref.sunt & super hoc constitutio.Pij.v.pont.max. P. V.

e A conc.Trid sess.25.c.6.potestas & iurisd. capituli ferè intacta relinquitur. P. V.

capellania, aduocatoria, & hmõi.Aliud non habens administrationẽ,& isto mõ dicitur largè beneficiũ. Et est, qñ qs habet bñficiũ nõ in titulũ, vt sunt capellani ad nutũ amouibiles,sed qñ habet in titulũ aliquod bñficiũ,cui est assignata dos, quãtũcunq; sit simplex, dr̃ habere beneficiũ cũ administratione [a] ẽm Ge.in c.ꝓsẽti,de of.or.li. 6.in 6. col.

2 Verũ præbenda sit quid spũale?Res.Pa.in c.dilecto, de pręb.ꝙ si est annexa iuri canoniæ,partim est spũale, & partim tẽporale. Si verò non est annexa canoniæ, vt puta qa in ecclesia nõ sunt præbendæ distinctæ, sed omnia communia, & per capitulum assignatur isti vnũ ꝓdiũ in præbenda, & alteri aliud,vel qd simile. Vel ẽt si sunt distinctæ,tamen non sunt canonicatibus annexæ qa nõ est ibi numer⁹ canonicorũ,tunc est merè tẽpale, & põt concedi ẽt laico ad ipsius sustentationem. [b]

3 Verum altaria,quę dantur in titulum [c] perpetuum dicanẽ beneficia?Rñ.ẽm gl. in Cle.1.de decimis, & sequitur Ge.in c.1.de cõsue. lib. 6.ꝙ sic,& appellatione officij altaria prędicta ĩtelligũtur.facit.c.2.de conce. præb.Secus,si nõ dantur in titulum, quia beneficiũ nõ dicuntur propriè.

4 A quo [d] debet dari beneficiũ ecclesiasticũ? Res.ꝙ regulariter per ordinariũ, nisi ex spãli statuto,vel consuetudine ad alium pertineat,vt infra dicam.

5 Verum capitulũ [e] sede vacante possit cõferre?Res. ꝙ non illa beneficia,quę ad epi collationẽ pertinet,Sed bene potest conferre illa, q̃ ad epm̃, & ipsum capitulũ cõiter pertinent. Similiter alia beneficia potest conferre, qñ eps̃ est suspensus [f] à collatione beneficiorũ,ẽt si episcopus haberet interesse in tali collatione tanquã prælatus. & idem potest episcopus, qñ capitulũ esset excommunicatũ seu maior pars [g] maiori excommunicatione,vel suspensum.c.si ad epm̃,nè sede vacan. li.6. Si verò pertinet ad epm̃ collatio cum consilio capituli [h] vel assensu,non posset capitulũ se intromittere, nisi suspensus esset in mora [i] petendæ relaxationis. si verò capitulũ,vel ali⁹ de consuetudine,vel statuto deberet conferre de consilio epi defuncto epo, vel in remotis agente ita, ꝙ in breui eius ꝓsentia non possit haberi, non ꝓpterea debet differri collatio, vt ĩ d.c. si ad epm̃.

6 Quid de bñficijs vacantibus in curia?Res. ꝙ omnia beneficia, dignitates,& personatus vacantes in curia Romana [k] non pñt conferri nisi per papam. Similiter beneficia,dignitates, vel ꝑsonatus curialium, vel accedentium, seu redeũtium de curia, si decedũt [l] in locis vicinis curiæ ad duas dietas legales, quę faciunt

f Est suspensus] Puta, quia peccauit conferendo indignis vt dicit tex.in c.graue nimis,de præbend. hoc idem intelligitur,qñ episcopus esset mortu⁹ vel si quocũque alio mõ vacat sedes renuntiatione, depositione, vel quouis mõ. ad hoc.7 q.1.c. ĩ apibus. § ecce.

g Maiori pars] Nõ dicit tex.maior ps, sed si singulariter oẽs sint maioris excõmunicationis vinculo innodati, & dixit singulariter, qa capitulũ vniuersitas collegium excõicari, non dẽt, de sent. exc. Roman.§.in vniuersitatẽ li 6. secus, si minori excõicatione,qa possent eligere, de cle. exc. mi. si celebrar.

h Consilio capituli] Dicit,consilio, & assensu qa oportet consilio assentiant, &c.

i Esset in mora] Dicitur aũt esse ĩ mora hoc ipso ꝙ q̃ cito potuit, licẽtiã nõ petijt.& not ꝙ post istam morã tẽp⁹ icipit currere, & debẽt expectari post sex mẽses ẽm Io. ĩ d. c. si ad episcopũ.

k In curia Romana] & curia Ro. dr̃ eẽ vbi est papa,vt c.2. & c. præsenti, & ibi Ge. de præ. in 6.

l Decedũt] ĩtelligit, ꝙ spectat ad pa.eoĩ ũcollatio.

20.miliaria ꝑ die. [a] l.1.ff. si qs cau.& no.glo.in c.pñti, de præben. li.6. Vnde si distarēt p.41.miliare,non includerent.ff.de verb. [b] fig. l.3.limita, nisi pdicti morerent in loco proprij domicilij,vel ꝓpriæ domus, qa tunc non reseruanť papæ, nisi esset talis curialis, qui licèt haberet ibi ꝓpriū domicilium, tñ ibi morabať solùm pp curiā,qa tunc reseruať.Similiter reseruatur qñ est curialis,qui moriť in loco, vnde recedit curia, vel in itinere, dum curiam sequereť,quantūcunq;,vbi decedit,sit remotus ab ipsa curia. Verū est.ꝙ post mensem, si non fuerint collata bñficia prædictorū,conferre pñt illi, ad quos ꝑtinet eo.ū collatio ꝑ seipsos tm̃ vel ipsis agētibus in remotis ꝑ suos vicarios generales, quib⁹ id cōmissum fuerit in eorū diœcesi existentia, nisi essent parochiales ecclesiæ, [c] & vacarēt sede apostolica vacāte.vel si anteq̄ papa ea conferret,mortuus est. hæc noranť in c.licet,el 1.c.statutū.c.pñti, & c.si apostolica,đ præb.li.6. Aduerte ēt circa hæc ad regulas cancellariæ,& reseruationes, quę faciūt cōiter pōtifices in sua creatione, qa non semper se hñt vno modo; ideo non pono hic.

7 Quid [d] de pſentatis a patronis sede vacante.? ℞. ꝙ capitulum [e] pōt eos admittere, & instituere in beneficijs,licèt ad epm,si viueret pertinuisset. c. & si capitulum,de insti. lib.6.

8 Quid si Eps cōferat beneficiū [f] absenti? [g] ℞. ꝙ licèt non fiat suū,donec consentiat, tñ eps non poterit alteri ꝯferre,donec ille recuset, nec valet collatio, si ꝯferat, [h] nisi eps assignasset terminū ꝯpetentē consentiendi, intra quē non consentit. si tñ post terminū iterum consentit ante, q̄ alteri esset collatum, valeret.c. si tibi absenti,de præb. li.6.

9 Verū eps,vel ali⁹,cui mādabať de bñficio prouidere pauperi clerico, teneať iterū ꝓuidere,si ille cleric⁹ aliud est cōsecutus? Rñ.ꝙ nō [i] c.si paup,de pb. lib.6.

10 Verū eps [k] teneať ordinatis per ipsum prouidere de beneficio?Rñ.ꝙ sic, [l] si ē in sacris ordinat⁹. c.cū sm, de præb.Idem dic,qñ commisit, ꝙ ordinetur,ꝑ aliū.c. si eps,de præben.li.6. [m] Et hoc verū,nisi habeat suam, vel paternam hęreditatē, vnde possit sustentari sm glo.in d c.si episcopus.

11 Verū promittens alicui prouidere de bñficio ecclesiastico non vacāte,vel qualitercunq; promittat,cū potuerit,teneať?Rñ.ꝙ ñ,qa talis ꝓmissio ē nulla. [n] c.detestanda,de concel.pb.li.6.

12 Verū recipiēs beneficiū ecclesiasticū de manu laici cadat in aliquā pœnā? Rñ. Inn.in c.quisquis,đ elec.ꝙ sic,qa est ineligibilis [o] ipso iure de iu.patr. [p] c.pterea, primo.Tñ episcopus posset

[a] Xx.milliaria ꝑ die] & nota, ꝙ mille passus faciūt miliare,passus autem est quinq; pedum,glo.& Bart. in l. 3.ff.de verb.sig. Bar. Ang & alij in d.l.s. pes est quindecim digitorū,tex est & ibi gl.expressè in c.sicut,primo.27.q.4. Bar.in tra. Tyberiadis.§. de insula.Bald. in d l.1. Flo.in l.die,ff.de serui.vr. pdio.& fiet cōputatio ꝑ aerem,vt ibi patet. s. in d.l. 1.

[b] De ver.si.l.3.] Diciť ibi, ꝙ debent dari.20.millia passuū ꝑ dieta.vnde ed ti vnū locū essent. 20. millia,& vnū,darentur duę dietæ nisi aliter conuētum esset, &c.

[c] Nisi essent parochiales ecclesiæ] Quæ tunc ꝑ mortē papæ in curia vacare nō dñr,& sic eorum collatio ptinet ad ordinarios. Vacant. n. in curia oīa beneficia curialiū et quantum ad mensem, qui ad papā pertinet &c.

[d] De præsentatione patronorū videas quæ cōstituit Conci. Trid. ses.14.c 13.& 24. c.18.de ref P.V.

[e] Rñ. ꝙ capitulū], s. ecclesiæ cathedralis.

[f] An hodie id fieri possit,consulas Concil. Trid. sess.14. ca.18. de refor. P. V.

[g] Absenti] & sic no.ꝙ nō est necessaria præsentia.

[h] Si conferat] scilicet alteri.

[i] Qđ nō] & not. ꝙ quodlibet bñficium induceret hunc effectū, nè .s.teneatur.

[k] Vide statutum Conci. Trid.sess. 23.c.1. P. V.

[l] Rñ.ꝙ sic] Rō aūt,quare teneať sibi prouidere, ē multiplex,prima,quia qui alteri seruit &c secunda, nè clericus in opprobriū clericat⁹ videať mēdicare. Item quia eps omnibus tenetur, sed magis clericis.

[m] De præben.li.6.1] Vel saltem tenetur ei ministrare necessaria vitæ,& sic veniant vestes, medicinæ, & decedēte ordinatore teneť successor, nisi ad pcea alicuius esset pſentat⁹, vt patet in d. c. cum sm.

[n] Est nulla]& facit ca.seq. & hoc est, quia inducit votum captandę mortis.

[o] Ineligibilis] & sic est irregularis quoad dignitatem obtinēdam. Vnde nō potest amplius sine dispensatione ꝓmoueri ad aliq dignitatem. Et Pa.in d.c.quisqs ꝙ tex. ille videtur addere pœnā inhabilitatē ad ea,quæ habentur in c.si quis deinceps.16.q.7.& ēt ex illo text.habetur, ꝙ recipiens dignitatē de manibus laicorum, si eam postea obtinet a superiore ecclesiastico sine dispensatione tacita, vel expressa, eam iniustè obtinet, cum ex illa receptione iniustè facta effectus fuerit inhabilis ad dignitatem obtinendam. hoc tamen fallit, si laici haberēt priuilegium eligendi,seu conferendi, quia tunc nō efficerentur indigni de manibus laicorum accipiendo secundū Pa. & doct.&c.

[p] De iure patr. præterea] Ibi n. est tex.optim⁹ ꝓ hoc, vbi excōicā tur pſoni laici, qui clericos instituunt

cum eo dispensare ẽm eundē, ar. c. nuper,[a] de sen. ex.

13 Verū qs possit renūciare suo bñficio, vt alij ꝓuideaẽ? Rñ. Pa. ĩ c. dilecto, de ꝑben. ꝙ sic, dūmó in actu renūciationis nō deducat in pactū, sed ipsam renūciationem faciat purè & liberè: aliás esset simoniacum, vt vult gl. in d. c. dilecto, & gl. in c. ex pte, el 1. de off. dele. Si tñ in aĩo gereret, vt alteri ꝯcederet, nō eẽt simonia dūmó pactū nō faciat, licèt peccet,[b] vt est clara glo. in c. ordinationes. 1. q. 1.

14 Cui p̃t dari bñficiū[c] ecclesiasticū? ℞. ꝙ solis clericis ñ ꝯiugatis, & hñtib⁹ ætatẽ debitā, & q̃ sit ætas d̃bita vide ĩ. ętas. & qs ordo reqraẽ, vide infra cleric⁹. 7 §. 5.

15 Verū cleric⁹ ꝯiugat⁹ possit hr̃e bñficia ecclesiastica? ℞. Pa. ĩ c. sanè, d̃ cle. ꝯiu. ꝙ non. Sed nec ẽt administrationes ecclesiasticas. Et per hoc puto, ꝙ nō possit esse vicarius ep̃i, qd̃ tenẽt do. in c. vno, eo. ti. li. 6. & ĩ c. Io.[d] Itẽ Pa. eo. ti. tenet, ꝙ nec ẽt pōt dispensari cū eis, vt habeāt bñficium simplex, licèt alij ꝯ̃riū teneāt, & pōt saluari dictum eorū, vt valeat dispensatio, si fiat a papa. & Pa. intelligat non valere, si fiat ab inferioribus papæ.

16 Verū filius[e] sacerdotis possit obtinere bñficiū ĩ ecclesia p̃ris? ℞. ꝙ sic, si aliàs est legitim⁹. c. ad hæc, de fi. ꝑsby. dūmō non ad illas dignitates, vel ꝑbendas, quas immediatè p̃r ei⁹ habuit, ꝓmoueaẽ. c. ꝯstitut⁹, de fi. ꝑsby.[f] Et noĩe filiorū in hoc veniūt etiam nepotes de iure in hæreditate succedentes, vt sunt p rectā lineā descendẽtes nepotes, ar. insti. d̃ hære. qual. & di. §. sui, ẽm Host. & Ber. in c. extirpandas, de fi. ꝑby. Secus in collateralib⁹,[g] in quib⁹ successio locū non hẽt, ar. de offi. dele. c. ex pte. Itẽ ẽm Host. nepos pōt poni immediatè in ecclesia, quā auus ei⁹ habuit patre eius viuente, sed patre mortuo non pōt, qa cessat rō in primo casu successionis, sed non in secundo. Itẽ aduerte, ꝙ si pater habuit personatū, immediatè non poterit fili⁹ in eadẽ ecclesia habere vicariā, vt c. Michael, de fi. ꝑby. vel è ꝯtrario, si pater habuit vicariam perpetuam, filius immediatè non poterit habere personatum, vt in c. constitutus, de fi. presby.

17 Quis pōt dispensare cū illegitimis, vt obtineant beneficiū ecclesiasticū? ℞. ꝙ Ep̃s in bñficio simplici, cui nō imminet cura animarū, vt in c. is qui, de fi. ꝑsby. li. 6. nec distinguo ẽm gl. ibidẽ, an sit spurius, adulterinus, vel naturalis, licèt quò ad successiones distinguantur, & ĩ difficultate dispensandi. In alijs āt sol⁹ Papa.

18 Sed nunqd poterit ep̃s dispensare cū talibus in ꝑsonatu, vel dignitate sine cura? ℞. gl. in d. c. is qui, ꝙ non, sed sol⁹ papa. Et eā sequuntur cōiter doct. etiam si efficeretur religiosus.

19 Verum ep̃s possit cū ꝑdictis dispensare in canonicatu ecclesiæ cathedralis? ℞. ẽm Arch. ĩ d. c. is qui, ꝙ sic, ex quo non inueniẽ prohibitum. Et ex eo concordat Gemi. in d. c. is qui,[h] licèt Io. Mo. & alij teneant, ꝙ non potest. Quod non placet.

20 Verum episcopus cum ꝑdictis possit dispensare

tuūt, & dēstituūt ĩ ecclesijs ẽt ꝑ̃ronat⁹, vł bona ipsarū aliter administrant, & clerici, qui institutione laicorum recipiūt, cōione priuētur, ex quo no. ibi Pan. ꝙ clericus recipiens à laico ecclesiā nō est ipso facto excōicatus, vel suspēsus maiori suspēsione, sed peccat mortaliter, & dẽt cōione priuari, ex quo infert, qd̃ si impetraret hoc bñficium nō exp̃sso, ꝙ prius habuit a laico, non valet impetratio, qa si papa sciuisset, non ita de facili sibi cōcessisset, cū deberet pp̃ delictū suū cōione priuari. d. c. ꝑterea, primo ꝓ hoc c. postulasti, de relig. & qd̃ ibi no. Ho. sẽ tñ papa sciẽter prouideret illi d̃ illa dignitate, in qua se intrusit, tūc tacitè vr̃ dispẽsare ẽm Pan. vbi s̃. in alio tñ superiore sec⁹, vt habeẽ. ĩ. dispensatio. §. 12.

a C. nuper] Bene facit in hoc, qa si non pōt haberi excōicator, qui absoluat ĩ casib⁹ de quib⁹ ibi, ep̃s absoluet cū cautione, ꝙ p̃sentabit se, qñ poterit; sic & hic.

b Licet peccet] Et hæc no. Pa. in d c. ex parte, primo super glo. 1.

c Videas hac de re Conc. Tri. ses. 7. c. 1. 2. & 3. 22. c. 2. & 4. 24. c. 12. & 18. de reform. Petrus Vend.

d C. Ioannes] In ver: tertius articulus. vide Gem. ibidem per text. d. c. 1. qui generaliter loquitur, quòd extra illos duos casus non gaudet priuilegio clericali, ꝙ aūt nō possit habere officia, probatur, qa cōiugatus non dẽt administrare altari. 27. q. 2. multorū. ergo non pōt habere beneficium ecclesiasticū, cū illud detur rōne administratiōis, vel officij, etiam si sit simplex, vt in c. proposuit, de fi. presby. & c. conquerente, de cle. non resid. Item quia hoc tẽdit in prauum exemplum, & scādalum aliorum, vt in c. cum decorem, de cleri. coniug.

e Vide Con. Tri. decretum ses. 25. c. 15. de ref. P. V.

f C. cōstitutus, de fi. presby.] Et hoc, qa videtur ei succedere, qd̃ fieri non debet.

g Secus in collateralibus] Poterunt ergo tales collaterales obtinere beneficia, & dignitates, cū cesset rō in eis, s. successionis.

h Gem. ĩ c. is q.] Qui multum disputat, & allegat doc. pro & cōtra, & subdit, quod cum tali nō posset dispensari, vt eẽt ĩ ecclesia metropolitana promouendus, &c.

a In rectōria] Est enim quædam prælatio. nam rector ecclesiæ potest excommunicare, & alia facere, quę pertinent ad iurisdictionem, ex quo videtur, ꝙ super his non posset fieri dispensatio, cum ista pertineant ad dignitatem, pro hoc gloss. in c. super eo, de præben. in 6.

vt statim notaui præcedenti. §. quia text d. c. 1. de filijs præsby. prohibet de habente beneficium, cui imminet cura animarum, & ad quod ipse intitulatur, & non in principali, vt not. glo. in c. si eo tempore, de rescrip. in 6. ratio est, quia non exercet curam respectu sui tituli, sed respectu annexi, cōsequitur enim is quandoque aliquid ex facto alteri⁹, quod ex proprio consequi non posset, de concel. præ. c. autoritate, in 6.

b Nō in ipsum] .s. cui cōceditur.

c Latè interpretari] Sed sic est, ꝙ ista potestas concessa episcopo deriuatur ad alium, scilicet ad ipsum dispensandum; ergo debet latè interpretari.

d Contra ipsum concedentem] Quia episcopus potuit in suum præiudicium remittere decimas monasterio, & etiam sui successoris: sic & ista dispensatio interpretatur largè contra ipsum cōcedentem, scilicet legislatorem ex quo gratiæ sunt ampliãdæ.

e Cui annexa] & facit pro hoc, qa illud, quod alteri annectitur, sumet naturā eius, cui annectitur, c. a pitu. recolentes, de sta. mona. capitu. 1. ne se. va. Et quia accessorium, quod est ecclesia curata, sequitur naturam principalis, qđ est præbenda, cui vnitur, c. si super gratia, de offi. de leg. lib. 6. & regula, accessorium. nam non mutatur natura prębendæ ex connexione ecclesię curatæ, secus, si mutaretur, nec obstat, quod dicit glo. 1. in d. c. super eo, ꝙ non potest negari, qn ipse principalis non habeat curā,

spēsare in rectoria? a Rñ. ꝙ sic, in oī bñficio. dummodo non cadat in nomen dignitatis, vel personatus, vel habeat curā animarū. Et hoc tene, licèt quidā teneant ꝯtrariū, vt no. Ge. in d. c. is q. Et rō potissima est, quia potesta, dispēsandi cōcessa alicui, cuius effectus nō in ipsum, b sed in alium deriuatur, debet latè interpꝛetari, c vt no. Io. An. in c. fi. de ver. sig. & se. Io. de Imo. & Ge. in d. c. is qui. Ex maximè qñ interpꝛetatio fit ꝯ ipsum concedentē d iuxta no. de priu. c. quia circa. Et ideo iura, quæ videtur ꝯria, intellige, & limita, quòd loquuntur in dispensatione alicui concessa, cuius effectus in ipsum deriuat, quę strictè interpꝛetanda est. Quod nota.

21 Quid si beneficiū simplex habeat curam animarum annexam, nunqd eps poterit dispensare cū prædictis? Rñ. sm Archi. in d. c. is q. ꝙ sic, q1 talis non dr̄ habere curā animarum, vt ꝓbat text. in c. super eo, de pben. lib. 6. Nā vt ibi patet, pōt qs habere præbendam, & dignitatē, cui annexa e est parochialis ecclesia; & tn̄ non posset qs hēre simul dignitatē, & ecclesiam curatā, c. de multa, de pben. Lapus autē limitat hoc verū, qñ ecclesia curata hēt vicarium alium ab isto, alias non, alij doc. indistinctè tenēt, ꝙ nullo modo eps pōt dispensare. vide Ge. in d. c. is qui. mihi placet prima opi. cum prędicta limitatione domini Lapi.

22 Pone, ꝙ in ecclesia ē statutū iuratū, & per Papā approbatum, ꝙ null⁹ illegitimus ibi ꝓmoueatur, an eps possit dispēsare? Rñ. Io. Mo. & sequit Ge. in d. c. is qui, ꝙ nō; ex quo tale statutū ē iuratū, vel cōfirmatū. Secus eēt, si solū esset statutū non iuratū, vel confirmatū, qa tūc posset Eps dispensare ꝯ ꝓpriū statutū, iuxta no. de elect. c. licèt canon, li. 6. Limita pdicta oīa, ꝙ eps pōt dispensare cū illegitimo in bñficio simplici; verū, nisi aliud īpedimētū canonicū obstet, q̄ illegitimitas, f & sup qua eps non possit dispensare, vt in d. cap. is qui.

23 Verū dispensatus, vt ꝓmoueat ad ordines sacros, per Papā, per hoc videatur talis illegitimus dispēsat⁹, vt possit obtinere beneficium cū cura? Rñ. ꝙ non, g quia dispēsatio non trahit ad consecutiua h eius, sup quo dispensatur, qñ dispensatio imprimit effectum validum sup actu, in quo dispēsatur absq; eo, ꝙ extendat ad illud consecutiuum sm Gemi. in d. c. is qui.

24 Verum præfatus illegitimus dispensatus, vt possit obtinere beneficium ecclesiasticum, possit post primū postea aliud obtinere virtute dispensationis. i Rñ. Gemi. in d. c. is qui, ꝙ Paulus hoc distinguit, ꝙ aut dispēsatio fuit facta super certo beneficio; k & tunc si fuit

f Illegitimitas] vt corporis vitium, bigamia, &c.

g Rñ. ꝙ non] Nam sublata vna de duab⁹ prohibitionibus remanet altera. ca. pastoralis, de priuileg. & per illū tex. dicit gl. ꝙ licèt lex concedat libertatem seruo viud cāti necem domini, a iudice tamen danda est. C. pro qui. c. serui præ. li. ac. li. s. Et hoc est verū, quia religio dispēsat in ordine sacru, & non in cura, vt c. 1. de filijs præsbytero.

h Ad consecutiua] Nam consecutiuum ad sacros ordines est, ꝙ possit habere ecclesiam curatā, de elect. c. s. licèt canon. & tamen non extenditur ad illam.

i Virtute dispensationis] Puta, quia primum nō habuit cum effectu, & grse a fine generalis.

k Sup certo beneficio] Siue specialiter; & tunc quia gratiam cōsecuta est suum effectum, non potest aliud habere.

in culpa, vt illud non haberet, sic aliud non poterit habere. Si verò non fuit in culpa,[a] vel dispensatio super incerto beneficio fuit, sic poterit post primũ aliud habere. Et placet mihi, licèt Gemin. ibi videatur tenere opi. do. Lapi, qui aliter distinguit.[b] Sed mihi non placet. Vide eum ibi, si placet.

25 Vtrum præfatus dispẽsatus, vt possit habere beneficium curatum, possit per hoc obtinere dignitatem? Res. Ge. in c. fin. de fi. pres. li. 6. quòd nõ, quia ista ponuntur vt diuersa in d. cap. fin. ergo vno concesso non veniet aliud. Vnde in dispensatione non procedit argumentum a maiori, nec a simili, vt ibi not. Ge. & in cap. postul[illegible]sti, de rescriptis, lib. 6.

26 Vtrum illegitimus, vel irregularis dispensatus in ordine, & beneficio, atque promotus, possit postea impetrare dispensationem super pluralitate non facta mentione de defectu illegitimitatis, vel irregularitatis? Respon. secundùm Ge. in d. c. fin. quòd non,[c] tex. est in d. c. fi.

27 Vtrum episcopus possit dispensare cum prædictis illegitimis, vt possint plura beneficia simplicia retinere simul? Res. Ge. vbi supra ꝙ non. facit c. is cui, primo res. de præben. li. 6. vbi quando conceditur alicui, vt possit beneficiũ alteri conferre, intelligitur de vno, non de pluribus.

28 Verũ eṗs possit dispensare cum illegitimis, vt habeant simplex bñficiũ, seu præbẽdam in ecclesijs suorum patrũ, qui sunt sacerdotes? Res. ꝙ non ipsis viuẽtib.[d] c. cũ decorẽ, de fi. ṗs. Multominus in canonicatu. c. cũ ad abolendã,[e] de fi. ṗs. Sed ipsis mortuis sic, dummõ non dispenset sup beneficio, seu ṗbenda, quã eius pater tenebat immediatè,[f] secus, si mediatè. Gofre. tñ tenet, ꝙ nunquã canonicatũ in eadem ecclesia poterit habere ex dispẽsatione epi. Sed cõtrarium credo verius, vt no. in d. c.

29 Pone, Papa dispensauit cũ illegitimo, vt possit promoueri ad beneficiũ ẽt curam habeas, nũqd ꝑ istam dispensationem poterit ꝑmoueri ad bñficiũ, cui ṗficiẽdus est per electionem eligend⁹? Res. ſm Ge. ĩ d. c. is q, ꝙ sic, qm̃ qñ viciũ tollit̃ ex toto, vt in casu prædicto, põt eligi, vt in c. cũ Vintoniensis,[g] de elec. ẽt si esset dubiũ, an verba dispẽsa

a In culpa] puta, quia iniustè eum obtinuit, vel noluit &c.

b Aliter distinguit] An gratia fuerit generalis, an specialis; dicit tamen, quod domini de rota decisi. 742. dicunt obseruari in curia opi. Archid. quæ est, qꝫ adepto primo & omisso, poterit secundũ retinere.

c Quòd non] Et ẽ ratio, quia hic additur secunda dispensatio primæ dispensationi, vt in d. capitulo fin ibi, non est verisimile. vide tamen Gemi. ibi, vbi latè.

d Ipsis viuentibus] Ratio est, nè videatur impudico patri ministrare in eo loco, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri victimatur pro salute humana.

e Ad abolendã] Idem tenet Geminia. post Ioã. An. in d. ca. 1. de fil. presb. & tex. d. capitul. ad abolẽdam loquitur per dict. maximè, si sunt spurij, & dicit in sæcularib. quasi quod in regularibus bene pater & filius possunt esse in eadẽ ecclesia, vt dicit ibi glo.

f Immediatè] idest sup ea met præbẽda mediatè autem vult dicere in eadem ecclesia in præbenda, quam alius habebat in ecclesia quæ erat principaliter patris sui.

g Cum Vintoniensis] Text. est ibi de hoc. Sed nunquid legitimatus per rescriptum papæ possit eligi ad dignitatem episcopalem? glo in ver. promeruit in fin. in d. capi. cum Vintonien. tenet singulariter quòd sic. Sed contra istud facere videtur text. in capitul cum in cunctis, de elec. vbi dicitur, quòd eligendus in episcopum, debet esse de legitimo matrimonio natus. D. Anton. in d. c. cum Vintonien. Et Panormi. ibi distinguunt, quod aut Papa processit per viam dispensationis, putà quia dispẽsauit cum illegitimo, vt possit promoueri ad ordines, & dignitates ecclesiasticas, & hæc dispensatio non extenditur ad dignitatem episcopalẽ, quia in materia restringibili, vt est dispensatio, ca. 1. & 2. de fil. presb. li. 6. & in c quod dilectio, de consangui. & affi. nunquam appellatione dignitatis venit episcopalis, tex. no. in c. dilectus, iuncto. ca 2. de conces. prębend. vbi doct. tenent hoc dictum in materia dispensationis. Ad idem gl. no. in c. 2. de præben. lib. 6. quæ tenet, quod in reseruatione dignitatum simpliciter facta non cõprehenditur dignitas episcopalis, quia est dignitatũ culmen. c. pen. de prębẽ. & idem dicendũ si fiat mentio de dignitate episcopali, vt non extendatur dispensatio ad dignitatem Archiepiscopalem. Vnde dispensatus in minori nõ videtur dispẽsatus in maiori, d. c. dilect⁹. Aut Papa processit per viam legitimationis, & tunc aut Papa legitimauit illum, vt possit promoueri ad dignitates ecclesiasticas. Et idem dicẽdũ, vt in casu præmisso, quia hæc legitimatio importat idem, quod dispensatio, & his duobus casibus procedunt allegata contra glo. Fallit tamen, si in dispensatione, aut legitimatione esset facta expressa mentio de dignitate episcopali secundùm Host. in d. c. cum Vintonien. Aut legitimauit eum, restituendo eum primæuo iuri, & priorib⁹ natalibus, ita quod decreuit illum legitimum, ac si

fuisset

tionis collāt ex toto viciū; a & hoc tene, licèt alij dicant, ꝙ non potest eligi. b

30 Intra c quod tempus debet beneficium vacans concedi? Rñ. ꝙ in cathedrali & regulari ecclesia vacāte prælato intra tres menses eligere tenentur, ca. nè pro defectu. de elect. nisi essent priuilegiati, vt Minores. Alia autē beneficia ecclesiastica intra sex menses c. nulla, de concessio. præben. Aliàs collatio, seu prouisio deuoluitur ad eum, q proximo præesse dignoscitur, nisi in casu, in quo prouisio pertinet ad capitulū, deuoluitur ad episcopum. & è contrario & post ad metropolitanū, & post ad Papam. hoc est verum, nisi legitimo impedimēto essent impediti, & incipit currere dictum tempus a die scientiæ, non vacationis, capi. quia diuersitatē, de conces. præbend. Et intelligitur legitimum impedimentum peregrinatio, vel suspensio etiam ex culpa, nisi esset in mora petendę absolutionis, dicto capitulo. quia diuersitatem. Et si beneficia pertinerent ad regulares exemptos, episcopi prouidebunt non obstante exemptione Cle. quia regulares, de sup. ne. pręla.

31 Verum præfatum d tēpus habeat locum in habēte instituere præsentatum per patronum? Res. dñi de Rota e tenēt ꝙ nō, qa d. c. nulla, non extēditur ad eū, qui habet instituere, sed ad eum qui habet conferre. f

32 Verum liceat alicui sibi procurare beneficium? Res. Tho. & Rai. ꝙ beneficium cum cura animarum non licet, quia idoneè non pōt administrare sine gratia, seu charitate, quā nullus se habere scire potest. Secus esset de alijs beneficijs, qa possunt procurari, Aug. de Anchona. lib. de potestate Papæ tenet generaliter nō posse sine peccato, quod verum credo, quādo principaliter procurat, vt habeat beneficium, secus, qñ principali er procuraret, vt posset prodesse. g

33 Verum occupās bñficiū viuētis scienter faciens se institui, sit infamis? h Resp. Pa. in c. 1. de conces. præbē. ꝙ sic. 3. q. 2. audiuimus. & solus Papa dispēsat cū eo, sicut cū illo, q viuēte vxore

fuisset legitimè natus, & tunc potest promoueri, & tunc procedit gl. prænominata, quam sequitur ibi. Pe. de Ancharano, etiam quod non fieret mentio de dignitate episcopali, Ratio, quia si constitutio Papę potest facere, quem legitimum, v promoueri possit in episcopum vt in c. tanta, qui fi. sint legiti. iuncta not. in capit. innotuit, de ele. vbi legitimatus per subsequens matrimonium, potest eligi in episcopum. idem dicendum per rescriptum Papæ, cum lex viua nō sit minus potens quàm lex mortua. Et facit in aut. quib9 mod. na. effi. sui, prope finem.

a Ex toto viciū] Ex quo sumus in odiosis, secus si i fauorabili. sicut est vinculū matrimonij spiritualis qd' impedit transitum ad aliam ecclesiam, quia tunc requiritur postulatio secundùm Domin9 Anton. in capitul. licèt de transla. præl.

b Eligi] Circa istam dispēsationem quęro quid si episcopus faciat statutum, p quod legitimat filios illegitimos ad minores & ad beneficia simplicia, an imprimatur legitimatio, vel dispēsatio? Fed. de Se. consilio. 278. tenet quòd non, nam de natura constitutionis est, quod trahitur ad futura, de consti. capitulo secundo, & fin. Item induceret homines ad pecc. ndum, & sic esset contra salutem animæ, ergo non videtur valere, quia causa inhabilitationis filiorum illegitimorū est, vt seruetur fides matrimonij, & auferatur materia fornicandi. 15. quæstio, vltim. cum multæ, de eo qui duxit in matri. quam polluit, &c. capit. cum haberet. Sed ista constitutio videndo homines, quòd sui filij erunt habiles, inducit eos ad adulterandum, vel fornicandum &c. facit capitulo erit, quarta distinction. facit etiam cap. ex parte, de consuetudine. vbi non valet consuetudo, quæ inducit ad peccandum, & nec statutum, cum eadem sit ratio, quoniam ratio concludit ad vtrunque, igitur &c. 41. distinctio. sit rector. nec ob. text. in d. capitul. primo de fi. presbyte. vbi potest episcop9 dispensare, quia dispensatio respicit pręterita, & iam deducta in esse, cap At si clerici, de iudic. Et de consangu. & affini. quod dilectio. Item in causæ dispensatio:.es, & veniæ facilitas reprobantur, & reprehenduntur, quia per eas præstatur incentiuum delinquendi. l di stinct. ca. primo, cum simil. ergo &c. Et facit, qu a dispensatio non est cōcedenda sine aliqua si causæ cognitiōe saltem summarię, circa qualitates personæ, cum qua fit dispensatio, vt not. Innocen. in c. ex tenore, de temp ordi. vltra med. ū magnæ gloss. Et eo. ti. dilectus, in add. di. de fi. presbyt. in prima glo. in capitul. veniens. Sed si per constitutionem admittitur indifferenter dispensatio, videtur inferre dicta incongruitas. ergo contra ius, Et sic non valet, Clem. nè Romani, de iure iurand.

c Videas Conc. Triden. sess. 24. c. 18. de refo. P. V.

d Domini de Rota] Deci. 130. & adde sing. gloss. in Cle. vna, de supp. neg. præla.

e Consule Trid. conc. sess. 24. c. 18. de ref. P. V.

f Conferre] Ita tenet Pa. in d. c. a. de conces. præben. vbi latius prosequitur.

g Prodesse] Vide, quæ dicam infra, episcopus. §. secundo.

h Sit infamis] Et debet deponi, & ab ecclesiastica communione repelli. 2. q. 1. in primis, & hoc dicit Pa. vbi supra. 2. not.

aliã accepit, [a] vt in c.fi.de eo,q dux.in vxor. quá pol. per adul.ex quo concludit Pa.ibidẽ,ꝙ licèt cũ vacaret fecerit se institui, vel sibi conferri a Papa nó habita mẽtione de occupatione, postea nõ valet,& est subre pticia, qa non sic faciliter obtinuisset,facit c.postulasti,de rescrip. Similiter dicit de eis,q de facto occupãt,vel ꝑ brachiũ sęculare se in vacantib.beneficijs intrudũt, si nõ faciũt mentionẽ in impetratione de tali occupatione, qa oẽ id, ex quo nõ ita faciliter obtineref, tacitã ĩducit surreptionẽ ꝑ d.c.postulasti. cum si.

34 Quot bñficia [b] pót qs habere?Res.ẽm Pa.in c.cõquerente,de cle. nõ resi.ꝙ habẽs bñficiũ quantuncunq;e simplex, qđ ꝑ se sufficit ad vitã beneficiati,non põt aliud tenere sine peccato mortali,ẽm gl. ĩ c.dudũ,el 2.de elec.gl.pen. qđ limitat idẽ Pa.si pp se solũ habet,secus verò, si collata sibi essent non rõne sui, sed pp vtilitatẽ bñficiorũ, vt qa est hõ industrios',& bonæ cõsciẽtiæ,vt no.in c. cũ iã dudũ đ p̃b.& ibi.Inn.

35 Vtrũ habens [c] plura,qñ vnũ sufficit,excusetur ꝑ dispensationẽ?Res.glo.prædicta ꝙ sic.sed Pa.in c.dudũ, dicit ꝙ habet ꝑ indubitato, ꝙ non sit tutus quò ad ecclesiã triũphãtẽ, ẽt dispẽsatus per Papã,qñ dispensatus est pp se & ad suã vtilitatem,quia in hoc casu nõ solũ alteratur iuris positiui dispositio,sed etiã Christi patrimonium iniustè dispergitur, cum ergo Papa non possit sine causa alienare bona ecclesiæ sine graui peccato, vt dicit Archi. 12.q.2.nõ liceat papæ,ergo multominus põt dare licẽtiã alteri ipsũ dispergendi vt in c.nuper, [d] de rest.do. post di.& sic cõuincitur rõ Innoc.in c.cũ ad monasterium,de sta.mona. quia hic non solũ violatur ius positiuum, sed potius diuinũ, hoc idẽ tenet Host.in d.ca. dudũ,quẽ sequitur Io.And.dicit ẽt Th.in 9.quoli.q.5.ꝙ habere plures præbendas absolutè considerandũ est quid de se inordinatũ, vtpote quia quis non p̃t in diuersis ecclesijs deseruire quibus quasi pro stipendio pręběndæ sunt ordinatæ,vt ministrantib.in eis dentur.Est ẽt diminutio diuini cultus, vnde vnus loco pluriũ constituitur. Est ẽt inęqualitas, vnde vnus habet multa beneficia, & alius non potest habere vnum. Continet & aliquando defraudationem volũtatũ testatorũ,qui vt certus numerus seruientiũ deputaretur,talia contulerunt,& multa alia, & nisi aliqua circunstantia superueniat,q̃ remoueat totaliter inordinationẽ eius,nunq̃ erit sine peccato; sicut nec homicidiũ põt fieri ẽt cũ dispensatione,nisi habeat circũstantiã,quæ remoueat eius inordinationẽ. Aduerte tñ ẽm Goff.ꝙ est triplex circũstãtia, quæ põt remouere talem inordinationẽ ita,ꝙ dispensatio sit legitima, & tutus dispẽsatus.Prima necessitas puta,quia plures non inueniuntur idonei.Secunda vtilitas ecclesiarũ,& eorũ quib.præsunt. Tertia prærogatiua meritorũ.Nec valet cõsuetudo [e] ẽm Pa.in d.c.dudũ,& iura, siue gl. quæ dicunt valere,intellige pro necessitate,vel vtilitate beneficiorũ,vel prærogatiua meritorũ,puta qa plus valet absens, q̃ alius præsens, vel ꝑ potentia retinẽdi plura beneficia simplicia, sed non vt fructus lucrifaciat sibi ad vtilitatẽ priuatã, vel ad augendũ patrimoniũ, vel vt lautius viuat, vel vt facilius ad episcopatum,vel maiorẽ dignitatẽ possit ascendere, quia cum tali intẽtione ẽt vnũ beneficium habere de se est inordinatum, quia est contra omnẽ rationẽ,vt in c.ratio nulla, [f] cum ibi notatis de p̃ben.& contra officiũ pietatis.16.q.1. c.si.quæ ẽt de hoc infra,clericus.r. §.3.

Vtrum

a Aliam accepit] Non.n.põt ducere talẽ in vxorẽ,cũ qua contraxit viuẽte marito, vel vxore sua,sic ẽt nõ põt consequi vxorẽ spũalem, cũ qua contraxit viuente marito suo,& quodãmodo illã adulterando. 7.q.1.in c.sicut. No.etiã Inno.in c.post electionẽ de concess. præbend.sicut enim sponsa debet esse perpetua, sic & beneficiũ ẽm antiquã ordinationẽ 56.dist.satis. Et de cle. ęgrot. per totũ. & sine magna cã non põt qs priuari beneficio, suo,tex ẽ no.ĩ c. inuẽtũ. 16. q.7.

b Beneficiorum pluralitas reprobatur, vide con. Trid.sess.7. c. 2. 3.4.& 5.sess. 24. c 17. de reform. vbi etiã qñ permittatur. P. V.

c Dispensationes huiusmodi reuocãtur à Tri. conc.sess. 14. ca. 17.de ref. P. V.

d Vt in c. nup.] facit optimè,qa sicut sponsus nõ p̃t vxori de feudis ecclesię donare pp nuptias vt valeat retinere post mortem suam,sic & papa non potest cuilibet concedere vt habeat plures pręběndas.

e Nec valet consue [illegible]] Rõ est, qa cõsuetudo cõtra ius diuinum nõ valet, nisi sit rõnabilis c fi.de cõsue. cũ ibi no. qa est pot[illegible] cor sup.cla. & habere plura bñficia est contra omnẽ rõnẽ.c. rõ nulla de p̃bẽ.ergo &c.

f C.rõ nulla]& no. ibi Ab. ꝙ ex quo bona ecclesiarum sunt bona communia,

non debet sibi quisquam tanquam propria vendica re. Et hoc est dicere, quia sunt omnibus indigentib⁹ communicanda, prius tamen captis necessarijs pro se, quia debetur primò victus præbendato ratione seruitij adeo, vt primò sit ei ſ[illegible] quam ecclesiæ reparationi, vt in cap. de his, de eccle. ædi. Et de his, quæ supersunt, debeant indigentes viuere & sic intelligendus est text. in c. fi. 16. q. 1. vbi dr, quod quicquid habent clerici, pauperum sunt. Concor. Pa. in c. de multa, de præben. in addit vbi hæc eadē concludit, vt hic.

a Ordines sacros] Hæc not. Pa. in c. de multa, de præben.

b Quando secūdum annectitur primo] Ratio est vel quia accessoriū sequitur principalis naturam c. accessorium, de reg. iur. cap. si super gratia, de off. dele. vel quia cēsetur tū vnū.

c Sm Anton. de But.] Idem tenet Pa. in d. c. de multa, de præben. & addit, q quis nō cogitur dimittere primum beneficium, nisi sibi satisfiat de expēsis. Et ex hoc colligitur, q si clericus sine testamēto moritur, pōt hæres repetere expensas, quas clericus fecit de patrimonio ī beneficio, & forti⁹ hoc procedit, si specificè clericus illas repetēdas decreuit, hæc ı.

di nisi post habitam pacificam possessionem secundi quæ non sit momentanea, sed duret, quia non dicitur fuisse, quod nō stetit, ad hoc tex. cū gl. in c. commissa, de el. lib 6. & Clem gratiæ, de rescrip. & vide eum, quia allegat multa.

36 Vtrum hn̄s beneficiū cū cura, si recipiat secūdū cū cura, ipso iure sit priuatus primo? Rn̄. q sic statim adepta pacifica possessione ca. de multa, de præbē. vel quādo per eum stetit, quomin⁹ haberet, c. licèt, el. 2. de præbē. li. 6. Et nisi primū resignet in manu ordinarij vel cui cōpetit. ipso iure ē priuatus ēt secūdo, & inhabilis ad quodcunque beneficiū, & ēt ordines sacros. [a] & ad Papā pertinet dispēsatio p extrauag. Ioan. 22. quæ incipit, Execrabilis. Et ideò non poterit absoluere subditos ratione primi beneficij. Fallit hoc in. 7. casibus. Primus quando secūdū annectitur primo, [b] ca. super eo, de præben. li. 6. Secundus casus, qn̄ expendit de bonis proprijs in vtilitatem primi beneficij, & ipsum retinet, donec sit sibi satisfactū ſm Ant. de Bu. [c] p c. quicunque. 12. q. 4. & sufficit, q talis expensa sit vtiliter cæpta, licèt postea a casu sit totū perditū, ſm Io. An. in c. ex parte, de constitu. puta qa domū factam ignis postea cōbussit. Tertius casus, qn̄ acceptat calore iracundiæ ſm Ioā. de Li. & d. Anto. [d] & facit gl. ī c. ex literis, de diuor. quæ vult, q confessio ex iracundia facta non præiudicet. Quartus casus, quando acceptat ad tempus, puta donec aliter [e] fuerit bn̄ficio prouisum, ſm Petr. de Ancha. in c. 1. de cōsue. libr 6. Quintus casus, quando cōmutauit vnū beneficium ī aliud habēs alia beneficia curata, dummodò possessionem ipsius beneficij, in quod commutauit, nō fuerit nactus, [f] sed si adeptus est ipsam possessionem vltimi, vacant prima omnia, quæ ex dispensatione tenebat, tex est in c. le. si plures, de præben. Sextus casus, qn̄ per dispensationem, vt in d. c. dudum. Septimus cas⁹ in episcopatu, q nō vacat [g] per secūdum, secundū gl. in d. c. de multa, & Inno. in Cle. gratiæ, de rescri. Idem dic de quocunque alio beneficio ecclesiastico, quod quis non pōt cum alio tenere, nisi dispensetur cum eo [h] & quis possit dispensare, infra dicam. S. 38.

37 Vtrum habens bn̄ficiū in [i] cōmenda teneatur seruare ecclesiam ī statu suo? Respō. Pa. in cap. de monachis, de præbend. quòd sic. nec potest [k], aliquid de sta

g Qui non vacat] Intellige nisi post consecrationem. ratio est ſm Innocent. & Panor. in d. c. de multa, quia non dicitur eps, nisi sit consecratus. ca ad honorem, & c. nisi. de auto. & vtū pa. iō meritò expectatur cōsecrationis tēpus, sec⁹ in alijs dignitatibus, qa post cōfirmationē, vel collationem dicitur abbas, vel archipresbyter, & hmōi, licet non habeat adhuc ordines, quos requirit illa dignitas, Host. assignat aliā rōnem. s. quia electi ad episcopatū cōmuniter nō se transferunt sine licentia Papæ, secus in alijs dignitatib⁹ inferioribus, quia de facto quis tn̄ā sit & retinet duo beneficia.

h Cum eod.] Fallunt prędicta in eo, qui non potest habere fructus secundi beneficij; quia forte ex priuilegio debentur alij q̄ episcopo, quia non vacet primum. cap. si tibi cōcessum, de pręben. li. 6.

d Et do. Ant.] Concor. Pa. in d. c de multa, & intellige, si ipsum statim pœniter, & est cōmunis opinio.

e Donec aliter, &c.] Intelligitur vel de primo, vel de secundo &c.

f Non fuerit nactus] Si fuisset possessio adeptus, tūc vacarent alia, vt in d. Cle dicitur. idem Panor. in di. c. de multa, indistinctè credit, quòd nunquam inducatur vacatio primi beneficij per receptionem secū-

i Beneficia in commendam siue commendata null⁹ hodie recipere, nec retinere potest, ex Conc. Trid. sess. 7 cap. ij. & 4 sess. 24. c. 17. de ref. P. V.

k Nec potest] Et habens ecclesiam commendatam, vt percipiat sustentationem sui, debet etiam facere ibi deseruiri per clericum, seu numerum clericorum cōsuetum, & hospitalitatem more solito ibi tenere, & quod clarius tenet Inno. in c in Laterañ. de præben. & de priuileg. in c. pastoralis. Quod nota contra tenentes ecclesias commendatas.

Ibi &

tu ecclesię minuere,sed de superfluo potest sibi prouidere,aliàs non.

38 Quis potest dispésare, vt quis habeat plura beneficia,legitima causa interueniente? Resp.ꝙ in pluribus simplicibus,vel in vno curato,& alio simplici potest episcopus dispensare,vt in diuersis ecclesijs habeat. sed in vna ecclesia potest, si sunt simplicia secundùm glo.in c.literas vestras, de concess.præ.Ioan.An. dicit verum , si sunt difformia , vnde dicit,ꝙ potest dispensare, vt quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem ecclesia,facit,capi. primum cum gloss.de consue.li.6.Federi. consi 115. tenet, quòd potest dispensare episcopus,vt quis habeat canonicatum,& altare,seu beneficium alicuius capellæ in eadem ecclesia. Et hoc sequitur Pa. in d.c. literas.In duobus autē cōformibus non potest,vtputa vt quis habeat duos canonicatus in eadem ecclesia.Et dicit Pa.vbi supra,ꝙ hoc sequuntur communiter docto. Et ideò duo altaria in eadem ecclesia non possunt in titulum haberi ex dispensatione episcopi secundū Guiliel.de Monre Lau.Et videtur seq Gem. a vbi supra,& placet,quia altaria, quæ dantur in titulū perpetuum , dicuntur beneficia, secundùm gloss.in Clemen.prima,de deci. Et sequitur Gemini. in capit. 1.de consuetu.li.6. Altaria verò, quæ non dantur in titulū,bene pñt haberi ex dispensatione episcopi.In psonatibus verò , vel dignitatibus,vel administrationib⁹,aut officijs ppetuis, b quocunque nomine censeantur,non potest nisi solus Papa dispensare , vt in d.c.primo,s.in eadē ecclesia,vel in diuersis, vt in ca. de multa, de præben. licèt tex. videatur solùm de eadem ecclesia prohibere . Sed docto. c in dictis capi. dicunt etiam locum habere ī diuersis,scilicet ecclesijs,per c.quia nōnulli . de cle.non resi.quod no.licèt Innoc. d dicat contrarium in d.c.de multa, scilicet ꝙ episcopus potest dispensare in pluribus ecclesijs,dū modo curam animarū non habeant.

39 Quid fiendum de fructibus beneficiorū.Vide J. Clericus.3.& 13.p totum.

40 Vtrum fructus e beneficij vacantis sint seruandi successori? Res.ꝙ sic, vel in vtilitatē ecclesiæ expendēdi,aliàs contrafacientes, si sunt capitula , conuentus, collegia, vel singulares psonæ in cathedralib. ecclesijs,& regularib.vel collegiatis,sunt suspensi ipso facto ab officio & bñficio,donec plenè f restituerint quicquid perceperint, non obstātib⁹ priuilegijs, vel consuetudinibus , vel statutis etiam iuramento,vel sedis apostolicæ autoritate firmatis,c.quia sæpe, de electio.li.6.

41 Quid de prælatis , qui bona ecclesiarum, dignitatū,prioratuum, & personatuū vacantiū sibi subiectarū,vel q̄ pertinent,ad eorū custodiā,occupant? Res.ꝙ nisi speciali priuilegio,vel consuetudine præscripta ,

a Ibi & videtur sequi Ge.in c. 1.de consue.lib. 6.super gl.in ver. quocunque.Qui dicit se habuisse hāc q.de facto,s. an in alijs beneficijs inferioribus a præbēda in eadem ecclesia fieris possit episcopus dispensare, puto vt q̄s duo altaria ī eodem corpore retineat Pe.de Ancharā ē varius.Ge. dicit se consuluisse d. Ant.qui respondit post multa, ꝙ ille tex.d.c.1. nō includebat altaria , quia cum tex.sit pœnalis , & loquatur de dignitatib. canonijs, & alijs officijs quorū appellatione nō comprehendūtur altaria, vt patet p archidi.in d.c.1. qui exponit isto rō nominū significationem,contrarium tamē tenet ipse Ge.cum Fede. consil. hic allegato,& cum d.Guil.de Monte lau. super extrauag.Ioan.22. execrabilis, s.ꝙ tex.d.c.primi habeat locū in duobus altarib.si dātur ī titulum.Et not.quod tex.d. c.1.reprobat cōsuetudinē habendi duo beneficia ī vna ecclesia tā quā corruptelā.
b Officijs perpetuis] Et facit d. c. primum de cō sue.& not.ibi doctores Oe quæ multum illuminat pro intelligentia eorū, qui habent mensionerias Venetijs.
c sed doc.] Vt Pa.in c.extirpandæ,§.qa verò , in repe. & I c. cū iā dudū, de pbē. d Licèt Inn.] forte dictū Inn. possit procedere in casu necessitatis vel vtilitatis ecclesiæ,vnde cum olim posset epē dispensare,vt.c. sanctorū.70.dist. nō videtur ius illud immutatū p d.c de multa , ꝙ directè non p hibet epo dispēsare nec ēt loquitur, qñ imminet dispēsatio pp necessitatē, vel vtilitatē ecclesiæ & c.literas. de concess.præben.loqtur in plurib. pbendis eiusdem ecclesię, in qb⁹ eps non dispensat,hæc Pa. in d. c de mult, &c.
e Extrauagās Iulij.4.ponti.ma. id expedit opinionib.diuersar. resectis . P. V.
f Plenè] glos.in d.cap.quia sæpe, volt , ꝙ debeant satisfacere vsq; ad ouū , & sic in hoc casu modicū est considerādū, secundū Archi.ibi p.c si epi scop⁹. 3.q.2.Nec obstat quòd iter coniunctas personas non curamus de modico l.omnino.ff. de impen.in re.do. fa.& in c.verū,& dona.inter vi.& vxor qa istud fit ī odiū delinquētiū & qa selia sre quētabitur & sequtur Ge.ibi.nec sufficit cautio , sm gl.& seq. Archi q. vult,ꝙ nō sufficeret ēt placiti remis. vū ista verba sumetur amarè

amare in odium delinquentiũ: al legat no. in c. cũ desideres, & ĩ c. cõtingit, de sen. excom &c.

a Vel alia rõna bili causa] Et ca su, quo possent de ꝑdictis habere illa bona, non in telligitur pro pterea nisi de su perfluis.

b Concil. Trid. Et de hoc cauit sess. 25. c. 11. de re for. P. V.

c Neq; id relig intactũ conc. Tri. ses. 21. c. 1. 25. ra. 5. de reform. 14. c. 17. P. V.

d Resignare te nẽtur] Nam qui nõ intrat p ostiũ fur est, & latro, & ita in via salu tis non est, quia debet resignare, vel petere dispẽ sationem, si be neficium est di spensabile.

e §. rursus] Ille tex. parum facit. idem, quod hic dicit, tenet Pan. in c. dilecto, hic allegato. Vbi põ derat ver. vnde dictũ celerariũ, ꝙ conuictus su per nullitate ti tuli beneficialis compellitur re stituere omnia, quæ tenet occa sione illius bene ficij, & ratio po test esse, ꝙ licèt quis possideat bona fide, tamẽ ex eo, quia ius si bi resistit, tene tur restituere fru ctus. Ita Bart. in l. sed & si. §. scire. ff. de pe. hære. ar. in l. quemadmo dum, C de agri. & censi. lib. 11. & l. iubemus, C. de sac. san. ecc. Pro hoc facit, quia

vel alia rationabili [a] causa hoc faciant, epi & superiores sunt suspensi ab ingressu ecclesię, & alij ab officijs, & bñficijs, donec satisfecerint. Idẽ dic de alijs personis ecclesiasticis, ad quorũ collationẽ, ꝓsentationẽ, seu custodiam pertinent dignitates, ꝑsonatus, prioratus, vel ecclesię vacãtes, vt in ca. pręsenti, de offic. ordi lib. 6. Et hæc ꝓhibitio loquitur d' bonis aliarum ecclesiarum ab his, de quibus supra in. §. præcedenti, & d cap. quia sæpe.

42 Vtrũ fructus [b] bñficiorum possint locari? Vide supra, alienatio, i prin & §. 8.

43 Quid de distributionibus quotidianis? vide j. clericus. 12 §. 3.

44 Quid de [c] iniustè possidentibus bñficia ecclesiastica? R. ꝙ resignare tenentur [d] in manu illius, q potest accipere resignationẽ: vel si esset ĩ articulo mortis, alicui alteri recipiẽti eam nomine illius cui est facienda fm Inn. & ẽt tenentur fructus pceptos restituere, de renun. c. post translationẽ. §. rursus. [e] Et dicit Arch. ꝙ si aliquis minus canonicè obtinet beneficiũ, s. simoniacè, vel per fraudem, aut surreptionem aliquam, in perpetuum nõ præscribit. c postulasti, de cle. ex. mi. Verũ ẽ, qd' dicit Ho. ꝙ vitæ necessaria strictè poterit retinere de consilio confessoris, ita, ꝙ solũ non egeat, & alios fructus in ecclesiæ vtilitatem cõuertat, q̃ a resti tuere tenetur, c. dilecto, de præb. aliter non potest absolui, nisi obtineat dispensatiõẽ ab eo, qui põt. nec

in foro animæ tenentur ei subditi obedire, vel soluere aliquid, qñ sciunt pro certo, nec potest eosdẽ subditos absoluere, vel ligare; de quo tñ dic & limita, vt infra, Confessio. 4. §. 12.

45 Vtrũ filius priuetur bñficio ecclesiastico ꝑp crimen lęsæ maiestatis cõmissum a patre? Rñ. gl. ĩ c. satis peruersum. 56. dist. ꝙ non. Itẽ dicit nec ꝑp crimẽ lęsę maiestatis diuinæ, vt puta quia hæreticus, vel schismaticus. c. quicunque, de hære. li. 6. de schisma. c. vnico, li. 6. vbi licet prohibeantur admitti ad beneficia ecclesiastica talium filij, tñ non dicitur, ꝙ habitis priuentur, quod nor.

BIGAMIA. [f] Est [g] triplex fm gl eo. titu c. 1. aliàs est in 2. c. Prima dr vera. Secũda similitudinaria. Tertia interpretatiua.

1 Quot modis ꝯtrahitur bigamia vera? R. fm Ricar. in 4. dist. 27. ar. 4. q. 1. & gl. vbi supra vno modo, qñ habuit plures legitimas vxores. [h] 26. dist. acutius. & c. seq. Intellige, si ambas cognouit; aliàs secus, [i] Argu. in c. debitum, de biga.

2 Quot modis ꝯtrahitur bigamia interpretatiua? R. ꝙ fm glo. in d. c. 1. ꝙ duobus modis. Primus, quando cõtraxit cum corrupta. 33. dist. maritum, & c. a no bis, eodem titu. Intellige, si cognouit eam; aliàs non, d. c. debitum. Secundus, quando reddit debitũ vxori adulteræ. 33. distin. cap. si cuius, & c. sequen. etiam si ad præceptum ecclesiæ redderet secundùm communiorẽ opinio. & etiam

qui contra iura mercatur, bonã fidem præsumitur non habere li 6. Cum igitur iste possideat iure resistente non poterit facere fru ctus suos.

f Bigamia] Bigamia dr a bis & gamos, ꝙ ẽ vxor vel mulier, vel nuptiæ, & est q̃dam irregularitas, nè bigamus ꝓmoueri possit, & assignant, qua tuor causæ sup gl 6. di. in summ. prin. a. ꝑp defectũ sacramenti, q̃a non est ibi sacramentum vnitatis, cũ carnem suam diuiserit, vt in c. acutius, ea. di Itẽ ꝑp onerosam rogatiuã ord. nũ, vt ea dis. c. vna. Item propter signũ incontinentię ex eo, ꝙ de vna transiuit ad aliam, vt 82. dis. ꝓposuisti, quia ꝓsumitur incontinens. Item ex eo, ꝙ non habet frontem hortandi ad castitatem, & viduitatẽ, qui coniugia frequẽtauit, vel qui cũ vidua contraxit. d. cap vna Materia habetur. 24. distin. §. quid ergo, vsque ad finem dist. & 26. dist. & 72. distin. quisquis, & 28. q. vlti. per totũ. hæc d. Ant. in rubr. eod tit.

g Bigamia ꝓhibita, a Con. Tri. sess. 24. de sacra. matri. P. V.

h Vxores] & ista dicitur bigamia strictè.

i Aliàs se.] De his etiã Gem. in c. 1. eo. titu. lib. 6.

Si

Si ignorabat] Et meritò, quia hic requiritur sacramentum, cuius defectũ etiam ignorans pati pōt.
b Sponso] Vel fuit religionem ingressus, vel frigidus: Et hoc idem Bona in 4.dist.25.in q circa literã & meritò, quia carnem suam non diuisit in plures.

designat conformitatem, quæ est inter Christum & ecclesiam militantem per carnis assumptionem. vnde sicut caro vnica & pura, ita vnicum debat esse matrimonium, & purum ad hoc, vt ecclesia possit illam vnitatem præfigurare. Et no. q præponderatur bigamia potius, quã-

si ignorabat [a] eam adulteratã ſm Pan. in c. si vir, de adul. allegat de biga. c. 2.

3 Sed nunqd accipiẽs virginem, quã non cognouit, & ea mortua, accipit secundam virginem, quã cognoscit, vel a contrario primã cognouit, sed non secundã efficit bigamus? ℞ Mo. tit eodẽ, q nõ. Similiter si ducit mulierem virginem ab aliquo desponsatã, sed non cognitam premortuo sponso [b] non est bigamus, dist. 34. c. fin. & d. c. debitum.

4 Quid si credebat [c] virginẽ tempore consummationis matrimonij, & post cognouit corruptã? ℞. q bigamus est. 34. di. c. si cuius, cũ c. seq. nec excusat error, vel ignorantia secundũ Goffre.

5 Vtrũ deflorans virginẽ, & postea accipiens eã vxorẽ sit bigam⁹? ℞. gl. & Pan. in c. sane primo, de cle. cõiug q non, & licèt Mo. vbi s. dicat, q celebrior opi. tenet ɔ̃riũ, ego credo veriorẽ opin. q non sit bigam⁹, [d] quia licèt autẽ. qũo opor. epi. [e] §. 1. velit, q vxorẽ habuerit virginem, tñ si attendamus ad veritatẽ, quæ opinioni preferenda est, c. nuper a nobis, de biga. 8. dist. veritate. 82. di. [f] quicũque, & qui fi. sint le. per tuas. C. plus vale. qđ agi. l. 1. 2. & 3. nõ diuisit carnem suã. Nec ob. q opi. pferatur veritati, de sponsa iuuenis. [g] 3. q. 7. §. tria, ff. de offi. ptor. l. Barbarius. C. de testa. l. 1. 22. q. 2. hoies. ff. ad Maced. l. 3. & in d. c. nuper a nobis, quia rñdet Inn. in d. c. nuper, q sponsalia casualia sunt. [h] Prefertur. n. aliquãdo opi. veritati fauore contrahentium, & odio decipientiũ, [i] vt d. l. 3. ff. ad Maced. vel fauore prolis. [k] c. cum inter, qui fi. sint le. aut testamẽtorum, [l] d. l. 1. vel aliqua cõmunis opi. præfertur veritati. d. l. Barbarius, & in d. c. nuper a nobis, vbi factũ attendit, [m] quòd non excedit casum suum:

6 Quid si vnã vxorem habuit, & cognouit ante baptismũ, & aliã post? ℞ q bigam⁹ est 28. q. vlt. c. oportet, & c. acutius, [n] licèt loɔtrariũ dixerit, & malè. [o]

7 Quot modis ɔtrahitur bigamia similitudinaria? ℞. q 4. modis. Primus, cũ quis ɔtrahit cum deo p votum solenne, postea contrahit matrimonium de facto. 27. q. 1. quotquot, & de bigamis. c. a nobis. Secundus, quando quis diuersis temporibus habuit plures vxores, vnam de iure, alteram

c Credebat] qa lex promotionis factum requirit, non animum, ca. fi. eo. tit.
d Quòd non sit bigamus] Et ista est cõmunis sententia, tenet nanque eam primo Io. And. in c. vnico, de cle. coniuga. in 6. Pa. in d. c. sanè, vbi dicit, q hæc opi. cõmuniter teneatur. sentit gl in d. c. qualia. 30. q. 5. & in cap. Innotuit, de elect. d. Ant. in d. c debitum, eo. ti. Rai. Tho. & Pet. vt refert supplemẽtũ. Et facit c. tanta, qui fi. sint legi. Nam fauore matrimonij fingitur matrimonium ã principio fuisse contractũ, & sic ast conformitas, & vnitas inter illos. facit etiam, quia hæc irregularitas est de iure positiuo, & contrahitur sine peccato; ideo cum sit odiosa, restringitur, &c. secundu Inno. in c. ad audientiam de homi. &c. nec obstat d. ca. qualis, ibi, virgo casta &c. quia intelligitur, nẽ ab alio sit corrupta, &c. Quare autem bigamus vel corruptæ maritus non possit promoueri ad clericatum, vide supra bapti 7 § 3. & Pan. in c. sanè, primo de cler. coniug. qui dicit, q ex quo cleric⁹ debat esse minister Christi, idest sacramenti, ideo indecens est illum promoueri, qui patitur aliquem defectum in aliquo sacramento, sicut patitur ille, qui diuisit carnem suam in plures, vel habuit corruptam. Nam matrimonium est maximum sacramentum in ecclesia, vt in c. debitum, eo. tit. Et coniunctio carnis

do mulier ẽ corrupta, quã quando vir, qa actus ɔhendi matrimonii nõ cadit super seipsum, sed super aliũ, vnde si mulier esset ordinis susceptiua recipiẽdi corruptũ, efficeretur bigama. sed quia vir est ordinis susceptibilis, igitur &c. Alij aliter dicũt, vt per d. Ant. in d. c. debitum
e Qũo op. epi.] Dixit au⁹. vxorẽ quidẽ habens ex virginit. hæc ꝭ.
f 81 di.] vide d. Ant. in c. nuper, de big. qñ stetur opi. quia opi. pferenda.
g Iuuenis] vbi ille cognouit, vel cognoscere tẽtauit puellã nondũ septẽnẽ, quã duxerat, licèt non potuit explere, qd volebat, induxit publicã ecclesia honestatẽ. Et sic opi. præfertur veritati pp honestatem.
h Cã'ia sunt], Sponsalia.
i Et odio decipientium] ibi. n. habebatur & tenebatur filiusfa. pro patre fam. & io cessare dẽt senatuscõsultũ, nẽ decipiat ɔhẽtes.
k Vel fauore prolis] Vt hẽant tanq legitimi, licèt sit factũ diuortiũ quoad successionẽ.
l Aut testamentorum] Vbi sufficit, q tempore testamenti omnes testes haberentur pro liberis.
m Vbi factum at] quia contrahere voluit, licèt modum non tenuerit.
n C. acuti⁹] idẽ, si habuit duas añ bap. qa hæc irregularitas nõ tollitur p bapt. s. vt s. baptismus. 7. §. 3.
o Et malè] Add. supple, eod. titu. § quinto. vbi addit,

de facto, & cognouit ambas d.c.nuper. Tertius, ſi ſimul duas habuit vxores, vnam de iure, alterã de facto. vel ambas de facto, & cognouit ambas. d.ca. nup. Quart[us] [a] mod[us], ſi exiſtẽs in ſacris cõtrahit vt i d.c.nup.

8 Sed quis diſpenſare poteſt cum bigamis verè? Rñ. ꝙ quidã dixerunt, ꝙ nemo pt. tu dic cum Ric. vbi ſupra ꝙ papa ſol[us] poteſt. 34. di. lector, in gl. vbi Lucius diſpenſauit cum Pa. Archiepiſcopo qui fuit bigamus. Alius inferior nõ pt etiam in minoribus. no. in c. vnico,[b] de biga. li. 6. Idem de bigamis interpretatiuè, qa ſic in ipſis eſt defectus ſacramenti, ſicut in bigamis verè [c] ẽm gl. ĩ d.c.1. de big.

9 Nunquid in bigamis ſimilitudinariè poſſit eps diſpenſare? Reſ. ẽm Pa. in d.c. de diacono, & c. ſe. qui cle. vel vo. ꝙ ſi clericus in ſacris contraxit cũ corrupta, ſolus papa diſpenſabit. d.c. nuper. Si verò clericus de iure contraxit cum vna pura ante, quam eſſet in ſacris, & de facto cum altera ſcilicet poſt ordinationẽ, & ambas cognouit, ſol[us] papa poterit diſpẽſare d.c.nup. Et ſimiliter in non clericis qui iſto modo bigamiã contraxerint. Quidã voluerũt reſtringere hoc verum, ſi ſciẽs impedimentũ accepit de facto eam, ſecus, ſi ignorabat, tamẽ cõiter tenetur, ꝙ ſiue ſciens, ſiue ignorans de impedimento ſecũdã acceperit, & cognouerit, qa tex. ad animũ cũ opere ſecuto attendit, qa ſic in ipſis eſt defectus ſacramenti, ſicut in bigamis verè ẽm gl. in d.c.1. & in d.c. nuper, ſecundũ Gem. in c. vnico de big. li 6. Si verò exiſtens in ſacris, quãuis cõtraxerit cũ virgine, nec aliã habuerit vxorẽ ante in laicali habitu, vel in minoribus, poterit eps diſpenſare, vt miniſtret, tex. eſt ĩ c. diuerſis, de cle. coniu. & in c.1. qui cle. vel vo. cũ gl. ibid. & etiam vt promoueatur ad vlteriora c. ſãnè, de cle. coniug. & ad. d.c. nup. quod videtur contra, dicit ꝙ intelligit de eo, qui ante ſacros ordines aliã habuit, & poſt in ſacris aliã accepit, Ad c. verò. 2. q cle. vel vo. dicit, ꝙ loquitur in illo, quẽ non pœnitet verè,[d] vel eſt ſuſpicio de recidiuo ꝙ tũc niſi ingrediatur religionẽ, non poteſt. Similiter quãdo imminet ſcãdalum,[e] vt in d.c. nuper

10 Vtrum bigamus[f] bigamia vera ſecundũ primum modũ ſit priuatus priuilegio clericali? Reſ. ꝙ nõ, ſed ſolũ illi, q ſunt in minorib[us] ordinibus ſed q ſunt in ſacris, bñ gaudẽt ẽm Ge. ĩ c. vnico, de biga. Rõ ẽm eum qa ille, q eſt in minorib. taliter cõtrahẽdo põt viuere & debet vt laic[us]. ille verò q ẽ in ſacris, nõ põt redire ad ſœculũ, vt no. de apoſta. c. tuę, in gl. fi. ẽm Io. de Fã. & ideò licet ſit priuat[us] habilitate ordinũ non tñ priuilegio clericali. Similiter religioſus religionis approbatæ gaudet, ita, ꝙ tales pcutiens eſſet excõicatus, qa lꝫ cẽt tex. priuet eũ priuilegio clericali, non tamen priuilegio monachali,[g] vel religionis, & tex. in d.c. vnico reſtringitur, vt loquatur de exiſtentibus in minoribus ordinibus, & non de monachis, vel exiſtẽtibus

addit, ꝙ ſi quis ante baptiſ. dimiſit vxorem ꝑꝑ fornicationem. & poſtea recepit ꝙ eſt bigamus, & per baptiſ. nõ tollitur hæc irregularitas ſecũdũ Th. in 4. diſt. 27.

a Quartus] Iſte vltim[us] caſus differt a primo, qa ille intelligitur de religioſo, iſte autem de iã exiſtente in ſacris.

b C. vnico] Ibi hoc not. Gemin. prius Ioan. And. & Io. And. in ca. a.e.ti. ſuper glo. magna.

c Bigamis verè] Th. in 4. di. 27 q 9. ſic ait bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de iure poſitiuo, nec verum eſt de eſſentialibus ordinis, quod aliàs non ſit bigamus. qđ patet, quia ſi bigam[us] accedat ad ordines characterem ſuſcipit. & ideo papa poteſt diſpenſare in tali irregularitate, nec obſtat c. nuper, eo. qa ibi oſtenditur, ꝙ eſt eadẽ difficultas diſpenſandi in illis, qui de facto cũ pluribus contraxerunt, ſicut ſi d iure cõtraxiſſent, non quòd ſubtrahatur poteſtas diſpenſandi, quod etiam obijcitur, ꝙ papa non poteſt diſpenſare contra apoſtolum, qui inhibet talẽ ordinari, quia verum eſt quò ad ea, quæ ſunt de iure naturali, & quantum ad ea, quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum, & fidei, ſed in his, q ſunt de inſtitutione apoſtolorum cum eccleſia habeat rẽc eãdem poteſtatẽ inſtituendi, & deſtituendi, poteſt, d. Ant. de Bu. in c. ſuper eo, eodẽ titu. ponit quatuor op. tandem concludit, ꝙ per epiſcopum non poteſt fieri iſta diſpenſatio &c. ſecus per papam & vide cũ. ſco. videtur aliter dicere in 4 diſt. 33. & ibi dicit, quòd non ſine magna cauſa papa debet diſpenſare.

d Quę non pœnitet verè] Et ex hoc patet, quia expectauit compulſionem epi.

e Scãdalũ] Idem ſi timetur, quod multas cauſantibus, locus ſit executio. vt ca. 1. de poſt. prælа.

f Bigami ad minorum ordinum miniſteria ſi idonei, conc. Tridẽ. ſeſſ. 23. capit. 17. Petrus Vendr.

g Non tamẽ priuilegio monachali] Et conſequenter habebit priuilegium canonis, quod competit monacho ſi enim monachus eſt, ergo priuilegio monachali gaudere debet. & placet iſta op. qa pœnæ reſtringendæ ſunt &c. vide tamen Ioã. An. in regula, delictum, in Merc.

tur, quòd conuenit creatori soli. [a] Sed propriè loquẽdo nõ sũt diuersæ spẽs, q̃a negatio, & affirmatio non diuersificãt habit⁹ speciẽ. [b] q̃a per eandem sententiam innotescit falsitas affirmationum, & negationum.

2 Vtrũ pc̃tm̃ blasphemiæ sit remissibile? Rñ. ꝙ si blasphemia fit ex coactione, [c] vel d̃ceptiõe, [d] vel infirmitate. [e] sic hẽt cãm annexã ꝓuocatiuã diuinę misericordiæ ad remissionẽ. & sic intellige illud Mat. 12. oẽ peccatũ, & blasphemia. s. ex infirmitate, vel coactione remittiẽ. si aũt blasphemiã cõcomitaẽ certa malitia, tunc dr̃ irremissibilis, ñ q̃a ñ possit remitti, sed q̃a nõ hẽt secũ cãm motiuã ad remissionẽ, & sic ĩtellige illud Mat. 12. spũs blasphemiæ. s. illatæ ex certa malitia ñ remittiẽ. i. vix, siue difficulter remittiẽ, q̃a ñ hẽt excusatio.

3 Blasphemia [f] verò sanctorũ cõseqñr redundat in deũ dũ vel illis attribuũt ꝙ de⁹ ex sua gr̃a d̃clarauit nolle ĩ eis esse, [g] vel remouẽt, qd̃ declarauit in eis esse, [h] & eodem mõ est peccatũ, sicut blasphemia dei.

4 Vtrũ blasphemãs possit absolui a ꝓprio sacerdote? Rñ. Pa. ĩ c. statuim⁹, d̃ male. ꝙ nõ publicè blasphemãs, sed ab ep̃o. facit gl. ĩ c. 2. de pę. & re. li. 6. sec⁹, si occultè q̃a s̃m Hos. tũc ñ ptinet ad ep̃m. ego verò ĩtelligo, ꝙ ẽ casus ep̃i, qñ blasphemia ẽ publica nõ simpliciter, sed qñ ꝑꝑ publicitatẽ defertur ad ep̃m. Vnde dicit Gof. & Ho. ꝙ q̃ dñr ĩ d. c. statuim⁹, d̃ pęna tẽporali, vel pecuniaria, intelligũẽ sedẽte iudice ꝓ tribunali [i] ĩ iudicio ãt animæ p̃sbyter discret⁹ moliẽdo rigorẽ dispensare poterit rigorem ex cã circa pœnã [k] spũalẽ superiorem. 26. q. 7. pœniten. hæc Host.

5 Sed qñ dr̃ publica? Rñ. Pa. & Ho. in d. c. statuim⁹. ꝙ publica dr̃, qñ ẽ notoria iuris, puta cõuictus, vel cõfess⁹ in iudicio vel notoria facti, puta q̃a publicè plurib⁹ astãtib. blasphemiã intulit facit c. si. de coha. cle. & mul. & breuiter [l] qñ ꝓbari p̃t, & ad ep̃m deferẽ, dr̃ publica, ar. l. palã, ff. de ver. si.

6 Quid si calore iracũdię vel ebrietatis quis blasphemat? Res. Pa. in d. c. statuim⁹ doc. cõiter recitãt dictũ abbatis dicẽtis, ꝙ licèt peccet grauiter, tñ nõ punieẽ pęna d. c. statuim⁹, q̃a nescit quo dãmõ q̃d facit, [m] sicut nec cõfessio sic facta p̃iudicat, vt no gl. ĩ c. ex lr̃is, d̃ diu. & pl3 Pa. in ebrio, ar. l. oẽ d̃bitũ. §. q̃ se vulnerauerit, ff. d̃ re mi. sed ĩ accẽso calor̃ irę dicit fortè ñ ꝓcedere, nisi calor eẽt ex iusta cã ꝓuocat⁹, ar. l. si adulteriũ. §. ĩperatorẽs. ff. d̃ adul. sec⁹ qñ ex ĩiusta cã, puta q̃a ĩ ludo amisit ar. c. inebriabũt. 15. q. 1. Sed ego dico, ꝙ tã ex ebrietate q̃ ex ira blasphemãs ñ excusaẽ a mortali, si aduertit, [n] ꝙ dicit & sigñationem verborũ, vt p3 ex p̃dictis [o] quò verò ad pœ. d. c. statuimus credo oĩno excusari ꝑꝑ verbũ in eo positũ, s. p̃sũpserit relaxare. sed quò ad aliã pęnã ex̃ordinariã bñ attẽdendũ ẽ an fuerit ĩ culpa ebrie. vel irę, vt maior ĩponaẽ. & si ñ fuit ĩ culpa minor deẽ.

7 Quæ ẽ pęna præfati capit. statuimus? [p] Res. quòd

a Creatori soli] Ve remitteẽ peccata. Matt. 9. &c.
b Habitus speciem] vt homo, & nõ homo, ista sentẽtia facit intelligere, vtrum ista sit falsa, vel vera, homo est, vel non est.
c. Ex coactione] conditionata.
d Vel deceptione] quia fortè videtur nõ eẽ peccatum.
e Vel infirmitate] s. fragilitate.
f Catech. in præcep. præcita. cap. vltim. P. V.
g Nolle in eis esse] s. ipsos peccatores, vel in inferno esse.
h In eis esse] Scilicet sãctitatem, fęlicitatem.
i Pro tribunali] i. dum iudex temporaliter, sedet publicè ad condemnãdum, & sic in foro cõtentioso
k Circa pœnã] Pura, quia est nobilis, quem non decet publicè pęnitere. facit. c. 1. de voto, & c. mulieres, de sen ex. & de pœni di. 1. medicinã, licèt aliàs ista pœna sit indispensabilis, quia subdit tex. nullã in hoc misericordiã habiturus. Pęnitentiæ namque hodie sunt arbitrarię, c. Deus, qui. de pę. & re.
l Et breuiter] Ro. confessio primo in principio tenet contra sed tu dic. cõcordando, quod quãdo blasphemia ẽ ita publica, qd̃ nulla potest tergiuersatione celari, non est necessarium, quod ad episcopum deferatur, secus si solum coram aliquibus tantùm. Et sic opiniones erunt cõcordes.
m Quid facit] dicit Ho. in sum. de maled. §. qualiter 2. col. versi. hoc autem intelligas, quod non excusatur, nisi esset talis calor iracundiæ, qui dementiæ æquipararetur. dicit ẽt gl. ĩ l. 2. C. de re. cre. in versi. placet, quòd calor iracundiæ excusat a periurio. Idẽ gl. in l. si duo patroni. §. si ff. d̃ iureiurand. vide Tho. secunda secũdæ. q. 98. art. 3.
n Si aduertit] imo fortè & si ñ aduertit, quãdo dabat operã rei illicitæ, ar. 15. q. 1. inebriauerũt.
o Vt patet ex dictis] vide c. sicut ex literis. de iureiur. & ibi Pa. & q̃ notaui infra iuramentum. 5. §. 8.
p Præfati ca. statuimus] No. qd̃ præcipit, Papa ibi, quod istud cap. habeatur inter alia statuta communicatũ, s. vt null⁹ ignoret & ꝙ possint puniri tales, & pœna pecuniaria exacta a laico blasphemante applicabitur iudici sęculari. A clerico verò iudici ecclesiastico, hæc Panor in d. c. statuimus. & sic patet, qd̃ blasphemia est mixti fori, nã laicus etiam poterit puniri a iudice ecclesiastic.

a Septem dominicis] Ista pœna non habet locum in clericis, vel religiosis, vt dicit Pa. in d. capit. statuimus, & infra pœnitentia. §. 4. & ibi habes rationem, bene posset puniri pœna arbitraria, & tam graue posset esse delictum, quòd deponeretur, Ar. c. si quis per capillum. 22. q. 1.

b Vsualis monetæ] scilicet illius loci, vbi delinquitur, & si essēt plures monetæ vsuales, debet intelligi de plus visitata secundū Host. sed si æqualiter in vsu essēt tunc de minori fieret exactio, secundū Goff. Et si laic⁹ nollet hāc pœnam peragere, bene poterit excommunicari Ar. c. si. de exce. li. 6. vbi dicit, ꝙ tales possunt excommunicari. Quæro ad materiam huius ti. qd si statutum dicat ꝙ qui commiserit delictum de nocte duplici pęna puniatur, & aliud statutū dicat, qd blasphemāns puniatur in decem, nunquid si de nocte blasphemat, debeat puniri in 20. Bartolus in l aut fa cta, ff. de pœ nis, dicit quòd non, quia nō dicitur maleficium, sed maledictum. in contrarium facit. gloss. in versi. iniuria, institut. de act. quæ ex deli. nas. vbi vide Baldū omnino quā in terminis format hanc quæstionem. Et si ista totum imponit certam pœnam blasphemanti, Deū, & sanctos, debet omnibus pœnis puniri, Alberi. prima par. statut. q. 44. vi-

septē dominicis a stet præ foribus ecclesiæ, dū aguntur missarum solēnia, & vltimo die sine pallio, & calciamentis, & ligatus corrigia in collo. Itē in 7. sextis ferijs præfatarū dñicarū ieiunet i pane & aqua, & nō intret ecclesiam. Item ꝙ in quolibet præfatorū dierū tres, si poterit, vel duos, aut saltem vnum pauperum reficiat, & si nō potest, in aliā pœnam commutetur. Itē si est diues. 40. solidos soluat, vl 30. vel 20. vel saltē. v. vsualis monetæ b quam pœnitentiam si noluerit facere, c intetdicatur ei īgressus ecclesię, & in obitu careat ecclesiastica sepultur.

CABELLA, vide infra pedagium, & talia, quia pro eodem accipiuntur, vel quasi.

CALIX nō debet esse d de ęre, aut auricalcho, aut cupro, nec de ligno, nec de vitro, nec de cristallo, vel lapide, de con se. dī. 1. vasa, & c. se. sed debet esse de auro, vel argento, aut stagno. e ca. calix, de conse. dist. 1.

1 Quis potest consecrare calicē, & patenā, Car. in Cle. attendentes, de sta. re. videtur sentire, ꝙ eps, & ēt abbates, qui vtuntur insignijs pōtificalibus, qn hōc ex consuetudine, qa ista sūt potius dignitatis, q ordinis sed Ge. in c. abbates, de priuile. li. 6. dicit, ꝙ licēt hæc gl. sit ꝓ ipsis abbatib. tñ debent abstinere propter vnctionē, q̄ fit in eius consec. c. vnico de sacra vnct.

2 Qūo execrat? Rñ. ſm Pe. đ Pal. ꝙ cōsecratio calicis fit i supficie. & iō si calix argēte⁹ ɔsecrat⁹ de aureť, īdiget recōsecratione, sec⁹ credo, si deauratio cadit ꝑ vsū qa nō recōsecrabiť nec ē simile ī calice deaurato, sicut ī pariete ecclesiæ, q đ crostat⁹ īdiget reconsecratione, vt in gl. c. ecclesijs, đ cōs. di. 1. sed ī ꝑditione auri ꝙ ita subtiliter poniť, ñ vř sit ita conse. ī supcie ipsi⁹, qn remaneat ī argēto & ita seruat ɔsuetudo. simil ter si amittat formā, suā execrať ar. c. 1. de cons. ec. vel al. & qa dstructa forma iā nō ē calix & si reparať, erit nou⁹ calix, & ideò cōsecrād⁹. Sec⁹, si formā nō amisit, q̄uis aliqualiter læs⁹ fuerit.

CALVMNIATOR qs dicať, vide s̄. Accusatio. §. 8. de iuramento calūniæ vide iuramen t. 2. in prin.

CAMBIVM Vide infra vsura, primo. §. 51.

CANONICA portio dicit, qa ē a canonib⁹ approbata, & debita iure decretorū. 10. q. 1. đ his & c. đ cernim⁹, & 16. q. 1. cōstitutū, & in Cle. dudū, de sep.

1 Quotuplex est canonica portio? Rñ. ꝙ duplex vna, quæ debet epo ab omnibus ecclesijs totius diocesis, de qua hēt. 10. q. 1. in. c. đ his, & c. se i gl & de testa. c. officij, & c. se. cū con

de ad hoc, Bar. in l. item apud Labeonem. §. ait prætor, versic. sed quæro, vtrum inter, ff de iniurijs. vbi dicit, quod si maledictum refertur ad Deum, vel ad sanctos, est blasphemia, secus, si ad homines, quia cōmunis vsus habet, ꝙ maledictio dicatur de præterito, vel præsenti, sed blasphemia de futuro, sub. dit tamen, quòd blasphemia est verbum iniuriosum, & dicit Archidia. in c. si qs calumniam. 22. quę. 1. quòd quādo quis iurat ꝑ mēbra Dei, quæ in alijs hominibus repræsentantur, dicitur blasphemare.

c Facere] Nota, quòd si talis nō poterit soluere pœnam pecuniariam, quòd luere debet in corpus, not. in capi. finem litibus, de dol. & contuma. & in l. si. ff de in ius vocan. secus si teneret ex contractu, vel quasi quia tunc expectatur pinguior fortuna ca. Odoardus, de solu.

d Non debet esse] Ratione, qua re est prohibit9 in calibus conse crari, vide i glossis in. c. vt calix. de conse di. 1.

e Aut stagno] Quando ecclesia ē ita pauper, &c. Si quis autem celebraret cū istis, calicibus inhibitis, bene cōsecraret. gl. in d. c. vt calix. Et nota. quod dicit de auro, nisi pauperes morerentur fame, quia tunc tale metallum poti⁹ vendi deberet. l. sancimus, C. de sac. san. eccle. ca. aurum, 12. q. 2. hoc dicit glos. in d. c. vt calix.

Iura

cordantijs in gl. Alia, quæ debetur ecclesię parochiali, de qua habetur ꝺ sepul. per totū in decre. & 6. Cle.

2 Quota ē canonica portio episcopalis? Res. ſm gl. in ca. requisisti, de testa. est tertia, vel quarta secūdùm consuetudinem.

3 Quota ē canonica portio parochialis? Res. quòd iura sunt diuersa.[a] & ideò erit quarta, quia in illa oīa iure concordant, licèt qdā dicant mediā, qdā tertiā ff. de arbi. l. diē. §. si plures, & de arbi. c. si ex trib⁹, li. 6. nā in dubijs seqmur, qđ minimū est, ff. de le. 2. l. si ita relictū, in fi. ff. de re. iu. l. semp in stipulationibus, & l. sēper in obscuris, ita no. Archi. in c. cū qs, de sep. li. 6. & ibi Ge. in prin. & in fi. & Inn.[b] in d. ca. requisisti, & Ber. in c. certificari, de sep. & hoc verū, nisi consuetudo esset dandi medietatē, vel tertiā, qa tūc ista esset đbita, vt i d. c. certificari. & sic ītellige iura q̄ vñr dicere, ꝙ ē tertia, vel medietas.

4 Verū consuetudo[c] valeat, qua nihil dat̄ epo, vel parochiali ecclesiæ? Resp. Hos. in sum. ti. de sepul. tener, ꝙ nō. Similiter & Go. cū sit irrationabilis. c. fi. de consue. & cōtra iura, de sepul. c. 1. d. Pe. de Pe. i tractatu de canonica portione, secunda par. prin. c. 8. §. redeam⁹. & Inn. in d. c. requisisti, tenent, ꝙ consuetudo valet, dum mō sit præscripta spacio annorū. 40. facit c. de quarta, de præscrip. & ꝙ no. Io. in d. c. certificari.

5 Verū p̄scriptione ēt, sicut consuetudine possit in totū tolli? Res. ſm Host. vbi supra. & d. Pe. ꝙ sic, sed reqrit̄ titulus,[d] vel curs⁹ tēporis, cuius cōtrarij[e] memoria nō existat. & ita loqtur c. 1. de præsc. li 6. Ratio qa ius cōe ē ꝓ ecclesia parochiali, vel epo. Et ideò vbicūq; præsumptio est ꝯtra possidentē oportet, ꝙ titulū alleget, & probet p quē talis pręsumptio tollatur.

6 Verum per pactū[f] possit renūciari dicta quarta? Res. ſm Arc. c. pactū, ꝺ pac. li. 6. ꝙ quando damnificat̄ ecclesia, nō valet pactum. Secus, vbi nō damnificaretur, quia valeret sine autoritate superioris factum l. non eo min⁹, C. de procu.

7 A quib. debetur quarta episcopalis? Rñ ſm Host. in sum. ti. ꝺ sep. ꝙ debet̄, & p̄t peti ab oīb. ecclesijs infra propriā diœcesim constitutis, vt 16. q. 1. cōstitutū, siue sint capellæ monacorū, vel aliorū r̄ligiosorū, vel monasteria, vel alia pia loca, siue

a Iura sunt diuersa] No. ꝙ concordantiæ iurium variè loquuntur in hac materia secundùm Pa. in c. requisisti, de test. quod olim de omnib⁹ redditibus, nedum de mortuarijs ecclesiarum inferiorum debebatur tertia pars episcopo loci, vt habetur in c. constitutum. 16. q. 1. & fuit illud indultum propter inopiam episcopatuum. cum verò postea facultates episcopatuū cœperunt excrescere, fuit statutum, vt medietas omnium oblationum fiendarum in ecclesijs inferioribus deberetur episcopo, vt in cap antiquus. 10. q 1. postea fuit statutū de tertia parte duntaxat capitulo de his 10. q. 1. Sed cū episcopatus postea bene dotarentur, fuit cōstitutum, vt præter cathedraticum, duos solidos fortè aureos, episcopo nil deberetur ab ecclesijs inferioribus. Itaque de iure omnis ecclesia debet soluere episcopo annuatim cathedraticum, sic appellatum, quia datur in honorē cathedræ episcopalis. Hæc habetur 10. q. 3. c. 1. & 2. Fuit tamen statutum, quod si episcopus vellet subire onus ecclesiæ fabricæ inferioris possit capere tertiam partem omnium redituum, vt in c. vno, ea. causa, & q. nec istud hodie reperitur mutatū nisi ex cōsuetudine. Intelligo tamen. ꝙ illa tertia pars debebatur, si reliquę duæ partes sufficiebāt presbytero, nam primo presbyter ecclesiæ debet ali, & de eo, quod superest, debet ecclesia reparari, vt est tex. no. in c. de eccle ædifi. Et vide quod ibi no. & in c. t. e. ti postremo fuit statutū, ꝙ de omnibus mortuarijs, & decimis episcopo loci debeatur quarta, quæ est hodie debita & computatur inter iura episcopalia, Vt est casus in c. conquerente, de officio. ord.

b Et ibi Inno.] Ab. in d. c. requisisti, idem tenet, & dicit hoc procedere circumscripta omni consuetudine, & procederet libellus sup quarta parte, ca. conquerente, de offi. or. &c.

c Consuetudo] quod autem ista consuetudo valeat. tenet. Dom. Card. & Pa. in d. c. requisisti, & est text. ad literam in ca. de quarta, de præscripti. & glo. no. in c. 1. de stat. mo. & Host. in ti. de sepul. in §. cum licitè ver. quid si consuetudo, licèt Innoc. aliter dixerit.

d Requiritur titulus] Verus, aut putatiuus, & facit quia episcopus potest istam quartam alteri concedere, vt est tex. no. in ca. fin. 12. q. 3. Cum ergo sit abdicabilis per concessionem, ergo & per præscriptionem & vide tex. in d. c. de quarta, vbi est casus rotundus contra episcopos extorquere volētes quartam contra pręscriptionem. Et quod sufficiat titulus putatiuus ad præscriptionē, tex. est not. in l. qui vulgo, ff. p empto, & Bar. in l. Celsus, ff. de vsuc. Et videtur alienare, qui patit̄ vsu l. alienat. ff. de ver. sig.

e Cuius contrarij] Et in hoc casu incumbit probatio petenti, & non possidenti, vt per Io. An. in c. rum apostolica, de his quæ fi. a prela. & per Gemi. in ca. 1. de præscrip.

f Pactum] Gemi. in d c. pactum, & Ioan. And. in cap. qui ad agen. §. ti. de procu super ver. pacisci, & in ca. causam. de iud. in ver. obtineat.

a Sollicitudinis] Potest addi alia ratio, quia quar ta debet episcopo propter communionem, quæ est inter episcopū, & sibi subiectam ecclesiam. vt in c. requisisti, de testa. in ver. secus. quæ cessat hic. potest etiam deberi i recogni tionem superioritatis, sicut in si mili dicit Inno. in procuratione. c. 1. de censi. lib. 6. & hæc etiam ratio cessat in exemptis. Confirmatur etiam hoc per Cle. dudum, de sepul. quæ loquens de fratribus, qui sunt exempti, excludit omnes prælatos a quacunque petitione nisi solū respectu quartæ, quæ debetur ecclesiæ parochiali, hinc dicit ibi gloss. not. super versi. quartam, quod si testator non sepelitur apud fratres, non tenentur fratres soluere quartam de relicto eis facto; quod nota. Ad cap. dudum, posset responderi, quod ibi erat confirmatio cuiusdam in forma communi, quæ non præiudicat tertio, quia intelligitur cum clausula, Si sic est. Et non releuat ab onere probandi sic esse. Secus autem in casu nostro, quia ecclesiæ istæ exemptæ fuere simpliciter a papa sciente.

b Quod sic] Ratio, quia Papa censetur, ordina-

sint conuentualia, vel quis alia i ciuitate, vel extra, de off. ordi. pquerente, de testa. officij, & c. requisisti, et si sint exempta, nisi in priuilegio fiat specialis mentio de piudicio epalis quartæ, de deci. dudum. §. vlt ff. nè qd in loco pu. l. 1. §. meritò. Pa. verò in d. c. officij, tenet ꝯtrium. s. ꝙ solū debeatur ab ecclesijs epo subiectis; non ab exemptis, seu subiectis immediatè Papæ. & dicit, ꝙ sic cōiter tenetur. Pe. verò in præfato tractatu limitat Pa. verū dicere, qñ legans ecclesię exemptę non est subditus epi, vel exēptus similiter; aliás debeatur. Sed verior videtur opi. Pa. qa ista quarta datur epis rōne solicitudinis, a quā debet habere in ecclesijs sibi subiectis, vt patet in d. c. conquerente, non respectu legantium.

8 Sed nunquid exempti tenentur soluere quartam canonicam Papæ? ℞. Abb. in c. officij; de testa. ꝙ sic, b & sequitur do. Pe. vbi supra. Legatus tñ de latere petere non poterit, quia non est diœcesanus exemptorum, de priuile. c. autoritate. c §. r. lib. 6. in glo. in ver. sedis.

9 De quibus debeẽ quarta canonica epalis? Rñ. ꝙ de omnibus legatis factis quibuscunq; ecclesijs, vel p. js locis, fm ꝙ dixi in §. 7. & etiam quarta decimarū, & quarta eorū, quæ veniūt occasione funeris, vt in c. reqsisti, de testa. & ibi Pan. Fallit hoc in 7. casibus fm do. Pe. vbi supra 1. par. pri. c. 7. 2. & 3. col. Primus, qñ relinquitur aliquid pro ornamentis ecclesiæ, seu ve-

stibus, videlicet cum legat sericum pro planeta, vel aliud ornamentum pro altari, vt no. do. i c. fi. de test. Ex quo sequitur, ꝙ si legatur aliquid, vt fiat chorus, vel pictura, vel maiestas, vel calix, vel huiusmodi, non debetur quarta, qa ista est fabrica ad longęuū honorē dei. d. c. fi. & l. 1. C. ne. li. fig. fal. d Istę imagines, & cruces appellãtur signum dei. l. Titia. §. Seia, e ff. de auro, argentoq; lega. & Inn. in c. cum ad sedem, de resti. spo. dicit, ꝙ cruces, & calices sunt ornamenta ecclesiæ. Secundus, quando legatur pro pręfatis ornamentis redimendis, ornandis, seu reparandis, vt dicit Inno. & Abb. in d. c. fin. Idē dic, cum legatur pro libris necessarijs diuino officio. Similiter qñ legatur ꝓ monumento fiendo, quia religionis interest monumēta cōstrui, vel exornari. l. 1. §. interdictū, ff. de mor. inse. Tertius, qñ legatur pro fabrica f ecclesiæ reparatione indigente, & portio pro fabrica non habetur, vel si habeẽ, nō sufficit. Si verò ecclesia non indiget fabrica, soluet quarta fm Host. reliquū seruabitur pro ipe necessariò ad fabricã. Quartus, quando legatur pro luminaribus, oleum pro lampade, vel cærei huiusmodi. Quintus, quando legatur pro anniuersario g celebrando annuatim, c. cum creatura, de cele. mis. Sextus, quādo legatur pro. 7. h 30. & huiusmodi secūdū Hos. in d. c. fina. Septimus, quando relinquitur ad perpetuum cultum diuinum, pu

rius & eis exemptorum, vt nót. 93. dist. nullus, & in c. autoritate, de priui. in 6.

c Autoritate] in §. 1.

d Ne. li. fig. fal.] Et vide Nic. de Ly. super Matth. 24. vbi dicit, ꝙ signum filij hominis est crux, clauí, lancea & c. vel etiam cicatrices, de quibus p doctores in quarto, distinct. 44. vel 47.

e §. Seia] Reliquit enim ipsa, vt hæredes facerent signum Dei in templo, & c. Et intelligit glo. de quadam statua, non autē de Cruce, quandoquidem Christus adhuc non erat humanatus illo tempore.

f Pro fabrica] Et dicit Panor ꝙ hoc est no. in illo. c. fi. ꝙ relicta pro fabrica non debent conuerti in ecclesiæ ornamenta.

g Pro anniuersario] Anniuersarium dicitur dies sepelitionis vel defunctionis singulis annis, quia ille, qui legauit, fuit sepultus vel defunctus.

h Pro septimo & c.] Refert se h. c ad varias cōsuetudines locorum, in quibus aliqui seruant facere officiū pro defuncto, id est septima die post sepulturam, vel 30. seu 30. seu alia die. Et vide de his diebus in c. quia alij 13. q. 2. & c.

Cultus

ta, ꝙ festum vni⁹ sancti fiat annuatim, vel dicatur officium in vna capella, quia ĩ hmôi consistit cultus diuinus.[a] c.fi.de rescript.lib.6. Octauus fallit secundũ Pa. in d.c.requisisti,in oblationib.[b] de quibus non debetur quarta vt olim. Nonus fallit ſm eundẽ in donatione in vita, de qua etiam nõ debeẽ.c.de his,de sep.[c] & cap.1.de sta. mo. & ibi glo. & ibi Pan.

10 Vtrum debeatur quarta epõ de relictis factis hospitali? Res.Pa.in d.c.officij ꝙ sic,si ẽ religiosũ, puta autoritate epi constructũ,etiã ſm Io.And.si relictũ fuisset factũ pauperib.talis hospitalis,qa præsumitur habuisse respectũ ad locũ,non ad personã.Secus,si relictũ esset pauperib⁹ simpliciter, qa non deberetur.l.nulli & l.si quis ad declinandã, C. de episc.& cle.[d] si verò hospitale non est religiosum, licèt diuersa sit opi.tñ tenecũ Pa ibid. ꝙ si hospitale ẽ ædificatũ autoritate, iã defuncti,sic eps habebit quartã,qa eps habebit curã, vt dicitur.in autẽ.de eccle.tit. §.si quis,quia nõ potest amplius redire ad profana. Si verò ędificator viuit,sic nõ debetur quarta, & relictũ videtur factũ pauperib⁹,cũ talis locus non sit capax,qa ædificator põt eũ destruere.c.inter dilectos,de don. & ibi Inn.[e] Et ex dictis patet,ꝙ de relictis istis fraternitatibus[f] nõ debetur quarta,vt tenet Pe.qui supra.Limita tñ præfatũ d.Io.And. de pauperibus simpliciter verũ,s. qñ legatur in genere pauperibus ſm Bald.Ita ꝙ inter personas distribuatur,& non inter loca,vt puta quia testator iubet cuilibet pauperi dari tunicam, vel certam quantitatem pecuniæ, quia legatur vt singularibus personis, & sic non debeẽ quarta epo. c.ex parte,el 3.de ver.si.aliàs legando pauperibus in genere videtur legare hospitali qđ est in ciuitate, vbi testator habet domicilium,cas⁹ est in d.l.si quis ad declinãdã,ver.vbi aũt.& ideo deberetur quarta contra Ioã. An.[g] & eũ sequentes,& sic verũ credo, qñ est tale hospitale, ꝙ pauperes cõiter ibi mittuntur. secus in hospitalib. vbi pauci pascuntur.Et sic intellige Io.An.

11 Vtrum debeatur quarta epo de legato facto alicui vt singulari personæ? Res.do.Pe.vbi supra.1.par. prin.col.5.in fi. ꝙ nõ,sicut quando legatur clerico nõ habẽti administrationem, vel prælationem, seu alicui canonico vt in d.c.requisisti.§.fi.[h] vel cum legatur leprosis morantibus in tali loco, seu domo, vel cum legatur eremitis, aut istis fratribus, qui morantur in aliquo loco,vel aliquibus mulieribus pro dote,vel viduis peregrinis & huiusmodi, in quibus cessat dictum capitulum, ex parte, el terzo. vide quæ notat Innocent. in capitulo relatum, de sepultu.[i]

12 Vtrum debeatur quarta episcopalis de legatis pro malè ablatis?Resp.do.Pe.vbi supra prima par.prin.cap.7.col.7.versi.quæritur ergo,si testator,quòd non, quia sunt debita,non legata, siue restitutio sit certa, siue incerta.[k]

13 Vtrum debeatur, quando subditus legat ecclesię extra diœcesim constitutæ?Respon.quòd non,ita tenet Abbas in c.requisisti,& Innocen. in dict.capitul. officium, & Ioan.in d.cap. certificari.Et ita cõsuluit Ioan.de Montemerlo. Hoc intelligo, nisi

a Cultus diuinus] De his omnibus habetur expressius in ca. ex parte, el 3. de verb.signific.

b In c.requisisti in oblationibus &c.] Adde text. no.in c. 1. de sta. reg. & probatur in c. conquerente,de offi. ordin. ibi enumeratur iura episcopalia, & nulla fit mentio de oblationibus,& licèt de iure antiquo deberetur quarta de oblationibus, tamen hodie reuocatum est per .c. 1.10 q. 3.

c C de his. de sepultur.]Et ratio ibi redditur, qa liberum est eis tanc bona sua nõ solùm religiosis sed etiam quibuslibet priuatis cõferre personis, dũmodo sint honestæ.86,distinc. donare, & non hæreticis. C. de appel.l.hi qui,& c. si quis episcopus,cũ se. đ hæreticis. ĩtellige omnia prędicta, nisi sint facta in fraudem vt d.ca si.de test. quæ non nocent ecclesiæ, vt in ca.ex parte,el. 3.de ver. sig.

d C.de episco.& cle.] Idem gl. in c.3. de sepult. Et Io.An. in c.dudũ de cõuer. coniu.

e Et ibi Inn.]Et ita procedunt rationes Pe. de Peru. qui tenet ꝙ nõ deberetur illa quarta, Et quia episcopus non visitat huiusmodi loca.vide Feder. consi 225. vbi dicit, quòd ab hospitalibus nõ religiosis non potest episcop⁹ exigere iura episcopalia &c.

f Fraternitatib⁹] Quomò istæ fraternitates faciũt collegium, vide infra collegium. §.primò.

g Contra Ioan. An]Pa.in c.relatum,de sep.allegat Io.An. in ca. dudum, de conuer.coniug. tenẽtẽ id, qđ hic &c.

h §.fi.]Text ibi limitat, nisi tale delictum fuisset factũ in fraudẽ.

i C.relatum] Et Pa ibidem dicit, ꝙ hæc portio de relictis factis pauperib.nõ debeẽ ecclesię parochiali, sed nec episcopo.

k Incerta] Intellige, quando legat pauperibus in genere, secus quando reliquerit ecclesiæ ꝓ malè ablatis.

cōsuetudo, vel præſcriptio aliud habeat, cap. cum inter, de verb. ſig.

14 De quibus [a] debetur canonica parochialis. Reſpon. quòd de omnibus, [b] quę veniunt ratione funeris, & de omnibus legatis factis eccleſiæ, apud quam elegit ſepulturam, de ſepul. ꝑ totum, & in Clemē. dudum, eodem titulo. Fallit hoc in. 14. caſibus ſecundùm do. Petr. vbi ſupra ſecunda par. principali, ca. 4. cum ſequen. Primus, quando per conſuetudinem, vel præſcriptionē nihil ſoluitur, ſecundùm quòd dictū eſt. Secundus, quando per priuilegium Papæ eximitur a præſtatione, de reli. domi. capit. conſtitutus, de teſta. capit. officij, in fin. de ſepul. in noſtra. huiuſmodi ſunt hodie fratres Minores, & prędicatores per priuilegium. Tertius, quando legatur ad vſus priuilegiatos, de quibus in capit. fin. de teſta. qui ſunt. 7. caſus primi, de quibus non debetur quarta epiſcopalis, de quibus ſupra in §. 9. Quartus, quando eccleſiæ donatur donatione inter viuos, vt in dict. capitul. de his. §. ſi verò. Quintus, quando poſt electionem ſepulturę in aliquo monaſterio ſanus exiſtens illud intrat, & in eo profitetur ante, quā moriatur. & idē dico, ſi intrauit cū propoſito abſolutè mutandi vitā, qa deſinit eſſe parochianus alteri[*] eccleſiæ, arg. c. beneficium, [c] de re. li. 6. Si verò non fecit profeſsionē, nec habuit abſolutè propoſitū vitam mutandi, debetur 4. ſm Arch. in c. cum quis, in princ. de ſepul. li. 6. & videtur veri[*] ſm Gemi. ibidem, licèt alij dicant contra, [d] quia religioſus cenſetur cōtrahere domicilium in monaſterio facta ꝓfeſſione tacitè, vel expreſsè, non ante, vt dicit Arch. & Ioan. in c. ſtatutū, de reſcrip. li. 6. Et idem videtur dicēdum de leproſo, qui intrauit domū leproſorum, ꝙ non debetur ſecundùm Gui. ſecus de illo, qui recipiē in confratrem, qui tñ retinet bona ſua quo ad proprietatē, quia debetur quarta. c. cū & plantare, [e] de priui. qa nō trāſit in religionē. Secus, ſi ſolū ſibi retinuiſſet vſumfructū ſuorū bonorū, quia gauderet priuilegio religionis, c. vt priuilegia, [f] de priui. Sextus, qñ quis legat eccleſiæ, in qua non ſibi eligit ſepulturā, nec ſepelitur ibidē ſm glo. ordi. in c. 1. de ſepul. & idē Inn. in c. 2. de ſepul. & Arch. in c. 2. eo. ti. li. 6. licet in c. placuit. 13. q. 2. tenuiſſet, ꝙ deberet. hoc idē probat Io. An. i c. 1. & c. certificari, de ſepul. in gl. in ver. quarta, & i Cle. dudū. §. verū, vbi reprobat opi. Hoſt. tenētis contrariū in d. c. 2.

a De quarta funeralium vide quid decreuit S. Syn. Trid. ſeſſ. 25. c. 13. de reformat. P. V.

b Et de omnibus] Et de candelis, quæ dātur ad manum ſecundū Io. An. in Cle. dudum §. verum, per illum tex. qui dicit, omnibus. Et inducit Pan. c. in noſtra, de ſep. Nam negari non põt, quin ſint oblatæ vel portatæ cū funere, facit. ca. cum inter. 2. de ver. ſig. Nam qđ ibi dr̄ in fratrib. vr̄ habere locū quātum ad hoc ī qualibet eccleſia ſepultura, etiā ſi ſit ſimpliciter collegiata, vt in d. c. in noſtra. Nā ibi priuilegium non fecit mētionem de his oblationibus, & tñ Papa interpretatur etiam de his deberi. Et no. ꝙ et de æquis, & armis, & quibuſcunque bonis debetur quarta Nā in d. c. in noſtra, fuit conceſſum priuilegium, vt de æquis & armis ipſis hoſpitalarijs relictis ī fauorē terræ ſanctę non ſolueretur quarta, ergo de iure communi deberēt ſolui.

c C. beneficiū] Dicit. n. ibi, ꝙ beneficiū intrantis religionem nō eſt alteri conferendū ante ꝓbationis annum niſi accedat eius aſſenſus, vel niſi conſtet, ꝙ voluerit mutare vitā, vel expreſſam fecerit profeſſionem. Et apparebit, ꝙ voluerit mutare vitā ex factis, & geſtis &c. Et vide ibi Gemi. qui ponit de illo canonico qui ingreſſus eſt ordinem Prædicatorum, cuius præbendam ante annum contulit epiſcopus. Et cum notarius dixiſſet illi canonico, ꝙ aut profiteretur, aut renūciaret, aut exiret, & reſpondit ipſe, profiteri non licet, ſcilicet ante annum, renunciare non placet, & exire non decet, de quo dicam infra religioſus, §. 15. cum ſeq.

d Licèt alij dicant cōtra] Pa. in c. relatum, de ſepul. refert Inn. aliter tenere. diſtinctio hic poſita cōiter approbatur. Et probatur in. c. de his, de ſepul. nā iura loquuntur de relictis occaſione ſepulturæ. Item de morte naturali, ſed intrans monaſterium naturaliter nō moritur, imo retinet ſucceſſionem. l. deo nobis, C. de epiſ. & cle Item ſi mutaret domicilium, nōn teneretur dare aliqđ eccleſiæ parochiali, igitur nec ingrediēdo monaſterium.

e C. cum plantare] Et facit. e. ti. c. tuarū, & c. pen. & hoc ideo, qa per confraternitatem talem nō ſunt cōuerſi, nec eorū oblati. Pa. in d. c. cum plantare, not. vlt dicit, ꝙ oblati aliquibus religionibus non gaudent priuilegijs illorum, niſi ex toto ſint tranſlati, quia tradiderunt ſe & ſua; aliàs remanēt ſub iuriſdictione ordinariorum. Pro hoc bonus text. in c. fin. de ſepul. lib. 6. & pro hoc arguitur contra fratres de tertio ordine, de quo tamen per Pan. in c. 2. de fo. compe. & per Bar. in l. ſemper, ff. de iure immu.

f C. vt priuilegia] Adde Pan. ibidem ſuper glo. in verſi. mutato, in ſecundo not. & in c. in noſtra, de ſepul.

Et eſt

& est opi. a vera alia Host. reprobata ſm d. Ant. in d. c. certificari. nã talia debent eſſe ſubiecta, qualia prædicata. 32. q. 2. Apoſtolus. b Septimò fallit, qñ de facto ſepelitur, vt puta quia erat ibi interdicta eccleſia, vel ciuitas; fuit tñ de facto & cõ voluntatẽ fratrum ſepult9 in eorum eccleſia, & multa oblata. Nam ſecundũ Fede. con. 119. & ſequitur Gemi. in d. c. 1. de ſepul. lib. 6. non debetur quarta. d Rõ, quia talis tpe interdicti nõ poteſt eligere ſepulturam apud mendicãtes, vt no. Inno. ꝺ priui. c. vt priuilegia, & c. cũ & plãtare, & de pę. & re. qꝺ i te, quãuis liceat ipſis recipere mortuaria, vt orent pro defunctis, ſi cum pnia deceſſerunt. 11. q. 3. quicũque intra. facit quod no. Inno. in c. tanta, de exceſ. præla. Item quia quarta debetur ratione iniuriæ factæ eccleſiæ parochiali. d. c. certificari, ergo nullã iniuriã ei facit, ex quo ibi non poterat ſepeliri, imo plus dicit idem Fede. ꝙ ſi mendicãtes ſpõtè eum tali tpe ſepeliunt, non debetur quarta, ſed tenentur tanquã violatores interdicti. Cle. 1. de ſepul. & in c. ſi canonici, de offi. ord. li. 6. tũc. n. ſolũ debetur quarta, qñ ſepeliunt in caſu a iure conceſſo; ſecus, ſi ſepeliunt in caſu a iure prohibito, vt in c. ex parte, el 1. & c. cũ liberum, & in c. in noſtra, in fi. de ſepul. & ibi dicit Inno. ꝙ qñ de facto, non de iure ſepelitur, debentur corpus oblationes, quæ rõne ſepulturæ factæ ſunt, ſed non legata facta non ratione ſepulturæ, vel occaſione ipſius, & ita patet, ꝙ ſi de facto ſepelit ꝯtra voluntatẽ illius, cuius eſt eccleſia, ꝙ non tenetur ad quartã aliquam, ſed tenetur & corpus & omnia, quæ ratione ſepulturæ habuit, reſtituere, ſed non quartam de legatis factis non rõne ſepulturæ, vel eius occaſione. Si militer non debeẽ de bis, q̃ amici de bonis ipſorũ tunc offerunt. Octauo fallit qñ eccleſia parochialis erat in terdicta ex culpa ſua, & nõ parochiani, tunc eccleſia non habebit quartã, ſiue parochianus ſepeliaẽ alibi ex electione ſua, ſiue non, vt qa alibi eſt ſepulchrũ ſuorum maiorum ſm Pe. in d. ca. d in noſtra, in fin. de ſepul. & no. Gem. in c. 1. de ſepul. li. 6. Nono, qñ reuocat electionẽ, quam fecit legãdo, & alibi eligit ſepulturã, & ſepelit, qa patria ſunt non eligere, & electã mutare. ff. de adi. lega. l. 1. & 2. Sed primo caſu non debetur, vt ſupra dictũ eſt in 6. fallentia, ergo nec in ſecundo. Ita conſuluit Fede. con. 10. Gemi. in d. c. 1. videtur tenere, ꝙ reuocata electione ſepulturæ, reuocetur & legatum, & dabitur illi eccleſię, vbi elegit ſepeliri, quia ſubrogatus dẽt intelligi ſubrogatus cum omnibus qualitatibus, onere, & honore. l. 1. §. hæc actio. ff. ſi qs teſta. lib. eſſe iuſ. fue. ideo onus ẽt emolumenti commutatur, & econtra. l. alumnæ. §. Seia. e ff. de adi. leg. Et dicit verum, niſi aliter conſtet de volũtate legantis. Decimo qñ licẽt elegerit, tñ non ſepelitur ex

a Et ẽ opi.] ſm Pan. in d. c. 1. eſt cõior, qa ſi iſte fuiſſet ſepultus in eccleſia parochiali, aliæ eccleſiæ legatariæ nihil ſoluerent. d. c. 1. ergo ex electione ſepulturæ non debent iſtæ eccleſiæ prægrauari, ex quo apud eas teſtõr nõ fuit ſepult9. Satis. n. eſt, ꝙ cõcurrat cũ eccleſia ſepulturæ, & ex hoc ſequitur, ꝙ de relicto facto pauperibus non debetur portio parochialis, neque etiã ẽpalis, vt patet per Ab. in c. 2. de ſepul. tenet ẽt Ab. per illũ text. in c. in noſtra, de ſepul. b Apoſtol9] Et l. Titia, ff. ꝺ ver. obl. Et l. auia, ff. de condi. & demonſt. & vult dicere, ꝙ pcedentia determinant ſequentia, quia ceſſante cã &c. ſed hic ceſſat iniuria, vt dixi ſtatim, igit &c. Vel induc illũ text. hoc mõ, vir eſt caput mulieris, & eſt tanquã pdicatum. ſi ergo vir dimittens vxorem cã fornicationis dẽt remanere ſine vxore, eodẽ modo, & vxor dimittẽs virum, &c. quia eſt tanquam ſubiectum. Et ſic pdicata qualificãt ſubiecta &c. c Nõ debet quarta] Facit. l. cæteræ. §. ſed ſi quis, ff. fami. erciſ. vbi acquiſita pecula tu ſacrilegio, vel vi, aut rapina nõ veniunt in iudicium fam. erciſ. d Secundũ Pet. ĩ d. c.] Secus tñ eſſet, ſi eccleſia parochialis nõ dediſſet cauſam interdicto, ſed culpa dñi terræ, tũc vbicunque ſepeliatur parochianus, non dẽt perdere quartã, qa ex quo non fuit in culpa, non debet iure ſuo priuari. l. ab adminiſtratione, C. de leg. ſecundũ Pet. de Anch. &c. Et no. ꝙ ſi eccleſia, in qua debebat ſepeliri, erat interdicta, tunc ſepelitur in eccleſia cathedrali, & eccleſiæ cathedrali erit reſtituendũ illud, qꝺ reſtituen. eſſet alii eccleſiæ, ĩ qua de iure debebat ſepeliri, quia ex quo cathedralis ſubrogatur in loco interdictæ, debet intelligi ſubrogata cũ oĩbus qualitatib9 onere, & honor &c. l. 1. § hæc actio, ff. ſi quis teſta. li. eſſe iuſ. fue. On9. etiam emolumẽti amittetur. l. alumnæ. §. Seia, ff. de adimen. lega. & no. in ca. 1. de ſepul. lin 6. e §. Seia] Ibi n. dicitur, ꝙ p ademptionem oneris adiecti i vim modi ẽt legatũ cenſetur ademptũ. Et ratio ẽ, quia ſũt ibi duæ obligationes correlatiuæ, quia hæres obligatur ad dandum, & legatarius ad implendum modũ. l. pe. ff. de his, q̃ ſub mõ. Et natura obligationũ

facto hæredum, vel ex facto contingenti circa personā defuncti, puta quia moritur nimis longè, vel hæredes nolunt ad ecclesiā electā deferri, qa verba sunt intelligenda cū effectu. l. r. §. hæc autem verba, ff. qđ quisque iuris, & l. ea qdem C. si man. in fue. alie. tex. est in c. relatum, de cleric. non resi. ergo cessabit canonica ex quo ibi nō sepelitur. Ita tenet Federicus vbi supra, & domi. Pet. vbi supra. Ge. tñ in d. c. 1. videtur sentire, ꝙ isto casu ecclesia nō priuatur legatis factis gratia sepulturæ, [a] vt no. in cap. in nostra, [b] de sepult. & ideò fortè nec sua quarta [c] ecclesia parochialis. Vndecimo cū legatur pro incertis malè ablatis ẞm do Pet. [d] vbi supra. Duodecimo qñ legatum est ecclesiæ parochiali tantū, quantū est quarta pars legatorum factorū ecclesiæ electæ ẞm Host. in d. c. officij, & do. Petr. vbi s. [e] Alij volunt, ꝙ non computabitur, sed soluet quartam ecclesiæ electæ, ac si nihil ecclesiæ parochiali esset legatū, sicut Goffr. Raipal. in summa, Io. in d. c. officij. Feder. con. 3. Io. de Lign. in d. Cle. dudū. Tu verò tene, ꝙ si consuetudo esset, quòd tenereẽ tantū legare ecclesiæ parochiali, tunc vera sit secunda opinio, vt non cōputetur. Si verò dicta [f] consuetudo non est, sic computabitur, & si minus est, supplebitur, sicut filius facit [g] in lege si qñ, C. de inoffi. testam. Si plus est legatum ei quā sua quarta, non defalcabitur. Tertiodecimo qñ tempore testamēti, & legati nō elegit sepeliri, sed postea tpe mortis elegit sepulturā, facit. c. relatum, [h] de sepul. in 2. gl. Ber. in d. c. de his, dicit se dubitare, sed ego credo teneri, nisi fiat donatio inter viuos, & non in fraudem. Decimoquarto qñ parochianus non potuit audire diuina, nec percipere ecclesiastica sacramenta in sua parochiali ecclesia ꝓpter vacationem longo tpe & alibi eligit sepulturam secundùm Baldum in suo tractatu [i] De hoc ratio, qa quæ legantur pro labore, cessante eo cessat & legatū l. Seio, in fin. ff. de annu. leg. Cum ergo quarta detur pro administratione sacramentorū, & celebratione, vt patet in d. Cle. dudū. §. verū, ibi cū mercedis exhibitio, patet ꝙ non debeẽ, quia cessante cā finali cessat effectus, de quo in capitulo, cū cessante, de appell. Host. verò, & Io. in ca. relatū, de sepultu. & Pe. vbi supra tenent, ꝙ imo debetur quia vicium prælati nō debet nocere ecclesię. sed ego teneo cū Bal. & dico, quod vicium prælati nocet ecclesiæ in acquirendis, vt not. Pa. in cap vt super, de reb. eccle. non alie.

15 Vtrum de legato facto rectori ecclesiæ i qua elegit sepulturam, pro missis dicẽ

correlatiuarum est, vt vna sublata altera tollatur. l. si emptor. ff. de rei vendi. & l. fi. ff de acceptilatio. Secus, si relictum esset in vim conditionis. Vide Bar in d. §. Seia, Et in l. si quis seruum, ff de condi. & demō. Cum igitur in isto casu videatur esse factum relictū sub modo, Igitur &c. Hoc idem tenet Pa in d. ca. in nostre, de sepu. al legat bonū text. in l. filio. §. matri, ff. de adi. leg.

a Gratia sepulturæ] Idem Pan. in ca. cum super, de sepultu.

b Vt no. in ca. in nostra] Opin. Ge. tenet Pan in d. c. nostra, & ponit exemplum de interfecto in bello cuius corpus reperiri non potest tunc enim putat quod relictum, debeatur ecclesiæ sepulturæ, Argumen. optimum in l. quæ sub conditione. §. quotiens, cum ver. sequen. ff. de condi. institu. Et & in l. prima. & qđ ibi not. C. de institution. & substit. & sentit Innocent. in d. c. in nostra.

c Nec sua quarta] De quarta tamen tenatur ꝙ priuatur scilicet funeralium, quia hoc est certum, ex quo non fuot exhibita ecclesiæ sepulturæ,

d Secundùm. d. Pet.] Pan. disputat hanc sententiam ibi, & concludit, quod tam in episcopo, quā in ecclesia parochiali non debetur quarta nisi fortè in supplementum quando relictū est eis aliquid per testatorem, vt ibi per eum, Et idem tenet in c. de his, de sepultur.

e Et do. Pet. vbi supra.] Hoc idem videtur innuere Panormitan. in cap. cum super, de sepultur. dum reprobat Host. & concludit, quod eligens alibi sepulturam debet relinquere portionem solitam suæ ecclesię parochiali, sed si non facit, tenet electio. regressus tamen datur contra ecclesiam legatariam. & ita etiam tenet Ioan. And. Et ita communiter obseruatur &c. Idẽ tenet Pa. in ca. de his, de sepul. per tex. ibi a contrario sensu. Quia quicquid relictū ẽ sacerdoti, tenetur sibi computare in quartam, sicut de relictis filio a patre, quia tenetur sibi computare in legitimam. l. omnimodo, & l. sancimus. C. de inofficio testamen. licet fortè aliud sit in episcopo, de quo dic, vt in capit. officij, de testament. &c.

f Si verò dicta, &c.] Vide quæ plenè scripsi infra, legatum. 10. §. 16.

g Sicut filius facit] De legitima, quia casu quo nō sit sibi relicta, agit ad supplemẽtum &c.

h Facit. cap. relatum] Idem Pan. ibi, scilicet quod de oblatis seu relictis alicui ecclesiæ in vita nō debetur canonica por. imo non debeẽ etiam epo & pro hoc videtur tex & clarius ibi gl. i c. 2. de sta. re. Et in c. nimis, 2. de exc. prælat. dixit de hoc Pa ĩ c. requisiti, de test.

i Bald. in suo.] Vide etiā de his aliqua per Pa. in capit. de his, de sepul.

Quarta

dis per rectorem debeatur quarta parochialis?[a] ℞.ꝙ sic, quia ēt debetur quarta episcopalis, vt in c.cum inter vos,de verb.signifi.

19 Vtrú de donatione cā mortis debeatur? ℞.ꝙ sic, quia accedit magis legato, quàm contractui, l.fi.C.de do. causa mortis, Clemen. dudum, de sepultu.

17 Cui debetur canonica portio? ℞. epālis debetur epō diœcesis ; parochialis verò debetur ecclesiæ, vbi audiuit diuina,& pcipit ecclesiastica sacramenta; tex. est in c.cūm quis,de sepul. lib. 6. vel dēt percipere de iure. si verò transtulit domiciliū alicubi,& moritur ante, q̄ nouum domiciliū acquisierit, tūc debetur ecclesiæ parochiali, in qua moritur,ſm Arch.in c.1.de sepul.lib.6. Hug.Rai.Goff. & Vinc.in c nos, de sepul. quia volunt,ꝙ ibi debet sepeliri, si non elegisset. Sed tenendo opi. Inno.d.c.nos insti.de sepul. ꝙ dēt sepeliri in ecclesia cathedrali, epō debebitur. Si verò hēt domicilium in diuersis parochijs,vt sunt reges, tunc est æquum, ꝙ diuidatur; sed non credo necessariū, sed dabitur ecclesię,in qua moritur,licèt Host.& Inn. dicant diuidendam.

18 Quid si audit diuina in vna,in alia verò recipit sacramenta? ℞. Inn.& Io.in c.de his,[b] de sepul. Arch. in d.c.cum quis, ꝙ fiet diuisio portionis.c.1.& c.relatū,de sepul.limito,si vtraque hēt cęmeteriū, & curā,aliàs non,arg.c.si ecclesia,de conse.eccle.vel alta.

19 Quid de istis receptis in confratribus,retētis bonis suis? ℞.Host.& Goff.ꝙ sicut non eximūtur a iurisdictione epi, ita debetur quarta de legatis p ipsos, de quo dic, vt supra.§.14.

20 Qūo extrahentur istæ quartę? ℞.in sum.de sepul. ꝙ extrahotur primò quarta episcopalis,quia antiqor & dignior, demum parochialis,si venit extrahēda. Si verò prius fuisset quarta parochialis extracta, sic episcopus habebit quartam quartę parochialis,& quartam de reliquis.[c]

CANONICVS[d] dēt facere,quæ ad canoniæ officium spectant, & si puer est,per aliū,[e] vt de æta. & quali. c.2. ff. de decurio.l. spurij.§.minores.

1 Vtrum[f] possit esse laicus? ℞. secundùm Vinc.ꝙ non. potest tamē laicus ex iusta causa habere præbendam,extra de consti.c.cum M.Ferrariensis, & ibi Pan. hoc tenet.[g]

2 In quo sunt interrogandi? Vide infra, Interrogationes.

a Quarta parochialis]Iudicio meo contrarium dicit supra eo §.9 ver. Quintus, qn̄ legatur. sed r̄nde, ꝙ de missis non debetur quarta, nisi ab illo,qui recipere debet,sic præscriptum,s. ius percipiendi quartam de oblationibus. Et sic limita quæ supra dicta sunt.dicto §.9.

b In ca.de his] quærit, quid si in aliqua capella sub plebe sita audiuit diuina, an fiet diuisio? dicit, ꝙ superior secundū laborē distribuet 1 & idem, si acceptsset baptis.in altera ecclesiarū, de quibus in textu.

c De reliquis] Exemplū, testator reliquit ecclesiæ sepul.quæ est epō subiecta. 80.epͣs ergo habebit. 20. & sacerdos parochialis solū.15. Et secundū Io. And. hoc intelligitur in oēm euentū, hoc est etiā si sacerdos paroc. 5. extraheret,quia epͣs de toto aceruo nō dēt habere nisi. 20. licèt Pe.de An.ↄ̄trium senserit,& malè. Nec ēt opi.Pe de Peru.valet, q dicebat tā epͣs,q̄ sacerdos dēbat habere.20. qa nullo iure ꝓbatur, imo oppositum probat per ea, q̄ no Pa. in c. Rainu.de tes.& in c. Rainal. Vult bn̄ Pa ꝙ ecclesia parochia.primò detrahet. Mouetur quia hæc quarta sibi integraliter soluenda de obuentibus ecclesiæ sepulturæ,d. Cle.dudum. Itē quia debetur ab ipso testatore, sed in subsidiū ab ecclesia legataria, vt in c.1.& in c.cum super,de sepul.Et ideo epͣs non potest dicere,ꝙ 80.fuerunt relicta illi ecclesiæ, quia ius resecat illud legatum,& sic in effectu non videtur legata nisi 60. ergo epͣs non pōt petere quartam bis de quātitate debita ecclesię parochiali, qđ faceret, si primò detraheret de toto, & postea de parte. Et istud est cōmissoriæ,finge ꝙ ecclesia sepulturæ & parochialis sunt in diuersis diœcesibus, certè si epͣs primò detraheret, sacerdos fraudaret de eo, qđ sibi deberetur, q a l a beret nisi 15. respectu epi, qui non est superior suus, &c.

d De canonicis permulta statuit Con.Tri. q̄ lōgū foret recensere, vide n. si totū velis legere,indicē s Iordane ziletto excusū,qui ta. loca docebit. Petrus Vend.

e Per aliū] Nō sæcularē,sed clericū,vt d.c.2. Et an pueri possint bn̄ficia obtinerē? vide ꝺ ætas,plenè p Pa.i c.super inordinata, de p̄ben.in d.ēt § dr, ꝙ licèt minores decurionū sportulas recipiāt,nō tn̄ interim suffragiū ferre pn̄t, sicut nec minor miles factus dēt sapientium iura tractare.C. de testa.mili.l fin.

f Id ēt nō prætérit Conc.Tri.ses. 24.c.4.& re.P.V. Canonicatꝰ q.bus cōferendꝰ,ꝓuidit nouissimè Con.Tri.sess.22. c.4.24.c.12.quales eligendi canonici, ibid. de refor. P. V.

g Hoc tenet] supergl. in verbo canonicos,& vide supra bn̄ficiū. §.1.& pōt habere præbendā, nō canoniam, quia est quid spirituale canonia. licèt ergo fuerint pro laicis in ecclesiis præbendę ratione paupertatis, vel alicuius beneficij tēporalis pro hoc c. possessiones.16 q.1.vbi ecclesia pōt pauperi concedere vsum fructum alicuius possessionis.Quare dēt ecclesia bona sua communicare pauperibus.16.q.1 c.fi.

In

CANONIZATIO [a] sanctorũ ſm Inn. in c. audiuimus, de reli. & ve. ſan. eſt canonicè & regulariter ſtatuere, quòd aliquis honoretur pro ſancto, puta ꝙ fiat officium pro eo ſolenne, ſicut pro alijs ſanctis, q ſunt eiuſdem conditionis, vt ſi cõfeſſor, fiat officium cõfeſſorum, ſi martyr, martyrum.

1 Quæ requiruntur in canonizatione? Reſp. Inn. vbi ſupra, ꝙ regulariter probationes de fide, & excellẽtia vitæ, & miraculis eiꝰ, extra de teſti. venerabili fratri. [b]

2 Vtrũ orõ ſit fundenda ad non ſanctũ? Reſ. Inn. vbi ſupra, ꝙ ſic ad aliquẽ, virũ, qui creditur bonus, & pro ſe ĩtercedat ad deum, quia deus fidem illorum attendens, etiam ſi ille non eſſet bonus, preces eorum acceptaret, ar. 32. diſt. §. verùm. 15. q. vlt. c. fin. non tamen licet de eo facere officiũ ſolenne, vel preces ſolẽnes. [c]

3 Vtrum alius, quã Papa poſſit canonizare? Reſ. Inn. ibidem quòd non. [d]

CANTVS [e] in eccleſia inuẽtus eſt ad prouocandã compũctionẽ in animos auditorum. 21. di. cleros ante, ſi. de conſe. diſ. 5. non mediocriter.

1 Vtrum cantus theatrales ſint cãtandi in eccleſia? Reſ. ꝙ nõ, nec in modũ tragediarum, [f] ſed cantãdum eſt cum cordis deuotione. 92. diſt. cantantes, & d. c. nõ mediocriter, & 38. di. ſedulo. 12. q. 1. quia.

CAPITVLVM [g] ſ̃ede vacante abſoluere ab excõicatione tã iuris, q̃ hominis, a qua ẽps abſoluere potuiſſet niſi a ſede apoſtolica ſpecialiter ſit ei interdictum. c. vnico, de maior. & obed. li. 6. & ibi Ge.

1 Vtrum poſſit diſpenſare in caſibus, in quibus permittit ẽpo diſpẽſatio? Reſp. Fed. conſil. 19. ꝙ ſic, & not. Pa. in c. cũ olim, de maiori. & obed. & Ge. vbi ſupra.

2 Vtrum poſſit dare confeſſorem, ſeu abſoluere in caſibꝰ epiſcopo reſeruatis? Reſ. Pa. vbi ſupra, quòd ſic, [h] & Gem. vbi ſupra.

3 Vtrum poteſtas capituli conſiſtat in maiori parte? Reſ. Mo. e. ti. ꝙ in maiori & ſaniori, ita quòd totum capitulum dicitur facere, quod maior & ſanior pars facit, c. cum in cunctis, de his quæ fiunt a maio. par. c. & ibi. Pa. Fallit hoc in trib. caſibus. Primus, quando aliquid eſt pluribus commune non vt collegiatis, ſed vt ſingulis, quia tunc nõ valet, quod ſit a maiori parte ſed oportet conſentiant ſinguli. ff. de ſeru. ruſt. prædio. l. per fundũ, [i] de conſti. capitulo cum omnes, in glo. Secũdus quãdo maior pars capituli delinquit, & ꝓpterea ẽ priuata poteſtate ſua, vt in c. bonę memoriæ, [k] el. 1. & c. cũ nobis, de electio. cum ſi. & c. gratum, de po ſtu. præla. quia tunc tota poteſtas capituli reſidet in minori parte, quę non delĩqꝛ, not. Pa. in c. 1. in gl. in verſi. rationabiliter, de his quæ ſi. a maior. parte. Tertius in electione Romani Pontificis vbi oportet, quòd duæ partes conſentiant, cap. licèt, de electio.

4 Sed quæ dicitur maior pars capituli & ſanior? Reſ.

a In hanc rem S. Synod. Trid. ſtatuit ſeſſ. 25. ca. de inuocat. reu. &c. Pet. Vend.

b Fratri noſtro] Vide glo. or. in c. 1. de relig. & ve. ſan. li. 6. & Pan. in d. ca. venerabili notabiliter dicit licitè fratres poſſe intercedere ꝓ canonizatione, confratris ſui, & multa alia ad proportionem.

c Solennes] Et facit. c. 2. de reli. & ven. ſan. vbi reliquiæ denuò inuentæ non debẽt publicè venerari.

d Quòd non] Et facit tex. d. ca. 1. ibi, non liceat vobis ipſum ꝓ ſancto abſque autoritate Ro. eccleſiæ venerari, ẽt ſi feciſſet miracula rõ eſt quia ẽt per malos aliquãdo fiunt miracula, vt arte magica, vt Simon magꝰ. Vide Pa. in d. c. 1.

e De hmõi cantu. ſupra quoque cõ. Tri. conſtituit ſeſ. 22 in decreto de obſeru. & eui. in cel miſſ. 23. c. 18. de ref. P. V.

f Tragediarum] Vide gl. in d. ca. cantantes.

g De poteſtate, & iuriſdictione, & officio capituli ſede vacãte decreuit aliqua Cõci. Tri. ſeſ. 24. c. 1. & 16. itẽ ſeſſ. 7. c. 10 ſeſſ. 23. ca. 10. de ref. Alia præterea non vacante etiã ſede reformauit, vt ca. 18. ſeſ. 24. c. 6. ſeſ 15. de ref. ſũt & alia quæ r ferre prolixũ fuiſſet, vide indicẽ excuſſi. à Iordano zilletto, ſi tibi oĩa legere ſit tædio. P. V.

h Quòd ſic] Cõcor. Pan. in c. his quæ, de maiori. & obedientia.

i L. ꝑ fundũ] Nã ibi ius eũdi per fundũ nõ acquiritur niſi ab oĩbus concedatur, hoc tñ fallit, qñ vnus ex ſocijs vellet deputare rẽ ad vſum deſtinatũ puta iferre mortuũ in ſepulcrũ. §. religioſũ, ver. 1. cõe verò ſepulchrũ, inſt. de re. diu ꝓcedit etiã hoc di ctũ i re cõpetẽti pluribus iure ſingulari, ſecꝰ, ſi cõpetit iure eccleſiæ, licèt cõpetat ſingulis. exẽplũ ĩ ꝓbẽdis q̃ cõpetũt ſingulis canonicis ñ vt collegiũ tñ cõpetũt iure eccleſię, ſuꝑ his. n. poterit maior pars capituli ſtatuere deputando aliq̃d ad vſũ piũ tex. eſt ſing. in c. fin. de his q̃ fiũt a ma par. c. Qđ itel lig. ꝗ qñ diſponũt ſuꝑ redditib. ſuꝑ fluis, q̃a tũc proprie diſponũt de rę ad vſũ deſtinatũ. fallit ẽt fauore liberatiõis, nã tunc valet, qđ fecit maior pars vt l. maiorem ff. de pact. & l. 6. C qui bo ce. poſ. Itẽ fallit fauor litiũ dirimẽdarũ, nã valet ſnia duorũ ex trib. iudicibꝰ ſeu arbitris, & tñ nõ habẽt ius iudicãdi, vt collegium, vt no. in c. prudẽtiã, de officio deleg ad hæc ca. ſi. de re iud. & in l. duo ex tribus, ff. de arbi.

k C. bonę memoriæ

rię] Nam ibi ſm vnum intellectum deliquerũt per me:⁹ impreſſionẽ & electum ſinendo adminiſtrare.

a Quid ſit, can. 9. de ſacra. ſeſſ. 7. con. Trid catech. Pij v. põtif. max. iuſſ. edi. de ſacra. effectibus. P. V.

b Spũalis qualitas] Qualitas vt lumen, lux, calor &c.

c Nõ eſt pasſio] ſ. amor vel odiũ timiditas &c.

f Specie qualitatis] vt virt⁹, vitiũ grammatica &c.

e In ſi] diſpoſitio aũt eſt qualitas de facili mobilis a ſubiecto non ſic habitus; vñ qa diſpoſitio & habit⁹ ſunt in prima ſpecie qualitatis &c. dicit ꝙ accipitur hic iſtæ character ꝙ ſit diſpoſitio quę facit animã mobilẽ. i. diſpoſitam ad gratiã multimodè, ſiue illa diſpoſitio ſit fides, ſiue cõtritio &c. Verũ aũt ſit ĩ prima ſpecie qualitatis, vel 2. vel 4. vide Scot in 4. di. 6. q. 10. idem tenet Scot. in 4. diſ. 6. q. 11.

f Idem, Conc. Trid ſeſſ. 7. cano. 9. de ſacra. & 23. c. 4. idem catech. in d. loco, & de conf & eo. P. V.

g Idem, con. Tri. prædictis locis, & catech. iiſdem locis. P. V.

h De hoc aliqd a con. Tri. ſeſ. 25. c. 6. de ref. P. V.

i Cautelam] Et detinere aliquẽ nè ſe pcipitet vel aliud malum fa-

Mo. ꝙ illa, quæ nititur maiori ratione & pietate. 9. di. ſanè quippe, piętumitur tamẽ ſemper ꝓ maiori parte & illi ſtatur, niſi contrariũ probetur. 61. di. nullus, & d. c. 1. de ele dudũ, el. 1. mul ta tangunt doc. de ptãte capituli in d. c. cũ olim q̃ non ptinẽt cõfeſſorib. vide ibi.

CHARACTER [a] quid ẽ? Reſ. S. Bon. in 3. diſt. 6. q. 1. primæ partis, ſm cõmunẽ opi. eſt quædã ſpiritualis qualitas [b] animæ, Vnde nõ eſt pasſio, [c] vel potẽtia animę, imò eſt habitus in prima ſpecie qualitatis [d] accipiẽdo cõiter habitũ, prout comprehendit omnẽ qualitatẽ animam diſponentem ſiue facilè mobilẽ, ſiue per fectã, ſiue imperfectam. Vnde dicitur habitus, quia eſt perpetuus, & quia non perficit, ſed ad vlteriorem perfectionẽ diſponit. i. ad gratiam põt dici diſpoſitio. [e]

1 Ad quid datur? Reſ. ſanctus Bona. vbi ſupra. q. 2. ꝙ ad quattuor. Primò ad ſignificandũ. Secundò ad diſponendũ. Tertiò ad asſimilandum. Quartò ad diſtinguendũ. Nam cũ ſit ſignũ ſacramentale ſignat gratiam gratum facientem, nec ſolùm ſignat, ſed diſponit ad eã, qa vſus ſacramentorũ non eſt tantũ in ſignificãdo, ſed etiam in diſponendo, & qa diſponit ad gratiã, habet aliquã ſimilitudinẽ cum gratia, quæ eſt ſimilitudo dei. Ideò aliquo modo cõſignatur deo, & qa oẽs configurat deo, & ſic vni asſimilat gregẽ dñi inter ſe, & ſic diſtinguit ab his, qui non ſũt de grege domini, vel ẽt qa diſtinctionem facit ĩ eo de grege ſecũdũ aliam & aliã rationem asſimilandi.

2 Vtrũ imprimat̃ [f] in oĩb. ſacramẽtis? Reſ. S. Bo. vbi s. q. 4. ꝙ non niſi trĩ, in tribus ſacramẽtis. Primò in baptiſmo. in quo fides gignit̃, & diſtinguitur populus infidelis a fideli. Secũdò in cõfirmatione, in qua fides roboratur, & hõ vt pugil ad pugnandũ vngitur, & ab infirmis diſcernitur. Tertiò in ordine, in quo virtus multimoda datur, & homo vt ſanctus ad miniſteriũ templi a laico ſeparatur.

3 Vtrum ſit [g] indelebilis? Reſ. S. Bon. vbi ſupra q. 5. ꝙ ſic. Ratio eſt ex parte cauſæ voluntariæ, i. dei imprimentis, & ex parte ſubiecti nõ eſt principaliter in affectiua, quæ maximè vertibilis eſt, ſed in tota imagine, & principaliter in cognitiua, quia imago principaliter conſiſtit in cognitiua, vt dicitur in libro de ſpiritu & anima, tum ex parte finis, quia non datur ad actum alicuius virtutis, vel ſciẽtiæ, ſed ad actũ diſtiguẽdi.

ciat eſt bonũ. Nã & deus aliqñ cohibet peccatores ordine ſuæ ſapiẽtiæ nè posſit mala implere. Iob 5. qui diſſipat cogitationes malignorũ nè posſint implere man⁹ eorũ quod ceperãt. Qui ideoque etiã permittit ſimpliciter.

CARCER. Vtrum quis posſit ſe includi facere in arcto carcere ad pœnitẽtiã peragẽdã? Reſ. Pa. in c. veniens, de reg. ꝙ ſic ex illo. c. & c. quæ verè. 16. q. 1. arti. 3.

1 Vtrum liceat [h] incarcerare aliquẽ? Rñ. ꝙ ſic ſm ordinẽ iuſtitiæ, ſ. aut in pœnam, aut in cautelam. [i] Et hoc pertinet ad eum, q vniuerſaliter hẽt de actibus, & eius vita diſponere, alius non poteſt niſi ad horam, nè aliquod peccatum faciat, vel vt iudici repræſentet ſecundùm Tho. 2. 2. q. 75.

2 Vtrum cedens bonis posſit incarcerari ꝓ debito? Reſ. ꝙ non. Nam, vt tenet Pa. in c. lator, de pig. non poteſt quis etiam per pactum ſe obligare carcerari pro debito renunciando beneficio ceſſionis bonorũ, qa eſt contra bonos mores. Idem tenet Dinus per. §. eleganter. l. alia cã, ff. ſoluto matri & Ric. allegat gl. in authen. imo. C. de acti. & ob. & putat verum Bar. in d. §. eleganter, niſi in duob. caſib. Primus ſi alienauit oĩa ſua bona in fraudem creditorum, caſus eſt in l. ſi. ff. de his, quæ in frau. cre. qđ tenet Din. in §. ſi quis in fraudem, inſtitu. de actio. Secundus, ſi debitor tempore, quo contraxit ſciebat, ſe non ſoluendo eſſe, vt ff. de iure

do:

do.l.pe.Nam in istis duob[9] casibus nó dabitur sibi beneficium cessionis bonorú. Et placet mihi ista opin.qa æqua, & sequenda in conscientia, licèt alij contrariú teneant, quòd scilicet possit incarcerari simpliciter.[a] Adde etiam, ꝙ teneri facere aliquem in carcere pro debito aliquando est cótra præceptum charitatis proximi, vt puta quádo in nulla culpa est de damno proximi, & non habeat, vnde satisfaciat ipse, nec speratur, ꝙ aliquis pro eo sit satisfacturus, secus, si fuit in culpa, qa tunc ad pœná posset detineri,[b] qđ bene not.

3 Vtrum incarcerans aliqué iniustè teneatur? Rñ. ꝙ siue sit iudex, siue nó, tenet de oi dãno ei dato ad restitutioné, & ét de iniuria sibi satisfacet, ar.c.pęnale,[c] cú ibi no.14 q.5.& qcúq;[d] priuat[9] aliqué icarcerauerit ét ꝓ manifesto crimine, capite punit de iu.ciui.vt C.de cohort.l.oés li.12.cómittit .n.crimé læsę maiest.& vlt. supplicio punit. qsquis, hét carceré ad detinédú aliqué vt C.de priu.car l.vnica.[e] Verú intelligit gl s.publicè accusatú Secus si ad detinédum proprios seruos, nè fugiant, secúdùm gl ibidem.

4 Vtrú ille, q iurauit redire ad carceré, tenet? Rñ. Pa. in c.si verò, de iureiu. ꝙ sic ét si sit sibi periculum mortis, dummodò carcer[f] non

a Incarcerari simpliciter,] Vide not. in ca. cum contingue, de iureiuran. & Spe. in ti. de renun §.1. ver. itẽ est beneficium &c.

b Posset detineri.] Vtrum autem debitor possit capi & incarcerari, Pa. in c. lator, de pig. post Ioan. And. allegat Bart in l. cum eo, ff ad l. Iuliam. pe. & distinguit sic, ꝙ aut q̃rit, an possit capi a priuato, & dicit ꝙ regulariter nó l. non & singulis ff. de re. iu. fallit si debitor fugeret, & non haberet in loco, vbi posset sibi satisfacere. l. ait prætor §. debitorem, ff. de his quę ĩ frau. cre. & ibi not. Et an idem procedat in clerico debitore, vt sic possit capi sine metu excommunicationis, dic vt per Pa. in c. cum non ab homine, de iudi. Secundò fallit in crimine, nam in eo deprehensum possum capere, non vt detineam nisi ꝑ spacium a lege præfinitum. l. nullus. C. de iud. l. vna. C de rap. vir. & l. in seruitute, ff. de fur. vt. s. deducã ad iudicẽ. aliqui hoc restringunt, vbi venit imponenda pœna corporis, & est ęquumsecúdo, aut autoritate iudicis. Dic ꝙ pro crimine põt iudex regulariter facere quem capi, ét si sit clericus, dummo de mandato sui pręlati. c. vt famæ, de sen. ex. no. in l. plerique, ff. de in ius vocá. Pro debito verò dic, ꝙ aut est debitum fiscale, & põt facere aliquem cap. d. l. cũ eo. non tamen vt detineatur in carcere, nisi ꝑseueret in contumacia. l. nemo. C. de exa. tribu. li. 10. pro debito verò priuato conclude, ꝙ quis regulariter non debet capi & carcerari, nisi prius condemnetur, & nolit cedere bonis. l. 1. C. qui bo. ce. pos. & puto ꝙ licèt quis sit cõdemnatus ꝓ debito, non debet iudex cum incontinenti vinculare, sed primò executionem in bonis facere. l a diuo pio, ff. de re iud. Fallit, qñ est suspectus de fuga, & dubitatur, vtrum bona sint sufficientia. vt le. & no. in l. 3. §. tutores, ff. de suspec. tut Fallit ét, quando nondum venit dies solutionis, & debitor est suspectus de fuga. tũc põt incarcerari vt assecuret, vel det pignora. l. si fideiussor. ff. q satisda cog. & l in bonę fidei, ff. de iudi. quod intelligẽ quando suspicio fugæ accidit post contractum, alias sibi imputabitur, si ante, Pa. in c. 1. de loca.

c C pœnale] Vult dicere, sicut visibiliter eripere est n aius pctũ, q̃ furtũ, Sic q tenet aliqué in carcere iniustè, cõmittit rapinam. ideò tenetur ei de oi damno.

d Et quicunque] Sunt quidam priuati, qui habent ius capiendi & detinendi, vt dñs seruum, & pater filium, vt l. 1. & 2. C. de pat. pote. & ff. de lib. ho. exhi. l. 3. § 1. & 2. & isti sine dubio priuatum carcerem non committunt. tangitur in l. 1. C. de priua car. Quidam sunt, qui habent ius capiendi, non tamen detinendi, & isti committunt carcerem priuatum, si vltra 20. horas detineãt, casus est in l. capite. v. & ibi Bar. ff. de adul. & quod no. per glo. in ca. cum non ab homine, de iudic. vnde, si aliquis, capit falsificatorem monetæ ex forma. l. 1. C. de fal. mo. vel si caperet furem ex forma. l. itaque. ff. ad l. Aquil. & l. si quis in seruitute, ff de fur. & similibus casibus, non potest detinere vltra 20. horas, aliàs diceretur committere priuatum carcerem. Idem dicendum de his, qui capiunt debitoré fugientem, vt l. ait prætor. §. si debitore. ff. quæ in frau. credit. facit, quod no. insti. de act. in prin. vt patet saltem per priuilegia. & quidã sunt, qui non habent ius capiendi, nec detinendi. Et tunc aduertendum est, ob quam causam capiant, si enim capiunt, vulnerant, & occidunt incontinenti, inspicimus solum illud delictum propter quod capiebant. l. illud, ff. ad l. Aquil. Sed si ex interuallo occiderunt, tenentur de vtroque delicto, de priuato. s. carcere. & de occiso. l. nunquam. ff. de priua. delic. tamen si quis caperet bannitum, qui põt impunè offendi in priuato carcere, non committeret priuatum carcerem, ita Bal. in d. l. 1. C. de priua. car. Quid autem de detinente mulierem in carcere causa libidinis, nunquid dicatur committere priuatum carcerem? Resp. ꝙ si est meretrix non, secus, si mulier libera & honesta sit, quia si detineret per. 20. horas, teneret. Ita Bar. in l. verum, ff. de fur. Quanquã credendum sit, ꝙ alia pœna teneretur, scilicet de plagio, &c. Vtrum autem tenere aliquem in priuato carcere sit offensa in personam? Dic vt per Inn. in c. nuper, de sen. exc. vide Ro. in l. licitatio. §. qđ illicitẽ. ff. de publ. Bar. & Bald. in l si qua per calumniam. C. de epi. & cle. & ꝙ sic, habetur casus in c. 1. §. si quis aliquem, cum §. se. de pace tenen.

e L. Vnica] No. illum tex. contra non corrigentes excessus subditorum Ad idem l a C. de cõmer. & mer. & l. C de sepul. vio.

f Carcer] Quando aliquis detinetur in carcere, an possit fugere, V. de iuris in ver. fugere §. 1. & 2. & Bar. in l. relegatis, ff. de pœ. & in l. vis eius, C. de probatio. Et Roman. in l. admonendi, de iureiurando.

Dicit

Dicit tamen tex. in l.eos,ff.de pt. cust.reo. ꝙ frangens carcerem, & aufugiens, habetur pro confesso, & punitur, licèt sit innocés, ac si deliquisset. Sed hoc iure fori, & non poli.
a Iniuriosus] Tunc enim dicitur iniuriosus, quando iniustè detinetur. Et sic no.ꝙ vbicunque iuramentum vergit in interitum, vel dispendium, vel contra salutem corporis, nõ est seruandum, vt no.& Pa. in c. si vero, de iureiuran. De quo tamen infra, iuramentum. §.7.
b Redire] Vide Pa. in c. sicut, el 3.de iureiur.
c Nisi ad hoc detineatur] Pone exemplum, Quis posuit mulierẽ in carcere, vt cũ alio contraheret matrimonium, vel venderet aliquid, quia non valet.
d Iuxta not. in c.dominus] Nam ibi no.quod positus in carcere potest matrimonium contrahere: ergo multo fortius alios cõtractus facere, vt ibi per Pan.
e Qui custoditur] Ex quo no. quòd is qui tenetur aliquẽ restituere libertati, non liberatur simpliciter ab obligatione relaxando in suo territorio, cum posset faciliter capi, sed oportet, vt sit in loco securo. Vide tex.

sit iniurios᷒, [a] de quo dicit gl. sing. ĩ Cle.pastoralis, in ver.ꝑ violẽtã iniuriã, de re iudi.ꝙ nõ teneṫ tũc rediṙ. [b]
5 Vtrum ꝯtractus gesti ꝑ incarceratũ valeant? ℞.Pa. in c.accedens, de procu. ꝙ retẽtus in carcere publico, & iustè, si est dãnatus pęna capitali, non valẽt, quia est effect᷒ seru᷒ pœnæ, & bona sua veniũt ad succedentes ab intestato, nisi ĩ crĩe lęsæ maiestatis, vt ĩ aut.bona dãnatorũ, C.de bo.dã. vñ etiã non põt disponere ad pias causas ſm Io.An. in c.2.de vsu.li.6. Si nõ est sic dãnat᷒ valẽt, vt no. in l.q in carcerẽ, ff. qđ me.cau. ẽt cũ eo, qui eũ fecit detinere, vt dicit Bart.ibidẽ. Aut detineṫ ĩ carcere iniurioso; & sic cũ illo, q eũ tenet, non valẽt, sed debẽt rescindi actione, qđ me.cau.d.l.qui in carcerem. Cum alio aũt valent, nisi ad hoc detineatur [c] iuxta not.in c.dñs, [d] de secũ. nup. De capto ab hostibus in bello nihil dico, quia hodie, vt dixi supra, Bellũ, nõ efficiṫ seruus de ꝯsuetudine, & iõ valent ꝯ̃ctus ꝑ eũ facti, licèt secus sit de iure, vt in l.eius q, in prin. ff. de testa.& in l.diuus, ff. de iu. fi.& no.ſm eũdẽ Pa. vbi supra, ꝙ non dṙ liberat᷒ a carcere, qui custodiṫ. [e] & iõ oportet sit in loco tuto, vt no.Bar.ĩ d.l.qui in carcerẽ, ꝯ̃ practicam illorum, q edu cunt aliquẽ de carcere, & custoditur ibi per familiã.
6 No.ꝙ iudex dẽt visitare carceratos, & facere, ꝙ habeãt necessaria, vt.C. de episco.au. [f] l.3.& põt liberare eum, quẽ videt ad nullius instantiam, vel sine delicto, aut causa debita detentum ex mero officio, [g] vt no.Bar in l.si quis vxori. §.si fugitiuum, ff. de fur.

CHARITAS [h] est ſm Aug. rectissima animi affectio, [i] qua diligiṫ Deus ꝑꝑ se, & proximus ꝑpter deũ, & idẽ ĩ 3.sen. dist. 27.
1 Vtrũ teneamur ex charitate [k] diligere Deũ ex toto corde, tota aĩa, ex tota mẽte, sicut dṙ Matt.22.S.Bo.in 3.di.27.q.vlt. ꝙ nõ ꝑ exclusionẽ affectus extranei, s. ꝙ nihil sit in amore nostro nisi deus, nec in cogitatione, nec in mẽte, qa impossibile est sic ĩplere ĩ hac vita; sed ꝑ exclusionẽ affect᷒ contrarij sic tenemur, hoc est ꝙ nihil diligam᷒ supra Deũ, vel æqualiter ipsi Deo.
2 Qui sunt diligẽdi ex charitate? ℞.ſm S.Bo.in 3.dist. 28.ar.1.q.1.& 2. ꝙ summũ bonum, vel cui summũ bonum est natũ vniri, vel vnitur per cognitionẽ & amorem, hoc autẽ bonum vnitur, vel participatur ab aliquib᷒ in actu, vt in beatis. A quibusdam in habitu, vt in iustis viatoribus. A quibusdam in potẽtia solùm, vt in malis viatoribus. In quibusdã nullo mõ reducibilis est ad actũ, vt in damnatis, & creaturis irrationabilibus. Primi sunt maximè ex charitate eligendi. Secundi minus, quã primi. Tertij minus, quàm secũdi. Quarti nullo mõ sunt diligendi ex charitate, quãuis amore, quem includit vel imperat charitas, inquantũ Dei creaturæ, põt diligi nõ ita, ꝙ charitas feratur directè ad ipsos, sed ad Deum, cujus sunt creaturæ.

no.in l.liberatio nis, cum seq. de verb.sig. ar. c.si. de resti. spoliat.
f L.3.C. de episc. au.] No. illũ pulcherrimũ & moralissimum tex. vbi dicitur ꝙ in diebus paschalibus non debent captiui in carcere detineri nisi ꝑ crimine enormi. Fallit etiam in eo, qui est assuetus male facere per text.ibi, Vbi Bart.no ꝙ si statuto caueatur ꝙ incarcerat᷒ in die Veneris sancta debeat excarcerari, ꝙ si fuit semel extractus, & postea iterum incarceratus pro eadem causa, ꝙ non debet excarcerari per d. l 3. in fi. Et intelligit Bar. ꝙ incarcerati non debeant extrahi, vt videant solem, sed vt sint liberi, licèt consuetudo hẽatur in contrariũ secundùm eum.
g Ex mero officio] Factis tamẽ prius bannis secũdum eundem Barto. & sic fecit Bar. pluries fieri.
h Est perfectionis vinculum, ait S.Syn. Trid. sess. 6. c.1 §.qm. P. V.
i Affectio] Vel est amor, vel dilectio secundùm magistrum.
k Ex charitate] Hoc dicere, vt ex habitus charitatis inclinetur, vt diligatur De᷒ super omnia. nam secũdùm Scot. in 1.dist 17. non solũ charitatis est habitus, sed etiã inclinat ad determinatos. &c.

Quod

3 Vtrũ ſit aliqs ordo charitatis de pcepto? Rñ.S.Bo. vbi ſ. q.vlt. ꝙ ſic ſm Aug. de doct.Christiana. Et primò ſup omnia diligend' eſt Deus. ſecundò, qđ nos ſumus. [a] tertiò qđ iuxta nos eſt, ſ. proximus. quartò qđ intra nos eſt, ſ.corpus proprium, & corpus proxi. [b] de pę.diſt.2.c.charitas eſt.

4 Vtrũ præfatus ordo attendatur penes affectũ, & effectũ? Rñ.S.Bo.vbi ſ.di.9. q. 6. ꝙ attenditur penes vtrunq;, ſed ſciendũ, ꝙ affectus accipitur aliqñ ꝓ motu; & ſic eſt quædã rõnalis eligentia. eſt aũt iſte affect' aliqñ a charitate elicitus. ſ. quo quis optat alteri ſummũ bonum, & quantùm ad iſtũ affectũ dēt eſſe ordo, qa magis mihi, q̃ patri, & magis patri, [c] q̃ alij debeo optare vitã æternam. Aliqñ affect' eſt a charitate imperatus, vt eſt ille, quo qs optat alteri aliqđ bonũ tpale, quod eſt ordinatũ ad conſeruationem naturæ, & ſic ſm diuerſas cõditiones ordo pt pdictus poſterari, affectus aũt, qñ accipitur nõ pro motu, ſed ꝓ paſſione, idē eſt quod quædã muliebris ꝯplacentia, & iſto mõ minimè reſpicitur a charitatis ordine, qa poti' reſpicit ſenſualē experientiã, q̃ rationis eligentiã, ſicut patet ꝙ plus delectatur quis, cũ videt amicum, q̃ de patre abſolutè, quãuis plus diligat patrē, cuius ſignũ eſt, qa plus faceret pro patre. Affect' aũt eſt triplex. Primus reſpicit ſalutē aīæ, & hũc reſpicit ordo charitatis principaliter, qa primò debeo procurare ſalutem meã, q̃ proximi, & prius patris, q̃ extranei. Scđs reſpicit ſuſtētationē vitæ. & tũc reſpicit min' principaliter, qa ſm diuerſas cõditiones & opportunitates dēt homo magis & minus eſſe beneficus in collatione alicuius temporalis. Tertius eſt in collatione bñficij eccleſiaſtici. & tũc minimè reſpicit, qa in talium collatione dignitas meriti ſolũ eſt attendenda, & parũ vel nihil propinquitas ſanguinis.

5 Vtrũ hõ teneat ex charitate ſubire mortē ꝓ Chro? ℞.ſm S.Bo. vbi ſ.q.2. Aut adeſt neceſſitas vel deſerēdi iuſtitiam, vel amittēdi vitã; & ſic quilibet tenetur magis mori d lecto Deo, q̃ eo offenſo viuere, & hoc dico, ſi dat optio, vel ꝙ iuſtitia deſerat vel ꝙ vita perdatur Addo, ꝙ cũ quis videt, ꝙ ꝑ mortē ſuã põt fides ſeruari, vel iuſtitia & pſecutio nõ eſt pſonalis; ſed vniuerſalis, tũc tenet d pcepto ſuſtinere mortē. vnde plat' tenet ſe morti exponere, qñ videt, ꝙ ex fuga ſua ſequet diſpēdiũ in fide, vel iniuſtitia in eccleſia, & ſimiliter qlibet, ſicut fecit [d] Th. Cantuarienſis. aut adeſt ſolũ opportunitas manifeſtãdi diuinã gloriam, & ædificãdi eccleſiã; & iſto mõ eſt ſupererogationis, non neceſſitatis, ad quã perſecutionem non oēs tenentur. Si aũt homo daret ſe morti pro Chriſto eo, ꝙ vitam ſuam habet exoſam, mortaliſſimè peccaret.

6 Vtrum hõ exiſtens in charitate teneat ad perfectionem? ℞.ſm S.Bona.vbi ſ. q.3. quod v.modis obligat quis ad aliquid. Primò pp diuinum mandatũ; & ſic non magis obligatur quã alij niſi ex æquo, qa maiorē grãm hēt. Secundò obligat pp votũ emiſſum, & ſic ſolũ qui fecit, tenetur, non qui non fecit. Tertiò pp ſuſceptum officium; & ſic quilibet tenetur ad illam perfectionem, q̃ requiritur neceſſariò ad illud officium, ſicut in prælato regimen ſubditorũ. Quartò pp vitandũ ſcandalũ. vnde tunc tenet ad opera exemplorũ, qñ aliter ſcandalũ ſequeretur. Quintò propter conſcientię iudiciũ, quod dictat de neceſſitate beneuum.

7 Vtrum

a Quod nos ſumus] Nota, ꝙ qs verè ſeipſum diligit, ſi quinque ſunt in eo, q̃ ſũt propria amicitiæ ſecundũ philoſophũ 9. Ethi. Nam vnuſquiſq; vult amicũ ſuũ eſſe, & viuere. Secũdò vult ei bona. Tertiò operatur bona ad ipſum Quartò cõuiuit ei delectabiliter. Quintò concordat cum eo: vnde eiſdem delectationibus delectatur, & cõtriſtatur. Tho.2.2.q.25.art.7.

b Corpus proximi] Vide Sã. Th.2.2.q.25. ar, fina.

c Magis patri] inquit & Thom. ſecunda ſecundę q.26.art.6. & ſe. ꝙ ex quo Deus eſt obiectum dilectionis quãtò quis eſt Deo propinquior, tantò maius debemus ei velle bonum ex charitate, qa licèt vnum bonũ ſit, quod vult charitas omnib. ſ. vita æterna, ſecundũ tamen qđ habet diuerſas ſecũdũ diuerſas beatitudines participationes dēt quis velle Dei iuſtitiam ſeruari, ſecundũ quã meliores perfectius beatitudinem participãt, & illa attendunt ſecundũ ſpēm dilectiõis, ex quo ſunt diuerſæ ſpecies dilectionis. In entio aũt dilectionis attendenda eſt per reſpectũ ad ipſum hominē, qui ſunt ſius d[illegible] pro-pinquos, tum qa ſunt amici, intenſiori affectu, tum quia diuerſa mouent ad eorũ dilectionē. puta qa nõ ſolũ pximi', ſed et conſanguineus, vel cõciuis &c. Ex his poſſent ſolui diuerſa q̃ſita, qs ſit magis diligend', an pr̃, an mr̃, an frater, an ſoror, & ſic de ſingulis.

d ſicut fecit T.] De hoc monetur qõ a S. Th.2.2 q. 185. art. 5. Et a Nic. d Ly. ſuper Io. 10 c. vid ibi.

7 Vtrum charitas semel habita possit amitti in via? a Res. sm cõiter doct. in 3. di. 27. ꝙ sic, & aliter tenere esset erroneũ, quia charitas non tollit vertibilitatem arbitrij. 1. Cor. 10. tu qui stas, vide nè cadas.

8 Quomò amittitur? Respon. per peccatum mortale solùm, per quod voluntas auertitur à deo b vnde Aug. super Ge. libr. 8. dicit ꝙ homo deo præsente sibi illuminatur per charitatẽ, absente verò continuè tenebratur, a quo nõ locorũ interuallis, sed voluntatis auersione disceditur.

9 Quomodo recuperatũ? Res. quòd per pœnitentiã; quæ tollit auersionem illã. Vnde Aug. li. 5. conf. Pœnitentia est quædam res optima & perfecta omnes defect⁹ reuocans ad pfectũ.

10 Vtrum quis possit scire certitudinaliter in hac vita se habere charitatem? Res. ꝙ non, eccle. 9. nemo scit, vtrum odio, vel amore sit dignus. Et ratio vna ẽ propter charitatis, & dilectionis acquisitæ similitudinẽ, c vt dicit Ber. de amore. Alia propter diuinã dispensationem, per quã de⁹ claudit oculos seruorũ suorum, nè extollãtur. Aliqui tamen dicunt, ꝙ hoc est verum loquendo de charitate finali pro omni tempore, & absolutè sed accipiendo ꝑ charitate aliquo modo, nunc potest homo scire certitudine fidei se charitatem habere, puta cum adult⁹ bene dispositus baptizatur, vel quis suscipit sacramentũ pœnitentiæ sine obice peccati mortalis in voluntate inhærentis. d

11 Vtrum opera bona facta extra charitatẽ valeãt? Res. ꝙ non quò ad præmiũ vitæ æternæ, vel quò ad diminutionem pœnæ debitæ peccatis directè, sed bene valent indirectè, de quo dicam infra., Pœnitentia. §. 14. & satisfactio. §. 6.

12 Verũ bona facta in charitate, & per peccatũ mortale mortificata reuiuiscãt per veram pœnitentiam? Respon. quòd sic communiter secundùm Theologos in 4 di. 23.

CASTITAS e etiam inuenitur in matrimoniali coniugio, tex. notabilis est in c. Nicena, & capi. aliter. 31. distinc. & ar. in c. vt clericorum, de vi. & hone. cle. & gl. in c. quod a te. de cle. coniu. f

1 Vtrum mulier, q̃ mortuo viro cũ alio contrahit amittat legatum sibi factũ sub ista conditione, si castè vixerit? Res. Bar. in l. mulier §. cum proponeretur, ff. ad Treb. ꝙ non, nisi aliud senserit testator, vel aliud habeat vsus loquendi, qa verba dubia debent in cõtractu intelligi sm communẽ opi. facit quod no. idẽ Barr. in l. Labeo, ff de sup. leg. & in l. omnes populi, ff. de iusti. & iur. Inn. in c. olim, de ver. sig. & gl in c. nonnulli. de rescrip. quia communis vsus loquendi præfertur ꝓpriæ significationi verborum in quacunque materia, idem Bar. in l. 5. quæ incipit, Generaliter, C. de secundis nup. ꝙ lucretur, tenet & facit illi text. cũ aut. sua. Idẽ tenet Pa. i d. cap. vt clericorũ. & addit ꝙ cautè

a Amitti in via] not. tñ secundùm Th. 2. 2. q. 24. ꝙ tripliciter possumus considerare charitatem; vno mõ ex parte spiritu sancti mouẽtis animã ad diligendũ deũ. Nam spũ sanctus per charitatem habitat in nobis, & ex hac parte charitas habet impeccabilitatẽ ex virtute spiritus sancti, qui infallibiliter operat, qđ cunq; voluerit. Vnde impossibile est hæc duo vera esse, ꝙ spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & ꝙ ipse peccando charitatem amittat. Secundo modo põt considerari charitas secundũ propriam rõnem. & sic charitas non põt nisi illud. quod pertinet ad rõnem charitatis, vñ nullo mõ charitas pot peccare, sicut nec calor infrigidare nec iniustitia bñ facere. Tertio mõ põt considerari charitas ex parte subiecti, qđ ẽ vertibile secundũ arbitrij libertatẽ. Et quia in via liberum arbitriũ ẽ vertibile ad bonum & ad malũ, charitas põt amitti. Secus in beatis qa hñt liberũ arbitrium in bono consumatum, iõ non pñt peccare. Et his soluuntur multæ autoritates hinc inde adductæ. de pœ. di. 2. per totum.

b A Deo] Nam simul gehenna, & vita æterna stare non possunt, sed peccato mortali debet mors æterna, Rom. 6. Stipendia peccati mors Charitati aũt fœlicitas, igitur &c. Vnde Hie ꝯ Ioui. Quæ cõicatio lucis & tenebræ? Christi & Belial? qñ sicut dies & nox misceri nequeũt, sic iustitia & iniquitas, peccatũ & bona opatio Chrs & antichristus &c. bñ fortè verum est, ꝙ perfectus gradatim disponitur a peccatum, & sic ad amissionem charitatis, vt puta ꝑ aliquam negligentiam, vel peccatũ veniale &c.

c Similitudinẽ] Vide Sco. in 1. dist in 7.

d Inhęrẽtis] Fc pro hoc Scot. in 4. dist. 14. & 17. vbi dicit, ꝙ via pniæ sacramentalis est securior, & certior ad acquirendam gratiam, & vide insigna, quib. quisque potest coniecturari se habere charitatem ꝑ Archiepi. Flo 4. par. ti. 6. c 2 §. 7.

e Catechis. in expositiõe pcepti, Non mœchaberis. P. V.

f De cle. cõin.] Quęro, testator legat vxori suæ omni anno decẽ saccos frumenti, donec honestè & sine marito vixerit. Pone, quòd ista mulier intra duos menses capiat virum, vel moriatur, nunqd' vxor debeat habere secundùm portionem temporis

poris

addat si castè vixerit,& ĩ viduitate,[a] vide pro hoc, ꝙ legitur ĩ l.vnica.C. si secũ. nup.limitat Ange.[b] in aut. quomodo opor. episco. §. hic de deo,verum,si nubat tantum semel per tex in l. boues.§.hoc sermõe, ff de ver.sig.per quem tex.dicit, ꝙ si quis reliquit sua bona pro maritãdis mulieribus indistinctè ꝙ intelligitur solũ de mulierib.prima vel secunda vice contrahentibus,non de tertiò nubentibus.Similiter dicit idẽ Ange.ꝙ si prædicta verba,castè vixerit,proferuntur à lege,sic lucratur legatum ẽt transeundo ad secunda vota, qa omnes nuptiæ sunt honestæ, sed si proferãtur a marito,filio, vel eius hærede,qui læduntur ꝑ transitum ad secunda vota, sic perdet, si autem proferanẽ ab alijs, puta a consanguineis vxoris,aut extraneis, sic non perdet per secũda vota,sed bene transeundo ad tertia connubia.

CASTRATVS. vtrũ possit ordinari vide infra corpore vitiatus.§. 1.

CASVS[c] episcopis reseruati,qui sunt? Res. ꝙ de casibus a iure reseruatis modica est cõtrouersia inter doctores.cõiter.n.doctores se remittunt ad gl.ĩ c.si eps,de pę.& remiss.lib. 6.quæ ponit sex casus. Primus ẽ de excõicatione maiori, & hoc intellige de illa,quã conditor canonis[d] sibi, vel alteri reseruauit, quia allegat capitulũ,nup, de sentẽ.exc.& ideo dic vt supra,Absolutio primo, §. 2.Secundus de blasphemã te publicè deũ,vel sanctos, Hoc verũ similiter, qñ denunciatur epo,& potest cõuinci, quia alleg.capit. secundũ de male, quod quidem loquitur de foro contentioso, vt patet intuenti, ergo videtur, ꝙ si non denunciatur episcopo,nec cõtra eũ aliquis procedit, ꝙ in foro animæ possit a proprio sacerdote absolui, cũ pœna non debeat excedere casum suum,vt supra dixi,blasphemia.§ 4. Tertius de sortilegijs,all.c.2. d sortil.sed nihil facit, quia si faceret,potius esset casus reseruatus patriarchę,quam episcopo, quia patriarchæ committitur illius sacerdotis absolutio,& dispensatio & ideò non videtur reseruatus. [e] Quartus commutatio votorum,seu dispensatio. & hoc verum est, ꝙ pertinet secũdum communiorem opi.ad episcopos, c.1.de voto.Quintus est restitutio incertorum, alleg. c.cum sit,de Iudæ.sed non facit,vt infra,Restitutio,1. §.13.nisi in manifestis vsurarijs,vt dicetur infra, Vsura.1.§.8.Sextus contractus matrimonij contra interdictum ecclesiæ,allegat.cap. 1.& cap.vlt.de matrimon. contra inter. eccle contra, est verum, quando episcopus præciperet alicui, nè contraheret propter aliquam rationabilem causam,[f] & talis cõtemneret, quia tunc ad episcopum esset mittendus propter honorem,arg.c graue, de præbẽ. Septimus clandestinum matrimonium, contractum, de clandestin. despon.capit. cum inhibitio.sed nihil dicit de hoc capitulũ illud.Host.tamen tit.de pœnitentia, ponit primum,2m,& quartũ,& post ponit pro quarto 3m eum de solenni pęnitentia allegat.l.di.c miror.& c.in capite.Sed hæc tantũ ꝑ notorio imponi debet,vt patet.26. q..

poris legatũ, vel totum legatum vel hæredes sui si moriatur? Dic quod totum legatum debet habere, vel sui hæredes. Ita consuluit. d.Signorolus consilio. 53. inci.Quidam nomine Iacobus, notarius, per text.in l.a nobis ff.de annu. lega. quod not.

a Et in viduitate] Idem Barto. in auten hoc locum, C. de se. nupti.

b Limitat Ang.] Nam facit ille text quod transiens ad secunda vota nõ dicatur castè viuere, vt no.ibi Bartolus. licèt hoc dicat procedere in clericis &c. & potest intelligi de ea, quæ trãsit ad 3.vota.

c Vide conciliũ Trid.ses 14.ca 7. de casuũ reser.& in cano.9. de sanctissimo. pœ. sa. Pet. Ven.

d Conditor canonis] Et canon largè sumitur tã pro lege cõi quã municipali.

e Nõ videtur reseruatus] Summ⁹ enim põtifex scribit Gradensi episcopo,vt illũ per annũ,& plus si sibi visum fuerit,ab officio suspendat, & post lapsum illius tẽporis poterit liberè exercere officium suũ sine alia absolutione secũdum Pa.ibidem.Secus de excõmunicato, qa ibi semper requiritur absolutio, gl.est no.in Cle. 1.de deci. in verbo, donec. Vult tamen glo.quod requiratur saltẽ declaratio iudicis super satisfactione, gl. etiam in d.ca. 2. dicit, quod verum est, quod liberè post annum poterit administrare, scilicet cum dispensatione episcopi patet,quia de iure suspẽsus erat, sed propter simplicitatem mandat papa, quod restituatur. &c. & in hoc potest dici casus episcopalis,scilicet quo ad dispensationẽ in ordinibus,sed quo ad absolutionem peccati, si sortilegium ẽ factum a sæculari, credo,quod simplex sacerdos absoluat.

f Aliquẽ rationabilẽ causam] puta quia deliquit.Exemplum in c.1.hic allegato illa mulier cõtraxit cum vno ex fratribus,postea cum secũdo propter qđ episcopus ei interdixit, nè contraheret cum alio, & ipsa de facto contraxit cum alio.

a Quin inferior possit absolnere] Vide infra pœnitētia. § 2. & 3.
b Cōcedendum est] Vt si reiterauit baptismum, vel quia contraxit matrimoniū de facto, vide capitulum fin. de tempo ordi.
c Certa determinatio] Sed Papa Benedictus in d. extrauaganti declarauit quinq; esse casus de consuetudine reseruatos episcopis scilicet homicidij. Et idem videtur de mutilatione membrorum, quia p hoc peccato videtur ab eodem pœnitentia danda, qui eā dem debeat imponere incēdiario, & q nec mutilās, nec mutilationē fieri mandans, nec consentiens debeat absolui nisi præmissa satisfactione, patet. 13. q. 4. si quis membrorum. Secundus casus falsarij. Tertius violatoris ecclesiasticæ libertatis, scilicet qui iniustè vel res ecclesiasticas, vel personas grauat, vt si quis secularis iurisdictionem ecclesiasticā impediret, vel si vsurparet sibi iurisdictionem super personas vel res ecclesiasticas quod ius prohibet. capit. si diligenti, de for. cō. pet. Quartus est violationis ecclesiasticæ immunitatis, hoc est si quis in ecclesia, vel loco sacro, vel spacio priui

q. 6. c. vlt. in tex. & in gl. vbi ergo talis pnia a prælatis cōiter non imponitur pro talibus, non video, qn inferior possit absoluere. a Quint⁹ ſm Host. est dispensatio irregularitatis in clerico; & concedendū est. b Sextus de incendiarijs ante denūciationē. Et satis facit ad hoc. c. pessimā. 23. q. 8. in verbo, si quis aūt archieps, vel eps. Et intellige de incendiarijs, qui dolo hoc fecerint, vel fieri fecerint auxilio, vel cōsilio, aut mādato, vt ibidē. Septim⁹, si audiuit eps confessionē alicui⁹, & eū noluit absoluere ab aliquo peccato, qa tunc inferior nō dēt se intromittere. 21. di. inferior. Mo. i sum. ti. de pnia ponit solū quatuor de pſatis, de re iudi. 1. tit. 15. ponit. 7. de pdictis. Bndictus. 10. in extrauagāti reuocata p Bonifacium in Cle. dudū de sepul. ponit quatuor de prædictis. Et sic patet, qd tenēdum de casibus de iure reseruatis, qa in veritate non sunt nisi. 5. vt patet. sed de casibus per consuetudinē reseruatis est magna diuersitas inter doc. quibusdam ponentibus plures, qbusdā pauciores. Gl. in d. c. si eps; sic dicit. Solet epis reseruari poia oium publicorū enormiū criminū, oppressionis filiorū ex pposito, vel casu, cuiuslibet homicidij, falsi testimonij, vel instri, periurij, Incest⁹, corruptionis monialium, coeuntis cum brutis, & his similia. Sed certè nō pōt dari certa determinatio, c qa vnaquæq; diœcesis habet con suetudinē suā, nec est vna

psuetudo gñalis i oib⁹ diœcesib. quoad hoc: imo aliqn epi vno anno reseruant sibi plus, aliqñ minus, sicut eis vř. Vñ tene ſm Spe. in repertorio in regula, sup quib. sit pœnitēs ad epm remittend⁹, q pprius sacerdos pt absoluere ab oib⁹, q ſpaliter a iure non sunt reseruata epis, vel alij, vel q nō sunt ipsis sacerdotib. directè, vel per aliquā consequentiā interdicta, d arg. c. at si clerici, de iu. & c. nup, in fi. de sen. ex. & in c. inter corporalia, de transl. pla. qa talis hēt ordinariam iurisdictionē super populū sibi cōmissum a iure, de pœ. di. 6. c. placuit, de pœ. & remis. c. ois. Sed aduerte ſm eundē Spe. q eps directè vel aliqua consequētia, seu cōsuetudine pōt inter dicere dictis sacerdotibus aliquos casus, nè absoluāt. Primò si talis sacerdos cōmisit crimē, pp qđ mereē tali ptāte priuari. Scdò, qñ ad vtilitatē cōitatis expedit aliàs nec pt obligare sacerdotes parochiales, quin absoluāt. facit. c. de ecclesiasticis priuilegijs. 25. q. 2. cap. priuilegia, ei. 1. & el 2. ibi. no. ēt, q quāuis talis sacerdos habeat autoritatē absoluendi ab aliquo casu, q non dēt absoluere, si videt expedire saluti animæ consitētis, sed remittere ad superiorē, quia, vt dicit apostolus. 2. Cor. 14. Ptātem e dedit deus in ædificationē non in destructionē. Similiter licèt eps f sibi pro cōi vtilitate g reseruasset aliquē casum, & sacerdos videret in aliquo singulari nō expedire saluti ei⁹, imo

leglato in circuitu ecclesiæ proximum in persona seu rebus offendit. 17. quæstion. si quis inuentus, Vel aliter ei⁹ immunitatem lædit, & ita omne sacrilegium videtur casus episcopalis. Quintus sortilegi siue diuinatoris, capitulo primo. 26. quæstion. 6. &c.
d Consequentiam interdicta] Puta quia prohibetur sacerdos audire talem per sonam, quia etiam si audit, videtur consequenter non posse eum absolue re, vel si ipse sacerdos esset priuatus, vt hic.
e Concilio. Tridentin. ca. 7. præcitato proximè. Pet. Vend.
f Similiter licèt episcopus] Faciunt nota. in l. pactum §. final. ff. de pact. Et licèt quidam dixerit contrariū, tene, quod hic dicitur, quia in hoc casu non intelligitur ablata potestas sacerdoti propter salutem animarum.
g Pro communi vtilitate] Puta, si reseruasset sibi blasphemiam, vt ex confusione eundi ad suam præsentiam blasphematores abstinerent & c Nam licèt pœna debeat commensurari delicto, capi. non afferamus 24. q. 1. quidā

I que

que, tamen aliqua maleficia acrius puniuntur quàm ipsa delicta exigant, nè nimis crassanti bus locus sit exēplo vt in l. aut facta, in fine. ff. de pœn.

a Art. l. non est verisimile] nam qui constitutus est in dignitate, & in vrbe, non dicitur pati violentiam, neque creditur, si allegeт, ex quo erat in loco, vbi poterat adire prælatū in dignitate, qui eum defensasset.

b Aliàs sic] scilicet si diligentissimus non præcauisset, vt quia ab vxore, vel filio clandestinè fuit subtractum aliquid.

c Quæ fortuitis] Ibi enim notatur quod si creditor pignus perdiderit fortuitis casibus inter quos computatur incursus latronū, qui violenter spoliant secundum glo. quibus prouideri non potest, non tenetur, si perdiderit eum.

d §. sed interdū] Ibi Bartolus dicit sic, Aut culpa cadit in moram, & tenetur de casu, vt l. quod te, ff. si cer. peta. & l. si ex legati causa, de verborum obligation. Aut non cadit in moram, aut illa culpa non est ordinata ad casum, quia ex illa culpa nullo modo potuisset casus contingere, &

obesse, si remitteretur, ꝙ potest absoluere iuxta not. per Pa. in c. quod dilecto, de consan. & affi. & in cap. at si clerici, de iu. Et sic colligе. ꝙ sacerdos parochialis de iure potest absoluere ab omni excommunicatione, secundùm quod dixi supra, Absolutio primo, & ab oībus peccatis, excepto crimine incendiariorū, & contrahentis contra interdictum ecclesiæ matrimoniū, & ab eo, à quo epś noluit eū absoluere postquā audiuit eū in confessione, & qn̄ publica pœnitētia est imponenda, nisi epś pp eiꝰ delictū, vel pp vtilitatem animarū ei interdixerit aliquorum aliorū absolutionem peccatorū. Dispensare autem vel in irregularitate, aut votis, vel alijs qbuscunque non potest, nisi specialiter ei cōcedatur, tenet ēt Hen. in primo quolib. q. 25. ꝙ prælati nō possunt sibi reseruare nouos casꝰ vltra illos, qui de iure eis reseruātur, nisi ex causa legitima. & hoc verū quò ad sacerdotes, q habēt curā animarū. quo verò ad alios bene pn̄t tot, quot volūt, excepto quò ad Minores, & prędicatores, de quibus dic vt infra, Confessio. 3. §. 28.

CAsvs fortuitus ē inopinatæ rei euentus, qui preuideri, nec resisti pt, vt colligitur in l. in rebus cōmodatis, in prin. ff. comm. vt mors seruorum sine culpa, hostium incursus, piratarū, vel naufragium, Incēdiū, fuga seruorū, q custodiri non solent, vt ibi ponitur. Vbi no. ꝙ vbi diligētissimus præuidisset, non est casus fortuitꝰ, veluti si domū, quā ruituram diligētissimus præuidisset, non pīæ uidisti, & ppte ea equum ī ea dimisisti, q perijt ex ruina. Secus, si ex terremotu, aut subito impetu vētorū.

1 Verum furtum sit casus fortuitꝰ? Res. Pa. in c. vnico de commo. ꝙ gloss iuris ciuilis videntur cōtrariæ, sed ipse dicit, ꝙ si per violentiā subtrahitur, est fortuitꝰ nisi fueris in culpa transeū do per loca periculosa, arg. l. nō ē verisimile, [a] in prin. ff. quod me. causa. Si autem clandestinè. & tunc si ab ea persona, a qua diligentissimus præcauisset, pura a vili famulo, non est casus fortuitus, alias sic [b] facit quod not. in l. quæ fortuitis, [c] C. de pgn. act.

2 Verū quis teneatur de casu fortuito? Res. tex. in d. c. vnico ꝙ sic in tribus casibus. Primus, quando culpa præcessit, puta cōmodaui tibi equū vt ires Mediolanū, & iuisti Placētiam, & incidisti in latrones, imputabitur tibi, vt hic & in l. si vt certo. §. sed interdū [d] ff. cōmo. Secundus, qn̄ pręcessit mora, puta non reddidisti, qn̄ debuisti, & fortuito pdidisti, tibi imputabit, vt i d. ca. vnico. & in cap. bona fides, depositi. Hoc verū in conscientia, nisi eodem modo fuisset peritura apud dominum, quia tunc non tenetur nisi de eo, in quo cum damnificauit per non factā restitutionē ſ tēpore debito, a g capitu. finali de iniur. Sed quando dubiū est, an fuisset peritura, vide infra, mora. §. vltim. Tertius, quando pactum in

tunc non tenetur, vt l. non omne, ff. de statu. li. facit. l. si alius. §. est, & alia. quod vt clam. Quādoque culpa potest esse ordinata ad casum, quæ ex ea potest contingere casus, Tunc aut casus secutus est propter illam culpam, & tunc tenetur de casu, in dicto §. sed interdum, & dicto capitulo vnico. Aut casus nihilominus contingisset, posito ꝙ culpa non intercessisset, Et tunc aut culpa, fuit commissa in non faciendo, & quis non tenetur de casu, vt l. & in totum, ff. de impensis. Aut fuit commissa in faciendo, & tunc aut id factum nō cadebat in delictū, & tunc non tenetur de casu, vt l. final. §. 1. ff. ad l. Ro. de iactu, & l. si is qui, ff de actio. & obli. facit d. l. si alius. §. eod. & al. Aut illud factum cadebat in delictū, & tunc tenetur quādocūque de casu postea eueniente, vt l. ita vulneratus, ff. ad l. A quil. secū dum Guil. sed tu subd st ngue vt ibi per Bartolꝰ. Aut delictum cō mittebatur circa rem ipsam, & verū dicit Guil. Aut committebatur circa vium rei, & tunc secus vt ff. de condic. furt. l. qui furtum, & ibi Bartolus.

Ve-

tercesſit, vt teneretur [a] de fortuito, vt in d.cap.vnico, & bona fides, limita, niſi ad ueniat culpa eius, cui promiſit, quia ſic non teneretur. l. cum proponas, [b] C. de nau.fę.& l.qui offic:j.§. ſi.ff. de contrahen. empt.

3 Sed quid ſi generaliter renunciauit, & nullus caſus fuit expreſſus, puta dicendo, ꝙ volebat teneri de omni caſu fortuito, an teneatur? Reſp. quòd licèt varia ſit opi. vt refert Bal.in l. 1.C.commo.ego dico [c] tamen ſecundũ Io.An.in d.c. vnico, ꝙ non tenetur. facit. l.ſed & ſi, in §.quæſitum, ff. ſi quis cau. Quod verũ eſt infallanter in conſcientia, niſi in caſibus, in quib⁹ ſpecialiter fuiſſet renunciatur⁹, ſi fuiſſent expreſſi, ar.ca. ſi.de of.vic.lib.6.& no.Accurſius in d.§.quæſitum, [d] & bene, quia cõtra eũ, qui legem dicere potuit apertius eſt interpretatio faciẽda, de re.iu.li.6.& in l. quicquid, ff.de ver obligat.dicitur, Quicquid aſtringendæ obligationis cauſa dictum eſt, id niſi palam verbis exprimatur, omiſſum intelligendum eſt.

4 Sed quid ſi aliqui caſus fuerunt enumerati ſpecialiter, & poſtea ſecuta fuit renũciatio generalis? ℞. ſm Bar.in d.§.quæſitum, ꝙ per illã gñalẽ renũciationẽ nõ veniunt caſus maiores expreſſis, ſed ſolũ conſimiles expreſſis. [e] Qđ quidẽ verũ eſt gñaliter in oib. odioſis, ſicut hic. Secus eſſet ĩ fauorabilibus, vt no.in Cle.non poteſt, de procu. & Innoc. in c.ſedes, de reſcrip.

5 Sed qd ſi renũciationi gñali interuenit iuramẽtũ? ℞. Io.An.vbi ſ. ꝙ non obligat. Rõ ſm ipsũ eſt, q̃a iuramentũ non obligat vltra cõſenſũ iurãtis. facit. c.veniẽs el 1.& ꝙ ibi no.Inn. [f] de iureiu. & hoc credo verũ in caſibus ꝓ quib. ſpecialiter non iuraſſet. Secus [g] in quibus ſpãliter, ſi fuiſſent expreſſi, cõſenſiſſet, ꝓ quibus facit c.tua nos, cum ibi notatis, de ſpõ. Cõcordat Bal. vbi ſupra, Rõ. quia iuramẽtũ habet vim caſus expreſſi. l.cum pater.§.filius matrem, [h] ff.de leg.2.

6 Vtrũ æſtimatio faciat venire caſum fortuitum? Rñ. ſecundùm Io.An.in d.c.vnico, & Bar.in l.ſi vt certo. §.nunc videndum, ff.cõm. & l.1.e. [i] ti. qñ ſumus in cõtractu, cui⁹ naturę nõ repugnat, ꝙ dominium transfe

a Vt teneret de fortuito] Et ſic no. quod valet pactũ appoſitum contra accidentalia contractus, & quod pactum in hoc vincit legem, vt in l.1.§. ſi conuenerat ff.depoſi.& in regula, contractus ex conditione, libi 6. Secus, ſi pactum eſſet contra ſubſtantialia contractus. vide quę no.in l.pacta cõuenta, C.de contrahen.emp.

b L.cum proponas] Caſus, eſt ibi not ſecũdùm Bald. Qui enim ſuſcepit in ſe periculum nauis, non intelligitur ſuſcepiſſe ea pericula, quæ contingunt culpa, pactæ, ſiue debitoris, ſed ſolùm ea, quæ tempeſta⁹r, & ſimilibus veniunt. vnde, ſi oneraſti nauem mercibus prohibĩtis, ꝑpter quod fiſcus eam ſibi vendicauit, qui aſſecurauit eam, non deberet teneri, & ibi Barto.not. per illum text. contra vecturales, qui vt fugiant gabellam, accipiũt iter inconſuetũ, quia ſi perdiderunt ſalmam, tenentur. Et eſt ibi argumentum, ꝙ qui portant aliqua illicita cum licitis, debẽt omnia perdere. De quo tamen dicẽdum eſt, vt per Bart. in l.cotem ferro.§ domin⁹, & in l.ſi publicanus.§.ſ.ff. de publi. Et vide Bal. in d.l. cum proponas.ic.col.& Alex. poſt Io.de Imo.in l ſeruus communis, de vulg.& pu.

c Ego dico] Et eſt eadem ratio, quæ in iudicijs, nè quis ſub inuolucro verborum renunciaret ei iuri, cui non eſſet in ſpecie renunciaturus. d.c. ſi. de offic. vic.li.9. Et hoc eſt verum, quia tex. d.§.quæſitum, nõ fundat ſe in iudicio, ſed iuriſconſul.fui. interrogat⁹ de facto in illo caſu tunc contingenti. Item quia in iudicijs quaſi contrahitur.

d In d.§.quæſitum] Vide ibi per Mod.

e Conſimiles expreſſis] Et ſic limitatur c.qui ad agendum, de pr oco. vbi patet, ꝙ caſus requirẽtes ſpeciale mandatum veniunt expreſſis aliquibus, & ſecuta clauſula generali.

f Et quod not. Innocent.] Not. enim ibi, quod iuramentum generaliter præſtitum de parendo alicuius mandato non eſt ita interpretãdum, vt cõprehẽdat omnia, quæ ex verborum generalitate poſſent cõprehendi, quia non debet extendi ad aliquod contrarium priori iuramento alteri præſtito, nec veriſimiliter eſt cogitatũ de quo ibi per Pa.

g Secus] Panor. in d.capi.vnico, vtitur his verbis ego credo, quod in foro pęnitentiali obligabitur ſaltem, ſecundum conſenſum ſuum, art. eorum, quæ no. in c.tua nos, de ſponſa. vbi in foro pœnitentiali ſtatur ſimplici veritati.

h §. filius matrem] Dicitur, ꝙ ſi filius matrem hæredẽ inſtituit, & iuramento cõſtrinxit, vt redderet hæreditatem, dato quòd teſtamentum nõ valuerit, & ipſa ab inteſtato ſucceſſerit, tamẽ ad fideicommiſſum tenetur, quia erit x̃ę voluntatis, preces ad omnẽ ſucceſſionis ſpeciem porrectæ videbunt, hęc ibi. & facit iſte text. ad limitationem eorum, quæ habent in l.veritas, & in l.ex teſtamento, & in l.eam quam, C.de fidei. vbi hæreditate non adita non debentur legata &c. quod fallit ꝑp iurm, &c. & intellige. d. tex. ſiue teſtãtor iurauit ſiue hrs, de quo caſu. C. ꝙ iuram opat, vt actus valeat oi mõ, quo põt contingat. Io.cha. de turei. Vide Bar. in l.ſi quis pro eo, ff.de fideiuſ.& Imo. in c.cum.

i Et l.prima eod.tit.] Bart non ponit ibi hanc mate

ratur, tunc æstimatio facit emptionẽ, vt l.plerunq;,ff. de iure dot.& l.quotiẽs, [a] C.eo. Et sic æstimatio facit periculum esse & commodum recipientis.l.necessario,in princi.ff. de peri. & com.rei ven.& d.l.quotiẽs & plerumq;, ẽt deteriorationis,vt l.ęstimatæ,[b] ff. solu.matr.exemplũ,cum mulier dedit viro rem æstimatam,vt in d.l.plerunq;. vel quis æstimatam rẽ tradit, ita', ꝙ ęstimatio reddatur, non res,vt in d.§. nunc videndũ.Si aũt sumus in contractu,de cuius natura est, vt solũ pro parte dominiũ transferaẽ,& pro parte nõ, sicut est in societate, sic periculũ partis solũ,si æstimatio fit, transit in accipientem,vt l.cũ duob.§.dãna.[c] ff.pro socio. Si autẽ sumus in ꝯtractu, cuius naturæ repugnat dñij translatio, vt in locato,& hmõi, sic ęstimatio non facit emptionẽ, nec transire periculũ casus magis, q̃ teneatur ex natura ꝯtus.Nec obst. qđ Bart. vbi supra vult,vt aliqd operetur,& sic si tenebatur de lata, solũ teneaẽ de leui: si de leui,tũc de leuissima: si de leuissima,tunc de casu, quia hoc nõ teneo, [d] sicut nec Pa.in d.c.vnico.Sed dico, ꝙ operatur æstimatio tunc solũ, vt sciatur ꝓciũ, si deterioraretur,vel perderetur ex vicio recipientis, & sic releuatur dñs ab onere probandi verũ ꝓciũ rei. Si autẽ res ęstimata [e] daretur cũ pacto,ꝙ aut res,vel æstimatio redderetẽ, sic facit transire periculũ ꝑemptionis,sed non deteriorationis,vt d.l.plerunq;,in fi.

CATECHISMVS. [f] Quid est? ℞. ꝙ est ille exorcismus, qui fit ante ianuã ecclesię super baptizando. Vnde dicitur catechismus a catechizo,idest instituo.vel doceo.Ideo catechismus instructio, vel doctrina dicitur; de hoc in c.per catechismũ, de co.spi.lib.6.& in c.ante baptismum,de consecra.distin.4.

1 Verũ contrahatur aliqua cognatio spĩritualis in tenentibus catechismo, sicut in baptismo? ℞. ꝙ sic,quæ impedit matrimonium contrahendum,sed non dirimit cõtractum,vt in d.c.per catechismum.

2 Ad quid tenetur, qui tenet in catechismo.Dic vt supra,baptismus 8.in fi.

3 Ad quid valet catechismus? Resp. ẜm Tho.in 4.dist.6. ꝙ minuit potestatẽ dæmonis,nè tñ possit in corpore,& anima,vide infra, Exorzismus,quia idem est.

CAVSA Dicitur multipliciter. aliqñ causa pia.vide infra.legatũ 2.in prin. causa ciuilis,cuius finis est commodũ partis,seu aliquorum sine alterius punitione. In hac tractaẽ de pecunijs, & possessionũ negocijs,& huiusmodi.vt infra.14.q.2.super prudentiam tuam. Causa criminalis, cuius est finis punitio peccati,vel vindicta publica,vt in c.at si clerici,& in c.cum nõ ab homine,de iudi. & d.c. super prudẽtiã tuam,& 17.q.1.frater noster,circa mediũ. Causa mixta est,q̃ participat de vtroq;, de procu c.tuæ. [g] Et licèt glo. vĩdeãtur variæ ponendo pecuniariã pœnam aliqñ pro ciuili,aliqñ pro criminali, vt in l.prætor, in prin.ff.de sepulc.viola.& in l.vnica. C. qñ ciui.ac.crimi.præ.Tñ concorda,ꝙ quando pecuniaria pœna applicatur fisco,criminalis est,sicut tenet Inn.in c. qualiter & qñ, el 2.de accus.& est gl.& Bar.in d. l.ꝑtor.§. 1.quia sic intenditur vindicta publica per pœnam pecuniariã, sicut per pœnam corporis.Si vero applicaẽ fisco pro interesse fisci,ciuilis est,vt in l.1.C.de his q.vt indig. Nec ob c.p tuas,[h] de simo. & qđ ibi not. Pa.& in rub.extra de iudi.qa illud.c.loquitur de amotione a prælatio.q́ est ciui.quia facit ad bonũ subditorũ hr̃e bonũ ꝑlatũ.Et tali nõ imponitur pęna debita delicto, sed non ꝑmittitur exercere, qđ ei nõ cõuenit, s.ꝑlationem,ad quã est indignus; Itẽ nõ dicunt doct.ꝙ ꝓcisè est agere ciuiliter,quãdo

riã, sed est Cy. in l.1.C. commo.
a L. quotiens] Exemplũ in fundo æstimato dato in dotem.
b L. æstimatæ] æstimatæ res ẽt vsu mulieris periculo mariti deteriores efficiunt & hoc verũ ẜm gl.ibi,nõ solũ de æstimatis ab homine,vt vestes & similia, sed ẽt a l.vt vinũ, oleũ.
c §. dãna] Vt si ęstimatæ pecudes sint acceptę, & incendio, vel rapina periẽrũt, cõe dãnum erit, nisi dolo accipiẽtis id euenerit.
d Non teneo] & bene faciũt, quæ habẽtnr s. § 5.
e Res ęstimata] Bar.dicit, ꝙ hoc fit in ꝯctu,de cuius natura est,vt ĩ re tradita transferatur dñiũ,vel vsucapiẽdi cõditio,& iõ ęstimaẽ.
f De catechismo Con.Tri. ses. 24. c.7. & 25. ses. in fi.de refo. P. V.
g De ꝓcu.c.tuę] Cã adulterij põt agitari corã iudice ecclesiastico, & sęculari.Si corã iudice sæculari,nõ admittitur ꝓcurator; secus, si corã ecclesiastico, q̃a admittiẽ, q̃a est tunc quasi cã mixta particiꝑãs, s. ciuilem & criminalem.
h Nec ob.c. per tuas] Dupliciter põt rñderi ad illũ tex.ĩ si q dicit cãm ciuilẽ, cũ a. moueẽ ꝑlat' ab administratione &c.Primò q̃a ibi simpliciter,stat ĩ propriè,vel voluit sẽtire, quod

do pœna applicatur parti, sed etiam alio modo, sicut in d.capit.per tuas,hoc sequitur glo.& Bar.& Ange. in l.3.de se.vio.& Bar.in l. fin.in versi. Quæro,quomõ cognoscam,ff. de priui.delic.Itẽ gl.Alber.& Salic.in l.1.C.de se.viola. & glo.in l.aut damnum cũ infamia, in prin.ff.de poe. & cõmunior est opi.de hoc no.do. Ant.[a] in rubri.de iudi.

1 Nomine causæ intelligitur de causa propinqua, non remota. vide glo.in c. de cætero.de homi. Et no. ꝙ causa remota dicitur occasio,facit l. qui domum, in fine.[b] ff. loca. Vnde faciens turrim est occasio homicidij illius, qui ascendit & se pręcipitauit. Ipsa verò[c] est causa propinqua. Quando autem quis teneatur pro causa remota, not. gl.in c.sicut nobis,de testibus,quæ distinguit Aut dabat operam rei licitę, & si adhibuit diligentiam debitã,non tenetur. 23. q.5.de occidendis.[d] Si verò non adhibuit,tenetur.l.di.sæpe ff.ad l.Aqui. qui occidit.§. pen. Si autem dabat operã rei illicitæ, imputantur ei semp omnia, quæ inde sequuntur.l.di. ca. quantum dixit,[e] de iniur.c.si ff.ad.l. Aqui.l.itẽ Mela,[f] in princ. & §.item cum eo.

2 Causa ecclesiæ non dicitur causa propria rectoris, vnde in causa ecclesiæ suæ potest esse iudex. 2.q. 7.c. si quis erga episcopũ, in gl.facit.c.fi.de postu.vbi ponit vt diuersa pro se,vel pro ecclesia.Et hoc verum dummodo alius constituatur, qui agat nomine ecclesiæ,vt in capitu.insuper,de testi. Similiter potest esse testis in causa ecclesiæ, qñ alius est constitutus,q agat nomine ecclesiæ.d.capitu. insuper.Sed no. quòd licèt canonicus possit esse testis pro concanonico suo contra extraneum,quia nõ dicitur domesticus eius, sed ecclesiæ tantùm secùdùm Hugo.vt in glo.d.ca.super prudentiam.14.q.2.non tamen potest esse iudex pro eo contra extraneum,quia minor causa repellit aliquem à iudicio, quàm à testimonio.de offi. dele.c.cũ R.canonicus.

3 Causam propriam palam est eã esse, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquẽ suo nomine pertinet.c.biduũ.§ palã.2.q.6.

4 Causa cõmunis, vtriusque ẽ,vt ff.de ri.nu.l.illud. & ideò testis nõ põt esse in re communi sibi cum alijs nisi indirectè,vt legatarius q potest esse testis in cã testamenti, in quo sibi est aliquid relictum,inst.de test. §.legatarijs,sed causa vniuersitatis non videtur singularis personæ, vt in c. q

ille pœna non applicatur fisco, neque parti,& sic videtur quædam alia species,de qua in ca. qualiter,& quando,in prin.de accusa.Adde etiam, quòd doctrina,Pa quam ponit in rub de iudi.& d c. per tuas,& in c.super literis,de accusa.aliquo modo non procedit, eo quia, qñ pęna applicatur parti, agitur de commodo priuato, & ex hoc petet, quòd iudicium est ciuile. Ita videtur dicere tex.in l. infamẽ, vltim.Respõso. de public. iudic. Et bene facit textus in l.quod senatus,ff. de iniu. vnde contra naturam attributũ legibus est quod vbi pœna applicatur parti, & principaliter agitur ad ipsam, iudicium sit criminale.Vnde puta Alexand. in apo.in l.pretor, de sepu cro.viola opin. Pan non esse veram, & quò ad secũdum membrum de fisco dicit esse cõtra tex.in l.si.qs falsum, ff. de fal. &c.

a D.An.] Adde Baldum in l.trãsigere.C. de transact.& Imo.in d. rubr. de iur.

b L. qui domũ, in fin.] Vbi locaui tibi aream cõtiguem domui meæ,vt in ea vel faceres, vel poneres calcem, ex cuius humore, propter pluuias parietes eius corruerunt, ille humor dicitur occasio.sed melius exemplum est in cap.exhibita, de homicid. Vbi ille puer ludens cum alio proiecit lapidem non animo lædendi.& ille alius corruens ex timore, in alium lapidem offendit caput suum, qui postea tam iucurte petris, qui eum exposuit lu-

docib. & laborib. quã imperitia medici mortuus est.

c Ipsa verò]Ipse scilicet fatuitas sua,vel ipse sibi ipsi est causa propinqua.

d De occidendis]Et c.hĩ qui.l. dist. puta quia incidebat arbores,& in priuato loco,quia diuinere non potuit, vt ff. ad legem, Aquil. si putator. Si verò in publico incidebat,debuit clamare, aliter imputatur sibi.

e C. quãtum dixit] Vbi si mulier fecit abortum oppressa ab equis,qui fugati erant, tunc ille videtur culpabilis. Sed cõtra videtur tex.in l.verum, & in l. qui iniuriæ ff.de fur. vbi dicitur, ꝙ qui iniuriosè, vel libidinis causa inimici vel meretricis fregerit hostia, si fures non ab eo inducti postea res asportent,non tenetur furti. Respond. quod verum est ꝙ non tenetur furti, sed cõuictus de iniurie tenetur emendare damna per illos fures illata,quia qui occasionem damni, &c.

f L. item Mela] in prin.d.l. dicitur de tonsore, qui si radebat in publico,vbi consuetum erat ludere ad pilã, qđ tenetur.l.Aquil. quando pila a ludentibus percussa dedit per cultellum & incidit gulam &c. in illo.§. Item & in eo,qui canem incitauit, vt morderet, licèt non teneret eum,cõtra quem incitauerat,tenetur.l.Aqui.si momordit &c. Vide Io.And. in regula,imputari,in glo.in 6.Et Pa.in c.fi.de iniu. & dã.dat.eis.No.ꝙ ex sola culpa, & negligentia tenetur

netur quis ad satisfactionem damni etiam de iure canonico; quantumcunque, non habuerit damnificandi voluntatem. Et cum hæc litera loquatur indistinctè de culpa, scilicet negligentia, debet intelligi de qualibet culpa, quia indefinita æquipollet vniuersali, vt notat in cap, vt circa, de electio. Infertur ergo, quod in actione legis Aquiliæ venit leuissima culpa de iure canonico, siue de iure ciuili, vt in l. Aquiliam. ff. ad legem Aquiliam, & quę sit leuissima culpa, vide infra, culpa 3. §. 1.

a §. sexum] Causa finali ibi fuit honestas, & pudicitia vt ibi.

b L Titio centum] Habetur enim ibi, quòd si modus respiciat vtilitatem legatarij, præsumitur impulsiuus: si tertij, finalis. Vnde si legentur Titio centum, vt inde emat fundum, non tenetur cauere: secus si legetur tertio.

c Nisi caueat] scilicet de adimplenda conditione.

d Pius actus] Nam vbicunque relinquitur pro causa pia, scilicet vt nubas. d. l. si ego, vel vt redimas captiuos, dicta l. si qs pro redemptione, hic allegatis, præsumitur causa finalis. Ratio, quia datur ob causam fauorabilem; tunc videtur velle, quod fiat in salutem animæ. Quod fortè aliàs non dedisset &c. Et vide, quod not. Bald. in l. sicut,

in fi. C. de act. & oblig. Et in l. 1. 3. colum ff. de falsa causa adiec. leg.

e De necessitate eam] Pone exemplum, lex statuit, ne nulli sit aduocata propter honestatem; certè ista censetur causa finalis.

a manumittitur, 12. q. 2. & ibi vide doct. in d. §. legatarijs, cum limitationib. suis.

5 Causa alia impulsiua, quæ occasionem remotam præstat, sicut Calfurnia, quæ importunè postulãdo causam dedit, vt mulier nõ possit, postulare, vt in l. 1. §. sexũ, a ff. de postu. & ista cessante non cessat effectus. Alia finalis; & ista regulat dispositionẽ, c. cum cessante causa, de appe. l. gñaliter, C. de epi. & cle. & ibi Bald. multa dicit de hac materia. c. gñaliter. 6. q 1. Hæc cognoscitur ex. 5 Primò qñ illud quod exprimitur in viam causæ, respicit vtilitatẽ tam alterius, quã etiam partiũ, l. Titio centũ, b in prin. ff. de condi. & dem. puta do no tibi centum, vt inde facias fieri capellã in tali ecclesia, quę illa indiget, & hmõi. Si verò respiceret solũ vtilitatẽ illius, qui debet implere, & non sit pia, sic p̃sumitur causa impulsiua. d. l. Titio, in princ. ver. sed si filio. Vnde, si lego tibi. 10. vt caligas emas, nihilominus tenet legatum, licèt nõ emas. similiter si vt fundũ. sed si vt emas fundũ alteri min⁹ industrioso, non valet nisi caueat, c vt ibi. Secundo cognoscit, qñ exprimit pi⁹ actus d in viã causæ. l. si qs p redẽptione, C. de dona. & l. si ego, in prin. ff. de iur. do. & vult Bar. in l. 2. ff. de do. vt puta dono tibi centũ, vt facias hospitale. nam hospitale q̃ fiat, erit causa finalis. Tertio cognoscit, qñ in gerẽdo actũ exprimitur ab hoĩe cã, vbicunq; lex requirit de necessitate eam e ad validitatẽ actus, q̃a tunc intelligitur finalis, vt actus sustineatur. l. sed si mors. §. fi. cum l. seq. ff. de do. inter vir. & vx. vbi dr̃, q̃ donatio facta vxori ad restaurationem ædiũ igne combustarũ valet vsq; ad earum reparationẽ, & non in plus. Quarto vbicunq; non p̃t esse alia ratio, illa cẽsetur cã finalis, c. quanuis, vbi glo. C. de fideicom. Vnde, q̃ legat iter ad fontem, vt legare & haustum. ff. de ser. ru. præ. l. itẽ si. Quinto vbicunque lex exprimit causam, censetur finalis; gl. est not. in l. cum tale. §. legato causam falsam, f de condi. & dem. quã ad hoc ponderat Angel. in l. sciendum, ff. de ædil. edic. & Bar. in d. §. fina. cuius sunt ista dicta.

6 Est & alia cã, q̃ ẽ causatiua alicui⁹ effect⁹, sed nõ sufficienter & efficaciter; & talis non tenet ad restitutionẽ dãni dati proximo, licèt peccauerit. g Est & alia, q̃ est causatiua, & inductiua alicu⁹ effectus sufficienter & efficaciter ita, q̃ sine ea nõ sequeretur, & talis tenet ad restitutionẽ vltra peccatum cõmissum. Et de ista loquitur c. fin. de iniu. Quod no. quia facit ad multa.

CAVTIO Simpliciter dicta h regulariter intelligitur nuda promissio, vt l. sancimus. C. de verb. sig.

f Legato causam falsam] Vt quia scilicet negotia mea curasti, tibi lego Et subdit gl. sequẽs q̃ causa ista cessante non cessat effectus, quia nõ cohæret legato ratio legandi. Secus tamen in ratione legis Nam ea cohæret intrã tum, vt ea cessante cesset lex. l. adigere. §. quãuis ff de iure patronum limi. Et de his vide plenius Alexan. in apost. in d. §. fin & in l. 2. ff de do ra .

g Licèt peccauerit] Exem plũ est. aliquis iam deliberauit furari, & ego consului, & tamen fecit sine ope. ego non teneor, vt infra consilium. §. 1. secus; si consilium fuit efficax ad mouendum ipsum ad furandum.

h Dicta] A lege scilicet ciuili, vel ab homine, scilicet testatore Et firmat Bar. tol. Bal Ang Fulgo. & Pau. in l. l. sancimus. Bald. Angel. & Im.o. in l. diuort. §. interdum, ff so. m ar. Et illa est communis sententia vt dicit Iason in d. l. sancimus, q̃ allegat multas concord. Fallit, si lex ciuilis diceret caueri causa cognita, quia tunc intelligitur cum fideiussore. l. pen. cum glo.

Fallit in cautione expressa a lege prætoria, vt ff.de præto.sti.l.prætoriæ,la 2. Et sic intellige gl.in c.prima igitur,de conse.dist.4.[a] Item secundum gl.in l.pe.in fi.ff.de pet. here.quãdo est persona suspecta,vt l. si fideiussor. §. fi.ff.qui sa.co.quia tunc debet cauere cum fideiussoria. Sed cum additur idonea,vel sufficiens,intelligitur de pignoraticia,[b] vel fideiussoria,vt ff. de fideicõmis.li.l.ergo quãdiu.§. addici ita.Vide gl.in c. ad nostrã, el primo de iureiurando,& in c.vlt.de pig. & in c.ex publico,de cõuer. cõ. Si verò dicit cautio mediocris,[c] tunc venit obligatio omniũ bonorũ,tex. est singularis in l. filio.in fin.ff.vt le.nomine caue.Si verò dicitur cautio competens,intelligitur arbitrio iudicis secundum aliquos, vel secundum alios fideiussoria, vel pignoraticia,vt in gl.l.si debitori,ff. de iudi.Notat tamen Bald. in l. vniuersa, C. de preci. impera.of. quòd quãdo statuto cauetur,[d] quòd caueatur idoneè,quando cõpromissum petitur,intelligitur arbitrio iudicis, & in l. omnes,C.de epi.& cle. dicit, Tenetur quis dare fideiussores,& non potest,tũc tenetur obligare omnia bona sua meliori modo, quo potest. Si verò dicatur,satisdet;vel satisfaciat, fideiussoria intelligitur vt in d. l.1.qui satisd.co. & secundùm gl.in d.l.pe.

CAECITAS mentis secũdũ Th.2.2.q.15.ar. 1.prouenit dupliciter. Primò ex hoc,quòd auertit se spõtaneè a consideratione primi principij[e] intelligibilis secundum illud ps, Noluit intelligere, vt bñ ageret. Alio mõ per occupationẽ mẽtis circa alia,quæ magis diligit, dictũ principium,secundum illud ps, Supercecidit ignis,s.cõcupiscentiæ, & non viderunt solem. Et sic patet, quòd est peccatum. Et a Gre.21. mora.ponitur filia luxuriæ.

gl.magna.ff.de peti.hæredi. & ita loquitur text.in l. in omnibus,ff de iudi.vel intelligitur ille text in persona suspecta &c Nota tamen,quòd licèt ille, qui tenetur cauere,non tenetur dare fideiussionem, vel pignora, tenetur tamen per solennem stipulationem se obligare, & omnia sua bona gloss.in d.l. sancimus, & Bartolus in l. si pius. 13.column.ff.de ope. no.nun. & in d.l prætoriæ. tertia, & etiam alij.non tenetur tñ talis promittere pœnam secundum communiorem, sententiam Bal. in d.l.sancimus, Bart. & aliorum in l.fin ff de præto. stip. licèt gl. magistrat in l.2. §.si dubitetur,ff. de iudi.& aliqui alij seque t-s e nuerint,quòd requiritur pœna.

a De conse.dist. 4.] Quæ vult, quòd simplex, cautio intelligitur i. idonea. Intelligitur enim de prætoria cautiõe aliàs male loqueretur per prædicta.

b De pignoratitia,vel &c.] Ad de glo.in c.quanquam in ver.idoneè,de vsu. in 6. cũ multis conc. per Iaso. in d l. sancimus. Et idẽ, si diceretur,Plena cautio glo.in l. si mandato Titij. §.fi.ff.man.Item si debet competenter caueri.l. si debitori,vbi gl.& Bal.ff.de iudi.Idem, si sufficienter, vt hic,& secundũ Bal.Ful.& Pau.in d l.sancimus.facit tex.in c.1.cum glo.de seque.pos.& fruc. Idem, si rectè.l.1.§.iubet,vbi Bar.ff.de col.bo.

c Cautio mediocris] Idem est, quando requiritur cautio solennis,quia intelligitur per stipulationem solennem secundum Bald.in l.executorem,C.de execut.rei iudi. Similiter si lex, vel statutum requireret congruam cautionem referendo ad arbitrium iudicis, quia sufficit nuda cautio in eo,qui est honestæ vitæ & probatæ fidei,Ita Bal.in l.abstinendum,C quorũ appel. non recip. Et vide ad hoc Bar.in l. in quicunque.2.in fi.C.de fun.patri.li.11.Adde etiam,quòd quando quis tenetur dare cautionem cum fideiussore, & non posset propter paupertatem, vel quia est peregrinus,statur iuratoriæ cautioni,Bal. in aut cui relictum,& ibi Pau.C.de indi.vidui.tol.per illum text. & est tex.in l.omnes,ver.in hac autem vrbe, de epi. & cle.& ibi Bal. ex his no. quòd si debet dari cautio ad consilium sapientis,quòd sapiens non possit declarare, quòd sint danda pignora,vel fideiussores,nisi in promissione sic adiectum,idoneè,& alia verba, vt hic.Vide Ias.in d.l. sancimus,&c.

d Statuto cauetur] ita refert ibi in 2.col.se cõsuluisse Pistorij,vbi est tale statutum, Quid autẽ si in statuto requiratur cautio, an intelligatur, cũ fideiussore.Vide Barto.& al os in l.statuta, in prin. de verb.oblig.& Bal.in specie in authen. vt generaliter,C. de episcop.& cle.

e Primi principij] Not quòd cæcitas mentis est, priuatio eius, quod est principium intellectualis visionis.Hoc autem principiũ est triplex. Vnũ est lumen rationis naturalis, de quo psal.4. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona, quæ,s. debemus facere, cui quæstioni respondet, signatũ est super nos.i.in parte superiori in anima impressum,lumen vultus tui domine.i.naturalis rationis.i.luminosus vultus tuus. Dicitur autem ratio vultus Dei, quia sicut per vultum vnus homo est similis alteri, & cognoscimus hominem, ita per rationem sumus similes Deo, vt cognoscamus, quid agere debeamus,& cum hic sic naturæ nunquam possit tolli ab anima, sed impeditur ab actu eius aliquãdo propter defectum in inferioribus viribus.i.in imaginatione, & phantasia,vt patet,in amentibus, & etiam aliquando per opus incantationis,vt de præstigijs magorum, qui faciunt apparere vnum pro alio. Secundũ est lumen habituale super additum lumini naturalis rationis. s.lumen gratiæ,de quo potest intelligi illud ps.35. In lumine tuo,s.gratiæ, Videbimus lumen,s.gloriæ. Et hoc interdum priuatur anima, quia est pœna peccati.Sed commune omni peccato mortali.sapient.2. Malitia.n.eorum excæcauit eos. Tertium est aliquod primum intelligibile, vt summum bonum,& summum verum,per quod secundũ Aug.intelligit alia,

tũ mens hominis poteſt intendere, & non intendere. Quod aũt non intẽdat, procedit ex hoc, ꝙ ſpontaneẽ habet volũtatẽ ſe auertentẽ a conſideratione illius principij, q̃n que occupat ſe circa ea, q̃ magis diligit, & vtroq; mõ cęcitas iſta eſt ſpãle peccatũ. s. Po. 2. Cui iſta, ſ. ſpũalia pſto nõ ſunt, cæcus eſt. hæc Tho. vbi ſupra.

a Veniale] vide Ni. de Ly. ſuper Io. 9. capitu.

b Vide conſtitutiones Cle. 7. põt max. ꝯ moratorias, & dilationes quinquennales, ac eiuſdem, & Pij. 5. ẽt pont. max. cõtra impetrantes c. Odoard⁹, & ſimilia ĩ extrauag. P. V.

c Niſi inquantũ facere põt] Hoc mõ itelligeiſtud tertiũ bonũ, & hoc pcedit in nõ priuilegiato. i. in ſęculari. vel itelligitur, ꝙ is, qui cedit bonis, tenetur oĩa dimittere, ſed pt retinere ea, q̃ ſũt victũi neceſſaria. In cõtrariũ tñ ẽ gl. in l. pe. ff. & ceſ. bo. q̃ dicit, ꝙ nõ dẽt ei relinqui ẽt vnus denari⁹. Bar. tñ. l. diuus, p illã text. ff de bo. dã. dicit, ꝙ ei dẽt relinqui veſtis cũ zona &c. Melius ergo itelligitur ꝙ de poſt acq̃ſitis, deducatur nẽ egeat, vt l. q bonis, ff. de ceſ. bo. Et ꝙ in cõſciẽtia qs teneatur inq̃ãtũ facere põt, ſi venerit ad pinguiorẽ fortunã no. Io. An. poſt gl. & doc. in c. cũ tu, de vſu. imo fortius volebat, ꝙ debitor nõ teneatur, niſi inquãtũ facere põt, verũ eſt de iu. ciu. ſecus in cõſciẽtia. Primo q̃a cum lex ciuilis ñ nutriẽs peccatũ aliàs ſtatuit fundãdo ſe ſup veritate, non ſup pſumptione, vr̃ ꝙ diſpoſitio illa legis poſitiuæ ſit ſeruãda in foro cõſciẽtiæ ſm ea, q̃ tradit Bal. in l. cũ qs 10 col. C. de iu. & fac igno. & Archi. in regula, poſſeſſor, in 6. ſecundo quia in foro conſcientiæ debet qs puidere in extrema neceſſitate cõſtituto. l. necare, ff. de li. agno. c. paſce, cũ ſi. ergo multo fortius dẽt ei relinquere id, ꝙ eſt debitori neceſſariũ ad ſuſtẽtationẽ, ar. c. 1. de na. ex lib. vend. Et ſic intellige, ꝙ nõ ſq̃ũ de poſt q̃ſitis, ſed et de his bonis, q̃bus cedit, intelligitur deducto nẽ egeat. vide de his, q̃ ſcripſi infra Solutio. §. 22.

d L. is qui.] Dicitur in ęis legib. ꝙ q bonis ceſſit, poteſt iterũ conueniri, ſi bona acq̃ſiesit, ſi quantitas acq̃ſicionis hoc expetit, q̃a videretur reſeruaſſe aliq̃d.

1 Sed vtrũ ſit mortale? Rñ. ꝙ ſic, quãdo ſic nõ vult intelligere neceſſaria ad ſalutẽ. 38. diſt. c. qui ea. ſimiliter q̃ñ ita occupatur in tẽporalibus, ꝙ omittit neceſſariã vacationem, quã deo tenetur exhibere, vt in diebus feſtiuis, ĩ quib. ſm Ri. in 3. diſt. 37. ar. 3. q. 4. in aliqua hora tenetur Deo vacare mente, vel hmõi. ſec⁹, ſi omittit, quæ non ſunt neceſſaria ad ſalutem, quia tunc peccatum veniale.[a]

CEDERE[b] bonis dẽt qui ſoluere non valet creditoribus ſuis. & valebit ei ad tria. Primũ, nẽ incarceretur. l. 1. C. q bo. ce. poſ. de quo. vide ſupra Carcer. §. 2. Secundũ, nẽ excõicetur, & ſi erat excõicatus, dẽt abſolui idonea cautione de ſoluendo debito, ſi ad pinguiorem fortunã venerit, de ſolu. c. Odoard⁹. Tertiũ ꝙ non cõdemnetur niſi inquãtũ facere pt[c] habita rõne, nẽ egeat, nec. n. fraudandus ẽ alimẽtis quotidianis. ff. de re. iu. l. ſunt q in id, ꝙ facere pñt, & ff. qui bo. ce. poſ. l. is, q[d] & l. qui bonis, & l. ſi. debitoris. Nec ob. c. puenit, de fideiuſ. q̃a ibi nõ ceſſerat[e] bonis: limita tñ tertiũ, q̃ñ nõ cõuenitũ rõne delicti, qui ſi cõueniretur rõne delicti, nõ haberetur reſpect⁹, nẽ egeret ẽt in clerico, vt no. Pa. in c. olim nobis, de reſt. ſpo. Q̃uo verò ſit, vide ĩ. ſolut. §. 23.

CELARE[f] peccatũ alicuius pp pecuniã, vel grãm, aut ꝯſanguinitatẽ, ſimonia eſt, vt in c. nemo, de ſim. vbi gl. & Inn. dicit ꝙ rõ eſt, q̃a q̃libet teneẽ alteri⁹ pctm̃ ad pœnitẽtiã ĩdicare 24. q. 3. tã ſacerdotes. Secus aũt ĩ indicatione furis, vel ſerui fugitiui, vt capiaẽ, q̃a licitẽ merces accipit.[g] ff. d of. præſ. l. vrbis, & ff. de cõdi. ob. tur. cau. l. 4. §. vlti. in prin. nec pprię dicit Inn. ꝙ ẽ ſimo. vbi ex gratia qs nõ indicat, ſed debet puniri ſicut ſimoniac⁹.[h] tu dic ſm gl. ĩ l. 4 §. ſi tibi[i] ff. de cõd. ob tur. cau. ꝙ ille, q non tenetẽ p officiũ, vel actionẽ, vel iudicẽ reuelare furem licitẽ accipit aliq̃d, vt indicet, ſed accipere, vt nõ indicet turpiter accipit q̃a ꝯ pu

e Non ceſſerat] vbi de reditibus eccleſiæ ſatisfic creditoribus, tu potes dicere, ꝙ ibi erant periuri & conſequenter ex delicto tenebantur.

f Celare peccatum] Et intelligẽ hoc tã in publicẽ peccãte, q̃ in ſecretẽ peccãte, qui nollet ſe corrigere, vt in capit. ſi peccauerit. 2. q. 1. ſecus, ſi eſſet paratus ſe corrigere, vt in c. nouit, de iudi. ſecundum Pa. in d. c. nemo.

g Merces accipiatur] Ratio eſt, q̃a tenetur qs indicare parti. ideò licitẽ accipit ab ea, vt d § vl. nec ipſe iudex cõpellere põt ad petitionẽ partis, nec ob. ſi dicatur, ꝙ hoc caſu tenetur & gratis. vnde q̃ñ quis accipit pmiũ d eo, qd tenet grã is facerẽ, turpiter accipit. ff. d cõdi. ob tur. cau. l. pe quia iã deo, ꝙ tunc non indicat furem, ſed cõtra furem iam iudicatum, & accuſatum teſtificatur Iudex tamen poteſt cõpellere, dum facit inquiſitionem generalem; & purgat prouinciam malis hominibus. l. congruit, ff de offic. præ. Ita intelligatur. l. ciuile eſt, C. de furtis, & gloſ. in d. §. ſi tibi, hic alleg. & ibi Bar. hoc no. Et hoc vltimum dicit ſub dubio forte. vide quæ notabo infra. furtum. §. 27. Et ſic intellige id, quod ſequitur hic in verſi tu dic.

h Sicut ſimoniacus] Sed iſtud eſt contra. d. c. nemo, in fi. vbi dicitur ſimoniacum eſt vtrunque.

i § ſi tibi] Dicit ibi Ang ꝙ non indicare ſimpliciter non eſt peccatum. & refert ibi reſpon. diſſe. b. Franc. dum eſſet Peruſij, cũ inſequẽtes homicidam eum interrogaſſent, an illac tranſiſſet, ponens manum in manicam, dixit hac non tranſiuit.

Quia

a Quia teneretur] Et sic hoc cesu nil posset accipere, & turpiter acciperet. & consequenter teneretur ad restitutionem, vt patet per prædicta. vide supra accusare.§.6 & quæ ibi notaui & infra denuntiatio. §.pe.& fi.& inquisitio. §. 11. & excommunicatio. §.vlt.& furtum. §.27.

b Ad eam procedere quādo liceat cōc.Tri.sess. 25 c.3. de refor. Pet. Ven.

c C. quærenti] Non tñ cōprehēdit i se degradationē, vel depositionē, sm ꝙ glo. ibi sentit. Ratio est, qꝛ illę pœnæ sunt multū odiosę. Sed istæ tres sūt fauorabiles, & in aiarū salutē &c. si qꝛ ergo iudex habeat in mādatis, ꝙ cōpescat per censurā ecclesiasticā, poterit vuā de istis tribus fulminare, sm ꝙ expediens viderit. Et licēt a principio debeat vnam eligere, poterit nihilominus pcedere ad alias, si reus hoc meruerit proteruitate contumaciæ. ca. quoniā,in fin. vt lite non contesta. Vbi etiam debet eligere eam, quę magis timetur. Et sic not. quod illę tres penæ in multis procedūt a pari. facit capi. is cui, de sen.ex. & not. Abb. in d. c. quærenti.

d L. ætatem]Il. la l. iudicio meo nihil facit, habetur enim ibi tantū, ꝙ sunt aliquæ personæ, q̄ tributo grauari nō dñr, vt minores. 14.& maiores.65.&c. Et onus personale extinguitur cum persona,&c. Adde Host.e.tit.§ 1.

e Episcopis] episcopi possunt tamen accipere cathedraticum, vt in d c.ecclesijs, & etiam regularibus, secundū Pa. in d.c.prohibemus, per illam tex

f Prælatis] Adde etiam, ꝙ sublatis facultatibus ecclesię censuatæ non augetur census ratio est, quia solui tur pensio de re nostra, & hoc intelligitur etiam, qñ quis transfert solum dñiū vtile, si aliud nō hēr. Quo abt fiat cōtractus cēsualis, vide ifra emphiteosis.§.1.

blicā vtilitatē, quę est maleficia puniri, vt ff.de fideiusso.l.si a reo.§.fi. Et sic patet, ꝙ ratione naturali non tenetur quis indicare, qa tunc non liceret accipere pro indicando, vt ff.de condi.ob tur.cau.l.1.in fi. & l. 2.primo Rñ. Quod tñ licet vt in d.§.si tibi. quod limito verū de indicatione, quę fit plato, vt puniat; secus de illa, quæ fit alicui, vt prouideat, quia teneretur. a

CENSVRA b ecclesiastica quid cōprehendat,? Rñ. ꝙ interdictū, suspensionem, excōicationem, de verb.signi.c.quærenti. c

CENSVS est quædā pensio, quæ de prouentib⁹ soluitur.1.q.3. quæsitū. vel potest dici cēsus, quicquid annuatim soluitur in quantitate, vel summa.ff.de cen si.l.ætatem. d

1 Cēsus nouos īponere ecclesijs, aut veteres augere prohibeē oībus epis, e & p̄latis f in c. ꝓhibemus, de censi. et si eripuerūt eas de manu laici, vt i c.ecclesijs, eo.ti. Dicit tñ Pa. in d.c.prohibemus, ꝙ hoc verum est ad vtilitatem eorum propriā, vt in Cle.2. de re. ecclē. non alie. Secus esset ad vtilitatem alterius ecclesię rationabili causa subsistēte, & a prælato iurisdictionē, habēte epalem, & in ecclesia pleno iure sibi subiecta, quia tunc potest, vt no. Inno. in d.c. prohibemus. & facit.c præterea, eo.tit.

2 Quis pōt imponere cēsum? Rñ. ꝙ quicunq; habet ius g in re tali, vt insti. de vsuf.§.fine testamento.

3 Quod argumentū præstat cēsus solutio? Rñ. ꝙ aliqñ subiectionē, de censi.c. oīs aīa. h aliqñ præstitam libertatem, i vel perceptā protectionem, vt in c.percepimus, de priuile.

CERTVM dr̄ id, de quo proprio noie, vel indubitata circūlocutione constat, vt in glo. de priui.c.cū & plātare, Insti. de exhære. lib.§.noīatim. vbi dr̄, ꝙ qui vnū filiū solū hēt, noīatim exhæredat, siue dicat, Titiū filium meū exhęredo, siue filium meum exhæredo.

CESSATIO a diuinis officijs alia gñalis & hęc æquiparatur interdicto, ita ꝙ posita gñali cessatiōe ab eo, q pōt vel de iure, vel d' cōsuetudine i loco aliquo,

g habet ius] Debet nanque qui vult vsumfructum constituere inter viuos, pactionibus vel stipulationibus illum efficere. similiter & de seruitutibus, vt Insti de serui.rusti.prædi. §.fi.

h C.omnis anima] Quia nemo in hoc sæculo potest esse acephalus, quin recognoscat aliquem superiorem saltem papam, concor. ca nulla.93.di. & hinc singulariter dicit Inno. in c. bonæ.1.de postu.prælat. quod cōtra supremam potestatem papæ nemo potest præscribere, quia sicut nec contra Deum ita nec cōtra suum vicariū qui tenet locum Dei in terris. c.2. de postu.præl. & intellige, quod omnis anima est subiecta, vel fatetur debet recognoscere superiorem, esse verā de anima subdita peccato, quia Christus habuit animā, non temē fuit subiectus alicui peccato, cum ipse esset princeps terræ, ps.4. omnia subiecisti &c. & vide ad hoc gl. in c.magnū.11.q.1. Nec obstat, ꝙ Christ⁹ soluit tributum de quo multi faciūt magnū festum, qꝛ illud non soluit ex debito, sed vt gereret morem consuetudini pñæ, nē alios scandalizaret. Ita dicit tex.no. quem semper tene menti, in c.iam nunc.28.q.1.& gl. in d c. magnum.

i Præstitam libertatem] Aliquando census est indicium libertatis & exēplum ponit in d. c.percepim⁹. Quidam Bar. dicit Titium debere sibi esse subiectū. sed ille dicit, ꝙ inuenitur papæ subiectus, ex eo qa illi censum soluit. Secus tamen, si aliquis accipitur sub protectione, quia tunc non eximitur a subiectione superioris. Vnde ponderat ibi Abb. ꝙ si aliquis magnus dominus accipiat subiectum alicuius sub protectione, & superior moueat litē, vel guerrā, ꝙ non tenetur eum defensare. & ibi de hoc notat glo.

Si quis

a Si quis ibi celebrat] Scias fm Pa. in c. irrefragibili. §. cæterum, de of. ord. & fm no in c. si canonici, e. ti. l. 6. q ista cessatio a diuinis sit a canonicis cū forma posita in d.c. si canonici. nec videtur requiri alia fma, sicut in interdicto &c. Aduerte tñ, q Pa. in d ca. dilectis, de appella. hic allegato, tenet, quod celebrans in cessatione generali, non efficitur irregularis fm do. An. ibi, q loquit sub dubio fortè, & Ab. sine fortè. Et probat, qa regula est, vt nunq̄ quis incurrat irregularitatē nisi in casibus a iure expressis. ca. is. q de sen. ex. li. 6. Sed iure non cauetur nisi de celebrāte i loco interdicto nec obstat Cle. 1. de sent. exc. quia facit æquiparationem tm in illo casu, & pœnæ nō debent extendi. c. odia, & c. in pœnis. de reg. iu. in 6. igitur cogitandum esset, & posset pro nunc solui ante factū, & post factū &c.

b Et ipsi ecclesiæ] & sic not. q vbi clericus culpa sua priuatur fructibus ecclesiæ, conuerti debent ad vtilitatē illius ecclesiæ, d cle. non resi. c pe nul. Et de elec. c. vbi §. prouisionis, lib. 6.

c Omni damno] Tenentur igitur satisfacere læsis, si habent ppriū, secus, si non hñt proprium. 12. q. 1. statuimus, i fi. & c. seq. 16 q. 6. §. fi. nec poterūt satisfacere de bonis ecclesiæ, cum illa non sint eorum propria secundum Arc. vt refert ... in d.c. si canonici i prin. tenent igitur ad instar tutorū q pupillis debēt resarcire damnū, si cessauerint in distractionem rerum, quæ tempore pereunt. l. tutor, qui repertorium. § si tutor, ff. de admi. tu. Idem, si cessauerit administrare. l. quidam, in fi. eo. ti.

si quis ibi celebrat, a est irregularis, & religiosus talē cessationem non seruās est excommunicatus ipso facto, si matrix ecclesia seruat. Et sic intellige Cle. 1. de sen. exc. §. in cessationibus, & Inn. in c. non est nobis, de spon. Cessatio verò specialis est illa, quæ solùm in aliquā ecclesia ponitur. Et hæc non comparatur inter dicto. vnde celebrans in eadem ecclesia non efficitur irregularis, nec religiosus excōicatus, si non seruat, q̄uis talis ecclesia esset matrix. Et sic intellige gl. 2. c. si canonici, de of. ord. li. 6. & Inno. in c. dilectis filijs, de appel. hæc not. Ge. in d. c. si canonici, in prin.

1 Quæ est pœna imponētis generalem, vel specialē cessationē indebitè? Resp. q illi, qui imponunt, tenētur restituere omnes fructus, quos interim ab ecclesia p ceperunt, In qua cessatum est, etiā si talis ecclesia sua erat, & ipsi ecclesiæ. b Item tenētur de omni damno, c qđ alij incurrerūt propter talem cessationem. d.c. si canonici. & ibi Ge. dicit, q licèt, d.c. loquat de capitulo canonicorum, tamē idē erit in alijs, qui ipsam cessationem imponunt.

2 Quæ est pœna illius, qui dat causam cessationi? Rñ. tenetur ad omne interesse quod canonici, aut alij incurrerūt, & ad aliquā aliā satisfactionē æstimandā arbitrio superioris in recōpēsationē cessationis factæ in ecclesia. d.c. si canonici.

3 Quæ requirunt ad hoc vt cessatio debeat seruari? Res. fm Io. An. in c. quāuis, de of. or. lib. 6. q 10. Primò q hi qui cessant, habeant ex cōsuetudine, vel alio iure. Secundò q conuocētur absentes ad contractādū d de cessatione. Tertiò q tractent diligenter. Quartò, q de cessando deliberent. Quintò q sit manifesta offensa, vel iniuria. & fm Inno. & Host. debet esse notoria. q si non esset, nulla cōsuetudo prodesset, quia esset ecclesijs onerosa, de cō sue. c. 1. & c. cū venerabilis, qa ille, p̄ quē cessatur, non debet conuinci probādis, sed apertis, & notorijs, maximè in cultu diuino tollēdo. C. de actio. & obl. l. negantes. e Sexto q sit causa ratioābilis. f Septimo q ante cessationē istrumēto publico, vel patētib. literis autētico Sigillo munitis causam cessationis exprimant. Octauo q illud instrumentū, vel literas tradant ei, p̄ quem cessant. Nono q requirant illū, vt emēdet cōpetenter iniuriam, propter quā cessare volūt, q si non fecerūt, tūc locū habet cessatio. Decimo q post cessationem vtraq; pars iter dēt arripere ad sedem apostolicam intra mensē p se, vel p pcuratores sufficientes istructos, & cōtinuatis diebus, g quā cito poterūt se sedi apostolicæ repñtent,

d Ad contractādū] Et sic fit tractatus, sicut i alienatione rerū immobilium, vt supra alienatio. dicit tñ Ioan An. q credit, si non esset consuetudo, videlicet q vocarentur absentes, q non tenentur eos vocare, sicut nec in electionibus. patet per d. decretalem, q dicit, put sūt, p electionis negotio.

e L. negantes] nā debitū negantes non debēt armis terreri, vt confiteātur debitum, sed ciuiliter.

f Quod sit causa rationabilis] puta quia ille vsurpauit sibi ius ecclesiæ, vel etiam extractus fuit aliquis violenter.

g Et cōtinuatis diebus] Non est intelligendum, q nūquā debeāt quiescere, imo dat qualibet hebdomada vna dies, p qete fm gl. in c. cupiētes, in ver. cōmode, de elec. libr. 6. & ita dicit Io. An. ibi super ver. continuatis. & facit, qa dicit aliquid cōtinuū, et si ibi sit interuallū, de con. di. 5. sint tibi quotidiana ieiunia. Vide et qd no. Ioā. An. in c. fi. super ver. continuū, de frig. & malefi. & p hoc alleg. arc. i d.c. si canonici, de of or. lib 6 id q dr in l. 1. ff. de aqua quot. & æstiu. no. i gl. i vers. in

vt diſcutiat quid ſup hoc ſit agendum, his non ſeruatis non ſeruatur ceſſatio.[a] ſimiliter ſi pars quæ poſuit ceſſationem, eam non ſeruauerit, ab alijs non ſeruet̃ ſimiliter. hoc no. Io. mo. & Ber. in c. ſi canonici, de of. or. li. 6. in quo. ca. reprobatur conſuetudo illorũ, q in aggrauatione ceſſationis imagines crucis, vel aliorũ ſanctorũ, pſternũt, vrticis ſupponũt, vel lapidib. & hmõi & q talia faciunt, grauiter ſunt puniendi, vt ibidem.

CESSIO[b] actionum an valeat? Reſ. Pa. in c. fi. de ali. iu. mu. cã fac. colligendo dicta doc. diſtinguẽdo ſic, cũ q̃ritur, an valeat ceſſio actionũ, dic aut fuit facta in vltima voluntate, & tenet. vt no. in l nomen, in prin. ff. de le. 3. ſic tñ, q ſi actio erat in iudiciũ deducta p defunctũ, non debet agere legatarius ſed hæres omnẽ talẽ vtilitatẽ, quã cõſequet̃ hæres dẽt legatario reſtituere. & ſi nihil cõſequtur, nihil reſtituet, qa vr̃ teſtator legãdo actionẽ legaſſe euentũ illius iudicij. Et ob hoc nẽ fiat colluſio per hęredẽ, pt legatari⁹, ſi vult aſſiſtere hæredi in iudicio vt in aut. nunc ſi hęredi, C. de lit. ſi verò actio nõ erat deducta in iudiciũ, poterit legatari⁹ poſt ceſſionẽ agere, vt ibi. Sed cuius ſumptibus? Reſ gl. i aut. nũc ſi hæres, q ſi erat litigioſa, cũ legabat, tũc ſumptu hæredis l. cũ ſeruis, ff. de le. 1. ſi verò facta ẽ litigioſa viuo vel mortuo teſtatore, tũc ſumptu legatarij, vt ff ð le. 1. l. ſi ſeru⁹ legat⁹, in princ.[c] niſi hæres fuerit ĩ mora, ar. ff. ð le. 1. l. cũ res §. fi.[d] Aut ceſſio fit inter viuos. & diſtingue, qa aut fit potẽtiori rõne officij, ſeu dignitatis pcipuæ, & ſi valet, & cedens dẽt pdere oẽ ius, q habebat. & iſte eſt pprius caſus l. 2. C. ne li. po. Et hoc verũ ſm Spe in titu. de ceſſione actionũ. §. 1. ver. qd aũt dixi poſt Vin. qñ fit potẽtiori malitioſẽ cã opprimẽdi aduerſariũ, ſec⁹ ſi fieret bona fide, ar. l q ſtipẽdia,[e] C. de pcura. & placet Pa.[f] Si vero ceſſio fit potẽtiori non rõne officij[g] vel dignitatis ſed rõne nobilitatis vel q̃ ditior vel alio reſpectu tũc ſi fuit facta ceſſio rõne iudicij mutãdi pt excludi ceſſionarius p exceptionẽ, vt l. pe. q ibi no. Bar. ff. de ali. iu. mu. cã fa ñ pdit tñ actionẽ cedẽs, ſed punit̃ ſm vnã opi. qa nõ pt ampli⁹ cedere iſtã actionẽ alteri, nec pt in ea cõſtituere pcuratorẽ ſed tenet̃ ipſe pſequi vt vr̃ innuere d. l. pe. gl. tñ in d. l. pe. dicit, q in iſto caſu videt̃ trãſtuliſſe magis rẽ, q̃ litẽ, & ſic ceſſionarius habebit rẽ, ſi euincat, & cedẽs expenſas litis facit in dãnũ ſuũ, vt tenet gl. i l. fi. e. ti. ſec⁹, ſi ñ ſit facta rõne iudicij mutandi, q̃ tenet, vt patet ex no. i gl. in l. 1. C. ne li. po. Aut ceſſio, q̃ fit inter viuos & q̃ non fit potentiori, eſt

in trium epõrũ, in c. cũ eccleſia, de cã poſ. & proprie.
a Non ſeruatur ceſſatio] Ratio eſt, quia vbicunque requiritur aliqua forma, ſi non ſeruatur non valet actus. c. quia pp, de elec. Et no q ſi inducentes ceſſationem tam generalem, q̃ ſpecialem non ſeruãt formam, incurrunt pœnam. d. c. ſi canonici ſ q priuãtur fructibus. Vide Ge. ibi ĩ prin. & de iſta ceſſatione loquitur. ca. irrefragibili. §. cæterum, de of. or.
b Ceſſio] Ceſſio eſt iuris, & actionis tranſlatio, nã per ceſſionẽ iura, & actiones in eum, cui ceſſit trãſferuntur, qa ſicut in venditione, vel quolibet titulo alienationis rei corporalis neceſſaria eſt traditio quantũ ad dominij trãſlationem, Ita ad tranſlationẽ rei incorporalis, ſ. iuris & actionis vtimur ceſſione quæ reputatur pro traditione. Item ceſſio ſm Iſi. 6. Eth. pprie eſt rei confeſſio, concedimus. n. q̃ propria ſũt, ſed aliena reſtituimus. Cedere ẽt propriẽ dicitur, qui contra veritatẽ alteri cõſentit. & ſciendum eſt, q in inſtrumentis ceſſionis dicitur, q cedẽs eum, cui cedit, conſtituit procuratorem in rem ſuã. Ratio enim eſt, quia ſi tu contraxiſti cum Titio mutuum, tibi competit contra eum actio directa & perſonalis, quia cum eo in tua perſona contraxiſti, ſimiliter & vtilis, qua vtiliter, & cum effectu debitum ipſum tanq̃ rem tuam proſequeris. Si autem mihi iura, & actiones cõtra debitorẽ tuũ trãſtuleris, ce. tẽ transfertur ĩ me vtilis actio, qua vti poſſum ad ipſum debitũ ſuũ tanq̃ meũ exequẽdo, directa verò & perſonalis remanet apud te, cũ a te p ceſſionẽ non potuit ſeparari, etiã ſi velis, qa tibi adhæret. l. 3. ff pro ſoc. Et ſic patet, qũo indirecta & pſonali actione tuni p curatores tuus, qa aliter vti nõ pote. ſ. licet. n. directa non poſſit cedi, pt tñ eius exercitiũ demandari. &c.

c L. ſi ſeruus legatus in pr.] vbi habetur caſus de ſeruo legato q viuo teſtatore aufugit, qa tunc ex pẽſis legatarij q̃rendus eſt.
d L. cũ res §. fi.] vbi ſi fund⁹ legat⁹ perijt poſt moram hæredis, tenet hęres, qa legatarius potuiſſet eũ vendere.
e L. q ſtipendia] Vbi militi põt acti cedi, ſi bona fide hoc fi.
f Et placet Pa.] Quia iura hoc phibentia ſui darũt ſe ſuper fraude, & ex cõiecturis poterit apparere bona fides. pone enĩ q actio mihi cõpetẽs erat omnino indubitata, vt qa aduerſarius de plano cõfitebat̃ debitũ nec erat aliqua cõtẽtio, & ego erã amic⁹ illius potẽtioris, & diuitis. nihil eim hoc caſu videtur phibere ceſſionẽ iſti⁹ actiõis, & hoc bñ no. qa limitat d. l. 2. C ne li po. & gl. c. h ð ali iud. mu. cã f.
g Nõ rõe officij.

dubitata (& dr̄ dubitata eo ipso, ꝙ est in litigitiũ deducta, quia dubius euentus litis) & sic non pt̄ regulariter alteri cedi, cedens incidit in viciũ litigiosi, vñ dēt puniri, vt hr̄ in l.fi. C. de liti. & p gl. in c. ecclesia, el 1. ne li. poté. fallit in casibus ibi numeratis.[a] No. hic, ꝙ in casibus, in quib[us] pt̄ fieri cessio, ꝙ prosecutio actionis fiet a cedente,[b] non a cessionario ſm Innocē. in quadã gl. in d c.fi. alleg. in ar. l. quaquã §. 2. ff. de aqua plu. arc. Aut actio nõ est dubitata, tunc regulariter pt̄ cedi titulo donationis, venditionis, vel alio titulo legitimo,[c] vt probat. C. de hæ. vel ac. ven l. nõis venditiõ, & in l. p diuersas, C. man. Prætendit̄ tñ simulatus ɔ̃ctus ex quinque. Primo ex modicitate pcij, & æstimat̄ ista actio ſm dubiũ, expensas, labores, & hmõi ſm Pa. ibidē. Secundo qñ in cessione non exprimitur titul[us],[d] vt qñ dicit, Cedo actionē, &c. nec dicit̄ pro qua causa, vt probatur in d.l. p diuersas, & tenent communiter docto. Tertio qñ cessio fuit pro parte vendita, & pro parte donata, vt d. l. p diuersas. Ratio, qa ista cessio est odiosa;[e] sec[us] in alijs quia valet. Et isto casu admittitur cessionarius vsq; ad quantitatē, quam exbursauit. In alia perditur actio, vt in d.l. per diuersas. Quarto quando cessio purè venditur, tñ precium non soluitur nisi pro parte.[f] & de reliqua confitetur recepisse. Quinto quando dicit se donare ppter benemerita,

Ideo cedens rē militi non perdit cãm, sed prosequitur ex eo, quòd licèt esset potentior, tñ nullum habebat officium. Sed ratione officij fieret cessio, puta in vnũ ex priorib. ius suũ amitteret, vt l.2. C. ne li. poté. Quid autē in dubio? Vide Cy. Bal. & Sali. in l. qui stipendia, C. de procurato. Adde Bart. in d. l. pen. Quòd qñ quia ē potētior ratione officij, perditur actio, non solùm si sibi cedatur, sed ēt si in patrocinium aduocetur. vñ putat, ꝙ de iure si actor iret ad priores, vt faceret, ꝙ ipsi intercederent pro eo ad capitaneum, vel potestatem, ius suum perderet, vt l. 1. C. ne li. po. quod est not. secundum eum, quia sæpè occurrit. Et vide Abb. in d. c. fi. de alie. iudi. qui dicit, ꝙ intelligitur hoc de officialib[us] magnis habentibus merum & mixtũ imperium, & talia cedēs contra iura punitur, & alia pœna, vt habetur in l. fin. ff. de ali. iu. mu. causa fa.

a [Ibi numeratis] Vt causa dotis, donationis propter nuptias, transactionis.

b A cedente] Probatur etiam, quia sicut videmus, ꝙ actio litigiosa potest legari in testamento, & tamē prosecutio debet fieri per hæredem, Ita hic, non. n. debet alterari iudicium cum præiudicio aduersarij. Videmus. n. ꝙ procurator, qui semel fuit litem contestatus, non potest sine causa remoueri per dñm resistente aduersario. de quo vide text. iuncta glo. in c. 2. de procur. li. 6. ergo fortius non potest iste actor aliam prorsus personam substituere in iudicio. agat ergo ipse, & commoditas in istis casibus pertinebit ad cessionarium.

c Titulo legitimo] Si tamen prætenderetur aliqua causa, & esset simulata, non valeret cessio. primo ex modicitate precij. Modicitas precij secundũ Innoc. in d.c.fi. est, si non est tantum in precio, quantum est in actione. Vnde vult, ꝙ cessionarius possit agere vsque ad quantitatem, quam exbursauit. Vnde, si in actione sunt mille, non potest agere nisi ad quingenta, si tantum 500. exbursauit, Arg. in l. pe C. man. vbi idem Bar. cum hoc. s. ꝙ intelligatur deductis expensis, & labore, quæ fiunt pro recuperanda re. Idē Bal. in l. 2. C ne li. po. & sic videntur sentire, ꝙ non possit emi actio pro minori precio, quàm sit in ea. Sed hoc non, videtur verum simpliciter, quia minus valet actio, q̃ res, ad quã datur, tũ propter dubiũ euentum litis, cum posset perdere causam ēt iustam ꝑ iudicis defectum, tum quia debitor posset interim effici inops. Et ideo dixit tex. no. in l. min[us], ff de reg. iur. Quòd minus est habere actionem, quàm rem. Et ideo cum qs emat quasi spem & euentum iudicij futuri, ridiculum est dicere, ꝙ precium de necessitate debat esse tantum, quantũ est in actione. Facit, quod not. Inno in c. in ciuitate, de vsu. vbi concludit, ꝙ tũ bona cõscientia potest quis emere actionem iam ortam tpe contractus, & p minori pcio, quia exponit periculo. Similiter qñque valet transactio, licèt transigens videatur læsus vltra dimidiã iusti precij, quia non debet considerari, quantum petitur, sed quantũ verisimiliter talis lis valet habito respectu ad dubitationem causæ, & ad dubium euentũ litis, text no. in l. Lucius, ff ad Treb. Modicitas ergo precij debetur habitu respectu ad valorem actionis, & valor dēt considerari habitu respectu ad dubiũ euentum litis, ſm ꝙ est clara, vel dubia. De ista materia plenè per Bar. & Mod in d. l. per diuersas, C. mandati, & in l. Modesti ff. de solu. Et pleniùs per Ab. in d. c. ecclesia, el 1. vbi reassumit dicta doctorum. Et per Bar. in auth. de litigio in. §. 1. col. 8.

d Titulus] Quem habeo, puta ɔ̃ talem ex vendito.

e Est odiosa] Cum soleat fieri in præiudicium aduersæ partis. Et not hoc pro clausula, quæ solet apponi in contractu. nam constituto certo precio, solet adijci, ꝙ illud, quod plus valet, donatur. nam ex hoc insurgit præsumptio simulationis.

f Nisi pro parte] Hoc dixit summa, quia Bart. in d. l. pe. C. mandati, post gl. ibi dicebat, qñ non erat solutũ pcium, nec constabat, sed solũ apparebat confessio: & ita consuluit de facto, & fuit obtentũ. s. ꝙ pſumebat ɔ̃ctus simulatus. sed Bal in l. 2 C. ne li. po dicebat hanc Bar opi. procedere, quando actio fuit p parte donata, & pro parte vendita, quia, si nõ constat de numeratione partis, pſumitur simulatio etiam in alia parte, & sic intelligit illam l. pen. Si aũt fuit ex toto vendita confessio facta receptionis precij non probat simulationem, imò numerationem. Et ita te

nebant

nebant aduocati Florentini. Fatetur, tamē, q̄ fm op. Bar. fuit pluries indicatum sed mag placet opi. Bar. sic tene, quia in istis odiosis de facili præsumitur simulatio. Item quia ille tex d. l. pe. videtur simpliciter requirere numerationem.

quæ non sunt.[a] Fallit in casibus contentis in d. l. per diuersas, vbi non præsumitur simulatio, vtputa si inter cohæredes est facta cessio, vel cum est facta in solutum, vel pro munimine rei suæ, vt cum domus tua minaē ruinā domui meæ, ego timens emi omne ius tuæ. Item si fit inter legatarios, & fideicommissarios, vel quando hæres cessit actionem legatario. Similiter in societate, scilicet q̄n socij sibi cedunt actionem.

1 Vtrū clericus possit emere cessionem? Res. Pa. in d. c. fi. q̄ nō, quia vili⁹ emere, & carius vendere[b] non licet ei, sed posset tamē donari ecclesiæ, vel clerico bonafide, & tenet,[c] nec credo illicitum secundùm Pan ibidem.

2 Sed quæritur, quando dicitur res litigiosa? Res. litigiosa res est, de cuius dominio causa mouetur inter petitorem, & possessorem iudiciaria conuentione, vel precib⁹ principi oblatis, & iudici insinuatis, ac per eum futuro reo cognitis. Ita dicitur in auth. litigiosa res. C. de liti. sed Bar. in l. 1. C. de liti. distinguit, q̄ aut agitur actione reali, & tunc si contenditur de dominio, vel quasi, puta q̄a dicitur rem suam esse, vel de eius dominio, vel quasi sic res efficitur litigiosa ꝑ simplicem conuentionem, vt in d. auth. litigiosa. Si verò non contenditur de dominio, sed d̄ alio iure principaliter, puta hypothecaria, & huiusmodi, sic non efficitur litigiosa.[d] Aut agitur actione personali, & sic nunquam efficitur litigiosa. Aut agitur actione mixta, & sic si est vniuersalis,[e] efficitur litigiosa per solā controuersiam. Si verò est particularis, sic efficitur litigiosa per litis cōtestationem. concordat Innocent. in c. cum M. Ferrariensis, de consti. ex hoc patet, q̄ quando res non est litigiosa, potest alienari absque vicio litigiosi, aliàs non sine pœna litigiosi.

3 Quæ est pœna litigiosi? Res. vt no. in l. fi. C. de liti. q̄ qui scienter ex aliquo contractu rem litigiosam acceperit, restituere tenetur rem, & precio eius priuabitur, & fisco applicabitur. Si verò ignorans rem litigiosam emerit, vel ex alio contractu acceperit, tunc contractus nō tenet, sed condemnatur vendens restituere preciū, & vltra tertiā partē. Et si per donationē sit facta alienatio, æstimabitur, & idem fiet de precio, quo est æstimata, vt dictum est de cōtractu emptionis, vel alio contractu, exceptis casib⁹ donationis ante nuptias, vel trāsactionū, aut diuisionis rerū hr̄ditariarū factæ, vel ꝑ legati, vel ꝑ fideicōmissi cām, de qb. i d. l. fi. & i d. gl. d. c. ecclesia el 1. & 2. q. 1. q̄a res i litigio, in quib. pōt fieri alie-

a Quę non sunt] Sed nunquid in dubio sit opus, vt probentur illa seruitia adhoc vt valeat cessio? dubitationis ratio est, quia non valet cessio sine titulo cōtractus, ergo non est standum verbis donatorū super meritis, & seruitijs, ar. l. si fortè, ff. de castren. pecu. Bartolus videtur in hoc dubitasse, & consuluit, vt in donatione dicatur, q̄ ex mera liberalitate donauit. Tūc enim in dubio valet cessio, quia liberalitas habetur pro causa contractus capit 1. de donat. Bal. tamen in d. l. 2. indubitanter tenet in priori casu valere cessionem, quia iut requirit solūm expressionem causæ contractus, nō autē est opus, vt ꝓbetur cā causæ nā dicēdo q̄ donat pp̄ seruitia, satis exprimitur causa contract⁹, scilicet donatio. Seruitia verò sūt causa donatiōis. & hoc tene, At. l. 1. C. de fal. causa adie. le vbi patet q̄ præsuppnstro, quod se. u tia nō emanauerunt, tamen videtur q̄s velle louare per illa verba, & facit l. cū q. 1. §. co dic. de le. 1. & facit, quod not. in c. fi. de succe. ab intesta.

b Carius vende re] Nam emere actionem est quoddam genus mercimonij, clerico autem prohibetur negociatio, capi. fornicari. 88. distinct. fortius debet esse sibi prohibita negociatio litigiorum, argumen. bonum in capitulo vnico, de syn. Et tex. d. c. fi. in fi. dum no. vitium cupiditatis. Credo tamen, quòd cessante fraude teneret venditio, sed posset cōtra clericum excipi, ac etiam de iuris contra conuentione puniri.

c Et tenet] Nam non reperitur ꝓhibitum, quin tura sua possit quis donare ecclesiæ, vel clerico, nec reperitur cautū, quòd hoc casu in clerico, vel ecclesia præsumatur fra⁹ idem tenet Spe. titu. de ces. act. §. 1. versi. 4. præsumitur. nec ob. tex. d. c. fin. quia ibi fiebat in fraudem causa mutandi iudicium, & sic clericus traheret reū ad suum forum, vt a. tet in text. ibi a præsumptione huiusmodi. ex coniecturis tamen poterit præsumi, an cessio fiat ecclesiæ, vel clerico in fraudem, causa mutandi iudicij, valet tamē illa cessio facta i vlt. voluntate, ex quo ī eanō ꝓsumitur fra⁹, cū in ea nemo præsumatur immemor propriæ salutis, 1. 2. q. 1. sancimus.

d Nō efficitur litigiosa] Bart. tā dicit q̄ bō efficitur litigiosa per litis contestationem, & idē dicit in casu seq.

e Si est vniuersalis puta d̄ hr̄dita te

te litigatur, & de hoc Bar. & Alex. in l. 1 ff. de litig. Bar. & Bal. & do. in l. 1. C. commu ni diui. & dũ di citur hic ď actio re personali. A ł de Bal. & Ang in d. l. 1. C. de liti. & dicit Bal. in l. nõ sylam, in lectura antiqua, de in in teg. rest. Quod si sum accusat⁹ ex tali crimine, quo veniãt bona pu blicanda, & pen dente accusatio ne alieno, ꝙ non incidunt illæ res in viciũ litigio. li l cet fiscus pos sit reuocare iux ta no. in l. post ꝯ. tũ, ff. de donat.

a Sine vicio] Vi cium litigiosi di citur, cum quis rem litigiosam in iudicium de ductam, de cuius dominio moue tur quęstio inter actorem, & reũ, transfert in aliũ lite peudente, si ue sint res, siue actiones. l. fin. C. de lit. cũ sua aut.

b Detinetur] vel dicitur quasi ci nisterium, quia ibi cinismortuo rum teritur.

c De circunstan tijs peccati ex plicandis ex qui bus concil. Trid. sess. 14 c. 5. de cõ fessio. catechis. de confes. c. sed quoniam. P. V.

d Sicut accipe re alienu] Repu gnat n. rationi, accipere alienũ primo. i. inme diate, & per se. i. de sua ratione, si cut dicimus, ꝙ risibilitas inest, homini, primo idest antequam auertati, & per se

natio sine vitio [a] litigiosi.

4 Vtrũ res litigiosa possit alienari ab alijs, inter quos nulla lis ẽ de ea? Res. Ang. in aut. de litigio. ꝙ sic.

COEMETERIVM Grecè dr̃ a cimis, ꝙ ẽ dulcis statio animarũ, vel potius corporum, q̃a ibi cinis mortuorũ detinet̃ [b] vel a tis ꝙ est ante, q̃a añ ecclesias fieri solet. hęc Ge. i c. vnico de consec. ec. vel alta. li. 6. de immunitate cœmeterij Vi de ĵ. Immunitas. & de eius consec. & pollutione vide ĵ. cõsecratio. 4. per totum.

CIRCVNSTANTIA [c] dr̃ quod circunstat actũ quasi extrinsecus extra act⁹ substantiã consideratũ. hoc aũt vno mõ est ex parte causæ, & sic vel finalis, & sic cõsideram⁹ cur fecerit, sine respectu agẽtis principalis & sic q̃s fecerit. Aliq̃n respectu istrumẽti, & sic quo instrumẽto, vel q̃b. auxilijs fecerit. Aliq̃n circũstat̃ ex parte mẽsuræ, & sic cõsideram⁹, vbi, vel in quo loco, aut q̃n fecerit, aliq̃n & tertio ex parte ipsius act⁹ consideram⁹ modũ agẽdi, puta fortiter, vel lẽtè, si sæpè, vel semel solũ, siue cõsideram⁹ obiectũ, siue materiã actus puta vtrũ patrẽ pcussit, vel extraneũ: siue effectũ quem agẽdo inducit, puta vtrũ p cutiẽdo vel vulnerauerit, vel occiderit. q̃ oĩa ptinent̃ in his versibus. Quis, quid, vbi, quib. auxilijs, cur quõ, q̃n. & quoties. Ita tñ, ꝙ in q̃d includat̃ nõ solũ effect⁹ sed ẽt obiectum, vt intelligat, & quod & circa quod.

1 Vtrum circũstantia mutet speciem peccati? Res. ꝙ circũstãtia tripliciter se habet ad actũ peccati. Aliq̃n .n. circunstantia adueniens actui indifferẽter se habet quantũ a d rõnẽ, & tũc non dat specĩẽ peccato, neque aggrauat. Nihil. n. ad rõnẽ pertinet, vt ille, q̃ percutit̃, tali vel tali veste induat̃. Aliq̃n verò drĩã aliq̃ habet p cõparationẽ ad rationẽ, importans aliquid repugnans rõni primo & p se, & tunc dat speciẽ peccato, sicut accipere alienũ. [d] Si aũt primo & p se non importat aliquid repugnãs rõni, sed per cõparationẽ ad id, quod primo & per se rõni repugnat, aliquã repugnantiã hẽt ad rõnẽ. sicut accipere aliquid in magna quãtitate, nihil repugnãs rationi dicit, sed accipere alienũ in quantitate dicit maiorẽ repugnantiã ad rõnem. Vnde illa circunstantia aggrauat. Vel sic ẽm philosophũ. 5. ethi. ꝙ peccatũ recipit speciem ex intentione peccantis. Vnde ille, qui mæchatur, vt furetur, magis ẽ fur, q̃ mœchus.

2 Vtrum circunstantia aggrauet peccatũ in infinitum? Res. q. q̃n circũstantia non cõstituit speciẽ nouã, tunc non aggrauat peccatũ i infini. ũ, vt veniale possit fieri mortale, quia peccatum veniale, & mortale non sunt eiusdem speciei, sed q̃n circunstantia constituit nouam speciem, potest cõstituere peccatum mortale, & ita aggrauare in infinitum, sicut si quis dicat verbum ociosum, vt prouocet aliquem ad luxuriam.

3 Vtrum circunstantia personæ aggrauet in infinitum? Res. q. non, nisi. solùm dupliciter. Primo quãdo propter conditionem sui status est aliquid ei de necessitate, puta religioso non accipere vxorem. Secũdo ratione scandali, quod etiam est contra p̃ceptum præbere ruinã proximo, aliter nõ potest vt supra per supradicta, hęc omnia ex Fran. in 2. sent.

CITATIO debet fieri tribus edictis, vel vno peremptorio, quod cõtinere debet tantùm tempus, quantum tria ædicta, [e] nisi necessitas vrgeat, de dila. c. 1. vbi de hoc in glo.

1 Vtrum q̃n iura exigunt trinam monitionẽ, sufficiat vna? Vide ĩfra Cleric⁹. 9. §. 4.

q̃a hẽt aptitudinẽ ad ridendũ, & sic de sui rõne, cũ insit in hoie. sic accipere alienum habet in se malum. &c.

e Tria edicta] & sic citatio perẽptoria habẽs cõpetẽcia iterualla seu cõpetentẽ terminũ ẽm practicã, q̃ ponit gl. ic. cõstitutionẽ, de sen ex. li. 6. æqui paratur tribus.

Vtrũ

citationibus. 24.q.3.c. de illicita.l.contumacia, ff.de re iudi & in.l.tres denunriationes, C. quomodo & quando iudex.No.Inno in.c.ad petitione; de accu sa.& Bar.in l.ad peremptorium,ff.de iudi.fallit tamē, si esset prima citatio nimis breuis, quia non haberet vim peremptoriæ, vt in d. c.1. vbi iustificatur appellacio ꝓpter breuitatem termini.

a Corporaliter impeditus] Vt in graui infirmitate, nō leni febricula, Ar.l. quæsitū, ff.de re iudica Et dic, ꝙ aut iudex sciuit impedimentū partis; & ipso iure non valet receptio restium.d.l. quæsitum, & de appel. cap. si duobus.noto. In ca.querelam,de procurato.aut ignorabat. & talis receptio est retractanda, si hoc postulauerit aduersarꝰ d.c querelam,& d.l.quesitū. Et hoc quia illā examinatio potuit esse præiudicialis; &c. Et hoc saltē, cū testes possunt de nouo examinari ar.c.præsentata, & in c cū in tua, de testi.

b Nulla ipso iure] Concor.ff. q̄ sen. si. appel. rescin.l.1.§. ex eo edicto & hoc verum de potentia ordinara, vt in.c.1. de causa poss.& propr.a questione.1.nos in quemquam,& lege meminerint, C. vnde vi. De potentia absoluta potest princeps sine citatione procedere contra absentem in his, in quibus haber potestatem princeps; secus in his, quæ non sunt totaliter suæ dispositioni, quia tollere citationem est tollere defensionem, quæ est de iure naturali, contra quam princeps venire non potest; probatur in Cle. pastoralis, de re iudi. Et per not.Bar.in l cū mulier, ff solu.ma. vbi no.dicit, ꝙ illud statutū, quo cauet, vt exbannitus nō possit audiri, nec agere, nec excipare, non valet, qa est tollere defensio ē quę est iuris naturalis.l.vt vim.ff.de ius. & iure, Et g'o.mag.in l.pactū,ff.de pactis. Nā iudex nō debet agere I pręiudiciū partis absentis, vt in.c. communia, & ca.cauaat.3.q.9.& c.1. de causa poss.

2 Vtrum corporaliter impeditus [a]teneatur per aliū comparere? Respon.Panor. in cap. in nomine domini, de testi.quòd non,& actus gestus eo absente est perinde, ac si non fuisset citatus.

3 Vtrum sententia lata cōtra non citatum valeat? ℞. Car.in clemē.pastoralis,in §. denique, de re iudica. ꝙ si. nullo modo fuit citatꝰ, est nulla ipso iure,[b] de maior. & obedien. cap. inter quatuor. Panormitanus tamen dicit in ca.causam, quæ, ꝺ rescrip.& in cap.cū sit, de appella. quòd in facto notorio, cum certū sit absenti nullam competere defensionem, potest ferri sententia contra absentem non citatum,[c] excepta sententia excommunicationis, cap. sacro,[d] de senten. excommunica.

4 Sed quid si citatus sit nō legitimè? ℞.Car.vbi supra vr, ꝙ debeat haberi p non facta. c.bonę, el.2. de ele.

5 Vtrum qs possit denūciari excommunicatus nō citatus. ℞.Panor. in capi. peruenit, de appel. quòd non, vbi excessus non sit notorius. facit ca.cum secundum,[d] de hære.lib.6.

6 Vtrum prælati religiosorum possint subditos ab officijs deponere, suspendere, & huiusmodi, ipsis non citatis? Respon.quòd sic, si ita habet eorum consuetudo, aut constitutiones, secundùm quas debēt procedere, & not.in c. cum speciali, & ca.quia nos, de appel.& in c.cum medicinalis,[e] de senten. excom.lib. 6.& dicit glos.in d.c. cum speciali.quam sequitur Pa. ibidem, quòd dispositio c. sacro,[f] de senten.excom. non est necessariò seruanda in religiosis contra suas obseruantias speciales, & ibi dicit Pa. hoc procedere, vbi regula, vel constitutio religiosorum dat certū modum excommunicandi religiosum, vt satis sit seruari eam, & hoc idem tenet Fede.in consi.5.

7 Vtrum citatio aliquando sit nulla, i. non valeat? Resp. gl. in c.si episcopꝰ.3.

& proprie. Bene tamen statutum potest tollere defensionem voluntariam, vt si dicat. Si quis voluerit defendere talem, vel suscipere iudicium in se.

c Non citatum] Vide plenius Panormi.in cap.cum olim.6.col. de re iudi. Et dicit Bar.in l.2.§ quod si de frumentaria, ff.de ad.re.ad.i. pert dicit p illū tex. ꝙ restitutores rationū psit facere sententiā ꝯ officialē prætereitū etiā absentē, & pronunciare eū debitorē communis, & est ibi casus specialis ex eo qa in talibus nō requirit alia causæ cognitio.

d Cum secūdū] Si allegatur qa in sententiam iuris incidisse, non debet iudex prius procedere ad executionem; quam declarauerit ipsum incidisse. Nam bona hæreticorum, licèt sint ipso iure confiscata, executio tamen non debet fieri per dominos tēporales, nisi per episcopum habentem super hoc potestatem præcesserit sententia declarans. Ad idē bo.text.ī l eius, qui delatorem, ff.de iure fi. & ibi Bar. vide bo. glo. iuncto tex in Clem. præsenti, de censib.in Clem. 1.de pœni.in verbo, cōmode. Ab hac tamen declaratioue potarit appellari, vt supra, appellatio.§.3.

e C.cum medicinalis] Licèt glo.in ver.iudicum, dicat formam illam essa ab omnibus seruandam in sententia excommucationis proferenda, etiam si essent sacerdotes, & ibi Ioan.Mona.& Archi.& Gemi.qui allegat Hostiensem dicantem, quòd licat esset æquū ragulares non astringi ad illam formam, tamen rectius est dici, quod certius ast & seruiendū verbis adicti, & quia illa decretalis innititur non subtilitati, sed veritati, quam decet religiosos, maximè seruare, tamen hæc omnia intellige, nisi aliter haberet cōsuetudo, val cōstitutiones, vt hic dicitur.

f C.sacro] Vbi grauī pœna mulctatē, q. sententiā tulerit excōicationis sine cōpetēti monitione, q̄ debet esse

q.2.ꝙ sic in.8. casibus.Primus, quia intra angusta tẽpora.fit. [a] Secundus, quia non exprimitur cã citationis.Tertius, quia nimis maturat perẽptoriũ. [b] Quartus ratione tẽporis. [c] Quintus rõne loci. [d] Sextus ratione iudicis. [e] Septimus, quia rescriptũ apostolicũ, non inseritur in ea.Octau⁹ qñ fit spoliatio, de quibus vide ibi. Tutius tñ est,vt sẽper citatus cõpareat allegaturus priuilegium, vel appellaturus,si eũ grauauerit, [f] nisi qñ constat eũ non esse iudicem suum,vt in d. glo.& in c.veniens, [g] de accu.in glo.

CITHARISTIS, Qui varijs vtuntur instrumẽtis, licitè põt aliquid dari, & talia audire, vel talibus vti,qñ fit ad laudẽ Dei, vel ob aliã iustã causam, puta recreationis,qa debilis est, vel infirmus, & hmõi, de cons.di.3.puenit.Ad voluptatem autẽ, vel luxuriam talibus vti, vel aliquid dare est peccatũ mortale.92. dis. in sancta not.hæc gl.in c.donare.86.di.vide infra, histrio.§.1.

CIVITAS, Vel vniuersitas non dicitur aliqd facere,nisi id sit collegialiter deliberatum, etiam si maior pars illud facit. Ita dicit gl.notabilis in versi.si quid,in l sicut,ff. quod cuiusque vniuer.sequit̃ Bart. in l.aut facta. [h] §. fin. ff.de pœ.facit quod no.in c.fœlicis,de pœ.li.6. & glos.in l. aliud §.refertur, ff.de reg. iu.quærentes,quando vniuersitas delinquit,communis opi.tenet s̃m Pa.in c.2. de postula.præ.& Io.An.in d.c.fœlicis, [i] in nouella, qđ est, quando prius aliquid fuit deliberatum in vniuersitate ipsa,pulsata cãpana, & alijs requisitis ad cõgregationẽ,vnde si omnes huius ciuitatis facerent delictum, non diceretur factũ ab vniuersitate,sed p singulos vniuersitatis ẽt si facerẽt pulsar̃ cãpanã & leuarẽt vexillũ:nã istud ẽ potius factũ singulorũ.facit ꝙ no.in

esse terna secundùm gl.ibi, & est tex.in c.contingit, secundo de sen. excommu.

a In angusta tempora] Ratio est, quia debet habere congruum spacium,vt.5.q.2. c. 1.

b Peremptorium]Vt si sit nimis breuis dilatio.

c Temporis] Vt tpe feriato.

d Loci] Vt si citatur extra prouinciam, vltra duas dietas, vel si citatur ad locũ periculosum, vel inhonestum.

e Iudicis] Vt si euidẽs est ipsum nõ esse iudicem.

f Grauauerit] Maximè cum dubium est, an teneat.

g Veniens] Vide ibi Panor. & Innocen.& alios in c.præterea,de dila.& Ioan.An. in regula,scienti libr.6.

h Barto.in l.aut facta] Et istã doctrinam Bartol. sing.refert,& sequitur Panor.in cap dilectus.2.& ibi Anan.de fi.& Pa.in c.in Genesi.ĩ 1 col.de elec. Et per hanc doctrinam consuluit Pau.de Cas. cons.89.incip in causa fortij, ꝙ nõ sufficit, quòd pbatum fuerit quod homines vnius terræ combusissent certum fœnum vnius nobilis,ad hoc vt libellus cõtra vniuersitatẽ terræ procedat,cũ nõ fuerit pbatũ, ꝙ prius cõicato consilio, ꝙ requiritur, vñ agẽdũ est contra singulares personas,q ignẽ iniecerũt.cõsuluit & d Frã. Aret.cõ.146. inci.Sicut Io.dicit in apocalypsi, ꝙ ciuitas Florent. non potuit de iure excõicari per Papã Sixtũ,vel subijci interdicto ex eo,ꝙ Florentini interfecissent archiepiscopũ Pisanũ,& Cardinalẽ captiuassent, quia non fecerũt hoc præcedenti deliberatione,& cõsilio ad hoc,q̃uis homicidiũ cõmisissent, nec poterũt oẽs puniri,sed solũ singulares personæ, quæ cõmiserant homicidiũ. Stat ergo conclusio,ꝙ ciuitas nõ põt puniri ex delicto facto ẽt præsentibus oib. de ciuitate, nisi præcesserit cõsiliũ delinquẽdi limitat Bart.in d. loco,nisi ciuitas postea ratificauerit, qđ factũ fuit p hoies ciuitatis,vt si expulerint de castro aliquem,& ciuitas,seu vniuersitas illud ratificauerit p gl.no.in l.sed si ex dolo.§.1.ff.de dolo,& in l.aliud.§.refert, ff.de re.iu. Et licẽt Areti.in l.1.§.pupillus, de acqui. poss. reprobet istã limitationẽ Bar. sed pro Bart.est gl.no.in c.cum dilecti, & ibi Bal in vlt col.de ordi. cog vbi dicit,ꝙ quando canonici ratificãt tacitè delictum commissum a prælato tenentur ex ratificatione, & idem dicit esse in ciuitate, vel populo qui delictum cõmisium per singulares psonas ratificant Idẽ tenent Ioã.And. & Pa vbi supra, cõfirmatur per illud quod voluit Pet.de Anc.con. 53.incip.ex narratis, vbi dicit doctrinam Bart. debere intelligi in delicto momentaneo prout fa ere homicidium, vt etiam exemplificat ipse Bartol. Secus, si delictum haberet causam successiuam, & continuam,Vt est rebellio,guerra,& similia, quia in istis tenetur ciuitas eo, quia habent tractum successiuum. Idem. Pe i Cle.1. de pœnis,& Cardin. & Ana.in d.ca.dilectus, & illa erit secunda limitatio. Vide tamen Ioã. de Lig.in d. Cle. 1. qui dixit se aliàs defendisse cum magno honore ciuitatem Boniæ coram Papa, vt non posset tanquam rebellis puniri,vel subijci interdicto, & si homines ciuitatis fecissent rebellionem,ex quo non apparebat de hoc præcessisse collegialis deliberatio, & ita refert ibi Imo.& Card Tertiò limita doctrinam Bart.vt procedat in delicto in committendo, secus in omittẽdo quia vniuersitati imputatur,& si non præcessit consiliũ.Ita dicit Sal.in l.1 C.de sediciosis Adde quod not.decidit Psn.in ca cum causam,in vltima charta de test.vbi dicit,ꝙ licẽt aliàs factum familiaris non imputetur domino.c.cum ad sedem,& in glo.ma de relti.spo.doct.in c Pet.de homi.illud est verum, nisi delictum familiaris haberet cãm successiuam, & qa tunc dñs non prohibendo vĩ accõmodare eius consensũ,q no.Quarto limita,vt in additione, 2. j. §.2.

i Ioan.And.in dicto cap.fœlicis.] Ibi plenius Gem.

&

c.cum omnes, de consti.in glo.1.Pa.c.dilect⁹,el 2.ď si.

1 Vtrum destructa ciuitate destruātur oīa priuilegia eius? Res. Inn. in c.2.de no.ope.nun. φ si ecclesia, vel ciuitas, vel alia loca, siue sacra, siue profana autoritate superioris ꝓpter delictum eorum destruantur de cætero non debet vocari clericus [a] ecclesiæ, vel municeps illi⁹ ciuitatis, & ille locus priuilegium perdit, vt de consec.dist.1.placuit.16.q.7. & hoc dicim⁹, ar.ff.quando di.le.vsusfru.ce.l.1. [b] Si autem ab hostibus destruatur, aut per tyrannidem, vel ēt vt reædificetur, retinet omnia priuilegia, facit 7.quęstio.1. pastoralis, & 19. quæstio. 3. quæ semel. Idem dic cum destruitur de facto in totū, vel paulatim, vt reædificetur secūdū Angel. de Are. insti.de re.di.§.sacram, allegat.l. inter stipulantem. §.sacram, de verbo.obliga.

& idem videtur, si autoritate superioris trāsferatur ad aliū locum, vel alij vniatur, [c] vt no.in c.1.ne se.va. de reli.do. c.quia monasterium. & idem intelligitur in ciuitate, & alijs locis profanis, argumen. ff. de contrahen.emptione.l. & de sacra, & ibi glo.

2 Vtrum ciuitatis appellatione aliud, quam quod est intra mœnia, veniat? Rū. secundū Panor. in cap.Rodulphus, de pręscrip. quòd non in materia odiosa, seu stricta, nisi quando [d] dispositio concepta nomine ciuitatis esset inutilis, vel posset fieri fraus, tunc continētur suburbia, & continentia ędificia, & sic intellige Io.An.in capi.si ciuitas, de sent.excommu.li.6. sed in materia larga seu indifferenti nomine ciuitatis venit ciuitas cum suo territorio, vt est text.in l.vnica. §.cum vrbem, ff. de offic. præfecti vrbani. Similiter

& Cardi.in Clem.1.in ver.ciuitas, in 2.q.de pœ. Ange.in con.164.incipien.Cum multitudo, & casus est in l.semper et.§ 2.ff.quod vi, aut clam.

a Clericus] no. vbi supra dicit, φ clerici illis ecclesijs deputati nō debent habere aliquid de ꝓuentib.

b L.1.] Illa lex nihil facit, sed ad propositū est text. in l si vsusfructus.1.ff.qui.mo. vsuf. ami. vbi dicitur, si vsusfructus ciuitati leuetur, & aratrum in ea inducatur ciuitas esse desinit, vt passa est Carthago. Ideoque tanquam morte desinit habere vsumfructum hoc ibi glos. addit & Troia. & addit φ idem forte esset, si homines eo ꝓposito inde discedant, ne eò reuertantur. Et de his vide Pa.in c. dilectus, secundo, de sim. & ibi Ioan.de Ana. Et Bal.in l ex testamento, C de testam.mil. & Bar. in l. aut facta. §. fi.ff.de pœnis. ex his satis patet vniuersitatem, ciuitatē, seu collegiū puniri posse, ex quo etiam sequitur, quòd innocentes possunt puniri propter nocentes, quod tamen negat Inno.in d.cap.dilectus, & in c.grauem, de sen.excomm. Et maxime hoc non debet fieri, quia punita vniuersitate criminaliter atque destructa sequeretur, φ si reędificaretur ipsa ciuitas, &c. Illis mortuis alijs subrogatis, ex quo est eadem vniuersitas. l.proponebatur, ff de iudi. punirentur illi, qui non peccauerunt, & si non debent puniri, qui non consenserunt vt pueri, & infantes, sed contra Inno. est tex in ca.1 de pa.te. Item quia in multis delictis punitur innocens propter nocentes, vt in crimine læsæ maiestatis, vbi filius punitur propter patrem.l.quisquis, C.ad l.Iuliam maie 6 q.1.si quis cum militibus. Item in sacrilegio, de quo in ca. fœlicis, de pœ.li.6. in crimine etiam hæresis, vt in c. cum secundū de hęr.li.6. & dicit Bar. se vid. ille sentē tiā imperatoris Henrici, quam dedit contra ciuitatem Brixiæ, quæ fuit sibi rebellis, quòd deberet subijci aratro, quam pęnam postea relaxauit. Similiter ciuitas Bononiæ fuit semel aratro exposita, & po

bum, Ang. Pais. I.

flea ex indulgentia fuit reædificata, vt notat in prohœmio digestorum. Et in his clarū est ciuitatem posse puniri criminaliter, sicut etiam patet de Sodoma. &c. Genesis 19. Et Papa Bonifacius destruxit collegium templariorum propter hęresim. Et sic patet, quod ex atrocitate delicti sæpe temporaliter vnus punitur pro alio pro hoc bona glo.24 q.3.in summa. & 1. q.3. in summa, & ca. non est, de sponsa. In alijs autem delictis vide per doctores, vbi supra.

c Vel alij vniatur] Pan.in d.ca.1.ne se.va. dicit, quod quādo duę ecclesiæ vniūtur simul, potest fieri altero de tribus modis, vt vna vni, vel altera alteri, vel ambę simul primo casu nihil acredit ecclesiæ vnitæ, sed illa ecclesia, quæ vnitur, assumit priuilegium ecclesiæ, cui vnitur. Sed quando communiter vniuntur, tunc cōicant sibi potiora priuilegia. Ita in simili voluit Bart. in l.1 ff.de le.1.loquēdo de adęquatione legatorū ad fideicōmissa, & primo casu dat exēplū, φ qn̄ dicitur, princeps sibi adęquat Augustā, nihil aliud ē dicere, q̄ φ princeps dat priuilegia sua Augustæ, & idē qn̄ dicitur cōditio mulieris adæquatur masculis l.maxim.ū vitiū, C. de li. ꝑte. intelligitur iura masculorū habere locū i fœminis, vn̄ infert, φ si statuto caueatur, φ populares adæquātē nobilib. si verba sonāt, i hoc secūdo casu intelligit, φ qcqd hn̄t viri nobiles, debēt hr̄e populares, & ecōtra, tex.in l.1.C.cōia de leg & §.sed non vsque inst.e.ti & auth.in successione.C de suis & legi. & in auth.de successione ab intest.§.si verò. Et vtrobique no.in c.vero qa monasteriū. Et no. φ vnita ecclesia vn̄r oīa iura cōpetentia dictæ ecclesiæ esse vnita, & hoc ꝓcedit, ēt si nō exprimatur, sicut in patre fa. trāseūte i potestatē alterius per arrogationē, nā trāseūt oia iura, q̄ adhærbant ꝑsonæ suæ tanq̄ accessoria. l.si adoptauero, ff de ꝑca. & no.in auth.si qua mulier, C. de sacrosan.eccle. & in c.si qua mulier. 19.q.3.

d Nisi quādo] Vnde si Papa interdiceret ciuitatē, in

in materia larga [a] nomine ciuium veniunt etiam illi de comitatu,& de toto territorio, vt in l.qui ex vico, ff.ad muni.& in l.non dubito,[b] ff.de capti.& l. qui cõtinentibus,ff.de verb.sig.& per Bar.in l.1.ff.ad municipa.vide bonam glossam in c.primo de vsuris li.6. Sed in materia stricta secus, licèt cõtrarium videatur tenere Bar.in d.l.1.[c] & l.mille passus,ff.de verb. sign.& l.nam quod liquidè.§.si ita legetur, ff. de pœnu legata,quæ volunt, ꝙ mille passus a muro comprehendãtur,intellige quando subiecta materia ita requirit in speciali. [d]

3 Vtrum natus in aliqua ciuitate ex parẽtib. qui ibi non habent domicilιũ, sit ciuis?Res. ꝙ non secũdùm Bar.in l.filios,C. de mu.& ori.lib.10.licèt in l.filij,ad mu.dubitatiuè loquatur.[e] Pan. vbi supra idem tenet.

4 Vtrũ ciuitas censeatur iure minoris?Res.Innoc.in c.1. de restit.in integ quòd sic.Est tamen differentia inter minorem,ecclesiam,rẽpublicam,& ciuitatẽ in integrum restitutione , licèt lex dicat, quòd respublica fungatur vice minoris . C. quibus ex cau.maio.l. pen. & C.de iure reipub.l.rẽ publicam,lib. 11.C.de sacrosanctis eccle.l.fi.§.siue itaque,quia pupillo, & etiam minori nõ currit hodie vsucapio,aut pscriptio . 10. vel 20.annorum , in rebus quæ seruando seruari possunt,siue sint mobiles,siue immobiles. C. de adminis. tuto.l.lex quæ tutores,§ in fin. Ideò super eis non est necessaria restitutio in integrum, licèt ante tempus huius legis curreret cõtra minorem , nec contra pupillum.ff de acqui.re.do.l. bonæ fidei emptor §.1.Sed contra ecclesiam , & rempublicam & ciuitatem currit vsucapio,& præscriptio & aliæ temperales[h] & perpetuæ præscriptiones , sed datur ei restitutio sicut minori,[i] quia prædicti fingũtur esse in vltima instantia minoris ętatis. Præscriptio autem.30.vel 40.an. certũ est quod currit contra omnes prædictos , sed datur eis restitutio ex verbis ge-

telliguntur interdicta suburbia, quia posset esse inutile interdictum. Similiter si præciperetur doctori, nè legeret in ciuitate,tunc comprehenduntur suburbia,quia posset fieri fraus .

a Larga]Vel etiam indifferenti .

b L.nõ dubito] Bar.multũ no.illam legẽ,& dicit ꝙ p eã habetur, ꝙ homines de castris, quę sunt in territorio ciuitatis,sũt ciues illius ciuitatis, Bar.

c Bar.in d.l 1.] Ibi nihil dicit Bar. licèt innuat statutum habere locũ in his, q habitant in castris , sed nõ aperit, an i materia stricta, vel larga. Et i d. l.mille passus,nihil scribit , sed bene in l.2. ff. de ver.sig. dicit, qñ quis condemnat ciuitatẽ, videtur condemnare comitatenses , vt l. ciuitas,ff. si cert. pe.l.ciuitas,.ff.ꝙ cuiuf.vni. no. & l.ciuitatibus, de leg.1. & l.omnibus ciuitatibus , ff.ad Treb. & Pa. in d.c.Rodulphus dicit, ꝙ potest ꝓcedere in materia communi ciuib. & comitatibus. Similiter in illo.§ si ita legetur , nihil dicit Bar. sed se remittit de ista materia ad ea,quę dixit in d. l. 2. de verbo. signifi.bene dicit,quod.c. si ciuitas,de sen.excommu. fuit factum propter illũ §.Nam & vrbs,& suburbium, & similia cõtinẽtibus ædificijs constat,vrbis tamen appellatio,seu ciuitas muro finitur .

d In speciali]Puta,quia condemnata est ciuitas, nã intelliguntur condemnati etiam comitatiui , quia erat communiter delictum , & ita loquitur Bartol. vtrum autem appellatione diœcesis veniat ciuitas , & e conuerso?Et respondet Pa.vbi supra, vt hic continetur, nam regulariter appellatione diœcesis continetur ciuitas,cum sit caput eius.c.1.de offi. ordin. Et in c.vnico de rerum permu.lib.6.etiam tota diœcesis vocatur parochia episcopi,vt in capi.apostoli-cæ,de dona.Fallit in casu.d.c.Rodulphus.

e Licèt dubitatiuè]Videtur dubitare,& finaliter videtur inclinare, ꝙ non rõ est,Quia oportet ad hoc,vt acquirat ciuilitatẽ, ꝙ parẽtes constituerint ibi domicilium, qd est singulare, & menti tenendũ.& ꝓ hoc ego allego , ex quo quis hẽt animũ se [illegible] ferendi, [illegible] nõ esse in [illegible] co,vt l. q̃sitũ, in fi.de lega.3.& in l hęres absẽs. ff. de iudicijs,Et in ca.Romana,cum sua gl de for. cõ. li.6 An ât natus ex ciuibus in comitatu [illegible] comitatiuus,vel ciuis,dic ꝙ [illegible] , qa quoad onera non, inspicimus locũ originis , sed personas, ex quibus qs nascitur ita no.dixit Bar. in l.1.ff.ad municip. vnde etiã appellati [illegible] iatiuorum non veniũt ciues, qa comitatiui [illegible] obligati ad [illegible] & cætera onera , q̃ ciues, [illegible] Bar. in d.l 1 Et [illegible] l.1.C. vt [illegible] ad nullũ obsequiũ, li.11. Puto tamẽ ꝙ in materia larga,si diœcesi datur priuilegium vel hominibus de comitatu , ꝙ comprehẽditur totus comitatus vel diœcesis tota in suo genere.

f Iure minoris] ciuitas,& minor æquiparãtur quo ad priuilegia,sicut de repub.dicitur, vt l.pe.hic allegata,vbi sic dr, respu minorum iure vti solet, ideoque auxilium restitutionis implorare potest,hęc.i. & de iu. reipu.li. 11.reipub. vt pupillum adiuuari moris est.

g L.quæ tutores]Sic probat,quia.n. minor prohibetur alienare, ergo aduersus eum prohibetur vsuca.

h Et aliæ temporales] Dicitur autem temporalis præscriptio ea, quæ non attingit triginta annos. l. final.C. in quibus cau. in integr. restitutio necessar. non est.

i Sicut minori]Istud verbum vel est superfluum vel exponatur,Sicut minori, secundùm leges digestorũ dabatur restitutio,sic & alijs .

Ciuitati

neralibus edicti, quæ sunt, Si quid cum minore gestũ erit, &c. Pupillus autem ab istis præscriptionib[9] seruatur illæsus. C. de præscript. 30. annorum. l. sicut. §. non sexus. Quod autem ciuitati detur [a] restitutio in integrum, non placet Innocen. vbi supra argum. l. nihil interest, ff. ad Maced. sed Bar. in l. respublica, C. qui cau. maio. post Iacob. Butr. tenet, quòd sic, saltẽ ex clausula generali, quia, ex quo regitur per administratores, habet iustam causam petẽdi restitutionem. Hoc etiã tenet Bald. ibi, & est verior opi. [b] idem glo. in d. l. tenet facit pro hoc l. sed & hi [c] qui, ff. de public. vbi ciuitas dicitur respublica. Sequitur hoc Ioann. And. in additio. ad Spe. ti. de in integ. resti. 2. per. §. 1. ver. idem quoque, vbi post multas opi. residet in opinione Odof qui tenet, quòd non solùm ciuitas, sed etiam castrum, & villa possunt petere restitutionem in integrum, cum ibi sint multæ personæ viduæ, & pupilli, & licèt Bar. post But. in d. l. respublica, non admittat nisi in villa, & castro populoso Bald. tamen & Iac. de Arc. tenent etiam in villa non populosa, ex quo regitur per alios & ibi sunt minores, & mulieres [d] & hanc opi. Pan. in c. 1. de rest. tu in integ. dicit æquiorem, & facit qđ not. in l. rempublicam, C. de iure reipu. lib. 11. & in d. l. sed & hi. vbi dicitur, ꝙ quodlibet municipium dicitur respublica.

CIVIS Vtrum efficiatur in loco, vbi consequitur quis dignitatem: Respon. Bar. in l. 1. [e] ff. ad muni. quòd sic facit l. municeps. §. miles, ff. eo. & quod notant doct. in cap. quia in tantum, de preben [f] vbi cõcludunt, quòd clericus sortitur domiciliũ, vbi est beneficiatus, si residere in eo tenetur, aliàs non, sicut hi, quibus dispensatum est super pluralitate beneficiorum.

1 Vtrum dicens, volo te habere pro ciue, [g] efficiat, ciuem, si habet autoritatẽ? Res. ꝙ sic, vnde statutum ꝙ dicit, ꝙ talis habeatur pro ciue, efficit ciuem, argum. optimum in c. ex parte [h] de spon. & quod no. Bar. [i] in l. si maritus, ff. de adult. & in l. si is, qui pro emptore, ff. đ vsuca. Ratio secundùm Pa. in d. c. ex parte, quia vbi actus dependet a mera volũtate loquentis, paria sunt dicere, ꝙ vult talem habere pro vxore, vel ciue, sicut dicere, te duco in vxorem. vel facio ciuem. Et sic si statutum dicit, quod scholares tanquam ciues debent tractari, ex hoc creati sunt ciues ratione prædicta. Et ideò dictio, Tãquam, ponit veritatem non similitudinem. Et hoc verum, quando verba, & materia subiecta patiuntur. d. capitulo ex parte.

a Ciuitati detur] Dicebat enim, ꝙ quãdo loquimur de republica, intelligitur de Romana, & aliæ vocantur ciuitates, q̃ non pñt simpliciter appellari resp.

b Et est verior opi.] Facit l. legatis, ff. ex quib. cau. vbi legati ciuitatis pñt petere restitutionem in integrũ contemplatione ciuitatis aduersus læsionẽ quã fuerunt passi occasione legationis, ergo fortius hoc põt ciuitas, arg. in auth. multomagis, C. de episco. & cle.

c L. sed & hi.] est. § primus vbi dicitur, ꝙ respu. dicitur illa, quæ est municipij. Si quis habet conductum vectigal a repub. &c. Et si municipiũ habet rempub.

d Et mulieres] Opi Bart posset satis saluari, si intelligatur, prout ipse intelligit, si põ le-etur. Quia dicit, si sunt pauci homines, puta 10. ex quo regũt vniuersitatem tã quam bona propria, vnde non potest prætendi negligẽtia ex facto administratorum.

e Ibi Barto. in l. 1.] Ibi Alexan. in apostil. multa allegat cõtra illud dictum, maximè Pau. & Raphael. in l. huiusmodi. § legatum, de le. 1. & Alex. ibidẽ.

f Quia in tantũ] Et plenius per Panormi. in cap. dilectus, de rescriptis. Pone exẽplum in milite, in stipendario, qui sunt ciues illius ciuitatis, vbi militiam exercent secundũ Bart. in d l. 1. & in l. filij. § fin. eo. tito. Similiter in monacho.

g Ciue] Not. ꝙ quis efficitur ciuis alicuius ciuitatis primò natiuitate, scilicet paterna, vel propria vt l. 1. & ibi glo. Et l. assumptio. §. filij. ff. ad municip. Itẽ adoptione, quia filius adoptatus sequitur originẽ adoptantis. d. l. 1. nec tamen perdit suam primã originem. l. origine. §. fin. ff. ad municip. Et durat ista qualitas, donec durat adoptio. Quid autem sit de monacho, vide infra Monachus, in princip. Item receptione quando aliqui recipiuntur vt ciues, Et vide tex. in l. ciues, C. de incolis, libr. 10. vbi dicitur, quòd ciues facit origo manumissio, adoptio, & electio, Et intelligo de ista electione cõuentione, vel cõstitutione ciuitatis facta cum aliquo, & hoc videtur de consuetudine seruari. Facit. l. ædificia, cum gloss. ff. de verborum significatione. Item manumissione, sequitur enim originem manumittentis, non eius, q iussit manumitti. ff. ad municip. l. libertus, & C. de inco. l. secunda, libro. 11. Quid autem sit de baptizato, vide infra, Monachus, in fine postillæ.

h C. ex parte] Ille enim, qui iurat habere talem pro vxore, est vxor eius & è cõuerso, ita vult d. cap.

i Et quod notat Barr.] & in §. legis Iulię, nã ibi distinguit, quod aliud e loq de iure, aliud de facto nã si statutũ dicat quod aliquis ha-

bẽtur

beatur ꝑ ciue, si de iure intelligitur, habetur ꝑ omnia, ac si esset ciuis, nisi ꝯrietas repugnet. exemplū, si statutū dicat, ꝙ nupta habeatur vt sui iur. in oībus habetur, ac si esset sui iuris. quia statutum pōt hoc facere, vt in auth. quæ de dig. per totum. Et in auth. epi scopalis, C. de epi. & cle. Et idē dicēdū in omnibus, quæ sunt iuris, quia si lex dicat factū habeatur pro infecto, quia verè nō est factum quò ad id, quod iuris est, quia obligatio non nascitur. l. non dubiū, C. de legi. Sed si ex eo resultaret cōtrarietas, tunc aliud est esse tale, & haberi pro tali. Exemplum filiusfam in castrēsi peculio habet, vt paterfa. quia non potest esse pro parte pater, & pro parte filius, vt in l. si pater, alias si pariter, in fi. ff. de li. cau. Dicendū est igitur aliud de facto esse, quia si quis est præsens, & dicatur, ꝙ habeatur ꝑ absente, non pōt fieri de facto, quin h... ...ens. vt d. §. legis Iuliæ, & l. in bello. §. facto. ff. d. capti. Si ergo statutum dicat, ꝙ talis habeatur pro ciue, impor tat ꝙ in his, quæ ciuitas posset concedere ciuibus, habeatur pro ciue, & vt ciuis tractabitur. Facit tex. in l. rei iudicatæ, ff. sol. mat. vbi aliud est esse pater, & haberi pro patre, vel loco patris, vt in l. interdum. § q tutelam, ff de iur. & l. t. C. de his, quæ sub modo. in his verò, quæ habet aliunde ciuitas non ex concessione ciuitatis, sed ex rescripto papæ, vel principis, non habetur pro ciue. l. codicillis. § fi. de leg. a. vbi dixit testator voluntatem suam haberi pro legitima, seu legitimè facta. Illa verba importāt, ꝙ in his, quæ potest testator, s. vt valeat iure codicillorum, &c. & de his plenius habetur per Bart. in d. l. si is q, ff. de vsucap. in ver. item quæritur circa prædicta.

CLAMOR [a] est filia iræ, qua quis clamat ꝯtra aliquem confusè, & inordinatè aut furiosè loquit; & ſm se est veniale peccatū, per accidēs posset eē mortale ratione scandali, quando illud præuidet, vel debuit præuidere, & non curat desistere a clamorē tali.

CLANDESTINVM matrimonium qñ dicat? Rx. glo. in c. cum inhibitio, de clan. despon. ꝙ trib. modis. Primò cum non habētur testes, vt in c. quod nobis, eo. ti. Secundò cū non fit cū solēnitate illa, de qua in c. aliter. 30. q. 5. & est vt despōset a pa ētibus, [b] vel quibus cura cōpetit mulieris, dotetur suo tēpore, & a sacerdote [c] bñdicatur. [d] Tertiò qñ non pmissis bannis a presbytero publicè cū termino, vt qui voluerit proponere impedimentū, si est, ꝑpareat, vt in d. c. cū inhibitio. [e] Tu tñ dic, vt colligitur ex dictis Io. And. in

a Clamor] No. triplicem esse clamorem, primus in sensu effectionis, & iste importat exauditionē, & est cum quis magno affectu desiderat, vel petit aliquid a Deo. psalmus. Clamaui in toto corde meo. Et dicit Greg. ꝙ multum clamat, qui multum amat, vnde & Moyses, cum super mare rubeum cum filijs Israel maneret, & Pharao eos persequeretur &c. Moysi siten ti dixit dominus, quid clamas ad me? Exod. 14. Nam clamor eius erat intensum desiderium, quo orabat; & iste clamor intrat in aures domini, & meretur exauditionem, psalmus. Clamabit ad me & ego exaudiam eū. Sic clamantes fuerunt exauditi filij Israel, psalmus, Clamauerunt ad dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus &c. Sic clamans Cananæa fuit exaudita, Matth. 15. & cæcus, Luc. 18. Sic & prædicator isto modo debet clamare in populo. i. intimo affectu. Et sic audiatur virtuose & fructuosè, Sic Christus clamabat in templo non solùm voce, sed intimo affectu. Si quis sitit &c. Ioan. 7. & Ioan. Bapt. Ego vox clamantis. & Helizabet exclamauit voce magna, Luc. 1. vbi Beda non tam mag ..., quā magnè deuota. Secundus clamorem horrendæ offensionis; & est cum committitur aliqua horrenda iniquitas, Isai. 54. Nolite ieiunare, vt audiatur in excelso clamor vester ... lerum. ... sanguinis ... hominis ... um, Ge. 4. Sodomia, Ge. 18. ... oppressio ..., & operū Iac. 5. tamen & quilibet culpa clamat. Tertius clamor dicitur confusę perturbationis; & iste procedit ex turbatione, vt est filia iræ, Ephes. 4. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio & clamor &c. tollatur a vobis, &c. Et potest esse mortale ratione causę ipsum producentis, vt si procedat ex odio, vel ira mortali, vel ratione materiæ continentis, vt si clamando ... tumeliam inferat, vel contentionem contra veritatem rei importantis, vel ratione scandali, cum fit a notabili persona ex ira, vnde aliqui notabiliter scandalizantur. Et isto modo dixit C... psalmo 21. Aperuerunt super me os suū sicut leo rapiens, & rugiens, quādo Pilato clamantes voce magna dixerunt, Crucifige &c. Vide sanctum Th. ...

b A parentibus] Vide sing. Bart. nec alibi inuenies, in l. fratrer a fratre, in prin. ff. de cōdi. inde. circa 17. col. ver. 3. quæro, quid in contractu emptionis? qui dicit, ꝙ contractus dicitur palam fieri, & bona fide cum pupillo, quando fit interuenientibus consanguineis, & amicis pupilli. l. transactio, C. de transac. vel quando fit in præsentia solius iudicis. l. fi. i prin. ff. quod me. cau. Illud dictum de præsentia iudicis tenendum est cordi. & refert & sequitur Inno. in l 1. §. fuit quæsitum, in 3 col. ff. ad Treb. Alex. in d. l. transact. facit quod voluit Bal. Sali. & Moder. in l. pacta nouissima, C. de pactis, ꝙ omnis metus, & omnis dolus præsumitur cessare, quando interuenit præsentia & decretum iudicis. & adde. l. palam, ff. de rit. nup & ibi doc. & in l. palam, ff. de verb. sig. Sali. in l. ea quidem 6 q C. de accusatio.

c Vide Conc. Trid. ses. 24 c. 1. de matri. vide Catech. de matrimo. 14. c. penult. P. V.

d A sacerdote benedicatur] Et ibi sequitur. Et biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant.

e Dicto c. cum inhibitio] & no. ꝙ licēt matrimoniū solo consensu perficiatur, tamen ecclesia prohibet clandestinum, primo ne sub spe matrimonij committatur adulterium? secundò ne matrimonialiter coniuncti separentur. sæpe enim matrimonio occulte contracto alter mutaret propositum, & dimitteret reliquum probationibus deficientibus; de hoc late. 30. q. 5. per totum.

Per

a Per Pa.] Nā vult Ab.ibi,quòd & si esset consuetudo,vel facerent banna, & ipsis non factis quis contraheret in faciē ecclesiæ,ꝙ non militaret pœna.d.c. quia pęna est ꝯ ꝯhentes clandestinè: hic autem clandestinè non contrahit, vt habetur in §. seq.

est & ex mente literæ d. c. cū inhibitio. Nā sponsalia in multis casib.trāseunt in mrimoniū ipso facto, vt in c.is qui,de sponsa. Iō nō occurrat difficultas ꝯ prohibitionem ecclesię, debet etiam sponsalib. adhiberi solennitas, de que in d.c.cum inhibitio.

b Aliàs nō peccat] sed nō vř,ꝙ sit excōicat[9], cū nō incurrat nisi ꝑ dolū. Itē quia ꝑcepta iuris positiui nō obligant nisi ex intētione sed hic hēt cās rōnabiles, igr &c. vide infra inobedientia, in prin.

c C. cum inhibitio] vbi dicit text[9]. clādestina matrimonia penit[9] inhibemus.

d Facit gl.] s. fi. in fin.dū dicit ex mēte d.c. cū inhibitio,eū ꝑsumari aut adulteri,&c.

e Hodie necessā erus ē eius interuētus,cū duobus saltem testib. ex Con.Tri.sess. 24. c. 1. de ref. matr. Catec.de matri. c.pe.& vlti. P.V.

f Huc Adde Cōci.Trid.ibid.circa fin. P. V.

g Scia]Et sic nō. ꝙ ꝑsentia nō est simpliciter necessaria, dūmō fiat mrimoniū cum scia ei[9], fm Ab. ī d.c.cū inhibitio.

h Per triēniū]Si culpa exegerit, & grauī[9] erūt puniendi, vt ibi. & & laici interessē tes matrimonijs clādestinis, licet nō cōprehendanī verbis.d. c. cū inhibitio, cū mēte sic,vñ dēt eis impōi pnia fm Ab. ibidem. ar. l.pe. C. de fal. mo. & c.qto. d sen.exc. Con.Trid.sess. 24.c.5.de ref.matri. sup hoc statu it,ipsū vid. P.V.

i Spōsalia]& hoc

addi.ad Spe tit.de clan. de spon.& Oldra. consil.256. Inn.& Pa.in d.c. cum inhibitio, ꝙ quotiescunque qs contrahit fm consuetudinē patriæ suæ corā amicis, vel vicinis, & sufficientib. testibus,ꝙ nō cōtrahit elādestinè.facit.l.si vicinis,C. de nup.& de cōs. dist.1.ecclesia,el 1.dř ecclesia.i.catholicorū collectio. ergo ī faciem ecclesiæ contraxit.

1 Quid si contrahit solū corā duob. testibus?Rñ. ꝙ si ex rationabili causa facit, puta qa timet aliquod impedimentū iniustē,vel ē senex,& verecundatur, & hmōi,excusatur,quāuis cō suetudo sit,vt fiant banna, vel alia solēnia,ar.eorum, q̄ notātur in d.c.cū inhibitio, per Pa.[a] dūmodo tpe debito postea publicet,nisi Eps excōicaret ꝯtrahentes sine bānis ꝑ statuta sua synodalia,quia sic esset excōicatus;aliàs nō peccat.[b] Consulo, ꝙ hoc faciat de licentia Epi fm Hugo. 30. q.5. in prin. Sed ꝯhere sol[9] cū sola mortale pctm vř, argu. d.c. cum inhibitio,[c] qa materia est valde pōderosa,rōne cuius ponderositatis vř ꝑceptiua;tex.est cū glo.[d] in c.rogo. 11.q.3.facit gl.[d] in c.nostrates.30.q.5.

2 Vtrum ꝯtrahentes[e] publicè corā testibus,licèt sine bannis cum tñ consuetudo sit,ꝙ banna fiant,qui postea inueniunt in gradu prohibito ignoranter ꝯxisse ambo, vel alter eorū ꝑ-

creēt filios legitimos? Rx. gl.ī d.c.cū inhibitio, tenet ꝙ non.sed Inn.& Pa.ꝙ sic, quia isti clandestinè non ꝯtraxerunt,ex quo in faciē ecclesiæ nemine prohibente ꝯtraxerunt. Et est verum,si attendamus ad text. d.c.secus tñ, si ambo sciuissent impedimentū, vt ibidem. Et no. ꝙ in[f] ꝯtractu matrimonij semper deberet interuenire ꝑsentia,aut sciētia[g] ꝑprij sacerdotis, vt ī d.c.aliter,& i d.c. cū inhibitio.& sacerdos,q scit impedimentū.& nō prohibet matrimoniū ꝯtrahendum ex ꝯtemptu, vel religiosus seu regularis,q presumpserit interesse clādestino matrimonio ꝯhendo ꝑ triēniū[h] suspendendi sunt ab officio,vt in d.c.cū inhibitio.

3 Vtrū sponsalia[i] simili ter sint prohibita clandestinè ꝯhi?Rx.Io.An.post eum alij in d.c. cum inhibitio, ꝙ sic,sicut & matrimoniū, l.oratio, ff. de spon.

CLAVES[k] ecclesię fm Ri.in 4. di.18. ar.1.q. 3.sunt aliqua ptās supra naturalem facultatē, quæ est pricipium aliquorū actuū supernaturalium.[l]

1 Quot sunt istę claues? Rx. qui supra ibidē,ꝙ sunt duæ quantū ad effectū, & relationē ad effect';vna tñ ī radice.Claues.n.ecclesiæ sunt ptās indicādi in foro ānimarū,q̄ potestas ex duobus integraī,s.ex ptāte discernendi in causæ examinatione,& ptāte diffiniēdi

k De clauiū ptāte vide q̄ definit. S.Con.Trid. sess.14.c.1.de necess. & insti. sa. pœ.c 8.de satisf. nec.& can. 3. 10. & 15.de sanct.pę. sa.Adde Catec.& ordinis sacr. & iexplicatiōe symboli ad ver. Remissionē peccatorum. P. V.

l Supernaturalium] Puta relaxationis peccatorum, & dicas, ꝙ oēs transferentes, secundū aliquā similitudinē transferuut. clauis materialis ē proximū instrumentū aperiēdi hostiū,ꝑ quod intratur in domū, ac ꝑ hoc ipsa clauis nec apertio, nec aperiens est, nec causa ꝑp quā aperitur, puta dignitas ꝑsonæ ad intrandū, vel idignitas, ꝑp quam expellitur. Hoc mō spiritualiter cōuenit considerate aptionē regni cœlorū, quæ fit per sentētiam diffinitiuam,qua sententiatur cœlum isti aperiendū, qa ista apertio nō est actualis, sed dictata condigna dispositiōe illi[9],cui aperitur, cōuenit etiā inuenire apertientem, & iste est sententians, conuenit & inuenire cām,ꝑp quā huic aperit per sniam introducti uam,& ꝑp quam huic clauditur per sententiā exclusiuam,

in causæ determinatione. Prima dicitur clauis scientiæ. vnde clauis sciētiæ non est habit⁹ sciētiæ, nec actis sciendi, quāuis claues [a] ecclesię nō dēt recipere nisi habens habitū scientiæ sufficientem ad executionem potestatis. Secūda dr̄ clauis potētię, cuius actus est determinare causam ligādo, vel soluendo & ista dr̄ principalior, quia prima ordinatur ad istā; potestas autē ligādi, vel soluendi in foro causarū [b] non est propriè clauis. & quamuis prędictæ claues distinguatur penes actus, tñ in radice sunt vna non tm̄ inter se, sed cū potestate sacramentū cōficiēdi, quia istę tres potestates fundantur in charactere sacerdotali. & ideò omnib. & solis sacerdotibus nouæ legis datæ sunt. Sco. tñ ī 4. di. 19. q. vnica. tenet cōtrariū, s. quod non sit vna in radice cū potestate cōficiēdi, d̄ quo vid̄ ĩ. ordo. 1. §. 7. & 16.

2 Qūo dr̄ sacerdos aperire, & ligare? Rñ. Ri. vbi s. q. 1. ꝙ tripliciter. Primò indicando, s. cū examinata hominis cōscientia indicat ei cęlū clausū, vel apertū. Secundò aperit relaxando aliquā partē pœnæ peccato debitam. & claudit, pęnitētē aliqua pœna sensus ligādo, q̄ explere eum oportet vel hic, vel in purgatorio [c] ante, q̄ ingrediatur cęlum. Tertio claudit, & aperit excōicando, & ab excōicatione absoluendo, sed hæc respicit forū contentiosū potius, q̄ pœnitentiæ. Addo quartum de non contrito contritū faciendo ex vi absolutionis, vt ĩ conf. 2. §. 1.

3 Vtrū quilibet [d] sacerdos possit vsū clauiū exercere? Res. Ri. in 4. di. 19. ar. 1. q. 2. ꝙ actio nō tm̄ reqrit potentiā a qua fit, sed subiectū c̄ditū in quo recipiat. Materia [e] aūt debita sunt psonæ. sup quas habēs claues habet iurisdictionem. Et ideò non ois sacerdos hēt iurisdictionē sup quēlibet nisi s̄m ordinationem vicarij Christi. Et ppterea non ois sacerdos p̄t exercere vsum clauiū, sed solū s̄m eū modū, quē ecclesia statuit. Ob hoc quidā priuātur vsu potestatis, sicut excōicati, & hæretici. Quidā materia sicut illi, q non hñt populū.

4 Vtrū liceat sacerdoti vti clauib. p sua volūtate? Rñ. Ri. in 4. dist. 18. ar. 1. q. 4. ꝙ non, qa sicut minister & instrumētū non hēt efficaciā in agēdo, nisi s̄m ꝙ mouetū a principali agēte, sic sacer

clusiuam, s. demerita istius, & merita illius. Nullum istorū ē clauis, qa primū est apertio, s̄m aperiēs, tertiū causa remota. Igitur potestas illa, q̄ est in sententiante, quæ est immediatū principiū, siue instrumentū sniandi, q̄ snia dr̄ apertio, illa ppriissimè dr̄ clauis regnicęlorū.

Ista aūt potestas intelligi p̄t tripliciter. vno mō autoritas simplr principalis, & ista soli Deo conuenit. Secundo mō nō principalis, sed pcellens, & hæc conuenit Christo. Tertio mō nec principalis, nec pcellens, sed particularis, & hęc cōuenit sacerdotib. &c. hęc Scot. vbi diffusi⁹ vide in 4. distin. 18. q. 5.

a Con. Trid. sess. 14. c. 3. de refor. Catec de ordi. sacra. & d̄ ministro conf. tit de pœ. sac. ca. sed iam de ministro. P. V.

b Vel soluendi in foro cāsarum] Nam est for⁹ public⁹, quia ecclesia habet autoritatē corrigendi delicta publica, & ibi requiritur duplex autoritas, corrñdēs duplici autoritati prędictę, s. discernendi, & sententiandi, sicut ad quodlibet iudiciū rectū requiritur cognitio in cā illa, & snia, & sic aliquo modo pñt dici claues. Et de his patet Mat. 18. si ecclesia non audierit, &c. sit tibi &c. Sequitur q̄cunque alligaueritis &c. Ex quo patet, ꝙ deus approbat ligationē, & solutionē ecclesiæ factā in foro publico, quia contemnens habetur vt ethnicus &c. In hoc foro clauditur ecclesia. i. cōio fideliū p excōica. & aperit per absolutionē ab ea, & reconciliationē. Ex hoc patet, ꝙ istæ claues non sunt eædē cū prioribus clauib. quia istæ separantur ab illis, vtpote in habētib. iurisdictionē sine sacerdotio, vt ī Archid. & qbusdā alijs hñtibus iurisdictionē s̄m ordinationē ecclesiæ sine ordine sacerdotali, & è conuerso, vt in qbusdam sœcularib. sacerdotibus quibus non est data potestas excludendi ab ecclesia, vel reconciliandi.

c Proprius vnicuique Gregi pastor attributus, quē suarū qsq; ouiū curam habeat, S. Syn. Tri. sess. 14. c. 9. & sess. 24. ca. 13. i si de ses. 23. c. xv. de ref. adde locū catechismi præcitatū, & de ord. sac. c. iam verò. P. V.

d Vel in purgatorio] De hoc dicit Sco. in 4 dist. 19. ꝙ sicut i alijs cōmutationibus iustitia cōmutatiua hēt alia latitudinē, ita ꝙ nō respicit in cōmutationibus indiuisibile, sed mediū rectæ rōnis, ita iustitia punitiua, q̄ est cōmutatiua pœnæ pro culpa nō respicit necessariò gradū indiuisibilem pęnę correspōdētē huic culpæ, sed ē ibi alia latitudo infra quam pœna minor nō sufficit, vltra quam pœna maior nō est imponenda. Et extra totam istam latitudinē clauis citra, vel vltra ligās errat. Et tūc non immeritò, ꝙ soluitur ī terris, nō soluit in cęlis i. nō ratificat, sed intra latitudinē nō errat & ibi arbitriū ratificatur in cœlo, ꝙ qcquid imponit intra illā latitudinē hic oportet implere, & si hic non impletur, residuum exigetur in purgatorio. Et si minus imponatur, & expleatur, nihil malus exigetur in purgatorio. Illud aūt mediū in ista latitudine possibile est esse homini notum per legem Dei cum adiutorio rationis naturalis. Ideo obligatio ad hoc medium latam est ad possibile homini sine miraculo speciali, & sine casu, & fortuna &c.

e Materia] Ex quo sequitur, ꝙ si quis absoluat ali-

quem

dos, cum operet̃ p̃ iſtas claues inſtrumẽtaliter, ſi vtit̃ iſtis clauib. ſm̃ ꝓpriũ arbitriũ dimittẽs rectitudinem monitionis diuinæ peccat.

5 Verũ ſacerdos p̃ poteſtatẽ clauiũ dimittat culpã peccati? Reſ. Ri. vbi ſ. art. 2. q. 1. ꝙ q̃uis nõ poſſit abſoluẽdo remittere culpã effectiuè, q̃a ſic ẽ ſoli⁹ dei vt dicit Magiſter in litera, tñ miniſterialiter & inſtrumẽtaliter illi, q̃ per attritionem remouit obſtaculũ gratiæ ſpiritus ſancti, diſpoſitiuè remittit maculam peccati, inquãtũ ſuo miniſterio aſſiſtit virt⁹ diuina, q̃ pctm̃ remittit. hęc ille. Idẽ Sco. ibi.

6 Verũ ſacerdos per poteſtatem clauiũ poſſit remittere pœnã peccati? Reſ Ri. vbi ſ. q. 2. ꝙ ſic aliq̃ partem pęnæ tẽporalis pctõ debitæ nõ tm̃ illius, q̃ ſibi imponit ſed ẽt illi⁹, q̃ in porgatorio eſt explenda, & plus vel minus, ſm̃ qđ pœnitens ẽ bñ diſpoſitus, & de hoc habes infra. Indulgentia. §. 5.

7 Qñ datæ ſũt claues beato Petro? Rx. qñ eccleſia ſfuit ſibi data. 24 q. 1. quodcũq;, & de pę. di. 1. quem pœnitet. Et ligant oĩa ſuper terram, ſi non errant. [a] 2. q. 3. cępiſti, & d. c. quẽ pęnitet.

8 Claues horreorũ qui dedit, vr̃ dediſſe oĩa, q̃ in eis ſunt, de fi. inſtr. c. 2. ſm̃ Inn. & eis datis [b] vr̃ data poſſeſſio oĩum, q̃ ſub illis ſunt, extra de cõſue. c. ex lr̃is, in fi.

CLAVSVLA generalis ſequens intelligitur ſm̃ ſpecies præcedẽtes expreſſas, de capel. mo. dilectus filius. ſm̃ Innoc. facit Clemen. non poteſt, de procu. in cap. ſedes, de reſcri. in l. fina. §. cui dulcia, [c] ff. de vi.

quem, & non habeat clauis exercitium, quòd ille nõ eſt abſolutus. Nam dicit Sco. in 4. di. 18. q. 2. arti. 4. ꝙ communiter non tenetur, quod ex ordine habeat ſacerdos materiam, ſed oportet aliquem ſubditum ſibi dari, in quem habeat iuriſdictionem non ſolùm ad hoc vt ritè abſoluat, ſed ad hoc vt ſimpliciter abſoluat, q̃a ſn̄ia a non ſuo iudice lata non valet.

a Si non errant] Clauis poteſtatis errat, ſi quis abſoluit ab eo, quod nõ poteſt. Clauis aũt ſcientiæ dicitur, quando nec benè requirunt nec examinantur illæ, quæ pertinẽt ad hoc iudiciũ, vtpote ſi circunſtantia aliquæ fatuæ, quæ nec aggrauant, nec alleuiãt, ſed placent auribus prurientib. cõfeſſoris. Si etiã non requirit de attritione cõfitentis, ſed tantummõ, vt audiat eum, ac ſi narraret vnã narrationem, vel fabulam. Dico ergo, ꝙ ſi clauis ſciẽtiæ erret exequẽdo non neceſſaria ad illã cãm, vel illicita, peccat cõfeſſor, ſed ſi nihil omittat de neceſſarijs ad cognitionẽ cauſæ, poteſt rectè iudicare. Si aũt errat clauis ſcientiæ omittendo aliquid, qđ non eſt neceſſariũ ad cauſæ cognitionem, & peccat, & non poteſt rectè iudicare niſi a caſu, & potiſſime de attritione, vel contritione confitentis. Quod ſi pœnitens oſtendat ſe dolentem, cum tamen non ſit, eſt fictus, & recedit a vera pœnitentia, & cum nouo peccato, nec clauis ſcientiæ errat, ſed pœnitens in periculum ſui errat, & non ratificatur ſacerdotis iudicium in cœlo. Et hoc q̃a fecit qđ ſuũ eſt, quia vt hõ nõ potuit cor videre niſi per ſigna, ſed non ratificatur quantum ad illum ſuſcipientem, quia non eſt capax illius, licèt oſtendat ſe capacem. Sed ſi ſequatur vera ſententia a caſu, iudicium ratificatur in cœlo quò ad ſuſcipientem, ſed non quò ad ſacerdotem, quin peccet.

b Datis] Adde l. clauibus, ff. de contrahen. emptio. & intellige, qñ præceſſit titulus ſm̃ Inno. & facit. l. cum pater. § pater, tertio, & ibi glo. & Barto. de leg. 2. Et in d. cap. ex literis, eſt caſus ſingularis ex quo noĩa, quod conſuetudo poteſt introducere aliquem actum, per quem artificioſe transferatur poſſeſſio ſine apprehenſione corporali, Nam de iure communi licèt poſſeſſio acquiſita poſſit retineri ſolo animo, non tamen poteſt acquiri, niſi interueniat actus corporalis. l. licet, C. de acquiren poſſeſſio. Nam dicitur poſſeſſio quaſi pedum poſitio, quia tunc naturaliter habetur, cum pedibus calcatur. l. 2. ff. de acquirenda poſſeſſio. gloſſ. in cap. conqueſtus, de for. compet. Sed conſuetudo poteſt introducere aliq̃ formam i ſignũ traditæ poſſeſſionis, & iſte eſt ꝓpriè caſus d. cap. & gloſ. ibi ponit multa exempla, inter quæ eſt, iſtud de clauibus. Et intellige quando ipſæ claues tradũt apud ipſam ſtationem ſeu apud ipſam domum &c. Et Bartol in d. l. cũ pater § pater. 3. de lega. 2 dicit, quod traditio in dubio præſumitur cauſa cuſtodię, nec obſtat. l. clauibus, ff. de contrahen. empt. vbi qui tradit in ſtrumentum, videt tradere poſſeſſionem, & ibi Bal. quia reſpondet gl. in d. §. cũ pater, in ver. fortè, ꝙ refert, quid dator clauium agat, & ſic ſecundùm Oldra. ibi. Idem actus numero ſecundùm diuerſam intentionem agentis operatur diuerſos effectus, quia ſi intendit tradere dominiũ traditum erit: aliàs ſecus. Quid autem ſi neſcitur de intentione? Dicendum ꝙ in iſto dubio quoad caſum dicti. §. pater, videtur facta traditio clauiũ cauſa cuſtodiæ, quia ibi in dubio pater diligere pręſumitur æqualiter filios. l. iſti quidem, ff. qđ me. cau. Item quia ibi filia erat minor. Ideo præſumitur cauſa cuſtodiæ, vt l. fi. de fide inſtru. Quò verò ad alios caſus, ſi præcedit titulus ad transferendum dñium, ſic in dubio præſumitur translatio. Et ita procedit tex. in l dotis fructus. § fi. cum l. ſeq. de iure dotiũ: aliàs ſecus, vt gloſ. in d. §. cum pater. Et ita ibi declarat Bart. Et latius in l. ſub conditione, circa fin. ff. de ſolutio. & l. 1. ff pro dote, & Petr. de Anch. in Cle. 1. §. ſanè, de hæreti. Et de intellectu dictæ l. clauibus, vide doct. in l. 1 in prin. & ibi Bar. 4. q. principali. ff. de acquiren. poſſeſſio.

c § cui dulcia] exemplum eſt ibi, Si quis legat omnia dulcia, intelligitur de mulſo vini, melis, dactylorum &c. Secus, ſi dicit legaui vinum amphorariũ, quia non veniunt niſi potabilia dulcia, & ſic clauſula generalis reſtringitur. Vide de materia Opinio. §. 1. in poſtillis.

a Iuncto nigro] In rubrica dicitur solùm de vita, & honestate clericorum. & in nigro fit mentio nedum da simplicibus clericis, sed de prælatia, & episcopis, vt in cap. clerici, eodem titu. Item quia duo sunt genera Christianorum, laici & clerici, d. capit. duo. Item quis clerici a cleros dicuntur Grecè, quod est sors Latinè, quia sunt electi in sortem domini. dicto capitulo cleros. Itam probatur de cle. ægro. in rubrica, & in sexto libro. & ibi per Ioann. Mona. &c.

b Quia periculosum] Habetur ibi, quòd in excommunicatione, vel interdicto contra clericos non comprehenduntur episcopi, nisi fiat expressa mentio.

c In fidei fauorem] Ille textus nihil facit, & si Abbas eum alleget, quia dicitur quod in fauorem fidei admittuntur testes, etiam excommunicari, & criminum socij contra hæreticos, & eorum fautores, vt patet &c.

d D. cap. statutum] Optimè facit ille text. quia enim promotus ad ecclesiam curatam, debet se facere promoueri intra annum, & non extenditur hoc statutum ad assumptos ad regimen ecclesiarum collegiatarum, quia in pœnis non fit extensio.

e Sed in materia non odiosa] Exemplum, quod fuit de facto Papa enim præcepit clero expressis episcopis, abbatibus, archiepiscopis, exire de ciuitate Ferrariæ, & Mantuæ, exceptis presbyteris parochialibus, qui debent remanere pro baptizandis pueris. Nam debent ibi remanere Archipresbyteri ecclesiarum collegiatarum, qui habent parochias curatas, si nô sint ibi presbyteri specialiter deputati, &c. quia sumus in materia odiosa respectu interdicti, & in fauorabili respectu animarum, &c. Et dicit ita declarasse, licèt ad plenum non recordetur, Papam Ioan. & ibi in dicto capitulo statutum. refert hæc Panormita in dicta rubrica de vita, & honestate clericorum, qui allegat Innocent. in capitulo sedes, de rescrip. & Fe. de.confi. it.

f Placuit] Et primo. Et licèt dictum istud videatur verum, non tamen hoc ibidem dicit Panormita. Posset & probari dictum istud ex eo quod notaui infra, monachus. § pen.

g C. significâte] No. Pan. ibi, ꝙ si quis impetrat beneficium illius, qui renunciauit, tanquam si esset mortuus allegâs in supplicatione ipsum esse mortuû, Licèt enim videatur mortuus non tamen valet impetratio, quia illa expressio vacationis habet restringere gratiâ ad illum casum, & non ad illum, quod est valde notat secundum eum.

tri. & oleo le. vide supra, Casus S.3.& 4.

CLERICVS primò quis dicatur? ℞. Pa. in rub. de vi. & ho. cle. ꝙ largo sumpto vocabulo appellatione clericorû veniunt oês, qui hñt ordines, in quacûque dignitate sint, aut ordine, ét in prima tôsura, c. cû contingat, de æta. qual. ex quo sunt ad dei seruitiû electi. vñ oês, qui non sunt laici, dñr clerici. 12. q. 1. duo sunt gene. facit. 21. di. cleros, in prin. de præben. cû sm, & in rub. prædicta iuncto nigro. a priuilegiû ergo tributum clericis, ꝯceditur oîbus ét in dignitate, qa si eps est, clericus est, & ét religiosus, qui ét noie clericorum in fauorabilibus ꝯprehenditur. 54. di. 5. hac autoritate, & qđ no. in c. 2. de sup. neg. prælati. li. 6. in gl. super ver. monasteriorum, & ibi Gemi. Sed in materia odiosa & in stricta significatione appellatione clericorû nô comprehendûtur episcopi, nec alij existentes in dignitate, nec ét canonici ecclesiarû cathedraliû. nec monachi, seu religiosi. facit c. qa periculosum, b de sen. excô. lib. 6. & c. in fidei fauorê, c de hęre. li. 6. c. statutum, de elec li. 6. & gl in Cle. 1. de sup. ne. pręla. Ratio, qa in eis est qualitas super alios q̃ non reperitur in simplicibus clericis. faciunt ad hoc dicta Io. An. in d. c. statutum, d qui inquit, ꝙ nomine ecclesiarû parochialium non veniunt ecclesię parochiales collegiatæ in materia stricta, quia habêt qualitatem collegij supra curam; sed in materia non odiosa e sic. facit similiter quod not. idem Pan. in c. 1. de insti. in ver. negligentiam, qui dicit, quòd in materia fauorabili, nomine ecclesiæ veniunt monasteria; secus in stricta materia, quod not. quia facit ad multa.

1 Vtrum appellatione monasteriorum veniant ecclesiæ sœculares, vel appellatione monachorû veniant clerici sœculares? ℞. Pan. in d. cap. 1. de institu. quòd non, siue materia sit larga, siue stricta. 16. q. 1. placuit, f el 1. facit quod no. Bart. in l. 1. ff. ad munici. qui dicit, quòd nomine ciuiû veniunt contadini. l. qui ex vico, ff. ad muni. & non è côtrario. facit. c. Rodulphus, & c. significâte, g & quod ibi not. de rescrip.

2 Vtrum appellatione populi veniant clerici? ℞. Pa. in c. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in materia odiosa non, nec è contrario. facit c. si sententia, de sen. exc. li. 6. cum gl. Et sic limita text. Insti. de iu. na. gen. & ci. in § plebiscitum, qui dicit, ꝙ appellatione populi vniuersi ciues significâtur connumeratis etiâ patricijs, & senatorib. vt intelligaẽ de his, qui sunt eiusdê professionis; secus in alijs, vt pro

bat dictus tex. in cap. si sententia, cum sua gl.[a] In materia autem priuilegiatiua potest dici, ꝙ comprehendantur. facit capi. dilecti,[b] cum sua materia de foro compe. qđ no. Bart. in d.l. 1. ad munic. & qđ notatur in d.c. Rodulph⁹, & quod no. Ioa. An. in ca. Io. de cle. coniu. qui dicit, ꝙ statutū excommunicans certo casu laicos non cōprehendit clericos ēt coniugatos. Et hoc sequitur Pa.[c] in c. 1. đ præbend. præfata intellige ſm ꝙ dico. infra Lex. §. 6.

3 Verū dispensatio cum illegitimo, vt possit effici clericus, debeat intelligi, vt possit ꝓmoueri ad minores solū gl. in c. literas, đ fi. pres. tenet ꝙ sic, cū sit materia odiosa. & dicit quod permissio in genere mediocritatē respicit. l. vlti.[d] C. cō. de leg. l. vl. §. sed & si. & de le. 1. legato generaliter in prin. cū alijs conc. gl. d. c. literas. Ex quo concludit cū prædictis, ꝙ solū ad minores poterit ꝓmoueri, qa ordines minores sunt medij inter primam tonsurā, & sacros ordines. Item dicunt Ber. Gof. & Hos. quando dispensatur cū aliquo, vt ad beneficia ecclesiastica promoueatur, quòd solùm intelligitur de beneficijs, quæ nō sunt prælationes, aut dignitates: prædicta tamen limita secundū quod dicam infra dispensatio. §. 9.

CLERICVS. 2. quid dēt habere? Rn̄. multa vt sunt virtutes, vt 40. di. ꝑ totū, & quæcunq; alia, q̄ qlibet bon⁹ Christianus dēt habere, sed spāliter aliqua q̄ ipsi debēt habere, inseram⁹, quæ quidem sunt nouem in summa.

1 Primò dēt[e] esse literat⁹ patet hoc. 36. d. 37. & 38. ꝑ totū, & 16. q. 1. sic viue.

2 Verū oīno illiterat⁹ sit ordinand⁹? Res. Inn. in c. cū in cunctis, de ele. ꝙ nō. parū tn̄ scientes, si spes est, ꝙ possint proficere,[f] ꝓmoueri pnt, aliàs nō, nisi sint monachi, qui magis indigent contēplatione, q̄ sciētia, & facit quod legitur. 16. q. 1. legi. vbi dicit. Ioan. sufficit monacho, si sit bonus, licèt sit illiteratus.[g]

3 Sed quæ scientia est necessaria? Res. Inn. vbi supra quod est requirenda secundùm dignitatem, locum,[h] & ordinem, ad quē assumitur, vt in c. ecclesia vestra.[i] 2. đ ele. Si. n. assumit ad epatū, dēt habere scientiā noui & veteris testamenti, cū sit iudex animarū, & iuris, cū ius dicere debeat. 11. q. 1.

a Ca. si sententia, cum sua glo.] Bal. tamen in l. 1. §. huius studij, ff. de iusti. & iur. dicit sacerdotes esse patres reipublicæ, & sic de districtu ciuitatis, allegat no in c. si. de rescrip. in 6.

b Facit cap. dilecti, &c.] Nam ibi not. Panor. quòd priuilegium cōcessum hominibus alicuius patriæ sub nomine appellatiuo, concernit etiam clericos, dummodo, & materia subiecta, & condecens proportionentur vtrisque & his autem, quæ noc. in d. capitu. Rodulphus, & in d.l. 1. ad municip. habetur supra, ciuitas. in §. 2.

c Et hoc sequitur Panor.] Pa. ibi in princi nō sequitur, quod dicitur hic ī materia strictis. postea q̄rit, Quid autem, in priuilegijs, & se remittit ad id, qđ Irgitur, & not in d. capitulo cum dilecti, de foro comp. &c.

d L. vlti.] Est §. 2. vbi si legetur seruus sub optione tertij, ipso nolente vel nō potente eligere, electio erit legatarij, dummodo non eligat optimum, nec etiam infirmum, vt dicit dic. l. legato generaliter, vbi habetur eadem sententia.

e De clericorū literis, & scientia adde S. Synodum Tri. 21. ses. c. xi. 12. 13. & 14. sess. 24. ca. 18. de refor. catechism. de ordi. sacra. c. sequitur nunc. P. V.

f Possint proficere] Et quod omnino illiteratus nō possit promoueri etiam ad primam tonsuram, patet in c. si. de tem. ord. vbi talem ordinans priuatur vno anno potestate conferendi primam tonsuram. Si tn̄ ordinentur, acciperent characterem ſm doc. qa ex quo quis est baptizatus, capax est cuiuslibet sacramenti, cap. veniens, de presby. non bapti. de parum autem scientibus &c. si sint dociles &c. Adde ꝙ procedit dispensatiuè, & ex magna causa secundùm Hostien. quasi non sufficiat, quod quis sit docilis, vt promoueatur, & dicit Pau. in d.c. cum in cunctis, ꝙ Hostien. bene loquitur h. dicit, ꝙ credit, ꝙ Inn. habuit hunc intellectum. Sed tamen requirenda est qualitas loci &c. vt §. se.

g Licèt sit illiteratus] Hoc idē tenet Archidia. ibidem, & Gemilian. in ca. fin. de tem. ordi. libr. 6. dicens not. arg. Quod illiteratura non repellit religiosum a ꝓmotione, & sic allegat d. glo. Et facit c. sedulo. 18. di. Et not quod illiteratus dicitur, qui omnino ignorat literas. 34. distin. præ. i. pimus, Et ille nō est aptus sacris officijs. 36. dist. ca. 1. in auten. de sancti. episcopis. § cleros, col. 9. & episcopus cū istis dispensare non potest secūdùm Inn. in c. dilectis, de tem. ordi. &c. Et de religioso dicit Pan. in d. cap. cum in cunctis, quod nō requiritur magna literatura, sed sufficit sibi perfectio charitatis.

h Dignitatem, locū] Nam in hominib. abiectis, & modicæ cōditionis præposito non requiritur tanta scientia, sicut ei qui præponitur curæ magnorum virorū secundùm Pa. in d.c. cum in cunctis.

i Ecclesia vestra.] a. Nor. ibi quòd scientia requiritur in prælato secundùm qualitatem ecclesiæ. Non ergo in omnibus ecclesijs requiritur vniformis sciētia. Nam si populus sui subiectus est maximus, requiritur maior scientia, vel si ibi sunt hæretici.

de persona. a Presbytero autem sufficit, ꝙ sciat canones cões pœnitentiales &c. de quibus.38.dist, quæ ipsis. Cantor dẽt scire cantũ, & sic de omnibus ordinibus, quod satis colligiẽ, ex his, quæ eis dantur b in ordinatione.23. distin. per totum, & ex potestate & officio c quod habent exercere. De sciẽtia verò cõfessorũ vide]. Confessio.4.S.3.

4 Vtrum peccet, qui suscipit aliquam dignitatẽ, vel aliud officium, ad ꝙ non habet sufficientem scientiã? R. Inn. vbi supra ꝙ sic. 38.di. omnes. 18.q.2. si qs Abbas, de æta. & qual. cap. fin. Sed aduerte, quòd est quædam scientia eminens, quæ subtiles quæstiones diffinire nouit, & in promptu respõsiones habet. Mediocris scientia est quæ scit aliquo modo examinare negotia, quamuis ad omnia nesciat respondere, & in libris veritatem eorum, quę scire debet, scit quærere, vel saltem circa ea dubitare, & consulere peritiores, etiam si in promptu omnia non habet, sufficiẽs tamẽ scientia est, quę sufficit ad faciendum, quæ sibi imminent ex officio, quod habet hanc qui non habet, credo quòd peccet mortaliter d acceptando officium, argumen. dict. capitu. fi. e Et similiter qui ei scienter f dat tale officium, nisi ex causa dispensaretur, quia imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis, de renun.c.nisi cum pridem.S. pro defectu.

CLERICVS.3. debet esse g hospitalis.43.di. per totum, nõ cupidus, seu auarus.42.distinct. ꝑ totũ.

1 Vtrum clericus prebẽdatus teneaẽ facere quatuor partes de reditib9 ecclesię, & oblationib9 fidelium, scilicet episcopo, pauperibus, ipsi sacerdoti, & clericis, & fabricę, sicut volũt antiqua iura, vt in capit. quatuor, & cap. cognouimus, & cap. seq. 12. quæst.2. Rñ. secundùm quòd colligo ex Pa. in cap. de ec. ędi. quod quoad quartam episcopi, & quartam fabricæ standũ ex consuetudini, h quæ quidem valet in præfatis iurib9 derogare, nisi quãdo fabrica remaneret derelicta, quia tunc esset irrationabilis, & non valeret, & sic tenereẽ dare quartam arg. d.ca. cognouimus, & in d.cap. I. Et hoc intellige, qñ reditus supersunt detractis necessarijs. Quo aũt ad quartã debitã pauperibus non valet aliqua consuetudo in ꝯriũ, quin teneaẽ. Ego plus dico, quòd non solùm quartam partem, sed & oĩa, quæ supersunt eorum necessitatibus, teneẽ paupꝑibus erogare, si fabrica non egeat reparatione, vel nisi vellet cõuertere talia ad ampliandum cultum dei in tali ecclesia. Nulla extrema necessitate in aliquo occurrente. Nã in illis duobus casibus

ci. facit. c. in causis, de elec. quod ibi no.

a De persona] Parum facit ille text. qui dicit quod presbyter apud episcopum tãtum iudicari debeat. Nam inter clericos habet diiudicare. Sed optimus text. est de hoc, quem omnino notabis, in c. qui episcopus. 23. dist. in prin.

b De his Catechis. de ordi sacra. c. de his igitur, & seq. P. V.

c Officio] Sed quæro, quid de Abbate. Quæ enĩ scientia requiritur in eo. Archi. in d.c. legi. dicit, quòd sufficit sibi si sciat cantare, & legere. Sed Panormita. contra, cum habeat curam animarum, vt forum pęnitentiale. Nam tenetur scire ea, q̃ spectãt ad suum officium Innoc. tamen dixit, ꝙ non requiritur magna scientia, &c. Vide plenã per Archi. vt supra, & in c. sedulo. 38. dist.

d Credo quòd peccet mortaliter] Dicit Panormita. in d. capit. cum in cunctis, quòd vltra rationem naturalẽ probatur hoc in capitu. non est putanda 1. quæst. 1. in fin. vbi sic dicitur. Quisqs ergo sacerdotiũ non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cũ eo, quod subiturus est onere metiatur, & ad id cum meritis etiam, cum se sufficere existimat, accedat; gloss. in versi. prius vires suas, ait, Sumite materiam vestris, qui scribitis, aquam viribus, & versate diu, quid ferre recusent, quid valeant humeri &c. Argum. ff. de excusa. tuto. l. paupertas. De promouendis autem ad doctoratum dic, quòd si sufficientem scientiam habeant, non peccant petendo gradum, cum petant facultatem communicandi alijs scientiam, quam habent, quod pertinet ad charitatem. Sed in minus instructis est peccatum præsumptionis: gloss. in Clemen. ti. 2. de magi. Adde, ꝙ Paucissimi digni attingũt gradum doctoratus, vt not. docto in l. cunctos populos, C. de summa trinitate ex quo infero, quòd etiam illis temporibus promouebãtur, indigni &c.

e Ar. d.c. fina.] Credo, quòd ille text. optimè faciat. quandoquidem ille episcopus propter defectum scientiæ fuerit depositus, vt patet ibi. Sequitur Innocenc. & Abb. in d. cap. cum in cunctis.

f Qui ei scienter] Hoc apertè probatur in ca. cum sit ars, eo. ti. de ęta. & qua. &c. & §. pro defectu, hic allegato, vbi præsul licitè renunciat propter scientię defectũ, quæ necessaria semper est ad temporalia, & spiritualia gubernãda. scriptũ est n. quia tu scientiã repulisti, & ego repellã te, ne sacerdotio fũgaris mihi, &c.

g Adde s. Conc. Tri. ses. 25. c. 8. de refor. P. V.

h Cõsuetudini] Vnde

Vnde, si consuetudo transferret nnus fabricæ in populum, illa seruanda esset, arg. cap. ad apostolicam, de simo. Idem dicendum, nisi aliter dispositio proui deret. Nam hodie communiter ecclesiæ cathedrales præcipuè habent reditus distinctos pro fabrica. Tunc enim prælatus non tenetur dare quartam partem suorum redituum. Si verò nulla esset consuetudo, tunc illa quarta pars deberet erogari, per tex. d. capitu. cognouimus, & tenet Hostien. in summa, titul. de ecclesijs reparã. §. 1. ad fi. Si verò quarta pars non sufficit, nec consuetudo aliter disponit, tunc recurrendum ᵃ, est ad clericos ecclesiæ c. de his de ecclesijs repa. dum modò reditus eius supersint ei. Compellantur etiam vltimo loco parochiani ecclesię nam ex quo ibi percipiunt diuina, tenentur ad refectionem ecclesiæ ar. c. si episcopus, de offic. ordi. libro. 6. nec posset parochianus volendo cui tare, onus cedere vsui ecclesiæ, quia hoc non dependet a facultate sua, vt in cap. omnis, de pœniten. & remis.

licitè desistit ab erogatiõe in pauperes, aliàs non sine mortali peccato. argu. eorum, quæ no. in c. dudum, el. 2. ᵃ de elec. & in c. cum sm, de præbẽ. ᵇ facit, c. clericus q, ᶜ & c. duo, ᵈ & c. vl. 12. q. 1. & 10. q. 2. episcopus. Nam eis dicitur. 12. q. 1. aut ũ habet ecclesia, &c. Th. in quo. & 2. 2. q. ᵉ 185. dicit, ꝙ si ista bona sunt distincta, & aliquid sibi retinet, quod debet fabricæ, vel pauperibus, vel ministris, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem. si verò non sunt distincta, eius fidei committũtur. & si in modico deficiat, quod obuiet bonæfidei, erit veniale peccatum. In notabili verò excessu erit peccatũ mortale.

2 Vtrum habens bona ᶠ patrimonialia licitè possit ecclesiasticum beneficium suscipere? Rñ. secũdũm Ri. in quol. 3. q. 20. ꝙ si bona patrimonialia sufficiũt ad necessitatem naturæ solũ,

pôt ecclesiasticũ bñficiũ recipere in tantũ, inquantum exigit necessitas status, & personæ. Si verò tm̃ habet in patrimonio, quantum requirit necessitas status, naturæ, & psonæ in tm̃, quòd multa et posset pauperib. erogare, si vltra hoc accipit ecclesiasticũ beneficiũ non intendens ecclesię deseruire, sed vt amicos possit ditare, & magis honorari, & delicatius viuere, peccat mortaliter. facit c. clericos. 1. q. 2. & c. secimo in d. ca. clericos, dicit Io. ꝙ etiã seruiendo ecclesiæ, si bona ecclesię cõsumat, & ex cupiditate suum patrimoniũ reseruat, quod mortaliter peccat. facit tex. in capitu. Quoniam, in fi. 16. quæs. 1. pro ista opin. aliàs seruiendo ecclesiæ, licet viuere de ecclesia. & conseruare patrimonium suis hæredib⁹, secundũ Inn. i c. episcopus de præb. si verò recipit, vt bñ dispenset, sic nõ peccat secundũ Ric. vbi supra, dũ-

a Cap. dudum, el. 2.] Nam no. ibi dicitur, ꝙ qui tenet beneficium minus canonicè, committit furtum, Vt in gl. ibidem inver. furtum in fi licèt propriè furtum non committat, cum non sit furtum in re immobili. vnde bene dixit gl. addendo, quodammodo, & sic ista dictio est impropriatiua. Dic tamẽ hoc dictũ procedere respectu corporis beneficij, & iurium ad illud pertinẽtium, sed respectu fructuum, quos percipit, malęfidei possessor, est & committitur verè furtum. no. Bar. in l. sequitur, ff. de vsucap. & in l. ancillæ. C. de fur. Et quanquam aliqui dixerũt, ꝙ ex quo beneficium vacat, non potest dici furtum committi ad instar iacentis hæreditatis, cuius bona si surripiã tur non causatur actio furti, cũ eo tpe nõ sit dñs, qđ non placet, quia longa est differentia inter vnum. & reliquum casum, quia bona beneficiorum nũquam vacant, cum Christi dicantur esse, vnde bona ecclesiastica dicuntur patrimonium Iesu Christi, vt in ca pit. cum ex eo, de elec. lib. 6. præterea ipsum beneficium dicitur possidere particularia bona ipsius, vt no. in cap. in literis, de restitu spol. a. Et vide ad præmissa quod no. gl. in cap. cum Capitulis de verbor. significa. Et facit text. iuncta glos. 13. q. 4 cap. quid ergo. Et vide supra beneficium. § 35. & infra eo. §. vltimo &c.

b Et in ca. cum secũdũ de præ.] Nota ibi Innoc. Hostien. & Abb. ꝙ episcopus tenetur ex genera si suo officio omnibus prouidere indigentibus, maxime clericis. il. q. 1. per totum. 16. q. 1. possessiones. & c. fin.

c Clericus qui] not. ibi pulcherrimus tex. quia enim clericus dicitur pars domini, vel in sortem domini assumptus, ideò debet se talem exhibere, vt sit domini pars. Qui verò aurum, argentũ, possessiones, & varias suppellectiles hãt &c. cũ istis partibus dominus non dignatur fieri pars eius.

d Cap. duo] Ibi etiam ẽ pulcherrimus text. Et in ter alia dicit, ꝙ clerici deferunt coronam, & tonsuram, corona significat, ꝙ coronari merẽtur in regno Dei, tonsura verò abdicationem ab omnibus temporalibus. Sufficit enim eis, si habent victum, & vestitum.

e Quæstion. 185 Artic. 7. Et rationem assignat, quia sunt mali dispensatores, & vide ibi. Distinguit enim quando bona sunt patrimonialia, quomodo possũt ea dispensare, vel elargiri, & quando sunt ecclesiarũ &c. vt hic, & loquitur de episcopis.

f Habens bona] Pro intelligentia no. ꝙ tẽpore primitiuæ ecclesiæ oẽs credentes in Christũ non possidebant aliquid proprium, sed oĩa erant illis cõia, vt no. 12. q. 1 in summa, & ad 4 sed postmodũ frigescente feruore incæperunt possidere proprium, error tamẽ erat, vt clerici saltem propriũ possiderent, & fuit statutũ et tpe apostolorũ, vt bona, q̃ pri⁹ habebãt, deberẽt offerri ecclesię cathedrali, & ex reditio-

subue-

modo sit idoneus. a

3 Vtrum prælatus possit satisfacere pro debito personali de fructibus ecclesiæ? b Resp. dominus Anto. in c. olim nobis, de restitu. spo. quòd sic. facit cap. peruenit, de fideiuss. Archi. in c. statutum, de rescrip. li. 6. tenet contrarium. Pa. in d. c. olim, limitat Archi. dicere verum in debito contracto pro delicto, vel pro patrimonio suo, & sic serua. & de hoc Vide infra, immunitas §. 51. cum duobus §. sequen.

4 Vtrum clericus præbẽdatus conuertẽs reditus c beneficij in vsus inhonestos teneatur restituere? Res. Pa. in d. c. cum secundum, de præb. q sic ecclesiæ, si habet de patrimonio, vel aliũde. 12. q. 4. c. 1. & 2. quia de altari debet viuere, non luxuriari, & accipitur luxuria pro omni luxu, seu illicita concupiscentia, 43. distincti. in princ. & Mat. in Cle. quoniam, de vi. & ho. cle. dicit quòd talis contrectat rem inuito domino, d quia, quicquid habent clerici, sunt bona pauperum. 12. quæ. 2. aurum, & 16. q. 1. c. fi. Et quantum sit eorũ peccatũ mortale, patet in d. ca. si illi. 12. quæst. secunda. Et ideo recipientes etiam tenent ad restitu-

ubueniretur indigentibus tam clericis, quàm laicis, & horum bonorum dispensator fuit eps deputatus, tex no. in c. videntes. 12. q. 1. illo tempore si clerici possidebant propria, nullo modo poterant percipere de reditibus ecclesię, quia vsus illurum bonorum fuit deputatus pro indigentibus. Item quia videbatur quidam error, q clerici possiderent propriũ, cum deuiarent a vestigijs apostolorum vnde fuisset visum longè indecens si cum hoc q possiderent propria, vellent viuere de reditibus ecclesiarum, & secundũ illa tẽpora emanarunt multa iura, in quibus dicitur, q clerici habẽtes propria non debent participare de reditibus ecclesiæ. Sed postmodũ, fuit sta. utum, vt nulla ecclesia ædificaretur sine dote pro ministris, & alijs necessarijs ecclesiæ, & clerici tunc sine scãdalo inceperunt habere proprium. 12. q. 1. certè, & de cons. dist. 1. nemo. Et secundum hæc tẽpa procedunt iura quæ vidẽtur velle, q clerici pñt viuere de reditibus ecclesiæ, nec ponderatur patrimoniũ, quia hodie bona ecclesiarũ principaliter sunt deputata ad vsum ministrorũ, vt in ca. pastoralis, de his quæ fi. à præla. Et vide bonũ textum. 1. q. 1 ca fin. vbi indifferenter permittitur clericis, vt possint viuere de beneficijs, ex quo eis deseruiunt. Concludo ergo, q ab ecclesia vniuersali non pñt petere habentes patrimoniũ, sed ab ecclesijs particularibus, quibus seruiunt, licitè pñt capere, ex quo honestè viuunt, & prauam intentionẽ non habent. hinc emanarunt iura hodierna, quibus disponunt, q habens beneficium, & patrimonium possit liberè testari de patrimonialib. 12. q. 5. per totum, Et de testa. quasi per totũ. hæc Pa. in c. postulasti, de rescrip vbi et quærit, Vtrum in impetratione beneficij sit facienda mentio de patrimonio Et est cõis opinio, q in literis iustitiæ est facienda mentio de patrimonio, vnde per tales literas non tenet eps prouidere habenti sufficiens patrimonium. c. tuis, de præbend. Dicit tamen Io. An. q hoc casu obstat exceptio impetranti in vim peremptoriæ, non aũt in vim dilatoriæ, & no. hoc verbum, quia valent literę iustitię ad beneficia, licet non faciant mentionẽ de exceptione perẽptoria competenti aduersario, vt plenè no Pa. in ca. cum ordinem, de rescri. Sed in literis gratiæ non est necesse facere mentionem de patrimonio. Facit tex. d c. postulasti, de rescri. in fi. Et ibidem Ioan. And. & clarius in c. ad aures, de rescri. Quidam tamen dicũt q si ordinatus fuit impetrator ad patrimonium, q tunc de eo est fienda mentio, quod de rigore potest admitti, sed de stylo curiæ seruatur indifferẽter prima opinio. Ratio diuersitatis est, quia per literas iustitiæ prouidetur solum pauperibus, sed non dicitur pauper, qui habet sufficiens patrimonium, nec tenetur episcopus prouidere ordinato, nisi quando non habet patrimoniũ, vt in c. tuis, & in c. nõ liceat, & in ca. episcopus, de præb. Sed literæ gratiæ sunt alterius conditionis quia gratia nõ ẽ fundata super iustitia.

a Idoneus] De hac materia habes plenè per Ab. in c. postulasti, de resc. Et in c. eps, de pręb. vbi concluditur per Inno. & Hostien. vt hic &c.

b De fructibus ecclesiæ] Tu plenius vide Pa. in repeti c. cum esses, de test. tamen quantum ad hunc § spectat, potes dicere cum Pa. in c peruenit, de fideius. q aut clericus contraxit debitum pro sua sustentatione, & tunc dicit ibidem Hos. q pt satisfacere de fructibus beneficij, quoa facit suoa, secus in fructibus, qui veniunt conuertendi in vtilitatem ecclesiæ, & est communis sententia docto. ibi, & specu. ti. de sen. ex. §. 2. ver quid si debitor, qui dicit hoc procedere in defectum bonorum patrimonialium, & hoc seruari visum est in curia per Collectarium, vt dicit in c. Odoardus, de solut. vide pro ista conclusione Pa. in c. præsentium, de pigno Nam ecclesia in effectu tenetur ad ea debita &c. Et ita intelligitur. d. c olim. Nã ibi ille eps fuerat spoliatus statu suo, & cõtraxit pro sustentatione igitur ecclesia satisfacere debebat, aut contraxit clericus pro patrimonio suo conseruãdo, vel fideiubẽdo, vel aliter, quam pro vtilitate ecclesiæ, & tunc tenet similiter, q de rigore iuris inspecto statu beneficiorũ & deputatione nõ debet aliquo modo de reditibus satisfacere creditoribus, quia id solùm est clericorũ, quod probabili ratione consumunt, vt in c. si de pigno. ergo non debent apprehendi fructus, cũ sint conuertendi in cõm piã. Sed cõis opi. inualuit, quia hodie clerici appropriant sibi fructus. vnde melius visum est curiæ, vt satisfaciant creditoribus &c. quam aliter illicitè expendant, & d. c. peruenit, loquitur de fructibus patrimonialibus, vt dicit glo in c. de multa, de præben.

c Reditus ecclesiæ quibus non donandos. S. Syn. Trid. interdicat, vide sess. 25. c. 1 de refor. P. V.

d Inuito domino] Et sic committit furtum, vide supra beneficium. §. 31 & seq. in apostil.

tionē, nisi in casu concesso. 14. q. 6. si res. Et hoc verū quoad forū conscientiæ. a nec sufficit, q̄ restituant de fructibus beneficij secundū Host. nisi quatenus sub traherent sibi necessaria.

CLERICVS 4. dēt b eē habitu honesti⁹. 41. di. p totum, & in c. clerici officia, de vi. & ho. cle. vbi dr̄ q̄ coronam, & tonsurā habeant congruentem, in dumēta clausa desuper de ferant, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. pannis viridibus, & rubeis nō vtatur. nō sotularib⁹ cō sutitijs, frænis sellis pectoralibus deauratis, aut aliā superfluitatē hñtes fibulas, nec corrigias aureum, vel argenteū ornatū habentes, nec annulos, nisi quibus competit ex officio. Quod quidem capitulū, quia non loquitur in oībus pceptiuè ſm Innoc. ibidem, licèt Pet. dicat q̄ sic; tu tñ dic meli⁹ ſm Pan. ibidem, q̄ aliqua sunt de præcepto, aliqua non; propterea inferam du bia ad ea, quæ de necessi te sunt scienda.

1 Vtrum cleric⁹ c teneaẗ deferre tonsuram? R. q̄ si est in minoribus, & nō habet beneficiū, non tenetur, ar. c. Ioan. de cle. coniu. & in c. vnico, eo. tit li. 6. & gl. in c. si. l. di. Si verò est in sa cris, vel beneficiatus, teneẗ de præcepto. facit. d. c. Ioā. & quod ibi no. in c. vnico, de biga. lib. 6. Et limita di ctum 1'a in c. si qs, de vi. & ho. cle. vbi dicit indistinctè q̄ peccat mortaliter. d

2 Qualis habitus e prohi beẗ clericis? R. text. in Cle. qm̄, d̄ vi. & ho. cle. q̄ vestis virgata, vel partita. i. diuer si coloris, f epitogiū seu to boardū fodratum vsq; ad orā, & ita breue, q̄ vestis inferior videatur notabiliter. epitogium, seu tobardū est vestis superior, & ta lia portantes, quicunq; sint clerici, ēt hñtes primā ton suram solū, peccant morta liter, si tales in minoribus constituti habēt beneficiū; aut si non hñt præfatas ve stes, portant cū tonsura cle ricali, alias nō. & q̄ peccēt mortaliter, probat stepha nus pp verbum, lancimus, allegat. 18. di. c. qm̄ quidē, & 1. q. 7. si quis oēm, & hoc verum, nisi cā rationabilis subsit, g vt in d. c. & quan do publicè: Secus, si in do mo Et dicit publicè porta re, dum multitudini hoc patet, sicut dicitur public⁹ aleator, vel vsurarius, vel maledicus, de excep. pla. in ter, de maledi. c. 2. de exce ptio. exceptionem. 34. dis. vidua. In domo dicitur fie ri secretè, quia domus rem secretam importat, non pu blicam, sexta quęstio. 1. ex merito, & non solùm pec cat mortaliter, verumetiā, si est beneficiatus, est su spensus per sex menses h a perceptione fructuum be neficiorum suorum. i Si non est beneficiatus, & est in sacris citra sacerdotiū, per idem tempus est inha bilis ad beneficium obti nendum Idem de alijs cle ricis talem vestem, & ton suram simul publicè defe rentibus. Sacerdotes verò, vel religiosi, ac habentes dignitatē, personatum, seu beneficium, cui cura ani marum imminet, per an-

a Forum cōscientię] Opinio hu⁹ summæ est tenēda, licèt alij aliter dicāt, q2 securior & tutior p iura, q̄ hic allegā tur. Et cū summa nīa tenet ēt ag. ti⁹ sum. Pisana, Cleric⁹ 4 §. 4 di. q̄ nō solū peccāt mortaliter ex eo q̄ turpib. psonis tr. baur iuxta. c. q venatorib. 86. di. Sed ēt sūt raptores, ſm Raia. & tenētur ad restitutionē. hęc il le. Et I § 7. & in prin. tenēt, q̄ tur pes personæ reci pientes ab eis ex cā inhonesta, q̄ si militer tenentre stituerè ecclesiæ, vt ēt hr̄ hic, &c.
b De eiusmodi habitu decreta sūt S. Synodi Tridē. ses. 14. c. 6. ses. 22. c. 1. d̄ ref. P. V.
c In S. Syn. Tri. habes de tonsura cōstitutiōes. ses. 23 c. 4. & 6. d̄ ref. De ea & corona, earumq; signat o ne multa tradūt in Catechismo d̄ ordi sacr. c. iam verò. P. V.
d Peccat mortaliter] Mouebāt, q2 pcipitsibi sub anathemate. Et dicit, q̄ tōsura dr̄ eē capillorū, sed dēt hr̄e rasurā in pte superiori, & qd significet illa corona, & tōsura capillorū vsq; ad aures, vid̄ Cle. 2. de vi. & ho. cle. vbi gl. not. i ver. tonsurā. & adde ad d. c. si qs. 23. di si qs. Fatur in clericis bigamis q2 pcipit eis sub anathemate, nè portēt tōsurā i c. 1. de big. li. 6. &

vide no. in c. 1. d̄ cle. cōiu. & i d. c. Ioan. & sic habeẗ 2. fallē. ad d. Pi. e Sūt & i hoc re formatiōes editę Romę post S. Sy. Trid cui⁹ primè citata loca q̄lis p̄habeatur, ostē dunt. P. V.
f Diuersi co.] dicit canō, q̄ diuer si coloris, vel di uersæ ptis vestis eē ñ dēt 21. q. 1. c. vlt. i fi. Alibi dr̄, q̄ vestis ñ dēt eē variata sericis te xturis, nec hr̄e variorùm colorū ornamēta 21. q. 4. c. 1. in fin.
g Rōnabilis sub sit] Puta timoris vt d̄ vi. & ho. cle. c. pe. Est & alia rō nabilis cā. s. ob sucij festū militare, vel doctorale vł vxorale. rō ē, q2 tal a rarò cōti gūt. & ad talia iu ra ñ adaptāt l. nā ad ea, ff d̄ leg. & c. Ifas, d̄ despō. i pu. & vid̄ Car. id. Cle qm̄. q. 3. q p multa hoc pbat.
h Per sex mēses] īchoādo post talē publicā delatio.
i Bñficiorū suo rū] Oium pp idē finitā, vt d̄ ele. c. vt circa, li. 6 offē dit. n. vniuersū statū eccl'æ, nec mm⁹ vnā ecclesiā q̄ aliā. & sic sol uit. d̄ ele. c. si cō pmissari⁹. §. hu⁹ quoq; lib 6. vbi spāliter offendit ecclesia ad q̄ idi gn⁹ eligit, vel ad q̄ dign⁹ elect⁹ i pedit. & no q2 di cit tex. eo ipso & sic si ē necessaria mōitio, nec snia aliter, vt cle. 1. c. tit. ſm Io. And. Et no q̄ si interī iste fructus perci peret,

num sunt suspensi à perceptione fructuum suorũ beneficiorum, si habent beneficia, si non habent, per idẽ tẽpus sunt inhabiles ad obtinendum beneficium. Et istis, s. sacerdotib. vel religiosis, aut dignitatẽ seu beneficiũ cum cura habentibus prohibetur non solùm prędicta vestis, sed ẽt insula, seu pileũ lineũ in capite publicè portare. Sub eisdẽ pęnis & præcepto præcipitur, ꝙ habẽtes administrationẽ intra mensem, prædictũ epitogiũ dent pauperibus. Religiosi verò, qui nõ habent administrationem, intra mensem suis superiorib⁹ assignent in pios vsus conuertendum. Et licèt insula sit vestis pomposa ad collum perforata [a] circumquaque, tñ hic accipitur ꝓ bireto, quod ponitur sub capucio ad euitandum sudorẽ secundùm Matt. in d. Cle. licet tamẽ portare de nocte, vel latenter sub capucio secundũ Ze. & Lau.

3 Quid si epitogium, seu tobardum sit breue solùm sed nõ frodatũ, an sit locus pœnæ p̃fatę? Matt. tenet ꝙ sic. Ze. ꝙ non. Ego dico, ꝙ quò ad pœnã dicit verum Zen. sed quò ad culpam ligantur per identitatem rationis, ar. ff. de adulte. [b] l. si postulauerit. §. rõ. facit. 23. distin. c. non liceat el. 2. vbi vult canõ, quòd vestem talarem habeant clerici, & clarius. 21. q. 14. ca. nullus, cum tribus capitulis seq.

4 Vtrum clericus vtens viridis aut rubeis vestibus peccet mortaliter? Res. secundùm Inn. in d. c. clerici officia, ꝙ non, tamen male facit, quia in ca. clerici. 23. di. dicitur, ꝙ vestimenta, & calceamenta, quæ religionem non decent, eis non licen⁹. Sed Pa. ibidem tenet, ꝙ peccet mortaliter p. d. Cle. quoniã, quę sub præcepto ampliat ẽt ad caligas, pręcipiens, nè caligis scachatis, viridib aut rubeis vtantur publicè. Car. verò in d. Cle. quoniam, tenet ꝙ caliga rubea, vel viridis nõ prohibetur, nisi sit scachata. Et ꝙ non valet argumẽtum, quia oẽs vestes licent clericis cuiuscunque coloris, nisi sint expressè prohibitæ. Sed cõtra ipsum Car. est express⁹ tex. in c. nullus 21. q. 4. vbi dr̃, Solis vtatur vest. b. quæ concessæ sunt clericis, ergo nisi cõcessæ sint, intelligũtur prohibitæ, patet etiã in c. episcopi, & duobus. c. sequen. ea. caussa & q. Et ideò tene, quod est mortale, argum. dictorum. c. 21. q. 4. Idem dic de quacunque veste irreligiosa respectu formæ, purpurea, vel cindata veste non est eis prohibitum vti ẽm gl. 1. 21. q. 4. in princ. nec etiã preciosa, dũmõ sit secundùm cosuetudinem eorum, inter quos viuunt, nè vilescant, ar. c. epi. 80. d. st.

5 Vtrũ clericus nutriẽs comã, vel barbã peccet mortaliter? Res. ꝙ sic, qa põt excõicari. c. si quis. de vi. & hone. cle. 3. dist. c. si quis. [c] & hoc quando facit sine rationabili causa ẽm gl. in d. c. si quis, ex rationabili causa licet, facit. c. pen. eo. ti.

CLERICVS V. Debet seruare [d] castitatẽ, vt in c. vt clericorũ, de vi. & ho. cle. & non solũ verè, sed etiam apparenter propterea non debent cohabitare cũ mulieribus, de coha. cle. & mu. per totum.

1 Vtrũ clericus in minoribus possit ꝯ̃here sine pc̃tõ mortali? Res. ꝙ sic, si nõ habet bñficiũ Si verò hẽt, peccat mortaliter retĩnẽdo bñficiũ. Faciũt ad hæc, q̃ no. i gl. c. si. 1. di. & ꝙ no. in c. ruæ. e᷑ apost. & in c. Io. d᷑ cleri coniu. qa cũ bñficiũ pdat ipso iure ẽ postq̃. ꝯ̃xit. vt tenet gl. & doc. i c. 1. de cle. coniu. & ẽt si añ, q̃ vxor agnoscat, intraret mo-

peret, nõ esset irregularis, cũ nõ sit exp̃sũ, tñ dictos fruct⁹ tenet restituere & quotidianæ distributiones accrescerẽt socijs, fruct⁹ vero præbendæ, vel distincti beneficij accrescerent ecclesię ẽm Io. And. ibidem.

a Perforata] Aliqñ accipitur pro corona tiuperiali, C. de quadri. p̃scri. l. fi. in fi.

b Ar ff de adulte.] Nam vbi est eadẽ rõ, leges ẽt pœnales extendũtur. d. §. ratio, & l. quædam. §. nummularios ff. d᷑ edend. Sed dicit Car. ꝙ non ẽ eadẽ rõ, quare prohibet epitogiũ breue foderatũ, fuit, quia apparẽtia talis videbatur quid militare, & ad iactantiã, & cõpositionẽ corporis, qđ nõ sic cẽsetur ex sola breuitate, facit ẽt, qa si voluisset, hoc expressisset, c. quia circa, de priuile. Q.ꝛ igitur non peccet, videtur, cum peccatũ nõ habeat originẽ ex transgressione præcepti. Cũ ergo hic non sit pręceptũ, igitur &c. Tamen ante factũ potius tenerè opinionem hic positã, & de rigore fortè ẽt post factũ, cũ omnino videat eadem ratio.

c C si qs] Tamẽ d. ca. si qs, dicit, Anathema sit, & sic non est canon latæ sententię, sed ferendæ, cũ non loquatur de pręsenti, de quo in c. si diligenti, de fo. com. & c. clericus, de vi. & hone. cle & c. clerici. 1. & 2. 23. dist.

d Vide S. conci. Tri. ses. 25. c. 14. de ref. sess. 24 de sac matri. can. 9. inde & de seq. 9. vide quoque 24. sess. .8. de ref ca tech f de or. sac. Pet. Ven.

e C. ruæ] Not ꝙ clericus in minoribus habens beneficiũ, si dimittat habitũ & tõsurã, dicitur apostatare. Et ad deferẽdã potest cõpelli, vt d. c. Ioannes, & c. fin. 1. di.

f Perdat ipso iure] Ratio est,

quia exercuit actum omnino ɔtrium clericatui, & illa est vera vxor, & non dēt hēre vxorem carnalem, & spūalem: vī enim per actum ɔtrium renuntiasse beneficio, & habere illud pro derelicto, ar. c. ex transmissa, de renun. & c. cum renuntiatur. 31. q. 1.

monasteriū, nō ꝑpter hoc recuperaret, nisi ei đ nouo cōcederetur, qa ius semel extinctum nō reuiuiscit, licèt cesset causa extinctiōis 7. q. 1. quàm periculosum,[a] de cons di. 4. quæris, & cōmuniter tenent doc. Similiter etiā si matrimoniū non tenuit, puta quia erat consanguinea, vel affinis, priuatur nihilominꝰ ipso facto[b] ſm Pa. in d. c. 1. quāuis alij teneant cōtra. Ideò retinendo beneficiū iniquè facit, & cū pcō mortali, cū nullo iur̄ ip̄m hēat, sed sit itrusꝰ.

2 Vtrum clericus peccet mortaliter[c] cohabitādo cū mulieribus? Res. ꝙ sic,[d] si habitat cū quacūque đ qua possit esse rōnabilis suspicio, ēt si sit consanguinea, siue affinis. facit. c. 1. de cohab. cle. & muli. & c. interdixit. 32. dist. Multomagis peccat mortaliter, si tales masculos tenet, đ qb. rōnabiliter possit suspicari, ar. a minori. Cū alijs, de quibus nulla pōt esse suspicio, licitè cohabitat, siue cōsanguineę sint, siue ñ. De ɔcubinarijs, viđ ĵ. Cōcubinatꝰ. §. 1.

3 Sed quæ sunt, de quib. suspicio nō oritur? Resp. ꝙ mater, soror, & amita, s. soror patris, & matertera, s. soror matris. 32. di. interdixit. 81. di. cū oibus, quia fœdus naturale nō permittit aliquid sæui criminis cum istis suspicari. c. a nobis, de coh. cle. & mu. & c. cum iuuētute, de præsum. idē dic de filia, & hmōi, similiter đ multū antiqs, vt i c. fœminas. 81. di. & i d. c. iterdixit in fi. & idē dico cū oib. qb. ante ordinationē sine suspitiōe poterat cohabitar̄,[e] vt vxores fratrū, & đ familia, & hmōi, vt c. cū oib. 81. di.

4 Vtrū accessus[f] ad domos quarūcūq; mulierū suspectarū sit clericis ꝓhibitꝰ? Res. ꝙ sic, sicut & cohab. 81. di. clericꝰ, cū duob. c. se.

5 Vtrū frequētatio[g] monasteriorū monialiū clericis ꝓhibeat̄? Resp. ꝙ sic nisi ex manifesta[h] & rōnabili cā,

a Quam periculosum] Habetur ibi ꝙ periculosū ē cedere iuri suo in spūalib. ex eo qa non pōt recuperari, vt fecit Esau. Ge. c. 27. ad hoc c. eos, 7. q. 1. vbi si sacerdos ab ecclesia sua se cesserit, & alius in loco eius ordinetur, est ea priuatus, donec successor in pace qescat. Ad idem ca. hoc nequaquam. 7. q. 1. vbi renuntiās cpatui, & efficitur monachus, nō recuperat epatū. Similiter qui renuntiauit petere bon. post. non pmittitur eandē habere. l. 1. §. semel, ff. de su. edi. Facit l. ꝗritur. §. si venditor, ff. de edil. edi. vbi dr̄, Renūtiātib. actiones nō est regressus dādꝰ. Facit l. postquam liti, C. de pactis.

b Ipso facto] Et bene, quia quantum in eo fuit, ɔ̄xit. Et idē tenet Pa. de cōstituto in sacris, ꝙ ipso facto pdit, licēt d. Ant. contra. Vide ibi per eū. Sm̄ p sponsalia contracta de futuro non vacant bñficia ipso facto, ſm Io. An. & cōiter doct i d. c. 1. ar. l. ea quæ ff. ad municip. vbi dr̄, ꝙ ea, quæ contraxit de futuro suū non mutauit domicilium. Item quemadmodum per adeptionem secundi beneficij non vacat primū, nisi sit plenè translatum ad secundū. c. cū in cunctis, de ele. Ita nec per contractum sponsaliorum, cū adhuc non sit plenè translatum. Idem tenent domini de Ro. dec. 21. Item propriè sponsa non est vxor, sed promissa, quia dicitur a spondeo spondes. c. nostrates. 30. q. 5. & tex. d. c. 1. loquit đ vxore, & appellatione vxoris venit illa, q̄ cōsummauit, vt dicit ibi Pa.

c Edidit hac de re ꝓhibitionem, pœnasq; statuit in contumaces conc. Tri. sess. 25. c. 14 de ref. P. V.

d Res ꝙ sic] Ex verbis illorum iurium, quæ hic allegantur, non videtur posse probari, ꝙ sit peccatum mortale, ratione tamen illud non negatur, quia clericus tenendo suspectā in domo facit contra prohibitionem, & exponit se periculo peccandi mortaliter, vnde peccat mortaliter, Eccle. 3. Qui amat periculum &c. Facit c. 1. de tornea. cum si.

e Cohabitare] Ego dicerē sic ſm Pa. in c. 1. de coh. cle. & muli. ꝙ cōsanguineas iuuenes, alias non suspectas potest clericus bonæ famæ in domo tenere, sed extraneas iuuenes nullo mō, q̄tuncunque sint bonæ famæ, qa tali tēpore mixtio est periculosa, non sic cū cōsanguinea. Sētit gl. in c. volumꝰ. 81. di. Et licèt d. An. videat̄ reqrere inter cōsanguineos vt altera sit senex, Pa. tñ dic dictū sub esse de honestate cū nullibi ꝓbet̄. Intelligitur etiā ꝙ nō sit talis cōsanguinea, q̄ habeat secū pedisse quā qa licet ñ sit suspicio cū matre, vel sorore ꝑt tñ de pedisequis dubitari. Itē itellige, ꝙ si clericꝰ habitaret cum alijs clericis, nō dēt tenere ēt matrē, qa oritur suspicio respectu aliorū. d. c. volumꝰ. & per ista limita. §. præcedentem.

f Videas & de hac conc Tri eod. loco. P. V.

g Accedit & ꝓhib. Sy. Tri. ses. 25 c. 5. & 7 đ reg. P. V.

h Ex manifesta] Oportet ergo, ꝙ sit manifesta & rationabilis, nam vna sine alia non sufficit, vnde non sufficit occasio consanguinitatis ſm Io. And. Et hoc idem procedit in laico, qui licet aliquādo possit visitare consanguineam, & rarò, non tamen hoc prætextu debet fieri frequens accessus. Quia etiam in cōsanguineis id scelus perpetratum reperitur. ca. 1. de coha. cle & mu. Et vide bonum tex. in d. c. diffinimꝰ & in c. in decima actione. 18. q. 2. Ratio est, quia periculosa est sexuum commixtio. c. mulieres, de iud. li. 6. Ideò clericus prohibetur immiscere fabulas cum muliere. 81. di. c. clerici. 14, & c. clerici. & sic non [illegible] in quo laicus efficitur de foro ecclesię. [illegible] pe[illegible]ndo, vel nimis confabulando cum moni[illegible]bus, Nam cōmittit sacrilegium, quod est de foro [illegible] c. cum s. t, de [illegible] comp.

Fr[illegible]uen ar.]

monasteria, ꝗ vi.& ho.cle. Et vt dicit gl frequẽtare, [a] est vltra vnã vicem.ire. 25. q.1.ita nos.

Clericvs. vi. debet laudes [b] debitas exoluere.91.di. cleric⁹ viriũ,& c.fi.& 92.di.c.fi.quomodo aũt teneatur,& qñ, & q ad officiũ dicendum, Vide infra hora canonica, ꝑ totũ.

Clericvs. vii. debet in suis beneficijs [c] residentiã debitã exhibere.ca. qa nonnulli, de cle.nõ resi.

4 Verũ cleric⁹ [d] possit deseruire ꝑ aliũ ĩ suo bñficio potẽs ipse ꝑ se seruire? Rñ. Pa.in d.c.qa nõnulli, ꝙ nõ de iure, tex.est in l.nullus q nexu, [e] li.10.C.de decu.siue bñficiũ sit simplex, siue curatũ, sed de cõsuetudine sic in bñficijs simplicib⁹. In bñficijs aũt curatis si valet cõsuetudo, nisi esset rõnabilis, vtputa qa bñficium tenue & hmõi qa tũc valeret ↄsuetudo. facit ca. licẽt, de ele.li.6.in ver.ꝑsonaliter teneo ẽt in bñficio simplici, ꝙ nisi consuetudo sit ex legitima & rõnabili cã, nõ valet qa esset dãnosa ecclesię. Similiter nõ valet dispẽsatio, nisi fiat ex rationabili causa, qa ẽ dissipatio, nõ dispensatio. facit quod no. Inn.in c.ex tuæ, [f] de cle non resi. & hoc ꝑꝑ multa mala, quæ ecclesijs veniunt, & pauperib. Christi ex non residentia, qa tales deseruientes, cũ vix possint viuere, quærũt quæ sua sunt, non Christi, & tales principales comedunt, quæ vel in reparationẽ ecclesię, vel pauperibus dare deberẽt. & idõ dic ſm tex.c.quia nonnulli, de cle.nõ re. ꝙ dẽnt residere ĩ propria ꝑsona, [g] & curã illius per se exercere ſm ordinem suum intellige, [h] vt extra de fil.presby.c.proposuit. Old.tñ tenet, ꝙ in conscia, si prouidet suis impensis, ꝙ ecclesia decenter, & popul⁹ bene regat, & ipse honestẽ viuit, & bonũ exẽplũ subditis ꝓbet, & aliqñ ꝑ se exercet officiũ, & videt, qũo cõstituti officiãtur, ꝙ excusatur a pcõ. Sed ego ñ credo, nisi qñ pro necessaria cã, vel vtili stat absens [i] l.de pollicitationibus, ff.de polli.& l.si absẽte, ff. de le.

2 In quib. casib. absens habetur pro residente? Resp. ꝙ in tribus. Primus, si est in seruitio Papæ, [k] de cle.nõ re.c.cum dilectus. Secũd⁹, si est in seruitio Episcopi [l] sui, de cle non re. ad audiẽtiã, & c.de cætero. Sed hæc

a Frequentare] Nec etiam quis potest frequentare hospitia commatrum, vel Beguinarum, Cle.1.de relig.domi.ſm Hos.& gl.in d.c.dicit, ꝙ frequẽtatio inducitur in duab. vicibus. Arch in c.illud.12.di.dicit ꝙ ex duabus vicibus inducitur consuetudo ad maleficiũ.l.3.de episco. aud.Host.tñ dicit esse recurrẽ. ad cõmunem vsũ loquendi, vt l.3. de reb. dub. ar.in l.1.ff. ꝗ flumeli⁹ in c.de causis, de of.del. Io. And. sentit, ꝙ si post admonitionẽ accessit hẽt locũ d.c. monasteria, & satis placet nã orit sinistra suspicio contra monitũ iterantẽ accessum. Vide infra monasteriũ.§.8. & ẽt officiũ epõrũ intẽderet circa honestatẽ monialiũ, nẽ nimis frequẽtentur ꝑ laicos, vel clericos. Vñ eps põt visitare annuatim moniales, ẽt si sint exẽptæ, ꝑ Cle. attendẽtes, de sta.reg. Tñ frequẽrantes monasteria non sunt excõicati ipso facto, sed epi solent fulminare excõicatiões.

b De munijs clericorũ, præcipuẽ parochi lege. S. con.Tri. a Ziletto Impressi indicẽ, qui tibi loca monstrabit ex quo margo non sufficeret, in dict. parochi, & sess. 23.ca 4. de ref.& totũ catech.ꝓferẽ de ord.sa.P.V.

c Residere, q teneantur, decreta adiũgas cõ.Tri.sess. 6.c.1.& 2.sess.23.c.1.itẽ sess 21 ca.3.22.c. 3. 24.c. xñ. & 18.de refor. Residere negligentium peccatum, & pœna eisdem capitulis. P. V.

d An & quando id fieri possit ex decretis.S.Sy.Tri. ex eis de proximẽ citatis locis, & 21.sess. ca 4 de ref. potes doceri. Pet. Vend.

e L.null⁹, q nexu] Habetur ibi, ꝙ nullus curialis ꝑt officiũ suũ exercere per substitutũ, ẽt si fuerit vir clarissimus, & in dignitate cõstitutus, nisi l.o. fuerat sibi spãliter concessum. Fallit in illustri, qui periculo suarũ facultatũ põt per substitutum deseruire, vnde no. Alex ibi in addi.ad Bart. ꝙ quandocunque quis per substitutum deseruit, hoc intelligitur facere cũ periculo suarũ facultarũ. Habes ẽt multas cõcordancias ibi per gl.& Bar.de quo vide infra substitutio §. 10.

f Innoc. in c.ex tuæ] Pa. ibi not. ꝙ cleric⁹ potest compelli ad residentiam.

g In ꝓpria persona] Fallit ĩ casu.c. extirpandæ §. quia verò, de præb.& qñ duę ecclesię sunt annexæ, de quo vide ibi per Pa.

h Intellige] d.c. proposuit, cõtinet epm, quẽdã ordinasse in subdiaconũ, cui postea præsentato ad quandã ecclesiã noluit curam animarũ cõmittere, asserẽs eum fuisse filiũ sacerdotis, ad petitionẽ tamen dicti ꝓmoti papa præcepit. de consensu eiũdẽ sibi dari coadiutorẽ, assignata sibi portione, & hoc est honestũ, tũ qa ordinatus erat, nẽ mẽdicare cogat, tũ qa vnus solus non bene põt officiũ decãtare, & sic declara hic illud verbũ ſm ordinem suum.

i Absens] vide ꝓ hoc tex. in c. extirpãdæ.§ qa verò, de præben in ver. qui velit, & possit, & ibi plenius per Pa & multa bona notani. infra pœna.§ 4. vide gl.in d.l.absente quæ dicit de illo, qui legationẽ suscepit sponte, & est speciale. si est absens, per aliũ cõplere potest.& sic tene, licet quidam & n sic sequuntur.

k Papæ] Et ratio est, quia videntur seruire vniuersali ecclesiæ, & isti tales debent in omnibus gaudere prærogatiua præsentium.

l In seruitio epi.] Hoc intellige de duobus tantũ canonicis, sed vltra duos non potest, nisi probetur voluntas

lentes capitoli, vel vtilitas ec lesię. potest tamē cogere duos, vt in d.c. ad audientiam. Sed quid de inferioribus clericis, Dic quod aut iste inferiores destinantur per epm pro cōi vtilitate, vt per Pa. in d.ca. da cætero, & tunc habebunt fructus in absentia sine alia dispensatione, quia officium eorū non debet eis esse damnosum ca cum non decest, da ale li. 6 & idē, si destinantur pro seruitio ecclesiæ cathadralis, vbi cā suggerit eos mittendi, vtputa qa reparitur vn⁹ magis industriosus quàm alius, & aptius. ar. in c.t. vt eccle. benefic. Aut ꝓ saruitio solius epi, & tūc posset dici, ꝙ vrgēte cā gaudaāt priuilegio, quia videnť ꝓmou reseruitiū ecclesię cū eps sit i ecclesia, & econtra. 7. q. 1. scire dabes, ꝓ hoc taxt in d. c. ad audiētiā, in si ibi, ꝓ tuo seruitio ecclesię. itē qa filij debēt subuantre parentib. in necassitate. Si verò cā nō vrgerat, secus qa non dabet aps subtrahare seruitiū ecclasijs inferioribus assumendo ministros in familiares. & idem ꝙ oēs pręlati infariores aps pōt sibi assumere subditos ad seruitiū cū isto priuilegio, ꝗ quo ꝓ doc. in d.c. da cętero, q tex. loquitur gn̄aliter.

non credo vera in his, q cū papa, & epo moranť, nō ꝑꝑ eorum seruitia[a] exhibēda, sed ꝑꝑ ambitionē, vt obtineāt beneficia. Tertius ꝑꝑ causam licitā ẜm modū, de quo in se. S. dicitur. In istis casibus absens habetur pro præsente in omnibus, nisi quò ad quotidianas distributiones, quę nō solent talibus dari d.c. de cętero.

3 Vtrū aliquando[b] possit se absentare à bñficio clericus? Res. ꝙ nō, nisi duo cōcurrāt simul, videlicet causa honesta, [c] & rōnabilis licētia sui prælati, vt in c. relatū, de cle. non re. Dicit tñ Inn.[d] in c. ex tuæ e. ti. ꝙ posset ex cōsuetudine induci, vt sine licētia ex cā rōnabili se absentét. Pa. aūt in d.c. relatū, dicit, ꝙ si necessitas occurreret, q̄ nō pateret dilationē, vt posset adire p̄latū ꝓ licētia, tūc sine licētia [e] posset. l. 1. in prin. ff. de exerci. ac. & l. tutor, q repertoriū, in prin. ff. de ad. iu. Qđ dictū ẜm Io. An. in d.c. relatū limito, qñ in breui est reuersur⁹, ar. l. 3. ff. de diuor.

4 Vtrū clericus [f] teneatur restituere fruct⁹, quos in absentia percepit ex bñficio suo? Res. ꝙ si subest legitima cā, nō teneť, sed si legitima cā nō subest, credo, ꝙ teneať [g] restituere, quia fructus beneficiorū dātur i stipendiū, vt dixi. s̄. in. S. 1. Sed aduerte, ꝙ qñ clericus tenetur restituere in quocūque casu, intelligiť, si hēt alia bona, q̄ nō sint de ecclesia. Si verò nihil hēt nisi de ecclesia tūc credo n̄ teneatur. Nā cū sint de ecclesia, restituere nō habet. & credo ēt, ꝙ nō dēat sibi subtrahere necessaria vitę, nè recipiat ab ecclesia ꝓ facienda tali restitutione, ar. eorū q̄ no. i c. cū sup. de cā pos. & ꝓpriè vbi no. Io. đ L1. ꝙ nud⁹ ēt possessor ecclesiastici beneficij nō tenetur de cōsūptis sicut alij nudi possessores, Qđ limitat Pa. ibidē, qñ cōsūpsit bono mō, sicut dēt facere [h] alius clericus.

tra apm potest dare hanc licentiam, gl. est ordina. in c. cum ex eo, da ele. li. 6 & do. cōiter in d.c. relatum.

d Dicit tamen Inno.] Pa. in c. inter quatuor, eo. tit. hoc refert. vbi dicit, quod hoc dictum licāt sit notabile, tamen iure non probatur, argumentator temē sic. valat, consuetudo, vt quis nō tenaatur facere rasidentiam, no. in c. conquerente, da cle. non re siden. ergo [illegible] tius potest indu ci consuetudo, vt ad tempus, & ex causa possit sa absentara, & notanter dixi ex causa, quoniam non valerat consuetudo, vt posset vagari, secundum Inno. vbi supra & co suetudo, quod quia deformat par vicarium, valet, si est rationabilis, vtputa propter tenuitatem beneficiorū. Da quo per Pa. in c. quia nonnulli, de cle. non rasi. & not. ipsa in cap. extirpandę, in §. quia verò, in rape. de præbend.

a Sine licantia] Credarem tamē secundū Pa in d. c relatum, consi darandam qualitatam causæ, & pręiudicij, & facilitatam petandi licentiam vult etiam Pa. ꝙ non suffi. it petere licentiam, nisi obtineatur. Et si nollet dare, recurrstur ad superioram, qui compelleret prælatum ad dādum hanc licentiam, ar. opt. in c. nullus, de iure patro.

a Eorum seruitia] Pro hoc facit, quod vult Pa. in d. c. cum dilactus, ꝙ omnes officialas curię non gaudēt hoc priuilegio per tex. ibi, in seruitio nostro. sunt. n. in curia quidam notarij, qui stant principaliter propter lucrum, non autam ad seruiēdum papæ, rastringendū est ergo, qđ hic dicitur ad existentes in seruitio Papæ, vt sunt capellani, val similes, vel vbi assent officiales trahentes il.i moram ax præcepto papæ, quia tunc dicuntur abesse causa reipubl. l. sad & si ꝑ prætoram, & l. reipublicæ, ff. ax qui. cau. msio.

b Qñ, & q̄diu liceat abesse, tibi videndū est cō. Tri. sess. 6. c. 1. a 2. c. 3. 2 3. c. 1. 2 4. c. 12. de res. P. V.

c Causa honasta &c.] Et sic vnum non suffi. it sine altero, & rō ast, quia pręlatus non pōt despensare sine cā contra tex. c. dilectus, da tam. or. Et causa honesta dicitur, puta studij, &c. & quibus prælatus cibum. Aug. Pa:s. 1.

f Lege in hoc statuta à s synodo Tridanti. in proximà cita. locis. P. V.

g Credo ꝙ teneatur] Quidam dixerunt contra, ꝙ non teneatur. ratio quia clericus talis habat titulum beneficij, sed contra hoc est tex. in c fin. da pręscri. vbi habens titulum solum non facit fructus suos. Ideo dic, quòd tenetur restituere, quia beneficium datur, vt seruiatur ecclesiæ c. quia nonnulli, de cleri. non residan. Et pro hoc ast tex. clarus in c. commissa § cæterum, de elec. li. 6. vbi ille, qui tenuit ecclesiam tusto titulo, taman tenetur ad restitutionem fructuū. Ad hoc etiam doct. Pa. in c. cum super, de causa possessio. & proprieta.

h Sicut debet facare] Alias tenetur da mala administratione, sicut tenetur depositus. c a q 1. monamus,

L be

Peccat [a] tamē mortaliter [b] recipiendo tales fructus tā quam ex beneficio ſuo, vt patet in c. quia nōnulli, de cle. non reſi. Secus, ſi reciperet tāquā ali' pauper ex necesſitate, qa non credo peccaret mortaliter neque venialiter in recipiendo, ſed bene non reſidēdo, ſm quod tenetur. vel in tenendo beneficium iniuſtè.

5 Vtrū recipiēs eccleſiā [c] parochialē non intendens promoueri infra annū ad ſacerdotiū, ſed vt hēat fructꝰ vniꝰ anni teneaᵗ ad reſtitutionē? Reſ. ꝙ ſic, niſi mutata volūtate [d] promotꝰ fuerit, vt in c. cōmiſſa tibi, ī fi. de ele. li. 6. & ſi nō reſtituet teneᵗ ille, q ſciēter tali eam dedit, vt ibidē, & peccauerūt mortaliter [e] iſte dādo indignè, ille accepiēdo indignè, ar eorū q̃ no. in c. nihil, de ele. vacabit tñ dicta eccleſia parochialis, ſi non eſt collegiata ipſo iure ſtatim poſt annū, ſi ꝓmotꝰ in ſacerdotē nō fuerit. c. licet de ele. li. 6. & incipit annus a pacifica poſſesſione, vel qñ per eū ſtetit, quin haberet. Intellige, niſi legitimo impedimēto ſit impeditus ordinari, nec poterit ea vice [f] iterató ei conferri. d. c. cōmiſſa. Nō vacat tñ dicta eccleſia ſtatim, qñ venit ad talē conditionē, ꝙ amplius illo anno promoueri nō pt ſed ſolū elapſo [g] anno, vt ī d. c. cōmiſſa. Similiter non vacat eccleſia curata collegiata, licèt nō ꝓmoueaᵗ ī annū. c. ſtatutū, de ele. li. 6. Sed pōt priuari vt ibidē. pt tñ eps inſiſtenti ſtudio diſpenſare, ꝙ nō teneaᵗ. infra annū ꝓmoueri niſi ad ſubdiaconatū, ad quē ſi nō fuerit ꝓmotus, priuatus erit. Ad ſacerdotiū verò [h] vſque ad ſeptenniū, ita ꝙ elapſo ſeptēnio infra annū efficiaᵗ ſacerdos. Alioquin icurrit dictā pœnā. ca. cū ex eo, de ele. li. 6. interim prouideatur eccleſiæ de vicario.

6 Vtrū clericus, qui recipit bñficium, non vt ibi ſeruiat, ſed donec habere poſſit pinguiꝰ, peccet? Reſ. Pa. i c. relatū, de cle. non reſi. ꝙ ſic, qa non iuſtè eſt ꝓmotꝰ habens talē animū, non tñ teneᵗ reſignare, ſed ſufficit pęnitere [i] & mutata volūtate.

7 Vtrū [k] clericꝰ infirmꝰ licitè dēat habere fructus ꝓbēdæ, vel diſtributiōes quotidianas? Reſ. Pa ī c. ad audiētiā, doc. dicūt & bene, ꝙ ſi īfirmitas eſt, q̃ īpediat eū reſiderē, velītereſſe diuinis ſic ſine dubio dēt habere. [l] Si verò infirmitas nō ꝓſtat

& ꝙ no. in c. quod ſicut, de elect. Et in c. pręſenti, de of. or. li. 6. quia nudus poſſeſſor non debet eſſe melioris conditionis, quam habens titulum, &c.

a Vide conc. Tri. ſeſſ. & c. præcita, proximè. P. V.

b Peccat mortaliter] Facit ille tex. dū vult recipientem plures eccleſias eis priuari, & conferentem ſimul poteſtate conferēdi. & no. verbū, inhibemꝰ qa inducit mortale vt no. Ab. in c. nā cōcupiſcentiā, de conſtitu.

c Recipiens eccleſiam] Pro intelligētia, dicas diſpoſitionē. c. licèt canō, de elec. li. 6. ſ. ꝙ promotus ad eccleſiam parochialem tenetur infra annū facere ſe ordinari ad ſacerdotiū, aliàs ea eccleſia ſit priuatus nulla præmiſſa monitione.

d Niſi mutata voluntate] Pro hoc no. Ab. in c. inter quatuor, de cle. non reſi. vbi dicit ꝑ illū text. ꝙ abſens ſine iuſta cā, non debet priuari bñficio, ſi poſtea ſuperuenerit iuſtū impedimentū non redeundi, etiam ſi abſentauerit ſine licentia ſuperioris. Qđ eſt bñ no. vt impedimentū ſuperueniens ei, q dedit operā rei illicitæ nō ſit ei impedimentū ꝯ l. 2. ff. ſi qs cau. licèt poſſit puniri aliter, q̃ ꝑ priuationē. & ſic not. fraudem purgari poſſe. c. potuit de lo. 2. Et exitus hic ſpectatur ex eo, quia viciū conſiſtit in animo, aliàs ſpectatur initium c. ſi eo tpe, de reſcrip. in 6 & c. dudum, el. 1 de elect. vbi de hoc. Adde etiam, ꝙ ſi a principio intendebat ſe promoueri facere, licèt poſtea mutauerit voluntatē, nō tñ ad reſtitutionem fructuū tenebitur ſm gl. in d. c. cōmiſſa.

e Peccauerunt mortaliter] vt patet in d. c. fi. in 6. ibi præter diuinam quam exinde incurrit offenſam.

f Ea vice] i. in illa vacatione, aliàs lex eſſet impoſita verbis, facile. n. eſſet conferre, vni, quem ſciret nolle conſentire, & poſtea reiterató illi primo cōferre, & facit tex. ibi, Ad quem te inhabilem &c. Et ne leges ludibrio ſiant, vt ibidē. Nam qua rōne poſſet prīmo anno finito iterato eidē conferri, eadē rōne finito ſecūdo, & tertio &c. Et ſic canon fruſtraretur effectum.

g Sed ſolū elapſo anno] Concord. tex. in l. in illa ſtipulatiōe, & l. inſulā, ff. de ver. ob. vbi expreſſè dr ſtipulationē pęnalē non committi ante diem etſi ſit certū parere non poſſe. Secus tñ eſſet de ſtipulatione non pęnali, vt l. hoc iure, & l. ſi ita ſtipulatꝰ eſſem de ver. ob vbi dr, ꝙ ſi ꝓmiſiſti mihi facere inſulā in certū tps, & iam tñ tps elapſum eſt, ꝙ amnió infra illud tps fieri non poteſt, licet totū tēpꝰ non trāſierit, cōtra te agere poſſum.

h Ad ſacerdotiū verò] & hoc ꝓp vtilitatē ſciētiæ, qua idiget eccleſia tali animū. Nā, vt ait apoſtolus, quiſquis dēt eſſe contentꝰ ſua vocatione, qua vocatus eſt, vnde non debet in animo aliud agere, ſed quemadmodum contrahens carnale matrimoniū dēt habere animū perpetuò reſidendi cum vxore. c. fin. de cond. appoſi. & c. ſicut. 7. q. 1. Sic acceptans eccleſiam, nam quodammodo contrahit matrimonium cum eccleſia. c. 2. de transla. epiſcopi.

i Pęnitere] Tollitur ergo iſtud pctm̄ ꝑ pęnitētiam ſm Hoſt. & facit. c. ſi de ſim. ſicut ſimonia mentalis.

k Repete eadem cap nouiſſimè cit. P. V.

l Sine dubio debet habere] Idem Pa. in c. 1. de cler. ægro. per illū text. & rō eſt, quia ex infirmitate ſatis punitur.

causam nō residētiæ, vel absentię a diuinis, puta quia aliàs non ītereſſet, vel non reſideret, non dēt habere, qa casus ſuperueniēs recipit interpretationē[a] ſm ſtatū præcedentē, vt in c. maiores, quaſi in fin. de bapti.

8 Vtrū clerici, q p̄ſonaliter non interſunt officijs, poſsint p̄cipere [b] diſtributiones quotidianas? Reſ. q̄ non exceptis illis, quos infirmitas [c] ſeu iuſta & rōnabilis corpis neceſſitas, aut euidēs eccleſiæ vtilitas itereſſe n̄ p̄mittit, [d] & ſi recipiūt, tenēt ad reſtitutionē, vt i c. vnico, de cle. non reſi. li. 6. nec valeę conſuetudo, aut ſtatutum in contrariū, nec remiſſio aliorū canonicorū, qn̄ eis non accreſcunt, aliàs ſic, [e] vt ibi no.

9 Vtrū ille; q [f] n̄ reſidet, poſsit priuari bn̄ficio? Reſ. ſm Inn. in c. ex tuę, de cle. n̄ re. q̄ ſi ē abſens ex cā p̄babili & neceſſaria, vel p̄babili tm̄, puta ſtudiorū, vel cū ep̄o & hm̄ōi, tūc non p̄t priuari niſi citet̄ primò vbicūq; fuerit. limitat tn̄, q̄ qn̄ haberet certū tp̄s ad redeūdū ex qualitate negotij vel aliàs, & n̄ veniret, ex tūc alteri licitè dareſ, nec eſt neceſſaria citatio nec expectatio ſex mēſiū, de qb. in d. c. ex tuæ, & 7. q. 1. p̄ſentium. Alij dn̄t q̄ req̄rit citatio ad domum, & expectatio ſex mēſium, & mihi magis placet. Nō. n. d̄buit ei obeſſe q̄ bonū initiū habuit abſētiæ. Teneſ tn̄ talis ſēp notificare eccleſię vbi moraſ, cum ex cā rōnabili poſſit ſēper reuocari p̄ neceſſitate eccleſiæ, qđ ſi n̄ fecerit, latitare p̄ſumiſ. Si verò abſens ē non ex cā legitima, ſi hoc ē certū, p̄t priuari, alias dēt citari, & poſt ſex menſes dari alteri. & no. q̄ habēs officiū i eccleſia ſēp dēt apparere, [g] nec ad eū ē mittēda citatio poſt expectationem ſex mēſiū, qa edictū emiſſū ē ſm In. ibi. & ideò poterit ei⁹ bn̄ficiū alteri aſsignari.

10 Vtrū cleric⁹ [h] poſsit peregrinari? Reſ. Inn. in c. vnico, de cleri. peregri. q̄ non ſine autoritate ſuperioris, de conſ. di. 5. non oportet, nec ēt ep̄us, de voto. c. magnę. ex cauſa tn̄ p̄ſequēdæ appellationis, ſiue p̄ euitāda oppreſſione p̄t ire ad papā, vel ad aliū ſuperiorē inuito ep̄o, vel p̄lato ſuo. 2. q. 6. oīs oppreſſus, & trib. c. ſeq. idē no. gl. ī c. vt debit⁹, de appel. Credo tn̄, qđ ſemper dēt ad min⁹ de honeſtate petere licentiā, ar. c. licèt, de re. ſine neceſſaria autē cā, ſed p̄ aliqua vtilitate tm̄ non licet ad papā accedere ſine autoritate ſui p̄lati, vel papæ. in auth. [i] de epiſco. & cle. §. interdicim⁹. nec dēt admitti in aliena diœceſi ad celebrādū, niſi hēat licentiā ſui ep̄i, vt no.

punitur. Vnde nō dēt addi afflictio afflicto. c. cū percuſſio. 7 q. 1. & d. c. 1. & c. ex parte, e. ti. Nō. n. debet ei pœna in culpā verti. di. 5. c. 1. in fi. & c. ad eius. ſed potius ē miſerandū, & cōpatiēdū. 3. q. 9. indicas & c. licèt de cenſi. Nec dēt qs duplici dāno affici. ff. de iure do. l. iure, & de cōd. ob cau. l. ſi pecuniā. §. 5. &c.

a Interpretationē] Ar. bonū in l. 3 §. Stichus, ff de ſta. li. facit. l. 1. ff. ſi qs cau. & q̄ ibi no. & quod in ſimili not. Inn. ī c. ex tranſmiſſa, de præſcrip.

b De his quo mō diuidēdæ, & a q. b⁹ recipiēdæ, ſtatuit. S. con Trid. ſeſſ. 21. c. 3 22. c. 3. 24. c. 12. de refor. P. V.

c Quos infirmitas] Infirmitas aūt pōt dici ſm Arc. ēt ſi minuit ſanguinem, vel ſi medicinā ſūpſit, & ſic cōprehēdit eſſe iuſtū impedimentū, de cōſ. di. 4. hi qui. 18 diſt. ep̄s. idē, ſi p vim detineretur, de elec. ca. bonæ. Et no. q̄ mens d. ca. intendit excludere ſolum negligentiam.

d Intereſſe nō p̄mittit] ſed vr̄ cōtra. ſ. e. §. 2. in fi. vbi abſentes hn̄r p̄ preſentib. p̄ter q̄ ad diſtributiones quotidianas & eſt tex. de hoc in c. cū nō deceat de cle vbi q p̄ſequūtur vtilitatē eccleſiæ ipſas diſtributiones non p̄cipiunt. So. dic q̄ aut cōſuetudo diſponit, q̄ abſens p̄ vtilitate eccleſiæ p̄cipiat diſtributiōes, & pōt, & ita intelligatur hic, aut conſuetudo nihil diſponit, & tunc ſi canonici ſpontè ſibi concedūt. pōt eas retinere, ex quo abeſt pro vtilitate eccleſiæ. Aut canonici nolunt ſpōte tribuere, & tunc aut ipſe non ſe abſentat a ciuitate, vel diœceſi, in qua eſt eccleſia, ſed abſentat ſe ſolū ab officio ex cauſa vtili eccleſię, & percipiet, aut abſentat ex ciuitatem, & pro vtilitate eccleſiæ, & ſic nō percipiet, & ita procedat. d c. non deceat.

e Aliàs ſic] Facit, quiā videntur donare, nam licèt prohibeat quem recipere vſuras, ſi tn̄ ſpōte ſoluēs & liberè ſibi remittat, licitè retinebit ſm Ge. ī d. c. ſecus tn̄, qū nō eis accreſcūt, qa debēt cōuerti in vtilitatē eccleſiæ iuxta no. ī c. fi. de reſcri. eo lib. &c.

f Vide expeditū per con. Tri. ſeſſ. c. 1. 21. c. 3. 22. ca. 3. 23. c. 1. & 24. ca. 12. de ref. P. V.

g Debet apparere] & vide Inno. in c. fi. de eo, qui mit ī poſ. vbi dicit, q̄ vbicunque qs tenetur adeſſe in certo loco, & ibi nō reperitur, præſumitur abeſſe in fraudē. Exēplū i clerico quò ad eccleſiā ſuam, & in marito quò ad vxorē. & not. q̄ licèt pœna ordinaria non reſidentiū ſit priuatio beneficij, tamē pōt compelli abſens p excōicationē, & ſuſpēſionē. d. c. ex tuæ. Et ibi Pa. probat rōne, de qua ibi p eum. No. ēt, q̄ abſens, cū neſcitvbi eſt dēt citari tribus edictis, nec ſufficit vnū peremptoriū ſm Ioan. An. in addi. Spec. ti. de cle. nō reſi. & vide Pan. in d. c. ex tuæ. 4. notabili, &c.

h An id liceat ex iure. s. concilij. Trid. potes. exiſtimo, ſumere de locis paulò ſuperius de abſentia citatis. P. V.

i In authen. &c.] vult dicere in authen. interdicim⁹ de epiſco. & cleri. in cor. eſt de ſanctiſ. epi. & ita allegat Abb. in capit. vno de cleri. peregri. in fi. vbi dicit

Pan.in ca.fraternitati, [a] de cle.non re.

CLERICVS 8. debet[b] esse sine crimine. 25.di. per totú. & crimé hic accipio pro omni peccato mortali, licèt strictè accipiatur pro peccato quod accusatione & depositione est dignú. S. nunc autem, in fin. 25. dist.

1 Vtrum clericus semper peccet mortaliter exercendo suum officium in mortali? Res. secundú Th in 4.[c] dist 24. quod sic, quñcunque talis exhibet se in aliquo vt minister ecclesię, & toties, quotiens huiusmodi actú exercet. Vnde, quando tangit res sacras quasi suo vtens officio, mortaliter peccat. Facit c. fi.[d] de tépo. or. facit c. quotidie,[e] de cons. dist. 2. & c. de homine,[f] de cele. mis. secus, si exequeretur in aliquo casu, in quo etiá laicis exequi liceret, sicut baptizare i articulo necessitatis, secundùm quod dixi supra Baptismus. 5. S. 2. vel si colligeret corpus Christi proiectum in terra.

2 Vtrum sit abstinendú a clericis in crimine iacentibus quòad diuina, & receptioné sacramétorú? Rx. secundum Pa. in c. vestra, de coha. cle. & mu. distinguédú, aut sút præcisi a canone, vel a iudice. Si a canone, tunc subdistinguo, aut factum est occultú & sic sentiút doct. hic quod a sacraméntis necessarijs non sit abstinédum, sed voluntarijs sic.[g] Ego credo et a necessarijs debet abstinere, qñ ab alio posset habere, nisi qñ ipse paratus é dare, quia qñ ipse non est paratus dare, si ab alio possum habere, non debeo eum inducere administrandum sacraméta etiam necessaria. Si verò paratus est ministrare, possum etiam volútaria ab eo recipere, sicut dicimus de vsurario infra, vsura. 2. S. 2. Et sic intellige c. si tm, & c. placuit. 6. q. 2. cum ibi notatis. Aut factum est notorium, & sic nullo modo licet recipere aliqua sacramenta a talibus, excepto baptismo. De quo dic, vt supra baptismus. 5. S. 1. & S. 12. Aut sunt pręcisi a iudice. & sic nullo modo licet recipere sacramenta ab eis vel audire diuina, quia nullo modo possunt dici tolerati, ex quo per sententiam sunt condemnati, vt in d. c. vestra. & 9. q. 1. ca. 1. & 2. & no. Inn. in c. qualiter & qñ, el secondo de accus. Si verò præcisio non sit facta neque ab homine, neque a canone, tenét docto. in dicto c. vestra, quòd non pecco, si non abstineo a sacramentis etiam voluntarijs, quia non sunt suspensi quo ad nos c. fin. de co. cle. & mu. Ego verú credo, qñ parati sunt dare, alias non, nisi in sacramentis necessarijs, vt dixi, quia cú peccent mortaliter sacramenta administrando, cap. fin. de tem. or. non debeo eos inducere sine necessitate. In necessarijs aút sacramentis, qñ ab

---

quæ hic habentur. Sed nihil facit, vt patet intuenti, quia loquitur contra clericos lusores, nè ludant, aut inspectores fiant &c.

a Panormi. in cap. fraternitati] Non dicit ibi Panor. quòd non debeat admitti ad celebrandum, sed dicit quòd clericus vnius diœcesis nó debet recipi in alia diœcesi sine literis proprij episcopi. Et intellige, si tanquam clericus, vt promoueatur ad ordines, vel vt sibi conferatur beneficium. Nam possibile est, quod iste sit in partibus suis notatus infamia, vel depositus, & ideo contulerit se ad partes alienas. Vide optimè est prouisum. Vide optimum textú cum glo. 19. quæstio. 2. cap. duæ. Idem intellige in laico, scilicet vt promoueatur ad ordines, quia nó debet recipi. Dicit tamen vnum pulchrum dictú Innocentius in capitulo cum iá dudum, de præben. quòd sicut commendaticiæ requiruntur pro ignotis, sic qui bene sunt noti, siue sint clerici, siue laici possút absque huiusmodi literis recipi. pro hoc dicto capitulo duæ, argumé. a ratione cessante, cessare debet effectus. vide gloss. in ver. propter.

b De hoc S. Synod. Triden. sess. 14. in procem. & 22. ca. 1. de refor. Pet. Vendr.

c Thom. in 4.] vide quæ scripsi infra, Confessio. 4. § 1.

d Facit cap. fin.] Bene facit ille tex. in fi. vbi dicit, quod illis fuerút in reatu homicidij, periurij, adulterij, falsi testimonij, si nó pœnituerint, interdicitur dum est sub interminatione diuini iudicij, nè in susceptis ordinibus ministrent.

e C. quotidie] Facit, quia dicit, quod existens in peccatis & ad sacram cómunionem accedens magis grauatur, quàm purificetur.

f C. de homine] Loquitur de illo qui est in mortali, & vult ob aliquá necessitatem celebrare, peccat quidem, si in illo peccato accedat; sed grauius, si accedendo vt populo satisfaciat, panem purum offerat, & sumat.

g Sed voluntarijs] Dummodò euitetur scandalum. Imo debemus abstinere, ar. gu 6. quæstio. 2. si tamen, & cap. placuit. Et vide Innocen. in ca. 1. de schisma. vbi dicit, quòd talis occultus, quamuis nó habeat executionem ordinis, transfert in aliú conferendo libere ordinem propter cómuniore opinionem & communioré vtilitatem, ar. l. Barbarius, ff. de offi. præ. quamuis aliqui contra in c. nihil, de elec.

h Baptismo] Idé dicit Pa. de sacramento corporis Christi sicut dicit de fornicarijs, & simoniacis in ordine. Et vide glo. in §. verum. 32. distin.

i Et no. Innoc.] Dicit ibi, quod semel depositus a iudice non potest amplius dici toleratus, & allegat illum Pan. in d. cap. vestra.

Facia

alio non possunt ea habere, licet, quia ego facio, ad quod teneor, licèt ille nō, & ideo sibi imputatur. facit gl. in c. non est,[a] in ver. præter, de spon. Nec ob. gl.[b] in §. verū. 31. dist. in ver. officium, quia loquitur, qñ possum habere alium. Nō tamen debet esse aliquis nimis scrupulosus, quia pōt præsumere, ꝙ saltē habeat attritionē, quando ea administrat. Hodie tamē contra iura prædicta quoad præcisos a canone, vel a iudice est facta dispēsatio per concilium Constantiense confirmata per Basiliense, de quo infra, excommunicatio. 8. §. 3. Et ideo ea serua.

3 Quis dicatur toleratus ab ecclesia? ℞. Pan. vbi supra, ꝙ ille, qui nō fuit condemnatus, nec pfessus, nec habet operis euidentiam.

4 Vtrum omne peccatum notorium inducat præcisionem, seu suspensionem a canone, nè exerceat officium suum? ℞. s̄m d. Ant. in d. c. vestra, quòd sic. Nec ob. d. c. quod loquitur solū de fornicatione, ex quo nō negat idem esse in alijs criminibus notorijs Panormita. ibidem est contra dictum d. Anto.[c] sed ego teneo verissimū dictum do. Anto. quia constitutio pœnalis etiam quoad pœnam extenditur ad casum similem ex identitate rationis,[a] si ratio in ea constitutione est expressa, vt in l. his solis, C. de reuo. do. Ad hoc tex. optimus in l. 2. in §. qd si curatores, & §. sed is, qui decesserit, ff. ad Tertul. & l. palam in §. senatus, ff. de ri. nu. Nec potest dici, ꝙ sit interpretatio extensiua, quia est potius intensiua, seu intellectiua, quia lex non est aliud, quàm ipsa ratio legis, vt probatur in l. nō dubium. C. de legi. Et qđ lex pœnalis extēdatur, si in ea est scripta ratio naturalis, vel ciuilis, tenet Bald. post Bart. & est bonus text. in c. 1. in § porrò, ver. sed quia natura, in titu. quæ fuit prima causa amit. bene. Et cū d. capitu. vestra, per rationem notorietatis peccati concludat notorium concubinarium[d] suspensum; ergo idē erit in omni mortali peccato notorio; vide quod dicam infra, lex. §. 6. & pœna §. 5.

5 Vtrum clericus teneatur restituere fruct⁹, quos percipit de beneficio existens in peccato mortali? ℞. ꝙ si peccatum est notorium, ego habeo pro indu-

a Facit gl. in c. nō est verbo. præter. quę dicit, ꝙ et ab hæretico possum suscipere baptisma, & pœnitentiā in casu mortis, quia sunt duo sacra necessitatis.

b Nec ob. glo.] Illa gl. dicit, ꝙ ab eo, qui est suspensus quoad se præterquam a simoniaco, possum recipere sacramenta & sic summa nostra illam restringit, quando ab alio non possum habere.

c Côtra dictum d. An.] Et ꝓ opi. Pa. facit text. c. si de coha. cleri. & mu. vbi Papa vñ se restringere, sed iudicio meo verior est sentētia d. Ant. qa si Papa de alijs peccatis fuisset interrogat⁹, certè idē statuisset, per gl. in l. tale pactū in §. ff. de pac. probatur et per d. c. si de tempo ord. quia fuit interrogat⁹ de alijs peccatis a fornicatione, & idē rñdit. Pro ista sententia bene facit qđ no. Pa. in d. c. vestra, q ait, clericus peccator, siue sit occultus, siue notorius, suspensus est quò ad se. nec est speciale in fornicatore, sed idem in quolibet clerico exnte in mortali. Nō. n. det exequi officium, cū sit per peccatum mortale a deo separatus, vt probatur in ca. fina. infra eod. & hæc suspensio prouenit principaliter ab Adam, quia inmediate, cum peccauit, separatus fuit a gratia dei. 11. q. 3. c. illud, & c. audi. per Inn. in c. si celebrat, de cle excum. mini. & psalmus, odiui ecclesiam malignantium, & idem tenet Pan. sibi contrarius in c. dudū. 2. de elec. in 6. col. vbi dicit, ꝙ qui commisit peccatum mortale notorium, non potest exercere ordinem sine dispensatione, probatur in d. c. si. de temp. or. putat tamen Pa. ibidem, ꝙ eps poterit dispensare in hoc. facit quod not. Arch. in c. si. 55. dist. & gl. in c. si quis deinceps, in gl. magna. 16. q. 7. & glo. in c. quisquis, de elect. Intellige tamē hoc dictum Pa, ꝙ episcopus dispensabit. s. ante celebrationem; secus post secundum Io An. & Car. in d. c. si. Idem tenuit Pan. in quadam disputatione, incipiēte, Titius cleric⁹ in 3. dubio. Idē dicit Pan. in c. post translationē, per illum textum in ver. quamquam, de renun. Idem summa confess. lib. 3 tit. 29. q. 3. & li. & supplemētum, clericus 54. regularitas. 1. 52. & sic tene, licèt quidam dicant aliter, sed male. Non ob d. c. vestra, & c. fin. quia non negāt idem esse de alio publicę peccante, & non specificetur hoc in d. c. fina. de temp. or.

d Notorium cōcubinariū] Quærit Thom. quolibet 11. articu. 8. vtrum liceat audire missam sacerdotis fornicarij si e peccato? Respon. & dicit, ꝙ circa hoc est considerandum, ꝙ aliquid quantum ad ius naturale est per se malū, & aliquid malum est quantum ad ius positiuum. Quicunque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter. vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali, & inducerem eū ad celebrandu, peccarem mortaliter: & hoc est secūdùm ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positiuum addit plus, ꝙ non solum non debeam inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audio eius missam, pecco mortaliter. Quod quidem institutum est in pœnam sacerdotis fornicarij. Attendendum tamen est, quòd hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publice fornica-

rijs,qui propriè dñr publici, qñ iudicio & sententia ecclesiæ vocantur publici,vnde quicũque a tali fornicario publico audit missam, peccat mortaliter, hæc Thomas.

a Tenetur restituere]Tu not.singu.quod quãdo clericus committit causam, propter quã meretur priuari beneficio ecclesiastico, licèt non sit priuatus ipso iure ante, quã feratur sententia ſm Inno. in c.cum nostris de concess. præb. & in ca ex parte, de feu.& Baldus in cap. quæ in ecclesiarum, de cõsti. tamen quam primum commisit causam,efficit indignus, & sic malæfidei possessor, & sic a tempore commissæ causæ tenetur ad omnes fruct⁹ restituendos. Ita singulariter probat tex.secũdùm Guil.Angelum, Et Pau.de Castr. ibi in l.1 C.đ his qui.vt indig. licèt contrarium videatur probari ex glo. not.in aut. de inces. nu. in princi. in verbo, immineret, in fin.quæ vult, quod ipso iure perdantur bona a scienter contrahẽtibus incestas nuptias. & licet requiratur sentẽtia declaratoria, tamen fruct⁹ medij temporis perduntur,de cuius glo.veritate dic, vt in auten. incestas, C. de ince. nupt per Cyn.& Bal. &c.

b De non residẽte] Vult ẽt Pan. ꝙ talis notorius peccator,si celebrat, efficiatur irregularis.Nam talis est suspẽsus directè a canone capitulo præter. 32. distincti.ibi.Ex autoritate dei,& b Petri sibi interdicimus,vt missã non cantet. Non enim video inter hæc verba differentiam,Suspendo te ab officio,& ista, Interdico eibi officium.Sed per prima verba infligitur suspẽsio, adeò quòd celebrans efficitur irregularis,vt clarissimè probatur hodie in ca. 1.de re. iu.li.6. & eo. li de sent.ex.c. ergo. & per ista secunda verba, quia non refert quid ex æquipollentibus nar. l.non possunt,ff. de legi.capitulo licèt ex quadã. de testi. Ad idem in §.verum. 32. dist. vbi tales appellantur suspensi & præcisi. Sec⁹ tamen vbi non apparet talis operis euidentia. vtrum autem requiratur monitio in istis notorijs, Dicit Pan ꝙ omnino abstinendum esset ab auditione suorum officiorum etiã nulla præcedente alia monitione. Concludit ẽt Pan. ꝙ isti tales notorij sunt suspensi a bñficio. vide ibi per eũ. idẽ in c.post trãslationẽ,de renũ. per text. ibi in ver.quamquam.

c Adde s.conci. Trid.sess.22. c.1. de ref. P. V.

d Habere curã de mũdanis] Nã debẽt clerici attendere circa rẽpublicã spũalẽ, laici verò circa rẽpublicã tpalẽ.ar. 12.q 1.duo.item clerici debẽt versari circa vitam contẽplatiuã, nõ aũt de mundanis habere curã, nisi quaten⁹ sunt necessaria ad eos pertalen.

bitato, ꝙ tenetur restituere, [a] quia cũ sit suspensus, vt dictum est in precedenti.§.perinde est,ac si non residet, quia nullum & inutile idem est.c. inter corporalia,de transl.prel. Sicut nõ ritè,& non fieri paria iudicantur,in capit.veniens,de presby.non ba. Facit,quod no.Bar.in l.1.ff.quod cuiusque vniuersi. vbi per illum text.concludit ꝙ procurator,qui non fecit fidem de mandato,perinde est, ac si non cõparuisset, & dñs tan q̃ contumax debet puniri. Nã non excipere,& excipere,sed non ꝓbare idẽ est.c. cũ super,de concel. prębẽ. & non esse,& esse,& nõ apparere patria sunt quò ad iuris effectũ.l. duo sunt Titij,ff.de test. tut. Et ideò tenetur, sicut supra dixi de non residente, [b] Clericus. 7.§.4.de occulto verò peccatore credo ꝙ non tenet̃, q̃uis tutius esset restituere, quia & si inutiliter seruiat quò ad se, non tamen quò ad alios,aut quò ad ecclesiã.

CLERICVS [c] 9. debet a quibusdã actib.sœcularib.esse remotus.c.fin.de vi.& ho.cle.ne cle.vel mo. ꝓ totũ, & qui sint isti actus per dubia inseram.

1 Vtrũ clericus possit negociari?Res.ꝙ non negotia sœcularia,cap.1.ne cle.vel mo.& c.fi.de vi.& ho.cler. Sed no.secundũ Pa in rub. ne cle.vel mo.ꝙ negotium sęculare,dr̃ duplex. Primò largè,vt comprehẽdat,quicquid prouenit ex carnali cõcupiscẽtia non subiecta frę no rõnis,& hoc innuit tex. in d.c.1.in prin.vnde dr̃ negociũ sęculare quia ꝑ illud viuitur oĩno sœculariter,s. ſm sęculũ,& carnẽ,& non ſm deũ,& spiritũ. & hoc ꝓhibetur etiam laicis,magis tamen clericis,vt in d.c. 1. Secundò negociũ sęculare dicitur magis strictè,vt cõprehendat negocium pertinens ad rempublicã mundanam,& sęculares homines. Quod quidem licèt sit permissum laicis, tamẽ clericis non licet. Vnde in l. placet,C.de epi. & cle. dicit tex. ꝙ clerici nihil commune habẽt cum publicis actibus, vel ad curiam pertinentib.cuius corpori non sunt annexi. per quem tex. patet,ꝙ clerici nullum officiũ pñr habere in republica,vt probatur in d ca.1.in fin.facit.ca.reprehensibile. 23.q.7.nec sunt de vniuersitate sęculari, vt notat Innocent.in c.delicta, de ex. prælato.Et sic concludo,ꝙ clerici non debent attendere,nec habere curã de mũdanis, [d] nisi quatenus sunt necessaria ad sustentationẽ corporis,argumen.1.q.3. si quis obiecerit, vel in casu pietatis,vt infra, Tutela.§. 5.cum seq.

2 Vtrum clericus possit per artificium quærere sibi necessaria ad victum? Res. secundùm Pan.in c.clerici officia,de vita & ho.cle.ꝙ si ex honesto artificio. facit

ralem vitam.1.quæstio.3.si quis obiecerit. Laici verò possunt vti istis temporalibus, non autem abuti, vt d.c.tuo. Hinc apostolus, Nolite conformari huic sæculo, & iterum, Nemo militans deo implicet se negocijs sæcularibus.i.temporalibus & mundanis, quantumcunque illa laicis liceat. hinc notabiliter dixit tex. in l.cõsulta diualia. C. de testi. absurdũ nanque est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia, & alij creditum alius subtrahat, & præcipuè clericis, quibus opprobrium est, si se peritos velint disceptationum esse forensiũ ostẽdere.

a Propriè negociatio] Et hinc collige differentiam inter negociationem, & artificium. nam negociari est aliqd emere, & sine mutatione carius vẽdere. artificiari est aliquid emere, & mutatum vendere, vt si qs emat vimina, vt faciat canistra. Vide Panor.post do.Ant. in c. fin. de vita. & hone. cle. primum prohibetur clericis, vt in iuribus hic allegatis. Secundum vero conceditur, adde cap. nunquam, de cõse.dist. 5. Vide ẽt q̃ no. spe.titu de cle. coniu. versi. sed quã dices. Et Bar. in proœ. ff. & in l. seruis legatis, de leg. 3. & licèt cleric⁹ possit vti artificio, non tamẽ debet hoc facere principaliter propter lucrum. Cle. præsenti, de censi. & c. quãquam, eo. tit.li.6.

b Quia liceret] Quia sic curric precium tempore venditionis.

c Priuilegiũ clericale] Quæ aũt sint priuilegia clericorũ. vide]. Clericus, v lc.c.ij. nè cleri.vel mo.prohibetur ibi clericis, & monachis sub iterminatione anathematis, nè negocientur. & verba mortale important.

c. 1. de cele. miss. & 91. di. per totum. Et hoc verum secundùm glos. 91. di. in summa, dummodò propter hoc nõ se subtrahat à d uinis officijs. nec ob. dictũ ca. 1. ne cle. vel mo. & 83. di. per totum, vbi prohibetur omnis negociatio clericis, quia, vt dicit glo. in c. canonum. 14. q. 4. emere chartam pro libro conscribendo, vel corium pro sotulari faciendo, & huiusmodi, vt sic lucretur aliqd pro victu, non est negociatio, sed artificiũ, & ideo nõ prohibetur clericis. & i iuribus præallegatis, vbi ꝓhibetur negociatio, intelligitur, quãdo clerici aliqd emũt, vt immutãt, vt cari⁹ vendant, quia hæc est propriè negociatio, [a] vt ibidẽ patet, & 88. distin. cap. eijciens. Secus, si prẹter propositum bladũm qđ emerũt, superesset, & venderet cari⁹, & huiusmodi, qa liceret [b] secundùm Hostiẽ.

3 Quę pęna clerici negociatoris? ℞. ꝙ vltra mortale peccatũ, si tertio monitus non destiterit, ꝑdit priuilegiũ clericale, [c] vt in cap. fi. de vi. & honest. cle. & quamquam do. sunt varij in opi. ego (saluo meliori iudicio) sic intelligo, vt cleric⁹ in minoribus, si ue sit congiugatus, siue non, ꝙ non peccat mortaliter negociando, dummodo tale negocium non sit prohibitum etiã laicis. sed si nõ est coniugat⁹, ꝑt cõpelli per priuationẽ priuilegij clericalis, non quidẽ illius, si quis suadẽte. 16. q. 4. sed priuilegij, quo possunt vexari exationib⁹ ĩ ꝑsona, vel in bonis ꝓprijs. vt l. 2. C. de episco. & cleri. Coniugati verò non, quia perdũt ipso facto per contractũ matrimonij, vt ĩ c. vno, de cle cõiu. lib. 6. & in c. Ioannes, eo. titu. Alij verõ, q̃ sunt in sacris, aut religiosi, peccant mortaliter. c. fin, ne cleri. vel mo. & similiter possunt cõpelli priuatione priuilegij clericalis, sicut dixi de existẽtib⁹ ĩ minorib⁹. Et quòd non perdant tam isti quàm præfati [d] in minoribus etiã post trinam monitionẽ priuilegium canonis, si quis suadẽte, vt nõ sit excommunicatus, quisq̃s eos ꝑcutit, nec etiã fori, vt possint ꝓ criminibus, aut excessib⁹ puniri, seu condẽnari criminaliter, vel ciuiliter per iudicẽ sęcularẽ, patet hoc, qa clerici cõiugati, quos oportet negocijs sęcularib⁹ intendere, vt ĩ d. c. Ioã. his gaudẽt, si habitũ & tõsurã portãt; ergo multo forti⁹ isti nõ ꝯiugati. [e] Et credo, istud sit securius in cõsciã.

4 Vtrũ requirat̃ trina monitio, aut sufficiat vna gñalis, vt perdãt priuilegium, de quo s̃? ℞. Pa. in c. fi. de vi. & ho. cle. quòd oportet, sit trina, quia non sufficit vna peremptoria, vbicunque agitur de pęna incurrenda, & ius exigit trinam

d Tã isti, q̃ ꝑfati] Adde gl. quã approbat ibi Pa. ĩ c. h. & vi. & ho. cle. & ibi & Ioã. An. perdunt igit̃ solũ priuilegiũ quoad negociationes, & facultates suas, ex quo incedunt in habitu, & tonsura. ꝑ hoc ille tex. d. c. fi. & si instetur, ꝙ clerici non desistent a negociatione ꝑ solutionẽ gabellarum, & sic erit modica pœna. Rñ. ꝙ ꝑ hoc nõ tollitur, qn superior possit procedere ad alias pœnas iuris. Sed illud. ca. emanauit in fauorẽ laicorũ, q. b⁹ ꝑ clericos gabellæ nõ soluebant. vñ per has pœnas ẽ eis satisfactũ. hęc Pa. ibi.

e Nõ cõiugati] Pa in c. cõtingit, secundo, de sent. exc. a. notabili, dixit, nota, ꝙ ex delicto apostasiæ clericus & in minorib⁹ non perdit priuilegium clericale, etiam si deprehẽdatur in delicto, quod colligitur satis expressè in d. c. contingit, & expressius in ca. si iudex laicus, de sentẽ. excommuni. libr. 6. & sic oportet restringere. cap. 1. de aposta. & vide quæ not. infra. § 5.

monitionem, vel trinam citationem, hoc voluit gloss. no. in Cle. 1. de vi. & hone. cleri. & Io. An. in c. ex tuæ, de cle. non resi. [a] Nec ob. ꝙ vbi a iure requiritur triplex citatio, sufficit vna peremptoria, quæ habet vim trinæ citationis, vt in l. tres denunciationes, C. quomodo & quando iu. vide glos. in c. consuluit de of. deleg. & Pa. in c. in nomine domini, de test. quia hoc verũ in citatione; quia ius ita vult, secus in monitione, nec sufficit trina monitio, sed oportet sit specificata, nõ generalis. & ꝓ hoc facit text. in d. ca. fi. in ver. si tales, & d. Cle. 1. i ver. nominatim. & quod not. in c. statutum, [b] de sen. excom. li. 6. valeret tamen, si fieret per viã statuti, quia statutũ habet vim legis, & prælatus potest statuendo [c] augere pœnam iuris, & infligere pœnam sine monitione verbali, aliàs requiritur monitio, vt in capi. 2. de constitutio. libro. 6.

5 Sed per quem debet fieri hæc monitio? Res. Pan. in c. contingit, el. 2. de sen. ex. ꝙ non per iudicem sęcularē, sed oportet fiat per episcopum, aut per eum, qui habet iurisdictionem episcopalem super eum, [d] & secundũ gl. in c. si clericos de sent. exc. lib. 6. non refert, an habeat eã, scilicet iurisdictionem, ex priuilegio, vel consuetudine, vel a iure.

6 Vtrum clerici teneantur restituere, qcquid lucrati sunt ꝑ negociationẽ eis prohibitam? Res. Math. in Cle. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in foro animę tenẽtur pauperib. dare. 14. q. 5. qui habetis, ego credo, ꝙ sit bonũ consiliũ, sed de necessitate non. 14. q. 5. non sanè, in ver. tanquã sua [e] & hoc vr̃ sequi Zen & Card. in d. Cle. 1. de quo dic, vt infra Restitutio. 1. i ver. turpiter.

7 Vtrum clerici possint exercere officium tabernariorũ, aut macellariorũ? Respon. ꝙ non, imò si persona liter publicè exercẽt, & 3. moniti nominatim [f] a suis prælatis nõ destiterint, clerici coniugati perdunt priuilegiũ clericale omne, & istud, si qs suadẽte. 17 q. 4. non coniugati autem solũ ꝑdũt in rebus, [g] si deferũt habitũ clericalẽ, sed si non deferunt, sed incedunt omnino vt laici, amittunt etiã in personis; verum est, ꝙ si præfatum officium dimitũt, reassumunt tam coniugati, ꝗ nõ coniugati. Intellige, ꝙ cõiugati reassumũt non ita, sicut nõ coniugati, sed illud, in quo gaudẽt, vt in c. vnico, de cle. coniu. li. 6. & iste est ver⁹ intellect⁹ literæ, [h] licèt alij aliter intellexerunt. hæc habentur,

a Ex tuæ, de cle. non resi.] Et in addi. spe. tit. de cle. non resi. in rub. pro hoc facit, quia in pœnalibus verba debent intelligi strictè, non autem large. l. 3. §. hæc autem verba. ff. de neg. gestis, & in ca. in nostra, de iudeis. Quod not. etiam, prout etiam hic dicitur, hanc notabilem regulam. ꝙ vbicunque ad perdẽdũ aliquod priuilegium clericale iura requirũt trinam monitionem faciendam ipsis clericis nõ rectè viuentibus oportet citatio, seu monitio, si fieri potest apprehendat ipsos clericos, quod ẽ contra quosdam prælatos, qui faciunt monitionem in genere, vt quilibet clericus incedat in habitu, & tonsura, aliàs non gaudebit priuilegio suo, nam nõ sufficit citatio generalis ad priuandos clericos. d. c. fi. ibi si tales ꝓbatur etiam ratione. Citatio generalis nũquam habet locum, qñ certum est q sint citandi, vel monendi. Cle. 1. de iudi. not. Innoc. in c. fi. qui ma. accu. pos.

c Et quod no. in b. statutum] Hĩ ibi, ꝙ non valet suspensio, vel interdictum lata in participantes nisi præmissa monitione canonica. & oportet, ꝙ sit facta nominatim, vt ibi per glo. & Gem.

c Statuẽdo] facit ꝙ leg. & no. in c. Ro. de sẽ. ex. li. 6. vbi gl. ponit multas drias inter statutũ & sñiam.

d Super eum] Ad hoc est tex. in cap. in audientia, de sentent. excommuni. Adde tamen, ꝙ si tertio moniti non resipiscunt clerici male viuentes, perdunt priuilegium clericale, sicut in apostasia, ipso facto, nec requiritur alia degradatio, sed incontinenti efficiuntur de foro seculari ßm Pa. in d. c. cõtingit, quod est contra id, quod dicit autor supra. §. 5. ver. & ꝙ non perdant solue hoc, quia autor ibi loquitur in clerico negociatore. Pa. autem loquitur in eo, qui est apostata.

e Tanquam sua] Ibi, Excellentioris, & ibi, Facili⁹. Quæ verba non videntur tales cogere ad dandũ pauperibus hoc idem sentit Inno. in c quia plerique de immuni. eccle. & idem Mat. allegat Alua. hoc idẽ tenẽ.

f Moniti nominatim] Non intelligas ita strictè scilicet ꝙ nomina propria exprimantur, sicut dicit gl. in Cle. 1. de vi. & ho. cler. sed sufficit talis circumlocutio, vel æquipollentia, vt dicit Inn. in ca. [illegible] Late de præbe. & sequitur Car. in d. [illegible] Clem. 1. Nam ꝙ requiritur expressio nominis, est potius rigor. Addit, ꝙ est eis prohibitũ officiũ macellariorum propter horrorẽ, de cõs. di. 1. c. 1. ibi, sed propter multũ sanguinẽ, quẽ effuderat, &c. & illa rõ procedit specificè quo ad macellarios, sed nẽ sint tabernarij, ꝓcedit talia rõ l. vtilitatis qa in tabernis multa vilia factis & verbis cõmitũt, & ad eas ꝑsonę viles accedere cõsueuerũt, ar. C. de in cest. nu. l. humilẽ, ex quorũ cõsortio bõi mores corrũpũt. 32. q. 1. sępe.

g Perdũt in reb.] i. quia [illegible] possunt collectari.

h Intellectus literæ] Nam solum in his duobus gaudent

ex Cle.1.de vi. & ho. cleri. imo prohibētur tabernam intrare.44. di. non oportet intellige n.si in itinere causa necessitatis, vt in c.clerici, ead.dist.

8 Vtrum clerici possint exercere officia a præfatis viliora, vt aptare pelles, & huiusmodi? Res. quod non per identitatem rationis secundũ Pa.in d.Cle.1. Ratio, quia in his status clericalis dehonestatur,ª ar.l.athletas. §.ait prætor, ff. de his qui no.infa. non tamen incurrerent pœnã statutã cõtra exercentes officiũ tabernariorũ. Credendũ tamẽ est eos peccare mortaliter, si sunt in sacris, vt religiosi talia publicè exercentes ᵇ secus si occultè pro artificio ad sustentationem vitæ.

9 Verũ clericus possit exercere officiũ tabellionatus? Res. sm Ho.in c. sicut, ne cle. vel mon. quod clericus constitutus tabellio a laico nõ pōt, si est in sacris post, quã est sibi interdictum etiã in causis ecclesiasticis secũdũ Inn.in d.c.sicut. Tamen si ante, quã sibi interdicatur, facit instrumentum, tenet, sed post, quàm est sibi interdictum,ᶜ nõ. Si verò est cõstitutus a Papa, vel ab epo quò ad diœcesim suam poterit in causis ecclesiasticis cũ ei nõ debeat propter ordines sacros, aut beneficiũ ecclesiasticum officium interdici, ar. de deci.c.tua, el 2 & de iudi. decernimus, de arbit.contingit. Si verò sunt in minoribus, possunt exercere ẽt si sũt bñficiati ᵈ ar d.c.sicut, a contrario sensu, licèt sit honestius abstinere.

10 Verũ liceat clericis ioculatoris offm̃ facere? Re. quod nõ publicè & tales sunt, q faciũt spectaculũ pprij corporis; facit.l.2.§.fi.ff. de his qui no.infa. Et si hoc faciũt p annũ, ᵉ ipso iure pdunt oẽ priuilegiũ clericale. hoc no. Arc quẽ sequitur Gem. in c.vnico de vit & ho.cle. li.6.dicit, quod clericus in sacris, & etiã monachus perdit priuilegium canonis, si quis suadente. 17. q.4. Et videtur verius, ᶠ quanuis Io. Mo. teneat cõtrariũ, & dicat, quod solũ existẽtes ĩ minorib. pdũt. Similiter ẽt perdũt, si minori tpe post trinã monitionẽ ñ dsistãt. c.vnico de vi.& ho.cle.li.6. ĩ occulto tñ, vel cã ĩfirmitatis, vel alterius honestę rei cã ioci aliqd facerẽ ñ reprobatũ sm gl. ĩ d.c.vn.& facit quod no. Io. d citaristis & his q varijs vtũt instru.86.di.donare, ĩ glo.

gaudent priuilegio clericali, s. ne ad iudicem sęcularem trahantur criminaliter, vel ciuiliter. &c. Illa verò priuilegia reassumunt, alia vero non.

a Dehonestatur.] Et procedit etiam in his, in quibus est maior ratio, puta lenonibus balneorum, impudicis custodibus.

b Publicè exercentes] Dicit Io. An. in glo.d.cle. in ver. publicè, quod hic duo requiruntur, s. quod publicè, & personaliter fiant, secus si occultè, vel per alium, quia cessat pęna, sed non culpa. hoc.1.

c Postquam est sibi iterdictum] Probat hoc. d. c. sicut. ex quo infertur quod tabellio effectus clericus non perdit ipso facto tabellionatus officiũ. Si. n. ei interdici dēt officium, ergo illud nõ perdidit, alias frustra fieret eis interdictio, ar.l.so.ff. de ver.ob. & cap. ad dissoluendũ, de desp.impu. & idẽ videtur in tabellionib. effectis religiosis, quia nõ perdũt, sed illud exercere non debent de nouo nisi in causa heresis, tex. no. in ca. vt offm.§ ad cõscribedas, de hære.l.b 6. simile in tabellionibus effectis aduocatis, seu decurionibus, quia non perdũt officium per superuenientiã dignitatis, sed illud exercere nõ debent, de quo vide text. cum glo. C. de decur. libro 10. in l.vniuersos.

d Si sunt beneficiati.] Et hoc tenet Io. An. in d.capi. sicut. Nam si ibi prohibetur clericis in sacris, ne exerceant tabellionatus officium per subtractionem beneficiorum, ergo non procedit in minoribus quantumcunque beneficiatis. d. Ant. ibi tenet contrarium, pro quo potest facere, quia fortè accipiuntur sacri ordines largè pro omnibus ordinibus, qui indubitãter sunt sacri, vt no. 31.di. in summa. Nam cũ hoc officiũ sit sęculare & vile, quia tabellio dicitur seruus publicus c.s.de vsu.li.6.ff.de ado.l.nõ eñi & ob hoc prohibetur etiam decurionibus, ergo & fortius militibus Christi. ergo debet interdictum esse omnibus clericis saltem beneficiatis facit. cap 1. de postu. vbi beneficiatis in minoribus prohibetur officium postulandi ergo multomagis tabellionatus, cum sit officium vilissimum, item quia est quoddã genus negociationis, vt per gl. in d c sicut. ergo debet esse eis prohibitum &c. A.l. de quod consuetudo contra ipsum. c. sicut, nõ valeret, quia esset cõtra honestatẽ ecclesiæ. Ideo non pōt induci consuetudo vt in ca. cum ab oĩ, & in c. cum decorẽ, de vi. & ho. cle. & hoc tenuit tacitè Io. And. dũ inducit cõtra Venetos. & ponderat tex d.c. sicut. Nã Venetijs seruatur contrariũ, quod posset tolerari si facerẽt pp insufficientiã beneficiorum, vt p Pa.in d.c.sicut.

e Per annũ] Iste annus debet esse integer & continuus nã si per annũ interpullatè tamen, non incident in pęnam puta quia stãt per aliquot menses, quod non egerunt. facit.l.cum hæres.§. Stichus.2.de stat.lib.ff.de vsu.l.3.& sic no. quod qñ lex requirit certum tps ad hoc, vt committatur pęna, intelligitur de tpe continuo.

f Et videtur verius] patet hoc in c. perpendimus, de sen.ex. vbi loquit de pbytero &c. Adde, quod in d.cap. sunt. 3. verba, s. buffones, ioculatores, & goliardes, & dicũtur a gula isti, quia solent esse gulosi, & lecatores vide Val.li.2.cap.1. circa medium, versic, verum &c.

Adde

11 Vtrũ clericus possit esse procurator [a] sœculariũ personarum? ℞.Pa.in c.2. nè cle.vel mo. ꝙ procura. generalis in causa ecclesiastica bene posset, & corã iudice ecclesiastico. Sed in causis sęcularibus in iudicio, vel extra non potest esse; posset tamen esse in aliqua causa particulari.

12 Et summariè [b] dic, ꝙ clericus non potest in placitis sęcularib⁹ disceptare, exceptis causis, de qbus supra, Aduocatus. §. 5.6.& 7. Nec procurator nisi vt dixi, nec conductor rerum sęculariũ nisi causa necessitatis victus, qa tunc posset cõducere vineam, vel domum, vt aliqd, vnde viueret lucraret, nec canes, vel aues sequi, vt in cap. 1. ne cle. vel mona. nec procurationes vilarum, aut iurisditiones sœculares sub aliquibus principibus sœcularibus viris exercere, vt iusticiarius eorum fiat, vt in c.sed nec, eo.tit.nec sententiam sanguinis, si est in sacris dare, nec sacerdos officium vice comitis, aut prępositi sęcularis habere. c. clericis, eo.ti.nec sentẽtiam sanguinis dictare, aut interesse, vbi vindicta sanguinis exercetur, nec præpositus balistariorum, & huiusmodi viris sanguinũ, nec vllã chirurgię artẽ, q̃ adustione, vel incisiõe indigeat, nec impendere bñdictionẽ aquæ feruenti, seu ferro cãdẽti ad purgationem, vt in c.sententia, eo. ti. Et omnes talia, vel alqđ horũ exercentes si tertiò a suis prælatis moniti nõ đsistunt, ꝑdunt priuilegiũ clericale, vt no.do.in d.c. sed nec. Itẽ ꝑsbyteris, Decanis, Archidiaconis, Plebanis, ꝑpositis, cantoribus, & alijs clericis personatũ habentibus præcipitur sub excõmunicationis latę sententiæ pęna, nè leges aut phisicã audiãt, vt ĩ c.si eod. titu. De quo casu dic, vt ĩ. excõicatio. 7. casu. 7.

CLERICVS X. Debet esse nõ vindicatiuus, sed patiens, vnde præcipit eis, nè arma portent [c] nisi ad defensionẽ, vñ clerici, q̃ relicto. habitu clericali arma portãt, si tertiò moniti non deponũt, perdũt priuilegium clericale, de sen.excom.c. audientia. [d]

1 Quid si misceat se clericus tyrannidi, vel crudelitatibus? ℞. quòd si quis contempto habitu clericali guerram vel seditionem mouet, vel atrociter delinquit publicè, aut in factũ armorũ se immiscet, ip̃o facto sine monit one perdit priuilegium canonis, si qs suadẽte. 17.q.4. vt in cap. perpendimus, de senten. excommuni. de aposta. in c.1. in princip. Priuilegiũ autem fori [e] non amittit nisi post monitionẽ. facit.c. si iudex, de sent.exc.libr 6.

2 Vtrũ cleric⁹ miles effectus perdat priuilegium clericorum? ℞. Inn.in c.1. de apostatis, quòd si facit actum omnino clericatui contrarium, vt puta exercet sæua, vadit ad bellũ, statim perdit, qa eligẽs cõtrariam viam excludit ipso facto à prima. 3.4 q.1. cũ renuntiat. Si vero nõ exercet sæua, nec alium actum ꝓrium clericatui, sed viuit

Adde etiam, ꝙ nomina verbalia significantia officium, vel artẽ, siue actum voluntarium non verificantur ex vnico actu mercantiæ. l. 1. § 1. & ibi gloss. in versi. ad omnes, ff. de exerci. Secus, si sinc significatiua delicti, quia ex vnico actu dicitur raptor, fractor, spoliator. Hæc est doctrina Bartoli in proœm. ffor̃um, & de le. 3. l. segatis. §. si ex officio, & ff. de adulter. l. mariti. §. quæstum, Et refert Petr. de Anchar. & Gemi. in d.ca. vnico, de vi. & hone. cla. libro. 6. Nec ob. ille tex. quem ponderat ibi Imol. quia verum est, quod non imponitur pœna nisi perseueranti per annũ &c sed non negat, quin ex vnico actu dicatur ioculator.

a Procurator] Hæc materia habet difficultatẽ, sed breuiter dicendum esset ꝙ aut clericus vult esse procurator laici in foro ecclesiastico, & potest saltem in ecclesiasticis. ca. 2. de postula. & ibi plenè nota. & in capitulo in nostra, de procura. Aut ĩ iudicio sœculari, aut extra, & tunc aut cupiditate lucri, & non potest, aut ex caritate, & amicitia, & tunc ad vnum negotium, potest indifferẽter autem, & generaliter non. d. c. 2. hic allega. & ibi Inno. & idem in cap. vnico, de ob. ad ratioci. & vide Fed. consi. 266. & Archi. in c. peruenit. 86 dist. & vide Inn. in c. cum. I. & A. de re iudi.

b Sũmariè] vide latius Panor. & doct. in d. cap. 1. ne cleri. vel mo. & ĩ iurib. hic al.

c Ne arma portent] Facit capi. clerici, de vit. & hone. cle. clerici ait tex. arma portantes, & vsurarij excõicentur.

d C. in audientia] Adducit ille pulcher tex. exẽplum legum sœcularium, quod si materna pudicitia attentata fuerit, ex eo qa in habitu meretricali inuenitur non datur actio iniuriarũ, sic nec clericum non habentẽ habitum, si monit⁹ fuerit, verberans nõ est excõicatus.

e Priuilegiũ autem fori.] Adde textum in d. capitulo perpendimus, vbi illi comiti, qui patibulo iussit affigi sacerdotẽ, qui seditionem mouit, imponenda est, pœnitentia eo, quia non spectabat ad forũ suũ, licet non fuerit excommunicatus secundum verum intellectum illius textus. Et clericus, si deprehẽdatur in habitu sœculari, perdit priuilegium fori, nisi probet se fuisse clericum. d. c. si iudex.

Iste

honestè vt clericus, etiã si duxit vxorem virginem,& sic non perdit. Pa. tamē dubitat in c. vt consultationi. de cle. coniuga. in eo milite, qui iurauit illa, de quibus in gl. l. pe. ff. ex q. caus. ma. quia iste actus [a] videtur omnino contrarius clericatui, qui pugnare nō debet ēt cum infidelibus. c. ex multa. de voto. Sed primū æquius. [b]

3 Vtrū clericus [c] occidēs vel mutilans inuasorē suū, perdat priuilegium clericale? Res. Pa. in c. clerici arma, de vi. & ho. cle. ꝙ non.

4 Vtrum pro defensione ꝓximi liceat ei sumere arma? Res. Pan. vbi supra. ꝙ si habet iurisdictionē in loco sic licet pro defensione suorū mouere arma, non tñ ipse in propria persona. c. dilecto, de sen exc. li. 6. Si verò iurisdictionē non habet aut sine clerico propulsari potest, & sic non debet arma sumere. c. ex multa, de voto. Idem. 23. q. 8. reprehēsibile, & 7. q. 1. sciscitaris, & ꝙ ibi not. si aūt non pt aliter ppulsari, tunc licēt aggressorē capere, verberare, & ēt occidere, si aliter non pt proximū defendere. 23. q. 3. Maximianus, & c. si qs cū duob. c. sequētibus. irregularitatē tamē incurrit sine peccato, Cle. si furiosus de homici. & de hoc vide infra, Defensio. & quoad irregularitatē, homicidiū 3.

CLERICVS XI. Debet esse [d] sobrius, vt in ca. a crapula, d vi. & ho. cle. vbi præcipitur eis, vt vinum sibi temperent, & a vino se tēperent, & quāuis aliq teneant ibidē, ꝙ peccet mortaliter, si bibat vinū siue aqua, tamen cōiter doc. non tenēt, [e] sed sufficit bibere tēperatē, vnde tex. dicit, ꝙ dēt esse contentus trina potatione [f] in c. qñ. 2. ꝙ palea est fm, Archi. 44. dist. & de cons. di. 5. non oportet.

1 Vtrū liceat eis cogere alios ad bibendum? [g] Res. ꝙ non. Intellige vltra necessitatē, neque fabulas inanes cantare, vel turpia ioca pila, vel viso ante se fieri patiantur, vel laruas dęmonū ante se ferre consentiant, qa hoc est diabolicum, & sacris canonib. prohibitū, vt dicit tex. in c. nullus pſbiterorū di. 34. de cons. di. 5. non oportet, & c. nullus.

2 Vtrum liceat [h] clericis facere conuiuia? R. ꝙ sic, si ex charitate, dūmodo abstineāt a superfluitate, detractione, & irrisione aliorum, vt in c. cōuiuia. 44. di. in prin. & i fi. mēsæ laudes deo reddant, & aliqd legāt d sācta scriptura, vt i c. qñ, & i c. ꝓ reuerētia, ea. di. aliās ñ licet vt i c. non liceat, ead. dist.

3 Vtrū dēat bñdicere mēsā añ q̄ comedat? R. ꝙ sic, & post sumptū cibum reddere gratias. 44. dist. c. non liceat, & c. quando. 1.

4 Vtrū debeat comedere ante tertiam? Res. ꝙ non, vt in d. c. non liceat.

5 Quæ debēt eē ī eorū conuiuio? Rñ. primò lectio diuinarū scripturarū. secundò ꝙ nulli detrahat. Tertiò ꝙ inanes sæcularium negotiorū fabulæ ñ recitēt, & multominꝰ aliud turpe. Quartò ꝙ solū ꝓ sustētatione cib. sumat hñr ista i c. ꝯuiuia, & ca. nullus ꝑsbyt. & c. ꝓ reuerētia, & c. ñ liceat. 44. di.

6 Vtrū peccēt mortaliter, si ꝑ aliqd ꝑsatorū faciūt? Res. ꝙ ñ, sed venialiter nisi qñ turpia ante se fieri vel laruas dæmonū añ se ferri ꝯsentiūt, qa talia sunt eis ꝓhibita, vt in d. c. nullus ꝑsbyterorū. Et iō vr eē mortale. & licēt d. c. nullus ꝑsbyterorum, loquatur

quatur

a Iste actus] Scilicet quia iurat non vitare mortem pro republica, ergo miles dei non est incapax militiæ sęcularis, nam quilibet clericus in quocunque ordine constitutus efficitur miles dei quia deo militat ca. episcopus, de præbe. d & c. diuersis, de cleric. coniu. & nihilo minus potest effici miles sæculi, vt in d. c. consultatiōi. Sic ecōtra miles sæculi potest effici miles dei. c. qui clericꝰ si de feudo fue. contro. & etiam rex, siue baro potest promoueri ad clericatum. 20. q. 1. præsens. Et nota ꝙ iste §. loquitur de clerico existente in minoribus, vt ꝑ Abba. in d. c. 1. & in d. c. si.

b Æquius] Iste. §. loquitur d clerico in minorib. vt patet per Abba. tam in c. 1. de aposta. qui in d. c. si. d cle. coniu.

c Ex con tri. ar. sess. 14. c. 7. de refor. P. V.

d Conc. tri. sess. 22. c. 1. P. V.

e Doc. non tenent] & hoc ē verius nā dicebant ibi doct. fm Pa. ꝙ videbatur esse peccatū mortale bibere vinū sine aqua, qa est contra cōsiliū, & maximè qa ēt ponitur aqua in calice consecrādo. c. cū Marthę, de celeb. mis. Sed hoc verū, nisi ex causa faceret contra, etiā, puta qa vina sunt minus potentia. Nam satis est, ꝙ temperent se vino, vt ibi dicit in litera, qñ habent respectū ad potentiam vini. Item per respectum ad frequentiā bibēdi. voluit. n. conciliū tēperare homines immoderatos, & subdit Pau. ꝙ crederet ꝙ si non apponeretur aqua in vino potenti, non peccet mortaliter, nisi assiduè inebriaretur per tex. no. 35. dist. §. aliās. & ad text. dist. c. a crapula, & ad motiuum docto. Respōdet ꝙ non loquitur præceptiuè.

f Trina potatione] Intellige, qñ appetitus naturalis vltra non exigit fm Pa. in d. c. a crapula.

g Ad bibēdum] Nec se debēt alienā precatione ingurgitare, vt ibi.

h Faciti ar. ses. 21. c. 1. 15. c. 1. de ref. s. Syno. Trid. Pet. Ven.

quæ ſolũ de pſbyteris, tñ c.pſbyteri.44.diſt.extendit ad oẽs exiſtentes in ſacris. Qui aũt nõ ſunt in ſacris, non credo mortaliter peccent, niſi prout ẽt ſæculares i huiuſmodi peccarẽt.

CLERICVS 12. dẽt eẽ alienus ab his,q̃ irregularitatẽ inducũt.d quo vide ĩ. irregularitas. i. qui ſunt,q [a] nõ pñt ꝑmoueri, & qbus virtutib. dẽant refulgere,hẽs.40.d.ſ p totũ. Nã dẽnt eẽ exẽplũ cib' laicis.8.q.1.qualis. vbi dr vehemẽter eccleſia (hñi deſtruit hoc. ſ. meliores eſſe laicos,q̃ clericos.facit.6.q.1.§. verũ hac autoritatem.

CLERICVS 13. quoad bona ipſorum, & eorum diſpoſitionem.

1 Vtrũ clericus poſſit [b] teſtari de reb.eccleſiæ mobilibus? R. Inn.in c.cũ in officijs,de teſt.q nõ, vt ibi, & c.ad hæc, & c.relatũ,el 2. 12.q.3.c.1.& no.q oĩa dñr bona eccleſiæ, q̃ intuitu eccleſiæ, vel de facultatib.eccleſiæ acqſiuit,vt ĩ c.1.d te. ĩ tex.& in gl.veruntñ gl.in c.pñti,d of.or.li.6.poſt Ho. tenet, q clerici non hñtes adminiſtrationẽ (& dñr nõ hñe adminiſtrationẽ,qñ nõ hñt bñficiũ, cui ſit aſsignata dos ſm Ge. in d.c.pñti) ſed ſimpliciter bñficiati,vt ſunt canonici,& ſimiles,qbus id,qd hñt obuenit ſibi rõne pſonę,non q hẽant p̃bendã in eccleſia diſtinctã, qa ſic hẽrent adminiſtrationẽ,pñt diſponere & teſtari [c] de fructib. perceptis vſq; ad diẽ mortis de ɔſuetudine.& ẽt ſi ɔſuetudo eẽt,poſſent teſtari de reditibus pcipiẽdis anno ſequẽti poſt mortẽ ſuã, vt refert Pan.in d.c.cũ in officijs. Sed ego credo licere, qñ diſponit ĩ pios vſus vel in caſib', de qb' in ſe. §. alias ɔſuetudo eſt irrõnal s, ar.c.fi.16.q.1.

2 Vtrũ clericus poſſit de reb' pdictis donare, aut alio mõ diſponere? R. Pan. vbi ſ. q nõ,niſi in quatuor caſib. Primus,qñ tantundẽ expendit de ſuo in vtilitatẽ eccleſiæ.c.ſi qs qualibet.12.q.2.& q.5 ſi eps. qa in hoc caſu poſſet ẽt teſtari Imo ſi non teſtarẽt, hæres poſſet petere.facit.c.d multa, de pben.& qd no.Pa. i 4. col. & l.q̃ oĩa,in fi. [d] ff.de pcu. & gl.in l.ſi nõ fortẽ.§.ſi cẽtum, [e] ff.de condi.inde. Secũdus, [f] qñ hoc hẽt conſuetudo ſm Ho.& Lau.in d.c. ſi eps.ſed Pa. hoc intelligit de rebus mobilib. & modicis.Et ego addo, qñ diſponit piẽ & rõnabiliter; alias nõ. Tertius,qñ donat intuitu eleemoſynæ, q̃ clericus ẽt in ægritudine [g] pt facere, [h] ĩ c.ad hæc, [i] & c.relatũ,el 2.de te.Quart' caſus, qñ vult remunerare [k] ſeruitia honeſta iã a ɔſanguineis q̃ ab extraneis recepta.d.c. relatũ.§.licet.Addo quintũ qñ dat religioſis locis d. c. relatũ.& no. practicam ſm Pa.in d.c.ad hæc, q ſi clericus vult aliquo reſpectu iſtorũ quatuor vltimorũ dare,faciat ipſe,dum viuit & nõ relinquat, quia non valet.d.c.ad hæc.& no. q quicunque accipit alio modo de rebus eccleſiaſticis,tenetur ad reſtitutionem. facit, quod no.Inn.in d.c ad hęc & quod no.in c.cũ ſm, de prębẽ.ſed melius quod no. Pa.ĩ c.vn.vlquiſq;,de pecu.

a Ordinãdi quí non ſint, hẽs ex Con.Tri.ſeſ. 14. c.7. 21. c.2.2 4.c. 4.5. 6. 11. 12. & 13. 14. & 16. de ref. Catechiſ. de ordi.ſacr.c. peu. Petrus Vend.

b In hoc ſũt editę cõſtitutiones a Pont. max.Iul. iij. & Pio v. eas conſule. P. V.

c Diſponere, & teſtari]Pa. in repe.c. cũ eſſes, de teſta. 2. q. princ. tenet indiſtinctè clericos ẽt nõ habentes adminiſtrationẽ nõ poſſe teſtari de fructibus ſui bñficij. Idẽ in c.cũ in officijs,de teſta. & in c.fi.d pec. cle. vbi tenet clericũ quẽcunq; cõparari viuario in vita,& in morte,& non viufructuario Hanc opi.tenet et Arch. in c. ſtatutũ, d reſcri. Et Io. de Lig. in Cle.gñę,d reſcri. Subinfert poſtea Pa. q ɔ̃tria opin. multũ inualuit de cõſuetudine, q̃ cõſuetudinẽ teneas valere, ſi ad pios vſus teſtanẽ vt dr hic in fi. & dic vt.ĩ. §. ſeq.

d L.q̃ oĩa in fi.] Hr ibi qd a ꝓcuratore lis nõ eſt tráſferẽda,ſi voluerit vti retentione pro expenſis in lite factis.

e §.ſi centũ] Si qs ſolu t polleſ. li. nẽ valeptẽ cc. cũ eẽt ſolũ debitor de c pt eã repetere,ſed creditor pt vti retentione,donec ſoluãtur ſibi centũ, & diſta materia, An qs poſſit vti retentione, vide ibi plenè p Bart. Iaſ.& Alex. in 2. poſt. vbi dñt de ſcriptore,q pt retinere quinternũ dõec ſibi ſoluat.

f Secũ.] Pa. in d. c.cũ in officijs,dicit ſic trãſire cõtér dict ex quo ſingulariter ẽ, q valeat conſuetudo, qd cleric' poſſit teſtari de bonis p eccleſiã acquiſitis Quod tñ ñ admittit indiſtinctè, ſed dẽt reſtring ad mobilia & modica, q: ſicut valet cõſuetudo, vt modica poſſit donare,valebit,ve poſſit teſtari.& facit c.cæterũ,d doua. Sec' autẽ de magnis reb',vel immobilib. qa tũc nõ valeret cõſuetude, cum eẽt eccleſiæ oneroſã.

g In ægritudine]Hoc eſt,qa videbat quaſi teſtari,ſtó dubiũ erat, ſed in vita nõ eſt dubiũ, qñ quidẽ omnia ſ.ui ccrãc eleem.otis.deductis fabrica eccleſiæ, & expenſis victus.

h Põt facere]nõ tñ teſtari poſſet, & ſic nota, q qs admit it vna via q̃uis alia repellatur. .q.2. c.1. ff. de inof.teſt. l.Papinianus.

i In c.ad hæc] Dummõ non faciat in magna q̃titate. vt per Pa. ibi ponderãtem illum tex in ver. moderatè.

k Qñ vult remunerare] Vincen. in c quia nos, de teſta. vt refert Pa in d c cum in officijs. dicit q conducto nõ

ex-

excusat clericũ, quomnia mobilia bona intuitu ecclesiæ acqsita dimittit consanguineis suis in morte, l ş possit limitari p prædicta.
a Quia psumit] Pōt. n. clericus quę sūt inter viuos fine donata.
b Tanquã parrochiali] Pan ibidẽ dicit, qđ canonica portio debeť de relictis p missis dicẽdis, qñ in tuitu ecclesiæ sūt relicta, puta qa nisi eēt parochialis sacerdos, nunquam dimisisset.
c Vt in d. c. quia nos] Idẽ not. ibi Pa. ex quo infert φ cleric' hñs ecclesiã, & ex industria aliqu d lucrãs, sibi lucrať, & non ecclesiæ.
d Refert Cyn.] Abb. in d c. cū in officijs, idẽ dicit.
e Idẽ d platis regulariũ] Religiosus pmotus ad epatũ, quicquid acquirit, epatui acqrit sm Pa in c. s. de testamẽtis.
f Cōis tñ opi.] Hoc tenet Pa. in c. 1. & in c. cũ in officijs, de testa.
g Sed φ teneatur de leui] Pro hoc gl. in c. ea q̃, de of. Arch hic allegata, q̃ dicit platũ nō solũ teneri dolo, lata & leui ad instar tutoris sed etiam de negligentia.
h L. qcquid] vbi tutor, vel curator tenetur d dolo, lata culpa & leui, si damnificauerit minorem, vel ei nō acqsiuerit, cũ potuerit.
i L. si res] Hr ibi φ tutor nō teneť

cle. vide quod dico ĵ. Immunitas. §. 52. & seq.
3 Verum clerici possint de distributionib. quotidianis disponere? ℞. φ sic, si non habẽt administrationẽ in ecclesia, quia dātur pro stipendio personali, vt in c. vnico, de cle. non resi. li. 6.
4 Quid de donatione inter viuos facta? ℞. φ valet, qa psumitur [a] donatũ intuitu amicitiæ, vel spe futuræ remunerat.ōis ſm gl. in c. reg sitẽ, d testa. ī ver. nec enim.
5 Sed q̃ d de bonis acquisitis ītuitu dignitatis clericalis, vtputa p missis dicẽdis? ℞. Pe. vt refert Cy. i aut. licentiã, C. de epi. & cle. φ pt testari; & placet Host. in c. qa nos, de test. & Inn. ibid. qui dñt, φ si clericus rōne officij aliqua acqsiuit, puta qa fuit capellanus alicuius principis, qui multa ei donauit, φ pōt de talibus donatis ad libitũ disponere limitat Pa. in c. cũ in officijs, quò ad missas verũ, nisi de dissent p missis dicẽdis tanq̃ parochiali [b] sacerdoti, qa sic nō posset disponeř. multomagis pt disponere d bonis acquisitis intuitu psonæ, puta de successione cognatorũ, vel donatione amicorũ, seu industria clericorũ, vtputa doctrina, seu artificio pt disponere, vt in d. c. quia nos, [c] & qđ ibi no. Pe. tñ refert Cy. [d] vbi supra limitat hoc verũ in clericis inferioribus, non aūt ī epo. Et addit Bal. ibidẽ, ēt si eēt cardinalis. Idẽ de platis regulariũ [e] ecclesiarũ. & est tex. in d. auth. Iniam, q̃ solũ pcedit, φ pdicti epi, & prælati regulariũ ecclesiarum possint disponere ad libitũ

de acqsitis ante epatũ, vel plationẽ. & de acqsitis in epatu, vel platiõe p cognationẽ vsq; ad quartũ gradũ. de reliquis verò qualitercunq; acquisitis nō pōt disponere, sed acquirit ecclesiæ. Cōis tñ opi. [f] aliter tenet, vt ĵ. legatũ. 1. §. 16. sed ego limito in istis, in quib' pōt facere, qđ vult verũ esse, nisi ī 5. casib. Primus, quādo ipse eēt obligat' restituere ecclesiæ, vtputa qa dolo, vel culpa nō leui tñ, ſm Inn. in d. c. cũ in officijs dānificauit ecclesiã, sed φ teneatur de leui [g] culpa ēt, est tex. apertus. C. arb. tut. l. qcquid [h] facit. ff. de adm. tut. l. si res [i] sicut. n. vt no. Inn. in c. ea q̃, de of. Arch. ille qui accipit precium pro deposito seruãdo, tenetur de leui culpa, sic & qui d gnitatẽ hẽt, cui hoc officiũ eēt annexũ, l. conseruãdi bona ecclesiæ, tenetur, cũ plus sit hẽre dignitatẽ. Nec ob. l. noia. C. de arbi. tute. vbi si noia debitorum min' idonea fiũt, q̃ tpe tutelæ erāt bona, nō teneť tutor, nisi fuerit ī lata culpa. ff. de ad. tu. l. tutor qui repertoriũ. §. ppetu. vbi tutor emẽs pdia minus idonea, non teneť nisi de lata culpa, qa sūt casus spāles. sed regulare est, vt teneat de leui culpa. & sic tenet Ber. & Host. in c. ea q̃. de off. arch. Secũdus, si de bonis ecclesiæ alicui fecit gratiam, ſm Inn. vbi supra allegat l. cũ ostẽdimus, ff. de fideiuss. n & C. eo l. 2. & est etiã vlt. Tertius casus, si passus est pp negligentiam suã rẽ ecclesiæ præscribi ſm Pa. in c. ex psentium, de pig. allegat. c. placuit, el 1. o. q. 3. Quartus est, si reditus in vsus inhonestos conuertit. 12. q. 4. c. 1. & 2. Quintus in casibus, de quibus supra dixi, Clericus. 3. φ tenetur ad restitutionẽ, quia in istis casibus primò tenetur satisfacere ecclesiæ ante, q̃ aliud disponat. de hoc etiam, vide immunitas. § 52.
6 Verũ acquisitũ per sacerdotẽ in iniungendo pnĩas parochianis dẽat eẽ ecclesiæ? ℞. Inn. in c. cum inter, de verb. signi. φ sic; Et ideo disponere ad libitum non potest.
7 Vtrum prælatus inducens testatorẽ ad sibi relinquendũ, quod ecclesiæ reliquisset, teneatur illud restituere, & an possit disponere? ℞. Pa. in c. 1. de pe. cle. φ quidam dñt, quòd non potest disponere, sed tenetur restituere.

de casu fortuito pro pupillo, puta de incursu hostiũ, vel latronũ. Sed melius facit p hoc l. si res, C. de pericu. tu. vbi tenetur de casu fortuito, quẽ pui dere potuit; ergo multo magis de leui culpa.

a Committi delictum] Adde glo.in l.Titio, in prin. in ver.incidisset, ff. ad munic. sed tu adde text. optimũ in l.de di.§.subtilius,ff de cōdi. cã dati. quã ponderant ibi Ro.Alex.& Pau.qui dñt, ꝙ si testãr volebat mihi aliquid relinquere in suo testõ, & tu impediuisti, teneris mihi ad itéresse. De quo vide tex. in l. Lucius. §. Sempronia, cum gl. in ver. actione, de leg.2.& limita, vt ibi per Bar.ponit Butri. consi 15.incip.In quantum. Adde & Ang.omnino, de quo alij mentionem non faciũt,in l nõ.n. ff. de inof.test. vbi p illũ text cũ gl. dicit se semel ob tinuisse quãdam magnam hęreditatẽ in fauorem quorundã fratrũ pauperũ, quibus testãr in testõ reliquerat, & agnati, q istud intellexerunt, tñ molestauerunt testatorẽ persuadẽdo ei ꝙ mali faciebat relinquere bona sua talib⁹ fratribus,q nihil boni facerent pro aĩa sua,& tñ fecerũt ꝙ testator mutauit testm,& illos agnatos hæredes instituit. Nam auocanda fuit hęreditas ab illis agnatis, de quorũ dolosa psuasione apparet; & ita dicit fuisse aduocatũ per illã l.idẽ tenet Ang. in l. s. in fi. C. si quis ali. le. prohi vbi dicit ꝙ dicta quæstio fuit Perusij,& ita fuit iudicatũ,eo tunc existente vicario domini episcopi Rufini.

stituere per l.quicquid,C.ar. tut. Sed Cy.formãdo hanc q.in tutore, dicit ꝙ si blando sermone ipm induxit ad sibi relinquẽdũ,ꝙ nõ teneť ar.i l.fi.ff.si qs ali.te.vbi patet,ꝙ talis non ɔmittit delictũ.[a] Si verò dolo,seu fraude eũ induxit, teneť ecclesię ad itéresse.Sed ꝙ teneať ecclesiæ simpliciter,tex.est cũ gl.i c.quicunq;.12.q.4.vbi patet, ꝙ platus tenetur ad iteresse eccłiæ,qñ ei potuit q̃rere, & neglexit ad instar tutoris,vt i d.l.qcqd,& i l. pupillorũ,[b] C.ď admi.tut. Nec.n.dẽt vtilitatẽ suã ꝑponere vtilitati eccłiæ, sicut nec tutor vtilitatẽ suã vtilitati pupilli. l. tutor ꝗm dignitatẽ.[c] §.1.de admi.tu.l. si vt certo.§ ɔmodatũ, i fi. ff.ɔmo.ff.depo.l.qď Nerua, ĩ fi.& 7.q.1.pñtiũ,& c. placuit,el 1.Pa.vbi s. [d] tenet, & seq̃ opi.Cy.Sed ego credo verũ in tutore,q̃a de eo ꝑt dici,ꝙ suã ꝑsonã ꝑt ꝑferre cuicũq;,ar.c.petitio, de iureiur. sed in plato teneo gl.cũ tex.in ꝑdcõ.c. qcũq;.
8 Cui restituet, q idebitẽ aliqd ab eccłiasticis recepit? R. Rodul.& Rai.ꝙ autoritate iudicis ɔnialis fiet restitutio ecclesię, cui ablatum est,si pauper est eccłia vel si est abũdãs,fiet paupibus,q indigent.idem Host. ar.17.q.4 si quis in atrio.[e]
9 Vtrũ clericus,q rẽ ecclesiæ meliorauit[f] ex sua ĩdustria,possit de sua melioratione disponere? R.ꝙ non, facit.c.ingrẽdũ, & c.si qs, de pe.cle.Rõ, q̃a ad hoc teneť,si de eius fructib. viuit p dicta.i q.pce. Secus,si de pr̃imonio, vel de suo meliorasset,vt s.dictũ est.§.2.
10 Vtrũ relictũ cľico, ĩ dubio, ꝑsumať intuitu ecclesiæ datũ? R.ꝙ si administrationẽ non hẽt,nõ ꝑsumiť. secus,si administrationẽ habet. Tñ ad ɔiecturas est recurrendũ vt in c.requisisti,ď testi.& qď no.Inno.in c.cũ in officijs,eo.ti vi de j. legatum.1.§. 16.17.& 18.
11 Vtrũ clericus possit de bonis eccłiæ dotare sororẽ,[h] vel alere parentes? R. Pa.i c.puenit,ď arbi. ꝙ sic sororẽ,vel aliã ɔsanguineã si i diget de reditib.eccłiæ. ꝓbat per c.1.de coh. cle.& mu.& p gl.cũ tex.i c. oĩo ɔfitemur.31.di.vbi gl. dicit ꝙ clericus hñs vxorẽ,vel filios ꝑt eos pascere de reditibus eccłię.ergo vult magis dotare,cũ cã dotis sit fauorabilior, q̃ cã alimẽtorũ vt no.Cy.facit qď no.ĩ l.cũ ꝑses.§.pe.icipit,cũtutor,ff. ď admi.tu & ĩ l.nõ oĩ,C.e. ti.ĩ gl.[i] & hoc itellige,si idiget,vt i gl ꝑfati. c. oĩno, & ñ ad põpa . vł aliũ statũ, ar.eo.q̃ no.42.di. i p in.qa sic tã dãtes, q̃ recipiẽtes tenenť ad restitutionẽ 16.q.1. pueni .[k] & no.Mat & Car. i Clem.2.de vi.& ho.cle.[l]

e Si qs in atrio] Dicitur ibi, si q̃s violauerit ecclesiam,oẽ id quod emendandũ est, ecclesiæ violatæ soluetur.

f Meliorauit] Puta, plantauit vineã.Ex quo not. ꝙ clericus teneť vti ꝑcisẽ reb⁹ ecclesiæ i statu suo sed põt meliorãdo mutare formã, & qualitatẽ rei, & hoc est,qď dicit text.in d. c. si quis,de pe.cle.

g Quod si adnistrationẽ] Pone exẽplum i canonicia.Nã canonicus non hẽt administrationem, nec plationẽ ecclesiæ. vñ in dubio testator relinquẽdo canonico non vř habuisse respectũ ad ecclesiã,q̃a nõ est veri simile, qď intuitu reliquisset ecclesiæ, in qua nullã hẽt administrationẽ. Hoc verũ, nisi ex coniecturis appareat ɔrium,vt in d.c.requisisti de testa.

h Dotare sororẽ]Vide ĩ dos.§.5.& q̃næ ibi not.

i Eo.ti.in gl.]In istis locis not ꝙ frater te et. r fo tare sororẽ exẽ d-m ꝑre natam .

k Vide c. peruenit] apertius istud. c. allegatur pro palea, sed habetur pro grano.16.q 3. c.puenit.Ex quo no.ibi gl.fi.ꝙ minus peccatum, scilicet dare consanguineis,quam extraneis. Grauius tamen punitur, sed hoc quia propter affectionem plus ecclesiam lædunt.

c L. tutor ꝗm dignitatem] Nõ excusatur tutor, qui collocauit pecuniam in lucrum,si dicat pecuniã pupilli non potuisse collocare.

d Pa.vbi supra] Dicit Panor. ꝙ videtur opi Cy.esse multum æquam.

b L. pupillorum] Ibi habetur, ꝙ si aliquid est donatum pupillo sub conditione, & defensor eius neglexit implere conditionem, ꝙ tenetur ei ad interesse secundùm Sali.

l Cle.2.de vi.& ho.cler.] In §. Et tales.10 qõ. vbi etiam

limita tñ quoad accipiētes, vt teneant ad restitutionē, verũ, qñ clericus est nõ sol uendo, aliàs nõ, qñ accipit de rebus, q̃ alienari pñt ad libitũ clericorũ, sicut sunt fruct⁹, & hmõi ſm Vlde. & placet, lʒ alij indistinctè ve lint, q͂ teneãt; Qđ eēt tuti⁹.

12 Verum peculiũ, qđ est aduenticiũ in laico; sit, quasi castrense in clerico? Res. Pa. in ca. quia nos, de testa. & in c. constitutus, de resti tur. in intc. q͂ sic, & ideò licèt sit filiusfami. tñ vsusfructus non acquiritur patri. Hoc renuit Host. in d. c. qa nos, & casus ē in aut. presbyteros, C. de epis. & clericis, vbi dicit, q͂ res ad dñiũ clericorũ veniētes sint eis ad similitudinem castrensium, vt testari possint.

13 Quis succedet clerico decedenti ab intestato? Rñ. q͂ in bonis ecclesiæ ecclesia in bonis verò suis de q̃bus põt ad libitũ disponere, succedent consanguinei si hēt 12. q. 4. quicũque, & q. vlt. c. vlt. in auth. de eccl. ti. §. si qs aũt episcopus, q͂ si non hēt tales qui de iure veniũt ab itestato, succedet ecclesia. c. 1. de suc. ab inte.

14 Vtrũ clericus ordinat⁹ ad tit. patrimonij sui tacitè vel expresse possit de dicto patrimonio ad libitũ dispo nere? Res. q͂ sic ſm Ge. in c. si episcopus, de præb. li. 6. nisi expresse sit actum, q͂ transierit in rem ecclesiasticã ſm Ioan. de Li. & Io. And. ibidem, in dubio verò, cum nescitur, an bona fuerint ecclesiæ, vel personæ, præsumendum est pro ecclesia, si tamen constat eũ habuisse aliqua, sed dubitatur, an sint ista, vel illa, præsumitur, pro possessore, & alius probabit, arg. 2. q. 4. ca. 1. & q. 5. c. 1. in fin. Si nullus sit in possessione, & in dubio stant, fiet distributio æqualis, de suc. ab inte. c. 1. in glo. [a]

CLERICVS. 14. quò ad [b] eorũ priuilegia.

1 Quæro, quæ sunt priuilegia clericorũ? Res. Pa. in c. epus, de præb. q͂ oĩa priuilegia militũ, q̃ congruũt clericis, habēt, de quib. priuilegijs militũ dr̃ in gl. l. pen. ff. ex qui. cau. ma. Rõ, quia sunt veri milites illi imperatoris, sed isti dei, facit. ca. 1. cũ gl. de cle. ægro. [c] tex. cum gl. in c. Christianis. 11. q. 1. & similiter gl. [d] in c. militare. 23. q. 1. & text. cum gl. 1. q. 3. saluator, circa medium. & meritò dixi, quæ conueniunt clericis, qa ignorantia iuris non imputatᷣ militi, cũ habeat vacare armis. l. 1. & quod ibi no. C. de iu. & fac. igno. sed non sic in clericis, cũ habeant scientiæ intendere, ſm q͂ dixi supra, Cleric⁹. 2. §. 3. & sic de cæteris, vnde ꝓ debito cõueniri non pñt vltra, quã facere [e] possunt, nec tenentur cedere bonis. l. miles, ff. de re iu. nisi sit ex delicto cõtractum, vt supra. Cedere bonis.

2 Item Bertrand⁹ enumerat. 14. q̃ recitat Car. in Cle. 1. de vi. & ho. cle. Primũ q͂ non cõueniunt corã iudice sęculari, de for. cõ. c. si diligēti. ſm, q͂ verberãs ē exc. 17. q. 4. si qs suadēte. Tertiũ, q͂ nõ tenēt regulariter pstare munera, seu onera psonalia, vel realia, de immu. ec. c. nõ minus. Vide ĩ. immunitas. §. 24. cũ seq. Quartũ, quia pñt vendicare rē concessam ecclesię ante traditionē l. fi. C. de sac. ec. [f] & c. ex literis, de consue. Quintũ, quia gaudent eodē priuilegio familiæ eorũ. 11. q. 1. clericũ, el. 1. 22. dist. eos, & vtrobiq; in glo. Intellige quò ad forũ, vt in dictis gl. patet. Sextũ, quia faciētes statuta ꝯ clericos sunt excõicati, de immu. ecc. eos qui, li. 6. Septimũ, q͂ solũ clerici pñt obtinere bñficiũ ecclesiasticũ, de transa. ex literis. Octauũ, q͂ p literas ꝯtra laicũ impetratas cũ clausula gñali non pñt cõueniri, vt in gl. in ver. maiores, c. sedes, de rescri. Nonum, q͂ non tenētur dare sportulas, de vi. & ho. cle. cũ ab oĩ. Decimũ, q͂ acquisita etiam sub potestate patris disponunt, vt volunt authen. presbyteros, C. de epi. & cle. Vndecimũ, quia pro reb⁹ suis recuperãdis agere pñt sine cõsensu patris, no. Archi. in c. fi. de iud. li. 6. [g] Duodecimum, q͂ pro necessitate non pñt distrahi [h] a patre ſm. l. 2. C. de pa. qui. fi. di. Tertiumdecimum, quòd

seruus

etiã dicit, quod hoc ꝓcedit quo ad forum conscientiæ. Secus quo ad contentiosũ vt ibi p eũ.

a Ca. 2. in gl.] De hac materia latè Pa. in c. 3. de pec. cle. & pleni⁹ ĩ re. c. cũ esses đ tes. q. 3. dicas vt ibi.

b Clericorũ priuilegia, & immunitatis renouatæ a s. Syn. Tri. sess. 25. c. xx. de refo. Pet. Ven.

c De cle. ægro] Ab. ibidē hoc clarius dicit, quã in d. c. episcopus, de præbend.

d Et similiter gl.] Ista glo. iudicio meo nõ facit vt patet intuēti.

e Vltra, q̃ facere] Nisi sit vagabundus, vt d gl. in d. l. miles. De dicto tamē Ang. vide Ab. ĩ c. Odoardus, de solutio tio. & in ca. 2. de pign. & vide gl. in l. stipendia, C. de exce. rei iudicatæ &c.

f De sac. san. ec.] vbi spacio. c. annorũ habent act. ad res relictas locis ecclesiasticis, & pro redēptione captiuorum.

g C. fi. de iud. li. 6.] Adde gl. ibid. in 1. in versi. tiusdem, & ibi Gem.

h Distrahi] De hoc not. Card. in c. indecorũ, đ ætate, & qualitate.

a Statutis] Vide Bar. in l. cunctos populos, C. de sum. tri.
b Patet in d. c.] Concor. c propo sito. & c. non po test, & cap. ficut. 31. q. 5.
c De coadiuto. rib' hmōi aliqua decreuit S. conc. Tri. sess. 21. ca. 6. & 25. c. 7. de refor. P. V.
d Secūdum, qñ] In his duob casi bus hæc assum. ptio fit autorita te se lis apostoli cæ, fallit, si côtra dicit, qa tunc il. la referenda sunt ipsi sedi.
e Nihil pōt alie nare] Ex hoc videtur, ꝙ coadiutor non possit conferre bñficia ex quo est prohibita qlibet species alienatiōis. Item quia in generali mandato. c. fi. de officio vi car. nō veniūt, q in specie non essent concessa. Et ita inferunt Io. Mo. & Archi. in d. c. 1. de cler. ægro. li. 6. & si alle getur in contrarium cap. is cui, secundo, de ele. li. 6. Nō videtur

seruus sciente domino cle ricatus liberatur a seruitute dominica, & potestate. 54. di. si seruus. Quartūdecimum, ꝙ possunt facere collegiū, ar. c. fin. de re. do. vbi solùm noua religio ꝓhibetur, quod laicis non licet, nisi vt dicā infra Collegium, & de multis alijs priuilegijs, infra, Immunitas.
3 Vtrum clericus coniugatus supradictis priuilegijs gaudeat? Res. ꝙ nō sed si contraxit cum virgine, & defert tonsurā, & vestes clericales, solū gaudet in duobus. Primò priuilegio canonis, si quis suadente. 17. q. 4. Secundò pro aliquo crimine nō potest trahi ad iudicium sœculare, nec iudex sœcularis prætextu cuiuscunque excessus potest eum punire pecunialiter, vel personaliter, ca. vnico, de cleri. coniug. li. 6.
4 Vtrū clericus possit vti statutis, [a] & consuetudinibus laicorū ad suū commodum? Res. Pa. in c. fin. de vi. & ho. cle. & facit tex. in ar. ꝙ sic, facit etiam text. in c. ad nostram, de proba. Attamen eos non ligant in eorum præiudicium, vide gl. in c. 1. ne se. va. & quod dico infra, Statutum. §. 7.

COACTIO alia absoluta, qua qs totaliter cogitur ad aliquid faciendum corporaliter contra eius voluntatem, sicut ille, qui ligatur, & huiusmodi, de qua in c. presbyteros. 1. dist. & quāuis aliquid faciat ex tali coactione contra deum non peccat vt patet in d. c [b] & no. gl. in c. ad eius. 5. di. facit c. quod latenter, & quod ibi no. de re gu. iu. Quod intellige verum, nisi animo consentiat post. Est & alia coactio, quæ dicitur cōditionalis, qua quis cogitur, vt vnū de duobus eligat, de qua in c. lectores. 51. di. & in gl. prædicta, & hæc non excusat in peccatis. c. sacris, de his, q̄ vi, metusue causa fi. de qua dic. vt infra Metus. §. 6.
1 Vtrum coactus suscipiat baptismum, vel ordinem? Res. gl. in c. eps. 84. di. & Inn. in c fraternitatis, de hęr. ꝙ si coactio fuit absoluta, non, sed in coactione conditionali suscipit characterem, quanuis non gratiam, vt supra baptismus. 6. §. 6.
2 Vtrum seruitia facta deo per coactionem ei placeant? Res. ꝙ non. 23. q. 5. ad fidem, & 20. q. 3. præsens, vtilia tamen sunt facienti, sed non ad salutē nisi dispositiuè.
3 Vtrum matrimoniū teneat per coactionem contractum? Res. ꝓ absolutā certū est ꝙ non, sed per conditionalem tenet, nisi interuenisset metus, qui posset cadere in cōstantem, d̄ quo dic vt infra, Metus, & Matrimonium. 3. impedimento. 11.

COADIVTOR [c] dari non pt̄ epo, & alijs superiorib. prælatis sine licentia Papę, nisi in duobus casibus. Prim', qñ eps vel alius superior prælatus est grauat' senio, aut valitudine corporali ita grauatus, ꝙ perpetuò suum officium nequit exercere, tunc de consilio, & assensu capituli sui vel maioris partis vnū, vel duos assumere pt̄ coadiutores. [S]ecundus quando [d] præfati prælati essent amentes, ita, ꝙ velint, vel nolint, nesciant exprimere, tunc capitulū, vel duæ partes vnū, vel duos coadiutores eis dare pñt, vt in c. vnico, de cle ęgr. li. 6.
1 Quibus dari dēt coadiutor? Res. sec ūdū Inn. in ca nisi cū pridē, de renunt. ꝙ debet dari cuicunque prælato, qui nō potest suū officium exercere. 7 q. 1. quasi per totum.
2 Vtrū dilapidanti bona ecclesiæ sit dandus? Respon. Inno. in c. veneta. de of. del e. quòd sic.
3 Quid potest coadiutor? Res. habet liberā & legitimam administrationē, excepto ꝙ nihil potest alienare, [e] vt patet in d. cap. vnico, nec debet aliquid de bonis ecclesię cui est adiutor, sumere, nisi sumptus moderatos, vt ibidē, vide ad hoc. c. scri. 7. q. 1.
4 Sed nūquid epi, & alij prælati superiores possint sibi facere commissariū in adiutorium? Res. ꝙ sic, vt no. doc. in d. c. vnico, & differt ille a coadiutore, quia non habet nisi eam autoritatem, qua m sibi volunt dare, secus in coadiutore.
5 Quādo expirat officiū coadiutoris? R ñ. quòd

facere, qa dicit, ꝙ administrator, seu visitator a Papa datus potest omnia facere, nisi qa immobilia non potest alienare. Et si ex hoc argueretur, ꝙ ex illo tex elicitur, ꝙ possit cōferre beneficia, possumus rñdere, ꝙ loquitur in visitatore, Old. consi. 44. distinguit, ꝙ aut causa propter quā datur coadiutor, cōcludit perfectum impedimētum alienationis mentis & intellect⁹, puta qa est effectus demens, & tūc coadiutor poterit conferre beneficium, quia si diceremus contrariū, ecclesiæ diutius vacarent, cū ignorat, quando moriatur, vel resipiscat C. de vsu, & habi. l. ambiguitatem. Et ex quo iste habet liberā administrationem, pōt conferre, ar. d. c. is cui. non ob prima ratio de alienatione, quia illud verū de voluntaria, sed collatio beneficiorum est necessaria pp periculū. Et inter ista est magna differentia. ff. fami. ercis. l. alienatiōes, cū si. Aut causa dādi coadiutorem non cōcludit alienationē mentis, sed solū reddit impotentem quō ad exteriora in facto consistentia, cum puta esse senectus, vel infirmitas aggrauās corpus,

ꝙ morte illius, cui dat⁹ est coadiutor, vt not. doc. in c. grādi, de sup. ne pla. lib. 6.

COGITATIO ᵃ nō meretur pœnam ab hoīe cū suis terminis est contenta, de pe. dist. 1. §. cogitationis, in tex & in gl.

1 Vtrum cogitatio deliberata in malum mortale, sit peccatū mortale? ℞. quòd sic. 49. di. c. hinc etenim. §. ponderosus, ᵇ etiam si op⁹ non sequatur. Idem gl. in d. §. cogitationis.

2 Vtrum cogitatio morosa sit mortale peccatū? ℞. consens⁹ in delectatione alicuius actus, qui ex gñe suo sit peccatū mortale, est mortale peccatum fm. S. Bo. in 2. dist. 24. & Ri. ibidē. & Ale. ... in tracta. de peccato veniali, & i hoc communiter concordant doc. Delectari aūt cum cōsensu solùm de cogitatione, quia hoc prouenit ex inclinatione affectus in ipsam cogitationē, quæ quidem fm se non est mortale peccatū, sed qnq; veniale, vt cū qs inutiliter cogitat de eaq; qnq; nullū, vt cum qs vtiliter cogitat, puta qa vult prędicare, vel disputare, ideò consens⁹ in talem delectationē non erit mortale fm Th. prima 1. q. 74. ar. 8. sed solùm, qñ delectat de fornicatione cogitata, & consentit in talē delectationem fm platū Tho. vbi s. Si verò cogitationi morosæ nō adest cōsensus in delectationē cogitatiōis act⁹ prohibiti, tūc secundū S. Bo. vbi supra distinguendū est, ꝙ aut imminet periculū casus in peccatū mortale; & tūc si aduertit periculū, quod sibi imminet, & non repellit, sed patitur in huiusmodi cogitationibus occupari, tunc secundùm magistros peccat mortaliter. si verò non aduertit periculum delectationis, nec repellit, non peccat mortaliter. Et hoc magis mihi placet, & est tutior, quāuis aliqui dicant non esse mortale etiam qñ aduertit periculū, dummodò non cōsentiat in delectationem. Similiter qñ non imminet periculum casus, non est mortale peccatū, si non repellit, sed tñ periculosum. Collige ergo sic, qñ quis habet cogitationē, in qua delectatur, ꝙ aut delectatio est de eo, quod non est peccatum, vel saltē mortale, & sic quantumcunq; in eam consentiat, non peccat mortaliter fm Ri. vbi supra. puta mulier vidua cogitat de actu cōiugali, quem habuit cum marito, licèt delectetur in ipsa delectatione cogitationis, vt præterita non vt præsenti, non peccat mortaliter, nisi immineat sibi periculū casus, puta pollutionis, & huiusmodi, quia tunc si aduertit, peccat mortaliter non repellendo. Si verò est de eo, quod est mortale ex genere suo, vt fornicari, & occidere hominē propter vindictam, & hmōi, & tunc aut placet ipsa delectatio, & operis consummatio, si facultas adesset, & sic est mortale peccatū. Aut placet delectatio, sed displicet operis consummatio; & similiter est mortale peccatū; aut neutrum placet; & tunc si imminet periculū, & aduertit, si non repellit, est mortale fm tutiorē viam. Si autē non imminet periculum, aut non aduertit, sic erit veniale, si non repellit. Si aūt statim repellit, sic nullū est peccatum. Si autē delectatio solū est in cogitatione, non in re cogitationis, puta delector de aliqua cogitatione, qa est pulchra adinuentio, & huiusmodi, & tunc si est propter bonum finem, puta vt prædicem contra tale peccatū, vel disputem, sic est meritoriū. Si autem

sed mentē augmentans. ca. lītis, & c. nisi cum pridē, de renuncia. Et tunc collatio nō vř pertinere ad coadiutorē. sicut nec nuptiæ ad curatorē adulti. d. l. in copulandis, C. de nup. & isto mō pñt opiniones reduci ad concordiam fm eū. sequitur Gemin. in d. c. 1. §. fi. de cle. ægro. li. 6.

a Videtur facere q de conscia dicitur in Catechis. in exposi. x. præce. dec. P. V.

b Ponderosus] Ibi Arch. dicit talem repelli a promotione ex quo infert, ꝙ ex illo § hr, ꝙ hæretic⁹, quantūcunq; occultus, est excōmunicatus.

aūt non est pp finē bonū, sed pp vanitatē, sic erit peccatum veniale, nisi, vt dixi, immineret periculū, quia tunc, vt dictum est, peccaret mortaliter, qñ aduerteret nō repellēdo. & de hoc ēt vide infra sensualitas, qñ est peccatum, vel non.

COGNATIO [a] ē triplex carnalis, legalis, & spiritualis, de quib. vide infra matrimoniū. 3. impedimento. 6. 2. 7. & 18. & 15.

COLLEGIVM, [b] quia simul colligunt, vel qa simul cohabitāt, dictū est, ẛm gl. in l. 1. ff. quod cuiusque vni. & dicitur ecclesiasticum, si maior pars vel æqualis est clericorum, quia magis dignum trahit min⁹ dignū c. quod in dubijs, de cons. ecclesię, vel al. l. quod maior, ff. ad municipales, no. Bar. [c] in l. si ff. de col. illi.

1 Verū liceat facere collegiū? Res. Inn. in c. dilecta, đ excel. p̄l. licèt alij aliter dicāt, ꝙ hoīes cuiuscūq; professionis, vt grāmatici, vel negotiatores, & hmōi pñt simul ꝯuenire ꝑpria autoritate, & facere sibi rectorē, & sindicū, dūmō coeāt, vel collegiū faciant ꝑ cā honesta, puta ad defensionē iustitiæ suę vel nè i officijs suis fiat fraus, & multomagis si faciant cā pietatis, vel religionis, & ꝙ liceāt talia collegia, patet. C. de iu. om. iu. l. si. ff. ꝙ cuiusq. vni. l. 1. ff. ad Treb. l. oīb. & de ꝑcu c. qa, & ff. de colle. illi. l. 1. §. 1. vbi aliqua ꝓhibendo [d] concedere vr̄ alia collegia. & ibi ēt dr̄, ꝙ senatuscōsulto illicita arcent, ergo licita ꝯceduntur, & illicitū est, ꝙ fit ꝑ malo aliquo & đstruēdū est. l. vl. ff. de coll. illi. dicit tex. in l. 1. § 1. ff. de coll. illi. ꝙ de iure cōi collegia, q̄ fiūt cā religionis, sunt ꝑmissa. [e] l. 1. in prin. ff ꝙ cuiusque vni. facit, ꝙ no. Io. i c. dilecta, de excel. p̄l & Inno. & Ho. i c. inter dilectos de don. & ꝙ no. Pe. de Pe. i tractatu de canonica portione ep̄i. c. 4. Quod no. qa facit pro istis disciplinatis, & hmōi, contra quos clamant aliqui inquisitores.

2 Sed quot homines faciunt collegiū? Res. ꝙ duo, vel tres, đ ele. c. 1. ẛm leges tres req̄ūt, vt l. Neratī⁹, ff đ ver. si. sed. 10. hoīes faciūt plebē, vel populū [f] 10 q. 3. vnio. & 10. vel 15. faciūt turbā, vel cætū. ff. vi. bo. rap. l. ꝑtor, la 2. §. sicut 10. oues faciūt gregē [g] ff. de abige. l. oues, vnus, vel duo non faciūt familiā. [h] ff. de ver. si. l. detestatio, in fi vide glo. in

a Cognatio spiritualis quomodo & inter quos contrahatur iure conc. Tri. vide sess. 24. c. 2. de refor. matri. catechis. de bapt. sacra. c. accedit autem. P. V.

b Aliqua de collegijs, vt de priuilegijs, & visitatione quorūdā, adde s. Sy. Tri. sess. 7. c. 14. 14. c. 5. 23. c. 8. de collegio puerorum sess. 23. c. 18. P. V.

c Not Bart.] Ad hoc Pa. in c. 1. de loca. super gl. 1. Et vide ad materiā Bald in aut. habita. C. ne fi. ꝓ pa. in 18. col. & si esse it pares, vel æqualis eorū potestas, tunc conueniri debēt coram iudice ecclesiastico, ꝑ rationem, quia maius dignū &c. l. quæ religiosis, ff de religio. & sump. fune. Et ita Bar. vbi supra, & Baldus in aut habita. q allegat spe. ti. de reo, ver. q. si scholaris clericus, Et Io de Li. in c. ex literis, de constit. vide Pa. in c. ex literis, đ consti. & in c. cū ab ecclesiarum, de of. ord.

d Aliqua ꝓhibēdo] Autor hic ex multis cōcludit regulā ꝙ collegia oia sint licita, nisi eā, quæ prohibentur. sed videtur aliter sētire Bar. in d. l. fi. quē sequitur Pa. in d. ca. dilecta, l. ꝙ omnia collegia intelligitur illicita, nisi inueniantur cōcessa, & sic est totū cōtrariū, & allegat ad hoc. text. qui hoc dicit i l. pe. §. in summa, ff. de colle. illi. Quæ autem sint permissa, dicit Bar. quædam collegia sunt ꝑmissa de iure gentiū, vt collegiū, ꝙ appellatur populus vnius ciuitatis, castri, vel villę, vt l. ex hoc iure. ff de iust. & iure gl. in l. 2. § ꝙ cuiusq; vniuer. noml. Et quamquā Inn in c. cum in ecclesiarum, de offi. or. teneat, ꝙ ciuitas, seu castrū non gaudeat priuilegio ciuitatis, vel castri, nisi a superiore approbentur, tamen non vr̄ necessaria nec approbatio, qa a iure gentiū hoc est permissum, cū vt vocet ciuitas, vel castrū vr̄ requirenda autoritas superioris, vide ibi per eū. quædā verò approbantur a iure ciuili, vt collegia, q̄ fiunt cā religionis, vt disciplinatorū misericordiæ & similia. l. 1. §. sed religionis, de coll. il. Itē collegia plurium facientium vnam artē in vna ciuitate, vel loco. d. l. fin. & de multis alijs, vt ibi per eū. & de his vide ēt Bal. in auth. hoc ius porrectum, C. de sa. sanct. ec. & do Fel in cap. accedentes, de ꝓscri. Intellige tamen opin autorie hoc modo, quia licet ꝓpria autoritate facere collegia permissa, & sic procedunt iura per eum allegata.

e Permissa] Vide doctrin. Bartoli in l. fin. ff. de colleg. illi. Illicita autem, si fiunt propria autoritate idest ea quæ non sunt permissa, coerceri.

f Plebem, vel populum] Hoc facit ad statutū, quo punitur is, qui congregat populum de nocte, vt si congregauit. 10. homines, dicitur congregasse totum populum, Idem dic de congregāte gentem secundum Bartolū in l. prætor, hic allegata, probatur per l. omnes populi, ff. de instit. & iur. iuncto §. omnes populi, instit. de iur. natura. Vbi videtur probari, quod gens & populus sunt sinonima.

g X. oues faciunt gregem] Et quinque equi faciunt gregem. l. omnes, ff. de abige. vbi non dicitur abige⁹ respectu 5. ouium, sed respectu equi, quod est animal magnum, dicitur abigeus, qui subtraxit vnum

h Familiam] sed oportet, ꝙ sint tres, qui faciant familiā. l. ꝓnūciati. de ver. si. ff. & vide Pa. in c. 1. d ele. & infra elect. §. 1. & illa gl. ponit ea. quæ hic dicuntur.

Partem

c. 1. 10. q. 1. sed paterfa. dicitur, qui habet dominiũ in domo, licèt filios non habeat, non enim personã solam demonstramus, sed & iurisdic. l. pronunciatio in. §. pater, ff. de ver. sig.

3 Vtrum deserentes collegium debeãt habere partem, suam [a] bonorum collegij? Rñ. Inn. vbi supra, q̃ sic de his, quæ in eo conferũt ipsi de collegio, & sic loquitur, l. 1. § fi. ff. de colle. illi. facit pro hoc. l. 2. § viarum ff. ne quid in lo pub. de cle. coniu. quod a te, vbi nota. d̃ hoc. 16. q. 6. de lapsis. Sed de alijs, quæ donantur, vel legantur vniuersitati, non debet habere partem. facit. l. sicut. §. si quid, ff. quod cuiusque vniuer. cũ alijs not. in glo. dicto. § fin. quæ concor. cum Inno.

4 Vtrum collegium differat a societate? Res. Inn. vbi supra quòd sic, patet in l. 1. ff. quod cuiusque vni. vbi dicitur, quòd socij alicuius professionis possunt facere collegiũ, ergo societas non est collegium. Item collegium residet in vno. ff. qđ cuiusque vni. l. sicut, in fin. Sed societas morte vnius socij soluitur ff. pro soc. l. adeò, morte socij finitur societas, vt nec ab initio paci sci possumus, vt hæres succedat [b] societati, dicit text. ibi in princi.

5 Vtrum collegiũ possit sibi facere vnum rectorẽ, sub quo possint omnes de collegio conueniri? Res. q̃ sic, tex. est in l fin. C. de iur. om. iudi. & tenẽtur ei obedire, [c] vt ibi.

6 Vtrum destructo collegio extinguantur oĩa priuilegia [d] eius? Res. Pa. in c. 2. de priui. præla. q̃ sic, si est ecclesiasticũ, & destruatur p superiorem. Si verò est sæculare, sunt opi. sed verior sm eũ est, q̃ durant [e] apud ciuitatẽ, vel locũ, si ipsi ciuitati erant ꝯcessa, sicut in ecclesiasticis durat apud ecclesiam. Vide de hoc supra, Ciuitas. §. 1.

7 Vtrum collegiũ, vel vniuersitas petat restitutionẽ in ĩtegrũ sicut minor? Rñ. aliq̃ dicunt q̃ sic. sed tu tene verũ in collegio pio, sicut sũt hospitalia, & hmõi sm Io. An. ĩ c. 1. de rest. ĩ integ. li. 6. ar. c. requisiti. d̃ testa. sed Pa. ĩ c. 1. d̃ rest. ĩ integ. q hoc seqĩ, allegat l. oĩa, C. de epi. & cle. q̃ dicit oĩa priuile. cõcessa ecclesijs extẽdi ad hospitalia, & pia loca. vide d̃ hoc supra, Ciuit. §. 4.

8 Quomodo collegiũ potest disponere super re priuati, & quod debet ꝯuenire vt possit aliqd facere, vide infra. Statutũ. §. 11 & 13. & infra, ele. §. 16. & quomõ singuli possunt esse testes p collegio, vt j. testis. §. 15.

COLLVSIO est aliquem cũ suo aduersario pecunia mediãte, vel grã paciscí. vt p se ĩ cã, vel iudicio permittat ĩniari, de collu. c. 1. & se. Vtrum liceat colludere cum aduersario, Vide supra accusatio. §. 2.

a Partem suam] Vide Bartolũ de ista q. late distinguentem in d. l. fin. ff. de collegi. illi. & Bartol. in d. l. sicut, in fine. ff. quod cuiusque vni. no. Doct. in l. 1. §. fin. ff. de acquir. poss. & Barto. in d. l. fi. dicunt de collegio religiosorum, quo dissoluto bona debent esse Papę. Et quid si maior pars renũciat collegio, an minor pars vtatur signo consueto, Vide Baldum in l. final. C. pro socio.

b Succedat] Et sic not. quod societas non transit ad hæredes, & ratio est, quia impeditur libera testandi facultas, vt l. cum duob. §. idem respondet, ff. pro socio, adde tamẽ, quod si filius, vel hæres vtitur eisdem institoribus ad societatem paternam deputatis, quibus vtebatur pater, societas renouata videtur. etiam si esset pupillus habens tutorem, vt notanter dixit Baldus in l. mandatum, tertia oppo. C. mandati, & in d. l. adeò, alias incipit ideo hic allegata, & adde Baldum in rubric. C. pro socio. 2. colum. Fallit tamen in societate vectigalium, vt in d. l. adeo, & ibi Bartol. quod intelligitur, si hęs est aptus. Item intelligitur in primo hęrede secũdum gloss. in l. nulla, ff. pro socio. Quid autem si esset appositum iuramentum in societate, nunquid transitet ad hæredes? Io. Fa. singulariter, in. §. solum, instit. pro socio quod sic, sed ratio Bart. facit in contrarium, de quo vide, quę no. in l. fi. C. de pac. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. obl.

c Et obedire] Hoc est verum in illis, quæ oriuntur occasione illius professionis, seu negociationis. de hoc no. Innoc. in ca. cum ab eccle. siarum, de offic. ordi. & Bartolus in l. fi. de colleg. illi. idem est in facientibus collegiũ ex aliqua pia causa, vt sũt disciplinati &c.

d Omnia priuilegia] Et respondet clarius, aut collegium fuit destructum autoritate collegij, & ipso facto extinguuntur omnia iura, & priuilegia, & idem tenet Bartolus in d. l. fi. ff. de col. illi. per l. si vsusfructu, ff. qui mod. vsu. am. & ratio est, quia ex hoc videtur pati maximam, capitis diminutionem, ideò iura in eo si consumuntur l. cognitionum; in fin. ff de va. & ex. cog. si verò fuerunt expulsi, vel mortui, tunc in collegio ecclesiastico cõseruãtur omnia iura collegij apud ipsam ecclesiã sm Pan. in d. c. 2. & de hoc hẽs per Innoc. in ca. 1 de oper. no. nun. & in c. cũ super, de cã pos. & bonam glo in c. statutum, de ele. li. 6. gl. & Bart. in l. sicut ff. q̃ cuius. vni. no. & in l. 1. ff. de acquir. pos. Bar in l. inter stipulatẽ. §. sacra ff. de ver. ob. Bal. & ibi Ale. in l si grege, de le. 1. Ang. in l. proponebatur, ff. de iudi.

e Durant] Po... M... a test...

COLONVS quomodo efficitur quis? R. Pan. in c. iudicatum, de immu. eccle. ꝙ tunc, quãdo per 30. annos tanquam obligatus, & ascrip. solo stat. Azo vult ꝙ etiam requiratur promissio; a secus, si non tãquam obligatus, vt in colonis nostri tẽporis, in quibus nulla acquiritur seruitus. Et no. secũdùm Host. in sum. de natis ex libero ventre. §. si fecimus, & Pan. vbi supra, quòd quidam dicũtur ascriptitij, qui scilicet per scripturam solo, vel terrę, aut glebæ sunt astricti. qui dam dicuntur censiti, & eodem modo constituti, sicut ascripticij, sed differunt, quia isti sunt obligati ad tertiã, vel quartam & huiusmodi partem; censiti verò certũ censum soluere tenentur annuatim, l. 2. C. si qui. cau. col. cen. do. ac. po. libr. 11. Quidã dicuntur perpetui. Olim enim tempore famis constituebantur reditus ex publico, & ideo qui ribaldos, qui se simulabant inualidos, prodebant si erant liberi, in perpetuo habebant colonatu; si serui, proditeri dabantur. C. de mendi. vali. l. vnica, b lib. 11. & secundùm Barto. ibidem, licèt reditus non constituantur, habet locum hæc pęna hodie, nec ob. authen. de quæstio §. si verò huius terrę, col. 6. quia loquitur, quando proditur a publica persona, quia tunc in publicum opus dãtur; serui vero suis dominis, & l. vnica prædicta loquitur, quando a priuata persona produntur. c Quidam sunt inquilini stricte, vt sunt qui fundo tenentur; tamen in suburbio possunt commorari, & differunt a colono, qui tenentur in habitare in fundo. Inquilini largè sunt, qui domum nostram inhabitant ad certum tempus soluendo certũ quid, vt in c. propter, de loca. Quidã dicuntur originarij, vt sunt nati ex colonis siue in possessione, siue alibi, vt in l. cum satis, primo respon. C. de agri. & censi. & colo. li. 11. & hoc verũ, si mater erat colona; aliàs secus. facit l. fi. C. de agri. cen. & co. Quidam sunt coloni simplices, qui sub certa mercede prędia colenda accipiunt annuatim, & hi omnes agricolæ noĩe aliquando comprehenduntur, vnde agricola quasi agrum colens.

1 Vtrum colonus, qui terram colendam accepit ad tertiam, vel quartam partem, vel alium reditũ possit deducere semen, vel expensas alias? R. Inno. in c. tua, el 2. de deci. quod non de iure, nisi per speciale pactum aliud fiat. Et si pactũ non sit, consuetudo debet attendi, si est, quod si non est, stabimus iuri. d

COMMENDA Quomodo possit haberi de beneficio ecclesiastico, vide supra, Beneficium, §. 37.

COMMISSIO Facta per Papam alicui expresso nomine dignitatis faciẽdo mentionem, ꝙ residet in alio loco, facit vt talis possit cognoscere in loco residentiæ secundùm Ioã. And in capitu exhibita, de re. permu. Vbi verò non sit mentio de residentia, tunc cõmissio est facta in loco

a Requiraẽ promissio] Pa. vult, ꝙ duplex scriptura requiraẽ, vna, in qua terrena scribãẽ, alia qua confiteãtur se ascriptitios; gl. in l. ne diuti⁹, C. de agri. & cen. & colo. li. 11. licet Bart. contra.

b L. vnica] Iste est itẽ l. et⁹ Hos. q. licẽ. sit mirabilis, nihil tamẽ restringit illã lagem. 10 ẽm Pa. i d. c. iudicatũ, vẽ melior Bar. intel lect⁹ ibidẽ, vt intelligaẽ, s. de illis, qui hodie mendicabant.

c Produntur] Hoc dicit Barto. in d. l. vnica.

d Stabim⁹ iuri] Idem tenet. Pan. ibidẽ. 3. not. Sed qro, qdam cõdu xit multũ terrenũ a cõi, An teneaẽ conductor scarpare, & purgare aggeres, & fossata? videẽ ꝙ non debeat facere, nec muudare, nisi sit actũ, vt l. si mihi, & l. dñs. ff. locati, cũ quadam gl. quę est ibi. In ꝯrium

[left margin, top:] test dici ẽm Pa vbi supra, ꝙ si ius collegij ẽ col latũ loco, tũc nõ extinguit ius, licèt desint collegiati, vt puta si propter guerram, vel pestem desineret vniuersitas scholarium ꝙ intra collegij cõseruanẽ apud ciuitatẽ, cui priuilegium studij col'atũ est. Idem Bar. i d l. fi. & gl. quã recitat Moysen. in d. l. sicut, ff. quod cui. vni. nom.

videtur, quia aggeres, & fossata veniunt in venditione, vt l. præ dia maritima, §. ita legatum. ff. de fun. instru. ergo, & in locatione, cum eiusdem regulis regulariter venditio & locatio consistant, vt l. secunda. ff. locati. Videtur dicendum, quòd primò inspiciatur consuetudo regionis, quia ea, quę in consuetudine regionis sunt, veniunt in contractu, vt l. circa, C. loca. C. de agri. & cen si l. domini prædiorum, libro vndecimo, l. si prius § primo, ff. da aqua pluuia arcen. l. semper in stipulationibus, ff. de re iudicata. l. quod si nolit. §. qui assidue, de ædili. cio edicto. Et ideo consulo tibi, quòd facias positiones de cõsuetudine, vt in actione appareat. Si verò non apparet de consuetudine; & tũc quandoque debent mundari ad vtilitatem perpetuam, vel longioris temporis, quàm sit tempus consuetum; & istud non debet facere colonus, vt l. impensæ, ff. de impensis. Ponitur enim inter istas expensas necessarias, quas vir repetat, & non compẽsatur cum fructibus, & sic non tenetur facere colo-

dignitatis expressę, nec extra illã diœcesim poterit cognoscere de illa causa, c. statutũ. §. in nullo, de rescriptis libro 6. & quod ibi notatur.

1 Verum commissio facta in genere de dispensando restringatur ad mediocritatem, dic vt supra, clericus 1. §. vlti.

COMMODATVM [a] est alicuius rei ad aliquẽ specialem vsum gratuita facta concessio secundũ glo. in c. vnico, de cõmo. Et pro declaratione prælcriptę diffinitionis multa sunt quærenda.

1 Vtrum commodatum consistat solũ in rebus mobilibus? Respon. glo. prædicta, q non, sed etiam in rebus immobilibus, similiter & incorporalibus, puta ser uitute habitãdi. ff. commo. l. 1. vbi tex. dicit posse commodari rem mobilem, & etiam soli, [b] & etiam habitationem.

2 Vtrũ consistat in rebus quæ vsu [c] consumuntur? R. q non, nisi cũ concedãtur ad pompã, vt ditior [d] appareat. ff. eo. ti. l. 3. §. vlti. & l. seq. Et ideo patet verbum, alicuius.

3 Vtrũ commodari possit res ad incertũ [e] vsum? R. q non, q tunc pcarium esset, & in hoc differt, q precarium ad incertũ vsum ẽ quoad tps durationis, puta pro se & hæredib. suis, ff. de preca. l. cũ precario, cõmodatũ verò ad certũ vsũ, q. s. hẽt tps tacitũ [f] vel expressum ante, quod non pt reuocari. Et dico tacitum, puta commodaui tibi librũ ad transcribendũ, hẽt tps, in quo possit commodè transcribi. ff. commo. & l. si vt certo. §. sed interdũ & l. vl. secundũ Inn. in d. c. vnico.

4 Vtrũ possit reuocari commodatũ ante vsum expletũ? R. q nõ. [g] d. c. vnico, & l. in commodato. §. sicut. ff. eo. ti. Precarium verò bene pt reuocari, quia non est ad certum vsum. ff. de preca. l. 3. §. 1. & de preca. capitulo vltim. & si reuocat an-

colonus. d. l. impensæ, iuncta l. 3. §. nos autem, ff. de impen. Prædicta vara, nisi conductor conduxisset pro illo tempore, quo debet durara vtilitas, seu impensa, vt dixit Barto. in d. § nos autam. Si verò sunt fossata, quæ annuatim debene refici; & tunc ad colonum partinet, vt d. l. impensæ, & l. 1. § da eo. ff. da aqua pluuia arcẽ. Probo hoc, quia colonus debat colere fundum. l. ex conducto. §. 1. loca. Sed istos aggeres, & fossata facere est da cultura fundi, vt dic. § de eo. cum respiciat pręsentem vtilitatem. d. §. nos autem. ergo colonus debet facare. Et istud verum, siue fuerint aggeres fundi proprij conducti, siua communes cum vicinis. Item si proprij alterius; & dominus fundi conducti teneatur purgare, & quandoque tenatur alius, vt l. 2. §. 1. & 2 de aqua plu. arcan. & ibi Bart. puto etiam q si colonus cõduxisset ad longum tempus, q tenetur facare aggeres, & fossata quæ respiciunt vtilitatem tot[9] illius tamporis, licet non præsentis tantum peres, quæ dixit Bar. in d. §. nos autem. Hæc Bar. in l. impensę.

a Commodatum] Et dicitur commodatum, quasi vtenti commodo datum.

b Soli] Idest domum causa habitandi, vel dicandũ sm Bar in d. l. 1. q domus dr commodari a dño, seu bonæ fidei possessore, habitatio dr commodari ab eo qui habet solũ ius habitationis. Et illud, quod commodatur, restitui debet in vsu in eius consistit donatio, vt in l. ædibus, in prin. ff. de dona. vnde si statutũ dicit, q de quolibet contractu, ex quo alteri quæritur ius, soluatur gaballa, certè soluetur de commodato facta æstimationa illius vsus, in quo consistit donatio sm Bart. in d. l. 2. ff. eo. Et sequitur Barba. in rubrica extra eo. Sed hoc procedit, quando commodatum acciperet æstimationem. Sed si non reciparet æstimationem, puta quia est homo libar, vel res sacra, tunc non. ve ornatior &c. & illum text. multum in l. 3. §. toties præt. ... tene menti hunc casum, quia flagia statuto canatur, q de ... quas vir. mittit vxori, quando denariorum pro libra ... in dubio donatæ, sad ma re inæstimabili, quia ... non confirmantur morte, nec debent apud vxorem remanere, nisi aliter se habeter consuetudo. hæc. 1. De sed cuiusda Barto. Domi. de ... io li. 6. l. quod es, ff. statum, & ibi Bal. to ff. de tastamẽto militari. & Bar. in l. statuit, in prin ff. de adm. tut. dicit, q si contractus non ascandit ad librã non soluitur gabella stãte dicto statuto &c. Adde etiam, q liberi homines possũt commodari, & etiam donari absque eo, q incidant in l. Fa. uiam. de plagiarij, ac quia donant, vt sint liberi, & absque dolo, sicut faciunt Cardinalas, & magni homines, qui sibi adiutorem donant cantoras: ita Bart. in l. lega, ff. da plagia.

c Vsu] sicut est vinum, bladum, nummi &c. Et sic patat, q panis non proprie cõmodatur, sed potius mutuo datur, ex quo consumitur.

d Ditior] sm Host. in sum. huius tituli hoc fecit quidam iuuenis, q pecuniã multã acceptã commodato reposuit in arcã, & eã ostãdit amicis suis, & cuiusdã puellæ. & hoc vt haberet eã in vxorẽ, quã aliàs non habuisset. vel et, vt dicit gl. & Bar. in h. l. 4 vt sic videatur solutioni paratus, & nè a creditorib. vrgeatur.

e Incertum] Non generalem, vt si dico commodo tibi librum ad studendum, quia eo posses vti toto tempore vitæ tuæ, sed oportet, q vsus sit specialis, puta librum ad scribendum &c.

f Tacitum] Imo annexum & ideo videtur superfluum illud, quod addunt Bar. & Cy. ad gl. in c. 1 ao. ti. s. q sit ad certum vsum, & ad tampus præfinitum, quia hoc habet tacitã annexum, vt dicit Pa. in d. c. 1. Et glo. in l. in commodato. § sicut ff eo.

g Quod non] Et ratio est, quia cum sit beneficium, non

a Ex tuæ,de cle.non resi.] Et in addi.spe. tit. de cle. non resi.in rub pro hoc facit, quia in pœnalibus verba debent intelligi strictè, non autem large. l. 3. §. hæc autem verba. ff. de neg. gestis,& in ca.in nostra, de iudeis. Quod not.etiam, prout etiam hic dicitur, hanc notabilem regulam. ꝙ vbicunque ad perdẽdũ aliquod priuilegium clericale iura requirũt trinam monitionem faciendam ipsis clericis nõ rectè viuentibus oportet citatio, seu monitio, si fieri potest apprehendat ipsos clericos, quod è contra quosdam prælatos, qui faciunt monitionem in genere, vt quilibet clericus incedat in habitu, & tonsura, aliàs non gaudebit priuilegio suo, nam nõ sufficit citatio generalis ad priuandos clericos. d. c. fi. ibi si tales ꝓbatur etiam ratione. Citatio generalis nunquam habet locum, quando certum est q fine citandi, vel monendi. Cle. 1. de iudi. not. Innoc. in c. fi. qui ma. accu. pos.

c Et quod no. in b. statutum] Hĩ ibi, ꝙ non valet suspensio, vel interdictum lata in participantes nisi præmissa monitione canonica. & oportet, ꝙ sit facta nominatim, vt ibi per glo. & Gem.

c Statuẽdo] facit ꝙ leg. & no. in c. Ro. de sẽ. ex. li. 6. vbi gl. ponit multas drias inter statutũ & sniam.

monitionem, vel trinam citationem, hoc voluit gloss. no. in Cle. 1. de vi. & hone. cleri. & Io. An. in c. ex tuæ, de cle. non resi. a Nec ob. ꝙ vbi a iure requiritur triplex citatio, sufficit vna peremptoria, quæ habet vim trinæ citationis, vt in l. tres denunciationes, C. quomodo & quando iu. vide glos. in c. consuluit de of. deleg. & Pa. in c. in nomine domini, de test. quia hoc verũ in citatione; quia ius ita vult, secus in monitione, nec sufficit trina monitio, sed oportet sit specificata, nõ generalis. & ꝓ hoc facit text. in d. ca. fi. in ver. si tales, & d. Cle. 1. i ver. nominatim. & quod not. in c. statutum, b de sen. excom. li. 6. valeret tamen, si fieret per viã statuti, quia statutũ habet vim legis, & prælatus potest statuendo c augere pœnam iuris, & infligere pœnam sine monitione verba li, aliàs requiritur monitio, vt in capi. 2. de constitutio. libro. 6.

5 Sed per quem debet fieri hæc monitio? Res. Pan. in c. contingit, el. 2. de sen. ex. ꝙ non per iudicem sęcularẽ, sed oportet fiat per episcopum, aut per eum, qui habet iurisdictionem episcopalem super eum, d & secundũ gl. in c. si clericos de sent. exc. lib. 6. non refert, an habeat eã, scilicet iurisdictionem, ex priuilegio, vel consuetudine, vel a iure.

6 Vtrum clerici teneantur restituere, quicquid lucrati sunt ꝑ negociationẽ eis prohibitam? Res. Math. in Cle. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in foro animę tenẽtur pauperib. dare. 14. q. 5. qui habetis, ego credo, ꝙ sit bonũ consiliũ, sed de necessitate non. 14. q. 5. non sanè, in ver. tanquã sua e & hoc vr̃ sequi Zen & Card. in d. Cle. 1. de quo dic, vt infra Restitutio. 1. i ver. turpiter.

7 Vtrum clerici possint exercere officium tabernariorũ, aut macellariorũ? Respon. ꝙ non, imò si persona liter publicè exercẽt, & 3. moniti nominatim f a suis prælatis nõ destiterint, clerici coniugati perdunt priuilegiũ clericale omne, & istud, si qs suadẽte. 17 q. 4. non coniugati autem solũ ꝑdũt in rebus, g si deferũt habitũ clericalẽ, sed si non deferunt, sed incedunt omnino vt laici, amittunt etiã in personis; verum est, ꝙ si præfatum officium dimittũt, reassumunt tam coniugati, q̃ nõ coniugati. Intellige, ꝙ cõiugati reassumũt non ita, sicut nõ coniugati, sed illud, in quo gaudẽt, vt in c. vnico, de cle. coniu. li. 6. & iste est ver⁹ intellect⁹ literæ, h licèt alij aliter intellexerint. hæc habentur,

d Super eum] Ad hoc est tex in cap. in audientia, de sentent. excommuni. Adde tamen, ꝙ si tertio monitĩ non resipiscunt clerici male viuentes, perdunt priuilegium clericale, sicut in apostasia, ipso facto, nec requiritur alia degradatio, sed incontinenti efficiuntur de foro sęculari sm Pa in d. c. cõtingit, quod est contra id, quod dicit autor supra. §. 4. ver & ꝙ non perdant solue hoc, quia autor ibi loquitur in clerico negociatore. Pa autem loquitur in eo, qui est apostata.

e Tanquam sua] Ibi, Excellentioris, & ibi, Facil⁹. Quæ verba non videntur tales cogere ad dandũ pauperibus hoc idem sentit Inno. in c quia plerique de immuni. eccle. & idem Mat. allegat Alua. hoc idẽ tenẽ.

f Moniti nominatim] Non intelligas ita strictè scilicet ꝙ nomina propria exprimantur, sicut dicit gl. in Cle. 1. de vi. & ho. cler. sed sufficit talis circumlocutio, vel æquipollentia, vt dic Inn. in ca. [illegible] de præben. & [illegible] tur Car. in d. Clem. 1. Nam ꝙ requiritur expressio nominis, est potissimus rigor Ad de, ꝙ est eis prohibitũ officiũ macellariorum propter horrorẽ, de cõf. di. 1. c. 1. ibi, sed propter multũ sanguinẽ, quẽ effuderat, &c & ista rõ procedit specificè quo ad macellarios, sed nẽ fine tabernarij, ꝓcedit alia rõ scilicet vtilitatis q in tabernis multa vilia fiãt & verbis cõmittũt, & ad eas pſonę viles accedẽt cũ e verũt, vt C. de in ces. no. l. humile, ex quorũ cõsortio bõi mores corrũpũtur 28. q. 1 sępe.

g Perdũt in reb] i. quia in i[illegible] is pẽnum collectari.

h Intellectus literæ] Nam solũm in his duobus gaudent

gaudeat priuilegio clericali, s. ne ad iudicem sęcularem trahantur criminaliter, vel ciuiliter. &c. Illa verò priuilegia reassumunt, alia vero non.

a Dehonestatur.] Et procedit etiam in his, in quibus est maior ratio, puta lenonibus balneorum, impudicis custodibus.

b Publicè exercentes] Dicit Io. An. in glo. d. cle. in ver. publicè, ꝙ hic duo requiruntur, s. ꝙ publicè, & personaliter fiant, secus si occultè, vel per alium, quia cessat pęna, sed non culpa. hoc. 1.

c Postquam est sibi iterdictum] Probat hoc. d. c. sicut. ex quo infertur ꝙ tabellio effectus clericus non perdit ipso facto tabellionatus officium. Si n. ei interdici dēt officium, ergo illud nō perdidit, alias frustra fieret eis interdictum, ar. l. so. ff. de ver. ob. & cap. ad dissoluendū, de desp. impu. & ità videtur in tabellionib. effectis religiosis, quia nō perdūt, sed illud exercere non debent de nouo nisi in causa heresis, tex. no. in ca. vt offm. § ad cōscribēdas, de hę re. l. b 6. simile in tabellionibus effectis aduocatis, seu decurionib*, quia non perdūt officium per superuenientia dignitatis, sed illud exercere nō debent, de quo vide text. iūcta gloss. C. de decur. libro 10. in l. vniuersos.

d Si sunt beneficiati.] Et hoc tenet Io. An. in d. capi. sicut. Nam si ibi prohibetur clericis in sacris, ne exerceant tabellionatus officium per subtractionem beneficiorum, ergo non procedit in minoribus quantumcunque beneficiatis. d. A. t. ibi tenet contrarium, pro quo potest facere, quia fortè accipiuntur sacri ordines largè pro omnibus ordinibus, qui indubitāter sunt sacri, vt no. 31. di. in summa. Nam cū hoc officiū sit sęculare & vile, quia tabellio dicitur seruus publicus c. a. de vsu. li. 6. ff. de ado. l. nō eni & ob hoc prohibetur etiam decurionibus, ergo & fortius militibus Christi. ergo debet inter dictum esse omnibus clericis tal tem beneficiatis facit. cap. 1. de postu. vbi beneficiatis in minoribus prohibetur officium postulandi ergo multomagis tabellionat*, cum sit officium vilissimum, item quia est quoddā genus negociationis, vt per gl. in d. c. sicut. ergo debet esse eis ꝓhibitum &c. A l. de ꝙ consuetudo contra ipsum. c. sicut, nō valeret, qa esset cōtra honestatē ecclesię. Ideo non pōt induci consuetudo vt in ca. cum ab oī, & in c. cum de corē, de vi & ho. cle. & hoc renuit tacitè Io. And. dū inducit cōtra Venetos. & ponderat tex d. c. sicut. Nā Venetijs seruatur contrariū, quod posset tolerari si facerēt pp insufficientiā beneficiorum, vt p Pa. in d. c. sicut.

e Per annū] Iste annus debet esse integer & continuus nā si per an nū interpullatè tamen, non incidetent in pęnam puta qa stāt per aliquot menses, ꝙ non egerunt. facit. l. cum hęres. § Stichus. s. de stat. lib. ff. de vsu. L. 3. & sic no. ꝙ qn lex requirit certum tps ad hoc, vt committatur pęna, intelligitur de tpe continuo.

f Et videtur verius] patet hoc in c. perpendimus, de sen. ex vbi loquit de psbytero &c. Adde, ꝙ in d. cap. sunt. 3. verba, i. buffōnes, ioculatores, & goliardes, & dicūtur a gula isti, qa soiant esse gulosi, & lecatores vide Val. li. 2. cap. 1. circa medium, ver sic, verum &c.

ex Cle. 1. de vi. & ho. cleri. imo prohibetur tabernam intrare. 44. di. non oportet intellige nisi in itinere causa necessitatis, vt in c. clerici, ead. dist.

8 Vtrum clerici possint exercere officia a prȩfatis viliora, vt aptare pelles, & huiusmodi? Res. ꝙ non per identitatem rationis secundū Pa. in d. Cle. 1. Ratio, qa i his status clericalis dehonestatur,[a] ar. l. athletas. §. ait prętor, ff. de his qui no. infa. non tamen incurrent pœnā statutā cōtra exercentes officiū tabernariorū. Credendū tamē est eos peccare mortaliter, si sunt in sacris, vt religiosi talia publicè exercentes [b] secus si occultè pro artificio ad sustentationem vitę.

9 Vtrū clericus possit exercere officiū tabellionatus? Res. sm Ho. in c. sicut, ne cle. vel mon. ꝙ clericus constitutus tabellio a laico nō pōt, si est in sacris post, q̄ eit sibi interdictum etiā in causis ecclesiasticis secū dū Inn. in d. c. sicut. Tamen si ante, q̄ sibi interdicatur, facit instrumentum, tenet, sed post, quàm est sibi interdictum,[c] nō. Si verò est cōstitutus a Papa, vel ab epo quò ad diœcesim suam poterit in causis ecclesiasticis cū ei nō debeat propter ordines sacros, aut beneficiū ecclesiasticum officium interdici, ar. de deci. c. tua, el 2. & de iudi. decernimus, de arbit. contingit. Si verò sunt in minoribus, possunt exercere ēt si sūt bñficiati[d] ar d. c. sicut, a contrario sensu, licèt sit honestius abstinere.

10 Vtrū liceat clericis ioculatoris offm facere? Re. ꝙ nō publicè & tales sunt, q faciūt spectaculū, ppri cor poris, facit. l. 2. §. fi. ff. de his qui no. infa. Et si hoc faciūt p annū,[e] ipso iure pdunt oē priuilegiū clericale. hoc no. Arc quē sequitur Gem. in c. vnico de vit & ho. cle. li. 6. dicit, ꝙ clericus in sacris, & etiā monachus perdit priuilegium canonis, si quis suadente. 17. q. 4. Et videtur verius,[f] quanuis Io. Mo. teneat cōtrariū, & dicat, ꝙ solū existētes ī minorib. pdūt. Similiter ēt perdūt, si minori tpe post trinā monitionē ñ dūstāt. c. vnico de vi. & ho. cle. li. 6. ī occulto tñ, vel cā ifirmitatis, vel alterius honestę rei cā ioci aliqd facerē ñ re pbatur sm gl. ī d. c. vn. & facit ꝙ no. Io. d citaristis & his q varijs vtūt instru. 86. di. donare, ī glo.

Adde

Adde etiam, quod nomina verbalia significantia officium, vel artẽ, siue actum voluntarium non verificantur ex vnico actu mercantiæ. l. 1. §. 1. & ibi gloss. in versi. ad omnes, ff. de exerci. Secus, si sint significatiua delicti, quia ex vnico actu dicitur raptor, fractor, spoliator. Hæc est doctrina Bartoli in proœm. ff. forum, & de le. 3. l. legatis. §. si ex officio, & ff. de adulter. l. mariti. §. quæstum, Et refert Petr. de Anchar. & Gemi. in d. ca. vnico, de vi. & hone. cle. libro. 6. Nec obstat ille tex. quem ponderat ibi Imol. quia verum est, quod non imponitur pœna nisi perseueranti per annũ &c sed non negat, quin ex vnico actu dicatur ioculator.

a Procurator] Hæc materia habet difficultatẽ, sed breuiter dicendum esset quod aut clericus vult esse procurator laici in foro ecclesiastico, & potest saltem in ecclesiasticis. ca. 2. de postula. & ibi plenè nota. & in capitulo in nostra, de procura. Aut ĩ iudicio sæculari, aut extra, & tunc aut cupiditate lucri, & non potest, aut ex caritate, & amicitia, & tunc ad vnum negotium, potest indifferẽter autem, & generaliter non. d.

11 Vtrũ clericus possit esse procurator [a] sæculariũ personarum? R. Pa. in c. 2. nè cle. vel mo. quod procura. generalis in causa ecclesiastica bene posset, & corã iudice ecclesiastico. Sed in causis sæcularibus in iudicio, vel extra non potest esse; posset tamen esse in aliqua causa particulari.

12 Et summariè [b] dic, quod clericus non potest in placitis sæcularib⁹ disceptare, exceptis causis, de quibus supra, Aduocatus. §. 5. 6. & 7. Nec procurator nisi vt dixi, nec conductor rerum sæculariũ nisi causa necessitatis victus, quia tunc posset cõducere vineam, vel domum, vt aliquid, vnde viueret lucraretur, nec canes, vel aues sequi, vt in cap. 1. ne cle. vel mona. nec procurationes villarum, aut iurisditiones sæculares sub aliquibus principibus sæcularibus viris exercere, vt iusticiarius eorum fiat, vt in c. sed nec, eo. tit. nec sententiam sanguinis, si est in sacris dare, nec sacerdos officium vice comitis, aut præpositi sæcularis habere. c. clericis, eo. ti. nec sentẽtiam sanguinis dictare, aut interesse, vbi vindicta sanguinis exercetur, nec præpositus balistariorum, & huiusmodi viris sanguinũ, nec vllã chirurgiæ artẽ, quæ adustione, vel incisiõe indigeat, nec impendere bñdictionẽ aquæ feruenti, seu ferro cãdẽti ad purgationem, vt in c. sententia, eo. ti. Et omnes talia, vel aliquid horũ exercentes si tertiò a suis prælatis moniti nõ desistunt, perdunt priuilegiũ clericale, vt no. do. in d. c. sed nec. Itẽ presbyteris, Decanis, Archidiaconis, Plebanis, præpositis, cantoribus, & alijs clericis personatũ habentibus præcipitur sub excõmunicationis latæ sententiæ pœna, nè leges aut phisicã audiãt, vt ĩ c. si eod. titu. De quo casu dic, vt j. excõicatio. 7. casu. 7.

CLericvs x. Debet esse nõ vindicatiuus, sed patiens, vnde præcipit eis, nè arma portent [c] nisi ad defensionẽ, vñ clerici, qui relicto. habitu clericali arma portãt, si tertiò moniti non deponũt, perdũt priuilegium clericale, de sen. excom. c. audientia. [d]

1 Quid si misceat se clericus tyrannidi, vel crudelitatibus? R. quòd si quis contempto habitu clericali guerram vel seditionem mouet, vel atrociter delinquit publicæ, aut in factũ armorũ se immiscet, ipso facto sine monit one perdit priuilegium canonis, si quis suadẽte. 17. q. 4. vt in cap. perpendimus, de senten. excommuni. de aposta. in c. 1. in princip. Priuilegiũ autem fori [e] non amittit nisi post monitionẽ. facit. c. si iudex, de sent. exc. libr 6.

2 Vtrũ cleric⁹ miles effectus perdat priuilegium clericorum? R. Inn. in c. 1. de apostatis, quòd si facit actum omnino clericatui contrarium, vt puta exercet sæua, vadit ad bellũ, statim perdit, quia eligẽs cõtrariam viam excludit ipso facto d prima. 3. q. 1. cũ renuntiat. Si vero nõ exercet sæua, nec alium actum contrarium clericatui, sed viuit

c. 2. hic allega. & ibi Inno. & idem in cap. vnico, de ob. ad ratioci. & vide Fed. consi. 266. & Archi. in c. peruenit. 86 distin. & vide Ion. in c. cum. I. & A. de re iudi.

b Sũmariè] vide latius Panor. & doct. in d. capi. 1. ne cleri. vel mo. & ĩ iurib. hic al.

c Ne arma portent] Facit capi. clerici, de vit. & hone. cle. clerici ait tex. arma portantes, & vsurarij excõicentur.

d C. in audientia] Adducit ille pulcher tex. exẽplum legum sæcularium, quod si materna pudicitia attentata fuerit, ex eo quod in habitu meretricali inuenitur non datur actio iniuriarũ, sic nec clericum non habentẽ habitum, si monit⁹ fuerit, verberans nõ est excõicatus.

e Priuilegiũ autem fori.] Adde textum in d. capitulo perpendimus, vbi illi comiti, qui patibulo iussit affigi sacerdotẽ, qui seditionem mouit, imponenda est, pœnitentia eo, quia non spectabat ad forũ suũ, licet non fuerit excommunicatus secundum verum intellectum illius textus. Et clericus, si deprehẽdatur in habitu sæculari, perdit priuilegium fori, nisi probet se fuisse clericum. d. c. si iudex.

Iste

honestè vt clericus, etiã si duxit vxorem virginem,& sic non perdit. Pa. tamē dubitat in c. vt consultationi. de cle. coniuga. in eo milite, qui iurauit illa, de quibus in gl. l. pe. ff. ex q. caus. ma. quia iste actus a videtur omnino contrarius clericatui, qui pugnare nō debet ēt cum infidelibus. c. ex multa. de voto. Sed primū æquius. b

3 Vtrū clericus c occidēs vel mutilans inuasorē suū, perdat priuilegium clericale? Res. Pa. in c. clerici arma, de vi. & ho. cle. ꝙ non.

4 Vtrum pro defensione proximi liceat ei sumere arma? Res. Pan. vbi supra, ꝙ si habet iurisdictionē in loco sic licet pro defensione suorū mouere arma, non tñ ipse in propria persona. c. dilecto, de sen exc. li. 6. Si verò iurisdictionē non habet aut sine clerico propulsari potest, & sic non debet arma sumere. c. ex multa, de voto. Idem. 23. q. 8. reprehēsibile, & 7. q. 1. exercitaris, & ꝙ ibi not. Si aūt non pt aliter populsari, tunc licēt aggressorē capere. verberare, & ēt occidere, si aliter non pt proximū defendere. 23. q. 3. Maximianus, & c. si qs cū duob. c. sequētibus. irregularitatē tamē incurrit sine peccato, Cle. si furiosus de homici. & de hoc vide infra, Defensio. & quoad irregularitatē, homicidiū. 3.

CLERICVS XI. Debet esse d sobrius, vt in ca. a crapula, đ vi. & ho. cle. vbi præcipitur eis, vt vinum sibi temperent, & a vino se tēpereēt, & quāuis aliq teneant ibidē, ꝙ peccet mortaliter, si bibat vinū siue aqua, tamen cōiter doc. non tenēt, e sed sufficit bibere tēperatē, vnde tex. dicit, ꝙ det esse contentus trina potatione f in c. qñ. 2. ꝙ palea est fm, Archi. 44. dist. & de cons. di. 5. non oportet.

1 Vtrū liceat eis cogere alios ad bibendum? g Res. ꝙ non. Intellige vltra necessitatē, neque fabulas inanes cantare, vel turpia ioca pila, vel visu ante se fieri patiantur, vel laruas dæmonū ante se ferre consentiant, qa hoc est diabolicum, & sacris canonib. prohibitū, vt dicit tex. in c. nullus pſbiterorū. di. 34. de cons. di. 5. non oportet, & c. nullus.

2 Vtrum liceat h clericis facere conuiuia? R. ꝙ sic, si ex charitate, dūmodo abstineāt a supfluitate, đtractione, & irrisione aliorum, vt in c. cōuiuia. 44. di. in prin. & i fi. mēsæ laudes deo reddant, & aliqd legāt d sācta scriptura, vt i c. qñ, & i c. ꝓ reuerētia. ea. di. aliàs ñ licet vt i c. non liceat, ead. dist.

3 Vtrū dēat bñdicere mēsā añ q̄ comedat? R. ꝙ sic, & post sumptū cibum reddere gratias. 44. dist. c. non liceat, & c. quando. 1.

4 Vtrū debeat comedere ante tertiam? Res. ꝙ non, vt in d. c. non liceat.

5 Quæ debēt eē i eorū conuiuio? Rñ. primò lectio diuinarū scripturarū. secundò ꝙ nulli detrahat. Tertiò ꝙ inanes sæcularium negotiorū fabulæ ñ recitēt, & multomin aliud turpe. Quartò ꝙ solū ꝓ sustētatione cib. sumat hñr ista i c. cōuiuia, & ca. nullus pſbyt. & c. ꝓ reuerētia, & c. ñ liceat. 44. di.

6 Vtrū peccēt mortaliter, si p̄ aliqđ pſatorū faciūt? Res. ꝙ ñ, sed venialiter nisi qñ turpia ante se fieri vel laruas dæmonū añ se ferri ꝯsentiūt, qa talia sunt eis ꝓhibita, vt in d. c. nullus pſbyterorū. Et iō vr̄ eē mortale. & licēt d. c. nullus pſbyterorum, loquatur

a Iste actus] Scilicet quia iurat non vitare mortem pro republica, ergo miles dei non est incapax militiæ sæcularis, quam quilibet clericus in quocunque ordine constitutus efficitur miles dei quia deo militat ca. episcopus, de præbe d. & c. di. uersis, de cleric. coniu. & nihilo minus potest effici miles sæculi, vt in d c. consultatiōi. Sic ecōtra miles sæculi potest effici miles dei. c. qui cleric si de feudo fue. contro. & etiam rex, siue baro potest promoueri ad clericatum. 20. q. 1. præsens. Et nota ꝙ iste §. loquitur de clerico existente in minoribus, vt p Abba. in d. c. 1. & in d. c. fi.

b Æquius] Iste. §. loquitur đ clerico in minorib. vt patet per Abba. tam in c. 1. de aposta. qui in d. c. fi. đ cle. coniu.

c Ex con tri. ar. sess. 14. c. 7. de refor. P. V.

d Conc. tri. sess. 22. c. 1. P. V.

e Doc. non tenent] & hoc ē verius nā dicebant ibi doct. fm Pa. ꝙ videbatur esse pcatū mortale bibere vinū sine aqua, qa est contra cōsiliū, & maximē qa ēt poni tur aqua in calice consecrādo. c. cū Marthę, de celeb. miss. Sed hoc verū, nisi ex causa faceret contra riū, puta qa vina sunt minus potentia. Nam satis est, ꝙ temperent se vino, vt ibi dicit in litera, qñ habent respectū ad potentiam vini. Item per respectum ad frequētiā bibēdi. voluit. n. concilium tēperare homines immoderatos, & subdit Pan. ꝙ crederet ꝙ si non apponeretur aqua in vino potenti, non peccet mortaliter, nisi assiduè inebriaretur per tex. no. 25. dist. §. aliàs. & ad text. dist. c. a crapula, & ad motiuum docto. Respōdet ꝙ non loquitur præceptiuè.

f Trina potatione] Intellige, qñ appetitus naturalis vltra non exigit fm Pa. in d c a crapula.

g Ad bibē dum] Nec se debēt al e na precatione ingurgitare, vt ibi.

h Faciti ar. sess. 21. c. 1. 5. c 1. de ref. s. Syno. Trid. Pet. Ven.

quaẽ solũ ṗsbyteris, tñ c.ṗsbyteri.44.dist.extendiẽ ad oẽs existentes in sacris. Qui aũt nõ sunt in sacris, non credo mortaliter peccent, nisi prout ẽt sœculares ĩ huiusmodi peccarẽt.

CLERICVS 12. dẽt eẽ alienus ab his, q̃ irregularitatẽ inducũt.ᵈ quo vide ĩ. irregularitas. i. qui sunt, q ᵃ nõ põt ꝓmoueri, & qbus virtutib. dẽant re fulgere, hẽs.40.d.ſ p totũ. Nã dẽnt eẽ exẽplũ oĩb⁹ lai cis.8.q.1.qualis. vbi dř vehemẽter ecclesia (hři destruit hoc. ſ. meliores esse laicos, q̃ clericos.facit.6.q.1.§. verũ hac autoritatem.

CLERICVS 13. quoad bona ipsorum, & eorum dispositionem.

1 Vtrũ clericus possitᵇ testari de reb.ecclesiæ mobilibus? ℞. Inn.in c.cũ in officijs, de test. ꝙ nõ, vt ibi, & c.ad hæc, & c.relatũ, el 2. 12.q.3.c.1.& no. ꝙ oĩa dñr bona ecclesiæ, q̃ intuitu ecclesiæ, vel de facultatib.ecclesiæ acq̃siuit, vt ĩ c.1.đ te. ĩ tex.& in gl.veruntñ gl.in c.pñti, đ of.or.li.6.post Ho. tenet, ꝙ clerici non hñtes administrationẽ (& dñr nõ hře administrationẽ, qñ nõ hñt bñficiũ, cui sit assignata dos ẽm Ge. in d.c.pñti) sed simpliciter bñficiati, vt sunt canonici, & similes, q. bus id, qđ hñt obuenit sibi rõne ꝑsonę, non q̇ hẽant ṗ bendã in ecclesia distinctã, q̇a sic hẽrent administrationẽ, pñt dispónere & testari ᶜ de fructib. perceptis vsq; ad diẽ mortis de ꝯsuetudine.& ẽt si ꝯsuetudo eẽt, possent testari de reditibus ꝑcipiẽdis anno sequẽti post mortẽ suã, vt refert Pan.in d.c.cũ in officijs. Sed ego credo licere, qñ disponit ĩ pios vsus vel in casib⁹, de q̇b⁹ in se. §. aliàs ꝯsuetudo est irrõnal s, ar.c.fi.16.q.1.

2 Vtrũ clericus possit de reb⁹ ṗdictis donare, aut alio mõ disponere? ℞. Pan. vbi s̃. ꝙ nõ, nisi in quatuor casib. Primus, qñ tantundẽ expendit de suo in vtilitatẽ ecclesiæ.c.si qs qualibet.12. q.2.& q.5 si eṗs. qa in hoc casu posset ẽt testari Imo si non testaret, hæres posset petere.facit.c.đ multa, de ṗben.& qđ no.Pa. i 4. col. & l.q̃ oĩa, in fi.ᵈ ff.de ṗcu. & gl.in l.si nõ fortẽ.§.in cẽtum,ᵉ ff.de condi.inde. Secũdus,ᶠ qñ hoc hẽt consuetudo ẽm Ho.& Lau.in d.c. si eṗs.sed Pa. hoc intelligit de rebus mobilib. & modicis. Et ego addo, qñ di ponit piẽ & rõnabiliter; aliàs nõ. Tertius, qñ donat intuitu eleemosynæ, q̃ clericus ẽt in ægritudine ᵍ põt facere,ʰ ĩ c.ad hæc,ⁱ & c.relatũ, el 2.de te.Quart⁹ casus, qñ vult remunerare ᵏ seruitia honesta tã a ꝯsanguineis q̃ ab extraneis recepta.d.c. relatũ.§.licet.Addo qñr tũ qñ dat religiosis locis d. c. relatũ.& no. practicam ẽm Pa.in d.c.ad hæc, ꝙ si clericus vult aliquo respectu istorũ quatuor vltimorũ dare, faciat ipse, dum viuit & nõ relinquat, quia non valet.d.c.ad hæc.& no. ꝙ qui cunque accipit alio modo de rebus ecclesiasticis, tenetur ad restitutionem. facit, quod no.Inn.in d.c ad hęc & quod no.in c.cũ ẽm, de prębẽ.sed melius quod no. Pa.ĩ c.vl.vlquisq;, de pecu.

a Ordinãdi quí non sunt, hẽs ex Con.Tri.ses. 14. c.7. 21.c.5.24.c. 4.5.6.11.12.& 13.14.& 16.de ref. Catechis. de ordi.sacr.c. pen. Petrus Vend.

b In hoc sũt editę cõstitutiones a Pont. max.Iul. iij.& Pio v. eas consule. P. V.

c Disponere, & testari] Pa. in re. pe.c. cũ esses, de testa. 2. q. princ. tenet indistinctẽ clericos ẽt nõ habentes administrationẽ nõ posse testari de fructibus sui bñficij. Idẽ in c.cũ in officijs, de testa. & in c.n.đ pec. cle. vbi tenet clericũ quẽcuq; cõpara ri viuario in vita, & in morte, & non vsufructuario. Hanc opi. tenet et Arch. in c. statutũ, đ rescri. Et Io. de Lig. in Cle. ĝrę, đ rescri. Subinfert postea Pa. ꝙ ꝯtra opin. multũ inualuit de cõsuetudine, q̃ cõsuetudinẽ teneas valere, si ad pios vsus testanẽ vt dř hic in fi. & dic vt.ĩ. §. seq.

d L.q̃ oĩs in fi.] Hř ibi qđ a ꝓcuratore lis nõ est trãsferẽda, si voluerit vti retentione pro expensis in lite factis.

e §.si centũ] Si qs iolu t possessi nẽ valeptẽ cc. cũ eẽt solũ debitor de c. põt eã repetere, sed creditor põt vti retentione, donec soluãtur sibi centũ, & dista materia, An q; possit vti retentione, vide ibi plenẽ p Bart. Ias.& Alex. in a post. vbi dñt de scriptore, ꝙ põt retinere quinterniõ dõec sibi soluãt.

f Sc'd.] Pa. in d. c.cũ in officijs, dicit sic trãsire cõ ter d. & ex quo singulariter ẽ, ꝙ valeat consuetudo, qđ cleric⁹ possit testari de bonis ꝑ ecclesiã acquisitis Quod tñ ñ admittit indistinctẽ, sed dẽt restringi ad mobilia & modica, q; sicut valet cõsuetudo, vt modics possit donare, valebit, vt possit testari.& facit c.cæterũ, đ dona. Sec⁹ autẽ de magnis reb⁹, vel immobilib. qa tũc nõ valeret cõsuetudo, cum eẽt ecclesiæ onerosa.

g In ægritudine] Hoc est, qa vi debaẽ quasi testa ri, io dubiũ erat, sed in vita nõ eẽt dubiũ, qñ quidẽ omnia sua ꝯsumeẽt eleemosynis, deductis fabrica ecclesiæ, & expensis victus.

h Põt facere] nõ tñ testari posset, & sic nota, ꝙ qs admittit vna via q̃uis alia repellatur. .q.2.c.1. ff. de inof.test. L.Papinianus.

i In c.ad hæc] Dummõnon faciat in magna q̃titate. vt per Pa. ibi ponderãtem illum tex in ver. moderatẽ.

k Qñ vult remunerare] Vincen. in c.qa nos, de testa. vt refert Pa in d c cum in officijs dicit, ꝙ conducẽdo non

,ex-

cle. vide quod dico j. Immunitas. §. 52. & seq.

3 Verum clerici possint de distributionib. quotidianis disponere? R. q sic, si non habēt administrationē in ecclesia, quia datur pro stipendio personali, vt in c. vnico. de cle. non resi. li. 6.

4 Quid de donatione inter viuos facta? R. q valet, qa p̄sumitur [a] donatū intuitu amicitiæ, vel spe futuræ remunerationis fm gl. in c. reg fiili, d̄ testa. i ver. nec enim.

5 Sed qd de bonis acquisitis intuitu dignitatis clericalis, vtputa p missis dicēdis? R. Pe. vt refert Cy. i aut. licentiā, C. de epi. & cle. q p̄t testari; & placet Host. in c. qa nos, de test. & Inn. ibid. qui dn̄t, q si clericus rōne officij aliqua acqsiuit, puta qa fuit capellanus alicuius principis, qui multa ei donauit, q pōt de talibus donatis ad libitū disponere limitat Pa. in c. cū in officijs, quò ad missas verū, nisi de disset p missis dicēdis tanq̄ parochiali [b] sacerdoti, qa sic nō posset disponer̄. multomagis p̄t disponere d̄ bonis acqsitis intuitu p̄sonæ, puta de successione cognatorū, vel donatione amicorū, seu industria clericorū, vtputa doctrina, seu artificio p̄t disponere, vt in d. c. quia nos, [c] & qd̄ ibi no. Pe. tn̄ refert Cy. [d] vbi supra limitat hoc verū in clericis inferioribus, non aūt i epo. Et addit Bal. ibidē, ēt si eēt cardinalis. Idē de p̄latis regulariū [e] ecclesiarū. & est tex. in d. auth. Iniam, q solū pcedit, q p̄dicti epi, & prælati regulariū ecclesiarum possint disponere ad libitū de acqsitis ante epatū, vel p̄lationē. & de acqsitis in epatu, vel p̄latiōe p cognationē vsq; ad quartū gradū. de reliquis verò qualitercunq; acquisitis nō pōt disponere, sed acquirit ecclesiæ. Cōis tn̄ opi. [f] aliter tenet, vt j. legatū. 1. §. 16. sed ego limito in istis, in quib° pōt facere, qd̄ vult verū esse, nisi i 5. casib. Primus, quādo ipse eēt obligat° restituere ecclesiæ, vtputa qa dolo, vel culpa nō leui tn̄, fm Inn. in d. c. cū in officijs dānificauit ecclesiā, sed q teneatur de leui [g] culpa ēt, est tex. apertu. C. arb. tut. l. qcquid [h] facit. ff. de adm. tut. l. si res [i] sicut ii. vt no. Inn. in c. ea q̄, de of. Arch. ille qui accipit precium pro deposito seruādo, tenetur de leui culpa, sic & qui dignitatē hēt, cui hoc officiū est annexū, s. conseruādi bona ecclesiæ, tenetur, cū plus sit hēre dignitatē. Nec ob. l. noīa. C. de arbi. tute. vbi si noīa debitorum min° idonea fiūt, q̄ tpe tutelæ erāt bona, nō tenet tutor, nisi fuerit i lata culpa. ff. de ad. tu. l. tutor qui repertoriū. §. pperit. vbi tutor emēs p̄dia minus idonea, non tenet nisi de lata culpa, qa sūt casus sp̄ales. sed regulare est, vt teneat de leui culpa. & sic tenet Ber. & Host. in c. ea q̄. de off. arch. Secūdus, si de bonis ecclesiæ alicui fecit gratiam, fm Inn. vbi supra allegat. l. cū ostēdimus, ff. de fideiuss. n & C. eo. l. 2. & est etiā vlt. Tertius casus, si passus est pp negligentiam suā rē ecclesiæ præscribi fm Pa. in c. ex p̄sentium, de pig. allegat. c. placuit, el 1. 10. q. 3. Quartus est, si reditus in vsus inhonestos conuertit. 12. q. 4. c. 1. & 2. Quintus in casibus, de quibus supra dixi, Clericus. 3. q tenetur ad restitutionē, quia in istis casibus primò tenetur satisfacere ecclesiæ ante, q̄ aliud disponat. de hoc etiam, vide immunitas. § 52.

6 Vtrū acquisitū per sacerdotē in iniungendo pnīas parochianis dēat eē ecclesiæ? R. Inn. in c. cum inter, de verb. signi. q sic; Et ideo disponere ad libitum non potest.

7 Vtrum prælatus inducens testatorē ad sibi relinquendū, quod ecclesiæ reliquisset, teneatur illud restituere, & an possit disponere? R. Pa. in c. 1. de pe. cle. q quidam dn̄t, quò d non potest disponere, sed tenetur restituere.

excusat clericū, q omnia mobilia bona intuitu ecclesiæ acqsita dimittit consanguineis suis in morte, l; possit limitari p prædicta.

a Quia p̄sumit] Pōt. n. clericus quę sūt inter viuos sine donata.

b Tanquā parochiali] Pan ibidē dicit, qd̄ canonica portio debet de relictis p missis dicēdis, qn̄ intuitu ecclesiæ sūt relicta, puta qa nisi eēt parochialis sacerdos, nunquam dimisisset.

c Vt in d. c. quia nos] Idē not. ibi Pa. ex quo infert q cleric° hn̄s ecclesiā, & ex industria aliqu d lucrās, sibi lucrat̄, & non ecclesiæ.

d Refert Cyn.] Abb. in d c. cū in officijs, idē dicit.

e Idē d̄ p̄latis regulariū] Religiosus pmotus ad epatū, qcquid acquirit, epatui acqrit fm Pa in c. 2. de testamētis.

f Cōis tn̄ opi.] Hoc tenet Pa. in c. 1. & in c. cū in officijs, de testa.

g Sed q teneatur de leui] Pro hoc gl. in c. ea q̄, de of. Arch hic allegata, q̄ dicit p̄latū nō solū teneri dolo, lata & leui ad instar tutoris sed etiam de negligentia.

h L. qcquid] vbi tutor, vel curator tenetur d̄ dolo, lata culpa & leui, si damnificauerit minorem, vel ei nō acqsierit, cū potuerit.

i L. si res] Hr ibi q tutor nō tenet de casu fortuito pro pupillo, puta de incursu hostiū, vel latronū. Sed melius facit p hoc l. si res, C. de pericu. tu. vbi tenetur de casu fortuito, quē p̄uidere potuit; ergo multo magis de leui culpa.

a Committi delictum] Adde glo. in l. Titio, in prin. in ver. incidisset, ff. ad munic. sed tu adde text. optimũ in l. de li. §. subtilius, ff de cō di. cā data. quā pon derane ibi Ro. Alex. & Pau. qui dñr, φ si testōr volebat mihi aliquid relinquere in suo testō, & tn impediuisti, teneris mihi ad ĩteresse. De quo vid. tex. in l. Lutius. §. Sempronia, cum gl. in ver. actione, de leg. 2. & li mita, vt ibi per Bar. ponit Butri. consi 15. incip. In quantum. Adde & Ang. omnino, de quo alij mentionem non faciũt, in l. nō. n. ff. de inof. test. vbi p illũ text. cũ gl. dicit se semel ob tinuisse quãdam magnam hereditatẽ in fauorem quorundã fratrũ pauperũ, quibus testōr in testō relinquerat, & agnati, q istud intelle xerunt, tm molestauerunt testatorẽ persuadẽdo ei φ mali faciebat relinquere bona sua talib⁹ fratribus, q nihil boni facerent pro aĩa sua, & tm fecerũt φ testator mutauit testm, & illos agnatos hæredes instituit. Nam auocanda fuit hereditas ab illis agnatis, de quorũ dolosa psuasione apparet; & ita dicit fuisse auocatũ per illã l. idẽ tenet Ang. in l. t. in fi. C. si quis ali. le. prohi: vbi dicit φ dicta quæstio fuit Perusij, & ita fuit iudicatũ, eo tunc existente vicario domini episcopi Rufini.

stituere per l. qcquid, C. ar. tut. Sed Cy. formãdo hanc q. in tutore, dicit φ si blando sermone ipm iduxit ad sibi relinquẽdũ, φ nō teneť ar. ĩ l. fi. ff. si qs ali. te. vbi patet, φ talis non ɔmittit delictũ.[a] Si verò dolo, seu fraude eũ induxit, teneť ecclesię ad ĩteresse. Sed φ teneať ecclesiæ simpliciter, tex. est cũ gl. ĩ c. qcunq;. 12. q. 4. vbi patet, φ p̃latus tenetur ad ĩteresse eccłiæ, qñ ei potuit q̃rere, & neglexit ad instar tutoris, vt ĩ d. l. qcqd, & ĩ l. pupillorũ,[b] C. đ admi. tut. Nec. n. dẽt vtilitatẽ suã p̃ponere vtilitati eccłiæ, sicut nec tutor vtilitatẽ suã vtilitati pupilli. l. tutor ẽm dignitatẽ.[c] §. 1. de admi tu. l. si vt certo. § ɔmodatũ, ĩ fi. ff. ɔmo. ff. depo. l. qđ Nerua, ĩ fi. & 7. q. 1. pñtiũ, & c. placuit, el 1. Pa. vbi s.[d] tenet, & seq̃ opi. Cy. Sed ego credo verũ in tutore, qa de eo p̃t dici, φ suã p̃sonã p̃t p̃ferre cuicũq;, ar. c. petitio, de iureiur. sed in p̃lato teneo gl. cũ tex. in p̃dcō. c. qcũq;.

8 Cui restituet, q ĩdebitẽ aliqđ ab eccłiasticis recepit? Rx. Rodul. & Rai. φ autoritate iudicis pnialis fiet restitutio ecclesię, cui abla tum est, si pauper est eccłia vel si est abũdãs, fiet paupi bus, q indigent. idem Host. ar. 17. q. 4. si quis in atrio.[e]

9 Vtrũ clericus, q rẽ ecclesiæ meliorauit[f] ex sua idustria, possit de sua melioratione disponere? Rx. φ non, facit. c. ingrẽdũ, & c. si qs, 2 de pe. cle. Rō, qa ad hoc teneť, si de eius fructib. viuit p dicta. ĩ q. p̃ce. Secus, si de p̃rimonio, vel de suo meliorasset, vt s. dictũ est. §. 2.

10 Vtrũ relictũ clīco, ĩ dubio, p̃sumať intuitu ecclesiæ datũ? Rx. φ si administrationẽ non hẽt, nō p̃sumiť. secus, si administrationẽ habet. Tñ ad piecturas est recurrendũ vt in c. requisisti, đ testi. & qđ no. Inno. in c. cũ in officijs, co. ti vi de ĩ. legatum. 1. §. 16. 17. & 18.

11 Vtrũ clericus possit de bonis eccłiæ dotare sororẽ,[h] vel alere parentes? Rx. Pa. ĩ c. puenit, đ arbi. φ sic sororẽ, vel aliã ɔsanguineã si idiget de reditib. eccłiæ. p̃bať per c. 1. de coh. cle. & mu. & p gl. cũ tex. ĩ c. oĩ ɔfitemur. 31. di. vbi gl. dicit φ clericus hñs vxorẽ, vel filios p̃t eos pascere de reditibus eccłię. ergo vult magis dotare, cũ cã dotis sit fauorabilior, q̃ cã alimẽtorũ vt no. Cy. facit qđ no ĩ l. cũ p̃fes. §. pe. icipit, cũ tutor, ff. đ admi. tu. & ĩ l. nō oĩ, C. e. ti. ĩ gl. ĩ & hoc ĩtellige, si ĩdiget, vt ĩ gl p̃fati. c. oĩno, & n ad pōpa. vł aliũ statũ, ar. ec. q̃ no. 42. di. ĩ p in. qa sic tã dãtes, q̃ recipiẽtes tenenť ad restitutionẽ 10. q. 2. pueni:,[k] & no. Mat & Car. ĩ Clem. 2. de vi. & ho. cle.[l]

b L. pupillorum] Ibi habetur, φ si aliquid est donatum pupillo sub conditione, & defensor eius neglexit implera conditionem, φ tenetur ei ad interesse secundum Sali.

c L. tutor ẽm dignitatem] Nō excusatur tutor, qui collocauit pecuniam in lucrum, si dicat pecuniã pupilli non potuisse collocare.

d Pa. vbi supra] Dicit Panor. φ videtur opi Cy. esse multum æquam.

e Si qs in atrio] Dicitur ibi, si qs violauerit ecclesiam, oẽ id quod emendandũ est, ecclesiæ violatæ soluetur.

f Meliorauit] Pata, plantauit vineã. Ex quo notat φ clericus teneť vti p̃cisẽ reb⁹ ecclesiæ ĩ statu suo sed pōt meliorãdo mutare formã, & qualitatẽ rei, & hoc est, qđ dicit text. in d. c. si quis, de pe. cle.

g Quod si admi nistrationẽ] Pone exẽplum ĩ canonicis. Nã canonicus non hẽt ad ministrationem, nec p̃lationẽ ecclesiæ. vñ in dubio testator relin quẽdo canonico non vř habuisse respectũ ad ecclesiã, qa nō est verisimile, qđ incuiei reliquisset ecclesiæ, in qua nul lã hẽt administrationẽ. Hoc verũ, nisi ex coniecturis appareat ɔtrarium, vt in d. c. requisisti de testa.

h Dotare sororẽ] Vide ĩ dos. §. 5. & quæ ibi noe.

i Eo. ti. in gl.] In istis locis not φ frater re et. r lo tare sororẽ ex eo denr p̃re natam.

k V: c. peruenit] apertius istud. c. allegatur pro pa lea, sed habetur pro grano. 1. q. 3. c. puenit. Ex quo no. ibi gl. si φ minus peccatum, scilicet dare consanguineis, quam extraneis. Grauius tamen pu nitur, sed hoc quia propter affectionem plus ecclesiam lædunt.

l Cle. 2. de vi. & ho. cleri.] In §. Et tales. 10 qō. vbi etiam

limita tñ quoad accipiẽtes, vt teneant ad reſtitutionẽ, verũ,qñ clericus eſt nõ ſol uendo,aliàs nõ, qñ accipit de rebus,q̃ alienari pñt ad libitũ clericorũ, ſicut ſunt fruct⁹,& hmõi ſm Vlde.& placet,lʒ alij indiſtinctè ve lint,ꝙ teneãt;Qđ eẽt tuti⁹.

12 Vtrum peculiũ, qđ eſt aduenticiũ in laico;ſit,qua ſi caſtrenſe in clerico?Reſ. Pa.in ca.quia nos,de teſta. & in c.conſtitutus, de reſti tut.in inte.ꝙ ſic,& ideò li-cẽt ſit filiusfami.tñ vſusfru ctus non acquiritur patri. Hoc tenuit Hoſt. in d.c.qa nos,& caſus ẽ in aut. preſ-byteros,C.de epiſ.& cleri-cis,vbi dicit,ꝙ res ad dñiũ clericorũ veniẽtes ſint eis ad ſimilitudinem caſtren-ſium,vt teſtari poſſint.

13 Quis ſuccedet clerico decedenti ab inteſtato?Rñ. ꝙ in bonis eccleſiæ eccle-ſia in bonis verò ſuis de q-bus põt ad libitũ diſpone-re,ſuccedeñt conſanguinei ſi hẽt 12.q 4 quicũque, & q.vlt.c.vlt.in auth.de eccl. ti.§. ſi qs aũt epiſcopus, ꝙ ſi non hẽt tales,qui de iure veniũt ab iteſtato,ſuccedet eccleſia.c.1. de ſuc.ab inte.

14 Vtrũ clericus ordinat⁹ ad tit.patrimonij ſui tacitè vel expreſsè poſſit de dicto patrimonio ad libitũ diſpo nere?Reſ.ꝙ ſic ſm Ge.in c. ſi epiſcopus,de præb.li. 6. niſi expreſsè ſit actum, ꝙ tranſierit in rem eccleſiaſticã ſm Ioan. de Li. & Io.And. ibidem,in dubio verò,cum neſcitur, an bona fuerint eccleſiæ, vel per ſonæ,præſumendum eſt pro eccleſia, ſi ta men conſtat eũ habuiſſe aliqua, ſed dubi tatur, an ſint iſta,vel illa, præſumitur, pro poſſeſſore,& alius probabit,arg.1.q.4. ca. 1.& q.5.c.1. in fin.Si nullus ſit in poſſeſſio-ne,& in dubio ſtant, fiet diſtributio æqua-lis,de ſuc.ab inte.c.1.in glo. [a]

CLERICVS.14.quò ad [b] eorũ priuilegia.

1 Quæro,quæ ſunt priuilegia cleri-corũ?Reſ.Pa.in c.epũs,de præb. ꝙ oĩa pri-uilegia militũ,q̃ congruũt clericis,habẽt, de quib.priuilegijs militũ dr̃ in gl.l.pen.ff. ex qui.cau.ma.Rõ,quia ſunt veri milites il li imperatoris,ſed iſti dei,facit.ca.1.cũ gl. de cle.ægro.[c] tex.cum gl.in c.Chriſtianis. 11.q.1. & ſimiliter gl.[d] in c.militare.23.q. 1.& text.cum gl.1.q.3.ſaluator, circa me-dium.& meritò dixi, quæ conueniunt cle ricis,qa ignorantia iuris non imputat̃ mi-liti,cũ habeat vacare armis.l.1.& quod ibi no.C.de iu.& fac.igno. ſed non ſic in cleri cis,cũ habeant ſcientiæ intendere, ſm ꝙ dixi ſupra,Cleric⁹.2.§.3.& ſic de cæteris, vnde ꝓ debito cõueniri non pñt vltra,quã facere [e] poſſunt,nec tenentur cedere bo-nis.l.miles,ff.de re iu. niſi ſit ex delicto cõ tractum, vt ſupra. Cedere bonis.

2 Item Bertrand⁹ enumerat.14.q̃ recitat Car.in Cle.1.de vi.& ho.cle.Primũ ꝙ non cõueniunt corã iudice ſęculari,de for.cõ. c.ſi diligẽti.ſm,ꝙ verberãs ẽ exc.17.q.4.ſi qs ſuadẽte. Tertiũ, ꝙ nõ tenẽt regulariter pſtare munera,ſeu onera pſonalia,vel rea lia,de immu.ec.c nõ minus.Vide j.immu nitas.§.14.cũ ſeq.Quartũ,quia pñt vendi-care rẽ conceſſam eccleſię ante traditionẽ l.fi.C.de ſac.ec.[f] & c.ex literis,de conſue. Quintũ, quia gaudent eodẽ priuilegio fa-miliæ eorũ.11.q.1.clericũ,el.1.22.diſt.eos, & vtrobiq; in glo.Intellige quò ad forũ,vt in dictis gl.patet.Sextũ, quia faciẽtes ſtatu ta ꝯ clericos ſunt excõicati,de immu.ecc. eos qui,li.6.Septimũ,ꝙ ſolũ clerici pñt ob tinere bñficiũ eccleſiaſticũ,de tranſa.ex li-teris. Octauũ,ꝙ p literas ꝯtra laicũ impe-tratas cũ clauſula gñali non pñt cõueniri, vt in gl.in ver.maiores,c.ſedes, de reſcri. Nonum,ꝙ non tenẽtur dare ſportulas, de vi.& ho.cle. cũ ab oĩ.Decimũ, ꝙ acquiſita etiam ſub poteſtate patris diſponunt,vt vo lunt authen.presbyteros,C.de epi. & cle. Vndecimũ, quia pro reb⁹ ſuis recuperãdis agere pñt ſine cõſenſu patris, no. Archi.in c.ſi.de iud.li.6.[g] Duodecimum,ꝙ pro ne-ceſſitate non pñt diſtrahi [h] a patre ſm.l.2. C.de pa.qui.fi.di.Tertiumdecimum,quòd

ſeruus

etiã dicit, quod hoc pcedit quo ad forum con-ſcientiæ. Secus quo ad conten-tioſũ vt ibi p eũ.

a Ca.2.in gl.]De hac materia latè Pa.in c.3. de pec. cle.& pleni⁹ i re. c.cũ eſſes đ teſ.q. 3.dicas vt ibi.

b Clericorũ pri uilegia, & immu nitatis renouatæ a s.Syn. Tri. ſeſſ. 25.c.xx. de refo. Pet. Ven.

c De cle.ægro] Ab.ibidẽ hoc cla rius dicit, quã in d c epiſcopus,de præbend.

d Et ſimiliter gl.]Iſta glo.iudi cio meo nõ facit vt patet intuẽti.

e Vltra, q̃ face re] Niſi ſit vaga-bundus, vt d gl. in d. l. miles. De dicto tamẽ Ang. vide Ab. ſ c.Odo ardus, de ſolutio tio. & in ca.2. de pign. & vide gl. in l. ſtipendia, C. de exce.rei iudi-catæ &c.

f De ſac.ſan.ec.] vbi ſpacio.c. an-norũ habent act. ad res relictas lo cis eccleſiaſticis, & pro redẽptio ne captiuorum.

g C.ſi de iud. li. 6.]Adde gl ibid. in 2.in verſi.eiuſ-dem,& ibi Gem.

h Diſtrahi] De hoc not. Card.in c.indecorũ,đ æta te, & qualitate.

seruus sciente domino clericatus liberatur a seruitute dominica, & potestate. 54.di.si seruus. Quartiūdecimum, ꝙ possunt facere collegiū, ar.c.fin.de re. do. vbi solùm noua religio prohibetur, quod laicis non licet, nisi vt dicā infra Collegium, & de multis alijs priuilegijs, infra, Immunitas.

3 Vtrum clericus coniugatus supradictis priuilegijs gaudeat? Res. ꝙ nō sed si contraxit cum virgine, & defert tonsurā, & vestes clericales, solū gaudet in duobus. Primò priuilegio canonis, si quis suadente. 17.q.4. Secundò pro aliquo crimine nō potest trahi ad iudicium sœculare, nec iudex sœcularis pretextu cuiuscunque excessus potest eum punire pecunialiter, vel personaliter, ca. vnico, de cleri.coniug.li.6.

4 Vtrū clericus possit vti statutis,[a] & consuetudinibus laicorū ad suū commodum? Res. Pa.in c.fin. de vi. & ho.cle.& facit tex.in ar. ꝙ sic, facit etiam text. in c. ad nostram, de proba. Attamen eos non ligant in eorum præiudicium, vide gl. in c. 1.ne se.va.& quod dico infra, Statutum. §.7.

COACTIO alia absoluta, qua qs totaliter cogitur ad aliquid faciendum corporaliter contra eius voluntatem, sicut ille, qui ligatur, & huiusmodi, de qua in c. presbyteros.1.dist.& quāuis aliquid faciat ex tali coactione contra deum non peccat vt patet in d.c[b] & no.gl.in c.ad eius.5.di. facit c.quod latenter, & quod ibi no.de regu.iu. Quod intellige verum, nisi animo consentiat post. Est & alia coactio, quæ dicitur cōditionalis, qua quis cogitur, vt vnū de duobus eligat, de qua in c.lectores. 51. di.& in gl.prædicta, & hæc non excusat in peccatis. c.sacris, de his, q̄ vi, metusue causa fi. de qua dic. vt infra Metus. §.6.

1 Vtrum coactus suscipiat baptismum, vel ordinem? Res. gl.in c.eps.84.di.& Inn. in c.fraternitatis, de hęr. ꝙ si coactio fuit absoluta, non, sed in coactione conditionali suscipit characterem, quamuis non gratiam, vt supra baptismus. §.6.

2 Vtrum seruitia facta deo per coactionem ei placeant? Res. ꝙ non. 23.q.5. ad fidem, & 20.q.3.præsens, vtilia tamen sunt facienti, sed non ad salutē nisi dispositiuè.

3 Vtrum matrimoniū teneat per coactionem contractum? Res. ꝑ absolutā certū est ꝙ non, sed per conditionalem tenet, nisi interuenisset metus, qui posset cadere in cōstantem, d̄ quo dic vt infra, Metus, & Matrimonium.3.impedimento.11.

COADIVTOR[c] dari non pt̄ epo, & alijs superiorib. pręlatis sine licentia Papę, nisi in duobus casibus. Prim⁹, qñ eps vel alius superior prælatus est grauat⁹ senio, aut valitudine corporali ita grauatus, ꝙ perpetuò suum officium nequit exercere, tunc de consilio, & assensu capituli sui vel maioris partis vnū, vel duos assumere pt̄ coadiutores. Secundus quando[d] pręfati pręlati essent amentes, ita, ꝙ velint, vel nolint, nesciant exprimere, tunc capitulū, vel duæ partes vnū, vel duos coadiutores eis dare pñt, vt in c.vnico, de cle.ęgr. li.6.

1 Quibus dari dēt coadiutor? Res. secūdū Inn.in ca nisi cū pridē, de renunt. ꝙ debet dari cuicunque prælato, qui nō potest suū officium exercere. 7 q.1. quasi per totum.

2 Vtrū dilapidanti bona ecclesiæ sit dandus? Respon. Inno.in c.veneta.de of. dele. quòd sic.

3 Quid potest coadiutor? Res. habet liberā & legitimam administrationē, excepto ꝙ nihil potest alienare,[e] vt patet in d.cap. vnico, nec debet aliquid de bonis ecclesię cui est adiutor, sumere, nisi sumptus moderatos, vt ibidē, vide ad hoc. c.scri. 7.q.1.

4 Sed nūquid epi, & alij prelati superiores possint sibi facere commissariū in adiutorium? Res. ꝙ sic, vt no.doc.in d.c. vnico, & differt ille a coadiutore, quia non habet nisi eam autoritatem, quam sibi volunt dare, secus in coadiutore.

5 Quādo expirat officiū coadiutoris? R ñ. quòd

a Statutis] Vide Bar.in l.cunctos populos, C. de sum. tri.

b Patet in d. c.] Concor.c proposito.& c. non potest, & cap.sicut. 31.q.5.

c De coadiutorib⁹ hmōi aliqua decreuit S.conc. Tri.sess.21.ca.6. & 25.c.7. de refor. P. V.

d Secūdum, qñ] In his duob casibus hæc assumptio fit autoritate sedis apostolicæ, fallit, si cōtradicit, qa tunc illa referenda sunt ipsi sedi.

e Nihil pōt alienare] Ex hoc videtur, ꝙ coadiutor non possit conferre bñficia ex quo est prohibita q̄libet species alienatiōis. Item quia in generali mandato. c.fi. de officio vicar.nō veniūt, q̄ in specie non essent concessa. Et ita inferunt Io. Mo. & Archi. in d.c.1. de cler.ægro.li.6.& si allegetur in contrarium cap.is cui, secundo, de ele. li.6. Nō videtur

facere, quia dicit, quod administrator, seu visitator a Papa datus potest omnia facere, nisi quae immobilia non potest alienare. Et si ex hoc argueretur, quod ex illo tex. elicitur, quod possit conferre beneficia, possumus videre, quod loquitur in visitatore, Old. consi. 44. distinguit, quod aut causa propter quam datur coadiutor, concludit perfectum impedimentum alienatio nis mentis & intellectus, puta quia est effectus demens, & tunc coadiutor poterit conferre beneficium, quia si diceremus contrarium, ecclesiae diu tius vacarent, cum ignoratur, quando moriatur, vel resipiscat C. de usu, & habi. l. ambiguitatem. Et ex quo iste habet liberam administrationem, pôt eum ferre, ar. d. c. is cui. non ob pri. nia ratio de alienatione, quia illud verum de voluntaria, sed collatio beneficiorum est necessaria pp periculu. Et inter ista est magna differentia. ff famil. ercisc. l. alienationes, cum si. Aut causa dans coadiutorem non concludit alienationem mentis, sed solum reddit impotentem quoad exterio. ra in facto consistentia, cum pos sit esse senectus, vel infirmitas aggrauans corpus, ...

quod morte illius, cui dat^9 est coadiutor, vt nor. doc. in c. grādi, de sup. ne pla. lib. 6.

COGITATIO ^a nō meretur poenam ab hoīe cū suis terminis est contenta, de pe. di. 1. §. cogitationis, in tex & in gl.

1 Vtrum cogitatio deliberata in malum mortale, sit peccatū mortale? R. quòd sic. 49. di. c. hinc etenim. §. ponderosus, ^b etiam si op^9 non sequatur. Idem gl. in d. §. cogitationis.

2 Vtrum cogitatio morosa sit mortale peccatū? R. consens^9 in delectatione alicuius actus, qui ex gñe suo sit peccatū mortale, est mortale peccatum fm. S. Bo. in 2. dist. 24. & Ri. ibidē. & Ale. 2. 2. in tracta. de peccato veniali, & i hoc communiter concordant doc. Delectari aūt cum cōsensu solùm de cogitatione, quia hoc prouenit ex inclinatione affectus in ipsam cogitationē, quae quidem fm se non est mortale peccatū, sed qñq; veniale, vt cū qs inutiliter cogitat d' eaq; qñq; nullū, vt cum qs vtiliter cogitat, puta qa vult prędicare, vel disputare, ideò consens^9 in talem delectationē non erit mortale fm Th. prima 2. q. 74. ar. 8. sed solùm, qñ delectaē de fornicatione cogitata, & consentit in talē delectationem fm pₜatū Tho. vbi s. Si verò cogitationi morosae nō adest cōsensus in delectationē cogitatōis act^9 prohibiti, tūc secundū S. Bo. vbi supra distinguendū est, quod aut imminet periculū casus in peccatū mortale; & tūc si aduertit periculū, quod sibi imminet, & non repellit, sed patitur in huiusmodi cogitationibus occupari, tunc secundùm magistros peccat mortaliter. si verò non aduertit periculum delectationis, nec repellit, non peccat mortaliter. Et hoc magis mihi placet, & est tutior, quāuis aliqui dicant non esse mortale etiam qñ aduertit periculū, dummodò non cōsentiat in delectationem. Similiter qñ non imminet periculum casus, non est mortale peccatū, si non repellit, sed rō periculosum. Collige ergo sic, qñ quis habet cogitationē, in qua delectatur, quod aut delectatio est de eo, quod non est peccatum, vel saltē mortale, & sic quantumcunq; in eam consentiat, non peccat mortaliter fm Ri. vbi supra. puta mulier vidua cogitat de actu cōiugali, quem habuit cum marito, licèt delectetur in ipsa delectatione cogitationis, vt praeterita non vt praesenti, non peccat mortaliter, nisi immineat sibi periculū casus, puta pollutionis, & huiusmodi, quia tunc si aduertit, peccat mortaliter non repellendo. Si verò est de eo, quod est mortale ex genere suo, vt fornicari, & occidere hominē propter vindictam, & hmōi, & tunc aut placet ipsa delectatio, & operis consum ratio, si facultas adesset, & sic est mortale peccatū. Aut placet delectatio, sed displicet operis consummatio; & similiter est mortale peccatū; aut neutrum placet; & tunc si imminet periculū, & aduertit, si non repellit, est mortale fm tutiorē viam. Si autē non imminet periculum, aut non aduertit, sic erit veniale, si non repellit. Si aūt statim repellit, sic nullū est peccatum. Si autē delectatio solū est in cogitatione, non in re cogitationis, puta delector de aliqua cogitatione, quae est pulchra adinuentio, & huiusmodi, & tunc si est propter bonum finem, puta vt pradicem contra tale peccatū, vel disputem, sic est meritoriū. Si

sed mentē augmentans. ea. litis, & c. nisi cum pridē, de renuncia. Et tunc collatio nō vr pertinere ad coadiutorē. si cut nec nuptiae ad curatorē adulte. l. in copulandis, C. de nup. & isto mō pñt opiniones reduci ad concordiam fm eū. sequitur Geminian d. c. 1. §. si. de ele. egro. li. 6.

a Videtur facere q̄ de cōfscia dicitur in Cate. clū in expos. x. praec. dec. P. V.

b Ponderosus] Ibi Arch. dicit talem repelli a promotione ex quo infert, quod ex illo. §. hr, quod haeretic^9, quantūcunq; occultus, est excōmunicatus.

aũt non est pp finẽ bonũ, sed pp vanitatẽ, sic erit peccatum veniale, nisi, vt d xi, immineret periculũ, quia tunc, vt dictum est, peccaret mortaliter, qñ aduerteret nõ repellẽdo. & de hoc ẽt vide infra sensualitas, qñ est peccatum, vel non.

COGNATIO [a] ẽ triplex carnalis, legalis, & spiritualis, de quib. vide infra matrimoniũ. 3. impedimento. 6. 2. 7. & 18. & 15.

COLLEGIVM, [b] quia simul colligunt, vel qa simul cohabitãt, dictũ est, sm gl. in l. 1. ff. quod cuiusque vni. & dicitur ecclesiasticum, si maior pars vel æqualis est clericorum, quia magis dignum trahit min[us] dignũ c. quod in dubijs, de consecr. ecclesię, vel al. l. quod maior, ff ad municipales, no. Bar. [c] in l. si ff. de col. illi.

1 Verũ liceat facere collegiũ? Res. Inn. in c. dilecta, d excess. pl. licẽt alij aliter dicãt, q hoies cuiuscũq; professionis, vt grãmatici, vel negotiatores, & hmõi põt simul conuenire ppria autoritate, & facere sibi rectorẽ, & sindicũ, dũmõ coeãt, vel collegiũ faciant p cã honesta, puta ad defensionẽ iustitiæ suę vel nẽ i officijs suis fiat fraus, & multomagis si faciant cã pietatis, vel religionis, & q liceat talia collegia, patet. C. de iu. om. iu. l. fi. ff. q cuiusq. vni. l. 1. ff. ad Treb. l. oib. & de pcu c. q a, & ff. de colle. illi. l. 1. §. 1. vbi aliqua phibendo [d] concedere vr alia collegia. & ibi ẽt dr, q senatuscõsulto illicita arcenĩ, ergo licita cõceduntur, & illicitũ est, q fit p malo aliquo & distruẽdũ est. l. vl. ff. de coll. illi. dicit tex. in l. 1. S. 1. ff. de coll. illi. q de iure cõi collegia, q fiũt cã religionis, sunt pmissa. [e] l. 1. in prin. ff q cuiusque vni. facit, q no. Io. i c dilecta, de excel. pl & In no. & Ho. i c. inter dilectos de don. & q no. Pe. de Pe. i tractatu de canonica portione ep. c. 4. Quod no. qa facit pro istis disciplinatis, & hmõi, contra quos clamant aliqui inquisitores.

2 Sed quot homines faciunt collegiũ? Res. q duo, vel tres, d ele. c. 1. sm leges tres req. ũr, vt l. Neratius, ff d ver. si. sed. 10. hoies faciũt plebẽ, vel populũ [f] 10 q. 3. vnio. & 10. vel 15. faciũt turbã, vel cætũ. ff. vi. bo. rap. l. prætor, la 2. S. sicut 10. oues faciũt gregẽ [g] ff. de abige. l. oues, vnus, vel duo non faciũt familiã. [h] ff. de ver. si. l. detestatio, in fi vide glo. in

a Cognatio spiritualis quomodo & inter quos contrahatur iure conc. Tri. vide sess. 24. c. 2. de refor. matri. catechis. de bapt. sacra. c. accedit autem. P. V.

b Aliqua de collegijs, vt de priuilegijs, & visitatione quorũdã, adde S. Sy. Tri. sess. 7. c. 14. 14. c. 5. 23. c. 8. de collegio puerorum sess. 23. c. 18. P. V.

c Not Bart.] Ad hoc Pa. in c. 1. de lo. 2. super gl. 2. Et vide ad materiã Bald. in aut. habita. C. ne fi. p pa. in 18. col. & si esse it pares, vel æquales eorũ potestas, tunc conuenire debẽt coram iudice ecclesiastico, p rationem, quia maius dignũ &c. l. quæ religiosis, ff de religio. & sump. fune. Et ita Bar. vbi supra, & Baldus in aut. habita. q allegat spe. ti. de reo, ver. q d si scholaris clericus, Et Io de Li. in c. ex literis, de constit. vide Pa. in c. ex literis, d consti. & in c. cũ ab ecclesiarum, de of. ord.

d Aliqua phibẽdo] Autor hic ex multis cõcludit regulã q collegia oia sint licita, nisi ea, quæ prohibentur. sed videtur aliter sẽtire Bar. in d. l. fi. quẽ sequitur Pa. in d. ca. dilecta, l. q omnia collegia intelligitur illicita, nisi inueniantur cõcessa, & hic est totũ cõtrariũ, & allegat ad hoc. text. qui hoc dicit i l. pe. §. in summa, ff. de colle. illi. Quæ autem sint permissa, dicit Bar. quædam collegia sunt p missa de iure gentiũ, vt collegiũ, q appellatur populus vnius ciuitatis, castri, vel villę, vt l. ex hoc iure. ff de iust. & iure gl. in l. 2. § 1 q cuiusq; vniuer. nomi. Et quamquã Inn in c. cum in ecclesiarum, de offi. or. sensat, q ciuitas, seu castrũ non gaudeat priuilegio ciuitatis, vel castri, nisi a superiore approbentur, tamen non vr necessaria nec approbatio, qa a iure gentiũ hoc est permissum, ita vt vocet ciuitas, vel castrũ vr requirenda autoritas superioris, vide ibi per eũ. quædã verò approbantur a iure ciuili, vt collegia, q fiunt cã religionis, vt disciplinatorũ misericordiæ & similia. l. 1. §. sed religionis, de coll illi. Itẽ collegia plurium facientium vnam artẽ in vna ciuitate, vel loco. d l. fin. & de multis alijs, vt ibi per eũ. & de his vide ẽt Bal. in auth. hęc ius porrectum, C. de sa. sanct. ec. & do Fel in cap. accedentes, de psen. Intellige tamen opin ancoris hoc modo, quia licet pria autoritate facete collegia permissa, & sic procedunt iura per eum allegata.

e Permissa] Vide doctrin. Bartoli in l. fin. ff. de colleg. illi. Illicita autem, si fiunt propria autoritate idest ea quæ non sunt permissa, coerceri.

f Plebem, vel populum] Hoc facit ad statutũ, quo punitur is, qui congregat populum de nocte, vt si congregauit. 10. homines, dicitur congregasse totum populum, Idem dic de congregante gentem secundũ Bartolũ in l. prætor, hic allegata, probatur per l. omnes populi, ff. de iustit. & iur. iuncto §. omnes populi, instit. de iur. naturali. Vbi videtur probari, quod gens & populus sunt sinonima.

g X. oues faciunt gregem] Et quinque equi faciunt gregem. l. omnes, ff. de abige. vbi non dicitur abigeus respectu 5. ouium, sed respectu equi, quod est animal magnum, dicitur abigeus, qui subtraxit vnum.

h Familiam] sed oportet, q sint tres, qui faciant familiã. l. pnũciati. de ver. si. ff. & vide Pa. in c. 1. d elo. & infra elect. §. 1. & illa gl. ponit ea. quæ hic dicuntũ.

a Partem suam] Vide Bartol. de ista q. lati⁹ distinguentem in d.l.fin.ff.de collegi.illi.& Bartol. in d.l. sicut, in fine.ff. quod cuiusque vni.no. Doct. in l.i.§. fin.ff.de acquir.poss.& Barto.in d.l.fi.dicunt de collegio religiosorum, quo dissoluto bona debent esse Papæ. Et quid si maior pars renunciat collegio, an minor para vtatur signo consueto, Vide Baldum in l.final. C. pro socio.

b Succedat] Et sic not. quod societas non transit ad hæredes, & ratio est, quia tm pend.tur libera testandi facultas, vt l.cum duob⁹. §. idem respondet, ff.pro socio, adde tamé, quod si filius, vel hæres vtitur eisdem institorib⁹ ad societatem paternam deputatis, quibus vtebatur pater, societas renouata videtur. eciam si esset pupillus habens tutorem, vt notanter dixit Baldus in l. mandatum, tertia oppo. C. mandati, & in d.l. adeò, alias incipit ideo hic allegata, & adde Baldum in rubric.C pro socio.2.colum. Fallit tamen in societate vectigalium, vt in d. l. adeo, & ibi Bartol. quod intelligitur, si hrs est aptus. Item intelligitur in primo hærede, secúdum gl. in l. nulla, ff. pro socio. Quid autem si esset appositum iuramentum in societate, nunquid transiret ad hæredes? Io. Fa singulariter, in. §. solum, institut. pro socio quod

c.1.10.q.1.sed paterfa.dicitur, qui habet dominiû in domo, licèt filios non habeat, non enim personâ solam demonstramus, sed & iurisdic. l.pronunciatio in. §.pater, ff.de ver.sig.

3 Vtrum deserentes collegium debeât habere partem, suam a bonorum collegij? Rñ. Inn. vbi supra, q̃ sic de his, quæ in eo conferût ipsi de collegio, & sic loquitur, l.1.§ fi.ff. de colle. illi. facit pro hoc. l.2.§ viarum ff.ne quid in lo pub.de cle. coniu. quod a te, vbi nota. ꝺ hoc. t 6.q.6.de lapsis. Sed de alijs, quæ donantur, vel leguntur vniuersitati, non debet habere partem. ſ. c.t. l.sicut. §.si quid, ff.quod cuiusque vniuer.cû alijs not. in glo.dicto.§ fin.quæ concor.cum Inno.

4 Vtrum collegium differat a societate? Res. Inn. vbi supra quòd sic, patet in l 1. ff. quod cuiusque vni. vbi dicitur, quòd socij alicuius professionis possunt facere collegiû, ergo societas non est collegium. Item collegium residet in vno. ff. qđ cuiusque vni.l. sicut, in fin. Sed societas morte vnius socij soluitur ff. pro soc. l. adeò, morte socij finitur societas, vt nec ab initio paciscí possumus, vt hæres succêdat b societati, dicit text. ibi in princi.

5 Vtrum colleg.û possit sibi facere vnum rectoré, sub quo possint omnes de collegio conuenire? Res. q̃ sic, sed ratio Bart. facit in contrarium, de quo vide, quę no. in l.6.C.de pac. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. obl.

c Et obedire] Hoc est verum in illis, quæ oriuntur occasione illius professionis, seu negociationis. de hoc no. Innoc. in ca. cum ab ecclesiarum, de offic. ordi. & Bartolus in l.6.de colleg. illi. idem est in facientibus collegiû ex aliqua pia causa, vt sût disciplinati &c.

d Omnia priuilegia] Et respondet clarius, aut collegium fuit cōstructum autoritate collegij, & ipso facto extinguuntur omnia iura, & priuilegia, idem tenet Bartolus in d. l. fi. ff. de col. illi. per l. si vsusfructu, ff.qui mod. vsu.am. & ratio est, quia ex hoc videtur pati maximam, capitis diminutionem, ideò iura in eo consumuntur l. cognitionum; in fin.ff de va.& ex. cog. si verò fuerunt expulsi, vel mortui, tunc in collegio ecclesiastico cōseruantur omnia iura collegij apud ipsam ecclesiã ſm Pan. in d.c.2.& de hoc hês per Innoc.in ca.1 de oper.no. nun.& in c cû super, de cã pos. & bonam glo in c. statutum, de ele. li.6.gl.& Bart.in l.sicut ff.q̃ cuius. vni.no. & in l.1. ff.de acquir.pos. Bar in l. inter stipulaté.§.sacra ff. de ver.ob.Bal.& ibi Ale.in l sigre ge, de le. 1. Ang. in l. proponebatur, ff.de iudi.

e Durant] Po-

sic, tex.est in l fin.C.de iur. om.iudi.& tenêtur ei obedire, c vt ibi.

6 Vtrum destructo collegio extinguant oia priuilegia d eius? Res. Pa. in c. 2.de priui.præla. q̃ sic, si est ecclesiasticû, & destruatur p superiorem. Si verò est sęculare, sunt opi. sed verior ſm eû est, q̃ durant e apud ciuitaté, vel locû, si ipsi ciuitati erant ɔcessa, sicut in ecclesiasticis durat apud ecclesiam. Vide de hoc supra, Ciuitas.§. 1.

7 Vtrum collegiû, vel vniuersitas petat restitutioné in îtegrû sicut minor? Rñ. aliq dicunt q̃ sic. sed tu tene verû in collegio pio, sicut sût hospitalia, & hmôi ſm Io. An. î c. 1. de rest. î in te.li 6.ar.c.requisiti. ꝺ resta. sed Pa. î c. 1. ꝺ rest î integ. q hoc neqḗ, allegat l oia, C. de epi.& cle.q̃ dicit oia priuile.cōcessa ecclesijs extẽdi ad hospitalia, & pia loca. vide ꝺ hoc supra, Ciuit.§.4.

8 Quomodo collegiû possit disponere super re priuati, & quod debêt ɔuenire vt possit aliqd facere, vide infra. Statutû. §. 11 & 13. & infra, ele.§.16. & quomô singuli possunt esse testes p collegio, vt j. testis.§.15.

COLLVSIO est aliquem cû suo aduersario pecunia mediãte, vel grã pacisci. vt p se î cã, vel iudicio permittat îniari, de collu. c 1.& se. Vtrum liceat colludere cum aduersario, Vi de supra accusatio.§.2.

test dici fm Pa vbi fupra, ꝙ fi iuscollegij ē col latū loco,tūc nō extinguitur ius, licèt defint collegiati, vtpura fi propter guerram, vel peftem defineret vniuerfitas fcholerium ꝙ iura collegij cōferuanť apud ciuitaté, cui priuilegium ftudij cōcefsū eft.Idem Bar.i d l.fi.& gl. quā recitat Moyfen.in d. l. ficut, ff.quod cui. vni. nom.

a Requirať promisfio]Pa.vult, ꝙ duplex fcriptura requirať, vna,in qua terrena fcribanť,alia qua confiteátur fe afcriptitios; gl.in l.ne diuti⁹, C.de agri.& cen. & colo. li. 11. licet Bart. contra.

b L vnica] Ifte eft itele.ct⁹ Hof. q licè. fit mirabilis, nihil tamē reftringit illā legem. fō fm Pa. i d.c. iodicatū, vř melior Bar. intellect⁹ ibidē, vt intelligať, f. de illis, qui hodie mendicabant.

c Produntur] Hoc dicit Barto. in d.l. vnica.

d Stabim⁹ iuri] Idem tenet. Pan. ibidē. 3.not. Sed q̄ro,q̄dam cōduxit multū terreñū a cōi, Au teneat conductor fcarpare,& purgare aggeres, & foffata? videt ꝙ non debeat facere, nec muudare, nifi fit actū, vt l.fi mihi, & l. dñs ff. locati, rñ quadam gl. quę eft ibi. In ꝯrium

COLONVS quomodo efficitur quis? ℞. Pan. in c.iudicatum, de immu.eccle.ꝙ tunc, quādo per 30. annos tanquam obligatus, & afcrip.folo ftat.Azo vult ꝙ etiam requiratur promiffio; a fecus, fi non tāquam obligatus, vt in colonis noftri tēporis, in quibus nulla acquiritur feruitus. Et no. fecūdùm Hoft.in fum. de natis ex libero ventre. §. fi fecimus, & Pan.vbi fupra,quòd quidam dicūtur afcriptitij, qui fcilicet per fcripturam folo, vel terrę, aut glebæ funt aftricti. quidam dicuntur cenfiti,&eodem modo conftituti,ficut afcripticij,fed differunt,quia ifti funt obligati ad tertiā, vel quartam & huiufmodi partem; cenfiti verò certū cenfum foluere tenentur annuatim,l. 2.C. fi qui.cau. col.cen. do.ac.po. libr. 11. Quidā dicuntur perpetui. Olim enim tempore famis conftituebantur reditus ex publico, & ideo qui ribaldos,qui fe fimulabant inualidos,prodebant fi erant liberi,in perpetuo habebanť colonatu; fi ferui,proditori dabantur. C. de mendi, vali.l.vnica, b lib. 11. & fecundùm Barto. ibidem,licèt reditus non conftituantur,habet locum hæc pęna hodie, nec ob. authen. de quæftio §.fi verò huius terrę,col.6. quia loquitur, qñ proditur a publica perfona, quia tunc in publicum opus dātur;ferui vero fuis dominis, & l.vnica prædicta loquitur, quando a priuata perfona proaduntur. c Quidam funt inquilini ftrictè, vt funt qui fundo tenentur; tamen in fuburbio poffunt commorari, & differunt a colono, qui tenentur in habitare infundo. Inquilini largè funt,qui domum noftram inhabitant ad certum tempus foluendo certū quid, vt in c.propter,de loca. Quidā dicuntur originarij, vt funt nati ex colonis fiue in poffesfione, fiue alibi, vt in l. cum fatis, primo refpon. C. de agri.& cenfi.& colo. li. 11. & hoc verū, fi mater erat colona; aliàs fecus. facit l. fi.C.de agri.cen.& co.Quidam funt coloni fimplices, qui fub certa mercede prędia colenda accipiunt annuatim,& hi omnes agricolæ noie aliquando comprehenduntur, vnde agricola quafi agrum colens.

1 Vtrum colonus, qui terram colendam accepit ad tertiam, vel quartam partem, vel alium reditū poffit deducere femen,vel expenfas alias? R. Inno.in c. tua,el 2.de deci.quod non de iure,nifi per fpeciale pactum aliud fiat. Et fi pactū non fit, conſuetudo debet attendi, fi eft, quod fi non eft, ftabimus iuri. d

COMMENDA Quomodo posfit haberi de beneficio ecclefiaftico, vide fupra, Beneficium,S.37.

COMMISSIO Facta per Papam alicui expreffo nomine dignitatis faciēdo mentionem, ꝙ refidet in alio loco, facit vt talis posfit cognofcere in loco refidentiæ fecundùm Ioā. And in capitu exhibita,de re.permu.Vbi verò non fit mentio de refidentia,tunc cōmisfio eft facta in loco

videtur,quia aggeres, & foffata veniunt in venditione,vt l.prædia maritima, §. ita legatum. ff. de fun.inftru. ergo, & in locatione,cum eifdem regulis regulariter venditio & locatio confiftant,vt l. fecunda. ff. loca. Videtur dicendum, quòd 1. primò infpiciatur confuetudo regionis, quia ea, quę in confuetudine regionis funt,veniunt in contractu, vt l.circa, C. loca. C.de agri. & cenfi l. domini prædiorum, libro vndecimo, l. fi prius § primo, ff. de aqua pluuia arcen.l. femper in ftipulationibus, ff. de re iudicata.l. quod fi nolit. §. qui affiduè; de ædilicio edicto. Et ideo confulo tibi, quòd facias pofitiones de cōfuetudine, vt in actione apparet. Si verò non apparet de confuetudine; & tūc quandoque debent mundari ad vtilitatem perpetuam, vel longioris temporis, quām fit tempus confuetum; & iftud non debet facere colonus, vt l. impenfæ, ff. de impenfis. Ponitur enim inter iftas expenfas neceffarias, quas vir repetat, & non compēfatur cum fructibus,& fic non tenetur facere colo-

colonus d. l. impensæ, iuncta l. 3. §. nos autem, ff. de impen. Prædicta vera, nisi conductor conduxisset pro illo tempore, quo debet durare vtilitas, seu impensa, vt dixit Barto. in d. § nos autem. Si verò sunt fossata, quæ annuatim debent refici; & tunc ad colonum pertinet, vt d. l. impensæ, & l. 1. §. de eo, ff. de aqua pluuia arcē. Probo hoc, quia colonus debet colere fundum. l. ex conducto. §. 1. loca. Sed istos aggeres, & fossata facere est de cultura fundi, vt dic. § de eo. cum respiciat præsentem vtilitatem. d. §. nos autem. ergo colonus debet facere. Et illud verum, siue fuerint aggeres fundi proprij conducti, siue communes cum vicinis. Item si proprij alterius; & dominus fundi conducti teneatur purgare, & quandoque tenetur alius, vt l. 2. §. 1. & 2 de aqua plu. arcen. & ibi Bart. puto etiam q si colonus conduxisset ad longum tempus, q tenetur facere aggeres, & fossata quæ respiciunt vtilitatem toci⁹ illius temporis, licèt non præsentis tantum per ea, quæ dixit Bar. in d. §. nos autem. Hæc Bar. in l. impensę.

dignitatis expressę, nec extra illã diœcesim poterit cognoscere de illa causa, c. statutũ. §. in nullo, de rescriptis libro 6. & quod ibi notatur.

1 Vtrum commissio facta in genere de dispensando restringatur ad mediocritatem, dic vt supra, clericus 1. §. vlti.

COMMODATVM [a] est alicuius rei ad aliquẽ specialem vsum gratuita facta concessio secundũ glo. in c. vnico, de cõmo. Et pro declaratione præscriptę diffinitionis multa sunt quærenda.

1 Vtrum commodatum consistat solũ in rebus mobilibus? Respon. glo. prædicta, q non, sed etiam in rebus immobilibus, similiter & incorporalibus, puta seruitute habitãdi. ff. commo. l. 1. vbi tex. dicit posse commodari rem mobilem, & etiam soli, [b] & etiam habitationem.

2 Vtrũ consistat in rebus quæ vsu [c] consumuntur? ℟. q non, nisi cũ conceduntur ad pompã, vt ditior [d] appareat. ff. eo. ti. l. 3. §. vlti. & l. seq. Et ideo patet verbum, alicuius.

3 Vtrũ commodari possit res ad incertũ [e] vsum? ℟. q non, q̃a tunc p̃carium esset, & in hoc differt, q̃a precarium ad incertũ vsum ẽ quoad tp̃s durationis, puta pro se & hæredib. suis, ff. de preca. l. cũ precario, cõmodatũ verò ad certũ vsũ, q̃a s. hẽt tp̃s tacitũ [f] vel expressum ante, quod non p̃t reuocari. Et dico tacitum, puta ꝯmodaui tibi librũ ad transcribendũ, hẽt tp̃s, in quo possit commodè transcribi. ff. commo. & l. si vt certo. §. sed interdũ & l. vl. secundũ Inn. in d. c. vnico.

4 Vtrũ possit reuocari ꝯmodatũ ante vsum expletũ? ℟. q nõ. [g] d. c. vnico, & l. in ꝯmodato. §. sicut. ff. eo. ti. Precarium verò bene p̃t reuocari, quia non est ad certum vsum. ff. de preca. l. 2. §. 1. & de preca. capitulo vltim. & si reuocat an-

sacra, tunc non solueretur gabella. dictum fuit Bar. in l. 3. §. toties prætor sic. ff. de dam. infec. vbi dixit, statuto cauetur, q de contractu soluatur gabella sex denariorum pro libra quod non habebit locum in re inæstimabili, quia ad illum casum ad quem non adaptantur verba legis, nec ei⁹ dispositio, cã. in dẽnitatibus. §. sed cum, & ibi Domi. de elect. li. 6. l. quod contra, & ibi Barto ff. de testamẽto militari. & Bar. in l. ite aũt, in prin. ff. de adimẽ. tut. dicit, q si contractus non ascendit ad librã non soluitur gabella stãte dicto statuto &c. Adde etiam, q liberi homines possũt & commodari, & etiam donari absque eo, q incidant in l. Fauiam. de plagia. rijs, eo quia donant, vt sint liberi, & absque dolo, sicut faciunt Cardinales, & magni homines, qui sibi adinuicem donant cantores. ita Bart. in l. lege, ff. de plagia

c Vsu] sicut est vinum, bladum, nummi &c. Et sic patet, q panis non proprie cõmodatur, sed potius mutuo datur, ex quo consumitur.

a Commodatum] Et dicitur commodatum, quasi venientis commodo datum.

b Soli] Idest domum causa habitandi, vel dicendũ sm Bar in d. l. 1. q domus dr̃ commodari a dño, seu bonæ fidei possessore, habitatio dr̃ commodari ab eo qui habet solũ ius habitationis. Et illud, quod commodatur, restitui debet in vsu tñ eius consistit donatio, vt in l. ædibus, in prin. ff. de dona. vnde si statutũ dicit, q de quolibet contractu, ex quo alteri quæritur ius, soluatur gabella, certè soluetur de commodato facta æstimatione illius vsus, in quo consistit donatio sm Bart. in d. l. 2 ff. eo. Et sequitur Barba. in rubrica extra eo. Sed hoc procedit, quando commodatum reciperet æstimationem. Sed si non reciperet æstimationem, puta quia est homo liber, vel res

d Ditior] sm Host. in sum. huius tituli hoc fecit quidam iuuenis, q pecuniã multã acceptã commodato reposuit in arcã, & eã ostẽdit amicis suis, & cuiusdã puellæ, & hoc vt haberet eã in vxorẽ, quã aliàs non habuisset. vel ẽt, vt dicit gl. & Bar. in d. l. 4 vt sic videatur solutioni paratus, & ne a creditorib. vrgeat.

e Incertum] Non generalem, vt si dico commodo tibi librum ad studendum, quia eo posses vti toto tempore vitæ tuæ, sed oportet, q vsus sit specialis, puta librum ad scribendum &c.

f Tacitum] Imo annexum & ideo videtur superfluum illud, quod addit Bar. & Cy. ad gl. in c. 1 eo. ti. s. q sit ad certum vsum, & ad tempus præfinitum, quia hoc habet tacitè annexum, vt dicit Pa. in d. c. 1. Et glo. in l. in commodato. § sicut ff eo.

g Quod non] Et ratio est, quia cum sit beneficium,

re tẽpus, tenetur de dãno commodatario. l. in reb⁹, a ff. commo. Limito tamen hoc in conſcientia verum, niſi commodans ſimiliter erat paſſurus damnum niſi reuocaſſet, & commodatarius aliàs etiam prouidere non potuiſſet, quia potius ex re mea debeo mihi conſulere. nec commodatari⁹ poteſt dici decept⁹, ex quo aliàs etiã ſibi prouidere nõ potuiſſet.

5 Sed quid ſi commodatarius non potuit ſine culpa ſua re cõmodata vti intra temp⁹ præfixum tacitè, vel expreſsè, nunquid inuito domino poſſit vti alio tẽpore? Reſ. Bar. b in l. in cõmodato. §. ſicut, ff. commo. & ſequitur Pa. in d. c. vnico ꝙ non, quia cum dominus certet de damno vitando, & ipſe de lucro captando, debet caſus poti⁹ commodatario imputari, facit. l. ſi vno anno. §. item cum quidam c ff. loca.

6 Vtrum vtens re commodata cõtra voluntatem domini ſcienter ad alium vſum d teneatur? Reſpon. quòd ſic ad reſtitutionem. d. l. ſi vt certo §. ſed interdũ, imò ccmmiſit furtũ, & peccauit contrectando rẽ alienam inuito domino, & aliquãdo poſſet eſſe mortale, puta qñ eſt res magni ponderis, & damni, vel ex intẽtione quãdo etiam faceret in magno damno, ſicut de furto dicitur infra, furtum §. 34. Si verò credit probabiliter dominum conceſſurum, non committit furtũ. Si verò dubitat, ſic committit furtum l. qui vas. §. vetare, ff de furtis. Idem, quando non credit probabiliter §. placuit, inſtitu. de oblig. ꝙ ex delic. naſ. in gl.

7 Vtrum commodans vaſa vitioſa, vel equũ teneat de damno proximi? Reſpõ. ꝙ ſic ſecundùm gl. & doct. in d. c. vnico, ſi ſciẽter hoc facit, nec reuelauerit commodatario, ſecus, ſi ignorabat vitium. ff. commod. l. in rebus. §. poſſunt, & §. item qui ſciens, & l. penul. ſecus ĩ locato, e vt infra, Locatio §. 24. Et ſic patet, quare dictum eſt ad aliquẽ ſpecialem vſum.

8 Vtrũ in cõmodato poſſit interuenire merces? Reſpon. gloſ. in dicto capitulo vnico, quòd non, quia ſi interuenit merces, tranſit in locatum, vel in cõtractum

non debet eſſe ei damnoſum. Beneficium autem eſt actio beneuola tribuens gaudium capienti, cap. 1. in qui. cau. feu. ami.

a L. in rebus] Melius facit l. in commodato, §. ſicut, eo. ti. quia nihil dicitur in d. l. in rebus.

b Reſpon. Bar.] Contra hanc opin. Barto. Facit tex. in d. c. 1. vbi dicit cõtra eum, quodq; rectè cõmodati non agitur niſi poſt vſũ expletum, cuius gratia res fuerat commodata, cũ non decipi beneficio nos oporteat, ſed iuuari, hęc ibi. Ad hoc reſpondet Bart. quod intelligitur iſte tex. quando totaliter res fuit perẽpta, ſed hoc mihi nõ placet, cum tex. nullam faciat mẽtionem de re peremptoria ſed ſolùm de vſu. Et ꝙ contraria opi. ſit verior, probo ſic. Nam cum dicitur certus vſus habet annexum certum tempus, ſed cum vti non potui, ergo non eſt finitum tempus. Si non eſt finitum tempus, ergo reuocari nõ poteſt, &c.

c §. Item cũ quidam] Vbi habetur, quòd caſus contingẽs ex parte locatoris inducit repetitionem mercedis. eãdem ſententiam tenet Cyn. in l. a. C. eo. & Bar. in d. c. extra eodem. & bene facit d. §. item cum quidam, vbi eſt caſus, ꝙ ſi conduxi nauem, & nauta non potuit ſe exercere, puta qa infirmus, poſſum mercedem repetere.

d Ad alium vſum] Puta commodaui tibi equum vſque ad certũ locũ, & tu ꝓcedis vlterius, vel cõmodaui eũ, vt duceres ad villam, & tu duxiſti ad bellum, vel rẽ quã tibi cõmodaui, cõmodaſti alteri, & in iſtis caſibus ſi res perijt, vel deteriorata ſit, commodatario perijt, & indubitanter tenetur ad reſtitutionem.

e Secus in locato] Adde doctrinam Bart. in d. §. item qui ſciens. Qui ſic ait, quandoque res traditur ex tali contractu, ex quo dominus transfert dominium, & non dominus vſucapiendi conditionem, vt in emptione, venditione, & ſimilibus, & tunc, ſi tradit rem vitioſam ſcienter, tenetur ad intereſſe etiam extra rẽ puta tradidit equum, & ille paſſus eſt damnum, quia non potuit equitare &c. ſi ignoranter, tenetur ad intereſſe, vel quanto minoris, vel redhibitoria, de quo dicen. vt in l. Iulian. & in l. tenetur. §. ſed ſi vas, ff. de acti. empti. Quandoque traditur ex tali contractu, ex quo non transfert dominium, & tunc quandoque recipiens, exhibet ſuum officiũ gratiosè gratia dantis, vt in depoſitario, mandatario, & tunc diſtingue depoſitũ a mandato. Nam deponens de omni intereſſe tenetur. ff. de furtis. l. ſi ſeruus cõis. §. quod vero. Nã cum gratia ipſi⁹ contractus celebratur, tenetur & leuiſſima, nec poteſt negari, cum in culpa fuerit tradendo rem vitioſam d. §. quod verò. in mandato verò diſtingue, aut procuratorio, ſeu mandatario poteſt aliqua ſua culpa imputari tũc in nullo tenetur dominus, aut non põt imputari culpa, & tunc aut fuit mandatum de certo emendo, & tunc de omni intereſſe tenetur dñs ſicut in depoſito, aut de incerto, & tunc aut dominus potuit eũ certiorare, & tenetur in totũ, aut non potuit, & non tenetur, niſi vt rem pro noxa relinquat. Si eſt res, quæ poſſit noxã committere vt ff. manda. l. inter cauſas. §. ſi cum ſeruus, & d. § quod vero, ſi vero celebratur contractus grat a recipientis tantũ, vt in cõmodato. & dicendu vt hic, aut contractus celebratur gratia vtriuſque, vt locatio, & conductio, & tunc diſtingue

innominatim,[a] insti. man. §. vlt. Et propterea dicitur in diffinitione, gratuito.

9 Vtrum dominium [b] rei commodatæ transeat in cõmodatarium? Res.gl.prædicta ꝙ nõ,qa is q cõmodat, retinet dominiũ, & possessionẽ ff cõ.l.rei cõmodatæ.

10 Quid si res cõmodata perit, cuius periculo peribit? Res.ꝙ domino peribit, nisi commodatarius fuerit in culpa.d.c.vnico.

11 Vtrũ teneat cõmodatarius de omni culpa? Res.ꝙ si cõmodatũ sit gratia recipientis [c] tñ,tenet ẽt de leuissima d.c.vnico,& d.l.in reb.i prin.& d.l.si vt certo §. cõmodatũ. si verò sit grã cõmodãtis tñ, vtputa commodaui tibi iocalia, vt ornatior venires ad me,sic tenet solũ ɗ dolo [d] d.§. interdũ.e & l.si mei cã,e ti.& ff. ɗ ac.& ob.l.1.§.is quoque. Si autem sit gratia vtriusq; vtputa,vt cõis amicus inuitaretur cõmodaui tibi vasa & hmõi,tũc tenetur ɗ dolo,& lata culpa, & leui ẽm gl.in d.§.interdũ,& d l i rebus.& no ẽm Pa.in d.c.vnico,ꝙ hoc non ẽ spãle in cõmodato sed est generale in oĩb.contractibus, [f] vt in l. ꝯtractus,& quod ibi notatur. ff.de re.iur. Fallit in precario,vbi non tenetur nisi de dolo,quãuis fiat gratia recipientis tñ.Ratio diuersitatis redditur, qa precarium p̃t sẽper reuocari, sed commodatum non, & ideò magis grauatur commmodatarius.facit.l.quæsitũ.§.illud 2.ff.de præca.& d.l. ꝯtus. Fallit ẽt ẽm ꝙ dicam. j.Locatio.§.22.Quid aũt sit culpa leuis,leuissima, & lata, & qñ qui tenetur de dolo, teneatur ẽt de lata culpa, vide infra culpa, p totum.

12 Vtrũ commodatarius teneat de deterioratio. e rei? Res.ꝙ non, si in ea re vsus est,quã accepit, & sine sua culpa deterior [g] ẽ facta, vt ff.com.l.eũ q rẽ. [h] in princ. & l.fi.& ꝙ dicitur in l. sed mihi vr.§. 1.ff.e.ti. vbi tex. Propriè. n. res dicitur non reddita , qñ deterior facta redditur. Intellige ex culpa sua d.l.eum qui rem.

13 Vtrũ cõmodatarius possit repetere impensas,quas fecit i re commodata? Res. ꝙ non illas , quæ naturali ratione fiũt,vt puta cibariorũ,& huiusmodi, sed aliàs sic, vt puta impensas valetudinis, [i] vel fugæ & hmõi vt in l.rebus,ff.com.§.pñt.

14 Vtrũ ꝯmodatarius teneatur ɗ casu fortuito? Resp.ꝙ nõ,nisi pactũ [k] seu mora in

stingue vas vitiosum ab alijs rebus vitiosis, vt l.sed addes,ff.loca.& dicetur infra locatio §. 24.

a Innominatum] Do vt des,facio vt facias.

b Dominium] sic etiam in deposito.l.licẽt.§.rei,ff. depo.& facit.§ per eos,insti.de interdic.

c Gratia recipientis] In dubio presumitur factum commodatũ gratia commodatarij secundũ Bart. i l. si vt certo. §. interdum, ff.cõmo. & ideò cum modatario incũberet onus probandi, si diceret aliter.

d De dolo] scias tamen,quod cõmodatarius eo casu , quo tenetur de dolo tantum tenetur etiam de lata culpa , quæ dolo æquiparatur. Ita suppleri debet gloss. in d. c. 1. & in d. §.interdum,secundũ Inn.Io. An Barba.i d.c.1.& Bartolus. in l quod Nerua,ff.depo.licet Car. in d. ca. 1. aliter sentiat, & male. & facit. l.3.§.hæc actio, ff.si mẽ. fal. mo. dixerit.& ratio, est quia non est sibi beneficium, ideo non restringitur tantum ad custodiam.Adde etiam, ꝙ vbi cõmodatum sic gratia recipientis tãtùm , licèt dicatur , ꝙ teneatur ẽt de leuissima, tñ hoc fallit, qñ vltra se obtulit commodans ad commodãdum , qa illa oblatio faceret teneri cõmodatariũ solũ de dolo,& lata culpa,& sic excusaret e leui. & leuissime ẽm Barb. in d. c.1.qui allegat.d.§.interdum, in fi. ẽm vnum intellectum.pro quo facit singulariter dictum Bal. in l. pignus,C.de pign. act. ꝙ si officialis procurauit habere officium,tenetur de leuissima culpa, secus, si non procurasset,quia de leui teneretur, Argu.in l.1.§.penult.ff.depo.&c.

e §.interdum] Ibi enim ponitur de sponso mittente iocalia vxori,vt ornatior &c.& illum text.multum no.ibi Bar.dic.tene menti hunc casum , quia flagialia & bursæ,coronæ, ques vir.mittit vxori , quando ducit eam.ꝙ non videntur in dubio donatæ, sed magis cõmodatæ , & pp hoc non confirmantur morte, nec debent apud vxorem remanere , nisi aliter se haberet consuetudo. hæc. 1. De hoc vide Barto. Bal. & moder.in l.pe.§.seruis ,ff. sol ma. Bal in l. si C.famil.herc. Ro.in aut. quod locum,C. de colla.& Barba.in rubrica extra eo.allegat Angelus.& Pau.de Ca generaliter in consilijs.&c.

f In omnib. contractibus] s. qui fiunt gratia recipientis tantùm, vt teneatur etiã de leuissima.

g Deterior] Hoc n. intelligitur in actionibus bonæ fidei.

h L.eum qui rẽ] Concor.l.3. §.1. ff.e. vbi Paul de Ca. summãdo dicit i actionib. bonæ fidei nõ dr̃ res reddita , q̃ deterior redditur. Secus tñ in actionibus stricti iuris, vt l.Elegãter . §. non solũ,ff. ɗ dolo.exẽplũ,cõmodaui tibi equum deterioratur pp lessitudinẽ itinerandi,qa tũc non teneor,sec⁹ si redderatur claud⁹,vel qe nimis mecer, qa non fecisti sibi expensas debitas . Idẽ dicatur de veste,quæ deterioratur portando, secus, si redditur lacerata .

i Valetudinis] Bar.aũt in d.§. pñt , ait expensas alimentorũ,vel valetudinis paruas cõmodatarius non repetit,sec⁹ in magnis.vide tex.in l.itẽ si serui.§.fin. ff.ɗ ædi.edi & l.diuor.§.impẽdia,& ibi no.ff.sol.ma.

k Pactũ E: sic no. ꝙ p̃t fieri pactũ ꝯtra accidẽtalia ꝯtractus.& in hoc pactũ vincit legẽ.facit c.ꝯtract⁹ ex cõuentione,de reg.iu.in 6 Et l.si conueniat.§. ff d.po.

seruenit. d.c.vnico, & d. l. in reb.& C.comm.l.1. ff.de ac.& ob.l.1.§ is verò qui.[a] A suecte tñ, ꝙ licèt morosus teneatur, si res perijt, tamen in conscientia, si eodẽ mõ apud dñm fuisset peritura, non credo teneat, nisi solũ ad aliquod interesse si dñs passus est pp morã, de quo vid̃ ĩ mora.§.pe.& vl.

15 Verũ remittẽs rẽ cõmodatã p nuntiũ, & casu fortuito perijt, teneat? Res. ꝙ non, casus est ĩ l.argentũ,[b] ff.com.& ibi gl. Nec ob.c.significante, de pig. qa loquitur ĩ mutuo. ꝙ, quia est debitoris, perijt tibi, quia debitor est obligatus in genere, & genus perire non põt. l.incendiũ.C.si cer.pe. Res verò cõmodata remanet in dominio commodantis, & ideò perijt dño. Si verò perijt culpa nũtij,[c] vel si fuit infidelis, qũo tenet, habes. supra.§.11. ſm illã distinct. ſm culpã, in qua fuit. puta qa cõiter habebat idoneus in nulla culpa est. l. argentũ, ff.commo. si non, sic. Sic vide de qua culpa tenetur, & secundùm illam iudica.

16 Vtrũ cõmodatari⁹ possit præferre res suas[d] commodatis, qñ oẽs saluare nõ potest? Res. ꝙ si suæ erãt viliores, nõ põt, facit.[e] l.ꝙ Nerua, in fin. ff. depo. Si verò erant eiusdẽ pciositatis, similiter non põt, si cõmodatum est factũ gr̃a commodatarij. facit l. in reb. post prin. ff.com. Si verò est factũ gr̃a commodãtis tñ ẽt suas viliores põt pponere. facit. d. §. interdũ. Si aũt gr̃a vtriusque, tunc solùm põt præponere res suas, si sunt æquè pciosæ qñ aũt suæ erãt præciosiores, põt eas pponere rebus cõmodatis, q̃uis cõmodatũ sit factum gratia recipientis tñ, quia quilibet diligens hoc faceret. & nõ tenetur facere, nisi quod diligentissim⁹ fecisset. d.l. in rebus, primo res. & sic intellige. d.l. si vt certo.§. ꝙ verò, e senectute. ꝙ no. qa facit ad multa, vt q tenet de dolo, possit præponere viliores suas. Qui verò de leui, æquales. Qui de leuissima, preciosiores solùm.

17 Quis põt cõmodare? Rñ. ſm Mo. tj. cõmodare, ꝙ ille q põt cõtrahere. facit in ar. l. Iulianus.§. antepe.[f] ff. de

a Is verò qui] Et est tertius casus, s. si culpa præcessit, v. puta commodaui tibi equũ, vt ires ad certum locum, & tu iuisti ad alium, & incidisti in latrones.

b L. argentum] Summant Bar. & Paul. de Ca. sic, si res culpa nuntij perdatur, perit periculo commodantis si cõmodatarius rem mittẽs non fuit in culpa malæ electionis. Et sic loquitur hæc lex in specie, secus, si in genere, vt d.c. significante vbi pecunia missa per nuntium, qui fuit infidelis, licèt liberet, a periurio, & a pœna, non tamen a debito. & hanc limitationem tradit Ang. l. si finita.§. si iã, ff. de dam. infec. Vbi Alexan. post Bartolum.

c Culpa nuntij] Dicũt etiã doc. maximè Bald. in l.1. C. deposi. & canonistæ in c. 1. de commo. ꝙ furtum factum a coniuncto, vel a famulo, vel similib. reputatur casus fortuitus, & licèt nuntius sit pauper, si tamen nõ erat malæ famæ, non dicitur eligens esse in culpa. l. suspectũ & ibi Bar. ff. de suspec. tuto. & sic patet secundũ Bar ibi, ꝙ ex morib. potest quis conuinci, non ex facultatibus, quod nota. De nuntio autem vtrum possit credi, Sic ait Bartol. in d.l. eum qui, in fine. ff. eodem, aut constat, ꝙ ille erat nuntius domini mittentis, & tunc est aduertendum, aut mittebat eum, vt sibi traderet, & tunc adẽs statim est excusatus. l. eum qui § fi. ff. eodem. Aut mittebat eum, vt ipsum moneret, vt rem cõmodatam remitteret, non tamen dicebat, ꝙ per eum, & tunc tradens non excusatur, aut dubitatur, vtrum esset nuntius, vel non. & tunc aut dñs consueuerat talem nuntium destinare ad hoc, & tunc certe potest ei credi, ꝙ sit eius nuntius. l. si ff ꝙ cum eo. l. si quis seruum, & l. fugitiuum, ff. de sol. si sepius misero famulũ pro libro meo, & semel venit scilicet mandato meo, & aufugit. qs teneatur, vide in l. quęcunque.§ sed si cũ fallo, ff. de insti. aut non cõsueverat mittere ad hoc. Et non debet ei credi sine literis, & qui credit, imputet sibi. l. q hominem.§. si nullo, ff. de solu. l. 1. § 1 ff. de eo, per quem fa. e. l. si quis vxori.§. Labeo, ff. de fur. & si. sentit gl. in d.§. si. & tenet Inn. in ca prudentium, de offi io dele ga Et hoc facit, ꝙ non sit credendum nuntio publico, seu præconi nisi signum portet, de quo p Bar. in l. prohibitum C. de iure fi. li. 10. & not. in l. 1 § curam, ff de offi præfect. vrb. & in extrana. ad reprimẽdam, in ver. per nuntium &c. & vide de literis credentiæ ꝙ no. Bar. i l. Lucius, ff. de fideiu. Et in l. quinque §. 1. ff. de interr. acti. De materia huius.§. vide infra solutio.§. 20. & ibi notaui.

d Res suas] Si ẽ diligentissimus in suis, tenetur eandem præstare in alienis, secundum glos. in d. l. ꝙ Nerua, & glo. in versi. diligentiam, quæ abesse præsumitur, cum res suas habeat saluas alienis nõ apparentibus. l. 1 C. locat. Et vbi abest bona fides, dolus inest, & econtra, qa cõtraria sunt C. de rescin. vẽ. l. si dol.

e § quod verò] vbi dicitur, ꝙ commodatarius non tenetur de incendijs, & cæteris casibus, nisi cum possit fortè res commodatas saluas facere, suas prætulit. Adde c. bona fides, extra de depo. & l. bona fides, ff eodem & glo. & Barto. ibi dicunt, quod hic habetur in vltimo dicto. Et subdit Barto ꝙ si erant æquales, vel habebat commodatas res duorum, quod erit locus gratificationi. & si non potest vtranque euadere, euadat, quam vult. l. 3 §. 2. ff. ad Sille. &c.

f §. antepe.] Elicitur, quod cuilibet contrahenti datur actio Nam colludente procuratore ab eo, q emerit, potest agere ex empto, vel vt contractus rescindatur, vel vt ei stetur, si aduersarius poterat obligari. Et dicit ibi Pau. de Cast. ꝙ est tex. mirabilis. Adde

ꝙ

ꝙ œconomus ecclesię, & personæ ecclesiasticæ poterũt cõmodatum dare, quibus administratio co ceditur, vel committitur, prout pñt subuenire necessita tibus ... Host. in summa huius tit. §. quis sit, & de dona. § si qs possessor. Et de postol. §. quid ptinet ver. item &c.

a Debiti] Vltra Pan. mihi placet magnopere glo. in d. l praetexto, quæ dicit, ꝙ nisi debitũ sit liquidum, & commodatari⁹ teneatur nõ in specie, sed in æstimationem ppter deteriorationẽ siue ad interesse, nõ admittitur cõpensatio & idem, si commodatum consistit i pecunia, vt dines apparent. Et ita intelligat. l. si C. de compẽ. si. & § in bonæ fi dei, inst. de acti. retinet & cõmodatarius rem cõ modatam pp impensas factas i d. l. si vt certo. §. pñt. exceptis igit his casibus, in cõ modato non admittitur compensatio. Et ad illud quod dicit Abb. ꝙ est speciale in deposito, potest negari propter d. l. si. &c.

b C. dominus] Sic intelligitur, qu a domin⁹ nõ vult vxorem posse dimitti, & hæc est regula, excipitur sola causa fornicationis. ergo regula est in cæteris firmata &c.

ac. emp. & vend. & ea, quæ bona fide possidemus. l. cõ modare, ff. com. & ẽt quæ mala fide possidem⁹, vt ibi. sed non in conscientia.

18 Quę sit natura commodati? Rel. idẽ Mo. vbi supra ꝙ est, vt res ipsa cõmodata restituat, qa hoc ẽ de iure naturali, di. 1. ius naturale, nec põt rõne cõpẽsationis directę retineri ptextu alicuius debiti. a l. vl. C. com. In ɔ̃riũ tñ tenet ibi. cõiter. & facit ꝙ no. Pa. & gl i ca. bona fides, de deposito, qa solũ ꝓhibet cõpensatio in deposito, vt l. si. C. de cõpẽ. ergo in alijs ɔ̃ctibus admittitur, qa exceptio firmat regulã 32. q. 7. b dominus. c

COMPATERNITAS. Vide infra, Matrimoniũ. 3. impedimento. 7.

COMPENSATIO est debiti, & crediti iter se d cõtributio, vt ff. d cõpẽ l. 1.

1 Vt ũ admittatur in omnib⁹? Re. Pa. in c. bonafides d deposito ꝙ sic in omnib. quę in suo genere recipiũt functionem, idest quando vna res potest fungi vice alteri⁹, sicut sunt cõiter quæ consistunt in numero, pondere, & mensura. In al js aũt cessat cõpensatio. Vñ, si tu teneris mihi restituere equum, & ego tibi. 5. ducatos, non fiet cõpensatio, qa posset esse maior affectio, q̃ habeo ad equũ, q̃ sit quãtitas pecuniæ. Sec⁹ aũt, qñ nullũ possum⁹ prędere iteresse, vt puta, Mutuaui tibi pecuniã, & tu mihi qd simile itẽ reqrit, & ꝙ debitũ sit liquidum, vel de proximo liquidandum l. final. C. de compensationibus.

2 Verũ cõpensatio indirecta habeat locũ, vbi nõ habet locũ directa? Rel. Pa. in d. cap. bonafides ꝙ sic. puta res tua venit ad me, potero illã teneri, donec mihi satisfeceris ꝓ d̃bito meo. f vide p Cy. distinguẽtẽ in l. si nõ forte. §. si centũ. ff. de cõdi. inde Inno. verò in ca. olim cã n, de rest. spo. dicit, ꝙ auctoritate superioris g possum

tex. & gl in l. pe. C. ead q̃ dicit, ꝙ possum agere fini tu tempore. Si autem tempus non fuit appositum, expectabitur diu gl verò in l. Lucius, ff. mandati, exponit illud verbũ, diu ad arbitrium iudicis limitat hoc Bal in d. l. pe. nisi ex qualitate personę commodantis posset esse præsumptio tẽporis certioris, puta quia fortè esset digestum nouum, q& sequẽti anno legi deberet, vel scholaria esset parata ad recessum, quia tũc nõ deberet expectare diu, nẽ suum differrent recessum, ar. l. quæsitum, ff. de pign. Ad pdicta vide Bal. in c. ex rescri pto, de iorei vbi dicit, ꝙ illa l. Lucius, non habet locum, quando fideiussor esset i carcere ẽt si tn carcer eẽt satisfim⁹ puta qa ciuitas Venetiarum eẽt assignata ꝓ carcere, quia licẽt damnũ pecuniarũ posset reparari, carcer tamen est irreparabilis. Et interim carcer ratus mori posset, quod non est expectandũ, arg. l. 3. & 3. ff. de fer. Item si commodatur mihi custodia castri, nullum ius acquiro. Ita consuluit Ange. consi. 34. quidã nobilis, vnde sum quasi castri minister electus. Allegat l. Lucine. §. Mæuia, ff. ad Treb. per quã dicit mo. vt refert Barb. in rub extra de commo. ꝙ si conceditur ecclesia in commendã, nullũ acquiritur ius, sed solum gubernatio videtur concessa reuocabilia ad nutũ commendantis. & idẽ est, quod deponere, ar. l. patron⁹ §. sẽpronius, de leg. 3. & l. Mæuia, ff. de ao. le.

c Vltra prædicta Quæro, commodaui tibi taceam argenteam, vt tantundem argentum mihi reddas, qs contractus erit, videtur, ꝙ stet in pendenti, quia ex postfacto iudicabimus, quis contractus erit. Et licẽt vltra voluntaa non possit stare in pendenti. l fin ff. commonia præd. tamẽ secus est in contractu. Dic ergo, ꝙ est contractus innominatus ab initio ipso, casus est sing. in l. si in fi. ff de præscri. ver. ita Ro. in fin. incip. ad intellectum, post primam chartam. Et in fi. seq. dicit, ꝙ si commodo tibi bouem, vt mihi commodare tuum, erit contractus innominatus, casus est in l. si rem tibi inspiciendam §. si cum vnum. ff. de præscr ver. item quid si commodaui tibi librum, vt illum obligarea tuo creditori? Dicend. ꝙ possum agere contra te, vt illum redimas. Ita dixit Bald. in l. si vt certo. §. nunc videndum, ff. commo. per g. ibi

d Inter se] Ab vtraque parte inter se s. cõtrahentes.

e Item requiritur] De hoc vltimo vide per Pa. in d. c. bonafides.

f Pro debito meo] vide de hoc, quæ notaui supra clericus. 13. & per Bar. & modernos in d §. si cẽtũ.

g Quod autoritate superioris] Vide plenius p Ias. An. in reg. nemo, in Mercur. & Bar. in tract. rep. es. . . autem non habet superioris copiam, potest fieri s. a dicere sm Innoc. in c per venerabilem, qui n. sint legit. Et in reg. . . d non est licitum, de reg. iu. in 6 vi de bonam gl. in c. . . ge. . . prima dist.

Quod

a Quod credo verum] Intelligo hoc, qñ alienum occupauit, quia sine dubio teneretur restituere, ex q 10 simpliciter fraus perseuerat. Si autem occupat suum, nõ video, quin possit suum retinere, quamuis iniquè occupauit, fateor tamen de sua iniquitate debere pœnitere, cum sub spe veniæ peccare non debuisset. c. illud de cle. exc. mi restituere autẽ non tenetur maximè illi, qui fraudulenter alienũ occupauerat, ar. eorum quæ notantur in ca. cum dilectus, de ord. cogni. & in l. bonafides, ff. deposi. nec ille, qui habet suũ debet restituere ex eo, ꝙ eẽt cã damnationis. imò hoc casu dolus cum dolo, & culpa cũ culpa cõpẽsatur. l. si duo, ff. de dolo. & l. si ambo. ff. de compensat. legitur & no. in cap. pe. & fi. de adult. Et sic iste talis non pt̃ in fraudẽ dici pseuerare, quo ad necessitatẽ restitutionis, sed tantũ quo ad pœnã, vt patet.

b Foret dicẽdũ] Illud intelligendũ quo ad vtilitatem priuatam s. ꝙ dolus cũ dolo compensatur, non autem respectu peccati, & iuris publici, quia peccatum vnius alium non excusat, no Inno. d. c. pe. & fi & spe. nota in titulo de iur. prst princi. & 3 t. q 2. admonere, quia mentiri non debemus pro salute alterius. 22 q. 2. ne quis. Nec committere peccatum, vt alius euitet. 13. dist. in summa. hac Ab. in d. c. olim causam, circa fi.

c Spũalib. contractibus] Pone exẽplum, vt si fiat cõpositio super decimis, vt minus soluatur. De his vide plene Pa. in d. c. Statuimus, & ibi quid de transac.

d Quia simoniacum] Nisi fieret autoritate superioris, puta episcopi. quia tolleretur vitiũ simoniæ ſm Gof. & sequitur Pa & refert in d. c. statuimus, & facit c. nisi, de præben.

e Et Pa ibidem] In vltimo no. & potest poni exemplum in vasallo, qui non potest compromittere sine licẽtia domini super feudo. Item in exempto, q non potest renunciare priuilegio exemptionis, ergo nec super eodem compromittere.

accipere æquiualens, quando rẽ meã habere non possum, all. c. dñs. 23. q. 2. dum modò sine fraude, mendacio, vel calumnia recuperet, aliter dicit, qđ teneatur ad restitutionẽ. alle. c. non sanè. 14. q. 4. Quod credo verum, [a] qñ calumnia, vel fraus perseuerat aliàs non, quia licèt peccauerit in recuperando, non tamẽ peccat in retinendo, nisi secundũ qđ dicã infra furtum. §. 40. & 41. & sic serua i conscientia, licet quò ad forum contentiosum aliter foret dicendum. [b]

COMPOSITIO amicabilis an possit interueniri decimis, & alijs spũalibus cõtractibus? [c] Res. gl. in c. statuim', đ transa. ꝙ sic, vt ibi, & de dec. ex multiplici & c. nup, cũ alijs. ita tñ ítel lige, ꝙ nullũ tpale detur ꝓ spũali, qa simoniacũ [d] eẽt, vt in iurib. in ea all. patet.

COMPROMISSVM pt̃ fa cere qlibet super reb. quas pt̃. lienare, seu libe è disponere. in alijs aũt, quas alienare nõ pt̃ sine certa solẽnitate, nec pt̃ cõpromitte re sine illa solẽnitate. facit. c. cũ tpe, de ar. & Pa. ibid. [e] facit gl. & Bar. in l. nulli, ff. đ trã. [f] & l. nõ solũ, iuncta gl. [g] C. de pręd. mi. non ali. vbi cauet, ꝙ tutor non pt̃ transigere sine autoritate iudicis super illis reb. quas alienare non potest, intelli ge, qñ per transactionem se quereretur alienatio. sed sup fructibus, & alijs, quæ sol' potest alienare, potest etiã transigere. Quomodo compromittet & teneatur, vide supra Arbit. §. 10.

COMMVNICARE vid. j. Eucharistia. 3. p totũ.

COMMVTARE, Vide in fra, Permutatio.

CONCESSVM intelligit de iure communi, qđ non est prohibitum, ar. 30. q. 4. qui spũale, & 16. q. 1. sunt nonnulli. 5. di. ad eius ff. ex qb. cau. ma. l. necno'. §. quod eis, ff. de pcu. l. mutus. §. 1. ff. de testi. l. 1. ɔtra de transla. prę. inter corporalia, ff. de collegijs illici. l. 1. Soluit gl. i d. c. iter corporalia, ꝙ prima iura loquuntur in constitutionib. affirmatiuis [h] & non phibitiuis sicut secũda. Exemplũ, ɔceditur, quod contrahat matrimoniũ, ergo semper, & cuilibet. Exemplum in prohibitis, homicid qm prohibetur; ergo semper, nisi vbi

f L. nulli, ff. de transactio.] Vbi nulli procuratorũ principis pñt transigere super re eius ipso incõsulto, vnde glos. infert idem esse in minore, & in ecclesia, super Bar. ibi.

g Iuncta glos.] in illa l. nil dicitur de tutore. neque in gloss. sed tantũ quod transigere potest minor fundum etiã dimittendo, sup quo litigabatur aliquo recepto, de quo tamen vide per Ab. i c. cũ tẽpore, de arbit.

h In constitutionibus affirmatiuis] pone exemplum, quòd ex quo nuptiæ sunt cõcessę, ergo bis & ter possunt cõtrahi, nisi prohibeantur. ita dicit tex. in c. Deus, cũ c. sequen. 31. q. 1. Item quilibet potest cõtraherẽ matrimonium, nisi prohibeatur expressè. aliam solutionem ponit ibi glos quod in contractibus stricti iuris omnia intelligũtur prohibita, nisi inueniantur concessa, vt l. quicquid astringendæ, de verb. oblig. Simile in arbitro c. cum dilectus de arb. ff. de arbit. l. si cum dies. §. plenum, & l. quod tamen. Idem in priuilegijs. c. ad audientiam, de deci cap. de terra, de priuil. In contractibus verò bonæ fidei est econtra, quia omnia intelliguntur venire in iudiciũ nisi expressè prohibeãtur, capitulo cum ecclesia, de causa pos. & proprie. ff. de iud. l. solemus, & ff depo. l. Lucius. in beneficijs autẽ omnia sunt latissime interpretanda, ca. olim, de ver. sig. c. cum dilecti, de donatio. Idem in absolutionibus, c. nuper, de senteut. excommunic. &c.

inuenitur concessum. a

1 Conceditur aliquid alicui tribus modis secũdùm Pa.in c. nuper, de do. post di.re. Primò in donatione, vel hæreditate, vt possit liberè disponere sicut de re propria. Secũdò in feudo, vt vtile dominium transeat in vasallũ, & directũ remaneat penes dominum, b de quo de feu.c. 2. Tertiò donec vixerit, qui recipit, & vr̃ hoc casu concessus vsusfructus rei, & talis pōt ius suũ alteri ꝯcedere ĩ vita sua.

2 Vtrũ concessum ꝑ necessitatem extẽdatur vltra necessitatẽ? Res.Pa.i c. De⁹ qui de vi.& ho.cle. ꝙ non, nisi q̃tũ necessitas expostulat. & sic cã limitata limitatũ producit effectum, c ar.d.c.Deus qui, in verbo, quantum ad hoc spectat.

3 Vtrũ cõcedens cõcedat necessariò oĩa, q̃ sequũtur ex illo? Res.ꝙ sic.8 .di. quo iure, d & de officio deleg. cum super, e de dolo & cõtum.cum dilecti,& ibi Pa.

4 Vtrũ concesso principali cõcedatur & accessoriũ? Res.ꝙ sic, qa cõmissa causa cõmittũtur ea, quę ad cãm spectant, de of.deleg. præterea, in tex. & in glo.

5 Vtrũ concessũ de grã speciali dẽat trahi ab alijs in exemplũ? Res. ꝙ non, de priuileg. sanè, vbi de hoc.

6 Vtrũ concessum a papa vel ab alijs expiret morte. vide ĩ.gratia.§. 2. & 3.

CONCILIVM f gñale ꝯgregare est priuilegiũ solius papæ.17.di.c.1.& 2. & 2.q.6.& cap. ideo, aliàs adeo, el 1.& 3.dist.§.porrò vñ sine autoritate Papę cõgregatũ nullũ hẽt firmamẽtũ.17.di.d.c.1. & ꝑ totũ, de ele.c.significasti, g ante fin.

1 Quatuor ꝯcilia, vꝫ Nicenũ, Cõstãtinopolitanũ, Ephesinũ,& Calcedonense sũt tãq̃ quatuor euangelia seruãda.15.di. sicut sancti.

2 Vtrũ h ꝓuincialia concilia possint celebrari sine autoritate Papę? Res.ꝙ sic, tñ cũ autoritate patriarchæ, aut primatis, aut archie.3. di.§.porro.18.di.i summa.

3 Qñ ꝓuincialia cõcilia debent celebrari,& q̃ conuenire teneãtur, hẽs plenè .18.dis.per totum, & ad qd debeant i celebrari, quę non tanda sunt contra Archiepiscopos, si confitentur.

CONCVBINATVS k vtrũ liceat? Res.Io. An. post Hos.in regula sine culpa, in Mercurialib. & recitat Pa in c.vt clericorũ, de vi.& ho. cle. ꝙ non etiã de iure ciuili, qa ex quo ius canonicum expresse prohibet, vt est tex.no.32.q.4.nemo, imo Deus, vt in ca. meretrices.ea.q. vbi dr̃, ꝙ in illo ꝑcepto.Exo.20.non mæchaberis, ꝓhibetur oĩs coitus preter vxoriũ,& lex ciuilis in spũalib. subijciat se dispõni iuris canonici, i authẽ.vt cle.ap.ꝑ epi.§ si verò, el 1.colla.6.& in aut.de ecc.tit.in prin.col.8. sicut c.clerici, l de iud ergo &c.

1 Vtrum concubinatus m in

a Inuenitur concessum] Ad hoc c.si.nõ licet, 23 q.5.
b Penes dñm] Et sic feudum non poterit alienari.
c Effectum] Pone exemplum in d.c.Deus. Vbi quando sunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum, si resultat scandalũ, põt se conformare in habitu, & moribus. Et sic causa concessionis mutationis habitus ẽ scãdalũ. Ad hoc gl.no.16.q.7. in noua. Cessante ĩt scandalo nõ concederetur. Et ita intelligatur gl. 16.q.1.in cap.de monachis. & adde.16.q.1.c.2.& 3. q̃ iura dñt monachũ promotũ ad officiũ sæculare, puta qa ad epatũ, vel eccle siã curatam, non astringitur seruare regulam sicut prius, sed extra substãtialia regulæ poterit se cõformare morib⁹ illorũ, ĩter quos viuit. Et facit illud. cap. ꝯ inuenientes nouam religionẽ, qa diuersitas habitus, ritus,& obseruantię generãt scandalũ apud infideles, vnde peccãt grauiter tales inuenientes absq; ꝯfirmatione Romani põtificis.c.fi. de reli. domi. nec excusat eos bonus finis, quẽ intendũt, qa puritati consc̃ię nõ dẽt deesse iudiciũ rõnis, dicit tex.in c.nõ solũ, de regula. lib.6.
d Quo iure] Ibi noli dicere quid mihi & regi. Et gl.ibidẽ arguit, ꝙ qui renunciat vni, renũciat oĩbus seq. ex illo.
e Cũ super] Ibi Ab.in 3 no. vbi confitẽs vnũ dr̃ confiteri oĩa, q̃ sequuntur ad illud.facit.c.æstimant.11.q.3. Vide super titu. qui & a quibus, in glo. in ver. institutus.
f De hoc in Conc.Trid.inter x.& xj. ses.in bulla Iulij iij.pont max.& sess.25.cir fi.tit. de recip. & obs. dec.Con. Adde qui eo interesse debeãt, in ead. bulla & in bulla subseq. Pij 4. & ses. 24.c.1.ad fin. de ref. vtilitas ei⁹., ibidem. P. V.
g C.signasti] vide ibi Pa.i 7.no.
h Concilia prouincialia quib.ꝗ causis renouãda & qñ leges.Syn. Trid. ses.24. c.ij. de ref. De qbus iudicẽt, eandẽ vide 23.sess. c.1. & 18. ses.24. c.2.2. 3.5.9. 11. 13.18. ses.25.c. ꝗ inuo. vene &c.c.22.de regu.c.11.& 14.ꝗ ref. qd in eis agi debeat ses. 25. c. ij. x. de ref. & in decr.ꝗ idol.P.V.
i Et ad qd debeant] Ad morum correctionem debẽt celebrari, & cãrũ dissolutionẽ in c ꝑꝑ, ibid.
k Cõcubinatus] No. ꝙ ad hoc, vt aliqua dicat cõcubina de iu. ci. regritur, ꝙ simul habitet, vt dicit gl.quã seqĩ Bar. in l.fi.ff. de cõcubi. & adde Bart. ĩ l vxor, in prin. ff.de adul. & Bal. ꝑ illũ tex.in aut. l j. C.de natura. li.tenet etiã Bar. in l. in cõcubinatu, ff. de cõcubi. ꝙ iure canonum sit illicitũ tenere concubinam.
l Facit c.clerici] vbi tex.dicit, cũ impator dicat ꝙ leges non dedignãtur sacros canones imitari. facit.ca.1. de iura. cal.
m D bi. naria

nariæ pœnis, & in eos modo procedendi, ibid. in S. Syno. & Catechismo. P. V. a 24.q.2.legat] vbi nõ datur venia in errore manentibus.
b Sacerdotis cõcubinarij pœna quæ, itẽq; mod^o iỹs eũ procededi videndũ ẽt tibi est S. Conc. Trid. sess. 25 ca. 14 de reformat P. V.
c Peccat mortaliter celebrãdo] Rõ qa ẽ separat^o a Deo.c.fi.de coha.cle & mu. Et hæc suspẽsio prouenit principaliter ab Adã, quia immediatè cum peccauit, fuit separat^o a grã Dei 1.q.3.illud & c. audi deniq; & in §. ii. Odiui ecclesiã malignantiũ.
d Tñ si est occultus] Pa. in 1.c.si celebrat sup gl. 3 dicit hoc ẽe verũ sm oẽs qa iure nõ ca. etur. c. is q. de sen.excõ. h 6 rõ ẽ, qa d re ẽẽ nõ est eis offi cũ interd ẽũ a iure, licẽt peccet participando.
e Tũc suspensus ẽ ab officio] qa no hẽt executionẽ ordinũ secundũ Pa. i d c. si celebrat vel ñ dẽt se i eis exercere. Et in d.c. præter. si prin. est terribilis tex. 3 cõcubinarios clericos.
f Et ẽt suspẽsus a bñficio] Vide Pa. in c. vra i ver. ad quartã qstio ne q allegat aliquas bõas rõnes.
g sed primũ verius] Pa. in c. vestra versi Ad secundã quæstionẽ

possit absolui, nisi abijciat ɔcubinã? Rx. q si est periculũ recidiui, nõ põt absolui, nisi abijciat, q2 non est contritus. 24.q.2.legat. ^a si verò non est periculũ de recidiuo, tunc si factũ est notoriũ, nõ põt absolui, qa tenet eã abijcere ad tollendũ scãdalum populi, maximè qñ est violenta suspicio de ⁜orũ incontinẽtia pp mores eorum; aliàs sic, & quod dico de concubinario, idem dicit de cõcubina. facit ad hoc 34. dist. audite.

2 Vtrũ sacerdos ^b ɔcubinarius sit suspẽsus? Rx. Pan. i c. vestra, de co. cle. & mu. q quoad deũ, & se nulli dubium, cũ sit in mortali peccato, & ideo peccat mortaliter ^c celebrando, ^c de quo dic, vt supra, clericus. 8. S 1 Tñ, si est occultus, ^d nõ efficit irregularis celebrãdo, vt no. Inno. in c. si celebrat, de cle. ex. mi. Si verò ẽ manifestus, ita, q nulla possit tergiuersatione celari, tũc suspẽsus est ab officio, ^e patet. 32. di. c. pter. Nam non est dñia inter, interdicimus, & suspẽdimus, qa nõ refert qd de æquipollẽtib. fiat, c. licet ex quadã, de testi. l. non pñt, ff. de legi. & hoc est clarũ. 32. di. S. verũ. Et ideo si celebrat, est irregularis, c. 1. de re iudi. S. sciturus, li 6. & ẽt suspensus a beneficio, ^f vt in d. c. pter, cum gl. Secus, si non hẽt talẽ operis euidentiã. Multi tñ doc. volunt, q requirat monitio, aliter non sit suspẽsus ipso facto, nec incurrat irregularitatẽ. Sed primum verius ^g Et id qd de sacerdote dr, dic de clerico in in minorib. aut quocunque alio inferiori a sacerdote, vt no. Arch. in S. ad hoc no. 32. dist Et similiter sunt irregulares, si exercent actũ cuiuscunq; ordinis, & sol^o Papa dispensat. c. 1. de re iu di. in d. S. sciturus, li. 6. & c. 1. de sen. exc. li. 6. Et idẽ dic de quocunq; peccato mortali, sicut de fornicatione, vt supra cle icus 8. S. 4.

3 Vtrũ peccet mortaliter audiens missam sacerdotis concubinar j, vel recipiẽs sacramẽta? dic vt supra Clericus. 8. S. 2.

4 Quis dr concubinarius manifestus, vt incurrat ipso iure præfatã pœnã suspẽsionis? Rx. Pa. in d. c. vestra, q tunc, qñ fornicacatio est ita notoria, q nullã hẽt dubitationẽ, vtputa qñ publicè tenet ɔcubinã sicut vxorẽ, & nutrit filios ita, q nõ auderet diffiteri, aut negatio nulla eẽt, vt dicit gl. i c. tua nos, de coh. cle. & mu. allegat l. q sniã, in ver. celari, C. de poe. facit. l. illud. S. pe. ff. de tribu. ac. & 32. dist. null^o, ver. indubitanter, & c. pter. Si aũt non est ita notoriũ, sed probabiliter pòt tergiuersari, vt qa tenet concubinã cum matre, & dicit esse pedisse quã matris, & huiusmodi, tunc requiritur monitio, & ante eam non incurrit. facit. c. si qui. 81. di. & c. sicut, de coh. cle. post monitionẽ sic, nisi desistat, & sic ɔcorda doc. q sunt varij in hoc, vt illi, qui dñt monitionẽ necessariã, intelligant, qñ potest tergiuersari. alij qui dñt non esse necessariã intelligantur quando non potest tergiuersari.

CONCVSSIONIS crimen est, cum quis minatur ^h alicui, nisi ita, vel ita facias, facĩã, vel non faciam &c. sed glo. in S. concussionis. 1. q. 1. & l. iubemus, C. ad l. Iul. repetũdã. posita. 1. q. 1. S. iubem^o, est sub. c. vlt. post prin. videtur sentire, q concussio est, qñ iudex venalẽ dat sniam, aliàs non daturus, vel pœnam premio remisit, vel cupiditate ingessit, & ff. de concus. l. 2. concussionem facit, qui pecuniam accipit eo, q crimen minatus sit, vel qui in accusationem innocentium coierunt, vel qui pecuniam ob accusandum, vel non accusandum, denunciandum, vel non denunciandum, vel ferendum

hoc latè ponit dñ ẽẽs q de subtilitate iuris nõ requiritur monitio.
h Cũ qs minatur] Crimẽ concussionis ẽ cum qs in officio constitut^o extorquet aliqd a subditis p metũ, vel pœnẽ ẽt explũ, vt si minister psidis dixit, q preli tis iussu debebat aliquẽ capere, & nõ dixit verũ, & pp hũc timorẽ aliqd fuit ei datũ. l. 1 de concus.

rendum testimonium accipit, & breuiter concussio est propriè, quādo quis habens aliquam potestatē vel officium pecuniam accipit ob iudicandum, aut decernēdum, vel quo magis, vel minus faciat, quòd ex officio facere deberet, vel per minas cogit aliquem ad faciendam, vel non faciendū indebitè, [a] vt colligitur ex l. prima, tertia, quarta, quinta, & sexta ff. ad l. Iul. repe. Vnde talis concussor efficitur infamis, [b] si condemnetur de hoc crimine, & secūdùm canones punitur pœna quadrupli. 18. distinct. quoniam.

1 Vtrum sit peccatū mortale concussio? Resp. q̄ sic, patet Lu. 3. vbi Io. militib⁹, vt saluarentur, dixit, Neminem concutiatis, neque calūniam faciatis, facit q̄ sit peccatum mortale. 13. q. 1. militare, [c] in fi.

2 Vtrum sit restituēdum de necessitate per concussionem acceptum? Respon. q̄ sic, nisi sit datum ob malum faciendum, [d] quia tūc cum taliter dans non repetat pp turpitudinem suam si restituit debet, dabit pauperibus. quod cum ius non præcipiat, erit de consilio, vt patebit infra, Restitutio, 1. in vers. turpe, sed datū p concussionem aliàs, vt faciat qđ tenebatur, necessariò est restituēdum illi, qui dedit, vel eius hęredibus, aut si ignorantur, pauperib. q̄a in conscientia non valet talis donatio, ar. l. 1. §. quę honorandę, ff. quarum re. ac. non da. facit c. sanè. 14. q. 5. & l. 1. ff. quod me. causa. & hoc verum in his, qui habent stipēdia publica. vt talia officia administrēt, aliàs non credo de necessitate tenēantur recipiendo debitas sportulas, nisi in casu quo gratis esset obligatus officiū administrare, vt puta pauperi, & huiusmodi. facit d. c. militare. cum glo. sua. vide infra, Iudex. §. 8.

CONDEMNATVS ad mortem, vel mutilationem mēbri, an possit fugere, vide ĩ. fugere. §. 1.

CONDITIO [e] ē triplex Prima, ratione status psonæ, vt cum quis liberæ, vel seruilis conditionis dr̄, de seruis non ordi. capi. vl. 32. quæstion. 4. liberi, & supra titu. Colonus. Secunda est in rebus, quæ liberæ, vel seruilis condit. dicuntur. ff. & C de serui. per totum. Tertia dicitur conditio promissionis, vel alterius contractus. Et hæc differt maximè a mō, & a cā.

1 Quomodo conditio ɔcipit? Res. q̄ p si, [f] modus [g] per, vt, causa verò per, q̄a.

2 Quid ē cōdō tertio mō dicta? Res. ē futur⁹ [h] euēt⁹, [i]

a Indebitè] Et not. q̄ non solū p delicto commisso per officialem datur actio repetendarum, sed etiam pro delicto commisso per eius comites, & socios, vt ff. ad l. Iul. repe in l. comites. & aduerte, quod pro eo quod acceperunt comites, & familiares non solum ipsi accipientes possunt conueniri d. l. in comites sed etiā ipse principalis, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1 tamen exhibendo illum accipientem ipse debet liberari, vt l. si cū exhibuisset, & ibi Bart. ff. de publi. hæc Bartol. in l. 2. ff. ad Iul. repe.

b Efficitur infamis] Et non solū tenetur pœna cōcussionis, sed ēt crimine falsi, vt l. 2. de concus. & l. 1. §. 1 ff. de fal. Item l. Iul. repe. ff. eo. l. ea. Item. l. Herennia. Si accepit, vt non accusaret, ff. ad Turpil l. 1. in principio. Item vt calūniator ff. de calū. l. 1. §. 1 hęc Bart. in gloss. rubri. de concus.

c Militare] Vbi qui accepit plus quam sit suum stipendium, tanquam concussor & calumniator iudicatur.

d Ob malum faciēn.] Pone exēplum in iudice, qui minatus est de sñia ɔ aliquē ferenda, contra quem tn̄ iustè laturus erat. Ipse verò dedit pecuniam, vt daretur iniusta.

e Conditio] No. quod iste terminus, conditio, est ęquiuocus apud legistas, & aliquādo in penult. syllaba scribitur per c & t. Et tunc capitur pro actione personali, Si verò scribatur in penult. syl. per t, tm̄ tūc cōdō accipitur pro actu, q̄ suspendit l. cedere diem, ff. de verb. sign. & de ista loquitur autor. & totus tit. ff. de condi. & de. & C. de cond. & inst. & infinitæ ll. Istam demum ponit gl. fi. & ibi clarius Sal. in 11. oppo. C. de pac. & vide text. in l. rerum amotarū actio, ff. re. amo. Ideo aūt actio personalis appellatur condō, sm̄ q̄ declarat text. in §. appellamus. insti. de act. q̄a cōdicere prisca lingua dr̄ denūciare. Nā de iure antiquo, qn̄ quis habebat aliquē obligatū sibi, vt præsupponunt omnes ꝑsonales obligationes ante quā posset eū conuenire in iudicio, requirebatur q̄ prius denūciaret q̄ solueret, & secū loqueretur de debito, & ab ista simul loquutione descendit condictio a cō & dico q̄si simul dictio vel loquutio, q̄ denunciatio non reqrebatur in actionib. realibus in q̄b. non ē obligata psona. §. 1. inst. de act. An aūt reqratur ista denunciatio hodie vide cano. in ca. licēt Helv. de si. gl. Bart. & alij in l. debitores, C. de pign. &c.

f Per si] Pro vide Bart. in l. 1. ff. de cond. & de. 1 co. vers. 1. ergo quæro, qui multa dicit, q̄a non semp dictio, si, importat conditionē, vt ibi per eum.

g Modus] vide plenè Bart. in l. quibus dieb. §. fi. de cond. & de.

h Futur⁹] dr̄ ad differentiam cōditionum de pterito, vel de præsenti, quę non sunt propriè cōditiones, vt l. institutio talis, ì si. ff. de con. insti. cū alijs alleg. per Bar. in d. l. 1. ff. de condi. & demonstra.

i Euentus] Bar. dicit, dispō, & idem est. & nota euentus. s. generalis, siue consistat in facto, siue in iure, vt l. multum, ff. de condi. & dem. vbi ponit drias inter conditione facti, scilicet quæ sunt posite a testato-

re

re, vt si nauis ex Alex venerit, instituo te hæredem. Nam si nauis veniat, & hæres ignoret, adire non potest. Serus in conditionibus iuris, quæ sunt quędam iura statuta tacitè intellecta, quibus non existentibus non potest adire, vt instituo te patremfami. hæredem, si est paterfami. effectus & ignoret, tenet aditio, & sic de similibus. & istud vltimum in ducitur ad quæstionem, aliquis in veritate est iudex, sed ignorat se iudicem, an valeat eius sententia? Respondet Barto. in d. l. multum, quòd si ignorat illud, ex quo sibi principaliter iurisdictio competit, non valet, quod scit, argu. l. quę ro, ff. de eo, qui pro tuto. Tenet Guil. in l. obseruare, ff. de officio procõsul. & leg. Sed si scit illud, propter qđ principaliter est iudex, ignorat tamen aliquod adminiculum, vt-

in quem actus [a] suspenditur [b] secundùm Bar. in l. 1. in 1. col. ff. de condi. & demor. & Ioan. An. & Car. in ca. verum, de condi. appo. vnde ante euentum conditionis nihil est l. 1. C. de conditio. inser. & l. cedere diem, ff. de verb. sign.

3 Modus [c] autem est exhortatio, siue inuitatio ad remunerationem quandã, siue implementum loco eius, quod est factũ; & ideo non suspendit, sed clarificat. vnde promissum sub mõ potest peti de pñti præstita cautione de modo obseruando. l. quibus diebus. §. Termilius, ff. de cond. & demon. & quod no. in c. verum, de condi appo.

4 Causa verò [d] de præterito, vel præsenti est sumpta ratio [e] dispositionis, vel motus.

5 Demonstratio [f] est ex peccato, vel præsenti aliquo accidenti, vel qualitate rei, quæ geritur, certificatio, vel liquidatio.

6 Vtrũ conditio comprehendat aliquãdo modum? Respon. quòd conditio sumitur primò latissimè; & tunc comprehendit etiam modum, vt in capitulo secundo, [g] & capitulo verum, de con.i. appo. Secundò latè; & tunc comprehendit cõditiones, quæ etiam sunt de pręterito, vel præsenti, quæ propriè non sunt conditiones, quia non suspendunt actum, cum in rerum natura sint certæ.

personam, vt per Bar. in l demonstratio, ff. de condi. & demonst. Cætera prosequere, vt ibi per eum. Et sic hoc modo, lego tibi cẽtum, vt ædifices monumentũ mihi, vel relinquo ecclesiæ possessionem, vt non alienetur, vel lego tibi decem, vt nubas illi.

d Causa verò] vide gl. in l. 5. C. de his, q̃ sub mõ. e Sũpta rõ] vult dicere, sumpta rõ, ex. ã sumitur ratio dispositionis eius, vel motus, quia scilicet monetur testãr ad dispõnẽdum sps iquid, vt puta, lego tibi decem, quia negocis mea curasti. De hac tñ vide not. & plenè per Bar. diffiniente, & declarantẽ in l. demonstratio, §. 1 ff de cond & demonstra. f Demõstratio] In dispõne cõueniũt quatuor, i. psona dispon&etilde;s, & psona, in quam confertur dispositio, vt persona grauati, vel onerati, hæres. s. vel legatarius. Item res ipsa, de qua fit dispositio. Itẽ verbum disponẽs, vt lego, dono. Demonstratio est igitur illud, quod respicit quodlibet istorum trium, vel personam disponentem, vel personam, in quam confertur dispositio, vel rem, de qua fit dispositio. Illud aũt accidẽs quod verbum respicit, est quædam qualitas. Qualitates igitur, quæ adijciuntur, & respiciũt psonas p̃dictas, vel res inducũt demonstrationem, vel demonstratio, in prin & ibi per Bar. magistraliter. ff. de cõdi. & dem. Et sic patet, q demonstratio est quædam ex instantibus, vel præteritis in ẽtia, quo magis dispositio fit liquida, adhibita rei, quæ est in facto, & nõ quæ est in spe: & ita vult dicere hæc diffinitio, q̃ posita est hic. s. demonstratio est liquidatio rei, qualitate, s. addita, vel accidenti, vt si dico, Lego Ioanni Stichũ seruũ album, vel rubrum. Ecce qualitas certificans de quo Sticho, vel instituo hęredẽ Franciscũ filium Petri? filium Petri est qualitas, vel accidens, & sic liquidatur persona, in quam fit dispositio, & sic de similibus, vide p quæ verba inducatur demonstratio, & multa alia per Bart in d. l. demonstratio.

puta iurisd. eius prorogatam, non viciat quod agit. l. 2 ff. de iudi. Idem dicendum in tutore, & similibus casibus. vnde, si iudex pronunciat contra aliquem, tanquam contumacem, quæ tamen erat sibi ignota, sed verè esset contumax, non valet processus ipse, casus est, & ibi Bar. dicit se in facto respondisse in l. hęc autem. §. 1 ff. ex quibus ca. in ea. Et hoc dicit Inno in c. prudentiam, de officio deleg in d § 1. de off. deleg. & in c. cum contingat, eo. ti. in gl. in ver. iustè. Sicut eam allegat Bar. in d. l. multum. Tu vide Feli. in c. cum parati, de appel. in c. ecclesia sanctę Marię, de consti. ver. & a d hanc partem, & in c. suscitatus, de rescrip. & Aret. tractatu malefi. & moder. in l. sciendum, de verbo. oblig.

a In quem actus] Bart. dicit, dispositio, & idem est.

b Suspenditur] Hoc dicitur ad differentiam diei certæ, quæ dispositionem non suspendit, vt dicit. l. 1. & l. cedere diem, de ver. sig. Item ad differentiam conditionis necessarię, quę non est propriè conditio. l. in illis. §. fi. de verb. obli & l. si pupillus. §. si ff. de nouat. Item ad differentiam conditionis impossibilis, quæ non suspendit, Ideo non est conditio. ff. de condi. & demonstra. l. 3.

c Modus] Modus sic a Barto diffinitur in d. §. Termilius, quis. l. qui hæredi, non est ad propositum. Modus est moderatio quædam dispositioni adiecta, sed differentiam demonstrationis, quæ principaliter adhibetur ad declarandam rem legatam, vel

g Cap. 2.] Ille diaconus manumisit duo mancipia sub conditione, vt monachus fieret. Ecce dictio, vt, quæ importat modum, & tamen comprehenditur sub conditione. S. mulier in c. verum, Si quid donat ecclesiæ sub conditione, nõ reuocatur donatio, quia ibi comprehenditur modus, dato quod modus non fiat. Videatur tamen ibi Abbas post glossam.

L. Cum

l.cũ ad præsens, a ff.si cert. pe. Tertiò propriè; & tunc est quando confertur in futurũ euentum, siue incertitudo sit respectu rei, b siue diei, licèt aliquæ glo. dubitauerint de die mortis. Ita tenet glo. in l. in omnib⁹, c ff. de re.iu. tex. ẽ in l. qđcunque §.1.ff. de verb. obliga.

7 De conditione in matrimonio, aut in religione, Vide infra, matrimonium. 3, Impedimento. 3.& religiosus.§.4.de condi.dona. Vide infra, donatio.1.§.46.

8 Conditio possidentis potior est, vbi est par cã d turpitudinis. ff.đ cõdi.ob tur.cau. l.si ob turpẽ. §.porro.

9 Verum conditio tacita faciat ꝯ̃ctum cõditionalẽ? R. ꝙ non. facit.l.cõditiones. e ff. de ꝯdi. & demon. de quo dic, vt ĩ. Matrimoniũ. 3.impedimento.3.§.1.

10 Verũ conditio, quæ omnino est extitura, suspẽdat, Vide infra, Matrimoniũ.3. Impedimento.3. in princ.

11 Verum conditio viciet aliquando contractum, an vicietur? Res. vt colligitur in ti.de condi. ap. per doct. & per legistas de condi. & de. & alijs locis, ꝙ aut cõditio est cõtra naturã & substantiam ꝯtractus, & sic viciat cõtractum, & nõ viciatur, vt in c.fi.de condi. ap. facit l.cum hi.§.si prætor, f ff de transac. & id dicitur de substãtia actus, sine quo non p̃t stare actus. & econtra non dicitur de substantia act⁹, sine quo p̃t stare, vt cõiter no. doc. in d.c. fin. facit, ꝙ no. Bart. g in l.1.ff.de lib. & post. & ꝙ no. in l.1. ĩ prin.ff.de ver.ob. & hoc verum primò, si apponatur a principio ꝯ̃ctus. Secus, si post contractum, quando contractus non p̃t dissolui volũtate ptiũ, vt matrimoniũ.c.dixit.32.q.4. & ca.ex literis, de diuor. & votũ, & hmõi, facit l.per seruũ.§.denique h ff.de vsu, & habi. Secundò verũ, si per ambas partes apponaẽ, & de alijs vide infra, Matrimonium. 3.impedimento. Aut nõ est contra substantiã cõtract⁹, sed est aut impossibilis, aut turpis, & sic viciaẽ, & reijcitur, i & non intrat in contractibus spũalib. puta matrimonio, & voto, & hmõi, vt no. in d.c.fi. In contractibus autem temporalib. regulariter viciat, vt no. ĩ gl. in d.c.fi per iura in ea allegata. & hoc intellige ĩ ꝯtractibus, q̃ fiunt inter viuos. In contractib. verò, q̃ fiunt in vltima voluntate, sic distinguo. aut conditio ĩpossibilis adijcitur in personam onerati, vt puta testator iubet, ꝙ hæres suus digito tãgat cœlũ, & si non tetigerit det cẽtũ Dino, & sic non valet legatũ de centũ factum Dino, q̃a conditio viciat, in sti.de leg.§.fi. k no gl. in l. vnica.C.de his, quę pę. no. & ibi tenet cũ hac distinct. Aut impossibilis conditio adijcitur ĩ p'sona onerati.i. ei⁹, cui fit legatũ, vel eius q̃ hæres instituiẽ, q̃a sub condi

a L.cum ad præsens] Ponitur ibi exemplum, vt si Rex Parthorum viuit, & ibi vide gloss. de præterito aũt exẽplũ potest poni, si Rex Franc. duxit vxorem.

b Respectu rei] Exemplum, vt si ascenderis capitolium, si dederis vestem, vel io. respectu diei, si nauis ex Alexandr. venerit vsque ad pascha, &c. Vel lego, cum eris liber, vel partum ancillæ, vel fructum fundi.

c In omnibus] scilicet obligationibus nella s. quæ est gloss. magistra, & text. d.§.1. ponit exẽplum de stipulatione facta, cum morieris &c.

d Par causa] puta dedisti mihi. sn. vt committerem aliquod malum.

e L. conditio.] extrinsecus, non ex testamẽto venientes id est, quę tacitè inesse videntur, non faciunt legata cõditionalia, gloss. veluti si a legatario primo tibi legetur vel a substituto, inest semper hæc conditio, si ille suum legatum agnouerit, aut substitutioni locus fuerit. Adde exemplum in l. interdum, in princ. ff. de verborum obligationib. vbi dicit interdum stipulatio pura capit dilationẽ, vt si stipuler mihi dari fruct⁹ futuros, vel ancillæ partum, quia intelligitur, cum erunt nati. Item cum sim Romæ, vel Florentiæ, & stipuler mihi dari Ephesi, vel Aphricæ, intelligitur cum ibi erimus. l. si continuus.§.cum ita de ver.ob. & sic inest tacita conditio. Quæ tamen stipulationem conditionalem non facit.

f §.si prętor] Omissio solennitatũ a iure requisitarum viciat transactionem, vt ibi puta, quia fuit facta transactio citra causæ cognitionem, & vide Bartol. ibi & Bal. qui singulariter limitat, In l.fin.C.de sen.ex peri. recitan. & ratio hui⁹ dicti ab autore est, quia remota substantia, actus ipse cõsistere nõ potest, vt c.tua, nos, de spon.

g Facit ꝙ nota. Bar. Ibi dum opponit de d.§. si prætor. Sed melius habetur per eundem in l.prolatam C. de sen. & interlo.om.iu di. vbi sñia lata omissis substantialib. iudicij, vt litis contestatio & huiusmodi, est nulla, & in l.1.in prin.de ver. ob. no.de substantia lib. obligati. in vt si omittatur interrogatio & hmõi.

h §.denique] Si legaẽ fructus dẽpto, vsu legatũ ẽ inutile, & ecõuerso, si legatur vs⁹, dempto fructu, totũ vẽ adeptũ. Et ibi glo. ponit exemplũ de conuerso, qui si conuertitur, & vult sibi aliquid retinere, nulla est cõuersio, quia illa retentio est ꝯ̃ votũ. & subdit glo. quod si prius fit conuersio, vel legatum, & postea velit conuersus sibi aliqd retinere, vel de legato vsũ adimere nulla ẽ retẽtio, & ad emptio nulla.

i Et reijcitur] scil. conditio, & hoc fauore mrĩmonij, ſm Abb. ibi.

k Inst. de leg.] Vbi

Vbi bona glo. quæ hanc facit distinctionem.

a §.impossibilis]Ibi dicitur, Impossibilis conditio in legatis, institutionibus, & libertatibus pro non scripta habetur Et nota secundum glo. ibi quod tripliciter dicitur conditio impossibilis, natura, vt si cœlum digito tetigeris.§. impossibilis, institu.de inutili.stipulati. Item de iure, vt si patrem ab hostibus non redimeres, vel huius modi, quia ius præsumit nos hoc facere non posse. ff.de conditi. l. conditiones. & l. filius. Et in illis duobus casibus habet locum d. § impossibilis, insti.de hæred.insti. Item de facto vt si montem au reum dederis. Et hoc casu non valeret institutio, vel libertas, cum non animus dandi fuerit interpretamente. ff de sta tu. lib. l cum hæredes. § 1. Adde quartam impossibilitatem, per plexitaté, & ista vitiat, & de ista loquitur. l. si Titius, ff de condi.

tione impossibili alicui fit legatum, vel alicuius instituitur hęres, puta si Titius cęlū digito tetigerit, hęres esto, vel habeto centū, & isto casu fauore vltimæ voluntatis reijcitur, conditio & valet institutio, & legatum, institu.de hære.instit. §.impossibilis, a & commu niter docto.in d. §.fin. inst. de le.Bart. tñ b in l. 1 ff.de condi insti. tenet contra prædictā distinctionē, de qua ibi vide. sed parū ad nos. & no.quod conditio turpis, c aut ipossibilis quò ad hoc æquiparantur, vt in d.ca.fi. not.aut conditio non ē nec turpis, nec īpossibilis, nec contra substantiam actus, & sic vitiat, vt no.in c.de il lis, d de condi.appo.

CONDVCTOR Quis dicatur, Vide infra, locatio, in princi. Et quomodo

insti.vbi dicitur, si Titius hæres erit, Seius hæres esto. hæc sunt perplexa, quia non potest Seius hęres esse, nisi primò sit Titius. Et si Titius erit hæres, quomodo Seius erit. Et ad d. §.impossibilia, concordat. l. 1. ff.de condi.insti. et l.obtinuit, ff.de condit & demon stra. Et potest etiam dici, quòd ideo non vitiatur in istis tribus iuribus dispositio, quia est fauore libertatis, & vltimæ voluntatis. Et adde Barto. examinantem istas quatuor species impossibilitatis in l. 1. ff. de condi.institut. & Ange.de Aretio. in d §. impossibilis.

b Bar.tamē]Dicit enim ibi Bar. hanc distinctionem hic positam esse contra casum. l. si mihi & tibi. § si quis seruos, de lega 1. sed certè ibi non loquitur de impossibilitate, sed difficultate Ille enim, qui Romæ testamentum fecerat, damnaueratque hæredem vt post triduum daret Titio seruos, quos Gadibus habebat, id est certis locis distantibus a Roma, fortè per. 10. dies, tenet legatum licet impleri nō possit in triduo, quia illud accidit ex postfacto. Nam testator vt dicis ibi gl poterat superuiuere tanto tempore, quòd poterat ibi seruos adducere. &c.

c Conditio turpis]Vt scilicet si occideris hominem si fornicatus fueris &c.

d De illis]Exemplum, accipiam te in vxorem, si do naueris mihi centum, Et sic iuro. si vxor non donat centum, non tenetur eam accipere, nec erit periurus.

e Respon Panor.]In ver.ad primum autem, vbi secundum Inno.dicit sic.vbicunque sit positio, quòd fuerit publicè deprehensus, conuictus, vel confessus, debet respondere, ar.capi vestra, de coha. cle. & no. l er. Et dato, quod possit non fiat, tamen si ceremonia est talem similiter infamatur de ea, si de illo, & ita rogatur, tenetur respondere, siue agatur per modū accusationis, siue inquisitionis, siue et am per modum exceptionis, vel etiam qualicunque modo agatur sine criminaliter, siue ciuiliter cōtra ipsū. Ratio autem est secundum Inno. quia certum est, quod talis infamatus tenetur se purgare per iuramentum pri priū, & compurgatorium. c 1. de con fes de purg ca.c.

est excommunicatus, qui ante tempus conductionis cōducit domum Bononiæ alicuius doctoris, vel scholaris sine consensu ipsius inquilini, Vide infra, Excommunicatio. 7. Casu. 4.

CONFESSIO Delicti an sit facienda ad interrogationem iudicis? Resp. Panormitan. e in c. super, de confes. aut proceditur a iudice per inquisitionem ex mero officio iudicis, & tunc si factum, est notorium, vel infamia flagrat. vel quando semiplenè f probatum est, & sic respondere tenetur veritatem, sub pœna mortalis peccati secundùm Thom. g secunda secundæ quæstione. 69. arti. 1 text. nota in capitulo cum dilecti, h de acc. & hoc verum, quando nō agitur ad aliam pęnam, i quā

quoties, ergo fortius tenetur per iuramentum suum dumtaxat. Addit tamen Innoc. quod non compellitur se purgare præcisè, sed causatiuè tātum, vnde si renuit iurare, punietur tanquam conuictus, vel alia via contra ipsum procedetur, secundum quod negotij qualitas requirit, arg. l de ætate. §. qui tacuit, ff. de interrog. acti. Et c si. de iuramen. calum.

f Semiplenè]Puta per vnum testem.

g Mortalis peccati secundum Thom. 2. 2. Ratio est, quia quicunque facit contra debitum iustitiæ, mortaliter peccat. Nam pertinet ad debitum iustitiæ, quod aliquis obediat suo superiori in his, ad quę ius prælationis se extendit. Iudex autem superior est respectu eius, qui iudicatur. Et ideò ex debito eius tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo exigit secundum formam iuris, vnde, si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur vel si eā mendaciter negauerit, mortaliter peccat. hęc beatus Tho. vbi supra.

h C.cū dil.]hī n ibi, quod generales inquisitores possint procedere ad inquirendū de veritate criminū etiam nō receptis testibus super infamia. Satis enim eis est, quod constet de infamia propter frequentem clamorem.

i Ad aliam pœnam]Puta agitur, vt a consecratione, vel ordine repellatur. c. per his, de accusa.

Di plicī.

a Duplicibus,& simulatis] Tu vide Sco. in 4. dist. 15. de verbis dicendis.
b Si sit maior] De ista materia plenè per Host. titu de confes. §. 1. versi. si maior. aliquid per Ioã. And. in addit. ad spe. de confes. §. sequitur, post prin. per Cyn. in l. vnica, C de cõfes. per Barto. in l. certum. §. in pupillo, ff. de cõfessio. & Abb. in d. capitu. ex parte, de confes. examinat. Et de omnibus his requisitis vide plenissimè per Abba. vbi supra vbi format vtiles quæstiones &c.
c Ita not. glos.] D. And. in d. ca. si cautio, dicit sub dubio, fortè, q; de æquitate canonica valeret talis confessio facta, parte absente, quia sola mẽs debet ad hoc sufficere, quomodocunque de ea constet, gloss. 4. no. in c. quocies. 1. q. 7. quod maximè procedit, quãdo transit in dispositionem, quæ sit ex aliqua causa stimulante conscientiam. ff. de constit. pe. l. si Titius. sed istud dictũ quod etiã tenebat Ioã. An. ibi, limita, vt hic quia cum confessio sit simpliciter in fauorem absentis, non videtur ex certa scientia facta, sed potius ex abrupto, & ex aliqua occasione. sępe enim ad se excusandũ

spiritualem. si verò factum non est notoriũ, neque flagrat infamia, tunc non tenetur respondere, ar c. qualiter & qñ, el. 1. de accusa. in fi. etiã si iurasset dicere veritatem secũdũ Hen. de Gã. i primo quolibet. q. 33. nec est obediendũ in hoc prælato quia contra charitatem. Occulta. n. publicanda non sunt, sed soli deo relinquẽda. 6. q. 1. si oĩa, & ca. oues, & ca. ex merito. Aut procedit a iudice ad instãtiam partis, & sic necessariò non est respondendũ, nisi id, de quo quæritur, sit famosum & impediat ordinis executionẽ, seu beneficij retẽtionem, de qua nec venit ipo nenda pœna tẽporalis, sed dicet ne mendacium? Res. quòd non, sed vtetur alijs verbis duplicib[a], & simulatis, arg. 22. q. 5. §. ex his.

1 Vtrũ confessio iudicialis præiudicet confitẽti? R. secundũ Pa. in c. ex parte, đ conf. quòd sic, si sit maior[b] 25. an. & sit spõte, & ex certa sciẽtia, & expressa cã, & corã suo iudice & parte p̃sente, & ñ sit ꝯ naturã, nec ꝯ ius, & fiat de re litigiosa, & non sit contra libertatẽ, aliàs non p̃iudicat, vide diffusè i d. c. ex parte, quia potius est fori contentiosi.

2 Vtrũ confessio extraiudicialis præiudicet in absẽtia partis? Res. Pa. i c. si cautio, de fi. instr. q; quando ꝓmissio sit præsenti sic, ꝓmitto tibi præsenti, q; dabo absenti centum, & tũc obligatur naturaliter, & de iure ciuili. secus si diceret ꝓmitto tali absenti centum, q̃a tunc non obligatur ẽt naturaliter, q̃a non est, cui acq-

raf oblig. Ita no. gl.[c] & do. i l. stipulatio. §. si qs insulã. ff. de ver. obl. & i l. 1. ff. đ pac. & in c. si tibi absẽti, đ p̃b. li. 6. Fallit hoc, qñ dicit tutori pupilli, curatori furiosi, actori vniuersitatis, q; ꝓmittit ei[9] pupillo, furioso, vel vniuersitati, quia obligatur l. eum qui. §. 4. cum tribus se. ff. de consti. pec.

3 An qs teneaẽ confiteri positionẽ, in qua qs petit. 20. cũ solũ. 10. habere dẽat aut cũ absolutè petit, qđ ei debeẽ sub conditione? Res. ẽm Bar. i l. 1. §. si stipulanti. ff. de ver. ob. & i l. si is q du cẽta. §. verũ, in fi. ff. đ re. du. Aut q; ponitur in positioni b[9], seu libello, ẽ falsũ rõne qualitatis, & sic p̃t negari i totũ, quia vr̃ aliud factum, & sic intellige gl. in c. fi. de conf. li. 6 i ver. rõnabili circa mediũ, & in c. ·. de testi. eo. li. in ver. quid sciat, vt puta qđ debeo sub conditione, petit absolutè, aut dixit, q; comedi hodie, & fuit heri, & huiusmodi. Ratio, q̃a si ꝯfitereẽ sic Debeo, sed sub ꝯdõne, actor posset accipere partẽ ꝯfessiõis ꝓ se, s. q; teneẽ ei, & re[9] hẽret ꝓbaẽ, q; teneaẽ sub ꝯditione ẽm cautelam[d] Pa. i c. 1. de pos. p̃l. & do. Bar. i l. Aur. §. idẽq; iuit, ff. đ li. le. vbi dicit q; si qs ꝯfiteẽ se iterfecisse hominẽ, sed ꝑ suã defensionẽ q; si credit ei, q; ꝑ suã đfensionẽ. & ponit rõnẽ q̃a p̃sumptio ẽ in ꝯriũ rõne operis ꝑpetrati, cũ sit factũ a iure damnatũ. Item quia cõiter non contingit, q; aggress[9] iterficiat aggressorẽ vbi verò hæc cessant, tenet quòd non potest quis accipere partẽ ꝯfessionis ꝓ se

dicit quis se debitorem alicui[9] absentis, cui in veritate in nullo tenetur. Sicut. n. de iure ciuili nõ valet confessio sine causa, quia præsumitur erronea, sic debet de iure canonico. Itẽ sicut in ciuili non probat confessio extra iudicium facta, vt in ca quàm sit graue, de excess. prælato. & quod ibi no. per Inno. vt in c. at si clerici, de iudic. ita dicendum in confessione facta absente parte, non enim præsumitur deliberate ꝓ lata, voluit glo. in ca. fin. de confessis. & qđ no. glo. 1. in cap. cum stitutus, de procu. Vide tamen Bartol. & Mod. in l. admonendi, ff. de iureiur. & Bar. in l. certum §. si quis absente ff. de confes.
d Cautelam] Cõcor. Panor. in c. cum venissent, in 8 no. de institut. quod est notan. quia regulariter non potest quie recipere partem cõfessionis ꝓ se, & partem reijcere, ex quo confessio emanat sub certa qualitate, & continet vnum factum, vt not. in capi. 1. de confession. & in d. §. inde quæ siuit & in l. si quidem, de excep. & videatur Bald. in l. si filius. § in exceptionibus. ff. de inter. act. Bal. in l. si quidem, C. de excom. & in l. 2. C. de don.

& partē refutare, quando cōfesſio eſt facta, vnico cō ſtructu; ſic tenet Archi. ī c. 1. de confeſ. lib. 6. Tamē, q̄a magis tutius eſt nō confitē do veritatem, poterit nega re. Aut quod ponitur in libello, ſeu poſitionib°, ē falſum in quātitate, ſeu in par te ſūmę, ſeu in parte rei, vt quia petit. 20. cū nō debet hr̄e niſi. 10. vel petit totū, & non debet hr̄e niſi me diū; & tūc tenetur confiteri veritatē. vnde tenuit Pe. q̄ ſi talem poſitionē negat ex toto, q̄ eſt periur°, & facit tex. cum gl. in l. pupill°. § fi. ff. de ver. ſi. vbi patet. q̄ debitor negans rem eſſe ſuam, negat ſibi eſſe cōmu nē, & glo. in. c. fi. 1. 2. q. 1. tamē ad ſe, q̄ reus ciuitatis, vel vniuerſitatis non eſt cu iuslibet. 12. q. 2. q manumit tit, & in l. qui ſolidum, a in princi. ff. de leg. 2. vbi petēs totū conſtituit aduerſariū in mora in parte debita, & hoc contra procuratores noſtri temporis.

4 Vtrum confitens con ſocium criminis ſit teſtis idoneus ꝯ ſocium. ℞. quòd non, vt no. glo. in l. ſi filiū, C. de libe. cau. Et ideò non debet interrogari de conſo cijs, vt in l. fi. & ibi p doct. C. de quæſtio. Intellige, q̄ nō debet īterrogari, quoad hoc, vt ſit teſtis, b ſed bene poteſt interrogari, vt p ei° dictum poſſit inueniri veritas ab alijs. c

5 Vtrum interrogat°, vel ſua ſpōte dicens faciat indi ciū contra ſociū. ℞. q̄ nō, vt no. Bar. ī l. 1. d §. ſi ſeru°. 2. ff. de quæſtio. Maximè cū omne indicium debeat ꝓbari per duos teſtes, vt per glo. ī ver. īdicijs: doct. in l. fi. C. famil. erciſc. & p Bar. in l. fi. in ātepe. e q. ff. de q̄ſtio. per Ange. in. l. fi. ff. qđ me. cau. per Bal. in l. cū ꝓponebat, f ff. de le. 2. vnde, licèt vnus teſtis; quādo deponit directè ſuper ipſo fa cto prīcipali, puta quia vidit committi ipſū maleficium, faciat indicium, ſi eſt oī exceptione g maior, vt no. ī l. ſi q̄s, C. ad. l. Iul. ma. Bar. ī d. l. fi. de quęſtionib°, & Bal. ī l. fi. C. fa. erci. Sal. in l. fi. C. de quæſtio. Tamē ſu pradict° loci°, ex quo con feſſus eſt crimen ſuū, eſt in famis infamia facti ſaltem, ideò non eſt teſtis omni ex ceptione maior, q̄a vilis & infamis nō facit indicium aliquo modo. Ita dicit Bal. in l. 1. §. idem Corne. per il lū tex. ff. de quæſt. & Bal. in c. 1. in. §. ſacramentū, de cō ſue. re. feu. dicit, q̄ illud, q̄ dicit, vnum teſte facere in diciū, debet intelligi, ſi eſt vitæ probatæ, vel bonę opi nionis, nec poteſt haberi ſu ſpectus familiaritate. vel fa ma mala, vel alia cauſa arbitrio iudicis. Et ideò ſecū dùm eū infamis infamia fa cti non eſt idone° teſtis, vt no. etiā ipſe Bald. in l. fi. C. de requi. re. p no. ibi p gl. fi. Et qđ ſit indiciū, & quo modo probatur, & in q̄bus fallit, quod ſupradictū eſt, Vide infra, iudicium, p to.

6 Quid ſi eſſent duo vel tres teſtes ſingulares, q cō fiterentur ꝯ tertium? ℞. q̄ nullo modo poſſunt coniu gi ad faciendum indiciū, niſi ſit teſtis oī exceptione maior, vt ſupra dixi ī §. præcedenti, & multomin° ad faciendam plenam pro

ente nup. & vide Ge. qui examinat in d. c. 1. de confeſ. lib. 6. 2. q.

a Et in l. qui ſo lidum] Et refertur ad ſdicta.

b Vt ſit teſtis] Gloſ. fi. quæ vr̄ ſe reſoluere, q̄ tortus nō facit fi dē ꝯ eum, d quo confitetur.

c Alijs] Adde d materia Bar. in l. q accuſare, ff. d accuſatio. Spe. & Ioan. And. in tit. de teſte. §. 1. ver. ſi qua, & quod not. Bart. & Bal. in l. q̄m, C. de teſtib. vbi bonus tex. Inno. in ca. qualiter, ſecundo, de accuſ. Bald. in l. omnibus, C. de teſti. Moder. in c. ſignificaſti. 2. de homi. & in c. veniens, de teſ. Din. verò in tra ctatu de q̄ōnibus, dicit q̄ inculpatio, quam facit ſocijs criminis d aliquo, in caſibus, in q̄b° poteſt de ſocijs interrogari, de quibus in l. fin. C. de accu. facit indicium ad torturam Ad de tex. & Bar. in d. l. 1. §. cum q̄s. ff. de q̄ōnib.

d Bar. in l. 1.] §. ſi ſeruus, ſecūdo. Ibi format q̄ōnem, Aliquis, vt à teſtimonio ſubducat, fecit ſe accuſare de eodem crimine. certè hoc non nocebit, quia nihil criminis te ſtificabit, ar. huius. §. 3. §. cum quis. infra. eo. hæc Bar.

e In ātepe. q̄ō.] Dicit ibi Bar. illud. n. quod dixi, q̄ vnus teſtis facit indicium, eſt verū de vno teſte, q teſtificatur de maleficio ipſo, ſed q̄n teſtificat de indicio quodā, dicēs, q̄ ipſe fuit ī tali nocte repertus in loco ibi vicino, q̄n fuit factum furtum, iſtud iudiciū debet probari per duos teſtes. hæc Bar.

f L. cū propo.] Adde ibi Imo. dicentem, q̄ q̄n ex cōiectura, vel indicijs inſurgit plena ꝓbatio, tūc tot req̄runt ad ꝓbandū plenum negotiū factū. Sed vbi p indiciū nō inſurgit plena probatio, tunc dicēdum, q̄ ſi teſtis deponēs deponat ſuper facto directo, ſufficit vnus teſtis idoneus. hinc eſt, q̄ facit indiciū ad torturā dictum vnius teſtis deponētis ſup maleficio. l. 3. cum ibi not. C. ad L. Iul. ma. Et Bar. in l. fi. ff. de q̄ō. Si aūt nō deponat ſuper maleficio, tunc req̄runtur duo, vt per gloſ. quam ibi multum nota Bart. in d. l. fi. C. de fam. erciſ. licèt Bal. dicat, & malè tot teſtes requiri ad probandum coniecturā, vel indicium, quot requiruntur ad factum principale. hæc Imo.

g Omni exceptione maior] Ita

bationem. Ratio, quia cum duo testes requiratur regulariter, vt dictum est, tales non sufficiũt, qa vnũquodque de per se imperfectum ẽ ita no. Bal. in l. si qs ex argẽtarijs. §. 1. ff. de ede. & patet p no p do. An. in c. licèt de test. dũ loquitur de pbatione per testes singulares. nec obstat, φ vn[a] testis deponens sup facto principali, iũgatur cũ pbatiõe famę, [a] vt probatur in l. 3 §. eiusdẽ ff. de test. ar. no. per Bart. in l. admonendi, ver. venio ad tertiũ ff de iureiu. Illud est qa hoc est pe.fectũ, si vnus testis integer, vt dictũ est. Itẽ fama, quæ facit pfectũ indiciũ, vt no. Bart in l. de minore. §. plurimũ, [b] ff. de q. Item nec obst. φ duæ pbationes semiplenæ diuersi generis non coniungant ad vnã plenã faciẽdam iuxta no. per Bar. in d. l. admonẽdi. qa illud verũ, qñ non coniunguntur ad eundem actũ, sed duæ probationes diuersorum actuũ, & d uersorũ generum nunquã coniunguntur ad plenam probationem faciendam. Iste ẽ casus, & ita deducit Bal. in l. testiũ, in fi. C. de testib. & idem Bal. in l. obseruare C. quo. ap. non reci. posuit. d. An. in c. veniẽs, el 1. de test. & ibi Pa. ibi latè. ex istis infertur, φ duæ mulieres dicentes se peccasse cũ aliquo, non possint iungi ad faciẽdũ indiciũ perfectum, nec arctandum ad veritatẽ dicendã ẽt cũ aliquib. coniecturis, maximè cũ deponãt de delicto pperpetrato in eorũ corpore iux. no. per Bar. in l. si quis in graui, [c] ff. ad sena. con. Sillania. vbi dicit φ nullũ facit indicium, & idem Ang. in l. 2. C. de calũ. vide infra, testis. §. 23. qñ dicantur singulares.

CONFESSIO sacramentalis [d] primò qd [e] est? Resp. ẽm Th. φ est legitima corã sacerdote peccatorũ suorum declaratio, vel ẽm Dir. cõfessio dr quasi simul vel ex toto, vel vndique fassio. Nã sicut sententia, sic cõfessio q generat sentẽtiam, dẽt eẽ certa, vñ in l. certũ, [f] ff. de conf. certũ inquit, confessus pro iudicato [g] erit.

1 Qualis debet [h] esse confessio, vt sit legitima? Resp. ẽm cõiter Theologos in 4. di. 17. quæstio. 16. debet habere conditiones, [i] q continentur in his versibus. Sit simplex, humilis, confessio pura, fidelis, Atque frequẽs nuda, discreta, libens, verecunda, Integra, secreta lachrimabilis, accelerata. fortis, & accusans, & sit parere parata. Quas Ricar. exponit in 4. dist. 17. art. 3. q. vlt. Simplex. i. vt nihil admisceatur, quod non faciat ad peccati quãlitatem. Humilis in verbo, & signo. Pura. i. recta intentione facta. Fidelis. i. vera, vt nihil de falsitate admisceat. Frequens quia valde est vtilis. Nuda, non inuoluta verborum obscuritate. Discreta, vt maiora cũ maiori grauitate. Li

Ita Bar. in l. 1. §. idem Cornelio, & in l. maritus, ff. de quæstio. vbi vtitur hoc verbo, si est idoneus, & Adde Bart. in l. admonendi, ff. de iureiur. ver. venio ad 3. vbi vtitur, omni exceptione maior.

a Cum probatione famæ] Facit plenam probationem, quia sunt duæ semiplenæ probationes.

b L. de minore. §. plurimum.] Aliàs in. §. tormẽta, in § plurimũ ver. vlt. principaliter qro, vbi dicit, In causis breuioribus, vel modici pıudicij fama facit plenã probationem

c L. si quis in graui] est in §. si quis moriens, vbi dicit per illũ tex. φ si aliqs assessor veniens ad mortẽ dicit se tulisse vnã sentẽtiã p pecuniam vel si aliquis dicit se tulisse falsũ testimoniũ, tale dictũ non præiudicat alijs. Ad idẽ allegat l. 1. §. si quis filiũ, ff de Carbo. edi. & l. Seia in prin. ff. ad Velle. & tex. in c. sicut, de testib. & de his vide Imo. in c. 1. de ar. & facit. l. φ si vtriusque, de euic. & l. ab executore, de appe. & l. si quis decurio, de falsis.

d Confessio] Cõfessio est, p quã morbus latẽs spe veniæ aperitur, p cuius declaratione scias, φ tripliciter fit confessio ẽm Petr. de Pal. aut in foro animę interius coram deo, & ĩ hac non aperitur peccatũ latẽs, qa deo apertũ erat, aut in foro cõtentioso corã iudice, nec in ista aperitur spe veniæ, aut corã dei vicario, & in ista aperitur pcm spe veniæ, vñ confessio sacramẽtalis, q ẽ pars pœnitẽtiæ, cõuenienter describitur per materiã, q est pcm, & p actũ, q ẽ aperire, & p finẽ, qui est spes venię, põt addi, φ ideo dr spe veniæ, quia, si alia de cã aperiatur peccatũ, non est confessio. Nam si causa consilij, est consultatio, si ex lasciuia, vel leuitate, est dissolutio, si ad aliquẽ malũ finẽ, ẽ malignatio. Et ideo vbicunque non aperitur peccatũ spe veniæ, non est confessio, sed no. φ etiã oĩa, q spe veniæ aperiũ pcm, non consequitur veniã, ideo aliter diffinitur vt in litera, Et in ca oĩs de pę. & re & ĩ ca. 1. de pe. di 6. & c.

e Eiᵒ descriptionẽ videas ĩ cate. de sac. pœn. c. sed iam con. pars pęnitentiæ est, s. Sy. Tri. sess. 14. c. 1. de par. sac. pœ. & cano. 1. P. V.

f Certũ] Ex quo sequitur, φ si incertũ quis confiteretur, nõ haberetur p confessio vt dicit tex. in l. sicut, C de re. hæ.

g Pro iudic.] Est ẽt tex. in l. vnica, C. de cõfessis ĩtellige tũ istã regulã, vt habeat oĩa requisita, de quibus per Abb. in c. fi. extra de confessis & ibi an requiratur sitẽtia, & qd in cõfessione extiudiciali vide ibi plenissimè.

i Vide s. Sy. Tri. sess. 14. c. 5. de cõ. & in ca. 6. & 7. catech. de pœ. sacr. cap. sed quemadmodum, cap. sed quoniã, & ca. sed iam ordo. P. V.

k Conditiones de cõdi. vide S. Th. in 4. di. 6. q. 3. & ar. 4. quæstiuncula.

cula.4.&c.& s.Bona.in 4. di.21.in q.circa ifam &c.

a Nec habeat]Adde Abb.in c. omnis, de pę. & re.in 2.no.& vult dicere, quod & si sacerdos deueniat in noticiam personæ, cum qua peccauit confitens, tamen de necessitate oportet sic dicere propter expressionem peccari.

bens, nō necessitate, sed libera voluntate. Verecūda, nō iactātia plena. Integra, vt nullū retineat. Secreta, nō publica. Lachrymabilis ex dolore cordis. Accelerata, nè nimis ꝓlōget. Fortis, nè ex verecundia dimittat, accusans, se, non alios. Pare re parata, s. ad obediētiā ꝯf.

2 Vtrū pręfatæ cōditiones sint oēs de necessitate cōfessionis? Rñ. Ri. vbi s̄. dicit ꝙ nō, sed qdā de congruitate, sed vt clarius intelligantur, multas inferam qōnes.

3 Vtrū nominatio personæ, cū qua quis peccauit, sit necessaria ad peccati cōfessionē? Res. ſm Ri. vbi supra di. 21. ar. fin. q. 2. ꝙ aut nominatio personę ē necessaria ad peccati magnitudinē, & speciē exprimendam & tunc est necessaria, vt puta qa peccauit cū mr̄e, nec habeat a aliā cōsanguineā, quia si haberet aliā consanguineā, puta sorores, sufficeret dicere, peccaui cum cōsanguinea mea in primo gradu. b Aut talis noīatio solū est vtilis c cōfitenti, vt confessor melius sciat īponere consiliū, & pęnitētiā; & sic similiter ē necessaria. Aut ē vtilis illi, cū quo peccauit, & tūc pt dicere, sed nō in confessione, d qa sic cōfessor nō posset aliqd facere, nisi ex ꝯfessionē ei dicat. aut nō ē vtilis nec ei, q confitet, nec ad correctionē illi⁹, cum quo peccauit, nec ad expssionē spēi peccati, & sic ñ solū ꝯdēt tacere ei⁹ expssionē, imo dicit Ri. ꝙ credit, teneat celar. & vt dicit S. Bo. ī 4. di 21. part. 2. ar. 1. q. 3. ꝙ ꝯfitēs, si exprimit ñ effugit e detractionē, nec cōfessor, si ad hoc cōsentit, sitr qñ noīatio ꝑsonę eēt cū ꝑiculo alteri⁹, ēt si circūstātia eēt d̄ necessitate omittēda ē ſm Pe. d̄ Pal. ī 4. di. 21.

4 Vtrū f reqrat ad cōfessionē ꝙ fiat genu flexo, capite discopto, & hmōi? Res. ꝙ ñ nisi d̄ bono & ęquo. princi palr. n. humilitatē cordis reqrit de⁹. 14. q. 5. si qd, q̄uis act⁹ humiles corporis ipsā īducāt, & ī ipsis meremur.

5 Vtrū ꝯfitēs pp gloriā vanā vel aliū malū finē peccet mortalr? Re. ꝙ sic qa puertit finē g sacr̄i. facit ad hoc ꝙ dico j. honor. §. 7. imò nec sacramētū suscipit, qa ꝑs essē

Ex hoc sequitur ꝙ non sufficeret mulieri dicere, q. dam vir concubuit mecum, sed debet dicere, frater meus, vel religiosus. Adde, ꝙ S. Bo. in 4. dist. 21. dicit, ꝙ aut peccata aliena sunt nostris coniuncta & a mixte, ita quod sine illis non potest bene culpa explicari, & tunc licitum est confiteri eatenus, quare nus non pōt sine alieno peccato culpa propria explicari. vnde sufficit aliqñ in gñali, vt si mulier cognita est ab epo, ꝙ absit, vel ab aliquo religioso sufficit dicere, ab aliquo magno ꝑlato, vel e religioso, & sic satis exprimitur peccat spēs, etiā stando in ista generalitate. si verò descendat ad personam singularē, incrependa est persona, confitētis si verò peccatum nō pōt explicari sine expssione personæ determinatæ, vt pote si mulier a viro inordinarè cognita est, tunc si dicat de masculo, non peccat pro eo, quod non potest aliter confiteri propriā culpā, & tunc non debet extendi accusatio alieua, sed accusatio proprie.

b In primo gradu] Sufficit si habet solum vnū fratrem, cum quo peccauit, vel plures, dicere, ꝙ peccauit cum cōsanguineo in primo gradu, & id quod dicit Ri. de vno, intelligitur, ꝙ licèt pp hoc talis peccans veniat in cognitionē confessoris, tamen de necessitare debet nominari. tenetur tñ confessor ipsum nominetū celare sicut & pœnitens, vt infra dicetur.

c Vtilis] Puta, quia seruus, vel filius, vel vxor. & tūc confitens potest exprimere aliqua de domino, patre & marito.

d Sed non in confessione] Ad hoc vide tex. in c. hoc videtur. 22. q. 5.

e Non effugit] Vnde S. Bo. vbi supra inuehit contra confessores, q ramusculos in confessionib. inquirūt, & audiunt de alijs malum, & sustinent, & infert, ꝙ confessor nō debet curiosè inquirere de persona, sed si suspicatur ꝙ sit ꝑsone, cui possit prodesse, & vtile & cōpetens sit illum scire, pōt extra confessionē inquirere. Nā talia frequenter sunt occasio frangendi sigillū confessionis, idō est maximū periculū. Ad dit adhoc Ro. cō fessio. 1. §. 6. i fi. ſm Rain. ꝙ licèt sacerdos non debeat interrogere specificationem personæ &c. nisi &c. tamen si interrogee non ex curiositate, sed ex charitate, vt prouideat, non videtur peccare, licèt ille non sit cogendus dicere si non vult. si igitur peccata aliena sunt impertinētia ad peccati nr̄i accusationē, sed ex quedā associatione refert qs ea, & ad quādam suā excusationē qa solatiū ē miseris socios habere pęnarū, male facit, qui sic confitetur, sicut multi simplices aliqñ accusant oēs vicinos, vt ipsi minus cōfundantur, vt si dicant, sum⁹ latrones, vsurarij, periuri, & hmōi & tales a confessoribus corrigendi sunt, quia rectam formā confessionis non seruant hæc S Bo. Et sic ergo debet dicere. Dixi, confitebor aduersum me &c. Cham fuit maledictus, qui non cooperuit patris verenda, sed magis publicauit, vt patet Ge 9. &c.

f Vide catech. de pę. sa. c. sed quēadmodū & le. P. V.

g Peruertit finem] S. Bona. in 4. di. 17 parte 2. ar. 1. q. 5. dicit, ꝙ necessaria est dispositio ex parte confitentis propter omnium peccatorum detestationem, & si cū voluntate peccā li accedit, peccat mortaliter quia sacramentum irritum facit, quantum in se est. Et hoc non est sine contemptu. vnde tenetur iterum

teneri ad sacerdotem, & petere absolutionē. Et si tu quæras, vnde hoc cum confessio non sit opus priuilegiatum, dico, q̃ hoc habet, quia est opus sacramentale ad iustificationem institutum. Vnde hæc confessio ad absolutionem est ordinate.

a Manifestat] S. Th. in 4. di. 21. q. 3. ar. vlt. Per confessionē dēt penitens se confessori suo manifestare: ille aũt, q̃ aliud de se sacerdoti loquitur, quā sua conscia hēat, siue in bonū, siue in malū, nō se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & ideo non est idonea cōfessio. sed ad hoc q̃ sit idonea, reqritur q̃ os cordi concordet, vt solùm hoc os accuset, quod conscia tenet. Aliter videretur esse testis falsus, quando quidem testis fit in conscia, & dicat id, quod non fecit &c.

tialis huius sacri, quæ consistit in actu suscipiētis, est actus interior. Vñ sine eo nō est, sicut non ɔtraheret mr̃imonium, qui ɔtrahēdo non intenderet nisi in carnalem copulā ad tempus. Tenetur.n.q̃s confiteri peccata sua, vt Deo satisfaciat, quē offendit, & ecclesiæ, & vt de suis peccatis veniā ɔsequatur. Alia aũt intētione cōfessio facta nō valet, & tenetur eam iterare, nisi in casu, vt infra dicā. §. 14.

6 Verũ confitens pc̃tm̃, q̃ non fecit, peccet mortaliter? R. q̃ sic, tum quia consciam non manifestat, [a] tũ quia mentit. 22. q. 2. cũ humilitatis. Limito illud verum, q̃ñ conscia dictat, q̃ non fecit. Itē q̃ñ peccatum quod confitetur, eēt mortale, si fecisset. & sic intellige Ric. in 4. di. 21. & Dir. ti. de pę. & re. & illud Gre. q̃d habet di. 5. ad eius. in fi. bonarũ mentiũ est culpam cognoscere, [b] vbi culpa nō ē, intelligitur pro formidare vel in gñe se peccatorē cōfitendo, sed non in specie.

7 Verũ oē mendaciũ [c] dictũ in ɔfessione sit peccatũ mortale? R. q̃ nō, sed solũ illud, q̃d est perniciosũ, puta ɔ̃ famam suā, vel alteri⁹, aut ɔ̃ id, q̃d necessariò hēt confiteri. vnde si taceret, vel negaret aliquod mortale, quod fecit, & de quo nō

b Cognoscere] Hoc potest esse dupliciter, vno mō vt intelligatur quantũ ad substantiā actus; & sic non est verũ. non.n. ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, vt se actum aliquem commisisse cognoscat, quem non commisit. Alio modo quantũ ad conditionem actus, & sic verum dictũ Greg. quia nullus in actu, qui de se bonus vr̃, formidat, ne aliquis defectus ex parte sua fuerit. & sic dr̃ Iob. 9. verebar omnia opera mea. sciens q̃ non parceres delinquenti. Et ideo ad bonam mentem pertinet, vt hanc formidinem, quam corde tenet, & lingua accuset, vt si aliquis quandoq; dubitat de aliquo peccato, verum sit mortale, vel veniale, & talis dēt, vt vr̃ de illo confiteri vt de mortali. ergo aliquis dēt confiteri peccatum, quod non hr̃? Rñ. S. Tho. & Rose confessio, 1. §. 32. q̃ q̃ñ aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud cōfiteri dubitatione manēte, quia qui aliqd committit, vel omittit, in quo dubitat esse mortale peccatum; peccat mortaliter discrimini se committēs, & similiter periculo se cōmittit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri. Non tñ debet asserere illud esse mortale, sed cũ dubitatione loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram & lepram. hæc S. Tho. not. etiam secundùm logicos differentiam esse inter scientiam, opinionem, & dubitationem, scire enim est aliquid firmiter credere sine aliqua hæsitatione alterius partis. opinari verò est assensus ad aliquam rem, tamen cum formidine alterius partis. Dubitare propriè quādo quis ad aliquam rem, quò ad assensum est indifferens, & in æquilibri, ita, quòd nō magis moueatur ad vnā partem, quàm ad aliam. ex quo patet, q̃ si quis esset in opinione aliquid non esse mortale, non teneretur confiteri, licèt cum aliquali formidine & scrupulo.

c Mendaciũ] Pro declaratione præmitte, q̃ differt mentiri, & falsũ dicere. Mentiri enim est, q̃ñ aliqd exprimit vox quod mens non sentiat, etiā si p vocem verũ dicat. Et falsum dicere est, q̃ñ vox discordat a re significata. Mentiri quidem, quia semper importat abusũ signi, & obligationem hominis quantũ ad vim intellectiuam & executiuam, inter quae est discordia, sēper malum est. & ita secundũ se malum, q̃ nulla pōt circumstantia bona vestiri, vt bene fiat, sicut dicit Aug. lib contra mendacium. falsum verò dici pōt frequenter meritoriè, cum mēs decipitur, & ita credit esse, quod loquitur, sicut dixit Apostolus se in Hispaniam profecturum, Ro. 15. si ergo quæras, vtrum liceat addere ad confessionem? Rñ. q̃ aut tu loqueris quantum ad testificationem cōscientiæ, aut quantum ad conformitatē veritatis in re. Primo casu vt conscientia minus accuset, & vox amplius, sic est peccatum, & mendacium, & perditur meritum confessionis, in qua debet esse verbũ verax secundũ illud Eccle. 37. ante omnia verbum verax præcedat te. Verbum verax est, quando id exprimit lingua, quod sentit conscientia, & pro hoc facit, q̃ quia accusat aliquem in aliquo, quod non fecit, est culpabilis, quantumcunq; faciat bona intentione; sic in proposito &c Secundo casu, quando conscientia non discordat a lingua, dicendum tunc, q̃ talis additio pōt esse meritoria. Qui enim in paruis se grauiter credit offendisse, & sic confitetur, quasi grauiter offēderit, absque dubio proficit, hæc S. Bon. in 4. dist. 21. Adde ad illud, quod dixi supra de dubio, q̃ S. Bonau. vbi supra dicit Aug de tri. 15. lib. q̃ non solùm est mendacium dicere scienter falsum, sed etiam asserere dubium, quia lingua a corde discordet. Quando ergo dubitat, vtrum sit mortale, dicendum quòd sicut dubitat, ita dubitando debet confiteri, tamen debet confiteri, & pœnam sustinere, ac si esset mortale. & tunc mens assecuratur, & in nullo veritati præiudicatur. ad illud de humilitate adde, quòd confessio licèt fiat ad humiliationem, hoc tamen est per accusationem, quæ veritatem debet habere principium, vel consistens ad hoc, vt recta sit.

est legitimè confessus, peccaret mortaliter, nisi fortè timeret probabiliter de reuelatione confessionis, vel ꝙ sollicitaret eum ad malũ talis confitẽs, qa aliũ nõ hẽt, posset aliquid tacere, vel negare cum verbis paleatis taliter, ꝙ mendaciũ non dicat, & et si diceret, pp hoc non esset mortale, sed erit veniale, 22.q. 2.ca. 1.cum ibi no. [a] Itẽ dicendu de eo, qui habẽs aliqua peccata, a quib. scit ꝙ confessor solitus non põt eum absoluere, tñ nẽ scandalizetur de eo, confitetur de solitis solũ, & tacet illa, a qb. nõ pt ab eo absolui cũ ꝓposito [b] confitendi integrè cũ eo, q eũ possit absoluerẽ.

8 Vtrum [c] confessio facta sit necessariò iteranda? Rñ. sm Ri. in 4.di.17. ꝙ verè, & legitimè confessus nõ tenet reiterare [d] confessionẽ de necessitate, nec tenetur qs obedire præcipienti sibi vt iterũ talia confiteatur, nec papa posset condere legẽ hoc præcipientẽ sm Pe. de Pal. nisi ex bono cõsilio qs velit, vt facilius iueniat remissionẽ, qd' fit sæpi[e] cõfitẽdo, de pę.di.1.quẽ pœnitet, circa medium.

9 Assignãt tñ doc. in 4.di. 17. aliquos casus. in quib' confessus tenetur iterũ cõfiteri eadem peccata. Primus, qñ confitetur ei, qui non potest [f] absoluere.

10 Secũdus, qñ confitetur scienter ei, qui nesciẽt [g] ligare, vel soluere. de quibus dicã latius ĩ. confessio. 3. p totum, & confessio. 4 §. 3.

11 Tertius, qñ qs non confiteẽ integrè [h] oĩa peccata mortalia, de qb. non est legitimè confessus vni ↄfessori. ẽt si ↄfitetur diuersis cõfessorib. sed scienter tacet aliquod peccatũ mortale, đ quo dubitat, vtrũ sit mortale, vel aliqd aliud, qđ ẽ đ necessitate ↄfessionis, vtputa circunstantiã, quę mutat spẽm, & hmõi ex verecundia, vel aliquo quocũq; respectu, đ pę.di.5.c.1.cir. fi.

12 Quid [i] si tacuit ex ignorãtia, seu obliuione? Rñ sm Ri. vbi s. ar.2.q.6. ꝙ aut pęnitens adhibuit debitã diligentiã ꝓut de lege cõi humana permittit fragilitas, vt memoriã haberet oĩum peccatorũ suorũ mortaliũ,

Et non sequitur, ꝙ si humilitas non habet excessum in reputatione, ꝙ veritas non habeat excessum in locutione. & ideò dicit S. Augu. in d.ca. cum humilitatis, ĩ fi. quomodo ẽ humilitas, vbi regnat falsitas? & ibi no. Archi. aliquas humilitatis species. ex quo patet quod quis potest se dicere peccatorem ĩ genere, quia nemo sine crimine viuit, sicut, facit sacerdos in confessione. Et not. ibi optimam gl. quę dicit, quòd peccans mortaliter, committit furtũ quia se subtrahit Deo. Homicidiũ quia occidit animam suam. Adulterium, quia fornicatur cum diabolo. Periurium quia frangit fidem i baptismo datam. Verũ humilitatis causa licet alicui, fateri se reum? dicit S Bona. in 4.dis. 21. in q. circa literam, ꝙ fateri se reum, vel iniustum est dupliciter, aut prout reatus est iniustitia & sic simpliciter priuat iustitiam & non debet qs fateri se reum, nisi habeat mortalis conscientiã, alio modo, prout priuat iustitiæ perfectionẽ, & secũdùm hoc omnis homo potest se iniustum fateri, secundùm illud Isa. 54. Sicut pannus menstruatæ oẽs iustitiæ nostræ. Nec iustificatur homo comparatus Deo, secundũ Iob. & secũdum hoc dicebat se Augu. iniustum &c.

a Cum ibi no.] No. ibi ꝙ ille, qui habet animũ decipiendi, tunc verum est, ꝙ in dolo iurat, qui aliter facturus est, quàm promittit, cum periurium sit nequiter decipere credẽtẽ. Si.n. non haberet animum decipiendi, secus. & facit. cap. ne quis. 22. q. 1. vbi dicitur aliud est mentiri, aliud verum occultare.

b Cum proposito] Debet ergo esse fidelis cõfessio. Adde, quod confitens, & confessor sint in fide catholica, & quod fiat secundum doctrinam ecclesia, non hæreticorum. Et quod fiat sub spe, vt dictum est, qa Cain nihil valuit, ex quo sub spe non facit eam, maior est iniquitas mea &c. Gen. 4 de pœ. dist. 3. quem pęnitet Similiter nec Iudæ profuit, Mat. 17.

c De hoc in catech. de sacr pœn. c sed qm. 13 P. V.

d Reiterare] Idem S. Bona. in 4. di. 19. parte. 3. in vlt. q circa literam.

e Sępius] S. Bon. in 4. distinct. 17. parte. 2. in q circa literam dicit, ꝙ multæ sunt vtilitatẽs confessionis, & ad illa valet multotiens cõfiteri, s. ad erubescentiam, quę valet ad satisfactionem pœnæ, vt d. Augu. in ca. quem pęnitet, de pę. dist. 1. & magister in litera, de disti 17. in 4. Valet ad multiplicationem intercessorum, & ad humiliationẽ & gratię augmẽtum, &c.

f Non potest] Puta, quia sacerdos non habet iurisdictionem delegatam, seu ordinariam, de pœ. & re. c. omnis.

g Nescit] S. Bon. in 4 di. 17. parte 3. q. circa literã, dicit quod casus in quo quis tenetur reiterare confessionem, est qñ sacerdos nescit ligare, & soluere & concord. communiter doc. ergo multomagis, quando non potest absoluere. Et tenet s. Bonau. in 4. dist. 31. quia vnus defectus est contra clauem scientiæ, alius contra clauem autoritatis sacerdotis.

g Integrè] Adde sanctum Tho. in 4 dist. 17. q. vltim. ar. 4. quæstiuncula 2. vbi sic dicit, ꝙ in medicina corporali oportet, ꝙ medicus non solũ vnũ morbũ, cõtra quem medicinam dare debet, cognoscat, sed etiã tot in habitudinẽ ipsius infirmi, eò quòd vnus morbus ex adiũctione alterius aggrauatur, & medicina, quæ vni morbo conpeteret, alteri nocumentũ præstaret. & similiter est in peccatis, quia vnũ aggrauatur ex adiunctione alterius. & illud, quod vni peccato esset conueniens, alteri incentiuum pręstaret, cum quandoque aliquis contrarijs peccatis infectus sit.

ve

que est ſm Sco.e.di.qñ tan tã diligẽtiã adhibet, vt memoriã habeat, quantam qs apponeret ĩ re multum ardua, & quæ ſibi multum eſſet cordi, & tunc non tenetur confiteri alia peccata, de qb. confeſſus eſt, nec ẽt iſtud peccatũ oblitũ [a] tenetur cõfiteri priori ſacerdoti intentione neceſsitatis, ſed ſolùm tenetur cõfiteri alij ſacerdoti, qa quanuis de iſto fuerit abſolut⁹ quã tũ ad iudiciũ dei, & eccleſiæ, qa cõfeſſor pt abſoluere de confeſsis, & prędicto modo oblitis, tamẽ ſub intelligitur talis conditio, ſ. ꝙ qñ ad memoriã reducẽt ꝙ illa confiteatur ſacerdoti q poſsit eũ abſoluere. Et no. hoc ſecundũ Pe. de Pal. in 4. ꝙ ſi primus confeſſor habet autoritatem abſoluẽdi ab omni excommunicatione, & caſib. & ſic intẽdebat abſoluere, qñ cum eo confeſſus fuit ꝙ licèt peccatũ oblitũ tali mõ eſſet caſus reſeruatus, vel excõicatio, poterit nihilominus ſecundus confeſſor eũ abſoluere, qa non pt eſſe ampli⁹ caſus reſeruatus, nec excõicatio, ſed ſolũ peccatũ ſimplex, ꝙ bñ no. ꝓ iſtis qui eligunt ſibi confeſſorem autoritate apoſtolica, vt faciat ꝙ in abſolutione intẽdat eos abſoluere ab oi excõicatione, in q̃rũ eorũ autoritas ſe extendit, & ab oi caſu, aliàs oportet recurrere ad eũ q d̃ iur̃ poſſet eũ a tali abſoluer̃ facitc. officij [b]

vt Gregorius in paſtorali docet. Et ideò de neceſsitate confeſsionis eſt, quod homo oĩa peccata cõfiteatur, quæ in memoria habet, quod ſi non facit, nõ eſt confeſsio, ſed confeſsionis ſimulatio. Idem tenet S. Bo. in 4. di. 21. Addens, ꝙ confeſsio eſt ad accuſationẽ, ſed cum peccator accuſat ſe de tribus, cũ habeat 10. hoc ipſo prætendit ſacerdoti ſe non peccaſſe niſi ter, ſed hoc eſt falſitas, & hypocriſia manifeſta ergo non eſt confeſsio. Itẽ quia cõfeſsio fit propter abſolutionem, abſolutio autem ſacerdotis ſignum eſt diuinę abſolutionis. Sed Deus nũquã abſoluit niſi ab omni culpa mortali, ergo abſolutio ſacerdotis, aut nulla eſt, aut eſt ab omni culpa, ſed non meretur abſolui a ſacerdote peccator, qui celat ei peccatum, ergo nulla eſt abſolutio, niſi confiteatur oĩa peccata vni ſacerdoti. Si obijciatur, ꝙ omnes ſacerdotes tenent locum vnius Chriſti, ergo idẽ eſt confiteri diuerſis, quod confiteri vni. ergo tantũ valebit, ſi peccator diuiſim confiteatur diuerſis, q̃ ſi vni. Reſ. ꝙ verum eſt, ꝙ omnes ſacerdotes tenent locum vnius Chriſti, ſed non ſimul omnes, ſed quilibet de per ſe. Et ideo qui vult confiteri ſacerdoti tãquam Chriſto, ſi rectè confiteatur, neceſſe eſt, quod omnia dicat vni, quod ſi vni celat vnum, quantũ eſt in ſe celando mediatori, celauit Chriſto, igitur non conſequitur veniam. Si dicatur, ille habet vnum peccatum, de quo ſacerdos ſcandalizabitur, ſi illud dicat, puta quia cognouit cognatam ſuam, ergo non debet dici, quia ex quo confeſsio facta eſt in remedium, non debet eſſe in ſcandalum. Reſpondetur, ꝙ vbi timetur ſcandalum, non eſt confeſsio dimidianda, ſed licentia petenda, & ſi non datur, ſuperior eſt adeundus, vel alius, qui habeat eius autoritatem quia in tali caſu licentiam petere eſt obtinere t hoc S. Bo. Sed dicit alius, Videtur, quòd poſsis maiorem erubeſcentiam habere confitendo pluribus, & conſequenter maiorem remiſsionem pœnæ conſequeret. Reſ. quod verũ eſt, ſi integrè diuerſis confiteretur. ſecus, ſi diuidat, quia maior eſt erubeſcentia confiteri integrè omnia vni, quàm illæ omnes erubeſcentiæ inſimul, ſecundùm Th. vbi ſupra.

[a] Nec etiam iſtud peccatum oblitum] S. Bo. in 4. diſtin. 21. in reſponſione de pę. arg. q. 1. parte. 2. dicit, ꝙ licèt eſſet ſanum conſilium, quòd totum diceret, tamen non eſt neceſſe, quòd teneatur dicere niſi in generali. Nam aliud dicere eſt viam confeſsionis, & ſalutis multis auferre, cum multi cõfiteantur aliquando aliquod peccatũ enorme, quod deinceps vix alij ſacerdoti dicerent, nec autoritates ſanctorum hoc compellunt dicere, quia hoc nõ eſt confeſsionem diuidere, prima enim fuit integra & ſecunda ſimiliter, quia non oportet hunc de alijs habere remorſum nouum nec nouam abſolutionem. ſimiliter iudicandum eſt de recidiuo. S. etiam Thom. in 17. diſtinctio. 4. vbi ſupra ait, quòd licèt quidã dicunt, ꝙ quãdo aliquis recordatur eorum, quæ prius oblit⁹ fuerat, debeat iterũ etiam ea, quæ cõfeſſus fuerat confiteri & prętipuè ſi non poteſt eũdem habere, cui ante confeſſus fuerat & omnia cognoſcit, vt totius culpæ quantitas vni ſacerdoti innoteſcat, tamẽ non videtur neceſſarium, quia peccatum habet quãtitatem & ex ſeipſo, & ex adiunctione alterius, peccatorum autem, de quibus cõfeſſus eſt, manifeſtauit quantitatem, quam ex ſeipſis habent. Ad hoc autem quod ſacerdos vtramque quantitatem huius peccati, cuius fuerat oblitus, cognoſcat, ſufficit, ꝙ hoc peccatum dicat explicitè, & alia in generali dicendo, ꝙ cum alia multa confiteretur, huiuſmodi oblit⁹ fuit. & licèt ſimpliciter doc. loquantur limitandi ſunt, vt hic.

[b] C. officij] Ibi enim eſt text. ꝙ ſi quis pluribus de cauſis a diuerſis prælatis fuerit excommunicatus, ſi ab vno voluerit abſolui, ſuppreſſo ꝙ erat ab alio excommunicatus, dicitur ibi, quòd abſolutio ſurrepta non prodeſt, ergo a contrario ſenſu, ſi ex ignorantia tacuit, illa abſolutio debet ſibi prodeſſe, vide ibi gl. 1. & in c. ſuper literis, hic allegato eſt caſus de eo qui impetrauit tacens veritatem, vel dicens falſitatem, qa aut fuit malitiosè, & literæ nihil valent, aut ex ignorantia, & tunc aut ſi tacita veritate, vel falſitate prolata omnino Papa eſſet conceſſurus, valent literæ. Secus, ſi non fuiſſet conceſſurus, & quia in caſu noſtro ſi peccatum fuiſſet dictum, & propalatum, ſecuta fuiſſet abſolutio, Ideo tenet confeſsio, & ſic facit multum ad propoſitum. Et ibi Panor ponit exemplum de eo, qui dixit quod primæ cauſę cõmittebãt de plano ſine ſtrepitu de ꝯſuetudine, & ſic Papa dedit reſcriptum, ſed hoc nõ erat verum, tñ quia

Papa nihilominus dedisset literas in forma,cõi ideo tũc delegatus ꝓcedit in cã ſm iuris ordinẽ.
a Facere] S. Bo. in 4.di.17. parte 3.in q.circa literam dicit,ꝙ oĩs doc.in hoc. concordãt,& ſubdit intellige, ſi mutat ſacerdotem, & idẽ,ſi non mutat, ſed propter diuturnitatẽ tẽporis nõ recordatur ampli⁹ ſacerdos ꝺ peccatis ſibi ↄfeſſis. Et dici. Sco.in 4. diſt. 15.quod omittẽs facere iniũctam pœnitẽtiam, peccat mortaliter, nõ, qa facit ↄtra ꝓceptum vicarij dei.i.confeſſoris & eccleſię, vt in c.omnis, de pœ. & remiſ.
b Recidiuat] S. Bo.in 4. diſt.17. par. 3 in q circa literã dicit qđ ſi in cõfeſsione eſt defect⁹ cõdõnis, expeditis,& cõgrue tũc iteratio eſt de congruitate, nõ de neceſsitate,vt qñ interuenit obliuio, vel recidiuatio. Inn. tñ in cã oĩs vĩ ponere ↄriũ p illã parabolã, dñi Mat 18. Serue nequã nonne oẽ debitũ dimiſi tibi,de quo vide quod no. Sco.in 4. di. 22.

de ſen.exc.a ↄtrario, & c. ſuper literis,de reſcr. clatũ eſt ꝑ hoc. Aut pœnitẽs nõ adhibuit debitã diligentiã, ſed fuit ignorãs ignorantia craſſa,vel affectata tũc teneretur qs prius confeſſa,& talr ter oblita reconfiteri, niſi ĩ caſu qñ poſſet haber prio rẽ ſacerdotẽ,& nõ eẽt ei interdicta poteſtas abſoluendi. Adde ſm S.Bo.in 4.diſt. 17.in q̃ſtionib. circa literã, ꝙ ſi fuerit recenter cũ eo ↄfeſſus, ita ꝙ habeat memoriã ſuorũ peccatorum,ꝗ antea fuit confeſſus, vel ſaltẽ recordetur pœnitentiæ im poſitę,vt infra dicam.S.14. quia tunc ſufficeret ſolũ illud oblitum cum ſua negligentia confiteri, aliàs non.
13 Quartus caſus, in quo ↄfeſſio eſt iterandã, e qñ qs obliu.ſcitur pnĩam iniũctã vel cõtempſit facere. Intellige ꝑ mortali pcõ, qa ſi ꝑ veniali fuit iniũcta,non tenetur eã facere a de neceſſitate ſm Th. Itẽ ꝙ ſi ꝑ impoſsibilitatẽ, vel infirmitatẽ dimiſit, ꝗ ꝑ mortali ĩpoſita ẽ,non tenet iterare,ſed ſufficeret itimare eã ↄfeſſori,vt eã cõmutet. idẽ dic,ſi fuiſſet ſibi cõmutata ab alio ↄfeſſore,ſm ꝙ ĩ.dicam.
14 Quintus caſus, ẽ qñ ↄfitetur ſine ↄtritione,vel attritione ꝺbita,quæ ſufficiat ad grẽ ſuſceptionẽ cũ ſacramento, puta qa eſt in volũtate peccandi, vel ex mala intentione confitetur, vel non vult ſatisfacere,quod tenetur, & huiuſmodi. & licèt quidam dicant, ꝙ in iſto caſu non tenetur reiterare,quia recedente fictione ſuſcipiet fructum pœnitentiæ,tu tamen tene, ꝙ iterare tenetur,& hęc ẽ cõmunis opi. Theo. vt dicit.S.Bo.in q.vlt.diſt. 17.circa literam & Inn.Ho.& Are.vt no.Dir. & ratio eſt,qa

ſi ſuſcipit abſolutionẽ, peccat mortaliter ſm Ri.ea.di.ar.1.q.8.pro hoc habes text. ꝺ poe.di.3.c.inter hæc,el 2.vbi dicitur,ſicut veniã promeretur pnĩa vera;ſic dcũ irritat ſimulata, & ẽt qui eum abſoluit ſcienter. & ſic non pt dici abſolutus, quia implicaret contradictionẽ, ꝙ ſimul abſolueretẽ,& ligaretur reſpectu eiuſdẽ,vt no.doc. ĩ c.ꝙ quidam,de poen. & re.ꝙ licẽt pnĩa,& ↄfeſſio illorũ, qui nolũt abſtinere,ſit acceptãda,& ſalubrib⁹ monitis ſit ei pęnitẽtia indicenda,qa valet eis ad multa,non tñ eſt abſolutio impendenda,qa non eſt capax eius nec ĩ iſto ſacramẽto imprimitur character, virtute cuius poſtea valeat,ſicut in baptiſmo.Addit tñ.S.Bo.in d.q.vlt.ꝙ verũ eſt ꝙ tenetur reiterare in iſto caſu,& duob.pręcedentib.qñ mutat confeſſorẽ, ſecus,ſi ad eũdẽ redeat, & adhuc memoriam habeat ſuorũ peccatorũ,qa recenter cõfeſſus eſt. Pe.tñ de Pal.in 4.di.17.dicit,ꝙ ſi ẽt ſit oblitus confeſſor peccata ſibi confeſſa,ſed tñ pœnitentia pro eis impoſita ſit, ꝙ tali confeſſori ſufficiet confiteri alia peccata prius confeſſa ſolũ implicitẽ dicẽdo,de illis peccatis,quæ aliàs vobis dixi,dico meã culpã. Secus,ſi pnĩa non fuiſſet taxata tunc, quia oporteret, vt peccatorũ memoriã haberet & ſatis placet.Et addo etiam,ꝙ non ſit interdicta ei poteſtas abſoluendi, & ſic non oportet. ꝙ reiteret, ſed ſufficit ↄfiteri vel peccatũ ſcienter retentum,vel pnĩam oblitam,vel fictionem ſuam explicitẽ,& ꝺ alijs ↄfeſſis implicitẽ,vt ſupra dixi.Nec intelligo, ꝙ confeſſor habeat memoriã de ſingulis peccatis in numero,vel ſpecie, ſed ſufficit recordeť in genere ꝺ peccatis,ꝗ ei ↄfeſſus fuit, & de qualitate vitę eius, ꝙ nota.
15 Sextus caſus ſecundùm aliquos eſt,qñ quis recidiuat, b ſed hunc non ſequuntur communiter doc.ſm Ri.ea.di.ar.2.q.8.qñ peccata dimiſſa, & recidiuata notabiliter tantum aggrauant, quod notabilis & periculoſa grauitas peccati exprimi non poſſet niſi dicendo aliquod peccatum prius confeſſum & dimiſſum,aliàs non, & ſic tene.
16 Septimus caſus eſt, qñ quis confitetur peccatum, a quo ſu⁹ confeſſor ñ potuit eũ abſoluere,quia licèt iſtud confeſſus fuerit & omnia alia,tamen iſtud, a quo non potuit abſolui,tenetur iteratio ſuperiori ↄfiteri

a De pueris, & puellis] Intelligitur hoc de peccatis extra carnẽ vt no. in ca. 1. de delic. puerorum.
b Satisfactione] Ad hoc vide tex. cũ gl. in Cle. dudũ, de sepultu. in §. statuimus, ibi, Audire liberè valeant, Sequitur, pœnitentias imponere salutares atque eisdem absolutionis beneficiũ impendere.
c Adde catechis. de pę. sacra. c. sed quoniã. Cõ. Tri. sess. 14 c. 5. de cõfess. P. V.
d Lege. S. Conc. Trid & catechis. in proximè præcita loc. & cano. 7. ead. sess. P. V.
e Quod non solũ peccatũ] S. Bo. in 4. dis 17. dicit, quod oĩs peccati dñia est confitenda, & maximè oris, & operis, iũ vt sacerdos sciat peccatorẽ, ꝑ his vel ligare ad pœnam, vel absoluere, Certum est enim, ꝙ pro omni peccato mortali qs meretur pœnam æternam ideo satisfactio imponẽnda ẽ ad arbitriũ sacerdotis. Ideò necesse est pœnitẽnti cõfiteri scel⁹ occultum, quia aliter ipse non nouit, tum ẽt ex parte ipsi⁹ pęnitentis, vt qui non erubuit intra t.alã.

teri, nec propriè ista dicitur iteratio, qa superior accipitur ꝑ vna persona cum confessore, nam confessor absoluit a quib. pt & superior perficit, vnde s'm Ric. vbi supra deberet pręcedere absolutio superioris, qđ credo de honestate, non đ necessitate s'm Dir. & iste duæ absolutiones faciũt vnã cõpletã. Sed de hoc dic, vt ĩ confessio 5 §. 9 & 10.

17 Octauus casus est secũdũ aliquos, vt ponit S. Bo. vbi supra pp peccati obliti recordationem, qa cum qs confitetur, & alicuius peccati obliuiscitur, volunt vt omnia postea confiteatur, vt confessio sit integra, sed hoc non sequũtur communiter doc. tu dic vt supra dixi. §. 11. secundũ illam di.

18 Sed quid dicemus đ illis, qui ideò non confitẽtur de aliquo peccato mortali quia non cognoscunt, ꝙ sit mortale peccatũ? Resp. vt colligo ex doctrina doc. in 4. di. 17. ꝙ si facta diligẽtia secundũ eorũ fragilitatem vt memoriã habe(r)ent suorũ peccatorũ, confitẽtur integrè de his, q̃ cognoscunt fore peccata mortalia, & ea q̃ non recognoscũt peccata mortalia pp eã ñ confitentur, ꝙ non tenẽtur reiterare confessionem, qñ de hoc postea aduertunt, sed sufficit solũm confiteri taliter non confessa, sicut dixi supra đ oblitis, & licèt ignorantia iuris naturalis, aut diuini aliqñ non excuset, quin peccet mortaliter faciens contra ei⁹ præcepta ex ignorantia, tñ non tenetur hõ hoc non cognoscens de eo spãliter pœnitere, vel cõfiteri, sed solũ qñ agnoscit, sed sufficit. ꝙ de hoc doleat in gñe, & dicat cũ propheta, Delicta iuuẽtutis meę, & ignorantias meas ne memineris, & confiteaẽ in gñe sic ignorata, sicut oblita & qñ cognoscet, tũc ꝯsitẽẽ illa solũ specificè, & sufficit ex quo patet, qđ dicẽdũ đ pueris, & puellis [a] & alijs, qui faciũt multa pcã mortalia, q̃ ñ cognoscũt fore peccata saltẽ mortalia, qa licèt sępi⁹ cõfitẽdo illa dimiserint pp talẽ ignorãtiã, ꝙ nõ tenenẽ iterare cõfessiones, sed sufficit solũ de illis cõfiteri qñ ea cognoscũt, nec distinguo, an habeãt annexã excõicationẽ vel ne, qa ẽt si haberẽt annexã excõicationẽ, nõ ꝑpterea tenerenẽ confiteri iterũ confessa, vt patebit infra confessio. 5. §. 9. & 10. qđ no.

19 Nonus cas⁹ s'm aliquos est, qñ quis ante cõpletã pœnitẽtiã committit aliquod mortale. sed ego dico, qđ sufficit, quod pœnitentiã expleat, & de cõmisso confiteaẽ solũ, & est verius, de quo vide infra pnia. §. 14. Cautius tñ eẽt, qđ ꝯfessor alq̃ pęnitentiã iniũgeret quã statim, & i statu gratię pęnitẽs possit agere, & postea aliã adijcere, q̃ non intendat ꝑ pęnitentia sacramẽtali imponere, sed ꝑ quãdã volũtaria satisfactione [b] iniungere, ita, quòd qualitercunque impleat, sufficiat, & et si ñ impleat, non intẽdat illaqueare, sed in suo arbitrio poneẽ.

20 Decimus casus s'm Pe. de Pal. est cũ qs confitetur excõ. catus existens, qa tũc ignorat, nã cũ ñ sit capax sacri pęnitentiæ, tenetur iteratò confiteri de omnibus. sed istud non credo, vt infra patebit, conf. 5. §. 10.

21 Vtrũ sit [c] confitendũ per verba obscura? Resp. quòd non, sed taliter clara, quod ꝯfessor plenè intelligat, aliter non valeret, debet tñ confitens loqui de peccatis ꝑ verba pudica & sobria & tali honestate ornata, quòd non sonent impudicitiam in auditu, dum tamen sufficiẽter exprimat factũ.

22 Quid de illo, q̃ confitetur sacerdoti, q dormit, aut eum non intelligit? Resp. quòd sciẽter talis confess⁹ teneẽ iteratò confiteri, si ẽ peccatũ mortale, & sacerdos debet ei dicere, qa confessio importat reuelatione peccatorũ quæ nõ pt esse sine relatione vnius, s. pęnitentis, & perceptione alterius s. confessoris. & ideò vno eorum deficiente non est confessio, secus de veniali.

23 Vtrũ peccator [d] teneatur de necessitate confiteri peccatorũ circũstãtias? Resp. s'm Sco. in 4. di. 17. ar. 2. qđ non solũ peccatũ [e] est

est confitendũ, sed ẽt circũstantia [a] illa necessariò est confitenda, quæ spãli prohibitione prohibeť. verbi gratia cognoscere non suã ꝓhibetur, cognoscere consanguineã prohibetur specialiter; & ideo incestus est speciale peccatũ, quod per ipsam cõstituitur. Similiter frequẽtia est necessariò ꝯfitenda. Similiter ponens [b] aliud peccatũ, qꝛ qualibet vice nouũ peccatũ cõmittitur. Dicit tñ Arch. vt refert Dir. quòd sufficit dicere se multotiens peccasse, & de similibus idem iudiciũ habeatur. Aliæ aũt circunstantiæ, ex quibus aliquo modo peccatũ est grauius, vel ex parte obiecti [c] nõ est certũ [d] ꝙ oporteat confiteri, q̃uis cõis opin. Theol. teneat ꝙ non sunt de necessitate, tutum tamen est vtile eas confiteri maximè quæ notabiliter aggrauant, [e] nisi sint in peccatis carnalibus, in quibus secundũ Tho. in 4. dist. 17. laudabile est circunstantias tacere, quæ speciem non mutãt, & audientem, vel confitentem alliciunt ad turpitudinẽ, licèt aggrauẽt peccatũ; imo possent esse ita prouocatiuæ, ꝙ necessariò essent tacẽdę. aliæ autem circunstantiæ, quæ nihil faciũt ad grauitatem peccati, fatuum est confiteri, nisi secundùm S. Bo. quando faceret, vt sacerdoti satisfaceret, puta comedit carnes [f] in quadragesima ex infirmitate, & hmõi, & de huiusmodi circunstãtijs dicit Aug. de pę. dist. 5. c. 1. & sumuntur ab Aristo. 3. eth. c. 3. Quis, qd, vbi, per quos, cur, quotiēs, quomodo, quando. Quis, scilicet si religiosus, vel sęcularis. Quid, scilicet fecisti furtum, vel homicidiũ. Vbi, s. in quo loco, ꝑ quos scilicet an solus, vel associatus, per se, an per aliũ. Cur, s. quo animo, qua intẽtione. Quotiens, s. semel & pluries. Quomodo, s. an naturaliter, vel contra naturam, an præuentus a tentatione, aut potius ipsam prę ueniẽs. Quando, s. an in die festo, vel ieiuniorum. Et de istis vide. s. circunstantia, qñ s. mutet spẽm, & iõ aduerte, ꝙ circunstantia, Quis, est necessaria, vt. s. ꝯfessor sciat, si ẽ sui fori, vel nõ, si est coniugat⁹, vel religiosus, & ppea semper pri⁹ est quærenda. Circunstantia, Quid, similiter. Circunstantia, Cur, aliqñ est necessaria, qñ speciali prohibitione prohibetur, sicut cũ qs facit eleemosynam, vt prouocet ad luxuriam aliquẽ, aliàs non. circunstantia quotiẽs, similiter est necessaria [g] saltẽ ſm eã computationem, quã quis facere potest, puta quia bis in hebdomada, vel ter fecit communiter, & perseuerauit ꝑ annũ, & huiusmodi;

mum cordis in conspectu diuinę præsentiæ cogitare, & valle, & volendo consentire tunc, coram oculis sacerdotis recitet cum rubore, vt quæ perpetrauit inuerecundè, & verecundiam abiecit tunc, ex hoc in conspectu hominis erubescat. homo. n. carnalis plus erubescit oculos hois, quã dei. Tũ ex parte peccati, quia aliqñ peccatũ cordis est grauı⁹ in vno genere, q̃ aliud in alio genere, vt hæresiæ, q̃ fornicatio. Si dicatur, per quæ quia peccat, per hæc & punitur, Sapiæ. 11. vř ergo sufficere, ꝙ si qs peccauit corde, contritione cordis illud deleat. ergo nõ vř, ꝙ ore teneat cõfiteri peccata cordis. Dicen. ꝙ verbum illud intelligẽdum est per appropriationẽ, non autem præcisè ꝑ veritatem peccator. n. q solus voluntate peccat, quæ toti hoi præsidet, tot⁹ punitur, ita, ꝙ interius & exterius, & iõ si fiat emenda, totus dicitur eam facere, & ꝑ omnes actus facũdum oris, cordis, & manus. Nõ obstat illud August. Vbi peccatum oritur, ibi moriatur. Si ergo natum est in corde, & corde debet mori, & nõ ore, quia verbum illud intelligitur quantùm ad progressum peccati, vt peccatum non procedat, sed vbi oritur ibi moriatur non autem intelligitur quãtum ad emendam.

a Sed etiam circunstantia] S. Bona vbi supra dicit, quòd circunstantiæ, quę in aliud genus trahunt, debent confiteri, quia genus peccati est confitendum.

b Similiter ponens] Pone exemplum, vt si quis dicat verbum ociosum, vt trahat aliquem ad luxuriã.

c Vel ex parte obiecti] Puta aliud ẽ percutere ꝑrem, aliud extraneũ, aliud clericum, aliud sacerdotem.

d Non est certum] S. Bon. vbi supra dicit opi. doc. in hoc esse diuersam. Quidã. n. dicunt ꝙ pœnitentes tenẽtur confiteri, sed qꝛ præceptum affirmatiuum est, iõ obligat non ad semper, sed pro loco, & tpe, scilicet qñ eã cognoscit, siue per se, siue ꝑ inquisitionem alienam. vñ sapiens & intelligẽs tenetur eas confiteri absque inquisitione, simplex tenetur, si ab eo inquirantur. alij dñt, ꝙ non tenetur qs eas confiteri intẽtione necessitatis, sed de bono, & æquo. Et quãto sunt magis sapiẽtes & ꝑfecti, tantomagis debent eas distinctius explicare, sed non tenẽtur ad hæc, nisi fortè ex propria conscientia obligentur. Et hanc sententiam dicit S. Bona. esse probabiliorem.

e Quæ notabiliter aggrauãt] Puta furatus est qs mille, & tñ verificaretur in furto de 10. vel aliquis vulnerauit enormiter.

f Puta comedit carnes &c.] Illud dř, quia erãt infirmus, ẽ circũstãtia, quæ facit alleuiare peccatum, sed dř, vt satisfaciat confessori, & intelligitur, quando confessor inquirit &c.

g Quotiens, similiter est necessaria] Adde, quia quilibec

libet numer[us] nu. adiunctus, spém nouā cōst.tuit, & ideo numerus non est propriè circunstantia.

a Et sufficit]Dico, quod ad exonerationem con scientiæ confessis potest dici, quod hoc pcedit à simplici, qui nescit specificare. Sed i prudēte pruden. tia mundi secus, nā sperno cō sen tenciam nostræ summę &c.

b De pertinenti bus ad hoc & sequent caput adde s. Syn. Tri. ses. 14 c 5. & in can. 7. cate. de sac. pę. c. sed qm. ij. P. V.

c Manifesta]hoc ē necessarium lu plici ex cā. Vna ex parte audienteis, alia ex parte confitentis. Ex parte audientis, qm̄ sicut est in iu dicio forensi, in quo iudex aliqd nouit vt priuata persona, q tñ nō nouit vt iudex nec procedit ad sniam, quousque innotescat ei, vt iudici, sic est in iudicio pœniten tiali, q sacerdos aliquid nouit vt hō, q tñ non no uit vt dei vicarius, quia nō eēt pec confciç testi moniū accusatū, q̄ est testis diui. n[us], & q̄uo vsque sic nouit, nō spe. ctat ad eū solue. re, vel ligare, iō oportet, q ei con fiteatur peccator quancunque sit publicū. Alia ratio est ex pac. te cōfitentis, quā tūcunq; sit aliqa ab aliquo accuse tur, nūquam per

& sufficit. a & hoc est tut[us] q̄uis opin. Arch pdicta non sit improbanda. Circūstantia, Qūo, similiter est necessaria, qñ sub spāli prohibitione cadit, puta ꝯ naturā, & hmōi aliter non. Idē dic de circunstantia, Vbi, puta in ecclesia, qñ est aliquod opus, quia tūc ē sacrilegiū. Circūstātia verò, Qñ, vr̄ eē de necessitate, qñ fit pc̄tm̄ die festo. De quo dic, vt ĩ. Interrogationes, p totum.

24 Quid de illo, qui confitetur solummō, nè reddat notatus in populo? Resp. q si ibi constituit finis, nō valet, imò tenet iterū cōfiteri. Et tunc constituitur finis qñ nullo mō cōfiteretur, si nō dubitaret de infamia. Sec[us], qñ non constituitur finis, puta qa ꝯfitetur pp deū, & pp remissionē peccatorū, inductus tñ ad hoc ex pudore, vel timore, & hmōi, Et idē dic de illis, q confiteri cogūtur a suis prælatis.

25 Vtrū ille, qui ꝯfitetur aliquod pc̄m̄, vt videatur strenu[us], & glier, satisfaciat? Resp. q nō, sed peccat mortaliter sic confitendo, quia tali dicitur, Quid gloriaris in malitia, &c. & pprerea debet cōfiteri, & erubescat de pc̄tō suo, non vt laudet.

26 Vtrū diuidens cōfessionē suā satisfaciat? Resp. sm Scot. vbi supra q non, sed oportet c ia nō ꝯfessa tā secreta, q̄ publica, d quib. memoriā hēt pmissa debita diligētia, cōfiteatur vni, et si ille nō posset eū absoluere ab oīb. & habeat necesse d aliquo ad superiorē recurrere, aliter nihil faceret vt patet de pę. di. 5. c. 1. §. cautus sit.

27 Vtrū peccata b manifesta c sint ꝯfitēda? R. sm cōiter Theo. i 4. di. 17. q sic, qa licèt sint nota sacerdoti, nō tamen in forma iudicij, nisi per confessionem.

28 Vtrū peccata venialia necessariò sint ꝯfitēda? Rñ. sm Sco. vbi s. q. 1. ar. 3. q ñ. et si nullū hēt mortale, qa p peccatū veniale et in pposito hō nō pt dānari, nec periclitari, & pnia ē secūda tabula p piclitātib. igit nō obligatur ad eam nisi hñs mortale, imò dicit Pe. d Pa. in 3. q nec et Papa posset ad hoc obligare, qa hoc eēt mutare sacri materiā. dicit tñ S. Bo. in 4. di. 16. q. 1. ar. 3. verū nisi rōne periculi, d ad qd ducitur, qa tūc tenet pęnitet, qñ periculū aduenit, aliàs non. Adde secūdò q tenetur ꝯfiteri d veniali, qñ. l. dubitat sit an mortale, vt dicetur ĩ. Tertiò tenet ꝯfiteri de veniali rōne pfessionis, puta qa pfess[us] ē aliq̄ religionē, q̄ ad hoc obligat vel ex voto tenet obedire i oīb. q̄ ñ sunt ꝯtra deū, & animā, & plat[us] sic pcipit. nec obst. q dicūt qdā, q nō habēs mortale tenetur saltē de veniali confiteri pp præceptū ecclesiæ in c. oīs, de pę. & re. qa respondet Sco. vbi supra, q ver. omnia, in d. capitu. distinguit pro mortalibus solùm, & non pro venialibus, & ita etiam dicit gl. in d. c. & sic tene, quòd de perfectione, est venialia confiteri, & bono consilio, nisi vt dictum est.

29 Vtrum confessio e necessariò sit facienda soli sacerdoti, & a solo? Respond. quòd sic, de necessitate præcepti ecclesiæ in d. c. omnis, in verbo, Solùs, & in verbo, Sacerdoti, contra multos sacerdotes, qui pueros, qui tenentur ad confessionem, insimul confitentur, quos non credo euadere

hoc d iustua, sine iudicatur, sed magis iniustus. Sed qñ hō, q ē diguus accusatione, sc. psū accusate cūc exercet opus iustitiæ, & iustus prior accusator ē sui, pueib. 18. Vt ergo qs iustificetur, & iustus esse cōprobetur & dign[us] ecclesiæ reconciliatione, necesse est vt ipse se accuset quātūcunq; pc̄m ei[us] sit publicū &c. d & S. Bon. q talia publica debēt publicè cōfiteri ad tollēdū scandalū q non est intelligendum de sacramētali cōfessione, q̄ secreta dīe eē, sed de satisfactione.

d Nisi rōne periculi] Exēplū, qa hēt aliquā familiaritatē sensualē cū aliquo, quę familiaritas dū est, pc̄m veniale posset deducere, ad mortale, vel ēt hoc pt esse rōne contēptus.

e De hoc a s. Sy. Tri. sess. 7. can. x. de sac. 14. de ministro &c. & can. x. Itē in cate. de pœ. sa. c. sed iam de. P. V.

re mortale peccatũ, cum faciãt eos ꝑuaricari eccleſiæ ꝓceptum. Dicit Ric. vbi ſ. a arg. 3. q. 8. ꝙ in articulo neceſſitatis, ſ. qñ mors imminet de propinquo, ita, ꝙ vnus poſt aliũ non põt cõfiteri, licèt plurib. ſimul cõfiteri, nec per hoc euacuaẽ virtus ſacramenti. ſimiliter idem b ibidem tenet, ꝙ ſi qs vellet confiteri duobus ſacerdotibus ſimul, vt certius conſilium haberet, ꝙ verè abſoluiẽ, & taliter audientes non peccant; alias ſic, quia faciunt ꝯtra præceptũ eccleſiæ, licèt talis verè abſoluatur, quia non eſt tm̃ neceſſaria ſolitudo ex parte ſacerdotis, ſicut confitentis. vnde qñ ex feruore, & vt ſit magis tranquilla eius conſcientia duob. cõfitetur ſimul, illi poſſunt ſine peccato audire, & abſoluere. Sco. añ in 4 diſt. 16. tenet, ꝙ confiteri ſimul pluribus ſacerdotibus non eſt cõfeſſio ſacramentalis, qa vnus eſt Chriſtus, quem ſacerdos repreſentat.

30 Vtrũ c confeſſio ſit fiẽda cum lachrymis? ℞. ꝙ ſi lachryma accipiatur ꝓ cõtritione, ſeu attritione, ꝙ ſic, ſecundũ ꝙ dico infra, contritio. §. 4. debet ergo dolere de peccato mortali commiſſo in pręterito, ceſſa e in pręſenti, abſtinere ſaltem quo ad propoſitum in futuro, & ſatisfacere. ꝓut tenet, aliter nihil facit. Aduerte tamen ſecundùm Sco. vbi ſupra di. 14. q. vl. ꝙ attritus confitens, quamuis non habeat actum talem q ſufficiat ad meritum de cõgruo tamen habens voluntatem ſuſcipiendi ſacramẽtum eccleſię, & ſine obice peccati mortalis actualiter ſibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, ſed ex facto diuino effectum iſtius ſacramenti in vlt. inſtanti prolationis, in quo ẽ vis huius ſacramẽti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quot. q. 10. dicens, ꝙ non perfectè conuerſi, aut attriti virtute clauium gratiam cõtritionis acquirunt, dummõ non ponant obicẽ ſpiritui ſancto, cũ quib. cõcor. Ric. in 4. di 17. ar. 2. q. 8.

31 Vtrum homo d teneaẽ ſtatim ꝯfiteri peccato mortali perpetrato? Reſ. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. ꝙ dubium ẽ, alijs dicentibus e, quòd ſic, alijs ꝙ non tenetur, f ſed ſtatim in voto pro aliquo tempore, ſcilicet ſemel in anno nunc, ſed ante dictũ c. omnis. ſolùm ante mortẽ & iſtud videtur minus ſecundũ eũdem Scot & cum ipſo communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. ſancti Bona. ea. diſt. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religioſi non

a Dicit Ric. vbi ſupra] Neſcio, quomodo plures poſſint inſimul confiteri, quandoquidem deficeret ibi debita examinatio cum dicatur, pluribus intentus &c. Niſi eſſet Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non eſſet ſacramentalis cõfeſſio.

b Similiter idẽ] S. Bonau. in 4. di. 17. dicit, ꝙ cõfeſſio ſacramẽtalis ſoli & in ſecreto debet fieri, & ratio eſt, quia occultatio duplici ex cauſa competit ſacramẽto, tũ qa hic manifeſtã tur peccata ſacerdoti, nõ vt manifeſtentur, ſed vt deleanẽ, & occultentur qa caritas confeſſio. operit multitudinẽ peccatorũ. tũ ẽt quia manifeſtantur ſacerdoti, vt deo ad teſtimonium conſcientiæ internæ, & iõ vt hõo tã conſcientiã reuelet homini tã q̃ deo, & hoc reſtificante teſte ſecreto in tali manifeſtatione non debet annecti alienus. ſed ſacerdos vnicus, qui teneat locũ Chriſti, & ſic occultatio cõpetit dupli ci ex cã, vna eſt, quia cõfeſſio eſt adeo oneroſa, ſine ignominioſa, ꝙ vix aliqs, aut nulli⁹ auderet corã multitudine cõfiteri, cũ pauci audeãt plenè & integre confiteri ẽt corã vnico ſacerdote. Alia rõ eſt qa manifeſta cõfeſſio ẽ periculoſa ſi n. conſcientię manifeſtarent intrinſeca mala oriretẽ, vtiq, diſcordię, & infamię, ſicut manifeſte apparet, fallit hoc ſecundum ſanctum Bonau. vbi ſupra niſi in manifeſto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, ſi totũ orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt ſolennis pœnitentia puplice imponatur, & vt oſtendat & cognoſcat ſe reum, vt puta, Si eſt manifeſtus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena a quæ publicè confeſſa eſt Chriſto? Dicendum, ꝙ fuit ſuper erogationis, & confeſſa eſt publicè, quia publica erat. Vnde non ſe diffamauit. Tamen d co, quòd illa nõ videtur eſſe confeſſio ſacramentalis. Ex hoc infertur, ꝙ ille qui duob. vellet ſacerdotibus confiteri, nõ ageret prudenter, tũ quia diffamaret ſe, tũ quia poſſet deuenire in publicum, quod debet eſſe ſecretiſſimũ, quia ſi ambo, ſacerdotes vellẽt malignarã poſſit eſſe teſtes contra illũ confeſſum. nã ſi vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat ſucceſſiuè. & vt dicit Sco. non eſt illa confeſſio ſacramentalis, & bene.

c Addas. s. conc. Tri ſeſſ. 6. ca. 14. de iuſti. ſeſſ. 14. de pœn. c. 5. & 4. catechiſ. de pœn. ſac. c. ſed quoniã 1. & c ſed iã con. & ſed iam ordo, eo tit. c. 2. & 3. c. q. vero & c. hactenus. P. V.

d Quando confitendum, pete ẽt ex s. Sin. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. de conf. & can. 8. ſeſſ. 13. ca. 9 catechi. de pœ. ſa. c. ſed quemadmodũ. & ſe. P. V.

e A ijs dicentibus] Vt Inno. in d. c. ois & Arch. in c. ſile, extra & pœ. di. 3. & Hoſt. in ſum de pę. & remiſ. § quando confitendũ ſit, & Io. An in d. c. omnis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco. in 4 di. 14. q fin. & habetur in §. pręce. in litera.

f Alijs, ꝙ non tenetur] Vt Alexand. in 4. parte q. 77. niſi ſtimuletur a propria conſcientia propter ignorantiam mortalis, ſecundum eundem ibi.

Reli-

possint differre,[a] sed ꝙ habita opportunitate idonei confessoris teneanẽ, De clericis non audet affirmare, sed tñ sibi vr̃ idẽ dicendũ, ꝙ de religiosis. laici verò si differũt, pp maiorẽ opportunitatẽ tẽporis, & confessoris vsque ad quadragesimã, excusantur. Si verò talẽ opportunitatẽ tẽporis, & ꝯfessoris haberent, ita ꝙ maiorẽ non sperant hr̃e in illo an. tũc statim tenentur, nec pñt differre vsque ad an. Quo [b] verò ad [c] votũ confitendi oẽs concordant, ꝙ statim tenentur oẽs tã religiosi, q̃ clerici, & sæculares, qđ tñ limito quoad p̃ceptũ, verum, qñ excitantur a gratia dei ẽm Alex. 2.2. tractatu de neglıgẽtia, de quo vide infra, ꝯtritio. §. 4. s. qñ tenetur confiteri de peccato, alias non de p̃cepto. sũt ẽt multi casus, in quib. concordant doctores, in quib. homo tenetur statim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi supra ar. 3. q. 7. Primus, qñ [d] vult communicare, vel celebrare. vide infra [e] eucharistia. 3. §. 18. cũ se. Idẽ dicit Lãd. ea. di. q. 1. qñ debet administrare sacramenta, vel aliquem actum solennem in ecclesia exercere, puta legere euãgelium, & huiusmodi. Idem Thomas in primo quolibet. q. 6. & Io. de Nea. quãdo vult ordinẽ sacrum recipere. sed hoc non probatur [f] aliquo iure, nisi peccatum esset manifestum. [g] Et sic limito, & ĩtelligo gl. in prin. de pœn. di. 5. quæ dicit, ꝙ qñ peccatũ mortale est manifestũ, statim homo tenetur confiteri. secundus casus, qñ est in periculo notabili & imminenti mortis vt puta qa vult intrare mare per longum tempus, & periculosum iter, vel bellũ vel est infirmus infirmitate periculosa. propterea p̃cipitur medicis, ꝙ cũ eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciãt, ꝙ priꝰ aduocent medicos spirituales, de quo dic vt infra, medicus. §. 8. Et aduerte secũdũ Pe. de Pal. ꝙ tũc periculũ mortis est, qñ qs est ĩ tali casu, in quo frequenter homines moriuntur. Tertiꝰ casus est, qñ sibi dictat conscıẽtia, ꝙ statim teneatur ꝯfiteri de necessitate. Quartus casus qñ probabiliter videt, quòd illo anno copiã idonei ꝯfessoris habere non poterit, q ipsum possit absoluere. Quintus casus, quãdo p statutũ quis ẽ obligatus ad pluries confitẽdũ vt sunt religiosi, & similes, qa non sufficit tũc semel in anno ꝯfiteri. Limito verum si statutũ obligat ad mortale, aliàs non credo teneatẽ de necessitate, nisi ẽm ꝙ dixi supra. §. 28.

32 Vtrũ qs possit ꝯfiteri p interpositam personam, vel p scriptũ? Res. ꝙ non, loquẽdo đ ꝯfessione, put ẽ sacr̃m ẽm communiter Theo. vbi supra facit de pœni dist. 1. quem pœnitet, [h] qa per pec

a Religiosi non possint differre] Adde S. Tho. in 4. dis. 17. q. 3. art. 1. q. 4. dicit, ꝙ religiosis omne tẽpus sit eis in pœnitentiam, tamen ad confessionẽ statim faciendam non tenentur magis, quã alij homines, nec ad aliæ nisi se ex voto obligauerunt. De laicis Abb. Pa. in c. omnis, de pœ. & remis. Dicit cedere sub p̃cepto affirmatiuo, & iõ nõ obligat, nisi qñ ecclesie hoc determinet. Subdit tñ, ꝙ statim post peccatũ debet conteri cum proposito confitẽdi tempore debito, quia tunc per talem cõtritionem remittit peccatum per c. magna, đ pœ. di. 1. Ex p̃dictæ opi. infert quandam additionẽ ad Abbe. in d. c. omnis ꝙ si qs fuerit cõfessus in pascha te & postea moriẽt intra annum cõtritus sine confessione, ꝙ erit in statu salutionis, ẽt si habuit copiã cõfessoris, dũmodo nõ omiserit ex contemptu, & dicit esse de mente. S. Th. Sed pfectò ille doctor vel nõ vidit, vel nõ põderauit. S. Th. q ꝯ ptè dicit, ꝙ si imminet periculũ mortis, obligat ad confessionẽ.

b Quo verò] Ad hoc dicit S. Tho. vbi supra, ꝙ cũ propositũ confitendi sit annexũ contritioni, tunc tenetur aliqs ad hoc propositũ, qñ ad contritionẽ teneẽ, s. quãdo peccate memoriæ occurrũt, dũ præcipuè in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione periculum oportet eum incurrere, siue cũ vult celebrare.

c Pro hoc Catechis. in expos. orati. domi. ad ver. Dimitte nobis, ad fin. P. V.

d Idẽ S. Syn. Tri. sess. 13. c. 7. de p̃pa. quæ adhi. &c. Cate. de pœn. sac. c. sed quẽadmodũ, & de Euch. c. nũc dicẽdũ. P. V.

e Eucharistiæ. 3.] Ibi dicitur đ eo, qui vult suscipere, sed de celebrante, eucharistia. 2. §. 5.

f Sed hoc non probatur] crederẽ tñ, ꝙ teneretur cõfiteri, sicut dicimus de contrahẽtib. matrimoniũ, vt infra matrimoniũ. 2 §. fi.

g Nisi pc̃m eẽt manifes.] Hãc tñ opi. tꝫ Pe. i sum. cõf. li. 3. tit. 34. c. 69 & plꝫ ẽt de peccatis occultis pp reuerentiã sacramẽti. Nam sacramentalia sũt vnicuiq; ẽm conscientiã, Cũ qua accedit. 1. q. 1. p illas. Vñ peccat mortaliter accipiẽdo ordinẽ sacrũ cũ mortali.

h Quẽ pœnitet] Dicit S. Aug. ibi, p̃cepit. n. dñs mũdãdis, vt ostẽderẽt ora sacerdotibus, docẽs corporali p̃sentie cõfitende esse pc̃ã, nõ per nũtium. (glo. Et ita non põt hoc p eliũ, qđ per se põt. ff. de solu. inter artifices, de cle. nõ resi. quia nõnulli) nõ p scriptum manifestãda &c. Adde Arch. in d. c. quẽ pœnitet, exponẽtẽ illud verbũ, ora, Lucæ 17. i. ore ad os &c. Vide glo. in d. c. quem pœnitet, & in d. cap. quonlis.

pta

a Per interpretē] Fallit in matrimonio, qđ pt contrahi per interpretē, de quo vide in apostilla infra, matrimonium. 3. §. 8.
b Sufficit] teneas hãc opinionem Sco. licèt S. Tho. vbi supra volue rit hoc casu, ꝙ q nō habet linguā &c. cõfiteatur p scriptum vel per interpretem &c.
c Super hoc vid. conc. Tri. sess. 14 c 8. de satisfa. ne cess. catechism. de pœn. sacr. vbi lo quitur de satisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.
d Secundū Sco.] Sco. in 4. dist. 19. sic ait sed nunqd pœnā à claue non errante imposi-tam teneat pœni tens adimplere? Respon. quòd sic si velit se submit tere sacerdoti huic & quantum ad absolutionē culpæ, & quan-tū ad susceptio-nem pœnæ tota lis correspondē-tis, quia tunc ob ligatur pręcepto ecclesiæ cui se vo luntariè submi-sit, si autem tan-tummodo se ve-lit submittere huic quātum ad cõmutationē pę næ æternæ in tē-poralem, & non quantum ad taxationem pœnæ totalis, sed tantū quantum ad il-l m, & illius ta-x tio m vult se subdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret ra tem sine absolu-tione repellere, tunc enim tene-

cauerit, tenet se accusare. & ad ca. qualis. 30. q. 5. respondet ~cot. vbi supra, ꝙ potest confiteri per scriptū si est præsens, & ipse legit, quód scripsit.

33 Sed quid si est mutus, vel ignorat linguam? Resp. ꝙ non tenetur confiteri ni si eo mō, quo pt, s per signa & huiusmodi. Et quòd dicūt aliqui, quòd cõfiteatur per interpretem, a improbat Sco. & bene. Similiter p scriptū, quia est contra rōnem sacramēti. Et ideò nul lo modo faciat, sed vt dixi, confiteatur, prout potest p signa, & sufficit b secundū Sco. in 4. di. 17. q. vnica, & Ric. ea. dist.

34 Verū ille, qui respōdet confessori ad interrogata, satisfaciat? Resp. secundùm Rodo. quòd sic quātum ad ea, de quib' interrogatur. Similiter qui rogat confessorem, vt eū interroget, vt plenius confiteatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore ꝓprio confiteretur suum peccatū quia de superbia prouenit, de pœ. di. 5. c. 1. quæ quidē est peccatū mortale, vnde prudens confessor, quādo hoc perpendit, faciat eum rectificare conscientiā, & doleie de tali dispositione.

35 Sed quid si dubitat? Rñ. S. Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd si probabiliter dubitat de ali quo, an sit peccatum veniale, vel mortale, nisi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, secūdùm quod in dubio habet, & ab eo abstinere in futurū, aliter, si non cõfitetur, peccat mortaliter, quia exponit se periculo. Concordat sanct' Thomas ibidem. dist. 21.

36 Vtrū c confitens teneat acceptare omnem pęnitentiam, quam sibi confessor vult iniungere? Resp. quòd non secundū, Hos. & sequitur Pan. in c. significauit de pœnit. & re. sed secundùm Sco. d in 4. di. 17. q. vnica, sufficit ei propositum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, sed si acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd si confessor iniūgeret pęnitenti, vt satisfaceret proximo, quem læsit, puta restituēdo ablata, & huiusmodi, quòd illā tenetur de necessitate explere, imò deberet præcedere confessionem talis satisfactio, si foret possibile, vt latius patet infra, Restitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, qđ confessor iniungit pro necessaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea no. quòd confessor tripliciter aliquid imponit pęnitenti. Primò per modum exhortationis, cum admonet, vt quotidiè oret, faciat largas eleemosynas, & hmōi, & ad istas non tenetur ex necessitate pęnitēs. Secundo modo per modū declarationis cōis obligationis, sicut qñ decla rat, qđ restituat ablata, cõicet in pascha, & hmōi, si non obseruat pęnitēs, euacuat sibi fructū pęnitētiæ, nō tñ pp hoc tenetur reiterare ꝯfessionē, nec committit peccatum inobediētiæ spāle non obediēdo sacerdoti, qa sacerdos nihil sibi īponit, sed declarat qđ tenetur facere. Tertio mō p spāli satisfactione peccatorū, & ad istā tenetur ex pręcepto, aliàs omitteret spāle pcm̄ iobediētiæ, si eā acceptauit, & ñ impleret, & iterare confessionē teneretur, ſm quod dictū ē supra, qđ intelligo de pęnitētia, quā sacerdos imponit pceptiue, secus, si imponeret exhortatiuè, sicut faciūt periti conf q aliq̄ puā pniam dāt de pcepto, & postea aliam maiorē de cōsilio pp piculū trāsgressiōis.

deret desperatus nec videtur pro-pter istam volun tatem esse in pec cato mortali, cū cõfeatur de pec cato, & velit puniri pęna condigna pro eo, & ab eo, cuius est iu-dicium infligere, licet nolit eam sibi infligi ab isto sacerdote, nec ipsemet velit eam re iperet sit ministerio ipsius tollē gēdæ, nec potest dici hunc inobe-dientem ecclesię esse, quia potest se submittere arbitrio ecclesiæ quantum ad illud pœnitentiale iudi-cium, ad qđ necessariò tenetur se submittere, licèt nolit se sub mittere illi sequē ti, et patet, quòd illud non includitur necessariò in primo, quia sacerdotes primo existente quantū, cūque vniformi

Con-

ter valde variāt sequēs. Vñ & frequenter pp voluntatē cōfitētis ad subeundū pœnā non magnā, dāt aliquā modicā, pdicēdo sibi, ꝙ oportet residuū solue re in purgatorio, & cū illa parua sit manifestè iproportionata culpę, & oino extra illā latitudinē 3 qua 3.in vers. clauis, in postilla, non pp hoc non recipit talis sacr̃m pęnitentię. eodem mō vr̃, ꝙ pōt oino pœnā nullā sibi imponere pp resistētiā eius ad sustinēdū prædicēdo sibi, ꝙ totā illā pęnam oportet soluer̃ in purgatorio, & Aug. hoc innuit, ꝙ si verū tali inclinabili imponat aliqua pœnitentia d splicēs timēdū est, nè inde accipiat occasionē recidiuādi in pc̄m mortale, qa pij. cieṇdi illā pœnitētiā in quo peccabit mortaliter postq̄ voluit se submittere sacerdoti in ei⁹ susceptione &c. hæc Scot. vide eūdem in 15.di.4.q..1.

a Adde s. Syno. Tri. sess.14.ca.5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. sa. c hactenus & ca. sed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in sum. de pę. di.5. & refert Ab. in c. omnis vtri⁹que sexus de pœ. & re. dicit, ꝙ ex quadā sit traditione eccl̃æ emanata. & hoc dicit † Ab. sibi placere maximè cum in euangelio nō inueniatur præcepta. sed errāt, vt patet per Sco. in 4.di.17.

CONFESSIO. II. De ei⁹ oblig. p cui⁹ itelligentia quærunṭur multa.

1 Vtrum confessio[a] sit de iu. diuino [b] pceptaᵉ Rñ. s̃m Sco. in 4. dist. 17. q. vnica ꝙ sic. & pbatur primo sic, qlibet tenet̃ recuperare gr̃am pditā p viā faciliorē & certiorē ex pcepto diuino, quo dr̃ diliges dn̄m Deū tuū, & pximū tuū aliter vr̃ ɔtēner̃ deū, & ppriā salutem, sed hoc ñ pt fieri nisi p ɔfessionē. qđ pbat sic attrit⁹ confitens, q̄uis non habeat actū talē, q sufficiat ad meritū đ ɔgruo, tñ h̃ns voluntatē suscipiēdi sacr̃m ecclesiæ, & sine obice mortalis, peccati actualiter sibi facto, vel in voluntate inhęrētis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectū illius sacri, vt sic parū attrit⁹ & attritione, q̄ ñ hēt rationē meriti ađ remissionē pc̄ti, volēs tñ recipere sacr̃m pnię, sicut dispēsatur in ecclesia. & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, vel in vlt. instāti illius prolationis, in quo ē vis sacri istius, recipit remissionē, & gr̃am pnialē nō ex merito, vt dixi, quia ñ erat, sed ex pacto Dei assistētis sacro suo ad effectū illū, ad quē instituit. alioquin non appareret, qūo sacr̃m pniæ esset 2a tabula, si nunq̄ p ipsū, vt sacr̃m est, posset r̃cuperari 1a gr̃a amissa, sed tm̄ p attritionē tanq̄ p puiā dispōnē, & p ɔtritionē tanq̄ p cōpletiuā. Ista ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idē t3 s. Th. i 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. 32. ex quo patet, quod non est alia facilior via ad inueniēdū gr̃am, qa hic in confessione non reqrit̃ aliud, nisi qđ hō ñ ponat obicē gr̃æ ꝙ ē multominus, q̄ hēre attritionē, q̄ p modū meriti de ɔgruo sufficiat ad iustificationē, nec ēt certior, qa pt magis tē certus hō, ꝙ non ponat obicem i. actualiter peccādo. q̄ ꝙ hēat attritionē, ergo qlibet tenet p hāc viā confessionis gr̃am recuperare, cū sit facilior & certior. pbat̃ ēt, ꝙ cōfessio est de iu. diuino p argu. a ɔ̃rio sup illud Io. 20 quorū r̃miseritis peccata, remittūtur eis, ergo quorū ñ remiseritis, ñ remittūt̃, sed sacerdotes non remittūt nisi confitētib. ergo tenēt̃ ex pcepto Chr̃i. hāc rōnē facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. pbatur ēt p id ꝙ no. Io. An. in c. significasti, de fo. cō. vbi tenet, ꝙ Papa [b] tenet̃ confiteri de necessitate. sed melior ratio, qua pbatur, ꝙ sit de iu. diuino ē, ꝙ non credendū, ꝙ ecclesia, & ap̃li istud iugū iposuissent hoib. tā periculosū, nisi Chr̃us verbaliter apostolis istud pceptū dedisset, sicut & de alijs sa-

† Caue ab ea glo. quia reprobata est a centu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, de pœ & re. & ibi Abb. ꝙ ex quo confessio est ex quadā gñali traditione ecclesię, & concernit vniuersalē statum ecclesiæ, contra quē papa non potest venire, cum ab omnib. sanctis pontificibus, sicut ab alijs Christianis satis fuerit hæc constitutio recepta. Ad hoc. 1. q. 7. c. & si illa, & ꝙ no. in c. literas, de rest. spolia. & 25. q. 1. c. qui ad perpetuam, merito tenetur ipse, ad confessionem. Sed tu dic, ꝙ verius sit dicere, ꝙ sit de iure diuino, cui papa subijcitur. c. sunt quidā. 25. q. 1. Ideo tenetur confiteri. & vide quod no Felin. post d. An. in c. 1 de consti. & iō infertur, ꝙ papa pt ligari a sacerdote, cui se subijcit in cōfessione. vt dixit gl. in c. sane. 2. de off. de. & gl. in c. nemo. 9. q. 2. pro quib. facit c. nos si incōpetēter. 2. q. 7. & ratio est, qa ille in hoc actu est maior papa, cū ille sit spālis vicarius Dei in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nō tenet locū papæ, sed censetur priuata persona, quia licet sit papa, non tñ habet peccandi licētiā, seu potestatē. 40. di. ca. 1. & sicut. l. 3 ff. de of. præsi. & ideo dicūt do. in c. dilecti, đ excess. prǽl. ꝙ papa non pōt cōpellere sacerdotē ad sibi reuelādum, quod ei in cōfessione fuerat detectū, qa in eo casu sacerdos ē papa maior. & vid Ho. in sum. de pęn. & re. §. cui cōfiteri. Inquātū aūt hæc confessio est instituta per. c. omnis, s. ꝙ quilibet teneatur confiteri semel in anno nō ligatur papa, quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Ge. in c. iustum. 9. dist. ꝙ de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. super Matth. 23. vide infra lex, in prin., & ibi addidi.

Indubitanter]

a Indubitanter]Pro hoc facit,quod no.dicit S.Bon. in 4.q.17.Vbi quærit,a quo fuerit instituta cõfessio & respondet in corpore sic, Dicendũ, ꝙ duo sunt in confessione,vnum formale & completiuum, & hoc est absolutio,siue potestas confitendi, vel medicãdi; & hanc dñs instituit,qui potestatem clauium cõcessit, vt patet Io. 20. Accipite spiritũ sanctũ.Et penes hoc residet virtus.Aliud est materiale, & hoc est detestatio peccati, siue morbi;& hoc dominꝰ nõ instituit in se, sed insinuauit.rõ aũt,quare non instituit,hęc fuit,qa sufficit ęgroto exponere medicũ,& medicinã. Et vlterius cõfessio peccati non valet extorta,sed dẽt esse voluntaria,ideo dominus insinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hãc q̃stionẽ,& sequ. spectat,vidẽda tibi est S.Syn.Trj. ses.14.c.5.de confe.Cate. de pœn. fac.ca. sed quem admodũ. vbi declaratur eẽ diuini iuris. P.V.

c Oẽs teneantur confiteri] S.Bo.i dicta di. 17.& S.Tho.triplicẽ assignant huiꝰ obligationis rõnem. Prima ẽ vniuersalis indigentia, qa vt dicit Pau. oẽs peccauerunt & egent grãDei, & nemo est, qui non peccet,ecclesiastic.7. ideo q liber ad Deũ recurrendo in confessione recognoscens se peccatorẽ glorificat Deum,& gratiam obtinet secũda ratio est propter sacræ communionis reuerentiam. tertia, vt hat discretio gregis dominici, ne lupi absconderent se inter agnos,vt illos deuorent.

d Ante baptismum] S.Tho.in 3.parte.q.68.ar.6.dicit, ꝙ peccator accedens ad baptismum tenetur dolere de peccatis commissis, non autem confiteri sacerdoti ante baptismum.ratio, quia talis confessio ad hoc ordinatur, ꝙ confitentem absoluat a peccatis,& liget ad satisfactionẽ. Item quia baptisꝰ est sacramentorũ ianua, ideo confessio non est sibi necessaria Dic pro saluatiõe autoris sic secundum Ri.in 4.di. 16.ꝙ pœnitẽtia potest accipi,vel inquãtũ est virtus,vel inquantũ est sacramentũ hoc secundo mõ pœnitentia non est necessaria de mortalib.præcedentibus baptismũ. primo mõ ẽt pœ cõsiderari iquãtum formata, & similiter non est necessaria,vel pœ considerari inquãtũ informis.i.quãdam peccati detestatio cum proposito emẽdandi,quãuis non omnino sufficiẽs ad expulsionem peccati, & hęc ad minus est necessaria actualibus mortalibus præcedentib. baptismum tanquã causa remouens prohibens susceptus diuinæ gratiæ, q̃ in baptismo datur illis, quibus remota sunt impedimenta prohibentia susceptionem diuinæ grę. hæc Ro confessio.

crametis,excepto baptisma te,de qbus nõ patet,qñ, & quõ a Chr̃o expresse fuerint instituta.Indubitãter[a] ergo tenẽdũ, ꝙ est de iure diuino.& semp hoĩes tenebanẽ ad eam post casum in peccato mortali in voto, sed non ĩ effectu,qa nondũ erãt instituti ꝯfessores, nisi post passionẽ Chr̃i,q hẽrẽt autoritatem absoluendi.

2 Vtrũ oẽs [b] teneanẽ ad ꝯfessionẽ?[c] ℞.ꝙ sic,oẽs,qui pct̃m mortale ꝯmiserũt, & tam infideles,q̃ fideles,ẽm Ric.i 4.di.17.ita.ꝙ non ꝯfitẽs mortale pct̃m ꝯmissũ tã añ baptismũ,[d]q̃ post,si hẽt copiã idonei ꝯfessoris,memoriã pc̃ti,& tps,& loquelã ad ꝯfitendũ, oĩno dãnabiẽ,cũ sit de iure diuino p̃cepta,vt s̃. patuit. veruntñ prout confessio est p̃cepta ab ecclesia, vt fiat semel in anno in c.oĩs,de pęni.& remi.non ligat nisi fideles.

3 Vtrũ pueri teneanẽ confiteri?℞.ẽm Sco.i 4 di.17. & cõiter doc. pueri, q non discernũt, & quorum ætas ignorat,qd videat,& furio si non tenentur ꝯfiteri. Sed qñ qs instructus,& interrogatꝰ ordinatẽ pcipit distinctẽ qd iustũ,& qd iniustũ ĩ lege diuina,qđ pt faciliter videri,si ad ordinatas interrogationes ordinatẽ rñdit, sicut aliꝰ adultꝰ pfectẽ ex similibus p̃missis simpliciter rñderet, tũc hẽt ætatẽ sufficientẽ ad cognoscẽdũ iustum, vel iniustũ ꝯ Dei legem, & confiteri tenetur.

4 Vtrũ non hñs mortale teneaẽ ex p̃cepto ecclesiæ ꝯfiteri saltẽ semel ĩ anno? ℞. S.Bo.Th.Ric.& Pe.in dist. 17.tenẽt ꝙ sic,si ex vi sacri, sed ex vi statuti ecclesiastici.Sco.e.di.tenet, ꝙ nec ẽt ex statuto ecclesiæ tenetur, sed sufficit ꝙ se p̃ñtet sacerdoti, & dicat se non hẽre consciam mortalis pc̃ti,vt ad communionẽ possit admitti.Tu verò dic,cũ hõ teneaẽ ꝯfiteri ẽm Ric.in 4.di. 21.đ mortalibꝰ cbliis gñaliter,non de singulis generũ,sed đ gñibus singulorũ, Itẽ quia dicit ps, Ab occultis meis mũda me dñe, ꝙ vera est opi.prima. ꝙ q̃s teneẽ ꝯfiteri saltẽ gñaliter de gñibus singulorũ pp periculum peccatorũ ignoratorum & occultorum.& opi. Sco. intelligiẽ, qñ quis est certus, [e] ꝙ nullum mortale hẽt,quia tunc non tenetur confiteri. Et sic serua.

5 Vtrum possit dispensari cum aliquo, vt non teneaẽ cõfiteri?℞.ẽm Ric i 4.dist. 17.& Th.[f] e.di.ꝙ non, ẽm ꝙ obligat ex vi sacri, p̃t tamen papa dispẽsare, ẽm ꝙ

§ si.cogita tamẽ q̃ rationes lunt ad vtrãq; partẽ.

e Certus] Sed cũ quis non possit esse certꝰ,iuxta idem ecclesiastici.9.Nemo scit vtrum odio,vel amore dignus sit, quomodo ergo potest esse certus? Dic hoc ex reuelatio. e diuina posse scire, vt dicitur de beato Francis. & de al js sanctis.

f Et Tho.]Dicit, quòd min isteri ecclesiæ instituũtur in ecclesia diuinitus fundata,& ideo institutio ecclesiæ præsupponitur ad institutionẽ ministrorũ, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ, & quia

quia ecclesia fundatur in fide & sacramẽtis, ideò ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut nnua sacramenta instituere, aut instituta renouare pertinet, sed hoc est pot estatis, excellentiæ, quę soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentũ. Et ideò sicut papa non potest dispẽsare, vt aliqs sine baptismo saluetur, ita nec quod saluetur sine cõfessione, secundùm quod obligat ex ipsa vi sacramenti haec. S. Tho.

a Repete annotationem ad c. 29 s. confes. 1. & de pręs. cõ. Tri. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruat. P. V.

b Deprauari] Dicit super ca. vir. perfectus tantus est virtutis amator, quòd vellet omnes nosce sua mala, duntamen nõ esset occasio mali, ad boni.

c Solis presbyteris] s. Tho. ea. di. ar. 1. q. 1. reddit rõnẽ, nã grã, q̃ in sacramentis datur, a capite in membris descendit, & ideò solus est ille minister sacramẽtorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corp⁹ Christi verũ, quod solius sacerdotis est, q cõsecrare euchaństiã põt, & ideò cũ in sacro pœnitẽtię gratia confeeratur solus sacerdos est minister huius sacramẽti, & iõ ei soli faciẽda est sacramentalis confessio q̃ ministro ecclesię dẽt fieri, hoc. 1. Vnde Augu. de pœ. dist. 6. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem.

obligat ex pręcepto ecclesię, s. vt possit diutius confessionẽ differre, q̃ sit statutũ ab ecclesia. vñ et papa tenetur confiteri. qa licèt ille, cui ꝯfiteri dẽt, sit iferior eo, inquantũ est ꝓlatus, est tñ supior inqtũ ẽ peccator & ipe ꝯfessor dei minister.

CONFESSIO 3.[a] cui facieda est, vtrũ soli sacerdoti? Res. ẜm S. Bo. in 4. di. 17 q de ꝯfessione possum⁹ loq dupliciter. vno mõ ꝓut est opus virtutis directè repugnãs hypocrisi, in quo quis seipsũ accusat, nè ali⁹ sit, q̃ appareat, vel mala sua aperit ad inuestigandã curationẽ, & hoc mõ confessio pt fieri cuilibet ẽt laico, q pt adiuuare instruẽdo vel orãdo, & de quo hõ pt erubescete, & humiliari, & ille exẽplo hũilitatis meliorari, ñ peccatorũ cognitione deprauari.[b] alio mõ ꝓut ꝯfessio ẽ op⁹ sacramẽtale, & ꝓut ordinat ad reconciliationẽ, q̃ fit p absolutionẽ, & ligationẽ. & qm̃ hæc potestas collata ẽ solis p̃sbyteris, eiõ hęc ꝯfessio nullis nisi præsbyteris est fienda.[c]

1 Sed qd si p̃sbyter deest tenetur qs ꝯfiteri laico i casu necessitatis? Resp. Magister sniatũ in 4. di. 17. & S. Th.[d] ea. di. & tex. Aug. d̃ pę. di. 1. quẽ pęnitet, & glo. extra de of. or. in c. pastoralis, volunt q sic, sed verior est opi. Sco.[e] Ric. Pe. & cõiter Theo. in 4. di. 17. q ñ teneẽ de necessitate. & hoc patet ex p̃dictis, imo vt dicit Sco. eadem di. q si peccator sic posset p se verecũdari, & i gñali sic q̃rere ꝯsiliũ, vel laic⁹ ñ est magis discret⁹, q̃ ip se, q non ẽ vtile ꝯfiteri laico, nec expedit, posset t bñẽ vtile ex materia verecũdię q̃ ẽ vna pęna debita ꝓ pc̃to vñ sic ꝯfitẽs laico solueret vnã pęnã d̃bitã ꝓ p̃c̃tõ & sic eẽt bonũ ꝯsilũ eidẽ ꝯfiteri, i tali casu, dũmõ sit talis, q ñ habeat deprauari ex auditione pc̃torũ, & sic intelligit Aug. vbi s. vt ibi patet.

2 Verũ oĩ sacerdoti sit ꝯfitendũ? Res. ẜm cõiter doc. q non sed solũ sacerdoti ꝓprio[f] loquẽdo de confessione, prout est sacramentinso, de quo dic, vt supra absolutio. 1. in princ.

S. Th. nec similitudo ei⁹ ẽ bona ex eo, qa in cõfessiõe sequr snĩa, qd non in baptismo, & iõ oportet, q sit minister eius ille, q hẽt autorită ẽ sniandi. vñ plus dicit. S. Bo. vbi supra q hoc offm̃ nõ debuit cõmitti omnib. qa absoluerẽ dicit actũ alicuius personæ auctoritatem hñtis, neq; oportet, qa nullus volẽs habere sacerdotẽ, & eo carẽs priuatur salute, sufficit n. sibi voluntas, confitendi, & vt voluntas eius exterius appareat, dat magister cõsiliũ, q confiteat proprio socio, non q illa cõfessio sacrẽmetalis sit sed vt talis oñdat se p̃fectã hẽre volũtatem, & facere, qd in se est, id qd dicit. S. Au gust. li. de pœ. in d. c. quẽ pœnitet, non cogit, cũ sit consiliũ, vt patet ex verbis ei⁹. nec gl. in d. c. pastoralis vrget, qa finaliter cõcludit laicũ ñ posse absoluere, vel ligare. c. 1. §. vna, d̃ sum. tri. & fi. cat. & ita & dicit Ab ibi. similiter dicẽ. e de laico, q non põt absoluere ab excõicatione, quia sufficit sibi cõtritio de peccato, pp quod i excõicationẽ incidit. & intellige in foro pœnitentiali secus in contento.

d S. Th.] Est vbi supra q. 2. vbi sic ait, q sicut baptism⁹ ẽ sacrm̃ necessitatis, ita & pnĩa. baptism⁹ aũt hẽt duplicẽ ministrũ, vnũ, cui ex officio baptizare incũbit, s. sacerdotẽ, aliũ cui rõne necessitatis dispensatio baptismi cõmittit. Si erit de sacro pniæ, q in casu necessitatis qlibet erit minister. & ista doctrina bñ sequtur, q sicut in casu necessitatis mulier põt baptizare sic & poterit peccata i confessione audire, q ẽ absurdũ, qnq̃dẽ nõ possint esse iudices in for. contẽtinso, vt p Ab. i c. dilecti, d̃ arb. & l 2. ff. de re. iu. Errat ergo

e Opi. Sco.] & rõ est ẜm eũ, quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & nõ ad aliud, nisi vt sequatur snĩa, & nullã hẽt laic⁹ sniandi autoritatẽ in isto foro, iõ nullũ præceptum est de accusando se laico, imò necessarium est non confiteri laico, qa nulli licet diffamare se, nec prodere peccatum suum occultũ, maximẽ qñ ille, cui ꝓdit, non p̃sumitur celator secreti, nec scit melius consulere peccatori, quã ipsimet, nec ẽt patet, q pro requirendo consilio possit prodi peccatũ, cum hoc possit fieri in generali & c. hæc Sco.

f Sacerdoti ꝓprio] Intm̃ est verũ, q si fiat alteri cõfessio, nihil fit ẜm S. Bo. in 4. di. 17. & iõ ẽ ẜm Th. ea. di. quia oportet, q dispensator huius sacramenti habeat imperium, & sic iurisdictionem, ille autem, qui non est proprius sacerdos, non potest imperare.

talis, & de præcepto iuris
diuini, & ecclesię vt claré
patet i c.oïs,de pę.& re.ni
si ẽm Ri.in 4.dis.17.in casu
extremæ necessitatis,qñ ali
cui imminet periculũ mor
tis ꝓbabiliter,& proprium
sacerdotem habere nõ p̃t.
nam tũc quilibet sacerdos
potest quemlibet peccato-
rem audire in confessione,
& absoluere ab oĩb.pecca-
tis,casibus,& excõicationi
bus vt tenet gl.in c.pastora
lis,de of.or. quam sequun
tur cõiter doc.arg.ad hoc.
26.q.6.si presbyter & c.se.
& de fur.c.fures.de sen.ex.
c.eos,li.6.ita, ꝙ non opor-
tet amplius de ipsis ꝯfiteri,
seu ad aliquem recurrere,
ẽt si erat casus reseruatus,
ar.d.c.eos.sed tñ quò ad ex
cõicationẽ serua,qđ dixi s̃.
absolutio.3.§.16.dũmõ ta-
lis sacerdos non sit hæreti
cus,excõicat⁹, aut ab eccle
sia præcisus ẽm S.Bo.ea.di.
Ego tñ credo, ꝙ nisi sit pe-
riculũ [a] peruersionis in ꝯfi
tente, quođ ẽt in tali casu
liceat confiteri hæretico &
excõicato aut pręciso,& ab
solui ab ipsis, si alius sacer
dos haberi non p̃t, & sit pa
ratus audire, qꝛ inducere
talem nõ licet, vt supra cle
ric⁹.9.§.1.& ꝙ tales sacer-
dotes verè absoluant in ta
li casu,nec peccẽt sic absol
uendo,dũmodo pęniteát đ
peccato suo,ratio ẽ, qꝛ ẽm
Pe.Aur.in 1.di.17.ptãs cla-
uis,q̃ est absoluendi a pec-
cato, & ex consequenti ad
pęnã ęternã commutãdam
in tẽporalẽ,& ad grãm acti
uè conferẽdã per modum
applicantis actu meritum
passionis Christi, fundatur
in charactere sacerdotali,q
quidẽ est indelebilis. & quanuis ab eccle-
sia in tali sit ligata talis potestas,tamẽ in ta
li casu non credo, qꝛ necessitas non subia
cet legi positiuæ,vt in ca.quod non est,de
reg.iu.hoc tenet gl.in c.non est,de spon.Et
ẽm Pe.de Pa.in 4.sicut a tali p̃t baptismum
recipere,sic & pęnitentiam,cum & ipsa sit
sacr̃m necessitatis, & est tutius in tali arti
culo ꝯfiteri ꝑ ea,q́ supra dixi ꝯfessio.2.§.1.
8 Sed quis dr̃ ꝓprius [b] sacerdos? [c] Res.vt
collig. ex Ri. vbi supra & Pa.in d.c.oĩs,&
Cat.in Cle.dudũ,de sep. Primò Papa in to
to mundo.Secundò legatus in tota sua ꝓ-
uincia.Tertiò poenitentiarius eiusdẽ legati
in prouincia.Quartò Archiep̃s,dũ visitat,
est proprius sacerdos suorũ suffraganeorũ
& eos absoluere p̃t.c.nr̃o,đ pę.& re.Quin
tò Ep̃s in tota sua dioeceſi. Sextò Archip̃s-
byter ecclesiæ cathedralis.Septimò Vicari⁹
gñalis ep̃i.Isti duo pñt audire oẽs de dioe-
cesi,ar l.cum p̃tor,ff.de iudi.& c.officiũ,đ
of.Arch.Octauò p̃sbyter parochialis in to
ta sua parochia.Nono vicarij p̃latorũ. De-
cimò oẽs hñtes licẽtiã ab aliquo p̃dictorũ.
4 Sed nunqđ non hñtes executionẽ ordi
nũ possint licẽtiari ad audiendas confessio
nes ab aliquo,q executionem dare non p̃t?
Res.vt colligo ex Arch.in c.ꝑ lectis.25.di.
& a Pa.in d.c.oĩs,ꝙ tripliciter dr̃ qs nõ ha
bere executionẽ ordinũ. Primò q non hẽt
velle,vel nolle, sed eius velle dependet ab
alio,sicut sunt religiosi,vt.12.q.1.non dica
tis,de ele.si religiosus,li.6.de testa.religio
sus,de se.c.si.li.6.vñ, nisi tales habilitẽtur
a suis p̃latis, nullo mõ ẽt ex licẽtia sacerdo
tum parochialium,vel ep̃orũ,si sunt exem
pti,pñt absoluere,vel ligare.Secũdò dr̃ qs
non habere executionẽ ordinum, qui ẽ ex
cõicatus,suspensus,vel interdict⁹, & hmõi
& talib. non potest dari licentia audiendi
confessiones, nisi prius habilitentur ab eo
q tale impedimentũ põt auferre.Tertiò dr̃
qs non habere executionem ordinum, qꝛ
nõ habet populũ sibi subditũ,sicut sunt re
ligiosi a suis p̃latis habilitati, & oẽs sacer-
dotes sęculares,qui nõ hñt curam anima-
rum, vnde bene talibus p̃t concedi licẽtia
audiẽdi non solũ ab his, qui hñt curam in
actu sp̃aliter ipsis committendo,sed etiam
generaliter dãdo licentiã subditis ipsorũ,
vt quẽcũq; voluerint, eligant sibi ꝯfessorẽ.

Nec

a Nisi sit pericu
lũ] Ad hoc ẽ tex.
in c prætor.§.ve
rũ.32.di.& gl.ibi
dẽ in ver.per ma
nus,q̃ fundat se,
ꝙ hæreticis nõ ẽ
in necessitate cõ-
fitendũ ꝓꝑ peri-
culũ peruersiõis
ergo vbi non est
periculum,in ne
cessitate licẽt cõ
fiteri.

b De hoc s.Syn.
Tri.sess.14 c.9.&
23.ca.xv.de ref.
Cate.de pę.sa.c.
sed iã de mi.P.V.

c Proprius sacer
dos] Dr̃ tripliciter.
Primo cõmis
sè.secũdo cõiter.
Et tertio mõpro
priè. Cõissimè
dr̃ ꝓprius sacer
dos qcunque p̃t
confitentem ab-
soluere, siue ꝑ ꝓ
priã autoritatẽ,si
ue ꝑ cõmissionẽ
vt sunt illi,q ha-
bent priuilegiũ,
dũ prædicant,au
dientes cõfessio
nẽ. Cõiter verò
dr̃ ꝓprius sacer-
dos omnis ille,
q ex propria au-
toritate,vel offi-
cio tanquam prę
latus ordinarius
põt absoluere,vt
ep̃s, & sacerdos
parochialis.Pro
priè verò dr̃ pro
prius sacerdos il
le,q administrat
sacramẽta,& cui
est cõmissa sp̃alis
cura. & iste est sa
cerdos parochia
lis & sic cõplecti
tur hæc di.oẽs ꝓ
priè sacerdotes.
hæc S.Bo.in 4.di.
17.& subdit Ab.
vbi s̃.ꝙ ñ petita
alterius licentia
p̃t qs r̃currere ad
quelibet istorũ.
vid gl.i c.fi.đ of.
le.li.6.& in c.de
pę.& rem libr.6.

Nec ob. ꝙ iudex[a] ꝓgatus iudicar iure ꝓprio. Et ideò si non hēt iurisdictionē in actu, non pt ar c. significasti de fo. cō. Rō qa priuat⁹ non pt dare iurisdictionē, q̄ nō hēt. l. priuatorum, C. de iu. om. iu. Itē ꝓrogare idem est, ꝙ extendere. & iō qđ ñ est, non pt extendi. c. ad dissoluendū, de despon. imp. Quia rñdeo, ꝙ qlibet sacerdos, ex quo est sacerdos or dinatus, hēt iurisdictionē: solū deficit mā, in qua exerceat. & ideò cū sibi exhibet ꝑ talē licentiā in gñe datā, absoluit autoritate ꝓpria, q̄ hēt, & pt exercere oblata sibi materia đbita. Non ob. ēt. c. ad hæc, de rescrip. vbi ꝯcessio iudicis incerti non valet, qa illud verū est q̄tū ad forum contētiosum, vt no. Ge. in c. pe. de pę. & re. li. 6 & istā opi. tenet Ho & seqꝛ Pa. in cle. 1. de priui. in Cle. dudū đ sep. licèt pri⁹ tenuisset ꝯriū. & iō fm hoc limita, & itellige dicta doc. ī Cle. 1. de priu. & 16. q. 1. §. ecce. & ī Cle. dudū, de sep.

5 Vndecimò dř ꝓpri⁹ sacerdos eius ille, q eligiť a Papa ꝑ suo ꝯfessore. & similiter ab Epis, Archiepis, Patriarchis, Cardinalibus, & & similib. p̄latis epis supiorib. & ēt ab inferiorib. p̄latis, dūmō sint exēpti, vt patet in c. fi.[b] de pę. & re. Sed no. ꝙ tales inferiores epis oportet primò ꝙ sint īmediatè sub Papa, qa exēpti, q hñt Abbatē, vel gñalem, & hmōi sup se, nō pñt sibi eligere ꝯfessorē de iu. cōi fm Hos. in § cui ꝯfitēdū, & Pa. in d. c. fi. Scđò ꝙ sint p̄lati. & capiť largè p̄lati fm Pa. ibid. ēt ꝑ sacerdotib. curatis, q largè[c] dñr p̄lati, vt in c. tua đ cle. ægr. licèt strictè noīe p̄lati veniāt solū illi q hñt iurisdictionē fori ꝯtentiosi. vid bonā gl. ī c. 2. de iudi. & Cle. dudū, đ sep. ī ver. p̄lati. Tertiò ꝙ sint exēpti, vno istorum deficiēte non pñt sibi eligere confessorē.

6 Vtrū prælati possint vna vice eligere vnū, alia vice aliū? Res. ꝙ sic, dūmō nō faciant in fraudem secundùm Directorium.

7 Sed quā autoritatē hēt talis electus sup eos, q eū elegerūt? Res. fm Pa. in c. significasti, de for. com. ꝙ electi ꝑ exēptos epis inferiores ñ pñt absoluer ab excōicatione, & casib. epis reseruatis, ar. c. 2. de pen. & re. li. 6. nisi spālē indulgentiā habeant sup hoc. sed Host. tenet, ꝙ vbi exēptus eligit, electus hēt potestatem pœnitentiarij Papæ quò ad absolutionē, non quò ad dispensationē[d] nisi đ spāli mādato. A ñ exēptis verò elect⁹ hēt ptātem illius cui subest, vnde ꝯfessor epi pt sup ipm sicut Arch. & sic đ cęteris, & hoc magis pl3 quò ad pdictos, đ qb. loqꝛ. d. c. fi. đ pę. & re. & idē dicerē đ illo, cui Papa ꝯcedit, vt possit sibi eligere ꝯfessorē, vt ꝯfessor possit eū absoluer ab oib. ñ rseruatis pa pę, &[e] ad. c. 1. e pdictū dico itelligēdū casu suo, qñ eps dat suo subdito talē lniā, sed ñ qñ papa, qa potuisset loq gñal̄r, si voluisset.

8 Vtrū eo ipso, quo eps, vel tales exēpti, de qb. s. confitentur alicui, videatur eū eligere? Res. ꝙ sic, quia plus est factis eligere, quā verbis. l. non dubium, C. de le. & in c. legebatur, đ maio. & obe. & in c. fi. 15. q. 6.

9 Duodecimò dř ꝓpri⁹ sacerdos, qlibet p̄sbyter ꝑochialis oiū vagabūdorū, & illorū, q ñ hñt ꝓpriū domiciliū. & hoc tādiu, q̄diu in eius ꝑochia īueniūt, qa a quocūq; ꝑochiali p̄sbytero, ad quē se trāsferūt, pñt absolui, & a fortiori ab epo, aut lniam hñti

a Nec ob. ꝙ iudex] Sic formať ꝯriū, nullus priuat⁹, pōt dare iurisdictionē ei, q non hēt, vt l. priuatorū, & c. significasti, hic allegatis. Vbi hř, ꝙ priuatorū cōsensus non pōt facere quē iudicē, licèt in eū, q est iudex possit consentire ēt ꝙ non sint subditi eius. Sed in casu nřo non habētes executionē non sunt iudices, ergo nō pōt dari eis talis licētia. & diciť Ab. in d c. significasti, đ fo. com ꝙ hoc ar. procedit ēt in foro pœnitentiali, qa licèt quis habeat a prælato suo lniam confitendi alteri sacerdoti, tñ eligere dēt hñtē curā habitu, & actu. & vide Fede. cons. 95. & gl. sing. in Cle. 1. de priui in versic. spāli. Sed rñdet summa nřa, & bene. & hāc eā dē opi. tenet Ro. in ver. conf. 3. §. 3. & sic tene licèt Pa. in d. c. omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, ꝙ de iure cōi nullus p̄latus q̄tuncūque maximus poterat sibi eligere confessorē, ratio qa nullus pōt ligari, vel absolui nisi a suo iudice. c. ꝙ aūt, & c. ois, de pę. & re ergo oportebat, ꝙ prę latus iret ad superiorē suū. De iure ergo eps dēt confiteri archiepiscopo. Archieps patriachę: patriarcha papæ. Vide pleuissimè Host. in sum. de pę § cui confitēdū. Sed qa isti p̄lati hñt superiores nimis distantes, iō fuit cōcessum eis priuilegiū, de quo in d. c. fi. vt possint sibi eligere confessorem.

c Qui largè &c.] Nā cū hoc casu tractamus de fauore, & sit bñficiū Principis, qđ lì nocēs, dēt fieri largissima interꝑtatio. c. olim. đ verb. sig. & l. fin. ff. de const. prin.

d Nō quò ad dispensationē] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. tñ contra Ab. tenet Fede. consi 95. &c.

e Et ad. c. 1.] Remouet nāque obiectionē, qa videbat, ꝙ electus ab aliquo đ lnia papæ, nō posset absoluere à casibus epis reseruatis, sed rñdet. Ratio ē, qa sortiť forū qs rōne domicilij, vt in ca. pe. & de fo. comp. &c.

a Vagabundi] Ille dicit vagabundus, qui non habet domū ꝓpriā gl. illa in d. §. ꝑtor, in verbo, hn̄t, dicit, hic est vagabundus &c. Et Abb. ī d. c. fin. ponit in 6. col. in ver. 3. gl. &c. Et Bart. i l. 1. C. vbi de cri. agi opor.

b Facit c. fin.] Ibi ē cas⁹ in principio, tres iudices dati sunt sup aliqua causa, tertius dat⁹ fuit ex officio Papæ, vel assensu partium, quæritur, an iste tertius possit cō mittere vices suas? & rn̄det ꝙ sic, cum hoc sit sibi à iure concessū, s. ꝙ delegat⁹ principis pōt delegare, vt l. à iudice. C. de iudi. & c. pastoralis, de offi. cio dele. ex quo no. ꝙ Papa delegādo causam alicui non videtur eligere industriā personæ, sed potius itēdit ꝓuidere negotio, ꝙ decidendum cōmittit, vt. l. 1. C. cōmunia delega.

c Demandare] Ratio ē qa iurisdictio nō est, ei cōmissa, sed certū tātūmodo ministerium, &c.

bus ab eodē ep̄o in sua diœcesi audiēdi cōfessiones. & no. ſm Pa. ī c. fi. de for. cōp. ꝙ vagabūdi a dn̄r, q nō hn̄t domiciliū certū, vel habitationē ſm gl. & Bar. in l. dics. §. prætor, ff. de dam. infec.

10 Sed qd dicemus de scolarib⁹, mercenarijs, mercatorib⁹, stipēdiarijs, & hmōi cōmorantib. in aliqua parochia, nunqd poterūt absolui ab illis sacerdotib⁹, à qb⁹ pn̄t absolui parochiales illius porochiæ, licèt ibi nō ꝯxerit domiciliū? ℞. ſm Pa. in d c. oīs ꝙ sic. quia ille dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos pſatorū, in cui⁹ parochia habitāt ꝗ pn̄ti, nec pn̄t cōmodè adire ꝓpriū sacerdotē, ar. c. fi. ꝗ parochis. vide glo q̄ hoc tenet, in Cl. 1. de priui. & hęc est cōior opi. hoc idē tenet Pa. ī c. cū cōtingat, de fo ꝯpe. quā opi. limito verā, qn̄ per maiorem partem anni ibi steterūt, vt dicam in in se. §. aliter non.

11 Nunquid idē sit dicēdū ꝗ peregrinis, viatorib⁹, aut mercatorib. discurentibus hicinde ꝓ negociatiōe? ℞. vt colligo ex Inn. & Host. in d. c. omnis, ꝙ si alicubi moranē p annū, vel p maiorē ptē anni ꝑtertim vltra pasca, i quo tenenē ꝯfiteri, & maximè qn̄ in pascate cōmuniter nō declināt ad domum sui loci, quia tunc non vn̄r habere ibi domiciliū, vbi est eorū domus quò ad sacra; ideò tūc licitè cōfitentur parochiali illi, vbi sunt, & ab eo pn̄t absolui. 16. q. 1. c. q. ar. de deci. ad apostolicæ. si verò talē morā alicubi non contrahunt, non poterūt confiteri ibidem nisi licētiam acceperint à ꝓprio ep̄o, vel sacerdote parochiali vbilibet ꝯfitendi; vel saltem peregrinandi, siue itinerādi, qa tūc ēt ibidē confiteri possent, & absolui, qa p̄sumitur, ꝙ eò ipso, quò lniam itinerandi dederūt, & ēt ꝯfitendi, & sacra suscipiēdi dederint; tutius tn̄ esset ſpāliter lniam petere, quos casus sibi reseruat su⁹ ep̄s, facerēt sibi declarari, cum non possit absolui a talibus sine eius lnia; qđ intelligo, qn̄ per talem moram alicubi non steterunt, ꝙ possint ab illo ordinario absolui.

12 Quid de illis, qui in diuersis locis morantur æqualiter, aut in diuersis castris habent domicilia, nec apparet, quod sit principale? ℞. ꝙ debent confiteri illi, in cuius parochia se inueniunt tpe confessionis fiēdæ, ar. c. ex parte, de fo. com. facit glo. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor. quę dicit quēcunque conuenire posse, vbi degit, & moratur. Ho. tamen dicit, ꝙ tutius esset, ꝙ ab vtroque episcopo, vel presbytero, in cuius iurisdictione moratur, licentiam peteret.

13 Cui debēt confiteri sacerdotes, præpositi, decani, Canonici sœculares, & hmōi ecclesiastici non exēpti inferiores ep̄is, similiter religiosi ēt exempti, qui non sunt prælati? ℞. ſm oēs doc. ꝙ tenentur confiteri suis prælatis, vel de eorum licentia.

14 Vtrū præfati ꝓprij sacerdotes possint alijs suā autoritatē delegare? ℞. ſm Ri. Anglicū in quol. aut talis sacerdos habet autoritatē ordinariā; & sic pōt; aut habet cōmissam, & tunc distinguo, ꝙ aut a Papa; & sic potest. Intellige verū, qn̄ a Papa committitur iurisdictio. Secus, cū committitur nudum officium sine iurisdictione, vt puta audire confessiones, quia non pōt. facit c. fi. b de offi. deleg. vide infra, delegat⁹. §. 6. Aut ab inferiore, vt ab episcopo, & tūc aut ad vniuersitatem causarū; & sic potest in particulari aliquā causam committere vt officialis & generalis pœnitentiarius episcopi, nisi sit eis specialiter interdictum. Si verò habet commissionem particularē, non pōt, sicut si sacerdos fuerit conductus ad officiādum ecclesię parochiali, cū non sit ordinarius illi parochiæ. Et sic loquitur. c. fi. de offi. delega. in § cæterum, vbi dicit. salua legatorum sedis apostólicæ autoritate, nulli, cui commissum fuerit prędicare crucem, excōmunicare, absoluere, dispensare, vel iniungere pœnitentias, liceat de cætero hoc alijs demandare. c

15 Vtrū in aliquo casu liceat confiteri alteri, quā proprio sacerdoti? ℞. ſm tan.

in d.capit.omnis,quòd sic, quandocunque subest aliqua legitima causa, puta quia est reuelator confessionis, vel sollicitator ad malum, vel non habet debitam scientiam, vel probabiliter videtur sibi periculum, vel sacerdoti imminere, vel est excommunicatus,[a] & huiusmodi, & tūc debet petere licentiam, & obtinere,[b] q si non potest obtinere, nec adire potest superiorem, sufficit, q petijt. & sic supplet d.ca.omnis, per ca. placuit,[c] & ibi gl. de pę.di.6. sic, vt sit sensus, debet obtinere luiam. s. si pōt, vt in d.c.omnis, vel adeat alienum, si non pt, vt in d.c.placuit, ego verò in hoc multū nō insisto, quia verissimū puto, & quia hodie habent multi pprij sacerdotes, quib legitimè cōfiteri possumus, si vn⁹ non est idoneus, & si casus accideret, tene qd dixi. qa præcepta non se extendunt vltra charitatem, ēt si licet cā meliorandę[d] vitæ, extra de regula. ca.licèt, quanto magis causa recuperandæ.

16 Vtrū liceat[e] absq; alia licentia confiteri fratribus Minoribus, & Prædicatoribus? Resp. q sic, si. 5. concurrāt. Primū, q generalis, vel prouincialis Minister, aut custos quò ad minores, & Magister, aut prior puincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Pręedicatores accedat ad præsentiā prælatorum, petendo quòd fratres, q fuerint electi, possint liberè cōfessiones suorū subditorū audire. Sed istud primum est de bñ esse, vt infra patebit. §. 11. Secundum,[f] q fuerint electi, & habilitati ad audiendas confessiones p generalē, aut prouincialem Ministrū quò ad Minores vel p magistrū, aut priorē prouincialē quò ad prædicatores. Tertiū q sic electos pñtent etiam per se, vel fratres, quos ad hoc dputauerint, episcopis, seu eorū vicesgerentib. petēdo humiliter, vt de eorū beneplacito possint audire con

Et sic limitatur regula, q delegatus principis potest subdelegare; fallit, qñ cōmittitur nudū officium sine iurisdictione, ex eo, quia videtur electa industria psonæ. Et idem erit in similibus casibus, vbi sit eadem ratio, sicut & in istis. Isti enim hic sunt positi exéplariter, & dictū restringitur, & ampliatur secundū dispositionis rōnē. l. cum pater. §. dulcissi. §. 1. de lega. 2. & vbi est eadē rō &c. c. cū dilecta, de cōfir. vti. vel inuti. Sed aduerte, q tex. ille est intelligend⁹ de nudo ministerio, & industriali; sec⁹, si industria nō vertatur, vt in ca in. d. is cui, de officio deleg. lib. 6. vbi. si Papa mandat alicui, vt p uideat alicui certę psonæ de bñficio, pōt alteri cōmitterē vi. es suas quia ex quo persona certa est expressa, non versatur ibi industria, sed nudum ministerium &c. Et intellige hoc qñ nudum ministeriū competit iure alieno, quia tunc non potest subdelegari; sec⁹ si iure proprio, vt in c. quia pp. de ele. vbi facultas eligendi potest committi, & hoc quia iura pprio competit. sed adhuc contra facit, quia etiam qñ nudum ministerium competit iure alieno, potest alijs committi. Hoc tenet glo. sing. c. si ē. de elec. li. 6. in ver. de certa, quæ dicit, q si canonicus commisit alteri vocem suam, potest ille commissarius aliū substituere, mouetur, quia procurator ad negocia potest substituere, vt in c. 1. de procu. li. 6. Et secundùm hoc oportet dicere, q loquitur tex. hic allegatus, qñ illud ministerium nudū committitur autoritate publica a superiore; secus, si constituatur procurator. & sic habes duas limitationes, quarū prima est, q si negotium est commissum a superiore, dato q sit nudum, potest delegari, si non est industriale. secundò etiam si est industriale, sed constituitur procurator, quia iura generaliter dicunt, q procurator ad negotia substituit, vt in d.c. 1. de procu. lib 6. & facit tex. per locum a speciali in c. fi. de procu. lib 6. Sed Bart. in l. fi. ff. de diuer. tempora. præscri. licit, q procurator constitutus ad certum negotium non expressa certa forma, non potest alium substituere, quia videtur electi industria personæ, de quo R. cōsi. 371. d. c. is cui. Tu responde, q procedit de æquitata.

a Vel est excommunicatus] Qñ est excommunicatus, vel intercdictus, nō est necesse petere licētiam, quia cum istis prohibetur locutio. 11. q. 3. Cum excōicatis.

b Debet obtinere licētiam] Idē tenet S. Bo. in 4. di. 17. ar. vlt. q. 1. in rñso ad quintum. Idem tenet Tho. in d. distin. 17 ar 4. i respon. ad quintum.

c C placuit] Dicit tñ ibi Archi. q honestius est, vt petat licētiā, q si non vult dare, liberè vadat. Et addit, q idem est in sacramento baptismi, q licitè vitatur proprius sacerdos pp ter ignorantiā, secus in alijs sacramentis ab his duobus.

d Causa meliorandæ] Mutare religionem potest monachus cā arctioris vitæ pro hoc facit, quia qui vult cōfiteri, debet quærere sacerdotem scientem ligare, & soluere, de pœ. di. 6. Qui vult. Et not. hic vnum, quod quando proprius sacerdos esset vitiosus tunc ipso iure videtur concessa licentia alteri confitendi, ita sentit gl. in c. placuit, de pę. li. 6. eò quia malitia est grauior ignorantia de se, propter quod grauius punitur, Lucæ. 12. seruus sciens voluntatem domini sui. Et illa sunt grauiora, quę a Deo grauius puniuntur. 24. q. 1. non afferamus.

f Secundum] Quia dicit text. in Clemen. dudum, in §. statuimus, quod eligere studeant personas sufficiētes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium, & officium exequendum. Not. ibi, probatas Ber ad Eugenium, Probatos oportet eligi, non probandos, capitulo in Lateranensi. in fin. de præbend. hæc gloss & Car. ibidem. Not. sufficientes, quod consideratur in sufficientia. pro sollicitudine potentiæ, & scientia I. o-

neas,dicitur idoneus irreprehensibilis,aptus,vtilis, conueniens,quasi conformia cuilibet secundùm deriuatores,& secundũ etymologiam, habens duplex donum. Vita probatas. Et hoc probatur, quia aliàs bonam vitam suadere non possent, seu modestiam. 46.di.§ necesse.

24.di. quando,quia potest esse bonus religiosus,& il literatus,vt no.16.q.1. legi. Sed ad hoc potest respõdari,ꝙ aliàs se poterit informare &c.79 di[illegible]n. [illegible]d est Lap.tamen tenet contrarium, quia præseus dicitur quasi præsentibus positum, facit quod not.3. q. 9.Testes, in glo.

fessiones suorum subditorum. An aũt [a] requiratur, ꝙ personaliter,ducat tales fratres electos? ego credo ꝙ non,sed sufficit,ꝙ verbaliter,vel aliter qualitercunque. Ratio, qa qñ aliquod onus imponitur alicui sine determinatione, quo ĩpleto, ad aliquod beneficium meretur admitti, quocunque leuiori modo impleatur onus, condi·io dicitur impleta,& sic ad beneficiũ meretur admitti, hoc probatur.ff.de condit. & de.l. ꝙ traditũ.Cũ ergo onus pñtationis impositum præfatis electis non distinguat, qũo fieri debeat, cũ possit fieri multis modis,vt ff. de procu.l.presens,[b]& ibi gl. igitur qualitercunque fiat siue per scriptum, siue verbaliter, intelligitur conditio impleta. Nec ob glos.in Cle.dudum,de sep.quæ dicit,ꝙ debet fieri pñtatio ꝑsonalis,quia pñs dicitur, q probatur sensib. corporis, ar.ff.de ver.ob.l.1. in prin. qa si aduertis, hęc ratio nõ valet, quia præsentatio personalis etiam potest fieri ꝑ procuratorem,vt in l.final. C.de procura. [c] Et sic præbet se quis sensibus per se, aut alium,vt dic.l.præsens. Sic intellige gloss. per d. l. pręsens, vt ibi.& not. per Ioann.Andr.in capitu. præsenti,de præbend. libro. 6. facit cap.tuæ,de procu.vbi patet, quòd pręsens nominaliter non infert necessariò,vt per se faciat,sed bene,si aduerbialiter dicatur vt ibi patet. Quartum, quod requiritur est,ꝙ non audiant confessiones extra diœcesim illius, cui sunt præsentati,[d] & in hoc differunt a proprijs sacerdotibus parochialibus, vel episcopis, vel prælatis ordinarijs, qui possunt vbique audire suum subditum, & absoluere in foro pœnitentiali, quia in his, quæ fiunt sine strepitu, & sub silentio, nullius læditur territorium. l. 2. [e] ff. de officio procon. facit, quod not.Panorm. in capi. cum contingat, [f] de foro compe.& ita tenet Cardin. in dicto Clemen. dudum, in ver.extra ciuitates.Quintum, quòd ille, qui vult eis confiteri, sit de iurisdictione illius prælati,hæc habentur ex d. Clementi. dudum.

17 Verũ prędicta præsenta

Alias est.47. Discretas, vt sciant soluere,& ligare de pę di.1.quem pœnitet,& misericordiam cum rigore miscere. 45 dist. discipli-na,& cautè inquirendo circunstantias peccati.c.omnis.§. sacerdos, de pęni.& remiss. nam discretio est mater virtutum, de of.custo. ca.1. 5.q.1. præsentiũ. Modestas,vt fieri proœ.Gregor. & Tul. in rheto. modestia est, per quam pudor honestatis puram, & stabilem comparat autoritaté. Peritas, simile habet i c. causam de proba. & pro talibus præsumitur,quòd non errent.c.in nost de procurat.ca.cum in iuuentute, de præsumptio. in fi.Sic etiam præsumitur pro bono,ꝙ bene & iustè agat. 7. q. 1. omnis qui. 9. q. 2.c.fin.

a An autem] In ista.q. aduertendum est primò ad verba Cle.Nã di it,quas sic electas representent vel faciant præsentati,pręlatis. Adde, ꝙ summa nostra tacet istud verbum,præsentari,quia non dicit,per quem,vnde not.Pan. ꝙ sufficit per quemcunque, sicut recitat ibi Car. quia qui per aliũ facit &c.Sed bene dicit, ꝙ propter istas sex qualitates, hic positas requireretur personalis pręsentatio. Quæ deprehenduntur quãdoque ex aspectu, nec aliter cognoscere possumus,sed nec præsumuntur in esse, licèt religiosus præsumatur bonæ conscientiæ. facit quod no 11.q.1.expedit,in vl. glo.de no.oper. nun.cum ex iuncto Non tamen pręsumitur aptus ad tale officium, vel peritus, cum sit ad hoc excusatus.

sup ver. [illegible]rum pręsentia.ex hoc dicit, quod non sufficeret patronum præsentare aliquem absentẽ superi[illegible]ri, licet possit fieri præsentatio per literas,c.nascitur,de his, quæ fiunt a prælatis,& c pe-nult. de iure patronatus, & capitulo vno eodem titulo,lib.sex[illegible]o. Vide quod [illegible]t. Cardina in Clemen.frequens,& exces.prælato.in ver. præsent[illegible]os prin a a po.7 vi de ut mi [illegible] rationabilis decisio summæ nostræ.Rose.tamen confessio. 3. §. 14. d[illegible] [illegible]riam corporalẽ præsentationem maximè propter ver.numerus.

b L.præsens] Præsens habetur, & qui in hortis est & qui in foro, & qui in vrbe & cõtinentibus, ædificijs.

c L fi. C.de procu.] Ibi habetur, ꝙ est in facultate citati in causis pecuniarijs vel comparere, vel procuratorẽ mittere.

d Cui sunt præsentati] Et ratio est, quia pęnitentia est, de iurisdictione voluntaria.ff de offi.procon.l secunda. vnde & de loco nil exprimitur in c.omnia, & idem tenet Tho.in quarta,dist.17.& Host.

e L.2]Nam omnes proconsules habent statim,cum egressi fuerint vrbem, iurisdictionem voluntariam quæ,scilicet redditur inter volentes &c.

f Capitulo cum contingat] In penultima columna, vbi dicit, quod sacerdos potest suum subditum vbique audire,argument.capitul. nouit,de officio legati.

Respondes

tio solùm sit fienda episcopis? Res. Car.[a] in d Cle. dudũ, ꝙ non, sed ibi nomine p̃lati intelligitur quilibet habẽs iurisdictionẽ episcopalem, ita ꝙ nulli diœcesano subsint eorum subditi, nec ipsi, ar. c. abbates,[b] in fi. de priui. li. 6.

18 Verũ hæc præsentatio possit eis fieri extra territorium[c] existentib⁹? Resp. ꝙ sic, s̃m Pa. in d. Cle. dudũ.

19 Quid si sedes vacat? Res. Pau. vbi s. ꝙ fiet capit. ar. c. olim, de ma. & obe.

20 Sed pone, ꝙ non possit haberi copia talis p̃lati? R͂. Pau. vbi supra, ꝙ petatur a vicario suo in spiritualib⁹, si habet, de tem. or. c. cum nullus, lib. 6. si non habet, & maliciosè hoc facit, dẽt adire superiorem,[d] qui ei⁹ negligentiam debet supplere, c. quia diuersitatem, de conces. præb. Et idem dic, si esset excõicatus, vel suspensus, vel interdictus, ꝙ adire debet sup̃iorẽ. con. Car.

21 Quid si præsententur electi ante petitionẽ[e] licentiæ? Res. Zen. ĩ d. Cle. dudũ, ꝙ valet concessio facta, sed ꝙ possent prælati dicere, ꝙ volunt, quod fiat primò petitio.

22 Vtrum vicarij Ministrorũ aut Magistrorũ prouincialiũ possint eligere ꝯfessores? Res. Car. in d. cle. dudũ ꝙ non, & sic tenet glos. ibidem & Paulus.

23 Quid si prælati nolũt[g] dare licentiam prædictam petentibus? Res Car. vbi supra, ꝙ nihil refert, quia expectato congruo tempore possunt eligere, & electi ꝯfessionẽ audire, Car. vbi supra. q. 4.

24 Quid si dicant prælati, non p̃sentetis aliquos, quia non admittemus? Res. Car. vbi s̃. quod poterũt audire[h] sine alia præsentatione.

25 Vtrum præfati electi & semel præsentati, aut deputati durẽt post mortem acceptantis prælati? Res. Car. vbi supra, ꝙ nõ, si sub istis verbis sunt deputati, scilicet vsque ad eorum beneplacitum, cum istud morte extinguatur, vt in c. si gratiose, de rescrip. lib. 6. si verò simpliciter deputentur, durat post mortem, & sic debẽt deputari, nec credo, ꝙ ipsis inuitis[i] possint aliter deputari, nisi ꝙ eorum potestas sit perpetua, quia eorum autoritas est Papalis, qua durat, ar. de transa. c. veniens, & de iure cõi approbata, ar. c. super qõnũ de offi. dele. de ele. nè Romani, in prin. in Clem.

26 Verũ præfati deputati possint committere alijs? Respon. Cardin. vbi supra quòd non, quia habent nudum ministeriũ. Et in hoc dicit Lau. ꝙ habẽt potestatẽ sine administratione ad instar illorum, de quibus,

a Respondet Cardin.] In § statuimus. 3. q. & allegat glo. in ver. prælatorum, Zen. Steph. & Matth tenentes, quod appellatione prælati veniunt solum episcopi, & superiores, & pro hoc facit litera præcedẽs, & sequens, quæ loquitur de ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus sunt episcopi. 23. distinct. per lect. s. 8. distinctio. episcopi, de priuil. ca. primo Io. Mona intelligit de prælatis, qui iurisdictionem habent, siue iure, vt sunt episcopi, siue cõsuetudine, quæ dat iurisdictionem, vt in cap. 2. de pœnitent. & remiss. lib ro. 6. Et cap. 1 de con. sang. & affi. ti.

b Abbates] Ibi dicitur, quod abbates habent quasi episcopalẽ iurisdictionem, clericos facere, & nota, Quasi, quia non habent episcopalem, vt possint Chrismare, & alia facere quæ sunt episcopalis ordinis, & hoc tenet Pau. & veri⁹ videtur quia quò ad cales nõ sufficeret habere licẽtiam diœcesani, vt dicitur in textu, ibi, Suorum subditorũ. Nam tales, qui sunt nullius diœcesis, censentur episcoporum iuris, vt no. gl. in ver. de episcopo, de reb. ec. non alie. in Cle. 2. & vide Car. eadem Cle. dudum in ver. ab olim. 9. quæstion. vbi vult, ꝙ appellatiõe p̃lati veniãt rectores ecclesiarũ, vt ibi per eũ.

c Extra territorium] Ratio est secundùm Car. in d. §. statuimus. q. 4. quia ista præsentatio est volũtariæ iurisdictionis. c. nouit, de offi. legi.

d Superiorem] Puta Papam, vel alium, facit. c. cum simus. 9. q. 3. & c. nullis, de iur. pa. & hoc tutius est, licèt possint sine licentia eligere.

e Ante petitionem] Est quæst. Car. in d. Cle. dudum, ver. ac deinde 5 q. & hoc dicit Lau. & facit capitul. causam, de rescriptis, & litera ibidem, quæ nihil exigit, nisi quod præsententur, & idem Card. in §. statuimus. q. 8.

f Dudum] Ibi Card. in versic. ac deinde. q. 2. & glos. in ver. ministri, quia licèt priores, & vicarij possint per se vel per idoneos fratres petere licentiam eligendi, non tamen p alios possunt eligere quia in d. versic. ac deinde, non fit repetitio, Vel per alios.

g Nolunt] Card. in d. versi. ac deinde. q. 1. & glos. 2. dicit sufficit, quod petierint. Debent ergo expectare, nè videatur cum diœcesano superbè agere.

h Audire] Ratio est, quia in his, quæ certa sunt, non est locus cõiecturis, Clemẽt. quamuis, de app. nec refere, an prius, vel posterius hoc denegent, vt in directorio. eod. titu. §. 7.

i Ipsis inuitis] Ex quo Papa dat hãc autoritatem fratribus etiam inuitis prælatis confitendi, quando ipsi nolunt acceptare præsentationem. Non erit ergo in facultate prælatorum talem autoritatem durare in vita sua, sed erit perpetua, quamquam, si fratres non contradicerent, deberet attendi forma confessionis c. porrò, de priui. sicut dicit Card se rñdisse, & hãc opi. sum. tenet Car. in d. Cle. dudũ ver. & si licet, q. 1.

de restituti. in integ.c.1.[a]

37 Quos possunt absolue re præfati deputati? ℞. vt supra patet, oës, q ab illo p̄lato, cui sunt pręsētati, possunt absolui tam exēptos, q̄ non exemptos, tā ecclesiasticos q̄ sęculares secūdùm Car. vbi supra, & etiā sine ali licētia sacerdotis parochialis, non obstante eius cōtradictione. imò oē præceptū, & omnis excōicatio contra tales confitentes ipso iure ē nulla p extrauagantem Mar. 4. quæ inseritur in rubri. de priui.

28 A quibus peccatis pn̄t tales deputati absoluere? ℞. ꝙ ab omnibus, a q̄bus possunt sacerdotes parochiale à iure non reseruatis. & licèt episcopi posśit sibi vel p ꝯstitutiones, aut ex consuetudine reseruare casus, ita, ꝙ curati absoluere nō poterūt; tamē pręfati fratres bene absoluēt. & facit ad hoc ꝙ [b] no. Guil. ī l. priuilegia. C. de sac. san. ec. & sequitur Pa. in c. sup Spe. nè cleri. vel mo. vbi dicit, ꝙ reuocato priuilegio Bo. nō ē reuocatū p hoc priuilegiū studij Sen. q̄uis sit ꝯcessum ad istar Bon. quia iam ius ē quæsitum studio Sen. hoc idem patet p verbū. d. Cle. dudū, vbi dicit, A iure. ergo veniūt omnes casus præter illos, quos ius reseruauit spāliter episcopis. Nec ob. motiua Ioan. Mo. i gl. d. Cle q̄a cū dicit, ꝙ in re sua quilibet pōt facere, quod vult, dico verū, nisi superior, ad quem ptinet pricipaliter, aliter velit disponere, vt est in proposito. Item cū dicit, ꝙ si episcopus pōt arctare ordinariā, multomagis extraòrdinariam, nego primò quòd potestas præfatorū fratrū sit extra ordinaria, imo est ordinaria surgēs à præfata Cle. dudum, vt tenet Zē. & Lau. in d. Cle. dudū. Itē posito, ꝙ sit extraordinaria, verū concluderet, si potestas præfatorum esset ab episcopo, sed cum sit Papa, vt supra dictum est, nō potest inferior tollere concessa per superiorē. 21. distinctione, inferior, Clemē. nè Romani, de ele. aliter possent tot casus reseruare, ꝙ in totū tolerent istud priuilegium fratrum, quod esse non potest. c. quanto, [c] de priui. Nec his obstat ratio sua, s. nè idē subditus censeatur diuersæ curæ, quia ex hoc non sequitur, ꝙ sit diuersæ, sed bn̄ subordinatæ curæ, vt patet in quotidianis cōfessionib. tam Papæ, quàm episcoporum. Item cum dicit, Non est iure concessum, quod iure reuocatum est. Dico hoc verum in iure cōi, non aūt, qđ reuocaī in iure ꝓuinciali, vel synodali nisi quò ad determinatos subditos. Item cum dicit, ꝙ parochiani non sunt exempti, licèt fratres sint. c. p exēptionē, de priui. lib. 6. Cōcedo, sed nō sequitur ex hoc, ꝙ nō posśit absolui ab oībus, exceptis à iure reseruatis epś, q̄a sicut nec possunt impediti, quin confiteantur præfatis fratrib. ita, ꝙ non absoluantur secundùm eorum autoritatem per regulā, accessorium, de reg. iu. lib. 6. q̄a autoritas respicit fratres, nō subditos epi, quam in actu possunt exercere, quādo adest materia debita q̄ est quorumcunq;, volētium cōfiteri de diœcesi. d. Cle. dudū. Item cum concludit non absoluat frater, qđ non absoluit curatus verum diceret, nisi ei p alium superiorē esset cōcessum, vt in istis est. Non obst. Cle. religiosi, de priui. ꝙ non absoluant. in casibus sedi apostolicæ, aut locorum ordinatijs reseruatis, quia subintelligitur quò ad casus episcopales à iure, non a statuto, vel à consuetudine, quia cum exludātur p d. Cl. dudū, sic oportet ista similiter eos excludat, [d] nè leges ludibrio hāt. l. fi. §. vbi autem,

a C.1. de in inte. re.] Vbi causa restitutionis integrum potest tractari corā ordinarijs administrationem hn̄tib. & corā suis deleg. Et ꝙ in cōmissione non hēant. corā verò delegatis, q administrationem non habent, nō pōt tractari, nisi coram eis mota fuerit incidēter. & vult dicere, ꝙ isti, q sunt simpliciter cōstituti &c. nō posśūt aliquē cōpellere, Sed solū possunt tantùm cognoscere, quā tū dat eis iurisdictio ab his q voluntariè se eis sub mittunt Car. in ver. & si idē. 4 q.

b C. quanto] Est ibi pulcher cas⁹ ad propositum, Episcopus non poterat excommunicare monachos, q̄a exempti erant. excommunicabat euntes ad sua molēdina, vel conuersantes cum eis, Papa reprehendit, & dicit, ꝙ illa excommunicatio est in fraudem suorū priuilegiorum. Posset ergo ad ꝓpositū tot casus sibi reseruare, ꝙ fieret fra⁹ d. Cle dudū.

c Eos excludat] Et ꝓ ista quæstio vide, quia dicit ibi sic in versi. per nullus modi aūt concessionem nequaquā intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis potestatem ī hoc impendere ampliorem q̄ i torū curatis, vel parochialibus sacerdotib. est à iure concessa, & c. gl. in ver. Cōcessa, dicit, hoc intendit, in casib⁹ reseruatis episcopis nō posse absoluere. & idē dicit Car. ibidē, & licèt gl. vbi supra tenea cōtra quod hic dicitur, tamen illa gl. non tenetur à doct. & contra ipsam, vide Pa. ī c. si. ne cle. vel monach.

tem, C.de bo.quæ li.& iura iuribus ſint concordan. l. vnica, C.de inof.do.de ele. cum expediat.li.6.& ſic ſirmiter tene in conſcientia, ſicut etiam hoc idē tenet Io.Ā Li.in d.c.omnis vtriuſque ſexus, niſi qn̄ alicui caſui eſſet ſententia excommunicationis ipſo facto annexa per ſtatutū,& ep̄is reſeruata. qa tunc abſoluere non poſſent. Itē qn̄ vident expedire ſaluti animæ alicuius, vel aliorū aliquē mittere ad ſuperiorem, tunc licèt poſſent abſoluere, mittendus eſſet quia debemus eē coadiutores eorum,& de hoc,& qui ſunt caſus epiſcopis a iure reſeruati, vide ſupra caſus, primo.

29 Verū præfati fratres poſſint per ep̄os, aut p̄latos admitti ſine acceſſu miniſtrorū & huiuſmodi ad petendā licentiam, & præſentationē electorū? Reſ.Hoſ.& Inn.vt refert Dir. ꝙ ſic, ſi ꝓcedit de voluntate vtriuſque partis, ar.l. cū pater, [a] ff.de pac.do vn̄, ſi admittūtur, ac ſi eſſet obſeruata p̄fata forma, a p̄latis, eādem habebunt autoritatē, ſicut ſi ſeruata fuiſſet. Si verò ſolū concedit licentiam audiendi confeſſiones ſuorū ſubditorū, tūc non poſſent abſoluere, niſi inquantum prælati eis concedunt, & poſſent ſibi quot vellēt caſ^9^ reſeruare, quia tunc nō abſoluunt autoritate. d. Cle. dudū, ſed ex mera conceſſione prælatorū, verūtamē eſt, ꝙ tales ex ſola licentia admiſſi ſolent vbiq; ſubditos taliū prælatorū audire, ſicut & ipſi prælati, nec durat talis autoritas niſi ad eorū beneplacitum, quod no.bene. Ideò ſint cauti cōfeſſores, vt qn̄ non ſeruata præfata ſolennitate petunt licentiā audiēdi confeſſiones, rogent præfatos prælatos ſimiliter, ꝙ velint eos admittere, ac ſi eēt ſeruata p̄ſata forma, ſi autoritatē p̄ſatæ Cle.volunt habere.

30 Verū [b] ex conſuetudine poſſit induci, vt quis confiteatur ad libitū, cui vult? Reſ. vt in c.ſi ep̄s, de pęni. & re.li.6. ꝙ nulla conſuetudine [c] poſſet introduci, vt q̄s eligat ſibi confeſſorē ſine ſui ſuperioris licentia, intelligo aut tacita, vt puta q̄a vident,& tolerent, cum poſſint prohibere, aut expreſſa. Dicit tū Pa. in c.conquerente, de of. or. verum quò ad ſubditos, [d] ſed quò ad exiſtentem in dignitate [e] nomine dignitatis poſſet pręſcribere hāc curam, & fieret proprius ſacerdos ſecundū Ho.& allegat.c.dudū, [f] el 2.de ele.& c. cū olim, de præſcrip.& eſt verū poſt præſcriptionem.

31 Verū ſacerdos parochialis debeat faciliter dare licētiam ſuis ſubditis alteri confitēdi? Reſ.S.Tho.in 4.diſt.17. q.3.ar.4.in reſpon.ad 6.ꝙ quia multi ſunt adeo infirmi, ꝙ potius ſine confeſſione decederent, quam confiterentur tali presbytero, ideò dare debet, vnde illi, qui ſunt nimis ſolliciti, vt conſcientias ſubditorum ſciant, multis laqueum damnationis inijciunt,& per conſequens ſibi ipſis, hæc Sanctus Thom. Quod credo verum, niſi quando propter hoc ſollicitant ſcire, nè alios inficiant, aut vt cæteri hoc ſcientes magis a peccatis præſeruentur, debet tamen exigere ſpecificationem illius, cum quo vult confiteri, & ſi eſt æquè bonus, ſicut ipſe, concedat. Si verò non eſt æquè bonus, non debet dare. Et ſi ille confeſſor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem audiendi

a Cum pater] caſus eſt ibi. Si pater pollicitus ſit dotem cum pacto, vt ab eo petatur, dum viuit & etiam ſi pactū ſit, vt conſtante matrimonio nō petatur, iſtud ſecundum pactum reducitur ad primum, ſ. vt intelligatur ad vitam patris, nè ꝓmiſſio omnino ſit inanis. Vnde, ſi ante patrem moriatur filia, dos non debebitur, ſec^9^, ſi poſt mortē patris viuat, quia pnterit pet. Adducitur aūt in ar. quia ſicut de voluntate vtriuſque partis poteſt differri petitio dotis, ſic & de volūtate ep̄i fratres admitti ad confeſſiones non ſeruata forma Clem dudū.

b Ad hoc videtur facere conci. Tri.ſeſſ.23.c.15. de reſ.& 14.c.7. de caſuū reſ.P.V.

c Nulla conſuetudine] Ratio eſt ſecundū gl. quia iſta conſuetudo eſt eccleſię onerosa, ideo nō valet.c 2.de cōſue.& ēt per eam ſoluitur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ.c cum venerabilis, de conſue.& c. cū inter vos. cū igitur cōſuetudo iſta ſit irrōnabilis, non debet valere ca. ſi. de conſu. Ratio autem eſt, q̄a neminem examinat, & cura non eſt committēda niſi diſcreto, & examinato, ca.2.& ca.pe.de ætat.& quali.

d Quò ad ſubditos] Adde rationē quia hoc eſſet præſcribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca.cū non liceat, de p̄ſcri Ita glo.in d.c.ſi epiſcopus, de pę.& re.li.6.

e In dignitate] Puta eſt Ab. vel Archid. cui ſit confeſſio.

f Dudum] Eſt in ver.ſed cū in iure cenſetur fuerit, ꝙ Arch. Ambianen de cōſuetudine ſuſpēdit, excommunicat, & abſoluit preſbiteros, & priores, & parochiales eccleſias interdicit &c.& ſic poteſt de conſuetudine, quod de iure non poſſet, vt in ca.Archidiaconus, de officio Archidia.& vide Rom. conſi.221. vbi ponit ſpectātia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr.in c ad hæc.§ 1 quadam, de officio Archidiaco.

diendi

re mortale peccatū, cum faciāt eos p̄uaricari ecclesiæ p̄ceptum. Dicit Ric. vbi s. [a] arg. 3. q. 8. ꝙ in articulo necessitatis, s. qn̄ mors imminet de propinquo, ita, ꝙ vnus post aliū non pōt cōfiteri, licèt plurib. simul cōfiteri, nec per hoc euacuat̄ virtus sacramenti. similiter idem [b] ibidem tenet, ꝙ si qs vellet confiteri duobus sacerdotibus simul, vt certius consilium haberet, ꝙ verè absoluit̄, & taliter audientes non peccant; aliàs sic, quia faciunt ꝯtra præceptū ecclesiæ, licèt talis verè absoluatur, quia non est tm̄ necessaria solitudo ex parte sacerdotis, sicut confitentis. vnde qn̄ ex feruore, & vt sit magis tranquilla eius conscientia duob. cōfitetur simul, illi possunt sine peccato audire, & absoluere. Sco. tñ in 4 dist. 16. tenet, ꝙ confiteri simul pluribus sacerdotibus non est cōfessio sacramentalis, qa vnus est Christus, quem sacerdos repræsentat.

30 Vtrū [c] confessio sit fiēda cum lachrymis? ℞. ꝙ si lachryma accipiatur p̄ cōtritione, seu attritione, ꝙ sic, secundū ꝙ dico infra, contritio. §. 4. debet ergo dolere de peccato mortali commisso in prçterito, cessa e in prçsenti, abstinere saltem quo ad propositum in futuro, & satisfacere. p̄ut tenet̄, aliter nihil facit. Aduerte tamen secundùm Sco. vbi supra di. 14. q. vl. ꝙ attritus confitens, quanuis non habeat actum talem q sufficiat ad meritum de cōgruo tamen habens voluntatem suscipiendi sacramētum ecclesię, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectum istius sacramenti in vlt. instanti prolationis, in quo ē vis huius sacramēti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quot. q. 10. dicens, ꝙ non perfectè conuersi, aut attriti virtute clauium gratiam cōtritionis acquirunt, dum mō non ponant obicē spiritui sancto, cū quib. cōcor. Ric. in 4. di. 17. ar. 2. q. 8.

31 Vtrum homo [d] teneat̄ statim ꝯfiteri peccato mortali perpetrato? Res. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. ꝙ dubium ē, alijs dicentibus [e] qòd sic, alijs ꝙ non tenetur, [f] sed tātum in voto pro aliquo tempore, scilicet semel in anno nunc, sed ante dictū c. omnis. solùm ante mortē & istud videtur mitius secundū eūdem Scot & cum ipso communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. [s] Sancti Bona. ea. dist. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religiosi non

a Dicit Ric. vbi supra] Nescio, quomodo plures possint insimul confiteri, quandoquidem deficeret ibi debita examinatio cum dicatur, pluribus intentus &c. Nisi esset Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non sllet sacramentalis cōfessio.

b Similiter idē] S. Bonau. in 4. di. 17. dicit, ꝙ cōfessio sacramētalis soli & in secreto debet fieri, & ratio est, quia occultatio duplici ex causa competit sacramēto, tū qa hic manifestātur peccata sacerdoti, nō vt manifestentur, sed vt deleant̄, & occultentur qa caritas confessio. operit multitudinē peccatorū. tū ēt quia manifestantur sacerdoti, vt deo ad testimonium conscientiæ internæ, & iō vt hō totā conscientiā reuelet homini tā q̄ deo, & hoc certificante teste secreto in tali manifestatione non debet annecti alienus. sed sacerdos vnicus, qui teneat locū Christi, & sic occultatio cōpetit duplici ex cā, vna est, quia cōfessio est adeo onerosa, sine ignominiosa, ꝙ vix aliqs, aut nullus auderet corā multitudine cōfiteri, cū pauci audeāt plenè & integre confiteri ēt corā vnico sacerdote. Alia rō est qa manifesta cōfessio ē periculosa Sī.n. conscientię manifestarent intima mala, oriret̄, ꝯxę, dicitur di e, 1. lamtæ, sicut manifestè apparet, fallit hoc secundum sanctum Bonau. vbi supra nisi in manifesto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, si totū orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt solennis pœnitentia puplice imponatur, & vt ostendat & cognoscat se reum, vt puta, Si est manifestus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena, quæ publicè confessa est Christo? Dicendum, ꝙ fuit super erogationis, & confessa est publicè, quia publica erat. Vnde non se diffamauit. Tamen d co, quòd illa nō videtur esse confessio sacramentalis. Ex hoc infertur, ꝙ ille qui duob. vellet sacerdotibus confiteri, nō ageret prudenter, tū quia diffamaret se, tū quia posset deuenire in publicum, quod debet esse secretissimū, quia si ambo sacerdotes vellēt malignari possēt esse testes contra illū confessum. nā si vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat successiuè. hic vt dicit Sco. non est illa confessio sacramentalis, & bene.

c Add. as. s. conc. Tri sess. 6. ca. 14. de iusti. sess. 14. de pœn. c. 3. & 4. catechis. de pœn. sac. c. sed quoniā 1. & c. sed iā con. & sed iam ordo, eo ti. c. 2. & 3. c. q. vero & c. hactenus. P. V.

d Quando confitendum, pete ēt ex s. Sin. Tr. sess. 14. c. 5. de conf. & can. 8. sess. 13. ca. 9 catechi. de pœ. sa. c. sed quemadmodū. & sc. P. V.

e A ijs dicentibus] Vt Innou. in d. c. ois & Arch. in c. ille, extra & pœ. di. 3. & Host. in sum de pę. & remis § quando confitendū sit, & Io. An in d. c. omnis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco. in 4 di. 14. q fin. & habetur in §. prçe. in litera.

f Alijs, ꝙ non tenetur] Vt Alexand. in 4. parte q. 77. nisi stimuletur a propria conscientia propter ignorantiam mortalis, secundum eundem ibi.

Reli-

posſint differre, a ſed ꝙ habita opportunitate idonei confeſſoris teneant̃, De clericis non audet affirmare, ſed tñ ſibi vr̃ idẽ dicendũ, ꝙ de religioſis. laici verò ſi differũt, pp maiorẽ opportunitatẽ tẽporis, & confeſſoris vſque ad quadrageſimã, excuſantur. Si verò talẽ opportunitatẽ tẽporis, & ꝯfeſſoris haberent, ita ꝙ maiorẽ non ſperant hr̃e in illo an. tũc ſtatim tenentur, nec pñt differre vſque ad an. Quo b verò ad c votũ confitendi oẽs concordant, ꝙ ſtatim tenentur oẽs tã religioſi. q̃ clerici, & ſæculares, qđ tñ limito quoad ꝓceptũ, verum, qñ excitantur a gratia dei ſm Alex. 2. 2. tractatu de negligẽtia, de quo vide infra, ꝯtritio. §. 4. ſ. qñ tenetur confiteri de peccato, alias non de ꝓcepto. Iſũt ẽt multi caſus, in quib. concordant doctores, in quib. homo tenetur ſtatim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi ſupra ar. 3. q. 7. Primus, qñ d vult communicare, vel celebrare. vide infra e euchariſtia. 3. §. 18. cũ ſe. Idẽ dicit Lãd. ea. di. q. 1. qñ debet adminiſtrare ſacramenta, vel aliquem actum ſolennem in eccleſia exercere, puta legere euãgelium, & huiuſmodi. Idem Thomas in primo quolibet. q. 6. & Io. de Nea. quãdo vult ordinẽ ſacrum recipere. ſed hoc non probatur f aliquo iure, niſi peccatum eſſet manifeſtum. g

Et ſic limito, & ĩtelligo gl. in prin. de pęn. di. 5. quæ dicit, ꝙ qñ peccatũ mortale eſt manifeſtũ, ſtatim homo tenetur confiteri. ſecundus caſus, qñ eſt in periculo notabili & imminenti mortis vtputa qa vult intrare mare per longum tempus, & periculoſum iter, vel bellũ vel eſt infirmus infirmitate periculoſa. propterea pręcipitur medicis, ꝙ cũ eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciãt, ꝙ priꝰ aduocent medicos ſpirituales, de quo dic vt infra, medicus. §. 8. Et aduerte ſecũdũ Pe. de Pal. ꝙ tũc periculũ mortis eſt, qñ qs eſt i tali caſu, in quo frequenter homines moriuntur. Tertiꝰ caſus eſt, qñ ſibi dictat conſciẽtia, ꝙ ſtatim teneatur ꝯfiteri de neceſsitate. Quartus caſus qñ probabiliter videt, quòd illo anno copiã idonei ꝯfeſſoris habere non poterit, q ipſum poſſit abſoluere. Quintus caſus, quãdo p ſtatutũ quis ẽ obligatus ad pluries confitẽdũ vt ſunt religioſi, & ſimiles, qa non ſufficit tũc ſemel in anno ꝯfiteri. Limito verum ſi ſtatutũ obligat ad mortale, aliàs non credo teneaẽ de neceſsitate, niſi ſm ꝙ dixi ſupra. §. 28.

32 Verũ qs poſſit ꝯfiteri p interpoſitam perſonam, vel p ſcriptũ? Reſ. ꝙ non, loquẽdo đ ꝯfeſſione, ꝓut ẽ ſacrm ſm communiter Theo. vbi ſupra facit de pœni dist. 1. quem pęnitet, i qa per pec

a Religioſi non posſint differre] Adde S. Tho. in 4. diſ. 17. q. 3. art. 1. q. 4. dicit, ꝙ religioſis nmne tẽpus ſit eis in pœnitentiam, tamen ad confeſsionẽ ſtatim faciendam non tenentur magis, quã alij homines, nec ad alia niſi ſe ex voto obligauerunt. De laicis Abb. Pa. in c. omnis, de pœ. & remiſ. Dicit cadere ſub ꝓcepto affirmatiuo, & iõ nõ obligat, niſi qñ eccleſia hoc determinat. Subdit tñ, ꝙ ſtatim poſt peccatũ debet conteri cum propoſito confitẽdi tempore debito, quia tunc per talem cõtritionem remittit peccatum per c. magna, đ pœ. di. 1. Ex ꝓdicta opi. infert quandam additionẽ ad Abba. in d. c. omnis ꝙ ſi qs fuerit cõfeſſus in paſchate & poſtea moriat̃ intra annum cõtritus ſine confeſſione, ꝙ erit in ſtatu ſaluationis, ẽt ſi habuit copiã cõfeſſoris, dũmodo nõ omiſerit ex contemptu, & dicit eſſe de mente. S. Th. Sed ꝓfectò ille doctor vel nõ vidit, vel nõ põderauit. S. Th. q apertè dicit, ꝙ ſi immineat periculũ mortis, obligat̃ ad confeſsionẽ.

b Quo verò] Ad hoc dicit S. Tho. vbi ſupra, ꝙ cũ propoſitũ confitendi ſit annexũ contritioni, tunc tenetur aliqs ad hoc propoſitũ, qñ ad contritionẽ tenet̃, ſ. quãdo peccata memoriæ occurrũt, dũ pręcipuè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati re-

miſſione periculum oporteat eum incurrere, ſiue cũ vult celebrare.

c Pro hoc Catechiſ. in expoſ. orati. domi. ad ver. Dimitte nobis, ad fin. P. V.

d Idẽ S. Syn. Tri. ſeſſ. 13 c. 7. de prępa. quæ adhi. &c. Cate. de pęn. ſac. c. ſed queadmodũ, & de Euch. c. nũc dicẽdũ. P. V.

e Euchariſtia. 3.] Ibi dicitur đ eo, qui vult ſuſcipere, ſed de celebrante, euchariſtia. 2. §. 5.

f Sed hoc non probatur] crederẽ tñ, ꝙ teneretur cõfiteri, ſicut dicimus de contrahẽtib. matrimoniũ, vt infra matrimoniũ. 2 §. ſi.

g Niſi pctm ẽet manifeſ.] Hãc tñ opi. tj Pe. i ſum. cõf. li. 3. tit. 34. c. 69 & pl; ẽt de peccatis occultis pp reuerentiã ſacramẽti. Nam ſacramentalia ſũt vnicuiq; ſm conſcientiã, Cũ qua accedit. 1. q. 1. p ſtãt. Vñ peccat mortaliter accipiẽdo ordinẽ ſacrũ cũ mortali.

h Quẽ pęnitet] Dicit S. Aug. ibi, ꝓcepit. n. dñs mũdãdis, vt oſtiderẽt ora ſacerdotibus, docẽs corporali ꝓſentia cõfitenda eſſe pctã, nõ per nũcium. (glo. Et ita non pôt hoc p aliũ, qđ per ſe pôt. ff. de ſolu. inter artifices, de cle. cõ refi. quia nõnulli) nõ p ſcriptum manifeſtãda &c. Adde Arch. in d. c. quẽ pęnitet, ex ponẽẽ illud verbũ, ora, Lucæ 1. i. ore ad os &c. Vide glo. in d. c. quem pœnitet, & in d. cap. qualis.

cauerit, tenetur se accusare. & ad ca. qualis. 30. q. 5. respondet ·cor. vbi supra, quod potest confiteri per scriptum si est præsens, & ipse legit, quod scripsit.

33 Sed quid si est mutus, vel ignorat linguam? Resp. quod non tenetur confiteri nisi eo modo, quo potest, s per signa & huiusmodi. Et quòd dicunt aliqui, quòd confiteatur per interpretem, [a] improbat Sco. & bene. Similiter per scriptum, quia est contra rationem sacramenti. Et ideò nullo modo faciat, sed vt dixi, confiteatur, prout potest per signa, & sufficit [b] secundum Sco. in 4. di. 17. q. vnica, & Ric. ea. dist.

34 Vtrum ille, qui respondet confessori ad interrogata, satisfaciat? Resp. secundùm Rodo. quòd sic quantum ad ea, de quibus interrogatur. Similiter qui rogat confessorem, vt eum interroget, vt plenius confiteatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore proprio confiteretur suum peccatum quia de superbia prouenit, de pœ. di. 5. c. 1. quæ quidem est peccatum mortale, vnde prudens confessor, quando hoc perpendit, faciat eum rectificare conscientiam, & dolere de tali dispositione.

35 Sed quid si dubitat? Resp. S. Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd si probabiliter dubitat de aliquo, an sit peccatum veniale, vel mortale, nisi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, secundùm quod in dubio habet. & ab eo abstinere in futurum, aliter, si non confitetur, peccat mortaliter, quia exponit se periculo. Concordat sanct. Thomas ibidem. dist. 21.

36 Vtrum confitens teneatur acceptare omnem pœnitentiam, quam sibi confessor vult iniungere? Resp. quod non secundum Hos. & sequitur Pan. in c. significauit de pœnit. & re. sed secundùm Sco. [d] in 4. di. 17. q. vnica, sufficit ei propositum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, sed si acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd si confessor iniungeret pœnitenti, vt satisfaceret proximo, quem læsit, puta restituendo ablata, & huiusmodi, quòd illam tenetur de necessitate explere, imò deberet præcedere confessionem talis satisfactio, si foret possibile, vt latius patet infra, Restitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, quod confessor iniungit pro necessaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea no. quòd confessor tripliciter aliquid imponit pœnitenti. Primò per modum exhortationis, cum admonet, vt quotidiè oret, faciat largas eleemosynas, & huiusmodi, & ad istas non tenetur ex necessitate pœnitentes. Secundo modo per modum declarationis cõis obligationis, sicut quando declarat, quod restituat ablata, cõicet in pascha, & huiusmodi, si non obseruat pœnitentes, euacuat sibi fructum pœnitentiæ; nõ tñ propter hoc tenetur reiterare confessionem, nec committit peccatum inobedientiæ spãle non obediendo sacerdoti, quia sacerdos nihil sibi imponit, sed declarat quod tenetur facere. Tertio modo per spãli satisfactione peccatorum, & ad istam tenetur ex præcepto, alias omitteret spãle peccatum inobedientiæ, si eam acceptauit. & non impleret, & iterare confessionem teneretur, secundum quod dictum est supra, quod intelligo de pœnitentia, quam sacerdos imponit præceptiuè, secus, si imponeret exhortatiuè, sicut faciunt periti confessores qui aliquam pœnitentiam dant de præcepto, & postea aliam maiorem de consilio propter periculum transgressionis.

Con-

[a] Per interpretem] Fallit in matrimonio, quod potest contrahi per interpretem, de quo vide in apostilla infra, matrimonium. 3. §. 8.

[b] Sufficit] reneas hãc opinionem Sco. licèt S. Tho. vbi supra voluerit hoc casu, quod qui nõ habet linguam &c. confiteatur per scriptum vel per interpretem &c.

[c] Super hoc vide conc. Tri. sess. 14 c. 8. de satisfa. necess. catechism. de pœn. sacr. vbi loquitur de satisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.

[d] Secundum Sco.] Sco. in 4. dist. 19. sic ait sed nunquid pœnã à claue non errante impositam teneat pœnitens adimplere? Respon. quòd sic si velit se submittere sacerdoti huic & quantum ad absolutionem culpæ, & quantum ad susceptionem pœnæ totalis correspondentis, quia tunc obligatur præcepto ecclesiæ cui se voluntariè submisit, si autem tantummodo se velit submittere huic quantum ad commutationem pœnæ æternæ in temporalem, & non quantum ad satisfactionem pœnæ totalis, sed tantum quantum ad illam, & illius taxationem vult se subdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret ista leni sine absolutione repellere, tunc enim videret desperantem nec videtur propter illam voluntatem esse in peccato mortali, cum cõteratur de peccato, & velit puniri pœna condigna pro eo, & ab eo, cuius est iustè eam infligere, licet nolit eam sibi infligi ab isto sacerdote, nec ipse sentet velit eam recipere ve sit ministeri ipsius iniungendæ, nec potest dici hunc inobedientem ecclesiæ esse, quia potest se submittere arbitrio ecclesiæ quantum ad illud pœnitentiale iudicium, ad quod necessariò tenetur se submittere, licèt nolit se submittere illi sequenti, sic patet, quòd illud non includitur necessariò in primo, quia sacerdotes primo existente quantumcunque vniformis

ter valde varist sequés. Vñ & frequenter pp voluntatẽ cõfitẽtis ad subeundũ pœnã non magnã, dãt aliquã modicã, pdicẽdo sibi, q oportet residuũ solue re in purgatorio, & cũ illa parua sit manifeste ĩproportionata culpę, & omo extra illã latitudinẽ 3 qua 3. in vers. clauis, in postilla, non pp hoc non recipit talis sacrm pœnitentię. eodem mõ vr, q põt omno pœnã nullã si bi imponere pp resistẽtiã eius ad sustinẽdũ prædicẽdo sibi, q totã illã pœnam oportet solueẽ in purgatorio, & Aug. hoc innuit, q si vtrũ tali inclinabili imponat aliqua pœnitentia d splicẽs timẽdũ est, nè inde accipiat occasionẽ recidiuãdi in pc̃m mortale, qa pp ciẽdi illã pœnitẽtiã in quo peccabit mortaliter postq̃ voluit se submittere sacerdoti in eiꝰ susceptione &c. hæc Scot. vide eũdem in 15.di.4.q.1.

a Adde s. Syno. Tri. sess. 14. ca. 5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. sa. c hactenus & ca. sed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in sum. de pę. di.5. & refert Ab. in c. omnis vtriusque sexus de pœ. & re. dicit, q ex quadã sit traditione eccl'æ emanata. & hoc dicit † Ab. sibi placere maximè cum in euangelio nõ inueniatur præcepta. sed errãt, vt patet per Sco. in 4. di. 17.

CONFESSIO. II. De eiꝰ oblig. p cuiꝰ ĩtelligentia quæruntur multa.

1 Vtrum confessio a sit de iu. diuino b pceptaᵉ Rñ. sm Sco. in 4. dist. 17. q. vnica q sic. & pbatur primo sic, q̃libet tenet recuperare grãm pditã p viã faciliorẽ & certiorẽ ex pcepto diuino, quo dr̃ diliges dñm Deũ tuũ, & pximũ tuũ sicut vr̃ ptẽner deũ, & ppriã salutem, sed hoc ñ pt fieri nisi p ᵽfessionẽ. qd pbat sic attritꝰ confitens, q̃uis non habeat actũ talẽ, q sufficiat ad meritũ d ꝯgruo, tñ hñs voluntatẽ suscipiẽdi sacrm ecclesiæ, & sine obice mortalis, peccati actualiter sibi facto, vel iuolũtarie inhęrẽtis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectũ istius sacri, vt sic parũ attritꝰ & attritione, q̃ ñ hẽt rationẽ meriti ad remissionẽ pc̃tí, volẽs tñ recipere sacrm pnię, sicut dispẽsatur in ecclesia & sine obice in volũtate peccati mortalis in actu, vel in vlt. instãti illius prolationis, in quo ẽ vis sacri istius, recipit remissionẽ, & grãm pnialẽ nõ ex merito, vt dixi, quia ñ erat, sed ex pacto Dei assistẽtis sacro suo ad effectũ illũ, ad quẽ instituit. alioquin non appareret, qũo sacrm pniæ esset sa tabula, si nun q̃ p ipsũ, vt sacrm est, posset rcuperari sa grã amissa, sed tm p attritionẽ tanq̃ p puiã dispõnẽ, & p ꝯtritionẽ tanq̃ p cõpletiuã. Ista ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idẽt3 s. Th. ĩ 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. 32. ex quo patet, quod non est alia facilior via ad inueniẽdũ grãm, qa hic in confessione non rq̃rit aliud, nisi qd hõ ñ ponat obicẽ grę q ẽ multominus, q̃ hẽre attritionẽ, q̃ p modũ meriti de ꝯgruo sufficiat ad iustificationẽ, nec ẽt certior, qa pt magis eẽ certus hõ, q non ponat obicem. i. actualiter peccido. q̃ q hẽat attritionẽ, ergo q̃libet tenet p hãc viã confessionis grãm recuperare, cũ sit facilior & certior. pbat ẽt, q cõfessio est de iu. diuino p argu. a ꝯrio sup illud Io. 20 quorũ rmiseritis peccata, remittũtur eis, ergo quorũ ñ remiseritis, ñ remittũt, sed sacerdotes non remittũt nisi confitẽtib. ergo tenẽt ex pcepto Chri. hãc rõnẽ facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. pbatur ẽt p id q no. Io. An. in c. significasti, de fo. cõ. vbi tenet, q Papa b tenet confiteri de necessitate. sed melior ratio, qua pbatur, q sit de iu. diuino ẽ, q non credendũ, q ecclesia, & apłi istud iugũ ĩposuissent hoĩb. tã periculosũ, nisi Chrũs verbaliter apostolis istud pceptũ dedisset, sicut & de alijs sacre, cum ab omnib. sanctis pontificibus, sicut ab alijs Christianis satis fuerit hæc constitutio recepta. Ad hoc. 1. q. 7. c. & si illa, & q no. in c. literas, de rest. spolia. & 25. q. 1. c. qui ad pe petuam, merito tenentur ipse, ad confessionem. Sed tu dic, q versus sit dicere, q sit de iure diuino, cui papa subijcitur. c. sunt q. dã. 25. q. 1. Ideo tenetur confiteri. & vide quod no Felin. post d. An. in c. 1. de constí. & iõ infertur, q papa pt ligari a sacerdore, cui se subijcit in cõfessione. vt dixit gl. in c. sane. 2. de of. de & gl. in c. nemo. 9. q. 2. pro quib. facit c. nos si incõpetẽter. 2. q. 7. & ratio est, qa ille in hoc actu est maior papa, cũ ille sit spãlis vicarius Dei in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nõ tenet locũ papæ, sed censetur priuata persona, quia licet sit papa, non tñ habet peccandi licẽtiã, seu potestatẽ. 40. di. c. .. & sicit. l. 3 ff. de of. præsi. & ideo dicũt do. in c. dilecti, d ex cel. prę l. q papa non põt cõpellere sacerdotẽ ad sibi reuelãdum, quod ei in cõfessione fuerat detectũ, qa in eo casu sacerdos ẽ papa maior. & vid Ho. in sum. de pœ. & re. §. cui cõfiteri. In quãtũ aũt hæc confessio est instituta per. c. omnis, §. q quilibet teneatur confiteri semel in anno nõ ligatur papa, quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Ge. in c. iustum. 9. dist. q de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. super Mat the. 23. vide infra lex, in prin. & ibi addidi.

† Caue ab ea glo. quia reprobata est a centu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, de pœ & re. & ibi Abb. q ex quo confessio est ex quadã gñali traditione ecclesię, & concernit vniuersalẽ statum ecclesiæ, contra quem papa non potest venire,

Indubitanter]

cramētis, excepto baptiſma te, de qbus nō patet, qñ, & quō a Chřo expreſsē fuerint inſtituta. Indubitāter[a] ergo tenēdū, ꝙ eſt de iure diuino. & ſemp hoĩes tene banť ad eam poſt caſum in peccato mortali in voto, ſed non ĩ effectu, qa nondū erāt inſtituti ꝯfeſtores, niſi poſt paſſionē Chři, q hērēt autoritatem abſoluendi.

2 Vtrū oēs[b] teneanť ad ꝯfeſſionē?[c] ℞. ꝙ ſic, oēs, qui pctm̄ mortale ꝯmiſerūt, & tam infideles, q̄ fideles, ẜm Ric. ĩ 4. di. 17. ita ꝙ non ꝯfi tēs mortale pctm̄ ꝯmiſsū tā añ baptiſmū,[d] q̄ poſt, ſi hēt copiā idonei ꝯfeſſoris, memoriā pcti, & tps, & loque lā ad ꝯfitendū, oĩno dānabiť, cū ſit de iure diuino p̄cepta, vt s. patuit. veruntñ prout confeſſio eſt p̄cepta ab eccleſia, vt fiat ſemel in anno in c. oĩs, de pęni. & re mi. non ligat niſi fideles.

3 Vtrū pueri teneanť con fiteri? ℞. ẜm Sco. ĩ 4 di. 17. & cōiter doc. pueri, q non diſcernūt, & quorum ætas ignorat, qd videat, & furio ſi non tenentur ꝯfiteri. Sed qñ qs inſtructus, & interro gat[9] ordinatē pcipit diſtin ctē qd iuſtū, & qd iniuſtū ĩ lege diuina, qđ pt faciliter videri, ſi ad ordinatas iter rogationes ordinatē rñdit, ſicut ali[9] adult[9] pfectē ex ſi milibus p̄miſsis ſimpliciter rñderet, tūc hēt ætatē ſuffi cientē ad cognoſcēdū iu ſtum, vel iniuſtū ꝯ Dei le gem, & confiteri tenetur.

4 Vtrū non hñs mortale te neať ex p̄cepto eccleſiæ ꝯfi teri ſaltē ſemel ĩ anno? ℞. S. Bo. Th. Ric. & Pe. in diſt. 17. tenēt ꝙ ſic, ñ ex vi ſacri, ſed ex vi ſtatuti eccleſiaſti ci. Sco. e. di. tenet, ꝙ nec ēt ex ſtatuto eccleſiæ tenetur, ſed ſufficit ꝙ ſe p̄ntet ſacer doti, & dicat ſe non hē. e conſciam mortalis pcti, vt ad communionē poſſit ad mitti. Tu verò dic, cū hō te neať ꝯfiteri ẜm Ric. in 4. di. 21. đ mortalib[9] e bliuis gña liter, non de ſingulis gene rū, ſed đ gñibus ſingulorū, Itē quia dicit ps, Ab occul tis meis mūda me dñe, ꝙ vera eſt opi. prima, ꝙ qs te neť ꝯfiteri ſaltē gñaliter de gñibus ſingulorū pp periculum peccatorū ignorato rum & occultorum. & opi. Sco. intelligiť, qñ quis eſt certus,[e] ꝙ nullum morta le hēt, quia tunc non tene tur confiteri. Et ſic ſerua.

5 Vtrum poſſit diſpenſari cum aliquo, vt non teneať cōfiteri? ℞. ẜm Ric ĩ 4. diſt. 17. & Th.[f] e. di. ꝙ non, ẜm ꝙ obligat ex vi ſacri, p̄t ta men papa diſpēſare, ẜm ꝙ

a Indubitanter] Pro hoc facit, quod no. dicit S. Bon. in 4. q. 17. Vbi quærit, a quo fuerit inſtituta cōfeſsio & reſpondet in corpore ſic, Dicendū, ꝙ duo ſunt in confeſsione, vnum formale & completiuum, & hoc eſt abſolutio, ſiue poteſtas confitendi, vel medicādi; & hanc dñs inſti tuit, qui poteſta tem clauium cō ceſsit, vt patet Io. 20. Accipite ſpiritū ſanctū. Et penes hoc reſi det virtus. Aliud eſt materiale, & hoc eſt deteſta tio peccati, ſiue morbi; & hoc do mi[9] nō inſtituit in ſe, ſed inſinua uit rō aūt, quare non inſtituit, hęc fuit, qa ſufficit ę groto exponere medicū, & medi cinā. Et vlterius cōfeſsio peccati non valet extor ta, ſed dēt eſſe vo luntaria, ideo do minus inſinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hāc q̄ſtionē, & ſequ. ſpectat, vidēda ti bi eſt S. Syn. Trj. ſeſ. 14. c. 5. de on fe. Cate. de pœn. fac. ca. ſed quem admodū. vbi de claratur eē diui ni iuris. P. V.

c Oēs teneantur confiteri] S. Bo. i dicta di. 17. & S. Tho. triplicē aſſi gnant hui[9] obli gationis rōnem. Prima ē vniuer ſalis indigentia, qa vt dicit Pau. oēs peccauerunt & egent grāDei, & nemo eſt, qui non peccet, eccle ſiaſtici. 7. ideo q iubet ad Deū re currendo in confeſsione recognoſcens ſe peccatorē glorificat Deum, & gra iam obtinet ſecūda ratio eſt propter ſacræ communionis reuerentiam. tertia, vt fiat diſcretio gregis dominici, ne lupi abſconderent ſe inter agnos, vt illos deuorent.

d Ante baptiſmum] S. Tho. in 3. parte. q. 68. ar. 6. di cit, ꝙ peccator accedens ad baptiſmum tenetur do lere de peccatis commiſsis, non autem confiteri ſa cerdoti ante baptiſmum. ratio, quia talis confeſsio ad hoc ordinatur, ꝙ confitentem abſoluat a pecca tis, & liget ad ſatisfactionē. Item quia baptiſm[9] eſt ſacramentorū ianua, ideò confeſsio non eſt ſibi ne ceſſaria Dic pro ſaluatiōe aueo ris ſic ſecundùm Ri. in 4. di. 16. ꝙ pœnitētia poteſt accipi, vel inquā tū eſt virtus, vel inquantū eſt ſa cramentū hoc ſe cundo mō pęni tentia non eſt ne ceſſaria de mor talib. præceden tibus baptiſmū, primo mō ēe p̄c cōſi derari ſiqua tuor formata, & ſimiliter non eſt neceſſaria, vel p̄t conſiderari inqā tū informis. i. q. dam peccati de teſtatio cum pro poſito emēdan di, quamuis non omnino ſufficiēs ad expulſionem peccati, & hæc ad minus eſt ne ceſſaria actualj bus mortalibus præcedentib. ba ptiſmum tanquā cauſa remouens prohibens ſuſce ptus diuinæ gra tiæ, q in baptiſ mo datur illis, quibus remota ſunt impedimen ta prohibentia ſuſceptionem di uinæ grę. hæc Ro. confeſſio. 1. § ſi. cogita tamē q̄ rationes ſunt ad vtrāq; partē.

e Certus] Sed cū quis non poſ ſit eſſe cert[9], iux ta idem eccleſia ſtici. 9. Nemo ſcit vtrum odio, vel amore dignus ſit, quomodo ergo poteſt eſſe certus? Dic hoc ex reuelatione diuina poſſe ſcire, vt dicitur de beato Franciſ & de alijs ſanctis.

f Et Tho.] Dicit, quod miniſtri eccleſiæ inſtituūtur in eccleſia diuinitus fundata, & ideo inſtitutio eccle ſiæ præſupponitur ad inſtitutionē miniſtrorū, ſicut opus creationis præſupponitur ad opus naturæ, &

quia

quia ecclesia fundatur in fide & sacramẽtis, ideò sd ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta renouare pertinet, sed hoc est potestatis, excellentiæ, quę soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentũ. Et ideò sicut papa non potest dispẽsare, vt aliqs sine baptismo saluetur, ita nec quod sal uetur sine cõfessione, secundùm, quod obligat ex ipsa vi sacramenti hæc. S. Tho.

a Repete annotationem ad c. 59 s. confess. & de præs. cõ. Tri. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruã. P. V.

b Deprauari] Dicit super ca. vir. perfectus tantus est virtutis amator, quòd vellet omnes nosce, sua mala, duntamen nõ esset occasio mali, sed boni.

c Solis presbyteris] S. Tho. ea. di. ar. 1. q. 1. reddit rõnẽ, nã grã, q̃ in sacramentis datur, a capite in membris descendit, & ideò solus est ille minister sacramẽtorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corp⁹ Christi verũ, quod solius sacerdotis est, q̃ cõsecrare eucharistiã põt, & ideò cũ in sacro pœnitẽtię gratia confe ratur solus sacerdos est minister huius sacramẽti, & iõ ei soli faciẽda est sacramentalis confessio q̃ ministro ecclesię dẽt fieri, hoc. 1. Vnde Augu. de pœ. dist. 6. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem.

d S. Th.] Est vbi supra. q. 2. vbi sic ait, q̃ sicut baptism⁹ ẽ sacrm necessitatis, ita & pnia. baptism⁹ aũt hẽt duplicẽ ministrũ, vnũ, cui ex officio baptizare incũbit, s. sacerdotẽ, aliũ cui rõne necessitatis dispensatio baptismi cõmittit. Si erit de sacro pniæ, q̃ in casu necessitatis qlibet erit minister. & ista doctrina bñ sequtur, q̃ sicut in casu necessitatis mulier põt baptizare sic & poterit peccata i confessinne audire, q̃ ẽ absurdu, qñqdẽ nõ possint esse iudices in for. cõtẽtioso, vt p Ab. i c. dilecti, d arb. & l 2. ff. de re. iu. Errat ergo

obligat ex pręcepto ecclesiæ, s. vt possit diutius confessionẽ differre, q̃ sit statutũ ab ecclesia. vñ et papa tenetur confiteri. qa licèt ille, cui ɔfiteri dẽt, sit iferior eo, inquantũ est platus, est tñ supior inqũ ẽ peccator & ipe ɔfessor dei minister.

CONFESSIO 3.[a] cui faciẽda est, vtrũ soli sacerdoti? Res. ẽm S. Bo. in 4. di. 17 q̃ de ɔfessione possum⁹ loq dupliciter. vno mõ ꝓut est opus virtutis directè repugnãs hypocrisi, in quo quis seipsũ accusat, nè ali⁹ sit, q̃ appareat, vel mala sua aperit ad inuestigandã curationẽ, & hoc mõ confessio põt fieri cuilibet ẽt laico, q̃ põt adiuuare instruẽdo vel orãdo, & de quo hõ pt erubescere, & humiliari, & ille exẽplo hũilitatis meliorari, ñ peccatorũ cognitione deprauari.[b] alio mõ ꝓut ɔfessio ẽ op⁹ sacramẽtale, & ꝓut ordinaẽ ad reconciliationẽ, q̃ fit p absolutionẽ, & ligationẽ. & qm̃ hæc potestas collata ẽ solis p̃sbyteris,[c] iõ hęc ɔfessio nullis nisi præsbyteris est fienda.

1 Sed qd si p̃sbyter deest tenetur qs ɔfiteri laico i casu necessitatis? Resp. Magister sniarũ in 4. di. 17. & S. Th.[d] ea. di. & tex. Aug. d̃ pę. di. 1. quẽ pęnitet, & glo. extra de of. or. in c. pastoralis; volunt q̃ sic, sed verior est, opi. Sco.[e] Ric. Pe. & cõiter Theo. in 4. di. 17. q̃ ñ tenetur de necessitate. & hoc patet ex pdictis, imo vt dicit Sco. eadem di. q̃ si peccator sic posset p se verecũdari, & i gñali sic qrere ɔsiliũ, vel laic⁹ ñ est magis discret⁹, q̃ ipse, q̃ non ẽ vtile ɔfiteri laico, nec expedit, posset bñẽ vtile ex materia verecũdię q̃ ẽ vna pęna debita ꝓ pctõ vñ sic ɔfitẽs laico solueret vnã pęnã d̃bitã ꝓ pctõ & sic eẽt bonũ ɔsiliũ eidẽ ɔfiteri, ĩ tali casu, dũmõ sit talis, q ñ habeat deprauari ex auditione pctõrũ, & sic intelligit Aug. vbi s. vt ibi patet.

2 Vtrũ oĩ sacerdoti sit ɔfitendũ? Res. ẽm cõiter doc. q̃ non sed solũ sacerdoti ꝓprio[f] loquẽdo de confessione, prout est sacramentioso, de quo dic, vt supra absolutio. 1. in princ.

neq; oportet, qa nullus volẽs habere sacerdotẽ, & eo carẽs priuatur salute, sufficit n. sibi voluntas, confitendi, & vt voluntas eius exterius apparẽst, dat magister cõsiliũ, q̃ confiteat proprio socio, nun q̃ illa eẽ fessio sacrmẽtalis sit sed vt talis nõ dat se pfectã hre volũtatem, & facere, qd in se est, id qd dicit. S. Aug. li. de pnia inc. quẽ pœnitet, non cogit, cũ sit consiliũ, vt patet ex verbis ei⁹. nec gl. in d. c. pastoralis vrget, qs finaliter cõcludit lsicũ ñ posse absoluere, vel ligare. c. 1. §. vna, d sim. tri. & si. car. & ita ẽt dicit Ab ibi. similiter dicẽ. ẽ de laico, q non põt absoluere ab excõicatione, quia sufficit sibi cõtritio de peccato, PP quod i excõicationẽ incidit. & intellige in foro pœnitentiali secus in contentioso.

S. Th. nec similitudo ei⁹ ẽ bona ex eo, qa in cõfessiõe sequtur snia, qd non in baptismo, & iõ oportet, q̃ sit minister eius ille, q hẽt autorita ẽ iniandi. vñ plus dicit. S. Bo. vbi supra q̃ hoc offim nõ debuit cõmitti omnib. qa absoluere dicit actũ alicuius personæ sub autoritatem hñtis.

e Opi. Sco.] & rõ est ẽm eũ, quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & nõ ad aliud, nisi vt sequtur snia, & nullã hẽt laic⁹ sniandi autoritatẽ in isto foro, & nullũ præceptum est de accusando se laico, imò necessarium est non confiteri laico, qa nulli licet diffamare se, nec prodere peccatum suum occultũ, maximẽ qñ ille, cui pdit, non p̃sumitur celator secreti, nec scit melius consulere peccatori, quã ipsimet, nec ẽt oatet, q̃ pro requirendo consilio possit prodi peccatũ, cum hoc possit fieri in generali & c. hæc Sco.

f Sacerdoti ꝓprio] Intm̃ est verũ, q̃ si fiat alteri cõfessio, nihil sit ẽm S. Bo. in 4. di. 17. & iõ ẽ ẽm Th. ea. di. quia oportet, q̃ dispensator huius sacramenti habeat imperium, & sic iurisdictionem, ille autem, qui non est proprius sacerdos, non potest imperare.

talis, & de præcepto iuris diuini, & ecclesię vt clarè patet i c.oīs, de pę. & re. nisi f͂m Ri. in 4. dis. 17. in casu extremæ necessitatis, q̄n alicui imminet periculū mortis ꝓbabiliter, & proprium sacerdotem habere nō p̄t. nam tūc quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorem audire in confessione, & absoluere ab oīb. peccatis, casibus, & excōicationibus vt tenet gl. in c. pastoralis, de of. or. quam sequuntur cōiter doc. arg. ad hoc. 26. q. 6. si presbyter & c. se. & de fur. c. fures. de sen. ex. c. eos, li. 6. ita, ꝙ non oportet amplius de ipsis ꝯfiteri, seu ad aliquem recurrere, ēt si erat casus reseruatus, ar. d. c. eos. sed t͞n quò ad excōicationē serua, q̄d dixi s. absolutio. 3. §. 16. dūmō talis sacerdos non sit hæreticus, excōicat⁹, aut ab ecclesia præcisus f͂m S. Bo. ea. di. Ego t͞n credo, ꝙ nisi sit periculū [a] peruersionis in ꝯfitente, quod ēt in tali casu liceat confiteri hæretico & excōicato aut præciso, & ab ipsis solui ab ipsis, si alius sacerdos haberi non p̄t, & sit paratus audire, q̄a inducere talem nō licet, vt supra clerico. 9. §. 1. & ꝙ tales sacerdotes verè absoluant in tali casu, nec peccēt sic absoluendo, dūmodo pęniteāt d̄ peccato suo, ratio ē, q̄a f͂m Pe. Aur. in 1. di. 17. ptās clauis, q̄ est absoluendi a peccato, & ex consequenti ad pęnā ęternā commutādam in tēporalē, & ad grām acti uè conferēdā per modum applicantis actu meritum passionis Christi, fundatur in charactere sacerdotali, q̄ quidē est indelebilis. & quanuis ab ecclesia in tali sit ligata talis potestas, tamē in tali casu non credo, q̄ necessitas non subiacet legi positiuæ, vt in ca. quod non est, de reg. iu. hoc tenet gl. in c. non est, de spon. Et f͂m Pe. de Pa. in 4. sicut a tali p̄t baptismum recipere, sic & pęnitentiam, cum & ipsa sit sacr͂m necessitatis, & est tutius in tali articulo ꝯfiteri p ea, q̄ supra dixi ꝯfessio. 2. §. 1.

8 Sed quis d͞r ꝓprius [b] sacerdos? [c] Res. vt collig. ex Ri. vbi supra & Pa. in d. c. oīs, & Car. in Cle. dudū, de sep. Primò Papa in toto mundo. Secundò legatus in tota sua ꝓuincia. Tertiò pœnitentiarius eiusdē legati in prouincia. Quartò Archieps, dū visitat, est proprius sacerdos suorū suffraganeorū & eos absoluere p̄t. c. n͞ro, d̄ pę. & re. Quintò Eps in tota sua diœcesi. Sextò Archip̄sbyter ecclesiæ cathedralis. Septimò Vicari⁹ gnalis epi. Isti duo p̄nt audire oēs de diœcesi, ar l. cum p̄tor, ff. de iudi. & c. officiū, d̄ of. Arch. Octauò p̄sbyter parochialis in tota sua parochia. Nono vicarij p̄latorū. Decimò oēs h͞ntes licēriā ab aliquo p̄dictorū.

4 Sed nunq̄d non h͞ntes executionē ordinū possint licētiari ad audiendas confessiones ab aliquo, q̄ executionem dare non p̄t? Res. vt colligo ex Arch. in c. p lectis. 25. di. & a Pa. in d. c. oīs, ꝙ tripliciter d͞r q̄s nō habere executionē ordinū. Primò q̄ non h͞et velle, vel nolle, sed eius velle dependet ab alio, sicut sunt religiosi, vt. i 2. q. 1 non dicatis, de ele. si religiosus, li. 6. de testa. religiosus, de se. c. si. li. 6. vn͞, nisi tales habilitētur a suis p̄latis, nullo mō ēt ex licētia sacerdotum parochialium, vel epōrū, si sunt exempti, p̄nt absoluere, vel ligare. Secūdò d͞r q̄s non habere executionē ordinum, qui ē excōicatus, suspensus, vel interdict⁹, & hmōi & talib. non potest dari licentia audiendi confessiones, nisi prius habilitentur ab eo q̄ tale impedimentū pōt auferre. Tertiò d͞r q̄s non habere executionem ordinum, q̄a nō habet populū sibi subditū, sicut sunt religiosi a suis p̄latis habilitati, & oēs sacerdotes sęculares, qui nō h͞nt curam animarum, vnde bene talibus p̄t concedi licētia audiēdi non solū ab his, qui h͞nt curam in actu spāliter ipsis committendo, sed etiam generaliter dādo licentiā subditis ipsorū, vt quecūq; voluerint, eligant sibi ꝯfessorē.

a Nisi sit periculū] Ad hoc ē tex. in c praetor. §. versū. 32. di. & gl. ibi dē in ver. per manus, q̄ fundat se, ꝙ hæreticis nō ē in necessitate cōfitendū pp periculū peruersiōis ergo vbi non est periculum, in necessitate licēt cōfiteri.

b De hoc s. Syn. Tri. sess. 14 c. 9. & 23. ca. xv. de ref. Cate. de pę. sa. c. sed iā de mi P. V.

c Proprius sacerdos] D͞r tripliciter. Primo cōmissè. secūdo cōiter. Et tertio mō propriè. Cōissimè d͞r ꝓprius sacerdos q̄cunque p̄t confitentem absoluere, siue p ꝓpriā autoritatē, siue p cōmissionē vt sunt illi, q̄ habent priuilegiū, dū prædicant, audientes cōfessionē. Cōiter verò d͞r ꝓprius sacerdos omnis ille, q̄ ex propria autoritate, vel officio tanquem prelatus ordinarius pōt absoluere, vt eps, & sacerdos parochialis. Propriè verò d͞r proprius sacerdos ille, q̄ administrat sacramēta, & cui est cōmissa spālis cura. & iste est sacerdos parochialis & sic cōplectitur hæc di. oēs ꝓpriè sacerdotes. hæc S. Bo. in 4. di. 17. & subdit Ab. vbi s. ꝙ n̄ petita alterius licentia p̄t q̄s r̄currere ad quēlibet istorū. vid gl. i c. si. d̄ of. le. li. 6. & in c. de pę. & rem libr. 6.

Nec ob. ꝙ iudex[a] ꝓrogatus iudicar iure ꝓprio. Et ideò si non hēt iurisdictionē in actu, non p̄t ar c. significasti de fo. cō. Rō qa priuat⁹ non p̄t dare iurisdictionē, q̄ nō hēt. l. priuatorum, C. de iu. om. iu. Itē ꝓrogare idem est, ꝙ extendere. & iō qđ n̄ est, non p̄t extendi. c. ad dissoluendū, de despon. imp. Quia r̄ndeo, ꝙ qlibet sacerdos, ex quo est sacerdos ordinatus, hēt iurisdictionē: solū deficit mā, in qua exerceat. & ideò cū sibi exhibet̄ p talē licentiā in gn̄e datā, absoluit autoritate ꝓpria, q̄ hēt, & p̄t exercere oblata sibi materia d̄bita. Non ob. ēt. c. ad hæc, de rescrip. vbi ꝯcessio iudicis incerti non valet, qa illud verū est q̄tū ad forum contētiosum, vt no. Ge. in c. pe. de pę. & re. li. 6 & istā opi. tenet Ho & seq̄ Pa. in cle. 1. de priui. in Cle. dudū đ sep. licèt pri⁹ tenuisset ꝯriū. & iō s̄m hoc limita, & itellige dicta doc. ī Cle. 1. de priu. & 16. q. 1. §. ecce. & i Cle. dudū, de sep.

5 Vndecimò d̄r ꝓpri⁹ sacerdos eius ille, q eligit̄ a Papa ꝓ suo ꝯfessore. & similiter ab Epis, Archiepis, Patriarchis, Cardinalibus, & & similib. p̄latis epis supiorib. & ēt ab inferiorib. platis, dūmō sint exēpti, vt patet in c. fi.[b] de pę. & re. Sed no. ꝙ tales inferiores epis oportet primò ꝙ sint īmediatè sub Papa, qa exēpti, q hn̄t Abbatē, vel gn̄alem, & hmōi sup se, nō pn̄t sibi eligere ꝯfessorē de iu. cōi s̄m Hos. in § cui ꝯfitēdū, & Pa. in d c. fi. Scđò ꝙ sint plati. & capit̄ largè plati s̄m Pa. ibid. ēt ꝓ sacerdotib. curatis, q largè[c] d̄r plati, vt in c. tua đ cle. ægr. licèt strictè noīe plati veniāt solū illi q hn̄t iurisdictionē fori ꝯtentiosi. vid̄ bonā gl. ī c. 2. de iudi. & Cle. dudū, đ sep. ī ver. plati. Tertiò ꝙ sint exēpti, vno istorum deficiēte non pn̄t sibi eligere confessorē.

6 Vtrū prælati possint vna vice eligere vnū, alia vice aliū? Res. ꝙ sic, dūmō nō faciant in fraudem secundùm Directorium.

7 Sed quā autoritatē hēt talis electus sup eos, q eū elegerūt? Res. s̄m [D]a. in c. significasti, de for. com. ꝙ electi p exēptos epis inferiores n̄ pn̄t absoluer̄ ab excōicatione, & casib. epis reseruatis, ar. c. 2. de pen. & re. li. 6. nisi spālē indulgentiā habeant sup hoc. sed Host. tenet, ꝙ vbi exēptus eligit, electus hēt potestatem pęnitentiarij Papæ quò ad absolutionē, non quò ad dispensationē[d] nisi đ spāli mādato. A n̄ exēptis verò elect⁹ hēt ptātem illius cui subest, vnde ꝯfessor epi p̄t sup ipm̄ sicut Arch. & sic đ cęteris, & hoc magis pl; quò ad pdictos, đ qb. loq̄r. d. c. fi. đ pę. & re. & idē dicerē đ illo, cui Papa ꝯcedit, vt possit sibi eligere ꝯfessorē, vt ꝯfessor possit eū absoluer̄ ab oīb. r̄seruatis papę, & ad. c. 1. [e] pdictū dico itelligēdū casu suo, qn̄ eps dat suo subdito talē lnīā, sed n̄ qn̄ papa, qa potuisset loq gn̄al̄r, si voluisset.

8 Vtrū eo ipso, quo eps, vel tales exēpti, de qb. s. confitentur alicui, videātur eū eligere? Res. ꝙ sic, quia plus est factis eligere, quā verbis. l. non dubium, C. de le. & in c. legebatur, đ maio. & obe. & in c. fi. 15. q. 6.

9 Duodecimò d̄r ꝓpri⁹ sacerdos, qlibet p̄sbyter pochialis oīū vagabūdorū, & illorū, q n̄ hn̄t ꝓpriū domiciliū. & hoc tādiu, q̄diu in eius pochia iueniūt̄, qa a quocūq; pochiali p̄sbytero, ad quē se trāsferūt, pn̄t absolui, & a fortiori ab epo, aut lnīam hn̄tibus

a Nec ob. ꝙ iudex] Sic formāt ꝯriū, nullus priuat⁹, pōt dare iurisdictionē ei, q non hēt, vt l. priuatorū, & c. significasti, hic allegatis. Vbi hr̄, ꝙ priuatorū cōsensus non pōt facere quē iudicē, licèt in eū, q est iudex possit consentire ēt ꝙ non sint sub diti eius. Sed in casu nr̄o non habētes executionē non sunt iudices, ergo nō pōt dari eis talis licētia. & dicit Ab. in d c. significasti, đ fo. com ꝙ hoc ar. procedit ēt in foro pœnitentiali, qa licèt quis habeat a prælato suo lnīam confitendi alteri sacerdoti, tn̄ eligere dēt hn̄tē curā habitu, & actu. & vide Fede. conf. 95. & gl. sing. in Cle. 1. de priui. in ver fic. spāli. Sed r̄ndet summa nr̄a, & bene. & hāc eā dē opi tenet Ro. in ver. conf. 3. §. 3. & sic tene licèt Pa. in d. c. omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, ꝙ de iure cōi nullus platus q̄tuncūque maximus poterat sibi eligere confessorē, ratio qa nullus pōt ligari, vel absolui nisi a suo iudice. c. ꝙ aūt, & c. oīs, de pę. & re ergo oportebat, ꝙ prę latus iret ad superiorē suū. De iure ergo eps dēt confiteri archiepiscopo. Archieps patriarchę, patriarcha papæ. Vide plenissimè

Host. in sum. de pę § cui confitēdū. Sed qa isti plati hn̄t superiores nimis distantes, iō fuit cōcessum eis priuilegiū, de quo in d. c. fi. vt possint sibi eligere confessorem.

c Qui largè &c.] Nā cū hoc casu tractamus de fauore, & sit bn̄ficiū Principis, onl li nocēs, dēt fieri largissima interpretatio. c. olim, đ verb. sig. & l. fin. ff. de const. prin.

d Nō quò ad dispensationem] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. tn̄ contra Ab. tenet Fede. consi 95. &c.

e Et ad. c. 1.] Remouet nāque obiectionē, qa videbat, ꝙ electus ab aliquo đ lnīa papæ, nō posset absoluere a casibus epis reseruat s, sed tn̄det. Ratio ē, qa sortit forū ꝯs rōne domicilij, vt in ca. pe. & de fo. comp. &c.

bus

a Vagabundi] Ille dicitẽ vagabundus, qui non habet domũ ꝓpriã gl. illa in d. §. ꝑtor, in verbo, hñt, dicit, hic est vagabundus &c. Et Abb. ĩ d. c. fin. ponit in 6. col. in ver. 3. gl. &c. Et Bart. i l. 1. C. vbi de cri. agi opor.

b Facit c. fin.] Ibi ẽ cas⁹ in principio, tres iudices dati sunt sup aliqua causa, tertius dat⁹ fuit ex officio Papæ, vel assensu partium, quæritur, an iste tertius possit cõmittere vices suas? & rñdet ꝙ sic, cum hoc sit sibi à iure concessũ, s. ꝙ delegat⁹ pricipis pôt delegare, vt l. à iudice. C. de iudi. & c. pastoralis, de offi. cio dele. ex quo no. ꝙ Papa delegãdo causam alicui non videtur eligere industriã personæ, sed potius intẽdit ꝓuidere negotio, ꝙ decidendum cõmittit, vt. l. 1. C. cõmunia delega.

c Demandare] Ratio ẽ qa iurisdictio nõ est, ei cõmissa, sed certũ tãtũmodo ministerium, &c.

bus ab eodẽ epõ in sua diœcesi audiẽdi cofessiones. & no. ſm Pa. i c. fi. de for. cõp. ꝙ vagabũdi ª dñr, q nõ hñt domiciliũ certũ, vel habitationẽ ſm gl. & Bar. in l. dies. §. prætor, ff. de dam. infec.

10 Sed qd dicemus de scolarib⁹, mercenarijs, mercatorib⁹, stipẽdiarijs, & hmôi cõmorantib. in aliqua parochia, nunqd poterũt absolui ab illis sacerdotib⁹, à q. b⁹ pñt absolui parochiales illius porochiæ, licèt ibi nõ ꝯxeritdomiciliũ? ℞. ſm Pa. in d c. oĩs ꝙ sic. quia ille dr ꝓpri⁹ sacerdos pſtorũ, in cui⁹ parochia habitãt ꝗ pñti, nec pñt cõmodè adire ꝓpriũ sacerdotẽ, ar. c. fi. ꝗ parochis. vide glo ꝗ hoc tenet, in Cl. 1. de priui. & hęc est cõior opi. huc idẽ tenet Pa. ĩ c. cũ cõtingat, de fo ꝯpe. quã opi. limito verã, qñ per maiorem partem anni ibi steterũt, vt dicam in in se. §. aliter non.

11 Nunquid idẽ sit dicẽdũ ꝗ peregrinis, viatorib⁹, aut mercatorib. discurentibus hicinde ꝓ negociatiõe? ℞. vt collıgo ex Ian. & Host. in d. c. omnis, ꝙ si alicubi morantẽ ꝑ annũ, vel ꝑ maiorẽ ptẽ anni ꝑtertim vltra pasca, ĩ quo tenenẽ ꝯfteri, & maximè qñ in pascate cõmuniter nõ declinãt ad domum sui loci, quia tunc non vñr habere ibi domiciliũ, vbi est eorũ domus quò ad sacra; ideò tũc licitè cõfitentur parochiali illi, vbi sunt, & ab eo pñt absolui. 16. q. 1. q. ar. de deci. ad apostolicæ. si verò talẽ morã alicubi non contrahunt, non poterũt confiteri ibidem nisi licẽtiam acceperint à ꝓprio epõ, vel sacerdote parochiali vbilibet cõfitendi; vel saltem peregrinandi, siue itinerãdi, qa tũc ẽt ibidẽ confiteri possent, & absolui, qa ꝓsumitur, ꝙ eò ipso, quò lĩiam itinerandi dederũt, & ẽt ꝯfitendi, & sacra suscipiẽdi dederint; tutius tñ esset spãliter lĩiam petere, quos casus sibi reseruat su⁹ ep̃s, facerẽt sibi declarari, cum non possit absolui a talibus sine eius lĩia; qđ intelligo, qñ per talem moram alicubi non steterunt, ꝙ possint ab illo ordinario absolui.

12 Quid de illis, qui in diuersis locis morantur æqualiter, aut in diuersis castris habent domicilia, nec apparet, quod sit principale? ℞. ꝙ debent confiteri illi, in cuius parochia se inueniunt tpe confessionis fiẽdæ, ar. c. ex parte, de fo. com. facit glo. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor. quę dicit quẽcunque conueniri posse, vbi degit, & moratur. Ho. tamen dicit, ꝙ tutius esset, ꝙ ab vtroque episcopo, vel presbytero, in cuius iurisdictione moratur, licentiam peteret.

13 Cui debẽt confiteri sacerdotes, præpositi, decani, Canonici sœculares, & hmôi ecclesiastici non exẽpti inferiores epĩs, similiter religiosi ẽt exempti, qui non sunt prælati? ℞. ſm oẽs doc. ꝙ tenentur confiteri suis prælatis, vel de eorum licentia.

14 Verũ præfati ꝓprij sacerdotes possint alijs suã autoritatẽ delegare? ℞. ſm Ri. Anglicũ in quol. aut talis sacerdos habet autoritatẽ ordinariã; & sic pôt; aut habet cõmissam, & tunc distinguo, ꝙ aut a Papa; & sic potest. Intellige verũ, qñ a Papa committitur iurisdictio. Secus, cũ committitur nudum officium sine iurisdictione, vtputa audire confessiones, quia non pôt. facit c. fi. b de offi. deleg. vide infra, delegat⁹ §. 6. Aut ab inferiore, vt ab episcopo, & tũc aut ad vniuersitatem causarũ; & sic potest in particulari aliquã causam committere vt officialis & generalis pœnitentiarius episcopi, nisi sit eis specialiter interdictum. Si verò habet commissionem particularẽ, non pôt, sicut si sacerdos fuerit conductus ad officiãdum ecclesię parochiali, cũ non sit ordinarius illi parochiæ. Et sic loquitur. c. fi. de offi. delega. in §. cæterum, vbi dicit. salua legatorum sedis apostolicæ autoritate, nulli, cui commissum fuerit prędicare crucem, excõmunicare, absoluere, dispensare, vel iniungere pœnitentias, liceat de cætero hoc alijs demandare. c

15 Verũ in aliquo casu liceat confiteri alteri, quã in proprio sacerdoti? ℞. ſm Pan. in

in d.capit.omnis,quòd sic, quandocunque subest aliqua legitima causa, puta quia est reuelator confessionis, vel sollicitator ad malum, vel non habet debitam scientiam, vel probabiliter videtur sibi periculum, vel sacerdoti immineret, vel est excommunicatus,[a] & huiusmodi, & tūc debet petere licentiam, & obtinere,[b] ꝙ si non potest obtinere, nec adire potest superiorem, sufficit, ꝙ petijt. & sic supplet d.ca.omnis, per ca. placuit,[c] & ibi gl.de pę.di.6.sic, vt sit sensus, debet obtinere licẽtiam. s.si pōt, vt in d.c.omnis, vel adeat alienum, si non pt, vt in d.c.placuit, ego verò in hoc multū nō insisto, quia verissimū puto, & quia hodie habent multi ꝓprij sacerdotes, quib legitimè cō fiteri possumus, si vn⁹ non est idoneus, & si casus accideret, tene qđ dixi. q̃a præcepta non se extendunt vltra charitatem, ēt si licet cā meliorandę[d] vitæ, extra de regula. ca.licèt, quanto magis causa recuperandæ.

16 Vtrū liceat[e] absq; alia licentia confiteri fratribus Minoribus, & Prædicatoribus? Resp. ꝙ sic, si.5.concurrāt. Primū, ꝙ generalis, vel prouincialis Minister, aut custos quò ad minores, & Magister, aut prior ꝓuincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Prędicatores accedat ad præsentiā prælatorum, petendo quòd fratres, q̃ fuerint electi, possint liberè ꝯfessiones suorū subditorū audire. Sed istud primum est de bn̄ esse, vt infra patebit. S. 11. Secundum,[f] ꝙ fuerint electi, & habilitati ad audiendas confessiones ꝑ generalē, aut prouincialem Ministrū quò ad Minores vel ꝑ magistrū, aut priorē prouincialē quò ad prædicatores. Tertiū ꝙ sic electos pñtent etiam per se, vel fratres, quos ad hoc dputauerint, episcopis, seu eorū vicesgerentib. petēdo humiliter, vt de eorū beneplacito possint audire con

Et sic limitetur regula, ꝙ delegatus principis potest subdelegare; fallit, qñ committitur nudū officium sine iurisdictione, ex eo, quia videtur electe industria ꝑsonæ. Et idem erit in similibus casibus, vbi sit eadem ratio, sicut & in istis. Isti enim huc sunt positi exēpla riter, & dictū restringitur, & ampliatur secundū dispositionis rōnē.l. cum pater. §.dulcissi.§.s.de legs. 2. & vbi est eadē rō &c.c. cū dilecta, de cō fir.vti.vel inuti. Sed aduerte, ꝙ tex. ilie est intelligend⁹ de nudo ministerio, & industriali; sec⁹, si industria nō versatur, vt in ca.in. d.c.is cui, de officiu deleg. l.b. 6. vbi si Papa mandat alicui, vt ꝓuideat alicui certę ꝑsonæ de bñficio, pōt alteri cōmitterē vi. es suas quia ex quo persona certa est expressa, non versatur ibi industria, sed nudum ministerium &c. Et intellige hoc qñ nudum ministeriū competit iure alieno, quia tunc non potest subdelegari; sec⁹ si iure proprio, vt in c. quia ꝑp, de ele. vbi facultas eligendi potest committi, & hoc quia iure ꝓprio competit. sed adhuc contra facit, quia etiam qñ nudum ministerium competit iure alieno, potest al·ꝑ committi. Hoc tenet glo.sing.c.s e.de elec.li.6. in ver.de certa, quæ dicit, ꝙ si canonicus cummisit alteri vocem suam, potest ille commissarius aliū substituere, mouetur, quia procurator ad negotia potest substituere, vt in c. ..de procu.li.6. Et secundùm hoc oportet dicere, ꝙ loquitur tex.hic allegatus, qñ illud ministerium nudū committitur autoritate publica a superiore; secus, si constituatur procurator. & sic habes duas limitationes, quarū prima est, ꝙ si negotium est commissum a superiore, dato ꝙ sit nudum, potest delegari, si non est industriale. secundò etiam si est industriale, sed constituitur procuratur, quia iura generaliter dicunt, ꝙ procurator ad negotia substituit, vt in d.c.1 de procu.lib 6.& facit tex. per locum a speciali in c.fi.de procu.lib 6. Sed Bart. in l.fi.ff.de diuer.tempora.præscri. dicit, ꝙ procurator constitutus ad certum negotium non expressa certa forma, non potest alium substituere, quia videtur electi industria personæ, de quo Ro. cōsi. 37 c. d. c.is cui. Tu responde, ꝙ procedit de æquitate.

a Vel est excommunicatus] Qñ est excommunicatus, vel interdictus, nō est necesse petere licētiam, quia cum istis prohibetur locutio. 11. q. 3. Cum excōicatis.

b Debet obtinere licētiam] Idē tenet S. Bo. in 4. di.17.ar.vlt.q.2. in rñsō ad quintum. Idem tenet Tho.in d. distin. 17 ar.4.i respon. ad quintum.

c C placuit] Dicit tñ ibi Archi. ꝙ honestius est, vt petat licētiā, ꝙ si non vult dare, liberè vadat. Et addit, ꝙ idem est in sacramēto baptismi, ꝙ licitè vitatur propri⁹ sacerdos ꝓpter ignorantiā, secus in alijs sacramentis ab his duobus.

d Causa meliorandæ] Mutare religionem potest monachus cā arctioris vitæ pro hoc facit, quia qui vult cōfiteri, debet quærere sacerdotem scientem ligare, & soluere, de pœ.di. 6. Qui vult. Et not. hic vnum, quod quandu proprius sacerdos esset viciosus tunc ipso iure videtur concessa licentia alteri confitendi, ita sentit gl.in c.placuit, de pę. di. 6. eò quia malitia est grauior ignorantia de se, propter quod grauius punitur, Lucæ. 12. seruus sciens voluntatem domini sui. Et illa sunt grauiora, quę a Deo grauius puniuntur. 24.q.1.non afferamus.

f Secundum] Quia dicit text.in Clemen. dudum, in §.statuimus, quod eligere studeant personas sufficiētes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium, & officium exequendum. Not.ibi, probatas Ber ad Eugenium, Probatos oportet eligi, non probandos, capitulo in Lateranensi. in fin. de præbend. hæc gloss & Car.ibidem. Not. sufficientes, quo I consideratur in sufficientia. pro sollicitudine potentiæ, & scientia [illegible]

neas, dicitur idoneus irreprehensibilis, aptus, vtilis, conueniens, quasi conformis cuilibet secundùm deriuatores, & secundũ etymologiam, habens duplex donum. Vita probatas. Et hoc probatur, quia aliàs bonam vitam suadere non possent, seu modestiam. 46. di. § necesse. Aliàs est. 47. Discretas, vt sciant soluere, & ligare de pę di. 1. quem pœnitet, & misericordiam cum rigore miscere. 45 dist. disciplina, & cautè inquirendo circunstantias peccati. c. omnis. §. sacerdos, de pęni. & remis. nam discretio est mater virtutum, de of. custo. ca. 1. 5. q. 1. præsentiũ. Modestas, vt fieri proæ. Gregor. & Tul. in rheto. modestia est, per quam pudor honestatis puram, & stabilem conparat autoritaté. Peritas, simile habet i c. causam de proba. & pro talibus præsumitur, quòd non errent. c. in nost de procurat. ca. cum in iuuentute, de præsumptio. in fi. Sic etiam præsumitur pro bono, ꝙ bene & iustè agat. 7. q. 1. omnis qui. 9. q. 2. c. fin.

a An autem] In ista. q. aduertendum est primò ad verba Cle. Nã di it, quas sic electas representent vel faciant præsentari, pręlatis. Adde, ꝙ summa nostra tacet istud verbum, præsentari, quia non dicit, per quem, vnde not. Pan. ꝙ sufficit per quemcunque, sicut recitat ibi Car. quia qui per aliũ facit &c. Sed bene dicit, ꝙ propter illas sex qualitates, h c positas requireretur personalis pręsentatio. Quæ deprehenduntur quãdoque ex aspectu, nec aliter cognoscere possumus, sed nec præsumuntur in esse, licèt religiosus præsumatur bonæ conscientiæ. facit quod no 11. q. 1. expedit, in vl. glo. de no. oper. nun. cum ex inncto Non tamen pręsumitur aptus ad tale officium, vel peritus, cum sit ad hoc excusatus.

fessiones suorum subditorum. An aũt [a] requiratur, ꝙ personaliter, ducat tales fratres electos? ego credo ꝙ non, sed sufficit, ꝙ verbaliter, vel aliter qualitercunque. Ratio, q̃a q̃n aliquod onus imponitur alicui sine determinatione, quo ipleto, ad aliquod beneficium meretur admitti, quocunque leuiori modo impleatur onus, conditio dicitur impleta, & sic ad beneficiũ meretur admitti, hoc probatur. ff. de condit. & de. l. ꝙ traditũ. Cũ ergo onus p̃ntationis impositum præfatis electis non distinguat, q̃uo fieri debeat, cũ possit fieri multis modis, vt ff. de procu. l. pręsens, [b] & ibi gl. igitur qualitercunque fiat siue per scriptum, siue verbaliter, intelligitur conditio impleta. Nec ob. glos. in Cle. dudum, de sep. quæ dicit, ꝙ debet fieri p̃ntatio ꝑsonalis, quia p̃ns dicitur, q probatur sensib. corporis, ar. ff. de ver. ob. l. 1. in prin. q̃a si aduertis, hęc ratio nó valet, quia præsentatio personalis etiam potest fieri ꝑ procuratorem, vt in l. final. C. de procura. [c] Et sic præbet se quis sensibus per se, aut alium, vt dic. l. præsens. Sic intellige gloss. per d. l. pręsens, vt ibi. & not. per Ioann. Andr. in capitu. præsenti, de præbend. libro. 6. facit cap. tuæ, de procu. vbi patet, quòd pręsens nominaliter non infert necessariò, vt per se faciat, sed bene, si aduerbialiter dicatur vt ibi patet. Quartum, quod requiritur est, ꝙ non audiant confessiones extra diœcesim illius, cui sunt præsentati, [d] & in hoc differunt a proprijs sacerdotibus parochialibus, vel episcopis, vel prælatis ordinarijs, qui possunt vbique audire suum subditum, & absoluere in foro pœnitentiali, quia in his, quæ fiunt sine strepitu, & sub silentio, nullius læditur territorium. l. 2. [e] ff. de officio procon. facit, quod not. Panorm. in capi. cum contingat, [f] de foro compe. & ita tenet Cardin. in dicto Clemen. dudum, in ver. extra ciuitates. Quintum, quòd ille, qui vult eis confiteri, sit de iurisdictione illius prælati, hæc habentur ex d. Clementi. dudum.

17 Verũ pręd icta præsenta

24. di. quando, quia potest esse bonus religiosus, & ill literatus, vt no. 16. q. 1. legi. Sed ad hoc po est respõderi, ꝙ aliàs se poterit informare &c. 79 distin. q [illegible] id est Lap. tamen tenet contrarium, quia præsens dicitur quasi præsentibus positum, facit quod not. 3. q. 9. Testes, in glo. sup ver. eorum pręsentia. ex hoc dicit, quod non sufficeret patrono præsentare aliquem absenté superiori, licet possit fieri præsentatio per literas, c. nascitur, de his, quæ fiunt a prælatis, & c. penult. de iure patronatus, & capitulo vno eodem titulo, lib. sex [illegible]. Vide quod [illegible] Cardina in Clemen. frequens, de excef. prælato. in ver. præsentatos prin a a po. 7 videtur mi [illegible] latis rationabilis decisio summæ nostræ. Rose. tamen confessio. 3. §. 14. dicit necessariam corporalé præsentationem maximè propter ver. numeris.

b L præsens] præsens habetur, & qui in hortis est & qui in foro, & qui in vrbe & cõtinentibus, ædificijs.

c L fi. C. de procu.] Ibi habetur, ꝙ est in facultate citati in causis pecuniarijs vel comparere, vel procuratoré mittere.

d Cui sunt præsentati] Et ratio est, quia pęnitentia est, de iuri dictione voluntaria. ff de offi. procon. l secunda. vnde & de loco nil exprimitur in c. omnis, & idem tenet Tho. in quarta, dist. 17. & Host.

e L. 2] Nam omnes proconsules habent statim, cum egressi fuerint vrbem, iurisdictionem voluntariam quæ, scilicet redditur inter volentes &c.

f Capitulo cum contingat] In penultima columna, vbi dicit, quod sacerdos potest suum subditum vbique audire, argument. capitul. nouit, de officio legati.

Respondes

a Respondet Cardin.]In § statuimus. 3.q.& allegat glo.in ver. prælatorum,Zen.Steph.& Matth tenentes, quod appellatione prælati veniunt solum episcopi,& superiores, & pro hoc facit litera præcedés, & sequens,quæ loquitur de ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus sunt episcopi 25. distinct. per lect 5.8. distinctio.episcopi,de priuil.ca. primo Io.Mona intelligit de prælatis, qui iurisdictionem habent, si ue iure, vt sunt episcopi, siue cõsuetudine, quæ dat iurisdictionem,vt in cap a. de pœnitent. & remiss. libro. 6. Et cap.1 de consang.ui. & affinit.

b Abbates] Ibi dicitur, quod abbates habent quasi episcopalé iurisdictionem, clericos facere, & nota, Quasi, quia non habent episcopalem,vt possint Chrisma re, & alia facere quæ sunt episcopalis ordinis, & hoc tenet Pau. & veri³ videtur quia quo ad tales nõ sufficeret habere licẽtiam diœcesani, vt dicitur in textu, Ibi,Suorum subditorũ. Nam tales, qui sunt nullius diœcesis, censentur episcoporum iuris,vt no. gl in ver. de episcopo,de reb.ec. non alie in Cle. 2.& vide Car.eãdem Cle.dudum in ver. ab olim. 9. quæstion. vbi vult, quod appellatiõe prælati veniãt rectores ecclesiarũ,vt ibi per eũ.

tio solùm sit fienda episcopis?Res.Car.a in d Cle.dudũ, quod non, sed ibi nomine prælati intelligitur quilibet habẽs iurisdictioné episcopalem,ita quod nulli diœcesa no subsint eo um subditi, nec ipsi, ar.c.abbates, b in fi.de priui.li.6.

18 Verũ hæc præsentatio possit eis fieri extra territorium c existentib⁹? Resp. quod sic,sm Pa.in d. Cle. dudũ.

19 Quid si sedes vacat? Res.Pau.vbi s. quod fiet capit. ar.c.olim,de ma.& obe.

20 Sed pone, quod non possit haberi copia talis prælati? R. Pau.vbi supra, quod petatur a vicario suo in spiritualib⁹, si habet,de rem.or. c. cum nullus,lib.6. si non habet, & maliciosè hoc facit, dẽt adire superiorem, d qui ei⁹ negligentiam debet supplere,c.quia diuersitatem, de concess.præb. Et idem dic,si esset excõicatus,vel suspensus,vel interdictus, quod adire debet supiorẽ. con.Car.

21 Quid si præsententur electi ante petitioné e licentiæ?Res.Zen.ĩ d.Cle.dudũ, quod valet concessio facta, sed quod possent prælati dicere, quod volunt,quod fiat primò petitio.

22 Vtrum vicarij Ministrorũ aut Magistrorũ prouincialiũ possint eligere confessores?Res.Car.in d.cle.dudũ quod non,& sic tenet glos. ibidem & Paulus.

23 Quid si prælati nolũt f dare licentiam prædictam petentibus?Res Car.vbi supra, quod nihil refert,quia expectato congruo tempore possunt eligere,& electi confessioné audire,Car.vbi supra q.4.

24 Quid si dicant prælati, non pñtetis aliquos, g quod non admittemus?Res.Car. vbi s.quod poterũt audire h sine alia præsentatione.

25 Vtrum prefati electi & semel præsentati, aut deputati durẽt post mortem acceptantis prælati?Res. Car. vbi supra, quod nõ, si sub istis verbis sunt deputati, scilicet vsque ad eorum beneplacitum,cum istud morte extinguatur,vt in c. si gratiose,de rescrip.lib.6. si verò simpliciter deputentur, durat post mortem, & sic debẽt deputari,nec credo, quod ipsis inuitis i possint aliter deputari, nisi quod eorum potestas sit perpetua, quia eorum autoritas est Papalis, qua durat, ar. de translatio.c.veniens,& de iure cõi approbata,ar.c.superqõnũ de offi.dele.de ele. nè Romani,in prin.in Clem.

26 Verũ præfati deputati possint committere alijs? Respon. Cardin. vbi supra quòd non, quia habent nudum ministeriũ. Et in hoc dicit Lau. quod habẽt potestatẽ sine administratione ad instar illorum, de quibus,

c Extra territorium] Ratio est secundùm Car. in d. §.statuimus.q.4. quia ista præsentatio est volũtariæ iurisdictionis.c.nouit,de offi.leg.

d Superiorem]Puta Papam,vel alium, facit. c.cum simus.9.q.3.& c.nullis,de iur.pa. & hoc tutius est,licèt possint sine licentia eligere.

e Ante petitionem]Est quæst.Car.in d.Cle.dudum, ver.ac deinde 5 q. & hoc dicit Lau. & facit capitul. causam,de rescriptis,& litera ibidem, quæ nihil exigit, nisi quod præsententur, & idem Card.in.§. statuimus.q.8.

f Dudum] Ibi Card. in versicu. ac deinde.q.2. & glos.in ver.ministri, quia licèt priores, & vicarij possint per se vel per idoneos fratres petere licentiam eligendi, non tamen per alios possunt eligere quia in d. versic. ac deinde, non fit repetitio, Vel per alios.

g Nolunt]Card. in d.versi.ac deinde.q.1.& glos. 1. dicit sufficit, quod petierint. Debent ergo expectare,ne videatur cum diœcesano superbè agere.

h Audire]Ratio est, quia in his, quæ certa sunt, non est locus cõiecturis,Clemẽt. quanuis, de app. nec refert, an prius, vel posterius hoc denegent, vt in directorio.eod. titu. §.7.

i Ipsis inuitis] Ex quo Papa dat hãc autoritatem fratribus etiam inuitis prælatis confitendi,quando ipsi nolunt acceptare præsentationem. Non erit ergo in facultate prælatorum talem autoritatem durare in vita sua,sed erit perpetua, quamquam, si fratres non contradicerent, deberet attendi forma confessionis c.porrò,de priui. sicut dicit Card se rñdisse, & hãc opi. sam.tenet Car.in d.Cle.dudũ ver. & si idẽ,q.11.

est confitendū, sed et circū stantia [a] illa necessariò est confitenda, quæ spāli prohibitione prohibetᷣ. verbi gratia cognoscere non suā ꝓhibetur, cognoscere consanguineā prohibetur specialiter; & ideo incestus est speciale peccatū, quod per ipsam cōstituitur. Similiter frequētia est necessariò ꝯfitenda. Similiter ponens [b] aliud peccatū, qa qualibet vice nouū peccatū cōmittitur. Dicit tñ Arch. vt refert Dir. quòd sufficit dicere se multotiens peccasse, & de similibus idem iudiciū habeatur. Aliæ aūt circunstantiæ, ex quibus aliquo modo peccatū est grauius, vel ex parte obiecti [c] nō est certū [d] ꝙ oporteat confiteri, q̄uis cōis opin. Theol. teneat ꝙ non sunt de necessitate, tutum tamen est vtile eas confiteri maximè quæ notabiliter aggrauant, [e] nisi sint in peccatis carnalibus, in quibus secundū Tho. in 4. dist. 17. laudabile est circunstantias tacere, quæ speciem non mutāt, & audientem, vel confitentem alliciunt ad turpitudinē, licèt aggrauēt peccatū; imo possent esse ita prouocatiuæ, ꝙ necessariò essent tacēdę. aliæ autem circunstantiæ, quæ nihil faciūt ad grauitatem peccati, fatuum est confiteri, nisi secundùm S. Bo. quando faceret, vt sacerdoti satisfaceret, puta

comedit carnes [f] i quadragesima ex infirmitate, & hmōi, & de huiusmodi circunstātijs dicit Aug. de pę. dist. 5. c. 1. & sumuntur ab Aristo. 3. eth. c. 3. Quis q̄d, vbi, per quos, cur, quoties, quomodo, quando. Quis, scilicet si religiosus, vel sęcularis. Quid, scilicet fecisti furtum, vel homicidiū. Vbi, s. in quo loco, ꝑ quos scilicet an solus, vel associatus, per se, an per aliū. Cur, s. quo animo, qua intētione. Quotiens, s. semel & pluries. Quomodo, s. an naturaliter, vel contra naturam, an præuentus a tentatione, aut potius ipsam pręueniēs. Quando, s. an in die festo, vel ieiuniorum. Et de istis vide. s. circunstantia, qñ. s. mutet spēm, & iō aduerte, ꝙ circunstantia, Quis, est necessaria, vt. s. ꝯfessor sciat, si ē sui fori, vel nō, si est coniugatᵘˢ, vel religiosus, & ꝓpea semper priᵘˢ est quærenda. Circunstantia, Quid, similiter. Circunstantia, Cur, aliqñ est necessaria, qñ speciali prohibitione prohibetur, sicut cū qs facit eleemosynam, vt prouocet ad luxuriam aliquē, aliàs non. circunstantia quotiēs, similiter est necessaria [g] saltē s̄m eā computationem, quā quis facere potest, puta quia bis in hebdomada, vel ter fecit communiter, & perseuerauit ꝑ annū, & huiusmodi;

mum cordis in conspectu diuinę præsentiæ cogitare, & velle, & volendo consentire tunc, coram oculis sacerdotis recitet cum rubore, vt quæ perpetrauit inuerecundè, & verecundiam abiecit tunc, ex hoc in conspectu hominis erubescet. homo. n. carnalis plus erubescit oculos hoīs, quā dei. Tū ex parte peccati, quia aliqñ peccatū cordis est greuiᵘˢ in vno genere, q̄ aliud in alio genere, vt hæresis, q̄ fornicatio. Si dicatur, per quæ quis peccat, per hæc & punitur, Sapiæ. 11. vr̄ ergo sufficere, ꝙ si qs peccauit corde, contritione cordis illud deleat. ergo nō vr̄, ꝙ ore teneat cōfiteri peccata cordis. Dicen. ꝙ verbum illud intelligidum est per appropriationē, non autem præcisè ꝑ veritatem peccator. n. q̄ sola voluntate peccet, quæ toti hoī præsidet, totᵘˢ punitur, ita, ꝙ interius & exterius, & iō si fiat emenda, totus dicitur eam facere, & ꝑ omnes actus secūdum oris, cordis, & metuus. Nō obstet illud August. Vbi peccatum oritur, ibi moriatur. Si ergo natum est in corde, & corde debet mori, & nō ore, quia verbum illud intelligitur quantùm ad progressum peccati, vt peccatum non procedat, sed vbi oritur ibi moriatur non autem intelligitur quātum ad emendam.

a Sed etiam circunstantia] S. Bona vbi supra dicit, quòd circunstantiæ, quę in aliud genus trahunt, debent confiteri, quia genus peccati est confitendum.

b Similiter ponens] Pone exemplum, vt si quis dicat verbum ociosum, vt trahat aliquem ad luxuriā.

c Vel ex parte obiecti] Puta aliud ē percutere ꝑ rem, aliud extraneū, aliud clericum, aliud sacerdotem.

d Non est certum] S. Bon. vbi supra dicit opi. doc. in hoc esse diuersam. Quidā .n. dicunt ꝙ pœnitentes tenētur confiteri, sed qa præceptum affirmatiuum est, iō obligat non ad semper, sed pro loco, & tp̄e, scilicet qñ eē cognoscit, siue per se, siue ꝑ inquisitionem alienam. vñ sapiens & intelligēs tenetur eas confiteri absque inquisitione, simplex tenetur, si ab eo inquirantur. alij dn̄t, ꝙ non tenetur qs eas confiteri intētione necessitatis, sed de bono, & æquo. Et quāto sunt magis sapiētes & ꝑfecti, tanto magis debent eas distinctius explicare, sed non tenetur ad hoc, nisi fortè ex proprijs conscientiæ obligentur. Et hanc sententiam dicit S. Bona. esse ꝓbabiliorem.

e Quæ notabiliter aggrauāt] Puta furatus est qs mille, & tñ verificaretur in furto de 10. vel aliquis vulnerauit enormiter.

f Puta comedit carnes &c.] Illud dr̄, quia erat infirmus, ē circūstātia, quæ facit alleuiare peccatum, sed dr̄, vt satisfaciat confessori, & intelligitur, quando confessor inquirit &c.

g Quotiens, similiter est necessarie] Adde, quia quilibet

& sufficit. a & hoc est tutius quis opin. Arch pdicta non sit improbanda. Circūstantia, Quō, similiter est necessaria, qñ sub spāli prohibitione cadit, puta ꝑ naturā, & hmōi aliter non. Idē dic de circunstantia, Vbi, puta in ecclesia, qñ est aliquod opus, quia tūc ē sacrilegiū. Circūstātia verò, Qñ, vr ee de necessitate, qñ fit pctm die festo. De quo dic, vt j. Interrogationes, p totum.

24 Quid de illo, qui confitetur solummō, nē reddatur notatus in populo? Resp. ꝙ si ibi constituit finis, nō valet, imò tenet iterū cōfiteri. Et tunc constituitur finis qñ nullo mō cōfiteretur, si nō dubitaret de infamia. Sec⁹, qñ non constituitur finis, puta q. ꝯfitetur pp deū, & pp remissionē peccatorū, inductus tñ ad hoc ex pudore, vel timore, & hmōi, Et idē dic de illis, q confiteri cogūtur a suis prælatis.

25 Vtrū ille, qui ꝯfitetur aliquod pctm, vt videatur strenu⁹, & gtet, satisfaciat? Res. ꝙ nō, sed peccat mortaliter sic confitendo, quia tali dicitur, Quid gloriaris in malitia, &c. & ꝓpterea debet cōfiteri, & erubescat de pctō suo, non vt laudet.

26 Vtrū diuidens cōfessionē suā satisfaciat? Resp. ſm Scot. vbi supra ꝙ non, sed oportet oīa nō ꝯfessa tā secreta, q̄ publica, d quib. memoriā hēt ꝑmissa debita diligētia, cōfiteatur vni, et si ille nō posset eū absoluere ab oīb. & habeat necesse d aliquo ad superiorē recurrere, aliter nihil faceret vt patet de pę. di. 5. c. 1. §. cautus sit.

27 Vtrū peccata b manifesta c sint ꝯfitēda? R. ſm cōiter Theo. i 4. di. 17. ꝙ sic, qa licèt sint nota sacerdoti, nō tamen in forma iudicij, nisi per confessionem.

28 Vtrū peccata venialia necessariò sint ꝯfitēda? Rñ. ſm Sco. vb: s. q. 1. ar. 3. ꝙ nō. ēt si nullū hēt mortale, qa p peccatū veniale ēt in ꝑposito hō nō pt dānari, nec periclitali, & pnīa ē secūda tabula ꝓ piclitātib. igit nō obligatur ad eam nisi hñs mortale, imò dicit Pe. d Pa. in 3. ꝙ nec ēt Papa posset ad hoc obligare, qa hoc eēt mutare sacri materiā. dicit tñ S. Bo. in 4. di. 16. q. 1. ar. 3. verū nisi rōne periculi, d ad qd ducitur, qa tūc tenet pœnitēt, qñ periculū aduertit, alias non. Adde secūdò ꝙ tenetur ꝯfiteri d veniali, qñ. s. dubitat sit an mortale, vt dicetur j. Tertiò tenet ꝯfiteri de veniali rōne ꝓfessionis, puta qa ꝓfess⁹ ē aliq̄ religionē, q ad hoc obligar vel ex voto tenet obedire i oīb. q si sunt ꝯtra deū, & animā, & plac⁹ sic ꝑcipit. nec obst. ꝙ dicūt qdā, ꝙ nō habēs mortale tenetur saltē de veniali confiteri pp præceptū ecclesiæ in c. oīs, de pę. & re. qa respondet Sco. vbi supra, ꝙ ver. omnia, in d. capitu. distinguit pro mortalibus solùm, & non pro venialibus, & ita etiam dicit gl. in d. c. & sic tene, quòd de perfectione, est venialia confiteri, & bono consilio, nisi vt dictum est.

29 Vtrum confessio e necessariò sit facienda soli sacerdoti, & a solo? Respond. quòd sic, de necessitate præcepti ecclesiæ in d. c. omnis, in verbo, Solùs, & in verbo, Sacerdoti, contra multos sacerdotes, qui pueros, qui tenentur ad confessionem, insimul confitentur, quos non credo euade-

re

libet numer⁹ nō adiunctus, spēm nouā cōstituit, & ideo numerus non est propriè circunstantia.

a Et sufficit] Dico, quod ad exonerationem conscientiæ confessis potest dici, ꝙ hoc ꝓcedit i simplici, qui nescit specificare. Sed i prudēte prudentia mundi secus, nā sperno tñ seu tentiam nostræ summę &c.

b De pertinentibus ad hoc & sequens caput vide s. Syn. Tri. sess. 14. c. 5. & in can. 7. cate. de sac. pę. c. sed qm. ij. P. V.

c Manifesta] hoc ē necessarium in plici ex cā. Vna ex parte audientis, alia ex parte confitentis. Ex parte audientis, qñ sicut est in iudicio forensi, in quo iudex aliqd nouit vt priuata persona, ꝙ tñ nō nouit vt index nec procedit ad finiam, quousque innotescat ei, vt iudici, sic est in iudicio pœnitentiali, ꝙ sacerdos aliquid nouit vt hō, ꝙ tñ non nouit vt dei vicarius, quia nō eēt per conscię testimoniū accusatū, q est testis diuin⁹, & quō vsque sic nouit, nō spectat ad eū soluere, vel ligare, iō oportet, ꝙ ei confiteatur peccator quantuncunque sit publicū. Alia ratio est ex parte cōfitentis, quā tūcunq;, n. aliqs ab aliquo accusetur, nūquam per hoc dr iustus, si ne iudicatur, sed magis iniustus. Sed qñ hō, q ē di gnus accusatio ne, seipsū accusat tūc exercet opus iustitiæ, & iustus prior accusator ē sui, ꝓuerb. 18. Vt ergo qs iustificetur, & iustus esse cōprobetur & dign⁹ ecclesiæ reconciliatione, necesse est vt ipse se accuset quātūcunq; pcm ei⁹ sit publicū &c. d et S. Bon. ꝙ talia publica debēt publicè cōfiteri ad tollēdū scandalū ꝙ non est intelligendum de sacramētali cōfessione, q secreta dīc eē, sed de satisfactione.

d Nisi rōne periculi] Exēplū, qs hēt aliquā familiaritatē sensualē cū aliquo, que familiaritas dū est, pcm veniale posset deducere, ad mortale, vel et hoc pt esse rōne contēptus.

e De hoc a s. Sy. Tri. sess. 7. can. x. de sac. 14. de ministro &c. & can. x. Itē in cate. de pœ. sa. c. sed iam de. P. V.

a Dicit Ric. vbi supra] Nescio, quomodo plures possint insimul confiteri, quandoquidem deficeret ibi debita examinatio cum dicatur, pluribus intentus &c. Nisi esset Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non esset sacramentalis cõfessio. ostendat & cognoscat se reum, vt puta, Si est manifestus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena, quæ publicè confessa est Christo? Dicendum, quod fuit super erogationis, & confessa est publicè, quia publica erat. Vnde non se diffamauit. Tamen d co, quòd illa nõ videtur esse confessio sacramentalis. Ex hoc infertur, quod ille qui duob. vel ter sacerdotibus confiteri, nõ ageret prudenter, cũ quia diffamat et se, cũ quia pollet deuenire in publicum, quod debet esse secretissimũ, quia si ambo, sacerdotes vellet malignarẽ possit esse testes contra illũ confessum, nã si vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat successiuè. Et vt dicit Sco. non est illa confessio sacramentalis, & bene.

b Similiter idẽ] S. Bonau. in 4. di. 17. dicit, quod cõfessio sacramẽtalis soli & in secreto debet fieri, & ratio est, quia occultatio duplici ex causa competit sacramẽto, cũ quia hic manifestãtur peccata sacerdoti, nõ vt manifestentur, sed vt deleant, & occultentur quia caritas confessio. operit multitudinẽ peccatorũ. tũ ẽt quia manifestantur sacerdoti, vt deo ad testimonium conscientiæ internæ, & nõ vt hõ totã conscientiã reuelet homini tã quã deo, & hoc testificante teste secreto in tali manifestatione non debet annecti alienus. sed sacerdos vnicus, qui teneat locũ Christi, & sic occultatio cõpetit dupli ci ex cã, vna est, quia cõfessio est adeo onerosa, si. ne ignominiosa, quod vix aliqs, aut nulli auderet corã multitudine cõfiteri, cũ pauci audeãt plenè, & integre confiteri ẽt corã vnico sacerdote. Alia rõ est quia manifesta cõfessio ẽ periculosa sn. n. cõfiteretur manifestarẽt multa mala orirent, vt sic, dicitur de c. si. laniæ, sicut manifestè apparet, fallit hoc secundum sanctum Bonau. vbi supra in manifesto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, si totũ orbem, quod quidem debet quis confiteri tu publico, vt solennis pœnitentia publicè imponatur, & vt

re mortale peccatũ, cum faciãt eos præuaricari ecclesiæ præceptum. Dicit Ric. vbi s. a arg. 3. q. 8. quod in articulo necessitatis, s. qñ mors imminet de propinquo, ita, quod vnus post aliũ non põt cõfiteri, licèt plurib. simul cõfiteri, nec per hoc euacuat virtus sacramenti. similiter idem b ibidem tenet, quod si qs vellet confiteri duobus sacerdotibus simul, vt certius consilium haberet, quod verè absoluit, & taliter audientes non peccant; aliàs sic, quia faciunt cõtra præceptũ ecclesiæ, licèt talis verè absoluatur, quia non est tñ necessaria solitudo ex parte sacerdotis, sicut confitentis. vnde qñ ex feruore, & vt sit magis tranquilla eius conscientia duob. cõfitetur simul, illi possunt sine peccato audire, & absoluere. Sco. tñ in 4 dist. 16. tenet, quod confiteri simul pluribus sacerdotibus non est cõfessio sacramentalis, quia vnus est Christus, quem sacerdos repræsentat.

30 Vtrũ c confessio sit fiẽda cum lachrymis? R. quod si lachryma accipiatur pro cõtritione, seu attritione, quod sic, secundũ quod dico infra, contritio. S. 4. debet ergo dolere de peccato mortali commisso in præterito, cessa e in præsenti, abstinere saltem quo ad propositum in futuro, & satisfacere. pro ut tenet, aliter nihil facit. Aduerte tamen secundùm Sco. vbi supra di. 14. q. vl. quod attritus confitens, quamuis non habeat actum talem q sufficiat ad meritum de cõgruo tamen habens voluntatem suscipiendi sacramẽtum ecclesię, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectum istius sacramenti in vlt. instanti prolationis, in quo ẽ vis huius sacramẽti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quor. q. 10. dicens, quod non perfectè conuersi, aut attriti virtute clauium gratiam cõtritionis acquirunt, dum mõ non ponant obicẽ spiritui sancto, cũ quib. cõcor. Ric. in 4. di 17. ar. 2. q. 8.

31 Vtrum homo d teneatur statim cõfiteri peccato mortali perpetrato? Res. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. quod dubium ẽ, alijs dicentibus e, quòd sic, alijs quod non tenetur, f sed tantum in voto pro aliquo tempore, scilicet semel in anno nunc, sed ante dictũ c. omnis. solùm ante mortẽ & istud videtur mitius secundũ eũdem Scot. & cum ipso communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. sancti Bona. ea. dist. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religiosi non

c Addas. s. conc. Tri sess. 6. ca. 14. de iusti. sess. 14. de pœn. c. 5. & 4. catechis. de pœn. sac. c. sed quoniã 1. & c sed iã con. & sed iam ordo, co tit. c. 2. & 3. c. q. vero & c. hactenus. P. V.

d Quando confitend. mi, pete ẽt ex s. Sin. Tr. sess. 14. c. 5. de conf. & can. 8. sess. 13. ca. 9 catechi. de pœ. sa. c. sed quemad modũ. & te. P V.

e A ijs dicentibus] Vt Inno. in d. c. ois & Arch. in c. ille, extra & pœ. di. 3. & Host. in sum de pœ. & remis. § quando confitendũ sit, & Io. An in d. c. omnis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco in 4 di. 14. q fin. & habetur in §. præce. in litera.

f Alijs, quod non tenetur] Vt Alexand. in 4. parte q. 77. nisi stimuletur a propria conscientia propter ignorantiam mortalis, secundum eundem ibi.

Reli-

posſint differre,[a] ſed φ habita opportunitate idonei confeſſoris teneanẽ, De clericis non audet affirmare, ſed tñ ſibi vr̃ idẽ dicendũ, φ de religioſis.laici verò ſi differũt,pp maiorẽ opportunitatẽ tẽporis, & confeſſoris vſque ad quadrageſimã,excuſantur.Si verò talẽ opportunitatẽ tẽporis, & ɔfeſſoris haberent,ita φ maiorẽ non ſperant hr̃e in illo an.tũc ſtatim tenentur,nec pñt differre vſque ad an. Quo[b] verò ad[c] votũ confitendi oẽs concordant, φ ſtatim tenentur oẽs tã religioſi.q̃ clerici, & ſœculares,qđ iñ limito quoad pcẽptũ,verum,qñ excitantur a gratia dei ſm Alex.2.2. tractatu de negligẽtia,de quo vide infra,ɔtritio.§.4.ſ. qñ tenetur confiteri de peccato,aliàs non de pcepto.Iſũt ẽt multi caſus,in quib.concordant doctores,in quib. homo tenetur ſtatim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi ſupra ar.3.q.7. Primus,qñ[d] vult communicare, vel celebrare.vide infra[e] euchariſtia.3.§.18.cũ ſe.Idẽ dicit Lãd. ea.di.q.1. qñ debet adminiſtrare ſacramenta, vel aliquem actum ſolennem in eccleſia exercere,puta legere euãgelium, & huiuſmodi.Idem Thomas in primo quolibet.q.6.& Io.de Nea. quãdo vult ordinẽ ſacrum recipere. ſed hoc non probatur[f] aliquo iure,niſi peccatum eſſet manifeſtum.[g]

Et ſic limito, & ĩtelligo gl. in prin.de pœ̃n.di.5. quæ dicit, φ qñ peccatũ mortale eſt manifeſtũ,ſtatim homo tenetur confiteri.ſecundus caſus,qñ eſt in periculo notabili & imminenti mortis vtputa qa vult intrare mare per longum tempus, & periculoſum iter, vel bellũ vel eſt infirmus infirmitate periculoſa.propterea pręcipitur medicis,φ cũ eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciãt, φ pri[o] aduocent medicos ſpirituales,de quo dic vt infra,medicus.§.8.Et aduerte ſecũdũ Pe.de Pal. φ tũc periculũ mortis eſt,qñ qs eſt i tali caſu, in quo frequenter homines moriuntur.Terti[o] caſus eſt,qñ ſibi dictat conſciẽtia,φ ſtatim teneatur ɔfiteri de neceſſitate.Quartus caſus qñ probabiliter videt, quòd illo anno copiã idonei ɔfeſſoris habere non poterit,q ipſum poſſit abſoluere.Quintus caſus, quãdo p ſtatutũ quis ẽ obligatus ad pluries confitẽdũ vt ſunt religioſi,& ſimiles, qa non ſufficit tũc ſemel in anno ɔfiteri.Limito verum ſi ſtatutũ obligat ad mortale, aliàs non credo teneaẽ de neceſſitate,niſi ſm φ dixi ſupra.§.18.

32 Verũ qs poſſit ɔfiteri p interpoſitam perſonam,vel p ſcriptũ?Reſ. φ non,loquẽdo đ ɔfeſſione,put ẽ ſacr̃m ſm communiter Theo. vbi ſupra facit de pœni dist.1. quem pęnitet,[i] qa per pec

a Religioſi non poſſint differre] Adde S. Tho. in 4.diſ.17.q.1.art.2.q.4.dicit,φ religioſis omne tẽpus ſit eis in pœnitentiam, tameo ad confeſſionẽ ſtatim faciendam non tanentur magis, quã alij homines, nec ad alia niſi ſe ex voto obligauerunt. De laicis Abb.Pa.in c.omnis,de pœ. & remiſ. Dicit cadere ſub pcepto affirmatiuo, & idõ nõ obligat, niſi qñ eccleſia hoc determinat. Sub dit tñ, φ ſtatim poſt peccatũ debet conteri cum propoſito confitẽdi tempore debito, quia tunc per talem cõtritionem remittiẽ peccatum per c. magna,đ pœ.di.1.Ex pdicta opi. infert quandam additionẽ ad Abba.in d.c.omnis φ ſi qs fuerit cõſcius in paſchate & poſtea moriaẽ intra annum cõtritus ſine confeſſione, φ erit in ſtatu ſaluationis, ẽt ſi habuit copiã cõfeſſoris, dũmodo nõ omiſerit ex contemptu, & dicit eſſe de mente. S. Th. Sed ɔfeſſo ille doctor vel nõ vidit, vel nõ pôderauit.S.Th.q ſpẽ dicit, φ ſi immineat periculũ mortis ,obligaẽ ad confeſſionẽ.

b Quo verò] Ad hoc dicit S.Tho. vbi ſupra, φ cũ propoſitũ confitendi ſit annexũ contritioni, tunc tenetur aliqs ad hoc propoſitũ, qñ ad contritionẽ teneẽ,ſ.quãdo peccata orem oriæ occurrũt, dũ præcipuè in periculo mortis exiſtit,aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati remiſſione periculum oporteat eum incurrere, ſiue cũ vult celebrare.

c Pro hoc Catechiſ. in expoſi. orati. domi. ad ver. Dimitte nobis, ad fin. P. V.

d Idẽ S.Syn.Tri.ſeſſ.13.c.7.de prępa.quæ adhi. &c. Cate.de pœn.ſac. c. ſed queadmodũ,& de Euch.c. nõc dicẽdũ. P.V.

e Euchariſtia. 3.] Ibi dicitur đ eo, qui vult ſuſcipere, ſed de celebrante, euchariſtia.3.§.5.

f Sed hoc non probatur] crede rẽ tñ,ɔteneretur cõfiteri,ſicut dicimus de contrahẽtib. matrimoniũ,vt infra matrimoniũ. 2 §.ſi.

g Niſi pčtm eẽe manifeſ.]Hãc tñ opi. tꝫ Pe.i ſum. cõf.li.3.tit.34.c.69 & plꝫ ẽt de peccatis occultis pp reuerentiã ſacramẽ i. Nam ſacramentalia ſũt vnicuiq, ſm conſcientiã, Cũ qua accedit. 1.q.1. p Iſai. Vñ peccat mortaliter accipiẽdo ordinẽ ſacrũ cũ mortali.

h Quẽ pęnitet] Dicit S.Aug.ibi, pcepit.n.dñs oñdẽdis,v oſtiderẽt ora ſacerdotibus,docẽs corporali pſentia cõfitenda eſſe pčã, nõ per nũtium. (glo. Et ita non põt hoc p aliũ, qđ per ſe põt. ff. de ſolu.inter artifices,de cle. nõ reſi.quia nõnulli)nõ p ſcriptum manifeſtãda &c. Adde Arch.in d. c.quẽ pęnitet,ex ponẽtẽ illud verbũ,ora, Lucæ 1. i. ore ad os &c. Vide glo. in d c. quem pœnitet , & in d.cap. q[illegible] lis.

pra

cauerit, tenet se accusare. & ad ca. qualis. 30. q. 5. respondet cot. vbi supra, quod potest confiteri per scriptū si est præsens, & ipse legit, quòd scripsit.

33 Sed quid si est mutus, vel ignorat linguam? Resp. quod non tenetur confiteri nisi eo mō, quo pt, s per signa & huiusmodi. Et quòd dicūt aliqui, quòd cōfiteatur per interpretem, [a] improbat Sco. & bene. Similiter p scriptū, quia est contra rōnem sacramēti. Et ideò nullo modo faciat, sed vt dixi, confiteatur, prout potest p signa, & sufficit [b] secundū Sco. in 4. di. 17. q. vnica, & Ric. ea. dist.

34 Vtrū ille, qui respōdet confessori ad interrogata, satisfaciat? Resp. secundùm Rodo. quòd sic quātum ad ea, de quib⁹ interrogatur. Similiter qui rogat confessorem, vt eū interroget, vt plenius confiteatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore ꝓprio confiteretur suum peccatū quia de superbia prouenit, de pœ. di. 5. c. 1. quæ quidē est peccatū mortale, vnde prudens confessor, quādo hoc perpendit, faciat eum rectificare conscientiā, & dolere de tali dispositione.

35 Sed quid si dubitat? Rñ. S. Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd si probabiliter dubitat de aliquo, an sit peccatum veniale, vel mortale, nisi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, secūdùm quod in dubio habet. & ab eo abstinere in futurū, aliter, si non cōfitetur, peccat mortaliter, quia exponit se periculo. Concordat sanct. Thomas ibidem. dist. 21.

36 Vtrū [c] confitens teneat accepiare omnem pœnitentiam, quam sibi confessor vult iniungere? Resp. quòd non secundū, Hos. & sequitur Pan. in c. significauit de pœnit. & re. sed secundùm Sco. [d] in 4. di. 17. q. vnica, sufficit ei propositum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, sed si acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd si confessor iniūgeret pœnitenti, vt satisfaceret proximo, quem læsit, puta restituēdo ablata, & huiusmodi, quòd illā tenetur de necessitate explere, imò deberet præcedere confessionem talis satisfactio, si foret possibile, vt latius patet infra, Restitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, qd̄ confessor iniungit pro necessaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea no. quòd confessor tripliciter aliquid imponit pœnitenti. Primò per modum exhortationis, cum admoneret, vt quotidiè oret, faciat largas eleemosynas, & hmōi, & ad istas non tenetur ex necessitate pœnitēs. Secundo modo per modū declarationis cōis obligationis, sicut qñ declarat, qd̄ restituat ablata, cōicet in pascha, & hmōi, si non obseruat pœnitēs, euacuat sibi fructū pœnitētiæ; nō tñ pp hoc tenetur reiterare ꝯfessionē, nec committit peccatum inobediētiæ spāle non obediēdo sacerdoti, qa sacerdos nihil sibi īponit, sed declarat qd̄ tenetur facere. Tertio mō ꝓ spāli satisfactione peccatorū, & ad istā tenetur ex p̄cepto, alias ꝯmitteret spāle pcm̄ īobediētiæ, si eā acceptauit, & ñ impleret, & iterare confessionē teneretur, sm̄ quod dictū ē supra, qd̄ intelligo de pœnitētia, quā sacerdos imponit p̄ceptiuè, secus, si imponeret exhortatiuè, sicut faciūt periti conf. q aliq̄ puā pniam dāt de p̄cepto, & postea aliam maiorē de cōsilio pp piculū trāsgressiōis.

Con-

a Per interpretē] Fallit in matrimonio, qd̄ pt contrahi per interpretē, de quo vide in apostilla infra, matrimonium. 3. §. 8.

b Sufficit] teneas hāc opinionem Sco. licèt S. Tho. vbi supra voluerit hoc casu, quod q nō habet linguā &c. cōfiteatur p scriptum vel per interpretem &c.

c Super hoc vid. conc. Tri. sess. 14 c. 8. de satisfa. nec ess. catechism. de pœn. sacr. vbi loquitur de satisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.

d Secundū Sco.] Sco. in 4. dist. 19. sic ait sed nunquid pœnā à claue non errante impositam teneat pœnitens adimplere? Respon. quòd sic si velit se submittere sacerdoti huic & quantum ad absolutionē culpæ, & quantū ad susceptionem pœnæ totalis correspondētis, quia tunc obligatur præcepto ecclesiæ cui se voluntariè submisit, si autem tantummodo se velit submittere huic quātum ad cōmutationē pœnæ æternæ in tēporalem, & non quantum ad taxationem pœnæ totalis, sed tantū quantum ad illam, & illius taxationem vult se subdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret talem sine absolutione repellere, tunc enim reuederet desperans nec videtur propter istam voluntatem esse in peccato mortali, cū cōteratur de peccato, & velit puniri pœna condigna pro eo, & ab eo, cuius est iustè eam infligere, licet nolit eam sibi infligi ab isto sacerdote, nec ipsemet velit eam te [?] fit minister ipsius infligēdæ, nec potest dici hunc inobedientem ecclesiæ esse, quia potest se submittere arbitrio ecclesiæ quātum ad illud pœnitentiale iudicium, ad qd̄ necessariò tenetur se submittere, licèt nolit se submittere illi sequēti, & patet, quòd illud non includitur necessariò in primo, quia sacerdotes primo existente quantūcūque vniformi

cer valde variāt sequēs. Vñ & frequenter ꝑꝑ voluntatē cōfitētis ad subeundū pœnā non magnā, dāt aliquā modicā, ꝑdicēdo sibi, ꝙ oportet residuū soluere in purgatorio, & cū illa parua sit manifeste īproportionata culpę, & oīno extra illā latitudinē 3 quā .in vers clauis, in postilla, non ꝑꝑ hoc non recipit satisfacr̄m pęnitentię. eodem mō vr̄, ꝙ pōt oīno pœnā nullā sibi imponere ꝑꝑ resistētiā eius ad sustinēdū prædicēdo sibi, ꝙ totā illā pęnam oportet soluer̄ in purgatorio, & Aug. hoc innuit, ꝙ si verū tali inclinabili imponat aliqua pœnitentia d splicēs timēdū est, nè inde accipiat occasionē recidiuādi in pc̄m mortale, qa ꝓijciēdi illā pœnitētiā in quo peccabit mortaliter postq̄ voluit se submittere sacerdoti in ei⁹ susceptione &c. hæc Scot. vide eūdem in 15. di. 4. q. 1.

a Adde s. Syno. Tri. sess. 14. ca. 5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. sa. c hactenus & ca. sed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in sum. de pę. di. 5. & refert Ab. in c. omnis vtri⁹que sexus de pœ. & re. dicit, ꝙ ex quadā sit traditione ecclīæ emanata. & hoc dicit † Ab. sibi placere maximè cum in euangelio nō inueniatur præcepta. sed errāt, vt patet per Sco. in 4. di. 17.

CONFESSIO. II. De ei⁹ oblig. ꝓ cui⁹ itelligentia quæruntur multa.

1 Vtrum confessio[a] sit de iu. diuino [b] ꝑceptaᵻ Rñ. s̄m Sco. in 4. dist. 17. q. vnica ꝙ sic. & ꝓbatur primò sic, q̄libet tenet̄ recuperare gr̄am ꝑdità ꝑ viā faciliorē & certiorē ex ꝑcepto diuino, quo dr̄ diliges dn̄m Deū tuū, & ꝓximū tuū aliter vr̄ ɔtēner̄ deū, & ꝓpriā salutem, sed hoc ñ pt̄ fieri nisi ꝑ ɔfessionē. qd̄ ꝓbat sic attrit⁹ confitens, q̄uis non habeat actū talē, q̄ sufficiat ad meritū d̄ ɔgruo, tñ hn̄s voluntatē suscipiēdi sacr̄m ecclesiæ, & sine obice mortalis, peccati actualiter sibi facto, vel in voluntate inhęrētis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectū illius sacri, vt sic parū attrit⁹ & attritione, q̄ ñ hēt rationē meriti ad remissionē pc̄ti, volēs tñ recipere sacr̄m pnīę, sicut dispēsatur in ecclesia & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, vel in vlt. instāti illius prolationis, in quo ē vis sacri istius, recipit remissionē, & gr̄am pnīalē nō ex merito, vt dixi, quia ñ erat, sed ex pacto Dei assistētis sacro suo ad effectū illū, ad quē instituit. alioquin non appareret, q̄uo sacr̄m pnīæ esset ꝯa tabula, si nunq̄ ꝑ ipsū, vt sacr̄m est, posset r̄cuperari ꝯa gr̄a amissa, sed tm̄ ꝑ attritionē tanq̄ ꝑ ꝑuiā dispōnē, & ꝑ ɔtritionē tanq̄ ꝑ cōpletiuā. Ista ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idē tꝫ s. Th. ī 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. [illegible] 2. ex quo patet, quod non est alia facilior via ad inueniēdū gr̄am, qa hic in confessione non requir̄ aliud, nisi qd̄ hō ñ ponat obicē grãæ ꝙ ē multominus, q̄ hēre attritionē, q̄ ꝑ modū meriti de ɔgruo sufficiat ad iustificationē, nec ēt certior, qa pt̄ magis cē certus hō, ꝙ non ponat obicem .i. actualiter peccādo, q̄ ꝙ hēat attritionē, ergo q̄li᷑t tenet̄ ꝑ hāc viā confessionis gr̄am recuperare, cū sit facilior & certior. ꝓbat̄ ēt, ꝙ cōfessio est de iu. diuino ꝑ argu. a ɔ̄rio sup illud Io. 20 quorū r̄miseritis peccata, remittūtur eis, ergo quorū ñ remiseritis, ñ remittūt̄, sed sacerdotes non remittūt nisi confitētib. ergo tenēt̄ ex ꝑcepto Chr̄i. hāc rōnē facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. ꝓbatur ēt ꝑ id ꝙ no. Io. An. in c. significasti, de fo. cō. vbi tenet, ꝙ Papa [c] tenet̄ confiteri de necessitate. sed melior ratio, qua ꝓbatur, ꝙ sit de iu. diuino ē, ꝙ non credendū [a] ꝙ ecclesia, & ap̄li istud iugū iposuissent hoib. tā periculosū, nisi Chr̄s verbaliter apostolis istud ꝑceptū dedisset, sicut & de alijs sa-

† Caue ab ea glo. quia reprobata est a censu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, de pœ & re. & ibi Abb. ꝙ ex quo confessio est ex quadā gn̄ali traditione ecclesię, & concernit vniuersalē statum ecclesiæ, contra quē papa non potest venire, cum ab omnib. sanctis pontificibus, sicut ab alijs Christianis satis fuerit hæc constitutio recepta. Ad hoc. 1. q. 7. c. & si illa, & ꝙ no. in c. literas, de rest. spolia. & 25. q. 1. c. qui ad perpetuam, merito tenetur ipse, ad confessionem. Sed tu dic, ꝙ verius sit dicere, ꝙ sic de iure diuino, cui papa subijcitur. c. sunt q. dā. 25. q. 1. Ideo tenetur confiteri. & vide quod nn Felin. post d. An. in c. 1 de consti. & iō infertur, ꝙ papa pt̄ ligari a sacerdote, cui se subijcit in cōfessione. vt dixit gl. in c. sane. 2. de of. de & gl. in c. nemo. 9. q. 3. pro quib. facit c. nos si incōpetēter. 2. q. 7. & ratio est, qa ille in hoc actu est maior papa, cū ille sit sp̄ālis vicarius Dei in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nō tenet locū papæ, sed censetur priuata persona, quia licet sit papa, nō tñ habet peccandi licētiā, seu potestatē. 40. di. ca. [illegible] & si cui. l. 3 ff. de of. præsi. & ideo dicūt do. in c. dilecti, d ex cesf. prel. ꝙ papa non pōt cōpellere sacerdotē ad sibi reuelādum, quod ei in cōfessione fuerat detectū, qa in eo casu sacerdos ē papa maior. & vid Ho. in sum. de pœn. & re. §. cui cōfiteri. Inquātū aūt hæc confessio est instituta per. c. omnis, s. ꝙ quilibet teneatur confiteri semel in anno nō ligatur papa, quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Ge. in c. iustum. 9. dist. ꝙ de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. super Matthe. 23. vide infra lex, in prin. & ibi addidi.

Indubitanter]

cramētis,excepto baptiſmate,de qbus nō patet,qñ, & qūo a Chro expreſſè fuerint inſtituta. Indubitāter[a] ergo tenēdū, ꝙ eſt de iure diuino.& ſemp hoies tenebant ad eam poſt caſum in peccato mortali in voto, ſed non ī effectu,qa nondū erāt inſtituti ꝯfeſſores, niſi poſt paſſionē Chri,q hērēt autoritatem abſoluendi.

2 Vtrū oēs[b] teneant ad ꝯfeſſionē?[c] ℞. ꝙ ſic,oēs,qui pctm̄ mortale ꝯmiſerūt, & tam infideles,q̄ fideles,ſm Ric.ī 4.di.17.ita.ꝙ non ꝯfitēs mortale pctm̄ ꝯmiſsū tā añ baptiſmū,[d] q̄ poſt,ſi hēt copiā idonei ꝯfeſſoris,memoriā pcti,& tps,& loquelā ad ꝯfitendū, oino dānabit,cū ſit de iure diuino ꝑcepta,vt ſ. patuit. veruntñ prout confeſsio eſt ꝑcepta ab eccleſia, vt fiat ſemel in anno in c.ois,de pęni.& remi.non ligat niſi fideles.

3 Vtrū pueri teneant confiteri?℞.ſm Sco.i 4.di.17.& cōiter doc. pueri, q non diſcernūt, & quorum ætas ignorat,qd videat,& furioſi non tenentur ꝯfiteri. Sed qñ qs inſtructus,& interrogat' ordinatē pcipit diſtinctē qd iuſtū,& qd iniuſtū ī lege diuina,qd pt faciliter videri,ſi ad ordinatas īterrogationes ordinatē rñdit, ſicut ali' adult' ꝑfectè ex ſimilibus ꝑmiſsis ſimpliciter rñderet, tūc hēt ætatē ſufficientē ad cognoſcēdū iuſtum, vel iniuſtū ꝯ Dei legem, & confiteri tenetur.

4 Vtrū non hñs mortale teneat ex ꝑcepto eccleſiæ ꝯfiteri ſalte ſemel ī anno? ℞. S.Bo.Th.Ric.& Pe.in diſt. 17.tenēt ꝙ ſic,ſi ex vi ſacri, ſed ex vi ſtatuti eccleſiaſtici.Sco.e.di.tenet, ꝙ nec ēt ex ſtatuto eccleſiæ tenetur, ſed ſufficit ꝙ ſe pñtet ſacerdoti, & dicat ſe non hēre conſciam mortalis pcti,vt ad communionē poſſit admitti.Tu verò dic,cū hō teneat ꝯfiteri ſm Ric.in 4.di. 21. d mortalib' ḡblis gñaliter,non de ſingulis generū,ſed d gñibus ſingulorū, Itēquia dicit ꝑs, Ab occultis meis mūda me dñe, ꝙ vera eſt opi.prima. ꝙ q's teneat ꝯfiteri ſaltē gñaliter de gñibus ſingulorū pp periculum peccatorū ignoratorum & occultorum.& opi. Sco. intelligit, qñ quis eſt certus,[e] ꝙ nullum mortale hēt,quia tunc non tenetur confiteri. Et ſic ſerua.

5 Vtrum poſsit diſpenſari cum aliquo, vt non teneat cōfiteri?℞.ſm Ric i 4.diſt. 17.& Th.[f] e.di.ꝙ non, ſm ꝙ obligat ex vi ſacri, ꝑt tamen papa diſpēſare, ſm ꝙ

a Indubitanter]Pro hoc facit,quod no.dicit S.Bon. in 4.q.17.Vbi quærit,a quo fuerit inſtituta cōfeſsio & reſpondet in corpore ſic, Dicendū, ꝙ duo ſunt in confeſsione,vnum formale & completiuum, & hoc eſt abſolutio,ſiue poteſtas confitendi, vel medicādi; & hanc dñs inſtituit,qui poteſtatem clauium cōceſsit, vt patet Io. 20. Accipite ſpiritū ſanctū.Et penes hoc reſidet virtus.Aliud eſt materiale, & hoc eſt deteſtatio peccati, ſiue morbi;& hoc domin' nō inſtituit in ſe, ſed inſinuauit rō aūt,quare non inſtituit,hęc fuit,qa ſufficit ęgroto exponere medicū,& medicinā. Et vlterius cōfeſsio peccati non valet extorta,ſed dēt eſſe voluntaria,ideo dominus inſinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hāc q̄ſtionē, & ſequ. ſpectat,vidēda tibi eſt S. Syn.Tri. ſeſ.14.c.5.de conſe.Cate. de pœn. fac.ca. ſed quem admodū. vbi declaratur eē diui. ni iuris. P.V.

c Oēs teneantur confiteri] S.Bo.i dicta di. 17. & S. Tho.triplicē aſsignant hui' obligationis rōnem. Prima ē vniuerſalis indigentia, qa vt dicit Pau. oēs peccauerunt & egent grā Dei, & nemo eſt, qui non peccet,eccleſiaſtic.7. ideo q libet ad Deū recurrendo in confeſsione recognoſcens ſe peccatorē glorificat Deum,& gra iam obtinet ſecūda ratio eſt propter ſacræ communionis reuerentiam. tertia, vt fiat diſcretio gregis dominici, ne lupi abſconderent ſe inter agnos,vt illos deuorent.

d Ante baptiſmum] S.Tho.in 3.parte.q.68.ar.6.dicit, ꝙ peccator accedens ad baptiſmum tenetur dolere de peccatis commiſsis, non autem confiteri ſacerdoti ante baptiſmum.ratio, quia talis confeſsio ad hoc ordinatur, ꝙ confitentem abſoluat a peccatis,& liget ad ſatiſfactionē. Item quia baptiſm' eſt ſacramētorū ianua, ideò confeſsio non eſt ſibi neceſſaria Dic pro ſaluatiōe autoris ſic ſecundūm Ri.in 4.di. 16.ꝙ pœnitētia poteſt accipi,vel inquātū eſt virtus,vel inquantū eſt ſacramentū hoc ſecundo mō pœnitentia non eſt neceſſaria de mortalib.præcedentibus baptiſmū. primo mō ēt ꝑ cōſiderari iquātum formata, & ſimiliter non eſt neceſſaria,vel ſi ꝑ conſideratur inquātū informis.i.quædam peccati deteſtatio cum propoſito emendandi,quamuis non omnino ſufficiēs ad expulſionem peccati, & hæc ad minus eſt neceſſaria actualibus mortalibus præcedentib. baptiſmum tanquā cauſa remouens prohibens ſuſceptus diuinæ gratiæ, q in baptiſmo datur aliis, quibus remota ſunt impedimenta prohibentia ſuſceptionem diuinæ gīæ. hæc Ro confeſsio.e. § ſi.cogita tamē q rationes ſunt ad vtrāq; partē.

e Certus] Sed cū quis non poſſit eſſe cert',iuxta idem eccleſiaſtici.9.Nemo ſcit vtrum odio,vel amore dignus ſit, quomodo ergo poteſt eſſe certus? Dic hoc ex reuelatiōe diuina poſſe ſcire, vt dicitur de beato Francſ. & de alijs ſanctis.

f Et Tho.]Dicit, quod miniſtri eccleſiæ inſtituūtur in eccleſia diuinitus fundata,& ideo inſtitutio eccleſiæ præſupponitur ad inſtitutione miniſtrorū, ſicut opus creationis præſupponitur ad opus naturæ, & quia

obligat ex precepto ecclesiæ, s. vt possit diutius confessionẽ differre, q̃ sit statutũ ab ecclesia. vñ et papa tenetur confiteri. qa licèt ille, cui ꝯfiteri dẽt, sit iferior eo, inquantũ est platus, est tñ supior inq̃tũ ẽ peccator & ipe ꝯfessor dei minister.

CONFESSIO 3.[a] cui facienda est, vtrũ soli sacerdoti? Resp. ſm S.Bo. in 4. di.17 ꝙ de ꝯfessione possumus loq dupliciter. vno mõ ꝓut est opus virtutis directè repugnãs hypocrisi, in quo quis seipsũ accusat, nè alius sit, q̃ appareat, vel mala sua aperit ad inuestigandã curationẽ, & hoc mõ confessio pt fieri cuilibet ẽt laico, q̃ pt adiuuare instruẽdo vel orãdo, & de quo hõ pt erubescere, & humiliari, & ille exẽplo hũilitatis melioari, ñ peccatorũ cognitione deprauari.[b] alio mõ ꝓut ꝯfessio ẽ op⁹ ſacramẽtale, & ꝓut ordinaẽ ad reconciliationẽ, q̃ fit p absolutionẽ, & ligationẽ. & qm̃ hæc potestas collata ẽ solis p̃sbyteris,[c] iõ hęc ꝯfessio nullis nisi præsbyteris est fienda.

1 Sed qd si p̃sbyter deest. tenetur qs ꝯfiteri laico ĩ casu necessitatis? Resp. Magister sniarũ in 4. di. 17. & S. Th.[d] ea. di. & tex. Aug. d̃ pę. di. 1. quẽ pęnitet, & glo. extra de of. or. in c. pastoralis; volunt ꝙ sic, sed verior est opi. Sco.[e] Ric. Pe. & cõiter Theo. in 4. di. 17. ꝙ ñ teneẽ de necessitate. & hoc patet ex pdictis, imo vt dicit Sco. eadem di. ꝙ si peccator sic posset p se verecũdari, & ĩ gñali sic q̃rere ꝯsiliũ, vel laicꝰ ñ est magis discret⁹, q̃ ipse, ꝙ non ẽ vtile ꝯfiteri laico, nec expedit, posset bñeẽ vtile ex materia verecũdię q̃ ẽ vna pęna debita ꝓ pctõ vñ sic ꝯfitẽs laico solueret vnã pęnã d̃bitã ꝓ p̃ctõ & sic eẽt bonũ ꝯsiliũ eidẽ ꝯfiteri, ĩ tali casu, dũmõ sit talis, q ñ habeat deprauari ex auditione pctõrũ, & sic intelligit Aug. vbi s. vt ibi patet.

2 Vtrũ oĩ sacerdoti sit ꝯfitendũ? Res. ſm cõiter doc. ꝙ non sed solũ sacerdoti ꝓprio[f] loquẽdo de confessione, prout est sacramentioso, de quo dic, vt supra absolutio. 1. in princ.

quia ecclesia fundetur in fide & sacramẽtis, ideò ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta renouare pertinet, sed hoc est potestatis, excellentiæ, quę soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentũ. Et ideò sicut papa non potest dispẽsare, vt aliqs sine baptismo saluetur, ita nec quod saluetur sine cõfessione, secundùm, quod obliget ex ipsa vi sacramenti hæc. S. Tho.

a Repete annotationem ad c. 29 ẽ confes. 1. & de prei. cõ. Tri. sess. 14. c. 7. de casuũ reserua. P. V.

b Depreuari] Dicit super ca. vir. perfectus tamen est virtutis amator, quòd vellet omnes nosce, sua male, duntamen nõ esset occasio mali, sed boni.

c Solis presbyteris] S. Tho. ea. di. ar. 1. q. 1. reddit rõnẽ, nẽ gr̃a, q̃ in sacramentis datur, a capite in membris descendit, & ideò solus est ille minister sacramẽtorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corp⁹ Christi verũ, quod solius sacerdotis est, q cõsecrare eucharistiã pôt, & ideò cũ in sacro pœnitẽtię gratia conferetur solus sacerdos est minister huius sacramẽti, & iõ ei soli faciẽde est sacramentalis confessio q̃ ministro ecclesię dẽt fieri, hoc. s. Vnde Augu. de pœ. dist. 6. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniet gratiam, quærat sacerdotem.

d S. Th.] Est vbi supra. q. e. vbi sic ait, ꝙ sicut baptism⁹ ẽ sacrm̃ necessitatis, ita & pnie. baptism⁹ aũt hẽt duplicẽ ministrũ, vnũ, cui ex officio baptizare incũbit, s. sacerdotẽ, aliũ cui rõne necessitatis dispensatio baptismi cõmittiẽ. Si erit de sacro pniæ, ꝙ in casu necessitatis qlibet erit minister. & ista doctrine bñ sequtur, ꝙ sicut in casu necessitatis mulier pôt baptizare sic & poterit peccata ĩ confessione audire, ꝙ ẽ absurdũ, qnq dẽ nõ possint esse iudices in for. contẽtioso, vt p Ab. i c. dilecti, d̃ arb. & l. 1 ff. de re. iu. Erret ergo S. Th. nec similitudo ei⁹ ẽ bona ex eo, qa in cõfessiõe sequtur snĩa, qd̃ non in baptismo, & iõ oporter, ꝙ sit minister eius ille, q hẽt autorita ẽ sniandi. vñ plus dicit. S. Bo. vbi supra ꝙ hoc offm̃ nõ debuit cõmitti omnib. qa absoluere dicit actũ alicuius personæ autoritatem hñtis, neq; oportet, qa nullus volẽs habere sacerdotẽ, & eo carẽs priuatur salute, sufficit n. sibi voluntas, confitendi, & vt voluntas eius exterius appareat, dat magister cõsiliũ, ꝙ confiteat proprio socio, non ꝙ illa cõfessio sacrm̃ ecclesię sit sed vt talis ostendet se pfectã hr̃e volũtatem, & facere, qd̃ in se est, id qd̃ dicit. S. Augus. li. de pnia in d. c. quẽ pœnitet, non cogit, tñ sit consiliũ, vt patet ex verbis ei⁹. nec gl. in d. c. pastoralis vrget, qe finaliter cõcludit laicũ ñ posse absoluere, vel ligare. c. 1. §. vne. d̃ sum. tri. & h. cat. & ita & dicit Ab. ibi. Similiter dicẽ. ẽ de laico, q non pôt absoluere ab excõicatione, quia sufficit sibi cõtritio de peccato, pp quod ĩ excõicationẽ incidit. & intellige in foro pœnitentiæli secus in contentioso.

e Opi. Sco.] & rõ est ſm eũ, quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & nõ ad aliud, nisi vt sequetur snie, & nullẽ hẽt laic⁹ sniandi autoritatẽ in isto foro, iõ nullũ præceptum est de accusendo se laico, imò necessarium est non confiteri laico, qa nulli licet diffamare se, nec prodere peccatum suum occultũ, maximẽ qñ ille, cui ꝓdit, non psumitur celator secreti, nec scit melius consulere peccatori, quã ipsimet, nec ẽt oportet, ꝙ pro requirendo consilio possit prodi peccatũ, cum hoc possit fieri in generali & c. hæc Sco.

f Sacerdoti ꝓprio] Intm̃ est verũ, ꝙ si fiat alteri cõfessio, nihil fit ſm S. Bo. in 4. di. 17. & iõ ẽ ſm Th. ea. di. quia oportet, ꝙ dispensator huius sacrament habeat imperium, & sic iurisdictionem, ille autem, qui non est proprius sacerdos, non potest imperare.

a Nisi sit periculũ] Ad hoc ẽ tex. in c. prætor. §. verũ. 32. di. & gl. ibi dẽ in ver. per manus, q̃ fundat se, ꝙ hæreticis nõ ẽ in necessitate cõfitendũ ꝑ periculũ peruersiõis ergo vbi non est periculum, in necessitate licẽt cõfiteri.
b De hoc s. Syn. Tri. sess. 14 c. 9. & 23. ca. xv. de ref. Cate. de pę. sa. c. sed iã de mi. P. V.
c Proprius sacerdos] Dr̃ tripliciter. Primo cõmissẽ. secũdo cõiter. Et tertio mõ proprie. Cõisimẽ dr̃ ꝓprius sacerdos qcunque pt̃ confitentem absoluere, siue p ꝓpriã autoritatẽ, siue p cõmissionẽ vt sunt illi, q habeut priuilegiũ, dũ prædicant, audientes cõfessionẽ. Cõiter verò dr̃ ꝓprius sacerdos omnis ille, q ex propria autoritate, vel officio tanquam prælatus ordinarius põt absoluere, vt eps, & sacerdos parochialis. Propriè verò dr̃ proprius sacerdos ille, q administrat sacramẽta, & cui est cõmissa spãlis cura. & iste est sacerdos parochialis & sic cõplectitur hæc di. oẽs ꝓpriè sacerdotes. hæc S. Bo. in 4. di. 17. & subdit Ab. vbi s. ꝙ ñ petita alterius licentia pt̃ qs rcurrere ad quẽlibet istorũ. vid. gl. i c. si. d̃ of. le. li. 6. & in c. de pę. & rem libr. 6.

talis, & de præcepto iuris diuini, & ecclesię vt clarè patet ĩ c. oĩs, de pę. & re. nisi s̃m Ri. in 4. dis. 17. in casu extremæ necessitatis, qñ alicui imminet periculũ mortis ꝓbabiliter, & proprium sacerdotem habere nõ pt̃. nam tũc quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorem audire in confessione, & absoluere ab oĩb. peccatis, casibus, & excõicationibus vt tenet gl. in c. pastoralis, de of. or. quam sequuntur cõiter doc. arg. ad hoc. 26. q. 6. si presbyter & c. se. & de fur. c. fures. de sen. ex. c. eos, li. 6. ita, ꝙ non oportet amplius de ipsis ꝯfiteri, seu ad aliquem recurrere, ẽt si erat casus reseruatus, ar. d. c. eos. sed tñ quò ad excõicationẽ serua, qđ dixi s. absolutio. 3. §. 16. dũmõ talis sacerdos non sit hæreticus, excõicat[a], aut ab ecclesia præcisus s̃m S. Bo. ea. di. Ego tñ credo, ꝙ nisi sit periculũ [a] peruersionis in ꝯfitente, quod ẽt in tali casu liceat confiteri hæretico & excõicato aut pręciso, & ab ipsis absolui, si alius sacerdos haberi non pt̃, & sit paratus audire, q̃a inducere talem nõ licet, vt supra cleric[a]. 9. §. 1. & ꝙ tales sacerdotes verè absoluant in tali casu, nec peccẽt sic absoluendo, dũmodo pęniteãt đ peccato suo, ratio ẽ, q̃a s̃m Pe. Aur. in 1. di. 17. ptãs clauis, q̃ est absoluendi a peccato, & ex consequenti ad pęnã ęternã commutãdam in tẽporalẽ, & ad grãm acti uè conferẽdã per modum applicantis actu meritum passionis Christi, fundatur in charactere sacerdotali, q quidẽ est indelebilis. & quanuis ab ecclesia in tali sit ligata talis potestas, tamẽ in tali casu non credo, q̃a necessitas non subiacet legi positiuæ, vt in ca. quod non est, de reg. iu. hoc tenet gl. in c. non est, de spon. Et s̃m Pe. de Pa. in 4. sicut a tali pt̃ baptismum recipere, sic & pęnitentiam, cum & ipsa sit sacrm necessitatis, & est tutius in tali articulo ꝯfiteri p ea, q̃ supra dixi ꝯfessio. 2. §. 1.

8 Sed quis dr̃ ꝓprius[b] sacerdos?[c] Res. vt collig. ex Ri. vbi supra & Pa. in d. c. oĩs, & Car. in Cle. dudũ, de sep. Primò Papa in toto mundo. Secundò legatus in tota sua ꝓuincia. Tertiò pœnitentiarius eiusdẽ legati in prouincia. Quartò Archieps̃, dũ visitat, est proprius sacerdos suorũ suffraganeorũ & eos absoluere pt̃. c. nr̃o, đ pę. & re. Quintò Eps̃ in tota sua diœcesi. Sextò Archipr̃sbyter ecclesiæ cathedralis. Septimò Vicari[9] gñalis epi. Isti duo pñt audire oẽs de diœcesi, ar. l. cum ptor, ff. de iudi. & c. officiũ, đ of. Arch. Octauò pr̃sbyter parochialis in tota sua parochia. Nono vicarij pr̃atorũ. Decimò oẽs hñtes licẽtiã ab aliquo pdictorũ.

4 Sed nunqd non hñtes executionẽ ordinũ possint licẽtiari ad audiendas confessiones ab aliquo, q executionem dare non pt̃? Res. vt colligo ex Arch. in c. p lectis. 25. di. & a Pa. in d. c. oĩs, ꝙ tripliciter dr̃ qs nõ habere executionẽ ordinũ. Primò q non hẽt velle, vel nolle, sed eius velle dependet ab alio, sicut sunt religiosi, vt. 1. 2. q. 1. non dicatis, de ele. si religiosus, li. 6. de testa. religiosus, de se. c. si. li. 6. vñ, nisi tales habilitẽtur a suis plãtis, nullo mõ ẽt ex licẽtia sacerdotum parochialium, vel epõrũ, si sunt exempti, pñt absoluere, vel ligare. Secũdò dr̃ qs non habere executionẽ ordinum, qui ẽ excõicatus, suspensus, vel interdict[9], & hmõi & talib. non potest dari licentia audiendi confessiones, nisi prius habilitentur ab eo q tale impedimentũ põt auferre. Tertiò dr̃ qs non habere executionem ordinum, q̃a nõ habet populũ sibi subditũ, sicut sunt religiosi a suis plãtis habilitati, & oẽs sacerdotes sęculares, qui nõ hñt curam animarum, vnde bene talibus pt̃ concedi licẽtia audiẽdi non solũ ab his, qui hñt curam in actu spãliter ipsis committendo, sed etiam generaliter dãdo licentiã subditis ipsorũ, vt quẽcũq; voluerint, eligant sibi ꝯfessorẽ.

Nec

Nec ob. ꝙ iudex[a] ꝓrogatus iudicat iure ꝓprio. Et ideò si non hēt iurisdictionē in actu, non pt ar c. significasti de fo. cō. Rō qa priuat⁹ non pt dare iurisdictionē, q̄ nō hēt. l. priuatorum, C. de iu. om. iu. Itē prorogare idem est, ꝙ extendere. & iō qđ ñ est, non pt extendi. c. ad dissoluendū, de despon. imp. Quia rñdeo, ꝙ qlibet sacerdos, ex quo est sacerdos ordinatus, hēt iurisdictionē: solū deficit mã, in qua exerceat. & ideò cū sibi exhibet̄ p talē licentiã in gñe datã, absoluit autoritate ꝓpria, q̄ hēt, & pt exercere oblata sibi materia đbita. Non ob. ēt. c. ad hæc, de rescrip. vbi ɔcessio iudicis incerti non valet, qa illud verū est q̄tū ad forum contētiosum, vt no. Ge. in c. pe. de pę. & re. li. 6 & istã opi. tenet Ho. & seqt̄ Pa. in cle. 1. de priui. in Cle. dudū đ sep. licèt pri⁹ tenuisset ɔ̄riū. & iō s̄m hoc limita, & itellige dicta doc. ī Cle. 1. de priu. & 16. q. 1. §. ecce. & ī Cle. dudū, de sep.

5 Vndecimò dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos eius ille, q eligit̄ a Papa ꝓ suo ɔfessore. & similiter ab Epis, Archiepis, Patriarchis, Cardinalibus, & & similib. plātis epīs supiorib. & ēt ab inferiorib. platis, dūmō sint exēpti, vt patet in c. fi.[b] de pę. & re. Sed no. ꝙ tales inferiores epīs oportet primò ꝙ sint īmediatè sub Papa, qa exēpti, q hñt Abbatē, vel gñalem, & hmōi sup se, nō pñt sibi eligere ɔfessorē de iu. cōi s̄m Hos. in § cui ɔfitēdū, & Pa. in d c. fi. Scđò ꝙ sint plāti. & capit̄ largè plāti s̄m Pa. ibid. ēt ꝓ sacerdotib. curatis, q largè[c] dñr plati, vt in c. tua đ cle. ægr. licèt strictè noīe plāti veniãt solū illi q hñt iurisdictionē fori ɔtentiosi. vid bonã gl. ī c. 2. de iudi. & Cle. dudū, đ sep. ī ver. plāti. Tertiò ꝙ sint exēpti, vno istorum deficiēte non pñt sibi eligere confessorē.

6 Vtrū prælati possint vna vice eligere vnū, alia vice aliū? Res. ꝙ sic, dūmō nō faciant in fraudem secundùm Directorium.

7 Sed quã autoritatē hēt talis electus sup eos, q eū elegerūt? Res. s̄m Pa. in c. significasti, de for. com. ꝙ electi p exēptos epīs inferiores ñ pñt absoluer̄ ab excōicatione, & casib. epīs reseruatis, ar. c. 2. de pen. & re. li. 6. nisi spālē indulgentiã habeant sup hoc. sed Host. tenet, ꝙ vbi exēptus eligit, electus hēt potestatem pęnitentiarij Papæ quò ad absolutionē, non quò ad dispensationē[d] nisi đ spāli mãdato. A ñ exēptis verò elect⁹ hēt ptātem illius cui subest, vnde ɔfessor epī pt sup ipm̄ sicut Arch. & sic đ cęteris, & hoc magis pl3 quò ad pdictos, đ qb. loqr̄. d. c. fi. đ pę. & re. & idē dicerē đ illo, cui Papa ɔcedit, vt possit sibi eligere ɔfessorē, vt ɔfessor possit eū absoluer̄ ab oīb. ñ r̄seruatis papę, & ad. c. 1.[e] pdictū dico itelligēdū casu suo, qñ eps dat suo subdito talē lnīã, sed ñ qñ papa, qa potuisset loq gñal̄r, si voluisset.

8 Vtrū eo ipso, quo eps, vel tales exēpti, de qb. s. confitentur alicui, videãtur eū eligere? Res. ꝙ sic, quia plus est factis eligere, quã verbis. l. non dubium, C. de le. & in c. legebatur, đ maio. & obe. & in c. fi. 15. q. 6.

9 Duodecimò dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos, qlibet p̄sbyter pochialis oiū vagabūdorū, & illorū, q ñ hñt ꝓpriū domiciliū. & hoc tãdiu, q̄diu in eius pochia iueniūt, qa a quocūq; pochiali p̄sbytero, ad quē se trãsferūt, pñt absolui, & a fortiori ab epo, aut lnīam hñti

a Nec ob. ꝙ iudex] Sic format̄ ɔ̄riū, nullus priuat⁹, pōt dare iurisdictionē ei, q non hēt, vt l. priuatorū, & c. significasti, hic allegatis. Vbi hr̄, ꝙ priuatorū cōsensus non pōt facere quē iudicē, licèt in eū, q est iudex possit consentire ēt ꝙ non sint subditi eius. Sed in casu nr̄o non habētes executionē non sunt iudices, ergo nō pōt dari eis talis licētia. & dicit Ab. in d c. significasti, đ fo. com ꝙ hoc ar. procedit ēt in foro pœnitentiali, qa licèt quis habeat a prælato suo lnīam confitendi alteri sacerdoti, tñ eligere dēt hñtē curã habitu, & actu. & vide Fede. cons. 95. & gl. sing. in Cle. 1. de priui in ver sic. spāli. Sed rñdet summa nr̄a, & bene. & hãc eã dē opi tenet Ro. in ver. conf. 3. §. 3. & sic tene licèt Pa. in d. c. omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, ꝙ de iure cōi nullus p̄latus q̄tuncūque maximus poterat sibi eligere confessorē, ratio qa nullus pōt ligari, vel absolui nisi a suo iudice. c. ꝙ aūt, & c. ois, de pę. & re ergo oportebat, ꝙ prę latus iret ad superiorē suū. De iure ergo eps dēt confiteri archiepiscopo. Archieps patriachę: patriarcha papæ. Vide plenissimè Host. in sum. de pę § cui confitēdū. Sed qa isti p̄lati hñt superiores nimis distantes, iō fuit cōcessum eis priuilegiū, de quo in d. c. fi. v: possint sibi eligere confessorem.

c Qui largè &c.] Nã cū hoc casu tractamus de fauore, & sit bñficiū Principis, onl̄ li nocēs, dēt fieri largissima interptatio. c. olim. đ verb. sig. & l. fin. ff. de coust. prin.

d Nō quò ad dispensationē] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. cñ contra Ab. tenet Fede. cousi 95. &c.

e Et ad c. 1.] Remouet nãque obiectionē, qa videbat, ꝙ electus ab aliquo đ lnīa papæ, nō posset absoluere a casibus epīs reseruatis, sed rñdet. Ratio ē, qa sortit forū qs rōne domicilij, vt in ca. pe. & de fo. comp. &c.

Et sic limitatur regula, quod delegatus principis potest subdelegare; fallit, quando committitur nudũ officium sine iurisdictione, ex eo, quia videtur electa industria personæ. Et idem erit in similibus casibus, vbi sit eadem ratio, sicut & in istis. Ibi enim hic sunt positi exépla riter, & dictũ restringitur, & ampliatur secundũ dispositionis rónẽ. l. cum pater. §. dulcissi. §. 1. de lega. 2. & vbi est eadẽ rõ &c. c. cu dilecta, de cõsr. vti. vel inuti. Sed aduerte, quod tex. ibi est intelligend⁹ de nudo ministerio, & industriali sec⁹, si industria nõ versatur, vt in cap. d. c. is cui, de officio deleg. l. b. 6. vbi, si Papa mandat alicui, vt prouideat alicui certç personæ de bñficio, pôt alteri cõmittere vices suas quia ex quo persona certa est expressa, non versatur ibi industria, sed nudum ministerium &c. Et intellige hoc quãdo nudum ministeriũ competit iure alieno, quia tunc non potest subdelegari; sec⁹ si iure proprio, vt in c. quia pp. de ele. vbi facultas eligendi potest committi, & hoc quia iure proprio competit. sed adhuc contra facit, quia etiam quãdo nudum ministerium competit iure alieno, potest al⁹ committi. Hoc tenet glo. sing. c. si e. de elec. li. 6. in ver. de certa, quæ dicit, quod si canonicus commisit alteri vocem suam, potest ille commissarius aliũ substituere, mouetur, quia procurator ad negocia potest substituere, vt in c. 1. de procu. li. 6. Et secundum hoc oportet dicere, quod loquitur tex. hic allegatus, quãdo illud ministerium nudũ committitur autoritate publica a superiore; secus, si constituatur procurator. & sic habea duas limitationes, quarũ prima est, quod si negotium est commissum a superiore, dato quod sit nudum, potest delegari, si non est industriale. secundò etiam si est industriale, sed constituitur procurator, quia iura generaliter dicunt, quod procurator ad negotia substituit, vt in d. c. 1. de procu. lib 6. & facit tex. per locum a speciali in c. fi. de procu. lib 6. Sed Bart.

in l. fi. ff. de diuer. tempora. præscri. licit, quod procurator constitutus ad certum negocium non expressa certa forma, non potest alium substituere, quia videtur electa industria personæ, de quo Ro. cõsi. 371. d. c. is cui. Tu responde, quod procedit de æquitate.

in d. capit. omnis, quòd sic, quandocunque subest aliqua legitima causa, puta quia est reuelator confessionis, vel sollicitator ad malum, vel non habet debitam scientiam, vel probabiliter videtur sibi periculum, vel sacerdoti imminere, vel est excommunicatus,[a] & huiusmodi, & tũc debet petere licentiam, & obtinere,[b] quod si non potest obtinere, nec adire potest superiorem, sufficit, quod petijt. & sic supplet d. ca. omnis, per ca. placuit,[c] & ibi gl. de pç. di. 6. sic, vt sit sensus, debet obtinere licẽtiam. s. si pôt, vt in d. c. omnis, vel adeat alienum, si non pt, vt in d. c. placuit, ego verò in hoc multũ nõ insisto, quia verissimũ puto, & quia hodie habent multi proprij sacerdotes, quib legitimè cõfiteri possumus, si vn⁹ non est idoneus, & si casus accideret, tene qd' dixi. q̃a præcepta non se extendunt vltra charitatem, et si licet cá meliorandç[d] vitæ, extra de regula. ca. licèt, quanto magis causa recuperandæ.

16 Vtrũ liceat[e] absq; alia licentia confiteri fratribus Minoribus, & Prædicatoribus? Resp. quod sic, si. 5. concurrãt. Primũ, quod generalis, vel prouincialis Minister, aut custos quò ad minores, & Magister, aut prior prouincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Prędicatores accedat ad præsentiã prælatorum, petendo quòd fratres, q fuerint electi, possint liberè cõfessiones suorũ subditorũ audire. Sed istud primum est de bñ esse, vt infra patebit. §. 11. Secundum,[f] quod fuerint electi, & habilitati ad audiendas confessiones per generalẽ, aut prouincialem Ministrũ quò ad Minores vel per magistrũ, aut priorẽ prouincialẽ quò ad prædicatores. Tertiũ quod sic electos pñtent etiam per se, vel fratres, quos ad hoc deputauerint, episcopis, seu eorũ vicesgerentib. petẽdo humiliter, vt de eorũ bene placito possint audire con

a Vel est excommunicatus] Quãdo est excommunicatus, vel interdictus, nõ est necesse petere licẽtiam, quia cum istis prohibetur locutio. 11. q. 3. Cum excõicatis.

b Debet obtinere licẽtiam] Idẽ tenet S. Bo. in 4. di. 17. ar. vlt. q. 2. in rñso ad quintum. Idem tenet Tho. in d. distin. 17 ar 4. i respon. ad quintum.

c C placuit] Dicit cũ ibi Archi. quod honestius est, vt petat licẽtiã, quod si non vult dare, liberè vadat. Et addit, quod idem est in sacramento baptismi, quod licitè vitatur propri⁹ sacerdos propter ignorantiã, secus in alijs sacramentis ab his duobus.

d Causa meliorandæ] Mutare religionem potest monachus cã arctioris vitæ pro hoc facit, quia qui vult cõfiteri, debet quærere sacerdotem scientem ligare, & soluere, de pœ. di. 6. Qui vult. Et not. hic vnum, quod quando proprius sacerdos esset viciosus tunc ipso iure videtur concessa licentia alteri confitendi, ita sentit gl. in c. placuit, de pç. li. 6. eò quia malitia est grauior ignorantia de se, propter quod grauius punitur, Lucæ. 12. seruus sciens voluntatem domini sui. Et illa sunt grauiora, quç a Deo grauius puniuntur. 24. q. 1 non afferamus.

f Secundum] Quia dicit text. in Clemen. dudum, in §. statuimus, quod eligere studeant personas sufficiẽtes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium, & officium exequendum. Not. ibi, probatas Ber ad Eugenium, Probatos oportet eligi. Non probandos, capitulo in Lateranensi. in fin. de præbend. hæc gloss & Car. ibidem. Not sufficientes, quo consideratur in sufficientia. pro sollicitudine potentiæ, & scientia | vo-

neas, dicitur idoneus irreprehensibilis, aptus, vtilis, conueniens, quasi conformis cuilibet secundùm deriuatores, & secundũ etymologiam, habens duplex donum. Vita probatas. Et hoc probatur, quia aliàs bonam vitam suadere non possent, seu modestiam. 46. di. § necesse.

Alias est. 47. Discretas, vt sciant soluere, & ligare de pę di. 1. quem pœnitet, & misericordiam cum rigore miscere. 45 dist. disciplina, & cautè inquirendo circunstantias peccati. c. omnis. §. sacerdos, de pęni. & remiss. nam discretio est mater virtutum, de of. custo. ca. 1. 5. q. 1. præsentiũ. Modestas, vt fieri proæ. Gregor. & Tul. in rheto. modestia est, per quam pudor honestatis puram, & stabilem comparat autoritatẽ. Peritas, simile habet i c. causam de proba. & pro talibus præsumitur, quòd non errent. c. in nost. de procurat. ca. cum in iuuentute, de præsumptio. in fi. Sic etiam præsumitur pro bono, ꝙ bene & iustè agat. 7. q. 1. omnis qui. 9. q. 2. c. fin.

a An autem] In ista. q. aduertendum est primò ad verba Cle. Nã di it, quas sic electat representent vel faciant præsentari, prę latis.

fessiones suorum subditorum. An aũt [a] requiratur, ꝙ personaliter, ducat tales fratres electos? ego credo ꝙ non, sed sufficit, ꝙ verba liter, vel aliter qualitercunque. Ratio, q1 qñ aliquod onus imponitur alicui sine determinatione, quo ipleto, ad aliquod beneficium meretur admitti, quocunque leuiori modo impleatur onus, condi io dicitur impleta, & sic ad beneficiũ meretur admitti, hoc probatur. ff. de condit. & de. l. ꝙ traditũ. Cũ ergo onus pñtationis impositum præfatis electis non distinguat, qũo fieri debeat, cũ possit fieri multis modis, vt ff. de procu. l. pręsens, [b] & ibi gl. igitur qualitercunque fiat siue per scriptum, siue verbaliter, intelligitur conditio impleta. Nec ob glos. in Cle. dudum, de sep. quæ dicit, ꝙ debet fieri pñtatio p sonalis, quia pñs dicitur, q probatur sensib. corporis, ar. ff. de ver. ob. l. 1. in prin. q̃a si aduertis, hęc ratio nõ valet, quia præsentatio personalis etiam potest fieri p procuratorem, vt in l. final. C. de procura. [c] Et sic præbet se quis sensibus per se, aut alium, vt dic. l. præsens. Sic intellige gloss. per d. l. pręsens, vt ibi. & not. per Ioann. Andr. in capitu. præsenti, de præbend. libro. 6. facit cap. tuæ, de procu. vbi patet, quòd pręsens nominaliter non infert necessariò, vt per se faciat, sed bene, si aduerbialiter dicatur vt ibi patet. Quartum, quod requiritur est, ꝙ non audiant confessiones extra diœcesim illius, cui sunt præsentati, [d] & in hoc differunt a proprijs sacerdotibus parochialibus, vel episcopis, vel prælatis ordinarijs, qui possunt vbique audire suum subditum, & absoluere in foro pœnitentiali, quia in his, quæ fiunt sine strepitu & sub silentio, nullius lęditur territorium. l. 2. [e] ff. de officio procon. facit, quod not. Panorm. in capi. cum contingat, [f] de foro compe. & ita tenet Cardin. in dicto Clemen. dudum, in ver. extra ciuitates. Quintum, quòd ille, qui vult eis confiteri, sit de iurisdictione illius prælati, hæc habentur ex d. Clementi. dudum.

17 Vtrũ prędicta præsenta

24. di. quando, quia potest esse bonus religiosus, & il literatus, vt no. 16. q. 1. legi. Sed ad hoc p[illegible] est respõderi, ꝙ aliàs se poterit informare &c. 79 d[illegible] d est Lap. tamen tenet contrarium, quia præseu[illegible] di[illegible]tur quasi præsentibus positum, facit quod not. 3. q. 9. Testes, [illegible] f[illegible] ver[illegible] eorum presen[illegible]a. ex h[illegible]c di[illegible]t, q[illegible]d non sufficeret p[illegible]tr[illegible]no præsen[illegible]are aliquem ab entẽ superi[illegible]ri, li[illegible]et possit fieri præsentatio per literas, c. nascitur, de his, quæ fiunt a prælatis, & c. penult. de iure patronatus, & capitulo vno e[illegible] titulo l[illegible]b. sexto. Vide q[illegible] Cardina in Clemen. frequen[illegible] & excess. p[illegible] al[illegible] ver. præsent[illegible] priu[illegible] à p[illegible] de[illegible]ur m[illegible] rationabilis decisio summæ nostræ. Rose. tamen confesso. 3. §. 14. d[illegible] [illegible]riam c[illegible] præsenta[illegible]nem maximè propter ver. num er[illegible].

b L. præ[illegible] præsens habetur, & qui in h[illegible] est & qui in s[illegible], & qui in vrbe & cõtinentibus, [illegible] ficijs.

c L. fi. C. de procu. Ibi habetur, ꝙ est in facul[illegible]a te citati in causis pecuniarijs vel comparere, vel procuratorẽ mittere.

Adde, ꝙ summa nostra tacet istud verbum, præsentari, quia non dicit, per quem, vnde not. Pan. ꝙ sufficit per quemcunque, sicut recitat ibi Car. quia qui per aliũ facit &c. Sed bene dicit, ꝙ propter istas sex qualitates, h[illegible]c potius requireretur personalis pręsentatio. Quæ deprehenduntur quãdoque ex aspectu, nec aliter cognoscere possumus, sed nec præsumuntur in esse, licèt religiosus præsumatur bonæ conscientiæ. facit quod no[illegible] [illegible]. q. 1. expedit, in vl. glo. de no. oper. nun. cum ei iuncto Non tamen pręsumitur aptus ad tale officium, vel peritus, cum sit ad hoc excusatus.

d Cui sunt præsentati] Et ratio est, quia pęnitentia est, de iuri dictione voluntaria. ff de offi. procon. l secunda. vnde & de loco nil exprimitur in c. om nis, & idem tenet Tho. in quarta, dist. 17. & Host.

e L. 2] Nam omnes proconsules habent statim, cum egressi fuerint vrbem, iuri dictionem voluntariam quæ, scilicet redditur inter volentes &c.

f Capitulo cum contingat] In penultima columna, vbi dicit, quòd sacerdos potest suum subditum vbique audire, argument. capitul. nouit, de officio legati.

Respondes

a Respondet Cardin.]In § statuimus.3.q.& allegat glo.in rei prælatorum,Zen.Steph.& Matth tenentes, quod appellatione prælati veniunt solum episcopi,& superio[res] & pro hoc facit litera præcedēs, & sequ[ent]is,quæ loquitur de ciuitatibus, & diœcesibus, [ut] [illegible] sunt episc[opi] 25. distinct. per lect 1.8[illegible]. di in[illegible]ctio.episcopi,de priuil.ca. primo Io.Mona intelligit de prælatis, qui iurisdictionem habent, si[illegible] ue [illegible], vel [illegible] episcopi, siue cō suet[udi]ne, quæ dat iurisdictionem vt in cap 2. de pœnitent. & remiss. libro. 6. Et cap.1 de consang ii. & affi ii.

b A[bb]ates]Ibi di[citur], quod abbates habent quasi episcopalē iurisdictionem, clericos [illegible]re, & nota. Quasi, quia non habent episcopalem,vt possint Chrismare, & alia facere quæ sunt episcopalis ordinis, & hoc tenet Pau. & verius videtur quia quo ad tales nō sufficeret habere licētiam diœcesani, vt dicitur in textu, ibi,Suorum subditorū. Nam tales, qui sunt nullius diœcesis, censentur episcoporum iuris,vt no. gl. in ver. de episcopo,de reb ec. non alie in Cle. 2.& vide Car.eādem Cle dudum in ver ab olim. 9. quæstion. vbi vult, quod appellatiōe ꝑlati veniāt rectores ecclesiarū,vt ibi per eū.

tio solùm sit fienda episcopis?Res.Car.[a] in d Cle.dudū, quod non, sed ibi nomine ꝑlati intelligitur quilibet habēs iurisdictionē episcopalem ita quod nulli diœcesano subsint eo[r]um subditi, nec ipsi, ar.c.abbates,[b] in fi.de priui.li.6.

18 Verū hæc præsentatio possit eis fieri extra territorium[c] existentib[us]? Resp.quod sic,fm Pa.in d. Cle. dudū.

19 Quid si sedes vacat? Res.[C]a[r].vbi s.quod fiet capit. ar c olim de ma.& obe.

20 Sed pone,quod non possit haberi copia talis ꝑlati?Re. Pau.vbi supra quod petatur a vicario suo in spiritualib[us], si habet,de tem.or. c cum nullus,l.b.6. si non habet, & maliciosè hoc facit, dēt adire superiorem,[d] qui eius negligentiam debet supplere,c.quia d[ili]ge[ntia]tem, de concess.præb.Et idem dic.si esset excōicatus,vel suspensus,vel interdictus, quod adire debet supiorē. con.Car.

21 Quid si præsententur electi ante petitionē[e] licentiæ?Res.Zen.ī d.Cle.dudū, quod valet concessio facta, sed quod possent prælati dicere,quod volunt,quod fiat primò petitio.

22 Verum vicarij Ministrorū aut Magistrorū prouincialiū possint eligere ꝯfessores?Res.Car.in d.cle.dudū quod non,& sic tenet glos. ibidem & Paulus.

c Extra territorium] Ratio est secundum Car. in d. §.statuimus.q.4. quia ista præsentatio est volūtariæ iurisdictionis.c.nouit,de offi.leg[a].

d Superiorem]Puta Papam,vel alium, facit. c.cum simus.9.q.3.& c.nullus,de iur.pa. & hoc tutius est,licèt possint sine licentia eligere.

e Ante petitionem]Est quęst.Car.in d.Cle.dudum, ver.ac deinde 5 q. & hoc dicit Lau. & facit capitul. causam,de rescriptis,& litera ibidem, quæ nihil exigit, nisi quod præsententur, & idem Card.in.§. statuimus.q. 8.

23 Quid si prælati nolūt[g] dare licentiam prædictam petentibus?Res Car.vbi supra,quod nihil refert,quia expectato congruo tempore possunt eligere,& electi ꝯfessionē audire,Car.vbi supra q.4.

24 Quid si dicant prælati, non ꝑsentetis aliquos, qui non admittemus?Res.Car. vbi s.quod poterūt audire[h] sine alia præsentatione.

25 Verum pręfati electi & semel præsentati, aut deputati durēt post mortem acceptantis prælati?Res. Car. vbi supra,quod nō, si sub istis verbis sunt deputati, scilicet vsque ad eorum beneplacitum.cum istud morte extinguatur,vt in c. si gratiose,de rescrip.lib.6. si verò simpliciter deputentur, durat post mortem, & sic debēt deputari,nec credo, quod ipsis inuitis[i] possint aliter deputari, nisi quod eorum potestas sit perpetua, quia eorum autoritas est Papalis, qua durat, ar. de transla.c.veniens,& de iure cōi approbata,ar.c.super qōnū de offi.dele.de ele. nè Romani,in prin.in Clem.

26 Verū præfati deputati possint committere alijs? Respon. Cardin. vbi supra quòd non, quia habent nudum ministeriū. Et in hoc dicit Lau. quod habēt potestatē sine administratione ad instar illorum, de quibus,

f Dudum] Ibi Card. in versicu. ac deinde.q.2. & glos.in ver.ministri, quia licèt priores, & vicarij possint per se vel per idoneos fratres petere licentiam eligendi, non tamen ꝑ alios possunt eligere quia in d. versic.ac deinde, non fit repetitio, Vel per alios.

g Nolunt]Card. in d.versi.ac deinde.q.1.& glos. 1. dicit sufficit, quod petierint. Debent ergo expectare,ne videātur cum diœcesano superbè agere.

h Audire]Ratio est, quia in his, quæ certa sunt, non est locus cōiecturis,Clemēt. quanuis, de app. nec refert, an prius, vel posterius hoc denegent, vt in directorio.eod. titu. §.7.

i Ipsis inuitis] Ex quo Papa dat hāc autoritatem fratribus etiam inuitis prælatis confitendi,quando ipsi nolunt acceptare pręsentationem. Non erit ergo in facultate prælatorum talem autoritatem durare in vita sua,sed erit perpetua, quamquam, si fratres non contradicerent, deberet attendi forma [c]onfessionis c.porrò,de priui. sicut dicit Card[inal]. se rādisse, & hāc opi. sum.tenet Car.in d.Cle.dudu ver. & [illegible],q.1.

tem, C. de bo. quæ li. & iura iuribus sint concordan. l. vnica, C. de inof. do. de ele. cum expediat. li. 6. & sic firmiter tene in conscientia, sicut etiam hoc idē tenet Io. An. in d. c. omnis vtriusque sexus, nisi qñ alicui casui esset sententia excommunicationis ipso facto annexa per statutū, & eṗis reseruata. qa tunc absoluere non possent. Itē qñ vident expedire saluti animæ alicuius, vel aliorū aliquē mittere ad superiorem, tunc licèt possent absoluere, mittendus esset quia debemus esse coadiutores eorum, & de hoc. & qui sunt casus episcopis a iure reseruati, vide supra casus. primo.

29 Vtrū præfati fratres possint per eṗos, aut ṗlatos admitti sine accessu ministrorū & huiusmodi ad petendā licentiam, & præsentationē electorū? Res. Hos. & Inn. vt refert Dir. ꝙ sic, si ꝓcedit de voluntate vtriusque partis, ar. l. cū pater, [a] ff. de pac. do. vñ, si admittūtur, ac si esset obseruata ṗfata forma, a ṗlatis, eādem habebunt autoritatē, sicut si seruata fuisset. Si verò solū concedit licentiam audiendi confessiones suorū subditorū, tūc non possent absoluere, nisi inquantum prælati eis concedunt, & possent sibi quot vellēt cas⁹ reseruare, quia tunc nō absoluunt autoritate. d. Cle. dudū, sed ex mera concessione prælatorū, verūtamē est, ꝙ tales ex sola licentia admissi solent vbiq; subditos taliū prælatorū audire, sicut & ipsi prælati, nec durat talis autoritas nisi ad eorū beneplacitum, quod no. bene. Ideò sint cauti cōfessores, vt qñ non seruata præfata solennitate petunt licentiā audiēdi confessiones, rogent præfatos prælatos similiter, ꝙ velint eos admittere, ac si eēt seruata ṗfata forma, si autoritatē ṗfatæ Cle. volunt habere.

30 Vtrū [b] ex consuetudine possit induci, vt quis confiteatur ad libitū, cui vult? Res. vt in c. si eṗs, de pęni. & re. li. 6. ꝙ nulla consuetudine [c] possit introduci, vt qs eligat sibi confessorē sine sui superioris licentia, intelligo aut tacita, vt pura qa vident, & tolerent, cum possint prohibere, aut expressa. Dicit tñ Pa. in c. conquerente, de of. or. verum quò ad subditos, [d] sed quò ad existentem in dignitate [e] nomine dignitatis posset pręscribere hāc curam, & fieret proprius sacerdos secundū Ho. & allegat. c. dudū, [f] el 2. de cle. & c. cū olim, de præscrip. & est verū post præscriptionem.

31 Vtrū sacerdos parochialis debeat faciliter dare licētiam suis subditis alteri confitēdi? Res. S. Tho. in 4. dist. 17. q. 2. ar. 4. in respon. ad 6. ꝙ quia multi sunt adeo infirmi, ꝙ potius sine confessione decederent, quam confiterentur tali presbytero, ideò dare debet, vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum sciant, multis laqueum damnationis inijciunt, & per consequens sibi ipsis, hæc Sanctus Thom. Quod credo verum, nisi quando propter hoc sollicitant scire, nè alios inficiant, aut vt cæteri hoc scientes magis a peccatis præseruentur, debet tamen exigere specificationem illius, cum quo vult confiteri, & si est æquè bonus, sicut ipse, concedat. Si verò non est æquè bonus, non debet dare. Et si ille confessor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem au-

diendi

a Cum pater] casus est ibi. Si pater pollicitus sit dotem tuo pacto, vt ab eo petatur, dum viuit & etiam si pactū sit, vt constante matrimonio nō petatur, istud secundum pactum reducitur ad primum, s. vt intelligatur ad vitam patris, nè ꝓmissio omnino sit inanis. Vnde, si ante patrem moriatur filia, dos non debebitur, sec⁹, si post mortē patris viuat, quia poterit petere. Adducitur aūt in ar. quia sicut de voluntate vtriusque partis potest d. fieri petitio dotis, sic & de volūtate eṗi fratres admitti ad confessiones non seruata forma Clem dudū.

b Ad hoc videtur facere conci. Tri. sess. 23. c. 15. de ref. & 14. c. 7. de casuū ref. P V.

c Nulla consuetudine] Ratio est secundū gl. quia ista consuetudo est ecclesię onerosa, ideo nō valet. c. 2. de cōsue. & ēt per eam soluitur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. c. cum venerabilis, de consue. & c. cū inter vos. cū igitur cōsuetudo ista sit irrōnabilis, non debet valere ca. fi. de consu. Ratio autem est, qa neminem examinat, & cura non est committēda nisi discreto, & examinato, ca. 2. & ca. pe. de ætat. & quali.

d Quò ad subditos] Adde rationē quia hoc esset præscribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca. cū non liceat, de ṗscri Ita glo. in d. c. si episcopus, de pę. & re. li. 6.

e In dignitate] Puta est Ab. vel Archid. cui fit confessio.

f Dudum] Est in ver. sed cū in iure confessus fuerit, ꝙ Arch. Ambianen de cōsuetudine suspēdit, excommunicat, & absoluit presbiteros, & priores, & parochiales ecclesias interdicit &c. & sic potest de consuetudine, quod de iure non posset, vt in ca. Archidiaconus, de officio Archidia. & vide Rom. consi. 451. vbi ponit spectātia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr. in c. ad hæc. § 1 quadam, de officio Archidiaco.

tem,C.de bo.quæ li.& iura iuribus sint concordan. l. vnica,C.de inof.do.de ele. cum expediat.li.6.& sic fir miter tene in conscientia, sicut etiam hoc idē tenet Io.A Li.in d.c.omnis vtriusque sexus,nisi qñ alicui casui esset sententia excommunicationis ipso facto annexa per statutū,& epis reseruata. qa tunc absoluere non possent. Itē qñ vident expedire saluti animæ alicuius,vel aliorū aliquē mittere ad superiorem,tunc licēt possent absoluere,mittendus esset quia debemus esse coadiutores eorum,& de hoc,& qui sunt casus episcopis a iure reseruati,vide supra casus, primo.

29 Vtrū præfati fratres possint per epos,aut plātos admitti sine accessu ministrorū & huiusmodi ad petendā licentiam, & præsentationē electorū? Res.Hos.& Inn.vt refert Dir. ꝙ sic, si pcedit de voluntate vtriusque partis,ar.l cū pater, a ff.de pac.do vñ,si admittūtur, ac si esset obseruata pfata forma,a plātis, eādem habebunt autoritatē, sicut si seruata fuisset. Si verò solū concedit licentiam audiendi confessiones suorū subditorū, tūc non possent absoluere, nisi inquantum prælati eis concedunt, & possent sibi quot vellēt casus reseruare, quia tunc nō ab soluunt autoritate. d. Cle. dudū, sed ex mera concessione prælatorū, verūtamē est, ꝙ tales ex sola licentia admissi solent vbiq; subditos taliū prælatorū audire,sicut & ipsi prælati, nec durat talis autoritas nisi ad eorū beneplacitum, quod no.bene. Ideò sint cauti cōfessores, vt qñ non seruata præfata solennitate petunt licentiā audiēdi confessiones,rogent præfatos prælatos similiter, ꝙ velint eos admittere,ac si eēt seruata pfata forma,si autoritatē pfatæ Cle.volunt habere.

30 Vtrū b ex consuetudine possit induci,vt quis confiteatur ad libitū, cui vult? Res. vt in c.si eps, de pœni. & re.li.6. ꝙ nulla consuetudine c possit introduci, vt qs eligat sibi confessorē sine sui superioris licentia, intelligo aut tacita,vt puta qa vident,& tolerent,cum possint prohibere, aut expressa.Dicit tñ Pa. in.c.con querente, de of. or. verum quò ad subditos, sed quò ad existentem in dignitate e nomine dignitatis posset præscribere hāc curam, & fieret proprius sacerdos secundū Ho.& allegat.c.dudū,f el 2.de ele.& c. cū olim,de præscrip.& est verū post præscriptionem.

31 Vtrū sacerdos parochialis debeat faciliter dare licētiam suis subditis alteri confitēdi?Res.S.Tho.in 4.dist.17. q.3.ar.4.in respon.ad 6.ꝙ quia multi sunt adeo infirmi, ꝙ potius sine confessione decederent, quam confiterentur tali presbytero,ideò dare debet, vnde illi, qui sunt nimis solliciti,vt conscientias subditorum sciant,multis laqueum damnationis inijciunt,& per consequens sibi ipsis,hæc Sanctus Thom.Quod credo verum,nisi quando propter hoc sollicitant scire, nè alios inficiant,aut vt cæteri hoc scientes magis a peccatis præseruentur,debet tamen exigere specificationem illius, cum quo vult confiteri, & si est æquè bonus, sicut ipse, concedat.Si verò non est æquè bonus,non debet dare. Et si ille confessor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem audiendi

a Cum pater]casus est ibi.Si pater pollicitus sit dotem cum pacto, vt ab eo petatur, dum viuit & etiam si pactū sit, vt constante matrimonio nō petatur,istud secundum pactum reducitur ad primum,s. vt intelligatur ad vitam patris, nè pmissio omnino sit inanis. Vnde, si ante patrem moriatur filia, dos non debebitur, sec9,si post mortē patris viuat, quia poterit pet. Adducitur aūt in ar. quia sicut de volūtate vtriusque partis potest differri petitio dotis, sic & de volūtate epi fratres admitti ad confessiones non seruata forma Clem dudū.

b Ad hoc videtur facere conci. Tri.sess.23.c.15. de ref. & 14.c.7. de casuū res.P.V.

c Nulla consuetudine]Ratio est secundū gl. quia ista consuetudo est ecclesiæ onerosa, ideo nō valet.c 2.de cōsue. & ēt per eam soluitur neruus ecclesiasticæ disciplinæ.c cum venerabilis,de consue.& c. cū inter vos. cū igitur cōsuetudo ista sit irrōnabilis, non debet valere ca. si de consu. Ratio autem est,qa neminem examinat, & cura non est committēda nisi discreto, & examinato,ca. 2. & ca.pe.de ætat. & quali.

d Quò ad subditos] Adde ratio, nē quia hoc esset præscribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca.cū non liceat,de pscri Ita glo.in d. c.si episcopus, & pœ.& re.li.6.

e In dignitate] Puta est Ab. vel Archid. cui sit confessio.

f Dudum]Est in ver.sed cū in iure confessus fuerit,ꝙ Arch. Ambianen de cōsuetudine suspēdit, excommunicat, & absoluit presbiteros, & priores, & parochiales ecclesias iter; dicit &c & sic potest de consuetudine,quod de iure non posset, vt in ca.Archidiaconus, de officio Archidia.& vide Rom. consi.231. vbi ponit spectātia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr.in c ad hæc.§ i quadam, de officio Archidiaco.

tem, C.de bo.quæ li.& iura iuribus sint concordan. l. vnica, C.de inof.do.de ele. cum expediat.li.6.& sic similiter tene in conscientia, sicut etiam hoc idē tenet Io.An. Li.in d.c.omnis vtriusque sexus, nisi qñ alicui casui esset sententia excommunicationis ipso facto annexa per statutū, & epis reseruata qa tunc absoluere non possent. Itē qñ vident expedire saluti animæ alicuius, vel aliorū aliquē mittere ad superiorem, tunc licèt possent absoluere, mittendus esset quia debemus esse coadiutores eorum, & de hoc, & qui sunt casus episcopis a iure reseruati, vide supra casus, primo.

29 Vtrū præfati fratres possint per epos, aut p̄latos admitti sine accessu ministrorū & huiusinodi ad petendā licentiam, & præsentationē electorū? Res. Hos. & Inn. vt refert Dir. ꝙ sic, si procedit de voluntate vtriusque partis, ar.l. cū pater, a ff.de pac.do vñ, si admittūtur, ac si esset obseruata p̄fata forma, a p̄latis, eādem habebunt autoritatē, sicut si seruata fuisset. Si verò solū concedit licentiam audiendi confessiones suorū subditorū, tūc non possent absoluere, nisi inquantum prælati eis concedunt, & possent sibi quot vellēt cas⁹ reseruare, quia tunc nō absoluunt autoritate. d. Cle. dudū, sed ex mera concessione prælatorū, verūtamē est, ꝙ tales ex sola licentia admissi solent vbiq; subditos taliū prælatorū audire, sicut & ipsi prælati, nec durat talis autoritas nisi ad eorū beneplacitum, quod no.bene. Ideò sint cauti cōfessores, vt qñ non seruata præfata solennitate petunt licentiā audiēdi confessiones, rogent præfatos prælatos similiter, ꝙ velint eos admittere, ac si eēt seruata p̄fata forma, si autoritatē p̄fatæ Cle. volunt habere.

30 Vtrū b ex consuetudine possit induci, vt quis confiteatur ad libitū, cui vult? Res. vt in c.si eps, de pęni. & re.li.6. ꝙ nulla consuetudine c posset introduci, vt qs eligat sibi confessorē sine sui superioris licentia, intelligo aut tacita, vt puta qa vident, & tolerent, cum possint prohibere, aut expressa. Dicit tñ Pa. in c.conquerente, de of. or. verum quò ad subditos, d sed quò ad existentem in dignitate e nomine dignitatis posset pręscribere hāc curam, & fieret proprius sacerdos secundū Ho. & allegat c.dudū, f el 2.de ele. & c. cū olim, de præscrip. & est verū post præscriptionem.

31 Vtrū sacerdos parochialis debeat faciliter dare licētiam suis subditis alteri confitēdi? Res. S.Tho.in 4.dist.17. q.3.ar.4.in respon.ad 6.ꝙ quia multi sunt adeo infirmi, ꝙ potius sine confessione decederent, quam confiterentur tali presbytero, ideò dare debet, vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum sciant, multis laqueum damnationis inijciunt, & per consequens sibi ipsis, hæc Sanctus Thom. Quod credo verum, nisi quando propter hoc sollicitant scire, nè alios inficiant, aut vt cæteri hoc scientes magis a peccatis præseruentur, debet tamen exigere specificationem illius, cum quo vult confiteri, & si est æquè bonus, sicut ipse, concedat. Si verò non est æquè bonus, non debet dare. Et si ille confessor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem audiendi

a Cum pater] casus est ibi. Si pater pollicitus sit dotem cum pacto, vt ab eo petatur, dum viuit & etiam si pactū sit, vt constante matrimonio nō petatur, istud secundum pactum reducitur ad primum, s. vt intelligatur ad vitam patris, nè posses sio omnino sit inanis. Vnde, si ante patrem moriatur filia, dos non debebitur, secus, si post mortē patris viuat, quia poterit petere. Adducitur aūt in ar. quia sicut de volūtate vtriusque partis potest differri petitio dotis, sic & de volūtate epi fratres admitti ad confessiones non seruata forma Clem dudū.

b Ad hoc videtur facere conci. Tri.sess.23.c.15. de ref. & 24.c.7. de casuū res. P V.

c Nulla consuetudine] Ratio est secundū gl. quia ista consuetudo est ecclesię onerosa, ideo nō valet. c 2.de cōsue. & ēt per eam soluitur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. c cum venerabilis, de consue. & c. cū inter vos. cū igitur cōsuetudo ista sit irrōnabilis, non debet valere ca. fi. de consu. Ratio autem est, qa neminem examinat, & cura non est committēda nisi discreto, & examinato, ca. 2. & ca.pe.de ætat. & quali.

d Quò ad subditos] Adde rationē quia hoc esset præscribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca.cū non liceat, de p̄scri. Ita glo. in d. c.si episcupus, de pę.& re.li.6.

e In dignitate] Puta est Ab. vel Archid. cui sit confessio.

f Dudum] Est in ver. sed cū in iure confessus fuerit, ꝙ Arch. Ambianen de cōsuetudine suspēdit, excommunicat, & absoluit presbiteros, & principes, & parochiales ecclesias interdicit & c. & sic potest de consuetudine, quod de iure non posset, vt in ca. Archidiaconus, de officio Archidia. & vide Rom. consi. 221. vbi ponit spectātia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr. in c. ad hæc. § 1 quadam, de officio Archidiaco.

diendi, túc dicat sibi, nó expedit, & inducat, vt nó vadat; sed si vult ire, reliquat eum arbitrio suo, quia sibi non imputabitur: aliàs sic, si malè confiteretur.

32 Vtrum sit credendú dicenti se habere licentiam à suo prælato confitédi alteri? ℞. secúdùm Ricar. in 4. distinct. 17. ar. 3. q. 2. quòd sic. [a] similiter dicéti se esse confessú. rô, quia cognitio in foro pœnitétiæ depédet à volútate subditi, ideò debet eú reputare idoneú ad eucharistiá sumendá, si se asserit pœnitenté, & legitimè confessum ei q̃ potuit eú absoluere, si tamé sacerdos haberet aliqua signa ꝓbabilia, ꝙ ille nó diceret verùm, nó teneret [b] ei credere, nisi faceret fidé sufficiéter ei, non dico, ꝙ sit verè pœnitens, & verè ꝯfessus, q̃a ista non cadunt sub ꝓbatione, sed ꝙ illi, vel illi est confessus, qui eum potuit absoluere. fallit hoc in excôicato, cui ñ teneт credere, nisi probet se absolutú, & in illo, qui hét ꝑseuerantiá in peccato, vtputa q̃ tenet concubinam, & hmôi.

33 Vtrú illi, qui ꝯfitétur illis, quibus datur licentia a Papa, vel legato, aut epô audiédi confessiones, vel qui habent licentiam a prædictis eligendi sibi confessorem, saltẽ semel in anno teneant confiteri proprio sacerdoti parochiali? ℞. glo. Ber. in d. c. omnis. [c] tenet ꝙ sic. sed male, & falsè ꝭm communiter do. in d. c. oís, & in c. 2. de pœ. & re. lib. 6. sufficit. n. licentia alterius eorú, vel sacerdotis parochialis ꝭm Io. An. in d. c. 2. multo fortius non tenétur, si sunt confessi epô ꝓprio, q̃a dicitur parochialis presbyter in c. nullus, de parochis, & in c. 2. 9. q. 2. & qui cunque aliter teneret, esset temerarius, vt patet per extrauaganté [d] Io. 22. quæ incipit, vas electionis, quę dánat prędictá opi. Ber. cum habentes licentiam in ꝑdíctis possint etiá inuitis, & ꝯdicétib. parochialib. sacerdotib. eorú subditos absoluere. & vt dicit S. Tho. in quadá q. de quol. quòd non potest aliquis autoritate cuiuscunque hominis côpelli ad confitendum peccatú quod alteri côfessus est, q̃ eum absoluere potuit, q̃a côfessio peccatorú est quodá sacramétale diuino imperio subiacens, non humano. Addo tamen cú sancto Bon. [e] in 4. dist. 17. vlti. parte. arti. 2. q. 2. ꝙ si sacerdos parochialis est bon' & idone', bonú est ꝯsilium, quòd remittantur ad eum, à quo cunque audiantur; non tamen necessariú est. nec oportet, ꝙ illa peccata, a q̃bus sunt verè a talibus absoluti iterú confiteant, sed possent ea tacere, & alia occurrentia confiteri. Et dicit etiam, ꝙ tutius est confiteri ꝓprio parochiali sacerdoti, vel pꝛęlato, quá alteri propter multas dceptio

a Quod sic] etiam sacerdos extraneus credit pœnitenti, si dicat sacerdotem suum esse imperitum, secúdum glo. in c. fi. de pœ. dist. 6. &c.

b Non teneretur] Et hoc siue peccatum sit occultú, siue manifestum, nam licet peccata occulta fiut solum fori pęnité tialis, tamé non confiteri pertinet solùm ad forum iudiciale, in quo non creditus alicui pro se, & patet hoc, quia non confitens debet ab ecclesia arceri, & priuari ecclesiastica sepultura. d. capitu. omnis, posset tamen credere fide dignæ & timoratæ personæ, quia verisimiliter huiusmodi persona non mentiretur. 22. quæstion. 5. qui omnipotentem. & quilibet præsumitur bonus, nisi probetur côtrarium. ca. 1. de scru. i or. sa. &c.

c Glo. in d. c omnis] illam gl. tenuit Hos. quia interest sacerdotis parochialis audire suú parochia. nô, cum habeat ei exhibere eucharistiá. Ité q̃a nô posset exequi pœnam d. c. omnis, scilicet arcere non confitentem ab ingressu ecclesiæ &c. Sed Ab. in d c. omnis tenet confitenté mendicantib. non teneri amplius confiteri.

d Extrauagát.] Ibi dicitur, ꝙ côfessi religiosis, seu sacerdotibus quib. fuerit facta a superiore commissio, non magis tenentur iterum eadem peccata confiteri, q̃ si alias illa côfessi fuissent ꝓprio sacerdoti. Et in hoc approbata fuit sententia Io. An. hoc affirmantis, licèt alij contra, & male. Et gl. Ber. fuit etiam reprobata per Clementem quartum in quodam priuilegio dato Prædicatoribus & Minoribus quod incipit Quidam temere. & no. ꝙ quãdo alicui sacerdoti cômittitur p superiorem, ꝙ possit audire alienos parochianos, nó fit pręiudicium proprio sacerdoti, eò ꝙ iurisdictionis potestas non est alicui côcessa in fauoré suum, sed in vtilitatem plebis, & ad honoré dei. Et ideo si superiorib. prælatis videatur expedire ad saluté plebis, non fit iniuria inferiorib. ꝓlatis. hæc Tho.

e Cum S. Bon.] Vbi dicit, ꝙ credit, ꝙ ꝓdicatoribus data sit potestas audien. côfessiones non in præiudicium sacerdotum bonorú, sed potius in fauorem fideliú, & ignorantiam negligentium, & malorú quorundam sacerdotú, & credit hoc priuilegium in extremis téporib' emanasse, quia iam verificatum est illud, Erit sicut populus sic sacerdos, & pro magna parte sút venales & conducititij, & multi parochianos suos plus ad malú, q̃ ad bonum trahunt. Vnde dicit, ꝙ secundú intentionem priuilegij sacerdotes parochiales iure suo non priuantur, imo faciendum est semper, ꝙ a suis parochianis debita eis reuerentia exhibeatur

nes, & illegitimates q̃ sunt in alijs deputatis, vñ semp consulo, ꝙ nemo dimittat proprium parochialem ℘ alio deputato, nisi clarè cõstet eum, quem eligit, esse bonæ conscientiæ, & debitæ peritiæ, & melioris, q̃ ꝓprius parochialis, qa si in est aliquis defectus in parochiali, magis excusatur subditus ei confitendo, q̃ alteri, cũ superiores eum instituendo pro sufficiẽte eum approbare videant. ad hoc gl in c. mensuram, in ver. sacerdotis, de pęni. disti. 1.

34 Quid si aliquis vult sæpius confiteri in anno, nunquid sacerdos parochialis tenetur eum toties audire? Res. ẽm Ric. in 4 distin. 18. ꝙ sic de necessitate pręcepti, si ille, qui vult confiteri de necessitate habet confiteri. Si verò non teneretur de præcepto confiteri, nec sacerdos præfatus obligaretur eũ audire nisi de cõsilio. Addit tamen Ric. ꝙ si subditus vult pluries ꝯfiteri, & sacerdos noluerit audire, ꝙ tunc talis liberè potest confiteri alteri confessori, & ille potest eũ absoluere, nisi eius sacerdos eum ad determinatum confessorẽ miserit, qa si nõ vult eum audire, nec aliũ determinatũ assignare, videtur tacitè ei licentiá dare, vt ℘ illa vice alteri confiteatur, cui voluerit, sed sic electus non poterit absoluere nisi ab his, à quibus proprius sacerdos potuisset.

CONFESSIO. IIII. Quò ad qualitatẽ illius, cui fiẽda est? circa qđ quæritur.

1 Qualis dẽt[a] eẽ ꝯfessor? Res. ꝙ dẽt habere. 5. primo bonitatẽ vitæ, s. vt non sit in pc̃tõ mortali, đ pę. di. 6. c. 1. vñ existẽs in pc̃tõ mortali, qñ absoluit pœnitentẽ, nisi ipse de sua mortali culpa pęniteat, grauiter peccat secundũ S. Bo. in 4. di. 19. q. 1. circa literam, imò mortaliter[a] ẽm Dir. ti. 15. lib. 1. ar. d. c. 1 vide ꝙ supra dixi. 11. Clericus. 8. § 1.

2 Sed nunquid tali sciẽter ꝯfitens, peccat mortaliter? Dic vt s̃ Clericus. 8. §. 2.

3 Secundò debet habere scientiã. sed quantã sciẽtiã debet habere necessario? Res. ẽm S. Bo. ĩ 4. di. 17. ĩ 3. par. ĩ q circa literá, & elicit ex. c. nulli sacerdotũ. 38. di. ꝙ tantam scientiam debet habere, ꝙ sciat discernere in peccatis communibus, quod veniale, & quod mortale, & ꝙ sciat semper ad q̃ peccata sua potestas se põt extendere, ratio quia alia pęnitentia pro mortali, alia ℘ veniali est imponenda. Itẽ si esset aliqđ peccati gen⁹, ad ꝙ nõ posset manũ ex

hibeatur. S. Bon dicit in responsione ad tertiũ, Quia frequenter peccatores prædicantibus suas monstrãt conscientias, quas nullo modo suis sacerdotibus aperirent. Imo illa dicunt frequenter, quæ longo tẽpore celauerunt, licèt illa minora dicerent, sicut expertis notũ est. iõ creden. est ẽt sum. Pont. hoc mouisse ad illud priuilegium cõcedendum, quod non est adeo ampliãdum, vt præiudicium fiat potestati sacerdotali, nec adeo restringẽ. vt obsit fidelium pietati. Adde, ꝙ caueant pęnitentes, nè refugiãt proprios sacerdotes, vt ab alio participe in crimine facilius absoluantur.

a Conc. Tri. sess. 14. ca. 6. de ministro, & cano. x ac 23 c. 14 & xv. de ref. catechism. de pœ. sa. c. sed iam de. P. V.

b Mortaliter] Tho. in 4. di. 24. dicit, ꝙ vbicunque existens in peccato mortali exercet officium suũ, peccat mortaliter. si exercet vt minister. facit c. si de tem. or c. quotidie, de cõsecr. dist. 2. & c. & homine, de cele. mis. & idem Th. ea dist. q 1 ar. 3. quærela vlti. sic dicit. Lex præcipit, vt nõ iustè ea, quę sunt iusta exequatur. & iõ quicunque hõ, qđ sibi competit ex ordine, fa it indignè, quod iustũ est, iniustè exequitur, & ꝯ præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin indignæ illud faciat, ideo peccat mortaliter Imo vult ibi, quod indignè pertractare sancta, sit contra ius naturæ, in respõsione ad secundum, & in responsione ad quartum dicit quod quandocunque exhibet se in aliquo actu vt minister ecclesiæ, mortaliter peccat, & toties quoties huiusmodi actum facit, Quia, vt dicit Dionisius primo cœlest. hierar. immundis nec symbola. i. sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes, peccant mortaliter, secus aũt si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingeret, vel exequæretur in eo casu, quo etiam laicis liceret, sicut si baptizaret in articulo necessitatis, vel si corpus Chri in terra proiectum colligeret, in responsione vero ad tertium dicit, quod quãdiu minister ecclesiæ, qui est in mortali, ab ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta recipere eius subditus debet, quia ad hoc ei est obligatus, sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum ĩduceret ad aliquid sui ordinis exequendum durante tali conscientia, quod ille ĩ peccato mortali esset, quam tamen deponere posset, quia in instanti homo a diuina gratia emẽdatur. dicit ergo Sanctus August. in d. capit. 1. Qui ergo confitetur, omnino confiteatur, & sacerdoti meliori, q̃ potest confiteatur. & nõ dico, vt Archid. ibidem, meliori. i. idoneitate sciẽtiæ, cum nihil faciant virtutes, quia hoc est falsum, quia requiritur etiam bonitas vitæ, & virtutes conferunt ad remissionem peccatorum pęnitentis, dum ℘ ipsis bonus sacerdos orat vt dicit S. Tho. in 4. di. 19. vbi dicit, ꝙ q̃uis homo purus nõ possit alteri gratiá ex cõdigno mereri, tñ vni⁹ meritũ põt ad salut ẽ

al.

a De qua aũt cul pa] Vide Pa.in c. cũ cãm,de testi. vbi dicit,ꝙ iudex tenetur solũ de dolo & lata, qđ verũ ẽ in eo,qui est positus in officio p obediẽtiã sec⁹ in eo, q̃ se ingessit,cũ diligentior potuisset haberi.

b Loquelã] No. tñ, ꝙ si ex negligẽtia sua præcessit hmõi casus, ñ excusatur, vt in sum.conf e.ti.q. 88.& ẽt sciendũ, ꝙ furiosis,seu amentib.existenti b⁹ i mortali nullũ tñ pt dar̃ remediũ,nisi reuertantur ad mentẽ,qa ipsi dormientib. ꝯ qparãtur.& intelligitur perseuerare in eadẽ voluñtate,& statu,in quo erant imme diatè ante dormitionẽ,vel amẽtiã quousq; dormiẽtes existunt, seu amẽtes,đ bapt.c. maiores,ẽt finẽ. Ideò non restat ꝑ eis nisi oratio.

c Crassã] Hic no. ꝙ cõfessor si sciret pctm̃ cõfitentis, qđ non dicit tenetur ei reducere ad memoriã qa timere potest nè cõfitens super hoc hẽat crassam ignorentiã,vel ꝙ non habeet debitã diligẽtiã ad recolendũ sua peccata,vt in su.confe.lib.3.tit.34.q. 95. vbi hæc not.

non pt facere,absoluat pœnitentẽ inq̃rũ sua autoritas se extẽdit,& ĩponat ei, ꝙ ꝯsulat pitos & deliberet facere,q̃cqđ faciendũ ei fuerit declaratũ, & sufficit, & ꝑ hoc facit in ar. c.si qs de po situs,& c.nullus,de pç. di. 7.vbi q̃uis đ tali dubitetur tñ absolutio non negat̃. de qua aũt culpa[a] tenearur cõfessor, vide j.culpa.S. 5.

5 Tertiò dẽt hr̃e charitatẽ erga pœnitẽtẽ,vt eũ iterroget & instruat,đ pç.di.5. c.1.An aũt de necessitate teneat̃ facere iterrogatiões, & q̃uo,vide j.interrogatio nes in prin. & per totum.

6 Quartò dẽt hr̃e pietatẽ incõpatiẽdo pcõri benignè cũ ꝯsolãdo ĩfundẽdo vinũ, & oleũ,vt dr̃ d.c.oĩs,vt potius velit saluũ i purgatorio, q̃ nimiã pniam ĩponẽdo de ipatũ i inferno, nec exigat iuramẽtũ, vel ꝓmissionẽ a pœnitẽte, nisi in casib. i q̃b. ius ita vult,ẽt si videat,ꝙ ñ implebit; q̃ sibi imponet.

7 Sed pone,ꝙ psbyter parochialis hẽat aliquos parochianos surdos,mutos,vel furiosos,& hmõi?R̃ñ.ꝙ dẽt facere posse suũ, vt iducat eos ad ꝯtritionẽ,& pniam, s̃m ꝙ est possibile,s.signis, aut nutib.& hmõi,& si ñ pt ꝑficere,oret deũ ꝑ ipsis, & faciat orare populũ,vt dñs eos illustret, & cũ nihil omiserit đ ꝯtingentib. ñ ĩputabit̃ ei,facit de conf. di.4. solet q̃ri,& 43.di. Ephesis.

8 Quid si æger petat psbyterũ,& anteq̃ adiũgat,ꝑdit loq̃lã,[b] vel efficit furiosus?Res.ꝙ vel ad nutũ infirmi,vel ad testimoniũ eo.ũ,q ipm audierũt petere pniam,vel psbyterũ,dẽt ei, q̃cq̃d pt humanitatis ĩpendere absoluendo, vel reconciliãdo,& si pt sine periculo,ori eius eucharistiã infundendo, & sufficit vnus testis in hoc cum nulli fiat præiudicium.

9 Vtrũ adiudicatus morti petẽdo pniam sit absoluendus?Res.ꝙ sic, & debent compelli officiales,vt hoc permittant, & cogi ecclesiastica cẽsura,Cle.cũ s̃m,đ pç. & re.

10 Quid si sacerdos scit ĩpedimẽtũ ĩ mrimonio alicui⁹ sui parochialis,& hmõi?R̃. s̃m Mo.ti.pnia.7.ꝙ si pt ꝓbari,tenet̃ sibi reuelare,qa cũ sit eius platus, tenet̃ ad illud ꝓceptũ,Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus,&c.Si aũt ꝓbari ñ pt, licẽt sciat,ñ tenet̃ ei dicere,nisi credat, ꝙ laboret ignorãtia crassa [c] & supina,q̃ eũ ñ excuset,vel q̃n probabiliter credit,q̃ parati erũt acq̃esce re ꝯsilio bonorũ sup hoc,i his duob.casib. tenet̃ ei reuelare,ali⁹ ĩ imò credo, ꝙ grauiter peccar̃t alr̃ ruelãdo, qa eẽt occasio pci.

11 Quintò debet habere potestatem absoluendi, secundũ quòd supra dictum est.

12 Sed đ ꝯfessorib.ill s , q vel đ iure ñ tenẽt bñficiũ,vel sũt intrusi aut excõicati, vl ñ hñt sniam audiẽdi,& hmõi?R̃ñ.ꝙ q̃tũ ẽ ex pte taliũ sacerdotũ,đcipiũt aĩas,cũ non possint nec ligare,nec soluere,đ pro.c.nullus,sed quò ad ꝯfitẽtes distinguẽdũ ẽ ꝙ aut hñt iustã cãm ignorãtiæ & sic sũt absoluti quò ad deũ,q̃diu talis ignorãtia durat,sed si postea hoc sciãt,s̃m Inn.tenet̃ ꝯfiteri iterũ sacerdoti legitimo,q eos possit absoluere,ar.d.c.oĩs,& đ pñ.ñ bap.c.veniẽs, distinguo tñ hic s̃m Pe.đ Pal.in 4.di.17.ꝙ si impedimẽtũ ẽ iuris diuini,puta qa ñ ẽ baptizat⁹,vel ñ ẽ ordinat⁹, sic licẽt quò ad Deũ sit absolut⁹ ꝯfessus tali, q̃diu ignorãtia durat,tñ cũ scit,tenet̃ iterũ ꝯfiteri legitimo ꝯfessori,nec Papa posset disponere đ ꝯrio.si verò impedimẽtũ ẽ iuris positiui , tũc aũt talis,cũ quo ẽ ꝯfessus,hẽbat̃ cõiter ꝑ plato puta qa erat ĩ possessione, & ꝯfirmat⁹ p superiorẽ,licẽt ñ ltimè obtinuerit bñficiũ, & ꝯfess⁹ ẽ q̃s tali tãq̃ suo plato,qa sic reputabatur cõiter,& sic ipse credebat ex ignorãtia facti,& tali ꝯfess⁹ ñ tenet̃ iterare ꝯfessionẽ licẽt postea sciat ñ fuisse ltie positũ,si verò ex ignorãtia iuris hoc ꝓuenit,vt puta,q vidit eũ verberare clericũ, sed ñ putabat excõicatũ,& hmõi,sic tenet̃ s̃m eũdẽ Pet.reiterare,& ita tenẽt do.& gl.vl.in c.nihil,de ele.& ita ẽ verũ đ iure antiquo, sed hodie dic,ꝙ ꝯfess⁹ sciẽter, ẽt cũ q ẽ su⁹ platus q̃-

uis

a Pa.] dicit in illo 1. ar ti.sup vlt.gl. q qn quis geeit se p plato, & tn non est in possessione, & tuc indubitanter non valent gesta, ar. in c. consultationibus, & quod ibi not. de iure patr. Nec hoc casu cois error sustineret gesta, ex quo deficit possessio. Ad hoc qd legit & not. in d. l. Barbarius, & i c. dilectus, de reli. domi. facit qd no. Inn. in c. a. de in integ. resti. & in c. in literis, de testi. spo. & facit qd no. gl in d c. nihil, de elec. q ponderat illu no fuisse i quasi possessione, et si fuisset credit verus plat, & no tenet gesta in dann ecclesiae. Vn soluentes ei no liberantur, nisi cu eo co eraxissent, vt i l. si vrbana, & ibi p Bar. & Modet. ff. de condit. inde. & p Inn. i d. c. in literis. Vn si intrusus aliquid alienauit, det id reuocari. c. alienationes, 12. q. 2. vbi bonus text. & ibi p gl. Arch. Nec cois error iuuat, ex quo deest autoritas iuris. Non ob. d. l. Barbarius, quia fundat se super coi errore, & sup autoritate superioris. Nam ille seruus, qui putabatur liber, habuit officiu a superiore, & sic co currebat ibi duo .s. autoritas superioris, & cois error; sec aut, vbi adesset vnu tm, vt tenuit Inn. & Abb. in d. c. nihil & Bal in repe. d l. Barbarius. pro hoc facit gl. i d. c. nihil, quae ponderat illu fuisse i quasi possessione praelationis & licetia papae. No ob. d. c. consultatio nibus, & c. querelam, de elec. in quibus patet, q sufficit sola possessio ad validitatem actus, quia illa iura loquuntur, qn ius non resistit possessioni, sicut in casu nostro. Non. n. potest quis administrare ex sola possessione, nisi habeat autoritatem superioris, vt in regula, benefi: iu lib. 6 & c. ex frequentibus, de in sti. no. Fede. con si. 61. &c.

b Vide Cate. de poeni sac. ca. sed iam ordo. P. V.

c Forma absoluendi docet S Synod. Tri. ses. 14. de poeni. & fructu &c. Catec. de poe. sacr. c. Quod vero poeni. P. V.

d Absoluo] Sco. in 4. di. 14. q. vlt. dicit, q quia cofessio subalternatur doctrinae de iudicijs, vbi non sunt necessaria verba praecisa, sicut in sacramento eucharistiae, & baptis sed sufficit, quod exprimatur actus sententiae absoluentis, sicut in iudicio publico non oportet ee limitata verba &c.

e Quicquid mali] Adde Scot. in 4. di. 15. q. 1. vbi de satisfactione.

f Patet in Cle. dudum] Idem tenet Car. ibidem so q. addens secundu Laud. qa absolutio requirit integritatem poenitentiae, quae non adesset, nisi & operis satisfactio praecederet.

g L. petens] Ibi enim not. non refert an pactum ante, vel post apponatur ad contractum, dummodo fiat incontinenti. vide ibi Alex. de Imol.

h Huc pertinet c. 7. d cal referas les Co. Tri. P. V.

uis sit excoicatus, vel suspesus, non tenet iterare, vt j. exc. 8. §. 3. si aut non erat confirmatus, sed intrusus sic tenet iterare cofessione factă tali post q̃ scit, sm Pan.[a] in d. c. nihil, & ad l. Barbarius ff. de of. prae. dicit, q loqtur qn talis ponitur in officio a superiore, hoc tene in cofessis cu suo plato, secus in cofessis cu extraordinarijs voluntarie electis, sicut sut religiosi, quia post, q̃ sciut de impedimento credo teneantur iterare cofessione, sm q tj Inn. vt s. dictu est.

13 Vtru[b] sacerdos debeat absoluere eu, q non vult in aliquo desistere, qd ipse cofessor credit mortale esse? Res. sm Gof. i quo. 9. q si e cert mortale esse, qa nulla diuersitas e inter do. d hoc nullo modo det eu absoluere. Si vero n e cert qa e dubiu inter do. & diuersa opi. tuc si e ordinari eius, tenetur eu absoluere, & si ipse cofessor non pt formare sibi cscientia, qn sit peccatu in diuersitate doctoru, tuc nihilomin dicat ei cscientia sua, & informet, vt cosulat peritos. & disponat facere, q tenetur, & absoluat eu, & si pur penites nollet agnoscere tale qd pctm, nihilominus absoluat, qa hoc pcedit ex rone, & non ex pieruia, qa ordinari det seq coe iudiciu ecclesie, n suu Si vero non e ordinari, det seq priu iudiciu. & io si credit mortale, & no pt dponer cscientia nullo mo potest eu absoluere sine peccato.

Confessio. v. quo ad absolutionem, qritur, quo debeat fieri absolutio, in fo. penitentie a peccatis? Resp. q pmitti debet, Misereat tui &c. Indulgentiam &c. ne effectus sacri impediatur ex parte poenitetis, postea dicat, Ego te absoluo[d] ab oib. peccatis tuis, In nomine pris, & filij, & spirit sancti. Sed nunqd supradicta omnia sint necessaria? Resp. q non, nisi. Ego te absoluo ab omnib. peccatis tuis, In nomine pris, &c. sm Io. d Noto. in 4. di. 18. q. 5. Dicit tn Th. in quada q. d quol. q laudabiliter addit cofessor, qcqd boni feceris, sit i remissione tuoru pctoru. Et ad hoc addit Host & qcqd mali[e] passus fueris, qa sic iniunctu a sacerdo e valet tali ex duob. videlicet ex vi opis & clauiu. & ioim ponat penitenti, ita q intelligat, n secrete, vt faciut aliq, qui per modum absolutionis illud dicunt, qa sic non valet nisi ex vi operis.

1 Vtru absolutio deat fieri an iniunctione pnie siuesatis factionis? Rn q n, vt patet i Cle. dudu, [f] i §. statuim, in ver. audir, d se. & ibi Io. An. Na 1. det audire cofessione. Secudo iponere pnia. Tertio absoluer sacra fr. Attn q sit icontineti, vt inesse. C. d pac. l. petes [g] ideo n obesset si absolutio prius fieret, & post poenitetia iniungeref.

2 Vtru [h] sacer dos pochialis possit absoluere ab oib. suos

C. Deus

a C.Deus qui.] ibi.n. e casus val de notabilis, & Pau. ibi dicit, q sacerdotes pnt absoluere de magnis criminib⁹.
b Excipe fratres] Ab.tn in d. c.deus qui,tenet posse artari p statuta potestatem mendicātiū,quia ſm eā nō pnt nisi vt sacerdotes parochiales, nisi immoderatè fieret.Sed non tenetur eius opin.
c C.si.] Dicitur ibi, q Diaconus non dēt ante sacerdotem sedere nisi renuerit locum patriarchæ, vel metropolitani in aliquo capitulo;aliter debet acriter puniri, vt ibi. Et sic cōsequitur quis ex persona aliena, quod nō per suam.
d Quorundam] Dum aliqui ordinantur, eps solū manū imposuit impedit⁹ oculorum dolore sed sacerdotes īpenderunt benedictionē; dr ibi, q nihil eſt actū, & sacerdotes illi sunt puniēdi, ex quo not. glo. q duo imperfecta sacra non constituūt vnū perfectū, & hoc 16, qa sacra sunt vnitatis,de consec.di. 2.qa passus,& v. sitas diuisionem nō recipit. 24.q. 1.loquit. Idē dicendū i sacro baptismi,& eucharistiæ, & i oībus illis, vbi certa forma desideratē, q duo imperfecta nō faciūt vnū perfectū.Itē duæ

suos subditos?Rñ. ſm cōiter do.i c.De⁹ q,ᵃ de pœ.& re.q sic d iure ab oib.peccatis q̄q̄ grauibus,exceptis his,q̄ reseruant ī iure epis, aut ſupiorib. vel q̄ ex cā legitima sunt eis ſpāliter iter dicta,ar.d.c.de⁹ qui, cuius ſuperſcriptio dicit, Epo,& fratrib.eius.i.sacerdotib.& quæ pctā reseruātur, vide s.Casus. idē dic de excōicatione,vt s.Absolutio,1.

3 Quid de his ꝯfessorib. qui de lnia sacerdotum parochialiū,vel aliorū prælatorū audiūt confessiones? ℞.q nō pnt absoluere nisi ab his,quæ eis concedunt. Et aduerte, q maiorē autoritatē nōn pnt eis dare, q̄ habent ipsi parochiales sacerdores dantes lniam,aut alij,c.nemo, de re iud.li.6. excipe fratres ᵇ Minores, & Prædicatores,& electos ab his, qui de iure pnt eligere ꝯfessores,de qbus dic vt s.confessio. 3.§.7. & 28.

4 Vtrū officiales epi,vtsūt cancellarij iudicis &c. habeāt autoritatē ī pœnitētijs casuū epaliū? ℞.ſm Ho.in sum.ti.de pœ.& re. q non pnt absoluere i foro pniæ, sed tm in foro contētioso, nisi hoc eis expresſè concedatur. Fallit hoc in vicario generali epi, qui ēt si non sit sacerdos, pōt hoc alijs delegare, nisi sit expresſè prohibitū, ar. de procu. c. petitio, & 93.di.c.si ᶜ

5 Vtrū eps committēs alicui suā autoritatē generaliter audiēdi ꝯfessiones, ex hoc intelligat, q possit absoluere a casib. Epo ſpāliter reseruatis?℞.q non,qa i generali conceſsione non veniunt illa,q̄ non eēt quis verisimiliter ſpāliter ꝯcesſurus,vt in c.si eps,de pœ. & re.li.6.& d re.iu.i gnāli, lib.6.& de offi.vic.c.vlt.cū suis concor.Sed si aliquem casum ſpāliter reseruatum ſpecificè ꝯcedat cū clausula gnāli, tūc bene pt absoluere ēt de nō expresſis,ſm qd eps pt de iure,arg.c.qui ad agendū,de procu.lib.6. nisi casus eēt adeo grauis, q verisimiliter non venit in tali gnālitate, sicut de iniectione violenta in perſonā ecclesiasticā, de quo in c.peruenit,de ſen.exc. qui non venit, nisi exprimatur ſm Io.Mo.in d.c.qd agendum.Ego tamen credo, q in foro aiæ in tali generalitate,ēt si nullum exprimat poteſt absoluere ab omnibus,quæ verisimiliter concesſiſſet in ſpecie,quia verba gnālia sunt gnāliter accipienda,de dec.ad audientiam, præsertim in fauorē salutis animarum, quo nihil eſt fauorabilius. 24.q. 3.si habes, de pœni.& re. nē pro dilatione.

6 Vtrum eps concedens licentiā alicui, vt eligat sibi confessorē idoneum, eò ipso concedat licētiam absoluendi a casibus suis dicto confessori electo?℞.q non,nisi hoc exprimat, vel euidēter constet per alia signa, q hoc in ſpeciali voluit concedere.c.si eps, de pœ.& rem.li.6.

tutorum excusationes iperfectę non faciunt vnā pfectā,vt C. qui numero cite.l.1. Idē in stipulatione,quia illa non diuidit, vt l.1. & l.cōtinuus, ff de verb obl. sed facrm solēnitatis, vt in missa,bn diuidit,qa duo imperfecta faciunt vnū perfectū, vt 7.q.1.nihil, & ibi glo.Idem tenet Archi.& addit pniam diuidi non poſse, vt de pe.di.3.sunt plures. Ad qd vide infra ordo.2.§. 14.&c.
e. Cū qua peccauit] Adde S Bon. i 4 di 19 in q.circa literā, in.ver. iudicās, Vbi ponit exemplū de sacerdote fruāto cū aliquo suo parochiano,vt honeſti⁹ loquamur vbi dicit, q non videt, qualiter absoluere nō poſſit, qa & si fuit malus, pōt dare tū bonū consiliū addit tn, q neutri credendū eſt, non ipsi absoluēti,qa vr i eo manifeſta præsumptio;non ipsi pœnitenti, qa vr in in eo miu⁹ vera cōtritio,& peccati deteſtatio, dū nō vult detegere nisi conſcienti.

7 Vtrum vnus sacerdos posſit absoluere, & alius audire? Rñ.q non,quia sacramenta non sunt diuidēda, ar.23. di.quorundā.ᵈ

8 Vtrum proprius sacerdos posſit absoluere eam,cū qua peccauit?ᵉ ℞. ſm Ri. in 4.di.17.q sic,intellige,nisi sit casus reſeruatus per ſuperiorē.Item si non imminet periculum aut ex parte sacerdotis,aut ex parte mulieris propter eorum fragilitatē. vnde

a Verecundaretur] Dicit tamen Guil. q sacerdos non deberet eũ audire, qa tollitur erubescẽtia, q̃ ẽ magna pars satisfactionis, de pę di 1. quẽ pœnitet. Et iõ deberet eũ remittere ad aliũ. Sic in simili. no. glo. in c. oĩs. 30. q. 1. de vxore presyteri Greci. licẽt multũ nõ faciat, qa ibi loquit pp periculũ, puta si cõmisisset adulteriũ. Et idem dicẽt de oib. peccatis, in quibus cõfessor fuit cõsciens, vel cooperator, valet tñ absolutio, si absoluat. Concor. Tho. in 4. di. 19. Nõ obstat, si opponat, q eps nõ pôt dispẽsare cũ eo, cũ quo cõmisit simoniam, qa trãdetur, q illud est, quia dispensatio est dignitatis, absolutio vero necessitatis, ideo non facile perditur.

b Absolutio] Vide Ro. absolutio. 5. in prin. Addo, q absolutio nõ pôt fieri sub condõne, puta absoluo te, si satisfeceris, qa actꝰ legitimi, vt rña, ... intelligit tñ de conditione suspẽdente actum, fm Ab. in c. de q bus, d baptismo: secus, si esset conditio de futuro. Vt si non es baptizatus, vide supra, absolutio 3. in prin.

c Postea] Excõmunicatꝰ bñ dispositus potest absolui a pecca-

de, si imminet tale periculũ, nullo modo confiteat, sed petat licentiã alteri cõfitendi, quã si non vult dare maliciosè, potest nihilominus alteri confiteri. melius tamen faceret, si eam ad aliũ cõfessorẽ mitteret, cũ quo magis verecundaret.[a]

9 Vtrum confessor audiẽs pœnitentem, qui habet casum à quo non pôt eũ absoluere, possit eũ absoluere à casibus pertinẽtibꝰ ad se, & postea remittere eũ ad superiorẽ ꝓ absolutione aliorũ pertinentiũ ad ipsũ? ℞. q licẽt i hoc fuerit opi. tñ hæc ẽ verior, quã tenet Hẽ. de Gã. in quol. 1. q. 30. q sic; & ita seruat curia, & cõis cõsuetudo. vnde pęnitens debet oĩa confiteri integrè, de quibꝰ est memor, & sacerdos absoluet, à qbꝰ pôt, & postea remittet eũ ad supiorẽ, vt absoluat eũ à reliquis. Ratio, quia p cõfessionem factam inferiori oĩa peccata sunt confitenti remissa, & iã peccator ẽ absolutꝰ à deo. absolutio[b] verò sacramentalis fienda p ecclesiã duo facit: vnũ, qa partẽ debitæ satisfactionis remittit, aliud, quia absolutum ecclẽ militanti, à qua per peccatum suum separatus fuerat, reconciliat. Oĩs eni mortaliter peccãs quãtum ad se à communione sacramẽtorũ, & ecclẽ separatus est, & excõicatꝰ. Nũc aũt neutri horũ repugnat separare absolutionẽ & facere eam p partes. Satisfactio. n. per partes bene pôt iniũgi, ũt quippe sacerdos dicere, facias hoc vsque ad 8. dies, & postea[c] reuertaris ad me, & iniungã tibi residuum similiter reconciliatio potest per partes, sicut patet de excõicato pluribus excõicationib. qui potest absolui ab vna, postea ab alia c. cũ ꝓ causa de sen exc. & idẽ gl in c. officij, eo tit. & gl. in c. ex parte, de offi or. vel pôt dici, q prima absolutio cũ secunda est vna, Ita, q prima sit sub ratihabitione de secunda subsequenda. Ita q factũ in prima suspenditur, nec hẽt effectũ, donec veniat secũda, & tũc secũda agẽs in ꝓpria virtute primæ præcedẽtis, agit totũ quod vnica absolutio de oĩbus agere deberet, & sic ratificat primam, imò illa cũ illa vnica simpliciter & indiuisa reputabit. Sed quamquam ita sit, nõ debet in prima absolutiõe aliqua conditio apponi de secunda sequenda, neque in secunda de prima. qa de iure subintelligitur, vt nõ sit necesse, q exprimatur. hæc ille. Et subdit verũ fore, dummodò disponat pęnitẽs ire ad superiorem; aliàs si videret eum rebellem, denullo debet eum absoluere, quia iam impęnitentem se ostenderet. & in q. 31. subdit, q si inferior absolueret sub conditione, idest si de illis absoluatur per superiorem, vel ad tps, scilicet quousque superior absoluet, q non valeret absolutio. in q. 32. dicit, si superior committeret inferiori tali modo, valet, q absoluere possit sub tali conditione, quòd etiam sibi confiteatur, q valet talis commissio. & pôt fieri, quia cõfessio nihil aliud est, q̃ ligaminis ostensio, & idẽ ligamen pluribus pôt oñdi; & tunc non habet vigorem prima confessio nisi sub proposito faciendi scdam. sed si postmodũ confiteri superiori renuerit, quæ dimissa sunt, non redeunt, sed nouum crimen incurrit. & si dictam conditionẽ acceptat, debet eam absoluere sine oĩ cõdõne apposita ex parte absolutionis. Si verò committat sic, vz possis sub condõne scilicet si ratam habuerit, non valet talis commissio, nec absolutio.

10 Quid si talis casus reseruatꝰ, sit excõicatio, nunquid poterit absolui à peccatis prius, & postea mitti ad superiorem ꝓ absolutione ab excõicatione? ℞. multi tenẽt q non, quia cũ excõmunicatꝰ sit extra ecclesiam, non potest reponi nisi per eum, ad quem spectat absolutio ipsius, per ea q̃ no. in c. præsenti, de sen. exc. li. 6. & l. et

hæc

tis, nõ capax est sacramenti pęnitentiæ. quod nulli negatur etiam excommunicato & hæretico, de hęreti. c. super eo li. 6. est tñ capax absolutionis, pp quod põt absolui ab vna excõicatione, & remanere ĩ alia, vt ten. exc. ca. cum pro causa, & no. glo. in c. officij, eod. ti. vbi dicit, ꝙ excõicatus a pluribus, ab vnoquoque poterit sigillatim absolui, & vltima absolutio cõfirmat oẽs. dicit tñ, ꝙ vnus non debet absoluere, nisi absoluendus caueat, ꝙ se faciet absolue re ab alijs, & nõ debet denunciari absolutus, antequã sit ab omnibus absolutus. Et in d. c. cum p causa, dicit, ꝙ excõicatus ex pluribus causis, põt absolui ab vna, & remanet ligatus pro alia, quare põt dici, ꝙ talis possit absolui, securiꝰ tamẽ esset, ꝙ prius se faceret absoluere ab excommunicatiõe. In hoc tamen discretus debet considerare sacerdos, qd expediat saluti animæ confitentis. hoc idem tenet supplementũ con. fessor. 1. § 4. Rose. confessor. 1. §. 10. tenet contra, & conatur rñdere rõnib. adductis hic in text. & hoc idem tenẽt theologi, & summistæ, & canonistæ, vt patet per eam. Idem tenẽt aliqui moderni summistæ. Ego credo vt dixi, ꝙ sacerdos considerare debet, quid saluti confitentis expediens sit, nam securius esset prius absolui ab excõicatione. a Obtinere] Scilicet confessor, qui non potuit absoluere.

hæc opi. videatur bona, tñ mihi magis placet contraria, ſm ꝙ p̃t absolui a peccatis, & postea mitti ad superiorẽ, vt absoluat̃ ab excõicatione. qđ quidẽ patet ex p̃dictis in p̃cedenti. q. & hęc est benignior opi. ſm Mo. & verior iudicio meo. vñ non ob. eorũ rõ, q̃a talis non reponit̃ in ecclesia, licèt absoluat̃ ab alijs, nisi p eũ, ad quẽ spectat, nec dẽt se imiscere diuinis, donec sit absolutus ab excõicatione. Nec ob. ẽt si dicat̃, q̃uo p̃t ergo absolui a sacerdote, si non dẽt se ĩmiscere diuinis, quia ẽt excõicatis nõ p̃hibetur talis immixtio, & quod dr̃ ꝙ excõicatus non est particeps sacramentorũ verũ est cõpletiuè, sed non initiatiuè. Nec ob. c. quicũque. 24. q. 1. vbi dr̃, ꝙ qui se segregauit ab vnitate fidei, vel societatis Petri & Pauli, nõ potest a vinculis peccatorum absolui, nec ianuã regni cœlestis intrare, q̃a (vt patet) loquitur de hęreticis, & alijs, qui in proposito malo perseuerant, non de contritis, aliter nunquã possent absolui. Aduerte tñ ꝙ si foret in mora petendę absolutionis, sic nullo mõ debet absolui a peccatis, nisi certis coniecturis appareret, ꝙ nullo mõ constitueret̃ in mora ex tali absolutione. Si verò non fuit ĩ mora, vel si fuit, tamen verisimiliter apparet, ꝙ amplius non erit, credo, ꝙ confessor debeat absoluere a peccatis, nec eum grauare, vt priꝰ vadat pro absolutione excommunicationis, p̃sertim q̃n commodè hoc facere non potest. Et sic videtur velle Ri. in 4. di. 18 art. 9. q. 4. in ver. ibi. quia præsumendum est, vt in pluribꝰ, ꝙ iustè excõicati fuerant, & quòd nisi per eos staret, ab excõicatione absoluerẽtur, ergo vbi cessat talis p̃sumptio, absoluendus est. Hoc idem tenet Ro. tit. de sen. ex. §. 18.

11 Vtrum peccans in alieno territorio efficiatur de iurisdictione illius, in cuius territorio deliquit, vt possit absolui ab eo? Res. ſm Pa. in c cum contingat, de fo. com. quòd in foro p̃niali non sortitur q̃s forum alteriꝰ sacerdotis ex delicto commisso in eius territorio etiã notoriè facto. & no. per gl. in ca. 1. 16. q. 1. & qđ no. ĩ c. 1. de rap. ratio, q̃a p̃nia iponit̃ pp offensam dei, & aĩæ p̃priç, ſm Io. de Lig. & ideò illi soli subijcitur, quem habet loco dei, & qui est iudex animę suę.

12 Vtrum peregrini, & viatores, qui de licentia proprij sacerdotis cõfitent̃ alteri, q tñ h̃nt casus reseruatos ep̃is, possint ab eo, quẽ elegerũt in confessorem absolui? Res. ſm Rod. quòd sic, maximè si instituit ep̃s gñalis confessionis, vt in pascha, debet tñ ei iniungi, quòd cũ habebit copiã sui ep̃i, iterũ ei confiteatur illud peccatũ reseruatũ, & ab eo recipiat pęnitentiam de illo.

13 Quid si sacerdos absoluit, à quo non p̃t? Res. secundũ Ri. in 4. di. 18. quòd siue faciat ex malicia, siue ex crassa vel affectata ignorãtia, mortaliter peccat, & ſm Dir. ti. de p̃nia, tenetur dicere confesso, ꝙ talis ꝯfessio non tenuit, vel obtinere a autoritatẽ & postea loq̃ cum eo de aliquib. quasi dubitet, nè bñ eum ĩtellexerit, & sic eũ absoluere. Quod intelligo, si commodè p̃t & sine scandalo, aliàs non credo, teneatur, q̃a talis confessus pp bonã fidẽ excusatur, ar. 37. di. §. vlt. Aduerte, ꝙ quando quis confessus fuit ei, qui eum non potuit absoluere, postquam hoc scit, tenetur iterum confiteri illa eadem peccata, si adhuc est memor, sacerdoti, qui eum possit absoluere secundùm Ric. in 4. dist. 17. Sed tu distingue secũdũ ꝙ supra dixi, confessio quarto. §. 12. Aduerte tamen, ꝙ si prædictus confessor potuit eum absoluere ab aliquib. li-

cèt

a S.Concil. Tri. hac de re ses. 14. ca. 8. de satisfac. necess. Catechis. de pę.sa. in 3. par te. c. nunc ad ter tiam. P. V.
b Septennis] & rō est ſm Theol. Quia cũ p pc̃m septiformis spiritus sancti gratia amittaſ, ideò meret septénem pniam. Credẽdũ est autẽ, vt dicit tex. in d.c. hoc ipsum, qđ patres talẽ imposuere pniam instinctu spiritus sancti. Exemplũ de Maria sorore Aarõ, quæ pp murmurationẽ iussa est starepost sanatio nẽ a lepra septẽ diebus ex castra.
c De nihilo] sed Ab. dicit ibi, ꝙ ñ est verum. & cõi ter tenẽt doc. cõ tra Io. And. vide glo in c. sunt plures, de pę. dist. 3.
d Ad hanc & sequentem proximè quæstionẽ vide Catec. de pœ. sa. c. sed iã ordo. P. V.
e Abstinere] qa fortè dicit se nõ posse. & sic no. ꝙ regulariter perseuerans in pc̃ō non repellitur a confessione. excipitur vsurarius manifestus, de quo in c. quanq̃, de vsuris, li. 6. licet Abbas i d. c. ꝙ qdã, dicat non eẽ bonam exceptiorẽ, qa ibi cõ fessio, absolõ de negãt. Sed i casu d. c. ꝙ quidã, negatũ tñ absolutio nã admittet sacerdos quẽlibet, qa dicet fortè de cætero se velle abstinere. Ex hoc

cẽt nõ ab oĩbus, sufficeret ꝯfiteri illa solũ, a qbus non potuit eum absoluere, ei, q hẽt potestatẽ, & non alia.

CONFESSIO VI. quò ad pniæ [a] iniunctionem, gl. in c. sunt plures, de pęn. di. 3. tenet, ꝙ regulariter ꝑ quolibet mortali pnia septennis [b] debetur. Attñ tenetur ſm cõiter doct. in c. deus qui, de poe. & remi. ꝙ pniæ sunt hodie arbitrariæ per d.c. deus qui, & per c. mensuram, de poeni. dist. 1. ita ꝙ Io. An. in c. vt mensurę, de empt. & vend. tenet, ꝙ canones pniales hodie de nihilo [c] seruiunt. nihilo minus sacerdos & si possit recedere a dictis canonib⁹ in imponendo poenitentiã quam vult pp fragilitatem hominũ, & cõsequenter & ex causa, & pro hoc facit gl. bona in d.c. sunt plures, tñ bonum est, vt eos canones sciãt, vt ſm eos sciat se temperare, & peccatori innotescere, quid meretur.

1 Sed qd [d] si sacerdos videt, ꝙ non faciet pniam, vel non vult subire? Rę. ſm Mo. ti. pnia. 6. ꝙ debet sacerdos talem imponere, quã sine murmure & spontè velit portare, & non aliã propter periculum, & etiam concedat, ꝙ ipse possit redimere ieiunia, quæ ei imposuit, & ꝙ remissiones p̃latorum prosint ei. nec dẽt exigere iurm, vel ꝓmissionẽ de abstinendo in futurũ ab aliquo pc̃ō, vel faciẽdo qđ sibi iniunget nisi in casibus a iure expressis, sed absoluat eum simpliciter sine conditione, cum protestatione, ꝙ si nõ restituet aliena, vel faciet debitũ, ꝙ euacuabit fructũ ꝯfessionis, q̃uis sibi videatur, ꝙ non sit facturus ad qđ obligatur. cauti⁹ tñ esset, qñ adest cõmoditas, mittere eũ primò ad satisfaciẽdũ, & ꝙ postea reuertaſ ſm euangelium. si ꝯmodẽ nõ pt, sufficit, dispo nat, quãprimũ poterit, satisfacere. vñ pśbyter nullatenus dẽt procuratorẽ pmittere a se desperatũ recedere. Et in his ꝯcor. Inn. in d. c. oĩs, & Scot. in 4. dist. 15.

2 Quid si peccator confiteſ, non tñ vult abstinere [e] in futurũ? Rę. ꝙ dẽt sibi consiliũ dare, & pniam iniũgere, & hortari, vt nõ desistat benefacere, qa dñs citius eũ illuminabit, & valẽt ad multa bona ſm doc. in c. ꝙ quidam, de pę. & re. non tñ debet [f] eum absoluere, quia peccaret mortaliter tam absoluens, quàm poenitens secundum Ri. in 4. dist. 17.

3 Verũ bona opera, quę pęnitẽs faciet, sine magis efficacia ad expiandam culpã pręteritã, qñ ꝑ confessorẽ ei iniunguntur sic dicẽdo, Oĩa bona, q̃ facies, vel intendis facere, iniũgo tibi in remissionẽ peccatorũ? Rę. ſm Tho. in quol. ꝙ sic, qa sic valent dupliciter. Primò ex natura operis. Secundò ex vi claui ũ, & ideo plus habent expiare culpã præteritã. Et propterea bonum est, ꝙ sacerdos hoc ei iniungat taliter, ꝙ intelligat, vt supra dixi, confessio. 5. in prin.

4 Verũ vnus ꝯfessor possit ex cã relaxare, aut cõmutare pniam, quã alter imposuit? Rę. breuiter loquendo de pnĩa sacrãli ꝙ sic si talis hẽt autoritatẽ absoluendi a tali peccato, pp qđ fuit sibi imposita, ẽt si ille, qui imposuit, esset superior. Si verò non hẽt autoritatem absoluendi a tali peccato, nõ poterit eã nec relaxare, nec commutare, nisi necessitas vrgeat, vel pietas suadeat. pium enim tunc esset interpretari, ꝙ superior in huiusmodi casib. acceptet ſm Rod. ar. c. latorem. § 33. q. 2. gl. 26. q. 7. c. tempora, tenet ꝙ eps potest diminuere pniam, quã Papa imposuit, ar. d. c. latorem. Quod ego admitterem, qñ non potest haberi recursus ad superiorem

no. vlteri⁹, ꝙ verã pnia reqrit ꝓpositũ vlteri⁹ nõ peccãdi: alias pœnitẽtia nõ est fructuosa quò ad vitã æternã, qa q̃dius qs ẽ in ꝓposito peccãdi, ẽ inimic⁹ Deo. Adde tñ vnũ no. ꝙ pnĩa ẽ iniũgẽda iẽt nõ hñti ꝓpositũ abstinẽdi, qa licẽt ñ valeat quò ad vitã æternã, valebit tñ ad multa. Et ẽt cõsiliũ dẽt sibi dari, vt sępe confiteatur.
f Nõ tñ dẽt] Facit ꝓ hoc tex. i d. c. ꝙ qdã, qđ dicit cõsiliũ pbendũ, nõ absolutionẽ.
g Latorẽ] i. si. iũ

periorem commodè, & ex cã; aliàs non credo. hoc ẽt tenet Alua. & ſequit̃ Car. ĩ Cle.ſi.de pœni. & re.& ẽm prædictam diſt. ꝯcordabis opin. ꝯtrarias,q̃ recitant̃ in d.Cle.ſi.Fallit hoc ſecundũ aliquos, niſi alicui in pnĩa fuiſſet impoſitũ, vt iret ad terrã ſanctam, quia tũc ſine autoritate Papæ nõ poſſet commutare, ar.c.1.& c.ſuper his, de voto, iuncto ca. ex multa, eo.ti.quod ego limito, qñ iniunxiſſet, vt iret in ſubſidium terræ ſanctæ; aliàs nõ per iura præalleg. Et ẽm hanc diſtin limita & intellige glo. & doc.in d.c. 1.& ita tenet Mo.tit.pen.4. & Aſten.lib.5.tit.32.

5 Sed q̃ro, qui ſunt canones pnĩales? R℞. ꝙ eos reduco ad viginti, quorũ prim[9] hr̃ 82.d.c. presbyter,[a] vbi dat̃ cuilibet presbytero fornicatori, vel committenti quodcunq; peccatũ, quod inducit depoſitionẽ, pœnit. 10.anno. in quibus primos tres menſes debet ieiunare in pane, & aqua tm̃, exceptis dñicis,& feſtis pcipuis in quib. pt recreari vino,[b] piſciculis,& leguminibus, incluſus[c] tamẽ ſtando, poſt exiens[d] dẽt annũ vnum[e] cũ dimidio ieiunare in pane & aqua, poſt vſq; ad ſeptimũ annũ ieiunare debet tres ferias in pane,& aqua, ſ.ſecunda, quarta & ſexta, niſi ſecundam feriã velit redimere vno pſalterio, vel denario.[f] poſt tres ſequentes annos.6.feriam[g] in pane & aqua ieiunet. Quidã intelligũt in adulterio, vel inceſtu ſolùm. Sed tu dic etiam in fornicatione. Secundus canon habetur.30. quæſt. prima, capit. ſi quis ſacerdos,[h] & c.non debet, vbi datur pœnitentia. 12. annorum presbytero, qui cognouit filiam ſpiritualẽ, etiam quam audiuit in confeſſione, & ſi eſt publicũ[i] vel ſi eſt epiſcopus.j15. annis pœniteat,& mulier dẽt omnia pauperibus dare, & in monaſterio perpetuo ſeruire deo. Terti[9] eſt de ſpõ. duo.c.accepiſti,[k] vbi cõtrahenti per verba de præſenti cum aliquo alij deſponſato imponitur pœnitentia ꝙ ieiunet in pane & aqua. 40.diebus,& ſeptem annis ſequẽtibus pœniteat. Quartus eſt in capi.de filia,& c: deuotam.17.q.1.vbi peccãti cum moniali,vel religioſa pœnitentia.10.annorum iniungitur,& conſentienti. Quintus eſt in cap. ſi quis cum duabus,& in c.ſi quis cum matre.33.q.vltim.vbi ignoranter[l] cognoſcens duas ſorores, vel matrem, vel neptem, vel amitã, aut filiam imponitur pœnitentia.7.an. ſi ſcienter, priuatur perpetuo coniugio. Sextus eſt de exceſ. præla.cap. clerici, vbi clerico peccanti contra naturam ppetua pnĩa ĩponit̃ detruſus ĩ monaſterio. Laico verò vſque ad dignam ſatisfactionem ĩponitur ſeparatio a cętu[m] fidelium. Septimus eſt in

ſta gl. quæ no.ꝙ epiſcopus poteſt relaxere da pœnitentia quã impoſuit Papa, & clericus illam, quam epiſcopus impoſuit. Hoc tamen fit per licentiam ſuperioris expreſſam, vel tacitam, vt ibi per glo.

a C.presbyter] Debebat.n. daponi ſecundũ canonẽ apoſtolorum, & hoc de rigore. Et intelligit de eo, qui ſpontè confitetur peccatũ; ſecus de eo, qui in vitio perdurauit vt ibi dicit canõ.

b Vino] Neque carne, neq; caſeo.

c Incluſus] Dẽt eſſe in ſacco indut[9] humi adhærere,& implorare dia ac nocte Dei oĩpotantia: miſericordiam.

d Poſt exiens] Sed non dẽt procedere in publicũ, nè grex fidelis ex eo ſcandalũ patiatur. Nec enim debet ſacerdoe publicè pęnitet̃ ſicut laic[9].

e Annum] Intellige exceptis feſtiuitatib. & domini 15 dieb. quibus poteſt vti vino, carne, &c. & hic finitis fiat particepe corporis, & ſenguinis domini, ne induraſcet &c. Ad pacem veniat, in choro vltimus canat &c. minora gerat officia, non accedat ad cornu altaris &c. Et finito ſeptennio epiſcopus poteſt eum reducere in priſtinũ honorem.

f Denario] Et hoc eſt rationabile, q̃a ſicut ſe per peccatũ vendidit.15.q.1. Nõ eſt, ita pecunia ꝓpria ſe redimat nec eſt ſimonie.

g Sextam feriã] Nem dicit text. nulla interueniẽte redemptione.

h Sacardos] Quia debet pęniterè peregrinando, poſtea verò ad moneſterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ ſuæ pęniteat.

i In publicũ] Tunc.n.dẽt deponi, vt dicitur in d.ca. non dẽt, vbi loquitur de fornicante cũ ea, quã audiuit in cõfeſſione &c. Et ibi no.gl. ꝙ magis peccet ſacerdoe cognoſcẽdo filiã ſpũalẽ, quã vxorem alterius. Mulier aũt, quæ dẽt deo ĩ monaſterio ſeruire, nõ erit monacha, quia ibi volũtariè nõ detinetur, ſed cauſa eſt delicti. 10. q.1.c.ſicut.

k Ca. accepiſti] Ibi Abb. dicit, ꝙ ꝯtrahens cũ duob. ẽ infamis. l.1. ff. de infa.& credit, qđ eccleſia poſſe: imponere pęnã in foro iudiciali, q̃a iſti abutũtur ſacrõ matrimonij, & ſic cõmittunt ſacrilegiũ, vt l.q̃uis, C. de adul. Sacrilegiũ varo ẽ mixti fori, & vterq; iudex, ſ.eccleſiaſticus, vel ſæcularis cognoſcer̃ poterit, de quo ĩ c. cum ſit gnale, de fo. cõ. Et facit c. de bñdicto, cum glo. 32. q.1. Sed ibi Papa non curæt de foro iudicieli, quia illud tredit per modũ cõſilij ed enimã redimendam.

l Ignorãter] Adde ẽt idẽ eſſe de matre, vel filia, q̃ ſciẽter ſe cognoſci pmiſerint ab eo, qui alterã ſtuprauit, ꝙ debet perpetuo coſtinere e coniugio.

m A cætu] Subdantur excõicationi, dr̃ ibi, & a cætu fidelium. Quod eſt dictum ed maiorem ex-

presſionē ſm Ab.in d.c.clerici. Sed pœna capitis ple ctuntur, In authen. vt non luxurientur ꝯ naturam.

a Cap.hoc ipſum] Pœnitentia regulariter eſt ſeptennis; niſi maiorum criminum exceſſus tranſcendere cogatur. Et duo ponũtur hic. Et additur tertium de vitio ſcilicet ſodomitico &c.

b Admonere] & vltra hæc, hic poſita nõ debet armis ſe accingere nõ litigare, vxorem, nec concubinam vnquã habere, nec adulterium committere audeat. Nõ ſit in conuiuijs lętãtium, in eccleſia ſit poſt alios chriſtianos ſegregatus poſt oſtiũ poſtulatur[9] orationum ſuffragia ab ingredientibus, & egredientib[9]. Cõmunione ſit priuatus niſi in articulo mortis.

c Vel intret] Ex quo no. ibi gloſ. quòd ſi quis inceperit pœnitentiam, & itret monaſterium, ꝙ nõ teneatur eam finire, q̃a religio ſoluit vinculum iuramenti, de iureiur. ꝑuenit. Itẽ votum, de voto c.ſcripturæ.

d Cap.latorem] Per annum non debet eccleſiam ingredi, ſed ante fores baſilicæ ſtãs orare debet, tribus ſequentibus annis in eccleſia poſſit ingredi, ſed priuetur communione per ſeptem annos. Non offerat oblatiões. In his omnibus temporibus non debet manducare carnes, neque vinũ bibere niſi in dominicia & feſtiuis diebus, & a paſcha vſque ad pentecoſten. pedibus ſemper vadat, non ſumat arma niſi contra paganos, & ſic perdit feudum, ex quo iuuare non poteſt dominum ſecundùm gloſ. ibi niſi per alium ſeruire valeat. Ieiunet trib. dieb. per hebdomadam.

e Duodecimo anno.] Quod priuatur militia, ſi conuictus ſit in foro iudiciali, ſimiliter & doctoratu, vel ſi in foro pęnitentiali, debet ſacerdos ei iniungere, vt abſtineat a militia, & pœnitentiæ intendat, ſecundũ Ab. ibi.

f Accuſanti] no. Pa. quòd mitior pęna imponitur in foro pœnitentiali, quàm in iudiciali.

g Perdiderit] Iſta perditio intelligitur vel ꝑ debilitationẽ ita ꝙ non poſſit vti membro, pede, ſ. vel manu, vel quantum ad detruncationem.

h Periuro] Nunquã n. debet eſſe ſine pœnitentia interiori, & nunquam in teſtimonium recipiatur. Alibi dr̃, ꝙ iorãmentum ſolum Deum habet vltorem l.a. C de re.cre. & iureiu.

i Quadrageſimis] Vnam ante feſtum Natalis, aliam ante Paſcha, aliam ante feſtum S Ioann. intelligas. & ad de, ꝙ liber ad ꝑceptum domini periurans ieiunet in pane, & aqua. 40 dieb. Seruus verò pœniteat trib[9]. 40. & legitimis ferijs.

k C.nemo] Dicit ibi text. ꝙ ſit excõicatus. i. a cõione remotus & loquit̃ in nõ edmonentibus ſm glo ibi.

l Sacrilegiũ. i. & ꝑdãti res eccleſiaſtices, & vaſa. Tales priuantur vno an. ingreſſu eccleſiæ. In 2. ante fores debebũt ſtare &c. & ibi debent firmiter ſpondere talia nunquã commiſſuros.

m Si qs eccleſiã] Debetq; ꝓriũ pauperib[9] reſtituere. Facit

c.hoc ipſum.[a] 33. q. 2. vbi inceſtuoſo, vel peccanti cũ brutis imponitur pęnitentia plus, q̃ ſeptem annorũ. Octauus eſt in c. admonere.[b] 33. q. 2. vbi vxoricidæ imponitur pęnitentia aſpera & ꝑpetua, ſcilicet nè vinum, vel ſiceram bibat, carnes nunquam comedat niſi i paſcha & natiuitate domini, in pane & aqua & ſale viuat, ieiunijs, & orationibus intentus, vel intret[c] monaſterium. Nonus eſt in c.latorem.[d] 33. q. 3. in matricidis, quibus quaſi eadẽ cũ vxoricida imponitur, niſi ꝙ iſta eſt ſolũ ſeptennis. Decimus eſt in c.1. de pœ. & re. vbi interficienti presbyterũ imponitur pęnitentia. 12. anno. ũ.[e] Vndecimo eſt in c.accuſaſti, de accu. vbi accuſanti[f] iniuſtè aliquem ad mortem, ſi occis[9] fuerit, imponitur pęnitentia. 40. dierum in pane, & aqua. & 5. annis pęniteat, ſi verò membrum perdiderit,[g] tribus annis. Duodecimo in c.quicunque. 6. q. 1. vbi periuro[h] imponitur ieiunium, 40. dierum in pane, & aqua, & pęnitentia. 7. annorum. Idem de eo, qui eum inducit, vel conſuluit vel cogit, & ſi erat ſeruus, dñs trib[9] quadrageſimis,[i] & legitimis ferijs ſcilicet, 2. & 4. & 6. in pane & aqua ieiunet. c.q compulſus. 22. q. 5. Decimotertio eſt in c. vt menſuræ, de emptione, & venditione, vbi. 30. dierũ in pane & aqua ieiuniũ imponitur falſanti menſuras, ſed grauior pęnitentia imponitur falſario literarũ apoſtolicarum in ca. dura, & in c.ad falſariorum, & in c.ad audientiam de cri.fal. & in c.nouimus, de verbo. ſig. Decimoquarto eſt in c. de his verò. 33. q. 2. & in c. ſi quis, de pę. diſt. 5. vbi dimittenti pęnitentiam ſolẽnem imponitur pęnitentia 10. annorũ, & exhibitio euchariſtiæ in fine vitæ ſuæ ſolùm. Quintodecimo ẽ in c.nemo[k] per ignorantiam. de conſ. diſt. 1. vbi presbytero, qui clericum mortuũ inuoluit in palla altaris, imponitur pęnitentia. 10. an. & 5. menſium. Diacono verò trium annorum cum dimidio. Sextodecimo eſt in c de viro. 12. q. 2. vbi committenti ſacrilegium[l] imponitur pęnitentia ſeptem an. Ita, ꝙ in trib. primis carnes non comedat, nec vinũ bibat niſi in paſcha, & natali Domini. In alijs. 5. annis trib ferijs a carnibus, & vino abſtineat. Comburens tñ eccleſiam. 15. ann. pęnitere debet, & reſarcire, vt i c.ſi qs eccleſiã.[m] 17. q. 4. Septimodecimo eſt in c.ſtatuim[9], đ maledictione, vbi blaſphemantibus publicè deũ, vel ſanctos imponitur illa pęnitẽtia, de qua ſupra

a Facit. cap. 2.] Ibi habetur de eo, qui interfecit latronē, vbi comprehēdi poterat absque occisione, leguminibus vti debet, & paruis pisciculis feria. 3. 5. & sabbato; per 9. dies non intret ecclesiam; vide ibi.

b Conci. Trid. sess. 14. c. 1. de nece. & insti. & ca. 3 de part. & fru. c. 8. de satisf. nece. & cano. 4 Cate. de pœni. sacra c. hactenus de contri. & c. nunc ad tertiam. P. V.

blasphemia. §. 7. Octauodecimo est in c. omnis, de pę. & rem. vbi sacerdoti reuelāti confessionē īponit pœna de qua infra, confessio, vlt §. 10. Nonodecimo ē in c. si qs dederit. 24. qō. 1. vbi dans communionē hęretico, vel accipiēs ab eo nesciens hoc prohibitū ab ecclesia, debet pœnitere vno anno. si [illegible]t sciens. 10. annis. ita qui permittit hęreticum celebrare in ecclesia catholica p ignorantiā iuris. 40. dieb. pęniteat: si sciēter, per annū pęniteat. Qui autem pro eius reuerentia, & damnatione ecclesiæ. 10. an. pęniteat. Qui autem transierit ad hæreticos, vel alios ad hoc induxit, pęniteat. 12. annis.

6 Sunt multi alij canones, in quibus pęnitentia. 7. ann. aliquando minor imponitur, quos prætereo, quia ex quo regulare est ꝙ pro quolibet mortali sit septennis, nō fuit necessarium eos exprimere.

7 Ad regulas autē prædictas debet cōfessor semper habere oculum. & quāquā ex causa, puta quia debilis, vel alteri obligat⁹, vel propter periculum, nè eam faciat pęnitēs, possit relaxare prædictas pœnas, cū, vt dictū est, hodie sint in arbitrio cōfessoris; tamen bonū est innotescere eam peccatori, vt magis timeat peccare, & itelligat, qd sit ei agendum, si vult absolui à pęna peccati vel in hic mundo, vel in alio, quia credendum est ecclesiam instinctu spiritus sācti eas sic taxasse, sicut deus p iustitia exigit vel hoc, vel in purgatorio à quocunq; talia perpetrāte, vt apertè dicitur in c. hoc ipsum. 33. q. 2. Hoc ipsum, ꝙ canonum censura post 7. an. remeare pęnitentem in statum pristinum præcepit, non electione ꝓprij arbitrij sancti patres, sed potius sententia diuini iudicij, sanxerunt, & infra dicit; Hinc etiam ecclesiastica consuetudine est vsurpatum, vt maiorum criminum pęnitētia. 7. annorum spacio cōcludatur, nisi vel officij eccellentia, vel criminum magnitudo præmissum spaciū transcendere cogat, hoc ibi. Aduerte etiā, ꝙ in foro pęnitētiali feriæ legitimæ dnr. 2. 4. & 6. feria, vt in c. presbyter. 82. dist. & in c. ieiunia, de ꝯse. di. 3. facit de homi. in c. 2. a & ideo sancti⁹ est i his pęnitētes affligere, si mō iduci psit.

CONFESSIO VII. Quò ad b ei⁹ effectū.

1 Vtrū confessio liberet à culpa peccati? R. ꝙ sic. Nā sm Aureo in 4. di. 17. q. 1. nisi meritū Christi actualiter applicet illi, vel illi, nulla culpa delet, qa solum p meritū passionis Chri pctā remittūtur, cū ergo sacra sint immediatū applicatiuū passionis Chri ad nos, ideo oīs culpa delet mediantibus sacris de facto exhibitis, vel in voto. Propterea cum pnīa sit sacrm, & percipiat in ꝯfessione, qa per eam hō se subdit ministris ecclesię, q sunt sacrorū dispēsatores, Ideo ꝯfessio ex vi absolutionis ꝯiunctę culpā remittit, nisi hō obicem peccati mortalis in actu ponat sm Sco. in 4. di. 14. q. vlti. Nec obst. quod in ꝯtritione pctā remittūtur, qa contritio votum ꝯfessionis habet annexum. Et ideo sicut baptismus liberat à culpa non tantùm sm ꝙ actu ꝑcipit, sed etiā sm ꝙ in voto habet, sicut patet illis, qui iustificati ad baptismum accedunt, nec frustra postea baptismus ꝑcipit, & sic d ꝯfessionē dicendū est, ꝙ si qs contritus accederet ad ꝯfessionem, in actu absolutionis gratia augeretur, & etiam peccata remitterent si præcedens dolor non sufficisset ad contritionē, & ipse tunc obicē gratię non præberet. His etiam concordat S. Tho. in 4. di. 17. q. fin. ar. 1. & ar. 2.

2 Vtrū confessio liberet à pœna peccati? R. ꝙ sic tripliciter. Vno modo ex vi absolutionis in voto, vel in actu liberat à pœna æterna, sicut & à culpa, à qua liberat, nihilom nu remanet obligatus ad pœnā temporalem, secundùm quòd pęna est medicina promouēs & purgans, quę restat in purgatorio patienda, quæ quidem est improportionata viribus pęnitentis in hoc mundo viuentis, sed per vim clauium intantū minuitur, ꝙ remanet proportionata viribus pęnitentis viuentis in hoc mundo, ita quòd satisfaciendo in hac vita purgare se potest. Secundò quia sacerdos potest dimittere de pœna debita secundùm Panormitan. in cap. sicut dignum, de homi. & de hoc habes infra, indulgentia. §. quinto.

a Adde S Syn.Tri.seff.14.c.5.de conf.Repete cætera quæ supra adnotaui ex eadē & catech.conf.t. P.V.
b S.Conc.Tri sess.14.c.5. de conf. & can. 6. catech. de pę.sac.c.sed tamde mini. P. V.
c Figurationis] Dicit S.Th.ea.di.q.vlt.arti.1. Quòd in sacramētis ea, quæ exterius geruntur, sunt signa rerū,quæ interius cōtingunt, & iō cōfessio, qua qs sacerdoti se subijcit, signū est interioris, qua qs Deo subijcitur. Deus autem peccatum illius,qui se sibi subijcit p pœnitentiam tegit, vnde & hoc oportet in sacramento pęnitētię signari, & iō de necessitate sacramenti,est φ quis confessionem celet, & tāquā violator sacramēti peccat,qui reuelat. hæc ille.
d Ratione caritatis] Ratio est, quia oīa quæcunque vultis, vt faciant vobis homines Matt.7.& Lucæ.6.& intelligitur.i.quę debetis ſm rectā rōnē velle. & hoc intelligitur in illa ppositiōe,Matt. 22. Diliges proximū tuū sicut te ipsum. Sed quilibet tenetur ſm rectā rōnē diligere famā proximi ergo & celationē pcti sui. Ecc. 41.Curā habe de bono nomine. Hoc n.magis remanebit tibi, q̄ mille thesauri ptiosi, & magni, bonæ vitæ numerus dierū. Bonū aūt nomē pmanebit in æuum. Et Prouer.4.Melius est nomen bonū, q̄ diuitiæ multæ. Et per consequens confessor dē ide diligere, & vel le ipsi confesso. Sed reuelatio tolleret cōfesso famā, ergo &c.Et probatur,quia qua ratione potest vni reuelari & alteri & sic omnib. vnde in tali reuelatione est manifestū,φ fama,quæ est illesæ dignitatis stat, apud conciues macularetur. Itē ratione fidelitatis, qa de lege naturæ amico reuelanti secretum fidelitas est seruanda, vnde Prouer.10.Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est, celat amici cōmissū. Item ratione veritatis promissæ tacitè, qa in hoc est promissio tacita de seruando secreto. Item ratione vtilitatis, & cōitatis, quia tolleretur recursus ad superiorē, quæ vtilitas, & communitas in hoc consistit.
e Qui non facerent] Est etiā de iure diuino positiuo, quia quilibet Christianus tenetur nō dare occasionē alteri, qua retraheretur a lege Christi, quę est,φ cōfiteatur, sed per istam reuelationem multi retraherentur, iō &c.Itē qa illud, quod è semel terminatū, non debet ad aliū forū deduci, sed peccatum in confessione detectū est finaliter ᵭterminatum,quod patet p illud Matt. 16.Quodcunque solueris sup terrā,erit solutū, & in cœlis, id est finaliter approbatur. Et per illud Io. 20. Quorum remiseritis pecca. &c. supple in iudicio diuino finaliter rmissa approbantur. Sed reuelans,q uantū in se,facit φ deducatur ad aliud forū ideo &c.Itē quia daret occasionem dicendi mendacium, puta quòd peccatores se laudarent, & vituperarent alios. De lege positiua habetur in d. cap.omnis &c.
d Ricar. in 4.] Sanctus Thom. ibi quæstion. vltima articul.1. Ad secundum dicit, quòd Papa non possit quem

Tertiò dimittitur pœna ex ipsa natura actus confitētis qui pœnam habet annexā erubescentiæ,& ideo quāto pluries confitetur qs de peccatis, tantomagis pœna minuitur propterea confessus & absolutus in purgatorio minus punietur,q̄ contritus tātùm,pręsertim propter duo vltima.

3 Vtrum confessio[a] generalis sufficiat ad dlēda mortalia? Res.ſm Ri.in 4.di.21. ar.3.q.3. φ sic peccata oblita.Aduerte tamen, φ ad remissionem mortalium oblitorum & ignoratorū non sufficit confessio generalis, quæ fit in ecclesia sine sacramentali, si homo habet copiā presbyteri, & facultatē confitendi,sed tenetur de eis generaliter confiteri & a pſbitero petere absolutionem ſm eundem Ri.vbi supra,valet tamē confessio generalis ad delenda venialia. Vnde not.φ confessio generalis sacramentalis, q̄ fit in secreto sacerdoti de generibus singulorū, non de singulis generū valet ad remissionē pęnæ & culpæ venialiū ex quatuor, secundū S.Th.in 4.di.21. Primò ex contritione pœnitentis. Secūdò ex humilitate confessionis. Tertiò ex oratione sacerdotis. Quartò ex vi clauium. Alia autē confessio,quæ non est sacramētalis,sed solū generalis valet ex trib.primis tāmodo.

CONFESSIO vlti. Quò ad [b] sigillum, & eius celationem.

1 Vtrum sigillū confessionis sit de essētia sacramēti? Res.Aur.in 4.dist.21. φ sic, nā de ratione sacramēti ē, φ sit signū efficax.Est enim sacramentum sensibile efficiens qd̄ figurat.Sed sacrm istud significat,& figurat, φ deus audit peccatum, & φ constituitur forū secretū, in quo mori dēt pctm̄, & extingui ergo,cū significatio sacramēti confessionis sit significatio occultæ deletionis pcti,& fori, ideo ad rationē eius ptinet,vt nullo modo reueletur.Vnde,q reuelat,facit irritū sacramētū auferēdo cōfessioni naturā suę sign.& figurationis.[c]

2 Vtrū sigillū confessionis sit de iure naturę? Res. Sco.in 4.di.21.q.2. φ sic ratione caritatis,[d] fidelitatis veritatis promissæ tacitè, & vtilitatis, quo sigillo multi confitentur, qui non facerent.[e]

3 Vtrū Papa possit præcipere sacerdoti,vt reuelet ɔfessionē? Res.ſm Ri.in 4.[f] di.21.φ non. & si præcipit, non est ei obediendum,qa secretum confessionis est de iure naturali,diuino,& ecclesiæ,sup qua Papa non pt pcipere, vel dic, φ cum

sacerdos. in actu confessionis sit spālis vicarius & specialis quò ad illam speciē sit maior generali. c. studuisti,[a] de of. lega. Ideò Papa in hoc non est maior, cum sit vicarius generalis. Hāc rationem ponit Pa. in c. dilectus, de excef. prael.

4 Quid si interrogetur sacerdos, an sciat aliquid de eo, quod audiuit in confessione, vel prestetur ei iuramētū, vt dicat si aliquid audiuit i confessione? Rñ fm Sco. & Ric. vbi supra ꝙ dēt nīdere se nihil scire, vel audiuisse, supple ad reue ā iū sicut & Chrus dixit Matth. 13. qđ nec filius hominis scit de die iudicij, intelligitur ad reuelandū generaliter. Vnde non dēt tacere (vt dicūt aliqui, & male.) sed audacter dicere, ꝙ nihil scit, & ꝙ nihil audiuit, qa subintelligitur ad reuelandū. Et in hoc concor. S. Bo. ea. dist. ar. vlti. q. 1. ad pri. & communiter doct. & Pa. in d. c. dilectus, [b] licèt quidam dicāt, ꝙ potest dicere se nihil scire vt homo, [c] sed vt Deus. ita dr̄ i c. si sacerdos de of or. Melius est, vt dixi s. ad reuelandum, quia non potest negari, quin sciat vt homo. hæc Sco. ibi supra.

5 Vtrū liceat saltē reuelare de licētia ꝯfitentis? Res. tenēt, quidam ꝙ sic illi, q vtilis & necessari⁹ est ad pficienda, q̄ requiruntur ad illud forū, qa adhuc gerit psonā Dei, sed alij personæ non licet, & hmōi opin. est Ri. vbi s. S. Bo. verò & Pe. & S. Th. ea. di. tenēt ꝙ licitè pt reuelare, nisi timeat de scādalo[d] & hoc solū ei, q pt prodesse, & non obesse, ita tñ ꝙ sacerdos constituat se nūtiū confitētis. Sed magis mihi placet opinio præfati Aur. vbi s. & Land. ea. di. ꝙ nullo mō licet, qa confitēs non pt dispensare in lege naturæ diuina, & in essētia sacri. & ideò cauti⁹[e] ē. ꝙ sacerdos ciat sibi dicere ex ꝯfessionē hoc, qđ vult qđ reuelet.[f]

6 Vtrū ille, cui reuelatur[g] pctm̄ alicuius ex aliqua cā de lnia ꝯfitentis, tenendo opinionē ꝙ hoc possit facere, teneatur celare? Resp. S. Th. vbi supra quòd sic sicut tenetur & iterpres celare.

7 Vtrū in aliquo casu liceat reuelare confessionē? Res. quòd sic in 6. casib. primus, qñ sacerdos indiget ꝯsilio, [h] ita tñ quòd dicens pctm̄ sibi detectū in confessione, nullo modo referat psonā ꝯfitentem, taliter, ꝙ possit deueniri ad ei⁹ notitiā. istud patet in ca. officij, d̄ pe. & re. vbi papa non reprehendit legatū petētem consiliū de peccato, Quod asserit se in confessione habuisse in vniuersali, vnde credo, ꝙ confessores non peccāt mortaliter, q aliquādo ēt dicunt se habuisse tale pctm̄ in cōfessione, quādo in tali generalitate ita dicūt, quòd nullo modo pt deprehendi psona, quæ ipsum confessa ē, licèt sit periculosū[i] talia referre, nisi in

quē licētiare, vt dicat pctm̄ sibi i cōfessione detectū.
a Cap. studuisti] Et adde, ꝙ neque pctōrem, neque pctm̄ reuelare dēt. Et idem tenet Sco. in d. 21. di. & S. Bo dicit, ꝙ excōicatio hoc casu non debet timeri.
b In d. c. dilectus] Et Pa. loquitur de eo, qui est productº in testem. Idē Ab. in c. si sacerdos, de of. or. tamen tex. d. ca. si sacerdos, dicit, ꝙ si qs sciat aliqđ crimen in confessione, pt illud arguere in gñali, vt fecit Christus di. vnus vestrum me traditurus ē, & si qs petat iustitiā, puta quia fortè illi furatū est aliqd, pt illū excōicare in genere d cedo, si qs furatus fuerit tale qđ sit excōicatus, in spē nō pt, licèt sciat eū esse reū, qa nō vt iudex scit, sed vt De⁹, sed debet eū admonere, nè se ingerat, qa Christus Iudā a cōione non remouit, & vide ibi Ab. q multa pulcra no.
c Vt homo] Imò Sco. reprobat istā viā ar. nō loquit in psona Dei, qa in psona propria audit cōfessionē tanquā minister, sicut qñ baptizat vel consecrat, tñ pōt bene dici, habui in confessione sic & sic, quod non referatur ad personā confitentē, vt possit deueniri ad notitiā eius. facit ca. officij, de pœniten. & remis.
d De scandalo] Scādalum autem posset timeri quando probabiliter posset conijci quòd sacerdos confessionē suā reuelauit.
e Cautius] Dummodo, intellige,

nō dicat sub sigillo secreto, quia sacerdos nihil posset reuelet ergo vt publicè deregendum.
f Reuelat] Hæc est sententia Sco. in d. 21. dist. q. 2. in responsione ad primum. Vbi licèt quis possit iuri suo renunciare, tamen illud est verum, quando simpliciter est inductum pro fauore particulari, secus, quando cederet i detrimētum cōitatis. Icē qa est cōtra ius naturæ, vide Ab. in c. Mar. & in c. significasti, de simonia, vbi vult ꝙ pōt reuelari pctm̄ de licentia pœnitentis ei, q pōt prodesse. Et narrat de quodā cardinali, q peccatum reuelauit papæ.
g Cui reuelat] Nisi ille, qui cōsensit, vt reueletur, vult vt sciatur liberè.
h Indiget consilio] Quando sacerdos non pōt absoluere ab aliquo peccato, pt illud referre superiori & erit vt interpres. nec debet propterea personam referre. similiter pōt referr̄ alicui prudenti aut perito pro consilio habendo fm Scot. nec ob. illud, qđ ponderat Ab. in d c. omnis, contra simplices sacerdotes, quia dicit ꝙ non debēt etiā referre peccatum propter text. ibi in versi. peccatum, quia respō. illud esse verum, quando per illud posset deueniri in notitiam peccantis, aliàs secus, vt hic.
i Periculosum] Bona. in 21. dist. 4. quæst. vltim. in respon. ad vl.

casu necessitatis pro consilio habendo, pp scādalum & periculum, nè deueniatur in notitiam personæ. Secundus casus, in quo licet reuelare, est de licētia confitentis; quod tamē non placet, vt dixi supra. Terti⁹ casus fm Inno. & sequitur Pa. in d. c. oīs, de pęn. & re. est, qñ qs confitetur se velle facere aliquod malū, qa istud non est dictum in pœnitentiali foro; & iō pp rationē istius sacramenti non tenetur celare, nec ēt propter præceptū legis naturæ seu diuinæ, rōne pmissionis saltē tacitè de non reuelando, quia vt dicit S. Bon. in 3. dist. 21. intelligitur, q dēt [a] celare, nisi veritas, vel obedientia aliud exigat, vt est in proposito. Nec ob. q cōiter tenēt Theo. eadi q non liceat, qa dictū eorum limito & intelligo, qñ quis ꝯfitetur se habere peccatū, de quo non pt pęnitere, & a quo non pt, nec vult abstinere, & hoc iō confitē, vt sacerdos pbeat consiliū, & oret pro eo, vt Deus eū illuminet, & hmōi, & tale pctm non vergit in periculum aliorū, sed tm ipsi⁹ confitentis. nam tūc nullo mō pōt reuelari, quia talis confessio disponit ad ꝯtritionē & consequenter ad peccatorū in conspectu Dei celationē fm Ri in 4. di. 21. ar. 4. q. 2, sed qñ vergeret ī periculū cōitatis, vel alterius tūc si nullo mō vult cessare talis qn illud faciat, credo sine piudicio q non solū pt imo tenē reuelare, ei q pt pdesse, & nō obesse, vt malo obuiē. Quartus casus ē, qñ qs hēt per aliā viā pctm sibi detectū in confessione fm S. Bo. [b] & Ri. & communiorē opi. Theo. in d. 21. di. Verū est, q pp scandalum non dēt reuelare nisi p necessitate, vel vtilitate illud dicat, vel nisi iurauerit dicere veritatē fm Inn. in c. oīs, d pę. & re. recitat Pa. in d. c. dilecti⁹, de excel. pl. nunq̄ tñ dēt dicere se habuisse illud in confessione, qa fm Sco. vbi s. peccaret mortaliter, & idē dic, si reuelat aliquid plusquā sciat extra ꝯfessionē, puta scit semiplenè aliquod factū extra ꝯfessionē, & plenè in confessione, si licet sine pctō mortali

timum dicit, q sigillum confessionis est adeò custodiendum, vt non solùm vitetur fractio, imo dignum est, vt de hoc tollatur omnis suspicio &c.

a Intelligitur, quod debet] Loquitur enim S. Bo. in q. vl. in respon. ad vltimū de illo, qui promittit non reuelare, qa tunc intelligit, nisi veritas, vel obediētia, &c. tamen rō qua mouet Abb. est quia quando quis confitetur aliquod crimen cōmittendū, qd non intelligitur in cōfessione detectū. Et de hoc S. Bon. vbi supra ar. vlt. q. 1. sic formaliter dicit, Quia pōt sacerdoti regulariter cōfiteri aut tanq̄ pœnitens, & volēs a peccato absolui, & tunc sigillum confessionis claudit oē quod dicit sine apertiōe. Aut ita quod non vult a peccato desistere, vt si reuelat propositum periurandi, vel occidendi hominem vel aliquod tale & tunc non tenetur sub sigillo cōfessionis claudere, sed tunc potest dicere ei, qui potest prodesse, & non obesse, sed subdit, quanuis illud videatur dici probabiliter, tamen cum mandatum & institutio de omni culpa dicat generaliter, & pęnit⁹ pctm suū non tanquā homini, sed tanquā Deo reuelet, & nesciat sacerdos, verū ille verum dicat, an eum seducat, nisi manifestatum fuerit per illam personā, non debet manifestare personā illam. S. autem Tho. dicit, q opi. ab autore nostro posita videtur erronea cum sit contra veritatem sacramenti. Sicut. n. baptismus est sacramentū, quāuis fictus quis accedat, nec est mutan. pp hoc aliquid de essentialibus sacramēti, ita confessio nō desinit esse sacramentalis, quanuis ille, qui confitetur, emendationem nōn proponat, ideò nihilominus sub occulto tenendum est. Si dicatur, q hoc videtur esse contra charitatē, respondet S. Th. q non est verum, quia charitas non requirit,

q apponatur remedium peccato, qd homo nescit, illud autem, quod sub confessione scitur, est quasi nescitū, cū nesciat vt homo, sed vt Deus, vnde narrat. S. Bo. de quodam, qui in naui confessus est publicè peccata sua, q qñ peruentum fuit ad portum, nemo recordatus ē d eo, qd dixerat &c. ad illud qd dē hic, sed qñ vergeret in periculū cōmunitatis, vt in hæresi, &c. Respō. Sco. iustē q iustū est, exeqris, ergo charitatiuè, q charitatia ē exeqris sed non charitatiuē exequitur, qui contra legē naturæ modis prædictis aliquod malum manifestat commissum, vel cōmittēdū. Quare reprobandus ille versus iuris. Est hęresis crimē quod nec confessio celat. Non q metrū sit borū, sed qa sñia falsa ē. dicūt tñ do. q sine reuelatione confessionis dēt dicere plato vigila sup oues, quia lupus est in grege, si probabiliter credat veritatē dicere, vel ponere diligētiā, q pōt nè grex hęresi corrumpatur.

b Secūdū S. Bo.] dictū S. Bo est tale, q illud q scit dupliti via, duplici cognitionē scitur, vnde pōt vnū modū sciendi reminisci, & alium obliuisci, vt patet, qa aliqñ recordatur homo se audiuisse, & obliuiscitur se vidisse &c. Et etiā ex hoc patet q duplex est modus reuelandi, si ergo dicat, si io qa audiui talem blasphēmantē, vidi tali fornicantem vel furantem, non prędudicat sigillo confessionis, quod semper claudit, nè quid dicatur, scitus per confessionem & tunc vt ait S. Tho. reuelat qd scit vt hō, & non quod scit vt Deus. Hæc autem reuelatio debet fieri cum magna maturitate, nè fiat scandalum pœnitenti, ad quod tollendum debet ei protestari, quod nō tenetur celare, quæ protestatio nullum alium habet effectum. nisi quia scandalum remouet ab ipso pęnitente, hęc autem reuelatio debet

fieri

nisi semiplenè exprimere, vel si hẽt dubiè, aliter q̃ dubiè reuelare non dẽt. Quintus casus est, qñ essent aliq, q ꝯdixerũt interficere p̃sbyterũ cũ eis euntẽ in nemore, quorũ vnus pęnitet, & ꝯfitetur ante nemoris ingressũ, nã tunc põt sacerdos retrocedere, licèt ex hoc alij socij cognoscãt sociũ cõfessũ fuisse proditionẽ sm. n. Sco. in 4. di. 21. gñaliter dici p̃t, ꝙ signũ quod de se ẽ indifferens ad significandũ tale pc̃m̃ fuisse confessum vel non fuisse, licèt aliqb' sit signũ magis determinatũ ex aliquo p̃supposito, nõ tñ ex se ẽ signũ reuelatiuũ confessionis, nec per consequens simpliciter illicitũ confessori. qdã tñ a tenent ꝙ in tali casu tenetur poti' intrare nemus, & subire mortẽ, q̃ tali signo reuelare sed eis non credo. Meli' b tñ faceret, si aliquã cãm fingeret, cur intrare renuit, sed si nõ p̃t inuenire, credo cũ Sco. qđ p̃t desistere ab igressu, q̃uis illi p tale signũ deprehendãt ꝯfessionẽ ei fuisse factã, si tñ signũ non esset indifferens, sed certũ, nullo mõ liceret signũ faceret vel alio mõ ꝯfessionem reuelare, sed poti' teneẽ sm Ric. vbi s. mortẽ sustinere, nè ꝯfessionem reuelet. Sextus casus, in quo licèt reuelare ꝯfessionem est, qñ id, qđ dr̃, non est peccatũ nec est circunstantia pc̃tĩ illius, q confitetur nã tale qd nõ cadit sub sacramento ꝯfessionis, nisi esset qd potens deducere ad manifestationẽ pc̃tĩ, vnde si qs confitendo ĩferat, qđ ĩ tali terra sũt boni fruct', vel pulchrũ castrũ, vel qđ ex tali licito cõtractu dẽt dare centũ ducatos alicui, & hmõi, q̃ ñ sunt pc̃tã, nec đducẽtia ad manifestationẽ pc̃tĩ licitè sm Ri. vbi s̃ p̃t manifestare, nisi talis ĩnotescat confessori, qđ talia sibi dicit sub sigillo secreti, qa tũc non p̃t reuelare, nisi sm ꝙ sigillũ secreti potest reuelari, vt j. dicam.

8 Quid si p̃sbyter haberet aliquod pc̃m̃ c mortale qđ non posset ꝯfiteri, nisi ꝯfessionẽ sibi factã reuelaret? Res. sm Ri. vbi s̃ & Scot. ꝙ nõ dẽt ꝯfiteri durãte tali casu illud pc̃m̃, sed sufficit ꝯteri de eo cũ ꝓposito confitẽdi, qñ poterit facere sine p̃iudicio sigilli ꝯfessionis, & reuelationis p̃sonae cõfessę, fortiori. n. vinculo teneẽ ad celãdũ ꝯfessionẽ, q̃ pęnitens ad confitẽdũ. d

9 Verũ sacerdos, q audit duos in confessione, & vn' eorũ dixit se peccasse cũ illo alio, sed ille ali' ꝯfitẽdo hoc ñ dicit, possit eũ đ hoc iterrogare? Rñ. ꝙ sic in gñe sed nõ p̃t dicere, quòd ali' sibi reuelauerit, nisi ille extra cõfessionẽ sibi dixisset.

10 Verũ sciẽs p ꝯfessionẽ aliquẽ excõicatũ, teneaẽ eũ vitare? Rñ. sm Ri. vbi s. ꝙ ñ ẽt ĩ secreto, & ad c cũ ñ ab hoĩe, đ sen. ex. qđ vr̃ dicere ꝯtrariũ, Rñdet, qđ ĩtelligiẽ qñ scit per aliã viam in se-

fieri pro loco, & tempore, puta nè fiat praeiudicium veritatis, vt puta si adduceretur in testem cõtra furem quem vidit cum alio furari, & postea est sibi confessus. Si enim non posset testificari, regnaret falsitas, & lateret veritas. Item si non posset reuelare, tunc fraus & dol' patrocinaretur alicui, puta qa scit se posse accusari a sacerdote, & vadit ad confessionem, vt claudatur os ei'. Itẽ sequeretur, ꝙ deberet mentiri, quia interrogatus non posset respõdere nescio sine mendacio, ex quo scit vt homo. Item quãdo quis tenetur accusare vel ex mãdato praelati, vel Dei, si postea audiendo cõfessionem clauderetur sibi os, videretur quòd ex hoc cõpelleret ad peccatum mortale, quandoquidem per obedientiam tenetur ad reuelandum, & tamẽ per cõfessionem non posset reuelare. Ponamus vltimò casum, ꝙ quatuor vadant per viam, vnus peccat in conspectu omnium, vnde accusand' est coram praelato. Et puniendus cõfitetur vni de tribus, duo alij accusant, & testificantur, & ad maius robur aduocãt tertium. Cui praecipitur, ꝙ dicat. si non dicit, illi eũ accusant tanquam fautorem in praedicta culpa, & praelat' rõnabiliter punit ipsum ad duorum testimoniũ de inobedientia ergo taciturnitas praeiudicaret innocẽtiae, quod est iniquum. Idem Ros. confessionis celatio. §. 10. vbi allegat Asten.

a Quidam tñ] Et tunc subdunt, ꝙ esset martyr, quia pro lege naturali & diuina seruanda mortuus est.

b Melius] Puta fingendo aliquam occasionem eundi, siue ad alium locum declinandi &c.

c Aliquod pc̃m] Pone exemplum sacerdos absoluit aliquem de facto episcopum simoniacum, qđ non potest de iure. tenetur confiteri sacerdos, qa sacramentum indiscretè ministrauit, sed confitendo necesse est vt reuelet peccatũ episcopi, qa tenetur dicere in speciali de peccato, & circunstantijs. Et si casus accideret, ꝙ nunquam posset habere cõfessorem & esset in casu impossibilitatis ad confitendum homines, potest tantũm dicere in vniuersali dico meam culpam, quia indiscretè ministraui sacramentum poenitentiae.

d Ad confitendum] Fortius enim vinculum est lex naturae, sed suum confiteri peccatum nõ tenetur nisi lege diuina, ergo confiteatur Deo. Ex hoc sequitur, quòd quilibet ministrans sacramentum pęnitentiae, maximè debet cauere, nè indiscretè ministret, praecipuè in illo casu, vbi ex indiscretione sua non poterit explicitè poenitere absque hoc quòd reuelet cõfessionem sibi factam.

creto,quā per confesſionē. Sco. tñ vbi s. tenet, ꝙ dēt eū vitare,ſi poteſt ſine ꝑdi tione ei⁹ excōicatiōis.Si ve rò hoc nō pōt facere,quin eum prodat, nō tenet,imò tenetur nō vitare, quia for tiori vinculo ligatur ad ce landum.l.per legē naturæ, diuinā,& eccleſiaſticā,quā ad vitandum ᵃ excōicarū.

11 Quid ſi ſacerdos ſciat p confeſsionem ꝙ aliquis dormiuit cū muliere ī eccleſia? ℞. ꝙ hoc nō pōt reuelare epo, niſi ī genere di cēdo?talis eccleſia ē polluta,& idiget recōciliatiōe,ᵇ arg.c.ſignaſti,đ adul.& c.ſi ſacerdos, de of. or. & hoc tutius eſt,licèt qdā teneāt, ꝙ nec etiā in gñe dēat reuelare.quod verū credo,qñ ē oīno occultū,qa ſic nō indiget reconciliatione.

12 Vtrum Abbas,vel alius plat⁹ poſsit ammouere ſub ditum ab aliquo officio pp delictū, qđ ſcit ī ꝯfeſsione? ℞. ſm Ric. & Sco.vbi s.ꝙ nō, etiam ſi ſcit eū malè vti tali officio,niſi qñ hoc facere poſſet ſine ſuſpitione pœnitētis,& alteri⁹ cuiuſcūq; ꝙ eum ammoueat ᶜ pp ꝯfeſsionē,qa tunc poſſet.ſed ego credo iſtud verū, niſi qñ talis ſubdit⁹ ꝑſiſtit pctīm à quo nō vult deſiſtere, & quod vergit ī periculū alio rum, qa tunc credo poſsit eū officio priuare,qñ ad li bitum ipſi⁹ ſpectat amouere,vel cōfirmare, vt s §.7.

13 Quid de presbitero, q ſcit in ꝯfeſsione impedime tum in mrimonio ꝯhēdo, vel decan⁹ ī ꝓmouēdo, & per eum pñtandosᵈ ℞. ꝙ ſecretè dēt eos monere vt đſiſtāt,ꝙ ſi ꝯhūt,benedicat nuptias.ſi petit,ꝙ præſētet ordinandū,ᵉ pñtet, qñ aľr facere non pōt ſine maniſe ſtatione confeſsionis. facit quod no.gl.& doc. ī c.vnico,ᶠ de ſcru. ī or. fa. rō qa ēt ſi diceret, nō ſibi crederet, niſi quaten⁹ poſſet ꝓbare,& ſic fruſtra faceret.

14 Quid ē,quod cadit ſub ſigillo ꝯfeſsiōis? ℞. qđ dire ctè ſe extendit ad oīa,q̄ ca dunt ſub ſacramentali ꝯfeſ ſione, vt ſunt pctā,īdirectè verò cadunt oīa illa, per q̄ ꝯ̄pprehēdi pōt pcīm, vľ pec cator. vnđ ſm Ri.vbi s.qc qđ p ſe,vel p accñs,directè vel indirectè poſſet verecū diā, vel ꝯfuſionē,vel malā ſuſpitionē, vel aliqđ aliud nocumentū gñare pœnitēti ex pcō ꝯfeſſo.cadit ſub iſto ſigillo,Vnde loc⁹, & tps,& ſimilia,ex qb⁹ pōt deueniri ī notitiā pctī ꝯfeſſi,nō ſim pliciter, ſed ſub relatione ad pſonam,q̄ ipſum ē cōfeſ ſa, cadit ſub iſto ſigillo,& durat etiā poſt mortē pœni tētis,ſm Sco. vbi s Vnde ē preceptum negatiuū quod obligat etiam ad ſemper.

15 Vtrū ille,cui ꝯfeſſor re uelauit confeſsionē,teneatur celare,quod ſibi reuela uit? ℞ ſm Ri. vbi s.ꝙ ſic. imò plato ſibi pcipiēti ꝙ re uelet non tenet.nec dēt o bedire,qa talis ꝯfeſſor q ſi bi reuelauit,dedit de facto ſibi poteſtatem loquēdi,nō de iure, & ideò nullo mo do licet ei reuelare.

16 Quid de illo,q audiuit à ꝓpoſito, aut a caſu cōfeſ ſionē, quā qs facit ꝯfeſſori? ℞. Ri.vbi s.ꝙ tenet celare đ iure naturæ,& diuino;& ideo nullo mō poteſt ſine pcō mortali reuelare ſine ꝯ-

a Ad vitandū] Qūo dēat euitari excōicatus oc cultus,vide.ĵ ex cōmunicatio. 8. §.10.

b Reconciliatio ne]Nota ꝙ exſe minis effuſione polluitur eccle ſia, & idiget re. cōciliatione nō ſolùm cum à prī cipio eſſet publi cum, ſed etiā cū ex poſt facto ve nit in notitia, ſi verò delictū ſem per eſſet occultum, non eſt ne ceſſaria recōcilia tio,qa in verita te eccleſia non polluit, qa quæ ſancta ſunt inq. nari non pñt, de coha cle. & mu. c.veſtra. ſed quò ad nos ad terrorē dicitur pollui đ quo vide gl. ī c. vnico de conſe.ec. vel al.li.6.

c Qđ eum amo neat] S. Bo.in 4. di.21.arti.2.q.1. in rñ.vlt.arg. qñ ſubditus nō vult ceſſare à culpa, ſuperior dēt ei p ſuadere ceſſatio. nem voluntariā. ſ.vt ab offō petat abſolui pp o. nus, ꝙ ſi nō vult petere,dēt eū ſuſti nere,niſi ſit talis religio, in qua ſubditi pñt trāſ. mutari ſine nota infamiæ. hæc il le cōcor. Sco. & idem Roſe. con. feſſionis celatio. §.1.

d Præſentādo] Adde Roſe. §.2. vbi ſupra q dicit ſm Alten. quia ſunt mľtæ cauſæ quæ reddūt indi gnū præter pec catum, vt ętas, ſcientia,&c.q̄ al. legari poſſunt.

e Ordinādū] Di cit tñ S.Bo. ꝙ de bet differre,vſq; quo ſcandalū ín citet, vel platus precipiat,qa tūc ipſe nō facit,ſed eccleſia, quæ iu. dicat de exterio ribus,qre nō pec caret. Conſuluit tñ qđ faciat hoc facere p vicariū, ſi pōt,vt rubore confundantur.

f C. vnico] Di. cit nāqueibi tex. in fi.quòd ſi dica mus, nouit illū indignum,debet ſecretò metropo litano manifeſta re.

g Cū qua] Sco. vbi s. dicit pro hoc facere rō. nes ibi per eum poſitas. ſ. ꝙ re. uelare confeſsio nes ſit ꝯ iua na. turæ, quia ſcili. cet confitens ēt debet perſonā, cum qua pecca. uit ſaluare qoð ad famam; imo eo magis, ꝙ per ſona illa ſibi ſu. it coniuncta in crimine, tanto magis tenetur ei ad boni rēſti. tu. quod per il. lam amiſit, Et cuſtodiam illius boni, quod pōt cuſtodiri, non obſtante illo ma lo commiſſo. Epiſcopus dicit aliquem ſibi eſſe confeſſum. ſ. nō tanquam Deo; ille negat. Non credit epo, nec hoc debet reputari ſibi ad iniuriam. et ſicōſciæ ſcrupulo quærat euitare illū tanquam ex. cō. catum, qa n e. le tacit, dēbet & ipſe euitari ab alijs epis.

sensu expresso pęnitētis. Et addit Sco.vbi s̄ q dolosè & insidiosè audiuit, quę quis ꝯfitet̄, peccat mortaliter.

17 Verū persona, cū qua quis peccauit, cadat sub sigillo confessionis?Res. Ri. vbi supra ꝙ sic,siue pęnitēs potuerit suum peccatum confiteri sine expressione illius personę,siue non.

18 Verū pœnitēs teneatur celare pœnitentiā; sibi a ꝯfessore iniunctam?Res. ẜm Ri.vbi s̄.ꝙ si pęnitens ī manifestando,qđ sibi a confessore est iniunctum, faceret præiudiciū famæ propriæ absque vlla vtilitate. aut ꝯfessori,qa si fortè sciret̄, ꝙ sibi iniūxit,incurreret odiū aliquorū,& hmōi tūc tenet̄ celare. Si verò nec famæ ꝓprię resultat præiudicium, nec sacerdoti, tunc potest reuelare,si vult.

19 Quæ est pęna reuelantis confessionem?Res.ꝙ vltra pc̄tm̄ mortale, dēt d̄trudi in arcto monasterio, & d̄poni,vt ī c.oīs,d̄ pę.& re.

20 Sed nūquid laic⁹ reuelās ꝯfessionē sibi factā sit d̄trudēd⁹ in arcto monasterio?Res.ẜm Hos.in d.c.omnis, ꝙ non, sed alia pœnitentia puniendus.

21 Cui incūbit ꝓbatio, ꝙ talis reuelauit cōfessionē? Res.Pan.in d.c omnis,ꝙ si confessor confiteat̄ se dixisse tale pc̄tm̄, sed negat se habuisse illud in confessione,nisi ꝓbet se aliunde habuisse,quā per confessionē præsumetur contra eū,s. ꝙ in confessione habuit,arg. 6.q.2.placuit.non tamē punietur pęna ordinaria. d.c. oīs,sed pęna arbitraria, qa non apertè conuincitur.

22 Verū eadē sit ratio de sigillo confessionis, & sigillo secreti?Res.ꝙ licèt sigillū secreti,& sigillū confessionis se habeant ẜm inferius,& superius, qa omne sigillū confessionis est sigillū secreti, & nō è contrario,tn̄ non est eadem ratio de vno sicut de alio.Verū est,ꝙ peccat mortaliter frangens quodlibet istorū sigillorū, vnde tenet Sco.vbi s̄ ꝙ siue ille,q alicui aliq̄ dicit,exprimat, ꝙ ea dicit sibi sub sigillo secreti,siue non tenetur celare,dūmō intelligat,ꝙ sub secreto ei dicit, & addit Ri vbi s.qui in hoc concor. ꝙ si reuelat, crimen ꝓditionis incurrit.Limita tn̄ ẜm S.Bo.ead. di.verum,quòd nullo mō licèt reuelare sigillum secreti,nisi in duobus casibus. Primus,qn̄ veritas id exigit,puta qa vergit in periculū aliorū. Secundus, qn̄ obēdientia cogit ad reuelādū. Vnde ꝯ̄ ista duo & iuramentū,[a] & ꝓmissio nō valet Vn̄ dicit Pa. in d.c.omnis ꝙ si talis assumit̄ in testē, tenet̄ reuelare q̄uis sub sigillo secreti sit ei dictū,[b] non tn̄ tenet̄ denūciare, qa aliud est testimoniū dicere,aliud d̄nūciare,nā denūciare non tenet̄ quis,qđ ꝓbare ñ pt.6.q.2. placuit. .q.1.si peccauerit.2.q.7.plerūq; . Hen.tn̄ d̄ Gā.9.quol.dicit, ꝙ subdit⁹, qui recipit aliqd ab alio in secreto si vergēs in dānū cuiusq; nō tenet̄ reuelar̄ ēt p̄lato pcipiēti vt reuelet.& ẜm hoc limito.S.Bo.vt intelligat̄ teneri ex obediētia, qn̄ p̄latus vult scire qđ p̄t cedere in detrimētū religionis, aut alterius,aliàs nō.sigillū verò ꝯfessionis nullo mō licèt reuelar̄,nisi ẜm ꝙ s̄.dictū ē.

23 Verū confessor dicens aliquē sibi confessum,de peccatis su s sit reuelator confessionis?Res.ẜm Ri.vbi s̄.ꝙ non, qa nihil occultū manifestat,sed solū manifestū,ꝙ scit extra confessionē,qa si dixerimus, ꝙ pc̄tm̄ non habemus, ipsi nos seducimus &c. 1. Io.1.Si verò diceret,ꝙ est sibi confessus de magnis criminib.& multis,bene eēt reuelator confessionis.Quidā ēt dicūt,ꝙ dicere talia verba,s.hoc pc̄tm̄ audiui in confessione,qđ est pc̄tm̄ mortale, & satis ad hoc vr̄ facere tex.d.c. omnis. sed ego hoc non credo.Et est verius ẜm Sco.vbi s̄.nisi p tale deueniatur in noticiā personæ,quæ ipsū commisit.periculosum est tn̄ talia. dicer̄.

Confirmatio

a Iuramentum] Hoc est verum, etiam si iurasset tenere,secretum quia si cogitauit non dicere per illud iuramentum etiam quando assumeretur in testem, & tunc iuramentum fuit temerarium,aut non cogitauit,& iuramentum nō extenderetur. Idē tenet Abb.in c. qualiter, primo in fi.de accusa.& in ca.dilectus,in fi. de exces.præl. & in c fi.de testi. cogen. Sed contra hoc facit gl. in c. testimoniū, de testi. vbi videas Abb.glo.in c.1.de exces.prælа.gl.fin in fir.in c.nuper,de testi. vide etiam gl.in ca. ipsi apostoli. 2.q.7 Et ibi Ge. & d.Anto. in ca. licet, de renun. Et quod not.Io. An.in c.1.de vsuris,li 6.super gl. 2. Dicit etiam S. Bo. vbi supra ꝙ pro tali iuramēto temerario iniungenda est ei pœnitentia.

b Ei dictum] Al de Pa.in d.c.si sacerdos, de offic. ord.vbi dicit, ꝙ si aliquis dixisset aliquid in secreto alicui, & iuramento præstito,ꝙ non reuelet,non obstante iuramento, si ꝓducitur ī testem debet dicere veritatē. Ratio est quia illud iuramentū non extēditur ad istū casum. Et si iurans intendebat iuramentū extēdi ad istū casum debere, iuramentum fuit temerariū,& iō non seruandū hęc no.Inn.in c. aliter, de accusa. vbi vide, & tenementi. hæc Pan.

CONFIRMATIO electorum, an sit de necessitate petenda? Resp. ꝙ sic de iure communi, ita, ꝙ electus ad regimen cuiuscunque ecclesię, aut religionis si administrationi dignitatis se ingesserit [a] ante confirmatione siue tanquã plãtus, vel ꝓcurator, aut œconomus, aut alio nouo quæsito colore [b] ĩ spiritualib. [c] aut tẽporalib. [d] per se, vel aliũ in totũ, vel in partem [e] ante confirmationem, ipso facto priuatur omni iure, quod per electionem in ipsa dignitate habebat, capi. auaritiæ, de electio. li. 6. Fallit hoc in casu, quando abbatissa electa a maiori parte, non tamẽ a duabus partibus impugnatur, nè confirmetur, quia interim potest administrare; capit. indemnitatibus. § si verò, de elect. libr. 6. Item fallit, qñ confirmatio a Papa [f] est petenda, & electus est valde remotus videlicet vltra Italiam, tũc bene potest administrare in temporalib. & spiritualib. ante confirmationem. Excepto quod nullam alienationem facere potest, vt in c. nihil, de ele. in fin. Quod verum credo, quando non est in mora petendę confirmationis. aliàs habebit locum pœna. d. ca. auaritiæ. Et quod dicit tex. de vltramontano credo habeat locum in citramontano, quando curia esset vltramontes, vt tenet Host. & Io. And. in d. ca. nihil, & Guil. in d c. auaritiæ, & Oldr. consi. 9. Secus esset, si haberet per priuilegium, vt nos fratres Minores, qui habemus, ꝙ electus generalis noster statim potest administrare.

1 Vtrum præfata habeãt locum in episcopo? Resp. Ge. in d. ca auaritiæ, secundũ Io. An. ꝙ sic. ex quo no. ꝙ constitutio pœnalis emanans ad coadiuuationẽ, vel executionem iuris antiqui interpretatur latè, vt includit contenta in iure antiquo, [g] aliàs non haberet locum in episcopo, quia appellatione dignitatis, non comprehenditur episcopalis, [h] vt dicit glo. in ca. 2. de præben. li. 6. Sed hic sic, qa in iure antiquo includebatur episcopus. vt in cap. nostri, & c. qualiter, de ele.

2 Vtrum. habeat locum præfata pœna in imperatore? Respond. Hu. & Ioan. in c. legimus. 93. dist. ꝙ non [i] & vt tenet glo. in Cle. vni-

a Ingesserit] Non autem ex eo, ꝙ fecit se procuratorẽ, intellige, priuatur, sed solùm qa se immiscuit.
b Colore] Glo. ibi, quæcunque fuerit illa, puta vicaria, comenda, castaldionatus, vel dicebat se facere, vt canonicum &c.
c Spiritualibus] Vt excõicare, absoluere, interdicere, pnias iniungere &c. đ excess. pl. c. accedentib.
d Tẽporalibus] Vt recipere census, & debita, habere rurã colligendorũ aut conseruandorũ fructuũ &c.
e In partẽ] Pro parte gerere vr̃, qui minimã partẽ attigerit de hęreditate. ff. de acqui. hæ. l. si seruũ § si qs seruus. Et adde quocũque mõ se ingesserit in iudicio vel extra &c.
f Cõnfirmatio a Papa] Oportet, ꝙ concurrat, ꝙ electio taliũ sit in concordia celebrata, & intellige concordia nemine, s. discrepante. vt no. glo. in Cle. nè Romani, Et in c. cupiẽtes. § ad hæc ver. cõcordem, de elec. li. 6. & idem esset in propinquo curiæ, qui est electus, qui tamen ꝓpter viarum discrimina summũ nõ põt adire pontificẽ, nec mittere ꝓ confirmatione & hoc ꝓpter rõnem legis, ar. bonũ in l. tutor, qui, ff. de admi. tu. vbi tutor administrat necessitate instante ante confectum inuentarium. Ad idem. 16. q. 4. ca. nullus. Sed quæro nunquid si consuetudo habeat, ꝙ electus posit statim administrare, si administrat, cadat in pœnam. d. c. auaritiæ? Pone exemplũ in rectore scholariũ, q nõ recipit confirmationẽ ab aliquo, vr̃ ꝙ nõ, quia si valet consuetudo, ergo tribuit ius, ergo non cadit. Qđ aũt valeat consuetudo, tenet Bald in aut. habita, C. ne fi. ꝓ pa. q̃q̃ regulariter electus ab vniuersitate etiam scolari, debeat confirmari a superiore, vt est gl. no. in l. priuatorum, C. de iu. om. iud. Et tenet Bal. in d. aut habita, sed qa posset dubitari vtrum teneat talis consuetudo in dignitatibus habentibus curam animarũ. per id quod legitur, & no. in c. cum venerabilis, de consue. posset distingui, ꝙ aut consuetudo tribuit plenum ius electo ex sola electione, ita quod ipsa electio habet vim prouisionis, seu electionis, & confirmationis, & tunc valet consuetudo. Nã poterunt electores ꝓscribere illud ius prouiden. ar. in c. cum dilect⁹, de consuetu. aut habetur consuetudo, vt electus administret ante confirmationem quam tamen tenetur a superiore petere, & tunc non valet talis consuetudo, qa posset esse damnosa ecclesijs, quia contingeret, quòd indignus administraret. Et facit d. capitu. auaritiæ. Iterum quæro nunquid electus ante confirmationem, si benedicat populo, incidat in pœnam? Oldr. consi. 243. & Ioa. An. in addi. spe. de elect. vers. consequenter, in 6. colum. quod non incurrat, si simpliciter, & non cum solennitate fiat benedictio. Et sic vt refert Ge. in d. capitulo. auaritiæ, fuit in curia pronunciatum.
g In iure antiquo] Ioan. And. in addi. spe. de rescri. § ratione, ve. si. quid sit in rescripto, ꝙ licet appellatione clericorum simpliciter facta non includantur episcopi, tamen si fiat generale edictum, vel constitutio, bene includuntur, c. si quis suadente. 17. q. 4. & c. clerus. 21. distinct.
h Episcopalis] Quia est culmen dignitatis, vt ibi dicitur, & ideo speciali nota indiget.
i Quod non] Idem tenet Ab. in d. c. nihil, de ele. & ca.

Ca. quam

a Ca.q fit] §.fi. Et est canon late sniæ pp verbum, eo ipso.
b Ca. cupiētes] Debet.n. iter arripere.J.vnū mēsem post electionē, & cōsensū ad eā, sedē apřicā, vt ibi. Et loqt̄ d̄ īmediatè subiectis ipsi sedi, vel q̄ sit deuoluta p appellationē.
c Dēt vocare] Oia illa copulatiuè reqrūt, vt.s. siae citatio, & discussio; alias confirmatio non valeret, vt p Ge. in d.c. fi. d̄ elec. qa vbi duo tacitè, vel expressè coniungunt, nō suffi cit alterū adimpleri. hæc pbātur ī c.cū illis.§. fi de pben. de rescrip. c.oli.c.fi.de test. spol. ff. de cōdi. insti.l. si plures, de ver.obl. si qs ita & insti. de hę re.insti.§.pe.
d Nulla] Et suspēdit a pceptione proprij bñficij, si per negligentiā fecerit; si autē p maliciā, grauius punitur.
e Pœnā] Isti q. examinat plenissimè Ge. ī c.auaritiæ, de electio. lib.6.ī 4.col.ver. qd si ɔfirmatio ē nulla; vide ibi.
f Respon. gl. in ver.inanes]Et īntellige, q̄ sunt inanes cōfirmationes eo Ipso, q̄ non seruat formam, de qua in.§. præcedenti.
g Postulationis] Quędam est postulatio generalis, quę fit à superiore, & in ista nō requiritur citatio. Quædam ē

ca de iureiur.in ver. reges Romanos pōt administrare, & oēm iurisdictionem exercere imperij, quanuis Pa. ibidē teneat contrariū, sed placet mihi op.gl.

3 Quando debet peti ɔfirmatio? ꝶ. q̄.ī.tres mēses post pstitū ɔlensū; aīr iusto cessante impedimēto, si nō petat vel ab electorib⁹, vel ab ipso electo, vel ab alio pro ipso electo, est nulla.c. q fit,[a] d̄ elec.li.6. In cathedralibus verò & regularibus ecclesijs, quarum confirmatio a Papa est petenpa, seruā moderationem.c. cupiētes,[b] de elec.lib.6.

4 A quo debet pet confirmatio? ꝶ. quòd si electus ē exemptus, debet peti à papa, vel ab eius legato de latere, si est aliquis super illa prouincia, vt in ca.fi.abbatē, de elec.lib.6. Intellige, quādo talis exempt⁹ subest immediatè Papę. sec⁹, si mediatè, vt sunt prouinciales ministri ordinis Minorū, qui quanuis sint exempti, tamen habēt super se generalem totius ordinis, à quo habent confirmari. Tamen Pa.in c.1.d̄ sup.ne.prælatenet, quòd abbates etiā exēpti sunt per ēpos confirmādi. si autem nō sunt exēpti, debent confirmari p suos plātos immediatos supiores, vt puta, ēps inferiores suos, Archiēps ēpos suffraganeos suos. Primas vel patriarcha archiepiscopos nō exemptos. hæc colliguntur ex.c.cum monasteriū, & ex c.nihil, & ex c.bonæmemoriæ, el primo, de ele. cū ibi no. & 64.dist.illud.

5 Quomodo dēt fieri confirmatio à superiore, vel ab eo, cui d̄ iure cōmuni, siue speciali, puta priuilegio, vel ɔsuetudine præscripta, siue ex delegatione ɔfirmatio pertinet? Resp. q̄ debet vocare[c] nominatim, si est aliquis coelectus simul cū eo, vel apparet aliquis oppositor, aliàs generalis ī ecclesia, ī qua dēt talis pręesse, vocatio dēt fieri, vt si qui sint, q se velint opponere, compareant assignato termino peremptorio. etiā si nullus appareat, debet ipse confirmator diligenter examinare, & elect.ōis processum, & personā electi, maximè in sciētia, & honestate vitæ, & ætate, quia si idignum cōfirmat, vel illegitimè, mortaliter peccat, & ē priuatus ipso iure à potestate confirmandi primū suc cessorē illius, & cōfirmatio ipso iure est nulla,[d] qñ nō vocatis, qui sunt vocādi. si est aliqs coelect⁹, vel ali⁹, qui velit opponere contra electum, vel electionem, & non discusso negotio fit. hęc habentur ex ca. nihil, de electio. & c. fi. de elec. lib.6. cum ibi no.

6 Sed nunquid si elect⁹ administrat post confirmationem nullā, cadat in pęnā,[e] de qua supra in prin. ꝶ. gl. in d.c.fin. q̄ si errauit in facto, puta credidit factā vocationem, & discussionem; & sic non cadit, sed excusatur. sed si errauit in iure, non excusatur à dicta pœna, de reg.iu.ignorantia, li.6.cum concor.

7 Vtrum præfata nullitas confirmationis habeat locum in postulatione? Resp. glo.[f] in d.cap.fi. quod sic in admissione postulationis,[g] quæ fit à superiore, qui postulatū admittendo confirmat: secus in postulatione, quæ ē in eo, q̄ postulatur monachus[h] electus à plato suo, similiter habet locum in pñtatione, vt ille, cui fit pñtatio, seruet decre-

specialis, q̄ fit de certa & noiata p sona. Et tunc aut fit ab inferiore à Papa; & in ista p cedit opi.gl. aut fit à Papa secūdū formam.c.cupiētes, de elect. li.6. & in ista non p cederet gl. quia nulla ibi fit citatio iuris; ergo nō est necessaria citatio hominis. hæc Ge. sup dict. c.fin. & sup dict. gl. Adde tamen, quòd principiū huius tituli. s.cō firmatio electorū habet locū in postulatione, vt no. Idē Gemi. in d capi. auaritiæ. Quasi pœna. d. c.auaritiæ, habat locum in electo, qui habet fortj⁹ ius, multo magis in postulato, q habet ius debili⁹ iuxta no. in cap. 1. de postu. pla. Et sic not. quòd quæsitum nostri autoris habet locum secundum formam d.c.fi. d quo in.§ 5. Et no. secundū formam d. c. auaritię, de quo i pri. tituli. Quod no. nē decipiaris.
h Monach⁹] vult

dicere, quòd si quis monachus postulatur in episcopum, non est necessarie examinatio, quia præsumitur examinatus a prælato.

a Non est pen] Idē tenet gl. 1. in d.c.fi. & ibi Gemi. quia est eadem rō, vnde fit extensio. Et ratio ē, quia sicut constitutio cassãs testaméta, vel codicillos, & sentētias, q̃ facta sunt sine certa solēnitate, nō dr̃ pœnalis, sic nec ista, q̃ confir mationem cassat ſm Gemi. vbi ſ.

b Ge. In d.c.]Et dicit Lapū hoc tenere pp consuetudinē, quã hoc seruat. Arguit ēt p dictionē, in, q̃ includit ēt beneficia particuleria vt in Cle. vt hi, & æta. & qualit. vt ibi per eum.

c Ar. eorū, quæ no.]nā no. ibi in gl. 2. ꝙ vbi de ne cessitate reqrit̃ alicui pñtia ad certū actū nō valet, qđ agitur in ipsius absentia. secus tñ, si de honestate tm̃, & quo tñ dic, vt ibi per Ab. in d.c. rām, & qa requiritur necessaria capituli potētia, ideo nō valet.

d L. Titium]vbi si testetor dat Titiū, & Meuiū tutores institutos, & statuit, vt sine cōsilio Meuij fratris sui nihil fiat ꝙ si Titius solus exigit a dbitoribus si Meui* hēt administrationē non sunt liberati dbitores, hoc tex. in princ.

e §. ꝙ si plures] Vbi dictū ē, vt alter sine altero ñ possit facere imputandū est ei, q cū vno ꝯxit &c. Et sic laciūt ad ppositū, vt si necessaria ē capitu

decretalem, d.c.fi. Nec ob. si dicas, ꝙ constitutio videtur pœnalis, & sic extendi non debet, quia non est pœnalis,[e] cum non priuet iure quæsito, sed quærendo, vide ibi doct.

8 Vtrum sit seruandum, qđ dictum est. S. 3. præcedē ti in omnibus beneficijs ēt simplicibus? Res. Ge.[b] in d. c.fin. ꝙ sic, siue habeant curā animarū, siue non, qa cū in omni bñficio requiratur examinatio, & confirmatio electi, seu pñtati, seu postulati. ſm Io. An post Ho. i c. proposuit, de conc. præb. ergo seruāda sunt pdicta.

9 Vtrū in hospitali similiter? Res. Lapus ſm Ge. vbi supra ꝙ sic, si datur in bñficiū per viā pñtationis, vel electionis, secus, quādo nō datur in beneficium, quia tunc fit commissio, non electio, vel collatio, seu pñtatio, vt in Cle. qa ꝯtingit, de relig. dom. & ibi no.

10 Vtrum prælatus superior possit confirmare sine cap. Res. Ge. in c. qm̃, de elec. li. 6. qđ Arch. hic post opi. recitatas tenet, ꝙ nō valet cōfirmatio, si in absentia capituli fiat ar. eorum, q̃ not.[c] de of. deleg. causam. ff. de admi. tu. l. Titium,[d] & Maurū, in prin. & ff. de exerci. l. 1. §. quod si plures,[e] & hoc verū, nisi ꝯsuetudo ecclesiæ haberet cōtrarium, qa tūc valeret ꝯfirmatio. de consuetu. c. non est, li. 6.

CONFIRMATIONIS sacramentum ad[f] quid

li pñtia, nihil fiat, si sine ca. confirmatio attētetur.

f Adde con. Tri ses. 7. & can 9. de sacr. 24. c. 4. de refo matri. catec. de cōnf. sac. c. vlti. & pen. P. V.

g Et plia] Adde. quid ꝯferatur gr̃a in hoc sacro ſm Ri. 7. di. a. 1. 4 q. 2. & vide ibi Sco. pcedentē diffinitionē, & Vorilong. declarantē Ponitur ēt in c. vnico de sacra vnctio.

valet? Resp. Melchiades Papa in ca. spiritusſanctus, de cons. di. 5. ꝙ valet ad augumentum gratiæ ad confirmandum in pugna contra vitia & diabolum, & armat & instruit ad agones huius mundi, & prælia.[g]

1 Vtrū sit necessariū[h] ad salutē? Res. ꝙ non absolutè quia baptizatus si statim decedit sa[l]uatur, vt patet i d. c. spūſſanctus, quis nō sit ꝯfirmatus, iñ necessariū[i] est ita, qđ cōtēnēs ipsū suscipe mortaliter peccaret.[i] & dānaret,[k] vt colligit ex d. ca. spiritusſanctus, cū ibi no. & ppterea credo, ꝙ notabilis negligētia epōrū in non ꝯferendo illud sacramentū, sit eis peccatū mortale, per ar. in d.c. spiritusſanctus.

2 Vtrū soli Epi hoc sacramentū[l] possint ꝯferre? Res. ꝙ sic,[m] vt patet in c. de his & duob. c. se. de cons. di. 5. tñ ſm Inno. in c. quanto, de consuetu. Papa[n] posset dare licentiam sacerdotibus, vt conferrent, quia ſm glo. in c. manus, de cons. di. 5. sequitur Inn. vbi s. ex demandatione Papæ quilibet clericus pōt cōferre ordinem & sacramētū, quod habet.

3 Quibus debet conferri istud sacramentū? Resp. ꝙ omnib. fidelibus baptizatis tā sanis, q̃ etiā morte periclitantib. vt patet in c. vt ie iunij, & c. se. de conse. di. 5. quanuis gl in d.c. vt ieiunij, sētire videat, ꝙ debeat dari solū habentibus perfectā ætatē, scilicet 12. anno-

b Ad id s. Syno. Tri. s. 3. c. 4 de ref. catech. eo. ti. c. pen. P. V.

i Mortaliter peccaret] Et sic patet, qđ illud sacrm̃ institutū fuit a dño, vt patet per Sco. & S. Tho. in di. 7. di. 4 ē necessarium ſm quid, i. ex supposit ione finis, sed nō ad gloriā simpliciter, quia fit in baptismo, sed ad plenitudinē, vt p Vorilōg. in d. di. 7. a. cōsti. 2. particule.

k Damnaretur] Itē vellet pugnare copiosè non armatus. Item in via vellet viam terminare. Vnde gl f c. responso. §. pterea, de sent. ex. dicit, ꝙ q cōtēnit, non est plenē Christianus. Idem S. Bo. ar. 3. q. 3. facit. c. oñi & c. de hi, in fi. de conse. dist. 5.

l S Con. Tri. ses. 7. ca. 3. de confir. 23. ta. 4. & can. 7. catechis. eo. titu. ca. pe. & antepe. Pet. Vend.

m Respō. quod sic] Et s. Bo. i di. septima. 4. artic. quæst. 3.

n Papa] Item tenet Ri. vbi supra ar. 3. q. 1. allegat fortē tex. in c. 1. 95. di. sed Sco. ibi dē tenet, ꝙ Papa non potest hoc demādare. similiter gl. in d.c. 1. & vide ibi Vorilong.

lóng. disputantē hāc quæstionem secunda quæstione principali, & respondētem ad d.c.1. multipliciter.

a Credo verum] hoc tenet Ricar. vbi supra ar. 1 q. 2. vbi probat, qd̄ īfantibus, & fœminis potest dari illud sacramētū, & etiam mutis, quia omnes possunt armari, ad fidei cōfessiōnem, & imitationē passiōis Chri.

b Catechis. eod. ti. c. pe. ad fi. P. V.

c Confiteri] Id est simpliciter, Si non cogitat se esse in mortali.

d Ca. quoniam] Vbi die cœnæ potest confici chrisma tēpore interdicti pro baptismo, & confirmatione, & ibi hoc tenet gl. & no. ibi dum dicit autor cum sit, vult sic arguere, dato q̄ sit minoris necessitatis, attamen eo chrismate nonnūque & baptizandi, ita & confirmādi sunt inungendi.

e Catechis. eo. c. vlt. P. V.

f Omni tempore] Solet tamen conferri dieb. solennib⁹, vt in festis Paschalibus, Ascensione, & pētecoste, ar. c. epi. de cons. di. 5.

g Catech. eod. c. pen. in ca. P. V.

h Post prādiū] Et sic cōsuetudo ē, q̄ post prādiū conferatur.

i Quare chrisma appellatū confirmat. sacr. catech. eod. c. q̄m. P. V.

k Liniri] Quia di

rū, quod nō credo verū. a

4 Verū b perfectæ ætatis volēs suscipere istud sacrām teneat̄ cōfiteri prius? Res. q̄ q̄uis teneatur confiteri de mortali, si qd̄ commisit anteq̄ suscipiat, aliter peccaret mortaliter, tamen confiteri c non credo teneat̄ de necessitate, ar. d. ca. vt ieiunij, in verbo, moneantur.

5 Verū de chrismate tm̄ & illius anni debeat fieri? Re. q̄ sic; cū sit minoris necessitatis cōfirmatio, q̄ baptism⁹, ar. c. q̄m d d̄ sen. ex. li. 6. & c. si q̄s d̄ alio de cō. di. 4.

6 Verū e omni tpe f possit cōferri? Res. q̄ sic ar. c. oēs fideles, & c. d̄ his, & c. vt ieiunij, & c. se. d̄ cōs. di. 5. sed eps̄ dēt esse ieiunus, vt ī c. vt episcopi, de consecr. di. 5. sed non de præcepto.

7 Verūm g ieiunus tm̄ debeat suscipere? Res. q̄ sic, nisi necessitas aliud suadeat, tamen credo sit consilium, non pceptū, vt patet in d. c. vt ieiunij, & propterea dicit Alex. q̄ melius est confirmari post prandiū, h quā episcopo postea discedente non posse cōfirmari.

8 Quid si quis oleo pro i chrismate sit vnctus? Resp. s̄m Hos. & ī c. vnico d̄ sac. vn. q̄ debet iterū chrismate liniri, k & dēt illa oratio reiterari. Signo te &c. Aliæ aūt orōnes, q̄ præcedūt, & sequuntur, non iterantur.

9 Quæ est forma l huius sacri? Res. q̄ in iure non inuenitur, nisi quod in fronte chrismate debet signari. Tamen in Pontificalib. communiter habetur, Ego te m consigno signo crucis, & cōfirmo te chrismate salutis. In noīe patris, & filij, & spiritus &c. & hęc ē seruāda.

10 Verū sit n reiterabile o istud sacramentū? Res. q̄ n̄, vt in c. dictū est & c. seq. ea. dist. Et peccaret mortaliter scienter iterans, sec⁹, si ignoraret, aut dubitaret, q̄a non dicitur iteratum, quod nescitur factum, c. veniēs, de præsbyte. non baptizand.

11 Verū non confirmatus possit tenere, alium ad confirmationem? Res. q̄ non, c. in baptismate, de conse. di. 4. Et si tenet, non contrahit compaternitatem, vt ibi patet, concor. Tho. & Pet.

12 Quot pn̄t tenere ad istud sacramentum? Res. tm̄ vnus p dēt esse, qui teneat c. non pluras, de cons. di. 4. Sicut & in baptis. vt ibidē.

13 Verū ille, q̄ tenuit in catechismo, vel baptismo possit tenere in hoc sacro? Res. q̄ cōsuetudo Romana ē, q̄ n̄, sed p singulos singuli suscipiāt. Tn̄ fieri pt, si necessitas cogit, aliàs non, vt in c. in catechismo, de cons. dis. 4. Sed no. q̄ hodie ex cōsuetudine est, vt qui tenet ī catechismo teneat in baptismo, & iō sine pc̄tō fit. Si tn̄ plures sunt, qui tenent, omnes efficiuntur compatres, susceptí, vt in c. fi. d̄ co. spi. lib. 6. & ideò vir non debet tenere vxorem, & ē cōuerso quia oriretur impedimētū.

CONFIRMATIO summi Pontificis ex certa scientia facit validum, qd̄ erat nullū respectu iuris positiui s̄m Io. de Li. vt refert Pa. q in c. cum super, de cā poss. & propriè facit firmū quod aliàs est infirmum, solenne qd̄ non est solenne, supplendo defectus solennitatis omissæ, r d̄ trā. c. 1. d̄

cit tex. ibi, Chrismate sancto 7. & ponit Ric. vbi s̄. art. 1. q. 1. vbi dicit, q̄ Chrisma est propriè hui⁹ sacri materia.

l Catec. eo. c. q̄m vero. P. V.

m Ego te] Idem Ri. vbi supra ar. 1. q. 2. vbi ponit d̄ ista forma &c.

n Catech. eo. c. vltimo. P. V.

o Reiterabile] Idē Ri. vbi s̄. ar. 6 q. 1. Et rō ē, q̄a in eo imprimitur character. idē s̄ Bon. in q. circa literam.

p Vnus] Idem in c. fin. de cog. spi. libro 6.

q Panor.] Versi. venio ad glos. Ponitur exēplū in electione inualida de iure positiuo, puta q̄a nō ē seruata forma.

r Omissæ] Ponitur exemplū, vt si pactū, vel transactio sint ab initio inualidū, vel inualida per confirmatio. papę sumit vigorem. Itē sentētia, quæ nō tenet, fit valida per confirmationē. Papæ. 1. quæ. 6. hoc quippe, Et omnia nostra facimus quib. autoritatem nostram impartimur. l. 1. §. sed neq;. C. de veter. iur. enu. sic testamētum omnium testamentorum solennitatem superat, qd̄ cōscientiam principis tenet l. omnium, C. de testamē. Vide ad hoc Spe. tit. de legat. §. nunc ostendendum. versiculo. 18. & Abbas in dicto capi. 1. hęc noc.

Verus

a Vetus] vide q̃ scribo.J. irregularitas. §.4.
b Bonæ] Vt si bis i mẽse cõgregentur ad audiẽdũ verbũ dei,celebrãdas orationes pro viuis, & defunctis.
c In vsib.feud.] Et Bal.in d.l.vnica.C.de monopo. & in l.collegiũ, C. de hęr.insti.& no illũ tex. in d. §. cõuenticulas, ꝫ istas cõiurationes per quẽ vult Bal.ꝙ epi pñt cõpellere istos disciplinatos ad edẽda statuta sua, & si inuenerint aliqd inhonestũ, dẽt ea cassare, & sic no.ꝙ bonæ societates aliquando cassantur pp mala statuta.
d Cõiurationũ] In vltimis verbis. Vbi dicit, ꝙ põt cõspirari ꝓ bono ecclesiæ ꝫ prælatũ,& nullũ erit peccatum, repelletur tñ a testimonio &c.
e Secundũ gl.] Idẽ Ab.in c.fi de testi.col. 1.nota.
f Vt no.glo.] est ibi gl. q̃ aliqualiter facit sup verbo,innocentũ;secus, inquit, si nocentum,quia qui essent ad accusandum nocẽtes, bene faciunt.
g Pa.in c.exhibita]Loquitur etiã ibi de cõiuratione bona,qñ clerici conspirant, ꝙ teneant se simul & non permittãt prælatum dilapidare, vel ꝙ hæretico nõ obediãt.
h C.1.] est circa principium, vbi inquit, semper tamẽ pręsumitur

de transa.c.1.de conces.pl. qa.Si verò sit in forma cõi, non ex certa sciã, nihil iuris tribuit,sed solũ vetus [a] ꝯsuetudo,de ꝯfir.vti.vel inuti.c.cũ dilecta,& c.1. in gl. in ver.confirmatione,& de conces.pben. qa diuersitatẽ,& de priui. qa intentionis,nec per ipsam derogat iuri cõi, de offi.ordi. licet, de fide instr.inter dilectos.
1 Confirmatio ꝓpriẽ non est, qñ successor confirmat constitutionẽ pdecessoris, seu eius gesta;vt dicit Pan. in c.1.de loca.2. not.Et est dictum Host. vnde potius ẽ ratificatio,vel innouatio. Sed ꝯfirmatio ẽ, qñ supior ꝯfirmat factũ iferioris. Qđ not. quia facit ad multa.

CONFRATERNITAS an sit licita? ℞.Pet.de Pe. tractatu de canonica portione episcopi. 4. ꝙ sic, si fiat ex causa licita. facit gl. in c.si quis clericorum.11. q.1.quæ dicit, ꝙ fraternitates bonæ [b] admittũtur.42. di.si quis despicit. Sed quæ fiunt ad malũ, prohibẽtur. C.de mono.l.vnica.de hoc do.And.Barbatius in c. officij, de testa. plenè tractat Archid.etiam in d.c.si quis despicit.42. distin. & vide supra, Collegium.
1 Vtrũ statutũ confraternitatũ,quo cauetur,nequis recipiatur,nisi soluat tm̃,licear? ℞. Pet. vbi s̃. ꝙ sic,si fit pp honestam cãm, puta alendis pauperib.& huiusmodi.d. c. si quis despicit, & ar.26. q.2. non exẽplo, quidam tñ dñt non licere, quia excludit pietatẽ, s. nè quis recipiatur,nisi soluat; & videtur magis æquum. Si tñ statutum diceret, ꝙ receptus soluat tm̃ omni mense,liceret.Lud. de Ro. ĩ no.dicit,ꝙ Archi.42.dist. d.c.si qs despicit,consuluit ꝙ si sit statutum ꝓ verba affirmatiua,sic valet.Si per verba negatiua,s.nullus admittatur,sic non valet;allegat.c.ad apostolicam, de simo.Et addit idem Ludo. ꝙ si potestas inuenit societatẽ, in qua sit statutũ inhonestum,potest statim eo ipso cassare societatem secundùm Barto. in l.sub prætextu, ff. de extraor.cri.& sequitur Bal.in c.1.§.conuenticulas,de pa.te.in vsi.feu. [c]

ꝫ coniurantes.Et idem Ab. in d. c. fi. de testib.cog. in primo no.

CONIVRATIO Est,qñ aliqui rebelli autoritate in vnum se colligendo iuramẽta inter se dederũt.11.q.1. si qui clericorũ.& no.ꝙ coniuratio, & ꝯspiratio ꝓ vno eodẽq; crimine accipiũtur.11.q.1.coniurationũ, [d] cũ 3.c.seq.vũ coniurare est simul, vel in vnum iurare, conspirare verò est simul,vel in idẽ spirare ſm glo. [e] in c.ꝯstitutionem, de ver.sig.in ver,canonicas,lib.6.
1 Vtrũ omnis coniuratio sit illicita? Rñ. ꝙ propriè conspiratio, vt patet ex præcedentib.est illicita. Dicitur tamen aliquando largo modo conspiratio, seu coniuratio,qua aliqui coniurant, vel in idem aspirant, quod de se est licitum & bonum, & tunc licèt talis conspiratio,vt no glo. [f] in d.c.si qui clericorum,all.1.q.1.concussionis.22.q.1.c.1.no.Inno.in c.cum I.& A.de sent.& re iudi.& Pan. [g] in ca. exhibita,de iud. Quando ergo qs coniurat,vt rebellet prælato,vel obedientiæ, & huiusmodi,sic est conspirator,vt patet de verb.sig. constitutionem, lib 6.& sic conspiratio de se est mortale pc̃m. in dubio verò semp præsumitur mala ſm Inn.ĩ c.1. [h] de schis.& Vin. in c.si.de test.cog.& Io An.in c.3.đ ver.si.
2 Quæ ẽ pęna coniurãtiũ,vel cõspirãtiũ. Res.laici debent excõicari,si ꝯtra episcopũ ſm gl.1.in c.fin.de testi.cog.& ſm Host.& Io.An.in vna libra auri condẽnari singuli, vt in constitutione Federici de pace tenẽ. hac edictali.§.conuẽticulas,& est c.1. & si quis tumultũ ꝯtra aliquẽ fecerit, vel seditiosas voces emiserit,capitalis est pęna l.đ nunciamus.C.de his,qui ad eccle. ꝯfug.& l.1.& 2.C.đ sed.& ff.đ pęnis.l.aut facta,& C.de epi.& cle.l.conuenticulã, vbi prohibent cętus,vel turba ꝯgregari, nisi ĩuenĩat

con-

a Deponi] Intellige hæc omnia, si sunt incorrigibiles secundum Abb. in d c. n. de testib. cog. & in c. cũ non ab homine, & in c. at si clerici, de iudi.

b Conscientia] Idem est, quod bonus vir sm Bal. in c. cum causam, de testi. & in rub. extra de iudi. 6. col. dicit, φ conscientia est mens sibi ipsi cõscia, & est flos intellectus. vel conscientia ẽ mentis qualitas seipsum diiudicans, vide & Bal. aliter diffinientẽ in c. nisi, pe. col. de renũ. & aliter in l. & frustiliter. 3. no. C. de fide. iuf. & aliter in l. fin §. sed & si q, vlt. col. C. com. piun. de le. & in auten. ad hæc, C. de vsur. circa. 3. col. ver. sed hic dubitat primo. & quotuplex sit conscientia, ponit idem Bald. in §. si. C. de pœ. iu. dic. qui male iudi. & de conscientia vide textum, quẽ ibi not Bal. in l militia, C. de reli. & sumpti. fu. & vide in materia cõscientiæ vnã regulã, ponit Bal. ex mẽte, b. Tho. in auten. Ingressi. 7. col. de sacrosan eccle. & in l. pe § illo. C. de neser. hæred. insti. & vide Arc. in §. sed iste, in l. li. de ac. 9 col. in fi. Vbi no. dicit, φ si aliquid committitur conscientiæ alicuius, φ eius determinationi stari debet, & ab ea appellari non potest, glo. in c. statutum. §. assessorem, de rescrip. licet poterit supplicari, glo. in Clem. 1. de iure patr. & vide do. Iasim d. §. sed iste, in vlt. charta, & Panor. in c. vidua, secundo no. de regula. Nota tu ad intelligentiam meliorem, φ conscientia in theologia tollet accipi tripliciter. Primo modo pro ipso cum cito situati, dum diffinit conscientiam Damasce. di. Conscientia est lex intellectus nostri scilicet obiectiuè. Secundò dicitur pro habitu, quo sumus conscij, sicut est illud. 1. Ti. 1. charitas est finis præcepti de corde puro conscientia bona. Tertiò accipitur pro ipsa potentia conscientiæ, & hic est modus, quo nominamus omnium intellectus, & habitus principiorum, & ipsam potentiam intellectiuam eodem nomine scilicet intellectum. Synteresis autem est verbum græcum, quam interpretamur scintillam ebriscientiæ, & dicitur scintilla secundùm Tho. in 2. di. 39. q. 1. ar. 3. Quia sicut in igne scintilla est pars ignis magis eleuata, sic pars animæ suprema dicitur scintilla qua cum spiritibus conuenimus Angelicis, vt no. gl. super c. c. Egeh. differt ab his tribus rationabili, concupiscibili, & irascibili, & superior extat. Figurat. n. irascibilẽ in leone, concupiscibilem in vitulo, rationabilem in homine, & synteresim dicit quasi aquilã desuper alias volantem. Ex quo patet φ synteresis intelligit altiore supremã portione rationis. Vnde notãda sũt tria secundò Bona. tum in d. distin. 39. q. ista tria differunt, synteresis, conscientia, & lex naturæ. Synteresis enim nominat superiorem partem animæ, vel habitum principiorum operabilium, vt Deo est obediendum, parentes sunc honorandi, & huiusmodi. Conscientia autem nominat habitum conclusionum ex huiusmodi principijs habitarum. Verum quòd discursus hic fieri intelligitur mediante suprema portione rationis, & ita præcedet synteresis, mediabit suprema portio rationis. Tertiò iungetur conscientia. Lex autem naturæ dicitur obiectum huiusmodi principiorum. vnde glossa super illud Roman. secundo, cum gentes, quæ legem non habent, Lex naturæ, inquit est, qua sibi conscij sunt intellige scilicet obiectiue.

concessum expresse. ff. de col. illi. per totum, clerici debent deponi. a

CONSANGVINITAS, vide infra, Matrimonium. 3. impedimento 6.

CONSCIENTIA b conuenit cum lege naturali rationalis creaturæ, & cum Synteresi in hoc, φ ẽ regulare, sed differũt i modo, lex naturalis dictat ei bonũ faciendũ, & malum fugiẽdũ, post hoc sequitur iudiciũ in ratione, & sic formatur conscientia. vlterius facto iudicio, φ sic debet esse, sequitur Synteresis, quæ ẽ scintilla, quæ stimulat voluntatem ad bonum faciendum, & sic patet, φ conscientia propriè est regula in ratione; synteresis verò in voluntate instigando eã ad bonum, & stimulando. hæc ex Alexan. in 3. parte summæ, tractatu de lege naturali. q. 3.

1 Vtrum consciẽtia liget ad faciendum omne, quod dictat per modũ præceptionis, vel prohibitionis? R. S. Bon. in 2. sent. dist. 39. ar. 1. q. 3. Quòd aut conscientia dictat aliquid, quod est sm legem Dei; & sic tenetur facere; aut dictat, quod est pter legem Dei; & sic tenetur facere, vel conscientiã deponere, vtpote si dictat necessarium ad salutem festucam de terra leuare, si ñ deponit conscientiam, aut non leuat, mortaliter peccat. Aut cõscia dictat, qđ est ɔtra legem c Dei; & sic, non ligat ad faciendũ, sed ligat ad deponẽdum, quia erronea errore repugnante legi diuinæ, vñ q̃diu manet, ponit hominem extra statũ salutis, & ideo necessariò tenetur eam deponere, quia siue faciat, quod conscientia dictat, siue non faciat, semper mortaliter peccat; faciendo quod dictat, peccat mortaliter, quia facit contra legẽ Dei, non faciendo peccat mortaliter, quia faciendo bonum d facit in contẽptum

c Contra legem] Puta quia consciẽtia dictat faciendam esse fornicationem, vel dicendum esse mendacium; si non dicit, neq; facit, peccat mortaliter, quia contra conscientiam facit.

d Faciendo bonum] Sic intellige, puta namque φ conscientia dictat non faciendam eleemosynam, sed ipsam facit, credens tamen illud esse peccatum, profectò mortaliter peccat, ex eo, quia eleemosyna est Deo placita, si habet debitas circunstantias, modus tamen faciendi Deo displicet: & hoc est quod dicit gloss. super illud Roman, 14. omne, quod

dei, dum credit dictante sibi conscientia hoc deo displicere,& sic intellige.28. q.1.§.ex his, de sim.p tuas, el.2.de rest.spol.literas,de præsc.c.fi.qđ fit ꝯtra ꝯscientiam, ædificat ad gehennā.

2 Quid si prælat⁹ ꝑcipiat aliquid, quod conscientia subditi dictat ēt contra legē Dei? Resp.S.Bon. vbi s.ꝙ tenet̄ eā đponere [a] nisi clarū sit illud fore cōtra legē Dei.[b] & si nescit de illa iudicare, [c] dēt sapiētiores cōsulere,vel p orationē a deo declarationē postulare,vel dic,vt habet̄ in c.inquisitioni,[d] de sen.ex.ꝙ qñ scit ꝑ certo, ꝙ est contra legem Dei,non obediat,qa mortaliter peccaret, sed poti⁹ toleret ēt excōicationē.Si non scit pro certo sed ex leui & temeraria [e] credulitate, tunc ad consilium sui prælati đponat Si verò habeat credulitatē probabilem [f] & discretā, q̄uis non manifestā,& euidentē,tunc pp obedientiā faciat,qđ sibi ꝑcipitur,qa tenetur in tali dubio,& pp bonum obedientiæ excusatur,sed nullo mō ex propria volūtate faciat, qa non licet, imò mortaliter peccaret,qa q amat piculū,peribit in illo.Et istud est,qđ dicit rex.in c.non solū,de regul.lib.6.Decet,inquit,& expedit, vt consciētiæ puritati,non desit iudicium rationis, ne dum spiritualis profectus quæritur, inde salutis dispēdium incurratur,vide infra, religiosus.§. 29.

3 Vtrum confidēs de conscientia,famam negligens, peccet mortaliter, vide infra,fama.§. 1.

non est ex fide, peccatum est.omne inquit, qđ ad cōscientiam pertinet,si aliter fiat dicit apostol⁹ esse peccatum,quāuis enim fiat,etiā quod bonum est si non faciēdum credatur, peccatum est.Ratio,qa attendit deus nō quid sit, sed quo animo fit si enim credit aliquis aliquid esse malum licèt deus iubeat illud,si facit,peccat mortaliter, quia contra conscientiam.

a Deponere]Pone exemplum,ꝑcipit prælat⁹, vt testimoniū ferat cum iuramento, & conscientia dictat subdito, ꝙ hoc fit cōtra dei legem,vt si præcipit,vt vadat de loco ad locum in die festo.

b Contra legem Dei] Puta quia pręcipit fornicationem,periuriū & huiusmodi.

c Iudicare]Puta non est euidens cōtra legem Dei nec euidēs ſm legem Dei,vt si ꝑlatus præcipit,ꝙ seruet aliquid đpositū in cella,& huiusmodi.

d Inquisitioni] Vbi distinguitur de credulitate leui, vel probabili vt hic.

e Temeraria]Nā si pręlatus præcipit eleemosynā quærere, & subditus credat hoc esse superfluum, & huiusmodi.

f Probabilem] Vt si prælat⁹ præcipiat frāgere ieiunium, vel comedere carnes,

CONSECRATIO [g] episcoporum, & archiepiscoporū intra tres menses post electionē,& confirmationē differri nō dēt,nisi necessitas [h] aliud suadeat 75.dist. quoniam quidam.

1 A quo debet consecrari Archiepiscopus? Resp.ꝙ ab omnib.suffraganeis suis, q tunc ad [i] metropolitanā ecclesiā sunt vocandi,de tēp. or.si Archieps, & cū cōsensu primatis.c.placet.65.di. ita ꝙ sine eo nō recipit executionē consecratus,vt no. Inn.in c. ne epi,de tēp. or.

2 Quis cōsecrabit epūm? Resp.ꝙ si est exēptus,consecrabitur a Papa,vel de eius mandato, si verò non ē exēptus, ꝙ archieps cū duob⁹ prouincialib.episcopis,aut tres cōprouinciales epi ex iussu archiepiscopi, ita tñ, ꝙ oēs episcopi comprouinciales sunt per epistolā requirendi,vt consentiant, vt in d.c.nec epi, vbi dicit Inn. ꝙ si aliquis episcoporū cōprouincialium cōtenatur in consecratione archiepiscopi, vel epi,ꝙ poterit agere, vt priuet̄ executione officij, sicut in electione agit̄,vt cassetur,de ele.ꝙ sicut,ar.đ ele. cū in veteri de arbi.cū olim.65.di.ñ dēt,& ēt grauior pœnitentia sibi poterit imponi.

3 Quo die debent consecrari prędicti? Resp.ꝙ in die dominico hora tertiarū, l.di. qui in aliquo,quasi in fi.75.di.quod die,& c.ordinationes.1.

4 Quomodo debet fieri,vide in d.c.ordinationes.1.in 3.no.sed melius in eorū pastorali,& quid sit de substantia,no. in d.c. ordinationes.65.dist.in summa.

5 Patriarcha aūt,& Primas, ac Cardinales credo ꝙ a Papa sunt consecrādi,vel de ei⁹ mādato,& ñ ab alio,ar.c.pudēda, & ꝙ ibi no.[i] 24.q.1.dicit ēt Pa.in c. meminit de accu. ꝙ qlibet ꝑlatus confirmatus a Papa non pt benedici,seu consecrari per inferiorē,nisi de licētia Papæ,vt in ca.cū in distribuen-

quia pōt esse, ꝙ prælatus hoc faciat ex probabili causa, & tamen constet probabiliter subdito nō esse necessarium & huiusmodi. Et idèest in quocunque subdito, & i secularib⁹ respectu dominorum, & filijs respectu patrum.

g S Syn.Tri.sess. 7 c.9.23.ca.ij. de refor. P. V.

h Necessitas] Quia efficitur viciatus in corpore, vel quia non est idoneus,vt dicit ibi glos Et adde, quòd redditus hoc tpe reseruantur apud æconomum,vt d.c.qm.

i Et qđ ibi no.] A glos.i ver.apostolico. Nam de iure dicit,metropolitanus a suis suffraganeis,consecratur, vt in iuribus supra allegatis , sed papa cōtrarium facit.

ſtribuendis, de tēpor.or.ni ſi cõſuetudo aliud habeat. Papa verò conſecrari đbet ab epo Hoſtien. 23. diſtin. in nomine domini.

6 In quo loco ª ſunt pſati conſecrandi? Reſ. ꝙ archiepiſcopus in ſua metropolitana eccleſia, vt in d.c.ſi archieps, alij autē vbi placuerit illi, ad quem pertinet ꝯſecratio. 51. di c. ſi.

CONSECRATIO Eccleſiæ a quo debet fieri? Reſ. ꝙ ab epo proprio non ab alieno, niſi de licentia ꝑprij, facit. c. tua fraternitas, de conſ. ecc. vel al. non eps ergo non pr ēr de licentia, epi nec ēt recõciliare, vt in c. aquæ, e. ti. Dicit tñ Inno. ibi. ꝙ Papa plurib. epis conceſſit vt poſſint p ſimplices ſacerdotes reconciliare eccleſiā, aqua tñ pri⁹ p epum bñdicta. & ſic patet, ꝙ ex ꝯceſſione Papæ ſolū pnt recõciliare, ñ conſecrare. Intellige đ eccleſia ꝯſecrata, qa eccleſiā ñ ꝯſecrata bene pt reconciliari p ſacerdotē aqua exorzizata tm, vt in d. c. ſi. de conſ. ec. vel al. qa aqua exorzizata ᵇ pt fieri p ſimplicē ſacerdotē. Ex quo patet, ꝙ ñ oportet fiat per epum, vel de licentia eius ſm gl. i d.c.ſi. Et ē cõis opi.

1 Quo tpe pt conſecrari? Reſ. ꝙ in oī tpe tam feſtiuo q̄ non d.c. tua fraternitas.

2 Quomodo debet conſecrari? Reſ. ꝙ modus habeť in eorū paſtorali & aliquid de conſe. di. 1. omnes baſilicæ, & qđ ibi no. Sed a paſtorali non eſt recedēdum.

3 Vtrū aliqñ ſit reconſecranda? Reſ. Pa. in c. propoſuiſti, de conſ. ecc. vel al. ꝙ ſic in trib. caſib. Primus, qñ neſcitur, an fuerit conſecrata, vt puta qa non apparet aliquod ſignum, ꝑ qđ appareat conſecrata nec ſcriptura, nec teſtis, & hmōi, ᶜ de conſ. di. 1. eccleſiæ, vel altaria, qa non dř iteratū, quod neſciť factū c. ſolennitates, el 1. de conſ. di. 1. c. veniēs, de presbyte. non baptizan. Secundus, ſi parietes ſunt combuſti & decruſtati. Rō, qa cõſecratio, & linitio cū crucibus fit in ipſis parietibus ab interiori parte in ſuperficie muri. Et iō licèt nō corruant, ſi tñ comburātur eſt reconſecrāda, gl. eſt de conſe. di. 1. eccleſijs. Secus, ſi tectum comburať, vel deſtruatur, qa non eſt reconſecranda, vt in c. ligneis, de conſe. ecc. vel al. Tertius, ſi parietes ita corruerint, ꝙ de nouo oportet ipſā reficere ēr de eiſdē lapidib⁹. ᵈ Et licèt gl. & aliqui ibi velint, ꝙ ſi nūc vna pars reficiať & poſtea alia, ꝙ ñ ſit reꝯſecrāda, tñ Pa. vbi s. tenet, ꝙ dēt recõſecrari, qa ī ſpūa lib. ꝯſideramus veritatē, & non fictionē, vt no. Archi. i c. 1. đ voto, li. 6. Ideò eſt verū, ꝙ non eſt i veritate illa prima eccleſia, nec conſecratio, quę fuit ī illa prima ē in iſta, qa non ē liquor, q cōmiſceat. & hāc opi. ſequtur Inn. ᵉ in rubri. eo. titu.

4 In qb. caſib. eccleſia polluiť, & indiget reconciliatione? Reſ. Pa. in d.c. propoſuiſti, ponit duos caſus. Primus, qñ in ea, effundiť ſanguis. & no. ꝙ effuſio ſignificat abundantia, ᶠ pro quo vide bonū tex. cū gl. ī c. illorum §. qđ ſi clauſtrales, đ ſen. ex. & iō ex modica lęſione, ꝗuis modicū đ ſanguine effluat, ñ īdiget recõciliatione. Aduerte, ꝙ iſta effuſio ſaguinis oportet ꝙ ſit facta ex ꝯtētiōe vel ex iniuria ᵍ ſm

a Declarat. S. Sy. 23. ſeſſ. c ij. de refor. P. V.

b Exorzizata] & ſi non cum aqua benedicta vino, & cinere, cū qua reconciliatur eccleſia conſecrata c. aqua, de conſe. eccle. vel alta.

c Et huiuſmodi] Quia non apparet columna, vel tabula marmorea, in quibus ſolet ſcribi tēpus conſecrationis, vel non apparet teſtis ſaltem vn⁹ deponens de viſu, vel đ auditu. Sufficiunt enim tales probationes, vbi non fit tertio pīudiciū. Et ad hoc allegatur Inno. in rub. e. tit. Et facit 22. q. 5. hoc videtur & 24. q. 2. ſare.

d Lapidibus] Vide in c fabrica, đ conſ. di. 1.

e Inno.] Ibi non firmat Inno. niſi dicatur, ꝙ eſt vltima opi. relata per eum, dicit tñ ꝙ opi. contrariā ſequuntur doct. & allegat, ꝙ quādo vna pars corruerit, & reficiť, & poſt alia, eſt vna & eadem eccleſia: ſicut de naui dicimus, l. qđ in re. de le 1. Et dř idē populus, ſi aliqui moriuntur, & alij manſerint. l. quod poſcebatur, ff de iudi. Sed tutior eſt opi. Abb.

f Abundantiam] Refert tamē Cardi. Alexan. in ca. per ſimoniam. 41. di. quendam doctorem dic. ꝙ ex quacunque ſanguinis effuſione in eccleſia iniurioſè facta, ſiue i modica quātitate, ſiue in magna, eccleſia dř pollui. Allegat c. tuarū, de priu. c. propoſuiſti, de conſ. eccl. vel alta. faciūt quę habentur in c. 1. de conſ. ecc. vel al. li. 6. Dic tu, ꝙ in hoc ſtandū eſt arbitrio iudicis, q̄ dicatur magna vel parua effuſio ſecundū Ge. in d. c. 1. de conſe. ec. vel alt. Sed tamē Ge. ibi ſuper gl. in verb. polluto, dicit, ꝙ ex modica effuſione ſanguinis non vř eccleſia polluta, neque indiget recõciliatione, adducit ca. ligneas, de cõſ. ec. vel al. vbi ex modica fractura altaris non reconſecratur altař. Adduco tex. in l. 1. §. ſcicd um ff. de ędil. edict. ꝑ quem no. ibi Albe. & Ang. ꝙ ſtatutū loquens in vulnere, non habet locū in vulnuſculo, & ſic in paruo vulnere. Subdit tñ Ab. in d.c. propoſuiſti, ꝙ cõſuetudo nō improbanda eſt in aliquib. locis, vt fiat recõciliatio ad terrorem aliorum.

f Ex iniuria] Vide quod nota. d. Iaſ. in l. non dubiū, C. de le. vbi dicit, quòd ſtan-

te ſtatuto quòd ſi quis effundat ſanguinem in palatio debeat decapitari, qđ non intelligitur i barbitonſore faciente ſanguinem in phlebotomādo.
a Suſpenditur] Adde text. in l. qua actione.§.1. ff.ad le.Aquilia. vbi dicitur, Occiſum accipere dēmus ſine gladio, ſiue fuſte, ſiue alio telo.
b Defendendo] & facit Cle. ſi furioſus, de homi.
c Conſecrata] & parietes ſunt radendi, ſi eccleſia non eſſet conſecrata ſecundū Io An. in d.c.cōſuluiſti, & refert ibi Abb.
d Reconciliationem] ſi.n. excōicatus ſepelitur, polluitur eccleſia, ergo multo magis, ſi conſecretur per notorium excōicatū.
e Et hoc tene] Non credo de ea quæ fit in ſomnis, cum ſit præter volūtatē regulariter, ſed ſi cum intentione, & prouocatione & eſſet notum, forte reconciliatione indigeret. De vxorio ſemine tenet gl. in c. is qui, de ſenten. excōi.lib.6.ver. ſanguinis, ꝙ polluitur: & hoc Ge. tenet diſputādo i d.c.vnico.
f Rñ. ꝙ ſic] ad inſtar patris carnalis, qui tenetur dotare filiā. l.fin.C.de do ꝓmi.ſic. n. qui fecit eccleſiam illam conſtrui vel conſecrari, cenſe

ſm Rod.qa ſi furioſus, vel ligno cadēte effunderetur ſanguis, ñ eſſet reconcilianda.& hoc vř velle Hug.de cōſ.di.1.eccleſijs, & Ho.in c.ſi eccleſia, de conſe. eccl. vel al. Secūd⁹, qñ i ea aliqs occidiť, licēt ſanguis nō effundať, puta qa ſuſpendiť a & hmōi, & itellige đ homicidio violēto, vel iniurioſo ſm no.in c.vnico.e.ti.li. 6. Secus ī homicidio caſuali, vel cū qs ſe đfendēdo b aliū occidit, vel ſi ſanct⁹ ibi occidať, qa tūc ñ ē reconciliāda. Sed gl.i d.c.vnico tenet ꝙ i hoc vlt.caſu polluiť, & ē reconciliāda, ſed nō lauād⁹ eſt loc⁹, vbi ſanguis effuſus eſt; Et cōiter hoc teneť.

5 Sed quid ſi qs in ea lætaliter vulnereť, & ex̄ eccleſiā moriať? Ref gl.d.c.vnici ꝙ reconciliabitur, ēt ſi ſanguinē recollegiſſet i ſcutella, ſed non ē ꝓrio, ſi vulnerať ex̄ & ꝯfugit ad eccleſiā licēt ibi moriatur & sāguis effundať, non reconciliabitur. Similiter dic ſm Hu. ſi exiſtēs in tecto eccleſiæ ſagitteť non reconciliabitur, qa ex̄ eccleſiā vř factum.

6 Quid ſi qs ſanę mentis ſeipſum vulneret, vel occidat i eccleſia irato aīo? Rñ. Ge.in d.c.vnico, ꝙ reconciliabiť, ſi ē publicū, đ ſen.ex. ꝯtingit el.1 qa homicida ē. Secus, ſi eſſet furioſus, & ñ ſanę mētis, ar.Cle. ſi furioſus, đ hom. Terti⁹, qñ excōicatus ſepeliť i eccleſia vel pagan⁹, qa ſi erat ꝯſecrata c eſt reconciliāda, & corpora pdictorū proijcienda, ſi diſcerni pñt ab alijs, đ ꝯſe. di.1.eccleſiā, & de conſ.ec. vel alt.ꝯſuluiſti, & ibi Pan. ponit iſtū cū caſu ſe. Quartus, qñ fuit conſecrata per notoriū excōicatū. Nam ea ꝗ conſiſtunt in exterioríb⁹ bñdictionib. & conſecrationib facta per notoriū excōicatum non debent per fideles exercitari ante reconciliationē d

tur quodammodo pt, qa deduxit eccleſiam de non eſſe ad eſſe.

Quintus ſm gl in d.c., ꝓpoſuiſti, qñ parietes ſucceſſiuè repatantur, ſed credo ſit reconſecranda. Sextus, qñ effunditur ſemen, de adul.c.ſignificaſti. Sed quādo ē occultū, non polluiť, vt tenet gl.in d.c.vnico & ex d.c.ſignificaſti, i ver.publicè. & ſit publicū vel ex confeſſione eo ū q fecerunt, vel rei euidētia, & itelligūt qđā de oī effuſione ſeminis criminoſa. Sec⁹ đ effuſione, ꝗ fit i ſomnis, & ea ꝗ fit i mřimonio cā ꝓcreadę ꝓlis, & hmōi ꝯtrariū tñ teneť cōiter, vt patet i gl.d.c.vnici, & ꝙ ibi no. vt hēat locū i oī pollutione humana, & hoc magis ꝯſonat tex i c.eccleſijs, đ cō.di.1. & hoc tene. e

7 Quid ſi eccleſia ñ erat conſecrata? Reſ. ꝙ ꝗuis eccleſia non ſit conſecrata, tamen polluiť ſeminis, aut ſanguinis effuſione, vt patet in c.ſi.de conſ.ec.vel al. & dēt lauari aqua exorzizata tñ per ſacerdotē, vt ibid.

8 Vtrū celebrans in eccleſia polluta efficiať irregularis? Reſ Ge.in d.c. vnico ꝙ nō de ſen.ex.is q li.6. tamē in ea non dēt celebrari, de priui euarū in prīnc. Dicit tñ Lap. ꝙ talis eſt ſuſpēſus ab ingreſſu eccleſię, de priu.eporū, li.6. & ſi cū tali ſuſpēſione i eccleſia diuina celebraret, vt prius ſuo agēs officio, erit irregularis, de ſē ex.is cui, li.6.

9 Qūo dēt recōciliari eccleſia polluta? Re. ꝙ cū aqua, de qua in c.conſuluiſti, & in c. aqua de con.ec.vel alt. & ſimiliter cęmeteriū, ſed meli⁹ habet i paſtorali, & ſic ſerua.

10 Vtrū faciēs conſecrare eccleſiā, poſſit compelli ad ipſā dotandā? Reſ.Pan.in c.cū ſicut, de conſ.ec.vel al. ꝙ ſic. f & dos dēt eſſe tāta, ꝙ vnus presbyter cū miniſtro poſſit viuere habito reſpēctu ad obuentiones ſpirituales. Et ſi eſſet collegiata, habetur reſpectus ad numerum collegiatorum. Fallit hoc in eccleſijs mendicantium.

11 Vtrū poſſit aliqd exigi ꝓ conſecratione eccleſię? Reſ. ꝙ non. vide ſ. ſymo.3.§.8.

CONSECRATIO altaris eſt alia a conſecratione eccleſię.c.1.de conſ.ecc. vel alt. Ideo vna ſine alia fieri pt, de quo vide ſupra. Altare.§.4. cū his quæ ibi notaui.

Conſecratio

CONSECRATIO cœmeterij quomodo dēt fieri, habetur in pastorali.

1 Qũo polluitur? Res. ꝙ si cęmeteriũ est contiguũ ecclesiæ, tũc polluta ecclesia polluitur cęmereriũ, sed ñ è conuerso, vt in d.c. vnico de conse. ec. vel al. libr. 6. Si verò non est cõtiguũ ecclesię, vel si est contiguũ sed ñ polluitur ecclesia, tũc polluit̃ ꝑ sãguinis, vel seminis effusioné, sicut dictũ est de ecclesia. Itẽ qñ aliqs excõicatus, vel infidelis in eo sepelitur, vt in d.c. consuluisti, & ĩ d.c. ecclesiã, el. 2. aduerte tñ, ꝙ si essent plura cęmeteria ꝯtigua, tm̃ pariete hñtia ĩ medio seiungẽtẽ ꝙ polluto vno ñ polluit̃ aliud, ẽt si ꝑ portã mediã habeatur accessus de vno ad aliud, vt in d.c vnico.

2 Sed qd si pollutio, vel sãguinis effusio fiat in porta ĩ medio posita? Res. Io. An. vt referr Ge.[a] ĩ d. c. vnico, ꝙ illud cęmeteriũ ẽ violatũ, cui⁹ cã paries, & porta fuerũt facta, quasi sit illi⁹ accessio ꝑ l. & si ñ sũt. §. pe. & vl. ff. đ aur. & ar le. vbi dr̃, Spectamus, q̃ res cui⁹ rei ornãdę cã fuerit adhibita, ñ q̃ sit ꝑciosior. & iõ legato auro legata sũt vasa aurea, & legatis gẽmis, gẽmea vasa, & ẽm hoc siue gẽmę sint ĩ aureis vasis auro cedent, & idẽ de argento, cum l. se. & dicit Gem. ibidem, ꝙ in dubio paries intermedius vr̃ principaliter factus, vr faciat duo cęmeteria, non accessoriè, vr ĩnuit texr. ibidẽ.

3 Vtrũ similiter sit dicẽdũ si pollutio, vel effusio sãguinis fiat ĩ porta ecclesię? Rñ. Ge. vbi s̃. ꝙ Io. đ Imo. dicit ꝙ sic, qñ ĩtra clausurã ostij versus ecclesiã ẽ facta. sec⁹ si ĩ parte, q̃ ẽ ex̃ clausurã ar. no. ꝑ Bar.[b] in l. 1. de dona.

4 A quo dēt reconciliari? Res. ꝙ ab ep̃o, sicut dictũ ẽ đ ecclesia cũ aqua bñdicta vt ĩ d.c. ꝯsuluisti.

5 Vtrum debeat quis sepeliri in cęmeterio polluto? Res. non, vt in d.c. vnico.

6 Vtrũ corpora excõicatorũ, hęreticorũ aut paganorũ sint exhumãda, qñ cõsecrari vult cęmeteriũ, vel recõciliari pollutũ? Rñ. ꝙ sic, si discerni pñt đ ꝯs. di. 1. ecclesiã el 2.

7 Vtrũ reconciliata ecclesia reconciliatũ sit cęmeteriũ? Res. ẽm Archi. & Io. An. d.c. vnico ꝙ sic, si est contiguum, aliàs secus.

CONSECRATIO vestimentorum, & vasorum ad diuinũ cultũ necessariorũ, ad quẽ pertinet? Vide s̃ Bñdictio. §. 1. & 2.

1 Vtrũ possit alienari? Res. ꝙ in vsus profanos nullo mõ debent conuerti, quæ semel deo dicata sunt, sed vetustate consumpta dẽnt cõburi, & cineres ĩ ecclesia repõi. c. q. semel, & quod ibi no. 19. q. 3. & ĩ regula semel Deo, de reg. iu. li. 6. Pñt tñ vasa ecclesiastica, & calices confracti, seu minuti vendi in casib. concessis, de quib. s̃ Alienatio. §. 3. 10. q. 2. hoc ius, & in gl pręfatæ regulæ. Integra non nisi alteri ecclesiæ, vel loco religioso, vt in c ligna, de conse. di. 1.

CONSECRATIO virginum quo tp̃e debet fieri? Res. ꝙ in die Epiphaniæ, & ĩ natalibus apostolorum, & per totã hebdomadã resurrectionis, & omni die dominico, vt no. 20. q 1. §. velantem, & c. se. & ĩ casu necessitatis. puta periculi mortis, oĩ die priuato. 20. q. 1. deuotis, & in gl. c. 2. de conse. ec. vel ait Inn. ĩ c. 1. de temp. or. tenet, ꝙ ẽt in solẽnib. festiuitatibus pñt cõsecrari.

1 A quo debent consecrari? Res. ꝙ ab episcopo proprio, vr in d.c. deuotis.

2 Vtrũ illa, quæ est corrupta sit consecrãda? Res. ꝙ ñ. 26. di. acutius, & d.c. deuotis, & c. iuuẽculas, ea. q. & q̃uis fuerit violẽter corrupta, tñ consecranda non ẽ, quia licèt corona ei duplicet̃ quantũ ad meritũ, non tñ habebit [c]aureolã virginũ, vt no. in sum. 32. q. 5. facit. c. illę autem famulę, ea. q. Sed Theo tenent, & bene, quod habebit, & nec propter hoc non consecratur, sed qa ecclesię non constat, an consenserit, vel ne.

a Ge.] ibidẽ arguit ad partes. Adde tu Bal. consi. 17 vbi dicit, ꝙ qua ·do homicidium ẽ commissum intra confinia duarũ villarũ, & non apparet, in cuius territorio sit cõmissum, vterque iudex poterit cognoscere, licèt sit loc⁹ præoccupationi.

b Per Bart.] Ibi ait, ꝙ appellatione cloacę continetur ostiũ eius, & facit ad statutũ di. si quis offenderit in domo, ꝙ si offenderit in ostio, verificatur statutum qa appellatione domus continetur ostiũ, & talia q̃ sunt fixa ædib. Et si ꝑtendantur extra domum, vt l. si aquęductus, ff. de contrahen. empti. & l. Iul. §. fi. ff. de act. empt. l. fundum. §. pen. & si e. ti. l cætera §. senatus, de legat. 1. Intelligere tamen, ꝙ si est factũ intra clausurã domus, intelligitur factũ ĩ domo, sec⁹, si extra clausuram ostij l. 1. §. in flumine, ff de flumi. & vr̃ colligi expressè in l. 1 §. de inspiciendo, ff. de ventre inspi. ꝑ hoc in c. mulieres, de iudi. li. 6. de stat. reg. c. 1. e lib. Adde Bar. in l. item apud Labeonem § conuitiũ, ff de iniur & in l. meminisse, ff. de of. proconsu. & leg. Bal. in l. data opera C. qui accu. non pos. & in l. Gallus. §. ille casus, de liberis & posthu.

c Habebit] Scilicet aureolam, & de hoc San. Tho. 2. 2. q. 152. art. 5. ad pe. & vlt.

a Castitatis] Loquitur hic de velo cõsecrationis non de velo professionis, vel ordinationis, aut prælationis, de quibus per gl. in d c. deuotis.

b Tacet] Not. ꝙ tacere est quoddam medium inter expressã voluntatem, & contradictionem expressam, gl. in regula, qui tacet, lib 6. & Pa. in c. nonne, de præsump. vbi plenè de hac materia.

c Vituperabili] Vt in officio procuratorio, vel ꝙ res sua seruiat, quia necessarius est expressus cõsensus.

d Exemplum secundi] Istud tamen exemplum reprobat Ioann. An. vt refert Pa. in cap. nonne, de præsump. vbi dicit, quod ista obligatio pignoris non præiudicat domino, allegat l. tutor § contrariam. ff. de pign. act. vbi dicitur, quod contra pignorantem rem alienam datur pignoratitia cõtraria. Nec mihi ꝑiudicatur, si me pñte rem meam obligas per l. sicut. §. non videtur, ff. quib. mo. pig. vel hy. sol. vbi dicitur, ꝙ si dominus rei vendidit rem alicui obligatam pñte creditore & tacẽte, nullum preiudicium fit ipsi creditori, cum sciat ius suum vbique durare. Nec ob. lex allegata, quia loqui

3 Quid fiet de ea, quæ occultè corrupta fuit, & nisi consecretur, imminet scandalum? Res. ꝙ eṗs simulabit eã ɔsecrare faciẽdo ea, q̃ non sunt de substantia ɔsecrationis, & omittendo substantialia, quod licet, sicut patet in c. 1. de his quę vi me. ve. causa fi. & facit. c. vtilem. 22. q. 2. & nomẽ virginitatis mutabit in nomẽ castitatis. a

CONSENTIRE videtur ſm Inn. in c. in Genesi in gl. in ver. collatio, đ ele. q̃n quis tacet b in actu honorabili, seu ɔcupiscibili. sed in actu vituṗabili, c & ṗiudiciali, & ĩ quo esse verecundũ loq̃ & ɔtradicere plerũq; vr̃ dissentire. l. filius fa. §. inuitus, & ibi glo. ff. de ꝑcu. & ẽ gl. in l. q̃ patitur, ff. man. & gl. in c. plerunq; 2. q. 7. limitat Io. đ Imol. in c. vestra đ loca. & gl. ĩ c. diaconus. 27. di in d. l. q patit̃, q̃n act⁹, q̃ fit in ṗiudiciũ, valet ẽt illo ɔtradicẽte, sec⁹, si nõ valet, nisi ṗsens ɔsentiat qa tũc tacens habetur pro consentiente. Exẽplũ primi vẽdo rẽ alienã dño ṗsente & tacente, & sic non valet, qa ẽt eo absente, vel cõtradicẽte potuit vendi, in ṗiudiciũ vẽdentis, vt no. in l. rẽ alienã, ff. de ɔtrahẽ. emp. sicut, & legare possum rem alienã in ṗiudiciũ sui hęredis, vt no. ĩ c. fili⁹, de testa. Exẽplũ secũdi, d ipignorat q̃s rẽ alienã ṗsente dño, & sic valet, vt not. in l. Casus, ff. đ pig. ac. & de hac dicẽs tex. singularẽ ĩ l. sæpe §. curaũt his, ff. de re iudi. facit. l. si seruus cõis, ff. đ do. ĩter vi. & vxoĩẽ, vbi frater donans rẽ cõem sibi & fratri pñte fratre, & si ɔtradicẽte valet cõcessio, facit. c. cõtinebat̃ đ his, q̃ fi. a ṗla. vbi si ṗlatus ɔtulit beneficiũ præsente capitulo, & non contradicente tenet collatio. facit qđ ĩno. Bal. in l. si tutor C. in q. cau. in inte. re. nõ est ne. vbi dicit, ꝙ si q̃s scit aliquẽ se gerere ꝓ eius procuratore, e tũc si ɔtradicẽdo ṗt illũ ipedire, si tacet, ɔsentit. Sec⁹, si ñ ṗt ipedire. similẽ decisionẽ ponũt dñi de Rota in hñtib. cãm cõem, si vn⁹ illorũ ɔstituit ꝓcuratorẽ, vt ɔsentire videantur, si pñte ipedire, & qđ not. Bal. in l. 2. §. si vir, ff. sol. ma. vbi dicit, ꝙ q̃n cõsensus req̃ritur ad habilitandã personã non cõtradictio hr̃ ꝓ consensu, vt ĩ l. quo. n. §. 1 ff. rẽ ra. ha. ex quo arguit Bal. ꝙ satis factũ est statuto Florentinorũ requirẽti cõsensum consanguineorũ ĩ cõtractibus, si ɔsanguinei sciũt, nec ɔdicũt ꝓ quo facit illud singulare dictũ Bal. ĩ l. potuit in vlt. q. C. đ iure delib. vbi vult, ꝙ si pupillus maior infante vnà cũ tutore ĩgress⁹ est possessionẽ, ꝙ ꝑ hoc hæreditas ẽ legitimẽ cõprehẽsa. Nec obstat, ꝙ autoritas debeat ṗstari verbis expressis, vt facit. l. 1. ad si. ff. đ aut. tut. qa hoc ẽ verũ circa actus expssos, sed in tacitis tacitè loq̃mur reb. istis, & factis, iuxta illud, & factis loq̃mur, ar. in l. de quib⁹. ff. de leg. & l. itẽ quia ff. đ pa. facit, ꝙ idem Bal. in l. mandatũ, C. man. in 2. col. dicit ꝙ societas ɔtracta cũ prẽ itelligitur cũ filio renouata si interueniat patientia tutoris. Idẽ aliud dictum ĩ l. post mortẽ, ff. de adopt. vbi tur inter confusos.

e Pro eius procuratore] Adde famosum dictũ Inno. in c. ex parte decani, de rescri. vbi si aliq̃s agit noĩe meo sine mandato, me pñte & non contradicenre, dicitur agere de voluntate mea, & dicor sibi mãdare. Contrarium tamen tenet Inno. idem in c. q̃uis, de re indica. Imo. & Areti. in l. 2. §. voluntatẽ, ff. solut. ma. non multum insistã, vide tu Alex. in repe. l. sæpe, ff. de re iudi. Adde, q̃ not. doc. in d. §. voluntatem, vbi paterdicitur agere de voluntate filiæ, quando est pñs, & non cõtradicit, Et similis tex. in l. dotem, ff. sol. ma. & in c. a. de his, quæ fi. a præl. in ver. cõuentus, sciente & non contradicente. Adde Abb. in c. significasti, de foro compe. vbi concludit, quòd si clericus prorogat iurisdictionẽ iudicis alieni pñte suo episcopo, nec contradicente dicitur suus eṗs consentire. similis est decisio per Io. An. d. An. & alios in c. pe. de offi deleg. de prorogãte iurisdictionẽ de loco ad locũ pñte vicario. Decidit ẽt An. de Isernia in c. imperialem §. præterea, de ꝓhi. ali. feu per Fede. ꝙ si aliquis cognoscit de causa feudali pñte dño

idem Bald.dicit, ꝙ si filius vixit seorsum a patre negotiãdo vt emãcipatus ꝑ 10. annos patre sciente & patiẽte, præsumitur emãcipat⁹.

1 Sed nũquid in actu negatiuo requiratur protestatio, nè videatur cõsentire? Res. ꝙ in actu negatiuo abstinens & tacens non habetur pro cõsentiente.[a] facit qđ no.Host.& Inno. in ca. olim inter, de re.spo. & qđ no.in Cle.1.de procu.iũcta gl.l.fi.ff. de procur. Similiter no.ꝙ qñ duo proponũtur vni, & solũ negat vnũ, videtur alterum affirmare vt in c.nonne bene dicim⁹, de pręsum.facit.c.1.đ post. præl.Sed bene attende istã q.quomodo tacens vr̃ consentire, quia vr̃ esse quasi brocardica quęstio, qa multas patitur limitationes.[b]

2 Vtrum existẽtes in consilio, & tacentes, qñ aliqđ malum tractatur, sint culpabiles? Res. ꝙ existentes in consilio inuoluntur peccato, & tenẽtur ad restitutionem de dãno, & similiter de quibuscunque alijs, qñ malo obuiare possunt, & ñ faciunt. Ratio, quia qui tenetur loqui, & tacet, cõsentit in eius præiudicium. l. de ætate. §. qui tacuit, ff. de interrog, act. & c. si post ꝑ-stitum, de confe.lib. 6. Quilibet autem de vniuersitate tenetur votum suum exprimere in concernentib⁹ facta communitatis ex debito[c] officij, arg. in c.1.de his, quæ fi.a ma.par.cap. Et ideò ibi dicit Innoc. ꝙ nisi contradicat, si aliqua ibi male agerentur, habetur ꝑ consentiente quò ad peccatum,[d] & quò ad pœnã. Quod quidem vniuersaliter quò ad culpam habeo pro indubitato de quocunque, qui potest obuiare peccato, nè cõmittatur, & non facit. 21.q.5. hęc videtur. Sed de pœna non credo nisi in prælato, vel cui ex officio competit, vt istis, q habent vocem in capitulo, argumen. eorum, quę not. in capitul. negligere. 2. quęst. 7. vel nisi dolosè taceat, & non prohibeat, arg. eorum quæ not. in cap. quantæ, de senten. excomm. & secundùm hanc distinctio. limita Bartol. in l. vtrum, ff parici. vbi vult, ꝙ solùm teneatur obuiare, qui est subiectus illi qui dẽt offendi, sicut seruus,[e] filius, & glo. in l. culpa caret, ff. de re.iu. & tex. insti. de pu.iud. §. alia, quæ vult, ꝙ conscius, quanuis extraneus sit, puniatur, intellige, qñ habet ex officio vel quando dolosè non ꝓhibetur, vel in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis, C. ad l. Iuliam maiestatis.

dño & non contradicente, hr̃ pro cõsentiente, & sic limitatur. c. cæterum, de iudi. & c.1.au apud iudicem quæstio feudi. Adde qđ sing. dicit Aug. in l.1.§. Marcellus, ff si cui plus, quã per l. Falci. per vnam gl. ibi dicit se multoriens habuisse honorem in palatijs, ꝙ vbicunque statutum mandat aliquid fieri citatis aliquib. vel cum consensu, vel voluntate aliquorũ, certè eorum præsentia operatur consensum, si non contradixerint. Idem tenet Ab. in ca. vestra, ad fin. de loca. & i c. fi. 3. col. de ferijs. Sed aduerte, quia alibi vr̃. vna gl. singu. ꝙ si pr̃ impetrat legitimationẽ filij naturalis filio sciente & nõ cõtradicente, nõ per hoc dr̃ cõsentire. c, in l adoptionibus in ver. non contradicendo, ff. de adop quam allegat pro sing. Roma. sing 497. sũ videtur mihi, ꝙ illa glos. dicat cõtrarium. Item Io. An. in ca. nup de testi. concludit, ꝙ si testis nõ iuratus deponat cõtra me præsentem, & non contradicentem, nõ per hoc videor consentire, ꝙ deponat non iuratus, quod nota, ex quo iuramentum potest remitti. ca. tuis, de testi. glos. in l. 1. & ibi Bart. ff. de testi. Adde etiam Bal. & Pau. đ Ca. in l. inuitus, per gl. ibi. C. de procur. ꝙ si in instrumento dicatur, Talis constituit Titium procuratorem suum ibi pręsentem & intelligentem, non per hoc intelligitur acceptasse procurationem, nisi dicat, & acceptantem.

a Pro consentiente] Pone exemplum, Episcopus excõicat aliquem, ille appellat, si tamẽ postea sniæ obedit, non intelligitur tamen appellationi renunciare, nec sententia intelligitur ratificata, maximè si ꝓtestetur, hæc Inn. in d.c. olim inter, in fi. Aliud exemplum in d. Clemen. 1. qui suscipit procuratorij chartã, si protestetur non per hoc se velle esse procuratorem, non obest ei illa receptio gl. autem in d.l. fi. declarat text. quòd procur. ad duas res datus, si vnã petat, non videtur renũciari petitioni alterius.

b Limitationes] Attamen not. ꝙ qui tacet interdum, confirmare videtur, vt in regula, qui tacet, in 6. facit c. si seruus 54 dist. Vbi si seruus ordinatur domino pręsente, hr̃ domin⁹ pro consentiẽte. Et l. 2. § voluntatem, ff. sol. matr. vbi dicitur ꝙ pater agens de dote filiæ, de ipsius voluntate videtur agere, si non cõtradicat. Item votum emittit. 27. di. c. 1. Et dissimulatur. 65. di. c. fin. ibi glo. fin. & immunitatem promittit. 43. distinct. sit rectus offert. 10. q. 2. ca. 1. & c dit. 43. di. Ephesius, nisi taceat ex causa, puta prpoter scandalum, de rescri. ca. nihil prodest, de cognat. spiri. super eo. & c. mulieri, de iureiurand. &c.

c Debito] Vide quæ no. Pa. in c. 2. de his, quæ fi. a præla. & in c. 1. đ his, quę fi. a ma. parte ca. &c.

d Peccatum] Et no. ꝙ eo ipso, ꝙ quis põt obuiare malo, & non obuiat, præsumitur dolus. No. Pa. in cap. quanto, de sen. ex. ratio est, quia præsumptio est contra non obuiantem, & dolus probatur per cõiecturas, vnde necesse est, vt purget eas &c.

e Sicut seruus] Vt l. 1. §. si seruus, ff. ad Sil. vel in filio, si fuit sciens de morte pr̃is, vt l. 1. ff. de pari Idẽ

de vasello, si fuit sciens de morte dñi eadem rõne. Idem de eo, qui fuit sciens de turbetione ciuitatis suæ, vel de elio commisso in ciuitatem suam, vel in principem, vt l. quisquis, C. ed l. Iul. meie. Sed Bald. apud Florentiam de dño Donato de Bardis consuluit contrerium, vt refert. Alex de Imol. in addi. ad Barto. Vnde ipse Bald. dicit, q ani me Barto. & omnium, qui eum sequuntur, cruciantur in inferno. Et not. Cano. in c. fina. de his, qui propri. si. occi. & de hec reuelatio ne vide ét quod no. Io. And. in c. Petrus, de homi. Spe. in tit. de leg. 1. §. iuxta, i 4. col. ver. quid si amici & Ale. post Bart. in l. ciuile, C. de fur. videtur tamē q pater non tenetur reuelere filium, per text in l. milites agrum, § desertorem, de re iudi.

a § iussum] Exēplum, filiusfa. institutur hęres, iussu patris debet adire.

b Requiritur] Exemplū pone in tutore, qui in actu gerendo per pupillum tutori tatem præstat; ex post verò facto nihil ageret.

c Solēnitate] Pone exemplum in electione, in qua omnium electorum debet interuenire consensus qa si minor pars congregeretur, vel non seruaretur vne de tribus formis, de quibus in d. cap. quia propter, non veleret, nec ratificari posset.

d Vt ex nunc] Adde, q iste est cāsus. d. c. cū nos. Vbi alienatio temporalis facte sine cõsensu capituli per ratificationem eius roboratur. Vnde licet concessio facta per prælatum capitulo reclemante sit nulla, temen si capitulum tractu temporis consentit, valebit concessio, prout ex nunc, idest non a tempore primæ concessionis.

e In sacramentis] In quibus. s. requiritur saltem virtualis intentio consensus, & epplicatio. Nam si sacramentum non conficitur, nunquam tractu temporis efficitur sacramentum.

3 Qñ debet præstari consensus? R. vt colligitur ex Bar. in l. si quis mihi bona. §. iussum,[a] ff. de acqui. hæ. & Pa. in c. cum nos, de his quæ fi. a præl. & ab alijs do. ibidem, q quādoq; in actu requiritur[b] iussus alicui[9]; & tūc debet præcedere, vt in d. §. iussum. quandoq; requiritur autoritas, i. cõsensus autorizabilis; & debet interuenire in ipso actu, secundū quod verbum sonat vel modicū ante, seu imme diatè post, vt i d. §. iussum, & in l. obligari. §. tutor, ff. de au. tu. & insti. eo. §. tutor. qñque requiritur licentia; & dēt pręcedere, c. licet, de regula. qñque consilium; & debet requiri ante, & expectari responsum, c. cum in veteri, de elec. qñq; requiritur consensus; & tūc si de solennitate[c] actus requiritur, vt interueniat certo tēpore, non potest interuenire post. c. auditis, iuncto c. quia propter, de elec. aut non requiritur certo tēpore, sed simpliciter ad validitatem actus; & tūc, si actus tenuit, potest cõsentire semper, vnde canonicus ɔtemptus in electione, pōt consentire, qñcunq; volt c. qđ sicut, de elec. Si verò actus non tenuit; & tunc potest ēt interuenire post factum, sed validat actū non vt ex tunc, sed vt ex, nunc.[d] facit quod nor. glo. in regula, ratum, & in regula, ratihabitio, & in regula, non firmatur, de regu. iu. lib. 6. quod limito verum in alijs; sed non in sacramentis.[e]

4 Quid requirit, vt ratihabitio ɔfirmet actū pcedentē? R. Bal. i l. si. C. ad Mace.[f] & in l. obseruare §. fin. ff. de offi. procō. multa dicit. Sed tu dic clari[9], q primò oportet sit factū noie meo, vt in d. regula, ratū. Intellige sm gl in c. cū quis, de sen. exc. lib. 6. factū noie meo, quando mea ɔtemplatione[g] fecit. Secundò q habeam ratum tanquam gestum noie meo. nam possum habere ratum factū, sed qualitatē facti non, s. q sit factum nomine meo. l. cū interdictę[h] vēditionis, C. arbi. tu. & no. in l. Pomponius,[i] la 1. ff. de ne. gest. & ista est opi. Ia. de Arc. approbata in l. 1 §. deiecisse, ff. de vi & vi ar. & p glo. secundùm Bar. ibidem in §. sed & si cum quis,[k]

f L. si C. ad Mace.] Ibi est text. de filio, qui iussu patris pecuniam mutuo accepit, si pater ratum habuit, habetur, ac si e principio consensisset, & ibi ponitur regula, q ratihabitio retrotrahit & loquitur ibi de eo. quod gestū ē nomine meo realiter, sicut loquitur glo in d. regula ratum.

g Cōtemplatione] Loquitur. n. de eo, quod noie meo gestū est vocaliter. Nā pone, q quidam clericus dixit, vel intulit Titio iniuriem. Tu amicus Titij percussisti clericum contēplatione Titij. Titius hēt ratum, & incidit in canonem, quia ratihabitio retrotrahitur, & mendato comperatur, vt ibidem. Si. n. non esset facta percussio noie meo, licèt peccarem ratū habendo, non tamen essem excommunicatus.

h L. cum interdictæ] Approbatur, seu ratificatur ibi interdictæ vēditio facte a tutore, sed modus non epprobatur qa fraudauit ēt preciū. vnde mādat ibi restitui & ita probatur ibi in princ.

i L. Pōponius] Not. enim ibi, q geste pñt haberi rata, ebsq; q dolum in his gestis cōmissum habeā ratum. Et vide ibi optimam & longam Bart. doctrinā.

k § Sed si cum quis] Scilicet in d. l. 1. ff. de vi & vi arme. glo. est ibi in ver. sed & si ratum. Adde etiem secundum Bart. q lex, quæ dicit, quod meo nomine non est gestum, ratum habere non possum, intelligitur, vt per illam ratihabitionem negotium trahatur ad me, & incipiet ad me pertinere, vt l. si pupilli. §. sed si ego. Sed si volo ratum habere in præiudicium alicuius mei iuris, tunc bene possum, licèt meo nomine non sit gestum, vt l. si fundus. §. 1. ff. de pigno. Nam si pignorasti rem meē tuo nomine, possum habere

licèt fecundùm Bal. fit gl. [a] côtra ibidem in §. quoties. hic tñ aduerte, ꝙ non folū ratihabitio expreffa fufficit, fed etiā tacita in malefici cijs, vtputa quia non reuocat poft, quī fcit, quod eft factū nomine eius, aut non côtradicit, vt li. non cont. [b] c. 1. in fi. de offi. deleg. c. cū olim, el 1. & gl. in ver. protinus, C. de incef. nup. l. cū ancillis, [c] & not. gl. in c. cū in pofitionibus, de iureiu. lib. 6. quia tūc eft ratihabitio præfumpta. 2. q. 1. noiū. fecus effet [d] in non maleficijs. Tertiò ꝙ actus non requirat præfentiam, quia q̃ præfentiam requirunt, ratihabitio non pôt confirmare, Infti. de aut. tu. §. tutor. Quartò requiritur fm Pa. i c. 1. de côuer. infi. ꝙ extrema fint habilia ad illum actū perpetrandum, f. tēpus; in quo actus geftus eft, & ratihabitionis tēpus, quia fi vnū iftorum deficit, nō procedit ratihabitio, quia cum ratihabitio fit fictio iuris, non pôt procedere fup impofsibili de quo plenè per Bar. in l fi quis pro emptore, ff. de vfuca. Exemplum, quidam noie infantis inter fecit: maior factus ratū hēt; certè talis ratihabitio non retrotrahitur, quia impofsibile erat tunc temporis talem mandare. Exemplum de alio extremo. Ab aliquo habebam terminum ad aliquid agendum, [e] amicus meus noie meo fecit, ego poft terminū ratum habui: non retrotrahit, quia ficut poft terminum nō potuiffem verè facere, fic nec fictè. Rō, quia vbi certū tempus eft fubftantia, ibi oportet obferuari tempus, alias actus eft nullus ipfo iure. ff. de excu. tuto. l. fcire oportet. §. confequens, quia recedere a tempore eft recedere a forma. ff. de ver. obl. l qui Romæ. §. Augerius. vide bonam glo. l. fi ego, ff. de ne. ge. in fi & pro hoc facit tex. in l. bonorum, ff. rem ratam ha. vide bonam glo. in c. quàm fit, de elec. lib. 6. in Cle. quod circa, de ele. vbi dicit, ꝙ fictio nō poteft id, quod fm naturā eft impofsibile. q. 14. vbi fubtiliter loquitur, exemplum infti. de adop. §. minorem, vbi quis non poteft adoptare cū, quē non antecedit per tot annos ꝙ eum generare poffet. Similiter non poffet fingi ꝙ quis viueret hodie, qui 300. annis præterit is mortu' eft, infti. de ex. tu. §. fed fi in bello. Quintò requiritur fm Inn. in c. prudentiam, de offi. dele ꝙ illud, quod quis facit, valeat, vt fit aliquid, quia quod nihil ē, nō poteft ratum haberi. vnde excommunicās nomine alterius non valet, licèt ille ratum habeat, nifi ipfe, qui poteft, excômunicet. [f] Similiter fi quis iurifdictionem faciat nomine iudicis, non poteft ratū haberi, quia quæ facti funt, & folennitatem requirunt, non poffunt rata haberi. Et ideo cum fententia a non fuo iudice lata fit nulla, de iudi. at fi clerici, & cum aliæ folennitates requirantur, quas ipfemet, qui ratum habere vult, fi omitteret, non teneret, quod facit. ergo nec ratum habere poteft, fi ab aliquo omittantur; facit dicta l. obferuare, in fine. Sextò requiritur, quòd pofsit mandatum per alium fieri, quia fi per alium non poteft fieri, ratihabitio non retrotrahitur, vtputa facit quis adulterium, vel fornicationem nomine meo, non poffum ratum habere, vt dicit glo. in l. 1. §. quotiens, in ver. mandato, ff. de vi & vi arma. & Cy. in l. non ideo minus, C. de accufa. & Geminia. poft gloffam in ver. alios, in capitu. fciant cuncti, de elect. lib. 6. limita iftud verum in alijs, quæ non funt delicta, fed quò ad delicta, licèt non propriè committat, fed interpretatiuè, ideo eadem pœna

punietur

---

bere ratū, vt mihi præiudicet pignus, nec pofsū dicere rē nō obligatam, non tñ vt poffem agere, vel conueniri pignoratitia actione Similiter fi vendis rem meam nomine tuo, pofsū habere ratū, & mihi præiudicare in ter vēdicatione. Nō tamē, vt poft in agere, & conueniri ex empto & vendito, vt fic negotium trahatur ad me. l. fi mī C. de rei vendi.

a Sit gl. contraria] Nō video in illo. § aliqua gl. contrariari his, quæ dicta funt, nifi ꝙ gl. ibi i ver. quoties, ait, ꝙ i generali mādato non videtur illicitū mandari. ff. de cond. inde. l. fi procur. § ꝙ fi in debitum.

b C. 1. vt li. non conte.] Et ibi bona glof. quæ relata ad tex. dicit, ꝙ dominus punitur contumacia procuratoris, quādo eam fcit, & non purgat, quia tūc intelligitur eam ratam habere.

c L. cū ancillis] Ibi habetur de ꝓcurator...us non reuelantibus delictum decurionum contrahentium cum feruabus fuis; puniuntur pœna, de qua ibi, & adde hanc l. ad ea quæ habentur, fupra §. 3. &c.

d Secus effet] Quia. f. ratihabitio tacita nō fufficit; de hoc in regula, ratihabitio nē, de re iu. lib. 6. & ibi bona glof.

e Agen dum] Puta ad folnendum 10. Titio, vt con fequatur æquū,

f Excommunicet] Sequit Aob. in d c. prudētiā, in 6 col. Et dicit illa dicta effe veriffima notabilia Et vide, qđ not. in regula Ratum in Mercur. per glo 9. q. 2. in fumma. Aliquid not in l. 1. C. qui pro fua iurif. & in l. 2. C communia veri. iudi.

a Vt not. Bald.] in versi. Tu alti' vbi subtiliter dicit, quòd quidā sunt actus naturaliter inserti, vt puta edere, bibere, coire, & ista non possunt per alium explicari, sicut euidenter patet. Nam, vt dicit Aui De' gloriosus dedit vni cuique indiuiduo propriam comprehensionem, quam alteri cōmunicare impossibile est. Et ideo nemo per alium comedit, vel concubit. vnde qui mandat adulterium fieri, non ē adulter, nec verè nec fictè, nec propriè punitur de mandato, sed tāq̄ fautor adulterij. hæc ille.

b Secundū Ge.] Adde glos. idem tenentem in c. si quis inuētæ. 31. q.1. & Abb. in d. c.1. de conuersi. in fin. super illa glo. vbi multùm eleganter & subtiliter loquitur. & vide matrimonium. 3. impedimento criminis. § 7.

c Quamuis glo.] In ver. 1. & adde Ab. in d. c. cū omnes, cum additionibus ibi positis & est communis sententia, & gl. in d. cap. 1. est reprobata.

d De conseruatoribus, & literis cōseruatorijs adde noua iura. S Syno Tri. sess. 7. c. 14. sess. 14 c. 5. de refor. P. V.

e Conseruator] Conseruatores possunt dici episcopi secundùm

punietur tāquam eiusdem delicti particeps & mandator, vt no. Bal. a in l. vnica. §. nè autem, C. de ca. tol. Septimò q lex non requirat nisi delictum simpliciter, quia si lex requireret maleficium, & per prius machinationem, seu tractatū, non sufficeret sola ratihabitio. facit glo. fi. & Io. An. in c. 1. de conuer. infidelium, ex quo patet, q licèt mulier habeat ratum homicidium viri post mortem, tamen, qa requiratur machinatio per prius, iō non impediet matrimonium sequens cū illo, q occidit sm Ge. b in c. cum quis, de sent. exc. li. 6. in fin.

§ Vtrum actus, qui debet expediri per consensum in communi prestitū, valeat, si singuli consentiant vt singuli, non collegialiter? Rñ. Pa. in c. cum in ecclesia, de causa pos. & proprie. q nō vt in c. in Genesi, de elect. & l. 2. C. de decurio. nec est speciale in electione, quāuis glos. c dicat cōtrarium in ca. 1. de re. eccle. non ali. li. 6. Sed tu tene, q non valet. & hoc sentit postmodū Io. An. ibidem in nouella, & firmat Io. Cal. in d. ca. cū omnes, de consti. & Bar. in l. omnes populi, ff. de insti. & versi. tractus, Supra, ciuitas, in prin.

CONSERVATOR d qs pt esse? Res. q si datur a Papa, oportet, q sit eps, vel superior prælatus, vel abbas. vel habens dignitatē vel personatū in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs. Idem q nō sit de iurisdictione, vel dominio, seu districtu ecclesiastico, vel

temporali illius, cui datur p conseruatore, exceptis illis, qui regibus, & reginis dantur. Item q non sit conseruator conseruatoris sui, habentur hæc in c. hac cōstitutione, de of. del. li. 6. & extra ciuitates, vel diœceses, in quib. fuerint deputati, vel alibi, q̄ in ciuitatibus seu locis insignib', vbi copia possit haberi peritorū, pcedere ñ pñt, nec aliquos vltra vnā dietā a fine diœcesis eorundē trahere pñt, vt in d. c. hac ɔstitutione.

1 De quib. possint se itromittere? Res. q solū de manifestis iniurijs, & violētis, & si d alij se intromiserint, vel ad ea, quæ iudicialē indaginē requirunt, suam ptātē extēderint, sunt suspensi p vnū annū ab offō, f pars q̄ hoc fieri puocauerit, excōicationis sniam incurrit ipso facto, a qua non poterit absolui, nisi primò satisfaciat integraliter de expēsis, vt in d. c. hac cōstitutione, & ibi Ge. vt infra.

2 Quæ expēsę debēt restitui? Rñ. Ge. ibi. g qđ solū lēimæ, & pp hāc cām factę. 2. q. 1. c in primis. h Et primò dēnt restitui añ, q̄ absoluat đ iud. c. 1. đ sen. ex. venerabilib. §. idē, li 6. & 2. q 7. accusatio, el 1. in fi. vbi đ hoc. §. 11. q. 3. excōicatos, in gloss.

3 Quid si re' negat notoriū, & actor vult pbare? Rñ. q ɔseruator cognoscere poterit qa qlibet iudex cognoscere pt, an sua sit iurisdict. l. si qs ex aliena, ff. de indi.

4 Quantū durat eorū officium? Res. q vsque ad obitū ɔcedētis. & tunc expirat quò ad negotia, non cępta, vt in d. c. i hac ɔstitutione.

gl. in c. f. de offic. dele. libr. 6. Quia hñt conseruare viduas, pupillos & orphanos ab oppressionib. & iniurijs, d fo. cō. ex parte. Interdū dantur isti cōseruatores, vt defendant contra latrones & pdones, interdū contra eos, q eorum priuilegia infringūt, interdū laci' vt defendant ab iniurijs, & offensis. & in nullo di ctorū casuum habent iudicia lē indaginē. i. nō pñt pcedere per viā iudicij De manifestis ergo solū pñt cognoscere, & intelliguntur solū manifesta illa, q notoria sūt & ita patentia, q nulla probabili tergiuersatiōe celari pñt, de coha bi. cle. & mul. capitu. fin.

f Ab officio] Et ēt a bñficio, qđ ē eius sequela, sm gl. ibi in ver. officio dele. li. 6. quā sequūtur Io. Mo. Arch. & Gem. vt ipse refert ibidē in ver. vtautem, super. d. gl.

g Ibidē] Super ver. pars verò, in ver. quæ expēsæ.

h Inprimis] Est i ver. Gloriosus aūt comitiolus, & ibi bona gl. q loqtur de expensis in verbo, expendisse, & in ellige, q legitimæ expēsę sunt, quæ fuere in aduocato, scripturis, in eundo, & redeundo, & hmōi.

i Dic. c.] In ver. officium, & dic ipso iure, vnde si postea pcederet

in

In non exptis, processus esset nullus secundũ gl. ibi.
a Dict. c.] In fine. & hoc propter verbum, omnino.
b Recipere] Vnde Aug. dicit, ꝙ a puero nõdum anniculo paratus est doceri. 13. q. 3 si habes. Aliàs stultus esset. 22. dist. de Constantinopolitanæ. Qui enim bono cõsilio nõ acquiescit, amittere debet dignitatem, exemplo Roboam, qui seniorib. non credidit. 7. q. 1. Denique, vel ad instar vxoris Loth q̃ conuersa est in statuam. Ea. n. firmitate nitũtur, q̃ consilio geruntur. l. 1. C. de repud. cum ẽt eps debeat de rebus ecclesiæ disponere consilio clericorum. ca. nouit, de his, quæ fi. a præla. Nec excusatur quis, si potuit scire, & noluit.. facit l. in bonorum, ff. de bo. pos. & l. regula, ff. de iu. & fac. igno. Nec iudici licitũ est deuiare a responsis prudentum, Insti. de iure naturali. §. responsa.
c Vtile id esse, & a quibus requirendum consiliũ adde D. Ambro. li. 2. de of c. 8. 9. xj. & xij. adde q̃ copiosè sunt a me annotata ad Reperto. inquisitor. praui. hæret. ad hãc vocẽ. P. V.
d Cõsilio dato] Regula est in 6. Nullus ex consilio, dũmodo nõ fuerit fraudulentum, obligatur, quia tenetur explorare, an sibi expediat, & deliberare, & nullus tenetur consiliũ alterius sequi, facit. c. cum olim, de arbitris, cum his quæ hic allegantur. Si tamen est fraudulentũ, bene obligatur consulens, licèt duret ratio supradicta, sed hoc est ratione fraudis, exẽplifica p canonẽ. 86. di tanta, & c. sane, de renun.
e §. si verò ope.] Adde ibidem. §. interdum, secundo vbi ille dr̃ opẽ pstare consilio, si scalas commodauerit, vel apodiauerit, vel fenestras fregerit, & hmõi. Dedit ergo cõsiliũ, & postea opẽ pstitit, & sic furti tenetur.
f Secũdario] i. expressim, quia nõ dixit, sed bene sciebat.
g Alias facturo] Bar. in l. non solũ. §. si mandato, tenet, ꝙ in psuadente nulla sit distinctio, an sit facturus, vel ne, qa semper psuadẽs tenetur, allegat tex in l. 3 §. incidit, ff ad Turpil. ibi, Aut q instigat, & l. hæc verba, ff. de adul. ibi persuasit. Præterea persuadere, & dare cõsilium est opem præbere, vt l. qui seruo ver. plus, ff de fur Sed in præstãte opem absque dubio non adhibetur distinctio, de qua supra, igitur &c. Sed hæc rõ non multum viget, licèt crederẽ in persuadente non adhiberi distinctionem, e cus in consiliante, quia vr̃ cõis opi. subdit Bar. pdicta vera, quñ do psuadetur illud, qđ cadit in delictũ, aliàs adhibetur. d. dis. In conscia tamen, q malum cõsuluit peccat.
h Magis ẽ] Qđ patet in ver. mõstrauit, quemadmodum delinqueret.
i L. sæpe. §. fin.] Vbi hr̃, ꝙ ab eo,

5 Circa munera, & expẽsas assessorum, & notariorũ tenetur obseruare, qđ delegatis statutum est, de quo vide infra, Iudex. §. 9. cum seq.

6 Quid de attentatis per conseruatores cõtra pmissa? Res. ꝙ irrita sunt ipso iure d. c. [a] hac constitutione & hæc vera sunt, nisi in eorum literis alia potestas eis daretur, vt fit cõmuniter. Et sic patet, quòd hodie parum valet hæc prouisio.

7 Sed quid si alius, q̃ ille, cuius est conseruator, procuraret, vt se intromitteret de alijs, nunquid esset excõicatus? Res. Ge. ĩ d. c. hac constitutione. ꝙ non, nisi participaret cũ parte post, q̃ excõicationẽ incurrit, qa tũc ligaretur eadẽ excõicatione participãdo in crimine criminoso, aliàs non.

8 Quis pt̃ absoluere istũ? Res. Ar. Io. Mo. & Io. An. in d. c. hac constitutione, ꝙ ordinarius, ex quo conditor canonis nõ sibi reseruauit, hoc Ge. ĩ d. ver. pars verò q̃.

9 Verũ possit vices suas alteri committere? Resp. ꝙ non, nisi citationes, & sniarum denunciationes, nisi aliud spãliter ĩ eorũ literis ꝯtineaẽ d. c. hac constitutione, versi. vicesque suas.

CONSILIVM est volũtatis, pceptũ necessitatis 14. q. 1. qđ pcipiẽ, tñ q cõsilio dñi non vtitur, min⁹ boni adipiscit̃. c. qsquis, ea. q. Et meritò argu ẽ, ꝙ cõsilia sapientum, & recta suadentiũ non vult recipere [b] 84. d. c. 1. & in dubijs debet homo requirere [c] consilium. 16. q. 1. visis, & di. 20. c. vlt. 11. q. 3. excellentissimus.

1 Verũ qs teneaẽ ex consilio dato? [d] Res. ꝙ aut dat qs ꝯsiliũ deliquenti, aut cõtrahenti, si delinquẽti, quò ad pctũ indistinctè ĩuoluitur, sed quò ad pęnã, seu ad restitutionẽ faciendã distinguo, aut talis erat facturus et sine consilio, & tũc si dedit ꝯsiliũ & opẽ, teneẽ Inst. de ob. quę ex delic. na. §. si verò ope. [e] ff. d furt. l. si qs vxori, in prin. ẽt si cõsilium non adhibuit principaliter sed secũdariò. [f] ff. de furt. l. si pignore. §. pe. Inst. de ob. q̃ ex delic. in § si verò ope, vtputa accõmodauit scalã ad ascendendũ, & hmõi. si verò, dedit ꝯsiliũ sine ope, aliàs facturo, [g] ñ teneẽ, Ins. eo §. interdũ l. 2. ver. certè. Nec ob. l. 1. §. sed verũ, ff. de ser. cor. quia ẽ casus spãlis, in quo nõ debet augeri malitia serui laudando, vel pt̃ dici, ꝙ ibi non solũ consuluit, sed ẽt laudãdo ĩcitauit qđ magis est. [h] pro hoc facit qđ no. in l. sæpe. §. fin. [i] ff. de ver. sig. & in l. 2. §. fin. ff. manda. si verò non erat facturus, teneẽ l. si remunerãdi gr̃a. §. planè, ff. mã. sed non ei, cui dedit consilium sm̃ gl. in regula, nullus ex cõsilio, de re. iu. li. 6. sed ei contra quem, & eius maleficij nomine, puta si fecit homicidium, homicida est l. dist. si quis viduam, &

qui opem dedit, poteſt condici.i.cum eo agi, ſed nō ab eo,qui conſilium dedir,intellige, ſi erat aliàs facturus,& ideo,ſi conſuluit ſeruo,vt furtum faceret, vel fugeret,tenetur actione furti, vel de ſeruo corrupto.l.1.§.perſuadere.ff de ſeruo corrupt. Si conſuluit,ꝙ mihi iniuriā faceret tenetur mihi actione iniuriarū de pœ. di.c. c. ſi qs tam. §.non ſolū, & ff. de iniu.l. non ſolū.Illi aūt nō tenetur, tum quia debebat explorare & ſcire, qđ ſibi non expediebat, tum quia ex improbitate ſua melius conſequitur actionem. ff. de furt l. itaque fullo, &c.

a Cum conſilio] Pone exemplum pro primo caſu. Statuto cauetur, ꝙ mulier vel filiusfa. non poſſit adire hæreditatem ſine conſilio ꝓximorū&c.

b Et Pa.in c.ex.] Et Bart. in d.l.ij. ff. de proxe. §. ſi plures.

c Beneficij] Pro hoc tex.in d. c.1. §. ſi.ne ſe.va lib. 6.Ibi, quia in petendo vel expectando eius conſilium poſſet vacāti beneficio periculū iminere.

d Verò cōſiliū] Rationē hui⁹ differentiæ aſſignabat qdā doctor, vt refert Ioā. de Lig.quia fortius ſtringit mandatum hominis, q̄ legis, argumen. l.Celſus,ff. de arbitr. Item quia poteſtas ordinaria eſt magis fauorabilis,quàm delegata,vt in c. 1.& 2. de officio delegati,habens ergo requirere conſilium fretus poteſtate ordinaria,non ita aſtringitur, ſicut habens poteſtatem delegatam,vnde in illo.c.1. procedebat poteſtate ordinaria.Tamen videtur ſentire Ioan.de Lig.ꝙ vbi ꝑ habentem poteſtatem ordinariam eſt conſilium requirendum,non valet actus conſilio non habito.Allegat bonū tex. in c nouit,de his quæ ſi.a prǣl. qđ tamen eſt contra dictum.c.1. ne ſe. va.quia ratio illius tex. eſt generalis ad omne periculum. Nā ſm diſpoſitionis rōnem dēt reſtringi & ampliari diſpoſitio vt l.ſi ꝓ§ dulciſſimis, ff. de leg.2 .nec placet rō antiquorū præallegata,ſ.vt fiat differentia inter hominem, & legem; ſed dic vt hic in tex.ver. ratio.&c.

e §.ſed ſi latitat] Patri nāque dat̄ actio in caſu illo ſi adeſt iuſta cauſa, puta qa filia nimis forte diligit maritū,vel ſe iuis,paterque ꝓba pſona &c.vbi dicit no. Bart. & facit ad ꝓpoſitū, ꝙ ſi eſt ſtatutum in ciuitate,ꝙ mulier nō poſſit cōtrahere,vel teſtari ſine conſenſu conſanguineorū ꝙ ſi cōſanguinei requiſiti nolunt conſentire, ꝙ ad iudicis officium ſpectat examinare cām contradictionis, & ſi quidē eſt iuſta bene quidem aliàs iudex ꝑmittet mulieri contrahere, & teſtari per illū tex. qa ēt in caſu ꝙ mulier hēt iuſtā cām contradicendi, non datur actio patri, &c.

f Sentit Bar.] Eſt in 5.col. verſicu. Quæro ſecundo, vbi facit hāc eandem

huiuſmodi.Sed tu dic in ꝯſcientia teneri ēt ei, quem male conſulendo corrupit quantū poteſt,exhortando ad bonū,ar.6. q.1.deteriores.Si verò dat conſiliū cōtrahenti, & tunc ſi eſt fraudulentū, tenetur indiſtinctè.ff.de dolo.l.ꝙ ſi cū ſcires,vbi ille,q conſuluit doloſè,& ſui lucri cauſa mutuare debitori non idoneo tenetur actione de dolo ei, cui conſiliū dedit ad idem. ff.de proxe.l.ij.Si verò non eſt fraudulentū,non tenet̄, vt in d.regula,nullus ex cōſilio ff.de dolo.l.eleganter in fi.& hoc verum,ſi ē ſimplex conſilium,quia ſi eſſet mandatū,q̄uis non ſit fraudulētū ſi eſt deſignata certa perſona,puta mandat̄,qꝫ tibi, vt Titio pecuniā tradas,& ſic tenet̄ indiſtinctè ēt ſi aliàs erat facturus. ff. manda.l.2.§. tua & aliena, & ff.de neg.geſt.l.3.§.fin.ſi verò non eſt deſignata certa perſona, & tunc ſi aliàs non erat facturus,tenetur, vt in d.§.fi. aliàs non.

2 Vtrum ille, q debet aliquid agere cū conſilio[a] alicuius, poſſit procedere,ſi ille mortu⁹ eſt vel eſt abſens vel non vult cōſulere?Reſ. vt colligo ex Ge.in ca.1.ne ſe.vac.li.6.& Pa.in ca.ex[b] parte,de conſt.ꝙ aut conſiliū debet peti ex ſtatuto, vel ex conſuetudine,& tūc pōt ꝓcedere ſi ille mortuus eſt, vel remotus, vel non vult dare, qn̄ periculoſum eſt expectare reſpectu act⁹, ſuper quo requiri debet,ſi cut collatio beneficij[c], & huiuſmodi. Si verò ꝯſiliū[d] non requiritur per ſtatutū, vel cōſuetudinē,ſed đ mādato alicuius, Ge.ibidē tenet.ꝙ nō pt procedere,ſed dēt ad mandantē referri, & hoc verū ſm Vin. & Cō poſt niſi cōmiſſio facta fuiſſet ſub noie dignitatis, qa ſi mortuus ē, expectabitur ſucceſſor.ar.c.qm Abbas,đ of.dele.Pa.verò limitat veſū, niſi immineat periculū ex dilatione,ar. l. ſi longi⁹. §[e] ſi filius,ff. de iud. & in l. ſi cū dotem.§.ſi latitat, ff. ſo.ma.& hoc ſentit Bar.[f] in l.1.§ ſi plures.ff.de exercito.Ratio ſm eū, quia mandatū debet intelligi ſm iura ar.c.ex literis,đ conſt.& c.2. de reſcrip. Sed de mente iuris eſt,ꝙ ſi poteſt haberi,habeatur,& ſi non poteſt haberi, & periculum ſit in mora, procedatur ad conſummationē actus,vt in d. ca.1.Et placet mihi, qa ſic videt̄ de mēte mandantis.

3 Vtrū actus geſt⁹ teneat, ſi pt peti ꝯſiliū, & nō petit̄? Reſ.Pa.in d.c.ex parte ꝙ ſi mandator ex forma mādati voluit reqri conſiliū, nō tenet act⁹ niſi reqrat̄, vt in c. cū i veteri.de ele. Si verò ē ex diſpoſitione legis,& tūc ſi lex a principio, cū dedit ptātē, mādauit ꝯſiliū reqri, ſimiliter ñ valet ex defectu poteſtatis,qa habuit eā modificatā,& qualificatam,& ſic intelligei ē.ca. nouit,de his quæ ſi. a prǣlat.ita ꝙ ſi

dem distinctionẽ, Addens in primo casu, ꝙ si iste est præsens, & recusat consulere, certè cogetur per iudicem, facit. l. si qui lcm, C. de decur. li. 10. & C. de bo. que lib. l. fi. § necessitatẽ Et de materia huius. §. vide plenè ibi p Bart. ver. vt aũt hæc materia liqueat. In ca. cum olim de arb. & in c. ad apostolicam, de regula. Vide etiã per Io. An in addi. ad spec. tit. de requi. consi. §. 1. versi. vt autem. Singulariter tñ adde, ꝙ vbi act⁹ debet exerceri p certã personã, & sub certa forma licèt recedatur a persona, non intelligitur a forma recessum. exẽplum, testator relinquit mille dispẽsanda per hæredem secũdum consilium Guar. Sancti Franci. hæres stat per annũ & propter suam negligentiam deuoluitur potestas dispensandi ad episcopum l. nulli, & l. id qđ pauperibus, C. de epis. & cleri. c. nos quidã, de testa. & quod vtrobique not. Tamen episcop⁹ debet seruare formam, quia exequi debet volũtatem defuncti secundum consilium Guar. Fuit singula. dictum Bal. in l. si pupillã, C. si manci. ita alie. fue. quem refert, & sequitur Barba in c dura, de cri. mi. Fal. qui dicit esse ibi casum pro isto d. Bal. in ver. iuxta prædictam formam, vbi probatur, ꝙ licèt persona magnæ autoritatis possit recipere literas apostolicas, tñ debet recipere, iuxta istam formam ibi descriptam. Et sic patet. ꝙ licèt recedatur a persona non tamen receditur a forma, probatur etiam hoc in Cle. 1 de sup. ne. præla. vbi si collatio beneficiorũ spectat ad inferiores ab ipso, & per negligentiam deuoluatur ad episcopum, Epũs tenetur conferre illa beneficia illis personis, quib. tenebantur conferre illi inferiores prælati. Et vide ad hoc Ab. post Io. An. in c publicato, de ele. in fi. Vbi tñ dubitat in casu Io. Vide etiam Ab. in c. possessiones, de re. ec. nõ alie. in fi. Qui in terminis d. Cle. tenet indistinctè qđ dixi. Et adde ista ad §. fi. infra executor. Et sic tenet. licet Bar. in d. §. si plures, dicat in hoc non requiri cõsilium Gua. cum guardianus non possit esse executor testamenti, Cle. exiui. đ ver. fig. sequitur hoc Pa.

ne clausula decreti [a] actus est nullus, aut habenti pri⁹ potestatẽ mãdauit supior, vt procedat cum consilio, & tũc tenet licèt sit puniẽdus, ar. ca. dilectus, el. 2. de præben. vide gl. [b] singularẽ in Cle. 1. de iure patrona. [c]

4 Vnũ obligatus petere ɔsiliũ, teneat illud seq? Res. Ge. in d. c. ꝙ aut peti debet ab eo a cuius potestate dependet principaliter actus. vt ꝙ clericus non ɔueniat corã alio epo sine consilio ꝓprij & sic tenet seq, & iste est casus in c. 1. de for. com. cũ gl. [d] si verò non dependet actus ab eo, sed vnã cũ alijs debet interesse, tũc si p alia iura dẽt sequi, clarũ e[f], p arbitrium & ita procedit gl. in c. 2. [e] de cor. vici. ẽm intellectum Hos. patet hoc in c ita leat. l. dis. ꝙ requiritur cõsiliũ aliorũ epõrũ in depositione sacerdotis, & intelliguntur ꝙ sequatur pp. ca. si aũt presbyteri 15. q. 7. aut non apparet p alia iura expresse, q̃ dñeat sequi, tunc, si debet reqri a participe officij super illa, oportet sequatur. [g] cõnclusio est in c. venerabili, đ of. delega. Nam coadiutor ibi datus habet officium super rebus ecclesiæ, sicut p̃latus, cui datur, ergo debet sequi eius consilium. Aut non debet requiri a participe officij, sed ab habente ius, & sic adhuc tenetur sequi, vnde, si mandatur prouideri alicui de ecclesia requisito consilio, pãtroni debet cõsiliũ sequi, cũ habeat ius i tali prouisione ecclesię, dictum est Io. An. in ca. dilectus, de of. leg. & in c. 1. de cap. mon. aut non dẽt requiri ab habentibus ius, tũc si materia habeat. ꝙ debeat sequi, sequendũ ẽ. puta si cõsulatur alicui, nè ordinetur ꝓpter irregularitatẽ, & ita procedit tex. in ca. ad aures, de æta. & qualit.

In c. cũ olim, de arbi. nam Barto. in Minorica aliter dicit, vt habes infra Executor in dicto. §. fin.

a Clausula decreti] Est illa, quæ ponitur ĩ rescriptis & si secus actum fuerit, Vult dicere, ꝙ ista clausula ad hoc, vt actus non valeat, non est necessaria Et de hoc habetur i c. si eo tempore, de ele li 6.

b Vide glo] Illa glo. est in ver. inhibentes, & loquitur in alijs terminis, sed approbatur ibi per do. Cardi. in 7. q. Et Imol. in 3. col. p Roma con. 1c 1. In Christi nomine &c. Quò ad primum. 2. colu. Ab. con. 9e. quò ad primũ. 6. col. Et in sua dispensatione incip. Augerius 10. colu. Pe. de Anc. in ca. statutum §. fin. versi aduerte, de rescr p in 6 & in Cle. 1. de se. pos. & fr. in regula, ea, quæ in 6. 12. col. versi ex quibus infertur, cõsilij 6. viso them. & 31. visa quadã petitione, & cõ. 416. viso & diligenter ponderatu Gem. in cap. prouiste, de elec. in 6. & in ca. 1. §. de. post Imol. de officio ord. in 6. Et vide aliquid per Abb in ca. cum dilecta, pen. col. de rescript.

c De iure patronatus] Prædicta procedunt in consilio, vbi aũt requirendus est cõsensus, pcisè dẽt haberi, p id qđ hř & no. in c. si ꝓ te, de rescri. li. 6. & tenet gl. in d. c. 1. de se. va. li. 6. & Pa. i d. c. ex parte, de cõst.

d Cum gl.] Est in ver eiusdem, quæ dicit, aliter nullo modo possunt eligere iudicium aliorum, nec de licentia episcopi possunt eligere iudicium sęculare.

e Cap. 2.] Nam ibi dicit, ꝙ quidam promotus fuerat a cursatus Papæ, ꝙ fuerat filius canonici, & ꝙ habebat maculam in oculo. De primo concedet Papa episcopo Cantuariensi. De secundo nisi de consilio suffraganeorum, dicit gl. ꝙ ex quo sunt delegati, nõ potest aliquid facere. Et hoc ideo est secundum Hostien. quia iura volunt corpore vitiatum non promoueri, &c.

f Et intelligitur] tale consilium sequi debet ille, q habet facere actum cum consilio, & adde. cap. fœlix. 15. quæstione. 7.

g Sequatur] Hic capitur consilium pro consensu.

Non

& ita eũ intelligit Io. An. ĩ d. regula, nullus ex ↄſilio, ĩ Merc. in ver. ad ſm, ĩducit, aut materia non hẽt, vt ſequaẽ, & ſic non teneẽ ſeq. a de ele. cũ in veteri, de arb. cũ olim. adde ſm Io. An. in regula, nullus, li. 6. in Mer. ꝙ ſi dicaẽ iuxta ↄſilium, vel ſm ↄſiliũ, talis teneẽ ſequi. & ſm Cyn. ĩ l. id, qđ paupe rib. C. đ epiſ. & cleri. idẽ di cendũ, qñ dr̃, de ↄſilio talis ſec⁹, ſi dr̃, cum conſilio, ſed Io. An. vbi ſ. & Bar. ĩ l. 1. §. ſi plures, ff. đ exer. in 3. col. ñ approbãt hoc, ſed tenẽt, ꝙ ñ teneẽ ſeq. Ego recurre rẽ ad intentionẽ mandãtis.

5 Sed pone, ꝙ tali obligato ſeq conſiliũ deẽ conſiliũ iniuſtũ? Reſ. Hoſt. & ſeqtur Pan. ꝙ non dẽt ſequi, quia conſiliũ ĩportat, ꝙ ſit iuſtũ vt in l. Titiũ & Mæuiũ, ff. đ adm. tu. & no. Bar. in l. 1. §. ſi plures, ff. de exer. & ſm eũ dẽ Hoſ. poſſent ꝓferre ſententiã contrariã quod verũ ſm Pa. b de ęquitate, ſecus de rigore iuris. Quod verũ credo, niſi periculũ eſſet expectare, quia tũc poſſet dare etiam de rigore iuris, vt ſupra dictum eſt.

6 Quid ſi Papa mãdet collegio, vt eligat vnũ cũ conſilio talis? poterũt ne eligere eũ a quo ↄſiliũ petere dẽt? Reſ. Pa. ind. c. cũ ĩ veteri. ꝗſic. c ſm Hoſ. ſec⁹, ſi cũ ↄſilio, & ↄcordi aſſenſu mãdaſſet, qa ñ poſſent qa ĩ primo caſu ꝑ conſulere, nẽ ipſũ eligãt, & ſic ñ conſentit ante electionẽ, ſed in ſecũdo caſu, qa oportet conſentiat notabiẽ ambitioſus, vt ĩ c. poſt petitã, đ electione, ex quo patet, ꝙ licẽt ſtatuto caueatur, nẽ mulier poſſit alienaẽ niſi đ ↄſenſu duorũ agnatorũ, tñ alienatio facta vni de ↄſenſu alterius agnati valet, imò plus dicit Hoſ. vt recitat Pa. vbi ſ. ꝙ ſi cõmittaẽ aliquid ſic. Cũ conſenſu & cõſilio triũ, & vnus diſſentit, & duo conſentiũt, ꝙ ſufficit, dũmodo tertius non contẽnatur. d

7 Quid de proponentib. in conſilijs aliquid, quo ꝓximi iniuſtẽ dãnificenẽ, vel ꝙ fiãt iniqua ſtatuta? ℞. ſm Dir. ꝙ teneẽ ad reſtitutionẽ ĩ ſolidũ, qñ talis dãnificatio ñ fuiſſet facta, niſi ex eorũ ꝓpoſitione vltra mortale pc̃tm̃ ꝙ cõiſerũt ꝓponẽdo.

CONSPIRATIO, Vide ſupra coniuratio.

CONSTELLATIO, Vide infra ſortilegium.

CONSTITVTIO. e Alia ciuilis, alia ecc. Ciuilis, ciuile vel forenſe ius appellaẽ, eccleſiaſtica verò canonis nomine cẽſetur. 3. di. in princ. vbi dicit glo. ꝙ ẽt aliqñ conſtitutio eccleſiaſtica appellatur canon, qñ cõſtituitur in vniuerſali concilio, de biga c. altercationis. Aliqñ decretũ, qñ Papa ſtatuit de conſenſu Cardinaliũ, ad nulli⁹ conſultationẽ, extra đ electio. bonæ, el i. qñdoque etiam ſolus, extra de reſcrip. c 1. aliquando epiſtola đcretalis, qñ Papa ſtatuit aliqd ad alicuius

a Non tenetur ſequi] Nã vbicunq; quis tenetur facere aliquid cũ conſilio aliquorũ, non tenet petere illorum conſiliũ, ſed ſatis eſt petere conſilium debito tpe, & expectare reſponſum. d. c. olim. Nã conſilium ex proprio ſignificato non obligat; ad hoc 4. diſt. §. hoc & ſi legib. Secus tñ eſt, ſi tenetur qs habere cõſilium, & cõſenſum, eu conſenſum tñ, qa tenet illorũ ſequi conſenſum. No. tñ vt conſilig. ẽ ex 3 art. i l. 1. §. ſi plures, ff. de exercito. ac. Qđ qñ cõſiliũ poſtulat ab eo, q nõ hẽt ſanũ intellectũ, tunc capitur conſiliũ ꝓ cõſenſu, vt l. puberib. ff de ſuſpe. tu. vñ ſi caueẽ ſtatuto, vt pupill⁹ certũ quid faciat cũ cõſilio duorũ agnatorũ, capit ibi cõſiliũ pro cõſenſu qa pupillus non hẽt diſcretũ iudiciũ, facit tex. iuncta gl. in c. venerabili, de offi. de leg. Et ſic intelligitur hoc i caſib. in quib⁹ tenetur quis ſequi conſiliũ alterius, ꝙ cõſiliũ capitur pro cõſenſus. Et conſenſus eſt neceſſariò exhibendus, vbi reqritur, vt patuit. §. 3. in poſti. ergo &c. Hæc oĩa Abb. in c. Cũ in veteri, de ele. & in c. cũ olim, de arbi.

b Secundũ Pa.] Quod ſi quis ſecut⁹ eſt conſiliũ malũ, non excuſatur. vñ ſi electores ad conſilium aliorũ elegiſſent ſcienter indignũ incidiſſent in pęnam c. cũ in cunctis, de ele.

c Quod ſic] Gl. in d. c. cũ in veteri, vult, ꝙ de neceſſitate nõ ſit requirere conſiliũ iſtius, quem intendebant eligere, tũ quia conſentiendo ſatis videtur conſiliũ præſtare, tũ quia ſi conſentiret ante electionẽ, notaretur de ambitione. Tutius tñ eſt ſm Io. And. vt requiratur, vt ſatiſfiat formæ mandati. Nã poſſet conſulere taliter, vt aliũ eligerent per quẽ meli⁹ eccleſiæ cõſuleret, & ꝙ ſatis eſt petere cõſilium in genere ſm cõiter doct. etſi i ſpecie poſſet dicere, nõ eligatis me, qa non ſum dignus, & licẽt poſtea eligerẽt, poſſet acceptare.

d Contem.] Facit lex Publius, ff. de admi. tu. & hoc qñ cõſenſus propinquorũ exigitur vt qoędã ſolennitas, nõ vt eſt autoritas, vt nõ obſtet Cle. 1. de re. ec. nõ alie. ſimiliter ſi ſtatutum diceret filiũ litigare nõ poſſe ſine conſenſu patris, ꝙ filius litigãdo cum patre videtur pater cõſentire. facit qđ nota. Bar in l. cũ pater. §. libertus, ff. de le 2. & Ba: ĩ l ſi C. ad Mac. i l. ſi fili⁹, ſe pet. hæ.

d Contẽnatur] Hoc ſatis patet ĩ arbitris, & iudicibus ſimpliciter electis, in quib⁹ valet ſententia maioris partis. l. item ſi vnus, in fine. ff. de arbi. & l. ſi duo ex trib⁹ ff. de re iudi & c. ſi de elect.

e De conſtitutionibus eccleſiarũ & regularium, & de quibuſdam innouationibus renouatis a S. Conc. Tri. vide indicẽ a Ziletto ipreſſũ in illud i dictio. cõſtitutiones, & canones, quia in ¬ go nõ capit. P. V.

Con-

consultatione [a] aliqñ dogma quod consistit in doctrina fidei Christianę. 23. di. q eps, aliqñ mãdatū, qđ consistit in doctrina morū. aliqñ interdictum 25. di. his igitur. quo nulla pœna adijcitur. facit ca. si qs dogmata, 25. q. 1. aliqñ sanctio, qñ addit pœnā. 17. q. 4. si quis suadēte. Cōstitutio tñ ꝓpriè dr̃ qđ princeps statuit, c. cōstitutio, dist. 2. largè accipitur pro omni iure scripto. c. cū omnes. de consti.

1 Verū constitutio Papæ quæ a principio cōiter non recipitur, ipso sciēte & tolerāte obliget ad pctm̃? Rñ. Pa. in c qa circa, de ꝯsan. & affi. post d. An. ꝙ nō ꝑ quo facit, qđ no. 4. di. § si leges, [b] de treu. & pa. c. 1. [c] si verò à principio a maiori parte recipiṫ, sic obligat, q̃uis minor pars non seruet. Et sic intelligo. c. cū iãdudum de præb. ꝙ multa per patiētiam tolerātur, quę si deducta fuerint ī iudicium, exigente iustitia non debēt tolerari. Vide qđ dico infra Consuetudo. §. 10.

2 Verum omnes constitutiones emanatæ post cōpilationem decretaliū habeant vim? Rx. ꝙ nō nisi đ his fiat mentio in 6. lib. decretaliū vel nisi sint factæ post dictū Sextum, vt probatur in ꝓlogo dicti sexti. De hac materia vide. infra Lex.

CONSVETVDO [d] ẽe ius quoddã morib. institutum, quod ꝓ lege suscipiṫ. c ꝯsuetudo. 1. di. & de hac hic loquor, non de illa consuetudine largè dicta, qua qs dr̃ ꝯsuetus facere aliqd quę est quoddam ius priuatū, non publicum, vt ista, đ qua hic, vt l. de quibus, & l. cū đ ꝯsuetudine, ff. đ legi.

1 Quis pt ꝯsuetudinē itroducere? Res. ꝙ ille, q pt facere legē, qa a quo remouet genus, & ei⁹ spēs. l. fili⁹, [f] in ff. đ do. & l. & iurisgē iū. §. sed si fraudādi, ff. đ pactis ī gl. ergo a cōtrario sensu [g] ꝯsuetudo ē species iuris, i Insti. đ iu. naturali. §. ꝯstat ergo.

a Consultationem] Vel solus vel cum cardinalib.
b §. leges] Tunc ait leges firmantur, cum moribus vtentium approbantur.
c Capitulo primo] Vbi no. d. An. ꝙ & si lex emanarit pp bonū publicum, si moribus vtentium non est approbata, non obligat.
d Cōsuetudo ē] Bar. in l. de quib. ff. de leg reprehēdit hāc diffinitionem, quia nō habet substantialia quia ad firmandam consuetudinem requiritur tacit⁹ populi cōsensus, vt d. l. de quibus, vnde sic potest dici, Consuetudo ē ius nō scriptum, moribus & vsibus populi, vel a maiori parte ipsius ratione initiatis & continuatis introductum, habens vim legis. primò dr̃, ius nō scriptum hoc patet per. §. ex non scripto, Insti. đ iure na. secundò dicit, Moribus. &c. quia per mores & vsus populi cōprehēditur tacitus consensus. d. l. de quib⁹. Additur, A maiori parte, quia sufficeret, vt ff. ad muni. l. quod maior. Ratione initiatis dicitur, quia si per errorem esset introducta, non obseruaretur. l. quod non ratione, ff. de legi Dicitur ēt continuatis, quia in consuetudine introducenda requiritur tpis diuturnitas, vt infra eo. §. 8. Hñs vim legis, quia paris est potentiæ cum lege d. l. de quibus. hæc Bart. Sed iudicio meo illa, quæ ponitur hic, vr̃ ꝙ sit bona, patet, quia omnis illa diffinitio, quæ constat gñe, & differentia, siue differētijs est bona, hęc hic posita est hmōi, ergo. maior est no. per logicos. No. Ab. in rub. de sum. tri. & Bart. in l. 1. ff. de sta. mino. de se patet. Ius. n. stat loco gñis non scriptum ad differentiam iuris scripti, & quod subditur, ꝙ pro lege seruatur, complectitur oīa, quę faciunt ad substantiam consuetudinis, quia nō esset lex, nisi esset rōnalis. c. erit. 4. di & haberet substātialia. Ista hēt hæc oīa, qa substātialia diffinitionis sunt genus, & differentiæ. igitur. Euacuat ēt bene diffinitū quia ista oia subintelliguntur, quæ dicit Bar. igitur. Et ad ista facit, q̄ subtiliter no. Bar. in d. l. 1 ff. de testa. & hāc ēt diffinitionē ꝓbat Bar. in repe. d. l. đ qb. Et addit, ꝙ illud Morib. constitutū, ponit ad differētiā aliarū partiū iur. q̄ ex expsso veniūt cōsensu. Qđ ꝓ lege suscipitur, ponitur ad differentiā ei⁹ iuris, qđ descendit a consuetudine vnius singularis ꝑsonę, qa illud non seruatꝑ lege. Est. n. ibi ius dispositū, seu circa qđ disponatur. Sed ius, đ quo loquimur, ē ius disponens iō dr̃, Qđ pro lege seruatur. subdit, Cum deficit lex, Hoc ponitur, vt ostēdat nō valere consuetudinē a lege reꝓbatā. Nam aut consuetudo est in casu a lege non deciso, & tūc deficit lex aut in casu đ iso & tunc si lex nō resistit cōsuetudini, valet consuetudo, & tunc improprie dr̃ cū deficit lex, qa p cōsuetudinē derogat generaliter, vel specialiter. Aut lex r̃sistit cōsuetudini, & tūc lex ñ deficit, nec cōsuetudo valet hæc Bar. Host. in sum. ponit lōgiorē diffinitionē, refert Alexādri. i. dict. cōsuetudo.
e Ad hunc titulū pertinētia habes hęc ex conc. Tri. cōsuetudo locorū attē... ses. 5. c. 2. §. si vero 6 c. 1. 14. c. 10. 25. c. 6 đ re ꝑ lege hr̃ ses. 21. c. 2. ei⁹ effect⁹, i bulla Iul. 3. & Pij 4. pō. ma. 22. ses. c. 3 24. c. 2. 15. c. 2. de ref ꝯsuetudines ecclesiarū q̄ approbentur. 21. c. 3. 22. c. 3. & 9. 23. c. 12. de re. quę sint corruptelæ. 23. c. 1. ad fin. P. V.
f L. filius] Exēplū est ibi, ꝙ filiusfa. pt, si hēt castrēse vel quasi, donare simpliciter & cā mortis, qa & testamēti hēt factionē. Qui ergo testari ñ posset, nec donare cā mortis, qa donatio cā mortis vr̃ eē q̄dā spēs testi, vel falsē vle, volūtatis. Aliud exēplū in d. §. sed si fraudādi. Nō fuit necessariū, ꝙ ptor faceret mētionē đ fraude, qñ quidē fra⁹ insit dolo ꝑut spēs i suo gñe. ergo prætor remouet genus. i. dolū, remouit etiam fraudem, vt si dico, nō est animal, ergo nō est homo valet consequentia. Vult ergo dicere summa nostra ꝙ qui non potest ius condere, nec consuetudinem.
g A contrario sensu] Iste sensus ꝙ qui non pñt legē facere, sic nec consuetudinem secundū Bar. in rep. in 6. col.

a Pons] Nam prohibitum est facere pōtem de vna domo ad aliam super strata publica. l. 3. §. tractatum ff. ne quis in loco publico. Sed melius dic, ꝙ de istis actibus, quot debeut esse, ꝙ relinquatur arbitrio iudicis ſm Bal. l. 3. C. de epi. audi. Bar. in repe. d. l. de quibus, Imo. & Pan. in d. c. fin. Et ibi etiam d. An. limi ta tamen verum esse duos act⁹ facere consuetudinē, nisi sint facti eo die, quia ea q̄ fiūt de proximo licèt plura sint, tamen præsumū tur esse idem, vt no. in l. si conuenerit, ff de pign. act. præterea sicut populus potuisset errare circa vnum actum, ita circa plures factos eodē die vt l. antiqui, & l. mulier. C ad Vell. ita dicit Bar in d. l. de quibus. & sequitur Ang. in § ex non scripto, Instit. de iure natu.

b Glo. in cap. i. a nus] Dicit, ꝙ ex bino actu videtur induci consuetudo in crimi nal b. s. l. 3. C. de epis. audi. sed in ciuilibus ait nō sufficiunt tres, allegat. d. c. cum ecclesia. sed glo. ibi in versic. triū episcoporum, videtur dicere, qđ tres actus sufficiunt sed tu serua, quod dixi hic in præcedentib.

c In criminalibus] Vide plenè Bal. in d. l. de quibus, versic. circa prin. quæritur. 7. col.

d Per errorem] De hoc, quod hic dicitur, fuit opinio gl. in ca. fi de consue. quæ allegat. l. quod non ratione, ff. de legib. sed Ab. ibi. dicit, ꝙ ille text. facit in contrarium, quia dicitur ibi, ꝙ si cōsuetudo

populus sciat l. sed & ea, ff. de leg. & l. nam & imperator, ibidem, & ff. de insti. ac. l. sed & si pupillus. item ꝙ sint actus taliter publici & ita notorij ſm cōem opi. do. vt verisimiliter transierint in notitiā totius populi. d. l. sed & si pupill⁹. §. pscribere, & rō est, quia oportet, vt interueniat tacit⁹ cōsensus populi, si debet esse consuetudo, quia ex vno actu agnosci non potest, q̄uis sit notori⁹, nisi hēatcām successiuā per tēpus debitū ad introducēdā consuetudinē, vt puta si pōs a ædificaretur in publico, & haberet cām permanētē. Similiter si bn̄ficiū sęculare cōfertur regulari, & possidet tp̄e habili ad ꝯsuetudinem efficit regulare, & ecōtra, vt in c. cū de bn̄ficio, de pbē. li. 6. vel nisi appeat de exp̄sso ꝯsensu populi volētis introducere ꝯsuetudinē ꝑ illū actū. sine quo consensu nunq̄ erit consuetudo. & licèt gl. in c. ita nos b 25. q. 2. & in ca. cū ecclesia, de cā pos. & ꝑprie. dicat, ꝙ binus actus in criminalib. c facit consuetudinē, intellige de cōsuetudine largè accepta, non de ista, de qua hic.

6 Tertiū, quod requiritur, est, vt sit introducta ex certa scientia, non ꝑ erroré, d quia si talis est error, q̄ tollat consensum, non pt̄ esse cō suetudo, quia dficit causa, s. ꝯsens⁹ populi d. l. đ qbus.

fuit per errorem introducta, nō debet extendi ad casum similem. quod est no. Nā licet consuetudo aliàs extendatur ad casum similem. si non habet legem in contrarium. d l. de quibus, cum ibi no. ñ secus, quādo consuetudo fuit inducta per errorem, quia tunc

7 Quartū, quod requiritur est, ꝙ maior pars populi sit vsa illa cōsuetudine. Intellige de maiori parte populi hn̄tis consensum habilē ad faciendum legem, vnde pueri, mulieres, & furiosi, & hmōi non cōputātur in numero, quia non pn̄t condere legem, vt in l. 1. ff. de legi. & non solū maior pars, sed oporter sint duæ partes populi, e vel collegij, vt l. nulli, & i l. plane, ff. qđ cuiuſ. vni. ar. r sicut leges ñ pn̄t facere, sic nec ꝯsuetudinē.

8 Quintū qđ requiritur, est tp̄s debitū. sed q̄ro, q̄ū tp̄s requirat? Res. Pa. in d. ca. fi. de ꝯsue. ꝙ licèt variç sint opi. tñ̄ istud sibi vr̄, ꝙ đ iu. ciuili f requirit tp̄s. 10. an. quia iura reqrūt tp̄s longū ad introducēdū ꝯsuetudinē. C. q̄ sit lō ꝯsue. in rubro & i nigro, & ar. in l. 2. C. de serui. & lōgū tp̄s ē. 10. an. C. đ pr̄. lō. tē. ꝑ totū, & in gl. dictæ rubr. C. q̄ sit lōg. consue. & hoc tenet Bar. in d. l. de qb. & Cyn. in d. l. 1. De iure aūt canonico dic, ꝙ aut ꝯsuetudo ē p̄ter ius, & sufficit tp̄s 10. an. facit gl. in c. fi. in ver. ꝯsuetudo, de ꝯsue. li 6. & i c. consuetudo. 11. di. Limita ſm Inn. in c. cū dilect⁹, de ꝯsue. nisi veniret ad detrahēdū iuri alicuius ecclesiæ particularis, quia tūc requiritur tēpus debitū ad p̄scriptione, g secus, si esset cōtra eccl̄am vl̄em. sed Pa. in d. c. fi. ēt idē tp̄s reqrit ꝯ̄ eccl̄am

in illo casu tantū tenet, & non extenditur ad casū similem exemplū, in quibusdā locis extat consuetudo, ꝙ si dn̄s vini apponat ma nū ad plaustrū, ꝙ rusticus nō tenetur de periculo, sed hæc cōsuetudo non extenditur ad alia liquida & si in hoc casu suo teneat, ex quo populus illam seruauit, credēs fortè hoc esse rōnabile. Vide tu ad idē Bal. in d. l. de quibus 6. col. & 5. oppositione.

e Duę partes] Quantū ad populum, qui vult introducere cōsuetudinē, & sic maior pars collegij Bar. in d. l. đ qb. in lectura dicit, ꝙ vna pars ciuitatis pōt facere consuetudinem, quia eadem ratio est partis ad ptē, quæ est totius ad totū. l. quæ de tota, ff. de rei ven. Ego credo ꝙ doctrina Bar. dēt imitari secundū ea, quæ hic dñr. vide Ang. in d. l. de qb. 1. col. & Bar. in c. fi. eo. in 51. col.

f De iu. ciuili] intellige, & si eēt ꝯtra ius ciuile. ſm Ab. in d. c. fin. & vide Bal. in d. l. đ qb⁹. 18. col. ver. quæro ergo, & Ang ibid. 6. col.

g Ad p̄scriptionē] vult dicere ꝙ sicut in p̄scriptione ꝯ̄ ecclesiā reqrit spaciū. 40. an. ita & in cōsuetudine, qua detrahit ecclesiæ particulari.

Vniuersalem]

vniuersalē.[a] Aut consuetudo est ꝯtra ius canonicū,& requirit̄ tp̄s.40.an.qa oportet sit præscripta, vt in d.c.fi.in c.3. de consue.li.6.dicit tñ d.Anto. in d.c.fi.ꝙ si papa scit, [b] sufficit tp̄s 10. an.qđ est sing.si verò cōsuetudo esset cōtra ea, q̄ reseruata sunt principi in signū specialis priuilegij,tunc tā de iure ciuili, q̄ canonico req̄it̄ tp̄s, de cuius initio memoria non sit,vt est tex. in c. sup qbusdā, đ ver.sig.

9 ¶Vtrū talis ꝯsuetudo tollat legem cōtrariam? R. ꝙ sic,si superior scit, & tolerat.facit gl.in c.1. de treu. & pa. & quod ibi no. Gos. vnde dicit d.Ant.ꝙ non requiritur alia p̄scriptio, qa, ex quo superior videt, & tolerat,[c] non vr̄ velle vinculū inijcere.Pan.ibi dicit, ꝙ sufficit binus, [d] vel trinus actus,vt tollat̄. si verò superior ignorat, tunc distingue aut lex ꝯtraria hēt clausulā derogatoriā ad ꝯsuetudinem;& non valet [e] consuetudo.qa lex semper loquit̄.l.Arriani,C. de hære.Et hoc verum fm d.Ant. in c.fi.de consue.nisi ex noua cā, [f] vel etiam antiqua verisimiliter non cogitata ꝯsuetudo induceretur,quā si princeps cogitasset,admisisset,ar.l.si hominē, ff.mā. est tex.iuncta gl.in Cle.statutum,de elec. vel fm Ge. in c licet,de consti.lib.6.nisi lex tantùm resisteret ad finem,vt consuetudinē præterij tam tollat,quod patet, qñ non facit mentionē de ea,nisi vt eam tollat;qñ aliter,non tolleretur, vt patet in d.c. licet, qa tunc potest induci noua consuetudo. & ita pōt procedere gl. in Cle.statutū,de elec.Propterea tenet Pe.đ Peru.ī trac. de canonica portione circa fin. ꝙ potest introduci noua consuetudo contra Cle. dudū,[g] de sepul.si verò nō habet clausulam derogatoriam, valet consuetudo cōtra legem, ar.l.ex facto,[h] ff.de vulg.& pupi.sub. dūmodo sit præscripta quòad tollendum ius canonicū, quia quò ad tollēdū ius ciuile non oportet sit præscripta,sed sufficit tacitus consensus populi, quia sæculares hñt ius condēdi leges ēt contra legem imperatoris ab ipso iperatore. l. oēs populi, ff.de iusti. & iu. & ideo pñt inducere ꝯsuetudinē, non sic est contra ius canonicū.Sed oportet præscripta sit,& nō sit tale ius, quod præscribi non possit. & ideo, quia laici non pñt prescribere spūalia,sic nec consuetudinem inducere.

a Vniuersalem]Et ratio est, quia non pōt assignari rō diuersitatis.quare magis contra ecclesiam vniuersalem inducatur consuetudo.10.annis,cum non minus dēat esse priuilegiata, quā ecclesia particularis, & bene fm d.Ias.in d.l.de qbus.not.etiam fm Bart. in d.l. de quib⁹, in repe. ꝙ q̄dam sunt iura ī lucta & disposita,q̄ p̄scriptione tollūtur,& in aliū trāsferunt, vt est, qñ p̄scribitur dominium; & de ista p̄scriptione non loqtur hic. Quædam sunt iura, q̄ inducuntur per p̄scriptionē, vt est,qñ p̄scribitur seruitus; & hoc mō p̄scriptio tēdit ad inducēdū. Et hoc mō ēt cōsuetudo, q̄ tēdit ad inducendū,dr̄ p̄scripta Idē P. in c.fi. vbi et reprobat dictū d. Ant qa nō reperit iure cautum.
b Si papa scit] Sic vult dicere,ꝙ vbi consuetudo induceret̄ ꝯ ius sciente papa, qđ tunc sufficit tp̄s. 10.an. qa hr̄ consensus illius, qui pōt legē cōdere. sed Ab.dicit ibi, ꝙ istud dictū iure nō probat̄,sed ꝙ posset ꝓcedere,qñ papa sciuisset,&vsus fuisset illa consuetudine;sec⁹,vbi solū præstat patiētiam, quia tunc non valent iuxta illud,Multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta forent ī iudicium exigente iustitia nō deberēt tolerari. c. cū iam dudū, de præbē.Item quia est quasi quædam præscriptio ꝯ legem. vnde sicut in tali præscriptione scia principis nō minuit tp̄s;ergo nec consuetudo.
c Tolerat]Vide quæ scripsi infra ieiunium §.14.
d Binus actus]Rō est,qa hic non agitur de p̄scribendo ꝯ legē,sed de impediendo vinculū. quare pp binū,vel trinum actū apparet de consensu superioris, ar.l.1.C.de epis.aud.& gl.in c.ita nos.25 q.2. si autē aliq seruant in eodē loco, tunc non seruātes nō vñr excusari,qa multa p patiētiā &c.c.cū iā dudū,de p̄b.
e Non valet] Hoc intelligitur, quando consuetudo est contra vtilitatem priuatam fm Ab.in d.c.fi.
f Noua cā]Hoc dictum sibi attribuit Ab.in d.c.fi. & dicit se hoc examinare in c.2. de proba. seqtur Imol. vt refert Ge.in c.1.de consti. li 6 referens se hoc dictū audisse a d. Anto.
g Cle dudū]dicit.n.ibi Pe. ꝙ illa.Cle.nō improbat cōsuetudinē, sed ñ ea facit mētionē, vt illā tollat, quia aliter non fuisset sublata consuetudo.
h L.ex facto]vbi si princeps cōcedit pr̄i, qui hēt filiū mutum, ꝙ ei possit substituer̄, certè si mut⁹ ꝯhit matrimoniū, & hēt filiū,vr̄ derogatū illi substōni,qa sic dēt iterp̄tari principis ꝯcessio,qa s.nullā hēbat clausulam derogatoriā. Tu verò distingue fm Ab. in d.c.fi. ꝙ aut lex pcedit & seqt̄ consuetudo,aut eꝯ primo casu si cōsuetudo ē gñalis,derogat legi gñali cū limitatione vt hic dū dicit dūmō sit p̄scripta.aut consuetudo ē pticularis;& tūc ñ tollit legē gñalē. l. 2.C. q sit lō.cōs. sed solū vincit legē, vbi ꝯsuetudo viget. scđo casu licèt Bar.teneat, ꝙ cōsuetudo tollat̄ p l.3.ff.de sep.vio. Tñ canonistæ hñt casum in ꝯriū in d c.1.de cōsti. vbi dr̄, ꝙ lex papæ nō tollit consuetudinē certi loci ꝯriā, nisi de ea fuerit facta mētio, qñquidē papa nō p̄sumatur scire istas consuetudines. vñ infertur, ꝙ si ciuitas faceret statutū ꝯ suā cōsuetudinē, ꝙ tolleret illa cōsuetudo, qa p̄sumuntur ciues scire suā consuetudinē. hęc Ab.

C.massana]

c. Massana, [a] de elec. ēt si non eēt memoria de ei[9] initio, vt no. Io. An. in c. 2. de præbē. li. 6. facit qđ dicā. j. matrimoniū. 3. impedimēto. 17. §. 1. de statuto.

10 Sed pone, ꝙ lex, seu statutū hēt excōicationē annexā in ꝯtrafacientes, nunqd idē erit, vt consuetudo tollat? [b] ℞. vt colligo ex Car. in prologo [c] Cle. Inno. & Cal. d. An. & Pa. in c. 1. de treu. & pa. quidā [d] tenent, ꝙ non excusantur faciētes contra, ēt qñ solū esset præceptiua qa ex quo a principio ligauit ꝯuenientes ad peccatū, non tollitur ei[9] dispositio, qa tps non est modus tollendæ obligationis. l. obligationū, la 2. § placet, ff. de act. & ob. Sed tu tene, ꝙ si contrariū legis, vel statuti non est de se mortale peccatum, remota lege, vel statuto non ligat, ſm quod supra dixi de lege simplici. & sic tene, ꝙ non erunt excōicati faciētes contrariū, ex quo per binū actum factū est contra legislatorem scientem, & valentē cōtradicere, & non contradicentem. vbi aūt ignorat, requiritur tēpus. 40. an. si est ius canonicū, vel si est statutū episcopi. & credo sufficiāt 10. an. vnde ante delinquētes sine rōnabili causa bene ligabuntur & pœna, & culpa, sed post non, Nec obst. ꝙ ex quo tales peccauerūt, non poterit induci cōsuetudo, quia successores possūt existimare, ꝙ ex iusta causa non seruauerūt. facit tex. in c. cū olim, de cle. coniug. q. vlti. c. cum multæ. vbi loquitur de lege pœnali abrogata per contrariam [e] consuetudinem. si verò ex rōnabili causa nō seruauerūt prædecessores, sic etiā non peccauerunt, nec ligati fuerunt. facit quod no. Archi. in c. vtinam. 70. distin.

11 Qūo interrumpitur cōsuetudo? ℞. Pan in c. fin. de consue. ꝙ si est cōpleta & perfecta, requiritur tēpus. 10. an. [f] alias non frāgitur ēt per plures alios ꝯtrarios actus. Si verò non est ꝯpleta, sufficit vnus actus ꝯtrarius, ita, ꝙ de nouo [g] oporteat incipiatur, ar. l. vbi repugnantia, ff. de reg. iur.

12 Vtrum ex cōsuetudine possit introduci, vt exigatur aliquid pro spirituali sine simonia? Respon. Pa. in c. suam, de simo. ꝙ sic, quando non præcessit exactio, sed ex mera liberalitate, & deuotione populi talis consuetudo est introducta. facit. capitu. ad apostolicam, de simonia, vbi dicit compellendos ad laudabilem consuetudinem ꝯseruandā. si verò exactio præcedēs dedit causam consuetudini, tunc non valet, [h] cum ha-

a C. Massana] Vbi vult tex. ꝙ papa cassat, & irritat electionem fiendam per clericos & laicos non obstante aliqua consuetudine.

b Tollat] scilicet legē, vel statutum, vt in §. præce.

c In prologo] In ver. vniuersita. 1. q. 2. vbi quærit de q. quam dicit fuisse de facto, & poterit esse exēplū in isto. §. Eps fecit constitutionē excōicans mulieres portantes perlas, & a nulla muliere fuit seruata. Quæritur, vtrū oēs sint excōicatæ? Et rñdet quòd si aliqua non est recepta, & sic fuit ꝑducta consuetudo contrà legē sciēte episcopo, tūc pœnā nō incurrunt. c. in istis, cū se. 4. di. aliàs nō vsus nihil operaretur ex quo infert, qđ dicendū de monialib. quæ clausurā nō receperūt, de qua in c. 1. de sta. reg. li. 6. Circa ista q alij sunt modi dicendi, vt refert Abb. in d. c. 1. de treu. & pa. Aliqui distinguebant, ꝙ legibus, quibus pœna imponitur ipso facto, nō obstat cōsuetudo contraria, quia statim a principio inciderunt in pœnā impositam. Secus, si lex dictat pœnā imponendā. Sed hic modus non placet. d. Ant. dicit, ꝙ aut lex præceptiua emanauit in fauore priuatum; & potest tolli consuetudine, sicut pōt tolli pacto, & renūciatione. d. l. de quibus. aut emanauit in honorē Dei, aut in fauorem publicū; & tunc si subditi non seruauerūt superiore sciente & patiēte, & tūc talis lex non ligat. sed secus si ignorat. sed cōtra istud vltimū est tex. in c. fi. de cōsue. vt patet per ꝑduct. Ab in c. 1. de treu. & pa. Inno. in rubr. de treu. & pa. & sequitur Cal. d. c. 1. dicit, ꝙ aut lex præceptiua est talis, ꝙ eius contrarium est in se peccatū mortale; & tolli non pōt consuetudine, sicut nec contraria leg[e]; aliàs sec[9]. Tu tñ tene dist. de qua in tex. quā ēt tenet Car. in d. proœmio in ver. vniuersitati, q. 2.

d Quidam] Fuit opi. Host. in d. c. 1. de treu. & pa.

e Per ꝯtriam] Illius facit, qđ no. gl. in d. c. de quarta, de præscrip. ꝙ lex ꝑceptiua non illaqueat sciente superiore, & non ꝯdicente. & facit text. iuncta gl. in c. 1. 10. di. sed est ēt gl. no. in c. cū vir, de secū. nup. in c. verò cū multæ, hr̄, quia olim erat cōstitutū, ꝙ filij nati ex cōiugio ꝑsbyterorū essent serui ecclesiæ, & sic pœna erat inflicta ipso iure. Et tñ ibi dicit glo. ꝙ ex non obseruātia ecclesia ꝑdidit illud ius. Et sic patet, ꝙ quantuncunq; lex apponat pœnā ipso facto, tñ contraria consuetudine tolli potest, quia in non exigendo cōmittitur contra legē, & per non vsum tollitur lex secundū Ioā. An. in c. Ioannes, de cleri. coniug. Et Cyn. in l. 2. C. q̄ sit long. consu.

f Decem annorum] Ibi Abb. in ver. sed quæro circa istā partem, dicit, ꝙ oportet, ꝙ tollatur eo tpe, & modo, quibus fuit introducta, quia iam lex est; & ideo debet tolli tāquā lex &c.

g De nouo] Ratio, quia per hoc apparet de tacito consensu populi, ꝙ non velit inducere consuetudinem, cum fecerit actum contrarium &c.

h Non valet] Et placet ista sñia. tu tamen vide Ro. con. 344 q id. tenet mot[9] per tex ad apostolicā, vbi

beat initium vitiosũ; & sic intelligitur tex.in c.cum in ecclesiæ,de simo. si bñ ponderetur. limita hæc, vt infra simonia.3.§.21.

13 Sed quantum tempus requiritur ad istam consuetudinem introducendam? ℞.Pa.vbi supra,ꝙ tempus.10.annorum,tum quia clericos non astringit,sed laicos, inter quos regulariter currit consuetudo ex cursu.10. annorum, vt cõiter no.in l de q̃bus, ff.de legi. item quia pia,[a] & iõ ẽt de iure canonico sufficit p̃sa-tũ t̃ps, vt no gl. in c.fi.de ꝯsue.lib.6.ĩ ver. cõsuetudo.

14 Vtrum in omni pacto intelligatur actum, quod ẽ consuetum? Respon. ꝙ sic l.semp in stipulationib⁹,[b] ff.de re iu.tex est in l.quòd si nolit §.quia assidua,ff.de ædil.edic.ff.de aqua plu.ar. l.si pri⁹.§.placuit.[c] C.loca. l.licet.& ff.de leg. cõmis.l.4.quæ incipit,si fund⁹,[d] argumẽ.ff.de præscrip. ver.l. si tibi.[e] proptereà dicit Bal. in l. liberti, C. de ope. lib. quòd qui ꝯduxit operarios alio non expresso, tenetur eis ꝓuider̃ in expẽsis & ferramentis, secundùm ꝙ est consuetum,& non aliter;allegat .d. §.placuit. & Bar. in l.nemo ẽ, qui nesciat, ff. de duob.reis,dicit, quòd si consuetudo, est ꝙ doctor legat per substitutum,[f] intelligitur,ꝙ istud possit,licèt non sit actum.

15 Vtrum cõsuetudo praua excuset à pęna[g] hui⁹ sęculi?℞.fm gl.4.distin.in.c. deniq; ꝙ sic,si consuetudinis prauitas nondum est d̃clarata p ius; secus quò ad deum.Quod verum intelligo,quod nõ escusat quò ad deum, quando ignorantia prauę cõsuetudidinis esset crassa,vt puta contra ius naturale.32.q.7.flagitia.Sec⁹, vbi esset probabile dubiũ super consuetudinis validitate. nam tunc ignorantia legis non est peccatũ, vt in l.regula,[h] ff.d̃ iu.& fa.ign. & in c.cũ dilectus,de ꝯsue. & qđ no. Inno.c. per tuas, de simo. & gl.in c. vno.de postu.prælato.lib.6. in ver. de cœtero.

16 Vtrum consuetudo interpretetur priuilegia, indulgentias,& statuta, sicut & legem?Respon.quòd sic. c.cum dilectus.de consue. l.si de interpretatione,ff.de legi.& ꝙ no.Io.An. in c.ꝙ dilectio,[i] de cõsan.& affi.

17 vbi habet locum ꝯsuetudo?℞.ꝙ in illis locis,vbi viguit,vt no.Pa.in capi. cũ olim,de consue.& ideò nocet contra priuilegia generalia studij[k] in loco, vbi viguit,sed non in alio loco de quib⁹ in auth habita,C. ne fi.pro patre.

18 Vtrum Papa reuocet ꝯsuetudinem particularẽ, si d̃ ea non facit mẽtionẽ? ℞. ꝙ non.c.licèt d̃ consti li.6.

19 Vtrum omnes teneant̃ seruare vnam consuetudinem?Respon. quòd nõ,sed quilibet suam,[l] nec etiam consuetudinẽ Romanę ecclesiæ,vbi versatur extra fidem,& articulos eius,nec Papa mandat,vt seruet̃; vide gloss. in ca.1. in ver. decuit,de summa trinita.lib. 6.& ca.nolite.11.dist.facit cap.quoniam,de ferijs, & ibi Pa.in 2.co.

20 Vtrum in his,quæ sũt merę facultatis, inducatur

d. Anto. de sim. in cõtrarium tamen est tex.in capit. quæsta, & c. postquam.3.quęstio.2. Et in ea. abolendæ,de sy. Et non valet cõsuetudo,quòd in exequijs hæredes teneantur dare prandium clericis.c. Iacobus, & c.cum sic, de symo. Tu vide quæ scribam in d.§.21.

a Quia pia] Et fauorabilis, & nõ est cõtra ius, vt in d. capit. ad apostolicam, de simo.

b L. semper in stipulationibus] Glo.ponit exemplum, si vendo tibi librum pro 50. tu intelligis de Venetis, ego de vulgaris.Si nõ potest haberi veritas per id, qđ actũ est, recurrimus ad consuetudinem.

c § placuit] Loquitur in seruitute inducenda.

d L. si fundus] In §. in commissoria, & gloss. ibi in versi. exigat hoc dicit quia tex. nihil facit.

e L. si tibi] Sunt ibi quinque leges, quæ incipiunt,& si tibi & nulla facit.

f Per substitutum] Vide de hoc dicto Bar. in fra substitutio §. 20. & quod ibi notaui, & infra contractus. §. 4.

g A pœna] Istũ §. ponit Abb in c.cum venerabilis, de consuetu. super glo.1.

h L. regula] Et ibi.gl. magna in princ.

i C. quòd dilectio] Optimè facit ille textus, vbi consuetudo interpretatur indulgentiam, & priuilegium, & statuta. Et dicit Ioan.And. quòd erat statutum Paduæ, quòd singulis quatuor mensibus fieret concilũ super malè ablatis singulis quatuor mensibus, dicit quòd si est factum concilũ in fine quatuor mensium,ꝙ non potest fieri aliud in principio aliorum quatuor mensium, nè contingat differri cõcilũ per octo menses. Et sic consuetudo, quę erat, vt singulis quatuor mensibus fieret concilium, interpretatur statutũ. De materia isti⁹. § vide barba. in repe.capit. quòd translationem, de of.1.leg.

k Studij] Pone exẽplũ. Scholares renunciasse videntur ad priuilegia aut.habita,quoad criãlia quia hodie pp non vsum non habẽt iudices proprios in criminalibus. Pone, ꝙ erigeret̃ studium de nouo in aliqua ciuitate,nunquid haberent istud priuilegiũ scholares illuc se conferẽtes? certè sic, quia ibi consuetudo hæc non viguit, vñ in hoc primo attẽdendũ est ius cõe, ſm opi.Vin. relatã ibi p Ab. parũ sñ fi.in ver. & per hoc,in fin.

l Quilibet suã.]

Et

Et adde, ꝙ non efficit aliquid, ĩ ecclesia dei diuersã esse cõsuetudinẽ, vt dic. Ab. in c.cũ olim de cõsue. in c. qm, hic allegato. c. ď trina de cõf. dist. 4.
a Par caponũ] Idem Bar. in l. fi. ff. quorum bo.
b Facultatis] Dr tũ, consuetudo dat iurisdictionẽ C. de eman. li. l. 1. & fi. & l. 2 & 3. C. quæ sit lon. consu. & 9. q. 3. c. conquestus, de fo. com. c cũ contingat, & de offi. or. ca. irrefragabili, de arbi. ca. dilecti, de cle coniu. ca. dilecti, c cum olim, de consue. vnde si quis ad forum alicui' iudicis per 25. annos ierit, licèt non sit suus iudex, tñ per istam consuetudinem eundi dicitur su' iudex, & potest eum cogere, vt ad eum veniat; & tanto magis, si expressè consensit in eum tanq̃ in suum iudicẽ, sciens eum non esse suum. l. 1. & 2. ff. de iudi. sic itaque & ille, q consuetus est ad forum diabo. accedere per consuetudinem peccandi, illi dedit iurisdi. super se, Ioan. 8. qui facit peccatũ &c. glo. & dia. Consuetudo, & pactum, vt not. in l. de quibus, ff. de legib. de elect. c. sacrosancta, & l. consuetudinis, C. q̃ sit lon. consue. & ibi Cyn. & Bart. vnde de consuetudine ad pactũ

consuetudo, put est ius priuatum, in præiudicium facientis? ℞. ꝙ non, neque ex donatione merè facta, vt no. in l. 1. ff. de serui. & per Cyn. in l. 1. C. quæ sit lon. consue. & per Io. And in d. c. 1. ď cle. coniu. facit quod no. Inno. in c. bonæ, el 2. de postula. præ. vbi dicit, ꝙ recepto de longe venienti non acquiritur quasi possessio, nec cõsuetudo, licèt pluries fuerit receptus, & Bart. in l. cum de in rẽ ver. ff. de vsur. dicit ꝙ licèt rusticus dederit vnum par caponũ a p decenniũ ex liberalitate, similiter si fuit qs ad molẽdinũ tuũ, non inducit ꝯsuetudo, quia isti actus sunt meræ facultatis. b

21 Quot actus requirũtur, vt quis dicatur habere aliquid in consuetudinẽ? ℞. ꝙ in ciuilibus requirĩt, ꝙ sint tot actus, quot faciant pscriptionẽ. nam tres actus aut quatuor non faciũt ꝯsuetudinẽ, nisi sit legitimè præscripta, vt no gl. in d. c. cum ecclesia, de causa pos. & proprie. Verũ est, ꝙ duo, vel tres actus tuentur aliquem in possessione, quousque sit dubium 18. q. 2. seruitium. c In criminalib. d verò introducitur per binum actum, vt supra. §. 5.

22 Vtrum oĩs consuetudo propriè dicta, sit obligatoria sub pœna mortalis peccati? ℞. ꝙ non, quia q̃uis sit lex, siue hẽat vim legis ꝯsuetudo, tñ sicut non oĩs lex obligãt ad mortale, sic nec oĩs ꝯsuetudo. Sola ergo illa ꝯsuetudo obligat ad mortale, quæ introducta ẽ ea mẽte, vt sit prohibitiua, vel præceptiua sub pecca-

to mortali, qđ potest perpendi, qñ cõiter tenetur ab omnibus, quod faciẽs contra peccat e mortaliter.

CONTEMPTVS f ẽm col lec. in c. 1. de ꝯsti. ẽ ꝓprie, qñ sola voluntate non vult quis subijcere se statuto, vel præcepto obedire, & non potest apparere de contemptu quò ad forum extrinsecum nisi post monitionem. Sed si quis transgreditur præceptum ex ꝯcupiscentia, & ira, vel negligentia, aut alia particulari causa, non peccat ex ꝯtemptu. Idem tenet Ste. vt refert Car. in Cle. eos, ĩ prin. de sepul. nisi quis ex particulari causa induceret sæpius ad iterandũ, quia tunc etiam videtur contemnere ẽm eum. Et hoc verũ quò ad præsumptionẽ, non quò ad veritatem, quia etiã frequenter factum ex aliqua causa non est contemptus. Disponit tñ consuetudo ad contemptũ, vt not. 1 h. 2. 2. q. 86. art. pe. in responsione vltimi argumenti, pro his facit. 11. q. 3. c. excellentissimus, vbi ponit aliud eẽ peccare ex necessitate, aliud ex ignorantia, aliud ex contemptu.

1 Verũ faciẽs ex cõtẽptu ꝯtra exhortationẽ supioris peccet mortaliter? ℞. vt colligiĩ ex dictis doc. qđ aut facit contra, q̃ contẽnit autorẽ, & illũ negando. & talis ꝯtemptor non solũ peccat mortaliter, sed si talis supior est Papa, velut hæretic' g debet puniri, vt dicit glo. in c. generali, de elect. lib. 6. & Pau. in Clem. 1. de æta. & qual. & est infamis, vt notat gl. 6. q. 1. infames.

valet argumentum secundũ Archi in c. consuetudinis. 11. dis. & glo. magnam in ca. 2. de consue. lib. 6. &c.
c Seruitium] Est c. fin. & est ibi bona glos. Et vide supra. §. 5. & qđ ibi scripsi.
d In criminalibus] Per vnum actum in principe inducitur cõsuetudo; ita infert Barba. in repe. cap. transla. de offi. lega & in generali legato, transeunte referuata Papæ, si per duas vices consueuit eis ita committere, & est in 6. col. in fi. vide l. 3. & quod ibi no. C. de episcopis audien.
e Peccat] Vide infra, inobedientia, & infra, lex. §. 4.
f De contemptu aliquid tangitur in Catechi. in ex. posi. Orationis Dominicæ, tit. de præpara. P. V.
g Hæreticus] vide quod not. d. Ias. in l. 1. in pri. & in 1. oct. ff. si quis iurisd. non obten. vbi dicit hoc heberi per glo. in cap. nulli fas. 19. dist. & per Archid. in capit. de libellis. 20 distin. vbi concluditur, ꝙ si quis abnegaret potentiam Papæ, vel. assereret constitutiones Papæ non ligare, descendendo eas in contemptum, deberet puniri de hæresi; alias, si contemnit. solum præcepta Papæ, deb. &c extra

extra ordinẽ puniri, vide etiam Bar. in l. 1 § 1. ad fi. ff. de requi. re. Et apud Gem. in c fi Papa. 40 dis. & Car. ind. Cle. hic all. & vide c. huic soli. 47 dist. nec.

a Contentio] S. Tho. secunda secund e q. 38. art. 2. dicit contendere est contra aliquem tẽdere. vnde sicut discordia contrarietatem quãdam importat in voluntate, ita contẽtio in locutione, & propter hoc etiã cum oratio alicuius per contrariã se diffundit, vocatur contentio, quę ponitur vnus color rhetoricus a Tullio. Qui dicit, contentio est, tũ ex gravibus rebus oratio efficitur, hoc pacto, habet assẽ sio iocunda principia, eadem exitus amarissimos aufert, contrarietas autem locutionis potest attendi dupliciter, vno modo quantum ad intentionem contendentis, alio modo quantum ad modum. In intentione quidem considerandum est, vtrum aliquis cõtrarietur veritati, quod est vituperabile, vel falsitati, quod est laudabile. In modo autem cõsiderandum est, vtrũ talis modus conveniat, & personis, & negocijs, & hoc est laudabile. Vnde Tullius dicit in secundo rhetoricæ, quod contentio est oratio acris ad confirmandum & confutandum accõmodata, nẽ excedat conuenientiã personarum, & negociorum. Et sic contentio est vituperabilis, si ergo accipiatur contentio, secundum quod importat impugnationem veritatis, & inordinatum modum, sic est peccatũ mortale. Et hoc modo diffinit eam Ambro. vt hic. Si autem contentio dicatur impugnatio falsitatis cũ debito modo acrimoniæ, sic est laudabilis, si autem fiat cum inordinato modo, sic potest esse peccatum veniale, nisi forte tãta inordinatio fiat in contendendo, quod ex hoc generetur scandalũ aliorũ. Itis sic de ductis facilius e intelligere poteris, quæ hic dicitur. & in talib. in quibus est peccatum mortale, adducitur illud Gal. vbi contentio connumeratur inter opera carnis, quę excludũt a regno Dei. Idem Ad Ro. 2. cap &c.

b Pri.] Corin. 1. Vbi dicitur, Contẽtiones sunt inter vos, hoc aũt dico, quòd vnusquisque vestrum dicit. Ego quidẽ su Pauli. Ego verò Appollo, &c.

Si verò non contemnit autoris prælatum, sed obseruantiam consilij, seu exhortationis, & sic solũ peccat venialiter, si consiliũ est reuerentiæ, vt puta, quia subditus deberet facere, tñ prælatus non vult pręcipere, sed potius consulere. Si verò esset necessitatis, quod prælatus consulit, licèt nolit pcipere, forte pp scandalum, sic peccat mortaliter. vt no. in ca. ad aures, & in c. fi. de tem. or. Si vero consilium est perfectionis, nec ẽt venialiter peccat. Et tũc est perfectionis, qñ licitẽ pt dimittere, sic no. Archi. 6. di. c. testamentum, & 25. di. S aliàs. Et sic itellige gl. & iura, quę allegat in d. ca. generali, & ibi Ge.

CONTENTIO a propriè est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris secundùm Amb. Largo autem modo est ẽt sine impugnatione veritatis ḋ qua dicitur. 46. di. in prin. nihil est impudentius arrogãtia rusticorum, qui garrulitatem autoritatem putant.

1 Quotuplex est contentio? Res. quod triplex. vna ęmulationis, & hæc est, de qua infra, cor. 1. b Sic quæ hodie est in sęcularibus erga doctio. qñ alium magis laudare vident, contendunt contra laudatores. Itẽ circa pdicatores, circa religiosos, aut religiones, & licèt de se non sit nisi peccatum veniale, tamen multotiẽs eueniunt mortalia, puta detractiones, aut aliud malum, iuxta illud, vbi est zelus & contentio, ibi inconstãtia, & omne opus prauũ, Iaco.

4 Alia est disputationis, & hæc pt esse mortalis tripliciter. Primò q est cõtra veritatẽ, ẽt si no i fiat cũ inordinato clamore, & hoc intelligo de re alicuius impotantiæ, puta contra fidem, bonos mores, vel pertinentia ad vtiles doctrinas, & notabiliter nã contentio q fit inter pueros ẽt cõtra veritatẽ, non vr peccatũ mortale. Secundò qa est contra honestatẽ, vt puta ita inordinatẽ contendendo ẽt pro veritate quod notabile scandalũ sequatur, aliàs erit veniale inordinatẽ pcẽdere de fide & hmôi. Tertio qa materia ẽ phibita, sicut publicè disputare, & pcẽdere de fide & hmôi, nisi doctis, & necessitate iminẽte, aut cõmẽdere in iudicio de eo, quod facere tenet sicut illi q docẽt dare, vt habeãt dilationem soluendi contendunt. Alia est contentio litigationis, & hæc ẽ periculosa ppter multa mala, q ibi immiscẽt nõ tñ phibita, alias ius canonicũ eẽt dãnandũ, pt tñ esse illicita dupliciter. Primò rõne iniustitiæ qa sciẽter litigat pro iustitiã, & sic ẽ mortale pctm Secũdò rõne scãdali, Tullius a quo petit. Et hoc intelligo si ẽ scãdalũ pusillorũ, ñ pharisæorũ, & tũc ẽ phari æorũ, qñ declarat eis sua non esse, q ab eis petuntur, vel iniustam cãm fouere, tñ ex malicia nolũt debitũ facere sed turbant, & scãdalizant, qa tũc non ẽ necesse desistere fm no. in S. 1. 14. q. 1. Alexan. autem 2. 1. tit. de contentione, q 36. ar. 16. dicit, contentio pt fieri pluribus de causis. Primò causa malignitatis, vt cum quis vult iniustè vincere, vel animas simplicium peruertere, & sic est peccatum mortale, & prohibetur. a.

Ti.

a Contendere verbis] Et sequitur, Ad nihilum enim vtile est nisi ad subuersionem audientium.
b Continua] Exemplum, aqua in vase est vasi contigua, sed in se continua. Continue enim sunt, quorū terminus est vnus & idem, cum contiguum medio, sine medio continuum, vt aqua aquæ. bene in q. naturalib. Continuarum, inquit, est pectinum inter se non intermissa cōiunctio, vnitas & similitudo, cōtiguatio est duorum coniunctorum inter se corporū tactus.
c Cōtractus] Ad intelligentiā sciendum, quòd contractus est duorū vel plurium in idem consensus, & ponitur quandoque pro omni pacto, conuentione, vel quasi contractu, vt si quis gessit alterius negocia, vel tutelā. De hoc vide Archi. in c. Romana in §. contrahantes, de fo. comp. in 6 i. & quæ dicimus, q pacifcendo diuises in vnum trahimur vo luntates, vnde emptiones, conductiones, & simi. les contractus dicimus, q̄ ē nimo obligationis ex contractu nascūtur. & not. quod etiam aliquæ obligationes dicuntur oriri ex quasi contractu, in quibus fingitur tacite consensus interuenisse, dato

Ti. 2. Noli contendere verbis. a Si tamen hoc fit ī his, in quibus nullum est periculum, & ex quadam leuitate, non erit mortale peccatū. Secundò causa necessitatis, & hoc nō est p̄ct̄m. vnde glo. super illud Prouer. 3. c. Non contendas aduersus hominē, frustra dicit, non vetat contentionē contra malefacientem, vt corrigatur, quia frustra nō fit, sed certa necessitas cogit. Tertiò ex causa exercitationis, & hoc nō est mortale p̄ct̄m. licèt aliquā cōtingat esse veniale p̄ct̄m pp ī debitū modū. Quartò causa eruditiōis, & licet. Quintò ex quadā titillatione gloriæ, vel honoris, & sic est p̄ct̄m veniale, sic fuit Lucæ 22. Facta est contentio. qs eorū &c. Sextò ex causa conatus bonę operationis, & hæc præcipitur Lucæ. 13. Contendite intrare per angustam portam. Idem Matthæ. 7. cap. & hæc est meritoria.

CONTINVVM ē partiū inter se non intermissa coniunctio, vnitas est sine mixtura.

1 Contigua dicūtur, quorum extrema se contingūt

s. Phisi. Et ideò est differētia inter continua, b & contigua, quia continua sine medio, contigua cum medio stant. no. Ge. in c. vnico de cons. ec. vel al. li. 6.

CONTRACTVS c est secundū gl. Ra. in ti. de negotijs sæcularibus quasi in prin. vltro citroque obligatio, ex voluntate, & pacto surgens partium.

1 Quot modis contrahit? Res. quod. 4. modis re, verbis, literis, & consensu, Inst. de ob. in fi. De quo dic. vt infra, Obligatio §. 3.

2 Quasi contractus autē est obligatio, quæ prouenit non ex contractu, vel maleficio, vel quasi, sed quodā medio sicut qn̄ quis agit negotia alterius sine eius mādato, aut exercet tutelam, vel est curator, & huiusmodi, vt Inst. de ob. quę ex quasi contrac. na. per totum.

3 Qūo dolus annullet cōtractum, vide j. Dolus. §. 8.

4 Vtrū contract' intelligat̄ geri s̄m consuetudinē loci licèt nō exprimat̄? Res. Pa. in c. cū M. d de consi. q sic, no. Bar. in l. nemo est, q nesciat̄. ff. de duob. re. sti. facit s̄ consuetudo. §. 14. & not. q vt dicit gl. in l. si vno an

in l. iure gentium. ff. de pac. in verbo, in suo. Bal. no. triplicem esse contractum, scilicet proprium, improprium, & impropriissimum, proprius est, quando vltro citroque est obligatorius, id est hinc inde ex vtraque parte oritur obligatio. l. Labeo §. contractū, ff. de verb. signi. vt in emptione, locatione. Secundus est, quando solùm vna persona obligatur, vt in donatione, quę solū ligatur ad tradendum, & abquendo de euictione, vt not. in l. Aristo ff. de do. causa mor. & in mutuo solum recipiens obligatur ad tantū in restituendum. l. 2. ff. si cert. pe. Et in stipulatione, quando solum vna pars obligetur, nam tu cū nō est propriè contractus, & ita intellige glo. Insti. de diui. stipul. §. conuentionales, i. verb. ē n̄ rahendarum. Tertius est, quando ex nulla parte oritur obligatio sed potius dissoluitur obligatio facta, vt est transactio facta nudo pacto, ex qua nō agitur ante completionem conditionis. de hoc per Salice. in l. apud acta, C. de transaction. vt etiam est liberatio per acceptilationem, vt in. §. s. institute. quibus mo. tol. obligation. & per Bertolum in l. vbi pactum, C. de transaction.

ꝙ non interuenerit expressè, vt puta, hæres adeūdo hæreditatem obligatur creditoribus hæreditarijs, & legatarijs, & in pluribus alijs casibus, de quibus infra. No. etiam quod contractus est nomen iuris, quando nascitur obligatio, & est nomen facti, quando nō nascitur obligatio l. Labeo. § contractum, ff. de verbo. signi. Et ibi per Bar. sicut in simili dicimus in testamento. l. tabularum, ff. quemadmodum. testa. aperi. Et secundum alios in auten. sacramenta puberum, C si aduer. ven. Contractus in suo generali nomine prolatus continet & nominatos & innominatos gl.

d Panor. in c. M.] Idem tenet ipse Panor. in ca. 1. de præceptis, & ibi Barba.
e Notet Bar.] Ibi dicit Bar. quòd si in studio est consuetudo, quòd doctor possit legere per substitutum, licèt hoc non fuerit in contractu deductum, tamen poterit substituere, quia quod habet consuetudo, intelligitur appositum in contractu, vide infra, sub stitutio § 11. Et facit quod note Alexander consilio. 203. 2. volum. Et adde text. in l. si pr us. §. rectè

no.i ver.sed trāſactio.ff.lo. ꝙ ex qualitate & natura ꝯtractus verba accipiuntur contra propriam ſignificationem.vt ibi, vbi donatio accipitur pro tranſactione facit l.in lege,[a] e.ti. & no. de re iudi.l.non videtur.[b] & ita talia sūt ꝓdicata, qualia ſubiecta eſſe oſtendunt & econtra.33.q.7. apoſtolus.[c] & de hoc vide infra. Religioſus. §.18.

5 Contract⁹ aliqui[d] sūt bonæfidei,ſ.emptio,venditio, locatio, conductio, mandatum,depoſitum, ſocietas, pignus, cōmodatū, & permutatio.Alij ſunt ſtricti iuris, ſ. ſtipulatio, mutuum,& ſimilia. Bonæfidei dicuntur propter duo. Primò qa ſi dol⁹ dat[e] cām eis,non tenēt. Secundò qa veniunt vſuræ ex mora, & iudex pōt æſtimare ex bonō & æquo, quod venit recompenſandū,vel reſtituēdum, non ſic in contractib. ſtricti iuris.vide glo.in §.actionum, Inſtitu. de actiō.

6 Contractus quidam dnr nominati, vt venditio, locatio,& huiuſmodi, quia habent propria nomina eis ſolùm conuenientia.

7 Contractus alij dnr innoīati, q ſunt. 4. Prim⁹ do, vt des. Secundus do,vt facias.Terti⁹ facio, vt facias. Quartus facio,vt des,& iō dicuntur innominati, quia nomina eorum poſſunt alijs nominatis contractib⁹ conuenire; & iſti ſequūtur naturā contractuū noīatorum.

placuit.ff.de aqua plu.arcen.& l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua,ff.de ędi. edict. & l. exceptio, C. locati. vnde Bal no dixit in l.quicunque,de ſer.fugi.ꝙ illud,qđ eſt conſuetudinarium,non eſt arbitrarium.l.liberti, C.de nper.liber.vñ,ſi conduxi operarios,& ſi de expenſis nulla facta fuerit mentio, ſtabitur conſuetudini. Ad idem Bal.in rub. C.de fide inſtru. ꝙ intelligitur rogatus notarius ſecundùm cōſuetudinem loci,qa poteſt intelligi de rogato vt notario, vel vt amico. Ad idem facit tex. in l.fi. C. de fideiuſ.vbi eſt caſus ſingularis, ꝙ notarius videtur rogatus apponere omnes clauſulas, quæ đ conſuetudine ſolent apponi. Qđ limita vt p Bal. in rub. C de reuo.his, quæ fi.in frau. cre. Et Roma con.11 t. vbi procur. generalis accepit pecuniā ad cambium, dominus nolebat ſoluere,conſuluit ꝙ tenebatur, quia ſic erat conſuetudo, ꝙ procuratores acciperēt pecuniam ad cambium in illo loco,& fuit Florentiæ. Ad hoc Anch conſi.113.vbi pater accepit emphyteuſim pro ſe,& filijs, ꝙ non videtur accepiſſe pro fœminis ſi ſtatutum erat in loco, ꝙ fœminæ eſſent dote contentæ,videatur Bar.in l.dñs,C.de agri.& cenſi.li.11.

a L.in lege]Nam ibi habetur,ꝙ illi tenentur cuſtodiri ſiluam &c.Non ſolū debet prohibere, nè cedat, ſed nè etiam ipſo ignorante damnificetur &c. Quia hoc exigit natura contractus.

b L.non videtur] Caſus eſt ibi, ꝙ ſi promitto tibi dare rem,non liberor,ſi alienam rem trado.Nā non videtur dare,qui eo tempore dat,vt non fiat accipiētis.glo.Hoc eſt verū, niſi ex natura contractus aliud appareat,vt in contractu emptionis, quia non tenet quis dare,ſed ſolùm tradere.ff.de acti.empt.l. ex empto. vbi venditor non cogitur facere rem accipientis.Similiter ſi do tibi rem ex cauſa commodati,vel inſpiciendam &c.

c Apoſtolus] In 1.ad Corin.epiſtola.c.7.dominus præcepit vxorem non dimittere virum:& ſi dimiſerit,maneat innupta,vel reconcilietur.Poſtea ſubdit vt vir vxorem non dimittat, nūnquid ergo,ſi dimiſerit, debeat remanere innuptus, vel reconciliari? etiam ſi ex cauſa fornicationis dimittat ſicut dictum eſt de vxore? ibi Augu.reſpondet,Similem formam vult intelligi. Vnde gloſſ. arguit ex hoc, ꝙ ea, quæ præmittuntur in contractibus, intelliguntur repetita in ſequentibus & præcedentia declarāt ſequētia; facit.ff.de ver.obli.Titia,& ff.de condi. & demonſt. Auia,cum ſi.Tu pone exemplum. Homo eſt animal. Nam ille terminus,homo, præcedit, & eſt ſubiectū, & declarat qualiter ſpecificetur ille terminus animal, quia inte ligitur de homine & non de Aſino, ſicut dicimus in prouerbio,Qualis eſt vnius cuiuſque vita, talē oſtendit debere eſſe finem.

d Aliqui] Licet iſta diuiſio ſit imperatoris in §.actionum,Inſtitu. de act. tamen nō videtur bona,ꝓbatur, quia omnis bona diuiſio debet fieri per ſpecies oppoſitas,vt Inſtitu.de iure perſo.i principi. Et de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur.i prin. vt animal aliud albū, aliud nigrū. ſed ſi diceret, aliud nigrum,aliud ſiccum,vel aliud album, & aliud humidum, certè eſſet ridiculoſum,ſed iſta diuiſio eſt a ſeparatis omnino, vt patet;ergo nō bona & inepta. Debuiſſet ergo dicere, quidam ſunt bonæfidei, quidam malæfidei. ſed qm non reperitur contractus, qui ſit malæfidei, ideſt in quo ſit mala fides, vt dicit glo. magna in d. §.actionū,igitur bona fuiſſet, diuiſio illa,qua dictū eſſet,quidā ſunt ſtricti iuris, quidam largi iuris. rñdet Ioā Fab. in d.§.actionum,ꝙ quia imperator intendebat iuuenes inſtruere, quibus hunc librum dictauit §. ſed nè in primis,Inſti. de lega. poſuit hanc diuiſionem, non vt penes vocabula reciperetur,ſed penes effectum. vnde ſic inferre voluit, quòd quidam ſunt contractus.ſiue actiones,quæ ſunt bonæfidei, ideſt quædam ſunt, quæ magis in bonafide exuberant, & ſic ſunt vberioris & largioris iuris reſpectu bonęfidei.Vnde illi actus,qui enumerantur in d. §.actiones, per excellentiam dicantur bonæfidei,ar. §.Ius autem ciuile,Inſtitu.de iure naturali. Quædā ſunt ſtricti iuris, ideſt non ita exuberantes in bona fide. Et ſunt omnes,quæ ibi enumerantur. Adde tamen illud,quod not.dicit Bald.in c.1.de plus peti.ꝙ omnes contractus mundi quantum ad mentem, & ſubſtantiam intentionis ſunt bonæfidei, non quantum ad titulum actionis. Adde etiam,ꝙ omnes contractus,qui cum principe fiunt, habent naturam bonæfidei.Ita ſing.no.Bal.de pac Conſtan.a 3. col. ver. ſi qua verò &c.

e Dolus dat] De hoc dicitur infra,dolus §9. Vide d.Iaſ.in d.§.actionum.6.col.

Aſſimi-

a Assimulatur] Sco. in 15 di. 4 dicit posse transferri dominium per actum merè liberalem, vt in donatione, & similibus aut per actum secundũ q̃d libera lẽ, quando .f. quia expectat aliquid equiualens ei, q transfert, & dicitur propriè contractus, quia ibi si mul trahũtur voluntates partiũ. Trahitur. n. iste ad transferendũ in illum a commodo, quod expectat ab illo, vt q transferat, & expectat trãsferendum in se.

b Conci. Tri. ses. 14. c. 4. de cõtrit. catech. de pen. fa. c. sed qũ. P. V.

c Dolor] Patet ergo, q ell dolor per essentiam ex his, que hic dicũtur. Vnde nõ diffinitur per pudorem, neque per gaudium, quia pudor consequitur ad illum dissensum, secundũ q̃d dissentit a peccato tãquam a turpi. Consequitur etiam a gaudio, secundũ q̃ ex illo dissensu sentit se elongari a peccato. Adde S. Th. in 4. dist. 17 q. 2. ar. 1. pro declaratione, q initium omnis peccati ẽ superbia, p quã homo sensui suo inhęrens a mandatis diuinis recedit. & ideò oportet, q illud q̃d destruit peccatum, hominẽ a sensu discedere faciat. Ille aũt qui in sensu suo p̃seuerat, rigidus & durus per similitudinẽ vocatur. Vnde & frangi aliquis dicitur, quando a suo sensu diuellitur. Bene differentia est inter frangi, & comminui, vt in 4 Ethicorum, & dicitur hic. & quia contritio ista põt multipliciter considerari, s. ipsa substãtia actus, modus agendi principium, & effectus, ideo de contritione inueniuntur diuersę diffinitiones. In quantum autem consideratur substantia actus, datur prædicta diffinitio &c. Alia diffinitio datur secundũ Isidorum, Quod contritio est compunctio, & humilitas mentis cum lachrymis veniens de recordatione peccati, & cum dicit, Humilitas, tangit rationem numinis, quia sicut peccans dicitur superbus, ita cõtritus dicitur humilis, tangit etiam modum exteriorem, dum dicit, Cum lachrymis, & principiũ contritionis, cũ dicit, Veniens. Alia descriptio sumitur ex verbis Aug. q tãgit effectũ cõtritionis, s. cõtritio ẽ dolor remittẽs pctm̃. Alia sumitur ex verbis Greg. dicẽs contritio ẽ humilitas spũs annihilans pctm̃ inter spẽ, & timorẽ, vbi tãgit tria, s. rõnẽ nois, dũ dicit, cõtritio est humilitas. & effectũ eius, in hoc, q dicit, Annihilãs pctm̃. & originẽ cũ dicit, Inter spẽ, & timorẽ. Adde tñ ad hoc principiũ q aliq̃ dixerũt, q ẽ q̃da cõtritio, q̃ ẽ motus liberi arbitrij informati, g a, nõ virtute, p q ex pulsiua pcti. alia fuit opinio, q sit motus oium virtutũ, q a entra oia pctã Tertia, q sit motus virtutis specialis, s. pnię, & hæc vi rint fm S. Bona. in 4. disti. 16 ar. 1. q. 2.

d Voluntariæ] & iõ contritio p dolorẽ tanq̃ ppriũ genus diffinitur. Addit, volũtariè assumptus, vt ĩ q̃ differẽtiã ponẽs in genere morali, & additur, p peccatis, tãquã magis specificãs. & hæc est diffinitio cõpetens cõtritioni, inquãtum est virtutis, sed inquantum est ps sacramenti, oportet sic addatur aliquid per respectũ ad alias partes, vnde dicit. Cum proposito confitendi.

e Conteritur] Vnde, dr̃ contritio, quasi simul tritio, qa totũ cor ad literam quasi teritur & scinditur prę nimia angustia, & dolore, Ira, & indignatiõe, quam concipit cõtra pcã, vnde Io. 2. Scindite corda vestra & gl. super Psal. sacrificiũ deo spũs. Punge igitur, & percute cor tuũ, si necesse fuerit, spinis, clauis, & lãcea, & alijs, quib. ipse Christ' fuit p te pũct' i cruce.

f Maximus] tũ. n. quis dolere debet, quanta est grauedo peccati, quæ est infinita respectu obiecti. Insti. de iniur §. atrorum. de sen. exc. c. cum illorum. vnde deberet pro vno peccato quis sũmmè dolere, Io. secundo, Conuertimini ad me in toto corde vestro. & si non potest, speret de misericordia Dei

g Vnde in casu] Displicentia mensuratur fm quãtitatem enatitatis. Quantitas aũt charitatis duplicitẽr potest

rum, qui eis assimilantur. a l. naturales § sed si facio, ff. de præscript. verb.

CONTRITIO b Secũdũ quod no. S. Bo. in 4. di. 16. ar. 1. q. 1. primæ partis ẽ dolor c voluntariè, d assum ptus pro peccatis cum proposito confitendi, & satisfaciendi, & no. q sicut conteri aliquid dicitur, qñ in minimas partes frangitur, & quasi annihilatur, frangi autẽ qñ solũ in magnas partes diuiditur, sic, Metaphoricè cor hominis durũ dr̃, quandiu diuinæ inspiratio ni quasi manui se tangenti nõ cedit, sicut durũ est, q̃d tactui nõ cedit, sed obuiat. i. dum in affectu peccandi moratur. Conteritur e autẽ quãdo affectus peccati fm omnem sui partẽ in eo totaliter destruitur. i. quando voluntas perfectè recedit. Frangitur verò solũ, quando resipiscere incipit, quãuis nondum totaliter conuertatur, & sic dicitur atteri, non conteri.

1 In quo differt contritio ab attritione? Resp. fm Fraci s. & alios Theo. q in duobus. Primò qa attritio est dolor imperfectus, Contritio verò est dolor perfectus. Secundò quia attritio est dolor sine gratia gratũ faciente, sed non contritio & ideò contritio & attritio materialiter idem sunt, sicut domus obscura & illuminata. Attritio quippe est lux auroræ, quæ crescendo fit meridies, id est contritio. & aduerte fm S. Bo. vbi supra, q duobus modis quis conteritur. Vna superius eleuans, quæ est spes veniæ ex consideratione diuinæ misericordię. Alia deorsum deprimẽs, quæ est timor pęnę ex consideratione diuinæ iustitiæ.

2 Vtrum dolor cõtritionis debeat esse maximus? f Res. q § ar. 2. q. 1. q duplex est dolor. vn' in volũtate. q non est aliud, quã peccati displicẽtia, & iste debet eẽ maximus i genere, & in cõparatione ad alios dolores omniũ temporaliũ. Vnde in casu, g in quo ptingeret vel committere pctm̃ mor-

potest accipi val in se, vel in comparationa ad alios amores. In se sic dico, quod est parua & maior & maximo, in cōparatione ad alios, sic dico, quod vendicat sibi dñium in corde, quandiu est, nec vnquam ibi ast, nisi sit dña. vnde dico, quod ad hoc, vt aliquis habeat charitaté, necesse est, quod diligat Deum super oia. Hoc āt est diligere deū sup omnia, quod pro nullo dāno, vel cōmodo velit offendere Deū. Sic intelligendū est de displicātia contritionis. vñ dico, quod pctm̄ debet tm̄ displicere tibi, quod nullo pacto nullo cōmodo, vel incommodo velit in ipsū cōsentire, vel consensisse, quū volūtas, q ex aliqua causa cōsentit in pctm̄, iusta nō ē. vñ, sicut nō opz hntē caritatem velle pro Xpo mori, sed i casu, quo vz oportat amittere charitatem, val vitā, túc tenetur magis velle mori pro Christo, quam amittere charitaté, sic in proposito est intelligēdū, quod non teneor nunc pro satisfactióe peccati omnē pœnā sustinere, vel recōciliationa, quia Deus non exigit. Et iō sic ego possum saluari non sustinēdo martyriū, sic possum recōciliari Deo sine multis doloribus de amissione rerū temporaliū. Adde ergo, quod in casu necessitatis dec hō potius eligere omn pœnā quam velle peccare, præter casum vero necessitatis pro eligere nēm pœnā est pfectæ virtutis. Dubitare verò est utrum un-

tale, vel incurrere dānum temporaliū, aut morté, qui libet teneē magis eligere pœnam, quàm peccare, vel peccasse. Non debet tñ ſm S.Tho.in quol. descendere in speciali ad hāc pœnam; imo stultè facit, qui seipsū in hoc solicitat. Est aliꝰ dolor in sensualitate, qui causatur ex primo dolore, vel ſm necessitatem naturę ex motu superiorū viriū, qué sequunē inferiores, vel ſm electionem, prout volūtas excitat dolorem illū; & sic non est necesse, quod dolor il le sit maximꝰ, imo nec ēt est necesse dolere isto mō. a

3 Vtrū in dolore contritionis possit esse excessus? ℞. S.Bon.vbi supra q.2 quod nō, primo modo accipiēdo pro displicentia rationis. Sed secundo modo, prout est passio sensualitatis, sic. Vnde, si aduertit, quod non pōt sustinere sine magno detrimento, tenetur tēperare. si autē ñ aduertit, & ideo non tēperat, non credo peccet, qa dabat operam rei licitæ.

4 Vtrū homo semper debeat conteri? ℞. qui supra ar.3.q.2 quod sic. Aduertendū tñ est quod est duplex contritio, seu detestatio peccati. quædā in habitu; & ad hāc tenetur etiam post peccati perfectam remissionē qa, vt dic. Hug.de S.Vic. Cum deus absoluit aliquē a peccato, obligat eum vinculo detestationis perpetuę. qdam est in actu; & ad hanc non tenetur semper, sed pro

tatis, quia timor naturalis valde facit dubitare, & ista dubitatio potest stare cū charitate. Sed peligere culpam alicui pœnæ hoc est iniquitatis, si est cū dalibe ratione, & plana volūtate. vñ stultitia est, & periculū quęre hoc ab aliquo infirmo, val ēt a seipso, quia hoc est hominé ponere in tentatione vñ nullus cōfessor dēt hoc ab aliquo, qui si bi conficet quęre sed si penitens se offerat, & dicat se malle mortuū esse, quam peccasse, vel quid simile, túc gauden. est, qa signū ē bonæ voluntatis, &c. a Isto mō] Non est necesse magis dolere de peccato quantū ad passioné resultanté in sensualitate, quam de temporal. nec ēt necesse est dolere, qa nō est in potestate cuiuslibet. Talis n. dolor non cōsequitur amorem, sed ip̄a affectioné, & affectio ex experimentalé cognitioné. Et qa nō oēs hñt experientiā diuinę dilectionis, iō non oēs ita sensibiliter dolēt de peccatis. Tñ quod aliqui sensibiliter doleat de peccato, quam de aliquo damno, hoc est perfectionis, & congruū, non necessarium. Et ſm S. Tho. in 4.dis.17.

loco, & tempore, s. cum recogitat peccata sua; intellige de mortalibus, quia de venialibus non est necesse habere contritionem, vt s. confessio. 1.§. 28. Aduerte hic, quod ſm Tho.in 4. distin. 17 non sufficit cōtritio generalis, qñ homo spāliter peccata sua mortalia habet in memoria, q̄ sibi adhuc non sunt remissa, sed oportet sit spālis de eis; sed postquam sunt remissa, sufficit generalis. Attende etiā ſm Hen.de Gan.in quol. quod circa pctm̄ pñt cōsiderari primò substantia actus, secundò aliquod bonū, qdꝰ euēnit ex peccato, puta filium generatū ex adulterio; tertiò inordinatio actꝰ ipsius adulterij. Non teneē ergo homo dolere de substantia actus, neq; de bono s cuto ex eo, sed solū de inordinatione actꝰ. & ideo licèt homo nō possit dolere de delectatione, quā habuit, nec de filio generato, nihilominus non est extra statū salutis, sed sufficit doleat, quod talem delectationem, & filiū habuit ex inordinato modo, & cum offensa Dei.

5 Vtrū hō teneatur conteri statim commisso mortali? ℞. quod nō qa sicut pceptū dilectionis dei quantū ad actū interiorē nō semp obligat, sed solū, qñ materia occurreret practicè, non speculatiuè. s. cum consideratur Deus vel diligendus, vel non diligendus, teneē homo iudicare vt diligendus, & diligere, sic & peccatum mortale commissū, si mēti occurrit practicè, vel vt materia delectationis, vel detestationis, tenetē hō iudicare detestādū & detestari

centia rōnis debet dolere de culpa, inquantū est offensa Dei, quā ingrū est sibi nociua. Culpa tū est nociua peccāti, inqtū separat ipsū a Deo. Et ex hac parte, s. separatione a Deo, quę pœna quędā est, dēt magis displicere ipsa separatio, q̄ ipsa culpa, inquantū hoc nocumentū inducit, qa q̄ pp alterū odit, minus oditur, sed minus, q̄ culpa, inquantu est offensa in Deū. Inter oēs aūt pœnas attēditur ordo malitię fm quantitatē nocumenti. Et ideò cū hoc sit maximū nocumentū, quo maximū bonū priuatur, erit inter pœnas maxima separatio a Deo.

a Syn Trid. sess. 14 c. 4 de pœnit.& fi uc.& c.4.de cō tri.cano.5 Catt. de pę.sa.c. quod a item. P V.

b Effectus] Dicē dū fm intentionē S. Tho. vbi supra, q̄ vera contritionis effectus est culpę remissio. intelligę tū, fm q̄ est intensa & remissa, posset tū tm intendi, q̄ omnis culpa, & pœna remittere tur, vt in Magdalena, aliās secus. & hoc siue fit actus virtutis, siue pars sacramēti fm eundē Th. & no. q̄ dicit Ho. q̄ licēt per cōtritionē remittatur pctm, & in tantū q̄ & si non confitetur, nō redeat illud, tamē nouū cōmittitur mortale. & hęc opinio vē verior, s. q̄ per contritionē remittatur pctm, vt patet p exēplū leprosorū, Lu.17 Item p Lazarū, Io.11. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, ait Psal. Dixi, idest firmiter in animo proposui, Nota tamen, q̄ licēt ponatur quie per contritionem in statu salutis, tamen remanet obligatus ad confessionem.

testari secūdùm Pet. de Palu. in. 4. vel dic vt infra Voluntas. §. 6.

6 Quis est ᵃ effectus ᵇ cōtritionis? ℞. q̄ est remissio culpę, & pœnę, de pęni. distinctio. 3.

Contvmacia ᶜ est quędam volūtaria inobedientia, qua quis monitionē iudicis implere cōtēnit; ita elicit ex. c. 2. de do. & cōtu. iuncta gl. in ver. cōtumaciter, & ibi not. quō fit multis modis. & consistit contumacia propriè in non faciendo volūtariè qd facere sciat se debere, vt patet in dicta glo.

1 Vtrū excōicatus p contumacia absolui debeat ante, quā satisfaciat d expēsis & caueat de sistēdo in iudicio? ℞. q̄ nō, nisi verè fuit cōtumax. Secus, si presūptiuè, puta quia impeditus, tū nō dum constat. si hoc allegat & petit absolui debet, vt in c. vene. abilib. §. idem est etiam, de sent. excom. lib. 6.

2 Verum lite non contestata testes possunt recipi contra contumacem, & pcedere ad sententiam diffinitiuam, vide c. quoniam frequenter, vt li. nō cōtest.

Contvmelia Est, vt colligit ex Tho. 2. 2. q. 72. & Alexā. 2. tractatu de cōtumelia, qō. 36. ar. 40. cum sequen Quando quis id, quod ē cōtra honorē alicuius, deducit in notitiam ei, & aliorū siue p signa ᶠ siue p verba, & differt à cōuicio, & iproperio. nā conuiciū importat generaliter defectū culpę, & pęnę; contumelia verò solùm culpę. Vnde si qs dicat alicui iniuriosè eū esse cęcū, aut claudū, cū sit, conuicium dicit, sed non contumeliā. si autem iniuriosè dicat eum furem, non solùm conuiciū, sed etiam contumeliam infert, & hoc secundū Theologos. Sed secundùm legistas conuicium dicit à collatione vocū, cum in vnū plures voces conferuntur. conuicium appellatur qua si conuociū, ita dicit tex. in l. item apud Labeonē. §. conuiciū, ff. de iniur. & potest fieri etiam absenti, vt cum quis ad domum tuā ᵍ venerit te absente. nec tātū qui dicit. sed & qui concitauit alios ad vociferationē, cōuiciū fecit, vt d. l. itē apud & oportet fit aduers bonos mores vociferatio, scilicet ad infamiā, vel iniuriam, vel inuidiam alicuius: aliàs non est conuiciū & quòd i cętu dictum sit, vt in d. l. item apud Labeonem. improperium verò ppriè ē, quando aliquis iniuriosè alteri ad memoriam reducit auxilium, quod cōtulit ei necessitatē patienti. vnde Ecclesia. 20. exigua dabit, & multa improperabit. accipitur tamen vnum quandoque pro alio. v. de Alexan. vbi supra ita diffinitur, l. Cornelia, & non actione pretoria vt l. lex Cornelia, ff de iniur. & not. Bar. in d. §. cōuicium Et sub dit,

c Contumacia] Vide plenè de contumacia per glos. fi. in Cle. vnica. de dolo, & contu. per Inn. in c. quare la, de procura p Bar. in l. fin. ff. de in integrū restitu. & in l. ex con sensu §. 1 ff. d appella. per Cy & doc. in l. properādū §. si aūt reus, C. de iu. & addē q̄ contumax fm Lu ell, qui cōparere debet in iudicio, & non cōparet, & dr quan doque vere quā do dicit expressè iudici, vel ei nuncio ipsum est tanti, q̄ nō comparebit corā ipso, & dr, quando latitat, aut facit, q̄ citatio ad ipsum non perueniat, vel qui vocē iudicis audire contemnit, licēt hoc vltimo casu possit dici verè contumax, & non presumptiuè.

d Cōtumacia se uerè puniatur a Syn. Tri. sess. 6 c. 1. 21. c. 3. 22. ca. 10 23. c. 1. § vlt. 24. c. 12. § prætereà. 25. c. 3. de ref. de contumacia quę dam alia ad Repertoriū inquisitorum annotaui & vulgaria. P. V.

e Quod non] Spe. de contu. §. nūc dicam ver. imò &c.

f Per signa] Vt ipuēdo, vel lutū proijcit, nota. & glos. super illud Ro. 1. in si. contumeliosos, &c.

g Ad domu tuā] idest iuxta domū tuā, si intrasset domū, teneretur

dit, q Iacob. de Arer. dicit, q statuta, quæ dicunt de faciente insultum ad domum verificantur in eo, qui venerit in pertinentijs domus. ff. quod vi, aut clam, l. si virem §. qui ad ianuam, & facit. l. qui filium. §. 1. ff. ad Treb. gl. tamen alibi vr dicere, q illud fit ad domum, quod fit prope. per. 5 pedes, vt no. in l. q dam Hiberus, de ser. vr. ptæ. facit ad hoc, s. quæ sint pertinentiæ domus. l. 6. ff. fi. re. vide de immuni ecclesiarũ de 30. pedibus, &c. Vide de his statutis quæ no. Bar. Bal. & Alex. in l. certa. §. si domus, de leg. 1.

a Contumelia] Ista diffinitio, vt videtur, comprehendit solũ verba, & bene, quia contumelia propriè loquẽdo in verbis consistit, non in factis, vnde Isido. dicit li. ethi. q contumeliosus dicitur aliquis, quia velox est, & tumet verbis iniuriæ. Sed extenso vocabulo cõtumelia etiã consistit in factis vt dicit gl. super illud Rom. 1. contumeliosos, q cõtumeliosi sunt, q dicta vr cõtumelias, & turpia inferunt. Nam licèt, vt dictũ est, contumelia propriè consistat in verbis, ex eo, q dicit Aug. secundo de doct. Christia. q signa verbis comparata paucissima sunt. verba enim inter homines obtinuerunt principatum significandi, quęcũque animo concipiuntur, tamen quia etiã per facta aliquid figuratur, quæ in hoc, q signa tur, habent vim verborum significatiuam, inde est, q contumelia & in factis consistere dicitur. hæc Thom. & Alexand. vbi supra.

b Non minus] diligit plus homo honorem, quã res temporales. Sed auferens alterius substantiam, vel intendẽs auferre, peccat mortaliter, ergo multo magis intendens auferre honorẽ. Verba enim, per quæ infertur contumelia, quantum ad suam essentiam. i.

nit, Contumelia a est pctm ex improperio sermonis manifesto tendẽs ad nocumentum proximi.

1 Vtrũ contumelia sit peccatũ mortale? Res. S. Tho. & Alex. vbi s. q i peccatis verborũ maximè attendẽdum est quo affectu verba pferãtur, si ergo intẽtio pferẽtis ad hoc feratur, vt p verba, q pfert, auferat honorẽ alteri, hoc pprie & p se ẽ dicere cõuiciũ, vel ɔtumeliã & hoc ẽ pctm mortale nõ minus b q furtũ. si aũt verba ɔuicij, vel ɔtumeliæ alteri diceret ñ aio dehonorandi, sed pp correctionẽ, vel hmõi, nõ ɔuiciũ dicit, vel cõtumeliã pprie & formaliter, sed p accñs, & materialiter, inqtũ. s. dr id, qđ pt esse ɔuiciũ, vel ɔtumelia. vñ hoc pt eẽ qñdoq; veniale pctm, sicut qñ conuiciũ non multũ est dehonestãs, & pfert ex aliq animi leuitate, vel leui ira absq; firmo pposito dehonestãdi, vt puta qa intẽdit ɔtristare leuiter solũ aliquẽ, qñq; nullũ, vt in dubio sequẽti, vñ hñda ẽ magna discretio vt moderatè hõ talib. verbis vtat qa posset eẽ ita graue ɔuiciũ, q auferret honorẽ, cõtra quẽ pfert, & posset hõ peccare mortaliter. & si ñ intẽderet dhonorationẽ alteri, sicut grauiter pcutiẽs i ludo, ñ caret culpa, c & teneẽ cõuiciator vltra pctm. fm Ni. dẽ Ly. p se, vel p iter positã psonã dicer suã culpã d ɔtumeliato, vel saltẽ si gna eqpollẽtia ei ostẽdere, nisi dephẽdat, q ɔtumeliat' ei remisit iniuriã, puta qa ridet cũ eo, & hmõi. excipit platus, & paterfa. q corrigẽdo licèt excedat, non teneẽ petere veniã fm Aug. in regula, dũmõ non fecerit a pposito, & poti' vigore vindictæ, qa sic teneret similiter petere veniam, de quo dic vt j. correctio. 1. S: a.

2 Vtrũ liceat cã correctionis dicere cõuiciũ, vel contumeliã? Res. fm Th. vbi s. ar. 2. ad fm, q sicut licèt verberare, vel in reb. dãnificare cã disciplinæ, irã & cõuiciũ dicere, sicut dñs discipulos stultos, & Pau. Galatas isẽsatos. Dicit tñ Aug. in li. de ser. do. in monte, rarò & ex magna necessitate obiurgationes sunt adhibẽdæ, in quib' non vt nobis, sed vt dño seruiat, instem'.

c Non caret culpa] inquantum sunt quidam soni audibiles, & si nullum nocumentum inferant, nisi fortè grauando audientem vt cũ quis nimis altè loquitur, tñ inquantũ sunt signa pñtantia aliquid in notitiam aliorũ, sit pñt multa damna inferre, inter quæ est, q homo damnificetur quantùm ad detrimentum honoris, & reuerentiæ sibi ab alijs exhibendę. Probatur ẽr, q sit peccatũ morrale p illud, quod dicitur Marth. 5. Qui aũt fatue dixerit, reus erit gehennę quæ non debetur nisi pcõ mortali. & intelligiẽ, cum hoc dicit intendens dehonorationem. & facit Ro. 1. ibi, Cõtumeliosos, &c. subdit, q talia agunt, digni sunt morte. & 2. q. 7. ait clemens in c. qualis, dãnaciõe sunt digni, q parrib legariõe dei fungentibus cõtumeliã inferũt. c Non caret culpa] s. mortali puta si ludẽdo muti laret. Lud'. n. non x'ns est in culpa. Quãuis. n. ad eutrapeliã, seu vrbanitatẽ ptineat dicer aliqđ leue cõuiciũ, nõ tñ vr que ad dhonorõnẽ, vel ɔtristatiõnẽ ci', de quo dr, sed magis cã dlectatiõis, & ioci, vr leuitate loquẽdi obseruatis debitis circunstantijs aliãs ibi esset peccatum.

d Dicere suam culpam] Vt patet Marth. 5. si frater tuus haber aliquid aduersus re &c. & illud apostoli. facit Ephe. 4. sol non occidat super iracundiam vestram. exemplum de illo, qui contumeliam intulit, nec veniam petijt, & post mortem coactus est a domino venire ad petendum veniam ab iniuriato. Ipse autem iniuriatus debet ignoscere oblata sibi competenti satisfactione, imo etiam quò ad rancorem sine satisfactione, vt infra diligere, alias grauiter peccaret, vnde dicitur. di. 90. Si quis contristatus non fuerit recõciliari fratri suo satisfacere eo, a cõmunione mouetur med' js. gl. 1. excommunicationis, & c.

Quantum

3 Verũ homo teneat illa-
tas ↄtumelias sustinerẽ: Rñ.
f.u.S.Th.vbi s̃.ar.3.ꝙ sic,q̃
tũ ad præparationẽ[a] animi,
s.qñ opus esset,sicut & alia
dãna, sed q̃tũ ad actũ non
semp.aliqñ n. tenemur nó
sustinere. Primò qñ cede-
ret in bonũ eius,q dicit,vt
puta ad reprimendã auda-
ciã,[b] nè talia diceret.iux.il
lud prouer.26. rñde stulto
iuxta stultitiã. Secundò qñ
ex sufferentia aliorũ ꝑfect⁹
impediretur,vnde Greg.in
Hom.9.super Ezec.Hi (in-
quit) quorũ vita in exẽplo
imitationis é posita,dẽnt(si
pñt) detrahentiũ sibi verba
cõpescere, nè eorũ ꝑdica-
tionẽ ñ audiãt,q audirẽ pote
rãt,& ĩ prauis morib.rema
nẽtes bñ viuere ↄtemnant.

CHOREA [c] vtrũ sit lici-
ta? Resp.vt colligo ex
dictis doc ꝙ sic,si.7.cócur
rant.Primũ,tẽpus debitũ,s.
ꝙ non sit deputatum orõni
necessariæ,vel pniæ, vnde
tenent magistri, vt refert.
Ri.in 3.di.37.ar.3.q.4. ꝙ é
pctm̃ mortale choreas du-
cere dieb⁹ dñicis pp dictũ
Aug. dic. ꝙ facerẽt melius
fœminæ Iudæorũ,si lanã fi-
larẽt,q̃ toto die in neome-
nijs impudicè saltare,qđ q
dem credo verũ,qñ omissa
missa,vel prędicatione,aut
vesperorũ celebratione,&
hmõi intẽderẽt,vel p nota
bile spatiũ, puta p maiorẽ
partẽ diei,alias non facit.l.
fi.C.de fe.[d] & c.q die,[e] de
conse.di.1.Secundũ, perso
na conueniens.nã ecclesia-
sticis ꝑsonis ꝓhibẽtur. 46.
di.c.clericũ,de cons.dis.5.
c.nullus pręsbyterorũ.c.ñ
oportet,cl 2.34.di.presby-
teri diaconi ita ꝙ credo eos
peccare mortaliter,nisi for
tè modicitas, & qualitas
chorizandi excusaret, pu-
ta in secreto,& hmõi. Ter-
tiũ,modus honestus, nam
honestas est vnum iuris ꝑ-
ceptũ,Insti. de iusti. & iu.
§.iuris præcepta. & ideò,si
fiet mó inhonesto, é pctm̃
mortale,vt puta gesticula-
tionibus prouocãtibus ad
libidinem, cãtibus turpib⁹
vel cũ ornamẽtis lasciuis,
& inhonestis, facit ꝓęmiũ.
ff.veteris.§. illud verò, qs
illos ludos appellet,ex qui
b⁹ crimina oriuntur. Quar
tũ,recta intentio, qa si fiet
ad ꝓuocandũ ad libidinẽ,
vel alio malo fine (vt fiunt
cõiter)ẽ pctm̃ mortale, se-
cus, si ex aliqua leuitate su
ꝑbię,vel inanis gloriæ.nã si
qđ intendit,ẽ pctm̃ morta-
le,similiter & ipsũ op⁹ si ve
niale,erit veniale, ar.c.viđ
1.q.1.& 23.q.1.noli & c.mi
litare. Quintũ loc⁹ aptus.s.
ꝓfan⁹,ñ ecclesia,seu alia lo
ca sacra,vel religiosa,qa vr̃
mortale chorizare in loco
sacro.ar.c.decet đ imm.ec.
li.6.Sextũ,raritas, choriza-
tiõis.Nã Rod.dicit,ꝙ cho-
reas ducens ex ↄsuetudine
peccat mortaliter.[f] Chorizãtẽ aũt raró,&
sine corrupta ĩtẽtione dicit,ñ audeo dice-
re,ꝙ peccat mortaliter, sed nec audeo ex-
cusare a mortali,cũ ingerat se periculo a-
lios ꝓuocãdi ad libidinẽ, & exẽplo suo a-
lios ad similia faciẽda ꝓuocarẽ.Septimũ,sta
bilitas chorizãtis.Nã q ita fragilis est, ꝙ li
cẽt bona intẽtione chorizare incipiat,tñ ñ
exit,quin ad libidinẽ mortalẽ ꝓuocetẽ, pec
cat mortaliter aduertẽs de tali sua fragili-
tate se ĩgerẽdo,qa ec.3.Qui amat periculũ
peribit i illo.& ꝓpterea qa dicit Hie.in quadã
homel.Nõ credo viro,si dicat se illęsũ eua
sisse a talib.spectaculis,cũ Dauid ex eo, ꝙ
vidit Barsabee lauantẽ se,ꝓuocat⁹ sit in li-
bidinẽ.hæc ille. Et ét qa ꝑfatæ ↄditiones ñ
inue-

a Quantũ ad præ
parationem]Di-
cit nãque sapiẽs
Eccle.26. Nec re
spondeas stulto
iuxta stultitiam
suam,nè ei simi-
lis efficiaris, dẽt
ẽt supportari,qñ
contumeliãtes es
sent incorrigibi
les,sicut fecit do
min⁹,qui nec Pi-
lato,nec Herodi,
nec Pharisæis re
spondit. Item ẽt
rõne patientiæ,si
cut ꝑs.dicebat,
Qui quærebant
mala mihi,locu-
ti sunt vanitatea
idest falsitatea.
subditur,ego, au
tem tanq̃ surd⁹.
b Audaciã]Vt fe
cit Christus illi
contumelianti &
in maxillã percu
tiẽti, cum dixit.
Quid me cędis?ta
cere tñ,& non rñ
dere,vt quia ma-
gis cõcitetur,pec
catum est, sed ta
cere,vt nõ & ip
se cõtumelias in
ferat,virtuosum
est. Et in his casi
bus quãdo quis
ẽ reprehẽdẽdus,
dẽt fieri,quando
est sedatus, nisi
vtilitas commu-
nis aliud exigat.
idem Alexã. vbi
supra ar.4.
c Prohibetur cle
ricis a S. Sy. Tri.
ses.22.c.j. 24. ca.
12.§.fi. est tripu
diũ,siue saltatio,
Græco nomine
sic dicta. P. V.
d L.fi.C. de fe.]
Ista l.fi.facit pro
dicto primo,non
pro limitatione,
vt patet.
e C.qui die]Qui
dicit solenni prę
termisso ecclesiæ
conuentu ad spe
ctacula vadit, ex
cõicetur & in il-
la.l.fi.sic dr̃,diea
festos maiestati
altissimę dedica
tos nullis volu-
m⁹ voluptatib⁹
occupari.s.pessi-
marũ mulierum,
ait glo.& j. Nec
huius tamẽ reli-
giosæ diei ocia
relaxãtes obscœ-
nia quenquã pa-
timur detineri.ni
hil eodẽ die sibi
vendicet scena
theatralis aut cie
cẽse certamẽ,aut
ferarũ lachrymo
sa spectacula, ẽt
si in nostrũ ortũ,
aut natalem cele
brãda solennitas
inciderit,differat
hęc ibi Bar. etiã
sic summat, q̃tũ
ad hoc spectacu-
la,vel prælia sũt
illis diebus tota
liter interdicta.
f Peccat morta-
liter]vnde Alex.
in 4.pro tractatu
de his q non pos.
ac.ad sacr col.q.
41.dicit oiuo ta-
les choreatrices
cõsuetudinarias
non admittẽdas
ad sacrã commu
nionẽ,si desistere
nolunt. & subdit
Alex.de chorizã
te raró, sicut hic
in tex.

inueniūtur in choreis nr̃i tpis,iō non video, quō sine mortali pctō qs eas faciat ex ɔsuetudine, ficut cōiter fiūt.Dicit tñ Ale.2.2. tit.de ludo,ꝙ ludus, vel saltatio qñque ꝑuenit ex ſpūali io cūditate.& sic ē meritori[a], ficut Dauid lusit,& saltauit corā arca dñi.Aliqñ ꝑuenit ex recreatione,vel exercitatione,& sic pt eē sine pctō. Aliqñ ex dissolutione mētis lasciuæ,& sic pctm̃,s.mortale,vel veniale ſm ꝗdictū ē.

1 Vtrū inspectio Chorearū ludorū, vel ioculationū sit pctm̃?Res.Ale. [a] vbi s.ꝙ inspectio qdā est in transitu non tendēs vlterius ad delectationēpeccati mortalis vt fornicationis, & hæc est veniale. Quædā est studiosa,in qua.s.est fomentū peccati mortalis.& hæc qñq; ē pctm̃ mortale intellige,qñ aduertit ď periculo,vel cogitationis morosę vel operis. Itē ioculatio qdā ē hystrionica, & qdā chorealis mulierū lasciuarū.qdā cā exercitij vel fastidij tollēdi,siue accidię vitādę.Inspectio ergo studiosa ioculatiōis primæ & secundæ vergere pt in mortale [b] pctm̃.Tertię vero & quartę pōt esse venialis,& aliquādo meritoria.

Correctio prętatorū in puniendo subditos & increpādo ñ dēt fieri aīo nocēdi,qa sic peccaret mortaliter,si deliberatē & inotabili nocumēto.sec[c], si in modico malo,vel indeliberate. sed dēt fieri zelo caritatis ꝓximi,l. ad bonū subditi delinquētis, vt corrigatur, vł ad aliorū bonū vt vł timeāt similia facere,vł qetius viuāt,vt.23.q.5.ꝓdest.

1 Qualis [c] dēt esse?Res.ꝙ miscēda ē seueritas cū lenitate,[d] vt neq; multa asperitate vlcerēt subditi neq; nimia benignitate soluant̃ vt plenè dr̃ i c. disciplina. 45. di.ꝑ totā di.potꝰ dēt ďclinare in beniuolentiam,quàm seueritatem,vt in c.l. licèt, ea.di.l.di.ponderet. [e]

2 Quid si excedat modū? Res.ꝙ pt appellari ab ea,ēt si sit religiosꝰ,ꝙ ꝓbaẽ i ca. rephēsibilis, [f] ď ap.in fi.nullius.n.negāda est defensio, ēt si sit excōicatus.c.cū iter de exce.Nō tñ teneẽ ꝓlatus modū excedēs petere veniā a subditis,[g] vt i c.qñ necessitas 86.dist.qd verū nisi,ex malignitate,seu odio faceret quia teneẽ iniuriarū.ff. ad l.Aquil.l.quemadmodū §.magistratus,vt not.in gl. in d.c.quando,tex. est in l. nec magistratib.ff. de iniu.

3 Vtrū peccet mortaliter ꝓlatus ñ corrigēdo?Res.ꝙ si loqmur de punitione i pcō oio occulto,ñ teneẽ ꝓlatus imo nec dēt nisi secretè. si verò in pctō manifesto, sic teneẽ platꝰ ďꝓcepto eā facere sub pęna mortalis pcti, ar.83.di.ꝑ totū,& ..q. . q nec regiminis nisi i casu qñ videret ñ expedire cōitati, nec illi,q corrigēď ē qa i d. c.ꝓdest,dr̃ siue plectēdo, siue ignoscēdo hoc solū agiẽ vt vita hoium corrigaẽ, & ſm istū finē dēt eā exerceẽ, vel omittere.facit c.ipsa pietas,ea cā.q.4.& in c. cōmessationes.44 di.& i c.vt ꝓlti tuereẽ.l.di.si verò nō expediret cōitati,nec ēt noceret omittēti ꝓficere et ďlinquēti ad emēdationē,licitè omittiẽ,& ex ďbito.Si verò ñ expedit delinquēti correctio, sed tñ cōitati,nō ē dimittēda.[h] si verò loqmur de correctione

a Respon.]et Alexan.]De illis inspectionibus sic ait Chryso. vt refert ipse Alexan. adulteros, & inuerecundos constituit taliū inspectores, nihil enim stuprosius, neque oculo turpius talia videre concedere. Item melius est luto vol.gurgite oēm visum reuergere quàm talem inspicere inquinatam. Neq; enim ita oculis tactura est gurges vt incontinens visꝰ & denudatæ mulieris inspectio. Item saltatrices, & si nullum aliud barbaros saltem zelamini. Etenī ab omni tali sūt puri inspectiōe, quæ ergo erit nobis excusatio, q. deberemus esse ciues regni cœlorum,barbaris in hoc deteriores sumus.

b Potest in mortale] Vide text. cum gl.in c.1.de off. dele. vult.n. ibi glo.ꝙ autorizantes.1.illi,qui debeiet prohibere, grauius peccent, quam faciētes. Allegat. cap. qui cōsentit. 11. q.3.& in cap.qui aliorum.24 q.3. vide tu infra ludus.§. 6.

c Syn.Tri sess.6. c.3.1 3.c.1. 14.c. 4.& 8.11.ca.6 & 8.& 25.ca. 14.de ref. P. V.

d Lenitate] Et sic not. ꝙ mediū est seruandum,ar. c.ex parte,de cēsi.ll. de pign.ac. l.si seruus, ff de iur. & fac. igno. l.nec supina.

e Ponderet] Et c.alligant. 26.q. vlti.nam & lenitur castigatus reuerentiā exhibet castigāti, asperitatis autem nimiæ increpatiō, nec correctionē recipit, nec salutem.45.dist.cum beatus.

f C. reprehensibilis] Ille text. in fi.videtur facere in contrariū, sed tu vide gl.in c.ad nostram,de appell.quæ dicit religiosum posse appellare,quando correctio modum excedit. Et allegat de appellatio.c.d priore. super qōnum. §. nos autem. Vide supra appellatio. §.11.Et quod ibi notaui.

g A subditis] lō sūt magis parcit prælatis in hoc casu,quàm alijs, quia vix pōt qs in cura rei familiaris euitare peccatum.25.distin. qualis.

h Non est omittenda]Tho.aurē. 2.2.q. 33. dicit, Correctio, quæ pertinet ad prælatos, non est dimittenda ꝓpter turbationē, eius, q corrigitur,tū qa & si sponte propria emēdare nō vellet, corrigendus est per pęnas vt peccare dīsistat, tamē et qa, & si incorrigibilis sit ꝓuidebitur ordini cōi, dū seruabitur ordo iust.vt vnius exemplo alij deterreātur.

a Prędicationem] Puta quòd multitudo est tanta, quod non potest extirpari sine schismate, vel non potest fieri, quia boni inuoluantur, vel non expedit illi, puta aliàs quia peior efficeretur, vel si expedit, non tamen cōitati, put e quia exercent bonos, vnde prodest ecclesię nè boni ocio torpescant, sed quid si multitudo, est in scelere? Resp. Th. 2.2. q. 108. qñ tota multitudo peccat. de ea debet sumi vindicta vel quantum ad totum, sicut Aegyptij submersi sunt in mare, & Sodomitę &c. vel quantum ad multitudinis magnam partem vt Exo. 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quando verò separatur multitudo per ... debet seueri as exerceri in ... cos principal ... res, vt cæteri terreantur, ... cut dominus ... umeri. 25. mandauit suspendi principes populi pro peccato multitudinis. Si autem nō tota multitudo peccauit, sed pro parte, tunc si possunt mali secerni a bonis, debet in eos vindicta exerceri, si sine scandalo aliorum fieri potest. Aliquin parcendum est multitudini, & detrahendum est seueritati, & eodem modo intelligendū est de principe.

correctione, quę fit verbo, vel doctrina, sic tenet multomagis, quā aliqs alius, siue pctm̄ sit secretū, siue publicū, verū ē, quod secreta dēt secretè corrigere, aliàs si non corrigit, & emēdat, cū pōt, peccat mortaliter. 43. di. sit rector. intellige in criminalib. & sic intellige. gl. 25. di. §. aliàs ea demū, quæ dicit, quod taciturnitas in prælato est mortale pctm̄ hoc etiam limita in secretis secundùm quod dico infra. correctio fraterna. §. 6.

4 Verū plātus exñs in pctō mortali peccat mortaliter corrigendo? Resp. quod sic sm Pe. de Pal. in 4. di. 19. etiā si pctm̄ suum sit occultū, qa suspēsus est corā deo. facit ad hoc 2 q. 7. quę nec hoc limitat idem Pe. in plato in spūalib. sec° de plato ī tpalib. qa si iudex suspēdit aliquē ratione, nō peccat mortaliter, licèt sit ipse ī mortali. idē tenet. S. Th. i 4. & se qt Arch. l. di. cū exaudiero, & 3. q. 7. §. idē testat, ī plato corrigēte pdicādo ī mortali etiā occulto, quod peccat mortaliter. Sec°, si corrigit p modū magisterij publice docēdo. i. legendo scripturā sacrā, qa si ē occultus (vt dicūt quidā) nō peccat mortaliter, sed solū, qñ est notorius, qa scandalizat. Frā. in 2. tenet, quod si pctm̄ est occultū, & ei quē corrigit & alijs astantib. quod sine pctō corrigit, & autoritates, q̄ videnē dicere ɔtrariū, dicit intelligendas quod dignè non potest corrigere, sed si peccatum est notorium, sic nullo mō potest corrigere, quia scandalizat corrigendo autoritatem, & prędicationem.[a] Tu aduerte,[b] quod si casus occurreretur correctionis, in quo existēs in mortali non habet opportunitatē ɔteēdi de peccato suo, sic vera est opin. Fran. Sed si habet opportunitatē, & nō facit, quod in se est vt conteratur, cū sit suspensus quò ad se, peccat mortaliter officiū exequendo,[c] c. si. de temp. or.

cundo in quo alium iudicas, teipsum condemnas. Intellige secundū supplementū hic cū humilitate, idest contritione, quia aliàs non potest esse humilitas, vbi est diuinę voluntatis rebellio, numeri. 15 anima verò quæ per superbiem aliquid commiserit, quoniā aduersus dominum rebellis fiet, peribit d̄ populo, Itē quia persistens in peccato oīno remanet indignus sm Gre. Homel. 20. durū quippe est, vt qui nescit tenere moderamina vitę suę, iudex fiat alienæ vitæ.

c Offitū exequendo] Hæc opin. vr̄ multū rōnabilis licèt Ro. e. §. si. videatur tenere cōtrariū. & adduco primo doctrinē. Ric. in 4. di. 19 et. 2. q. 2. quę hr̄ infre ti. proximo. § 4. Pondera humiliter suā prauitatē &c., quasi dicat cognoscit se peccatorem, licèt de facto nō abstineat &c. Secundo adduco illud Mat. 7. & Lu. 6. de illo, qui trabē gestat in oculo, & vult ejicere festucā de oculo fratris. Tertiò facit illud ps. 49. peccatori aūt dixit deus &c. Quartò Greg. cuius vita despicitur &c. & illud Io. 8. qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat &c. hæc omnia habentur. 3. q. 7. Itē in euangelio, cū se. & in c. iudicet, ibidē. inquit Ambr. super Beati licet de adulterins errore, qui non habet in seipso, quod condemnet, & ca. seq dicit Grego. in grauib. peccatis quis positus, dū sua prætmitur, aliena non diluit, & in c. sacerdos dixit, vt sapiens medicus & perfectus primum sua peccata delete sciat, & postea aliena detergere. Pa. in c. nouit, in 13. col. dicit, quod corrigens, vel denuncians, cum est in peccato, si no dimittit, vt peccet, peccat, & in rubr. de vi. & ho. cle. dicit, quod iudex dum est in peccato, si iudicat, peccat. Adduco etiam tex. fortem in c. 1. §. sacerdos, de pœn di. 6 vbi dicitur, sacerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus iudicans enim alium, qui est iudicandus, condēnat seipsum, hæc ibi. vbi gl. peccāt ergo

b Aduerte] Tho. 2. 2. q. 33. dicit, Correctio pertinet ad aliquem, in quo viget rectum rationis iudicium, peccatum aūt non tollit, quin remaneat in peccato aliquid de recto iudicio, & secundū hoc pōt sibi competere delicta subditorum corrigere, sed tamen peccatum præcedens affert impedimentum propter tria. Primò, quia ex peccato suo indignus redditur, vt aliquem corrigat, præcipuè si maius peccatum cōmisit. Secundò ex scandalo, quando peccatum est manifestum, quia videtur corrigere ex ostentatione, nō ex charitate. Tertiò pp superbiam, cum peccata propria paruipendere videatur, & seipsum præferat proximo. Si tamen cū humilitate, corrigat, non peccat, licèt in conscientia fratris, vel saltem in sua condemnabilem se ostendat. Et sic intelligitur illud Ro. se-

CORRECTIO fraterna[a] eſt admonitio charitatiua fratris de emēdatione peccatorum, ex fraterna charitate procedens, & hæc eſt de præcepto omnibus ſecundū Ri.[b] in 4.diſ. 19.ar.2.q.1.& quia eſt præceptum affirmatiuū, ideò non obligat niſi pro loco, & tempore debito.

1 Vtrum omiſſio fraternæ correctionis ſit mortale peccatum? Reſp. Ri. vbi ſupra, ꝙ tripliciter poteſt omitti. Primò meritoriè qñ homo non corrigit, quia nec tēpus, nec locꝰ eſt corrigendi, & expectat illud. Secūdò cum peccato mortali, quādo.ſ. hō ſperat poſſe fratrem a peccato retrahere, & tñ propter incommodum corporale,[c] vel tēporale omittit, quia tunc ordinem charitatis peruertit plus diligens bonum tēporale, quā animam proximi. Tertiò omittitur cum peccato veniali, qñ. ſ. propter incommodum temporale ſit tardior, tñ ſi crederet poſſe reuocare, non dimitteret. Adde 4. ſm Tho. 2.2.q.33.arti.2.ꝙ poteſt omitti ſine peccato, imo meritoriè, quando metuit, nè deteriores fiāt, vel nè alios a bona vita impediant. Adde 5. ſecundū gl. in ca. qui alios, de hæreti. in peccato commiſſo, quod non hēt pſeuerantiam, quia non tenetur corrigere quilibet, ſed ſolùm platus. Secus ſi haberet pſeuerantiā qa teneret ꝗlibet, ſicut tenet in pc̄tō[d] committēdo. Adde & 6. ꝙ pc̄m̄ ſit mortale, vel veniale talis qualitatis, ꝙ habet cauſare mortale,[e] aliàs de peccato veniali non tenet corrigere aliquē de pc̄tō.

2 Vtrum teneamur quærere quos corripiam? Reſ. ſm Tho. vbi ſupra, ꝙ non, quia bñficia, quę non debemus certæ perſonæ, ſed cōiter oīb. ſufficit, ſi īpēdimus primis occurrētibus, alioquin oporteret nos facer̄ ꝯ illud puer. 24. Ne quæras

ergo ſacerdotes, qui ſunt in peccato iniungendo pœnitentias, ſecus, ſi non habet opportunitatem contendendi. Faciunt no. per Abb. in c.1 de accuſa. in glo. 1. vbi criminoſus de iure cannonico non admittitur ad accuſandum. & ibi etiam gloſſ. Si autem contendas corrigentē, ſi eſt in peccato, non peccare mortaliter corrigendo, ſaltem dicēdum eſſet ſecuriorem viam eſſe eligendam, vt ſ. pœnitere debeat ille corrigens, ar. eorum, quæ no. Sc. in 4. diſtinc. 15. Et S. Bo. in 2. diſ. 24. & dict. c. non poteſt erga homines eſſe fidelis, qui erga deū extiterit infidelis. 1. q. 7.

a Correctio fraterna] Si vim huius termini, Corripere, voluerimus ponderare, nihil aliud indicare videtur niſi cor peccatoris a malo ad bonum ſubito rapiendo mutare, dicūtur enim rapi, quæ ſubito auferuntur, ſicut ſi ignitus carbo ſuper propriam, vel proximi cecidiſſet veſtem, rapere eum eſt illum ſubito auferre, necnon & ſillaba dicitur corripi, quę ſubito & raptim pronunciatur. Cito nempe cor fratris a malo ad bonū transfertur, cum ei turpitudo ſuæ culpæ & pulchritudo diuinæ gratię dulciter demōſtratur, quod in fraterna correctiōe euenire cōtingit. Et no. ꝙ in deſcriptione dicitur, Fratris, non autem, Hominis, quia nomine fratris omnis homo etiam peccator intelligi debet ſiue ęqualis, ſiue minor, ſiue maior, quia ex vno patre creati, & ex vno Adam generati, & ex vno Chriſto redempti, c. ad menſam. 21. q. 3. Item quia nomen fratris eſt nomen amoris, & charitatis, quia ex charitate debet procedere.

b Secundum Ric.] Qui dicit, ꝙ ſicut corporis naturalis patiente vno membro compatiuntur alia, & ſibi inuicem conueniunt ad bonam conſiſtentiam corporis in comparatione ad formam naturalis vitæ, ſicut ex neceſſitate diuini præcepti, membra corporis myſtici. quod eſt eccleſia, tenentur ſibi inuicem ſubuenire, ad ſeruandam bonam vnitatem, & diſpoſitionem eccleſiæ in comparatione ad formam ſpiritualis vitæ, vnde non tm̄ ſibi inuicem ſubuenire tenentur quantū ad indigentias corporales, ſed multomagis quantum ad ſpiritualem, orando, delinquētibus patiendo, ad bonum monendo, & delinquentes corrigendo &c. Et ꝙ ſit de pcepto, tenet etiā S. Tho. 2.2.q.33. ar. 2. & ibi dicit eſſe præceptum affirmatiuum, & reducitur ad primum pręceptum ſecundæ tabulæ, ad quod reducūtur omnia præcepta, de ſubueniēdo proximis.

c Incommodum corporale] Puta quia cruciatum carnis, & iudiciū vulgi. Exemplū mulier quædam fornicatur cum quodam, cogito mea exhortatio ne poſſe retrahere a peccato, non tamen facio, qa timeo nè mortē mihi inferat fornicarius, aut ſio tardior, quia nolo dimittere apothecam cauſa eundi.

d In peccato] Quando peccatum eſt ſucceſſiuum, & habet iterationem, quilibet tenetur corrigere, iuxta denūciationem euangelicam, hæc Pa. & Io. de Ana. in d. c. qui alios, vnde Hoſt. dicit, ꝙ iudicialis correctio ſpectat ad ſolum prælatū. & illud c. ſic intellige, vt aliquid ſpecialitatis inducat, qui alios cum poteſt, ab errore. ſ. fidei, non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat. & ſic indiſtinctè peccat, de alijs criminibus dic vt hic.

e Mortale] vt puta propter conſuetudinem, de quo dic, vt in §. alias. 24. di. Adde ſeptimum neceſſarium ſ. ꝙ ſciat certe proximi ſui culpam. vt. de ec. 11. priuſquam interroges, ſ. de veritate rei, non vituperes, vñ fortè dicendum eſt ſecundū. S. Ber. qñ in moralibus ſunt varię doctorum opiniones, & eſt periculum in populo ſcandalum ſuſcitare, tenere vnam opinionē, tunc credo non eſſe neceſſe populum circa talia redarguere niſi valde temperatè. Adde & octauum, ſ. aptitudo ad corrigeñ. quæ. ſ. non ſit in alio tanta, ſicut in eo. Nam ſi ipſum peccantem videant alij ęquè boni, ſicut tu, vel forte meliores, & illi magis famiſliares,

fiares, aut prælatus suus, probabiliter supponere sic posfis, q aliquis istorum, in quibus est debitum, & aptitudo corrigendi, illū corripiet. Hebr. 12. quis est filius, quem non corripiat pater? Et terti. Reg. 20. Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua p anima illius. Vnde non debeo credere, quòd prælat' su' sic immemor salutis suę, quod esset, si negligeret corripere illum. Secus, si certum esset, q negligerent tales; tunc tu esses obligatus concurrentibus alijs cōditionibus secūdum Guil. in q. disputatis, & refert S. Bernand. de euāgelio æterno.

a In domo iusti.] Et sic patet, q nec religiosos oportet exirē claustrum ad corrigeñ. delinquentes: secus tñ, si homo debet aliquid determinatę & certæ personæ, siue sit spirituale, siue tēporale, quia tūc tenetur quærere, a quo tameo dic, vt infra obligatio, §. 8. scilicet qñ quid tēporale debet. Et hoc secundū Th. vbi supra ad vltimū vbi dicit, quod illud qd debetur certę & determinatę personæ, oportet q ei impēdamus, non expectantes, q nobis occurrat, sed de-

impietatē in domo iusti. a

3 Vtrum subditi teneātur corrigere prælatos? ℞. Ri. vbi s. q. 3. q loquendo de correctione fraterna & humili, sic, sed de correctione increpationis, vel punitionis non, nisi manifestè errarent in fide. tūc enim si nō essent superiores iudicātes vel nollent, inferiores possent, qa hęresis reddit hęreticum omni catholico inferiorē, non solū quò ad forū intrinsecū, sed et extrinsecū, facit ad hoc quod no. b 2.q.7. in c. secuti, & c. Paulus. Tho. vbi supra. ar. 4.

4 Vtrū existens in peccato mortali excusetur a pcepto fraternæ correctionis? ℞. sm Ri. vbi s. q 2. q peccator aut est occultus, aut manifestus, & est correctio in publico & in occulto. Peccatori aūt manifesto nō licet corrigere in publico pp scandalum, quia cū talis correctio sit assumptio verbi dei, nō debet pp sui dignitatem manifestè assumi per os manifestè pollutum, nè verbū dei vilescat in cōspectu hominū. Si autem peccatū est occultum, & corrigit in occulto, aut manifesto secundū quod factum exigit, & in hoc facit humiliter suā prauitatem recognoscens, non peccat corrigendo, imo tenetur, quia peccatū non absoluit hominem a pcepto, nec ppterea homo est perplexus quia si vult facere, quod in se est, dns paratus est sibi remittere peccatum.

5 Quo ordine est procedēdū in correctione fraterna? ℞. sm Th. vbi s. q peccata publica publicè sunt corrigenda. In peccatis verò occultis locū habet, quod dr Matth. 18 di. Si peccauerit in te frater tu', vade & corripe eum inter te & ipsum solū, q si videt non proficere, dicat prælato secretè q possit prodesse, vt no. Pa. in c. nouit, de iudi. Et de hoc vide infra, denunciatio. §. 2. & in c. si peccauerit 2. q. 5. plenè per Archid.

2 Quid si scio peccatū alterius, quod qui commisit ignorat? ℞. vt colligo ex Mo. in ti. de piia. & Rodo. qd si pctm est tale, qd non excusat ignorātia, tunc aut non pt probari, quia occultum, & sic si spero de correctione, teneor dicere, aliàs non 2.q.7. plerunq;, qa efficeretur peior, sed debeo secretè reuelare plato, q possit prodesse. Si aūt pt probari, tūc si est platus suus, tenet ei dicere, qa ei pcipit, Si peccauerit &c. Matt. 18. Si verò non est platus, aut sperat de correctiōe; & sic tenet ei dicere; aut non sperat, sed de deterioratione; & tunc non tenet sm pdictos, nisi qñ sequeret, ex tali peccato aliorum periculum seu malum, vt puta qa administrat sacra, cum non sit sacerdos, & hmōi Pa. tm in d.c nouit, tenet q indistinctè tenet, siue efficiatur melior, c siue peior. q credo verū, qñ facit ad bonū aliorum talis correctio, & sperat, q fiet iustitia; d aliàs non credo teneat 11. q 3. qñ, vbi apertius tex. Hie. Si verò ignorantia eos excusat, non credo teneatur dicere, nisi quādo videret, q desisteret. vel fieret alicui sacramento iniuria.

bitā sollicitudinē hñtes, vt eum inquitamus. Vñ sicut ille, qui debet pecuniā creditori, debet requrere, cum temp' fuerit, vt ei debitum reddat, ita qui habet spāliter curam alicuius, dēt eum quærere ad hoc, q eū corrigat peccato. Et sic habes vnā fallen. ad id, qd dicitur.

b Quod no.] vbi Paul', qui Petro erat subditus, 1 g imminens periculum scandali circa fidē Petrū redarguit, & Petrus humiliter & patiēter sustinuit ad Gal. 2. vbi se cun sū glo. Aug. dedit Petr' exemplum maiorib', qd si delirarent, non dedignarentur corripi Item est in moralib'. Ita tamen, vt cū humilitate. primę Ti. 5. Seniorē ne increpaueris, sed obsecra, vt patrem.

c Melior] Nam ista denunciatio fit propter duo, vt iste pctōr corrigatur, & vt cæteri metū hēant 45. di. sed illud, ibi, Peccantes corā oibus argue, vt cæteri metum hab. ant. fac. 4. di. ca. facta Item dns non vi habere respectum, an fiat deterior, vel ne, quia dicit si ecclesia nō audierit, sit tibi tanq ethnicus. Et vide plenè per Panor. in dict. capit. nouit.

d Iustitia] Nam secundum Arch. quando denuo-

ciatio tendit ad institutionem aliorũ, procedit ab actu iustitiæ, cum verò ad correctionem ipsi' peccantis, tunc procedit ab actu charitatis.

a Panno lineo] Quia dñs in syndone munda sepultus est. Aduerte, quòd sup altare debent esse tres pallę, vel tobaleæ, quæ debent esse de puro lino secundũ S.Tho. in 4.dist. 13.ar.3.q.7 1 respon.ad tertium & Pe.de Pal.ibidem. ideò nõ debet esse tinctura vbi ponitur corpus Christi,& calix,neque pann' sericus debet poni ibi.

b Fragmenta] Sic dicit text.Nè forte puluis dominici corporis male tractetur.

c Propter limitē] Cessa enim ratio.f.de puluere dominici corporis, pp quem prima lauatura proijciẽda est in sacratio, secũdũ rubricam iã nõ sunt ampli' pulueres.

d Corpora] dicit tex.fine consilio principis,vel episcoporum tã quã synodali licentia,facit l. ossa,ff.de religi. & sumpti. fune. Et dicit glo Principis,idest Papæ.

e L.vltima] Ista materia tractatur ibi in §. 1.

f Nisi Papa]Hęc duo iura videntur dicere, quòd episcopus dispenset cum his, qui duellum suscepe

Corporalia altaris debent esse de puro panno lineo,[a] ab episcopo benedicta,non de pãno intincto,aut de serico.c. consulto,de cons.di.1. quæ nõ debẽt lauari per fœminas, nec tangi.24.di.sacratas,& de cons.di.1.nemo,el 2.Vn de ministri altaris debent habere peluim nouã, quã propriis lauandis teneant, & quam in sanctuario proijciant,vt in d ca. nemo. Et similiter de alijs altaris paramentis dicitur ibidem. Sed hodie per contrariam consuetudinẽ derogatũ est; & credo excuset de alijs: sed non de corporalibus ppter rationem positã in d. c.scilicet nè fragmẽta [b] dominici corporis malè tractentur, & ideò contraria consuetudo esset irrationabilis, & credo obliget de præcepto etiam hodie, ex quo consuetudo nõ potest ei derogare. Similiter etiã fortè posset dici de pala altaris eadem ratione. Sed no.quòd credo sufficiat, si solùm prima lauatura proijciatur intra sanctuarium propter limitem [c] rationis prędictæ.

1 Vtrũ post lauationem sint iterum consecranda? Rel.q non,quia licèt amylus recedat lauando, & de alio ponatur, non propter hoc mutatur forma, nec benedictio fit in superficie ipsorũ,idem dicõ,si reperiãtur, dũ ruptura non fuerit tãta,q corrũpat formã,qđ tunc est qñ est tanta,q pro corporalib vti nõ possint. pro hoc faciũt no.in c.1.de conse.ec.vel.al.Vide đ hoc š.Benedictio.§.1.cum seq.

Corpora sanctorum vtrum posint trãsferri de loco ad locum? Rñ.q non sine licentia episcopi, de cons.di.1.corpora. [d] Et hoc verũ, qñ iam erant tradita sepulturæ.l. vltima. [e] C.de relig.& sumpt.fu. Et de hac materia Vide infra, Reliquiæ, per totum.

Corpore viciatus dicitur, qui habet mẽbrũ debilitatum, vel mutilatũ. Debilitatum habet, qui eũ habet inefficax, vt oculum cæcum,manũ aridam,mutilatum,qui ipso caret.

1 Corpore viciati vtrum sint promouendi ad sacros ordines?Rel.vt no. in sum. 56.di.q aut sunt spontè viciati in quocunque mẽbro; & tunc non possunt promoueri,& promoti deijciunt. c.pœnitẽtes,ea.di qa sunt homicidæ,c.si quis,ea.dist. & c.quæ partem,ibid. Ho. in apparatu tenet,quòd potest episcopus dispensare,si tale membrũ est occultum excepto in castrato, vñ dicit,quòd cum religioso potest dispensare, vt cum pede ligneo celebret.Si verò apparet, non põt nisi Papa, [f] quando fuit in culpa viciationis,de cor.vi.c.1.& de ele.pu.in due.ca.1. Dicit tamen gl in d.c.qui partem, q si qs haberet digitos superfluos, posset sibi præcidere,sicut,& vngues,& dẽtes [g] nimis ,plixos,sed non firmat pedes.Mihi tamẽ placet, quando possit fieri talis abscisio sine periculo vitę,& deformitate corporis.Aut non sunt spontè viciati, sed casu, vt puta ab hostibus in via, vel propter ægritudinẽ voluntarij,siue a se,siue a medicis,& tunc si nõ pariũ nimiam deformitatem, possunt promoueri,vt de cle.ægro. cap. presbyterum.Et sic intellige c. si quis, [h] el ... & 3. 55.dist.Si verò aliàs sunt viciati a casu, distingue,aut dabant operam rei illicitæ, [i] & non possunt promoueri,aut rei licitæ,& tunc

rint, vel obtulerint Nam in c.de corpore vicia dicitur de illo,q partem digiti amisit, Et de cler. pug.in duel.cap. ptimum loquitur de sacerdote, qui cum dispensatione episcopi potest ministrare, sed pro Host. facit, qu a in his casibus fuit permissum episcopo,aliàs in casib. non sibi permissis non dispensat sed solus Papa.

g Dentes] Nam & San Hieron.fecit sibi dentes secare, vt linguam Hebraicam addisceret.

h C.si quis]Quæ iura dicũt, quod clerici, qui a Barbaris, vel ,ppter infirmitatem desecti sunt nõ prohibentur promoueri, scilicet quãdo abscisio est sine deformitate.

i Rei illicitæ]Vt puta in ludo prohibito,argum. c. continebatur, de homicidio.

tunc si sunt viciati in mem bris minimis,siue occultis, non repelluntur,vt in cap. qui partem,& in ca. eunuchus.55.di. Si verò in magnis mēbris, & manifestis, non possunt promoueri,vt si in oculo habet enorme vitium,vel in manu, vt in c.si euangelic⁹.55.di.Similiter si modicum, quod generat scandalum.d.c.presbyterū de cor.vi.c. r. & 2.

2 Quid de cæco, aut habente maculam in oculo à natiuitate, vel ex īfirmitate aut a casu sine culpa sua? Res. ꝙ si macula generat d formitatem,non potest promoueri, nisi dispensetur p papam,vel nisi efficiatur religiosus,sm Inn.de cor.vi. cum de tua.

3 Quid de claudo ex con simili causa,vt supra?Res.si sine baculo potest ire,& stare,potest promoueri.cap.si quis,el 2.in tex.& in gl.55.di.

4 Vtrū auulsio vnguIæ in police īpediat? Res.ꝙ hoc tenendum est,quodcunque vitiū corporis qūocunq; ꝑuenerit, si reddit inhabilē ad frangēdum hostiā,& ꝑct indū, impedit promouendū,& promotus ministrare in altari non ꝑt. Similiter quodcūq; vitiū corporis notabile siue in oculo , siue in manu,aut in spatulis, sicut gibbosus,& hmōi,qđ generat scandalū,aliàs secus,nisi vt dictum est supra in §.1.vt colligitur ī c. 1.ª & fi.de cor.vi.verum est, ꝙ iam ꝓmoti,quib.& istud euenit post promotionem, pñt omnia , quæ sunt sacerdotalis ordinis exercere prę̄ter celebrationem missæ.d.ca. præsbyterū.intellige, nisi fuerit culpa sua.

5 Quis iudicabit,qñ dubitatur, an generet scandalum?Res.Inn.in c.1.de cor. vi.ꝙ episcopus,vt in c.2.e.ti.in religiosis exemptis suus prælatus ordinarius.

6 Quid si quis ex dignatione dentem sibi amputauerit,vel quodcunque membrū secauerit? Respon.Innocen.in c. significauit,ᵇ de cor. vi. quòd non est irregularis, nisi membrum, vel partem membri amiserit,quæ generet deformitatem. Si verò nō generat deformitatem,tamen est notoriū, ꝙ ex indignatione sibi abscidit partē mem bri,non ꝑt promoueri,vel ministrare in susceptis sine dispensatione,similiter si ita se cauerit,ꝙ claudicaret, repellitur tanquam corpore vitiatus.

7 Vtrum cadens morbo caduco possit celebrare?Res.gl.in c.communiter.33.dis.ꝙ si cadit frequenter,non potest.7.q. 2.c.1.si verò rarò , nec emittit vocem confusam , potest, dummodo habeat coadiutorem.7. q.1.illud.Promoueri tñ non ꝑt, ex quo semel passus est,vt in c.maritū.33.dist.

8 Vtrum dæmoniaci,vel amentes possint ministrare?Res.ꝙ licèt fuerint opi vt no.in d.c.communiter.mihi placet, ꝙ si per annum steterint liberi, ꝙ possunt ministrare secundùm discretionem episcopi,promoueri autem non debent,vt in ca. clerici,& c.seq.33.dist.

9 Vtrum leprosi possint promoueri?Res. Hug.49.di.§.hinc & etiam,aliàs est capi. ꝙ non, sed promoti celebrare possunt in occulto,& etiam in publico alijs leprosis,nisi tantū inualuerit lepra,ꝙ per corrosionem membrorum eum reddidit impotentem , præsertim in digitis, cum quibus cōtrectare habet sacramentum eucharistiæ.vide infra Leprosus.§.6.

CORPVS ᶜ Christi,vide infra Eucharistia.

CRAPVLA quid sit,Res.gl. in c.a crapu pula,ᵈ de vi.& ho.cle.est superfluitas ciborum, vnde crapula quasi cruda epula.

1 Vtrum sit peccatum mortale?Dic vt in fra gula.§.2.

CREDERE ᵉ in deum est amando in ipsum tendere,de cons.dist.2. credere, ī gl.& de pœ.di.2.§.charitas.ᶠ Vnde aliud est credere deum,& credere deo,& credere in deum vt no.glo.de conse.di.4.c. prima igitur?ᵍ & de credulitate vide infra,fides,per torum.

CREDVLITAS male dicentibus de alijs improbatur.86.dist.si quid, quia antequam probetur illud malum,non debemus credere.2.q.1.deus.11.q.3.in cunctis & c.quanuis. 15.q.7.si quid.q.8.c.vlt.in fi. 30.q.5.nullum ante.

ª In c.1.] Loquitur ibi de carente vngule.
ᵇ Innoc.in ca.significauit]ibi loquitur tex.de eo qui sibi virilia amputari fecit, eredēs se deo obsequiū præstere.
ᶜ De corporis Christi die festo, & processionib⁹, Tri.Syno.sess.13. c.5.de cultu &c. & ceno.6.e 3.c.1. de ref. P. V.
ᵈ C.a crapula]vide ibi Abb. & Archi.in c testamentum.6.dist.
ᵉ Catechis. in expos. symboli in prin.er. P. V.
ᶠ §.charites] Est sub capi. valida, & facit in argumentum.
ᵍ C prime igit] Crede deo , credasque deū,plus credo valere,hęc gl.si.in d c. 1.

1 Quotuplex est credulitas? ℞.vt notat in c.inquisitioni, de sen.ex. ꝙ duplex; quædã temeraria & leuis, vtputa qñ audiuit aliqd a leuibus personis, vel a paucis, quibus credi non dẽt; & hæc deponẽda ad ꝯsiliũ sui pastoris; quædã probabilis & discreta, puta qa videt solũ cũ sola in latebris, vel qa cõiter ita dicitur.

CRESCERE Spiritualiter an qs possit cõpelli? ℞ vt notat in c.gesta ª 84.dist.ꝙ non.Sed vide qđ dico.ĩ.obedieñtia.§.2.& religiosus §.19.

CRIMEN ꝓpriẽ ẽ mortale pctm̃, vt patet ꝑ Gre.in Ho.12.facit.25.dis. §.criminis,in ver. quin fiat criminale, dũ placet largo aũt mõ accipiť qñq; pro veniali ẽtiuxta illud.Nemo sine crĩe ᵇ viuit.qñq; pro infamia,qñq; pro peccato depositione digno. Vide glos. in d.§.criminis, in ver. criminis appellatio.

1 Quæ sunt crĩa suspensione digna? ℞.d.Anr. in ca.at si clerici,de iudi.ꝙ oĩa, ex quibꝰ quis de facto ᶜ est infamatꝰ,intellige taliter, ꝙ populus scãdelizeť.c.2. de pur.ca. ᵈ etiam si sit eps, ᵉ ẜm Io.An.post Archi. in c. 1.de accu.in glo. ᶠ

2 Quæ sunt crĩa depositione digna? ℞.d.Ant.vbi s̄.ꝙ oẽ delictum causans irregularitatem, q̃ enumerant doc.in c nisi cũ pridẽ.§.ꝑ ꝯscientiam,de renun.in gl. ma.in ver.sed duntaxat,de quibus. ĩ.Irregularitas. 1. Itẽ si est diu continuatum. 81 di.presbyter,in glo. Itẽ fornicatio notoria, vel diu continuata,vel scandalosa. c.q̃ sit, de exces. prælat.ibi enim clericus gloriabatur.

3 Quæ sunt crĩa degradatione digna? ℞.qui s̄.ibidẽ, ꝙ oẽ crimẽ cũ incorrigibilitate.c.cũ non ab hoie, & ibi bona gl.in ver. postmodũ,de iudi.Fallit in hæretico. ᵍ c.ad abolendã §.1.& c.excõicamꝰ, de hære. & c. 1.eo.ti.li.6.Itẽ in falsario literarum apostolicarũ,c.ad falsariorũ,de crimi.fal. Itẽ in sortilego.26.q.5.c. quicunq; sacerdotũ. de homicida dubiũ est. & dic ꝙ si intelligatur de verbali, ʰ est verũ;secus,si de reali.vide tñ eũdẽ d.Ant.in d c.at si clerici, & Abb.ibidem,quia multæ fiũt limitationes.

4 Vtrũ criminosus ante peractã pñiam, vel post possit celebrare sine dispensatione,vel possit ꝓmoueri ad ordines? ℞ ẜm glo.& Inn.in c.ex tenore,de tem.or. ꝙ aut crimen est occultũ;& sic potest, dumtñ verè pœniteat;tex.est in c.fi.de tem or.Sufficit.n. absolutio sacerdotis ex prãte clauiũ, nisi sit tale crimẽ, qđ impediat executionẽ post pñiam,vt in d.c.nisi cũ pridẽ.§ 1. vt ẽ in crĩe, qđ inducit irregularitatẽ, de quo ĩ. Irregularitas.1. Si verò crimẽ est manifestum,q̃uis non sit crimẽ enorme, ⁱ sed mediocre, non põt sine dispẽsatione etiã post peractã pñiam. Et dř manifestũ,si ꝯuictus ẽ in iudicio, vel rimore probationis ꝯfessus est,vel operis publicatione,nec ob. c. pꝛsbyterum,& c.ꝑuenit. l.di. qa per illud nõ est ablata facultas dispẽsãdi cũ verè pœnitẽtibus, & maximè vbi non imminet scandalum,vt l.dist.vt constitueretur. c. dño sancto,& hæc vera sunt in criminibus capitalibus, quæ dicuntur mediocria; secus in leuibus,& dicuntur leuia,quæ ꝯtingunt ꝑ imperitiã,vel culpam sine dolo, vel si ẽ dolus,est tñ cum re modica,vt not.in l. inspiciendum,ff.de poen. & in l. leuia, ᵏ ff. de accusa,& in c.cum dilecti,eo.titu.

5 Quis potest dispensare cum talibꝰ? ℞. ꝙ episcopus in criminibꝰ minoribus adulterio. In maioribus autem solus Papa, vt no.in ca.at si clerici, de iudi.nisi ex magna causa.Vide infra Dispensatio.§.5. & etiam non posset,quando inducunt irregularitatem,

ª C.gesta] Sicut iniũ est,inquit, vt nemo crescere cõpellat inuitus & facit ẜm glos. ibi,ꝙ monachis, & canonicis inuitis districtiꝰ or vita nõ possit imponi,ar 15. q. 1. non est 20. q.3.ꝑsens 31.q.1. integritas.

ᵇ Sine crimine] Facit illud.1.Io. 1. Si dixerimus, qa pc̃m non habemus,&c. & ponitur de pcc.dist. 2.Si.n.in prin.

ᶜ De facto] Vt qa adulter,fornicarius,vsurarius blasphemus, & huiusmodi.

ᵈ C. 2. de pur. ca.]ibi dř, ꝙ dẽt tertiò moneri añ suspensionem.

ᵉ Etiã si sit eps] .s.q. infamẽť, dẽt deponi post trinã, intellige monitionem.

ᶠ In glo.] Tu vide Abb. in d.c.at si clerici,de iudi. in princi.in 9. & 11.col.

ᵍ In hæretico] In quo nõ seruať ordo, de quo in d. gloss. sed statim est excõicatꝰ & tradendus curiæ seculari. & idẽ in duob.casi. bꝰ seq. Vide Ab. in ca.ad abolendam,de hęret. & plenius in d ca. cũ non ab hoie, & dic vt ibi.

ʰ De verbali].s. degradatiõe. homicida sacerdos debet degradari, sed non realiter & cũ effectu, ad de alium casum, in eo.s.qui ꝑ calumniam,vel cõtumeliã, quã cõtulit epo suo, q depositus est 11. q.1 si qs sacerdotum. Et idem, si fuerit ei inobediens, aut paraverit insidias.

ⁱ Enorme]Est simonia in ordine & bñficio. homicidiũ. Mediocre verò furtũ,fornicatio, & hmõi.

ᵏ In l.leuia] leuis culpa,inqt,leuiꝰ valet indulgeri.

tem, vtputa quia celebrauit excō. catus, & hmōi, nisi in casibus in quib. a iure cōceditur dispensatio in irregularitate, vt infra, irregularitas, per totum.

6 Crimen dr̃ publicū, qđ ad publicū spectat iudiciū. [a] & hęc sunt, quæ no. ff. de publi. iud. l. 1. quæ sunt lex Iul. maiest. & sub hac ꝯprehēde sacrilegia, & residua. Lex Iulia de adult. lex Cornelia de siccarijs, & veneficijs. Lex Pomp. de pari. Lex Iulia pec. Lex Cornelia de testa. falsis. An̄ aũt in alijs? Azo. dicit ꝙ sic. Intellige in instrumẽtis, non ĩ alijs scripturis, ſm Accu. Lex Iul. de vi publica, & priuata, đ ambitu, repetũdarũ, & de annona & hmōi, in quib. lex exprimit, ꝙ sit publicũ, vt ĩ l. 1. in fi. ff. de præuarica. & ibi Bart. & Io. de Imo. in l. fi. ff. de priua. delic. & ĩ l. 2. ff. de concus. Sed ſm ius canonicũ oē crimen dr̃ publicũ, quia ad publicũ iudiciũ spectat puniendũ, vt in ca. crimina, de collu. deteg. in gl. & sic damnatus in iudicio de quocunque crimine ab ecclesiastico efficitur infamis, sicut damnatus propter publicum crimen. qđ limita verũ, si damnat̃ ꝑꝑ dolum, sed non si damnatur propter culpam, vt no. Ang. de Are. Institu. de suspec. tuto. §. suspectus.

7 Item publicorum iudiciorum quædam sunt capitalia, ex quibus mors, aut exilium imponitur, hoc est aquæ & ignis interdictio. per has pœnas eximitur caput de ciuitate. Nam cętera non exilia, sed relegationes propriè dicuntur, quia tunc ciuitas retinetur. Quędam sunt non capitalia, ex quibus pecunia, aut in corpus aliqua coertio pœna ē; vt l. publicorum, ff. de pub. iudi. quæ est l. 2.

CHRISMA. Vide infra, Oleum sanctum.

CVLPA [b] Alia latissima secundùm Bart. in l. quod Nerua, ff. deposi. Et idem est, qđ verus dol⁹ & manifestus. Alia latior; [c] & est dolus præsumptus. Alia lata; & hæc est non intelligere, quod omnes intelligerent; vel maior pars; tex. est in l. latæ culpæ, ff. de verborum significatio. Sed nota, ꝙ communiter glo. non ponunt nisi latam culpam, & glo. in d. l. quod Nerua, exponit latiorem pro lata, & sic colligo secundùm gloss. in d. l. quod Nerua, ꝙ nomine doli propriè nō comprehenditur, qui ex culpa fecit, quia dolus differt re, [d] & nomine a cul-

a Iudicium] Executio enim horum datur cuilibet de populo ob vtilitatem publicam, quia interest rei publicæ, nè delicta remaneant impunita. Bar. autem in l. 1. ff de pub. iud. dicit, ꝙ iudicium tripliciter dicitur publicum, primò largissimè vt oē iudiciũ qđ fit ad vtilitatem publicã. largè verò, qñ quilibet đ populo pōt accusare. strictè verò accipitur in ti. ff. de pub. iud. & de quib. in d. l. 1. & hic enumerãtur. Adde, ꝙ oē iudiciũ, qđ non respicit offensam certæ personæ principaliter, de illo pōt accusare quilibet de populo. Verbi grã, dicit statutum, ꝙ q iurauerit p corpus Chri puniatur in centũ. Istud non respicit certã personam principaliter, sed malos mores. vñ quilibet poterit accusare.

b Culpa] Pro intelligentia sciendum omisso dolo, de quo suo loco dicetur, ꝙ duplex ē culpa, vna in genere, & alia in spē. Culpa in genere ſm Bar. in d. l. qđ Nerua, (in illa fin. repe.) est deuiatio ab eo, quod est bonum qđ per hominis diligentiã potuit ꝓuideri, siue deuiet faciendo malũ, siue omittendo bonum, & ſm Car. in c. vnico, de cōmo. Culpa est deuiatio a bono, vel praua operatio. Vnde & habes exemplũ ibi, Promisi tibi recipiẽti aliquem in famulum de conseruando indẽnem de eo, quod eius culpa datum fuerit; ꝙ si aliqd tibi subtraxerit, vel aliquid dolosè fecerit, quòd tenetur promissor, quia sub culpa in genere sumpta comprehenditur dolus. Sequitur Innoc. & Abb. in d. c. vnico. ex quo exemplo patet, ꝙ est dare culpam in genere, quæ dolum, & culpam in specie comprehendat. nec ob. quod dicitur hic infra, vt videbitur.

c Latior] Vide gl. in regula, scienti, li. 6. Et latior culpa est fallax circumuentio ad decipiendum aliquem ꝓsumptiuè adhibita. Et licèt dolus nō possit probari nisi ꝑ coniecturas, glo. in c. 2. de renun. li. 6 & l. dolum, C. de do. tñ qñ signa sunt manifesta, dicimus dolũ verũ; qñ nō patet, dicim⁹ dolum præsumptũ. Et pone exẽplũ in eo, qui saluauit res proprias, & nō alienas, vt in d. l. quod Nerua, vel in eo, qui res commodatas posuit in aula, ꝓprias verò in camera. Dic ergo, ꝙ licèt glo. non posuerint latiorem culpam, tñ Bar. eã adinuenit quam sic descripsit. Latior culpa ē machinatio ad decipiendum aliũ, præsumptiuè adhibita. Ex hoc sequitur, ꝙ latissima culpa ē dolus verus, sed latior est ꝓsumptus. Vnde sequitur, ꝙ in minus se habet dolus ꝓsumptus, quàm verus. Vnde minor excusatur a dolo præsumpto sed non a verò. glo. est solennis in l. auxilium, ff. de mino. Vbi minor restituit aduersus inuentarium non confectũ, quia non cōficere inuentariũ est dolus ꝓsumptus, facit, quod habetur in l. si ex causa. §. nunc videndum ff. de mino. & in ca. audi. els, de in inte. resti. & adde Bal in l. pignus, C. de pigno. actio. ꝙ si accuso te, ꝙ occidisti Seium per culpam, talis libellus procedit, quia omnis dolus est culpa latissima secundùm eum. Et etiam quia nomine culpæ videtur culpa secundùm subiacentem materiam, l. si cũ venderet, ff. de pigno. actio.

d Differt re] Hic summa nostra intendit impugna-

pa, qa dolus [a] est a ꝑposito, vt probat in l. 1 §. dolũ, ff. de dolo. culpa verò non, vt in l. si ꝓcuratorem. §. dolo, [b] ff. man. & ꝓ hoc facit dictũ Bal. in l. quid ergo. §. pœna, ff. de his, q no. infa. vbi dicit, Accusatur qs de homicidio dolosè facto, & ꝓbatur culpa, an absoluet, seu mitius aget in eadẽ instantia? ℞. q mitius aget. & sic sentit, q dol⁹ nõ ẽ regulariter culpa. Verũ est q lata culpa [c] est dolus ꝓsumptus, ita, q vbicunq; qs tenet de dolo, venit & lata culpa Sed nõ ver⁹ dol⁹ non ẽ, vt no gl. in c. bona fides, de deposi. Et in consciã, vbi cessat ꝓsumptio, non hr ꝓ dolo. & qs debeat probare dolũ, vel latã culpã interuenisse, vide. j. Custos. §. 1. no. etiam, q lata culpa est deuiatio incircunspecta [d] ab ea diligentia, quã habent hoĩes cõiter eiusdẽ professionis. Et ideo error artificis non ẽ lata culpa, nisi qñ errat ĩ eo, qđ communiter hoĩes in illa arte sciũt, non qñ errat in eo, qđ excellentissimi sciunt. Ita limitat Bart. in d. l. qđ Nerua. vñ si deposui pecuniã apud [e] cãpsorem, qui cõiter habebatur bonæ ꝯditionis, & non erat, non est lata culpa. & Bal. in l. pignus, C. de pign. ac. dicit, Accessi ad molendinũ, & incursu hostiũ perdidi bestias, non est lata culpa, ex quo maior pars credebat securum accessum. [f]

1 Vtrum lata culpa æquiparetur dolo, vide infra, Dolus. §. 3.

2 Quid est leuis culpa? ℞. Est omittere, [g] qđ diligens hõ ñ omisisset, vel facerẽ qđ diligẽs homo non fecisset. exemplũ, fœnerator non excussit res pignoratas a Ti-

re doctrinam Bar. de culpa latiori, sic, Illa, quę differunt noie & effectu, sunt ex toto diuersa, & ab vno nõ infertur ad aliud. l. Papinia. ff. de minor. Sed dol⁹ & culpa differunt noie, & re; ergo &c. Sed rñde, q nõ dico culpã latiorẽ esse dolũ, sed dolo similẽ, vt dicit tex. iuncta gl. ĩ d. l. qđ Nerua. Vbi dicit, q illud, qđ displicebat Proculo, placuit iurisconsulto, s. latiorem culpã dolũ, i. similem. & Pau. de Cast. ibi summat de dolo præsumpto; & sic tollit argu. Et si differũt re, & nomine, hñt tñ aliq̃ similitudinem, sicut dicim⁹ de latissima culpa, q̃ ꝓpriè ẽ dol⁹. Negatur ẽt, q culpa latior non fiat a ꝓposito, qa imo vt si dimitto res alienas in aula, vt furentur, erit dolus ꝓsumptus, i. latior culpã. Si ex fatuitate, erit lata culpa. Si loquor cũ fure, vt furetur, vt diuidã cũ eo, erit culpa latissima. i. dolus verus. Vel dicendũ, q aũt verbũ, Culpa, exprimitur a confitente; & tũc capitur pro dolo, ar. c. cũ dilecti, de accu. & c. contra eum, de re iur. in 6. aut exprimit a teste, & tũc intelligatur culpa, prout differt a dolo, arg. c. in præsentia, de proba. aut exprimitur a libellante; Et tunc procedat dictum Bal. quod intellige & declara prout dicit Bar. in l. si quis intentione, ff. de iudi.

a Quia dolus] Sic enim diffinit Labeo, dolum malũ esse omnem calliditatem, quæ fit tacẽdo, & sic in animo, fallaciam, quæ fit in mentiendo; machinationẽ, quę fit arte verborum ad circunueniendum fallen. decipien. alterum adhibitam, contra ius, contra bonos mores.

b § dolo] Etiam facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit. proinde si tibi mandaui, vt hominem emeres, & eum emisti, teneberis mihi, vt restituas. sed si dolo emere neglexisti (fortè enim pecunia accepta alij cessisti, vt emeret) aut si lata culpa (fortè si gratia ductus es passus alium emere) mihi teneberis; & sic patet. q procurator tenetur de dolo, & lata.

c Lata culpa] Pone exemplum in eo, qui non seminat agrum tempore congruo. l. si merces. §. conductor, ff. loca. vel in eo, qui asseuerat, quod ignorat. l. Iul. §. 1. ff. de actio. emptio. Et ista exempla competunt diffinitioni iurisconsul. in l. latę culpæ (est ignorare, quod omnes intelligunt) & est verissima, quicquid dixerit Bar. in d. l. quod Nerua, opponendo de furioso. qui non potest dici in lata culpa, licet ignoret, quod omnes intelligunt, quia loquitur de eo, quod est cõe intellectui omniũ hominũ, vel maioris partis, eo ipso ergo, q ego nescio illud, qđ est cõe intellectui aliorũ hominũ, sum in lata culpa. Et sic similiter dic⁹ nescit illud, quod est cõe intellectui aliorũ medicorum, est in lata culpa. Et sic de omnib. ꝓfessionibus. Explicet ergo Bar. diffinitionem iurisconsulti, si bene considerabis, Latæ culpæ finis est, non intelligere, quod oẽs intelligunt.

d Incircunspecta] Vt differat a dolo, sed hic ponitur deuiatio incircunspecta, i. nõ cõsiderata, qa ñ considerauit id, quod communiter homines suæ professionis, & conditionis considerassent. Puta, commodaui tibi librum, quem tu inconsideratè in banco ante domũ dimisisti, & inde fuit subtractus. nam certè fuisti in lata culpa, quia communiter homines tuæ conditionis non fecissent.

e Apud] Adde Sal. in d. l. pignus. & bonum text. & ibi Ange in l. a bonæ fidei, ff. de rei vendi. &c.

f Accessum] Bar. in c. vnico, de commoda. dicit se vidisse de facto dubitare tempore guerræ. Nam fama erat in castro, q saluusconductus erat concessus ab inimicis illi castro, propter quod homines de castro exiuerunt ad pasculandum bestias, & fuerũt captæ: nunquid possint dici in lata culpa; vicarius potestatis erat inclinatus iudicare q sic. Sed dicit Barb q reuoluit spiritum eius in contrariam sententiam. Adde Bal. in d. l. a bonæ fidei, q si commodaui tibi bouem, vt arares, & tuum duxisti intra portam castri, meum autem dimisisti extra, vt alij communiter faciebant, qui fuit captus cum alijs, nunquid tenearis? Et decidit q sic, quia non tantam diligentiam adhibuisti meo, sicut tuo. Et probatur in d. l. quod Nerua, & sequitur Sal. licet postea relinquat cogitandũ. Sequitur etiam Barba. in d. c. vnico, & Ang. in d. l. si vt certo. §. quod verò, ff. commo.

g Omittere] vel est deuiatio incircũspecta ab ea diligentia,

neis tali tempore, quò diligens fecisset.

3 Quid est leuissima culpa? Res. est non prouidere, quod diligentissimus prouidisset l. si putator, [a] ff. ad l. Aquil. vel omittere, quod diligentissimus non omitteret l. diuus, [b] ff. de of. psi. nō equitare, vt diligentissimus equitaret, leuissima culpa est, vel non curare facere, quod diligentissimus curaret. [d]

4 Qua culpa tenetur qs ex contractu? vide supra cō modatum §. 11.

5 Qua culpa tenet qs ex officio? Res. Pa. in c. cū cām de testi. quod iudex [e] tenetur de dolo, & lata culpa, sed nō de leui. quod credo verū in eo, qui a superiore ponit in officio pro obedientiam solùm secus de eo, qui illud quęsiuit, si mō alius diligentior fuisset, quia tunc tenet etiā de leui. Similiter dico, quod nō tenetur nisi de dolo, & lata culpa agrimensor, & alij, qui assumuntur ad calculū, vel concordiam, tex est in l. fi. & ibi Bar. ff. si mes. fals. mo. dixe. & in l. fi. ff. de va. & extraor. cog. no. gl. in c. qa indicante, de pœni. fallit hoc in his, qui exercēt aliq artē sicut periti, hoc est profitent se peritos, & magistros, qa tenent et de leuissima. facit quod notat gl. Inst. de ob. quæ ex quasi delic. na. & tenet Pa. in d. c. idicare. Sed ego credo verū, qn diligētissimū quęsiuisset, nisi fuisset decept ex sua professione, qa tūc de leuissima, aut diligentem, qa tūc de leui solū tenet.

6 Vtrū in foro animæ teneatur qs restituere dānū, quod dedit proximo ex culpa sua? Res. quod licèt Inn. in c. qa plerique, de immu. ec. velit quod solū de dolo, & lata culpa teneat, & multi doc. pro singulari dicto habeant, tn̄ ego credo quod teneat de oi dāno ex quacūq; culpa sua, de qua tenet tā de iu. ciuili, quā canonico, pro ea, quod dicā infra Lex §. 4. & pro hac opi. est gl. cū tex. in c. consuluisti. 2 q. 4. quod dicit, quod tenet etiā quò ad Deū, [f] si diligentiā debitā non adhibuit, vt in d. c. cōsuluisti, & l. dist. clerico, & 34. q. c. in lectū. Dicit tamē quod non punit rōne homicidij, sed negligētiæ, vt. 15. q. 1. c. inebriauerūt. & facit. c. fi. de iniu. & dā. da. quod indiffinitè loqtur, & hoc est tutius. cū ipse Inn. nullo iure probet dictū suū. qa d. c. inebriauerūt, nihil facit pro eo, imò potius cōtra, si bene inspiciat, licèt adducat pro le, cū hoc cōcor. Io. An. in c. qm̄ cōtra de pro. & ibi eū sequit Pa. [g] qa negligentia in proprio facto culpanda est, in alieno vituperanda. l. si cōstā te. § si maritus. ff. so. ma.

CVRA animarum sm̄ Inn. in c. cū satis de of. arc. strictè est potestas ligādi, & soluendi in foro pęnitentiali, & hęc nulli conuenit plato nisi sacerdoti, vt probatur. 21. dist. in nouo, de pę. & re. c. oīs. & hāc ptātē ligādi & soluēdi qlibet sacerdos cū ordine accepit, licèt non in illos, vel in illos q sibi non sunt cōmissi. Dr̄ et cura largè, & ē potestas eijciendi & recipiēdi in ecclesia, cogēdi, & puniēdi excessus. 21. di. §. 1. sub hac et ē excōicare, interdicere, suspēdere, & hmōi, q sūt ad morū correctionē, de ele. dudū, el 4. & de vtraq; istarū

gentia, quam haberent omnes diligentes, non dico communiter, sed diligentes, vt differat, a lata culpa.

a L. si putator] Ibi est casus de illo, qui proijcit ex alto aliquid, & occidit transeuntem per locum publicum, vel priuatum, per quem homines transire solent, quod tenetur, si non reclamauit, secus, si erat in loco, per quem non erat transitus hominum.

b L diuus] Imputatur ibi rectori ad negligētiam, & culpam, si stultum a custodia, in qua tenebatur a suis, non vocauit ad se, quia furiosi non solùm custodiuntur, pro se ipsis, sed etiā pro alijs, nè eis noceat. vnde subinfertur, quò d qui libet tenetur et diligens in officio suo.

c Non equitare] Exemplum in illis, qui nimis defatigant equos, quia non bene sciunt equitare. vnde dicit Bald. in d. l. pignus, quod scholari nesciente equitare non iputatur, si equū deteriorauit equitando, dummodo fuerit diligēs in pascendo, & retinendo in loco tuto.

d Curare] Dicitur formaliter, quod est deuiatio incircunspecta, quā haberet communiter diligentissimi.

e Iudex] Et hoc fuit sing. dictum Inno. in ca. sicut dignum, de homi. Vbi dicit, quod in foro animæ tenetur quis ad emendam damni si fuit in lata culpa duntaxat. Secus, si fuit in leui, vel leuissima Tunc. n. sufficit si pro negligentia pœnitentiā agat. ar. 15. q. 1. iebriauerūt. vide quod. no Pa. in ca. 1. de custo. Eucha vbi dicit ex mente Vinc. quòd licet in foro contentioso fereas testimonium falsum puniatur de falso & de omni dāno inde secuto, tamē in foro animæ solum punietur de falso, licet aggrauetur p sequentia. Adde intra testis. §. 3.

f Quoad Deum] Scilicet de damno dato, non autem l. Corneliæ de Sica. actione, qui homicidium fecit extra propositum, dum tn̄ fuerit in culpa etiam leuissima, hoc glo.

g Sequitur Pa.] Attamen Pa. ibidem videtur seq. dictum sing. Innoc. quod statim scripū in præcedenti. §. vlt. allegat gl. fin. in ca. fraternitatis 11. q. 2 quę dicit, quod in foro animæ non venit pœna iuris ciuilis, vt. puta in fure non venit pœna quadrupli. Adde, quod in foro ciuili potest agi ad pœnā l. Aquil. contra eum, qui fuit in leuissima culpa.

l.in legem ff.ad l.Aquil.& hoc Pa.in d.c.qm cõtra. 7 ol.super gl.in ver. loca.& dictum Inn. tenet etiã Barba in d c.1.de commo.& Ab.in c.1.de consti.Iu dicio tamen meo autoris opi.est securior, tum propter auctoritatem gl.cum quia tex in d.c.clerico, videtur facere,quã doquidem vida tur fuisse inleuissima culpa iaciẽdo lapidem ad expellendũ porcos quo casu pueri occidit. Itẽ d.ca. in lectum, vbi de eo,qui cõcubuit cum vxoris sorore, quæ se iniecit, & ipse nesciu t eum et ĩ quia negari non põt,ꝙ damnũ sit non latum. Tamẽ,ex quib dictũ Inno sequuntur magis communiter doct non videtur spernẽdũ.

a Conc.Trid.22. sess.c.de obser.& eui.in cele. miss. & c.x. de ref.catechis. in exposi. præcepti decalo. non cõcupisces. & in exposi oratio.dominicæ in illa ver. fiat voluntas. P. V.

b. De curiosis a popularibus cõcionibus secludẽdis,s. Trid. Syn. 24.sess.c.7. de refor.& 25.c 1.de purgatorio.P.V.

c Sapere] Iuxta illud Ro.12.non plus sapere.

d Intellectiuæ] Vt studere scientiæ, & circe partem sensitiuam, vt vidẽdo, quæ videri non debent,vt inf 2.

e Propter superbiã]hnc est verũ siue sit hoc 1 cognitione veritatis, quia ex causa supbit.1 Cor. 8.Scientia inflat vel qa hõ ex eadem cognitione ad peccandũ pro

itelligit.c.de multa,de pb.

CVPIDITAS a Vide supra Auaritia.

CVRIALIS dr̃, q nexib. Curiæ ligat⁹ adulatur principib.37.di.nonne.5 t.di.q in aliquo.Item curiales dñr aduocati in causa sanguinis, vel milites, seu officiales sæua exercentes. 51.di.aliquantos, & c.seq.

1 Vtrũ tales sint ad ordines pmouẽdi,vel ad religionẽ? Res.ꝙ nõ,nisi cũ magna discussione,vt intelligat vtrũ sit solut⁹ a curialib. vel si ẽ irregularis vel vt fugiat ob bligationẽ,& hmõi, vt i c. legẽ.53.di.& dicit, ꝙ p triẽnũ debẽt pbari, ẽ bonũ ɔsiliũ, nisi aliqd rõnale aliud suadeat, ñ dẽt tñ recipi ad religionẽ,nec ordinari,ẽt si ñ ẽ irregularis,& si ex duo tiõe mouet, nisi sit solut⁹ a curia l.di.c.a.q̃tũ ad religionẽ ñ pbat iste tex. q̃nquidẽ nullũ verbũ ibi habeat & vide bonã gl.i d.c.legẽ 53.di.

CVRIOSITAS b ẽ postpositis diuinis & sanctorũ eloqjs, scriptis philosophorum,& poetarũ rõne vanitatis,vel delectationis intẽdere.38.di.sacerdotes, & c.se.Itẽ cũ sacra scriptura ñ ẽm sanctorũ expositionẽ,sed ẽm sęcularẽ sapiẽtiã & pprij sensus vanitatẽ exponit c.vino,eadẽ di Itẽ q plura volunt sapere.c q̃ oporteat.aut d his d qb.non est dubitandũ faciũt qõnes de renũ.c.qm aliq curiosi, li.6.ex quib.cũ ibi notatis, patet,ꝙ velle cognoscere,

uocat. exẽplũ de primo,qa imputat sibi ipsi ingeniũ quo acquisiuit ipsã cognitionẽ,& nõ Deo.exẽplum de secundo,qa cognoscit deũ esse piũ,iõ sub spe misericordiæ peccat, siue ẽt hoc sit i ipso studio cognoscẽdæ veritatis,qñ.s.qs studet,vt inde supbiat.& q̃ qd ñ ɔuenit,ẽ curiositas,& pctm̃, qa inordinatio q̃dã.

1 Vtrũ sit pctm̃ mortale? Res.ꝙ siue curiositas respectu partis intellectiuę, d siue respectu partis sẽsitiuę, est mortale pctm̃ i septem casib.vt colligo ex Th.2. 2. q.167.Ale.2.2.Primò rõne finis,puta qa pp superbiã e vel aliquid,quod sit mortale f pctm̃ quærit cognoscere, g vel videre, h aut audire &c.Secundò rõne illorũ a quib.vult scire,vel audir, puta a dęmonib.vel alijs ĩcãtatoribus, vel maleficis, a quibus sub præcepto prohibemur aliqd addiscere, vel cognoscere. 26.q.1.illud.Tertiò rõne eorũ, q̃ cognoscer,vel videre,aut sentire volum⁹,vtputa qa sunt phibita,sicut a pposito vel audire pctm̃ illius,q consitetur alteri,& similiter in cantationes,& hmõi ptohibita,vt eorũ libros velle tenere,qa similis culpa est discere,sicut docere phibita. l.culpa,C.d male.& ma.Similiter dico d quocũq;phibito,qd exercert nõ pt sine mortali pctõ,sicut sũt artes aliq malę, aut velle scire, qũo fit tale pctm̃, i aut videre,aut sẽti.e, nã talis curiositas ẽ pctm̃ mortale,nisi in casu,qñ qs talia vellet scir, vt posset ɔdẽnare,& ĩ pbare,facit c.nec n irũ.26.q.5. Quartò rõne eorũ q̃ omittẽtur pp curiositatẽ, puta cũ qs omittit addiscere necessaria ad salutẽ, vel ad suũ offm̃,vt intẽdat poetis, aut

ratel ɔ pesse. Et facit illud Aug. de morib. ecclesię, Qui desertis virtutib.&nesciẽtes qd sit Deus, & quãta sit maiestas semp eodem mõ manentis naturæ,magnũ aliqd se agere putãt, si vniuersam illã corporis molẽ,q̃ mundũ nuncupam⁹. curiosissimè intẽsis simeque pquirant vñ & tanta superbia erigũtur,vt i ipso cęlo, de quo sæpe disputant, sibimet habitare videantur.

f Quod sit mortale]nã illi,q stu dẽt addiscere aliqd ad peccan. vi ciosum studium haben⁹,ẽm illud Iere. 9.Docuerũt linguã suã loq, vt mẽdaciũ iniq agerent, laborauerũt,& pt rectẽ dari exẽplum de cereranis,q addiscũt artẽ ad decipiendũ Idẽ de artificib & mercatorib q fraudãdi modũ addis̃ũt. Idẽ d aduocatis, & procuratorib. qui cautelas inueniũt, & hmõi.

g Cognoscere] pt dari exẽplũ de addiscente artẽ necromãticã, quod est pctm̃ mortale.

h Videre]vtputa pudẽdamulierũ, vel virorũ,vl audire detractiones & pximorũ delicta, & hmõi.

i Pctm̃]Puta vsura, luxuriæ, species scilicet adeò mitten-

curiosis.facit.c.nōne, & c. vino.37.di.Quintò ratione illius, ad quem talis cognitio, seu visio inducit, vt puta si ad errorē contra fidē, vel ad peccatū mortale, sicut velle videre coeuntes, & aliqua spectacula, ex quibus prouocatur ad mortale pctm̄, vel audire hmōi. facit.c.ideò.37.di.Sextò rōne modi, vt cū quis pp talia scienda, vel videnda facit prohibita, puta superstitiosa vel dimittit audire diuina, quę tenetur, vt videat spectacula, & hmōi. facit.c. q̄ die de cons.di.1. & c.qui fine.26.q.1. vel quia de bonis pauperū ecclesiasticus emit libros, vel soluit doctoribus, qui ei legāt inutilia.facit.c.legant 37 di.Septimò rōne eorū, q̄ īducuntur ad talia faciēda, vt puta qn̄ qs ex curiositate sua sciēdi ꝓuocat aliquē ad detrahendū vel auiditate videndi ꝓuocat ad faciendū spectacula ꝓhibita sicut sunt torneamenta, & hmōi, q̄ fieri nō pn̄t sine mortali, facit c.qui venatoribus.86.dist. de conse.di.3. pro dilectione, [a] in alijs communiter est veniale peccatum. [b]

CVstos, q̄ mercedē nō accipit spāliter ꝓ custodia, [c] tenet̄ de dolo, lata & leui culpa.ff.loc.l.q̄ mercedē, [d] in gl.& qđ no.14.q.4.tres psonas. [e] no.Inn.ī c. q̄uis, de reg.iu. sed si spāliter ꝓ custodia mercedē acciperet teneretur etiam de leuissima, [f] vt in d.glo.quā limita vt īfra Locatio.§.23.

1 Quid si neget dolo, vel negligētia amisisse, qs ꝓbabit? Res. gl.vbi s̄.ꝙ ipse custos, [g] ar.ff.de eden.l.si qs.§.vl. & hoc verū quò ad forum contentiosum, sec⁹ in foro consciētiæ, vt patet ex

mittendū, vel ad delectandū, secus si ad detestandū.

a C.pro dilectione] Dicitur ibi, ꝙ illi Hystrioni, & mago, qui magister & doctor est non erudiēdorum. puerorum, sed perdendorū, non dēt dari sacra cōio.

b Veniale pctm̄] Adde ēt, ꝙ homo appetit cognoscere veritatē circa creaturas non referendo ad debitū finem. s.ad cognitionē Dei. vñ Aug. lib. de vera religione ait, ꝙ in consideratione creaturarum non est vana, & peritura curiositas exercenda, sed gradus ad immortalia, & sēp manentia faciendus. Itē & secundo inquantū aliquis studet ad cognoscendū veritatem supra proprij ingenij facultatem, quia per hoc homines de facili in errores labuntur. Eccl. 3. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ ꝓcepit tibi De⁹, illa cogita, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus.

c Pro custodia] Pone exemplum in nauta, qui accipit mercedem pro vectura, & tamen tenetur ex locato, & similiter in caupone, & in stabulario, vt in l. nauta.ff.nau.cau.stabu.

d L.qui mercedem] Adde ibi Bar. & Pau. de Cast. & quod no Bart. in l.dominus horreorum, ff. loca. vbi dicit, ꝙ domini, qui habēt apothecas suas in plateis & locant eas, ad nihil teneantur, vt l.cum plures.§. fi.ff.loc. Vbi locator horreorum in totum non tenetur de custodia, & no.Bal.in l.1.C.loca. Si verò quis locaret partem domus, & partem retineret, & in ea parte reponerentur merces aliorum, & dominus recipit aliquid ipso domino retinente, vel alio clauē totalis domus, tunc si dixit se nolle teneri ad aliqd, non tenetur. Si verò nihil dictum est, tenetur de leui iure communi, ex natura.s.contractus locationis. Et quantum ad hoc, ꝙ quando quis protestatur se nolle teneri, limita, quod dicitur hic in fi.

e Tres personas] Ibi.n.tractatur de pastore bono, & mercenario, de quo Io.10. Et intellige illum tex iuxta no.in d.c.quamuis, de reg.iu. Vbi ignorātia iuris facto alieno non excusat, quando quis tenetur indagare, & diligenter custodire, & præcauere, pro quo facit.c.innotuit, de ele. Ex illo.c. & ex prædictis habes ꝙ pastor tenetur de ouibus a lupo comestis, etiam ꝙ ignoret. & ratio est. quia tenetur ad custodiam, vnde debet adhibere debitam diligentiam, quam si nō adhibuit, non est sine culpa. Et hoc idem est in prælato. qui obligauit se ad custodiam animarum subiectorum accipiendo prælaturam. vnde prælatus dicitur pastor, quia tenetur oues pascere exemplo, & verbo doctrinæ. Ad hoc ca ad nos.17. dist.

f De leuissima] tamen non tenetur de casu fortuito, nisi specialiter se obligasset, vt no. Bart & Pau. de Castr. in d l.qui mercedē. Adde, ꝙ si aliqui deputati ad custodiam castri diuiserunt inter se custodiā nocturnā, s. ꝙ medietas custodū dormiat vsque ad mediā noctem &c. alia medietas vigilet & capiatur castrū, ꝙ non tenet̄ pars quę dormiebat, Alb. 2.parte sta.q.159. refert la ff si qs iurisd. non obtēpe.in l. 1. §. si procurator, &c.

g Custos] Bart. dicit in d.§.vlt.ꝙ si res amissa aliqñ est cē defensionis alicuius, & tunc dicen. ꝙ aliqñ non probatur rē peruenisse ad eū, qui conuenitur, & tūc eoipso, ꝙ dicit se non habere, pręsumitur amisisse, nisi ꝓbetur cōtrariū, creditur.n.iuramento suo l.prætor §. sed & si seruus, ff.de eden.l.cū ita §.species, de leg.2.& quod no.in l.cū de lege.ff.de ꝓb.& in l. fi.§. licentiā, C.de iure deli.Rō, quia res deperdita dr̄ eoipso, ꝙ adhibita diligenti inquisitione non pōt reperiri.l. 3.§.Nerua, ff. de acqui. pos. vnde cū ille reddere non possit, rectè dicit se perdidisse. Si verò probatur rem penes sa fuisse tunc si quidem ipse tenebatur ad exhibendū rem officio iudicis, tunc pōt ꝓbare se eā perdidisse per suū iuramentū.l.fi.C.de fi.inst. si verò tenebatur iure actionis, tūc dēt ꝓbare manifestis probationibus.l.si creditor, ff.de pig.act. & eodemmodo quando res amissa est cā actionis, ille, qui agit, dēt probare se ꝑdidisse manifestis ꝓbationib.d.l.si quis §.fin. ff.de eden. Manifestæ āt ꝓbationes sunt, vt ruinæ, incendiū, vis hostiū, & hmōi. Et isti casus pn̄t manifestè probari Quidam verò sunt casus fortuiti clandestini, & occulti, vt furtum, & probantur per coniecturas, vt quia ostiū fuit ruptū, famulus aufugit, ar. l nō

omnis

dictis ĩ.lex.S.4. Idẽ dic de custode carceris.ff.de cust. & exhi.reo.l.vl. & idẽ i de posito.c.bona fides, de depo.cũ concor.in gl. 1. ibid. in aliјs autem casibus regulariter,qui dolum allegat, dẽt probare.ff.de probat.l. quoties.S.qui dolum.[a]

DAMNATVS p sententiã ad mortem an possit disponere de rebus suis, vide alienatio S.24.

1 Vtrum damnatus ad mortẽ possit fugere de carcere,vel quomodocunque dic vt infra fugere. S. 1.

2 Vtrum habentes de bonis alicuius damnati ꝓpter crimen eius,& postea restituitur per principẽ ad bona sua, teneantur restituere?Res.Ge.in c.quanuis, đ rescrip.li.6.super gl. pe. ꝙ aut restitutio facta præiudicat iuri q̃sito tertio, qui ea legitimè habuerat, & sic non tenetur restituere,qui ea habuit,quia non fit integratio in tali casu. & iste ẽ casus d.c.quanuis,& in iuribus alleg.[b] in gl.ibi.& faciunt no.per Bar & Bal.in l.Gallus.S.& quid si tm̃,ff. de li.& po.Aut per restitutionem principis tali factã non ꝑiudicaẽ nisi ipsi concedẽti, & sic reintegraẽ ad

omnis §.a barbaria,ff.de re mil. & no.doc.in l.si creditor.C.de pign.act. Amissione verò probata dicen. ꝙ quidam sunt casus fortuiti, q non possunt faciliter euenire absque culpa,vt furtum.l. cum duobus. § dãna,ff.ꝓ so.incendiũ.ff.de peri.& cõ.rei. ven l. si vendita.fuga seruorũ,& aliorũ,q debebant custodiri,& in istis ꝑsumitur culpa, nisi ꝓbetur cas⁹. l.si.ff.de cust.re. ff.de rei ven.l. si a bonæfidei. § 1. ff.loca. & l. si qs fundum.§. imperator. Sunt aliј casus, q possunt regulariter euenire sine culpa, vt vis hostiũ,impetus aquarum, & similia, & tũc probata amissione,vt dictũ est,ꝑsumitur casus,nisi culpa ꝓbetur. ff.loca. l. si merces, §. culpæ,ff. sol.ma.l. pen. in prin.ff.de re. iu. l. contractus facie quod not. in d.l. si creditor, C.de pign.act.hec ita intelligatur, qđ dicitur hic in isto.§.quò ad forũ cõtentiosum.

a §.qui dolum] Pro intelligẽtia scias in causa custodiæ rerum, & carceris,& in deposito probat ille, q conuentus est,sed in aliјs ꝓbabit ille, q dolum allegauit.

b Iuribus alle.] Vt in c.transmissa,de renun.& in ca.ex insinuatione,de sim.& c n cor.C. de remiss. pig l.si vbi si de voluntate creditoris, res hypothecata alienatur a debitore, & postèa reacquiratur non recadit in generalem obligationem etiam futurorũ & res illa distracta, nec renascitur hypothecaria,quam habebat a principio,actio. n. semel extincta &c c.quæris,de conf.di.4.& l.si res.§. aream,ff đ sol.Nam restitutio,vbi aliud non exprimitur,intelligitur fieri sine præiuditiu iuris alieni &c.

oĩa,quę amiserat,& sic oĩa sunt sibi restituenda? & sic ꝓcedunt iura alle.pro alia parte in d gl.ar.c. cũ dilecti,[c] de do.cũ ibi not.Hoc tenet Io.de Imo.[d] & no.ꝗ ista faciunt pro legitimato post mortẽ testatoris. vt nõ ꝑiudicent venientib.ab intestato.ẽt si ñ adiue ũt hæreditatẽ. qa talis legitimatio ẽ q̃da restõ natalis.l.fin. C.de nata.Secus,si añ mortẽ testatoris,qa præiudicat qa nullũ ius adhuc habebat,l.post emãcipationẽ.ff. đ li.leg.vide ẽt ĩ.Gr̃a.S.1.

DAMNIFICATVS vtrũ furtiuè & secretè possit sibi satisfacere,Vide infra furtum.S 40.

DEBITVM cõiugale iõ dr̃ qa sub pœna mortalis peccati vir vxori, & vxor viro petẽti reddere teneẽ[e] sm̃ cõiter doc.& apostolũ 1.Cor.7.[f] nisi ex rõnabili cã excuseẽ,& assignantur a doc.7.causæ pp quas non tenetur reddere.

1 Prima dr̃ prohibitio sãctę ecclesiæ,nã ꝯtra interdictũ ecclesiæ ẽ pc̃m̃ mortale actus ꝯiugalis.ecclesia autẽ prohibet, nè q̃ ꝯium met matrimoniũ certis tẽporibus, de quib.infra Matrimoniũ.3.ĩpedimẽto.1.[g] Similiter ꝓhibet[h] ecclesia nè ante bñdictionem ꝯiunx alteri.hæc Sco

c C.cum dilecti]Vbi beneficium principis est latissimè interpretandum.

d Io.de Imo.]In d c quanuis, vt refert ibi Ge.

e Tenetur]Ad intelligentiam no sm Scot.in 4.dist. 32. quòd reddere debitu coniugale potest intelligi dupliciter,vel ꝓpter duplicẽ finẽ sicut matrimoniũ duplici ex cã est institutũ. Et pp primu,s.ꝓlis reddere ẽ dupliciter laudabile, vno mõ,q: ad finẽ laudabilem, s.ad bonũ ꝓlis: alio mõ, quia in se ẽ actus iustitiæ reddentis illi, ꝗ suũ est,qa ad finẽ ad quẽ dẽt esse, pp ẽm finẽ,s.causa vitande fornicationis,ẽ laudabile tantũ secundo mõ,s. qa act⁹ iustitiæ, istud tñ iustè redditũ nõ esset iustũ, nec illi deberet reddi, nisi deus dispensasset pp pronitatem hominis post lapsum,prę scindẽdo primũ bonũ laudabile, s.bonũ ꝓlis.Si q̃ratur de redditiune debiti vt̃r ex obligatione ꝯiugũ,Dico,ꝗ est actus præcepti affirmatiui explicantis iustitiam commutatiuã, ꝑceptũ aũt affirmatiuũ obligat semper,sed nõ ad sẽper, sed pro quãdo actus potest esse debitè circũstantionatus. Si ergo nõ esset debite circunstãtionatu., non esset debitum reddendum.si autem, teneretur alter

f 1.Corin.7]Vbi dicit, mulier sui corporis potestatem non habet,sed vir.

g Impedimẽto secũdo]Ibi. n. diximus, & ibi vide, qd,si alter cõiugũ habuit aliũ vel aliã coniugem?

h Prohibet]Vb sit illa prohibitio, ignoro,nisi cap. vir autem,& quod ibi no.de si. cap.

ĩ Ri.]

a Ri.]Nescio videre, q Ricar. ubi hoc dicat, nisi fortè ex eo, q dicit ibi ar. 1. q. 2. q petitio nō est necessitatis, sed non est ad propositum.
b Obedientia, in prin.] Nā ibi allegat S. Th. in d. di. 15. dicentem, q potius dēt inspici legislatoris intentio &c. Vnde qui cōtravenit legi ex rōnali cā, & nō ex cōtemptu, non peccat. & vide ibi multos doc. allegatos hoc tenentes.
c Contra ordinē] Imò hoc casu si redderet, malé faceret, cū faceret cōtra ordinem naturæ.
d Quod sic]Et d̄ hoc est text in c. 1. de coniu. lep. & clarius in c. 2. qd̄ aūt dicitur d̄ cohabitatiōe, est consiliū ſm eundem Ri. & S. Bo.
e Tenet] Et hoc erit, qn̄ lucida habebit interuala, tépore aūt furię ſi qa illo tge nō est debitum.
f Impotentē] Si aūt sit factus impotens ex redditione præcedente, non tenetur, si ex causa illicita, tunc si mulier liberetur in fornicationē, ipse aliquo mō teneretur, & pōt dici illicito mō pp alias pollutiones, vel labores irrationabiles.
g Innocēs] Fides enim frangenti frangitur, vt dicit Sco. ead. di. l. cum proponas, C. de trans.

gantur, qū quis educit eā, q̄ alteri non fuit ꝯiuncta p mr̄imoniū. Vñ ſm Rod cognoscens aute bñdictionē, vbi est consuetudo q bñdicantur, peccat mortaliter qdā tñ, vt dicit Ric. a in 4. d. 32. q. 1. ar. 4. dicūt hoc eē verū respectu actus petēdi non respectu act⁹ reddēdi qa reddens non peccat ſm Th. i 4. ea. di. ego verò istud de bñdictione limito verū, nisi ex rōnabili cā moueret ad petendū, puta pp fornicationē euitandā, cū nō possit ꝯtineri. & vxorē ducere vt bñdicatur, non possit pp dotē habendā, & hmōi qa nec tunc mortaliter peccaret, nisi esset scandalū in patria, ar. eorū, q̄ dicā infra. Obediētia, in prin. b Albe. ēt dicit dictū Rodo. est nimis durum. & hoc ēt vr̄ sentire Inn. & d. An. in c. 1. de spō. qa licēt ꝯsuetudo habeat vim legis, tñ lex non obligat ad mortale nisi sit pceptiua, de ele. c. gñali, li. 6. in gl. in ver. inhibem⁹. & sic ñ vr̄, q peccet mortaliter, qñ ēt simpliciter ꝯsumaret ante bñdictionē, nisi, vt dixi, esset scandalū & iō vbi nō imminet scandalū, ꝯsulēdū esset istis sponsis, q faciunt multa pc̄tā mortalia ī tps ꝯductionis, q quando notū est mr̄imoniū in pr̄ia, ꝯsummarent, ex quo ducere nō pñt pp dotē habēdam.
2 Sed nunqd totiens peccat mortaliter, quoties exigit sine rōnabili cā añ bñdictionē? tenēdo opi Ro. Res. q non, nisi prima vice, nisi nouo ꝯceptu exigat. ex quo seqr̄, q possit i illo casu negare debitū sine peccato, nisi seruet statutū ecclesię.
3 Secunda cā dr̄ impotētia, qua qs non pt̄ reddere debitū salua incolumitate sui corporis. qa ſm Ric. in 4. di. 32 ar. 1. q. . deus non obligauit virū mulieri ꝯtra ordinē c naturę rectū. q p prius attēdit ad actū nutritiuæ, quo ꝯseruaē propriū indiuiduū q̄ ad actū generatiuæ, qui ordinaē ad ꝯseruationē speciei. & iō nō tenetur ad actū generatiuæ in notabile præiudicium incolumitatis corporis proprij.
4 Vtrū teneatur reddere debitum leproso? Res. ſm Ri. in 4. di. 32. ar. 4. q. 1. q sic, d licèt non teneatur cohabitare, quia non est sic periculū in reddendo, sicut in cohabitādo. vide infra leprosus. §. 2. & quæ ibi not.
5 Vtrū furioso, vel fatuo sit reddēdū? Res. ſm Ri. vbi supra, q quotiescūq; pt̄ reddi sine periculo proprię personæ, tenetur. e
6 Vtrū reddens se impotentē ad reddendum peccet? Res. ſm Ri. in 4. di. 32. ar. 1. q. 1. ad primū q ille, q mō illicito sciēter reddit se impotentē peccat mortaliter, non autem ille, qui modo licito, puta ieiunando, orando bona intentione, sit tamen sic rationabile obsequium, quia quamuis se reddat min⁹ potentē, non tñ totaliter ipotētem. f
7 Tertia cā dr̄ crimen adulterij. vnde vir vxori adulterę, vel ē ꝯuerso non teneē, si inocens g est, reddere debitū ſm Ri. i 4 di. 35. ar. 1. q. 1. q3 licèt quò ad vinculū ñ possit, tñ pt̄ eā dimittere quò ad cohabitationē & torū. Fallit hoc i 8 casib. Prim⁹, si ipse sit fornicat⁹. 32. q. vl. c. 1. c. pe. & vl. de adul. & c. significasti, de diuor. h Secūd⁹, si vxor vi oppr̄ssa sit, ea. cā. q. 5. ita ne. Tertius, si credebat maritū pbabiliter mortuū. 33. q. 1. vel 2. cū p bellicā. Quart⁹, si alter sub spē mariti cognouit eā. 34. q. 2. in lectū. Quint⁹ si maritus tradidit eam adulterandā, præsertim inuitā, de eo qui cog. consan. vxo. suæ. discretionē. Sextus, si maritus post adulteriū cognouit, & tolerauit eam, ar. 32. q. 1. si qs i vxorē 1. & 2. Septim⁹ si matrimonio in fidelitate ꝯtō vir dedit vxori libellū repudij, & vxor alteri nupserit, qa si cōuerteretē vir teneē eā accipere. c. gaudem⁹ de diuor. Octauus ſm aliquos, si vir abstinēdo ꝯ voluntatem

h De diuor.] Patria. n. crimina pa ri vindicta sunt delēda, dicit Sco. Dolus. n. cū dolo compensatur.
i C si q.] Punitur tñ vir adulteræ se cōmiscēdo ante, q̄ purgeē: 32. s. dēt duobus annis pœnitere, in secundo trib. annis pœniteat.

luntatem vxoris, ei occasionem dedit. 27. quæstio. 2. si tu. ª Et placet mihi, licèt contrarium teneat glossa ibidem.

8 Vtrum peccet exigendo debitum scienter ab adultero innocens, vel reddendo? Res. secundùm Ric. vbi supra q. 2. ꝙ aut est correctus, vel paratus corrigi, & sic non peccat. Si verò sit incorrigibilis, ᵇ tenetur eum dimittere, & sic peccat mortaliter ᶜ cognoscendo; tex. est in c. si vir, de adulter. & in d. c. si quis vxorem, siue sit manifestum, siue occultum, dummodo sciat ipsa. Quem tex. sic limito intelligendum, quando innocēti non imminet periculum fornicationis, & denegādo debitum conuerteretur adulter; sed quando ex denegatione efficitur peior, & ex redditione non facit tot peccata, & innocēti sit eua sio fornicationis, nō video mortale peccatum exigere & reddere; quod etiam tenet Hug. de Castro. no. in 4. dist. 43. q. 1.

9 Vtrum possit vir vxori adulteræ necessaria ministrare? Respon. ꝙ non, si negando emendaretur, quia vtilius esurienti panis tollitur, cum de cibo secur⁹ iustitiam negligit. 5. q. 5. c. nō omnis & malà meritus dēt egestate laborare. l. bona fides, ff. depo. §. 1. & de alijs pœnis adulterij, vide supra, Adulterium. §. 3.

10 Vtrum teneatur innocens ad præceptum ecclesiæ reddere adultero debitum? Resp. ꝙ si adulterium potest probare intra paucos dies, non tenetur, ar. c. solet, ᵈ de sen. exc. lib. 6. Si verò non potest probare, tenetur. ar. 11. q. 3. cap. 1. Et idem in casibus, in quibus separari potest matrimonium, vt ĩ. Matrimonium. 4. in prin.

11 Quarta causa dicitur votum emissum ab ambobus de communi consensu, vt infra, Matrimoniū. 3. impedimento 5.

12 Quinta causa dicit̃ honestas, puta quia petit in ecclesia, ᵉ vel in publico, qa nō tenetur sibi reddere; debitum, nisi honesto modo. 1. Cor. 14. omnia honestè, & secundùm ordinem fiāt in vobis.

13 Sexta cā est scandalum. Nā vbi esset scandalū consummare matrimoniū ante

a C. si tu] Ri. vbi supra recitat opiniones, sed nihil firmat. & gl. dicit verum, ꝙ peccat, sed non propterea potest eam dimittere, & hoc cantat textus ille.

b Incorrigibilis] Dupliciter ꝑt dici incorrigibilis, primo quando pertinaci animo se corrigere renuit; secundū quādo correctionē promittens ex consuetudine relabitur. Vnde dicit magister senten. in d. distin. 35. 4. cap. 5. Vir debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam agit, sed non sæpe, idest si minus frequēter scilicet vltra id, quod sapiens determinaret eam esse recipiēdam. Idem dicit text. in d. c. si vir, in fi. de adult. ex quo no. ibi Abb. non esse parcēdū ei, qui deliquit pluries, quia delicta transeunt in exēplum. Facit optimè. l. 3. C. de episco. au. Nam non est miserandum i lius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emendationi imputat. Nec obstat illud quod obijcit gl. in d. ca. si vir, de illo dominico dicto, Non dico tibi septies &c. ca. quemadmodum de iureiuran. & de pœn. distin. 3. Adhuc instāt, ex quo videbat maritum sæpe & sæpius mulierem recidiuantem, & pœnitentem recipere debere, & teneri, quia dicit gloss. quòd vir potest eam recipere toties quoties, sed ecclesia non intercedit pro ea, tum nè videatur ei peccandi licentiam præbere, tum ad terrorem aliorum, facit l. 3. de re mili. ff. §. si tyronibus, & ff. de pœ. l. 1. 2 3. quæstio. 2. ita nos. Tu vero dic illud dictum, Non dico tibi septies, habere locum in foro animæ & pro salute eius, sed non prohibet, quin puniantur male factores.

c Peccat mortaliter] Tum quia facit contra constitutionem ecclesię, tum quia secundùm Pan. ibidem hoc casu vir videretur quasi leno vxoris, & facere causa quęstus, non enim est parcendum ei, qui deliquit pluries. nam, vt dictum est, delicta impunita trāseunt in exemplum. facit l. 3. C. de episco. aud. Non enim est miserendum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emēdationi imputauit, concordat Ri. vbi supra qui ait, nè suo crimini videatur consentire, cum correctionem debitam nō apponit. Facit c. error. 83. dist. consi. hanc eādem sententiā tenet Ros. eo. tit. §. 15. allegat Hugo. idem tenere in d. c. si quis vxorem. Hoc est ꝙ peccat mortaliter. Adde etiam Ab. in d. c. si vir, ponentem aliam limitationem de d. c. procedere in sciente, secus tamen in ignorāte secundū communiter doc. Ratio, quia peccatū nō cōmittitur sine cōsensu. 13. q. 2. ca non est. Quod verum est quoad culpam, sed bigamiam contrahit. 34. di. si cuius, & no. in c. 2. de big.

d C. sole] vbi in primo qui dicit petens absolutionem ab excōicatione, debet absolui, etiam ꝙ excommunicatoꝛ, vel aduersari⁹ se opponat, nisi sit pro manifesta offensa excommunicatus, quo casu terminus. 8. dierum indulgetur ad respondēdum. hæc Pa. in d. c. si vir, de adulte.

e In ecclesia] Et ratio est, quia pollueretur ecclesia, & indigeret reconciliatione. & ideo in loco sacro nō licet carnale debitum exigere, vel reddere, nisi fortè longū tempus essent violenter inclusi in loco sacro, quia tūc posset reddi & peti, quādoquidem in tali casu non videatur illa prohibitio debere intelligi, qa nō est ponēdus laqueus animabus ꝑꝑ mūtiā loca. hæc. Ric. distin. 32. 4. ar. 3. q. 1. Nec in illo casu ecclesia est reconcilianda, secundùm Ros. consecratio ecclesiæ

§. 9.

adhibiris aliquas solennitates a s̄m mo e patriæ, non tenetur reddere añ illarum obseruantiã,non tamē mortaliter peccaret reddens, sed bene exigens, si sine rationabili causa faceret, vt supra dixi.§.1.

14 Septima cã est religio, quam quis vult intrare,qa nõ tenetur reddere,sed debet sibi statui tps. b ī.quod ingredi teneatur. c.ex publico,de conuer.coniu.vñ, si nulla istarũ cãrũ inest ꝯtracto m̃rimonio p verba d̄ p̄nti,teneť exact⁹ redder.

15 Vtrũ non reddēs petenti,quia non vult concipere excusetur?Res.ꝙ non. A fortiori peccat mortaliter,qui ex ira,vel alio malo fine nõ vult reddere.

16 Vtrũ teneatur petere? Res.Ri.vbi supra.32. dis.q. 2.1.ar. ꝙ non, quia nemo tenetur de iure suo. c Quod verum credo nisi in casu, quando non petendo alter caderet in aliquod mortale,quia tunc tenetur. d

17 Vtrũ teneatur reddere non petenti?Res.Ri.vbi supra q.2.ꝙ sic,non tantũ petenti expresse,sed ēt petenti per aliqua signa,per quæ coniecturat alterũ affectare sibi reddi debitum coniugale,aliàs si non petit tacitè,vel expresse,non teneť reddere. Auertere autē alterum,nè petat non licet,nisi cũ debita sanctimonia. Vñ dicit Aug.de Anchona, ꝙ si ex negatione debiti alter scandalizatur, non excusať a mortali denegans,ꝙ limita, nisi ex aliqua causa prædictarum faciat, de qbus s.

18 Vtrum contracto matrimonio cũ vna clandestinè, & publicè postea cum alia,teneatur primæ reddere debitũ?Res. ꝙ si non põt reddi sine scãdalo, puta qa ecclesia excõicat eũ, & huiusmodi, ꝙ tenetur nõ reddere qa ab omni specie mali est abstinēdum. 1. Thessalo.vltimo,aliàs sic. f

19 Sed nunquid cohabitabit cum secunda ad præceptum ecclesiæ?Res.ꝙ sic, & necessaria ministrabit, si modò potest facere sine periculo coitus,seu adulterij cum dicta secunda, quia quando cum periculo probabili,tunc patiatur excommunicationem, & nõ cohabitet, sed necessaria ministrabit separatus, quantùm potest,cum prima etiã non cohabitabit, quando sine scandalo cohabitare non potest,& sibi imputet, qui sic contraxit,& ideò consulēdum est tali, quòd patriã mutet, vbi cum prima sine scandalo cohabitare possit.

20 Vtrũ actus matrimonialis sis peccatum? Respõ.s̄m Alexã. in 3.parte sum.in 6. præcepto,ar.2. quod non, sed fit peccatum secũdùm eundem 2.2.tra. de adu.q. 46. ar. 8. quando priuatur istis circunstantijs.

21 Prima dr̄ recta intētio, puta qa excedit fines matrimonij factur⁹ cũ quacũq; alia,vel cũ ea, ēt si ñ eēt sua,coiret, vel ꝯstituir ibi finē vltimũ,& sic ē mortale pc̄m.32.q.4.origo, g & c.liberorũ.Aduerte tñ, ꝙ hoc intelligiť qñ hoc actu cogitat vt sit mortale,qa actib. ñ habitib.meremur,vel d̄meremur s̄m Pe. de Pal.in 4.di.32.q.3.Dēt ergo intētio sistere ī.limites m̃rimonij,si talis act⁹ dēt eē sine pc̄õ,hoc est ꝙ non cognosceret si ñ esset sua legitima vxor, & idē dic de vxore erga virũ,sufficit tñ secundùm Ri.in 4.distinct. 32.q. penul. quòd actu, vel habitu hanc

§.9. sed tu vide supra, consecratio ecclesiæ. §.6. & infra eo.§.ii.

a Aliquas solennitates] vnde no. Hug.in c cum in ijciatur. 27.q.2. ꝙ si quis cognoscat sponsam antequam eam traducat, pœnitentia vnius anni est ei indicenda secun lũm aliquos canones, q non habentur.

b Statui temp⁹] Istud autem tempus erit duorum mensium sicut dicitur in c. ex publico, & est arbitrarium in eo, qui dicit se velle ingredi In eo autem,qui nullũ verbum facit, nullum tempus est ei dandũ, qa nullam exceptionem habet ad eũ repellendũ quin possit petere,nisi tantũ, quãtum prępararetur debitæ solẽnitates. Item nè vilem habeat maritus datam, quam nõ stuprauit dilatã.

c Iure suo] Pro se tantum introducto, sicut creditor non tenetur petere debitum a suo debitore.c.ad apostolicam, de reg.cum similibus.

d Tunc tenetur] Puta vxor est verecũda, propter quod abstinet sa a petendo, propter quod cadit in peccatum.

e Teneatur primæ] sibi ergo imputet prima,qa periculo se ingesf. sit. adde tamen, ꝙ si secunda relicta transiret ad alias partes,possec cum prima habitare,Ro.eo.tit. §.fin. vt dicitur etiã.§.sequẽti in fine.

f Aliàs sic] Vide Ri.in 4 di.26.ar. 2.q 1.& 2.

g Origo] No.qa est pulcherrim⁹ tex.qui sic dicit, origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis gl. s. immoderata exactio pro nimio ardore libidinis. Nihil autē īterest ex qua honesta causa quis insaniat. vnde & Sixtus Pythagoricus ait in sentētijs adulter est ī suam vxorem ardentior amator. in aliena quippe vxore omnis amatio turpis est. in sua nimius Sapiens iudicio debet amare coniugem, nõ affectu. Non regnat ī eo voluptatis impetus, nec præceps feratur ad coitũ. Nihil est fœdius quã vxorē amare quasi adulterã &c. gl in ver. magnitudo,s.immoderata exactio ꝓ nimio ardore libidinis. glos in versic. amator, vehemens ama-

hanc intẽtionem habeat. [a]

22 Secunda dicitur causa, nam ex triplici causa sine peccato exigitur, & redditur, ẽt cum merito ex primis duabus. prima prolis procreandæ. 2. debiti reddendi, tertia fornicationis vitandæ, communiter tñ tenetur, ꝙ sit peccatum veniale exigere causa fornicationis vitandæ [b] in se. vide glo. in c. quicquid. 32. q. 2. Alia ex causa cognoscere ẽ peccatum, al. quando mortale, aliquando veniale, vt in §. seq. patebit.

23 Vtrum si fiat causa satiandæ libidinis sit peccatũ mortale? ℞. ꝙ Canonistarũ. 32. q. 4. in c. origo, & c. liberorum, & theologorũ in 4. dis. 31. & 32. fuit diuersa opi. Aliqui tenẽt, ꝙ semper ẽ peccatũ mortale coitus ↄiugalis causa satiandæ libidinis, & dicitur, qñ præuenit voluptatem, & cogitationem manib. prouocando, & calidis vtẽdo, vt possit pluries coire; sed magis cõiter tenetur, ꝙ nõ est pctm̃ mortale, dũmodo si non esset vxor, non faceret. & d c. origo, & liberorum, exponunt, qñ ita finaliter quærit delectationẽ, ꝙ ẽt si non esset vxor, non curaret. & hæc opi. est magis rationabilis, quia apostolus dicit, Habeat vnusqſque suam pp delectationẽ in ea, & non in alia quærẽda pp fornicationẽ vitandã, nec sequitur, ꝙ ponat ibi finem, quia non vltimũ. hanc. S. Bon. Ric. & Alex. & cõiter Theo. tenent, & placet, [c] quia pro ista. q. 2. opi. est glo. Aug. 1. ad Cor. 7. in princ. vbi dicit. Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamẽ cum coniuge, habet culpam. propter tori fidem, venialem; hoc ille.

24 Vtrum cognoscere vxorem causa sanitatis sit licitum? ℞. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. ꝙ ſm quosdam sic, vel fortè potest dici, ꝙ sit veniale peccatum, & hoc verius, & sequitur Tho. in 4. dist. 32.

25 Tertia dicitur modus debitus naturalis, & hoc dupliciter. Primò quò ad vas qa si fiat extra, & ibi emittatur semen, indubitãter est mortale grauissimũ. 32. q. 7. c. adulterij. Secũdò quò ad modũ standi naturalẽ qui quidẽ est, vt mulier iaceat in dorso, vir aũt in ventre incumbat ei, quia sic facilius ↄcipiunt mulieres, nisi per accidens impediat Deuiatio aũt ab isto est lateralis ↄcubitus, & maior sedentis, & iterum maior stantis, vel vxore supergrediente. maxima horum est eorum, qui retrò more iumẽtorum. hunc vltimum modum quidam indistinctè reputauit mortale licèt in vase fiat. Pe. de Pal. vbi s̃. Henri. Boich. in c. inquisitioni, de sen. exc. tenet. ꝙ supergressio mulierum similiter est mortale, nisi aliqua necessitate, vel rationabili causa fiat, puta infirmitatis, vel periculi aborsus. quia sic ꝑuertens vsum, & ritum sacramenti sciẽter etiam in accidẽtalibus peccat mortaliter, sicut tales. gl Rai. tenet. ꝙ quælibet deuiatio a modo naturali, si fiat causa voluptatis amplius sic quærendæ solũ ꝙ est peccatum mortale. Tho. verò in 4. di. 31. in litera dicit, ꝙ quidam dicunt fore signum mortalis concupiscentiæ aliquando, Aliquãdo verò peccatum veniale, aliquando nullũ, quando ex iusta causa, puta infirmitatis, vel propter periculum prolis suffocandæ. Alb. in 4. dist. 31. dicit, quòd nihil eorum, quæ facit maritus cum vxore seruato vase debito secundùm se est mortale, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ. Tu verò detestaberis omnes istas deuiationes, & periculosas fore declarabis, & persuadebis, vt desistant, quantùm poteris; tñ sententiam non præcipitabis, quia vxor ꝑmittitur, vt in ea homo delectetur propter

forni-

...tur dicitur, qui tantũ vxorem diligit, vt apud se disponat, ꝙ si ipsa fortè esset vxor alterius, non minus carnaliter sentiret ea commisceret in ca. liberorum dicitur, Voluptates, quæ de meretricũ amplexibus capiuntur in vxore, sũt damnatæ, & est peccatum mortale; concor. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. & hoc casu dicitẽ adulterium extenso vocabulo secundùm Alex. vbi supra.

a Intentionẽ habeat] difficile tñ est, vt vir cũ propria vxore stans in ignemesciat ardere. 33. q. 4 vir cum propria. potest tamen cõtingere ex singulari dei dono, & non aliter. vnde dicit ibi, Quanquã ipsa admixtio coniugis sine carnis voluptate fieri non põt, Ideo a sacri loci igressu abstinendum est. est autem bonum sacramenti in intentione vtentium concubitu coniugali, inquantum habent in intentione actualiter, vel habitualiter, ꝙ non concumberent nisi essent coniuges.

b Vitandæ in se] Est de hoc textus Augustini in §. criminis. 33. dis. vbi sic dicit, quotiens excepto filiorum desiderio quis vxorem suã cognouerit, & gl. ibi, supple & causa reddẽdi debitum. Quasi dicat, exceptis his duobus casib. in vsu matrimonij semper peccat, saltem venialiter; & ita est veritas.

c Et placet] Pro communi opin. glo. est in d. cap.

quicquid,& sic tenet Pos. eo l.tit.§.4. De eo etiam, quod allegat Ricard.mihi videtur,ꝙ non bene se sic met,in dicta distinct.31.arti.3.q.2. Posset tamen dici,quod priuia opinio sit rationabilior, quia coitus inter coniuges solùm est in duob.casib. permissus licitè,s propter filiorum procreationem,& debiti redditionem, cũ debita honestate & temporis, & loci,& modi, in tertio autem est a mortali excu. cusatus,s. ad eui tandam fornicationem,capitulo quicquid. 32.q. 2.restat ergo, ꝙ in alijs casibus stet sub prohibitione fornicationis, quæ habet culpam mortalẽ cũ sit contra præ ceptum decalogi .s.non mechaberis. Exo.20.Nam quãdo regula est prohibitiua, omne intelligitur ꝓhibitum, quod non est specialiter concessum,in Cle.exiuit,de ver. bo. si.hoc autem satis videtur probari Tob. 6 Vbi Angel⁹ dixit Tobiæ,Audi me,& ostendam tibi, q̃ sunt ij,quib.potest præualeř dęmonium, in eos, qui coniugium ita suscipiunt,vt deũ a se, & a sua mente excludãt, &suę libidini ita vacent sicut æquus, & mulus, in quibus nõ est, intellectus habet super eos potestatem dæmonium.

fornicationem a vitãdam. Et ideò hoc tenebis,ꝙ qualitercunque opus incipiatur,& quocunque fiat,dũmodo in vase debito semẽ emittatur,& taliter, ꝙ mulier retinere eum possit,nõ erit mortale de se. Secus si mulier taliter staret, ꝙ ex hoc semen retinere b non posset,quia esset mortale, quanuis vir in vase emitteret. Et ſm hoc concorda predictos docto.

26 Sed quid de eo, qui fricationib.osculis, & tactib. delectaṫ non intendẽdo venire ad actũ coniugalẽ,sed finẽ in his ponere?Res.Pet. d̃ Pal vbi s̃ tenet, ꝙ ẽ pctũ mortale. Sed ego non credo,nisi se,vel alterũ ad pollutionem extraordinariam prouocaret, & sic tene per ea,quæ supra dicta sunt.

27 Quid de illo,qui ante completionem actus se retrahit,nec semen emittit et extra vas, nè habeat plures filios?Res.Pet. vbi supra ꝙ non peccat mortaliter, nisi ex hoc mulier ad seminandum prouocaretur, idem dicit de eo, qui, nè habeat filios,abstinet,quia licet appetere non plures hr̃e,quã possit pascere, nec tenetur actũ inchoatũ ꝯsumare vxore non petente.& eadem ratione videtur ſm eundẽ posse dici de muliere, quæ postquam est cognita a viro, vadit statim ad mingendũ, vel se cito erigit, vt emittat semẽ, nè concipiat. Sed de hac opi. valde dubito propter.c.aliquã lo. 32. q.2. ꝙ videtur innuere, ꝙ sit peccatum mortale. Sed posset dici,ꝙ d.c. loquitur quando quis ex sola voluptate hoc facit, vel quãdo post quàm cõceptio est facta quærit aborsum, sed Pet.intelligit, qñ hoc fit ex rationabili causa,puta quia non potest eos pascere, & huiusmodi,& anteq̃ concipiatur in ventricula matris & sic posset teneri, licèt sit periculosa.c Dare autem, vel recipere venena sterilitatis, omnino est mortale, vt in d.c.aliquando.

28 Quarta dicitur tempus debitum.Nam tempore festi,orationis,& communionis est abstinendum.

29 Vtrũ peccet mortaliter q̃ exigit, siue reddit tpe solennitatis?Res. ſm communiter doct.d in 4. di. 31. ꝙ non limitat s.Bo.e ibidem. ar.3.quæstio.2.nisi cõscientia obliget,quia credit mortale, vel nisi interuenia t

nialí.Nec ob.dictum Aug.quia illud, Satiandæ, debet intelligi, id est implendæ, quando ab ea præuenitur ad extraordinariam fornicationem vitandam quia matrimonium post filiorũ procreationem datur etiam in remedium infirmitatis ad illicitus concubitus euitandos, non autem ad impleměium voluptatis vnde Hier. in c.libero rũ.32.q.5. voluptates aũt, q̃ de meretricũ capiũtur amplexibus, dãnatæ sunt. Cõstat,ꝙ amplexus in meretricibus fiũt cã implendæ libidinis. & hoc dãnaṫ cũ vxore, nec ob. ibi gl. q̃ dicit, dãnatæ, i. puniendæ ꝓter pctm̃ veniale,qa extorquet literã quod non licet. l non aliter.ff de leg. 3. nec etiam fundatur super aliqua autoritate.Nec ob. dictũ apostoli ꝓpter fornicationem, qa exponitur. s. euitandam, sed non saturandã. Concordat tamen cũ opi. sum mę hic Gu l.Vorilong.i 4.di.31. con.4.prin q̃ videt rõnabilior.

a Fornicationẽ vitandã] in oib. aũt casibus melius esset, vt vir eam teneret vt sororem.

b Semen retine re]Asten li.8.tit. 9.dicit, Quando mulier supergreditur viro,ꝙ est peccatum mortale, quia nec vir est aptus ad infundendum semen,nec mulier eum suscipiendum,& allegat Methodium dicentem hanc vnam fuisse diluuij causam.

c Periculosa]Facit illud Gen.38.de filijs Iudæ, quĩ occisi fuerunt a dño pp semen extra vas emissum.

d Cõiter doc.]Hoc expressè tenet Ric.in d.dist.ar.3 q.1.quia non inuenitur prohibitum,licèt sit bonum consiliũ,alias ecclesia inuecisset laqueũ filijs suis. e S.Bona.]s. Bona.in resp õne ad primum. In corpora tũ q.dicit,ꝙ non peccat, si hoc sibi displiceat,

Equus,& mulus non vtuntur coitu aliquo modo innaturali,vel aliàs monstruose,sed ad ipsum nullo fine rationabili,cum careant ratione,sed libidine dilabuntur. & sic qui ad h inc si iem vel suscipiunt matrimonium, vel eo vtitur, lantur in potestatem diaboli, etiam si nullam aliam inhonestatem vel actua liter,vel intentionaliter exerceant.& ita includitur in hoc mortale, nam propter veniale nemo datur in potestatem diaboli, maxime vsque ad mortem, sicut datur illi.Nullus est enim iustus,qui careat ve-

sacræ diei cõtemptus.[a] Alexand tamen 2.2.in tract.de adulterio.q.46.ar.2.tenet q non, si cognoscit pp delectationem,s.explendam, quod est mortale, quod verũ credo,qñ interuenit ɔtẽptus sacræ diei propter talẽ delectationem faciendã. & sic concorda glo. quæ in sum.33.q.4.cum Alex.concordat aliàs non, quia circunstantia , quæ non cadit sub speciali prohibitione, nõ pt mutare speciem peccati , nisi, vt dictum est,qñ rõne contẽptus.Nam nullo iure[b] cauet, q de pcepto ñ cognoscat vxor in festo.sed c.32.q.4. sunt de consilio , vt patet intuenti,& sic etiã tenet Ri.in 4.di.32.

30 An possit cõicare , qui reddidit?Resp.sm Ale.vbi s. & Sco.in 4.di.32. q sic nec de necessitate precepti tenetur abstinere sed non dẽt pp reuerentiã sacri de bono consilio,nisi fortè solennitas aliud suaderet , vt dr de pollutione. ȷ. Eucharistia.3.S.2.idem tenet gl. in c.sciatis.42.q.4.de exigẽte dũmodo ñ cã satiandæ libidinis exegerit,sed tu breuiter dic,vt in d.S.27.cũ seq.

31 Quinta dicitur qualitas personæ , cum qua est concubitus,vt non sit menstruata,vel vicina partui .

32 Sed nunqd peccat mortaliter, qui cognoscit tẽpore mẽstrui?Resp. q casus dubius est inter doct. sed saluo meliori iudicio mihi vr distinguendũ,vt colligo ex dictis ac rationib. Theologorũ in 4.di.32. Aut ex tali coitu pt fieri generatio probabiliter,aut nõ. Si non,vt puta quia senex, vel sterilis vel fluxum hẽt,& huiusmodi,& tunc non ẽ pctm mortale nec in exigente, nec in reddẽte sm cõiter doc.nec ob.q illud Leui.20.[c] & Ezec.18.dr pceptũ morale , qa non est morale respectu turpitudinis,aliàs esset peccatum mortale,ẽt quando hẽt cõtinuum, & ad q̃cunque cuiuscunque turpitudinis ire, q est ɔtra doc. communiter est ergo respectu periculi prolis mortale solum facit c.intelligentia, de verb. sig.Si verò pt fieri generatio probabiliter , vt cum non hẽt continuũ fluxum,vel est debitæ ætatis , ẽt distinguo,aut considerat periculum prolis,s. q possit generari leprosa, q̃ alio tpe generaretur sana. & ɔtẽnit pter suã delectationẽ habendã , & sic mortaliter peccat tã exigens,q̃ reddens isto modo.Aut licèt ɔtẽnat periculum plis tamẽ exigit,vel reddit,ppter fornicationẽ vitandã in se,vel in alio non principaliter pter delectationẽ,&sic non peccat mortaliter taliter exigens,vel reddens qa tenetur hõ magis diligere salutẽ suã,vel pximi q̃ bonum corporis pximi.aut non ɔsiderat periculum plis , nec de generatione , & tunc si exigit cã fornicationis vitãdæ in se,vel in alio, vel debiti reddendi , non peccat mortaliter , licèt ɔcipiatur ples leprosa, qa tũc dedit operã rei licitæ, licèt non debitã diligẽtiã posuerit , tñ non reputabitur ad mortale, ar. eorum,q̃ no.in c.inebriauerunt.15.q. 1. Si autẽ solũm exigit cã libidinis , vel reddit , tunc ex futuro euẽtu cognoscet,si peccauit mortaliter,vel ñ,qa si proles generabit leprosa, reputabit mortale,quia dedit operã rei illicitæ , ar.c.

De

ceat. de petente verò dicit non esse sine peccato & graui,licèt forte non mortali.

a Sacræ diei contemptus]Cõtemnere autem videtur quis si potest sine magna difficultate abstinere & exigit,seu libẽter reddit. Nam nihil aliud videtur esse contemptus, quàm non curare agere, qđ oportet,vñ Mat. 6.dicitur,aut vnum sustinebit , & alterum contemnet, sup quo dicit Aug. & ibi refert Tho.Nullus ferè consciẽtia potest odisse Deum , contemnit autem.i. non timet eum, dum quasi de eius bonitate securus ẽ. Item Ro.2.An diuitias bonitatis, eius,& patientiæ & longanimitatis,contemnis, dicit gl.magistri sen. Hic autem contẽnit,qui nõ sic vtitur ad pœnitentiam. Et Isido.1.de sum. bono , voluntatem quippe proprij domini nolle facere,quid est aliud quã velle Deum superbiendo cõtemnere?Et multò plus nolle facere,cum sit facere tunis sciendi , & in faciendo cõsistat omnis salutis effectus?Mat. 7. Nec quis videtur excusari , si iis temporibus exigat, seu libenter reddat causa prolis,quia dicit Ambrosi. super epistolam pri.ad Cor.nihil Si causa procreandorum filiorum ducitur vxor , non multum tempus videtur concessum ad ipsum vsum , quia & dies festi & dies professionis , & ipsa ratio concepeus iuxta legẽ cessare vsũ carnis his temporib.denunciat. c. si dat. 33 q.4. Mihi igitur placet opi.Ale.& gl. quæ dicit. Maior. n. medijs gratia reb[9].inest,in su. 33. q.4.Quod si fit cã explendæ libidinis, q fit mortale.Si verò alia cã veniale.

b Nullo iure]est verũ,q nullo iure cauetur,quando petit causa plis,vel ad fornicationem euitandã, vel vult reddere, sed ẽ supra cõclusum, quod qui petit causa explendæ libidinis peccat mortaliter,ergo multo magis istis dieb. Et dicit S.Bon. q non potest fieri talis actus sine graui peccato istis diebus.

c Leui.20.]q cõiecit cum muliere in fluxu menstruo & reuelauerit turpitudinem ei[9]ipsaq; aperuerit fontẽ sanguinis sui , interficiẽtur ambo de medio populi sui. & de hoc Augu.5.dist. ad eius.

1. de præsum. Si verò nõ generetur leprosa, erit veniale. Ideo ante euentũ debet cõfiteri tanquã de mortali, a c. iuuenis, de spon.

33 Quid de ex gente tpe partui vicino? ℞. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 2. ꝙ si sine periculo abortus vir pt carnaliter copulari suæ vxori pgnanti, potest exigere sine mortali, & mulier sibi tenetur reddere, quia matrimoniũ non solũ est in officiũ, sed ẽt in remediũ. b Si aũt non põt sine probabili periculo abortus, non dẽt nec reddere, neç exigere, imo ſm Pe. de Pal. vbi s. peccat mortaliter tã reddens, quã exigens qa non curat occidere animã paruuli vnã cũ corpore Aduerte, ꝙ maius est periculũ abortus ĩ principio conceptus. Rõ, qa quis ſm Auice. matrix mulierũ post impgnationẽ claudit, tñ ex delectatione mouet aliqñ, & aperit, & sic materia nondũ perfectè coagulata dispergit & effundit, & iõ vituperat hic accedẽtẽ ad pgnantem, in d. c. origo; non tñ erit pctm̃ mortale, ex quo nondũ est formatus, si hoc non intendit.

34 Verũ imediatè post partũ possit exigi? ℞. Ric. vbi s. ar. 4. q. 1. ꝙ nõ de cõgruo, donec sit purificata, nõ tñ de necessitate est abstinendũ; limitat Pet. de Pal. vbi s. nisi mulier esset ex partu infirma, & esset ei periculũ mortis, vel aggrauationis infirmitatis, c & placet, & c. ad ei⁹. 5. di. & causa. 33. q. 4. & 32. q. 7. c. non solùm. loquuntur de honestate.

35 Sexta dr̃ conuenientia loci, quia non dẽt fieri in loco sacro. vnde, si est cõsecratus locus, d peccat mortaliter tã exigẽs, q̃ reddẽs, pp cõtemptũ sacri ſm Alex. vbi s. ar. 12. si non sit necessitas, pp quã non possit cognoscere in alio loco, vtputa qa violenter sunt reclusi per longũ tps qa tunc esset de bono cõsilio abstinere, non de pcepto; cõcor. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 1. sed Pe. de Pal. vbi supra tenet indistinctè, ꝙ est mortale. sed non credas ei. nec valet ei⁹ rõ, s. ꝙ nulla sit necessitas, sicut in vrina, imo maior, ꝙ quis stet iuxta ignem lõgo tpe, & non calefiat. nec etiam alia ratio, s. ꝙ locus polluit. qa pollutio nocturna in somnis ẽt polluit, tñ non est peccatum; ideo tene cum Alex. & Ric.

Decanvs Idẽ est, qđ Archid. & ideo dic, vt supra, Archidiaconus.

Decima Alia prædialis, scilicet de his, quç proueniũt ex prædijs. Alia personalis, s. de his, quæ pueniunt ex negotiatione, artificio, scientia, militia, venatione, & huiusmodi industrijs personarum. Aliæ mixtæ, sicut quæ proueniũt de animalibus, & eorũ fœtibus, quæ partim sunt prędiales a prædijs, vnde viuunt partim personales ppter custodiam, & eorum curam, de hoc habetur in cap. apostolicæ, & in c. pastoralis, de deci. & de parochianis. c. fi.

1 Verũ sint de pcepto † dãdæ tpe gratiæ? ℞. Alex. in 3. parte summæ tracta de deci. ꝙ sic quæcunq;, cũ necessitas est, & petũtur a ministris ecclesiæ, vel euã si

a De mortali] Posses aliter dicere, s. ꝙ aut iste fluxus est naturalis; & tunc tã reddens, quã petens peccẽt mortaliter. Et ratio est, quia præceptum super hac prohibitiõe moralis est. nã omnis moralitas indicat vtrum matrimonij illo tẽpore cessare debere, quando filij possunt & solet morbosi vel leprosi generari. & cum sit moraleṃ, vbi tenet etiam hodie vt cætera moralia secundũ omnes Theo. ideo Leui. 20. dicitur ꝙ interficiantur. Item si prohibetur petitio debiti, consequenter alter ad reddendum non obligatur, & si non obligatur, reddendo videtur consentire, & agentes & cõsentientes, &c. Roma. 1. & tractatua ista materie, Leuit. 15. & 20 & Ezech 18. Non recedas tamen ab ista distinctione posita hic in text. quia notabilis & pulchra, quam teneas; vde gl. quæ hoc tenet, in d. c. ad eius 5. dist. & Rose tamen eo. §. 10. alleg. Pet. de Pal. in 4. distin. ꝙ si mulier habet menstrua, & vir petit debitum, tunc aut credit, ꝙ vir eã exosam habebit, si reuelabit, debet tacere, & reddere, & non peccabit, nec etiam vir, quia ignorãs

Aut non habebit eam exosam & si credit, quod omnino vir abhorrtum vellet, tacere dabet, nè vir plus peccet petendo, & vterque excusatur a mortali. Et hoc potest perpendere vxor ex alijs vicibus, quibus renitenti non acquieuit. aut neutrum ꝓprædictorum credit, sed si dicit, fortè adulterabitur, vel peius faceret, debet reddere. Si verò credit, ꝙ abstinebit, tenetur dicere. hæc ille. Tene distinctionem autoris, quem videtur esse cõmunior opinio.

b In remediũ] eo maximè quia mulier prægnãs frequenter plus appetit concubitum, quàm quando non est prægnans.

c Infirmitatis] & idem videtur tenere gloss. in d. cap. ad eius. nam reddit rationem, quare non debent copulari coniuges ante, quàm filius ablactetur, & hoc tempus est quando mulier abundat nimis lacte, & nisi abstraheretur a puero, infirmaretur &c.

† De decimis his. S. Syn. Trid. vide sess. 25. cap. 12. de reformat. Pet. Vend.

d Locus consecratus] Quia enim auderet talia in palatio regis? ergo multo magis in auditorio regis cælestis.

non petuntur, dûmodo sit consuetudo regionis, a vt in c.peruenit.sed melius in ca.in aliquibus, de deci. in fin.dr. Illæ quippè decimæ necessariò soluēdæ sunt, q̄ debent ex lege diuina, vel consuetudine approbata. b

2 Sed nunquid consuetudo excusat a solutione decimarū? Res. vt colligo ex Alexan. vbi supra. Solutio decimæ vno modo est de iure naturæ & morale. s. inquantum conscientia dictat, ꝙ Deus honorandus est de ꝑpria substantia, & ꝙ aliquota pars substantiæ debeat ad sustentationem ministrorum Dei, & hæc fuit semper in ꝑcepto, vnde Gen. 47. sacerdotib9 Aegypti cibaria ex horreis c publicis ministrabant. Alio modo dr iudicia le præceptum, inquantum determinat certā. s. decimā partem dandā ministris sm rationē equitatis mutuę distributionis, vt sit æqualitas dati, & accepti inter seminantē spūalia, & tēporalia dantē, sm ꝙ possibile est, & hæc fuit in lege ī præcepto simpliciter, Exod. 23. & numeri 18. ante legē verò fuit de ɔsilio, vt patet Gen. 28. vbi Iacob vouit decimas, quod facere non potuisset si fuisset in præcepto. Tertio modo solutio decimæ ē qd cœremoniale quātum ad aliq̄ significationē, sicut & oia antiquæ legis facta, sm illud. 1. Cor. 10. Oia in figura ɔtingebant illis. Qui enim decimā dat, quæ est ꝑfectionis signū, eo ꝙ denarius numerus est perfectus vt no. S. Bo. in 3. quasi prim9 limes numerorū, vltra quē numeri non procedūt, sed reuertūtur ab vno, nouem partib. reseruatis, protestat quasi in quodam signo ad se ptinere imperfectionē; perfectionē verò q̄ erat futura per Christū, esse expectandā a Deo, vnde cū iudicialia hodie non obligent, nisi prout præcipiuntur ab eo, qui potest, patet ꝙ isto secūdo modo decimæ sunt de iure positiuo, prout verò sunt cœremonialia, hodie prohibentur, & in hoc concor. Ri. in 4. dis. 17. & S. Th. 2. 2. q. 87. art. 1. & hoc tene, licèt Innoc. in rub. de deci. & Host. teneāt, ꝙ simpliciter sint de iure diuino morali, & naturali, quod non est verum, nisi vt dictum est, & in hoc decipiuntur multi canonistæ. Cum ergo quæritur, an consuetudo excuset a solutione ipsarum, dico quòd si sacerdos, qui ministrat spiritualia, petit propter indigentiam, & sustentationem, non excusatur propter consuetudinem, quin teneatur dare tam prædiales, quàm personales, quia nulla consuetudo potest contra ius naturale, & morale. d 8. dist. quæ contra. Similiter non potest consuetudo excusare, quin homo teneatur ex aliquota parte substantię suæ honorare Deum, excusare autem potest consuetudo & excusat in alijs casibus, si sit præscripta. Nam quòd detur sacerdoti non indigenti decima, ex institutione & præcepto ecclesiæ solùm est tempore gratię. Et hoc videtur innuere Hostien. in cap. a nobis, de deci. cum dicit, quòd consuetudo excusat a decimis etiam prædialibus non soluendis, cum non petuntur, pro quo facit capitul. suggestum, eod. ti. quod esse non potest, si esset præceptum morale. Nec ob. 13. q. 1. §. his ita, & 16. q. 1. reuertimini. capi. decimæ, & c. in sacris, & capit. decimas, & de decimis parochianos, & in c. tua, & infra & in cap. tua nobis, & cap. cum non sit in homine, & cap. in aliquibus, in quibus dicitur, quòd a deo sunt institutæ, vel diuina lege, præcipiuntur, quia ibi accipitur lex diuina pro lege Mosayca, vt patet. 13. quæstio. 1 §. his itaque quę quidem filios gratiæ non li

gat

Non. n. ibi aliud agi debet, quàm quod conueniat laudibus diuinis 42. di. orationē, & c. decet de im. mu. ecc. li. 6.

a Consuetudo regionis] Tho. 2. 2. q. 87. dicit sic. De cimæ in veteri lege dabantur in sustētatiōem ministrorū Dei, Mala. 3 inferte oēm decimationem ī horreū meū, vt sit cib9 in domo mea, & Exo. 22. Non tardabis offerre decimas, & primitias, patet et istud præceptū Leui. 27. Deu. 13. Numeri. 4. 2. Para. 21. Et ꝙ sint de præcepto, videtur ꝙ omnes doc. ecclesiæ in hoc conueniant. Hierony. habes pulchrū tex. in c. reuerti. 16. q. 1. tex. habes Augu. 16. q. 3. c. decimę & q. 7. c. Maiores vbi dicit inter cætera, ꝙ olim maiores nři multis copijs abūdabant, qa decimas soluebant sed hodie, qa cessat decimarū solutio, venit iudiciū dei, & tollit fiscus, ꝙ non accipit Christus Amb. in c. quecunque, cad. causa, & q. Grego. in c. quadragesima, de consf. dist. 5. Et de concilio generali habes in d. c. maiores, & hodie prędicatores proferentes aliqua verba retrahentia a solutione decimarū sūt ipso facto excōicati per Clemēt. cupientes, de pę.

b Approbata] nā consuetudo lau dabilis seu rationabilis seruari debet. 41. di. in his, 40. § c. si. & ɔsuet.

c Ex horreis] Nā rōnalis dictat, ꝙ his, qui diuino clericatui ministrant, ipse populus necessaria ministret. 1. Cor. 9. Quis militat, suis stipendijs?

d Et morale] Et est etiam præceptum domini, Matt. 10. dignus est operari9 mercede sua.

gat nisi quò ad moralia; vt patet dist. 5 §. 1. & 6. dist. §. his ita, & de pu. post par. c. vnico, vel nisi (vt dixi) iudicialia præcipiantur ab ecclesia, [a] vt facit in decimis vt in titu de deci. in multis cap. & in aliquibus alijs, vt patet de iniu. cap. 1. 23. q. 4. & 6. & tunc licèt sit præceptum legis diuinæ datæ Moysi, non tamen obligat vt tale, sed vt præceptum ecclesiæ. Et ideo male reprehendunt aliqui canonistæ Theologos, qui dicunt decimas nō esse de iure diuino, quia non negāt, quin fuerint præceptæ a deo in lege veteri, sed quia non obligant vt lex diuina, inquantum sunt iudicialia præcepta, sed solùm vt præcepta ecclesiæ. Inquantū autem sunt a iure naturali & morali, bene sunt de iure diuino debitæ etiā hodie. Et ideo conclude, quod si minister ecclesiæ indiget propter sustentationem, & petit, q non excusatur pp consuetudinem contrariā, si autem non indiget, tenet soluere. secundùm q consuetudo [b] se habet vel decimam, vel vigesimam, aut trigesimam, aut si nihil soluitur, excusatur, dūmodo consuetudo sit præscripta p ea q̄ dixi supra ɔsuetudo.

a Ab ecclesia] Sicut si modò statueretur, vt qui furetur ouem, reddat quatuor, vide Sco. in 4. di. 15.
b Secundùm q consuetudo] Glo. fi. in c. in aliquib. extra eo. dicit, q ex quo decimæ debentur ex dispositione legis diuinæ, quòd non valeat consuetudo, q non soluantur, et si diminuat quota, nisi talis consuetudo esset a Papa approbata, bene dicit, q attenditur consuetudo, verū decima debeatur ecclesiæ parochiali vel prædiali iuxta ca. ad apostolicæ, eo. ti. vbi habetur, q decima personalis, debetur ecclesiæ, vbi quis percipit sacramenta de prędiali verò statur consuetudini, vtrū debeatur ecclesiæ, vbi sunt prędia, vel ecclesiæ parochiali, vbi dominus percipit sacramenta, & audit diuina. Idē habetur in c. cum sint homines, e. ti. & ita intelligatur tex. in d. c. in aliquibus, qui consuetudinem loci ponderat. Sed non valet consuetudo, q decima non soluatur, vel vt minuatur pp verbum positum in d. c. in aliquib. §. cum integritate &c. Item sequitur in uo. ibid. Aliqui intelligebant tex. in d. c in aliqnibus, q valeret consuetudo pro Theutonicis, vt infra dicetur. §. 4. Host. distinxit, q in prædialib non valet consuetudo, secus in personalibus, quæ non sunt in præcepto, nisi prout habet consuetudo, saluo nisi vbi essemus in loco, vbi decima prædialis ē modica, qua commodè non posset sacerdos substētari, nā hoc casu personalis esset in præcepto, iuxta illud Psal. Sumite psalmum, & date tympanum, id est sumite spiritualia, & date temporalia. Innocen. in rub. eo. dicit, q Theo. dicentes personales non esse de iure diuino sunt quasi hæretici. Et probat sic, quod sint de iure diuino. Quia fortius debet honorari Deus de his, quę producuntur ex industria humana, quia digniora sunt, quàm de his, quæ terra producit. Et de personalibus, quòd sint de iure diuino, allegat Gen. 4. sed ibi nihil dicit, & Deutero. 12. sed non vidētur sufficienter probari, quia dicitur ibi in duobus locis, decimas & primitias manuum tuarum. Ex hoc non habetur pręceptum sufficienter de personalibus, cum tex. possit intelligi, & debeat, vt videtur, de decimis prædialibus quæ fructua eueniūt, & oriuntur de prædijs ex operantium manibus, sed personales sunt, quæ proueniunt ex negociatione, & huiusmodi, vt hic in prin. Io. An. sequitur hanc opi. Inno. di ad tex. d. c. in aliquibus, quòd non intendit dimittere decimam, quæ iure diuino debetur, sed potius aggrauare solutionem decimarum, vt sit sensus literæ, q decimæ prædiales, & personales, q̄ debentur lege diuina, necessariò sunt soluendæ, & non solùm illæ sed etiam hæ, quæ debentur secundùm loci consuetudinem approbatam. Sequitur Ab. ibi hūc intellectum esse amicum literæ. Sequitur etiam Do. Ant. in parochianos, eo. ti. vbi dicit, q The. ab eo consulti nullam fecerunt sibi conscientiam in cōfessione, nec extra. Sed tamē eos damnat. dicens eos non fore lōgè ab hæresi, quādoquidē ab August. Hiero. Gregor. & Ambrosi. cæterisque doctoribus sint decimæ approbatæ glo. etiam in ca. quicunque el. c. 16. q. 7. videtur dicere, quod personales decimæ sunt de iure diuino, & quòd non valet consuetudo, vt diminuatur. Abb. vbi supra, dicit q decimæ de iure diuino debentur cum integritate, & in dubijs debemus stare interpretationi ecclesię, & summi Pontificis, vt probatur in c. per venerabilem, qui fi. sint legi. Sed iudicio meo errant tā ti patres in duobus. primo in hoc, q dicunt decimas personales esse de iure diuino, & tamen non inuenitur hoc in Biblia, vt patet, vnde dicit S. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 2. ad primum, q specialis ratio, quare in lege veteri non fuit datum pręceptum de personalibus decimis persoluendis secundùm cōditionem illius populi fuit. quia omnes alię tribus tūc possessiones illas, habebant de quibus poterant sufficienter prouidere Leuitis, quę carebant possessionibus. Non autem interdicebatur Leuitis, quin de alijs operib. honestis lucrarentur, sicut & alij Iudæi. Sed sunt bene præceptæ in lege noua, quia populus Christianus est vbique per mundum diffusus, quorum plurimi possessiones non habent, sed de aliquibus negocijs viuunt, qui nihil conferrent ad ministrorum Dei subsidium, si de eorum negocijs decimas non persoluerent. Ministris etiam nouæ legis arctius interdicitur, ne se ingerant negotijs lucratiuis. 2. Timo. 2. Nemo militans Deo, implicet se negocijs sęcularibus, & toto ti. ne cle. vel mo. & ideo in noua lege tenentur homines ad decimas personales, & sic sunt merè de iure positiuo, vt patet. Et quòd personales non sint de iure diuino, tenet etiam Fel. in cap. causam, in principio de præscrip. sequens in hoc supplementū in ver. decimæ. 1. versi. quid de illis. Secundo errant in hoc, in quo tantum instant, q consuetudo non potest tollere non solū decimas in totum. sed neq; quotā. Na clarū ē q ɔsuetudo, si est rōnabilis & præscripta, derogat iuri positiuo, ergo consuetudo pōt tollere in

totum decimas. Antecedens est notum per c. fi. de cō suetu. & consequentia probatur, quia decima est de iure positiuo, vt patet manifestè ergo &c. Sed quia quantum ad eliquid sunt de iure naturali, Ideò quātum ad id consuetudo nihil valet, & ita patet, quòd optimè concluditur, & declaratur hic. Non obstant iura p Inn. adducta, & maximè c. in eliquib. &c. quia fateor bene, q decimæ debēt solui cum integritate &c. sed n̄ negat text. ille, q si adsit cō suetudo, q illa non debeat seruari, & tō miran dū, q non ponderauerunt ista. Non obstet, quod dicit Ab. q taciturnitas papæ nō sufficit, quia in tit. de decimis, in extrav. 6. & Cle. clamat decimas esse cum integritate soluendas. Quoniam istud argumentum claudicat, & tantū est dicere, totum corpus, quo multa statuuntur, clamat. l. Ariani. C. de hæret. ergo nulla consuetudo valet coutra ius positiuum, quod est erroneum. Neque enim inuenitur in aliquo iure, q reprobet consuetudinem contrariam, finaliter fatetur hanc opinionē, de que in eutore nostro hic, esse æquiorem, maximè quia est cōsone dictis S. Th. & nè tot animæ damnentur. sed ego dico veriorem, nullumque in ea periculum damnationis inesse, nisi fortè aliquis inueniretur ita obstinat⁹, quod nullo modo vellet decimas persoluere, etiam si ecclesia præciperet cōtrarium, quia nulli dubium, q mortaliter peccaret, & consuetudo aliqua non posset illi suffragari. Ad prædicta vide Bal. in Constitutio, incipit Constitutio epi, & Pe. de Anc. cō si. 192. incipit. Magni. & Illu. princeps &c. & sic tene, licèt Io. An. in glo. in c. 1. de deci. li. 6. aliter fuerit locutus, & male iudicio meo, vt patet per prædicta. Hanc opinionem summæ hic sequitur Asten. tit. 15. & lib. 6. in principio.

Sanctius tamē esset[a] eas ītegrè soluere, & pro hoc facit.[b] c. a nobis, de deci. vbi dr̄, q q libet tenet̄ soluere d̄cimas nisi a pstatiōe earū spāliter sit exempt⁹, qd̄ qdē esse non posset, si essent simpliciter de iure diuino, ar. 4. di. erit facit et̄ qd̄ no. Arc. 16. q. 7. c. qcunq; [c] el 1. & sequitur Pa. in c. i aliquibus, d̄ dec.

6 Vtrū Papa [d] possit dispē sare, nè quis decimas soluat? Resp. Ale. vbi s. qd̄ pr̄ceptū de decimis, inquantū est iudiciale, pt ecclesia ordinare, q & quas debeat recipere, & q soluere, sicut fecit i multis religionib. vt s. dictū est, & hoc ītelligit rōne necessitatis vel vtilitatis. aliter nō debet facere.[e]

a Sanctius tamen esset] Pisa. in ver. decimæ, primo. § 9. Idem dicit, Addens. vel sibi remitti facere, vel vt sequitur supplementum secūdum summam Rai. autoritate episcopi, & ecclesiarum, quibus tlenetur per soluendæ erogaret quilibet vel simul. vel per quotidianes eleemosynas in vsus pauperum, & q idem est fat faciendum de decimis, quas ipse retinuit præteritis temporibus. sed gl. Rei. non, quia dicit consilium esse, quia non est necessarium hoc fieri, cum consuetudo re vera in hac parte excusat.

b Pro hoc facit] Istud refertur ad corroborationē suæ veræ opinionis, Non autem ad id, quod licitur sanctius, & id quod dicitur, nisi specialiter sit exemptus sunt verba ex. quæ etiam reassumit Ab. ibi.

c Arch. in c. quicunque. Vbi concludit q valet consuetudo, q non præstentur decimæ personales. quia non sunt debitæ de iure naturę, licèt dicat secus in prædialibus, de quibus tamen dicendum, vt supre scripsi. Nem & ipse dicit, q in prædialibus minus valet consuetudo, q non soluentur. Idem tenet Archi. in capit. maiores, ee. causa, & quęstione, Et vide etiam quæ letè scribit Anche. in c. 1. in 5. col. ver. Iste opponitur, quod minuitur, & in ver. oppo. & videtur quod de decimis, de præscr. in 6 & latius per Hostien. in summa ti. de decimis in. § si n. 3. col. 1. ver. & quæritur, cum multis sequentibus

d Papa dispensare] Asten. lib. 6. titul. 35. ar. 3. ver. vtrum autē in hoc casu, dicit Nam papa, quia est vniuersalis pastor, inquantū decima est de iure positiuo, potest constituere, vt decima soluatur religiosis, hospitalib⁹, viduis, & huiusmodi, atq; ques decimas debent dare homines ligati ad soluendum, & qui tenentur soluere, & q. reb. pt ipse papa declarare.

e Debet facere] No. tu doctrinam Pa. in cap. a nobis eo. tit. in verbo exempt⁹, Qui sic eit No. sing. gl. sl. Nam quotidie solet allegari iuncto tex. dum generaliter quæritur, nunquid Papa possit dispensare circa ius diuinum. & videtur hic glos. in secunda solutione permanere, vt in totum papa non possit tollere ius decimarum, sed quibusdam personis remittere potest. Nam per hoc vltimum non tollitur ius diuinum, sed tolleretur, si vniuersaliter remitteretur præceptum. Et de hoc vide glosl. in §. si ergo. 16. q. 1. Ala. Host. & Io An. videntur sequi opini. glo. Dicunt enim quòd quibusdam personis potest remitti sed in totum non nisi ex cā, & ad tps. & no hoc vlt. Non ob si dicatur, q alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia. §. his ita. 6. di. 3. dum pri. tp. Nec istud pceptū decimarū, cū sit morale, dēt posse remitti, qa, vt dicit Hosl. aliud in illo pcepto, quā in alis. Versatur. n. in alijs honor Dei irremissibilis vel vtilitas publica humana indispensabilis, vt est videre in illo præcepto, Nō adorabis Deos alienos. Item in elio, honora patrem tuum &c. Et in fine lib. in quibus nec in totum, nec in partem dispensari potest. sed in præcepto decimarum est duplex consideratio, prima, quatenus versatur honor Dei Nam decimas sibi retinuit in signum vniuersalis domini; vt in ca. tua, de decimis, & In hac consideratione, non potest decima vniuersaliter remitti, quia non potest facere papa, vt honor creatori non exhibeatur, maximè quando ipse sibi reseruauit, secunda consideratio in vtilitate, quę prouenit ex solutione decimarum, nam concernit commodum ecclesiarum, & clericorum ideo papa tanquam generalis administrator, & vicarius Dei pōt hanc commoditatē in aliquibus remittere, & dispensare D. Ant. dicit, q ecclesia haue potest impendi istud priuilegium. Ad hoc. c. ex parte, & ca. suggellum. eod. ti. & hoc est clarissimum. Nam in hoc non venimus contra præceptum Dei, sed contra constitutionem ecclesiæ, quæ distribuit decimas in particulares ecclesias sed si quæritur in laicis, nec decimas, futuras, neque præteritas etiam vult remittere potest, sicut est videre in iuramento, no. in capi. quanto, de iureiu. Hęc opinio D. Ant.

D. Anto. potest saluari quò ad Deum, nam non credo illum esse tutum, qui decimas sine causa tenet ex remissi me Papa, vel beneficia iniustè obtinet, pro hoc gl. n. in c. non est, extra de voto, & no. Pan. in c. de multa, de præb. Licet. n. Papa habeat pl nitudinẽ potestatis, debet tamen facere sicut diligens pater fa. dispẽsãdo vnicuiq; sicut opus est, fa. ca. 1. 16. q. 7. Sed quò ad e. clesiã militantẽ, tenet indistinctè opi. gl. & ali ru Per ea, q no. in l. fi C. sicõ tra ius, vel vti. pub. & in d. c. nõ est. & iuc q in ecclesiarũ & hoc in dictis de puto verũ, vbi decimæ ẽ facta soluuntur. Nã tunc si Papa in totum, vel l t remittere, nõ solũ tolleret reuerentiã Deo debitã, sed et altera. ret vniuersã eni statum ecclesiæ. Quod P. pa non pt facere, vt in ta i ca. literas, de rest. spol. sed vbi de facto non soluuntur, nunquid Papa possit dispẽsare, vt non soluentes, eutẽt pœm certẽ pt test dict q sic. Nõ tñ in toto præceptũ tollendo, sed ex hac cã nõ soluentes tolerando, vt

4 Sed quæritur, qñ dari debent? R. vt dicitur in c. cũ homines, de deci. q statim fructib. collectis. [a] Et hoc quò ad pdiales. quò ad psonales debẽt solui i fine anni. sed tu dic, quòd ẽm consuetudinem præscriptã sunt soluendæ, & si pereũt, pereunt illi qui est in mora, al: às ñ sed cui debent. [b]

5 De quibus debet solui? Resp. q de omnibus fructibus terrarum, arborum, animalium, piscationum, venationum, fictuum, pensionum, molendinorum, et ad vẽtum, balneorum, fullonicorum lapidicinorũ, metallariorũ. Item de negocijs, & artificijs. & cæteris bonis, vt colligitur. 16. q. 1. & q. 7. & de dec. i multis. c. sed hodie consuetudo seruanda est de hoc per Asten. li. 6. ti. 5. ar. 2.

6 Verũ de illicitè acquisitis? Rei. Ale. vbi s q in psonalibus est distinguendum aut transfertur dominiũ i acquirente, & sic tenet dare,

sed ecclesia non dẽt recipere, quãdiu psona est in sce lere, nẽ videat appbare ei[*] mores, sed si correxerit, poterit recipere sicut i mere trice, & histrione, & hmõi si aũt dominiũ nõ trãsferẽ, sicut in vsura, [c] furto, rapina, & hmõi, sic nõ tenetur, nec ecclesia pt recipere. Si verò decimæ sunt p̃ diales, indistinctè, qlibet tenetur qrcunq; peccator, & Iudæ[*], & inuasor, & ecclesia pt recipere q. ñ dant intuitu psonæ, sed quasi ex cẽtu debito pdiorũ, sicut c. d̃ terris, [d] de deci. Non tenẽtur tñ Iudæi [e] soluere psonales decimas cum non percipiant sacra, nec audiat diuina, ar dicti. c. de terris.

7 Qui tenent dare decimam? Rei Ale. vbi supra, q oẽs laici tã pauperes [f] quã di tes. Itẽ et Iudæi de prędijs. d. c. de terris, vt s. S. pcedẽti. 16. q. 1 decimas. Itẽ clerici in rebus pat imonij sui, nisi deseruiãt ill: ecclesiæ, cui debẽtur, eod. ca. 1.

[d] De terris] Vbi dicitur, q vt soluant, aut prædia dimittant. Et sic vř, q Iudæi possint habere dominia inter Christianos, ad quod vide q̃d no Inn. in c. q su p his, de voto. Onus aũt decimarũ est cõnexũ pdijs, vt licẽt Iudæi nõ tenerẽtur soluere rõne psonarũ, tenẽtur tñ q.a pdia habẽt hor annexũ on[*]. ex hoc colligitur bonũ argumẽtũ, q ecclesiæ, & clerici tenẽtur et hodie soluere tributũ imparatori de possessionib. eis relictis, in qb. erat annexũ istud on[*] nã possessiões ad hoc sunt obligatæ, de quo ẽ tex. sing. in l. imperatores, ff de pub. De quo tñ Pa. in d. c. terris, remittit se ad no. in c. tributũ. 11. q. 1. & in c tributũ, & in c. sincanonũ 23. q. 8. vide eũ in c. ñ minus de immu. ecclesiarum.

e Iudæi] D c. dĩ cũt, q Iudæi nõ teneantur soluere has decimas, astringit ur ñ ad satisfaciendum ce[*], q ecclesia sustinet p eorum absẽtio Christiano, q ha bitasset in eius parochia, p ea. q. ã to, de vsu ad hoc allegat glo. opti mã in c. tua, e. ti. in vers præterea negat vbi dicit q Iudæus pstat psonales qñque, sed nõ oẽs. & dicit no oes, q. solũ obligatẽ rõne satisfactiõis dãni, & sic esse, q̃ fuissent recepti ex eo, q Iudæ[*] habitat i domo Christiani, ego crederẽ posse arctari, q tenẽdo decimas esse de iure diuino, q Iudæi possint compelli ad eas persoluendas integrè, quia non possunt se eximere a præcepto diuino. Nec obst q non audiat diuina, quia hoc est eis imputandũ, quia non stat p ecclesiã, quia habens obligationẽ sub certo mõ i tis videtur adimplesse modum si per eum non stetur, vt in iure ciuili ff de reg. iu. & in regula, cum non stat, li. 6 simile in Christiano non catholico. licet non curet audire diuina, nõ tamen per hoc eximitur a pcepto, quare insi e i n d tet s e melioris cõditionis nec ex e is imp obitate debet õmodu c nsequi ar. l itaque fullo, ff de furtis, & c eũ qui, de præb. li. 6. secus si concretur decimas esse de iure positiuo.

f Tam pauperes] Ab. in c. cu sint, ti disputat an illo

peccatum non incurrant. Hæc ille. & vide eum in d. c. in aliquib. eo. ti. latissime examinantem.

a Collectis] Antequam deducantur expensæ. & vide latius per Ab. in c. peruenit, eod. ti. vbi etiam dicit non teq ri monit onem ad constituendum non soluentem in mora.

b Debent Nam Theutonici soluunt certam mensuram, si ex colonis recolligant, siue non. & valet hęc cõsuetu do ratione [illegible] Venetijs, q soluatur nisi in [illegible] quibus e. tit. & not q de prædijs [illegible] expensæ [illegible] non debent d. c. Cum homines, [illegible] aliendum semen. De personalib autem [illegible] rebus iam decimatis, de lucro [illegible] alias bõ. vñ de lucro ad [illegible] &c.

c In vsura] Ex hoc videtur innuere hic summa nr̃a, q solutũ pro vsura non transit dominium vsura. sed tu dic vt per eum in [illegible] vsura [illegible] 13.

qui recolligit solum fructus, qui ad vsus suos satisfaciunt, teneatur decimam soluere, & concludit q sic per rationes, vt ibi per eum, sed subdit q ecclesia tenetur sibi remittere tm, q possit viuere, cum ecclesia teneatur sibi prouidere de suo, pro hoc, quod in simili not. gloss. in ca. quicunque 16. q. 7. vbi dicit, quòd si quis tan to tempore non soluit decimas, q si vellet satisfacere, oporteret vendere omnia bona sua, q licèt teneatur hoc facere, ecclesia tamen tenetur sibi hoc remittere, vnde possit viuere. subdit etiam Abb. q vbi esset tanta inopia, q quis soluẽdo decimam fame periret, q nõ teneatur soluere. & ex hoc quæstio soluitur, nunquid pauper de hoc, quod sibi donatur, teneatur per soluere decimã. quãdoquidẽ de omnib. licitè acquisitis fiat solutio decimarum. Et dicen. q tenetur, sed ecclesia tenet sibi remittere, vt per prædi. cta. Sed dicit. q decimæ personales hodie ñ sunt in vsu.

a Mentio specialis] Et sic papa potest derogare dispositioni, & pacto inito inter partes, quod intelligo, quando sumus inter personas ecclesiasticas, & super iuri bus ecclesiarum, quia ipse habet in clero plenitudinem potestatis, & sua potestas in omnibus intelligitur excepta. c. venientes, de iureiur. in c. constitutus, de rescri. Cle. dudum §. nos de sep. ecus, si conuentio fieret super iure priuato, q ia ex conuentione oritur obligatio naturalis, quę non potest tolli per principem, Cle. pastoralis, de re iud. per Inno. in c. quę in ecclesiarum, de const. & in c. inquisitioni, de sen.

Item Ale. dicit, q vbi esset consuetudo, q de fructib. possessionũ ecclesiæ possẽt testari in morte, similiter tenerẽt de ipsis ad decimã & sic intellige. c. 1. de dec. Itẽ religiosi, nisi sint exẽpti priuilegio sedis apostolicæ sicut sunt monachi albi, tẽplarij, hospitalarij, & Hierosolymitani, & multi alij, de quo no. in ca. suggestũ, cũ multis. c. se. de dec. dicit tñ Ale. vbi s. q priuilegium de ñ soluẽdis decimis non liberat eos. q n teneãt̃ soluere in trib. casib. Prim⁹ cũ pactione tenent̃ q a priuilegiũ ñ reuocat pactũ pcedẽs, nisi fieret mẽtio spãlis a i eo, vt in c. ex multipli. de deci. Secũd⁹, cũ parochialis eccl'a, cui debebant̃, enormiter lędit̃, ar. d. c. suggestũ. Terti⁹, cũ eas soluẽdo tacitè renũciãt priuilegio sed d̃ hoc vide gl. & do. i d. c. suggestũ.

8 Cui debeãt dari? Res. q pdiales dẽnt dari illi ecclæ in cui⁹ parochia pdiũ situm est, vt in c. qm̃, de d c. & in c. fi. de parochia. nisi aliud hẽat ↄ suetudo, vt in ca. 1. & 2. & i c. cõmissũ, & multis alijs c. de deci. Personales verò dẽnt dari ecclę parochiali, i qua audiuit diuina vel vbi recepit ecclesiastica sacra b 16. q. 1. c. q. Mixtę verò debẽt dari vbi ↄsuetu do ẽ, vel si nõ ẽ ↄsuetudo, si pascunt̃ i vna, debẽt illi parochię Si verò partim in vna, partim in alia, diuidãt. facit qd̃ no. in c. apostolicæ de dec. & Pa. no. diffusè i c. cum contingat, eo. tit.

9 Vtrũ soluẽdo ei, q de iure ecclam ñ tenet, sed d̃ facto, excuset? Res. q ñ, si scit nisi ex iusto metu excuset, vel nisi per tolerantiam ecclesiæ, q cum non contradicat, vr̃ consentire sm Rod. & hoc vltimũ verũ, nisi placeret eis ecclesiã fraudari.

10 Vtrũ cleric⁹, q hẽt sufficiens pr̃imoniũ, c vñ viuat sm statũ suæ psonæ, possit decimas recipere? Res. Ale. vbi s q sic, vt pcurator in necessitates pauperũ, vel vtilitates ecclæ expẽdẽdas, ñ aũt i vsus pprios ↄuertẽdas. imò si i pprios vs⁹ ↄuertit ↄmittit sacrilegiũ, si i malos d incurrit iudicium e facit c. quoniam i h. 16. q. 1. & c. pastor. 1. q. 3.

11 Vtrũ decimę possint pręscribi? Res. q laici nullo mõ pñt pscribere, vt eis soluãt̃, d̃ pscri. c. cãm. sed clerici, si parochiã hñt, pñt d̃ psc. de quarta. si vero ñ habẽt, non pñt. sir̃ & de religiosis f dicendũ est, ar. eorũ, quæ no. in c. placuit, g de præscrip.

b Sacramenta] Aliqui volebant, q si recipit baptismum in alia ecclesia, q illi deberetur pars decimæ, cum sit omnium sacramentorum ianua. c. 2. cum ibi no. eo. ti. in 6. tamen in hoc est standum cõsuetudini.

c Patrimonium] Non solum de patrimonio paterno, sed ẽt de beneficijs, licet ali qui voluerint q ex quo habẽt ñ [illegible] ficia ampla q nõ deberent h[illegible] decimas, q̃ dantur in sustentamen[illegible] meri. 18. Cũ [illegible] excedant re[illegible] nos suos a [illegible] nis excedere [illegible] suis, c. dete[illegible] da, ↄ [illegible] in 6. [illegible] dari d[illegible] vnũ [illegible] laicis, q [illegible] aliud cle[illegible], vt non possi[illegible] si [illegible] clerici q d[illegible] soluantur [illegible] uent præ[illegible] suũ, qui [illegible] auxilium legis i nocatur [illegible] frustra [illegible] debitur [illegible] id [illegible] hic [illegible].

d Si in malos] [illegible] si [illegible] fornica[illegible] debet ei d[illegible] cima sed [illegible] ri. & qu[illegible] tur [illegible] cultis, [illegible] nequit [illegible] ta. hoc d[illegible] stien. [illegible] cipit [illegible] vt inde [illegible] vinat [illegible] peccat. e [illegible] licet Dei [illegible] mo do qu[illegible] apostolus dicit, iudicium sibi manducant, & bibunt.

f De religiosis] Intellige de personalibus, aliàs sec⁹.

g Placuit] Est c. primum, & ibi q [illegible] uertens ecclesiam in hæc [illegible] episcopum negligentem potest præscribere, [illegible] sus specialis in fauorem fidei, vt curat præ[illegible] triennio, & cum mala fide, & est necessaria specialis canonis dispensatio secundùm eum.

C. cum

& ĩ c. cũ cõtingat, [a] & ca. sequen.de deci.

12 Cui soluet, qui antiquitus non soluit, nunc vult satisfacere? R. ꝙ non ei, q̃ p̃scripsit, sed ecclesię parochiali secundùm Rod. [b] & Ray. Quod verum credo, si ecclesię parochiali tunc erãt soluendæ aliàs secus.

13 Vtrum sacerdos parochialis possit remittere decimas non solutas tẽpore præterito? Res. secundùm Rodo. quòd sic in totum, vel in partẽ, ex quo in posterũ vult abstinere, & facere debitũ suum. sed mihi videt̃, [c] ꝙ non possit, nisi sit pauper, cui remittũtur, ar. c. fin. 16. q. 1. quia cum sint pauperum, nõ possunt in non pios vsus conuerti. nam & super alimentis legatis nõ valet trãslatio sine iudicis autoritate. l. cum hi quibus, ff. de transac.

14 Vtrum laico possit cõcedi decima? Res. secundũ doc. in cap. ad hęc de deci. ꝙ null⁹ contractus potest iniri cũ laico de decimis, per quem dominium directum, vel vtile trãsferatur in ipsũ, q̃a videt̃ alienatio q̃dam, vt probatur per tex. cum glo. in Cle. prima de re. eccle. non ali. in versic. ad vsus. Sed ꝯcessio ad modicum tempus, quæ non videtur alienatio bene potest fieri, & etiam ad tempus vitæ alicuius ex causa, & cum autoritate prælati secundùm glos. secundam communiter approbatam in c. quanuis, eo. ti. quia ꝓpter dubium vitę potest dici modicum tempus. Sed de hac glo. dubito propter ea, quæ dixi supra, Alienatio. §. 18. & potius credo, ꝙ non possint concedi ad vitam alicuius, nisi autoritate Papæ, & hoc intelligo in laico, qui laicaliter viuit, secus in laico conuerso [d] & religioso, cui concedi possent, secundùm quòd not. doc. in d. c. quanuis. Ius verò decimandi nullo modo potest cadere in laico, cum sit spirituale, vt in d. capit. not. [e] & hoc intelligo sine autoritate papæ, quæ solus potest secundùm nota. in c. 2. de iudi. [f] & tutus est in foro animæ si ex causa hoc Papa facit, aliàs non vt not. dom. Anton. in capitulo a nobis, de deci. & sequitur Abb. [g]

15 Vtrum laicus habens in feudum decimas secura consciẽtia teneat? Respon. ꝙ si scit se habere post concilium [h] Lateranen. quod fuit celebratum. 1179. sine autoritate Papæ non potest tenere, vt no. in c. prohibemus de deci. Si scit se habuisse ante illud conciliũ, vel post, sed cum autoritate papæ, & ex causa, sic potest tenere. Si verò ignorat, an ante, vel an interuenerit autoritas Papæ, seu ex causa legitima,

a C. cum contingat] Adde ibi Ab. in secundo not. Et de his etiam ponit Asten. lib. 6. tit. 35. ar. 3. ver. vtrum decimæ possint.

b Secundùm Rodo.] Et etiam Asten. vbi supra ar. 6. parũ añ finem; & rõ s̃m eum, quia præscriptio est odiosa. c. cũ contingat, de deci.

c Sed mihi v'.] Cõtra sententiã istam tenent alii. qui. Et in primis allegant Ab. in c. ex multiplici, in tertio not. eo. ti. sed nihil dicit ibi de sacerdote remittente laico sed de sacerdote remittente clerico. Sed bene hoc dicit in cap. cum homines, eo. tit. in vl. not. Item allegat Pisanam in ver. decimæ. 2. § fi. sed supplementum ibi tenet contrarium, dicẽs verum esse si est pauper ille cui fit remissio, & tamen debet imponi ei, vt si peruenerit ad pinguiorem fortunam, satisfaciat. Si verò est diues non potest fieri secundũ eum. Et credo, ꝙ sit securior opin. Et argumentum summæ nostræ tangit Abb. vbi supra, & non respondet iudicio meo, & Rose in ver. decimæ. §. 13. idem videtur sentire.

d Laico conuerso] & hoc probatur per text. in d c. quanuis, ibi In sæculo remanenti, a contrario sensu. Et hoc admittunt doc. si concederetur ecclesia ruralis ad sustentationẽ ipsius. vel potest intelligi secundùm eos in illis fratribus Ierosolimitanis, quibus conceduntur ecclesiæ, & decimæ, quanuis concessio fiat potius ordini eorum, quàm personis, debent tamen per fratres suos clericos ecclesias regere, & gubernare. & not. istud dictum pro istis fratribus Sancti Ioannis, qui licèt sint laici, non tamen dicuntur esse in sæculo, sed quasi religiosi, vt iustè, teneãt ecclesias, & percipiant decimas: debent tñ regere p clericos, & non per ipsos. ad hoc quod no. in c. 2. de æta. & quali. & p prædicta not. quòd laicus conuersus est capax iuris spũalis de quo tñ dic, vt no. in c. 2. de inst. hęc Pa. in d. cap. quanuis &c.

e Vt in d c. not.] Per Abb. ibi hoc clarè habetur licet inclinet cum gl. in d c. qñuis.

f C 1 de iu.] H̃ ibi, ꝙ offĩu merè ecclesiasticũ non p̃t cõmitti laico citra papam.

g Sequitur Ab.] in d. c. a nobis, dicit, ꝙ opi. d. Ant. põt saluari quò ad deũ. q̃a nõ credit illum esse tutũ qui decimas sine causa tenet ex remissione papæ Sicut nec obtinet beneficia iniustè ꝓ hoc glo. no. in c. non est, de voto, facit, qđ not. Ab. i c. de multa, de præb. Nam licèt papa habeat plenitudinẽ potestatis, dẽt tñ facere sicut diligẽs paterfam. dispensando cuilibet, ꝓ ut opus est, capitulo primo 16. quæstio. 7. Secus quò ad ecclesiã militantem, quia Papa, vt ibi per eum.

h Post conciliũ] olim ecclesia, vt haberet auxilium Christianis, dispensatiuè concessit, vt laici possent decimas infeudari, sed postmodum illud fuit reuocatum,

tunc Ho. vt refert Io. And. in c. cum apostolica, de his quæ fi. a præ. tenet, quod nō potest tenere. Idem Archi. & Io. Mo. cap. 2. de deci. [a] li. 6. Sed Io. An. tenet contrariū, quā cōis est opinio, quod autoritate papæ, vel ante illud concilium fuerint [b] cōcessæ. quæ opi. mihi placet, maximè quia vnusquisque in foro animæ præsumendus est bonus, nisi constet de malo, & ideò debet credere, quod prædecessores sui non tenuissent nisi cum bono titulo.

16 Vtrum talis laicus possit eas transferre? Res. quod non in laicum quocunque titulo, ex quo transferatur dominium vtile, vel directū, & licèt gl. in c. prohibemus de deci. tenuerit, quòd autoritate episcopi posset, tamen communiter nō tenetur, [c] & bene. In aliam aūt ecclesiam, vel religiosum locum, bene potest donare, vt in c. cum apostolica, de his quæ fi. a præl. & hoc de consensu diœcesani. Pignorare autem non potest secundùm Io. An. sed Hos. tenet quod sic, & Pa. [d] placet, & mihi, vt cui plus liceat, & minus.

17 Vtrum ecclesia possit sine simonia redimere decimas ab aliquo iusto detétore? Res. quod potest redimere, quando ex tali pecunia nullum ius de nouo [e] acquirit, aliàs non licet, vt no. in ca. dilectus, el 1. de sim.

18 Vtrum liceat clericis accipere in pign⁹ decimas detentas a laico? Resp. Alex. vbi supra quod sic, sicut quamlibet aliam possessionem, quam laicus detineret iniustè nec tenentur fructus cōputare in sortem, [f] dummodo huiusmodi decimæ non pertineant ad alias ecclesias, sed ad suas, quia si ad alias, prohibetur, vt ī c. interdicimus, de deci.

19 Quomodo & quando religiosi tenentur facere cōscientiam, & prædicare de decimis, Vide excommunicatio. 7. casu. 44.

20 Quæ est remuneratio fideliter soluentiū decimas? Resp. quòd multiplex. Prima abundantia fructuum. Secunda sanitas, de quib⁹ Mal. 3. & in c. reuertimini, & in c. decimę. 16. q. 1. Tertia bonitas principatus. 16. q. 7. maiores. Hoc tollit fiscus, qd⁹ nō accipit [illegible] hr̄us.

DEFENSIO [g] Vtrum sit licita ad suæ personæ tuitionem, nè lædatur? Respō. quòd sic, vt in l. vt vim ff. de iustit. & iu. & ibi Bart. & Bald. & alij in l. sciētiam. §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. etiam religiosis sine licentia superioris, quando licentia commodè [h] haberi non pōt, s̄m Ioan. de Li.

catum, vt deinceps non concederetur. Concessæ tamen remanserunt penes vasallos, vnde etiam laici hodie possident decimas sine peccato, quas habuerunt ab antiquo ante illud concilium. Sed fuit habitum illud concilium vt refert Io. An. in d. c. cum apostolica, de his quæ fi. a præla. anno. M C C. L X X I X.

a C. 2. de deci.] Refert ibi Gem. in §. sanè, super glo. fin.

b Fuerit] Item quod appareat, quod iste laicus possederit decimas, tanto tēpore tāquam vasallus, his duob. occurrētibus videt posse teneri ista opi. qa aliàs propter difficul. tatem probandi sępe laicus priuaretur iure suo. Et propter hoc videtur tolli argumentum Hostié. qui dicebat, quod ecclesia obtinere debebat, cum haberet fundatam intétionem de iure communi, de decimis per totum, ergo laico incumbit probare titulum, qui si non probetur, debet succumbere, capit. ad decimas, de restitut. spoliator. lib. 6. & in c. cum ecclesia, de causa poss. & proprieta. aduerte tamē, quia talia feuda fuerunt data laicis, vt defenderent ecclesiam, quæ tunc opprimebatur ab infidelibus, vnde, si nunc nō defendunt, vel si male viuunt, cum periculo animę suæ tenent, secūdum Ale. in 3. par q. 51 membro. 6. ar. 1. nec obstat si allegetur præscriptio, quia laicus non potest præscribere, vt supra. e §. 1. e. nec valet etiam consuetudo, quia non tenet contra ius diuinum, vt in c. fi. de consuet. nec ēt ɔ̄ ius canonicū, vt patet. 12. di. in c. consuetudines. Et dicit Hier. ad Lucinium, Traditiones ecclesiæ obseruandæ sunt, nec aliorum consuetudine, aliorūve contrario more possunt subuerti.

c Communiter non tenet [illegible]] patet per text. 1. d. c. prohibemus, qui indistinctè hanc translationem prohibet & hoc videtur aperte p[illegible] in d. c. apostolica, de his q̄ fi. a p̄la. nā ibi [illegible] nitur, vt de autoritate epi p[illegible] ɔcedere alt[illegible] ecclesiæ, qa n̄ mul[illegible] refert, quæ ecclesia habeat, [illegible] mō extirpet a laico. q̄ rō [illegible] cessat, cū vult cōcedere laico alter. [illegible] nic posset esse magnū p̄iudiciū ecclesiæ, cum fortè alius l[illegible] haberēt fi[illegible] &c.

d Et Pa. plac[illegible]] Pa. in [illegible] fi. e. [illegible] iste. § hic [illegible] cit idē, qd § [illegible] Sed illud c. [illegible] incipit, interd[illegible] mus, vt d[illegible] quod laicus n[illegible] pignorare, nec clericis, nec la[illegible] qn̄ s[illegible] p̄tinēt ad [illegible] ecclesiā & d[illegible] tat Allen[illegible] d. [illegible] 6 & ti. 55. ar. [illegible]

e Ius de nou[illegible]] nō acq[illegible] qa ius dec[illegible] remanet p[illegible] ecclesiā, [illegible] tpal[illegible] [illegible]

f In [illegible] eo mo [illegible] si q̄ poss[illegible] & h. de[illegible] fuerint ēpta ab illo possessore, qa ē res ēpta d pecunia ecclæ & hoc itellige, si nō [illegible] p[illegible] re[illegible]

g Ad hoc & ad sequētia adde s. 51. [illegible] 7 de reform. P. V.

h Cōmodè] Faciebat tn̄ dubiū, qa ēt actus licit[illegible], & laudabiles

in tractatu de iusto [a] bello. Ratio, quia hoc competit de iure naturali dist. 1. ius naturale. & quoad actus naturales [b] religiosi ñ censentur mortui. 16.q.1.cap. placuit.el 2.cum glo. l.deo nobis, C.de epi.& cle.vers. nam & maritis, & ēt aduersus suū superiorē potest qs se defendere, ar.c.ex parte, [c] de accu.& hoc verū, si ille, ꝯtra quē se defendit, iniuriosè vult eū lædere, qa si iustè, & ordine iustitiæ seruato ꝓcederet non posset sine peccato se defendere, aliàs sic, dummodo fiat defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Istis. n. duobus concurrētibus, scilicet ꝙ sit ad repellen.iniuriam, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, licet. Aduerte hic. quòd non licet ꝑcusso repercutere etiam in continenti, quia hoc esset vindicta. l. non est singulis, ff.de re.iu. nisi timeret de ꝑcussione geminata, faciunt notata per Inno.in ca.olim causam, [d] de restitut. spol. & quod no.in sum.23.q.1. facit. l.4.in princip. ff. ad l. Aquiliam.

1 Vtrum defensio possit tolli per Papam, vel principem, vel legem vniuersalem, vel municipalem? Rñ. Albe. in l.omnes, C.de epi. & cle.quidā dicunt ꝙ non, cum sit de iure naturali, & videtur expressum in Cle. pastoralis §.penu.de re iu. Dominus Gabriel de Oseletis in suo tractatu tenet, quòd si statuto cauetur, ꝙ possit procedi nulla data defensione, ꝙ valeat, & pro hoc facit, quia licèt appellatio sit species defensionis, tamen tollitur in multis casibus, vt C. quorum ap.non re.per to. Item quia iura volunt in multis casibus nullam dari defensionem, vt C.de sic. [e] l.fi.in fi. C.de adulte. l. si adulterij. C.de fal.mo. l.2 cum similibus. Nec ob. ꝙ defensio sit de iure naturali, quia verū est in defensione manuali, & đ ista loquit̄.d.l. vt vim. sed defensio danda per iudicem reo petenti, vel non petenti, est de iure gentiū, vel ciuili, & ideo per aliud ius tolli p̄t, [f] & hoc dicit esse verius Albe. [g] ibid.

2 Vtrum defensio pro rebus liceat? Res. secundùm Innocen.in dict.cap. olim, & Bar.in d.l.vt vim & glo. & doc.in l.1.C.vnde vi, ꝙ sic, & pro rebus auferēdis, nè auferantur, & ablatis, vt recuperentur. Et hoc verū in ablatis, si incontinenti fit idest antequam ad alia negocia diuertat, text. est ff. de vi, & vi ar. l idem est §.cum igitur, qui armatus.

laudabiles sunt sibi prohibiti sine superioris lnía, vt vouere, peregrinari &c.20 q.4.monachis. Itē defensio fit propria voluntate, sed voluntas monachi dependet a voluntate superioris.ca 2. de testa li.6.igit̄ &c.sed in contrarium est veritas, vt hic dicitur.

a In tra.d̄ iusto, Refert hoc Abb. ī̄n c clerici arma de vi.& hon.cle. ver. venio ad vl.

b Actus naturales] Pro hoc facit glo.notabilis in c non dicatis. 12.q.2.quæ dicit Religiosum posse facere eleemosinam de bonis monasterij morienti fame, si cōmodè lnía superioris hr̄i non pōt. Si ergo per actum alias sibi illicitū pōt subuenire vitæ alterius, fortius per actum licitum p̄t ꝓpriæ vitæ subuenire.

c C.ex parte] H̄r ibi, qđ monach⁹ p̄t suū abbatem accusare, si mal⁹ sit, Quia & si in licitis tenetur obedire nō t̄n teneī tolerare. si mal⁹ ē.& hoc casu habebit expensas à monasterio, quā doquidem agat causam monasterij vtiliter, quia eius interest non habere pro pastore lupū, vt no. ibi Ab. nō admittitur tamē ad accusandū. si cā crīnalis impediat, vt quia est excōicatus. vel conspirator, & huiusmodi vt dicit ibi tex. iuncta glo. si ergo monach⁹ p̄t accusare, multo forti⁹ se đfendeṙ.

d C oli cām] & Ab.ibi.ī 7.col.ver.sed ꝑ informādo.

e C.de fic.] Illa lex iudicio meo nihil facit, quia solūm dicitur ibi, ꝙ illi, qui docuerunt barbaros artē fabricādi nauem, prius ab eis incognitam, decernuntur plecti sententia capitali.

Tolli pōt] Hoc t̄n vr̄ esse contra tex. & ibi no.Car. in Cle 2.in §.cæterum, de re iu. vbi sic ait Papa, Cū illa Imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis existūt & vide s.l hec. Cle.sæpe, in ver.defensiones, de ver sig. No.t̄n ꝙ de his, quæ in iudicio aguntur quadā sunt acta causę, vel litis, quædā iudicij. Cōfessiones, & attestationes & ea quæ respiciunt factū, ꝓpriè sunt acta causæ. Citatiōes & satisdationes sunt acta iudicii, vt no. Inno. in c. cām, de testi. Et Archi.in capitu. indemnitatibus, ī § vero. de ele. in 6.verba ergo, sine strepitu & figura iudicij, licèt tollerent aliqua ex his, quæ ordinant iudicium, non t̄n illa quæ instruunt cām & sic pōt intelligi. hic.vide gl.in d. Cle.in ver.defensionis. facit qđ no.Bal. in l.1.ff. de requi. re. vbi dicit, ꝙ per statutum non potest tolli, quod respicit negotiu principale, sed id qđ iuris apices respicit. Ad hoc Alex.in l. custodias, ff. de custodia reo. Vide t̄n quæ no.in c. quę in ecclesiarum de const t.vbi dicitur ꝙ princeps ex causa potest statuere cōtra ea quæ, sunt iuris naturalis, vt in pręscriptione.

g Alb.] Pro ista opinione Alberic. facit dictum Baldi, vt refert Felin.in d.c.quę in ecclesiarum, de const.col. 14. ver.7. sed hic bn̄ est aduertendū in l.nec causas, ver fuit qō antiquitus disputata, C. de appe.vbi dicit per illum tex. ꝙ valet sentētia Imperatoris parte non citata, nam ibi patet, quod sententia Imperatoris valet causa non cognita, allegant etiam glo.in l.15, qui reipub.causa ab. ff ex qui.cau. ma. quæ dicit, ꝙ si iusta est causa, valet etiā sine citatione

luntatem vxoris, ei occasionem dedit. 27. quæstio. 2. si tu.[a] Et placet mihi, licèt contrarium teneat glossa ibidem.

8 Vtrum peccet exigendo debitum scienter ab adultero innocens, vel reddendo? Res. secundùm Ric. vbi supra q. 2. quod aut est correctus, vel paratus corrigi; & sic non peccat. Si verò sit incorrigibilis,[b] tenetur eum dimittere, & sic peccat mortaliter[c] cognoscendo; tex. est in c. si vir, de adulter. & in d. c. si quis vxorem, siue sit manifestum, siue occultum, dummodo sciat ipsa. Quem tex. sic limito intelligendum, quando innocenti non imminet periculum fornicationis, & denegando debirum conuerteretur adulter; sed quando ex denegatione efficitur peior, & ex redditione non facit tot peccata, & innocenti sit euasio fornicationis, nō video mortale peccatum exigere & reddere; quod etiam tenet Hug. de Castro. no. in 4. dist. 43. q. 1.

9 Vtrum possit vir vxori adulteræ necessaria ministrare? Respon. quod non, si negando emendaretur, quia vtilius esurienti panis tollitur, cum de cibo securus iustitiam negligit. 5. q. 5. c. nō omnis. & malè meritus dēt egestate laborare. l. bona fides, ff. depo. §. 1. & de alijs pœnis adulterij, vide supra, Adulterium. §. 3.

10 Vtrum teneatur innocens ad præceptum ecclesiæ reddere adultero debitum? Resp. quod si adulterium potest probare intra paucos dies, non tenetur, ar. c. solet,[d] de sen. exc. lib. 6. Si verò non potest probare, tenetur. ar. 11. q. 3. cap. 1. Et idem in casibus, in quibus separari potest matrimonium, vt j. Matrimonium. 4. in prin.

11 Quarta causa dicitur votum emissum ab ambobus de communi consensu, vt infra, Matrimoniū. 3. impedimento 5.

12 Quinta causa dicitur honestas, puta quia petit in ecclesia,[e] vel in publico, quia nō tenetur sibi reddere debitum, nisi honesto modo. 1. Cor. 14. omnia honestè, & secundùm ordinem fiāt in vobis.

13 Sexta cā est scandalum. Nā vbi esset scandalū consummare matrimoniū ante

a C. si tu] Ri. vbi supra recitat opiniones, sed nihil firmat. & gl. dicit verum, quod peccat, sed non propterea potest eam dimittere, & hoc cantat textus ille.

b Incorrigibilis] Dupliciter pt dici incorrigibilis, primo quando pertinaci animo se corrigere renuit; secundo quādo correctionē promittens ex consuetudine relabitur. Vnde dicit magister senten. in 4. distin. 35. 4. cap. 5. Vir debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam agit, sed non sæpe, idest si minus frequēter scilicet vltra id, quod sapiens determinaret eam esse recipiēdam. Idem dicit text. in d. c. si vir, in fi. de adult. ex quo no. ibi Abb. non esse parcēdū ei, qui deliquit pluries, quia delicta transeunt in exēplum. Facit optimè. l. 3. C. de episco. au. Nam non est miserandum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emendationi imputat. Nec obstat illud quod obijcit gl. in d. ca. si vir, de illo dominico dicto. Non dico tibi septies &c. ca. quemadmodum de iureiuran. & de pœn. distin. 3. Adhuc instāt, ex quo videbat maritum sæpe & sæpius mulierem recidiuantem, & pœnitentem recipere debere, & teneri, quia dicit gloss. quòd vir potest eam recipere toties quoties, sed ecclesia non intercedit pro ea, tum nè videatur ei peccandi licentiam præbere, tum ad terrorem aliorum, facit l. 3. de re mili. ff. §. si tyronibus, & ff. de pœ. l. 3. a 3. quæstio. 2. ita nos. Tu vero dic illud dictum, Non dico tibi septies, habere locum in foro animæ & pro salute eius, sed non prohibet, quin puniantur male factores.

c Peccat mortaliter] Tum quia facit contra constitutionem ecclesiæ, tum quia secundùm Pan. ibidem hoc casu vir videretur quasi leno vxoris, & facere causa quęstus, non enim est parcendum ei, qui deliquit pluries. nam, vt dictum est, delicta impunita trāseunt in exemplum. facit l. 3. C. de episco. aud. Non enim est miserandum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emēdationi imputauit, concordat Ri. vbi supra qui ait, nè suo crimini videatur consentire, cum correctionem debitam nō apponit. facit c. error. 83. dist. consi. hanc eādem sententiā tenet Ros. eo. tit. §. 15. allegat Hugo. idem tenere in d. c. si quis vxorem. Hoc est quod peccat mortaliter. Adde etiam Ab. in d. c. si vir, ponentem aliam limitationem de d. c. procedere in sciente, secus tamen in ignorāte secundū communiter doc. Ratio, quia peccatū nō cōmittitur sine cōsensu. 13. q. 1. ca non est. Quod verum est quoad culpam, sed bigamiam contrahit. 34. di. si cuius, & no. in c. 2. de big.

d C. solet] vbi in primo qui dicit petens absolutionem ab excōicatione, debet absolui, etiam quod excommunicator, vel aduersarius se opponat, nisi sit pro manifesta offensa excommunicatus, quo casu terminus. 8. dierum indulgetur ad respondēdum. hæc Pa. in d. c. si vir, de adulte.

e In ecclesia] Et ratio est, quia pollueretur ecclesia, & indigeret reconciliatione. & ideo in loco sacro nō licet carnale debitum exigere, vel reddere, nisi fortè longū tempus essent violenter inclusi in loco sacro, quia tūc posset reddi & peti, quandoquidem in tali casu non videatur illa prohibitio debere intelligi, quia nō est ponēdus laqueus animabus propter mūtiā loca. hæc. Ric. distin. 32. 4. ar. 3. q. 1. Nec in illo casu ecclesia est reconcilianda, secundùm Ros. consecratio ecclesiæ §. 9.

§. 9. sed tu vid e supra, consecratio ecclesiæ. §. 6. & infra eo. §. ñ.
a Aliquas solennitates] vnde no. Hug. in c cum in ijciatur. 27. q. 2. ꝙ si quis cognoscat sponsam an tequam eam traducat, pœnitentia vnius anni est ei indicenda se cundum aliquos canones, q non habentur.
b Statui temp⁹] Istud autem tempus erit duorum mensium sicut dicitur in c. ex publico, & est arbitrarium in eo, qui dicit se velle ingredi In eo autem, qui nullū verbum facit, nullum tempus est ei dandū, qa nullam exceptionem habet ad eū repellendū quin possit petere, nisi tantū, quātum prępararetur de bitæ solēnitates. Item nè vilem habeat maritus datam, quam nō stuprauit dilatā.
c Iure suo] Pro se tantum introducto, sicut creditor non tenetur petere debitum a suo debitore. c. ad apostolicam, de reg. cum similibus.
d Tunc tenetur] Puta vxor est verecūda, propter quod abstinet se a petendo, propter quod cadit in peccatum.
e Teneatur primæ] sibi ergo imputet prima, qa periculo se ingesſit. adde tamen, ꝙ si secunda relicta transiret ad alias partes, pos.

adhibitis aliquas solennitates a ſm mo~ē patriæ, non tenetur reddere añ illarum obseruantiā, non tamē mortaliter peccaret reddens, sed bene exigens, si sine rationabili causa faceret, vt supra dixi. S. 1.

14 Septima cā est religio, quam quis vult intrare, qa nō tenetur reddere, sed debet sibi statui tp̄s. b ĵ. quod ingredi teneatur. c. ex publico, de conuer. coniu. vñ, si nulla istaꝝ cāꝝ inest ꝯtracto m̄rimonio p verba đ p̄senti, teneť exact⁹ reddeř.

15 Vtrū non reddēs petenti, quia non vult concipere excusetur? Res. ꝙ non. A fortiori peccat mortaliter, qui ex ira, vel alio malo fine nō vult reddere.

16 Vtrū teneatur petere? Res. Ri. vbi supra. 32. dis. q. 2. 1. ar. ꝙ non, quia nemo tenetur de iure suo. c Quod verum credo nisi in casu, quando non petendo alter caderet in aliquod mortale, quia tunc tenetur. d

17 Vtrū teneatur reddere non petenti? Res. Ri. vbi supra q. 2. ꝙ sic, non tantū petenti expressè, sed & peten ti per aliqua signa, per quæ coniecturat alterū affectare sibi reddi debitum coniugale, aliàs si non petit tacitè, vel expressè, non teneť reddere. Auertere autē alterum, nè petat non licet, nisi cū debita sanctimonia. Vñ dicit Aug. de Anchona, ꝙ si ex negatione debiti alter scandalizatur, non excusať a mortali denegans, ꝙ limita, nisi ex aliqua causa prædictarum faciat, de qbus s.

18 Vtrum contracto matrimonio cū vna clandestinè, & publicè postea cum alia, teneatur primę redde re debitū? Res. ꝙ si non pōt reddi sine scādalo, puta qa ecclesia excōicat eū, & huiusmodi, ꝙ tenetur nō red dere qa ab omni specie mali est abstinēdum. 1. Thessa lo. vltimo, aliàs sic. f

19 Sed nunquid cohabitabit cum secunda ad præceptum ecclesiæ? Res. ꝙ sic, & necessaria ministrabit, si modò potest facere sine periculo coitus, seu adulterij cum dicta secunda, quia quando cum periculo probabili, tunc patiatur excommunicationem, & nō cohabitet, sed necessaria ministrabit separatus, quantùm potest, cum prima etiā non cohabitabit, quando sine scandalo cohabitare non potest, & sibi imputet, qui sic contraxit, & ideò consulēdum est tali, quòd patriā mutet, vbi cum prima sine scandalo cohabitare possit.

20 Vtrū actus matrimonialis sis peccatum? Respō. ſm Alexā. in 3. parte sum. in 6. præcepto, ar. 3. quod non, sed sit peccatum secūdùm eundem 2. 2. tta. de adu. q. 46. ar. 8. quando priuatur istis circunstantijs.

21 Prima dř recta intētio, puta qa excedit fines matrimonij factu⁹ cū quacūq; alia, vel cū ea, ēt si ñ eēt sua, coiret, vel ꝯstituit ibi finē vltimū, & sic ē mortale pc̄m. 32. q. 4. origo, g & c. liberorū. Aduerte tñ, ꝙ hoc intelligiť qñ hoc actu cogitat vt sit mortale, qa actib. ñ habitib. meremur, vel đmeremur ſm Pe. de Pal. in 4. di. 32. q. 3. Dēt ergo intētio sistere ĵ. limites m̄rimonij, si talis act⁹ dēt eē sine pc̄tō, hoc est ꝙ non cognosceret si ñ esset sua legitima vxor, & idē dic de vxore erga virū, sufficit tñ secundùm Ri. in 4. distinct. 32. q. penul. quòd actu, vel habitu hanc

set cum primæ habitare, Ro. eo. ti: §. fin. vt dicitur et 3. §. sequēti in fine.
f Aliàs sic] Vide Ri. in 4 di. 16. ar. 2. q. 1. & 2.
g Origo] No. qa est pulcherrim⁹ tex. qui sic dicit, origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis gl. s. immoderata exactio pro nimio ardore libidinis. Nihil autē ītereſt ex qua honesta causa quis insaniat. vnde & Sixtus Pythagoricus ait in sentētijs adulter est ī suam vxorem ardentior amator. in aliena quippe vxore omnis amatio turpis est, in sua nimius Sapiens iudicio debet amare coniugem, nō affectu. Non regnat ī eo voluptatis impetus, nec præceps ferarur ad coitū. Nihil est fœdius quā vxorē amare quasi adulterā &c. gl in ver. magnitudo, s. immoderata exactio ꝓ nimio ardore libidinis. glos in versic. amator, vehemens ama-

hanc intẽtionem habeat. a

22 Secunda dicitur causa, nam ex triplici causa sine peccato exigitur, & redditur, et cum merito ex primis duabus. prima prolis procreandæ. 2. debiti reddendi, tertia fornicationis vitandæ, communiter tñ tenetur, ꝙ sit peccatum veniale exigere causa fornicationis vitandæ b in se. vide glo. in c. quicquid. 32. q. 2. Alia ex causa cognoscere ẽ peccatum, aliquando mortale, aliquando veniale, vt in §. seq. patebit.

23 Vtrum si fiat causa satiandæ libidinis sit peccatũ mortale? ℞. ꝙ Canonistarũ. 32. q. 4. in c. origo, & c. liberorum, & theologorũ in 4. dis. 31. & 32. fuit diuersa opi. Aliqui tenẽt, ꝙ semper ẽ peccatũ mortale coitus ↄiugalis causa satiandæ libidinis, & dicitur, qñ præuenit voluptatem, & cogitationem manib. prouocando, & calidis vtẽdo, vt possit pluries coire; sed magis cõiter tenetur, ꝙ nõ est pctm̃ mortale, dũmodo si non esset vxor, non faceret. & d. c. origo, & liberorum, exponunt, qñ ita finaliter quærit delectationẽ, ꝙ ẽt si non esset vxor, non curaret. & hæc opi. est magis rationabilis, quia apostolus dicit, Habeat vnusquisque suam pp delectationẽ in ea, & non in alia quærẽda pp fornicationẽ vitandã, nec sequitur, ꝙ ponat ibi finem, quia non vltimũ. hanc. S. Bon. Ric. & Alex. & cõiter Theo. tenent, & placet, c quia pro ista. q. 2. opi. est glo. Aug. 1. ad Cor. 7. in princ. vbi dicit, Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, con cupiscentiæ verò satiandæ, sed tamẽ cum coniuge, habet culpam, propter tori fidem, venialem; hoc ille.

24 Vtrum cognoscere vxõrem causa sanitatis sit licitum? ℞. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. ꝙ sm quosdam sic, vel fortè potest dici, ꝙ sit veniale peccatum, & hoc verius, & sequitur Tho. in 4. dist. 32.

25 Tertia dicitur modus debitus naturalis, & hoc dupliciter. Primò quò ad vas, q a si fiat extra, & ibi emittatur semen, indubitãter est mortale grauissimũ. 32. q. 7. c. adulterij. Secũdò quò ad modũ standi naturalẽ qui quidẽ est, vt mulier iaceat in dorso, vir aũt in ventre incumbat ei, quia sic facilius ↄcipiunt mulieres, nisi per accidens impediat. Deuiatio aũt ab isto est lateralis ↄcubitus, & maior sedentis, & iterum maior stantis, vel vxore supergrediente. maxima horum est eorum, qui retrò more iumẽtorum. hunc vltimum modum quidam indistinctè reputant mortale licèt in vase fiat. Pe. de Pal. vbi s. Henri. Boich. in c. inquisitioni, de sen. exc. tenet, ꝙ supergressio mulierum similiter est mortale, nisi aliqua necessitate, vel rationabili causa fiat, puta in firmitatis, vel periculi aborsus, quia sic ꝓuertens vsum, & ritum sacramenti sciẽter etiam in accidẽtalibus peccat mortaliter, sicut tales. gl. Rai. tenet. ꝙ quælibet deuiatio a modo naturali, si fiat causa voluptatis amplius sic quærendæ solũ ꝙ est peccatum mortale. Tho. verò in 4. di. 31. in litera dicit, ꝙ quidam dicunt fore signum mortalis concupiscentiæ aliquando, Aliquãdo verò peccatum veniale, aliquando nullũ, quando ex iusta causa, puta infirmitatis, vel propter periculum prolis suffocandæ. Alb. in 4. dist. 31. dicit, quòd nihil eorum, quæ facit maritus cum vxore seruato vase debito secundùm se est mortale, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ. Tu verò detestaberis omnes istas deuiationes, & periculosas fore declarabis, & persuadebis, vt desistant, quantùm poteris; tñ sententiam non præcipitabis, quia vxor ꝑmittitur, vt in ea homo delectetur propter forni-

tur dicitur, qui tantũ vxorem diligit, vt apud se disponat, ꝙ si ipsa fortè esset vxor alterius, nihilominus carnaliter se cum ea commisceret in ca. liberorum dicitur, Voluptates, quæ de meretricũ amplexibus capiuntur in vxore, sũt damnatæ, & est peccatum mortale; concor. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. & hoc casu dicit adulterium extenso vocabulo secundùm Alex. vbi supra.

a Intentionẽ habeat] difficile tñ est, vt vir cũ propria vxore stans in igne nesciat ardere. 33. q. 4 vir cum propria. potest tamen cõtingere ex singulari dei dono, & non aliter. vnde dicit ibi, Quanquã ipsa admixtio coniugis sine carnis voluptate fieri non põt, Iõ a sacri loci ingressu abstinendum est. est autem bonum sacramenti in intentione vtentium concubitu coniugali, in quantum habent in intentione actualiter, vel habitualiter, ꝙ non concumberent nisi essent coniuges.

b Vitandæ in se] Est de hoc textus Augustini in §. criminis. 35. dis. vbi sic dicit, quotiens excepto filiorum desiderio quis vxorem suã cognouerit, & gl. ibi, supple & causa reddẽdi debitum. Quasi dicat, exceptis his duobus casib. in vsu matrimonij semper peccat, saltem venialiter; & ita est veritas.

c Et placet] Pro communi opin. glo. est in d. cap.

fornicationem [a] vitãdam. Et ideò hoc tenebis, ꝙ qualitercunque opus incipiatur, & quocunque fiat, dũmodo in vase debito semẽ emittatur, & taliter, ꝙ mulier retinere eum possit, nõ erit mortale de se. Secus si mulier taliter staret, ꝙ ex hoc semen retinere [b] non posset, quia esset mortale, quamuis vir in vase emitteret. Et ſm hoc concorda prędictos doct.

26 Sed quid de eo, qui fricationib. osculis, & tactib. delectaẽ non intendẽdo venire ad actũ coniugalẽ, sed finẽ in his poneret? Res. Pet. d̄ Pal vbi s̄ tenet, ꝙ ẽ pctm̃ mortale. Sed ego non credo, nisi se, vel alterũ ad pollutionem extraordinariam prouocaret, & sic tene per ea, quæ supra dicta sunt.

27 Quid de illo, qui ante completionem actus se retrahit, nec semen emittit ẽt extra vas, nè habeat plures filios? Res. Pet. vbi supra ꝙ non peccat mortaliter, nisi ex hoc mulier ad seminandum prouocaretur, idem dicit de eo, qui, nè habeat filios, abstinet, quia licet appetere non plures hr̃e, quã possit pascere, nec tenetur actũ inchoatũ ꝯsumare vxore non petente. & eadem ratione videtur ſm eundẽ poss: dici de muliere, quæ postquam est cognita a viro, vadit statim ad mingendũ, vel se cito erigit, vt emittat semẽ, nè concipiat. Sed de hac opi. valde dubito propter. c. aliquã. lo. 32. q. 2. ꝙ videtur innuere, ꝙ sit peccatum mortale. Sed posset dici, ꝙ d. c. loquitur quando quis ex sola voluptate hoc facit, vel quãdo post quam cõceptio est facta quærit aborsum, sed Pet. intelligit, qñ hoc fit ex rationabili causa, puta quia non potest eos pascere, & huiusmodi, & anteq̃ concipiatur in ventricula matris & sic posset teneri, licèt sit periculosa. [c] Dare autem, vel recipere venena sterilitatis, omnino est mortale, vt in d. c. aliquando.

28 Quarta dicitur tempus debitum. Nam tempore festi, orationis, & communionis est abstinendum.

29 Vtrũ peccet mortaliter q exigit, siue reddit tpe solennitatis? Res. ſm communiter doct. [d] in 4. di. 31. ꝙ non limitat s. Bo. [e] ibidem. ar. 3. quæstio. 2. nisi cõsciencia obliget, quia credit mortale, vel nisi interuenia[t]

quicquid, & sic tenet Hos. eo l. tit. §. 4. De eo etiam, quod allegat Ricard. mihi videtur, ꝙ non bene se firmet, in dicta distinct. 31. arti. 3. q. 2. Posset tamen dici, quod prima opinio sit rationabilior, quia coitus inter coniuges solùm est in duob. casib. permissus licitè, s. propter filiorum procreationem, & debiti redditionem, cũ debita honestate & temporis, & loci, & modi, in tertio autem est a mortali excusatus, s. ad euitandam fornicationem, capitulo quicquid. 32. q. 2. restat ergo, ꝙ in alijs casibus stet sub prohibitione fornicationis, quæ habet culpam mortalẽ cũ sit contra præceptum decalogi. s. non mœchaberis. Exo. 20. Nam quãdo regula est prohibitiua, omne intelligitur prohibitum, quod non est specialiter concessum, in Cle. exiui, de verbo. si. hoc autem satis videtur probari Tob. 6 Vbi Angel⁹ dixit Tobiæ, Audi me, & ostendam tibi, q sunt ij, quib. potest præualerẽ dęmonium, io eos, qui coniugium ita suscipiunt, vt deũ a se, & a sua mente excludãt, & suę libidini ita vacent sicut æquus, & mulus, in quibus nõ est, intellectus habet super eos potestatem dæmonium. Equus, & mulus non vtuntur coitu aliquo modo innaturali, vel aliàs monstruoso, sed ad ipsum nullo fine rationabili, cum careant ratione, sed libidine dilabuntur. & sic qui ad hunc finem vel suscipiunt matrimonium, vel eo vtũtur, dantur in potestatem diaboli, etiam si nullam aliam inhonestatem vel actualiter, vel intentionaliter exerceant. & ita includitur in hoc mortale, nam propter veniale nemo datur in potestatem diaboli, maximè vsque ad mortem, sicut dabatur illi. Nullus est enim iustus, qui careat veniali. Nec ob. dictum Aug. quia illud, Satiandæ, debet intelligi, id est implendæ, quando ab ea præuenitur ad extraordinariam fornicationem vitandam quia matrimonium post filiorũ procreationem datur etiam in remedium infirmitatis ad illicitos concubitus euitandos, non autem ad implemẽtum voluptatis vnde Hier. in c. liberorũ. 32. q. 5. voluptates aũt, q̃ de meretricũ capiũtur amplexibus, dãnatæ sunt. Cõstat, ꝙ amplexus in meretricibus fiũt cã implendæ libidinis. & hoc dãnaẽ cũ vxore, nec ob. ibi gl. q̃ dicit, dãnatæ, i. puniendæ ꝓpter pctm̃ veniale, qa extorquet literã quod non licet. l non aliter. ff de leg. 3. nec etiam fundatur super aliqua autoritate. Nec ob. dictũ apostoli ꝓpter fornicationem, qa exponitur. s. euitandam, sed non saturandã. Concordat tamen cũ opi. summę hic Gu l. Vorilong. i 4. di. 31. con. 4. prin q̃ videẽ rõnabilior.

a Fornicationẽ vitandã] in oib. aũt casibus melius esset, vt vir eam teneret vt sororem.

b Semen retinere] Asten li. 8. tit. 9. dicit, Quando mulier supergreditur viro, ꝙ est peccatum mortale, quia nec vir est aptus ad infundendum semen, nec mulier eum suscipiendum, & allegat Methodium dicentem hanc vnam fuisse diluuij causam.

c Periculosa] Facit illud Gen. 38. de filijs Iudæ, qui occisi fuerunt a dño pp semen extra vas emissum.

d Cõiter doc.] Hoc expressè tenet Ric. in d. dist. ar. 3 q. 1. quia non inuenitur prohibitum, licèt sit bonum consiliũ, alias ecclesia iniecisset laqueũ filijs suis.

e San. Bona.] s. Bona. in responsione ad primum. In corpore tñ q. dicit, ꝙ non peccat, si hoc sibi displiceat,

sacræ diei cõtemptus.[a] Alexand tamen 2.2. in tract. de adulterio. q. 46. ar. 2. tenet ꝙ non, si cognoscit pp delectationem, s. explendam, quod est mortale, quod verũ credo, qñ interuenit ꝯtẽptus sacræ diei propter talẽ delectationem faciendã. & sic concorda glo. quæ in sum. 33. q. 4. cum Alex. concordat alias non, quia circunstantia, quæ non cadit sub speciali prohibitione, nõ p̃t mutare speciem peccati, nisi, vt dictum est, qñ rõne contẽptus. Nam nullo iure[b] cauet, ꝙ de p̃cepto ñ cognoscat vxor in festo. sed c. 32. q. 4. sunt de consilio, vt patet intuenti, & sic etiã tenet Ri. in 4. di. 32.

30 An possit cõicare, qui reddidit? Res. s̃m Ale. vbi s̃. & Sco. in 4. di. 32. ꝙ sic nec de necessitate precepti tenetur abstinere sed non dẽt pp reuerentiã sacr̃i de bono consilio, nisi fortè solennitas aliud suaderet, vt dr̃ de pollutione. ꝗ. Eucharistia. 3. §. 2. idem tenet gl. in c. sciatis. 42. q. 4. de exigẽte dũmodo ñ cã satiandæ libidinis exegerit, sed tu breuiter dic, vt in d. §. 17. cũ seq.

31 Quinta dicitur qualitas personæ, cum qua est concubitus, vt non sit menstruata, vel vicina partui.

32 Sed nunqd peccat mortaliter, qui cognoscit tẽpore mẽstrui? Res. ꝙ casus dubius est inter doct. sed saluo meliori iudicio mihi vr̃ distinguendũ, vt colligo ex dictis ac rationib. Theologorũ in 4. di. 32. Aut ex tali coitu p̃t fieri generatio probabiliter, aut nõ. Si non, vt puta quia senex, vel sterilis vel fluxum hẽt, & huiusmodi, & tunc non ẽ pc̃tm̃ mortale nec in exigente, nec in reddẽte s̃m cõiter doc. nec ob. ꝙ illud Leui. 20.[c] & Ezec. 18. dr̃ p̃ceptũ morale, qa non est morale respectu turpitudinis, aliàs esset peccatum mortale, ẽt quando hẽt cõtinuum, & ad q̃cunque cuiuscunque turpitudinis ire, ꝙ est ꝯtra doc. communiter est ergo respectu periculi prolis mortale solum facit c. intelligentia, de verb. sig. Si verò p̃t fieri generatio probabiliter, vt cum non hẽt continuũ fluxum, vel est debitæ ætatis, ẽt distinguo, aut considerat periculum prolis, s. ꝙ possit generari leprosa, q̃ alio tpe generaretur sana. & ꝯtẽnit ꝑpter suã delectationẽ habendã, & sic mortaliter peccat tã exigens, q̃ reddens illo modo. Aut licèt ꝯtẽnat periculum ꝓlis tamẽ exigit, vel redd. ꝑpter fornicationẽ vitandã in se, vel in alio non principaliter ꝑpter delectationẽ, & sic non peccat mortaliter taliter exigens, vel reddens qa tenetur hõ magis diligere salutẽ suã, vel ꝓximi q̃ bonum corporis ꝓximi. aut non ꝯsiderat periculum ꝓlis, nec de generatione, & tunc si exigit cã fornicationis vitãdæ in se, vel in alio, vel debiti reddendi, non peccat mortaliter, licèt ꝯcipiatur ꝓles leprosa, qa tũc dedit operã rei licitæ, licèt non debitã diligẽtiã posuerit, tñ non reputabitur ad mortale, ar. eorum, q̃ no. in c. inebriauerunt. 15. q. 1. Si autẽ solùm exigit cã libidinis, vel reddit, tunc ex futuro euẽtu cognoscet, si peccauit mortaliter, vel ñ, qa si proles generabit̃ leprosa, reputabit̃ mortale, quia dedit operã rei illicitæ, ar. c.

De

teer. de petente verò dicit non esse sine peccato & graui, licèt fortè non mortali.

a Sacræ diei contemptus] Cõtemnere autem videtur quis si potest sine magna difficultate abstinere & exigit, seu libẽter reddit. Nam nihil aliud videtur esse contemptus, quàm non curare agere, qđ oportet, vñ Mat. 6. dicitur, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, sup quo dicit Aug. & ibi refert Tho. Nullus ferè consciẽtie potest odisse Deum, contemnit autem. i. non timet eum, dum quasi de eius bonitate securus ẽ. Item Ro. 2. An diuities bonitatis, eius, & patientiæ & longanimitatis, contemnitis, dicit gl. magistri sen. Hic autem contẽnit, qui nõ sic vtitur ad pœnitentiam. Et Isido. 1. de sum. bono, voluntatem quippe proprij domini nolle scire, quid est aliud quã velle Deum superbiendo cõtemnere? Et multò plus nolle facere, cum sit facere finis sciendi, & in faciendo cõsistat omnis salutis effectus? Met. 7. Nec quis videtur excusari, si iis temporibus exigat, seu libenter reddat causa prolis, quia dicit Ambrosi. super epistolam primã Corinth. Si causa procreandorum filiorum ducitur vxor, non multum tempus videtur concessum ad ipsum vsum, quia & dies festi & dies professionis, & ipsa ratio conceptus iuxta legẽ cessare vsũ carnis his temporib. denunciat. c. si dat. 33. q. 4. Mihi igitur placet opi. Ale. & gl. qui dicit. Maior. n. medijs gratia reb⁹. intell. in su. 33. q. 4. Quod si fit cã explendæ libidinis, ꝙ sit mortale. Si verò alia cã veniale.

b Nullo iure] est verũ, ꝙ nullo iure cauetur, quando petit causa ꝓlis, vel ad fornicationem euitandã, vel vult reddere, sed ẽ supra cõclusum, quod qui petit causa explendæ libidinis peccat mortaliter, ergo multo magis illis dieb. Et dicit S. Bon. ꝙ non potest fieri talis actus sine graui peccato illis diebus.

c Leui. 20.] q̃ coierit cum muliere in fluxu menstruo & reuelauerit turpitudinem ei⁹ ipseq; aperuerit fontẽ sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui. & de hoc Augu. 5. dist. ad eius.

1. de præsum. Si verò nõ generetur leprosa, erit veniale. Ideo ante euentũ debet ꝯfiteri tanquã de mortali, ᵃ c. iuuenis, de spon.

35 Quid de exigente tpe partui vicino? Rß. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 2. ꝙ si sine periculo aborsus vir pt carnaliter copulari suæ vxori ꝑgnanti, potest exigere sine mortali, & mulier sibi tenetur reddere, quia matrimoniũ non solũ est in officiũ, sed ẽt in remediũ. ᵇ Si aũt non põt sine probabili periculo aborsus, non dẽt nec reddere, neq exigere, imo ẽm Pe. de Pal. vbi s. peccat mortaliter tã reddens, quã exigens qa non curat occidere animã paruuli vnà cũ corpore. Aduerte, ꝙ maius est periculũ aborsus ĩ principio ꝯceptus. Rõ, qa, quis ẽm Auice. matrix mulierũ post impǵnationẽ claudaẽ, tñ ex delectatione mouet aliqñ, & aperit, & sic materia nondũ perfectè coagulata dispeidit & effundit, & iõ vituperat hic accedẽtẽ ad pǵnantem, in d. c. origo; non tñ erit pc̃tm̃ mortale, ex quo nondũ est formatus, si hoc non intendit.

34 Verũ imediatè post partũ possit exigi? Rß. Ric. vbi s̃. ar. 4. q. 1. ꝙ nõ de ꝯgruo, donec sit purificata, nõ tñ de necessitate est abstinendũ; limitat Pet. de Pal. vbi s̃. nisi mulier esset ex partu infirma, & esset ei periculũ mortis, vel aggrauationis infirmitatis, ᶜ & placet, & c. ad ei⁹. 5. di. & cau'a. 33. q. 4. & 32. q. 7. c. non solùm. loquuntur de honestate.

35 Sexta dr̃ conuenientia loci, quia non dẽt fieri in loco sacro. vnde, si est ꝯsecratus locus, ᵈ peccat mortaliter tã exigẽs, ꝙ reddẽs, ꝑp ꝯtemptũ sacri ẽm Alex. vbi s̃. ar 12. si non sit necessitas, ꝑp quã non possit cognoscere in alio loco, vtputa qa violenter sunt reclusi per longũ tps qa tunc esset de bono cõsilio abstinere, non de ꝑcepto; cõcor. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 1. sed Pe. de Pal. vbi supra tenet indistinctè, ꝙ est mortale. sed non credas ei. nec valet ei⁹ rõ, s. ꝙ nulla sit necessitas, sicut in vrina, imo maiot, ꝙ quis stet iuxta ignem lõgo tpe, & non calefiat. nec etiam alia ratio, s. ꝙ locus polluiẽ. qa pollutio noctur na in somnis ẽt polluit, tñ non est peccatum; ideo tene cum Alex. & Ric.

DECANVS Idẽ est, qđ Archid. & ideo dic, vt supra, Archidiaconus.

DECIMA Alia prædialis, scilicet de his, quę proueniũt ex prædijs. Alia personalis, s. de his, quæ ꝑueniunt ex negotiatione, artificio, scientia, militia, venatione, & huiusmodi industrijs personarum. Aliæ mixtæ, sicut quæ proueniũt de animalibus, & eorũ fœtibus, quæ partim sunt prę diales a prædijs, vnde viuunt partim personales ꝑpter custodiam, & eorum curam, de hoc habetur in cap. apostolicæ, & in c. pastoralis, de deci. & de parochianis. c. fi.

1 Verũ sine ꝑcepto † dã dæ tpe gratiæ? Rß. Alex. in 3. parte sum̃æ tracta de deci. ꝙ sic quæcunq;, cũ necessitas est, & petũtur a ministris ecclesiæ, vel etiã si

a De mortali] Posses aliter dicere, s. ꝙ aut iste fluxus est naturalis; & tunc tã reddens, quã petens peccet mortaliter. Et ratio est, quia præceptum super hac prohibitiõe moralis est. nã omnis moralitas in d. cat. etiam intrinsecus illo tẽpore cessare debere quando filij possunt & solet morbosi vel leprosi generari. & cum sit moralè, ubet iet e tam hodie vt cætera moralia secundũ omnes Theo. ideo Leui. 20. dicitur ꝙ interficiantur. Item si prohibetur petitio debiti, consequenter alter ad reddendum non obligatur, & si non obligatur, reddendo videtur consentire, & agentes & cõsentientes, &c. Roma. 1. & tractatua ista materia, Leuit. 15. & 20 & Ezech 18. Non recedas tamen ab ista distinctione posita hic in text quia notabilis & pulchra, quam teneas; vde gl. quæ hoc tenet, in d c. ad eius 5. dist. & Rose tamen eo. §. 10. alleg. Pet. de Palu. ĩ 4. distin. ꝙ si mulier habet menstrua, & vir petit debitum, tunc aut credit, ꝙ vir eã exosam habebit, si reuelabit, debet tacere, & reddere, & non peccabit, nec etiam vir, quia ignorãs Aut non habebit eam exosam & si credit, quod omnino vir ðbitum vellet, tacere debet, nè vir plus peccet petendo, & vterque excusatur a mortali. Et hoc potest perpendere vxor ex alijs vicibus, quibus renuenti non acquieuit. aut neutrum ꝑprædictorum credit, sed si dicit, fortè adulterabitur, vel peius faceret, debet reddere. Si verò credit, ꝙ abstinebit, tenetur dicere. hæc ille. Tene distinctionem autoris, quem videtur esse cõmunior opinio.

b In remediũ] eo maximè quia mulier prægnãs frequenter plus appetit concubitum, quàm quando non est prægnans.

c Infirmitatis] & idem videtur tenere gloss. in d. cap. ad eius. nam reddit rationem, quare non debent copulari coniuges ante, quàm filius ablactetur, & hoc tempus est quando mulier abundat nimis lacte, & nisi abstraheretur a puero, infirmaretur &c.

† De decimis hus. S. Syn. Trid. vide sess. 25. cap. 12. de reformat. Pet. Vend.

d Locus consecratus] Quis enim. auderet talia in palatio regis? ergo multo magis in auditorio regis cælestis.

non petuntur, dũmodo sit consuetudo regionis, [a] vt in c.peruenit.sed melius in ca.in aliquibus, de deci. in fin.dr. Illæ quippè decimæ necessariò soluẽdæ sunt, q̃ debenẽ ex lege diuina, vel consuetudine approbata. [b]

2 Sed nunquid consuetudo excusat a solutione decimarũ? Resp. vt colligo ex Alexan. vbi supra. Solutio decimæ vno modo est de iure naturæ & morale.s.inquantum conscientia dictat, ꝙ Deus honorandus est de ꝓpria substantia, & ꝙ aliquota pars substantiæ deẽ ad sustentationem ministrorum Dei, & hæc fuit semper in ꝓcepto, vnde Gen.47. sacerdotib⁹ Aegypti cibaria ex horreis [c] publicis ministrabanẽ. Alio modo dr̃ iudicia le præceptum, inquantum determinat certã.s.decimã partem dandã ministris s̃m rationẽ ęquitatis mutuę distributionis, vt sit æqualitas dati, & accepti inter seminantẽ spũalia, & tẽporalia dantẽ, s̃m ꝙ possibile est, & hæc fuit in lege ĩ præcepto simpliciter, Exod.23. & numeri 18. ante legẽ verò fuit de ꝯsilio, vt patet Gen.28. vbi Iacob vouit decimas, quod facere non potuisset si fuisset in præcepto. Tertio modo solutio decimæ ẽ q̃d cœremoniale quãtum ad aliq̃ significationẽ, sicut & oĩa antiquæ legis facta, s̃m illud. 1. Cor.10. Oĩa in figura ꝯtingebant illis. Qui enim decimã dat, quæ est ꝑfectionis signũ, eo ꝙ denarius numerus est perfectus vt no.S.Bo.in 3.quasi prim⁹ limes numerorũ, vltra quẽ numeri non procedũt, sed reuertũtur ab vno, nouem partib. reseruatis, protestaẽ quasi in quodam signo ad se ptinere imperfectionẽ; perfectionẽ verò q̃ erat futura per Christũ, esse expectandã a Deo, vnde cũ iudicialia hodie non obligent, nisi prout præcipiuntur ab eo; qui potest, patet ꝙ isto secũdo modo decimæ sunt de iure positiuo, prout verò sunt cœremonialia, hodie prohibentur, & in hoc concor. Ri. in 4.dis.17. & S. Th.2.2.q.87. art. 1. & hoc tene, licèt Innoc. in rub. de deci. & Host. teneãt, ꝙ simpliciter sint de iure diuino morali, & naturali, quod non est verum, nisi vt dictum est, & in hoc decipiuntur multi canonistæ. Cum ergo quæritur, an consuetudo excuset a solutione ipsarum, dico quòd si sacerdos, qui ministrat spiritualia, petit propter indigentiam, & sustentationem, non excusatur propter consuetudinem, quin teneatur dare tam prædiales, quàm personales, quia nulla consuetudo potest contra ius naturale, & morale. [d] 8. dist quæ contra. Similiter non potest consuetudo excusare, quin homo teneatur ex aliquota parte substantię suæ honorare Deum, excusare autem potest consuetudo & excusat in alijs casibus, si sit præscripta. Nam quòd detur sacerdoti non indigenti decima, ex institutione & præcepto ecclesiæ solùm est tempore gratię. Et hoc videtur innuere Hostien. in cap. a nobis, de deci. cum dicit, quòd consuetudo excusat a decimis etiam prædialibus non soluendis, cum non petuntur, pro quo facit capitul. suggestum, eod.ti. quod esse non potest, si esset præceptum morale. Nec ob. 13.q.1. §. his ita, & 16.q.1. reuertimini. capi. decimæ, & c. in sacris, & capit. decimas, & de decimis parochianos, & in c.tua, & infra, & in cap. tua nobis, & cap. cum non sit in homine, & cap. in aliquibus, in quibus dicitur, quòd a deo sunt institutæ, vel diuina lege, præcipiuntur, quia ibi accipitur lex diuina pro lege Mosayca, vt patet. 13. quæstio. 1. §. his itaque quę quidem filios gratiæ non ligat

Non.n. ibi aliud agi debet, quàm quod conueniat laudibus diuinis 42.di. orationẽ, & c. decet de im.mu.ecc. li.6.

a Consuetudo regionis] Tho.2.2. q.87. dicit sic. Decimæ in veteri lege dabantur in sustẽtatiõem ministrorũ Dei, Mala.3 inferte oẽm decimationem ĩ horreũ meũ, vt sit cib⁹ in domo mea, & Exo.22. Non tardabis offerre decimas, & primitias, patet et illud præceptũ Leui.27. Deu.13. Numeri.4.2. Para.31. Et ꝙ sint de præcepto, videtur ꝙ omnes doc. ecclesiæ in hoc conueniant. Hierony. habes pulchrũ tex. in c. reuerti. 16. q. 1. tex. habes Augu. 16.q.3.c. decimę & q.7.c. Maiores vbi dicit inter cætera, ꝙ olim maiores nr̃i multis copijs abũdabant, q̃a decimas soluebant sed hodie, q̃a cessat decimarũ solutio, vẽit iudiciũ dei, & tollit fiscus, ꝙ non accipit Christus Amb. in c. q̃cunque, ead. causa, & q. Grego. in c. quadragesima, de cons. dist.5. Et de concilio generali habes in d.c. maiores, & hodie prędicatores proferentes aliqua verba retrahentia a solutione decimarũ sũt ipso facto excõicati per Cleme̅t. cupientes, de pę.

b Approbata] nã consuetudo lau-dabilis seu rationabilis seruari debet. 42. di. in his, no. ĩ c. fi. de ꝯsuet.

c Ex horreis] Nã sic rationalis dictat, ꝙ his, qui diuino clericatui ministrant, i. [illegible] populo necessaria ministret. pri. Cor. 9. Quis militat, suis stipendijs?

d Et morale] Et est etiam præceptum domini, Matt.10. dignus est operari⁹ mercede sua.

gat nisi quò ad moralia; vt patet dist. 5 §. 1. & 6. dist. §. his ita, & de pu. post par. c. vnico, vel nisi (vt dixi) iudicialia præcipiantur ab ecclesia, a vt facit in decimis vt in titu. de deci. in multis cap. & in aliquibus alijs, vt patet de iniu. cap. 1. 23. q. 4. & 6. & tunc licèt sit præceptum legis diuinæ datæ Moysi, non tamen obligat vt tale, sed vt præceptum ecclesiæ. Et ideo male reprehendunt aliqui canonistæ Theologos, qui dicunt decimas nõ esse de iure diuino, quia non negãt, quin fuerint pręceptæ a deo in lege veteri, sed quia non obligant vt lex diuina, inquantum sunt iudicialia p̄cepta, sed solùm vt præcepta ecclesiæ. Inquantũ autem sunt a iure naturali & morali, bene sunt de iure diuino debitæ etiã hodie. Et ideo conclude, quod si minister ecclesiæ indiget propter sustentationem, & petit, ꝙ non excusatur ꝑꝑ consuetudinem contrariã, si autem non indiget, tenet̃ soluere. secundùm ꝙ consuetudo b se habet vel decimam, vel vigesimam, aut trigesimam, aut si nihil soluitur, excusatur, dũmodo consuetudo sit præscripta ꝑ eã q̃ dixi supra ꝯsuetudo.

a Ab ecclesia] Sicut si modò statueretur, vt qui furatur ouem, reddat quatuor, vide Sco. in 4. di. 15.

b Secundùm ꝙ consuetudo] Glo fi. in c. in aliquib. extra eo. dicit, ꝙ ex quo decimæ debentur ex dispositione legis diuinæ, quòd non valeat consuetudo, ꝙ non soluantur, et si diminuat quotam, nisi talis consuetudo esset a Papa approbata, bene dicit, ꝙ attenditur consuetudo, verũ decima debetur ecclesię parochiali vel prædiali iuxta ca. ad apostolicæ, eo. ti. vbi habetur, ꝙ decima personalis, debetur ecclesiæ, vbi quis percipit sacramenta de prędiali verò statur consuetudini, vtrũ debeatur ecclesiæ, vbi sunt p̄dia, vel ecclesiæ parochiali, vbi dominus percipit sacramenta, & audit diuina. Idẽ habetur in c. cum sint homines, e. ti. & ita intelligatur tex. in d. c. in aliquibus, qui consuetudinem loci ponderat. Sed non valet consuetudo, ꝙ decima non soluatur, vel vt minuatur ꝑꝑ verbum positum in d. c. in aliquib. §. cum integritate &c. Item sequitur in no. ibid. Aliqui intelligebant tex. in d. c. in aliquibus, ꝙ valeret consuetudo pro Theutonicis, vt infra dicetur. §. 4. Host. distinxit, ꝙ in prædialib non valet consuetudo, secus in personalibus, quæ non sunt in præcepto, nisi prout habet consuetudo, saluo nisi vbi essemus in loco, vbi decima prædialis ẽ modica, qua commodè non posset sacerdos sustẽtari, nã hoc casu personalis esset in præcepto, iuxta illud Psal. Sumite psalmum, & date tympanum, id est sumite spiritualia, & date temporalia. Innocen. in rub. eo. dicit, ꝙ Theo. dicentes personales non esse de iure diuino sunt quasi hæretici. Et probat sic, quod sint de iure diuino. Quia fortius debet honorari Deus de his, quę producuntur ex industria humana, quia digniora sunt, quàm de his, quæ terra producit. Et de personalibus, quòd sint de iure diuino, allegat Gen. 4. sed ibi nihil dicit, & Deutero. 12. sed non videtur sufficienter probari, quia dicitur ibi in duobus locis, decimas & primitias manuum tuarum. Ex hoc non habetur pręceptum sufficienter de personalibus, cum tex. possit intelligi, & debeat, vt videtur, de decimis prædialibus quia fructus eueniũt, & oriuntur de prædijs ex operantium manibus, sed personales sunt, quæ proueniunt ex negociatione, & huiusmodi, vt hic in prin. Io. An. sequitur hanc opi. Inno. di. ad tex. d. c. in aliquibus, quòd non intendit dimittere decimam, quæ iure diuino debetur, sed potius aggrauare solutionem decimarum, vt sit sensus literæ, ꝙ decimæ prædiales, & personales, q̃ debentur lege diuina, necessariò sunt soluendæ, & non solùm illæ sed etiam hæ, quæ debentur secundùm loci consuetudinem approbatam. Sequitur Ab. ibi hũc intellectum esse amicum literæ. Sequitur etiam Do. Ant. in parochianos, eo. ti. vbi dicit, ꝙ The. ab eo consulti nullam fecerunt sibi conscientiam in cõfessione, nec extra. Sed tamẽ eos damnat. dicens eos non fore lõgè ab hæresi, quãdoquidẽ ab August. Hiero. Gregor. & Ambrosi. cæterisque doctoribus sint decimæ approbatæ glo. etiam in ca. quicunque el. 16. q. 7. videtur dicere, quod personales decimę sunt de iure diuino, & quòd non valet consuetudo, vt diminuatur. Abb. vbi supra, dicit ꝙ decimæ de iure diuino debentur cum integritate, & in dubijs debemus stare interpretationi ecclesię, & summi Pontificis, vt probatur in c. per venerabilem, qui fi. sint legi. Sed iudicio meo errant tãti patres in duobus. primo in hoc, ꝙ dicunt decimas personales esse de iure diuino, & tamen non inuenitur hoc in Biblia, vt patet, vnde dicit S. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 2. ad primum, ꝙ specialis ratio, quare in lege veteri non fuit datum pręceptum de personalibus decimis persoluendis secundum cõditionem illius populi fuit. quia omnes alię tribus tũc possessiones illas, habebant de quibus poterant sufficienter prouidere Leuitis, quę carebant possessionibus. Non autem interdicebatur Leuitis, quin de alijs operib. honestis lucrarentur, sicut & alij Iudæi. Sed sunt bene præceptæ in lege noua, quia populus Christianus est vbique per mundum diffusus, quorum plurimi possessiones non habent, sed de aliquibus negocijs viuunt, qui nihil conferrent ad ministrorum Dei subsidium, si de eorum negocijs decimas non persoluerent. Ministris etiam nouæ legis arctius interdicitur, ne se ingerant negotijs lucratiuis. 2. Timo. 2. Nemo militans Deo, implicet se negocijs sęcularibus, & toto. ti. ne cle. vel mo. & ideo in noua lege tenentur homines ad decimas personales, & sic sunt merè de iure positiuo, vt patet. Et quòd personales non sint de iure diuino, tenet etiam Fel. in cap. causam, in principio de præscrip. sequens in hoc supplementũ in ver. decimæ. 1. versi. quid de illis. Secundo errant in hoc, in quo tantum instant, ꝙ consuetudo non potest tollere non solũ decimas in totum. sed neq; quotã. Nã clarũ ẽ ꝙ ꝯsuetudo, si est rõnabilis p̄scripta, derogat iuri positiuo, ergo consuetudo põt tollere in

totum decimas. Antecedens est notum per c.fi.de cõ suetu.& consequentia probatur, quia decima est de iure positiuo, vt patet manifestè ergo &c. Sed quia quantum ad aliquid sunt de iure naturali, Ideò quã tum ad id consuetudo nihil valet, & ita patet, quòd optimè concludi tur, & declaratur hic. Non obstant iura p Inn. adducta, & maximè.c.in aliquib. &c. quia fateor bene, q decimæ debēt solui cum integritate &c. sed n negat text. ille, q si adsit cõsuetudo, q illa non debeat seruari, & iõ miran dũ, q non ponderauerunt ista. Non obstat, quod dicit Ab. q taciturnitas papæ nõ sufficit, quia in tit.de decimis, in antiqs. 6.& Cle. clamat decimas esse cum integritate soluendas. Quoniam istud argumentum claudicat, & tantũ est dicere, totum corpus, quo multa statuuntur, clamat.l.Ariani.C.de hæret.ergo nulla consuetudo valet contra ius positiuum, quod est erroneum. Neque enim inuenitur in aliquo iure, q reprobet consuetudinem contrariam, finaliter fatetur hanc opinionē, de qua in autore nostro hic, esse æquiorem, maximè quia est cõsona dictis S.Th.& nè tot animę damnentur. sed ego dico veriorem, nullumque in ea periculum damnationis inesse, nisi fortè aliquis inueniretur ita obstinat^s, quod nullo modo vellet decimas persoluere, etiam si ecclesia præciperet cõtrarium, quia nulli dubium, q mortaliter peccaret, & consuetudo aliqua non posset illi suffragari. Ad prædicta vide Bal.in consilio, incipit Constitutio epi, & Pe.de Anc.cõsi.192.incipit, Magni. & Illu.princeps &c.& sic tene, licèt Io.An. in glo.in c.1. de deci.li.6. aliter fuerit locutus, & male iudicio meo, vt patet per prædicta. Hanc opinionem summæ hic sequitur Asten.tit.35.& lib.6.in principio.

Sancti^s tñ esset [a] eas ĩtegrè soluere, & p hoc facit. [b] c. a nobis, de deci. vbi dr̃, q q̃ libet tenet̃ soluere d̃cimas nisi a p̃statiõe earũ ĩpãliter sit except^s, qd̃ qdẽ esse non posset, si essent simpliciter de iure diuino, ar.4.di.erit facit ẽt qd̃ no. Arc.16.q.7. c.qcunq; [c] el 1.& sequitur Pa.in c.1 aliquibus, [d] dec.

a Sanctius tamen esset] Pisa.in ver.decimæ, primo. § 9. Idem dicit, Addens, vel sibi remitti facere, vel vt sequitur supplementum secũdum summam Rai. autoritate episcopi, & ecclesiarum, quibus essent per soluendæ erogaret quilibet vel simul, vel per quotidianas eleemosynas in vsus pauperum, & q idem esset faciendum de decimis, quas ipse retinuit præteritis temporibus. sed gl. Rai. non, quia dicit consilium esse, quia non est necessarium hoc fieri, cum consuetudo re vera in hac parte excuset.

b Pro hoc facit] Istud refertur ad corroborationē suæ veræ opinionis, Non autem ad id, quod licitur sanctius, & id quod dicitur, nisi specialiter sit exemptus sunt verba ex. quæ etiam reassumit Ab. ibi.

c Arch. in c. quicunque, Vbi concludit q valet consuetudo, q non præstentur decimæ personales. quia non sunt debitæ de iure naturę, licèt dicat secus in prædialibus, de quibus tamen dicendum, vt supra scripsi. Nam & ipse dicit, q in prædialibus minutis valet consuetudo, q non soluantur. Idem tenet Archi.in capit. maiores, ea. causa, & quęstione, Et vide etiam quæ latè scribit Ancha.in c.1. in 5.col ver. Itē opponitur, quod minuitur, & in ver. oppo. & videtur quod de decimis, de præscr. in 6 & latius per Hostien. in summa ti. de decimis in.§ fi. n 3.col in ver. & quæritur, cum multis sequentibus.

6 Vtrũ Papa [d] possit dispẽsare, nè quis decimas soluat? Resp. Ale. vbi s̃. qd̃ pręceptũ de decimis, inquantũ est iudiciale, p̃t ecclesia ordinare, q & quas debeat recipere, & q soluere, sicut fecit i multis religionib. vt s̃. dictũ est, & hoc itelligit rõne necessitatis vel vtilitatis. aliter nõ debet facere. [e]

d Papa dispensare] Asten libr. 6. titul. 35. art. 3. ver. vtrum autē in hoc casu, dicit Nam papa, quia est vniuersalis pastor, inquantũ decima est de iure positiuo, potest constituere, vt decima soluatur religiosis, hospitalib^s, viduis, & huiusmodi. itē quas decimas debent dare homines ligati ad soluendum, & qui tenentur soluere, & de q̃b. reb. p̃t ipse papa declarare.

e Debet facere] No. iu doctrinam Pa. in cap. a nobis eo. tit. in verbo exempt^s, Qui sic ait No. sing. gloss. Nam quotidie solet allegari iuncto tex dum generaliter quæritur, nunquid Papa possit dispensare circa ius diuinum. & videtur hic glos. in secunda solutione permanere, vt in totum papa non possit tollere ius decimarum, sed quibusdam personis remittere potest. Nam per hoc vltimum non tollitur ius diuinum, sed tolleretur, si vniuersaliter remitteretur præceptum. Et de hoc vide gloss. in §. si ergo. 16 q. 1. Ala. Host. & Io An. videntur sequi opini. gloss. Dicunt enim quòd quibusdam personis potest remitti sed in totum non nisi ex cã, & ad tps. & no hoc vlti. Non ob si dicatur, q alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia. §. his ita. 6. di. 5. di. in princip. Nec istud p̃ceptũ decimarũ, cũ sit morale, det posse remitti, q2, vt dicit Host. aliud in isto p̃cepto, q̃ in alis. Versatur. n. in alijs honor Dei irremissibilis vel vtilitas publica humana indispensabilis, vt est videre in illo præcepto, Nõ adorabis Deos alienos. Item in alio, honora patrem tuum &c. Et in similib. in quibus nec in totum, nec in partem dispensari potest. sed in præcepto decimarum est duplex consideratio, prima, quatenus versatur honor Dei Nam decimas sibi retinuit in signum vniuersalis dominij, vt in ca. tua, de decimis, & in hac consideratione, non potest decima vniuersaliter remitti, quia non potest facere papa, vt honor creatori non exhibeatur, maximè quando ipse sibi reseruauit, secunda consideratio in vtilitate, quę prouenit ex solutione decimarum, nam concernit commodum ecclesiarum, & clericorum ideo papa tanquam generalis administrator, & vicarius Dei põt hanc commoditatē in aliquibus remittere, & dispensare D. Ant. dicit, q ecclesiæ bene potest impendi istud priuilegium. Ad hoc.c ex parte, & ca suggestum, eod ti. & hoc est clarissimum. Nam in hoc non venimus contra præceptum Dei, sed contra constitutionem ecclesiæ, quæ distribuit decimas in particulares ecclesias sed si quæritur in laicis, nec decimas, futuras, neque præteritas etiam vult remittere potest, sicut est videre in iuramento, no. in capi. quanto, de iureiu. Hęc opinio D. Anto.

D.Anto.potest saluari quò ad Deum, nam non credo illum esse tutum, qui decimes sine causa tenet ex remissione Papæ, vel beneficia iniustè obtinet, pro hoc gl.no.in c.non est, extra de voto, & no.Pau.in c. de multa, de præb. Licet.n. Pape habeat plenitudinẽ potestatis, debet tamen facere sicut diligens pater fa. dispẽsatio vnicuique sicut opus est, sa.ca.1. 16.q.7. Sed quò ad ecclesiã militante, tene indistinctè opi.gl. & eli rõ. Per ea, q no.in l.si C.si cõtra ius, vel vti. pub. & in d.c.nõ est. & in c. q in ecclesiarũ & hoc in dubio. de puto verũ, vbi decimæ de facto soluuntur. Nã tunc si Pape in totum, vel remittere, nõ solũ tolleret reuerentia Deo debitã, sed ẽt alteraret vnumq se cum statum ecclesiæ. Quod P. pa non pt facere, vt no. te i ca. literas, de rest. spo. sed vbi de facto non soluuntur, nunquid Papa possit dispensare, vt non soluentes, euitẽt pcm certè pt tolli dici q sic. Nõ rñ in toto præceptũ tollendo, sed ex hoc cã nõ soluentes tolerando, vt

4 Sed quæritur, qñ dari debent? Rñ. vt dicitur in.c. cũ homines, de deci. q statim fructib. collectis. [a] Et hoc quò ad pdiales. quò ad psonales debẽt solui i fine anni. Sed tu dic, quòd fm consuetudinem præscriptã sunt soluendæ, & si pereũt, peribunt illi qui est in mora, al. ãs ñ sed cui debent. [b]

5 De quibus debet solui? Resp. q de omnibus fructibus terrarum, arborum, animalium, piscationum, venationum, fictuum, pensionum, molendinorum, ẽt ad vẽtum, balneorum, fullonorum lapidicinorũ, metallariorũ. Item de negocijs, & artificijs, & cæteris bonis, vt colligitur. 16. q.1. & q.7. & de dec. i multis. c. sed hodie consuetudo seruanda est de hoc per Asten.li.6.ti. 5.ar. 2.

6 Verũ de illicitè acquisitis. Rñ ẽt. Ale. vbi s q in psonalibus est distinguendum aut trãsfertur dominiũ i acq̃rentẽ, & sic tenet dare, sed ecclesia non dẽt recipere, quãdiu psona est in sc̃lere, nè videaẽ approbare ei' mores, sed si correxerit, poterit recipere sicut i meretrice, & histrione, & hmõi si aũt dominiũ nõ trãsfert, sicut in vsura, [c] furto, rapina, & hmõi, sic nõ tenetur, nec ecclesia pt recipere. Si verò decimæ sunt pdiales, indistinctè, qlibet tenetur q̃ncũq; peccator, & Iudæus, & inuasor, & ecclesia pt recipere q ñ dant intuitu psonæ, sed quasi ex cẽtu debito pdiorũ, facit c.d. terris, [d] de deci. Non tenẽtur tñ Iudæi [e] soluere psonales decimas cum non percipiant sacra, nec audiat diuina, ar. d.c.d. de terris.

7 Qui tenent dare decimam? Rñ Ale. vbi supra, q oẽs laici tã pauperes [f] quã diuites. Itẽ ẽt Iudæi de prædijs. d.c. de terris, vt s. in §. p̃cedẽti. 16.q.1 decimas. itẽ clerici in rebus patrimonij sui, nisi deseruiãt illi ecclesiæ, cui debẽtur, eod.ca.2.

d De terris] Vbi dicitur, q aut soluant, aut prædia dimittant. Et sic vr̃, q Iudæi possint habere dominia inter Christianos, ad quod vide qd̃ no. Inn. in c. q̃ super his, de voto. Onus aũt decimarũ est cõnexũ pdijs, vt licèt Iudæi nõ tenerẽtur soluere rõne psonali, tenẽtur tñ q pdie habẽt hoc annexũ on'. ex hoc colligitur bonũ argumẽtũ, q ecclesiæ, & clerici tenẽtur ẽ hodie soluere tributã impetrari de possessionib. eis relictis, in qb. erat annexũ istud on' nã possessiões ad hoc sunt obligatæ, de quo è tex. sing. in l. imperatores, ff de pub. De quo tñ Pa. in d.c. de terris, remittit se ad no. in c. tributũ. 11. q.1. & in c tributũ, & in c. sicanonũ 23.q. 8. vide eũ in c. ñ minus, de immu. ecclesiarum.

e Iudæi] Dic. dicũt, q licet nõ teneantur soluere has decimes, astringuntur ñ ad satisfactionẽ ei', q ecclesia sustinet p eorum absẽtio Christiano, q ha bitasset in ei' parochia, p ca. q s to, de viu ad hoc allegat glo. opti mã in c.tua, e.ti. in vers prætextu negotij vbi dicit

peccatum non incurrent. Hæc ille. & vide eum in d. c. in aliquib. eo. ti. latissime examinantem.

a Collectis] Antequam deducantur expensæ. & vide latius per Abb. in c. peruenit, eo d. ti. vbi etiam dicit non teq ulli monite opem ad contribuendum non soluentem in mora.

b Debetur Nem Theutonici soluunt certam mensuram, si et solum recolligant, siue non. & velet hęc cõsuetu ho retione .... tudinis, ... & Venetijs, q soluantur nisi tu monet. & n ... in c. n al quibus e. tit. & ... q de prad ... expensæ dedaci non debent d.c. Cum homines, v. de non est ... alendum semen. De ... autem si surgit ... ex rebus tem decimat is, deducuntur expensæ c pastoralis ... alias bõ. vñ de lucro ad ... e ... de ... c ... &c.

c In vsura] Ex hoc videtur innuere hic summa nřa, q solutũ pro vsura non transfer dominium vsurarij tu dic vt per eum i ... fre, vsura ... § 10.

q Iudæus pstat psonales qñqr, sed nõ oẽs. & dicit no oes, qa solũ obligat rõne satisfactiõis dẽni, & ita esse, q solũmet eccl̃a ex eo, q Iudæ' habitat i domo Christiani, ego crederẽ posse attenteri, q tenendo decimas esse de iure humano, q Iudæi possent compelli ad ees persoluendas integrẽ, quia non possunt se eximere a præcepto diuino. Nec ob q non eudiant diuina, quie hoc est eis imputandũ, quia non stat p ecclesiẽ, quia hebens obligatione sub certo mõ ... tis videtur adimplesse modum si per eum non sterit, vt in iure ciui. ff de reg. iu. & in regula, cum non stet, li.6 simile in Christiano non catholico. licet non curet audire diuina, nõ tamen per hoc eximitur a pceptõ, quare insi ... n d.bet se melioris cõditionis nec ex eius imp ... bitate debet cõmodũ consequi ... itaque fallo, ff de furtis, & c eũ qui, de preb. li. 6. secus si tenerentur decimas else de iure positiuo.

f Tam peupere] Ab. in c. cu sint, ... disputat an ...

qui recoligit solum fructus, qui ad vsus suos satisfaciunt, teneatur decimam soluere, & concludit ꝙ sic per rationes, vt ibi per eum, sed subdit ꝙ ecclesia tenetur sibi remittere tm̃, ꝙ possit viuere, cum ecclesia teneatur sibi prouidere de suo, pro hoc, quod in simili not. gloss. in ca. quicunque 16.q.7. vbi dicit, quòd si quis tanto tempore non soluit decimas, ꝙ si vellet satisfacere, oporteret vendere omnia bona sua, ꝙ licèt teneatur hoc facere, ecclesia tamen tenetur sibi hoc remittere, vnde possit viuere. subdit etiam Abb. ꝙ vbi esset tanta inopia, ꝙ quis soluẽdo decimam fame periret, ꝙ nõ teneatur soluere. & ex hoc quæstio soluitur, nunquid pauper de hoc, quod sibi donatur, teneatur persoluere decimã. quàndoquidẽ de omnib. licitè acquisitis fiat solutio decimarum. Et dicen. ꝙ tenetur, sed ecclesia tenet sibi remittere, vt per prædicta. Sed dicit. ꝙ decimæ personales hodie ñ sunt in vsu.

a Mentio specialis] Et sic papa potest derogare dispositioni, & pacto inito inter partes, quod intell[illegible], quando sumus inter personas ecclesiasticas, & super iuribus ecclesi[illegible]rum, quia ipse habet in cler[illegible] plenitudinem potestatis, & sua potestas in omnibus intelligitur excepta. c. venientes, de iure[illegible] gl. in e. constitutus, de rescri. Cle dudum §. nos d[illegible] ep. secus, si conuentio fieret super iure priuato, q[illegible] ex conuentione oritur obligatio naturalis, quę non potest tolli per principem, Cle. pastoralis, de re iud. per I[illegible] in [illegible] quę [illegible] ecclesiarum, de cons. & in [illegible]inquisition[illegible], de sen.

Item Ale. dicit, ꝙ vbi esset consuetudo, ꝙ de fructib. possessionũ ecclesiæ possẽt testari in morte, similiter tenerẽt de ipsis ad decimã & sic intellige. c. 1. de dec. Itẽ religiosi, nisi sint exẽpti priuilegio sedis apostolicæ sicut sunt monachi albi, tẽplarij, hospitalarij, & Hierosolymitani, & multi alij, de quo no. in ca. suggestũ, cũ multis. c. se. de dec. dicit tñ Ale. vbi s. ꝙ priuilegium de ñ soluẽdis decimis non liberat eos. q[illegible] teneãt soluere in trib. casib. Prim⁹ cũ pactione tenent q̃ priuilegiũ ñ reuocat pactũ p̃cedẽs, nisi fieret mẽtio spãlis [a] ĩ eo, vt in c. ex multipli. de deci. Secũd⁹, cũ parochialis eccl'a, cui debebant, enormiter lędit, ar. d. c. suggestũ. Terti⁹, cũ eas soluẽdo tacitè renũciãt priuilegio sed ꝯ hoc vide gl. & do. ĩ d. c. suggestũ.

8 Cui debeãt dari? Res. ꝙ p̃diales dẽnt dari illi eccl'æ in cui⁹ parochia p̃diũ situm est, vt in c. q̃m, de dec. & in c. fi. de parochia. nisi aliud hẽat ꝯsuetudo, vt in ca. [illegible]. & 2. & ĩ c. cõmissũ, & multis alijs c. de deci. Personales vero dẽnt dari eccl'ę parochiali, ĩ qua audiuit diuina vel vbi recepit ecclesiastica sacra [b] 16. q. 1. c. q. Mixtę verò debẽt dari vbi ꝯsuetudo ẽ, vel si nõ ẽ ꝯsuetudo, si pascunt ĩ vna, debẽt illi parochię Si verò partim in vna, partim in alia, diuidãt. facit qđ no. in c. apostolicæ de dec. & Pa. no. diffusè ĩ c. cum contingat, eo. tit.

9 Vtrũ soluẽdo ei, q de iure eccl'am ñ tenet, sed ꝺ facto, excuset? Res. ꝙ ñ, si scit nisi ex iusto metu excuset, vel nisi per tolerantiam ecclesiæ q̃ cum non contradicat, v[illegible] consentire s̃m Rod. & hoc vltimũ verũ, nisi placeret eis ecclesiã fraudari.

10 Vtrũ cleric⁹, q hẽt sufficiens p̃rimoniũ, [c] vñ viuat s̃m statũ suæ p̃sonæ, possit decimas recipere? Res. Ale. vbi s̃ ꝙ sic, vt p̃curator in necessitates pauperũ, vel vtilitates eccl'æ expẽdẽdas, ñ aũt ĩ vsus p̃prios ꝯuertẽdas. imò si ĩ p̃prios vs⁹ ꝯuertit ꝯmittit sacrilegiũ, si ĩ malos [d] incurrit iudicium e facit c. quoniam [illegible] fi. 16. q. 1. & c. pastor. 1. [illegible] 2.

11 Vtrũ decimę possint pręscribi? Res. ꝙ laici nullo mõ pñt p̃scribere, vt eis soluãt, ꝺ p̃scri. c. cãm. [illegible] d clerici, si parochiã hñt, pñt ꝺ p̃sc. de quarta. si vero ñ habẽt, non pñt. sir̃ & de religiosis [f] dicendũ est, ar. eorũ, quæ no. in c. placuit, [g] de præscrip.

b Sacramenta] Aliqui volebant, ꝙ si recipit baptismum in alia ecclesia, ꝙ illi deberetur pars decimæ, cum sit omnium sacramentorum ianua. c. 2. cum ibi no. eo. ti. in 6. tamen in hoc est standum c[illegible]suetudini.

c Patrimonium] Non solum de patrimonio paterno, sed & de beneficijs, licet a[illegible] qui voluerunt ꝙ ex quo habẽt [illegible] ficia ampla ꝙ nõ deberent [illegible] decimas, q̃ [illegible] tur in susten[illegible] meri. 18. Cu[illegible] exc[illegible] dat [illegible] nos suos a[illegible] nis exceden[illegible] suis, c. detest[illegible] da con[illegible] preb. in 6. Ite v[illegible] de[illegible] dari dun[illegible] p[illegible] vnũ [illegible] laic[illegible], ꝙ [illegible] aliud cler[illegible] vt non possi[illegible]. si igitur vo[illegible] clerici ꝙ d[illegible] soluantur, [illegible] seruent præceptum suũ, quia [illegible] auxilium legis [illegible] nocatur & [illegible] frustra, d[illegible] Et di[illegible] ꝙ om[illegible] debi[illegible]ur [illegible]pter id, quod [illegible] tur hic [illegible] tex.

d Si [illegible] malos] Dicu[illegible] ꝙ si est p[illegible] blicus fornicat[illegible] r, non debet ei d[illegible] decima sed [illegible] ri. & q[illegible] tur i[illegible] itel[illegible] oc cultis, [illegible] nequi[illegible] ta. [illegible] d[illegible] stien. [illegible] cipi[illegible] decimam, vt inde h[illegible] viua[illegible] pe[illegible] e iu[illegible] licet Dei [illegible] modo qu[illegible] q[illegible]tur ap[illegible]stolus dices, iudicium sibi manducant, & bibunt.

f De religiosis] Intellige d. personalibu[illegible], aliàs sec⁹.

g Placuit] Est c primum, & n[illegible] ibi ꝙ epi[illegible] p[illegible] uertens ecclesiam in hæresim prolap[illegible] contra episcopum neglige[illegible] potest præscribere, [illegible] sus specialis in fauorem fidei, vt currat p[illegible] triennio, & cum mala fide, & est necessaria specialis canonis dispensatio secundum eum.

C. cum

a C. cum contingat] Adde ibi Ab. in secundo not. Et de his etiam ponit Astens. lib. 6. tit. 35. ar. 3. ver. vtrum decimæ possint.
b Secundùm Rodo.] Et etiam Astan. vbi supra ar. 6. parũ añ finem; & sõ sm eum, quia præscriptio est odiosa. c. cũ contingat, de deci.
c Sed mihi v?] Cõtra sententiã istam tenent ali. qui. Et in primis allegant Ab. in c. ex multiplici, in tertio not. eo. ti. sed nihil dicit ibi de sacerdote remittente laico sed de sacerdote remittenta cleri co. Sed bene hoc dicit in cap. cum homines, eo. tit. in vl. not. Item allegat Pisanam in ver. decimæ. 2. § ñ. sed supplementum ibi tenet contrarium, dicẽs verum esse si est pauper ille cui fit remissio, & tamen debet imponi ei, vt si peruenerit ad pinguiorem fortunam, satisfaciat. Si verò est diues non potest fieri secundũ eum. Et credo, ꝙ sit securior opin. Et argumentum summæ nostræ tangit Abb. vbi supra, & non respondet iudicio meo, & Rosẽ in ver. decimæ. §. 13. idem videtur sentire.
d Laico conuerso] & hoc probatur per text. in d c. quanuis, ibi In sæculo remanenti, a contrario sensu. Et hoc admittunt doc. si concederetur ecclesiæ ruralis ad sustentatione ip sius. vel potest intelligi secundùm eos in istis fratribus Ierosolimitanis, quibus conceduntur ecclesiæ, & decimæ, quanuis conces-

& ĩ c. cũ cõtingat, a & ca. sequen. de deci.

12 Cui soluet, qui antiqui tus non soluit, nunc vult satisfacere? R. ꝙ non ei, q pͤcripsit, sed ecclesię paro chiali secundùm Rod. b & Ray. Quod verum credo, si ecclesię parochiali tunc erãt soluendæ aliàs secus.

13 Vtrum sacerdos parochialis possit remittere decimas non solutas tẽpore præterito? Res. secundùm Rodo. quòd sic in totum, vel in partẽ, ex quo in posterũ vult abstinere, & face re debitũ suum. sed mihi videt, c ꝙ non possit, nisi sit pauper, cui remittũtur, ar. c. fin. 16. q. 1. quia cum sint pauperum, nõ possunt in non pios vsus conuerti. nam & super alimentis legatis nõ valet trãsactio sine iudicis autoritate. l. cum hi quibus, ff. de transac.

14 Vtrum laico possit cõcedi decima? Res. secundũ doc. in cap. ad hęc de deci. ꝙ null' contractus potest iniri cũ laico de decimis, per quem dominium dire ctum, vel vtile trãsferatur in ipsũ, qa videt alienatio q̃dam, vt probatur per tex. cum glo. in Cle prima de re. eccle. non ali. in versic. ad vsus. Sed ↄcessio ad mo dicum tempus, quæ non videtur alienatio bene potest fieri, & etiam ad tempus vitæ alicuius ex causa, & cum autoritate prælati

secundùm glo. secundam communiter approbatam in c. quanuis, eo. ti. quia ꝑ pter dubium vitę potest di ci modicum tempus. Sed de hac glo. dubito propter ea, quæ dixi supra, Alienatio. §. 18. & potius credo, ꝙ non possint concedi ad vitam alicuius, nisi autoritate Papæ, & hoc intelligo in laico, qui laicaliter viuit, se cus in laico conuerso d & religioso, cui concedi possent, secundùm quòd not. doc. in d. c. quanuis. Ius verò decimandi nullo modo potest cadere in laico, cum sit spirituale, vt in d. capit. not. e & hoc intelligo sine autoritate papæ, quæ solus potest secundùm nota. in c. 2. de iudi. f & tutus est in foro animæ si ex causa hóc Papa facit, aliàs non vt not. dom. Anton. in capitulo a nobis, de deci. & sequitur Abb. g

15 Vtrum laicus habens in feudum decimas secura consciẽtia teneat? Respon. ꝙ si scit se habere post con cilium h Lateranen. quod fuit celebratum. 1179. sine autoritate Papæ non potest tenere, vt no. in c. prohibemus, de deci. Si scit se ha buisse ante illud conciliũ, vel post;, sed cum autoritate papæ, & ex causa, sic potest tenere. Si verò ignorat, an ante, vel an interuenerit autoritas Papæ, seu ex causa legitima, nis, dispensatiuè concessit, vt laici possent decimæ infeudari, sed postmodum illud fuit reuocatum,

sio fiat potius ordini eorum, quàm personis, debent tamen per fratres suos clericos ecclesias regere, & gubernare. & not. istud dictum pro istis fratribus Sancti Ioannis, qui licet sint laici, non tamen dicuntur esse in sæculo, sed quasi religiosi, vt iustè, teneãt ecclesias, & percipiant decimas, debent tñ regere ꝑ clericos, & non per ipsos. ad hoc quod no. in c. 2. de ærta. & qua li. & ꝑ prædicta not. quòd laicus conuersus est capax iuris spũalis de quo tñ dic, vt no in c. 2. de inst. hęc Pa. in d. cap. quanuis &c.
e Vt in d c. not.] Per Abb. ibi hoc clarè habetur licet incliuet cum gl. in d c. quãuis.
f C. 2 de iu.] Hs ibi, ꝙ offm merè ecclesiasticũ non ꝑt cõmitti laico citra papam.
g Sequitur Ab.] in d. c. a nobis, di cit, ꝙ opi. d. Ant. põt saluari quò ad deũ. qa nõ credit illum esse tutũ qui decimas si ne causa tenet ex remissione papæ Sicut nec obtinet beneficia iniustè ꝑ hoc glo. no. in c. non est, de voto, facit, qđ not. Ab. i c. de multa, de præb. Nam licẽt papa habeat plenitudinẽ potestatis, dẽt tñ facere sicut diligẽs paterfam. dispen sando cuilibet, ꝑ ut opus est, capi tulo primo 56. quæstio. 7. Secus quò ad ecclesiã militantem, quia Papa, vt ibi per eum.
h Post conciliũ] olim ecclesia, vt haberet auxilium à Christia-

catum,

laudabiles sunt sibi prohibiti sine superioris lnĩa, vt vouere, peregrinari &c. 20 q. 4. monachis. Itẽ defensio fit propria voluntate, sed voluntas monachi dependet a voluntate superioris. ca. 2. de testa. li. 6. igitũ &c. sed in contrarium est veritas, vt hic dicitur.

in Cle. 2. in §. cæterum, de re iu. vbi sic ait Papa, Cũ illa Imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis existũt & vide ad hec. Cle. sæpe, in ver. defensiones, de ver. sig. No. tñ ꝙ de his, quæ in iudicio agunt quædã sunt acta causę, vel litis, quædã iudicij. Cõfessiones, & attestationes & ea quæ respiciunt factũ, ꝓpriè sunt acta causæ. Citatiões & satisdationes sunt acta iudicij, vt no. Inno. in c. cãm, de testi. Et Archi. in capitu. indemnitatibus. § vero. de ele. in 6. verba ergo, sine strepitu & figura iudicij, licèt tollerent aliqua ex his, quæ ordinant iudicium, non tñ illa quæ instruunt cãm & sic põt intelligi. hic. vide gl. in d. Cle. in ver. defensionis. facit qđ no. Pal. in l. 1. ff. de requi. re. vbi dicit, ꝙ per statutum non potest tolli, quod respicit negotij principale, sed id qđ iuris apices respicit. Ad hoc Alex. in l. custodias, ff. de custodia reo. Vide tñ, quæ no. in c. quę in ecclesiarum, de const. t. vbi dicitur ꝙ princeps ex causa potest statuere cõtra ea quæ, sunt iuris naturalis, vt in præscriptione.

in tractatu de iusto [a] bello. Ratio, quia hoc competit de iure naturali dist. 1. ius naturale. & quò ad actus naturales [b] religiosi ñ censentur mortui. 16. q. .cap. placuit. c. 2. cum glo. l. deo nobis, C. de epi. & cle. vers. nam & maritis, & ẽt aduersus suũ superiorẽ potest quis se defendere, ar. c. ex parte, [c] de accu. & hoc verũ, si ille, ꝯtra quẽ se defendit, iniuriosè vult eũ lædere, quia si iustè, & ordine iustitiæ seruato ꝓcederet non posset sine peccato se defendere, aliàs sic, dummodo fiat defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Istis. n. duobus concurrẽtibus, scilicet ꝙ sit ad repellen. iniuriam, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, licet. Aduerte hic. quòd non licet ꝑcusso repercutere etiam in continenti, quia hoc esset vindicta. l. non est singulis, ff. de re. iu. nisi timeret de ꝑcussione geminata, faciunt notata per Inno. in ca. olim causam, [d] de restitut. spol. & quod no. in sum. 23. q. 1. facit. l. 4. in princip. ff. ad l. Aquiliam.

1 Vtrum defensio possit tolli per Papam, vel principem, vel legem vniuersalem, vel municipalem? Rñ. Albe. in l. omnes, C. de epi. & cle. quidã dicunt ꝙ non, cum sit de iure naturali, & videtur expressum in Cle. pastoralis §. penu. de re iu. Dominus Gabriel de Oseletis in suo tractatu tenet, quòd si statuto cauetur, ꝙ possit procedi nulla data defensione, ꝙ valeat, & pro hoc facit, quia licèt appellatio sit species defensionis, tamen tollitur in multis casibus, vt C. quorum ap. non re. per to. Item quia iura volunt in multis casibus nullam dari defensionem, vt C. de sic. [e] l. fi. in fi. C. de adulte. l. si adulterij. C. de fal. mo. l. 2 cum similibus. Nec ob. ꝙ defensio sit de iure naturali, quia verũ est in defensione manuali, & đ ista loquitũ. d. l. vt vim. sed defensio danda per iudicem reo petenti, vel non petenti, est de iure gentiũ, vel ciuili, & ideo per aliud ius tolli pt, [f] & hoc dicit esse verius Albe. [g] ibid.

2 Vtrum defensio pro rebus liceat? Res. secundùm Innocen. in dict. cap. olim, & Bar. in d. l. vt vim & glo. & doc. in l. 1. C. vnde vi, ꝙ sic, & pro rebus auferẽdis, nè auferantur, & ablatis, vt recuperentur. Et hoc verũ in ablatis, si incontinenti fit idest antequam ad alia negocia diuertat, text. est ff. de vi, & vi ar. l idem est §. cum igitur, qui armatus.

a In tra. d. iusto Refert hoc Abb. ĩn c clerici arma de vi. & ho. i. cle. ver. venio ad vl.

b Actus naturales] Pro hoc facit glo. notabilis in c non dicatis. 12. q. 2. qua dicit Religiosum posse facere eleemosinam de bonis monasterij morienti fame, si cõmodè lnia superioris hři non põt. Si ergo per actum aliàs sibi illicitũ põt subuenire vitæ alterius, fortius per actum licitum pt ꝓpriæ vitæ subuenire.

c C. ex parte] Nã ibi, qđ monach⁹ pt suũ abbatem accusare, si mal⁹ sit, Quia & si in licitis tenetur obedire nõ tñ tenet tolerare. si mal⁹ ẽ. & hoc casu habebit expensas à monasterio, quãdoquidem agat causam monasterij vtiliter, quia eius interest non habere pro pastore lupũ, vt no. ibi Ab. nõ admittitur tamẽ ad accusandũ. si cã rõnalis impediat, vt quia est excõicatus. vel conspirator, & huiusmodi vt dicit ibi tex. iuncta glo. si ergo monach⁹ pt accusare, multo forti⁹ se dfendeř.

d C. oli cãm] & Ab. ibi. § 7. col. ver. sed ꝓ informãdo.

e C. de sic.] Illa lex iudicio meo nihil facit, quia solũm dicitur ibi, ꝙ illi, qui docuerunt barbaros artẽ fabricãdi nauem, prius ab eis incognitam, decernuntur plecti sententia capitali.

Tolli põt] Hoc tñ vř esse contra tex. & ibi no. Car. in Cle. 2. in §. cæterum ...

g Alb.] Pro ista opinione Alberic. facit dictum Baldi, vt refert Felin. in d. c. quę in ecclesiarum, de const. col. 14. ver. 7. sed hic bñ est aduertendũ, in l. nec causas, ver. fuit qõ antiquitus disputata, C. de appe. vbi dicit per illum tex. ꝙ valet sententia Imperatoris parte non citata, nam ibi patet, quod sententia Imperatoris valet causa non cognita, allegant etiam glo. io l. is, qui reipub. causa ab. ff ex qui. cau. ma. quæ dicit, ꝙ si iusta est causa, valet etiam sine cit tione

Et dicit Pa. in c. significasti, secũdo de homi. ꝙ dicitur ĩteruallũ, qñ relicto primo se diuertit ad alia nõ necessaria. Sec°, si comedit vel bibit, vel cõgregat amicos, [a] & hmõi. ff. de verb. obl. l. ꝯtinus, [b] primò R. ff. đ duobus reis. l. duos. [c] §. vlt. C. vnde vi. l. 1. & cum hoc sit à iure concessum, non reqritur autoritas superioris, nisi de bono consilio, nec incidit talis in excõicationẽ, si persona, a qua aufert, esset ecclesiastica, etiam si in personam immittit manũ, qñ aliàs recuperare nõ poterat, vt colligit in d. capit. olim, [d] & d. c. significasti, nisi a proposito [e] modum excedat, vt in d. ca. olim, & d. c. significasti, & de app. c. significauerunt.

citatione factum principis. Sed dñs Ab. in cap. 1. de cã pos. & ꝓprie. per illum tex. dicit not. & tene mẽtl, ꝙ et princeps, vel Papa nõ põt ꝑte absente & nõ vocata cãm diffinire. & põdera, qa verbo, Põt, ꝓponit negatio, ex quo patere vr̃, ꝙ citatio sit de necessitate iuxta gloss. in c. beneficium, de reg. iur. lib. 6 qđ tñ intelligit Io. An esse verum đ potentia or lina ta, non de absoluta, quã Papa est supra ius. ca. proposuit, de cõcess. præb. & l. prĩceps, ff de legib. simile habetur ĩ capitu. 1. de fi. instru Cardi. aũt in d. ca. dicit sim pl'r Papam procedere non posse ꝯ partem inauditam, quia hoc esset tollere defensionem, quæ est de iure naturali, quod princeps tollere nũ põt, Cle. pastoralis, de re iudi. pro quo dicto facit quod no. Bar. in l. filius familias, ff de don. vbi dicit citationem esse de iure gentium. Ex quo infert, quòd si princeps dat alicui ptãtem, vt possit ꝓcedere sine iuris solennitate, nihilominus tenet citare; ita allegat Ab. sed verbaliter hoc non dicit ibi Bar. sed sententialiter potest colligi in ver. an eius vigore. sed ibidem in vers. immediatè præcedenti pro eo, quod hic dicitur, apertè loquitur di. quòd reo non potest auferri defensio, quia est de iure gentium; allegat. l. vt vim, de iusti. & iur. & hæc faciunt contra ea, quæ hic dicuntur. sed pro opin. autoris faci. gl. io l. meminerint, C. vnde vi, quæ innuit Imperatorem posse dare facultatem occupandi possessionẽ siue citatione, licèt aliud sit in iudice inferiori, vt l. fi. C. si per vim, vel alio mõ. Quare ipse Abb. concludit, quòd aut constat nullam reo competere defensionem; & non requiritur citatio etiam per inferiorem, quia citatio fit, vt conueniat citatus ad se defendendũ, ita. d. Cle. pastoralis. Et sic patet, ꝙ frustra fieret citatio. ꝓ hoc. c. olim, de re iudi. & qđ no. Bar. in l. a. ff. de admi. re. ad ci. pertinẽ. si autẽ põt cõpetere aliqua defensio, tunc inferior non põt nec debet procedere absque citatione ad actum præiudicialem. 3. q. 9. caueant, & ca. omnia. & de consti. c. ecclesia. Princeps verò regulr citare debet. si tñ non citat, vel dat facultatem procedendi sine citatione, valet quod agitur, quia semper præsumitur causa in principe. oportet tñ secundùm Felin vbi supra, quod sit euidens, vel saltem apparens. Nec obstat, Cle pastoralis, vbi non videtur præsumi causa. Quia ibi Imperator non erat iudex illius regis, sed Pa- a. ... aduc non videtur, quod Papa possit citationem tollere, vt patet in dict. Clementi. in §. cæterum, vbi etiam contra subditum non potest princeps supplere defectum citationis, vel defensionis, quæ tam est de iure naturali, & ea quæ sunt de iure naturali, non potest tollere princeps. facit text. in l. fina C. de legibus, iuncta glo quæ apertè tenuit non valere sententiam principis sine citatione lata etiã in causa ciuili, quod clarius tenuit ibi Baldus. & quòd non interueniente citatione potest allegari, & opponi de nullitate etiam contra principis sententiam. Quod placet domino Abb. in dicto capitulo primo de causa possessio. & propri. & facit, capi. ul. primum de feu. fin. cul. nõ an ite. vbi quis n... debet feudo priuari etiam per principem ... quam d. c... pa sit co... ctus. Pro hoc etiam, quia citat... & causę cognitio nem videtur dominus int... fe, vt pat... ni felle in ca... lo deus omnip... s secunda quæst. prima, Et Gen. 18. de peccatis Sodomorum, quia deus dixit, Descendam & cætera. Similiter antequam condemnaret Adam, prius voluit eum audire, Gen. 3. Adde etiam, quod raro potest contingere, quod reus aliqualem non proponat defensionem, vt patet in his duobus extremis. Quare iudicio meo non videtur Papa simpliciter posse tollere defensionem, nisi vt dixi cum causa saltem verisimiliter præsumpta, vt not. in dicto capitulo quæ in ecclesiarum. Ad nostræ autem summæ conclusionem faciunt ista, quia non negat Papam posse tollere defensionem, quæ est de iure naturali, sed solùm eam, quæ est de iure positiuo &c.

a Amicos] De his tamen certa regula dari non potest, quia posset esse, quòd quis post multos dies sua recuperaret, & tamen incontinenti fera diceretur, vt notat Panormitan. in dictis locis, stabitur ergo arbitrio iudicis. Et potest dici, quod ratio horum est, quia quando iniuria infertur rebus, perditur naturalis possessio, non ciuilis; & hoc, si habebat animum continuandi possessionem suam, & resistendum. l. qui possessionem, ff. de vi & vi ar. Et l. clam. §. qui ad nundinas, ff. de acquirenda possessione. vnde redeundo incontinenti dicitur potius suam possessionem defendere, scilicet ciuilem, quia non potest liberaliter vti, nisi deijciat nunc detinens. Vnde potius dicitur defendere, quàm vim inferre, circa naturalem possessionem occupatam per alium. Sed quando iniuria infertur personæ, cessat ista ratio, nam seipsum non possidet, nec dicitur spoliatus, nec se defendit, cum armis amotius persequatur. Et ideo non debet ex interuallo repercutere sicut in rebus.

b L. continuus] Et dicitur ibi, quod actus continuus intelligitur, licèt interueniat aliquod momentum naturæ.

c L. duos] Non impedit quin constituantur duo rei, licet interuenerit modicum interuallum.

d In d. c. olim] Abb. ibi hoc dicit, apertè penul. col. ver. oppono. 4.

e A proposito] Verum autem pro rebus liceat excedere?

dere?Ad hoc no.tex.sing.in capitulo secundo de homici.ibi,Te vtaque,ꝙ non excusatur etiam ab occisione furis nocturni, nisi faceret pro defensione & ꝑsonæ, vnde necessaria illa duo sunt quæ ponuntur, copulatiuè, ergo non sufficit altera pars. & hoc tenet etiam gloss.

ı.non inferenda,hoc etiam tenuit Inno.in c.si verò de sen.excom.

c Conc. Trid videas loco prælcitato. P. V.

d Non effugit]quid autem in clerico? Dicen. ꝙ aut clericus habet iurisdictionem in loco,& tūc pro defensione suorum

23.q.3. in princ. Et facit contra opi. legistarum, & maximè Bar. qui dicunt, ꝙ si aliter nō potest saluari res, ꝙ licitum est occidere,quod est contra illum tex qđ tamen intellige in foro contētio so,non tamē excusatur in conscientia, quin peccet mortaliter ꝑ illum tex similem hr, quia licèt qs excusetur de iure ciuili, si occidat marit' adulterant certo ca su.l.nec iure,ff.ad adul. secus tamē est in foro aiæ, imò imponitur magna pnia. 33. q.ı admonere.& iō gl.sing.in c.in ter.33 q..dicit, ꝙ ꝑ p(?) cessionē iuris ciuilis non excusatur quis a pe cato homici dij, quod intelligē,nisi concessi s sit rationalis, & diuino iuri consona, ꝑ hoc tex. in c.suscepimus, de hom. hanc no. Pa.in c.2.de homicidio, &c.

3 Verum quilibet de populo posit quemlibet defendere ipune?Rñdet Bar. in.l. si quis in seruitute, ª in fin.ff.de furt. & in d.l.vt vim,& ibi glo.& 23.q.8.S. ı.in gl. & Cy. & Pe.in l. ı. C.vnde vi,ꝙ sic consuluit, tamē Bar.in d.l.vim, ad tollendum omne dubiū, ꝙ faciat sibi mandari,vt ipsum defendat clamando, defendite, vel currite, & similia, vt no.Bal.ᵇ in d.l. ı. qa tūc sm omnes licitè & impunè facit in ar.l. Gracch',C.de adul.Aduerte tamen,ꝙ irregularitatem nō effugit,ᶜ qui pro alterius defensione alium occidit, de quo vide ifra.homicidiū.3.S 3.

4 Quid dicitur ᵈmoderamen inculpatæ tutelæ? Resp. gl in d.l ı. multū laborat, sed Bar. ibi & i l.furem, ff. ad l.Cor.de sica.dicit,ꝙ in culpata tutela est id facere sine quo aliter se defendere non pōt sine periculo ꝑsonæ,vel rerum, vnde non debet pati ꝙ damnificetur in aliquo, si damnum est irrecuperabile,aliàs sec', vt in d l.furem.ex quo infert, ꝙ etiam si non possum effugere,quin me percutias, ᵉ nisi te interficiam, ꝙ licitè te interficio,quia cum iniuria personalis sit maior, q̄ realis,vt in l.seruorum, in fin.ff.de pœnis, & propter realem irrecuperabilē possum te interficere, vt in d. l.furem,ergo fortius ꝑ per sonali.facit gloss. de restit. spoliator.olim,el ı. ad fin. & glo.in c.significasti,el 2. de homicid. & istud tenet Flo.in d.S quæ cum aliter. Bald vero in d.l. ı. dicit, ꝙ tria debent esse, vt sit moderamen. Primum æqualitas,vt si cum armis, ᶠ cum armis, vt ff. de vi. & vi arma.l. ı. S. vim vi. Sed ego hoc credo verum, quando potest repellere, quia par uus vix cum armis potest se defendere a magno qui cū pugno fortè eū interfice ret,ar.3.q.7.S. tria. Secundum,tēporis vicinitas, qa si post,esset vindicta.cōtra, c.seditionarios.46. distinc. Tertium,talis & tanta quā ta est necessitas.Adde quar tū,ᵍꝙ intentio sua feratr,vt se defendat, qa act' ex intē

licet arma moue re.ca.dilecto, de. sen.ex.li.6.si verò non habet iurisdi.tunc si sine ope clerici iniuria pōt propulsa ri, & non debet clericus pugnare,c ex mul'a,de voto.& ı.q.8.resp hens lib.lē.7 q.ı. sciscitatus,aut nō pōt aliter iniuria propulsari,& tūc licet lerico capere aggresso rē ꝑximi, & verberare ac ēt occidere,si aliter iniuria ꝑpulsari ñ pt 23.q...Maximianus, & c.qui pōt. Incurrit tñ irregularitatem occidendo, vel mutilādo. no in fum.23 q 8 Ab. ind. .clerici, de vi & hn.cle.

e Percutias]nun quid si pōt fugere,te eatur? Respondit Pa. in d ca. significasti,ꝙ cleric' debet potius fugere, quā suū aggressorem occidere,c.susce. pimus, de homi. & cle.ı.de hom. Si verò est laicus multi distinguūt ꝙ debet conside

a L.si quis in seruitute]Dicit ibi Bar.no. quòd quilibet potest iuuare & defendere aliquem offensum, quia, vt ibi dicit text.Si quis potest me iuuare ad defensionem rerum mearum,multomagis ad defensionem personæ. Et Bar tangit declarando ibi glo. in d.l vt vim,in ver. quæret gl.Et adducit Bar.idem argumentum,quia si possum conuocare vicinos ad defensionem rerum. l.3.& l.cum fundus,ff de vi.& vi ar.ergo &c. Adde Bal.in d.l.vt vim,vbi per multas quæstiones tractat istam materiam.

b No.Bald]Et Ab.idem tenet in d. c olim rau sam, de rest.spo in ver sed nunquid sit licitum. Vbi ponderat ad hoc illum text.quia ibi non est verisimile, ꝙ de quo ibi, fuerit solus in expulsione illorum fratrum,& facit c.dilecto,de sen.excom.& 13. quæstio.

rari qualitas,& conditio personarum, vt rusticus teneatur fugere,si aggrediatur,a nobili,quia non est sibi verecundia Bar.indistinctè tenet,ꝙ non teneatur fugere.Dic quod est de rigore iuris hoc.

f Cum armis]Vnde,vt dicit Bal.ibidem,si venit aliquis ad expellendū te de possessione manu vacua, non debes eum repellere gladio,si venit cum fuste, non repellas tu cum balista.

g Adde quartum]Istud quartum ponit ibi Bal.pro 3 sed tertiū hic positū declaro,ꝙ si potes alio mō repellere iniuriā,q̄ vulnerādo,vel occidēdo debes pro culdubio hoc facere,exēplū.ıgenio tuo illū, q aggressus e postea fugere,vel ia' tuos re icere fine (?) eug vel suæ ꝑsonæ,iā nō debes vulnerare,vel occidere.in foro aūt cōtētioso d excessū moderaminis vid Bar. & Bal.

Idē tenet gl.9.q.1.in sum.& gl.in c.1.de cle.exc. mi. Et ibi Abb.& idē tenet S.Th 3 par.q.8 3.licèt gl.fin. in d.c.degradatio, videatur tenere contrarium, sed tu vide eundem lo.An. ibidem in nouella.

a Cōfert lectio Car.in decalogi pcep.nō ɔcupi.P.V.

b Est is cui] vide tu alias diffinitiones positas ab Abb.In ru.eo.ti.

c Ex ordinaria] Ad intelligentiā scias, ꝙ extraordinariū iudiciū dr̃ illud,quod fit coram delegato vnde delegatus dr̃ iudex extraordinari9,ex quo patet,ꝙ delegat9 pt̃ subdelegare, de quo dic vt infra. e.§ 6.vel iudiciū extraordinarium dr̃,qn̄ non proceditur ī forma iudicij, sed ex officio iudicis pcedit per modū inquisitionis,vel denuntiationis, de quo per tex.iuncta gloss.2.& ibi, Ab.in c.qm̄ ɔ, de probatio. & vide Abb. in rubri.de iud. Ille ergo, q haberet potestatē procedendi p modū inquisitionis, posset delegare. Adde,ꝙ extraordinariū remediū est, quod ob aliquam cām extra vel vltra cursum solitū alicui datur,vt resti tutio minori læso, vel absenti ex causa iusta.

d Delegatio qb. facienda iure nouo.S. Syn.Tri. lege sess.15.c.x.sess. 13.c.1.de re P.V.

e Viginti annos] cōpletos sm̄ Ab. in ca.cum vicesimum,co.ti.in 1.no.Et ibi vide plenè de materia. De ætate autem,quæ requiritur ad consequendum beneficium, & dignitatem,ponitur in c. cū in cunctis,de elect.& vide infra,ætas.

d In c.causam] ibi dicit Abb. ꝙ monachis ecclesiæ cathedralis & regularis potest per Papam fieri delegatio.Nam in casu illius c.erat ibi episcopus,& Ab.

ordinarius sit,& characterē habeat,licèt dgradat9 officiū dicere teneretur,nō tñ dēt dicere, Dominus vobiscū, & similia, quæ ad dignitatem ordinis pertinent.

5 Quis pt̃ restituere degradatū depositū?Res. ꝙ solus Papa.c.1.& 2.l.di.Sic & pfes prouinciæ non potest restituere, quem damnauit. ff.de q.l.1.in fi.

DELECTATIO a In cogitatione,vtrū sit peccatum mortale,vide supra Cogitatio.§. 2.

DELEGATVS ē is,cui b a summo Pontifice, vel ordinario committitur cā quò ad ecclesiasticos. Similiter dico de imperatore,& alijs dominis quò ad sæcularia.

1 Quis pt̃ delegare? Res. ꝙ quilibet ordinarius,& q libet,qui ex ordinaria c iurisdictione aliquid potest.

2 Quis pt̃ d esse delegat9 in ecclesiastico foro?Res.ꝙ delegat9 Papæ non pt̃ esse quis,nisi sit in dignitate ɔstitut9, aut canoni.ecclesię cathedralis,vt in c.statutū, de rescri.li.6. & habeat ad minus.20.annos, e nisi ex certa scientia Papa causam cōmitteret non existenti in dignitate,vel minori,de of fi.del.cū vicesimū,& d ele. cum in cunctis,aliorum potest quilibet esse, qui nō prohibetur, verū est,ꝙ causæ spirituales,vt de decimis, de iure patronat9,& hmōi. non possunt delegari laicis,sed clericis tantū,de iu dic. decernimus,vide plenè per Abba.

3 Vtrum guardiani ordinis nostri Minorū, & priores fratrū mendicantium habeant dignitatē?Res.Ge. ī c.nullus,de ele. super gl. in ver.prælaturam,tenet ꝙ sic.& ideò possunt esse delegati Papæ,facit q no.Pa. in c.causam f 1.de iudi. & ī c.cūolim,g de ma.& obe. & Car.in Cle.2.h de rescr. & ibi gl.Pa. tñ in d.Cle.2. distinguit de priore, ꝙ aut habet supra se in monasterio superiorē, sicut q ē sub abbate,& iste non habet dignitatē, sed ille,qui nō hēt supra se superiorem in monasterio, habet dignitatem quàuis non sit perpetuus, sufficit,ꝙ posset esse.

4 Quid pt̃ i delegari?Res. ꝙ quædam pertinent ad ordinem episcopalem,vt consecrare,ordinare, & ista delegari non possunt non habenti illum ordinem, alia omnia possunt delegari,nisi prohibeantur a iure,hæc habentur de of. ordinarij. quod sedem, k de consecr. eccle.aqua.

quia ecclesia cathedralis erat regularis, & hoc ideo quia habent dignitatem.Et ibi etiam allegat,ꝙ religiosus obtinens prioratum ecclesiæ, potest esse delegatus,Licet Archidia.contra in d.c.statutum.

e In c cum olim] Ibi in primo not.hoc not.ex illo textus. de fratre prædicatore.

h Car. in Clem. 2.] Mihi videtur ꝙ Card.ibi nihil dicat,licèt gloss. ibi.in versi.delegatus,possit facere in arg. Car tamen in Clem. 1. de elect. 10.q.dicit super glos.in ver. prælatum, arg.illius glo. ꝙ minister fratrū Minorum,& custos potest dici prælatus,& obtinuit in quæstione facta,rum opponeretur cuidā prouinciali Prędicatorum, quod non poterat eē pcurator per Cle religiosus,de pcu. ꝙ fuit pnuuciatū ꝙ sic, quia gl. in d.Cle. religiosus, intelligit de nō prælato.Sed iudicio meo tenet Car.in d.Cle.2.de rescri. in 1.oppositione cōtrariū, scilicet, ꝙ guardia. non pōt esse delegati, licèt erret.Et ibi nesciui inuenire hanc distinctionē Pauli relatam per Cardin. Felin.in d.cap.cum olim, de maior. & obedien.sequitur opinionem istam, & allegat ad hoc multa.

i Delegari causæ quæ prohibeantur,a S. Synodo Tridentin. vide cap.xx.sess.24.de refor. Pet. Vend.

k Quod sedem] Abb.plenè.ibi,& gloss.1.quę vult, quòd de iure canonico possunt delegari omnia,quę sunt meri imperij. Et idem tenet gloss.in capi. in archiepiscopatu,de rap.Et in cap.illud.23. quęstio. 3. & ibidem q. 2.illo.8 his ea. Et est glo not.in capitul. peruenit,in fin.gloss.magnæ.95. distin. quæ dicit,ꝙ nihil

nihil habet eps, quod sit meri imperij, quod non sit delegabile præter vsum pallij, quia pallium archiepiscopale non habet alteri concedere, cum sit personale, vt in c. ex tuarum, & in cap. 2. vbi melius probatur, de auto. & vsu pallij.

fi. ibi. Salua legatorum sedis apostolicæ autoritate.
i L. 1. §. 1.] Ibi est text. ad literam in fi. cum glo. in ver. per alium.
k Quod non] Ponderandus est casus, Titius delegatus habet potestatem subdelegandi, nunquid requiratur in subdelegando, q habeat conditiones, de quibus in c. statutum, de rescri.

5 Quid pt delegatus? Res. Ge. in c. psentium. §. testes, de testi. l. 6. & gl. i c. solet,[a] de sen. ex. li. 6. q dicit, q delegata potestas est stricti iuris. & ideo id solú potest, qd est ei commissum, & sine quo causa expediri non potest, de of. dele c. 1. & c. prudentia. §. si verò, & ibi Ab. & l. ad legatú, ff. de procu. & id, pp qd facili' expediri posset cã, non venit, nisi expsè committatur.

6 Verú delegat' possit subdelegare? Res. q delegat' a principe pt subdelegar; no. Inn. i c. pastoralis,[b] de of. dele. & ibi Abb. in 1. no. facit. l. 1.[c] ff. de offi. eius, cui man. est iu. & c. super quæstionú,[d] & c. fi. e. tit. & hoc verum,[e] nisi qñ certú ministeriú ei committitur. limitat Inn. in d. c. fi. de magno[f] ministerio, sicut pdicare crucē, dispēsare cum irregulari, pniam iniungere, absoluere excōicatos, & huiusmodi, vel qñ per rescripti verba comprehenditur, q est electa industria vel fides eius, sicut qñ dr, Confidim' de tua industria vel psonaliter[g] exequaris, vel qñ negotiú non est bene expedibile per aliú. Fallit in legato[h] sedis apostolicæ, qui ēt in prædictis pōt subdelegare, vt in d. c. fi. patet. Delegatus aút ab inferiore non pōt, nisi sit delegatus ad vniuersitatē causarum. ff. de iudi. l. cú pror. §. 1. ff. quis & a quo app. l. 1. §. 1.[i] ibi gl. dicit hoc optimè, vel nisi hoc sibi specialiter cōcedatur sm Io. An. per c. is cui, de offi. dele. li. 6. vel nisi quando vnú articulum totius causæ cōmitteret, Cle. 1. de offi. delega.

7 Núquid poterit subdelegare non existenti in dignitate, vel personatu, neq; canonico ecclesiæ cathedralis? Res. q non,[k] vt cōiter tenetur in d. c. statutum.

8 Quid de snia duorú, delegatorú discordantiú? Res. q depēdet ex delegāte, vt acceptet quā voluerit.[l] Secus in snia arbitrorú[m] ex cōpromisso, quia nó tenet.

a In c. solet] Et gloss. 5. Et ibi ēe tie. super illa gl.
b C. pastoralis] Intellige de quocunque principe non recognoscēte superiorem in temporalibus; sequitur Abb. ibi.
c Facit. l. 1.] & ibi Barto. no. in prin. ver. quæro nunquid delegat' principis pōt delegare ea, quæ sunt meri imperij, quem articulú examinat Ab. in c. q sedem, de off. or.
d C. super qstionum] In prin. & ibi Ab. in 4. not. & latius sup gl. in ver. quicunq;, vbi vult etiā q inferioris delegatus potest subdelegare aliquē articulum saltem non iurisdictionalem, quod facit pro limitatione summę hic in 2. membro.
e Hoc verum] De hoc est tex. in c fi. §. fi. de of. de leg. vbi habetur q vbi papa committit cuidā officium sine iurisdictione, non potest subdelegari, exēplum. Mandat papa alicui, vt possit dispensare cum irregularibus, certè non potest alteri subdelegari, quia videtur electa industria personę.
f De magno] Sequitur Ab. ibi, & allegat ad hoc. c. is cui, de offi. dele. li. 6. vbi dicitur, q si papa cōmittit alicui, vt prouideat alicui certæ personæ de beneficio, potest alteri committere vices suas, quia ex quo est ibi persona expressa, non versatur ibi industria, sed est nudum ministerium. Fallit tñ, qñ nudum ministerium competit iure proprio, vt in materia electionis, quæ potest committi, vt c. quia ppter, de elect.
g Personaliter] Hæc latè persequitur Ab. in d. c. fin. in §. is autem, vide ibi. & in fi. dicit se aliàs consuluisse, q Archieps Floren. cui mādata fuerat a papa cā, & dictum, super quo conscientiam tuam oneramus, q poterat subrogare, præcipuè per illum text.
h In legato] Probatur dictum illud in illo ca. fi. in

l Voluerit] Ita firmat Ab. in c. fi. de re iu. in 1. col. ver. si. [illegible] potestatem [illegible] delegatam [illegible] vtraq; per [illegible] arbitrio delegantis. Non [illegible] altera [illegible] re, cum nulla sit lata ab hnte potestatem, qs exercere [illegible] cōpetit delegatis [illegible] parte, & [illegible] in solidum. [illegible] vnus sine alio [illegible] agit, vt i c. vno de legiterum, & in c. cām [illegible] de off. dele. [illegible] glo. in c prudentiā, eo. ti. Si verò alterā approbet, sumet snia [illegible] validitatem ex autoritate delegantis, & non ipsi delegati. Pñt n. ipsi delegati, si non concordant in princi. totum negocium sufficienter instructū ad superiorem delegantem remittere, vt in c. per hoc, de hereti. lib. 6.
m Arbitrorum] Hoc tenet Ab. vbi s. Et rō est, quia nemo illorum hēt ptātē in solidū Et idē esset dicen. in arbitratoribus pari numero discordātibus, tum quia est eadem ratio in hoc casu in arbitris, & arbitratoribus, tum quia tex. d. c. fi loquitur gñaliter in hñtibus ptātem ex cōpromisso, & arbitrorū duo sūt gña. l. si societatē § arbitrorū, ff. pro socio. ergo tex. ille loquens simpliciter, dēt intellig in gñali significato, cum non appareat ratio restringendi. l. de precio, ff. de publ & c. si Romanorum 19. di. & c. solitæ, de ma. & obe. Hoc videtur sensisse Bart. in effectu in l. 1. §. si plures, ff. de exer. vbi dicit, q hñtes offm priuatum autoritate, & vtilitate a [illegible] ribus habēt potestatem nō in solidum, sed pro parte. Allegat in argumentū l. plerumque, alias. l. Pedius, ff. de arbitris. Et idem tenet Bal. in c. 1. de [illegible] in mari sa. vbi plus dicit, q duo arbitratores discordantes nō compellitur eligere

Similiter p̄sidentes loco Papæ ī cōsilio gn̄ali, nisi oēs [a] ɔ̄sentiant i actu gerēdo nihil faciunt, qa vnius cōtra dictio inficit totū, no. Pa. in c. non ē, [b] de reg. & in c. pe. de sta. mo. Secus in sententia duorū ordinariorū discordātiū, q̄ tenet ꝓ reo, nisi i causa matrimonij, libertatis, & testamenti & in huiusmodi fauorabilib. quia tūc tenet ꝓ actore, vt in ca vl. đ sen. & re iu. intellige, si agit, vt mr̄imoniū & hōi teneāt aliter valeret ꝓ eo q vt valeat agit, vel se đfēdit.

9 Vtrū qs teneat̄ acceptare subdelegationē [c] in casu, quo sublegare p̄t? Res. Inn. in c. pastoralis, de of. del. ꝙ sic, nisi qn̄ ɔstat, ꝙ delegat⁹ maliciosè se exonerat, vt in tex. p̄fati. c. pastoralis. nam tūc n̄ tenet̄ & si vellet eum coger̄, iusta ē appellatio ei⁹ sec⁹ si non ɔstaret & ē dr̄ia inter delegatū a principe, & ab inferiore, qa delegat⁹ a principe p̄t coger̄ oēs, ēt si n̄ sint sui fori. C. q pro sua iuris. l. vnica. ff. de mune. & ho. l. munerū. §. iudicādi. exceptis aduocatis, [d] q ibi, q̄ i foro suo reciper̄ iudiciū, n̄ p̄nt cogi. C. đ aduo. di. iu. l. sancim⁹, in fi. delegat⁹ ab ordinario n̄ p̄t cogere hominē alteri⁹ fori. ff. de iurisd. om. iu. l. vl. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. 1. de offi. or. pastoralis, in prin. & in gl. p̄fati, c. pastoralis, đ offi. del. in ver. renitentem.

10 Vbi p̄t cognoscere delegatus. Pa. vide s̄. cōmissio.

11 Qn̄ expirat iurisdictio eius? Res. re integra expirat per scientiā mortis delegātis. l. eius q in prin. & § nā & si tibi, ff. si cer. pe. de offi. dele. gratū. Itē p mortē illius, contra quem mandat̄, reintegra, de rescri. significauit, & multis alijs modis vt i c. qm̄ Ab. đ of. del. & i multis alijs locis q̄ omitto.

12 Qūo p̄t absoluere excōicatos a se? Viđ supra Absolutio. 1. in prin. & §. 1.

13 Quid si delegatus non vult facere fidē de mādato suo, & ꝓpterea aliqs non vult ei credere cū nō teneatur, vt in c. cū in iure, đ of. del. & eū excōicat? Res. ſm doc. in d. c. ꝙ n̄ tenet, qa delegat⁹ [e] n̄ hēt autoritatē excōicādi, nisi qn̄ eēt sibi rebellis, & cū talis n̄ sit rebellis, ex iurisdictiōis đfectu [f] nulla est excōicatio.

DEMENTIA si est perseuerās, excusat a culpa q̄tū ad factū i ipsa commissū. 15. q. 1. aliqs. 32. q. 7. quēadmodū, & ab irregularitate, vt in Cle. vnica de homi.

1 Vtrū q aliqn̄ fuit đmēs possit ꝓmoueri ad ordines vide. s̄. corpe viciatus. §. 6.

DAEMONIACVS an possit ꝓmoueri, vide s̄. Corpore viciatus. §. 8.

1 Qūo in dubio possit ꝓbari, an qs sit dæmoniac⁹? Rn̄. ꝙ si p. 30. dies carnib. indifferenter vesci cogatur, & maximè hedinis, q̄ dęmones ꝓuocēt, vt hr̄ in c. 2. 7. q. 2. in text. & in gl. si nullā sentiet læsionem, apparebit, ꝙ non sit dæmoniacus.

DENVNCIATIO q̄druplex, prima euāgelica quia ab euangelio sumpta, Mat. 18. & requirit. 6. [g]

1 Primum, ꝙ sit frater, s. Christianus. 2. q. 3. ad mēsam, licèt infideles posset denunciari, si cōtra legem naturæ, vel ɔtra legē corū

eligere tertium, quia isti sunt vt quidam proxenetæ, a quorum ꝓ. sonis non receditur. l. si quis arbitratu, ff. de verb. obl. & ibi prosequitur Ab. materiam istā, & plures quæstiones annectit circa istam materiam, vide ibi.

a Nisi omnes] Quia istę sunt causę fauorabiles. In alijs autē ordinationibus recurritur ad superiorem exemplum dicit gloss. no. 15. q. 3. in ca. licèt, quod si ecclesia est subiecta duob⁹ episcopis, puta quia est posita in limite dięcesum, & non cōueniunt in illam ordinando, superioris erit officiū in hac parte, vt alternis annis disponant, ar. in l. quotiens ff de v. sufru. & facit illa gloss. quod si sint duo domini vni⁹ castri pro indiuiso, & non conueniunt in illius diuisione, quod superior debet prouidere, vt alternis annis habeant regimina. & vide, quod nota Bar. in l. Pompo. alias incipit, si vni, ff. de re iu. vbi tractat ample hanc materiam.

b Pa. in c. non ē] Ibi nihil dicit, licèt aliquid tangat in primo no. spectans ad literam. c. pen. hic allegati, & ibi Ab. hoc dicit in ver. Item aduerte. & ratio est, quia illi, qui præsident loco papę, habentur loco vnius, alias quod geritur in vniuersitate, valet, quod agit maior pars secundum eum.

c Subdelegationem] & posset ad hoc compelli nō solum subsistēte iusta causa, vt c. si pro debilitate, de officio deleg. sed etiam si nulla subest causa, puta qa non vult se implicare litigijs, dummodo, &c. vt hic. alias si non posset compellere, iurisdictio sua nulla ꝑ videretur habere coertionem.

d Exceptis aduocatis] Licet Host. tenuerit hoc procedere in aduocatis, qui sunt đ publico salariati, sed Ab. cōtra qa salarium, quod recipiunt a partib⁹, succedit loco salarij, qđ olim dabatur eis đ publico. Ita Ab. d. c. pastoralis, post gl ibidem & §. iudicādi, facit etiā pro hoc dicto.

e Quia delegat⁹] Ab. ibi circa principiū mouet istā quęstionē in ordinario, quē nolentē parere delegatus qui non vult ostēdere mādatum excōicat, & rn̄det vt hic.

f Iurisdictionis defectu] Quia cū petit sibi fieri fidem de mandato, facit quod sibi a iure permittitur, & cōsequēter rebellis dici non potest.

g Requirit sex] Ab. in c nouit de iud tertio ponit hæc.

In istis

in mortalib offendit, quia Papa hẽt iurisdictionẽ ĩ eos in istis[a] casib. de quo infra Iudæus. §. 127. aliàs non.[b] Secundũ, ꝙ præcedat secreta monitio, in qua, vt emendet, vel desistat, obseruãd[9] est[c] Tertiũ, ꝙ peccatũ non sit omnino occultum, sed ꝙ possit ꝓbari ꝑ testes, qa si esset oĩno occultũ, nõ haberet locũ, & sequitur Pa. in c. nouit,[d] de iud. 2. q. 1. si peccauerit. imò si ẽt vn[9] solus testis esset, nõ posset denunciari ad pniam imponendã. Quartũ, ꝙ si non desistit, vel emendat se ad ei[9] monitionẽ, adhibeat testes q̃ sciunt, vel cum quib. possit eum conuincere. Quintum, ꝙ si se non corrigit, dicatur prælato, & denũcieẽ. Sextũ, ꝙ ꝓbet se eũ bis monuisse,[e] vt infra dicam.

1 Vtrũ qlibet teneat̃ ad supradictã denũciationẽ? Rñ. doc. canoni. in d. c. nouit. & si peccauerit, variè loquuntur. sed videtur mihi dicendum pro concordia, ꝙ si loquamur, ꝓut est solũ frater na correctio, sic tene opi. Archi. in d. c. si peccauerit, ꝙ est oĩbus de pręcepto,[f] ꝯm ꝙ dixi sup ra correctio fraterna. & ista correctio solũ, ꝓcedit ab actu charitatis,[g] & ista ꝓpriè nõ dicit̃ denunciatio euãgelica, nec requirunt̃ supradicta. si verò loquamur de denunciatione ꝓpriè euangelica. & tũc distinguo ꝯm Inn. i c.[h] nouit, ꝙ aut loquimur de peccato ꝑpetrato, qđ recipit augmentum, vel multiplicationẽ, seu continuationẽ mali, & ẽt de perpetrando, & sic quilibet, q̃ credit se ẽt posse ꝑficere sine gra ui detrimẽto, puta qa non oporteret eũ desistere a negocijs suis, vel ĩcurrere inimicitiã, vel aliud periculũ tenetur de pręcepto. 22. q. 5. c. hoc vr̃. quod verũ intelligo, qñ talis est prelatus, ꝑ quem finis huius denũciationis obtineri possit, qui est, vt vel ille emendet. nã si vellet ad aliud procedere prælatus peccatore emẽdãte se non ꝑt de iure ꝯm do. in d. c.[i] nouit. quia per istã viam non quæritur nisi pœnitentia peccati, vel si corrigi ñ vult, ad terrorẽ aliorũ excõicetur, & taliter pto uideatur, ꝙ cæteri timeant. si verò talis non sit prælat[9], vel non possit sine graui dãno eã prosequi, sic non tenetur, nisi solũ qui ex officio hẽt, cui dr̃. 83. di. error, cui non resistitur, approbat̃ &c. cũ si. si verò loquamur de peccato perpetrato, ꝙ non habet ꝯtinuationẽ, sic dico, ꝙ solùm tenentur, q̃ habent ex officio.[k] rõ, quia hoc procedit ab actu iustitiæ ad instruendũ alios per exẽplũ, qđ quidẽ ꝑtinet ad superiores. 11. q. 3. ꝑcipuẽ. & 23. q. 4. duo ista.

2 Vtrũ denũciationẽ euangelicã semper debeat præcedere admonitio, de qua s. dictũ est? Res. ꝙ si pc̃tm̃ est publicũ, nulla requirit̃ monitio ꝯm Archi. in d. c. si peccaueriti iuxta illud peccã:ẽ corã omnib.[l] argue 45. di. sed illud. si verò peccatum est occultum, & tardatio denũciationis inferret nocumentũ proximo tẽporale. vel spiritu ale. puta traditio ciuitatis, hæresis infectio, & huiusmodi, similiter sine monitione denũciabit̃, nisi ꝯstet, ꝙ ad ei[9] monitionẽ desistet[m] nã quilibet debet corrigi, vt, si p[9], ei[9] fama non lędat̃. Si verò non sit nocumẽtũ ꝓximo nisi ipsi peccanti solũ, debet præcedere duplex monitio. Vna per monente solũ, q̃ per iuramentũ ipsius debet probari. Alia per monentẽ, & vno teste, vel duobus & per ipsos probat̃ limitat. Ri. in 4 dist. 19. ar.

a In istis] Vt no. Inno. in c. quòd sup his, de voto.
b Aliàs non] Quis nihil ad nos de his, qui foris sunt, Qui sincera. 45. disti. cum si.
c Obsecrãd[9] est] & in hac, quia nõ adhibetur testis, poterit probari per iurament. so lius denunciatis ꝯm cõiter doc vt refert Ab. vbi s.
d In cap nouit] 1. col. versi. concludo breui. Sed tu sic intellige, ꝙ nõ dẽt ꝓcedi ad denuncian. præ. lato pꝰm alteri[9] vt s. prælatus puniat delinquentẽ pniam imponendo. & hoc modo correctio fienda a prælato esset actus iustitiæ. sed bene põt denunciari, vt ipse prælatus secretẽ illũ moneat ꝯm Ab. ibid. Adde tñ, ꝙ facta mẽtione secreta debet facere quod sequitur statim in 4. raqui sito vbi dicit Ab. in d. 3 ꝙ illa monitio poterit probari ꝑ vnũ testẽ, & iuramentũ denũciantis, qa agit̃ de modico præiudicio c. i oĩ & tes.
e Eis monuisse] & sic seruasse formã in denunciando, ex quo infert ꝙ vbi ad substantiã alicuius actus exigit̃ certa forma, fundans se supor illo actu, dẽt probare formã ꝑ cestisic, ad hoc c. primũ de re. ecc. non alie. li. 6.
f De pręcepto] Et tenet s Th. 2. 2. q. 33 ar. 2 & Ricar. in 4. dis. 19. ar tic. 1. quæstio. 4.
g Charitatis] ꝯm s. Tho. vbi supra art. 1 & Nicolaũ de Ly. sup. Macthæ. 18. c.
h Innoc. in d. c.] Ab. tamen vbi s. 10. col. dicit hãc di. fuisse so. & Li. i Doc. in d. c.] Eli citur satis per ea quę recitat Abb. ibi. 14. col.
k Ex officio] & ita refert Ab. Inno. & Io And. sic tenere vbi s. 10. col. 1. ver. 1. q̃riẽ
l Corã omnib.] s. Ti sequit Th. vbi supra art 7. Ab vbi sup. a 13. col. ver. nũc q̃ ritur quia tunc non solũ peccat in se, sed in alios per malum exẽplum, & sic habetur etiã respe ctus ad alios, nẽ efficiantur deteriores.
m Desistet] Vel ita firmiter existimaret secundũ Tho. vbi supra.

a Omnes] non refert per quos, dummodò animas lucrentur, vide de isto. §. latius Abb. vbi supra colū. 12. ver. sed quæro.

b In crimine] Quia non videretur bono zelo denūciare, qui tñ requiritur s̄m gl. in d. c. si peccauerit.

c C. 1 de dol. & contu.] vbi dicit papa, q̄ in personis, & negocijs ecclesiasticis cigoc iudicialis ñ requiritur.

d Prælatū] Pone exēplū in c. filijs 16. q. 7. vbi si hæredes illius, q ecclesiā dotauit, viderint sacerdotē male se habere, aut monitiōe cōpescāt, aut si non pōt, debēt epō d̄nunciare. Et si est epūs, qui malè se hēt, adeatur metropolitanus, si metropolitanus, dicatur regi, & hmōi. Aliud exēplū in c. 1. de officio custod. vbi si custos est negligēs ad faciēn. ea, q̄ sibi præcipiuntur, Archidiaconus dēt illū monitione coercere. & si indomit⁹ remanet, epō denūciař dēt. Aliud exēplū hř in c. licēt Heli, de sim. vbi optim⁹ tex⁹.

e Trina monitio] Abb. tñ in c. nouit, vel col. vbi tract. de hac denūciatione, dicit sufficere binā, si cur de iudiciali dixit, nec (inqt) ꝓriū iure pbat.

f Cōtinuationē] exēplū, sicut qñ quis persistit in iniuria rapinę.

g C. quemadmodū] Hēibi, q̄ si

ar. 3. q. 1. qui concordat cū supra dictis, nisi probabiliter crederet non pficere p secretā monitionē, sed potius ille irritaretur contra corrigentē, & pmonit⁹ subterfugia q̄reret, vt corrigi non posset, iuxta illud prouer. 9. Noli arguere derisorē nè oderit te, qa non dēt tunc monere, aliàs sic.

3 Qui admittūtur ad hāc euangelicā denunciationē? Res. s̄m gl. magnā in d. cap. nouit. i ver. corrigere, q̄ ad mittūř oēs a infames, mulieres, minores, nisi pmaneāt in crimine, b similiter ēt ad testimoniū. Limitat Inn. in d. c. nouit, si solū pnia d̄ crimine qriť, vt dēt fieri i ista, & non aliqd̄ tpāle nec directè, nec incidenter, quia tunc tm̄ legitimi testes admittunť s̄m eundem Inno.

4 Vtrū sit ordo iuris suād⁹ i ea? R s̄m In. i d. c. nouit. q̄ sic, ar. c. 1. de dolo & ꝯr. c

5 Scđa dř canonica, q̄ a canonib. inuenta est, q̄ sn̄ hēt ortū s̄m In al. veteri, & ista ē duplex, q̄ dā competēs illi soli, cui interest hře bonū plaťū, d & sit, vt qs d̄ bñficio ammoueatur, & reqriť trina monitio e s̄m cōiter doc. & facit gl. 2. q. 7. c. qua pp ver. ꝓtinus. Alia est gñalis & publica, & hęc s̄m Inn. ēt locū hēt in crib. ppe

dissoluendo. c. præterea, de spōs. & ex. cum inhibitio, de clan. despō. & hanc iudex ex officio prosequitur, si denuncians eam prosequi desistat. c. cū in tua, de spon. s̄m Io An in d. c. nouit, & ibi Ab. refert.

i Hoc vř] Ibi. S. Aug. dicit, q̄ si qs videt aliquē velle

tratis, si crimina recipiunt augmētū pp multiplicationē actuū, vel pp ꝯtinuationē f iniuriæ, alias si nisi solū d̄ ppetrādis & d̄ hac hř de iurei. c. quēadmodū, g i fi. quò verò ad ppetrāda hř d̄ despon. ipu. c. ad dissoluendū. h 22. q. 5. hoc vř i & non oportet i ista gñali pcedat secreta monitio s̄m glos. in ver. denunciari, in d. ca. ad dissoluendum.

6 Tertia dř iudicialis, & hæc ē duplex. q̄dā publica, q̄. s. ꝯpetit ex offō puro, in qua ñ reqriť monitio. sed iudex ex officio suo, & p d̄nūciatione suorū officialiū in ea pcedit, & hēt locū tm̄ in notorijs, vt i l. ea qdem, C. de acc. & solū iudex, qui hēt merū vel mixtū iperiū, tales d̄nūciatores k ꝯstituere pt, vt in l. 1. §. qs quoq; ff. de of. pręfe. vr. Quædam priuata, q̄ ꝯpetit lęso p suo itereste & ista qñq; in foro ciuili & de plano expediť, ēt si non pcesit monitio, vt qñ ille, q̄ pponit, non pt agere, puta qa seru⁹ l vel potestati alteri⁹ subdit⁹, Inl. de his q̄ sunt sui, vel ali. iu. §. pe. ff. de of. pręf vr. l. 1. §. qđ aūt. & idē dic d̄ religio s m ꝯquerentib. de iniustis grauaminib. suorū prælatorū. Itē de his, quę spectant ad forū venale, vt iusto precio

pejerare, pōt denūciare illi, q̄ p dest e pōt. Quare aūt qs teneatur? dicit Ab. s̄m intētionē Inno. & d. Ant. Quod quilibet pōt denūciare si vult, si videt pficere suā denūciationē, dicē. sic loquitur d. ca hoc vř, puta qa incurreret inimicitias vel alia pericula vel oporteret dimittere sua negōtia vū, & si sic bō nū facere talē denūciationē, non tñ quis artatur, nec astringitur sicut nec ad alia opera pia.

k Denūciatores] nā cōstituūtur aliqui stationarij a iudicib⁹, qui referant ea, q̄ agūtur in ciuitate, vt possit puideri ad hoc. Ad de. 4. q. 2. in §. Aliqñ in tex. & i gl. vbi ponit tex. d. l. ea qdē. & vide. 35. q. 6. c. epś i synodo, & ff. de cu. reo. l. diuus. vnū tñ nonū induct̄ ē hodie p extrauagātē, Ad reprimēdū vt in crie læsæ maiestatis possit procedi p denunciationē sactam a quocūq;. Et dicit ibi Bart. q̄ iste denunciator hēt vim cuiusdam mādatoris, seu accusatoris, vnde desistens in

vic iurauit vxorē p adulterio nō ipetere, vel accusare, & si nō debeat eā pp religionē iurisiurandi accusare ad matrimoniū dissoluendū, poterit tamen eandem denunciare ad pœnitentiam peragendam.

h C. ad dissoluēdū] Pōt denunciari consanguinitas ad impedien. matrimoniū. & sic pater, q̄ ista denunciatio sit, qñ agitur de mřimonio impediendo, vel etiā

cidit in Turpil. l. 1. §. incipit, ff ad Turpi.

l Seruus] Vt quia seruus conqueritur de domino filius de patre. & vide quod scripsi intra locat §. 1. 2.

m Religiosis] Idem de monachis, & conuersis. & facit, quod no. Ion. in c. insinuante, qui cle. vel monaper Io. An. in c. cum singula, de præb. in 6. & eo. lib. de officio ordi. in c. præsenti.

vendâtur. [a] Idé de rusticis oppressis. [b] In foro aût canonico requirit triplex monitio ſm Hostien.& côiter doc i d.c nouit. sed Pa.ibi dé tenet sufficeř biná,sicut in euágelica. [c] & hoc credo verû, q dét pcedeř monitio, nisi timor ipediret [d] eá. & licèt iudex ecclesiastic' idistictè admittat dnúciationé euágelicá, nó tamen istam,nisi qñ crimé é ecclesiasticum de sui natura,vel róne pacis,vel iuraméti,vř crimé notoriû non audit in foro sęculari, vel qñ é miserabi'is psona, q́ eá pponit. Ité qñ pp potentiam se nó pôt iuuare in foro sęculari, qa eius dñs,vel tyranus.& hæc differt ab euangelica. Primò qa non admittit nisi ille,cui' interest. Ité ille,cuius interest,nó repellit p rex tu criminis. Ité in ista nó recipiunt nisi legitimi testes. Ité in ista nó solû reqrit vt corrigat pctm̃, vt ĩ illa,sed etiá vt res restituatur,& læsus seruetur ĩdemnis. Ité ĩ ista pcedit iudiciař. vnde dáda é in scriptis,fiéda litis côtestatio,& snía i scriptis ferenda,non ĩ illa,licèt ista expediat de plano. ió dř iudicialis,quia ĩ iudicio fit,& iudiciař pcedit,licèt non vsquequaq;. In illa verò nó & de hoc vide Pa.in d.c.nouit,diffusé in pe. & vlt.col.

7 Qûo formabitur libell', seu denunciatio ĩ ista iudiciali? R̷ ſm Inn.ĩ d.c.nouit [e] sic. dñe Iudex talis tenet librû meû ꝯ côlciá, & ĩ periculú aiæ suæ, cú ad me ptineat. Ideò peto offm̃ vestrû, vt cogatis eum ad pœnitentiam, & restitutioné.

8 Quarta dicit regularis, qa ſm diuersas religiones, & religiosorum côstitutiones expedit; & pcedit similiter de plano, & non pôt appellari ſm Io.An.facit.c. reprehésibilis,de app.& ad istas vltimas nemo obligat nisi qñ à suo plato cogitur, vt infra patebit.

9 Vtrum teneatur quis denunciare alicui eius peccatum, qđ ipse,qui commisit, ignorat. Vide .s̃. Correctio.2.§.6.

10 Vtrum prælato pcipiéti denunciandum pctm̃ alterius teneatur subdit' obedir, nisi seruata forma euágel ca? R̷.si pctm̃ é publicû vel in nocumentum pximi fiendû,dic q sic, vt s̃.patet ĩ prin.idem dic,qñ nó speratur correctio,licèt nó sit in nocuméium, vt s̃. dictû est.§ i.si verò pctm̃ non est ad nocendû proximo,& occultû,& sperat correctio,si secretè corrigat, vt côiter dét præsumi, nisi sint signa pbabilia in ꝯtrarium,tunc dico ſm Ri.vbi [f] s̃.q publicam denuntiationé dét præcedere secreta monitio ex pcepto diuino, ꝯ qđ prælatus nó pôt præcipere,nec subditus obedire, & si frater se corrigit,debeo desistere à publica denunciatione.& sic intellige.2.q. 1. si peccauerit.2.q.7.accusatio. Nam ex pcepto Dei teneor,si possum sine detrimento boni spûalis illius,quem corrigo,famam ipsius non lędere,qa præcisior,quá tpalia,& valet ad bona tpalia,vt de testi.c.testimoniû, [g] de excel. præla.inter dilectos. Item ad bona spiritualia,qa multi timore infamiæ à pctó retrahuntur,qui qñ se infamatos considerant,sine fræno peccant. vnde glo.super illud Mat.18.vade & corripe eum &c.dicit nè publicè correct' verecûdiá perdat,qua perdita in pctó remaneat. [h] secretam autê denunciationem nó é necesse pcedat monitio.& ió siue secrete monuerim,siue nó, siue secretè correxerit se ad meá monitionem,

[a] Vendant] Et de hoc hř i c.1 & emp.& ven. Et l.1.§ cura carnis ff.de officio præfec.vr.
[b] Oppressis]vers. de officio procó. l. nec quicquá.
[c] Euangelica] Hoc dicit Abb. ĩ prin.pen.cap.
[d] Impediret] Hoc.D.Ant.vtrefert ibi Abb.16. col.
[e] In d c.nouit] Ibi Abb 16. col. ver.qro,qûo format libellû i terminis illius.c.Serenissi. Rex Anglię, domine iudex Sereniss.Rex Fraciæ tenet comitatû Pictauiẽsem in periculû aiæ suæ, vel ꝯ côsciam suá, cû ad me pertineat, ió peto officiû vestrum.vt cogat s eum ad pęnitentiam,vt hic.
[f] Ri.vbi]s̃.s.ĩ 4. d.19 ar.3. q.1.in corpore.
[g] In c.testimonium]dř, q infamia comitat in famé vbique locorû,vt colligit ibi Ab. Et semel malus,licèt emẽdetur, adhuc remanet aliqua scĩtilla suspitiõis. ĩ c.iterdilectos,dř q infamib' porte dignitatis nó patent.
[h] Remaneat] Hoc tenet et. S. Tho.2. 2. qô.33. ar.7 i rñ.ad vlt. vbi dicit, q plato nó ẽ obedien. ꝯ pceptum dñi. Act. 5. obedire oportet magis Deo &c. Et ideo qñ platus pcipit vt sibi dicat, qđ qs sciuerit corrigendû,intelligẽdû est pceptû sanè s.suo s. ordie correctionis fraternæ, siue pceptû fiat côiter ad oés, siue specialiter ad aliquem. Sed si platus pcipet expsse ꝯ ordiné hunc à dño institutû, & ipse pcipiés pecaret,& ei obediés,quasi ꝯ pceptû dñi agés, vñ nó ẽet ei obedien.qa platus nó est iudex iudiciorum occultorû, sed sol' Deus. vnde non hẽt ptãtẽ pcipiendi aliqd sup occultis,nisi inqtû p aliqua indicia manifestẽtur, puta p infamiá,vel aliquas suspitiones. i qbus casibus pt prelatus pcipe eode mó, sicut & iudex sęcularis.vel ecclesiasti.cui pôt exigere iuramen.ſ de veritate dicẽda hæc ille.

a S.Th.2.2.] Est in respõsione ad quartum, vbi di cit, ꝙ proclamationes, q̃ fiũt i q busdã leuib.q̃ famæ nõ derogãt. vñ sunt quasi q-dã commemorationes potius oblitarũ culparũ, q̃ accusatiões, vel denũciationes. si essent th talia, a qbus frater infamaret, ꝯ pcepeũ dñi ageret, q p hunc modũ pcm fratris publicaret. hæc ille.
b Nec ob.] Istã argumẽtũ venit ꝯ id, qđ dictũ est in prin. vbi hr, ꝙ i pcõ occulto se creta dẽt ẽ monitio &c. Nã si primò ẽm argumentũ debemus dicere ꝑlatos, ergo nõ est necessaria monitio, neque testiũ inductio, sed respondet, vt hic.
c Ex parte tua] Nã ibi hr, ꝙ ille q iurauit facere residentiã, nõ venit cõtra iurm, si se absentat ꝑ eccłæ negotijs. Et vide ibi fortẽ oppositionẽ, q̃ facit Ab. de c.ad nrãm, de iureiu. vbi hr, ꝙ iurm dẽt iu formaspecifica seruari.
d Capitulis] sed optimè hr in ca. quẽadmodum, in fin de iureiu.
e Vt qlibet] Ad de q̃ scripta sunt ꝯ. excõicatio. ꝯ. §. vlt. & q̃ scripsi post tex ꝯ. furtũ §. 27 & vide ꝯ. inquisitio. §. 11. & supra celare.

nẽ, siue nõ, teneẽ secretè denũciare ꝑlato ꝑcipiẽti, qa valet ad pcauenda pcã recidiui, nec est infame fratris ꝑiudiciũ, si talis est ꝑlatus, qualis eẽ dẽt. rõ est, qa qlibet teneẽ obedire suo ꝑlato in his, q̃ ptinẽt ad eorũ offm, & nõ sunt ꝯtra deũ, vel aiam. sed sic obedirẽ nõ ẽ ꝯtra deũ, imo ẽm deũ, & intẽtionẽ euãgelicã, i qua ñ solũ dñs intẽdit pctõrẽ corrigere, sed ẽt correcto ꝺ recidiuo pcauere, qa non est opus valẽtib', Mat. 9. & sic ꝑlatos medicos voluit eẽ. Est ẽt de his, q̃ ptinẽt ad officiũ ꝑlatorũ. Vñ Ber. lib. de dispẽsatione, & pcepto. c. 5. dicit regularis ꝑfessio, q̃ se minori ꝑpõte subdidit maiori, æquè alligat, & cõis eç dẽ pacti reor vtrũq; necessitate teneri, vnũ fidelis curæ, alterũ fidelis obedi ẽtiæ. Cura ãt nõ est tm̃ ad curãdũ, sed ẽt ad pcauẽdum a pctõ, qđ fieri non pt, nisi pctõr correct', i quo ẽ ꝑnitas ꝺrelicta, cognoscaẽ. nec pt cognosci, nisi p te, q sol' nosti. ergo teneris dicerẽ ad bonũ fris tui. Vñ videm', ꝙ semel lapsus i pcm carnis, facili' relabiẽ. imo vix retineẽ. hui' sniæ ẽ Au. sup leui. 5. & c. 22. q. 5. hoc vr. Itẽ Gual. in sum. Guil. ꝺ Mara. & cõiter oẽs doc. ordinis nri, & S.Th. in quol. ti si p signa valde probabilia, & p sumptiones quasi violentas crederẽ ꝙ ꝑlatus ex illa denũciatione fratrẽ infamare vellet, tũc crimen occultũ fratris tã veraciter correcti sibi denũciari ñ dẽt & hęc, q̃ de denũciatione publica dixi, vera fũt ẽm S.Th. 2.2 a q. 33. ar. 7. in grauib. peccatis, nõ in leuib. q̃ famæ nõ derogant. Nec ob. b his dictis Aug. in regula, q dicit, ꝙ pctm̃ fratris prius dẽt ostẽdi ꝑposito, q̃ testib. qa vt dicit Ri. vbi s̃. q. 2. ibi loquitur ẽm ꝙ ꝑpositus est singularis persona, q̃ pt & dẽt ꝑdesse magis, q̃ quilibet, sed nõ dere ꝑlato tanq̃ ecclesiæ. i. sicut in loco iudicis residenti, debet sequi testium inductionem, vt dictũ est in prin. huius. c. sicr exponit Tho. vbi s̃. q. 8. ad vltimum.

11 Quid de eo, q iurauit denũciare oẽ crimẽ, qđ sciuerit? ℞. ꝙ tale iurm dẽt interptari, vt denunciet mõ debito. facit. c. ex pte tua c de cle. nõ resi. cũ si. & iõ. si loqmur de ꝺnũciatiõe publica, sic ñ pt nisi primò monuerit peccantẽ, scđõ ꝙ possit ꝑbare eius dictũ. Tertiò, ꝙ monuerit eũ pñte vno, vel duob. p quos possit ꝑbare monitionem, & quartò ꝙ noluerit se ꝯuertere, qa istis deficiẽtib. si reuelaret, faceret ꝯtra ius diuinũ, & sic peccaret mortaliter, vt no. The. & Cano. maximè i d. c. si peccauerit. Qđ limitare rũ de oĩ pctõ occulto, qđ ñ hẽt nocere ꝑximo, vt dictũ est supra. si verò loquamur de denũciatiõe secreta fiẽda ꝑlato, tũc dic, ꝙ teneẽ siue ꝑbare possit, siue nõ, siue monuerit indistinctè, si mõ ꝑlat' sit qualis esse dẽt. aliãs ñ, vtputa qa crudelis, qa bestialis vel diffamator, & hmõi, qa in tali ñ dẽt, nisi vt pi' pr orãdo, monẽdo charitatiuè iducẽdo frẽm ad corrigẽdũ, vt si ñ pt, dimittat eũ Deo, & aptè ꝑbaẽ in d. c. si peccauerit.

12 Quid si iurauit, vel ꝑmisit non denunciare? R̃ñ. ꝙ si intẽdebat, qñ promisit, vel iurauit, ꝙ ẽt ad præceptum superioris, vel ẽt sine præcepto superioris in pctõ committendo non reuelare, mortaliter peccauit ꝑmittendo, & tenetur non ob. iuro & ꝑmissione denũciare in casu, in quo denũciatio cadit sub pcepto. In alijs ãt casib. in qb. est de ꝯsilio, non teneẽ, sed bñ pt denunciare non obstante tali iuramento, vel ꝑmissione sine pctõ ẽm no. 22 q. 4. i multis capi. d

13 Vtrũ epõ, vel alio supiore pcipiẽte, vt qlibet, e q scit, qs fecerit tale furtũ, teneaẽ reuelare sub excõicatione latæ sniæ sit reuelandũ, qcquid aliqs scit? Res. vt colligo ex supra dictis, & p ea q̃ dicã ꝯ. Inquisitio. §. 1. ꝙ aut eps hẽt infamatũ aliquẽ de aliquo, & qa ñ plenè ꝑbaẽ, admonet, vt qui scit, dicat, tunc indistinctè teneẽ deponere qcqd scit, licẽt ñ pcesserit monitio. & licẽt

non possit ꝓbare, q̃a tũc ñ venit, vt denũciet, ſed vt teſtificet de eo ꝙ ſcit, facit. c. 1. de teſt. cog. & qđ ibi no.[a] Fallit hoc in parentib. & filijs, q nec ēt volentes ad teſtimoniũ aduerſus ſe inuicẽ admittuntur, tex. eſt in l. parentes, C. de teſti. & 4. q. 3. §. itẽ parẽtes, eſt illa. l. parẽtes, & intelligitur ſolùm de aſcendentibus & de deſcendentib. non collateralibus ẜm gl. in d. §. item. Nec ēt debẽt compelli vxor contra virũ nec ſocer aduerſus generũ, priuignũ, ſobrinũ, ſobrinã, & ex ſobrinis natũ & eos q in propriori gradu ſunt, vt 4. q. 3. §. itẽ l. Iul. ponit in l. lege Iul. pu. iudiciorũ publicorũ. ff. de teſt. vbi dicit gl. ſobrini, & ſobrinæ ſunt, qui ex fœminis, puta conſobrinis deſcendunt, ſicut conſobrini quaſi conſororini. vt Inſtit. de gra. §. 4. & 6. Hoc limito, qñ proceditur criminaliter, ſecus, ſi ciuiliter, vt infra familia. §. 7. Si autem non extat infamia contra aliquẽ ſed in generali inquirit, qs fecerit tale quid. vt fit cõiter, ſic tenet talẽ admonere ẜm ordinẽ euãgelicũ. vt ꝓuideat & emendet, qđ fecit, & ſatisfaciat epõ ꝑcipiẽti, aliàs. ſi noluerit, tũc ſi p̃t probare teneť reuelare, aliter erit excõicat⁹, ſed ſi ꝓbare non poſſet, non teneť. Ita tenet gl. in c. ſacerdos, de pœ. di. 6. & 6. q. 1. ca. ſi oĩa, & q. 2. placuit, & d. c. ſi peccauerit. 2. q. 7. plerũque, in prin. facit c. ſi ſacerdos, de offic. or. & ratio eſt, quia tũc requiritur vt denũciator non vt teſtis. quod not. quia ſæpe venit in practica. & per hoc infert Ioa. de Pla.[b] Inſti. de pub. iud. ꝙ puniẽs illum, qui ſcit aliquem commiſiſſe crimen læſę maieſtatis, quia non denũciauit, cum probare non poſſet, ꝙ tenetur eiꝯ ad omne damnũ. Et idẽ tenet Bald. in quodã conſilio, quod incipit, Quãquam allegata ſint multa, vnde, quando dicitur, qui ſcit, intelligitur de ſciẽtia probabili. l. qui accuſare. C. de eden. facit. l. noſtris, C. de calum. ſi tamen eſſet talis prælatus, qui ſecretè prouidere vellet, deberet ſibi ſecretè tanquam patri dicere. 22. q. 5. c. hoc videtur, ſed cum communiter requirant, vt procedant iudicialiter, non tenetur, niſi de eo, quod probare põt & ẜm hoc limita, quod infra dicam. furtũ §. 41. & Vide qđ dicã infra familia. §. 8

DEPOSITVM[c] eſt, qđ cuſtodiendũ alicui datũ[d] ẽ, vt ff. đpo. l. 1. in prin.

1 In quib. cõſiſtit depoſitũ? Reſ. gl. in c. bona fides, e. ti. ꝙ in reb. mobilib. & ſe mouentib⁹, niſi fortè vbi a pluribus res, quę eſt in cõtrouerſia pro ſequeſtro[e] depo

a Quod ibi notat] Vbi habetur, quòd quando teſtimonium eſt neceſſarium, quia aliter non poteſt probari factum, iudex poteſt a prin. cogere fulminando ſententiã, excõicationis ipſos teſtes ad teſtificãdum licèt aliàs debeat præcedere monitio, & inductio, vt ibi per Abb.

b Et per hoc infert Io. de Pla.] Quod licèt Bar. ſequens glo. in l. vtrum, ff. de parri. in fin. dicat, ꝙ ſcientes ciuitatis perditionẽ, & nõ reuelãtes puniũtur, Idem Barto. in l. 1. §. occiſorũ ff. ad Silanianũ. Tamen Ioan. de Ana. in ru. de his qui propri. ſi occi. in vl. col. dicit ꝙ licèt opi. Bart. fecerit multos in Italia decapitare, tñ cõtra aſſeſſores ſequentes & obſeruantes opi. Bart. exclamat Bald in quodam conſil. incip. in dei nomine, quãquam multũ elegãter.

c Depoſitũ] Comendare idem eſt, quod deponere, vt l. commendare, ff. de ver. ſi. quæ ſic ad literã dicit, & facit l. Lucius, prima in prin. in ver. commendaſti, ff. e. Et hoc eſt verum in reb. ſecus in hominib. quia commendare accipitur ꝓ laudare. l. ſi verò non redi. §. cũ q̃dam, ff. mãdati. & dicit Hoſ. in ſũma huius ti. in prin. ꝙ depoſitũ dř inter clericos. i. doctos, cõmendatũ verò dř inter vulgares & iõ ca. 1. extra eo. alludit vulgaribus in ver. non eccleſiæ cõmendatã &c. Adde etiã, ꝙ illa ꝑpoſitio, de, anget. d. l. 1. ff. e. in prin. Hoc eſt dicere pono hoc eſt cuſtodiam rei a me non abdico, ſed cum dico, depono, quaſi dico deorſum a me pono & ſeparo. & totum alij committo. & iſta faciũt ad qõ. Quidam mercator ſcripſit in libro ſuo, Confiteor me debitorem talis in contũ & nulla cauſa inuenitur ſcripta, nunqd ꝓſumatur depoſitũ? Io. An. in additionib. ad ſpecu. in rub. eo. ti. dicit ꝙ non, adeo, quòd fideiuſſor depoſitorũ non teneretur ad illud. l. cũ indebito, §. fi. ff. de ꝓb. l. nuda ratio, ff. de donati. Quod tamen dicit eſſe verũ, niſi ex pręcedẽtib. præſumi poſſet ex eã đpoſiti cõmendata, l. ſi quis ex argẽtarijs. §. initium ff. de eden. Adde tex. in l. 1. ff. eo. ĩ prin. in verſic. vt oſtẽdat fidei ei⁹ cõmiſſum, qđ ad cuſtodiã res pertinet, vñ tunc dř depoſitũ, quãdo datũ eſt in cuſtodiã, ergo ſequitur, ꝙ eſt præbenda illa cuſtodia & ꝑ conſequens non dicitur depoſitũ in caſu noſtro. & ita dicit ſe cõſuluiſſe Barb. in ru. extra eo. in q. facti, quæ Lucæ accidit.

d Datũ] i. traditũ, quia proprietas, & poſſeſſio penes depõnẽtẽ remanet. Deponere ẽt eſt quaſi deorſũ a ſe ponere, & ſeparare, & per hoc videtur totaliter alij cõmitti.

e Pro ſequeſtro] glo. prima. in c. examinata, dicit, quòd ſequeſter appellatur ille, apud quẽ res in litigio deducta cõiter a litigatoribus deponitur, & huiuſmodi depoſitio non poteſt fieri niſi a pluribus, quamuis aliàs & vnus & plures deponere poſſint, d. l. licèt, hæc gloſſ. in quantum exigit, quòd res ſit in iudicium deducta,

fta, vt procedat sequestrum, dicit d. Ant. hoc non esse necessarium, sufficit enim super eius iure posse disceptari, licet adhuc res non sit in iudicium deducta. Sed tu considera, quod gl. non dicit in iudicium, sed in litigium, quod potest intelligi de litigio extraiudiciali, vt quia for te altercantes super aliqua re cóuenire facere sequestrum & post ea in iudicio litigare. Item in necessaria sequestratione nó est op^9 quod res sit in iudició deducta, vnde si iudex videat partes concurrere ad aliquam ré & timeat, né conuolent ad arma. debet ante omnia sequestrú facere, arg. l. aequissimú, ff. de vsufru. vt no. Io. de Lig. in Cle. vna de seq. pos. & fru. in quá tum etiam gl. & autor noster exigit, quod fiat a pluribus. hoc procedit in sequestratione voluntaria, ^f quae fit partiú voluntate, secus in necessaria, quae fit voluntate iudicis. Ad hoc ca. olim, & c. 1. de seq. pos. & fru. & cle. e. tit. sequester autem dicitur, apud quē plures eandem rem, de qua cótrouersia est, deposuerunt dictus ab eo, quod occurrēti vel qua si sequitur eos, quia contendunt, committitur. haec tex. ad literam in l. sequester, ff. de verb. sig.

nitur, vt in c. examinata, & iu. & i l. licèt,^a ff. dpo. i. rñ.

2 Vtrum dominiú & possessio transferatur in depositariú? Resp. quod non, sed remanet apud deponenté.^b d. l. licet. § 1.

3 De qua culpa tenetur depositarius? Resp. quod regulariter nó tenetur nisi de dolo, & lata culpa,^c quia cómuniter fit gratia deponétis tantúm, vt patet in d. c. bona fides, & d. l. 1. §. vlti. sed in duobus casibus tenetur etiam de leui. Primus, si mercedem accipit pro custodia.^d d. l. 1. §. si quis seruum, & d. c. bona fides. Secundus, si conuenit, vt teneretur. d. l. 1. § si cóueniatur vbi dr, contractus ex conuentione legem accipiunt dummodó non conueniat vt non teneatur de dolo, quia haec conuentio est cótra bonos mores. & contra bonam fidem, & ió non est sequenda. d. §. si conuenia & trib. casib teneť de leuissima. Primus, si causa depositarij^e apud eú sit res deposita. Secundus, si deposito se obtulit,^f intellige, quando diligentissimum exclu dit. Tertius si conuenit, vt in d. l. 1. §. saepe euenit. de casu fortuito non tenetur, nisi fuerit in mora restituēdi, vel ex pacto conuenerit d. c. bona fi.

4 Vtrum ecclesia teneatur pro deposito facto praelato ecclesiae, si perijt? Resp. quod non, vt patet in ca. 1. de depo. nisi sit versum in vtilitatem ecclesiae, vt ibidé, secus, si factum fuisset praelato cum consensu^g capituli, & alijs solennitatib^9, quae requiruntur, vt obligetur ecclesia, quia est factum ecclesiae depositum túc, & sic teneť^h aliqui tñ tenent, quod si depositú sit factú ad sacristam^i deputatú ad custodiam vasorum, & depositorum a praelato, & toto capitulo ecclesia tenetur, vt in gl. in c. 1. e. ti. similiter quádo praelatus est cósuetus bene administrař, & gubernař bona ecclesię. praesumetur in vtilitaté ecclesiae conuertisse, ita dicit Archidia. in capit. hoc ius 10 q. 2. & Bartol. in l. ciuitas, ff. si cer. pe. & latius per

a L. licet] haec sunt verba tex. licèt deponere tá plures, quám vnus possint: attamen apud sequestrú nō nisi plures deponere possunt. nam tunc id fit, cú aliqua res in iudicium deducitur. itaque hoc casu insolidum vnusquisque videtur deposuisse, quod aliter est, cum omnem rem plures deponunt, quia túc qui libet pro parte dicitur deposuisse. Ex hoc collige tres differentias inter depositum, & sequestrú. Nam sequestrum fit de re, quae est in controuersia, secundo a pluribus, tercio quia insolidum vnusquisque. quae tria non inueniútur in deposito, vt patet intuenti. nota. ibi Pau de Cast. hoc.

b Apud deponentem] Vnde colligitur alia differentia inter depositum, & sequestrú, quia apud sequestrú videtur esse possessio, de quo dic, vt p Bart. ibi.

c Lata culpa] Quae aequiparatur dolo. l. magna negligentia, ff. de verb. sig.

d Pro custodia] Nam tunc agitur locati, vel conducti, & ratio est quare teneť de leui culpa, quia cótractus sit gra vtriusq; l. cótractus, ff de re. iu. vide supra, commodatum. §. 11.

e Depositarij] Pone exemplum l. si qs nec cám, ff. si cert. pe vbi ego volés emere possessioné, peto a te mutuo 10. & tu cú non habeas pecuniá, & túc sit necesse tre Romam, des palliú, vt védá, & ex illo accipiá 10. si pallium péri ijt, ego teneor de leuissima.

f Se obtulit] Isto. n. casu vř fuisse factú depositú grá recipiētis tātú ad hoc. l. si qs, ff. si cer. pe. li cèt quidá volunt venire et casum fortuitú, vt sentit glo. in l. 1. §. saepe, ff. eo. per praedictá. l. si qs. Sed communiter tenetur oppositú, vt sentit glo. 2. in d. c. bona fides, & lati^9 Ber. in l. quod Nerua, ff. eo.

g Consensu capituli] Sentit gl. in d. c. 1. & Io An quód si depositum sit factú apud custodem vasorum in praesentia capituli, quod tunc videatur factum ecclesiae, quod obligetur. sed hoc non placet Inno. nisi ecclesia aliquod lucrum haberet. l. licet. §. si filius, ff. de pecu. Et hoc etiam placet Pa. qui dicit, quod quando ecclesia recipit depositú gratia deponentis tantú, non occurrit sibi ratio, quare magis ecclesia obligetur, quam caeteri.

h Et sic tenetur] Hoc tamen l mitia sm Inno. quod ecclesia teneatur, inquantum ad eam aliquid peruenerit de lucro, aliás secus. & ratio est, quia tunc videtur initum depositum gratia vtriusque & pro hoc Inno. facit l. licet. § filius, ff. de pecu. & vide Pa. in d. c. bona fides.

i Apud sacristam] Ioan. An dixit quia de sacrista p.

Bal.in aut.hoc ius,C.de sa. sanct.eccl.

5 Sed quis probabit versum in vtilitatem ecclesiæ? Res.ꝙ ille,qui dicit.l. ei q, ff.de proba secundùm Inn. in d.cap.1.& dicit speciale hoc i dposito,& in mutuo vt d.auten. hoc ius, & §.is creditor.10,q.2. sed in deposito non credo ego verũ nisi quando pro eius satisfactione oporteret vendere res immobiles [a] ecclesiæ,sed quando potest satisfieri de fructibus,nõ oportet probare versum in vtilitatem ecclesiæ,vt in dict. §.is creditor. Similiter nec in alijs contractibus,excepto mutuo, [b] vide opin.diuersas [c] in c.quòd quibusdam, de fideius.

6 Vtrum depositari' possit res suas præponere depositis quando ambas saluare non potest? Res. ſm distinctionem positam supra commodatũ.§. 16. & licèt dic.ca.bonafides, videatur velle eum esse in dolo, si casu aliquo habet saluas suas [d] depositis perditis,intellige verum quò ad præsumptionem, [e] quæ cessat in foro animę.

7 Quid si depositum redditur,sed deterioratũ? Rñ. ꝙ tenetur, quasi redditum non [f] sit,vt dicit text. in d. l.1.§. si res deposita ; quod intellige, si dolo deterioratũ sit,vel ẽt culpa, quando de culpa tenebatur, quia tunc tenetur restituere vel totam æstimationem,si de-

quia tunc ecclesia non tenetur. Et de deputato ad custodiam depositorum, ꝙ tunc ecclesia teneatur, nec est necessaria pręsentia capituli,quia satis est, ꝙ semel deputauerit eum ad tale officium.

a Immobiles] Vel etiam res pretiosas ecclesię,& ratio est, quia quã do satisfacit, de fructib. sibi præiudicat,& nõ ecclesiæ, eo quia d ipsis hẽt viuere.

b Excepto mutuo] Quia nõ reperitur iure cautũ in alijs secundùm Inn si ergo emerem ab ecclesia, vel vẽderem ei vel cõmodatũ concedo,potero agere contra ecclesiam, licèt nõ probem versum in vtilitatem ipsius.& est not.dictũ, & quotidie allegatur, ratio autem specialitatis ic mutuo est, quia sunt promptiores ad recipiendũ mutuũ, & fænaratores ad mutuandum vnde, si indifferẽter teneretur ecclesia, tunc de facili bona ecclesiæ alienarentur, fuit ergo meritò his casibus obuiatum. Et idem est dicendum in ciuitate, vt l ciuitas,ff.si certum,peta. Hoc tamen dictum elegantissimè restringit idem Innocent. scilicet quod etiam in mutuo non sit necesse probare versum in vtilitatem ecclesiæ, nisi quando pro satisfactione oportet peruenire ad distractionem rerum immobilium,quasi secus, si posset de fructibus satisfacere. dict.§.is creditor. Et ratio est, nam prælatus habet liberam administrationem fructuum, vt in capitulo cum nobis,de elect.& in c.is cui,eod titu lib.6.vnde quemadmodum potest fructus distrahere de nouo contrahendo,ita debet posse pro contractibus initis distrahere.

c Opiniones diuersas] in conscientia.n stabitur veritati.& in locis præallegatis videbis, quid in ciuitate,collegijs,vniuersitatibus, & pupillis, maximè in l.ciuitas,ff.si cer.pe.

d Saluas suas] simile est in tutore, qui dicit se non fænerasse pecuniam pupilli, quia nõ inuenit idonea nomina,cum arguatur, quod eo tempore propriam pecuniam bene collocauit, nam præsupponitur contra eum secundum Anch in dicto capitul.bonafides. Et ibi Hostien. limitat,nisi probetur, quod superueniente incendio, vel alio fortuito casu non potuit vtrasque res saluare, quia solùm saluauit suas, non videtur sibi imputandum,quia prima charitas incipit a seipso.l.præses, C. de seruitut. & aqua. Et Bspus,Res tua te reperit Argum,res altera cæcum, quod tamen vult Barba.in d. capit. bonafides,quando res meę erant pręciosiores,vel passurus eram graue dãnum,secus, si meæ erant viliores, ad hoc quod not. Bar.in l.si vt certo,§.nunc videndum,ff. commo.facit.l.si longius, ff.de iudic.& l.si quis in graui. §.si cũ, & l.omnes ff.ad Sila. ex his no.quod plus debem' diligerẽ res alienas quam nostras,quòd patet ex eo,quia poti' debemus saluare alienas. cõtra istud facit.l.charitas.Item l.hæredes.§. non tantum ff.famil.herci. vbi sufficit alienis reb. tãtam adhibere diligentiam,sicut & suis Idem ad literam dicitur in §.fi.insti.prn so.& in l.s.ff.de solu.facie lex naturalis, Quęcunque vultis &c.c.1.dist.1. Sed tu responde ꝙ nos loquimur propter præsumptionem, vt dicitur hic. Ite & ꝑ ↄtũ q sit gr̃a ei' cui res cõmittũtur,sec' in reb. cõib',vt in d.§.nõ tñ, q loquit de duob.hr̃dib', & d.§.fi.q loqtur de duob.socijs.& ità ẽt loquit.l.si socius socio,ff.ꝓ socio,vel dicendũ secundũ Bar. in d.l.1.ff. de sol.ꝙ in reb alienis dẽt habere tantã diligentiam sicut diligens pater fa.in cõibus verò tantam, quantam habet in suis.& iõ mirabiliter dicit ibi Bar. ꝙ licèt negligens in rebus alienis veniat puniendus.l.si constante.§.si maritus,ff.sol ma.tñ fallit, si res aliena esset cõmissa arbitrio ipsius negligentis, & illud dictũ sequr ibi Cuma. Adde Bal.in l.1.C. de solu.& facit gl.& ibi Bar in l.in venditione §.1. ff.de bo.iudi.aut.pos.vbi q habet arbitriũ,ñ tenetur d leui culpa secundũ Inn.hoc expresse tenẽt,vt refert Ale. in apost.ad Bar.in d l.1.ff.de solu.Sed mirũ est, ꝙ fatuitas alicuius noceat alteri in re aliena, vñ dic, ꝙ dẽt attendi tp̃s cõmissionis, nã si tũc tp̃is negligẽs erat in rebus,ꝓprijs, excusabitur in reb' alienis suo arbitrio cõmissis,ar.l.si cũ Cornelius, & l.cũ qs, ff.e.tit. & sic posse: intelligi Bal.in l.1.prima opp.C. de his q pę.no.q videbatur tenere oppositũ,& ꝑ hæc limita d.l.si vt certo.§.nũc videndũ,ff.cõmo.& ad prædicta Barba.in d.c.bonafides,extra eo.in primo no.

e Ad ꝓsumptionẽ] Stabit arbitrio iudicis,qui ex varijs cõiecturis ꝓsumet dolũ abesse,ex qualitate ergo ꝑsonarũ, & rerũ iudex præsumet dolũ, q nõ põt nisi ex cõiecturis ꝓbari l.dolũ,C.d do.& c.1.d renũ.li.6.

f Quasi redditũ nõ] Secus est in actione ad exhibendum,

te rioratio talis sit, quod inutile factũ est deponenti, aut si non, saltem quãto deterius, ar. eorũ, quæ no. in l. 1. in princ. [a] ff. de ædil. edict.

8 Quid si hæres, aut aliis distraxit depositũ factum mortuo? R. quod si dolosè fecit, tenet. si aũt ignorans rem depositã, & bonafide distraxit, non tenet, nisi de eo, quod ad eũ peruenit. Similiter dic i commodato, vt in l. 1 S. vlt. & l. sed & si non sit hæres, ff. eo. tit. Quod si minus vendidit. vel pretiũ nondũ exegit sine dolo tunc actiones tm̃ præstabit deponenti, aut commodãti, vt in l. 2. ff. depo. Si verò rem possit redimere, & præstare, nec velit, non caret culpa, i. dolo, vt l. planè, ff. deposi. iuncta l. dolus. ff. man. Et ideo tenetur.

9 Vtrum depositor possit reuocare depositũ semper, quando vult? R. quod sic [b] d. c. bonafides, et si deposuisset, vt sibi redderet certo tpe, vt in d. l. 1. S. si deposuero.

10 Vtrũ semper sit reddendum depositum, quando petitur? R. quod regulariter sic, ar. d. S. si deposuero, & d. c. bonafides: imo denegans cõmittit furtũ, & condẽnatus suo nomine efficitur infamis. C. deposi. l. qui depositũ, & no. suo nomine, quia si procuratorio, tutorio, curatorio, vel defensorio nomine condemnet, non efficit infamis, vt in l. furti. S. si qs alieno, ff. de his, qui no. infa. Fallit tñ hoc, s. quod teneatur reddere, in 4. casib. Primus, quando quis gladio deposito efficit furiosus, & sic eũ petit, non tenet, et si iurasset [c] semper reddere, quando peteret. 22. q. 2. ne quis. S. illud. Secũdus si deponẽs post depositũ fuit deportatus, & bona eius publicata sunt, quia in publicũ deferẽdum est depositum, non ei, qui deposuit, vt l. bona fides, in prin. ff. deposi. Tertius, quando fur, & dñs concurrunt in petitione, quia dñs præponit. [d] d. l. bonafides. S. primo. Quartus quando fur deposuit apud dominum, cui surripuit, vel apud proprietariũ [e] vt in d. l. bonafides. S. fi.

11 Vtrum causa compensatiõis possit retinere depositũ? Res. quod nõ, [f] vt in d. ca. bonafides, & est singulare

dum, quoniam satisfactum est illi actioni, si res deteriorata reddatur, vt seruus elu scatus, vel claudus vel etiam si mutata forma reddatur, vt l. exhibitionis, C. ad exhiben.

a L. 1. in priu] Vbi tractatur de actione Quãto minoris. & de redhibitoria.

b Res. quod sic.]ex quo no. quod cõtractus dependens a volũtate vnius duntaxat potest dissolui quando que. vnde depositum non imitatur naturã aliorum contractuũ qui a principio regulariter voluntarij sunt, ex postfacto necessitatis. l. sicut, C. de act. & obliga. hic autem deponens potest mutare velle suum.

c Etiam si iurasset] semper subintelligitur illa cõditio, si res in eo statu manserit. l. cum quis, in prin. ff. de solu. c. quemadm. extra de iureiu. & etiam arg. quod per nouũ casum nouum datur auxilium, c. insinuante, de offi. dele. & l. de ætate, ff. de interrogat. & etiam arg. quod verba generalia nõ extenduntur ad ea, quæ de quib. non est dictum, vel cogitatum. 22. q. 3. antecessor. 32. q. 2. beatus, de rest. spo. audita, de deci. cum multiplici, & ff. de transac. cum Aquiliana, & d c. nequis. est tex. August. super Psal. 5.

d Præponitur] Hoc enim suadet iustitia, quæ vnicuique reddit, quod suum est.

e Apud proprietarium]Exemplum, quod si fur subtraxit filio, vel seruo Titij librum, & eum apud patrẽ deposuit, non vocatur depositum, & ille pater hoc casu vocatur proprietarius, vel si fur subtrahit alicui, quem ignorat, & apud eum deponit, non tenetur dñs depositi, & si pur restituar, habet condictionem indebiti ad repetendum. Ex his no. quod licet bonafides exigat de iure gẽtium, seu naturali, quod res deponenti restituatur, tñ fallit, nisi alia cã extrinseca impediat, seu ratio specialis, vnde æquitas non est consideranda merè secundũ ius gentium, sed mixtim habito respectu ad præcepta ciuilia, & prætoria, vt in primo casu d. l. bonafides. Ad hoc vide Bar. in l. si fideiussor. §. quædam, ff. mandati, & Bal. in l. in euentis. 1 q. C de cõtrahen. empr.

f Res. quod non]ad hoc tex. in l pe. C. deposi. quod omnino negat compensationem fieri. & ibi ponitur ratio, quia contractus est in bonafide fundatus vnde non debet ad perfidiam trahi. Ratio etiam allegari potest, quia communiter res in specie deponuntur in quibus cadere potest affectio. & compensatio est debiti, & crediti cõtributio, l. 1. ff. de compẽsa. ideo regulariter non admittitur, nisi in his, quæ functionẽ in genere recipiunt. Fallit tamen in except. spoliatiõis, quæ agenti depositi potest opponi. Ita dixit glos. no. in c. a de or. cogni. in versic. except. & illam gl. opi. dicit ibi Pa. esse commu nem. Et hoc odio spoliantis, & fauorabilior est quæstio spoliationis, quàm actio depositi, vt ibi dicit glo. & adde Anchara consi. 446. vbi consuluit. Vnus ex duobus contrahentibus deposuit pecuniam penes tertium, vt illam daret alteri contrahenti, cum pacto de non reuocando depositum. Modò ille contrahens non seruauit pacta contractus consuluit, quòd depositarius non tenetur illi dare depositum. Limita secundo, nisi depositum fieret ex conditione illicita, puta duo inimici conueniunt, quod offensus possit facere competentem vindictam, & factum est depositum mille librarum, vt si contingat vindictã fieri, soluatur bannum de illa pecunia, vt de vindicana petit instrumentum depositi, vt illud exigat, dicendum, quòd non potest, quia illud depositum

in deposito. [a] licèt in alijs sit secus per regulam. 22. q.7. dominus [b] quod verũ est de compensatione directa, [c] sed de compensatione indirecta [d] loquendo bene potest fieri in consciẽtia simpliciter de quibuscunque, vt supra cõpensatio. S. 2. licèt quò ad forum cõtẽtiosum foret distinguẽdum, pręsertim quando dolosè denegat facere d'bitũ.

12 Vtrum depositari⁹ possit vti re deposita? Res. ꝙ sic: aliàs committit furtum, vt l. qui furtum, ff. de condit. fur. Fallit hoc in duob. casibus. Prim⁹, si pecunia non obsignata [e] deponatur. l. quintus, ff depos. secus, si signata. l. si sacculum, ff, de posit. & idẽ dic de quibuscunque, quæ consistunt in numero, pondere, & mensura, eadem ratione. Secundus, si putauit dominum permissurum. ff. de fur. l. qui re, [f] in princ.

13 Vtrum aliquis possit rẽ suã apud alium depositam furtim accipere? Resp. sm S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 5. ꝙ non quia grauat depositarium ad restituendum, vel se ostendẽdum immunẽ, & idõ si facit, tenet' eũ reuelar', ꝙ verũ itelligo nisi ipse depositari⁹ sciuisset rẽ depositã, iniustè detẽtã a d'ponẽte v' nisi vero dño eã petẽte simul cũ vsurpator' eã sibi denegasset, qa cũ iniustè eam teneat, vr', ꝙ sine pctõ fur-

fuit factum ex causa illicita. Ita dixerunt Bal. & Salic. in l penes, C depos.

a In deposito] Regula namque est, ꝙ admittitur cõpensatio, fallit in deposito, & fuit hoc priuilegium inductum, nè in fraudem allegaretur compensatio causa differendi restitutionẽ depositi. & sic contractus depositi qui multis innititur bonæ fidei, redũdaret in perfidiam.

b Dominus] vbi exceptio firmat regulã in alijs.

c Directa] Quæ ẽ debiti & crediti inter se cõtributio, indirecta aũt est, vt si retineã pro debito meo, donec mihi satisfacias.

d Indirecta] Vt ẽ ĩ retẽtione. Nã licèt regulariter qs nõ possit vti retentione alterius rei, vt l. fin. C. cõm. fallit tñ pp expensas, vnde si deposuisti apud me equũ, cui feci expensas, possum equum retinere, donec restituas expensas, gl est in l. pe. C. eo. ti. & ibi Bal & Sal facit l. necessarias. §. si. ff. de pign ac. Similiter scriptor potest retinere quinternos, donec sibi soluatur l. si nõ sortẽ §. si centum, & ibi Bar. & doc. ff. de condi. indebi. Idem in sartore, cæterisque artificibus, qui possunt retinere rẽ, in qua desudarũt, donec eis solutio fiat. Facit quod no. Ang. in l. nummularios. §. quidam, ff. de eden. Similiter si quis fecit expensas in funeralibus scholaris, potest eius libros retinere, donec sit sibi satisfactũ Bal. in l. 1. C. ob chirographariam pecũ. & in l. in restituenda, per illum tex. C. commo. & sñ d' l. fi. C. comm. licèt regulariter in libris scholaris non possit fieri executio, gl. fin. in l. nepos proculo. ff. de verb. significa. oro qua vide, quod no. Bald. in rub. C. qui bo. ce. pos. Similiter hæres clerici mortui potest retinere expensas, quas fecit cleric⁹ mortuus in beneficio de patrimonio suo, Ab. in capi. de multa 4. col. de præben. Adde, ꝙ etiam mulier fauore dotis potest vti retentione, puta de domo mariti donec sibi soluatur dos secundùm intellectũ Barto. & aliorum in l si filio, primã in prin. ff. sol. ma. Idẽ Bal. in l. pe. C. de pig. ac. in l. pe. C. de non nu pecu. in l. 1. C. de ser. pign. da. ma. & in l. cum tibi, C. qui po. in pig. ha. Addo etiam, ꝙ quando est aliquid datum alicui pro debito putatiuo, ꝙ potest retinere illud pro vero debito, glo. est in l si non sortem. § libertus, ff. de condi. & demon. & ibi Bar. no. cætera supple, vt per Alexan. in d. § si centum, in apostil. & adde Jo. de Ana. con. 22. vltima alia dubia.

e Obsignata] Ratio est, quandò pecunia, quæ datur numerata, transit in dominium recipientis, vnde ea vtendo non contractat rem alienam, tenetur tamen ad interesse.

f L. qui re.] Dicitur ibi, ꝙ si putauit dominum permissurum, q re deposita, vel cõmodata vsus est furti non tenebitur, & facit d. l. ff sacculũ. § s. ff. depos. & l. inter omnes § rectè, ff de fur. Nunquid aũt sit credendũ ei qui in iudicio conuentus dicat se putasse dñm permissurũ? Bar. ĩ l. §. rectè, dicit sic secundũ mentem gl. in §. placuit, l. ult. de fur. ꝙ si ab initio habuit dñi volũtate, vt quia res ẽ apud eum vel ei cõmodata, põt credi, sec⁹, si furtim subtraxit nã cõtra furem est pręsumptio de dño non permissuro quãdoquidẽ nemo sui iactare præsumatur. & facit l. qui eas. § vetare, ff de fur. & ideo nisi fur ostendat aliqua indicia verisimilia, propter quæ sit credendum ipsum dominũ permissurum, non credetur ei, vide Inno. in c. 2. de cõs. & Bal. in l. falsus, C de fur. & quod dicit gl. in d §. rectè, & in §. alia, Insti. de act. quod creditur fieri ad hoc, vt furti actione liberetur, quia in his, quæ depẽdent a voluntate nostra statur dicto nostro cum sacramento, hoc procedit, nisi sit iuris præsumptio cõtra asserentem, ar. C de iniur. l. si non conuicij. vide Ioan. An. post Inno. in d. c. 2. de constl. & faciunt no. in regula, præsumitur, in 6. & per Pau de Li. in Cle. constitutus, de elect. & gl. in Cle. 1. in ver. commodũ de pęnis, & sic tene, quia aliàs fur nunquam a furto punietur imo fortius, ꝙ nec credẽdum est dño, si dicat hanc fuisse voluntatem suam, quia confessio illius domini non debet publico præiudicare, nisi appareant aliqua indicia de suo consensu, vt qa erat consanguineus, vel amicus, vel res erat parua, vel consuetus erat concedere talia. Aliàs quis de facilẽ furem euadere faceret, hæc Bart in d. §. rectè. & idẽ Bar in l. transigere, C. de transa. in l 1. §. & post operis. de ope. no. nun & quę no in l. 1. §. vsque adeo, ff. de iniur. vbi si iniuria remittatur, non propterea extinguitur, ꝙ non possit criminaliter accusari, & concor. Bal. in l. falsus, C. de fur. & quod no. Bald. & Ang in l. qui iure familiaritatis, ff de acquiren. pos. Bal. in l. si fine, C ad Velleia. & omnino Bald. in l. 1. C communia de leg vlt col. & omnino Salic. in d. l. si non conuicij, C. de iniur.

Sibi

tũ possit sibi auferri, ar l.ancillę, C. de fur. & l. bonafides. ff. deposi.

14 Cui credendũ ẽ, qñ de posito nõ est cõsum deposi tario, seu tabernario, vtpu ta q depos̃uit bursam, vel sacculũ plenũ, tñ nõ osten dit q̃ l erat intus, & quãtũ? ℞. Matthæ. i Cle. nẽ iagro, de sta. mo in S. sanẽ, ꝙ non credet deponẽti, nisi ꝓbet, neq; stabit eius iuro, quia iuramẽtum non datur, nisi qñ præcedit semiplena ꝓbatio, [b] vt in c. fi. qđ met[9] causa, vide infra nauta. S. ·.

15 Quo teneat tabernari[9] & nauta, & hmói de his, q deponuntur apud eos, vide infra nauta, in princ.

16 Ad quid teneat deputatus ad custodiã librorũ, vide supra custos. in princ.

DERISIO fm S. Th. 2. 2. q. 75. est cũ aliquis malũ alicuius personæ, vel defectũ in ludũ, vel risum ponit, vt erubescat, & vere cundet. Et ꝑpterea differt a conuicio, seu ꝯtumelia, qa sicut finis ipsius est, vt tollat honorẽ, sic deridens intendit, vt erubescat. Fit aũt derisio in verbo cachino, & sic ẽ derisio. Aliqñ fit naso rugato, & sic ẽ subsannatio, aliqñ factis, & sic est illusio; tñ in fine idẽ sunt, vt no. glo. sup Psal. Qui habitat in cœlis irridebit eos.

1 Verũ sit mortale pcm̃? ℞. q. s. ibidẽ ꝙ sic, qñ irridendo oĩno paruipẽdit aliquẽ, & tam vilẽ existimat, vt de ei[9] malo nõ sit curãdũ, sed sit ꝓ ludo hñdũ, & tãtò grauius, q̃tò magis tenet reuereri eũ. Vñ irrisio dei ẽ grauissimũ pcm̃. [c] Secundũ locũ tenet irrisio scõrũ, & sa crorũ. Tertiũ parentũ & ꝓlatorũ. propterea Chã fuit maledictus. 2. q. 7. sñia. 15. q. 5. c. 1. [d] Quartũ iustorũ, q̃ grauis est, eqa multi a bñ agẽdo retrahunt. irridere aũt de malo ꝓximi inquãtũ est leue seu paruũ & sine notabili vilificatione ꝓximi, vel ꝑturbatione, erit veniale pcm̃ fm Alex. 2. 2. tit. de derisione. q. 37. ar. 5.

DESPERATIO [f] Est, qñ ex falsa æstimatione pp pcã, q̃ fecit, vel bona, q̃ omisit, desperat de dei misericordia, credens deum nolle, vel non posse sibi parcere, vel in gratiam recipere.

1 Verũ sit grauissimũ pcõrũ? ℞. ꝙ ex pte nr̃a ẽ grauĩ, q̃ odiũ dei, qa p spem reuocamur a malis, & itroducimur ad bona ꝓsequẽda iõ sublata spẽ hoĩes insignatẽ labũt ĩ pcã, & a bonis retrahũt. Vñ gl. sup illud puer. 24. si desperaueris. [g] Nihil execrabil[9] desperatione, quã q hẽt & in gñalib[9] huius vitæ laborib & (qđ peius ẽ) in fidei certitudine ꝯstãtiã pdit, & Isi. de sum. bo. ppe trare flagitiũ aliqđ mors ẽ; desperare ẽ descẽdere in infernũ. Od ũ tñ dei, qđ ꝑuenit ex eo, qđ volũtas hoĩs dĩuinæ bonitati ꝯ̃riat, fm se ẽ graui[9] pcm̃. similiter infidelitas, & intellige, ꝙ ẽ grauissimũ pcm̃, qñ hõ sciẽter & aduertẽter tenet, ꝙ de[9] nolit pcere pœnitentib. & grãm dare redeũtib. qa sicut mot[9] spei, q ꝯformiter se hẽt ad æstimationẽ verã, laudabilis ẽ & meritorius, sic mot[9] opposit[9]. s. desperationis, q se conformat æstimationi falsæ de deo, e viciosus & mortale pcm̃ & grauissimũ; secus, si desperatio eẽt in subito & indeliberato motu, cũ aliquotiẽs ex cõplexione naturæ causetur, qa esset veniale, vel nullũ pc̃m. hęc ex Tho. 2. 2. q. 20. ar. 3. & Alexan. [h]

2 Desperatio aliqñ ꝑuenit ex accidia, qa pp tristitiã, quã ꝯcipit erga bonũ, desperat posse p se vel p aliũ illud perficere. aliqñ procedit ex luxuria, qua homo deditus delectationibus venereis fastidit bona spũalia, & non sperat ea quasi bona ardua. aliqñ ex auaritia, quæ hominẽ, qui hẽt multa restituere, ligat, vt desperet. Aliquando ex naturæ complexione, qua hõ melancholicus

a Sibi auferri] Cõcurrentib. cñ his, q̃ no. infra, furtu. S. 40. q verò acciperet rẽ suã apud aliũ iniuste detentam, peccat quidem, nõ qa grauet eũ, q attinet, nec tenet ad restituendum aliq. l, sed peccat ꝯ coĩ rõ iustitiã, du ipse sibi vsurpat rei suæ iudiciũ, iuris ordine pretermisso, & ideo tenetur deo satisfacere, & dare operã, vt scãdalũ ꝓximorũ sedetur, si inde ortũ est, hæc Tho. iura, q̃ hic allegant, parũ, vel nihil faciũt iudicio meo.

b Probatio] Vide quę notaui s. bannum. S. 2. vbi dixi, ꝙ interesse, qđ fugit ex maleficio ꝓbatur ꝑ iusiurandũ. vide Car. in Cle. nẽ in agro. q. 1.

c Pc̃m grauissimũ] Isa. 37. Cui exprobrasti, & quẽ blasphemasti, & super quẽ exaltasti vocem tuã, & leuasti altitudinẽ oculorum tuorum. Ad sanctum Israel.

d C. 1.] vñ dr̃ ꝓuer. 30. Oculum qui subsanat patrẽ, & q despicit partũ mr̃is suæ, suffodiãt eũ corui de torrentib. & comedãt eũ filij aquilæ.

e Quæ grauis e] Nã honor eẽ ꝓmiũ virtutis, & iõ ꝯ eos dr̃ Iob. 12. deridetur iusti simplicitas.

f Habẽdam spẽ multis in locis docet Caiet. maximè in Ora. do. de præpa. habẽ. in vet. sat volũ. tua circa fi. & in ver Ne nos in d. ad calcẽ. itẽ de satisfactio. cir. fi. Pet. Vend.

g Si desperaueris] Laplus in die angustiæ, imminuetur fortitudo tua.

h Alex.] 2. 5. tractã & desperatio ne. q. 48. ar. 9. cũ sequen.

a Incidit in eã] Hoc ex S. Thom. vbi suprà ar. 4.
b Agnouimus] Nam quilibet, dũ viuit, potest saluus fieri.
c Catechism. in decalo. in præce ptum, Nõ loqueris con. pro. c. ꝓhib. & in præce. nõ occides. P. V.
d Et differt] Nõ pro intelligentia, ꝙ differētię ĩ inter detractio nem, cõtumeliã cõuicium impro perium, & susur rationem. contumelia secundum Th. 2. 2. q. 72. est expressio defe ctus alicuius corã eo ꝑ verba ad ipsum dehonorã dũ. & si fiat aio corrigendi, nullum est peccatũ, quia etiã sancti hoc faciunt, Luc. 24. o stulti, & tardi, &c. Et Mat thæ. 15. Hyporri tæ, bene prophe tauit, &c. Et Gal. 3. O insensati Galatæ. Si autem fiat animo solaciandi, aut nullũ est peccatũ, aut veniale dũmodo fiat discretè, qa ludus noxius est in culpa. 2. q. 7. ca. qualis. Si autẽ fiat animo iniuriãdi, est peccatũ mortale, qa contra charitatem, Matth. 5 Qui dixerit fratri suo fatue, &c. Conuicium est eum refertur defect⁹ naturę, vel pœnę, vt qui diceret cę co. O cœce &c. animo iniuriandi primi. Regũ primo Fœnene qui multos habebat filios iproperat ... Annæ. &c.

licus incidit in eam. a

3 Vtrum sit de aliquo desperãdũ in hac vita? Rñ. ꝙ ñ. c. nemo de pę. di. 7. 26. q. 6. c. his q in infirmitate, & ca. si presbyter & ca. agnouimus. b

DETRACTIO c est alienę famæ per occulta verba denigratio. & dicitur occulta respectu eius, de quo dicunt, qa in eius absentia ꝓferunt. & differt d ẽm Th. 2. 2. q. 73. a cõtumelia, qa contumeliosus per aperta verba dicta in faciẽ intendit derogare honori e detractor f verò i absẽtia ꝓximi eius famam lædit & sic patet, ꝙ in mõ, quia iste occultè, ille apertè, & in fine differt, qa iste famã, ille honorem auferre intendit.

1 Quot modis fit detractio? Res. ẽm Ale. 2. 2. tracta tu c. q. 36. ar. 48. & sequẽ. ꝙ septem modis. Primus ẽ occultatiuus, g qñ quod esset manifestãdũ necessariò ad honorẽ & salutẽ animarũ, non vult propalare, vñ Gilbertus, Grauis, inquit, rapacitas, cũ verã alterius gloriã & si mendatio non corrũpis, silẽtio præteris. Secũdus est negatiuus, s. cũ negat scienter alterius bonũ, s. dicendo non est verum, ꝙ talis sit bonus. h Tertius est deprauatiuus, i s. cũ dicit bonũ factũ, sed malã intentione, seu qa secuta tot scãdala sunt, & huiusmodi contra illud, 11. q. 3. c. Veh q dicitis &c. Quartus ẽ venenatiuus, s. cũ mala immiscentur bonis, sicut fit communiter, quia dicũt prius bona, postea addunt mala, & hmõi. Quintus est publicatiuus, s. cum occulta pctã manifestat his, qb. non dẽt, aut ordine, quo non debet. Sextus est augmentatiuus, s. addendo, vel ex modo loquendi aggrauando factũ. Septimus est inuentiuus, s. falsa crimina imponendo, siue prædicti modi fiãt claris, siue obscuris, siue signis vel literis, aut alio modo æquiualẽti, quia factis & signis loquimur, de spon. cũ apud, & c. tuæ.

2 Vtrũ sit mortale peccatũ? Res. vt colligo ex doctrina Ale. vbi supra & Th. vbi s. ꝙ tripliciter dr̃ qs detractor. Primo mõ formaliter & hic est ille, q dicit, occultat, nega⁹ &c. qdã, q de se ñ sunt in infamiã ꝓximi, sed tñ ea i ītẽtione, vt diffamet & talis ip peccat mortaliter, facit c. cũ voluntariè, de sen. exc. cũ si. Non tenet tñ ad restitutionẽ famę. Secundo mõ dr̃ qs detractor materialiter tm, & est ille, q ñ aĩo infamãdi, sed ex loquacitate, vel alio mõ indebito occultãdo, negando, verba ꝓfert in infamiã ꝓximi, & si talis occultatio, negatio &c. de se infamãt puta quia sunt ɔtra honestatẽ vitæ, & morũ & apud illũ vel illos qb. occultat, negat &c. seqt̃ infamia ꝓximi, ɔtra quẽ taliter detrahit, tunc mortaliter peccat, ar. ca. sæpe ɔtingit, & c. hi q. 1. di. si verò de se talia non infamãt, puta quia pñt intelligi ita de culpa veniali, sicut de mortali, sicut cũ quis dicit talis est magnus, superb. alterus, auar⁹, iracundus, & hmõi, quæ pñt accipi & pro primo motu, qui est venialis, & etiã pro pctõ mortali, tunc non peccat mortaliter talis proferẽs ex loquacitate, quia si proximi audientes scandalizant, est eis imputãdũ, cũ faciãt ɔtra illud, estote misericordes, & c. ... q. a in meliorẽ partẽ debebãt interpretari.

amisit illos. Itẽ properiũ est cum refertur beneficium sibi collatũ ad ipsos confundẽdũ. Contra quos dicitur ecclesia. 41. Cui de deris, nẽ improperes. Susurratio ẽ, cũ refertur malũ de alio in ei⁹ absentia, vt ponatur discordia.
e Honori] Cum s. refertur defect⁹ culpæ siue secundũ veritatẽ, siue nõ, in vituperiũ alicuius.
f Detractor] est qui bonũ proximi, inquantũ pr, minuit vel detractio est locutio, & inuidia procedẽs, bona alio rum denigrans, hoc Vg. d. 5. Vin.
g Occultatiuus] Ponatur exemplũ de militibus q Christi resurrectionẽ noluerunt propalare.
h Sit bonus] dicit tamen glo. in ca. homicidiorũ, de pœ. di. 1. ꝙ talis peccat in spiritũ sanctum.
i Deprauatiuus] Quãdo etiam dicitur bonum factũ esse mala intentione, Lucæ. 11 i Beelzebub princ. dæmo. &c. & de cæco nato, &c. Io. 9.

a Tertio modo dicitur] De materia vide spe. tit. de acc. vers. item quod est cōspirat. r, & Car. in Cle. religiosi, de privi. dicit ex mēte Zē ze. quod detrahentē deus, piequitur. 2. 3. q. 4. nimium, & ca. qui peccat. Vide Inn. in c. cū primo, in glo. in vers. criminis, de accus. & propriè detractor est, qui falsum imponit, omnino occultū publicat, ca. sunt nonnulli, 2. q. 7. & c. detractores. 3. q. 4. c. qui ambulat 5. q. 5. & §. seq. 11. q. 3. ca. in cunctis, & ca. inter verba.
b Sit mortale] Quia enim fama est inter res temporales praeciosior, & per eius defectum impeditur hō a multis agendis, ideò detractio per se loquendo ē peccatum mortale. Cum detractoribus igitur nè cō miscearis; quoniam repēte surget perditio eorum, & ruinam vtriusque qs nouit. Prouer. 24. super quo gloss. hoc vicio detractionis periclitatur penè totum genus humanū.
c Et huiusmodi] debet enim vti talibus, non credatis eum esse talē, malè enim dixi, & fatuè. & haec q dem vera sunt, quia nō seruato ordine iuris proposui etiam in publico, qd non est verum publicem. & haec persuasio bona est,

ri. Idem dicendum in his, quae sunt modicae importātiae, puta peccata venialia q̄ cōiter non infamant. Idem similiter dic ſm Scot. in 4. di. 15. q. 4. de eo. qui ex loquacitate dicit se audiuisse aliqua mala in materia proximi. Ratio, quia talis ex natura actus non aufert illi famam in opinione audiētis, quia q cito credit, leuis est corde, dummō aliquid non addat, quo prouocent audientes ad credendū, qa tunc esset mortale ſm Lan. vbi s. Similiter si ille cui dicit, habebat eū p sceleratō quia iā infamat[9] erat apud cū de alijs, & si non de isto. Tertio mō dr̄ [a] quis detractor materialiter & formaliter, qn̄. s. occultat, vel negat, vel dicit verba infamatoria & cū intentione infamandi, & talis sine dubio magis mortaliter peccat, q̄ raptores rerū. 6 q. 1. ex merito, & ca. deteriores. & q detractio sit mortale [b] pc̄m ex se, facit. c. accusatio. 2. q. 7. & c. nemo petitoriū 11. q. 3. & c. homicidiorū, d̄ poe. di. 1. & c. cleric[9], el 2. 46. di.

3 Verū ille, qui per detractionē suā abstulit famā proximi, teneatur ad restitutionē? Res. ſm oēs doc. in 4. di. 14. q sic, sicut qui res rapuit alienas, distingue tn̄ sic, aut occultatio, negatio, & similia d̄ sui natura erāt infamatoria, & ea occultauit, negauit &c. ei, q bonā opinionē habebat de proximo, ex quibus nūc malam habet, nec sciuit aliūde, & sic indistinctè tenetur, s. si dixit verū sine mendatio excusando proximū, s. q malè dixit, & q non credat, si

occultauit reuelādo & huiusmodi. [c] Si verò imposuit falsū dicendo se mendaciter dixisse, & si deberet remanere infamat[9], qa magis tenetur seruare famā iustè pximo, q̄ iniustè sibi, vnde si in publico dixit, retractet in publico [d] si in occulto, [e] in occulto. Fallit hoc in septē casib[9]. Prim[9], qn̄ sequeret maior infamatio, vt puta quia nō ampli[9] fortè recordant, & pptérea quādo vult restituere famā, dicat de eo malo q dixi de tali, non credatis, nec specificet q.d. Secūd[9] cas[9], qn̄ restitutio nō posset fieri sine periculo pbabili alicui[9] mortalis pc̄i, vel mortis corporalis, & hmōi, q̄ tūc cū tale malū sit pponēdū famae, nō tenet. aduertēdū tn̄ ſm do. q qn̄ restitutio famae nō pt fieri, infamator tenet ad aliquod aequiualēs ī reb. ar. c. ecclesia S. Mariae, vt li. pen. ni. inno. Terti[9], qn̄ dixit his, qb. debebat, puta plato p d̄ nūciationē aut accusationē vel his q poterant pdesse, si obesse. Quart[9], qn̄ talia d̄ sui natura nō erāt infamatoria, puta q̄a poterant interpretari in pc̄m veniale. Quint[9], qn̄ dixit se audiuisse, nihil ipse addendo, ex quo credulitatē faceret, & sic nō tenet ad restitutionē ſm Sco. in 4. & Lan. & Astē. addit tn̄ Astē. q si sequatur infamia nihilominus tenet q̄uis simpliciter dixerit se audiuisse, nihil addēdo. Sc. verò dicit, q vr̄ dutū dicere, q exeat [f] genus peccati venialis, qn̄ ex inconsideratione talia refert. Sextus casus est, qn̄ ille, cui dixerat, sciuit p aliam viam postea,

quia quilibet debet praesumi bonus; donec probetur contrariū, vt in c. 1. de scru. in or sa. Vbi tractatur illa materia, quando episcop[9] interrogat praesentantē clericum ordinandum, scis illum dignum. & c.
d In publico] Imò aufert sibi illam iniustā istā de, qua iste post accusationem infamam indignua est.
e Si in occulto] Vnde Card. in Cle. religiosi, de priui. dicit, q tenetur si nuere bonam famam p omnia loca, per quae detraxit, & per alia, ad quae fama cōuolauit, cum dictū vimus sępe in talibus, sequatur multitudo, vnde versus. Fama repleta malis velocibus euolat alis. Fama boni lente volat inuidia retinente, aliās nō dimitteretur peccatum, nisi restituatur ablatum. capit. cum tu, de vsu.
f Exeat] a scandalo tamen pusillorum oportet cauere, iuxta illud Pau. Si proximum scandalizē carnes non manducabo in ęternū. & multi sunt tales pusilli leues ad credendū mala, ideo est periculosum eis talia audita ex relatu referre, & si fiat hoc animo lędendi, scilicet illum, de quo est sermo, non est facile excusare, q̄n sit

sit contra charitatem, & per cõsequens mortale peccatum. hæc Scot.

a Sic credebat] Sed nunquid talis peccauit mortaliter, sic negando? Dicit Sco. Iuste, quod iustum est, exequaris. vnde respu. omnia mala punire nõ debet, sed ea sola quæ coram iudice possunt legitimè probari. Et ideo collitur obiectio, quę posset fieri, quòd læditur resp. quia imò non læditur si diuinum iudicium excedat iudicium eius. vt aliqua reseruentur diuino iudicio, super quæ non potest esse iustum iudicium respub. quia non videt ea, quę parent. Nec est perniciosum contra accusantem, quia imò sibi ipsi perniciosus est, & sibi iputet si alijs infamia sequitur ex quo attentauit, quæ probare nõ potuit. Accusat⁹ autem innocentiam suam defendit in publico, vbi nõ est nocens, nec habẽdus pro nocente donec fuerit cõuictus, sed quia bonarum mẽtiũ est ibi culpam agnoscere, etiam vbi non est c. ad eius. 5. di. ideo in tali casu, quando accusatus negauit, tutum est pęnitere indistinctè de hoc tanq̃ de tali, quale est. vtpote si mortale, mortale, si veniale, veniale.

vtputa q̃ tunc erat secretum, nunc publicatũ est ꝑ alios. Septimus qñ ille oio erat infamis tal ẽ apud illos, cũ quib. d̃traxit cũ eo!.

4 Vtrũ ille, qui ifamauit proximũ indirectè, s. negãdo crimen sibi impositum ab accusatore in iudicio, aut denũciatore, teneatur? Res ẽm Sco. vbi s. q̃ nõ tenetur pc̃m suũ in iudicio ꝯfiteri, nisi modo & ordine, de quo supra Confessio delicti & iõ sibi imputet, q accusat, de quo nõ pt ꝓbare. ꝯc. Ri. ibi. ar. 5. q. 3. dẽt tamẽ ꝑ verba sobria excusare eũ dicẽdo, non credatis, q̃ malignè processerit, sed si credebat a aut aliqs eũ seduxit, & huiusmodi.

5 Vtrũ audiẽs detractionẽ peccat mortaliter? Res. ẽm Th. 2. 2. q. 73. ar. 4 q̃ ꝯsentire ꝑ audientiã detractionis pt eẽ dupliciter. vno mõ directè, q̃ñdo. s. qs inducit alium ad pc̃m detractionis, vel placet ei ꝓpter odiũ, quod habet ad eum, cui detrahit, & sic ẽ æquale pc̃m cum detractore. & ideo si detractio erit mortalis, sic & auditio, ad Ro. 1. non solũ qui faciunt, sed qui ꝯsentiũt. facit. c. non solũ. 11. q. 3. Alio modo ꝯsentit qs idirectè, s. quãdo nõ resistit, cũ resistere posit, & hoc ꝯtingit aliquãdo, si qa pc̃m ei placeat, sed ꝑ timorẽ humanũ, vel negligentiã, aut verecundiã, & tunc aliquãdo est mortale puta quia plat⁹ qui teneẽ ꝯpescere vel ꝑ scãdalũ aut quia ꝑponit timorẽ humanũ charitati Dei, aliàs veniale b est ꝯcor. Ale. vbi s.

6 Vtrũ infamãs seipsũ dicẽdo aliqua mala. q̃ non ꝯmisit, peccet mortaliter? Res. q̃ si facit ꝑ tormenta euitãda, sicut faciũt illi, q ad torturã ponunẽ. non peccat sed licitè fieri pt qa talis ꝯfessio facta tali metu non valet, nec ẽt si fiat ꝯtra alium, sed si non fiat ex tali metu. peccat mortaliter, & tenẽ retractare, ar c. nõ sunt audiendi. 11. q. 3. gl. tamen in c. 1. 15. q. 6. tenet q̃ ẽt si facit ꝑ tormẽta, peccat mortaliter. sed ei non credo, qa non ẽ mendaciũ pernitiosum, nisi fortè ĩ casu qñ ratificaret post tormẽta ex qua ratificatiõe esset occidẽdus ipse, vel ali⁹ damnificandus, qa sic mortaliter peccaret, & tenereẽ retractare quò ad id, q̃ falsé dixit de alio, sed quò ad id, q̃ dixit de se, si propter dolorẽ tormentorũ, quẽ timeret iterũ sibi infligi, potius ꝑeligeret mori, q ꝑm pati, credo non tenetur de necessitate retractare. c

DIACONVS † debet assistere sacerdotib. & ministrare ĩ oib. q̃ agũẽ ĩ sacris Christi, ꝑdicare euangeliũ donarẽ pacẽ & annũciarẽ. 25. di. perlectis §. ad diaconũ, & 93. di. ĩ multis capitulis.

1 Vtrũ possit dispẽsare corpus Chri? R. q̃ nõ, de con. di. 2. peruenit, nisi necessitate cogẽte de iussu epi, vẽ ꝑsbyter. 93. di. ꝑsente. vel si lõge eẽt eps. vel ꝑsbyter & necessitas cogeret posset si ne alia licẽtia. d. c. diaconi.

2 Vtrum diacon⁹ indutus ad cãtãdum euãgeliũ possit cãtãte in choro? R. Hu. in c. S. Romana 92. di. tenet q̃ non. & si facit, excõicat⁹ ẽ. vt in d. c. sed veri⁹ credo,

b Aliàs veniale] aliq. qui nec peccant venialẽter, vt sunt qui licẽt audiant aure cpali, nõ tñ aure metali. aliqui venialiter vt sũt. q aliqua sũt suspectione, non tñ credũt. vñ dicit glo. sup illud Pau. 1. Cor. 4. Nolite añ tps iudicare. & si suspitiões vitare nõ possum⁹, iudicia tñ & sñias diffinitiuas cõtinere debem⁹. Dicit igitur vnusquisque cũ mentẽ intellexerit detractionis verbo ꝑpulsari, Amputa opꝓbriũ meũ, q̃ suspiciatus sum.

† Adde ex Con. Tri. diacone is institutionẽ & m̃ẽtionem in sacris lr̃is ses. 23. c. 1 de sacra. ordi. & 2. 17 de ref. ætatẽ, & cõtinentiã, ea. ses. c. 12. & 13. qñ cõmunionẽ ꝑcipere debeat, & quo mõ ordinandi, eisdẽ. c. 12. & 13. P. V.

c Retractare] cõtra illud est, qa debemus potius omnia mala pati, q̃ malo cõsentire, & occisores corporis sui non sunt timendi cõtra iustitiã. 11. q. 3. nõ solũ, & 31. q. 1. Lothari⁹. excusat fortè a tanto, si nõ a toto. c sacris, qd⁹ me. cã. & idem tenet Ab. in c. 1. de test. 1. col. vers. idem dic. Allegat c. a. si nõ licet. 23. q. 5. & Soc. in repeti. c. sup audiẽtiam, de hom. Pa. in c. ex parte, el 2 de sep. Fel. in d. c 1. ꝓ determinatiõe dic,

ꝙ illa ꝓhibitio tm̄ locū habeat in ecclesia Romana in cardinali ꝑꝑ verbū ibi positū, In hac sede. Et ibi pōderat gl. ī sede. imo credo mereat, si iō cātat, vt chorū adiuuet, q̄a fortè pauci sūt. si verò faceret quasi ↄtēnens offm̄ suū, vel ex iactātia, sic peccaret. & ita posset ītelligi dicta ꝓhibitio p̄fati ca. quoad rōnē ꝓhibitiōis, sed nō quoad pęnā excōicationis, quia solū locum habet in cardinali, vt supra dixi.

3 Qūo vtitur stola, vide infra Sacerdos. S. 5.

DIALECTICA dissuadet in c. nonne, & ī c. vino & §. hinc ēt. 37. di. per totū.

DIES festus qn̄ incipit? Rꝫ. vt colligit ex gl. in c. qm̄, in ver. pri⁹, de fer. & gl. ī c. ꝓnūciādū, ī ver. vsq;, đ ↄse. di. 3. ꝙ diuersis respectib. & diuersis horis incipit. Quoad offm̄ icipit ī vesperis. quoad esū carniū incipit a cęnę termino. [a] limita, nisi ꝓtraheret vltra mediā noctē cęnā, & qn̄ dies seqn̄s ē dies ieiunij, vel 6. feria, q̄a sicut quoad ieiuniū incipit ī media nocte, sic & abstinētia carniū, & dr̄ termin⁹ cęnę media nox qn̄ dies ieiunij, vel 6. feria seqt̄ ſm Pa. in d. c. qm̄. quo vero ad cessationē ab opibus seruilib. ſm Pa. ī c. 1. đ ferijs īcipit ſm ↄsuetudinē p̄riæ. facit. c. qm̄, e. ti. Et iō si ē ↄsuetudo, ꝙ icipiāt festa te ī mane, tenēda ē, dūmō cessēt vsq; ad aliud mane; si ī sero, sic serua. Vnū tn̄ ē notandū, ꝙ licèt ↄsuetudo possit determinarē, q̄ hora sit incipiēdū festū, nō tn̄ pt diminuere, q̄n ad min⁹ per 24. horas n̄ cessem⁹ ab ope seruili semel in hebdomada, q̄a isto mō est de iure diuino, qđ consuetudo nō pōt diminuere, licèt possit augere, vel declarare. pt ēt ↄsuetudo augere, vt faciamus festū plusq̄ p 24. horas, vt patet in d. c. qm̄. qđ limita, nisi augeret taliter, ꝙ sabbatū videremur festare, q̄a tūc non valet, ar. c. q̄dā, de apost. hoc approbat ēt Abb. vbi s̄ incipit ēt dies alijs respectib. alijs horis, sed nihil ad cōsciam, & ex p̄dictis patet, q̄d dicendū de barbitonsorib⁹, & alijs artificib. q̄ laborāt vsq; ad med ā noctē, vel vsq; mane diei festi; q̄a licèt sint inducendi, vt desistāt ↄdēnandi de mortali, ex quo sic est ↄsuetudo, dūmodo protrahant festum postea vsque ad sequens mane, ita ꝙ per 24. horas ipm̄ seruent; q. ī no.

1 Verū die assignata ad aliq̄d faciēdum alicui teneat̄ sine alia monitione? Rꝫ. ꝙ sic quia tunc dies interpellat pro hoīe, de locato, c. potuit. C. de contrahē. & con. stipu. l. magna, C. de iure emphy. l. 2. facit. ca. 2. de concess. præben. vide. j. obligatio. S. 8.

2 Quot milliaria ↄtinet q̄libet dies? Rꝫ. ꝙ ī iudicijs ſm leges. 20. vt l. 1 ff si q̄s. cau. & ff. đ ver. si. l. ī itinere. & quodlibet milliare hēt mille passus. & q̄libet passus. 5. pedes, vt d. l. ī itinere, ī tex. & in gl. sed in ↄtractibus stādū ē arbitrio boni viri, vt attēta qualitate & ↄdōne ꝓmittēris limitet, vt ff de ver. ob. l. ↄtinu⁹. S. cū ita. [b] sed gl. in c. [c] nonnulli, de rescri. vult, ꝙ attēdam⁹ cōem vsū loquēdi, ſm quē assignabunt milliaria. & iō si ↄsuetudo est, ꝙ dent, 25. illi stabit, & de illa intelligentur rescripta. sed judicio meo arbitrio boni viri est relinquendū, q̄ tn̄ a cōi consuetudine recedere non dēt, cum sit optima interpres. ll. de consue. c. cum dilectus. ff. de ll. l. si de interpretatione, nisi sit causa euidens aliud dicendi.

DIffamatio. vid̄ s̄. detractio. & no. ꝙ pt q̄s iplorarē offm̄ iudicis, vt ↄpellat diffamātē cessarē, & iudex tenet̄, vt ī l. diffamari. C. de

dic, ꝙ postea hic ī tex. p̄nt teneri, dūmō in vltimo vitæ suæ pub. illicè tellet, ꝙ timore tormētorū talia confessus est alias eēt in statu damnatiōis ſm Pa. ī d. c. ex pte.

a A cęnę termino] hoc dicit gl. ī d. c. qm̄. & facit c. đ esu, đ cōs. di. 3. Sed gl. ī d. c. ꝓnunciādū, dicit a media nocte &c. sed iudicio meo obseruanda eēt consuetudo. Ita tn̄ ꝙ cęna nō fiat post mediā noctē vt hic. Nec ob. d. c. de esu, qui vr̄ sonare, ꝙ nocte ꝑcedēti feriā sextā cū tota nocte seq̄nti dēmus ab esu carniū abstinerē, q̄a qđ fit an̄ mediā noctē, referrī, & deputat̄ p̄cipio noctis, qđ verò post mediā noctē, deputatur alteri extremo, s. alteri diluculo, iō de diluculo facit t. ibi textus mētionē, ar. 3. q. 5. Hermaphroditus, & l. q̄ritur, ff. de sta. ho. & qđ no. Dy. in regula, qui tacet, li. 6. & quod no. in l. 2. đ ver. obli. facit tex. & qđ ibi no. Bar in l. nemo arbitreī, C. de tem. & reper. app. vbi dicit Bar. ꝙ si statuto cauet, ꝙ p̄tās teneatē aliq̄d facerē in principio sui offi. ij. intelligitur id fecisse, si fecit an̄ med. ū, & illud dr̄ principium. Ad hoc qđ no. gl. in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtē. Et ista opi. est rationabilior, & conuenit communi obseruantiæ.

b §. cum ita] vbi non dēt intelligi, vt q̄s teneatē ire die ac nocte, nec ita delicatè, vt reprehēsione sit dignus.

c Sed glo. in c.] In ver. duas dietas. Et adde cap. p̄nti. §. loca, de p̄bē. in 6. vbi hēt ſm p̄dictā glo. ꝙ qn̄ fit mentio de dietis intelligit̄ de vulgaribus, q̄bus cessantib⁹ recurrēdū est ad arbitriū iudicis, vt aliter moderet̄ in æstate, aliter ī hyeme. Vide ēt gl. in c. cupiētes, in ver. cōmodè, de elec. lib. 6.

C.de inge.& ma.no. Inn.i c.ꝯquerēte. de of.or. ꝓpterea dicit tex.i d.l.diffamari statū ingenuorū siue errore, siue malignitate quorundā periniquum est, id est valde iniquum.

DIFFIDATVS an possit occidi īpunè, & reb. spoliari? vid. s. assassin⁹. §. 2.

DIGNITAS [a] ē ſm Arch.in c.1.de ꝯsuet.li.6. administratio rerum ecclesiasticarū cū iurisdictione ꝓpterea hēe dignitatē ē ſm Pa.in c.de multa, d̄ pb. habere iurisdictionē, l.quò ad forū contentiosum etiā in modicis causis, ſm Pet. de Anch.in Cle. si dignitatem, de pb. sicut Archipresbyteri in ecclesia Pictauiēsi, qui excōicant, suspedūt, & absoluunt, vn̄ qlibet rector, seu prior ecclesię collegiatæ dr̄ habere dignitatē, vt no. Pau.in Cle. 1. de ele.& in Cle. nè in agro. §. si qs, de stat. mo.& dn̄i de Ro.dec.166. pro hoc facit tex.i c. indēnitatib. §. verū, d̄ ele.li.6. vbi abbatissa [b] dr̄ habeř dignitatē. hoc tenet Car.in Cle.2.de resc.4.no. & ibi est gl.in ver.ꝯuētualē, quæ dicit hic esse approbata opi.abbatis in hoc, limitat Inno.in d. c.d̄ multa si ē ppetua, allegat.c.2. de sta.mo.§.fi. & licèt non sit ppetua, dūmō possit esse ppetua, sicut est in ministris ordinis minorū, sufficit.nā dicitur esse perpetuū, qd' est in potentia perpetua vt no.Car.in d.Cle. 2.text.est ꝓ hoc in c.clericos, in ver. ppetuā, iuncta gl. [c] de coha.cle.& mu. Itē dr̄ dignitas, si in ecclesia, vbi est, reputeť pro dignitate, & habeat administrationē tēporaliū, rerū perpetuā, licèt non sit numerata inter dignitates ecclesiasticas ſm Inn.& Abb.ibi. Ministri autē, qui sine penitus iurisdictione exercēt officium aliqd̄, sicut ꝓcuratores sindici, & sacristæ, q pulsant cāpanas, n̄ habēt dignitatē, ēt si essēt ppetui, scz, si haberēt iurisdictionē. ff. de offi. procur. Cæsa l.vl. [d] ſm eū dē Inn. Similiter dr̄ dignitas, quæ appellatur aliquo nomine de dignitatibus iuris, vt Archidiaconat⁹, [e] & hmōi, ēt si nō exerceret officiū ſm Inn.ibi. ex quibus patet, [f] ꝙ Vicarius episcopi non hēt aliquā dignitatē ſm Pan. vbi supra & differt a psonatu dignitas, qa psonat⁹ ſm Arch. vbi s. est q̄dā prærogatiua in eccl'a

a Dignitas] Quæritur, nunquid militia sit dignitas, videtur ꝙ non.& hoc probat tex. in l.si quis in conscribendo, C de pac.ibi militię, vel dignitatis. nam alternatiua cadit inter diuersa. C.si ag.vecti.vel emphi.pet. Sed hic ē alternatiua, ergo &c. Simile habes in rū.C.qui mi. non pos. lib.12. vbi dicit, ꝙ serui, vel liberti nō pn̄t aspirare ad dignitatē vel militiā, & text.in l. maior, C. d̄ dig. li.12. & est text. melior de iure ī l.fi.in ver. nō militia, sed dignitas C.qui mil.si pos.libr.12.& ꝙ militia nō sit dignitas, est gl.in l.1.C.de eq̄.dig. li.12. Bar.in l.ex eo, ff.de test. mi. & in repe.l.1. C. de dig.li.12. 10. col.ver.4. infert ex pdictis. vbi dicit, ꝙ militia nedū ē dignitas sed nec nobilitas. Hir summa arguit, ꝙ doctor dēt pcedere militē, cū doctoratus sit dignitas, c.quanto.de magi.Bar.in proœ. C.ad si.princ.i l. fi.C. de Iudæ. in l.oēs, in fi. C. de decu.li. 10. & in l.ex eo, de te.mili.& in l. generaliter, in fin.ff de dec.no.Pa.in ca. ꝓposuisti, ad fi. de probat. Et ꝙ d̄ iure doctor debeat pcedere militem, cum propria virtute fulgeat.l.si qd ī bello, cū gl.no ff d̄ capt.determinat Bal.in proœ ff.vrs in vl.col.& hoc nisi essent doctorelli, q ꝓpriè vocantur doctores pedanei, qa parū meruerunt.& dicit ibi.Bald.ꝙ Bononienses faciunt doctores egregios præcedere quoscunque milites. Idē tenet Bal.in l.quod constitutū, per illum tex.in fi.ff.de re mi.d̄ quo vide latè Ale.in l.cē urio. 3.col. cum seq de vul.& pu.& Ang.Are.in proœ.Inſ. Illud aūt quod dixi, ꝙ militia non est dignitas, limita primo in militibus vrbis Romæ, qui propriè equites dicuntur, nō ab equitatu, sed ab æquitate, Quia eorum offī erat æquitatem, & ius tueri, præcipuè orphanorum, & viduarū, & similiū, vt l.1.C.de æquest. dig li.12. Bar.in dicta repet.l.1.& vbi supra. Secūdo fallit in magistro militū, quē vernacula lingua conductosē atmorū appellamus, tex. est singularis in l. per Armeniam, C. de officio magis. mili. Tertiò fallit, nisi militia iungat alij dignitati, puta si doctor efficiatur miles, nā tūc militia ē dignitas, & dr̄ habere duplicē dignitatē. ita singulariter limitat Albe.de Rosate in l.milites, C.loc. refert & seqtur d. Marti.Laudē. in tractatu d̄ principe Rubr. de milite cōclusiōe. 13. & iō pcederet aliū q nō haberet nisi vnā dignitatē, sicut determinat in eo, q ē miles, & comes, Bal.in l.sed & milites ī princi ff d̄ excusatio.tuto.&c.

a Dignitates ecclesiasticę quare institutæ quibus que cōferendæ, con.Tri.sess. 24. c.xij. non seruiētes qd amitant, 22.c.3.& 4.d̄ re. d̄ ꝓpria & translata hui⁹ nominis significatiōe vide meas in Reper.inq. annotatio. P. V.

b Vbi Abb.] & prior eccl'æ ꝯuētualis dr̄ habere dignitatē.c. nisi, de præben.

c Iūcta gl.] Quæ dicit, ꝙ illa excōicatio, q̄ est ferenda, vt ibi, intelligitur perpetua, donec resipiscant.& sic sufficit, ꝙ possit eē ppetua.

d L.vlt] vbi hr̄, ꝙ procurator Cæsaris, licèt nō possit deportare, poterit tamen repellere colonum improbū, ita vt ad coloniā amplius reuerti nō liceat.

e Archidiaconatus] Exēplum In Archidiaconatu Parmensi, ſm Inno. vel ſm Abb.in Senensi.

f Ex quibus patet] Ab dicit in d.c. de multis, Nunquid acceptās vicariatū epi pdat dignitatē, & offīn curatum, & dicit, videri ꝙ sic, quia p v.casiatū cōsequatur

sine iurisdictione, a vt habere stallum honorificum in choro, in capitulo, in optionibus, in processionib. in vocibus dandis, & similibus, plusquam alij sui ordinis canonici. & non tanquam alij in dignitate constituti, quanuis secundùm Innoc. vbi supra aliquando accipiatur pro dignitate. Officiũ verò secundùm eundem Archid. vbi supra est administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione, sicut sindici, procuratores, Castaldi, de quib' 1. quæst. 3. saluator. Item vicedominus, & similes, qui sicut picæ habent referre, tunc habent officium, non dignitatem. b

1 Vtrum successor in dignitate teneatur ex contractu inito cum prædecessore suo? Res. Pa. in c. 1. de ꝓba. ꝙ sic, si fuit init' nomine dignitatis, ẽt si fuerit initus cum subdito suo. ita tenet Cyn in l. digna vox, C. de legibus, & Io. An. & cõmuniter sequentes, etiam si talis sit Papa, vel imperator. facit. l. Cæsar, ff. de publi. & etiam quia talis obligatio est de iure naturali, cui princeps submittitur, c facit Cle. pastoralis §. cæterũ, de sen. & re. iudi.

3 Vtrũ dignitas possit appeti, vel quæri? R ñ. ꝙ dignitas ecclesiastica non, imò ipso iure efficitur indign', & dẽt repelli. .q. 7. sicut is d qui. dignitas verò sęcularis, si est dignus & apt', po

qnitur dignitatem. vt no. glos. in ver. delegatus, in Cle. 2. de rescript quam ibi Car. q. 22. dicit esse sin. Item quia talis dignitas potest esse perpetua, nam potest esse, quia forte ep̃s non remouebit eũ in vita ergo debet censeri vt perpetua, ar. l. iure petitos, ff. de exc. tuto. Subdit. Sed ꝯtra istũ puto verũ, quia illa dignitas est potius ep̃i, & de facili pòt remoueri. c. t. de of. vic. li. 6. & dicit Car. vbi supra ꝙ vicariatus nõ ẽ ꝓpriè dignitas ecclesiastica, alias non expireret mortuo ep̃o, cũ talis debet esse perpetue. 55. di. præcepte, & ca. veniens, de fi. p̃sbyt. vbi de hoc. vnde dicimus ꝙ vicariatus ẽ potius quædam p̃eminentia non determinata ad aliquam ecclesiã, & corruscat radij dignitatis ep̃i quò ad iurisdictionem.

a Sine iurisdictione] Hoc est verum, quando officium est nudum ministerium, ita ꝙ non habeat prærogatiuam præ alijs, vt in exemplis hic positis, secus, si est offi. ium cum præeminentia, vt thesaurarie, pro hoc tex. in c. 1. de consue. li 6.

b Non dignitatem] Licet. n. ista secundũ aliquos videãtur esse synonima, tamẽ mihi melius videtur dicendũ secundũ Ge in d. c. 1. de consuet. quòd dignitas habeat se ad officium, & personatũ vt genus ad speciẽ Nã dignitas est quoddam nomen gñale gñalissimum aptum denotare oẽm habentem aliquem gradum præeminentiæ. Ad hoc gl. i 4. di. denique, & istud nomen sumitur largè & strictè secundũ naturã materię, in qua fit prolatio, vel secundũ intentionem proferentis, si de ea constat vnde ẽt in materia stricta & pœnali comprehenditur appellatione dignitatis ep̃atus, & superiores, q̃ exprimuntur. c. fęlicis §. ꝙ si quis, ꝑ pœ. Quãque nõ cõprehẽditur ep̃atus, vide præb. c. 2. & de conc. præb. c. dilect'. Personatus verò, & officium sunt species cõprehensæ sub illo genere. & iste sunt nomina potius imposite secundum consuetudinem prouinciarum diuersarum quæ suos pręlatos diuersimodè nominant, & ex diuerso modo loquendi. probatur in c. cum accessissent, de consti. Quere &c. & ista procedunt in dignitatibus ecclesiasticis. De sæcularib. autem vide plenè per Bar. in l. 1. C. de dign. li. 1 e Adde, quod denominatio debet fieri a digniori, vt colligitur ex glo. 2. in l. 1. in prin. de verb. obli. Nam stipulatio ibi de-

nominatur a digniori, scilicet stipulatore, quia stipulator censetur dignior triplici respectu. Primò quia interrogatio est caput stipulationis, & caput censetur dignitas. l. cum in diuersis, ff. de relig. & sum. fu. Secondò quia interrogatio est principium, cẽsetur dignior pers. l 1. ff. d ori. iuris. Tertiò q͂a interrogatio est pers actiue, responsio est pars passiua sed nobilius ẽ agens, q̃ patiens, vt dicunt philosophi & Bar. in l. prima C de regula Cato. alibi dicit tex. quòd beatius ẽ magis dare &c. r. cũ Marthæ, de cele. miss. c prędicator. 16. q. 1. & gl. in ru. ff commo. benè facit, quod in simili habemus, ꝙ papa appellet se epis. opũ eo, quia in ecclesia Dei nullus ordo est dignior episcopati, glos. i proę. 6. in ver. ep̃s, facit etiam quia, vbi in eadẽ persona concurrit duplex dignitas. denominetur a digniori, puta quia aliquis sit miles, & comes, dux & Marchio, denominabitur a ducatu tanquam a digniori, secundũ Inno. & alios in c. solitæ, de maio. & obe. facit quod habetur in c. inter dilectos, de fi. inst. de eo qui erat episcopus, & comes. facit quod no. dicit Bal. in l. fi. C. de ser. fu. ꝙ filius non est nobilis, quanuis mater sit nobilis, quia nobilitas est quædam dignitas, a parentibus deriuata, quæ nominatur a potentiori causa. & certum est, ꝙ potentior est forma, quàm materie, cum forme sit agens, & materie patiens, & nobilius sit ågens patiente, vt ibi plenius per eum, facit quod no. Bald. in l. 2. per illum tex. C. communia de leg. in. 1 no. quod in vnitis ad inuicem dignius trahit ad se minus dignam. c. 1. de cons. ec. vel al. gl. in c. de ieiunio. 86. dist. quanuis contrarium dicat gl. in c. super quęstionum, de of. deleg.

c Submittitur] Ab. diffusè ponit hunc quæsitũ ibid. 1. no. & c. vide etiam no. in c. in ecclesiarum, de con. & vide quæ scripsi infra, princeps.

d Sicut is] Sicut is, qui inuitatus renuit, quęsitus refugit, sacris altaribus est admouẽdus, sic qui vltrò ambit, vel importunum se ingerit est procul lobio repellendus. Nam qui sic nitit ad altiora conscendere, quid aliud agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius in profundo descendat, hoc ibi in prin. Ad idem. c. in scripturis. 7. q. 1 & est tex. Gre. in registro, sicut locus regiminis deside

cancibus

rarribus negandus est ita, refugientib. offerendus est. Nam quē se ingerit, suspectus ē ff. de proc. l. quæ omnia.
a Dūmō palam] hoc est verum ꝑ honore sine administratiōe, qa tunc licèt dare pecuniā palā sed pro honore cum administratione nullo mō licèt dare. Ita loqtur titulus in aut. vt iud. sine quoquo suffr. Ita no Bar. in l. vnica, ff. de ambitu.
b Gl. in l. vnica] Quæ ista dicit & adde. l. 1. C eod.
c Militiā] Glo in d. §. inter dicit su ꝑ ver. militiæ. i. cuiusl.iā reditus, vel præbendę. & vide ad materiā huius. §. quæ vtiliter & elegā.er ponit Archi. flo. 2. parte summæ ti. 3 ca. 5. per to. sed maximè i §. 4. 5. 6. & 7.
d Quod limita] Semper tñ vē no cere datio pecuniæ, vt c. noli, de simonia.
e Ref. qđ sic] nisi aliud obsistat impedimētū, vt qa bigam[9], illegiti., m[9], criminosus, & hmōi, vt i tex. & gl. in d. ca. per mittimus.
f Quomō id fiat Cat. lege in ora. Do. in ver. sancti ficetur no. & in ꝑceptū decalogi, Hono. pa. P. V. g. Ad hoc, Cate. in ora. do. in ver. & dimitte nobis &c. P. V.
h Dilectionis duplex] Adde illud Mat ver. Diligite inimicos vestros

test appeti & peti, & ab eo qui potest eam dare etiam mediante pecunia, & dum mō palā [a] detur, & petatur vt ff. de polli. l. 1 §. 1. ff de de cu. l. eos, & ff. de of. prǽto l. Barbarius, in prin. Secus, si clā, vt C. ad l. Iul rep. l. fi. in prin. ibi, ad honoris ambitione insignia non vel ꝑcio similiter licèt dare pecuniā, vel petere, vt ꝯfirmet, vt no. gl. sing. in d. l. ens, facit ꝑ his omnib. gl. in l. vnica [b] ff. ad l. Iul. de ambitu. Similiter licet emere militiā [c] ff. de ac. em. l. creditor. §. inter venditorē, qđ limita [d] ñ quærit, vt prosit, non vt ꝑsit, qa sic peccat, đ quo vide supra, ambitio. §. 1. & 3. offm̄ §. 2. Ari. tamē 1. pol. c. 5. dicit, ꝙ licitè appetit principatus, si tria concurrant. Primò ꝙ habeat amorem ad consistentem politiam. Secundò potentiā maximorum operum principatus. Tertiò virtutem, & iustitiam in vnaquaque politiam eam, quæ ad politiam pertinet, vnde secūdū eum licet scienti se habere prædicta tria appetere principatū pp vtilitatē reipublicæ, sed ñ licet ei eū petere, vñ dicit 1. poli. c. 6. nō bene statutū est ipsum petere, q̃ principatu dignificabitur.
3 Vtrum qs possit habere plures dignitates ecclesiasticas simul, Vide supra beneficium. §. 35. cum seq.
4 Vtrū eps possit dispēsare cū eo, q̃ 20 habet annū solū, vt possit habere dignitatē ecclesiasticam sine cura animarū? Res. ꝙ sic, [e] ca. ꝑmittimus, de æta. & qual. li. 6. offm̄, q̃tuncūque vile, dr̄ dignitas, qñ fit principe mādante, tex. est in l nemo ꝑfect[9], C. de digni. & sic verificat. l. vnica. C. de man. prin. vbi dr̄, ꝙ nulli credat se mādato principis venisse, nisi in scriptis ostēdat, & additur, nec vllius dignitate terreri siue tribuni, siue notarij, siue comitis proferat dignitatem. hæc ibi.

&c. quià declaratur per hanc doctrinam.
i Tractatu de charitate] Ar. 1 Vbi et dicit, ꝙ ad ampliorē affectū tenentur perfecti.

DILAPIDATOR dicitur prælatus, qui res ecclesiasticas alienat, & male expendit, qui debet deponi. 12. q. 2. apostolicos, & 17. q. 2 nullus res.
1 Vtrū suspecto de dilapidatione dēat dari coadiutor? R. ꝙ sic. vide i c. venerabili, de of. del. & c. licet Hely. §. qa verò, đ sim. vide s. coadiutor. §. 2. & quod ibi notaui.

DILIGERE [f] Deum debemus ex toto corde &c. de pœ. di. 2. §. charitas est. vide supra, charitas.
1 Vtrum teneamur [g] diligere inimicos? R. S. Bo. in 3. dist. 30. q. 4. & 5. ꝙ est affect[9], & effectus dilectionis duplex. [h] Prim[9] innocentiæ, quo nolumus nocere; & isto modo est in pręcepto. vnde quilibet tenet nō optare eis malum, inquantū malum est. i. per se, possumus tñ per accidēs optare eis malū, puta si credimus, ꝙ sit expediens sibi, vel ecclesiæ, vel cōitati; sed inferre quò ad effectum non licet, nisi sit officialis, cui competit, & zelo iustitiæ faciat, vel in casu permisso a iure. Alius est affectus, & effectus beneficentiæ, & hic est duplex, quidā a caritate elicitus, quo quis optat alij summum bonum, vel bona spiritualia, s. gratiam, & gloriam; & iste est in præcepto erga inimicos, quidam est a charitate imperatus, quo quis optat alij bonum temporale, & prosperitatē transitoriam; & iste non est in præcepto nec quò ad affectum, nec quoad effectū, nisi in casu necessitatis. est tñ perfectionis optare talia inimico, nisi ꝑ accidens, inquantum putantur ei, vel alijs nociua, vel si est inimicus ecclesiæ, aut cōitatis, quia tunc esset imperfectionis optare sibi bona tēporalia. Intellige tā. s̄m Ale. in 3. parte sum. trac. de charitate, ꝙ [i] ē pceptū affirmatiuū, quod non obligat ad semper, i. cum non sumus in consideratione, aut dormim[9], sed solū pro loco & tēpore, quādo de hoc cogitamus, vel necessitatis casus

a Orat in g̃nali] Ad idē vid. S. Tho. 2.2.25.ar.8. & 9. b Cathe. n O.a. D. in ver. Et dimi. nobis, itē in p̃ceptū, Nō occides. P. V. c Facit c.2. de renun.]Et ibi glo. in ver. cōiecturas. d L. dolū, C. de dolo] vbi dolus ꝓbat ex perspicuis cōiecturis. e Inimicitia ꝓbat. Facit c. cum super, de off. d. lega. f Pa. in c. repellantur] in 1. no. Et sic no. q̃ amicitia, vel inimicitia probantur ex coniecturis, um oriantur ex affectione animi, & animus nisi per coniecturas ꝓbari nō pt. Et vide ar. optimū in l. latæ culpæ §. amicos, ff. de ver. sig. vbi ex cōuersatione frequenti p̃sumitur amicitia; & facit c. eijciēs. 88. di. &c. g Adde, cur dicta diœc. Cō. Trid. sess. 24 ca 9. de refor. P. V. h Is gic[illegible] singulariter illū te...vbi depingitur vita clericorū. i C. in sacerdotibus] Meli⁹ tamē hoc ꝓbatur in c. miserū, e. di. & in c. cum in magistrum, de elec. k Ea necessaria populis, Cō Tri. sess. 13. c. 1. eccle. conseruāda & restituēda 25. c. xx. de ref. monasticā c 21. ac regulari. c. 2. de regula. P. V.

casus occurrit. Limita etiā prædicta s̃m S. Bon. vbi supra. q. 5. & Ri. ibidem ar. 1. q. 1. in effectibus specialib. sed quò ad effectus generales tenetur quis de præcepto diligere inimicos, puta quis orat in generali[a] pro populo, prædicat facit eleemosynam generalē, & h̄mōi, quia tenet̃ non excludere eos a talibus, & ēt tenetur ad effectū salutationis s̃m Ri. ibidem, q̃ cōiter impenditur; nisi in casu q̃n timeret eos prouocari ad malum aliquod, vel aliud inconueniens oriri.

2 Vtrū[b] teneamur remittere signa rancoris? R. s̃m Ri. vbi supra q. 2. q̄ sic, si petit veniam; actionem autē nunquam, vel dic secundū Alex. vbi s̃. in d. ar. 3. q̄ est rancor. qui comitatur appetitum vindictę, & hunc dimittere est p̃cepti, vt s̃. patet. & est punitio, quā comitatur zelus iustitiæ; & hanc nullus tenet̃ remittere de necessitate. not. tñ, q̄ sunt q̄dam signa propinqua, q̃ gerunt probabil'e suspicionem rancoris, vt cū qs nunquā vult loqui iniurianti, vel cū obuiat, diuertit, vel toruo vultu respicit, & huiusmodi; & talia nulli licet tenere siue ante satisfactionem, siue post, qa ab oī specie mali est abstinendū. nā ex talib⁹ signis patet inimicitia. facit ca. 2. de renun.[c] li. 6. & l. dolū, C. de dolo.[d] vide quod no. in c cū Adrianus. 63. di. vbi gl. vult, q̄ q̃n quis alium non salutat, prę sumitur esse inimicus,[e] quā limitat Pa. in c. repellant̃,[f] de accusa. veram, q̃n erat solitus salutare. Sunt alia signa remota, vt non cōuersari amicabiliter non facere sibi mutua seruitia, non p̃tinuę conuersari. & h̄mōi; & si hoc facit, vt magis viuat in pace, & ille magis cognoscat delictum suum, non peccat; aliàs petenti veniā, & satisfaciēti pro posse, non poterit sine peccato, veniali tamen, ista denegare. Vide de hoc infra, Iniuria. §. 6. & 7.

3 Vtrum diligere mūdum sit peccatū? R. s̃m Alex. 2. 2. trac. de auaritia, q. 2. q̄ aut diligitur ad necessitatem; & sic non est pcm̃. Vñ Beda super illud. 1. Io. 2. Nolite diligere mundū, vtimini mundo ad necessitatē, non ad voluptatem. Aut diligit̃ ad voluptatē & superfluitatē; & sic est prohibitum, & licèt ordinatè quis possit amare mundū, tñ difficilè est, q̃m est occasio peccatorū. Aut diligit̃ mund⁹, vt finis in eo p̃stituat̃, & pp se, & licèt non sit in eo aliquid appetendū pp se, tñ æstimat̃ in eis sufficientia, cū non sit, & sic cadit sub ꝓhibitione talis dilectio, & illis duobus modis dicitur, Noli te diligere mundum. 1. Ioann. secundo. & nomine mundi intelliguntur temporalia, est etiam diligere mūdum, idest longo tēpore velle stare in mundo pp delitias, & sic est veniale pc̃m, sed perpetuò velle stare non pt̃ esse sine mortali peccato, si est deliberatio voluntatis s̃m Pe. de Pal. in 4. di. 21. velle stare pp prolongari solùm non est peccatum, seu si vt magis mereatur, & melius operetur, est meritorium.

DILIGENTIAM qualē tenet̃ qs ponere in reb. alienis, vide s. Cōmodatū §. 1.

DIOECESIS[f] est, vbi episcopus. 16. q. 3. c. quicunque.

DISCERE debet qlibet ante, q̃ doceat, 33. di. c. his igitur,[g] in fi. 37. distin. relatum, & 61. distinctione. capi. in sacerdotibus,[h] & 16. quæstione. 1. si clericatus, & q̃ recusat discere, diaboli membrum est. 38. distin. nullus, & sacerdotes debent semper sacris literis intendere, similiter p̃dicatores. 86. distinctio. §. ecce, & 38. distinction. ignorantia, etiam senes, & Aug. dicit se libenter a iuniore addiscere. 24. q. 3. si habes circa medium.

DISCIPLINA[i] est vltrix malæ vitæ. 23. quæstio. quinta, capitulo. ad fidem, non amat filium, aut seruum, qui eum non disciplinat, eadem quæstione. c. non putes mali sunt flagellandi, non interficiendi.

a Catec. in pce. Non lodris fel. test.c. phibetur. Pet. Vend

b Esse fiendū] vt si in republica tractaretur de faciendo statuto ꝯ blasphemos, lusores, & hmōi, & alius dissentiret.

c Tele quid] vt puta facere eleemosynam certæ personæ, vel religioso loco.

d Salutis] Puta circa fidem, & virtutes.

e Dispēsatio] vide de dispēsatiōe multe p Cas.in l. fi.ff.de cōsti prin.

e Multa statuit S.syn.Tri de dispēsatione qnq; concedēda, qnq; denegāda, q̄ margine cōplecti nequirent, vide rabulem a Ziletti impsse Venetijs Reper. et inqui. cū enno. P. V.

f Dissipatores] ad hoc gl. no. in c. non est, extra de voto.

g Reuertantur] Dispēsatur n. cū hæreticis, vt possint retinere bñficia, vt alij conuertentur.

h Necessariò] Hic rationabiliter posset poni exemplum. vt.j. §. 11. sed vt sit aliqua diuersitas, pone exemplum. Vout ieiunare in pene, & aque quæro dispensari a superiore, nūquid superior teneatur inquirere de causa, qua volo dispensari? & respōde vt hic.

i No.glo.] Dum dicit. q dispensare est diuerse pēsare, vnde ex p·

23.q.5.c.1.& 2.& per totā qōnem facit eleemosinam qui p disciplinā corrigit. 45.di.& qui emēdat, cum misericordia est tēperāda, c.disciplina.45.di. & citra effusionē sanguinis, ar. de rap.ca. in archiepiscopatu vide supra, Correctio.1.

DISCORDIA [a] vtrū sit pctm̄ mortale? Resp. fm Th. 2.2.q.37.ar.1. q discordia est pctm̄, inqtū concordiæ ꝯtrariat, qd' quidē pt esse dupliciter, s. per se, aut per accidens p se. i. cū scienter & ex intētione (sic enim accipitur, qa p se dr̄ esse id, qd' est fm intētionē in humanis actib. & motibus) dissentit qs a bono diuino, & bono ꝓximi, ī quo tenetur ꝯsentire, & tūc est mortale ex genere suo pp ꝯtrarietatē ad charitatem, & hoc est qñ cognoscit tale q.d fm rōnē esse fiēdū, [b] tñ non vult alijs assentire, nē videatur sequi opi. aliorū tanq̄ mirus sapiens, vel ex odio, aut displicentia ad aliū, cui quæritur prouideri, vel alia ex causa. & sic intellige c oblationes dissidētiū.90.di.& ca abijt.11.q.3.& c. Ismael di.56. Limito hoc in reb. alicuius importantiæ, alias esset veniale, sicut ī pueris patet. primi ēt motus huius discordiæ sūt veniale pcm̄ pp imꝑfectionē actus, qñ aūt discordia ē per accidens, qd' est, quādo in actib. humanis ē præter intentionē, sicut cū vnus dicit & credit bonum tale qd, [c] alius opinatur ꝯtrariū tunc non est pctm̄, nisi sit cū errore circa ea, q̄ sunt d̄ necessitate salutis, [d] vel cū pertinacia indebita, quia charitas est voluntatum vnio, non opinionum.

DISCRETIO est mater oīum virtutū 1.q.5.ꝑ sentiū, de offi. custo.c.1. ē necessaria in prælato ī corrigendo.1.di. ponderet. pdi catori.43.di. sit rector. §. vl. confessori. 23.q.4. his qui, de pç.di.1. quem pœnitet, de pœ.& re.c. omnis.

DISPENSATIO [e] est iuris cōis relaxatio facta cū cāæ cognitione ab eo, q ius hēt dispēsandi, fm gl.1.q.7.§. multorū, aliās ē.§. nisi rigor, & addit dispēsare est diuersa pēsare. nā oīa hęc, de quib ibi fit mētio, pensare dēt, qui dispensare vult, & quæ sint illa infero in qōne sequēti, & iō fm Ber. in li. de dispēsatione, & pcepto, plati sine cā rationabili vel saltē dubia, sed pro sola voluntate dātes licentiā veniendi contra legē, sunt dissipatores [f] non dispensatores.

1 Quæ sunt causæ legitimæ dispensandi? Res. vt colligo per totam q.7. primæ causæ sunt sex. Prima, tempus, ibi. c. necessaria, & c. quod pro remedio. nam defectus nostri temporis, quibus non solū merita, sed corpora ipsa defecerunt, districtionis illi' rō patitur manere cēsuram. 34 di. fraternitatis tuæ. Secunda, vtilitas valet, vt alij facilius reuertātur. [g] 23.q.4. ipsa pietas, & prima q.7. tali. Tertia, qualitas personæ & meriti, & scientiæ, d.c. tali, & capitul. didici, cum alius ęquè dignus non sit. Quarta, religio. 78. distinct. capitulo monachus, de sen. excomm. c. cum illorum. Quinta, multitudo ratione scandali vitandi. l. distinct. vt constitueretur. Sexta necessitas, dicto capit. tali.

2 Verum dispensatio necessariò [h] requirat causæ cognitionem? Res. Panor. in capitu. diuersis, de cle. coniu. q in principio non, sed sufficit sola ipsius voluntas in his, quæ sunt iuris positiui solùm, vt no. Innocent. in capitu. cum ad monasterium, de sta. mo. sed in inferiore sic, vt no. gloss. [i] in d.§. nisi rigor. vnde, si fiat sine cognitione causæ, est dissipatio, non dispensatio, & venit puniēdus, qa egit ꝯtra legem [k] vide bonā gl. ī c. a.d' ichil. vbi plenè no. do. tenet tñ quò ad

prio significato vocabuli dispensatio videtur cōcessa causa subsistente, & cognitione præcedente, cur expediat sic dispensare.

k Contra l.] Et sit debet reuocari in casu non cōcesso, seu permisso, de qu vide in c. at si clerici. §. de adulteris, de iudi.

ad eũ,qui dispẽsauit,quia non põt cõtrauenire, neq; ea reuocare , ex quo egit actũ , in quo potuit a dispensare , licèt non teneat quò ad superiorem,vt no. gl.in d.c. diuersis.

3 Vtrum dispẽsatus sine cã legitima sit tutus quò ad deũ? R. vt colligo ex Inn. in d.c.cum ad monasteriũ, & Pa.i c.non est voti,de voto,ꝙ aut loquimur de Papa, aut đ alijs.n đ Papa,aut loquimur in his q̃ sunt iuris diuini,vt i voto,iuramẽto, & hmõi;& sic non põt b dispẽsare sine iusta cã ; aliter dispẽsatus nõ est tutus quò ad deũ. si autẽ subest iusta cã,tenet dispẽsatio,& ẽ tutus ẽt i voto castitatis,& paupertatis sm Inn. c vbi s. Si verò loquimur de his,q̃ sunt iuris positiui,potest sine causa,& est tutus in cõsciẽtia, quia eius ẽ destruere, cuius ẽ concedere,nec priceps tenet legib suis ligat.l.digna vox , C.de le. limitat tñ Pa.đ pluralitate beneficiorũ,in qua nõ põt sine cã legitima ; & ita tenet Io.An.i c.đ multa.đ p ben. qa oĩa bona ecclesiarum sunt dei,vt in c.cũ ex eo,đ elec.lib.6. & ideò nõ est tutus taliter d dispẽsat đ quo dic,vt.s.beneficiũ.S. 35.Ex quib infert Pa. e ꝙ non est tutus religios, cũ quo dispẽsat sine causa iusta,vt trãseat ad latiorẽ religionem.Similiter si pręficitur ecclesię curatę causa legitima non subsistẽte,puta quia nõ est apt ad offm pdicãdi, vel exercitium curæ. f Vnde dicit gl.sing.i ca.monachi vagantes.16. q.1 ꝙ religiosus promot ecclesiæ sęculari, nõ vt psit,sed vt psit,peccat mortaliter , q fecit ɔtra votũ suũ. Si loquimur de alijs à Papa,sic clarũ ẽ.ꝙ non est tutus quòad deũ, nec quò ad ecclesiã , vt no. Inn. vbi s.quia cuicunq. alij à Papa ɔcedit dispẽsare,intelligit ꝙ hoc faciat ex cã legitima;& iõ dẽt fieri cũ causę cognitione; qđ not. bene.

4 In quibus põt dispẽsar papa,Vide.j.Papa, p totũ.

5 In quibus casib põt episcopus dispẽsare? g R. ꝙ gl. in sum.l.dist.& i d.S.nisi rigor,& do.i c.at si clerici. S.đ adulterijs,đ iudi. satis confusè loquũtur, & ɔriẽ. Sed tu dic clar,ꝙ aut dispẽsatio est in faciẽdo contra canones,vel conciliũ,& sic nõ põt,nisi hoc ei expressè à iure ɔcedat c.dilectus h de temp.or.& sic intellige opi q̃ d cit ꝙ non põt nisi ea concedat expsse,vt i d. cap.dilectus,& sic colligo, ꝙ epis concedit dispensatio in omnibus criminibus minoribus adulterio, nam peccans mortaliter notoriè, notorietate iuris, non potest promoueri.26.dist. primùm itaque,in gl. magna,& promotus deponitur. l. di. qui semel.& ideò indiget dispẽsatione,q̃ epis i cribus mino. ib. adulterio ɔcedit gñaliter,vt no.i d.c.at si clerici.S.de adulterijs. concedit etiam in aliquibus maiorib, vt đ hæretico,& schismatico. l.di.psbyteros in gl.Itẽ in sacrilegio.l.di.si qs psbyter.& quo in istis & multis alijs dispẽsat.j.subijciam. In trib tñ casib potest eps dispẽsar ɔtra canonẽ,& ɔciliũ , licèt ei expsse non ɔcedat.Primò ratione ɔsuetudinis,vt qa ɔsuetudo præscripta habet,vt dispensar possit.c.si.de consue.11.quæ.1. quicunque ɔsuetudo.n.facit valere dispensationẽ,quæ aliás non valeret,ar.đ cele.mis.pernitios-i cũ suis concor.& ar.de trãsac. c.fin. Secundò ratione magnæ necessitatis, vel vtilitatis de nouo emergenti & inexcogita

a Potuit] Puta, eps scienter cõtulit beneficium clerico coniugato.poterat n. ex cã dispẽsare. sed qa nõ fuit adhibita cãæ cognitio,vult Papa,ꝙ ille cleric spoliet beneficio per superiorem epi, vt in d c. diuersis.

b Et sic nõ potest] Rõ,qa Papa tenet deferre ius diuinũ vsque ad sãguinẽ. 25 q.1. sũt qdã. Et de iuramento no.sing. Inn. in c. cũ inter,de renun.& in c. cũ iã dudum,de p ben. d.Ant.post In.in c.dudũ,2. de ele. doc.in c. 6.de testi.cog.vide oino Anc. in cõmẽ c.canonũ statuta, de cõsti. in 2.op.& i rña, possessor.13.car. ver.quęro.5. & in con.31 1.& ꝙ ille nõ sit tutus, cũ quo plat dispensat sine cã , tenet Th. 2.2.q. 88.ar.vl.Vide ẽt de iurõ, & voto Archi. in c.q̃ ad perpetuam. 25. q.1. vbi dicit,ꝙ licèt papa possit dispẽsare sup voto , & sup deci. tñ si dispensat sine cã,peccat.vide ẽt spe ti.de le.§. nũc bre. ver. & no. ꝙ si papa,& Bar.in l.liberos. C.de dolo . Ad. de ista j.iuramẽtum. 4. in prin.

c Secundũ Inn. vbi.s.] & ibi ẽt Abb.circa fin.& hr ibi de causa.

d Tut taliter] licèt Pe.đ An.vt refert ibi Ab.tenuit ɔriũ,s.papã non peccare dispẽsando sine cã sup pluritate bñficiorũ , & similit Inn.in d.c.cũ ad monasteriũ, sed iudicio meo nõ bene.

e Infert Pan.] Fuit tñ illatio d. An.vt refert .

f Exercitiũ curæ] Nã pp hoc bonũ publicũ emanauit illud ius d spẽsatiuũ , vt religios possit pfici ecclesiæ sęculari,vt in.c. quod dei, de statu mo.

g Eps dispensare] Vide plenissime p spe. ti.de dispẽsa §.1.

h C. dilectus] Ibi tex.loquit đ archiepiscopo , qui nõ potuit dispẽsare , vt tres ordines sacri vno die cõferant.

i C. pernitiosę] ibi dr, ꝙ consue

quia tunc ecclesia non tenetur. Et de deputato ad custodiam depositorum, q tunc ecclesia teneatur, nec est necessaria pręsentia capituli, quia satis est, q semel deputauerit eum ad tale officium.

Bal. in aut. hoc ius, C. de sa. sanct. eccl.

5 Sed quis probabit versum in vtilitatem ecclesiæ? Res. q ille, qui dicit. l. ei q, ff. de proba secundùm Inn. in d. cap. 1. & dicit speciale hoc i d̄posito, & in mutuo vt d. auten. hoc ius, & S. is creditor. 10, q. 2. sed in deposito non credo ego verũ nisi quando pro eius satisfactione oporteret vendere res immobiles ᵃ ecclesiæ, sed quando potest satisfieri de fructibus, nõ oportet probare versum in vtilitatem ecclesiæ, vt in dict. S. is creditor. Similiter nec in alijs contractibus, excepto mutuo, ᵇ vide opin. diuersas ᶜ in c. quòd quibusdam, de fideius.

a Immobiles] Vel etiam res prætiosas ecclesię, & ratio est, quia quãdo satisfacit, da fructib. sibi præiudicat, & nõ ecclesiæ, eo quia d̄ ipsis hẽt viuere.

b Excepto mutuo] Quia nõ reperitur iure cautũ in alijs secundùm Inn si ergo emerem ab ecclesia, vel vẽderem ei vel cõmodatũ concedo, potero agere contra ecclesiam, licèt nõ probem versum in vtilitatem ipsius. & est not. dictũ, & quotidie allegatur, ratio autem specialitatis ic mutuo est, quia sunt promptiores ad recipiendũ mutuũ, & fænaratores ad mutuandum vnde, si indifferẽter teneretur ecclesia, tunc de facili bona ecclesiæ alienarentur, fuit ergo meritò his casibus obuiatum. Et idem est dicendum in ciuitate, vt l. ciuitas, ff. si certum, peta. Hoc tamen dictum elegantissimè restringit idem Innocent. scilicet quod etiam in mutuo non sit necesse probare versum in vtilitatem ecclesiæ, nisi quando pro satisfactione oportet peruenire ad distractionem rerum immobilium, quasi secus, si posset de fructibus satisfacere. dict. §. is creditor. Et ratio est, nam prælatus habet liberam administrationem fructuum, vt in capitulo cum nobis, de elect. & in c. is cui, eod titu lib. 6. vnde quemadmodum potest fructus distrahere de nouo contrahendo, ita debet posse pro contractibus initis distrahere.

c Opiniones diuersas] in conscientia n stabitur veritati. & in locis præallegatis videbis, quid in ciuitate, collegijs, vniuersitatibus, & pupillis, maximè in l. ciuitas, ff. si cer. pe.

d Saluas suas] simile est in tutore, qui dicit se non fænerasse pecuniam pupilli, quia nõ inuenit idonea nomina, cum arguatur, quod eo tempore propriam pecuniam bene collocauit, nam præsupponitur contra eum secundum Anch in dicto capitul. bonafides. Et ibi Hostien. limitat, nisi probetur, quod superueniente incendio, vel alio fortuito casu non potuit vtrasque res saluare, quia solùm saluauit suas, non videtur sibi imputandum, quia prima charitas incipit a seipso. l. præses, C. de seruitut. & aqua. Et Esopus, Res tua te reperit Argum, res altera cæcum, quod tamen vult Barba. in d. capit. bonafides, quando res meę erant preciosiores, vel passurus eram graue dãnum, secus, si meæ erant viliores, ad hoc quod not. Bar. in l. si vt certo, §. nunc videndum, ff. commo. facit. l. si longius, ff. de iudic. & l. si quis in graui. §. si cũ, & l. omnes ff. ad Sila. ex his no. quod plus debem⁹ diligerẽ res alienas quam nostras, quod patet ex eo, quia poti⁹ debemus saluare alienas. cõtra istud facit. l. charitas. Item l. hæredes. §. non tantum ff. famil. herci. vbi sufficit alienis reb. tãtam adhibere diligentiam, sicut & suis Idem ad literam dicitur in §. fi. insti. pro so. & in l. 1. ff. de solu. facit lex naturalis, Quęcunque vultis &c. c. 1. dist. 1. Sed tu responde q nos loquimur propter præsumptionem, vt dicitur hic. Itẽ & propter pactũ q fit grã ei⁹ cui res cõmittũtur, sed⁹ in reb. cõib⁹, vt in d. §. nõ tãn, q loquit̃ de duab. hr̄dib⁹, & d. §. fi. q loqtur de duob. socijs. & ità ẽt loquit̃ l. si socius socio, ff. p socio, vel dicendũ secundũ Bar. in d. l. 1. ff. de sol. q in reb alienis dẽt habere tantã diligentiam sicut diligens pater fa. in cõibus verò tantam, quantam habet in suis. & iõ mirabiliter dicit ibi Bar. q licèt negligens in rebus alienis veniat puniendus. l. si constante. §. si maritus, ff. sol ma. tñ fallit, si res aliena esset cõmissa arbitrio ipsius negligentis, & illud dictũ sequtur ibi Cuma. Adde Bal. in l. 1. C. de solu. & facit gl. & ibi Bar in l. in venditione §. 1. ff. de bo. iudi. aut. pnf. vbi q habet arbitriũ, ñ tenetur d̄ leui culpa secundũ Inn. hoc expresse tenẽtẽ, vt refert Ale. in apost. ad Bar. in d l. 1. ff. de solu. Sed mirũ est, q fatuitas alicuius noceat alteri in re aliena, vñ dic, q dẽt attendi tp̄s cõmissionis, nã si tũc tp̄is negligẽs erat in rebus, pprijs, excusabitur in reb⁹ alienis suo arbitrio cõmissis, ar. l. si cũ Cornelius, & l. cũ qs, ff. e. tit. & sic posset intelligi Bal. in l. 1. prima opp. C. de his q pę. no. q videbatur tenere oppositũ, & p hæc limita d. l. si vt certo. §. nũc videndũ, ff. cõmo. & ad prædicta Barba. in d. c. bonafides, extra eo. in primo no.

6 Vtrum depositari⁹ possit res suas præponere depositis quando ambas saluare non potest? Res. ſm distinctionem positam supra commodatũ. S. 16. & licèt dic. ca. bonafides, videatur velle eum esse in dolo, si casu aliquo habet saluas suas ᵈ depositis perditis, intellige verum quò ad præsumptionem, ᵉ quæ cessat in foro animę.

7 Quid si depositum reddatur, sed deterioratũ? Rñ. q tenetur, quasi redditum non ᶠ sit, vt dicit text. in d. l. 1. S. si res deposita; quod intellige, si dolo deterioratũ sit, vel ẽt culpa, quando de culpa tenebatur, quia tunc tenetur restituere vel totam æstimationem, si de-

e Ad p̄sumptionẽ] Stabit arbitrio iudicis, qui ex varijs cõiecturis p̄sumet dolũ abesse, ex qualitate ergo psonarũ, & rerũ iudex præsumet dolũ, q nõ põt n. si ex cõiecturis, pbari l. dolũ, C. d̄ dn. & c. 1. d̄ renũ. li. 6.

f Quasi redditũ nõ] secus est in actione ad exhibendum,

te rioratio talis sit, quod inutile factū est deponenti, aut si non, saltem quāto deterius, ar. eorū, quæ no. in l. 1. in princ. a ff. de ædil. edict.

8 Quid si hæres, aut alius distraxit depositū factum mortuo? Re. quod si dolosè fecit, tenet. si aūt ignorans rem depositā, & bonafide distraxit, non tenet, nisi de eo, quod ad eū peruenit. Similiter dici commodato, vt in l. 1 §. vlt. & l. sed & si non sit hæres, ff. eo. tit. Quod si minus vendidit. vel pretiū nondū exegit sine dolo tunc actiones tm̄ præstabit deponenti, aut commodāti, vt in l. 2. ff. depo. Si verò rem possit redimere, & præstare, nec velit, non caret culpa, i. dolo, vt l. planè, ff. deposi. iuncta l. dolus. ff. man. Et ideo tenetur.

9 Vtrum depositor possit reuocare depositū semp, quando vult? Re. quod sic b d. c. bonafides, et si deposuisset, vt sibi redderet certo tpe, vt in d. l. 1. §. si deposuero

10 Vtrū semp sit reddendum depositum, quando petit? Re. quod regulariter sic, ar. d. §. si deposuero, & d. c. bonafides: imo denegans cōmittit furtū, & condēnatus suo nomine efficitur infamis. C. deposi. l. qui depositū, & no. suo nomine, quia si procuratorio, tutorio, curatorio, vel defensorio nomine condemnet, non efficit infamis, vt in l. furti. §. si quis alieno, ff. de his, qui no. infa. Fallit tn̄ hoc, s. quod teneatur reddere, in 4. casib. Primus, quando quis gladio deposito efficit furiosus, & sic eū petit, non tenet, et si iurasset c semp reddere, quando peteret. 22. q. 2. ne quis. §. illud. Secūdus si deponēs post depositū fuit deportatus, & bona eius publicata sunt, quia in publicū deferēdum est depositum, non ei, qui deposuit, vt l. bona fides, in prin. ff. deposi. Tertius, quando fur, & dñs concurrunt in petitione, quia dñs præponit. d d. l. bonafides. §. primo. Quartus quando fur deposuit apud dominum, cui surripuit, vel apud proprietariū e vt in d. l. bonafides. §. fi.

11 Vtrum causa compensatiōis possit retinere depositū? Res. quod nō, f vt in d. ca. bonafides, & est singulare

dum, qnoniam satisfactum est illi actioni, si res deteriorata reddatur, vt seruus elusc atus, vel cloudus vel etiam si mutata forma reddatur, vt l. exhibitionis, C. ad exhiben.

a L. 1. in prin] Vbi tractatur de actione Quāto minoris. & de redhibitoria.

b Res. quod sic.]ex quo no. quod cōtractus dependans a volūtate vnius duntaxat potest dissolui quandoque, vnde depositum non imitatur naturā aliorum contractuū qui a principio ragulariter voluntarij sunt, ex postfacto necessitatis. l. sicut, C. de act. & obliga. hic autem deponens potest mutare velle suum.

c Etiam si iurasset] semper subintelligitur illa cōditio, si res in eo statu mansarit. l. cum quis, in prin. ff. de solu. c. quemadm. extra de iureiu. & etiam arg. quod per nouū casum nouum datur auxilium, c. insinuāte, de offi. dele. & l. de ætate, ff. de interrogat. & etiam arg. quod verba generalia nō extenduntur ad ea, quæ de quib. non est dictum, val cogitatum. 22. q. 3. antecessor. 22. q. 2. beatus, de rest. spo. audita, de deci. cum multiplici, & ff. de transac. cum Aquiliana, & d c. nequis. est tex. August. super Psal. 5.

d Præponitur] Hoc enim suadet iustitia, quæ vnicuique reddit, quod suum est.

e Apud propriatarium]Exemplum, quod si fur subtraxit filio, vel seruo Titij librum, & eum apud patrē deposuit, non vocatur depositum, & ille pater hoc casu vocatur propriatarius, vel si fur subtrahit alicui, quem ignorat, & apud eum deponit, non tenetur dñs depositi, & si pur restituat, habet conditionem indebiti ad repetendum. Ea his no. quod licit bonafides exigat de iure gētium, seu naturali, quod res deponenti restituatur, tn̄ fallit, nisi alia cā extrinseca impediat, seu ratio specialis, vnde æquitas non est consideranda merè secundū iusgentium, sed mixtim habito respectu ad præcepta ciuilia, & prætoria, vt in primo casu d. l. bonafides. Ad hoc vide Bar. in l. si fideiussor. §. quædam, ff. mandati, & Bal. in l. in ementis. 1 q. C. de cōtrahen. empt.

f Res. quod non]ad hoc tex. in l pe. C. deposi. quod omnino negat compensationem fieri. & ibi ponitur ratio, quia contractus est in bonafide fundatus vnde non debet ad perfidiam trahi. Ratio etiam allegari potest, quia communiter res in specie deponuntur in quibus cadere potest affectio. & compensatio est debiti, & crediti cōtributio, l. 1. ff. de compē sa. ideo regulariter non admittitur, nisi in his, quæ functionē in genere recipiunt. Fallit tamen in except. spoliatiōis, quæ agenti depositi potest opponi. Ita dixit gloss. no. in c. 2 de or. cogni. in versic. except. & illam gl. opi. dicit ibi Pa. esse communem. Et hoc odio spoliantis, & fauorabilior est quæstio spoliationis, quàm actio depositi, vt ibi dicit glo. & adde Anchara consi. 446. vbi consuluit. Vnus ex duobus contrahentibus deposuit pecuniam penes tertium, vt illam daret alteri contrahenti, cum pacto de non reuocando depositum. Modò ille contrahens non seruauit pacta contractus consuluit, quòd depositarius non tenetur illi dare depositum. Limita secundo, nisi depositum fieret ex conditione illicita, puta duo inimici conueniunt, quod offensus possit facere competentem vindictam, & factum est depositum mille librarum, vt si contingat vindictā fieri, soluatur bannum de illa pecunia, vt de vindicans petit instrumentum depositi, vt illud exigat, dicendum, quòd non potest, quia illud depositum

 fuit

in deposito. a licèt in alijs fit secus per regulam. 22. q.7. dominus b quod verũ est de compensatione directa, c sed de compensatione indirecta d loquendo bene potest fieri in consciẽtia simpliciter de quibuscunque, vt supra cõpensatio. S. 2. licèt quò ad forum contẽtiosum foret distinguẽdum, pſertim quando dolosè denegat facere debitũ.

12 Verum depositari⁹ possit vti re deposita? Resp. ꝙ non: aliàs committit furtum, vt l. qui furtum, ff de condit. fur. Fallit hoc in duob. casibus. Prim⁹, si pecunia non obsignata e deponatur. l. quintus, ff deposi. secus, si signata. l. si sacculum, ff. de posit. & idẽ dic de quibuscunque, quæ consistunt in numero, pondere, & mensura, eadem ratione. Secundus, si putauit dominum permissurum. ff. de fur. l. qui re, f in princ.

13 Verum aliquis possit rẽ suã apud alium depositam furtim accipere? Resp. sm S.Th. 2.2.q.66.ar.5. ꝙ non quia grauat depositarium ad restituendum, vel se ostendẽdum immunẽ, & ideo si facit, tenet eũ reuelare, ꝙ verũ intelligo nisi ipse depositari⁹ sciuisset rẽ depositã, iniustè detẽtã a deponẽte vel nisi vero dño eã petẽte simul cũ vsurpatore eã sibi denegasset, quia cũ iniustè eam teneat, vr, ꝙ sine pctõ fur-

fuit factum ex causa illicita, Ita dixerunt Bal. & Salic. in l penes, C deposi.

a In deposito] Regula namque est, ꝙ admittitur cõpensatio, fallit in deposito, & fuit hoc priuilegium inductum, nè in fraudem allegaretur compensatio causa differendi restitutionẽ depositi. & sic contractus depositi qui multis innititur bonæ fidei, redũdaret in perfidiam.

b Dominus] ibi exceptio firmat regulã in alijs.

c Directa] Quæ ẽ debiti & crediti inter se cõtributio, indirecta sũt est, vt si retineã pro debito meo, donec mihi satisfacias.

d Indirecta] Vt ẽ in retẽtione. Nã licèt regulariter quis nõ possit vti retentione alterius rei, vt l. fin. C. cõm. fallit cõ ꝑꝑ expensas, vnde si deposuisti apud me equũ, cui feci expensas, possum equum retinere, donec restitutes expensas, gl est in l. pe. C. eo. ti. & ibi Bal & Sal facit l. necessarias. §. fi. ff. de pign. ac. Similiter scriptor potest retinere quinternos, donec sibi soluatur l. si nõ sortẽ §. si centum, & ibi Bar. & doc. ff. de condi. indebi. Idem in sartore, cæterisque artificibus, qui possunt retinere rẽ, in qua desudarũt, donec eis solutio fiat. Facit quod no. Ang. in l. nummularios. §. quidam, ff. de eden. Similiter si quis fecit expensas in funeralibus scholaris, potest eius libros retinere, donec sic sibi satisfactũ Bal. in l. 1. C. ob chirographariam pecu. & in l. in restituenda, per illum tex. C. commo. & in d. l. fi. C. comm. licèt regulariter in libris scholariũ non possit fieri executio, gl. fin. in l. nepos proculo. ff de verb. significa. oro qua vide, quod no. Bald. in rub. C. qui bo. ce. pos. Similiter hæres clerici mortui potest retinere expensas, quas fecit cleric⁹ mortuus in beneficio de patrimonio suo, Ab. in capi. de multa 4. col. de præben. Adde, ꝙ etiam mulier fauore dotis potest vti retentione, puta de domo mariti donec sibi soluatur dos secundùm intellectũ Barto. & aliorum in l si filio, primã in prin. ff. sol. ma. Idẽ Bal. in l. pe. C. de pig. ac. in l. pe. C. de non nu pecu. in l. 1. C. de ser. pign. da. ma. & in l. cum tibi, C. qui po. in pig. ha. Addo etiam, ꝙ quando est aliquid datum alicui pro debito putatiuo, ꝙ potest retinere illud pro vero debito, glo. est in l si non sortem. § libertus, ff. de condi. & demon. & ibi Bar. no. cætera supple, vt per Alexan. in d. § si centum, in apostil. & addit Jo. de Ana. con. 22. vltima alia dubia.

e Obsignata] Ratio est, quando pecunia, quæ datur numerata, transit in dominium recipientis, vnde ea vtendo non contrectat rem alienam, tenetur tamen ad interesse.

f L. qui re.] Dicitur ibi, ꝙ si putauit dominum permissurum, q re deposita, vel cõmodata vsus est furti non tenebitur, & facit d. l. ff sacculũ. § 1. ff. deposi. & l. inter omnes § rectè ff de fur. Nunquid aũr sit credendũ ei qui in iudicio conuentus dicat se putasse dñm permissurũ? Bar. ĩ l. §. rectè, dicit sic secundũ mentem gl. in §. placuit, Inst. de fur. ꝙ si ab initio habuit dñi volũtate, vt quia res ẽ apud eum vel ei cõmodata, prõcedit, secus, si furtim subtraxit nã cõtra furem est præsumptio de dño non permissuro quãdoquidem nemo sua iactare præsumatur, & facit l. qui eas. § vetare, ff de fur. & ideo nisi fur ostendat aliqua indicia verisimilia, propter quæ sit credendum ipsum dominũ permissurum, non credetur ei, vide Inno. in c 2. de cõs. & Bal. in l. falsus, C de fur. & quod dicit gl. in d §. rectè, & in §. aliæ, Insti. de act. quod creditur fieri ad hoc, vt furti actione liberetur, quia in his, quæ depẽdent a voluntate nostra statur dicto nostro cum sacramento, hoc procedit, nisi sit iuris præsumptio cõtra asserentem, ar. C de iniur. l. si non conuicij. vide Ioan. An. post Inno. in d. c. 2. de consti. & faciunt no. in regula, præsumitur, in 6. & per Pau de Li. in Cle. constitutus, de elect. & gl. in Cle. 1. in ver. commodè de pœnis, & sic tene, quia aliàs fur nunquam a furto punietur imo fortius, ꝙ nec credẽdum est dño, si dicat hanc fuisse voluntatem suam, quia confessio illius domini non debet publico præiudicare, nisi appareant aliqua indicia de suo consensu, vt quia erat consanguineus, vel amicus, vel res erat parua, vel consuetus erat concedere talia. Aliàs quis de facili furem euadere faceret, hæc Bart in d. § rectè. & idẽ Bar in l. transigere, C. de transa. in l. 1. §. & post operis de ope. no. nun & quę no in l. 1. §. vsque adeo, ff. de iniur. vbi si iniuria remittatur, non propterea extinguitur, ꝙ non possit criminaliter accusari, & econtra. Bal. in l. falsus, C. de fur. & quod no. Bald. & Ang in l. qui iure familiaritatis, ff de acquiren. pos. Bal. in l. si fine, C ad Velleia. & omnino Bald. in l. 1, C communia de leg vlt col. & omnino Salic. in d. l. si non conuicij, C. de iniur.

a Sibi auferri] Cõcurrentib. cñ his, q̃ no. infre, furto.§.40. q ve rò acciperet rẽ suã apud aliũ iniustè detentam, peccat quidem, nõ q̃ grauet eũ, q̃ attinet, nec te n t ad restituendum aliq.i, sed peccat ꝙ cõe n ĩt ftitiã, du ipse sibi vsurpat rei suæ iudiciũ, iuris ordine pretermisso, & ideo tenetur deo satisfacere, & dare operã, vt scãdalũ ꝓximorũ sedetur, si in de ortũ est, hæc Tho. iura, q̃ hic allegant, parũ, vel nihil faciũt iudicio meo.

b Probatio] Vide quę notaui ĩ. bannum.§.1.vbi dixi, ꝙ interesse, qđ fu git ex ma leficio. ꝓbatur ꝑ iusiurandũ. vide Car.in Cle.nẽ in agro.q.1.

c Pctm̃ grauissimũ] Isa.37. Cui exprobrasti, & quẽ blasphemasti, & super quẽ exaltasti vocem tuã, & leuasti altitudinẽ oculorum tuorum. Ad sanctum Israel.

d C.1.] vñ dr̃ ꝑ. uer. 30. Oculum qui subsanat patrẽ, & q despicit partũ mřis suæ, suffodiãt eũ corui de torrentib. & comedãt eũ filię aquilæ.

e Quæ grauis ẽ] Nã honor est ꝓmiũ virtutis, & iõ ꝯ eos dr̃ Iob. 12. deridetur iustì simplicitas.

f Habẽdam spẽ multis in locis docet Caiet. maximè in Ora.do.

tim possit sibi auferri, a ar l.ancill. C. de fur. & l. bona fides, ff. deposi.

14 Cui credendũ ẽ, qñ de posito nõ est onũsum depositario, seu tabernario, vt puta q̃ depo suit bursam, vel sacculũ plenũ, tñ nõ ostendit q̃d erat intus, & quãtũ? ℞. Matthæ.ĩ Cle.nẽ ĩ agro, de sta.mo in S.fané, ꝙ non credeẽ deponẽti, nisi ꝓbet, neq; stabiẽ eius iuro, quia iuramẽtum non datur, nisi qñ præcedit semiplena ꝓbatio,[b] vt in c. fi. qđ met⁹ causa, vide infra nauta.§.·.

15 Quõ teneaẽ tabernari⁹ & nauta, & hmõi de his, q̃ deponuntur apud eos, vide infra nauta, in princ.

16 Ad quid teneaẽ deputatus ad custodiã librorũ, vide supra custos. in princ.

DERISIO ẽm S. Th. 2. 2.q 75. est cũ aliquis malũ alicuius personæ, vel defectũ in ludũ, vel risum ponit, vt erubescat, & verecundeẽ. Et ꝓpterea differt a conuicio, seu ꝯtumelia, q̃a sicut finis ipsius est, vt tollat honorẽ, sic deridens intendit, vt erubescat. Fit aũt derisio in verbo cachino, & sic ẽ derisio. Aliqñ fit naso rugato, & sic ẽ subsannatio, aliqñ factis, & sic est illusio; tñ in fine idẽ sunt, vt no.glo.sup Psal. Qui habitat in cœlis irridebit eos.

1 Vtrũ sit mortale pcm̃? ℞. q.s.ibidẽ ꝙ sic, qñ irridendo oĩno paruipẽdit aliquẽ, & tam vilẽ existimat, vt de ei⁹ malo nõ sit curãdũ, sed sit ꝓ ludo hñdũ, & tãtò grauius, q̃tò magis teneẽ reuereri eũ. Vñ irrisio dei ẽ grauissimũ pcm̃.[c] Secundũ locũ ꝯtenet irrisio scõrũ, & sa crorũ. Tertiũ parentũ & ꝑlatorũ. propterea Chã fuit maledictus. 1.q.7. finia. 15. q.5.c.1.[d] Quartũ iustorũ, q̃ grauis est,[e] q̃a multi a bñ agẽdo retrahunẽ. irridere aũt de malo ꝓximi inquãtũ est leue seu paruũ & sine notabili vilificatione ꝓximi, vel pturbatione, erit veniale pcm̃ ẽm Alex. 2. 2. tit. de derisione. q. 37. ar. 5.

de præpa. habẽ. in ver. sat volũ. tua circa fi. & in ver Ne nos in d. ad calcẽ. itẽ de satisfactio. cir. fi. Pet. Vend.

g Si desperaueris] Laolus in die angustiæ, im minuetur fortitudo tua.

h Alex.] 2. 2. tra ctã d desperatione. q. 48. ar. 9. cũ sequen.

DESPERATIO[f] Est, qñ ex falsa æstimatione pp pcã, q̃ fecit, vel bona, q̃ omisit, desperat de dei misericordia, credens deum nolle, vel non posse sibi parcere, vel in gratiam recipere.

1 Vtrũ sit grauissimũ pcõrũ? ℞. ꝙ ex pte nřa ẽ graui⁹, q̃ odiũ dei, q̃a p spem reuocamur a malis, & ĩtroducimur ad bona ꝓsequẽda iõ sublata spẽ hoĩes infrenatẽ labũẽ ĩ pcã, & a bonis retrahũẽ. Vñ gl. sup illud puer. 24. si desperaueris.[g] Nihil execrabili⁹ desperatione, quã q hẽt & in gñalib⁹ huius vitæ laborib & (qđ peius ẽ) in fidei certitudine ꝯstãtiã pdit, & Isi. de sum.bo. ppetrare flagitiũ aliqđ mors ẽ; desperare ẽ descẽdere in infernũ. Od ũ tñ dei, qđ ꝓuenit ex eo, qđ volũtas hoĩs diuinæ bonitati ꝯtriaẽ, ẽm se ẽ graui⁹ pcm̃. similiter infidelitas, & intellige, ꝙ ẽ grauissimũ pcm̃, qñ hõ sciẽter & aduertẽter tenet, ꝙ de⁹ nolit pcere pœnitentib. & grãm dare redeũtib. q̃a sicut mot⁹ spei, q ꝯformiter se hẽt ad æstimationẽ verã, laudabilis ẽ & meritorius, sic mot⁹ opposit⁹. s. desperationis, q se conformat æstimationi falsæ de deo, ẽ viciosus & mortale pcm̃ & grauissimũ; secus, si desperatio eẽt in subito & indeliberato motu, cũ aliquotiẽs ex cõplexione naturæ causetur, q̃a esset veniale, vel nullũ pctm̃. hęc ex Tho. 2. 2. q. 20. ar. 3. & Alexan.[h]

2 Desperatio aliqñ ꝓuenit ex accidia, q̃a pp tristitiã, quã pcipit erga bonũ, desperat posse p se vel p aliũ illud perficere. aliqñ procedit ex luxuria, qua homo deditus delectationibus venereis fastidit bona spũalia, & non sperat ea quasi bona ardua. aliqñ ex auaritia, quæ hominẽ, qui hẽt multa restituere, ligat, vt desperet. Aliquando ex naturæ complexione, qua hõ melancholicus

licus incidit in eam. a

3 Vtrum sit de aliquo desperãdũ in hac vita? Rñ. q ñ.c.nemo de pę.di.7.26.q.6.c. his q in infirmitate,& ca.si presbyter & ca.agnouimus. b

DEtractio c est alienę famæ per occulta verba denigratio.& dicitur occulta respectu eius, de quo dicunt, qa in eius absentia pferunt. & differt d ſm Th.2.2.q.73. a cõtumelia, qa contumeliosus per aperta verba dicta in faciẽ intendit derogare honori e detractor f verò i absentia pximi eius famam lædit & sic paret, q in mõ, quia iste occultè, ille apertè, & in fine differt, qa iste famã, ille honorem auferre intendit.

1 Quot modis fit detractio? Resp. ſm Ale.2.2.tracta tu e.q.36.ar.48.& sequẽ. q septem modis. Primus ẽ occultatiuus, g qñ quod esset manifestãdũ necessariò ad honorẽ & salutẽ animarũ, non vult propalare, vñ Gilbertus, Grauis, inquit, rapacitas, cũ verã alterius gloriã & si mendatio non corrũpis, silẽtio præteris. Secũdus est negatiuus, s. cũ negat scienter alterius bonũ, s. dicendo non est verum, q talis sit bonus. h Tertius est deprauatiuus, i s. cũ dicit bonũ factũ, sed malã intentione, seu qa secuta tot scãdala sunt, & huiusmodi contra illud, 11.q.3.c. Veh q dicitis &c. Quartus ẽ venenatiuus, s. cũ mala immiscentur bonis, sicut fit communiter, quia dicũt prius bona, postea addunt mala, & hmõi. Quintus est publicatiuus, s. cum occulta pctã manifestat his, qb. non dẽt, aut ordine, quo non debet. Sextus est augmentatiuus, s. addendo vel ex modo loquendi aggrauando factũ. Septimus est inuentiuus, s. falsa crimina imponendo, siue prædicti modi fiãt claris, siue obscuris, siue signis vel literis, aut alio modo æquiualẽti, quia factis & signis loquimur, de spon.cũ apud, & c.tuæ.

2 Vtrũ sit mortale peccatũ? Resp. vt colligo ex doctrina Ale.vbi supra & Th.vbi s. q tripliciter dr̃ qs detractor. Primo mõ formaliter & hic est ille, q dicit, occultat, negat &c. q̃dã, q̃ de se ñ sunt in infamiã pximi, sed tñ ea i itẽtione, vt diffamet & talis ip peccat mortaliter. facit c.cũ voluntariè, ꝺ sen.exc.cũ si. Non tenet tñ ad restitutionẽ famę. Secundo mõ dr̃ qs detractor materialiter tm, & est ille, q si aĩo infamãdi, sed ex loquacitate, vel alio mõ indebito occultãdo, negando, verba pfert in infamiã pximi, & si talis occultatio, negatio &c. de se infamãt puta quia sunt ↄtra honestatẽ vitæ, & morũ & apud illũ vel illos qb. occultat, negat &c. seqt infamia pximi, ↄtra quẽ taliter detrahit, tunc mortaliter peccat, ar.ca.sæpe ↄtingit, & c.hi q.1.di.si verò de se talia non infamãt, puta quia pñt intelligi ita de culpa veniali, sicut de mortali, sicut cũ quis dicit talis est magnus, superb. alterus, auar', iracundus, & hmõi, quæ pñt accipi & pro primo motu, qui est venialis, & etiã pro pctõ mortali, tunc non peccat mortaliter talis proferẽs ex loquacitate, quia si proximi audientes scandalizant, est eis imputãdũ, cũ faciãt ↄtra illud, estote misericordes, ꝺ 1e. iu. q a in meliorẽ partẽ debebãt interpretari.

a Incidit in eã] Hoc ex S.Thom. vbi suprà ar.4.
b Agnouimus] Nam quilibet, dũ viuit, potest saluus fieri.
c Catechism. in decalo. in præceptum, Nõ loqueris con.pro.c.ꝑhib. & in præce. nõ occides.P.V.
d Et differt] No. pro intelligentia, q differẽtia ẽ inter detractio nem, cõtumeliã conuicium improperium, & susurrationem. contumelia secundum Th.2.2.q.72. est expressio defectus alicuius coram eo p verba ad ipsum dehonorãdũ. & si fiat aĩo corrigendi, nullum est peccatũ, quia etiã sancti hoc faciunt, Lucæ.24.o stulti, & tardi, &c. Et Matthæ.15. Hypocritæ, bene prophetauit, &c. Et Gal.3. O insensati Galatæ. Si autem fiat animo solaciandi, aut nullũ est peccatũ, aut veniale dũmodo fiat discretè, qa ludus noxius est in culpa.3.q.7.ca.qualis. Si autẽ fiat animo iniuriãdi, est peccatũ mortale, qa contra charitatem, Matth.5 Qui dixerit fratri suo fatue, &c. Conuicium est cum refertur defect' naturę, vel pœnę, vt qui diceret cęco, O cæce &c. animo iniuriãdi primi. Regũ primo Fœnena qui multos habebat filios ipropera ??? Annæ. &c.
amisit illos. Improperiũ est cum refertur beneficium sibi collatũ ad ipsius confundẽdũ. Contra quos dicitur ecclesia.41. Cui dederis, nẽ impperes. Susurratio ẽ, cũ refertur malũ de alio in ei' absentia, vt ponatur discordia.
e Honori] Cum s. refertur defect' culpæ siue secundũ veritatẽ, siue nõ, in vituperiũ alicuius.
f Detractor] est qui bonũ proximi, inquantũ pr, minuit vel detractio est locutio, & inuidia procedẽs, bona alio rum denigrans, hoc Vg.d 3. Vin.
g Occultatiuus] Ponatur exemplũ de militibus q Christi resurrectionẽ noluerunt propalare.
h Sit bonus] dicit tamen glo.in ca.homicidiorũ, de pœ.di.1.q talis peccat in spiritũ sanctum.
i Deprauatiuus] Quãdo etiam dicitur bonum fa. ctũ esse mala intentione, Lucæ. 11 i Beelzebub princ. dæmo.&c. & de cæco nato, &c.Io.9.

ri.Idem dicendum in his, quæ sunt modicæ importã tiæ,puta peccata venialia q̃ cõiter non infamant.Idem similiter dic ſm Scot. in 4. di.15.q.4.de eo, qui ex loquacitate dicit ſe audiuiſſe aliqua mala in materia proximi.Ratio,quia talis ex natura actus non aufert illi famam in opinione audientis,quia q cito credit,leuis eſt corde, dummodo aliquid non addat, quo prouocent audientes ad credendũ,q̃a tunc eſſet mortale ſm Lan. vbi s. Similiter ſi ille cui dicit,habebat eũ ꝓ ſcelerato quia iã infamat⁹ erat apud cũ de alijs,& ſi non de iſto. Tertio mõ dr̃ [a] quis detractor materialiter & formaliter,qñ.ſ.occultat, vel negat, vel dicit verba infamatoria & cũ intentione infamandi, & talis ſine dubio magis mortaliter peccat,q̃ raptores rerũ.6 q. 1.ex merito, & ca. deteriores.& ꝙ d̃tractio ſit mortale [b] pc̃tm ex ſe,facit.c.accuſatio.2.q. 7.& c.nemo petitoriũ 11.q. 3.& c.homicidiorũ, d̃ pœ. di.1.& c.cleric⁹,el 2.46.di.

3 Verũ ille,qui per detractionẽ ſuã abſtulit famã ꝓximi, teneatur ad reſtitutionẽ?Reſ.ſm oẽs doc.in 4. di.14.ꝙ ſic, ſicut qui res rapuit alienas, diſtingue tñ ſic,aut occultatio,negatio, & ſimilia d̃ ſui natura erãt infamatoria,& ea occultauit, negauit & c.ei, q bonã opinionẽ habebat de proximo,ex quibus nũc malam habet,nec ſciuit aliũde, & ſic indiſtinctè tenetur, ſ. ſi dixit verũ ſine mendacio excuſando proximũ,ſ.ꝙ malè dixit, & ꝙ non credat,ſi occultauit reuelãdo & huiuſmodi. [c]Si verò impoſuit falſũ dicendo ſe mendacitẽr dixiſſe,& ſi deberet remanere infamat⁹,q̃a magis tenetur ſeruare famã iuſtè ꝓximo,q̃ iniuſtè ſibi, vnde ſi in publico dixit,retractet in publico [d]:ſi in occulto,[e] in occulto.Fallit hoc in ſeptẽ caſib⁹. Prim⁹,qñ ſequeretur maior infamatio, vt puta quia nõ ampli⁹ fortè recordanẽ,& ꝓpterea quãdo vult reſtituere famã, dicat de eo malo ꝙ dixi de tali, non credatis,nec ſpecificet q.d.ſecũd⁹ caſ⁹,qñ reſtitutio nõ poſſet fieri ſine periculo ꝓbabili alicui⁹ mortalis pc̃i, vel mortis corporalis,& hmõi, q̃a tũc cũ tale malũ ſit ꝑponẽdũ famæ,nõ teneẽ. aduertẽdũ tñ ſm do. ꝙ qñ reſtitutio famæ nõ pt̃ fieri,infamator teneẽ ad aliquod æquiualẽs i reb.ar.c. eccleſia S. Mariæ,vt li.pen. ni.inno.Terti⁹,qñ dixit his, qb.debebat,puta plato p d̃nũciationẽ aut accuſationẽ vel his q poterant ꝓdeſſe, ñ obeſſe.Quart⁹, qñ talia d̃ ſui natura nõ erãt infamatoria, puta q̃a poterant interpretari in pc̃tm veniale. Quint⁹,qñ dixit ſe audiuiſſe, nihil ipſe addendo, ex quo credulitatẽ faceret, & ſic nõ teneẽ ad reſtitutionẽ ſm Sco.in 4.& Lan.& Aſtẽ. addit tñ Aſtẽ. ꝙ ſi ſequatur infamia nihilominus teneẽ q̃uis ſimpliciter dixerit ſe audiuiſſe,nihil addẽdo.Sc. verò dicit,ꝙ vr̃ durũ dicere,ꝙ exeat [f] genus peccati venialis,qñ ex inconſideratione talia refert.Sextus caſus eſt,qñ ille,cui dixerat, ſciuit ꝑ aliam viam poſtea,

a Tertio modo dicitur] De materia vide ſpe. tit. de acc.verſ. item ꝙ eſt cõſpirator, & Car.in Cle. re ligioſi, de priui. dicit ex mẽte Zẽ ze.ꝙ detrahentẽ deus,pſequitur. 2 5.q.4.nimium, & ca. qui peccat. Vide Inn.in c.cũ primo, in glo.in verſ criminis,de accuſ. & propriè detractor eſt,qui falſum imponit, omnino occultũ publicat,ca.ſunt nonnulli, 2.q.7. & c detractores. 3.q 4.c. qui ambulat 5.q.5.& §. ſeq.11.q. 3.ca.in cunctis, & ca.inter verba.

b Sit mortale] Quia enim fama eſt inter res temporales præcio ſior, & per eius defectum impeditur hõ a multis agendis,ideò detractio per ſe loquendo ẽ peccatum mortale. Cum detractoribus igitur nẽ cõ miſcearis, quoniam repẽte ſurget perditio eorum, & ruinam vtriuſque qs nouit. Prouer. 24. ſuper quo gloſſ. hoc vitio detractionis periclitatur penè totum genus humanũ.

c Et huiuſmodi] debet enim vti talibus, non credatis eum eſſe talẽ, malè enim dixi, & fateẽ.& hæc q dem vera ſunt, quia nõ ſeruato ordine iuris propoſui etiam in publico, qd non eſt verum publicum. & hæc perſuaſio bona eſt, quia quilibet debet præſumi bonus, donec probetur contrariũ, vt in c.1.de ſeru. in or fa.Vbi tractatur illa materia, quando epiſcop⁹ interrogat præſentantẽ clericum ordinandum, ſcis illum dignum,&c.

d In publico] Imò aufert ſibi illam iniuſtã lu de, qua iſte poſt accuſationem in iuſtam indignus eſt.

e Si in occulto] Vnde Card. in Cle.religioſi, de priui.dicit,ꝙ tenetur ſ. ſtuuere bonam famam p omnia loca, per quæ detraxit, & per alia, ad quæ fama cõuolauit, cum dictũ vnius ſæpe in talibus, ſequatur multitudo, vnde verſus.Fama repleta malis velocibus euolat alis. Fama boni lente volat inuidia retinente, alias nõ dimitteretur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. capit. cum tu,de vſu.

f Exeat] a ſcandalo tamen puſillorum oportet cauere, iuxta illud Pau. Si proximum ſcandalizẽ carnes non manducabo in æternũ. & multi ſunt tales puſilli leues ad credendũ mala,ideo eſt periculoſum eis talia audita ex relatu referre, & ſi fiat hoc animo lædendi, ſcilicet illum,de quo eſt ſermo,non eſt facile excuſare,qn

fit

fit contra charitatem, & per cōsequens mortale peccatum. hæc Scot.

a Sic credebat] Sed nunquid talis peccauit mortaliter, sic negando? Dicit Sco. iustè, quod iustum est, exequaris. vnde respu. omnia mala punire nō debet, sed ea sola quæ coram iudice possunt legitimè probari. Et ideo collitur obiectio, quę posset fieri, quòd læditur resp. quia imò non læditur si diuinum iudicium excedat iudicium eius. vt aliqua reseruentur diuino iudicio, super quæ non potest esse iustum iudicium reipub. quia non videt ea, quę patent. Nec est perniciosum contra accusantem, quia imò sibi ipsi perniciosus est, & sibi ipute si alijs infamia sequitur ex quo attentauit, quæ probare nō potuit. Accusat⁹ autem innocentiam suam defendit in publico, vbi nō est nocens, nec habēdus pro nocente donec fuerit cōuictus, sed quia bonarum mētiū est ibi culpam agnoscere, etiam vbi non est c. ad eius. 5. di. ideo in tali casu, quando accusatus negauit, tutum est pęnitere indistinctè de hoc tanq̄ de tali, quale est. vtpote si mortale, mortale, si veniale, veniale.

vtputa ꝙ tunc erat secretum, nunc publicatū est ꝑ alios. Septimus qñ ille oio erat infamis sal ē apud illos, cū quib. ḋtraxit cū eo'.

4 Verū ille, qui ifamauit proximū indirectè, s. negādo crimen sibi impositum ab accusatore in iudicio, aut denūciatore, teneatur? Res. ſm Sco. vbi s. ꝙ nō tenetur pc̄m suū in iudicio ꝯfiteri, nisi modo & ordine, de quo supra Confessio delicti & iō sibi imputet, q accusat, de quo nō pt ꝓbare. ꝯc. Ri. ibi. ar. 5. q. 3. det tamē ꝑ verba sobria excusare eū dicēdo, non credatis, ꝙ malignè processerit, sed si credebat [a] aut aliqs eū seduxit, & huiusmodi.

5 Vt ū audiēs detractionē peccat mortaliter? Res. ſm Th. 2. 2. q. 73. ar. 4 ꝙ ꝯsentirē ꝑ audientiā detractioni pt eē dupliciter. vno mō directè, quādo. s. qs inducit alium ad pc̄m detractionis, vel placet ei ꝓpter odiū, quod habet ad eum, cui detrahit, & sic ē æquale pc̄m cum detractore. & ideo si detractio erit mortalis, sic & auditio, ad Ro. 1. non solū qui faciunt, sed qui ꝯsentiūt. facit. c. non solū. 11. q. 3. Alio modo ꝯsentit qs idirectè, s. quādo nō resistit, cū resistere possit, & hoc ꝯtingit aliquādo, si qa pc̄m ei placeat, sed ꝑꝑ timorē humanū, vel negligentiā, aut verecundiā, & tunc aliquādo est mortale puta quia ꝑlat⁹ qui tenet ꝯpescere vel ꝑꝑ scādalū aut quia ꝑponit timorē humanū charitati Dei, aliàs veniale [b] est ꝯcor. Ale. vbi s.

6 Verū infamās seipsū dicēdo aliqua mala. q̄ non ꝯmisit, peccet mortaliter? Res. ꝙ si facit ꝑꝑ tormenta euitāda, sicut faciūt illi, q ad torturā ponunt. non peccat sed licitē fieri pt qa tali ꝯfessio facta tali metu non valet, nec ēt si fiat ꝯtra alium, sed si non fiat ex tali metu, peccat mortaliter, & tenet retractare, ar. c. nō sunt audiendi. 11. q. 3. gl. tamen in c. 1. 15. q. 6. tenet ꝙ ēt si facit ꝑꝑ tormēta, peccat mortaliter. sed ei non credo, qa non ē mendaciū perniciosum, nisi fortè i casu qñ ratificaret post tormēta ex qua ratificatiōe esset occidēdus ipse, vel ali⁹ damnificandus, qa sic mortaliter peccaret, & teneret retractare quò ad id, ꝙ falsè dixit de alio, sed quò ad id, ꝙ dixit de se, si propter dolorē tormentorū, quē timeret iterū sibi infligi, potius ꝑeligeret mori, q̄ ipm pati, credo non teneri de necessitate retractare. [c]

DIACONVS † debet assistere sacerdotib. & ministrare i oib. q̄ agūt i sacris Christi, ꝑdicare euangeliū donare pacē & annūciare. 25. di. perlectis §. ad diaconū, & 93. di. i multis capitulis.

1 Verū possit dispēsare corpus Christi? R. ꝙ nō, de con. di. 2. peruenit, nisi necessitate cogēte de iussu epi, vel ꝑsbyter. 93. di. ꝑsente. vel si lōge eēt eps. vel ꝑsbyter & necessitas cogeret posset sine alia licētia. d. c. diaconi.

2 Verum diacon⁹ indutus ad cātādum euāgeliū possit cātare in choro? R. Hu. in c. S. Romana 92. di. tenet ꝙ non. & si facit, excōicat⁹ ē. vt in d. c. sed veri⁹ credo,

b Aliàs veniale] Sunt aliq. qui nec peccant venialiter, vt sunt qui licèt audiant aure corpali, nō tñ aure mentali. aliqui venialiter vt sūt. q aliquā fiūt suspetione, non tñ credūt. vñ dicit glo. sup illud Pau. 1. Cor. 4. Nolite añ tps iudicare. & si suspitiōes vitare nō possum⁹, iudicia tñ & snias diffinitiuas cōtinere debem⁹. Dicit igitur vnusquisque cū mentē intellexerit detractionis verbo ꝑpulsari, Amputa opꝓbriū meū, ꝙ suspiciatus sum.

† Adde ex Con. Tri. diacon. 1. in stitutionē & in iētionem in sacris lr̄is ses. 23. c. 4 de sacra. ordi. & 2. 17 de ref. ætatē, & cōtinentiā, ea. ses. c. 12. & 13. qñ cōmunionē pcipere debeat, & quo mō ordinandi, eisdē. c. 12. & 13. P. V.

c Retractare] cōtra illud est, qa debemus potius omnia mala pati, q̄ malo cōsentire, & occisores corporis sui non sunt timendi cōtra iustitiā. 11. q. 3. nō solū, & 32. q. 2. Lothari⁹. excusat fortè a tanto, si nō a toto. c sacris, qd⁹ me. cā. & idem tenet Ab. in c. 1. de test. 2. col. versi. idem dic. Allegat. ca. si nō licet. 23. q. 5. & Soc. in repeti. c. sup audiētiam, de hom. Pa. in c. ex parte, el 2. de sep. Fel. in d. c. 1. ꝑ determinatiōe dic,

dic, q posita hic ĩ tex. pñt teneri, dãnõ in vltimo vitæ suæ pal. Il-eć telleć, q timo re tormẽtorũ ta lia confessus est al:às eẽt in statu damnatiõis ſm Pa. i d.c. ex pte.
a A cenę termino] hoc dicit gl. i d.c. qm. & facit c. đ esu, đ cõsẽ.di. 3. Sed gl. i d.c. p nunciãdũ, dicit a media nocte &c. sed iudicio meo obseruanda eẽt consuetudo. Ita tñ q cena nõ fiat post mediã noctẽ vt hic. Nec ob. d. c. de esu, qui vł sonare, q nocte pcedẽti feriã sex tã cũ tota nocte seqnti dẽmus ab esu carniũ absti neŕ, qa qđ fit añ mediã noctẽ, refert, & deputat pricipio noctis, qđ verò post me diã noctẽ, deputatur alteri ex tremo, s. alteri diluculo, iõ de diluculo facit i. bi textus mẽtio-nẽ, ar. 3. q. 2. Her maphroditus, & l. q̃ritur. ff. de sta. ho. & qđ no. Dy. in regula, qui ta cet, li. 6 & quod no. in l. 2. đ ver. obli. facit tex. & qđ ibi no. Bar in l. nemo arbitreŕ, C. de tem. & reper. app. vbi dicit Bar. q si statuto cauet, q ptãs teneat aliqd facer in principio sui offi. ij. intelligitur id fecisse, si fecit añ med. ũ, & illud dŕ principium. Ad hoc qđ no gl. in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtẽ. Et ista opi. est rationa-

q illa ꝓhibitio nũ locũ habeat in ecclesia Romana in cardinali pp verbũ bi posi tũ, In hac sede. Et ibi pōderat gl. ĩ sede. imo credo me reat, si iõ cãtat, vt chorũ ad iuuet, qa forte pauci sũt. si verò faceret quasi ꝯtẽnens offm̃ suũ, vel ex iactãtia, sic peccaret. & ita posset ĩtelli gi dicta ꝓhibitio pfati ca. quoad rõnẽ ꝓhibitiõis, sed nõ quoad pęnã excõicationis, quia solũ locum habet in cardinali, vt supra dixi.
3 Qũo vtitur stola, vide infra Sacerdos. S. 5.

DIALECTICA dissuadeŕ in c. nonne, & ĩ c. vino & S. hine ẽt. 37. di. per totũ.

DIes festus qñ incipit? R. vt colligit ex gl. in c. qm̃, in ver. pri°, de fer. & gl. i c. ꝓnũciãdũ, i ver. vsq;, đ ꝯse. di. 3. q diuersis respectib. & diuersis horis incipit. Quoad offm̃ icipit ĩ vesperis. quoad esũ carniũ incipit a cenę termino. a limita, nisi ꝓtraheret vltra me diã noctẽ cęnã, & qñ dies seqñs ẽ dies ieiunij, vel 6. feria, qa sicut quoad ieiuniũ incipit ĩ media nocte, sic & abstinẽtia carniũ, & dŕ termin° cęnę media nox qñ dies ieiunij, vel 6. feria seqŕ ſm Pa. in d.c. qm. quo vero ad cessationẽ ab opibus seruilib. ſm Pa. ĩ c. 1. đ ferijs icipit ſm ꝯsuetudinẽ priæ. facit. c. qm̃, e. ti. Et iõ si ẽ ꝯsuetudo, q icipiãt festa te ĩ mane, tenẽda ẽ, dũmõ cessẽt vsq; ad aliud mane; si ĩ sero, sic serua. Vnũ tñ ẽ notandũ, q licẽt ꝯsuetudo possit determinaŕ, q̃ hora sit incipiẽdũ festũ, nõ tñ pt diminueŕ, qn ad min° per 24. horas ñ cessem° ab ope seruili semel in hebdoma da, qa isto mõ est de iure diuino, qđ consuetudo nõ pōt diminuere, licẽt possit augere, vel declarare. pt ẽt ꝯsuetudo augere, vt faciamus festũ plusq̃ p 24. horas, vt patet in d.c. qm. qđ limita, nisi augeret taliter, q sabbatũ videremur festa re, qa tũc non valet, ar. c. q. dã, de apost. hoc approbat ẽt Abb. vbi s̃ incipit ẽt dies alijs respectib. alijs horis, sed nihil ad cõsciam, & ex pdictis patet, qđ dicendũ de barbitonsorib°, & alijs artificib. q laborãt vsq; ad med ã noctẽ, vel vsq; mane diei festi, qa licẽt sint indu cendi, vt desistãt ꝯdẽnandi de mortali, ex quo sic est ꝯsuetudo, dũmodo protra hant festum postea vsque ad sequens mane, ita q per 24. horas ipm seruent; qđ no.

billor, & conuenit communi ob seruantiæ.
b S. cum l. 2] vbi non dẽt intelligi, vt q̃s teneaŕ ire die ac nocte, nec ita deli. atẽ, vt reprehẽsione sit dignus.
c Sed glo. in c] In ver. duas dietas. Et adde cap. pñti. S. loca, de pbẽ. in 6. vbi liŕ ſm pdictã glo. q qñ fit mentio de dietis intelligiŕ de vulgaribus, q bus cessantib. recurrẽdũ est ad arbitriũ iudicis, vt aliter modereŕ in æstate, aliter ĩ hyeme. Vide ẽt gl in c. cupiẽtes, in ver. cõmodẽ, de elec, lib. 6.

1 Vtrũ die assignata ad aliqd faciẽdum alicui teneaŕ sine alia monitione? R. q sic quia tunc dies interpellat pro hoie, de locato, c. potuit. C. de contrahẽ. & con. stipu. l. magna, C. de iure emphy. l. 2. facit. ca. 2. de concel. præben. vide. j. obligatio. S. 8.
2 Quot milliaria ꝯtinet q̃libet dies? R. q ĩ iudicijs ſm leges. 20. vt l. 1 ff si qs. cau. & ff. đ ver. si. l. ĩ itinere. & quodlibet milliarę hẽt mille passus. & q̃libet passus, 5. pedes, vt d. l. i itinere, ĩ tex. & in gl. sed in ꝯtracti bus stãdũ ẽ arbitrio boni viri, vt attẽta qualitate & ꝯdõne ꝑmittẽtis limitet, vt ff de ver. ob. l. ꝯtinu°. S. cũ ita. b sed gl. in c. c non nulli, de rescri. vult, q attẽdam° cõem vsũ loquẽdi, ſm quẽ assignabunŕ milliaria. & iõ si ꝯsuetudo est, q deneŕ 25. illi stabiŕ, & de illa intelligentur rescripta. sed iudicio meo arbitrio boni viri est relinquendũ, q tñ a cõi consuetudine recedere non dẽt, cum sit optima interpres. ll. de consue. c. cum dilectus. ff. de ll. l. si de interpretatione, nisi sit causa euidens aliud dicendi.

DIffamatio. vid s̃. detractio. & no. q pt qsi ploraŕ offm̃ iudicis, vt ꝯpellat diffamãtẽ cessaŕ, & iudex teneŕ, vt ĩ l. diffamari, C. de

C.de inge.& ma.no. Inn.ĩ c.ꝯquerẽte. de of.or.ꝓpterea dicit tex.ĩ d.l.diffamari statũ ingenuorũ siue errore, siue malignitate quorundã periniquum est, id est valde iniquum.

DIFFIDATVS an possit occidi ĩpunè, & reb. spoliari?vid s̄.assassin⁹.S.2.

DIGNITAS [a] ẽ ſm Arch.in c.1.de ꝯsuet.li.6.administratio rerum ecclesiasticarũ cũ iurisdictione ꝓpterea hẽ dignitatẽ ẽ ſm Pa.in c.de multa,ḋ p̃b. habere iurisdictionẽ,l.quò ad forũ contentiosum etiã in modicis causis, ſm Pet. de Anch.in Cle. si dignitatem,de p̃b.sicut Archipresbyteri in ecclesia Pictauiẽsi,qui excõicant,suspedũt, & absoluunt,vñ q̃libet rector,seu prior ecclesię collegiatæ dr̃ habere dignitatẽ,vt no. Pau.in Cle. 1.de ele.& in Cle.nè in agro.S. si q̃s,de stat. mo.& dñi de Ro.dec.166. pro hoc facit tex.ĩ c.indẽnitatib.S. verũ, ḋ ele.li.6.vbi abbatissa [b] dr̃ haberẽ dignitatẽ. hoc tenet Car.in Cle.2.de resc.4.no. & ibi est gl.in ver.ꝯuẽtualẽ,quæ dicit hic esse approbata opi.abbatis in hoc,limitat Inno.in d. c.ḋ multa si ẽ ꝑpetua,allegat.c.2. de sta.mo.S.si. & licèt non sit ꝑpetua,dũmó possit esse ꝑpetua,sicut est in ministris ordinis minorũ,sufficit.nã dicitur esse perpetuũ, qḋ est in potentia perpetua vt no.Car.in d.Cle. 2.text.est ꝓ hoc in c.clericos,in ver. ꝑpetuã,iuncta gl. [c] de coha.cle.& mu. Itẽ dr̃ dignitas,si in ecclesia,vbi est,reputeẽ pro dignitate, & habeat administrationẽ tẽporaliũ, rerũ perpetuã, licèt non sit numerata inter dignitates ecclesiasticas ſm Inn.& Abb.ibi.Ministri autẽ, qui sine penitus iurisdictione exercẽt officium aliqḋ,sicut ꝓcuratores sindici,& sacristæ, q pulsant cãpanas,ñ habẽt dignitatẽ,ẽt si essẽt ꝑpetui,sec⁹,si haberẽt iurisdictionẽ. ff. de offi. procur.Cæsa.l.vl. [d] ſm eũ dẽ Inn.Similiter dr̃ dignitas,quæ appellatur aliquo nomine de dignitatibus iuris,vt Archidiaconat⁹, [e] & hmõi,ẽt si nõ exerceret officiũ ſm Inn.ibi.ex quibus patet, [f] q Vicarius episcopi non hẽt aliquã dignitatẽ ſm Pan. vbi supra & differt a ꝑsonatu dignitas,q̃a ꝑsonat⁹ ſm Arch. vbi s̄.est q̃dã prærogatiua in eccl̃a

a Dignitas]Queritur,nunquid militia sit dignitas, videtur q non.& hoc probat tex. in l.si quis in conscribendo,C de pac.ibi militię,vel dignitatis. nam alternatiua cadit inter diuersa. C.si ag.vecti.vel emphi.pet.Sed hic ẽ alternatiua,ergo &c. Simile habes in ru.C.qui mi. non pos. lib.12. vbi dicit, q serui,vel liberti nõ pñt aspirare ad dignitatẽ vel militiã,& text.in l. maior,C.ḋ dig. li.12. & est text. melior de iure ĩ l.si.in ver.nõ militia, sed dignitas C.qui mil.si pos.libr.12.& q militia nõ sit dignitas, est gl.in l.1.C.de ęq̃.dig. li.12.Bar.in l.ex eo,ff.de test. mi. & in repe.l.1. C. de dig.li.12. 10. col.ver.4. inferẽ ex p̃dictis. vbi dicit, q militia nedũ ẽ dignitas sed nec nobilitas. Hic summa arguit,q doctor dẽt p̃cedere militẽ, cũ doctoratus sit dignitas, c.quanto.de magi.Bar.in proœ. C.ad si.princ.ĩ l. si.C. de Iudæ. in l.oẽs,in si. C. de decu.li. 10. & in l.ea eo, de te.mili.& in l. generaliter,in fin.ff de dec.no.Pa.in ca. ꝓposuisti, ad si. de probat. Et q ḋ iure doctor debeat p̃cedere militem, cum propria virtute fulgeat.l.si q̃d ĩ bello,cũ gl.no ff ḋ capt.determinat Bal.in proœ ffor. in vl.col.& hoc nisi essent doctorelli, q ꝓpriè vocantur doctores pedenei, q̃a parũ meruerunt.& dicit ibi.Bald.q Bononienses fecerunt doctores egregios præcedere quoscunque milites. Idẽ tenet Bal.in l.quod constitutũ,per illum tex.in si.ff.de re mi.ḋ quo vide latẽ Ale.in l.cẽturio. 3.col. cum seq de vul.& pu.& Ang.Are.in proœ.Inst. Illud aũt quod dixi,q militia non est dignitas,limita primo in militibus vrbis Romæ, qui propriè equites dicuntur,nõ ab equitatu,sed ab æquitate, Quia eorum offm erat æquitatem,& ius tueri, præcipuè orphanorum,& viduarũ,& similiũ,vt l.1.C.de æquest. dig li.12.Bar.in dicta repet.l.1.& vbi supra. Secũdo fallit in magistro militũ,quẽ vernacula lingua conductorẽ armorũ appellamus,tex. est singularis in l. per Armeniam, C. de officio magis. mili. Tertiò fallit, nisi militię iungat alij dignitati, puta si doctor efficiatur miles, nã tũc militie ẽ dignitas, & dr̃ habere duplicẽ dignitatẽ. ita singulariter limitat Albe.de Rosete in l.milites,C.loc. refert & sequtur d. Marti.Laudẽ. in tractatu ḋ principe Rubr. de milite cõclusiõe. 13. & iõ p̃cederet aliũ q nõ haberet nisi vnã dignitatẽ, sicut dterminat in eo,q ẽ miles, & comes,Bal.in l.sed & milites ĩ princi ff ḋ excusatio.tuto.&c.

c Dignitates ecclesiasticę quare institutæ quibus que cõferendæ, con.Tri.sess. 24. c.xij. non seruiẽtes q̃d amittant, 22.c.3.& 4.ḋ re.& ꝓpria & translata hui⁹ nominis significatiõe vide mees in Reper.ing. annotatio. P. V.

b Vbi Abb.] & prior eccl̃æ ꝯuẽtualis dr̃ habere dignitatẽ.c. nisi, de præben.

c Iũcta gl.]Quæ dicit, q illa excõicatio,q̃ est ferenda,vt ibi, intelligitur perpetua, donec resipiscant.& sic sufficit, q possit eẽ ꝑpetua.

d L.vlt]vbi hẽ,q procurator Cæsaris,licèt nõ possit deportare, poterit tamen repellere colonum improbũ, ita vt ad coloniã amplius reuerti nõ liceat.

e Archidiaconatus] Exẽplum In Archidiaconatu Parmensi,ſm Inno.vel ſm Abb.in Senensi.

f Ex quibus patet]Ab dicit in d.c. de multa,Nunquid acceptãs vicariatũ epi ꝑdat dignitatẽ, & offm curatum,& dicit,videri q sic, quia ꝑ v.cariatũ cõsequitur

quirur dignitatem. vt no. glos. in ver. delegatus, in Cle. 1. de rescript quam ibi Car. q. 11. dicit esse fin. Item quia talis dignitas potest esse perpetua, nam potest esse, quia fortè eps non remouebit eű in vita ergo debet censeri vt perpetua, ar. l. iure pertitos, ff. de exc. tuto. Sub dit. Sed teű puto verű, qm illa dignitas est potius epi, & de facili pôt remoue ri. c. 1. de of. vic. li. 6. & dicit Car. vbi supra q vicariatus nõ ẽ ꝓpriè dignitas ecclesiastica, aliàs non expiraret mortuo epo, cű talis debet esse perpetua. 55. di. præcepta, & ca. veniens, de fi. pſ byr. vbi de hoc. vnde dicimus q vicariatus ẽ potius quædam ꝓeminentia non determinata ad aliquam ecclesiã, & corruscat radij dignitatis epi quo ad iurisdictionem.

sine iurisdictione, [a] vt habere stallum honorificum in choro, in capitulo, in optionibus, in processionib. in vocibus dandis, & similibus, plusquam alij sui ordinis canonici. & non tanquam alij in dignitate constituti, quamuis secundùm Innoc. vbi supra aliquando accipiatur pro dignitate. Officiũ verò secundùm eundem Archid. vbi supra est administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione, sicut sindici, procuratores, Castaldi, de quib[9] 1. quæst. 3. saluator. Item vicedominus, & similes, qui sicut picæ habent referre, tunc habent officium, non dignitatem. [b]

2 Vtrum successor in dignitate teneatur ex contractu inito cum prædecessore suo? Res. Pa. in c. 1. de ꝓ ba. q sic, si fuit init[9] nomine dignitatis, ẽt si fuerit initus cum subdito suo. ita tenet Cyn in l. digna vox, C, de legibus, & Io. An. & cõmuniter sequentes, etiam si talis sit Papa, vel imperator. facit. l. Cæsar, ff. de publi. & etiam quia talis obligatio est de iure naturali, cui princeps submittitur, [c] facit Cle. pastoralis §. cæterũ, de sen. & re. iudi.

3 Verũ dignitas possit appeti, vel quæri? Rñ. q dignitas ecclesiastica non, imò ipso iure efficitur indign[9], & dēt repelli. 1. q. 7. sicut is [d] qui. dignitas verò secularis, si est dignus & apt[9], po

[a] Sine iurisdictione] Hoc est verum, quando officium est nudum ministerium, ita q non habeat prærogatiuam præ alijs, vt in exemplis hic positis, secus, si est offi. cum cum præeminentia, vt thesauraria, pro hoc tex. in c. 1. de consue. li. 6.

[b] Non dignitatem] Licet. n. ista secundũ aliquos videatur esse synonima, tñ mihi melius videtur dicendũ secundũ Ge in d. c. 1. de consuet. quòd dignitas habeat se ad officium, & personatũ vt genus ad speciẽ Nã dignitas est quoddam nomen gnale gnalissimum aptum denotare oẽm habentem aliquem gradum præeminentiæ. Ad hoc gl. 1 4. di. denique, & istud nomen sumitur largè & strictè secundũ naturã materiæ, in qua fit prolatio, vel secundũ intentionem proferentis, si ds ea constat vnde ẽt in materia stricta & pœnali comprehenditur appellatione dignitatis epatus, & superioris, qñ exprimuntur. c. fę licis. §. q si quis, ꝓ pœ. Qñque nõ cõprehẽduntur epatus, vt de præb. c. 2. & de conc. præb. c. dilect[9]. Personatus verò, & officium sunt species cõprehensæ sub illo genere. & ista sunt nomina potius imposita secundùm consuetudinem prouinciarum diuersarum quæ suos prælatos diuersimodè nominant, & ex diuerso modo loquendi. probatur in c. cum accessissent, de consti. Quare &c. & ista procedunt in dignitatibus ecclesiasticis. De sæcularib. autem vide plenè per Bar. in l. 1. C. de dign. li. 12 Adde, quod denominatio debet fieri a digniori, vt colligitur ex glo. 1. in l. 1. in prin. de verb. obli. Nam stipulatio ibi denominatur a digniori, scilicet stipulatore, quia stipulator censetur dignior triplici respectu. Primò quia interrogatio est caput stipulationis, & caput censetur dignius. l. cum in diuersis, ff. de relig. & sum. fu. Secundò quia interrogatio est principium, cẽsetur dignior pars. l. 1. ff. de ori. iuris. Tertiò qa interrogatio est pars actiua, responsio est pars passiua sed nobilius ẽ agens, q̃ patiens, vt dicunt philosophi & Bar. in l. prima C de regula Cato. alibi dicit tex. quòd beatius ẽ magis da re &c. c. cũ Marthæ, de cele. miss. c prędicator. 16. q. 1. & gl. in ru. ff. commo. benè facit, quod in similι habemus, q papa appellat se epis. opũ eo, quia in ecclesia Dei nullus ordo est dignior episcopali, glos. 1 proę. 6. in ver. eps, facit etiam quia, vbi in eadẽ persona concurrit duplex dignitas. denominatur a digniori, puta quia aliquis fit miles, & comes, dux & Marchio, denominabitur a ducatu tanquam a digniori, secundũ Inno. & alios in c. solitæ, de maio. & obe. facit quod habetur in c. inter dilectos, de fi. inst. de eo qui erat episcopus, & comes. facit quod no. dicit Bal. in l. fi. C. de fer. fu. q filius non est nobilis, quamuis mater fit nobilis, quia nobilitas est quædam dignitas, a parentibus deriuata, quæ nominatur a potentiori causa. & certum est, q potentior est forma, quàm materia, cum forma sit agens, & materia patiens, & nobilius fit agens patiente, vt ibi plenius per eum, facit quod no. Bald. in l. a. per illum tex. C. communia de leg. in 1 no. quod in vnitis ad inuicem dignius trahit ad se minus dignum. c. 1. de conf. ec. vel al. gl. in c. de ieiunio. 86. dist. quamuis contrarium dicat gl. in c. super quęstionum, de of. deleg.

[c] Submittitur] Ab. diffusè ponit hunc quæsitũ ibid. 1. no. & 2. vide etiam notan c. in ecclesiarum, de const. & vide quæ scripsi infra, princeps.

[d] Sicut is] Sicut is, qui inuitatus tenuit, quæsitus refugit, sacris altaribus est admouendus, sic qui vltrò ambit, vel importunum se ingerit est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid aliud agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius in profundo descendat, hoc ibi in prin. Ad idem c. in scripturis. 7. q. 1 & est tex. Gre. in registro, sicut locus regiminis desiderantibus

casus occurrit. Limita etiã prædicta f.m S.Bon.vbi supra.q.5.& Ri.ibidem ar.1. q.1. in effectibus specialib. sed quò ad effectus genera les tenetur quis de præcepto diligere inimicos, puta quis orat in generali a pro populo,prædicat facit eleemosynam generalẽ, & hmôi,quia tenet non excludere eos a talibus, & et tenetur ad effectũ salutationis f.m Ri.ibidem, q̃ cõiter impenditur;nisi in casu qñ timeret eos prouocari ad malum aliquod, vel aliud inconueniens oriri.

2 Vtrũ b teneamur remittere signa rancoris? R. f.m Ri.vbi supra q.2.q̃ sic, si petit veniam; actionem autẽ nunquam, vel dic secundũ Alc.vbi s.in d.ar 3. q̃ est rancor.qui comitatur appetitum vindictę,& hunc dimittere est pceptũ, vt s. patet.& est punitio,quã comitatur zelus iustitiæ;& hanc nullus tenet remittere de necessitate. not.tñ, q̃ sunt quædam signa propinqua, q̃ gerunt probabile suspicionem rancoris,vt cũ qs nunquã vult loqui iniurianti, vel cũ obuiat, diuertit, vel toruo vultu respicit, & huiusmodi; & talia nulli licet tenere siue ante satisfactionem,siue post, qa ab oĩ specie mali est abstinendũ. nã ex talib' signis patet inimicitia. facit ca.2.de renun. c li.6.& l.dolũ,C.de dolo. d vide quod no.in c.cũ Adrianus.63.di,vbi gl.vult,q̃ qñ quis alium non salutat,prę sumitur esse inimicus, e quã limitat Pa.in c.repellant, f de accusa. veram,qñ erat solitus salutare. Sunt alia signa remota, vt non cõuersari amicabiliter non facere sibi mutua seruitia,non cõmunicare conuersari.& hmôi;& si hoc facit, vt magis viuat in pace, & ille magis cognoscat delictum suum, non peccat; aliàs petenti veniã,& satisfacienti pro posse, non potest sine,peccato,veniali tamen, ista denegare. Vide de hoc infra,Iniuria.S.6.& 7.

3 Verum diligere mũdum sit peccatũ? R. f.m Alex.2.2.trac. de auaritia,q.2.q̃ aut diligitur ad necessitatem;& sic non est pcm. Vñ Beda super illud.1.Io.2. Nolite diligere mundũ, vtimini mundo ad necessitatẽ, non ad voluptatem. Aut diligit ad voluptatẽ & superfluitatẽ;& sic est prohibitum,& licet ordinatẽ quis possit amare mundũ,tñ difficilè est,qm est occasio peccatorũ. Aut diligit mund',vt finis in eo cõstituat, & pp se, & licèt non sit in eo aliquid appetendũ pp se,tñ æstimat in eis sufficientia, cũ non sit, & sic cadit sub prohibitione talis dilectio,& istis duobus modis dicitur, Noli te diligere mundum.1. Ioann.secundo.& nomine mundi intelliguntur temporalia, est etiam diligere mũdum,idest longo tẽpore velle stare in mundo pp delitias, & sic est veniale pctm, sed perpetuò velle stare non pt esse sine mortali peccato, si est deliberatio voluntatis f.m Pe.de Pal. in 4. di.21.velle stare pp prolongari solùm non est peccatum, seu si vt magis mereatur, & melius operetur, est meritorium.

DILIGENTIAM qualẽ tenet qs ponere in reb.alienis,vide s.Cõmodatũ S.1.

DIOECESIS f est,vbi episcopus. 16.q. 3.c.quicunque.

DISCERE debet qlibet ante,q̃ doceat, 33.di.c.his igitur, g in fi.37. disti.relatum,& 61.distinctione.capi.in sacerdotibus, h & 16.quæstione.1.si clericatus,& q recusat discere,diaboli membrum est.38. distin.nullus,& sacerdotes debent semper sacris literis intendere,similiter prędicatores.86.distinctio. S.ecce, & 38.distinction. ignorantia,etiam senes,& Aug. dicit se libenter a iuniore addiscere.24.q.3.si habes circa medium.

DISCIPLINA i est vltrix malæ vitæ.23. quæstio. quinta,capitulo. ad fidem, non amat filium,aut seruum,qui eum non disciplinat,eadem quæstione. c. non putes mali sunt flagellandi, non interficiendi.

a Orat in gñali] Ad idẽ vide S Th. 2.2.25.ar.8.& 9.
b Cathe. in O. a. D. in ver. Et dimitte nobis, itẽ in præceptũ, Nõ occides. P. V.
c Facit c.2 de renun.] Et ibi glo. i ver cõiecturas.
d L. dolũ, C. de dolo] vbi dolus pbat ex perspicuis cõiecturis.
e Inimicus] Facit c cum super, de off. delega.
f Pa.in c. repellantur] in 2.no. Et sic no.q̃ amicitia,vel inimicitia probantur ex coniecturis, cum oriantur ex affectione animi, & animus nisi per coniecturas pbari nõ pt. Et vide ar. optimũ in l.latæ culpæ.§ amicos, ff.de ver.sig. vbi ex cõuersatione frequenti pũmitur amicitia;& facit. c.eijciẽs. 88. di.&c.
g Adde, cur distinctæ dięc. Cõ. Trid sess.24 ca 9. de refor. P. V.
h His igitur]no. singulariter illũ te..vbi depingit vita clericorũ.
i C.in sacerdotibus] Meli' tamẽ hoc pbatur in c. miserũ,e.di. & in c. cum in magistrum,de elec.
k Ea necessaria populis, Cõ Tri. sess.25.c.1.eccle. conseruãda & restituenda 25.c.xx. de ref. monasti. ca c 21. de regularib.c.1.de regula. P. V.

a Potuit] Puta, eps scienter cõtulit beneficium clerico coniugato, poterat n. ex cā dispēsare. sed qa nō fuit adhibita cāe cognitio, vult Papa, ꝙ ille cleric⁹ spoliet beneficio per superiorem epi, vt in d.c. diuersis.
b Et sic nō potest] Rō, qa Papa tenet defēdere ius diuinū vt que ad sāguinē. 25 q.1. sūt qdā. & de iuramento no. sing. Inn. in c. cū inter, de renun. & in c. cū iā dudum, de p ben. d. Ant. post Inn. in c. dudū, 2. de ele. doc. in c. fi. de testi. cog. vide ōino Anc. in cōmē c. canonū statuta, d. cōsti. in 2. op. & i rfa, possessor. 13. car. ver. quęro. 5. & in con. 311. & ꝙ ille nō sit tutus, cū quo plat⁹ dispensat sine cā, tenet Th. 2.2. q. 88. ar. vl. Vide et de iurō, & voto Archi. in c. q ad perpetuam. 25. q. 1. vbi dicit, ꝙ licèt papa possit dispēsare sup voto, & sup deci. tñ si dispensat si necā, peccat. vide & spe ti. de le. §. nūc bre. ver. & no. ꝙ si papa, & Bar. inl. liberos. C. de dolo. Ad. de illa j. iuramētum. 6. in prin.
c Secundū Inn. vbi. s̄.] & ibi et Abb. circa fin. & hr ibi de causs.
d Tut⁹ taliter] licet Pe. d An. v: referat ibi Ab. tenuit ɔtriū, s. papā

ad eū, qui dispēsauit, quia non pōt cōtrauenire, neq; ea reuocare, ex quo egit actū, in quo potuit a dispensare, licèt non teneat quò ad superiorem, vt no. gl. in d.c. diuersis.

3 Vtrum dispēsatus sine cā legitima sit tut⁹ quò ad deū? R. vt colligo ex Inn. in d.c. cum ad monasteriū, & Pa. i c. non est voti, de voto, ꝙ aut loqmur de Papa, aut d alijs. n d Papa, aut loquimur in his q̄ sunt iuris diuini, vt i voto, iuramēto, & hmōi; & sic non pōt b dispēsare sine iusta cā; aliteꝗ dispēsatus nō est tutus quò ad deū. si autē subest iusta cā, tenet dispēsatio, & ē tut⁹ etiā i voto castitatis, & paupertatis fm Inn. c vbi s̄. Si verò loquimur de his, q̄ sunt iuris positiui, potest sine causa, & est tutus in cōsciētia, quia eius ē destruere, cuius ē concedere, nec prīceps tenet legib⁹ suis ligat⁹. l. digna vox, C. de le. limitat tñ Pa. d pluralitate beneficiorū, in qua nō pōt sine cā legitima; & ita tenet Io. An. i c. d multa. d p ben. qa oīa bona ecclesiarum sunt dei, vt in c. cū ex eo, d elec. lib. 6. & ideò nō est tutus taliter d dispēsat⁹ d quo dic, vt. s̄. beneficiū. §. 35. Ex quib⁹ infert Pa. e ꝙ non est tutus religios⁹, cū quo dispēsat sine causa iusta, vt trāseat ad latiorē religionem. Similiter si pręficitur ecclesię curatę causa legitima non subsistēte, puta quia nō est apt⁹ ad offm prędicādi, vel exercitium curæ. f Vnde dicit gl. sing. i ca. monachi vagantes. 16. q. 1 ꝙ religiosus promot⁹ ecclesiæ sęculari, nō vt p sit, sed vt psit, peccat mortaliter, qa fecit ɔtra votū suū. Si loquimur de alijs à Papa, sic clarū ē, ꝙ non est tutus quòad deū, nec quò ad ecclesiā, vt no. Inn. vbi s̄. quia cuicunq. alij à Papa ɔcedit dispēsare, intelligit ꝙ hoc faciat ex cā legitima; & iō dēt fieri cū causę cognitione; qd' not. bene.

4 In quibus pōt dispēsar papa, Vide. j. Papa, p totū.

5 In quibus casib⁹ pōt episcopus dispēsare? g R. ꝙ gl. in sum. l. dis. & i d. §. nisi rigor, & do. i c. at si clerici. §. d adulterijs, d iudi. satis confusè loquūtur, & ɔriè. Sed tu dic clar, ꝙ aut dispēsatio est in faciēdo contra canones, vel conciliū, & sic nō pōt, nisi hoc ei expressè à iure ɔcedat c. dilectus h de temp. or. & sic intellige opi q̄ d. cit ꝙ non pōt nisi ea concedat expsse, vt i d. cap. dilectus, & sic colligo, ꝙ epis concedit dispensatio in omnibus criminibus minoribus adulterio, nam peccans mortaliter notoriè, notorietate iuris, non potest promoueri. 26. dist. primùm itaque, in gl. magna, & promotus deponitur. l. di. qui semel. & ideò indiget dispēsatione, q̄ epis i cribus mino. ib. adulterio ɔcedit gñaliter, vt no. i d.c. at si clerici. §. de adulterijs. concedit etiam in aliquibus maiorib⁹, vt d hæretico, & schismatico. l. di. psbyteros in gl. Itē in sacrilegio. l. di. si qs psbyter. & quo in istis & multis alijs dispēsat. j. subijciam. In trib⁹ tñ casib⁹ potest eps dispēsar ɔtra canonē, & ɔciliū, licèt ei expsse non ɔcedat. Primò ratione ɔsuetudinis, vt qa ɔsuetudo præscripta habet, vt dispensar possit. c. fi. de consue. 11. quæ. 1. quicunque ɔsuetudo. n. facit valere dispensationē, quæ aliàs non valeret, ar. d cele. mis. pernitios⁹ i cū suis concor. & ar. de trālac. c. fin. Secundò ratione magnæ necessitatis, vel vtilitatis de nouo emergenti & inexcogita

non peccare dispēsando sine cā sup pficate bñficiorū, & sic tenet Inn. in d.c. cū ad monasteriū, sed iudicio meo nō bene.
e Infert Pan.] Fuit tñ illatio d. An. vt refert.
f Exercitiū curæ] Nā pp hoc bonū publicū emanauit illud ius d spēsatiuū, vt religios⁹ possit pfici ecclesiæ sęculari, vt in c. quod dei, de sta tu mo.
g Eps dispensare] Vide plenissime p spe. ti. de dispēsa §. 1.
h C. dilectus] Ibi tex. loquit d archiepiscopo qui nō poterat dispēsare, vt tres ordines sacri vno die cōferant.
i C. pernitiosę] ibi dr, ꝙ consue

tudo val et in factis, nã Papa allegat ibi esse cõ suetudinẽ apponendi in ea'ice plus de vino, q̃ de aqua. & in c. fi. hic al'egato i fin. dr ibi, ꝙ qñ nõ constat aliqd de iure, dẽt ꝓcedi æquitate seruata in humanio rẽ partẽ declinãdo secundũ loca & tempora.
a ff.de iust.& iure]7. col.ver.1. casu vbi dicit nõ valere statutum epi cõtra ius cõe ꝓditũ, cũ quia est inferior, cum qa illud statutũ nõ põt videri iustũ, ex quo est cõtra ius cõe. l. ambitiosa, ff. de decr. ab ord. fa. subdit, nisi fortè ex euidenti & magna causa, arg. l. si hominẽ, ff. mã. hæc Bal.
b Arg.c nup]vt pota indulget, vt excõicat a canone possit absolui, eps põt. Sic etiam dicimꝰ in materia dispẽsationis.
c Et Io.de Lig.] Refert Pan.in d. §. de adulte.
d De Papa] hoc dr hic, qa d.An. vt refert Pan. dicebat hoc nõ ꝓcedere, si constitutio, q̃ sic indulgeret, esset concilij, sed Pa.hoc reprobat, qa ista indulgẽtia frustra intelligit de Papa, cũ semp sua autoritas intelligatur excepta, quare &c.

tæ tpe constitutionis, quia tũc eps põt dispẽsare, vt tenẽt dñi de Ro.dec.205. & Io.de Lig.i d.c at si clerici & sequit Pa.ibidẽ.& Bald. no.in l.oẽs populi, ff.de iusti.& iu.a & Bar.in l. si hominẽ.ff.man.ponit exẽplũ, ꝙ in ciuitate Perusij fuit factũ statutũ, nẽ qs deferret arma; & tñ prio:es pñt dare lniam portandi pp b'igã ciuitatis, quã de nouo hẽt; & ẽt statuere, q1 est casus nouus non ꝓuisus a statuẽtibus, ẽt si iurassent seruare illud statutum, vt no. Bal.in R. C.q aduer.posl.i prin.& Bar.in 2.cõsi. C.S. quib. extra gl. quæro facit d.l.si hoiem, vbi ꝓcurator gñalis ex noua cã prohibet spãli procuratori, nẽ exequatur manumissionẽ sibi cõmissam, & bene, vt ibi. ex quibus ꝯcludo epm posse dispẽsare in gradib. ꝓhibitis i matrimonio, qñ impedimẽtũ est occultũ, & ad Papã nõ ꝑt haberi recursus, & separatio nõ ꝑt fieri sine notabili scãdalo, sicut sæpe euenit in mulierib. q̃ cognitæ fuerunt a ꝯsanguineis viri ante, q̃ ꝯtraherent matrimoniũ. Tertiò qñ canõ dicit dispẽsationẽ posse fieri, licèt aliter expsè nõ indulgeat, ꝙ tũc eps põt, ar. c.nuper, b de sen.ex.ita tenet Io.de Lig.c & Io. Cal. & originaliter fuit dictum Inn.in c.dilectus, de temp. or.quia.frustratoriẽ intelligeret de Papa, d qui semp põt indulgere, & hoc etiã tenet gl.in ver.dispen'atũ, in c.postulasti, de cle. exc.

Aut dispensatio est sup eo, quod iã est factũ, vt toleretur; & sic põt eps, nisi prohibeatur, vt in d.ca. nuper ar. ad hoc. 22.q. 5.hic vr; & sic intellige secũdã opi.illorũ, qui dñt, ꝙ eps põt dispensare nisi in casib. vbi expressè prohibet sibi. Sed vt clarius scias, qñ ei ꝯcedit, & quõ, & qñ ei prohibetur. hic recolligo, q̃ ad foro consciæ pertinent, quasi pro tabula totius istiꝰ summæ, & primò quõ dispẽ.et cũ apostata, Vide s. Apostasia. §.6.& Irregularitas.1. §.27. Itẽ in bis baptizato, Vide Baptismus, ·. §.9. & 10.& irregularitas.1. §.24. Itẽ cũ eo, qui recipit beneficiũ de manu laici, Vide beneficiũ. §.12. Itẽ in clerico coniugato, vt hẽat beneficiũ, Vide beneficiũ. §.15. Itẽ in illegitimo, vt hẽat beneficiũ, ibidẽ. §.17. cum multis. §. seq. Itẽ quõ quis habeat beneficia plura, ibidem. §.38. Item in bigamo, Vide bigamia. §.9. Item vt quis ꝯtrahar matrimoniũ sine bãnis, Vide s. Clandestinũ. §.1. Item cũ clerico existente in studio, nẽ promoueatur ad sacerdotiũ, & super residentia, Vide Clericus.7. §.5. Item in vitiato in corpore, vt ꝓmoueat, Vide corpore vitiatus. §.1. Itẽ in quibus criminib. dispẽsat, Vide crimẽ. §.c. Item i dignitate cũ eo, q hẽt 20.an. vide s. Dignitas. §.4. Itẽ in pugnante in duello, Vide duellũ. §.1. Itẽ in ętate quõ põt dispensare, vide ætas. Item quõ dispensat cũ filio illius, q occidit sacerdotẽ ecclesiæ, a qua hẽbat feudũ, vid hæreditas. §.11. Item quõ dispẽsat cũ homicida. vide homicidiũ.2. §.1.& §.9.& homicidiũ.5. §.1.& 2.& 4 Itẽ cũ eo, qui est in bello iniusto, vide irregularitas.1. §5. Item quõ dispensat cũ infami, vide infamia. §.12. Itẽ quõ dispẽsat cũ ꝑlatis, nẽ ab officio amoueant, qñ procedit inquirẽdo, vide s. inquisitio. §.9. Itẽ quõ dispensat cũ illo, q ligna ꝓ hęreticis cõburẽdis posuit, vide irregularitas. 1. §.18. Item quõ dispensat in eo, qui ordinat in excõicatione existens, vide ibidẽ. §. 22. Item cũ eo, qui duos ordines sacros vno die accepit, ibidẽ. §.23. Item cũ acolyto, q ministrat ad baptismũ bis vni collatũ, vide ibidem, §.24. Item quõ dispensat cũ eo, q suscepit ordinem ab epo excõicato, vel q resignauit episcopatui, ibidem. §.30. & 31. Item quõ dispẽsat cum eo. qui suscepit ordines extra tẽpora debita, ibidẽ. §.35. Item cũ eo, qui ministrat in ordine, quem non habet, ibidem. §. 38. Item cum publicè pœnitente, ibidem. §.49. Item cum illegitimo,

timo ibi.§.52.Item cũ filio illius, q occidit sacerdotẽ ecclesiæ, a qua hẽbat feudũ, vide j.hæreditas.§.12. Itẽ in impedimentis matrimonij vide matrimoniũ.3. impedimento.18.§.3 Item in solenniter pœnitẽte, vide pœnitentia.§.5. Itẽ qũo dispensat cum ordinatis a schismaticis, vide schism. §.4. Item qũo in symoniaco in ordine, vel in beneficio, vide infra Simonia. 6. §.2.& 3. Itẽ in alia simonia ibi.§.5. Itẽ cũ sortilegijs, vide sors.§.4. Item qũo dispẽsat cum pugnante in torneamentis.§. vl. Item qũo dispensat in voto S. Iacobi, & Hierusalem, vide infra totum.4.§.6. Item in voto castitatis. ibidem.§.9.

6 Vtrũ eps in casibus, in quibus dispensare potest, possit hoc facere sine capitulo? Res. Archid.[a] in c.his qui, & est c.1.de fil.presb.li.6.tenet q nõ, sed ego teneo cũ gl.in c.cũ ex eo, de ele. li.6.in ver.episcopus, q sic.

7 Vtrum Abb.vel alius p̃latus religiosorũ possit dispensare cũ suis subditis? Res.q non, nisi inquantum eis a iure, vel regula, aut p priuilegium conceditur, vt no. Inn.in c.2.[b] de eo, qui fur.or.susce.& do.Anto.in d.c.at si clerici, & ibi dicit Pa.q est communis opi.

8 Sed in quibus casib.conceditur Abbati, vt dispensare possit? R̷.q i 10. Primò i nouitio, vt promoueatur ad sacros ordines. 77. dist. monachus.[c] Secũdò cum apostata monacho, vt possit ministrare, & ascendere ad alios ordines, ar.1.di. c. fi. nisi apostasia sit in ordinato,[d] vt de apostatis.cap. fi. q̃a ad Papam tunc pertinet, vt ibi. Tertiò cum illegitimo monasterium intrãte, vt promoueatur, in c.1. de fi.presbit. Quartò q nõ confiteantur, & eucharistiam summant semel in mẽse, Cle.1.d̃ sta.mo. Quintò q monachus detur in capellanum ecclesiæ parochialis, si ẽpi & populi consensus accedat.58.di.ca.1. & 16.q.1.doctos, cũ multis alijs.cap. Sextò q monach' habeat ꝓpriam cellã infra septa monasterij ex cã. 18. q.2.nullus.20.q. vl.c. fina. ad fi. Septimò in ieiunijs, cibis, & esu carnum, silentio, & operibus manuum, ad quæ tenetur monachus vt de.conse.di.5. non mediocriter, & ca.carnem, & c.nunquam, de sta. mo.ca. cum ad monasterium. Sed Host.in d.c.cum ad monasteriũ, d̃ esu carniũ vr̃ tenere, q non potest, sed cõtra ipsum est gl.Inn.& Pan.in d.c.cum ad monasterium, in gl.super ver.indulgẽtia, imò dico plus, q põt dispẽsare in oib.regulæ, exceptis trib.votis p ar.a ɔtrario in d.c.cũ ad monasteriũ, in fi. limitat Pa.ibid.dũmõ sit dispẽsatio, ñ dissipatio, vt puta p necessitate, & alijs d̃ qb. s.§.1. Octauò i irregularitate, d̃ qua s̃.Ab.§.14. Nonò i

a Archi.] Opi.Archi. tenet Pan. in d.§.de adult.vbi disputando dicit ẽpum non debere dispensare sine capitulo maximè in arduis, idem tenet Car. Alexandrinus in c. ex pœnitentibus.1.di.in contrarium tenent.d.Ant.in d.§.de adulter. & d.Card. ibidem. Tu dic. pro concordia, quòd prima opi. habet locũ, si cõsuetudo hoc non obseruat, scilicet vt episcopus solus dispenset. Secunda opi. quando consuetudo habet, vt episcopus solus dispenset, & ita intellige summã nostram, & hoc tenet Ioann. de Imo.in d.c.cum ex eo, vbi alleg. Ho.qui obtinuit q solus episcopus dispenset sine capitulo. Qñ autem sedes vacaret, tunc capitulũ haberet hãc autoritatem, vt tenet Fede.consi. 29. vbi latè.

b Inn.in cap.2.] Pone exemplum in d.c. 2.hic allegato, Clericus quidam recepit ordines minores & eodem die ausu temerario recipit subdiaconatum. Quæritur, ex quo est a ministerio suspensus, si religionẽ intrauerit, & vtrum abbas poterit dispensare? Respon.vt hic, & facit ille text.quia illa dispensatio committitur episcopo, vt patet. vnde dicit ibi Innoc.q inferiores episcopis nũquam dispẽsant contra canones, etiam vbi dispẽsatio a iure conceditur, nisi specificè eis concedatur, hinc est, quòd iura loquũtur semper de episcopis, & quando noluit hoc concedere inferioribus, semper exprimunt, vt in d. c.2.& in c.2. & ca. illorum, de sen.excom cum si. No. Arch.in c.cum ex eo, de elect.li.6.sentit idem Inno.in c.fin.in fi.de postu.præla.& Spe.ti.de leg.§. sunt quoque in fi. Talia enim grauia episcopis tanquam spõsis & vniuersalibus ordinarijs reseruantur, sicut in simili dicimus in excommunicatiõe a canone lata, vt regulariter nullus valeat saltem nõ debeat absoluere citra episcopum.tex.cũ glo. in Clemen.1. de priui. Et Fed. consi.14.nisi iste inferior haberet iurisdictionem quasi episcopalẽ secundũ Fede.& bene, quia tunc posset omnia, q̃ spectant ad iurisdictionẽ episcopalem, quod no. pro hoc glos.in Cle.1. de reb ecc cle.non alie. vbi talis interponit autoritatem rei ecclesiasticæ alienandæ, fac t qd' no. Inno. in c.2. de transla.

c C.monachus] Ille text. loqtur in casu.1.prĩcis. 55.distinct. vbi inquiritur d̃ monacho ascendere debente ad ordines clericales, vtrum sit aliquo impedimẽto notatus, sed quia in nouicio maior insurgebat dubitatio, ideò factus est ille text.

d Ordinato] Scilicet in ordine sacro, quia si accepisset ordines minores eps dispẽsaret secundũ doc. ibid. in dicto capitulo final. ta n n ha

X j die

super residentia.a vide qđ no.Ho.in ca.cum in cūctis, de ele.& gl.in c.b non potest, de præb.li.6.& đ hoc vide s.Clericus.7.S.1.

10 Sed nunquid extendetur dispensatio in affinitate ad publicæ honestatis iustitiam? Res.Pa.in ca. c non debet, de consan.& af.ꝙ ñ, nisi in narratione affinitatis vnū ɔprehendat aliud, sm gl.in arbore affinitatis, sec9 est in dispensatione, qñ solū gradus remotior est expressus, đ quo vide,msimo niū.3.impedimento.6.S.vl.

11 Quid si impetretur dispēsatio tacita veritate, vel ex falsa cā? Res.ꝙ nulla est, vt in c.2.de fil.presby.li.6.& idē de qualibet grā alia, vt no. in c.ad audientiā, el 2.de resc. & d.ca.non pôt.

12 Verū superior assumendo aliquem ad aliqđ offiñ videatur dispensare eidem in impedimento, quod hēt ad illud? Res.Inn.in ca.præterea, đ te.co.& in c.veniēs de fil.psby.vř sibi contradicere,& gl. in c.si quis fine. 81.di.& in c.qui in aliquo. l.di. Sed ego sic distinguo, ꝙ aut impedimentum est notoriū superiori, & tunc, si est princeps, intelligitur dispensatus, si verò est inferior, si pôt dispēsare,& sub est cā, similiter ē dispensat9 aliàs non, facit ꝑ hoc, quod no.Io.An i c.2.d đ schi. aut impedimētū est occultū superiori tāq̃ iudici,& sic ñ itelligiē dispēsat9,sed sibi iputet, ꝙ illud tacuit.facit.c.cū ñ ignores, e de pb.& tenet Bar.in l.2.C.si seruus, vel libertus ad decu.aspi.li. 10.

13 Verū potestas dispēsandi sup irregularitate, vel il legitimitate concessa a Papa alicui duret post mortē Papæ? Rž.Fed.con.78.ꝙ sic qa grā semel facta ꝑ Papā in ꝑsonā aliq̃ nō expirat ꝑ mortē Papę, vt est casus de offi.dele.super gratia, li.6.

14 Verū ꝑ mortē illi9, cui ɔcessa erat talis autoritas, expiret dispēsatio iā facta, si ille dispēsat9 vsus nō fuit tali grā, puta dispēsat9 fuit, vt posset ordines accipere, vel in ꝑlatū eligi, nō accepit ordines, nec fuit ꝑmotus añ mortē dispensantis, an poterit ordinari, vel ꝑmoueri? Rž.Fed.vbi.s. ꝙ sic & ꝙ nō expirat, qa dispēsatio canonicè semel facta, ex superueniēti facto ñ retractat; casus ē i c.ex tua, đ fi. ꝑsb.facit qđ no.de accu.c. de his.bñficia.n. ɔcessa intēpestiuè reuocari non debēt, de cōmo c.vnico, de re iu.decet, li.6.facit, qđ no.đ elec.li.6.in gl.c.cū ex eo, f & ibidē in nouella Io. An.

DISPVTARE g đ fide publicè, vel occultè cuicūq; laico prohibitū est, & si ɔtra facit, dēt excōicari, de hære.c.quicunq;.S. inhibem9 quoq;,lib.6.hæc quoque ꝑhibitio fit in c.sicut i vno corpore, e.ti.in decretalib. sed in l.nemo, C. de sum.tri.prohibeř nedū laicis, sed ēt clericis publicè turbis coadunatis disputare đ fide.S.āt Th.2.2.q.10. ar.7.tenet fore illicitū de fide disputare, qñ qs disputat, aut qa dubitat de fide, & per disputationē experiri vult, qa talis h infidelis ē aut qa disputat corā simplicib.& titubantib.q nō sunt solicitati ab infidelib. sicut est in terris fideliū, q tantò

a Sup residētia] Istud ē bonū exēplū. Adde aliud, vt si dispēsat cū minuti, vt non sit hēre ecclesiā curatā, vř dispēsatū, vt nō se faciat ꝑmoueri. J. annū a i sacerdotiū, iuxta c licet canō, & c.commissa, đ ele. lib.6.

b Gl.i c nō pt.] In ver.retinere, ꝙ dicit, ꝙ ille, q ē dispensatus in duabus ecclesijs hēt in electione, an velit vtrique deseruire interpollatim, an vni per se, & alteri p vicarium, per ea quę dicūtur hic.

c Pa.i c.nō dēt] Ab. ibi sup gl 3. dicit hāc q.fuisse iā arduā in curia, & adhuc suo tpe pēdebat. Sed cōcordādo dixit ꝙ si publica honestas cōphēdat sub affinitate, satis ē đ affinitate fecisse mētionē. & sic ꝑcedat gl.i d.c.ñ dēt, Exēplū si impetro, vt liceat mihi duceř vxorē consanguinei mei defuncti ñ obstāte affinitate in 3.gradu. Nā ex quo feci mētionē, ꝙ fuerat vxor cōsanguinei mei, cōsequēter feci mētionē de publica honestate. Et sic ꝑ cōsequētiā vř sub. lata publica honestas virtute dispensationis. Si verò non cōprehenditur ex narratione verborum, vt puta impetraui dispensationem, vt liceat mihi ducere vxorem Titiā mulierē non obstante, ꝙ fit mihi affinis in 3. gradu, non valet dispensatio, si vltra affinitatem erat publica honestas, ex quo đ ea non fuit facta mentio expř sè, vel tacitè, ar. c ex tuarum, de. su. & vi u pa.

d Io. An in c.2.] Quia ibi distinguit, quod aut super dispensatione facienda ꝑmisit superior causæ cognitionem, & tunc pro mouendo videtur dispensare, si non præmisit, se c9. imò punit ꝑmouēdē i dignū refert Ab. in d.c. 2. schismati.

e Cap.cum non ignores] In glo. in ver. consense rit, in fin. Sed tu vide Abb. ibi al leg. Immo in c.fi. de cle. non resi, vbi dicit, ꝙ si canonici eligunt scienter clericū habentem beneficium in eorum concanonicum, vñr renunciasse iuri residentiæ, si scienter fecerunt. Sed si ignorāter, ꝑñt recedere ab elect. vt in d.c. cū non ignores, de præb.

f Glo.in c.cum ex eo.] In ver.se ptennium, quæ dicit, quòd eps, q dispēsauit i septēnio in casu illius tex. ñ poterit reuocař añ septēniū nisi cā eui dēs superuenerit.

g De hac disputatiōe vid repert, in q̃ l voce disputař cū annotationib. Mādosianis ac meis. P. V.

h Quia talis] Et

Et in fide dubi' quia non suppo nit pro certo ve rita e fidei, sed argumētis experiri volēs, & hoc pcedit ex parte disputantis. & facit. c. dubius, extra de hæreti.

a Sufficiēter] ex quo vł, q et clericus malè instructus non possit nec debeat de fide disputare propter rationem legis, ar. c Marcus. 1. q. 1. & l. non dubium, C de legi.

b Docendo] Pa. in c. 1. de iudi. vi. col. & doctor pt compelli inuit' ad consulēdū. l. in sacris, & ibi gl & Bar. no C. d præpo. sa. scri. li. 12 Bar. in l pro ximè, ff. de his q in te de. Sali. in l. sancimus, de ad. uo. diuer. iudicū. d. An. in c. si pro deb litare, de of. deleg. idem Feli. in c. 1. de off. iud. & Bal. institu. le emp. & ven. §. si.

c In larga significatione] Verū sūt appellatione doctoris conti neantur scholares, text. vł q nō in proœ. de creta. vbi inter eos ponitur copula, & ibi per Io. An. & d. Ant. & tāgitur etiam in pœmio sexti Brat. & do. in l. 1. ff. sol. mat. Et vide Inno. in d. proœ. & in d l. 1 ad fi. & ibi per Bald. in pe. col. Per de Ancha. in c. a nostrum statuta, in ver. quarto quis dicitur mercator. Adde tn, q doctores non veniunt appellatione artificum, vt

firmi' credūt, quātò nō sunt diuini motiua, & argumenta infideliū, sed disputare ad confundendū errores ēt coram simplicib. qui sunt solicitati ab hæreticis, vel infidelib. n tentib. corrūpere in eis fidē, si est sufficiēter [a] instructus, & apt' ad ɔfundendū errores, non solū non ē prohibitū, imo est necessariū disputar, nē taciturnitas eēt ɔfirmatio erroris, p quo facit. l. qm, C. de epil. & cle. & 23. q. 6. vides. §. Itē similiter licet ad exercitium corā instructis & firmis in fide disputare. ad qd facit. c in mandatis. 43. dist. pro hac dist. Th. probanda, vide de hoc. 96. dist. nos, in glo. in ver inuenta, & Ino. in c. 2 de sum. tri.

DIVINATIO a Persis fert inuēta. c. 1. 26. q. 3. vn diuini dicti sunt, quasi Deo pleni. diuinitate. n. se eē plenos simulāt, & astutia fraudulenta hominib. futura coniectant, vt ibidem.

1 Quot modis fit diuinatio? R. vt patet. 26. q. 3. §. 1. & c. 1. & q. 5. c. nec mirum, q multis modis. vnde non cupatur diuersimodè. vnde diuini dnr aliqn arioli, aliquando aruspices, aliqn augures, aliqn negromātici, & multis alijs noībus, fm qd diuersimodè qs vult scire futura, q omitto qa non est necesse. Vide ibi, si vis, & d hoc vide j. sortes. §. 1.

2 Qūo aūt dæmones pñt scire futura, q non hñt certā n & i fallibilē cām? R. S. Bo. in 2. d. 7 ar. 3. q. 3. & elicit ex capi. sciendū est. 27. q. 4. q ex. 4. Primò ex ingenij acrimonia, vt qn ɔsiderant, ad quid inclinatur affectio nostra. Secundò ex multa experientia, qua considerāt in talib. accidere talia. Tertiò ex dolosa cautela qn. s. proponūt aliqd facer, & pdicūt. Quartò ex aliena doctrina, aut qn pmittit, vt a bono angelo addiscant.

DIVORTIVM est viri ab vxore, vel è conuerso legitima separatio. legitima dico, vt nō fiat sine lege vel rōne, qa quos deus coniūxit, hō non separet. 31. q. 2. §. sed in veteri, sub. §. sed obijcit. & dr ibi dnm pro hibuisse vxorem dimittere nisi ex causa fornicationis. & dicitur diuortium a diuersitate mentium, vel qa hi, qui matrimoniū distrahūt, in diuersas partes tūt. l. 1. ff. d diuor. de quo dic, v. j. matrimonium, quarto.

DIVTVRNITAS in malo auget pctm de consue. c. fin. dr, antò grauiora sunt peccata quantò diutius infelicem animam detinent alligatam, cum suis concor.

DOCTOR dicitur a docēdo. [b] vnde & nomine doctorum veniunt magistri, & è contrario fm Pa. in c. 1. de loca. Vnde text. in l. quibus præcipua, ff. de verb. signi. dicit cuiuslibet di c plinæ præceptores magistros appellando a monendo, vel monstrando, & hoc secundùm etymologiā vocabuli. Nam doctores dicuntur a docendo sicut magistri a magistrando. facit text. in proœmio compilationis decretalium. vbi Papa omnes magistros doctores appellat, sed noīe schola iū non veniunt doctores, nec magistri nisi in larga significatione. [c]

1 Verum interpretatio doctorum necesse? Respon. secundùm Pan. in d. c. vestra, de coha. cle. & mulie. in 1. no. q non. nisi in quantū iure probatur, vel ratione valida, d vt no. in c. [e] de postu. pra l torū. de quo vide infra opinio. §. 1.

2 Vnū doctor, vel magr pot sit reprobari? R. q sic, [f] vt est text. in l 2. C. de profes. & me. li. 10. no. Bar. i l. sed & reprobari, ff. de

probatur in c. de latū, el 2 d testa. quod ē sing. no. fm Pet. & Imo.

d Rōne valida] Bene tn facit iudex sequi eorum bonas opiniōes. ff si serui. vendi. l. si qn. §. 1. & de vulg. & pu. l. in. stitutione. § fi.

e Vt no. in cap.] Ibi A. sup glo. in ver. interpretatus.

f Rñ. q sic] Adde cap si rector. 43. dist. Et dicit Car. Ale. in c. de quibusdā, i prin. 37. dist. q illi doctores qui cū prīmò approbauerūt, tenent restituere salariū. qd receperunt. 2 4. di. qn. Et idē dicunt de cle. o, qa nō prodest ei approbari, si postea reprobetur secundū Arch in d. c. de quibusdā.

a Sine causa] Hæc gl. in d. §. reprobari hic allegato.
b Vide i regulas catalogi, vel indicis li. phibitorũ. P. V.
c Respo. q sic] Possunt tamen recipi dicta doctoris damnati, vt rationabilia, licèt non vt autorizabilia secundùm Ab. ibi super glo. 1. in fi.
d De hæreticis] Ab. ibi post Inn. tractat d scriptura noearij, an valeat, si est condẽnatus &c.
e Quod non] Ad de q doctor, si propter delictũ priuatur doctoratu, nõ põt iterum reddi doctorari nisi ab imperatore, vel papa, tex. est singu. per quẽ sic no. Bald. in l. a. in fi C. de lib. & eo. li. & vide ad hoc text. formalẽ in l. 2. C. de diuer. off. lib. 12. vide quæ notaui infra legitimatio, in prin. circa fi. Ad de si reprobatur doctor, puta qa denuò examinat, vt dicit Bart. in l. grãmaticos C. de prof. & medi li. 10. non põt amplius doctorari. Nec obstat Neapo. in l. sed & temporari, per illum text. ff de excu. tu. dici, q ebs Neapo. hoc obseruabat, quia lacerabat priuilegia taliũ doctorum reprobans illos, quia denuò examinabat, vide etiam infra tabellio, in prin.

excu. tu. in prin. vbi tex. dicit de modico, q potest reprobari, & est tex. ẽt de medico, vt in l. vt gradatim. §. reprobari, ff de mu. & ho. sed non sine cã l. a Pomponius scribit, ff de neg. ge.

3 Vtrũ [b] doctore dãnato intelligantur, & eius opera, seu libri reprobati? Res. q sic, [c] vt patet per c. fraternitatis tuæ. de hær. [d]

4 Vtrũ allegationes sint faciendæ a doctorib. in consilijs? Res. Pa. in c. vestra, de co. cle. & mu. q in consilio decisiuo non, sicut nec in sententia. vt dr in c. sicut nobis. i gl de sen. & re iu. sec⁹ in ꝯsilio postulato a parte. rõ diuersitatis. q. in primo est approbata fides ꝯsultoris in scdo non, & iõ nõ creditur ei, nisi quatenus ꝓbet.

5 Vtrum doctor promot⁹ corruptis doctorib. debeat gauderẽ priuilegio doctorũ? Res. Arch. in c. de qbusdã locis. 3 c. dist. q ñ, [e] allegat tex. in simili i l. vna. C. d athlet. li. 10. facit text. iuncta

seruauit vnũ dolũ, de quo fuit valde laudatus. Quidã eps dixit soli papæ totã simoniã, quã fecit in acqrẽdo episcopatum, & papa dixit, volo tibi parcere, si hoc dicas corã cardinalib. ita fecit eps, & papa eum postea priuauit episcopatu. Eodẽ mõ siquis diceret saracenis, q vult sequi eorũ sectã vt eã cognosceret, & postea cognitã confunderet, determinat Arc. q nõ peccat imo meretur. ita ẽt Ge. in c. nos in quẽquã. 2. q. 1. & vide infra simulatio. §. 1. & § ibi scripsi, & dicit text. in d. §. non fuit, q licet committere dolũ maximè aduers⁹ latronẽ, glo. ibi dicit, si fraudem faciã vt euadã ab hoste. v. l. nihil & l. hostes, ff de captiu. vel si ab scdõ me, vt faciã li⁹ quietius se latronẽ capiã. Fal lit hoc i duce belli, qui si facit pactũ cum hoste id illud debet seruare, vt l. conuentionẽ & ibi Bart. ff. de pac. secũdũ glo. & Bar. in d §. non fuit, & vide in §. fiera, Inst. d act. De materia vid ẽt Bal. in l. 1. C. si a ñ cõpe. iu. i. vlt. col. & in l. accusationibus & ibi ẽt Sali. q me. cã.

gl. in l. 1. C. de ann. ci. li. 11. vbi dr, q stipẽdia sunt tradẽda nõ ꝓ titulis dignitatũ, vel numero scholariũ, sed sm merita, & iõ gl. ibid. dicit ꝓferri debere peritos scholares iperitis doctorib⁹, intelligit Pa. i c. clerici, de iu. de ãncessione, [f] ñ de lectione. Ego credo, q etiã in vtroq; debet præferri.

6 Quis dẽt ꝓcedere? Res. Pa. in d. c. clerici, q theolog⁹, post ipm canonista, post canonistam legista, post medicus; Vide ibi, si vis.

Dolvs aliqñ bon⁹ [g] & licit⁹, & accipit ꝓ solertia, sicut qñ [h] qs aliqd simulat, nẽ dãnificetur a ꝓximo, vt i l. 1. ff. de dolo, in tex. in § dolũ malũ, [i] & gl. exemplificat de capto a Genuẽ. q simulauit se ꝑclũ, q qdẽ licet. [k] vt ff. de neg. ge. l. at q natura §. cũ me. & ff. de leg. 1. l. si cũ pater. §. Titio & ff. si qs omi. cau. l. qa aũt §. si pron⁹ & de hoc vide j. simulatio, sed cõiter dol⁹ accipit in malo, & sic idẽ Bal. in l. pacisci, & in l. integrũ § si pacifcar, ff. de pac. & in c. 1. §. Itẽ sacramentis, de pa. iu. fir. dixit, q si iudex dat securitatẽ bann. to in persona, & in rebus, vel in alteru tm, & iurat eã seruare, iuramentum nihil oportatur, nisi faciat iure permittente. §. sed neque, in auth. de man. prin Cynus ẽñ in l. præsenti, C. de his, qui ad ec. confu. d cit ꝓ fidẽ seruandã esse l. cognitionẽ, de bo. au. iud. po vide Ange. in d. §. non fuit, & Ro. in l. 1. §. si quis seruũ, ff. de acqui. pos. subdit Bart. in d §. non fuit, ibi videri tex. q si quis faciat pacem dolosẽ cum bannito, qui potest ex statuto offendi, vt facilius eum occidat, q non tenetur. l. amissione ff d cap. dimi. & nũt Bart in q. incipiente, Lucanæ ciuitatis, ad quod vide. Bal. no. in l. 1. C. quando licẽ vni sine iud. se vendi.

f De antecessione] Declara, vt pferantur in actu, in quo nõ reqritur titulus doctoratus, ad legendũ vero sine doctoratu ꝓferri nõ debet, qtũcũque sint idonei, qa nõ admittuntur ad legendũ, nisi prius doctorentur d l. vnica C. de athletis, li. 10. Itẽ in honoribus delatis iuni r, licèt sufficientior, nõ ꝓfertur, secus in deferẽdis, qd declara, vt p Bart in l 2. §. prius, de vulga. & pu. de his tñ vide latissimè p Fel. in rub. de ma & obe. & etiam de materia. § seq. entis.
g Bonus] pt eẽ dolus bonus. sicut etiã inuenitur venenum bonũ, & malũ, vt l. q sæpe § veneni, ff. de contrahen. emp. & l qui venenum, ff. de ver. sig.
h Catech. in pręcepto non loqueris, c. prohibetur, max. & in præceptum, Non fur. fa. P. V.
i In §. dol. mal.] Et adde mirabilem decisionẽ Arc. in c. vtilem. 22. q. 2. vbi dicit, q Alexander ius albas ob

k Quidem licet] Etiam aduersus alios licet dolum cõmittere, vt fraudem euitem, per tex. hic allegatum, q optiẽ faciũt, & tex. in d. §. nõ fuit, i ver. maxime.

Dissimilitur

a Censuris] De hoc videtur infra. excõicatio. 7.casu.48. §. 3.
b A dolo] posset poni exemplum de impubere, qui falsauit instrumentum, & monacho, qui tulit testimonium falsum, ꝙ nõ incurrunt sententiam excõmunicationis prolatã in constitutione epi, si statutum ignorabant secũdum Ge. in d. c. vt animarum. 3. col. ver. quæro, an impubes.
c Ita no. Bald.] vide cõmētum. l. si quis maior. C. de transac. circa principium.
d Per not. in l. plagij] Ibi Bal. dicit, quòd error excusat ætatem, in delictis, ĩ quib. reqritur dolus. & ad hoc illa lex allegat.
e Ibidem] Ioan. An. not. ibi, ꝙ si quis obijcit in personam alicuius, puta quòd ẽ excõicatus, & nõ probat, incurrit pœnam, de qua ibi, nisi sufficiẽs causa eum excusaret, puta quia deficiunt testes, qui testificari ꝑmiserant.
f Et gl. in §. suspectus] & tangit gl. in l. si mora, ff. so matri. & Barto. in l. quod Nerua, ff. dep. in l. 1 §. 1. ff. si quis te. li. esse iu. su. vbi gl. & Bar.
g C eos de tem po. or.] Adde gl. ibidem in versu scienter. & dicitur in text. de illo, qui ordinauit clericum alię

sumptũ, sic ignorans crassè, & supinè non excusat, quia est in dolo ꝓsumpto, hoc patet in censuris a ecclesiasticis, q̃ cũ reqrãt dolũ ꝓsumptũ, taliter ignorãs eas nõ euitat, vt patet in c. aĩarũ piculis, de const. lib. 6. secus, si eēt in leui culpa ignorantiæ, quod bene nota. quia facit ad multa.

2 Vtrũ iniusta cã excuset a dolo? b Resp ꝙ sic quælibet ita no. Bal. c ĩ c. vt aĩaꝝ. ĩ. in prin. 2. col. đ ꝯs. li. 6. vbi dicit, ꝙ ꝑturbãs aliquẽ ĩ possessiõe ex iniusta cã putans sibi licere, excusat a pœna statuti puniẽtis in centũ. ꝙ reqrit dolũ ꝑ no. ĩ l. plagij, d criminis, C. ad l. Fauiam de plagi. no. ēt Io. An. in ti. de arb. in addi. ad spe. & ꝙ excusat a pęna legis ēt iniusta cã, no. in c. 1. in fi. đ ele. li. 6. Idẽ Io. An ibi. e & Bal. in aut. gñaliter, C. de epi. & cle. & multis alijs, & seq̃ d. Lu. de Ro. col. 28. in rub. de arbi. est ꝓ hoc gl. in l. vnica. §. fi. in magna glo. ff. si q̃s ius dicen. non obtẽp & Bar. & Ang. in l. 1. in fi. ff. đ abigeis, & ibi gl. fi. Inn. ĩ c. đ seruoꝝ, de seruis nõ or.

3 Vtrũ lata culpa æqparet dolo? Res. ꝙ aut loquimur de actionib. descẽdẽtib. ex delicto, vel quasi, & tunc quò ad pęnã corporalẽ dic vt in §. se. Quo verò ad pœnã pecuniariã, & tũc si lex vel statutũ expsè reqrit dolũ, n æqparat, vt dicit Bar. ĩ l. in actionib. ff. de in li. iu. in prin. & gl. in §. suspectus Inst. de sui. tu. vñ dicit Bal. in l. si q̃s id, qđ in §. doli, ff. de iurist. omniũ iud. qđ quã do delictũ circũscribitur ꝑ dolũ, nõ sufficit culpa, sec⁹

in his, in quib. culpa venit puniẽda, allegat d. l. senat⁹, & d. l. plagij criminis accusatio. & vt no. Ang. in d. l. si q̃s id. §. doli, qđ vbi fit mẽtio de dolo, reqritur verus dolus. Si verò lex, vel statutũ non reqrit expsè dolũ, sed simpliciter loqtur, sic lata culpa dolo æqparatur l. 1. ff. nè vis fi. e. §. si q̃s iõ, cũ gl. in ver. putabat. similiter æqparat in actionib. de scendentib. ex ꝯtractu, vel quasi d. l. ꝙ Nerua. Vnũ ēt notabis ꝙ ignorãtia affectata, q̃ est qñ quis noluit, vel dissimulauit scir, ęqpollet sciẽtiæ c. eos, đ tẽ. or. g li. 6. & ideò est dol⁹, nõ culpa.

4 Vtrũ pœna corporalis sit imponẽda sine dolo? Rñ. ꝙ nunquam sine doli interuentu gl. in ver. non oblatã & Bar. in l. in actionibus, ff. đ in li. iur. & d. §. suspectis, & Bar. in l. 1. §. 1. ff. si quis te. li. esse ius. su. & Bald. in l. data operà, C. q̃ accusa. non pos. & casus est in d. l. in lege. vbi dicit Bart. ꝙ in pœnis corporalib. vel insamiã irrogantib. lata culpa non æqparat dolo. & gl. ĩ l. in actionib ff. de in li. iu. ap ꝓbata cõiter, & Bar. in l. ꝙ Nerua, ff. depo. 7. col. versi. Itẽ q̃ro, & ibi plenè, & in d. l. in lege, dicit, ꝙ in cã sãguinis, stat⁹, vel famæ lata culpa non æqparat dolo, ideò ver⁹ dol⁹ reqrit in illis, Ang. tamen in l. in actionib. ff. de in li. iurã. tenet contra, & dicit consiliũ Paduanum consuluisse ꝯtra Bart. in hoc. sed iudicio meo, si ꝯsideret. l. 1. C. de noxa. verior ẽ opi. Bar. & iura, q̃ An. adducit ĩ ꝯtriũ ꝯtinẽt casũ spãlẽ.

5 Vtrum incurrat quis sententiã excommunicationis a iure promulgatam sine dolo, vide ĩ. excommuni. 7. casu vl. §. 2.

6 Vtrũ q̃s possit pacisci, vt non teneat de dolo? h Res. ꝙ non. vt est tex. in l. 1. §. illud ff. de-

næ parochiæ sciẽter, seu affectata ignorantia, quia ſ. tenebatur perscrutari.
h Dolo] Adde quòd licet dol⁹ de futuro non possit expressè, & directè remitti futuro administratori, tamẽ potest remitti ꝑ indirectum, hoc modo. testator ordinat in testamento tutores, & curatores filijs suis, & mandat, quòd finita tutela, vel cura non possit ab eis exigi, ratio administrationis, & si contingeret quod ab eis exigeretur, & ꝑpter hoc condemnarentur, ex nũc testator tantùm legat de bonis suis proprijs, quantũ est illud, in quo fuerint condemnati ratione tutelæ, vel curę administratæ, vel occasione reliquorũ. Isto mõ veniet etiam illud, quod poterit exigi rõne doli de futuro. Ita videtur sentire Di. in add t. ad l. q̃dã decedens. ff. de admi tu. & cõ si. 194. incipiẽte, Bruneli⁹ notat,

ff.depositi, quia hæc côuentio est contra bonã fidem, & bonos mores, & iô nec sequêda, dicit tex. ibidem.

7 An qs possit tenere bona alicuius, quæ ex statuto ad eum venerunt, pp delictû alicuius, si ipse dolosè egit, vt ille delictû committeret? ℞. Pa in c. postulastis de concess præben. vlt. not. ꝙ non; & bene facit text. ibi in fi. cum sua glo.

8 Vtrum dolus annullet contractum spiritualẽ, puta votû, & huiusmodi? ℞. Pa. in c. cû dilecti, de emp. & ven. ꝙ non. nec potest qs excipere [a] de dolo, quãdo fuit inductus ad bonum, quia non est propriè dol⁹; puta dolo induxi te ad religionẽ; tenet ingressus. facit quod legitur, & no. [b] in c. cum dilectus, quod met. cau. & vide gl. in l. a diuo, ff. de ritu nu. quæ hoc tenet etiam in matrimonio.

9 Vtrû dolus annullet ꝯ-ctum temporalẽ, puta venditionẽ, & hmôi? ℞. ꝙ aut dolus per contrahẽtes dat causam côtractui, puta dolo induxi ad vendendum, qđ non eras venditurus; & sic in contractibus bonæfidei nô tenet, ẜm gl. & Pa. [c] in c. cum dilecti, de emp. & ven. & gl. ĩ l. 2. C. de rescin. ven. & gl. cum Bar. in l. eleganter, ff. de do. & placet, licèt Pet. teneat contrariû. In contractibus autem stricti [d] iuris tenet côtract⁹, [e] sed agẽs ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de ver. obli. l. si quis cû aliter, & C. de pac. l. cû postea. si verò per alium a contrahentib. dat cãm ꝯtractui ẽt bonæfidei, tenet contractus, sed agit contra mediatorẽ de dolo. d. l. elegãter. § 1. ff. de ꝓxen. l. 2. & 3. tenetur ẽt ille, pro quo factus est, inquantû factus est locupletior, vt l. fi. ff. de eo, per quem fa. erit, in prin. & non plus. Aut dolus non dedit causam contractui, sed incidit in côtractum, puta eras vẽditurus, sed dolo induxi te ad min⁹ vendẽdum, & huiusmodi; & sic tenet contractus, sed in contractibus bonæfidei aget ex eo côtractu, vt suppleat precium, vt ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. si vẽditor; erit tñ in arbitrio emptoris, vel supplere preciû, vel restituere rẽ, si deceptio sit vltra dimidiã iusti ꝑcij. ca. cum cã, de emp. & vend. & l. 2. C. de rescin. ven. & in conſciã, [f] ẽt si deceptio sit min⁹ dimidia in côtractib. stricti iuris, aget de dolo. d. l. eleganter. §. nô solû, in fi. Aut dolus nec dedit cãm contractui, nec incidit in ꝯtractû, sed re ipsa euenit sine dolo, & facto ptis, vt puta ambo ignorabãt iustû ꝑciû, sic nô ẽ pcm̃, nec restituere tenetᷣ, nisi repetatᷣ, si a principio nô plus emisset, ẽt si sciuisset pl⁹ valere, puta qa non expediebat plus sibi emere. si autem plus emisset a principio, si sciuisset, & ẽ deceptio notabilis, tenetur restituere rem, vel supplere ꝑciû, ar. d. l. si qs cû aliter, vbi æquiparatᷣ deceptio,

a Excipere] Vide infra, matrimonium. 3. impedimẽto. 11. in additione magna.

b Quod legitur & no.] Et ibi idem no. No. tñ, ꝙ religiosi, qui inducunt aliquem ad religionem per dolum, vt habeant eius bona, licèt ingressus teneat, bona perdunt, & hęredibus applicãtur text. in c. fin. 20. q. 3. Et tenet idem Abb. in d. c. cum dilectus, quod me. causa. quod no.

c Secundùm gl. & Pa.] Ita etiã tenet Bal. in l. non dubium, 6. col. ver. & oppo. de legi. Sequitur Archi. in c. canonû, col. 38. ver. vlterius opp. 14 q. 4.

d In contractib. stricti] Nota, ꝙ Bal. singulariter dicit, nec alibi legi, in cap. 1. in vltima col. de plus peti. quòd de iure canonico omnes contractus sunt bonæfidei quantum ad effectum. Vnde semper de iure canonico dolus dans causam cuicunq; côtractui reddit ipso iure nullû, quia non inueni text. de iure canonico facientem substantialem differentiam inter contractus bonæfidei, & stricti iuris; & isto modo §. actionum, Institu. de actin. non habeter effectum de iure canonico. Et licèt istud dictum sit pulcherû tamen ego dubito, quia quando non tractatur de materia peccati, aut de materia spirituali, ius ciuile, quod non reperitur immutatum per ius canonicum, procedit etiam in foro canonico. Ita no. do. in c. fi. de solu. & in c. 1. & 2. de operis no. nun.; intellige ergo dictum Bald. qñ tractatur de materia peccati, aut materia spirituali.

e Tenet contractus] Pone exemplum in transactione, vt l. actione, C. de transac.

f Et in conscientia] Tex. in l. si quis in conscribendo, C. de pactis ibi, & contrahentes decipere vult, dicit ꝙ non est licitum decipere contrahentem secum. Et concordat text. in l. sed si pupillus §. sed si aliàs, ff. de institio. & in l. 1. §. magistrum, ff. de exercito. in contrarium tamen facit, quia imo est licitum contrahentibus se decipere. l. itẽ si precij §. quemadmodum, ff. loca. & in l. causæ §. Pompo. ff. de mino. Bal. in tit. C. de contrahẽ. emp. in 12. q. Et istud procedit ẽt de iure canonico, dũmodo deceptio nô sit vltra dimidiã iusti ꝑcij. ca. pe. de emp. & vẽ. Rñde, quicquid dicat gl. in d. l. si qs in conscribendo, in ver. decipere, cû qua alij transeunt, quòd a principio, qñ ꝯtus est in fieri, ꝙ tunc licitû est sa decipere, vt in precio, vel valore, tertia loquuntur côtraria, sed post, q̃ contract⁹ est perfectus, nô licet in non obseruando contractum. Ita propriè loquitur text.

ceptio, quæ venit re ipsa & ex proposito, & d.c.cum di lecti, secus in modico. & ita intelligo d.Ant.in ca.qa plerique, de immu.eccle.si verò vterque rei valorem sciebat, tunc dic, vt infra, emptio §.7.& secundū prę dicta intelliges l. secundā, C. de rescin vend. & in l. causæ.§.Pōponi⁹,ff.de min. & c.cum dilecti, & c.cum causa, de emp. & vend. vbi dicitur licere contrahenti bus vsque ad dimidiam se decipere in contractibus bonæ fidei.

DOMESTICVS quis dr̃ vide j.familiaris.

DOMICILIVM ª ptlai cus habere in pluri-bus locis fm Inno. in c.ex parte de for. compe. si mō vtrobique inst:uctus sit, al legat.l si assumptio, ᵇ ff.ad municip. & l.senatores, ff. d̄ sena. & loqtur hic de in structo de quo in l.quæsitū §.sed & si fund⁹, ff. de fun. instru.& instr.leg. vbi acci pitur pro omnib. pertinen-tijs necessarijs ad vsum. Ad dit Inno.ibidem, etiam si haberet maiorem partē bo norum suorum, vel familiā vel si nihil habet, assiduè ᶜ tamen ibi conuersatur. C. vbi sena.l.2.& l.ei⁹.§. si qs negotia, ff.ad munici. Sola tamen domus, non consti-tuit domiciliū. ff. ad muni. l.libertus ex sola. Ex quo, infero.& d.l.assumptio, & d.l.senatores, q̄ domiciliū habet, vbi quis est oriund⁹ dict.l. senatores, & simili-ter, vbi pater suus fuit o-riundus. Item vbi volunta riè sibi elegit, idest deferē do maiorem partem suo-rum bonorum, & clericus vbi beneficium obtinet re-quirens residentiam; pro hoc est tex.in capitul.cum nullus clericus, de tempo. ordi.libro. sexto. Item vbi fuit ordinatus, ᵈ vt nota. glos.in ver.debebit, in l.hæ res absens.§. apud Labeo-nem.ff. de iudi. Item mu-

in d.l. si quis in conscriben. Et not. q̄ dato, q̄ liceat contrahentibus &c.iam de iure canō. quàm ciuili, non tamen hoc conuen e viro bono glo.est notabi-lis in l semper in contra.tib ff. de reg.iu qua ni repu tat sing Bal.in c.si proponente, de rescrip. in c.quan to, de iureiur in auc.ad hæc, pen. col.C. de vsuris. Et per hoc infert pulchrè Bald. in ca.cum causam, secundo de teit. q̄ cōscia. Idē est, q̄ bonus vir. Si ergo nō licet bo no viro, non et licet in conscia & iō subdit, quò ergo ibit, 2. ima merces tuā? Idē tenet d.Ant.q̄ in foro consciæ nō licet in d c. pen de empti.& ven-di.& in c.pleriqi & ibi Pan.de im mu.ecclesiarum. Latè Sal.ī d. auc. ad hæc.21. q. & vide Io. de Ana. in ca.in ciuitate, de vsu. qui dicit se retractasse quē d:am cōtractum factum cum eo p gl. in d. l. sem per. Vide Pan in ca.cū causa.2.de testi.qui dicit, q̄ ius cannnicū nō permittit aliquā fraudem & vide Barb. cons.67.4. parte inci. illud referā in mediū, vbi multa ponit in foro consciæ fm Th.2.2.q 77.ar.1.illa lex, in cau sa non habet locū.idem Sco.in 4.di.15.& respondēt ibi ad illā.l.in causæ, vnde gl.in c.hoc ius.10.q.2.di cit, quòd ecclesia nō dēt deciper aliquē in cōtractu, vnde si offeratur aliquid plus debito, nō debet reci pere & d Ant.in d c in ciuitate, tenet, q̄ illa gl in fo ro animæ habet locū et in laicis, & Io.Cal in c.si de vsur.in repeti.dicit.q̄ iura permittentia deceptionē vsq; ad dimidiu m iusti pretij debent intelligi, qn̄ de.eptio venit re ipsa, secus autem, vbi dolus dedit cām cōtractui, vel incidit in cōtractū, quia tūc debet illud resistere, non.n. est verisimile q̄ ius canonicū conditum instinctu spūs san.9c.di.c.si quis diacon⁹, vellet apprebare hanc deceptionē dolosam.

a Adde reper.inqui. cū annotatio. et nieis. P. V.

b L.assumpti o.]S.iuris prudentibus placuit, duob. locis posse aliquem habere domicilium, si vtrobi-que ita se instruxerit, vt nonniō minus apud alteros se collocasse videatur. Ad idem facit l.Labeo, eo.ti.

vbi dicitur, q̄ si æquè in pluribus locis negotietur in pluribus etiam locis creditur habere domiciliū.

c. Assiduè] Cin.in d.l.2.vbi sena.vel cla.vi sentit, q̄ ex solo conuersari in loco non sortiatur quia do-micilium, quia communiter in illa.l.2.est copulati-na, & non alter-natiua, vnde cōs̄ ter habetur hęc litera, vbi larem fouēt, maiorem partem bonorū possident, & assi duè cōuersantur ibi respōdebūt. Et sic videt iste tex.duo require re copulatiuè, s. q̄ conuersentur assiduè, & quòd ibi habeant ma-iorē partem bo-norum, litera ta-men, quam vidi, habet, aut. sed Bar in l 2 C.vbi de cri.agi opor-tet, dicit, q̄ licēt ex assiduo con-uersari in loco non sortiatur qs domicilium, po test tamen ibi cō-ueniri, sed Host. in ca. q̄ clericis, de fo competen. tenet, q̄ nec pōt ibi personaliter conueniri, vbi Abb sed pro Bartol. facit.l.quisquis. C. si cert. petat. Cardi. tamen in capitu. ex parte, de fo.competēt. tenet quod ex so lo cōuersari sor-titur quis domicilium d. §. si quis negotia. Abb in d.capitulo ex parte, credit, quod ex habitu totius patrimonij, seu maioris partis quis habeat domici-lium in loco, capi.postulasti, de for. competen.& ad hoc facit.d.l.2.C vbi sena.vel cla.vi.secundùm aliā lecturam, ex assiduo verò conuersari, licēt quia non contrahat domicilium, potest tamen conueniri, ibi, quia contrahit quasi domicilium, secundùm Ab in dicto capitu.quod clericis, nisi æqualiter quis se col locet in diuersis locis, vt in capitulo 2. de sepultur. lib.6. vbi non ęqualiter se collocando videtur ha-bere animum redeundi, & abeundi, arg. optimum in c.i⁹ qui, de sepultu lib. 6. Quando verò habet ali quis maiorem partem bonorum, vel omnia bona, & assiduè conuersatur ibi, fortius habet ibi domici-lium, quia concurrunt ibi duo vincula, c.1.de treu-ga, & pace.

d Ordinatus] Dicit hic ordinatus id est ratione or-dinis, vbi fuit ordinatus.

Manumis.

a Manumissiõis] Intellige. s. quia sequitur forũ patroni, & sic de alijs, vt mulier forum viri.
b Catech. in præceptũ decalogi, memẽto in ver. septimo aũt P.V.
c Legas & repe. inquisi. & annotationes Mandosianas & Vendramenicas ad hãc, & seq. vocem. Dominus, & Donatio. P. V.
c Dominiũ] De dominio d recto & vtili vid invocabulario iuris, in ver. dominiũ.
d §.singulorum] Vt sunt feræ volucres, lapilli in maris littore, & huiusmodi.
e Puniendum] Sic exemplum habemus in præ

mulier rõne matrimonij. Itẽ rõne militiæ. Itẽ ratione possessionis. Item ratione cursus temporis. s. decẽnij, & multis alijs modis, vt nota d. gl. Sed d glo. loquitur quò ad forum, non quò ad domiciliũ. Itẽ ratione manumissionis. a l. assumptio ff ad munic. Itẽ vbi ↄsequitur quis dignitatẽ efficitur ciuis. vide supra, Ciuis. quò verò ad confessionẽ, & sacra necessaria, non voluntaria, si alias nõ hẽt ibi domiciliũ, requiritur vt ibi habitet p maiorẽ partẽ anni ſm Inn. in c. oĩs, de pę. & remis. & ñ faciat in fraudẽ ꝓprij sacerdotis facit. c. q. 6. q. 1. de ꝺ ci. ad apostolicæ, nisi se trãsferat cũ aio ibi remanẽdi, qa statim, ꝙ hospitiũ ↄstituit ĩ aliena parochia cum animo ibi remanẽdi, statim sit parochianus illius, de paroch. ca. vlt. de deci. ad apostolicæ. Quod est contra epos, q dispensant in votis cũ scholarib. vel conferunt eis ordines non habentibus domicilium, qa non pñt, qa non sunt necessaria sacramẽta, hoc tenet Pa. in c. null⁹, de paro.

DOMINICA b dies ẽ instituta loco sabbati, qa eo die inchoauit mundus, Ge. primo. Christus surrexit a mortuis, de cons. di. 3. sabbato. Item spiritus sanctus datus apostolis, & tex. dicit, quicquid a deo ẽ constitutum insigne, in hui⁹ dignitate diei est gestũ. In hac die mũd⁹ sumpsit exordiũ, in hac p resurrectionẽ & mors interitũ, & vita accepit initiũ. 75. di. qđ die in fi. Qũo est de præcepto, & qñ incipit & q̃d siendũ, Vide supra, dies, & infra Feriæ.

DOMINIVM c ẽ ius habẽdi possidendi, fruẽdi, & vtẽdi, ac disponẽdi d aliqua re pro libito voluntatis, vel secundũm aliquem determinatum modũ a quadam superiorate diffinitum.

1 Dominiũ in & super homines an sit ſm legẽ naturalem? Res. Ale. in 3. parte summę ꝙ est loqui de natura añ pctm̃, & sic ei repugnat seruitus. & est loq de natura post pctm̃, & sic lex naturalis dictat necessariũ dominiũ ad coercendũ malũ vñ Aug. in li. ꝺ ciu. dei sicut de⁹ homini & anim⁹ corpori, ita iõ dẽ dominari & ipẽ ratiõe libidini.

2 Dominiũ rerum an sit ſm legẽ naturæ? Rñ. Ale. vbi s qđ lex naturæ circa cõionẽ & ꝓprietatem dictat, differẽter dictat aliqd, qa debitũ, aliquid quia bonũ est, & aliqd quia æquum, vt debitum dictat in statu necessitatis omnia sint cõmunia, & hoc modo ↄmunicatio est in ꝑcepto ad sustentationem personarũ, & inde sumitur, omnia q̃ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis, Mat. 7. Respectu ẽt personarũ quò ad multiplicationẽ ꝓlis dictat ꝙ sit vxor ꝓpria, & ſm oẽ ips ſm illud principiũ. Qđ tibi ñ vis fieri, alteri ne feceris, Thob. 4. & hoc modo appropriatio ẽ in ꝑcepto, vt bonũ i statu nãe institutę dictabat oĩa cõia, in statu verò lapsæ dictat bonũ esse hẽre ꝓ priũ, tũ qa res cões negligunt tum qa cõio parit discordiã, dictat vt æquũ q̃dã eẽ cõia vt aerẽ, mare littora, & quædã appropriabilia, sicut sũt ea, quæ in nullius bonis sũt, quæ occupanti conceduntur, & sic intellige dominium rerum esse iure naturali, qa naturali æquitate inductum est, vt Insti. de rerum di. §. singulorum ff. de ac. re do. l. 1. §. cum quis, Inst de iure nat. §. quidẽ verò

3 Qũo acquiritur dñium terũ? Res. ꝙ quadrupliciter. Primò autoritate legis naturalis, vt ea q̃ in nullius bonis sunt, sint occupantis, vt Inst. de rerũ di. §. singulorum. d Secũdò autoritate principis, qui potest ex iusta cã rem alicui⁹ ei auferre, & alteri dare, vt no. Inn. & cõiter doc. in c. 1. quæ in ecclesiatũ, de consti. & legistæ in l fi. C. si ↄtra ius, vel pu. vti. vt puta pp delictum puniendũ, e & huiusmodi, alias non, vt ibidẽ dr, & non solũ principis, sed etiã per statuta inferiorũ habentiũ autoritatẽ a p incipe sic statuendi, vt in d. c. q in ecclesiarum nor. Tertiò per consensum illius, cuius est, & istud fit per donationẽ. p permutationẽ p vendi tionem, per mutui dationem, & huiusmodi. Quartò iure ciuili quod statuit, vt vsucapionibus, præscriptionibus, adoptione, deportatione, cessione, aditione, bonorum possessione, & huiusmodi, de quibus omnibus habes. ff. de acqui. re. do. in gl. in ver. nostræ ciuitatis. l. 1. & Instiu. de rerum di. cum

scriptione, quæ introducta est ad puniendã negligentiã, & ne dominia sint incerta, & ad succidendas lites. infra p̃ scriptio per totũ vel ponatur exẽplũ, propter homicidiũ, furtum, & huiusmodi
a C. si tibi absenti] Episcopus cõferens absenti p̃bendã, nõ potest illã alteri conferre nisi renunciet, ex quo patet illi absenti acquisitũ esse dominiũ quod tamẽ verũ est post, quam assensum præbuerit, vt patet ibi.
b Cã verã] puta tradit qa vẽdidit & huiusmodi.
c De dñorũ officio quædam habes ex Conc. Tri. vide excussi a Zilatto tabulã, vel indicẽ. Catech. in Symb. in ar. & in vn. dom. in dict. Iesum. P. V.
d Successionem] De hoc per Scot. in 4. di. 15.
e Aut rerũ] Pro intelligẽtia vide q̃ notaui. infra restitut. 1. §. 4. & 5.
f Per doc.] & ibi tractat materia. l Barbarius, ff. de offi. præto.
g Non cõsentientib.] Nã interest subditorũ nõ habere malos dominos, vel non mutare, vt l. imperialẽ, in §. præterea ducatus, de prohib. feu. alie. per Fed. not. Inn. in ca. audẽtia, de p̃s dẽ ẽt. q̃ dña castri non põt vassallos, vel castrũ alienare inuitis subditis, Bald. in c. 1. §. 1. quo tẽpo

dis. cum multis titulis seq. & de his, quæ ad nos pertinent, dicã in capitulis suis. Aduerte tñ differẽtiã inter spũalia, & non spũalia, quia in spũalib ex solo titu sine traditione dñium trãsit in aliũ. vt est tex in c. si tibi absenti. a de præb lib. 6. tenet Inn. & cõ ter approbat i c. inter cætera, de pb secus in alijs rebus, in quibus requiritur traditio ad translatione dominij, nec sufficit solus titulus nisi in re data ecclesię d quo infra immunitas. §. 31. nec sola traditio transfert dominiũ, nisi aliqua iusta causa vera b vel putatiuẽ vera præcesserit. l. nunquã nuda traditio, cũ ibi no. ff. de ac. re. do.

Dominvs c alicuius regni, ducatus, comitatis, vel ciuitatis, aut terræ qs dicatur legitimus? Res. q̃ dñũ iustẽ & legitimẽ acquiritur aut iusto bello pugnando contra infideles, vel contra aliquẽ rebel lẽ autoritate superioris seu principis. vt supra Bellum patet. aut p legitimã successionẽ d aut p cõsensum, seu electionẽ populi habentis libertatẽ sibi eligendi dñm aut per institutionẽ principis, seu superioris habẽtis iurisdictionẽ in tali ciuitate, aut castro, aut per legitimã p̃scriptionẽ cũ bonafide factã, vel emptionẽ, per mutationẽ, donationẽ, aut alio iusto titulo, de qbus in suis capitulis. qui verò alia via intrat, fur ẽ & latro & resignare tenet, si põt sine notabili periculo animarũ corporũ, aut rerũ, e tenetur ẽt ad restitutionẽ omnium redituũ, quos habuit ab illis locis sic vsurpatis, & homicida ẽ iudicãdus quantũ ad eos, quos fecit p se vel p officiales suos occider, vel mutilare. licẽt illi digni fuerint pp maleficia ppetrata. 23. q. 5. si ñ licet, nec põt absolui, nisi disponat se ad satisfaciẽdũ & dimittẽdum, si titulũ iustificatũ habere ñ põt ar. de pœ dis. 5. falsas, intellige, qñ hoc ẽ clarum, q̃ hẽt iniustũ titulũ vel nullũ, secus in dubio, vel cum dimittere ñ posset sine periculo animarũ, corporũ, aut rerũ, puta q populus se poneret in seditione, & hmõi sic ñ tenet resignare nisi volũtate solũ, qñ sciret p certo vel qñ talia ñ imminerẽt. ca. si res. 14. q. 6. idẽ dic d officialib. quos tales tirãni ponũt in officijs q̃ nec salariũ põt recipere, nisi esset tale offm, q̃ eẽt necessariũ reipublicæ vel vtile, qa tũ ñ peccarẽt recipiẽdo, nec salariũ restituer tenẽt, de quo in c. i literis de rest. spo. & in c. nihil, de elect. p doct. f

1 Sed nunqd ciuitas põt sibi eligere dñm? Res. secundũ Ho. in c. nouit, de iu. q̃ nulla ciuitas põt se dare alicui dño, nec põt titulũ dominij iustificare, qa hoc eẽt in piudiciũ impatoris quò ad illas, q̃ ei subijciunt, vel Papæ quò ad sibi subiectas. Qd verũ ẽ, nisi ex priuilegio, vel cõsuetudine haberet ius eligẽdi, q cõsuetudo dat iurisdictionẽ, de arb. c. dilecti. C. de emanci. li. l. 1. & vl. similiter nec dñs põt cõponere sup iure superioritatis i piudiciũ suorũ subditorũ ipsis non cõsentientib. g vt no. Pa. in c. ñ d ma. & ob.

2 Verũ dominis habẽtib. manifestẽ iniustũ vel nullũ titulũ teneant subditi obedire? Res. q̃ non. dicit tamẽ Th. in sũ. h q̃ ad vitandũ scandalũ suũ & alio ũ bonũ ẽ obedire & reuereri i eis, q̃ non sũt cõtra deũ. 11. q. 3. Iulian. sed habentib. iustũ dñũ, q̃tuncunque mali sint, tenent eis subditi obedire in licitis & quæ e cõ p̃cipere possunt. 1. Pe. 2. obedite dominis vr̃is, non tm̃ bonis &c. ad Ro. 13. qui potestati resistit &c.

3 Verum dominus possit ponere exactiones suis subditis, vide infra, Tallia.

4 Verũ dñs teneat ex facto familiæ? Res. vt colligo

re miles, & in l. d bitores, C de pactis facit l. inimicus, ff. d edein. li Pau de C si in l. ex hoc iure. ff. d iusti. & iur. Alc. de Neuo in c. ad q̃ues, de rerum pmu. & in ca. potuit in gl. 2. de loca. Bal in l. in testamẽto. C. ad l. Falc. Ho. & doc. in cap. dilecti, de maio. & obe.
i Th. in summ a] q. 5. 1. q. ar vl. ad vltimum. & ponunt Theo. in 2. dist. vltima.

a Et huiusmodi] Quia tunc nō sufficit exhibere malefactorē, sed in optione damnū passi, vt agat contra famulos, vel contra dñm, vt d. l. vnica, & no. Barto in d. §. familiæ, & vide Bar. in d. l. vnica, qui ponit plures casus circa delicta commissa in hospitio. & de hoc not. Card. & Pet. de Anc. Cle. 2. in §. porro, de sta. mo. & Car. in literis, de testib.
b Quò ad forum iudiciale] Nisi quatenus ad ipsum peruenit, vt per statim allegatos doc. nisi dñs sciat, & non prohibeat, quia videtur ratificare, vel nisi famulus faciat de volūtate, vel mandato dñi Flo. in l. is cuius, in fi. ff. si serui. vē di. l. si colon⁹, in fi. ff. de aqua plu. arc. vel nisi statuto caueatur dñm teneri pro famulo, quia tūc tenetur ēt de cōmissis, vide Bar. in l. tutius. ff. de test. mili. vbi dic. t ve tunt, si simpliciter statutum dicat dominum teneri prò debito famuli, secus, si dicat p delicto a famulo commisso, quia intelligi tur de commisso tempore, quo est famulus.
c Ve liberalitatē] & ideo dicit tex. in c. 2. eod. q donans quodam mō sibi legē imponit, vt deberē se quod spōtè tribuit, existimet, & nisi beneficijs

colligo ex do. Ant. & Io. de Lig. ac Pa. in c. licèt, de ref. ipo. & Bar. in l. nè qd, ff. de incen. rui. nau. q sic, qñ familia ei⁹ deligt in officio, seu ministerio, in quo ipse dñs ē ppposit⁹, & ipse vtitur opera talis familiæ, qa sibi ĩputaē, q talē elegit, qa honestā debebat ponere. l. 1. §. familiæ, ff. de pu. ciuiliter tñ teneē, non criminaliter, vt d. l. nè qd. ex quo patet, q potestas seu rector teneē ex maleficio suotū officialiū. l. si post, C. de assess. idē dic de Capitaneo, q teneē ex delicto suorū armigerorū, nauta, hospite & similibus. Addunt tñ s. dicti doc. q si officiū erat publicū, vt potestatis, & hmōi, [a] sufficit exhibere malefactorē, vt in d. §. familiæ, secus, si officiū non erat publicū, vt nauta, & caupones, & huiusmodi l. vnica. ff. fut. aduer. nau. si verò familia non deligt in officio dñi, non teneē dñs quò ad forū iudiciale, [b] sed quò ad conscientiam sic, si est in culpa non corrigēdo eā, nā tenetur verbo, & exēplo eam corrigere, & si aliqs eorū est incorrigibilis, tenetur eū expellere nisi qñ p sumeret, q efficereē peior, nā tunc faciat quod pt, & excusatur, aliās non, qa talibus dr, Error, cui non resistitur, approbatur. 84. di. 4. error, cum similibus.

5 Quomodo aūt famulo ĩfirmāti debeatur merces, Vide familia §. 2 qñ teneē de robaria, quæ fit in ei⁹ dominio, vide Pedagiū. §. 8.

DONATIO dicitur a dono quasi doni datio. ff. de donatio. causa mor. l. senatus. §. 2.

1 Donatio ppriè est, qua aliquis dat ea mente, vt statim velit accipientis fieri, nec vllo casu ad se reuerti, & pp nullam aliam causā facit, q̄ vt liberalitatem, [c] & munificentiā [d] exerceat, ff. de don. l. 1. in prin. & hæc donatio propriè dicitur, vt ibi & ēt dr̄ simplex, vt. C. de do. ante nup. l. fin. §. 1. & absolutè, vt d. l. senatus. §. 1. & inter viuos, vt Instit. de do § aliæ nec ob. illi verbo, Vllo casu ad se reuerti, C. de reuo. dona. l. fi. quia illa reuocatio fit potestate legis non contrahentium.

2 Quot sunt species donationis? Res. q quāuis glo. in l. 1. in princ. ff. de don. dicat tot, quot sunt diuersitates volūtatū tñ gl. in l. res vxoris, in verbo, dissoluitur, C. de dona. inter vi. & vxo. tantū tres explanat. Prima dicitur donatio inter viuos, q̄ simpliciter vocatur donatio. Secunda dicitur causa mortis. Tertia dicitur inter virū, & vxor. de prima hic dicā, de secūda in c. seq. & de tertia in c. 3. se. Adde, & aliam quæ dicitur propter nup. de qua in c. 4 seq.

3 Donatio, quæ dicitur inter viuos, quadruplex est, alia simplex, & absoluta, qua simpliciter quis donat, de qua in d. l. 1. in princip. Secunda est conditionalis, de qua in d. l. 1. §. 2. quæ est, quā do quis donat sub conditione, vt si fecerit, vel si venerit, & huiusmodi. Tertia est modalis, vt C. de donatio. sub modo. l. 1. & 2. & est quando donat, vt tale quid fiat, puta, donat, vt alimenta præbeat, & de hoc vide supra conditio. Quarta est remuneratiua beneficiorum, de qua in l. Aquilius regul⁹, ff de donatio. vbi dicitur non esse meram donationem, sed officiū magistri remuneratum quadam mercede, & propterea ista non reuocatur causa ing: a-

creuerit, nihil ... sibi tisse putet, & propterea bñ dicitur, q beatius est dare, quā accipere. 16. q. 1. præ dicator cap. cum Martha. de celebrat. miss. Not. pro intelligentia, q donatio est rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, secundum Ho. & dicit rei licitæ, quia rei illicitæ non valet, sicut nec emptio l. q sæpè. §. venenū, ff. de contrah. empt. nullo iure cogente, qa si ius cogeret, vt obligatio naturalis ex pacto nudo, vel ad anti dora, non est propriè donatio, glo. no. in l. donati, ff de reg. in. & l. sed si lege. §. cōsuluit, de peti. hęre. Ita dicit Bart in l. 1. ff. e. & ideo si esset obligatio ciuilis, non impediret donationē, ex quo ex ea agi potest.
d Et munificentiā] Adde Pa. in rub. extra eodē, vbi ponit duplicē diffinitionē.

ingratitudinis. [a]

5 Quis non poteſt donarẽ donatione īter viuos vt ſciatur qs pōt donare cōſequẽter, & cui pōt donari? ℞. ꝗ.23.sũt,ꝗ donare nō poſſũt. hic nō loquor de donatione, q̃ dr̃ remuneratiua. ſed tãtũ de ſimplici.vel cōditionali,ſeu modali.

6 Primus, ꝗ non ẽ cōpos ſuæ mentis,ſicut furiosꝰ amẽs,& huiuſmodi.15.q.1. merito,[c] le.ſi furiosꝰ;ď homi.& l.Iulian. ff. de cu.fu. nec curo,an ſit ei datꝰ curator,quia in conſcientia, ex quo nõ eſt ſanę mentis,nõ tenet.facit.l. Modeſtinus,ĩ fi.& ibi.gloſſ.ff.de dona.

7 Secundus prodigꝰ, vt ĩ l.1.ff.ď cura ſu. & hoc verũ poſt,q̃ curator ẽ ei datꝰ vel interdicta eſt ei alienatio,vt l.is cui, ff.ď.ver.obl. etiã ſi verè non eſſet prodigꝰ;ſecus in tutore.dato pupillo,qui ẽ adultus,[b] & in curatore,quia iſta pendent à natura,ſed eſſe prodigũ à ďclaratione iudicis ẽm Bar. ibi. nec ſufficit præconizatio,ꝙ nullus cõtrahat cũ tali,quia requirĩt irterdictio q̃ dẽt fieri ipſi prodigo,vel ſaltem datio curatoris ẽm Bar.ĩ d.l.is cui, 1. col. vel ſaltẽ ſẽtentia declaratoria, ꝙ ſit prodigus ẽm Ange.ď Ate.Inſt.qui.ñ eſt permiſſ. face.teſta.§.Item prodigus.

8 Tertius minor.25.anno,niſi ratũ habeat poſt ꝯplectũ.25. vt C. ſi ma.fac. ra. habue. l. vlt. [c] vel niſi cum autoritate tutoris,vel curatoris,vt l.pupillus ,ff.de acqui. re.do.

9 Quartus filius familias,vt l.filius fa.ff. de dona.fallit,ſi eſt filius in dignitate, ẽm Innocenc.in cap.grandi,de ſup.neg.prela. libr. 6. alleg. d.l. filius, vel ſit filius ſenatoris , vel alterius dignitatis , quia poteſt, ſi pater dedit ei liberam adminiſtrationẽ peculij,niſi ſpecialiter pr̃ ſibi denegauerit. Itẽ ſi filius ſa.hẽt liberã peculij adminiſtrationẽ, & iuſta rõne morꝰ donet vt mr̃i,& ſimilib. ꝯiunctis pſonis,pōt;alias ñ.Itẽ ſi hẽt peculiũ caſtrẽſe,vel quaſi,pōt,vt d.l. filius ſa.in tex.& gl.itẽ in caſib.de quib.in.§.ſeq.

10 Quintus ſeruus,religioſꝰ,vel monachꝰ & ſimiles ꝗ nihil habẽt proprij.12.q.1.nõ dicatis,niſi de licẽtia ſuperioris , vt ibidẽ. Fallit ĩ religioſis,& monachis,ſi habẽt legitimã adminiſtrationẽ,& ex cauſa legitima donẽt,ſed ſine rõne iuſta non poſſũt. [d] d.l. filius ſa.ĩ prin.& 12.qõ.1.ꝗa tua. Intellige de mobilib.& q̃ ſeruãdo ſeruari nõ poſſũt, vt.ſ.Alienatio.Itẽ ſi de licentia p̃lati ſtat in ſcolis cũ ꝯſilio maioris partis conuentus , vel in peregrinationẽ vadit,ꝗa pōt donare q̃ alij.ſcolares,& peregrini honeſti rõnabiliter facere ſolẽt,vt tenet gl.in d.c. non dicatis,alleg.l. vlti. C.ad Mace.l.ſi lõgiꝰ.§ 1. vbi optimꝰ tex.ad hoc,ff.de iud.& ẽt donare pñt cã eleem. [e] ẽm qď dicã eleem.§.6.

11 Sextus Abb.& quilibet alius p̃latus religioſus,qui nihil dare pōt, niſi ſicut dictũ eſt de filijſſa, qui habẽt adminiſtrationem 54.di. Abbati, niſi per ſtatuta,aut conſuetudinẽ aliud caueatur,arg.l.prohibere autem.§.non tantũ autem,ff.quod vi aut clã. de his quæ fiunt à pręla.cap.ea noſcitur.

12 Septimꝰ vxor,ſi nõ habet vltra dotẽ niſi eleemoſina ẽm ꝙ dico. ĩ.Eleemoſi. §.6.

13 Octauus,qui cõmiſit crimẽ læſæ maieſtatis.C.ad l.Iuliã maie.l.pen.&.vlt.ꝗa bona ſunt confiſcata.

14 Nonus hr̃icꝰ,ꝗa ipſo iure bona eiꝰ sũt confiſcata, vt de hære.c.cũ ẽm leges li. 6.

15 Decimus,ꝗ ꝯhit ĩceſtas.ſ.īter aſcẽdẽtes & deſcẽdẽtes aut nefarias.i. īter collaterales,vel inutiles alias ꝓhibitas nuptias,ꝗa ipſo iurẽ bonorũ ſuorũ dñiũ ꝑdit, vt ď ca.cũ ẽm.ll. & ĩ autẽ.[f] de ĩceſt.& ne.nup.ĩ pri. & ibi dicit ꝓcedere ĩ quocũq; mr̃imonio illicito,dummodo fuerit ſciẽs factum,puta cũ cõſanguinea,& ius,ſ.qď prohibet:alias non.ſ.ſi ſciat ius, ſed non ſcm̃, aut factum ſed non ius, ꝗa error iuris excuſat à dolo.

16 XI.ꝗ ĩ aliqua re cadit ĩ ꝯmiſſũ,puta ĩ agro vectigali ipo vectigali nõ ſoluto, vel qñ qs occultat merces,quarũ vectigalẽ ſoluendũ,ꝗa ipſo iure ꝑdit dñiũ illius rei,& hmõi,vt no.ĩ l.ꝯmiſſa,ff.de pub.vbi dr̃,Nã quod

a Ingratitudinis] Si aliqs donat alicui ꝓter bñmerita,& ſeruitia illa exprimendo,& falſũ, ſit,ꝗa re vera ille nũq̃ ſeruitia ꝓ ſtitit,ꝑ hoc nõ viciat donatio, ꝗa donatio ſicut legatũ nullã cauſã reqrit,ideò cũ ſit error ĩ cã,& ñ in obligatione,ñ viciat donatio.Iaſ. refert Bal.ibi ita tenẽtẽ in l.2. ff.ď cond.cauſa data. Et idẽ Bal. in c. ſciſciatus, de reſ. quod not.

b Qui eſt adultꝰ] Quia ſcilicet ſi eſſet adultꝰ, & tutorem haberet nihilominus valeret,quod factũ eſſet ſine autoritate tutoris , ꝗa finita eſt tutela.

c L. vltim.] In gl. in ver. tradiderũt , & facit. l. prima & ſecũda , eo.tit.

d nõ poſſũt] Puta ꝗa patri, vel cõiunctis pſonis vel pauperibus .

e Cauſa eleemoſinæ] Nã pōt facere eleemoſinã famæ pereũti, vt no. gl. not in d. c. non dicatis . Pa.ĩ c ſi qs,ď fur.

f Et ĩ autẽ]Vide in auten. ĩ ceſtas , C. ď inceſtis nup.

a L.poſt contractum] Vide ibi Bar. qui latè hãc materiam declarat.
b § mulier] Vbi mulier, in qua ſuſpitio cadere poteſt, nec aliquid ex teſtamento militis capere põt.
c Miles] In glo. in ver. facere, & ibi Bar qui allegat Ri. Mala. in quadã diſpn. ſed nec valet relictum factũ tali mulieri, vt ibi p eũ & idẽ Bart. in l.a. C. de don. inter vir. & vxor. qui ad hoc allegat p Ricar. mal. & Ang. in d. l. miles. Io. Andr. in Merc. in regula, ſine culpa, facit. c. degradatio, libr. 6.
d Cauſa dotis] magis poteſt dici obligationis diſſolutio, vt l ſi. C. de do. promiſ.
e Adde ſextum] Hos caſus enumerat & Angel. in l. a. ff. de dona. & vide ibi Bar. & Ale. & dicit not Ang. in l. pe. § filiũ, ff. ꝓ hær. ꝙ donatio in prædictis caſibus nõ põt p pœnitẽtiã reuocari, allegat text. in l. 1. ff. q ſine mann. ad li. puene. Septimo valet donatio facta a patre filio cã ſtudij, ſicut ꝓ dote ſecundũ Ale. poſt Bart. in l. 3. C. de inof. donat. & in l. 1. ff. ſol. mat. licèt ibi Imo. contra. vide infra peculium. §. 18. octauò valet donatio inter patrẽ, & filiũ, quę hodie firmatur iuramẽto, q a cũ iuramẽtũ ſit quoddã vinculũ ſpũale. c. cũ § laic⁹. de fo. cõ. lib. 6. vnde ſpectat ad forum eccleſiaſticum. ſit regula, ꝙ in ſpũalib nõ curetur de patria ptãte. ca. ſi annũ, de iud. li. 6. meritò iuramẽtũ

qđ cõmiſsũ eſt, ſtatim deſinit eſſe eius, qui crimen contraxit, dñiumq; vectigalis acquirit̃ fiſco, ſ. vel ſm ordinem ciuitatis ſm glo. ibi. In iſto tñ caſu & tribus immediatis p̃cedẽtib⁹ licitè a donatario retinet̃ ꝙ eſt ei donatũ ante ſentẽtiam declaratoriã, quæ requiritur anteq̃ eis poſſit auferri, vt ĩ. Pena. § 3.

16 Duodecim⁹, qui ꝯmiſit aliquod capitale crimen a p̃dictis, ꝑ qđ bona eius ſint publicanda poſt ꝯdẽnationẽ, ſi p̃t donare, ſed añ ſic, vt ff. de dona. l. poſt contractũ [a] ſm diſtinctionẽ ĩ. Alienatio. §. 5.

17 Tertiuſdecim⁹ miles, q meretrici, vel cõcubinę dare nõ p̃t. l. 1. C. de donat. inter viru & vxo. & ꝑ glo. & do. in l. miles ita hæredẽ. §. mulier, [b] ff. de teſta. mili. Idẽ dic de clerico doctore, & aduocato, q dñr milites ꝑ no. ĩ l. miles, [c] in prin. ff. de ſen. & re iud. ſed Cyn. in d. l. 2. intelligit de milite armatæ militiæ, non de militib. q militant luxui & appellantur milites dignitatis, & gaudentes, non milites opere.

18 Quartuſdecim⁹ vir vxori, & è ꝯrio, ꝯſtante mrĩmonio de quo dic infra, donatio. 3.

19 Quintuſdecim⁹ pr̃, qui filio, filiæve non p̃t donare aliquid, q a pr̃ & filius cenſentur vna pſona, vt C. de ĩpu. & alijs ſubſti. l. vlri. fallit ſm glo in l. pr̃. C. de inoffi. don. in quatuor caſib. Prim⁹ eſt cã dotis, [d] & donationis ꝑ nuptias l. Põponius Philadelphus, ff. fami. erciſc. Secũdus ẽ eũti ad caſtra, nam ei p̃t res mobiles donare. l. 4. C. fa. erciſ. Terti⁹ eſt ꝑꝑ aliquod diurnũ, vtputa pro alimentis. Quart⁹ eſt vſusfructus quẽ habet in aduenticijs, quẽ pater p̃t donare. Addo quintum, qñ videlicet filius eſtemãcipatus, ar. de reſti. in integ. c. conſtitut⁹. Adde ſextũ [e] qñ donat ꝑ benemerita, ſm Barto. in l. ſi donatio, C. de colli.

22 Sextuſdecimus quilibet donare prohibetur vltra quingentos ſolidos, [f] vt C đ do. l. pe. [g] in fin. qđ eſt verũ ſine inſinuatione p̃cedẽti. Excipiunt̃. 7. cas⁹. Primus in magiſtro militũ, q res mobiles tã ſuas, q̃ ex ſpolijs hoſtium habitas donare poteſt militib. Secundus caſus, quando quis donat pro reparatione domus ruptæ ex ruina, vel incendio. Tertius in redemptione captiuorũ, hi ſunt in d. l. pen. in gl. ibi. addunt̃. Quart⁹ in donatione imperiali. Quint⁹ in donatione propter nuptias vſque ad quantitatẽ dotis. Sextus in donatione cã mortis. Addo ego ſeptimũ in donatione in piam cãm, vt in l. ſancimus. C. de don. & licèt glo. ibid. in ver. quingentorũ, in d. l. ſancimus, velit ꝙ in piã cãm nõ valeat ſine inſinua

firmabit donationẽ inter patrẽ & filium, qñquidem hæc ſola patria poteſtas impediat donationem inter patrẽ, & filiũ. Nam patria poteſtas inducta ẽ ſolũ de iure ciuili. l. nã ciuium, ff. de his q ſunt ſui, vel alie. iur. nõ aũt de iure gentium, Inſ. de patria po. in prin. vñ de iuregentiũ bñ oriebatur obligatio naturalis inter patrẽ, & filium de quo in l. fr a frẽ, ff. đ cõd. inde & in l. ſi qs ꝓ eo, ff. de fideiu. Facit ſimile, quia in materia matrimoniali nõ obeſt patria poteſtas. c. nõ eſt nobis, de ſpon. c. 1 de deſp. impu. gl. in l. Paulus, ff đ ſtatu ho. quare illa obligatio naturalis operatur vt pactũ donationis valeat l. ſi quis argẽteu. C. de don & hoc æquitate canonica. c. 1. de pact. li. 6. tenet hoc Bal. in l. 1. C. ꝓ donato, & in rub. ff de iureiu Alex. in l. ſi donatione, C. đ collatio. Idẽ Ab. in c. cum contingat, de iureiur. & Io. An. ti. de don. in addit. Spe. & in ti. de teſtam. §. 1. ver. ſed pone, filius, & Bart. in l. frater a fratre, vltima col. de condit. inde. & tex. & gl. in l. 1. C. de inof. donat. & Bal. in l. 3. C. de donatio.
f Solidos] Not. ꝙ aureus pro ſolido accipit, ita not gl. Inſtituta. de libertin. poſt medium in ver. libertinus.
g L.pen.] In l. n. ſancimus, eo. tit. dabatur licentia donãdi vſque ad. 300. aureos. In iſta verò lege extenditur vſque ad quingentos.

tione nisi vsque ad octingentos so.idos, tamen tu tene, ꝙ valet, sicut tenet Bar.in l.illud, C.de sac.san. ecc. per identitatẽ rõnis.d. l.pe.cũ insinuatione autem valet vsq; ad quãcũq; summã factã indistinctè ab his qui donare pñt, vt ĩ d l.pe.

21 Quid si sit facta donatio duobus de maiori summa, q̃ quingẽtorum solido rũ sine insinuatione? Resp. ꝙ non valet, tex. est in aut. item a priuatis posita super d.l.sancimus.

22 Quid si donatio sit facta in singulos annos eiusdẽ quantitatis, quæ singulariter non excedit summam, sed simul oẽs sic? Res. ꝙ nõ valet ẽm Ho. quia est donatio vna. l. senatus. §. fin. ff. de dona. causa mor.

23 Sed quid si fiat diuisim per plures donationes vltra pfatam summã? Resp. Alberi.in l.illud, C.de sac. san.eccl. ꝙ non valet, quia ad hoc vt cesset necessitas insinuationis requiritur distantia in tempore. vt d. aut. item & a priuatis. §. si qs primo. Fuit.n.vnus impetus quem lex per insinuationẽ voluit refrenare, C. de inof.do.l.pater, aliter ꝓualerent verba rei cõtra. l. 2.in fin.C. cõia de leg. vbi dr̃, nos.n.non verbis, sed ipsis reb.legẽ imponimus, facit ff.de ca.pecu.l. si fortè.[a] nã vnus impetus facit plura esse vnũ, ff.ad l.Aqui. l.illud [b] §.fin. extra de ordi. co.c. cum dilectus.

24 Sed nũquid reuocabit̃ tota donatio, si excedat sũmã factã sine insinuatione? ℞.ꝙ nõ, sed solũ excessus [c] a dictis. 400. solidis, vt in l.sancimus, C.de do. ꝙ limita verũ, nisi fuisset iuramẽto firmata, qa tunc in nullo reuocat̃ [d] ẽm Io. An. in add. ad Spe.de fi.instru. & quid valeat solid⁹, vide ĩ. Ludus. §. 2. in fi.

25 Sed qd est insinuatio? Res. Alberi.in d.l.illud, ꝙ ꝯsuetudo vr̃ admittere ꝙ insinuatio ẽ per superiorẽ autoritatis pstatio qđ vr̃ innuere glo.1.& 2. in aut. vt non fiat pignora §.illud vnde ad cautelã solent hic verba poni, ꝙ corã eo donatio insinuata sit, & ita cõiter fit, licèt ꝓpriè insinuatio sit pexistẽtis donationis in scripturã autenticã redactæ apud competentẽ iudicẽ facta publicatio, & eius autoritate in publica gesta, seu acta facta reductio, vt colligitur l. in hac, C.de do.iuncto. §.illud, in aut. vt fratrũ filij, gl.ibi in ver.illud, & in §.nulla & est gl.ibi in ver. donationũ. de defen.ci.& in §. & hoc peruenit, vt nulli iudicũ, vt sic iter tẽpus donationis, & insinuationis posset deliberare, an expediãt, vt i aut.de appel.itra q̃ tpa.[e] circa prin.

26 An isinuatio posit fieri die feriato? Res. Alberi. in d. l. illud, ꝙ sic, quia non exigit causæ cognitionẽ. ergo quolibet die potest fieri, ff. quis ordo in bon. poss. ser.l.2.§.1. & etiam quia est actus, voluntariæ iurisdictionis, C.de fer.l. actus, vt est emancipatio, & manumissio, vt ibi.

27 Cui iudici debet fieri? Res. Alber.in d. l.illud, ꝙ iudici loci.l. data, in fi. C.de do.

28 Septimusdecimus donare non pñt, qui dominium in re, quam donare volunt non habent, sicut sunt raptores, fures, & hmõi, quia nemo plus iuris in aliũ transferre pt, quàm ipse habet, l. nemo, ff de

a L.si fortè] Vbi res donatæ & nõ aptæ ad militiam filiofa. non sunt castrensea, licèt fuerit dictum, ꝙ sint in castrẽsi peculio. Veritatem enim, inquit text. spectamus. Et ibi vide Barto.distinguentem.

b L. illud.§.fin.] Si quia vulnerauerit seruum, & postea occiderit, de vulnere & de occisione tenebitur secus, si vno impetu pluribus occiderit vulnerib⁹ quia tãtum de occiso tenetur.

c Excessua] Pone ꝙ quidã posuit magnam quantitatẽ pecuniæ ante te, dicens tibi donare totam, tu accepisti partem, postea pęnitet te ꝙ totã nõ acceperis, & vis petere totã, & dicis, ꝙ ñ potuisti acceptare nisi totum, & ille rñdet, ꝙ non fuit donatio in illa parte, cum nõ acceptaueris totum. An per hoc, ꝙ partẽ acceptaueris, videaris totum acceptasse? vr̃ prima fronte dicendum, quòd donatarius nihil debet habere, qa donatio non potuit acceptari in parte, & in parte nõ: probatur, qa legatũ dicitur esse quædam donatio, & non potest ꝓ parte acceptari, & pro parte non l.neminem, de le.2. ergo nec donatio. Bar.in l. 2.vl col.ff.de acqui.hæred. determinat oppositũ per tex.in l. 1. §. si stipulanti, de ver.obligat. quia ex quo donauit tibi totam illam summam, valeat ꝓ parte acceptata, & facit, l.sancimus, C. de dona. non obstat illud delegato &c. qa legatum est quædam dispositio ꝑfecta ab ipso testatore, & sic eo mortuo quæsitũ est ipsi legatario dominiũ, vel saltem obligatio, non ergo potest repudiare ꝓ parte illud, vt l. an pars, ff.pro dereli. sed donatio ẽ contractus, q nõ perficitur nisi cõsensu duorum, tamen. antequã cõsentiam, possum impedire, vt non perficiatur nisi ĩ certa parte, cum ex hoc nec donãs nec donatari⁹ læditur dicto §. si stipulanti, & ibi Ias. hoc tenet Et ibi Bal.Imola, & Raphae. & Paul. de Cast qui dicit hoc dictum vtile & singu. ẽm Bal.

d Reuocatur] sed rame. tũ supplet insinuationem.

e Intra quæ tẽpora] Datur enim ibi tempus ad appellandum decem dierum, vt

re.iu.facit l.traditio,ĩ prin. ff.de acqui.re.do. vide aliquas exceptiões ĩ d. l.traditio,ĩ gl.1. sed nihil ad nos.

29 XVIII. prælati, & aliæ psonæ ecclesiasticæ, q̃ non põt res ecclesiasticas mobiles, vel immobiles preciosas alienare sine certa solẽnitate, de qua supra Alienatio.res aũt mobiles prohibenẽ in vsus ĩhonestos alienare. vide s̃. clericus.3.S.4.

30 Qũo eps̃ põt donare ꝓ ꝯstituẽdo monasterio, Vide in c.apostolicæ sedis,đ do. quia parũ ad simplicem ꝯfessorem pertinet.

31 XIX.illi, qui sunt non soluendò creditoribus, Vide supra alienatio.S. 26.

32 XX.illi,qui propter causam illicitã donãt, puta fœminæ ꝓ meretricio.Sed aduerte,ꝙ meretrici publicæ siue ꝯcubinæ [a] valet ꝓmissio, siue donatio ẽm Barto. Bal.& Aug.post Cy.in l affectionis,ff.de dona.& in l. 2.C.de ꝯd.ob tu.cãm licèt gl.quã tenet Bald.& Ro.in d.l.affectionis,velit ꝙ valet nõ quò ad actionẽ,sed quò ad exceptionẽ sed reꝓbaẽ [b] a p̃dictis. sed ꝓ meretricio facto cũ nupta,vidua, vel virgine q̃ de iu. ciuili puniẽ,ñ valet ꝓmissio,sed donatiõe facta potior ẽ ꝯditio possidentis,nisi sit miles,vt dictũ ẽ supra.verũtñ fisc⁹ [c] posset auferre a muliere,vt no.Cy.in l. 2.ff. de cond.ob tur.cãm.& in tex.l. Lutius, in fi.ff.de iu.fis & ista est vera opi. licèt alij indistinctè velint,ꝙ ñ valeat,& malè. & idẽ dic đ donatiõe facta ꝓ quocũq; ꝙ lege puniẽ.& sic intellige d.l. affectionis.

33 XXI.ibi,q iudici,seu p̃sidi,aut alijs officialib. q̃bus est constitutũ salariũ suũ aliqđ donãt siue añ,siue post.đ positũ offiñ ꝓ aliquo beneficio tp̃e administrationis p̃stito.nã tã donans,q̃ cui donatur, conuictus quadrupli pęna plectiẽ,vt in l.fi. C. ad l.Iul.repe.intelligit gl.verũ qñ occultè daẽ,secus si palã pp l.1.S.1.ff. de polli. q est cõtra,& facit ꝓ ea text.in l. Barbari⁹.ff.de of.p̃r.Iudices aũt delegati ecclesiastici nihil põt recipere, nec eis donati,nisi solũ esculẽtũ,& poculentũ, qđ in paucis dieb⁹ possit cõsumi,& mera [e] liberalitate donatũ.idẽ dic đ cõseruatore,vt ĩ c.fi.đ of.dle. li.6.idem dic de iudice sęculari,de quibus Vide,Iudex.S.8.

34 XXII.illi, q visitatoribus suis aliq̃ pecuniã,seu eorũ famulis, vel quodcunq; aliud munus donare volunt, de quo Vide infra Visitatio. S. 3.

35 XXIII.illi qb. ꝓ statuta municipalia ẽ ꝓhibitũ nisi cũ certo mõ donaẽ,& si don. ẽ õẽ ꝓ aia possit ꝓhibeẽ vt.imunitas.S 46.& 47.

36 Vtrũ donatio possit fieri absenti? Rx.ꝙ sic,siue mittas q ferat,siue iubeas ꝙ ipse penes se qđ hẽt de tuo reneat, sed ignoranti ñ p̃t, [f] vt in l.absenti,ff.de do. fallit,qñ donans mittit p seruũ donatarij,& ea mente, vt statim fiant sua d.l. absenti.

37 Vtrũ donator teneaẽ de euictione donatario?Res.gl in l.Arist.in S fi.in ver.si dolo, ff.de don.ẽm Azo.ꝙ sic hodie, cũ assimileẽ venditioni,Insti.de donatio.S.aliæ. Sed ipsa gl.distinguit,ꝙ aut fuit de ea ꝓmissũ, & sic teneẽ. C. de euictio.l.2. [g] nã ꝓ qualibet cã.ꝓmitti p̃t de euictione.ff.de ædil.edic.l. sciendũ,aut ñ fuit ꝓmissũ,& tũc aut cæpit donatio a datione,siue traditione,& non tenetur de euictione,sed de dolo, si intercessit.aut cæpit a pactione,vel promissione,& tunc agi potest,vt in d.l.Aristo, & C. de iu.do.l.1 ff.de verb.obl.l.vbi autem.S.fi.

38 Vtrũ donatũ ab eo,qui non p̃t donare, sit restituendũ de necessitate a donatario? Rx.ꝙ sic ẽm ꝙ patet p supradicta,& ẽm su

pradictas

liceat hominis inter illud spaciũ plenissime đ liberare,& glos. ibi dicit,Quicq̃d enim cõsilij moderatione perficitur, nõ cõsueuit plenitudinis robore perfundi, sed ꝑpetua firmitate durare. Facit l.dubium, C. de repud. Et in authen. vt imo. §.sed si cum.

a Concubinæ] De cõcubina habetur in l. donationis,in principio.ff. eod.

b Sed reꝓbatur] Propter gñalitatem illius legis. Et ẽt quia speciale est in milite, ergo ius commune est in ꝯrium.

c Fiscus] de hoc vide infra restitutio, primo in ver.mulier.

d Quę est cõtra] Ad idem. l. hoc iure,in princi.ff. de dona.vel aliter solue, q̃a sic erat cõsuetudo.

e Et mera]De rescri.c. statutum. §.insuper,li. 6.

f Non potest]ad hoc l. nec ambigi, C. eod & l.si aliquid, & ff eo. l.ẽt oportet tñ, ꝙ abñs consentiat.vnde Bar.in d.l.abñti,ĩ prin. dicit,ꝙ si existẽs in domo mea dico. Dono Titio fundũ, & ille dicat hoc mihi placet, nõ erit perfecta donatio, vt ibi per eum.

g C de eui.l.2.] Vbi ẽ casus, ꝙ si auus donat nepoti prædia, & de euictiõe cauet,tenẽtur cohæredes nepotes,q & auo successerunt de euictione ꝓportione hæreditaria, secus, si non cauit,& ibi ẽ gl. quę idẽ dicit, vt hic.De ista camẽ materia viđ Ab. & Im.in c. fin.de em.& vendi.Bar. in d l.Arist. §. fi. Bald.in L.2.C.de euict & q̃d in donatione remuneratoria? Dico ꝙ idẽ est.vide Bar. in l. Iul. §. 1. de ver.obl.& ibi dem. ꝑ Fulgo in l. si res,ff.de euict. vbi tenet contra cõem opi. & per Pau de Castro in l. si rem meam, ff. de solutio.

pradictas distinctiones.

39 Verum donatum ambasiatorib⁹ acquiratur eis, vel dño? R. sm Bar. i l. si verò. §. itē quicquid, ff. sol. matr. & p Cy. in l. fi. §. sed cū in secūda, C. de fur. & p Guil. i l. q proprio, in §. pcurator, ff. de pcurato. & gl. vtroq;, q acqrit ābasiatorib. si donat rauq personæ. facit l. sociū, a qui. §. 2. ff p socio, & quod ibi no. vbi donatū socio occasione societatis cedit donatario, non societati, ex quo donatū ē psonæ, nō societati, sec⁹, si donat rōne officij, qa acqrit dño, ff. d cast. pec. l. si forte & l. miles, la 2. l'a ic. postulastis, d pcess. pbē. dicit, q i dubio d bemus attēdere qualitatē doni. & si talis sit res, q poti⁹ credit donata dño, q ambasiatori, vt puta Leo, & hmōi, tūc acqrat dño: als nō. b Vel pōt dici, q si psona ambasiatoris antea erat nota, tunc videat ituitu psonæ. Si verò solùm ē nota pter offm sic intuitu officij datū videatur. l. si forte. l. miles, la. 2. l. dotē. §. hæreditatem, ff. d castren pecu.

40 Verū qn donat, vl legatur isto mō, dono vel lego talē terrā, q ē. j. tales confines, quę est. 20. iugerū. quę tn̄ ē 30. vel lego vxori meę talia iocalia, q sunt precij cētū ducatorū, & tn̄ sūt ducentorū, donatari⁹ poterit ne bōa ɔscia teneri? R. Bal. in rub. de emp. & vēdi. C. dicit, q Io. An. i addi. ad Spec. tit. d emp. & vē. refert, & sequtur dnm suū, q fuit Oldrad⁹, ɔsi. 232. als. 31. vel 167. q pōt totum retinere, p l. si fūdum sub ɔditione. §. si libertus, c in fi. ff. d le. 1. l. cū pater. §. pater, q filio, aliàs pater filio, q, ff. de le. 2. Sed ipse Bal. dicit multum differt, an qs exprimat ɔceptū suū icipiēdo à numero, vel mensura, vt puta dono tibi quatuor modia terræ i tali confinio; & tūc non veniat plus, vt l. si qs testamēto, in prin. ff. de le. 1. an exprimat p nomina designātia certā spēm, vel corp⁹ determinatum, licèt postea mēsuret, qa tūc mēsura ē loco demōstrationis, q falsa nec viciat nec minuit id, cui adijcit. l. demōstratio, d ff. de ɔdi. & dem. Facit l. si vēditor, e ff. d actio. empt. & vēd. hoc sequit Petrus f in c. per tuas, de dona. vbi dicit, q si vir legat talia iocalia vxori, quæ ęstimat cētū, q licèt valeāt duplū, nō poterit hęres minuer, sed totū habebit. sir si min⁹ valēt, nō poterit plus mulier petere. Idē dicit de vēditione seu emptione; & sic solue. l. pe. §. fi. ff. d act. emp. & vēd. per hāc distinctionē. vel breui⁹ i emptione dic, q si preciū taxat per modia, n habebit illud pl⁹, secus, si non taxat p modia. idem dic in vēdente, si ē minus. vt teneatur sm prędicta.

41 Verum donatio mera possit reuocari ex pœnitentia? R. q non, ar. c. verum, de códi. app. facit. d. l. Aristo. eo. tit. in prin. & ideò dicit Bar. in l. fi. ff. de cond. ob cām. q donatio est ɔctus nominatus, g vt not. in l. iurisgētiū, ff. de pact. in prin. Nam hēt nomē elegās, nec reuocat pęnitētia, sicut nec alij ɔctus nominati, vt l. si pecuniam, in prin. ff. de con. ob causam.

42 Verum donatio mera reuocetur propter aliquam causam? R. vt colligo ex l. fi. C. de reuocatio. donatio. & ex capitulo. fi. de donatio. cum ibi not. quòd sic propter vndecim causas. Prima propter defectum causæ, propter quam res est donata. capi.

a Facit l. sociū] Bar. ibi format qōnē in impat. f donāte ambasiatorib. Mediolanensib. & dicit, q simpliciter acqritur ābasiatorib. Et iducit. l. diu⁹, ff de bonis dāna. quia, inquit, solent ambasiatores remunerari, & ita q. formant gl. in d. §. item qcquid, & in d. §. pcurator. Vide ēt Alex. i apostil. ad Bar. i d. l. sociū y §. 1. qa videtur cócordare cū opinione Ab. Et allegat Bal. i d. §. sed cū in secūda, als incipit, sed i secunda.

b Als non] Vt puta qa vestis donat, q est ɔueniēs ambasiatori.

c §. si libertus] Dicit ibi, q vn⁹ ex hæredibus in spē hæreditaria grauat⁹, pro portione sua, tātum, grauat⁹ vn⁹ ire, & æstimatio testatoris nihil operatur. vn̄ Di. ibidē fin q refert Bar. iducit illū tex q si testator veniens ad mortē relinqt vxori certas res, quas æstimauit aur, q si valent plus, hæres non pōt detrahere si valēt min⁹, non pōt vxor petere. q f prleat. qa ęstimatio testatoris nihil operat. p. §. pater, hic immediatè allega. tum.

d L. demonstratio] Ibi dicitur, si lego Titio fūdū quē emi si cōstat d fundo, licet fundus mihi donatus fuerit, nō viciatur legatum.

e L. si venditor] In prin. vbi si dico, q seru⁹ me⁹, quē vēdo, habet 10. in peculio, & si plus habet, pmitto me nō adēpturū, debeo pstare. 10. et si minus hēat; & facit in hoc.

f Pe. de An.] Et ibi etiā Abb. ponit hāc di. Vide etiā Sali in l. 2. C. de em. & vē. & d pi & cō. rei vē. Et facit, q not. Bar. i l. Iul. §. si Titius, ff. d act. ēpt. vbi dicit, si vēdo tibi pdiū pro mille. & dico, q sūt. 10 iugera, nō ē facta venditio ad mēsurā. sequtur hoc Bal in l. 1. 4. op. d peri. & cō. rei vēd. & Bar. in cōsilio 1. qō. d Cri. l. & vide Pau. de Cast. l. si seruū. §. 1. ff. de act. & empt.

g Nominati] Vn̄ ipse, licèt a principio sit voluntatis ex post facto ē necessitatis. l. sicut, C. de act. & obl.

a C.q̃ a te] vbi hr̃ d bñficij collatione, q̃ reuocat, si ille, cui collatũ fuit, vxorem ducat &c.
b Verbalẽ] Puta, q̃a dixit ei, ꝙ erat adulter, sodomita, blasphemus, vsurarius, & huiusmodi.
c Ponendo insidias] Vel venenũ præparauit, & huiusmodi.
d Alere] Adde Ab. idẽ di. in c fi. e. ti. Et dicit distĩctionẽ satis equã q̃a q̃ donat pri, æquaratur, q̃ dẽt alimẽta filio. l. si qs a liberis, ff. de lib. agno. & sic tollit gl. in l. ĩ cõ dẽnatione, ff. de re. iur. q̃ dicebat iure non caueri donatorẽ ali debeř a donatario. Idẽ tenet Bal. in §. sciẽdum, Insti. de dona. & Ange. in d. l. fi C. de reuo. dona.
e Libertas] Fallit in l. berto, q̃a redigitur in seruitutẽ. 2a. q. 2. c. octaua discussio.
f Per hæredes] Facit. c. fi. eo. ti. & ratio est, q̃a hoc ius reuocandi psonale est ſm gl. ibidem.
g Liberis] Intellige in casu, quo donatio facta liberis tenet, puta q̃a emãcipatꝰ est, vel ob bñ merita, & adde Bart. eandẽ di. faciẽtẽ ĩ d. §. imperator, & sequitur Ab. in d. c. h.
h Et valet] Sed q̃ritur, nunq̃d reuocata ista donatiõe in aliquo casu ex istis, reuocẽtur fructꝰ? Dic ꝙ nõ de hoc ẽ gl.

quod a te, a de cle. coniu. de quo dic, vt ĩ. §. 47. Scđa pp cõditionẽ adiectã. c. verũ de cõdi. appo. de quo dic vt ĩ. §. 46. Tertia pp dati enormitatẽ, puta cũ pr̃ donat tm̃, ꝙ filio hæreditas non remanet. 13. q. 2. si qs irascit. dic vt infra. Casu. 10. & 11. Quarta jcũ donatarius manus violẽtas iniecit in donatorẽ. Quinta, si atrocẽ iniuriã fecerit, s. verbalem, b aut eũ fugauerit, vel in carcerẽ intruserit, & hmõi, vt differat a pcedenti. Sexta, cũ ĩgraue dãnum rebus donatoris intulit, puta in tota vel maiori parte substãtiæ, põt ẽt esse citra maiorẽ partẽ substantiæ; & ideo erit arbitrariũ, ſm Io. An. & Pa. in d. c. fi. Septima, q̃n inferre psumpsit vitæ periculũ, licẽt effectus non sit secutꝰ, s. ponendo insidias. c Octaua, si cõditiones in donatione positas non seruauerit, quas pmisit. Hæc quinq; s. dicta immediatẽ hñr in d. l. fi. adde ſm gl. ibidẽ aliã, vñ. Nona, si donatarius negligit alere d donatorẽ inopẽ. qđ intellige ſm Cy. in d. l. fi. verum, si donatio cõsistit in magna re, seu quãtitate. & sic limita. d. gl. per iura al leg. in ea, q̃ loquuntur, q̃n libertas est donata, vt l. alimenta, ff. de li. agno. & in authen. vt liber. de cœtero. §. illud, cũ seq. ff. de iure pa. l. diuus, la 1. & l. ingratus. vñ donatio facta liberto reuocatẽ solũ ex obsequio non præstito, & ẽt emptũ ab eo ex pecunia donata, vel. 1. C. de reuo. donatio. sed nõ libertas, e C. de lib. cand. solo. Sed hoc est spãle in liberto, non in alijs, vt ex sola

non pstatione res ex pecunia donata, empta reuocecetur, vt in d. l. a. no. glo. qđ no. pro istis mulierib. & similicib. q̃ ferẽ oĩa donant, & demũ negligunť alimẽtari a donatario. Si verõ sit modicũ, quod est donatũ, non reuocatur donatio pp alimenta denegata, & sic intellige gl. in l. in condẽnatione, ff. de reg. iu. quæ vult, ꝙ nõ reuoceť donatio pp alimenta denegata. Et not. in pdictis causis reuocari donationẽ per donatorẽ, non p hæredes, f ẽt si talis ingratitudo sit cõmissa in donatorẽ, non in hæredes, vt in d. l. fi. & c. fi. no. Decima cã ex psumpta volũtate donatoris, vt pp natiuitatẽ filiorũ superuenientẽ, & in hoc sunt variæ opi. quia vñr iura varia. vide, si placet, Bar. in l. Ti i i s. cũda in §. imperator, ff. de leg. 2. & Pa in d. c. fi. X1. cã est contra voluntatem donatoris rõne inofficiositat s. Circa qđ no. Bar

sing in l. [illegible] §. plene [illegible] ex al [illegible] in fi. [illegible] li. hoc [illegible] donati [illegible] tis, q̃a cõ [illegible] te donatore [illegible] natio cũ fr [illegible] reuocatur nõ [illegible] is exstibus, sed ẽt confun [illegible] tex. est i l cũ [illegible] & ibi Ang. & Alex. ff. [illegible] da. vbi colligũt, ꝙ titulus reuocabilis non pręstat acq̃sitionem fr [illegible] ctuũ, intellig [illegible] q̃n ẽ reuocabilis fructu hominis, & [illegible] est, q̃a nõ vr̃ eẽ in bo [illegible] fide, q̃ pcipit [illegible] lo, quẽ [illegible] ebat [illegible] uocabile. [illegible] natio cã [illegible] stat in suspen [illegible] donec donat [illegible] mor. Lege &c. A [illegible] de d [illegible] tex & ibi Bald [illegible] lier. §. sed [illegible] ti, ff. de leg. [illegible] & Bal. in l. h. C. de vsu. & vsufr. leg.

to. in l. si vt allegas, C. de inof. do. sic distinguentem, ꝙ aut donatio est inofficiosa re & consilio; & tunc si est facta liberis, g reuocatur, quatenus est immoderatẽ facta vsq; ad debitum bonorum subsidium, vt l. si liqueat, C. de inoffi. dona. Si verõ sit facta extraneis, si reliquit aliquid filijs, sic reuocatur nisi vsq; ad debitum bonorũ subsidiũ l. omnimodo, C. de inoffi. testa. Si verõ non reliquit, sic reuocatur in totum. d. c si quis irascitur. aut donatio est inofficiosa re solũ, & sic reuocatur solum, quatenus est immoderatẽ gestum. Exemplificat Aug. in d. c. si quis, ꝙ quando quis irascens filio exhęredat eum, & donat omnia suæ ecclesię, quia non est suscipiendum, quia inofficiosa re consilio. si verõ cõputat Christũ filiũ, hñs ipse alium, vel si hñs duos filios, Christum cõputat tertium, vel habens 12. Christũ computat. 13. & omnibus æquẽ relinquit, sic non facit inofficiosẽ, & valet. h

Sed

a Loco filij] De hoc vtrũ monasterium habeatur loco filij vide Bald. in aut. ingressi, & in aut. si qua mulier, C. de sa. san. eccle.
b Ratione præsumptæ] Idem secundũ Bar. in d. §. imperator, versi quæro, dixi.

est verum, ꝙ inuitet ad delinquendum, quia, vt ibi dicit text. licèt ille, qui remisit, non possit accusare ad priuatam vtilitatem, potest tamen ad publicam.
e L. ex eo] Ibi stipulatio contra bonos mores non valet.

43 Sed qd si fuit facta monasterio reuocabit pp superuenientiã filiorum? R. Pa. in d. c. fi. ꝙ non in totũ, quia monasteriũ est loco filij, a & quia donatio est facta fauore aiæ, sed solũ reuocabit quòad legitimã debitã. hoc idẽ sentit glo. etiã in donato ecclesiæ. 17. q. vl. c. fi. & alia glo. 17. q. 1. c. vt lex ꝯtinentię; & hoc verum iure fori, s. iuris ciuilis, sed de iure poli, i. quadam naturali æquitate reuocat in totum, vt sentit glo. in d. c. fi. & d. c. si quis irascitur, & hoc ratione præsumptę b voluntatis donatoris.

44 Vtrũ si sit iuramento firmata, reuocabit pp præfatas causas? R. sm d. Anto. in d. c. fi. ꝙ sic ex subsistentia conditionis, quæ est in iuramento, c scilicet si gratus eris &c.

45 Quid si dictũ sit per pactũ, qd non possit reuocari prætextu alicuius ingratitudinis? R. ꝙ tale pactum nõ tenet, quia ęquitati naturali contrarium d esset, scilicet ꝙ aliquis impunè ingratitudinis vicium committeret, C. de inuti. [illegible]. ex eo. e

46 Vtrũ donatio conditionalis reuocetur? R. ꝙ pendente ꝯditione non pt, qa ex futuro euentu pẽdet. facit. l. potior. S. videam', ff. q. po. in pi. ha. nec ẽt purificata conditione, quia est vera & mera donatio. si verò ꝯditio deficiat, ñ reuocat, qa qd' non ẽ, reuocari non pt. c. ad dissoluendũ, de despon. impu. erit ergo pinde ac si non fuisset donatum.

47 Vtrũ donatio facta sub modo possit reuocari modo non seruato? R. vt colligo ex no. p do. in c. verum. de condi. ap. ꝙ aut modus fuit principalis f causa, seu finalis ꝯtractus; & ita pt reuocari, g vt dicit Bar. in l. 2. S. fi. ff. de dona. facit. l. cũ l. C. de pac. inter emp. & ven. vbi reuocat ꝯtractus noiatus non impleto modo, qñ modus fuit cã principalis ꝯtrahendi. & sic itellige. l. ea conditione, h & C. de rescin. ven. aut mod' non fuit cã finalis donationis; & sic non reuocat cessãte modo. facit l. Mæuia, ff. de manu. te. vbi libertas legata trib' seruis sub hac conditione, vt alternis vicibus luminaria accenderẽt super sepulchrum eius, non reuocat, q̃uis modus non impleat, quia tex. non considerat, vt causam finalem libertatis datæ modum, sed vt cãm impulsiuam. & si sumus i ĩ dubio, si donatio est in piã

c In iurõ, s. si gratus eris] Nam pacta contra leges l. iurisgẽtiũ. §. ait ptor, ff. de pactis, & l. pacta, C. de pac.
d Quia æquitati naturali contrarium] Idem tenet Bal in l. si C. de pac. & hoc quia inuitare ad delinquendũ contra l. conuenire, ff. de pac. dota. & sic clausulæ appositæ in instrumentis, quòd non possit reuocari prætextu alicuius ingratitudinis, non valet, sicut dicit Pau. de Castr. in d. l. fin. se allegas se in quodam cõsilio suo illis diebus. Idem tenet Bald. in l. fina C. de ho. lib. Et Sa. lic in l. pactum, C. de colla. Spec. titu. de dona. §. 1. ver. quid si actũ est. Et ibi limitat singu. Ioan. An. nisi interponeretur iuramẽtum, quia tunc cum iuramento potest pacisci, ꝙ etiam propter ingratitudinẽ commissam de futuro non potest reuocari donatio per text not. in cap. quemadmodum, ad si de iureiu. Sequitur d. Anton. in c. fin. de donatio. Et ibi Imo. in 15. & vl. column. in l. stipulatio hoc modo concepta, de verbor. obligat. & consil. 585. incip. super primo dubio in vlt. col. Quanuis contrarium teneat Ro. in d. l. stipulatio hoc modo, Et in l. donationis §. 1. ff. de donat. quia similiter est eadem ratio, quia dares materiam delinquendi. Et dicit quò I d. c. quemadmodũ loquitur I delicto de præterito. Sed errat, quia Imo. in vltima parte sui loquitur in delicto futuro. Nec

f Fuit causa principalis] Pone exemplum, dono tibi prædium, vt facias in eo fabricam, vel dono tibi pecuniã, vt eas Romam, & huiusmodi, & scias, quod modus idem est, qd conditio ob causam, & sic militat titul. de condi. ob causam.
g Potest reuocari] scilicet donatio, si modus nõ seruatur. Et pone exemplum in d. l. cum te. vbi si vendidi, vel dedi fundum modico pretio, vt in eo palatium ædificares, non fecisti fundus reuocatur cum fructibus, & sic procedit cõdictio hac etiam in contractibus innuminatis. Et ibi illa vẽditio alias non fuisset facta, & est illa. l. fina. secundum Bartol. ibi.
h Et sic intellige l. ea conditione] Ibi habetur cas', quòd si vendidi tibi fundum, vt respublicæ satisfaceres de ea pecunia, quam mihi promittebas, non soluisti, dic ibi, qd' & si possum agere ad pecuniam, non tamen resoluitur contractus, eo qa venditor oino erat venditurus, & sic cã non erat finalia, dũ ergo dr hic, Et sic intellige &c. Vult concordare illas leges, qa in l. cũ te, cã vẽdendi fuit finalis, in l. vero, eã cõdone, nõ fuit cã finalis. Idcirco in primo casu reuocatur fundus, in secundo nõ, licet pecunia exigatur vel in d. l. ea conditione, non reuocatur cõtractus, sed agitur ad obseruantiam modi.
i Et si sumus in dubio] Tu dic melius, quod aut

modus respicit vtilitatē alterius, q̄ eius, cui detur, Vt do tibi centum, vt emas fundum Titio, tunc modus præsumitur finalis. l. Titio, in fi. & l. quibus diebus, ff. de condi. & demon. & l. si tibi pure, ff. de leg. 3. & sic reuocarentur centum, vel egi posset ad reuoca. Aut mod⁹ respicit vtilitatē cui datur, & tūc aut ad substātiā actus causa req̄ritur de necessitate, & tūc cā finalis p̄sumitur, vt l. sed si mors. §. fi. cū l. seq. ff. de dona. inter vi. & vxo. vt do tibi centū, vt domū destructā reædifices. Qñq; ad substantiam actꝰ nō requiritur cā, & dic aut cā respicit animam (vt hic) nā licet dem ecclesiæ cētū, vt ædificet domum & non ædificat, non agitur ad reuocationē, quia principalis cā donationis fuit animæ salus, q̄ non cessat. Si verò nō est causa pia, tūc præsumitur causa impulsiua: & sic potest agi ad reuocationē, vel vt seruetur modus. Fac. t. l. Titio centum, secū do rñ. ff. de condi. & demon. & de his vide gl. Cy. & Bal. in l. si mulier, C. de iure dot.

a Glos. in l. si qs Titio] Vult, q̄ relictum pro anima, videtur relictum ad pias causas, & sequitur ibi Bart.

b Pone q̄ sol⁹] Pone exemplū, Do ecclesiæ fundum, vt non alienare possit; est prælatus, qui alienat.

c Doctor cōiter] Et Pa. ibi in ver. verum ad fin.

cām fauore piç cāç, videbitur contemplata pia cā pro finali cā, vt vr̄ velle Bart. in d. l. 2. §. fi. ff. de donat. aliàs non. Ex his infertur, q̄ donatio facta ecclesiæ sub mō non reuocatur, si mod⁹ non seruetur, nisi expressum fuerit, quòd possit reuocari, ratio, quia donatum ecclesiæ sub modo, videtur donatum pro salute aīæ principaliter. c. requisisti, de testa. facit gl. ī l. si quis Titio, a ff. de leg. 2. & ideò modus appositus non videtur causa finalis, sed Impulsiua, & ideò cessante causa impulsiua non cessat effectus, nisi sit expressè actum, & p̄ hoc facit. d. l. Mæuia. facit text. in l. legatum, ff. de admini. rerum ad ciui. perti. iūctis, quæ not. ibi Bartol. & in l. legatum, ff. de vsufruc. leg. & Bal. in l. 1. ff. de his, quæ pœnæ cau. reli. & in l. cum alienam, C. de legat. Nam in d. l. legatum, & l. legatū, probatur quòd si testator reliquit mille ad honorem suum reipublicæ, vt inde fierent ludi annui, vel fabrica, quæ iure impediente fieri non possunt, quòd illa pecunia cōuertatur ad aliū vsum, qui cedat in honorē testatoris. nec reuocatur legatum, quia ad honorem suum est causa finalis.

48 Pone quòd solus, b prælatus est, qui non seruat modum, nunquid reuocabitur, quando dictum est quod possit reuocari? Respond. Vinc. in capitulo verum, de cōd. appo. tenet q̄ non, quia delictum prælati solius non nocet ecclesiæ, regula, delictum. lib. 6. Et idē sequuntur doc. communiter c in c. breui. de iureiu. secus, si prælatus cum capitulo. Aduerte, q̄a aliud est si donatio sit sub conditione, quia si solus prælat⁹ eam non seruat, non valet donatio, ratio, quia in acq̄rēdis solus prælatus potest nocere ecclesiæ, non in acquisitis, vt no. gl. & do. 16. q. 6. § fi. & Inno. in c. fraternitatem, d de dona.

9 Vtrum, cum dictū est, quòd possit reuocari, req̄ratur sententia? e Res. secundùm Inno. in d. c. verum, & Host. d. Ant. & Car. ibidem q̄ sic. alij, vt Bal. in c. verū, de for. compe. & in c. illud, de præsumpt. tenent cōtrarium, & Angel. in l. pen. ff. de pac. & glos. in authenti. vt de cætero non fiant commutationes, in ver. licentiā §. 1. Sed verius f est primum, quia nemo sibi ius dicit. 16. q. 6. placuit, de præben eum qui, li. 6. C. vnde vi l. si quis in tantam, q̄ si dictum est, vt propria autoritate, tunc poterit, vt tenet Ho. in d. c. verum, & in c. cum dilecti, de donat. & communiter doc. in d. cap. verum, & ibi Abb. & Bartol. in l. creditores, in 6. colum. C. de pigno. & not. idem Bartol in l. fin. ff. vt in pos. leg. nisi esset sacra effecta, g l. si quis curialis, C. de episcop. & cleri. Limito

d Cap. fraternitatem] Et vide plenius Pa. in c. 1. de do. & consuetu.

e Requiratur sententia] Exemplum, Dono tibi domum, vt in ea facias scholas pro studio, & si non facis, q̄ reuocare possim, non facis, nunquid propria autoritate possim reuocare donationē, an requiratur alia sententia? vel aliter, Do no tibi rem pacto apposito, vt non alienes. Tu alienas; Vtrū propria autoritate possim apprehendere.

f Sed primū verius] Panor. post D. Ant in d. c. de fo compe. dicit, q̄ contractus in quo non seruatur modus, ipso iure non [illegible] tur, sed [illegible] ad te[illegible] Ad quod fa[illegible] qd no. Bar[illegible] [illegible] de dona[illegible] [illegible] (prout in [illegible] [illegible] & ad [illegible] dem, vt i[illegible] te transfer[illegible] dñium, vt pura si dicatur, Ve[illegible] tibi hanc rem, & si nō solueris [illegible] li die p̄cium res sit inepta [illegible] in alijs secus & & sic reseruat o manuum, seu apprehensionis p̄pria autoritate non vr̄ poss[illegible] lis, ex quo d[illegible] niū remanet penes dona[illegible] Agi ergo de p[illegible] mò ad dissoluendū, & postea rem cōileq̄ poteri[illegible] tiūt hoc d[illegible] Rota dec. 316

g Sacra effecta] Secus esset, si ea ceretur ecclesiæ talis res, q̄a tunc virtute pacti facti propria autoritate possem apprehendere, sm Bar.

Bar.in d.l.creditores,& Pa l d.c. verum.
a Bar.in d.c.creditores.] In .6. col.tractat,an iudex possit dare li cetia ingrediendi possessionem auctoritate propria;& dicit quod n.si vult dare cum inuenit resistente, vt ibi p eu. Et facit. l.conuenire, ff.de pactis dota. Et l. non e singulis, ff. de reg iur.
b L.donatio pfecta.] alias pfecta donatio pdones postea no capit.
c §.accedit.] In vers.fecerit,quae dicit,qp si pmitto tibi dotem,& eum trado,volo pacisci, vt reddatur mihi, pactu nihil operatur, & facit l.ex morte,in fin.C.de pactis conuentis tam super dote, quam super dona.
d [.nulla] in lib. pandectaru vr dicere, mala vt refert Bar.in l.pen. ff de pac.
e L.sancim⁹.]In his iurib⁹. habetur posse fieri alienatione i mel.li⁹,& qp possit vendi calix p redem ptione captiuoru, & hmoi,& sequitur hanc opi.Pan. in d c.vero,in, de cond.appo.in fi.
f Teneant 9triu.] De materia isti⁹, §.hic,p no.p Inn. & gl.& doc.in c. Rainald⁹, de test. & in l.fi. C.de re. alie. & alie. & in l filiusfa.§. diui, de lega. 1.
g Et idem tenet glos.]In fine, loquitur tu tex.de pcepto papę,& sic de leg e viua.

nisi esset de facto resistens, qa tunc pactu no valet,vt dicit Bar.in d.c.creditores.[a] pstaret.n.materia veniendi ad arma, quod non licet.
50 Quid si donatu aliquid sit ecclesiae,vel alteri cu pacto,qd non possit alienari? Res.fm do.Ant.in d.c. verum,de cod.appo. qd aut ponit post contractu donationis, & non impedit alienatione, nec aliqd operatur circa 9tractu.l.donatio perfecta,[b] C.de dona.quę sub mo,aut an contractu perfectu,i.ante traditione, tame post obligatione,& tuc fm Car.in d c.veru, nihil operaret tale pactu p gl.in l. vnica.§.accedit,[c] C de rei vx. act. aut pactu apponit tpe cotrahende obligationis, & tuc aut rseruat sibi aliqd ius i re qua tradit p obligatioe,& et apponit phibitione de alienatione, & tuc si valet alienatio l.si creditor §.si.ff.de di.pi.iucta gl. ibi. fm litera Pisana,q het litera negatiua,s.nulla[d] venditione esse,aut nullu ius sibi reseruat, sed alteri,& tunc fm d.Ant.eade est ro,vt no valeat alienatio, ut nec sibi nec alteri reseruat ius i re donata & tuc si alienatio sequat,valet,sed aget q pactu apposuit ad aestimatione l.ea l.C. d cond.ob cau. & l.pe.& ibi Bar.ff.de pac. aut apponitur phibitio de alia re non alienada & non valet tale pactu,& ita loqt d.l.pe.nisi paciscetis interfit de non alienado,qa aget ad interesse,ita not. in d.l. pe. & hoc veru in priuato. In ecclesia aut, si alienat, sp vr interesse dantis cum tali pacto de n alienando,

quasi sit fauorabile aiae dantis,nisi qn alienaret in casu necessitatis.Intellige,quado aliter puideri non pt, quia sic donator,si non voluisset,turpiter intellexisset,nec valuisset phibitio.c.sicut hi.47.di. cu ibi no. in gl.c.1.83.di.vel quado alienaret ob magis pia cam fm d.Ant.vbi s. facit c.licet,de reg.c.puenit,el 2.de iureiur.& c. auru.12. q.2.C.de sac.san eccl.l.sancimus, [e] quanuis alij teneant in contrarium. [f]
51 Sed qd si dictu sit, qp non possit alienari,& si alienet,tuc liceat ipsi & haeredibus suis fundu ad se reuocare? R. Iuristae 9muniter tenet,qp non possit alienari,sed Bar. Brix. in q.suis q.4.tenet,qp de aeqtate canonica pt ob pia cam, quando alia non het,q commode possit alienare,& ide tenet gl.[g] in c.imperator Leo.§.hoc ius,in ver.ab imperiali.10.q.2.& no. qp haec suprapposita di stinctio valet de oi contractu, in quo ab hoie alienationis phibitio apponitur si aut pu bitio fit a lege,& tuc nulla e alienatio, in l.quemadmodu,C.de agri.& ce. & col. li.11.& c.ecclesia sanctae Mariae el 1. & ibi Pa.vt lit. pen. si aut phibitio talis ponitur ad hoie in via testameti, vel vltimae voluntatis,tunc dic,vt in l.filiusfam.§.diui,ff.de leg.1.& dr ibi, quo fine ca non pt,oportet ergo ca exprimat ab ipso testatore puta vt remaneat in familia,& hmoi, vide diffuse ad propositu nostru infra legatum.2.§.11.
2 Veru phibiti donare donatione mera, 9ditionali,vel sub mo, phibeat donare pp benemerita q dr remuneratiua? Res.qp non qa non e ppriè donatio,vt colligit ex d.l. Aqlius regul⁹,ff.de dona. & qd no.in ca.si quos.12.q.2.& in c.consensus,de re.eccle. non alie.& Bal.in l.iubemus,C.de sac.san. ecc.nisi phibeatur donare, qa non habent administratione in reb.libera, quas volunt donare,sicut sunt primi. 2. 3.4.5.7.8.9. & 11.12.17.vel phibeantur donari pp legitima cam,sicut sunt.14.20.21. 22. vel q non pnt donare nisi in damnu aliotu, vt sut 19. vide et qp dico infra imunitas.§.53. aduerte hic,qd ista verba,quado quis dicit se donare pp benemerita,si pferantur ab eo, q libere pt donare,tuc inducunt pbationem inter easdem personas, sed si de necessitate requiri ent benemerita,vt valeret donatio,tuc no sufficiut talia verba enutiatiua, quia

a Sunt communia.] Puta, verba, quę possunt conuenire & legato, & donationi causa mortis, vt si dicat, volo dari talem rem Titio, & huiusmodi, æquiuoca verò, vt si dicat, Relinquo Titio. 10. possunt enim accipi pro donatione, & pro legato.

b Per obligationem.] Puta, quia facit instrumentum particulare, in quo obligat se & suos heredes, & hmōi. Si igitur sunt verba per q̄ non possit coniecturari, q̄ sit donatio cā mortis, erit legatū. & sic no. q̄ poti⁹ actus erit interpretand⁹, q̄ sit donatio cā mortis, quàm legatum, quādo quidem vt sit legatum, oportet, quòd verba sint clara.

c Testamentum falsum.] Gloss. in §. hæ mortis causa, Institut. de dona. in ver. se ē legatis, dici, itē si testamētum ac cuso, perdo legatū, non donationem (si tamē accuso vt falsum) ar. ff. de his qui, vt indig. l. post legatum § q mortis, [illegible] ic debet intelligi quod hic dicitur.

d Et multis alijs.] De his differentijs vide in d. glo. Institut. de dona. in ver. ferè legatis.

e Præmoriatur] Et iō non transmittitur ad heredes donatarij, vnde si in donatione causa mortis fiat mentio hęredum dicendo, do no causa mortis Titio, & hæredibus suis, q̄ illa mētio hæredum daret intelligere non esse donatio nem causa mortis, sed inter viuos, cum donatio causa mortis non trāsmittatur ad heredes donatarij, hoc sing. tenet Bal in l. 1. C. de iure do. & ibi Sal. & Alex. consi. 14. in tī. circa princi. in. 2. vol. & con. 76. in 4 volu. & Fran. Areti. cons. 74 inci. diligenter & maturè. Ad hoc vide Iaso. in l. non omnis, in 2. notabeli, ff. si cer. pet.

quia non probant bene merita præcessisse. l. si fortè, ff. de cal. pec. & ibi Bart. hoc dicit, faciunt no. in l. si donatione, C. de collatio.

53 Vtrū talis donatio, remuneratiua possit reuocari pp cās, qb. reuocaē alia mera, vel ɔdōnalis, vel modalis, de qb. dictū est s̄. Res. q̄ non, vt in l. si pr̄, ff. đ dona. tenet Pa. in d. c. fi. qa s̄m eū iura scripta loquētia de donatiōe si habēt locū in hac donatione remuneratiua, quia non est ꝑpriè donatio.

54 Vtrū donatū ɔsanguineo in dubio p̄sumaē donatū respectu ɔsanguinitatis? ℞. q̄ sic, & nō respectu remuneratiōis, tex. ē i l. tutor § q̄ a tutorib. ff. de exc. tut.

DONATIO. II. cā mortis ē, cū qs magis vult habere se, q̄ eū, cui donat, magisq; eū, cui donat, q̄ hæredem suum, dicit tex. in l. 1. ff. de dona. cā mor. & in l. senatus. §. dona. e. ti.

1 Tres sūt spēs donationis cā mortis. Quædam fit, qñ imminēte periculo mortis, ita dat, vt statim fit accipiētis. Alia nt nullo metu p̄sentis periculi, sed sola cogitatiōe mortalitatis vt ab hoie sano. Tertia spēs, cū donaē cā mortis, nō vt statim fiat accipiētis, sed tūc demū, cū mortuus fuerit. l. 2. ff. eo. ti.

2 Cōuenit donatio cā mortis cū donatione simplici, qa vtraq; donatio ē. Itē qa vtraq; inter viuos ɔficiē, & tradiē. differt qa ista ex pnia reuocaē, illa ñ, vt l. qui mortis causa, ff. eo. Itē qa in ista quinq; testes, i illa duo sufficiūt, vt l. fi. C. e. ti. in dubio p̄sumiē donatio inter viuos nisi probetur contrarium, vel sit facta mentio de morte, vt no gl. 1. in d. l. fi.

3 Qūo dignosceē a legato? ℞. q̄ si verba sūt cōia, a vel ęquiuoca, tūc p traditionē rei, vel ꝑ obligationē, b qua se obligat legatario, cognosciē, aut qñ nullū istorū interuenit, đ legatū, vide qđ legitur & not. in l. 2. & l. Marcel. ff. eod. tit.

4 Conuenit i multis cū legato, qa vtraq; ē vlt ma voluntas. itē qa vtraq; q̄narium numerū testiū req. it. Item qa i vtra.; substitutio locū vendicat. vt i l. 1. C. e. Itē qa nec insinuationē exigit. d. l. fi. itē quia ñ est pfecta nisi morte secuta vt l. eo l ñ vr & multis alijs, de quib. dic, vt no i d. l. Marcell⁹, & l. fi.

5 Differt a legato qa legatū fit nolēti, sed ñ donatio cā mortis. Itē co.⁸ donatū cā mortis trad. ē a donāte, sed legatū ñ. Itē qa donatio i singulos an. os est vna. legatū ve ò plura. l. senat⁹ §. si qs mortis cā, e. ti. Itē filius fa. ñ legad sed donat cā mortis, đ ɔsensu patris. Itē l cet testm̄ c falsū sit, vel nullū, donatio tenet, licèt ñ legatū ff. đ his q vt ind. l. legatū. §. pe. & multis alijs d đ qb. vi. p totū. titul. ff. & C.

6 Qūo reuocatur? Res. s̄m gl. in l. non omnis, in prin. ff si cert. peta. q̄ tribus mod[illegible], tex. est Insti. de dona. §. 1. Primus, si donatarius p̄moriatur, e quàm donator. Secundus, si pœnitet donasse. Tertius cessante conditione, f sub qua donatio facta fuit.

f Cessante conditione.] Reuocatur donatio cā mortis, quando donator conualuit de infirmitate, vel liberatus est a periculo. l. non omnibus, ff. si cer. pet. intelli ge tamen sanè hoc procedere, quando donator talē donationem fecit constitutus in infirmitate, vel periculo, qa cessante infirmitate tanquā cessante causa re[illegible] catur. sed si [illegible] donaret, de[illegible] post incideret in aliquam infirmitatē, & sanaretur ab illa, non propterea reuocare tur donatio [illegible]. est solēnis [illegible] l. si is seru⁹, i ver. aut suspitione mortis, ff. de dona. [illegible] ter v. & vx [illegible] tex. al. e[illegible] de Ca. in d [illegible] omnib. facit [illegible] no in [illegible] apud Ce[illegible] si m § 1. ff. de ex ce. de secundo [illegible] reuocatur [illegible] te n [illegible] dona [illegible] sē fater[illegible] in contrariū, text. est clarus in l. si alienam. §. Mar-

Quid

cellus. ff de donat. causa mor. Tertiò non procedit tex. in d.l. non omnibus, in testamentis, vel legatis, quia non reuocantur cessante infirmitate, licèt fuerit infirmitas causa condendi testamentum, & legandi, tex. est sing. in l. fin. & ibi Bald. & alij ad hoc not. C. de postu. hær. insti. Bal. & Moder. in d.l. non omnibus, & Cyn. in l. fin. C. de dona. causa mor. Bart. vbi no. limitat in l. alumnæ. §. fin. per illum tex. de adimen. leg. & in l. pōt quis, in prin. ff. de hære. instit. Alexan. in l. sancimus. 1. no. C. de testa. Reuocatur etiam donatio cā mortis, si testator postea voluntarie alienauerit sicut dicimus in legato. l. fideicōmissa. §. si rem, de lega. 3. l. rem legatam, ff. de adimen. lega. & multo fortius, cum sola pœnitentia donatio causa mortis reuocetur. Ista fuit decisio Din. in l. Stichum, qui meus erit. de leg. 1. & ibi Bald. & Mod. & Alex. in l. non omnibus, ff. si cer. pe dicunt esse aureum dictum, sed re vera est quasi induhitabile, hoc, vt patet & confirmatur, quia donans alienando dicitur pœnitere. l. cum hic status §. si maritus, ff. de dona. inter vir. & vxo. & eo. ti. l. vxori, & per hoc infertur, quod quemadmodū legatū reuocatur per inimicitias capitales, quæ postea interuenerunt inter testatorē & legatariū. l. 4. §. fi. ..um l seq. ff de adimē. lega.

a Et ideo non tenet] Donatio de bonis præsentibus & futuris non firmatur iuramento, quia est contra bonos mores, facit regula, non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. & tenet hoc Bald. Salic. & Moder. in l. fin. C. de pactis, & ibidem Bar. in 3. col. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. oblig. Iason, & Bal. in l. pactum, C. de collat. Et vide Alexā in 3. volum. con. 28. ponderatis verbis instrumenti, in versa ultam conclusionem, vbi ad hoc allegat multos doc. vide Ias. in l. .. C. de pact. & in d. l. stipulatio hoc modo, in 4. col. de ver. obliga. Adde Bart. in l cum duobus. §. idem respondet, ff pro soc. vbi dicit, quòd si quis iurat non reuocare testamentum, quod poterit absque periurio reuocare. Ad idem Bart. in l. si quis in prin. de legat. 3. Et dixit Bald. in cap. 1. §. item sacramenta, de pac. iur. firman quod si quis iurauit non reuocare primum testamentum, si facit secundum, tenet, quia inter hæredem & testatorem non est obligatio quę possit tali iuramento firmari, vnde ex quo non surgit ius aliquod per tale iuramentum vt in simili dicimus in aut. decernimus, C. de arbitris, facit ratio, quia non pōt iurans facere, quod leges non habeant locum in sua dispositione. l. nemo potest, de legat. 1. l. ius publicum, ff de pact. Tenet hoc Cyn. in l. 1. C. de sacr. sanc. ecclesi. Ex hoc deciditur quæstio de facto

7 Quid si iurauit non reuocare? Res. quod pt reuocari in duobus casibus. Primus ex noua cā, vt infra sepultura. §. 40. Secundus, si donauit omnia bona præsentia, & futura, quia tunc iuramentum induceret votum captandæ mortis, & ideo non tenet,[a] quia esset vinculum iniquitatis, petet tamen prius absolutionem a iuramento, secus, si donasset solū pñtia, qđ intelligit, quando quis donat oīa bona sua, non addēs futura, quia tunc non reuocatur, de qua vide qđ legitur, & no. in l. fi. C. de pa. & l. stipulatio hoc mō. ff. de ver. ob.

8 Quis potest donare causa mortis? Res. quod omnis, qui testm̄ facere non potest, nō potest donare cā mor. Excepto filiofa. q licèt testari nō possit ēt iubente pr̄e, potest tamen donare causa mortis patre permittente. l tam is, ff. e. ti. Itē qui non potest donare inter viuos, non pt donare cā mortis. l. filiusfa. ff. de don. vnde dicit Bald. in libro. de consuetu. feu. in rub. de prohi. feud alie. per

in Rege Aragoniæ, qui habens duos filios, vni assignauit dictum regnum. Alij regnum Maioricarum & iurauerunt dicti fratres dictam diuisionem ratam habere perpetuò, autoritate interueniente & cōsensu dicti regis. Postea idem Rex fecit inter filios quasdam substitutiones, quærebatur quid iuris hic dicit Bal. sequendo Oldra. quòd ista disputatio est ordinatio supremi iudicij dispositionem, seu ordinationem præueniens, ar. l. tale pactū, ff de pact. & quod tale iuramentum non impediat secundum testamentum, tenet etiam Bald. in autent. sacramenta puberum, C si aduer. vē. circa quartā col. vbi dicit, quod iuramentum non pōt tollere, quin voluntas testatoris non sit ambulatoria vsque ad mortem, vnde est cōtra bonos mores. l stipulatio hoc modo, de verbor. obli. Et allegat se dixisse in l. 1. C. de sacro san. ecc. Idem Bal. in aut. hoc inter liberos, C. de inofficio. testa. Et idem tenuit Imo. in cap. cum contingat, primo membro, de iureiur. & Alexand. in apostil. ad Bart in d. § idem respondet, adde tamen, quòd illud iuramentum fuit temerarium, & sic peccauit iuxta nota in capitulo. si verò, de iure iurand. Item licèt donatio omnium bonorum præsentium & futurorū facta priuato non teneat, quia induceret votum captandæ mortis, tamen si sit facta ecclesiæ, vel pio loco, valet, ita Bart licèt sub dubio. in l. final. C. de pact. sentit Baldus in authent. si qua mulier, in vltim. columna C. de sacr. sanct. ecclesi. & in l. .. ff. pro soc o, per text. optimum in l. iubemus nulli, in versicul. patrimonium suum. C. de sacro. sanct. ecclesi & hanc sententiam tenet Panormitan. & reputat eam sing. in c. 2. sui. in primo notabil. per illum text cum glos. de succes. ab intesta. & plenius in capitul. in præsentia, in 4. & 5. columna de probat. per illum text cum glosi. & ibi Bal. Et pro hac opinio. adduco text. ineuitabilem in d. l. iubemus in versic patrimonium suum. Secūdo facit, quia in dubijs tenenda est opin. doctorum, quæ magis fauet ecclesiæ, secundùm Hostien. in capitulo cursus, qui clerici, vel vouen. Et est text. in l. sunt personæ, de religio. & sumpti. fune. Et vide d. Iaso in d. l. fina. C de pact. contrarium tenet Ange. consilio. 181. visis instrumentis, Roman. & Alexand. in l stipulatio hoc modo, de verborum obligationib. Roma. in repe. autent. similiter, C ad l. Falci. ibi, secundo speciali piæ causæ inter contractus. Petrus de Ancharan. consil. 119 De primo dubio. Facit pro his doctor quia ratio, quare non valeat donatio præsentiū, & futurorum bonorum inter priuatos est, quia amittit testamenti liberam facultatem, & sic est

contra bonos mores, ergo etiam & multo magis nō debet valere in ecclesia.c.1.§. si clientulus, de alie. feu. Nec videtur valere fundamentum Bartol. dum dicit, quòd si licet dedicare se suaque ecclesiæ, ergo potest donare præsentia bona, & futura, Quia illud ideo procedit quia bona veniunt in cōsequentiam personæ, autent. ingressi, de sa. san. eccl. etiam si nihil dicat de bonis, capit. quia ingredientibus. 19. q. vlti. & autent. si qua mulier, de sac. san. eccle. Sed multa permittuntur in consequentiam, quæ de se non permitterentur. l. quædam, de acqui. rerum do. l. in modicis, ff. de cōtrahen. em. glo. no. in c. quæ dam, de simonia, hinc videmus, quod licèt minor habens curatorem non possit alienare bona immobilia absque decreto iudicis l. magis puto. § ne passim, ff. de re. eo. l. lex, q. tores, C. de ni. tuto. tamé ingrediendo monasterium bene potest se & sua dedicare monasterio d. auth. ingressi, & c. in præsentia, vbi Cano. dummodo sit maior. 14. annis. Et respondet Ludo. & Alexā. ad d. l. iubemus, quòd ibi intelligitur de patrimonio de præsenti. Sed hæc responsio non valet, Quia patrimonium est nomen vniuersale, sicut hæreditas, & peculium. l. si peculium, ff. de pecu. Teneo primā opi. quia videtur æquior.

Fed. ca. 1. [a] quod quando nomen donationis ponitur prohibitiuè, tūc includitur et donatio causa mortis, puta statuto cauetur, nè mulier possit donare, vnde nec et causa mortis, quia a quo remouetur genus, & quælibet eius species, d. l. filius famil. §. pari ratione. sed quando nomen donationis ponitur permissiuè, tunc non includitur donatio cā mortis, quia non est propriè donatio vt l. 1. §. 1. ff. de dona. vnde feudatarius, cui a dño permissum est donare, non pōt donare cā mortis feudum. 9 Vtrū donatio cā mortis, valeat facta ab eo, qui capitale crimen commisit? Res. quod non, siue sit facta ante crimen commissum, siue post, [b] siue ante sentētiam, siue post, cum & testamentum rūpatur, & omnia publicent, vt ff. eod. l. si aliqs. Fallit in re donata vxori, facta añ reatū cōmissū, sed non postea, vt ff. de dona. inter vi. & vx. l. cum hic stat⁹. §. si maritus, est tex. cum gl. in l. res vxoris, C. de don. inter vir. & vxo.

DONATIO III. inter virū & vxoré cōstāte matrimonio non valet: rō est, nè mutuo amore inuicé spoliarentur, donationib. non tēperātes, vt ē tex. in l. 1. ff. eo. intellige, si alter sit ditior & alter pauperior, vt in ca. dona. de donat. inter vir & vxo. quod intellige verū i donatione pura & simplici, & qua ē. donatio. 1. in prin. secus in donatione remuneratiua, quia nō prohibetur, vt in l. quod aūt §. si vir, ff. eo. ti. vbi patet, quod si vir donat vnā ré vxori, & vxor aliā viro, fit hinc inde cōpensatio. [c] & per hoc notabiliter dicit Bar. in l. si diuortio. [d] ff. de ver ob. & ē gl. i l si volū aie, C. de do. pro. quod plebei⁹ pt cōstitue

a C. t.]7. colum. versi. quæro de vasallo.

b Siue post] De hoc vide Bar. in l. post contractum, ff. de donatio.

c Compensatio.] Donatio reciproca facta inter coniuges constante matrimonio isto modo, si contingat alterum præmori, superstes habeat bona, valet, & tenet, non est mera liberalitas, secundùm Cy Bal. Sal. & Muder. in l. si pater puellæ, C. de inoffic. testa. & de hoc videtur text. in d. §. si vir, hic allegato, propter quem dicit Rom. in sing. se mirari de Bald. qui innititur autoritati Cy. quandoquidem sit ibi text. formalis. Sed tu dic, quod Bald. neglexit allegare illum text. quia nihil ad hoc facit. Loquitur enim quando donatio est reciproca, & hincinde tradita, vnde, quia nullus fit pauperior, meritò statim valet sed in casu isto, licèt sit donatio reciproca, non tamen statim habebit effectum, sed expectatur mors in vno, quanuis incertum sit in quo, confirma tamen istam cōclusioné primo per ea, quæ habes in quarto effectu antidotali, secundo, nam qui conuenit, nè teneatur de euictione, tamen re euicta tenetur ad restitutionem pretij l. emptorem. §. fin. ff de act. emptio. & infra emptio. §. 21. tamen vbi est mutua traditio, & ita conuentum, re euicta nō tenetur etiam ad pretium [illegible] est sing. in l. si fa milia, in [illegible] a. magna [illegible] missium. C. [illegible] erci. Tertio facit quia licet de iure ciuili ex [illegible] mente promissorio non fu[illegible] te alia causa non oriatur obligatio, vel actio. l. vt iurisiurandi, in prin & ibi Bar. ff. de ope. lib. & Bar. in l. si q[illegible] pro eo, in [illegible] ff. de [illegible] de us. [illegible] par [illegible] rent, or [illegible] de iure ci[illegible] præscriptis verbis [illegible] tud nem, [illegible] dubio tenet Bald in c. 1. in §. item sacramen[illegible], in vlt. colum. de pa. iu fir. Quarto facit, quod tenet Angel. consi. 160. punctus est, in anno domini. pe. col quia licèt promissio vnius principis facta alteri de non acceptādo bannitos, vel alios rebelles intelligatur de his, qui de præsenti banniti sunt l. si ita. ff. de an. & arg. leg. Tamen mutua promissio facta inter duos principes, vel duas ciuitates refertur etiam ad futuros ratione vicissitudinis, quia non affe[illegible] t plus damni, vel odij, quam commodi vel fauoris, allegat bonum tex. in l. 3. ff. pro socio. & ita dicit fuisse de mente Bar. in d. l. si ita, intellige tamen quod hic dicitur si donatio reciproca est facta simul eodem tempore sec⁹, si ex interuallo, quia neutra valeret. l. quæ [illegible] nuptæ. ff de donatio. inter virum, & vxorem. quem text. ad hoc reputat singula. Roman. in singularibus suis.

d Bar. in l. si diuortio.] Concor. Bar. tenet Bal. in c. si cautio, in 1. col de fid. instrum. vbi tenet, quod talis confessio dicitur simulata, vnde donatio nihil valet, & semper poterit opponi donationis simulatio, quia nūquam fuit animus obsignandi. Ita dicit esse

glo.

re dotem nobili, cui nubere vult animo donādi, licèt conferatur in tempus matrimonij, qa est remuneratiua a & non simplex. Facit ad hoc. l. Aquilius, ff. d do. Et sic limita iura prohibentia donationem, nec solùm prohibetur inter vi. & vx. sed in eos, qui ad eos pertinēt etiam, aut interpositas personas, vt l. si sponsus. §. generaliter, ff. eo. tit.

1 Quid si vno mortis cā donare volenti mādat vir, q donet vxori? R ef. q donatio est nulla, quia videtur, ac si vir donaret. l. idemq; ff. eo. ti. secus si volenti legare mihi mando, q leget vxori, non facit donationē inter vi. & vxo. l. sed si vir. § quod legaturus, ff. eo. Rō quia in donatione cā mortis, ēt sine traditione transfertur dominium, reuocabitur tamen l. 2. ff. e. b ti. secus in legato, quod cedit solū a tpe mortis, vt l. a Titio cū sim. ff. de fur. iō in primo casu quæsito dominio viro ñ pt, sed in secundo sic, quia non acquirit nisi morte secuta. Hoc limita verū qñ iā donauerat cā mortis, sed qñ solū disposuerat donare valebit, si mutato proposito ad instantiam viri donat vxori, quia sic ratio cessat diuersitatis de legato.

2 Verū vniuersaliter non valeat donatio inter vi. & vx. R. q non, sed fallit in 8. casib. Primus in donatione imperatoris facta coniugi, vel econtra, est tex. in l. pe. C. e. ti. Secundus, si ædes vxoris incendio exustæ sunt, donatū ad earū extructionē a viro valet inquantū ędificij extructio expostulat c l. quod si vir, ff. e. ti. Tertius p test maritus constāte matrimonio remittere vxori dotem sibi ab ea promissā in toto. vel in parte, vt ē gl. singu. & ibi Cyn. & Bald. in l. si constante, C. de do. ante nup. sed remissio alteri debiti non valet, sicut nec assignatio alterius debitoris, qa hęc oīa donationes sunt, dicta l. si spōsus. § si debitor. Quart. si ex tali donatione non fit pauperior, qui donat, quanuis, cui donatur, fiat ditior, vt si maritus institutus hæres ab aliquo nō adijt hæreditatem, vt ad vxorem substitutā p ueniat, vel si repudiet legatū, vt remaneat apud vxorē oneratā p legato per testatorē, vel si rogatus restituere hæreditatem vxori non detraheret, quartam causa donationis vt in l. si spōsus. §. si maritus hæres, ff. eo. vbi tex. neq;. n. pauperior fit, q non acquirit, sed q de patrimonio suo deposuit, idē dicas, qñ donat d rē alienam l. sed & si constante, ff. e. ti. Intellige in tali casu, quo ipse donās si teneat restituere, vel puta de lnia dñi dātis sibi liberā facultatē donādi donauit. Quintus, si cui donatum est, non fit ditior, q̄uis donator fiat pauperior, vt si donauit ad emēda vnguenta. d. l. quod autem. §. 1. Idem, si donat vxori pecuniam, vt pro cognato suo sportulas soluat, quanuis ipsa vxor pecuniam ipsam mutuo fuisset acceptura. d. l. si mulier, ff. eodem titul. idem dic, si soluat vectigal. p ea s̄m Ho. in sum. de do. inter vi. & vx. §. q̄ro. Idem, si dat ad oblationes faciendas, vel aliam piā causam s̄m eundē, e hrs aūt vxoris si expenderet inutiliter, non propter hoc minus teneretur, vt in l. quod de bonis. ff. ad l. Falci. quia satis est, quòd donatarius effectus est locupletior, vt no. Pan.

Glo. in d. l. si voluntate, C. de dot. promis. vbi Bal. tenet contra Bartol. & ibi hoc tenet Cy. Idem voluit Bald. in cap. super eo, secūdo de testi. do. Ias. in d. l. si diuortio, dicit, quod data in æqualitate semp in dubio debet p sumi donatio facta animo remunerandi, quia licèt in dubio non præsumatur donatio l cum ii de bito, ff. de probatio. & potius debet præsumi stultitia, q̄ donatio, dixit Baldus in l. generaliter, C. de non nu. pecu tamē donatio remuneratoria d bet præsumi. l. si verò not §. idem Papinian. ff mādati. Voluit Bal. in l. 1 C. de donatio. ante nupti. & Alexand in d. l. si diuortio, in fin. vide Feli. in d. ca. super eo, de testi. Abb. tenet hanc opinio. in c. fina. de donatio. inter virum, & vxorē. Et adde, q isto casu mulier illa nō habebit dotem, & sic cōfessatam priuilegiatā. Ita Ange. consi. 178. inci. præmitto ad euidentiam. Ad. de Ange. consi. 5. inci. And. Io. An char. consil. 120. & vide d. Ias. in d. l. si diuortio v. tentem nouo fundamento tenentē cum Barto.

a Remunreratiua] Adde §. in prima constitutio. ffo. rum vlt. col. ver. primo pbo. vbi dicit, quod pro remuneratione

pōt alienari aliis prohibita p text. in l. iubemus nulli, & ibi ipse not. C de sacrosanctis ecclesijs. & vide Bar. in l. ambitiosa, ff de decre. ab or. fac. & in l. iusta, ff. de manu. vind.

b L. 2. ff eodem] scilicet de donation. causa mortis. & lòquitur in secundo modo, de quo in §. 1 supra in ver Donatio, secundo.

c Et postulat] qa non videtur fieri locupletior, cum de suo tantū ami ferit.

d Quādo donat] eadem est rō, qa vir non fit pauperior, vnde potest vxor rem illam sic donatam vsucapere.

e Secundū eūdē] Donatarius expēdit in causam vel lem, dicitur fieri locupletior, secū dū Ab. in c. fi. extra eo. secus, si expendit in causam inutilem fallit tamē in hærede vt hic, id est quia si expendit inutiliter, vt in conuiuio, quia reuocaretur.

a Dignitatis] vt fieret doctor, vel eques. doctorat° enim e dignitas. l.6.C.de Iudæ, & ibi Bal.
b Approbauerit] Sal. in l. donationes quas. ff. & dona. inter vi. & vxo. in ver. nam amplioris, p glo. ibi in ver. confir. mari concedim°. dicit esse verũ, φ talis donatio nõ cõfirmatur morte tacitè, qui duobus peccat, f. rõne rei, quæ summa excedit: & rone personæ, quæ prohibita; secus tamen, si fuerit expressè approbata, quia valebis, vt dr in d. l. donationes, quas parẽtes. sed d. Frã. Are. consi. 17. incip. põderatis diligentissime, 3. col. tenet contra riũ, & vr tex. contra gl. & Sal. in l. si quis pro redẽptiõe. § fi. in ver. sine aliquadistinctiõe, C. de dona. vbi dicit p imperator. statutũ eẽ, φ donatio vltra quingentos aureos sine insinuatione nõ valeat, vltra illos 500. sed bene quoad 500 tenet, & istud procedit sine distinctione. ergo nõ possumus dicere, φ illa donatio annulletur in totũ, si nõ fuerit expressè cõfirmata, vt in d. l. donationes quas, fm opin Sali. & hic, sed pt rnderi. Nã hẽmus regulã, φ qñ lex aliqd disponit, licèt loquat gñaliter, & qũocunq; nunq intelligitur loq in materia, I qua hẽmus legẽ spãlẽ l. intestamẽtis, & ibi Sali. no. C. de sta. gl. in l. fm, & ibi Bar. ff. q fatis da. cog. Cũ igr hẽmus legẽ in d. l. donatiões dispo nentẽ de tali donatione, ergo illi stabimr. vn talis donatio annullabitur, vt dicitur in tex. hic.
c Tenens contrarium] Bar. se remittit ad id, qđ no. in l. siqs pro eo, in fi ff. de fide iuss. & sic tenet eandem opin.
d Per rõnẽ gl.] Idem vr tenere Bar. in l. cũ qs decedens §. 1. ff. de leg. 3. Idẽ tenet Bal. Sali. & Fulg. in d. l. 1. de dona. inter vi. & vx. & Ba. in l. si qs ing linos §. 6. & leg. 1. & in l. cũ multę, C. de do. ante nup. & in repe. l. secundę 5. principali. C. de relcin. ven. latè Imo. in c cũ cõtingat. 15. col. de iuret. Pau. de Cast. con. 63. incip. super isto puncto. Card. in Cle. 1. § porrò. 5. q. de iureiu. Sed tu sene. vt in postilla sequen.
e Mores ciuiles]

Pan. in d. c. donatio, eo. tit. 6. quãdo donat in tempus finiti matrimonij, vt tunc res fiat mariti, vel vxoris, cum mors fuerit secuta l. sed interim, in princi ff. eo. Septimò quãdo donat causa mortis, cuiuscunque speciei sit ista donatio cã mortis, vt in d. l. sed interim, in princi. nisi ita fiat, vt nullo modo reuocetur, quia non valeret secundũ glo. in d. l. sed interim. Octauò quando vxor donat viro causa dignitatis, [a] vel honoris adipiscendi. l. quod adipiscendæ. ff. eo. tit.

3 Quomodo confirmatur donatio inualida inter virum & vxo é? R. φ in duobus casibus. Primò morte donantis, & non reuocãtis tacitè vel expresse, vt l 1. & 3. C. eo. tit. & d. c. donatio. limita verum, φ morte cõfirmatur in donatione, quę non est vltra 500. solidos, quia si esset vltra 500. solidos, & sit facta sine insinuatione, non cõfirmatur morte, nisi expressè tunc approbauerit.[b] si approbauit expressè in morte, valebit vt legatum, quod non indiget insinuatione; aliàs non, secundùm gloss. & Ioan. An. in d. c. donatio. Item φ non fuerit facta simplici promissione, quia si sic, non valeret. l. Papinianus. ff. eo. & ibi Bar. dicit verum, nisi interuenisset traditio vera, vel ficta, puta quia confitetur se habuisse, quia sic confirmaretur. requiritur ergo traditio in vita donãtis, vt donatio morte confirmet, vt infra, pactum. §. 15.

4 Sed dubitatur, an intelligatur iste casus de morte naturali tantùm, φ confirmet talem donationem? R. φ non, sed etiam de ciuili, distinguendo tñ, quia ex illa, qua perditur libertas, & seruus efficitur hominis, perimitur donatio, vt l. cũ hic status. §. si donatur, ff. e. Sed ex illa, qua efficitur seruus pœnæ morte confirmatur, vt C. eo tit. l. res vxoris. Ratio diuersitatis secundũ glo. in d. l. res, est, quia vbi efficitur seruus hominis, est dominus, qui potest reuocare, sed non vbi efficitur seruus pœnæ. Hodie tñ ex delicto non debet quis dãnari, vt sit seruus auten. sed hodie, C. eo. Ex alia autem morte ciuili, ex qua matrimonium non dissoluitur, vt est deportatio, & interdictio ignis & aquæ, & huiusmodi, nõ confirmat, sed pendet vsque ad mortẽ naturalem; & si non reuocauerit, tunc confirmat. d. l. res vxoris Ex alia aũt morte, qua ing editur religionem, licèt Vin. in d. c. donatio, teneat, φ non intelligatur de ista religione, tñ Io. An. & Car. tenent φ sic, qa ingrediens censet mortu[s]. l. fi. C. de epi. & cleri. & 16. q. 1. c. placuit, el 2. Sed opi. Vin. vr verior in matrimonio consummato per d. l. res vxoris, quę requirit mortem talem, qua matrimoniũ dissoluitur, quòd non est in ingressu religionis nisi quò ad exercitium. sed in matrimonio non consummato tene opi. Ioan. An. & Car. Secundò confirmatur iuramento fm Pa. in d c. donatio, qui dicit, φ hæc est cõis opi Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. & in l. Seius, & Augerius. ff. ad l. Fal. idem tenet, sed in l. 1 ff. de do. inter vir. & vxo. vr tenere contrarium [c] per rõnem gl. [d] in d. c. donatio, quia vr cõtra bonos mores. Sed dic verum contra bonos mores ciuiles, [e]

sed

sed non contra bonos mores naturales, contra quos non valet iuramentum; & dic ꝙ confirmatur.

5 Quid matrimoniũ non tenuit? R. ꝙ licèt donatio ipso iure valuerit, quia tñ indigna persona eius fuit, qui nec maritus dici pôt, reuocari poter t l. si ex voluntate, C. eo. ti. Intellige, si ignorabant. si verò vterque scit impedimentũ, & matrimoniũ non tenere, fiscus repetit. ff. eo. ti. l. cum hic status. S. vlt. & si repetet, poterit tenere bona consciẽtia, licèt de bono cõsilio deberet dare pauperibus.

6 Verũ donatio inter sponsum & sponsam de futuro teneat? Res. gl. pręfata ꝙ sic alleg. l. inter eos, ff. eod. vbi dicit tex. valerer, etiã si eodem die matrimoninm postea contrahatur.

7 Qũo reuocatur donatio inter vir. & vxor. Res. ꝙ in. 5. Primò per pœnitentiam, d. l. cum hic status. S. ait oratio. Secundò, si alienetur res donata per donatorem l. si maritus tuus, C. de do. inter vir. & vxor. & in d. l. cũ hic stat⁹. S. si marit⁹. Tertiò, qñ pignori obligaẽ res donata a donatorẽ nisi aliud exprimaẽ. d. l. cũ hic status. S. si maritus. Quartò, si præmoriatur, qui donationem accepit, de do. inter vir. & vx. c. donatio, & l. a marito C. e. & si moriant̃ simul, tenet ẽm gl. ibi. [a] Quintò cũ diuortium fit ex displicentia. d. l. cum hic status. S. si diuortium, nisi expressè voluerit donationem valere, l. si interim, ff. eod. titul. secus, si causa religionis, si tamen matrimonium restauretur post diuortium, non reuocatur d. l. cum hic status. S. plerique, & idem dic de donatione inter socerũ, & nurum, vel generum, & inter consoceros, quæ copulatos matrimonio in potestate habent d. l. cum hic status, S. oratio & inter patrem & filium non emancipatum. vide gl. in d. c. donatio, quæ hoc tenet, in dubio verò [b] quando præsumatur donare vestimenta, vide peculium. S. 21.

DONATIO IIII. ante nuptias, vel pp olim dicebatur ante nuptias donatio. Sed hodie non est nisi donatio propter nuptias vt C. de donat. ante nupt. vel propter nuptias, in l. si. & fit in recompẽsationẽ dotis, & potest fieri a viro hęc donatio, siue priusquam ꝯtractum sit matrimonium, siue post contractum, vt dicta l. fin. & dicitur antiferna [c] ab anti, quòd est cõtra & ferna quod est dos, quasi contra dotem.

1 Verũ requitatur æqualitas cum dote in ista donatione? Respond. olim si fiebat in constitutione dotis, tunc non requirebatur æqualitas, vt C. de. pac. conuen. tam supra do. l. ex morte, & d. l. si. si verò dos prius erat constituta, oportebat æqualitas, vt d. l. si. S. sancimus, sed hodie qualitercunque oportet sit æqualitas tam in donatione propter nuptias cum dote, quàm in lucro super vtroque, per aut. æqua-

De iure namque ciuili id, quod est improbum & inhonestum, dicitur contra bonos mores, sed de iure canonico illud solùm, quod inducit peccatum secũdùm Bal. in l. pacta, quæ contra, C. de pac. in 2. nor. & in l. pactum quod dotali, in 19. q. C. de colla. & in l. non dubium, C. de legibus, & in c. 1. § sacram, de pac. iur. fir. & no. in rubrica de cõdi. ob tur causã. Et dicit Pau de Castro, in d. l pacta quæ contra, ꝙ regula, non est obligatorium, in 6 debet intelligi quando est contra bonos mores canonicos, nõ autem ciuiles. Et per hoc infert, ꝙ donatio inter virum & vxorem firmatur iuramẽto. Vide infinitas concordantias p Ias in d. l. pacta, & ibi dicit hanc opin. esse veriorem & cômuniorem. Et eã tenet Bar. in l Seius, & Augerius, hic. allegata Hanc latè per plura fundamẽta tenet Guil. de Cu & Alb. in l. sed & si possessori. § item si iurauero, ff. de iureiu. Fede. consi. 250. inci pũctus quęstionis. Bald. in repeti. l. 2. 49. col ver. venio ad secundum, ff de iureiu. Ang. in l. pen. §. mulier, ff. solu. matri. Latè Imo. in commento c. cum contingar, de iurein. in 10. membro, & ibi Pa. in 9 col. Imol. & Moder. in l. si quis inqui linos. §. si. de le. 1. Cum. post Bar. in dicta l. si quis pro eo, ff. de fide iuss. d. Abb. consi. 102. inci. factum sic proponitur, Paul. de Castr. in dicta l. pacta, C. de pac. & in consi. 99. incip. notandũ est. Roma consi. ex supra narrato, & consi. 193. incip. pręsupposito Alex. consi. 8. incip. Visis & consideratis. Vbi dicit hanc esse cômunem opinionem, & con. 298. incip. Viso instrumento dona. Franc. Are. consi. 74. inci. diligenter & maturè, vbi pro hoc adducit, ꝙ si esset contra bonos mores naturales, vel iurisgentiũ, non confirmaretur morte, quia habet perpetuã causam prohibitionis, l. generaliter, & l si plagij, de verb. obl. & tamen confirmatur morte. l. Papinianus, cum glo. ff. de don. inter virum & vxorem.

a Secundũ gloss. ibidem] Dicta l. cum hic status. §. si ambo moriãtur ruina, vł naufragio.

b In dubio verò] Quid si mulieri itinerãti ad domum mariti donat maritus, nunquid valeat. gloss quòd sic in l. cum te, C. de dona. ante nupt. Bald. ibi post Iaco. de Are. videtur dicere ꝙ nõ. Vide Barba. vbi aliquid per Bal. in ca. iurauit, de proba & Imn. in l. si socer. §. Lucius, ff. sol. matr.

c Et dicitur antiferna] Et sic est donatio reciproca.

æqualitas,poſita ſuper d.l. ex morte.

2 Vtrũ ſol.ma.donatio propter nuptias reuertatur ad virum?Reſ.ꝙ ſic,vt d.l.fin. ſicut & dos reuertitur ad mulierem.C.de re.vxo. ac, l.vnica.§.illo proculdubio, & hoc verũ niſi pactũ aliud habeat.Nam ſi pactum eſt, ꝙ lucretur donationẽ ꝑꝑ nuptias, & vir lucrabit᷑ dotẽ,& econtra,quia d.l. fi.dicit, ꝙ pari paſſu vadunt, ſ. quò ad pactum,quia quale erit de luciando donationem,vel dotem, tale & de contrario, & hoc verum, niſi ex conſuetudine ſit derogatũ d.aut. vt eſt in multis locis,& iõ illã ſerua, vt not in ca.donatio,de do.inter virum & vx.& maximè Abb.ibi.

3 Sed ad quid valet [a] donatio ꝑꝑ nuptias ex quo vxor eam nõ lucratur niſi ex pacto ſpãli,vt d.§.illo, nec fructus habeat dictæ donationis,vt C.e.ti.l.ſi libens?Reſ. ꝙ valet,vt ſit ſecurior in dote vt dicit gl.in aut. dos data,C.de dona.ante nup.in ver.meretur.Nã res ſuas vir alienat conſentiẽte vxore,& renunciare pt iuri hypothecario,qđ habet in alijs bonis mariti.C.ad Vell.l.ẽt. ſed in donationis,ꝑꝑ nuptias alienatione, aut obligatione non pt mulier renunciare iuri hypothecario ꝓ iure ſuo,qđ habet in hac donatione ꝓpter nuptias,nec valet cõſenſus mulieris,vt C.ad Vell.aut.ſiue auiæ niſi interueniat iuramentum,vt in c.licẽt, de iureiu.li.6.aut duo alia concurrãt.Primũ,ꝙ vxor ꝯſentiat poſt bienniũ ſecũda vice.ſecũdũ,ꝙ tm̃ ſit in facultatib.viri,vt indẽnitati vxoris poſſit conſuli,nõ ſolùm tꝑe contract⁹,vt quidã dixerunt, ſed ẽt tẽpore quo vxor agere poteſt, vt no.in d.aut.ſiue auiæ,vel ꝙ per 30.an.tacuerit,licèt ſecundò non conſenſerit,vt nõ.Pa.in c.peruenit de emp.& ven. Item viro diſſipante bona ſua poteſt agere ſic propter donationẽ propter nup.ſicut pro dote.C.de iur. do.l.vbi. de quo dic,vt no.ibi.item propter adulterium viri lucratur,vt ſupra,Adulteriũ.§.3.

4 Quid ſi ſoluatur matrimoniũ aliter, q̃ per mortem,nunquid pactum,vel conſuetudo poterit facere,ꝙ vir lucretur dotẽ.& ſic mulier remaneat ſine dote?Reſ.ſm Ho. ꝙ ñ vt no.in d.c.donatio de do.inter vir.& vxo.& ideo præfatus.§. illo proculdubio, loquitur qñ mulier deceſſit, quo caſu tũc vir lucratur ratione pacti ſolũ,ſm Ho.ſed ſm Car.in d. c.donatio etiam ratione conſuetudinis,quia quod poteſt pactũ, poteſt & conſuetudo,vt no.glo.in ca.non putauimus,[b] de conſ.li.6.in ver.officiali.

5 Quæritur,ſtatuto cauet᷑,ꝙ ſi alter ꝯiugũ ꝓmoriat᷑,alter lucret᷑ dotẽ,vel donationẽ ꝑꝑ nup.an debeat intelligi de morte naturali,vel ẽt de ingreſſu religionis? ℞. ꝙ tm̃ de morte naturali,non de iſta ciuili,ꝓſertim quia verba ſtatuti ſunt facti,& in facto conſiſtunt,c.1.de conſtitu.nec recipiũt caſus fictos,vt l.3.§.hæc verba,ff.de ne.ge. imo nec expreſsè poſſet prouidere, ꝙ muliere ingrediente religionem vir lucraret᷑ partem dotis, cum libertas religionis grauaret᷑ per diminutionem dotis, quod fieri non debet.l.1.§.onerandæ, ff.quarum rer. actio. non datur, & etiam quia diſponeret ſtatutum de reb.perſonæ religioſæ, quod non poteſt.c.ſi.de reb.ec.non alie.

6 Quid ſi ex pacto ſit, vt lucret᷑ alio præmoriente? ℞.ꝙ pactum manet validũ,quia nũquam purificatur per ingreſſum religionis vt l.Deo nobis,C.de ep.& cle.& in authẽ. de ſan.epi § ſi verò conſtante.

DOs [c] eſt quædã donatio facta a patre mulieri,vel ab extraneo, vel facta a muliere ipſi viro ꝓ onerib. mrĩmonij ſuſtinẽdis;ita no.Cano.Goff.& Hoſ in c.Rainutius,de teſta.& ꝑ legiſtas in rub.[d] ff. ſolu. matri. eſt quippe proprium patrimonium mulieris,ff.de mino.l.3 §.ſed verum, in fi.

1 Quot ſunt eius ſpecies?Reſp.duæ. Prima dr̃ profectitia,& eſt q̃ a patre,vel auo, vel proauo, & huiuſmodi paterno pro filia,vel nepte; & huiuſmodi de bonis eorũ proficiſcitur, vel quæ aliàs de mandato eorum,vel nomine eorum,& ipſi ratũ habẽt, conſtituitur,vt in l.profecticia, in prin. ff. de iu do.etiam ſi filia eſſet emancipata.d.l. profecticia.§.fina.Secunda dicitur aduentitia, & eſt illa,quã dat mulier pro ſeipſa,

vel

a Sed ad qd valet] adde Abb.in d.c.ſi.de don. inter virum & vxorem ponentem iſtos effectus.

b No.gl.in c.nõ putamus] & hoc elicitur ab illa gl.quæ dicit ibi, Non valet pactũ factũ in ꝑcario.

c Addas ex cõc. Tri.ſeſſ.24.c.6.de ref. raptor tenet᷑ mulierẽ raptã dotare. De dote præterea, ſcribitur in reper. inq.ſi.& in anno. de eius varia ſignificatione & definitione non inutilia leges. P. V.

d In rub.] Bar. ibi aliter diffinit dotẽ,& reprehẽdit Azo.Differẽtiã vide ibi,quia nihil ad nos.

vel qlibet [a] ali⁹, q̃ aliàs nõ deſcendit a patre, vel auo, & hmõi. Itẽ aduenticia eſt ſi pr̃ cũ deberet filiæ, cũ voluntate ei⁹ dederit, vt d.l. ꝓfecticia, in fi. Itẽ eſt alia diſtinctio. aliqñ dat̃ dos æſtimata, aliqñ inæſtimata, qñ æſtimata tradit̃ periculũ ꝑtinet ad maritũ. [b] Si verò inæſtimata ptinebit ad mulierẽ. l. plerũque in princ. ff. de iu. do. fructus tñ, & fœtus [c] reiũ dotaliũ lucrat̃ marit⁹, vt in d. l. plerunque, de quo ibi vide, & ꝑ gl. c. ſalubriter, de vſu. & Can. ibi, & ꝑ Gof. in ſum. ti. de donatio. in §. aduenticia. Limita tñ verũ, ꝙ fructus lucratur, ſi ſuſtinet onera matrimonij, aliàs nõ, ſed reſtituunt̃ mulieri. ff. de vſur. videamus. la. 2. §. pe. Item ꝙ ſi dos eſſet in animalib⁹, debet maritus ſupplere de iã natis fœtibus capita mortua, [e] d. l. plerunque. d. §. ſi ſerui. verũ dos poſſit eſſe ſine mr̃imonio ꝑſenti, vel ꝑterito? Reſ. ꝙ non. C. de don. ante nup. l. fi. [f] & iõ ſolutũ ꝓ dote, vbi matrimoniũ fuit nullũ non repetit̃ nomine dotis, ſed conditione ſine cã. ff. de condi. ſine cauſa. l. fi. & eſt priuilegiata hæc actio qnò ad mulierem ſicut actio de dote, vt tenent doc. in c. de prudentia, de dote poſt di. reſti. & Abb. ibi ſuper. 1. gl. facit. l. 2. ff. de priui. cle. [g] & ſic ꝓponet̃, ſm quod infra dicam. §. 11. & 12.

3 Quãta dẽt eſſe dos? Reſ. ꝙ ẽt in modico ꝑt cõſtitui, vt dicit gl. in l. imperialis, C. de nup. in verbo, dotalibus qđ eſt circa mediũ. l. & qa dos ſuccedit loco alimẽtorũ, vt no. per Bar. in l. Titio centũ, ver. 2. ẽ videndũ. §. Titio genero, ff. de condi. & de. ꝑ Bal. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſt. & iur. ideo ſm hoc æſtimabitur, & fiet penſatis [h] conditionibus, & alijs qualitatibus.

4 Vtrũ pr̃ teneat̃ dotare filiã, q̃ nupſit cõtra ei⁹ voluntatẽ? Reſ. ſm Pan. in c. 1. de deſpon. ĩpub. diſtinguendo

a Vel quilibet.] Siue ſit frater, ſiue ſit alius quis, & ſi ſit pater, dummodo det non tanquam pater.

b Ad maritum.] Et etiam lucrum, ſicut ad rei emptorem, æſtimatio enim facit emptionem. d. l. plerũque. Vnde hoc caſu ſi mulier veſtem attriuerit, reddetur æſtimatio, vt ibi.

c Fœtus.] Scilicet animalium. Idẽ eſt in fundo cretifodino, vel argentifodino, ff. ſo. ma. l. diuortio. §. ſi vir ĩ fundo. & hoc ſi renaſcãtur &c. Sec⁹ tñ eſt in fœtu ancillarũ dotaliũ, qui nõ cedit lucro ipſi marito. d. l. plerunque. §. ſi ſerui, rõ eſt qa non cõputatur in fructu, imo omnia facta ſunt ad vsũ humanæ naturæ. l. in pecudũ, ff. de vſu. Itẽ ſecus eſt in lapidifodinis vbi lapis nõ renaſcitur, ſicut in Aſia, & ĩ Anglia. in arborib⁹ non cædendis. d. l. diuortio. §. fundũ, & duob. §. ſe. ſecus tñ in arboribus cædendis, qa infra breue tẽp⁹ renaſcuntur, qa tũc poſſunt dici fructus, hoc idẽ tenet Bar. in d. §. fundũ, & in §. ſi vir in fundo, ff. ſo. ma. facit ex illis duas concluſiones. Prima eſt, ꝙ arborea cæduæ cõputãtur in fructibus, vt ſunt ſalices, & huiuſmodi, ſecus in arboribus fructiferis. Secunda concluſio, ꝙ lapis, qui nõ renaſcitur, non eſt in fructu, ſecus, ſi renaſcitur. & ſic inducit Bart ad q. pone, maritus, qui fuit notarius, legauit vxori vſumfructum omniũ bonorũ ſuorũ, an illud quod percipitur ex exẽplatione protocollorũ pertineat ad mulierem. Et dicit ꝙ non. Illud. n. quod ſemel tantũ percipitur, & non renaſcitur, nõ dicitur eſſe in vſufructu ſed exemplatio protocollorũ ſolũ ſemel habetur. & cõcludit Bar. in d. §. ſi qs fuodum, ꝙ ſicut maritus non poteſt cædere arbores fructiferas, ſic nec emphyteuta, nec etiam vaſallus.

d Limita.] Adde tex. & quod ibi no. d. Iaſ. in l de diuiſione, ff. ſol. mat. Vbi in prin. dicit requiri tria, ſcilicet vt maritus fructus dotis lucretur, ſcilicet ꝙ matrimoniũ ſit actualiter contractum, quia antequam contrahatur, fructus augent dotem l. ſi marito, ff. ſo. ma. Secundo vt hic, & allegat l. cum poſt. §. in domũ ff. de iu. do. Tertium, quod requiritur eſt, quod dos ſit tradita, quia ſi nihil traderetur, nihil lucraretur, niſi mulier eſſet in mora tradendi, quia tũc bene lucraretur. Ratio autem iſtorum trium eſt æquitas q̃dam, qa ex quo maritus ſuſtinet onera matrimonij eo contracto ſtatuit lex, ꝙ maritus fructus lucretur rei traditæ vel in dotem vel in pignus, dũmõ ſit facta traditio. & de hoc ẽ tex. in ca. ſalubriter, de vſu Ceſſãte vero iſta æquitate, quia ſ. maritus non ſuſtinet onera matrimonij, nõ debet maritus fructus lucrari. l. alumnæ. §. Seia, ff. de an. leg. text. eſt in l. ex facto, in prin. ff. de vul. & pupil Quare etiam leges ſtatuerũt, ꝙ pro tempore, pro quo marit⁹ ſuſtinet onerã matrimonij, pro rata illius fruct⁹ lucratur. d. l. & di uiſione, vide ibi Moder.

e Capita mortua.] Et ſic fallit illa regula, Cui⁹ eſt emolumentũ debet eſſe & periculum.

f L. fi.] Et l. 3. ff. de iure do. & ibi no. ꝙ ad hoc vt ſit dos, oportet, ꝙ matrimoniũ contractũm ſit non ſolùm de facto, ſed etiam de iure, aliàs eſſet putatiua, & ſi priua fuiſſet contractum, licèt eo poſtea ſoluto, tamen dicitur dos ſecundũ Ale. poſt Pau. de Caſt. in rub. ff. ſolu. ma. & Bart. in l. ſi marito, co. ti. Et per hoc decidit Pau. q de facto, ſtãte ſtatuto, ꝙ mulier teneatur diuidere dotem æquis portionibus filijs vtriuſque matrimonij, habet locum etiam ſoluto matrimonio, quia tunc fuit.

g ff. de priu. cre.] Vbi de actione funeraria, nam quacunque actione repetantur funeralia, illa actio ẽ priuilegiata, ſicut funeraria.

h Penſatis.] Scilicet dos in magna, vel parua quantitate, debet enim alimentari ſecundum dotis quantitatem vel honorabilius, vel leuius. l. ſi cùm dotem. §. cum autem, ff. ſoluto matrimon. & càpitu per veſtras, de dote. poſt di. rt. Not. Panorm. in dicto ca. ſalubriter.

aut nupsit ĩdigno, [a] & tũc non tenetur, gl. est no. in c. de raptoribus, in ver. excusata. 36. q. 1. quod intellige ſm d. Ant. in c. accedẽs, de procu. & Imo. ibidẽ, si est indignus turpi indignitate secus, si esset indignus. i. non paris conditionis. Veruntamen poterit minorẽ dotem dare ex conditione personæ, & faciunt quæ habentur in l cum post diuortium §. gener, ff. de iur. do. iuncta gl. in l. si volũtate, [b] C. de dotis promiſ. Aut elegit dignũ, [c] vel nõ indignũ, & tunc aut promisit dotẽ, & sic pr̃ teneẽ eam dotare, qa licèt pater non consenserit in tali ꝓmissione, tñ filia ꝑ hanc ꝓmissionẽ [d] reuelat patrẽ a debito dotaudi, & ideò tanq̃ in rẽ patris vertatur ista promissio, tenebitur pr̃ de in rẽ verso, ita dicit Bar. in l. obligãtur. §. lege, ff. de act. & ob. per tex. in simili in l. & ideo. §. fi. & l. filius, [e] ff. de in rem ver. aut ñ ꝓmisit dotẽ & sic ñ teneẽ, [f] qa ex quo ĩuenit sibi maritũ sine dote, & marit[9] teneẽ eã alere sicut filiã, [g] vt ĩ aut. q mo. na. effi. le. §. pe. No. Inn. ĩ c. ꝑ nr̃as, đ do. inter vir. & vx. & ẽt si ꝑmoriaẽ relictis filijs, teneẽ

a Indigno.] Pater non tenetur eam dotare. Contrarium videtur tenere Io. An. & Imo. in d. c. accedens. Expreſsè Ala. in l. 1. in 16. col. ff. sol. ma. tenendũ esse, quòd pater imò non teneatur ipsam dotare. Et hoc tenuit glo. & doc. in d. c. cum causa, de rapt. D. Ant. & Io. An in d. ca. accedens, de procura. Bal. expresſè in l. pater, C. đ sponſ. & in l. nec filium C. de nup. & in l. 2. 4. col. ff. sol. mat. Et ita tenet Ale. sibi contrarius consi. 97. incip. principalis. 1. vol. ponit etiam Sali. in l. si vt proponis, C. de nu. & ista videtur esse cõmunis opinio.

b In l. si voluntate] Vide supra, donatio. 3. in prin. in postil.

c Aut elegit dignum] Sed cõtra quando nubit fi. na consensu patris, videtur tex. in aut. sed si post, C. de inoffi. test. & in §. aliud quoque capitulum, in aut. vt cum de ap. cog. & Paul. de Caſt. in d aut. sed si post, not. ad hoc, tunc sic, si pater potest exhæredare filiam, quando nubit sine consensu eius ante. 25. annum, ergo multomagis non cogitur eam dotare. Bal dus in autentic. res quæ, C. communia de le. & l. fin. C. de dotis promiſ. Et si diceras de iure ciuili hoc ꝓcedit, secus de iure canonico, dicit Paul. quòd Fulg. dubitauit, an illa autan. stat concesſa de iure canonico, & tamen ipse firmat ꝙ non, quia procedit quantum ad iniuriam, quam facit patri filia nubendo sine eius voluntate. Nam dato, ꝙ de iure canonico tenuit matrimonium, non tamen remouetur iniuria, & ingratitudo in patrem illata, vt patet per gloſ. in capitul. cum secundùm, de secund. nupt. Tu tamen dicas, ꝙ illa autentic. est correcta in totum, & ꝙ pater tenetur dotare filiam nubentem digno contra eius voluntatem, etiam si sit minor. 25. annis. Et hoc tenet do. Abb. etiam ꝙ non posſit exhæredari. consil. 22. incip. vt clarè materia thematis, in 1. volum. vbi vtitur optimis rationibus, & in cap. 1. de despon. impu. vbi dicit ita communiter tenere doct. Mouetur, quia ex quo filia vtitur permisſione canonica, scilicet nubendo contra voluntatem patris, iuxta c. pen. §. fin. de secund. nupt. non debet incurrere vitiũ ingratitudinis, ne decipiatur sub autoritate canonis. Et præcipuè, quia de iure canonico matrimonia debent esse libera ab omni metu pœnæ, & omni coertione, capitulo, cum locum. cap. requisisti, & capitu. Gemma, de sponsa. ergo non debet posse exhæredari. Allegat Ioan. And. in capitul. statutum, de hæreti. in 6. vbi determinat non valere statutum imponens pœnam filiofamilias contrahenti matrimonium sine consensu patris, sic & filia potest nubere contra patris voluntatem, ratio est, quia matrimonium est quid spirituale, & in spiritualibus non curatur patria potestas, capitu. fin. de iudic. libr. 6. ita etiam tenet Bar. & Modar. in l. 1. §. quòd si in patria, ff. sol. ma. facit quia de iure canonico nõ requiritur in matrimonio consensus patris, ca. hoc sanctum. 32. q. 2. Canoni. in c. cum causa, de rapt. Ad fundamentum Pau. de Caſ. scilicet ad glo. d. c. cum secundùm ſ. ꝙ ius canonicũ non remouet iniuriam, dicit Ab. ꝙ illa gl. non est vera, vel si est vera, loquitur quò ad priuationem lucri, sed nos loquimur quò ad damnum, sed nõ est par ratio lucri, & damni, licèt ista responsio parũ valeat &c. Tu vide Ab. cõsi. 22. primæ partis, & Car. Alex. in c. 1. & d. Iaſ. in d. l. 2. §. ꝙ si in patria, vbi late examinat.

d Promisſionem.] Hoc autem intelliga, quando filia nupsit post. 25. annum, quia si pater non potest ei impingere aliquam culpam, ex quo tanto tempore distulit eam collocare, vt in §. si alicui, in autẽ. vt cum de ap. co. aut nupsit ante 25. ann. & credit Pan. ꝙ ex quo tenetur pater alere filiam, & dos loco alimentorum succedit, ꝙ tenetur eam dotare, nec ex cõtractu istius matrimonij potest denegare sibi alimenta, cum in istis sponsalibus filia non sit sub potestate paterna, vt in cap. si annum, de iudi. lib 6. fortius ergo tenetur dotare, quia causa dotis est fauorabilior causa alimentorum, vt notat Cyn. in l. non omni, C. de admini. tuto. Intellige tamen cum distinctione hic posita, scilicet aut promisit dotem, &c. Et ita consuluit in q de facto.

e Et l. filius.] Ibi nãque habetur, ꝙ filius mutuatus pecuniam, vt filiam propriam maritet, videtur versum in rẽ aui, qui tenebatur neptem dotare, si huius erat animi, & Alex. in postil d. l. obligamur, Ad Bar.

f Et sic non tenetur.] Quia pater cogitur præstare dotam, vt filia posſit reperire maritum. l. fin. C. de dot. pro. & l. liberos, ff. de rit. nup ergo &c.

g Sicut filiam.] Panorm. post do. Anton. in cap. cum causa, de rapto. dicit, ꝙ melius alimentabitur puella si fuerit constituta dos, ar. l. si cum dotem. §. fin autẽ, & præce. ff. sol. matri. Item quia dos dicitur patrimonium mulieris. Et ideo deberet dotari, vt sic sol. ma. haberet dotem paratam ad contrahendum cum alio. Nam per hanc rationem dos profecta a parre, ab eo solo repeti potest. l. 2. ff. solut. matri. ꝙ etiam marit[9] tenetur alere vxorem indotatam, videtur falsum,

dum

dū hēt patrē. vt no. Bar. & doc. in l. ꝙ in vxorē, ff. de neg. ge. & licèt dictū Bar. videatur esse equū primū tamē verius. Addeēt Bal. cum tex. in l. fi. C. ad velle. & ideò tenet, vt hic dicitur.
a Spuriç.] Bart. hoc limitat, nisi eēt in magna ḡtitate. in d. l. fi ff. đ his quib. vt indi. quia tunc ṗsume ret fraus l. 1. C. đ natura. li. & vide Bal. in l. eā quam C. de fideiuss. 19. col. ver. pone, dicit decretalis, vbi dicit ꝙ si pater reliquit filio spurio vnum magnum podere ꝓ alimentis, ꝙ valet vsq; e ad modū alimentorum & nō vltra. l. Lucius, ff. de exercito. quia cā certis limitibus circunscripta effectū producēdum limitat, & restingit. ff. đ acq. pos. l. si is qui animo, imo nec vult, ꝙ tale legatū possit ad heredes spurij trāsire, qa non ratione proprietatis, in qua nō valet legatū, nec rōne alimentorū, qa cū vita finitur, ff. de transac. l. cum hi. §. si vni, & ff. de vsuf. l. dn̄s. §. fi. & vide infra, filius. §. 4.
b Ecclesię.] Adducitur pro hoc c. non satis. 86. di. vbi not. ꝙ prius quis tenetur alere suos q̄ extraneos. Vide supra Cleric⁹. 13. § 11. vbi plenissimè.
c L. qđ sponsæ.] Nam actus colla

sibi relinquerē quartā partē suorū bonorū ṗfatus vir; se c⁹, si filios nō habuit, vt no. gl. i ver. quartā, i §. pe. & iō cessat vtrunq; debitū in patre, s. alimētorū, & dotis primū, quia habet, vñ alat se ex bonis mariti, & dos succedit loco alimentorū, vt s̄. dictum est. & ita tenet Bar. in d. §. lege, & Ang. i l. si socer, in pri. ff. sol. ma. & Bal. in l. 1. ff. so. ma. & in l. fi. C. đ do. ꝓ. Et sic limita gl. in c. fi. 32. q. 2. q dicit, ꝙ tenet eā dotare, verū, si ꝓmisit: alias nō. Nō iū habebit locū statutū quo cauet, vt filia dotata ñ succedat, in tali muliere, vt no. Pa. i d. c. accedēs: nec excludit à successione saltē legitimè, sicut cęteri filij, multo magis tenet pr̄ dotare filiā, q̄ nō contraxerit ꝯ eius volūtatē. & ꝯ patrē pōt implorari officiū iudicis regēr vt dotet filiā. l. q liberos, ff. de ritu. nup. no. in d. §. lege. habet in l. fi. C. de do. ꝓmis.
5 Verū frater teneat dotare sororē ex eodē patre natā? R̷. Pa. in. c. ꝑuenit, đ arb. cōiter tenet ꝙ sic, no. gl. de laico in l. cū plures. §. pe. in ver. alterū, ff. đ admi. tu. & ī l. ñ oī, C. đ ad. tu. i gl. 2. Rō, quia s̄m Cy. in d. l. nō oī, cā dotis est fauorabilior, q̄ cā alimentorū, ꝓpterea tenet Bar. i l. fi. ff. de his q. vt indi. ꝙ pr̄ pt relinquere filiæ spuriæ a dotē, qa dos succedit loco alimentorū, idē no. in aut. ex cōplexu, C. de ince. nu. & in l. Męuius. §. duob. 10. col. ver. 3. quęro, in fi. q. ff. de leg. 2. Vnde sicut tenetur alimentare, vt s̄. Alimēta. sic & dotare in casu necessitatis. Idē dic & fortius in clerico, q magis tenetur

ad charitatē, vt in c. 1. & qđ ibi no. de emp. & ven. & si nō hēt alia bona, pt eā dotare, & aliā cōsanguineā de reditib. ecclesiæ, b si est inops, qđ ꝓbat p c. 1. de coha. cle. & mu. & in c. oīno ꝯfitemur. 31. di. qa sicut per d. c. pt alere cōsanguineos pauperes de reditibus ecclesiæ, ergo fortius dotare cū sit fauorabilior, vt dictū est. Quod verū credo, dūmō constituat ad necessitatē suę conditionis, non ad pompam fastuositatis, ar. c. negociatorem. 88. di. sic ergo q tenetur alimentare, tenetur dotare.
6 Verū vir possit ꝯstituere dotē vxori? R̷. Pa. i c. & si necesse. 1. no de do. inter vir. & vxo. ꝙ nō, post ꝯtractū mr̄imoniū, secus, si añ mr̄imoniū, qa pt, vt l. 1. & qđ ibi no. C. de don. añ nup. nisi sit ꝯstituta, vt tunc dominiū adipiscat, cū mr̄imoniū fuerit subsecutū, qa non valet, vt in l. quod sponsæ, c de don. ante nup. quia nec ante mr̄imoniū dn̄iū transiuit qa noluit, nec post matrimonium, qa nō potuit, vt ibi glos. fallit hoc in plebeio dotante nobilem, quia vr̄ donare in recompensationē cum nobilitate, quia potest, vt supra donatio. 3. in prin.
7 Vtrum res emphiteutica possit a patre dari in dotem sine consensu domini? Resp. Spe. ti. de loc. §. nunc aliqua, ver. 109. quòd sic. Non transfert d tamen plus iuris, quā ipse habet, vt in c. nuper, de do. inter vi. & vx. nec soluet laudemium, quia est alienatio necessaria secundùm Guil. & Bar. in l. & ideo, in prin. ff. de condit. fur. Similiter potest dari in dotē extraneæ, si inęstimata detur, & soluet laudemium, sed æstimata non potest dari nisi filiæ.
8 Vtrum feudatarius consimiliter possit? Res. Io. An. in d. c. nuper, quòd non. Inn. tamen ibi tenet, ꝙ potest, & eum sequitur Panor. ibidem, & etiam dicit in donatione propter nupt. ego concord. sic. ꝙ vera est opin. secunda in feudo, in quo succedit filia, & prima opi. in illo, in quo non succedit, quia sic est ratio diuersa ab emphyteusi, in qua succedit filia.
9 Vtrū vir possit repellere vxorē ñ soluta

tus? tñ quo q̄s non est futurus dn̄s, nō valet, vide in ca. Moyses 8. q. 1. & in rubr. ꝙ nō pa. de testa.
d Non trās fert.] Pone exemplum in eo, q hēt rē ecclesiasticā in emphiteusim ad vitā suā tm̄. Nā nō potest dotem cōcedere de illa, nisi quatenus ipse viuit, & iste ē casus. d. c. nuper.

sibi dote ꝓmissa? Res. ꝙ sic, vt sentit Ho. in c. ꝑ vestras de do. inter virũ, & vx. Nã dos dat̃ ꝓꝑ onera m̃rimonij sustinẽda, vt in d. c. per vr̃as, & i c. salubriter, d̃ vsu. & in l. si cũ dotẽ. §. si naũt. ff. so. ma. ergo p̃t hęc onera recusare, si nõ hẽt, vñ sumat omolumẽta, bon⁹ tex. ẽ ibi, & Bal. i l. fi. C. ad Vell. post Cy. in l. vxorẽ, C. de ne. ges. & Bar. ĩ tract. de ali. ex quo ꝯclude eũ ñ teneri ad traductionẽ, dote pri⁹ ñ soluta sec⁹ de debito coniugali.

10 Verũ marit⁹ ducẽs vxorẽ sine dote teneat̃ eã alere de suo? Rñ. ꝙ sic s̃m statum suę ꝑsonæ, vt no. & volunt Inn. & Ho. in d. c. ꝑ vr̃as, & gl. in d. c. si naũt. dicit tex. in l. ꝙ si nulla, ff. d̃ rel. & sum. fu. rõ s̃m Inn. q̃ ꝑsonã suã d̃dit ꝓ dote, vt i aũt ꝗ. mo. natura ef. le. §. pe. & ff. vt in pos. le. l. pen. dr̃, ꝙ vxorem debet alere vt filiam. [a]

11 Quæ sunt priuilegia dotis? Res. ꝙ multa. Primum q̃a oĩa bona viri sũt tacitè hypothecata ꝓ dote, vt est tex. in c. ex literis, de pi. Secundũ q̃a nõ ꝑditur ꝑ ꝑ maleficiũ viri, nec ẽt patris, vt no. glo. d. c. ex lr̃is, Fallit in vxore primipilarij, [b] ꝗ ĩ eo officio deliquit, [c] vt C. qui. mo. pi. ta. contra. l. satis notũ, & C. de primipilla. l. vtilitas. Tertiũ, q̃a p̃ponit̃ omnib. creditorib. ẽt priorib⁹, ꝗ habent personales actiones, vel tacitas hypothecas vt in l. assiduis, C. ꝗ po. i pi. ha. secus habentib. expressas, vt no. gl. magna in d. l. assiduis, & Di. in regula, ꝗ prior ẽ, li. 6. Sed t̃n dico cũ Pa. in d. c. ex literis ꝙ si consuetudo est aliqua, illã seruabo. l. si de interpretatione, ff. de le. cũ si. Si verò nõ ẽ, dico, ꝙ fauore mulierũ [d] debet præferri ẽt habentibus expressas hypothecas, q̃a si mulier vincit eum qui ad refectionem rei dedit, vt in aut. quo iure, posita super dicta l. assiduis, qui t̃n pręfertur anterioribus habentib. expressas hypothecas, vt l. interdũ, ff. qui po. in pi. ha. ergo si vinco vincẽtem te, multo magis vinco te, [e] vt in l. de accessionib. ff. de diuer. & tẽp. p̃scripti. ad minus casus dubius & in facto dubio potior est conditio dotis, vt in c. fi. de re iud. & no. in c. ex literis, de probatio. cum hac opi. est Pet. & Cy. & Io. An. [f] licèt communiter docto. teneant cum gl. in d. c. ex literis, & istud priuilegium, vt præferatur [g] creditoribus, transit ad filios [h] eius secũdùm Alex. de Imo. in l. etiã ff. so. matr. & ibi est glos. & alia in l. 1. C. de priui. do. licèt Bar. [i] dicat cõtrarium. Sed potest intelligi opi. Barto. vt non loquatur de hæredib⁹ suis, vt sunt filij, sed extraneis, qui nõ habẽt hoc priuilegiũ, vt l. vnica. C. de priui. do. Quartum, q̃a ecclesia potest se impedire d̃ dote nõ solùm in fauorem viduarũ, vt in c. nup de do. inter vi. & vx. sed ẽt mariti

a Vt filiam] Ibi nihil dicitur de istis verbis, sed bene tractatur de vxore alenda. Abb. in d. ca. ꝑ vestras, facit & hic duas illationes prima, ꝙ vxore abiecta, ex eo, quia non est soluta dos, potest tamen maritus agere ad dotem sibi promissam, ex quo paratum se reddit vxorem reassumere soluta dote. Ita ꝓbat d. c. per vestras, Secũda, quòd maritus nõ tenetur ad traducendam vxorem non soluta sibi dote. hæc Ab. ibi in 2. no. Adde tertiò. ꝙ si aliquis iurauit accipere aliquam in vxorẽ nulla facta commemoratiõe dotis. quòd non tenetur eã accipere in vxorem, nisi soluatur dos secundùm facultates & conditiones mulieris iuxta glo. in l. obligamus §. lege, ff. de act. & obliga. & quia dos est quid connexum matrimonio. l. quod seruius, ff. de condi. ob causam. Ita Bald. in c. iurauit. 2. colũ. de probatio refert d. Ias. in auten. præterea C. vñ vir & vxor.

b Primipilarij] Primipilus ẽ primus administrator, vel qui primum pilum fert i. prima signa.

c Deliquit] Et hoc ratione publicæ vtilitatis, quæ præponẽda est priuatis commodis. vt dicit ibi tex. & in l. 2. actionẽ. §. Labeo, ff. pro socio, & in l. 1. §. fin. C. de cadu. tol.

d Fauore mulierum] Maximè si sunt viduę. vt no. in d. capitul. cuper, de donatio. inter vi. & vxor. & habeant pro se iusticiam.

e Vinco te] Pro ista regula est text. in ca. autoritate, de cõces. præb. li. 6. & in c. dilectus, de of. le. & not. ꝙ & bona clerici sunt tacitè obligata ipsi ecclesiæ, vt vult no. gl. in d. c. ex literis. & rõ est, q̃a cũ ecclesia æquiparetur minori. c. 1. de in integ. rest & bona tutoris tacitè sunt obligata pupillo. l. fin C. de legitimis tutorib. cum iuribus allegatis i glossa, ergo & c. Itẽ bona cõducẽtium vectigalia sunt tacitè obligata fisco, vt in l. semper §. diuus ff de iure immu.

f Et Io. And.] Est ẽt opin. Ab. licèt d. Ias. in §. fuerat Inst. de act. super ver. a creditorib. dicit cõem opin. ẽẽ in cõtrarium.

g Præferatur] Fallit hæc cõclusio, nisi alius creditor prior sit in simili iure, vt q̃a petit dotem præcedentẽ vt C. quĩ po. in pig. ha. l si.

h Ad filios] do. Ias. in §. fuerat, super gl in vers. cũ ipsa, Instit. de act. limitat hoc esse verũ in filijs eiusdẽ m̃rimonij sec⁹, si essent alterius, q̃b. hæc priuilegia nõ cõpeterent, Bar in l. assiduis, per illum tex. in ver. excepis, ff. ꝗ po. i pi. ha. Idẽ tenet Bal. Bar. Ang. Imo. & Cuma. in d. l. ẽt, i prin. ff. so. ma. reprobata glo. ibi, & hæc est cõmunis sñia, quam tenent cõmuniter gl. vt in l. si cum procuratore, & in l. sciendum, ff. d̃ re iu. & in l. verũ §. 1. ff. pro so. & gl. in § si a do te, Inst. de act.

i Licèt barto.] in d. l.

petētis sibi dotē promissā, vt in c.p vestras,eo.ti.facit quod no. Inn. in c. lator. q. fi.sint le.quanuis alij cōtra riū teneant nisi accessoriè. Quintū,q͞a viro vergēte ad inopiam iudice iubente potest dari pecunia dotalis mercatori cū pacto, vt capitale sit saluū, & de lucro percipiant vir & vxor partem honestam compensato lucro cū damno sine vsura vt c.per vestras, de donat. inter vir.& vxor. Ita tenet Io.An.& Car.in d.c.per vestras.& Ful. in l.cum duobus,ff.pro so S. item ex facto,aliàs est.l. si fratres, & Bal in quodam consil.incipie. viso instrumento facto inter no.Ho.in sum.de vsu. S.an aliquo, Pa.in c.nauigā ti,de vsu.dicit se dubitare. Sed ego credo contractum vsurarium, nisi excusetur, s͞m q͞d infra dico, Societas in.S.7.Sextum, quia fund⁹ dotalis alienari non potest etiam de consensu mulieris,vt not.in l.lex Iulia,ff.d͞ fun.do.& C. ad Velleia.authen.siue a me.necēt in hypothecam dari,vt l. vnica. S cū lex,C.de rei vxo. act. Quod verum est, nisi iuramentum [a] interueniat, vt in c.cum contingat.de iure iu.& c.licèt,de iureiu.li. 6. Multa sunt & alia priuilegia in iure,de quibus vide, si placet,Spe.e.ti. hæc omitto, quia nihil ad cōfessorē, tene tamen,quòd his priuilegijs [b] gaudet,dummodò mulier, sit catholica, aliàs non,vt C.de hær.aut. item priuilegium dotis.

12 Vtrum eadem priuilegia habeat in donatione p͞pter nup. quæ habet in dote?Res.Pa.post Innoc. in d. c.ex literis,de pigno.q͞ aut mulier agit ad donationē p͞p nupt.tanquam specialiter sibi obligatam pro dote,& tunc habet priuilegiū dotis,quia agit potius pro dote, quàm pro donatione propter nuptias. Si verò agit, vt eam lucretur, sic nō gaudet, quia cessant rationes [c] priuilegiorū dotis,sed bene habet tacitam hypothecam l. vbi,C. de iu. do. intellige communionem, non priuilegiatam, vt præferatur alijs habētib. eam. In paraphernalibus autem habes ꝟ.Paraphernalis.S.2.

13 Ad quē pertinebit dos soluto matrimonio?Respō. quòd licèt maritus de subtilitate iuris efficiatur dominus dotis sibi datæ,vt in l.in re,C. de iure dot. & l. dote ancillam,C. de rei vē di.tamen ad eum non pertinet post mortē vxoris nisi in duobus casibus.Primus, quando inerat pactum de lucranda, [d] dote,vel donatione propter nup.vt dictū est supra in p͞cedēti.c.Secūdus, quando vxor intestata decedit, deficientibus liberis & propinquis vir succedit,econtra vxor viro.l.vnica.C.vnde vir & vxor, sed pertinebit ad eū, qui eam cōstituit,si stipulatus ē eā sibi restituit, siue sit extra⁹, [e]

in d.l.etiam,in prin.& in l. si cum procuratore, ff. de re.iu.& vide in §.si de dote, Inst.de act.

a Nisi iuramentum] Hoc est verum, quando sine vi vel dolo præstitum fuit iuramentum, vt in iuribus hic allegatis.

b His priuilegijs] Quæro,nun quid mulier in secundo matrimonio collocata habeat ista priuilegia,vr̄ q͞ nō, quia cum est nupta,vr̄ cessare rō priuilegiorum, q͞a conceduntur propter eam facilius maritandā l 1. cum ibi not. ff.solu.mat si est maritata, cessare debent, facit q͞d voluit Bart. post Guil.in l.obliga mur.§. lege.ff.de act.& obli.quòd quanuis pater cōpellatur officio iudicis dotare filiam.l. qui liberos, ff de ri. nu. l.fi.C.de dotis p͞mis.tamen si est actualiter maritata,pater nō tenetur eā dotare, quia cessāt rō p͞p quam tenebat eā dotare.p͞ hoc vr̄ casus in § si quis sub potestate, In aut.de nupr.& in l.pe.C.de repud. limitando vt ibi p͞ Bar.s. nisi filia p͞misisset dotē, eo quia pater eā non maritabat & maritus eā aliter nolebat accipere & cū Bart. tenet Sal.in aut.res, q, C.commu.de le. & in l.q liberos, ff.de ri.nup.Pan. in c.accedens,de p͞cu.Mathesi.no. 106 quanuis cōtrarium in hoc teneat Bald in d. aut. res quæ, in prin.Bar. tñ in l. supra.ff.sol.mat. dicit mulieri in matrimonio collocatæ cōpetere dicta priuilegia, quia dos est & necessaria nō mō ad maritādū, sed ad onera m͞rimonij sustinēda.l.p͞ onerib.ff.de iu.dot.Casus in l.assiduis ff.q po.in pign.ha.in ver.assi luis. & hæc est veritas. An ista priuilegia habeat spōsa de fut uro,gl.fin.in l. a.ff de priui.cre dit. nihil firmat. licèt disputet An ge.de Are.in d §. fuerat. refert An ge.i d.l.a.tenere q͞ sic,Cy.i l assiduis.7 q C.q po. i pi.ha. Cōtrariū tenuit gl.fi. in l. eos,C. q oo.i pi. ha.fm q͞ eā refert Bar.in d.l.a.§. si. & ita Bar.in d.§. si.tenet,& cōtter doc.& Ro.in l.1. ff.sol mat & hæc ē veritas q͞a si p͞ri uilegia dat p͞ dote,& cū nō dicatur dosante ꝯ͞sū m͞rimoniū p͞ verba de p͞senti merito priuilegiū nō erit, habēt tñ locū dicta priuilegia in m͞rimonio putatiuo. Casus notabilis i l.fi cū dotē.§.fi. vbi gl. Bar.& alij, ff.sol. ma.& ille tex.est singularis,gl.magna,& ibi Bal.in d. l. assiduis, & Bal.i l.1.C.d͞ p͞di. obeau.q͞d āt i cessionario, & in extraneo dāte dotē vide d Ias.in d.§. fuerat i 4.no.Inst. d act. & tractatū d͞ dote Baldi nouelli,p͞dicta tn͞ intellige in priuilegio taciti hypot.

c Cessāt rones] d.Ias.idē tenet & latè examinat. §. fuerat.in 4.no.In sti.de act.

d Lucrāda] vt si pacisicat de tota, dote,vr̄ ei⁹ parte post mortē vxoris lucrāda, vt l. ex morte, i prin. cū aut. ibi posita C.de pac.cōueu.

e Extraneus] Extraneus

dicitur ꝙ nec ma trimonium, nec speciē matrimonij violare licet. vnde ꝑpter prauam intētionem eius, cum iā ſ. sententia trāſiū ī in rem iudicatam, nō dēt mulier recuperare. Et facimus not in reg. cū quis, in Merc. Vbi decidicur, ꝙ ille, qui cognouit solutam, c edens cognoscere maritatam, puniatur pro crimine adulterij.
a Cum s cire le. no] Paul. de Cas. con. 199. incipie hęc mulier.
b D.l. cum mulier] Cū mulier viri lenocinio adulterata fuerit, nihil ex dote retinebit. cur enim improbet maritus mores, quos ipse aut añ corrupit, aut postea approbauit? hæc tex.
c Et in l. rei. §. 1.] Hoc idem tenet Bar. in l. iudicate, ff. so. mat per illum text. Nunquid aūt vir possit repellere vxoris hæredes, dic vt per gloss. in l. fi. C. de adulr.
d Cum modificatione] Quæ ē, vt si vult accusare iure mariti, ꝙ habeat 9. dlea vult. n. ille text i §. qa verò, ꝙ maritus possit dotem lucrari p adulteriū si accusauerit.
e Sed secundariò] Cū ergo fiat accusatio ad separandum matrimonium, vt dicitur in d. §. quia verò, & iam est separatum hic, ergo, &c.
f Per tex. cū gl.]

cet distinctio dñi Signoroli de Homedeis, quā reciiat d. Io. An. de S. Geor. ī c. plerunque, vbi s. aut maritus viuēs ignorauit adulteriū, & sic pñt hæredes excipere de adulterio, cū marit⁹ nō possit videri dissimulasse, & remisisse, nec potuit remittere iniuriā, quā ignorabat, vt l. nihil iterest. §. si cū filius, ff. de inof test. & l. matei. §. cæterū, e. ti. & l. legitimam, ff. de pet hæ. & l. vtilitatē, ff. de confir. tu. & idem dico, si dubitatur, an sciuit, quia præsumitur ignorasse. l. 1. §. illud, ff. de libe. agno. & l. mariti, in princ. ff de adul. & l. verius, ff. de proba. si vero sciuit, & non est conquestus, vt potuit de iure nouissimo etiam constante matrimonio, authen. sed nouo iure, C. de adulte. sed vxorem retinuit, cum fuerit leno, [a] l. fine metu, C. de adulte. sic cum hæredes tractent de lucro captādo, cōtra ipsos replicabitur de lenocinio mariti. l. cū mulier, ff. so. ma. & sic paria delicta mutua compensatione tollētur, facit ꝙ no. Inn. in d. c. intelleximus, & Iac. de Are. ī d. l. cum mulier, [b] & l. rei [c] § 1. ff. so. ma. si verò post sciẽtiam vxoiē nō retinuit, & tunc quæritur de delicto principaliter hęredes non pñt ꝯqueri, imò accusatio debet fieri, & inscriptio, cum modificatione [d] tamen, quā facit gl. in auth. vt li. ma. & auiæ. §. quia verò, sed secundariò [e] sic, vt repellāt petitionem dotis, vt in l. filio. §. Seia, ff. de adi. leg. & sic concorda opiniones secundùm hanc di.
18 Vtrum vidua committens stuprum, & petens dotem a fratre mariti, vel hærede eius possit repelli per exceptionē de fornicatiōe? Res. d. Io. An. vbi supra, ꝙ sic de rigore iuris, & pdet dotē, & sic remanebit apud fratrem vel hęredes mariti ex offensa facta defuncto, per tex. cum gl. [f] & per id quod no. Bar. in l. pe. C. de adul. & ff. de liri. l. fi. & l. filio, §. si forte, ff. de iniur. ita determinat Pau. de Ca. con si. 119. [g] vide ibi mulra pro & contra.
19 Sed nunquid pater, qui dedit dotem pro filia, pdet eā pro adulterio filię? Res. ꝙ si non est stipulatus eā si bi reddi, perdet, & sibi imputet, vt tenet Io. An. in d. c. plerunque, & Accur. in l. consensu. C. de repu. gl in ver. si bi, & in l. si dotem, glo fi. C. de iure do. sed Dy. per l. 2. §. item si voluntate, ff. so. ma. dicit, ꝙ si filia est in potestate patris, non præiudicatur patri, quin possit agere pro dote & ita similiter do. Anto. in d. c. plerunque, per l. fi. C. de repu.
20 Vtrū vir, qui expulit vxorem propter adulterium non notorium propria autoritate teneatur [h] soluere mutuum, quod accepit vxor pro alimentis? Respō. quòd sic, quia adulterium non notorium non priuat ipso iure alimentis, nisi sententia lata sit. ff. de donat. l. post contractum, cum sua materia, & ad illud, quod dicitur, ꝙ mulieri obstat exceptio adulterij, verum quò ad futura, sed non quò ad alimenta, quæ debentur auiē sententiam latam, & de hoc in l. si instituta, ff. de inoffic. testa. §. de inofficio. 2.
21 Vtrum frater, qui viuente patre de bonis paternis dotauit filiā, teneaē illam dotem conferre [i] mortuo patre? vř ꝙ sic per l. certum. C. fam. ercis. & l. fin. cum ibi not. Sed Bal. in l. fi. C. de do. promis. [k] dicit casum fing. vt non computet, sed ego do tibi gloss. in l. dotem dedit auus, ff. de collat. bon. quæ dicit, si tempore mortis patris cōstabat matrimonium non esse cōmunican dum,

ff. n. ibi, ꝙ mulier pōt accusari de stupro a quondam marito, puta, qa repudiat⁹ est vir, vel repudiata mulier, & ibi no. Bar. ꝙ iniuria, quæ fit viro per adulteriū fit etiam per stuprum viduæ.
g Consi. 119] vide Ang. con. 110.
h Teneatur] Vide Io. in c. si vir, de adu'. & supra, debitum. § 4.
i Conferret] vi. de Are. soluti. 7.
k C. de do pro mis. 2 col] & legat sing. vnam lectuam. in l. pater si ff de euict.

quòd sic ᵃ de iure cõmuni iuxta no.p Bar.ver quæro, mulier ẽ missa, post Cy.C. de bo.aut.iu.pos.auth.ei q & p Ange.in l.Titia,ff. sol. ma.& Pau.de Ca.cõsi.384. & Pa.in c.de prudentia,de do.post di.re.recitat Ioan. de Lign.in Cle.ex graui,de vsu.& seqtur dicentem, q valet statutũ, vt hæres soluat certum qd pro centenario. Limitat tamẽ idem Pa hoc in ea,quæ nõ habet vnde aliunde viuat.sed mihi nõ placet ista limitatio, quando nõ accipit tale qd ratione lucri, sed ratione ĩteresse lucri cessãtis,vt puta q̃a potⁱ vellet haberẽ dotem, vt eã implicaret ĩ possessionibᵘ,vel alijs negociationibus, de q̃bus verisimiliter tãtum,vel plus haberet:aliàs nõ liceret,& sic intelligo Io.ã Imo.in d.Cle, ex graui,post Mat. de Mat. qui tenẽt nõ licere sine vsura,puta quia solùm accipit ratione lucri,vt infra, Vsura.1.§.19.

29 Vtrũ vir licitè accipiat possessionẽ in pignus pro dote soluẽda, Vide infra, Vsura,1.§.25.

DVBIVM ᵇ secundũ Isi. li.Ety.est motᵘ indifferens in vtramque partẽ cõtradictionis vel dic q dubiũ ẽ æqualitas rationũ contrariarum ẽm philosophũ.

1 In dubijs,vbi versat periculũ animæ, semper tutior pars ẽ eligẽda, & in ipsis,quod certᵘ est, tenẽdũ, & quod sine periculo explicari potest;ita dicit Pan. in ca.iuuenis, ᶜ de sponsa.

2 Vtrũ ĩ dubio debeamᵘ interpretari,vt potius quis ñ sit irregularis? ℞.vt colligo ex Pa. in c. cum tuᵈ fili ppositi, de testi. & in c.ad audientiã,de ho. Aut loq̃mur in foro aĩæ, & sic demus interpretari irregularitatẽ,& sic de alijs,vbi dubitatur de aliquo delicto; vide gl.in c.vnico,de scru. in or.fa. Similiter dicendũ in foro quasi pœnitentiali, vtputa quia non agit ad pœnam propriè,sed vt a ministerio abstineat,aut ab alio, in quo subesset peccatũ,sicut in contractu matrimonij. Facit c.significasti nobis, de ho.& d. c. iuuenis. Aut loq̃mur in foro contẽtioso; & sic debemus interpretari pro nõ, maximè vbi agitur de pœna,puta quia celebrauit,quia collatio non tenuit,& hmõi, quia in pœnis melior interpretatio est fienda,vt regula,in pœnis, & regula,odia lib 6. & Idem dic in excommunicatione,& similib.

3 Quomodo sunt interpretanda ab alijs facta dubia proximorum? ℞. c.estote misericordes,de reg.iur. q in meliorem partẽ; vide infra,Iudicium.§.17.

4 Verba dubia sunt accipienda secũdùm intentionem proferentis.ff.de re.iu. in ambiguis, & vt res potius valeat, quã pereat c.abbate,de ver.sig. aliás secundùm communem vsum.c.di.contra morem, vide supra Castitas. §. 1.

5 In quo differt dubiũ ab opinione,& fide,& scientia,vide ĩ.Opinio,in prin.

6 In re dubia fidei autoritas est requirẽda Romanæ ecclesiæ.11.di.palam.

7 In rebus ambiguis absolutum non dẽt esse iudicium.33.di.c.habuisse, imo qñ dubium est in persona, in facto, vel in iure, nullo modo sententia est ferenda. 33.q.5. iudicãtem.non dicitur iteratum, quod dubitatur factum, de pres. non bap.c.veniẽs.

8 Dubio existente in iure matrimonij, tutius est contra statuta hominum dimittere copulatos, quàm disiungere coniunctos contra statuta Dei.c.licet ex quadam, de testi.

DVELLVM est pugna duorum,vt dicitur in c.monomachiam,idest singulare certamen.2.q.5.& fit p probatione alicuᵘ rei,ita, vt qui vicerit probasse videat, quod

---

uortio,in princi. 6.col.Vbi tractat hanc materiã,q̃s autẽ hoc probabit? Dic q mulier, Pe. de Anc. cons.246. & Ias. vbi supra.

a Respõ. q sic] Adde adictũ.§.d. Ias.in l. de alimẽtis,C.de trãsa.vbi nota ex illo tex.q ille,cui debẽtur alimẽta, licèt se de suo alimẽter põt tamẽ peterẽ alimẽta ab eo, q tenebatur. Quod facit secũdum Bal.ibi pro viduis se alẽtib. q tamẽ suarũ dotiũ alimẽta possunt petere, legẽ Ana 5ñ.64 Visis his q̃ infacto.Ad de Pau.de Ca. & Alea.in l.diuortio,ĩ prin. ff. so. ma. vbi dicit mulierẽ,q̃ intra annũ luctus dẽt ab heredib. mariti alimẽtari,nõ posse petere alimẽta,si de suo se alat,nisi petẽdo cõstituat heredẽ in mora.Fallit conclusio hic posita, qñ maritus relinqueret.10.annuatim casu quo hẽs nõ restitueret dotẽ; ita Anc.consi. 42. verba testamẽti ĩ effectu.Vide quod scripsi ĩ.vsura.1. §. 19.

b De q̃bus dubitare non debeamus, hẽs ex Cõci.Trid sess.6 c. xij. contra inanẽ heret. fiduciã, & dubitare in oratione ñ debemᵘ. Catech ĩ oratio. do.de ꝑpa adhi. coniunge q̃ scribũt in repto:ing. cũ annot. P. V.

c Pa. in ca.iuuenis] Per illũ tex. & facit cap. 1. de scrut.in or.fa. Et tex.in Cle.exiui, de ver.sig.

d Pa.in c.cũ tu] In illo tex habetur, q in dubio nõ habet quis excõmunicatus.Loqẽ tamẽ in foro cõtẽtioso; secus tamẽ in foro animæ,de sent. ex commu. cum desideres.

a Adde.s.Cōcil. Trid.sess.25.c.19. & refor. Catech. in pcep.Nō occidas. P. V.
b Quod est phibitū] Et dicit Pa. ī c.1.de cle.pu.in du.q duellū fuit inuētum ex diabolica imaginatione,vt sic homines se trucidarēt & insurgeret aiarū perditio.
c Matth 4.] Et Deu.6.ꝫ qd nullo modo faciēdū est.2.q.2.c.ite qs. Et expressè phibet lege seculari. C.de gla. l. vnica,li.11.Cō. Ho. & Ge. & Tho 2.2.q.95.ar.8.
d Licitè suscipiat] Vide Bald. post antiquos il. Iperator,ff.d sta. ho.i lectu.antiq.
e Reliquas]Forte qa volūt eas ponere sup se,qua si, vt defendātur per eas.
f Distinctionē] De duello vide Inst.de iure naturali.in §. ius aūt gētiū, sup gl. in ver.bella.
g Adde annotata ad dictionem Crapula. Ad hāc & sequētes voces Ecclesiæ, De hoc et vidcas & repert.inq. & an potationes ad illud. P. V.
h Est peccatum mortale]Rō ē qa moralia accipiūt idem nōab his,q p accidens aduenitū pter intētionē.sed ab eo, q ē p se itēū,q3 ē p hoc homo volēs & sciēs priuat se vsu rōnis . q ē m vit uttope... pctā declin t, & sic peccat mo ta liter piculo pec.

quod ē a phibitū b sub pena mortalis peccati,quia ꝯtra legē Dei ibi, Non tentabis dominū Deum tuum, Matt.4.c & dicitur ī d.c.& ideò nō solùm offerens,sed acceptās cum dantib. auxilium, consiliū vel fauorem & valentib. phibere, & nō prohibentib. peccāt mortaliter, Ad Ro.c.1. digni sunt morte,q consentiunt,& nō excusanē ex consuetudine, vel metu acceptātes, nisi vt infra dicam, quia poti⁹ dēt quis quęlibet mala tolerare, quàm malo cōsētire decernat.32.q.5.ita ne.nec ob.q Dauid cum Goliaexercuit, 1.Reg.17 qa autoritate spiritu sancti fecit, sicut & Sāson,vt dicit gl i d.c.monomachiā.23.q.5.si non licet.

1 Quę pęna est clerici in duello pugnātis? ℞.quod dēt deponi,& ē irregularis tñ eps pt dispēsare, dūmodò mors vel mēbrorū dimi nutio nō interuenerit.c.1.d cle pu.i du.nec solū efficit irregularis,si ipse pugnat, sed et si aliū p se pugnare facit, vt in c.2.e.ti.& qcunq; hoc mādat,ꝯsulit, aut defēdit, si modò homicidiū sequatē,vel mutilatio,vt in d. c.1.dispēsat tamen episcopus.cū clerico in beneficio etiam habēdo solùm p sustētatione. vt in d.c.2. cum ibi not. dūmodò non hēat curam animarum.

2 Sed nūqd ille, qui cogitur a iudice tali mō, q suspendetur, qa habet cū p cōuicto, nisi duellum suscipiat, possit suscipere, cū sit innocē.℞. diuersa fuit opi.vt no.i c.1.e.ti.sed mihi placet, q talis coact⁹ tali coactiōe licitè suscipiat,d & et in cā ciuili,qñ nō imīneat pbabile periculū mortis,quia sicut licet se defendere,& res suas,& alia facere quæ de se nō sunt mala, sic pugnare,quādo alio modo non potest euadere,facit.c. interfecisti,de homi.in fi.

3 Vtrū clerici,q eligūt e afferunt pugilib. ad pugnādū,sint irregulares,si sequatur homicidiū? ℞. q si omninó sine ipsis erant pugnaturi,non erunt irregulares aliàs sic. & sic intellige et opiniones diuersas & ꝯcorda secundùm hanc dist.f

4 Quod dictum est de duello, idem dic de iudicio aquæ feruentis, vel ferri cādentis c.fi.de pur.vul.

EBRIETAS est priuatio vsus intellectus facta ad aliquod tempus ex immoderato potu vini, vel cuiuscunque alterius rei potabilis.

1 Vtrū ebrietas g sit peccatū mortale? ℞. vt colligo ex Alex.2.2.q.43.argu. 12. cum sequen.& gl.25. dist.S. aliàs ea demum,& doc ibidem.q aut rarò contingit, aut assiduè. si rarò sic distinguo, q aut inebrians se cognoscit vini potētiam, & suam complexionem dispositam ad ebrietatem & tamē magis vult ebrietatem incurrere, quā à potu abstinere,& sic est peccatum mortale.h Aut inebrians se nescit vini potentiā, & ignorat, q ex tali potu possit inebriari, vel non aduertit,& sic nullum est peccatū vel veniale secundùm excessum i potu, & negligentiam in aduertēdo.si verò assidua sit i ebrietas, sic est mortale peccatum nō propter iterationem actus, qa multiplicatio actuum venialium non auget ī infinitum,sed quia non potest esse,quòd homo assiduè inebrietur,quin sciēs & volēs ebrietatem incurrat, aut saltem non omittat diligentiam,quā debet adhibere de necessitate,nè inebrietur,cum habeat temp⁹ deliberationis reprimendi motus veniales,nè procedant in regnum peccati. Ille verò q procurat,vt quis inebrietur, communiter mortaliter peccat,siue sequaē ebrietas, siue

cādē se cōmittere dicit.n.Ambr.li. de patriarchis, vitandā dicimus ebrietatē, p q vicia cauere nō possumus. Nā quæ sobrij cauemus, p ebrietatē ignorātes omittim⁹.
i Assidua sic] Sed Ale.d. dles i 2.d.19.q.6.Nō ergo pro diuturnitate,vel assiduitate cōputatur peccatū mortale,sed p manifeste dāt intellig occultā sipse cōtemptus rationis.

a Sine peccato mortali] Idem dic de aliquo dante potum inebriatiuum etiam causa medicinæ, quando hoc scit. Tabernarij etiam, cum perpendunt aliquos ex nimio vino sumpto inebriati, quod experti sunt pluries, vt in ebriosis, & non currāt propter auaritiā, grauiter peccant secundū Archiepi. Flo. part. 2. tit 6. c. 3.

b Quò ad culpam] Tu tñ dic, q̃ si loquamur ex parte actus pcedentis, distingui debet, quia si ex actu illo pcedente subsecuta ē postea ebrietas sine peccato, tūc peccatum sequens totaliter excusatur a culpà, sicut se pctō Loth. Si autem actus præcedens fuit culpabilis, tūc non totaliter quis excusatur a pctō subsequenti quia redditur voluntarium ex voluntate præcedētis actus, in quā tñ. s. aliquis dans operam rei illicitę incidit in sequens peccatum, diminuit tñ peccatū, sicut diminuitur ratio voluntarij. facit. c. inebriauerūt. 15. q. 1. Vide S. Tho. 2. 2. q. 150. de pœna au ē vide Pa. in c sicut, de test. vbi etiam glo. dicit, q̃ si aliquid imputatur, alicui, imputantur, & ei oīa, quę ex illo sequuntur. Et vide bonā gl. I d. c. iebriauerūt.

c De occidēdis] vtputa index ex iustitia hominē occidit, propter qđ mali homines commouētur, & sequuntur homicidia alia, nunqd iudici sūt imputanda? Certè nō, vt ibi.

ue nō, siue sit pcm̄ mortale ī eo, q̃ inebriat, siue ñ, q̃a ꝯsentit in dānū notabile ꝓximi, hoc Th. 2. 2. q. 150. ar. 2.

2 Vtrū pp sanitatē liceat inebriari? R. q̃ nō sine pctō mortali,[a] tā in operāte, q̄ ī patiēte sciēter: verū ē, q̃ sm Tho. 2. 2. q. 150. cib. vel pot⁹ q̃ eēt superflu⁹ sano. ñ erit superflu⁹ infirmo, puta q̃a dat ei cā medicinæ ad ꝓuocandū vomitū, & sine pctō, qñ talis infirmitas id requirit, sed non vsque ad ebrietatem. Idē Ale. vbi supra, ar. 13.

3 Vtrū ebrietas excuset a pctō? Res. q̃ excusat a tāto, sed nō a toto. Intellige quò ad pęnā, sed quòad culpā[b] excusat a toto, qđ fecit in ebrietate, ex quo ē sine vsu totali rōnis, & facit qđ no. 15. q. 1. in c. sanè, & ca. si q̃s insaniens. Quò ad pęnam Pa. in c. q̃a diuersitatē, de ꝯcess. pb. tenet q̃ nō imputat nisi id, qđ ex culpa īmediatè ꝓcedit, non qđ mediatè, & facit qđ not. in text & in gl. 23. q. 5. de occidendis,[c] & in c. licèt, de test. vñ dicit q̃ licèt q̃s excōicetur pp suā culpā, non tñ īputat postea ei q̃ beneficiū non contulit ītra tps debitū, nisi fuerit in mora petendę absolutionis, q̃a culpa non est cā immediata, sed excōicatio q̄ ē pœna, sic in ꝓposito licèt sumptio pot⁹ superflui fuerit culpa, & cā īmediata priuationis vsus rōnis, ñ tñ est cā imediata homicidij, vel alteri⁹, quod facit, & ideo nō erit irregularis sm istā opi. Ri. tñ ī 4. di. 15. q. 5. ar. 3. tenet q̃ erit irregularis, & q̃ ei īputant ad pœnam oīa, q̄ sequūt. sed mihi magis placet[d] opi. Pa & ꝓ eo est tex. cū gl. in d. c. de cętero, de homi. nisi volūtariè inebriari voluisset, vt postea nesciēs occideret, q̃a sic ei īputaret, sicut tenet gl. in d. c. de cętero, ēt quodcūq; quod secutum est, quanuis mediatè processisset.

4 Vtrū ebrietas largo mō dicta, qua q̃s non totaliter priuat vsu rōnis, sed bene alterat, scit tñ qđ facit, similiter sit pctm̄ mortale, & excuset? R. es. absq; dubio non excusat a malo, qđ ppetrat, ex quo scit, qđ facit, nec ēt credo talē excusari a pctō mortali q̃ sciēter tm̄biberet q̃ talē grauedinē icurreret tū pp piculū ebrietatis, tū q̃a sine notabili læsione rōnis hoc fieri ñ pt. In eo āt, cui hoc accidit īaduertēter siue raró, siue ēt frequēter, ñ credo sit mortale pctm̄, qañ facit a ꝓposito & sciēter, q̃a ñ ita tenet talē alterōnē vitar, sicut ebrietatē, q̄ priuat vsu rōnis totaliter.

5 Vtrū teneāt gesta p talē ebriū? Res. q̃ non, qñ ꝓpriè ē ebri⁹, sed qñ non ē ꝓpriè ebri⁹, sed ꝯfortat⁹, & scit qđ facit, tūc tenēt, licèt ī multis succuratur ei, vt in iuramēto, & confessione, & similib. p misericordiā iuris, vt s. dixi. Blasphemia.

ECCLESIA[e] sumit multipl̃r vt 68. di. c. quorū vices[f] & 7. q. 1. scit dēs,[g] & nè

d Sed mihi magis placet] credo, quòd sit magis tuta opinio Ricard. per ea, quæ dicta sunt, supra dubium §. 2. non obst. c. de cætero, quia videtur magis facere pro Ric. Nam diaconus ille, qui dedit causam homicidio, debet repelli a sacerdotio, licèt glos. intelligat de causa proxima, non de remota, & sic summa nostra vult, q̃ ebrietas sit cā remota, sed detur, q̃ sit, tamen est causa illicita, quare tutius tenendum est, q̃ sit irregularis, istā opi. tenent Matt. Zen. Car. in Cl. 1. de homici. Allē. l. 2. tit. 43. facie, quod dicit Bal. in l. qui data operā, in 4. colūn. C. q̃ accu. non poss. vbi dicit, q̃ delinquēs in ebrietate est in lata culpa. Rose. homicidium. §. 4 & 5 idē tenet. Opt. tamen huius sententiæ non est dānanda, licèt aliās sit tutior & communior.

e Adde Catech. in Symbolo. in arti. Credo s. eccle. catho cap. 1. & 2. & S. Concil. Tridentinum. in multis locis ecclesiæ appellationem non vno modo accipere, quæ tibi ab indice a Ziletto impresso suppetuntur. P. V.

f Capitulo, quorum vices] Ibi est gl. 1. in ver. ecclesia, quæ dicit aliquando ecclesiam dici matrē, aliquando filiā, aliquando vxorem, vt ibi p eā, vide etiam glos. in d. c. vl.

g Scire debes] Ibi dicitur ecclesia episcop⁹. vel ē conuerso.

In

a In gl.]In ver. in solis,in d. ca. causam,& in d.c. cum clerici, in ver.ecclesia.
b Quae pōt falli]vtputa in collatione beneficiorū, in sententijs dandis,& hu iusmodi.& vide Ab. in c.maiores de baptis.
c Ecclesia Rom. omniū ecclesiarū mater & magistra,s.Syn.Tri sess.7.ca.3. de baptis.14 c.3.de sacra extr.vn.P.V.
d §. si quis aūt] Idem in autēt.de monachis,§.1.& in aut.vt nul fabri.§.1. P.V.
e Per locum a speciali.]Quia si oblationes factę capellae,siue altari cedūt eccl. sie parochiali,& nō presbytero capellę,fortius ob latiões factę imagini,quę est depicta in muro priuato.Et Ab.prosequitur, & dicit esse notandū, & quotidianum,in d.c.pastor. vide.
f Facit glo.] prima, quae loquitur,ꝙ potestconstitui vsufructus in statua, qñ datur nummus, vt qlibet possit ēt vide e, vt fit de leonib.Florētiae.

prelati vices.c.vl. de verb. sig.c.causa, & c.cum clerici,in gl a & ibi vide.

1 Ecclesia vlis, quae est collectio fideliū,non pt errare in fide, seu eius articulo,neque in his,ꝗ ad bonos mores necessarios ad salutē ptinent,qa Christus pro ea orauit,vt nō deficeret fides eius,& sic intellige. 24. q.1. a recta. In alijs aūt bñ pt errare, qa sequitur opinio nē,ꝗ pt falli. b & sic intelli ge.c.a nobis, el 2.de sent. excommun.

2 Ecclesia c Romana ibi ē vbi sunt boni,vt dicit glos. in ver.nec aliqd,in c.quis. 21.di.& sic apparet,ꝙ tempore mortis Christi remansit in sola virgine Maria.

3 Ecclesia an dicatur illa ꝗ non est consecrata? Resp. Pa.in Rub. de conse.ec. vel al.ꝙ non ꝑpriè, sed basilica,ꝗd ē domus regis,alleg. gl.primā cū tex. in ca.1.de re.do.& facit ad statuta,vt delictū ꝯmissum in ecclesia non consecrata non sit cōmissum in ecclesia, licèt impropriè accipiatur vnū ꝑ altero. Itē aequiuocè dr̄ ecclesia oratoriū, licèt ꝑpriè oratoriū sit locus aptus ad orandū, quē quisque in domo sua aedificare potest.

4 Ecclesia matrix aliqñ ē cathedralis, vt in c.venerabili,de verbo. sig. aliquando est baptismalis,seu parochialis,vt in c.ex tiāsmissa, de praescri.& in c.ad audientiam, el 1.de ecclesijs aedi.no.do.Cardi. in Cle.nè Romani,de elec in ver.irritum.3. q.

5 Ecclesia materialis,cuius autoritate debet fundari? Resp.ꝙ autoritate epi dioecesani,vt in aut.de eccl.tit.§.si quis autem vo luerit,& de cons.di.1.c.nemo,el.1. & hoc verum in locis non exemptis. In exemptis verò nullus pōt aedificare sine licētia sedis apostolicae,vt in c.autoritate. §.inhibemus de priui.lib.6.& sic intellige.c. de locorū, cum c.se.de cons.di.1.

6 Vtrū debeat ecclesia aedificari sine dote? Resp.ꝙ ecclesiae mendicantium sic.aliae verò nō,nisi in monasterijs,ꝗ habēt reditus, vt no in c.1.de censi. & dos est mansus terrae,q multipliciter dr̄,vt no.gl.in c. ꝭm canonicam.23.q.8.& i d.c.1.no.Pa. ꝙ accipitur hic ꝑ dote necessaria pro sustentatione ministri,qui mansus dēt esse liber ab omni seruitute tēporali, vt in dictis iuribus, & no.Inno.& Host. & Io.And.in d.c.1.Ibi Abb.latè loquitur de isto manso.

7 Quis tenetur ad ecclesiae reparationē? Resp.Pa.in c.1.de ecc. aedi. ꝙ de iure teneē platus dare quartā partē redditus si tpāles non sunt ad hoc deputati, vel si consuetudo non transtulit onus fabricae in populo, nec valet consuetudo in contrariū, vt in c. cognouimus.12.q.2.& in d.c.1.quod intellige, qñ superest aliqd detractis necessarijs sibi a'iis non tenetur ꝭm eūdē Pan. in c de his qui,de eccle.aedi.& quod dico de praelato, intelligo de omnibus beneficiatis in ea vt d.c.1.& c.de his. Si verò consuetudo trāstulit onus fabricae in saeculares, tenentur ipsi,ar.c.ad apostolicam,de simo.quod limito,nisi ecclesia abundaret,& ipsi saeculares in magna aegestate essent,ar. c. aurū, cum similibus.11.q.2.

8 Quo debet consecrari, & de recōcilia tione ius,vide supra consecratio ecclesiae, de ei9 immunitate vide infra immunitas.

9 Vtrū oblationes,ꝗ fiūt capellae,cedāt ecclesiae parochiali, intra quā est sita? Rx. Pa. & d.Ant.in c.pastoralis,de his ꝗ fi.a praela. ꝙ sic per locū a speciali. e in c.ad audiētiā primo,de eccle.ędi.Infert ēt do Ant.ibi.ꝙ oblatio, quae fit imagini pictae in muro alicuius parochię cędit ecclesiae parochiali, facit gl. f in l.statuae,ff.de vsufru.& Ang in sua disputatione,quae incipit,In refulgenti palatio,hoc limito.verū si intuitu ecclesiae parochialis,aliàs non,de quo infra,votū 3.§.26.Idē d.Ant.no super Ref.de parochialis, ꝙ oblationes quę fiunt celebranti in alterius ecclesia, sunt rectoris illius ecclesiae, nisi sit Eps in propria dioecesi, vel Archiepiscopus in tota prouincia,dū visitat,qa tunc Epo,vel Archiepo cedūt, quia tota

tota dioecesis cēsetur parochia,de rapt.ca.1.de parochia c.super eo.& prouincia est parochia archiepiscopi.c.Romana.§. fina. de censi.lib.6.

10 Ecclesia non consecrata an gaudeat eodem priuilegio,quo consecrata? ℞.Pa. in c.ſi. de conse.eccl.vel al. ꝙ sic, qñ autoritate epi est ædificata. multa pro hoc allegantur in glos. ibidem in ver.non consecrata.

11 Ecclesię parochialis collatio ipso facto est nulla, si fiat ei,qui non attigit.25.annū. Item collata ei, qui nō est sacerdos,si intra annū a tēpore concessionis & adeptę possessionis non fuerit sacerdos ordinatus,vacat; licèt alteri cōferri non possit nisi completo anno transacto, de quo dic, vt supra Clericus.7.§.5.

12 Ecclesiæ parochiali pſentatus potest admitti, quis non sit in sacris, dūmodo intra tempus debitum possit ordinari in sacerdotē.c.si is,de institutionibus, lib. 6. sed sine præsentatione institui non potest, nisi dispensatiuè ſm Ioan. An. in c.præterea,de æta.& quali.ordi.Ibi tex.est clarus,cū gloss. sua.

ELECTIO [a] est alicuius personæ idoneæ ad dignitatem, vel fraternam societatem seruata forma canonicè facta vocatio; hoc colligitur ex.c.cum in cunctis,& c.cum ecclesia Vulterana,& ca. quia propter, de ele.& c.cū olim, d' arbi.

1 Ad quem pertinet electio? ℞. de iure cōi spectat ad collegium. Nā quælibet congregatio debet sibi de iure cōi eligere [b] prælatū, nisi consuetudo sit in contrarium,de elec. c.1. 16.q. vlti.congregatio.17.q.2.abbatem,& c.seq. vnde ad eā spectat,etiā si duo solū, vel tres fuerint, de elec.c.1.de cōsue.c.cum dilectus, imo vt tenet gl. in c.2.de postu. pręla.Inno.& Host.& communiter doct.Ius vniuersitatis potest remanere in vno solo,omnibus alijs mortuis,vel priuatis,suspensis, vel excommunicatis; text. est in l.sicut.§. sed & si vniuersitas,ff.quod cuiusq.vni. cum gl.& Bar. vnde in isto casu potestas eligēdi pertinere ad pauciores, qñ maior pars est inhabilis ad eligendum,puta excommunicati,vel suspensi; & sic minor pars representat totum collegium, cum inhabiles non comprehendantur in numero.facit.c.illa, de ele.bona gl.in Cle. quod circa, in ver.quæ in facto, in princ. de elec. Iste tñ solus nō posset se eligere, [c] quia notaretur ambitiosus.c.per nostras,de iure patro.pertinet etiam aliquando ex consuetudine,vel priuilegio ad alios, quàm de collegio, ca. Cumana, de elect.

2 Vtrum potestas eligendi deuoluatur ad alios de collegio, qñ alij sunt priuandi, ptāte eligendi pro ea vice?

a Electio] Differentia est inter electionem,& postulationem,qa ista innititur iuri gratiæ,ſ.postulatio, vt in c.per...de postu. præla. Et licet olim iura promiscuè vterentur his vocabulis,vt §.oibus.61.dist.& c. literas.63.dist. tñ est maxima differentia, vt patet hic, & ī.postulatio. Et iō ille, q de iure pōt eligi, nō dēt postulari,& si electores illū postulāt,nihil agunt, qa debēt pūidere ecclesiæ d' meliori,ꝙ pñt,& meliori mō.vñ illi, q eligunt,cōsentiunt in electū,& p electionem initiat vinculū matrimoniale spūale,vt ca.inter canonicos,eo.ti.& c.ſi.de transla.pla.secus de postulātibus, sed solū dirigūt vota sua in superiorem,vt superior de gratia admittat postulatum;vide in c.vnico, d' postu. pla.li.6.& Pa. in rub.d' postu. pla &c. Et no. ꝙ electio est nomē verbale, & nomina verbalia hñt duplicē significationē,actiuā.ſ.& passiuā,vt no.in l.2. ff.de duob. reis. vnde tm̄ ē dicere de electione,qtū de his,qui pñt eligere, & de his qui pñt eligi. Itē de forma electionis,& de tpe electionis, de quib. duobus tractatur in ti. de elec.

b Eligere] Si ecclesia ē collegiata, nullus citra papam potest ibi ponere prælatū; sed dēt fieri electio per illos de collegio, & electus cōfirmari p superiorē.c. transmissa,& ca. nihil. eo. Nam pondera ibi literam. Si verò aliter, excludit ergo omnē aliam potestatē. Et de legato Cardinali est tex. in c.pen.de offi.dele.lib.6. vbi patet,ꝙ non potest se impedire in ecclesijs collegiatis,quoad prælaturā ipsarum ecclesiarum. Olim verò prouisio episcopatuū pertinebat ad papam c.1.& s.22. di. prouisio verò inferiorū ecclesiarū ad epm. Sed postmodū hęc prouisio fuit innouata & in ecclesijs cathedralib. & collegiatis fuit data potestas ipsis collegijs eligendi pſlatū. In alijs verò non collegiatis fuit data ptās patronis præsentandi. Et vide de hoc bonā glo. in c.q̄q̄.de elec.lib.6. & Ioan.An. in Mercu. in regula quod alicui.

c Non posset se eligere] Qñ fuit cōmissa electio pluribus, an possint vnum ex se eligere Barto. in hoc se remittit ad ea, q̄ not. in l. planè,ff. quod cuiusq; vni. no. vide Alex.in l.1.ff. de auto.tu. Dicit tamen Inno.in c. cum in iure, de electio.ꝙ vbi requireretur omnium concordia in electione,non possent vnum ex se eligere; secus, si sufficiat maior pars eligētium. Archid.in ca.qui episcopatum. 8. q.1.dat consiliū, ꝙ qui eligitur, non deponat vocem suā per modum cuiusdā consensus accidentis electioni aliorū. Et an quis possit eligere seipsum,vide in Mercurialibus in regula, in totum, & Pau. de Elea. in cap.nullus,de electio. Rof. li.1. §.31.

Institu.

a Antequàm priuentur.] Quia debent priuari per sniam. sicut quando peccatur in forma, vt. c. qa ppp, & c. bonę. eo. tit. Et sic eligentes ꝯ formā nō sunt ipso iure priuati, sed priuandi. Et illi de collegio si eligunt scienter indignum, tunc sunt priuati ipso iure eligendi pro ea vice, & ptās rasidet in eis, qui non deliquarunt vt d. c. sacundo, Et c. cū Vintoniensis, de ale. Quādo qua aligunt idoneum & seruaia forma, tñ cōtem pserunt aliquem de vniuarsitate, qui deberet vocari. Et isto casu electio tenet, sad instanta contempto debet alectio cassari, sed non priuantur, potestatealigēdi. Et sic iste solus non potuia per se eligere. Et vide c. bonę eo. tit. Et Pa. in d. c. 2.

eligandi penitus extraneo, vt in c. scriptū, eo. tit. ergo fortius pñt admittere procuratores aorum, qui da collagio sunt. Et hoc casu potest intelligi, d. c. constitutus, alijs consantientibus, quod satis est da mante doc. in d. §. illud, quod no.

Respon. glo. in d. c. 2. ꝙ non ante, quàm priuentur.[a]

3 Quid si nō vocent alij, q sūt priuati, vel inhabiles ad eligēdum? Rx. Pa. in d. c, 2. ꝙ tenet electio, & alia capicularia, licèt nondum sit discussum, an sint priuati, quia sufficit ꝙ postea possunt conuinci.[b]

4 Verū conuersi[c] sint de capitulo, & habeant vocē in electione prelati? Rx. Ludo. de Ro. i suis noiādis tenet, ꝙ non; allegat. c. ex eo, de elec. lib. 6. nisi antiqua consuetudine hoc haberet secundùm Inno. in capi. 2. de insti. idem tenet Fe. cōs. 107. p tex. & si Christ^o. d̄ iu rei. i ver. vos & monasterij vestri conuersi, ꝙ esset frustatoriū, monasterij vestri.

5 Verū elector possit vnū vel plures ꝓcuratores istituer ad eligēdū? Rx. ꝙ sic, si ipse sit absēs, & iusto īpedimēto[d] detinet, sed oportet, ꝙ si plures ꝓcuratores instituit, ꝙ qlibet sit ī solidū, aliter nō admittet, & si simul concurrant, potior erit conditio præoccuptis.[e] Si verò nullus eorum pręoccupat, tunc capitulum admittet, quem voluerit;[f] vel si maior pars capituli non concordat, admittetur qui prior est institutus.[g] Item oportet, quòd procurator sit de collegio; & si nullus vellet esse, non posset extraneum[h] capitulo volente deputare, neque p literas[i] votum suum exprimere. Item tertiò oportet, ꝙ ꝓcurator istitut^9 ñ eligat vnū suo noīe, & alterum noīe ꝓcuratorio, qa nihil valeret, nisi dñs spāle mādatū dedisset de aliquo nominādo, qa tūc illū[k] noīe dñi & alterū suo noīe poterit nominar. c. si qs, de ele. li. 6.

6 Verū illi q nō sūt ꝓfessi[l] tacitè, vel expssè in locis regularibus sint admittēdi? Res. ꝙ non, vt patet in d. c. ex eo, in fi. nec illi, q p eorū regulā, vel ꝯstitutiones ꝓhibentur, sicut minores, & sic nouitij non admittuntur.

b Pñt conuinci] Quia si in veritata non habebāt ptātem eligendi non est opus eos vocare. Facit ca. fi. de suppl neg. pla. Et qđ legit & no. in c. illa, e. titu.

c Conuersi.] Laici conuersi bene sibi possent eligare rectorem in hospitali, vbi nō essent clerici. Ita glo. in d. c. ex eo. Allegat c. olim, da arbitris.

d Iusto impadimento. Quid dicatur iustum impedimentum, relinquitur arbitrio iudicis, cū multa possint esse. vide in l. 2. ff. si quis caut. Et hoc est spaciale, ꝙ in alectiona non possit quis insti uere procuratorem, nisi sit impadimento datentus, quia si non esset impaditus, & posset ipse de par sa interesse, non posset per alium. tex. est in c. quia propter, eo. titu. in §. illud, quod secus est in alijs casibus, vide Pa. in c. constitutus. ꝯ. da appella Et ratio est quia vidatur esse electa industria personæ in huiusmodi nagotio, Argu. in c is cui, da officio delega. lib. 6. Dicit tamen Pau. in d. cap. quia prupter, ꝙ si illi de capitulo volunt admittere procuratoram non impediti possunt, non obstante dispositiona. d. §. illud, quia licet ibi taxt. dicat interdicimus, istud tamen interdictum emanauit in fauorem aliorum, quod patet ex eo, quia illi de collegio possunt communicare ius

e Pręoccupātis.] Facit ca. Non in iuste, de procurator. vbi de hoc.

f Quē voluerit.] & ille duntaxat admittetur, & altar oīo oē ius amittit & est simile de rescr. ca. pe. Quod verum credit Io. And. in d. c. si quis, nisi in instrumento dicaretur, meliorē nō esse conditio nē occupantis, & quod vnus incepisset, alter finire posset, Ar. ad hoc in d. c pa. in c. si duo, de ꝓcurato. Adde, ꝙ si ambo peterēt admitti, ꝙ nō sunt audiēdi, vt dicit ibi tax. quia possēt vota dirigere ad diuersos, & sic nil fierat.

g Instituens.] hoc itell ga ī subsidium, quia primo racurrēdū est ad elactione capituli, cum notarij præponant a iqā quos volūt. Si autē, nullus ipsorū fuerit insolidum deputatus, tunc nullus admittet, ratione de qua in pręca. postl. Et imputabitur illi q sic indiscretè elegit procuratores &c.

h Extraneū.] Ratiō est, nè compallantur illi de collagio prodere secreta sua axtraneo. Et no. qa dicit, nolenta, quia si vellant, secus, vt in prima postl.

i Neque par literas.] Io. An in nouella, in d. c. si qs, absans in gl. pe. ibi dicit, ꝙ litera aperta non potest mitti, in qua sit cedula inclusa aperiēda in scrutinio continens nomen aius, in quam consentit, licèt Io. Mo. aliter dicat, sad malè secundùm Io. An.

k Quia tunc illū.] De quo habuit speciale mandatū expressum, & non aliū, qa faceret ꝯ formā mandati, ff. mandati. l. diligenter, & c. cū dilacta, de rascr. & sic no. ꝙ habens speciala mandatum id pōt, quod alius non possat. facit c. primum, & fi. da procu li. 6.

l Professi.] Eligendus debat esse expressè professus secundùm Io. An. in d. c. ex eo. c. nullus, eo. & c. indemnitatibus. eo. in 6.

Capi.

7 Vtrũ illi, q nõ sũt subdia coni habeāt vocē in capitulo in cathedralib. collegiatis sęcularib. vel regularib. ecclesijs? Res. q nõ, ēt si ab alijs liberè ꝓcedāt, Cle. vt hi q. de ęta. & quali. Quidã tñ limitãt quò ad illos, qui nolũt ordinari laici, ꝓfessi tñ cũ clericis admitti debēt de iure cõi, vt in c. Massana de elec. non laici conuersi, nisi vbi habet consuetudo, q admittantur, vt no. gl. in verbo, electionib, in d c. ex eo, vt in d. Cle. vt hi, qa dictũ c. ex eo, excludit solùm laicos ꝯuersos, laici verò ꝓfessiõe & habitu nullo mõ ēt ex consuetudine pñt hr̃e vocē. d. c. Massana, a eo. tit.

8 Quis nõ pt eligere? Res. ſm In. & Pa. i d. c. 2. đ post. ꝓl. multi priuãtur ptãte eligēdi. Primò excõicati maiori excõicatione. c. ꝯstitutus de appe. Sec⁹ de minori, de cle. exc. mi. c. vl. Secũdò suspēsi ab officio, de consue. c cũ dilect⁹. Tertiò interdicti, đ ele. c. cũ inter. R. Quartò qb. interdictũ ēst eligere sine supioris lnia, de ele. c. si. Quintò q sciēter celebrauerũt in loco interdicto, nisi sup hoc sint priuilegiati, de sen. exc. c is, q. li. 6. Sextò illi, q in ea vacatione elegerũt sciēter indignũ. c. cũ in cũctis, & c. innotuit in fi. de ele. & idē, si peccauerũt in postulãdo. c. scriptũ, e. ti qa ꝓ ea vice sunt priuati ptãte eligendi, si facta noiatione secuta fuit postulatio, vel electio. Sec⁹, si nõ fit secuta qa nõ sũt priuati c. ꝑpetuo e. li. 6. Septimò pupilli. c. ex eo, eo. tit. li. 6. Octauò laici ꝯuersi, Nonò non professi. Decimò nõ subdiaconi de qb. dic, vt supra dictũ est. Vndecimò illi, q p laicalē abusum elegerũt, b e. tit. c. quisquis. Duodecimò non eligentes intra tempus debitum, vt infra dicam.

9 Qñ debet fieri electio? R. q in cathedralib. vel regularib. ecclesijs intra tres menses, aliter deuoluiť ad superiorē proximũ, q superior, si intra pfatũ terminũ non elegerit, deuoluiť ad aliũ superiorē, & sic vsque ad papã. vt c. nè ꝓ defectu, de ele. nisi iusto impedimēto fuerint impediti deinde tenentur electores pñsentare electionē episcopo & petere ꝯsensũ eius intra octo dies postq̃ commodè poterunt, alioqui sunt suspensi p tres annos ab oib. beneficijs ipsius ecclesię, c ca. cupiētes S. cęterũ, li. 6. e. tit. in alijs verò ecclesijs dēt prouideri intra sex mēses. Aliter ad ꝓximũ superiorē deuoluitur, vt in c. de multa, de prӕben. & in c. nulla, de concess. prӕb.

10 Vtrũ possit fieri electio ante sepulturam prӕdecessoris? tx. in c. bonę memorię, el 2. e. ti. dicit q non, d si tamen fieret, valeret ſm glo. ibidem.

11 In quo loco debet fieri electio? R. q pt fieri i quocunque loco honesto, maximè secundũ consuetudinē vt in c. cum terra, e eodem dũmodo non sit locus clãdestinus, quia electiones, quӕ fiunt in cameris per occulta conuenticula, reprobantur. 79. distinct. c. 2. & ca. si transitus. propterea electiones episcoporum solent fieri in ecclesijs. capit. quod sicut, eodem tit.

12 Vtrũ in loco interdicto facta valeat? R. Pa. in c. 1. de post. prӕla. quòd licèt Archi. in

a Ca. Massana.] Ibi. n. dicitur, q talia cõsuetudo est corruptela, & sic electio nulla.

b Abusum elegarũt.] Gl. in d. ca. quisquis ait, vt laicus princeps, vel ptãs intersit electionib. & talis non est vsus, sed abusus. Inn. ponit ibi tria exēpla. primũ, cũ clerici requirunt laicos, vt itersint electioni, secundũ, cũ requirunt consensum principis sӕcularis super certa persona eligenda. c. cũ terra, eod. tit. tertiũ cũ eligunt minis alicuius sӕcularis potentis. Adde tamen singulare dictum Inn. in c. q; sicut, eod. tit. q potest ex consuetudine induci, vt canonici non procedãt prius ad electionē, q̃ nũciēt principi mortē ꝑlati, & petant illi⁹ assēsum in electione futuri ꝑlati. Aliter cassabitur electio attentata cõtra cõsuetudinē, ar. in c. l. Ꝺis, 63. di. refert & sequitur Pan in c. 1. eo. ti. 3. col.

c Ipsi⁹ ecclesiӕ] De eius electione. Non sunt aũt suspēsi ab officijs qa tenentur celebrare, & possessos nolētes compellet episcop⁹.

d Quia nõ]L. de honestate, & adde, q tractatus diffinitori⁹, seu deliberatori⁹ est omnino illicitus añ mortē ꝑlati, nõ solũ qñ cõcluderent electores inter se de certa ꝑsona eligenda, sed ēt qñ ordinarētur aliq̃ spectãtia ad electionē futurã, vtputa si eligerēt locũ electionis faciēdӕ, & citarent absentes. Hęc. n. ordinatio & similis ē ꝓhibita iure, vt d. c. bonӕ, secundo in fi. & 69. di. c. 1. & idē dic ſm Inn. & Ho. & Pa. đ oi tractatu ambitioso cõuētionali, pactionali, vel cõdõnali, vel aliter inhonesto sed tractat⁹ consultori⁹ non est ꝓhibit⁹ a iure, ēt si aliqs dicat, q talis ꝑsona ēēt honesta ad illam ꝑlaturã & alijs ꝑsuaderet, vt ipsã eligerēt, non tñ dēnt oino deliberare, vñ. Pa. in c. qa ꝓp. §. nisi, de elec dicit, q tractat⁹ dēt ēē gñalis, & nõ spãlis, & non respectu certę partis, qa tũc fieret ad suggestionē alteri⁹. & ſm hoc pt itelligi. c. si trãsitus, 79. di. & 23. di. in nomine dñi. Et Pa. in c. licèt exi.

e In c. cũ terra.] Ho. in d. c. cũ terra, dicit, q cõsuetudo põt inducere, q electio fiat in certo loco, si cessãte consuetudine nõ ē ius, in quo loco fiant, dummodo sit honestus, argum. l.

i c.in nomine.23.di.teneat ꝙ non valet, tamen Hug. Vercel.& Io. An. & cõiter doct. post eum tenent, ꝙ valet & postulatio, & electio, qa sunt quidam cõtractus, & ꝓbatur per tex.d.c. 1. [a] fallit hoc in electione Papæ, vt i c.vbi periculũ, [b] de ele.li.6.e.ti.

13 Qui sunt vocãdi ad electionem? Res. ꝙ oẽs, q sunt præsentes, ad quos pertinet eligere, & ẽt absentes sunt vocandi ſm ꝙ cõsuetudo se hẽt.c.corã, eo.tit.qa licèt de iure absentes sint vocandi, vt in c.quia propter, eo.ti. tamen cõsuetudo potest introducere, vt non vocentur, & valeat electio, [c] vt no.Pan.in d. c.coram, & in c.Cumana, eo.ti.

14 Qũo sunt vocan? Resp. ꝙ vel verbo, vel scripto, vel consueto signo campanæ & [d] huiusmodi secundùm consuetudinem.

15 Verũ possit statui terminus minor trib. mensibus, in quo si non conueniãt, licitè, ꝓcedat ad electionẽ? Rñ.ſm Ho.ꝙ si duæ partes p̃sentes sunt, & cã coartationis assignet, sic p̃t, quia tunc p̃t abñs saltem vni de collegio committere vices suas.c.qa pp, eod.ti.Si verò duæ partes absentes sint, vel non sit causa coartationis; sic non potest sed debet expectari vsque circa finem trium mensium. [e] sic intellige doc. & concor.in c.cum inter vniuersas, & c. cum nobis, eo.ti.

16 Vtrum pulsata campana, si minor pars sit, q̃ conuenit, possit fieri electio? Res.Pa.in c.in causis, eo.ti. ꝙ in negocijs, q̃ pñt expediri per p̃sentes, quod est regulare [f] iux.not.per gl.in c.2.de testi.li.6. sufficit vocatio per sonũ cãpanæ, dũmõ talis sit cãpana, ꝙ ipsius sonus possit ꝑuenire ad intelligentiã existentiũ in loco. Sed in negotijs, in quib. absentes sunt vocandi, non sufficit vocatio ꝑ sonũ cãpanæ, sed absentes debent vocari ꝑ nuntiũ, vel per literas, vt in d.c.cũ iter, & c. qa propter, eod.ti.& ita videtur sentire Inn.in d.c. in causis, & in c.2.de no.ope. nuntia. Sed quia Barto.in l. omnes populi, ff.de iustitia & iure, tenet ꝙ quantumcunque pulsetur cãpana, nisi conueniant duæ partes vniuersitatis saltẽ, non valet quod fit, l.nominationẽ C.de decur.& in.l. nulli, ff. ꝙ cuius.vni. & l. fi.C.de p̃. decuri, & sic communiter transeunt legistæ. Tu tamen dicas, quòd opin.legistarum est vera, quan-

pen. ff.de iusti.& iu.& in l.si cum dies.§.si arbiter.de iure tamẽ videtur, ꝙ debeat fieri in ecclesia, seu capitulo illius loci, cui debet præesse prelatus, vt dicit gloss.in c.cum nobis, eo.vbi electio fuit facta in choro. Et in c.cum inter canonicos, eod. tit.fuit facta in choro. Et in c.cũ inter canonicos, e.ti. fuit facta in capitulo. Et dr i c.ꝙ sicut, eo.tit. ꝙ debet fieri in ecclesiã. Tu dic, qa licèt electio fiat extra locum consuetũ si aliud canonicum non obsistit, ꝙ tenet, ar.ca. consideramus, eo.licèt malafaciant electores non seruãdo debitam consuetudinẽ, licèt gl. in ca. in nomine 23 d.dicat ꝙ cessante causa legitima non valeat electio extra ambitũ ecclesiæ cathedralis, & vide de hoc Pa. in d c.quod sicut.

a Per text in ca. 1.] In versic.sed inde liquido, vbi ecclesia metropolitana erat interdicta ꝓpter gñale interdictũ & nihilominus processerant ad postulationem, quam papa non recepit, non pp ecclesiã postulãtem, cũ per interdictũ solũ suspẽdantur diuina, vt c.ecclesiastica sacramenta, c.fi. de sen.exc.in 6. sed pp ꝑsonam postulatã, vt dicitur in tex.

b C.vbi periculo] In §. porro. respõdeo etiam secundò quia ibi non dicitur, ꝙ electio per hoc reddatur nulla, Imo maro iure tenet, vt ibi nõ.

c Et valeat electio] Et facit ar.in c.cum in ecclesijs, de præb.in 6. tamen consuetudo ꝙ omnes vocẽtur, non valeret, si nimium tẽderet in damnum ecclesiæ, Cum illa consuetudo quæ est grauior ecclesiæ, non valeat.c.1.de cõsue.& illi debẽt vocari, qui commodè pñt vocari.c.qa pp de elec.& vide Pa.in d.c.coram.

d Signo campanæ] Si sunt præsentes, aliàs non.Pan. in dict.c.coram.

e Circa finẽ triũ mensiũ] Tu verò dic, quòd si ex cõsuetudine specta: ad aliquẽ de collegio potestas congregandi capitulũ, vel collegiũ, tunc non põt restringere terminũ a iure ꝓfixum ſm Inn.in cap.ecclesia, secundo, e.ti.& rõ est, qa ille terminus est ꝓ fauore collegij ergo illũ abbreuiare non pot.c.ad.si diligenti, de for. cõ. cũ si. Secus. si non tractatur de restringendo termino iuris, qoia possẽt monere oẽs de collegio, vt cõpareant certo termino, quibus nõ venientib. p̃t efficere eos cõtumaces, non vt puniãtur, sed vt potestas capituli residẽat penes veniẽtes. Ita notat Inn.in c.1.d ma. & obe.& in ca.2. de no.ope.nũcia. & Io. An.in ca.in causis e.ti. Si vero penes aliquẽ non residet ista potestas. ꝙ tũc ꝑtinet opi Ho. Nã ſm Pa.in d.ca.cũ nobis, si duæ partes volũt restringere terminũ iuris pñt ex cã, quæ subest eo ipso, ꝙ volũt prouidere ecclesiæ vacanti. & rõ est, quia cũ sit concessus terminus triũ mensium in fauorem collegij. & collegium residẽat in duab.partib. merito põt huic fauori renunciare. Adde ẽt ſm Pan.d.Ant.& cõiter doctoras in d.c.cum nobis, ꝙ instante fine termini iuris, ꝙ pars p̃sens, etiam si esset vnus solus, potest procedere ad electionem, vide ibi.

f Quod est regulare] Speciale est, ꝙ omnes vocẽtur in electionib.& acceptionib.& in casu d.c.secundi ergo in alijs ẽ regulare. Tenet tñ Pa.in c.2.de no. ope. nunt ia.

nuntia q in arduis et præter istos tres casus sunt vocandi absentes, & fortè præsentes deberét exire ad forinsecos, si absentes sunt propter tyrannidem absque suo delicto, vide ibi per Do. Anto. in c. cum omnes, de consti.

a Tabellioné.] Et est secundus literæ intellect⁹, & q non sint necessariæ duæ partes, probat tex. in c. cum nobis, eo. ti. vbi dicitur, q vocati nolentes venire faciunt se alienos, & adde glo. in Cle. quod circa, e ti. quæ dicit, absurdum esse in numero cõputare illos, qui vocati venire noluerunt, pro hoc ēt, qa ius vniuersitatis potest in vno solo reside re, vt patet supra §. 1. Adde tamen qđ practicatur ī Tuscia scilicet necesse est, vt adsint duę partes. & forma quæstionem sic. Emanauit pręconium pręsidentis, q audita campana omnes compareant. Et de cētum, qui debebāt comparere, cōparuerūt nisi 30. nunquid possit pcedi ad electionem? Respōdeo, vt hic præmittēdo, vt in prima posit. præce. §.

b Pulsatili]. Sicut in die Veneris sācta. Ita Bar. in d. l. si. Et adde, q Bart in d. l. omnes, loqtur in statutis condendis.

c Ca. q sicut] Et hoc probat istud cap. q sicut, & sic not. q electio facta aliquibus de collegio contemptis non est indifferēter cassanda. Nā possunt contempti renuntiare cōtemptui, &

do campana pulsatur ab eo qui non habet potestaté pu ra per aliqué de vniuersitate, qa minor pars de duab. vniuersitatis non habet au toritatem conuocandi vniuersitatem, vel quando pul sando non intelligitur pro vocatione ad tale quid per agendum, sed indifferéter pulsat secus, qñ pulsatur p eū, ad quem ptinet aduocare, & tali modo q oēs sciūt se vocatos. Et sic intellige, & limita, l. nominatione, & pdictā. l. nulli. l. aūt si. prædicta nihil ad ppositum, quia dicit, q decretū non debet ex tabella recitari. Intelligo ibi, tabella. i. tabellionéa quia istud non est delegabile, & sic non facit ad propositū, licèt Bar. exponat tabella pro instrō pulsatili, bsed non bene, & sic tene q valet, qñ sūt psentes & qñ pulsatur p eū, qui pt vocare, & tali modo, q intelligant se vocatos, & sic concorda dicta canonistarū, in d. c. 2. & in c. 1. de ma. & obe. & i d. c. in causis, si tñ cōsuetudo esset, vt nihil fieret, nisi sint duę ptes, illā serua. de hoc vide j. statutū. §. 12. & 23.

17 Quid si aliquis sit in ciuitate, vel monasterio infirmus? Rx. secūdū Ho. q scrutatores debent ire ad eū, & inqrere votū eius, sicut vota psentiū, qa psens ē, qui i hortis est. ff. de pcu. l. 5. nec erit necesse ipsū in collatione, aut alijs, q sequuntur requirere, sed sufficit consensus in scrutinio habitus, &

concord. Inn. Posset etiam talis procuratorem constituere vnum de collegio, cū isto impedimēto detineat, vt supra dictum est.

18 Verū vno electo ū contépto nec vocato fit irrita da electio? Rx. q sic, si ipse vult pt ēt ratam habere, si vultc. q sicut, c eo. tit.

19 Verū elector possit renūciare voci suæ? Rx. q sic, qa quilibet pt renūriare iuri suo. C. de pac. l. si quis in conscribendo. Si tñ accedat admittendus est in omnib. quę circa ipsam electioné facienda restant, c. ecclesia vestra, eodem. 1. Res.

20 Quis debet d eligi? Rx. q melior, non simpliciter, sed qui melior erit tali pręlationi.e Vnde Hiero. 8. q. 1. licèt, qui præstantior est ex omni populo, q doctior qui sanctior, qui ēt in omni virtute eminentior, ille eligatur. 63. di. c. metropolitano, dicitur optimus debet eligi, intellige secundū iudiciū conscientiæ eligentis.

21 Verū peccet mortaliter q non eligit melioré illi plationi secūdū iudiciū suę pscientiæ? Res. Hen. de Gan. in 4. quol. q. 32. dicit, q si duo bona præponantur vni si cętera sunt paria, f puta æquè pręcepta, æquè facilia & hmói tenetur sub peccato mortali eligere meli⁹ bonū, ratio, qa eligēdo minus bonū contēnit bonum, vbi habet rationem perfecti. i. maius, & sic præfert in sua electione defectum boni ipsi bono, ex quo duo sequuntur absurda.

cōsentire illi electioni, quod intellige, si a principio illa electio tenuit, puta qa facta pręsentibus duabus partib. collegij, & a maiori parte, secus tamen, si fuisset nulla, quia facta a minori parte capituli, qa tunc non posset conualidari, c. auditis, eo. ti. Et aduerte, q tex. d. c. q sicut, pbat singulariter, q rōne contépt⁹ aliquorū cassari pt electio etiam post confirmationé & consecrationem electi, qđ tenent ibi doc. qđ tñ intelligas, qñ contépti non fuerūt psentes tpore, quo fuerit emissum edictum pro confirmatione fienda, aliàs tacentes non possunt amplius contradicere, vt in c. si. e tit. li. 6 & tenet Io. An. in ca. 2. de his quæ si. a prel. Si aūt non est facta confirmatio, debēt illi psequi contemptū intra tempus datū eis ad eligendum.

d Quorum fieri, debeat electio, decreuit ēt s. Sin. Tri. sess. 6 c. 1. sess. 7. ca 1. 2. 3. 4. & 5. 14. c. 7. 22. ca 2. & 4. 24. ca. 12. & 18. 23. q. c 5. 6. & 7. nun sine examine sess. 7. ca. 13. & 24 ca. 18. regularū superiorū 25. c. 6. & 7. de regular. catech. de sac. ordi. ca. sequitur nunc. P. V.

e Tali plationi. idem Tho. 2 2. q. 185. & Nic. de Li. sup Io. 21. &c.

f Sūt paria.] Exēplū in obligato audire missā die dominico, vnus bon⁹ alter mal⁹ pt audire missā boni, & nō vult.

lum monachū. Qui nō est grã illuminatus nō est iste sacerdos, sed inimic⁹ dolosus, delusor suiipsius, & lupus ɔ̃ dñicum populū, pelle ouina armatus, hæc ille. & ex hoc dicit Tho. vbi s. ꝙ existens in peccato mortali est indignus ad prelaturam ecclesiasticā, & officiū spirtuale exequendū. a Secundū, si est excōicat⁹ maiori excōicatione. c. cōstitutis, el 1, de appel. Tertiū, si est excommunicatus minori excōmunicatione. b c.fi. de cleri. excom. mini. Quartum, si est suspensus, vel interdictus, aut interdictum non seruauit. c.1. de postul. præla. c. cum dilectus, de consuetu. Quintū, si nō ē legitimè natus, ætatis debitę, & literaturę cōuenietis, vt in c. cum in cūctis, eo tit. vel hēt aliquod de alijs impedimētis circa ordinādum, de quib⁹ vide j. Ordo. 3. Sextū, si semel propter vitiū psonę c fuit reprobatus c. sup eo, eo. ti. Secus, si cassata fuit electio pp viciosum processum d c. innotuit, eo. tit. Septimū si est episcopus, quia nō potest eligi ad aliam dignitatē, sed debet postulari c. fi. de postul. prela. Octauū in aliqua religione nō potest eligi expresse non pfessus in ea c. nullus, eo. tit. lib. 6. Cle. cum rationi, eo. tit. est Clę. 2. in episcopum, tñ pōt eligi nouitius. d. c. nullus.

24 Vtrū electio de tali habente aliquod predictorū impedimētorū sit nulla ipso iure? R. ꝙ sic excepto in habente primum impedimentum, & tertium, quia est cassanda, vt patet in d. c. fi. de cle. excō. mi. & electores sūt priuati ipsa vice electione, & suspēsi triēnio ab ecclesiasticis beneficijs ipso facto, vt in d. c. cum in cunctis.

25 Quomodo debet fieri electio? R. ꝙ tres sunt formę à iure nobis traditæ, vt in d. c. quia pter. eo. tit. & ideò electio, quę non fit ſm vnam ipsarum, est nulla ipso iure, vt ibidem.

26 Prima dicitur forma scrutinij, in qua requiruntur ista de necesitate; aliter eēt nulla electio. Primum, ꝙ omnes, qui debent esse, & volunt, congregentur præsentaliter simul. e Secundum, ꝙ ab ipsis assumātur f tres de collegio, & deputentur ad scrutanda vota omniū de collegio, & nō sint nec plures, nec pauciores, ſm cōmunē opi. Posset tñ teneri opi. Vinc. & Tācre. in d. c. qa pter, qñ in collegio esset pauci, ꝙ sufficeret duo; & qñ nō essēt nisi duo sufficeret vn⁹ vocatis testib⁹ ſm Inn. & placet Pan. in d. qa pp. tenēt etiam aliq, ꝙ si pdicti tres non essent de collegio eli-

a Exequendum] Idem tenet Inn. in c. fi. de cle. excō. minis. ratio, quia excōicatus minori priuatus est participiis sacramentorum; & iste est excōicatus minori, ergo &c. facit. c. fi. de cohabi. cle. & mulie. limitat hoc Pa. ibidem hoc esse verum in peccato graui; secus in leui, per text cum gl. in c. sicut, de iurei. & c. Archidiaconū. 85. dist. rationem aūt assignat, quia inuolutus in peccato minori seu leui de facili surgit, non sic est in excōicato minori excommunicatione, quia illud est vinculum cōtrarium ab ecclesia, & requiritur absolutio. Ego autē dico, ꝙ qui ē in peccato mortali, simpliciter est indign⁹, vide supra correctio prælatorū. §. 4.

b Minori excōicatione] Excōicatio minor reddit inhabilē ad beneficiū consequendū, adeo, ꝙ ipsa electio, per quā initiatur matrimoniū spūale de eo facta non valet, vnde ſm Inn. in d c. fi nec dignitatem, nec clericatum consequi pōt, nisi prius ipsum pœniteat, & absoluatur. tñ est, quā dixi in precedenti posti. & sic phibito exercitio alicuius actus, intelligitur prohibitum oē id, per qd peruenit ad illū actum. l. oratio, ff de sponsa.

c Propter vitiū personæ] Vt puta si opponatur cōtra electū crimē, vel defectus natalium, vel ꝙ est corpore vitiatus &c. Et ratio est, quia vitium concernēs personam, sigillat, & notat ipsam, & sequitur sicut lepra leprosum. 1. q. 1. cito turpem.

d Processum] Puta quia in electione non fuit seruata forma, de qua infra, vel electores erant excommunicati, vel suspensi.

e Præsentialiter simul] & sic nō sufficit, ꝙ consensus eligentiū singulariter præstetur, puta si quilibet consentiret ī camera sua. oportet ergo, ꝙ collegialiter consentiāt, c. in Genesi, e. gl. in c. 1. de re. ecc. non ali. in 6. Nec istud ē spāle ī electione, vt ibi sentit gl. sed gñale & regulare in oibus explicādis p vniuersitatem. ſm Pa. i c. cū oēs. de cōstit. facit qd. no. gl. i l. si tibi, ff. qd cuius. vniuer. no. p hoc et nō ē intelligendū, ꝙ psentia sit d substātia, qa cōtemptus aliquorū nō inducit nullitatē electionis, vt c. si cut. c. bonæ, & c. ecclesia, secūdo, eo. Est ergo talis psentia solū de iustitia, qa retractabit electio nō vocatis psequētibus cōtemptū. bene verū est, ꝙ ad validitatē electionis requirūtur duę ptes vocādorū, aliàs nō consistit ibi vniuersitas; & valebit quicquid disponit ibi maior pars, d quo tñ vide s. §. 16. Adde et, ꝙ nō valeret statutū h psi inducēs nullitatē pp defectum aliquorū nō vocatorū, vt no. Io. And. in addi. Spec. eo. in col. quia nō pōt statutū immutare formā. d. c. qa pp. arg. Clemen. ne Romani, e. ti. vbi patet, ꝙ constitutio i. te ioris non potest immutare in aliquo, nec detrahere constitutioni superioris.

f Assumantur] Quia non debent se ingerere, aliàs redde-

gentiũ, non esset inualidã electio, sed communis opi. tenet, ꝙ oportet sint de collegio, aliter sit nulla, & conuenit magis literæ. Tertiũ, ꝙ isti tres exquirant vota singulorũ in secreto [a] s. ab alijs de collegio, qa bñ possent esse alij testes, qui non sunt de collegio, [b] dũmodo non sint tales, q possent timorẽ incutere eligẽtib. qa tũc possent refutari, sicut & scrutatores, si tales essẽt vel aliquis ipsorũ, & esset iusta cã appellãdi, ſm Pa. in d.c. quia pp. Quartũ, ꝙ ista inquisitio fiat sigillatim, [c] non bini, vel trini, sunt vocãdi. Quintũ, ꝙ vota omniũ exquiranẽ, quia si vnus contẽneretur, non valeret. [d] Sextũ, ꝙ scribant [e] vel per se ipsos, vel per tabellionem vota omniũ. Septimũ: ꝙ mox post q̃ fuerint in scriptis redacta vota omnium, publicẽtur in communi ibi dicit gl mox. s. incontinẽti nullo actu contrario intermisso post vota scrutata & scripta & vno contextu. Octauum ꝙ facta publicatiõe fiat collatio numeri ad numerũ, meriti, & zeli ad meritum, & zelũ. Nonũ, ꝙ facta collatione fiat electio per vnum de capitulo nomine capituli, & p verba singularis numeri, vt in c. sicut, e. tit. [f] li. 6. dicat sic. Ego N. nomine meo, & omniũ vestrum qui mecum in ipsum consensistis, eligo. N. in epm &c. vel si ipse eligẽs non consensit, dicat, nomine omnium vestrũ, qui in ipsum &c. Decimũ, quod electio fiat de eo in quẽ maior & sanior pars totius capituli consensit, & sanior pars præsumitur sẽper maior pars. [g] c. dudum 1. e. ti. & ĩ c. ecclesia vestra. 2. e. ti. dicitur, vbi maior est numerus, zelus maior præsumiẽ. Vndecimũ, ꝙ dicta electio solenniter & publicẽ denũcietur. Duodecimũ ꝙ seruetur ordo omnium pdictorũ successiuẽ, sicut enumeraui. Aliter, si pposteretur, nihil valet. Addũt aliqui multa alia, q̃ dicũt fore de substantia huius formæ sed cõiter nõ teneẽ nisi de supradictis. Ex quib. patet, ꝙ difficilis est ista forma, in qua multi, & docti deficiũt ignorãtes practicam, vt dicit gl. in c. cũ expediat, li. 6. eo. ti. Dico etiam, ꝙ est periculosa religiosis, & illis, qui viuunt simul qa cum intelligunt aliquos nõ dedisse voces modo, quo voluissent, concipiunt aliqui passiones, & sæpissimẽ eligentes aliquo humano respectu non eligunt secundũm iudicium cor scientiæ. Vnde text. in ca. vbi periculum, in § cæterum, de elec. lib. 6. dicit, cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquid obligationis cuiusque necessitas adigit cessat electio dum libertas adimitur eligendi, hoc ibi, & propterea est alia forma securior & expeditior, quæ sequitur.

§ 7 Secunda forma dicitur forma compromissi, vt d. cap. quia propter, scilicet committendo aliquibus viris idoneis potestatem eligendi. Ista autem commissio, siue istud compromissum potest fieri dupliciter. Primò limitatẽ, scilicet vt compromissarij teneantur eligere illum, in quem maior pars totius capituli scrutatis votis omnium de capitulo sigillatim, & secretẽ ab ipsis, consenserit, & ista est forma de qua in cap. cum dilecti, eo. ti. & in c. cum expediat, eod. ti. lib. 6. & ista est melior omnib. formis, quia electores non abdicãt a se potestatem nominationis, & ad istã formã nõ requiritur de necessitate, nisi primò ꝙ cõpromittentes sint simul congregati, & oẽs, q dẽnt & volũt iteresse, ſm ꝙ ꝯpromitrãt ĩ vnũ, vel duos, três, aut quot volũt, siue sint de collegio, vel nõ, dũmo sint clerici, nõ laici,

redderentur suspecti. l. quæ omnia, ff. de procur.

a In secreto] Vt s. quisque liberiꝰ possit dicere votum suum.

b De collegio] Dicit tamẽ Host. hoc nõ esse tutũ, quia verba. d. ca. quia propter, nõ patiuntur, quod et videtur placere Io An. qui dicit se pluries obseruari fecisse, vt quemadmodum scrutandi debẽt esse i secreto, ita & testes, & econtra. Tu verò dic hoc esse verũ in causa non ponderosa, secus in causa graui, vt in cã hæresis tex. ẽ nota in c officium, de hære. li. 6 possent ergo assumi duo testes, nẽ ille testis examinatꝰ posset delitari.

c Sigilla im] Debet ergo singulariter vocari, vt obseruatur in testibus, qui nõ debent plures commisceri in examinatione, aliás nõ valeret depositio vt in c. venerabili, & in ca. cũ causam, de testi.

d Non valeret] Intellige, si ẽ præsens, vel vnus ex scrutatorib omitteretur ex vocatis, secus, si aliqs esset contemptꝰ, quia non reddit electionem nullam, vt dictum est supra.

e Scribant] Et patet in text. ibi, in scriptis redacta. Et licẽt text. non faciat mẽtionem de tabelliõe, nec qualis debeat esse talis scriptura tamen dicit Ioã. An. ꝙ non refert, an sit publica, vẽ priuata cũ tex. loquat indistinctẽ.

f In c. sicut, eod. titu] & vide bo. gl. ibidẽ, quæ dicit sufficere, vt sine mandato aliquis eligat noĩe capituli, quia capitulum tacẽdo videtur habeẽ ratum, cum tractetur de actu cõcupiscibili, vt ecclesiæ prouideatur de pastore.

g Semper maior pars]

ci, a c contingit, de arbit. Tertium, q cõpromissarius vel cõpromissarij scrutentur vota singulorũ secretè & sigillatim. Quartũ, q eligat illũ, in quẽ maior pars totius capituli consensit, dicendo. Ego N. compromissarius de consensu & volũtate cõpromissariorũ meorũ (si hẽt alios) virtute cõpromissi i vos facti eligo in episcopum. N. in quem maior pars totius capituli consensit. Et si in prima scrutatione non consensit maior pars totius capituli, replicare debet, & tam in ista, quã ĩ prima forma scrutinij, donec consentiãt in aliquem ca. cum terra, eo. & si dubitaret aliquis de fraude compromissarij possent eligentes quilibet ipsorum sigillatim facere fieri tres, vel duas cedulas, in quorum qualibet esset scriptũ nomen alicuius, qui est in opinione eligendi, & ipsis acceptis à compromissario ponat vnã de prædictis cedulis, in qua sit scriptũ nomen illus, quem vult nominare in aliqua scatula, quæ sit coram compromissario, qbus à quolibet sic positis tũc compromissarius corã omnibus extrahat omnes dictas cedulas & postea eligat illũ, in quẽ maior pars totius capituli ꝯsensit & sic compromissarius non poterit scire, qs dedit vocẽ isti, vel illi, nec fraudẽ facere. Et ad seruandam istam formam sicut & p.imã sufficit q maior pars totius capituli consentiat ẜm Lapum, quem sequitur Ge. in d. c. cum expediat quia nulli fit præiudicium, cum qlibet nominet, quem vult. Fit secundò, cõpromissũ simpliciter, s. vt compromissar j eligant, quem volũt, & isto modo non potest fieri, nisi omnes consentiant, aliàs vno contradicente c non valeret, q si omnes consentiunt, non regritur, nisi vt eligant sic, Ego. N. compromissarius de consensu compromissariorum meorum virtute compromissi ĩ nos facti eligo in epm. d N. & si prędicti non elegerunt, vel maior pars ipsorũ elegerit indignum scienter, electio deuoluit ad capitulũ, qđ in eos compromisit.

Communis opinio Moder. vt refert Panormit. in c. ecclesia, secũdo super glo. si est, q ad hoc vt talis electio valeat, necesse est, q sit facta a maiori & saniori parte. Et hoc propter copolatiua n, vt in d. cap. quia propter, sic distinguit secundùm Ioan. An. q cũ quæritur, quæ electio prævaleat, an facta a saniori parte, a maiori parte respectu numeri tãtũ, dic q aut numerus multum excedit, & tunc numerus præfertur autoritati, & merito, & etiam zelo. d. c. si quando, eo. in 6. aut numerus nõ multum excedit. & tunc si autoritas, & meritum alteri⁹ partis nõ multũ excadunt dbet præferri numerus, quia non est curandum de illo modico excessu, vt ex hoc numerus consuo datu. c. & si quæstiones, de Simo. Sed si meritum, & autoritas in mul u n excedũt numerus autem in modico excedit, vt prædixi, tunc electio maioris partis non debet confirmari, quia illa pars non est sanior, vt probatur in d c. ecclesia, in fi. Et adde, q sanioritas cõsistit in autoritate, zelo, & merito, autoritas autem consideratur in dignitate eligentium, & in prouectiori ætate, & in antiquiori institutione & in maioribus ordinibus, vt d. c. ecclesia, & capitulo dudum primo, & c. in Genesi, eodem titulo præ. cel ntes autam in prędictis habent voces ponderosas. Zelus consistit in animo, qua scilicet totentic oe elegerunt, ao propter consanguinitatem, amicitiam aut ex corruptela, seu precibus, vel ex merito vitæ ipsius electi. Et cum zelus consistat in animo, oportet probari per coniecturas. l. dolum, C. de dolo. Dixit tamen Innocen. in d. capitulo dudum, quod non est multum curandum de bono zelo, dummodo nõ adsit malus zelus. Dicit etiam, q sanioritas consistit in operatione, igitur illa pars, quæ eligit meliorem, videtur sanior. Meritum verò concernit ipsos electos, & consistit in moribus, & vita, & idem potest dici de eligentibus.

a Non laici] Ratio, quia cum ista sit res spiritualis nõ potest compromitti in laicum. Laicus nedum super iure spiritua li ꝓhibetur iudicare, vt in c. 2. de iu. sed ẽt arbitrari nõ ꝑt, vt d. ca. cõtingit, vñ laic⁹ nõ ꝑt eẽ delegat⁹ in cã spũali, nisi delegatio sibi fieret p papã, vt no. in c. s. nec per viã recõuẽtionis đ spũalib. cognoscere ꝑt, vt no. in c. t. de mu. peti. Nec vt arbiter iudicare, ꝑt vt d. c. contingit, imo nec ꝑt eẽ arbitrator seu amicabilis cõpositor iug re spũali ẜm Pa. in d. c. cõtingit, qa tex. loqt gñaliter. imo nec eps posset hoc dispẽsare, vt ibi per eum.

b Replicere dẽt] Adde q aut prima electio est notoriè nulla & electores nõ sũt priuati ptãte eligendi, puta qa elegerũt ignorãter indignũ, & pñt propria autoritare, ad secũdã electionẽ trãsire, qa ex quo electio ẽ notoriè nulla, non oportet expectare, vt reꝓbetur a supiore, vt in ca. cõstitutis, đ app. & no. l c. auditis; eo. & in c. inter dilectos, de exces. præl. Sed si electio esset iniusta, vel saltẽ haberet colorẽ validitatis, vel electores essent priuati, tũc non est licitũ transire ad secundã electionẽ p iura allegata i gl. d. c. cum terra, & vide qđ legitur & no. in c. perpetuæ, eo. tit. li. 6.

c Aliàs vno contradicente] Tñ valeret electio facta a maiori parte compromissariorum ad instar arbitrorũ, vt in l. si in tres, ff. de arb. & c. fi. de re iud. hæc est cõior snia in d. c. cum dilecti. ex quo no. q cũ aliqui eliguntur simpliciter ad aliquod officium exercendũ, tenet quicquid facit maior pars minori parte præsente, & contradicente.

d Eligo in episcopum] Nulla forma substantialis

28 Tertia forma dr̃ forma cõis inspirationis. Ad istam formã reqrit̃ primò, q̃ oẽs cõueniant in vnã personã, q̃a si vnus nõ ↄueniret, nõ esset per inspirationẽ [a] 2. quòd fuerit facta sine vicio simonię, vel alicuius tractatus specialis, ĩ quo nominetur certa pſona, sed tractatus generalis pro bono prę lato in genere bene cõcedit tur [b] secũdũm Io. And. sed non specialis, quia sic esset persuasio, nõ inspiratio.

29 Verũ supradictę formę sint seruandæ in omni electiõe? R. Pa. in d. c. q̃a propter, quòd nõ, sed solũ habent locum in electionibus episcoporũ, & aliorũ prælatorum ecclesiarum collegiatarum, q̃ habent generalem iurisditionẽ, quod patet p̃ ca. nè pro defectu, eo. vbi prælatos appellat cathedralium, & regulariũ [c] ecclesiarũ, in electionib[us] autẽ aliorum beneficiorum à s̃. dictis sufficiũt singulares consensus illorum de capitulo, dummõ præstẽt in capitulo nec ẽ necesse seruare aliquam formam istarũ, sed elect[us] simplic ter à maiori parte & saniori hẽbit ius, vt in glo. c. si cui. eo. li. 6.

30 Vtrum elect[us] teneat̃ cõsentire? R. Ge. ĩ c. si electio eo. lib. 6. refert Archi. dicẽtem q̃ sic, aliàs peccat mortaliter, si putat se dignũ ad prælaturã, & illam sibi oblatam non acceptat. 6. q. 1 in scripturis. [d] qđ credit verũ Io. An. qñ non est æquè idoneus, per quem illi ecclesiæ posit consuli. Ego verò dico cum Ri. in 4. quol. qõ. 21. q̃ in trib[us] casibus tenetur ↄ̃sentire sub pœna mortalis peccati. Primò quãdo a superiore p̃ obedientiam cogeret̃, de renun. cap. nisi cum pridẽ. Secũdò quãdo secũdùm iudicium suę ↄscientiæ videt̃ sibi verisimiliter, q̃ nõ est, qui velit & posit. salutẽ animarum p̃curare, q̃ ipse posset, & ex hoc videt p̃babiliter ecclesię imminer̃ notabile dispẽdiũ & periculum, nisi assentiat. d. c. in scripturis, & c. olim, eadem causa. 2. q. Fallit hoc in religioso, qui si consẽtiret electioni de se factę extra suum monasteriũ sine licẽtia sui superioris petita & obtenta, ipso iure electio esset nulla, quam licentiam solus prælatus sine cõsensu capituli sui potest dare. c. si religiosus, đ elec. li. 6. Similiter fallit ĩ Prędicatoribus Minoribus, & alijs mendicantibus, qui etiã de licentia suorum prælatorũ electioni, postulationi, prouisioni, seu vocationi extra administrationem sui ordinis ĩ discordia celebratę ↄsentire nõ possunt, aliter ẽ irritum & inane, ca. quorundam, eo. li. 6. Tertiò peccat mortaliter, quãdo per viam illicitã refugit, puta abscindendo se, nisi ex speciali instinctu spiritus sancti. Si autem non cogitur p̃ obedientiam, nec imminet p̃babile periculũ ecclesiæ, si refugit propter pigritiam p̃ viam licitam, peccat venialiter. Si verò p̃ humilitatẽ reputãs se indignũ, sic meretur.

31 Intra quod tẽpus tenetur consẽtire electus? R. intra mẽsem [e] à die presẽtationis electionis; aliter est nulla ipso iure nisi superioris [f] reqratur assensus, cap.

...est necessaria in isto modo eligendi, sed solùm est subsidiaria, per dictũ capitulũ, quia propter in ver. saltem. Adde etiam, q̃ electores possēt simpliciter compromittere in aliquos, vt quem eligerent, ipsum teneantur habere in prælatum, vt ibi per Panormita. & hoc si eligentes præsentialiter & collegialiter consenserunt, vt supra. §. 26. Adde etiam, q̃ in forma immediatè præcedenti oportet, quod sit maior & sanior pars quæ consentiat in aliquem; aliàs non valeret per d. cap. quia propter, vt ibi per Panorm.

a Per inspirationẽ] Et ita tenent communiter doct. in d. ca. quia propter. & facit in ar. tex. in cap. non est nouum. 8. q. 1.

b Bene conceditur] Puta si vnus diceret, rogemus Deum pro bono prælato, vel hortando eos ad electionem prælati. & quòd fiat absque vicio, datur hic pro forma. & vide ibi per Panorm. qui dicit, quòd ideò dicitur ibi, quasi, q̃a quando non apparet verè de inspiratione diuina, tunc dicitur quasi inspiratio.

c Et regulariũ] prædictæ formæ sunt seruandæ in electionibus abbatum, & abbatissarum. & iudicio meo in omnibus electionibus regularium, vbi posset aliquod præiudicium animarum interuenire, sicut colligitur ex Panormitan. in dicto capitulo, quia propter, circa secundam col. in fi.

d Capit. in scripturis] Idem tenet ibi gloss. Et vide capitu. cum olim 8. quęstio. 1. vbi Augu. inducit figuram, quod nolens suscitare semẽ fratris sui, vno pede discalciat[us] cõspui solebat in faciem, qui ergo renuit suscitare semen fratri Christo prælato, ab ecclesia contemni debet hac ibi.

e Intra mẽsem] Electores autem tenentur præsentare, quo citius potuerunt, vt ibi, & si non prę sentauerint, non debet nocere electo, vt per gloss. in dicto capitulo quam sit.

f Nisi superioris] Hoc dicitur propter religiosos, qui cum celeritate debent petere, licentiam a suo superiore quæ celeritas iudicanda erit arbitrio boni viri ff. de verborum obligationib. l. continuus. §. 2. & capitulo apostolicæ, de donatio. hæc gloss. in dicto capitu. quam sit.

Consensus

a Consensus eligentiũ] Pa.olno vult contrariũ, & allegat multa, eandẽ dicit, qđ si electio sit facta p habẽtẽ ptãtẽ purgandi oẽm defectũ electionis, φ valeret, si eẽt facta ex certa scia. ſm tñ Inn. tenet Pa.i c qa plariq; de immu. eccl.iu 9 q. vbi dicit, φ talis nõ tenet renũciare, ex quo đ iure naturali ẽ verè elect⁹, qđ p̃ualet iuri positiuo, qđ adinuenit solẽnitates istas qđ no. ſm eũ qa facit ad multa, & fuit dictũ d. Ant. Et vide ĩ. restitutio. 1.§.fi. & sic tene cũ Inn. faciũt, q̃ hẽs. ĩ. Alienatio §.14.

b Addas ex Cõ. Trid. φ electi teneãtur facere pfessionẽ fidei, ses. 24.c.12. & bullã Pij 4. pon. max. sup forma iura. prof. fidei. P. V.

c Cath. in pcep. Non fur. fac. c. iã verò orationi addenda q̃ ratio in oran. regt. P. V.

d Cate. in præceptũ nõ fur. fa. eo. c. eius vtilitas. i ora. dom. in ver. & dimit. P. V.

e Habuerit] Et oia, quęcũq; vultis vt faciant vobis hoies &c. 1. distin. c. 1.

f C. nõ satis] Melius. c. pasce fame morientem, si nõ paueris, occidisti. ibidem.

g Suę naturę] Sed secundũ decentiam status.

h Extremæ necessitatis] Quia tũc efficiunt bona illa patiẽtiũ neces

quã fit, de ele li. 6. Quid si electio tenuit de iure naturali, puta qa interuenit consens⁹ eligẽtiũ, a sed si tenuit de iure, qa omissa fuerunt substantialia iuris? Res. ſm Inn. quẽ sequũt cõiter doc. in cap. φ sicut, de ele. & ibi Abb. in ver. vlterius, φ electus, si est confirmatus, est verus prælatus, & non tenetur resignare. b

ELeemosina c ſm S. Bon. in 3. dist. 15. parte 2. ar. 1. q. 4. accipiť cõmuniter ſm quod comprehendit oẽ op⁹ misericordiæ impensum sine proximo, siue sibi iuxta illud ecclesiastici 30. Miserere animæ tuæ. cõmuniter ſm quod importat oẽ pietatis opus impensum proximo corporale, siue spirituale, propriè verò ſm quod iportat opus pietatis impẽsum proximo ad releuandam indigentiam corporalem, & dicitur ab eleo, quod est verbũ Græcum, quod idem est, φ misereor, cuius imperatiuus est eleyson idest miserere, a quo eleos, idest misericordia, & iõ dẽt dici eleemosina. non elemosena vel elemosina.

1 Vtrũ d eleemosina cadat sub p̃cepto? ℞. ſm Ri. in 4. di. 15. ar. 2. q. 2. φ sic sub p̃cepto legis naturę primæ Io. 2. qui habuerit e substãtiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo & legis diuinæ, Mat. 25. Esuriui, & non dedistis mihi mãducare, & legis canonicæ. 86. di. non satis, f & 7. q. 1. omnes, sed qa præceptum

est affirmatiuum, non obligat nisi pro loco, & tpe, & ideo considerãda est facultas habentis, & inopia indigentis, si enim homo habet aliquid, quod non sit necessarium sustẽtationi suæ naturæ, g nec illorum, quib⁹ tenetur p̃uidere, sicut sunt vxor, filij, serui, ancillæ, pater, & huiusmodi, & sit tãta necessitas, φ immineãt, signa p̃babilia extremę necessitatis h in paupere, tũc tenetur de præcepto. Si verò habet aliquid superfluũ non solũ sustentationi naturæ, sed etiam conuenientiæ sui status, tenetur de illo facere eleemosinam, ẽt si nõ inueniterentur tales, qui essent in necessitate p̃dicta. & si plures occurrerent, q bus omnib. non posset subuenire, tenetur cæteris paribus illi, qui magis indiget. Si verò non habet vltra cõuenientiam sui status, nec est q sit in extrema necessitate, nõ tenetur de p̃cepto concor. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5.

2 Quis debet p̃poni in eleemosina? ℞. φ ipsemet, deinde sui, deinde noti, demũ boni, deinde extranei, de quo vide textũ pulchrũ in c. non satis. 89. di. & tex. cum glo. in capit. quiescamus. 41. distinct. quæ qni. dem iura intellige cæteris paribus, vt dictum est, qa posset esse extrane⁹ in tam arta necessitate, φ deberet præponi noto & coniũcto, qui non est in tali, sed pater malus i debet præponi cuicũq; bono in æquali necessitate p̃p præceptũ Dei.

3 Vtrum deputatus executor ad distribuendũ certa bona pauperib. possit distri

statẽ quòad vsũ 48. di. sicut hi. B. surientiũ panis ẽ, quem tu detines &c. Et cõcor. Basil & S. Th. vt cũ aliqs videt aliquos ipotẽtes & pigros ad subueniendum & pauperem indigentẽ cibo & potu, & alijs vitę necessarijs, nec sibi posse satisfacerẽ. Nõ. n. expectãda ẽ vltima necessitas, qa tũc iuuari nõ posset natura fame, vel sic cõsumpta. Idem Pa. in c. si verò, & iureiu. q allegat hanc opi Tho. & sequtur idẽ Nic. & Ly. sup illud verbũ Lu 6. oi petẽti te tribue. vide tu p̃pulchrè Pa. in c. 1. de empti. & ven. q dicit, φ clerici pñt cõpelli per excõicationem, vt sint eleemosinarij, & charitatiui iuxta facultates, & taliter non faciẽtes peccant, cum facultates ecclesiæ sint ad hoc principaliter ordinatæ. 12 q. 1. videntes, & 16. q. c. fin. Et cap. de monachis, de præben. habes infra §. penult. laici verò similiter possũt compelli, quando instat necessitas, capit. pasce, & 83. distinct. capitulo. 1. & 2. & hoc casu eleemosina est in præcepto dicto capitulo, sicut. & no. in capitu. inter opera, de sponsa. aliàs non.

h Pater malus] Siue sit infidelis, siue hæreticus, & hoc respectu

bueie [a] inter suos ꝯsangui neos? ℞.Pa.i c.1.de coha. clę.& mu.ꝙ sic. nam clericus potest in pauperes cōsanguineos de rebus ecclesiæ dare, qui est distributor vt in d.c.1.& 16.q.1. c. fin. sic & prælat⁹,ar.in l. si mandauero.S.si tibi centum, [b] ff.mandati.Sibi autem non potest distribuere, vt in d. S.si tibi centum.

4 Vtrū ei,q̄ p̄t laborar̄, sit dāda eleemosina? ℞. ꝙ nō, ar.S.1.8 2.d.2.c. Ep̄s,qđ verū intellige, qn̄ per laborē sibi pōt prouidere;& sic limita.l.vnicā. C. de mendi. vali. de quo supra Colon⁹.

5 Vtrū sit danda peccatoribus? ℞.ꝙ sic,vt in d.c.quiescamus,& 1.q 2. quā pio, nisi qn̄ propter securitatem cibi negligeret iustitiam, quia tunc subtrahēdus est. 5.q.5.non omnis, concor. Tho. in 4.dist.15.

6 Quis pōt [c] facere eleemosinā? ℞ ꝙ quilibet, qui pōt donare, de quib. dictū est s̄.Donatio,1.& ēt aliqui qui non pn̄t donare,filij,& hmōi, qui sunt in ptāte alteri⁹,vt serui, qui quatuor casibus possunt facere eleemosinam. Primus,existenti in magna necessitate pn̄t facere eleemosinam,qn̄ nō est tempus,vt possint habere recursum ad superiorē, vt no.Pa.in c.si quis,de furtis,& no.glo.in c. non dicatis.11.q.1. Secundus,quando prædicti de licentia suorum superiorum peregrinantur, vel sunt in scholis, quia pn̄t facere eleemosinas,quas alij honestè peregrini, & scholares communiter faciunt, ar.l. vlt.C.ad Maced & si longi⁹, ff. de iudi.& l 2.ff.de iur.om. iudi. & c.preterea,de offi. dele. Facit gl.in Cle.2.S pe.[d] de vita & ho. cle. Tertius,qn̄ videt aliquem in extrema necessitate,ēt contra superiorū prohibitionē [e] pn̄t ei eleemosinā [f] dare,quia tūc omnia sunt communia iure diuino,imo tenentur secundùm Ric. vbi supra q 6.& glo.12.q.1.in c.non dicatis. Quartus, possunt de voluntate expressa, vel præsumpta, [g] vt puta quia habent administrationem a suis superioribus commissam,ar.ff.de dona.l. filiusfamilias.S.1.

necessariorum,secus respectu dilectionis, & vide gl. in c.1.30.dist.

a Possit distribuere]Alex.in l.si is qui bonis, ff. de vulg.& pup.refert ibidem Pau.de Cast.dicentem,ꝙ executor testi potest in proprios filios spurios distribuere, si sunt pauperes. Adde Bal.cons.75.4.li. Et quod voluit Anch.consi.437. Cald.vero cōsi l.31.tenuit contrariū ēt de filijs ꝓprijs sed cōsilio,39.đ testa.tenuit ꝙ sic,si sunt summè pauperes.

b § si tibi cētū] Dicitur ibi,si dedero tibi centū, vt ea Titio dones, & tu lo vsus tuos consumpseris & furti,& mādati teneris. Sed si dedero, vt ea cui velles,dares, mandati tantum modo teneris, & Barto. ibi hoc dicit. Bal.autem in l.si is, C.de furt. quęrit,si quis alicui tradidit pecuniam,& dicit, da cui vis, verū possit, pro se retinere, dicit qō nē decidi per d. §.& dicit facere, quę no.in c.cum tibi,de testa Adde Bal in l.ordo 2.columna,C.de execu.rei iudica. vbi quærit, data est potestas creditori,vt possit vēdere, cui velit. Nunquid possit vēdere sibiipsi? Et videtur ꝙ sic per l.fistulas.§. fundum.ff.de contrahenda emp. contrarium decidit per d. §. si tibi centum, non obstat contrarium,quia aliud est sibi emere, aliud sibi soluere.l.non licet,C.de contrahenda emptione.ex his nota,ꝙ d.§ si tibi centum, venit potius ad limitationem cōclusionis, Quia licèt possit quis distribuere vt executor bona pauperibus consanguineis,non tamen sibiipsi Adde quod no Bar.in l. ab omnibus §.si Titio, de leg.primo,vbi inducit illum. §.ad plures quæstiones,vide ibi.

c Catech.in præcep.non fur. fac. P. V.

d §.penultim.In versicu conuertendum] & allegat Hostien.de pœnitent.& remissio. §. quibus & qualiter,penultim.char.versicu.quid in facientibus eleemosinam.

e Prohibitionē]Quia magis tenentur obedire Deo, quàm hominibus.& addit gl.in d.§. pe. ꝙ monach⁹ potest etiam aliquid minimum dare absente abbate,cessante extrema necessitate.

f Eleemosinam dare]allegat Io. An.in d gl.quod habetur in ca.ex parte, de accusa. vbi monach⁹ accusans abbatem debet habere expēsas nedum victus,sed etiam litis,quia ex causa necessaria. Idem đ vxore accusante maritū ex consanguinitate.

g Expressa, vel præsumpta]Ric. in 4.dist 15.ar.2. q.6.de vxore, & alijs loquens sic formaliter dicit. Ordo naturalis, exigit,vt inferiora a superiorib⁹ regulentur.& iō illi.qui sunt sub aliena potestate constituti,de eis in quibus alijs subijciuntur,ordinare non debēt aliter, quàm eis fuerint a superioribus commissum. & quia nullus a deo alij est subditus quātum ad interiores intellectus, & voluntatis actus nisi soli Deo, Ideo de illis bonis orando, & corde dimittēdo omnib⁹ eleemosinam facere licet. Sed quia monachus propriū non habet, ideo de bonis exterioribus non potest eleemosinam facere sine licentia abbatis expressa, vel probabiliter præsumpta, nisi dispensatio aliquorum bonorum monasterij sibi sit ab abbate commissa. Tunc enim de illis potest facere eleemosinas moderatas & rationales secundùm proportionem bonorum,quę sunt sibi ad dispensandum commissa. Quia etiam vir est administrator bonorum tāquam caput mulieris, ideo non debet mulier dare eleemosinam sine consensu viri expresso,vel præsumpto,exceptis communibus eleemosinis & paruis, per comparationem ad diuitias eorum, nisi præter dotem,

qua

quæ ordinatur, ad sustinēda onera matrimonij, habeat res alias, vel ex proprio lucro, vel ꝑ aliū licitum modum. Tunc enim de illis irrequisito assensu mariti pōt facere eleemosinas moderatas. Filij etiam fami. proprias portiones non habent, sicut nec serui, vnde nec possūt facere eleemosinas nisi in casu, quo placitū probabiliter eēt dominis, & in casu extremæ necessitatis, concor. per omnia S. Thom. secunda secundæ q. 32. ar. 8.

a Quid de vxore.] Pa in c. si qs, de furt. allegat Host. de pœ. & remis. §. quibus, & qualiter, ver. qd de facientibus, ꝙ aut vxor vltra dotem habet alia bona, & tūc de eis potest facere eleemosinam, quia de illis maritus non potest se intromittere cōtradicēte vxore, l. hac lege, C. de pactis cōuen. l. maritus, C. de procura. aut non habet alia bona vltra dotem, & tunc cōtradicente marito nō pōt facere eleemosinam, quia dominium rei dotalis quo ad fructus ꝑtinet ad maritū constante matrimonio. l. doce ancillam, C. de rei vendi. sed si maritus non contradicit, potest facere eleemosinam formando sibi conscientiam de

7 Quid de vxore[a] nunqd pōt? Re. ꝙ si hēt dona parafernalia, nulli dubiū est, ꝙ pōt qa sua sunt,[b] de qb. dic, vt infra, paraphernalia. Si verò nihil habet pter dotē, non pōt facere eleemosinā. 33. q. 5. ꝙ dona, nisi in 8. casibus. primus, secūdus, & terti⁹, & quartus sūt, de qb. supra in præcedenti dixi, ꝙ filij pñt. Quintus si consuetudo loci ita habet, ꝙ vxores de pane, & vino, & hmōi faciant eleemosinas, qa consuetudo dat iurisdictionē, & licèt viri aliqñ ꝓhibeant debet sibi formare consciētiā secūdū Ro. & Ia. de Lau. in summa, ꝙ iō faciunt, nè nimis dent, sed tēperatè.[c] Sextus, qñ vtiliter gerit negotiū viri, puta qa videt virū crudelē & sceleratū, & vt Deus suspēdat irā, vel eū illuminet, dat moderatas eleemosinas occultè, ſm Ro. Nā pp eleemosinas De⁹ suspēdit flagella, vt 16. q. 1. reuertimini, & iō bñ facit mulier dando eleemosinas occultè sine scandalo viri, vt Deus eū adiuuet. Facit l. soluendo, ff. de neg. gest. cū si. & melius exemplum Abigail, primo Re. 25. quæ liberauit virum a morte propter panes datos Dauid cōtra voluntatem viri sui. Septimus, si vir assignauit sibi certum quid ꝓ victu, & ipsa abstinet, vt inde eleemosinam faciat, quia suum videtur. Octauus, si mulier ē lucrosa, puta quia exhibita gubernatione domus, & familiæ lucratur ex operibus suis, nec intelligo deducendas expensas victus, qa vir tenetur eam alimentare ꝓpter dotē, vt dictum est supra, Dos, & etiam ꝓpter obsequia ab vxore exhibita, de hoc tamen vide infra, Vxor. §. 2. & quod possit de lucro facere eleemosinam, tenet S. Th. 2.2. q. 33. ar. 4. ad fm, & Ric. in 4. dist. 15. ar. 2. q. 6. circa finem corporis, & cōiter summistæ sequuntur hoc cum theologis, vt Iac. de Lau. in sum. Distingue tñ sic, ꝙ aut lucrū est necessariū sustentationi suæ, & viri; & sic non pōt facere eleemosinā, qa magis tenet sibi. & viro, q̄ alteri. Si verò lucrū superabundat, sic potest; & idem dic de parafernalibus; Vide infra, Vxor. §. 2.

8 De quib. debet vel pōt fieri eleemosina? Re. vt colligitur ex canonistis. 1. q. 1. in c. non est putāda, & 14. q. 5. in princip. & in gloss. cum multis. c. sequē. & per theologos in 4. dist. 15. ꝙ potest fieri de omni re, q̄ est propria ipsius dantis, & quę non est obligata restitutioni alicui certæ personæ, siue licitè sit acquisita, siue turpiter. Quando autē sit restitutioni obligata, vide infra, Restitutio, primo, & Vsura, & in multis alijs titu. Limita etiam in rebus proprijs, secundū Ric. vbi supra, q. 5. dummodo non sint necessaria ad sustentationem naturæ suæ, & suorum, quia ordine charitatis magis debet se diligere, quàm alium, nisi esset talis persona, de cui⁹ morte immineret notabile nocumentum reipublicæ, & profectui animarum, quia tunc esset perfectionis, nō necessitatis de tali dar̄ eleemosinam.[d]

voluntate mariti. q. d. ꝙ facit illem, quam maritus præsumitur velle, & nō aliā.

b Quia sua sūt] Imo etiam contradicente, per l. hac l. C. de pac. conuen.

c Sed tēperatè] vel hoc modo si maritus eius adesset, hoc idem faceret, quando est negligens.

d Dare eleemosinā] si vero aliqs habet necessariū .s. sine quo vita nō pōt cōuenienter trāsigi ſm statū, vel conditionem propriȩ psonȩ. vel suorum, quorū sibi cura icūbit & dat eleemosinā, tunc laudabiliter facit, licèt nō cadat sub præcepto, nisi vt supradictū est §. 1. Sed vtrū eleemosina sit abundāter danda? Respond. Tho. 2.2. q. 32. ꝙ abundantia eleemosinæ pōt dupliciter cōsiderari. Primo ex parte dantis. scilicet cum quis dat, quod ē multū secundū proportionē suæ facultatis & sic laudabile est abundanter dare. Tobię. 4 si multum tibi fuerit. & Lucæ 21. Laudauit dominus viduā, quia dedit duos obolos. Secundo potest considerari ex parte eius, cui datur, & sic, est abundans dupliciter. vno modo quòd suppleat sufficienter eius indigentiam, & sic laudabile ē abūdanter tribuere.

Alio

Alio modo, vt abūdet ad superfluitatem, & hoc nō est laudabile, sed ē melius plu ribus indigentibus elargiri. In hoc etiam considerandum est, q quidam egentes delicatiorib[9] cibis, & vestib[9] indigent quàm alij hæc Thomas.

a Cap. nullus.] Ibi enim not. q vbi desideratur consensus vnius in fauorem alterius, si non vult consentire sine causa legitima, potest haberi recurs[9] ad superiorem, vt superior ipse det licētiam vel consensum, aut compellat illum ad consentiendum. Exemplum, statuto cauetur, q nullus contrahat matrimonium cū minore. 25. annis sine consensu duorum agnatorum puellæ. Si enim agnati requisiti sine causa denegant præstare cōsensū, potest adiri superior, vt ipse det licentiam cā cognita, vel q cōpellat cognatos ad consentiēdum. Et dicit Pa. in d.ca. nullus, q aliàs sic consuluit. & vid. quod not gl. & Gemi. in c. Christo sancto. l. distinctione. circa medium. facit quod not. Io. Andr. in nouel. in ca. cum ex eo, super ver. poslit, de ele. li. 6. quòd si episcopus denegat clerico licentiam sine causa eūdi ad studiū, q clericus potest agere coram superiore, vt cōpellatur. Idē dicit Oldrad. cons. 253. Pa in c. cum, de cle. non resid. Et vide bonam gl. in c. si religiosus, de ele. lib. 6. vbi in casu illius capi. de electo ad prælationem, si prælatus nō vult date licētiam religioso, q accepter q potest agere cora superiore, vt cōpellatur. Idem Archid. in c. r ua. us. 1. di. quòd præ. at[9] denegans commendatas ad ordines, potest compelli.

b Vtriusque præsentia] Emancipatio autem fieri non potest per procuratorem. l. iubemus, C. de emancipat. libero. Ibi, pt ecibus a semel.

c Licèt aliter dicat glo.] non te gat tamen, si ex cā iudicio meo, quamuis 1 a tol. eam reprehēdat.

d Emancipare] vide vnum singulare, quod notatur infra legitimatio, in fine principij.

e Vt no. Azo.] & vide glossā. fin in §. fi. Insti. quibus modis ius pa po te sol.

9 Quot sunt genera eleemosinarū? Res. tria, vt dr̄ in c. tria, & ca. dux. 45. di. Primum corporale, & hoc cōsistit in operibus misericordię corporalis, quæ sunt pascere esurientem, potare sitientem, vestire nudum, hospitem recolligere, infirmū visitare, redimere captiuū, mortuum sepelire, vn̄ versus, Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo. Secundum, & tertium genus est spirituale, scilicet remittere iniuriam, & corrigere delinquētem, vt in d.c. tria adduntur alia quinque, scilicet consulere dubitātem, consolari tristem, supportare onerosos, docere ignorātes, orare pro omnibus, de quib. infra, Misericordia. §. 1. & quę sint digniores, vide Ri. vbi s̄. q. 4. & infra. Satisfactio. §. 9.

10 Aduerte, q dare eleemosinam intentione subleuādi necessitatem proximi est opus misericordiæ, sed dare intētione recōpensandi pro debito diuinæ offensæ sic est opus iustitiæ, & sic ē satisfactoria ꝓpriè, & pertinet ad meritū dimissionis pœnæ, sed primo modo ptinet ad meritū vitæ s̄m Iac. de Lau. in summa.

11 Vtrum pauperib. cōpetat aliqua actio contra diuites, vt eis subueniant? Res. Pa. in c. si quis, de iur. quòd non, sed bene possunt implorare officiū iudicis, seu superioris, vt eos cogat, & ecclesia pōt eos cogere, vt no. gl. in c. sicut hi. 47. di. & ar. in c. nullus a laicus, de iur. pa. quod limita verum, qn̄ sunt in tali necessitate, & diuites in tali abundātia quod teneañ eis facere eleemosinā de pcepto, aliàs nō.

12 Vtrum quis possit furari, vt faciat eleemosinā? Res. quòd non, quia nō sūt facienda mala, vt veniant bona. 14. q. 5. fortè.

EMANCIPATIO est relaxatio patrię potestatis coram iudice competente voluntate patris, & voluntate filij concurrēte, & in vtriusque præsentia, b dicta ex eo, q ex manū, id est potestatem patris ponitur filius, elicitur hoc ex l. non nuda, C. de emanci. li. & qđ ibi notañ, & Inst. quibus modis ius pa. po. so. §. prętereà, cum. §. sequente.

1 Quis potest emancipari? Res. infans de speciali licētia principis.

2 Vtrū teneañ pater emancipare filium? Resp. non regulariter, quia patria ptās inæstimabilis est. ff. de le. 1. filiusfa. §. s̄m vulgarē. Similiter nec filius pōt cōpelli, vt emācipeñ a patre, limita nisi ex cā, s̄m Bart. in l. qdā cū filiū, ff. đ ver. ob. ī 1. col. ver. opp. Innuit hic, licèt aliter dicat gl. c Inf. q. mo. ius pa. po. sol. §. fi. nā in his, quę sunt voluntariæ iurisdictionis non potest quid fieri altero inuito, vt in aur. quib[9] mo. natura effi. sui. §. generaliter. Fallit hoc primò, si pater malè afficit filiū verberibus contra pietatem. Item si compellit eum peccare in corpus suū, Item si filius est arrogatus impubes, & pubes factus probat nō sibi expedire esse arrogatum. Item si pater agnouit sibi relictum legatum, vt emanciparet filium, quia in istis casibus tenetur pater eū emancipare, d vt no. Azo. e in summa. C. de emancip. li.

3 Vtrum datum a patre filio pro prēmio emancipationis secūdùm consuetudinem.

vt

vt l.vt liberis, C.de col. bo. sit communicandũ cũ alijs fratribus? Resp. ꝙ sic, sed cũ alijs non computabitur in legitima, [a] nisi pater hoc dicat expresse, vt l.si quãdo, C. de inof. testam.

EMPHITEVSIS [b] dicitur ab em. i.in, & fitos, id est fides, & thesis, id est positio, qa res fidei accipiẽtis cõmittitur, vel dicitur meliorationis contractus, siue datio ad liuellum, [c] & est medius contractus inter locationem, & venditionem de quo vide gloss. in c.potuit, de locato, & tex.in l. 1. C.de iur.emphi. ibi ius tertium. Vnde emphiteuticarius, vel emphiteuta est, qui accipit rem immobilẽ perpetuo [d] & hæreditario iure colendam, vel meliorandam, vel ad tempus, puta secundam, vel tertiam generationem, vt in auten.de non alie. §. emphiteusim. & quomodo contrahitur, [e] not.in l.1.C.de iure emph.

1 Vtrum contractus emphiteuticus differat a contractu censuali? Res. ꝙ sic, quia per contractum emphiteuticum transit solùm vtile dominium, vt in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectig. Sed per censualem transfertur non solùm vtile, sed etiam directum, & fit, quando dicitur, Concedo tibi talem rem, & transferro in te quicquid iuris habeo in ea, & soluitur annuatim certus census, text. est singularis in c. constitutus, iuncta gloss. de reli. do. & etiam si dicatur, Concedo tibi talem rem in emphiteusim perpetuam transferendo in te, quicqd iuris habeo in illa, pro-

a In legitima] De hoc in quartam, ff. ad l.felci.

b Emphyteusis] Istud dicit Specu. in tit.de loca. §. Nunc aliqua, ver. 2. quæritur. Treditur enim res ad fidem suscipientis, vt eam deteriorem fieri non permitat, Auten.hoc ius, & auten.qui rem, C.de sac san. ecc. qa aliàs caderet à suo, vtibi, & 10. q. 2. hoc ius, & in auten.de nõ alie. §. quia verò Leonis. vel dicitur ab emponemeie. Emponema.n. Græcè, Latinè dicitur melioratio. Idẽ dicit gl.in § Adeò Insti.de loca. licèt dicat, ꝙ dicatur ab emphy. quod est melioratio. & ratio est quia antiquitus dabantur solùm sterilie ad meliorandum, licèt hodie dentur & fertilia. Ita autẽ melioratio est, tam ex parte dentis, q̃ recipientis, qa percipit pensionem annuam. & quicquid in re sua plantatur, seritur, vel ædificatur finito contractu emphiteutico, pertinebit ad illum, cuius erit solum, siue fundus, scilicet ad illum, cui directum dominiũ pertinebit. C.de iure emphiteutico. l.2. Specu. vbi supra versi. 31. ff. si ager vecti. l. 2. Et C.de rei ven. l.si quis. Ex parte verò accipientis, quia ipse vtitur & fruitur & suas meliorationes possidet. Plus etiam percipit de fructibus, quàm nomine soluat pensionis ff de loco publ.fru. l. 1. §. 1. & fi. C. de iure emp. & l.fin. & auten.perpetuas, & auten. si quis minas, C.de sacro san. ecc. Item quia meliorationes vendere potest, vt in c.potuit, de loca.

b Ad liuellum] Idem Bar.in l. 1. C.eo. tex. est in cap. 2. §. donare, qualiter olim fen. alie. po. Vbi dicit tex. contractum liuelli esse, si res perpetuò concedatur sub vilissima pensione, puta duorum denariorum. Idem tenet Seli.in d.l. 1. Specu. titu de feu §. quoniã versicu. 40. Ad hoc vide. in auten. ingressi, C.de sac. san. ecc & in l.si finita. §. si de vectigalibus, ff. de dã. infec. Tu verò dic, ꝙ de iure contractus liuellarius est, quando vasellus, vel emphiteuta concedit alteri pro certa annue pensione, perpetuo prædium, quod ipse habuerat ab alio. Si verò concedens sit domin⁹, appellatur propriè contractus emphiteuticus. Ita tenent communiter doct o post Barto.in d. § si de vectigalibus, & in d. §. donare. Ita etiam tenent Bald. & Iaco.de Belui. And de Iser.in capit. 1. de alie. feu. Sed ex communi vsu loquendi nulle penitus fit differentia inter contractum liuellarium, & emphitteuticum, de quo plenius per do. Iaso in l. 1. C. eo. col. 8. versic. iuxta has.

d Perpetuo.] Specu. vbi supra versic. 5. dicit, ꝙ emphiteusis aliquando conceditur in perpetuũ, aliquando ad tẽpus simpliciter, sed cũ pacto de renouando, iuxta §. neque illud in autentic. C.de non alie. iuncta doctrina Bal. in autẽ. Si quas, C. de sac sanct. ec. aliquando cõceditur in certam generationẽ, puta tertiam, vel quartam. Et propriè dicitur contract⁹ emphiteuticus, quando est emphiteusis perpetua. Bal. & Ange.in l. 1. in prin. ff. si ager vectig. vel emphi. pe. facit. § adeo, i ver. perpetuo, Instit. de loc. & ibi Areti. no. idem tenet Bal. in rubrica, & in l. 2. C. eo. Alexdr. Neuo in re. c.potuit, de loca. Quod no. propter statuta, in quibus verba propriè intelliguntur, vulgata. l. 3. §. hæc verba, & ibi gl. & Bar. ff de nego gest.

e Et quomodo contrahatur.] Duplex est forma istius contractus. Prima, cum a principio per recipiẽtem præstatur domino certa quantitas pecuniæ, & post constituitur certa modica pensio, quæ potius datur in recognitionem dominij, quàm in aliquam fructuum percipiendorum recompensationem, vt per gloss. in capitulo potuit, de locat. & Bartol. in d. l. 1. in secunda opposi. & apertius Specu. titul. de loca. §. nunc aliqua, versic. 9. & iste dicitur titulus onerosus. Sed vtrum sit hoc necesse, vt sit contractus emphiteuticus, gloss. in d. capitul. potuit, & Barto. & Ia. de Are. tenent, ꝙ sic, contra est verius, vt tenent Panormitan. Cyn. & Salic. in d. l. 1. & dicunt hanc communem opinio. esse, & sic seruari de consuetudine, & de iure, & hoc tene. Secunda forma huius contract⁹ est, quando a principio non præstatur aliqua quantitas, sed tamen constituitur annuus reditus, & dicitur tunc titulus lucratiuus secundum Bartolũ in l. si mihi, & Titio, ff de verborum obligationib. in penulti. column. & Canoni. in d. cap. potuit, & doctor. maxime Ia. in l. 1. C. de iure empht. vbi multas allega.

certa annua pensione, erit ꝯtractus cēsualis; [a] casus est singularis in dicto cap. constitut⁹, & illa verba, In emphyteusim ĩpropriātur, [b] vt in l. si vno, in princi. ff. loca. & in iste contractu non habet locum pęna, c. potuit de locato, & l. 2. C. de iure emphy.

2 Vtrum accipiēs emphyteusim vsque ad tertiā generationē, nec dicit inclusiuè, vel alia æquipollentiali vsque, intelligatē exclusiuè? ℞. ꝙ si vsq;, [c] ponitē à lege super gradu, sic stat inclusiuè, vt Inst. de success. agna. §. si not. C. vnde legitimi. l. certum. & in c. nō debet, đ consan. & affi. Sed si ponitē ab homine in ꝯtractu obligatorio, [d] tūc ponitur exclusiuè. l. veteribus, ff. de pactis. Sed quidam intelligūt hoc ĩ eo, qđ augeret [e] obligationē. sed in casu nostro non auget, sed facit cā trāsmissibilē, & ideò includit secundū Calderi. & placet Bal. tamē in l. meminisse. ff. de offi. proconsul. dicit ĩ re ecclesię [f] si dicatur, vsq; ad tertiam generationē stabit inclusiuè. Si verò vsque ad quartā stabit exclusiuè, qa vltra tertiā generationem non potest fieri inuestitura, vt ĩ dicto §. emphiteusim, sed de hoc vide Angel. de Areti. Insti. de loca. §. adeò autem.

3 Sed nūquid stipes computabitur? [g] ℞ ꝙ non quia accipiens non est generatio sui ipsius, & in gradibus stipes non computatur in numero. ff. đ gradibus. l. iurisconsultus, sicut vnus nō est numerus, sed principiū nu

lega. oppo. Et nota, ꝙ resultat magnus effectus secundum Bartol. in dicta l. si mihi, an sit titulus onerosus, vel lucratiuus. Nam ponit, quod emphyteusis conceditur vni hoc modo, Concedo tibi, & Titio fratri tuo absenti, Vtrum sit locus iuri accrescendi? Respondit, ꝙ si concessio sit ex causa lucratiua, ab initio nō valet nisi pro dimidia. d. l. si mihi, & Titio, nec est locus iuri accrescendi sed si esset ex cā onerosa, tunc accresceret ab initio ipso iure, qa ĩ persona alterius nō valet. l. fund⁹ ille, ff. de contrahen emptio. Et illā doctrinā Bar. multum commēdāt scribētes ibi, licèt Imo. aliqualiter cōtradicat.

a Cōtractus censualis] Idem tenet Imo. in ca. ad audientiam, in secunda col. de re. eccle. non alien. Et effect⁹ est qa si emphyteuta cessaret per trienniū quò ad priuatū, & per biennium quo ad eclesiam soluere canonē, caderet à iure suo, authen. si rem, C. de sa. san. eccle. & d. c. potuit, & l. 2. C de iure emphy. non autem cēsualis, etiam si staret per mille annos, vt in d. c. constitutus. Io. Fab. Idem tenet in §. adeo, Insti. de loca. Et ratio est, quia in contractu emphitentico res non desinit esse domini, & videtur con. esse quasi sub cōditione, si pensionem soluerit, l. quero. § inter locatorem, ff. loca. sed in contractu cen uario transfertur dominium in totum, ita quod recipiens solum obligatur ad censum soluendum. Et ideo dicitur, quod census soluitur de re nostra, vt paret in censu debito Imperatori. Pensionem vero soluimus de re aliena. Et dicit Alberi. de Rosa. in d. l. 2. in. 8 col. versi quid de conclusione. Si ex tenore instrumenti non potest apparere, an sit contractus emphyteuticus. vel censualis, in dubio iudicabitur censualis. vnde non soluendo etiam per mille annos non cadet à iure suo.

b Impropriantur] Idem dicit gl. in d. l. si vno, & Pa. in d. c. constitutus, hoc tenet. ad hoc est glos in l. 1 ff. de superficie. & Barto in l cotem ferro, § qui maximos, ff de publi. & in l. si. quia anr, ff. de acq. poss. vnde Bal. in l qui se patris, C. vnde libe. dicit, si imperator recipit precium de fundo, & in rescripto dicat, Indulgemus tale feudum, ꝙ non est indulgētia, sed venditio, & sic non poterit priuare amplius vasallum feudo; quod not.

c Vsque] De hac dictione per Bar. in l. meminisse, ff. de offi. proconsu. & leg. vbi regulariter quo ad tempus, locum, & numerum stat inclusiuè, nisi absurditas resultaret.

d Obligatorio] Vt puta, loco tibi rem vsque ad decē annos. Et ego accipio vsq; ad decē annos; rōnē habes in sequen. postilla.

e Augeret] vult dicere, ꝙ ideò in contractu dictio vsque, excludit, qa tractaē de augēda obligatione, q̄ cū sit grauamen, meritò nō ĩtelligit ĩcludere.

f In re ecclesię] In emphyteusi ecclesiæ cōcessa sine personarū distinctione ĩntelligitur vsque in tertiam generationē, per §. emphyteusim, in authen. de nō alie. sequitur ho Ro. in rep. rubri ff. đ arbi. in 19 col & in l. sed & si possessori § liē si iurauero, ff. de iureiu. In emphyteusi aūt priuati concessa simpliciter, in dubio pręsumitur perpetua, Ange. in d. §. emphyteusim, i ō, quia cum natura trāslationis dñij sit, vt perpetuo duret, l. si. C. de legi. & concessio non possit referri magis ad vnum tps, q̄ ad aliud pręsumemus in dubio concessionem esse perpetuam, ar. l. obligationū ferè. §. placet, ff. de actio. & obli. Idem Ang in l. 1. in si prin. ff. si ager vec. vel emph. pet. vbi dicit hoc habuisse đ facto Perusij. Idē Bal. in l. 2. C. de iu. emph. & alleg. rōnē, qa natura emphyteusis ē, ꝙ sit ꝑpetua. Illa. n. dr̃ propriè emphiteusis, quæ est ꝑpetua. d. l. 1. in prin. Idē Bal. post Iac. de Belui. in c. 1. in 2. col. ꝑ illū tex. de alie. feu. vbi ſm eum si aliquo instrō contineatur simpl̃r, ꝙ aliqua res sit concessa ad liuellū, intelligi ꝑpetua; qđ est notabile ſm rū. dē Ias in d. l. 2. col. 9 j. intellige prędicta, nisi aliud esset consuetum.

g Stipes computabitur] Bal in auth. si quas ruinas, c. de sacrosanctis ecc distinguit. Aut instrumentum dicit, qđ cōceditur vsque ad tertiam generationem; & tunc stipes, vel ipse recipiens includitur; & ita procedit opinio Baldi in dicta l. 2 C. eodem per §. emphyteusim, & §. quia vero l eonis cū duob. sequētibus, in authen. de non alie. Et sit hoc modo dictio vsque, ponitur inclusiuè ex nat. acquisitionis, quia minuit obligationem, vt sic non comprehendat tertium hæredem, Ar. l. Aртianus, ff. de actio. & obliga.

Comprehen-

Comprehendentur ergo pater accipiens, filius, & nepos, sed pronepos excludetur, Aut instrumentum dicit, quòd cõcedit in ipsius tertiam generationem, & tunc per verbum ipsius includetur etiam pronepos, quia nullus se ipsum gignit. Tamen Bald. subdit in hoc seruari debere consuetudinem concedentis, quę ē optima legum interpres l. si de interpretatione, ff. de legi. Idem tenet Anch in Clem. 1. de pœnit. Angel. Ar. in § adeò, In sti. de loca. Ange. in d §. emphyteusim Imo. in l. qđ dicitur, de verborum obligation. vide etiam Bald. in rep. c. si pater de tes. in 6. in. 20. colum. in addit. Speculi de loca. 4. col Et in authē. defuncto, C ad Tertul.

meri. Bar. tenet, ꝙ computatū, nisi dicatū sic, vsq; in ipsius tertiam generationem.

4 Vtrum emphyteusis, q̄ fit de generatione in generationem assimiletur inuestiturę feudali? Resp. ꝙ sic, vt no. Bart. in l. si mihi, [a] & Titio ff de ver. obl. & text. cum Bal. in ca. 1. de vasallo decrepitę ętatis.

5 Verū ius emphyteuticū transeat, ad extraneos hęredes? Res. ꝙ fuerunt opin. [b] sed mihi placet opin. Ioan. de Imo in c. fin. de locato. dicentis quòd sic, etiam in re ecclesiastica, dummodo sit data cum illa solennitate. c. 1. de reb. ec. non alie. li. 6. & ca. sine exceptione. 12. q. 2. de qua vide sup. a, Alienatio. S 2. 3. & 4.

6 Verū pater, qui accepit emphyteusim pro se & suis filijs, possit illam prelegare [c] vni filiorum? Respond. Bal. in c. 1. in ti. an agnatus in 6 col. tenet ꝙ sic emphyteusim, sed non feudum, & multi alij. Ang. verò consil. 18. tenet quòd non, quia ius est quęsitum filijs, nisi alteri filiorum tantundem

a Bartol. in l. si mihi] Bar. ibi nihil dicit, nec etiam illud c. vnicum, de val. decrepitę ętat. Nam ibi dicitur, ꝙ si pater renunciat feudo, vt detur filijs, non propterea dicitur nouum feudum, sed paternum. Bene tamen loquitur hoc casu summa nostra. Et est intentio sua quod sicut feudum per inuestituram acquiritur, quā do scilicet datur possessio corporalis, Sic etiam emphyteusis. Et in hoc posset saluari dictum Specu. tit. de feud. §. quoniam, ver 40. in fin. qui vult feudum, & emphyteusim esse eiusdem naturę, & conditionis, licet sint multę differentię, vt per Ias. in l. 1 C eod. col. 11. & sequen.

b Fuerunt opin.] Quęstionis punctus est, Nunquid res ecclesiastica possit in perpetuum in emphyteusim dari? Et circa hoc prima fuit opinio, quòd transeat ad extraneos, & sic quòd § alienationis, & § emphyteusim, authen de non alie. corrigatur per. §. licentiam, in authen. de alienat. emphyteu & ità tenet gloss. in d. §. alienationis. Hoc tenet Spec. in d §. nunc aliqua, ver sicu. 7. Pe. Cy. & Bald. in authentic. si quas ruinas, C. de sacrosanct. ecclesi. Idem Barto. in authen. perpetua, eodem titu. in prima oppo. quamquam ibi dicat, ꝙ ista perpetuitas intelligatur, donec soluatur pensio. Ponunt docto. in l. etiā, in principio. ff. sol. matri. secunda opinio fuit in contrariū, de qua per Bart. in l. si finita. § si de vectigalibus, ver sic. a. quęro, quid de feudo. ff de damn. infect. Et in l. vt iusiurandi § si liberti, ff. de oper. liber. Et in l. quod dicitur, vbi etiam per Imo. de verb oblig. Io. An. & ibi latè per cano. in c. in pręsentia, de probat. Sed concordia summę nostrę multum placet, Quamquam d. Ias. in l. 2. C eo. col 107. se remittendo allegatis opinionib. transeat.

c Prælegare] Tu dic melius, quòd aut pater accepit emphyteusim pro se, filijs, & hęredibus expressè, adiecto hoc termino, hæredibus, Et tunc indubitanter tenendum est, quòd pater potest vni prælegare, ratio, quia cum filij veniant non vt filij, sed vt hæredes, certè pro qua parte essent instituti hæredes, pro ea etiam parte venirent ad emphyteusim, Et non vltra, vt tenet Bartolus & post eum alij in l. Gallus. § 1. ff. de lib. & posthu. Et in l. quod dicitur, ff. de verborum obligation. & in l. vt iusiurandi. §. si liberti, ff de ope. libertorum. vnde est tunc in potestate patris disponere, pro qua parte velit filios hęredes esse in emphyteusi. Et sic facere, quòd vnus filius solus habeat iure prelegati. Aut pater accepit emphyteusim pro filijs, vt filijs qđ in dubio pręsumitur pater accepisse, secūdum ꝙ firmāt Bar. Imol. & alij in d l qđ dr, ff de ver. obl. Bart. & alij in l. si non sortem. §. libertus, ff. de oper. libertorum, Bart. Bald. Angel. & alij in l. si tibi. § pactus, ff de pac. & in d. l. Gallus. §. primo. Quo casu cum talis stipulatio patris quo ad filios conferatur post mortem patris, certè acquiritur filijs vtile ius, & vtilis actio ex contractu patris l. quocunque. 2. Et ibi Bartol. ff de verborum obligation. plenius Bar. & alij in d l quod dicitur. Et tunc est maxima controuersia inter doc. sed pro concordia dicendum ꝙ aut pater disponit in testamento de ista re emphyteutica tanquam de re filiorum, cum ius patris, qđ in ea habet, sit ius finitum per eius mortem, & istud expressè apparet, Tunc si filij volunt succedere ex testamento patris, tenendum est quòd pater possit prælegare vni in pręiudicium aliorum. Et istud est, quod tenet Ro. consilio. 35. visa facti serie. Et Imol. in capitulo potuit, de loca. ratio, quia testator in testamento potest ita disponere de re ipsius hęredis, sicut de sua propria legando, vel quomodocunque disponendo. §. non solum, Institut. de legatis. Et tenetur hęres præcisè ad rem præstandam, seu ad ius concedendum, ex quo habet facultatem rei præstandę, vnde non liberaretur præstando ęstimationem ipsius rei l. vnum ex familia. § si rem, cum simi. de legat. secundo aut pater disponit in testamento de ista re emphyteutica non tanquam filiorum, qui sunt futuri hæredes eius, sed tanquam de iure proprio, quod in ea habet, quod in dubio pręsumitur. l. vxor parrui, C. de leg. vel si disponit tanquam de re propria filiorum, filij nolunt venire ex testō patris sed volunt esse hęredes, vel aliter pater assignat inter filios, vel diuidit inter eos per actum inter viuos assignādo vni filiorum tot in emphyteusim, nō potest eis præiudicare, qa ex quo veniunt vt filij, & nō vt hæredes, est eis acquisitum ius. hoc firmat Bald.

in

n l. vnica in 12. quæstio. C. quando non pe. par. & in cap. 1. de prohi. feu. alie. Alexan. consi. 589. inci. viso themate. & consi. sequẽ. Limita tamen prędicta, vt hic in text. scilicet nisi tantumdem filijs reliquisset secundùm Angel. consi. 181. & consi. 292. Barba. in cap. potuit, de loca. latè per Iaso. in l. 2. C. de iure emphy. col. 269.

tertio limita, nisi subesset iusta causa, arg. in l. humanitatis, C. de excusa. tuto. in l. filius fam. C. de procu. cum l. sequen. puta quia res perijt. hęc Specu. vbi supra.

de alijs bonis prælegasset, allegat. l. 1. §. assignare, ff. de assig. liber. iuncta. l. si cũ dotem. §. si pater, ff. solut. matri. vbi pater potest diminuere ius filiæ ex prima promissione, qua scilicet dotem dedit marito, & postea exegit [a] inscia filia, dummodo tantumdem eidem relinquat, quantùm diminuit, & sic concorda dicta doctorum.

7 Vtrum veniant filiæ, quã accepit pro se, & suis filijs? Respon. secundùm Ioan. de Imol. in ca. fina. de loca. ꝙ non, per singulare dictũ Archid. in c. si quis suadente. 17. quæstio. 4. vbi voluit, ꝙ in materia contractuũ masculinum non concipiat [b] fœmininum, per l. veteribus, ff. de pact. hoc idem tenet Guil. de Suza. qui fuit doctor arduus in legibus, & Rai. de Forli. in l. tres fratres, ff. de pac. & Lu. de Ro. consi. 34.

8 Vtrũ emphyteuta possit dimittere rẽ emphyteuticam, & se liberare, quando vult? ℞. licèt aliqui distinxerint, an sit obligatus ratione rei; & sic possit. an ratione personæ, & nõ possit, vt dicit d. Odoar. Tamẽ Iac. est contra tenẽs, ꝙ nullo modo potest. [c] Et idem Pa. in c. iudicatum, de immu. eccl. quia quod a principio est voluntatis, ex post facto ẽ necessitatis. l. sicut, C. de actio. & obliga. Item quia personaliter est obligatus ad pensionem. l. 1. & 2. C. de iur. emphy. ergo tenetur personaliter, cũ omnes actiones sint personales, Insti. de actio. §. appellamus, & sic dimittẽdo rem obligaretur ad pẽsionem, quia pſonales actiones sũt affixæ ossibus nostris. l. qs ergo, ff. de pecu.

9 Vtrum possit aliũ emphyteutam facere, vel alteri locare? Resp. ꝙ sic, Insti. locati. § adeo, quia non est propriè alienatio vera. contrarium tenet Specu. titu. de loca. [d] §. nunc, ver. 125. sed tu concorda, ꝙ si taliter vult dare in emphyteusim, ꝙ ipse sit liber a præstatione canonis, nõ potest; aliter sic. locare tamen [e] etiam ad longum tempus potest secundùm Spec. vbi supra, ver. 123.

10 Vtrũ emphy. cuiuscũq; et ecclesiæ possit donare, [f]

a Postea exegit] Dic clarius. Pater egit ad dotem filia absente, puta quia maritus vergebat ad inopiam, & exegit eam; denegatur actio filiæ, si pater tantundem reliquit ei.

b Non concipiat] Idem tenet Bald. in l. Gallus, ff. de libe. & posthum. Angel. in l. tres fratres, ff. de pact. Mod. in l. quod dicitur, ff. de verborum obligat. Alexã. consi. 61. incip. super eo, dẽ quo quęritur, & consi. 1. 5. parte. Barb. in dicto capitulo potuit, vbi dicit se ita consuluisse. Limita, nisi consuetudo patriæ aliter haberet, cap. cum dilectus, de consue. Imo. in d. capitu. potuit. Ias. in d. l. 2, column. 205.

c Nullo modo potest] Hoc tenuit Albe. in l. 2. C. eo. Spec. titu. de loca. in d. §. nunc aliqua, ver. 128. & ibi Io. And. & Bal. in addi. & Bal. in l. cum fructuarius, ff. de vsuf. Imo. in c. ad audienciam, de reb. eccle. non alie. Cum distin. tamen Bar. in l. is cum quo, ff. de aqua plu. arcen. vbi loquitur de vasallo. Imo. in d. c. potuit. Et ad hoc est text. in l. quicunque, C. de fun. patri. lib. 11. Limita nisi a principio conuentum esset, vt posset contractui renunciari; quo casu posset rem dimittere, arg. ff. depo si. l. 1. §. si conuenit, C. eodem per totum. Secundo limita, nisi esset consuetudo, quia tunc ea seruari deberet, quandoquidem legem consuetudo imitari debeat. ff. commu prædio. l. venditor fundi. §. constat.

d Spec. titu. de loca.] Ratio, quia appellatione alienationis venie, & emphyteusis. c. nulli, de rebus eccle. non alien. & §. nos igitur, ĩ authen. de non alie. & l. fi. C. de re. eccl. non alie. & dicit Specu. ꝙ istud est verum de iure, & de cõsuetudine. sequitur Ioan. An. ibidem in addi. Idẽ Alb. in l. fi. C. eo. idem tenet Imo. in d. cap. potuit. hoc idem tenet Bal in authen. nisi, ad Treb. & in l. cum tale. § per plurium, ff. de serui. rust. præd. Idem do. Iaso. in d. l. fina. col. 154. Non obstat. § adeo, quia narrat ibi factum, & nõ determinat, qđ patet ex eo, quia loquitur, quòd non possit ei auferri, etiam si vẽdiderit, vel aliter alienauerit. Et tamen constat, ꝙ si vendiderit emphyteuta rẽ emphyteuticam irrequisito domino, ꝙ cadit a iure suo. Et hoc est verius, & Alex consi. 207. 4 parte.

e Locare tamẽ] Quando fit ad longum tempus, Spec. vbi supra, versi. 124. videtur inclinare, ꝙ põt, fieri. Imo. in d. c. potuit. 25. c l. post multa cõcludit, ꝙ idem est, quod in contractu emphyteutico. Idem Alex. consi. 484. incip. visis narratis, a l. fin. & ita resi. det Ias. in l. 3. C. eo. tit. col. 153. si vero locat ad modicum tps, nulla est dubitatio, quia per locationẽ nõ transfertur dñium, nec possessio. l. non solũ, ff. loca.

f Possit donare] Communis opinio doctorum est, ꝙ sic, vt habet a canonistis in d. c. potuit, de loca. n aut me per Ioan. An. Pan. & Barba, tenetur ipsum emphyteuta post, quam donauit, denunciare domino, ꝙ donauit tali, & quod eum recipiat in emphyteutã nouum,

aut legare [a] meliorationes quas fecit in re emphyteutica, vel ipsam rem emphyteuticam sine alia solennitate? Res. gl. in c. fi. de loca. ꝙ sic, & cõiter sequuntur doct. Bar. tenet verũ in emphyteuta fisci, sed non ĩ emphyteuta priuati in l. fi. C. de iur. emphy. per l. 2. C. nè rei domi. vel templo. Sed Bal. in l. vsufructu, ff. so. ma. reprehendit Bar. & dicit eũ malè intellexisse, d. l. 2. [b] q̃ loquitur, q̃n alienat ꝓprietatẽ, & sic ius dominij, sed quando alienat donando, vel legando saluo iure dominico, semper tenet donatio, vel legatum, vnde dicit Pan. in d. c. fin. de locato, ꝙ vbicunque prohibetur venditio facta commemoratione de pretio, vt in d. c. finali, & d. l. finali, non intelligitur de alia alienationis specie vt in l. fi. C. de prędi. curi. & decu. libro. 10. Et ꝑ hoc infert, ꝙ etiam permutare potest, & sic limita. l. statuliberi. §. Quintus, [c] ff. de statuliber. & quod not. in l. 2. C. de vsuca. pro emp. vbi tenetur, quòd nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus, per quem dominium rei transfertur. Tutius tamen est, vt non permutet sine consensu domini propter doctores multos, qui tenent, quod non potest ꝑmutare, in d. l. fi. & in d. ca. potuit. pignori tamen [d] obligare potest. l. tutor. §. fi. ff. de pign. actio. licèt sit tuti⁹ facere cum consensu domini secundùm Specu. [e]

11 Vtrum possit vendere rem emphyteuticam ecclesiæ, vel meliorationes prædictas? Res. Pa. in c. fi. de locat. quòd sic, dũmodo hãc solennitatem seruet. Primò quod requirat prælatum, vel rectorem ecclesiæ qui dicitur ecclesia, vt 7. quęstio. 1. scire. Secundò denunciet precium [f] quod offertur verè. l. finali. C. de iure emphyt. Tertiò quòd ecclesia non responden-

uum, & pro tali denuntiatione, & inuestitura solui debet laudemium domino, vide Areti. consil. 41. incip. diligenter & mataré, Pa con. 65. incipien. de priuilegio, Ang. in l. fi. C. eo. dic, ꝙ ad remouendum omne dubium dominus debet esse cautus, vt in instrumẽto emphyteutico faciat scribi ꝙ emphiteuta ꝓmittit non vendere, nec in aliquem ius suum trãsferre aliquo titulo, irrequisito, vel nolẽte domino & erit securus, cũ pacta inita veniant seruãda. d. l. fi. Adde secundo pro limitatione, ꝙ cõmunis conclusio affirmatiua procedit in emphiteuta verè & ꝓpriè donante, secus esset, quando pro tali donatiõe acquirens promisisset dare emphyteutæ, pecuniam æquiualentẽ valorem vtilis dominij. nè fiat fra⁹ legi. Ita Ale. cõs. 434. visis narratis. Et vide Ale. consi. 120 sup eo quod quærit, primo volumin. Et con. 130. viso & plenè discusso. Aduerte, ꝙ in donatione rei emphyteuticæ ecclesiæ oportet, ꝙ dicat, dono saluo iure ecclesiæ. Bald in d. l. fin. C. eod. vbi dicit Bartol. qui aliter cõsuluit, fuisse sine intellectu, & quòd pessimè consuluit. Et idem tenuit Bald. in l. si domus. §. fin. de leg. 1. in cap. 1. §. donare, quali. olim feu. po. alie. Et vbique Bald. tenuit hanc opinio. & Bartol. sibi contrarius tenuit hanc sententiam in l. 1. C. de fun. patrim libro. 11.

a Aut legare] Hoc tenet Ias. in l fin C. eo. column. 140 in emphyteuta ecclesiæ dicit, secus esse, scilicet ꝙ legare non possit. Vide Ale. con. 151. incip. visis dicto themate. & d. Ant. con. 13. incip. in facto fratrum.

b Dicta l 2.] Necessario debet dicta l. 2. intelligi, q̃n emphyteuta alienauit proprietatem, quia tunc non teneret, quia si contrarium diceremus, sequeretur, ꝙ l. prima. C. de fund. patrimon. libro. 11. esset correcta, quod non est dicendum, pondera etiam d. l. 2. dum dicit, Nulla temporis præscriptione officiente, quia si loqueretur de emphyteutico iure, non esset necessarium dicere de præscriptione, quia si alienasset ius emphyteuticum, emptor non perscriberet etiam per mille annos, vt in l. malè agitur, C. vt præscript 30. anno. vnde non fuisset opus dicere, Nulla præscriptione obstante. Et not. glo. quæ in effectu hoc vult, & text. in versic. iniquis cõparatorib. nã si quis emit meliorãmẽta, & sic ius emphyteuticũ seruatis circũstantijs, non dẽt dici iniquus cõparator.

c §. quintus] Illud fuit ĩ primo tempore iuris ciuilis, nũc autem sunt distincta nomina cõtractuũ, sicut dixit Bald. in l voluntas, C. de fideicom.

d Pignori tñ] Idẽ tenet glos. in d. l. 2. & ibi cõiter doct. Bar. Bal. Pau de Cas. in d. l. tutor, in §. fina. Ias. vbi supra.

e Secũdũ Spec.] In tit. de locat. §. nunc aliqua, ver. 22. vbi in fi. subdit, Potest tamẽ, si vult, ad cautelam dño denunciare, ꝙ si velit tantã pecuniæ sũ[m]ã mutuare, quã tam ab alio inuenit, præferat illũ. Argum. extra de pigno. capi. 1. & de vsur. capitulo. 1.

f Precium] scilicet verum. Quia si maius, quàm inueniat, denunciasset, propter quod dominus emere recusaret, illa denunciatio habetur pro infecta. Ita singu. no. Salic. in l. fi C eo. allegat. l. vbi autem conditionalis, aliàs est. l cum quis. §. cum igitur, aliàs est. §. si filius emptor, ff. de in diem addic. & l. sicut §. nõ videtur, ff. qui. mo. pign. vel hypo. solui. Idem tenet Spec. vbi supra versicu. 91. Hostien Io. An. in d. cap. si ibi, quantum precium reuera. Nam secundùm Spec. vbi supra, licèt non rogatur summã pręmissam aliàs prætiosam exprimere, tenetur tamen non mẽtiri. c. inter cæteras. 22. q 4. Et si emphyteuta non refert veritatem, a iure suo cadit. Ita singulariter dicit Salic. in d. l. fi coniungendo verbum, quantum preciũ re vera, tum ver. fi. ibi, ꝙ si aliter fecerit. Et per hoc facit gl. no. & communiter approbata in d l. si quæ vult, ꝙ talis ꝓriuatio fiat ipso iure, debet ergo emphyteuta primò denunciare dño, ꝙ vult vendere, & post exponere

ponere venale,& post nunciare precium,vide Pa.in d.c.fi.in. 2. no. de loca. Vtrum autem ista requisitio debeat esse vnica vel trina? Barto.in l.qui Romæ. §. cohæredes, & §. Seia,de verbo. oblig. dicit sufficere vnicam, per gloss. in l.mora,ff.de vsu.& per l.3.§.1, ff. quod vi, aut clam. Non obstat di.§. cohæredes, dum dicit, Sæpius, & l. Aemilius, ff. de mino. q̃a notat accidentiam facti. Tu vide tex. not. Et ibi d. Anto.in c.non minus, de immu.ecclesia. gloss. in capi. 1.& in c.si autem,& in c. plerunque,de rescri.glo. in c.cupientes,in §.quod si per.20.de ele.lib.6. Sed an ista nunciatio debeat esse iudicialis, vide tex. in l.si ex legati causa.de verbo.obli. Et tex. in l. 1. §. nunciatio,in versic. potest enim quis nunciare, etiam si eum non audierit,ff de oper.noui nun. Addo tamen quod si emphyteuta vult vendere ius suum emphyteuticum,& pro eo inueniat.15.vel 20. Et dominus directus nolit ei dare nisi decem , quia fortè dicit verum precium rei nõ esse nisi decem quod emphyteuta non tenetur sibi dimittere pro decem, sed pro illo pluri quod ab aliis inuenit; not. Sali in d. l. fi. nisi aliter fuerit conuentum. Et ideo per d.l.final.C. eod Bald.in l.2.C.de rescin. vendi in lectu.dicit ꝙ stante statuto , quod in venditione præferantur consortes , si quis velit rem vendere , pro qua inueniat 15 aut 20 Et consors velit dare solum decem , quia dicat hunc esse verum valorem rei , non tenetur ei vendere,sed cuicunque maius precium offerenti dare poterit. Idem tenet Sali.in l.ludum,C.de contrahen emp. Quamuis aliter dicat Bal.in l.ad officium, per illum tex quem ad hoc reputat sing.C.commu. ut diuidun. de quo etiam per Angel. & Imol. in l. qui Romæ §.cohæredes,de verbo.obliga.

te labant duo mẽses, a hæc probantur in d.c. fi. Quartò quòd non vendat prohibitis p̃sonis, quas ponit gl. ibidẽ. & sunt omnes personæ, q̃ non sunt faciles conueniri, sicut capitanei, b & huiusmodi, ex q̃bus p̃iudiciũ posset pati ecclesia , vt ff. qui satis.cog.l.2.in princ. Quintò quòd non vẽdat nisi vtile dominium sibi com

a Duo menses] Nisi prius dominus voluntatẽ suã declarauerit , quia tunc non esset necessarium expectare lapsum duorum mensium. Ratio est,quia quãdo datur alicui terminus ad declarandum voluntatem suam,si ante terminum declarat,cessat præfixio termini. Ita not. Cano. Imol.& Abba.per illum tex.in d.c.potuit,facit c.ab eo.& quod ibi habetur, de appella lib.6. Et quod not.d Ant.in c. ab excommunicato,extra de rescri. Et quia c. stante causa termini; cessare debet ipse terminus. Ad hoc l.si ff. ad l. Falci. vnde,si finita est causa dilationis,censetur dilatio esse finita. Et si iudex statuit terminum alicui trium dierum ad respondendum positionib⁹,vel ad comparendum, & ipse statim compareat,in sequentibus statim duobus diebus poterit iudex vltra procedere; ita tenet Bar.in l.si quis hæres ita,per illum tex.ff.de acqui.hæredi.in l.2.in fi.ff.de re iudi Et videatur Barto. in l.filia.§. alũno,per illum text ff ad Trebel. Et not Bal in authen.si nomet,C. si vt se ab hæredi. abst. Et in l.fin.ff.de fer.in aliis autem alienationibus dicendum,quod vbi non exprimitur tẽpus,statur arbitrio iudicis,Arg.l.c. tinuus § cum ita,ff.de verbo.oblig.& l. . ff. de iure delibe. Et ideo si statuto cauetur , ꝙ quis non possit alienare , nisi vicinum suum requirat , ꝙ non tenebitur expectare vicinum suum per duos menses , quia nimis grauaretur, Et ideo standum iudicio arbitrio, prout tenet Barba.in dicto c.fi. & placet,quamuis Bart. in l. qui Romæ,§ cohæredes,ff.de verbo.oblig.& Ang. & Sali.in d.l.fi aliter dixerint. Adde,ꝙ si labatur spacium duorum mensium , & emphyteuta adhuc nulli vendiderit, & dominus postea voluerit emere, ꝙ præferendus erit cæteris,& sic potest in mora purgari. Ita tenet signanter Pau.de Cast.in dicto.§. cohæredes, & Ioan. And.in dicto §.nunc aliqua , ver. 101. Imo si semel dederit licentiam , & determinauerit tempus , & & persona transacto tempore,vel ipsa persona nominata non emerit,tunc de nouo erit licentia requirenda ; secus , si non fuerit tempus determinatum , nec persona,quoniam etiam si steterit per annum , quod non vendiderit , alia licentia necessaria non erit secundum Ioan.An. vbi supra sequitur do Iaso.in dict. l.final.colum.115. Et no.quod per verba,nolo te tenere,nè vẽdas, non videtur data licentia,& ideo est necessaria expectatio duorum mensium.

b Sicut capitanei] Personæ prohibitæ sunt milites,curiales,& clerici , qui sicut non possunt conducere prædia rustica , ita à primis emphyteutis non possunt accipere rem emphyteuticam, licèt a domino recipere possint , quia quilibet in re propria est moderator & arbiter , & de militibus est text. in l. milites , C. loca. dicit enim ibi text. ꝙ milites prohibentur conducere prædium , seu agrum rusticum duplici causa, primo nè distrahãtur ab exercitio militari.secundo, nè sint graues vicinis propter cingulum militarem ; sed istæ rationes militant in contractu emphyteutico. Et vide ad hoc Specu. in dicto.§. nunc aliqua, versiculo 106. De persona autem clerici,quòd in eius personam ius emphyteuticum trãsire non possit,siue in ecclesiam,dicit dom. Anto. in d.c.final. quòd non inuenitur iure expressum, licèt glos. in d c.fi.& in dicta l fin. hoc dicant. Et ratio esse potest,quia fieret conditio domini deterior , tum quia forus mutatur , quæ mutatio facit , vt dicatur conditio deterior,c 1. de alie.iudi.mu.causa fa. quicquid dixerit Inno. Ad hoc quod not. Bartol. in l. 1. ff.de his qui pe.tio. Qui vult,quòd mutatio fori duriorem constituat aduersarium.bene facit glo. in l. 2.in princ. ff. qui satisda. rogan. Vnde dicunt Bald. & Cy.in l.qui stipe dia,C.de procur.quòd præsumitur fraus eo ipso,quod est facta cessio clerico, vel potentiori . De quo etiam per Cy. & Bald.in l.per diuersas,pe.q.C. mandati . Tum etiam quia non esset spes, quòd res posset vnquam ad dominum redire, quandoquidem ecclesia nunquam moriatur, cap. si gratiosè,de rescrip.lib.6. Nam mortuo emphyteuta sine hærede res ad dominum reuerti debet . Item quia ecclesia non ita de facili alienat res suas , ea quo interuenire debet solennitas. ideo dominus perderet laudemium . Non est ergo ex culpa ecclesiæ,quod emphyteusis in eam non transeat [illegible] ne conditio domini deterior [illegible] etiam non potest emphyteuta [illegible]

teu tu ,

ſtum, de quo Alber.in d.l.fin.dicit, quòd hoc licèt ſic teneâtur, tamen iure cautum non reperitur. & ſequitur Imo.in d.capitulo fina. Et Alexand. conſi. 589. Viſo themate, & inſtrumento conceſ. limitat Salic. in d.l.fina. verum, niſi ille, in quem transferri habet ius emphyteuticum, ſit conſors vel conſocius in eadẽ re emphyteutica, vt infra. §.38. Duo etiam ſunt genera perſonarum, quæ cẽſentur ꝓhibitæ. Quorum primũ ſunt pauperes. ꝓbatur ſecundùm Inno. in d.c.fin. quia non debat translatio iuris emphyteutici fieri in perſonã minus idoneam, q̃ fuerit prim⁹ emphyteuta, Argu. in ſimili in capi. 2.§.ſimiliter, de lege. Coradi. Et quod habetur in l.qui autẽ. §. pe. ff.de conſti.pen. & facit.l. fin.præallegata in verſ. non prohibitas, ſed conceſſas, & idoneas, nec intelligo, qđ ſiue notabiliter pauperes, ſecundùm docto. ſed ſufficit, quòd ſit tãta paupertas, quæ impediat ſolutionem canonis. Ad hoc ponderat Barba. in dicto capitulo fin. text. ibi, minus idonei. Nam poſſet eſſe penſio magna. & vnus non eſſet notabiliter pauper, ſed ſoluere impotens, Secundum genus ſunt mulieres. Pro quo facit ſecundùm Imol. quia mulier non poteſt detineri pro aliquo debito ſiue publico, ſiue priuato, etiam in caſu, quo maſculus poſſet incarcerari, autentic. ſed hodie nouo iure, C.de offic.diuer. iudi. Et ibi Bartolus dicit multum notandum, & tenendum menti. & idem Bartolus in l.nemo carcerem, C.de exacto. tribu. libro. 10 & in l.ſacrilegij.§.Labeo, aliàs eſt.§.cum eo, ff.ad l.Iul.pecu. Idem Petrus de Ancharano in capitulo lator, extra de pignor. quamuis Imo. met in dicto capitulo lator, teneat contrarium, de quo etiam per Salic. in autentic.matri. & auiæ, C. quando mu. tu.offic.fun.poteſt. Adde doct.in l. quoniam, de cuſt. re. in autentic. vt nul.iudi. in §.neceſſarium. ſequitur etiam Barba. in d.c.potuit. & ſic fieret conditio domini deterior.

petens, & meliorationes, quas ĩ re fecit. Sextò quod prius non ceciderit a iure ſuo, puta non ſoluendo canonem, quia in l. nemo, ff. de regul.iur. dicitur Nemo plus iuris in alium trãsferre poteſt, quàm ipſe haber.

12 Vtrũ ꝓdicta debeat obſeruare ſuperficiarius [a] eccleſiæ, quando vult vendere, qui eſt dominus ſuperficiei, qui ſuper ſolo alicui⁹ ædificat domum, donãdo [b] ſibi cenſum paruum? Reſp. Bar.in l.1.§.pe. ff. de ſupfi. ꝙ ſic, [c] ꝑ l.2.C.nè res dominicæ, vel templorũ. Sed do.Car. [d] eſt contra. Ange. verò dicit ibidem dictum Bart. æquum, ſed iure non probari, & ideo ante factum ſequendum, poſt factum Cardi.no. [e] ſecũdùm Bald.in authen. qui res, C. de ſac.ſan. ecc. ꝙ qui cadit a ſolo, cadit a ſuperficie, argument.d. l.1. §. quod autem ait.

13 Vtrum præfata ſolennitas ſit ſeruanda in emphyteuta priuati, ſeu ſœcularis? Reſpon. quòd non, [f] niſi ſolùm vt requiratur dominus, an emere velit meliorationes, & non vendat talibus perſonis in quibus dominus commodè non poſſit habere ius ſuum, vt potentioribus & huiuſmodi, aliàs caderet a iure ſuo, vt in l.fina. C. de iure emphy. & not.gloſſ.in d.c.fin. de loca.

14 Vtrũ frater fratri poſſit alienare [g] ſine ꝑfata ſolennitate? Reſp. Bal. in l. voluntas, C.de fideicommiſſis. ꝙ

talis fundi, vel domus pro centum cũ hoc, ꝙ des mihi in recognitionem proprietatis ſoli quolibet anno vnum denarium, vel etiam ſi non conſtituitur pẽſio annua. Ad hoc tex.in l.ſuperficiario, ff. de rei vendi. Et natura huius contractus eſt, vt deſtructa ſuperficie, puta conbuſta domo, vel deſtructo omnino molendino impetu ignis, vel aquarum finitus eſt omnino iſte cõtractus per ſuperficiei interitũ ita ꝙ ſi vellet reædificare, nõ poſſet. Ad hoc Bart. in l.fin.ff. de ſupfi. vbi dicit eſſe differentiam, an quis cõducat ſolum, an verò ſuperficiẽ. primo caſu deſtructa domo non finitur ius ſuum. l.quoties, ff.de rei vẽdi. ſecundo caſu bene finitur d.l. quoties, & l.item quos.§ dãni, ff.de dam.infec. & vide differentiã inter cõtractũ ſupficiarium, & emphyteuticum ꝑ d.Ia.in l.1.C.eu. 10.col.

a Superficiarius] Dicitur ille, qui in ſolo alieno ædificat de licentia domini, qui aliquando aliquid ſoluit, aliquando non, ſicut dicit Bartolus in l.1.§.penultim.ff. de ſuperfi. & facit text.in l fin. eodem titu. & Bald.in rubrica. C.de iure emphyteutico, dicit ꝙ contractus ſuperficiarius eſt, ſi vendo tibi ſuperficiẽ

b Donando] Idem, ſi non donaret cenſum, vt dictum eſt.

c Reſp.ꝙ ſic] Sequitur Imo. in d.c.fi. & allegat Spe. vbi ſupra ver.559. Bal.in aut.qui rem, C. de ſac.ſan. ecc. dicit, ꝙ conſuetudo Perusij habet, ꝙ licèt area redeat ad eccleſiam, ædificium tamen poteſt alienari, quod eſt ſatis æquum, argumen. l.qui ædes.§.inquilinus aream, ff.loca. Idem tenet Areti. Inſt. de locat. §.adeo, & do.Ia.in l.fi.col.160. vbi idem dicit eſſe in cenſuali, & partiario.

d Sed do.Car.] In c.fi.eod.titul. nec illa.l.2. dictum Barto. probat, vt plenius dictum fuit ſuper. §. decimo ſupra eo.

e Not.] ſecundùm Bald. Loquitur Bald. de dominio fundi. Si enim dominium ſoli perdit, & ſuperficiem amittit.

f Reſpon.ꝙ non] ſed hæc ſententia eſt contra tex.l. fi.C.eod. vbi do.Iaſ. colligit illa ſex, quæ colliguntur a Pa.in c.fi. præallegato, vnde dicendum omnia illa ſex requiri.

g Alienare] Quæro, nũquid plures emphyteutę poſſint inter ſe alienare non requiſito domini conſenſu? Bartol. in l. qui Romę.§.duo fratres. 10.q. ff.de verborum oblig.in l.& ideo, ff.de condi.furt.in l.cũ hi.§ ſi vni, ff.de tranſact. in l.ſi domus. §.de legat.1. in l.1.C.de impo.lucra.deſ.lib. decimo, & in conſil. incipien. ex themate prędicto tria & cætera. tenet in

 diſtinctè

sic, quando duo fratres habent emphyteusim paternā ecclesię etiam quòd vnus potest iura sua alienare alteri sine consensu ecclesiæ.

15 Vtrū possit dari in dotē vide supra Dos.§.7. [a]

16 Vtrū debeat fieri remissio canonis.i.annuæ, vel regularis solutionis propter guerram? Res. ꝙ licèt sit diuersa opinio,[b] tu dic,[c] ꝙ si quantitas canonis est ita magna, ꝙ si res locareť de anno in annum, non plus perciperetur, tunc procedat opi. ꝙ fiat remissio non solū propter guerram, imo ēt propter aliam sterilitatē vt dicit Bal. in l.1.C. de iure emphyteut. & ita dicit Barto. ꝙ non est propriè cōtractus emphyteuticus tūc quando datur tanta quantitas, sicut pro locatione. Si verò est modicus, vt communiter fit, tunc non fiet remissio, arg. l. si merces. §. si vis maior, & l. ex conducto. §. 1. & l. si vno, in prin. ff. loca. nisi in substātia rei[d] penitus lædatur, vel nisi fundus captus ab hostibus desperaretur posse rehaberi, quia tunc fiet remissio[e] vide gl. in d. c. fi. & l. 1. C. de iu. emph. & idē dic de augmento[f] rei, ꝙ non augetur pensio in casu, quo non minuitur propter eius læsionem secundùm Bartol. in l. 1. C. eo. ti.

17 Vtrum fundo inundato a flumine liberetur emphyteuta a canone? Res. Pa. in d. c. fi. ꝙ sic, quia dicitur deperditus. l. 3. §. Labeo, cū si. ff de acqui. pos. Item fundus inundatus & occupatus ab hostibus æquiparatur[g] l. cum vnus. §. fi. ff. de

distinctè, ꝙ plures emphyteutæ quocunque titulo possunt inter se alienare sine consensu domini. Idem tenet de feudo Io. And. in addi. Specu. super rubrica de feu. Oldrad. consi. a 37. perlectis diligenter. & Ge. in c. si hæredes, de testamen. facit ad hoc l. voluntas, C. de fideicom. vbi hęredes alienare prohibiti possunt inter se diuidere, & alienare. Et de diuisione inter se ita se habet communis opi. quam tenet Barto. vbi supra: & Moder. in d. §. duo fratres, & d. Ant. con. 38. viso pūcto & instrumento. & facit, quia licèt diuisio, quæ fit inter fratres, sit vera alienatio, non tamen habet locum prohibitio. l. fi. C. de iur. emphy. Ratio, quia quando emphyteuta vult diuidere, certè nō vult alteri partē suā precio vendere, ita ꝙ domin[us] volens tantundem offerre pręferatur, imò vult partem suam diuisā pro se retinere, vnde meritò dispositio, d. l. fin. locum habere non debet Ad hoc Federic. consi. 128. factum tale est, & quod not. Bald. in d. l. Voluntas. Specu. & Ioan. Andr. ibi in d § nūc aliqua; versic. 61. & versic. 147. & quod nota Bartol & Bald. in l. familię, C. fami. ercisc. & hæc est communis opinio, quanquam Guil. de Cu. in l. cum hi. §. sed si pluribus, teneat contra Bartol. vide Iaso. in d l. fi. C. eō. 155. col. vbi retorquet rationes Bartol. contra eum, & Alexand. idem teneat contra Bart. in l. si domus. §. fi. de leg. 1. Mihi plus placet opinio. Barto. & ipse respondet ad d. §. sed si pluribus, vt per eum. & facit ratio, quòd possunt alienare prædicti, qa mortuo patre cum inter istos filios sit locus iuri accrescendi, vt per Barto. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obligation. ideo possunt inter se alienare, cum dicatur potius renunciatio, quàm alienatio, capit. 1. de alien. feud.

a Supra dos. §. 7.] Idem, quod ibi concluditur, tenuit Ioan. Andr. in addit. ad Specu. ibidem, sequitur hoc Alex. consi. 124 incip. viso themate, & scripturis, ratio est, quia vbi alienatio est prohibita, vel donatio causa dotis conceditur autenti. res quæ, C. Cōmunia de lega. Idem tenuit Hostien. in titu. de loca. § fin. versicu. nunquid ergo res, & Ioan. Andr. in capitulo fin. de loca. Salic. in l. fin. C. de iure emphy. Et

dum concluditur in d. §. 7. si inæstimata detur, & ex hoc dicit Specu. vbi supra versicul. 110. & tunc dicitur donatio, & domini consensus non est requirendus, etiam si esset æstimata tali æstimatione, quæ nō faceret vēditionem, quia iure naturali est ipsius mulieris. l. in rebus, C. de iure do. sed iure ciuili maritus fit dominus. l. doce ancillam, C. de rei vendic.

b Diuersa opinio.] Vide Ias. in l. 1. C. eodem titul. in 22. colūn. vsque ad 28. vbi ponit duas opiniones. prima, ꝙ non fit remissio. vide Aret. in in §. adeo, Instit. loc. vbi dicit sic consultū fuisse a collegio Pan. & Mediolanensi. Alia opinio fuit Iacobi de Arena in d. l. 1. & Barto. & aliorum doctor. & Imo. in d. cap. potuit, & est magis cōmunis opinio. quæ dicit, ꝙ fiat remissio, & hæc limitatur quinque limitationibus, vt per Iaso. in d l. 1 concordia, quæ hic in text. habetur, multum placet, & eam teneas.

c Tu dic] Ista distinctio. fuit Barba. in d. cap. potuit, de loca.

d Nisi substantia rei] Intellige, quia res ita corruit, ꝙ etiam area est subuersa, vt per d. Ias. in l. 1. C. eod. col. 3 cum seq.

e Quia tūc fiet remissio] Et ratio est, quia habet ipse emphyteuta dominium vtile, & ideo læsio modica pertinet ad ipsum in re propria, vnde in fructib. a fortiori. Si ergo res emphyteutica tota destrueretur, tunc periculum esset ipsius dantis ad liuellum.

f De augmento] Idem gloss. in l. 1. C. eodem & ibi Alber. Barto. Dyn. & Sali. Imo. & Cano. in d. cap. potuit, hoc verum, si augmentum, est solitum, secus, si esset quid insolitum, de quo verisimiliter cogitari non potuit, ita Baldus in additio. ad Specu. titul. de loca. 6. column. allegat gloss. magistram in l. si merces §. vis maior, ff. loca. quam dicunt auream Azo, & Cyn in d. l. 1. Exemplum in hoc in thesauro inuento in fundo emphyteutico, cuius dimidia erit domini secundùm Specu. vbi supra versi. 132. per l. 1. §. 1. ff. si ager vecti.

g Equiparatur] Vnde & isto casu non fit distinctio, vtrum pensio sit modica, vel magna, sed liberatur emphyteuta secundùm Alex consi. 6. secundi volu.

videretur

bo.autent.iud.pos.Qd' verum credo, quando non est spes recuperationis, intellige, si in totum perijt, [a] vel vltra dimidiam, secus, si sola medietas perijt, quia nõ liberatur, ar.l. etiam partis ff.de vsufru.& l. quæ de tota, ff.de rei ven.licèt alij velint, ꝙ 7. partes perierint, si debet liberari, sed magis placet quod dixi, quia ĩ dubio partis appellatione intelligitur dimidia d.l. etiã partis.

18 Vtrum destructa re emphyteutica, verbi gratia domo ex igne fortuito, si reparetur, teneatur emphyteuta perseuerare? ℞. secundũ Nico.de Ma.in l.1.C.de iu. emph. ꝙ non, quia illud dicitur nouum, facit quod dicit [b] Bar.in l.damni.§.si is, qui ff.de dã.infec.vbi vult, ꝙ si quis obligauit se alicui habenti domum in villa dare de aqua recenti in æstate, destructa domo destruitur obligatio, licèt postea reficiatur. Facit etiam, quod voluit Bartol. in l.de pupillo. §. si qs riuos, ff de no.ope.nun.vbi dicit, ꝙ q reficit, de nouo facit.l.inter stipulãtẽ.§.sacrã, ff. de verob.Idem voluit Ang.in l.1. §.si quis ædificium, ff.đ no. ope.nun.& Bal.in l.si vt ꝓponis, C.de nup. vbi dicit, Dictat constitutio ecclesiæ, ꝙ nemo faciat fortilicium nouũ inconsulto Papa, an filij possint reficere destructum castrũ ꝑꝑ rebellionẽ patris, & dicit ꝙ non, & facit l.cum alijs, [c] C.de cura. furio.vbi si furiosus efficit sanæ mẽtis, expirat curatoris officium, nec reuiuiscit si postea reddit in furiã, sed debet sibi dari nouus. Item facit, qd' no.doc. de ecclesia reparata, an sit eadem vt no.in c de fabrica, de cons. dist.1.& in c.proposuisti, [d] & c.ligneis, de cons. eccle. vel alta.& in d.§.sacram & ₰m istud limita omnia ista, vide infra, Iudæus.§ 12.

19 Vtrum emphyteuta nõ soluens canonẽ cadat a iure suo? ℞. ꝙ si per trienniũ non soluit, a iure cadit, si ẽ priuati, vt l.2.C.đ iure emphy. si verò est ecclesiæ, ꝑ biennium non soluens cadit ipso facto, [e] nisi celeriter soluat, [f] in d.c.fi.& non dicitur celeriter soluere secundũ Bal.in addi.Spec.ti. de locato, si expectat libel-

videretur in presenti, Et in 1.volumi. consil.112.vbi est idem consi.de verbo ad verbum. & adde text.in l.si in venditione.§.fin.ff.de peri.& commo.rei vendic.& l.interdum.§.qui ex naufragio, ff. de acquirẽ. possess.& Ioann.Andr.titu.de loca.§. nunc aliqua, super vers. 37.in additio. incipiẽ. Quid si sterilitas & rafert Guid.de Suza.ita remisisse in l. damnum, C.loca.Idem tenet Iacob. de Areti.Cyn. Barto. Ang. & Sali.in l. 1.C. de iure emphy.dum cõcludunt, ꝙ siue per inundationem, siue per guerram emphyteuta nihil percipere potuit, nullam pensionem soluere tenetur pro illo anno.Idem tenet Cardi.Pe. de Anchar. & Imol.in c potuit, de loc. qa paria sunt rẽ esse inundatam, vel ab hostib. occupatam, & res dicitur esse deperdita, quando eius vsus haberi non potest.ff de furt. l.si is qui rem.§. eum qui.& l.1.ff. fur.nau.& l si cõstante.§. si vxor, ff.so.matri.

a In totũ perijt] Dicẽdum, ꝙ nunquam emphyteuta liberatur a pẽsione, nisi tota pereat, tenet glo.in d.l.1.C.eod.& in d.c.potuit, & cõmuniter sententia.Ratio est, qa emphyteuta, soluit pensionem in recognitionem dominij, ideo quã diu durat substantia, subest causa pensionem soluendi secundùm Abb.in d.c. potuit.

b Quod dicit Barto.] Ibi etiam inducit exemplum, de eo, qui promisit fructus illius arboris omni anno quæ arbor incisa vel eruta, & postea renata &c.Non obstat.l.seruitutes.§.si sublatam, ff de serui vrb.prędio.vbi dicitur, si sublatum sit ędificium, ex quo stillicidium cadit, & in eadem specie, & qualitate reponatur, vtilitas exigit, vt idem intelligatur, quia loquitur, quando est ius reale constitutum, quia tũc, si renouatur, habetur pro eodem secus, quando obligatio est personalis, vt in casu nostro. Eodem modo soluit Barto.in d.§.sacram.subdens, ꝙ in actione mixta, quod reficitur, non est idem, vt in vsufru.vt l. repetit, ff.quemadmo.vsufruc. amit. Adde etiam, ꝙ nauis refecta est eadem, vt ibi per Bart. & assignatur ratio, quia nauis in mente consistit, sed dom⁹ in solo, ideo secus.

c L.cum alijs] Intellige in curatore dato ei, q credebatur semper furiosus, secus si haberet interualla, quia tunc suspenditur.

d In c.proposuisti] Ibi tractant doc. An ecclesia refecta indigeat reconsecratione. Dic vt ibi ꝑ Ab. & vide gl.in d.c. fabric.

e Cadit ipso facto] Hoc non videtur verum, qa text.d ca.potuit, nullam facit mẽtionem de ipso facto, tũ ꝑꝑ verbũ, Iustè potuisset expelli. vnde dicẽ. secũdũ Ab. ibidem, ꝙ ista pęna non cõmittat ipso facto, sed relinquat voluntati dñi, vtrum ex hoc velit emphyteutam repellere Iuxta not.in l.2. C.e.ti.Hoc sentit Ian.ibi. & facit, ꝙ vbicunque qa incidit in pęnam ipso facto, nõ ꝑt moram purgare nec regulariter sibi consulere, ẽt celeriter: Pro hoc tex.in c.licèt de supplen.neg.prælа. vbi si habens collationem beneficij, non confert infrà semestre, non potest postea conferre etiam si incontinẽti, quia ius est alteri quæsitum.Ad hoc text.in l.si is cui, & ibi Bar. de legat.2. l.traiecticiæ.§.de illo, ff.de actio. & obli. Bart.& alij in l.insulam, de ver.obli. Cum igitur posset emphyteuta ecclesiæ purgare moram, vt patet i ver. celeri, merito non cadit ipso facto.

f Nisi celeriter soluat] Fallit etiam, quando in triennio solùm percipitur vnus fructus, quia tunc requireretur, ꝙ cessaret tribus triennijs pro illo triennio, & sic annis nouem.Ita singu.Baldus in l. ædẽ. 2.col. C.loca.

sum,vel requisitionem,secundùm glo.not.in d. c.si. ista cœleritas erit in arbitrio iudicis, vt considerata paupertate,& alijs iudicet quod est valde æquum, qa cum ista moræ purgatio p cœleritatem prędictā non habeat locum [a] in emphyteuta priuati secūdùm Io. de Imol.in l.si insulam, ff. de verborum obli. & Ang. sed solùm ecclesiæ, [b] quæ mitius agit, propterea meritò arbitrium boni viri [c] magis est sequendū in hac cœleritate.

29 Verū emphyteuta non soluens per biennium, vel triennium cadat a iure suo si dominus tenebatur sibi in tanta quantitate, vel maiori? Res.Pa.in c. bonafides de deposito.ꝙ non, [d] quia

C.loca. quem exclamat Alex. in l.diuortio.§. quod in anno.ff.sol.matri. Mouetur Bald.per d.§ quod in anno.Vbi colligitur,ꝙ quando fructus præstantur p singula quinquennia, vt est in silua, quod aliàs statuitur in anno,habet locum in tali quinquennio,qa tale quinquen. nisi dicatur pco vno anno. Benè facit tex. ĩ l.si sit cōstituta, in ver. duplicata consti tuto tempore,ff. quēadmo.ser. ami.Quē tex.alle. Bal.in l.quicunque, de apo.pu. lib. 10.

a Nō habeat locū] eandē sententiā tenuit Bar.in d.l.si insulā,in 4. oppo.primæ partis,ad fi.dnm alle.l.2.C.eo.& Bal.in repe.l & si post tres,ff.si quis cau. & idem tenuit d Ias.post longam disputationem in d.l.2. col.55.vt ibi per eum.Contrarium tenuit Ang. sibi contrarius in d.l. & si post tres,ff si quis cau.& Bal. sibi contrarius in l.si pacto quo pœnam C.de pac.& in l.acceptā.q.2:C.d vsu. pro concordia dic ſm d. Hieron.Tortū in d.l.2.& si quæritur,nunquid emphyteuta, qui cessauit triennio soluere,possit moram purgare?Dicen.ꝙ aut dominus adhuc non declarauit voluntatem suam, an s.voluisset emphyteutam cecidisse, & tunc procedat opi.2.ꝙ potest purgari mora, Aut iam declarauit,& tunc procedat opi.1.& negatiua & ratio est, quia facta declaratione lex ipso iure executionē facit,ergo non debet admitti purgatio morę, vt dictū est ĩ præcedenti additione. Et pro ista concordia bene facit, quod not Cæp cau.183.Tu scis ꝙ emphyteuta. Vbi dicit cautelam esse ad hoc,vt emphyteuta, qui cessauit in solutione, non possit moram purgare, iuxta d.ca.potuit,scilicet ꝙ domin⁹ statim elapso biennio protestetur etiam absente emphyteuta,ꝙ non intendit ipsum habere amplius pro liuellario, quia tunc non potest purgare moram nisi cœleri satisfactione aliàs.n.non facta protestatione credit,ꝙ possit moram purgare,& sic dicit se intelligere.d cap potuit. & aduerte diligenter, ꝙ illa voluntas domini, per quam purgatio morę impeditur, sufficit,ꝙ sit tacita vel expressa secundùm Abb.consil 67.In causa quæ vertitur.2.par.Et secundum Alexand.consi. 106.viso themate.4.par.Idem tenet Alex.in d.l.si insulam, de verb.obl.Vbi dicit, ꝙ in d.ca. potuit,ideo potest mora purgari,quia executio non erat facta ipso iure nisi domino volente,ergo sentit,ꝙ domino volente emphyteutam cecidisse,non admitteretur purgatio. & idem facta declaratione per actum facti tenet Ro. consi.103.viso propositæ q. themate. Confirmatur, quia secuta declaratione domini, emphyteuta constituitur in duplici mora. Vna est per lapsum temporis.d.l.2.& d.capitul.potuit. Alia per declarationem domini,ergo geminatio moræ debet impedire eius purgationem,tex.est secundùm intellectū Ang. in dicta l.traiecticiæ.§.de illo,ff.de actio. & obligatio.quem sequitur Roma.consilio 351.quæritur primo.Et Alexandr.in d.l.si insulam.Vbi plura similia adducit. An autem requiratur sententia declaratoria post, quàm dominus declarauit voluntatem suam? Dic quòd non secundùm communem opinionem doctorum hoc tenet Baldus.in additio.ad Specul. in titul. de locat.§2. columna.Pau. de Cast. consilio 140.aliter est consilio.233. incipit, In casu præsenti. d. Anton.in d.cap. potuit, & dicit quod est communis opinio. Alexandr. consilio 371.Incipit circa processum. Vide Iason vbi latè,in d.l.2.col. 31.cum seq.

b Sed solùm ecclesiæ] Cadit emphyteuta ecclesiæ, quādo dominus declarauit ipsum cecidisse. Ita Bartol.in l.secunda ff si ager vectig.& ibi Bald.& Salic. Spec.& Io An.vbi supra,versic.66.& Paul.de Castr. consi 133.Pa.in c.diuersis,de cle.coniuga.Alexand. consi.314.incipit, viso themate,& consi 489 incipit viso themate instrumenti. Barba. in d.c.potuit,videtur innuere,ꝙ in terris ecclesiæ mora potest purgari in alijs non vide ibi.

c Arbitrium boni viri] eandem sententiā tenet Cardina.in d.capitu potuit,& Imo.Addēs,quod si istud fuerit in dubium reuocatum, & iudex fuerit male arbitratus, quòd posset appellari, per id quod not.per Ioann.And.& doc.in capitulo super his, extra de accusa.& quod habetur in l.si qua pœna,ff.de verborum significatio.& Abb.in consilio 67.In causa quæ vertitur, Ancharan. consilio 321. Quidam ser Antonius. Vbi vult, quod iudex non debet arbitrari de triennio, vel biennio, ergo sentit, quod bene de vno,vel duobus mensibus, & facit etiam ratio, quia istud tempus de cęleri purgatione non reperitur expressè taxatum a lege per regulam. l. 1.§. si.ff.de iur.delib.& l.1.§ effractores.ff.de effractio.& expila.& hoc tene, Licet Specul.vbi supra, versicul. 83. teneat quòd admittatur purgatio moræ ante, quàm fuerit ab emphyteuta exactum in iudicio,vel extra,arg.cap.de multa,de prębend.imo notabilius dicitur emphyteuta sibi celeriter prouidisse, etiam si fuerit in iudicio,vel extra exactus,si tamen statim sine termino, & sine dilatione persoluit,secundum eum,& Imo. in d.capit. potuit,Barba. etiam ibidem idem tenet, scilicet quod stetur arbitrio iudicis considerata qualitate personarum, an sit diues, vel pauper.

d Quod non]idem tenet Specu.vbi supra,versic.79. dicit,quod emphyteuta ex hoc potest se tueri,si dicamus compensationem fieri ipso iure per l. si ambo.§.cum autem,ff.de compensa.si autem non fit ipso iure, adhuc tenet idem si modo sit obiecta compensatio ante lapsum triennij,vel biennij,per l si cōstat,C.de compen.idem tenet Alberi.in dicta l.secunda,C eod.10. colum.in l.cum alter,ff de compensa. vbi vult, quod emphyteuta non cadat,si sit paratus compensari.

compensari. Idem tenet Fulgo. in dicta. l. si constat. Abb. antiquus in capitul. bona fides, de depo. & ibi. Ioann. Andr. & d. Anton. Bald. in reper. super Inno. cen. quaestion. prima. Et sufficit, quod etiam post lapsum opponatur temporis per regulam, quae habet, quod ad poenam, ebi: audam & ad impedien. cursu vsurarium compensatio fit ipso iure, secundum not. per gloss. & doct. in d. l. si cōstat. per gl. & Baldum in l. ii. C. de compensa. Sed i proposito priuare quē iure suo est poena. l. si qs maior, C. de transa ct. ergo fiet ipso iure compensatio, ergo nō cader emphyteuta. Hoc tenet Imol. Pau. & Barba. in d. ca. bona fides. Io. Fab. & Ioan. de Pla. i § in bonae fidei, Insti. de act. d. Ias. in l. 2. C. eod. col. 48.

a Resp. Pa. in ca. fin.] Quia ista distinctio vē. satis periculosa, vt patet per doct. varios allegatos p d. Ias. in d. l. 2. colum. 73. cum s. sequ. Ideo aliter dicendum. Aut dominus primo incoepit ab expulsione, & post ea vult petere pē sionē. & tunc aut loquimur in emphyteuta ecclesiae, & tūc potest, aut. q. ié, C. de sacrosan. eccl. & §. si vero quis, in aut. de non alie. & hoc est specia le in ecclesia, secundū Cy. Albe. in d. l. s. & Imol. in dicto capitulo potuit. Aut in priuato loquimur, & tunc si non est protestatus, non potest petere pensionem, sicut tenet Io. An. & Spec. in d. §. nunc aliqua ver. 25. Angel. in d. l. 2. Cardi. & Imo. in d. ca. potuit, Iacob. de Belui. in d. § ꝙ autem. & ratio est, quia quando emphyteuta expellitur, perdit etiam meliorationes suas. d. l. 2. Vnde absonum videtur, ꝙ domi

exceptiō cōpēsationis quō ad euitādam pœnam debentis soluere fit ipso iure, vt est tex. no. iuncta glo. in l. si constat, C. de compen. vbi doc. sic determinant.

21 Vtrum dñs recipiendo canonem ab emphyteuta, qui cecidit a iure suo propter non solutionē, praeiudicet sibi? ℞. Pa. in c. fi. a de loca. aut eū expulit primo, & petit pensionē praeteriti temporis; & sic non praeiudicat sibi, aut non expulit, & tunc aut recipit canonē pro tpe post morā contractā, & sic praeiudicat sibi, quia videtur per actū contrariū renunciasse iuri suo. c. solicitudinem, de app. aut recipit canonem pro praeterito cū protestatione ꝙ non intendit sibi praeiudicare, & sic non praeiudicat, aut non fecit protestationē, sed simpliciter recepit, & in hoc fuerunt opi. Sed de subtilitate iuris dicendū, ꝙ non praeiudicat, quia in dubio non videtur quis velle renunciare iuri suo, vt in ca. super hoc, de renun. ff. de proba. l. cum de indebito. Facit gl. in l. cum quid, ff. si cer. pet. quae dicit ꝙ si trado magnam quantitatem pecuniae dicēdo, Tolle, nō praesumitur donatio simpliciter ex hoc, sed mutuum, vel depositum, nisi aliud appareat respectu personę. Sic in proposito. & licet gl. dicat verū esse, ꝙ recipiendo canonē praeiudicat ī priuato, non in ecclesia, q̄ hēt capitulū, tn̄ Pa. vbi supra dicit, ꝙ non dicit verū, quia solus praelatus in acquirendo praeiudicare pōt, & deteriorē facere conditionē. vide gl. 17. q. 4. §. pe. sentit Inn. in c. 2. de don. & do. in c. quoniam, de deci. & ideo solus platus recipiendo canonē sine ꝯsensu cap. piudicat ecclesiae. Sed aduerte hic, ꝙ Pa. in c. vt super, de re. ec. nō alie. limitat Fede. consi. 184. qui tenet, ꝙ res emphyteuta reddita ad ecclesiā pp nō solutionē pensionis potest iterū dari ei, q cecidit a iure suo, sine aliqua solēnitate, & causis requisitis in alienatione rei ecclesiasticae a plato ecclesiae, sic dicēs hoc verū, vbi prima cā ꝯcessionis duraret, puta qa erat castrū in feudū, qd̄ pp custodiā erat poti⁹ damnosum ecclesiae, & hmōi, qa nō ē noua alienatio, sed executio ordinationis antiquae, sed vbi prima cā cōcessionis cessaret puta qa ager datus ad excolendum tractu tpis excultus reuertitur ad ecclesiā, tunc dari non poterit in

nus lucretur & meliorationes, & pensionem insimul & ꝙ etiam emphyteuta tam multiplici pœna puniatur, contra ea quae habentur in c at si clerici. § fin. de iudicijs. Aut est protestatus, & tūc potest petere praeteriti temporis pensionem, quia sicut protestatio reseruat ius expellendi, eodem modo debet reseruare petitionē census praeteriti. alī⁹ casus est qñado dominus incoepit ab receptione pensionis, & postea vult expellere, & tunc aut recepit pēsionē praeteriti temporis, aut futuri. primo casu aut recepit pensionē cum protestatione reseruationis iuris expelle, di & tunc potest, quia protestatio ius expulsionis reseruauit. l. debitor. §. i. ff. quibus mod. p g. vel hypo. sol. aut nō fuit protestatus, & tunc aut recepit ignoranter, quia ignorabat emphyteutā cecidisse, puta quia erat haeres, iuxta l. qui in alterius, ff. de re. iu. quia iusta est ignorantia, & pōt expellere. Aut sciēter, & non pōt, qa altero dicit esse contentus, secundū gl. in d. l. 2. & ista fuit opi. Dy. in l. Maeuius. §. duob. de leg. quam sequuntur Bald. & Imo. ibi Alb in d. l. s & Spec vbi supra pro qua facit, qd vult Bal. in c. i. quo tēpore miles. Vbi si vasallus pp cessationem perdi inuestituram ab haerede domini ceciderit, & postea admittatur per haeredem domini, ita demum praeiudicatur ipsi haeredi, si eum admiserit ex certa scientia. Tertius casus est, quando dñs recipit pensionem pro tempore futuro & indistinctè tenendum est, quòd sibi praeiudicat. l. 2. §. non male, ff. de exce. dn. & l. qui in futurum, ff de pac.

emphyteusim, vel feudum sine debita solennitate, & causis requisitis in alienatione rei ecclesiasticæ. Et secūdùm hoc videretur vera opinio gl. prædictæ. Sed hoc, ꝙ nō possit dari de nouo ei, qui cecidit a iure suo propter non solutionē pensionis, quando non cessat causa, propter quā fuit data in emphyteusim, sine solennitatibus & causis req̄sitis in alienatione rei ecclesiasticæ, non credo Panor. quando fit ei, qui cecidit, vel eius hæredibus, quia videtur tex. d. capi fin. contra eum, & consuetudo, sed bene esset verum, quando alteri, quàm ei, a qui cecidit, vel eius hæredibus vellet dari, vel quando iam ecclesia per aliquod tempus pacificam habuit possessionē talis rei. Et sic concorda opiniones.

22 Quæritur in quot casibus emphyteuta cadit a iure suo? Respon. ꝙ in quinque casib. Primus, quando negat pensionem domino petenti eam, & negat se emphyteutam illius sm Petr. Helie. in trac. de contractu emphyteutico. Ratio, quia magis dēt operari contumacia expressa, quàm tacita. l. si ita expressū. a ff. de cō di. & demō. sed emphyteuta non soluēte per trienniū canonem res cadit in commissum, vt infra dicetur, qa tacitè negat dominium recognoscer̄, ergo multo fortius, vbi expressè negat. b

23 Secundus casus est, quādo vendit sine domini voluntate rem emphyteuticā secundùm eundem Pe. vbi supra est casus in l. fi. C. eo. Quod limita secundū Spe. in ti. de loca. in dicto. § nūc aliqua. ver. 95. & Bar. in l. sequitur. § item Labeo, ff. de vsuc. Imo. & Canonistæ in c. potuit, de loca. verum, si res sit tradita, quia si nō est tradita, licèt vendita, c non cadit in commissum, ēt si esset tradita, in hac l. vt si dominus vellet emere pro tantundem, ille emptor restitueret eam, quia sic non cadit, vt no. Ange. d in l. voluntas, C. de fideicom.

a L. si ita expressum] Dicitur enim ibi, si ita expressum est, Lego Titio centum, si voluerit, quod verbū, Voluerit, facit legatum conditionale, & non transmittitur ad hæredem, nisi ipse voluerit, Arguit glos. idem esse, si ista verba non essent expressa, quandoquidem possit repudiare legatū, dicit gl. quod expressa magis nocent, ergo idem in casu nostro.

b Expressè negat] Hanc sententiam tenet Inno. in c. cæterum, extra de iudi. quod quando emphyteuta negat scienter se esse emphyteutam, si conuincatur de mendacio, quod cadit a iure suo, secus, si ignoranter, & ignorantia fuisset iusta, puta in hærede alteri⁹ iuxta l. qui in alteriut, ff. de re. iu. Istud idem tenet Ange. in l. fi. per illum texe ff. de rei vend. Vbi idē dicit esse in vasallo, qui si conuincatur de mendacio, quia primo negauerit se esse vasallum, ꝙ perdat feudum, cap. vasall⁹. 1. si de feu. fue. contro. inter dominū, & agna. Bene verum est, quòd non sufficeret scienter negare, sed requiritur quòd negatio sit per dolum, vel latam culpam d. capitulo vasallus, & ibi Bald. not. in §. inter mixta, in versicul. distulerit, Institutа de act. Et glo. in d. l fin. ff. de rei vendi. & Bar. in l. cum qui, in prin. vlti. colum. ff. de iureiurand. Contrariam tamen sententiam putat dom. Iason esse veriorem in d. l. 2. C. eod. 57. colum. quam tenet Bal. in d. c. vassallus. Vbi dicit, ꝙ pœna illius. ca. non habet locum in emphyteuta, vel liuellario, eo, quia secundùm eum ll. pœnales, vt est illud c. non debent trahi ad ca. sus non expressos d. § inter mixta, cum glo. Et non obstat etiam illa l. fin. super qua se fundat Angel. quia non loquitur de amissione alicuius iuris, sed tantū de amissione alicuius possessionis, quia ibi dicitur, quod si conuentus rei vendicatione neget se possidere, & conuincatur de mendacio, perdit beneficium possessionis. Et ista fuit solutio ad illum text. Ioann. Andr. in dicto. §. nunc aliqua, versicu. 65. Sed iudicio meo per ea, quæ allegat Specu. ibi, videtur sanior opin. summę nostræ. Maximè quia peccauit in lingua negando rem emphyteuticam, debet in ea puniri, ar. C. de repud. l. consensu. l. ex facto, ff. de vulg. & pupil.

c Licet vendita] Ratio, quia verbum vendere est cū effectu intelligendum. l. 1. § hæc verba. ff. quod quisq; iur. & non dicitur perfecta venditio ante traditionem. §. venditæ. Institu. de redi. d. capi eum Ioannes, de fide instr. Idem tenet Sali. in d. l. fina. C. eo. motus, quia vbi non interuenit traditio in contractu venditionis, nudo consensu ab eo recedi potest, & pro nō facta haberi potest. l. ab emptione, in princip. ff. de pac. & in l. 1. ff. de pericul. & commo. rei vendita. Idem tenet Alber. in d. l. fin. Ioan. And. & do. Anton. & Barba. in d. capitul. potuit, Alexan. consilio. 314. Viso themate. Idem tenet Baldus in vasallo, in capi. primo. §. aut si libellario, quibus modis feudū amic. Et ista est cōmunis opinio, quamuis contrarium teneat Imol. in dicto capitulo potuit. 41. column. limita hanc conclusionem non procedere, si fuisset facta traditio ficta, vt quia se constituisset nomine emptoris possidere, dando licentiam intrandi possessionem dictæ rei, quia tunc bene caderet, vt singulariter tenet domin. Anton. consilio 34. De iure absque longa allegatione. Bart in terminis in l. ab emptione, ff. de pact. Bal. in c. item inuestitura, de notis feu. Io. Andr. in addit. Spe. ti. de emp. & vend. in §. 1. in ver. & uo. in addi. in cip. & dubitat Iaco. Alua. qui idem tenet in simili in vasallo in c. 1. in ti. quid iuris sit, sed si emphyteuta promisisset vendere, non caderet a iure suo, de quo in specie Pau. de Castr. in l. in bonæ fidei. § si tamen, ff. de eo, quod cer. lo.

d Vt not. Angel.] Angel. not. loquitur in his terminis,

24 Quid si vendidit, & tradidit simpliciter, sed postea redemit? a Resp. nihilominus cecidit a iure suo, quia per alienationem ius est quæsitum domino, & ideò sine facto suo non potest auferri ab eodem.

25 Sed pone, ꝙ sunt duo domini rei emphyteutæ pro indiuiso, & vendidit res de consensu vnius tantum, & non alterius? Resp. ꝙ cadit solum pro parte illius, b quia non plus puniri debet, quàm deliquerit. l. hæres, ff. de his qui vt indi.

26 Tertius casus est, quando res emphyteutica est data pro se, & suis filijs, nepotib. & hæredib. tunc si filius, vel nepos refutat hæreditatē,

ctis, sed quando fuit factum pactum, ꝙ incontinenti retro sibi venditio fieret, tunc enim non cadit. Ita dicunt Ange. & Ro. in d. §. item Labeo. Et ante eos do. Anto. in d. ca. potuit, pro quibus facit tex. in l. plerique, ff. de ritu nupt. & Angel. in d. l. voluntas, voluit singu. ꝙ prohibitus alienare extra familiam, possit alienare cum pacto, ꝙ incontinenti debeat restitui familiæ, quia tūc non dicitur alienatio, quæ momento est duratura, ar. l. fin. in fin. C. de bo. quæ libe. Cōtra doctrinam tamē hic positam facit, quod voluit singu. Baldus in c. t. § fin. quæ fuit prima causa bene. amit. ꝙ quamuis dictum sit, Saluo iure domini, vel ecclesiæ tamen si processum est ad traditionem sub illa forma, scilicet saluo iure, & consensu domini, quod illa verba non releuant, quia cum non sit denuntiatum domino, clam videtur fieri, & per consequens dominum contemni. Idem Bald. in l. vnita, versi. quæro. quid si prohibita est alienatio, C. de his, quę pœ. nomine. Vbi dicit, ꝙ si emphyteuta, vel vasallus dicat, Vendo, & trado reseruato consensu domini, ꝙ ista protestatio non releuat, quia ipso facto requiritur licentia, & quia traditio est facti & sic factum est contrarium protestationi, ergo protestatio nihil releuat. Benè verū est, ꝙ si essent adiecta illa verba, Nec aliter nec alio modo, quia tunc nihil videtur actum & non caderet a iure suo, quia constat, ꝙ non intendit alienare, nisi possit, & non aliter. iuxta not. in simili in l. si quidem, C. de excep. & in l. item Labeo. §. fin. ff. famil. ercis. & in l. si quis locuples, ff. de ma. te. Ad hoc vide Bal. in c. quæ in ecclesiarum, de constitu. & Car. in capitu. 2. de feu. Idem si emphyteuta alienat sine consensu domini sub his verbis, si & inquantum de iure possum, & non aliter, licèt sequatur traditio, non tamen incurrit pœnam caducitatis. Dictum fuit singu. Bald. in c. 1. §. hoc quoque, penul. column. de succes. feud. & dicit, ꝙ ita consuluit de facto limitando, vt ibi per eum. Idem tenet Iacob. Alua. in c. 1. in versicu. quęro, quid si vasallus vēdat, de probibi. feu. alie. per Federi. Facit etiam, quod voluit Alberi. in d. l. fin. Vbi dicit, ꝙ alienatio facta sub ista adiectione, si domino placuerit, vel si consensus domini accesserit, ꝙ non inducit caducitatem, ratio, quia cum ista sit conditionalis venditio, perinde est ac si domino fuisset nuntiatum & consensus habitus. l. fin. C. de fun. patri. lib. 11. & l. qui absenti §. 1. ff. de acquiren. posses. Eeidem est, si dixerit, Alieno, si dominus non reuocauerit, aliàs sit inempta, quia non cadit secundum Barto. in d. l. si quis locuples, ff. de manu. testa. quę no.

a Postea redemit] Tenet Alberi. in d. l. fi. per glo. ibi in ver. cadat, quod importat ipso iure, ergo redimendo non potest tollere ius quæsitum domino. eandem opinio. tenet vbique Barto. in d. l. sequitur. §. Labeo, ff. de vsucap. in d. §. si rem depositam, in l. quidam testamento, & in l. rogo, ff. de fideicommis. libert. per casum capit. 1. Quid iuris sit, si post alie. feu. id recu. & idem Bartol. in l. si quis libellos, C. de appellat. & sequitur Anch. in d. ca. potuit, & Imol. ibidem dicit hanc esse communem opinionem, & ꝙ magis procedit de iure. & quod in practica difficilè esset obtinere cōtra illam opinionem. Idē tenet Imo. in l. si me tibi, ff. ad legem Falci. Ange. & Ro. in d. §. idē Labeo, do. Anto. in consil. 34. De iure absque longa alleg. &c. Motus, quia ex quo facta ē executio a iure, non debet posse admitti purgatio moræ. l. si res obligata, de le. 2. Contrariam opinionem tenet Spec. vbi supra versic. 95. vbi dicit se obtinuisse Bononiæ per arg. capi. si quis presbyterorum, de rebus ec. non alie. & ca. de multa, de præben. & per d. cap. potuit, ibi, nisi cleric. Idem dicit Io. Fa. in d. l. fi. & Sali. ibi. sed tu dic, ꝙ d. c. potuit, nihil facit, quia illa verba, Nisi celeri, secūdum glo. ibi, & Ioan. An. intelliguntur, quando cessat soluere pensionem, non autem quando vendidit. Tu dic quòd prima opin. de rigore est verior, secunda de æquitate.

b Pro parte illius] Idem dicit Bald. & Ange. in l. cōmunis libertus, ff. de in ius voc. qui tenent, ꝙ tantum cadat pro parte illius socij, cuius consensum non requisiuit, quia tantū debet puniri in parte, circa quā deliquit. d. l. rescriptum. Idem tenet Guil. in l. si duo patroni, in princip. ff. de iureiurand. & ibi Alberic. & idem Alberi. in l. quod si vno, ad fin. ff. de in diem addic. & quod in simili ponit Bald. de vasallo in ca. 1. de prohi. feu. alie. per Fede. Quid autem si est solus alienat solum partem, vel si soluit tantum medietatem canonis, vtrum cadat in totum, vide in l. 2. column. 46. & Ias. in l. fin. column 158 Certè ista videtur veritas, ꝙ aut emphyteuta alienat partem sub cōmemoratione emphyteusis & veilis dominij, & sic tanquam emphyteuta, Et sic non cadit nisi pro parte, quā alienauit, quia pœna non debet excedere quātitatem delicti. d. l. rescriptum. ff. de his quibus vt indig. Aut alienauit tanquam habens directum dominium, & cadit in totum, ratio est, quia illo secundo casu videtur contemnere personam domini, Et sic ista pœna priuationis non succedit ratione rei alienatę, sed ratione contemptus personę domini, quæ in totum offenditur. Ideo etiam in totum debet puniri, facit tex. in l. quidam in iure §. donationem, ff. de do. Et hoc est ea mente Bald. in c. 1. de vasal. qui contra constit. L. o. ha. Et Ioann. Andr. in nouel. in capitulo 2. de feu. vbi etiam dicit, quod de æquitate canonica. & benignitate non caderet ille nisi pro parte alienata, quia pœna nunquam debet excedere delictum. Circa secundum dubium scilicet si non soluit nisi medietatem dicit. quod cadit in totū: ita consuluit Caldra con. 29. Barba. con. 37. 2. parte. Vbi vult, ꝙ si vnus denarius deficiat, cadat res in commissum,

cadit, quia eam non potest habere, vt no. Bar.[a] in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de ope. liber.[b] secus, si non poneretur verbum, & hæredibus, quia sic refutata hęreditate non caderet, quia concessio in primo casu requirit vtrunque, vt scilicet sit filius, vel nepos, & hæres, vt in authentic. de non ali. §. emphyteusi, & ideò feuda, quę transeunt ad filios vt filios, ita si hęredes sint, dicuntur venire hæreditatis petitione,[c] vt in l. item videndum est, ff. de peti. hæredi.

27 Quartus casus est, qn̄ qs accepit emphyteusim ꝓ se, & suis filijs, & moritur sine filijs legitimis, relictis solū naturalib. quia reuertitur ad dn̄m,[d] qđ limito secundū Bar. in l. ex facto. §. si qs rogatus, ff. ad Treb. verū quando emphyteusis ē data ab ecclesia,[e] quia præsumendum est, ꝙ de illegitimis non cogitauit, sed qn̄ data est a priuato emphyteusis, sic veniet ad illegitimos in tali casu. & sic intellige, & limita spe.

28 Quint⁹ casus est, qn̄ emphyteuta nō soluit canonē, de quo dic vt supra §. 19.

29 Quid si sūt plures hæredes, & omnes pręter vnum soluerunt pensionem? Res. gl. in d. c. fi. ꝙ non cadunt, si soluerunt totam, secus, si non totam, quia caderent omnes,[f] & ideò soluant totam, & postea agant contra non soluentem.

30 Verū hęres ignorans rē emphyteuticam, & nō sol-

idem tenet Bald. in rub. C. de contrahen. emp. 10. q. & Imo. in d. ca. potuit. 39. col. vbi respondet ad legē in contrarium alleg. per Specu. & Io. An. vbi etiam vult, ꝙ si promisisset pœnam, quòd in eam incideret. Istud idem tenuit Alb. in authen. qui rem, C. de sa. san. ecc. & Sal. vbi plenè dispu. tat in authen. per perna, eo. ti. Pau. de Cast. in l. executione. §. ꝓ parte. ff. de ver. obl. Vbi etiam tenet de vno numo, sicut etiam dicit gl. in l. res bona, ff. de contrahen. emp. quæ vult, ꝙ si res sit vendita sub pacto, ꝙ nisi die statuta fuerit soluta pecunia, ꝙ res sit inempta, quòd si deficiat vnus nummus, res erit inempta. Fallit ꝓpter paupertatē, vt dicit Spe. secūdò fallit, nisi per errorem cessasset a solutione, text. nota in l. quanuis, ff. de condit. & demon. quem ad hoc reputat sin. Bal. in l. pro hęredicarijs, ff. de hæredit. vel ac. venditio. Vide supra. 19.

a Vt not. Bart.] Idem tenet Ancha. In Cle. 2 de iure pa de quo etiam per Bald. in c. 1. in princ. de suc. feu. Bal. in aut. vnde si parens C. de inof. te. Bal. & Imo. in l. filio quem pater. de leg 1. Paul. de Castr. in l. & si post mortem, in prin. de lega 1. & vide Ang. & Imo. in l. Caius, ff solu mat. & Sal. in l. 2. C. eo. in 12. q plura distingentem.

b Secus si non] Ita tenet Sali. in d. l. 2. motus, quia pater non quæsiuit emphyteusim vt hæredibus, sed vt filijs, quod potest facere pater. l. quodcunq; in priu. & l. quod dicitur, de verborum obliga. imo vult, ꝙ hoc casu filius exhæredatus admitteretur ad emphyteusim. & est communis conclusio, quòd filij repudiantes hęreditatem paternam possint emphyteusim retinere, quia pater in dubio videtur accepisse ꝓ filijs vt filijs, non vt hęredibus. Ita firmat Bartol. Imo. & alij in d l. quod dicitur, licèt secus sit in feudo, c. 1. an agna. vel fi. secundùm Sal in d. l. 2. quia repudiata hæreditate non veniunt feuda. vide infra, feudum. §. 28.

c Hæreditatis petitione] Intellige, quando res non est repudiata, quia isto casu bene veniunt in petitione hæreditatis quæ datur hæredi contra eum, qui possidet, non vt hęredi. Si autem quis repudiaret hæreditatem, licèt posset habere feudum vel pacto, vel lege, non tamen veniret illud feudum in petitione hæreditatis, vel dicit Bar. in d. l. item vidēdum. §. fi. ex quo subdit ibi, ꝙ si frater fecerit fratri quietationem de omni eo, quod petere posset in hæreditate paterna, ꝙ per hanc renuntiationem non impeditur petere feuda, vel partē possessionū emphyteuticarū qa non petūtur tanquam ex hæreditate pr̄na.

d Reuertitur ad dn̄m] Spe. in tit. de lo. §. nunc aliqua, versi. 67. arguit pro & cōtra & tādē cōcludit, ꝙ naturales non admittuntur, licèt alij teneāt cōtra. De legitimato per rescriptū principis tenet cōtter, ꝙ non admittitur, qn̄ qs accipit emphyteusim ꝓ se & filijs secundū Sal. in l. fi. per illum tex. C. de his, qui ve. æta. impetra. & rō est, quia tales non sunt naturaliter legitimi, sed fictione. c. naturales, si de feud. fue. cōtro. inter do. & agna. Ale. con. 128. incipi. Considera. tis, 1. vol. vide etiam infra in ver. fidei. §. 18.

e Data ab ecclesia] in emphyteusi ecclesiastica non succedunt naturales, vel bastardi legitimati Ita Bal. no in l. generaliter. §. cum autem, C. de insti. & subst. ꝑ rationē vt ibi per eū. & idē Bal. in addi. Spe. tit. de loca. 10. col. ver. emphyteusis ecclesiæ. Imo. in l. qđ dicitur, de verb. obl. Anch. in d. consil. 406. circa primum quæsitum Ale. in d. con. 128. consideratis verba instrumenti, 1. par & eo. li. con. 89.

f Caderent omnes] Hoc tenet gl. in l. communi diuidundo, in ver. cōfunderetur, ff. cōi. di. Ho. in sum. in ti. de loca. §. fi. ver. quod si vn⁹, Spe. in tit. vbi supra ver. 70. Bar. in l. fraudati, & ibi Ang ff. de pub. eō est, qa ad euitationē pœnæ non sufficit solutio particularis l. in executione § fi. ff. de verb. ob. Limita hoc secundū Bar. in d. l. fraudati, non procedere qn̄ duo hæredes a principio cepissent rem in emphyteusim, & ꝓmisissent pensionem simpliciter, quia tunc quilibet teneretur pro parte sua tm̄, nisi actum esset, ꝙ essent duo rei. l. reos. §. cum in tabulis, cum fi. de duo. re. & ideo vno cessante in solutione partis suę alius non caderet, quia tunc tenerentur non vt hæredes, sed vt possessores. & in his terminis loquitur. d. l. fraudati, quę videbatur obstare, & hanc limitationem tenet ēt Alb. in d. l. 2. col. 9. Fallit secūdo, si propter paupertatē ille cessasset, quia non caderet res in commissū secūdū Ro. in d. l. fraudati. Fallit tertiò secūdū Imo. in d. c. potuit. 39. col. de iure canonico, quo attento

dictum

dictũ consi. nõ procedit, quia Canonistæ non sic subtiliter considerant materiam diuidui, & indiuidui, sicut faciunt legistæ, in l. 4. §. Cato, de verb. oblig. Pro qua limitatione facit, quod habetur per glo. & doc. in c. suam, de pę. vbi dicitur, q de æquitate canonica licèt pers nõ fuerit soluta, nõ tñ in totum cõmittitur pœna. Vide et Alb. in l. communi, ff. cõmuni diui. & in l. necessitas. §. si pignori, ff. de pign. act. Ange. in l. prætoris, ff. de dam. infec. Fed. de Se cõsi. 228. factum cale, & Cuma. in l. 5. §. fi. de var. ob.

a Quod cadit, sed restituitur] Scilicet ex clausula generali, q est, si qua mihi iusta causa eẽ videbitur, in integrũ restituã dicit tex. in l. 1. §. fi. & in l. sed & si per pretorem. §. itẽ inquit, ff. ex qb. cau. mat. & iusta causa est ignorãtia, & absentia, & huiusmodi, & hanc sequuntur Bar. Bald. & Ang. & alij in d. l. 2. C. eo. Vide ibi Iason. col. 102 qui dicit, q seruatur hoc in practica, licèt quidam teneant contra, vt ibi per eum, q allegat Bar. & Sali. in l. 2. C. si aduer. ven. hoc confirmare Imo. & Ancha. in d. c. potuit.

b L. fin. C. in quibus cau.] Dicitur enim ibi, q cõtra minorem non incipit currere præscriptio, ratio qa ex quo omnino restituebantur in integrum, melius est eorum iura intacta seruari, quàm post vulnus datum remedium adhibere. Idem tenent specul. & Io. An. vbi supra, ver. 15. Vide Bar. in l. imperatores, ff. de publi. & debebit restitui intra quadrienniũ post tempus lapsum soluendi, secundum Spec. vbi supra, ver. 16. ad hoc vide Bart. & doc. in auten. quas actiones, C de sac. san ecc. Et Ro consi. 307. Cum præsupponatur, hanc quæstionem, vbi supra, ver. 19. vbi sic respondet, Dicunt quidam, & Hos. secundum Io And. ibi in summa de loca.

c Neque cadit] Idẽ Ho. in ti. de loca. §. pe. versi. quid si hæreditatem Ale. con. 92. perspectis his, & Iaso. in d. l. 2. col. 49. dicit, q est tutior opi. Spec.

d Iuxta formam l. 2.] Vbi datur facultas offerendi & consignandi pecuniam vel apud sacras ędes, vel cui iudex commiserit secundum d. l. acceptam Nam illa oblatio, & consignatio liberat a periculo vsurarum, a casu fortuito, vt ibi, de quo per Specu. vbi supra versi. 23. & 24. Adde tamen, q in terminis d. l. 2. quòd si loquimur quantum ad euitandam pœnam caducitatis, & sic vt emphyteuta expelli non possit, sufficeret sola oblatio verbalis, vt in l. acceptam, & in l. si per te, C. de vsuris. Not. in l. Cellius, ff. de arbit. & in l. si seruum. §. sequitur, de verb. obli. Si verò loquimur quantum ad plenariam liberationem a canone emphyteutico, & tunc necessaria ẽ oblatio verbalis, depositio. & consignatio. l. obsignatione, C de solu. & no. in d. l. acceptam. & ista est communis opinio, quam tenét Cy. Bal. & Sali. & Ange. in d. l. 2. licèt dominus Iason contra referendo quosdam antiquos, vt ibi p eũ. Adde i practica singularẽ remediũ ad obuiãdum verbali oblationi, vt nihil operetur. & est, quòd, quando debitor dicit, Paratus sum soluere q creditor etiã dicat, parat⁹ sum recipere. & tunc talis oblatio nihil operatur. Et debitor pro verbis verba reportat, Vt dicit text. in § his ita 13. q. 1. istud tradit Bartol. in l. si ff. solu. ma. & in l. si seruus communis, ff. de vulg. & pup. & Ias. vbi supra.

uens cadat? Res. glos. in l. 2. C. de iure emphyt. & Bart. ibidem, & gl. & Dy. in l. cũ filius. §. in hanc, ff. de verb. obli. q cadit, sed restituit[a] de æquitate, idẽ dic de minore, qui non soluit, per l. fi. C. in qui. cau.[b] in integ. resti. non est neces.

31 Quid si domin⁹ sit mortuus & hęreditas iacet per triennium, in quo emphyteuta non soluit? Respond. q non poterit expelli, neque cadit,[c] vt patet per prædicta, hoc tenet Alber. in l. 4 ff. de dam. infe. & Baldus in l. 1. C. e. sed Io. An. in addi. ad Spec. vbi supra cũ ipso Spe. vbi supra vers. 18. tenet, q cadit, nisi deponat iuxta formam l. 2.[d] C. eo. in fi. & l. acceptam, C. de vsur. & hoc tutius.

32 Vtrum filia priuetur emphyteusi, quæ instituta est in certa re hęres, & iussa est esse contenta, q non possit de bonis suis plus petere? Res. Bar.[e] in d. §. si liberi, q non, quia d. verba debent intelligi, q non possit peti plus iure hæreditario, sed nõ iure emphyteutico, vel iure patronatus,[f] & posito q pater ex dispositione sua posset filiã priuare ab emphyteusi, tamen illa verba[g] hoc non important. Idem dic, quòd per ta-

e Respondet Bar.] Spe. mouet istam quæstionẽ, vbi supra ver. 78. sed non firmat se, tene tu quod hic concluditur, quia ista venit vt filia, & non vt hæres.

f Vel vt patronus] Vult dicere, q si filius patroni exhæredatur a patre, videtur priuari iure patronatus in libertum, quod pater habebat, secus tamen, si est institutus in certa re, quia non priuatur iure patronatus, ad quod potest peruenire non iure hæreditario, sed alio, quia filius, sufficit enim, q sit institutus in quantulacunque minima re ipse filius, vt conseruetur ei iuspatronatus, vt l. sed ex modica, ff. de bo. lib. Item non sufficit, quod filius patroni sit simpliciter exhæredatus, vt excludatur a iure patronatus, sed oportet, quod mala mente exhæredetur a suo patre, qui scilicet est patronus. Et in dubio præsumitur bona mente exhæredatus, vt quando ex causa furoris, vel quia impubes, quę exhæredatio non nocet ei, id est non excludit a iure patronatus. Sic in proposito iste filia potest petere vt filia, sicut filius patroni institutus in certa re non prohibetur petere operas a liberto iura scilicet patronatus.

g Illa verba] Oportebat patrem exprimere, q iura emphyteutica apud filium tantum remanere deberent, si volebat filiam esse priuatam, quod patet in d. l. iurisiurãdi. §. si liberi, ff. de ope. libe vbi pater potest vni ex filijs assignare libertum. Et tamen si vnum ex filijs instituit in magna portione, alium in modica, propterea institutus in modica non repellitur, quin cum alijs admittatur ad actionem operarum

idem tenet Bald. in rub. C. de contrahen. emp. 10. q. & Imo. in d. ca. potuit. 39. col. vbi respondet ad legẽ in contrarium alleg. per Specu. & Io. An. vbi etiam vult, ꝙ si promisisset pœnam, quòd in eam incideret. Istud idem tenuit Alb. in authen. qui rem, C. de sa. san. ecc. & Sal. vbi plenè dispn. tat in authen. perpetua, eo. ti. Pau. de Cast. in l. executione. §. ꝓ parte. ff. de ver. obl. Vbi etiam tenet de vno nuoio, sicut etiam dicit gl. in l. res bona, ff. de contrahen. emp. quæ vult, ꝙ si res sit vendi ea sub pacto, ꝙ nisi die statuta fuerit soluta pecunia, ꝙ res sit inempta, quòd si deficiat vnus nummus, res erit inempta. Fallit ꝓpter paupertatẽ, vt dicit Spe. secũdò fallit, nisi per errorem cessasset a solutione, texe. nota in l quanuis, ff. de condit. & demoo. quem ad hoc reputat sin. Bal. in l. pro hęreditarijs, ff. de hæredit. vel ac. venditio. Vide supra. 19.

cadit, quia eam non potest habere, vt no. Bar. [a] in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de ope. liber. [b] secus, si non ponetetur verbum, & hæredibus, quia sic refutata hęreditate non caderet, quia concessio in primo casu requirit vtrunque, vt scilicet sit filius, vel nepos, & hæres, vt in authentic. de non ali. §. emphyteusi, & ideò feuda, quę transeunt ad filios vt filios, ita si hęredes sint, dicuntur venire hæreditatis petitione, [c] vt in l. item videndum est, ff. de peti. hæredi.

27 Quartus casus est, qñ qs accepit emphyteusim ꝓ se, & suis filijs, & moritur sine filijs legitimis, relictis solũ naturalib. quia reuertitur ad dñm, [d] qđ limito secundũ Bar. in l. ex facto. §. si qs rogatus, ff. ad Treb. verũ quando emphyteusis ẽ data ab ecclesia, [e] quia præsumendum est, ꝙ de illegitimis non cogitauit, sed qñ data est a priuato emphyteusis, sic veniet ad illegitimos in tali casu. & sic intellige, & limita spe.

28 Quint⁹ casus est, qñ emphyteuta nõ soluit canonẽ, de quo dic vt supra §. 19.

29 Quid si sũt plures hæredes, & omnes pręter vnum soluerunt pensionem? Res. gl. in d. c. fi. ꝙ non cadunt, si soluerunt totam, secus, si non totam, quia caderent omnes, [f] & ideò soluant totam, & postea agant contra non soluentem.

30 Verũ hęres ignorans rẽ emphyteuticam, & nõ sol-

a Vt not. Bart.] Idem tenet Ancha. in Cle. a de iure pa de quo etiam per Bald. in c. 1. in princ. de suc. feu. Bal. in aut. vnde si parens C. de inof. te. Bal. & Imo. in l. filio quem pater. de leg. 1. Paul. de Castr. in l. & si post mortem, in prin. de lega. 2. & vide Ang. & Imo. in l. Caius, ff solu. mat. & Sal. in l. 2. C. eo. in 22. q plura distingentem.

b Secus si non] Ita tenet Sali. in d. l. 2. motus, quia pater non quæsiuit emphyteusim vt hæredibus, sed vt filijs, quod potest facere pater. l. quodcunq; in priu. & l. quod dicitur, de verborum obliga. imo vult, ꝙ hoc casu filius exhæredatus admitteretur ad emphyteusim. & est communis conclusio, quòd filij repudiantes hęreditatem paternam possint emphyteusim retinere, quia pater in dubio videtur accepisse ꝓ filijs vt filijs, non vt hęredibus. Ita firmat Bartol. Imo. & alij in d l. quod dicitur, licèt secus sit in feudo, c. 1. an agna. vel fi. secundum Sal in d. l. 2. quia repudiata hæreditate non veniunt feuda. vide infra, feudum. §. 28.

c Hæreditatis petitione] Intellige, quando res non est repudiata, quia isto casu bene veniunt in petitione hæreditatis quæ datur hæredi contra eum, qui possidet, non vt hęredi. Si autem quis repudiaret hæreditatem, licèt posset habere feudum vel pacto, vel lege, non tamen veniret illud feudum in petitione hæreditatis, vel dicit Bar. in d. l. item vidẽdum. §. fi. ex quo subdit ibi, ꝙ si frater fecerit fratri quietationem de omni eo, quod petere posset in hæreditate paterna, ꝙ per hanc renuntiationem non impeditur petere feuda, vel partẽ possessionũ emphyteuticarũ qa non petũtur tanquam ex hæreditate pñna.

d Reuertitur ad dñm] Spe. in tit. de lo. §. nunc aliqua, versi. 67. arguit pro & cõtra & tãdẽ cõcludit, ꝙ naturales non admittuntur, licèt alij teneãt cõtra. De legitimato per rescriptũ principis tenet cõiter, ꝙ non admittitur, qñ qs accipit emphyteusim ꝓ se & filijs secundũ Sal. in l. fi. per illum tex. C. de his, qui ve. æta. impetra. & rõ est, quia tales non sunt naturaliter legitimi, sed fictione, c. naturales, si de feud. fue. cõtrouer. inter do. & agna. Ale. con. 128. incipit. Considerãtis, 1. vol. vide etiam infra in ver. fidei. §. 18.

e Data ab ecclesia] in emphyteusi ecclesiastica non succedunt naturales, vel bastardi legitimati. Ita Bal. no. in l. generaliter. §. cum autem, C. de insti. & subst. ꝑ rationẽ vt ibi per eũ. & idẽ Bal. in addi. Spe. tit. de loca. 10. col. ver. emphyteusis ecclesiæ. Imo. in l. qđ dicitur, de verb. obl. Anch. in d. consil. 406. circa primum quæsitum Ale. in d. con. 128. consideratis verba instrumenti. 1. par & 40. li. con. 89.

f Caderent omnes] Hoc tenet gl. in l. communi diuidundo, in ver. cõfundetur, ff. cõi. di. Hostien sum. in ti. de loca. §. fi. ver. quod si vn⁹, Spe. in tit. vbi supra ver. 70. Bar. in l fraudati, & ibi Ang ff. de pub. eõ est, qa ad euitationẽ pœnæ non sufficit solutio particularis l. in executione § fi. ff. de verb. ob. Limita hoc secundũ Bar. in d. l. fraudati, non procedere qñ duo hæredes a principio cepissent rem in emphyteusim, & ꝓmisissent pensionem simpliciter, quia tunc quilibet teneretur pro parte sua tñ, nisi actum esset, ꝙ essent duo rei. l. 1 eos. §. cum in tabulis, cum fi. de duo. re. & ideo vno cessante in solutione partis suę alius non caderet, quia tunc tenerentur non vt hæredes, sed vt possessores. & in his terminis loquitur d. l. fraudati, quę videbatur obstare, & hanc limitationem tenet Alb. in d. l. 2. col. 9. Fallit secũdo, si propter paupertatẽ ille cessasset, quia non caderet res in commissũ secũdũ Ro. in d. l. fraudati. Fallit tertiò secũdũ Imo. in d. c. potuit. 39. col. de iure canonico, quę a tertio

dictum

uens cadat? Res. glos. in l. 2. C. de iure emphyt. & Bart. ibidem, & gl. & Dy. in l. cũ filius. §. in hanc, ff. de verb. obli. ꝙ cadit, sed restituit a de æquitate, idẽ dic de minore, qui non soluit, per l. fi. C. in qui. cau. b in integ. resti. non est neces.

31 Quid si domin' sit mortuus, & hæreditas iacet per triennium, in quo emphyteuta non soluit? Respond. ꝙ non poterit expelli, neque cadit, c vt patet per prædicta, hoc tenet Alber. in l. 4 ff. de dam. infe. & Baldus in l. 1. C. e. sed Io. An. in addi. ad Spec. vbi supra cũ ipso Spe. vbi supra vers. 18. tenet, ꝙ cadit, nisi deponat iuxta formam l. 2. d C. eo. in fi. & l. acceptam, C. de vsur. & hoc tutius.

32 Vtrum filia priuetur emphyteusi, quã instituta est in certa re hæres, & iussa est esse contenta, ꝙ non possit de bonis suis plus petere? Res. Bar. e in d. §. si liberi, ꝙ non, quia d. verba debent intelligi, ꝙ non possit peti plus iure hæreditario, sed nõ iure emphyteutico, vel iure patronatus, & posito ꝙ pater ex dispositione sua posset filiã priuare ab emphyteusi, tamen illa verba g hoc non important. Idem dic, quòd per ta-

a dicto consi. nõ procedit, quia Canonistæ non sic subtiliter considerant materiam diuidui, & indiuidui, sicut faciunt legistæ, in l. 4. §. Cato, de verb. oblig. Pro qua limitatione facit, quod habetur per glo. & doc. in c. suam, de pe. vbi dicitur, ꝙ de æquitate canonica licèt pars nõ fuerit soluta, nõ tñ in totum cõmittitur pœna. Vide & Alb. in l. communi, ff. cõmuni diui. & in l. necessitas. §. si pignori, ff. de pign. act. Ange. in l. prætoris, ff. de dam. infec. Fed. de Se. cõsi. 218. factum tale, & Cuma. in l. 5. §. ñ. de ver. ob. e Quod cadit, sed restituitur] Scilicet ex clausule generali, q̃ est, si qua mihi iusta causa eẽ videbitur, in integrũ restituã dicit tex. in l. 1. §. fi. & in l. sed & si per prætorem. §. itẽ inquit, ff. ex qb. cau. mai. & iusta causa est ignorãtia, & absentia, & huiusmodi, & hoc sequuntur Bar. Bald. & Ang. & alij in d. l. 2. C. eo. Vide ibi Iason. col. 102 qui dicit, ꝙ seruatur hoc in practica, licèt quidam teneant contra, vt ibi per eum, q allegat Bar. & Sali. in l. 2. C. si aduer. ven. hoc confirmare Imo. & Aucha. in d. c. potuit.

b L. fin C. in quibus cau.] Dicitur enim ibi, ꝙ cõtra minorem non incipit currere præscriptio, ratio qa ex quo omnino restituebantur in integrum, melius est eorum iura intacta seruari, quàm post vulnus dãtum remedium adhibere. Idem tenent specul. & Io. An. vbi supra, ver. 15. Vide Bar in l. imperatores, ff. de publi. & debebit restitui intra quadrienniũ post tempus lapsum soluendi, secundum Spec. vbi supra, ver. 16. ad hoc vide Bart. & doc. in auten. quas actiones, C de sac. san ecc. Et Ro consi. 307. Cum præsupponatur, hanc quæstionem, vbi supra, ver. 19. vbi sic respondet, Dicunt quidam, & Hos. secundùm Io. And. ibi in summa de loca.

c Neque cadit] Idẽ Ho. in ti. de loca. §. pe. versi. quid si hæreditatem Ale. con. 91. perspectis his, & Iaso. in d. l. e. col. 49. dicit, ꝙ est tutior opi. Spec.

d Iuxta formam. l. 2.] Vbi datur facultas offerendi & consignandi pecuniam vel apud sacras ędes, vel cui iudex commiserit secundum d. l. acceptam Nam illa oblatio, & consignatio liberat a periculo vsurarum, a casu fortuito, vt ibi, de quo per Specu. vbi supra versi. 21, & 24. Adde tamen, ꝙ in terminis d. l. 2. quòd si loquimur quantum ad euitandam pœnam caducitatis, & sic vt emphyteuta expelli non possit, sufficeret sola oblatio verbalis, vt in l. acceptam, & in l. si per te, C. de vsuris. Not. in l. Celsus, ff. de actis. & in l. si seruum. §. sequitur, de verb. obli. Si verò loquimur quantum ad plenariam liberationem a canone emphyteutico, & tunc necessaria ẽ oblatio verbalis, depositio. & consignatio. l. obsignatione, C de solu. & no. in d. l. acceptam. & ista est communis opinio, quem tenẽt Cy. Bal. & Seli. & Ange. in d. l. 2. licèt dominus Iason contra referendo quosdam antiquos, vt ibi p eũ. Adde i practica singulare remediũ ad obuiãdum verbali oblationi, vt nihil operetur. & est, quòd, quando debitor dicit, Paratus sum soluere ꝙ creditor etiã dicat, parat' sum recipere. & tunc talis oblatio nihil operatur. Et debitor pro verbis verba reportat, Vt dicit text. in § his ita 13. q. 1. istud tradit Bartol. in l. si ff. solu. ma. & in l. si seruus communis, ff. de vulg. & pup. & Ias. vbi supra.

e Respondet Bar.] Spe. mouet istam quæstionẽ, vbi supra ver. 78. sed non firmat se, tene tu quod hic concluditur, quia ista venit vt filia, & non vt hæres.

f Vel vt patronus] Vult dicere, ꝙ si filius patroni exhæredatur a patre, videtur priuari iure patronatus in libertum, quod pater habebat, secus tamen, si est institutus in certe re, quia non priuatur iure patronatus, ad quod potest peruenire non iure hæreditario, sed alio, quia filius, sufficit enim, ꝙ sic institutus in quantulacunque minima re ipse filius, vt conseruetur ei iuspatronatus, vt l. sed ex modice, ff. de bo. lib. Item non sufficit, quod filius patroni sit simpliciter exhæredatus, vt excludatur e iure patronatus, sed oportet, quod mala mente exhæredetur a suo patre, qui scilicet est patronus. Et in dubio præsumitur bona mente exhæredatus, vt quando ex causa furoris, vel quia impubes, quę exhæredatio non nocet ei, id est non excludit a iure patronatus. Sic in proposito ista filia potest petere vt filia, sicut filius patroni institutus in certa re non prohibetur petere operas a liberto iure scilicet patronatus.

g Illa verba] Oportebat patrem exprimere, ꝙ iura emphyteutica apud filium tantum remanere deberent, si volebat filiam esse priuatam, quod patet in d. l. iurisiurãdi. §. si liberi, ff. de ope. libe vbi pater potest vni ex filijs assignare libertum. Et tamen si vnum ex filijs instituit in magna portione, alium in modica, propterea institutus in modica non repellitur, quin cum alijs admittatur ad actionem operarum.

Sacrã Jũ.n

a Secundùm eundem Bar.]Format Barto.vbi ſupra quæſtionem,Pater inſtituit filiam in certis rebus, & iusſit eam ſtare contentam & tacitam,ꝙ plus de ſuis bonis petere non posſit.Et pone, ꝙ illæ res tranſcendant legitimam, modò filia vult dotem paternam. Queritur an posſit?Videbatur, ꝙ non, quia per illa verba, & plus petere non posſit,pater videtur voluiſſe compenſare. vt C. de rei vx.act.l.vnica §. ſciendum. Sed ipſe Bar.dicit ſe cõſuluiſſe contrarium per rationẽ vt hic,petit ergo filia dotem maternam tũquam æs alienum, nec petit d bonis patris, igitur &c. Pro hoc text. in l.prætor.§.emancipati,ff.de coll. bon.Ita etiam in præcedenti q.petit filia emphyteuſim vt æs alienum, non vt de bonis defuncti. Ad hoc v.de Angel.conſi.180.vbi videtur tenere dicta Bartoli & idẽ tenet Bal. in l.quoniam nouellat.C.de inof. teſta. vbi refert, Bar. idem conſuluiſſe, quod hic. Et Bar.ĩ l ſi quoniam §.& generaliter,C eod.titu. & in l. ſi adulta, C. de hęre.actio. Et omnino in l. liberti, C.d ope. liber.& vide Bartolum in l.fideicommi. §.ſi quis ita, de legat. 3.

cipere,C.eo.in d.l.ſi.& facit, ꝙ in ſimili vult Bal.in l.ſi preciũ,C.de ædili.act. ꝙ qñ in ſtatuto non ſit mẽtio qs debeat ſoluere gabellã, intelligitur,ꝙ ſoluat acquirens,& non vendens per tex.no. in l.debet,circa ſi ff.de ædi.ædict.& no.Bal.in rubric.C. de re.cre. in 3.quæſtion.

lia verba nõ priuatur, quin posſit petere dotẽ maternam ſecundũ eundẽ Bar.[a] etiã ſi bona ſibi à patre relicta ſint vltra legitimam, quia bona intelliguntur deducto ęre alieno. l. bonorum,ff.de verborũ ſign. & ęs alienum eſt ldos & ſimiliter res emphyteutica.

33 Verũ tutor pupilli,qui hẽt emphyteuſim ab eo, non ſoluẽdo per triẽnium cadat? Reſp. ꝙ ſic,quia iſte tutor debuit exigere à ꝑſeipſo.l. ſi pupilli. [b] § fin.ff.de neg. geſt. ſecundùm Petrũ vbi ſupra.

34 Vtrum laudemium ſit ſoluẽdum, quando res emphyteutica trãſit ad alium emphyteutam? Reſ. quòd ſic,nec dẽt excedere quinquageſimam partẽ precij[c] rei emphyteuticę.l.ſi.C.de iure emphyteu.ſed de conſuetudine eſt 30. pars ſecũdùm Hoſtien. quæ ſeruanda eſt. Fallit hoc ſecũdùm Pet.vbi ſupra ĩ quatuor caſibus,in qbus nõ debetur.

35 Primus,quando hæres ratione hęreditatis emphyteuſim adijt ſecundùm Petrum vbi ſupra, quia dñs ꝑꝑ laborẽ hẽt laudemiũ, qa laborat mittendo nouũ emphyteutã ĩ poſſesſionẽ, ſed in aditione hęreditatis non requiritur talis labor, cũ hæres posſit adiř ꝓpria autoritate, vt in auten. de hære.& Fal.S. in omnibus. Quidam tenẽt contrariũ ꝑ l.ſi.C.de iu.emphy. vbi patet,ꝙ cũ quis de nouo adipiſciť poſſesſionẽ rei emphyteuticę, tenetur ad laudemiũ; ſed in aditiõe hęreditatis nõ eſt ſic.l.cũ hęredes, [d] in prin. ff. de acqr. poſſesſio.ergo debetur.Itẽ patet,quia per alienationẽ debetur laudemiũ,ſed aditio hæreditatis ẽ alienatio, qa per eã trãsfertur dominiũ,ergo debeť.Sed primũ credo [e] verius, niſi cõſuetudo ſit in contrarium.

36 Sed qd ſi emphyteuta donauit rem emphyteuticam? ℞. Pet. qui ſupra, [f] ꝙ debetur laudemiũ, quia magis fauẽdum eſt illi, qui rem habuit titulo oneroſo, ſicut qui emit,quam qui titulo lucratiuo. Et ideo ſicut prim⁹ dẽt,ſic & iſte, & ꝙ primus debeat,habetur in l.ſi.C.de iur.emphy.Itẽ qa legatũ, & donatio ęqparãtur, ſed ex legato debeť,

d L.cũ hæredes] Dicitur ibi ꝙ adita hęreditate omnia iura tranſeũt in nobis, ſed poſſesſio nõ, niſi corporaliter apprehendatur, &c.

e Sed primũ credo] Ego dicerẽ, ꝙ ſi eſt hæres ſu⁹ qui cõprehenſus eſt in inueſtitura prima,ꝙ pro aditione non teneatur ſoluere laudemiũ.probatur per id quod vult Sali.in d.l ſi.Vbi vult, ꝙ ille dicit nou⁹ emphyteuta,qui ſub priori inueſtitura nõ eſt comprehẽſus. Vnde infert, ꝙ ſi aliqs acceperit emphyteuſim ꝓ ſe, & nepotibus, ꝙ iſti filij,& nepotes non tenentur ad laudemiũ ſoluendũ dño, quia nõ tenẽtur petere inueſtiturã a dño, vt dicit gl. a.in ver.& debetur,in autentic.ſi quas ruinas C.de ſac.ſan.ec. Sed ꝓ noua inueſtitura ſoluit iſtud laudemium, vt nor. doct in d.l.ſi. igitur &c. Secus tamen eſſet de hærede extraneo inſtituto, quando emphyteuſis eſt perpetua, Quia ex quo noua inueſtitura requiritur, ſoluitur laudemium. Et ſic concorda opin.hic.Et iſtud tenet domi.Iaſ. in l.final.C. eodem colom.131.verſicu.quarto.& vide Specu.vbi ſupra,ver.113.qui idem videtur dicere, ſi bene ponderetur.

b L.ſi pupilli.] in § fin. Vbi negociorum geſtor ſi a ſeipſo non exegit,imputandum eſt ei, etiam ſi alios conuenire non potuit. Intellige,ſi omnia negocia iurat geſturus,vt ibi glo. Et adde l.ſi negocia, ff.man. & vide tex.ſingu.ſecundùm Bar ibi in l.ſi fundum,ff. manda.& Iaſ.in l.frater à fratre, ff de conditione indebiti in lectura, & in repetitione.

c Partem precij]Ideſt quo venditur res,puta ſi vẽditur res centũ habebit dominus pro laudemio duo. Quis autem ſoluat iſtud laudemium,Reſ ꝙ accipiens, & ſic emphyteuta nouus.Ita dicit gl.parua,in ver.ac

f Reſ Pe.vbi ſupra]Pro iſta opinione Pe.eſt gl.in d. l.fin. in verſi.æſtimationis,quæ dicit,Vel alio modo tradatur,puta titulo lucratiuo,vt per legatum,& donationẽ.& idẽ tenet ibi Sali.& Bal. in ca.literæ,pen. col. extra de dila. & hoc tene,quia Spec. non firmat ſe,licẽt dicatur hic,quod tenet contrarium.

L.ſi

l.is qui,ff.de leg.3. [a] ergo & donatarius. nec obstat qđ emphyteuta potest donare sine volũtate domini, quia hoc concesso non sequitur, ꝙ nõ debeatur laudemiũ. cõtrariũ tenet Spe. tit.de locato.§. nũc aliqua, ver.114. f.ꝙ non tenetur.

37 Secundus casus est,qñ res emphyteutica fuit vendita & tradita,post retradita fuit ex antiqua cã: [b] secus, si fuisset retradita ex noua,qa ista retraditio eẽt similis priori traditioni, in qua fuit vẽdita. Idẽ ad multitudinẽ traditionũ sequit̃ multitudo laudemiorũ. l. quicunque, [c] C.de ser.fug. Intellige ex noua cã: secus in antiqua, quia non videt̃ alia traditio, sed prima.

38 Terti⁹ casus est,qñ plures hñtes rem emphyteuticam cõem diuidunt eã inter se, qa cũ possint facere dñs irrequisito,vt no.Bart. in l.voluntas.C.de fideicõ. ideo non tenentur ad laudemium. Ratio,quia cã,pp quam prohibetur alienari in extraneum,est, quia extraneus habet necesse recognoscere dñm,vt no. in d.l.fi.quæ cã cessat, qñ vendit alteri emphyteutæ socio suo,& ideo nõ debetur laudemiũ ſm Guil. & Bar. per l.p diuersas,C. mã. qa ista ẽ alienatio necessaria. Alij tenẽt,ꝙ debetur, quia ante diuisionem nullus est dominus istius partis magis, q̃ illius, sed post diuisionẽ quilibet est dñs partis suæ.ff.de leg.2.l.Mæui⁹. §.duorũ.ergo vr̃ alienatio, sed tu tene primam opi. [d] Bar.quam no.in l. & ideo, ff.de condi.fur. nisi consuetudo sit in contrarium.

39 Quart⁹ casus, [e] qñ quis vẽdit, sed re integra discessum est a venditione, quia dñs non hẽt mittere nouũ emphyteutã ĩ possessionẽ: Sed tñ Pe.vbi s̃.dicit,ꝙ debetur,qa per eũ non stetit. ideo perinde est, ac si misisset.quod credo verũ de rigore iuris; Secus de ęquitate. Adde quintũ casum, qñ alienatio est necessaria, vtputa qa pr̃ dotat filiã,lnõ hñs aliã ſm Bar.in l. & iõ, ff.de condi.fur. nã solũ soluitur laudemium,quando alienatio est voluntaria.

40 Vtrum emphyteuta cadens a iure suo perdat meliorationes, [f] quas fecit in re? ℞.Pa. ĩ d.c.si.quòd sic. 10.q.2.hoc ius,& in d.l.2. C. de iure emphy.

41 Vtrũ emphiteuta cadat

a L.is qui,ff.de lega.3.] Ille text. non fecit ad propositum. Nam dicitur ibi,quòd is, qui fideicommissum debet, tenetur post moram non solùm ad fructus, sed etiam ad omne damnum, quod passus est fideicommissarius.

b Ex antiqua cã] Ad hoc põt ponere exemplum de eo,qui vendidit,vt statim redimeret, vel ꝙ retrouẽderet familię &c.de quo dixi supra.§ 24. Vel si fuit facta venditio cũ pacto.l.commissoriæ,vel addictionis in diẽ, quod pactum fuit appositum in principio, & resolutus fuit contractus per euentũ conditionis, de quo per Bald. & Albe.in l. ab emptione.ff. đ pac. Noua causa, qñ vendidi simpliciter, & postea reemi;quo casu semper dicetur nou⁹ emphyteuta.

c L.quicunque] Dicitur ibi, ꝙ si qs receperit seruum fugitiuum, debet dare aliũ seruum cum eo, quem receperit, vel 10. Et si plures receperit, debet dare tot seruos, quot vicib. recepit, vel 20. pro quolibet seruo.

d Tu tene primã opin.]Cum opi. Barto. transeunt communiter do. Et facit sing.pro limitatione tex. d.l.fina.C. eo in ver.& nè auaritia,q vult laudemiũ debet̃ solui dño. qđ.s.verũ est,si alienatio est volũtaria; sec⁹,si ẽ necessaria.Et ita etiam in spẽ no.ibi Ful.& Paul. de Cast. & d.Ias.in d.l.fi.col.130.

e Quartus casus] Vide supra.§.37.& 15.

f Meliorationes]Hoc ẽ verũ non solũ in emphyteuta priuati,sed ẽt ecclesiæ.hoc tenet Bel in rub.C eo. & in l.senatus.§.Mercellus,vbi p alios de leg.1. & ĩ c.1.§ si vasall⁹,& ibi Alua.hic finit lex, & Bal.in l.fi. §.fi.C.cõia de leg.& ĩ l.2.ff.de loc.& in l in sem.§ fi. ff.de rei ven.Idem tenet ẽt Bar. in l.colon⁹,in princ. ff.loc.Et gl.q̃ tenebat hoc nõ eẽ verũ in emphyteuta priuati,sed solũ ecclesię,reprehẽdit ibi Pau de Cast. hoc tñ est verũ,si emphyteuta e iure suo cedit pp canonẽ non solutũ,& sic culpa sua.Si aũt finitæ eẽt emphyteusis pp generationẽ, aut p tps insertũ, tunc melioramẽta nõ pderentur, ſm Spe.vbi s̃. versi. 131.& Bel.in d.l. fi §.fi. C. cõie de leg.& in c.1.§. si qs de mãso. đ cõtro.inuesti. & in d.l.senet⁹.§.Mercell⁹. & vide no. p Cuma. consil. 112. monasteriũ iure locationis perpetuæ. Adde Bar.in l iubem⁹. §.sanè,vlt per illũ tex.C.de sacr. san.eccl.ꝙ q̃uis non pdantur meliorament a emphyteusis finitæ p t̃ps,vel gñatio nẽ:tñ valeret pactũ factũ in contrarium. & iõ dicitse habuisse.q. de facto, cũ quædã ecclesia cõcessisset areã in emphyteusim hoc pacto, ꝙ ibi fieret ædificiũ,& ꝙ finita gñatione dicta area simul cũ ædificio trãsiret ad ecclesiam, ꝙ tale pactũ valebet,& debebat obseruari per illum tex. Sed quęro,nunquid durante emphyteusi emphyteu.possit tollere meliorame nta, quæ fecit? Bald.sing. in l. sed & si quid, in prin ff.de vsuf. tenet quòd non,si prohibuerit dominus ante,quàm eleuet, puta quia volebat ædificium tollere. Et dicit Bald. quod ista qõ erat tũc de facto. Contrarium.s.ꝙ possit tollere,dummodo per culpam suam melioramenta non perdiderit,vtputa finita generatione,tenet Bald.in cap. 1. §. si quis de manso, de controuer. inuestitu. Puto posse sic dici, quod vbi dominus non vult soluere æstimationem melioramentorum, quod tunc emphyteuta possit & durante, & finita emphyteusi tollere, & eleuare

ipsa

ex deterioratione rei facta ab ipso? R. Pe. vbi s. ꝙ sic [a] per tex. auth. qui rem, C. de sac. san. eccl. quia causa fin. cessante cessat effectus. l. adigere, ff. de iure pat. §. quamuis. sed causa finalis est melioratio, vt l. fi. C. de iure emphy. ideo cadit; ꝙ frãgenti fidẽ, fides frangatꝛ eidem. limitat Bald. hoc in d. authen. verum si deterioratio [b] sit notabilis quantitatis, & 2. ꝙ sit ad perpetuam deteriorationem fundi, vt esset in vinea, quæ nõ putatur, vel quando arbores inciduntur, secus, si solùm ad deterioratioñe fructuum, vt si ager non colatur, & 3. quòd talis [c] deterioratio procedat ex dolo, vel lata culpa, vel leui, [d] alias non.

42 Verum dominus possit propria autoritate expellere emphyteutam? Respon. Panor. in d. c. fin. dicit Cyn. post Accur. quòd non potest, [e] quia emphyteuta habet ius in re, [f] vt in l. 1. ff. si ager vectig. & ideo propria autoritate non debet expelli, facit. l. creditores, C. de pignor. hæc opinio est tutior. [g]

43 Verũ res ecclesiæ possit dari in emphyteusim? Respõ. vt supra, Alienatio, in prin.

EMPTIO, [h] & venditio est alienatio q̃dam, qua dominiũ, & possessio [i] rei venditæ trãsfertur per traditionem [k] ipsius domini, vel si non est dominus, vsucapiendi conditio in ementem pro ipsa soluto precio.

1 An aũt veniat sub nomi

ipsa melioramenta. Secus, si dominus vult soluere. Et adduco quod vult Bal. in l. in fundo. 3. no. per illum tex. ff. de rei ven. vbi dic t. ꝙ etiam eo casu, quo emphyteuta fecit expressum pactum, ꝙ in fine locationis possit tollere omnia melioramenta, & fine sua, certè si emphyteuta vult ipsa melioramenta tollere, ꝙ dominus offerẽdo æstimationẽ potest illum prohibere. Addo etiã, ꝙ in his casibus potest repetere quoscũque sumptus necessarios factos in re emphyteutica, dummodo non sint tales sumptus, q de iure ptineant ad ipsũ emphyteutam, nec compensat hoc casu fructus pceptos, quia illos habet iure dominij, Bal. in l. emptor, ff. d rei ven. per regulam, quam ibi colligit ex glos. singu.

a Rñ. quòd sic] Conclusio hæc ẽ vera tam in emphyteuta ecclesiæ, vt d. authen. qui rem, quàm in emphyteuta priuati, vt dicunt Cyn. & Pe. & d. authen. qui rem, & ibi Bal. Sal. & Pau. de Cast. & Bald. in l. diuortio. §. si fundum, ff. so. ma. licet Imo. ibi, sub dubio fortè videatur tenere contrarium, quia non reperitur cautum de priuato.

b Si deterioratio] Nisi sit illic pactum, quòd nõ possit expelli, etiam si sit deteriorata secundũ Spe. vbi supra ver. 89. quia valeret tale pactum.

c Et tertio quod talis deterioratio] Hęc tria etiam ponit Bal. in l. , C. loca. Fulgo. in consi. luci. ser Antonius, vide text. in l. si merces. §. conductor, ff. loca. ibi, deteriorem fundum faciat.

d Leui] Non tenetur emphyteuta de leuissima, quia contractus fit gratia vtriusque l. si vt certo. §. nunc videndum, ff. commo.

e Quod non potest] Hoc est verum in emphyteuta priuati; secus in emphyteuta ecclesiæ, qui postquam cecidit a iure suo per cessationem solutionis canonis per triennium, vel biennium, qui potest propria autoritate expelli, etiã si de facto resistat, facit text. in d. l. 2. in ver. repellere, C. eo. & per multa alia, quę adducit Barba. in d. c. potuit, & idem ibi tenet Imo. & Fran. Are. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. x. col. C. de acq. pos. & con. at. inci. diligenter & mature, & Ias. in d. l. 2. recitatis quinque opinionibus, idem tenet. Nec habet terminum, qui datur a iudice secundùm Bal. in c. 1. per illum tex. de contro. inter do. & vasallum.

f Habet ius in re] Istud ius est naturalis possessio, quam habet, a qua secundũ Cyn. nolebat posse expelli autoritate propria domini.

g Est tutior] Nã alias daret materia & occasio ad rixas & tumores contra l. aquissimum, ff. de vsu fru. & pp multa alia, quæ adducit Salic. in d. l. 2. & ibi Iaso.

h Emptio] Sciẽdum, ꝙ emptio, & venditio originem a permutatione sumpserunt. Permutabãt. n. primò res vt puta, ego hẽbã vinũ superfluũ, sed non frumentum, & tu ecõtra permutabamus, &c. Vel ego vestem, tu equum, &c. Sed qm̃ difficilè erat inuenire semper res necessarias, ideo fuit introducta pecunia, & ex altera merx. Quarum commutatio dicitur emptio, & venditio. hęc habentur in l. 1. ff. de contrah. emp. & ibi Bar. in §. fi. dicit, ꝙ est de iure gentium, quia oĩs gentes vtũtur eo. c. ius gentium. 1. di. §. ius gentium, Insti. de iure. natu. gen. & ci. licet emptio non ita incœperit, ex quo gentes esse cęperunt. Idem dicit de mutuo, qui fuit introductus de iure gentium, & non ciuili, sequitur Bal. & Salic. ibi, & est tex in l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iu. vnde male dicit gl. l. in eas causas, ff. de capi. dimi. volens, ꝙ emptio sit de iure gentium quoad æquitatem, tamen est de iure ciuili. Barba. in rub. extra eo. tenet contra Bar. & sequitur illam glo. in d. l. eas causas, vide eum. Sed tu tene Bart. Effectus huius conclusionis est, quia si est de iure gentium, non potest per principẽ tolli sine euidenti causa; secus, si esset talis contractus de iure ciuili, sicut dicimus de testamento, vt per Bald. & Mod. in l. si testamentum. C. de te. Vide Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. 5. col. Cõtractus etiam emphyteuticus, & feudum sunt de iure gentium secundũ Bald. in rubr. C. eo. quia consensu perficiuntur. verum est, ꝙ per consuetudinem requiritur inuestitura in feudo.

i Quę dominium & pos.] Hæc fit conclusio. Venditor, si dominus est, transfert in emptorem dominium per traditionem. &c.

k Per traditionẽ] Ista traditio non est nuda, vel meri facti, sed habet in se causam proprietatis annexã,

quia

ne vēditionis [a] oīs alienatio? Bal. in l. volūtas, C. de fideic. tenet ꝙ non, licèt in principio iuris ciuilis veniret, vt patet per l. statuli. §. Quintus, ff. de statuli. vide qđ dixi s̄. emphyteusis. §. 10. Aduerte hic, ꝙ emptio & vēditio trib. mo. ꝑficiť, vt no. gl. Insti. tu de emp. & vendi. in princ. Primò quò ad hoc, vt non possit disce di ab altera partium sit per conuentionem ēt conditionalē. 2. quātū ad periculū, quod trāsit ad emptorem, sit purè, vt j. §. 11. 3. [c] quò ad trāslationē dñij, vel vsucapiēdi conditionē fit tradendo rē vēditā. d. §. venditæ, Insti. de re. diui. l. clauibus, [e] ff. de contrah. empt.

2 Emptio & vēditio ñ aliter facit rē ēptoris, nisi aut ꝓciū [f] solutū sit, aut satis eo noie factū, vel aliter fidē đ ꝓcio habuerit venditor, & tradať res, vt l. qđ vēdidit, ff. đ ꝯhē. emp. nec ꝑt eē emptio sine ꝓcio, s. pecuniæ numeratæ, vt Inst. đ em. & vē. § ꝓciū. vbi aliud ꝓ alio dať,

quia per ipsam transfertur dominium, vel vsucapiēdi conditionem sm Pau. de Ca. in l. ex empto, ff. de act. empt. secus est in alio contractu, q̄ emptionis, vt commodati, locati, & hmōi, quia talis traditio tunc esset meri facti, quia non transfertur dominium, neque teneretur ꝓcisè ad dādū, sed liberaret soluendo interesse, vid. Bar. in l. stipulationes non diuidūtur, ff. de ver. ob. q 8 Pan. in c. cū Ioannes æremi. de fi. instr. vide Are in §. precium, Inst. de emptio. & vendi.

a Venditionis] Regulariter venit omnis cōtractus, per quem transfertur dominiū d. § Quintus, & ꝓbat tex. in c. 1. de conten. Iter do. & empt. in vsi. feu. & no. in l. 2. C. de vsuca pro emp. Hoc primo fallit, vbi fit commemoratio precij, quia tūc intelligitur de contractu emptionis, prout differt ab alijs contractib. l. 1. C de prædi. decu. si. de non alie. li. 10. l. a Abb in c. 1. de reb. ec. non alie. 1. col. Et in c. potuit, de lo. a & in c 2. de postu in fi. & no. Io. cit. de emp & ven. §. nunc dicendū. 2. ver. sed pone. Et dixi s̄. in prin. &c. Secūdò fallit in materia pœnali, vel restringibili, quia appellatione emptionis solus veniret cōtractus emptionis, prout differt ab alijs, sm Spec sing. d ver sed pone. Vbi si statutū dicit, si quis domum extraneo a perentella vēdiderit, liceat eius agnatis eodem precio intra certum tempus recuperare, ꝙ non procedit, si res sit data in solutum, vt ibi per eum. Firmat hoc Phil. Fran. in c. 1. de excess. prçl. lib. 6. Et Abb. in d. c 1 de reb. ec. non alie & Barto. in l. qui duobus, ff. de fals. Ex hoc infertur, ꝙ si io sentētia, vel decreto iudicis prohibeatur emptio, vel venditio, ꝙ intelligitur de emptione strictè, & sic non de alio contractu. Eo quia verba sententiæ, vel decreti iudicis sunt strictè intelligenda, in l. s. C. si plu. vna sententia. No. Bar in l. 1. C. quando pro uo non est ne. Tex. est no. pro ista illatione in l. si pupillorum §. si prætor, ff. de re eo. & idem dicendum est, si per statutum fieret ista prohibitio, vel etiā per legem. Vel etiam si prohibitio terminaretur ad contrahentes, inter quos prohibetur venditio, cū istud sit odiosum, & consequenter restringibile per vulgaiam. l. sed non vsque adeo, ff. si quis a pa fue. ma. Nam in eis non comprehēderetur alius contractus. Ita Bal. in l. voluntas, C. de fideicommiss. Clarius in consil. incip. Istud statutum terræ. Quod tamen intelligendum est, nisi lex, vel statutum venditionem prohibendo respiceret publicam vtilitatem, quia tunc ad impediendum alienationem fauore publico verba latè accipi debēt, & ample, vt omnem alienationem comprehendant, vt l. hoc modo, cum alijs §. ff. de cōdi. & de. Tertio fallit prædicta regula considerato communi vsu loquendi, quia non de omnibus contractibus, sed solùm de vulgari emptione intelligeretur secundùm Abb. in d. ca. quia vsus communis loquendi præfertur in quacunque materia ꝓpriæ significationi verborum. l. libertorum. §. quod tamen Cassius, de legat. tertio. vbi gloss. nota. dicit, ꝙ communis vsus derogat omni dispositioni in exaudiēdis sermonib. quam gl. commendat Ale. con 60 2. volu. visa legitima tiōe. Fallit quarto in casu sing. l. itē. §. idem intereit, de lega. 3 de testatore legāte omnes res ab eo emptas, quia nō venient res ad testatorem ex alio titu. pertinentes. & illum text. exclamat Ro. sing. 622. & hoc videtur propter coniecturatam mentem testatoris, vt illa in legatis cōuertantur, Quæ mens multum in proposito considerabilis est secundum Bal. in d l voluntas. 2. col.

b Etiam conditionalem] Et hoc modo conditionalis est perfecta, vt l. sicut ab initio, C. de actio. & obl. & hoc casu no. ꝙ existente conditione fingitur retro contractum fuisse perfectum, secundùm Bar. in l. necessario. ff. de pericu. & commo. rei venditæ. & vide eundem in l. prætor, & in l. qui balneum, ff. qui po. in pi ha. intellige. quod conditio retrotrahitur, si est casualis, secus, si potestatiua, vt dicta l. potior, & ibi Bart.

c Tertio] Adde clariorem gl. in l. 1. C. de peric. & cōmo. rei vend.

d Rem venditam] Ad hoc. l. si quis rem alienam. ff. de act. emp. Vbi ius superueniens venditori prodest emptori.

e L. clauibus] Dicit gl. ibi, ꝙ est generale, vt dominus tradens dominium transferat. Si verò non sit dñs, transferat vsucapiendi condi. §. item si quis Insti. de re. di. & per quas per so. no. acqui. §. ex his, ff. de acq. re. do. l. qua ratione. § item si quis.

f Precium solutum] Sed quid in alio contractu numquid dominiū trāsferatur merce de soluta, vel habita fide de ea? Bar. in d. l. quod vendidi allegat glo. in contrarium, & nihil determinat, sed in l. si seruus. §. locati, ff. de cur. dicit secundùm gl. ibi, ꝙ etiam si nō habeatur fides de precio, vel si nō sit soluta merces, ꝙ trāsferatur dominiū, & quod speciale sit in contractu venditionis, quod hic dicitur. & fa. ac text. in l. 2. ff. de pign. act. vbi si redditur res pignorata non recepta solutione, vel habita fide de ea, non remittitur pignus, & sic nō transfertur ius, quod erat apud dantē. non ob. §. venditæ, quia loquitur in cōtractu vēdōnis, cuius appellatione veniūt cæteri ꝯtct⁹. sequtur Bal. in l. licèt, C. loc. licèt Bal. tenuerit ꝯtriū in l. 2. C. de rsper. sed vide ipsū in l. traditionib. C. de pac. &c.

permutatio est [a] non venditio, ff. de contrahen.empt. l.prima.

3 Sed nūquid tradēdo rē vēditor videatur fidem haberī de precio? ꝶ.gl.ī dicta l.quod vēdidi.ꝙ sic nisi fortè emptor dicebat pecuniā habere ad manus,eū nō haberet,& sic tradidit,vt ff.đ pigno.act.l.si quādo. [b] Similiter habet fidē de precio, si dedit diē solutionis emptori,arg.l.ad solutionē, [c] C.de re iudi.

4 Verū quilibet, qui pōt vendere,possit fidē habere de precio,vt tradendo rem emptori transferat in eū dominiū? ꝶ.ꝙ nō procurator fisci, [d] ecclæ,& minoris,vt no.Bar.in l.à diuo Pio §.sed si emptor,ff.đ re iu.& Cyn. in l.inciu le,C.de rei vē.& est tex.iuncta gl.in l si procurator,ff.de iure fisci.not. Pa.in c.cum olim,el .1.de offi.delega.

5 Verū vendēs possessionē,vel domū, & huiusmodi,& quia emptor non habet preciū,tradit eam cum pacto, ꝙ donec sibi soluerit preciū, vult sibi soluat pēsionem debitam đ ea re, sed precio soluto nihil amplius vult,licitè possit facere? Respon. ꝙ sic, tex. est l. curabit, [e] C.đ act.empti.& vēdi. & secundùm Azo. in gl.Bal.& Bar.ibidem, & Salic.& Ang.in l.Iulianus,ff. de act.empt.& Io. de Ana. in c.ↄquestus,de vsur licèt etiā de iure canonum.& facit glo.in capi.conquestus, quam communiter sequuntur do.de vsur.nec ob.ꝙ loquitur de eo, q̄ est in mora post terminū, quia sic ī mora potest constitui à principio.& licèt aliqui theologi & legistę,vt Butri.ī d.l.curabit,dicāt vsurariū, qn̄ solū ꝑcipit fructū,qa nō soluit:secus,qn̄ đ pecunia sua lucrat' fuisset, vel ex ea aliquā vtilitatem fecisset, qa tunc habet locū prima opi. tamen mihi videtur,ꝙ simpliciter prima opinio sit vera, quia nihil iniustum fa-

a Permutatio est]Nunquid si permutaui librū meū cum tuo, hoc addito, ꝙ dares mihi etiam 10. Quis contractus erit iste? Bart.in l.si emptione,in prin ff. eod.dicit,quòd est contractus emptionis,quia attenditur id,qđ principař agit.Et adde Bal.ī l.1.C.de re.permu.Et in prelu.feu. Et vide Barto.in l.Arist. ff. de dona. vbi dicit se vidisse quæ de facto.Papa concessit posse vendere de bonis monasterij ex certa causa Abbas vendidit fundum pro centum,& pro certa petia terræ, opponebam,ꝙ non potuit,quia erat permutatio, sed contrarium decidetur,quia principaliter fuit celebrata venditio; vide Angel. in l. creditor, ff. de statu hom. Et vide.cap.ad quæstiones, de rer. perm. & ibi Ca. no. In dubio autem inspicitur, quid plus valet vt si valet plus res, quæ datur pro re, quā pecunia, fit permutatio,si autem non apparet, quæ sit maior pars,tunc iudicabitur contractus innominatus, vt dicit Bart. in l.1.ff de re.permu.& ibi Ful. & Imo.in d. l.Aristo.Ias.in d.l. 1.ibi,Pau.de Ca.summar.

b L.si qn̄]Qui restituit pignus sperans se statim recepturum debitum,si non recipit, non censetur ius pignoris remisisse Et Bart. ibi not. istam l.ad materiam, quando emptor dicatur habere fidem de precio. Et hoc Bart. & Ange. in l.si cum dotem.§.si.ff. sol.ma.& ibi Alex. post Bar. Et Bar. latè in l. à diuo pio.§.sed si emptor,de re iud.& Bal.in l.ciuile,C.de re iudi.& Bal.in l.ciuile, C. de rei ven.& in l. si non donationis,C de contrahen.emp.

c Ar.l.ad solutionem] Est enim ibi casus,quod ille qui petit dilationem ad soluen. videtur acquieuisse sententiæ. Et sic ad propositum, ꝙ si dedi diem ad soluendum,videtur,quod fidem de precio habeam. Et verum videatur renunciatum appellationi, Vide ibi Alex.in apost.post.Bar.ibi.

d Procurator fisci]Ratio est quia non possunt vendere nisi ex causa,vt creditoribus satisfiat, quā causam non implent,habendo fidem de precio.Ita dicit Bar.in §.sed si emptor.Et Adde Alex.con.81.3. li.Si erat procurator.Et tunc aut est generalis; & potest, l.cuicunque, ff. de insti. Aut est procurator specialis; & tunc aut fuit constitutus, vt venderet certo precio; & tunc non potest habere fidem de precio, quia excederet formam mandati; aut fuit cōstitutus simpliciter, & aut ob certam causam,quę non fuit secuta, & non potest habere fidem de ꝑcio, vtputa,constitui procuratorem ad vendendam certam rem vt satisfaceret creditoribus. Si verò non fuit expressa certa causa, tunc potest habere fidem de ꝑcio. Sed dubium est,quid si procurator cōstitutus ad vendendum confitetur se habuisse precium? Barto. in d. l. si procurator fisci, videtur sentire, quòd non sufficit, quia aliud est recipere precium,& aliud cōfiteri. Facit text. not.in l.2. C. de quadri. præscri. Vbi dicitur, ꝙ si procurator fisci confitetur se percepisse precium ex re vendita, confessio probat solutionem etiam contra fiscum. Et eodem modo videtur dicendum in procuratore ecclesiæ. Sed concordando posset dici, ꝙ si fuit constitutus, vt venderet pro certo precio, vel ob certam causam,& tunc procedat primum dictum. Si verò simpliciter, & procedat secundùm.

e L. curabit] Et ibi gloss. dicit in ver.ratio. Quæ adeo iusta est, vt cum quasi interesse iure petantur, etiam iure canonum obtineat, quod hic dicit, & ibi sequitur Barto.facit quod not.Bald. in rubrica, C.de vsur.Et Barto.& Bald.in l. 2. C. de vsur. vide infra,vsura.1 §.18 Et Bart.no.ex illo tex.in d.l.curabit,ꝙ in contractib. in quib. vltro citroque aliquid additur,si vnus implet contractū ex parte sua, alius nō,tūc est ī mora re ipsa sine interpellatiōe. Hoc tn̄ est verū,si emptor hēt rem,& fructus; secus,si nō lucraretur fructus secundùm Cyn. in l.si minorem, C. de in inte.re.Fallit tamen in minore,vt d.l.curabit

a Si nolo] Videtur sentire, quod venditor retinet in se dominium partis possess. Vt dixi infra, vsura. 1. §. 18. Et adde tex. qui concordat cũ d. l. curabit, in l. 3. C. de vsuris. Valet ergo venditio, sed in præiudicium vendentis, vt ibi per glo. Et ambo committunt furtum, si scienter faciũt. Et de materia illius glo. vide Bart. in l. 2. C. de empto. & vide gl. no. in l. Irē si res, ff. de alie. iud. mu causa fa. Et Bar. & Alex. i l. 2. ff. d pig. actio.
b Vendere q cleticia non liceat, vide Con. Tri. sess. 22. c. 5. d ref.
c [Quinto] Fallit si sunt plures tutores, & vnus emit cũ aliorũ autoritate, vt no. i l. 4. §. 1. ff. de autho. tu. vel ẽt qñ apertè emit, & bona fide, vt in l. pupillus. § sanè, ff. de auto. tut. secus, si clã & mala fide. l. nõ æstimo in arg. ff. de admi. tut. l. pup. § sanè, ff. d auto. tut. & l. fin. ff. de ri. nupt. melius facit l. si t. i. en ptione. §. si ff. de contrah. emp. multo magis vxor eius facere potest. Et hæc distinctio habet locum i omni officio publico, vel priuato, aliàs punitur. ff. de contrahend. empt. l. non licet.

cio si nolo a tibi dare possessionẽ meã, vt fruct9 tuos facias, nisi dederis mihi pcium, etiam si illud volebam seruare in capsa.

6 Quæ non b pñt vendi? R. multa. Primò spũalia, & de hoc. vide infra, simonia. Secundò liber homo, dic vt infra, seruitus. S. 1. Tertiò illa, quorũ vsus ẽ solũ mal9, vt supra, Ars. Quartò res aliena, de quo vide in gl. l. rem alienam, ff. de contrah. emptio. quomodo autem teneatur q emit, Vide infra, restitutio 1. in verbo, emens. Quintò c res pupilli non possunt emi a tutore. l. cum ipse, C. de contrah emp. & vend. hæc no. in l. si emptione, S. 1. ff. de contrahend. emptio.

7 Quo precio, pñt vendi, vel emi res? R. q licèt variæ fuerint opinio. tam legistarum in l. 1. C. de episcopa. audi. quàm Canoni. in capi. 1. & c. cum dilecti, de emptio. & vendi. tamen (saluo meliori iudicio) secũdùm quod colligo ex dictis Sco. in 4. dist. 15. dico, q res tanti vendi potest, quanti emptorem inuenit. & è contrario emi potest, quanti vẽditorem inuenit, dũmodo hæc quatuor concurrant. d Primum scientia, scilicet q nulla sit deceptio ex parte alterius, sed quilibet ipsorum agnoscat rem, & eius qualitatem, & valorem Facit gloss. penul. in l. mortis cã capimus. e §. si ff. de dona. causa mor. Secundum libertas voluntatis, sc licet q non faciat ex tali necessitate, quæ excludat rationem voluntarij. quomodo autem possit perpendi, quòd non stat voluntariè, considera, si talis res pertinet ad necessitatem vitæ, sicut sunt granũ, medicinæ, f vinum, vestes, domus, & huiusmodi, sine quibus viuere quisque nõ potest, quia talia non possunt vendi ad libitum, sed iustum precium debet taxari, attẽditur etiam, quòd non sit libera voluntate, quando quis vendere, vel

d Quatuor concurrant] Nota tamen pulchram distinctio. Pa. in c. 1. de emptio. & vend. vbi distinguit, q aut res sunt expositæ venales, & sunt necessariæ ad vitam humanam & tunc iusto precio coguntur vendi, Quia interest superioris prouidere necessitatibus subiectorum, & reipublicæ, & in istis debet intelligi tex. in d. c. 1. Ex quo infert Bal. in l. 1. C. de episco. audi. q cum vita hominis non possit duci sine vestimentis, & sine hospitio, possit statui in eis, vt in pannis, & in domibus aptis ad locandum, certũ precium. Et sic fuit Paduę actum. Aut non sunt necessarię: & tunc non potest quis compelli. Et tunc militat regula, q quilibet in re propria est moderator & arbiter. l. in re mea, C. man. cum si. Ad hoc. l. inuitum, & l. dudum, ff. de contrahen empt. Imo videtur, q nec Iudæis &c l. nemo exterius, C. de Iudęis, & vide in l. nec emere, C. de iure deliberandi, & in l. non enim, ff. rerum amotarum, vide not. per doct. in l. 1. §. cura carnis, ff. de officio præfecti vrbis. & Bar. in l. annonam, ff. de extraor. crimi. Ang. in l. si pendentes. §. super cloacarijs, ff. de vsufru. &c. Aut res nõ sunt expositæ venales. Et tũc si sunt necessariæ ad vitã humanã, & tũc cõpelluntur vendere habentes. Rõ, quia tempore necessitatis oĩa sũt communia. ca. si quis, de fur. c. discipulos, de cõs. dist. 5 & vide gl. in c. sicut hi. 47. dist hæc ille, Secus in altjs rebus &c.

e Capimus] quã tex. ibi notat Barto. ex quo colligit arg. quod res tãtum valet quãtum vedi potest homini eius conditionem scienti. Et illam gl commendat Bald. in l illud, C. de colla. & vide Alex. in l. pcia rerum, ff. ad l. Falci. vnde si quis sciens stum preciũ rei, & offert aliquid vltra, attento q isto casu cessat deceptio, ille talis legitime retinere illud, quod vltra donatũ est, ar. l Campanus, ff. de ope. li. facit l. Cum donationis causa qs vendidit pro modico precio, non auditur volens venire contra voluntatem. Ita firmant Imo. & Abba. in capi. 1. de emptio. & vendi. duct solum argumento. c. scienti, de reg. iur. lib. 6. vide Feli. in cap. cum causa, de testibus.

f Granum, medicinæ] Idem do. Anto. in c. quia plerique, de immu. eccle. & Pan. ibi, qõ 10. dicit, si donauit exactũa, quia eo casu tenetur recipiens ibi facere conscientiam, & in fin. q. ponit exemplum de medico, cui si venditur aliqui l ab infirmo, datur remedium ad rescindendã venditionem, qa videtur facta non liberaliter, sed propter infirmitatem euadendã, text. est in l. Medicus, ff. de vari. & extraordi. cogni. Vnde illud plus repeti potest in vtroque forõ secundùm Panor. vide Feli. in capt. dilectus, priuio de limo. Et facit ratio, quia in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam, ff. de adi. leg. gloss. in verti.

emere vult tali precio propter euitandum notabile, & enorme damnũ, nã qñ quis nisi venderet tali precio, vel emeret, esset incursurus, puta amissionẽ maioris partis suorum bonorũ, vel notabiliorem, certè ista necessitas, & omnis timor, qui cadit in constantem, excludit libertatem voluntatis, secundũ no. in ca. cũ locũ, de spon. & in c. abbas, quod me. causa. Secus ĩ minori metu. nam dicit Sali. in aut. ad hęc. [a] q. 21. C. de vsu. ꝙ est contra charitatẽ addere afflictionẽ afflicto, quod non licet, lege diuus ff. de offic. presi. Tertium, ꝙ sit prudens, [b] quia magna mentis leuitas redderet cõtractum illicitum. Quartũ, ꝙ ille, qui vendit, vel emit plus debito, possit donare, arg c. 2. de don. si verò hæc quatuor non concurrunt, tunc non licet emere, vel vendere nisi iusto precio, & scienter notabiliter plus vendens, vel minus emens peccat mortaliter, [c] & tenetur ad restitutionẽ, [d] quod quidem, precium [e] debet attendi ẽm cõem ęstimationẽ, vt dicit l. precia, ff. ad l. Fal. no. glo. in c. hoc ius. 10. q. 2. & eam sequuntur cõiter doc. Quomodo aũt ista ęstimatio debet fieri, qñ nõ est cõitas talis commertij, dico, ꝙ pensatis raritate, laborib. & periculis iudicio boni mercatoris determinabitur, qͣ alia regula non põt dari, & hoc in re mobili. in immobili verò ęstimat̃ ẽm fruct⁹, ẽm gl. & Bar. in l. 2. C. de rescin. vendi. quẽ sequunt̃ communiter doc. & tali precio deberet vẽdi & emi, de hoc vide infra. æsti matio. §. 1. cum seq. Si tamẽ prædicta concurrant, credo similiter vt mobiles emi posse, & vẽdi, & not. q̃ quo ad valorẽ attendi dẽt tẽpus contractus emptionis, vt in d. ca. cum dilecti, & d. l. 2. C. de rescin. vẽ. nisi sit dubiũ, an tpe solutionis sit plus valitura, ẽm ꝙ dicã infra vsura. 1. § 33. Aduerte tamen prædicta non habere locũ, qñ plus vẽdit̃ ratione tẽporis, quia preciũ non soluitur, qͣ licèt foret sciẽs & volẽs, tamen non excusaret vsurã, vt plenius infra. vsura. 1. §. 58. dr. vide etiam quod dico supra, dol⁹. §. 9. Limita et prædicta nisi in casu, de quo infra. §. 10.

8 Verũ vẽditor [f] teneat̃ dicere defect⁹ [g] secretos emẽti? ℞. vt colligo ex dictis p Ang. ĩ l. si qs cũ aliter. ff. de ver. obl. & Pa. in c. iniustũ,

verſi. liberaliter, in cap. reletum, de præben. & quod not. Bar. in l. 1. ff. de donatio.

a Sali. in authen. ad hoc] & subdit vnum bonum verbum, s. quòd si talis est neccesitas, ꝙ venditio, siue emptio non potest vlterius differri, tunc non licet vllo mõ viliori precio emere, vel cariori vẽdere, qͣ quãtum in maiori necessitate videt fratrẽ suum, tanto maiorem charitatem debet ei pbere, vel saltem opus pietatis nõ minuere.

b Quod sit prudens] Puta, mulier, rusticus, siue iuuenis, & similes, quib. non creditur, ꝙ ex liberalitate vendant, sed imputatur magis leuitati & ideo esset restituendũ eis, qđ minus iusto precio a talibus emptum est, vel pl⁹ iusto precio venditũ, ita firmat Inn. in c. cum cõtingat de iureiu. Intellige tñ, qñ istæ personę non essent sagaces, quia tũc nõ præsumitur ĩ eis donatio, secus si essent sagaces, vide d. Ant. & Ab. in d. c. quia plerique. 10. q. Idem sensit Bal. in l. 2. C. de rescin. vendi. licet Barb. dubitauerit de hoc in c. Rai. de test. col. 13.

c Peccat mortaliter] Quia cum sciẽter proximũ decipiat, & auferat sibi suum, vr̃ facere cõtra præceptum domini, Non furtum facies.

d Tenetur ad restitutionem] Barba. in c. 1. extra eo. tit. dicit se consuluisse, ꝙ vendens plus, quàm res valet, dũmodo nõ excedat dimidiã iusti pcij, vel emẽs minus iusto pcio, si est infra dimidiã iusti pcij, ꝙ nõ tenetur ad restitucioné, qui alleg. multe pcipuè do. Ant. & Pan. in c. quia plerique, de immu. eccle. 10. q. Idem videtur tenere d. Fran. de Are. in c. cũ causa, de testi. Tu tñ tene id, qđ hic concludit̃, & sic tenet Sco. in 4. di. 15. q. 2. ar. 2. S. Tho. 2. 2. q. 87. & ibi respõdent ad l. in causæ, de mino. do. Anc. & Pan. in c. in ciuitate, de vsu. Ioan. de Fantu. in d. c. hoc ius, & Ioan. Calde. in d. c. fi. de vsuris. Dixi supra, dolus. §. 9. Ad motiua Barba. facilis est ratio, si attendamus id, quod vult iustitia, & ęquitas, & lex diuina. Confirmat̃ cõclusio hæc facta per glo. hic allegat. in c. hoc ius, sic inducendo, ecclesia non debet plus iusto emere, vel vendere, aliàs tenetur ad restitutionem; ergo idem erit in quolibet Christiano, facit ca. 1. extra eo. & probo sic, non licet ecclesiæ, quæ est corpus, ergo nec membris licebit, & hoc tenent d. Anto. & Ioan. de Ana. in c. in ciuitate, de vsuris, qui dicũt quod illa glo. habet locum in clericis. Item hoc non congruit bono viro, l. semp in contractibus vbi gl. ff. de reg. iuris, ergo &c.

e Quod quidem precium] Ista cõis ęstimatio potest dici, ẽm q̃ res publicè venduntur in mercato, vt cap. 1. de emptione & venditione. vide no. tex. & ibi Barto. in l. septem, C. de erogacio. milita. anno. li. 12. Ita pbat tex. i d. c. cum dilecti, & l. si ea, C. de vsu. & l. sancim⁹. §. fi. C. de don. & tex. in c. in ciuitate, de vsur. & nõ est intelligendũ si pcisè, qn cõsideret añ & post, vt dicit Bar. in l. precia rerum, ff. ad l. Falcid.

f Ad hoc Cate in præce. non fur. fac. c. 2. Pet. Ven.

g Dicere defectus] Est sciendum ꝙ emptori contra venditorem competunt duæ actiones in casu huius §. prima dr̃ actio redhibitoria, quæ cõpetit emptori qñ seruum, vel animal morbosum emit, vt vẽditor

ipsum

Ipsum recipiat, & precium restituat. Nam si emptor sciuisset esse morbosum, nullo modo emisset, & hæc actio durat sex mensibus. l. 1. ff. de ędil. ædict. & dicitur redhibitoria, quia fit redhibitio, & reditio, quia res, & precium redeunt in priorem statum. l. reddere, ff. de ędi. edi.

de re. pmu. cũ distinctione ꝙ aut si sciret, nullo modo emeret, puta quia equ⁹ hẽt defectũ talem, ꝙ poti⁹ staret sine equo; a & tunc nullo modo, licet celare. Si verò emeret, licèt non ita libenter, tunc si nullũ periculum immineat, vel dãnũ emptori, & res non vendatur vltra iustum preciũ, attento defectu latẽtẽ, & emptor sit industrius, non tenetur reuelare, b nec peccat non reuelando, quãdo solũ facit, vt iustum habeat precium, & quod dico de defectu, intellige de mixtura c alterius rei, vt puta vino limphato, speciebus, quibus immiscetur aliud, quã æstimetur. si autẽ imminet

J si hæres, de excep. rei indi. alia actio dr̃ Quanto minoris. Et ista competit emptori empturo, licèt sciuisset viciũ rei sed dat, vt fiat restitucio partis ꝓcij, quã minoris fuisset emptur⁹, si viciũ sciuisset. Et ista actio cõpetit intra annũ vtilẽ. Et ista est duplex ciuilis & pretoria. prima datur vt pro tigno vicioso vendito. prætoria, datur nisi pro seruia, & animalibus morbosis, vł viciosis venditis, vt l. 1. § 1. ff. de ædi. acti. & vna respicit precium singulare respectu emptoris. Alia verò precium commune, vt in l. 1. in princ. ff. de actio empti. exemplum in seruo homicida vendito, quem ciuis si sciret, non emeret, tirãnus aũt sic. hæc Bar. in l. Iulianus, in principio. ff. de actio. emp. Et istę actiones ędilitię, fuerunt æditę ab ædilibus. i. ab illis officialibus Romanis, qui præerant rebus ædilibus, & statuebant, nè res morbosę venderentur. Vnde statuerunt in remedium istas duas actiones.

a Potius staret sine equo] Pone exemplum, venditor dixit emptori. Vendo tibi equum cum suis superossis, & suis magnis vicijs, nec volo in aliquo teneri facta venditione, intra modicum tempus reperitur, quod equus dolet in spatula, quem dolorẽ non ostendebat tempore contractus, quia erat calefactus. An teneatur venditor? Et videtur quod non, ex quo pactum fuit appositum, ar. capitulo penultim. de commo. contrarium sentit Specul. & clarius ibi Ioan. Andr. in additio. titu. de emptio. & venditio. §. Nunc dicendum, versicul. quid si venditor, per text. & ibi no. in l. tenetur, in fin. & in l. quęro, ff. de actio. empti: & ratio est, quia videtur emptor fuisse in dolo non exprimendo illud vitium in speciali. Nam in generali sermone non exprimitur quis velle renunciare ei iuri, cui in speciali, non renonciasset, ar. in l. Sed & si quis. §. quęsitum, ff. si quis Abb. idem tenet in ca. caut. cum contingat, de iureiurand. in antepen. col. & Paul. de Cast. in l. pacisci, ff de pact. & gloss. in l. ea commendandi §. fin. ff. de contrahen. empti. ponit exemplum de eo, qui vendidit equum, de quo dicebat, quod nolebat ascendere arborem, scilicet quia nolebat ascendere pontem, siue portum ad transeundum flumen. Idem Areti. Insti. de iure natu. § præto rum, subdit Specu. vbi supra ꝙ hæc sunt vera, quãdo in contractu venditionis expressit omnia vicia in generali, licèt ante contractum multum commendasset equum, & sanum asseuerasset. & tunc si emptor potest probare venditorem sciuisse morbum, vel viciũ in equo non proderit ei pacti except o aduersus emptorem contra illum agẽtem redhibitoria, vel quanto minoris. Secus tamen secundùm aliquos, si ante contractum exprimendo defectus in genere protestatus est se nolle teneri, Quia fortè pactum sibi prodesset, ar. tex. in l. quærit, § si venditor, ff. de ædi. edi. & hoc casu aget redhibitoria. Aliam quæstionem ponit Specu. vbi supra versi. quid si vendens, De eo, qui expressit vicium equi, quód sciebat, sed cum illo vicio expressit alia, quæ equ⁹ non habebat, puta, vendo tibi æquum pro clauado, pro lunatico. & vidẽs emptor, ꝙ non erat clau dus, &c. credidit, nullum viciũ habere, & emit, tamẽ comperto vicio potest agere redhibitoria, quia insidiosè expressio talis facta est &c. d. l. ea quæ. § si. & idem tenet Ab. in d. c. iniustum, dicens hoc esse not. quia quotidie practicatur. & sequitur Bar. Bal. in c. cum dilecti, de emp. & vend.

b Non tenetur ei reuelare] Tu dic secundùm Cyn & in l. 1. C de ædi. act. & Pa. in d. c. iniustum, Aut morbus est notus tam emptori, quàm venditori, & non competit aliquod remedium, quia scienti & volenti non fit iniuria, neque dolus, in d. l. 1. § si intelligatur, ff. de ædili. ædic. l. pacisci, ff. de pact. Aut vterque ignorauit, & competit actio quanto minoris. Non aũt ad totum damnum. l. tenetur, ff. de acti. vend. vel etiam redhibitoria si nullo modo emisset patefacto vicio. Aut alter tantùm sciebat, vt emptor & sibi est imputan. ratione prædicta. & si venditor, tenetur ad omne interesse, quod inde passus est emptor, non solùm ad precium. l. Iul. in princ. ff. de act. emptio nisi interuenisset pactum speciale, ꝙ non teneretur. d. l. pacisci, ff. de pac. & viciũ dicitur patens esse, quando quilibet aspiciens potuisset perpẽdere aliàs est latens.

c Intellige de mixtura] Aduerte, ꝙ tex. in l. 1. C. de condi. pub. horre. lib. 10. & ibi Bar. & Ang. vult, ꝙ liceat cuique frumento bono corruptum miscere, ibi dicit Bart. ꝙ laici dicerent esse peccatum, quod non est verum, quia fit lege permittente, ergo non debet esse peccatum, l. Gracchus, C. de adulte. & Angel. ibi notat pro aromatarijs immiscentibus cęram corruptam cum bona, quia non dicuntur artem falsificare, & multa addunt, vt ibi per eos. sed in contrarium est veritas, & Angel. fuit sibi contrarius, nam in l. annonam, ff. de extraordina. cri. per illum textum dicit puniri vendentes al immixtum cum lapillis albis, vel frumentum cum auena, vel frumentum corruptum cum bono, vel immiscentes vinum malnaticum cum alia specie vini. & idem de aromatarijs corrumpentibus aromata &c. & hoc idem sequitur Barbat. in capitulo 1. extra de emption. dicens, quòd illa l. 1. habet locum in fisco, vt patet in text. & non in alijs. Adde tu, quod illa lex & id quod dicunt Bartolus & Angel. ibi est contra legem diuinam, scilicet diliges proximum tuum &c. & contra legem naturalem capi. 1. 1. dist. Item contra bonum

commune, ideo S.Tho.2.2.q.77.tenet, ꝙ nulla fraus concessa. Idem Sco. in 4. dist. 15. vbi dicit, ꝙ neque in substantia, nec in qualitate, nec in quantitate permittitur fraus.

periculũ, vel damnũ [a] emptori, seu alteri, tenet manifestare; aliter tenetur ad restitutionẽ dãni, si accideret, [b] arg. l. in rebus. §. item qui sciens, ff. commo. & l. Iulianus, in prin. ff. de acti. emp. Aduerte tñ, ꝙ si vendens intendit vendere vnã rem, & emẽs intendit emere aliã in substantia, nõ valet venditio, vt si vendens intendit vnũ agrũ vendere & emens alium emere. [c] l. in venditionib⁹, ff. de contrahẽ. emp. Idem dic in materia, vt si vendatur aurichalcũ pro auro. d. l. in venditionibus. §. fi. Idem dicit in qualitate substantiali, puta in domo, quæ est cõbusta, ar. l. qui tamen. [d] ff. de contrahen. emp. Secus in qualitate accidentali, vtputa ĩ agro sterili, quem credit vberem. 18. quæst. 1. §. his ita [e] respondetur. 2. ver. fi. Fraudans verò in quantitate, puta in falsa mensuratione, [f] vt faciunt tabernarij, qui non implẽt mẽsuras, vel ĩ numeratio-

a Periculum, vel damnum] Vt si vendatur domus ruinosa, herba venenosa. Damnum, vt si plus eam emat, quàm valeat considerato vitio, &c.

b Si accideret] puta ad ędiũ ęstimationem si initio tigni corruerũt, vel ad interessa pecorum, si perierũt d. l. Iulianus. In vase vendito fracto, vt si est copa argentea, siue ignorans, siue sciẽs tenet ad totale interessa. l. sed addes. §. 1 ff loc. & idem in locato. §. sed si vas, ibidem; ita Bar. in d l. Iulianus.

c Et amens alium amere] Hoc tenet Sco. & S. Bona. in 4. dist. 27. quęst. 1. Verum autem impediat contractum emptionis, vide Bar. in l. 1. ff. de ..fli. procura. Cæsa in l. si quis in fundi vocabulo, de leg. 1. in l. in nomine, C. de testa. in l. demonstratio falsa, de conditio. & damon. post gl. & alios, in d. l. in venditionibus. Da vino tamen pro aceto secus, quia eadem est substantiæ qualitas, quæ ibi vocatur vsia, vini scilicet & aceti, quò ad saporem, licèt acetum fortius sit, tamen additur ibi, prope vsia est, quia vinum est calidum & humidum, & acetum est frigidum, & siccum &c. Fallit etiam nisi acetum esset ab initio, vel tempore contractus, quia emptio nõ valerat. In his tamen casibus venditor tenetur ad interesse, vt l. si sterilis §. quamuis, ff. da act. emp. vbi text. apertus.

d Ar. l. qui tamen] Melius facit l. cum ab eo. §. fin. ff. da contrahend. empti. vbi dicitur mensam argento coopertam mihi ignoranti pro solida vẽdidisti imprudens, nulla est amptio, pecuniaq; eo nomine data condicatur. Et glo. dicit, ꝙ non est amptio, quantum ad rem. i. æs, tamen dicitur aliqua esse emptio fauore emptionis, ve non dacipiatur, vt §. fina. Insti. da contrahen. empeio. vbi si vandidisti mihi rem sacram pro profana, Ago ad interesse, & sic intelligatur. l. quid tamen. Et quod dicitur hic, vt non valeat quantum ad rem, sad quantum ad hoc tanet, vt contra te agere valeam.

e §. his ita] Idam, si quis cradit accipere in coniugẽ castam, & accipit meratricem, tenat matrimonium. Sicut qui credit accipere diuitem, & accipit pauperem. Fallit tamen hoc casu secundùm gl. ibi nisi possessio produceret herbas pestiferas; tex. est in l. si prædium, in sacundo dicto. C. da ædil. actio. Datur enim ibi redhibitoria.

f Falsa mensuratione] Tu adde, ꝙ error in pondare impedit translationẽ dominij. Et hoc summè ponderat Bar. in l. arbitrio. §. de eo, ff. de dolo, pro mercatoribus vendentibus lanam ad pondus, & similla. De hoc etiam glo. ꝙ debent puniri de falso, in c. vt mensuræ, extra da emptio. & vendi. Et Bal. vbi supra ponderat eam contra tabernarios vendentes mensuris iniustis &c. Et circa istum. §. sic legaliter expositum, vt forma li⁹ habeatur materia, qa ast vtilia, Sciẽdũ est fm S.Tho. 2.2.q.77. art. 2. ꝙ circa rẽ, q̃ venditur, duplex defect⁹ cõsiderari põt. Vnus fm speciem rei, & hunc quidem defectum, si vẽditor cognoscit in re, quam vẽdit, fraudem cõmittit in vẽditione; vnde venditio illicita redditur, Isa. 1. argentum tuum versum est in scoriam, vinũ tuũ mixtum est aqua. Ali⁹ aũt defectus est fm quantitatem, quę per mensuram cognoscitur, & ideo si quis scienter vtitur deficienti mensura in vendendo, fraudem cõmittit, & est illicita venditio. Vnde Deute. 25. Non habebis in sacculo diuersa pondera maius & minus, nec arit in domo tua modius maior, & minor. Et postea subditur. Abominatur enim dominus eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam. Tertius dafectus est ex parte qualitatis, puta si aliquid infirmum vendatur, quasi firmum & sanum. Quod si quis scienter fecerit, fraudam fecit in venditione. Vnde est illicita venditio. Et in omnibus talibus non solùm aliquis peccat iniustam vanditionem faciendo, sed etiam ad restitutionam tenetur. Si varò eo ignorante aliquis prædictorum defectuum in ra vendita fuerit, venditor quidem peccat, quia fecit iniustũ materialiter. Non tamen eius operatio est iniusta. Tenetur tamen cum ad eius notitiam peruenerit, damnum recompensare amptori. Idem intalligẽdum est ex parte emptoris. Quid autem si quis vendat aurum Alchimicum? Respon. ꝙ aurum, & argantum non solùm chara sunt propter vtilitatem vasorũ, quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmodi, sed etiam propter dignitatẽ, & puritatem substantiæ ipsorum. Et idao si aurum, & argantum ab Alchimistis factum veram speciem non habeat auri, vel argenti, est fraudulenta, & iniusta venditio, pręsertim cum sint aliquæ vtilitates auri, & argenti veri secundùm naturalem oparationẽ ipsorum, quæ non conueniunt auro per Alchimiã sophisticato, sicut quòd habeat propriatatẽ lætificandi, & contra q̃ pisdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequantius enim potest poni in oparatione, & diutius in sua puritate permanet aurum verum, quã aurum sophisticatum. Si autem per Alchimiam fieret aurum varũ, non esset illicitum ipsum pro auro vendere, quia nihil prohibet artam vti aliquibus naturalibus rebus causis ad producendos veros, & na-

& naturales effectus, ficut dicit August. 3. de trini. de his, quæ fiunt arte dæmonum &c. Ambro. de offic. regula iustitiæ manifesta est, quòd a vero non declinare virú deceat bonú, nec damno iniusto afficere quẽquam, nec aliquid dolo annectere rei suæ. Ad illud quod principaliter quæritur, vtrum teneatur dicere defect⁹ &c. Respond. ꝙ dare alicui occasioné periculi, semper est illicitú, quanuis non sit necessarium, quòd alter alteri semper det auxiliú, vel cõsiliũ pcinés ad aius qualemcunque prouocationé. Sed hoc solú in aliquo casu determinatè, puta cũ elius eius curæ subdatur, vel cũ nõ põt ei per alium subueniri. Venditor autem, qui rẽ vendendã proponit, ex hoc ipso dat emptori damni, vel periculi occasioné, ꝙ rẽ vitiosam ei offert, si ex eius vitio damnum, vel periculum incurrere possit. Damnum quidem, si propter huiusmodi vitium res, quæ vendenda proponitur, minoris sit precij, ipse verò propter huiusmodi vitiú nihil de precio subtrahat, periculum, si ꝓpter huiusmodi vitium vsus rei reddatur impeditus, vel noxius, vt si vendatur æquus claudicans pro veloci, vel domus ruinosa pro firma, vel cibus corruptus, vel venenosus pro bono, vnde, si hmõi vitia sunt occulta, & ipse non detegat, erit dolosa & illicita vẽditio, & tenetur venditor ad damni recompensationẽ. Vnde Ambro. de officijs ait, In contractibus vitia eorum, quæ væneunt, prodi iubentur. aut nisi intimauerit venditor, quamuis in ius emptoris transierint, doli actione vacuentur. Si verò vitium rei sit manifestũ vt quia æquus sit monoculus, vel cum vsus rei, & si non competat venditori, potest tamẽ esse cõueniens alijs, & si ipse propter hmõi vitium subtrahat, quantũ debet, de precio. nõ tenetur ad manifestandũ vitiũ rei, quia fortè ꝓp hmõi vitiũ emptor vellet plus subtrahi de precio, quã esset sobtrahendũ, vnde põt licitè venditor sibi consulere vitium rei retinendo, &c.

ne, & huiusmodi, licèt teneat venditio, tñ tenetur restituere, nec consuetudo excusat eum.

9 Vtrum liceat [a] vẽdere rẽ, ẽm quod vendens eam sibi ęstimat vtilem, quãuis emens non liberè emat? R℞. ꝙ sic, [b] si ex tali venditione tale damnũ incurrat, quantum plus vendidit, vel qñ talem affectionem ad rem, habet ꝙ potius vellet eam sibi dimitti, quàm tali precio emi, nisi sit in tali abundantia, ꝙ gratis teneaẽ proximo subuenire, concord. Thom. 2. 2. quæstio. 77. sed non liceret vendere tãtùm plus, quantùm erit vtilis ementi, quia sic herba medicinalis valeret. c. ducatis secundùm Scot. vbi supra,

a In hunc quæstionem & sequentem catec. in præce. non fur. fac. c. 2. & 3. P. V.

b Resp. ꝙ sic] De emptione dupliciter loqui possumus, vno mõ secundũ se, & secũdũ hoc emptio, & vẽditio videntur esse introductæ pro communi vtilitate, vtriusq;. dũ s. vnus indiget re alterius, & è conuerso, sicut patet p Philoso. 1. Poli. Quod autem pro cõi vtilitate introductũ est, non dẽt magis redundare in grauamen vnius, q̃ alterius. Et ideo dẽt secũdũ æqualitatẽ rei inter eos contractus constitui. Quantitas aũt rerum, quæ in vsum hominis veniunt, mensurañ secundũ preciũ datum, ad quod est inuentum mensura, vt dicitur. 5. Ethico. & ideo si vel preciũ excedat quãtitatem valoris rei, vel è conuerso si res excedat precium tollitur iustitiæ æqualitas. & ideo carius vendere, aut vilius emere rẽ q̃ valeat, ẽ ẽm se illicitũ, & iniustũ, si dicat, ꝙ cari⁹ vendere & vilius emere est naturale vnicuique, exẽplum de mimo dicẽte hoc desideriũ eẽ cuique refert Aug. 13. de tri. rñ. ẽm Th. vbi s̃. ꝙ hoc ẽ desideriũ vitij, nõ naturę ideo ẽ pctm. alio modo possum⁹ loq̃ de emp. & vẽd. secũdũ, ꝙ p accidẽs cecidit in vtilitatẽ vni⁹, & detrimẽtũ alteri⁹ &c. & tũc dicatur, vt in text. hic hęc Tho. 2. 2. q. 77. & concordat Scõ. in 4. di. 15.

& vide infra, vsura. §. 61.

10 Vtrum liceat carius vẽdere rẽ, quæ immutata venditur in eodem loco, quã sit empta, vide infra, negotium. §. 3.

11 Ad quem pertinet periculũ rei venditæ, si aliud in pacto specialiter non est deductũ? R℞. vt colligo ex Az. & Gosfre. ꝙ aut venditio est conditionalis, & tunc ante euentum conditionis periculũ perẽptionis [c] pertinet ad venditorẽ, sed deteriorationis ad emptorem. vt in l. necessariò sciendum. §. ꝙ si pendẽte, ff. de peric. & cõmo. rei ven. similiter si vẽditio fit in scriptis, ꝙ donec scriptura [d] ꝑficiatur, periculũ ẽst vẽditoris. l. contract⁹, C. de fi. instr. limito hoc ve-

c Peremptionis] puta quia æquus moritur. Deteriorationis, quia scilicet æquus senescit, vel efficit̃ claudus, fallit nisi per pactum vnius contrahentium periculum in se suscepisset, quia eius esset, vt l. si in venditione, conditionali, ff. de pericu. & commo. rei vendi. & ibi Bald. dicit, ꝙ pactum vestitur cohærentia conditionali, de qua vide per Bartol. in l. lecta, ff. si cert. peta.

d Donec scriptura.] Contractus emptionis potest duob⁹ modis fieri, sine scriptis scilicet, & in scriptis. Primo modo dicitur, quando simpliciter fit contractus. Secundo modo dicitur, quãdo hoc agunt a principio partes, vt contractus fiat in scriptis. Ita dixit gl. Inst. de contrahen. emp. §. 1. Ex hoc infertur, ad q. partes fuerunt concordes in contractu emptio. de re & precio. Dixerunt autem cras faciemus Instrumentum venditionis, nunquid videantur per hmõi, verba contractum voluisse in scriptis celebrare? vtilitas maxima ẽ quia si fit in scriptis, possunt recedere a cõtractu, ex quo non est perfectus, quia locus est pœnitentiæ, vt Insti. eo. §. 1. Si verò non, tunc non est loc⁹ pœnitentiæ. Dicẽdum est, ꝙ per illa verba non videntur voluisse celebrare contractum in scriptis, quia natura cõtractus emptio. & venditio. est, vt solo consensu perficiatur. l. 1. & 2. ff. eodem nec ad sui esse, & substantiam requirit scripturam, vt not. in l. pactum, quod bona fide, C. de pact. & in l. contrahitur, ff. de pignor. & Instituta. de emptio. & venditio. in

princ. ergò illa verba, Cras,&c. Non referuntur ad perficiendum contractum,quādoquidem iam sit perfectum,nisi aliter partes intenderent. Iaco.Butr.in l. fi.C.si cer.peta.dicit,si vendo & emo,& postea voco tabellionem,di.facias scripturam,quòd tūc illa scriptura sit ad probationem contractus, qui ex hoc non dicitur fieri in scriptis, nisi hoc partes agāt, facit,quod dixit Salic.in d.l. contractus, quòd si simpliciter a principio contrahant & postea faciant fieri scripturam, contractus non dicitur celebrat⁹ in scriptis,sed ad rei memoriam. Et in aut.Sed nouo iure.C.si cer. petat.dicit,quod si contractus est talis naturæ, ꝙ in scriptis non est necessario celebrandus, credendum est sine scriptis partes cōtrahere voluisse, licèt scriptura sit inde confecta. Hanc eādem sententiam tenet An-gelus,& Baldus ibi in d.l.contractus, qui dicit quòd non intelligitur contractus in scriptis celebratus, nisi partes hoc agāt. Et Bald. allegat gloss.ibi, & in l. testium,C.de testi.& in d l.final. C.si cert. peta. Et videas ad hoc text. in authent. de fi.instru.§ ad hæc dicimus.

a L. in ratione. 2.§.verum est autem.in princip] Vbi ex his, quæ numero, pondere, & mensura constant, nihil extrahitur etiam incidente damno, & hoc quia in genere consistunt ea, quæ pondere,numero, & mensura functione potiuntur. Et sic est periculum hæredis.

b Quando genus] Casus non liberat debitorem generis generalissimi, sed debitorem speciei sic. Item liberat debitorem generis subalterni illo genere perempto, & ita not. in dicto §.verum, cum sequen.

c Donec sit mensuratum] Quia tunc idem est, ac si in genere venditum esset, & non solùm periculum peremptionis est emptoris, sed etiam deteriorationis. Et vide d. gloss. in d. l. fundus, quæ latius prosequitur.

d Similiter si exigit] Hoc est quia tunc est emptio perfecta, vt eadem gloss. in dicta l. necessario.

e Posterioris moræ] Exemplum ponitur, vendidisti mihi fundū ea lege,vt in Kalendis Iunij tibi pecuniam darē, pone quòd in dictis Kalendis per te stetit,quò minus possem tibi pecuniā dare,deinde per me stetit,dicitur ibi, ꝙ ista vltima mora nocet, nisi dolo aduersarij iterū factum esset, nè possem pecuniā exoluere.

f Siue numero secūdū logicos] Quod. n. dicunt legistæ eandem rē specie esse, logici dicunt esse eandem numero quia scilicet non

rum,quando conuenerūt, vt non valeat ante, quàm scriptura sit facta, secus, si simpliciter sit fact⁹ contractus,postea faciunt scripturam.Idem dic,quando venditio fit in genere, puta asini,quia genus nō potest perire.l.in ratione.2.a §.verū est autē,in prin.ff.ad l. Fal. sed secus esset,quando genus b esset determinatum, puta ad asinos,quos habeo verbi gratia, vēdo tibi vnū de seruis meis,vel asinis & huiusmodi,si oēs pereunt, venditor est liberatus,sicut in legato.d.l. in ratione. §. incertæ.Ho.tamen videtur tenere, ꝙ emptor poterit repetere precium, quasi sine causa sit apud vēditorem, secus in legato,quia preciū rei legatę non est legatum, & ideò si perijt res legata, aliud non debetur,sed mihi videtur,ꝙ nec ēt preciū poterit emptor repetere in casu isto, nec excipere vt non soluat,nisi vēditor fuisset in mora, quia precium non est nisi cum causa scilicet emptionis,& idē dico, sicut qñ aliquid alternatiuē emitur,puta Titi⁹,aut Sei⁹, si Titius perijt,peribit vēditori, & Seius erit in obligatione solū.si verò ambo.sic venditor liber erit,& peribit Seius emptori, qui sol⁹ remanserat.facit l. si in emptione.§ pen.ff. de contrahen. empt. aut venditio fit purè i.sine conditione,& sine scriptis, & de re certa, siue in specie,& tūc secundū gl.i l.1.§ 1.i ver, & vsq. ff. de peri.& com. rei vēn. dic,ꝙ in vino, & cęteris, q degustationē requirunt, et ante degustationem periculum est emptoris. Si verò venditur non in specie,sed ad mensuram, periculum est venditoris, donec sit mensuratū, c & ibi multas diuersitates poteris videre; sed istud sufficit tibi cōfessori.Similiter si non exigit d degustationē,periculū est emptoris,excepto casu publicationis,quia si publicetur ante traditionem, vel post propter maleficiū venditoris, periculum erit ipsius venditoris.l.si fund⁹ ff.loca.& ibi glos. similiter per pactum,moram,dolū, vel culpam periculum est venditoris puta quia pactū fuit, vt teneretur. Item si fuit in mora tradendi rem si verò tam emptor, quàm venditor fuerunt in mora posterior mora præponderat primæ, & illi nocebit, quò ad periculū.Limita,nisi posterioris moræ e prim⁹ morosus fuerit cā, quia sic non nocebit posteriori,casus est iuncta gl. in l. si per emptorē, in fine, de actione empti & venditi, quod nota.Idem dic, si venditor fuit in dolo,vel culpa lata, seu leui perditionis rei vēditę,qđ periculū erit suū,sicut in cōmodato,& deposito.& idē dic de deterioratione,seu melioratione rei venditæ, qđ pertinet ad emptorem, quando res est vendita in specie sm legistas,siue numero secundùm logicos, f quod

multiplicatur, & legistæ intelligunt rem specificã, siue particularem.

a Si quis elienam] Dicit, si quis alienam rem vendiderit, & medio tempore hæres domino extiterit, cogetur implere, quod promisit. dicit gl implere, idest rem tradere.

quod idem est: secus in fructibus rei venditæ, qui ptinent ad vẽditorẽ, donec pfecta sit venditio, nisi vẽditor sit ĩ culpa. l. curabit, C. de actio. empti. nec obstat l. fructus post, & l. pe. C. de actio. empti, & vẽditi, quia loquuntur in perfecta venditione, quam voco perfectam quò ad hoc; qñ precium est solutũ, vel habita fides de precio, vt no. glo. in l. 1. C. de peric. & com. rei vendi. licèt aliàs sit perfecta, qñ res est tradita. ff. de actio. emp. & ven. l. si qs alienam [a] rem [b]

11 Verũ emptum de aliena pecunia sit ementis? R. q sic, si noĩe suo emit, l. si ex ea, [b] C. de rei ven. fallit ĩ empto [c] ex pecunia ecclesiæ. 12. q. 3. c. 1. & 2. q. 5. fixum. Quod adeo est verũ, quia si clericus habens pecuniam de præbenda emerit prædium, amplius non poterit illum dare intuitu pietatis, licèt pecuniã potuisset dare, quia statim pdiũ fit ecclesię, siue emerit nomine ecclesiæ, siue suo,

b L. si ex ea] Casus est ibi, q si is, apud quem deposita est pecunia, ex eadẽ sibi possessiones comparauit, & sibi traditæ sunt, tenetur ibi, q dñs pecunię vendicare possessiones non potest. Sicut ergo non possum petere emptum ex mea pecunia nomine non meo, sed pecuniã sic, Ita si quis vẽdit possessionẽ meã nomine suo, precium ab eo petere non possum, sed possum agere rei vendicatione contra possessorẽ, si venditioni non cõsentio, Si autem consentio, habeo actionem negociorũ gestorum contra vendentẽ ad precium. Casus ẽ in l. mater, C. de rei vendi. Imo plus dico, q si ex pecunia dotali emeretur res siue fundus, ille fundus nõ efficeretur dotalia. l. si ex pecunia, C. de iu. do. gl. 1 l. si pcuratoris. §. si duos, in ver. planè, ff. de tribu. vide infra testi tutio primo. §. 8.

c Fallit in empto] Ho. tamen tenebat contrarium, & di. hoc non esse de iure, sed ex magistrorum interpretatione, sed male loquitur. vide Barba in d. ca. inquirendum. vbi multa allegat contra Host. idem, si prælatus alicuius ecclesiæ permutauerit reditus ecclesiæ cum alijs rebus res acquisitæ per permutationem cedunt ecclesię per tex d. c. inquirẽdum, in ver. comparauerit, quod verbum comprehendit permutationem secundùm Bar. in l. 1. ff. de contrahen. em. imo si presbyter de reb. vnius ecclesię emat p alia ecclesia, erit prioris ecclesiæ, ad hoc tex. in l. 3. C. de reb. eo. Barb. vbi supra.

d Nomine alieno] Quia plātus cõmitteret furtũ, & sacrilegiũ acquirendo consanguineis, vel alijs, vide

, si consiliõ remitteret pœnã furi, non videretur remittere penã tali plato, eo qa ẽ furtũ qualificatũ, s. sacrilegiũ. faclũt no. p Pe. de Anc. in c. cũ ab hoie. de iudi.

e Põt] & idẽ in milite, sicut dicit Sal. in d. l. si vt ppo nis, C. d rei vẽ. q̄q̄ & Bar. & Bal. i d. l. si vt pponis, dixerũt rẽ emptã de pecunia taliũ priuilegiatorum ab extraneo, ipsã rẽ eẽ obligatã obligõne gñali inducta a lege. & ad hoc ẽ tex. no. in l. 3. in pri. ff. d re eo & idẽ dicẽdũ de pdigo, cui bonis ẽ interdictũ, & de furioso d quorũ pecunia si emat noie alieno, ipsa res empta ẽ eorũ p glo. fi. in l. 1. C. d cu. fu. vbi pdigus & furio. hñt priuilegia minorum ex hoc apparet Pa. de Ca. malè cõsuluisse cõ. 171. vbi dicit, si tutor de pecunia redacta ex fructib. cõtib. noie proprio emit, q p pte nõ acqratur pupillo, & all. Bal. i d. l. si vt pponis, & alios, qa hoc dictũ ẽ cõtra d. c. in qrẽdũ, & ibi Bar.

f Militis] Idẽ, si sint tm̃ armatæ militiæ, licet nõ viuãt in castris. Ita Barb. in d. c. inquirẽdum vbi ẽt vult, q idẽ sit in cruce signatis euntib. p defensione terræ sãctæ. Quia si illa signa, q portant milites, sũt cã priuilegiorũ suorũ, multomagis hoc dẽt pferre vener. signũ cru. facit dictũ Ioã. i cu. iad. d pe. cle.

siue alieno. [d] ca. 1. de pecu. cle. & c. inquirendũ. Similiter dic in empto d pecunia pupilli, vel minoris a tutore, vel pcuratorẽ, qa minor sibi vendicare põt [e] l. 2. qñ ex fac. tut. Idem dic de empto ex pecunia militis. [f] C. d rei ven. l. si vt pponis. Similiter dic ĩ empto a marito, vel vxorẽ de pecunia sibi ab altero eorũ donata, si efficiatẽ non soluẽdo, qui donũ accepit. l. vxor marito, ff. de do. inter vi. & vx. hæc limita, qñ pecunia nõ fuit alteri mixta, quia si fuisset mixta, trãsiret in dñium ẽe furis. l. si alieni numi, ff. de solu. & sic non esset ecclesiæ, vel præfatorum.

13 Quõ põt pater vẽdere filiũ, & quõ liber homo põt vendi, vide ĩ. seruitus, §. 1.

14 Quid si res vendatẽ duobus? [g] R. q potior ẽ scd's, si res tradatẽ sibi, vel prim' , si primò sibi detẽ, & idẽ ĩ dona. l. quotiẽs, C. de rei ven. nisi primus emisset [h] noie ecclesiæ. spãle est in hoc, vt dñium acquiratur sine traditione, ar. c. ex literis, de

g Si vẽdatur duob.] vide Bar. ĩ l. emptiõe, circa fi. ff. d pa. vbi dicit, si vẽditor cõstituit se pcario noie possidere, & post alteri vẽdatẽ, & tradatur, q prim' pfert. Pa. idẽ in c. 2. i fi. col. d cõsue. vñ Ale. cõ. 14. in 1. vol. incl. circa primũ du. & si res ẽ vẽdita duob. indubio psumitur pri' tradita illi, q prius nũerauit pciũ, ita pulchrè dcidit Bal. i c. vni. §. si facta, in ti. si d feu. cõ. sic inter do. & agn. & ita dicit, se cõsuluisse, & si qs vẽdiderit, rẽ duob. si scd's sciebat de primo, licèt scd'us pri' numerauit pciũ, tñ prim' põt ab ipso rem auocare, ita sing. Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in fra. cre.

h Nisi primus emisset] Ratio est, quia dominium in ecclesiam transfertur sine traditione. d. c. ex literis,

 de

de consue. vnde si primò ecclesiæ vendita est res, dato q secundo tradatur, non debet habere locum d.l.quotiens. Et hanc sententiam tenet Glo. & Bart. in l.fi.C.de sacrosan.eccle & glo.in d.l. siue autem. §.si duobus,ff.de publica.& Host.& Ioan.And. in d. cap. continebatur, de his, quæ fi.a præla. Ro. in auth. similiter, C.ad l.Fal.in repetitio. Pa. in d. c.continebatur, tenet, q speciale hoc ecclesiæ habet locũ solũ in duob casib.aliàs non, vt ibi per eum.

a L.qui duob.] Bar.hanc l. intelligit strictè,prout iacet, q quis vendidit rẽ duobus diuersis contractibus; secus si donaret rem duobus in diuersis contractibus, vel alios contractus faceret. Nã licèt incidat in crimen stellionatus, vel 3. ff.de cri. stel. non tamen incidit in crimen falsi;hoc tamen est verũ, si non dixit aliquid de donatione,vel de obligatione prima. Secus,si interrogatus dixit se non obligasse alteri prius, & mentitus est, quia incidit in crimen falsi,vt ff. de fal.l.si a debitore. Et id aduerte,si i istrumento est posita illa clausula, q de dicta re nemini ius dedit, quod præiudicium fieri possit &c. tunc si alteri obligauit prius &c.tenetur pœna falsi,d.l.si a debitore,sed quid si fundum nemini obligatũ esse dixit,& si appareret,promisit eum liberare? Mõ apparet contrarium,tenetur nè crimine falsi? respondit Bar in l si a debitore, q non, si luat ante sententiam:aliàs secus,ar.C.de cri.st l. l. s. & C.rem alie. ge.l.1. Adde et,q d.l.qui duob. non vendicat sibi locũ in infeudante rẽ duob.sm Bal.per illũ tex. in c.si quis fecerit,quo tpe miles. Et vide ad materiam huius leg Bal.oino in c.si fortè,si de feu.contro.fue. Et intellige hanc l. qñ primus emptor cessabat in solõne pecuniali, aliàs secus sm Odo.qui ita no.in l. venditor hæreditatis,de hær.vel a ct.ven.& refert Bal.in l.quoties,C.de rei ven.Pro hoc facit l.quoties,de distr.pig. Item non habet locum in pignorante rem duob. sm Bal.in l.si quis,ff.de pig.act. Et vtrum petens iterum debitum solutũ puniatur pœna falsi,vide Bal.in l.1. C. de condi. ind.& limita, vt p Ang.& Imo,in l.a duo, ff.de re iudi. & in §.sed si emptor.

consuẽ.& expresse.C.de sacrosan.ec.l.vt inter diuinũ publicumque,etiã si secundus emisset,& ipse nomine ecclesiæ, quia præferetur primus,ff q procu.l in cau ſç.sed venditor tenetur crimine falsi, vt patet. ff. ad l. Corn.de fal.qui duobus.a Si verò permutauit,aut alteri in solutum dederit,vel aliter distraxerit, post quã eam obligauerat, tenetur crimine stellionatus,vt l.2. post princi.ver.maxime, ff. de cri.stell.

15 Verum vendens vinum qui nihil dixit de expeditione vasorũ, possit illud euacuare i terra, si emptor nõ euacuat? R. q sic, si vendemia supueniat,vel si venditor ẽ mercator,q solet vendere,& emere. ff.de peric. & cõmo.rei ven.l.1.§.pe.b secũdũm Gof. vnde tñ dic secundùm Host. q si indiget vasis, & eò ammonito non vult, potest coram testibus vinum mẽsurare, & effundere. Quod limitò, nisi emptor sit in tali necessitate,q venditor teneatur ei subuenire ex debito.

16 Verũ vẽditor teneatur de euictione emptori? R. secundũ gl. Pa.in c.si venditori,de emp.& vendi. q sic.c nisi in tribus casib. Primus,si in principio litis, d vel ad min⁹ post litẽ contestatã e non denũciauit venditori,vt eũ defenderet, vt C.de eui.l.emptor fundi, f & l.autor,& ff.e.l.si rẽ.§.fi.

2 Sed quid si sciebat litẽ motã vẽditor? R. Bar. g in l denũciasse,§. q d ergo prima,ff.de adul.videt sentire,quòd etiam teneatur denunciare. Ratio secundùm eũ,quia quando denũciatio requirit ad aliquid faciendũ,vt in casu isto,tunc non sufficit sibi scientia sola,vt in d.l. denunciasse. Secus esset,qñ denũciatio requiritur ad simplicẽ scientiam habẽdam,quia valet, vt regula, l.ũ,qui cert⁹ est, de reg.iur.lib.6. & l.1 §.fi. ff.de actio.empti, & vẽ. gl. tamen & C y.in d.l.emptor & Cy.in dicta regula,cum qui certus, tenent, q non tenetur denũciare, & multi alijs tur, q denunciet per l.si cõtrouersia, in verb autori, hæredive eius denuncia,C. de euictio. & sic denunciatio importat nõ simpliciter iudicare, sed etiam in causa appellationis posset fieri dicta denũciatio,dummò saluũ sit ius ipsi venditori.gl. ẽ singu. in l.si rẽ q.§.fi.ff de euic. quam comendant Imo. & Barb.in d.c.fi. Non ob.l.qui concubinũ.§.si hæres,ff de leg.3.quæ vult denunciationẽ fieri ante,q iudicium accipiat, quia exponitur per Bar,ibi ante litiam, vel intelligitur illa l. in re et incenda habita ti tulo lucratiuo secus,si titulo oneroso, vt in casu nostro, secundùm gl.in d.§.fi. & Bar. vbi supra.

b § pen.] Est.n. ibi tex. ad litam. Et subdit, quod eo casu,quo venditor effundere poterat,si nõ effudit,laudadus est,poterit tñ petere preciũ vasorum,si tã ei⁹ interfuit, puta q alia vasa accepit ad affitum.

c Quod sic] Et rõ est,quia tenetur venditor rẽ tradere cum esse actu l. ex empto, ff.de act.empt.

d Litis] & hoc habet locũ in ecclesia per c.si. de empti. & vendi.

e Post litẽ contestatam] ista denunciatio habet fieri eo t mpore quo ius venditoris i saluum sit, si, ue esse possit, vi delicet quod venditor possit defensiones suas facere.d. l. si rem. §.fin. bi glo. & Bar.ff.de euic.& & ita fuit opin. Host. in c.fin. de empt. & ven. Et

f Fundi] Ille tex.continet id, quod prædictum.c.fi. q c.videtur habuisse radicem ab illa. l.

g Bar.] Bar.legit.d.l.denunciasse,sub l.præced quæ incipit

per officialem [e] facere ei notam litem motam, vt veniat ad defendendum. [b]

18 Secundus casus, quãdo emptor citatus contumaciter absfuit tempore sententiæ, quia videtur condẽnatus propter suam contumaciam [c] d.l. emptor, & ff. de eui. l. si ideo. §. respons. Idẽ si vẽditore absente non appellauit a sentẽtia. l. Herennius, ff. de eui.

19 Tertius, quando ꝑ iniuriam [d] sententia lata fuit contra emptorem. d.l. emptor, quia iniuria, quę fit emptori non contingit venditorem. l. si per imprudentiam in prin. ff. de euic. Idẽ dic, si per violentiam extraiudicialiter auferatur, d.l. si per imprudentiã. in prin. & C. de actio. empti. l. fin. etiam si notarius posuit, ꝙ obligat se defendere de iure & de facto, [e] quia illud, de facto, intelligitur, si lis moueatur de facto, non de iure, ſm Pa. vbi supra: quia violẽtia extraiudicialis non venit secũdùm naturã contract⁹, de quo dic vt no. per Bar. in l. stipulatio ista, ff. de verb. obli.

20 Addo quartum casum, quando emptor compromisit, [f] & contrariam sentẽtiam reportauit. l. si dictũ. §. si compromisero, ff de eui. intellige hoc verum, si voluntarie compromisit, quia secus, si coactus [g] scilicet, vel a statuto, quòd sit

incipit, qui vxori. Et hec opi. Barto. est communis, & eam tenet ipsemet Bar. in l. non solùm. §. morte, ff de oper. no. nun. Ioan. And. post Specu. titu. de emption. & vendi. in fin. Ioan. de Ana. consil. 31. & 38. Sequuntur Canonistæ d. Anto. Petr. de Ancha. Card. & Abb. in d.c. fin. & hoc tenuit Fel. in ca. cum M. de consti. & Alexandr. in l. 1. ff. solu. matrim. & Lud. Ro. in d. §. morte. & pro ista opinione est tex. in d.c. fin. de emp. & vẽdi. & in d.l. si rẽ. §. si Et ad hoc allegauit Ioan. Ar. vbi tex. in l. 1. C. de peric. & commo. rei ven. & l. qui absentem, ff. de procurat. Multos casus enumerat Barba. & d. Ant. de Burgos, in quibus nõ requiritur intimatio, vide ibi.

a Sed per officia lẽ] Et Bal. tenuit hanc opinionem in ca primo, si de feud. vasal. fue. ab ali. interpe. Et pro ista parte, ꝙ saltem sit securius denunciare, facit tex. in d §. morte, sed ad rem defendendam vẽditor conueniri potest. Et vide Ange in l. cùm ex causa, & ibi Imo. ff. de verborum oblig. & videatur Sali. in d. l. 1. C. de pericu. & commo. rei vend. Sed tu considera, an possit fieri concordia, quam ponit Bal. in d.l. prima, statim allegata, scilicet quòd aut venditor sciuit litem motam ex relatione alicuius testij, & tunc procedat opinio communis, aut renunciatione dicti emptoris liti motæ, & tunc procedat secunda opinio, scilicet quòd non sit necessaria alia certificatio. & ita procedat text. in l. cum quæstio. C. de euictio. Sequitur Ale. in d. §. morte, & Salice. in d.l. prima, licèt ibi Ale. in addicio, dixerit hanc distinctionem iure non probari, & eodem modo impugnat eam Feli. in d.c cum M. fo. 6. Tamen est veritas, sicut optimè defendit do. Ant. de Burgos, in d.c. fi.

b Ad defendendum] Quia venditor sciuisset rem melius defendere, cum magis sit certus, & instructus de iure suo, vnde præsumitur, quòd emptor perdidit causam non propter malum ius, sed propter ignorãtiam iuris competentis venditori. Nam emptor potest vti iure venditoris. & not. quod iura ciuilia loquentia de euictione seruantur in foro ecclesiastico. Et sic videtur, quòd si ecclesia emerit, & non denunciauerit venditori, non habet regressum de euictione. Similiter dic de clerico vendente rem sœculari, quia tenetur de euict. secundùm gloss. bene intellectam in capitu. clericum nullus. 11. q. 1. Nec obstat, ꝙ non potest conueniri coram iudice sœculari, quia non conuenitur, cum emptor conuenitur tanquam principalis, sed solùm essistit ad defendendum, vt l. 1. C. vbi in rem actio. vnde iudicium nõ transfertur in venditorem, si est institutum cõtra emptorem, vt l. venditor, ff. de iudic. si tamen conuenitur tanquam principalis, tunc iudicium agitabitur coram ecclesiastico, & sic non tenebitur.

c Propter suam contumaciam]. Adde text. in l. qui repudiantis. §. fin. ff. de inoffi. test. & l. si seruus plurium, de leg. 1. & in l. præses, C. de pign. & gl. in c. sicut, & re iu. di. glo. in ca. 1. si de feu. vasa. fue. ab aliquo interpel. Adde Bald. in l. 2. 5 column. C. q. rea iudi non no. vbi limitatur si probatur ex inspectione actorũ, q̃a ex plenissima probatione lata fuit, & nõ per cõtumaciã. & idem dicit, q̃n cõstaret eũ contumacẽ ex iusta causa, allegat gl. sing. in l. 2. C. de contrario iudi. Et idem voluit in statim allegatis, c. 1. & c. sicut. & Ang. in d.l si ideo.

d Per iniuriam] Gl. in d.l. si per imprudentiam intelligit hoc esse verum, quando emptor fuit causa talis iniusticię, aliàs posset agere de euictione. Idem ibi sequitur Iaco. de Areti. per l. secundã. §. solet, ff. de hæredi. vel act. vendi. Cy. in d.l. emptor, C. de euic. glo. tamen in. l. exceptione, & Bar. ibi. ff. de fideiuss. tenet, ꝙ qualitercunque sit facta iniusticia a iudice, ꝙ venditor non teneatur. Et idem tenet Bart. in d.l. si per imprudentiam, & Imo. in d.c. fi. 6. col. & placet.

e De iure & de facto] Adde Ang. con, 174. aliàs. 177. vbi dicit, venditor promiserat defendere emptorem de iure & de facto, modò iudex processit more priuati, omni iuris ordine prætermisso, & ita ẽ res euicta an possit agere emptor de euictiõe, & cõsuluit, ꝙ nõ, & mouet, q̃a q̃n iudex mouetur ita bestialiter est casus fortuit⁹, alleg. l. fistulas. §. frumẽta, ff. de contrahen. emp. & res vendita, si perijt casu fortuito, perit emptori. l. necessario ff. de peric. & cõmo. rei vendi. Ibi tractat, q̃n q̃s promittit de iure & de facto, quo intelligatur. Nam vult, ꝙ quando intelligitur de facto, s. per violentiam &c. non veniat ex natura cõtractus. & vide Bal. in l. si. C. de act. emp. &c.

f Compromisit] intellige istum casum, etiam si trãsegit, vel iuramentum detulit, quia non aget de eui. Bal. singu. in l. manifesti, ff. de iureiur. Quod dictum magni fecit Fran. de Cre. in suis sing. fol 7.

g Si coactus] Adde Cardi. in d.c. fin. qui dicit se ita

vult, vt inter cōsanguineos compromittatur, & huiusmodi, & hoc denūciauit [a] venditori, ſm Batt. in d. §. ſi compromiſero, & Bald. in l. 1. C. de pericu. & com. rei ven. Quintus caſus, quādo emptor potuit vſucapere, [b] & non vſucepit d. l. ſi dictū §. ſi cum poſſet. Sextus caſ⁹ ſi rem alienā ſcienter emit niſi de euictiōe ſpecialiter ſibi cauerit. l. ſi fundum, C. de euic. Septim⁹ ſi aliquid caſuale [c] cōtingat. C. eo. de leg. l. ſi. §. ſi. de re. eccle. non alie. c. ad noſtram. Octauus ſi vendidit non ſua voluntate, ſed neceſſitate; vt in glo. 1. l. emptori, de eui. vide alios caſus per Hoſt. in ſum. eod. titu.

21 Quid ſi fecit pactū venditor, ꝙ non vult teneri de euictione? Reſ. nihilominus tenebitur [d] ad pciū re euicta l. emptori. §. ibi ait, ff. de actio. emp. quod limitat Ludo. de Ro. in no. 384. quando pactum ſit in genere, ſ. a quocunque euincatur, ſec⁹ ſi ſpecificatur pſona, [e] vel cauſa vna, quia tunc etiam non tenebitur ad precium, caſus eſt in l. qui libertatis, in princip. ff. de euic. & ibi gl. de hoc.

22 Sed quantum tenetur vēditor emptori re empta euicta in caſibus, in quibus tenetur de euictione? Reſp. ꝙ in ſimplum tantùm, & ſi fuit in culpa in vendendo, tenetur etiam ad intereſſe, in foro tñ cōtentioſo in rebus precioſis arbitrio iudicis cogitur duplū promittere, aliter condemnabit in duplū precij conuēti. ff. de euic. l. 2. & l. emptori. [f]

23 Vtrum venditor teneat ad omnes expēſas, quas emptor fecit in iudicio? quia eum non defendit vēditor poſt, quàm ſibi hoc denunciauit? Reſ. Pa. vbi ſupra ꝙ ſic, ſiue obtinuerit, ſiue nō, vt no. in l. 1. C. de euict. & eſt tex. in l. venditores, [g] ff. de verb. obli. & vtrobique per Bar. ſecus ſi non denunciaſſet vēditori litē motā.

24 Vtrum emens domum pro centum, in qua poſtea inuēnit theſaurum valentē ducenta, teneatur? Reſ. Lu. de Ro. tenet ꝙ ſic, & dic. ſe conſuluiſſe, & obtinuiſſe in

cōſuluiſſe, & eſt tex. in d. §. ſi compromiſero. & eum ſequitur ibi Imol. 4. column. ar. no. in capit. ab arbitris, de officio delega. Adde etiam, ꝙ dict. §. ſi compromiſero, non habet locum, quando fuit compromiſſum in venditorem, quia ſi daret ſententiam contra emptorem, tenet de euictione. Ita ſing. dixit Spe. ti. de arbi. §. poteſt, verſic. ſed pone, & Ange. in d. §. ſi cōpromiſero, & Roma. con. 467. tertiò limita, ſi fuerit p venditorem dictum, ꝙ vult teneri ad defenſam, quomodocunque & qualitercunque res fuerit euicta, quia tenetur venditor, gl. eſt ſing. in l. cum pœna, ff. de arbit. & ibi dom. Florenti. & no. Aret. in § fin. Inſtitu. de empt. & vendi.

a Et hoc denunciauit] venditor debet citari, quādo fit electio arbitrorum, quia ſua intereſt, Ita Bald. in d. l. 1. C. de pericu. & commo rei vendi. Et quando emptor prorogauit iuriſdictionem nō ſui iudicis, nō poteſt agere de euictio. gl. eſt ſin. in d. §. ſi cōpromiſero, quam exclamat Ro. ſing. 13. & facit, qđ no. d. Ant. in d. c. ſi. &c.

b Potuit vſucapere] Puta, qui deſijt poſſidere. Sed quid ſi ipſe erat in mala fide, & ideo non potuit vſucapere. Reſpon. ſi ſubtiliter quæſiuit, tunc videtur eſſe in culpa, ſec⁹ ſi ſimpliciter alius retulit, & ſic habet actionem, ar. l. fideicommiſſa, ff. de leg. 3.

c Si aliquid caſuale] Iudicio meo vult dicere, quòd ſi aliquid ſpeciale, vt in caſibus hic allegatis. Nam in d. l. ſi. § fin. habetur, ꝙ emens rem reſtitutioni ſubiectam ſcienter non habet regreſſum contra venditorem, ſi euincatur, etiam ſi feciſſet pactum, licèt poſſit precium recuperare, vt ibi, & eſt ſpeciale ſecūdum Barto. ibi, quia aliàs eſſet contra. l. ſi fundum, C. de euic. Similiter in d. capit. ad noſtram, habetur, quòd monaſterio grauato debitis, quod dedit in feudum poſſeſſio laico, cum hoc, vt perſolueret octuaginta libras, quod tamen monaſterium videns ſe enormiter læſum, petijt a ſummo pontifice reſtitui in integrum, attento ꝙ ipſe laicus primo anno de fructib⁹ recollegit dictas libras octuaginta, ſed dominus papa conceſſit cum hoc, ꝙ dictum monaſterium reſtitueret illas octuaginta libras, retentis ſibi fructibus quos collegit pro labore, puta quia extirpauit vepres ad bonificandā poſſeſſionem. & ſic iſto etiam caſu, q2 iſta enormis læſio contingit, euincit illa poſſeſſio a laico nec monaſterium tenetur.

d Tenebitur] q2 in contractibus bonę fidei ius abhorret abeſſe rē ab emptore, & precium remanere apud venditorem, not. Aretin. in §. actionum 16 column. Inſtitu. de act. & in §. final. de empt. & vend.

e Perſona] Puta, ſi euincatur a Caio, vel Seio, vel cauſa, puta quia donauit, vel locaui, [illegible] neri, & in d. l. qui libertatis, ponitur exemplū de libertate, vt puta vendo tibi hunc ſeruum. & ſi euincatur quaſi liber volo teneri, & ſequitur hanc ſententiam Are. vbi ſupra, Bald. & Salic. in l. prima C. de pericu & commo. rei vend. & Barba. in d. c. ſi. & Bald. in l. non dubitatur, C. de euic. credo tamen, ꝙ hoc caſu ſi fuiſſet in dolo teneretur venditor ad precium, vt l. tenetur. §. fin. ff. de actionibus empti.

f L. emptori] Dupliciter legitur, primo ꝙ ſi non cauetur de culpa, hoc eſt de reſtituendo duplum eius, quo res eſt vendita, cogitur præſtare ſcilicet ipſum factum, ſecūdā eſt, q. cogitur præſtare duplum precij, & ſtatim ſecundum Bart. ibi.

g L. venditores] & Bart. ibi tenet, quod hic dicitur, reprobata gl. in l. 1. C. de eui. & alleg. duas rationes, ad hoc, vt ibi per eum, [illegible] in empt. vel hæreditatis, quia ſi [illegible] rei ſingularis, illas non repetit d. l. 1. C. de euic.

curia, ꝙ in hoc habet locum remedium.c.cum cã, de empt.& ven.f.ꝙ rescindatur contractus, vel restituatur plus. sed contrariũ de iure est verius, f. ꝙ non teneatur, rõ. quia thesau-rus est res mobilis abscondita ab ignotis dñis tempore vetustiore, vt l.vnica. C. de thesauris, lib.10. ergo dñs nullus erat ipsius, vt casus est in d.l.1.& l.nũquã §.thesaurus, [a] ff.de acqu.re.do. Sic ergo remanebimus in dispositiõe iuris cõis, vt sit dñi soli, si data opera vel à casu inuenit ĩ suo, vel si data opera in alieno solo, erit dñi soli. si verò à casu, erit medietas domini soli, alia inuentoris, vt in d.l.vnica. cũ ergo iste emptor sit dñs soli erit suus, de hoc casus est in l.à tutore, iuncta gl ff.de rei ven. vbi pecunia inuẽta ꝑ modũ thesauri cedit emptori. Secus, si non esset per modũ thesauri, vt murata ab aliquo in muro, vt dicit text.in d.§. thesaurus, quia tũc non esset emptoris. nec ob. ꝙ venditor non vendit thesaurũ, quia cõcedo; sed stamus in dispositiõe iuris communis, vt cedat dño soli, & hoc habeo pro indubitato, si emptor nihil sciebat de thesauro; sec si sciebat, & ꝑpterea emit, tũc vr dubium. Nicolaus tamen ð Lyra [b] super Mat.13. in illa parabola ð thesauro, & sã-ctus Th. 2.2.quæst.66.ar.5. videntur tenere, ꝙ licitè ematur & de subtilitate iuris est verum, ꝙ potest licitè fieri, sed de æquitate videretur, ꝙ aliquam partẽ deberet dare venditori; vide de hoc, si placet, quod not. in.l. si quis cum aliter.ff.de verbo.obl.sed quò ad conscietiã, ex quo sciebat, videt inuenisse, & si a casu sic medietas erit sua; si verò à ꝑposito, sic totum cedet domino soli, vt d.l.vnica.

25 Cũ hoc sit, ꝙ iura nõ cogant rescindere contractũ emptiõis, vel supplerẽ iustũ ꝑciũ, nisi qñ, deceptio est vltra vł citra dimidiã iusti ꝑcij vt s. dol°. §.9. cui datur electio tũc? ℞. ꝙ quãdo est vltra dimidiam, electio erit venditoris secundùm Azo. per argu. a contrario. quando est citra dimidiam, tunc est emptoris, vt no. Bernar. in ca cum dilecti, & cap.cũ causa, de empt. & not. Panor. in d.capitulo, cum dilecti, quod si periret [c] res empta, minus dimidia periret emptori, quia cum duo sũt in obligatione alternatiuè, vno perempto remanet aliud l.pleriũque.§.fin. [d] ff.de iure dõ.& l.sticum, [e] in principi.ff.de solutio. Et idem dic quando est plus vendita, ꝙ periret venditori per eandem rationem; tamen prædicti nõ tenent nisi ad restituendũ id plus, quo vendi-

a L.nunquam.§.thesaurus] Vult dicere, thesaurus non est in bonis alicuius, ergo erit inuentoris, sed ille in domo propria inuenitur; ergo erit suus. d. l. vnica, & §.thesaurus, Insti.de re.diui.

b Nicolaus tamen de Lyra] Ibi refert verba formalia Sanctus Tho. Et dicunt, ideò emit agrum, vt thesaurum totũ possideret, sed Lud. de Roman. prout refert Barbat. in capi.cum causa, de empti. & vẽditio. tenet contra.& fundabatur in simili de locatore, si post locationem res efficiatur amplior casu fortuito, debet pensio augeri, gloss. in l. si merces.§. vis maior, ff. loca. & æquiparatur locatio, & emptio, vt l. 2. ff locati. igitur &c. Item quia ille thesaurus non videtur vẽditus, quia nemo vendit, quod ignorat. l. in lege, ff. loca. Sed ille ignorabat &c. allegabat etiam l. si quis domum §.huic, ff. loca. vbi si conducto vsufructu, in quinquẽnium moritur locator & sic expirat locatio, debet restitui pensio soluta pro rata temporis. Sicut ergo per casum fortuitum fit diminutio mercedis, ita æque debet ĩduci argumentũ pretij propter sequentem casum fortuitum, ob quem ius vendendi est effectũ pinguius. Sed tu. tene cõtrarium, vt hic dicitur. Non obstat simile de locatore, quia potest concedi, quandoquidem ipse remaneat dominus, sed non sic venditor. Nec valet illud, quod dicit, nemo vendit, quod ignorat &c. Quia stamus nunc in dispositione iuris communis &c. Si enim sciuisset, non vendidisset, nec posset dici thesaurus, vt patet.

c Quod si periret] Hoc debes intelligere attenta opinione communi canonistarum, quæ habet, ꝙ in obligatione, & precium, & res veniat, vt emptor scilicet decipiẽs, vel teneatur alternatiuè ad rẽ restituendam. vel ad precium. ex quo sequitur, ꝙ si res pereat, periculo emptoris pereat vt hic. Et hoc dĩctum notat Francisc.de Crema in suis singul. colum. fin. Sed secundùm opin. legistarum non ꝑcederet, quæ habet, ꝙ solùm res est in obligatione, & suppletio precij sit in facultate. pro qua facit textus. in l. miles. §. 10. ff. de re iudic. videtur securior illa opinio legistarum, maximè, quia illa canonistarum non videtur iure probari. Quã tamen altercationem pertractat domi Anto. de Burgos in dĩcto cap.dilecti, ĩ fin. ibi vide, Et ente eumibidem Barba.

d L.pleruñque §. final.] Ibi enim dicitur, ꝙ si res datur æstimata in dotem, & conuentum fuerit, ꝙ aut res, aut precium reddatur, si hoc in electione erit positum mulieris, petet vel rẽ, aut pretium. Si verò viri soluet rem, vel pretium. in dubio tamen electio erit viri. Et si rem non præstet, omninò tamen precium præstabit

e L.sticum] Vbi dicitur, Stichum, aut Pamphilum, virum

dit, vel supplere illud minus, quo emit vsque ad iustũ pretium & poterit agere deceptus vsque ad 30. annos, siue agatur cõdictione ex l. 2. C. de rei vendica. quæ condictiones, cũ sint personales, sunt perpetuæ. Siue agatur ex eo cõtractu s. ex vendito. vt no. Pan. & Inno. in d. ca. cum causa. Si verò ageretur officio iudicis, vt volũt aliqui, sic non posset agere nisi vsque ad quatuor annos,[a] quia vsq; ad illud tempus datur restitutio in integrum. l. vlti. C. de tempo. in integr. rest. Pa. tamen vbi supra vult, ꝙ ẽt si agatur officio iudicis, detur vsque ad 30. an.

26 Verum mercator, q̃ scit plures alios post se venire, teneatur minus vendere, q̃ sit cõis æstimatio, vel dicere, ꝙ plures veneunt? Resp. Tho. 2. 2. q. 67. ar. 3. in fin. ꝙ non, nisi de perfectione.[b]

27 Quid de mercatoribus qui inter se conueniunt vt vnus solus vendat? Res. ꝙ si hoc faciunt ad læsionẽ reipublicæ, sunt dãnandi perpetuo exilio, & bonis spoliandi, vt C. de mono.[c] l. vnica. Secus, si facerẽt propter aliquem finem honestum, quia liceret. De ista materia habes supra dol[9]. S. 9. & infra, negociatio, & supra, Ars. S. 1.

28 Verum ille, cui datum est aliquid ad vendendũ ꝑ 10. & vendidit ꝑ 12. teneatur illa duo restituere dño rei? R. ꝙ non, q̃a si illa duo sunt vltra iustũ pretiũ, tenetur restituere emẽti s̃m ea, quæ dixi s̃. S. 7. si verò non excessit iustũ precium, sed sua industria[d] habuit, sic sibi acquirit, nec ob. ꝙ dat̃ ei certa merces ꝑ labore, q̃a illa dat̃, vt inueniat emptorẽ ꝑ 10. & sic non tenetur necessariò restituere: secus, si daret̃ sibi simpliciter vt venderet, q̃a tenet̃ vẽdere meliori ꝑcio, quo põt & totũ dare domino, ex quo mercedẽ hẽt pro labore.

29 Quid de vẽdẽte possessionem, vel emẽte intra tales cõfines, quę ẽ plus vel minus, quã sit dictum, vide supra, donatio S. 40.

30 Quæritur de q. quotidiana, verũ valeat venditio seu alius contractus collat[9] in alterius arbitriũ? Res. ꝙ si ẽ incerta ꝑsona, cuius arbitrio cõmittitur, nõ valet. l. si merces, in prin. ff. loca. nisi in casu, q̃n simpliciter fuit cõmissum in arbitriũ boni viri, quia tunc intelligitur in arbitrium iudicis. l. vir bonus, ff. iudi. so. & sic videtur commissum in certam personam. Si verò persona,[e] cui committitur est certa, tũc licèt varia sit opi. in l. in vendẽtis & emẽtis. C. de contrahen. emp. tamẽ dic secundùm d. Lucam de Grassis in l. si q̃s arbitratu,

verum ego volam, dare spondes altero mortuo, qui viuit, solus petetur hæc ibi, nisi mora facta sit.

a Vsque ad quatuor annos] Istud tempus solũ competit, cum petitur restitutio in integrum, & sic pro officio extraordinario, sed secus, quando imploratur officium loco actionis. nam cum habet viam paratam a iure communi, durat tanto tempore, quando durat actio personalis, in cui[9] loco succedit, & sic durat ꝑ 30 annos. Ad hoc l. sicut, C. de præscript. 30. annorum. facit, quod not. in c. 2. de officio iudicis & secundũ Pan. licèt contra ecclesiã non currat præscriptio nisi per quadraginta annos. ca. de quarta, extra de præscri. fallit tamẽ i his actionibus, quæ clauduntur hoc termino, scilicet. 30. annis, vel semestri, vt i actione redhibitoria &c.

b De perfectione] & sic si de ꝑcio subtraheret propter hoc. vel exponeret, abundãtioris esset virtutis.

c De monopolijs] Monopoliũ enim exercet tales. & si quis magnatum talibus se immiscet, punitur i quinquaginta libris. Idẽ de magistratu, vel iudice dissimulante non videre, vel corru. pro pecunia non puniente. vide Bartol. in l. 1. ff. de co. illi. & in l. si quis ad declinanda, C. de epi. & cler. Rose. hic. S. 23. vbi latius.

d Sua industria] Contra tenet Archi. Flo. in 3. parti. 8. S. 3. & Rose. hic S. 12. Idem Ias. in S. actionum, Insti. de act. & ibi Ioan. de Pla. & Io. Fa. & ratio est, quia ad venditorem pertinet periculum rei, ideò debet & emolumentum pertinere: nam dominus rei est venditor, ad hoc est text. in l. si is qui. S si quem, ff. cõmo. & ibi gl. & Bar. ad hoc. & pro ista opinione, facit l. qui proprio. S. ꝓcura. vt en cæteris. ff. de procur. vbi ꝓcurator quicq̃d habuit lucri de lite vel occasione litis vltra salariũ suum, restituere tenetur. dom. Archie. Flo. mouebatur, quia dato ꝙ quis dicat, vẽdas rem pro decẽ, certissimum est tacitè voluisse eum intelligere, q̃d si plus vẽdiderit, intendit habere, Ar S Itẽ his, Insti. mandati, vbi si dico Emas possessionẽ pro centum, & tu emis pro 90. teneris restituere. 10. & ibi glo. no. Tu aduerte, ꝙ summa nostra bene dicit. & cõsidera, ꝙ aut dñs erat ignarus ꝑcij, & tunc accipiẽs decepit eũ, dãs ei intelligere, ꝙ valet nisi tãtũ, tũc crederem ipsum venditorẽ teneri ad restitutionem. si ãt erat sciens, & dixit se velle nisi tantũ, tunc nõ videtur electa industria ipsius vẽditoris, ideo illa duo poterit retinere, & ita loquitur autor noster. si aũt datur simpliciter & tunc dic vt hic in fi. quia tenetur restituere, & ita intellige Archi. Flo. & alios. Non obstat. d S. procurator, quia apparet ibi de electione industriæ propter quod nõ est in casu nostro.

e Si verò per ona] scilicet tertia persona, sec[9] si vna

effet contrahentium, de quo dic vt per gl. Inst. e. §. pen.
a Super contractu perficiendo] exemplum, vendo tibi equũ, si Titius difinierit preciũ &c. Nam scioni est de substantia, & nisi fit declaratum, non valet venditio. d. §. precium.
b Super contractu pfecto] exemplũ, vẽdo tibi vnũ ex equis meis de. larandũ p Titiũ & hoc hẽc locũ in arbitratore l. idẽ pferre. § 1. ff. de arbit. ca ex parte, & c. fi. e. ti. secundũ Bart. in l. fi. societatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro soc. Ias. in d. l. si quis arbitratu.
c §. qui autẽ] est sub c. si quis sua dente.
d Epo, prælato] Non sunt verba formalia de pla to sed à maiorita te rõnis arguit.
e Quartò Adde & de iniuria leper atroci d. l § tot. § fin. de iniurijs.

ff. de ver. ob. ꝙ siue substantialia contractus, vt puta precium in vẽditione, & similia, siue accidentalia, puta venditur seruus, si ratio nes reddiderit, & hmõi, cõmittantur in arbitriũ certæ personę, valet contractus, si ille voluerit arbitrari, nã sicut substãtiale vltimæ voluntatis põt ferri in arbitriũ hæredis. l. si sic, in prin. ff. de lega. 1. ita in contractib. l. si seruũ filij. §. eũ qui, ff. de le. 1. & ꝑ hoc videt casus in l. si libertus ita iurauerit, ff. de ope. li. vbi valet promissio liberti facta de operibus ad arbitriũ patroni & si male arbitratus fuerit, potest cogi, vt arbitretur sicut bonus vir, sic in proposito q si arbitrari noluerit, vel nõ potest, sic non valebit. §. ꝑtiũ, Inst. de emp. & vendit. si verò mortuus fuerit alter contrahentiũ, si fuit cõmissum super contractu ꝑficiendo, a non poterit arbitrari. si verò super cõtractu perfecto, b sic non expirat eius arbitriũ, sed sicut contractus transit ad hæredem, ita obligatio de stando arbitrio dictæ personæ secundũ Bar. in d. l. si quis arbitratu.

31 Qũo aũt contractus emptionis, & venditionis rescindatur pp dolũ; habes supra Dolus § 9. vel pp minoritatem precij, qñ ẽ citra dimidiã iusti precij, vel propter alias causas, vide Host. in sum. eod. tit. & Azo. in sum. C. de rescin. ven. quia parum ad confessores, sed sufficit, quod dictum est.

EMVNITAS, Vide infra, Immunitas.

ENORMIS iniuria quando dicatur, R. c. cum illorum, de sen. ex. exẽplificat, si mẽbrũ mutiletur, si effusio sanguinis fit. Et intelligunt doct. ibidem, quãdo effusio est in abundantia, & de mẽbro, de quo sanguis de facili non exit. Item si in episcopũ, aut in abbatem, vel prælatum, seu superiorem sit iniecta manus, Inst. de iniu. §. atrox dicitur, si quis vulneretur. intellige, si vulnus eget medicamine chirurgiæ, vel emplastrorũ, seu aliorũ medicinaliũ ſm Mona. Itẽ si quis fustib' ceditur, si in theatro, vel foro, aut in conspectu iudicis verberetur. Itẽ ſm alios ĩ ecclesia, vel cœmeterio, aut dormitorio verberetur, ar. de sent. exc. c. cum pro causa. 17. q. 4. quisquis, & §. qui autem. c Item si sacerdoti induto vestibus sacerdotalibus. C. de iniur. l. atrocem. Sed breuiter dic, ꝙ iniuria dicitur enormis. Primò ex persona, & in iure non habemus expressum, nisi quod dictum est in d. ca. cũ illorum, & in d. l. atrocem, & Insti. de iniu. §. atrox, & ff. eod. titul. l. prætor. §. atrocem, vbi dicitur de magistratu, parente, & patrono, epo, prælato, d & sacerdoti induto, vt supra dictũ est. Secundò ex loco, vt puta si in conspectu prætoris fiat, seu prælati, vt in d. l. prætor, & in theatro, vel foro, vt in d. §. atrox, & l. sed est quæstionis, in ptin. ff. de iniu. Tertiò ex tempore, & hoc est arbitrarium, vt puta ludi, vel magnæ festiuitatis. Quartò e ex re, puta ex vulnere, vnde dicit l. vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnũquam locus vulneris, veluti oculo ꝑcussò, hęc ibi. ff. de iniur. l. ita incipit. Quintò ex modo, vnde dicit Pa. in c. cum illorũ, ver. & in fi. gl. de sen. exc. ꝙ percussio in ecclesiã, vel in platea ẽ excessus notori' & dicitur enormis. d §. atrox. & ꝙ episcop' non potest eum absoluere ex talib' iniurijs notorijs factis ecclesiasticis personis.

1 Sed qs habebit arbitrari, an sit enormis iniuria? Resp. ꝙ ille, q hẽt absoluere, & ligare, an sit suæ iurisdictiõis, vt puta possit eũ absoluere vel ne, ar. c. super literis, in fi. de rescrip. & l. si quis ex aliena, ff. de iudi. Sed caueat, vbi ius determinauit atrocẽ nẽ ipse velit leuem arbitrari, quia non absolueret sed deciperet, secus vbi ius nõ determinat.

EPISCOPVS Grecè, Latinè speculator interpretatur, vt dicitur. 21. di. c. cleros, ver. episcopatus, & 8. q. 1. qui episcopatum speculare enim debet mores, & vitam populi sibi subiecti, & intendere ad eorum salutem, vnde episcopus hęc negligens est in peccato mortali, & dr̃ canis ĩpudic'. 2. q. 7. q nec, & debet lectioni, & orationi vacare,

care, vt in c. episcopi, ibidẽ nec debet habere familiaritatem praui hominis, vt in c. peruenit, eadem causa, & quęstione, imò presbyteros diaconos, clericos boni testimonij debet penes se habere, vt in d. ca. episcopi, & c. cum pastoris, & de cons. di. 1. c. episcopus deo.

1 Vtrũ principali⁹ debeat intendere multiplicationi temporalis? R̃e. ẽm Tho. in quol. ꝙ non, sed eius propria, & præcipua cura dẽt esse circa custodiam gregis sibi commissi orando, prædicando, sacramẽta dispensando, & sua iuxta qđ res exigit, erogando. Potest tamen intendere multiplicationi temporalium ad vtilitatẽ ecclesiæ. qñ opportunitas adest, & fieri possit sine damno spiritualiũ notabili, aliàs non. Ale. autem. 2. 2. titul. de auaritia, mẽbro. 10. ĩ fi. dicit, ꝙ episcopus non p̃t cõgregare ad sui tuitionẽ, siue ecclesiæ, sicut rex põt, sed debet conuertere res ecclesiæ in vsum ecclesiæ, quod facit pauperibus dando. Ratio est qa rex ad hoc constitutus est, vt subditos in pace teneat, & defendat ab aduersarijs, & ideò põt ad hoc congregare, non sic episcopus, sed vt faciat bonũ ecclesię, quod facit dando pauperibus. facit. 12. q. 2. aurum, vnde tenet Tho. 2. 2. q. 185. arg. 7. ꝙ si bona ecclesiastica non dispensat in pios vsus sed notabiliter deficit, peccat mortaliter, & ad restitutionem tenet. Sec⁹, si in modico deficiat. Addit tñ, ꝙ si necessitas nõ imminet pro pauperibus ꝙ potest reseruare in futurũ, vel emere possessiones, vt tempore necessitatis prouidere possit. Bona verò patrimonialia põt tenere ad libitũ, dummodo ordinatè.

2 Vtrum liceat appetere episcopatum? R. es. quòd non. 8. q. 1. qui episcopatum, ibi dicitur, Locus superior, sine quo populus regi non potest, & si ita retineatur atque administretur, vt decet tamẽ indecenter appetitur, quamobrem otium sanctum quęritur gratia veritatis, negociũ iustum suscipit necessitas charitatis; quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ veritati vacandum est. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatẽ. Sed nec sic omnino veritatis delectatio deserenda, nè subtrahatur illa suauitas, & opprimatur iusta necessitas hęc Augu. ex quo patet, ꝙ appetit illicitè a & quando sit mortale, vide supra ambitio. S. 1. & oblatus recusatur cum peccato mortali, si est dignus, & ęquè dignus non est, cui debeat dari. Facit similiter ad hoc. c. in scripturis, ea causa. 1. q. vide supra Electio. S. 30.

3 Quam iurisdictionem habeat, vide de off. ordin. per to. quia ad confessores non pertinet.

4 Vtrum episcopus possit concedere autoritatem non episcopis, quam ipse hẽt? Res. Pa. in c. accedentibus, de excess. prælat. ꝙ non ea, quæ spectant ad ordinem episcopalem, sicut ordinare, chrismare, consecrare, & similia, quæ not. in c. quanuis. 68. di. & in c. aquę, de cons. eccl. vel alta. Ea verò quæ spectant ad dignitatem episcopalem, bene potest, sicut cognoscere de causa matrimoniali, iniungere publicam pœnitentiam, concedere indulgentias, iudicare de clericis, & huiusmodi, vt 16. q. 2. vsus. præter insignia, vt vsus, mitrę, & pontificaliũ, quæ solus papa concedit, ar. c. vt apostolicæ, de priui. li. 6. & etiam quæ sunt iurisdictionis, potest concedere, quanuis nondũ sit consecratus, nec sacerdos secundũ eundem Pa. vbi supra, ver. inducitur etiam ad q. post Io. And. & Cal. vt ibi no. Pa.

5 In quibus potest episcopus dispẽsare, vide supra, dispensatio. S. 5.

6 Vtrũ episcopus cadat in pœnã suspensionis

a Quod appetitur illicitè] Sã. Th. 2. 2. q. 85. art. 1. dicit, ꝙ circa epatũ tria sunt cõsiderãda, quorum vnũ est principale & finale, s. episcopalis operatio, per quã vtilitati pximorum intenditur, Io. vlti. Pasce oues meas. Secundũ est altitudo gradus, quia episcopus sup alios cõstituitur, Mat. 25. fidelis seruus & prudens. Tertiũ est, quod cõsequenter se habet ad ista, s. reuerentia, & honor, sufficientiaque temporaliũ, 1. Tim. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore habeantur. Appetere ergo episcopatum ratione huiusmodi circumstãtium bonorum illicitum est, & pertinet ad cupiditatem, & ambitionem. vnde Matt. 23. Amãt primos accubitus, &c. Quantum ad secundũ est pſum ptuosum, p quo dñs arguit discipulos, Matt. 20. principes gentiũ dominantur eorũ &c. vbi Chrys. per hoc ostendit, quod gentilis est primatus cupere, & sic gẽtiuni comparatione eorum animam ęstuantem conuertit, sed appetere proximis prodesse est de se laudabile, & virtuosum, verumtamen, quia episcopatus habet annexam grad⁹ celsitudinẽ, præsumptuosum v i detur, ꝙ aliquis præesse appetat nisi manifesta necessitate imminente; hęc Tho. &c.

a Rādet Bal.] hxēplū, testator ordinat, vt bōa sua distribuāt i. pauperes Christi cōsilio prioris pdicatorū, vel guardiani Minorū, si hoc eps non seruat, nō valet eius distributio secūdum Bal.
b Sino. Friden. sess. 25. capi 13. de ref. P. V.

sionis, aut interdicti? Rx. q non ex nulla cōstitutione, nisi in ipsa de ipsis epis fiat specialis mentio. Similiter nec eorum superioris, vt i c. quia periculosū, de sent. excom. li. 6. Idem dic de suspensione à beneficio à iure posita, vt in c. si ɔpromissarius. §. hmōi. de electio. li. 6. Secus de excōmunicatione, vt no. in d. c. qa periculosum, in gl. in ver. suspensionis.

7 Verum episcopus possit dispensare in pluralitate beneficiorum, vide supra, beneficium. §. 38.

8 Verū executiōe deuoluta ad episcopū propter negligentiam executoris teneatur episcopus seruare formam, quam tenebantur executores? Rx. Bal a in l. si puellā, C. si man. ita fu. ali. q sic, & facit tex. in Cle. 1. de supplen. negl. prael. & quod no. Io. And. in c. publicato, de elec.

9 Verū mortuo episcopo expiret officiū vicarij? Rx. q a. i c. 1. nè se. va. vlt. nota. q sic, vt no. gl. in Cle. fi. de proc. Idem videt de officio prioris cōstituti ab abbate mortuo abbate, arg. ex no. in d. Clem. fi. secus si constitutus esset ab abbate cum capitulo, arg. cap. 2. de statu regu. in glo. in versicu. non mutentur.

10 Episcopus in sinodo debet ɔstituere aliquos idoneos viros per totā diœcesim, quos debet iuramento astringere ad denuntiandum sibi, vel per eum misso, quicquid ppēderint fieri contra voluntatem dei, & totā christianitatem, quod pertineat ad iurisdictionem ecclesiasticam, vt habet in c. episcopus in synodo, 35. q. 6. & tales appellātur testes synodales.

11 Episcopus pōt b cogere religiosos mēdicantes, vt vadant ad pcessiones. c. nimis praua, & ibi Abb. 3. no. de excess. prael. Ex quo dicunt doc. q ex quo prohibet eis, nè ex leui causa compellant eos ire ad pcessiones, sequitur, q ex magna & graui causa possūt; puta vt nouo itroitu episcopi, vel legati, vt imminente peste, aut alio flagello, vel in generalib. letanijs, quę sunt tres dies rogationum. hæc no. Pa. in c. dilectus, de of. or. qd est verū, nisi spāle priuilegiū habeāt.

12 Episcopus in ecclesijs baptismalib. dēt ordinare magistros, qui doceāt pueros in studijs literarum, liberaliumque artiū assiduè, vbi necessitas occurrerit. 33. distinctione de quibusdam.

13 Episcopus singulis annis synodū teneat admouendo clericos, constitutiones legēdo, & laicis prædicando, vt 10 q. 1. placuit item singulis annis si pōt, visitet oēs ecclesias, monasteria, & hospitalia sibi subiecta.

14 Eps tenetur deputare in ecclesijs cathedralibus, & alijs conuentualibus viros idoneos ad prędicandum, & confessiones audiēdū: aliter peccat mortaliter. similiter qn ipse non potest propter amplitudinem diœcesis, vel alia occupatione, tenetur habere viros potentes in opere, & sermone, qui visitent, & doceant vice eorum plebes sibi commissas, & eis prouideant de sustentatione, vt in c. inter cætera, de off. ordi.

15 Episcopus debet, quos vult ordinare īquirere, primò de ætate debita ad illū ordinē. dic vt infra, ætas, & de literatura. Nā ordinans subdiaconum, vel diaconum, qui nescit officiū, videtur peccare mortaliter, quia prębet ei causam peccādi mortaliter. Quantùm verò ad illos quos promouet ad curam animarum, q habeāt sciam necessariam, de quo supra, cōfessio. 4. § aliàs peccat mortaliter. Itē non permittat, q notarius petat salarium in scribēdo ordinādos, quia prohibitum est. 1. q. 2. sicut episcopū, intellige sm gl. ibidē, quādo est salariatus; aliàs potest accipere aliquid, dummō episcopus non participet in lucro, licèt cōtrarium teneat gl. ibidem in ver. calamum.

16 Episcopus potest quærere de titulo bnficij sui subditi, si non consensit in eū, vt voluit Fed. cōsi. 98. & idem dic de quocūque alio cuius interest.

17 Episcopus ecclesiastica officia non dēt cōmittere propinquis, nec administrationem rerum ecclesiasticarū, vt in c. indicatum est nobis 89. d. cum c. se. sed æconomus debet esse clericus honestæ vitæ, vt probatur eā. di. per totum.

18 Episcopus in conferēdo beneficia dēt attēdere, vt det dignis: aliter peccat mortaliter secūdùm Tho. & Alb. in 4. facit quod no. 61. di c. in sacerdotib.

19 Episcopus in publico dēt vti, lineis nisi

sit

sit religiosus, sup induméntis, vt in c.clerici officia, de vi.& ho.cle.

20 Episcopus tempore interdicti potest celebrare, & celebrari facere vbicúque, & audire diuina, vt in c.fi. de priu.li.6. Quod limita, vt in c.quod nonnullis, de priu.l.interdictis exclusis, submissa voce, ianuis clausis, & campanis non pulsatis, & ipse specialiter nō sit interdictus, vel non fuerit causa ipsius interdicti.

21 Episcopus pt vbicunq; cū altari portatili celebrare, & celebrari facer.d.c.fi.

22 Eps non seruans canones, vel non faciens seruari est periurus, no.Pa.in ca. ego, [a] de iureiu.allegat gl. sing.in c.sacerdotes, el 1.2. q.7.qui dicit, quòd a prælato non seruante canones pt recedi, sicut ab excõicato receditur, & præcito. Quod intelligit dict[9] Pa.verum, quando ex contemptu non seruat, nec seruari facit, aliàs secus.

23 Vtrum episcop[9], pro persecutione sui corporis possit fugere? Res. fm S.Tho.2.2. q.185.ar.5. ꝙ vbi subditorum salus exigit personæ præsentiam, non potest fugere pp aliquod damnum temporale, vel corporale, imo tenetur sicut bonus pastor animam ponere pro ouibus suis. vbi verò sufficienter in absentia per alium posset saluti subditorum prouideri, tunc licitè posset fugere nec est mercenarius tunc. Hoc idem patet in c.scilcitaris.7.q.1.vide Inn.in ca.nisi, de renun.& gl.in §.hoc tunc obseruãdum. 7. q.1.ibi enim discutitur, qñ fugere potest.

24 Episcopalis dignitas liberat a conditione seru li, & ascriptitia, 54.d.si seruus sciere el 2. & etiam a curiali secundùm canones, vt tenet gl.in d.c.si seruus, licèt fortè secus de iure ciuili.

25 Episcopus, si habet iurisdictionem téporalem in aliquo loco, debet constituere iudicem laicum, qui in causa præcipuè criminali faciat iustitiam, & potest etiam in speciali super aliquo maleficio delegare, vt faciat iustitiã, & non efficitur irregularis, dummõ per suã rñionẽ neque directè, vel indirectè indicet iudici, ꝙ debeat pœnam sanguinis irrogare, sed solùm in genere, ꝙ faciat iustitiam, & quod si dubitat, cõsulat peritos iudex, aliter esset irregularis, c.literis, de excess.prxla. Tenet tamẽ Rod. ꝙ etiam potest dicere, ꝙ puniat reum, fm ꝙ ius vult, dummõ non exprimat de morte, vel de mutilatione, vt ét no.Hug.dis.3. c.omnis autem lex.præsens tamen non dēt esse vindictæ sanguinis, vt in d.c.ex literis.

26 Vtrum episcopus [b] peccet mortaliter respondendo in ordinatione sua, cū interrogatur, vtrum sciat nouum, & vetus testamentum quod scit? Res. fm Ri.in quol.3.q. 14.ꝙ sic, si est ita ignarus, ꝙ nesciat in gñali mandata dei, articulos fidei, virtutes, & vitia, etiam sacramenta, quia tunc mentitur perniciosè. Si verò non est ita ignarus, quin sciat vetus, & nouum testamentum quantū ad ea, quę necessarium est scire p̃lato, sine quorū sciētia non põt conuenienter exequi officiū suū, tunc non creditr, ꝙ peccet mortaliter, licèt in alijs sit indoct[9], quia videtur ꝙ cõsuetudo sic solùm velit,

27 Vtrum religiosus promotus in episcopū teneatur ad obseruãtias regulares? ℞ ꝙ sic, vide j.monach[9].§.7.& religiosus.§.34.

ERRARE est aliud pro alio putare. vnde Aug.38.di.in c.quanuis, inquit, Quisquis se æstimat scire, quod nescit, pro verò quippe approbat falsum, quod erroris est proprium, ad idẽ.32.q.2.in quib.& ideo in d.c.quanuis, dr̃, ꝙ non est consequens, vt continuò erret, quisquis aliquid nescit. [b]

1 Vtrum error sit peccatum? Res. ꝙ in his q̃ non pertinẽt ad regnum Dei capescẽdū, vel non, sic non est peccatum, aut si est, minimum est, vt in d.c.in quibus.

2 Errantes non videntur, consentire.l.nihil consensui, ff.de re.iu. ratio habetur infra matrimoniū.3.impedimento.4.in prin.

3 Error iuris an excuset a dolo, & consequenter a pœna, quæ debetur propter dolum? Res. ꝙ sic. vide supra, dolus.§.1.

4 Error communis aliquando facit ius, ar.95.di.100.ecce ego quasi, in fin.& in l. Barbarius, ff.de of.prætо.

5 Errorem suum quilibet debet corrige re.

a Pan.in c.ego] In ver.est 4. arg. & dicit esse acerbum hoc.

b Conc.Tri.sess. 7 c.1.sess.21.c.2. de ref. P. V.

c Aliqd nescit] Ponit Io And in Cle.1.de iudicijs, in ver.certa sciẽtia.

d Facit ius] Qd fortè intelligendum est quo ad forum cõtentiosum, non autem conscientiæ, vt arguit gl. in d.c. ecce. in versi. error, & procedit i depẽdẽtib. a iurisdictione, non in dependentib. ab ordine, seu in sacramentalibus quia in his attenditur veritas, & nõ opinio ita Panor.in c.apostolicam, de presbi. non bap.

a Catec. de cõf. ti. de pœ.sa.c.sed qm. &c. sed iam ordo. P. V.
b Syn Trid.sess. 23.c 12.d re.P.V.
c Ampliat Syn. Tri.ses.25.c.7.ad ann.40. P. V.
d Sy.Tri.da ætatem legitimã ad dignitates, & psonat obtineri.sess. 24. c.12.de ref.P. V.
e Sy. Tri.ses.21. c.6.de ref. P. V.
f Ca. indecorũ] Gl. ibi tenet contrariũ, & malè.

re.35. quæstio.9. §. his ita. 6 Error qñ dicatur in tolerabilis? Re.qñ aliqd cõiter vel in suo genere est pctm, vt in c.venerabilib.§. pt,de sen.exc.li. 6.vel si cõtineat aliquod impossibile,vt i gl. c. p tuas,de sen.ex.vel ptra ius, vel legẽ,vel excõicet, qa bonum fecit,puta eleemosinã,vide in d.gl.in ver. tollerabile,& ibi Pa.

ERVBESCENTIA de bono est pctm,& filia accidiæ, & contingit quadrupliciter. Primò cũ erubescit de defectu naturæ,vt puta,qa est claudus, & hmõi,& hæc est pctm si est nimia.56.di. nasci,&.c.nunquam erubescamus. Secũdò cũ erubescit dicere veritatẽ, vt prędicare, testificari,corrigere, & hæc aliqñ est mortalis,si nõ facit,qñ tenetur de pcepto. Tertiò a cũ erubescit confiteri mortalia peccata,& si omittit pp hoc,mortalis ẽ. Quartò cum erubescit ieiunare,orare,& hmõi, nè dicatur sanctus,& hæc est peccatum veniale,quando omittit non necessaria, sec, quando necessaria, quia mortale.

ETAS determinata reqrit in multis necessario a iu. ita q nõ tenet gestũ añ.
1 Et primò in sponsalib.7.annorũ cõpletorum,vt in c.vnico,de despon.impu.li.6.
2 In matrimonio verò.12.annorũ in fœmina,& 14.i masculo,nisi malitia suppleat ætatem,quod tunc est,qñ sunt potentes ad coeundum simul,vt no.in d.c.vnico.
3 In voto religionis,seu professione fienda reqritur.12. in muliere. 14. in masculo completus, vt hr de muliere in c.cũ virũ, de regula.& in c.puellæ.20.q.1. & in cap. puella,20.q.2.de masculo, in c.significatũ, de regula.& in c.1.de regula.li.6. Fallit in casu,de quo infra. Nouitius. §.2.
4 In ordinibus b capiendis primæ tonsuræ est.7.annorũ completorũ,vt in c.in singulis.77.dis.& ẽt triũ minorum ordinum, vt in d.c.in singulis,& quicunque conferẽt añ pdictã ętatẽ (nisi religionẽ intraret) suspensus est ipso facto per annũ a collatione eiusdẽ ordinis,de tẽp.or.c.nullus,li. 6. Acolitatus post.12.annũ,vt in d.c.in singulis.Subdiaconatus est.18.annus inchoatus. Diaconatus verò 20. Presbyteratus. 25.vt i Cle.gñalẽ,de ęta.& quali.or. si tñ ordinet ante dictã ætatem quis, suscipit quidẽ characterẽ ordinis,sed non executionẽ vsque ad cõpletũ tps,vt in d.Cle.gñalem nec eps pt dispensare vt ibi no.in gl.in ver.anno.
5 In beneficijs c regularib.in abbatissa.30. annorũ completorũ,similiter & in priorissa,seu matre, vel ministra,quæ habet regere monasteriũ,vt in c.indẽnitatib.de ele.li. 6.in prin.in abbate.25. annorũ incæptorũ, qa dicit,attigerit per c.cũ i cunctis,in.§.inferiora,de ele. vbi regulariter ad quãlibet dignitatẽ d obtinendã reqritur illud tps, licèt non de abbate sit aliqd specialiter expressũ.In prioratu collegiato.i. q habeat sub se collegiũ.25.annorũ inceptorum,ar. Clem.nè in agro.§.cæterum,de sta. reg.In prioratu verò non conuentuali,si hẽt curã animarũ,quã habeat p se exercere,requirit 25.annorũ incæptorũ,qa oportet sit sacerdos,Secus,si non hẽt per se exercere,tunc sufficit ætas.20.annorũ completorũ.d §.cęterum.In prioratu aũt q non habet curam animarũ,reqritur ętas.14.annorũ completorũ,qa oportet sit professus. ca.nullus,de ele.li.6.& ita tenet Pa.in c.super inordinata,de præb.licèt Fede.con.47.dicat sufficere ætatem. 7. annorũ, cui non credo, quia oportet sit pfessus in religione,vt dictũ est in beneficijs sęcularib.quæ habent dignitatem.In epo.30. annorum completorũ. ca. cum in cunctis,de ele. Inferiora verò episcopatu requirunt, q attigerit 25.annum d.c.cum in cunctis.§ inferiora. & si ecclesia curata conferatur ei q non attigit.25.annũ,ipso iure vacat,nec eps pt dispensare,c. licèt canõ,de ele.li.6.Sed bene eps põt dispensare in dignitatib.vel psonatib.curã animarũ nõ habẽtib.vt 20.ann. cõpleto habeât.c.pmittim,de æta.& qua.li.6.in bñficijs e verò simplicib,sũt opiniones,sed mihi placet opi.Cal.quã seqt Pa.i c. sup inordinata,de pb.q si bñficiũ sonat i nomẽ rectoriæ,vt puta qa ẽ ecclesia, vel capella p se stãs habẽs ad regimẽ clericũ,tũc reqrit ætas.13.annorũ cõpletorũ,vt in c.decorũ, f de æt.& qua.qa q nescit se regere,nec ecclesiã.si verò ñ sonat rectoriã,sed ẽ bñficiũ in ecclesia,tũc si reqrit maturitatẽ psilij,vt

in canonicatu ecclesiæ cathedralis, Ho.& Ate.tenēt q̄ reqrit̄ ætas. 14.an. qa añ nō pōt iura sapiētiū tractare, sicut dicim⁹ i milite volēte testari añ illā ætatē, i l. licet, C.de testa mi.ē lex fi. si verò nō reqrit maturitatē ꝯsilij, tūc 7.an. ē ætas; & ista sunt bñficia in multis ecclesijs ꝓ clericis pueris.

6 In electiōn b. monial.ū requiritur ætas. 12.an. cōpletorum; al ter nulla admittit̄ ad eligēdū, vt in c. indēnitatib de ele lib.6. In iuro, & testimonio reqrit̄ pubertas, vt not.i c.paruuli.22.q.5.& in c.testes. 4.q.3.ver.1.& ver.ltē i l.Iul.1.

7 In testamētis, & multis alijs, q̄ omitto, qa ad nos nihil, requirit̄ pubertas.in electiōe sepulturę reqrit̄, q̄ ad annos pubertatis pueniat.ar.c.licet,d̄ sepul.li 6.

8 Qūo cognoscet qn̄ reqrit̄ ætas cōpleta, qn̄ de mēte ignorat̄ statuētis, vel disponētis ē Bz.Bar.in l.si cui, in prin.ff de leg.1 q̄ qn̄ ætas ponit̄ i geni iuo [a] requirit̄ q̄ cōpleta sit. in ablatiuo cū ꝑpositione, in, [b] sufficit sit inchoata. sine ꝑpositione reqrit̄ cōpleta, [c] Cle.1.de sequest.pos.In accusatiuo cū verbo significāte rē pfectā, vt ꝑpositio, l'et [d] vel cū futuro [e] ꝯiūctiui reqrit̄ ꝯpleta. l.nō putabā, & l.si i annos, ff. d̄ cond.& demo.sine tali verbo, si de fauore agit̄, sufficit inchoas [f] e.fi de odio, reqrit̄ ꝯplet⁹ [g] l.ad rē publicā, ff de mu. & ho. In accusatiuo cū ꝑpositione, ad, sufficit ichoari.l.filiū §.1. [h] ff. ad Trebel.

EVAGATIO mentis est filia accidiæ, ꝓpter tędiū boni operis euagat̄ varia cogitādo, vt ipsū tædiū euitet, & hęc īducit ad multiloquiū, & vaniloquiū, & audiendū noua, & facit ista bilē in loco.q̄ iūc sunt mortalia, cū fit ꝑ prædicta contra aliquod præceptū, aliàs veniale. Hæc ex S.Tho. 2. 2. q.35.ar. 4. ad secundū. In oratione autem an sit peccatum, Vide oratio §.10.

EVANGELIVM legēs sacerdos vutur stola, sicut diacon⁹. 24.di.ecclesiastica. Euangelium non sedēdo, vel genuflexo, sed stando audire debemus, de cōsecta.di. 1.apostolica.

EVCHARISTIA, [i] id est bona gratia ab eo, qd̄ est bonū, & Charis.gratia, & sic nominatur, secundū q̄ continet realiter Christū qui est plenus gratia, secundùm verò quod est signum rememoratiuum passionis Chri, q̄ fuit sacramentū verum, dr̄ sacrificium, secundùm autem q̄ est signum demonstratiuū vnitatis ecclesiæ, cui homines aggregantur per ipsā, dr̄ communio, prout verò est præfigurativum diuinæ fruitionis, quę est in patria, dr̄ viaticum, [k] quia præbet nobis viam peruenīēdi ad illam, vel quia datur transeunt b. de hac vita ad ipsum Christū, vnum tñ est sacramē ū, in quo sunt tria, s.spēs visibilis, corp⁹ Chri verum, & corp⁹ Christi mystiū, s.ecclesia, & fm qd̄ dicit Hug. Primū ē signū [l] secūdi & tertij. Secundū est res, & signū & causa tetij. Tertiū ē res secūdi, & veritas pmi, de quo de cel.mis.c.cum Marthæ.§.distinguendum est.

a In genitiuo] Vt si dicat, cum erit. 14. annorū.
b Cum propositione, in] Scilicet vt in.11.anno.
c Completa] vt si dicat, Triennio possederit.
d Præpō per] vt dicat, peruenerit ad ætatem.
e Vel cū futuro] vt si venerit ad ætatem.
f Inchoasse] Vt puta, Qui habet. x.annos, fungatur tali officio.
g Completus] Qui cū hēt decē annos. & fecerit maleficium.
h L filiū.§ i.] & si decesserit an.e. 20.annum, & ibi fauore filij ann⁹ inceptus pro cōpleto habetur.
i Eucharistia sa. pluribus nōibus appellatū, catec. d euch.sa. in pri. vbi ēt de eius significatione. itē qd sit, vide Con. Tri.sess.13.ca.de san.euc sa. ca.1. de rea.præ &c.c. 2.& 3.& 8. P. V.
i Eucharistia] eucharistia secundū Sco.in 4 di. 8.est sacramentū corporis Christi, & sanguinis veraciter cōtēti sub speciebus panis, & vini, post consecrationem factā a sacerdote sub verbis certis cū debita intētione prolatis ex institutione diuina, veraciter significans corpus Christi, & sanguinē sub eis realiter contineri.
k Dicitur viaticū] Adde.16 q.6. si qui in infirmitate.& vide S.Bona.s. dubio lite rāli prīmę partis in 4.di.8.dicentē q̄ triplici de causa dicitur viaticū. primo qa itinerātium cibus, secūdo qa institutus a Christo itinerāte, tertiò qa figura trāsitus Chri.
l Primum est signū] Pro declaratione scia, quòd species panis, & vini post consecrationem facta a sacerdote sub forma verborū, & intentione debita, sunt sacramentū nouæ legis, Quia signū, & cā rei sacra est sacramētū nouę legis Sed prædictæ species sū ꝑ signum duplicis rei sacræ ē.n. species panis signū corporis Christi veri, qd̄ est res sacra; sub ipsa specie verè contēta est etiam signum corporis Christi mystici, quod similiter est res sacra, scilicet sancta ecclesia, q̄ tñ non est sub ipsa spec e realiter ꝯtenta, species ēt vini est signū sanguinis Christi q̄ ē res sacra & sub ꝑdicta spē veraciter contenta &c. & sic patet q̄ illę spēs panis, & vini dīr forma. Caro; & sanguis veritas dicūtur, charitas, & vnitas dicuntur virtus primum ergo est sacramentum, & non res significata Nā panis, & vinū est sacramētum generici.i corporis Christi & vnitatis & ita ē figuras tm̄ sing.l. corporis Christi, est sacramentu m

mentum.i.signū vnitatis ecclesię. Et est res sacri.i. specierum panis, & vini. Be ita est signans,& signatū.tertiū est res, & non sacramentum.i. vnitas est res siue signatū gemini sacramē.ti. i. duorum sacramentorū præcedentium.i.corporis Christi,qd̄ est sacramētum vnitatis, & specierum panis & vini, quę sunt sacramentum corporis Christi. Et ita istud tertium est tantum signatum. Hęc colliguntur ex Ric.in distinct 8.q.1. & in c. cum Marthæ, in §. distinguendum. gl. de cele.mis.

Catechi.eo.ti. .1. §. sed in primis. P. V.

Cibum, & potum requirit]de cōuenientia huius sacramenti, videlicet panis, & vini vide plenius per Ric.in 4. dist 4.ar. 2. q 1. et ibidem.S.Bonauen.par.2.q.1. Et ibi Vorilion.

Frumenti] Ric.ar.vbi supra. q. 2. Et S.Bonauen. quæst 4.& Vorilion. & huius cōgruentia accipitur ex illo ver. Ioā.12. Nisi granum frumenti, vbi Christus frumento se comparat, vbi Aug. dicit,cum sint multa grana frugū, nulli se cōparat nisi illi, vñ mos cœpit ecclesię de hoc solo grano conficere corp⁹ domini. Creditur etiā, q domi-

1 Quę est materia [a] debita huius sacri? Res. q panis triticeus,& vinū vitis,vsus n.huius sacri est refectio,q ad sui integritatē cibum,& potū requirit. [b] Significatio etiam eius est duplex. Vna passio Christi, in qua sanguis fuit separat⁹ a corpore. Alia est cibatio corporis & animæ, & propterea pp conuenientiam vsus, & significationis duplex materia exigebatur.

2 Vtrum possit confici de pane farris,& speltæ,vel siliginis? Rñ.licèt aliqui dixerint,q sic,tu tñ tene, q nō pt confici, nisi in pane triticeo.i.frumenti [c] secundùm Sco.in 4.di.11. & communiter theologos.

3 Vtrū in pasta facta de tritico possit confici? Resp. śm Sco.vbi s. quod non. [d]

4 Vtrū possit confici ī pane corrupto? Res. q non,qñ tāta ē corruptio, q panis species soluuntur,sicut qñ ɔtinuitas soluit & sapor,& color,& alia accidētia mutāt secus si esset aliqua dispositio solū ad corruptionē, q̄ declarat aliqua īmutatio saporis qa sic potest confici. [e]

5 Vtrū ī amido possit confici? Resp.Scot.vbi supra q multo probabilius ē q non iō peccat, & iudicio meo grauiter, q ex tali materia conficit sciēter, siue q ppa rat, ille autem,qui conficit ignoranter licèt non consecret,tñ non est idolatra śm Sco.vbi supra,nec idolatrare facit,qa quantū in se est materiā esse idoneam & ab alijs adorandā supponit.

6 Vtrū possit confici in pane fermētato? Res.secundū Sco.in 4.di.11.q sic,& tex. est in c.literas, de cele.mi. & in c.in sacro,de cons.di. 1.sed grauiter peccat Latinus si celebrat in fermētato, [f] & vt dicit Sco. [g] fortè ēt Gręcus grauiter peccat pp multa,quæ adducit ibi. sed maximè quia Christus in azimo consecrauit.

7 Vtrum possit confici in pane facto de aqua rosea, vel endiuiæ & hmōi? Res.quidam Theologi in 4. dis 11. tenent q non potest confici de pane facto ex quocunque alio liquore,sed oportet,sit factus de aqua vera, aliter verè panis non esset. Alij aūt Theologi tenent q pt confici, quia aqua ipsa non requiritur, vt maneat in specie propria imo mutaē in materiā aliā, sed ego credo. [h] q non pt, qa Christ⁹ confecit ī pane facto ex aqua naturali, & sic serua.

8 Vtrum si grana alterius generis admisceantur cum tritico possit confici? Resp. śm communiter Theologos in 4.di.11.q si admixtio sic prędominans,vel ęqualis est virtus in vtroque miscibiliū,q non potest ɔfici,quia mutatur species, & cognoscitur ex colore pcipuè,& saporè. Accidētia enim magnam partem conferūt ad cognoscēdū, quod quid est, primo de anima, secus,si non ē æqualis commixtio,quia confici potest.

9 Circa materiā [i] vini q̄ritur, vtrum possit confici de alio vino, q̄ de vino vitis? Res.śm cōiter doc.in 4. di.11.q non, & ratio potissima,quia sic Christus instituit, [k] Lucæ.22.

10 Vtrū possit ɔfici ī aceto? Rñ.Inn.de officio missę

nus consecrauerit in frumento, & sic habet vsus ecclesię.

d Quod nō]Sed debet esse de tritici farina,aqua: & idem alij do. tenent.

e Potest cōfici] Si alia materia possit haberi, deberet accipi, śm Ric. in 4.dist.11.

f In fermētato] tempore Leonis papę fuit institutum, quòd in fermentato consecraretur, & hoc ad extinguendā hæresim ebionitarum q dicebāt opórtere iudaizare, qua extincta ecclesia redijt ad primam consuetudinem.

g Vt dicit Sco.] Scot. dicit ibi, quòd licèt in pane confecto de pipere de potentia absoluta posset confici, non tamen est debita materia.

h Sed ego credo] Itē quia partes principales panis,qui est materia huius sacramenti,sunt aqua naturalis, & farina vnde Scot. vbi supra igitur de farina triticea, & aqua elemētari debet panis formari, qa ita supponitur panem illū fuisse formatū, quo vsus est Christ⁹.

i Catec.e.ti.c.ta superest. P. V.

k Quia sic Christus instituit] quia secūda pars principalis nutritionis, idest potus principaliter consistit in vino.

a Sicut viuum & mortuū] Vñ mortuus nō est in specie hominis. Itē quia acetum est frigidum, vinum vero calidum.
b Si vero fit in via] Hæc secūdū Ri vbi supra, & quia agrestū est frigidū, & vinum calidum sm eū.
c Digestione.] Non tamē debet fieri de multū recenti pp impuritatem, vini nisi ex necessi ate.
d Catech.eo.tit. cap.v & superest. Pet. Vend.
e Et quare hoc] Apponitur autē a qua ad declarandū, q populus aduniatur Christo, a quæ multę populi multi, Apo.17.
f Inchoantur] Quia si non apponeretur, tunc nō significaret institutionē ecclesiæ.
g Aqua naturali] & nō roseacea, & huiusmodi.

dicit q sic sed secūdū Theologos maximè Ri.in 4.dist. 11.ar.2.q.5.dicit q non pt, quia vinum, & acetum differunt secundū philosophū 8.Metaphysicæ, sicut vinū, & mortuū. In vino tamen secundū Ri.vbi supra, & cōmuniter alios, quod accedit ad acedinem, manente tamen adhuc forma substātiali vini, potest confici. Idē dic, qñ putrescit perfecta putrefactione, quæ redire non potest ad complexionē vini, q non potest confici, si verò fit in via [b] ad corruptionem, potest confici. Similiter si vino fit cū sapore vinoso sapor aromaticus, vel ponticus, vel acerbus ex minus perfecta digestione [c] vini, potest confici.

11 Vtrum in agresto possit confici? Res. q non, quia nihil recipit speciem, nisi sit in termino suæ generationis & ideo non est vinum.

12 Vtrum in musto possit confici? Res. q sic, si est expressum extra vuam, sed non in eo, quod adhuc continetur in vua matura, ar. de consе.di.2.c.didicimus, & c.seq. & hęc est verior opi. quia sic non est sub specie potabili, sed potius edibili. hęc Ric. vbi supra.

13 Vtrum possit confici in pulca, seu in aqua vinata, seu in aqua superfusa super aceruos vuarum, postquam vinū est expressum, aut in aqua rubea in qua lotus est pānus vino rubeo tinctus? Res. secundū communiter doct. q non, quando tollit virtutem vini aqua addita. facit de conse. distinctio.2.c.cum omne, & de celebra.mis.cap. perniciosus.

14 Quid si aqua ęqualiter misceat vino? Res. Ric. vbi supra q aut fit secundū quantitatē ęqualē modis, aut secundùm proportionē æqualē virtutis. Primo modo nō tollit speciē vini, q est magis actiuum, quàm aqua, nec tamē vinum posset cito in suā naturam aquam conuertere, & ideo sola vini substantia transubstātiaretur in sanguinē. Secundo modo generatur tertia natura ex duobus, quæ nec est vinū nec aqua, sed nō statim, quia natura non operatur in instanti, quanuis earum termini sint in instanti, & iō tam c to posset sacerdos cōficere post talē appositionē, q illud, quod fuit ibi vinū, cū adhuc nō esset transmutatū ad compositionē naturę tertiæ, conuerteretur in sanguinē Christi, si tñ ante, quā proferret verba cōsecrationis, esset tertia natura constituta, non posset confici sanguis Christi, quia species componentiū ex quib. per essentiā constituit vnum in composito, non remanent sm essentias, nisi fortè diminutè vel sm quid, quod dico propter opi. illorū, qui dicūt eas manere incompletas. Aduerte, q licèt (vt dixi) possit confici in materia panis, vel vini, qñ admixtio, vel corruptio nō tollit virtutē ipsorū, tñ peccat, qui sine necessitate cōficit pterquā in pane triticeo puro & incorruptio. Similiter in vino non acetoso & purificato pp irreuerentiā sacramēti, secundùm oēs doct. in 4.di.11.

15 Vtrū debeat aqua [d] admisceri in vino calicis? R. q sic. c. literas, de cele. mis. & de cons.di.2.c.1.& ca. cū oē crimen, & quare hoc. [e] vide ibi. & in c. cū Marthæ, d cel.mis.

16 Sed nunquid sufficit, q fuerit apposita in dolio? R. S.Bo.in 4.di.11.par.2.q.3.q nō sed tunc debet apponi, qñ sacra misteria inchoantur, [f] etiam si aliàs fuisset posita.

17 Quid si omittatur? Res. q nihilominus conficit, de cons.di.1.scriptura, sed peccat mortaliter, qui scienter eam non apponit, ar.c.literas, de celeb.mis. qui verò omittit ex negligentia ex hoc, q habuit diligētiam semiplenā, peccat venialiter, sed grauiter, quia quantum istud sacramentum præcellit alia sacramenta & opera, tantū in eo magis quàm in alijs negocijs præpōderat negligentia secundū S. Bo.4.di.11. si aūt omissit ex negligentia, eo quòd nullā diligentiā adhibuit, mortaliter peccauit secūdū Ale.

18 Quę aqua debet apponi? Res. q sola aqua naturalis. [g] c. in quadam, de celebrat. missarum.

19 In quāta quātitate? R. quòd licèt aliqui canonistæ aliter dicāt, tu dic q modica aqua dēt apponi, maximè si vinū est debile, vt sic conuertatur in vinum secundū probabiliorem

Catech.eo.tit. ..1. P. V. Proferantur] dem Ric.dist.8. uarti.art.3.q.1. t sanctus Bona. uidē 2.par.q.1. Partim ad in. ellectū]sic intel gitur,s.ꝙ demō rat aliquid,qd' st obiectū intel ectus, & aliquid uod est obiectū ensus,& declara t per Ri.vbi su. ra in solutione d quintum.

Licèt cōsequē er]Sed ponatur, aliquis inten. eret consecrare olùm, vt posset orp' Christi in liquo loco col ocatū honorare venerari,& nō t sumeretur in sum, nunquid onsecraret? Res. Ale. vbi supra ine præiudicio, uod sic,Quia in endēs circa ve. erationē corpo is Christi spūali er sumit, licèt n̄ acramentaliter.

biliorem opinionē,quod es se non posset,nisi esset modica appositio, aliter,si apponeretur in tanta quantitate,ꝙ soluerentur species vini,non conficeretur,vt di ctum est supra.§.14.

20 Quid fiendum in illis partib.vbi vinū haberi non pōt?Res.ꝙ papa potest dispē sare,vt sine sanguine corp' Christi conficerent, nè propter defectū sacramenti in currerent maximū damnū, cum corpus non sit sine sanguine in hostia, & ideò papam adeant.

21 Circa formā [a] huius sacramenti quæritur, quæ sit forma,transubstantiationis panis?Res. ꝙ est ista. Hoc ē enim corpus meum, facit. c.cum Marthę.§.credimus de cel.missarum.

22 Vtrū hæc cōiūctio,enī, sit de substantia formæ?℞. ꝙ non,sed pon ē ibi ad denotandum ordinem conse crationis ad vsum materiæ consecratæ,qui tamen non est de necessitate tacri, vnde nec coniūctio similiter.scienter tñ omit ti non dēt, vbi vsus ecclesiæ illi' antiquus nēt.Secundū verò Scot. in 4.di.8.q.2.ly. n. ibi ponitur ad coniungendū,nè s.verba formæ sine pcedentib.proferanē. [b] Ideò credo mortaliter peccarēt,ꝗ scienter omitterent tā in cōsecratione panis,q̄ vini, qa ita hēt vsus gñalis ecclesię Roma. Sco.dicit fortè.

23 Quid demonstrat ly hoc, pnomen demōstratiuū?Resp.mihi placet opinio Ri.de sancto Victore li.de trini. ꝙ ibi sit demonstratio mixta.s.partim ad sensum & partim ad intellectū [c] sub hoc sensu,illud,i quod hoc transubstantiabitur,est corpus meum, qa sicut ista ppositio esset vera,& magis ppria,si demonstrādo cibū diceret, hoc est corp' meū,s.illud,in quod iste cib.est trāsmutandus est corp' meum,qñ virtute eius in prolationis termino ille cibus fieret corpus meū.Sic in proposito,quia ibi virture verborū in complemento & termino ipsi' orōnis panis fit verū corpus Christi,alij tñ aliter dicūt,vide in 4.sententiarum,dist.8.

24 Vtrum psbyter dicens solummō præfata verba super pane consecret?℞.secundū Sco.in 4.di.8.ꝙ non,ratio,quia dicēdo, Hoc est corpus meū, non refertur ad corpus Christi,& ideo licèt non sint alia verba de substātia formæ,q̄ prędicta, tamē de necessitate requirit.vt exprimāt aliqua verba,ex quib pfata forma solummō determinet ad corp' Christi,sicut fit,cū dr,hæc dilectissimi dñi nostri Iesu Christi, qui pridie &c.aliter nihil fieret,& hoc tene, q̄uis quidam teneant contrarium, & malè.

25 Vtrū sacerdos posit quantācunq; materiā panis virtute pfatorū verborū trāsubstantiare in corp' Christi?℞. secundū Ale. in 4.tractatu de eucharistia,ꝙ non,sed solummō illā quantitatē,q̄ rōnabiliter pōt sumi a fidelib. quia sicut intentio dñi dantis formā conficiendi fuit,vt sumerēt (quod patet,cum dicit,accipite,& comedite) sic est intentio ecclesiæ, & debet esse cuiuslibet sacerdotis conficiendi,vt sumaē in vsū sacramenti implicitè vel explicitè,& ideo, si intenderet consecrare totum panē,qui ē in foro,quia non conformaret intētionem suā intentioni ecclesię, sic non conficeret, non ex defectu virtutis verborū,q̄ vna vice posset conficere tot hostias, ꝙ sufficerent toti mundo,si esset necessitas ecclesiæ, sed pp defectum intentionis illius, qui hoc sacramentum instituit, quæ non intendit vt ludibrio, vel stultitia fiat consecratio, sed pro vtilitate ecclesiæ generalis,vel particularis,& sic patet,ꝙ multominus consecrat, qui conficit ad irrisionē veneficia,& huius modi,& licèt Th.in 4.di.11.teneat, ꝙ imò conficit,non cures,sed tene quod supra dixi vt tenet S.Bo.in 4.di 10.2.par.q.4.& pe. ea.di.& multi alij.q̄uis ēt opi.Th.posśit sustineri (secundùm ꝙ ēt Ri.ea.di.10.ar.7.q. 1.ad secundum sustinet) si intelligatur, ꝙ conficiens intendat primò conficere, licèt consequenter [d] ad veneficia,sed prima magis videtur rationabilis, & ideo tene eam.

26 Vtrum sacerdos virtute verborum pfatorum posśit vnā partē ipsi' hostiæ,ↄsecrare sine alia hostia continua remanēte? Res. sm Ri.i 4.di.10.ꝙ sic,si intēderet determi-

natè ad alterā partē, puta, dextera, vel a tali figno citra, qa verba nō operantur nisi super illā materiam, ad quam præcisè fertur intentio consecrãtis, secus esset, si intentio consecrãtis non esset determinata magis ad vnā partē, q̄ ad aliā, sed in vago, qa tunc si non intenderet nisi medietatē consecrate solū, nulla pars esset consecrata qa reales operationes non sunt circa singularia vaga, sed circa determinata, & iō oportet, ꝙ intentio, ad quā seq̄'ur realis determinatio aliqđ đterminatū, & determinatè respiciat, & ex p̄dictis soluit̄ alia qō de sacerdote, qui habet 20. hostias, & ex illis nō intēdit consecrare nisi 18. ꝙ nullā cōsecrat, nisi intentio sua se determinet determinatè ad quas vult. 18. Sec°, si credēs, ꝙ sint solū 20. & sunt 21. tñ intēdit consecrare, qcquid ē añ ipsū, sic oēs sunt cōsecratę. Itē patet, ꝙ hostię in altari ex obliuione reseruatæ, & gutta vini in pede calicis, & huiusmodi non consecrantur, quoniam ad eas non refertur intentio conficientis.

27 Quid si sacerdos acceptis plurib. hostijs consecrandis qñ venit ad actū cōsecrationis, non aduertit, nisi ad eam, quam hēt in manu? Res. s̄m Fran. de Mai. in 4. dist. 12. quidam dicunt, ꝙ non sunt aliæ consecratæ, sed tu dic cum Sco. ꝙ omnes sunt consecratæ, quia non requiritur de necessitate intentio actualis, sed virtualis, quę fuit, qñ p̄fatas hostias accepit, vt eas ɔsecraret.

28 Circa formā vini cōsecrādi q̄ritur, quæ sit? R̷. ꝙ hęc, s. Hic ē. n. calix sanguinis mei noui & æterni testamēti, q ꝓ vobis, & pro multis effundet̄ in remissionē peccatorū, hæc quotiescūq; feceritis, in mei memoriā facietis, vt in d. §. ex eo, in c. cū Marthæ, de cele. mis. no. vñ S. Bo. in 4. di. 8. part. 2. ar. 1. q. 2. & multi doc. ibi. tenēt, ꝙ solū de substātia formę p̄dictę sunt ista verba, hic ē calix sanguinis mei, alia verò sequētia nō sūt de substantia, sed ptinēt ad ornatū, & ostēdendū vsum, vel dignitatē ibi, Accipite, & bibite &c. aut effectū, vt ibi, Noui & ęterni &c. Alij tenēt, vt S. Th. in 3. par. q. 68. ꝙ oīa sūt de substātia formæ vsque, hęc quotiescūque, &c. sed Sco. ea. di. 8. q. 2. i ver. R̷. gl. breuiter dicit, ꝙ cū non sit nobis traditum ꝓ certo, an ad formā substantialē ptineant aliqua verba post ly, sanguinis mei, iō periculosū est asserere, ꝙ præcisè sit ī illis verbis, ex quo sufficiēs autoritas non habet, & ideò omnia dic vsque, ad Hæc quotiescunque &c. ac si essent de substantia formæ, licèt cōiter doc. concordent cū beato Bo.[a]

29 Nota, ꝙ quæ dixi supra in consecratione panis dēnt simil̄r dici đ vini ɔsecratiōe.

30 Similiter đ ꝓlatiōe verborū aut corrupta, aut diminuta, aut addita dic vt s̄. dictū ē đ baptismo, Baptism°. 1. §. 25. cū duob. se.

31 Circa [b] conuersionē q̄ fit in hoc sacro per virtutem verborū pręfatorū, est firmiter tenendum, ꝙ substantia panis secundū totam suam materiam, & formam existēs actu trāsubstantiatur in totum corp° Christi actu existens, ita, ꝙ materia in materiā, & forma in formam, s. corporeā transubstantiatur solis accidentib. remanentib. s̄m S. Bo. parte 1. q. 2. & Ri. ar. 1. no. 24. & Pe. in 4. di. 11 & S. Th in 3. q. 75. Sed secūdū Sco. in 4. di. 11. q 3. ibi nō est conuersio [c] substātię in substantiā quantū ad esse substantiale simpliciter, sed quātū ad esse hic, qa corpori Christi non acquirit̄ simpliciter esse, sed esse hic, s. sub specie panis, vñ acqrit nouā p̄sentiā non amittēdo antiquā, panis verò desinit esse ibi non acquirēdo aliquā p̄sentiā alibi, vnde licèt illa desitio panis secundū se considerata sit annihilatio, ipsa tñ conuersio nullo mō est annihilatio, quia eius terminus non est nihil, sed noua p̄sentia corporis Christi sub specie panis, hæc Sco. & idē dico de substantia vini ꝙ trāsubstantiatur in sanguinē Christi, ita, ꝙ panis in corpus, & vinū in sanguinē purū virtute verborum transubstantiantur non in aliqd aliud, sed quia corpus non est sine sanguine, & cæteris humorib. suis, nec sanguis sine corpore, & venis, & neruis suis, ideo in hostia est corpus Christi p transubstantiationem, & sanguis ei° per permixtionem, per mixtus

a Cū beato Bona.] Ric. ēt ibidē ar. 3. q. 2. dicit nō esse recedendū a forma, qua eccle sia vtitur, tū propter ɔsuetudinē, tū quia a S. Petro creditur tradita. Cuius autoritatē sequi tutissimum est.

b Conc. Tri. ses. 13. cap. 1. & 4. de rea. pres. &c. Cat. e. ti. c. sed iam ad ca. c. hæc igitur, c. iā verò ca. q̄dā enim, & c. sed illud addè canon. 2 sess. 13. da sacr. eu. sa. P. V.

c Non est cōuersio] refert Voril. ibi iā cōclusione secunda. & hæc eadem habentur ab Inn. de officio missæ parte tertia, c. 16. & in ca. panis, & in c. reuera, & cap. quia corpus, de conse. di. 2.

permixtus.n.& diffusus est in corpore,& ideo vbicunque ē corp⁹ Christi, ibi est sangnis ei⁹. Aīa verò est ibi ratione coniūctionis cum corpore cui inseparabiliter est coniuncta. Quātitas aūt & alia accidentia sunt ibi ratiōe inseparationis a corpore. Diuinitas verò rōne vnionis diuinæ cū humana natura. Similiter [a] in calice vinū transubstātiatur in sāguinē solū virtute transubstanriationis, sed qa sāguis non ē ibi effusus, sed in venis, ideo est ibi ēt corpus Christi per concomitantiā & cætera, vt dictū ē in corpore & ad hoc facit c.simi ter. S. vnā, de sum. tri. & fi. ca. & c. in quadā, de ce. mi. & hæc oīa fiunt in instanti completa oratione verborū dei virtute assistente virtuti formæ pfatæ. est ēt totū corpus Christi ita in tota hostia, qđ est ēt in quali bet eius parte, ī qua saluaē ratio totius, cum.n. sit totū homogeneum, non est maior ratio, ꝙ vna pars ꝯuertatur in vnā partem, quàm ī aliā; ita tenetur cōiter. est etiam [b] corpus Christi sub hostia quantū, sed non mō quātitatiuo, qa licèt sit ibi corp⁹ quantū, non tñ comparaē ad spēs vt quantum, sicut q̄uis sit ibi clarū [c] nō vtitur claritate sua illuminādo mediū, ita quanuis sit quantus, non vtitur quantitate sua occupando locū, sicut de⁹ pōt facere, vt hoc sit ignis non exercendo cōbustionis actū. [d] est ēt corpus [e] Christi sub hoc sacro seu sub specie non localiter propriè loquendo, quia esse localiter ꝓpriè est esse dimensiuè siue cōmensuratiuè est tñ corpus Christi ī loco spēi. [f] & ex hoc seqē, ꝙ corpus Christi est in plurib. locis simul ſm esse sacrāle, qa verè & realiter cōtineē sub diuersis specieb. q̄ sunt in diuersis altaribus est ēt in hoc sacro corpus Christi ìmobile localiter & p se loquēdo, licèt sit mobile p accidēs, s. ad motū hostiæ, sicut aīa moueē ad motū corporis, vnde per accidens moueē ad motum hostię, & quiescit ad quietem aliæ hostiæ. Itē moueē sursū & deorsum simul & semel ad motū diuersarū hostiarū, hæc ex Ri. in 4. di. 10. ar. 1. q. 1. & 2. & ar. 2. q. 1.

31 Sed nunquid vertitē cor pus Christi versa hostia, sicut mota moueē? ℞. Ri. vbi s. [g] ꝙ nō, qa licèt partes ordinem habeāt in ipso corpore absolutè, non tñ p cōparationem ad speciem. vñ non potest dici ꝙ pedes ha beat in vna parte hostię, caput ī alia, & sic đ cæteris mēbris, qa oēs partes sunt simul sub qualibet parte hostiæ.

33 Verū fracta hostia vel passa, aliqd corpus Christi patiatur, [h] sicut mota moueē? Res. ꝙ non, quia mutatio, & passio innouaret in Christo aliquid absolutum, sed motus localis nihil secundùm Pet. di. 10.

34 Est ēt corpus Christi penitus inuisibile oculo corporali ſm Ri. di. x. ar. 5. q. 2. & Sc. ea. di. q. 7. & 8. di. 10. quia non potest videri nec per naturam, nec per gloriam, nec per miraculum oculo corporali, sicut nec existentia substantiæ spiritualis in loco, ad cuius instar corpus Christi est sub sacro, inquātū est ibi præsens, & per se rōne substantię & quantitas non est ibi nisi per con comitantia, vñ ſm Ri. vbi s. si aliqñ apparet ibi spēs paruuli, vel frustum carnis non est corpus Christi. Maiores. n. sunt dimensiones corporis Christi, q̄ illæ, quæ ibi apparēt, & si ibi verè apparet corpus Christi nō

Catec. eo. ti. c. dā enim. P. V. Catec. eod. c. dā enim. P. V. Sicut quanuis ibi clarum] s. orp⁹ Christi hēt am claritatē s. Combustionis tū] vt patuit tribus pueris, d melius ꝙ sit nis sine aliquo mbustibili. Catec. eo. ti. & tod. P. V. In loco spe ei] Non per se, d per accidēs, quantū conti tur sub specie æ per se est in co, sicut anima accidens est o corporis, ī loco, inquā m est in corpore, quod per est in loco. Ri. vbi supra] ilicet dist. 10. arti ar. 4. q. 1. d tertiū. Ad declarationem ta en sciendū, ꝙ orp⁹ Christi vt ōtentū sub spe e sacramentali le moueri duliciter pōt itel gi, vno mō de otu, qui nō ha et comparatio em ad extra, sit mot⁹ vitalis, dilatationis, tali motu pot hristus moueri vt est sub spe e sacramenta. Alio modo de otu, qui nō cō enit mobili niper comparaonē ad locum, uiusmodi ē mo localis, & mo u per se moue. i non potest, vt t sub specie saramētali, Quia uanuis corpus Christi, non ob tante ꝙ sit conentū sub specie

panis, sit in cęlo vt in loco, tamē inquantū sub illa est, vel eo mō quo sub illa est, nec ibi, nec alibi ē per se, vt in loco, nec per se habet aliquā habitudinē ad locū. Quia tamē est in loco per accidēs quia species, in qua realiter continetur, in loco est, per se, non p motū hostiæ, localiter pt moueri. & sic verè corpus Christi eleuatur, cū hostia eleuatur, & defertur ad ifirmū cū hostia p sacerdotē defertur ad eundē. Dato ergo, ꝙ hostia mota p accidēs, corpus Christi moueatur, tñ ipsa versa n vertitur. h Corpus Christi patiatur] Deē exemplū de speculo fracto, & vide S. Bo. dist. 11. quarti art. 3. q. 1.

apparet vt sub saciamento vnde dicit Ric.ibid. ꝙ illa apparentia paruuli, quę aliqñ ibi visa est, vel discribit in imaginatione, vel in sensu cōi videntis, vel ēt si est realiter [a] extra, non credo, ꝙ illæ dimensiones fundēt in dimensionib. speciei panis, licèt tunc appareāt, vñ. species sacri, sub qua continetur corpus Christi, latet sub illa figura, q̃ apparet, nulla imutatione facta circa ipsam, & cōfunditur tm̄ ipsa species quibusdā accidentib. carnis, vel [b] pueri, q̃ nō sūt ꝑpriè accidētia corporis Chri, vel lineamēta.

35 Est tñ corpus Christi visibile sub sacramēto ſm Sc. vbi supra ꝑ naturā oī intellectui non alligato sensibꝰ in intelligēdo, siue angeli, siue animæ separatæ. Ri.tñ. vbi supra tenet, ꝙ non per naturam, sed tantū per gloriam, non solùm in verbo, sed etiā in proprio genere.

36 Est etiam corpus Christi sub hoc sacramento intāgibile immediatè ab alio sicut nec substantia spūalis tangitur a loco, vnde quantumcumque aliquis speciē penetraret, Christi corpus tangere non posset, ſm Ri. vbi supra, ar.4.q.2.

37 Sunt aūt in [c] hoc sacro accidentia sine subiecto primo. s. sine substantia virtute diuina. Itē sicut spēs sacramentales retinent esse, quod habebant prius ex virtute diuina, sic & agere. Vnde pñt exteriora corpora, & sensus immutare, [d] nō possunt tamē alia in sacramentū conuertere, quod non fit sine verbo, vnde aqua modica posita in sacro calicis, licèt secundū aliquos conuertatur in vinum, & hoc virtute specierū illarū, non tamen in vinū, quod sit vinū ſm speciē, sed est vinū ſm materiā tm̄, sicut caro ſm speciem conuertitur in carnē secundū materiā. Vel dic ꝙ ibi forma substantialis aquæ non soluit, sed alterat qa mutatur color, sapor, & odor, & sensus ꝑcipit ꝓprietate vini, & iō quantum ad sensum conuertit in vinū, nunquā tñ in sacramentum. hęc ex sancto Bo. in 4. di. 12. ar. 2. per totum.

38 Quid cum accidentia, sub quib. est corpus Christi in sacramento, corrumpuntur? Res. ꝙ accidentia illa aliquando immutantur ex parte quantitatis, sicut cum diuidit panis, vel vinū in multas partes, & tunc si ī ipsis partibus non pōt saluari natura panis vel vini, desinit corpus Christi sub ipsis esse. Similiter dic de immutatione ex parte qualitatis, vt cū ita imutātur color, sapor, & odor, & aliæ qualitates panis & vini, qa, nullo modo pōt compati natura panis, & vini, ꝙ non manet corpꝰ Christi sub sacro: secus, si corruptio accidētiū vel qualitatis aut quātitatis non sufficit ad corruptionē panis, & vini, qa sic non desinit esse ibi corpus Christi, vel sanguis sub sacro. [e] Aduerte tñ circa corruptionē, q̃ est respectu admixtionis alterius liquoris, qa si est vinū, & additur in maiori quātitate, vel ęquali, sic soluit totaliter, & tollit continuitatem speciei, cū ad oēs eius dimēsiones ꝑueniat, & sic incipit quò ad actū esse aliud nouū vinū, & sāguis ibi desinit esse sanguis Christi. Credo tñ, ꝙ si additū nō sit notabiliter excedens, ꝑp dubiū sit tutius vti toto illo liquore tanquā sacramento. Si verò additū sit minoris quantitatis, sic non desinit esse ibi sanguis Christi, nisi sub illis partibus, ad quas peruenit vinum additum, quæ cū discerni non possint, similiter toto illo liquore debemus vti tanquam sacramento, & idem dic de alio liquore addito.

39 Vtrū desinēte esse eucharistia sub illis, accidentib redeat substātia composita? R. secundùm Sco in 4. di. 12. post reprobationem multorum modorum dictorum, ꝙ sic redit substantia composita, cui talia accidentia conueniunt, quam etiam afficiūt, & hoc in instāti corruptionis, & immediatè a deo. Prima pars huius sententiæ probatur, quia deus statuit illas species manere sine subiecto tātùm in eucharistia, ergo statuit ꝙ non stante eucharistia nō sint accidentia sine subiecto, & per consequēs in instanti illius corruptionis sit aliqua substātia. Secūda pars ꝓbatur, qa si redijt aliqua substantia, non est alia, q̄ illa, q̃ pt illis acci

dentibus

a Vel ēt si est realiter] Nec dēo sumi ab illo, cui apparet, qa non apparet sub specie cōuenienti humanæ refectioni.

b Carnis vel] vnde quāuis ibi expressiori signo videatur, non tñ videtur in specie propria.

c Catec. e. ti. c. sed illud §. tertiū restat. con. Tri. sess. 13. ca. 2. e ti. P. V.

d Immutare] s. in se conuertere, vt aqua, si vino admisceatur, efficitur vinū, nō tñ sacramentū, quia sanguis ibi contentus nullo humori miscetur, ꝑ eo ꝙ nō est ibi diffusus, sed est sanguis ibi glorificatus intra venas cōtentus, & iō a nullo liquore attingitur, & iō nihil per commixtionē, vel cōtactū potest in ipsum conuerti.

e Vel sāguis sub sacramento] De his vide Vorıl. distin. 11. quarti.

Sicut pñt con
uerti] probatur
fm hoc ad sensū
secundū,S.Bo.qa
manifestū est, ꝙ
ꝑcipiēti per sum
ptionē vini, siue
illius speciei si-
s extinguitur.
dem Ri.dist.12.
r.1.q.2.
Conc. Tri.ses.
5.c.8.catec.eo.
d.ca. quod verò
d. P. V.
: Solus presby-
er]. Quia solis
postolis domi-
us dixit,Hoc fa
ite in meā com
nemorationem,
.uc.22 & 1.cor.
1. & ex hoc di.
it gl.no. ꝙ etiā
on posset cōmie
ere papa non sa
erdoti, vt confi
iat corpus Chri
i.in c.peruenit.
5.di non.n. pōt
papa aliquid at-
e..tare cōtra di-
pōnē diuinam.
.sunt quidā. 25.
q.1. & not.quod
icit cex.ritè,qď
xponendum est
.secundū solen-
itatem ecclesię,
uia verbū, rite,
enotat solenni
atē, & rectè,cām
enotāt, vt not.
l in l.2. ff. de in
f.tes.Non.n.suf
icit dicere,sis pſ
yter,nisi sit or
inatus secundū
ormā ecclesiæ.
l Sequūt Theo.]
Maximè Ric. ibi
r.1.q.1. qui ait,
Nam sicut accipi
ōt ex sententia
Dio,c.1. ecclesia
ticæ Hierarc. &
Bernar.libr.5.de
ynsidera. eccle-
iasti. Hierarchia
mitari debet
ngelicam Hie-
rchiā, sed secū
lu Dio.4.c.ange
licæ,Hierar.An-
geli infertores di-

dentib⁹ offici,quia alia substantia non esset eorum capax.Tertia pars,s.ꝙ non redit nisi immediatè a deo, patet, qa nullū aliud agens hoc agere posset, hæc Sco.

40 Vtrū species sacramentales possint nutrire? Resp. vt patet ex supradictis sicut pñt conuerti [a] in cineres, vel in vermes, & hmōi,sic per eandē rōnē possunt conuerti in corpus humanū.

EVCHARISTIA secūdò circa [b] ministrū quærit quis potest conficere istud sacramentū?Res.ꝙ solus pſbyter [c] potest consecrare corpus, & sanguinem domini nostri Iesu Christi. a c. Si.perlectis,ver.ad presbyterum,& de sum.trin.& fide cat.firmiter.§.vna.hoc sequunt Theo.[d] in 4.di.13.

1 Quid si quis credat se pſbyterū esse,cū non sit,& celebret?Res.gl.in c.apostolicā,de presby. non bapt.ꝙ non conficit in veritate.sed tu dic,vt supra,Baptismus, 7.§.vltimo.

2 Vtrum quilibet pſbyter possit hoc sacramentū conficere?Res.fm Ri.in c.4.di. 13. ꝙ de iure nō potest nec irregularis,nec interdict⁹, aut suspensus ab executione eorū,quæ sunt ordinis, nec simoniacus, schismaticus,excōicatus,aut degradatus,siue depositus, vel qlibet public⁹ & notori⁹ peccator, sed de facto si supra debitā materiā pferat verba cū intētione debita;verè conficit, q̄tūcunque sit nefari⁹,qa character,sup quē fundat potestas conficiēdi, est indelebilis, licèt mortaliter peccat conficiendo.

3 Vtrum plures presbyteri possint eandē hostiā consecrare?Res.licèt diuersa sit opi. [e] i 4.di.13.ergo teneo ꝙ non, quia qui prius ꝓtulit verba, ille consecrauit, alij nihil faciunt. & iō credo in ordinatione pſbyterorum sit melius non dicere, q̄ dicere verba cōsecrationis,nisi dubitaretur de epō ꝙ nollet consecrare.

4 Vtrū corpoꝛ viciatus pſbyter possit conficere? Rx. vt supra, corpore viciatus, per totum.

5 Quid ď pſbytero, q post quā indutus ē,recolit se de aliquo mortali?Rx.ꝙ si tenetur celebrare, & hēt copiā idonei confessoris tenet ꝯfiteri,si verò non hēt conterat cū ꝓposito ꝯfitendi, & sufficit, nec peccat, si cum verecundia accedit,si verò non tenetur celebrare, tūc nō dēt celebrare,nisi prius conterat, & ꝯfiteat, qa ad hoc tenetur fmS. Bo.in 4. di.15.in q.circa literam,& gl.in c.de homine,de cele. mi.& alia gl.[f] in c.nihil.7. q.1.ar.de sent.exc. de cętero & 26 q. 6. qui recedūt, & hoc idem tenet d.Ant.in d.c.de homine.Sed alij tenent contrarium,quia sufficit confiteatur semel in anno.& Pa.in d.c. de homine dicit esse veri⁹, licèt primū tutius.sed tū dic fm cōem opi.Theologorum, qď primum verius.[g] Tamen Ri.i 4. dist.9. distinguit,quòd si non imminet scandalū vel personę,aut populi,aut nō incepit missā, si ē sacerdos sumens corpus Christi, q̄tūcunque contritus,sed nō cōfessus dummodo habeat copiā idonei ꝯfessoris,tempus,& loquelā ad ꝯfitendū

uinas reuelationes,seu illuminationes recipiunt mediantib.superioribus.Vnde & conueniens fuit, vt in ecclesiastica Hierarchia inferiores reducerentur in Deum mediantib.superiorib.& quia sacramētum eucharistiæ offertur. Deo ad reconciliandū nos sibi, vel nos ad vniendū ei. Idō ptātem corp⁹ Christi cōficiendi noluit deus dare, nisi illis, qui essent ex officio mediatores inter ipsū & populū,cuiusmodi sunt sacerdotes. & ecclesia dicit,solis pſbyteris,quib sic congruit &c.& hæc ē cōis opi. Theo.

e Licèt sit diuersa op.]vide i supplemento eucha. 3.§. 3.vbi ponuntur opin. doc. & magis placet op. autoris, quam tenet Alber.in 4. di.13.& Ri.ibidē rñdet rōnibus S. Th.licèt Ros. Eucha. 3.§.1 teneat de ordinandis,ꝙ debent concelebrare.

f Et alia gl.]Ista gl.nihil dicit sed solū q̄rit,quid de sacerdote,q cum hēt conficere,recordatur de aliquo crimine? ñ det, ꝙ dēt pficere, licèt peccet conficiendo cap. de homine de cele.mis.hac gl. tñ facit in argu.

g Primū verius] vide supra Confessio.1. §. 21. & Ri.di 17.4.ar. 3. q.6.

a Cum ɔtritione] Cũ eſt ĩ mortali, tenet cõfiteri, ſi hẽt copiã ſacerdotis, & aptitudinẽ horę añ canonis inchoatiõem ſm S. Bo. in 4.d 13. in qõ. circa literam.

b Nec. ob. c.] Imò dicit ibi tex. ꝙ ignorãtia ꝓbabilis excuſat. Et hoc erit, qñ ſe ꝑparauerit.

c Quod nõ ſit pſ byter] Sanũ ergo ɔſiliũ eſt ĩ oĩbus his, ꝙ ſacerdos ſe ante miſſam diligẽter ꝑ. paret, & in miſſa nõ cogitet de ſe ipſo, ſed de ſacr̃o hęc S.Bo. vbi ſ.

d Cat.e.ti.c. ſed nè fortè. P. V.

e Eſt à capite] De hoc clari⁹ & lati⁹, ſup. eucha. 3.§.4.

f In ꝑcedẽtibus miſſis] Quia non eẽt ieiunus, c. ex parte, de cel miſ.

ꝙ peccat mortaliter; & ſic dẽt, dici, ꝙ non dẽt celebrare, vł cõicare. Si verò aliqđ triũ prędictorũ imminet, ſ. vel ſcãdalũ pſonę, vł populi, niſi celebret, vel qa iã icępit miſſam, ſic ſufficit ɔtritio. Et ſic põt ĩtelligi, ꝙ tũc põt celebrare, ar. c. de cętero, & c. à nobis, el. 2. đ ſẽ. ex cõ. & c. q recedunt. 26. q. 6. Adde tamẽ ſecundũ Ric. in 4. di. 17. quòd quanuis habeat idoneũ confeſſorem, ſed tñ expectat aliũ, cui deuoti⁹ & ſecurius ɔfiteař, ꝙ tũc abſque cõfeſſione & ſine peccato põt ſumere euchariſtiã cum contritione ſola; qđ limito, dũmodo ſit cõfeſſus ſemel in anno, Itẽ quia tenetur celebrare, vel cõmunicare; aliàs non credo, ſi põt deſiſtere ſine ſcãdalo populi, vel pſonę, qa prius debet confiteri.

6 Quid ſi celebrãdo recoleret ſe comediſſe, vl bibiſſe? ℞. ꝙ ĩ difficultatib⁹ ſẽper accipiẽdũ ẽ, ꝙ min⁹ hẽt de piculo: mai⁹ ãt piculũ eſt, qđ eſt ɔ̈ ſacr̃i eccleſiæ pfectionẽ, qa hoc eſt ſacrilegiũ, quã qđ eſt pertinens ad qualitatẽ ſumentis. Et ideò ſi pꝛ̃byter poſt cõſecrationẽ inceptã meminit ſe comediſſe, nihilominus dẽt pficere ſacr̃m. Idẽ, ſi meminit ſe excõicatũ, vel ĩ mortali (cũ contritione [a] tñ debita) & ſic non peccat, ſed fructuoſẽ ſumit. Et in hoc concor. communiter do. Si verò meminit ante conſecrationem, Th. in 3. q. 83. tenet, ꝙ tutius eſt dimittere miſſam inceptam, niſi ſcandalum graue imineret. Sed San. Bo. in 4. d. 13. tenet, ꝙ ſine peccato põt inchoatam pficere cum propoſito confitendi, & cum contritione totũ ſuppletur, nõ videť ibi eẽ contẽptus. Idẽ dicit ẽt S. Bo. ibidẽ de eo, q meminit ſe irregularẽ, qa ꝓhibitio ꝓpter irregularitatẽ nõ extẽdit ſe ad eũ, q acceſſit ſine conſcĩa irregularitatis, & ĩchoauit miſſam. Vñ ꝓpter reuerẽtiã ſacr̃i, & ſcãdalũ populi dicunt, ꝙ ſi dolet, & libenter faceret, qđ in ſe eſt, à dño eſſet diſpenſatũ ꝓ tunc. Idẽ dicerẽ ẽt, qñ non incępit, ſi nõ poteſt deſiſtere ſine ſcãdalo; nec in hoc caſu incurrit irregularitatẽ, ar. c. clerici, & c. latores, & c. fraternitati. quæ reqrũt temeritatem, de clerico excõ. mini. per totũ. Nec. ob. [b] c. apoſtolicæ, e. ti. quia ibi ſunt in culpa non intelligendo, quod dicunt. Sed hic iſte eſt ĩ neceſſitate. Et hoc credo verũ, niſi foret ſcãdalum Phariſęorũ, vel quis acciperet ſcandalũ ꝓ aliqua admiratione, qa tũc non liceret ſine nota irregularitatis

7 Quid de eo, qui incępta miſſa hẽt conſcientiam, ꝙ non ſit presbyter? [c] ℞. S. Bon. vbi ſupra, ꝙ ante conſecrationen debet dimittere miſſam, infirmitatem ſingẽdo, aut conſcientiam deponere.

8 Sed quid faciet ſacerdos, qui ꝑpẽdit nõ eẽ aquã ĩ calice? ℞. ſi hoc aduenerit ante ɔſecrationem, eam apponat, ſed poſt ɔſecrationem nullo modo, ꝙ non eſt de neceſſitate ſacramẽti, vt ſupra dictũ eſt; & de hac materia, vide infra, miſſa.

EVCHARISTIA III. circa [d] ſumptionem eius quis teneť ſumere? ℞ quòd primò quilibet ſacerdos, cũ celebrat, de ɔſe. di. 2. relatum, quia ſacr̃m in ſumptione complementũ ſuæ ſignificationis accipit, & ſi deficeret, alius debet ſupplere ꝓ eo, q. ſit ieiunus, ſi iam hoſtiam ſaltem conſecrauerat 7. q. 1. nihil. ſi verò dubitatur, an compleuerit conſecrationẽ hoſtiæ, tunc ſm Inno. in c. presbyter, de ſa. iter. vel non, incipiẽdum eſt ibi addendo, ſ. dñs noſter Ieſus Chriſt⁹ pridie, quã &c. qa nõ dicitur reiteratum, quod neſcitur factum c. veniens, de presb. non ba. Si autẽ certum eſt, ꝙ non incœperat verba cõſecrationis, tunc non eſt neceſſe ſupplere. ſi tamẽ qs vellet, ſupplere poſſet, ſed nõ deberet reincipere, ſi iã ſigna ſuper hoſtiã fecerat, ſed ꝓſequendũ ẽ vbi deficit ſm Ale. & placet: aliàs ĩcipiẽdũ eſt à capite, [e] & ſi pluries celebrat ĩ die ſẽper dẽt ſumeř omiſſa purificatione in pręcedentibus miſſis. [f] Secundò tenetur qlibet Chriſtianus, cũ ad annos diſcretionis ꝑuenit, vt ĩ c. oĩs, đ pę. & re. de quo dic vt j. §. 11. niſi ex rõnabili cauſa de cõſilio ꝓprij ſacerdotis ad tempus duxerit abſtinẽdũ. Tertiò tenetur qlibet ĩ articulo mortis cõſtitutus; ꝓpterea appellatur viaticum.

Vnde

a Solū.] Et no. q̄ Chrs suscepit hoc sacr̄m, sacraliter tm̄, sicut baptism ū, & in exēplum. S. Bon.

Vnde credo peccat mortaliter, qui in tali articulo ꝯtēnit sumere corpus Chr̄i. Quartò rōne statuti. Quintò ratione officij, sicut sacerdos, qui tenetur celebrare saltē in magnis festiuitatibus, vt j. Missa. §. 43.

1 Quomodo sumitur? ℞. ꝙ tribus modis. Aliquando sumit̄ solū spiritualiter, aliquando solūm sacramētaliter, aliquando sacramentaliter, & spiritualiter.

2 Quid ē mādūcar̄ spiritualiter? ℞. s̄m S. Bo. in 4. d. 9. ꝙ māducatio spiritualis trāslata est à corporalib⁹, & ideò sicut in māducatione corporali sūt duo principaliter, s. masticatio, & incorporatio, sic & in spūali sunt duo suo modo, s. spūalis masticatio, q̄ est recognitio per fidē, s. carnis Chr̄i ꝓ nobis expositæ, in preciū in cruce ad redimēdum, & spūalis incorporatio ꝑ charitatē, dum recogitās ei, quē recogitat, iungitur ardore charitatis, & ita ei incorporatur.

3 Qn̄ quis dr̄ solū manducare spūaliter, & non sacr̄aliter? ℞. ꝙ túc, qn̄ sacr̄m est in voto, & effect⁹ eius ꝑcipit̄, quia sicut quidā ante, q̄ baptizent̄ ex desiderio baptismi ꝑcipiūt effectum ipsius, sic & in hoc sacro, nec frustra inducitur postea sacr̄m, quia plenius inducit effectum ipsa susceptio sacramentalis, q̄ solū desiderium s̄m. S. Th. in 3 par. q. 80. vel melius. S. Bo. in 2. di. 40. quia non est vera voluntas, nisi deducetur in opus, cum adest facultas.

4 Quid ē māducare sacr̄aliter solū? a ℞. s̄m S. Bo. in 4. dis. 9. ꝙ est māducare sacr̄m vt sacr̄m ad hoc āt vt māducet sacr̄m, vt sacr̄m, necessaria est intētio, & intentionis regulatio. Intētio, inquam, est necessaria, qa si quis iret in mensam, & intēderet corpus reficere, & aliquis pro pane cōi sacr̄m sicut panem offerret, & ipse omnino intenderet cibū sumere, nō diceremus eum sacramentaliter manducare. Necessarium est ēt vt huius intentio dirigatur s̄m fidem, quæ est in ipso, vel in altero, quia oportet credat ꝙ sub illa specie aliquod spūale lateat, quod sumere intendat: vel oportet, ꝙ saltē sumere intendat, quod alios credere existimat, licèt ipse non credat, & sic patet pro quanto quis dicatur sacramentaliter manducare, qa. s. ꝙ sacr̄m verè existat ibi, & ipse, qui māducat illud, vt sacr̄m sumere intendat, siue qa credit esse verū sacr̄m, siue quia existimat alios credere. hæc S. Bo. vbi supra. Adde, ꝙ tunc solū sacramentaliter sumit, qn̄ ꝑ aliquod impedimentū, quod in ipso sumente est, vel malā eius dispositionē caret effectu & fructu ipsius sacri, q̄ est spūalis manducatio, hoc est spūaliter incorporari corpori mystico ꝑ fidē, & charitatē, vel magis incorporari per augmentum fidei, & charitatis, quæ manducatio non conuenit indignè suscipientibus.

5 Vtrū verè in hoc sacro Xp̄s māducetur? ℞. s̄m Ri. in 4. di. 9. ar. 1. q. 1. ꝙ est in sumptione huius sacramenti q̄dam manducatio carnalis, qua comestū masticatur, & in stomacū trahitur, & postea digeritur, & vltimò in substantiā manducantis cōuertit̄, & sic verè māducatur illa species, sub qua realiter continetur verūm corpus Christi. Est & alia manducatio sacramentalis, qua corpus Xp̄i verū realiter sub illis spēbus panis cōtentū sumitur, sed sic sumptū corporaliter non masticat̄, & si species sic in ore masticentur, ꝙ per digestionē ibi factā nō corrūpatur in eis forma propria, sed descēdant in formam propriam in stomacū, descendit & corpus Christi in stomacū per descensū speciei, sub qua continet̄ & tandiu ibi manet corp⁹ Christi, q̄ diu in eadē spē forma propria specierum saluatur. Si aūt species panis tandiu in ore masticetur, ꝙ per digestionē in ore factam corrumpatur forma propria in eis, & nō descēdat in stomacum, tunc nec corpus Christi descēdit in stomacū, & sic intelligitur illud de consi. dist. 2. c. tribus, in glo. in ver. miscere, in fi. cū dicitur, q̄ cito species dētibus atteritur, tā cito in cœlū rapit̄ corp⁹ Christi. Adde tn̄ s̄m S. Bona. in 4. dist. 9. ꝙ cū corpus Christi maneat sub illis specieb⁹, quā diu illa spēs sit habilis ad refectionē humanam, quia ad hæc est statuta, & ad hoc ordinatur, & hoc habeat, cū est extra stomachum, & in stomaco, quia ibi reficit, & tandiu ibi corpus Christi moretur, donec refectionis operatio compleat̄. Ideo, si qs euomat illas, euomit corpus Christi, & si species possunt discerni ab alijs, debēt sumi cū reuerentia, & cremari, & cineres iuxta altare recōdi, vt in c. si per negligētiā, de

a Conc Tri. ses. 13.c.6.Cath.e.ti. c.verò docendū, & c.sed nō fortè, in quib. & de se quentibus qstio nib⁹ traditur, nē singulis addam. Pet. Vend.
b Et ideo dico] vide Sco.in 4.d. 17.vbi de cōfessione puerorum.
c Sumere] refert supple.i ver.cōl. care.§ pen. & vide Abb.in c.ois, vtriusque,&c.dl stinguentē tripli cē ętatē,vnā aptā ad cōfessionē,a lia ad cōionem, aliam ad matrimonium.
d De dæmoniacis] vel nisi credat, q̄ pp aliqd pc̄m a diabolo torqueatur s̄m S.Tho. Et refert. supp.communicare.§.10.

de conf.di. 2. Si āt species illę trāseāt per stomachum indigestæ pp aliquā infirmitatē, tunc sunt extra ꝓprietatē refectionis. & iō si vadāt in secessū, nō ē ibi corp⁹ dñi.& hāc opi.S. Bo. vbi s̄.ar.1 q.1.ad primum, dicit probabilē, & placet, cū qua ɔuenit Ricar.vbi s̄.

6 Quis pōt a idoneè susci per sacr̄m eucharistię? ℞. Pe.Aur.i 4 di.9.q.2.q̄ idone⁹ susceptor est homo, viator adultus, fidelis, mente ꝑditus, ieiun⁹, deuotus, apparitione miraculosa non p̄hibit⁹, sine conscia peccati mortalis, legitimè confessus, in ɔuersatione cr̄ie non notat⁹, corpore mūd⁹, a ministro idoneo tpe debito, & rectā intētione sūpt⁹, vbi.15.notāda cōmemorat.

Primò dicit, Hō, qa licèt angeli beati māducēt Christum in sua specie, inquantum ei vniuntur in fruitione charitatis perfectę, & visione manifesta, non tñ ɔtingit eis spūaliter manducare hoc sacr̄m, qđ est p fidē credere i Chr̄m cū voluntate sumendi hoc sacr̄m.

7 Vtrum brutum possit sumere corpus Christi sacramētaliter? ℞. vt s̄.patuit.§.4. hoc eo.titu.q̄ non.

8 Sed nunqđ, si mus comedit illas spēs, transibit corpus Chr̄i in eius ventrem? ℞. S.Bo.in 4.di.13.qⁱdam dixerunt, q̄ sic p rationem supra dictā. Sed alijs vr̄ q̄ non, quia Chr̄s non est sub illo sacro nisi eatenus, quaten⁹ ē ordinabilis ad vsum humanū, s.ad māducationē.sed sicut q̄ cito mus rodit, ita & tā cito inhabile facit, & sacr̄m esse desinit. Et hæc est opi.communior s̄m S.Bon.& magis pia. & sic patet, q̄ solis hominibus dēt dari, non brutis, vel quibuscunque etiam angelis, quia illusio esset.

9 Secundò dicit, Viator, quia nulli mortuo debet dari, & si petunt, illusio est.

10 Tertiò dicit, Adultus, quia licèt Gręci antiquitus pueris darent, vt de conf. di.2. paruuli, tamen sacramētaliter sumere non possunt, quia non vtuntur sacramento, vt sacr̄o, sed vt cōi cibo pp carentiam discretionis, ad hoc c.omnis, de pœn.& re.

11 Sed quando est ætas debita? ℞. Aureolus vbi supra, q̄ relinquendum est arbitrio boni viri. Et ideo dico, b q̄ tūc est ætas debita, quando pueri habent vsum rōnis, q̄ pñt ɔcipere deuotionem huius sacri, & discernere, & dijudicare corpus Christi reuereri ab alio cibo, saltē ex aliorū instructione, quod potest esse in. 10. vel saltē in 11. an. vel, si apparerent in eis tūc signa discretionis, & reuerentiæ, possunt sumere c s̄m Tho.in 4.dist. 9. imo debent saltem semel in anno sumere, vnde tenentur ad hoc eos inducere, qui eorum habent curam.

12 Quartò dicit, Fidelis, quia nulli infideli dēt dari, imo nec infidelis potest sumere sacramētaliter etiam, nisi habeat intentionem sumendi ipsum, vt sacramentum ecclesiæ, licèt ipse non credat.

13 Sed nunquid cathecumenis debeat dari? ℞. Aure.vbi s̄.q̄ non, quia non sunt de familia Christi per baptismum.

14 Quintò dicit, Mēte ꝑditus, vnde dęmoniacis & amētib.non dēt dari.distinguit t̄n Aure.vbi s̄.aut talis amēs nunq̄ habuit vsū rōnis, & tali non dēt dari.aut aliqñ habuit vsum rationis, & tūc subdistinguit, q̄ aut ōndit signa deuotionis extra, & sic pt cōicari: aut non ꝑtendit signa deuotionis; & tūc recurrendum est ad tps præteritum, quia si ante insaniam petijt, & deuotionem ad ipm habuit, pt dari & dēt in articulo mortis, si non tenetur de periculo euomendi, vel alterius irreuerentiæ, vt habēt in c.his qui 26.q.6.si verò nullā deuotionē ad ipsū habuit tpe sanitatis, nec eū pet jt debito tpe, nullo modo eis dēt dari. Idem dic de dęmoniacis d s̄m præfatam distin. s̄m Th. in 4.dist.9.in 3.par. q 80. amentibus verò qui habent dilucida interualla, potest dari tunc, quando habent vsum rationis s̄m Aureolum prædictum, vbi s̄. Multo fortius potest dari illis, qui largo modo dicuntur amentes, scilicet qui habēt debilem vsum rationis, dummodo possint aliquam deuotionem huius sacramenti concipere, quia scilicet sunt docibiles.

15 Sextò dicit, Ieiunus, nā quicunque aliquod comestibile, vel potabile post mediā noctem

a Nec obstat c. facta] Ibi dicit, q facra à ieiunis pcipienda sunt.
b Missa. §. 1.] Vide qd scripsi ibi in §. 3.
c Sumeret] s. n. oceptū de sumpt de celebratis, c relatū, de cōse. di. 2. sed plus placet, qd hic scilicet.
d Et cōiter oēs] Quia. s. facit i. re arrerā sacrō, & rei cōtētç sub si fō, & rei signa ae nō cō-entç, it i qs crederet eē in peccat. mortali, licet nō eit, peccaret mortr, nmēdo, qa elt oceptor reuerē iæ debitæ facro fm Ric in 4. d. 9. ar. 2. q. 4. d occul o mortali. vide nfra § 13.
Nō ad'hibuit] er Ric. vbi s pec ar tñ mortali er, licet nō ita rauiter.
Legitimā hēt ausā] Petit aūt, uādo sicut cęte i stat ad sumēdū paratus, si eiusdem pollet perrāsi e sacerdos, forte alū nō eēt, dūnō hoc alij ñ ad erterent.
Quia nō est ꝓ. essus] Cōcord. pplementum in er. cōtcař. §. 15. t sub sit fm Th. i 9. 4. q si pecca or ē omo occul is, pura qa sacerdos hūtin ꝓ. essione, dēt eum moner, nē petat i ublico.

noctem sumpsit, nullo modo pōt cōicare, siue digesserit. siue nō, de ꝯse. di. 2. c. liquido. 7. q. 1. nihil, & cele. mis. c. ex parte. Excipit casus infirmitatis, quia si de eorū periculo mortis dubitatur, etiam post cibum sunt communicādi, nē sine cōione decedāt, de cōse. dis. 2. presbyter. Nec ob. c. sacramēta, a de conse. dist. 1. quia Abrogatū est, & de hoc vide. j. Missa §. 3. b q. 5. 6. & 14. cū tribus se.

16 Septimò dicit, deuot⁹, Nā sicut q cibū corporalē nō potest digerere, vel mastica e, nō est aptus manducare ipsū, sic qui deuotionē nō habet, non est dign⁹ cōmunicare, de conse. dis. 2. c. in illo, & c. tribus gradibus, vnde. S. Bon. in 4. di 12. maiorē, inquit, efficaciā recipit homo in vna missa, vel māducare cū bona præparatione quā in multis si se non præparet diligenter..

17 Octauò dicit, Apparitiōe miraculosa si ꝓhibit⁹. Nā si apparet in forma pueri, vel huiusmodi, nō debet sumere secundū prefatum Aureo. vbi s. qa nō apparet sub spē cōueniēti humanæ refectioni. dicit tamē Sanc. Tho. in 3. parte, q. 82 ꝙ consulēdū esset presbytero, ꝙ iteratò corpus, & sanguinē domini cōsecraret, & sumeret. c sed ego non credo, qa q fiūt miraculosè, nō sunt sub legibus. l. nā ad ea, ff. de le. & et quia verisiter posset etiam in alia consecratione sic apparere, & sic eēt ꝓcessus in infinitū.

18 Nonò dicit, Sine conscia peccati mortalis. Nam suscipiens conscientia pcti mortalis, peccat mortaliter fm Aureo. vbi s & cōiter oēs d sed si conscientiam non habet de mortali licet sit in mortali peccato, nō peccat mortaliter fm Aureo. vbi s. nisi sit ignorantia crassa, vel affectata, quia debitā diligentiam, de commissis non adhibuit, e Land. in 4. di. 9. dicit, ꝙ diligentia debita, est, quando facit illa, quę prudens facit de re, quā vellet studiosissimè examinare. & Sco. in 4. di. 9. dicit, ꝙ tenetur quis se examinare secundū diligentiam nostrę fragilitati possibilem. Addit tñ Aure. ꝙ quādo quis dolet de præteritis peccatis mortalib. commissis, & habet propositum non peccandi, & deuotionem ad sacramentum, ꝙ potest præsumere, ꝙ non sit in mortali.

19 Vtrū presbyter peccet mortaliter dando ei, quem scit in peccato mortali constitutum? Res. fm Ri in 4. dist. 9. ar. 3. q. 1. ꝙ si talis non petit sibi dari, sic peccat sibi dando, si verò petit, & tunc distingue, aut ē notorius peccator, & sic peccat, si ei dat, qa hēt contra ipsum legitimā exceptionē. aut non est notorius, quamuis possit probari p duos testes, vel tres, & si petit in occulto, debet ei denegare, qa hēt legitimam exceptionē contra eū, & moneat, nē petat i publico, vt hr de cons. di. 2. nē prohibeat, qd petit. Si verò petit publicè, tunc si est sacerdos extraneus, non debet sibi dare, quia legitimam hēt causam, f de cons. di. 2. tribus si āt est sacerdos proprius parochialis, sic dēt sibi dare, qa nullā habet exceptionem quam in publico possit obijcere, de os. iu. ord. c. si sacerdos. Nec obst. ꝙ sit maius peccatum sumere cum peccato mortali, quā infamari, quia sacerdoti ministranti corp⁹ Christi peius est peccare mortaliter infamando iniustè peccatorē occultū, q ꝙ ille mortaliter peccet, qa nullus dēt mortale cōmittere, vt aliū a mortali liberet. peccator tñ occultus fm. S. Th. 3. q. 80. poti⁹ dēt eligere infamari, q indignè ad mensā Christi accedere. Quod credo verū, qñ qs indignè accedit, s. cū mala voluntate, puta qa non pœnitet de peccatis, secus esset de indignè sumente qa non est ꝯfessus g de quo dic vt s. Eucharistia. 1. §. 5. & infra. §. 44.

20 Sed nunqd esset minus malum dare tali hostiam non consecratā, vel non consecrare, & sic sumere? Res. ꝙ nō, vt patet i c. de homine, de cele. mis. Ideò dr prorsus q dem falsa remedia sunt abijcienda, quæ sunt

a Videat] Pecca tor tñ, vt dicit Albe. non debet videre multo aspectu, sed eo viso percutere pectus, quasi nō sit dignus eius aspectu, hæretici vero secundū Tho. sunt arcendi omnino, & concor. supp. communicare. § 4.
b Non debet dari] De hoc Alex. in . . par. q 48. & plenè.
c Schismaticis] Ratio ē, quia in talibus est defectus rei signatæ, scilicet vnitatis corporis mysti. ci, id est ecclesiæ quæ mysticè dr̄ corpus Christi.
d Quæ tolli pōt] vt languinis, vt immacellario: vel luti, vt in domifi catore, S. Tho. in 4. dist. 9. tenet, ꝙ talib. non debet denegari, quia magis consideratur mūditia mētis, quàm corporis in hoc sacramento. sed plus placet opi. Aur. vt hic, licēt sup plemētū sequatur opi. Th. communicare. § 12

sunt veris periculis grauiora ibidem, idest manifestis dicit gl.

21 Quid si solu sit suspectꝰ de crimine mortali? ℞. ꝙ si suspitio sit violenta & notoria, dicēdum est sicut de eo, quē scio in mortali sm ꝙ supra dictum ē, aliàs non eiicit. 2. q. 1. c. 2. & 3. i gl. & 32. q. 1. dixit dominꝰ.

22 Vtrum existens in peccato mortali peccet viden do corpus Christi? Resp. ꝙ non, dummodo cum humilitate & reuerētia videat.[a] Similiter non peccat tangens ex necessitate, puta qa cecidit in terram, & hmōi secundū Sanctum Bo. & S. Th. in 4. di. 9.

23 Quid de illo, qui licèt nō sit verè in peccato mortali, tamen secundùm conscientiam scrupulosam se existimat esse? R̄n ꝙ peccat mortaliter, nisi eam deponat, quia quicquid fit cōtra conscientiam, ędificat ad gehennam, vnde nisi sit ex ꝓbabili coniectura debet deponi, vt in c. inquisitioni, d' sen. exc. quia dicitur in ca. non solū, de regu. lib. 6. decet & expedit, vt conscientię putitati non desit iudicium rationis, nè dum spiritualis profectꝰ quæritur, salutis dispendium incurratur. hæc ibi.

24 Decimò addit, legitimè confessus, qa quantumcunque doleret de pc̄tō commisso, nō sufficeret, vt dignè sumat, sed oportet legitimè confiteatur, aliter peccat mortaliter, nisi, vt est dictū supra, Eucharistia. 2. S. 4. Tenet th̄ Aureo. vbi supra, ꝙ sacerdos parochialis, qui non habet aliū sacerdotem, & religiosus in via cum socio non sacerdote, quod possunt celebrare cū contritione, & cùm proposito confitendi, ex quo non habet, cui confiteatur, quia religiosus non potest extra suum ordinē confiteri in religione Minorum. Quod limito tñ verum, qn̄ sine aliorum admiratione desistere non pt̄, aut quia tenetur celebrare. Idem dica- de eo, qui volens communicare coram sacerdote celebrante recolit aliquod mortale non confessum legitimè qd' potest communicare cum contritione, & proposito confitendi, quando sine admiratione, & aliquali nota nō posset desistere, qn̄ communicaret, nec hēt aut tempus aut sacerdotem, cum quo confiteri possit.

25 Vndecimò dicit, In conuersatione crimine non notatus, vñ histrionib. & huiusmodi non dēt dari,[b] de cons. di. 2. pro dilectione, dr̄ Puto nec maiestati diuinæ nec euāgelicæ, disciplinæ ægruere vt pudor, & honor ecclesię tā turpi & infami contagio ne fędet, vñ sm gl. ibid. Nec talib. nec cuicunque infami notorio manifestè dāda est eucharistia. Si tñ reuertantur ad dominū, eis communio, & reconciliatio non negat vt ibid. dicitur in c. se. Non est tamen intell gendum sic, vt statim debeat ei dari eucharistia, sicut fit a multis, & malè, sed propter reuerentiam sacramenti debet differri vsque post peractam pœnitentiam, quā publicè debet facere, nisi articulus necessitatis, vel pietatis aliquando in casu aliter fieri persuadeat.

26 Vtrū sit danda eucharistia suspendendis, vel decapitādis pro suis maleficijs? R̄n. ꝙ sic, si pœniteant, & purè confiteantur, vel cupiant confiteri, si possent, quia nec eucharistia, nec sepultura est eis deneganda, & missa pro eis potest celebrari, & oblationes offerri. 16. q. 7. c. 1. & di. l. c. pœnitentes, & 12. q. 2. c. fi. imo hodie in Cle. 1. de pœnit. & re. præcipitur officialibus, ꝙ eis administrare permittant, si petunt.

27 Quid de excommunicatis, iterdictis, schismaticis,[c] & hmōi? ℞. ꝙ nullo modo dēt eis dari. Addit, corpore mundus, s. ab ea imunditia, quæ tolli potest[d] aliter non tollendo secundùm Aureo. vbi supra peccat grauiter cum tali immunditia sumēdo eucharistiā. Sed immūditia, quæ tolli non potest, puta lepra, fluxus sanguinis, vel seminis, & alia infirmitas non ipedit sūptionē eucharistiæ, sed bn̄ celebrationē ni ssę, sm ꝙ dictum est supra corpore vitiatu.

28 Vtrū nocturna pollutio impediat sumptio nem

ptionem huius sacramenti? ℞.vt colligo ex.S.Bo.in 4.dist.12. & Aureo vbi supra,& est communis opin. quòd aut pollutio prouenit ex causa peccati mortalis certa vel probabili,puta ex crapula,vel morosa cogitatione,& huiusmodi; & sic necessariò tenetur abstinere:aliter peccaret mortaliter, vt colligitur in capitu.non est. [a] 6.distinct. & est ar.in capit.quisquis.24. questio.1:& quia licèt ipsa pollutio secũdùm se nõ possit esse peccatũ mortale: habet tamen peccatũ mortale annexũ ratione suæ causæ.Istud ego limito verum nisi priusquam sumat, aut celebret,cõteratur de peccato,& ↄfiteatur,quia si cõterit,& necessitas,vl' scãdalum cogat ad celebrãdum, vel sumendũ, nõ peccabit. Sine necessitate tamẽ non credo etiam ↄfessus possit sine peccato sumer̃,vl' celebrar̃,sed bene sine mortali peccato secũdùm Io.de Saxo.in summa,& Pe. de Pal. in. 4. Aut pollutio ꝓuenit à causa,quæ est peccatũ veniale tamẽ probabiliter, & sic nõ impedit necessariò , sed de congruo,nisi potior causa vrgeat secũdùm Ri. in 4. d.9 ar.2.quæst 3.& secũdùm Th. in 3. parte, qu. 80.peccat venialiter,si sine causa necessaria communicet,vel celebret,nisi in duobus casibus secundũ prædictum Io. Primus , quando est dies festus , ĩ quo est ↄsuetũ cõicare. Scd̃s,qñ imineret scãdalũ, nisi celebraret,puta qa ali' ñ ẽ,vel ẽ ꝑlatus,qui cõsueuit celebrar̃, & huiusmodi. Similiter di-co de illa, q̃ ꝓuenit ex illusione diabolica;& hæc propter duo.Primũ propter immũditiam corporis. Secundũ ꝓpter euagationem mẽtis,siue ineptitudinem.Idem dic, quando prouenit ex causa, quæ nullum est peccatum,ꝙ de congruo debet abstinere. in hoc casu Sanctus Bon. vbi supra & bene distinguit dicens, ꝙ aut sentit inquinationem illam inclinasse multum animam,& sic consulendum est, ꝙ faciat reuerentiam sacro & abstineat. Si autem sentiat magis expeditam naturam, & vlterius deuotio , vel solennitas,vel aliud, quod multum recõpẽser,puta charitas alterius , qui cogeret celebrare in mortali,vel ↄpassio animarũ & hmõi ad sumẽdũ,vel celebrandum trahat,tunc arbitror, dic't ipsũ sine remorsu cõsciæ accedere posse , Aut pollutio ꝓuenit ex diabolica tẽtatione, vt puta qñ cum maiori deuotiõe disponit celebrar̃,aut cõne solẽnitatis vt hmõi citi' polluit,sicut d̃ illo legit̃ in collationib.patrũ,q semp hãc patiebat̃ i festis,qñ erat cõicaturus,cui decretũ fuit & semper cõicaret, [b] & sic cessauit talis illusio;& sic nõ dẽt abstinere . [c]

29 Sed ꝑ quantũ tp̃s dẽt abstinere ? ℞.ꝙ 24.horas, [d] ẽm Alb.& S.Th.Sed Pe.de Pal. limitat verũ,cũ accidit circa mediã noctẽ, sed si añ mediã noctẽ accideret,abstiner̃ ñ tenet̃, nisi qñ prouenit ex cã mortalis pec.

30 Quid de coitu coiug.℞.credo distinguendũ fore [e] vt de pollutione nocturna, nisi ꝙ ꝑt eẽ, ꝙ exigẽs peccaret mortaliter, & tñ reddẽs inuit' nõ peccaret, & sic solũ in exigẽte caderet ꝓhibõ,nõ i reddẽte , & c.oĩs hõ,de cõs.di.2.33.q.4.sciatis,dẽt itelligi d̃ ↄsilio i coitu,ĩ quo nõ ẽ pcm̃, vel saltẽ solũ veniale.Credo tñ,ꝙ exigẽs ñ dignè suscipiat,sed ꝑ 24.ho.ad min' dẽt abstiner̃ de bono cõsi.non de ꝑcepto,vt no.in gl.in d.c.oĩs,& sequtur Pe.de Pal.in 3.par.q.80.

31 Vtrũ menstruata,vel mulier post partũ immediatè dẽt abstinere?℞. ꝙ non de necessitate, si tñ ex reuerentia abstinet , non peccat.di.5.c.ad eius, de puri.post par. ca. vno. dummodo communicet ẽm institutionem ecclesię,in c.omnis, de pœ. & re.

32 Vtrũ somniũ homicidij ,vel alteri' peccati mortalis impediat sumptionẽ hmõi sacra-

§. 9. Vbi videtur asserer̃ ꝑ ꝑ c.sciatis, eẽ de necessitate abstiner̃,pl' tamẽ placet , qđ hic dicitur.

[a] C.non est] Et …testamẽtũ,ea d. vbi ponit̃ hæc distinctio.

[b] Vt semp ↄmunicaret] Et.s.Th. in 4.d. 9. per oĩa …cordat. & consi…dera ẽm eum., ꝙ …d hoc vt hõ di…gnè ad istud sa…ramẽtum accedat,tria requirũt. Primũ mũditia …cõscientię, quæ …non nisi ꝑ pecca…tum tollit. Secũ…dũ eleuatio mentis ĩ deũ in actuali deuotionẽ , & …hæc interdũ sine …peccato amittit, …ꝑ mẽtis hebetudinẽ,vel occupationẽ , aut euagationẽ . Tertiũ …mũditia corporis,vñ celebrãtes …vel aliquod sa…crũ tractãtes lauant manus, &c. …t primò & principaliter peccatum impedit. secundò in deuo…tio, vel mẽtis hebetudo , tertiò corporalis immũditia . Et hæc …tria aliquãdo cõ…currunt in pollutione nocturna , …quãdoque duo , …quãdoque vnũ , …t secũdũ hoc hõ magis , vel min' impeditur . vnde distinguẽdũ est, …vt hic.

[c] Non dẽt abstinere] Ric. vbi s. dicit, ꝙ si pollutio prouentat ex superfluitate naturę.nõ credit,ꝙ prohibeat .

[d] 24. horas] Quia ĩ tãto tẽpore oẽs , q̃ fuerat ꝑ hebetudinẽ i…nordinata, ordinatur.

[e] Distiguẽdũ fore] Vide hoc. §. sup. cõmũnicar̃.

a Nã nullus tãgeredẽt] Ric.13. q.4.ar.1.q.3. assignat ratione, qa s. sacerdos repręsentat Christũ, q. fuit mediator Dei, & hominũ. Vnde cũ per hoc sacramentum reconciliemur, merito spectat ad solũ sacerdotem eius dispẽsatio.

b Nec ob.c.fi.] ibi habetur de filio regis, qui potius mortem voluit sustinere, q̃ communionẽ ab Ariano episcopo recipere.

sacramenti? ℞. ꝙ huiusmodi somnia non inducũt pollutionẽ corporis, nec tantã distractionem mentis, sicut somnium fornicationis ꝓpter intentionem delectationis, & ideo nõ impedit. Si tamẽ somniũ homicidij proueniat ex causa, quæ ẽ mortale peccatum, impedit sumptionem sacramenti ratione suæ causæ secundùm S. Tho. in 3. par. q. 80. intellige, nisi prius conteratur, & confiteatur.

34 Tertiodecimò dicit, à ministro idoneo, s. sacerdote, de conse. di. 2. peruenit. nam nullus tãgere debet [a] ẽt diacon⁹ nisi in necessitate, vt si casu caderet in terrã, vel aliquo alio casu 92. di. diaconos. 1. cũ c. seq. Verũ est, ꝙ diaconus, cũ ꝑsbyter est fessus, vel aliàs impotens, & necessitas cogit, de iussu presbyteri potest dispensare, vel ẽt sine iussu, qñ iussum expectari nõ potest, vt no. Hug. in d. c. diaconos. Aliqui ẽt tenent, vt no. Pa. in c. quanto, de consue. ꝙ ẽt laicus põt administrare tpe necessitatis articuli mortis, quando nec sacerdos, vel diaconus adest; alleg. S. verum. 22. di. Item alij tenent, ꝙ in tali necessitate mortis licet per se eucharistiam assumere. nec ob. c. fi. [b] 4 q. 1. quia loquitur de hæreticis, a quibus non licet accipere. sed tamen Pa. tenet contrarium, s. ꝙ non licet nisi sacerdoti administrarẽ, & credo sit securior opi. quia in tali necessitate constituto dicitur, crede, & manducasti.

34 Sed an dẽat a proprio sacerdote solũ sumi? ℞. ꝙ põt sumi a proprio epõ, & archipresbytero, de off. Arch. c. 3. & a ꝓprio sacerdote, & ab habente licentiam ab eis. caueat religiosus, qa si ministrat, excõicationẽ icurrit, vt dr̃. ſ. excõicatio. 5. casu 12.

35 XIIII. dicit, T pe debito, qa quò ad celebrationẽ missæ reqrĩtur dies, & nõ nox, vt infra, missa. S. 41. Quo verò ad alios cõicare volentes non inueni, quin possit omni hora recipi, dummodo sint ieiuni. verũ est, ꝙ mane diei est congruentior hora secundum Ric. vbi supra ar. 2. q. 3.

36 Item ꝙ non omittatr̃, quin sumatur saltem semel in anno in pascha, quia ad hoc tenetur quilibet fidelis post, quã ad annos discretionis peruenit, nisi ex aliqua rõnabili causa ad tẽpus de consilio proprij cõfessoris duxerit abstinendũ, vt in d. c. omnis, aliter peccat mortaliter, quod autẽ q. dã voluerunt intelligere ꝑcisè de die paschæ, nõ bene senserũt. vnde Papa Eugeni⁹ declarauit ad remouẽdas ambiguitates, ꝙ sufficit, ꝙ suscipiat in die Iouis sancta, & vlterius vsque ad dñicam post pascha immediatè sequentẽ inclusiuẽ, quãdo magis suæ deuotioni videbit expedire, & sic satisfacit ꝑcepto. & credo, ꝙ magis artãtur quò ad pueros sub pœna mortalis peccati habẽtes curam puerorum, vt ad hoc sacramentum eos inducant tempore paschæ, q̃ ipsi pueri, cum ignorantia eos excuset, saltem vsque ad tempora. 18. an. vel circa. Itẽ tempore debito, scilicet vt solũ semel in die communicet secundùm S. Thom. in 4. distin. 12. ar. de conse. distin. 1. sufficit. plu ries autem non licet, nisi vt dicitur infra de sacerdote, infra, missa. S. 44. & S. 45. Itẽ dic tempore debito, vt scilicet non vadat statim ad sumendum, post, quàm confessus, qui in multis fuit peccatis & magnis, sed debet pluries confiteri prius, & orationib. & ieiunijs se odoriferum reddere, ar. de pœ. di. 1. non sufficit, & c. in actione.

37 Sed nunquid videtur rationabilis causa abstinendi, cum quis dicit se odium habere contra aliquem? ℞. ꝙ non, nec aliud peccatum mortale, quia tenetur desistere, & conteri, & confiteri, & communicare: aliter non communicans saltem semel in anno excommunicandus est, de consec. dist. 2. si quis intrat, & d. c. omnis.

38 Vtrum liceat quotidie sumere? ℞. sm S. Bon. in 4. dist. 12. ꝙ quantum ex parte sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris, vtile est hominibus ipsum quotidie suscipere. facit. c. si quotiescunque, de con. di. 2. sed ex parte sumẽtis, in quo requirit, vt cũ magna deuotione, & reuerentia ad hoc sacrm̃ accedat, aliqñ expedit quotidie sumere, & laudabiliter, quãdo quotidie se præparatum inuenit, & hoc voluit dicere August. de conse. dist. 2. c. non iste, sic viue, inquit, vt merearis quotidie accipere. Sed quia

quia multotiens in plurib. hominibus huius deuotionis impedimenta occurrũt propter in dispositionẽ corporis, vel animæ, nõ est vtile omnib. ad hoc sacramentum quotidie accedere, sed tantùm quando se pparatũ inuenit, quia maiorem efficaciam recipit homo in vna missa, vel manducatione cũ bona præparatione, q̃ in multis, si se non præparat diligenter. Et iõ si quis cognoscat experimentaliter, ꝙ ex frequenti sumptione hui⁹ sacramẽti feruor charitatis augeatur in eo, & reuerentia ad sacramentum non minuitur, quotidie debet cõicare, vel saltem frequenter. Si aũt sentiat per multam frequentationem, ꝙ reuerentia minuitur, & feruor non crescit,[a] debet interdũ abstinere, vt postea cum maiori reuerentia, & deuotione accedat.

39. XV. dicit, Recta intentione, s. vt per ipsum vniamur Christo per charitatis amorem, & muniamur cõtra diaboli tentationes.

40 Vtrum debeat dari ad accipien. aliqđ experimẽtum? Res. ꝙ non. 1. q. 5. consuluisti, & de pur. c. ex tuarũ. Nec ob. c. sæpe cõtingit. 2. q. 5. qa illud abrogatũ ẽ, vnde nec pp purgationẽ infamiæ, vel pp aliud temporale dẽt dari, vel sumi.

41 Addo. 16. in sumptione s̃m Duran. vt. s. sumatur discretè & leuiter dentib. anterioribus terratur, & lingua moliatur, nè aliqua pars eius dentibus inhæreat.

42 Adde & 17. s̃m eundẽ Duran. s. vt non statim post communionem expuat pp reuerentiam sacramenti, nè si aliqua pars sacramenti inhæsisset dentibus, expui cõtingeret. Itẽ vt non statim vadant ad manducandũ aliũ cibum. Vnde debet esse aliqua mora, & tanta, qđ illę species sint consumptæ, vel alteratæ, pp reuerẽtiã sacri. Vnde debet saltem aliquas orõnes priuatas dicere antequã aliquem cibum sumat, non req̃ritur tñ tale spacium, sicut dr̃ in c. tribus, de cons. di. 2. quia illud abrogatum est.

43 Quid si euomat? Res. ꝙ si p ebrietatem vel voracitatẽ euomerit laicus. 40. dies debet pęnitere, c. si qs p ebrietatẽ, de cõse. di. 2. clerici, vel religiosi p 70. epi verò p. 90. si verò p̃ infirmitatẽ euomerit per 7. dies pœnitere debet. d. ca si quis per ebrietatẽ.

44 Vtrum actus coniugalis sit prohibitus post cõionẽ? Res. ꝙ non quò ad reddẽtem, quia tenetur ad hoc, sed quò ad exigentẽ est prohibitum eodem die, non tamẽ peccat mortaliter, si exigit, sed solũ venialiter s̃m Albe. recitat supp. cõicare. § 9. ante fin.

EVCHARISTIA. 4. circa [b] efficaciam sacramenti huius, quęro quis sit ei⁹ effect⁹?[c] Res. secundũ. s. Bo. in 4. di. 12. & cõiter alios. ꝙ primò confertur gratia cum virtute charitatis, omnem. n. effectum, quẽ facit cibus, & potus quantum ad vitã corporalem, facit hoc sacramentum ad vitam spiritualem, Io. 6. Caro mea verè est cib⁹. Vnde reficit spiritualiter, quod sine gratia esse non potest, & confertur gratia cũ virtute charitatis, qa iste panis non est simpliciter panis, sed coniunctus cum diuinitate & ideò est sicut carbo igni vnitus. & amor non est ociosus. Ideò per hoc sacramẽtum quantum est de sui virtute, non tantũ habitus gratiæ & virtutis confertur, sed etiã excitatur in actum. & iõ anima spiritualiter reficitur, & per hoc delectatur, & quodammodo inebriatur a dulcedine bonitatis diuinę. Secundò virtutes augentur sicut per cibum corpus augmẽtatur. Tertiò peccata venialia remittuntur,[d] sicut per cibũ corpus restauratur, qđ quotidie deperdit: vnde remittuntur peccata venialia, quæ minuunt charitatẽ, & plura & pauciora secundùm qđ homo magis, vel minus se disponit. Quartò remittit ẽt mortale, quando existens in mortali non habet conscientiam ipsius, nec affectũ.[e] Vnde reuerenter accedens, quanuis antea de eo non fuerit contritus, consequitur gratiã charitatis, q̃

contri-

a Feruor nõ crescit] Bonũ consilium est nec nimis abstinerẽ, nec semper celebrare, sed mediũ tenere. in abstinẽtibus à coicu frequentius põc ministrari sacramẽtum, quilibec tamen deberet ter in anno comunicare iuxta c. & si nõ frequentius, de conse. d. 2. vid. In sup. communicare §. 12.

b Cõci. Trid. 13. sess. c. 1. & 8. & cano. 5 Catech. e. titu. c. verũ quæ de, & c. verum hoc P. V.

c Eius effectus] Proprius effect⁹ huius sacramẽti est conuersionis hoĩs in Christũ, vt dicit Th in 4. dist. 12. vt dicat cum apostolo, viuo ego, iam non ego &c. Gal. hic sup. eucharistia. 4. in prin.

d Venialia remittũtur] Et hoc pp deuotionem. vñ posset esse tãtus feruor, qđ omnia venialia delerentur.

e Nec affectũ] & sic oblita delet. ñ, q̃ dr̃, sic ab occulto scelerũ &c. Et dupliciter intelligi, s. vel dici ur criminis ab (?)ere, inquãtũ ea impedit, vel de is, q̃ nõ sunt in ois confcia, vel memoria secũdũ Tho. distin. 12. 4.

a Ri.f 4.d.9.]Et ibidē ar.1.q.1.ponit. 12. fruct⁹ huius sacri, q sūt. 12. fructus ligni vitæ, de qbus p S. Ber. de euāge. æterno.
b Secūdum Thomam] Tho. aūt in 4.di.12. sic dicit ad hoc, vt sacramētū hoc plenè effectū suū habeat, oportet, vt adsit actualis deuotio, & qa iterdū actualis deuotio impediri nōt absque mortali, pctō, sic effectus sacri ipeditur, ita q aliqs augumētū grę non cōsequtur, nec tñ reatū peccati mortalis incurrat, sed fortè reatum venialis, qa imparatus accedit. Non tamē ét veniale peccatū impedit effectū huius sacramēti, sed solū illud, quod tollit actualē deuotionē q in hoc sacramēto requirit hac ille. Recitat supp. eucharistia 4.§.1.
c spōte soluit] exigentes pedagia a clericis p reb. quas ad vsū suū deferūt, sunt excōicati, vt I d. Cle. præsenti, & in c.quanquam, de censi.li 6.sec⁹ si spōtē, Cardi. ibid 7.not.& gl. § ver. extorquet.

contritionem perficit, & remissionē peccati, imo nedū valet sumēti, sed ét offerenti, & illis, p qb. offertur, ad remissionem pœnæ debitæ suis peccatis, secūdū deuotionē maiorē vel minorē. Aduerte tñ hic secūdū Pe. in 4.di.9. q si qs fecit debitā diligentiā, quanuis sit in mortali ignorans, non peccat sed meret, & ei valet ad remissionē peccatorū si verò fecit diligentiā nō debitā, sed secūdū suā fragilitatē, q̄tū potuit, sic nō meret, nec ét peccat, si āt nō adhibuit diligentiā pos̄sibilē humanę fragilitati sed fuit negligens in discutiēdo & sic peccat mortaliter sumēdo si est in mortali, q̄uis ignorās, qđ limitat Ri. i 4.di.9. a ar.1.q.1.qñ si adhibuisset diligētiā secundū humanā fragilitatē peccati mortalis recordat⁹ fuisset. Quintò p̄seruat hō a peccatis, qa spiritualiter roborat vñ Inn.i quit, Eucharistia liberat a malo, conseruat in bono, delet venialia, & cauet mortalia, hui⁹ ét virtute sacramēti virtutes augēt, oium gratiarum fructus exuberat.

1 Vtrū in oib. habeat efficaciā suā? R. q non, sed oportet primò istū cibū ab alijs discernere p fidē Secūdò hospitiū p̄parare p sui p bationē. Tertiò in hospitio p̄parato recipere cū honore, & deuotione, primū & ſm no. 1. Cor. 11. non dijudicans, & probet autem, & quia multi hoc non faciunt, ideo imbecilles in firmi, & dormiunt multi.

2 Vtrum incurrat culpam mortalē, q non recipit effectū huius sacri? Res. S. Bon. in 4. dist. 12. q licèt vir iustus ex quadā corruptione, vel distractione nō p̄parādo se debitè nullā vel modicā reportet efficaciā nō tñ icurrit culpā mortalē, sec⁹ aūt de illo q nō suscipit effectū huius sacri, qa indignè accedit, scilicet existens in mortali, & huiusmodi, quia sic mortaliter peccat.

3 Vtrum istud sacramentum habeat efficaciā i aliquo, q ē in pctō mortali? R ñ. S. Bo. vbi supra qđ licèt non sit artāda dei largitas, q n aliqñ faciat, & possit facere ois culpæ remissionē, tñ ſm forū cōe, & gñalem rōnē institutionis huius sacri, qa sic datum ē i cibū, illis q sūt đ corpore m stico Chri & oē, tales hñt caritatē, iō ñ hēt efficaciā i eo, q est in pctō mortali, sed i solis iustis.

4 Vtrū venialia pctā ipediāt effectū hui⁹ sacri? Res. ſm Th.[b] in 3.di.q.79. q non loquēdo de venialib. put sūt p̄terita. sed put sūt in actu non ipediūt ex toto, sed in pte. Nā (sicut dictū est) effectus huius sacri est non solū adeptio habitualis grę, & charitatis, sed ét qdā refectio actualis spūalis dulcedinis, quæ quidē ipedit, si aliquis accedat ad hoc sacramentū mente distracta p peccata venialia, nō autem totaliter augmentum spiritualis gratiæ, & charitatis.

5 Vtrū habeat maiorē efficaciā in sūptione pluriū hostiarū simul, q̄ in vna? Res. ſm Tho. vbi supra, q non, qa licèt sacerdos in vna missa consecret plures hostias, non tñ multiplicat effect⁹ huius sacri, qa non ē nisi vnū, nec est pl⁹ virtutis in multis hostijs consecratis, q̄ i vna, cū sub oib. & vna sit totus Christus. Ideo sumens plures hostias simul non percipit maiorem effectū, in plurib⁹ verò missis multiplicat sacrificij oblatio, & ideo multiplicatur effectus sacri. Alia đ santis. & venerabilis. eucharistiæ sa. oino videas in Con. Tri. sess. 13. i 9. capitib. & seq. cano. In catech. ét c. sed iam ad earum, ca. 4. seq. ac pen. & vltim.

EVNVCHVS an possit ordinari, vide supra, corpore viciatus. S. 1.

1 An debeat portare puluerem? Res. q nō 55. di. Eunuchus.

EXACTIO non est, vbi quis spontè soluit,[c] vide glo. & Car. in Cle. præsenti de censi. & ibi. dicit Pau. q exigere, & extorquere dicit violētiam, vt ff. de leg. 3. l. si deicommissā. §. si rem suam dicit tñ, quod si pręcessit extorsio, licèt sequatur volūtaria solutio, quod satis est exactio, facit simile, quod no. Host. in c. pręterea, el 2. de iu-

re pa.& de pe.c.constitut⁹. Exactio aliquando dicitur tallia de qua habes j.tallia.

EXALTATIO filia super biæ. vide j.sup bia.§.1.

EXAMINATIO,q̃ dēt fie ri in[a] ordinādis, vide. j.Ordo.7.& in cōfirmādis vide supra, Confirmatio.

EXCEPTA itelligitur in generali sermone pso na loquēs, de iureiur.c.pe- titio, in gl.fi.cum alle.mul- tis ibi adductis.

EXCEPTIO[b] firmat re- gulā, vide supra Alie- natio.§.x.

EXCOMMVNICATIO t. quid est? Resp.ſm Pan. super rubr. eiuſdē ri.excōi catio est censura[c] a canone, vel à iudice ecclesiasti- co prolata, ptiuās communi- one sacramentorum, & q̃nque hominum. Facit ad hoc 11.q.3.c.audi.

1 Quotuplex est excōica- tio?[d] Resp.q̃ duplex, vna dr̃ maior & hæc priuat à sacra mētis, & consortio hominū & ab ingressu ecclesiæ, & multis alijs, de q̃b.no.in c. a nobis, el 2.& c.ſi verē, eo. ti.11.q.3.in multis c.& hęc dr̃ anathema, id est maledi ctio diuina, vt 11.q.3.§.cui dēter. Alia dr̃ minor, & hæc separat à sacris tm̃, vt i d. §.euidenter. Intellige perci piendis non ministrandis.[e] c.ſi celebrat, de cle.exc.mi. & ēt ab electione passiua, vnde reddit ipsum excōica tū inhabilē ad quodcūque beneficium ecclesiasticum consequendū, vt not.in c.ſi celebrat, de cle.exc.mi. vñ dicit Inn.ibid.q̃ nec digni tatē aliquā consequi, potest nisi prius absoluatur, ēt ſi eligentes hoc ignorant, vt tenet gl.ibid.in ver. ſcienti & ibi Ab. & cōiter doc.

2 Quot modis infligitur excōicatio? Rñ.q̃ tā maior, q̃ minor infligitur duob.mo dis. Aliqñ a iure communi seu municipali, vel statuto, & hęc dicitur excōicatio a iure, de qua infra excōica- tio, 5.6.& 7. Aliqñ infligit à iudice potestatē habente, & hæc dr̃ ab homine, vel a iudice, de quib. dicitur, vt no.in c.nuper, eod. ti.

3 Quis pt̃ excōicare? Resp. q̃ excōicare excommunica tione maiori, pptie specta: ad officiū episcopale, vt pa tet in c.corripiantur. 24.q. 3. quia dr̃ Mucro episcopi i c.vilis.16.q.2. Item secun- dū gl.in c. nemo episcop⁹. 2.q.1.& in c.cū in cunctis, de ele. de iure cōmuni pñt omnes ecclesiarum prælati vt in c.cū ab ecclesiarum, de of.or. vbi de hoc plenē no.& voco prælatum, & iu dicē ordinariū ſup plebem suā hic quęcunque ſm gl. in d.c.cū ab ecclesiarū, qui præficit collegio,[f] vel vni uersitati ecclesiasticæ ab eo q hēt administrationē cum iurisdictione, vtputa ab epi scopo, vel q̃ electus a col legio, siue vniuersitate,[g] li cēt subsit alteri, pura Epo, extra de ele.c.1.93 dis.legi mus, hoc verum n.ſi Episco pi præscripsissent, nē possēt excōicare, vel nisi vellent excommunicare cum illa solennitate, de qua in c.de bent.11.q.3. scil cetcum.12. sacerdotibus circunstātib. habentibus candelas accen sas in manibus, quia solùm Episcopi tali modo excommunicare possunt. Possunt enā excommunicare illi, q̃bus ex cōsuetudi ne, vel indulgētia competit, vt capitulum,

a Conc.Tri.seſſ 7.c.xi.& 23.c.iij.& 4.7.& x.xi. e.r.& 13.& 24.de refor. Pec. Ven.

b Exceptio] Ad hoc, q̃ exceptio sit bona, debet eſ se de contentis sub regula secun dū Bart.i l.in his ff. de legi. & l.1. in fi.post glo.ibi ff. de reg.iu. Hinc dicim⁹, quod ex ceptio facit regu lam in casib non excepeuatis.l.nā quod liquidē.§. fi ff de pecu.leg. Hinc videmus, q̃ ſi constituo pro- curatorem gene ralem, nō potest procurator expe dire ea, quæ req. sunt speciale mā datum. pone q̃ constituó procu ratorem ad om- nia præterquam ad restitutionem in integrum. ista exceptio ad hoc, vt sit bona, intel ligitur, q̃ procu- rator possit ex- pedire casus spe- ciales, qui aliàs non comprehen derentur. ita La. & Ge.in c.qui ad agendū.§.1.pen. col de proc.in 6. Imo.i l.fi.12 co. ff.a qui. app.non licet. Ale.in l.fi. contra gl. ibi. ff. q̃ quisque iu. vbi latē pro cōfirma tione facit qu d vult Bald.in cap. 1.2.col.per quos fiat inuest. vbi dicit, q̃ papa ge neraliter confir mādo priuilegia non intelligitur confirmare priui legia contra ius, tamen ſi excipe- ret vnum contra ius, intelligere- tur confirmare alia, quæ sunt cō trarius, per text in hæredibus.§.6. ff de test.milit.& Are.con.8.incip. abunde, in 1. & vlti. col.

c Censura] Idest seueritas. vel pa na, & excōicatio dicitur, quasi extra communio nem positio.

d Quotuplex est excōicatio] Si- cut triplex est cō munio fidelū, s. in cōuersatione, vel loquela cibo salutatiōe, & hu iusmodi, in sacra mētorū susceptio nē, in bonorū spi ritualiū partici- patione, quæ fiūt in ecclesia, iuxta illud Psal. partic- ceps &c. sic tri- plex pōt dici ex- cōicatio De pri- mis duab. dicitur hic. Tertia ē excō municatio data a Deo, s. in ſi ctā p pter quodlibet mortale, & d hac 11 q.3 audi.

e Nō ministran- dis] Peccat tamē taliter excōicat⁹ cōferendo eccle- siastica sacramen ta, sed ab eo col- lata non carent virtutis effectu.

f Collegio] Vt abbas et am non benedictus, dum mō cōfirmatus.

g Siue vniuersi- tate] Quia hoc non est ordinis, sed p̄prius iuris- dictionis.c.trans missā, de ele.& il lud gñaliter tra- ditur, q̃ quilibet prælat⁹ collegia ta ecclesiæ, licēt subsit Epo, est

vt de rescri. ex parte decani. Ho. etiam vult, q in notorijs, quæ non indigent indagine iudiciali, possunt excommunicare etiam sacerdotes parochiales, præmissa tamen monitione, quod posset tolerari, vbi ex consuetudine haberet, vel episcopi prohibitio non obstaret, aliàs non, nec c. cum inhibitio, de clandest. despon sa. quod allegat Host. probat hoc, potest etiam dici, q qui potest facere statutum, potest excommunicare, intellige in ecclesiasticis, etiam si non sit sacerdos, excommunicatione minori potest excommunicari quis, siue simpliciter, de cons. dist. 1. in actione, siue ad tps. 86. dist. tanta, & ab illis, qui possunt excommunicare maiori, vt in d. c. cum ab ecclesiā, no.

4 Vtrum prælati excommunicati, interdicti, suspensi a iurisdictione, intrusi, & huiusmodi pñt excommunicare? Res. q non. 24. q. 1. audiuimus, c. quia, de conces. præb. cū similibus, & q non seruauit interdictum. c. fi. de exces. prel. & ibi gl. in vers. Archidiaconatum, de quo tamen dic, vt infra excommunicatio. 3. S. 2.

5 Vtrum ille prælatus, q tantùm habet temporalem iurisdictionem, possit excommunicare? Re. q non, argu. de of. ord. c. dilectus.

6 Vtrum sola consuetudo reddat aliquem excommunicatum? Res. secundū Ho. q sic, quando est approbata per papam, vel p alium prælatum quoad subditos, quia perinde ē, ac si esset [a] statutum, aliàs non quantūcunque sit longa. Supplementum excommunicatio, primo. S. sexto.

7 Qui possunt excommunicari? Res. q vniuersitas, [b] & collegium prohibentur excommunicari, nē contingat innoxios ligari, cap. Romana. S. in vniuersitatē, de sententia excommunicationis, libro. 6. si tamen excommunicaretur, teneret sententia, [c] vt ibidem no. gloss.

Iudex ordinarius in plebem suam, & habet iurisdictionem cognoscēdi, & excommunicandi. Ad hoc de defen. ciuita in auth. §. 2. colla. 3. & 15 q. 4. c. 2. & ex. decernimus, de iudi. Et ar. l. vlt. C. de iurisdi. om. iu. Et est tex. in c. 1. de eo, qui or. fur. susce.

a Ac si esset statutum] Et per consequens, ex quo papa, & prælati ecclesiæ tales reputāt excōicatos, intelligit super hoc constitutio edita esse, & ita est lata constitutio, vel sententia vera, vel præsumpta. & sic tollitur obiectio quæ fieri possit, scilicet q ille nō est modus sententiæ ferendæ, &c. Pone etiā exemplū, quia in territorio omnes incendiarij habentur pro excommunicatis ex cōsuetudine, sed Alteu. lib. 7. ti. 2. ver. sed nunquid videt tenere cōtrarium, sed primum verius, quia satis est sententia expressa vt patet ex prædictis.

b Vniuersitas] Limita istum. §. q & si collegiū, vel vniuersitas, & huiusmodi nō possint excōicari, possunt tamē singuli de collegio excommunicari? Ad hoc facit, quod no. Hostiens. in summ. ti. de contumacia. §. fi. ver. ergo si constat, vbi dic, q si constat totam vniuersitatem deliquisse, poterunt singuli excommunicari, dicendo, Excommunico priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt. Alleg. c. proposuit de cle. exc. mi. & c. pro illorum, de preb. facit. ca. 1. ne se va. li. 6. & c. capitulum, de rescr. pro hac limitatione bene facit in simili tex. in l. cum senatus, & quod ibi no. Bar. ff. de re. dub. in ver. nisi singulis legetur, vbi Iudeo potest relinqui, licet non collegio. Secundo limita, quia licèt non possit cōmunitas excōicari, vt tenet etiam Ri. in 4. di. 18. ar. 5. q. 3. tamen bene fit interdici, vt patet in c. non est, de spons. Et hoc tenet Ge. in d. §. vniuersitatem. & est text. & ibi doc. in ca. si sententiam, de sen. ex. li. 6. vbi hr, q vnus pro alio punitur, & sic temporaliter, sed non spiritualiter. & patet ratio diuersitatis, quare excōicari nō possit vnus pro alio, sed bene interdici. Adde secundam limitationem q vniuersitas pōt excōicari sub noīe collectiuo, qñ oēs de vniuersitate essent capaces doli, & culpæ, Ita Io. de Ana. in c. dilectus, lo. 2. 9. col. in vers. ad de prędictis, de sim. exemplificat in collegio doctorum, in conuentu monachorū, in cōsilio populi & similib in qb. cessat rō. §. i vniuersitatē. Indu. sic Bar. in l. si grege, de le. 1. Dū tāgit, an successores capituli sint excōicati, & sic patet, q præsupponit capitulum posse excommunicari. Sed Bart. hoc dicit non ibi, sed in l. quod in rerum §. si. de leg. 1. vbi se remittit ad l. inter stipulātem. §. sacramenta. in fin. de ver. obli. Ibi etiā mouet hanc q. & remittit se ad canonistas, in capitu. aduersus, de im mu. ec.

c Teneret sententia] Mihi placet opi. Gem. in d. §. in vniuersitatē sic distinguentem q si excommunicans profert sententiam in vniuersitatem animo, & intentione, vt non ligentur singulares, sed vniuersitas vt vniuersitas, & planū est, q talis sñia ē nulla, quia excōicatio, quę ordinatur ad ligandū animā, de sen. ex. c. nō li. 6. non potest adaptari vniuersitati, quę non habet animā, neque personam verā, sed solū repręsentatam. Hoc fid. hui. l. mortuo, excōicatio verò ligat veram solam personam. ca. P. & G. de of. dele. c. ficut, lo vlt. de iuretu Item sententia ligat personā baptizatam. 11. q. 3. omnis Christianus. Sed vniuersitas baptismo caret, igitur, de his ēt per Ang. Imo. & Ro. in l. 1. §. fi. ff. de acqui. pos. Aut ergo excōmunicans intendit ligare singulos, & tunc si dictio pen tus est exclusiua potestatis ipso iure & tenet Io. And. in capit. vnico, de postula. præla libro. 6. sententia nihil valet, quia sententia a non suo iudice &c. ca. at si clerici, de iudi. & patet per prędicta, q intentio huius text est, vt intelligatur de ligatione singulorum. Et quòd non valeat sententia, tenet etiam Ricard. in 4 distin. 17 ar. 5. q. 3. & allegat gloss. super Matth.

8 Vtrum excõicatus possit excommunicari? Resp. q sic,[a] & p eadẽ causa, & p diuersis, & ab eodem iudice, & a diuersis. c. Engeltrudã 4. q. 3. c. excellentissim[us]. 11. q. 3. & de hoc vide glo. in c. officij, eod. tit.

9 Vtrum Eps, vel alius plãtus possit excõicare non suũ subditum? Res. s[ecundu]m cõiter doc. q non, dummodo ratione delicti, vel contractus, seu rei, de qua agitur, non sit effectus de eius iurisdictione, vt no in c. 1. de priui. li. 6. imò plus dico, q proprius prælatus non põt ratam habere s[ecundu]m Inno. Pa. & alios in c prudẽtiã, de offi. dele. etiam si sit lata in eius territorio, quia quod nullum fuit, non potest ratificari, & excõmunicatio aut est nulla, aut statim ligat, vt no. in c. pastoralis. §. verum quia, & ibi plenè de materia de app. nisi feratur sub conditione, vt c. pręterea. 2. de appella.

10 Qui ligantur sentẽtijs excõicationis quorũcũque plãtorũ plãtis p modũ statuti? Res. vt colligo ex Pa. in c. a nobis, el 1. de sen. ex. & Ge. in d. c. vt animarũ, & distinguo sic, q aut fit contra statutũ ab existentib. in territorio statuẽtis; siue sint subditi, siue forenses, & sciunt statutũ, & sic sunt excõicati. Limitat hoc Inn. vt refert Pa. in d. c. a nobis, verum, qñ statutũ est aptũ cõprehendere tam subditos, quã non subditos.[b] Si verò sunt ignorantes, sic non ligantur, nisi ignorantia sit crassa, vel supina. si verò fit contra statutũ extra diœcesim statuentis, sic non ligantur forenses, subditi verò statuẽtis ligant in quatuor casib. Primo si statutũ agit originare[c] causam in territorio proprio ex facto negatiuo cõmisso in limitib[us] alterius territorij.[d] Exemplũ, puta statuto cautum, q quicũque fecerit vbicunque furtũ, nisi intra mensem a die cõmissi criminis cõpareat coram iudice delicti, vel corã nobis, sit excõicatus, iste faciens furtũ ligat non rõne furti non fiendi, quia est factũ negatiuũ in territorio alieno, sed ex ea parte, qa non cõparuit, q[uo]d cõparere ẽ factũ affirmatiuũ contrariũ faciẽdum[e] in limitibus territorij statuen

Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit. Multitudo, inquit non est excommunicandã, nec princeps populi. Allegat etiam c. comessationes. 44. di. vbi dicitur, Lenissimis & instantissimis monitionibus multitudo frangatur, ergo non excommunicationibus, quæ non sunt lenissimæ. Item quia intentio legislatoris est inspiciẽda l. non dubiũ, C. de leg. sed intentio legislatoris ẽ animarũ periculis subuenire, vt patet in tex. d. §. in vniuersitatẽ, sed si teneret excommunicatio, nõ subueniretur igitur &c. Addo Sal. in consi. suo schismatis edito pro Vrbano. VI. incip. Factũ aliàs in 24. col. vbi dicit, q præsupposito genere nõ reducibili i[n]capaci in sua generalitate, non fit distributio in eius species, vt illæ intelligãtur per se deductæ, quia excõmunicata vniuersitate, & sic genere incapaci, non sunt excommunicati singuli, licèt capaces hæc ille & hoc credo propter probibitionem d. §. in vniuersitatem. Vide etiam Imol. in c. capitulum sãctæ crucis, de rescri vbi vult, q si cõstat excommunicantem velle excommunicare capitulum vt capitulum, nõ valet vt dictum est supra, sed si singulos sub nomine collectiuo, sic valet. Et in dubio pręsumitur voluisse singulos excommunicare, vt actus magis valeat, quàm pereat. cap. Abbate, de verbo. signi. Sed dicit Felin. in c. dilecte, de exceptio. q multum eneruatur dispositio. d. § in vniuersitatem, vnde data capacitate, & delicto singulorum, verum est quod dicit Imol. aliàs non. Ego verò tenerem sententiam prolatam in vniuersitatem, &c. non valere ante factum, sed post factũ credo, q tutior esset opinio summæ nostræ hic. Dico tamen, q proferens sententiam in communitatem peccat mortaliter, & si teneret, propter verbum prohibemus, positum in d. §. in vniuersitatem iuxta doctrinam Abbã. in c. nam concupiscẽntiam, de constitu. Et not. summa nostra in ver. lex. §. Tamen temporibus nostris vidimus sententias promulgatas a Iulio. II. contra vniuersitatem Venetiarum. Ferrariæ, Bononię, & huiusmodi cum grauaminib. &c. & sic videtur hodie obseruari.

a Quod sic] Idẽ tenet Ri. in 4. di. 8. ar. 5. q. 2. quia sicut Christian[us] per primum peccatum a Deo elõgatur, & per secũdum amplius, sic per excõicationẽ & suspensus põt suspendi c. veritatis, de dolo, & contu. Et sic multiplicatis excessibus potest multiplicari vinculũ excõt. alioquin, p hoc c. ita quorũdam, de Iudæ. & c. cum pro causa de sen. excom. Et dicit glo. in d. c. officij, q sũt duo effectus excommunicationis, expellendi. s. extra ecclesiam, & eiectum confirmandi. Et quantũ ad hoc fertur sentẽtia excommunicationis, nõ quãtum ad primum.

b Quam nõ subditos] exemplũ. Qui furtum fecerit, sit excommunicatus, si verò potest solũ comprehendere non subditos, non ligat. Statuit Archiepiscopus, q si aliquis archiepiscopus portauerit crucem in suo territorio &c. nã Archiepiscopus, non hẽt alios Archiepiscopos in subditos Dicit tamen Pa. q statuẽs non põt ligare aliquem extra territorium per rõnẽ d. c. vt animarũ. de const. s. quia ius dicenti extra territoriũ non paretur impunè. Item quia statutũ est lex territorij, nec põt exire limites eius, vide quæ no. ipse in c. fi. de fo. com. & facit l. fi. de iur. om. iud.

c Agit originare] Scilicet disponit super causam.

d Alterius territorij] De hoc vide Bar. in l. cunctos populos, C. de sum. tri. & fi. cat.

e Contrariũ faciendũ] Quia. s. delinquens debebat

tis Ratio, qa p edictum ad hoc potuit artari, vt in c.ex tuæ,[a] de cle. non resi.facit qđ no.[b] de rap.c.fi.& c.Romana.S.contrahentes,[c] de fo.com.li 6.Secūdò ligant, qn̄ statutū principaliter cōcernit rē subiectā statuētis, puta eps excōicat per statutū clericos non residentes, ligātur clerici ēt extra diœcesim residentes rōne rei, qua subiecti sunt epo, quæ si est in eius diœcesi, de fo. comp.c.fi.ēt si psona sit extra diœcesim, vt pbatur in d.S contrahentes,& p hoc qđ hic sequitur.Tertiò vbi quis tenet ad aliquod faciēdū,& illud non facit, factū videtur [d] vbi illud facere debebat,vt ff.de re.iu l.qui non facit,& de vsu.ca.1.& ibi gl.in ver.ɔriū,li.6. & ꝙ no.gl.magna in c.1.vt li.nō con.Quartò ligat, qn̄ factū est principiatū i territorio, licèt sit completū alibi facit quod no.Ioan.An.in c.1.de priui.li. 6. de sagittante in loco nonexēpto,cū ipse sit exēptus, vt efficiat subdit' vtriusque iudicis, [e] & per hoc patet,qđ religiosus faciēs ɔ̄ statutū, qđ excōicat quencunq; q assentit [f] prælationi extra ordinem, nisi prius restitutis libris, est excōicatus, si assentit qa originatio facti fit in subiectione prælati statuētis,licèt efficiat exēptus ab eo post ɔ̄stitū ɔsensū, & sic determināt dñi de Ro.deci.311.in anti pno p Inn.in c præterea regsiti suim',de app.de illo,q excōicauit [g] si elegerit & iō lita tex.d.c.vt aiaū ꝙ S.statuto non ligant [h] extra territoriū delinquētes, qn̄ delinquens, & res circa quā deliquit, & ēt ipsū delictū sunt totaliter ex pujnciā,seu territoriū statuētis.

11 Qui ligant,qn̄ snia profertur non p viā statuti.sed sniç hois? Res. ſm Pan.& Ge.vbi s.Aut pfert gnāliter [i] p præterita culpa, & sic nō ligat eū, q eā commisit extra territorium sniantis, sed bene ligat subditum,

cōperere in limitib pprij territorij, vide Ge. vbi s.

a Cap.ex tuæ]Ibi statutū fiebat,& porrigebat vires contra extra territorium existentes per factum negatiuum,quia nolebant comparere.

b Facit quod no.]per Pau.vbi dicit,quod iudex domicilij potest punire subditum de quocunque delicto alibi cōmisso qa si iudex domicilij pōt cognoscere de cōtractu alibi celebrato rōne domicilij, vt in c.dilecti,de fo cō.& no.gl.in l fi.C.vbi in rem act.& ita ratione delicti; aliàs for[a] domicilij superflueret. & hoc pbetur in c.cū contingat,de for.cō.

c §.contrahētes] habetur ibi,ꝙ Archieps nō cōpellit inuito contrahentes aliarum diœcesū in sua pprie corā se rñdere,nisi ibi iueniātur &c. Vnde isti contrahentes in diœcesi archiepi pñe conuenit in loco proprij domicilij per epos suos,siue iudices eꝭ i pñt subditos ligare. & rō assignatur, qa cū factū negatiuū non habeat terminos naturales,de ele. c.bonæ primo,reputatur factum, vbi factū ɔ̄riū erat facit.vt l.desertorē §.q stationis, ff de re mil.facit qđ no.Ber.in l.libellorū, ff.de accusa.vbi dicit,ꝙ si debeat accusari masserius,qa nō denunciauit delictū iudici,debet poni locus in libello, vbi debebat denunciare, qa ibi est omissum & neglectum:sic in proposito, ex quo telis omisit venire, ligabitur ex statuto iusdicentis,quia debebat se in loco statuti representare. Vnde & ibi videtur factum delictum,vide Ge.vbi supra ver.quid si statutum.

d Factum videtur]Scilicet cōtra legem, ex quo omisit facere,& pone exemplum in l.in fraudē, ff.de his, quæ in frau.cred. vide infra,Fraus.§.4.

e Subditus vtriusque iudicis]Pe.in c fi.de fo.comp. 10.col.ver.nūc quæro de quibusdam quæstionibus. Et Io.An.in regula,in obscuria, in Mercur. Nem est locus præuentioni,si vterque iudex concurret,Quia verū est,ꝙ in vtroque loco deliquit.c.1. de præsum. & vide Cy.in l.1 C.vbi de cri.agi opor.

f Qui assentit] Istam quæstionem mouet Gemin.in d.c.1.ver.quid si constituit, de re iudi. lib.6.

g De illo,qui excommunicauit Si elegerit] Et si dicat,si appellauerit,Pa. refert Inn. in d.c.præterea,secundo,ꝙ quidem dixerunt excōicationem, non ligare nisi post actū consummatum, qa hoc est de natura cōditionalis dispōnis.l.hæc conditio, ff de cond.& de. & hāc sniam tenuit Bald. in l. Arethusæ in e.co. ff.de stat. ho. sed Arc.in.§.si ergo, col 8.17.q 3.tenet ꝙ sit excōicatus, & dicit statī cū paret se ad eligendū,erit excōicatus, & electio erit nulla, secus in temporalibus sed p prima opi. tenent.Ho.i summa de re iu.§. qualie. & pure. & d.An.in d.c. præterea. Pan. tenet idem & Ho.attēta pprietate verborum,sed attēta mente excōicatoris credit Inno. opi eē verā.Ros. excō.7.§ 19.tenet,quòd nō erit excōicatus,Vide ibi rōnes.& facit p ista opin.dicti Ber i l si quis id qđ.§. serui quoque,ff. de iurisd. om.iu vbi secundū Ia.Bu. dicit,si extat statutū,ꝙ si capitaneus dixerit aliquid cōtra pub. vtilitatē, desinat esse capitaneus, tunc de proprie significatione verborum oportet, quod sit actus perfectus.Idem tenet Bar in l.si post mortē,in prin. ff.de le 1 Ang.& Imo.in l.inter stipulantem.§. sacrā ff de verb.oblig vide dom.Anto.in c.ex ore, de his, quæ fi.e ma.per.c.Imo.in d.l si post mortem. Si autem dicat excommunicator,Si elegeris,excōmunicatus, Ro.vbi supra ſm Dir.§.10. dicit, ꝙ in dubio electio est nulla,& est excommunicatus eligens. Si autē hoc intēdebat excōicator,ꝙ post electionem esset excōicatus,tunc tenet electio, & excommunicatio.

h Non ligantur]Concor.tex.in l.fi. ff. de iur.om.iu. vbi Moder.tenent, si statutum intenderet ligare vbicunque delinquentes dicendo quicunque commiserit furtum vbicunque, sit excommunicatus,Tale statutum non valet secundùm Bart.in l.1.C.de sum.tri. & fide cath.

i Generaliter]Vt si dicet excommunico omnes,qui sacrilegium commiserunt.

Iudex

quia eam cōmisit in territorio, quāuis sit extra territoriū ipe snīæ. Sed eum qui nō ē subdit⁹, seu ď territorio, licèt ibi deliquerit, siue pferat gñaliter sine spāliter ptra eū, nō ligat eum extra territorium existēte, nisi fuerit citatiōe præuentus ante, q̄ recederet, vel nisi ad requisitionē iudex [a] pprius, sub quo degit ipsū citaret, prout tenetur requisitus, vt iret ad respondēdū: quia si non faceret, posset excommunicari. Aut proferē spāliter pro præterita culpa: & sic ligat subditum, q delinquit extra territoriū & ibi existentem. Ratio cū coram vtroque ordinario possit conueniri, de fo. cō. c. si ergo potest cogi per ordinariū ad comparendū & si non compareret, excōicari pōt. & licèt nūcius exequatur citationē extra territorium proprium, tamen citatio decernitur facta in proprio territorio ipsius iudicis quò ad oēs effectus, nisi ante talem citationem alibi caperet domicilium, quia tunc non posset citari, nec consequenter excōicari, tanquā cōtumax fm cōem opi. licèt Pa. i Cle. pastoralis, de re iud. teneat q ēt subditus extra territoriū citari non possit. Aut snīa profertur gñaliter p culpa futura, & sic equiparatur statuto quò ad subditos solummō in hoc vt nō liget ignorātes, nec extra territorium delinquentes. Quo verò ad forēses postea delinquētes, nullo mō comparatur statuto, nec ligāt, quia cū sumat sentētia vires incōtinēti, cōtra quos pfertur, sic non pōt comprehēdere nisi subditos, fm cōiter legistas i l. cūctos populos, C. ď sum. tri. Et aduerte q ista snīa p futuris culpis ñ pt ferri nisi mora i [b] exhibēda satisfactione, vel culpa, [c] seu offēsa [d] pcesserit, aut alia rōnabilis cā, [e] q̄ in ipsis snījs exprimēda est, vt i c. Romana. § caueāt, e. ti. li. 6. si tñ ferat, tenet, licèt sit iniusta, vt ibi. tenet Ge. Qui ponit multas dñias inter statutum. & sentētiā, & Pa. in d. c. à nobis.

11 Vtrū archieps i diœcesi sui suffraganei delinquēs ligetur statuto epi excōicātis taliter delinquētes, & similiter eps, q fecit statutū, si facit contra? R. q diuersa fuit opi. vt patet per Archi. & Ge. in d. c. vt animarum. mihi placet [f] opi. Io. de Lig. in tra. de cēlura ecclesiastica, q aut statuū dicit, qđ quilibet exercens iurisdōnē in tali loco, & tpe, vel celebrās in pōtificalib. sit excōicatus; & tūc facientes contrariū non ligantur, quia sic eps vt eps, & archieps vt archieps faciunt cōtra, & non pñt ligari. Et sic intelligit opi. dicentium, q non ligantur. Aut dicit statutum, q faciens furtum, vel aliud maleficiū, sit excōicatus; & sic ligantur, q non committunt vt eps, vel archieps, sed vt priuatus. Et sic intellige dicētes, q ligātur, destruat ergo statutū, si non vult ligari: absolui tamen poterit g à suo confes.

13 Quid si archieps participat in crimine excommunicati ab episcopo suo suffraganeo? R. quòd ligat sententia iuris, [h] & erit absoluēdus ad episcopo suo suffraganeo, c. nuper. de sen. excom.

14 Vtrum inferiores prælati, ab episcopis habeant territorium? R. secundùm Io. An. in c. cum contingat, de fo. com. & sequitur Ge. in d. c. vt animarum, ver. quero inferiores, quòd non [i] limita, [k] nisi essent exempti cum suis subditis, secūdùm Io. de sancto Georg.

15 Quomodo ligantur subditi religiosorum exemptorum extra loca delinquētes?

a Iudex pprius] Scilicet ad instātiā iudicis excōmunicantis.
b Nisi mora in] Si debitor nō soluit creditori suo intra tps pfixū, iudex poterit sta tuei certū tps ad soluēdū, aliàs sit excōicatus, tūc mora præcessit.
c Culpa] Quia negligētes fuerunt clerici i diuinis officijs dicēdis, poterit iudex dicer, excōico oēs, q nō iter fuerunt horis canonicis. Hic. n. culpa præcessit.
d Offensa] Vt in cōiugato, q te nuit ɔcubinā separet ab ea & ex cōmet, si vlterius redeat ad ipsā, ď ṗē. exc. c. si ɔcubinæ, p his omnib. vide glo. in d. §. caueant.
e Rōnabilis cā] Dic eē iustā cām, qā quis cōsentit, vt in recipiente mutuū, si nō redi derit in tali termino, sit excōicatus: patet in d. §. caueant.
f Mihi placet] Exēplū, eps Bononiēsis facit statutū, q qcūque luserit, sit excōicatus, Archieps Rauēnas Bononiæ existēs ludit cū epo Bononiē. sic & dic vt hic, licèt Pan. dicat quòd nō ǣ epo i c. vniuersitatis. i. de sen. ex. vide Io. And. i reg. cui licet, in Mercu. vbi latè disputat.
g Absolui tñ poterit] Pa. idē tenet in c. nup. de sen. ex. vl. col.
h Ligatur snia iuris] Pone exēplū in ē nisi ɔcubinæ, de sent. exco. vt videlicet si eps excōicasset cōcubinā pter fornicatiōnē, & archieps eam cognosceret, vide Pa i d. c. nup. fm Rai. & absoluēd⁹ erit à superiori, & cōc. Hos Inn. Ioā. Mo. & vide supp exc 6 § 13.
i Quod nō] Pa. plene prosequiē hāc materiā in d. c. cū cōtingat, in 1. col. & seq exēplū i sacerdotib. parochialib.
k Lita] Pone exēplū in abbatib. & pluris religiosorū fm Pa. vbi supra.

Ref.Ge.in d.c. animarum, ꝙ eo modo, quo ligantur subditi episcoporum extra diœcesim, quia subiectæ ecclesiæ sunt eis pro territorio, vt sunt iudices personarū,& nō loci simpliciter, dic vt infra, sententia.§.1.

16 An loca exempta sint de territorio, vide infra, statutum § 1.

17 Vtrū ignorantes ligentur statuto excommunicante factum damnatum, puta falsificantem instrumenta, vide infra excōmunicatio, 7.casu.6.& 2.

18 Vtrū excōicatio ex iniusta causa, vel falsa liget? Res. ꝙ non [a] quantum ad deum. 11.q.3.§.ex his, sed quò ad ecclesiam, si lata est ab eo, q iurisdictionem hēt super eum, sic ligat, [b] sed debet eam reuocare, [c] vel absoluere, quando cognoscit errorem suum, vel iustitiam, non obstante contradictione aduersarij, sed caueat iudex, nè prętendat errorem, vel iniustitiā in præiudicium alterius partis in debitè.c.sacro, de sen.ex. Et propterea caueat [d] ille, q se tenet excōicatum iniustè, vel ex falsa causa, nè excōicationem contemnat, quia contemnendo eam peccaret mortaliter, & posset excommunicari. 11.q.3.§.cū ergo, nisi in casib. de qbus infra Excommunicatio.3.

19 Vtrum excommunicās aliquē conditionaliter, puta si nō soluerit Titio hinc ad pascha, liget eum, si non soluit, quia non potuit, vide pęna.§.13. & hic in §.se.

20 Vtrum sentētia excommunicationis edita in fauorem alicui⁹, liget, si ille, cuius fauore agitur, consentit, vt non faciat, quod ei pcipitur, puta mandatur Titio sub excōmunicationis latæ sententię pœna, vt soluat Sempronio centum in pascha, Sempronius est contentus prorogare terminū vsque ad pentecosten, erit ne excommuicatus Titius non soluens in pascha? Res. ꝙ non [e] sm Pan. in c.1.de loca.facit.c.prætetea.2. vbi diffusius Pa.de app. Bart.in l.1.§.post operis, ff de no. ope.nun.& Io.An.in c.qui cunque, de sen.ex. lib.6.& ibi Ge. Ego addo notabile dictum Bal.in l. maximum vitium, C. de libe. præter. vbi dicit, statuto cauetur, ꝙ frater excludat sororem a successione patris. Mortu⁹ ē pater, filius hēt multos creditores, q vult admittere sororē suā ad successionē,& sic renunciauit statuto, an creditores possint īpedire renūciationem tāquā in fraudē creditorū fiat, & determinat ꝙ non. Et sic tene ēt de alijs pęnis. Intellige tamen si consens[f] præstatur ante commissam pœnam, quia post pœnam inflictam consensus superueniens non tolleret eam. faciunt notata per Bart. in l.cū stipulat⁹ sim mihi a pculo, de ver. ob. Sed pone, ꝙ prorogato termino Titius non soluit ēt in termino prorogato, erit ne excommunicatus? Res. ꝙ non, [g] si progatio sit sine autoritate iudicis. sec⁹ si fieret cū autoritate iudicis prorogātis mādatū quod erat, vt solueret in pascha, vt soluat in pentecoste sub eadē pœna, q sic ligaret alias n, q sm Bal.in

a Quod nō] Exēplum, excommunicatur quis, qa fecit furtum, & tamen est falsū, vide sup. excommunicatio. 2.§.34.

b Sic ligat] Et istud est tutius, vt 11.q.3.cap.1. & c.si episcopus, secundū Inno.& Ho.qa non est error intolerabilis expressus, & causa, licèt sit falsa, non est impossibilis, vnde cōsu. sulen.est ꝙ absoluatur ad cautelā quo ad forū iudiciale, sed quo ad Deum non est ligatus, nisi contemnat. Contemnere autem videtur, si excommunicationem non seruat, antequam declaretur iniusta, vel nulla, & ex hoc contemptu etiam sententia nulla fieret aliqua, & teneret, vt no.gl.in c per tuas, in ver.contamnat, de sentē. exc.&c.

c Reuocare] propriè dicitur reuocatio, non aūt absolutio, vt no. Io.in d.c sacro, & ibi Abb.

d Et propterea caueat] Quia & si causa, pro qua ē excommunicat⁹, sit falsa, pōt tamen subesse alia, licèt occulta, vt si excommunicatur quis pp sacrilegiū, qd tamen non fecit, sed est adulter &c. d. §. cum ergo. Adde ēt quòd cā dēt esse manifesta.

e Quod non] In. & Hos.tenet contrarium, quid ergo dicendū? Dic quod ante factū secundū d. Anto. in d c.præterea, vera est opi.Inn. & Ho.sed post factum hæc opi.ita dicit Pa. in d.ca. præterea, licèt ipse teneat absolutè opinionē hic positam. & ratio est, quia iudex videtur fulminasse sententiam in fauorem partis, vnde potest ipsa pars suo fauori renūtiare.ad hoc facit c. secūdùm de spon. cū multis iurib. Simile ponit Bar.in d §. & post operis, de bannito ad petitionem partis. Quia si bannum est ad incōmodū ipsius banniti, s. vt nō possit comparere, tūc pars sine iudice pōt remittere, secus, si esset aliqd ius quæsitū iudici, puta quia pœna debebat fisco applicari, & est cōmissa, quia non posset remitti sine iudice, vide latè per eū. Aliud simile ponit Pa. de iuramēto, qa creditor potest remittere iuramentum, nec debitor indigebit absolutione, nisi esset præstitum solùm cōtemplatione dei. vide infra iuramentum. 6.§.2.

f Quod non] Cōtra sententiā istā facit id, quod dicit Barto.in d.§. & post operis. Tu posses dicere quod sententia hic posita procedit, quando dicimus valere prorogationem, factam solùm

s de.

l.tale peccatum [e] ff.de pac. excõicatio non pt nasci ex pacto, sed ex sententia.

2 Quare dēt qs excõicari? Res. q solū p peccato mortali, cui ē annexa contumacia, puta quia monitus non vult resipiscere. vt est text. in c.nemo epōrum. 11.q.3. Nec mirū, qa nulla maior pœna in ecclesia, vt in ca. corripiantur. 24.q.S. vnde dicit Pa.in c. per venerabilem, qui fil.sunt legi. q vbicūque in iure ecclesiastico reperitur pęna mortis, pro excõicatione debet exponi, vt in d.c.per venerabilem. probatur propterea. dicit tex.in c.cū medicinalis, de sen ex.li.6. q iudex in ea p ferenda debet se ostendere prosequi, quod corrigentis est & medentis hæc sibi.

EXCOMMVNICATIO.2. quomodo debet qs excommunicari?

1 Verū requiratur monitio pcedens? Res. q sic triplex, [b] vel vna pro trib. corā personis idoneis facta cū interuallo dierū, nisi necessitas [c] aliud suadeat, vt no.gl.in c. statuimus, e.tit.lib.6. Aliter excommunicans sine monitione per mensem vnū est interdictus ab ingressu ecclesię ipso facto vt ī c.sacro e.ti. nisi sit episcopus vel superior. ī c.qa periculosum, eo.ti.lib.6. Aduerte tamen hic, q quādo prælatus præcipit sub excommunicationis latæ sentētiæ pœna subdito, nè faciat tale crimen, tūc non requiritur alia monitio, sed faciens contra, statim excommunicatus est, cum habeat annexam contumaciā [d] secundū Io. de Li.in tractatu de censura.

2 Vtrum debeat proferri in scriptis? Res. q sic, & causam [e] excõicationis expressè conscribere propter quā profert. & exemplū hmōi scripturæ requisitus tenetur tradere intra mensem excõicator quilibet, aliter per mensem vnum ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officijs est suspensus, [f] si est inferior episcopo. vt in ca. cum medicinalis, [g] e.tit.li.6. Similiter in sententia suspensionis, & interdicti est seruandum sub eadem poena, vt ibidem.

3 Verū in hanc pęnam cadant prælati religiosorum, si hoc non seruāt? Res. La. [h] vt refert Ge.in d.c. cū medicinalis, q non, eo q continuè habeant monere, & corrigere subditos, & sic oportet semp habere calamū. Ego aūt credo verum Primò, qn periculum esset in mora, vt non posset seruare prædicta, quod etiam tenet Io.An.ibidem, & gl. in ver.temerarius. Secundò qn statuta sui ordinis aliā formam traderēt, & illam seruarent, licèt non istā, qa vt no.in ca. qualis & qn, el secundo, in fi. de ac. ardo iuris non seruat in regularib. Tertiò crederem excusari, si ex ignorātia contra facerēt, qa faciliter religiosi ignorant iura, vt in cap. veniens, de sim. aliàs non credo excusari, & sic limita Io.An.ibidem, qui tenet q ligātur ista poena,

a creditore, quando ab eo dependet illa prorogatio, quia ex hoc videtur renuntiasse fauori suo, quod pōt, vt l.in conscribēdo, C.de pac. Nam ex quo iudex tulit sentētiam, si non satisfacit in termino, si creditor progat terminū, nō vr illū progasse cum pœne excõicationis, qn quidē non est in sua facultate excõicationem inducere. Si autem sic illa prorogatio cum autoritate iudicij, tenēdo illam opinionē, q nō possit fieri &c. tunc cū oibus appendētijs videtur prorogata, & sic esset excōmunicatus, arg.l.sed si manenta, ff. de preca.

a L. tale pctū] Est in repet. 10. col. versi qō, Excōmunicat⁹ &c. Vbi dicit, q si fuit absolutus hoc addito, q si non solueret, reincideret &c. dicit, q non reincidit per rationē vt hic.

b Quòd sic triplex] dicit iudex, Monemus te pro prima, que finite monat pro secunda, qua finita monet p tertia &c. Interdum vna monitione facit tres. Sic, monemus te vsque ad diem talē pro primo, talē pro secūdo, talē pro tertio &c. Interdum vnā tm dat dilationem, vt monemus te, q vsque ad talem diē pro primo, secundo, & tertio peremptorio à cõione tealis &c. Et hoc vltimo casu est interuallum inter monitionem & sententiam: hæc Io.An.in gl.in c.cōstitutionē, in ver.vna pro omnibus, de sen.excom. lib. 6.

c Nisi necessitas] Vt quia partes sunt ad rixam, & arma persttę, nè currant monitiones Episcopi. ff de vsufru ęquissimum. Interdum nec locus, nec tēpus patit plenius deliberare cōsiliū, ff de exercito. l. 1. primo respon.

d Annexam cōtumaciā] Imò ipse cōtumacie hēt ortū a crimine, vt si dicat, excōico te. si fornicat⁹ fueris cū tali.

e Et cā] Quia nullus dēt excõicari sine cā, neq; dēt esse minima sm Ge.ibi. exemplū, vt qa peremptoriè citatus corā nobis cōparere contempsit.

f Est suspensus] Ad hāc pœnā incurrēdā sufficit, q negligētie, stulticia, vl statuitate hoc fecerit secūdū Io. An. lator ad interesse, vel alia punitiōe cōdigna.

g C. cū medicinalis] Hēt locū iste canō solū in sntia hoīs, n iuris & snie sb inferiori Epō debet ore pprio pnūtiari; Gemi. ibidem.

h Respō. Lap.] Ge.nō refert Lapū ibi, sed Host. Io.Mo.& Archi. Et dicit Host. q satis æquū eēt regulares prælatos nō includi, ar. c. reprehensibilis, & c cū speciali, d appel. Sed tenet cōtrariū pp lrã

na, si non seruant prædicta.

4 Vtrum sit certa forma verborũ determinata? Rꝫ. ꝙ nõ, oportet tñ, ꝙ vtatur talibus verbis, q̃ exprimãt consensum iudicis de p̃senti excõicantis, sicut in simili dr̃ de spon. c. si inter, virum, & de spon. duo, c. 1. ar. a cõtrario sensu. c. audi. 1 : q. 3. nõ aũt de p̃terito, vel futuro. vñ, si dicat denuntiam᷒ talẽ excõicatũ, quẽ tñ prius non excõicauit, non erit [a] excõicatus. Similiter; si dicat, volo sit excõicat᷒ vnus de istis duob neuter erit [b] excõicatus. & licèt qdã dicant, ꝙ si intẽtio sit excõicandi, qualitercunq; loquatur, erit excõicat᷒, non credo, sed tene qđ dixi, q̃a in excõicatione reqritur vltra intentionem expressio certa, qđ ẽt tenet Ho & facit, ꝙ no. ĩ c. cũ desideres, [c] e. ti. & no. Inno. in c. cũ olim, el 1. de priuil. Et idẽ dicẽdũ de absolutione, ex quib. collige, [d] ꝙ excõicandus primò debet moneri. Secũdò debet subesse cã iusta. Tertiò animus bonus iudicis. Quartò verba congrua. & quintò ꝙ proferatᵗ in scriptis. & sextò ꝙ exemplum scripturę si requiratur detur intra mensem.

5 Vtrum excõicatio, maior possit ferri ad tẽpus? Rꝫ. ꝙ sic, ſm d. Ant. & etiã eius absolutio, vt recitat Pan. in c. veniens, el 2. de testit. vbi dicit, ꝙ potest absolui, vt testimoniũ de᷒, & postea reincidat, sed suspẽdi nõ p̃t, sed oportet, ꝙ aut totaliter liget, aut totaliter tollatᵗ ſm gl. in c. pręsenti, de sen. exc. li. 6. p̃t bene ferri conditionaliter, [e] & deficiente conditione nõ ligabit [f] sed absolutio nõ põt fieri cõditionaliter, qđ intellige de conditione ꝓpria, q̃ suspendit actũ, sed de conditione p̃terita, quę propriè non est cõditio, bene põt fieri, vt puta si fecisti, sic ego te absoluo, sicut dicimus. Si tu non es baptizatus, ego te baptizo.

6 Quid si dicat, habeo te ꝓ excõicato? Res. ꝙ excõicatus erit, [g] vt patet per ea, q̃ dixi supra Cius. S. 1.

7 Ex quibus verbis cognoscitᵗ, qñ excõicatio sit latæ sententiæ, vel ferendę? Res. ſm Pa. in ca. si diligenti, de fo. cõ. ꝙ qñ ꝓferẽ snĩa in iure p participiũ p̃teriti t̃pis, vel p̃ñtis, vt puta, excõicatus sit, vel interdict᷒, tũc ipso iure regulariter ligat. c. cupiẽtes, in S. cæterũ, & ibi tenet gl. in ver. suspẽsos, de ele. li. 6. facit c. 2. de test. co. & gl. hoc tenet [h] in c. qcunque, de hę. li. 6. & gl. in l. in criminali C. de iuris. om. iu. & hoc verũ nisi alio iure appareat ꝙ sint ferendæ sniæ vt no. in c. 1. de fo. cõ. ĩ ver. sit sequestrat᷒, & 30. di. per totũ, vbi dr̃ anathema sit, s. p sniam ferẽdã. Si verò verba non sũt respectu p̃teriti tẽporis, tũc si sunt declaratoria, sic ipso iure ligãt, vt si dicat, decernim᷒ excõicationi subiacere & hmõi, vel iurib. carere. ꝓ hoc tex. cũ gl. in ca. nouit, de his q̃ fiunt a

generalitatem. & quie in dubio seruanda sunt edicti verba, & decretalis illa innititur veritati, non subtilitati. & veritatem maximè religiosis seruare decet. Hęc Ge ibidem in §. 1. super gloss. iudicum, & super versic. seruare debeant. Idem Gemi. in prin, illius, capit. versic. quæro qui sint excommunicatores, dicit, quod siue sit sacerdos curatus 2. quęstion. 1. nemo, vel ali᷒ prælatus, ca. cum ab ecclesiarum, de offic. ordina. vel Abbas, vel prior, de simo. sicut vel Archidiaconus. capi. Romana, & capit. venerabilibus, de senten. excommun. lib. 6. astringitur illa constitutione. Mihi tamen placet limitatio autoris.

a Non erit excõmunicatus] Contra sacerdotes simplices, qui sic loquuntur, & licèt talis sit vitendus ab his, quib. sit illa denunciatio, quia ipsorũ non est iudicare, vtrum sit excommunicat᷒ necne, & hoc satis traditur, de senten. ex com. c. cum medicinalis. hæc Archie. Flo. forma verò excommunicationis solet esse talis, ꝓpter talem vel talem causam excommunico te, vel verbis æquipollentibus, ad hoc 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua.

b Neuter erit] vide supplementum, excommunica. 1. § 13. & intellige, si vaga era. eius intentio.

c Cũ desideres] vbi in absolutione episcopi requiritur certa forma, quia episcopus subditus est iuri. si igitur sic in absolutione, ergo & in ligatione.

d Ex quibus collige] de his quinque vide diffusius supplementum, excommunicatio. 1. §. 8.

e Ferri conditionaliter] vide Pa. in cap. præterea, secundo, de ap.

f Non ligabit] d. c. præterea. 2. c. 5. de sen. excom. vnde si pendente cõditione appelletur, tenet appellatio, & impedit effectum sententiæ, cõditione & postmodum adueniente. secũdũ Ho. sed si purè sententia fertur, non releuat p appellationẽ, de ap. pastoralis, licèt trãsferat cãæ cognitionẽ in superiorẽ, extra. c. per tuas.

g Excõicatus erit] ver. dicit, si p talia verba agatur in foro iudicij, non reputabitur excõicat᷒, nisi aliter constiterit de intẽtione excõicantis, vt qa solitus ẽ semper ita dicere, & huiusmodi. In foro ãt pniali eligẽda est tutior via, vt putet se excõicatum, & petat absolutionem. Et dicit Host. idem, eẽ si iudex dicat, excommunico te vel scias te eẽ excõicatum, cognoscas, vel habeas, seu geras te pro excõicato, vel te putes te excõicatum, vel alia quęcũque vis verba, dummõ voluntatẽ cõsensumq; iudicis d põti exprimãt, vt supra §. 4. &c. supp. exc. 1. §. 15.

h Et gloss. hoc tenet] in ver. innodetur, in fi. Id tamen verbum, Innodetur, est ferẽdæ sententiæ.

De

a Deiniur.li.6.] In gl 6.i vltimis verbis, & idem e in ver. cadat, fm Bald. in l.1.C.de iu.emph.&c.
b Quando ferendas faciunt cõ. Tri. fess. 13.c.1.& 25. c.3.de ref. P. V.
c Consensisset] Fallit in clericis, q nõ pñt in aliũ iudicẽ cõsentire sine licẽtia sui p. lati, vel iudicis, de fo.cõ.c si diligenti, & c significasti.
d In iudicẽ proprio] vel nisi vocatus ven re cõtenat ca.si dub. de app.
e Publici officij tenet]Ar.c. nunc 8.q.4.& S.tria 3 q.7.& c. cõsultationib.8 in pa.
f Pan in c.veritatis]in 14.co.ver. nunc venio ad secũdũ, & ibi allegat multas autoritates, quæ sunt pro summa nostra, ex quo videtur esse cõis opinio, non est tñ reijcienda opinio Pa. q videtur esse rõnabilis, vt pa. et p al. leg. per eum. Ibi etia tractat mate tia l. Barb. de officio præt. & quid de gestis per excommunicatũ in temporalibus, & spiritualib.
g Sed intruso] Intrusus dicitur ille, qui non fuit electus a maiori parte eligẽtium, no. et, q suspẽsus a iurisdictiõe nõ põt excõicare. suspẽsus aũt ab ordine tantũ, nõ potest ea, quæ sunt ordinis, sed põt ea, quæ sun. iurisdictionis, & è cõuerso.

prælat. Si autem verba sunt dispositiua, tunc si sonãt in futurum, vt priuet, excõicetur, & huiusmodi, sic est canon ferendæ sententiæ, nisi addatur aliquod verbum, quod ostẽdat q ipso facto; vide bonã glo. in regula in pœnis, li.6. Itẽ tenetur cõiter de hoc verbo subiacet, q sit latę sniæ, licẽt sonet i futurũ. Similiter verbũ, Habeatur vt no. in c. vnico, de iniur. li.6. a & pbatur in c. si qs suadente. 17 q 4.& sic intellige, quod dicitur in rubro. C. comminationes, vel epistolas.

8 Verũ, cũ dr siue a iure, siue ab homine, pcipio sub pœna excõicationis, fit lata sententia, ita q contrafaciens incidat ipso facto? R. q non, nisi aliud appareat ex coniecturis, ita concludit gl. notabilis, quæ communiter tenetur in c. vnico de sagitta. & in c.2. de sim. & in c.2. de matrimo. contra interdi. ecclesię contra, nec approbo distinctionem Ho. & Hug. q volũt, q si pfertur a iure, sit latæ sniæ, alleg 20. dist. p to ũ, sed parum faciunt. Si aũt profert ab homine, tunc non sit latæ snię, sed primũ tene.

9 Virũ vbicũq; fit mẽtio de excõicatione, intelligat de maiori? Res. q si proferẽ a iudice, est certum q sic, si aliud non exprimatur, per tex. in c. pen. & c. si quãdo, de sent. exc. Idem posset dici, quãdo profertur a iure, & ista est ratio, qa verba debent intelligi secundũ communẽ consuetudinẽ. vt in c. ex literis, de spon. & l. Labeo, ff. de sup. leg. & l. librorum. S. q tamen cassius. de lega. 3. vnde, quia communis vsus habet, vt accipiat p maiori, sic faciẽdum est.

EXCOMMVNICATIO. 3. in qbus b casibus excõmunicatio ab homine lata non tenet, nec est timẽda? Res. q in 15. secundũ communiter doct. in c. solet, & c. pręsenti, eo. li. 6.

1 Primus, quãdo est a nõ suo iudice, de consue. ca. ad nostram, cum suis concor. in gl. & hoc verum, nisi ex certa scientia qs consensisset c in eũ tanquam in iudicem d proprium. ff. de iurisd. om. iudi. l si per errorem, & ff. de iu. l. 2.

2 Secundus, qñ est a suo iudice, sed excõicato, & licẽt aliqui teneant, q quando excommunicatio est occulta, pro rõne publici officij teneat; e tu tamen tene, q non valet, vt est tex. in c. audiuimus, & c. aperte 24 q 1. & tenet gl. in S. 24. q. 1. verum est q excommunicatus ab excommunicato occulto non debet i aperto celebrare, vel immiscere se diuinis, quia si non posset probare eum excommunicatum, scandalizaret populum, Panormit. in ca. veritatis, f de dolo & contu. tenet post factum istam opin. sed ante factum dicit tenendum, q valeat, sed non credo, nisi (vt dixi) quõd ad hoc vt non celebret in publico, Nisi possit probare, quõd sit excommunicatus. Idem dic, si est a suo iudice, sed intruso. g 12. q. 2. alienationes, vel suspenso, seu interdicto a iurisdictione, de concef. præb. quia, cum ibi not.

3 Tertius casus, quando ille prælatus, qui eam tulit, violauit interdictum hominis. capitul. tanta, de excef. pręla. & hoc verum, nisi fuisset absolutus a dicta violatione, quia tunc teneret sententia excommunicationis ab eo lata post absolutionem.

4 Quartus, quando quis excommunicat subditum contra priuilegij sui tenorem, de priuile. cum capella, & c. quanto.

5 Quint. qñ prælati excommunicat subditos, q nolũt eos procurare vltra euectionis & personarũ numerũ h taxatum in ca. cũ apostolus, de censi. dũ eos visitant, vt in c. cum

h Numerum] Numerus taxatus ẽ Archiepiscopis. 40. vel 50 episcopis. 20. vel 30. Cardin. 25. Archidiaconis quinq; vel septẽ Decani constituti sub episcopis sint contẽti duobus eqs nec debent ducere canes vel aues a venãdum. Habetur hoc in d. c. dum apostolus.

c.cum ad quorundam,[a] de exces.præla.

6 Sextus,quando fertur a delegato impetrato ab excommunicato in casu non pmisso,vt de resc.c.1.li. 6. Nam solū potest impetrare excommunicatus rescriptū super articulo excommunicationis,vel appellationis, aliàs non vt ibidem.

7 Septimus.qñ fertur contra insinuantes,vel exponētes superiorib. aut apostolicæ sedis legatis,vel inquisitorib. statū ecclesiarū,monasteriorū,seu locorū suorū, personarum,rerum ipsorum, vt in c.quia pleriq; de of.or.li. 6.

8 Octauus,qñ delegatus excōicat contra intentionē delegantis,de præb.ca vlti.

9 Nonus, qñ excōicatur qs post appellationē legitimā,vt in c.solet,& c venerabilib.eo.li.6,& c.p tuas, eo.fallit hoc,vt no. Pan in cap.venerabili,de censi.qñ prælatus procedit extraiudicialiter vt pars ad conseruationem iurium suorum, quia sicut pōt se defendere gladio materiali & sic spūali,nec tenet admittere probationes i contrariū,vel appellationē,vt in c. dilecto, e.li.6.qđ limito verū, qñ ē in possessione,vel saltē non ɔstat,ꝙ non sit in possessione.Secus esset,qñ constaret eum non esse in possessione vtputa qa constat monasteriū esse exēptum,& constat Epm non eē in possessione ipsū visitandi, quia tunc si excommunicaret post appellationem, non teneret.

10 Verū appellatio post excommunicationē inflictam ipsam suspendat? [b] Respō. secundùm Pa.in c.per tuas eo.ti.ꝙ non, sed solùm defert iurisdictionem ad superiorem,vt patet in c.pastoralis,& quod ibi not.de appel.in § verum.

11 Verū allegans sententiā nullam,& non petens absolutionē ad cautelā sit audiendus? Respon.Pa.in d.capit. per tuas ꝙ sic,& licèt in d. cap. per tuas, non ponātur nisi duo casus, in quib. debet quis audiri, tamen hoc intelligitur gratia exēpli,& propterea in omni casu, in quo quis dicit sententiā nullam,debet audiri in iudicio volēs hoc probare, quāuis non petat absolutionem secundùm cōiter doc.in d.c. per tuas,& in d.c. solet sed in alijs,q̄ i iudicio vt actor attentat, debet euitari, extra iudiciū [c] verò nullo mō debet euitari.d.c.solet.Sec⁹ de allegante sententiam iniustam,[d] quia non auditur ante absolutionem.

12 Decimò,qñ continet intolerabilē errorē, vt in c.p tuas,e.& dictis ca solet,& venerabilib.& dr̄ intolerabilis error, qñ aliqd sub vi pcepti continetur in sententia, quod cōiter,vel in suo genere ē pctm̄, veluti si excōicat. qa eleemosinā pauperi tribuit,vel qa faciebat quid,qđ in se bonū est,aut quia non operabatur illud quod ex suo actu illicitum est & prauum, vt dicitur ī c.venerabilibus.Addit glo. in d.c.per tuas,ꝙ ē intolerabilis error,qñ præcipit impossibile. Item qñ pnūtiat expresse cōtra ius scriptū [e] vt puta,qa dicit pronuncio excōicationē valere,quauis sit lata post legitimā appel.

a Cū ad quorundam]Hoc est speciale in isto casu aliàs possent de iure cōmuni excommunicari licèt iniustè, sed excommunicat⁹, agit ad interesse, vt ibi in gl.

b Suspēdat]Bal. in repe.l.tale pactum, ff. de pac. post longam disputationem.idē concludit.

c Extra iudiciū] Scilicet in officijs,postulationibus, & electionibus,ac alijs legitimis actib. quia in his potest admitti. Ratio diuersitatis est, qa in iudicijs non tollitur actio sed differtur,de exc. cap.pia,libr.6.& sic nullum est p̄iudicium, C. de preci impera. offe.l.quotiens,qa quod differtur, non aufertur.14. q.5.capitul 1.sed in extraiudicialibus magnum ē præiudicium,qa non sine magno damno a nostris reb⁹ reuocamur. ff.quemadm, te. ape.l.si quis. vide de hoc in glo. in d.capitu.solet no.etiam quòd si iudex diceret,excommunico te,si habes res furtiuas,tenet excommunicatio,si habes res illas,nec suspenditur per appellationem, tamen si occultū est furtum, ecclesia non te vitabit.32. dis.erubescant. hæc Archi. Flo.

d Sententiam iustam]Ratio,quia cum excommunicatio iniusta ligget saltem quo ad ecclesiam militantem,nimirū si est primo impēdenda absolutio, quia alias frustra expectaretur euētus causæ, cuius nullus esset effectus capitulo, cum contingat,de elb.de leg. sed cum proponitur nulla, tunc effectus est maximus, quia si probatur nulla,non est necessaria absolutio.

e Contra ius scriptū] Adde aliud exemplum in §. item si sententia 22.q. 6 vt si lata est sententia contra eum,qui non exequitur testamentum factum a minori. 14. annis,& dicat illud valere, vult tamē Pa. quòd copula tunc requiratur, ꝙ sit etiam cōtra ius litigatoris in d.ca. per tuas,de sen.excom. vt in exemplo supra posito.Nam testamentum factum a minori.14. annis non valet. l. qua ætate, ff. de testam.l.si quæramus, ff.de testa. vnde si pronunciat iudex illud valere, est etiam contra ius litigatoris.Subdit Ab. ꝙ si sententia esset cōtra ius scriptū,& non litigatoris,valeret,secundū aliquos. Sed ipse sub dubio fortè dici posset,inquit,oppositū ex quo fundauit se iudex super falsa causa. Ad hoc capi. per tuas, qui ibi. latè legit.

Sed

lationē. Sed hic aduerte, [a] quia aliquando error eſt expreſſus; & tunc clarum eſt, quòd non ligat [b] per text. prædictos. Aut non eſt expreſſus, [c] & ſic glo. in d.c. per tuas, tenet ꝙ ligat, ſed Pa. in d.c. cum apoſtolus, tenet verā gl. quando non conſtat notoriè de errore, ſed qn̄ notoriè conſtat, vt puta quia nolunt eū procurare vltra numerum debitum, excōicat, ꝙ non ligat, glo. in ver. non habebat, in Cle. paſtoralis. §. Piſana, de re iudi. vt no. per Inn. in c. fraternitatis, de ſi ig. & ma. placet mihi iſta opin.

13 Quid ſi continet errorem facti, puta quia dicit, Excommunico te, quia feciſti furtum, cum non feceris? ℞. glo. in d. per tuas, ꝙ ligat, ſed ego credo gl. veram, niſi notoriè conſtaret de errore facti, quia ſic nō ligaret. [d]

14 Vndecimò, qn̄ ſentētia profertur gn̄aliter contra non faciētes, [e] puta reſtitutionē, vel nō ſoluētes, & aliquis non facit, quia nō poteſt, quia ſic non ligatur ſecundū Fede. conſi. 93. Ratio ſm Pan. in c. P. & G. de offi. deleg. quia verba ſimilia debent intelligi ciuili modo, arg. l. ſi cui, ff. de ſerui. Vide, Pęna. §. 13.

15 12. qn̄ ſentētia excōicationis ponitur, vt aliquid faciat quis in certo termino, & termin⁹ protogatur ab illo, cui debebat facere; de quo vide ſupra, excommunicatio. 1. §. 20.

16 13. qn̄ iudex ferens ſententiam nō intēdit ligare, quia excōicatio aſſumit vires ab intentione excommunicatoris ſm Pa. in c. ex parte, el 1. ante fi. diſt. hęc verba formalia de offi. or. facit quod not gloſ. in c. 2. de teſti. cogen. & c. P. & G. de offi. delega. in 4. colum. ver. ſed quò ad præcedens

a Sed hic Aduerte] Tu dic aut continet errorem iuri & facti. Et tunc eut iniuſtitia eſt notoria, quia eſt impoſſibilis, puta excommunicatur infans, quia ſtuprauit virginem, & ſententia eſt nulla, vt no in c. Romana. §. in vniuerſitatem, de ſenten. excom. li. 6. aut cauſa non eſt impoſſibilis, ſed notorie iniuſta; & dic vt hic in text.

b Ligat] Adde tex. in l. 1 ff quæ ſen. ſit appel. reſcin. & quod no. Inn. in c. Bertoldus, de re iudi.

c Expreſſus] ſed aliundè conſtat de iniuſtitia, vt puta excōicatur Titius quia ſpoliauit Sempronium, & notoriè conſtat, ꝙ nō ſpoliauit, ſed alius. Et concludit Pa. ꝙ ſententia teneat, vt magis timeatur, qa texe. d. c. p tuas, & d. c. venerabilib. §. fi. requirunt errorem patenter expreſſum, ſed bene iudicanda erit ſententia iniuſta; pro hoc d. gl. hic allegata, in ver. habebāt, & Inno. in c. fraternitatis. Et ad hoc eſt bonus tex. in c. inter cæteras, de re iudi. Et facit ratio. Nam ſententia iniuſta tranſit in rem iudicatam propter præſumptionem, quia præſumitur iudex iuſtè exercuiſſe officium ſuum, vt expreſſe habetur in cap. in præſentia, de renun. & in c. cauſam, de re iudica. Sed vbi conſtat notoriè de iniuſtitia, ceſſat præſumptio, quia veritas prænalet præſumptioni. l. diſtin. veritate. Nec etiam præſumi poteſt, ꝙ ius, quod valde iuſtum eſt, velit iniuſtitiam notoriam approbare. Cum ergo appareat de manifeſta iniuſtia, retractabitur. Abb tamen in cap. cum apoſtolus, de cenſi. dicit, quòd ſi Epiſcopus excommunicat ſubditum, ex eo, quia non vult recipere eū cum ſuperfluitate euectionum, tunc non valet excommunicatio, vtpote contra ius ſcriptum expreſſe lata, aut error non fuit expreſſus in ſentētia, quia dicitur ſolùm, Excommunico talem, quia non vult procurationem exhibere &c. tunc ſi eſt notoriè iniuſta, non tenet per d. Clemen. paſtoralia, per gloſſ. in ver. non habebat. Ex quo patet, ꝙ Abb. eſt ſibi contrarius, quia in d. cap per tuas, voluit ſentētiam valere, ſed tanquam iniuſtam reſcindi debere, quod etiam tenuit Archi. in d. cap. venerabilibus. §. fi. ſed hic vult eam nō valere. Et profectò plus placet hęc opinio, quando conſtat de notorietate. Et ita etiam tenet Abb. in cap. inter cæteras, poſt domi. Anto. de re iudic. vbi videes, & vide etiam d. Anto. in cap. ab excommunicato, ver. quarto caſu, de reſcrip. ſi manifeſtè conſtaret de iuſta cauſa, & non notoriè, fortè procederet opinio. Abb. in d. ca. per tuas, de ſenten. excō. Quia differentia eſt inter manifeſtum, & notorium, vt patet in. ca veſtra, de coha. cleri. & mu. Quid autem in alijs ſententijs, quam excommunicationis, vide latè Abb. in dicto capitu. inter cæteras.

d Quia ſic non ligaret] Videtur ergo limitari. §. 58. ſupra, excommunicatio primo, vbi approbatur opi. gl. hic allegatę. Tu dic clarius, ꝙ aut cā eſt notorie falſa, & impoſſibilis ita, ꝙ cōcurrant iſta duo ſimul, & tūc non ligat, vt ſi excommunicatur eunuchus, quia violauit monialem. Ad hoc d. § in vniuerſitatē alleg. in præce. §. iuncta gloſſ. & ibi hoc tenet Ioan. And. quamquam Archid. requireret notorium facti permanentis, ſed non placet, quia ſatis eſt notorium exiſtens tempore ſententiæ, arg. in c. ad probādum, de re iu & in c. cum ſit Romana, de appel. aut cauſa notoriè eſt falſa, ſed non impoſſibilia, vt iudex excommunicat Titium, quia ſpoliauit eccleſiam cum incendio, & hoc eſt notoriè falſum, ſed non impoſſibile, quia potuiſſet fieri, & tenuit Archi. in d.c. venerabilibus, valere ſententiam, & idem gl. de qua hic. Quæ dicit, ꝙ tutius eſt, vt petatur abſolutio ad cautelam, & hoc verum in ſententia excōmunicationis, & ſic limita, quod hic dicitur, licèt Pa. teneat, ꝙ nō liget, vt dixi in præce. §.

e Contra nō facientes] Et ſic loquitur generaliter, ſed ſi ſpecialiter, oportet recurrere ad doctrinā Pa. poſt Inno. in d.c. P. & G. in 4. col. vbi ſingulariter & optimè.

f Secundū Pa.] De hoc vide ſupra excōmunicatio, primo. §. 19. no. tū quia licet non liget quò ad Deū,

quia

& in c.1.de iudi.[a] & iō qñ iudex generaliter excōicat non reuelantes, vel qui fecerunt aliquid, si intendit aliquos eximere ab hoc, nō ligatur, quod not. Similiter quando fit ad instantiam alterius solum, non ligat vltra intentionem requirentis, quia officiũ iudicis requisitũ non excedit intentionē requirētis. c. bonæ memoriæ,[b] el 1. de postu. præl.

17 14. qñ aliquis inferior a papa excōicat aliquē cũ participantibus cum eo in casibus, in quibus minor excommunicatio incurritur. Nā contra tales participātes ipso iure est nulla, nisi fuerint nominatim moniti tribus vicibus, vel vna pro tribus cum aliquorum dierum interuallo, nē cum tali excommunicato participent. c. statuimus, iuncto. c. constitutionem, eo. li. 6. & sine dicta monitione excōicans est interdictus p mensem ipso facto ab ingressu ecclesiæ c. sacro, eod. tit. & no. d. c. statuimus.[c] Sec[9] est de Papa, qui pōt excōicare aliquem cum participantibus, & sic ligarentur eadē sententia, & ab ipso solo essent absoluendi. c. quod in dubijs, eo. similiter fm Io. An & Abb antiquum, & sequitur Pan. in d.c. quod in dubijs, si quis iudex excōicaret prædictos participantes cum aliquo excommunicato ab alio,[d] non a se, teneret[e] excōicatio, quanuis nō essent moniti. Et sic in istis duobus casibus timenda esset; alias non.

18 15. qñ excommunicatio fertur sub conditione, & ante conditionis euentũ moritur excommunicator, qa sic expirat, & non ligat post mortē eius, secundum Pa. in c. cum ad hoc, de ele. non resid. & qualibet etiā alia sentētia expirat, ex quo non habuit effectum in vita sententiantis. facit l. si. ff. de pœ.[f] limita, nisi imponeret per viam statuti, fm eundē Pa in d. c. irrefragabili, in §. cæterũ, de offi. or. quia sic ligaret. & similiter dicit Ge. in d. c. vt animarum, q subditus, qui efficitur fori alterius pendente conditione non ligatur, fm[g] Archi. sed fm Io. An. ligatur, nisi appellauerit, de fo. com. c. pen. de of del. c gratum, & c. relatum, & idem Inno. tenet, & verius.

19 In omnib. prædictis casibus sententia excommunicationis nullo modo est timenda nec quō ad deum, nec quō ad ecclesiam, qñ notoriē constat de aliquo ipsorum. sed quando non constaret, tunc quō ad ecclesiam esset timenda, & ipsam contemnens peccaret mortaliter, & posset excōmunicari, & sic intelligendum est ca. primum. 11 q. 3. vbi dicitur sententia pastoralis siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda.

20 Ex prædictis patet decisio notabilis & quotidianæ quæstionis, Episcop[9] excommunicat oēs, qui sciũt quis accepit aliquid, si non reuelant, an teneantur? Et dic q si aliter non exprimit, non tenētur, nisi scientes, & q probare possunt, vt s. denunciatio. §. 13. si autem exprimeret in sententia, q siue probare posit, siue non, q teneantur denunciare, sic continet errorem intolerabilem, & non valet, nisi adderes, q qui nō potest probare, teneatur sibi dicere.

---

quia impossibile præceptũ non ligat, ff. quæ sen. si appel. rescin. l. Paulus. sed quia ecclesia ignorat, ideo debet docere de impedimēto, & absoluetur sine grauamine, & difficultate secundũ gl. in c. 1. de testi. cogē. Et optimē Pan. in d. cap. P. & G. in 4. co'um.

a De iudi.] i 13. col. ver. quæro, an p illa verba, Nullus ei dē cōt cet, & ibi plenē discutit, si cōstat de mente.

b C. bonæ memoriæ] Vbi glo & Pa. tractāt, qñ iudex pōt ex officio supplere.

c C. statuimus] Expatiatur s excōicatio. a. in prin.

d Ab alio] ruta, eps excōicat oēs participantes cũ excōicato a papa, vel ab archiepiscopo. In fo quæla.

e Teneret] Licet inquit Pa. nor. sit forte iniusta.

f L. si. ff. de pœ.] vbi si aliquis magistratus interdicit alicui ob suũ delictũ certā artē, tollitur hoc interdictum, seu inhibitio ipso facto, finito magistratu illius, hoc idem tenet glo. no. in c. 3 nobis, el 1. de sent. exc. hoc tamen intellige in pœnalis secus est in beneficio principis, quod est late interpretandum, vt in c. olim, de ver. sig. & in l. fi. ff. de const. prin. vnde singu. dicit Innoc. in c. quod translationē, de of. leg. Vbi vult q licentia seu indulgentia semel concessa nō expiret per mortē cōcedentis. Hoc idē tenet glo. in d. c. cũ ad hoc, i ver. prædecessorum, vbi non extenditur post mortem illius, & talis licitia durat, etiā si fuerit ... ne causa ... nedata ... d. l. si loquuntur ... ne ... tione ... tentia magistrat[9] alicui ... ar ... quādo cognitio ne causæ, vt l. si. ff. de off. procōs. no. cōtra per ... gistas in d l. si. p hoc vide gl. no. in c. cũ ex eo, de ele. li. 6 in ver. de prēsentio, quę dicit q ille, qui semel concessit licētiā eundi ad studiũ, non pōt illā sine cā reuocare. Cũ ipse nō possit expresse, ergo nec tacite post mortem reuocabitur &c.

g Fm Arc.] Sua .ti sub conditione lata. sec[9] tñ, si citat[9] sub vno iudice vellet se eximere ab illo foro per mutationem iudicis, quia non posset. Et sic loquitur Io. And. & text. allegati per eũ.

a Denunciatio] Vide infra, furtū §. 27. & inquisitio §. 11.
b Vnde si celebrat] vide ī. clericus. 8 §. 1.
c C. miror] Vbi p sacrilegiū qs ĩcurrit excõicationem minorē. melius tñ videtur facere ca. q. quisquis inuēt⁹, ibi, donec in cõueneu admonit⁹, aliqñ tamen per sacrilegiū incurritur maior, vt si iniuria irrogeē in personā ecclesiasticā, vel si incendat, vel frangat ecclesiam extra e. non dubiū, & c. conquesti.
d De fimo] Hodie iste casus est excõicatio maior & papalis, vt patet per extrauagantē Martini v. vnam, quæ incipit, multæ, & aliā, quæ incipit damnabile, & Eugenij 4 q̃ incipit detestabile.
e Deinceps] Extra de cle. q̃ quis, .f. recipit eccle. fiā de manu laici. Et tam laicus dans, q̃ clericus recipiens, nisi e meūdauerit, dicit maiori excõicatione feriri. Rai. in glo dicit huic esse derogatum p contrariā consuetudinem, q̃ tñ non est seruāda. c mala 8. dis qa est contra ecclesiasticam libertatem. c. nouerit, de sen ex. Adde, q baliftarij contra Chr stianos in bello uninsto ratione notorietatis. Item raptores manifesti vsurarij publici.

cere tanquam patri & prouisori, vt secretè prouidere possit, & tunc tenerentur ei dicere ſm distinctionē, quam habes supra denunciatio a S. 10. Item alterius qõnis, Eps excommunicat omnes non audientes missam in parochiali ecclesia in festis, quia illud non addit, solū erunt excõicati, q sine rationabili causa eam non audiunt, aut in casu a iure, vel generali consuetudine permisso. Et ideo illi, qui propter aliquam infirmitatem non audiunt, & huiusmodi, non erunt excommunicati. Similiter q audiunt in ecclesia Minorum, & Prædicatorū. Si verò in sentētia adderet, siue non, siue in casu permisso a iure, vel a consuetudine, siue non, sic continet intolerabilē errorē, & non ligat, quia sicut eps attentando contra ius nihil facit. c. vides. x. di. & qđ no. in l. non dubium, C. de legib. Ita ēt attentatum contra consuetudinē gñalem toti⁹ orbis, est nullum, vt in c. his, & c. catholica. 11. dis. quod eēt, si posset prohibere, nè audirent in ecclesijs Minorum, & Prædicatorū, & hmōi. Idē dic, qñ mandat, nè qs laboret in festis ſm pdictā dis. Itē qd præcipit alicui, vt soluat in tali termino Titio centū ſm præfatā di. & faciunt ad pdicta, quod dicā. j. pœna. S. 13. vbi plenè videbis pro hac materia, & similium quæstionum.

EXCOMMVNICATIO. 4. in quibus casib. incurrit minor excommunicatio ipso iure? Ad quod dicendū est, q licèt plures casus numerentur in iure, nihilominus oēs reducūtur ad istos duos. Quorum prim⁹ est pc̄m mortale. Nā quotiescunque qs peccat mortaliter, est excommunicat⁹ minori excommunicatione ipso facto, vt patet in c. audi. 11. q. 3. vn̄, si celebrat, b vel recipit ecclesiastica sacramenta, nisi prius conteratur de peccato, peccat mortaliter. c. si. de cle. exc. mi. Quod limita, vbi supra, baptismus. 5. S. 10. & hæc excõmunicatio minor est solùm quò ad dcū, si peccatum est occultum, vt in d. c. audi. Si verò est notoriū sic excõicatus est etiā quò ad ecclesiam, vt in c. vestra, de cohab. cle. & mulie. de quo dic vt supra, clericus. 8. S. 4. & ad istum casum reducitur illud, qđ habetur in c. miror. c 17. q. 4. & in ca. tanta, d de fimo. & in c. si quis deinceps e 17. q. 7 cum si. Secundus casus est, cum quis participat cum excommunicato maiori excommunicatione in locutione, oratione, salutatione, comestione, & similibus de quibus dic, vt infra, excommunicatio. 8. per totum.

Tales. u. largè dicuntur excõicati simul cū defendētib. ex quo eorum oblationes nō recipiūtur Et qa eis denegant ecclesiastica sacramenta. Similiter & quibus denegatur ecclesiastica sepultura, vt in decedētib. in torneamentis & ī quolibet notorio peccatore, distinctio. 8 f. neque, & di. 95. illud.
f Si quis suadē. te] Vbi excõicantur canone latæ sniæ pp verbū, Subiaceat, ibi in text.

EXCOMMVNICATIO. 5. de casibus in quibus quis incurrit ipso facto excommunicationem maiorem, & a qua non potest absolui nisi a sede apostolica. Primus casus est in ca. si quis suadente. f 17. quæst. 4. iuncto c. non dubium, & c. veniens, & c. ad eminentiam, & ca. cum illorum, & capit. de monialibus, eodem titu. cum capit. religioso, eodem titu. lib. 6. vbi excommunicantur, quicunque suadente diabolo in clericum, vel monachum, vel monialem, canonicum, an cuiuslibet religionis conuersum, vel conuersam, aut nouicium quemlibet cuiuslibet religionis violentas manus iniecerint. pro cuius casus declaratione quæruntur infra scripta.

1 Quando dicūtur inijcere suadente diabolo? Respon. quòd quando dolosè facit, nam dolus requiritur, vt excommunicatio

hæc

hęc incurratur, vt no. Ioã. An. in cap. quanto, in nouella de sen. ex. & est tex. apertus in. c. 1. & in cap cum voluntate, eo. ti ex quo patet, ꝙ percutiẽs clericum in 8. casibus nõ est excõicatus.

2 Primò si indeliberatè sicut facit ludens percussus aliquando sine deliberatione repercutit, vt in d. ca. 1. ſm Mon. quia hæc est conditio ludi, vt percussus grauiter repercutiat, nè videatur inferior in ipso ludo.

3 Secundò si ex ludo & ioco, intellige leuiter, & non in derisionem, vt in d. c. 1.

4 Tertiò si causa correctionis vt in d. c. cum volũtate, intellige de his, quib. est ꝑmissũ, sicut sunt prælati, q ꝑ seipsos clericos, vel religiosos verberarẽ possunt, exceptis episcopis, qbus non licet aliquem percutere, [a] vt in c. non liceat. 86. dist. sed per alium faciat, vt 5. q. 5. illi qui. nõ tamen per laicũ, si clericus est, [b] qui verberandus est, vt in c. vniuersitatis. eod titulo.

5 Quid si sit ꝑlat⁹, sed nõ illius clerici, quẽ verberat? ℞. ꝙ est excõicatus, qa ſm Pa. in c. vt famæ, eo. oportet sit suus ꝑlatus, & secũdò ꝙ ad eum spectet correctio, quia non sufficit hẽat autoritatẽ in ciuilib. sicut rector vniuersitatis habet, aliter istis duob. nõ ꝯcurrẽtib. erit excommunicatus.

6 Vtrũ verberãtes ex mãdato prę̨latorũ excusentur? ℞. ꝙ si ẽ inferior episcopo prę̨lat⁹, debet ipse verberare, nisi causa vrgeat [c] aliter est excõmunicatus tã præcipiens, quã obediens, si ꝑ aliũ facit, vt in d. c. vniuersitatis. Si verò est episcopus vel si nõ ẽ eṕs, & cã vrgeat excusatur verberãs ꝺ eorũ mãdato, vt in ca. ex tenore, eodẽ, dũmodo sit clericus, monachus, vel cõuersus, si verberare vult clericũ, monachũ, vel conuersum, qa licèt per laicum possit capi clericus ex necessitate, vel monachus, vel conuersus, vt in c. vt famæ eodem, tamen verberari non licet aliquo modo, nisi causa subsistente; aliter excõicatus esset, vt in d. c. vniuersitatis. & hic capio laicũ pro sę̨culari propriè, vt in d. c. vniuersitatis, & sic consuetudo interpretatur d. c. vniuersitatis, vt pro causa rationabili & per conuersos, seu laicos religiosos possit de mãdato prælatorũ verberari.

7 Vtrum prælatus, vel alius de eius mãdato detinens clericum sit excomunicatus? ℞. ꝙ nõ nisi modũ excedat, vt puta cũ clericus quietè se capi & duci ꝑmittit, & capiẽs calce, vel pugno ipingit, vt dicit Io. An. in c. si clericos, e. li. 6. vel nisi clericus fideiussorẽ de parendo daret, [d] qa tunc non ꝑt detineri, nisi excessus enormitas, vel alia rõnabilis cã aliud suaderet, vt i d. c si cler.

8 Verũ ꝑlatus verberãs clericũ ex odio, non cã correctionis, sit excõicatus? Resp. ꝙ sic, ar. d. c. cũ voluntate. Sed no. ſm Mo. nt. excõicatio, quia non requiritur, ꝙ prælatus verberans cogitet de correctione, sed sufficit sit ꝑsona, quæ hẽt autoritatẽ a iure verberandi, & cã subsit ꝑꝑ quã dẽat puniri vñ ꝑcutere ex correctione est ꝑcutere ꝓ culpa digna correctione, quæ tñ & si sit benigna, securius tñ est ſm eundẽ, vt saltẽ habitu [e] cogitet de correctione, qa licèt tũc moueatur ex ira, non erit excõicatus, sed longè melius est, vt differat, donec ira qescat, vt dr̃ in c. illa præpositorũ, & c. ira. 1. & 2. & c. cum apud. 11. q. 3.

9 Verum magister possit similiter cã disciplinæ verberare? Res. ꝙ sic c. 1. & c. ex tenore, & c. cum volũtate. S. h. e. ti. nec distinguitur an clericus sit in sacris, aut in minoribus sicut nec in prę̨lato in d. c.

10 Verũ pater, vel dominus familię̨, vel ꝓpinqu⁹ similiter possit? Res. ꝙ sic, [f] si sũt in minorib. clerici. d. ca. cum voluntate, facit

l. si

a Aliquẽ percutere] Proprijs manib. C. ꝺ episc. & cle. aut. licet neq.

b Si clericus ẽ] Quia tũc tã eṕs, quã verberãs inciderent in canonem. si verò eṕs clericũ nõ haberet, q verberaret tue per se posset facere, vt dixit gl. in summa 45. d. vel nisi esset incorrigibilis, qa per laicu posset, vt c. vt famę, eo. ta rector vniuersitatis scholariũ, in qua sunt clerici, rector ipse nõ potest mandare, vt clericus capiatur, nec familia esset excusata capiens de mandato rectoris.

c Nisi causa vrgeat.] Tunc fieri iubeat, sed moderate, ita ꝙ nõ excedat debitã correctionem: alias põt appellari ab ipso, de off. or. si ref agabili, & puniri debet, de appel. de priore, & incidet in canonem, quia leuis & moderata castigatio permissa est d. c. cum voluntate.

d De parẽdo daret] Et nõ nudatãtu. Idẽ & multo fortius, si pignora daret cum sit melius ꝑ pignori incumbere, quã in persona agerẽ, & qui se ꝑmittit satisdaturũ, satisdat, si pignora, vel fideiussores dat. ff. de cõdi. pec. li pupillor. Cã rõnabilis est, cum quis intendit hre malefactores, vnũ vult detinerẽ, vt manifestet alios &c.

e Saltẽ habitu] Sufficeret intẽtio virtualis, sicut dicit Sco. de celebrãte, vide infra Hora §. pe in fi.

f Quod sic] Quia quilibet tenetur corrigere suos subditos. a 3. q. 4. duo ista.

a Non erit excommunicatus] Ista opinio est rationabilior, licèt prima sit tutior.
b C. per venerabilem] Melius facit ca. præterea. eodem titulo.
c Non graui] dicit tamen Arch. Flo. q credit, q pœnam inducat excessus, quia limitata correctio ẽ pmissa, quia non fit dolo, sed charitate.
d Cõtinuat actũ malum] Pone exemplum, quia portat arma, excitat rixas &c. Tamẽ dẽt prius moneri, vt desistat. Et tunc, quia nolens desistere ab actu illicito, dicitur contemnere, potest detineri.
e Familia ptãtis] Adde Anc. i repe. ca. ea quæ, de re. iuris, in. 6. 21. q. Et vide latè p do. Abb. in d. c. cum non ab homine, de iud, Et ad hoc vide optimũ tex. in l. 1. Et ibi Bar. C. d exhi reis.
f Aliquod malum] Quid si aliquem clericũ paratum facere aliquod flagitium teneo violenter zelo dei, nè id faciat? Rñ. breuiter q si talem teneo per modicũ tempus inuitum etiam & renitentem, citra tamen iniuriam percussionis, non credo me incidere in canonem. Contra or. Inno & Hostien. Istud modicum tempus pro quãto expediat ad obuiandũ peccatum, Ar. c. error. 83. d. Idẽ dicen. fm Inno. si superuenientibus inimicis clericus tenetur, nè incidat in manus eorum

l. si filius, C. de pa. pote. & l. vnica. C. de emenda. propin. 45. dist. c. disciplina, ad fi. Tenet tamen Ioan. de Li. Pe. de Peru. q Pau. & etiam si paterfa. verberaret existentem in sacris causa correctionis, non erit excommunicatus, a & placet post factum, licet ante factum teneam cum Pan. in d. c. cũ volũtate, q incidat. nec ob. dictorũ præfatorũ doctorũ ratio glo. in d. c. cum volũtate, quia, vt dicit Pa. ibidẽ, & in c. constitutus, de in in teg. resti. sola dignitas episcopalis, non sacer ordo, liberat à patria ptãte ar. c. p venerabilẽ, b q fi. sint legi.

11 Similiter potest psbiter vel quilibet ali9 ratione officij, quod habet in eccl'a, quia cui officiũ committitur, & omnia, sine quib9 officiũ exequi non potest, ar. c. 1. d offi. dele. & si talis clericus perturbat officiũ i ecclesia, licèt habens officiũ nõ habeat magisterium super eum, potest tamẽ eum expellere, & verberare, vt no. In. & Hosti. in c. veniẽs, eo. tit. Pa. etiã ibidem dicit, q etiã si non habet prælatione, excusatur in tali casu pcutiendo. Similiter possũt facere senes clerici causa eruditiõis in pueros clericos & iuniores in minoribus ordinib9 cstitutos, vt i d. c. cũ volũtate. §. fi. & hęc intellige d leui percussiõe non graui. c qui tamen omnes supradicti, si excederẽt modũ, dummodò non ex proposito, non erũt excommunicati, vt no. Ber. & Ho. in d. c. cum voluntate.

12 Quartò ratione coertionis potest detineri sine excõmunicatione, puta continuat actum malum, d nec potest compesci aliter, fm Innocẽ. in c. si verò, el 1. e. tit. quia iudex potest eum capere, & quilibet alius, & ligare, dummodo quàprimum restituat prælato suo simili modo potest fm Pa. in d. c. si verò, familia potestatis e, inueniens clericũ de nocte, qa potest timere, nè velit facere aliquod malum, f quia est contra eum psumptio. c. consuluit, de of. deleg. Itẽ qñ capitur pp malum, qd egit, vt ducatur ad prælatum suũ, vt puniat & dubitatur de fuga eius, fm Pa. i c. cũ non ab homine, de iudi, facit in ar. C. de decuri. li. 10. l. generali. Idẽ dic, si creditor timeret de fuga clerici debitoris fm Inn. & Pa. in c. vt famæ, eodem tit. facit. l. ait prætor. §. si debitorem, ff. de his quæ in frau. cre. Itẽ potest, si fecit aliqd delictũ, g detineri p. 20. horas ad vocãdũ testes, nè sit locus inficiationi facit l. capite qnto, ff. de adul. & i aut. vt lic. ma. & auię. §. is quoque.

13 Quintò ratione defensionis tam suæ, q suorũ, h seu ẽt aliorũ i licet detinere eũ, & ad iudicẽ proprium ducere secundũ Pan. in d. c. cum non ab homine, & ẽt percutere, mutilare, & occidere cum moderamine k inculpatæ tutelę, imo dicit gloss. in §. 1. 23. q. 8. q nec etiam peccat, sequitur Pa. in c. olim, el 1. de resti. spo. nec solùm prò de-

quia tali non irrogatur iniuria, sed potius salus procuratur.
g Si fecit aliquod delictum] Puta falsam monetam vt. l. 1. C. d fal. mo. vel furtum. l. itaque, ff. ad l. Aquiliam. & l. qa in seruitute, ff. de fur. & huiusmodi. Nã ex forma istarũ legum quilibet habet ius capiendi, secundũ Bart. in d. l. capite qnto, de adult. sed non detinendi, vnde, si caperẽt clericus & detineretur vltra 20. horas essent excommunicati capientes, & cõmitteretur priuatus carcer, iuxta. l. prima cum ibi no. C d priua. carceri. Et si delictũ est cum vxore, possunt simul detineri.
h Suorũ] Etiã amici, qa socij iniuria ppulsanda est 23. q. 3. Non inferẽda, & c. fortitudo.
i Seu ẽt aliorũ] Hoc casu esset irregularis, s. si qs occideret clericũ nè clericus aliũ occideret.
k Cum moderamine] Dicit etiã Io. An in nouel. super d. c. si verò q si clericus percussit laicum, nõ intendens plus percutere, & hoc cõstat laico, non debet percutere clericum: secus, si probabiliter dubitetur eum repcussurum.

defensione personæ, sed ẽt rerũ licet percutere, vt d.c. olim, & c. dilecto, đ sen.ex. li.6. & in l.furem ff.de sica. non tamen occidere, [a] vel mutilare licet, qñ ablatum est recuperabile p iudicem ẽm Bar.in l.furem, qa sic in curreret excõicationẽ, sec' si esset irrecuperabile ablatũ, vt in d.c.olim, & in d.c. dilect', & no.in d l. furem & de hac materia, vide supra, Defensio. Idẽ dic [b] de auxiliatoribus taliũ. Aduerte hic, q̧ licèt non sit excõmunicatus faciens violentiã clerico ꝓ recuperatione [c] rerũ sibi ablatarũ, tñ si hoc facit ex interuallo post, q̃ cleric' puenit ad locum destinatũ, & adeptus ẽ possessionẽ pfectã rerũ ablatarũ, incidit in excõicationẽ ẽm Pe.de censu.ecclesiasticis, & qñ dicatur ex interuallo v de supra Defensio.

14 Sed pone, q̧ excedat modũ pcutiens clericũ cã defensionis? Res.ẽm Pan.in d.c.olim, q̧ pp hoc nõ erit excõicatus, dũmodò ex proposito [d] non faciat, quia (vt dicit) requiritur dolus, vt incidat in excõicationẽ. facit gl.in c.significasti, el. 2. de homi.& l.si ex plagijs.§. tabernarius, ff.ad l.Aqui.vide bonam gl in d.c.cũ volũtate, & in prin.23.q.1. Sec' si ex proposito, & dicitur excedere, [e] qñ non seruat moderamẽ iculpatæ tutelę đ quo habes s̃.defẽsio.§.4.

15 Sed pone, q̧ fugiendo p̃t euadere, sed non fugit, & sic pcutit inuasorẽ? Res. ẽm Bar.in l.1.C.vnde vi, & seqt̃ Pa.in c.olim. el primo de rest.spo. qđ licitè p̃t percutere, quia fuga est quædam iniuria l. item apud Labeon.ff.de iniur.& dicit Cy.in d.§.tabernarius, q̧ fuga reddit quẽ viliorẽ, hoc limito verũ, qñ esset talis, q̧ fuga esset ei confusio, [f] cũ ergo iniuria corporalis sit maior, q̃ iactura rerum. l.in seruorum, ff. dè pęnis, & pro iactura rerum liceat percutere (vt dictum est) ergo a fortiori ꝓ iniuria corporali, sed tñ non euitaret irregularitatẽ, [g] si occideret, Cle.si furios', đ homi.

16 Sextò rõne turpis operationis cũ vxore, [h] matre, sorore, vel filia a clerico factæ, nã sic cũ talib. personis inueniens eum sine excommunicatione percutit: nec distinguo inter leuem, & atrocem percussionem, cũ ius non distinguat, vt in capi.si verò, el 1.eo.§.vl.cum etiam lex permittat [i] occidere, vt ff. de adulr.l.quod lex ait.§. quod ait. peccat tamen grauiter, [k] si mutilat, vel occidit, vt no.in dicto capi. si verò. excommunicatus verò non est, l cẽt aliqui dixerint quòd sic. Ego tamẽ, quia difficilè est iustum temperare dolorẽ, vt C.de adul.l.Gracch', tenerem, q̧ esset excommunicatus occidendo, vel mũtilando, quãdo maturo cõsilio & pẽsato animo id faceret, non ex calore iræ subito, qa tũc cessaret ratio, quia canon excusat ab excommunicatione, & lex ab occisione, aliàs non fit excommunicatus.

17 Quid si inuenit non cũ prædictis personis, aut aliqua earum, sed cum aliqua alia consanguinea? Respo. secundũ tex.d.c. si verò, q̧

a Non tamẽ occidere] vide tex. in capit.suscepimus, de homic. vide infra homicidium. 3. §.1.

b Idem dic] plenius Panormita. in di capit. cum non ab homine.

c Pro recuperatione rerum] Si clericus occupallet domum meam, & nollet exire, possum ipsum expellere, ex quo non vult exire sine violentia, si hoc fiat incontinenti, & cum moderamine inculpatæ tutelæ.

d Dummodo ex proposito] Dicitur ex proposito modum excedere, si poterat repellere inhs ve bis minatorijs, & deiecerunt manus violentas, tunc essent excommunicati, & pœnis tẽporalibus subiacerent. Et si secuta esset mors, vel mutilatio, essent irregulares, vt ibi per Abba. plene in 8 col.versi vlterius quæro.

e Et dicitur excedere] Tutius tamen esset, vt peteret absolutionem, & dispẽsationem secundùm Rain. Quod verum est, quando commodè potest haberi. Et dicit dominus Anton.in d.capitul. olim, quod qui insequitur percussorem, & vulnerat, non debet puniri vt dolosus, sed vt culpabilis, quia in continẽtis calor vicio calumniæ caret. l. 1. ff. ad Turpil. 2. quæst. 3 §. notandum, cum seq.

f Quod fuga esset ei confusio] Vt puta, quia æqualis, vel maior est persona aggressa. Tamen Abb. ibidem recitat, & sequitur Bartol. tenere indistincte, q̧ non tenetur quis fugere, vide infra. homicidium, 3. §. 2.

g Irregularitatẽ] Ratio potest esse, quia irregularitas contrahitur sine peccato, vt in iudice, & teste. Sed excommunicatio requirit diabolicã suasionem.

h Cum vxore] Idem est de sponsa de præsenti secundùm gloss.in d c.si verò, quia lex permittit accusare eam mariti iure, ff. de adulte. l. si vxor. §.primo.

i Cum lex permittat] Vide infra homicidium 1.§. 6.

k Peccat tamen grauiter] Hoc tenet.S. Tho. in 4. dist. 36 q.2.ar.2. Idem Imol in l. quid ergo. §. si his, de legat. 1. Idem Abb. in d. c. Si verò primo super gl.in versi. turpem, de sent. excõmunicatio. & vide infra homicidium, 1.§.6. & in casu, quo adulter potest occidi, multo magis contumelijs affici secundùm Bartol. in l. nec in ea, ff. de adulterijs.

Prima

erit excommunicatus percutiens, quia præfata concessio non extenditur ad alias personas. Host. tñ extendit filiam ad neptem, & vxorem, & ad sponsam, vt in auth. vt lice. matri, & auiæ. §. quia verò, & Inn. matrem ad ascendentes, & filiam ad descendentes. prima tñ opinio [a] tutior est, vt non extẽdatur, arg. optimum in lege, pater, & qđ ibi no. ff. de adult. vbi noie patris, cui licet filiam in adulterio occidere, non veniunt ascendentes.

28 Quid si non inuenit in actu coitus cum prędictis personis, sed in osculis, amplexibus, & huiusmodi signis propinquis coitus vel explendi, [b] vel expleti? ℞. Mon. vbi supra, ꝙ si huiusmodi fiat in loco suspecto, non erit excommunicatus verberãs eũ. Secus, si in publico [c] oscularetur secundùm morem patriæ.

29 Vtrum post expletum opus nefarium cum aliqua pręfatorum, ex internallo percutiens sit excommunicatus? ℞. dire. lib. 3. tit. 2. ꝙ sic, nisi fortè ter monuisset eum, vt in aut. vt lice. mat. & auiæ. §. is quoque, & C. de adul. auth. si quis ei. vbi patet, ꝙ si ter coram testibus monuit suspectũ, & postea inuenit confabulari cũ vxore, põt eum occidere; [d] credo tamen, ꝙ sit etiã excommunicatus, si monuit ter, dummodo non inueniat eum in actu, aut [e] propinquitatibus, ar. d. c. si verò. posset tamen eum capere post talem monitionem inueniens eum colloquentem, & iudici præsentare, argumentum in l. capite 5. ff. de adulte.

20 Quid si pcurat, vt clericus vocet ab vxore ad turpitudinẽ, & sic eum verberat? ℞. Mo. vbi supra, ꝙ excõicatus est tam ipse, quã vxor, quia in dolo sunt.

21 Verũ mulier petita de turpitudine a clerico, licitè eũ percutiat? Resp. Mon. vbi supra, ꝙ sic si eam inuitam tangebat, vel vim corporalem inferebat, dummodo faciat [f] cum moderamine inculpatę tutelæ, secus, si eam nòn tangebat, sed solũ verbis eam impetebat. quod verũ credo, qñ solùm verbis potuit eũ repellere, aliàs licitè eum percutit. nec ẽt excommunicata est, si zelo [g] castitatis accẽsa modum excederet, non ex proposito, sed subito improuisè, arg. eorum, quæ notantur in glo. in prin. 23. q. 1.

21 Septimò ratione perditionis priuilegij clericalis, quod quidem perditur multis modis. Aliqñ ratione inhonestatis, de quo vide supra, clericus. 9. §. 3. cum sequentib. & clericus. 10. §. 1. Aliqñ ratione bigamiæ, de quo s. Bigamia. §. 10. cum seq. Aliqñ pp qualitatem personæ, sicut clerici coniugati, [h] si non deferunt habitum, & tonsurã, sine aliqua monitione omne priuilegium perdunt sm Ioan. And. Mo. & Archi. & in c. Ioannes, de cle. coniug. text. in c. vnico, de cleri. coniu. lib. 6.

23 Sed nunquid si isti reassumunt habitũ, & tonsuram, gaudeant priuilegio? ℞. Ioã. Mo. & Archi. & Io. de Lig. ꝙ sic per Cle. 1. de vita & hon. cleri. Alij dicunt, ꝙ nunquã sed primum verius. [i] aduerte tamen hic, ꝙ est duplex priuilegium secundùm Pan. in ca. 1. de aposta. s. fori, vt tantùm conueniantur sub iudice ecclesiastico. Aliud canonis, si quis suadente, de quo hic. Primũ cum maiori difficultate perditur, quàm secundùm, quia nec ex sola dimissione habitus, aut immixtione enormium, & huiusmodi perditur, vt in c. si iudex, de sen. excom. lib. 6. sed bene quandoque secundum, vt dictum est.

24 Aliqñ pp depositionẽ, vt puta quia est degradatus actualiter, de quo vide supra, Degradatio, aliquando propter hęresim, quia

[a] Prima tamen opinio] & Pa. qa sum⁹ in casu stricto & pœnali, vbi regulariter nõ fit extẽsio. l. pœnæ, ff de pœ. Et ita ẽt tenet d. Ant. licẽt aliter loquat ibi. Inn. & Io. An. in d. c. si verò, primo ď senten excom.

[b] Vel explendi] Idem dicit Bart. in l. quod ait, ff. de adul. in prin. Quia ista sunt pparatoria ad adulterium, quia per ista verisimilis pbatur adulterium.

[c] In publico.] Idẽ, si in ludo, quia tunc incideret in canonem.

[d] Occidere] hoc intellige de iure ciuili, quia de iure canonico non licet occidere sine peccato.

[e] In actu aut.] Adde Bar. i l. qđ ait, ff de adul qui dicit, ꝙ intelligitur occisus incõtinenti adulter nõ solũ si domi sed ẽt si extra domũ occidatur, ex eo, qa principiũ fuit licitũ. Vñ domi vř occisus; secus, si principiũ fuisset illicitũ.

[f] Faciat] Dř sm quosdã, ꝙ securius est, vt petat absolutionẽ ad cautelam.

[g] Si zelo] Si alicet mulier nõ pt euadere, nisi occidat opprimentem, an peccet? Rai. secũdũ Arc. Flo. dicit, ꝙ aliq tenent, ꝙ sic; alij aũt ꝙ nõ. Tu dic ꝙ nõ peccat, qa ille magis credit seipsum, quã mulierem ipsum occidat, per Clem. 1. de homici.

[h] Clerici coniugati] Vide s. clericus. 5. §. 1. & clericus. 4 §. 3.

[i] Sed primũ verius] Propter verbum, quãdiu, ibi in tex. & no. hoc Io. And.

quia hæretic' ꝑdit omne priuilegiũ. c. excõicamus. 1. de hær. ita tenet Inn. in c. si verò, & sequtur Pa. ĩ c. ꝯtingit, el. 1. e. ti. Aliqñ ꝑꝑ excõicationẽ ẜm aliquos, communior tñ opinio est, ꝗ percutiẽs excõicatũ clericũ est excõicatus, quia non amittit priuilegiũ ẜm Io. & Vincẽ. Gofre. Inno.[a] Io. An.[b] not. de hoc in ca. si quis deinceps, 17. q. 4. & in c. excommunicatorum. 23. q. 5.

25 Octauò rõne ignorationis, puta quia comã [c] nutriebat, nec aliqd apparebat de clericatu, & sic credebat laicũ, vt ĩ c. si verò, el 2. eo. ti. vel si habebat habitũ, nõ eum videbat, quia de nocte[d] erat, ẜm Ho. & Inn. in c. cũ non ab homine, de sen. ex. & d. c. si verò, oportet ergo intẽdat ꝑcutere clericũ, vel intẽdere debeat, vt sit excõicatus. Si verò viderit ei tonsurã, licèt non crederet clericũ, esset excõicat' ꝑcutiẽs quia credere debebat.[e] Intellige, si ille erat clericus, quia aliter non esset excõicatus, ẽt si clericũ credidisset, qui clericus non est [f] per d. c. si verò, ẜm Ber. & Inn. nec ẽt irregularis est secundũ Fe de. cons. 13. si in tali dubio celebrasset, vt sequitur Pa. in d. c. si verò.

26 Nonò ratione qualificationis facti nam oportet ad hoc, vt quis incidat in excõicationẽ percutiẽdo clericũ, ꝗ peccet mortaliter, qñ ergo iniectio manuũ est taliter qualificata, ꝗ pctm̃ mortale non est, excõicatio non incurritur, sicut ꝓbat in puero, q non est doli capax, q ꝑcutiẽdo nõ incidit, vt ĩ c. 1. e. ti.[g] ꝓꝑ qđ teneo cũ Pe. de Per. ꝗ fugiens inimicos, si equũ, vel gladium violenter de manu clerici accipiat, vt se defendat, nõ incidat ĩ excõicationẽ, quãuis Barth. Brixi. & Tãcre. teneant contrariũ. Sed verius est dictum Petri per rõnem suã, q dicit sic null', sapiẽs diceret hunc peccasse mortaliter, & cũ excõicatio non inferat nisi pro mortali. 11. q. 3. nemo epõrũ, ergo non erit excõicat', qđ not. bene pro multis. Idẽ d. c, si quis violenter includit clericũ, nè ab inimicis lędat, quia si fit violentia, non tñ in. est dolus ẜm Inn. in d. c. nup, duo. n. requirunt. s. animus dolosus, & opus,[h] ẜm not. Io. An. in c. ꝑpetuæ, de ele. li. 6. Similiter socius, quamuis turbatus clericũ impellit, nõ ex deliberatione, sed ex subito motu, non erit excõicatus,[i] vt tenet Ri. in 4. di. 18.[k] facit tex. in S. notãdũ. 2. q. 3. inconsultus calor calumniæ vitio caret, & ob hoc nullã pęnã irrogari oportet. & ꝓpterea dr, Si qs suadẽte diabolo, qđ ꝓpriè no. dolũ, & mortale pctm̃.

27 Nũc restat videre; qs dicat cleric', vel monachus? Rx. ꝗ nomine clerici hic ꝯprehẽditur oĩs habens aliquẽ ordinẽ, ẽt primam tonsurã solũ, vt de æt. & qual. c. cũ contingat, & no. d. Pe.

a Inn.] Vbi supra. & Pa. in dict. cap. contingit.
b Ioan. Andre.] In Mercuria, in regula, delictum.
c Quia comam] Vide infra, iniuria. §. 4.
d Quia de nocte] Pa in c. cum non ab homine, de iudi. in 3 col. putat familiam potestatis posse impunè capere clericũ de nocte incedantem, & præsentare prælato suo, quia hoc facit ad impedienda delicta, quæ fortè pat aũ possẽt committi, quia qui malè agit, odit lucem, c. consuluit, de offi. dele. Quod ẽt tenet Bald. in. l. si quis, C. de episcopis, & cle. adde tũ, ꝗ si aẽt dubiũ vtrum ignorauerit clericum ipsum percutiens, quò ad forum, pœnitentiale stabitur iuramento percutientis. Et si iurare voluerit, non habebitur pro excõicato: Secus, si iurare recusauerit, d. capi. si verò. De hoc est gloss. in Cle. 1 in ver. sic non habita, in fin. de priuil. Fortè tamẽ secus in foro contentioso. Et vide Bald. in l. 2. vltra medium, C. ad Macedon. Et quod not. Imo. in Clem. 1. in 4. colu. vers. iuxta prædicta, de consang. & affi.
e Quia credere debebat] Hoc verùm, nisi ꝓbabilis ignorantia excuset, & exurgat ex more patriæ, qui debet attendi. Nam alicubi laici tempore caloris deferunt tonsurã.
f Qui clericus non est] Sic dicit Archidi. hanc opinionem esse veram, quia non debet iudicari, secundùm quod quis facere intendit, sed secundùm quod fit. Si etiam crederet laicum, & esset clericus, non incideret secundùm Tanc. & Ioan. de Lign. Quia hic non est dolus. Dubitans tamen, an sit clericus, incideret, quasi in dubio dèberet abstinere ẜm supplementum hic. & dicit Bal. in l. ex quacunque, ff. si quis in ius vocatus non ierit, ꝗ si iudex citauit aliquem clericum, quem ignorabat clericum, & quia non comparuit, banniuit eum, & alius occidit eũ, quòd tenetur de homicidio, licèt fuerit statutum, quòd possit occidi impunè bannitus.
g Vt in c. 1. e ti] & ibi gl. 1. & Pa.
h Animus dolosus, & opus,] Ex hoc dicit Ioann. Andr quod nullus incidit in canonem, si quis suadente, per solam attentationem, nisi peruenerit ad actus cõsummationem. Vnde vibrãs gladium, vt percuteret clericum, qui tamen nõ percussit, quia ille ictũ vitauit, non incidit in canonem. Hoc etiam tenet Io de Lig. & Archiep. Flo. Idem Abb. in c. 1 eo. ti.
i Nõ erit excommunicatus] De hoc text. iuncta glos. in c. ex tenore, eod. tit. & hoc quia communio est causa discordiæ. l. cum pater. §. dulcissimis, de lega. 2. & ideo in absoluti. non datur ei iuramentũ ꝓpter periculũ periurij.
k Ricar. in 4. di. 18.] Archi. 11. & q. 3.

de Anch.in c.1.de cle.coniug.li.6.Nomine monachorum, vel monialiũ veniunt hic oẽs professi [a] quãcunque regulam approbatam, & nomine nouitiorum veniunt ingressi religionem approbatam, vt probent, si in ea manere debent, noĩe verò conuersorũ & conuersarum hic veniunt,oẽs,qui mutato habitu se,& sua [b] alicui de religionib.approbatis dedicauerũt ꝑpetuò siue sint masculi, siue sint fœminæ.& licèt gl.in c.quisquis.17.q.4.teneat, ꝙ conuersi, & pœnitentes [c] gaudeant priuilegio clericali, & ꝑ hoc inferatur ab aliq̃bus,ꝙ mulier inclusa,vt totaliter vacet Deo,& eremitæ,qui contẽptis mũdanis, vt Deo vacent,deserta loca inhabitant,& conuersi ecclesiarũ sęcularium,q se,& sua dedicarunt Deo, & incedunt tonsurati, vel mutauerũt habitũ, & intersunt cõiter horis diuinis, & huiusmodi similes, sicut sunt fratres,& sorores tertij ordinis sancti Francisci, qui viuunt in congregatione,sicut cæteri religiosi,ꝙ gaudent isto priuilegio, ita ꝙ verberãs eos sit excommunicatus.Hoc tñ ego non teneo post factũ,sed bene añ factũ,tũ qa non sũt religiosi ꝓpriè,eo,ꝙ tria vota non promittunt vni de religionib. approbatis,& cras pñt esse merè sœculares si volunt, tũ ẽt ꝙ nec sunt conuersi religionis approbatæ, & tex.in d.c.non dubiũ, & alibi non loquitur simpliciter de conuersis sed de conuersis [d] religionis,multominus eremitę,qui causa quæstus,vt sunt cõiter nostri tẽporis, sibi formant habitũ, & illi conuersi ecclesiarũ, q sibi proprietatẽ suorum retinent,& fratres tertij ordinis præfati,qui in domib. proprijs cũ vxoribus,& filijs viuunt,gaudẽt isto priuilegio,ar.ca.duo sunt.12.q.1.& ꝙ no.Host. & cõiter doc.in d.c.non dubium,& Cardin. in Cle. 1. de deci. quæst.1.

28 Postremũ sciendum est quid est inijcere man⁹ violentas,& dic,ꝙ est oĩs violentia,quæ fit personæ, vñ ſm Pa.in c.nuper,e.ti. can. d.c.si quis suadente,ponderat potius effectum violentiæ, quã ipsum modum inferendi violentiã & hoc patet in d.ca.nuper, vbi detinens clericum in custodia publica,vel priuata, vel in domo aliqua, quãuis man⁹ non inijciat,est excõicat⁹, [e] ex quo liberè non pt ire.itẽ iniuriosa man⁹ iniectio absque violentia in clericũ facta, inducit hanc excõicationẽ,vt in c.contingit,el 1. eo.ti.& ibi Ab.2.no.ex quo patet,ꝙ non solùm, q eum percutit ẽt voluntariũ, [f] est

q.5.vbi ponit quasi omnes casus,qui hic habentur, licèt succinctè.

a Omnes professi] quid autem de canonicis. vide not.per Pa.in d.c.non dubium,eod.titu.& in rub.de vit.& hone.cle.vbi de hoc.

b Se,& sua] sec⁹, si aliquam proprietatem sibi retinuissent, quia non gauderẽt secundũ Host.& refert Pa.in d.c.nõ dubium.

c Et pœnitẽtes] Templarij,& hospitalarij & Deo deuoti.

d Sed de conuersis] Et licèt canõ si quis suadente, non faciat mẽtionem de cõuersis, tamen ad eos extenditur. nec obstat, ꝙ est canon pœnalis, vel sumus in materia pœnali, quia respondetur, ꝙ est pœnalis respectu percutientium, & non respectu clericorum. Et vbi concurrit fauor,& pœna præfertur fauori no. gl.in l.2.C de in ius voc. Item qa sentẽtia excõicationis est medicinalia,& de facili obtinetur absolutio,iuxta not. in c.1.eo.tit.li.6. quare &c. Hæc Abb. sed de hac materia,quando concurrit fauor, & odium &c.vide Bal.in l. illud de sa.san.eccle & in l.2.C.de in ius vocan.

e Est excõicat⁹] Si aliqui inimici clerici obsident ipsum in castro, vel in domo,fortè alicuius mulieris claudunt, & non vt illum custodiant, sed vt illi verecundiam faciant,dicit Arch. Flo.ꝙ in obsistente attendenda est intentio,quia si ꝓpter castrum habendũ,& non personam violandam, ꝙ tũc non incideret, secus,si ꝑ personam violandã. & idem dicen.de eo,qui eum claudit causa verecondiæ,quia tunc fit iniuria personę clerici inclusi secũdùm Ioan.de Lign.

f Etiam voluntariũ] & hoc,quia facit iniuriam ordini clericali,& ille,qui eum volentẽ percutit, facit iniuriã,licèt non violentiam. hoc dicit Ge.in c.1.de vi.& ho.cle.li.6, Idem tenet Imo. in l. si verò,in §. de viro.sol.ma.ff. so.mat. & sõ est, qa dato,ꝙ clericus sibi præiudicet in hoc,tamen qa ecclesiæ fit ꝑiudiciũ, cui⁹ hoc est priuilegium, & ordinis clericalis, meritò ille ꝑcutiẽs erit excõicatus.facit quod dicit no.Bar.in l. 1.§.vsqueadeo, ff.de iniurijs,vbi quęrit si quis voluntariè percutitur ab alio, nunquid poterit accusari ad pęnam publicã fisco applicandam, & respondet aut patitur inferri in corpus suũ id, quod de iure pati non põt, vt ꝙ corpus suum scindatur, vel os frangatur & hmõi.cũ.n. sibimet inferẽs talia puniretur, ff. de bo.re. q mor. sibi consci.l.fi.§. si qs aũt. Sic non põt alijs permittere,qa nemo est dñs mẽbrorũ suorũ l.liber homo. ff. ad legẽ Aquil. vnde poterit criminaliter accusari.d.§. vsq;adeo. si verò permittit vt detur sibi alapa, & hmõi, Ex quo non frangit corpus,tunc non poterit accusari ad publicam vindictam l.fi.ff.de iniurijs.subdit etiam Bar.reprehensibilẽ esse consuetudinem Pisanã, quæ habet ꝙ offendens debet se ponere in manibus inimici, qui possit ei facere signum in manu, vel in facie, quia non pñt

sed excõicatus, sed ẽt si clericus seipsum percutit ex ira, vel odio, sicut faciunt q̃ tædio vitæ, vel alia desperatione ducti seipsos interficiunt, vel mutilant, [a] vt tenent cõiter do. in d.c. contingit. Similiter qui spu t, vel aquam, aut aliud effundit super eũ, vel ponit custodes, vt capiant eũ, si exierit de domo. Similiter si vis fiat reb. sibi inhærentib. vt puta equo, cui insidet, vel qd aliud, qđ tenet, eripitur violẽter, aut scinditur, siue frangitur, vt tenet Car. in Cle. 1. de pœnis, [b] ĩ prin. in 6.q. nisi sit [c] res, quam propria autoritate capere põt, quia tunc incidit.

29 Sed qd si solo metu inducat, vt ei aliqd det? ℞. Dir. li. 3. ti. 2. ꝙ nõ est excõicatus. Similiter qui eum in aliqua domo obseruãt solũ, vt ei verecundiam aliq̃ faciant, nec ẽt qui cum dormit, vel non sentit, furtiuè zonam, vel bursam, vel qd simile aufert, quia in hmõi violentia personæ non fit, vel reb. sibi cohærentib. cõcor. Card. in Cle. 1. de pœ. Itẽ nec est excõicatus, qui licèt habeat animũ lędendi, non tñ eum tangit, licèt vibret ensem super caput ei[9], vel si tangit, ei vim non infert, nec lęsionẽ, quia verba sunt cũ effectu accipienda. c. relatum, de cle. nõ residen. nec obest conatus sine effectu, de sponsa. c. iuuenis, & c. adolescens.

30 Vtrũ persequens clericũ, vt percutiat, & ipse fugiens cadit, & lædit, sit excõicatus? ℞. Rod. ꝙ non, nisi quasi coactus, vt euadat, se ꝑcipitet, vel in aliud periculũ se ingerat. sed ego credo, ꝙ sit tutius dicere, ꝙ sit excommunicatus, quia satis manum imponit, & est securius hoc tenere.

31 Mandans ẽt dr̃ inijcere manus, quia, vt dicitur in c. mulieres, eo. titu. is verè cõmittit, [d] cuius mandato, vel autoritate fit. & ideo ẽ excõicatus, si mandatarius clericum percussit, vt in d. c. mulieres. & ibi Pa.

32 Quid si mãdator reuocauit mandatũ, sed ante, q̃ veniret ad notitiã mãdatarij percussit? ℞. licèt Inn. teneat non eẽ excõicatũ, tñ ſm Ber. & Ho. vt refert Dire. vbi s̃. nisi re integra reuocauerit [e] mandatarium, & eũ certificauerit super hoc erit excõicatus, ar. l. si mandassem, ff. man. de proc. ex insinuatione, de rescrip. ex parte decani. hoc etiam tenet Io. 63. di. tibi domino.

33 Quid si post mãdatum mortu[9] est mandator re integra? ℞. ſm Dir. vbi suprá ꝙ licèt mãdatarius postea percusserit, non erit [f] tamẽ mandator excõicatus, quia superstes tm̃ ligatur. 24. q. 1. quodcunque, licèt si notorium sit de mandato, & signa pœnitentiæ non ostenderit, non sit sepeliendus in sacro, nec ecclesia orabit pro eo ratione peccati notorij, vt tenet Host. & Ber. & Inn. Pan. autem in c. a nobis, el 2. eo. tit. videtur tenere, ꝙ nisi mandatarius

se de iure committere in manu inimici per text. expressum in d.c. contingit.

[a] Vel mutilant] facit tex. in c. si quis absciderit, & in c. qui partem. 55. di. & vtrobique per Ge. & Cardin. Alex. vbi voluntariè abscindens sibi membrum non debet ordinari. & sic punitur. Idem tenet Archi. in c. si non licet. 23. q. 5. Non ob. tex. in l. sed si dãni. §. si ipse seruus, ff. de pec. vbi licet seruis ĩ corpus suum sæuire q̃a respondet d. An. in c. ex parte el 2. đ cor. vitia. ꝙ respectu priuati iuris, & actionis licet alicui in se sęuire, nec, ex hoc nascitur priuata actio, vel deductio vnde respectu publici iuris posset puniri, qui in semetipsũ sęuit. l. omne. §. qui, ff. de re. mi.

[b] Car. Cle. 1. de pœnis] In princ. in 6.q. licèt quidam aliter dixerit, & malè.

[c] Nisi sit res] Vt si fugienti, & asportanti res furatas accipiat incontinenti, Non autẽ ex internal. lo aliàs si quis furatus esset corrigiam, vel quid aliud clerico, nõ videtur incidere secundùm Host. quia non fit personæ violentia.

[d] Is verè cõmittit] itellige quò ad peccatum, nõ quantum ad pœnam secũdũ Bar. in l. sed si vnius, ff. de iniurijs. sed procedit iste tex. in dispositione iuris communis.

[e] Nisi re integra reuocauerit] Regula, quæ habet, quod non valet reuocatio procuratoris iudicialis, vel extraiudicialis, si non fuit intimata procuratori. c. mandato, de procur. Imo. post Inn. & Io. And. in c. quidam, de renun. habet locum etiam in maleficijs, quia non sufficit reuocare mandatum de maleficio committendo, nisi intimetur mandatario secundùm Barto. post Guil. in l. si pecuniam. §. si seruũ, ff. de condic. ob can. pro quo est gl. in c. mulieres in gl. fi. circa mediũ, de sen. exc. & ibi doc. cõtra Inno. est & gl. ordinaria in c. cũ qs, in ver. mandato, de sen. exc. li 6. q̃ recitat opiniones de clerico verberato, dicẽs opinionem glos. in d. c mulieres, esse veram, licèt intelligat quantũ ad ecclesiã infligi talem excõicationem, sed nõ quò ad deum, vide ibi Ge. dicentem, ꝙ Inno. non tenuit contrariũ, sed tunc voluit mandantem esse excõicatũ, qñ tã tardè pœnituit, ꝙ reuocare non potuit, aliàs sec[9]. Idẽ tenet Sali. in l. non ideo min[9], in 7. co. ver. q̃ro. 4. C. de accu. vide latè Ang. de Are. in tra. mal ĩ ver. Sẽpr. mand. in 9. co. & Fel. in d. ca. ex par. dec. Ioan. An. dicit, ꝙ est excõica. quò ad ecclesiam, sed non quò ad Deum.

[f] Non erit] Quia mandatum morte extinguitur ff. mandati. l. inter cæteras. § 1. & c. relatum, & ca. licèt, de of. deleg.

habuerit

habuerit notitiam de eius morte, erit excommunicatus & si pœnitue it [a] in morte; & est tutius, licèt de rigore iuris non sit excômunicatus, cum in veritate mandatũ reuocatũ fuerit morte, vt not. idem Pa. in di. ca. mulieres.

34 Quid si non mandauit, sed dixit aliqua verba dolosè, vt inducat ad percutiendum? ℞. q̃ si talia sunt verba, quæ cooperētur mãdato, vel consilio, puta dicit, faceret mihi singularem consolationẽ, vel sem per vellem ei bonum, qui percuteret, nulli dubium, q̃ si sequitur percussio ex hoc, erit excommunicat[9], vt in d. c. mulieres no. quia non refert quid ex æquipollentib. fiat. vnde, vt refert Barto. in l. si quis mihi bona. §. pater Seio, [b] ff. de acqui. hæ. q̃ dominus verberatus à quodam dixit coram famulis suis, nisi aliud de tali audiero ante, quàm domum reuertar, ero malè côtentus, propter q̃ famul[9] interfecit percussorẽ; fuit punitus ipse domin[9] de homicidio. & propterea dicit Pan. in c. ex literis, de exce. præl. q̃ non refert, an directè, vel indirectè aliquid consulatur, vt probatur in d. c ex literis, in episcopo q̃ dixit omnes dicunt, q̃ malum est si euaserit, cui homicidium imputatur & facit ad hoc l. certum, ff. si cer. pe. & l. cum quid, eo. ti. facit, quod no. Bal & Ang. Raph. & Imo. in l. quid ergo. §. pe. ff. de le. 1. qui volũt q̃ instigãs, & sollicitans aliquem, vt percutiat, sit excõmunicatus, si sequatur percussio. [c] Secus autem, sunt talia verba, quia non erit excommunicatus.

35 Cooperans auxilio, vel consilio non solùm est excommunicatus, sed etiam prohibere valens, si non obuiat, nè verberetur. cap. quanta. eodem titu. quod indubitatum est s̃m oẽs in eo, sub cuius potestate est verberãs. [d] In alijs aũt, q̃ non hẽnt ex officio, si non prohibẽt dolosè, similiter ẽ indubitatũ, q̃ sunt excommunicati. Si verò hoc non facit dolosè sed quia non vult se immiscere rumorib[9], vel ex timore, vel negligentia non prohibet, tenẽt communiter do. q̃ nõ est excommunicatus in d. c. quãtę, vbi Io. An. [e] in nouella dicit notabile verbum, In hunc, inquit vel alium canonẽ nullus incidit, nisi sit in dolo, ar. ff de adul. l. pe. ff. de sicarijs. l. 1. Idem Ioan. de Ligna.

36 Sed quid de clerico, qui volũtariè subijcit se verberibus, an ipse sit excommunicatus? Respon. q̃ non, vt tenet Panormi. in c. contingit, el 1. nec obstat, quia non obuiat, quia non facit dolosè, sed in satisfactionem, & vt maius fortè malum euitet. nec etiam obstat, quòd participat in crimine, quia secundùm Ioã. And. in c. de lictum, de reg. iu. lib. 6. in Mercurialibus, talis verberans vno impetu plures ictus dat, & est solus excommunicatus vna excôicatione, quia pro vno facto habetur, hoc idem nota. Bartol. in l. nunquam, ff. de priuat. delictis, & quod sit verior opinio, patet in dicto capitulo, contingit, vbi dicit textus excommunicandum talem clericum.

37 Ratum habens, quod aliquis noĩe suo iniecit manus violentas in clericum, est excommunicatus, quia ratihabitio [f] mãdato comparatur: secus, si non sit factum nomine eius, quia licèt ratum habeat, non tamẽ est excommunicatus, quamuis pecces mortaliter, de senten. excommu. cap. cum quis, lib. 6.

38 Quæritur, verũ præfati inijcientes manus in ecclesiasticam personã sint semp à sede

a Etiam si pœnituerit in morte] Et si quæras, qd operabit excõica tio hoc casu, cum iste iam sit mortuus? Dico, q̃ potest operari quò ad corpus, qa nõ sepelietur in cœmeterio, vel si fuit sepultus per prius, idem exhumabitur, Ar. in c. sacris, de sep. Nam per excõicatione n non solũ inficitur anima, sed & corp[9].

b §. pater Seio] Vide tu sex pulchras limitationes, quas ponit do. Iaso in l. 1. in 6. & 7. col. C. de ser. fugiti. & notas, quia erũt vtiles pro adiuuando aliquẽ à morte corporali.

c Si sequatur p̃cussio] Ad hoc etiam facit ca. si. de homi. li. 6. vbi si mando aliquẽ verberari, & ille mãdatarius occidit, teneor de homicidio, ex quo fui in culpa mandando.

d Est verberãs] Vt filius, seruus, subditus. Et de his vide similiter Insti. de iu. & iu. in §. iuris præcep.

e Vbi Io. And] de hoc plenè infra, excõmunicatio 7. casu si per totum.

f Ratihabitio] Dicit Pa. in d. ca. mulieres, q̃ non oĩa gesta nomine meo possum rata habere, nam quædam sunt, q̃ possunt per aliũ explicari, vt vulnera, homicidia, & similia. Et in istis ratihabitio trahitur retro. d. c. cum quis. l. 1. §. deiecisse, ff. de vi, & vi ar. quædam sũt, quæ nõ possunt per aliũ explicari, vt adulterium carnis, delicta &c. Et in istis nõ hẽt locũ ratihabitio vt dicit gl. & benè ĩ d. l. 1. §. quoties, Et in capit. sciãt cũcti, de ele. li 6. Et per Ci. in l. non ideo minus, C. de accu.

ſede apoſtolica abſoluēdi? Rñ.ꝙ diſtinguendū eſt iter iniuriā leuem,mediocrem, & enormē,ᵃ vt pro iniuria leui quilibet eṗs poſſit abſoluere iure ſuo autoritate.ᵇ c.pueniit,eo.ti.ꝑ iniuria verò mediocri non pōt eṗs abſoluere, niſi priuilegiatos,& ꝙ ſint,not.in ca.ſi verò,el 1.eo.ti. & in c.qm̄, de vi. & ho.cle.vbi hoc eſt priuilegium clericorum ᶜ cōiter viuentium,& clauſtralium. In iniuria autem enormi regulariter nullus p̄t abſoluere citra ſedē apoſtolicam,vt in d.c.ſi qs ſuadente, vel legatos eius,de quo vide,legat⁹.§.4. niſi in caſibus,de quib.infra.§.48.

39 Sed nunquid inferior eṗo,qui habet quaſi epiſcopalem iuriſdictionē, poterit abſoluere, ſicut epiſcopus pōt in iniuria leui, vel mediocri?Reſ.ꝙ cōiter teneẗ ꝙ non,qa dictū ca.peruenit,loq̄tur de eṗo, & nō de inferiori, qa dicit frater nitati: nā inferiores dicunẗ filij,vt in c.quā graui,ᵈ de cri.falſi. Fallit hoc in habētib.autoritatē epiſcopalem a papa, quia pn̄t ſicut epi quoſcunque in foro pœnitētiali abſoluere. Similiter fallit ī p̄latis religioſorum quorūcūque,ꝗ ſi ſint ſacerdotes,pn̄t abſolueꝛ ſibi ſubditos ſe ad inuicē ꝑcutientes, dūmodo iniuria nō ſit enormis, vt in c.cū illorū, e.ti. & extenditur iſtud priuilegiū ad magiſtrū, & fratres hoſpitalis Ieroſolymitani,vt in c.canonica,e.tit. ꝗ poſſūt abſolui a ſuo priore,ſi pſbyter eſt, & dicitur ille prælatus, qui non habet ſuper ſe maiorē in conuētu,non autem ille prior triū,vel quatuor,ꝗ qui inſtituitur & amouetur ad arbitrium ſuperiorum,niſi ſup hoc habeat priuilegiū ſpāle,poteſt tñ eṗs committere hanc autoritatē abſoluēdi inferiori,vt no.in c.ſi.de of.or. & ſimiliter p̄lati religioſorum,cum illud competat eis ex priuilegio rōne dignitatis,vt in c.eis quib. de of.or.in tex & ī gl. & c.ſi.de of.dele.loquitur, quādo commiſſio ſit ratione ꝑſonæ,quod bene no.pro limitatione.d.c.ſi.

40 Sed quid ſi prælatus ꝑ dictorum religioſorū non eſt ſacerdos, vel eſt excōicatus,vel mortuus,vel aliter impeditus?Reſ.ſecundū Ho.ꝙ in defectū ipſius ſem per ē ad epiſcopū ꝓprium recurreñ.vt patet in c. monachi & c.cū illorū,& c.canonica,e.ti.& concor.cum hoc Fed.in quodā conſi.& Ge.in d.c.religioſo,de ſen. exc.li.6.ꝑp̄ rationē, nè euagandi &c.Sed Pa.in d.c.monachi tenet contrariū in religioſis exēptis,& dicit ſimiliter in cōtrariū facere no. per Io.An.in reg.ſciēti,ᵉ de re.iu.ī mercurialib. & hoc credo verius per ca. pe.de of.or.& tex iuncta gl.notabi.in Cle.pe.de ſen.ex.Ibūt ergo ad papam,de quo vide infra exemptus.§.6.

41 Quis abſoluet abbatem excommunicatū ꝑ iniectione?Reſ.Pa. in c.vniuerſitatis,ꝙ epiſcopus,vt in c.monachi, niſi iniuria ſit enormis,vel niſi ſit exemptus.

42 Vtrū ſi regularis percutiat regularem alteri⁹ clauſtri, prælatus percutientis poſſit abſoluere? ᶠ Reſ.ſm

a Et enormem] Enormis percuſſio eſt,ſi effodiat oculos,ſi vulneretur,vide ſupra enormis,v de in §.atrox, Inſti.de iniurijs, & Pan. in cap.cum illorum, eodem tit. Leuis autem eſt, ſiquis ponat manum i clericum malo animo,vel accipiat eum per veſtem. vel iudicabitur arbitrio boni viri,ſimiliter, & mediocris. & quæ ſit iniuria enormis. vide Ricar. in 4.diſt.8.ar.12. q.1.

b Autoritate. c. peruenit] Adde Lap. all.77. dic. epiſcopum poſſe abſoluere excōmunicatum, ꝗ dedit maxillatā vni canonico eccleſiæ, quia non dicitur enormis iniuria.

c Priuilegiū clericorum] ſuetlli guntur etiam oſtiarij,officiales, & ſerui. Panor. ibi in d.cap.quoniam.

d C. quam graui] Vide ibi de materia, ſcilicet de ſtylo Romanæ curiæ, ꝙ appellatur epiſcopus frater.& ꝗd, quando cardinalibus papa reſcribit.

e In regula ſciēti] Secunda quæ. vbi dicit exemptum non poſſe renunciare priuilegio fori ſine licentia papæ. Idē tenet Abb.in ca. pe. de offi. ordi. & ad hoc eſt cap. ſignificaſti,de foro compet.

f Poſſit abſolue re] Ricard.in 4. diſt.18.ar.vltim. quæ.3. dicit,ꝙ ſi fuit percuſſio enormis,tunc remittitur ad papam.Si non fuit enormis,tūc aut fuit facta in clauſtro proprio,aut extra. ſi ſic,tunc fiet abſolutio ꝑ prælatum proprium,& aius, ꝗ paſſus eſt iniuriā d.capi.cum illorum.Quod ſic debet intelligi ſecundum Hoſt. ꝙ prælatus illius,ꝗ percuſſit,iuramētum recipiet, & abſoluet, & ſaltē ſemel percutiet, vt ſeruetur forma conſueta.prælatus verò ꝑcuſſi ipſum percuſſorem verberabit,quia prælato percuſſi ſatisfieri debet de iniuria ſuo ſubdito irrogata, & monaſterium percuſſoris nō tenetur, quia delictū perſonæ non debet in detrimentum monaſterij redūdare capitu. cum venerabilis.§.in ſuper,ꝗ de excepti. Si autem vnus alteri vicē ſuam committere vellet,hoc facere poſſet,& cōgruū videretur. Si autem percuſſio ſit facta extra ſepta monaſterij tūc dicendū eſt, vt in §.ſequen. licèt Ri. vbi ſupra ſtatim q.2. ſit cū d. Hoſtien.ſ. ꝙ ꝑ epiſcopum ſit abſoluendus. Sed plus placet opi. Abb.maximè hodiernis temporibus,& quia Ric. dicit eam probabilem. Fallit tñ,

ſi

Pa.in d.c.cũ illorum, cum Host.& Ber. ꝙ debet aduocari prelatus percussi, non vt absoluat sed vt iniuriam remittat, aliter absolui non dẽt,& illud veri⁹, licèt do. Ant. teneat. ꝙ ambo debẽt absoluere, vel committere vnus alteri vices suas.

43 Vtrum regulares extra claustrum se pcutiẽtes possint similiter absolui? Res.ꝙ licèt Host.dicat ꝙ non, ego teneo cũ Pa. in c.cũ illorũ, ꝙ eorũ prælat⁹ poterit eos absoluere. quia dictũ ca.cũ illorum,& ca.canonica, loquuntur indistinctè, nec repetunt,[a] in claustro.

44 Sed quid si regularis ꝑcusserit clericũ sęcularem suæ, vel alterius diœcesis? Res. ꝙ proprius eps̃ absoluet eũ in eo casu,[b] in quo posset clericũ suũ, si pcussisset aliũ, absoluere, vt in ca. religioso, eo.ti lib.6.& non ꝓprius prelat⁹ suus, nisi sit exemptus taliter, ꝙ ẽt rõne delicti non possit conueniri nisi sub suo prælato, qa absoluetur a suo plato de consensu episcopi.[c]

45 Queritur, quid tenendũ sit de monialib. quæ se inuicem percutiunt? Resp. ꝙ absoluentur ab epo,[d] in cuius diœcesi sunt earũ monasteria, & hoc non solũm nõ exemptæ, sed etiã exemptæ, ita tenẽt communiter doc.[e] & gl. in c.de monialibus, e.ti. nisi aliud habeãt priuilegium.

46 Quid de sororibus sanctæ Claræ & sancti Dominici? Res. Pa.in d.c.de monialib⁹, dubitat, an possint absolui a suis platis sed hodie clarũ est per priuilegia ipsarum, ꝙ possunt.

47 Vtrum nouicius, qui in iecit manus violentas ante nouiciatũ, possit absolui a suo prelato? Res. ſm Io.An. in c.cũ illorũ, extra de sen. ex.& Ge.in d.c.religioso, ꝙ Ab. non pt̃ absoluere nouiciũ tpe nouiciat⁹, nisi sit expressè, vel tacitè ꝓfessus, & licèt Inn.& Ho. in d.c.monachi, & Arch.in d.ca.religioso, videant̃ tenere contrariũ, s.ꝙ possit, tñ eos limita, qñ percussio fuit facta tempore nouiciat⁹, non ante, nisi sint priuilegiati.

48 Quid si nouici⁹ pcutiẽs in nouiciatu, & absolut⁹ egrediat̃? Res. ꝙ si egrediat̃, nisi se repñtet, q̃ primũ cõmodè poterit ei, q de iure eũ absoluere poterat, incidet in eandẽ,[f] vt in c.eos, e.ti.li.6. hæc oia locũ hñt, qñ iniuria ẽ leuis, vel qñ est mediocris, vel grauis, nõ qñ iniuria ẽ enormis, qa a papa solũ, vel ab ei⁹ legato[g] pñt absolui, vt in c. ad eminentiã, e.ti.iũcto.c.cũ illorũ, e.ti. qñ ãt iniuria dr̃ enormis, vide s. enormis, qñ verò grauis, vel leuis, aut mediocris, relinquit̃ arbitrio iudicis ſm Pa.i c.peruenit, e.ti.

49 Quærit̃, in quib. casib. expressè conceditur episcopis, vt ab enormi, vel graui iniuria absoluant? Res ꝙ in 7. casibus.

50 Primo in articulo, vel periculo mortis constitutio, vt in d.c.si quis suadẽte, & d.c. nõ dubiũ, & c.ea noscit̃ § fi.& c qd̃ de his eo.ti.nec solũ eps̃, sed q̃libet sacerdos ſm modũ, de quo supra absolutio 3 §.16.& qs dicat̃ in periculo mortis, vide mors. §.6.

51 Secundus in habente legitimũ impedimentum, pp qd̃ non possit adire papam, vel alium qui ptãtem habeat absoluendi, vt in c.de cætero.& in ca.quod de his, eo.& in capit eos, eod.lib.6.& quid sit legitimum impedimentum? Res. ꝙ est omne, qd̃ arbitrio boni viri rationabiliter impedit, vt puta quia habet capitales inimicitias. d. c.de cætero, etiam ex culpa sua l.nec timore,[h] ff.quod me.cau.de spon.veniens, vel r. vel est infirmus, vt in c.quod de his, eo.li-

[Left margin notes:]

ex illa percussio esset facta cũ scãdalo, quia tunc ad papã esset remittendus, quia propter scandalum percussio facta est enormis.

a Nec repetunt] Dicit tamen Io. An. quandoque fecisse seruare, ꝙ episcopus commisit abbati, & erit securius.

b In eo casu] puta quia leuiter ꝑcussit, eod. titul. peruenitur, vel ẽ debilis, vel delicatus, eod. ti. mulieres, & c.ea noscitur, vel est æger, vel in mortis articulo, eod. ti. quod de his, vel habet capitales inimicitias, e.ti.c.de cætero.

c De consensu epi] Ri.tñ in d.di. 18. quarti, ar. vl q.4. dicit, ꝙ talis sit a papa absoluendus pp scandalũ ex quo videtur eẽ facta enormis nec valet. ꝙ episcopus absoluit, vt c.de monialibus, de sen.excõ. quia illud facit eps̃ vt papæ delegatus. Tu dic, ꝙ opi. summæ procedit, quando nõ est exortum scãdalum, vt quia nullus est pñs, vel valde pauci, ex quibus scãdalum non generatur, opin.autem Ric. quando exortum est scandalum.

d Ab epo] Hoc faciet autoritate apostolica, & tãquam delegatus eius absoluet ꝑ d.c.ſm gl.ibide. & si monasteria sint sub diuersis diœcesibus, vnus

[Right margin notes:]

episcopus vices cõmittet alteri.

e Cõiter doc.] Pa. ibi multa iura ad hoc alleg.

f Incidit i eadẽ] Nè illudantur ecclesiasticæ censuræ, & vt satisfaciant læsis.

g Vel ab eius legato] Examinãt Pa in d.c ad eminentiam, & dicit, quod hæc opi. s. quod legat⁹ possit absoluere ab enormi iniuria ẽ cõior, & benignior, & Gemin. in c.eos.§.i eod. ti. li. 6.

h Nec timore] Ibi habetur, qd̃ succurri ut ex illo edicto adultero, & furi, quia mortem timuit, & sic patet, quòd ex culpa sua.

a Se repræsentent] Aliàs incidêt in eandem speciē non numero, vt. f. fit eiusdem naturæ ficut prima, vt puta si erat ab homine, erit ab homine, si a iure, erit a iure d.c.eos, eod. tit. lib.6.secus, si haberent perpetuū impedimentum, quia nō esset eis iniungendum, vt se repræsentarent.
b Exceptis senibus] Qui autē dicantur senes Io. de Saxo. dicit, q quò ad generationē, & quò ad potestatem adoptandi dicitur senex maior 60. annis, ff. de adopti. l. si paterfam. ab hoc modo dicitur senex. quò ad excusationem munerum personaliū, maior 70. annis, C. qui ætate. l. fi. li. 10. iuncta. l. 2. §. fi. ff de dec. ergo maior 70. annis excusabitur ab onere itineris, ēt si fortis ad ambulandum propter periculum mortis, quia senibus mors est in ianuis secūdū gl. in proœ 6.
c Secundū ei' cōsiliū] Hoc tamen erit in arbitrio episcopi, scilicet si videbitur ei, q non posset sustinere laborem.
d In mulierib.] Quia periculosū est mulierib. itinerare, & immiscere se cœtibus virorum. d.c. mulieres, & dicit Pa. q non distinguitur, an sit fortis, vel debilis, nupta, vel innupta.
e Nec distinguo]

cèt non sit periculum mortis, vel est pauper non mēdicans, qui viuit ex artificio, qđ non pōt in via exercere, vel si mendicans sibi, vel vxori, vel alteri subueniebat, quod alibi non poffet: secus, in mendicante, q solū sibi habet prouidere, qa si eundo, & mendicādo posset necessaria inuenire, non posset absolui, vt not. Pa. in c. ea noscit. eo. vel est multū senex in d. ca. qđ de his, & not. in c. quanuis, eo. ti. & hmōi, iponetur tamen eis, vt cessante impedimento se repræsentē. a exceptis senib. b quia senectus nunquā deficiet, & licèt videāt fortes, tamē qa periculū est absoluentur ſm Innoc. & Hos. in d. c. quod de his. de istis impeditis dic vt supra absolutio. 3. §. 16. cum se..
52 Tertius in nobilib. magnæ potentiæ, qui non pnt terras suas relinquere, priꝰ tamen ante, quā absoluantur, intimanda est eorū conditio summo pontifici & secundum eius cōsilium c absoluentur, nisi sit periculū in mora. c. mulieres. §. 1. cū gl. eod. tit.
53 Quartus in mulierib. d cuiuscūque cōditionis sint d. c. mulieres, & qualitercūque pcusserit, ēt atrociter.
54 Quintus in his, q sui iuris non sunt, sicut sunt filij fa. serui, & huiusmodi, etiā si filius habet & ipse familiā. & hoc intellige in iniuria mediocri simpliciter, in enormi verò non pnt absolui, nisi fecerint in fraudem, vel nisi qn dñs, vel paterfamilias non existēs in culpa ex eorū absentia graue dānū incurreret, quia tūc pōt

etiā ab enormi absolui, nisi sit scandalū, vt no. in c. relatum, eo. ti. Nec distinguo e in filijs familias secundūm Pa. in d. c relatū, & placet, qa sufficit, q non sint sui iuris, vide infra § fin.
55 Sed an hoc idē erit in viro, q in fraudem vxoris fecit, vel in liberto? Ref. gl. in d. c. relatū. q non quia cum hoc edictum sit prohibitoriū, non extēditur nisi ad expressè exceptos, ar. ca cum illorum, e. ti. & no. Pa. in d. c. relatum, Host. tñ ibid. tenet, q idem erit iudicium sicut de supradictis, quia tales ꝑsonæ non sunt sui iuris, & placet mihi d. c. mulieres, quando patronꝰ, vel vxor graue damnum pateretur propter eorum absentia, ar. d. ca relatum. Cum autem efficiūtur prædicti sui iuris, vel liberi, tenētur se præsentare apostolicæ sedi.

An habeāt familiā, vel ne, vt distinguebat Ioan. An. Pa. tamen nō facit in illo textu mentionem de filijs, tamen in his fortè eadem rō videtur, quod tñ non admittit gl. in viro, de quo in §. seq. istis tñ seruis, cum episcopus absoluit, aliā satisfactionē pro labore itineris dēt imponere, vt est tex. ibi.

56 Sextus in iuuenibus, nec distinguo, an sint sui iuris, vel non, siue sint diuites, vel non, quia simpliciter non tenentur ire, qa eorum itinerario periculosa est, vt no. Pan. in d. c. ea noscitur. impedimento tamen iuuentutis sublato tenentur se præsentare Papæ, vt no. in d. c. quanuis.
57 Septimus in ostiario, vel officiali, qui prætextu officij arcendo turbam percussit clericum, vt not. in c. Si verò, el. 1. e. ti. hoc intellige verum in mediocri, non autem in graui percussione, vt no. ibidem, & hic accipio grauem pro enormi, mediocrem pro graui, nam secundūm Monalc. inter enormem & leuem est media, quæ grauis dicitur, quæ (vt dixi) arbitrio iudicis æstimabitur ex qualitatibus, & circunstantijs, ff. de ver. bonorum obliga. l. continuus, & de voto, c. quod super his. Aduerte etiam hic, q si officialis lacius aliter, quām arcēdo turbam iniecit manum in Clericum, quòd nō potest absolui nisi a Papa, qualitercunque leuiter percusserit, quia iniuria est grauis, quia vsurpat sibi iurisdictionem in clericum, ita not. Panormit. in dicto capitulo si verò, & ibi text. apertus, quod verùm intelligo, quando hoc facit tanquam officialis. Secus, si percusserit tanquam persona

a Doli capaces] Quia aliàs nō in cideretur.d.ca.1. eod titu.
b 20.dies]In q. bus delibĕretur & super literis. Sic. 3-q.3 offeratur.& de cle.exc. mi illud,& ff. ex qui cau ma.l.hostibus. § fi.
c Resignauerit] Illis, qui prodesse possunt, non obesse,3r.21.q.5.hoc videtur, sm gl.in d.c. dura.
d Non erunt excōicati]Excōicatione per diœcesanum lata, sed ubi à domini Papæ incurrunt, ve in c. ad falsariorum,de cri.fal.si vtantur eis.
e Ipso facto]Secundū Innoc.& Host. p illud verbum, Decernim⁹ innodatos, in d. ca.ad falsariorū, vbi etiam priuati sunt officijs; & beneficijs.
f Ipso iure]Per verbū, maneant excōmunicatio-ni subiecti.& nota ꝙ ic loquitur de illis,qui vtuntur literis falsis ab alio impetratis: Mitius tamen puniuntur isti, quā per se impetrantes,ita tamen, ꝙ malitia consideretur potius, q̃ negligentia. & secundu Ho.etiam si quis vteretur ignoranter, non excusaretur, quia p illos intelligere debuit, si autem falsitas erat ita latens ꝙ deprehēdi de facili nō poterat; excusat, si debitam adhibuit diligētiam, quā potuit,nec p cepit. Alioquin

sona priuata,quia nisi esset iniuria grauis, nō esset mittendus ad Papam.

58 Octauus,pueri impuberes,q doli capaces ^a percusserūt,vt in c.1.eo.ti.siue ante pubertatē petant absolutionem,siue post c.fi eo.ti.nec tenentur se præsentare cessante pueritia,d.c.fi.& cap. quanuis, quia nihil dicitur de iuramēto,& c.quanuis, excipit pueros, vnde dicit Pa.in d.c.fi. ꝙ beneficium semel indultū minori, ex quo cœpit habere locum, non extinguitur per superuenientiam maioris ætatis. Quod nota.

Casus.11.est in c.quærenti,de of.deleg.contra inobedientiam sententiæ delegati vltra annū, de quo dic, vt supra, Absolutio,secundo in prin.

Casus 111. est in c. dura de crimine fal. vbi excōicati ex gñali sñia suorum diœcesanorū habētes literas apostolicas falsas,nisi infra 20.dies, ^b post, quā cognouerint se habere literas falsas,illas destruxerint aut resignauerint ^c illis, nō possunt absolui post lapsū dictorū.20.dierū, nisi a sede apostolica,vel de ei⁹ speciali mandato,aliqui tñ tenēt, ꝙ isti 20.dies incipiūt currere a die notitiæ, s. ꝙ habēt pdictas literas falsas vt Ho.sed Pa.in c. ad falsariorū,de cri.fal.tenet, ꝙ incipiunt currere a die excōicatiōis ,platę p ordinarios contra tales, ita ꝙ nisi illa p’ æcesserint, nō erūt excōicati,& ^d hoc credo verius saltē post factū,& hac ēt sētentia ligātur, si excōicatio pcesserit, quamuis ipsis lite-

ris falsis non fuerunt vsi.

1 Quid de falsarijs litterarū apostolicarum? Resp. ꝙ oēs tam clerici q̃ laici, qui per se, vel per aliū vicium falsitatis,exercuerint,cum fautorib.& dfensorib. suis sunt excōicati ipso facto, ^e & hodie p processum annualē factū in die cœnæ domini non pñt absolui citra sedem apostolicam:necnon falsarij supplicationum gratiam,vel iustitiam concernentiū p pontificē, vel vicecancellariū, aut regentem officiū cācelariæ signatarū.

2 Verū vtentes literis apostolicis, falsis sint excōicati ipso iure? ^f Res. ꝙ sic, si sunt laici tñ poterunt absolui a suis ordinarijs,vt patet per c.a.d f.lsariorū,de crim.fal. clerici verò non sunt excōicati,secundū Pa.in d.ca ad falsariorū ^g quāuis Hosti. teneat contrarium.

3 Verū corrigētes literas papæ sint excōicati?Res. sm Ho. ^h in ti.de cri.fal.§.qualiter,ver.sed hodie vt recitat Pan.in c.ex literis,de fi. inst.ꝙ sic, ēt si vnā figuram siue literā,vel ēt dimidiam abraserint, deleuerint,aut cancellauerint, addiderint, vel diminuerint, cōpleuerint,vel mutauerint, sine licentia illius,ad quē spectat post q̃ litera est bullata,vel signata tnec pñt absolui citra sedem apostolicam, posset tñ impetrans totam literam lacerare,seu bullā si illa non vult vti ^i ex quo patet,ꝙ etiam simplex notarius, q literas apostolicas scripsit,non potest illas corrigere, postquam sunt bullatæ, vel signatæ sine licentia officialis ad hoc deputati,hoc tamen,& bene ^k limitat Ric.in 4. di.10.art.12.q.4.verum,si talis abrasio vel correctio,seu mutatio fiat,vt bulla,q̃ an-

non excusaretur c Ioannes,& c.fi. de homi.
g In d.ca. ad falsariorū]Hoc patet,quia puniuntur priuatiōe beneficiorū,& officiorū.& habetur hæc pęna in c.dura,& vide Alb. in d.ca. ad falsariorū,qui declarat illa duo. c.
h Secundū Ho.] Qui dicit, ꝙ ēca non lacæ sinę in curia,nō allegat aliquod ius.
i Si illa nō vult vti] Quia quilibet pot-ll iuri sibi renonciare, & fauori.
k Hoc tamen,& bene &c]Idē tenet Asten libr.7. ti.1.v-rfi.149.casus,in fi.dat exemplum,de litera citatoria data 1 du centis annis, q̃ si tota caderetur & de nouo scriberetur,non posset apparere vti-lis pp bullā, q̃a increatione noui papæ aliquid circa bullā mutatur. & sequitur Feli.in c 2 de rescri.in ver.stylus curiæ,ad fi.& allegat Allen. vbi supra & Ri. in 4. di.18.art 11.q.4. & etiam Archie. Flo.2.par.3. partis,tit.6.& Fran. de Platea,trac.restit.in versi excōicatio, secūdo.§. 32.ver 3.ista ex-

te

catio hodie ponitur in processu annuali.

a Efficiatur vali da] Puta, quia di cebat, post triennium minimè valituris, & ipse ap ptauit per quinquennium, &c. si aut quis ioco permutaret literas inuentas, & ad nihilum vtiles, videtur quod non esset excõicatus.

b Secundũ communẽ lecturã.] Al text. i. c signi ficauit. Quam et tenet Archi. in c. si quis episcopus in consil. 11. q. 3.

c Tertiò quod sponte] No. spontè, quia excludit vim absolutã. & non conditionalem.

d In diuinis.] Scilicet in ecclesia, vel extra secũ dũm Alté. vbi su pra casu. 31.

e Qui faciunt enormia] puta prædones inuenerũt ecclesiam apertam, & neminem resistentem.

f Ioan. de Li.] & Pa. in c. si de fur. & c. conquestus, ale so com. Alté. li. 7. ti. 2. Item dubitatur de violatoribus, & addit sm Rodo. quod etiã esti actores occulti sunt excõicati. Aduerte, quod deflorans monia lé, licèt auferat rem sacram de sacro, s. virginitaté de muliere sacra non incurrit excõicationé ipso iure, nisi violenter opprimat vel nisi episcopus in consecrando eas phibeat omnes cũ ipsis carnaliter commisceri sub pœna excõicatiõis latæ sñia certũ erit eos esse excõicatos, quia carnaliter eas cognoscit, hæc Alt. vbi supra & nie te Ri. Adde secũdo sm eundem, quod allegat Rai. quod si quis cõmittat aliquod enorme in ecclesia, ut cipiendo corpus Christi de altari vel in ore retinẽdo, dũ cõicat pp sortiarias, vel chrisma, vel crucẽ frangendo, sit excõicatus. d. ca. conquesti, & ca. oẽs. 17. q. 4. sed nõ tenet hoc posse dici ab sadu hanc opinionem esse veram ad terrorem.

g §. hac autori tate] vt patet in c requisiti, de test.

te erat inualida, efficiatur valida [a] vel si erat vtilis, fit magis vtilis.

4 Vtrũ impetrans literas dñi papæ tacita veritate, vel suggesta falsitate, sit excõicatus? Res. Ri. vbi supra. q. 3 quod licèt sit falsarius, non tñ est falsarius literarũ dñi papę, quia veras literas impetrat, & idõ non ẽ excõicat[e].

5 Vtrũ recipientes literas apostolicas existẽtes ipsi in curia de manu alteri[s], quã Papæ, vel officialiũ ad hoc deputatorum sint excõicati? Res. quod sic, si sunt laici, vt in d. c. dura. attamen secundũ Io. An. & Pe. de Ancha. in d. c. dura, quia quotidie fit contra, non ligat.

Casvs iii. est in ca. significauit, e. ti. vbi excommunicantur clerici, q participiãt in diuinis officijs tã in ecclesia, quã alibi spontè & scienter cum excõicato a Papa sententialiter, vel iudicialiter, secundũ communẽ lecturam, [b] licèt gl. ibi aliter sentiat, ex quo collige, quod quinque requirũtur, vt ista excõicatio incurratur. Primò quod sint clerici. Secundò quod scieter. Tertiò quod spontè. [c] Quartò quod in diuinis [d] participent. & quintò quod ille, cum quo participãt, sit excõicatus a Papa iudicialiter. & isti nõ possunt absolui nisi a Papa vt in d. c. significauit.

Casvs v. è in c. tua nos, eo. ti. vbi oẽs incẽdiarij propriè dicti post, q̃ fuerint publicè excõicati & denunciati, non põt absolui citra sedem apostolicam.

Casvs vi. in c. conquesti, eo. ti. vbi effractores cum spoliatione ecclesiarũ, post, q̃ fuerint denunciati, non põt absolui nisi a sede apostolica. Pro cuius casus & præcedentis maiori euidentia est sciendum, quod incendiarij & effractores ecclesiarum cũ spoliatione sũt excõicati ipso iure, sed incendiarij aliorũ locorum non, nisi excõicentur vel p statuta, vel aliomodo. Ante tamen denunciationẽ non sunt mittendi ad sedẽ apostolicã. Sed si aliqui prædictorũ denuncientur excõicati publicè, tunc non põt absolui nisi a Papa sm communem & veram opi. in d. c. tua nos. & c. conquesti.

1 Qui dicantur incendiarij propriè, vide infra Incẽdiarius, in principio.

2 Qui dicãt effractores? Res. quod sunt illi, q dolo malo, aut p iniuriã violenter parietẽ fodiunt, aut vitreã fenestrã frangũt, seu serraturam vel ostia, vel cardines, seu vectes, dum tenent ostia firmata, aut ipsum tectum ecclesię, secundũ Arch. Alij, aũt qui faciũt enormia [e] in ecclesia, vt rapiendo corp' Christi, & huiusmodi, frangendo calices, & similia, non sunt effractores propriè, nec excommunicati ipso iure secundũ Ho. & Io. de Li. [f] nec etiam si excommunicarentur, & denunciarentur, essent mittendi ad Papam, sed possent ab illo, qui eos excommunicauit, absolui, oportet ergo, quod spoliatio fiat cum effractióne, vnde sola effractio p se, nec sola spoliatio facit aliquẽ incidere in hunc casum, vt denunciatus sit mittendus ad Papam, quod no. quia pauci aduertunt, sed sic est, vt in d. c. conquesti.

3 Sed nunquid hic noie ecclesiarũ veniãt monasteria, & loca pia? Rx sm Pa. i d. c. tua nos, quod sic, & facit tex. 54. di. §. hac autoritate. [g] Rõ est, quia ista excõicatio principaliter est in fauorẽ ecclesiarum & ideo latissimè accipitur respectu ipsarum, licèt alias non veniant monasteria, neque pia loca noĩe ecclesiæ, quia in iure ponuntur vt diuersa, vt patet in c. sciãt cuncti, de ele. li. 6.

& in

& in c.grādi,de sup.ne.pla. in gl. li.6. a Addit ēt Pa.in c.fi. de ecclesijs ædi. ꝙ ecclesiæ non ꝯsecratæ,& hospitalia veniūt hic nomine ecclesiarū.Intellige,si autoritate epi,aut papę sunt ædificata , aliter non essent loca religiosa,vt not.Ab.in 1.no.per illu.n text.in c.ad hæc,de relig.domi.

4 Vtrū effractor cū spoliatione dom⁹ existētis in spacio priuilegiato ecclesię sit excōicat⁹,& post denunciationē hēat ire ad Papā? R. ꝙ non, quia talis dom⁹ nō dr loc⁹ religiosus, b nisi sint ecclesiæ,vel clericorum,vt in c.quisquis.17.q.4.& effractores locorū non religiosorum ēt post denūciationem non sunt mittendi ad Papam,vt patet in d.ca. conquesti, & allegatis ibi ī gl.Intelligo hic non ꝙ sint ecclesiæ vel clericorū quò ad dominiū, sed tali modo ꝙ dicantur loca religiosa.

5 Sed qñ dñr tales publicè denūciati? R. ꝙ quocunque publicè denuncientur siue nominatim, siue in genere,puta denunciam⁹ excommunicatos omnes,qui fecerunt tale incendiū,vel effractionem talis ecclesiæ, seu loci religiosi,& hmōi, vt patet in d.c.tua nos, qđ non distinguit aliter.

6 Vtrū incendiarij sint absoluendi etiā ante denūciationem ante,quàm satisfecerint damnū passis? R. ꝙ non,vt no.in ca.pessimam. 24.q.8.

CAsvs sequentes vsque ad casum. xi. sunt in 6.lib. decretalium.

CAsvs vii.est in c.fundamēta,de ele.vbi excommunicātur primò oēs cuiuscunq; notabilis præeminentiæ, c dignitatis,potestatis,vel excellentiæ sint quocūque noīe censeātur, & frater , filius, vel nepos aliquorū ꝓdictorū,qui sine licentia sedis apostolicæ nominationi,electioni, vel assumptioni in senatorē, capitaneum, patricium , aut rectorem ad regimē vrbis Romę assentiunt, vel se intromittunt per se , vel per aliū.excipiuntur Romani d ex ipsa vrbe naturaliter oriūdi,vel ibi incolæ seu ꝑpetui habitatores,q licèt sint ꝓdictorum fratres,filij, vel nepotes,aut sub comitat⁹, vel baroniæ noīe extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuā,vel temporalem obtineant, pñt tñ in senatores e Romanos assumi ad vnum annū, vel breuius tēpus,dummodo non habeāt extra territoriū talē potestatē, ꝙ possent euacuare ratione constitutionis prædictæ. Itē 2.excōicantur,quicunque alij a prædictis, qui assentiūt ad prædictum regimen vltra annum sine licentia sedis apostolicæ. Itē 3. excōicantur intendētes, vel obedientes eisdem sic assumptis. Item 4.excōicantur,qui ipsos nominauerunt,elegerunt,vel assumpserunt. Itē 5.excōicantur dantes auxiliū , vel fauorem publicè , vel occultè iam nominatoribus,& assumptoribus,quā nominatis & assumptis,nec omnes prædicti possunt absolui nisi a Papa.

CAsvs viii. est i c.clericis,de immu. eccl. sed qa hodie non ligat per Clemēcā(?)vnicā.eo.ti. iō pertranseo,vide j.Casu.19.

CAsvs. ix. est in c.felicis,de pę. vbi excommunicantur primò omnes insecutores cardinalium Romanæ ecclesiæ hostiliter. f Itē 2. percussores, g & captores. Item 3.socij talia facientium, vel mandãcantium. Item 4.qui factum ratum habuerint, h vel consilium dederint, aut fauorē

Item

a De sup.ne. ꝑl. i gl.li.6.]in ver. monasteriorum, & glo.in ver.monasterijs.c.fi. in §.adijcimus , de sen.excom. li. 6.

b Religiosus]Licèt dicatur violator immunitatis ecclesiæ,& vt sacrilegus sit puniendus.

c Præeminētię] Vt sunt imperatores,reges, duces, marchiones &c.

d Romani]nam Romani olim ēt specialia priuilegia habebāt,vnde Paulus aduersus iniuriosos se Romanum ciuē testabatur.10.di. qui in adiutoriū & not. ꝙ licèt cuis Roman⁹ possit esse senator ipsius vrbis,vt hic pretor,C.de off. prætor.l.2. Nō ꝑt tñ alias qui . p. præsidere in ciuitate sua,C.de cri.sac. l.fin & ff ex qui. cau.ma.l.hi qui, & in l.cōsiliarijs C. de offi. asses. hæc gl.ibi in versi.exclu lar.

e In senatores] Ratio assignat.ſ. nè cum sua potētia possit dictam vrbem vsurpare & subiugare ecclesiam,& Romanum pontificē, sicut fecit Coradinus &c. Et tales electi contra hāc constitutionem, sunt priuati feudis &c. eorū statuta nihil valēt. Et notarij scribētes priuati sunt officio.

f Hostiliter] Id est sicut hostis & inimicus capitalis, vel publicè & manifestè. Sic etiam sumitur . 12. q. 3. quicunque.Archi.

g Percussores] Si iure hoc facit, vt se defendēdo, tunc cessaret pena,de homi.c.significasti . 2. de sen.excom. si verò. Non. n. tunc peccat cum legis autoritate facit . 23.q.4.Io. An.

h Factum ha.]intellige, qñ hoc eius contemplatione, vel noīe sit factū,de re.iuris.ratū Et licet aliqui dicāt hoc esse spāle , attamen ſm Io. An. & Arc.standū est regulæ. facit.ca. cum quis,secundo rñ.de sen. ex. intellige etiā de cōsilio, vel fauore non nudo , & simplici quod ē illius,qui ad maleficium faciēdū nihil adijcit , & tales istā sniam non incurrunt.

a Receptauerit] Ratio est, qa sine ipsis delinquentes diu latere nõ possent ff. de recep. nisi essẽt cõsanguinei, vel affines, ff ð pę.l.2.
b Pœna illa] vide et alias pęnas quibus plectunt vltra excommunicationẽ tales, de quibus hic in d.c. in prin
c Licentiã] Pro iniuria personali statim excõica: est, in realiter nõ integra hic terminum octo dierum, & post erit innodat' sm Ioan. And.
d Occasione] quorũ interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs.
e Vti ausi fuerit] & sic mandãs, & mãdatarius eadẽ pœna puniuntur ff. de vi, & vi ar. l.1.§ quotiens, nec excusat iussus mandatoris.
f Suorum] Vide Ge. in d. c quicũque, super glo in ver. suorũ, q dicit, q serui, vxores, coloni, & huiusmodi dñr sui.
g Coquat] Facit ð priui. c 5 & ca si ð imm. ec li. 6.
h Episcopis] Epi vel supriores triẽnio iure ab offõ suspensi, vt habetur in d c. cle.
i Spãli] vide gl. in d. Cle. in ver. spãli, q optima ẽ & ide Car. ibidẽ. quęst. 21.

Item 5. qui tales post ea receptauerint,[a] vel defensauerint scienter. Item 6. excõicantur principes, senatores, consules potestates, rectores, siue alij dñi, & eorũ officiales, qui intra mensem a die notitiæ habitæ ð pdicto delicto nõ puniunt prædictos reos sm tenorẽ d.c. felicis. nec põt absolui nisi a papa, exceptis illis vltimis, i. pri c pes &c q possunt absolui a suis ordinarijs. Simili pęna sunt plectendi qui prædicta faciũt clericis, vel religiosis familiæ papæ, vel cardinalium. Aduerte hic qinsecutio sumit in malã partẽ, & capere intelligit cũ effectu, qa si non capiat, sed fiat insultus ad domũ, vt ei fiat iniuria, vel si obsidẽr, vel claudũt in domo, non, vt eos ibi custodiãt, sed vt eis inferãt verecundiã, non habebit locum pœna ista,[b] sm qd' not. Inn. in c. nuper, eo. tit.

CAsus 10. est in c. quicunque, e. ti vbi excõicantur oẽs dantes lñiam[c] alicui occidendi, capiẽdi, seu aliàs in psonis, aut bonis suis, vel suorũ grauãdi eos qui suas excõicationis vel interdicti tulerunt contra quemcunque, siue eos, occasione[d] quorum sunt prolatę vel obseruantes tales lnias, seu aliter excommunicatis nolẽtes cõicare, nisi lñiam ipsam, si fuit ad personas grauãdas, reuocauerint, ante, quã in aliquo sit processum, vel si dicta licẽtia fuit ad bona eorum capienda, nisi intra octo dierum spatium restitutionem fecerint fieri, vel satisfactionẽ, & licentiã reuocauerint. Item 2. excommunicantur oẽs, qui prædicta licentia data vti ausi fuerint.[e] Itẽ 3. qui aliquid pmissorum ad quæ committenda dari licentia prohibet, commiserint suo motu, nisi vt dictũ est, re integra, si ad personas, & si ad bona, intra 8 dierum spatium restituerint, vel satisfecerint In qua excõicatione omnes prędicti si per spatium duorũ mensiũ manserint, nõ nisi per sedẽ apostolicam poterunt absolui.

1 Quærit idem Arc. quid veniat nomine suorũ?[f] & ℞. quòd veniunt omnes q sũt sub ptãte eorũ, vt Inst. de his, q sũt sui, vel ali. iu. per totũ. Item q veniunt consanguinei, vt in c. sciant cuncti, de ele. in. 6. Item domestici, vt. C. de his qui ad ec confu. l. præsenti. §. fanè; & qui dicantur domestici, familiares, vide familiaris.

2 Item grauare dicuntur, q prohibẽt, nẽ eis coquatur,[g] molatur, vendat, & hmõi.

CAsus sequentes sunt in Cle. vsque ad casum 17.

CAsus. 11. est ĩ Cle. multorũ, de hęre. vbi excõicant oẽs inquisitores hęreticę prauitatis inferiores epis,[h] qui odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu contra iustitiã & conscientiam suã omiserint cõtra quẽpiã pcedere, vbi fuerat procedendũ pro hę esi. Itẽ 2. excõicantur prædicti, si obtentu eodẽ prauitatẽ ipsam hęresis, vel impedimentũ sui officij alicui imponendo prę sumpserint aliquem quoquomodo vexare nõ possunt absolui, nisi a papa nisi in mortis articulo pręmissa satisfactione, intellige, si potest fieri: aliter non valeret absolutio vnde aduerte secundũ Car. in Cle. prædicta, q ad incurrendã istã pœnã oportet fiat cõtra iustitiã, & conscietiã copulatiuè. Item no. q quoquomodo vexent aliquem siue in citationib. fideiussionib. & similib. incurrunt istã pœnam secundùm Panor.

3 Quid si omitiũt ex timore, vel ad euitãdum scãdalum? ℞. gl. ibidẽ ver. obtẽtu, q non incidunt in hanc pœnam.

CAsus. 12. est in Cle. religiosi, de priuileg. vbi primò excommunicant omnes religiosi, q clericis, aut laicis sacramẽtũ vnctionis extremæ, vel eucharistię ministrare prę sumunt, vel solẽnizant matrimonia sine licẽtia speciali[i] presbyteri parochialis. Item si prædicti absoluũt excõicatos à canone præterquàm in casib. a iure expressis,

expresſis , vel ꝑ priuilegia ſedis apoſtol ex cõceſſa eiſdẽ,vel ſi abſoluũt a ſuis ꝓmulgatis per ſtatuta ſynodalia, vel ꝓuincialia, ſeu a pœna , & a culpa,nec poſſunt abſolui niſi a papa .

1 Quærit̃,an ligẽtur oẽs religioſi? ℞.ſm Card. ibid in prin.q.3.ꝙ non,ſed ſolũ religioſi religionis approbatæ,quia alij non ſunt ꝓpriè religioſi,vt in c. vno de voto,li.6. & licèt quidã iſtud reſtringãt ad religioſos exẽptos,vt Pe.de Stagno,tamẽ cõiter tenet̃ ꝙ habeat locũ ẽt in non exẽptis,ibi.Card. q. 6. & in religioſis ꝑfectis eccleſiæ parochiali,ſi alijs, quã ſuis parochianis miniſtrant,ᵃ ſm gl.primã,& gl. in verſi.animalib.in Cle.1. de dec.& Pau.ibid.

2 Quid ſi nouicius faciat aliquid prædictorũ ? Reſp. ſecundũ Car.q.4.ꝙ ligat̃,ᵇ ar.c.religioſo,d̃ ſen. ex.i 6.

3 Vtrũ religioſi conuerſi ſimiliter? ℞.Car.ᶜ q.5.ꝙ Pe. de Anc.tenet, ꝙ nõ ligãtur ſicut nec moniales,ex quo ordinẽ nõ hñt,ſed Zẽ.tenet ꝙ ligantur,& vr̃ verius.

4 Vtrũ religioſi miniſtrantes alijs religioſis ſacramenta ꝑdicta ligentur ꝑfata pęna? Reſ.Car.ꝙ Pe.de Sta.dicit quendã Cardinalẽ conſuluiſſe ꝙ non, ſed Lap.tenet,ꝙ verbũ,Clericis,intelligitur tã de regularib.ᵈ quã de ſœcularib.ſed verbum, laicis,ẽt comprehendit religioſos,vel monachos laicos ſed primũ credo veri' ꝑ ea q̃ dixi ſupra, clericus.1.

5 Vtrũ tp̃e mortis, pñt miniſtrare euchariſtiã licitè ? Reſ.Car.q.11. Pau. & Lap. ꝙ non,ſed Io.& Arc.26.q.6.ſi presbyter.Inno.& Ho. in c.oĩs d̃ pę.& re. tenẽt ꝙ ſic,vt recitat Dir.li.1.ti.15. aliàs lix.& hoc credo verũ, ſi alius ſacerdos non poteſt haberi,qui miniſtret.

6 Vtrũ rector eccleſiæ , q non ẽ ſacerdos,ᵉ vel vicarius rectoris,poſſit dare lĩam dictis religioſis miniſtrãdi ꝑdicta ſacr̃a? ℞.Car q.18. ꝙ ſic,& ſic ſerua,licèt alij tenẽãt , ↄ̃triũ ſiſe Pau.tenet ꝙ ep̃s,& archipret. ciuitatis poſſint ꝑdictã licentiã dare,& Zẽ.& iſte idem tenẽt de vicario ep̃i i ꝓũalib.vel de legato aut eius pnĩa io.tutius eſt .ſi ſm Pau.nõ .e cedere a litera, non tamẽ eſt neceſſarium.

7 Quid eſt ſolennizare mr̃imoniũ? ℞.Car. q.13.in d.cle 1.ꝙ Zen. dicit ꝙ cõprehẽdit oĩs ſolennitas, quæ obſeruatur iuxta ritum eccleſiarũ regionis,de ſpon.cap.1. ſiue fiat benedictio ſolẽnis,ᶠ ſiue dicatur miſſa ſpãlis ſup ↄtrahẽtes,& hmõi, inducere ãt fœdus mr̃imonij,vel ꝓnũciare verba inter ↄ̃hentes non eſt eis prohibitũ ſm Zẽ.& Ste.

8 Vtrũ excõicatos a canone, intelligat̃ ſolũ de maiori excõicatione? ℞. Card.vbi ſupra q.25.quòd ſic ſm Lau.& non de minori facit c.ſi quẽ,& c.nup,de ſen.ex. Idẽ tenet Lap.& facit.c.primũ de reſcr. li.6.Ge. ãt in c.vnico de his q̃ vi,li.6.dicit,ꝙ etiam intelligitur de minori,q̃a lex pęnalis prohibens abſolutionẽ ab excõicatione includit ẽt minoris abſolutionem,ꝓ hoc eſt gloſ.in Cle.1.de priui. Itẽ vbicũque fit mentio de excõicatione,& materia,in qua profertur, eſt proportionabilis etiam minori,de vtraque intelligitur,vt no.gl. pe.in c.præſidentes,de hære.in 6. & licèt hæc opinio ſit tutior,tñ prima mihi ᵍ videtur verior.

9 Quæritur de quo canone intelligit̃? ℞. Car.vbi ſupra q 26.Pau.& Lau.quòd intelligitur de quocunque a papa promulgato , quia ille propriè per excellentiam dicitur canon, licèt aliquando impropriè accipiat̃ pro illo epiſcopi,vt 3.di.§.poriò.

10 Quid ſi ſupradicti abſoluunt excõicatos per ſententiam hominis,etiam Papæ ? ℞.gl.in ver.a canone,Car.q.27.Lau. Pa.& Zen.ibid.tenent, quòd non ligantur præfata poena,quia ſi voluiſſet intelligi expreſſiſſet,ar.c.ad audientiam, de deci.

a Miniſtrant] q̃a tex.loquitur gñaliter.Non tñ clerici ſęculares ligãtur,ſi excedãt, vt tenet Cardin. q.1.ibid.

b Ligatur] Quia ſ.gaudet priuilegio.c. ſi quis ſuadente.17.q. 4. & tanquam religioſus,ergo & onus ſentire dẽt,Cle 1. de cenſi c. recolẽtes,de ſta.mo. & reg.q tenẽt,li.6.

c Reſpon. Car.] Ipſe ap.ꝓbat opi. Pe. de Anchar.& reſpõdet ad motiua.Zen Nã non ſunt offi ij capaces , licèt fortè grauius peccent, &c. nec habet locũ illa Cle.in laicis,vt ibid dic.

d Tam de regularib.] Ex quo patet,ꝙ ſi miniſtrãt religioſis alijs,ꝙ hanc pęnam incurrunt Card q. 7. dicit, ꝙ eſt tutius,ſed ſi eiuſdẽ monaſterij, non peccant,neq; pęnam incurrunt , tñ placet opin. ſummæ noſtræ.

e Qui non eſt ſacerdos] Vide gl. in verſi.presbyteri,in d Clem. & Aſten.lib 7.ti.2. verſi 95. & Car. q.19. & 20.

f Benedictio ſolennis] De qua . 30.q.5.ca.1.cum quatuor ſeq.

g Tñ prima mihi &c.] In pęnis &c. Nec ob. quia Ge.q̃a loquitur ſecũdũ illum canonẽ de eo , q per vim extorſit abſolutionẽ,vnde odio ipſius intelligitur,ẽt ſi excõicatio erat iniuſta,meritò incurrit excõicationẽ, ſi extorſit abſolutionẽ a minori excõicatione gl. in d.ver. a canone , in Cle.religioſi , loquitur ſpecialiter de excommunicatione minori vt patet &c.

Verum

11 Vtrum nomine sententiæ hic veniat excõicatio solùm? Res. gl. & Pa. ibidem, ꝙ etiam venit suspensio, & interdictum, sed Car. q. 29. dicit, ꝙ verius est, ꝙ solùm intelligitur de sententia excommunicationis quod bene probat litera per alternatiuam, quia supra dicit de his, qui absoluunt excommunicatos a canone, & postea subijcit, vel a sentẽtijs per statuta, & sic restringit verbum sententiæ per verbum excommunicatos, ar. c. 2. requiris, de ap.

12 Quid de sentẽtijs latis per statuta legatorum, [a] de quibus habes de officio le. c. fin. Res. ſm Lau. & sequitur Car. q. 30. quòd idẽ est, sicut de statutis sinodalib. vel prouincialib.

13 Vtrum religiosi prędicti absoluentes a pęna tantũ [b] ligentur prædicta censura? Res. ſm Zen. quem sequitur Car. ꝙ non, quia litera loquitur copulatiuè a pœna, & a culpa. c. 2. de ref.

14 Quid si prędicti religiosi absoluunt a peccato, [c] & non ab excommunicatione quã quis incurrit pro pctõ? Res. Zen. & Card. tenent, ꝙ non incidunt in pęnam, & placet, nè fiat extensio.

15 Vtrum religiosus ignorans pœnam hãc, & administrans sacramentũ eucharistię vel extremæ vnctionis sine licẽtia rectoris parochialis, non tñ in contẽptũ ipsius, incurrat hãc pęnam? Res. Car. se consuluisse per literam. d. Clem. quę dicit, præsumpserint, [d] qd' no. dolũ, & temeritatẽ ministrantis, ꝙ non ligatur, & placet mihi per ea, q̃ dixi supra, Dol'. §. 5. & infra, excõicatio. 7. casu vlt. §. 2.

16 Vtrum recipientes præfata sacramenta a dictis religiosis sine licẽtia suorum rectorum parochialiũ sint excõmunicati? Res. ꝙ non [e] prima vice, vt patebit infra excom. 8. §. 1.

17 Vtrum sit credendũ dicenti se habere licentiam? Res. gl. i ver. non habita, ꝙ sic, [f] & ꝯcor. Lau. & Pau. & Ste. qa nemo dr̃ immemor ꝓprię salutis. 1. q. 7. sãcim'.

18 Quid de mercenarijs, scholarib. & hmõi? Res. gl. in ver. parochialis, & Car. q. 16. ꝙ sufficit licentia sacerdotis [g] parochialis, in cuius parochia inhabitant, nisi cã recreationis, vel alia tẽp orali statim reuersuri ad propria aduenissent, qa sic non sufficeret.

CASVS 13. ẽ in Cle. 1. de pœ. vbi excõicaꝛ quilibet, qui iniuriosè, [h] vel temere pcusserit, ceperit aut bãnierit aliquẽ episcopum seu qui ꝑdicta mãdauerit, vel facta ab alijs rata habuerit, vel socius fuerit in his faciendis, aut consiliũ, [i] aut fauorẽ [k] dederit, vel defensauerit eosdẽ, nec põt absolui ꝑterq̃ in ar. mor. nisi a papa, & cũ absoluend' fuerit in articulo mortis, non valet absolui, nisi prius caueat idoneẽ, ꝙ parebit pœnę iponẽdæ, & pniam dño auxiliãte faciet. Itẽ secũdò excõicãꝛ oẽs officiales quocũq; noie censeanꝛ, qui in aliquo prædictorũ fuerint culpabiles, nec valẽt absolui, nisi vt prædictum est.

1 Sed quid si eps non erat consecrat'? Re. gl. in ver. quemuis pontificẽ, ꝙ non erit locus isti pœnæ, quia non est eps, de cel. mis. Cle. 2.

a Legatorũ] nam possũt facere statuta in prouincia sua, & valent etiã si ea exeant.

b A pęna tantũ] esset hic præmittendum, quid sit pœna & quid culpa, de quibus per Card. in d. Clem. religiosi, quæ. 33. cum duabus seq. multa enim ef. fundit. sed tu breuiter dic, quòd absoluere a culpa principaliter ad solum deum spectat, Isa. 43. Ego sum, ego sum &c Idẽ Mat. 9. Sco. in 3. distinctio. 14. 16. 17. & 19. tangit hoc. Sed ministerialiter sacerdos remittit culpam. Absoluere a pęna est per indulgentiam remittere, quia ergo solus papa dat indulgentias plenarias, vt in. 4. dist. 30. Meritò si religiosus in absolutione intenderet remittere culpã principaliter, & a pœna totaliter liberare, pœnitẽtem, esset excommunicatus.

c A peccato] Puta ab homicidio, quod factum est in sacerdotem.

d Præsumpserint] Facit, quia sicut miles arma tæ militiæ excusatur ab ignorantia iu C. de iu. & fa. ign. l. 1. Ita & hunc possumus excusare, maximè in foro pęnitentiali, in quo ei creditur. Tuti' est, quòd absolutio petatur.

e Quod nõ] Hoc tenet Cardi. vbi supra. q. 40. sed si post primã vicem participaret in crimine, & essent excommunicati.

f Qd' sic] Idem Car. 15. q. addẽs, ꝙ sufficit ad euadendam pęnam, ꝙ parochian' testificetur.

g Licentia sacerdotis] Sacerdos potest assumere religiosum in adiutorium tempore quadragesimę & ille poterit audire, & eucharistiam ministrare nec hanc pœnam incurret secundũ Pe de Anch.

h Qui iniuriosè] secus, si ignoranter, quia huic pęnæ non esset locus secundũ Pa. c. si verò, d sẽ. ex.

i Aut cõsilium] Consilium autẽ præstatur suadendo, rogando, impellendo &c.

k Fauorem] Hic nõ intelligitur de simplici fauore, q sui addit, sed de fauore ad pcutiẽdum &c. & sic patet, ꝙ siquis fauerer post factũ, nõ incideret in hanc pęnam, qa tex. dicit, in hia bñ etiã ꝑstatur fauor, cũ ꝑt obuiari, & nõ obuiatur, vt per gl. no. in ver. defensauerit, quæ dicit, ꝙ si aliquis defenderet illũ ꝑcutientẽ post factum, puta impediẽdo, nè caperetur a iudice &c. ꝙ incideret in pęnã lec' si a priuato, puta ab eṗo, vel cõsanguineis

volentibus vindicare.

a Cle. 2.] Glo. est ibi in ver. pōtificum. Idē Car. ꝙ hic, in d. Cle. 4. q. 4 & 5.

b Nominatim] Gñali ergo monitione nullus ligaret? Oportet ergo, ꝙ specia'iter nominentur, ſm Ioan. Andr. quò ad cogētes, vt nō exeant, ſufficit gñalis monitio, vt ſi ſacerdos dicat, oēs excommunicati exeant. Ille dicit, vel ꝑcipi, vt nō exeant.

c Fautores] Qui dicantur, vide. j. hæreticus. §. 24. & q̄ ſint receptatores, & defenſores, vide vbi ī. §. 23. & 14.

Cle. 2. ª ſecus de eo, qui renūtiauit epiſcopatui, qa hēbit locū in eo illa pœna.

2 An habeat locū ꝑdicta pęna i incluſione facta epo ad verecundiam? ℞. Cardi. in d. Cle. 1. q. 8. ꝙ nō, qa hic caper̄ accipit̄, ꝑ detinere, ſicut & ī. c. felicis de pę. li. 6. accipit̄, vt ī dictū eſt.

CASVS 14. ē ī Cle. cupientes, in §. fin. de pęn. vbi excōicant̄ omnes religioſi, & clerici ſęculares, qui inducunt ad vouendū, iurandū &c. d̄ eligēda ſepultura apud eccl'as ipſorū, de quo dic vt. j. ſepultura. §. 35.

CASVS. 15. eſt ī Cle. grauis, de ſen. excommu. vbi excommunicantur omnes dñi tēporales, etiā ſi ſūt epi, qui in terris, ſeu locis eorū interdicto ſuppoſitis cogūt q̄uolibet diuina officia celebrare, aut q̄ voce ꝑconia, ſeu per cāpanarū pulſationem ad officia eadem audienda aliquos pręſertim excommunicationis aut interdicti ſententia innoda:os euocant, vel qui excommunicatis publicè aut interdictis prohibent, nè de eccleſijs exeant, dum miſſarum ſolēnia agunt̄ à celebranūb. monitiōgnaliter, vel ſpāliter, vt exeāt. Itē 2. ſi excōicati publicè, & interdicti q̄ i ipſis ſūt eccleſijs, poſt, q̄ fuerint noiatim ᵇ moniti à celebrantib. vt exeāt, remanere ꝑſumpſerint, ſententiā excōicationis incurrunt, à qua ſolū a papa poſſunt abſolui. Et ſic collige, ꝙ hæc pœna eſt contra cogentes, euocantes, prohibentes, & remanentes. Item aduerte ꝙ verbum, Quomōlibet, comprehēdit omnem modum compulſionis realē, vel ꝑſonalem, directum vel indirectum, vtputa conſanguineos, vel ipſos ī perſonis, aut rebus grauando, vt no. gl. in d. Cle. & ibi gl. ponunt, quæ ſequuntur.

1 Quid ſi euocarent non excōmunicatos vel non interdictos? ℞. Car. quæſt. 10. poſt Pau. ibidem, quòd incidunt in pręd ctam pœnam, cum loc' ſit interdictus, & dictio pꝛæſertim, ſtat pro maximè.

2 Vtrum hęc pęna habeat locum in ceſſatione à diuinis poſita in dictis terris? ℞. ꝙ ſic quia quādo ceſſatio a diuinis eſt generalis habet vim interdicti, vt in Cle. 1. e. ti. §. i ceſſationibus: ſecus, ſi ceſſatio eſſet ſpecialis; de hoc Car. ibidem. q. 4.

3 Quid intelligit̄ hoc nomine, diuina officia? ℞. Car. q. 2. poſt Pau. ibidē, quòd reſtringitur ſolùm ad miſſas. & ideò, ſi aduocarent ad alia officia pręter miſſas, non haberet locum hæc pœna; concor. Io. An.

4 Quid ſi prędicti pręcipiāt non ſubditis ſuis, vel prędicta non faciunt in terris ipſorum, ſed in alienis? ℞. ibidem Cat. ꝙ non habet locum hæc pœna.

5 Vtrū prędicti aduocantes ſecretè ꝑ nūtium ad diuina, ligentur pręfata pęna? ℞. Car. q. 11. ibidem poſt Pau. & Zen. ꝙ non. niſi voce pręconia, vel voce tubæ, aut cornu vel per cāpanarū pul'a ionē aduocent.

6 Quid ſi cōpellunt interdictos ī loco nō interdicto? ℞. Pau. ibidem ꝙ non habet locum hæc pœna. Idem Car. q. 8.

7 De quo interdicto intelligitur? ℞. gl. 1. in ver. ſuppoſitis, ibidē. ꝙ tā de interdicto à iure, quām ab homine. Idem Car. q. 1.

CASVS 16. eſt in Cle. cum ex eo, eo. tit. vbi excommunicantur fratres Minores recipientes tempore interdicti illos de tertio ordine ad diuina. Sed quia hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, pertranſeo, quia non ligat.

CASVS ſequentes ſunt per proceſſum curię annualem factū die cęnę domini vſque ad caſum. 32.

CASVS 17. eſt contra hęreticos Gazaros Patarenos, & alios, quocūq; nomine cenſeantur, ac contra oēs fautores, ᶜ receptatores, & defenſores eorundem.

CASVS. 18. eſt contra pyratas, curſarios, & latrunculos maritimos, ac oēs receptatores eorūdem, cum dantibus eis auxiliū, conſilium, vel fauorem. Et dicitur pirata, quicunque ī mari deprędatur, niſi habeat bellum contra eos quos deprędatur; quod no. quia pauci aduertunt, credentes ꝙ niſi quis indifferenter deprędetur ī mari, non ſit pyrata, & non incidat in hanc pęnam, ſed falſum eſt.

CASVS 19. eſt contra omnes, q̄ ī terris ſuis noua pedagia imponunt, vel prohibita

hibita exigunt, sed a sponte soluentibus pedagia recipiens non incurrit excommunicationem, secundùm glo. in ver. declaratione, & Car. 11. no. in Cle. quoniam de immu. eccle. quia exigere est ab inuito extorqre.

CAsvs 20. est côtra omnes falsarios bullarũ apostolicarum, de quo dictum est supra Casu 3.

CAsvs 21. est contra illos, qui equos, arma, ferrum, lignanima, & alia prohibita deferunt [a] Sarracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quib[us] Christianos oppugnant, ꝓ cuius intelligentia quærũtur infrascripta.

1 Quid venit hic in nomine armorum? Res. glo. in c. ita quorundam, de Iudæ. quòd etiam fustes, & lapides pro machinis veniunt, sed non lapides pro ædificijs fiẽdis, in l. 2. C. quę res expor. nõ de. dicitur, quòd loricæ, scuta arcus, sagittæ, spatæ, gladij, & tela nomine armorum veniunt. Ego verò dico, quòd illa, quæ communiter sunt pro vsu offendendi, vel defendẽdi se, & non pro alio vsu, veniunt nomine armorum: illa verò, quibus possumus vti pro armis, & pro alio vsu, puta pro instrumento, dicuntur arma ex intentione vtendi [e] is pro armis defensionis, vel offensionis, aliàs non, vt no. in Clemẽ. nè in agro, de statu mona. & ideò gladius ad incidendum panem non venit nomine armorum secundùm Panormitan. in capitu. clerici, el primo ver. & inquãtũ istud, de vita, & hone. cle.

2 Quid venit nomine ferri hic? Res. ꝗ accipitur hic ferrũ pro ferro infecto, vel facto sub quacũque forma, vt in l. 2. C. quæ res expor. non de. quod tñ limito per rõnem expressam in d. l. 2. de ferro, per quod possent pugnare, vel se munire, q̃a brochetæ, & similia nõ credo sint sub ipso ꝯprehensa.

3 Quid intelligitur sub nomine lignaminũ? R. ꝗ intelligitur quodcunque lignũ, ꝑ quod naues, galeas, aut alias machinas possent facere ad impugnandum, & defendendum se a Christianis, secus de alijs lignaminibus, quibus non possunt vti ad offendendum, vel defendendum.

4 Quid intelligitur nomine prohibitorum? Res. ꝗ sunt omnia, quib[us] possunt Christiani impugnari, vel ipsi infideles nè impugnentur [b] a Christianis, muniri, quæ omni tempore prohibentur, Similiter quæcũque victualia, vel mercimonia tẽpore guerræ, [c] cum eis habitæ ab aliquibus Christianis legitimè. Tempore verò pacis mercimonia quæcunque, & victualia non sunt prohibita eis deferri, nisi in dispendium Christianorum fieret, puta quia timẽtes [d] de guerra muniunt se, vel vt inuadãt Christianos. Tenet tamen Innocen. & Hostien. in c. significauit, de Iudæ. ꝗ pro redimendis captiuis tempore guerræ, arma etiam sine pœna excommunicationis possunt deferri, qđ ante factum [e] non tenerem, sed bene post factum, de alijs verò mercimonijs non est dubium inter doc. propter prędictum. c. significauit, ꝗ pro redemptione captiuorum possunt deferri etiam tempore guerræ.

5 Quid si tempore pacis deferantur arma, & alia prohibita, non tamen ea intentione, vt impugnentur Christiani? Respond. quòd nihilominus ligantur, si sint talia, quibus possunt impugnari, secundùm gl. Ioann. Andr. & d. An. ac Pan. in d. c. ita quorundam, quidam tamen tenent, ꝗ non ligantur, nisi ea intentione deferant vt Christiani ĩpugnẽt, vel nè posfint ĩfideles ĩpugnari, & ꝯuenit satis hęc opi. cũ text. in d. c. quo-

a Deferunt] Isti tales triplici plectũtur pœna. Nã primo sunt ipso facto excõicati, secundo priuari debent omnibus suis bonis; tertio efficiuntur serui capientiũ. De iure aũt ciuili capite puniuntur cũ confiscatione bonorũ. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. Et ecclesia põt imponere pęnã seruitutis. & sic Christianus ꝓpter delictũ suũ põt in seruitutẽ redigi de iure canonico, & secundũ Io. An. isti redacti sic in seruitutẽ, non pñt manumitti, ꝓ quo facit l. 1. C. q ad lib. ꝓcla non licet. pernitiosum nãq; Romano ĩperio, & ꝓdimoni ꝓximũ, barbaros, quos indigere cõuenit telis, eos vt validiores reddantur, instruere; hæc in dicta l. 2.

b Nè impugnentur] Vt est venditio galearũ, nauium, ꝓstare auxilium, vel fauorem.

c Tẽpore guerræ] Idem, si tempore treugæ, q̃a túnc non tollitur guerra, sed suspenditur. Et facit tex. in c. significauit, de Iu.

d Quia timentes] Posset ẽt fieri pax fraudulenter, vt moniti possent Christianos impugnare.

e Quod ante factum] Hoc tenet Io. An. Nam infideles hoc perpẽdentes nollẽt ꝓ captiuis redimendis nisi merces. Itẽ deferẽtes haberent hoc velamen, quia semp dicerẽt, ꝗ pro captiuis redimẽdis deferunt, post factum tenet Ioã. An. ꝗ non incurrũt Pa. autem in d. c. ita quorũdã. tenet opi. Io. An. tempore pacis, secus tpe guerræ, & placet facit gl. in d. c. ita in ver. subministrant.

d.c.quorundam, licèt prima opi.sit tutior, maximè ante factum.

6 Vtrum deferentes prohibita infidelib.& pœnitétes postea ea reportantes, & non dimittentes infideli b[b] ligant? ℟. ꝙ non, q̃a verba cũ effectu sunt accipienda? Idẽ dic de deferentibus arma ꝓ sui tuitione ad terras infideliũ, ꝙ non ligant, nisi postea ea ipsis vẽderẽt, quia sic ligantur. Si autem statim vendita recuperarẽt nihilominus ligarẽtur. Idẽ dic de permutatione. [b]

7 Qñ dr̃ tempus guerræ? Res. ꝙ dr̃, qñ aliquis princeps Christianus autoritate principis, vel papa facit cũ eis bellũ quoad illũ dominũ, puta Soldanum, vel Turcum, non quoad alios dominos infideles, nisi essent tali in subsidium.

8 Aduerte hic, ꝙ licèt Nicolaus, Bonifacius, & Clemens multos ligauerint circa prædicta, tñ q̃ hodie vacant, pertranseo, solũmodo remanent excõicati vltra p̃dictos exercentes regimen in galeis, aut nauib. infidelium. in c. ita quorũdã, sed non est Papalis, sed ordinarius [c] poterit absoluere, verũ est, ꝙ tã isti, q̃ suprascripti non debent absolui, nisi q̃cquid acquisierint ex tali cõmercio dãnato expẽdant in subsidiũ Christianorũ, & vltra tñdẽ de suo, [d] si pñt?

9 Quid de dantib. chordam, [e] vel anchoram, & huiusmodi, vt possint negociari cũ infidelib tp̃e pacis? ℟. ꝙ requiritur licentia apostolica, quia per talia possunt Christiani impugnari.

10 Vtrum portãtes clauos paruos, & cultellos pro pane incidendo sint excõicati? ℟. ꝙ non, quia non comprehenduntur sub nomine armorum, vel ferri, vel aliorum prohibitorum.

11 Vtrum portantes ferrum arma, & alia prohibita de vna terra Sarracenorum ad aliam, vel Sarracenos cum armis suis, vt puta de Maiorica in Alexandriam, sint excõicati? ℟. ꝙ non, nisi hoc fiat in dispendium Christianorum, sicut declarauit Greg. 9. in extrauaganti, quæ incipit, Postulatis.

CASVS. 22. est contra impediẽtes seu inuadentes victualia, vel alia ad vsũ Romanæ curiæ necessaria adducentes, seu ne ad ipsam adducantur, vel deferantur, impedientes, aut perturbantes, & contra defensores talia facientium.

CASVS. 23. est contra omnes, qui illos qui ad sedem apostolicã veniunt, & recedunt ab eadem, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & contra omnes, qui talia fieri faciunt, vel mandant.

CASVS. 24. est contra illos, qui iurisditionem ordinariam, vel delegatam non habentes morantes in eadem curia, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato, verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

CASVS. 25. est contra omnes illos, qui per se vel per alium seu alias qualescũque personas sæculares, vel ecclesiasticas ad Ro. cur. super eorũ causis & negotijs recurrentes, illaque in ea prosequentes, aut procurantes, vel procuratores ipsorũ, vel aduocatos, seu iudices super dictis causis deputatos occasione causarum, vel negotiorũ hmôi, verberant, mutilant, vel occidunt, aut bonis spoliant, & contra dantes auxilium, consilium, vel fauorẽ in p̃dictis.

CASVS. 26. est ꝯtra oẽs illos, qui, ne pareatur, literis aut mandatis apostolicis, & legatorum, & nuntiorum, & iudicũ delegatorum eorundem gratiam vel iustitiam concernẽtibus, decretisque super eis & re iudicata seu processib. executorialib. nõ habito prius eorũ beneplacito, & essensu, neve tabelliones, & notarij su ꝑ huiusmodi literis & ꝓcessib. executorialibus in

Gg stru-

a Maximè ante factũ] Et exponitur tex. ibi, ad expugnandos &c. i. ex quib. possunt expugnari.

b De ꝑmutatione] Idẽ multo fortius in donatiõe.

c Sed ordinari[b]] Sed ex quo in ꝓcessu annuali fertur hæc excõicatio contra tales, vt no. Pa. in c. q̃d olim, in fin. extra de Iud. hodie nõ pñt absolui, nisi a papa, si absoluerẽtur, teneret absolutio, sed reduci debent in pristinã excõicationẽ secundũ doc.

d Tãtundem de suo] Si talis pœna non transmittatur, quia nescitur, cui dari, applicabitur cameræ apostolicæ, de hoc vide plene p Arc. Flo. parte. 3. tit. 15 c. 10.

e Dãtibus chordã] Etiã excõicatus est mandans, ita probat tex. in c. significauit, de Iud. & ibi Pa. in 4. no. Ex quo nota, ꝙ dispositio loquens ꝑsonaliter, & cõcernens actũ ꝑsonæ comprehẽdit nedũ facientẽ, sed etiam mãdantẽ, seu fieri facientẽ, dato ꝙ cõstitutio sit pœnalis, vñ punitio, q̃ facit tex. d. ca. ita quorũdã, cõprehendit portantes &c. sed cap. significauit, cõprehendit et per nunciũ destinantes, vt probat capi. mulieres, de sen. ex. Et quod no. Bar. in l. hæc verba, ff. de adul. Et in l. aut q̃ aliter. ff. q̃ vi, aut clam &c.

ſtrumenta,ſeu acta confice re,aut confecta parti cui⁹, intereſt,tradere ſub grauiſ ſimis pœnis prohibere, ſtatuere, ſeu mandare præſumunt,& contra dantes auxilium,cõſiliũ, vel fauorẽ.

CAſus 27.eſt contra oẽs, qui ſe ab obediẽtia Roman.Pon.pertinaciter ſubtrahere, vel quomodolibet recedere præſumunt, & ꝯ dantes auxilium,conſiliũ, vel fauorem prædictis.

CASVS 28.eſt contra oẽs, qui iuriſdictionẽ ad eccleſiaſticas perſonas pertinentem vſurpant p ſe, vel p alium, ſeu alios directè, vel indirectè,aut in eiſdem conſilium,auxilium,vel fauorẽ pſtare non verentur.

CASVS 29.eſt contra oẽs mutilãtes, vulnerãtes, interficientes,ſeu capiẽtes, & detinentes, ſeu deprædantes Romipetas,& peregrinos ad vrbem cauſa peregrinationis, & deuotionis accedẽtes, & in ea morantes,vel recedentes ipſa cũ oĩbus in his dãtibus cõſilium,auxiliũ vel fauorẽ.

CASVS 30. eſt contra oẽs illos,qui per ſe,vel per aliũ directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore, occupãt,detinent, vel hoſtiliter diſcurrũt,ſeu inuadunt in totum, ſeu in partem almam vrbem, aũt alias ciuitates,vel terras,& loca,& iura ad Ro.ecc. ſpectãtia cũ adhærentib⁹,fautorib⁹,& defenſorib. eorũ, ſeu dantib.auxilium,conſilium,vel fauorem in eiſdẽ.

CASVS 31. eſt cõtra quoſcunque præſumẽtes ab ſoluere quemlibet per dictum proceſſum excõmunicatũ,niſi in articulo mortis præſtita prius de ſtando ſanctæ matris eccleſiæ mandatis ſatisfactione,vel ſufficienti cautione, et prætextu cuiuſcunque priuilegij vel conceſsionis apoſtolicæ non facientis plenam & expreſſam de prædicta prohibitione mentionem, nec abſolutio aliter impẽſa valet.Et licèt Paulus ſecundus plures alios caſus poſuerit, quos in nulla conceſsione volebat intelligi, niſi ſpecialiter exprimerentur, Tñ Sixtus quartus ſolummodo ad prædictos ſupra expreſſos ſe reſtrinxit, & ideo caſus Pauli in dicto proceſſu omitto.

1 Aduerte etiã, ꝙ præfatus Sixtus in extrauaganti,quę incipit,& ſi dominici Gre. excommunicat omnes abſoluentes à quacunque prædictarum excõicationum per proceſſum factarum, vel diſpenſantes [a] in voto vltramarino,ſanctorum Petri,& Pauli,ſancti Iacobi,& caſtitatis, ex quacunq; conceſsione ab ipſo Sixto habita niſi,de d. extrauaganti de verbo ad verbum in ipſa conceſsione fiat mentio. [b] Et bene aduertant confeſſores quoad illos, qui confeſſionalis habuerunt ab ipſo, exceptis illis confeſsionalibus, quæ data fuerunt tempore cruciatæ mihi commiſſæ; quia quoad illa non valet dicta extrauagans, ſicut patet in bulla prædictæ cruciatæ. Et ego auribus proprijs ab ipſo audiui.

2 Sunt & alij caſus per extrauagãtes, in qb.ſnia excõicationis infligitur ipſo facto, & non pōt impendi abſolutio, niſi per ſedem apoſtolicam,& quia multæ ſunt reuocatæ,aliquæ non ſunt in vſu, ſolummodo ponam,quæ cõiter habentur in vſu, & sũt ſequentes vſque ad,excommunicatio.6.

CASVS 31. eſt ſub rubrica de ſepultu. & eſt Bonifacij 8. vbi excommunicantur omnes exterrantes, vel in fruſta incidentes,aut in aquis coquentes, vt carnem ab oſſibus euellant,corpora defunctorum,vt alibi tumulanda deferant,[c] vbi nor. quod ad incurrendam prædictam [d] pœnam oportet tria cõcurrant. Primum quod ille mortuus, circa cuius cadauer volunt facere p̃dicta, ſit mortuus in terra,vbi viget cult⁹ Chri-

a Vel diſpenſantes] Adde hoc ad illud, quod dicitur infra votum 4.§.6.& §.9.& ĩ, diſpenſatio.§.5.

b Fiat mentio] Tñ videtur ſufficere, ſi apponatẽ clauſula, q̃ frequenter apponitur in bullis Papæ,non obſtantibus quibuſcunque, & ſi eſſent talia,de qbus oporteret ſpecialem mentionem facere & in indiuiduo, tex.ẽ melior de toto corpore iuris in l. oẽs,in ver.ſpẽliter, & noĩatim, C.de præſcr. 30. an.Quẽ ibi multum no:Bald & Ang.& reputant ſing.& ſolẽnem. Idẽ tenet Ang in l.diuus.§. licet, ff de iure codici.Iſte tñ tex. p̄cedit in diſpoſitionibus. ll. vel ſtatutorum, vel in his,quæ habẽt vim legis, ſecus in priuatis perſonis. Ita loquitẽ tex.in ca. quæ ad agẽdum, de pc. lib.6.& Cy. in l. vna, C. qñ impetra iter pupi.Quẽ ſequitur Lud.cõ. 237.& con.436. & ita in ſpem tenet Ang in l ſed. & ſi quis.§. quæſitum,ad fin.ff.ſi quis cau,

c Tumulãdæ deferant] Si alibi ẽt elegiſſet ſepulturã,ſed aut ſimpliciter, aut ad tẽpus, vbi deceſſerit,vel illi vicino loco eccleſiaſticæ ſepulturæ tradatur, ita, ꝙ demum incinerato corpore, tunc ad locũ vbi ſepulturam elegerit, deportetur, & ſepeliatẽ in eis,& ſi pontificali dignitate pfulgeat,contra fecerit, ipſo facto eſt excommunicatus &c.

d Prædictã] pœnam]Item ſecundum aliquos pp ſuſpitionem.

Christianus, qa si esset mortuus in terra infideliũ, non caderent in pœnam faciendo prædicta. Secundum, q prædicta faciant cadaueri mortuo. Tertium, q faciãt animo, vt alibi tumulandũ deferant, quia si facerent ex odio, vel propter chirugiam, non inciderent in pœnam prædictam.

CASVS.33. ponitur de regularibus, vbi Martin⁹ excommunicat omnes religiosos mendicantes euntes ad ordines, seu monasteria non mendicantium, vt ibi sint fratres etiã sub prætextu cuiusuis licentiæ etiã apostolicę generalis.[a] Item secũdò excommunicat ipsos recipientes. Sed hæc pœna non extenditur ad euntes ad ordinem Cartusiensium.

CASVS.34. ponit̃ de simonia, vbi Paulus secund⁹ excõicat oẽs quacunque dignitate p̃ditos, q quomõlibet dando, vel recipiẽdo simoniã commiserint, aut q fuerũt mediatores, vt ipsa fiat in ordine, vel bñficio.

CASVS.35. est sub rubrica de sen.exco.de quo Ioa.An.in c.nemo, de sim. facit mentionẽ, contra dantes, aliquid pro gratia obtinenda apud sedem apostolicã, q̃ ptranseo, qa reuocata est p Cle.5. vt dicit Ioa. Cal.& recitat Io.de Li.ibi.

CASVS.36. ponit̃ sub rub. de priui. vbi excõicant̃ qui libellos famosos, aut cãtilenas, vel rythmos faciũt, detinẽt, vel publicant in infamiã status ordinum Minorum, & Prędicatorũ, & est Alexand. 4. quæ incipit, Ex alto.

CASVS 37. est in dicta extrauaganti, vbi excommunicantur prædicantes, docentes, vel defensantes, q præfatorum ordinũ fratres non sunt in statu perfectionis, & q non licet eis de eleemosinis viuere, Aut q non possunt prædicare, siue cõfessiones audire de licentia Romani ponti. seu aliorum prælatorũ ordinariorũ sine ꝯsẽsu Curatorũ.

CASVS.38. est ibidẽ contra facientes violẽtiam damnabilem in locis prædictorum ordinum, & tam isti, quã dicti. in 37. casu præcedenti non possunt absolui, nisi a sede apostolica, aut à ꝓfetuatorib⁹ dictorum ordinũ, præterquã in articulo mortis.

CASVS 39. est contra omnes intrãtes monasteria sanctæ Claræ, & ordinis prædicatorum, qui ipso facto sunt excommunicati, si intrãt, præterquam in casibus per eorum regulam, & statuta concessis.[b]

EXCOMMVNICATIO VI. de casibus excõicationũ, qui reseruantur in iure Episcopi solum, qui sunt duo, Primus est in c.peruenit, eod.ti. de quo dic vt supra, excommunicatio.5.casu.1.§.38. Secundus casus est in Clem.cum ex eo eo.tit. contra fratres Minores recipiẽtes ad diuina tempore interdicti fratres tertij ordinis, sed qa hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, ideo pertranseo.

EXCOMMVNICATIO VII. de casibus excõicationum reseruatis a iure alicui, & a quibus potest absoluere quilibet ordinarius, vt patet supra, Absolutio.1.§.2.

CASVS primus est in c.administratores. 23.q.5. vbi excõicantur oẽs principes, & officiales, q tertiò admoniti ab Episcopis, vel ecclesiasticis prælatis recusant eis facere iustitiam super eorum causis.[c]

CASVS II. est in c.licèt, de elec. vbi excõicatur ille, qui electus à paucioribus, quàm a duabus partibus Cardinalium, in summum pontificem assentit electioni de se factæ.[d] Secundò excommunicantur oẽs qui talem recipiunt pro Papa, ipso facto.

CASVS III. est in capitu. quoniam,[e] de offic.ord, contra illum, qui se ingerit

a Generalis] Et talis recepito nõ tenet.

b Cõcessis] No. tamẽ, q in locis, vbi tales sententiæ nũquam, vel quasi nunquam sunt promulgatæ, si quis intraret talia monasteria nesciens talem sententiam, & non causa malefaciẽdi, q non incideret in sententiam, cũ ignorantia quasi inuincibili laboret, sicut trahitur ex dictis d. Ant. & S.Thom. Sed si intrat laicus, vel alia persona ad malefaciẽdum, tunc quamuis ignoret sentẽtiã, & et habet et iustã cãm ignorantiæ, non excusat, secundum Petr. de Palude, hæc Archi. Flo.

c Super eorum causis] Glo in d. c.dicit, Ipso facto, quod intelligitur de minori secundum Arch. tñ pro glos. facit text. ibi, Omni communione, vt de Archid.

d De se factæ] Si verò maior concordia intercesserit, assumeretur, debet ergo humiliter resipiscere. In alijs autem electionib⁹ seruetur forma. c.quia propter, eo de elec.

e Ca.qm] Dicit ibi, q si non resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendus est, Adhibeto, si necesse fuerit, brachio seculari &c. Et adde, q hoc loquitur in diœcesi, vbi sunt habitãtes diuersorũ idiomatum, qa Eps dẽt instituere sibi vicarium pro illis q sunt alteri⁹ linguę. Nec ille cõstitutus debet se p Epo gerer̃, sub pœna, vt hic &c. Quia vna ecclesia nõ debet duo capita habere, quia mõstruosa esset, si sunt principalia &c.

in ecclesiam,in qua est episcopus,se pro episcopo gerens,sine consensu illius episcopi.

CASVS.4.est in c.1.de loca. vbi excõicãtur magistri,& scholares Bononiæ conducẽtes hospitia domorum aliorum magistrorum, & scholarium in læsionem,vel impedimẽtum inhabitantium, nisi prius tẽpus conductionis sit elapsum, vel nisi de consensu ipsorũ magistrorũ,vel scholarium inquilinorũ,& not. ꝙ nomine magistrorum veniunt doctores, [a] sed nomine scholarium non veniunt existentes in studijs pro scholarib.vt sunt chartarij,& scriptores secundũ Io.An.& Gof.quanuis prædicti gaudeant priuilegio scholarium,vt no.in auth. habita,C.ne fi.ꝓ pa.& hoc tene,quanuis Inn.& Laur. teneant,ꝙ etiam ligantur.

1 Vtrum locatores ligentur præfata pœna?Res.glo. in d.c.1.tenet,ꝙ non Barr. in l.fi.[b] C.de acceptil.& in multis alijs locis, & Ge.in c.2.[c] de consti.li.6. & in ca. cupientes,[d] de elec.li.6.tenet,ꝙ ligantur, sed tu dic ſm Pan.in d.c.ꝙ vbi per se esset eadem ratio in correlatiuis,sic esset vera secũda opi.sed in casu nostro non est eadem ratio,& ideo est verior opi. gl. quia locator certat de damno vitando, sed conductor certat de lucro,vel commodo,& in odium aliorum aliquãdo facit.ca.super eo, de vsu.vbi pęna nõ extenditur ad mutuo accipientes, quia non est eadem ratio,& Cle.1. [e] de consan. & af. Idem dic in statuto, quod imponit pęnam vendenti frumentũ ꝙ non extendatur [f] ad mẽtem,facit quod dicit infra. Lex.§.6.& infra pœna.§.5. posset tamen locator incurrere prædictam pœnam ex participatione nam conductor ipsam incurrit tractando de cõductione, & ideo si post tractatũ in alio tempore venit ad locationem, erit locator [g] excommunicatus per.c.nuper, eo.ti.

2 Vtrum debeant prædicti expectare tempus finitũ locationis?Res.Io And.tenet,ꝙ non,sed solùm tempus [h] conductionis fiedæ, sed Pan.tenet, quod tutius est,ꝙ expectet, & videtur magis conuenire text.dict. capituli primi.

3 Vtrum ista excommunicatio sit tantùm localis? Res. cõmuniter tenetur ꝙ sic,sed Ho.tenet, ꝙ sit generalis ad omnia studia, q̃ sunt sub dominio Papæ, & gloss.in l.ne cui, C.loca.& illud est tutius per prologum in verbo doctoribus, & scholaribus Bononiæ cõmorantibus, quia comprehenduntur etiam alibi existentes. [i]

CASVS.5. est in c.non minus iũcto. c.aduersus, de immunitate eccle. vbi excommunicantur primò omnes officiales laici quorumcunque locorum[l], qui angarias, & exactiones indebitas ecclesijs,& ecclesiasticis personis imponunt.Secundò excõicantur prędicti,qui iurisdictionẽ prelatorũ & autoritatẽ,quã habent in suis hominib. euacuant.Nam tam isti, quàm primi, si moniti competenter non desistant, ipso facto tã ipsi,q̃ fautores eorum sunt excommunicati,nec debent absolui, donec satisfece-

rint

a Doctores] Et hoc secundũ cõmunem vsum loquendi vltramõtanorum, & etiã domini Papæ, q quẽlibet doctorem magistrum appellant, licèt gl. i Cle.2.de magi.dicat, ꝙ cõis vsus ita obtinuit vt promoti in iure appellẽtur doctores,in cęteris verò disciplinis magistri appellẽtur.Vide Abb.in d.c.1.3.not.

b Bar.in l.fi]Dicit,ꝙ statutũ loquens de emptore, habet locum ẽt in venditore. Et idẽ Bart. in l.fin.C.de indi.vi.tol.vbi statutum in muliere,intelligitur in viro.

c Et Ge.in c.2] Super gl. in ver. reus,vbi post illam dicit, ꝙ statutum pęnale loquens de reo,habet locum etiam in actore.

d Et in c.cupientes.] In.§.hac generali, super gl. in ver. elec. vbi dicit, ꝙ iura pęnalia loquentia de electione, habent locũ in collatione,licèt distinguat, vt ibi per eum.

e In Cl 1.]Quia pęna apposita ꝯtrahẽti cum moniali,replicatur, & ipsi moniali.

f Quòd non extendatur] Licèt cõstõ extendatur.i. quia incurritur peccatum, licèt non pęna, vt voluit Io.An. in c. dispendia, de rescript.

g Erit locator] Quia in crimine cõicat,per c. si concubinæ.eod.titu.

h Sed solũ tempus]Et hoc,quia esset multũ damnosũ ipsi locatori, quod autẽ secũdius sit dictum Pa patet,quia alteri locari põt.

i Alibi existentes]Dicit. p. ibi, ꝙ illa cõpilatio extẽditur etiam ad alia studia, & debet recipi, sed nominatur Bononia propter generalius studium. Et maximè hodie,cum sit redacta ad ius commune.Et licèt Innoc & Ioa An.tenuerint contrarium, quia illa ꝯstitutio est pęnalis,&c. licèt etiã sit in partẽ fauorabilis &c, tamẽ ipse Ioa And.tenuit contrarium in c.sicut,& in c. si de ele.libro.6. vbi dicit, ꝙ qñ cõstitutio est partim fauorabilis, debet extendi, licet sit etiam pęnalis.Et pro hoc facit tex.& communis theorica legistarum in l. q excep.ff de ꝯd. ind. Vide tamen de hoc not.ꝑ Pa. in d.c. 1. qui dicit, ꝙ quo ad fauorem debet extendi, quoad pęnam restringi, licèt legistæ dicãt, quòd attendi debet principalis intẽtio.Nõ obst. opi.cuiusdam di

tentis non esse sequendum, quod hic dicit autor. Nã asserit, quòd loquitur contra communem opi. Item quilibet est moderator & arbiter rei propriæ, quia respondeo, quòd opinio huius summæ est tutior, quam etiam ponit Ho. & cum in dubijs illa opin sit sequenda, quæ securior secũdùm animã, ar. c. iuuenis, de sponsa. iõ teneas opi. autoris. Car. & Pa. in d. c. dicunt, ꝙ est gñalis quoad p̃ceptũ, sed quoad pœnã est localis intellige, ꝙ ẽ localis in for. iudi. secus in pœnitentiali alias Pa. supra contradiceret, & hoc patet in ratione sui.

tatẽ ad satisfaciendum, tenebitur ipse in totum satisfacere. Si autem fuerunt plures consulentes, vel præstantes auxilium, An omnes simul teneantur pro parte, an quilibet insolidum, dic vt infra. §. quinto.

rint [a] competenter. Tertiò excommunicantur successores prædictorum officialiũ, nisi intra mensem ex cessum suorum prædecessorum purgauerint, & satisfecerint.

1 Pro quorum intelligentia est aduertendũ ẽm Pa. in d. c. aduersus, ver. op. cõtra tex. videtur. n. ꝙ successor non est excõicatus ipso facto, nisi prædecessor deliquerit prætextu officij ad commodum ipsius officij, vel vniuersitatis, secus, si deliquit ad commodũ proprium, vel ad libidinem suam satisfaciendam, nam tunc ipse reus solus tenetur, & ipse, vel eius hæres conueniri dñt iuxta illud, quod legitur & no. in l. 1. & 2. ff. ad l. Iul. repe. in l. iubem[9], C. eo. & in l. nec magistratibus ff. de iniu. in c. 1. de solu.

2 Quæritur, an præfatus officialis teneatur satisfacere de suo, etiam si nihil habuit, si cõitas, in cui[9] vtilitatem est versum extortũ non vult satisfacere? Resp. ẽm Pa. in d. c. aduersus, ꝙ sic [b] per argumentum prædicti. c. & per no. per Inno. in c. sicut dignũ, de homi. aduerte tñ ẽm Gof. ꝙ communitas, in cuius vtilitatẽ est versum, si est effecta locupletior, tenetur satisfacere. facit. l. Iulian[9], ff. de act. emp. §. sed & cum in facto.

3 Sed pone, ꝙ officiales, seu rector nõ consensit, sed restitit, quantũ potuit, nunquid erit excommunicat[9], si non dimisit officium? Respon. secundùm Inno. in c. nouerit, de sent. excom. & Ioan. An. in d. c. aduersus, ꝙ sic, & eum videntur sequi cõmuniter doc. Pa. tamen in d. c. aduersus, dicit, ꝙ hæc opin. est valde rigorosa, & ꝙ fortè contrariũ posset teneri; [c] quod ego credo post factum, licèt ante factum tenerem primã.

4 Quid de successore, qui non negligit inducere vniuersitatẽ, vt satisfaciat, sed eam inducit pro posse, & tamen nihil facit? Res. quòd tenetur dimittere officium, vt sic communitas cogatur ex necessitate officialis satisfacere, & hoc est tutius [d] secundùm communiter doc.

5 Vtrũ dantes consilium prædictis, siue omnes consiliarij talis vniuersitatis teneantur? Respõ. secundùm Pa. in d. c. aduersus, ꝙ si dederunt consilia ad hæc grauamina inferenda, & moniti non reuocauerint, indubiè sunt excommunicati, vt in dicto capitulo aduersus, & in capitul. nouerint, de senten. excomm. & tenetur quilibet ipsorum insolidum ad satisfaciendum secundùm Innocent. in d. capitul. sicut dignum, si verò tacuerunt ita, quòd non cõsuluerunt nec pro, nec contra, tunc dic, quod inuoluuntur pœna, & peccato cum his, qui expressè consenserunt, vt not. Innocen. in capitul. de his quæ fiunt, à ma. parte. capitulo de

a Satisfecerint] No. historiam de Pharaone, q̃ tpe magnæ egestatis nou grauauit sacerdotes, imò de publico alebant & sic isti magis peccãt, ex quo legẽ dei non ignorant, in d. ca. non minus.

b Quòd sic] Pone casum, q̃a officialis fuit principalis in impositione collectarũ clericis. Tũc Ab. dicit, ꝙ præcedẽte monitione est excõicatus d. ca. nõ minus, & tenetur satisfacere de delicto, & si nõ esset excõicatus, satisfaciet in hoc, quia si põt inducere cõitatẽ ad satisfaciendũ in cuius commodũ collecta versa est, tunc solũ tenetur satisfacere de delicto suo, arbitrio iudicis, Quia violant immunitatẽ ecclesiæ, vel libertatẽ, ar. 17 q. 4. quisquis, & facit dictũ. c. sicut dignũ? si aũt nõ põt inducere cõi

c Posset teneri] Et hoc per capitulum, non minus, Vbi solùm excommunicantur rectores imponentes collectam, & aliter turbantes iurisdictionem ecclesiasticam, & fautores eorum, sed iste resistit, ideo puniri non debet, nec tenetur officium dimittere, cum ipse non cogatur committere iniquitatem argument. capitu. Ephesijs, quadragesima tertia distinctione. Nã potest dicere vt dicit Apostol. ibid. Mundæ sũt manus meæ &c. Secus tamẽ, si aliquo mõ posset obuiare, ĩt dimittendo officium, quia tenẽtur, ar. c. Iul. 11. q. 3. dicit tamen Inno. in c. nouerit, de sen. exc. ꝙ isti tenentur dimittere officiũ à principio, si non possunt facere statutum deleri de li. communis. Rõ, quia non debet quis exercere officiũ in loco ecclesijs aduerso, & quia debẽt facere, quantũ possunt & vt obuietur malo.

d Est tutius] Licèt distingui posset, vt distinguit Bar. i l. aut facta.

cèt non sit periculum mortis, vel est pauper non mẽdicans, qui viuit ex artificio, qđ non põt in via exercere, vel si mendicans sibi, vel vxori, vel alteri subueniebat, quod alibi non posset: secus, in mendicante, q solũ sibi habet prouidere, qa si eundo, & mendicãdo posset necessaria inuenire, non posset absolui, vt not. Pa. in c. ea noscit. eo. vel est multũ senex in d. ca. qđ de his, & not. in c. quamuis, eo. ti. & hmõi, ĩponetur tamen eis, vt cessante impedimento se represen ę [a] exceptis senib. [b] quia senectus nunquã deficiet, & licèt videãt fortes, tamẽ qa periculũ est absoluentur ſm Innoc. & Host. in d. c. quod de his. de istis impeditis dic vt supra absolutio. 3. §. 16 cum se.

52 Tertius in nobilib. magnæ potentiæ, qui non pñt terras suas relinquere, prius tamen ante, quã absoluantur, intimanda est eorũ conditio summo pontifici & secundùm eius cõsilium [c] absoluentur, nisi sit periculũ in mora. c. mulieres. §. 1. cũ gl. eod. tit.

53 Quartus in mulierib. [d] cuiuscũque cõditionis sint d. c. mulieres, & qualitercũque pcusserit, ẽt atrociter.

54 Quintus in his, q sui iuris non sunt, sicut sunt filij fa. serui, & huiusmodi, etiã si filius habet & ipse familiã. & hoc intellige in iniuria mediocri simpliciter, in enormi verò non pñt absolui, nisi fecerint in fraudem, vel nisi qñ dñs, vel paterfamilias non existẽs in culpa ex eorũ absentia graue dãnũ incurreret, quia tũc põt etiã ab enormi absolui, nisi sit scandalũ, vt no. in c. relatum, eo. ti. Nec distinguo [e] in filijs familias secundùm Pa. in d. c. relatũ, & placet, qa sufficit, q non sint sui iuris, vide infra § fin.

55 Sed an hoc idẽ erit in viro, q in fraudem vxoris fecit, vel in liberto? Res. gl. in d. c. relatũ. q non quia cum hoc edictum sit prohibitoriũ, non extẽditur nisi ad expressè exceptos, ar. ca. cum illorum, e. ti. & no. Pa. in d. c. relatum, Host. tñ ibid. tenet, q idem erit iudicium sicut de supradictis, quia tales psonæ non sunt sui iuris, & placet mihi d. c. mulieres, quando patronus, vel vxor graue damnum pateretur propter eorum absentia, ar. d. ca relatum. Cum autem efficiũtur prædicti sui iuris, vel liberi, tenẽtur se præsentare apostolicæ sedi.

56 Sextus in iuuenibus, nec distinguo, an sint sui iuris, vel non, siue sint diuites, vel non, quia simpliciter non tenentur ire, qa eorum itineratio periculosa est, vt no. Pan. in d. c. ea noscitur. impedimento tamen iuuenturis sublato tenentur se præsentare Papæ, vt no. in d. c. quamuis.

57 Septimus in ostiario, vel officiali, qui prætextu officij arcendo turbam percussit clericum, vt not. in c. Si verò, el. 1. e. ti. hoc intellige verum in medioeri, non autem in graui percussione, vt no. ibidem, & hic accipio grauem pro enormi, mediocrem pro graui, nam secundùm Monalc. inter enormem & leuem est media, quæ grauis dicitur, quæ (vt dixi) arbitrio iudicis æstimabitur ex qualitatibus, & circunstantijs ff. de verborum obliga. l. continuus, & de voto, c. quod super his. Aduerte etiam hic, q si officialis laicus aliter, quàm arcẽdo turbam inijcit manum in Clericum, quòd nõ potest absolui nisi a Papa, qualitercunque leuiter percusserit, quia iniuria est grauis, quia vsurpat sibi iurisdictionem in clericum, ita not. Panormit. in dicto capitulo si verò, & ibi text. apertus, quod verum intelligo, quando hoc facit tanquam officialis. Secus, si percusserit tanquam per-

a Se representent] Aliàs incidẽt in eãdem speciẽ non numero, vt. s. sit eiusdem naturæ sicut prima, vt puta si erat ab homine, erit ab homine, si a iure, erit a iure d. c. eos, eod. tit. lib. 6. secus, si haberent perpetuũ impedimentum, quia nõ esset eis iniungendum, vt se repsentarent.

b Exceptis senibus] Qui autẽ dicantur senes Io. de Saxo. dicit, q quò ad generationẽ, & quò ad potestatem adoptandi dicitur senex maior. 60. annis, ff. de adopti. l. si paterfam. alio modo dicitur senex quò ad excusationem munerum personaliũ, maior 70. annis, C. qui ætate. l. fi. li. 10. iuncta. l. 2. §. fi. ff de dec. ergo maior 70. annis excusabitur ab onere itineris, ẽt si fortis ad ambulandum propter periculum mortis, quia senibus mors est in ianuis secũdũ gl. in proœ 6.

c Secundũ ei9 cõsiliũ] Hoc tamen erit in arbitrio episcopi, scilicet si videbitur ei, q non posset sustinere laborem.

d In mulierib.] Quia periculosũ est mulierib. itinerare, & immiscere se cœtibus virorum. d. c. mulieres, & dicit Pa. q non distinguitur, an sit fortis, vel debilis, nupta, vel innupta.

e Nec distinguo] An habeãt familiã, vel ne, vt distinguebat Ioan. An. Pa. tamen nõ facit in illo tex. mentionem de filijs, tamen in his fortè eadem rõ videtur, quod tñ non admittit gl. in viro, de quo in § seq. istis tñ seruis, cum episcopus absoluit, aliã satisfactionẽ pro labore itineris dẽt imponere, vt est tex. ibi.

a Doli capaces] Quia aliàs nõ in cideretur.d.ca.t. eod titu.
b 20.dies] In q. bus deliberetur & super literis. Sic.3.q.3 offeratur.& de cle.exc. mi illud,& ff. ex qui cau ma.I. ho stibus. § fi.
c Resignauerit] Illis, qui prodesse possunt, non obesse,pr.22.q 5. hoc videtur, sm gl.in d.c. dura.
d Non erunt ex cõicati] excõicatione per diœcesanum lata, sed aliã domini Papæ incurrunt, vt in c. ad falsario rum,de cri.fals.si vtantur eis.
e Ipso facto] secundũ Innoc. & Host. p illud verbum, Decernim^9 iñnodatos, in d. ca.ad falsariorũ, vbi etiam priuatr sunt officijs, & beneficijs.
f Ipso iure] Per verbũ, maneant excõmunicatio- ni subiecti.& no. q ic loquitur de illis,qui vtuntur literis falsis ab alio impetratis, Mitius tamen puniuntur isti, quã per se impetrantes,ita tamen, q malitia consideretur potius, q negligentia.& secundu Ho.etiam si quis vteretur ignoranter, non excusaretur,q2 p alius inuestigare debuit, si autem falsitas erat ita latens q deprehẽdi de facili nõ poterat: excusaṫ, si debitam adhibuit diligẽtiam, quã potuit,nec p cepit. Alioquin

sona priuata,quia nisi esset iniuria grauis, nõ esset mittendus ad Papam.

58 Octauus,pueri impuberes,q doli capaces ^a pcusserũt,vt in c.1.eo.ti.siue ante pubertatẽ petant absolutionem,siue post c.si eo.ti.nec tenentur se præsentare cessante pueritia,d.c.si.& cap. quamuis, quia nihil dicitur de iuramẽto,& c.quamuis, excipit pueros, vnde dicit Pa.in d.c.si. q beneficium semel indultũ minori, ex quo cœpit habere locum, non extinguitur per superuenientiam maioris ætatis. Quod nota.

Casus.11.est in c.quærenti,de of.deleg.contra inobedientiam sententię delegati vltra annũ, de quo dic, vt supra, Absolutio,secundo in prin.

Casus 111. est in c. dura de crimine fal. vbi excõicati ex gñali sñia suorum diœcesanorũ habẽtes literas apostolicas falsas,nisi infra 20.dies,^b post, quã cognouerint se habere literas falsas,illas destruxerint aut resignauerint ^c illis, nõ possunt absolui post lapsũ dictorũ.20.dierũ, nisi a sede apostolica,vel de ei^9 speciali mandato,aliqui tñ tenẽt, q isti 20.dies incipiũt currere a die notitiæ, s. q habẽt pdictas literas falsas vt Ho.sed Pa.in c. ad falsariorũ,de cri.fal.tenet, q incipiunt currere a die excõicatiõis, platę p ordinarios contra tales, ita q nisi illa p ̄æcesserint, nõ erũt excõicati,& ^d hoc credo verius saltẽ post factũ,& hac ēi sẽtentia ligatur, si excõicatio pcesserit, quamuis ipsis lite

ris falsis non fuerunt vsi.

1 Quid de f[al]sarijs litera rũ apostolicarum? Resp. q oẽs, tam clerici q laici, qui per se, vel per aliũ vicium falsitatis,exercuerint,cum fautorib.& dfensorib. suis sunt excõicati ipso facto, ^e & hodie p processum annualẽ factũ in die cœnæ domini non pñt absolui citra sedem apostolicam:necnon falsarij supplicationum gratiam,vel iustitiam concernentiũ p pontificẽ, vel vicecancellariũ, aut regentem oficiũ cãcelariæ signatarũ

2 Verũ vtentes literis apostolicis, falsis sint excõicati ipso iure? ^f Res. q sic, si sunt laici tñ poterunt absolui a suis ordinarijs,vt patet per c ad f[a]lsariorũ,de crim.fal. clerici verò non sunt excõicati,secundũ Pa.in d.ca ad falsariorũ ^g quãuis Hostiteneat contrarium.

3 Verũ corrigẽtes literas papæ sint excõicati? Res. sm Ho.^h in ti.de cri.fal.S.qualiter,ver.sed hodie vt recitat Pan.in c.ex literis,de fi. inst.q sic, ēt si vnã figuram siue literã, vel ēt dimidiam abraserint, deleuerint,aut cancellauerint,addiderint, vel diminuerint, cõpleuerint,vel mutauerint, sine licentia illius,ad quẽ spectat post q litera est bullata,vel signata: nec pñt absolui citra sedem apostolicam, posset tñ impetrans totam literam lacerare,seu bullã si illa non vult vti ^i ex quo patet,q etiam simplex notarius, q literas apostolicas scripsit,non potest illas corrigere, postquam sunt bullatæ, vel signatæ sine licentia oficialis ad hoc deputati,hoc tamen,& bene ^k limitat Ric.in 4. di.10.art.12.q.4.verum,si talis abrasio vel correctio,seu mutatio faciat,vt bulla,q ab

non excusaretur c Ioannes,& c.si. de homi.
g In d.ca. ad falsariorũ]Hoc pater, quia puniuntur priuatiõe beneficiorũ,& officiorũ,& habetur hæc pęna in c.dura,& vide Ab. in d ca. ad falsariorũ,qui declarat illa duo. c.
h secundũ Ho.] Quo dicit, q ẽ ca non lacæ sic in curia,nõ illegat aliquod ius.
i Si illa nõ vult vti] Quia quilibet pot-st iuri suo renunciare, & fauori.
k Hoc tamen,& bene &c.] Idẽ tenet Asten libr.7. ti.1.v rfi.149.casus,in si.dat exẽplum,de litera citatoria data 1 du centis annis, qã si tota radei etur & de nouo scriberetur,non posset apparere vriliis pp bullã, qã in creatione noui papæ aliquid circa bullã mutatur. & sequitur Feli.in c 2 de rescri.in ver.stylus curiæ,ad si.& allegat Asten. vbi supra & Ri. in 4. di.18.art 11.q.4. & etiam Archie. Flo.3.par. 1. partis,tit.6.& Fran. de Platea,trac.restit.in versi excõicatio, secũdo.§. 52.ver 5.Ista ex.

te erat inualida, efficiatur valida a vel si erat vtilis, fit magis vtilis.

4 Vtrũ impetrans literas dñi papæ tacita veritate, vel suggesta falsitate, fit excõicatus? Res. Ri. vbi supra. q. 3 ꝙ licèt sit falsarius, non tñ est falsarius literarũ dñi papę, qa veras literas impetrat, & iõ non ẽ excõicat*.

5 Vtrũ recipientes literas apostolicas existẽtes ipsi in curia de manu alteri*, quã Papæ, vel officialiũ ad hoc deputatorum sint excõicati? Res. ꝙ sic, si sunt laici, vt in d. c. dura. attamen secundũ Io. An. & Pe. de Ancha. in d. c. dura, quia quotidie fit contra, non ligat.

CASVS IIII. est in ca. significauit, e. ti. vbi excommunicantur clerici, q participiãt in diuinis officijs tã in ecclesia, quã alibi spontè & scienter cum excõicato a Papa sententialiter, vel iudicialiter, secundũ communẽ lecturam, b licèt gl. ibi aliter sentiat, ex quo collige, ꝙ quinque requirũtur, vt ista excõicatio incurratur. Primò ꝙ sint clerici. Secundò ꝙ scieter. Tertiò ꝙ spontè. c Quartò ꝙ in diuinis d participent. & quintò ꝙ ille, cum quo participãt, sit excõicatus a Papa iudicialiter. & isti nõ possunt absolui nisi a Papa vt in d. c. significauit.

CASVS V. est in c. tua nos, eo. ti. vbi oẽs incẽdiarij propriè dicti post, q̃ fuerint publicè excõicati & denunciati, non põt absolui citra sedem apostolicam.

CASVS VI. in c. conquesti, eo. ti. vbi effractores cum spoliatione ecclesiarũ, post, q̃ fuerint denunciati, non põt absolui nisi a sede apostolica. Pro cuius casus & præcedentis maiori euidentia est sciendum, ꝙ incendiarij & effractores ecclesiarum cũ spoliatione sũt excõicati ipso iure, sed incendiarij aliorũ locorum non, nisi excõicentur vel ꝑ statuta, vel aliomodo. Ante tamen denunciationẽ non sunt mittendi ad sedẽ apostolicã. Sed si aliqui prædictorũ denuncientur excõicati publicè, tunc non põt absolui nisi a Papa ẜm communem & veram opi. in d. c. tua nos. & c. conquesti.

1 Qui dicantur incendiarij propriè, vide infra I ncẽdiarius, in principio.

2 Qui ãt dicãt effractores? Res. ꝙ sunt illi, q dolo malo, aut ꝑ iniuriã violenter parietẽ fodiunt, aut vitreã fenestrã frangũt, seu sarraturam vel ostia, vel cardines, seu vectes, dum tenent ostia firmata, aut ipsum tectum ecclesię, secundũ Arch. Alij, aũt qui faciũt enormia e in ecclesia, vt rapiendo corp' Christi, & huiusmodi, frangendo calices, & similia, non sunt effractores propriè, nec excommunicati ipso iure secundũ Ho. & Io. de Li. f nec etiam si excommunicarentur, & denunciarentur, essent mittendi ad Papam, sed possent ab illo, qui eos excommunicauit, absolui, oportet ergo, ꝙ spoliatio fiat cum effractione, vnde sola effractio ꝑ se, nec sola spoliatio facit aliquẽ incidere in hunc casum, vt denunciatus sit mittendus ad Papam, quod no. quia pauci aduertunt, sed sic est, vt in d. c. conquesti.

3 Sed nunquid hic noĩe ecclesiarũ veniãt monasteria, & loca pia? R ẜm Pa. i d. c. tua nos, ꝙ sic, & facit tex. 54. di. §. hac autoritate. g Rõ est, qa ista excõicatio principaliter est in fauorẽ ecclesiarum & ideo latissimè accipitur respectu ipsarum, licèt alìàs non veniant monasteria, neque pia loca oumine ecclesiæ, quia in iure ponuntur vt diuersa, vt patet in c. sciãt cuncti, de ele. li. 6. & in

catio hodie ponitur in processu annuali.

a Efficiatur valida] Puta, quia dicebat, post triennũ minimè valituris, & ipse aptauit per quinquennium, &c. si aũt quis ioco ꝑmutaret literas inuentas, & ad nihilum vtiles, videtur ꝙ non esser excõicatus.

b Secundũ communẽ lecturã.] Ad text. ĩ c significauit. Quam ẽt tenet Archi. in c. si quis episcopus in consil. 11. q. 3.

c Tertiò ꝙ spontè] No. spontè, qa excludit vim absolutã. & non conditionalem.

d In diuinis.] Scilicet in ecclesia, vel extra secũdũm Astẽ. vbi supra casu. 33.

e Qui faciunt enormia] puta ꝑdones inuenerũt ecclesiam apertam, & neminem resistentem.

f Ioan. de Li.] & Pa. in c si de fur. & c. conquestus, de fo com. Astẽ. li. 7. ti. 2. Item dubitatur de violatoribus, & addit ẜm Rodo. ꝙ etiã effractores occulti sunt excõicati. Aduerte, quòd deflorans monialẽ, licèt auferat rem sacram de sacro, s. virginitatẽ da muliere sacra non incurrit excõicationẽ ipso iure, nisi violenter opprimat vel nisi episcopus in consecrando eas ꝓhibeat omnea cũ ipsis carnaliter commisceri sub pœna excõicatiõis latæ sñiæ certũ erit eos esse excõicatos, q carnaliter eas cognoscẽt, hæc Ast. vbi supra ẜ mente Ri. Adde secũdo ẜm eundem, q allegat Rai. ꝙ si quis cõmittat aliquod enorme in ecclesia, accipiendo corpus Christi de altari vel in ore retinẽdo, dũ cõicat ꝓ sortiarias, vel chrisma, vel crucẽ frangendo, fit excõicatus. d. ca. conquesti, & ca. oẽs. 17. q. 4. sed nõ tenet hoc posse dici aũ factũ hanc opinionem esse veram ad terrorem.

g §. hac autoritate] vt patet in c reqsiti, d test.

& in c.grãdi, de sup.ne.pla. in gl. li.6.[a] Addit ẽt Pa.in c.fi. de ecclesijs ædi. ꝙ ecclesiæ non ꝯsecratæ, & hospitalia veniũt hic nomine ecclesiarũ. Intellige, si autoritate epi, aut papę sunt ædificata, aliter non essent loca religiosa, vt not. Ab. in 1.no. per illum text. in c. ad hæc, de relig. domi.

4 Vtrũ effractor cũ spoliatione dom⁹ existẽtis in spacio priuilegiato ecclesię sit excõicat⁹, & post denunciationẽ hẽat ire ad Papã? ℞. ꝙ non, quia talis dom⁹ nõ dr̃ loc⁹ religiosus,[b] nisi sint ecclesiæ, vel clericorum, vt in c. quisquis. 17.q.4. & effractores locorũ non religiosorum ẽi post denũciationem non sunt mittendi ad Papam, vt patet in d.ca. conquesti, & allegatis ibi ĩ gl. Intelligo hic non ꝙ sint ecclesiæ vel clericorũ quò ad dominiũ, sed tali modo ꝙ dicantur loca religiosa.

5 Sed qñ dñr tales publicè denũciati? ℞. ꝙ quõcunque publicè denuncientur siue nominatim, siue in genere, puta denunciam⁹ excommunicatos omnes, qui fecerunt tale incendiũ, vel effractionem talis ecclesiæ, seu loci religiosi, & hmõi, vt patet in d.c. tua nos, qđ non distinguit aliter.

6 Vtrũ incendiarij sint absoluendi etiã ante denũciationem ante, quàm satisfecerint damnũ passis? ℞. ꝙ non, vt no. in ca. pessimam. 24.q.8.

CASVS sequentes vsque ad casum. XI. sunt in 6.lib. decretalium.

CASVS VII. est in c. fundamẽta, de ele. vbi excommunicãtur primò oẽs cuiuscunq; notabilis præeminentiæ,[c] dignitatis, potestatis, vel excellentiæ sint quocũque noĩe censeãtur, & frater, filius, vel nepos aliquorũ ꝑdictorũ, qui sine licentia sedis apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in senatorẽ, capitaneum, patricium, aut rectorem ad regimẽ vrbis Romę assentiunt, vel se intromittunt per se, vel per aliũ. excipiuntur Romani[d] ex ipsa vrbe naturaliter oriũdi, vel ibi incolæ seu ꝯtinui habitatores, q̃ licèt sint ꝑdictorum fratres, filij, vel nepotes, aut sub comitat⁹, vel baroniæ noĩe extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuã, vel temporalem obtineant, pñt tñ in senatores[e] Romanos assumi ad vnum annũ, vel breuius tẽpus, dummodo non habeàt extra territoriũ talẽ potestatẽ, ꝙ possent euacuare rationẽ constitutionis prædictæ. Itẽ 2. excõicantur, quicunque alij a prædictis, qui assentiũt ad prædictum regimen vltra annum sine licentia sedis apostolicæ. Itẽ 3. excõicantur intendẽtes, vel obedientes eisdem sic assumptis. Item 4. excõicantur, qui ipsos nominauerunt, elegerunt, vel assumpserunt. Itẽ 5. excõicantur dantes auxiliũ, vel fauorem publicè, vel occultè tam nominatoribus, & assumptoribus, quã nominatis & assumptis, nec omnes prædicti possunt absolui nisi a Papa.

CASVS VIII. est ĩ c. clericis, de immu. eccl. sed qa hodie non ligat per Cle. vnicã. eo. ti. iõ pertranseo, vide j. Casu. 19.

CASVS. IX. est in c. felicis, de pę. vbi excommunicantur primò omnes insecutores cardinalium Romanæ ecclesiæ hostiliter.[f] Itẽ 2. percussores,[g] & captores. Item 3 socij talia facientium, vel manducantium. Item 4. qui factum ratum habuerint,[h] vel consilium dederint, aut fauorẽ.

Item

[a] De sup. ne. pl. i gl. li. 6.] in ver. monasteriorum. & glo. in ver. monasterijs. c. fi. in §. adijcimus, de sen. excom. li. 6.

[b] Religiosus] Licèt dicatur violator immunitatis ecclesiæ, & vt sacrilegus sit puniendus.

[c] Præeminẽtię] Vt sunt imperatores, reges, duces, marchiones &c.

[d] Romani] nam Romani olim ẽt specialia priuilegia habebãt, vnde Paulus aduersus iniuriosos se Romanum ciuẽ testabatur. in di. qui in adiutoriũ & not. ꝙ licèt cuis Roman⁹ possit esse senator ipsius vrbis, vt hic pretor, C de off. præto. l. 2. Nõ ꝑt tñ alius qui ꝑ præsidere in ciuitate sua, C. de cri. sac. l. fin & ff ex qui. cau. ma l. in qui, & in l. cõsiliarijs C. de offi. asses. hæc gl. ibi in versi. excludar.

[e] In senatores] Ratio assignat. q̃ nẽ cum sua potẽtia possit dictam vrbem vsurpare & subiugare ecclesiam, & Romanum pontificẽ, sicut fecit Coradinus &c. Et tales electi contra hãc constitutionem, sunt priuati feudis &c. eorũ statuta nihil valẽt. Et notarij scribẽtes priuati sunt officio.

[f] Hostiliter] Id est sicut hostis & inimicus capitalis, vel publicè & manifestè. Sic etiam sumitur. 11. q. 3. quicunque. Archi.

[g] Percussores] Si iure hoc facit, vt se defendẽdo, tunc cessaret pœna, de homi. c. significasti. 2. de sen. excom. si verò. Non. n. tunc peccat cum legis autoritate facit. 23. q. 4. Io. An.

[h] Ratum ha.] intellige, qñ hoc eius contemplatione, vel noīe fit factũ, de re. iuris. ratũ Et licet aliqui dicãt hoc esse spãle, attamen sm Io. An. & Arc. standũ est regulæ. facit. ca. cum quis, secundo rñ. de sen. ex. intellige etiã de cõsilio, vel fauore non nudo, & simplici quod ẽ illius, qui ad maleficium faciẽdũ nihil adijcit, & tales istã sniam non incurrunt.

Item.5. qui tales post ea receptauerint,[a] vel defensauerint scienter. Item 6. excõicantur principes, senatores, consules potestates, rectores, siue alij dñi, & eorũ officiales, qui intra mensem a die notitiæ habitæ d' pdicto delicto nõ puniunt prædictos reos ſm tenorẽ d.c. felicis. nec pñt absolui nisi a papa, exceptis istis vltimis, l. prin c pes &c q possunt absolui a suis ordina ijs. Simili pœna sunt plectendi qui prædicta faciũt clericis, vel religiosis familiar papæ, vel cardinalium. Aduerte hic q psecutio sumit in malã partẽ, & capere intelligit cũ effectu, qa si non capiat. sed fiat insultus ad domũ, vt ei fiat iniuria, vel si obsidẽt, vel claudũt in domo, non, vt eos ibi custodiãt. sed vt eis inferãt verecundiã, non habebit locum pœna ista, [b] ſm qd' not. Inn. in c. nuper, eo. tit.

CASVS 10. est in c. quicunque, e. ti vbi excõicantur oẽs dantes lñiam [c] alicui occidendi, capiẽdi, seu aliàs in psonis, aut bonis suis, vel suorũ grauãdi eos qui sñias excõicationis vel interdicti tulerunt contra quemcunque, siue eos, occasione [d] quorum sunt prolatę vel obseruantes tales sñias, seu taliter excommunicatis nolẽtes cõicare, nisi lñiam ipsam, si fuit ad personas grauãdas, reuocauerint, ante, quã in aliquo sit processum, vel si dicta licẽtia fuit ad bona eorum capienda, nisi intra octo dierum spatium restitutionem fecerint fieri, vel satisfactionẽ, & licentiã reuocauerint. Item 2. excommunicantur oẽs, qui prædicta licentia data vti ausi fuerint.[e] Itẽ 3. qui aliquid pmissorum ad quæ committenda dari licentia prohibeẽ, commiserint suo motu, nisi vt dictũ est, re integra, si ad personas, & si ad bona, intra 8 dierum spatium restituerint, vel satisfecerint In qua excõicatione omnes prędicti si per spatium duorũ mensiũ manserint, nõ nisi per sedẽ apostolicam poterunt absolui.

1 Quærit idem Arc. quid veniat nomine suorũ? [f] & Re. quòd veniunt omnes q sũt sub ptãte eorũ, vt Inst. de his, q sũt sui, vel ali. iu. per totũ. Item q veniunt consaguinei, vt in c. sciant cuncti, de ele. in. 6. Item domestici, vt. C. de his. qui ad ec confu. l. præsenti. §. fanè; & qui dicantur domestici, familiares, vide familiaris.

2 Item grauare dicuntur, q prohibẽt, nẽ eis coquatur, [g] molatur, vendat, & hmõi.

CASVS sequentes sunt in Cle. vsque ad casum 17.

CASVS. 11. est i Cle. multorũ, de hęre. vbi excõicanẽ oẽs inquisitores hęreticę prauitatis inferiores epis, [h] qui odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu contra iustitiã & conscientiam suã omisserint cõtra quẽpiã pcedere, vbi fuerat procedendũ pro hę esi. Itẽ 2. excõicantur prædicti, si obtentu eodẽ prauitatẽ ipsam hęresis, vel impedimentũ sui officij alicui imponendo pręsumpserint aliquem quoquomodo vexare nõ possunt absolui, nisi a papa nisi in mortis articulo pręmissa satisfactione, intellige, si potest fieri aliter non valeret absolutio vnde aduerte secundũ Car. in Cle. prædicta, q ad incurrendã istã pœnã oportet fiat cõtra iustitiã, & conscietiã copulatiuè. Item no. q quoquomodo vexent aliquem siue in citationib. fideiussionib. & similib. incurrunt istã pœnam secundùm Panor.

1 Quid si omittũt ex timore, vel ad euitandum scãdalum? R. gl. ibidẽ ver. obtẽtu, q non incidunt in hanc pœnam.

CASVS. 12. est in Cle. religiosi, de priuileg. vbi primò excommunicanẽ omnes religiosi, q clericis, aut laicis sacramẽtũ vnctionis extremæ, vel eucharistię ministrare pręsumunt, vel solẽnizant matrimonia sine licẽtia speciali [i] presbyteri parochialis. Item si prædicti absoluũt excõicatos à canone prærerquàm in casib. a iure expressis,

a Receptauerit] Ratio est, qa sine ipsis delinquentes diu latere nõ possent ff. de recep. nisi essẽt cõsanguinei, vel affines, ff d pę. l. 2.
b Pœna illa] vide ĩt alias pęnas quibus plectunẽ vltra excommunicationẽ tales, de quibus hic in d.c. in prin
c Licẽtiã] Pro iniuria personali statim excõicatus est, in realibus non integra sit terminum octo dierum, & post erit inmediatẽ ſm Ioan. And.
d Occasione] quorũ interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs.
e Vti ausi fuerit] & sic mandãs, & mãdatarius eadẽ pœna puniuntur ff. de vi, & vi ar. l. 1. § quotiens, nec excusat iussus mandatoris.
f Suorum] Vide Ge. in d. c quicũque, super glo in ver. suo. si, q dicit, q serui, vxores, coloni, & huiusmodi dñr sui.
g Coquat] Facit d priui. c 5 & c. si. d imm. ec li 6.
h Episcopis] Epi vel superiores triẽnio sunt ab officio suspensi, vt habetur in d. c. cle.
i Spãli] vide gl. in d. Cle. in ver. spãli, q optima ẽ & idẽ Car. ibidẽ. quæst. 21.

expresſis, vel ꝑ priuilegia ſedis apoſtol ex cõceſſa eiſdẽ, vel ſi abſoluũt a ſuis ꝓmulgatis per ſtatuta ſynodalia, vel ꝓuincialia, ſeu a pœna, & a culpa, nec poſſunt abſolui niſi a papa.

1 Quærit, an ligẽtur oẽs religioſi? ℞. ſm Card. ibid in prin. q. 3. ꝙ non, ſed ſolũ religioſi religionis approbatæ, quia alij non ſunt ꝓpriè religioſi, vt in c. vno de voto, li. 6. & licèt quidã iſtud reſtringãt ad religioſos exẽptos, vt Pe. de Stagno, tamẽ cõiter tenet ꝙ habeat locũ ẽt in non exẽptis, ibi. Card. q. 6. & in religioſis ꝑfectis eccleſiæ parochiali, ſi alijs, quã ſuis parochianis miniſtrant,[a] ſm gl. primã, & gl. in verſi. animalib. in Cle. 1. de dec. & Pau. ibid.

2 Quid ſi nouicius faciat aliquid prædictorũ? Reſp. ſecundũ Car. q. 4. ꝙ ligat,[b] ar. c. religioſo, de ſen. ex. l. 6.

3 Vtrũ religioſi conuerſi ſimiliter? ℞. Car.[c] q. 5. ꝙ Pe. de Anc. tenet, ꝙ nõ ligãtur ſicut nec moniales, ex quo ordinẽ nõ hñt, ſed Zẽ. tenet ꝙ ligantur, & vr̃ verius.

4 Vtrũ religioſi miniſtrantes alijs religioſis ſacramenta ꝑdicta ligentur ꝑfata pœna? Reſ. Car. ꝙ Pe. de Sta. dicit quendã Cardinalẽ conſuluiſſe ꝙ non, ſed Lap. tenet, ꝙ verbũ, Clericis, itelligitur tã de regularib.[d] quã de ſœcularib. ſed verbum, laicis, ẽt comprehendit religioſos, vel monachos laicos ſed primũ credo veri⁹ ꝑ ea q̃ dixi ſupra, clericus. 1.

5 Vtrũ tpe mortis, poſſit miniſtrare euchariſtiã licitè? Reſ. Car. q. 11. Pau. & Lap. ꝙ non, ſed Io. & Arc. 26. q. 6. ſi presbyter. Inno. & Ho. in c. oĩs ꝺ pœ. & re. tenẽt ꝙ ſic, vt recitat Dir. li. 1. ti. 15. aliàs lix. & hoc credo verũ, ſi alius ſacerdos non poteſt haberi, qui miniſtret.

6 Vtrũ rector eccleſiæ, q non ẽ ſacerdos,[e] vel vicarius rectoris, poſſit dare licẽtiam dictis religioſis miniſtrãdi ꝑdicta ſacrã? ℞. Car. q. 18. ꝙ ſic, & ſic ſerua, licèt alij tenẽãt, cõtrariũ ſiſr Pau. tenet ꝙ eps, & archipret. ciuitatis poſſint ꝑdictã licentiã dare, & Zẽ. & iſte idem tenẽt de vicario epi i ꝓualib. vel de legato aut eius pñia io. tutius eſt. ſi ſm Pau. nõ rece dere a litera, non tamẽ eſt neceſſarium.

7 Quid eſt ſolennizare mrimoniũ? ℞. Car. q. 13. in d. cle 1. ꝙ Zen. dicit ꝙ cõprehẽdit oĩs ſolennitas, quæ obſeruatur iuxta ritum eccleſiarũ regionis, de ſpon. cap. 1. ſiue fiat benedictio ſolẽnis,[f] ſiue dicatur miſſa ſpãlis ſup ꝯtrahẽtes, & hmõi, inducere ãt fœdus mrimonij, vel ꝓnũciare verba inter ꝯhentes non eſt eis prohibitũ ſm Zẽ. & Sre.

8 Vtrũ excõicatos a canone, intelligat ſolũ de maiori excõicatione? ℞. Card. vbi ſupra q. 25. quòd ſic ſm Lau. & non de minori facit c. ſi quẽ, & c. nup. de ſen. ex. Idẽ tenet Lap. & facit c. primũ de reſcr. li. 6. Ge. ãt in c. vnico de his q̃ vi, li. 6. dicit, ꝙ etiam intelligitur de minori, qa lex pœnalis prohibens abſolutionẽ ab excõicatione includit ẽt minoris abſolutionem, ꝑ hoc eſt gloſ. in Cle. 1. de priui. Itẽ vbicũque fit mentio de excõicatione, & materia, in qua profertur, eſt proportionabilis etiam minori, de vtraque intelligitur, vt no. gl. pe. in c. præſidentes, de hære. in 6. & licet hæc opinio ſit tutior, tñ prima mihi[g] videtur verior.

9 Quæritur de quo canone intelligit? ℞. Car. vbi ſupra q. 26. Pau. & Lau. quòd intelligitur de quocunque a papa promulgato, quia ille propriè per excellentiam dicitur canon, licet aliquando impropriè accipiat pro illo epiſcopi, vt 3. di. S. porrò.

10 Quid ſi ſupradicti abſoluunt excõicatos per ſententiam hominis, etiam Papæ? ℞. gl. in ver. a canone, Car. q. 27. Lau. Pa. & Zen. ibid. tenent, quòd non ligantur præfata pœna, quia ſi voluiſſet intelligi expresſiſſet, ar. c. ad audientiam, de deci.

[a] Miniſtrant] q a tex. loquitur gñaliter. Non tñ clerici ſęculares ligãtur, ſi excedãt, vt tenet Cardin. q. 1. ibid.

[b] Ligatur] Quia ſ gaudet priuilegio. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & tanquam religioſus, ergo & onus ſentire dẽt, Cle 1. de cenſi c. recolẽtes, de ſta. mo. & reg. q ſentit, li. 6.

[c] Reſpon. Car.] Ipſe ap ꝓbat opi. Pe. de Anchar. & reſpõdet ad motiua Zen Nã non ſunt officij capaces, licèt fortè grauius peccent, &c. nec habet locũ illa Cle. in laicis, vt ibid dic.

[d] Tam de regularib.] Ex quo patet, ꝙ ſi miniſtrãt religioſis alijs, ꝙ hanc pœnam incurrunt Card q. 7. dicit, ꝙ eſt tutius, ſed ſi eiuſdẽ monaſterij, non peccant, neq; pœnam incurrunt, tñ placet opini. ſummæ noſtræ.

[e] Qui non eſt ſacerdos] Vide gl. in verſi. presbyteri, in d Clem. & Aſten. lib 7. ti. 3. verſi 95. & Car. q. 19. & 20.

[f] Benedictio ſolennis] De qua, 30. q. 5. ca. 1. cum quatuor ſeq.

[g] Tñ prima mihi &c.] In pœnis &c. Nec ob. quæ no. Ge. qa loquitur ſecũdũ illum canonẽ de eo, q per vim extorſit abſolutionẽ, vnde odio ipſius intelligitur, ẽt ſi excõicatio erat iniuſta, meritò licuit excõicationẽ, ſi extorſit abſolutionẽ a minori excõicatione gl. in d. ver. a canone, in Cle. religioſi, loquitur ſpecialiter de excommunicatione minori vt patet &c.

11 Vtrum nomine sententiæ hic veniat excõicatio solùm?Ref.gl.& Pa.ibidem, ꝙ etiam venit suspensio,& interdictum,sed Car.q.29. dicit,ꝙ verius est,ꝙ solùm intelligitur de sententia ex communicationis quod bene probat litera per alternatiuam, quia supra dicit de his, qui absoluunt excommunicatos a canone, & postea subijcit, vel a sentẽtijs per statuta, & sic restringit verbum sententiæ per verbum excommunicatos, ar. c.2.requiris,de ap.

12 Quid de sentẽtijs latis per statuta legatorum,[a] de quibus habes de officio le. c.fin.Ref ſm Lau.& sequitur Car.q.30.quòd idẽ est, sicut de statutis sinodalib. vel prouincialib.

13 Vtrum religiosi prędicti absoluentes a pęna tantũ[b] ligentur prædicta censura?Ref.ſm Zen. quem sequitur Car.ꝙ non, quia litera loquitur copulatiuè a pœna,& a culpa.c.2.de ref.

14 Quid si prędicti religiosi absoluunt a peccato,[c] & non ab excommunicatione quã quis incurrit pro pctõ? Ref.Zen.& Card.tenent,ꝙ non incidunt in pęnam, & placet,nè fiat extensio.

15 Vtrum religiosus ignorans pœnam hãc,[d] & administrans sacramentũ eucharistię vel extremæ vnctionis sine licẽtia rectoris parochialis, non tñ in contẽptũ ipsius,incurrat hãc pęnam?Ref.Car.se consuluisse per literam.d.Clem.quę dicit,præsumpserint,[d] qđ no.dolũ, & temeritatẽ ministrantis,ꝙ non ligatur,& placet mihi per ea,q̃ dixi supra,Dol⁹.§.5.& infra,excõicatio. 7.casu vlt.§.2.

16 Vtrum recipientes præfata sacramenta a dictis religiosis sine licẽtia suorum rectorum parochialiũ fiot excõmunicati?Ref.ꝙ non[e] prima vice, vt patebit infra excom.8.§.1.

17 Vtrum sit credendũ dicenti se habere licentiam? Ref.gl.i ver.non habita, ꝙ sic,[f] & ꝯcor.Lau.& Pau.& Ste. q̃a nemo dr̃ immemor ꝓprię salutis.1.q.7.sãcim⁹.

18 Quid de mercenarijs, scholarib.& hmõi?Ref. gl. in ver.parochialis, & Car. q.16. ꝙ sufficit licentia sacerdotis[g] parochialis,in cuius parochia inhabitant, nisi cã recreationis, vel alia tẽp oralr statim reuersuri ad propria aduenissent, q̃a sic non sufficeret.

CAsvs 13.ẽ in Cle.1.de pœ.vbi excõicaꝛ quilibet,qui iniuriosè,[h] vel temere pcusserit,ceperit aut bãnierit aliquẽ episcopum seu qui ꝑdicta mãdauerit, vel facta ab alijs rata habuerit, vel socius fuerit in his faciendis,aut consiliũ,[i] aut fauorẽ[k] dederit,vel defensauerit eosdẽ, nec põt absolui ꝑterq̃ in ar.mor.nisi a papa,& cũ absoluend⁹ fuerit in articulo mortis, non valet absolui, nisi prius caueat idoneẽ, ꝙ parebit pœnę ĩponẽdæ, & pniam dño auxiliãte faciet. Itẽ secũdò excõicaꝛ oẽs officiales quocũq; noie censeanꝛ, qui in aliquo prædictorũ fuerint culpabiles,nec valet absolui,nisi vt prædictum est.

1 Sed quid si eps non erat consecrat⁹? R. gl.in ver.quemuis pontificẽ,ꝙ non erit locus isti pœnæ,quia non est eps,de cel.mis. Cle.2.

a Legatorũ]nam possũt facere statuta in prouincia sua, & valent etiã si ea exeant.
b A pęna tantũ] esset hic prætmittendum, quid sit pœna & quid culpa,de quibus per Card.in d.Clem. religiosi.q.27.33. cum duabus seq. multa enim ef. fundit.sed tu breuiter dic, quòd absoluere a culpà principaliter ad solum deum spectat, Isa. 43. Ego sum, ego sum &c Idẽ Mat. 9.Sco.in 3.distin ꝗ.o.14.16.17.& 19. tangit hoc. Sed ministerialiter sacerdos remittit culpam. Absoluere a pęnã est per indulgentiam remittere, quia ergo solus papa dat indulgentias plenarias,vt in.4. dist. 20.Meritò si religiosus in absolutione intenderet remittere culpã principaliter, & a pœna totaliter liberare, pœnitẽtem, esset excommunicatus.
c A peccato] Puta ab homicidio, quod factum est in sacerdotem.
d Præsumpserint] Facit, quia sicut miles arma tæ militiæ excusatur ab ignorantia iu C.de iu. & fa.ign.l. 1. Ita & hunc possumus excusare, maximè iu foro pęnitentiali, in quo ei creditur.Tuti⁹ est, quòd absolutio prætur.
e Quòd nõ]Hoc tenet Cardi. vbi suprà. q. 40. sed si post primã vicem participarẽt in crimine,& essent excommunicati.
f Qđ sic] Idem Car.15.q.addẽs, ꝙ sufficit ad euadendam pęnam, ꝙ parochian⁹ testificetur.
g Licentia sacerdotis] Sacerdos potest assumere religiosum in adiutorium tempore quadragesimę & ille poterit audire, & eucharistiam ministrare nec hanc pœnam incurret secundũ Pe de Anch.
h Qui iniuriosè] secus,si ignoranter, quia huic pęnæ non esset locus secundũ Pa. c.si verò,đ sẽ.ex.
i Aut cõsilium] Consilium autẽ præstatur suadendo,rogando,impellendo &c.
k Fauorem]Hic nõ intelligitur đ simplici fauore, q.nil addit,sed đ fauore ad pcutiẽdum &c.& sic patet,ꝙ siquis fauerer post factũ,nõ incideret in hanc pęnam,q̃a tex.dicit,in hia bñ etiã pstatur fauor,cũ pt obuiari,& nõ obuiatur, vt per gl.uo. in ver.defensauerit, quæ dicit,ꝙ si aliquis defenderet illũ ꝑ cutientẽ post factum, puta impediẽdo, nè caperetur a iudice &c. ꝙ incideret in pęnã lec⁹ si a priuato, puta ab eṗo, vel cõsanguineis

valentibus viadicare.
a Cle. 2.] Glo. est ibi in ver. pōtificum. Idē Car. ꝙ hic, in d. Cle. q. 4 & 5.
b Nominatim] Gnāli ergo monitione nullus ligaret? Oportet ergo, ꝙ specia'l ter nominentur, sm Ioan. Andr. quò ad cogētes, vt nō exeant, sufficit gnālis monitio, vt si sacerdos dicat, oēs ex communicati exeant. Ille dicit, vel pcipi, vt nō exeant.
c Fau ores] Qui dicantur, vide. j. hæreticus. §. 24. & q̄ sint receptatores, & defensores, vide vbi ſ. §. 23. & 24.

Cle. 2. a secus de eo, qui renūtiauit episcopatui, qa hēbit locū in eo illa poena.

2 An habeat locū pdicta pęna ī inclusione facta epo ad verecundiam? ℞. Cardi. in d. Cle. 1. q. 8. ꝙ nō, qa hic caper accipit, p detinere, sicut & i. c. felicis de pę. li. 6. accipit, vt s̄ dictū est.

CASVS 14. ē ī Cle. cupiētes, in §. fin. de pęn. vbi excōicant omnes religiosi, & clerici sęculares. qui inducunt ad vouendū, iuran dū &c. ď eligēda sepultura apud eccłas ipsorū, de quo dic vt. j. sepultura. §. 35.

CASVS. 15. est ī Cle. grauis, de sen. excommu. vbi excommunicantur omnes dñi tēporales, etiā si sūt epi, qui in terris, seu locis eorū interdicto suppositis cogūt quōlibet diuina officia celebrare, aut q̄ voce pconia, seu per cāpanarū pulsationem ad officia eadem audienda aliquos pręsertim excommunicationis aut interdicti sententia innodatos euocant, vel qui excommunicatis publicè aut interdictis prohibent, nè de ecclesijs exeant, dum missarum solēnia agunt à celebrantib. moniti gnāliter, vel spāliter, vt exeāt. Itē 2. si excōicati publicè, & interdicti q̄ ī ipsis sūt ecclesijs, post, q̄ fuerint noiatim b moniti à celebrantib. vt exeāt, remanere psumpserint, sententiā excōicationis incurrunt, à qua solū a papa possunt absolui. Et sic collige, ꝙ hæc poena est contra cogentes, euocantes, prohibentes, & remanentes. Item aduerte ꝙ verbum, Quomōlibet, comprehēdit omnem modum compulsionis realē, vel psonalem, directum vel indirectum, vtputa consanguineos, vel ipsos ī personis, aut rebus grauando, vt no. gl. in d. Cle. & ibi gl. ponunt, quæ sequuntur.

1 Quid si euocarent non excōmunicatos vel non interdictos? ℞. Car. quæst. 10. post Pau. ibidem, quòd incidunt in prędictam poenam, cum loc' sit interdictus, & dicto præsertim, stat pro maximè.

2 Vtrum hęc pęna habeat locum in cessatione à diuinis posita in dictis terris? ℞. ꝙ sic quia quādo cessatio a diuinis est generalis habet vim interdicti, vt in Cle. 1. e. ti. §. i cessationibus: secus, si cessatio esset specialis; de hoc Car. ibidem. q. 4.

3 Quid intelligit hoc nomine, diuina officia? ℞. Car. q. 2. post Pau. ibidē, quòd restringitur solùm ad missas. & ideò, si aduocarent ad alia officia pręter missas, non haberet locum hæc poena; concor. Io. An.

4 Quid si prędicti pręcipiāt non subditis suis, vel prędicta non faciunt in terris ipsorum, sed in alienis? ℞. ibidem Car. ꝙ non habet locum hæc poena.

5 Vtrū prędicti aduocantes secretè p nūtium ad diuina, ligentur pręfata pęna? ℞. Car. q. 11. ibidem post Pau. & Zen. ꝙ non. nisi voce pręconia, vel voce tubæ, aut cornu vel per cāpanarū pulsationē aduocent.

6 Quid si cōpellunt interdictos ī loco nō interdicto? ℞. Pau. ibidem ꝙ non habet locum hæc poena. Idem Car. q. 8.

7 De quo interdicto intelligitur? ℞. gl. 1. in ver. suppositis, ibidē, ꝙ tā de interdicto à iure, quàm ab homine. Idem Car. q. 1.

CASVS 16. est in Cle. cum ex eo, eo. tit. vbi excommunicantur fratres Minores recipientes tempore interdicti illos de tertio ordine ad diuina. Sed quia hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, pertranseo, quia non ligat.

CASVS sequentes sunt per processum curię annualem factū die cęnę domini vsque ad casum. 32.

CASVS 17. est contra hęreticos Gazaros Patarenos, & alios, quocūq; nomine censeantur, ac contra oēs fautores, c recepatores, & defensores eorundem.

CASVS. 18. est contra pyratas, cursarios, & latrunculos maritimos, ac oēs receptatores eorūdem, cum dantibus eis auxiliū, consilium, vel fauorem. Et dicitur pirata, quicunque ī mari depredatur, nisi habeat bellum contra eos quos depredatur; quod no. quia pauci aduertunt, credentes ꝙ nisi quis indifferenter depredetur ī mari, non sit pyrata, & non incidat in hanc pęnam, sed falsum est.

CASVS 19. est contra omnes, q̄ ī terris suis noua pedagia imponunt, vel prohibita

hibita exigunt, sed a spontè soluentibus pedagia recipiens non incurrit excommunicationem, secundùm glo. in ver. declaratione, & Car. 11. no. in Cle. quoniam de immu. eccle. quia exigere est ab inuito extorqre.

CASVS 20. est cōtra omnes falsarios bulla. ū apostolicarum, de quo dictum est supra Casu 3.

CASVS 21. est contra illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita deferunt [a] Sarracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quib[us] Christianos oppugnant, ꝑ cuius intelligentia quærun tur infrascripta.

1 Quid venit hic in nomine armorum? Resp. glo. in c. ita quorundam, de Iudæ. quòd etiam fustes, & lapides pro machinis veniunt, sed non lapides pro ædificijs fiēdis, in l. 2. C. quę res expor. nō de. dicitur, quòd loricæ, scuta arcus, sagittæ, spatæ, gladij, & tela nomine armorum veniunt. Ego verò dico, quòd illa, quæ communiter sunt pro vsu offendendi, vel defendēdi se, & non pro alio vsu, veniunt nomine armorum: illa verò, quibus possumus vti pro armis, & pro alio vsu, puta pro instrumento, dicuntur arma ex intentione vtendi eis pro armis defensionis, vel offensionis, aliàs non, vt no. in Clemē. nè in agro, de statu mona. & ideò gladius ad incidendum panem non venit nomine armorum secundùm Panormitan. in capitu. clerici, el primo ver. & inquātū istud, de vita, & hone. cle.

2 Quid venit nomine ferri hic? Res. ꝙ accipitur hic ferrū pro ferro infecto, vel facto sub quacūque forma, vt in l. 2. C. quæ res expor. non de. quod tñ limito per rōnem expressam in d. l. 2. de ferro, per quod possent pugnare, vel se munire, qa brochetæ, & similia nō credo sint sub ipso ꝯprehensa.

3 Quid intelligitur sub nomine lignaminū? R. ꝙ intelligitur quodcunque lignū, ꝑ quod naues, galeas, aut alias machinas possent facere ad impugnandum, & defendendum se a Christianis, secus de alijs lignaminibus, quibus non possunt vti ad offendendum, vel defendendum.

4 Quid intelligitur nomine prohibitorum? Res. ꝙ sunt omnia, quib[us] possunt Christiani impugnari, vel ipsi infideles nè impugnentur [b] a Christianis, muniri, quæ omni tempore prohibentur, Similiter quæcūque victualia, vel mercimonia tēpore guerræ, [c] cum eis habitæ ab aliquibus Christianis legitimè. Tempore verò pacis mercimonia quæcunque, & victualia non sunt prohibita eis deferri, nisi in dispendium Christianorum fieret, puta quia timētes [d] de guerra muniunt se, vel vt inuadāt Christianos. Tenet tamen Innocen. & Hostien. in c. significauit, de Iudæ. ꝙ pro redimendis captiuis tempore guerræ, arma etiam sine pœna excommunicationis possunt deferri, qđ ante factum [e] non tenerem, sed bene post factum, de alijs verò mercimonijs non est dubium inter doc. propter prędictum. c. significauit, ꝙ pro redemptione captiuorum possunt deferri etiam tempore guerræ.

5 Quid si tempore pacis deferantur arma, & alia prohibita, non tamen ea intentione, vt impugnentur Christiani? Respond. quòd nihilominus ligantur, si sint talia, quibus possunt impugnari, secundùm gl. Ioann. Andr. & d. An. ac Pan. in d. c. ita quorundam, quidam tamen tenent, ꝙ non ligantur, nisi ea intentione deferant vt Christiani īpugnēt, vel nè possint īfideles īpugnari, & ꝯuenit satis hęc opi. cū text. in d. c. quo-

a Deferunt] Isti tales triplici plectūtur pœna. Nā primo sunt ipso facto excōicati, secundo priuari debent omnibus suis bonis; tertio efficiuntur serui capientiū. De iure aūt ciuili capite puniuntur cū confiscatione bonorū. l. 2. C. quæ res expor. nō de. Et ecclesia pōt imponere pęnā seruitutis. & sic Christianus ꝑpter delictū suū pōt in seruitutē redigi de iure canonico, & secundū Io. An. isti redacti sic in seruitutē, non pñt manumitti, ꝑ quo facit l. 1. C. q ad lib. ꝓcla non licet. perniciosum nāq; Romano Imperio, & ꝓditioni ꝓximū, barbaros, quos indigere cōuenit telis, eos vt validiores reddantur, instruere; hæc in dicta l. 2.

b Nè impugnentur] Vt est venditio galearū, nauium, vel astare auxilium, vel fauorem.

c Tēpore guerræ] Idem, si tempore treugæ, qa tunc non tollitur guerra, sed suspenditur. Et facit tex in c. significauit, de Iu.

d Quia timentes] Posset et fieri pax fraudulenter, vt moniti possent Christianos impugnare.

e Quod ante factum] Hoc tenet Io. An. Nam infideles hoc perpēdentes nollēt ꝑ captiuis redimendis nisi merces. Itē deferētes haberent hoc velamen, quia semp dicerēt, ꝙ pro captiuis redimēdis deferunt, post factum tenet Ioā. An. ꝙ non incurrūt Pa. autem in d. c. ita quorūdā. tenet opi. Io. An. tempore pacis, secus tpe guerræ, & placet facit gl. in d. c. ita in ver. subministrant.

a Maximè ante factū] Et exponitur tex. ibi, ad expugnandos &c. i. ex quib. possunt expugnari.
b De pmutatione][dē multo fortius in donatiōe.
c Sed ordinari*] Sed ex quo in ꝓcessu annuali fertur hæc excōicatio contra tales, vt no. Pa. in c. q̄d olim, in fin. extra de Iud. hodie nō pōt absolui, nisi a papa, si absolueretur, teneret absolutio, sed redeunt ci debent in pristinā excōicatione secundū doc.
d Tātundem de suo] Si talis pœna non transmittatur, quia nescitur, cui dari, applicabitur cameræ apostolicæ, de hoc vide plene p Arc. Flo. parte. 3. tit. 15 c. 30.
e Dātibus chordā] Etiā excōicatus est mandans, ita probat tex. in c. significauit, de Iud. & ibi Pa. in 4. no. Ex quo no. ta, ꝙ dispositio loquens ꝑsonaliter, & cōcernens actū ꝑsonæ comprehēdit nedū facientē, sed etiam mādantē, seu fieri facientē, dato ꝙ cōstō sit pœna iis, vñ punitio, q̄ facit tex. d. ca. ita quorundā, cōprehendit portantes &c. sed cap. significauit, cōprehendit ēt per nuntiū destinantes, vt probat capi. mulieres, de sen. ex. Et quod no. Bar. in l. hęc verba, ff. de adul. Et in l. aut q̄ aliter. ff. ꝙ vi, aut clam &c.

d. c. quorundam, licèt prima opi. sit tutior, maximè ante factum.

6 Vtrum deferentes prohibita infidelib. & pœnitētes postea ea reportantes, & non dimittentes infideli b[a] ligant? ℞. ꝙ non, q̄a verba cū effectu sunt accipienda? Idē dic de deferentibus arma ꝓ sui tuitione ad terras infideliū, ꝙ non liganē, nisi postea ea ipsis vēderēt, quia sic ligantur. Si autem statim vendita recuperarēt nihilominus ligarētur. Idē dic de permutatione. b

7 Qn̄ dr̄ tempus guerræ? Res. ꝙ dr̄, qn̄ aliquis princeps Christianus autoritate principis, vel papa facit cū eis bellū quoad illū dominū, puta Soldanum, vel Turcum, non quoad alios dominos infideles, nisi essent tali in subsidium.

8 Aduerte hic, ꝙ licèt Nicolaus, Bonifacius, & Clemens multos ligauerint circa prædicta, in q. hodie vacant, pertranseo, solūmodo remanent excōicati vltra p̄dictos exercentes regimen in galeis, aut nauib. infidelium. in c. ita quorūdā, sed non est Papalis, sed ordinarius c poterit absoluere, verū est, ꝙ tā isti, q̄ suprascripti non debent absolui, nisi q̄cquid acquisierint ex tali cōmercio dānato expēdant in subsidiū Christianorū, & vltra tm̄dē de suo, d si pōt?

9 Quid de dantib. chordam, e vel anchoram, & huiusmodi, vt possint negociari cū infidelib t̄pe pacis? ℞. ꝙ requiritur licentia apostolica, quia per talia possunt Christiani impugnari.

10 Vtrum portātes clauos paruos, & cultellos pro pane incidendo sint excōicati? ℞. ꝙ non, quia non comprehenduntur sub nomine armorum, vel ferri, vel aliorum prohibitorum.

11 Vtrum portantes ferrum arma, & alia prohibita de vna terra Sarracenorum ad aliam, vel Sarracenos cum armis suis, vtputa de Maiorica in Alexandriam, sint excōicati? ℞. ꝙ non, nisi hoc fiat in dispendium Christianorum, sicut declarauit Greg. 9. in extrauaganti, quæ incipit, Postularis.

CASVS. 22. est contra impediētes seu inuadentes victualia, vel alia ad vsū Romanæ curiæ necessaria adducentes, seu ne ad ipsam adducantur, vel deferantur, impedientes, aut perturbantes, & contra defensores talia facientium.

CASVS. 23. est contra omnes, qui illos qui ad sedem apostolicā veniunt, & recedunt ab eadem, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & contra omnes, qui talia fieri faciunt, vel mandant.

CASVS. 24. est contra illos, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam non habentes morantes in eadem curia, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato, verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

CASVS. 25. est contra omnes illos, qui per se vel per alium seu alias quascūque personas sæculares, vel ecclesiasticas ad Ro. cur. super eorū causis & negotijs recurrentes, illaque in ea prosequentes, aut procurantes, vel procuratores ipsorū, vel aduocatos, seu iudices super dictis causis deputatos occasione causarum, vel negotiorū hmōi, verberant, mutilant, vel occidunt, aut bonis spoliant, & contra dantes auxilium, consilium, vel fauorē in p̄dictis.

CASVS. 26. est ꝯtra oēs illos, qui, ne pareant, literis aut mandatis apostolicis, & legatorum, & nuntiorum, & iudicū delegatorum eorundem gratiam vel iustitiam concernētibus, decretisque super eis & re iudicata seu processib. executorialib. nō habito prius eorū beneplacito, & essensu, neve tabelliones, & notarij sup huiusmodi literis & ꝓcessib. executorialibus in

a Vel d' fpenfan tes] Adde hoc ad illud, quod dici tur infra votum 4.§.6.& §.9.& 5, difpenfatio.§.5. b Fiat mentio] Tñ videtur fuffi cere, fi apponat claufula, q fre. quenter apponi tur in bullis Papæ, non obftanti bus quibufcunque, & fi effent talia, de qbus oporteret fpecialem mentionem facere & in indiuiduo, tex.e melior de toto cor pore iuris in l. oés, in ver. fpäliter, & noiatim, C. de præfcr. 30. an. Quę ibi mul. tum no: Bald & Ang. & reputant fing. & folénem. Idē tenet Ang in l. diuus. §. licet, ff de iure codi. ci. Ifte tñ tex. pcedit in difpofitionibus. ll. vel ftatutorum, vel in his, quæ habēt vim legis, fecus in priuatis perfonis. Ita loquũt tex. in ca. qurad agēdum, de pc. lib. 6. & Cy. in l. vna, C. qñ impetra iter pupi. Quē fequitur Lud. cō. 227. & con. 436. & ita in fpem te net Ang in l fed. & fi quis. §. quæ fitum, ad fin. ff. fi quis cau. c Tumulādæ deferant] Si alibi & elegiffet fepul turā, fed a ut fim pliciter, aut ad tēpus, vbi decef ferit, vel illi vicino loco ecclefiafticæ fepulturæ tradatur, ita, q demum incinerato corpore, tunc ad locū vbi

ftrumenta, feu acta confice re, aut confecta parti cui, intereft, tradere fub grauif fimis pœnis prohibere, fta tuere, feu mandare præfu munt, & contra dantes auxilium, cōfiliū, vel fauorē.

Cafus 27. eft contra oēs, qui fe ab obediētia Rom. Pon. pertinaciter fubtrahere, vel quomodolibet recedere præfumunt, & ꝯ dantes auxilium, confiliū, vel fauorem prædictis.

Casvs 28. eft contra oēs, qui iurifditionē ad ecclefiafticas perfonas pertinentem vfurpant p fe, vel p alium, feu alios directè, vel indirectè, aut in eifdem confilium, auxilium, vel fauorē pſtare non verentur.

Casvs 29. eft contra oēs mutilātes, vulnerātes, interficientes, feu capiētes, & detinentes, feu deprędantes Romipetas, & pere grinos ad vrbem caufa pe regrinationis, & deuotionis accedētes, & in ea mo rantes, vel recedentes ipfa cū oībus in his dātibus cō filium, auxiliū vel fauorē.

Casvs 30. eft contra oēs illos, qui per fe, vel per aliū directè, vel indirectè fub quocunque titulo, vel colore, occupāt, detinent, vel hoftiliter difcutiūt, feu inuadunt in totum, feu in partem almam vrbem, aút alias ciuitates, vel terras, & loca, & iura ad Ro. ecc. fpe ctātia cū adhærentib, fautorib, & defenforib. eorū, feu dantib. auxilium, confi lium, vel fauorem in eifdē.

Casvs 31. eft cōtra quof cunque præfumētes ab foluere quemlibet per dictum proceffum excōmunicatū, nifi in articulo mor tis præftita prius de ftando fanctæ matris ecclefię man datis fatisfactione, vel fuffi cienti cautione, & prætextu cuiufcunque priuilegij vel concesfionis apoftolicæ non facientis plenam & expreffam de prædicta pro hibitione mentionem, nec abfolutio aliter impēfa va let. Et licèt Paulus fecundus plures alios cafus pofuerit, quos in nulla concesfione volebat intelligi, nifi fpecialiter exprimerentur, Tñ Sixtus quartus folummodo ad prædictos fupra expreffos fe reftrinxit, & ideo cafus Pauli in dicto proceffu omitto.

fepulturam elegerit, deportetur, & fepelia tur in eis, & fi ponti ficali dignitate pfulgeat, contra fecerit, ipfo facto eft excommunicatus & c. d Prædictā] pœ nam] Item fecun dum aliquos pp fufpitionem.

1 Aduerte etiā, q præfatus Sixtus in extrauaganti, quę incipit, & fi dominici Gre. excommunicat omnes abfoluentes à quacunque prædictarum excōicationum per proceffum factarum, vel difpenfantes [a] in voto vltramarino, fanctorum Petri, & Pauli, fancti Iacobi, & caftitatis, ex quacunq; concesfione ab ipfo Sixto habita nifi, de d. extrauaganti de verbo ad verbum in ipfa concesfione fiat mentio. [b] Et bene aduertant confeffores quoad illos, qui confeffio nalis habuerunt ab ipfo, exceptis illis con fesfionalibus, quæ data fuerunt tempore cruciatæ mihi commiffæ; quia quoad illa non valet dicta extrauagans, ficut patet in bulla prædictæ cruciatæ. Et ego auribus proprijs ab ipfo audiui.

2 Sunt & alij cafus per extrauagātes, in qb. fnia excōicationis infligitur ipfo facto, & non pōt impendi abfolutio, nifi per fe dem apoftolicam, & quia multæ funt reuo catæ, aliquæ non funt in vfu, folummodo ponam, quæ cōiter habentur in vfu, & fūt fequentes vfque ad, excommunicatio. 6.

Casvs 31. eft fub rubrica de fepultu. & eft Bonifacij 8. vbi excommunicantur omnes exterrantes, vel in frufta incidentes, aut in aquis coquentes, vt carnem ab osfibus euellant, corpora defunctorum, vt alibi tumulanda deferant, [c] vbi not. quod ad incurrendam prædictam [d] pęnam opor tet tria cōcurrant. Primum quod ille mor tuus, circa cuius cadauer volunt facere p dicta, fit mortuus in terra, vbi viget cult

Chri-

Christianus, qa si esset mortuus in terra infideliũ, non caderent in pœnam faciendo prædicta. Secundum, ꝙ prædicta faciant cadaueri mortuo. Tertium, ꝙ faciãt animo, vt alibi tumulandũ deferant, quia si facerent ex odio, vel propter chirugiam, non inciderent in pœnam prædictam.

CASVS. 33. ponitur de regularibus, vbi Martin^9 excommunicat omnes religiosos mendicantes euntes ad ordines, seu monasteria non mendicantium, vt ibi sint fratres etiã sub prætextu cuiusuis licentiæ etiã apostolicę generalis.[a] Item secũdò excommunicat ipsos recipientes. Sed hæc pœna non extenditur ad euntes ad ordinem Cartusiensium.

CASVS. 34. ponit̃ de simonia, vbi Paulus secund^9 excõicat oẽs quacunque dignitate p̃ditos, q quomõlibet dando, vel recipiẽdo simoniã commiserint, aut q fuerĩt mediatores, vt ipsa fiat in ordine, vel bñficio.

CASVS. 35. est sub rubrica de sen. exco. de quo Ioa. An. in c. nemo, de sim. facit mentionẽ, contra dantes, aliquid pro gratia obtinenda apud sedem apostolicã, q̃ ptranseo, qa reuocata est p Cle. 5. vt dicit Ioa. Cal. & recitat Io. de Li. ibi.

CASVS. 36. ponit̃ sub rub. de priui. vbi excõicant̃ qui libellos famosos, aut cãtilenas, vel rythmos faciũt, detinẽt, vel publicant in infamiã status ordinum Minorum, & Prędicatorũ, & est Alexand. 4. quæ incipit, Ex alto.

CASVS. 37. est in dicta extrauaganti, vbi excommunicantur prædicantes, docentes, vel desensantes, ꝙ præfatorum ordinũ fratres non sunt in statu perfectionis, & ꝙ non licet eis de eleemosinis viuere, Aut ꝙ non possunt prædicare, siue cõfęssiones audire de licentia Romani ponti. seu aliorum prælatorũ ordinariorũ sine ꝯsẽsu Curatorũ.

CASVS. 38. est ibidẽ contra facientes violẽtiam damnabilem in locis prædictorum ordinum, & tam isti, quã dicti. in 37. casu præcedenti non possunt absolui, nisi a sede apostolica, aut à ꝯseruatorib^9 dictorum ordinũ, præterquã in articulo mortis.

CASVS 39. est contra omnes intrãtes monasteria sanctæ Claræ, & ordinis prædicatorum, qui ipso facto sunt excommunicati, si intrãt, præterquam in casibus per eorum regulam, & statuta concessis.[b]

EXCOMMVNICATIO VI. de casibus excõicationũ, qui reseruantur in iure Episcopi solum, qui sunt duo, Primus est in c. peruenit, eod. ti. de quo dic vt supra, excommunicatio. 5. casu. 1. §. 38. Secundus casus est in Clem. cum ex eo eo. tit. contra fratres Minores recipiẽtes ad diuina tempore interdicti fratres tertij ordinis, sed qa hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, ideo pertranseo.

EXCOMMVNICATIO VII. de casibus excõicationum reseruatis a iure alicui, & a quibus potest absoluere quilibet ordinarius, vt patet supra, Absolutio. I. §. 2.

CASVS primus est in c. administratores. 32. q. 5. vbi excõicantur oẽs principes, & officiales, q tertiò admoniti ab Episcopis, vel ecclesiasticis prælatis recusant eis facere iustitiam super eorum causis.[c]

CASVS II. est in c. licẽt, de elec. vbi excõicatur ille, qui electus à paucioribus, quàm a duabus partibus Cardinalium, in summum pontificem assenrit electioni de se factæ.[d] Secundò excommunicantur oẽs qui talem recipiunt pro Papa, ipso facto.

CASVS III. est in capitu. quoniam,[e] de offic. ord. contra illum, qui se ingerit

[a] Generalis] Et talis receptio nõ tenet.

[b] Cõcessis] No. tamẽ, ꝙ in locis, vbi tales sententiæ nũquam, vel quasi nunquam sunt promulgatæ, si quis intraret talia monasteria nesciens talem sententiam, & non causa malefaciẽdi, ꝙ non incideret in sententiam, cũ ignorantia quasi inuincibili laboret, sicut trahitur ex dictis d. Ant. & S. Thom. Sed si intrat laicos, vel alia persona ad malefaciẽdum, tunc quamuis ignoret sentẽtiã, & ẽt haberet iustã cãm ignorantiæ, non excusat̃, secundum Petr. de Palude, hæc Archi. Flo.

[c] Super eorum causis] Filo in d. c. dicit, Ipso facto, quod intelligitur de minori secundum Arch. tñ pro glos. facit text. ibi, Omni communione, vide Archid.

[d] De se factæ] Si verò maior concordia intercesserit, assumeretur, debet ergo humiliter resipiscere. In alijs autem electionib^9 seruetur forma. c. quia propter, eo de elec.

[e] Ca. qm̃] Dicit ibi, ꝙ si non resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendus est, Adhibitis, si necesse fuerit, brachio seculari &c. Et adde, ꝙ hoc loquitur in diœcesi, vbi sunt habitãtes diuersorũ idiomatum, qa Epũs dẽt instituere sibi vicarium pro illis q sunt alteri^9 linguę. Nec ille cõstitutus debet se p Epõ gerere, sub pœna, vt hic &c. Quia vna ecclesia nõ debet duo capita habere, quia mõstruosa esset, si sunt principalia &c.

rint [a] competenter. Tertiò excommunicantur successores prædictorum officialium, nisi intra mensem ex cessum suorum prædecessorum purgauerint, & satisfecerint.

1 Pro quorum intelligentia est aduertendū ſm Pa. in d.c. aduersus, ver. op. cōtra tex. videtur .n. ꝙ successor non est excōicatus ipso facto, nisi prædecessor deliquerit prætextu officij ad commodum ipsius officij, vel vniuersitatis, secus, si deliquit ad commodū proprium, vel ad libidinem suam satisfaciendam, nam tunc ipse reus solus tenetur, & ipse, vel eius hæres conueniri dūt iuxta illud, quod legitur & no. in l. 1. & 2. ff. ad l. Iul. repe. in l. iubem[a], C. eo. & in l. nec magistratibus ff. de iniu. in c. 1. de solu.

2 Quæritur, an præfatus officialis teneatur satisfacere de suo, etiam si nihil habuit, si cōitas, in cui[9] vtilitatem est versum extortū non vult satisfacere? Resp. ſm Pa. in d.c. aduersus, ꝙ sic [b] per argumentum prædicti. c. & per no. per Inno. in c. sicut dignū, de homi. aduerte tñ ſm Gof. ꝙ communitas, in cuius vtilitatē est versum, si est effecta locupletior, tenetur satisfacere. facit. l. Iulian[9], ff. de act. emp. §. sed & cum in facto.

3 Sed pone, ꝙ officiales, seu rector nō consensit, sed restitit, quantū potuit, nunquid erit excommunicat[9], si non dimisit officium? Respon. secundùm Inno. in c. nouerit, de sent. excom. & Ioan. An. in d. c. aduersus, ꝙ sic, & eum videntur sequi cōmuniter doc. Pa. tamen in d.c. aduersus, dicit, ꝙ hæc opin. est valde rigorosa, & ꝙ fortè contrariū posset teneri; [c] quod ego credo post factum, licèt ante factum tenerem primā.

4 Quid de successore, qui non negligit inducere vniuersitatē, vt satisfaciat, sed eam inducit pro posse, & tamen nihil facit? Res. quòd tenetur dimittere officium, vt sic communitas cogatur ex necessitate officialis satisfacere, & hoc est tutius [d] secundùm communiter doc.

5 Vtrū dantes consilium prædictis, siue omnes consiliarij talis vniuersitatis teneantur? Respō. secundùm Pa. in d.c. aduersus, ꝙ si dederunt consilia ad hæc grauamina inferenda, & moniti non reuocauerint, indubiè sunt excommunicati, vt in dicto capitulo aduersus, & in capitul. nouerint, de senten. excomm. & tenetur quilibet ipsorum insolidum ad satisfaciendum secundùm Innocent. in d. capitul. sicut dignum, si verò tacuerunt ita, quòd non cōsuluerunt nec pro, nec contra, tunc dic, quod inuoluuntur pœna, & peccato cum his, qui expresśè consenserunt, vt not. Innocen. in capitul. de his quæ fiunt, à ma. parte. capitulo de

uentis non esse sequendum, quod hic dicit autor. Nā asserit, quòd loquitur contra communem opi. Item quilibet est moderator & arbiter rei propriæ, quia respondeo, quòd opinio huius summæ est tutior, quam etiam ponit Ho. & cum in dubijs illa opin sit sequenda, quæ securior secūdùm animā, ar. c. inuenis, de sponsa. iō teneas opi. autoris. Car. & Pa. in d.c. dicunt, ꝙ est gñalis quoad p̄ceptū, sed quoad pœnā est localis intellige, ꝙ ē localis in for. iudi. secus in pœnitentiali alias Pa. supra contradiceret, & hoc patet in ratione sui.

a Satisfecerint] No. historiam de Pharaone, q tpe magnæ egestatis non grauauit sacerdotes, imò de publico alebant & sic isti magis peccāt, ex quo legē dei non ignorant, in d. ca. non minus.

b Quòd sic] Pone casum, qa officialis fuit principalis in impositione collectarū clericis. Tūc Ab. dicit, ꝙ præcedēte monitione est excōicatus d. ca. nō minus, & tenetur satisfacere de delicto, ēt si nō esset excōicatus, satisfaciet in hoc, quia si pōt inducere cōitatē ad satisfaciendū in cuius commodū collecta versa est, tunc solū tenebitur satisfacere de delicto suo, arbitrio iudicis, Quia violant immunitatē ecclesiæ, vel libertatē, ar. 17. q. 4. quisquis, & facit dictū. c. sicut dignū? si aūt nō pōt inducere cōitatē ad satisfaciendum, tenebitur ipse in totum satisfacere. Si autem fuerunt plures consulentes, vel præstantes auxilium, An omnes simul teneantur pro parte, an quilibet insolidum, dic vt infra. §. quinto.

c Posset teneri] Et hoc per capitulum, non minus, Vbi solùm excommunicantur rectores imponentes collectam, & aliter turbantes iurisditionem ecclesiasticam, & fautores eorum, sed iste resistit, ideo puniri non debet, nec tenetur officium dimittere, cum ipse non cogatur committere iniquitatem argument. capitu. Ephesijs, quadragesima tertia distinctione. Nā potest dicere vt dicit Apostol. ibid. Mundæ sūt manus meæ &c. Secus tamē, si aliquo mō posset obuiare, se dimittendo officium, quia tenētur, ar. c. Iul. 11. q. 3. dicit tamen Inno. in c. nouerit, de sen. exc. ꝙ isti tenentur dimittere officiū à principio, si non possunt facere statutum deleri de libro communis. Rō, quia non debet quis exercere officiū in loco ecclesijs aduerso, & quia debēt facere, quantū possunt & vt obuietur malo.

d Est tutius] Licèt distingui posset, vt distinguit Bar. i l. aut facta.

quo vide supra, cõsentire. §.2, Si auté expressè contra dixerũt, sed non dimiserũt officiũ, an inuoluãtur peccato, & pęna? Inn. in d.c. nouerit, recitat opi. cõtrarias; tamé ego tenerem, ꝙ licèt non dimiserint officiũ, non teneantur, per no. per Inn. in d.c.1. [a] nisi essent tales, ꝙ ex cessatione consiliationis inducerét communitatem ad desistendum. [b]

6 Virũ prędicta pęna habeat locũ in quocunq; successore officialis excõicati pp quodcunque delictum? Res. ẽm Inn. ꝙ non, sed solùm habet locũ in successore excõicati ex causis prędictis, vel aliter quãlitercunque propter libertatem ecclesiæ violatam, vel nisi ẽm Ho. successor foueret factũ damnatum, pp quod prædecessor fuit excõicat⁹, puta quia tenet clericũ posi ũ in carcere [c] à prędecessore suo, vel quid simile [d] facit. c. si concubinæ, de sen. exc.

7 Verum iudex sęcularis copellens clericum, vel ẽt sęcularé personam, q̃ aliàs est de foro ecclesiastico ẽt sine districtióe, personę, sit excõicatus? Res. ẽm Pa. in d. c. aduersus, ꝙ si monit⁹ nõ desistat, excõicatus est ipso facto, qa turbat iurisditionẽ ecclesiasticã, vt est text. in d.c. non minus, & tenet Ho. & Io. An. [e] hodie auté per ꝓcessum curiæ sunt excõicati excõicatióe papali, vt s̄. exc. 5. casu. 28.

8 Sed quæ sunt personæ, quæ non pñt iudicari à sœculari iudice? Resp. ꝙ sunt primò oẽs illi, qui gaudent priuilegio capi. si quis suadente, de quib. dixi supra excõica. 5. casu. 1. exceptis clericis coniugatis, de quibus dic vt supra clericus, vl. §. pe. Secũdò sunt personæ omnes astrictæ ꝑpetuo seruitio [f] ecclesiæ, vel prædictis, q gaudent prædicto priui. si quis suadẽte, vt no. Pa in c. nullus, de fo. cõ. & Fed. facit c. p exceptionem de priu. li. 6. i ver ꝑpetuo, [g] secus, si nõ sunt ꝑpetuò oblati, & sic limita [h] gl. i c. clericum, el. 1. 11. q. 1. Tertiò sunt oẽs de familia epi ẽm cõem opi. no. Pa. in d.c. nullus. Quartò vxor clerici, [i] qui defert tonsuram, & habitum, & non est bigamus,

a Per no. per Inn. in d.c.1.] Vbi dicit, ꝙ in hoc casu sufficit contradicere, nec tenentur appellare, siue tractetur de priuilegio suo, vel tertij, siue ipsius vniuersitatis. Cũ. n. vniuersitas procedat extraiudicialiter, non transeunt hmõi gesta in rem iudicatam. Vñ põt quis ex sola contradictione prosequi corã superiore, vt gestum minus rõnabiliter per maiorem partẽ, retractetur c. concertationi, de appel. li. 6.

b Ad desistendũ] Pa. tñ dicit, ꝙ tutj⁹ esset, vt dimitterent officium.

c In carcere] Et dicit Pan. ꝙ iste statim incurrit alio tempore nõ expectato.

d Vel quid simile] Si non fouet factũ dãnatũ, Si tamen non satisfacit, non erit illicò excõicatus, sed dẽt per mensem expectari, arg. d.c. aduersus. Neque ob. si dicatur, ꝙ sentẽtia fertur contra dignitatem, ergo successor ligabitur. c. qm̃ abbas, de of. de leg. Na d.c. quoniam hẽt locum, qñ dispõ sub noie dignitatis concepta, est pariter proportionabilis dignitati, & personæ, quia tunc vr̃ absque dubio contẽplata potius dignitas, quã persona. Secus, si nõ est proportionabilis, quia tunc persona, non dignitas contemplata videtur, vt hic. Quoniam. n. excõicatio ligat animã, & fertur propter delictom, seu contumaciã, non põt concernere dignitatem, seu officium, quando quidẽ animam non habeat. c. Romana. §. in vniuersitatem, de sen. exc. Nec etiam dignitas deliquit, sed personẽ, ideò concernit personam, siue nomen proprium exprimatur, vt Petrus, siue appellatiuum, vt potestas. Idem econtra in dispositione concernente dignitatem tantùm, quia non extenditur ad personam, licèt nomẽ propriũ sit expressũ, vt in c. dilecti, de fo. cõp. Et vide no. i d.c. qm̃ abbas, vbi Ab. plenè examinat.

e Host. & Io. An.] Et dicunt, ꝙ hodie infiniti iudices, seu rectores sunt ligati, qui non solùm diminuere sed etiam in totum subtrahere iurisditionem ecclesiastica. n moliuntur, & ille tex. est ampliandus, cũ emanauerit in fauorem ecclesiæ, & clericorum, maximè pro libertate cõseruanda. Vide in simili supra eo. Casu. 4 §. 3 post. De hoc vide tex. io ca. qm̃, de immu. ec li. 6.

f Perpetuo seruitio] Circa materiam onerũ præstandorom vide latè Pan. in d. ca. minus.

g In ver perpetuo] Gl. in d. ca. null⁹, dicit ꝙ minores ecclesiæ dicũtur scholares, qui secundũ consuetudinẽ in Alemania seruiũt ecclesię, & addiscũt & sic videtur ad eius obsequiũ deputati, simile in c. 1 de cele. miss. Vin. intelligit de ianitorib. ecclesiarum, qoi sunt ecclesiæ obsequo deputati, & adueniẽte ætate ad ordines promoоentur. Et hoc vr̃ velle, dum alle. d.c. omnis ætas. 7. q. 1. Fed. de Se. intelligit vt hic, & placet Pa. qa nõ vñr talea priuilegio fori gaudere, nisi perpetuo sint oblati & efficaciter ar. in Cle 1 de decimis, in fi.

h Et sic limita] Nam illa gl. volebat eodẽ priuilegio gaudere familiã, & mãcipia quo & dominus sed debet intelligi, si sunt perpetuò obligati ecclesiæ, vt hic, & ibi no. Arch. post alios, & in c. ecclesiarum seruos. 12. q. 2. dicit illam gl. nõ habere locum in seruitoribus condocticijs, idest q precio seruiunt, quia hoc non reperitur iure cautum. Vnde rusticus ecclesiæ non gaudeat priuilegio, secũdũ gl. in c. indicatum. 89. di. fallit in duob. casib. s. si ecclesia habet priuilegium ab imperatore, vel si habent administrationem, ratione cuius gaudebũt priuilegio fori. c. si clericus, de offi. del. Item si cõueniatur super re, quam tenet ab ecclesia, Inn. in d.c. si clericus, & Spe. tit. de comp. iudi §. 1. ver. 27.

i Vxor clerici] Hoc idem tenet gl. in c. eos 32. dist.

& in

& in c.1. 11.q.1. Ioan.And. tenet contrarium in c. vnico,de cle.coniug.lib.6.Panor. in dict.c.nullus, tenet contra Ioan Andr. ad hoc facit , quia vxor sortitur forũ viri. l.cũ quædam puella.ff de iurisdict.om.iud.& l. fœminæ ff.de sena.& l.2.C. de epi.& ecc.vbi coniuges clericorũ , in multis priuilegiantur, quibꝰ cæteræ laicorum vxores non gaudent, & licèt gl. intelligat illam l.de contrahentibus ante clericatum,tu dic idem de contrahentibus post clericatum secundũ Pa. ex quo existẽtes in minoribus ordinibus licitè cõtrahunt,facit,qa coniugium non repugnat substãtiæ ordinis , sed solum prohibetur in alijs ordinibus ex prohibitione ecclesiæ. Sicut ergo vir gaudet priuilegio & in criminalibus,ita vxor secundũ Pa: vbi supra.Si autem clericus non defert habitum,vel tonsurã,& tunc neq; ipse neque vxor gaudẽt.c.vno,de cle.coniu.li.6.Si autẽ clericꝰ ascẽdit ad sacros ordines, vnde continentiam vouit vxor.ca.cum sis,. & c.sanè,de conuer.& coniug. & tũc gaudet vxor priuilegio, & tenetur eam alere. de fructibus beneficij.c omnino 31.distinctio.&

tex.est in l.fi.C.de incolis, li.10.mulieres,inquit text. honore maritorum cingimus,& genere nobilitamꝰ, & forum ex eorum persona statuimus,hęc ibi. Quintò rectores hospitaliũ piorum,si sunt perpetuò obligati,secundùm eũdem Pa. in d c.nullus,aliàs non. Sextò fratres tertij ordinis sancti Francisci,& sorores,ſm Bar.in l.1. [a] ff de pœn.& l. semper §.in quibusdam,ff. de iure immu.& do.Ant.in d.c.nullus, & hodie nõ est dubium,vt patet ex priuilegio domini Sixti quarti,qđ dicitur bulla aurea. Iesuatæ, [b] aut eremitæ secundũ communem opi.non pertinent ad forum ecclesiasticum,quia cras possunt esse sœculares.

CAsvs 6 est in c.nõ magno, ne Cle.vel mon. contra quoscunque religiosos tacite, vel expressè professos,audientes leges, vel phisicã, nisi intra spacium duorum mensium ad claustrum redierint. Adde, qđ dicam infra,casu.27.

CAsvs.7.est in ca.fin.ne cleri.vel mo.vbi excõicatio contra religiosos, de qua in præcedenti casu,extenditur ad Arc. Decanos, Plebanos,Præpositos, Cantores, & alios clericos personatum habentes, & omnes sacerdotes , nisi intra spaciũ duorum mensiũ destiterint audire.ll. vel phisicam,pro cuius casus & ꝓcedentis declaratione.

1 Quæritur,qñ incipiunt currere ꝓdicti duo menses? Res.ſm Pa.in d.c.fi.4. col. ꝙ quo ad religiosos incipiunt à die exitus monasterij,vt prædictas sciãs audirẽt. In decanis verò,& alijs de quibꝰ in.7.casu,incipiũt ſm Pa.à die exitus propriorum larium cũ effectu auditionis præfatarum scientiarum.

2 Quid si nõ exeunt proprios lares , nec religiosi monasteria , sed in domibꝰ proprijs,aut monasterij audiunt scias prædicta.Resp. ſm Pa.in d.c.fi.(& est communior opi.) ꝙ non erunt excõicati, [c] & sic tene,quãuis qdã teneant, ꝙ nihilominus sunt excõicati.

3 Vtrum religiosi,qui exeunt monasteria ex aliqua alia rationabili causa,& sic audiunt prædictas sciẽtias, ligentur pœna prædicta? Res.secundũ Pan. in c.non magno,ne cler.vel mon.ꝙ non,quia, vt ligentur dicta pœna,requiritur,vt exeant monasterium,& secundò , vt exeant ista intentione,s. studendi in prædictis scientijs, & tertiò ꝙ stent per duos menses extra monasterium , siue audiant, siue non ex quo patet, ꝙ si exiret extra monasterium ex aliqua rationabili causa,nõ vt audiret prædictas scientias , & ex tali rationabili causa perseuerãs extra monasteriũ vltra duos menses interim audiret prædictas scientias,non esset excommunicatus, secus, si solùm staret & principaliter extra monasterium , vt audiret , quia tunc tempus duorum mensium inciperet a die cessationis causæ, propter quã exiuit , & dispositionis standi extra , vt audiat.

4 Quid si religiosus exiuit , vt audiret prædictas scientias , postea mutato proposito audit theologiam? Respond. Innoc.tenet,ꝙ nihilominus ligatur . Sed Pan. in d. c.fin.

ibi glo.hæc Pan.
a Secundũ Bart. in l.1.] Non habentur bene ex Bar. ibi.
b Iesuatæ] Vidi de hoc ꝓ eis tractatum pulcherrimum compilatum per d.Anto. Corsetum,qa hodie modus eorũ viuẽdi est approbatus.
c Quod nõ erũt excõicati] Ratio quia pœnæ non sunt extendendę adeo etiã,vt non veniant illæ,quæ ex lata verborũ significatiõe possent comprehendi,probatur in c. cum iu cunctis , de elec.iunct.c.si compromissariꝰ, eo.ti.lib.6. Et c. statutum, qđ ibi no.Io.Andr.qui idem not.in reg. odia, in Mercur. & ibi Pan.sequitur per multas rõnes,respondendo ad rõnes Ho. & per hoc soluitur q̃stio de exeũte , vt honoret principiũ,amici. s.ꝙ non ex excõicatus,quia si pro amico monasterij ꝑt religiosus assumere procurationem,seu aduocationem etiã in foro sœculari, quia in consequẽtiam tractatur vtilitas monasterij.

c.fin.tenet, ꝙ non eſt neceſſe, vt reuertatur ad monaſterium, nec incurrit pœnam,[a] ſed cautius eſt, vt faciat, ꝙ Abbas ſignificet ei, ꝙ ſtudeat theologiæ, & ſic cenſetur reuerſus ad clauſtrũ, & hoc erit magis tutũ.

5 Vtrũ religioſus legens prædictas ſcientias in ſuo monaſterio ligetur prædicta pœna? Reſ. mihi placet opi. Pa. in d.c.fi.q.4. vbi latè examinat, ꝙ non ligatur nec ſimiliter decani, & alij de quibus infra, Caſu. 27. S.3. cum ſeq.

6 Sed nunquid peccant præfati ſtudentes in camera propria, vel in monaſterio in legibus? ℞. Pan. in d. c.fi. ꝙ non ſi hoc faciũt ad finem intelligendi melius canones. Secus, ſi principaliter ſtuderent propter ipſam ſcientiam ciuilem. Idẽ dic[b] de pdictis tenentibus libros prædictæ ſciæ.

CASVS. 8. eſt in c. clericis, ne cle. vel mo. vbi excõicantur omnes ſacerdotes, q poſt monitionẽ officium vicecomitis, aut pͦpoſiti ſęcularis habuerint, & cõiter doc. i d.c. clericis dicunt comprehẽdi nomine ſacerdotum omnes exiſtentes in ſacris,[c] & ſic tene.[d]

CASVS. 9. eſt in c. 1. de ſchiſma, vbi excõicantur omnes innitentes ordinationibus, vel alienationibus factis à ſchiſmaticis, de quo vide, ſchiſma. S. 2. & 3.

CASVS. 10. eſt in c. ex. de rap. vbi excõicatur oẽs qui Chriſtianos naufragium patiẽtes damnata cupiditate ſpoliãt rebus ſuis, niſi ablata reſtituant, quam primum poterunt,[e] ſecundùm Pa. in d. ca. & videtur etiam tenere ſic gl. ibidem & eſt tutius, ſm autem Io. An. requiritur[f] monitio, vt reſtituant, aliter ante monitionem non erunt excommunicati, ſed non placet.

CASVS. 11. eſt in ca. ad falſariorum, de crim. falſi, de quo habes ſupra, Excõicatio. 5. caſu. 3.

CASVS. 12. eſt in c. nouerit fraternitas tua, de ſent. exc. vbi excõicãtur. Primò omnes illi, qui ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra eccleſię libertatem[g] fecerint ſeruari. Secũdò excõicantur oẽs, qui eadem ſtatuta non fecerint deleri, quamprimum ſciuerint, quod limito verum, ſi habent poteſtatem delendi. Tertiò excõicãtur ſtatutarij prædicti. Quartò ſcriptores prædictorum ſtatutorum. Quintò poteſtates, conſules, rectores, & cõſiliarij locorum, vbi prædicta ſtatuta edita fuerint. Sextò quicunque iudicant ſecundùm prædicta ſtatuta. Septimò qui iudicata redigunt in publicam formam.

7 Quid dicitur contra eccleſiaſticam libertatem? Reſp. ſecundùm Pa. in d.c. nouerit, ꝙ eſt omne illud, qđ

rij, iuxta not. per In. in c. cum I. & A. de re iud. ergo fortius licitũ eſt ire ad honorandũ principiũ amici. Et idẽ, ſi faceret ſine fraude honorãdo eũ ſemel ĩ hebdomada, qñ ſ. alij deſererent lectorẽ, ſecundũ Pa. &c.

a Nec incurrit pœnam] Ipſi autem legentes ſciẽtias iſtas, quas prius didicerunt, nõ videntur inuolui ſecũdũ Pa. in d.c. fin. vbi ẽt vr ſentire, ꝙ legentes monachis non ligantur. Not. ẽt ꝙ ſolus Papa in hac cõſtitutione, diſpenſat, qa illud c. nõ magno, fuit editum in concilio generali, contra quod nullus citra Papã diſpẽſat, ẽt ſi ſit legat⁹ apoſtolicus c. dilectus, de præbẽ. no. gl. in c. dilecti de elec. Itẽ qa vtitur verbo, omnino, quod vr excludere diſpenſationẽ, ꝑ hoc gl. in Cle. hi qui, de æta. & quali.

b Itẽ dic] ſ. quia non peccant, vt ꝑ Pa. in d.c.fi. in fi.

c Exiſtentes in ſacris] Quia potentialiter dicuntur ſacerdotes &c. cõſtituti aũt in minoribus non videntur incurrere pœnam reſpectu ſecũdæ partis cõſtitutionis ſecundũ Pa. Tñ iſte caſus eſt intelligendus in eo, q vult exercere illam iuriſdictionem tanq̃ ſæcularis principis officialis, & ꝙ nõ infligat pœnã mortis, vel mẽbrorũ detrũcationem c. ſed neque & ibi Ab. ne clerici, vel mo. ſec⁹ tñ ſi iuriſditio ſęcularis eſſet dignitati ſuæ annexa, qa tũc poſſet ꝑ ſe exercere ſine pœna, dũmõ nõ inferat pœnã mortis, vel membrorum inciſionem, vel de truncationẽ. Fallit ẽt hic caſus in eo, qui habet iuriſditionem nomine proprio, puta ratione patrimonij, quia eã exercere poſſet, bonus tex in c.fi. ne cle. vel mon. li. 6. Abb. in d.c. clericis nota.

d Et ſic tene] Et eſt canõ latæ ſententiæ pp verbũ ſubiaceant, vide tamẽ doctrinam Pa. ibidem circa iſtud verbum.

e Quãprimũ poterũt] Vltra hoc tenẽtur intra annũ in quadruplũ C. de fur. in l. eũ. ff de inc. rui. nau. l. 1. Et fur. iſti cõmittunt, ff. de acqui. hær. l. qua ſõne §. ſi. Nec fiſc⁹ ẽt ſibi aliquid vẽdicet in calamitate alterius, C. de naufr. li. 11 Cõter tñ damnũ nauis reſarcieĩ. ff. d ic. rui. nau. l. ratis

f Requiritur monitio] Si loquit quod ad Deũ clarũ eſt, pęna eſt ipſo facto cõmiſſa, cum eſt in mora, qa tunc ceſſãt ſõlim. Non facta latent, ſed facta ſe manifeſtãt, quia apud Deũ nihil latet. Et id quod eſt manifeſtũ naturæ, eſt manifeſtũ legi. Sed quo ad eccleſiã requirit admonitio, & hæc dixit illa gl. quæ eſt final. & Abb. in d. c. exc. & Abb. in cap. extirpãdæ, in §. qa verò, de præben. in repe. Et quando pęna imponitur negatiue, an requiratur monitio, vide infra, pœna. §. 4.

g Libertatem] Et violãns eccleſiæ priuilegia dicitur cõtra libertatem eccleſię venire, cap. ſanè, de exceſ. præl.

Supe:

statuitur contra priuilegiũ datum vniuersali ecclesiæ à Deo, vt illud, Quodcunque ligaueris super terrã.[a] 24.quæstio.1.vel a Papa, vt puta, quòd ad pias causas legata valeant coram duobus testibus, & huiusmodi, vel ab imperatore, vt verbi gratia, quòd nullus iudicet clericos, & ecclesiasticas personas, nisi eorum prælatus, & similia, secus, si tale statutum esset contra priuilegium datum alicui particulari ecclesiæ, quia non essent excommunicati secundùm communiter docto. Adde tamen secundùm Bartol.in aut.cassa, C. de sacr. san.ecclesi. quòd statutũ,[b] quo clerici efficerentur timidiores, & laici audaciores, esset contra libertatem ecclesiasticam, vt verbi gratia, si statueretur, quòd qui percutit clericum, soluat. 10. qui vero laicum. 20.

2 Sed quid si ponatur in fine statutorum, quòd si essent aliqua contra libertatem ecclesiæ, habeantur pro non scriptis? Respond. secundùm Panorm.in d.capitul. nouerit, & Bartol. in d.auten.Cassa, quòd nõ sufficit ad euitandam excommunicationem prædictam, sed oportet, ꝙ deleri faciant.[c]

3 Verum scientes statuta, sed ignorantes esse contra libertatem ecclesiæ ligentur. Resp. Innocen.tenet, ꝙ non ligantur. Ioan. de Lignano tenet ꝙ non sunt audiendi, sed tu tene opinio Innocentij. quæ est verior.

4 Verum consiliarius, aut officialis, qui non consentit, sed contradixit talibus statutis fiendis, nec ea seruari fecit, sit excommunicatus, si non dimisit officium? Respond. secundùm Host.in summ.ti. de sen.ex commu. quòd sic. Sed ego dico secũdùm quod supra casu.5.§.5.in fi.

5 Quando ligantur supradicti? Res. Pan.in d.c.nouerit, quod statuẽtes,[d] dictãtes, scribentes, aut seruare facientes, statim ligantur, officiales verò & consiliarij tunc ligantur, quando ea scientes seruauerũt, vel vt seruarentur, operam dederunt, aut cum possent ea, deleri non fecerunt, aut officio non renuntiauerũt, intellige tamen, ꝙ debet dari eis aliquod tempus ad delendum, vel renuncian-

a Super terram] Et quantum ad personam papæ extenditur ad interpretationem omnium dubiorum, qui filij sint leg.per venerabilem. Item ꝙ decimæ, & primitiæ ad ecclesias spectant.6.q.1. Reuertimini. Item ꝙ ecclesia sola res ecclesiastica administrat. 96.dist. Si imperator &c. Item quantum per papam concessum est, Vt qui inijcit manus violentas in clericum. No. etiam quod dicit Bar.in d.aut.Cassa, ꝙ statutum, ꝙ idam ius reddatur clericis in foro sæculari, ꝙ redditur laicis i foro ecclesiastico, nõ est contra ecclesiasticam libertatem. Ratio, quia nulla iniuria fit clericis, cum reducuntur ad dispositionẽ iuris communis.

b Quòd statutũ] Et ideo dixit Ge. ꝙ statutum Venetijs, ꝙ percutiẽs clericum de nocte soluat quinque, non valet, de hoc vidi notatum a quodam super capi.fin.de consue.

c Deleri faciãt] In cõtrarium facit, quod no.Bar. in l. nihil, ff. de adi.lega. vbi per illum text. dicit, ꝙ si statutum disponit, ꝙ campsores teneantur cãcellare debita, de quib[9] eis plenarie fuerit satis factum, dicuntur parere statuto, si scribunt sibi fuisse satisfactum, licèt non cancellet postam libri. Et idem dic, si cancellatio esset facta verbo tm̃, vt dicit Bar. in l.emptor. §. Lucius, in fi.ff.de pac. sed responde subtiliter, ꝙ Pa in dict.c nouit, & Bar. in d.aut.cassa, loquuntur in statuto contra libertatem ecclesiæ, in quo ex mente legis est, ꝙ cancelletur de facto, nec sufficit contraria posta, ad hoc, vt nunquam appareat illud statutum contra libertatem ecclesiæ fuisse editum. Sed in casu Bart.in d.l.nihil, sufficit contraria posta, quia statutum vult ibi cancellari debitum, vt appareat fuisse solutum, vel liberationem esse factam, quod æquè apparebit per contrapostam. Sed pone, ꝙ incæperunt statuere, & non perfecerunt, nunquid sunt excõicati, si nõ deleuerint &c. Vĩ ꝙ sic per tex. in l. si quis id quod. §.dũ proponitur ff.de iuri.om.iu. Sed in contrariũ est veritas p tex. singu.in c.in his, de ver.sig.qui dicit, ꝙ verbum, statuo rem, perfectam signat.

d Statuentes] Quid si statutum sit factũ per aliquos principales de cõ.tate, an ligẽt vniuersitas pœna excõicationis? Rñ Ros. ꝙ sic si tota vniuersitas consensit, vel maior pars, vel factũ ratũ habuit, vel si monita nõ emẽdat, vel facit emẽdari. Not. ẽe secundũ Ast. ꝙ ẽt reges, & ĩperatores ligãtur, si talia fecerint. Similiter oẽs alij ĩ dignitate cõstituti. No. ẽt secundùm quosdã, ꝙ si aliq statuũt, ꝙ nul-l[9] offerat nisi in magnis festiuitatibus vel ꝙ super mortuũ nõ sit nisi talis pannus, vel tot cærei, ꝙ hoc est ꝯ ecclesiasticã libertatem, hæc Rosel.&c.& intelligit, qñ tale statutũ esset ĩ odiũ clericorũ, sec[9], si ad restringendã vanitatem & de hoc simili no.Pa.in cõ.inci. stãte quadã cõstõne, in qua dicebatur, ꝙ matar de bonis mobilib. poterat disponere ad pias cãs de tertia parte, residuũ verò tenebatur filijs relinquere, qa non est ꝯ ecclesiasticã libertatem. De his vide infra immunitas.§.46. & 47. Si autem statutum diceret, nemo audeat sub certa pœna cõprehendere, vel capere possessionem alicuius beneficij, vel hospitalis sine expressa lĩia dñorum, sæculariũ, vel ꝙ nullus notarius, vel testis intersit, est contra ecclesiasticam libertatem, Pa.in con. inci. præsens dubiũ.

Secrete]

a Secretè] Et rō est, ne. s. oriatur suspitio. 9. di. c. 1. de pœ. dist. 5. adi piscantur.
b Enumerat] Nā ibi prohibetur, nè aliquis loquatur, & postea dicit nec mittat secretè literas. Istud verbum, secretò, qualificat, & restringit pcedēs.
c Præcipiuntur] Item perpetuò sunt infames. Et alias pœnas incurrunt, de quibus ibi. Tenent nāq; tales dñi ad multa, quæ ibi notātur, ſm qđ cardinales debent pcedere ad electionem summi pontificis &c.
d Officiales] Exēplum in dño terræ, qui prohibet officialibus de facto, vel facit eos citare sub pœna &c.
e Personas ecclesiasticas] Vt conuersos, tēplarios vł hospitalarios qui licèt nō sint clerici, sūt tñ ecclesiasticæ personæ. 17. q. 4. q sqs.
f Quūd expressum] Vide q̄ pulchrè no. Pa. in c. 1. de loca Et quę notau. s. eod. casu 7 § 4.
g Excōicatus] Facit tex. i verbo p sumpserit quod verbū notat dolū per notata in Cle. 1. de priui. vnde dicerem, q si quis ignorans canonē istū talia cōmitteret, licèt peccaret, fortè non esset excōicatus: vide quæ dicā infra eo. casu vlti. §. 3.
h Qui regalia] Etiā si essent fœminæ, quia vbicunq; verbū masculinū profert a canone, comprehendit fœminas. 17. q. 4 si q s suadente, iuncto. cap mulieres, de sen exc. ſm Ioā. An. in d. c. generali, in gl. in ver. vniuersos, in fin.

dum, quia non in continenti post scientiam tenentur currere, ar. l. ratum, & in l. quod dicimus, ff. de sol.

CASVS sequentes vsque ad casum 35. sunt in 6. decretalium.

CASVS XIII. est in c. vbi periculum, de electione, vbi excōicantur oēs primò qui mittunt scripturā, vel nunciū, vel secretè[a] loquunt Cardinalibus, vel alicui eorū existentibus in conclaui pro electione Papæ. vbi no q missio, aut locutio oportet q sit secreta ſm Archid. & Ge. in §. nulli, ibidē: aliter non esset excōicatus, pp qđ dicit Ge. q qñ statutum enumerat[b] plura prohibita, & vltimo prohibito qualitatē aliquā restrictiuā adiūgit, illa qualitas restringens refert ad oīa numerata. Itē secundò excōicantur oēs dñi rectores, alijq; officiales cuiuscunq; dignitatis, aut cōditionis existant, qui diligenter non obseruant, aut fraudem circa ea cōmittunt, q̄ sibi præcipiunt[c] obseruanda in morte pontificis morientis in eorū terra, vt hr in d. c. vbi periculū, qđ intellige ſm Ge. ibidē in §. pterea, verū, nisi tales officiales[d] impedirētur de iure, vel de facto ad talia seruāda, quia sic non ligarentur.

CASVS XIIII. est in c. sciant cunctis, de elec. vbi excōicantur oēs et epi, qui per se, vel per alios spoliando, seu alias iniustè persequendo grauare præsumpserint i beneficijs, seu alijs bonis suis clericos, vel quaslibet personas ecclesiasticas,[e] aut eorum consanguineos, vel ecclesias, monasteria, seu loca cætera, ex eo, q tales personæ ecclesiasticæ, ad quas spectat electio noluerunt, vel nolunt eligere eum, pro quo rogabātur. & no. ſm Arch. & sequitur Ge. 2. q. ibidē, q per verbū, Spoliando, intelligit siue auferant latenter, siue vastent quocunque modo, siue inuadāt immobilia, siue rapiāt mobilia per vim, & publicè, siue fraudent per dolum.

1 Quæritur, an prædicta pœna habeat locum, si grauant affines? Respon. ſm Gemi. ibidem, q non.

2 Vsq; ad quē gradū intelligunt isti consanguinei? Rñ. ſm Ge. ibidem super glo. in ver. cōsanguineos, q vsque ad 7. gradum.

3 Vtrum hæc pœna habeat locum in præsentatione, postulatione, vel cōfirmatione? Resp. ſm glo. in ver. alios, in d. c. q sic, dūmodò habeat fieri a clerico, vel persona ecclesiastica; secus, si patronus esset laicus. idem dicit Ge. ibidem in conferente, & postulante. ex quo collige, q constitutio pœnalis, quatenus concernit fauorē ecclesiæ, est extendenda ad alium casum, q̄ expressum,[f] dummodo casus, ad quem fit extensio, concernat fauorem ecclesiæ; facit qđ s. dixi, excōicatio. 5. casu. 6. §. 3.

4 Vtrū mandatarius sit excōicatus? Resp. ſm Pet. de Anch. quē sequitur Ge. ibidē, q aut mandatarius scit qualitatē facti, quia scit hoc fieri in contemptū eligere debentis, & tūc est excōicatus. Et sic limita & intellige gl. ibidem. Si verò ignorat qualitatem facti, tunc quia non facit in contemptum canonis, non erit excōicatus;[g] facit c. si verò, de sen. exc. & placet hæc opi. Io. de Imo. sed punietur alia pœna.

CASVS XV est in c. generalis, de ele. vbi excōicant primò illi, qui regalia,[h] i. collectam, q̄ fit nomine regis, vel imperatoris, seu vectigalia concessa ecclesijs a rege, aut custodiam, seu guardiam, sicut in ecclesia Parmensi, vbi laici debent custodire, donec ecclesiæ sit prouisum, vel aduocationis, seu defensionis titulum (qđ idē est: q aduocatus dicit defensor) in ecclesijs, monasterijs, aut alijs pijs locis vacantibus, de

nouo

nouo vſurpando, bona eccleſiarum, monaſteriorum aut locorum ipſorũ occupare præſumunt, cuiuſcunque ſint dignitatis, vbi no. ſecundũ Gemi. ibidem, ꝙ duo requiruntur, vt ſint excommunicati. Primum, ꝙ prędicta iura de nouo vſurpent & dicuntur de nouo, ſi a 40. an. citra ſm Bart. [a] per c. fi. de conſuet. Secundũ, ꝙ virtute illius vſurpationis, bona vacantiũ prædictorum occupent, aliter non ſunt excommunicati, & addit Bar. [b] ꝙ non ſolũ, ſi ſupra nominata iura, ſed etiam quodcunque aliud, per quod occupent bona prædicta, vſurpent, incidũt in pœnam prædictã. Secundò excommunicantur clerici prædictarum eccleſiarum, monachi monaſteriorum, & perſonæ cæteræ locorũ eorundem, qui prædicta fieri procurant, [c] intellige ſm Io. An. ſi procurant opere, cõſilio, perſuaſione, aut cooperatione.

CASVS XVI. eſt in c. in dẽnitatibus. §. poſtremo, de elect. vbi excõmunicantur deputati, vel vocati [d] ad dirigendas moniales in electionibus, qui ſe non abſtinent ab his, ꝑ quę inter eas ſuper faciẽdis electionibus ipſis oriri poſſet diſcordia, vel exorta nutriri, vbi dicit Gemin. ꝙ non euocatus ad electionẽ, vel vocatus ad aliam, quàm ad dirigendam electionẽ, non incurrit hãc pœnam, licèt nutriat diſcordiam, & non ſolùm iſta pœna habet locum in electionib⁹ monialium, ſed etiam in his, qui non renunciant proprijs, ſed viuũt ſicut canonici ſęculares in ſęcularibus eccleſijs; patet in tex. d. c.

CASVS XVII. eſt in c. hac cõſtitutione, de off. dele. vbi excõicantur qui libet procurãs, vt conſeruator [e] ſibi datus ſe intromittat de alijs, q̃ de manifeſtis iniurijs; de quo dic, vt ſupra conſeruator. §. 1.

1 Eſt & alius caſus in c. cũ gentes, de off. le. quod c. cõmuniter non habetur, ſed eſt extrauagãs, de quo dic, vt infra, legatus. §. vlt.

CASVS XVIII. eſt in c. vnico de his, q vi, metuve cau. vbi excommunicantur illi, qui abſolutionem, vel reuocationẽ quãcunque a ſentẽtia excõicationis, ſuſpẽſionis, [f] vel interdicti extorſerint ꝑ vim, aut metum; quod intellige ſecundùm glo. [g] & Archi. ibidem, ſi abſolutio, ſeu reuocatio ſit facta, quia ſi iudex noluiſſet abſoluere, vel reuocare, non haberet locũ prædicta pœna, & ſi vis, aut metus ſit illatus.

1 Quid ſi ſententia erat iniuſta? Reſp. ꝙ nihilominus ligabuntur prædicta pęna, ſi per vim, vel metum obtinuerunt reuocationem, ar. 11. q. 3. c. 1. & ſiue faciat ꝑ ſe, ſiue per alium. c. mulieres, de ſenten. excom. quia humiliter debebant petere abſolutionem.

2 Quid ſi obtineretur talis abſolutio per vanũ metum, de quo timere non debebat? Reſpon. ſm Bar. ibidem, & Archid. ꝙ non ligabuntur, quia propriè nõ appellatur metus talis timor. l. metum cum l. ſeq. & l. nõ timorem, [h] ff. q̃d met. cau.

a Secundũ Bar.] Et c. de quarta, pręſcr. & c quaſ actiones. 16. q. 3. Et hoc per literam ſequentẽ, in d. tex. ibi, ex antiqua conſuetudine. i. præſcripta, & ſic valebit conſuetudo, ꝙ quia habeat iuſ. patronat⁹, guardiam, ſeu regaliam: non aũt ꝙ vſurpet; & ſic loquitur c. 1. de cõſuetudine Chriſtia tamen, matrimonium, & mancipium, & vinũ dicuntur noua, q̃ non excedunt annum, de conſe. diſtin. 3. literis, vetera, quæ excedunt. 35. q. 8 c. 1. Tertium, ſ. mancipium probaẽ, de publi. & vectig. l. 1. §. quoties. quartum. ff. de vi. tri. ti. oleo q̃ue le. l. vetus, alibi dicitur nouum cuius extat memoria. Et ei⁹ contrarium dicitur. ff. de aqua plu. ar. l. 1. §. ii. & l. in ſumma. §. 1. & de verb. ſig. c. ſuper quibuſdã.

b Et addit Bar.] Contra Io. Mo. ſed contra tenet Archid. & Gem. ſuper glo. in ver. cuſtodias.

c Fieri ꝓcurant] Forte occaſione diſcordiæ inter ipſos ſuſcitatæ.

d Vel vocati.] Puta religioſi viri. 63. di obeuntibus, vel conſiliarij aduocati, vel diſcreti viri. Et habet locum hęc conſtitutio etiã in mulierib⁹ vocatis ad dirigendas, ſi ponunt diſcordiam ſm gl. in d. c. indemnitatibus.

e Vt conſeruator] Glo. in c. 1. de offi. delega. dicit, ꝙ Epiſcopi poſſunt dici conſeruatores, quia habent conſeruare viduas, pupillos, & orphanos ab oppreſſionib. & iniurijs, de ſo. com. ex parte. Et dic vt dixi ſupra conſeruator.

f Suſpẽſionis] Intellige indiſtinctè, ſ. ab officio, ſiue a beneficio, ſiue ab ingreſſu eccleſiæ, q̃d ſententia excõis cui. Et ſi qs per aliũ metum intulit, vel ali⁹ nomine eius, erit excõicatus, ſi ratum habuit ſm Ioã. An. Et cognoſcetur iſte metus arbitrio iudicis, & q. libet inferẽs erit excõicatus.

g Secundũ gl.] In ver. extorſerint, & ibidẽ Ge. Sed ſi vim intulit, incurrit pœnã. c. ſi quis ſuadente 17. q 4.

h L. nõ timorẽ] Iſte text procedit ẽt in muliere vim inferẽte. Sed pone, ꝙ abſolutor poſt metum ratum habeat abſolutionem, dico, ꝙ omnino ligati erunt inferentes metum, quia ſtatim erãt ligati ſecundùm gloſſ. Et reuocatio dicitur verbalis. Abſolutio verò ſolennis ſecũdum formam eccleſiæ, vel reuocatio a ſententia iniuſta, abſolutio a iuſta, vel reuocatio refertur ad cautelam

ad

3 Vtrum habeat locũ prædicta pœna in absolutione a minori excõmunicatione sic obtenta? Respon. ꝙ non. arg. c. si quem, [a] de sen. exc.

CASVS 19. est in c. mulieres, de iu. vbi excommunicatur qui fingit causam, vel facit fraudem, vt iudex personaliter vadat, vel mittat ad mulierẽ pro testimonio ipsius capiẽdo, vbi dicit gl. ꝙ iudex, vt posset visitare dominam, faciebat eam nominare in testẽ; si tamen non iret ad eam, licèt fingatur causa, non incurreretur ista pœna ſm Io. An. ibidem, & Gem. ibidem in S. sed cum necessarium, ver. sed quæro.

CASVS 20. est in c. apostolicæ, de re. iu. quod quia vagat, omitto.

CASVS 21. est in c. hoc cõsultissimo, de re. ec. non alie. vbi excõmunicantur oẽs compellentes, [b] cuiuscunque cõditionis sint, prælatos, vel ecclesiasticas personas ad submittẽdum ecclesias, subijciendo bona immobilia, vel supponendum iura ecclesiarum laicis, vel recognoscendum, seu profitendum se tenere ab illis tanquam a superioribus, vel ad statuendũ eos laicos tanquã patronos, vel aduocatos ecclesiarũ, seu bonorum ipsarũ imperpetuum, seu ad non modicũ tempus sine capituli cõsensu, & licentia speciali apostolicę sedis, vbi not. ſm gl. ibidẽ, ꝙ vt incurratur ista pœna, requiritur. Primò, ꝙ sint bona immobilia, vel iura, quæ in immobilibus cõputantur. Secundò, ꝙ supponantur tanq̃ sint sua, vel recognoscantur ab eis. Tertiò, ꝙ non sit ad modicum tempus, [c] qa si fieret ad modicum tẽpus ex aliqua iusta causa cum consensu capituli, nõ incurrereẽ hæc pęna. Quartò, ꝙ fiat sine licentia capituli, & papæ. Secundò excommunicantur omnes laici, qui ex licentia papæ & consensu capituli cõtractus inierunt de ecclesiasticis immobilibus, vel inient in futurum, si aliquid plus, quàm importat natura contractuum ipsorum, vel pactum in eis factum vsurparunt, vel exegerunt, si moniti legitimè nõ desistunt ab huiusmodi vsurpatione restituendo etiam taliter vsurpata, vbi dicit Archi. ꝙ si est contractus emphyteuticus, accipiant, quod est a iure permissum. & non vltra, & sic de alijs contractibus [d] initis. Item dicit, ꝙ nõ sufficit abstinere a tali vsurpatione ad euitandum pœnam prædictam, nisi vsurpata restituantur.

CASVS 22. est in c. vnico de reli. do. vbi excommunicantur nouum ordinem, aut religionem inuenientes, vel habitum nouæ religionis assumentes, intellige scilicet vt cum alijs simul viuant; aliàs seorsum assumere non prohibentur. Secundò excommunicantur omnes fratres Mendicantium ordinum post Concilium Lugdunense institutorum, qui aliquid in proprio habere non possunt ex eorum regula, si aliquem recipiunt ad professionem, siue si domos, vel loca eorum alienant sine licentia sedis apostolicæ speciali, aut etiam secundùm Archid. si alienant bona mobilia. [e] Excipiuntur ab ista pœna fratres Minores, & Prædicatores, & Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum, vt in dicto cap. Concilium autem prædictum celebratum fuit ab Innocentio III. Anno Domini M. CC. XV.

CASVS 23. est in c. quãquam, de cen. vbi excommunicantur quicunque per se, vel per alios suo nomine, vel alieno ab ecclesijs, vel ecclesiasticis personis exigũt pedagia, vel guidagia pro rebus suis propijs,

---

ad maiorem expressionem.

a Archidiaco. c. si quem] Iste tex. non habet locũ, si obtineatur ꝑ vĩ relaxatio cessationem diuinorum secundũ Gemi. ibidem.

b Omnes compellentes] In ista excõmunicatione oportet, ꝙ ꝓcedat monitio competens trina.

c Ad modicum tempus] Modicum tempus secundùm Ioann. Andr. dicitur intra decem annos vel secundũ Cardina. & Guil. relinquitur arbitrio iudicis, ex quo ibi non determinatur inspecto statu ecclesiæ, imminenti periculo, & conditione personarum, de offi. dele. c. de causis, & ff. de iure deliberan. l. 1. in fin. Ad modicum autem tempus possunt vocari in patronos, & defensores, quia tunc in modico tempore non est periculum, ff de iudi. l. si debitori. Et nota, ꝙ dicti contractus nihil valẽt, etiam si iurati essent. Et prælati, qui secus fecerint, ipso facto ab officij sui executione, & administratione temporalium, & clerici, qui scientes non denunciauerunt, a perceptione beneficiorum triẽnio erunt suspensi.

d Et sic de alijs contractibus] Vt emptione, quòd solùm teneatur tradere; in locatione ꝙ teneatur manutenere &c. Pactum autẽ appositum in contractu illud seruetur, aliàs fiat, quod exigit naturã contractus, quia contractus ex conuentione legem accipiũt. l. contractus, de regu. iu. in 6.

e Si alienant bona mobilia] Et non valent dictę alienatiões, nec acquisiones &c.

prijs, quas deferunt, vel deferri faciunt non causa negociationis. a Intellige, si sunt personæ singulares, q hoc faciunt, secus, si esset vniuersitas, vel collegium, quia nõ excommunicatur. sed subijcitur ecclesiastico interdicto. b Quid autem sit negociatio propriè, vide supra, Clericos. 9. Respon. secundo, hodie tamen Papalis est, vt supra dictum est, excommunicatio. 5. §. 19. est per processum curiæ.

CASVS. XXIIII. est in capit. clericis, de immu. eccl. Sed quia per Cle. vnicam, eod. tit. est reuocatus, pertranseo.

CASVS. XXV. est in cap. quoniam, de immu. eccl. vbi excommunicantur omnes, qui impetratores literarum apostolicarum, vel alios ad forum ecclesiasticum recurrentes super causis, quæ ad idem forum de iure, vel antiqua consuetudine c pertinere noscuntur, compellunt, seu compelli procurãt, aut per se, vel per aliũ impediunt, ne coram iudicibus ecclesiasticis delegatis, seu ordinarijs possint iustitiam obtinere, vel querelam de dictis causis coram eis proponere, iudices ecclesiasticos, vel impetrantes, aut litigantes, seu litigare volentes, aut propinquos ipsorum, d seu res illorum, aut ecclesiarum suarum, etiam per captionem, modisue alijs quibuscunque aggrauant, cum dantibus consilium, auxilium, vel fauorem ad prædicta, nec tales debent absolui, nisi prius integrè satisfecerint e iam iudici, cuius iurisditionem perturbauerunt, quàm parti perturbatæ de iniuria, damnis expensis, & interesse, partim Papalis est, vt patet supra, excommunicatio. 5. casu. 27. & 28.

CASVS. est in c. eos, de imm. ec. vbi excommunicantur omnes sæculare dominium habentes, qui suis subditis interdicunt, ne prælatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quæcunque vendant, aut emant aliquid ab eisdem, nec ipsi bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, vbi no. secundùm Gem. ibidem ver. quid si fiat, ꝙ prædicta pena locum habet solùm in illis, qui habent dominium, & non in alijs, & quando prædicta interdicunt suis subditis secus, si prædicta interdicunt f non suis subditis.

1 Quid si fiat tale præceptum, vel statutum, ne quis possit vendere, vel alienare non subditis, vel illis, qui non portant onera communis? Respond. secundùm Gem. in d. capitu. eos, ver. supra allegato, quòd non ligantur prædicta pœna, quia non est contra libertatem ecclesiasticam, ex quo non fit mentio de ecclesijs, vel ecclesiasticis personis, nisi illud intelligeretur de ipsis vnde potest iudex ecclesiasticus ipsos compellere, vt declarent, ꝙ habeant locum quoad laicos, non quoad ecclesiasticas personas.

CASVS. 27. est in capitul. vt periculosa, ne cle. vel mo. libr. 6. vbi excommunicantur tria genera personarum. Primò omnes religiosi tacitè, vel expresè professi g aliquam religionem approbatam temerè habitum suæ religionis dimittentes, vbi not. quòd ad incurrendum hanc pœnam duo requiruntur. Primum quod dimittant extra monasterium egrediendo, quia si intelligeretur, quòd essent excommunicati,

a Causa negociationis] Adhoc, de vita & honesta. cle. c. vltimo. quia in his, qoæ non portãtur in proprijs, vel ad vtilitatem fisci, soluũtur exactiones. C. de vecti & cõmis. l. vniuersi.

b Ecclesiastico interdicto] Et non possunt absolui, neq; relaxari debet interdictum, donec exacta plenariè restituerit, & de trãsgressione satisfecerint competenter, ad instar excommunicari pro manifesta offensa, de verborum significatiuo. capitul. ex parte, primo. vide de hoc supra casu. 5.

c Antiqua consuetudine] Quæ dat iurisditio. 9 quæstione 3 con questus, & de foro compet cum contingat.

d Aut propinquos ipsorum] Not. casũ, in quo laico iniuriam inferens excommunicatus est, sic de electio. sciant, li. 6. & de sen. exco. quicunque, eo. li.

e Integrè satisfecerint] Et secundũm Ioan Andr. non sufficit cautio, imo debet ꝓcedere satisfactio, sicut cũ qs excõicatus est ꝑ manifesta offensa, de verborum significa ex parte, el primo, & c. seq vel pro manifesta cõtumacia, de sen. excom. venerabilibus. § sequ. libr. 6.

f Interdicũt] Ratio istius cõ[illegible] ... fuit ec[illegible]

clesiastica libertas, quę violatur per tale præceptũ. Et licèt isti quoad verba nõ viderẽtur infringere libertatem ecclesiæ, tamẽ infringebant, quo ad mentem faciẽdo fraudẽ de persona ad personã, de quo dic, vt decimaquarta quę. 5. plerique, & c. quanto, de priuileg. & de legi l cõtra. & de reg. iu. c fi. Cõtra etiam tales videtur esse prouisum in c. grauem, de sen ten. excommunicatio Istum ẽt casũ de facto vidi.

g Professi] Quia professus nõ potest redire ad sæculum, de regu. consulti.

a Glo. in l. 1. ff. quod met. cau.] In ver quòd metus, quæ dicit, Quòd lex nō ponit etiam vnam syllabam superfluam.

b Quod non est credendum] Rosel. tenet contra istam opi. ꝙ religiosus si. excōicatus, si dimittat habitum temere in monasterio tn̄ dic, ꝙ loqtur contra apertam huius text. rōnē, vt patet neq; fortè vidit Ge. Arc. & Io. Mo in d. c. periculosa, qui tenent non esse excōmunicatū, nisi exhibeat se religiosus hominum conspectui sine habitu, & sine rōnabili causa. Et ad hoc allegant 9. q. 4 ca. 4. td ell extra domos, & Cle. 2. de vi. & ho. cleri. Si ergo religiosus sine habitu dormit, non est excōmunicatus. glos. tamen in d. c. sanctimonialis, tenet, ꝙ etiā in lecto, & in infirmitate debet habere habitum religionis, & domi. Car. in cle. ne in agro, de sta. mo. in. 6. no. quærit, nunquid religiosus dēat portare caputiū consutū cū habitu? Et rñdet ꝙ sic secundū Paul. & fortè sunt apostatæ, & per consequens excōicati, c. 2. ne cle. vel mo. li. 6. & sequūtur modernᵢ nec ob. corruptela aliquorū, quia non possunt prætendere iustam causam,

municati dimittēdo in monasterio existendo, sequerētur duo inconuenientia. Primò, quòd text. fuisset superfluus dicendo, In scholis, vel alibi sufficcisset. n. dicere, vbilibet, quod esse non debet, vt dicit gloss. in l. prima, ff. quod met. cau.[a] Secundò sequeretur, quod religiosus dormiēs sine habitu esset excommunicat⁹, quia temerè dimittit contra capit. vidua. 20. quæsti. prima, & contra capitu. sanctimonialis. 23. distinction. ad hoc de vita, & honesta. clerico. capitu. clerici officium, in fin. quæ iura volunt, ꝙ semper habitu vti debet, quod esset valde amarum verbum, si ligarentur sine habitu dormiēdo, quod non est credēdum [b] secundùm Ioan. Andræ. in dicto capitu. vt periculosa in nouella, & ideo dic, ꝙ oportet dimittāt habitum vt sint in scholis vel alibi extra monasteriū, quia sic euagandi habent materiā, vt vult ratio dicti cap. aliàs quamuis dimittant in monasterio, nec extra egrediūtur, nōn credo ligentur, qa cessat ratio. l. scilicet materia euagandi. Secundum, quod requiritur, vt incurratur hæc pœna, est, vt dimittant temerè, scilicet sine rationabili causa, seu licita religioso, quia licèt extra monasterium appareant, sine habitu, & eum dimittant, tamen si hoc faciūt ex causa licita religioso, quam implere non possunt commodè cum habitu, puta propter balnea, vel piscationē licitè fiendam, non ligantur propter verbum, Temerè, & not. in gloss. in verb. Temerè, ibidem, & in cap. 1. de senten. excommunicatio. lib. 6. in verb. temerarius.

1 Sed quid si religiosus deferat habitum, sed occultè, puta sub vestibus laicalibus sine rationabili causa, [c] & extra monasterium? Respond. Ioan. Andræ. in capitulo Deus, qui de vita & honestate cleric. & gl. in Clement. 2. eodem titu. videntur tenere, quod sit excommunicatus. Pano. autem in dicto capit. deus, tenet, ꝙ non, & ego post factum similiter teneo, qa constitutio pœnalis nō debet extendi ad casum non habentem omnimodam rationem, vt not. Ioan Andr. in regula, odia, de regu. iuris in 6. Mercurialibus, licèt ante factum sit tenenda opin. Ioann. Andræ. & gloss.

2 Quid si assumit habitū alterius religionis? Resp. ꝙ mihi placet opi. Geminia. ibidem, ꝙ non incurrit prędictam pœnam. Et ita consuluit. Lap. alle. 33. nec ob. verbum, suæ religionis, quia vna est religio generaliter sumpta quoad tria vota.

3 Secundò excommunicantur oēs religiosi, qui accedunt ad quæuis studia literarū, intellige extra claustrum, nisi à suo prçlato cū consilio maioris partis sui conuentus [e] sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa.

4 Nunquid ligabitur abbas, sine præfata licentia vadens ℞. Ge. ibidem ver. quæro, an si Ab. Et idem Arch. in ver. doc. ꝙ non.

5 Tertiò excommunicantur omnes doc. siue magistri, qui religiosos habitu suo di

cum per delationem habitus cōsuti cū caputio differant ipsi religiosi ab habitu clericorum secularīū. hęc Car.

c Sine rationabili cā] Vt sunt illi qui mascaris, seu laruis vtuntur.

d Et gl. in Cle. 2.] In ver. extrinseci, q̄ dicit fuisse determinatum in disputatione, ꝙ talis religios⁹ eēt apostata. Idē sequitur Cardi. ibidem in versi. dignitatem, qō. 4. & refert Zen. Pau. & Lā. Idem te ere, idē tenet. Ioa. An. in Merc. in reg. certū, Vbi dicit indubitanter talē religiosum esse apostatam. Idem sentit d. Ant. in c. De⁹, de vi. & hon cle. & facit tex. d. ca. De⁹, quia cōformitas in superiori habitu permittitur ratione scādali, ergo, vbi nullū scādalum sub esset, non pmitteretur, & adducūt aliqua ad suū propositum sed parū faciunt vnde Car. Alex. in c. si quis tenet contra Ioan. de Lig. 44. distin. & hæc est veritas.

e Sui cōuentus] Fauore tamē ecclesiarum vacantium, & vltimarum volūtatum dat prçlatus licētiam sine, requi-

misso

missio [a] leges, vel phisicam docent, vel in schol's suis præsumunt retinere, sequi tur Gem. ibidem.

CAsvs 28. est in c. quicũque, de hære. vbi excõicantur omnes, qui præsum pserint ecclesiasticæ sepulturæ tradere hæreticos, credentes. [b] receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter. [c] nec debent absolui, nisi proprijs manibus publicè extumulent [d] huiusmodi corpora damnatorum.

1 Quid est tradere ecclesiasticæ sepulturæ? Res. sm Arc. q est talium cadauera in cœmeterio ecclesiæ tumulare, vel etiam alibi ad modum Christianorum cũ psal. & orationibus ad sepulturam deducere, deci. materti a q. 2. qui diuina, & c. quæsitum.

2 Qui autem dicatur fautores, receptatores, & huiusmodi, Vide infra, hæreticus. §. 2. cum quatuor seq.

CAsvs. 29. est in ca. vt inquisitionis, de hær. vbi excommunicantur potestates, domini temporales, rectores, vel eorũ officiales, seu baliui, qui de crimine hæresis cognoscunt, vel iudicant, quia est merè ecclesiasticum siue si captos pro eodem crimine absque episcoporum, vel inquisitorũ licentia a carcere liberant, vel executionẽ pro hmõi crimine eis à diœcesano, vel inquisitoribus iniunctã non implent, prout ad eorum spectat officium. Item si directè, vel indirectè præsumunt sententiam diœcesanorum, vel inquisitorum aut processum impedire, vel si diœcesano, vel inquisitoribus præsumpserint se opponere in his, quæ ad ꝑ fatum fidei negocium incumbunt. [e] aut aliter impedire cum omnibus dantibus eis in prædictis auxilium, consiliũ, vel fauorẽ, [f] limita tamẽ verum, secundum quosdam ibidem, si facit animo impediendi officium. Secus, si impediret animo offendendi, quia est inimicus suus, quia sic non esset excommunicatus, licèt impediret.

CAsvs. 30. est in c. vnico, de schisma, & quia vacat hodie, omitto.

CAsvs. 31. est in ca. 1. de homi. vbi excõicantur omnes, qui per assasinos aliquem interficiunt, de quo dic vt supra assassinus. §. 1.

CAsvs. 32. est in ca. 1. de vsu. vbi excommunicãtur omnes personæ singulares ecclesiasticæ episcopis inferiores, q̃ vsurarijs alienigenis concedunt domos [g] ad fœnus exercendũ, vel non expellunt de terris suis intra tres menses, de quo vide infra vsura. 2. §. 13.

1 Quis dicitur oriundus? ℞. q is, qui ortus est ibi, vel in vico ciuitatis illius. ff. ad muni. l. qui ex vico, vel etiam si pater eius inde origi. duxit. ff. e. ti. assumpt. §. filius.

2 Quid si vsurarius nõ sit de terra oriundus sed de dominio, sub cuius est terra? Respond. secundùm Gem. ibi. & quia, non habet locum hęc pœna.

An

sitione cõuentus, de electio. si religiosus, ac secundo respon. li. 6. Et de testa. c. si. Et modo possunt omnia sine quibus in studio commodè esse non possunt, de accusatio. cap ex parte.

a Habitu suo dimisso] Sed quid si non dimiserit habitum, videtur, q doctores non sint excommunicati, qa pœnę nõ sunt ampliandæ Ioan. An. contra, quia communicant in crimine, & sic eadem, nõ minori excommunicatione ligãtur, de sent ex communicatio. nuper, & c. si concubinæ, ita glos. in d. cap. vt periculosa, in vec. omisso, & hoc, quando scienter non quando probabiliter ignorant, vt est quando sine habitu i. cedunt, sunt excusati, secus, si cũ habitu, quia non haberet locũ ignorantia, cum viderint monachum. Et doctor debet eum expellere, & per id, qd dicit text. retinere, dic q si monachus haberet domum iuxta scholas, vnde posset audire, q doctor non esset excommunicatus, si nõ expelleret &c. secundùm no. Ioa. An. in regula, locupletari. Et si nõ potest expelli monachus, exeat doctor scholas, ad instar ei[9], q dicimus, cum excõicat[9] intrat ecclesiam. 11. q. 3 sicut apostoli, Et moder. in d. c. nuper. hæc gloss. in d. ca. vt periculosa.

b Credentes] Vide infra hæreticus. §. 22.

c Scienter] Ignoratiã ꝓbabilis excusat, de cle. exco. mi. apostolicæ

d Extumulent] Hic est vnus casus, quod illud, qđ per me possum, non possum per alios De hoc no. Io. And. in regula, Potest, quia sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire iniquitati ad iniquitatẽ &c. Reg. 6. & 46 di omnes & c. Et debet extumulare, quando ossa eorũ discerni possunt ab alijs. Aliàs secus, de sepul. c sacris sequitur in text. Et projiciat huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura. Et sic puniũtur inanimata, sic de pe. c. si. lib 6. & ca vbi periculum §. ciuitas, de elec.

e Incumbunt] & si istam sententiã quæ incurritur ipso iure, anno sustinuerit indurato per annum pertinaciter, & tunc velut hæreticus condẽnet. Hæc tex. in fi. Et ad idem c. contumacia, eod. titul. de hære. in 6.

f Vel fauorem] Intellige, si scienter, vt dicit ibi tex. quia ignorãs non ligaretur c. 2. in princip. & c. decreuit, de hære. li. 6.

g Domos] quocunque tı. concedant, puta pi-

3 An prædicta pęna comprehendat conducentes Iudæos.[a] ℞.Car.in Cle.1.de vsu.§.cęterum,q.8.vbi illā Cle.vult habere locū in Iudæis,& Ge.in c.vsurarum, de vsu.in 6.&Bal.in quodā cōsi.qđ icipit.Inter Iudęos & Lau.de Rod. in suo tra.de ɔ̃ctibus, tenent ꝙ sic Et sic tene,licèt aliq teneāt ɔtrariū,vt.j.Vsura 2 §.14.

CAsvs.33. est in c. vnico de iniuri.vbi excōicantur cōcedētes represalias[b] ɔ̃ psonas ecclesiasticas,vel eorum bona,vel si generaliter concessas prætextu cuiusuis cōsuetudinis ad easdē referunt,seu extendunt nisi j.mensem a die concessionis reuocent,intellige si sunt personæ singulares.[c] Itē no.ſm gl.in ver.extēdi, & Ge.ibidem,quod concedere pertinet ad cōcedentes,& extēdere[d] ad eos,q b⁹ tales rep̃salię sūt ɔcessæ.

1 Quid si ante mensē ꝓcesserūt ad actum?Res. gl. & Ge.ibidem, ꝙ sunt excōmunicati, qu a prohibet actum , & præcipit reuocationem infra mensem.[e]

CAsvs.34.est in c.felicis de pę.de quo habes. s. excōicatio.5.Casu. 9.

CAsvs sequentes vsque ad casum.46 sūt in cle.

CAsvs.35.est in Cle. vnica,de seque.pos. vbi excōicant oēs , qui sequestrationē .q̃ dēt fieri p ordinariū loci de bñficio nō possesso pacificè per trienniū integrū post sñiam diffinitiuā ɔtra possessorē apud sedē apostolicam dūtaxat in petitorio,vel possessorio ꝓmulgatā impedire,vel fructus sequestratos,qui super sunt oneribus tenentis sequestratum beneficium,occupare prę sumpserit,à qua non absoluantur,nisi vsurpata restituant, & impedimentum remoueant.

1 Quid si sequester ɔuertit fruct⁹ in vtilitatē beneficij?℞.gl. ꝙ non potest propter verbum,restituat.[f]

CAsvs.36.est in Cle.1. de sep.vbi excōicātur oēs , qui interdicti tpe in casib⁹ non cōcessis à iure[g] vel excōicatos publicè. s. maiori excōicatione(nō minori)[h] ſm Inno.in c.sacris de sep. aut noīatim interdictos(intellige a diuinis,& participatione sacramentorū ſm Pa.) qa interdicti à iurisdōne,vel ab aliquo officio nō priuant sepultura,vel vsurarios manifestos sciēter sepelire præsumunt in cęmeterijs,nec debēt absolui,nisi prius satisfecerint illis,qbus est iniuria facta ad arbitrium diœcesani .

1 Verum ad incurrendū p̃dictā pœnā requiratur,ꝙ locus sit benedictus?℞.ſm Card.ibidem,[i] quód sic,qa non dicitur cœmeterium, nisi per benedictionem,ar.c.nemo,primo, de cos.dist.1. & hoc verius,licèt aliqui teneant contrarium,quorum opi.potest esse vera,quando locus diu haberetur pro benedicto ,[k] licèt in veritate non esset .

2 Quis dicitur publicè excōicatus?Resp. ſm gloss.[l] in ver.publicè, in capitul. exceptionem ,

gnoris,commodati,depositi,precarij, & huiusmodi. Et idem,si sine illo titulo illum ibi sinerent esse. 45. dist.extedite. Et probabilis tamen ignorātia talem locantem excusaret.

a Iudęos]Pro hoc optimè facit glo in d.c.s.in ver. alienigenas,quæ dicit,ꝙ ille text. habet locum , ēt si exercens vsuras esset ciuis,& incola illius ciuitatis , puta ex accidenti , dum tñ non sit oriundus.Ad hoc ponderat tex.in ver. & alios non oriundos . Sequitur Gemi. ibidē. Cum igitur Iudæi non sint ciues,nec cōiter oriūdi,igr &c.Melius facit ratio dicti tex quia s. non timent confusionē mutuando sub vsuris, quare &c.

b Represalias] An liceant aliquando, vide in fra, repressaliæ.

c Personæ singulares] Quia si vniuersitas est, interdicto subiacere debet. Et vide infra,interdictū. 4.quasi in fin.

d Extēdere] Pu ta quia ciuitas Bonoñ. dedit rep̃salias ciui suo ɔ̃ Florentinos , quas ille extendit contra clericos Florētinos

e Intra mensem] Si vero represaliæ erant concessæ ante istam cōstitutionem, vel extensæ,non habet locum pœna si tempore huius cōstitutionis nō vtatur eis &c.

f In ver. restituat]Et si nō hēt fructus , tenetur ad æstimationē, nec valeret hoc casu remissio , si ex tanti fructus

ſm Car.ibidem,in ver.si quis.q.2.& 3.Cū.n. sequester habeat limitatam potestatem, s. de restituendis fructibus,qui ad onera supersunt, ideo nō pōt illos in emptionē prædiorum ꝓ beneficio, vel aliàs in vtilitatē beneficij conuertere, qđ posset,nisi esset prædictā limitatio. d.c.præsenti , de officio ordi.

g Non cōcessis à iure] Hoc dicit pp clericos,q seruauerūt interdictū,qb⁹ concediē eo tpe sepulturā cū silētio,& absque cāpanarum pulsatiōe ſm gl. ibi. Et pp priuilegiatos.Nunquid āt in quatuor festiuitatibus,in qbus eo tpe celebrari pōt alta voce , de quib. in c. alma,de sen.exc. li.6. possint sepeliri mortui?gl.tenet ꝙ non , licèt multotiens fuerit cōtrarium obseruatum , vide. c.cū & plātare.§. qd, si de priuile.

h Et non minori]Quia licèt sepeliendi nō sint, huic tamen pęnę loc⁹ ñ eēt ſm gl.

i Secūdum Car. ibid.q.4 post gl. in ver. cœmeterijs,quæ dicit,ꝙ si in campis, vel locis priuatis sepelirentur , non esset pęnæ locus ēt si dicta loca essent ecclesiæ contigua.

k Pro benedicto] Et deputato ad sepulturā , & de in basilicis sepeliēdis.idem dicā.

l Rñ.ſm gloss.]

ptionem, de excep. ꝙ si agitur de pœna incurrēda respectu cōcantium ipsi excōicato, intelligitur, si iudex tulit sententiam in loco, vbi publicè iudicare cōsueuit, præsentib. officialibus suis, & partib. vel altera absente ꝑ contumaciā, aliàs secus sed gl. in ver. publicè, in d. Cle. 1. vult, ꝙ ex qualitate fori, & ex multitudine astantium, vel paucitate dicatur publicū, vel non publicum, vnde secundum eandem glo. [a] sepeliens occultè excōicatū, licèt sciat, non incidit in pęnā. Pa. in d. c exceptionem limitat hoc verum, qñ non esset excōicatus ſm modū quē dicit gl. ĩ d. c. exceptionē aut si esset tñ sepeliens ignorabat, & magis placet, quo verò ad excoicatū dr̄ publicè excōicatus, ex quo à iudice fuit excōicatꝰ ipso præsente, vel cōtumaciter absēte, licèt non fuerit denūciatꝰ ſm Pa. ĩ d. c. exce.

3 Quis dicatur nominatim [b] interdictus, vel excōicatus, vide nominatim.

4 Quid si vsurarius, manifestꝰ fecit cautionē? Resp. Car. [c] in d. Cle. q. 20. ꝙ poterit sepeliri licitè, & ita tenet gl. & Mat. ibidem.

5 Verum hæc pęna liget solū humo, vel tumulo imponentes, an concomitantes, vel portantes, seu officiantes? ℞. Pau. tenet, ꝙ solū tumulo imponētes. Ste. tenet, ꝙ oēs ēt concomitantes [d] gl. in ver. sepelire, dicit casum dubium. Ego credo, [e] nisi fiat fraudulēter, ꝙ solū est excōicatus imponens in tumulo, cum mandantibus, & autoritatē pręstantib. simul cū pręlatis dolosè non prohibentib. sed ꝑmittētibus sepelire; & officiātib. ſm morā sepulturę.

CAsvs. 37. est in Cle. 1. de deci. vbi excōicantꝰ oēs religiosi [f] administrationem, vel beneficia non habentes, qui noualium, [g] aut aliàs dcimas ecclesijs [h] debitas; & ad eos non spectantes sibi appropriare ꝑsumunt, seu qui de animalibus familiarum, aut pastorum suorum, vel aliorum ēt aīalum immiscentiū eorū gregibus [i] aut q de animalibus, quæ in fraudē ecclesiarū emunt, emptaque venditorib. vel alijs ab ipsis tenenda tradūt, seu qui de terris, quas tradunt alijs excolendas, decimas soluere non permittunt, aut prohibent, si post requisitionē factā ab eis, quorū interest, nō destiterint. ĵ. mensē, vel si de his, q̄ ꝯ præmissa vsurpare, vel retinere ꝑsumpserunt. ĵ. duos menses ecclesijs dānificatis emendā non fecerint ꝯpetentē, [k] nec debēt absolui, nisi ante satisfactionē condignā fecerint.

2 Quid de decimis debitis priuato, ex priuilegio, vel feudo? Respond. gloss. ibidem in ver. ecclesijs, & Cardi. q. 7. non esse locum isti pœnæ.

3 Quid si ꝑdicti, licèt non ꝓhibeant alijs, tñ ipsi nō soluūt decimas, cum debeāt? ℞. gl. ibi ĩ ver. ꝓhibuerit, & Car. 23. q. Pau. &

Cum quæ tenet Car. in Clemen. eos. 8. q.

a Secundum eandē gl.] Idem Card. vbi supra. 14. q. quia pœnæ non debēt extendi. Et idem Car. in Cle. 1. de vi. & ho. cle. ver. dignitatem q. 6 dicit, ꝙ si clerici portant infulam, sed non publicè, ꝙ non est locus illi pœnæ.

b Nominatim] Locus esset interdictus, secūdùm gl in ver. nominatim. Idem Cardi. 16. q.

c Resp. Car.] Dat ibi cautela, ꝙ sacerdos faciat manifestos vsurarios cauere, &c. iuxta formam. c. quamquam, de vsu. li. 6. Idem tenet gl. in ver. manifestos, subdēs vnum verbum multum notabile, ꝙ non sufficit cauere de restituendo per hæredem post mortē ipsius vsurarij, quia iam decessit in peccato. Et sic erit excommunicatus, & sepeliri non debet in cœmeterio, vel ecclesia, secus tamen, si ipse vsurarius iussit satisfieri, quia & si iussio sine cautione non valideт testamentum, sufficit tamen ad eui tandam pœnam & vide Cardina. ibidem q. 21.

d Omnes etiam concomitantes] Aliàs hæc constitutio esset ludibrio, si vnus solꝰ ribaldus, vel seruiens, per quem id poterit expediri, ligari dicatur vlicatis pō- pis expeditis.

e Ego credo] Idē vr̄ tenere Cardi. ibi. q. 25. Sed q̄ro, quia tex. in ca. sacris, de sep. dicit, si cōtingat excōicatum sepeliri in cœmeterio, vel alium prohibitum, si discerni pōt debeat exhumari, & corpus extra proijci? Nunqd si in cœmeterio, vel ecclesia exemptorū sepeliuntur possit Eps iuxta formam Cle. eos, de sep. intrare eorum cœmeteria, & ecclesias, & dicta corpora extrahere, & proijcere? Ab. tenet, ꝙ sic in d. c. sacris, qđ no. in alijs verò casibus non.

f Oēs religiosi] Hospitalarij, & Cistercienses, de deci. c. ex parte, primo, & fœminæ ēt cōprehendūtur, de hoc no. in gl. 1. in c. generali, de ele. li. 6.

g Qui noualiū] Nouale est ager incultus ad culturā de nouo reductus. c. qd per nouale, & ver. si.

h Ecclesijs debitas] Iure cōi, vel singulari, est autem debitū, qđ exigitur ab initio ff. de ver. sig. l. debitor facit. 14. q. 1. ꝙ debet.

i Eorum gregibus] Licèt strictè grex differat ab armento, quod maiorum est animalium, vt equorum, & boum, grex verò minorum, vt porcorū, & caprarum, & ouium, hic tñ sumitur largè pro maiorib. & minorib. quæ gregantur. ff. de abig. l. si & cui ecclesiæ dbeatur decima de aialibus, nota. in cap. apostolicæ, de deci.

k Competentē] Sūt. n. suspēsi ab administratiōib.

Zen. ꝙ non erunt excõicati, aliter peioris essent conditionis, quàm laici non soluentes decimas.

CAsvs.38.est in Cle.1. a de sta.mo. vbi excommunicãtur duo genera personarũ. Primò omnes monachi, & canonici regulares administrationem b aliquam non habentes, qui sine licentia speciali suorum prælatorum se transferunt ad curas principũ, vt damnum aliquod suis prælatis, aut monasterijs inferant, vbi no. ſm gl. in ver. ipso facto. & Car. ibidem. 14.q. ꝙ ad incurrendum hanc pœnam duo requiruntur. Primum ꝙ intrauerint curiã, quia ex solo exitu claustri ob hanc causam non ligarentur. Secundum, ꝙ requiritur, est, vt causa damnificãdi monasterium, vel prælatum curiam intrauerint, vnde licèt damnũ nõ intulerint, vt puta quia pœnituit, eos, tñ ex quo propter hãc cãm curiã intrauerunt, ligãtur, c licentiam d verò habere, vel non habere nõ puto ponderandũ, vt dicit gl. ibidẽ, quia in tex. non repetitur. Idem Car. ibid. 15.q.

1 Quid est administratio? ℞. Car. in d. Cle. §. si quis. q.3. & Lau. ꝙ pro administratione debemus intelligere perceptionem temporalium fructuum, non aũt spiritualium officiorum.

2 Item secũdò excõicantur monachi, qui sine licẽtia obtenta abbatum suorũ tenẽt arma intra septa monasteriorum, vbi dicit Car. in §. præfatę secundo not. (& dr à sępio sępis) ꝙ septa ẽ clausura monasterij, q̃ nõ licet egredi nisi de licẽtia.

3 Quid si talis est abbas, qui patit cõtumeliam creatori, vel iniũgit monachis intolerabilia, vel eos prosequitur odio capitali, poterunt ne monachi sine licẽtia arma sumere, si alijs remedijs non pñt sibi prouidere? ℞. Car. 1. op. in d. §. p̃fatæ, ꝙ sine prædicta pęna pñt assumere. 11.q.3.c. Iul.

4 Quid si tenent arma in aliquo monasterio, non in suo? e ℞. ꝙ non erũt excõicati. & no. ꝙ nomine armorũ intelligunt ea, q̃ cõiter sunt ad inuadendum, f vel defendendũ. Si verò essent talia, quibus possent vti vt armis, vel vt instrumentis, sicut baculus, lapis, furca, & hmõi, tunc talia sumunt significatũ ab intẽtione deferentis. Item no. ꝙ prefati casus non hñt locũ in alijs monachis, nisi in nigris. g

CAsvs.39.est in Cle. attẽdẽtes, de sta. mo. vbi ex cõicantur impedientes visitatores monialium quarũcunque, & ẽt canonicarum regularium in his, quæ pertinent ad officium visitationis earundem, vbi not. ſm Car. ibid. §. fi. ꝙ ad incurrẽdum prædictã pœnã oportet primò, ꝙ impedimentũ effectualiter præstetur. Secundò ꝙ admonitio, vt desistant, sit eis facta per visitantẽ. Tertiò ꝙ monitio nõ præcedat h impedimẽtum aliàs non ligarentur ista pœna, & dicit sufficere vnicã monitionẽ etiam generaliter factam, dummodo fiat à visitante.

CAsvs.40.est in Cle. 1. de reli do. vbi ex cõicantur oẽs statum Bighinarum assumentes, vel assumptum sectantes. Secundò excõicantur religiosi, qui dictas Bighinas fouent in eorum statu, seu vt assumant

dictum

& officijs, & beneficijs, si habẽt, si verò non hñt, sunt excõicati.

a Clem.1.] Vide Card. ibidem, & gl. fin. in ver. curias principum, quæ ponit. 12. abusiones religiosorum, vna quarum est monachus curialis.

b Administrationẽ] Pro suarũ administrationum causis illuc ire pñt, licèt nõ sint perpetuæ de iudicum deputati.

c Ligãtur] Quia iam peccatũ cõsummauerũt quo ad hanc pœnam. Et illam gl. reputat sing. Bald. in aut. habita, C. ne fil. pro pa. & vbi lex imponit pœnam ipso facto, non est locus pęnitentię &c. vide quæ notaui infra, pœna. §. 6.

d Licentiã] No. tamen, ꝙ cum licentia prælatorum speciali possunt curiam intrare, non generali, vt, s. eat quo vult, secundũ gl. quæ est in ver. speciali, vnde gl. sequens dicit, ꝙ si cum licentia generali intrarẽt curiam causa damnificãdi, essent ligati.

e Non erunt excommunicati] Similiter veniẽs de foris ad claustrũ cum àrmis, non animo tenẽdi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu &c. Idem tenet Car. vbi supra. 3.q. quãtum ad id, quod dicit hic. Et dicit glo. in ver. infra, ꝙ si tenent extra monasterium, non ligantur.

f Ad inuadendum] Vide Car. vbi supra. q.5. Et dic vt sunt lanceæ, spatæ, arcꝰ, & etiam lapides ad hunc vsum.

g Nisi in nigris] Car. ibidem. q.1. & gl. in ver. monachos.

h Nõ præcedat] Hoc dicitur, q̃a multi p̃lati scribunt monialibꝰ, ꝙ pareant se pro tali die, & ꝙ nullus ipediat, hæc gl. i ver. ipedire.

i Vnicam monitionem] Pone, ꝙ Eps statuit, ꝙ ingrediens monasteria, diœcesis suæ sit excõicatus Quæritur, an sit excõicatus, q̃ ingreditur monasterium, exemptarũ? Pe. de An. in c. ve animarũ, de const. li.6. recitat opi. & concne si, aut prælatus loci exempti habet iurisd. episcopalem in dicto loco, & tũc est vera opi. Io. And. Cald. & sequacium, qui dicunt ꝙ non, aut non habet iurisditionem episcopalem, Et vera est opi. Arc. qui dicebat ꝙ sic.

k Generaliter factam.] Per theorica, quam ponit

dictum bighinatū, dant eis consilium, fauorem, vel auxiliū directè, vel indirectè.

CAsvs.41. est in Cle.vnica, de consan. & af. vbi excōicātur omnes sciēter cōtrahentes matrimonium in gradibus consanguinitatis, vel affin. prohibitis. Item secundò contrahentes cū monialibus. Itē tertiò religiosi, vel moniales, aut clerici in sacris cōstituti contrahentes matrimoniū cum quibuscūque.

1 Quid si ignorauit, quando contraxit, sed postea sciuit gradū prohibitum? Rñ. cum gl. in ver. scienter, & Car. in d. Cle. 7. oppo. ꝙ nō ligatur [a] ista pęna, nisi contrahat de nouo, quantumcūque cohabitet, licèt peccet mortaliter, & si vnus scit, ille ligatur.

2 Verum contrahens cū impubere sibi cōsanguinea vel affine, ligetur prædicta pœna? ℞. Car. & Lau. ibidē ꝙ non ligatur, quia sponsalia potius isti iuris interpretatione contrahunt, quàm matrimonium, c. vnico, de despon. impu. li. 6. & cōtrahentes sponsalia non ligantur prædicta pęna, vt tenet gl. in ver. cōtrahere & Car. q. 19. Ste. & Pau. ibidem, quod intellige nisi ꝑ copulā carnalē efficiant matrimoniū.

3 Verū contrahens cum furiosa sibi affine ligetur prædicta pęna? Ref. ꝙ non.

4 Quid si solum contraxit per verba de præsenti, sed non consummauit? ℞. Car q. 20. videtur velle, ꝙ nihilominus ligatur.

5 Quis dicatur religiosus, vt incidat in istam pęnam? Ref. glo. in ver. religiosos, Car. 21. q. ꝙ quilibet tacitè, vel expressè professus aliquā religionē approbatā.

CAsvs.42. est in Cle. nolentes, de hæret. vbi excōicantur omnes inquisitores, seu commissarij super hæresi deputati, qui prętextu officij inquisitionis quocunque modo illicito pecuniam extorquent ab aliquibus. Item 2. si scienter prædicti acceptent bona ecclesiarum. Item. 3. si fisco etiā ecclesiæ ob clericorum delictum applicēt bona ecclesiarum vbi dicit Car. ꝙ hæc pœna non comprehendit Episcopos, [b] & est verior opi. licèt aliqui contradicant. Item dicit, ꝙ nomine pecuniæ intelligitur, quodcunque æstimabile, in ver. pecuniam pro re. facit l. 1. & 2. C. de consti. pecu. & 1. q. 3. per totū. Item dicit, ꝙ solum habet locum ista pœna, quando prætextu officij [c] hoc faciunt. Et aduerte, ꝙ prædicti non possunt absolui [d] præterquam in mortis articulo, nisi prius satisfecerint de pecunia sic extorta, nec priuilegium, aut pactum, vel remissio valet contra hoc, vt in d. Cle.

CAsvs.43. est in Clemen. vnica, de vsur. vbi excommunicantur Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Iudices, Consiliarij, aut alij quiuis officiales quarumcunque communitatum, qui faciunt statuta, scribunt, vel dictant, quòd vsuræ soluantur, aut quòd solutæ non restituātur, cum repetuntur. Item 2. qui scienter iudicare secundùm illa statuta præsumpserit. Item 3. si prædicta statuta hactenus edita de libris communitatum ipsarum non deleuerint, si habent potestatem super hoc, intra tres menses, intellige tam de potestate iuris, quàm facti, secundum gl. in ver. potestatem, ibidem. Item. 4. quicunque prædictorum præsumentes obseruare prædicta statuta, seu consuetudines effectum eorum habentes quoquomodo. Sed alij a prædictis seruantes talia statuta, non sunt excōicati secundom Cardi. [e] ibidem. Item not. quòd is, qui scribit, vel dictat, vt incidat in pœnam prædictam, oportet hæc faciat tanquam officialis secūdùm Pau. [f] aliter non liga-

Car. in d. Cle. attendentes, vbi iura requirunt monitionē, & nō dicitur, ꝙ fiat nominatim, sufficit, si fiat generalis. Et facit Cle. prima, de vita & hon. clerico. & c. constitutionem, de sen. exc. li. 6.

a Quod non ligatur] Hoc intellige de ignorantia facti, non iuris. c. ignorantia, de reg. iu. li. 6. & Cardi. vbi supra q. 4. si quis cōtraxit cum aliqua, quā credebat cōsanguineam, non tamen erat, nunquid erit ligat? Res. ꝙ non ꝑ no. in c. si verò, el. 2. & in c. in audientia, de sē. ex. contractus sit, maximè coactione absoluta contrahere, non videtur ligari, & ēt si ea coactione, quæ cādit in constantem virum, secundum gl. ibidem.

b Episcopos] De Epis non loquitur. Et ideo licèt à talibus debeāt abstinere, non tamen in eis habet locum pœna. Et concor. en. c. ver. notarij, & sic voluit dignitati deferre, de offi. del. c. 2. lib. 6. Et cōc. Bart vt infra videbitur. 1. oppo.

c Prætextu officij] Et sic videtur committere crimen cōcussionis, de quo. 1. q. 1. ad fi. 23. q. 1. c. 2. & c. militare, de imm. ec. quia plerique, concussor tamen verus restituit quadruplum, illi verò simplum, bene possunt imponere pœnas licitas fisco applicādas secūdùm gl. ibi.

d Non possunt absolui] Cardin. 9. oo. vide supra exc. 5. casu. 11.

e Secūdum Cardi.] In princ. 28. q. idem gloss. in ver. obseruare.

f Secundū Paulum] Quem refert, & sequitur Car. 23. q. vbi s.

ligaretur. Similiter[a] non ligatur scribens sententiam conformem statuto, nisi poneretur tenor statuti in sententia.

1 Quid si faciunt statutũ propter vsurarios reprimẽdos, vt non exigant nisi tantum? Resp. gl.[b] in ver. facere, & Cardi. q. 22. quòd nõ ligantur.

2 Quid de dominis q cũ iudæis vsuras exercẽtibus pacta faciunt? Res. Car. ibi. q sic sunt excommunicati ſm Laur. maximè si vsuræ exigantur à Christianis, sicut quando faciunt pacta cum Christianis vsurarijs.

CASVS. 44. est in Cle. cupientes, de pœn. vbi excommunicantur omnes religiosi mendicantes,[c] qui loca de nono accipiunt ad habitandum. Item 2. prædictũ, qui accepta loca hucusque mutant, vel transferũt in alios quouis titulo, de quo dic vt infra, loca.[d] Aduerte tamẽ, q licèt sit nouũ quod fuit, & postea reficit, vt no. 18. q. 2. de monachis tamen ſm Car. 2. q. hic non prohibetur loca destructa reficere, limitat Pau. verũ, nisi ipsa loca desierint esse de eorũ dominio, & postea ex nouo iure acquirunt.

1 An autem prædicti mẽdicantes possint augmentare loca iam capta? ℞. Lap. consi. 188. q sic sine prædicta pœna, facit ca. fin.[e] de concess. præb. li. 6. & ca. consuluit,[f] de Iudæ. & Cle. 1. de sup. ne. præla. quia aliud est de nouo capere, aliud augmentare. præterea hic non accipitur locus ꝓ parte fundi, vt in l. locus, ff. de ver. sig. sed capitur pro alio loco diuerso pluraliter, vnde propter augmentationẽ non dñr habere duo loca. Itẽ 3. ibidẽ excõicantur oẽs religiosi[g], qui aliqua ꝓferre ꝓsumũtur in sermonib. suis, vel alibi ista intentione, vt à decimarum debitarum ecclesijs solutione retrahant audientes, vñ tria requirunt, vt incidant in ꝓdictã pœnã. Primũ, q dicat intentione retrahẽdi. Secũdũ, q decimæ, a qb. retrahere intendunt, sint debitæ. Tertium, q dicant personis audientibus, quæ ex debito debeãt soluere dictas decimas. Item 4. ibidem excommunicantur oẽs religiosi, qui prædicare præsumpserit negligentia non purgata de consciẽtia faciẽda circa decimas non soluentib. confitentib. vt soluant. Pro quo est sciendũ, q in d. cle. præcipitur sub interminatione maledictionis æternæ, & obtestatione diuini iudicij, q in prima dñica, 4. & vlti. quadragesimæ, & in festis ascensionis dñicæ, Pent. Natiuitatis B. Ioãnis Baptistæ, assumptionis, & natiuitatis B. virginis Mariæ prædicando populis, si à prelatis ecclesiarum, aut eorum vicarijs, vel loca tenentibus eorundem fuerint requisiti,[h] audientes expresѕè de solutione decimarum informent. Item 2. præcipitur prædictis religiosis, q requisiti à prædictis conscientiam faciant illis, quorum confessiones audiũt, q decimas soluere non omittant, quòd si post talem inquisitionem scienter postposuerint confitentibus conscientiam facere de huiusmodi soluendis decimis, tandiu ab officio prædicationis ipso facto sunt suspensi, donec confitentibus ipsis non fecerint conscientiam, si hoc ipsum sibi dicendi commode facultatem habuerint,[i] & ideo hoc non faciendo prædicando inte-

a Similiter] Cer. vbi supra. d. q. 23. & glo. in ver. iudicare.

b Res. gl.] Quæ reputatur sing. per Ro. in singu. 608. per Bald. in Aut. ad hæc, C. de vsur. & in l. si eũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis caut. & Alex. in l. 1. ff. de officio e. cui mã. est iur. q licèt in statutis valeat argumentum à contrario sensu, fallit, quando argumentum sumitur ad imponendam pœnam, q non valet. Et dicit Cer. & Io. de Imol. q rex Aragoniæ, vel alius dominus, qui leuat tributum à iudice ꝓpter vsuras, quas permittit eos exercere, si impediãtur repetitiones vsurarum, sunt excommunicati. Et concor. dire. li. 3. Bergomi autem est statutum, q repetens vsuras teneatur mutuare illi pecuniam, ꝓ tanto tempore. Quod non valet & statuentes sũt excommunicati secundùm Pau.

c Mendicantes] Hi dicuntur mẽdicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas, vt in c. vno, de re. domi. li. 6.

d De quo dic, vt infra, loca] Et hæc constitu. tio emanauit ad roborationem c. vnici de ex. ꝓla. lib. 6. vbi ꝑ scãdalũ ꝓhibet.

e Facit. c. fin.] In ver. augmentum iam non extenditur ista constitutio ad canonicos, q augmentũ expectẽt, vt ibi.

f Et c. cõsuluit] Contrario, sensu q odio Iudæorum ibi est statutum, sed fenore religiõis aliter.

g Omnes religiosi] Ergo clericos non artat hæc pęne, de sen. exc. Cle. 1.

h Fuerint requisiti] Aliàs non tenentur secũdùm gl. Io. And. super isto ver. facit. ca. breui, de iureiu. & de sent. ex c. primum li. 6. cũ concord. Et hæc constitutio fecit ad declarationẽ. c. 1. de deci. li. 6. quia hic imponitur pęna, & vult q scienter omittens grauiter à prælatis arguetur. Et q super his statuta pœnalia fiant.

i Commodè facultatem] Simile de pur. c. inter. c. cum in iuuentute, de tæret c. 2. in principio, periculum ergo recẽdi dicẽdo purgatur 43. distin. sit rector.

a A sede aposto lica] Per hoc videtur cōprehēdere interdictū iuris;exemplum in Clement. si quis suadente, de pœnis, in §.ciuitas.
b Ecclesia seruat] scilicet matrix,hoc ibi dicit text.quia aliqua loca non habent ecclesiam cathedralem.
c Vel aliud impedimentum]Legitimū, vt qa infirmus & huiusmodi.
d Idem dic de illis]scilicet quia in sententiam re ciduūt ipso iure.
e Quàm hominis] Hoc patet per principium capi.ibi, eos, qa sentētia canonis, vel hominis
f Vel supina] Quæ est ignorare, quod omnes sciūt, de postu. capitū.primo,de cler. excommu. nica.mi.cap.apostolicæ.

rim sunt excōmunicati ipso facto, oportet ergo, ꝙ conscientiam faciant sibi confitentibus,si commodè possunt ante,quàm prædicent aliter non euitant prædictam pœnam.

CASVS. 45. est in Cle. prima de sententia excommunicationis, vbi excommunicantur omnes religiosi, cuiuscunque ordinis & conditionis existant, qui interdictū impositum à sede apostolica, a vel à locorum ordinarijs,qđ mater ecclesia seruat, b non seruauerint. Idem dic de cessationibus generalibus à diuinis,& ligat hęc pœna etiā si interdictū sit nullum.

CASVS.46. qui aliquā do est papalis,aliquando episcopalis, aliquando non, not.in.c.eos, de sent. excomm. lib.6. vbi illi qui à sententia canonis, vel hominis propter mortis periculum, vel aliud impedimentum c fuerint absoluti ab alio, quàm ab eo, a quo de iure erant absoluendi, si liberati à tali impedimēto,q̄ cito commodè poterūt,cōtēpserint se pręsentare illi, qui legitimè debebat eū absoluere,& satisfacere,prout ab eodem eis iniungetur;ipso facto sententiā excōicationis incurrunt,& ab eo solo poterunt absolui, à quo à prima excōicatione erant absoluendi, idem dic de illis, d qui cum absoluuntur à papa,vel legatis ipsius à quibuscunque sententijs,iniungitur eis, vt se ordinarijs aut alijs quibuscunque representēt pro susceptione pœnitentiæ, vel pro satisfactione impendenda his, quibus iniuriam fecerunt,si non faciunt,quā primum commodè poterunt, eandem sententiam;ipso facto incurrūt,de quo vide supra absolutio.3 § 16.Et aduerte hic,ꝙ Io.An. dicit,quòd istud habet locum tā in sententia iuris,quàm hominis, e & ita sequuntur domini de Rota.

CASVS 47.qui est aliquando papalis, aliquando episcopalis,aliquando nō, est in c.nuper,& in c.si concubinę,de sen. excommunic. contra participantes cū excommunicatis,de quo dic vt infra, excommunicatio.8.§.1.

CASVS alius est per extrauagātē Pauli secundi positam sub ru.de reb.ecc. non alien.vbi excommunicantur alienantes res ecclesiesticas,siue facientes pactū, per quod ipsarum dominiū transferatur, ac omnes concedentes,hypothecantes,in feudantes,vel in emphyteusim concedentes,aut locantes, nisi in casibus iure concessis, exceptis fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt. Item a.excommunicantur, qui taliter alienata recipiunt.

1 Sunt & multi alij casus excommunicationū tam papales,q̄ per statuta ordinariorum in eorum diœcesibus promulgatis, quos omitto breuitatis causa,& etiam propter ea, quæ inferam in seq. q.

2 Pro declaratione omnium prædictorum casuum tam in isto c. quàm in duob⁹ præcedentibus, quæruntur infrascripta.

3 Vtrum ignorantes prædictas sententias excommonicationum ligētur quoad deum,& conscientiam,faciendo, vel omittendo id,p p quod sententia excommunicationis imponitur?Res. aut ignorantia est affectata,crassa,vel supina, f& sic ligarenẗ secundum communiter doct. per text.clarum in capit. vt animarum periculum, de const.li.6.Aut ignorātia non est affectata, nec crassa,aut supina, Et sic quoad forum conscientiæ ex no.in capit.cognoscentes, de constit.& in capit. à nobis,el primo de sent.excommu.& in d.ca.vt animarum distinguo,aut id quod cōmittitur,vel omittitur,propter quod excommunicatio infligitur,non est prohibitum, vel præceptum à lege diuina,sed solum à iure positiuo,vel per statutū,& tūc talis ignorans non l:gaẗ snia excōicationis,quia ad incurrenda requiritur dolus verus,vel præsumptus, sicut est lata culpa.l.ꝙ nerua ff.depositi hoc tenet Io.An.in c.quatæ,e.ti.in nouella vbi dicit notabile verbum, not.ꝙ in hunc,vel quencunque canonem nullus incidit, nisi sit in dolo. hoc idem tenere videtur In-

nocen.in c. cum medicinalis,ª e.ti.li.6.& facit quod no.ᵇ Bar.in l. quicunque, C.de feruis fug. vbi dicit, ꝙ vbicunque loquimur de pœna capitali,vel corporali,fub intelligit dolus, de hoc vide j. pęna.§.6.ergo à fortiori fubintelligit in excõicatione, qua punit animam. Cum ergo talis non fit in dolo vero, vt patet,s. dolus.§.1.nec præfumpto, qa non ignorat crafsè, nec fupinè,quod eft lata culpa, ergo non ligabitur fententia excommunicationis, facit quod no.ᶜ Inn.in c.nouerit,eo.tit.vbi dicit,ꝙ faciens ftatutũ contra ecclefiafticam libertatem ignorans fore contra ecclefiafticam libertatẽ, non ligatur fententia excommunicationis. Item hoc patet per ea, quæ no in l. qui contra, & in l.fi quis incefti, & ĩ aut. inceftas,C.de ince.& innuti nup.vbi patet, ꝙ ignorãtia ᵈ iuris excufat à pœna impofita veritas nuptias cõtrahenti.facit l.fi adulteriũ cum inceftu.§.1.ff.de adulter. Aut id, quod committitur,vel omittitur,pp ꝙ excommunicatio infligitur, eft contra legem diuinam, & committens fcit fore ꝯ legẽ Dei, licèt ignoret effe prohibitum per ius commune,vel per decretalem, aut ftatuta quæcunque, & in hoc eft diuerfitas inter doc.Nam gl.in d.c.a nobis primo,in ver. non nifi,poft mediũ & Bar.in l. cunctos populos,C.de fumm tri.& fid.catholi.ᵉ in 5.col.verf. 2.quęro in delictis,videtur tenere,ꝙ ligaẽ, qa eft in dolo faciendo rem,quam fcit fibi effe prohibitam, ꝓ quibus facit l.nec exemplum. C.ad l.Corn.de fal.& c.cũ illorũ,in fi.eo.ti.huius opi. vr̃ etiam Sco.ᶠ in 4.di. 6.ꝯrium tenet Io.And. in d.c. vt animarum,& quo ad ex communicationem domi. Ant.& Pa.in di.ca.a nobis, & Ge.in d.c.vt animarum Sed pro cõcordia fic diftinguo, aut loquimur de excommunicationibus, quæ infliguntur à iure communi, aut per extrauagantes, vel ftatuta quæcunque fup facto damnato a lege diuina,quę communiter in diœcefibus publicantur,& fciũtur, vt eft illa de non cõtrahẽdo in gradu prohibito, de non verberando clericũ & fimilibus, & fic ligatur, quia eft lata culpa ignorare,quod oẽs fuæ conditionis fciunt,quia fi eft homo boni fenfus, non ignoraret talia,fi faceret, quæ cõiter homines fuæ conditionis faciũt,f.fi iret ad ecclefias, & ad prædicationes, & fimilia, ipfa non ignoraret. Cum ergo talis non fit extra culpam ignorantiæ, fic non euitabit pœnam,& fic intelligo gl.& Bar.tenẽtes, ꝙ ligantur. Aut loquimur de excommunicationibus iuris communis,& extrauagantium, vel ftatutorum quorumcunque fup facto dãnato à lege diuina, quæ communiter non publicantur in diœcefibus,nec fciũtur,Et fic cum talis ignorãs fit extra omnẽ culpã ignorantiæ, non ligabitur pęna excommunicationis,nifi fit perfona,cui ex officio ignorare fit prohibitum, & fic intellige & limita Io.And.

ª In c.cum medicinalis] Et ibi gl.in ver. temerarius, quæ dicit excõicatorẽ propter culpam de qua ibi, incidere in excõicationẽm, & fic videtur loqui de dolo præfũptoꝗ. Idem dicit Abb. in ca.cognofcentes, de conftitu.

ᵇ Et facit quod no.]Bar.nihil dicit ibi de hoc,bene dicit,not.vlt. quod ignorans non punitur, & fubdit Cy allegaffe illum tex. pro quodam capitaneo,qui findicabatur,& fufceperat ignorãter quendam Perufinum ribaldũ in palatio cõtra formam ftatuti, & fuit excufatus propter ignorãtiam. Magis facit, qđ dicit ibi Bal.ꝙ ad hoc,vt quis puniatur, de receptatione, requiritur dolᵘ, & dicit, ꝙ ratio eft,quia receptatio eft de natura boni, quando quidem naturaliter vnus alteri conferat fubfidium,l. vt vim, de iuft. & iur.vide eundem Bal. vlt.col.& Bar.in l.1.ff de recepti.

ᶜ Facit qđ not. Inn.]De hoc fupra eodem cafu. 12.§. 3.

ᵈ Vbi patet,qđ ignorantia] Facit qđ no. Bald in d.l.quicunq;, C.de fer.fug.pe. col.no 6 in ver. ꝙ fi feruᵘ,ꝙ parcitur ei, qui bona fide facit, & Bar.in l.omnes, in 1.C.de agri.& cenfi.li.11.& dicit de receptãte colonam fifci, vel exbannitum ignoranter,ꝙ nõ punitur,vñ Cal. vbi fupra dicit, ꝙ ibi eft argumentum,ꝙ fi cõmodaui alicui equum, arma, vel famulũ, qa dicebat fe velle ire in villam, & iuit ad occidendum hominem, ꝙ non teneor, quia non venit delictum in mẽtem meam,facit quod not. C. de fur & i l. Metrodorum,ff. de pę. Item ad prædicta facit,ꝙ ftante ftatuto, ꝙ tenens vxorem alterius puniatur, ꝙ fi ignoro eam effe vxorem alterius,nõ debeo puniri,fi illã accipio in vxorem meam,fi non diffimulem,vel certiorari noli, & huiufmodi &c.

ᵉ C. de fum trĩ. & fin.ca]Iuncta glo.in ver.iurifperitiam, quæ dicit, quòd mitiᵘ agitur cõtra delinquentẽ contra ius pofitiuũ, fecᵘ, fi cõtra ius naturale.

ᶠ Huius opi.videtur etiã Sco.] Idem tenet Cy. in d l.1.C.de sũ. tri.per l. vulgaris §. fi quis, ff. de furtis, & per l.fciẽtiam.§.qui cum aliter, ff.ad l Aqul. idem tenet,do Ant in d. c.a nobis, vt refert ibi Abba & Feli.in c.cognofcentes, de fent. exc. vbi refpondet ad c. vt animarum,de conf.

quia

quia secundũ eũ loquitur excom municatiõe, quæ non ligat nisi ra tione contẽptus, & qui ignorat, non contemnit. Et sic videtur te nere in casu no. stro d. Anto. pro vt allegatur hic. Quasi ꝙ velint doctores, ꝙ fa ciens contra fa. ctum aliàs dam. natum incidat in pœnam etiam ignorans, sed nõ in excommuni. catione. Sed dic, ꝙ satis contem nit, qui factum damnatum de iu re diuino com mittit. Idem pro ea parte tenet Marianus Soci. in d.c.a nobis, & Anch. in d. ca. vt animarum, de cõ sti.lib.6. Imo. in d c.cognoscẽtes, dicit ꝙ hæc opi. procedit, vbi im ponitur pœna au dire secus, si ip. so iure. Tu autẽ teneas concor diam positã hic ab autore, quæ est notabilis, vi de late Pa & Fe. in d c.cognoscẽ. tes, vbi dicit ma teriam huius. §.

& d.Ant.cum cæteris, qui tenent, ꝙ non ligatur sentẽtia excommunicationis ratio est, quia quantitas pœnæ debet ꝓportionari quãtitati culpę.c.felicis, de pę. li.6. Sed talis peccans solũ offendit legem diuinã, contra quam se scit facere, nõ autem offendit conditorẽ canonis, cum ipsum canonem ignoret, & sine oĩ culpa, ergo solum debet puniri pœna legis diuinę, quam præuaricatur, non pœna ex communicationis, quæ nõ ligat nisi ratione contemptus regulariter, vt in c.sacro, eod & capitul. nemo episcoporum. 11.q.3. cum similibus, qui contemptus non est in casu nostro quo ad canonem, vel statutum, quod ignorat, quia vbi datur ignorantia, cessat contemptus secundum d An. in d. c.a nobis, facit c. si. qui matri.accu.pos. Item qđ not. Inno. & doc. in c.si verò, el 2.eo. vbi patet, ꝙ percutiẽs clericum ignorans clericũ esse, non est excommunicatus, licèt faciat factum dãnatum l. diuina, quia non contemnit canonem, cum ignoret clericum esse, & sic non ligatur. Nec ob. quod sæpe in excommunicationibus dicitur, quod sufficiat affixio in valuis S. Petri. Romę, quia id debet intelligi quoad præsumptionem fori contentiosi, vel quoad illos, qui sunt in culpa, vt non possint publicari in eorũ terris, aliter sequeretur, quòd quilibet teneretur habere procuratorem, in curia, vel studere iuri canonico, quod est impossibile multis.

4 Vtrum mandans fieri aliquid, quod prohibetur aliqua pręfatarum excommunicationum, sit ipso facto excommunicatus? Respon secundum distinctionem, de qua infra Mandatum. §. 1.

5 Sed quid, si quod mandauit, nõ habuit effectum? Respond. quòd non est excommunicatus in nullo casu prædictorum, nisi solum in illo, de quo supra. in Casu. 31. §. in c.1. de homi. in alijs autem casibus, vt incidat in excommunicationem, non sufficit, quod solum mandauerit, sed oportet effectus mandati sequatur, vt no. in c.felicis, de pœnis, libro 6. per Gof. & alibi per doctor.

6 Vtrum ratum habens maleficium, qđ aliqua prædictarum excommunicationũ, prohibetur, ligetur similiter cum faciente? Resp. ꝙ ligatur, si tamen interueniant, quæ requiruntur vt ratihabitio habeat locum, quæ Vide supra consentire. §. 4.

7 Vtrum consulentes, vel fauorem dantes, inducentes alios ad aliquod prædictorum faciendum, similiter sint excommunicati? ℞. ꝙ non, nisi vbi exprimitur ẽt contra dantes consilium, auxilium, vel fauorẽ & excepto si darent consilium, auxilium, vel fauorem ad factum damnatum, postquam ille, cui dant consilium, auxilium, vel fauorẽ, iam est ligatus, quia sic ligarentur eadem pœna, & ab eodem essent absoluendi, vt in c.nuper, de sen.exc. & infra, excommunicat. 8. §. 1.

8 Quæro de quo consilio intelligit, qñ excommunicatio infligitur cum dantibus consilium? ℞. vt colligo ex Car. in Cle. 1. in princip. 5. opp. & 12. q. de pœnis, ꝙ intelligitur de fraudulento consilio, non de nudo, quod nihil adducit ad peccatũ, vt not. in d.c.nuper, in gl. 2. & in c.sicut dignum, de homi. & dicit Paul. vt refert Cardi. vbi supra in 5. oppo. ꝙ consiliũ præstatur suadendo, rogando, mandando, instruendo, vel vtilitatem inde secuturam ostendendo, vt no. Innocen. in ca. ad audientiam, de homi. Item dicit Pau. ꝙ ex nudo consilio regulariter quis non tenetur, vt Insti. mandati. §. tua gratia: Et dicitur nudum consilium, vel simplex fauor illius, qui ad maleficium faciendum nihil adducit, puta quia sic omnino faceret, & cum tanto aio, sed vbi quis magis efficaciter inducitur, licèt aliàs esset facturus, tunc non est nudũ consilium, nec simplex fauor, vt elicio ex glo. in d.c.felicis, in ver. fauorem, & facit text. in §. illud, eod. c. & ibi Gemi. Item not. Frã

a Quis dicatur socius] Tu dic se cundùm glos. in Cle.1. de pęn. in ver. defensauerit, ꝙ socij propriè dicuntur secundùm deriuatores, pp periculi, vel operis societatem, & dicitur socius à sequor sequens. Vnde dicu it, ꝙ socius, propriè in periculo, collega in officio, comes in itinere, cõsors in præmio, sodalis in mensa, vel in fede. Sed iuristę dicunt socium in crimine. 22 quę. 4. si ad peccatū 26. q. 2. illud, in fi. & quandoque vocatur consors de hær. c. cum secundum Ioann. 6. & vide ca. ita planè. 23. q. 4. v. bi dicitur malis quis sociatur cõmittendo, fauendo, non corripiē do. Item in ecclesia, de officio deleg. cū R. de sen. excom. ex tenore, item in ordine, de confessis cap. 1. in fi. Item in via, de voto, ca. 2. item in coniugio. 27. q. 2. cū societas. Item in lucro, de sponf. c. 2. de sepul. c. 2.

b Patet per gl.] In verb. non potest. Nam dictio, potest, negatiuè posita importat necessitatem, secus, si affirmatiuè, pro primo dicto facit. 2. q. 1. c. 1. de acc. de his. Pro secundo dicto 4. q. 3 §. Itē I criminali, ver. potest facit. c. de multa, de pben. &c. Facit l. quin etiam, ff. de rib. & ff. de officio præsid. l. sæpe, & l. seq.

c Sed ego dico] Ista distinctio militat, etiam si in canone esset verbum, nō potest, Quia si papa absoluit nulla præce lente satisfactiōe, tenet absolutio, secus in inferiori absoluente in excommunicationibus, quarum absolutio esset papæ reseruata, &c.

Pau. in d. Cle. 1. de pœnis, vt refert Car. in d. 5. opp. ꝙ ad incurrendam pęnam ex cõicationis oportet consilium, fauor, vel auxilium fiat circa factum damnatū per quod incurritur excõicatio, quia si esset circa alia, non haberet locum.

9 Quis dicatur defensor vel receptator, habes. j. hæret. §. 23. cū seq. & ẽm prædictā declarationem ligabuntur, in quocūque de ipsis fit mentio specialis.

10 Quis dicatur socius,ᵃ R. gl. in d. c. felicis, Car. & Pau. in Cle. pręallegata. 11. q. post gl. ibi, ꝙ est ille, qui aliquid cooperat ad actum damnatūm, vnde no. ꝙ qñ sunt plures ad delinquendū, & null⁹ est principalis, tūc dñr agentes, Sed qñ vnus est principalis, & alius cooperās, tūc strictè dr̄ socius in censuris, licèt largè socius criminis dicat̄ tripliciter, s. ꝯcomitās, fauens, & nō corripiēs, vt 22. q. 4. Ita planè. 86. di. culpā, & i d. c. sicut dignum. §. 2. & tales regulariter non puniuntur eadem pœna.

11 Quæritur, q̃a in plerisque casib. excõicationū prędictarū, dr̄ ꝙ non sunt absoluendi, nisi prius satisfecerint, vel aliud fecerint, Verūtenéat absolutio ante satisfactionē, & impletionē illorū, q̃ mādātur in dictis casib⁹? R. & pro regula est tenendū, ꝙ vbicunque ius vtitur isto verbo, potest, negatiuè, ꝙ tūc absolutio impensa contra id, quod sic imponitur, est nulla, vt patet per gl.ᵇ in reg. 1. de re. iu. li. 6. Idē dic, qñ canō vtitur verbo, non valeāt, & tales casus sunt. 1 c. & 13. & 17. & oēs casus seq. vsq; ad casū 31. iclusiuè s. excõicatio. 5. §. 17. & 42. §. excõicatio. 7. vbi aūt canō vtit̄ verbo, Nullaten⁹, tūc ẽm Zen. in Cle. vnica, de seq. non valet, sed ẽm Car. ibid. in ver. si quis aūt. q. 6. valet. Sed ego dico,ᶜ ꝙ vbi aliās absolutio alicui ptinet de iure, tunc tenet absolutio. si omittatur, quod præcipit canon fiendū, quantūcunque vtatur verbo, Nullatenus, aut verbo Non mereatur, vel non absoluatur, sed vbi absolutio, de iure nō competit tali, puta quia conditor canonis sibi, vel alteri reseruauit, & solū concedit in aliquo casu, verbi gratia in articulo mortis, & hmōi, sub aliqua forma sit sub quibuscūque verbis velit, tunc non valet absolutio, nisi seruata modificatione, seu forma in ipso canone expressa, facit glo. in Cle. 1. ď iure pa. in verbo, inhibentes, quod no. bene.

EXCOMMVNICATIO. VIII. de participantibus cum excommunicatis, maiori excommunicatione, & quia diuersimodè participatur, diuersas inferam quæstiones, per quas intelligere quis poterit, quando participando ligatur maiori excommunicatione, vel minori, aut quando licitè, & sine peccato participat.

1 Vtrum participans cum excommunicatis in crimine incurrat aliquam censuram? Respond. ꝙ aut excommunicatus, cum quo participat, est excommunicatus cum dantibus ei auxilium, consilium, vel fauorem, & tunc si participat in eodem delicto, siue ante, quàm sit excommunicatus, siue post, scilicet dando auxilium, consilium, vel fauorem ad ipsum faciendum, vel continuādum, sic ligatur eadem sententia excommunicationis, & ab eodē solo potest absolui, à quo potest absolui excommunicatus, cum quo sic participauit. Aut talis non est excommunicatus cū dantibus ei auxilium, consilium, vel fauorē & tunc si participat cum eo dando auxiliū, consiliū, vel fauorē in facto damnato ante, quàm

te, quàm ille commiserit factum, pp quod excõicatus, est sic, solũ n peccat mortaliter. Si aũt participat post, quã n ille commiserit factum dãnatũ, & est excõicatus, sic ligatur eadem ex cõicatione, & ab eod̃ poterit absolui, à quo põt excõicatus, cum quo participauit, & sic intellige. c. nup, & c. si concubinæ, de sent. excommunicatio. vbi bonum exemplum.

2 Quid si participat non in eodem delicto, ppter q excõicatus est ille, cũ quo participat, sed in alio [a] peccato mortali? ℞. q peccat mortaliter, & solum est ex cõicatus minori excõicatione, nisi talis fuisset excõicatus à Papa cum participantibus ei in casibus non concessis, quia sic ligaretur eadem sententia, si aũt esset ex cõicatus cũ participãtibus ab inferioribus à Papa, dic vt supra, excõicatio. 3. §. 17.

3 Verũ participans in diuinis ligetur eadẽ censura? ℞. q aut talis, cũ quo participat, fuit excõicatus sententialiter, Et nominatim à Papa, & sic si sunt clerici, dic vt s. excõicatio. 5. casu. 4. si verò non sunt clerici, dic q peccant mortaliter, & sunt excõicati solũ excõicatione minori, ar. c. sign si cauit, e. ti. f̃m communem opi. doc. in ca. sacris, quod me. cã. Aut est excõicatus à quocunque inferiori à Papa, & denũciatus, & sic clerici participantes in diuinis peccant mortaliter, & est eis interdictus ingressus [c] ecclesiæ, vt habes. s. suspensio. 1. §. 24. Laici verò solũ peccãt mortaliter. Aut est excõicatus generaliter à Papa, vel à quocunque alio prælato, seu à canone, vel per statutum, & sic tã clerici, quàm alij non peccant, nec sunt excõicati et minori excõicatione, n si sit talis excommunicatus pro sacrilegi iniectiõe manuum in personam ecclesiasticam ita notoriè, q nulla possit tergiuersatione celari, & hoc per extrauagantem factam in concilio Cõstantiensi sub Martino. v. & vt dicit Arch. Flo. in summa sua, habuit ipse à duobus notabilibus fide dignis, q fuerunt præsentes, q fuit acceptata in d. concilio ab omnibus, & est perpetua. Fuit et, vt habui ego à fide dignis, confirmata, & approbata in concilio Constantiensi, cuius tenor talis est, Ad euitandum scandala, & multa pericula, quæ conscientijs timoratis contingere possunt, Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps à communione alicuius, sacramentorum, administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque diuinis intus & extra prætextu cuiuscunque censuræ, aut sententiæ ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, vel censura hmõi fuerit illata contra personam, collegium, vniuersitatem, ecclesiam, communitatem, vel locum certum, a iudice publicata, vel denunciata specialiter, & exprèsè, constitutionibus apostolicis, & alijs in contrariũ facientibus non obstantibus quibuscũque saluo si quem pro sacrilega manuum iniectione in clericum sententiam latam à canone adeò notoriè constiterit incidisse, q factum non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo suffragio excusari, nam à communione illius, licèt denunciatus nõ fuerit, volumus abstinere iuxta canonicas sanctiones, hæc D. extrauagans. d

4 Verũ participantes cũ prędictis excõicatis nominatim denũciatis à quocũq; plato in alijs, q̃ in criminib⁹, & diuinis peccent mortaliter

a Sed in alio] Puta, est excommunicatus propter crimen vsurarũ, sed participat in homicidio committendo &c. sic hoc est, quod dicit Ric. in 4 dist. 18. arg. 9 q. 2. q fauẽs excommunicato, & nõ crimini, non incurrit eandem. Si crimini, & non illi, propter quod excommunicat⁹ est non incurrit excõmunicationẽ. Si autẽ fauet crimini per se, tunc aut iste fauor aliquid cooperatur a perpetrationẽ criminis, aut nõ si non, nõ est particeps in crimine nisi participatione, per quam incurritur eadẽ excommunicatio. Aliud est enim præstare fauorẽ crimini, aliud impunitati criminis, quia primo casu eadẽ incurritur, secundo casu non, sed veniret excommunicandus secũdum eum, nisi ratione horroris, vt quia fauor hæresis impunitati præstatur, quia est excõmunicatus.

b Minori] Concordat Innoc. in d. c. nuper.

c Interdictus ingressus] Nõ sunt tamen irregulares, licèt vicini irregularitati, & hoc verũ, si sciẽter, & si ius ignorant, & præcipuè si sunt talis conditionis, q scire potuerit, & debuerint huiusmodi participationis phibitionẽ

d D. extrauagãs]

Adde vide Felinum in c. Rodulphus, de resc. nu. 39. & 40. supple. clericus. 3 §. fin. vbi dicit sibi fuisse ostẽsam d. extrauagantem. Et addit hæc verba propter hoc tamen huiusmodi excõicatos, suspẽsos, interdictos, seu phibitos nõ intendit in aliquo releuare, nec eis quomõlibet suffragari.

mortaliter? Resp. Pan. in d. c. sacris, recitat diuersas opi. & dicit, q̃ cõis opi. est, q̃ solũ peccat venialiter, & est excõicatus minori excõicatione, nisi in sex casib. Quorum prim⁹ est, qñ cõicat in contemptũ clauium. a Secundus ꝯ præceptum superioris, ar. ca. 2. de maiori. & obe. Tertius, qñ in diuinis. Quart⁹, qñ in crimine mortali. Quintus, qñ est excõicatus cum participantibus sibi. Sextus, si communio sit nimis frequens. Et licèt prædicta opi. sit satis rationabilis, tamen magis mihi placet opi. sancti Bon. in 4. di. 18. q. pe. qui tenet, q̃ solum peccat mortaliter in duob. casib. cõicans in actu exteriori alijs à crimine, & a diuinis, s. qñ cõicat in contemptum sñiæ latæ, aut secundo qñ credit probabiliter, q̃ ex tali cõione sententia venit in contemptum. Sed si probabiliter estimat, q̃ sñia non magis contẽnet ex sua cõione, & cũ timore hoc facit ex quadã affabilitate, aut pusillanimitate, & huiusmodi, sic solũ peccat venialiter, & ligatur minori excõicatione, cũ qua sñia ꝯcor. Tho. b in 4. ea. di. q. 2. ar. 4. & Pe. ca. di. Intellige p̃dicta, si cõicat in prohibitis quæ sunt vltra crimen, & diuina ista, quæ continent in isto versu. Os, orare, vale, cõio mensa negatur. Os i. locutio, quã Guido & Hugo in c. qm̃ multos. 11. q. 3. extendunt ẽt ad literas recipiendas, vel mittendas, & nuntios, & munera. c Assurgere d aũt, vel ei reuerentiam facere, aut inclinare se salutanti, vel mouere labia, dummodo nihil dicat, non inducunt minorem ex cõicatione sm̃ Rod. cũ pœnæ sint restringendæ per regula, odia, de re iu. in 6. Orare, per hoc ꝓhibetur nõ solũ participatio in diuinis & sacris, sed & etiam ne qs oret in ecclesia, e vel extra simul cũ excõicato. Dicit tñ In. in d. c. nuper, q̃ si excõicatus sit in ecclesia, vel in alio loco non causa orãdi, sed pro alio negotio, q̃ nõ prohibetur quis ibi orare, cũ in oratione sibi non cõicet, & placet mihi, licèt Ho. ibi teneat contrarium, vale, per hoc prohibetur salutatio qualibet fienda excommunicato, sed loco eius debet dicere, Deus emendet vos, vel si scribit, loco salutationis dicat, Spiritum sanioris consilij, & huiusmodi, quia sic non est ipsum salutare modo, quo prohibetur. Communio, per hoc prohibetur, ne quis facto communicet ex cõicato, puta cooperando in aliquo exercitio, vel habitando f in domo cum excommunicato dicit tñ Inno. in d. ca nuper, q̃ si ego, & excõicatus sumus in aliqua domo, ego pro meis negocijs, & ipse pro suis, q̃ non dicor cõicare ei. Sed benè, qñ ego, & ipse simul pro eodẽ negotio cohabitamus vel habem⁹ societatem insimul contractã & eam exercemus, similiter dicit, q̃ si ego & ipse habeiemus vnã solam camerã communem, q̃ liceret mihi in ea cum eodem excõmunicato iacere, comedere, & hmõi, dummodo non cõicem ei in eadem mẽsa, nec in eodem lecto, aut locutione, vel oratione. Mensa, per hoc prohibetur comestio, vel potatio cum excommunicato, & de his omnibus habetur. 11. q. 3. c. sicut, & in tribus. c. seq. & no. in d. c. nuper.

5 Sunt multæ personæ, quę licitè cõicarẽ pñt cũ excommunicato, de quibus. 11. q. 3. c. qm̃ multos, q̃ comprehenduntur his versib⁹, vtile, lex, humile, res ignorata, necesse hęc anathema qdẽ faciũt ne possit obesse.

6 Vtile, scilicet cum qs participat ꝓ sua vtilitate, puta petendo ab eo debitũ, quo ei tenetur, extra eo. c. si verè, & in iudicio propter hoc potest eum conuenire g Item propter

a In contemptũ clauium] Quia sm̃ Pa cõtemnere ptãtẽ ecclesiæ, est pc̃m mortale

b Concor. Th.] Dicit, q̃ hoc esset nimis graue, q̃ põ pro vno verbo leui, quo qs excõicato loquitur, mortaliter peccet. Et ipsi excõicantes multis laqueos damnationis inijcerẽt, quod in eos retorqueretur. Hodie tamen per. c. constitutionẽ, lib. 6. eo. tit necessaria admonitio nominatim expressa vbi no.

c Munera] Licèt quis non debuerit recipere, tñ non tenetur reddere, sed pauperibus erogare, vel remittat excommunicato ad suũ ruborem.

d Assurgere] Quidã tenet contrarium. Et alleg. Car. in Cle. si. eo. titu. & est q. 4 in principio, sed nõ satisfacit, quia loquitur de signis exteriorib⁹ cum intentione participandi, sed non quando ex pusillanimitate, vt hic.

e Oret in ecclesia] vnde, si patet de excõicationa, debet procurari vt exeat vel ipsi exeant 11. q. 3. si cut apostoli. Si verò est occultũ, occultè, & sine scandalo exeant, q̃ sciunt, si fieri põt aliàs nõ, vel moneat occultè.

f Vel habitãdo] si quis ẽt amico promitteret domũ, & claues, vt comedere, si q. dem in fraudem faceret, vt ei faueret, tunc esset excõicatus, sed si timore, nè vim inferret, secus. Sed si fecit causa humanitatis, deberet protestari. Hæc Arch. Flor.

g Potest eũ conuenire] Aliter ex delicto commodum reportaret. contra. c. intelleximus, de iud & ibi vide bonã gl.

propter vtilitatem animæ excõicati, videlicet eũ corrigendo, vel inducendo ad pniam, licèt ẽt interponat alia verba, vt magis efficaciter possit eũ inducere. c. cũ excõicato. 11. q. 3. facit. c. cũ voluntate, e. ti. ,pp:erea ad pdicationẽ admittũt de cons. di. 1. c. Eps, facit, c. responso nr̃o, e. ti. excusant ẽt pp hoc, q cã pdicationis vel confessionis habitãt inter eos, & eleemosinas recipiunt ab eis, qñ aliàs id facere bono modo non pñt [a] eis non cohabitando. d. ca. cũ voluntate. Itẽ licitè possum participare cũ excõicato p salute aiæ meæ, & p vtilitate temporali, puta quærendo ab eo ꝯsiliũ, cum alios peritos habere non possum. [b] Dicit tñ Rai. ꝙ in hoc nõ sunt multũ laxãde habenæ, sed discretè, & cũ intẽtione solũ vtilitatis pdictæ consequendæ, & non alio mõ. Et tandiu pñt participare p salute aiarum ipsorũ excõicatorũ, quandiu spẽ de eorũ correctione p babiliter habent, & nõ pl⁹.

7 Lex. s. matrimonij, propterea vxor cohabitãdo viro, & obediẽdo, q̃uis sit ex cõicat⁹, non peccat, nisi excõicatio esset inflicta ,ppter tale matrimonium.

8 Sed nunquid licitũ sic sit viro cõicare cũ vxore ex cõicata? ℞. qdã dicunt ꝙ nõ, sed tu tene, ꝙ similiter licitè communicare pt, qa ad imparia non iudicatur, vir & vxor. c. gaudem⁹ de diuor. verũ est, ꝙ si vir, cũ debeat esse caput mulieris. 33. q. 5. hęc imago. non inducit vxorẽ ad petendam absolutionẽ, ſm ꝙ debet & teneẽ peccat mortaliter. 2. q. 7 c. negligere, & esset ex communicatus minori excommunicatione facit. c. sicut. 7. q. 1. secus, quãdo non potest eam cogere, & susce pit necessaria ab ea, vel effi ceretur peior.

9 Sed qd si vir vocat ad mensam excommunicatũ, nunquid mulier poterit licitè cum eis comedere? ℞. ꝙ non sed comedat in alia mensa diuersa ab illa. [c]

10 Humile, sub hoc excusantur filij serui, & ancillæ. Rod. tñ intelligit de filijs, q sunt in patria ptãte, sec⁹ de emancipatis, qa tenẽtur euitare eum, nisi ipsi commensales eius essent, & ab eo necessaria haberent, qa sic excusarentur. Idẽ dicit [d] Hug. de patre respectu filij, ꝙ tenetur vitare filiũ ex communicatum, nisi ab eo recipiat alimenta, & idẽ tenet Inn. quod limitandum puto, qñ non facile potest aliũde necessaria habere. [e]

11 Excusantur ẽt serui, ancillæ, rustici ẽt medietarij, seruientes, & omnes alij subdi ti [f] de familia excommunicati, qui nõ adeo curiales sunt, vt eorũ consilio scelera perpetrentur, tales enim personæ, ex quo erant ante sententiã latam ad familiare ob sequium exhibendum astricti, excusantur cõicando etiã post sententiã. [g] c. inter alia, e. ti. Idem intelligas de nutricibus, & illis qui contraxerunt societatem, vel alio modo per aliquem contractum eis erant obligati. Quod limitat Host. & Ber. quando sine eorum incommodo non possunt abstinere, similiter conductor mercenarij facere potest, quanuis postea excommunicet. Idem dic de vasallis, & habẽtibus emphiteusim ab eis, quod possunt ei reddere pẽsiones, & alia, ad quæ obligantur secundũ veriorem opinionem. [h]

12 Sed quid dicemus de illo, q vel ex ꝯtractu, vel ex iuramẽto teneẽ aliqd soluere, vel

a Bono modo non possunt] Et dicit Hosti. ꝙ ẽt extra casum necessitatis possũt recipere, dummodo sit spes de profectu.

b Habere non possum] Non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalib⁹. Pro quanta autem necessitate, vel vtilitate liceat hoc agere, arbitrio boni viri limitandũ est, confiteri ei minime licèt, sed solũ baptisma deficiente alio non excõicato fuora confessio. § 2

c Diuersa ab illa] & remota, vt possit dici, ꝙ nõ comedãt simul.

d Idẽ dicit Hu.] No. tamen de patribus, & dominis, ꝙ tutius vẽ dicere, ꝙ non excusantur, cum teneantur corrigere suos minores ne inciderent in causam anathematis, ar. 17. q. 1. de filia, ſm Gof. & Hosti. Tho in 4. dis. 17. dicit, ꝙ ad minus debẽt eis cõicare ĩ his, in quibus obligati sunt, quia sicut inferiores obligãtur ad obsequium superiorum, ita & superiores ad prouidentiam inferiorum. Et de similibus casib⁹ idem iudicium.

e Necessaria habere] Dummõ in crimine non participent.

f Et oẽs alij subditi] Vt monachi participãtes cum abbate ex cõicato secundũ ver. qa sunt quasi de familia ei⁹, similiter & clerici cum suo pontifice, si sunt officio deputati, sicut & alij seruiẽte⁹, secus de alijs ſm Host. facit. c. maritus 93. dist. hæ. Archiep Fl. Idem dic de seruiente armigero licèt domin⁹ cõicet excõicatis, ipse nõ participat.

g Etiã post sententiã] dẽ, si necessitas eos compulisset fieri de ei⁹ familia post sententiam.

h Veriorẽ opi.] An hi interim sint absoluti ab obsequio fidelitatis, Inn. & Ho. in c. veritatis, de do. & contu. referunt duas opin. Tu dic, si commodè possunt abstinere, tenenẽ vitare per c. nos sanctorum. 15 q. 6 alias nõ c. qm̃ multos. 12. q. 3.

vel dare alicui in certo termino, qui postea excõmunicatur? Resp. ꝙ super hoc fuit diuersa opi. inter doc. sed mihi placet opi. [a] Hos. ꝙ si talis obligatus potest desistere à tali solutione, vel datione sine suo incommodo, vel dãno, ꝙ non tenetur, nec debet cum excommunicato participare dando, vel soluendo, quod promiserat, quia in omni iuramẽto, vel obligatione subintelligitur ista clausula, s. si talis permãserit, cui liceat cõmunicare, ar. 22. q. 2. ne q; nec peccat non adimplendo, quod promiserat, si facit ex zelo ecclesiasticæ disciplinæ, secus, si faceret solum ex cupiditate auaritiæ, quia sic peccaret quoad Deum.

13 Quid si quis contrahat cum excommunicato, nunquid excusabitur participando postea? Res. ꝙ si hoc facit ex magna sua necessitate, puta quia non potest aliter viuere bono modo, sic excusatur per c. si verè, e. ti. Si autem non fuit compulsus à tali necessitate, sic non excusabitur participãdo cum eo, si modo contraxit sciens eum excommunicatum. hæc eliciuntur ex dictis doc. in c. nos sanctorũ. 15. q. 6. & in c. veritatis, de do. & con. in d. c. si verè.

14 Res ignorata, s. qñ ignorando cum excommunicato participat, qđ intellige verum, nisi ignorantia sit crassa, vel affectata, & sic non excusaretur. Idem de iuris ignorantia.

15 Sed quid si audiuit de aliquo, ꝙ sit excommunicatus, nunquid tenetur eum vitare? Res. ꝙ aut probabiliter credit eum excommunicatum, puta quia hoc habuit a personis grauib. & fide dignis, & sic tenet, si autem non credit probabiliter excõmunicatum, non debet eum vitare, sed deponat conscientiam, s. quod non sit excõicatus, quia multi multa loquuntur, & qui cito credit, leuis est corde, quod si non põt eam deponere, tenetur eum vitare, ar. c. inquisitioni, eo. ti. vbi bonus tex.

16 Vtrũ semel excõicatus sit semp vitandus? ℞. ꝙ sic, nisi ꝯstet de absolutione, per regulam, semel malus, de re. iu. in 6. & est bonus tex. ꝓ hoc in c. proposuit, de cle. ex. mi. quod limito quoad conscientiam verũ, nisi esset talis ꝑsona, de qua probabiliter posset credi dicto suo affirmanti se esse solutum, [b] arg. c. ex parte, de offi. ordi.

17 Necesse, ꝓ p necessitatem cõicans excõicato excusatur, vnde si necessitas est absoluta, quæ dicitur vis, sic clarum est, ꝙ excusat per. c. sacris, de his quæ vi. vel me.

18 Sed quid de necessitate cõditionata, q̃ est metus? ℞ ꝙ aut metus est talis, qui caderet in constantem virũ, & sic ex tali metu participãs etiam in diuinis non peccat; nec minorem excõicationem incurrit, nisi participet in crimine, vel nisi causa excõicationis esset pro fide defẽdanda, [c] ratio, quia ex quo quis non tenetur obedire prelato præcipienti, ꝙ se exponat morti, vel cruciatui, & huiusmodi nisi pro fide, & cõmuni salute, quando aliàs non potest defensari, vt patet supra, charitas. §. 5. & infra, Religiosus. §. 19. Sic nullus tenetur euitare excommunicatos, quando id facere non põt sine tali periculo, quia præceptũ de excõicatis vitandis, cũ sit iuris positiui, non potest ad hoc ligare aliquem, si autẽ metus nõ sit talis, sic participans ex tali metu non euitat minorem excommunicationem, secundum hoc intellige d. c. sacris, dũ dicit, ꝙ pro nullo metu debet quis peccatum mortale incurrere, quia præsupponit talẽ facere contra præceptum, quod seruare tenetur. Vel dic ꝙ loquitur de participatione in crimine, vel de metu, qui nõ caderet in constantẽ, & secundùm prædictã distinctionẽ concordant doc. qui sunt varij in d. c. sacris, quia ad eam non aduertunt.

19 Quid de necessitate victus, & hmõi nunquid talia possint peti ab excommunicato? ℞. ꝙ sic secundum cõiter doc. in d. c. si verè, & in c. inter alia, eo. ti. vnde breuiter

a Sed mihi placet opi.] Pa. i d. c. iter alia, i fi dicit, ꝙ dẽt pecuniã deponere in æde sacra, & sic vtiliter agere negocium, vt per hoc citius veniat ad satisfactionẽ. Si tñ superior cõtumacia excõicati exigente absolueret eum. ab obseruatione iuramenti, quãdiu fuerit sic ligat', Quod põt ecclesia, vt patet 15. q. 6. iuratos, Et de reg. iu. venientes, & de pœ. c si. non teneret deponere; vide Pa. in d. c. veritatis, in 1 t. col. ver. sed circa.

b Solutum] Si erat homo timoratus, & tunc tẽporis seruabat, & modo non seruat excõicationem, debẽo credere eum absolutum, aliàs secus.

c Defendenda] Quia ex quo ille nolebat fidẽ defendere, vt tenebat, & cogit aliquẽ, vt sibi participet, facit, vt cõtemnatur clauis ecclesiastica, vñ peccat mortaliter, & incurreret minorẽ. In alijs aũt non tenetur participando, ex quo mortaliter; vide Pa. in d. c. sacris.

uiter concludendo dico, ꝙ quãdo cõico excõicato non in eius fauorem, aut commodum, sed pro euitando dãno mei patrimonij, vel sub leuanda mea necessitate, non incido in minorem excõicationẽ, dummodo non participem in crimine, aut in diuinis extra casum iusti metus, arg. eorum, quæ no. in d. c. nos sanctorũ pręcessorum, & c. veritatis.

20 Qũo debeo euitare excõicatum? ℞. ꝙ aut est occultus, & sic debeo eũ euitare in occulto, puta exeundo ecclesiã, fingẽdo aliam causam, & huiusmodi, & taliter ꝙ non prodam eũ, a ar. c. si tantum. 6. q. 2. & ca. cum non ab homine, eo. ti. Et voco hic occultum excõicatum illum, qui cõiter habetur pro non excõicato, licèt aliqui pauci sciant & nisi sit eius prælatus, qui cum eo communicat, quia talis prælatus tenetur eum monere, vt ecclesiam exeat & si non vult, si potest probare, debet eum publicè increpare. Si verò est publicè excõicatus, puta quia cõiter scitur, sic oportet eum publicè euitare, vnde si intrat ecclesiam causa orãdi, vel audiendi diuina, debet eum publicè monere, vt exeat, ꝙ si nolit, põt ad præceptũ sacerdotis violenter eijci, si modo nõ immineat periculum effusionis sanguinis, vel saltem debeat de ecclesia ipsi exire.

21 Quid faciet sacerdos, si incepta missa perpendit ibi excõicatum esse? ℞. ꝙ si est occultus, nõ debet dimittere officiũ. 2. q. 1. nihil limita, nisi sit prælatus suus, & possit hoc ꝓbare, quia tũc faciet, vt dictum est in S. ꝑcedenti si verò est publicè excõicatus, Sic publicè moneat eum, vt exeat, ꝙ si non vult exire, & sacerdos non dũ inchoauit canonẽ, debet dimittere missam, ar. c. oĩs 24. q. 1. & hic nomine canonis intelligo, a Te igitur, & vltra secũdùm Arc. in c. de hymnis, de cons. dist. 1. quamuis d. Alexa. Vin. in c. cũ Marthæ, de cele. mis. recitet Ho. Inn. & Pa. tenere, ꝙ canon incipit à verbis cõsecrationis si verò inchoauit, prosequatur vsque ad sumptionem sacri, qua facta iterũ moneat eũ, vt exeat, quod si non vult exire dimittat postcõionẽ, & i sacristia eã dicat.

22 Vtrum participans cum excõicato etiã ab inferiori suo, vel à se, ligetur, minori ex cõicatione? ℞. secundùm Pa. in c. cum desideres, e. ti. ꝙ sic, si est inferior à papa, & addit, ꝙ etiam si vellet eum habere pro absoluto, nihilominus ligaretur, quia nõ potest eum tali modo absoluere. b

EXCOMMVNICATIO, vltimò de malis, quæ inducit maior excommunicatio, vt ostendatur, quantum est timenda. Vbi sciendum, quod. 21. malum inducit.

1 Primò priuat participatione c aliorum, nam excommunicatus tenetur euitare alios, secundùm Panormitan. d in capitul. nulli, de sent. excomm. & contemnendo euitare alios totiens peccat mortaliter. facit. capitu. illud, de cleric. excomm. mi. & cap. sicut. 2. quæstio. 7. vnde licèt excommunicato possint causa humanitatis in sustentationem vitæ, etiam non expectata extrema necessitate, necessaria vitæ ministrari, vt alimenta, vestes, & hospitium secundum gl. in capit. quoniam, vndecima quæstione tertia, tamen vtensilia, & alia instrumẽta, sine quibus viuere potest, e non sunt ei ministranda. Solummodo ergo in casu, in quo homo ex præcepto charitatis tenetur communicare cum eo, potest secundùm Theo.

2 Secundò f excludit hominem à sacramentis ecclesiæ. 3. q. 4. Engeltrudam.

Tertio

a Non prodam eum] Quem non possum ꝓbare excõicatum, nõ debeo publicè auitare, ne i dedecus famæ suę videar esse, & ista est rõ d. c. cũ non ab homine, quam assignat ibi Abbas, si excõicatio esset ab homine, tunc affat notoria per c. vestra, de coha. cleric. & mulie.

b Tali modo absoluere] Rõ, quia eꝑs subiacat dispositioni iuris cõis, & ius cõe obseruat certam formam. De papa habetur gl. in c. nulli, eo. ti. Dicit tamen Pan. ꝙ aliàs papa peccat, quia facit cõtra legem diuinã, quæ dicit. Sit tibi vt Ethnicus.

c Syno. Trid. sess. 25. c. 3. de re. P. V.

d Secundũ Pa] Quantuncũque, dicit ibi Pan. sit priuilegiatus, debet euitare excõicatos. Sed nõ loquitur de excõicato, s. an teneatur alios euitare, sed Ab. in d. c. illud, No. inquit, ꝙ excõicato prohibetur cõio actiua & passiua. & Pa. in d. c. nulli, dicit, ꝙ peccat grauiter alijs cõicando, quia videtur contemnere excõicationem, & vsurpare communionẽ sibi interdictam. Imo excõicatus tenetur euitare alium excõicatum, secundùm Ho. & cõitar hoc tenetur. Nam si priuilegium dari non potest quo minus euitetur excõicatus, mul omnius ẽt dari immunitas delinquenti, licèt gl. teneat cõtrarium in c. deuotam. 27. qõ. 1. & mala, hæc Pa.

e Sina quibus viuere põt] Vt securis, fossorium gladius, &c. Si autem talibus indigerat, omnino possent ei ministrari sm Ver.

f S. Syno. Trid. 25. ses. c. 3. de refor. P. Van.

3 Tertiò priuat suffragio ecclesiæ, quod suffragium secundùm Theo. in 4. dist. 22. aliàs est 45. dist. vbi de suffragijs, valet ad quatuor videlicet ad augmentũ gratiæ, quam habent, ad merẽdum gratiam, a quam non habent, ad protectionẽ dei habendam, & ad defensionem ab hostib. promerendam, & propterea dicitur tradi satanæ in ca. audi. 11. q. 3. vnde sacerdos excommunicatus non potest dicere, Dominus vobiscũ in officio, ar. c. nihil. 11. q. 3. Nihil sic dèt formidare Christia.

4 Quartò nõ potest inter esse diuinis officijs, aut cũ alijs orare in ecclesia, aliàs peccat mortaliter, nec dèt extra ita prope stare, ꝙ audiat, de pœn. & remi. c. qđ in te. b posset tamen solus in ecclesia orare.

5 Quintò excludit à regno cęlorum. 24. q. 1. quod cunque, &. 11. q. 3. c. nihil. c

6 Sextò si ingerit se diuinis existens in aliquo ordine, irregulares efficitur, vt infra. Irregularitas. 1. §. 40. cum sequen.

7 Septimò efficitur infamis 6. q. 1. infames. hoc refertur ad aliquos ad excõicationem notoriam.

8 Octauò nullum beneficium ecclesiasticùm potest acquirere. ca. postulasti, de cle. exc. mi. & in c. cum bonæ, in fi. de ætat. & qual.

9 Nonò non potest eligere, de appel. constitutis, primo, nec eligi.

10 Decimò si sic excõicatus, recipit beneficium, licèt absoluatur postea, & ei concedatur, tamen fructus anteriores restituere tenetur, d c. sacro. eo ti. & c. pastoralis, e in fi. de appel.

11 Vndecimò ab officio, & beneficio est suspensus. d. c. pastoralis, in fi.

12 Duodecimò obligati ei ex debito fidelitatis, sicut sunt vasalli, non tenentur ei, quãdiu durat excommunicatio, secundùm Pan. in d. c. veritatis.

13 Tertiodecimò non potest contrahere matrimonium sine peccato mortali, licèt teneat.

14 Quartodecimò non valent literæ impetratæ à papa per eum super alio art. c. ipso iure, e de rescr. li. 6. est c. primum.

15 Quintodecimò nullus potest pro eo orare, intelli ge, solenniter. f

16 Sextodecimò non põt constitui procurator, g de probat. post cessionem, nec procuratorem constituere, c. fin. de procu. quod limita verò, vt actor, secus vt reus ad defendendum se, ca. intelleximus, de iudi.

17 Decimoseptimò, ꝙ g stans excommunicatus per annum, potest priuari omnibus beneficijs si qua habet. 11. q. 3. rursus, & c. quicũque, secundo, quod limitat gl. h fi. in c. cum contumacia, de hæ. li. 6. Ion. in d. c. cum bonæ, & d. Ant. in d. c. 1. de iud. i verum, si excõicatus fuit pro causa criminali, sec', si pro ciuili, quia si stetisset per mille annos, non posset priuari, gl. est singularis in c. contingit, de dolo, & contu.

18 Decimooctauò, quòd debet soluere pro singulo die vnum grossum ante, quàm absoluatur, secundùm statutum aliquorũ episcoporum, quod quidem licèt videatur simoniacum per c. ad nostram, & capi. nemo, de simonia, tamen Host. & Io. And. in c. ad aures, k de simon. determinant contrarium, & ꝙ licitũ est, qđ intelligo verũ, si sit in pęnam, & vt citius q̃rat absolutionẽ.

Deci-

a Ad merẽdam gratiam] Intelli ge de congruo, vt no. Tho. in 1. secundæ, q. vlti. Et vide Nic. sup Mat. 9. capit. Vt saluus fiat spiritus. Traditur autem Satanę, quia habet in eo potestatem quasi in pecore suo. 22. q. 1 §. his auctoritatibus, vide Pan. in c. ita quorundã, de Iudęis

b Capi. quod in te] Istud c. loquitur de iterdicto, & vř ad hoc parum facere, nisi in argumentum quia declaratur, ꝙ possit fieri tpe interdicti, sed parum ad propositum, hoc tenet. Rai. vide in supplemento, excõ. 3. §. 19.

c C. nemo] Vbi dicitur, ꝙ anatema est æternæ mortis dãnatio, s. cum contemnitur, quia aliàs est medicinalis. capit 1. eod li. 6.

d Restituere tenetur] Ratio, q2 beneficium dat pro seruitio, sed iste non seruit, igitur &c.

e C. pastoralis] Vbi dicit Panoc. ꝙ excõmonicato nõ est prouidendũ in aliquo nisi famæ periret. Et ratio est, quia potest sibi subuenire, petendo absolutionẽ, & idẽ esset in suspenso pp contumaciam, secus, si pp crimen, glo. no. in c. cum Viton. de electiõe.

f Solenniter] Et specialiter & publicè, priuatè tamen põt pro eo orari, & ecclesia in parasceue generaliter orat pro hereticis.

g Conc. Tri. 25. sess. c. 3. d ref. P. V.

h Quod limitat gl.] Pro certo nescio comprehendere. ꝙ illa glo. sic dicat, bene dicit, ꝙ si quis est excommunicat' pro crimine, si stat per annum in ea, habetur pro conricto.

i In c. 1. de iud.] Habetur in textu, quod excõicatus non est ipso facto priuat' beneficijs, si qua habet.

K In c. ad aures] Ibi Pan. allegat Host. idem tenẽtẽ, & facit, si statuto cauetur, qđ excõicat' soluat decem libras pro quolibet mense, quo steterit excõicatus, quia valet vtique nã exigitur pro contumacia absoluatur tamen prius, & postea exactio fiat, secundum statutum.

19 Decimonono nō valēt contractus facti per excommunicatum ratione publici officij, si erat publicè excōicatus, vnde actus publici & ciuiles non tenent, puta qa tutor existēs interponit autoritatem alienandi, seu suscipit procuratoris officium, vel administrationem bonorum ecclesię, aut instrumenta cōficit, siue vt arbiter laudū protulit, qa tales sunt actus publici. [a] Si verò cōpromissum fuit in eum vt arbitratorem, ita q arbitramentum accipiat effectum ex consensu partiū, vt est qñ reducit partes ad cōcordiam, bene tenet, non ex vi suæ sententiæ, sed consensus partiū. Gesta aūt per occultè excōmunicatū in temporalibus ratione publici officij bene tenent, si modo officium est publicū autoritate, & vtilitate, sec', si fuisset publicum autoritate, sed vtilitate priuatū, vt tutela, & hmōi, sm Pan. in c. post cessionem, de probat. quia si erat excōicatus tpe assumptionis officij, nō valet generaliter, vt puta qa fuit constitutus procurator, qui erat excommunicatus, sec', si post ɔstitutionē fuit excōicatus, quia tenent, nisi excipiatur sm Pa. in d. c. post cessionem, quo tamen ad actus spirituales, si sunt tales, in quibus imprimitur character, sic tenent, vt collatio ordinū, & hmōi, licèt indigeat dispensatione taliter ordinatus, vt j. irregularitas. 1. §. 3. alij aūt actus spirituales, in quibus non imprimitur character, vt collatio beneficij, & hmōi, tenent, qñ non est publicè excommunicat' ratione publici officij. l. Barbarius, ff. de of. præto. sunt tñ retractandi, si is, in cuius fauorem sunt facti, sciebat eum excōicatum, sed dubitatur de excōicatione, an teneat ratione publici officij lata ab excōicato occulto, Pa. in d. c. veritatis de do. & cont. (& vide eundē in c. si verè) eo. tit. tenet post factum ad pęnam irregularitatis euitandam, q nō valeat, & placet. Electio ēt licèt videatur quoad capitulum pertinere ad officium publicū, tamen quo ad singulares non est officium publicum, sed est quędā fraternitas, & ideo non tenet facta ab excōicato etiam occulto. Alij autem contractus super temporalibus initi non ratione publici officij, sed priuati vt emptio, venditio &c. communiter tenetur q tenent, vt no. Pa. in c. si vere, in ver. gñaliter, e. ti. & in d. c. veritatis, in. 10. col. & seq latè tractat hāc materiā, quāuis multi doc. [b] teneant fore nullos contractus.

20 Vigesimò nō potest testamentum facere secundum aliquos, communius tamē [c] tenetur, q potest testari, vt not. Alber. in l. 1. C. de hære. institu. & Cardin. in c. quamquam, de vsur. li. 6. in vlt. glo. in arg. & Pa. in c. ad probandum, de re iudi. quia æquiparatur [d] relegato

21 Vltimò priuatur ecclesiastica sepultura, quia cui non cōicamus viuo, nec mortuo cōicare debemus. c. sacris, de sepul. q limita nisi absoluatur vide multa alia, si placet in d. c. ad probandum, & in c. veritatis, & in c. si verè, notata à doc. [e]

EXCVSATVR [f] quis à peccato ex decē. Primò ex alienatione mentis illicitū agens, quam alienationem adducit quandoque facti qualitas, sicut Loth, quādo voluit filias prostituere, vt liberaret, quos susceperat, vt dicit Aug. in c. quod ait. 14. distinctio. Aliquando furor, siue insania. Aliquando ebrietas. Vnde, quando ex toto qs est extra seipsum, excusatur à toto, vt patet in c. aliquos scimus, & c. illa cauenda. 15. q. 1. & in c. inebriauerunt, ibidem patet q est puniendus pro ebrietate, sed non pro commisso in ipsa, & sic vr̄ tenere gloss. ibidem, de quo vide supra, ebrietas. §. 3. Secūdò ex coactione. Intellige, absoluta, facit c.

non

a Sunt actus publici] Similiter si proferat cōstitutiones vel sententias, sūt ipso iure nullæ, Idē, si sunt de eius mādato latæ actus publici, & cōes sunt, vt tutoris officium, & arbiter actus publici officij est alienatio rei ecclesiastice p prælatum. c. veritatis, de do. & cōt. actus priuati officij est animi, cū qs ɔtrxit noīe proprio, vt locādo &c. Act' cōis officij, vt p curatoris officiū c. post cessionem de probatio.

b Quā uis multi do.] Dicit Rai. §. ɔhens nō obligat se ad cōicandū cū excōicato, licèt peccet, & sm aliquos mortaliter nūc cōicādo in ɔtractu, tñ tenet ɔtus, vt si qs vendat, & tradat rē excōicato & statim preciū recipiat si verò obliget se ad cōmunicandū cum excōicato in casu non cōcesso, non tenet cōtractus, etiam si iurét, hæc ille.

c Communius tñ] De hoc ponit Pa. in rub. de tes. Et vide infra, testamentum. §. 1.

d Quia æquiparatur] Ponit Pa. in ca. pastoralis, de appel. 10. col. vtrum. s. æquiparetur relegato.

e Notata a doc.] Vbi plenè inuenies, & maximè i d. c. ad pbandū

f Catech. in ver. Oratio. domi. & dimitte nob. iuncto. §. verò, de excom. [continues:] tr. vn. ff. De sac. pœnit. c. sed qm multa, & c. sed iā ordo. adde repertoriū inqu. & anno. ad ipsū. P. V.

non est.15.q.1.& 50. di.c. psbyteros. Tertiò ex ignorãtia, siue errore. Intellige, vt dicam.ĩ ignorantia.§.3. facit pro hoc.15.q.6.si à sacerdotib⁹ 34.q. 2.in lectũ. Quartò excusat consuetudo, de quo s̃. Consuetudo. §.9. Quintò necessitas, de cons.di.5. discipulos. Sextò pietas, vt patet.c.conquest⁹ de fer. Septimò iocatio, & ludus, vt in c.1.de sen.exc. & 15.q.1 illud relatum, est sub c.merito, & adde l. illud relatũ, ff ad l. Aquil.in ar.dũmodo non sit noxius, qa.ff.ad l.Aquil.l. nam ludus noxius in culpa est. Octauò qñ fecit diligentiam debitam, vt in c.quidam, vt asserit, de hom. Nonò inde liberatio mẽtis.23.q.4. Nabuchodonosor. Decimò ex obediẽtia superioris, 14.q.5.c.dicit dñs.11.q.3. qd ergo.23.q.1. quid culpatur. Intellige, si non sunt cõtra legẽ superioris vt 11.q.3.si dominus, & c.seq.

1 Vtrum clericus, cui episcopus præcipit, vt vadat Romam, possit se excusare quia alij sunt meliores, & magis apti? R. gl. in ver.intermitti, in d.c.qd ergo, & 23.q.1.c.si ꝙ non, qa in legationibus ordo non est seruãd⁹, ff đ leg.l. sciẽdũ §.pe. Itẽ qa Io.vlt. rñdit dñs Pe. quid ad te, tu me sequere.

EXECVTOR [a] propriè dr̃, qui rem iudicatam ducit ad effectum, vt dicit glo. in c.super quæstionum, de officio deleg.in ver.quam executorem, de quo habetur.2.q.6.c.ei qui appellat, versi.ab executore, & in c.non it, de appe.de hoc tex.in l. executor, C.de exec.rei iud & multis alijs locis, qui aliquando dicitur merus executor, qñ causa est cognita à superiore, & mera executio sibi mãdatur, vnde ab isto appellari non potest tam de iure canonico, quàm ciuili, vt de re iudicata.c. quod ad consultationẽ, & dicto ver.ab executore, & C. quorum appel.non re l.ab executione, nisi executor sententiæ [b] modũ excedat, vt dicit text.in dicta.l. Aut nisi male interpretetur sententiam, & huiusmodi, de qbus per gl. in dict.c.quod ad consultationem, in ver. excedatur. Aliquando verò dicitur mixt⁹, & est quando aliquid à superiore mandatur exequẽdum simpliciter. Vnde talis debet admittere rationabiles exceptiones, quantuncunque ei absolutè scribatur, c.ex parte, e secundo de officio delegati, & c. eam te decet, de ætat.& quali. & in c.cum adeo, de rescrip. Et hoc verum, nisi cõstet, ꝙ superior ex certa scientia sic velit, vt notat gl.in dict.c.ex parte. Et ab isto executore mixto potest appellari, si aggrauat, vel iniuriatur, [c] vt C.de appellationibus. l. si quis procuratione.

1 Quis potest esse executor in causis ecclesiasticis? Res. merus executor potest esse quilibet clericus. Mixtus verò non nisi in dignitate constitutus, Vel canonicus ecclesiç cathedralis vel personatum habens, aliàs si commissio fit ei autoritate literarũ apostolicarum, vel legatorum, aut delegatorum apostolicorum: Secus, si ab alijs, [d] quia tunc quilibet clericus potest esse, vt patet per no.in c.statutum, de rescr. li.6.

2 Executores [e] testamentorum, siue fideicommissarij qui possunt dari? Resp. ꝙ siue testator sit clericus, siue laicus, potest deputare executores tam laicos, quàm clericos sæculares, & etiam religiosos quoscunque, dummodo religiosi à suis superioribus obtineant licentiam exequendi, [f] exceptis fratribus Minoribus, quibus est prohibitum, in Cle.exiui, in §. cunq; dicti ordinis & proinde vir sanctus, de ver. sig. Fallit hoc ꝰm Bar.in minorica, li.3.ca.1 qñ distributio dẽt fieri in fratres ipsos, vel moniales Sãctæ Claræ subiectas curæ ipsorũ, hærede voluntariè soluente, qa sic frater Minor põt esse executor, & ꝙ tam cleric⁹ religiosus, quàm laicus possit esse executor, not.in cap.religiosus, in glo.1.de testa. libro 6.& per docto. in capitul.tua nobis, & ibi Panormitan.in capitu. Ioannes, de testa.etiam si sit minor. 25. ann. secundum

gl.in

a Executio qb⁹ modis facienda, sic vide Cõ. Tri. ses.25.c.3.de ref. vide quoq; reportorium inqui.cũ annotation. P V.

b Sententiæ modũ excedat] Ipsũ plus debito grauando, vel mittẽdo aduersariũ in possessionem rei magnæ, cũ sufficerent paruę, vel ante temp⁹, quadrimestre.

c Vel iniuriat] Qđ põt dupliciter fiéri, p imò si post suiam verberauerit litigãtẽ vel si cõminatus fuerit sic, si appellaueris, sententiam mandabo citius executioni, hæc gl.ĩ d. l. si qs ꝓuocat⁹.

d Ab alijs] Vt ab epo, rõ est quia eps notitiã hẽt suorũ clericorũ.

e Executores] Adde Bald.i l id quod ꝑpauperib. C. de epi. & cle. ver.7.quæro. Et ibi qd de excõicato, bãnito &c.

f Licentiam exequẽdi] Dummõ non retrahatur a diuinis, ꝰm qd' no Pa. in c. Ioã. in si de test. aliàs põt tamen rõne piæ causæ, quia vltimæ voluntatis executio ẽ fauorabilis, & pia.

gl. in d. capit. religiosus, & hoc de consuetudine. Et sequitur Albri. in l. nulli licere, C. de episco. & cleri. dū modo adultus sit. Itē non admittitur seruus, nec surdus, mutus, prodigus, furiosus, quāuis aliqui tenuerint ꝙ etiam seruus, & pupillus possit esse, vt ibi not. Albri. sed est verius ꝙ non.

3 Vtrū fœmina possit deputari, glo. Io. And. in d. ca. religiosus, tenet, ꝙ consuetudo (quæ est optima interpres legum) habet ꝙ sic. Pa. in d. ca. tua nobis, dicit, ꝙ aliás fuit consultum ꝙ non potest, Sed Bal. tenet cum Io. And. & placet, quia mulier non comparet vt procuratrix, sed intentat actionē nomine ꝓprio, de quo per eundem Bald. in l. id quod pauperibus, versi. secundo quæro, & in l. si quis ad declinandam. C. de episco. & cleri. & sic non ob. l. neque scientia. ff. de proc. & l. alienam, C. eo. & l. 2. ff. de regu. iur. & 3. q. 7. §. tria, quia (vt dixi) non vt procuratrix comparet.

4 Vtrū possint deputari mixtim, [a] scilicet sæcularis, & religiosus simul, vel clericus? ℞. ꝙ sic secundum Io. And. in d. c. Ioannes.

5 Vtrū cum simpliciter deputantur tres, vel quatuor executores, vno mortuo alij possint procedere? ℞. ꝙ sic, vel etiam si viueret, & nollet exequi, possent ipsi exequi, nisi testator aliud expresserit, vt est text. in d. cap. religiosus.

6 Quid si vnus executorum viuit, sed est in remotis? ℞. ꝙ nihilominus cæteri exequentur, vt in d. capi. religiosus, imò secundū gl. ibidem non est necesse vocetur tunc, sicut & in electione, vt in c. quia propter, & in ca. cū inter vniuersas, de elec. secus, si non multū distaret, quia tunc vocand⁹ esset, & si in termino assignato non venerit, procedent cæteri, & hoc intellige, quando simpliciter sunt deputati. Secus, si cum [b] aliqua limitatione, puta ꝙ vnus sine alio non possit, & huiusmodi, qa tunc seruandum est, quod testator statuit, vt in d. c. religiosus.

7 Vtrum officium præfati executoris trāseat in hæredes? Respond. glo. in d. c. religiosus, ꝙ non nisi testator expresserit. Et hoc tene per dictum text. [c] licèt aliqui tenuerint, ꝙ transeat per l. cum vnus, & l. á filio, in prin. & l. alimenta, in prin. ff. de ali. & ci. leg. alij verò ꝙ re integra non transibit, sed non integra sic, vt de elec. ca. in causis, & l. mandatum, C. manda.

8 Quid si sit deputatus executor abbas sācti Proculi, an eo mortuo successor eius exequetur? ℞. Glo. in d. ca. religiosus, ꝙ si abbas mortuus erat propinquus testatori, non transibit ad successorem, quia videtur electa persona ex affectione, siue nomen ei⁹ fuerit expressum, vel non, facit ad hoc. 12. q. 3. pontifices, de test. requisisti, si autē nō erat propinquus, tunc si nomē erat expressum, non transibit, si verò non erat expressum, transibit, de officio. delegat. quoniam, & dicto capitulo requisisti, Et ibi Abbas. 6. nota.

9 Quæritur, an teneatur deputatus executor acceptare? ℞. Pa. in d. c. Ioānes ꝙ nō nisi tacitè acceptasset, vel expresè, quia nō posset renunciare, [d] & dicitur tacitè acceptare, quando aliquid fecit, quod pertinet ad hoc, & huiusmodi. Item si sciente recepit literas, quibus sibi officiū deferebatur, arg. l. 1. §. 1. ff. de proc. aut si ipse consensit, quando testator ad illud officium eum deputabat, [e] ad hoc l. vxori. §. 1. ff. ad l. Cor de fal facit, l. ex sententia, ff. de te. tu. Posset tñ Episcopus in legatis ad pias causas citra acceptationem compellere, si non vt executorem saltem vt delegatum, sicut in quali bet alia delegatione, vt C. qui pro sua iu-

a Mixtim] Scilicet qñ vocantur tāquam diuersa capita, sec⁹ autem, si vocarentur vt collegium, quasi velit dicere secū dñ Pau. in d. ca. ꝙ ad collegiū, seu vniuersitatem faciendam non admiscuntur homines disparis professionis, pro hoc c. per tuas, de arbi. & in c. vbi periculum, de elec. lib. 6. sed limita, quando varia sūt studia respectu ꝓfessionis si autem omnino idem est studium, non impedit diuersitas professionis eos insimul collegialiter congregari, exemplū in vniuersitate scholarium, vt no. Bart. in l. fi. ff. de colle. illi. & Inn. in cap. cum in ecclesiarum, de offi. or. & vide Bald in d l. id, quod pauperib⁹, C. d epi. & cle.

b Secus, si cum] Si igitur vnus nō vult, vel mortu⁹ est, tunc Episcop⁹ exequetur, vt in c. si hæredes, & in c. tua, de testa.

c Per dictū tex.] Ibi mortuo, quia nō eius industria non amicitie lecta est, de offi. del. c. vlti. ff. pro so. l. actione. §. morte, sequitur Gemin. ibidem super gl.

d Posset renunciare] Pro hoc facit text. ibi. Post mandatum susceptum rō, quia cōtractus a principio est voluntatis, & post necessitatis, facit l. sicut, C. de act. & obli. Idem, si erat pñs, & tacuit, quando. suf ficium sibi conferebatur, pro hoc l. filiusfam. §. inuisus, ff. de proc.

e Deputabat] vel si ipse scripsit, ꝙ eum testator ad illud officium deputauit.

a Aditę hæreditatis] In legatis ad pias causas non expectatur tempus aditæ hæreditatis, secũdũ Bal. in l. id, quod pauperib⁹ de epi. & cle. versi. vlti. circa tempus. De materia istius. §. vide infra, legatum. 2. §. penul.
b Sine mora] Et sic isto casu potest hæres cõpelli ad soluendum legatum, non expectato anni cur su. d. c. si hęredes.
c In legatis ad pias] Si hæres negat hęc legata ad pias causas, & pseuerat in negatione vsque ad sententiam, condemnatur, vt sol uat duplum, tex. no. in §. item mixta, Inst. de acti. Et aliquid per Bar. in authẽ hoc amplius, C. de fidei commis.
d Resp. Bar.] Dicit, ꝙ habuit de facto, vide ibi Alex. in postil.

risd. l. vnica. & c. pastoralis, de of. delega.

10 Quando tenentur executoris exeq? ℞. Pa. i c. nos. quidem, de test. ꝙ aut testator prouidit sibi de tempore, & illud serua vnũ tñ semper no. ꝙ licèt testator mãdet aliquid fieri intra certũ tempus computãdum à die mortis, intelligitur, & suppletur a die scientiæ, & aditæ a hæreditatis, vt probat tex. in l. Statuliberos. §. si qs hæredi, ff. de statulibe. facit iunctã gl. in l. fi. §. si autem dubius, C. de iure deliberã. Si verò testator non prouidit sibi de tempore, tũc Pa. dicit in c. si hæredes, de testa. ꝙ si res legata est in patrimonio testatoris, põt sol ui sine mora. b Nam dominium illico, adita hæreditate, transit id legatarium, vt in l. si tibi homo. §. cum seruus, & ꝙ ibi no. ff. de le. 1. & in l. cũ res. i prin. ibidem, dr̃, ꝙ si nõ soluatur sine mora, hæredes condẽnãtur ad præstandũ vsurã, & oẽm vtilitatem. Idem, & si esset pecunia legata, vt in l. si dom⁹. §. in pecunia, ff. de le. 1. vbi dr̃, ꝙ ad solutionẽ tempus modicum dandum est, sed gl. ibidem illud breue tempus dicit fore. 10. dies à pręcepto iudicis, vel saltem arbitrariũ pẽsata qualitate, & quantitate hæreditatis, & si non habet debet reperire vndecunque. s. pecuniam in testõ legatam. l. si pecunia, ff. de le. 2. Et hoc tene quoad obligationem, quò autem ad pęnã. s. vt cogantur soluere cũ omni emolumento, & interesse, dic ꝙ in legatis ad pias cãs est tps sex mensium, vt in aut. de ec. ti. §. si autem legatum. Idẽ dicerem in legatis ad non pias cãs per arg. a maiori. in d. §. si aũt legatum, & hoc a die insinuationis testamenti, ꝙ si per annum à die monitionis p iudicem sibi factæ non implet quæcunque relicta, priuatur tota hæreditate, & veniet ad substitutos, vel si non sunt, veniet ordine seruato cohęredibus adeuntibus, vel generali fideicommissario, & cæteris; secundùm quod habetur in aut. amplius, C. de fideicom. licèt posset iudex cogere etiam ante præfatum tempus executores, vel hæredes alio remedio. hęc etiam colligũtur ex Ab. in d. c. nos quidem.

11 Vtrum executore non exequente deuoluatur ad Episcopum executio? ℞. Pa. in d. c. nos quidem, ꝙ si præcessit duplex monitio, post negligentiam debentis exequi statim in legatis ad pias causas deuoluetur, nec requiritur aliud tempus, nec expectat annus, vt vr̃ innuere tex. in aut. de ec. ti. §. si autem, qui hoc iussi sunt. Et sic intelligerẽ no. per Bar. in d. aut. amplius, in versi. extra gl. Si sola vnica monitio, pręcessit expectatur annus ante, quàm deuoluatur ad Episcopum, sed aduerte, ꝙ hodie Episcopi per statuta disponũt, vt currat anu⁹ à die mortis admonendo generaliter quoscũque, & sic post annum deuoluetur intelligendo a die mortis, & scientiæ & aditæ hæreditatis vt supra dixi. Ita dicit Pa. Limitat Ric in 4. dist. 45. ar. 4. q. 3. hoc verum, si habet bona in promptu, de quibus possit intra annum legata implere, aliàs non deuoluitur ad Episcopum, quod not.

12 Quæritur, quidam reliquit centũ pauperibus declarandis per Sempronium, an elapso anno declaratione non facta Episcopus possit eligere pauperes vigore statuti præfati in præcedenti q. Resp. Bart. d in l. cũ quidam ita, ff. de leg. 2. & sequitur Pa. in d. c. nos quidam, ꝙ non, quia statutum loquitur, de executore, & in eo haberet locum, vt non posset amplius se intromittere, ar. c. literas, de sup. neg. prał. sed habens declarare non est executor, sicut dicimus differentiam inter iudicem, qui declarat, & executorem. C. de exe. rei iud. l. executorem, quod no. quia probat, ꝙ frater Minor, qui non potest esse executor, benè potest esse declarator, & similiter consultor, cũ nullo iure prohibeatur, de quo dic vt ifra. §. 26.

13 Vtrũ pfata deuolutio habeat locũ tam in legatis ad pias causas, quã non pias? ℞. Pan. in c. si hæredes de test. ꝙ in legati ad pias causas non est dubium. In alijs autem est diuersitas inter do. sed ipse Pa. sic p̃cedat, ꝙ aut Episcopus vult se impedire ante, quam

te, quàm hæres sit priuatus hæreditate, l. ante lapsum anni, & sic potest se impedire, & compellere. Similiter si hæres incidit in pœnam priuationis, sed de facto eã possidet. quia nemo eam petit, nã tunc cessat t. ô. d. aut. amplius; quæ vult vt hæreditas cum onere exequẽdi transeat ad alium, & habebit locum. d. c. si hæredes, quod loquitur generaliter. nec ob. quod non dẽt Eps impendere officiũ suum imploratum ad vtilitatem priuatam contra determinata in c. bonæ memoriç, el. t. de postu. prælat. quia pro quo impendit, est miserabilis pſona, & ideo potest,[a] vt ibi. no quia defunctus est destitutus omni auxilio, & ideo meritò ẽt non imploratus pt iudex impendere officiũ suũ. Aut vult se impedire post, q̃ peruenit ad alios hęreditas pp priuationem primo um, & sic nõ põt respectu executionis, sed benè respectu compulsionis fiendæ hæredi nouo, vt exequatur, quia tunc habebit locũ d. aut. amplius, & sic cõcordat. d. c. si hæredes, cum d. aut. amplius.

14 Quid si testator expressè ꝓhibuit, nè Eps se impediat? ℞. Pa. in c. tua nobis, de testa. ꝙ quoad compulsionẽ executorũ nõ valet,[b] qa sicut ipse, si viueret, non posset se eximere à foro Episcopi, ita nec executores subtrahere potuit, vt patet in d. c. tua nobis. Quo verò ad deuolutionem executionis dicit idẽ Pa. ibidem, ꝙ si testator prouidit de alio executore in casu negligentiæ primi, ille exequetur, non Eps, ar. in l. nulli, & in l. si qs ad declinandã, C. de epi. & cle. aut solũ prohibuit Epis exequi non prouiso sibi de alio executore, tunc in legatis ad pias causas nihilominus exequetur, non obstante prohibitione, tex. bonus est in auth. de ec. ti. §. si quis autem pro redemptione, cum duobus. §. seq. & in d. c. tua nobis, in alijs autem non.

15 Vtrum executor habeat actionem contra hęredem? ℞. Pa. in c. Ioannes, de testa. ꝙ aut est pur' executor, & sic nec de iure ciuili, nec canonico habet, sed põt implorare officiũ iudicis ꝯ detinẽtes bona defuncti,[c] arg. in l. hæreditas, in fi. ff. de peti. hære. & in l. Quintus, ff. de an. lega. & hoc voluit Di. in l. Lucius. §. Męuia duos, ff. ad Trebel. & Bar. in l. si quis Titio, ff. de leg. 2. glo. in d. §. Męuia limitant verum, nisi in legatis ad pias causas. qa tunc dicit ꝙ habere actionem contra hæredes, allegat l. nulli, C. de epi. & cle. Idem tenet gl. in d. l. Titio. Si verò non est purus executor, sed legatarius, sicut quando verba dispositionis conferuntur in eum tacitè, vel expressè (exemplũ, dicit testator, relinquo Titio centum, & volo illa restituat Seio)[e] tunc poterit agere contra detinentem bona tanquam legatarius, & est vtile, quia si deficeret fideicommissum ex persona fideicõmissaria, accresceret sibi, & non hæredi, vt in d. l. si quis Titio. Idem erit, vbi tacitè confertur in eũ dispositio, puta quia est particeps illi' relicti, secundum glo. in d. §. Mæuia, & in d. l. si quis Titio, & ibi vide per Bar.

16 Vtrũ executor possit vendere bona defuncti pro executione vltimæ voluntatis? Resp. Pan. in d. c. Ioannes, ꝙ si est executor vniuersalis, puta quia omnia sunt distribuẽda pauperibus, sic poterit. d. l. si quis ad declinandam. Si verò est particularis, non potest, nisi testator expressè concesserit, vt in l. alio hærede, ff. de ali. & ci. le. sicut cõmuniter hodie est in testamentis, datur libera vendendi autoritas ipsis pro executione vltimæ voluntatis, & quid importent dicta verba, vide Bar. in d. l. alio, & cautela est, ꝙ addatur sic, dans eis generale mandatum, cum libera administratione agendi, exigendi, distrahendi &c.[f]

a Et ideo põt] Quia iudex ecclesiasticus subuenire debet omnib' oppressis, & miserabilibus personis destitutis omni auxilio. cap. super quibusdam, de ver. sig. 87. dis. quasi per totum. nam, Episcop' habet respectum ad voluntatem defuncti implendã d. c. si hęredes, ubi vt voluntas &c.

b Nõ valet] Quia priuã adispositio testatoris non pt generalem constitutionem legis, vel canonis immutare, de testa. c. requisisti, & de le. 1. l. nemo potest. 10 q. 1. sic q dam, sic etiã Falcidiam cõtra voluntatem testatoris inducitur. C. ad l. Falci. si vt al legas, no. in c. fin. de succe. ab inte. hoc gl in d c tua nobis, in versi. interdici.

c Bona defuncti] Et poterit episcopus compellere executores et implorent officium iudicis, per d. ca. Ioannes.

d Quia tunc dicit] Idem in legatis alimẽtorum, gl. in d. l si quis Titio, & in d. §. Mæuia, Bar. in l. alio, ff. de alimẽ. legat.

e Illa restituat] Licet. n. nullam commoditatẽ habeat, ex quo tamen verba legati in eum cõferũtur tacitè, vel expressè dicitur legatarius.

f Distrahẽdi &c.] Et hoc casu põt vẽdere etiam bona imobilia minoris absque decreto iudicis, Alexan. cõ. 61. 2. par. tis, incip. visa facti narratione, vide ibi plenè.

17 Vtrum, cum testator relinquit centũ pro restituẽdis malè ablatis, & non reperiuntur malè ablata vsque ad illam summã, residuum sit distribuendũ? ℞. Panor. in dicto cap. tua nobis, Iaco. de Are. in trac. executionis, vt refert & sequitur Bal. in d. l. si quis ad declinandam, versi. iuxta hoc quæro, ponamus, distiguit, ꝙ aut testator prohibuit in alium vsum conuerti, & sic cedet hæredi residuũ, quémadmodum quando deficit aliud legatum, vt d. l. si quis Titio, & expressio causæ limitat legatum, vt in l. si ff. de au. & argen. leg. aut simpliciter disposuit, & tunc debet dictum residuum dari pauperibus, vt in l. legatum, ff. de vsu. & vsufru. le. quia sicut destinatum in vnum pium vsum, si non potest, debet conuerti in aliũ pium, [a] vt in c. nos quidem, de testa. & facit in ar. d. l. legatum, sic & hic, & hoc puto verissimum, tenet etiam Io. An. in addit. Spe. in ti. de instr. edi. §. nunc verò aliqua, versi. & scias, & maximè secũdùm Pano. vbi supra, quia ex quo expressit certam quantitatẽ, præsumendum est illã deberi, licèt non appareant creditores. Et idẽ dicit fore seruandum in cautione, quam faciunt vsurarij, vt vt etiã not. in c. quamquã, de vsu. li. 6. Consulo tamen hoc fiendum de consilio episcopi, vel hæredis, & istud sequendũ in conscientia, quãuis alij distinguãt, si executor est nudus minister; & sic reddet hæredi d. l. si quis Titio, & l. codicillis, in prin. eo. ti. si verò nõ est nudus executor, & tũc residuum erit ipsius executoris, posset hæc opi. in conscientia procedere, quã do legasset dicto executori, cum expressione creditorum, secundùm quod in libro suo inueniet, & huiusmodi, quia tunc residuum summæ videretur voluisse legare executori, vt l. pater. §. Tusculanus, ff. de le. 3. & l. filio. §. matri, ff. de adim. leg.

se i d. l. id, quo t pauperibus, C. de epi. & cle. hic eã dẽ opi sẽsit Gemi. i. c. si. de testa. li. 6 in §. si i ver. qd si sit dubiũ.

18 Vtrum executor, cui testator dedit aliquid ad distribuendum, vbi videbitur, & placuerit, teneatur illud distribuere in pios vsus? ℞. sic, si aliud non appareret de mente testatoris, facit. c. cum tibi, de testa. Sed melius, verbum, videbitur, & verbũ, placuerit, ꝙ refert ad arbitriũ boni viri. ff. q̃ fideic. lib. l. thais. §. sorore sua, & l. fidei cõmis. libertas, la. 2. Bonus aũt vir arbitrabitur magis ad salutem animæ testatoris dispensandum, quã alias, de foro compet. cap. conquestus. & ad salutem magis facit, vt inter pauperes dispensetur. l. id ꝙ pauperibus, & l. nulli, & l. si quis ad declinandam, C. de epi. & cle. Nec impeditur dispositio testatoris, licet non sint expressę personæ, quib[us] debeat fieri, vt in dictis legibus. Item quia debemus interpretari voluntatem testatoris in meliorem & fauorabiliorem causam propter regulã, quia in testamentis fit melior interpretatio. c. cum dilecti, q̃ do. ff. de re. iudi. l. in testamẽtis, ff. de vi. tri. oleoque le. l. 3. §. si vinum, cum ergo nulla sit melior, quàm vt in pauperes Christi dispensetur, ita fiet, aliter si nõ fiet, eps reuocare poterit, & debet executionẽ. Pe. tamẽ de Peru. trac. de can. por. episcopi. c. 9. tenet, ꝙ medietas debet dari pauperib[us] & medietas pijs locis, nihil tamẽ allegar, & est satis ęqua.

19 Vtrũ executor etiam cum cõsensu episcopi possit immutare vsum destinatum ꝑ testatorem in meliorem. Vide infra, legatum. 2. §. 11.

20 Vtrum religiosus exẽptus deputatus executor, si in exequẽdo deliquit, possit puniri ab ordinario? [b] ℞. ꝙ sic, tex. ẽ in Clemẽtina vnica de testa. vbi etiam eis religiosis imponit, vt reddãt rationẽ [c] de executione

a Piũ] Si reliquũtur cẽtũ pro missis cãtandis, q̃ tñ cãtari nõ possũt ꝑꝑ interdictum, conuertentur illa centum ad aliũ pium vsum, vide infra, legatum. 2. §. 11. cum sequẽ. vsque i fi.

b Ab ordinario] No. casum, in quo exemptio non vitiat. Vide alium in Cle. attendẽtes, de sta. mo. in Cle. 1. de sup. neg. prała. Et ratio est, quia res nõ est exempta, circa q̃ deliquit, & ordinari[us] procedit vice papæ. Simile de priuile. c. 1 li. 6.

c Vt reddant rationem] Multo fortius alius executor tenet reddere rationem. Sicut determinãt Bald. in l. nulli licere, C. de epi. & cleri. q̃q̃ non sit subtilis inquisitio facienda, & q̃n nõ posset sibi parare probationes, q̃a fortè expẽsę essent minutę, suo iuramẽto staretur; sec[us], q̃n diligens hõ sibi eãs parasset, q̃a erant expensę & distributiões magnę, q̃a tunc nõ staretur suo simplici iuramẽto, arg. eorum, quæ no. in l si. §. in cõputatione, C. de iu. delibe. & in l. in actione, ff. de fur. & ar. in l. nõ omnes. §. à barbaris, ff. de re mi. Nã quando aliquid ꝓbari põt, liquidè probãdũ est, & solum ꝑꝑ difficultatem statur iuramẽto. Et ita dicit se tenuisse

ne ordinarijs,[a] & similiter ordinarijs, vt exigant. Limitat Ric. in 4.di.45.ar. 5. q.

2 verum in religiosis, qui habent exemptionem communem, qui tamen possent conueniri ratione contractus, vel delicti, seu rei, vt in c.1.de priui li.6. Secus in alijs, qui etiam ex prædictis conueniri non possunt, quia non possunt tales puniri ab ordinarijs, & placet.

21 Verum prælatus religiosi, qui dedit licentiam acceptandi executionem religioso, possit, eam reuocare [b] re etiam nō integra? Rx. glo in ver. obtenta, in d. Clem. vnica ꝙ sic, cum religiosus nō habeat velle, nec nolle, & executio fiet ꝑ collegam, aut si alius deputatus non est, per episcopum.

22 Verum executor possit distribuere in filios, vel consanguineos proprios? vide supra. Elec. § 3.

23 Verū dilatio executionis pię pręiudicet animę testatoris? Rx. ſm Ri. vbi s̄. q. 4. ꝙ sic, cuius ratio est duplex. Prima, quia ecclesia, & pauperes non excitant̄ ad orandum, sicut facerent, si eis daretur legatum, acceleratio aūt feruentium orōnū pro anima defuncti multū valet ad eius alleuiationem, & celeriorem expeditionem. Secunda rō, quia sicut anima in charitate decedens, & aliquid purgabile secum portans in hac vita meruit, vt eleemosinæ, si pro ea dentur, prosint nō ad augmentum gratiæ, sed ad alleuiationem, & breuiationem pœnæ, & iō quantò citius impletur, tantò citius alleuiatur, & è conuerso, quāto tardius impletur, tantò tardius liberatur, nō tamen propter hoc, si nunquam implerentur perpetuò staret in pœnis, sed solùm multo tardius liberaretur. Ex quo patet, ꝙ grauissimè peccant,[c] & magnā ꝑditionē faciunt, qui quo citius pñt, non exequuntur, vnde vocātur necatores egentium [d] in c. qui oblationes, el 1. cū duob. c. seq. 13. q. 2. & c. q oblatiōes, el 2. & dñr venire ad exinanitionē

a Ordinarijs] Secundum Io. An. in c. Ioannes, de testam. hoc habet locum in eo, qui habet iurisdictionē in loco, quasi diœcesenus, & ideo si elius citra epm haberet iurisdōnem epalem, vt sunt multi abbates, De priui. abbates, in 6. poterunt isti hanc compulsionē facere. Et tenementi hoc dictū ꝙ officium tributū diœcesano potest exequi seu exerceri per eū. q habet iurisdictionē episcopalem, vel quasi i eo loco, quāquam nō habeat iurisdōnē in tota diœcesi. Et pro hoc facit gl. no. in Cle. 1. d re. eccl. non elie. Quæ vult, ꝙ inferiores habentes iurisdōnē episcopalem pñt exercere oīa, quæ pertinent ad iurisdōnem episcopalē. Quod latius ponit Pa. in ca. significasti, de for. cōpeten. Hinc dixit Io. And. in d. cap. Ioannes, ꝙ capitulum sede vacāte succedit in hac potestate cōpellendi executores quāquā videatur dubitare, an succedat ī officio exequendi, quando est deuolutū episcopo, quia aliud est compellere, aliud exequi. Sicut in simili capitulum potest cōfirmare electiones, sed non pōt beneficia conferre, vt in cap. cum olim, de maiori. & obedientia, iuncto capit. 1. ne sede vacan. li 6. Sed Panormit. putat, quòd etiam capitulum potest exequi, quia hoc non est iurisdictionis episcopalis, sed potius oneris, quam honoris, & est officium necessariū. Pro hoc glossa in Clementina prima de hæreticis, Et cessat ratio, quæ est in prohibitione collationis beneficiorum. Nam illa prohibetur, quia est quædam honorificentia, & computatur inter fructus, vt not. gloss. in d. Clemen. cum olim. Sed executio est oneris duntaxat, & nulla commoditas debet remanere apud capitulum, vel episcopum exequentem, vt l. nulli, C. de epi & cle. in cap. hoc quidem, de testa hæc Panor. in d. c. Ioannes.

b Reuocare] Malè tamen facit reuocando, licèt subditus resistere non possit, neque debeat. Et optimè facit. 33 quæstio. 5. manifestum &c.

c Grauissimè peccant] Executores differentes vltimarum voluntatum executiones sine causa tenentur pœna ver. ex maleficijs, Insti. de act. scilicet ad pœnā dupli. Ita tenet Io. Fab. ibidem propter generalitatē illius tex. Et vlterius tenet, ꝙ possunt cōueniri act. ex testamento. l. nulli, cum ibi no. & l. si quis ad declinandum, C. de epis. & cler. vbi episcopus, qui executor dicitur legitimus, intentat actiones hæreditatis. Multò ergo magis ſm Bar. in executore testamentario, quandoquidem legitimo præfertur, d. l. nulli, facit ēe quia executor testamentarius habetur loco hæredis, secundùm Innocent. Ioan. Andræ. & alios in c. cum tibi, de testa. Spe ti. de instrument. edi. §. nūc aliqua, circa priu. Bar. in l. hæreditas, le. 2. ff. de hæredi. inst. In d. l. si quis ad declinandum, & in l. si qs Titio, in prin. de lega. 2. & in l. Centurio, versic. sed quid si testator, de vulga. & pupil. Bal. in au. licet, C. de na. li. & in l. 1. C. ad l. Falci. & ꝙ executor testamentarius teneatur actione ex testamento, firmat expressè Bar. in l. firmio. § 1. ff. quando di. le. ce. & est tex. ſm lecturam Bar. ibi in l. cum filio, de leg. 1. hanc etiam opin. ꝙ executor teneatur pœna dupli, non exequēs, sicut tenetur, absque causa, sequitur Angel. Are. in d. §. ex maleficijs, Et ibidem domi. Iaso. & talem adducit rationem. Nam executores vltimarum voluntatum tenentur de omni culpa, de qua teneretur ipse hæres principalis à testatore institutus. l. a sing voluit Bal. & Imo. in l. cum res. §. culpa, ff. de legatis primo. Sicut ergo hæres teneretur non exequendo pœna duplici, ergo & ipsi executores, &c.

d Necatores egentium] Item dicuntur membra diaboli, decimasecunda quæstione prima, capitul. cum deuotissimam, & sunt raptores, & sacrileg. d. cap. qui oblationes.

a Licet in pœnis] Qui non habet in ære, luet in corpore. l. quicunq; C. de ser. fu. l. 1. in fi. ff. de pœnis.
b Cũ cõsi. talis] Vide Ros. relig. 1. § 8. dixi supra consilium. § 2.
c Diuersa opi. nio] Bar. in trac. mi. lib. 3. tenet, ꝙ sic, vide ibi rationes. Contra tenẽt Car. & Pe. de An. Cle. exiui. §. versi de ver. si. Sed placet mihi opinio authoris, & idẽ tenet Rose. Religio 1. §. 7.
d Exẽptionũ restrictionẽ, vide in Cõc. Tri. ses. 14 c. xi. & de eorũ causis, ses. 7. c. 14. de refor. visitatione bñficiorum, ses. 7. c. 7. 21 c. 8. 24. c. 9. de ref. & vlt. de regu. c. 10. Pet. Vend.
e Vt not. in c. qđ translationẽ] Panor. ibi in fin. qui dicit hoc verum nisi per papã hoc alijs cõcedatur.

fidei, & ꝙ habendi sunt sicut qui non credunt iudiciũ dei. Idẽ dicẽdũ de restitutione, quã statuerunt fieri, vnde in chronicis Minorum legitur, ꝙ quidam impediebatur intrare paradisũ, quousq; facta fuit restõ, qa nisi fiet luet in pœnis, [a] ad hoc. c. in literis, de rapt.

24 Sed nũquid excusantur præfati executores, si ꝑpterea tardant, vt res defuncti melius vendãtur? ℞. ſm S. Thom. in quolibet. ꝙ mora modici tpis non vr̃ esse magnũ periculũ. Vñ, si executor per modicum tempus differat, vt rebus defuncti meli⁹ vẽditis ampliores eleemosinas facere possit, & licitè facit. Quod intelligo verũ, qñ tantũ est augmentum, ꝙ præualet tarditati, puta quia eleemosina illa, quã habuisset de illis rebus cito venditis, & tempus tardationis, in quo pœnam sustinuit, non iudicantur tm̃ satisfactoriã, quãtũ est eleemoũna, quæ elicitur ex tardatione, aliàs non liceret, quia non est fiendũ malũ mihi pro bono alterius. Et hoc patet ex eo, qđ subiungit. Si verò, inquit S. Th. per multum tempus differat. vt in modico ampliores eleemosinas faciat, non excusatur à culpa, quia fortè defunctus a purgatorio liberatur interim, & sic frustratur remedio, quo multum indigebat. Faciat ergo, ꝙ magis rationabiliter videtur expedire animæ defuncti.

25 Quid si quis deputauit executorem cũ ista conditione, vt exequatur cum consilio talis? [b] ℞. aut dixit, cum consilio. & sic executor licet teneatur petere consilium, tamen non tenetur sequi. Si verò dixit, ꝙ exequatur secundum consilium, sic tenetur sequi ipsum, vt tenet Alb. in l. nulli. C. de epi. & cle. Vide supra, consilium. §. 4.

26 Quid si sit frater Minor ille, cuius consilio exequi debet? ℞. ꝙ diuersa est opi. [c] inter doct. Sed tu dic, ꝙ frater Minor licet nõ possit esse executor, potest tamen esse consultor, quia executor oportet ꝙ sit contrectator pecuniarum, & venditor rerum, & hmôi, quæ nullo modo conueniunt fratri Minori, sed dare consilium in nullo derogat suæ professioni. Et sic per hoc euacuat ratio Ge. in c. fi. de te. ll. 6. qui tenet, ꝙ non potest esse consiliarius tali modo, ꝙ aliter non possit fieri dispensatio nisi secundùm suum consiliũ. Et sic ſm prædicta limita, nã si testator reliquit. ca. danda pauperibus declarandis per fratrem Minorẽ, hoc non derogat suæ professioni, & licet, de hoc ꝑ Bar. expresse in trac. minoritarum, li. 3.

EXEMPTVS [d] dicitur, qui non subest iurisditioni ordinarij, vt patet & not. in c. cum personæ, de priu. li. 6. solus ergo papa, vel legatus de latere potest cognoscere de causis contra exemptum, vt no. in c qđ translationem, [e] de of. dele. Secus in alijs legatis, vt ibi, vnde eximere propriè est apostolicæ sedis. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc verò. no. Io. An. in gl. 1. c. 1. de priui. li. 6.

1 Quot modis datur exemptio? ℞. vt no. Pa. in c. tuarum, de priui. ꝙ duobus modis. Primò ratione loci, puta monasterij, vel ecclesiæ, & huiusmodi, & in istis habet locũ. c. 1. de priui. li. 6. ꝙ ratione delicti cõmissi extra locum exemptum, vel ratione cõtractus alibi initi, vel ratione rei alibi sitæ possunt coram ordinario conueniri, & ab eo puniri, & exempta ecclesia, vel monasterio intelliguntur exempti etiam ipsius monachi, vel canonici, clerici etiam, & conuersi, perpetuoque oblati, nõ autem eiusdem ecclesiæ presbyter, qui parochianorum curam habet qnoad ea, quæ ad eandem curã pertinent, nec ipsi parochiani, vt in ca. per exemptionem, de priui. li. 6. Eximitur etiã exempto monasterio secundum gl. in versi. exemptio, in d. c 1. ecclesia, & ipsius cœmeteriũ, & domus, & theatrum, cum hortis, & areis, quæ sunt iuxta ecclesiam, arg. 12. q. 1. necessaria, & c. nulla 17. q. 4. diffiniuit. Idem dic in dormitorio. & domibus clericorũ, quę sunt iuxta ecclesiam cum eorum hortis, ar. d. c. necessaria, & d. c. diffiniuit.

2 Secundò datur exemptio rõne personæ, & non loci, vt in priuilegio concesso capellanis, & familiaribus papæ, & de talib.

a Et ibi vide] Scilicet in d. c. si papa. Et glo. in ver. non existunt, vnde qui recipit aliquē in filium, videtur recipere in amorem filialē, sicut subdiaconus ordinatus a papa non in exemptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus. Princeps tamen ens, quos in patres elegit, non vult alijs subijci, in authē. conti. quæ de dig. collat. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suū filium, dr ei libertatem cōcessisse. C. de Lati li. tol. l. 2. §. similiq; modo. Vide de materia eorū, q̄ hic dicunt, Ioan. Cal. c. 1. de priui.
b Licet in alijs terminis] hæ sūt verba Pa. in prin. versi. sequitur in glo. De hoc vide plenius per Fely. in d. c. cum ordinem. 5. col. versi. ad allegandum.
c Videtur sonare] Intellige hoc de allegante priuilegium, secus, si quis allegaret p̄scriptionem, vt Pā vbi supra.
d Nec tenet sententia] Hoc procedit propter defectū iurisdictiōis.

non habet locum d. c. 1. quia nec etiam ratione delicti possunt puniri ab ordinarijs, aliter eorum priuilegiū esset inutile, quod esse nō debet, vt in c. si papa, de priui. li. 6. ex quibus omnibus conclude, quod exemptus ratione alicuius loci, vel rei nō censetur exemptus ratione alterius rei, vel loci. Vnde priuilegium concessum personis respectu certi loci, non extenditur vltra locum. Vnde censetur priuilegiū potius reale, quā personale, vt no. Pa. in c. cum capella, per illum tex. de priuileg. Secus in exemptione respectu personæ, vt patet. Aduerte, quod si canonici alicuius ecclesiæ eximantur, ipsi soli sunt exempti, nō autem ecclesia, vel alij eius clerici. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximātur, tunc tam canonici, quā alij clerici sunt exempti, non autem ecclesia, nisi aliud exprimatur, vt in d. c. per exemptionem, nec etiā conuersi, vel oblati, vt dicit gl. fi. ibidem.

2 Quibus verbis probatē exemptio? Rñ quod multipliciter, vt probatur in d. c. si papa. Puta si dicatur in priuilegio a papa, vel sententiando ecclesiam iuris beati Petri existere, siue ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere, vel ad Romanam ecclesiam specialiter, aut sine medio, & simpliciter pertinere, vel si dicat, quòd ecclesia sit libera, seu quòd potiatur Romanæ ecclesiæ libertate, siue quòd episcopus non audeat illic cathedram collocare, seu aliquod imperium exercere, vel potestatem, aut quod eximit a potestate episcopi. Item si recipiātur in proprios subiectos. Per huiusmodi, & similia cognoscitur exemptio, vt ibi patet, secus, si reperiantur sub defensione, vt in c. ex parte, el 2. de priui. vel in proprios filios, quia non essent exempti, vt ibi dicit, & ibi vide, a & quod ibi nota.

3 Vtrum exemptus teneatur citatus ab ordinario comparere? Respond. Pa. in c. cum ordinem, de rescrip. quod aut est notoriè exēptus, & iam diu toleratus priuilegio exemptionis, sicut sunt mendicantes, & sic non tenetur, nec valebit sententia super principali, quia est a non suo iudice, neque tanquam contra contumacem, Ad hoc text. in l. non videtur, la. 1. ff. de iu. & bonus tex. in Cle. pastoralis. §. notorium, versi. Pisana, & ibi bona glo. ff. de re iudi. & gl. in c. veniēs, de ac. & 2. q. 3. si episcopus, gl. in ver. conuocari, & in ver. propter contumaciam, per Inn. in c. 2. de dila. & Bar. in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. licèt in alijs terminis. b Si verò non constat, ita notoriè tunc tenetur cōparere, & allegare priuilegium, & in loco congruo, & securo intra terminum competentem ordinario ostendere, secundùm quod dicitur in c. cum personæ, de priuil. libro. 6.

4 Vtrum pendente lite super validitate priuilegij, seu an fuerit concessum, vel nō, debeat quis priuari, vel interdici vsu possessionis, vel quasi, etiam si possessio sit cōtra ius? R. Pa. in c. 1. vt lit. pen. in no. quod nō, tex. est in d. c. cum personæ. in §. quod si tales, cum §. seq. & hoc idem tenent doc. in d. c. 1. & Ge. in 4. no. in d. §. quod si tales, quod pēdente lite non est turbādus in possessione sua, etiam si possideat cōtra ius commune, dūmodò ex aliqua probatione licèt non sufficienti ad finalem intentum, ipse iustificet possessionē, & ita videtur sonare c ibi tex. vnde Io. An. in gl. vl. ibidem dicit, No. quātus fauor priuilegio debetur, est enim ex se priuilegium fauorabile, sed præscriptio odiosa, de deci. c. ex parte, & ca. tua, de re. iu. odia, hęc Io. And. qui de hoc dixit in d. cap. odia.

5 Quid si exemptus litigat coram ordinario, & non allegat exemptionem, an perdat eam per hoc? Respond. Pan. in c. 1. de sent. & re iu. versic. quæro, quid si sententia fuit lata, quòd non, nec tenet sententia. d Nec ob. taciturnitas, quia etiam si voluisset, nō potuisset in illum consentire, vt in iudicem, de arbit. cum tempore, & hoc tenet

a Io.And. in regula] vbi dicit exemptũ priuilegio fori renunciare non poſſe abſque licẽtia Papę.
b Quod no. in l. 1.] Ibi dicitur. ſ. ꝙ vbi cauſę inchoatæ ſunt, ibi terminari debẽt. Fallit, niſi ſciret eum non eſſe iudicem ſm gl. ibi in ver. inchoata.
c Pan. hoc ſequitur] Ibi latè examinat in ver. ſed dubium, & allegat d. An. ibidem idem tenere.
d In loco domicilij] Pone exemplum in monacho abſque habitu incedente iuxta locũ exẽptum.

Ioan. And. in regula,[a] ſcienti, lib. 6. in Mercur. facit qđ no. in l. 1.[b] C. vbi de cri. agi oportet. Ratio eſt ſm Pa. in d. c. cum tẽpore, in ver. vltimo, &c. quia exemptus non poteſt renuntiare exemptioni, quia tangitur nedum fauor exempti, ſed etiam ſuperioris, qui ipſum exemit, vt in c. ad apoſtolicam, de regula, & in l. ſi quis in conſcriuendo, C. de pac. Alb. tamen in d. l. ſi quis, tenet, ꝙ exemptus poteſt renuntiare priuilegio exemptionis, per. d. l. ſi qs. Et ad leges ꝯrias rñdet, ꝙ loquuntur de priuilegio iuris communis introducto in fauorem ordinis clericalis, cui renuntiari non poteſt, ſed ſuo priuilegio ſpeciali bene poteſt, & verius credo, quando ipſe impetrauit. Et prima opi. eſt vera, quando ſuperior proprio motu aliquem exemit, quod no. bene.

6 Vtrum exemptus poſſit abſolui ab epiſcopo ab excommunicatione inflicta a canone, quam ſibi conditor canonis non reſeruauit? Reſ. Pa. in c. ſignificaſti. de fo. cõp. Fede. con. 14. & Ioa. de Lig. in Clem. ne in agro. de ſta. regu. tenent ꝙ ſic, ſed Io. And. in regula, ſcienti, ptæa. dicit ꝙ non, Pa. hoc ſequitur,[c] quia non eſt ſuæ iuriſdictionis, nec poteſt ſe ſubmittere ſine licentia papę ratione dicta in præcedenti q. in fi. excipere tamen videtur Io. And. in c. religioſo, de ſen. exc. li. 6. excommunicatos pro iniectione manuum violenta per rationem tex ibidem, ſ. ne detur materia euagandi, cum tñ contrarium teneat in cle. cum ex eo, de ſẽ. exc. in gl. fi. Et propterea teneo, ꝙ nec in illo caſu. ca. religioſo, nec in alio exemptus poſſit abſolui ab Epiſcopo, niſi vbi ſpecialiter ei committitur a papa, & d. c. religioſo, loqtur de non exemptis, quos antea nõ poterat abſoluere propter c. cum illorum, de ſen. exc. & hoc tene. quia ſi de exemptis intellexiſſet, ſic dixiſſet, ſicut dicit in d. Cle. cum ex eo. in fi.

7 Quid poteſt exercere archiepꝯs, vel epꝯs in loco exempto, vide ſupra. Archiepꝯs. §. 3.

8 Vtrum exemptus rõne loci, ſi deliquerit alibi, vel contrahat, aut res ipſa ꝯſiſtat, ſup qua ꝯhitur, in loco exẽpto, poſſit in loco domicilij[d] conueniri, aut puniri per ordinariũ? ℞. ꝙ nõ, nec hẽt ptãtẽ remittendi eum ad ſuũ ꝓpriũ iudicẽ, ſi conueniatur, vt in d. c. 1. de priu. li. 6 Similiter ſi delictum, vel ꝯctus, vel res ipſa litigioſa ſit in loco exempto, non poterit ſe impedire, intelligitur ergo d. c. 1. ꝙ rõne delicti, vel ꝯctus pñt p ordinarios cõueniri. ſ. ſi inueniantur extra locum exemptũ, vel remittent, vt no. in d. c. Sunt tñ qdã exẽpti rõne locorũ, & ꝑſonæ, q ẽt rõne delicti, aut ꝯtract⁹, vel rei nullo modo pñt conueniri, vt fratres Minores, Prędicatores, & Ciſtercieñ. & multi alij.

9 Vtrũ delinquens in loco exempto, ligetur ſtatuto Epiſcopi, Vide ĩfra ſtatutũ. §. 2.

10 Vtrum cum ſtatuto epi cauetur, ne qs accedat ad quælibet monaſteria monialiũ ſub pęna excõicationis, quã ĩcurrat ipſo facto, ſint excõicati, q accedũt ad monaſteria exempta monialium? ℞. ꝙ ſic, ſi ſine licentia illius, ad quẽ ptinet, accedũt. Rõ, qa ſine ꝑfata lnĩa acceſſus eſt ꝓhibitus, vt in c. periculoſo, de ſtatu mo. li. 6. Et iõ ſi epi, vt cõpeſcant tales acceſſus, addunt pœna, licitè faciunt, & ideo ligant, nec dicendũ, ꝙ delictũ cõmittat in loco exempto ſolũ, ſed ẽt in non exẽpto, videlicet cũ accedunt ante, q̃ puenerint. Itẽ patet p hoc, qđ no. Bat. in l. relegatorũ. §. interdicere, ff. de interdic. qui dicit, ꝙ ciuitas pp commodũ ciuitatis, vel odiũ eorũ, ad quos non vult vadant prohibere põt ciuib. ſuis, ne vadant ad talẽ terrã, hoc no. Pa. in 4. col. in c. poſtulaſti, de for. comp ergo ſimiliter in caſu ꝑdicto. Et hoc tenet d. Phi. de Pu. in c. vt aiarũ, de conſt. li. 6. ſecus, ſi ꝓhiberẽt, ne quoquomõ ſine eorũ lnĩa qs accederet, qa niſi ꝑſidentes monaſterijs eſſent culpabiles in admittẽdo, nõ valeret eorũ ſtatutũ, cũ eſſet ꝯ ius cõe, vt i d. c. periculoſo, ꝯ qđ epꝯs non põt ſtatuere, niſi ex iuſta cã, vt tenet Bal. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. & d. Ant. in c. veſtra, de loc. pñt, imò obligãt Primates, Archiepi, & epi vniuerſi ſub pœna æternæ maledictionis in propria diœceſi monaſteria exempta, q̃ immediatè ſubſunt Romanę eccleſiæ, autoritate apoſtolica cogere, vt ſeruent clauſuram

ram

ram,vt in d.c. periculoso si militer debent ea visitare eadem autoritate singulis annis,vt in Cle.attendētes, & statuere, & hoc de præcepto secundùm gl.ibidem propter ver.debeant,quod est præceptiuum,vt in cap. oblatæ,de app & in c. vt famæ,de sen.exc.licet in c.1. de despon. impube. sapiat honestatem.

11 Vtrū exēpti possint oratoria, vel capellas in locis non exēptis ædificare? ℞ ꝙ non: nec in sic constructis celebrare, vel celebrari facere,nisi de licentia diœcesani loci,vt in c.autoritate, de priuil.li.6.Intellige, nisi ex licentia Papæ hoc facerent aliter diœcesani eos compescere possunt, vt in d.ca.autoritate.Et intellige de oratorijs[a] publicis,quiā in priuatis possunt, vt not. gl.1.ibidem. [b] Hæc intelligo in publicis factis oratorijs,ꝙ non possunt celebrare verum,qn̄ Episcopi prohibitionem fecissent, ne in eis celebraretur,si fiat de ꝯsensu illius, qui curam eorum habet,sufficit sine alia licentia Episcopi.

12 Vtrum in locis exēptis prædicta in præcedenti, ꝙ facere possint? ℞.quòd nō, nisi licentiam, vel priuilegium sedis apostolicæ habeant speciale,vt in d.c. autoritate.§.inhibemus.

13 Vtrum cās,& lites suorum hominum, ac liberorum, seu cēsualium possint exempti assumere? Resp.ꝙ non [c] vt in d.c. autoritate. §. causas.

EXEMPLVM malum dātes, præcipuè prælati, & qui habent alios regere, mortaliter peccāt, & vt dr̄ 11.q.3.ꝑcipuet,tot mortib. digni sūt quot ꝑditionis exēpla ad alios trāsmittunt,ar. 81.di.nemo 93.di ꝑuenit ad nos in fi.2.q.7.Paul⁹, & ca. cū pastoris.17.q.1.q bona, đ hac materia no ꝭ.scādalū

EXEQVIAE pompaticæ, curatio funeris, conditio sepulturę potius sunt viuorum solatia, quā mortuorū subsidia.13.q.2.c. animæ.§. curatio.Hinc tex in ca non æstimemus,ea. q.dicit,Corpori humano quod impenditur, non est præsidiū salutis,sed humanitatis officium secundùm affectum,quo nemo carnem suam odio habet. Vnde oportet, vt quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille inde recesserit, qui gerebat, hæc ibi.Et de hoc vide infra, sepultura.

EXHAEREDATIO filiorum [d] hodie non potest fieri, nisi pater habeat iustā causam,quam debet describere in testamēto, vt C.de li.præteri.auth.non licet.

1 Sed quæ sunt iustæ causæ? Resp.13.quæ ponuntur in auth. [e] vt cùm de ap.co.§.cās. Prima, si filius parentibus manus intulerit. Secunda, si grauem iniuriam eis fecerit. Tertia, si eos criminaliter accusauerit de causa,quæ non sit aduersus principem,vel rempublicam.Quarta, si cum maleficis conuersatur.Quinta,si maleficus efficiatur. Sexta, si vitę parentum insidiatur. Septima,si cum nouerca sua,aut cocubina patris sui se immiscuerit.Octaua,si pro persona ipsius,vel debito eius incarcerati,inquātum potest, fideiubere noluerit. Et hæc octaua causa intelligitur solum de masculis. [f] Nona, si prohibuerit eos facere testamentum. Decima, si contra parentum voluntatem inter arenarios, & mimos perseuerauerit, cum pater illius professionis nō fuerit.Vndecima,si filia vitam luxuriosam elegerit, cum parentes eā vellent pro posse nubere,& dotare,nisi neglexerit eam nubere vsque ad vigesimūquintū annum. Duodecima, si parentibus furiosis debitam curam non impenderit. Tertia decima, si de carcere parentes deducere neglexerit. Adde. 14. si voluntatem vltimam executioni demandare noluerit, vt

a Vide Cōc.Tri. sess.22.de obseru. & euitan. in ce. mi. P.V.

b Vt no. gl.ibi.] Quilibet potest i domo ꝓpria facere sibi oratoria.

c Res.ꝙ non] sci licet suo nomine agendo, aut defendendo.

d Exhæredatio filiorū]Not. ꝙ ſm qđ elicit a Bart. in aut ex cā,C.de li.præ.triplex est exhęredatio.Quędā est propriè, & strictè.Et hæc,qn̄ pater mēte & verbis exhæredat filium,vt qn̄ di. ic, exhæredo filium meum, & hmōi. Quædam dicitur large, & hæc qn̄ solùm ex mente testatoris habet, qn̄ testator sciēs se habere filium, nullā de eo mentionem facit, de hoc est tex.in l.si patron⁹ in princ. in ver silentio exhæredauit, ff. de bonis libe. Quædam dicitur largissimè, quando nec ex verbis,nec ex mente testatoris filius exhæredatur, in effectu reperitur exhæredatus.Et est, quādo pater se ignorat habere filium & ideo eum in testamento præteriit. quare solùm largissimè dicitur exhæredatus.l. si instituta §.fin. ff. de inoffic. testa.

d Quæ ponūtur in authe.]In istis causis filiū etiam perdit priuilegiū filij.Et ideo,si pater occidisset talem filium ingratum, non tenere aui pœna l.Pompeiæ de pari. sed solū pœna deportationis,tex est, & ibi glo. & Bar. & bene signādus in l diues. ff. de pari. peccaret tñ mortaliter.

f De masculis] Quia fœminæ ꝓhibentur fideiubere l. 1. & 2. ff. ad Velleia.

vt s̄.executor.S.10.& j̄. Testamentū.S.12.Et.15. si filius est hæreticus cum pater sit catholicos, vt d.S.causas.

2 Similiter filius pt patrem exhæredare. Primò si de crimine eum accusauerit, excepto crimine læsæ maiestatis. Secundò si vitæ filij insidiatus fuerit. Tertiò si vxori suæ, vel concubinæ se cōmiscuerit. Quartò si testari, in quo poterat, phibuit. Quintò si nō egit curā eius, cū esset furiosus. Sextò si captū a Sarracenis non redemit, & si morit intestat, ibi, nō succedet, sed ecclesia. & dabūtur bona eius p redēptione captiuorū, vt in d.aut. cum de ap.co.S.& hæc quidem.

3 Vtrum in istis casibus, in quibus potest exhæredare, possit alimenta similiter denegare? ℞. Io.An. & Pa. sequit in c. Quintauallis,[a] de iureiu. vbi et in gl. ponūtur prędicti casus, q sic, & idem tenet Bar. in l. diuus Adrianus, ff.de patrici. p l.si qs à liberis.S.idē iudex, cū gl.ff.d li.ag.& idē tenet Pa. in ca.cū haberet, & ibi etiā Ant.de eo, q du.in ma. quā po.per adul.de patre ingrato ɔ filiū, q limita, nisi ipsos pęniteat. pro quo facit gl.[b] i l.fi.C.de epi.& cle.& tex. in c nō liceat.19.q 3. vbi dr q per religionis ingressum purgatur ōis ingratitudo, & quod no.Spe.in tit. q fil. sint le.ver.quid si filia, & sequitur Pa.vbi supra, qui dicit, quod si filia fornicatrix vult pœnitere de peccato, pater tenetur eam alere,[c] at.c.ferrum.l.dis. & per ɔsequēs dicit Pa.vbi s̄ c. Quintauallis, q etiam tenetur eā dotare, quia causa dotis nō minus est fauorabilis q̄ causa alimentorum, vt not.C y. in l. non omni, C.de admi. tu.Bar.in aut.ex complexu, C.de ince.& inut nup.

4 Vtrum liceat exhęredare filium, vt hęredē faciat ecclesiam? Res. Aug.in c.quicunque.17.q.4. quicunque exhæredato filio hæredem vult facere ecclesiam, quęrat alium, qui suscipiat, non Augustinum.

5 Vtrum frater exhæredetur à fratre? ℞. q sic in tribus casibus. Primus, si insidiatus est vitæ ipsius. Secūdus, si de crimine inscripsit ɔ eum. Tertius, si in bonis eius notabiliter [illegible]sit. Et hoc etiam habet locum, quando moritur ab intestato frater, vt in aut. de nup.S.ingratitudinem.[d] quod limita verū, si ignorauit, qa si sciuisset ingratitudinem, videretur remisisse nō determinando q nō succedat vt in l.fi.in fi.C.de reuo.dona.iuncta.l conficiuntur, in prin.ff.de iur. cod.

6 Vtrum vir vxorem, & econtra vxor virum possit exhæredare? Res. q sic, vt not.in d.S.causas.

EXORBITANTIA à iure communi non debent trahi ad sequelam, de reg. iu. li.6. quę a iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahēda. Ad idem.ff eo.quod contra rationem.

EXORCISTAE [e] ex Græco in Latinū adiurantes, siue increpantes vocantur, dicit tex.in c.cleros, circa fi.21.dist.

1 Quid pertinet ad eorum officium? ℞. tex.in c.perlectis.25.di.ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter tenere, manusque super energumenos, scilicet lunaticos & obsessos à dęmonibus, & catechumenos in exorcizando imponere, hęc ibi.

2 Cum ordinatur, debet accipere de manu Epi libellum, in quo exorcismi sunt scripti cum istis verbis, Accipe, & commenda memoriæ &c. vt in c.exorcista.23. di.

EXORCISMVS est adiuratio contra diabolum, vt de cons. distin.4. in ca. ante 20.dies, quibus debent credo in Deum addiscere.

1 Quid valet exorcism[f] an̄ baptismū? ℞. Ri.in 4.di.6.ar.vl.q.1.per ipsum virtute diuina arcatur potestas diaboli, nè possit de cætero tm, quantū cæteris paribus posset, si non

a In c Quintauallis] In 3.col. Ad. Bar.i trac. de alimentis, & gl in § fine igitur, qēs memoratas, in auth vt cū de ap.cog Adde idē esse i filia ingrata, quæ pōt dote priuari secundū Bal.in l fi.3 col. C.d do.pro.ver. ibi reuocabilis, q̄q̄ datam dotē nō posset pr prætextu ingratitudin auferre ẽm eum. Eodem mō ex his causis pt cogi emancipari filius qa emancipatio. & exhæredatio æquiparātur. Ang. Are. in §.fin.Insti.quib. mo.ius pa.po. sol. & in §. cū autē, Insti de ado.

b Pro quo facit gl] In §.hoc aūt in ver. quasi ingratum Nā text. dicit filiā nō debere hæreditate priuari, ex eo, qa monasterium ingredit, sed tenet ei dimittere quartā &c. Et gl. dicit idē, si añ ingressum cām ingratitudinis cōmisisset, qa religio abstergit omnē maculam.

c Pater tenetur alere] Idem tenet Alexā.in l.1. in.16. col. ff sol. ma.& Bal.in l. si filia, C de inoffi. testa. & i l.in arenā, eo.tit. vbi dicit Bal. q mater meretrix nō pōt filiam suam exhæredare ex eo, qa meretrix est.

d §.ingratitudinem] Ibi ponit istas tres causas, & recitat gio. in authen. nō licet, de li, prate.

e Exorcistæ qū, & cur instituti, Conc. Trid. sess. 23.c. 2. de refor. Catech. de ordi. sacra. c. iam verò. P. V.

f Catec.de bap. c.vlt. P. V.

a Expensæ litis, & alimẽtorum a quo subministran dæ in causa appellationis matrimo. Con. Tri. sess. 14. c. 20. de ref. Item autorum ad iudicem appellationis deferendorum, ibid. huc pertinentia videas in repertorium Inquisi. cum annota. Pet. Vend.

a Præstare] vide tex cum gl q̃ allegat cõem in l. 1. §. mulier, ff de ven in pos. mit. p elegantem do. Bal. vbi tractat, quõ in reb. vsua lib. pcia debẽt ministrari, s de pãnis, & de hospitijs. Vide Pa. in c. cognosce es, de cõsti. Et dicit, quòd plus dẽt dari doctori, vel sacerdoti, aut nobili, & secundũ merita personarum, & tex. in c. cũ ad monasteriũ, ver. porro, d̃ sta. mo, facit d'riam in cibis. Et dicit gl. i seruis vrbanis i gl. 3 ff de le. 3 q familia rustica, & psonæ nõ delicatę nõ debẽt vti pollis & alijs delicatis cibis, sed caseo, cępis, & fabis. Delicati aũt nõ cogunt vti talib. cibis grossis, nec peccant vtẽdo delicatis. Pa. i c cũ instantia, de cẽsi. Ad hoc tex. Aug 41. di c. non cogantur, & Io. de Neap. in d. l. habita, dicit q meliores expẽsæ dẽt fieri a familiarib⁹ cardinalium, q̃ alijs.

c Resp. q sic] Tenetur percussor ad opas amissas, vel amissuras, quas pcussus nõ pôt exercere. Et si fortè debilitatus est manu &c. Vt in d. l. ex hac lege, & d. l. fi. Et dicit Spec. tit. de iniur. §. 2. post prin. q mortuo

non eẽt exorcizat⁹, & maximè im[illegible]ndo, nè baptismũ su[illegible], fecit ad hoc. c. sic[illegible]s, de cons. dist. 4.

2 Quid si aliquis baptizet sine exorcismo? ℞. Ricard. vbi supra, q debet post baptismum exorcizari. facit. d. c. sicut nostris. Ratio, q̃a licèt in baptizato paruulo non sit peccatum, tamen in eo remanet actualiter fomes peccati. Et ideo etiam post baptismum habet efficaciã reprimendi diabolũ.

3 Per quẽ debet quis exorcizari? Respon. q per Sacerdotem, de consec. dist. 4. Sacerdotes, & de hoc vide supra, Catechismus, quia idem est.

EXPENSAE a tam in cibarijs, q̃ in vestibus debent fieri s̃m dignitatẽ illius, cui sunt præstãdæ, & facultates illius qui debet præstare, b hoc colligitur in l. habitatio, ff. de ven. in. pos. mi. & in l. sed & si quidem, §. 1. in ver. vestiri, ff. de vsufr. Et propterea dicit Bald. in d. §. 1. quod Abbas debet melius vestiri, q̃ monachus, magister in theologia, q̃ alij fratres, doctor, q̃ scholaris. Et idem dic de cibarijs per elegantem doctri. Bald. in l. 1. C. de epi. audien.

1 Vtrũ ille, qui alium vulnerauit, teneatur ad expensas? ℞. q sic c ad omnes, quas pro curatione fecit, vt ff. si qua pau. fe. d. l. ex hac, & ff. de his q deie. vel effu. l. vlt. vide gloss. in c. si quis membrorum. 23. q. vlti. & in c. 1. de iniurijs.

2 Vtrum in æstimandis facultatibus sit habenda rõ expensarũ? ℞. q sic, vt no. glo. in c. qm̃, de vi. & hone. cleri. vnde illi fructus æstimandi sunt, qui supersunt deductis expẽsis, C. de fru. & lit. ex. l. 1. d

3 Vtrũ expensæ factę in re aliena sint attendendæ? ℞. q aut erat possessor malæfidei, & sic de rigore iuris non poterit habere nisi solùm necessarias, vtputa illas, quas fecit gratia fructuum quærendorum, congregandorum, aut conseruandorum, & hmõi necessarias, quæ ẽt a malæfidei possessore e deducuntur, vt in l. si a dño, vel a patre. §. fructus, ff. de peti. hære. & l. planè, in fin. ibidem, & in d. l. 1. aliàs, si quas fecit, amittit, vt l. ex argẽto, ff. de condi. fur. & Insti. de re. di. §. ex diuerso. vtiles verò & voluntarias solũ poterit auferre, quando sine læsione prioris status rei id fieri potest. l. domum, C. de rei vendi. Sed in foro conscientiæ s̃m Mon. titu. Vsura. 5. poterit etiam repetere eas, quas fecit ad conseruationem rei, vt pascendo equum, & huiusmodi, vel ad opportunam meliorationẽ, vt curando animal morbosum, nutriendo porcũ, & huiusmodi, & placet per rõnem dictarum legum. Similiter dic de eo, qui scripsit, vel pinxit in re aliena seu ædificauit, quòd in conscientia poterit petere, & ille, in cuius re expensas fecit tenetur non inquantũ expensa valet, sed solũ inquantum sibi dicta res est plus vtilis arbitrio boni viri. Si autem erat possessor bonæfidei,

percusso pôt agere pr, siue hæres e ius pro operibus quas iste potuisset exercere toto tpe vitæ suæ; & habebitur respectus verisimiliter, quanto tpe potuisset viuere. Et hoc multũ pôt accidere in facto, & maximè in pauperib. senibus viuẽtibus ex operis filij. Qđ ē not. dignũ. Vide Pan. in d. c. 1. Et concor. Sco. in 4. di. 15. Vide in restitutio. 1. ver. homicida.

d Ex. l. 1.] Habẽda est rõ expẽsarũ, s q̃ fiunt i hospitalitate, ad q̃ tenẽtur clerici. Itẽ in episcopalibus psoluendis, c. q̃ monachis, de pben. & recipere nuncios, & legatos apostolicę sedis. c. cũ instãtia, de censi. vñ tot i ecclesiæ ponẽdi sunt, quot ex fructibus pñt honestè sustentari, in auth. vt dete. sit nu. cle. Et hoc ẽt in monachis, & monialib⁹; & tutor in expẽsis pupilli hoc seruet. l. 3. ff. vbi pup. edu. de.

e Possessor] Qũo aũt qs teneatur ad fructus percipiendos, & perceptos, vide p Bar. plenè in l. 2 C. de fruc. & lit. expẽ. Vide doc. I c. grauis, de resti. spo. & in c. 1. de vsur.

a Et deteriorē] Vt informatio puerorum in literis, arbusti pastinatione, idest plantatione, ne ruat terra pro tempore aduenienti.
b Sed fructū nō, augent] Aliàs voluptariæ quæ causa voluptatis fiunt, vt picturæ, sculpturæ i marmore, & cętera.
c Huc addas reg. to.in gsi.& quod annotatur. P.V.
d A patria potestate] Intelligit ille textus in legitimo, quia spurios nō habet in potestate, Instit. de nup. § aliqñ, capi.cū haberet. ff. de eo, qui dux in matrimo. &c.

sic poterit omnes expēsas, quas fecit, tollere, si sine læsione rei potest fieri.l.Iulianus, la.3.ff. de rei vēdi. vel si non possunt tolli, dominus rei soluet eas.l.in fundo,e. titu. aut vendere ei rē, in qua expensas fecit, quia, ff. de peti. hęre.l. si qd possessor.S.sicut ante, dicitur, quod quis non debet culpari de administratione rei, quā tenet vt suam bona fide. Idē dic, qñ fecit credens vtiliter gerere negotium proximi sui.ff.de ne.gest.per totū.
4 Expensę non veniūt nomine damnorum, vel interesse, quia expensa est, quā quis facit eundo, redeūdo vel maiorem familiā tenēdo, aut aduocatis soluēdo, & huiusmodi; damna verò, vel interesse sunt in re, vel circa rem, & ideò qui remittit vnum, non videtur remittere aliud, vt de iniur.ca.in nostra, in tex. & in gloss.
5 Expensę dicuntur necessarię, quę si factæ non fuissent, periisset, aut facta fuisset deterior res, circa quam sunt factæ, vtiles sunt, quæ rem meliorem faciunt, & deteriorem[a] fieri non sinunt. Voluntariæ verò sunt, quæ rem tantùm ornant, sed fructū[b] non augent.l.impensas, ff.de verb si. Quomodo autem debeantur, quando sunt factæ in re aliena, scienter bona fide, vt puta in re locata, habes infra, locatio.S.21.& supra, Cōmodatum S.13.& supra, Dos, S.15. & infra, peculium.S.2.&c ędificās, in prin.

EXPERIENTIA facit artem. In experientia casum.i. metaphysicæ, vnde in cap.quā in fit, de elec.lib.6.in princi. dicitur magistra rerum. Natura namque potentem ars facilem, & vsus promptum reddit artificem secundum Philip. ait glo. in d.c.quā fit, in ver.magistra, & ff.de leg.3. l.legatis.S.ornatricibus, dicitur, quod prębet cuilibet artificio cremētū & in ca.vt cōstituerent.50.dist. dicitur, Cogunt.n.multas inuenire medicinas multorum experimēta morborum.

EXPOSITIO[c] sacrę scripturę, & canonū ex causa, persona, loco, & tēpore debet fieri, vt.29.distin.capitu.sciendum, & capitul.sequen. quorum modi quia me dulitus non indaganē, in erroris labyrintū nonnulli intrudendo impinguntur, cum ante iudicant, quàm intelligant, ante inculpant, quàm iterando lecta perquirant; hæc Isid.& habetur in dict.cap.sciendum.
1 Vtrum licet varijs modis sacram scripturam, vel iura exponere? Respon. glo.in cap.quid hoc est, aliàs quid est hoc, & glo. est in versi. stans. l.distinctio. quod aduocatus potest varijs modis iura exponere. Quod limita verum, quando eadem ratio legis hoc requirit; aliter non excusatur, quia, vt dicitur in cap.intelligentia, de verbor.significa. Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei debet sermo esse subiectus.& in capit.in his, eod.titul.dicitur, verba intentioni debent deseruire, cū suis cōcor.ibi no.in glo. Idē dic de sacra scriptura, quę exponitur quatuor modis. Primò fm historiā, historia est rei gestæ narratio, ab historia qd est videre vel cognoscere, quia apud veteres nemo scribebat historiā, nisi interfuisset. Secundò allegoricè à leon, quod est aliud, & gore, quod est dicere, vel locutio; & est quando per vnum factū datur intelligi aliud, quod est credendū. Tertiò anagogicè, ab ana, quod est sursum, & gore, quod est ductio; & est quando per vnum factum datur intelligi desiderādū, scilicet gloria. Quartò tropologicè, à tropos, quod est conuersio, & logos, quod est sermo; & est, quando per vnum factū datur intelligi faciendum. Et propterea dicit Hier.in ca. hęresis, duodecimaquartæ quęstione tertia, qui aliter scripturam intelligit, quàm sensus spiritussancti flagitat, a quo scriptura est, licèt ab ecclesia non recesserit, tamen hæreticus potest appellari, & de carnis operibus est, eligens quæ peiora sunt; hęc ille.facit ad hoc, capitul.relatum, 27. distinctio. Quod benè notat.

EXPOSITVS filius infans a patre siue ab alio, eo sciente, vel ratū habēte, eo ipso liberatur à patria potestate.[d] Idē in seruo, & liberto expositis, q liberātur à dominica

a Vel si alicui alimenta] Inn. Vincen. & Ho. restringunt hanc literã, quando denegantur alimenta eis languidis. Idem Azo in summa huius titu. & placet Pa. in d. c. vnico. Nã maius est delictum, & magis detestabile ẽ denegare alimenta infirmis, quã sanis, & ideo grauiori pœna afficiendi sunt. Item in iure expressũ est contra parentes impiè denegãtes alimenta fi. l. js, vt in l. 1. § si quis a liberis, C. de li. agno. & d. cap. cum haberet & ideo cessat illa pœna, quia in pęnis mitior est interpretatio, vt in regula in pœnis, in 6. & hic loquitur de infante. Si autem non est infans, tũc est ille casus, si denegatur ei alimentum, secundùm glo. in l fi. C. e. ti.
b Vt in c. vnico, de infan. exp.] Nam videtur habere eos pro derelictis, ff. pro dereli. l. fina. nec ad eorum bona vlterius aspirabunt, vt in d. § sed scimus. Sic etiam abbas debet colligere suum monachum, nè damnabiliter, euagetur de re. c. fi. quem. n. suum dixerit, quem damnabiliter contempsit C. eo. l. 3.
e Respõ. q non] Etiã si eã mente, vel protestatione suscipiat vñ poterit succedere, & testati et ipso prœterito. l fi. C. eo. dicitur ibi, E-

dominica potestate. Idem in languidis, cuiuscunque ætatis sint, expositis, vel si alicui alimenta a negari cõtigerit impiè, vt in c. vnico, de infan. exp. b si verò eo ignorante, vel inuito sit expositus, poterit eum repetere, sed restituet expensas, intra. 10. dies post epistolã contestationis factam, vt ibi dem no. & in capit. fin. 87. distinctio.

1 Vtrum recolligens talem expositum acquirat aliquod ius in eo? Res. q nõ, c vt in dictis iurib.

2 Vtrum expensas factas possit repetere? Resp. q si sunt alimenta, vel causa alimentorum factę, non repetet, d nisi in duobus casibus secundùm gloss. in dicto capitul. fin. Primus, si protestatus est, q volebat repetere, vt ff. de nego. gest. l. Nesennius. Hoc limito nisi esset persona, quæ ad hoc teneretur, sicut ecclesia, quæ tenetur alere pauperes, quia, qualitercunque protestetur, non repetet, vt ca. sacrorum. 12. q. 2. & l. alimenta. C. de neg gest. & qd ibi not. Limito secundo q in conscientia poterit repetere persona, q ad hoc non tenebatur, licet non fecerit protestationem, quando a principio habuit animum repetendi, argum. eorum, quæ no. infra. Lex. S. 4. Secũdus casus est, quando expositus, & collectus non vult ducere filiam collectoris in vxorem. C. de nume. l. patrem. Si verò sunt alia ab alimentis, quæ expendit puta in erudiendo puero in aliqua arte, & huiu modi, repetere poterit. C. de infan. expo. l. 1.

3 Sed nunquid excusentur prædicti exponentes, si ex necessitate, puta, quia eos alere non poterant, exposuerunt? Respond. glo. in dicto capitulo final. quòd non, quia debuit eum mittere in xenonem, scilicet hospitale, vt C. de li. tol. l. vnica. S. sed scimus, quòd si talis locus non erat, tunc videtur gloss. dicere, quòd excusatur de filio, sed de seruo non e per dictam. l. vnicam, & in authentic. de nuptijs. S. & multo potius, sed ego credo verum quo ad pœnam prædictam in. S. primo, sed non quoad deum, quia quantum in ipso est, f occidit, nisi fortè expositio tali modo fieret, q nullum periculum exposito immineret.

EXPRESSIO quando que nocet. vnde l. non nunquam, ff. de conditio. & demonstratio dicit, Non nunquam contingit, vt quędam nominatim expressa officiant, quanuis omissa tacitè intelligi potuissent, nec esset obfutura, inde dictum est, expressa nocent, non expressa nõ nocent. g hæc ibi facit ad hoc l. si quis, ff. de hære. instit. & gl. in c. consulti, de proc. ff. de reg. iu. l. expressa.

ESTIMATIO rei quando debeat fieri? Respond. quòd tempore contractus vt in capitulo cum dilecti, de emptione. & venditione in l. 2. C. de rescin. vendi. vide limitationem infra vsura. 1. S. 33. in fi.

1 Quantum fieri debeat? Respond. gloss. in versicul. & hoc, in authentic. de ali. & emphiteu. S. sanctissimarum, quòd debet fieri secundùm reditus, quos res ęstimanda affert, facit textum ibidem, & in authentic. de ecclesia. titul. S. si autem annale, cum seq. & tex. in l. si quos, C. de rescin. vendi.

2 Qualiter fiet secundùm reditus? Res. q tantùm debet valere res, quot fructus producit

ducatori non debetur legitima.
d Non repetet] q videãtur causa pietatis factæ, erit cõiectura, si erat diues, & sine liberis, vel si erat ꝯiunctꝰ eiꝰ.
e Sed de seruo ñ] Quia potius debebat eũ vẽdere.
f Quia quantum in ipso est] Facit l. necare, ff. de li. agno. Et sic tanq̃ homicidæ damnari debent. d. c. fin. Vnde expositi sanguinolenti dicuntur. C. e. ti. in rubri.
g Non nocent] exemplũ. Aliud est dicere lego tibi decem, si Sempronius capitolium ascenderit. Aliud si Sempronius voluerit. primo casu valet, secundo non. Et sic voluntas expressa nocet, & in primo, vt tacita non nocet Nam satis est voluntas intelligenda, si voluerit ascendere & cætera.

ducit in annis, 10. in authē. de non alię §. qu vero Leonis, vel si est res, quę debet ecclesiæ, in 35. annis, vt in d. § si autem annale, vbi est tex. de 25. annis, & ibi not.

3 Quid si res est non fructuosa, vt scyphus argēte? ℞. q æstimabitur, secundū quod communiter appretiatur. l. precia, in princi. ff. ad l. Falci. & hoc habet locum hodie communiter in omnibus rebus, & quod dicitur, Res tanti valet, quanti vendi potest per l. 1. §. si hæres, ff. ad Treb. & l. quærebatur,a ff. ad l. Fal. & l. si quis vxori. § vlti. ff. de fur. debet intelligi verum. non habito respectu ad affectionem singularium personarum, sed cōem, vt in d. l. precia, nisi affectio esset rationabilis respectu ęstimātis, de quo dic vt supra, Emptio §. 7. & nono.

4 Vtrum æstimatio faciat vēditionem? ℞. q si in duobus casibus. Primus, cū eo animo fit æstimatio, vt ipsa præstetur; sec°, si fiat, vt appareat, quanti res sit facta deterior, vt in l. si inter virum, C. de iur. dot. qd tunc apparet, quando in pacto est, vt translacto certo tempore res, quæ ęstimata data est, reddatur, quia tunc nō facit venditionem, vt d. l. si inter. Secundus casus est, quando res simpliciter datur æstimata in contractu, de cuius natura est, vt transferatur dominium, vt in l. quoties, & l. plerunque. ff. de iu. dot. & l. æstimatio. ff. solu. matri. Exemplum mulier b dedit rem ęstimatam centum viro suo, censebitur vir emisse. Fallit hoc, quando natura contractus repugnat, vt faciat venditionem, vt in l. si duos, ff. fa mil. ercisc. Exemplum, ego & tu sumus hæredes, & facimus æstimationem de hęreditate, tunc non facit venditionem.

5 Vtrum æstimatio faciat trāsitū periculū in accipiētem, vide supra, casus. §. 6.

EXTREMA vnctio. vi de j. vnctio extrema.

FABVLAE ociosæ, vel sęcularium c negociorum nō debent recitari in conuiuio clericorum, aut religiosorū, vt in c. conuiuia, & in c. pro reuerentia. 44. dist. nec fabularum oblectamenta excitantium mentem ad incentiua libidinum. c. ideo. 37. di.

FACILITAS veniæ incentiuū præbet delinquendi. 23. q. 4. est iniusta, de vi. & ho. cle. c. vt clericorum, vnde Stephanus Papa dicit. 35. q. 9. loci, & c. peruenit, 93. dist. el 2. Ecclesiastici vigoris ordo confunditur, si aut temerè illicita præsumantur, aut non concessa impunè tententur, proinde, si negligenter ea, quę malè vsurpantur, omittim°, excessus viam proculdubio alijs aperimus.

FACVLTAS dicitur, quando sine difficultate potest quis facere, vt not. Inn. in c. in præsenti, & in c. Romana, de senten. excom. lib. 6.

FACTVM legitimè retractari non debet, licèt casus postea eueniat, a quo non potuit inchoari, de regulis iur. lib. 6. factum. Panormi. in cap. discretionem, de eo qui co. consan. vxo. suæ, dicit veram regulam, quando factum iam est perfectum, puta matrimonium, licèt superueniat affinitas non retractatur, & l. si a me fuerit,

a L. quærebat] Primo responso. Vide tamen de his, quę scripsi infra, vsura 2 §. 49.

b Exemplū, mulier] Aestimatio rei dotalis in dubio facit emptionē, tex ē i l. ex conuentionem, C. de pac. Et concord. l. cum gloss. & l. quoties, & l. si inter, C. de iu. do. Limita istam regulam, primò secundū Cy. & Bal. & Salic. in d. l. ex cōuentione, quādo fit ad finem, vt faciāt emptionē; secus, si ad finem cognoscendi iustū valorē rei, vt possit p̄bari, si postea fundus p maritum damnificatur, vt no. doc. in d. l. ęstimatę, alias ęstimatio, ff sol. ma. Et in dubio, vbi fit mentio p̄cij tales ęstimatio cēsetur facta, vt faciat emptionē. glo. est valde not. in d. l. si inter virū, & ibi Bald. C. de iure dot. intellige, qñ p̄cium correspoderet valori rei; alias secus, glos. est valde singu. in l. 1. §. ff. de superfi. secundū Bal. iū, & scilicet in d. l. ex conuētione, & Bal in. l. 1. 3. q. C. cōmo. & Frā. Aret. cōs. 8, inci. Diligēter ponderatis. Secūdò limita, quādo ęstimatio fit à principio ipsa rei traditione, tūc benè facit emptionē, secus, si postea fieret ex interuallo, secundum Bal. & Salic. in d. l. ex cōuentione. Tertiò limita in animalibus dat's in socidum, qa talis æstimatio non facit ēptionē, ex quo emolumentū in totum nō spectat ad pastorem, de quo dic vt in apost. §. 2. in fi. in versic. societas secundo. Quartò. singu. limita (& hāc teneas cordi) quòd æstimatio rei dotalis facit emptionem, qñ maritus est soluē doti alias sec°, Ita Baldus & Salicetus, in l. interest, in fine. C. de vsufructu moti præcipue p gloss. singula. in simili in l. in rebus, in principio, C de iure dotiū, Imo. in l. si ęstimatus, i principio, ff. solu matrimo. Quod cā intellige, vt no. limitat. Bal. in dicta l. ex conuentione, in 3. oppositi. & ita alias in facto obtinuit. d. Iason in ciuitate Mediolani, vt refert in dicta l. ex conuentione &c.

c Conc. Trid. sess. 22. c. 1. & 14. c. 15. de ref. Catec. & ord. sa c. 13 verò. Petr. Vend.

a Et l. si a me fuerit] Nam ibi contestaueram litem cum quodam, qui postea arrogatus est a me. Nam iudicium non valet, quia ventum est ad casum &c. & sic actus non erat perfectus, de hac tamen materia habes per Bar. in l. pluribus §. & si placet, ff. de ver. obl.

b Et gl.] in verbo, statim, & pone exéplum ibi de eo, qui se ductus religionem intrauit, & statim pœnituit, & sic non videtur voluisse intrare.

c Quo fieri non debet] Quando ꝯtractus fit contra. l. aut contra mentē l. habetur fictione iuris, ac si nunquā esset celebratus. Ita ꝓbat tex. in l. non dubium C. de le. ibi nullū ꝯtrāctū inter vis vidēre volumus sub secutum. Et per hoc infert Bald. ibi in 2. col. & sequitur Pau. de Cast. ꝙ stante statuto, ꝙ de quolibet ꝯtractu soluatur gabella, ꝙ si fiat ꝯtractus ꝯ statutū, vel ꝯ mētem statuti, non debet solui gabella, quia perinde habetur, ac si nunquā esset factus. Adde Bar. in l. fi. §. fin. per illū tex. C. coia de le. Et ibi Bal. & in l. 2. ad fi. per illum tex. C. de eunuc. Ang. in l. Marcellus. §. res quæ, ff. ad Trebel. Et licèt ratio fiue tex. d. l. non dubium, nō videatur multum facere, tamē dictum est verū, quia dictum statutum secundū Fulgo. debet intelligi de contractu sortiente effectū, quia verba statuti debent intelligi cum effectu. l. 1. §. hæc verba, ff. ꝙ quisque iuris. sed ille cōtra

rit,[a] ff. de iudi. cū alijs, quæ videntur contraria, intelliguntur, quando factum nō erat pfectū, sed solū inchoatum, quia tunc retractatur.

1 Vtrum sit dicendum factū, ꝙ nō durat? ℞. gl.[b] i c. ad nostram, de regula, ꝙ qn̄ ex facto volumus iudicare aīum, tūc est verū, ꝙ nō dr̄ factū, s. aīo faciendi, ꝙ non durat, & ibi ponit multas ꝯco. Adde tex. i c. nā & ego, de ver. si cum concor. in gl.

2 Vtrum factum illegitimè, censeat factū? ℞. ꝙ nō, vt in c. veniens, de præsbyr. nō bap. sicut inutile, & nullū paria iudicantur, c. inter corporalia, de trāsla. præla. sic et dr̄ nō esse, qui minus idoneus est, vt in l. 1. §. ꝙ si nemo, & ibi gl. in ver. inhabilis, ꝙ cuiusque vni. fecit tex. cum gl. in c. fraternitas, de fri. & male. Vnde Bart. p d. l. 1. dicit, ꝙ si procurator non facit fidē de mandato perinde est, ac si non cōparuisset, & dn̄s tanquā cōtumax debet puniri. itē excipere, & non probare, idē est, si cùt non excipere. c. cū sup. de concef. præb. & ibi Abb. Et paria sunt quoad iuris effectum non esse, & nō apparere. l. duo sunt Titij, ff. d̄ te. tu. Itē non fieri, & tardè fieri, vel eo modo, quo fieri non debet[c] arg. c. auditis, de procu ff. qui satisda. co. l. quotiens, & ibi glo.

3 Vtrum plus sit facto cōsentire, quàm verbo? ℞ ꝙ sic, facit text. & ibi Abba. 7. no. in c. in causis, de elec. vide glo. in c. dilecti filij, el 2. de appel. vbi plus factis loquimur. Factum alienū promittēs quomodo teneatur, Vide infra, sponsalia. §. 14. Factum vbi promittitur, venit quod interest, in obligationem. ff. si quis in ius voc. non ie. l. cum quis.

FALCIDIA. Vide īfra, Legitima.

FALSARIVS[d] dicitur quis diuersimodè, vt no. in c. in memoriam.[e] 19. di. & in ca. quisquis. 11. q. 3. & de cri. fal. per to.

1 Vtrum sit falsarius, qui absentiū nomina in instrumento ponit,[f] vel qui sigillum furtiuè surripit? Resp. quòd sic, vt no. in c. quāto, & ca. ea, de his, quæ fiunt à præla. Item secundùm Bar. in l. præsbyteri, C. de epi. & cle. falsitas non solùm committitur in dicēdo falsum, sed etiam iam in tacendo verum.[g]

2 Vtrū aperiens literā alterius, vt legat, sit falsari⁹? ℞. gl. in c. cum olim, el 2. in ver. sigilla,[h] de offi. dele. tenet, ꝙ debet puniri tanquā falsarius, alleget. c. olim, de rescr. & c. ad audiētiam, de cri. fal. Innoc. verò tenet, ꝙ iste minus peccat, quasi falsificasset sigillum apponendo adulterinum, tamen falsarius est, propter quod dicit Pe. de Anc. ꝙ solùm debet puniri pœna extraordinaria. c. de causis, de offi. de leg. & cōcurrūt cōiter doc. & c. allegata per gl. loquūtur de falsario, qui faciat ra

ctus non habet effectum, ergo &c.

d Ad hanc titulum pertinentia videns in Catechis. in expositione præcepti, Non loqueris con. P. V.

e C. in memoriā] Gl. in ver. falsant, quæ ponit, quot modis scriptura dicitur falsa, quam no. omnino.

f In instrumēto ponit] vide quæ no. Bartol. in l. si quis obrepserit, ff. de falso vbi dicit, quod si notarius bona fidei scripsit, secundū quod partes dicebant, tunc instrumentum non est falsum, neq; partes accusare possunt de falso, sed de obreptione, & puniuntur de falso, vt ibi.

g Tacendo verū] Loquitur in teste, & intellige, qn̄ interrogatus sup certo articulo dicit se nihil scire, vel qn̄ iurauit dicere purā & merā veritatem, & multa subticuit, vt in c. cū dilecti, de accu. Secus āt, vbi sic non iurasset, vel non fuisset interrogatus, vt l. nunquā, ff. d̄ priua. deli. tūc. n. nō tenet, si nō dicit veritatem, quia testis nō dēt esse verbosus. sat. n. est, qd̄ r̄ndeat ad īterrogata, & no. èt ꝙ qs peccat celādo veritatē, qn̄ assumpsit officiū testificandi, vel aliàs tenetur dicere veritatē ex offō, vel cū aliàs veritas haberi nō potest. Aliàs autē tacere veritatem nō est peccatum. 27. q. 1. c ne qs, & i. cu Io. 18. de dn̄o nō r̄ndente Pilato, &c. vide Pa in c. 1. de fal. Et vide do. Iason. in l. non dubium, C. d̄ legi. i 6 pte gl.

h Rn̄ gl in ver. sigilla.]

furã viciando literam, vt in d.c.olim,[a] vel apponendo sigillum adulterinum, vt d. c, ad audientiam. Bar. dicit, ꝙ si aperit ostendendo aduersario mittentis, potest puniri vt falsarius. ar. bonũ in l. 1. §. is qui, ff ad l. Cor. de fal. ver. is qui deposita instruméta ostendit aduersario, incidit ĩ crimé falsi.[b] Quod no. contra notarios, & aduocatos, qui ostendũt iura partis aduersario. Si verò aperit, sed non ostendit aduersario, sic nõ punitur crimine falsi, & videtur tex. in d.c.cũ olim, & ff. de cri. stel per totum, & l. qui testamentum, ff. de fal.[c] dic ꝙ est speciale in eo, qui aperuit testamentum clausum, vt puniatur pœna falsi, ex quo collige, ꝙ peccat mortaliter aperiens literas alterius, vt legat, nisi spem habeat in ratihabitione, quod intelligo, quando aduertenter, & studiosè facit, cum veniat puniendus crimine stellionatus. Quod limito verum, nisi haberẽtur pro derelictis, puta eas scicit, vel lacerauit, & huiusmodi, quia si tales legit pro aliquo bono fine, licet aliàs curiositas est, nõ tamẽ mortalis, de se.

3 Vtrum lacerans, vel cõburens, vel celans scripturas publicas, vel priuatas, q̃ ad alium spectãt ita, quòd amplius non appareant, sit falsarius? ℞. ꝙ sic, vt est casus, & ibi Bar. in l. Paulus, ff. de fal. vbi dicit text. legis Cor. pœna omnes teneri, q etiam extra testamenta cætera falsa signassent, sed & cæteros, qui in rationibus, tabulis, literis publicis, aliaue quare sine signatiõe falsum fecerint, vel vt verum non appareat,[d] quid celauerint, surripuerint, deleuerint, subiecerint, & resignauerint, eadem pœna affici solere dubium non est, hęc ibi gloss. in ver. surripuerint, dicit sic vt non esset comburendo, & sic patet, quid dicendum de falsantibus libros mercatorũ, comburentibus, vel occultantibus, vel alias scripturas, & vltra dictã pœnam tenentur ad restitutionem totius interesse, text. est in lege, qui tabulas, ff. de furt. de quo vide infra, Restitutio, primo in verbo, scripturas.

4 Vtrum falsificans monetam sit falsarius, & peccet mortaliter? ℞. ꝙ sic,[e] secũdùm Host. Io. An Pa. & Io. de Imo. & in c. quanto, de iureiu. & patet per tex. ibidem, vbi dicitur, ꝙ seruãs falsam monetam agit inique, ergo fortius falsans, patet etiam per extrauag. Io. 22. qua excommunicat omnes tales in regno Franciæ, & tenentur restituere omne damnum datum illi personæ, communitati, vel populo damnificato, vt no. præfati doc. vbi supra, vel si nescitur specialis persona, saltem pauperibus, argum. eorum, quæ no. in ca. cum tu. de vsuris, & in regula, peccatum, de re. iu. li. 6. & vide Hostien. in summ. tit. de censi. §. ex quibus, versi. quid si moneta idem dic, secundùm Gir. obdo de illo, qui recipit falsam ignoranter, quam postea sciens expendit pro bona, quòd limito in pecunia alicuius importantiæ, secus in denario[f] vsuali, sicut dico de furto infra furtum. §. 34.

5 Quot modis falsa moneta? ℞. ꝙ trib. modis secun-

sigilla.] Et ibi Pan. recitat, quæ hic dicuntur. Idẽ tenet Abb. in ca. venerabilis. 7. colum. ver. Secundò principaliter no. de excep.

a D.c.cũ olim] Nam papa dixit, ꝙ voluit eũ punire, in quo deliquit, & tamẽ nõ puniuit eum pœna falsi, nec etiã aperiens literas alterius est excõicatus, vt quidã vulgares putant, quia nullo iure cauetur, & vide Car. in d.c. cum olim magister. 2.

b Crimen falsi] Sed extra ordinem. l. 1 § expilationis. ff. de ef fra &c.

c L. qui testamẽtum. ff. de falsi.] Vide ibi Bart. & in l. 1. ff. de præuari. vbi dicit idem esse de eo, q cognouit iura vnius, & demum se contulit cum parte aduersa, & ostendit parti aduersæ instrumenta, & Bart. in l. si qs aliqd, ff d pę.

d Nõ appareat] Bart. ibi verum esse credit in eo, qui celat aliquid simpliciter, vt nemini appareat, secus, si celaret cõtra vnam personam tãtum. l. 3. §. si quis dolo, ff. de tabu. exhib. Et addit ibidem ꝑ bari, ꝙ si qs detruncaret bullas de literis papalibus, quòd incideret in pęnã falsi.

e Resp. ꝙ sic] Et si erat principis, igitur exuritur, sm Bal. in l 3 C. de fal. mo ꝑ. l. fi. C. de ve. nu libr. 11 gl. & Pa. in d. ca. quanto, Alex. consi. 104 parte. 8. & in l. eleganter § qui reprobos, ff. de pig. ac. Si verò erat inferioris principe pęna capitis, s. ciuili, s. deportatione. l. 2. C. de falsa mo. Sali. in d. l. 2. Si verò numos radit, vel tingit, si liber est datur ad bestias, si verò seruus, vltimo supplicio punitur. l. quicũque, ff. de falsid. & ibi Bar. tangit de tooperiente aurichalcum cũ auro.

f Secus in denario] Expendens falsam monetam tenetur pœna. l. Corne. de falsis, quæ regulariter est deportatio, & omnium bonorum publicatio. Seruus verò vltimo supplicio afficiatur, de quo dicendum, vt in l 1. in fi ff. de falsis, & quod talis expenditor teneatur hac pœna, videtur text. in l hac lege. Sed Bar. ibi dicit hoc procedere, quando expendit numos plumbeos, vel stagneos, q̃a de eis tantum facit mentionem illa lex. Aliàs dẽt puniri pœna ex-

traordinariis. ar. l.iacculariji.ff.de extraord.criminibus. Vide Pa. in d.ca.quanto. Quomodo autē puniatur,qui de struit pecuniam, vide Bald.in l.le ge Corne lie, ff. de falsis.
a L. q nomine] Bar.no.in lam l.§ nuncios faciētes falsos relatiōes.
b Et Bart.]In 4. col.versi. quæro quid si accepit? Hoc tamen dicit nō seruari de ɔsuetudine.
c §.q reprobos] Vide ibi pulchrā qōnem, quā ponit Alex.in apostil.ad Bar.de cudente monetam reprobatā.Quomodo aūt puniatur?gl.Cy.& do. in l.si quis,C.de falsa monet. no. in l.2. & ibi Bar. C.de fal.& Bart. in l.fin.C. de ve. nu.po.lib. 11.Et dicitur in specu. ti.de accusa §. 1. ver.hæc tamē,dicit,ꝙ talis potest capi, & trahi ad iudicem.

secundū communiter doc. d.ca.quanto.Primò in forma,s. quando imponitur signum illius, qui eam cudi non facit,vt in l.a falsi nominis.& in l.qui nomine, ff.de fal.& in d.c.quāto.Secundò ex materia metallica,s. qn̄ fit de ære, vel de stagno, vel non de debita liga,in l.Paulus.1.ff. de solu.ſm Bar.vel cū talis materia immisceetur,vbi non debet,vt in l. quicunque numos,& in l.lege Corne. ff. de fal.la 1.Tertiò ex pondere.nam ista tria requirunt de substantia monetæ,vt in l.1.§.1.ff.de contrahē.;em. glo.10.q6.3.In prin.

6 Sed quæro, ꝙ pondus debet habere? ℞. ſm gl.in ver.præbet,& doc.in d.l.1. & Bar.b in l.2.§.1.ff.si cer. pet.ꝙ de iure tantus debet esse valor coniatę,& tantū pondus, quantū erat prius in materia, nō deductis expensis, nec labore, quæ de iure debent fieri de publico.Sed secundū Inn.quem cōmuniter sequuntur doc. & seruatur ex consuetudine,tantū debet esse in pondere,quātum erat in materia,deductis expensis,& labore, quia nemo suis expensis tenetur eam facere.ff.qui ex cau.ma.l.1.& c.qui sentit,de re.iur.li.6.Imò plus credit Innoc. ꝙ si princeps indiget, poterit inde sentire aliquod lucrū,& sic minuere à præ dicto pondere.Sed Pa.in d.c.quanto,de iu reiu.limitat verum, nisi spargatur extra regnum, quia cum damno non subditorum suorum non potest, quam credo verissimam,credit Inn.ēt,ꝙ princeps cū consensu populi posſit minuere,hoc est ꝙ sit minoris ponderis,q̄ deberet,& tñ expendaf, ac si esset iusti ponderis Ratio,quia qlibet potest renuntiare iuri suo.7.q.1 quàm periculosum,& dicit sufficere cōsensum maioris partis magnatum regni,quia negotiū regni reputatur negotiū vniuersitatis, arg. in l.3.§.sancimus.C.de iureiur.propter calum.Sed Pa.vbi supra dubitat de hoc,cum tractetur de præiudicio singulorum eorū, ar.eorum,quæ no.in c.cum omnes de con sti.& C.quę sit lon. consue.in rub. & ī l.3. in gl.mag.in ver.tertij dicunt. Et ego credo requiri ɔsensum singulorum,nisi qn̄ ex alia causa propter hoc alleuiarentur,puta ab angarijs,& hmōi,ꝑ ea quę no. in dictis iuribus.Dicit tñ Inno. non sufficere ɔsensum populi,vt expendatur extra regnum.

7 Vtrū princeps fraudet monetam,qn̄ re ꝓbat valentem,& minus valentem acceptat, vt de reprobata habeat bonum forū, & illam conflari faciat,& cudi? ℞. Host.vt recitat Pa.vbi supra ꝙ sic,facit tex.in l.ele ganter.§.qui reprobos,c ff.de pign. act.

8 Vtrum radentes,vel tondentes sint falsarij,vel subtilius ex aqua particulam auri,vel argenti tollendo ita, ꝙ cognosci nō potest? ℞. ꝙ sic,vt in gl.d.c.quāto,& tenētur ad restitutionē dānificatis, vel si ipsos ignorant,pauperibus de necessitate.c. fin. de iniurijs.Idem de eo,qui numos tingit.

9 Vtrum isti, qui singulos denarios ponderant,& grauiores retinent,& conflari faciunt,sint falsarij? Res. vt colligo ex Host. Ioa.An.& Imo.vbi supra,si illi, qui cudūt pecuniam,quia aliqui denarij sunt quādoque minus, ꝑpterea dimittunt alios plus in pōdere, qa nō pfit æqualiter omnes scul pere,tunc tales sunt falsarij, & tenenē ad restitutionem cōicati, quia corpꝰ pecuniæ damnificauerunt, si aūt oēs denarij sunt iusti ponderis, sed aliqui sunt amplioris, & illos radunt, dummodo remaneant iusti ponderis,seu conflant,nō credo falsarios, licèt malè faciāt, & nullo modo sit eis ɔsulendū, ꝙ si nolunt abstinere, non credo eos fore extra statum salutis propter hoc.

10 Quid de falsario literarum apostolicarum,vide supra,excōicatio.5.casu.3.

11 Vtrum falsificans mensuras,& pondera, teneat? ℞. ꝙ vltra mortale tenetur ad restitutionē totiꝰ dāni dati,vt patet ex.c.2. de emp.& ven.& deberet 30.diebus in pane,& aqua pœnitere,vt ibi,licèt sit arbitraria hodie.Idem dic de vtente scienter falsis.Et falsans mensuras tenetur lege Corn. de fal.ff.de extra.cri.l.annonā,circa fi.q̄ est

a Puniri in duplum] Diuersæ tamen pœnæ ponunt in d.l. Annonam. Pro falsantibus mensuras imponitur vna pœna, pro falsantibus pondera alia. Et non potest reddi ratio diuersitatis, sed iudex bonus arbitrabitur secundum modum delicti. Et potest impônere, quam pœnã vult d expressis in iure, & etiã mitigare ex statutis municipalibus impositã, ar. l. quoties, ff. de acti. & obliga. l. qd ergo. §. pœna grauior, Et ibi Bart. ff. de infamibus.

b Postea damnatur.] Licet non fuisset pronuntiatus condẽnatus, tamen si inter nos iã habebatur, Instrumẽta non valẽt; Ita Bal. in l. in exercendis, pen. col. de fid. instr.

c Infamis effectus.] Vide ad hoc Bal. in l. in exercendis, C. de fid. instru. Qui dicit, q cõdemnatus d falso, vel de heresi, vel l. Iulia repetundarum, vel q ordinationes legis facit officium, vel propter aliquod crimen, propter quod pdit publicam autoritatem, tunc priuatur officio; vide Bartolus. in l. si ideo § emptio ff. de enic. fallit. nisi in officio post condẽnationem fuerit toleratus, quia tunc non vitiant instrumẽta cõfecta post cõdẽnat. vt no. glo. in auth. de tabel. §. si verò, vel nisi priuatus fuerit a confectionis certorum instrumẽtorum, quia alia bene tunc posset facere; Bar. in d. l. eadem lege, Et ibi vide. in addit. Alexander.

d Aliàs sic] Maximè si in officio toleratus est, de ex communicato vide gloss. in c. decernimus, de sen. ten. excommunicatio. lib. 6.

e Totum corruit] sicut dicimus in teste, vt si aliquã falsitatem adijciat testimõio suo, dictũ eius in totũ reprobat, quia reperitur periurus. 3. qõ. 9. pura; sic in notario, q est quidam testis l. Domicius Labeo, ff d testa. Et idem esset, si falsitas esset circa circũstãtias, vt debebas scribere quòd Titi^9 debebas decem & scripsit viginti.

f Sunt cõnexa] Puta quòd Titi^9 promittit vnum fundum, & vnum equum, Et falsũ est de equo.

g Sed separata] Quia est in instrumento contractus emptionis, & in eodem contractus locationis.

h Cõprobatus] Et in nullo diminutus, vt in tex. illo, & sic allegatur in d. gloss.

i Respon. secundum gloss.] Et gloss. in capitu. iubemus, de consecrat. distinctione. prima. §. iorseca...

pœna publicationis omniũ bonorũ cũ deportatione, si liber est; si seruus, vltimũ supplicium, vt i l. 1. in fi. ff. de fal. Vtens verò falsis pôt puniri in duplum, a & relegari in insulam, vt ff. de fal. l. penul. §. 1.

11 Verum instrũ cõfecta per falsum notarium sint nulla? R. vt colligit Pa. in c. fraternitatis, de hęre. per Innoc. ibidem, aut loquimur de instrumentis confectis post falsitatem commissam, vel etiã ante, tamẽ nondum damnatum, sed toleratum in officio; & sic valẽt prętextu officij, licèt postea damnetur; b facit l. Barbatius, ff. de offi. præ. Aut loquimur de instrũs cõfectis post dãnationẽ notarij; & sic non valent, vt l. si aliquid, C. de suscep. præpo & archa. li. 10. facit tex. in l. si quis ex argentarijs. §. sed si omnes, ff. de eden. Bart. tamen in l. eadem l. ff. ad leg. Iul. repe. limitat verum, qñ notarius fuit dãnatus propter falsitatem cõmissam in officio tabellionatus, & sic loquitur, d. l. si aliquid; secus, si aliàs fuisset dãnatus de falso cõmisso ex alia causa extra officium tabellionatus, sicut in quodã consilio ipse Bart. cõsuluit, p quodã notario dãnato, qa extraxerat duas chartas de libro cõitatis valebant eius instrumẽta, licèt sit infamis effectus. c Et hoc verũ, dummodò illud officium non habeat in se dignitatem, vt quia est notarius principis. l. 1. C. de mand. pein. vel salarium de publico, vt quia est notari^9 in banco, quia tunc non valerent; aliàs sic. d

13 Verum instrumentũ factum a notario non dãnato, quod hẽt diuersa capitula, sit falsum, si falsitatẽ habet in vno capitulo? Res. Pan. vbi s. q aut falsitas prouenit ex vitio notarij, & tunc aut concernit substantialia instrũ, puta quia in in dictione, aut die; & tunc totum corruit, e vt no. in c. inter, de fi. instru. & in auth. vt ppo. no. impera. circa prin. Aut concernit substantialia negotij, & tunc distingue, aut capitula sũt connexa; & tũc totum reprobat. Aut non sunt connexa, f sed separata, g & sic solũ illud capitulũ falsum reprobatur. Et sic limitat Bar. in l. si ex falsis, in fi. C. de transatio. q tenet, q qñ venit ex vitio notarij, totũ corruit, qd Innoc. tenet. Si verò falsitas ẽ circa extrinseca, vt q scripsit ẽ entes eẽ cõsanguineos vł alqd aliud, qd nõ facit ad negotiũ, licet hoc sit falsum, nõ reprobat pp hoc instrumentũ, qa hoc non est vitiũ notarij. Et idẽ dic. in teste. Et idẽ voluit Inn. i d. c. fraternitatis, vide gl. in d. l. si ex falsis, in ver. firmis.

FAMA est illesæ dignitatis status legibus & moribus comprobatus. h l. cognitionum numerus. §. existimatio, ff. de var. & extraor. co. & in gl. c. vestra, de coha. cle. & mulie.

1 Verum fama sit defendenda? Res. sm gl. i in c. senti. 11. q. 3 q aut sumus inter tales, q parati sũt imitari; & sic peccat morta

liter

a §. tormenta] Alias in §. plurimum, vbi distinguit duplicē esse famā, vnā ē hominis; & si est bona, tūc fama; si mala, dicitur infamia. Et de ista propriè loquit. d. §. existimatio, & totus t. ff. & C. de his, q. not. infa. Alia dr̄ fama iter homines: & ista est duplex. Quędā de vno homine in genere bonitatis vel malitię, q̄ scilicet est fama, q ē bonus, vel malus; Et de ista loquitur d. §. tormēta alias plurimis, & l. capitalium §. famosos, ff. de pę. & l nō omnis. §. a barbaris. ff. de re mili. alia est d facto particulari. vtrū scilicet tale qd sit factū, vel nō. Et de istis duabus loquit autor in isto. §. & procedit diffinitio, q̄ quam Bart. ibi aliter diffiniat, licet in idē redeat. b In capitu. cū oporteat] Glo. nihil dicit. Sed Pan. quærit. Nunquid delegatus, cui simpliciter ē commissa inqsitio, tenetur primò inquirere de fama; de quo etiam vide Fulg. cōsil. 107. & Areti. tracta. maleficiorum in ver. fama publica. c In l. diuo Marco] Vnde glo in l. decurionum, notat illam legē Pilatū &c. d Panor. in cap. veniēs.] ibi Pa. in 4. col. ver. Et faciunt pro hoc,

liter, qui eam non defendit pro posse. Et sic intelligge capit. non sunt audiendi, e. qō. & cap. nolo. 12. q. 1. & de consec. distin. 1. iubemus. Aut sumus inter tales, qui solùm parati sūt reprehendere, non imitari; & sic sufficit nobis consciētia nostra, & non tenemur defendere, & sic itellige. c. quid obest homini, cum: 5. capi. seq. 11. q. 3.

2 Quot modis lęditur fama, Et quomodo sit restituenda, vide s̄, Detractio.

3 A quibus est abstinendum propter famam conseruandam, vide infra, Scādalum. §. tertio.

4 Fama propriè est, quando tota ciuitas, vel vicinia, vel maior pars acclamat aliquid. Vel dic q est communis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens, vt colligitur ex no. ī c. si duo. 35. q. & in c. super eo, de eo, qui co. consang. vxo. suę. & in d. cap. vestra, & ibi Abb. plenè. vnde primò oportet, q sit ex verisimilibus coniecturis, quia aliàs propriè non est fama quoad iuris effectum, sed sunt vanę voces populi, de quo p Bart. in l. de minore. §. tormenta. a ff. de quæstio. per glo. fi. & ibi Abb. & docto. in ca. inquisitionis, & in c. cum oporteat, b de accusatio. & non sint audiendæ, vt in c. 2. de electio. & text. in l. decurionum filij, C. de pœnis. l. diuo Marco, c C. qui manu. non possunt. & l. si priuatus, ff. qui & a quib. vnde dicit Pan. in c. veniens, d el primo de testib. quòd testis deponens de fama, debet reddere rationem, seu causam sufficientem sui testimonij. Secundò requiritur, q sit saltem maior pars, quia, vt dicit Panor. in c. cum in tua, de spon. super glo. in ver. de fama, q dicta paucorū non infamant. Et propterea differt fama a rumore, quia rumor est, quando aliqua pars viciniæ aliquid asserit, sed fama, quandò maior pars, vnde se habet in plus, vt dicit gloss. fin. e in d. cap. super eo. Pro quo not. q nomine partis venit media pars, vt in c. 1. §. 1. de deci. lib. 6. & ibi glos. in ver. medietatem, & in l. nomen filiarum §. portionis, ff. de verb. si. Sed quando additur aliqua, tunc verificatur in qualibet minima particula, quia dictio, Aliqua, restringit. Attamē, licèt requirat maior pars ad famam faciendā, tamen ad probandum sufficiunt duo testes, vt not. gl. 2. q. 1. c. si peccauerit. §. quando, & in l. 3. ff. de testi. & not. Bar. in d. §. tormenta. Et cōtra probationem famæ admittit contraria probatio; & si secunda est clarior, offuscatur effectus primæ. Et ideo eo casu, quo infamia sufficeret ad torturam, si probaretur per aliam partem bona fama, tolleretur prę̄sumptio prima, & sic probat tex. in d. c. cum in tua, & quod not. Bar. in l. fi. f C. de quæstio.

FAMILIA quid comprehendat? Respon. Archi. de priui. licet, lib. 6. dicit, q triplex est familia, quædam perpetua & religiosa, vt religiosi clerici, & confratres, & tales gaudent priuilegio conuentus, vel collegij, de statu mona. recolentes, C. loca. l. milites. Aliter tenerentur duplici iure, contra. c. cognouimus, cum similibus. 12. q. 2. & de hac loquitur c. cum

e refert Inno. in c. cum oporteat, de accus. di. q testes deponentes super infamia debēt reddere causam sufficientem sui testimonij. Nō enim sufficit dicere, q popul habet illū suspectum. Hæc ille. e Vt dicit gloss. fi.] Clarius tamē hoc dicit Pan. in c. vestra, de coha. cle. & mulier. Et idē Pan. in d. c. inquisitionis, super glo. fi. Qui dicit, q illa maior pars itelligitur non viciniç simpliciter, sed proborum, virorum, & non puerorum, vel mulierum. Distingue tamē vt ibi p eum, & p Bart. in d. §. tormenta, ver. Item ex eo ver. quæro qualiter. Et vide Alex. consi. 9c. secunda parte. f Barto in l. fi.] Dicit, q p̄suptiones, de qbus ibi, qua sufficerēt ad torturā, possunt elidi multis modis, vt ibi habes, p Pan in d. cap. tua, in 2. not. hęc omnia q̄ sunt in tex. vide Ro. c. 269.

 olim,

olim, de arbi. est & alia, [a] scilicet quæ non ecclesiasticos tantū comprehendit, sed etiam laicos, sicut sunt vxor, filij, nepotes, serui, famuli, qui in eius domo ei⁹ sumptib. viuunt continuè, l. intelligitur, ff. de publi. l. 1. §. familiæ, C. ad l. Corne. de sica. l. si fortè, quę ponit, de pœ. dist. 1. & de hære. c. filij, lib. 6. in fi. & de testi. c. in literis, vbi de hoc, & 3. q. 5. c. 1. Et de tali intelligitur, qđ dicitur in d. c. licet, de quo vide j. interdictū. 6. §. 4. est & alia familia, q̃ nec est perpetua, nec mercenaria, sicut clerici, & religiosi, & alij ecclesiastici dicuntur de familia ecclesię, de quib⁹. 16. q. 6. de lapsis, est & alia, de qua in l. fi. C. de verb. si. vbi nomen familię comprehendit parētes, liberos, oēsq; propinquos, & substantiam, & libertos etiam, & patronos, necnō & seruos; & hæc significatio habet locum in fideicommissis, vt ibi patet. [b]

1 Ad q̃d tenetur paterfa. ℞. ꝙ ad duo tenet de præcepto, s. ad administrationē necessariorum ad vitam, & ad disciplinam tam verbo, quā exemplo morum, vt colligitur. 1. ad Timo. 5. & ad Ephe. 3. & no. in §. ne cesse. 47. dist. aliter est peccatum mortale de sui natura, nisi excuset aliqua circunstantia, puta necessitas, & huiusmodi, vel nisi sit famulus, de quo in se. 3. §. dicam, vel sit circa ea, q̃ non sunt necessaria ad salutem omissio correctionis. Et sic intellige. 13. q. 4. duo ista, & q. 5. non putes.

2 Sed nunquid infirmanti teneatur subuenire, qui ex mercede locauerat operas suas? ℞. quoad expensas secūdùm Bar. in l. si cum dotem. §. si autem, ff. sol. mat. & in l. in rebus, ff. commo. quòd ad magnas expensas non tenetur; [c] quod simito verum ratione famulatus. Secus, si teneretur vt pauperi. [d] quo verò ad salarium Ioan. And. d. Ant. Ioan. de Imol. & Panor. in c. 1. de cle. ægro. & communiter docto. tenent, ꝙ non, quia casus contingens in persona, quæ locauit operas, liberat conductorem a præstatione mercedis l. si vno. §. item cum quidam, & quod ibi no. ff. loca. & quod no. in l. in rebus. §. possint, ff. commo. & in glo. l. fin. §. idem iuris, el 2. ff. ad l. Rho. de iac. hoc tamen limitat Pa. vbi supra, quando salariū debet̃ solū ratione personæ; secus, si daretur ratione aliorum etiam. vnde potestas, qui habet famulos, & iudices, quibus habet soluere, licet infirmetur, vel moriatur, tenetur nihilominus hæres; & ideo ipse potest petere, & debitores debent ei soluere; tex. est in l. si pecuniam, in prin. ff. de condi. ob cau. facit quod no. in l. diem functo, ff. de off. assess. Innoc. videtur tenere, ꝙ debeatur salarium, in c. propter sterilitatem, de loca. facit c. 1. de cle. non re. lib. 6. & ibi Gemi. per illum tex. dicit doctori, vel famulo non debet subtrahi salarium propter infirmitatem; allegat quod habetur in Spec. de cle. non re. §. postquam, ver. quid si mercenarius, & illud tenet Sal. in l. licet, C. loca. & pulchrè Ang. in disputatione, Exorta guerra. facit l. quæsitū, ff. de re indi. Et hoc procedit indubitanter, vbi consuetudo sic est, quia tunc debetur, quia illud videtur actum, quod est consuetum. l. ꝙ si nolit. §. qui assidua, ff. de ædi. edic. Sed vbi consuetudo non est, tene ꝙ non debetur, nisi vt dictum est, ꝙ in casu speciali, vt C. de aduo. di. iudiciorum. l. post duos, vbi aduocato debetur salarium ex publico constitutum, licèt moriat̃ intra annum; secus esset de salario promisso a parte, quia nō debet̃ nisi pro rata temporis [e] sm Bar. in d. l. diē functo: similiter in l. cum habes. §. Stichus, ff. de sta. lib. vbi quando per seruum nō stat, quin seruiat, nihilominus liberta-

tem, ꝓ qua erat electus, & nō potuit ire; vide per pulchra no. per eum etiam in d. l. si pecuniam, in principio.

a Est alia] Quæ vocatur ꝑpetua & mercenaria secundum Arch.

b Vt patet] Nā qñ nomen familiæ sonat in ꝑsonis, intelligit̃ de ꝓpinquis sm ordinem ꝓximitatis, & de q̃busdā affinibus in subsidium vocādis, vnde, si testator dicat, Relinquo fidei commissum familiæ intelligit̃ de proximioribus gradatim. Sed qñ nomē familiæ sonat pro rebus, intelligit̃ de substantia bonorum; hoc Bal. in d. l. fin.

c Non tenetur] Idē tenent Bald. Ang. Pau. de Ca. Bar. & Alex. ĩ d. §. fin autem. Bal. in l. quod in vxorē, C. de neg. ge. Ang. in l. seruū, in prin. ff. de verbo. obl. Nisi consuetudo aliter se haberet, sm Ange. in d. §. si autem. allegat. l. 1. C. de iu asci. libro 10.

d Vt pauperi] Qui non habet, vnde sibi subueniat; & poterit officium iudicis implorare contra eum. Et idem pōt facere paup contra quemcūque diuitem. 47. di. sicut hi. Et maximè si sunt epi, & clerici, 81. di. c. 1. & 12. q. 1. c. videntes.

e Pro rata temporis] Plenè per Bar. in l. 1. §. diuus, ff de vari. & extraor. cog. vbi dicit de potestate, qui fecit præparamenta pro eundo ad ciuita-

tē pp hoc ꝯsequit, de quo dic vt j. locatio. §. 15. vbi pulchrè tāgit hęc materia.

3 Vtrū cū dñs nō pt corrigere suā familiā, vel aliquē ipsorū, teneat ipsū expellere? ℞. ꝙ si nec verba, nec verbera emendant, sed subtractio necessariorū seu expulsio corrigeret, tenet expellere, ar. eorū, q̄ not. in c. non omnis, 5. q. 5. si verò licentius peccaret expellēdo, faciat quantū pôt, & licet ille nō se corrigat, excusatur, vt patet in c. quantūlibet, & c. seq. 47. dist.

4 Vtrum possit cā correctionis verberare clericos, Vide s̄. exc. 5. Casu. § 4.

5 Vtrum paterfa. teneat de furto familiæ. Vide s̄. dominus. §. 4. & j̄. obligatio. §. pen. & vltim.

6 Vtrum familia epi gaudeat priuilegio fori? ℞. Pa. in c. nullus, de foro comp. in versi. in familia, communiter tenetur ꝙ sic.

7 Vtrum familia, vel aliquis eorum teneatur reuelare delictum domini sui, requisitus, per obedientiā superioris. ℞. ꝙ non, si criminaliter, vult ꝓcedere. vt 4. q. 3. c. l. Iulia, el 2. Si autē ciuiliter, sic credo teneat, qa nulla. l. repellit, vt not. gl. 3. q. 5. c. 1. in ver. patētes qđ credo verū, qñ nullū malū sibi immineret ex hoc; alias secus, qa non teneor cum malo meo facere bonum proximi temporale.

8 Vtrum dño familiæ, q fecit iurare familiā de veritate dicenda, sit parendū? ℞ fm Durā. aut iste dñs est truculentus, & probabiliter habetur ferus, & sic nō tenetur, quia illicitum fuit iuramentū. Si verò est mansuetus, & probabiliter creditur ꝙ non procedet, nisi rationabiliter, tunc distingue, ꝙ aut res, puta asportatæ, erant ad custodiā suā deputatæ, & sic sicut potest prosequi asportantem, sic & dño reuelare. Si verò nō erant deputatę ad eius custodiā, tunc si pôt ꝓbare, tenetur dicere veritatē, si verò non potest probare, non debet reuelare, nisi tali, qui possit prodesse, & non obesse, & si alio mō iurauit, non fuit licitū iuramētum, nec obligatorium. Idem dicit Hug. de testib. sinodalibus, ꝙ non tenētur denunciare episcopo, licèt iurauerint nisi crimina, quæ possunt probare. 24. q. 4. quisquis [a] alias esset proditor. 2. q. 1. si peccauerit, nisi hoc faciat secretè illi, qui hēt corriger paternaliter, ar. 22. q. 5. hoc vr̄ de hoc vide s̄. denūtia. §. x.

9 Vtrum obligatus procurare aliquam familiam, vel fratres alicuius domus, teneat excrescente familia, vel fratibus in numero? ℞. fm Pau. ꝙ si familia, vel fratres habebant numerum determinatum, tūc non tenetur si aūt indeterminatum, vt sunt fratres Minores alicuius conuentus, sic tenetur, facit. c. quanto, de censibus si tamen nimis grauaretur, per iudicis officium sibi prouidebitur, [b] & sic patet, quòd quoad conscientiam non tenetur.

10 Quid si famulus cum dño non conuenit de salario? ℞. ꝙ si famulus cōtueuit locare operas suas, & dñs cōducere operas ministrorum, ꝙ tenetur dño soluere vsq; ad summam, qua alios fuisset conductur[a], ar. l. si nō sortem. § libertus, ff. de con. ind. no. Arc. 1. q. 1. sunt nonnulli, ꝙ si fuit conductus sub mercede taxanda ad arbitriū dñi, sic iudicio bono viri taxabitur, vt patet supra. Arbiter. §. x. quasi in fi.

FAMILIARIS [c] quis dicatur? ℞. fm gl. 3. q. 5. in sum. ꝙ largè dicuntur omnes, qui cohabitant cum aliquo, vt in c. in literis, de testi. & c. insinuante, de of. de. eg. gl. in d. c. literis, in ver. de fam. dicit, familiares

a C. quisquis] Parū, aut nihil facit ille textus.

b Sibi prouidebitur] Intellige, quando ista procuratio processerat ex mera liberalitate, secus, si aliquo dato, vel recepto fuisset inducta Nā subueniendū est donatori, vt non teneatur cum magno grauamine suo. Vnde nō potest conueniri vltra, quàm facere potest deducto, nè egeat, vt l. inter omnes, ff. de re iudi. q̄ nō cessat in obligatione causata ex facto non lucratiuo Non. n. iudex debet vni consulere cum graui præiudicio alterius, vt no. in l. 4. §. hoc autem iudicium de dān. infe. hæc inducūtur ad q. Quidam dedit furnū, seu molendinum in emphyteusim, hoc adiecto, vt haberet, & deberet recipiens gratis coquere, vel molere pro isto donante, & familia sua. Demum excreuit multū familia istius vltra solitum, quæritur nunquid teneatur coquere, vel molere pro oibus, aut fm numerū, antiquum, dic de iure ꝙ sic per limitationē Inn. statim s̄. posită Et hoc tenet Pa. in d c. quāto, ꝯ Fe. Pe. & Ab. similiter dic, si qs dedisset certū p. ciū, qa ꝯriorum, &c. Nunqd autē q tenetur procurare dñm, teneat ꝓcurare seruitores, tex. in d. c. quāto, facit ꝙ sic, sed ꝯ est tex. in ca. licet, đ pri. li. 6. Tu vide Old. cōs. 51.

c Familiares epi quales eē debeāt Cō. Tri. ses. 2. c. 1. qñ ab illis ordinari possint, a 5. ca. 9. Reditib. ecclesiarū nō augēdis 5. c. 1. de ref. Familiaritas cardinaliū quos nō eximat ab ordinarij iurisditiōe. 24. c. 11. de ref. familiariū priuilegio q gaudeant, ibid. Adde rep. inq. cū aun. P. V.

res

res appellantur consanguinei, colonus, ascripticius, mercenarius, filius in potestate, libertus, seru⁹, & omnes habitãtes in domo. Domestici verò sunt, quib. ratione patriæ potestatis, vel dominicæ imperari potest, vide glo. in vet. domestica, in l. præsenti. §. sanè. C. de his, qui ad ecclesias confu. quando enim dicitur, familiares, domestici, intelligũtur omnes, qui in expensis alicuius commensales continuè existunt, etiam si aliquando abesse pro eius negocijs gerendis contingat, vt no. in c. fi. de ver. si. lib. 6. vbi bonus tex. & in his locis tractatur de familiarib. & domesticis, quãdo repelluntur a testamento &c.

FAMILIARITAS [a] cum mulierib⁹ ꝓhibetur ecclesiasticis. 32. di. interdixit & duobus c. se. 34. di. quorundam. 81. di. clericus, cũ multis seq. 18. q. 2. cognouimus, de coha. cle. & mu. ꝑ totum vide supra, clericus. Jmmò vt dicit Hier. in c. hospitiolũ tuum. 32. dist. non potest dignè cum deo habitare, qui fœminarum accessibus delectatur. Familiaritas nimia parit contẽptũ, ꝯ Iudęis, &c. si Iudęos

FATVM [b] q credit, mortaliter peccat. 26. q. 7. non obseruetis. [c]

FAVERE peruersis, idẽ est, ac si ipse faceret. 11. q. 3. qui consentit. 83. di. nemo, & c. se. 23. q. 4. si quis. [d]

FAVTOR quis dicatur, vide infra, hæretic⁹. §. 24.

FOEMINA non debet tõsari ẽt causa religionis. c. vxoratus, in fi. de conuer. coniuga. Et intelligitur nõ solum de tonsura, quæ dicitur clerica, sed etiam de rasura, quæ fit per abscissionem capillorum vsque ad aures facit. 30. di. quæcunque mulier, & 20. q. 2. ca. 1. & cle. attendentes, de sta. regula. gl. tamen in d. Cle. vř. tenere, ꝙ consuetudo contraria [e] excusat, & ꝙ ca. q̃cunque mulier, intelligit de illa, quę vult remanere in sœculo, nolens religioni deseruire, sed mundialiter viuere, & placet, peccat ergo mortaliter [f] talis tonsurans se, cum in d. c. quęcunque mulier, sit excommunicanda, quod etiam intellige, nisi ex necessitate hoc faceret.

1 Quare fœmina citius pubescit? Resp. glo. in l. 2. in verbo, octauum, C. de his, qui ve. æta. impe. quia mala hærba cito crescit, sed est alia ratio, quam reddunt doc. in c. literas, de despõs. impu. s. quia sexus mulieris est debilior, & citius deficit, & ideo citius perficitur sicut in alijs videmus.

2 Quæ sunt illa, quę mulier non potest exercere? ℞. multa, non potest prædicare, nec docere publicè. 23. di. mulieri, idem habet. 33. q. 5. mulierem, nec confessiones audire, nec alijs benedicere, vt in c. noua, de pœ. & re. vbi pulchrè text. & gl. ordinaria. Item nec tangere sacra vasa. 23. dist. sacratas, nec sacratas pallas contingere, nec incẽsum circa altaria deferre, vt in d. ca. sacratas. Item nec actum alicuius ordinis exercere, vt in d. c. noua, & in c. tanta, de exc. prǽl. & not. in c. dilecta, de ma. & obed. Item nec iudicis, nec magistratus gerere officium, nisi in casibus, de quibus in gl. 15. q. 3. §. 1. nec postulare, nec procurare, nisi in propria

a Conc. Tri. sess. 25. c. 14. de re. P. V.

b Huc pertinere videtur canones quintus, & sextus concilij Tri. ses. 6. de iustificatio. & catech. in orationes domi. ver. illũ Dimitte nobis debita nostra prope fin. P. V.

c Non obseruetis] Loquitur de fato, secundum ꝙ accipiunt mathematici. Nam dicunt fatum est ius dispositionis siderum in natiuitate, vel conceptione alicuius, vel secundum vsum loquẽdi, Fatum dicitur hic pro fatali dispositione, qua & omnia à casu, fortuna ve euenire dicunt. Secus tamen, si accipiat fatum catholicæ de quo per Boe. 4. de consola. Et tractat Aug. plenè. 5. de ciu. Dei. Euse. etiam de ꝑpara. Euang. Au. Gel. 5. noctium Atticarum recitat Chrysippum stoicum fatũ diffinientẽ vide ibi.

d Si quis] Meli⁹ facit c. qui aliorum, vbi tex. nõ. 24. quæst. 3.

e Consuetudo ꝯtraria] Gl. illa in ver. & cornutis, loquitur de monialibus, nam dixit, ꝙ cõsuetudo est, quod tonsorẽtur, quamquã nullo iure caueatur, sed de mulieribus sęcularib⁹ fortè non excusaret consuetudo, cũ subiectionis velamen auferatur secũdum Abb. in d. c. vxoratus, pen. nota. Dum autem subdit hic, Peccat ergo mortaliter, loquit̃ d̃ sęcularib.

f Peccat ergo mortaliter] Volunt aliqui, vt Rosel. ꝙ non sit peccatum mortale, si facit ex leuitate, & fatuitate, secus, si ex superstitione, vel in ꝯtemptum significationis illius, quod significat coma, s. subiectionem viri, nã bene tunc peccat mortaliter, & hoc no. tex. dicti c. quæcũque, ibi, resoluens ius subiectionis, & ibi Arc. põderat verbum, subiectionis, plus dicit Ros. quod etiã se totam decaluaret mulier ex leuitate, & fatuitate, licèt alijs esset inderisum, ꝙ nõ peccaret mortaliter, licèt male faceret. Vult ergo requiri cõtemptus, vel superstitio. Sed contra eum est dictum Pa. hic in tex. relatum. s. ꝙ prohibetur mulier se tonsurare etiam causa religionis, & sic propter bonum, ergo multò magis si propter leuitatem, dic quòd fortè leuitas excusat.

a Catec. in præceptum Nõ furtum facies, in c. verũ huius. P.V.
b Renunciare] Pa. in c. ff. eo. tit. 4. col. versic. Sed quæro, plenè examinat.
c Tertijs sic] Habetur clarius in d.l.1.ff. eo.
d Peritura] Sufficit in actione, quæ est peritura litis cõtestatio.
e Miseri ordi[?]] De hoc lstè per Pa. in c. conquestus, eodem titu. 5. col. vide Bald. con 498. Ale. cõ. 130. 3. parte.
f Rogationum] Non tamen festatur. Et sic est cõsuetudo, vt refert Abb. in d c. cõquestus. 1. col. Et dicit se respõdisse in q. facti. Lap. tamen alle. 90. tenet, q; sunt io præcepto. Idẽ Hos. in d. c. cõquestus, & Arc. in ca. rogationes, de conse. dist. 3. sed Io. And. dicit ecclesiam hoc non seruare Idẽ Speti. de ferijs. Tu tene, q; nõ seruãtũ.
g Oratorij] Intellige de clericis ibi inhabitãtibus, sed de consuetudine nõ seruatur, secundum d. An. & Pa. in d. c. conquestus.

causa, & suorum, vt not. in l. fœminæ, ff. de re. iur. & 3. q. 7. §. tria. 15. q. 3. §. 1. Item nec testis esse, de quo dic, vt infra Testis. §. 5. nec personaliter posset trahi ad iudicium causa ferendi testimonium, aut alia qualibet causa, quæ in iure non exprimitur contra eius volũtatẽ, & si est religiosa, non potest, et si vult, trahi ad iudicium ex quauis causa p̃sonaliter. c. mulieres, de iu. l. b. 6. Item nec viri habitu vti sub pœna anathematis. 30. di. si quã mulier. Itẽ nec accusare, nisi in certis casibus, de quibus. 15. q. 3. c. 1. in text. & in glo. in ver. anti qui. Item non potest se obligare, seu propriam substãtiam pro debito viri, nisi creditum sit conuersum in suam vtilitatem, vt in aut. vt nul. iu. §. & illud not. Itẽ non debet incarcerari, vel detrudi pro aliquo debito, vt ibidem.

FOENVS a est vsura, sed differt in hoc ab vsura, quia vsura est lucrũ de capitali acceptum, fœnus verò est lucrum de vsura, vnde græcism' est vsura suos cum quis tradit mihi numos, Sæpe lucri, fœnus duplex vsura vocatur, quod q̃dem fœnus improbum ex ercentes sunt infames. l. improbum, C. ex qui. cau. infa. ir. De quo dic vt infra. Vsura, quia communiter vnum pro altero accipitur, vt in d. l. improbum.

FERIAE dicuntur, quia præstant vacationem ab his, quę fiunt in foro iudiciali, & operibus seruilibus, quarum aliquæ sunt ob reuerentiam Dei introductæ, vt in c. conquestus de ferijs, & C. eo. ti. l. dies festos, & de cons. dist. 3. in principio. Aliæ sũt ob reuerentiam principis, vel ciuitatis, vt dies natiuitatis suæ, vel dies principij de imperio. C. eod. titu. l. omnes, aliæ sunt ad requiem laboris, vt tempus messium, & vindemiarum, de quibus in d. c. conquest', & ff. eo. ti. l. 1.

1 Vtrum partes possint renunciare b dictis ferijs? Resp. q; primis & secundis non, tertijs sic, c vt in d. c. conquestus, & 15. q. 4. in summa.

2 Vtrum nullo modo possit quis compelli ad iudicium in præfatis ferijs? Resp. q; non nisi in casibus, de quibus. ff. eod. tit. l. 1. & de quo in c. vl. de iud. & nisi necessitas vrgeat, puta quia res erat peritura, d vt exempla habes in l. 1. 2. & 3. ff. eod. & l. 1. ff. de dam. infe. aut pietas, puta causa debilium, vel miserabilium personarum, dicto c. conquestus, quia in operibus misericordiæ e non est habenda distinctio dierum, arg. 76. dist. vtinam, de consec. dist. quinta, nunquam, & summa ratio est, quæ pro religione facit. ff. de religio. & sumpti. fu. l. sũt personæ.

3 Festum, seu feriæ solennes, quæ in honorem Dei sunt introductæ, & in quibus abstinendum est ab operibus seruilibus, quæ sunt? Respond. sunt infrascriptæ positæ in capitul. conquestus, de ferijs. Natiuitas domini, Sancti Stephani, Sancti Ioannis Euangelistæ, Sanctorum Innocẽtium, Sancti Siluestri, Circuncisio domini, Epiphania domini, Septem dies dominicæ passionis, Resurrectio domini cum. 7. diebus sequenti. Pentecostes cum duobus sequen. Natiuitas Beati Ioann. Baptistæ, Sanctorum. 12. Apostolorum, Sancti Laurẽtij, Purificatio Mariæ Virginis, Annunciatio eius, assumptio eiusdem, & Natiuitas ipsius, Dedicatio Sancti Michaelis Archangeli, Festum omnium Sanctorum, Dies dominici, Omnes alij dies, quos episcopi in suis diœcesibus cum clero, & populo duxerint celebrandos, In cap. pronunciandum, de consecr. distinctio. 3. vbi præfatæ solennitates ponuntur, adduntur etiã tres dies rogationum, f dedicatio cuiuscunque oratorij, g Festum Sancti Martini Pontificis, & confessoris in c. crucis d. nostri, de cons. distin. 4. ponitur festum Inuentionis Sanctæ Crucis in Cle. si dominum, de reli. & ve. san. ponitur festum Corporis

a Cum non reprobet] Imò ad hoc allegat cap. vnicum, de reliqui. & ven. sancto. & inducit, quod sunt in praecepto, quia mandatur festiuari sub duplici officio, tamen dicit de consuetudine male custodiri. Idem dic de festo Sancti Lucae, & Sancti Marci, quod standum est consuetudini.

b Edidit, nostri f. I lor, hac de re P. V. Pon. max. constitutionem. P. V.

c Per gl. de conse dist. 1.] In ver. Natiuitatis, & Spec. ti. de ferijs, in prin. dicit Virginem Mariam fuisse in peccato conceptam Pa. tamen & moderni in c. fi. de ferijs tenent Virginem Mariam nullam maculam originalem contraxisse, & bene, & ita est tenendum quia sic totus mundus tenet exceptis paucis.

ς Adde S. Syno. Tri. declarationem sess. 5. de peccato ori. in ver. postremo. P. V.

d A quibus est abstinendum] Ri. in 3. di. 37. ar. 2. dicit, quod exercentes hastiludia diebus festiuis peccant mortaliter, cum simili ratione videantur prohibita, sicut torneamenta per rones. ca. 1. de tor. vnde mortes hominum, & aiarum periculum saepe proueniunt, & tales ibidem morientes in cemeterio non sunt tumulandi, Ros. sepultura. 4. post princi. Et idem dicit Arch. Flo secunda par tit. 3. c. 7. §. de spectaculis, de aspicientibus hastiludia, vel alia spectacula illicita in diebus festiuis, quod peccant mortaliter.

Christi. Adde secũdum Io. And. quem sequitur d. An. & etiam Pa. in d. c. conquestus, cum non reprobet, a festa quatuor doctorum ecclesiae, sed in istis & omnib. alijs praedictis standum est consuetudini, secundum Hosti. & Pa. in d. c. conquestus, similiter de festo S. Bartholomaei quoad diem, In quo fiat. c. consilium, de obseruatione ieiu. vnde hodie dies passionis, & septimana resurrectionis, & dedicationis oratorij, & quatuor doctorum & euangelistarum non seruantur. Sed limita, vt vide licet intelligamus, quod cõsuetudo deroget praefatis festiuitatibus, dummodo non sit dominicus dies, vel eo maior, sicut est festum Natiuitatis domini, Resurrectionis, Ascẽsionis, Pẽtecostes, & Epiphaniae, vt in c. licet, de ferijs, dicitur in gl. quã sequunt doc. vbi addit Ioã. An. assumptionem virginis gloriosae, ar. c. fi. de sen. ex. li. 6. quia non credo valere consuetudinẽ in contrariũ, cum videantur quasi iuris diuini, vt patet in d. c. licet.

4 Vtrum consuetudo possit aliàs a praefatis festiuitates introducere, ita, quod de praecepto teneamur ad illã? ℞. quod sic, sicut potest facere aliam legem, & quando sit, vide supra, cõsuetudo. §. 2.

5 Vtrum Episcopus cum clero solùm possit indicere festum? ℞. quod non, sed oportet quod faciat cum populo, vt supra patet.

6 Festum b immaculatae conceptionis gloriosae Virgi. matris Dei Mariae, licèt ecclesia Romana antiquitus non celebrauerit vt patet per Th. in 3. par. q. 27. & per san. Bo. in 3. di. 3. & per glos. de cons. di. 3. c in c. pronunciãdum, quia eius puritas non dum erat reuelata, tamẽ hodie de ipsa conceptione facit solenne officium, & festũ cũ largitione indulgentiarũ, quae i festo Corporis Christi sunt datae illis, qui intersunt diuinis, & hoc propter multa miracula, per quae manifestum est, quod sine peccato originali fuit concepta. Et ideo hodie ad euitanda scandala praecipitur sub poena excommunicationis latae sententiae, a qua nõ possit absolui nisi à Romano Pontifice praeter quàm in mortis articulo, omnibus cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis fuerit nè de caetero ausu temerario praesumat in sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare, quod tenentes virginem esse praeseruatam a peccato originali in sua conceptione, polluantur labe haeresis, vel mortalis peccati, vel festũ eiusdem conceptionis celebrantes, neque tenere libros, vel legere, aut habere pro veris hoc continentes, simili quae poena et li gantur, qui ausi fuerint asserere, quod contrariã opinionem tenentes, s. quod sit concepta in peccato originali, incurrant haeresim, vel mortale peccatum, haec habentur in extrauag. Sixti quarti, quae incipit, graue nimis.

7 Quid de istis festis Sancti Antonij Sancti Nicolai, Sanctae Catherinae, & hmõi, quae ex consuetudine celebrantur, ignoratur, tũ, an ex tali consuetudine fiat introducta, quae habeat vim legis praeceptiuae? ℞. quod nõ credo peccare mortaliter non seruãtes, nisi esset scandalum, ratio, quia non sunt introducta vt de praecepto, sed ex deuotione vbi autem esset scandalum, sic ibi est cõsuetudo obligatoria, ex quo tandiu est, quod est praescripta, & reputatur obligatoria.

8 Quando incipit dies festus, Vide supra Dies, in princ.

9 A quibus est abstineñ. d diebus festiuis praedictis? ℞. quod ab oi ope seruili, nõ solũ peccati, sed etiam mechanicis, vt agricultura, vt dicitur in c. licet, de ferijs. Pro cuius intelligentia est notañ. secundum Ric. in 3. di. 37. ar. 3. q. 4. quod opus seruile dicitur tripliciter. Aliquñ materialiter solũ, sed formaliter libe-

a Necessitas operis vel collectio grani pp pluuiā imminentem, & aliarum frugum hmōi. vide infra. §. 34. no tñ, q qui ex necessitate qs intēdit circa opꝰ seruile, debet in recompensationem facere aliq eleemosinā, text. est in d.c.licet. & ibi Abb. in vlti. notabili.

rum, vt verbi gratia scribere, non pp tpale lucrū, sed ad ædificationē animarum pp diuinum cultum, & huiusmodi, & istud nō phibetur, imo conceditur, vt patet in d.c.conquestus, vbi cā pietatis, quæ aliàs prohibentur, pmittuntur facit l. diuus, ff. de ferijs, vbi ea q faciunt ad disciplinam militarem, possunt peragi diebus feriatis. Secundò dicit opus seruile formaliter solum, materialiter, autem liberum est, vtputa cū aduocatꝰ cogitat de his, q die crastina debet proponere propter lucrum temporale, rusticus de aratione terræ, & ordinatione boum, & licèt ab isto abstinere debeamus in diebꝰ festis, non tamē astringimur de præcepto, vnde non peccat mortaliter talia faciens, nisi per hoc opus excludatur illa vacatio, quam debet cultui diuino ex necessitate, quam explicabo in se.q.quæ fit. Tertiò dicitur opus seruile materialiter, & formaliter, seu finaliter & hoc est omne opus corporale ordinatum sicut ad proprium, & pximū finē ad bonū corporis tpale, seu ad lucrum, & istud est illud, q phibetur de pcepto dieb. festiuis, vñ ip peccat mortaliter ipsum, faciēs nisi excuset pp istorū. 4. vnū. ſm F. de Ma. in tra. de decem pceptis. Primū operis modicitas, seu paucitas, q nō impedit spūs libertatē. Secundū necessitas operis, a q non possit pueniri commodè, nec differri, vt decoctio ciborū pillo die, vel necessitas coactionis, q faciunt dñi, aliter eorū bona præscriberent facit.c.licet, de ferijs. Tertiū cordis pietas, vt in c. 9quęstus, de fe. vt s. dictū est. Quartū publica vtilitas vtpote p pace, & 9cordia, pro ponte, & huiusmodi, q ēt sunt pia, quodlibet.n. istorum excusat, q non fit mortale saltē laborare in diebus festiuis. Ex quibus patet, quid tenēdum sit de multis quæstionibus, quæ reducuntur ad infrascriptas. q. 24.

10 Prima de mulieribus, quæ aliqua puncta ponunt, vel scopant domum, vel de illo, qui vendit vnā solā rem, vel qui putat ramum, facit coquinā, itinerat modicū, & hmōi, q non peccant mortaliter propter modicitatem operis, ratio, quia secundùm S. Bon. in 3. dist. 37. super literam, & communiter Theolo. ratio prohibitionis operis est, vt vacemꝰ Deo, & quia ista modica non impediunt vacationem prædictam, licèt aliqualiter minuant, ideo non est peccatum mortale talia facere, nisi quis talibus per notabile tēpus occuparetur, vel vsque ad vltimam defatigationem, quod quidem arbitrio boni viri relinquendum est, vt attēdat, si ratio legis euacuatur, vel non, sed solùm minuatur, faciunt ad hęc quę no. in c. intelligentia, de verb. sig.

11 Secunda de carnificibus, qui per notabile tempus occupantur, quia si faciunt pp necessitatem, quam nec præuenire possūt, puta quia æstas est, vel sunt plura festa, excusantur, aliàs non.

12 Tertia de tabernarijs, qui si faciunt pter necessitatem, excusantur, secus, si ad ebrietatem, ad ludum, & huiusmodi, & idem dic de hospitibus.

13 Quarta de his, qui panem, herbas, fructus, & huiusmodi vendunt, quia si faciūt pro necessitate diei festi, excusantur, aliàs non, sicut qui vendunt multa, quæ sunt solum ad gulositatem, nisi esset modicitas distractionis, sicut est in his, qui vēdunt cādelas, & canistria inzucherata, & huiusmodi, in quibus nō oportet facere precia, sed quilibet scit, q tātum habet soluere, & sic soluit, & accipit, pro quo soluit sine alio strepitu, quia in modico distrahitur.

14 Quinta de medicis, minutoribus, aromatarijs, & huiusmodi, de quo dic q licet, quia medicinalia sunt necessaria.

15 Sexta de cursoribus, & mulionibus, q sine necessitate magna differre non pñt, & alijs viatoribus & conductoribus rerū, & dic q excusantur. Itineratio tamen non sic strictè prohibetur, quia potest quis ēt itinerando intendere Deo, & ideo nisi sit vsque ad vltimam fatigationem, non credo sit prohibita, vel cum omissione diuinorū.

16 Septima de ferratoribus equorum dic, q excusantur, quia sicut illi necesse habēt ambulare, sic istis licet principaliter propter necessitatem eorum, quibus seruiūt, quamuis lucrum habeant.

17 Octaua de facientib. vitra, similiter de tinctoribus, & coctoribus laterum, qui dicuntur

cuntur fornasarij,& hmôi, qui sine magno damno desistere non possunt,ꝙ licet.

18 Nona de molendinis si ue cum iumentis, siue ad aquam,vel ad ventum dic, ꝙ si faciunt pp necessitatẽ illorum, quibus inseruiũr, excusantur,quanuis ẽt posset dici,ꝙ molendina ad aquã,& ventũ non sint prohibita laborare cum ex modico opere hoĩs exerceri posſit,non vñr euacuare rationẽ huius ꝑcepti, melius tñ est abstinere,& securius nisi necessitas requirat.

19 Decima de rusticis,qui cõpellunt a dñis laborare, dic ꝙ si iusto metu faciũt, est necessitas, ꝗ excusat,alias nõ.Idẽ dic de famulis, filijsfam.vxore,& hmôi.

20 Vndecima de conducẽtibus laboratores in festis, & ꝗ exigũt debita à suis debitorib. Dic ꝙ si alijs dieb⁹ non inueniunt,[a] excusant, dũmõ diuina nõ dimitiãt.

21 Duodecima de eũtibus ad mercata, vel nundinas, dic ꝙ si auditis diuinis pp necessitatẽ faciũt,puta qa non alio loco, vel tpe talia possent vendere,vel emere pro bono cõitatis, aut vt ex lucro prouideãt sibi,& suæ familię,vel vt debet pauperibus fm Pe. de Palu. in 4. ex quo prælati sciunt,& tolerant; excusantur à mortali, nisi forte à prælatis locorum esset interdicta,intelligo verum in festis minoribus dñica, [b] qa talis tolerãtia plãtorũ vr derogare illi festo, sec⁹ in maiorib. quia nõ credo liceat nisi pro necessitate, vel pietate solũ, quanuis prelati non interdicant,qa tũc locum habet illud, multa per patientiam tolerãtur &c. F.de Ma.in tract. 10. præceptorum tenet, ꝙ solũ est peccatum mortale,Primò si dimittat missam.Secundò si Episcopus præcepit,nè fiant.Addo & tertium, quando solùm fit ex lucri cupiditate.c.1.de ferijs.

22 Tertiadecima de bellatoribus, dic ꝙ propter necessitatem licet. [c]

23 Quartadecima de habentibus segetes, vel fęnũ in agro propter inundantiã aquarum,& huiusmodi, dic ꝙ licet colligere.

24 Quintadecima ď habẽte domũ,ꝗ ruiuã minat,dic ꝙ pp necessitatẽ reparare licet.

25 Sextadecima de doctore, ꝗ vt expediat illum,qui de longè venit, facit consilium, dic ꝙ licet,Abb.in c.1.extra eo.

26 Decimaseptima de venatoribus? Rx.ꝙ non licet,quia si nõ licet in quadragesima, & diebus ieiuniorũ,fm gl in c. qui venatoribus.85.di. quantominus in die festo, nõ credo tñ peccent mortaliter,qui dieb.festiuis ipsis intendunt, nisi id faciant causa lucri principaliter,vel dimisis diuinis.[d]

27 Decimaoctaua de citharistis,& alijs sonatoribus?Res.si ad laudem Dei,& sanctorũ pulsant, vel pp recreationem alicuius, & hmôi pia vel necessaria, excusantur, si principaliter propter hoc faciunt licet,secundariò propter lucrum secus,si propter causam non piam,vel necessariam,vel propter lucrum principaliter,quia non excusantur,nisi sicut alij ex quatuor prædictis.

28 Decimanona de laborãtibus agros pauperũ, vel reficientibus domos eorum, vel laborantibus circa ædificationem ecclesiarũ,aut monasteriorũ,& huiusmodi, dic ꝙ licet,si fiat pp pietatem,& Deũ,non pp carnalem amorẽ,vel spem remunerationis futuræ,qa opera pietatis, & misericordię nõ dñt cessare diebus festiuis.d.c.conquestus.

29 Vigesima de studẽtibus, dic ꝙ si studiũ fit principaliter ad illuminationem proprij intellectus, & aliorum, licẽt consequenter veniat lucrum,non erit peccatum,vt tenet Pa.in c.1.de fe.ar.c.cũ ex eo,e de ele. li. 6. qa studiũ tale est pp publicã vtilitatẽ, maximè in theologia, & iure canonico.studere aũt principaliter propter lucrũ, nó licet. [f]

30 Vigesimaprima de scholarib.legẽtib.in dieb.festiuis poti⁹,vt doceant,ꝗ doceãt, & assuefaciant se,dic ꝙ licet fm Pan. Vbi s. [g]

dum-

[a] Si alijs diebus non inueniũt] Credo, ꝙ isto casu liceat,nisi consuetudo induceretur, quia irrationabilis esset.

[b] Dñica] Quia mercatum prohibetur die dominico celebrari,& dicit Host.& Ab. in d.c.1. consuetudinem non valere in contrariũ quia esset praua.

[c] Licet.]L.pe.ff. Secus,si cessante necessitate, vt in capit. ergo,de treu.& pa.

[d] Dimissis diuinis.]Dato ꝙ missam audiant tempestiuè, tamẽ qa totum diem occupant, peccant mortaliter,quia mens nimis distrahitur à Dei ꝯtemplatione, & festum violatur. Ad hoc est text. Amb.clarus in c. an putatis.86.di.

[e] Ar c cũ ex eo.] Idem tenet glo. in l.omnes,C eodem. & gloss. in l.pe. ff. eodem.

[f] Non licet]Do. Ant.in d.ca.1.vt recitat ibi Abb. multis rationib⁹ vtitur ad probãdum non licere diebus dominicis studere Et verius & consulti⁹ esset secundũ Ab. loquendo de studijs mundanis, dicit ibi Pano.ꝙ doctores legẽtes in festo principaliter propter lucrum,peccent.

[g] Secundũ Pa.] vbi supra Ioan. An.idem dicit in Merc. in regula, cũ quidã Legant tamen horis diuinis audiendis, non deputatis.

a Necessitate pro vtilsoib.] Ad hoc. c. habebat. 12. q. 1. Panor. in d. ca. licet, in fi.
b Ref. glo.] Pa. plenè in d. c. fin. tenet cum legi. stis in l. dies, C. eo. §. φ non valet, & est opinio communis.
c Tenet citatio] An citatio facta die feriato pro die non feriato teneat. Abb. in d. c. conquestus. 6. col. concludit φ non, secundum cōiter oēs. & adde Pau. de Cast. con. 15. in primo impressis, Et Federic. consil. 244.
d Vt in c. 1.] Et de. 1. dies festos.

dummō principaliter non faciant propter lucrū, sed si in consequentiam, nō nocet, ar. l. 1. ff. de auct. tut. & & in l. togasti. §. 1. ff. si cert. pe. & in c. q d ꝓderit. 61. di.

31 Vigesimasecūda de scriptoribus? R. φ scholaribus lectiōes, seu recollectas notare, scribere, vel sermones aut legendo libros corrigere nō est illicitum, dum modo non nimis intendāt hmōi, sicut qui de quinterno ad quinternum scribūt vel non faciant causa lucri habendi, & de pictoribus, qui diebus festiuis, vt addiscant, stār in ecclesijs ad designandum scribere tñ spiritualia, & ꝓptet spiritualem causam, non est illicitum, etiam in quantitate. d. c. conquestus.

32 Vigesimntertia de laborantib. circa pōtes reficiendos, viā aptandā, portus reparādos, dic φ licet, dūmodo non pp lucrum principaliter, quia publica vtilitas sub nomine pietatis cōprehēdit. Et idē dicen. esset de facientibus teiculas, & alia vana.

33 Vigesimaquarta de facientibus fercta, & alias vanitates, dic φ non licet eò, φ nulla publica vtilitas inest.

34 Sed si qras, ꝓ quanta necessitate prædicta liceāt? R. φ licet quidam in c. licet, de fe. dixerint licere pro necessitate vitæ sustentandæ solum, tamen hoc non credo verum, cū ꝓfatū c. licet, quod loquitur de Alecijs, q̄ non sunt necessaria ad vitā, quia sine ipsis viuere possumus, fit contra eos, & Christus in Mat. 12. c. cuius vestrū bos, vel asinus cadat in foueam, non extrahet illū, &c. propterea dicēdum secundum Th. 2. 2. φ non solùm pro necessitate prouisionis, a q̄ pertiner ad conseruandum personā suam, vel aliorum, & rerum, sed ēt ad quodcunque dānum vitandū, & satis ꝯfirmat hoc dictū p l. 1. 2. & 3. ff. de ferijs, & meliꝰ 15. q. 4. & in sum. & qđ no. in d. c. ꝯquestus. Itē ēt necessitas excusat, qua laborat ꝓ acquirēdo aliquo vtili, qđ alio tpe nullo mō haberi posset, sicut patet in d. c. licet, vbi piscari alecia ꝯcedit, qa alio tpe non possent haberi. Et idē de quocunq; simili. Ratio est, qa non est tāta arcta obseruatio dñicæ quoad opera, sicut fuit sabbati, & licèt ille, q laborat, habeat lucrū, tñ si principaliter fuit pp necessitatem illorū, ꝓ quibus laborat, excusatur, sicut si illi laborarent, excusarētur.

35 No. tñ φ ad hoc, vt necessitas, vel pietas excusent ꝑfatos oēs, oportet φ non dimittant diuina illa, qbus necessariò est insistendū dieb. festiuis, nisi forte esset tanta necessitas, φ arbitrio boni viri excusarent. Item secundò qñ inest necessitas ꝓ acquirendo aliquo vtili, requirit dispensatio, si pt haberi commodè & ab Epo, si pt, vel à ꝓprio sacerdote, si Epum commodè adire non pt. Item tertiò φ si prouenit aliquod lucrum ex consequentia, licèt principaliter fiat pp necessitatē aliorum, φ faciat al quas eleemosinas in recompensationem hæc not. in d. c. licet, quāuis non credam istum secundū esse necessarium, securum tamen est.

36 Vtrū opus mortalis peccati sit ꝯ̄ istud præceptū, sabbata sanctifices? R. secundum Ni. de Lira super Exo. 20. φ sic, cū sit opus totaliter seruile, vñ erunt duo peccata mortalia s. quia fornicatus est, & qa opus seruile fecit in festo, & hoc verum secundum Ale. in 3. par. sum. tractatu de isto ꝑcepto, ratione reatꝰ, sed ratione actus non erit nisi vnum solū, & sic erit circunstantia cadens sub speciali prohibitione, & ideo necessariò confitēda, peccatum autem veniale non rumpit festū secundum Sanctum Thomam, vbi supra ar. 4.

37 Vtrum citatio facta ad diem feriatā teneat? R. gl. b in ca. vlti. 15. quæst. 4. quod si citat, vt respondeat die feriato, est nulla ipso iure. ff. de ferijs. l. 1 & sic cum liqueat φ est nulla, non tenetur comparere, secus, si esset dubium, an teneat citatio, vel ne, quia debet ire ad allegandum priuilegium feriæ. 3. q. 2. si Episcopus, & ibi gl. si autem citet non ad respondendum, sed vt compareat die feriato, bene tenet citatio. c vt ff. de adult. l. miles. §. sexaginta.

38 Vtrum cā agitata in die feriato teneat? R. φ non, etiam si de consensu partium ꝓcesserit, intelligo de ferijs ob reuerētiā Dei statutis. Propterea omnis processus iudicialis debet cessare de ꝑcepto, vt ī c. 1. d de fe. nisi necessitas, vel pietas aliud requirat, vt

no.

no. 15. q 4. in summa, & in d.c. conquestus.

39 Verum actus, qui pertinent ad voluntariam iurisditionem, vt emancipare, contractus inire iustitiam facere, scribere, instrumenta conficere, & huiusmodi valeant in dictis prædictis? Respon. Pa. in d c. conquestus a φ sic vt videtur expressum in l. actus, C. de ferijs, licèt peccent mortaliter facientes, nisi excusentur pp aliquod de quatuor de quibus s̄. dictum est §. 9.

40 Quibus est insistendū in præfatis festiuitatib. R̃. dicit text. in c. ieiunia, de cons. di. 3. die aūt dñica nihil aliud agendum est nisi deo vacandū, nulla operatio die illa sancta agat̄, nisi tm̄ hymnis, & psalmis, & canticis spūalibus dies illa transigat̄, hæc ibi. Et licèt talib. sit insistendum, tamē non de præcepto nisi. 5.

41 Primum vt conterat̄, vel saltem atterat̄ de peccato mortali commisso, in quo iterum est, & hoc probatur, quia de præcepto tenemur vacare Deo in aliqua hora diei festi secundū oēs. sed hoc facere non potest, qui est in mortali, nisi de eo conteratur, vel atterat̄, propterea dr̄ Leui. 23. sabbatum requietionis est, affligetisq; b animas vr̄as, & iterum, anima, quæ non fuerit afflicta die hac, peribit, & φ hoc sit de pcepto in eo, qui se esse in peccato mortali recognoscit, habeo pro indubitato per ea, quæ dixi s̄. contritio. S. 5. sed de eo, qui nō aduertit, nec recogitat, est magis dubium; sed credo potius cū teneri saltem generaliter in aliqua hora dolere, & esse malè contentū de peccatis omnibus, saltē in genere, aliter non video qūo excusetur a mortali, ppterea in missa pmittitur confessio, vt sit admonitio. ad hoc faciunt, q̄ dicā. j. Mora S. 1. & obligatio. S. 8.

42 Secundū vt audiat missam integram, de cons. di. 1. oēs fideles, & c. missas. dicit tn̄ Ri. in quolibet. 1. q. 19. φ si ex veiò contemptu omittat̄, vel interpretatiuo, est mortale. Et vocat contemptum interpretatiuum, quando sine aliqua legitima causa ad non audiendum missam in festis assuefacit. Voco ego legitimam causam, corporalem infirmitatem, habere pueros ter ellos, vel infirmos, consuetudinem patriæ, & quę habet, vt mortuo aliquo non egrediant̄ per tempus. similiter nè puellæ nubiles ducātur ad missam, dummodo non ducantur ad choreas, & spectacula; alias non excusantur. Castellani, & similes, vel timor inimicorum, vel aliquid aliud, quod secundum rectum iudicium legitima excusatio debeat appellari. si autem omittit ex aliqua passione animi, vel pigritia, vel non causa rationabili, si tamen ad hoc non est assuetus, est veniale peccatum, c. si verò ex legitima causa, erit nullum peccatum. Et quod dico de tota, dic de parte notabili, secus de modica, puta introitu, & huiusmodi, quia tex. vult, vt totam vsque ad benedictionem inclusiuè audiat, in d. c. missas. Item dicit Archi. in d. c. omnes fideles, secundùm Hug. φ istud præceptum non remouet, quin causa necessitatis, vel honestatis, seu ex causa minus iusta non possit ante finem missæ quis discedere sine hac pœna, qd̄ limita, nisi

a Rn̄. Pan. in d. c. conquestus] Et adducit Bar. in l. diuus, ff eo. & in l. actus, hic allegata, & qd̄ d̄ excōicatione, & huiusmodi, vide Fede consi. 10. & duob. sequen & Lap. alle. 14. & Spe. eo. ti §. seq. tur, ver. qd̄ si. Et adde, an latrões possēt suspēdi, p Abb. vbi supra, & Are consi. 95.

b Affligetisq;] Ni. de Ly. tenebant̄. n. se affligere ieiunijs, & vigilijs. Sed hodie die dñico non licet ieiunare, ergo intelligit de cōtritiōe, vel attritiune, & hoc patet p gl. interline q̄ ait affligetis, i. pœnitendo.

c Consuetudinē patriæ] Nō est tenendū, qa est corruptela, cum nō sint pp mortuos dimittēda diuina p ea q̄ habētur in. c. si. de cō. sue. Similiter qd̄ dicit de puellis, nō est tenēdū, cū possēt pgredi ad ecclesiā cū honestate, nec ēt ipse sunt à pcepto ecclesiastico iā saluberrimo exempte. Et p hoc faciunt optimè q̄ no. Sco. i 4. di. 9. & 27. vbi vult missā esse introductā, vt deus illo die cordialiter & gratuite diligatur, nec tales puellę rīr habēt actū diligēdi deū in domib. qa nō nō excitant. imò fortè per⁹ faciūt, quia dū parētes sas ad diuina nō assuefiūt pceptū diuinum ipsas p- tetire faciūt. Idē cōcludit S. Ber. d̄ Eua quer. ser. 2 1. ca fi. dicens. tale cōsuetudinem esse ꝯ ius scripturę, & ꝯ iura, & idē dicit d̄ viduis, quæ post mortē mariti p annū non intrant ecclesias quasi desperatæ, vnde nō excusat, eas à mortali culpa. Idē d̄ retinentib. famulos, vel famulas absque missa sine cā, quia auditio missæ dieb. dūicis est de pcepto sub pœna peccati mortalis, & idē in alijs solēnib ad hoc d. ca. missas, & c. oēs. Idē dicit Pa. in c. s. de vi & hone. cle. in vlt. q. & tenentur oēs audire cōpletas s̄m pfatos. Addit. S. Ber. s̄m Sco. i 4. di. 9. ar. 2. in fi. φ si qs ex cā iusta nō pōt his dieb. audire missam, ē necesse supplere in aliquo æquiualenti, habēdo aliquem actum relatum in Deū spāliter ad eius reuerentiam.

nisi ducat in consuetudinē. Idem dic, si nō audit sacerdotem eam dicentem, ꝙ excusatur, quando commodè audire non potest, dummodò existat ibi presētialiter. Idē dic. ꝙ excusantur seculares, q nesciūt discernere inter missā de officio, vel votiuam, si audiunt votiuā in die festo, sed nō sacerdotes publicè eas dicētes, & ēt seculares, q hoc sciūt discernere, nisi audiant illam de officio, de quo habes in fra. Missas. §. 33. Si ante audiē ī parochia, vel alibi, an sufficiat, vide ĵ. missa. §. 49.

43 Tertiū est, vt in oratione persistat. Nā cum oratio fit de pcepto, vt ĵ. Oratio. §. 20. videtur, ꝙ dies festus sit tempus determinatum, & hoc est indubitatum, ꝙ homo tenetur in aliqua hora orare, vnde, si stat ad missam, illud sufficit, nisi voluntariæ alijs intendat, qa tūc non sufficeret, cum sit vacādum deo in aliqua hora saltem de necessitate secundùm omnes.

44 Quartum est, vt audiat prædicationem, si est, q prędicet, quod verum intelligo de illis, qui nesciūt necessaria ad salutem, & ſm eam distinctionem, quā s. posui de missa. §. 42. alios autem non credo tenere nisi ratione scandali. Et ca. sacerdote, de cons. di. 1. intelligo de eo, q egreditur ex contemptu, vel cū scandalo aliorū, ꝙ tunc peccat mortaliter, & venit excōicand⁹, vt ibi dr̄, aliàs non.

45 Sed quæro, ꝙ magis est præeligendum in festo, an auditio missæ, an prædicatiōis, cum vtrumque non potest audiri? ℞. ꝙ auditio prædicationis, quia ratio legis in hoc magis militat, vt patet intuenti iura, de ꝯs. di. 1. in c. omnes fideles, & c. sacerdote, & c. episcopus nullum, quæ magis ratione audiendi scripturas sanctas, & verbum dei præcipiunt missam audiri, quàm alia rōne, facit ad hoc. 1. q. 1. c. interrogo vos.

46 Vtrum audiens missam dicendo suas orōnes satisfaciat? ℞. ꝙ non, licèt non credam, ꝙ peccet mortaliter, qñ ex deuotiōe, facit, sed melius esset omittere, nisi qñ sacerdos dicit secretas, aduerte tñ, ꝙ nō excusare à mortali illū, qui diceret aliqua, ad quæ tenetur, puta officium, qñ dr̄ missa, & est de pręcepto, vt audiatur, ar. c. x. literis, de prob. cum ibi no. in ver. vices duorum, secus, si missa esset de consilio audienda.

47 Quintū, ad quod tenentur omnes ſm aliquos in diebus festiuis, est oblatio, qua quilibet tenetur facere in prædictis festis, de quo dic vt infra, oblatio. §. 1.

48 Sunt & aliæ feriæ, quæ canonicæ dñr, s. 2. 4 & 6. & de quib. in c. de illis. 11. q. 3. in quibus carnes nō debemus comedere, sed hodie consilium est ſm Ho. & Inno. nisi. 6. feria, vt in c. ieiunia, de conſ. di. 3. & addiē dies sabbati, de quo in c. sabbato, de cons. dist. 3. & di. 5. in c. quia dies, dr̄, In sabbato debet à carnibus abstinere, qui particeps religionis Christianæ desiderat esse, nisi festum, s. Natiuitatis, vel infirmitas impediat hæc ibi. Sed hoc est præceptum, vbi cōsuetudo est, vt in c. consilium, de obseruа. ieiu. Vbi autem consuetudo non est, quòd non comedantur carnes in sabbato, consiliū est ſm gl. in d. c. quia dies, de cons. di. 5.

49 Sed si Natiuitas domini veniat in 6. feria, vel sabbato, nunquid carnibus vti possumus? ℞. ꝙ sic, nisi quis se voto, vel regulari obseruantia astrinxit ad non comedendum, vt in c. si. de obser. ie.

FEVDVM [a] est beneficium, ꝙ ex beneuolentia conceditur alicui, ita, ꝙ ꝓprietas rei immobilis bñficiariæ penes dantem remaneat, vsusfruct⁹ āt illius rei ita ad recipientem trāseat, vt ad eū, hæredesq; suos masculos, & fœminas, si de hoc noiatim ē dictū, in ꝑpetuū ꝑtineat, ad hoc, vt ille, siue sui hr̄des fideliter dño ſuiāt, siue illud ſuitiū sit noiati explsū, quale dēat eē, siue ñ. [b] tex. ē i c. 1. §. fi. sub. ru. ī qb. cau. feu. ami. ī li. de ꝯsue. feu. Vnde not. ꝙ si feudū datur, vt ex eo pſtetur seruitiū reale, nō ē ꝓpriè feudū, sed contractus innominatus [c] ſm. Cy.

a Feudum] Dicitur à fidelitate aut fide. c. 1. per quos fi. inuest. vnde. & vasalli ex eo fideles appellātur. est autē fidelitas illud iuramētum, quod dño præstat. vnđ si oib. cōtractib. fides seruāda sic, maximè tamen in feudis, ī quib. domin⁹ quasi se committit vasallo. c. đ forma. 22. q. 5. no. in Clem. romani, đ iu. iu. Galli tñ vocant feudum gageriā de qua in cap. 1. ex̄. đ feu. ex quo feudum à fidelitate dicitur, non valet pactum, vt vasallus à feudo non cadat pp fellonian, qa inuitaretur ad delinquendum, contra l. ꝯuenire, ff. de pac. dota. l si vnus. §. illud, ff. de pa. licet Ioa. An. in Spe. ī rub. de feu teneat tale pactū valere; secus tñ in emphyteuta.

b Siue non] Istā diffinitionē optimè declarat, di. Prępofit⁹. i. Car. Ale. i pręlu. feu.

c Contractus innominatus] Vide Bal. in. c. quę in ecclesiarum, de const. in l. 1. 34. q. ff. de ter. di. & in l. liberti, libertæ. q. ff. đ ope. li.

a Vbi supra de feu.da.]Ibi tex. in fi.dic. Non sub prætextu pecuniæ, sed amore,& honore dñi acquirẽdũ.
b Et in l.qui se]Ibi B.ld.hoc aperte non vr dicere.
c Ref.Bal.]Istas diuisiones,& alias quam plures ꝑsequitur latè Car.Ale.in præl. feu. Adde tñ pro declaratione, ꝙ regale est illud,qđ conceditur a rege,vel imperatore, non regale, quod ab inferioribus cõceditur.
d Habitationis] Vt.s. vasallus habitet in certo loco, vel cũ datur pp certũ officiũ, vt pu a currendi, & hmõi, de hoc p gl.si in c. 1. de ea qui cur. vẽdi.
e Vsq; ad quartum gradum, & non plus] Si autem ab alio prædecessore supra quartũ gradũ,dr antiquũ, de hoc per Pa.de Ca.cõ. 136.& con. 138. Et quod đ nouo acquiritur,vel p inuestituram, dr nouum,maternũ dr, quod primo fuit acquisitum per fœminam,& a quacunque fœmina, quia respicit cognationem dicitur largè feu dom.ca.1 de bene. fe.
f Habens propriam naturam] Natura propriã feudi est quædã qualitas innata à prin.generatio nis feudi,ex qua virtus ꝯtus per scitur,& sp videtur inesse, nisi p pactũ improprie tur,đ feu.uõ ha. pro. naturã feu. ca.1.intelligitur autem habere propriam naturam,quãdo est simplex & rectum,& transitorium ad hæredes,& ad eum,qui est inuestitus,& alteri coæquali quandoque,de quo non debet quis disuestiri nisi cognita culpa,de quo per Abb.in c.quæ in ecclesiarum, de const. & Bal.in l.qui se patris,x.col.C. vnde l.habet tamen feudum impropriam naturã,qñ datur accipienti, vt ipse, & sui hæredes,& cui dederint,habeant.ca.1. de natura

in authen.ingressi, C.de sacrosan.ecc.& exemplificat Bal.in præfato li.in rubric. de pace Constan.in versi.li bellorum,aliàs libellarium vbi dicit , ꝙ in quibusdam partibus Lombardiæ ꝑ feudis ecclesiæ soluitur par caponum, vel spatula porci, & huiusmodi secundũ eũ æquiparatur emphiteusi. Similiter si eẽt empium,non habet naturã feudi secundũ Bal.vbi supra đ feu.da.[a] in vi.le.commis.c.1.& in l. qui se,[b] C.vnde liberi.Sed quando ponitur onus personale, vt ire ad pailamentum Regis vel exercitum, vel caualcatam , & huiusmodi , tunc propriè est feudum,& regulatur lege feudorum.

1 Quotuplex est feudũ? Rꝭ. Bal.[c] in prologo præfati li.sup princ.ꝙmultiplex. Aliud regale. Aliud non regale.Item aliud simplex, siue rectum, aliud conditionatum,idest non sub conditione datum,sed sub qualificatione, vt cum conceditur feudum habitationis.[d] Item aliud antiquum , seu paternũ , scilicet quod fuit illius , qui fuit communis parens agnationis . Aliud nouum. Item aliud paternum , cuius natura aspicit tantum masculos descendentes vsque ad quartum gradum,& non plus.[e] sed si additur, & antiquum,extenditur vltra,vt no. Bald. de successio.feu.§ hocquoque, in fine . Aliud maternum , cuius natura aspicit primò masculos,deinde fœminas . Item aliud habens propriam naturam[f] feudi. Aliud impropriam . Item aliud reale,quod transit ad hęredem.Aliud personale, quod solùm ad vitam alicuius conceditur.Itẽ aliud ligium,[g] vbi iuratur fidelitas contra omnem hominem. Aliud non ligium,[h] in quo prior dominus excipitur.Item aliud francum, i.ã seruitijs,& operibus exhibendis . Aliud non francũ.Itẽ aliud annale,& ẽ feudum guardiæ, & Castaldi, & ꝑ mercede alicuius rei. Castaldus est is,cui res dñi gubernanda mandatur, vt in l.iubemus.C.de sac.san. ec.Aliud non annale.Item aliud nobile, quod nobilitat possessorem. Aliud Burgẽse.[i] i. quod non nobilitat.Item aliud ecclesiasticũ & hoc triplex,Primò,quod datur ecclesiæ . Secundum quod recipitur ab eadem. Tertium , quod datur, vel recipitur a clerico . Aliud

feu. item qđ sine inuestitura est acquisitum , quibus mo.feu.consti pntest.c.1. Item feudum guardiæ , & castaldiæ.Itẽ cameræ,& cãneuæ.c.a.de feu.cog. Istis tamen modis dicitur contractus innominatus , Bal. in l.1 de fru.& lit.expen. vnde & in cõtractu emphiteutico admiscẽtur aliquãdo pacta feudalia,& è cõtra.l.1 §.si rẽ, ff.de pos.l.Arist. ff.de don.Bar.rõ si 161. proponitur, ꝙ si indicus. No.in simili Ro. con.293 præsup posito, Et consi. 281. pro decis. Pau.de Ca.consi. 160.circa id,qđ primò. Dicit tamen feudũ ẽt habere impropriã naturã,vt qñ dignitas cũ feudo trãsit ad hęredes inuestiti, vt cõmuniter fit,vt in duce Mediolani, duce Ferrariæ.Itẽ qñ nec dignitas,nec feudum transit ad hæredes , sed solũ ad vitam vasalli,vt in comitatu Cãpaniæ , ducatu Anchonitano , Spoletano, & huiusmodi.
g Item aliud ligiũ] Istud feudũ non recipitur,nisi ab eo , qui nõ recognoscit superiorem , vnde regulariter oia feu da magnarum dignitatum dicuntur ligiã,Bald.in l.1. §. in primo, C. de caducis.tollen.
h Non ligium]. Quando.n. præstatur fidelitas illi , qui feudum concedit, excipitur superior illius , qui concedit, quia cum feudatarius fuit illi primò obligatus , necessitate excipi debet.c.1.in fi.hic fi les eo.de prohi alie. feu. p Loth. ca. 2. Et dicitur homo ligius quasi ligatus domino suo soli,vel ligius quasi legalitatem continens glo. in Clem.pastoralis,de re iudi. Spe.tit.de feu. § quoniam,ver.& no.
i Burgẽse] Quod accipitur à valuasoribus , illud autem,

sacramentale. [a] Et quando quis inuestitur de ducatu, dicitur dux, de comitatu comes, de marchionatu marchio, qui autem est a principe inuestitus, vel à potestate vel aliqua plebe dr capitane[a]. Qui autem a capitaneis, antiquo iure dicitur valuasor. [b] Qui autem a maioribus valuasoribus sunt inuestiti, dicuntur valuasini, scilicet minores valuasores, hoc dicit Bald. in c. quis dicatur dux, marchio, in prin in li. de cõsue. feu. [c] ibi in text. habentur hæc omnia.

2 Quis potest feudũ dare? ℞. Bal de his, q feu. da. pos. §. abbatissa, ꝙ quilibet tam masculus, quàm fœmina, tam nobilis, quàm rusticus, dummodò habeat legitimam [d] suorum bonorum administrationem, vt in ca. 1. §. noui, per quos fi. inue. Hosti. ti. de feu. § per quos tenet, ꝙ etiã potest minor. 14. an. si feudum sit vetus, si verò sit nouum oportet, ꝙ sit pubes, & iurauerit non contrauenire.

3 Vtrum prælatus possit rem ecclesiæ infeudare sine alia solennitate, vel licentia? ℞. ꝙ sic, antiquũ, q̃uis sit reuersũ ad ecclesiã, et non obstãte [e] iuramẽto, quod faciunt prælati de nõ alienando; cum modificatione, tñ de qua s. emphyteusis §. 21. de nouo autem nõ potest, vt in c. fi. de feu.

4 Quis potest inuestiri? Respon. secundùm Host. titul de feu. §. per quos, versic. persona, cum seq. ꝙ quilibet etiam seruus, dummodo sciente domino faciat. Et tã per se, quàm per procuratorem potest quilibet inuestiri,

5 Quot modis acquiritur feudum? ℞. Ho. ꝙ quatuor modis. Primò per inuestituram dando sibi possessionẽ corporalem. Secundò per aliquod æquiualens inuestituræ, sicut cum dominus dicit, vade in possessionem talis fundi, & tene pro feudo. Tertio per præscriptionem, vt si. 30. annis tenuit feudum, & domino seruiuit, licèt inuestitus non fuerit. Quartò per successionem.

6 Quis succedet in feudo? ℞. Bal. de his, q feu. da. po. §. & quia, ꝙ hic reperitur tale capitulũ. Fideli absq; liberis ex se descendentib[9], & in feudũ succedentib. [f] si qdem feudum fuit cõmunis parentis, fratres defuncti cum filijs præmortuorũ fratrũ in stirpẽ succedant, his verò non extantibus ad agnatos proximiores id volumus pertinere, & si qdẽ ĩ pari gradu sũt, pariter admittũtur, si verò ex vno est vn[9], & ex alio plures, nõ in

autem, quod nobilitat est id, quod accipitur ab imperatore, rege, & huiusmodi. Et vide Iuan. An. in rubrica de præscrip. in addi.

a Sacramentale] Idest, quod datur cum iuramento, quod est regulare, vnde potest per pactum remitti iuramentum; de ca. cor. c. 1. & p quos fiat inuest. c. nulla.

b Valuasor] Valuasor dicitur, q assidet ad valuas idest portas his diebus, quib[9] domini solent cortizare.

c De cons. feu.] Differẽtia est inter feudum, & allodium, quia est illud, quod a nemine recognoscitur, & e propriè res hæreditarii, & libera. c. 1 si d feu. fue. contro. & de pac. iuram. fir. in fin. de hoc allodio not. gl. in l. at si quis §. interdũ, ff de relig. & sumpt. fu. in versi. oportebit, & in l. pe de inge. & ma. vnde dicit Bald in rubrica ff. de re. diui. ꝙ allodia possunt absolutè ꝯsecrari in ecclesia, sed non feuda sine licentia domini. Et in l. 1. ff. de re. diui. §. q. dicit, Potest esse, ꝙ principale, puta domus, vel castellum, erit feudũ, & accessorium, puta hortus, erit allodiũ, de quo per Old. con. 121. ad principalem qõ. &c. Adde etiã, ꝙ habemus feudũ cameræ, & canenę, quãdo s. quis recipit annuatim tantũ de camera, vel caneua cõis, de feud. cogni. c. 5. Et in isto feudo non debet solui, nisi qñ camera, vel canena habet, vnde solui possit, vel expectatur, donec sit soluendo, de nouis feud. in princ. Et istud est propriè feudum, & transit ad hæredem, & datur propter aliquod seruitium factum domino. Habemus etiam soldatam, quæ est quædam pstatio annua, & gratuita, quæ a neutra parte transit ad hæredem, & est cum datur prouisio alicui nobili ad paupertatẽ redacto, & tamen non est feudũ, Quis di. dux, vel mar. in fi. & ĩ c. possessiones. 16. q. 1. Hr et feudum aduocatiæ, vt quia si quis est aduocatus fisci, & aduocatiæ illi est annexum feudum, ca. 2. de rebus ecclesiæ non alie. libro. 6 c. venients, de iureiur. Et ad de idẽ esse in procuratia, notaria, & huiusmodi, cui sit annexum feudum.

d Legitimam] Tenet etiam hoc Innoc. in capitulo verum, de foro competent. & Alexan. in d. cap. 1. i prin qui. feu. da. pos. Et clerici possunt infeudare, si ita est consuetudo, text. est in c. 1. in princip. q feu. dare pos.

e Etiam non obstante] Vnde iuramentum præstitum à prælato d non alienãdo in cõsulto Papa res ecclesiasticas refertur solum ad eas res, in quib[9] habet prælat[9] directum, & vtile dominium, Non autem ad bona feudataria, vel emphyteutica. Ita est tex. quem põderat ibi Ab. secundo notabili in d. c. fi. d feu. Et Cal. hoc titu. con. 11. Et de his latè diffuseq; loquitur Alexãdrinus, q feu. da. pos. in principio.

f In feudum succedentibus] Filij ergo æqualiter succedunt in feudo, de quo Alexandrinus in d § & quia 5. not. vbi ponit, quod de clerico. Et vide Bald. in l. si familiæ, C. famil. ercis. in l. liberti, libertæque, C.

de

stirpem, sed in capita succedere debere ordinamus, hæc ibi, ista tamen verba formalia non sunt ibi, sed in sententia.

7 Vtrum fœmina succedat? Respond. Bald. in dicto. §. & quia, dicit gloss. hic quòd non, [a] nisi in tribus casibus. Primò quando nominata est in inuestitura, text. est ibi. nisi specialiter dictum fuerit. Secundò, quando feudum redemit à domino. Tertiò, quando dominus ei dedit propter seruitium patris, in quibus casibus ab aliquo ex parentibus non est inquetanda, vt in capitu. si quis sine filio masculo, quemadmod. feu. [b] ad fin. per. Adde quartum, si [c] feudum sit datum ad nullum seruitium, quia non extantibus masculis succedet fœmina, secundùm Baldum in dicto. §. & quia. Quintò quando feudum erat quasi cum iure emptionis, secundùm Odoffr. in summ. sua potius ex natura contractus, quam feudi. [d]

8 Vtrum concesso feudo Titio pro se, & descendentibus filijs masculis, & fœminis filiabus, filia simul cum masculo superstite admittatur? Respond. Bald. in rubrica espicopum, vel ab. aut ab. feu. da. nō pos. §. cū etiam, quòd non, sed masculus solùm, quia natura feudi est, vt præferatur masculus. [e] Et si postea filius decedit sine filio, non admitteretur fœmina soror præmortui fratris, quæ semel exclusa [f] fuit per masculum, & ideo reuertitur ad dominum. Quod verum est in feudo simplici & recto. Secus in feudo concesso ad certum seruitium, quod fœmina possit explicare per se, vel per alium, quia tunc admittetur cum masculo simul. ff. de vsufr. accre. l. si quis Titio, & l. si mulier, secundùm Iac. de Bel. qui dicit, ꝙ fuit in facto in regno Apuliæ. Ex quo infert Bald. ꝙ statutum excludens fœminam extante masculo, semel exclusam non amplius succedere, nisi fratri habet succedere, nisi fra

de ope. li. in l. fi. C. de legi. hære. in auth. in successio. ne, C de su & legi. Alea. vbi supra ponit multas fallentias, & ponit etiam de collateralibus.

a Quod non] Adde, ꝙ exclusa fœmina intelligūtur exclusi filij & descendentes ab ea, per text. in d § & quia. Tenēt hoc do. And. de Iser. in ca 1 de gradi. succes. in se. Speci. de loc § nunc aliqua, ver. 155. in ti. de feu §. qm ver. 21. Anch. cō. 274. pro maiori intelligētia, Pau. de Ca in l. 1 C. de cond inser. & ibi videas. vbi concluditur, ꝙ exclusa fœmina filia a lege, vel statuto, sunt exclusi descendētes ex ea, licèt masculi. Vnde si in cōtractu pater stipulatus sit emphyteusim pro se, & filijs suis masculis & quia noluit stipulari filiab⁹, ad hanc emphiteusim non venient nepotes masculi ex fœmina. Ita Angel. in l. sed si hac. §. liberos, ff. de in ius vo. Bal. & Imo. in l. Gallus. §. nunc, ff de libe. & posth.

b Quemad. feu.] Ibi ponuntur hi duo casus. Et si filia relinqueret masculos, & fœminas, fœminæ excludentur. ca. 1. de feu. fe. refert Alexandrinus, And. de Isern. in d. §. & quia. 19. col. ver. non aliàs.

c Adde quartum] Hoc non tenetur, propter. §. & quia ver. Hoc autem not. Et tenet idem Bald contrarium in l quoties. C. de suis, & legi. Non obstat, quod allegabat Bal in d. §. & quia. s c. eatrauagans incipiens, si cui militi, quia non debent talia capitula extraordinaria in feudis pro legibus allegari, glo. in c. 1. de prohib. feu. alie. per Loth Et in c. 1. quot te. sunt ne. Bal. in c. 1. de gra. succes feu. Nam extrauagantia non sunt in causis allegaunda, nisi quatenus sunt practicata sm Bald. in prox decre. posset fortè saluari hęc limitatio, quando feudum ad certum seruitium daretur, quod posset per fœminam praestari secundū Bal. in d. l. quoties. Vide Ro. con. 197. circa principium.

d Quod feudi] Idem tenet Goff. refert & sequit̄ Bal. in c. significauit 2. col. de rescri Andreas verò de Ise. tenet contrarium. & rectius secundum Alexan. in d. §. & quia. 19. col. ver. octaua fallentia. Fallit etiā, quā do sic esset consuetudo, sicut est in Sicilia, non existēte masculo secundum Andr. & Alex. vbi supra, succedat fœmina. quidam etiam addiderunt, ꝙ alio casu succedat fœmina, si esset armis experta, vt dicitur de Semiramide. sed hoc nō teneas. vide Bal. in l. quoties, C. de suis & legi.

e Præferatur masculus] Adhoc tex. in d ti. episcopū, vel Ab. in § quin etiam, & hoc sequitur Ale. ratio est, quia per pactū vt recessum a iure communi.

f Quæ semel exclusa] Sic facit tex. secundùm intellectum Bal. in d. § quin etiam, in tit episcopum vel Ab. Et ita cōsuluit Pau. de Ca. con. 225. visa suprascripta, Cald. tit. de feu. con. 4. Car. consil. incip. Iacobus, & cōsti. inci. proponitur, ꝙ pater. Anch. cō. 221. Hæc quæstio vulgaris est, Bal. in aut. sed si quis, & in l. in quibus, C. de secun. nupt. Fallit hoc, si mortuo vasallo relicto filio, & filia ipse filius statim moreretur. gloss. in d. §. quin etiam, in versic. non admittuntur, quia non videtur extitisse, quod non perseuerauit, facit. l. filio, ff. de iniu. ru. te l. final. § sed quia. C. communia de legat. & l. fi. §. 1. C. de bo. quæ liber. Et l. qui post, ff. de vi & vi ar. Et hanc gloss. sequitur Baldum Ia. de Belui. & Nicol. de Neapo. & Alexandrinus, in dicto. § quin etiam. Idem tenet Aluaro. ibidem, & in titulo de successio. feud. in § filia, quia non dicit viuere, qui illico obijt, Andræ. de Isern. in dicto. § quin etiam, tenet contrarium, etiam si statim moritur, quia semel est exclusa, argu. ff. de verbo. obligat l. inter stipulantem, §. sacram, & C. de hæredibus institnen. l. certarum, in fin. ff. de re. du. l. qui duos, in principio. Pro hac

opinione

opinione est, qa si testator facit substitutionē filio, si sine liberis decesserit, & ipse moritur cum filio, q non vixit nisi vno momento, substitutio fideicommissaria est extincta. ff. ad Treb. l. ex facto §. fi. Item quia ratione momenti rescinditur testamentum, l. 2. C. de posthu. hęredi. institué. & Aut. co nsi. 20. nulla mulier vi de ad hoc Anch. con. 24. & consil. 214. Videtur tamen mihi, q probabilior sit prima opinio propter mentē contrahentium.

a Sine masculo] Secus esset, si statutum diceret, fœmina non succedat, donec masculus superest, qa tunc filia non intelligitur exclusa, sed suspensa a successiōe. Interim tamen masculus insolidū est hęres, vt nota i l. 2. ff. si pars hæredi, pe Eò verò mortuo, sublatū est obstaculū. Et ideo patri proportione sua succedet, & poterit vocari hæres anomala secundùm Bal. vt no. glo. de eo, cui liber. causa bona addi. in §. quid ergo, in ver. successor. Bart. in l. 2. §. videndum, & i l. fi. ff. ad Tertul. in l. cū emancipati. §. si duo, ff. de colla. bon. in l. s §. si pater, ff. de coniug. cum emancip. li. Bal. in l. si quis in suo, C. de inoffi test. in l. fi. C. de libe prære. in l. si verò. §. de viro ff. sol. ma. Io. And in addi. io. Spec. in rubri. de suc. ab intesta. Ancha. con. 24. in q. supradicta, & cōsilio. 224. hæc quæstio, & consil. 119. potest probabiliter. d. Ant. in ca. Rainutius, de testa & Ro. in l. ventre, ff. de acqui. hęred.

b Solum ad minores] Hæc est opi. communis. Idem sequitur Bal. in c qui clericus, si de feu. fue. controuer. ratio est, quia aliàs sequeretur absurdum, cum faciliter minores deciperentur ab agnatis ad assumendos ordines minores, ex quo postea feudū amitterent. Fallit tamen, si haberet beneficium ecclesiasticum, quia tunc cum appareat ipsum velle effici cęlestis militiæ militem, perderet feudum. Et ita residet Bal. in d. c. qui clericus, quamquam alij tenuerunt.

ter decedat cū hærede testamentario sm Bal. & Ale. vbi supra, non vt patri mortuo sine masculo. a

9 Vtrū clericus succedat i feudo? R. vt colligo ex diuersitate opi. pro concordia, q aut feudum erat sibi apertū, idest apertū, & possidebat; & tūc si promouea tur ad sacros ordines, sic renunciare vr, quia transit ad statum incōpatibilem; facit c. de multa, de præbē. & Cle. gratia, de rescript. Nec poterit isto casu seruire per substitutū, nisi esset feudum ex quo prętaretur solum seruitium reale, qđ nō est propriè feudum, vel feudum, ex quo præstaret seruitium, quod non repugnat eius ordini, qa tunc succedet eo, q per clericatum non perdūtur iura successionis. 1 2. q. 3. c. 1. cū si. Si verò promouetur solùm ad minores b ordines, succedet, quia potest seruire per substitutū, vt vult gl. c in capitul. 1. de bene. feud. Aut feudum non erat sibi apertum, puta quia erant tres fratres, & primogenitus possidebat feudum, & ipse erat vltimus, qui effectus est Cardinalis. Postea mortui sunt alij fratres sine hærede, & tunc succedit, quia non potest dici, q habuerit animum renunciandi, nec etiam facultatē; & tūc de æquitate iuris ad mittetur, q possit seruire per substitutum, licèt secus de iuris rigore, nisi tale esset seruitium, quod de sui natura posset per quemlibet explicari, quia tunc etiā de iuris rigor succedit, ar. l. cōtinuus. §. si ab eo, ff. de ver. ob. Et hæc est determinatio Bald. in l. quisquis, C. de epis. & cleri. d

10 Quid si efficitur religiosus, quis succedet? Respon. Odof. & Old. in authen. ingressi, C. de sac. san. eccl. q transit ad monasterium eo mō, quo erat penes ingressum. l. si quis pbyter, C. de epi. & cle. Inu. in ca. in præsentia, e de probat. limitat verum, si seruitiū, ad quod

sine indistinctè assumentes ordines minores perdere feudum. Quod tamen negat Bal.

c Vt vult glo.] In ver. succedere. Glo. tamen sequentes tenent clericum, vel conuersum perdere feudū, cum gradum fuerint assecuti, vel statum, sed distingue, vt hic.

d C. de epis. & cle.] Hanc di. facit do. Alexādr. in c. 1 §. & quia, qui feu. da. pot. 4. col. ver. circa. cuiuē, vbi dispu tat per 11. colū. Adde tū, q hæc quō nō solum p. cedit in successione, sed etiam in acquisitione.

e Inn. in c. psen tia] Io. And. ibiē sequitur hāc di. Tu verò dic clarus, q auit loquitur de ipsu ingrediente monasterium, aut de ipo monasterio. Primo casu clarum est, q non succedit. Et de hoc Ang. consil. 264. inci. secundo verò casu aut sunt feuda magnæ dignitatis, vt comitatus, marchionat9, & similia, aut feuda communia. Primo casu non succedit monasteriū. Et sic intelligitur gl. in c. scripsit. 27. qū. 2. quam ad hoc no. Bal. in fin C. de epis. & cleri. Spe. ti. de sta. mo. §. 1. ver. 1 1. q ita dicit seruari. Secūdo casu posset teneri dist. Inn. hic posita Vel secūdū Ci. in d aut. ingressi, C. de sac. san. ec. vt refert Abb. in d. c. in præsentia, aut feudum habet annexum seruitium reale, aut personale. Primo casu transit, quia non est proprie feudum. c. 1. de for. fide. Secundo casu aut in certum seruitium præstandum, & tunc non transit, quia vr electa industria personæ Aut est, tale seruitiū, qđ pt honestè præstari per clericū, & trāsit in monasteriū. Si verò superueniret impedimētum, poterit per substitutum seruire, & sic pōt procedere prima opinio hic posita. Addit tñ Alexandrinus in d c. 1. §. & quia, q mortuo monacho redit feudū ad proximos successores. Allegat Io. And. in c. præsentia, & Bal. in authenti. nisi rogati. C. ad Treb. Et in c. quæ in ecclesiarum, de constit. et ita posset solui illud, quod dicitur per quendā doc. in d. c. in præsentia,

tenetur, potest præstari ab ecclesiæ aliàs ad dñm reuertetur, C.de ca.tol.l.vnica.§. nè autem. Albri.in d. aut.tenet, q̄ s̄m ius consuetudinis feudorum reuertitur ad dominum indistinctè, vt est casus, si de feud. ɔtro.fue.c.qui clericus, & de va.mi.qui bel.ar.de.c.1.

11 Sed quid si pater obtinuit, pro se, & suis hæredibus, & successoribus q̄buscũque, trãsibit nè ad extraneum, vel legatarium, vel clericum? Res.Bal.in l.1.ff. de re. di. & sequitur Lud. de Roma. in l. id tempus. §.1.ff.de vsuca.q̄ sic, sed ipse Bal.in c.1.§.donare, ver. sed dubitari potest, ti.qualiter olim feu.po.ali.corrigit se, & dicit, q̄ dictio, Quibuscũque, intelligitur de succedentibus ab intestato, ar. l. si quando, C.de inoffi.testa. Vnde dic, q̄ nõ veniet extraneus, Ratio, q̄a res non debet regulari secundùm naturam contractus, sed contract⁹ ipse s̄m naturã rei deductæ in eo, vt l.stipulatio ista.§.quæsitum,[a] ff.de verb.oblig.vbi licet stipulatio sit transmissibilis in hæredem de sui natura, vt in l.veteris, C.de contrahen.stipu. tamẽ non transmittitur, quando res in ea deducta non est transmissibilis, vt est videre in feudo, nec legatarius etiã veniet, nec clericus. Et sic dictio, Quibuscunque, restringitur per not. in l.1.[b] C.de sac.san.ec.& per Iac. de Are.in l.1.§.item nũciatio,[c] ff.de nou.ope.nun.limita tamen de clerico, secũdum q̄ dixi supra ĩ q. 9.

12 Sed nunquid succedet frater, vel filius fratris, q̃n quis fuit de nouo beneficio inuestitus, si decedit sine liberis? R̷. q̄ non, sed ad dñm reuertetur, vt in ti.de natura suc.feu. Et quod dictum est supra, q̄ deficientibus filijs veniũt agnati, intelligitur de feudo acq̄sito ab antiquo, i. ab eo, qui fuit communis parens totius cognationis.

13 Vtrũ vasallus possit vni ex filijs[d] ꝓlegare totũ ius feudo? R̷. Bal.in ti. de ꝓhi.

vt refert additio ad Ab.ibi posita, q̄ ideo non transit feudum ad monasterium, quia fieret conditio domini deterior &c. De his Areti.consi.14. Calde.consi. 4.de feu. & Ange. consi.10. &c. Et quod dicitur de monacho, extenditur ad canonicum regularem, vt de Bal. in d.cap. quæ in ecclesiarum. Qui quæris quid si dñs efficiatur monach⁹ &c. Et per ista limitatur.c. q̄ clericus, si de feud. fue. controuer. Fratres tertij ordinis bene succedunt in feudo secundũ Ro.consi. 367. circa principiũ, allegat Cle. cũ ex eo, de sent. excommunica.

a §. quæsitum] Vbi stipulatio de re aliena non valet, nisi cœperit esse promittẽtis, & sic contractus regulatur secundum naturã rei, quamquam forte committatur pœna.

b Per no.in l.1.] C.de sac.sanct.ecle. Dicitur ibi, habeat vnusquisque licentiam testandi. i. qui sit habilis.

c §. Item nũciatio.] Bar.ibidem in ver. venio ad quędam dicta Iacobi de Are. Vbi dicit aliquando signum vniuersale recipere limitationem.

Ange.consi. 171. Fallit, si voluntas aliorum filiorũ accederet. Nam cum sic hęc acquisitio feudi facta in fauorem eorum, possunt ei renunciare. l. si quis in conscribendo, C.de pac. Oportet ergo, q̄ filij approbent testamentũ patrũ, aliàs non valeret.l.sicut.§. venditionis, ff. qui.mo. pig.vel hipo.sol.vi. Et si filij testamẽtum nõ approbarẽt, non propterea feudum reuertetur ad dominum, quia in suũ fauorem non videtur iudictum, sed filiorum, l. fi.C.de legi.& l. fi.C.de litig.fal.lit secundo, si pater daret recompensam alijs filijs. Sicut videt velle Par ĩ d.ɔsi. Et d § liberi, aliàs liberti.Anc. consi 3.7 in themate proposito, Ro.in l.1.C quãdo non pe. partes.12.q. Sali. in l fin 5. col.C.de Iure emph.In dubio verò licèt videatur quęsitum contemplatione patris.d §.in arrogato, tamẽ q̄a ex cõcessione vel etiam habita filiorum consideratio, subdistinguendum ex mẽte And.de Isern. & Bal.in ca.1. §. hoc quoque, de succ.feu.aut feudum est hæreditariũ, vt q̃ recipit

d Possit vni ex filijs] Quia hæc quęstio est difficilis propter cõtrarietatem opinionum, Idcirco, videtur q̄ sit tutius sic distinguere. Aut feudum quęsitum est ex re patris, vel expresse contemplatione patris, & tunc potest disponere vni prælegando per ea, quæ vult Bal.in l.1 C.per quas per.no.acqui.faciunt no. in l.si obscuris, C.si cert. petat. & in l.sed si plures, §.in arrogato, ff.de vulga.& pupil. Aut sunt quæsita contemplatione filiorum, & tunc non possit disponere, & ita se habet communis opinio. Quam tenet Spec.ti.de loca.§.nunc aliqua, ver.78. Bar.consi 60. quæstio ista, & in consilio incip.ex themate, & in l. vt iureiuran.§. si liberti, ff.de oper.liber.Bal.& August.in l.item viden.§ videamus, ff.de peti. hæredi. Bald.in l.liberti, C.de oper.liber.in l.Apud Iul.§. si quis alicui, ff.de leg.1.Fede.consi.228. factum tale, pro se hæredibus, aut filijs hæredibus, & ita posset disponere pater, vt de re hæreditaria, & ita concedunt doc.prallegati Et ita p̃t intelligi illi, qui tenebant absolute patrẽ posse prælegare feudũ vni. Et idem forte, si est feudum nouũ. Inter quos fuit Pau. de Ca con 161. Ibi in cã, q̃ magnificus, & Bal qui ꝓ hac parte arguit, In aut.si quas ruinas.C de sac san. ec.hãc partem tenuit Imo, loquendo de emphiteusi in c.potuit, de loca.Lud.con 25 visa facti serie, Anc. con.136. Casus talis est, aut feudum non est hæreditarium, vt quia recepit pro se, & suis liberis, Iuxta no.per Bar.in l.si tibi.§. si pactus, ff.de pact. Et tunc ius, quod habet, quia morte finitur, non potest per suam dispositionem in alium transferre, cap.nuper, de dona.inter virum & vxc.Bald.in d.l.1.C. p q̃s pecio.no.acqui.

Et non

feu.alie.p Fed. in prin. ver. quæro, vtrum pater posſit aſſignare, ꝙ nón vllo mõ, niſi de voluntate & conſenſu filiorum, quia lex feudorum dictat, ꝙ ad omnes æqualiter perueniat, vt in ti. qui feu. da.poſ.§. ſed cum hoc. Limita, niſi ſit ducatꝰ, vel marchionatus, & huiuſmodi, q debentur primo genito ſolum. Ia. tamen Lotharius tenet, quòd illud. c. 1. de ſuc. feu. vbi dř, ꝙ vltima voluntas vaſalli nihil valet in feudis, limitatur ad eam diſpoſitionem, quæ eſt vltima voluntas; ſecus in ſtipulatione, qa in cohęrentibus perſonæ pater poteſt ſtipulari vni cohæredũ vt.ff.đ pac.l.auꝰ. Et ſic poſſet aſſignare in totũ, ar.l.filio.§.fi.ff.de ritu nup. cum multis alijs. In his duobus iuribus habetur, ꝙ pater poteſt vni ex filijs ɔſulere.

14 Vtrum feudum poſſit dari in dotem per patrem filiæ? Reſpond. gloſſ. in ca. fi. de feu. quòd ſic ad tempus vitę feudatarij, & non plus. [a]

15 Vtrum vaſallus valeat grauare filium hæredem, vt de vino, quod educitur de vinea feudali, det omni anno pro anima [b] ſua? Reſ. Bald. in tit. de ſucc. feu. ca. 1. in prin. verſicu. quæro, vaſallus, quòd ſic, quia teſtatur de fructibus, non de feudo, qui fructus ſunt res propriæ hæredis, vnde non dicitur alienatio feudi, qñ alienantur fructus ſeparati. ff. de dona. l. in ædibus. §. ex rebus [c] donatis fructus nõ cõputanť in donatione.

16 Ad quid obligatur vaſallus domino? Reſp. ꝙ ad. 6. [d] q̃ no. de vſib. feu. in c. 1. de ior. fi. & 22 q. 5. de forma, & de iureiur, ego Epiſcopus. Primum, nè ſit ei in aliquod dãnum corporis ſui, & quod impediat pro poſſe. Secundum, nè dãnũ in tpalibus faciat, vel vtilitate impediat. Tertium, nè reddat ei difficilè, vel ĩpoſſibile, quod facere [e] eum velle videt. Quartum, nè reuelet eius ſecreta, [f] per quæ vel minus tutus, vel noceri ei poſſit. Quintum, nè ſit contra eius iuſtitiam vel honeſtatem, ſ. maculando vxorem, [g] vel filiã eius, vel famam dicto, facto, vel conſenſu. Sextum, vt fideliter ei præbeat conſilium,

a Et non plus] Idem tenet Cin. in l. voluntas, C. de fidei. Panormi. in cap. nuper, de dona. inter vir. & vxo. & in c. quæ in eccleſiarum, de conſt. ſuper gloſſ. pe. Hoſt. Ioan. And in c. 2. de feu. Sali. in l. fi. C. de re. ali. non alie. Bal. in c. 1. in principio, An mari. ſucce. Ro conſil. 457. incipien. circa ꝓpoſitum, Alexã. con. 69 lib. 3 Et ꝙ hęc limita c. 1. §. donare, quali. olim alien. po. qui vult feudum in dotẽ dari non poſſe, intellige in perpetuum, niſi dominus conſentiat, ſecus, vt hic dicitur. Vnde Alexandrini opin. reijcitur. dicebat ipſe indiſtinctè feudũ non poſſe in dota dari, quia reſpõdeo, quod dare ad vitã vaſalli non eſt alienatio, ergo &c. Addo, ꝙ mulier vaſalla poteſt ſe ipſam de feudo dotare ſine conſenſu domini, dũ tamẽ non detur æſtimatum, vel cum pacto de lucrando dotẽ, rõ eſt, quia ordinata charitas incipit à ſe ipſo. l. ꝓfes, C. de ſerui. & aqua. Itẽ ſi maritus poteſt vxorem ſuam in feudo dotare, ergo & mulier pro ſe ipſa, dummodo non in perpetuũ vt dixi, tex. eſt ſecundũ vnum intellectum in d. c. nuper, & ibi Card. de do. poſt di. reſti. Adde etiam, ꝙ ſicut feudum poteſt dari ab vxore in dotem, ſic & à marito in donatione propter nuptias, dummodo non ſit pactum de lucrando, vel detur æſtimatum, ar. ca. æqualitas, C. de pac. conuenti aut. dos data, C. de donatio. ante nup. Cal. de feu. con. 10.

b Pro anima] Sed nunquid totum feudum poſſet legari pro anima Hoſt. in tit de immu. ec. §. inquantũ, verſi ſed nec, dicit, quòd ſic. Idem Old. conſi. 218. domi. Anto. in cap. quæ in eccleſiarum, dicit, ꝙ fauore piæ cauſæ poteſt legari. Contra tenet Bal. in capi. 1. §. donare, quali. olim feud. po. alie. per illum textũ, nec hoc dicitur eſſe contra libertatem eccleſiaſticã, quia natura feudi eſt talis, vt non tranſeat in extraneos c. 1. § 8. quia. qui feud. da. poſ. De voluntate tamen domini, valeret legatum. Idem dicit Bald. in c. 1. in princ. 1. col. parte. 10. ibi verſicu. Habito, de prohi. feu. alie. per Fede. Imo in c. quæ in eccleſiarum, præallega & ibi Panormi. Tu dic pro concordia, ꝙ prima opinio habet locum, qñ eccleſia haberet feudum homine legati, & ipſa poſſent honeſtè ſeruitiũ vaſalli exhibere ſaltem ꝑ ſubſtitutum, vel non haberet eccleſia feudum in perpetuum, & hoc ſenſit ipſemet Hoſt in c. fi. de re. eccleſi. nõ & in ſumma vbi ſupra & hoc idẽ tenet Ro. in con. 199. incipit pñe particula. Secunda autem opin. quando eccleſia nõ poſſe exhibere ſeruitium, vel in perpetuũ daretur feudum, ꝑ d §. donaŕ, & ita intelligas quę dicunť infra. §. 22.

c § ex rebus] Ex rebus donati fructus non computantur in ſortem tamen poteſt dotare filiã de fructibus feudi obligando ſe perſonaliter, & nõ cõſtituendo ius in re, iuxta no. per Bar. in l. codicillis. §. inſtituto, đ leg 3. & ſic intelligatur Bal. i c. 1. §. donaŕ, Et qđ no. ibi Alex. qualiter olĩ feu. po. alie.

d Reſp. ꝙ ad 6.] Incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſſibile.

e Quod facere] Et quia vaſallus ſeminauit diſcordias, propter quas dominus non poteſt habere bonum ſibi paratum, niſi cum difficultate, vel quia diſturbauit ei matrimonium.

f Secreta] Si dominus reuelauit vaſallo, ꝙ volebat occidere Titium, vaſallus debet dñm admonere, & Titiũ in generali dicẽdo, habeas de tempo curã &c.

g Vxorem] Tamen ſi pediſequam macularet, nõ priuaretur feudo, licèt male faceret, vide Alexandrinum in d. c. 1. de forma fidelitatis.

auxilium,& fauorem . Adde septimũ , quòd tenetur iurare fidelitatẽ,nisi ex pacto sit remissum . Formam autẽ iuramenti ponit Hos. ti.de feu.§.qd sit fidelitas , sic , Ego iuro super sancta Dei Euãgelia, ꝙ ab hac hora in antea vsque ad vltimum diem vitę meę ero fidelis tibi . C.dño meo contra quemcunque , excepto imperatore,vel rege, intellige in causa iusta,& etiam debet excipere,si habet aliũ dominum antiquiorẽ . Adde.8.ꝙ tenetur, ſm qđ conuentum est, vel natura feudi & regionis ipsi⁹, seu consuetudo requirit.

17 Sed quid si dñs moriẽs reliquit plures filios , vtrũ iurabit omnib⁹?℞. ꝙ sic,si omnes ęqualiter succedũt. Hos. tamen ti.de feu.§.fin. ver.sed nunquid,cũ praecedenti tenet,ꝙ non,sed solũ vni similiter iurabunt omnes filij, seu hæredes vasalli,si feudum indiuisum habent. Si verò ad vnum peruenit,ille solus iurabit.

18 Vtrũ vasallus possit per aliũ seruire?℞.Bald.in c.1. §.mutus,ver.not. tñ,Epm, vel Abb.feu.da. non pos.ꝙ si seruitiũ debet fieri principi,non potest fieri ꝑ substitutum, nisi de voluntate principis,vt.C. de murile. l.si quis ex corpore.Et ideo si incurritur talis infirmitas,[a] ꝙ seruitium exhibere non potest,perdetfeudum nisi esset a casu fortuito sine culpa præcedente,vtputa quia a latronibus cęcat⁹, quia tũc non perdet, nè decur afflictio afflicto,arg.C. de fur.ant.naui. & ibi ẽ gl. & C.đ epi.au l.tã demẽtis.

19 Quomodo [b] amittitur feudum?Res.q.12. modis. Primus,si vasallus efficitur clericus,vel religiosus, de quo dic, vt supra in q.9. & facit.23.q.8.§.1.quia arma non portat.Secundus,si hæres vasalli steterit per annum,& diem, ꝙ non petierit [c] a dño inuestiturã feudi.Intellige hic & in sequẽti,si est maior.24.annis,vel puella.12.vt no.in c.veritatis.de iu.iu.per Pa. Terti⁹, si vasallus mortuo dño ab eius heredibus intra tẽpus prędictũ inuestituram non petierit,de quib.duob. [d] hr in ti.in qui.ca.feu.ami.c.1. Sed prędicta limita,quãdo iurauit personæ solũ, vt cũ dicit,Iuro tibi.Secus,si iurasset sibi,& successoribus vel sub nomine dignitatis, quia non tenetur ampli⁹ iurare successoribus nisi magna longinquitate periret memoria,vt no.Pa.in d. c. veritatis.Itẽ nisi eẽt miles, quia hẽt annũ, & mensem. Item nisi iusta cã eũ impedierit,vt habetur de proh. feu.ali.per Loth.c. quoniã inter dominum.Quartus , cum vasallus trib. vicib. requisitus coram paribus [e] & huiusmodi fidelitatem iurare noluerit, quamuis dominus sit paratus facere in uestituram. Quintus , si vasallus interficit proprium germanum suum,vel filiũ germani sui,vel aliud commiserit;quo parricida [f] nũcupari posset,vt totã hæreditatẽ haberet.Sextus,si vasall⁹ dimittit dñm in ꝓlio non mortuũ,vel ad mortem vulneratum . Septimus propter multas causas ingratitudinis,quæ enumerantur, quib. modis feu. amit.c.1.& 2 [g] & de feud.si.cul. nõ amit. capitu.1. & 2 puta concubuit cum vxore, filia,vel sorore,& huiusmodi. [h] Octauus, si scienter negauerit feudum, vel partem, aut

a Talis infirmitas] Quia cessat cã , pp quã datũ est feudũ, tñ deberet alimẽtari , si aliunde nõ haberet,no.Alexãdrinus .

b Quo casu feudalia directis dominis acquirantur,petas ex Cõ. Tri.ses.25.c. 19. de ref. P. V.

c Quod non petierit] Iste casus expresse ponit in cæ.1.§.præterea,primò de ꝓhi.feu.ali.ꝑ Fed. Et secundũ doc. ille tex.habet locum in fœmina vasalla. Sed isti, si sunt minores . 25. annorũ , petunt restitutionẽ in integrum , vt ibi ꝑ gl.& doct. & Hos.ĩ summa, de feu.§.quibus modis,vers.qm.

d De quib. duobus] Non inuenio nec in tex. nec in gl.istos casus.Sed põt hẽri hic secundus casus ex.ca veritatis, & expresse ĩ c.1. in prin. quæ fuit prima cã.

e Paribus]Ast. li. 4.ti.de feu.ca. 8.non dicit, Coram paribus,sed dicit,Ter requisitus, Tu sic declara, Coram paribus idest iudicibus , nam pares curiæ sunt iudices inter dñm,& vasallũ,qñ petitur fidelitas , de hoc habetur tex. in c.1 §. est & alia , quæ sit prima cã bñ amit.& ad hoc, vt incurratur ista pœna , requiritur,ꝙ ter requiratur cum spacio.7. dierũ , Et ꝙ offeratur inuestitura secũdùm do .ibi.

f Quo parricida] De hoc est tex c. quib.mod feud. ami.c.1. §. Item si fratrẽ.Et intellige vel fratrem proprium , quo casu feudum deuoluitur ad agnatos, vel fratrem domini. ꝓditione,& reuertitur ad dominũ secundùm gl. & Alexãdrinũ ibi, & in.§. si verò q fit prima cã bene ami. declaratur,ad quẽ pertineat feudum,vide ibi.

g Capit.1.& 2.] Ibi non habetur secundũ capitulum, est tantum vnicum. Sed habetur alius ti. q. mo. feu. ami.

h Vel sorore, & hmõi] Tu dic, ꝙ in omnib.causis ex quib.potest filius exhęredari, & reuocatur de nõ inter viuos , in his põt qs feudo priuari .Ita Bal.ca 1.quibus mod.feud.amit. & est tex.in c. 1. §.prædictis,quæ fit prima causa bene ami.Et hęc priuatio est ad arbitrium iudicis moderanda , vt ibi per doc.

aut cōditionem eius; secus, si ignoranter.[a] Nonus, si infeudauerit feudū alia lege, quam ea, quam habet ipse, vel in talem vasallum, qui feudū seruare non potest.[b] Decimus, si dominum accusauerit, aut testimonium cōtra eum tulerit in causa criminali; quidam dicūt[c] etiā in causa ciuili. Vndecimus, si vocatus à domino, ꝙ secū vadat in expeditione publica, puta [d] vocatus ab imperatore, vt secum vadat pro corona suscipiēda, & huiusmodi, non venerit, nec aliū acceptum domino miserit, vel stipendia militię non dederit. Duodecim⁹, si feudū alienauerit. Isti casus habētur in sum. Ho. titu. eo.

20 Sed quęritur, an alienās feudū sine consensu domini ipso facto cadat? Respon. Panor. in cap. vlti. de feu. ꝙ sic, & potest sine alia sententia expelli, & alteri conferri, etiam si alienando dixerat, Saluo iure [e] dominij, secundum Bald. quæ sit causa bene amitt. capitul. 1. §. final. versic. sed pone, quia factum sequens est contrarium, ar. capit. eam te, de iureiuran. & quod notat. ibi: secus, si dixisset, Et aliter, vel alio modo non intendo, quia operantur, vt domino contradicente nō videatur facta alienatio. Et hoc verum, nisi aliqua captio domino posset interuenire. puta, daret castellum tali, quem dominus expellere postea non posset; adde Alexander. consi. 3. 1. par.

21 Quid si non alienat nisi partem? Respond. Io. And. quem sequitur Panormita. super. 2. gloss. vbi supra, quòd solum perdit illam partem, quam alienauit, etiam si esset maior pars, de prohi. feu. alie. per. Fed. imperialem. §. 1.

22 An possit alienare pro anima? Respon. quòd non, neque legare, neque disponere pro anima, vt in capi. 1. [f] qualiter feu. alie. licet, nec etiam de iure canonico secundum. Ho. in sum. de immu. ecc. §. antepe. ver. hæc absolutio; quod intellige in feudo temporali, quia si feudum est perpetuum, potest alienari, & ecclesię donari, sm̄ eūdē Hos. & sequitur Panormita. vbi supra in gloss. 1.

23 Quid si alienat suas commoditates [g] ad tempus longissimum? Respon. Bal. in titul. de pace Costan. iu. fir. in. 8. charta, quòd non cadit, dummodò actum sit, ꝙ dominium vtile non transeat; allegat gloss. singularē in l. condicillis. §. instituto. ff. de legat. 2. sed non placet. Barto. in dicto. §. instituto, vbi dicit, quod vendens fructus domus ad centum annos, non videtur alienare, sed non placet, sed si vult alienare, faciat sic, vendo, vel concedo fructus, vel ipsam perceptionem fructuum, cum hoc si domino placuerit, vel dominus non reuocauerit, Et sic saluo, & saluato honore, & iurisdictione, & consensu domini, & si de iure possum, nec aliter, nec alio modo. Si autem domino non placuerit, vel non consenserit, vel reuocauerit, vel de iure non possum, res sit inempta, vel venditio, vel alienatio sit irrita, & ipso iure nulla, & sic erit tutissima cautela, nisi sit captio domini, vt dixi; idem dic in emphyteuta.

24 Vtrum possit pignori dare? Respond. Panormita. vbi supra quod non, quia quæ prohibentur alienari generaliter à lege, vel per testatorem, aut à iudice, vel per pactum contrahentium, prohibentur pignori [h] dari. l. fin. C. de resti. ali. non alien. & per Bartol. in l. in quorum, ff. de pigno. Ratio, quia per constitutionem pignoris

a Si ignoranter] Vt quia è hæres, qui ignorare potest facta testatoris, cui successit.

b Seruare nō potest] De hoc in c. 1. in princ. quali. oli feu. po. alien.

c Et quidam dicunt] Vide quæ sit prima causa bene. ami. §. sed & qui delator.

d In expeditione publica] De hoc in ca. 1. §. firmiter, de prohi. feu. alie. per Fed.

e Saluo iure] Dicit Host. in d. ca. eam te, & ibi Pa. in 2. no. ꝙ simile fecit quidam iudex, dum pauperem clericum suspenderet, dixit saluo iure suo.

f Vt in ca. 1.] In donare, & ca. 1. de prohi. feu. alie per Fede. Vide supra § 15. & intellige, vt ibi.

g Commoditates] Dic clarius secundùm Bar. in §. instituto, ꝙ qui vēdit fruct⁹, cōstituendo ius vsusfructus in re mēti, & tunc qa esset alienatio. l. C. de re. alie. nō li. nō potest aut constituendo se actiōe ꝑsonali ad andos fructus; nō esset alienatio, & posset, l fi. de ꝯhē. empt. fa l. liberto. in rin ff de. an. leg. hoc modo intelligas gl bene etiam posset vēdere fructus, qa prohibitus alienare, nō ꝓhibetur e fructib⁹ dispoere. Vide Alexā drinum in capit. rimo in princi. uarta col. de ꝓ. ib. feud. alien. per Feder.

h Prohibentur pignori dari] Adde de prohi. feu. alie. per Fede. in prin. l ver. pignorare, & dic, ꝙ si pignorat, & de facto tradit, ꝑdit feudum; secus, si non traderet sm̄ Bal. ibi, & Alexādrinū. & nota, ꝙ si vasallus obligat oīa bona sua, nō venit feudum, sm̄ Bal. vbi s. vide Bar. in l. q habebat, in prin. hic allegata, & Angel. in l. benignius, ff. de legi. & Bal. in l. 3 C. vt in possess. leg.

de facili peruenitur ad distractionem rei. ff. de distra. pigno. l. secūda & tertia. C. de iu. dot. im pe. l. 2. Et propterea vno prohibito prohibetur omne per qđ peruenitur ad illud. l. oratio, ff. de spon. cum concor. ibi in gl. positis; secus est, quando quis prohibetur emere, quia potest in pignus accipere, nisi fieret in fraudem, pro tanta quantitate, quòd non est verisimile dominū, vel debitorem luiturum, ar. l. qui habebat, in princi. ff. de leg. 3. sm Bar. in d. l. in quorum: de hoc dic, vt Instit. de libertinis, in prin. in ver. manui.

25 Ad quē reuertetur feudum vasallo priuato? Resp. Bald. qui. mo. feu. amit. §. aut si libellario, quòd si priuatur ex dolo commisso in personam domini, ad dominum reuertitur, vt quæ fit prima causa ami. bene. c. 1. §. denique quando verò delinquitur extra personam; tunc veniunt agnati, & non dominus, quando verò ex causa alienationis, tūc sunt opi. sed Bald. ibidem dicit, quòd si fecit in fraudem agnatorum, tunc ipsi agnati veniunt, non dominus. Si verò non in fraudem [a] fecit, tunc reuertitur ad dominum, tamen filij, vel agnati, imo etiam filia, masculis non existentibus, debet redimere a domino, & cogitur dominus eos inuestire, vt de his, qui feu. da. poss. §. cum verò, quod intellige, si feudum non erat nouum, secundùm Iaco. de Belui. Bar. tamen, vt recitat Panor. vbi supra, in l. eum, ff. de inter. & releg. & in l. vt iureiu. §. si liberi, [b] ff. de ope. lib. dicit, quod si pater cōmisit delictum, propter qđ directè venit priuādus feudo, puta quia alienauit, & huiusmodi, vel commisit, aliquid contra tenorem iuramenti, tunc nocet filio, etiam si processisset ab anteriori generatione, arg. in l. 1. ff. si quis ali. te. pro. & in l. cum ratio. §. si. ff. de bo. dam. vbi patet, quod si quis prohibuerit aliquem testari; vel interfecit consanguineum, cui debebat succedere ab intestato, fiscus occupat hęreditatem, nec veniunt aliqui cousanguinei, qui sūt prohibenti, vel occidenti gradus inferioris, vt ibi patet cum nota. Si verò delictū non est, propter qđ directè sit priuandus, sed per quandam consequentiam, puta quia dānatur propter aliquod maleficium, ita, quod eius bona veniunt publicanda, tūc procedat distinctio Di. in regu. non debet, lib. 6. qui distinguit, & tenet, quod si feudum a patris persona habuit originem, noceat filio, secus, si est a genere vlteriori, quia tunc non nocet. Cum qua distinctione transit Ioan. Andræ. & dominus Anto. in dicto capi. fin. de feu. Distinctio tamen Bald. mihi videtur æquior quoad laicos, sed in prælato ecclesiastico tene cum Ang. de Are. Inst. qui. mo. fini. tute. §. item finitur, quia licèt veniat priuandus feudo, non tamen nocet successori, quia eo mortuo reuertetur ad suum successorem; & hoc sequitur etiam gloss. in c. 1. §. fi. in titu. de capitulis Corradi. in ver. ad regem.

26 Vtrum vno feudatario deficiente accrescat feudum alteri? Respond. Panormitanus, vbi supra quòd non, [c] nisi fuisset expressum, vide Bartolus in lege si mihi,

a Si verò non in fraudem] Mihi videtur sic dicendū, aut vasallus peccat per ingratitudinem delicti, aut per ingratitudinem contract⁹, primo casu habet duplex consideratio, quia quãque peccat per delictum in personam domini, & tunc feudū reuertit ad dominū, exclusis omnib. descendētibus, & agnatis vasalli, siue feudū sit nouū, siue antiquum, quæ sit prima causa bene. ami. §. si. glos. vlt. in. ti. de pac. iu. fir. §. fi. Ia. de. Bel. Nic. de Nea. & Bal. n. d. §. aut si. l. libellario nisi studiosè hoc egisset, vt priuatet agnatos, quia tunc non reuerteretur ad dominum, ar. ff. de eo. per quē fa. est l. fi. & dire. li. 6. c. 1. tenet Bal. vbi supra. quandoq; vasallus delinquit extra personam domini, & tunc si feudū est nouū, reuertitur ad dñm, exclusis omnib. descenden. & agnatis. c. 1. si vasal. feu. priue. & c. t. an ille, qui inter se. f. d. f. si est antiquum, trāsit ad agnatos proximiores excluso domino, & omnib⁹ descēdentib⁹ vasalli. d. cap. t. an ille qui inter &c. gl. pe. de natura suc. feu. ca. vno. Secundo casu, vt si quādo alienat vel pignorat, & huiusmodi, si feudum est nouū, reuertitur ad dominum, de vasal. qui contra cōst. Loth. c. 1. no. gl. i c. hoc quoque, de succ. feu. si antiquū, transit ad agnatos, si hēt, aliàs ad dominū reuertitur: ad filios nunquam, si habent aliquid de hæreditate patris, aliàs transit ad eos excluso domino, & cæteris agnatis, an agn. vel filius. c. 1. si de feu. fue. cōtro. c. Titio, & glo. in d. §. hoc quoque Bar. in d. l. eum, ff. de in terdic. & relega.

b §. si liberi] Ibi solùm dicit, quod pater potest nocere filio i feudo, si ñ obseruat conuentionem.

c Quod non] Aut loquimur in feudo paterno, & habet locum ius accrescendi, cap. 1. § quiæ, qui feudar. pot. & ita tenet Iaco. de Bel. ibi. dicit tamen Bal. ibidē, quod propriè loquendo magis videtur esse quędā successio, de bene. fe c. t. & extra de feu. c. 2. quod patet, quia si ii fuisset feudū acceptatū habet

locum dictum ius accrescendi, de feu.mar.c.a.in iure verò quæsito nō habet locū ius accrescendi, sed spāle est in vsufructu, in quo cum nunquā sit pfectè q̄situm, non dr̄ ius in eo pfectè causarum. Ideo hēt locū ius accrescendi.l.t. §. interdū, ff.de vsuf.accre. & de his vide Ro.consi 1.visis i facto, & Bar. con.58 ex themate pdicto, & ꝯsil. 60. ꝙ ista duo, si verò loquimur in feudo nouo, tunc regulariter nō habet locum ius accrescendi, de feud.mar.c.fi. fallit, vt hic, & facit d.c.1.§.& qa, qui feud.da.pos. ibi, nisi hoc nominatim &c. sed hoc non est virtute iuris accrescendi, sed virtute pacti. Et hec distinctio est de mente Bald.in l. vnica § in 1. C. de cadu.col. vbi dicit prædicta ꝓcedere nisi in feudis a principe cō cessis, quia in his etiam si sint noua, habet locum ius accrescendi, ratio est, quia talia feuda sunt principis liberalitas, & potius pendet ex gratia quā ex cōtractu, c.1.quis di.dux, vel mar. Idē vult Bal.in c.t.de fra. de no.feu. inuest. & Bar.in l.re cōiuncti, de leg. 3. Pau.de Cas.in d. l.si mihi, de ver. obl. Et si daretur feudum duobus fratribus, & cuilibet insolidū, certè videretur tacitè actum, vt ius accrescendi locum haberet secundùm Bal.in c.1.§.filia, de suc.feud erit tamen potius ius non decrescendi, secundùm Bald. in l.1.15.col.C.quando non pe.per. & in c.quæ in ecclesiarum.9.col.de const.dicit, ꝙ si pro parte vnius esset non scriptum, vel caducum, quia totum deuoluetur ad fratrem. Idem dicit, quando feudum esset de re indiuidua, puta aquæ, per no in d.l. si mihi, vide Bal.& Sall.in d.l.1.C.quando non pe par.

a In l.si mihi] In principio. Vbi tractat, an & quando in contractibus habeat locum ius accrescendi, & regula est ꝙ non, vt ibi, & per Spec. titul. de loca.§. nunc aliqua, ver.9.gl.tamen in c fi.de feud. in versi. consortem, volebat ius accrescendi habere locum, sed malè, nec facit ille tex.pro ea. quia ibi non quærebatur secundum Abb an dominus deberet inuestire consortem, sed vtrum posset, quia delictum vnius videbatur alteri nocere. Et ibi deciditur, ꝙ potest. Et sic patet, ꝙ iam erat ille priuatus, nec socio accrescebat, vide Alex. con.1.& cō.102. prima parte.

mihi, a ff.de verb.obl.

27 Vtrum vasallus vasalli mei sit meus vasallus? Res. ꝙ non, sicut nec libertus liberti mei est meus libert⁹. ff. pro so.l.nam socij.l. con filij, in fi.de reg.iu. & l.Modestin⁹, ff.de ver.sig.

28 Vtrum filius repudiata hęreditate patris possit feudum tenere? b ℞. sm Host. ꝙ nō. Sed aut totum dēt retinere, aut totum repudiare, nisi dñs de nouo beneficio inuestiat agnatis cōsentientibus. Agnati verò benè possunt feudum retinere, c repudiata hæreditate, vt in const Fe.an agna.vel. fi.defun.re.he. pos.feu.re. c.si contingeret.

29 Vtrū vasallis inuito domino possit refutare feudū & sic se a seruitio liberare? ℞. Io.de Imo.i c.1.de feu. ꝙ non, allegat gl.singularē. in c.vnico, in gl.fi.quæ disputat, de c.qui cu.ven. & Pa.in d.c.1.idem tenet, gl. in ca. quæ in ecclesiarum, de const. Bar.verò d in l. is cū quo, ff.de aqua plu. arg. & Di.con.44.& Iac.de Belui.in d.c.fi.sic concludunt, ꝙ si est datum ad certū seruitium, non potest. Si verò ad seruitium incertū, tunc potest ante, quàm illud seruitiū sit indictum, quia nōdum est purificata obligatio, facit in simili text. in l. incola, secunda, ff.ad munici. nisi iurasset specificè nō posse refutare secūdū Bal. in præludijs feud. Fallit, si dñs esset in prælio, & tunc vellet refutare, quia dominus tunc non posset sibi ꝓuidere de æquali vasallo, arg.l.filiæ e mex.ff.so. ma. Nā cedere feudo est quodam diuortium, & non valet, nisi possit consuli indēnitati dñi. Ho.i c.quę in ecclesiarum, de const.tener, ꝙ possit renunciari feudo ꝑ tex.in c.vno, de va.q ꝯ ꝯst. Lo.feu. alie. sed tu tene opin.Bart.

30 Vtrū dñs teneat̄ vicē repēdere vasallo fideli? ℞. ꝙ sic, aliàs cēsebit̄ malefid⁹, vt i li.feu.de for. fi.c.1.i fi. facit.22.q.5.de forma. 95. di.esto subiectus, & debet priuari feudo per superiore, si per fidē se habet contra vasallum f suum.

31 Vtrū ecclesia possit sine vsura recipere in pign⁹ feu

b Feudum tenere] siue sit nouū, siue paternū, & rō est, quia succedit in feudo ex beneficio patris.

c Feudum retinere] Si est paternū, vt dicit text. & tunc de fructibus tenent satisfacere creditoribus, vt ibi. Ratio est, quia non beneficio agnati succedit, sed ex magnificētia domini.

d Bar. verò] Tene opi. Bar. & sic tenet Alexandrinus in d.ca. vno, vide Fel.in d.ca. quæ in ecclesiarum, vbi ponit quasdam fallentias pro distinct. Bar. in primo casu facit, quia tūc est, quòd gratia vtriusque, ar.l.sicut, C.de actio.& obligatio pro secundo casu facit quia quilibet potest renuntiare iuri suo.capi. ad apostolicam, de regul.

e L.filiæ] Ibi namque filia ægra erat, & emancipata & vir misit repudium, seu renunciationem, vt dos acquireretur hæredibus suis, non nocet patri, qui ex sua stipulatione possit dotem recuperare.

f Contra vasallum] No hinc est, quòd in signum mutuę, & perpetuæ dilectionis, & fidei seruandę osculum internenit d.c.de forma, & ca. tibi domino 63. di.facit c.ego, & c.veritatis, de iureiur.& c.per tuas de dona.Spe.& Ioann.An.ti.de feu.§ 1. ver. cæterū, in fin.vnde sicut vasallus per dilectum commissum in dominum priuatur feudo in c.1. quæ fit prima cā bene.ami.& cap.1.qui mo.feu.amit.ita & dñs ꝑ deli

ctum commissum in vasallum priuari debet in re suo, s. proprietate, quam habet in feudo, qđ est multum notandum, ſm Alexandrinum in d.c.1. de forma fide, vbi dicit Bald⁹. ꝙ perinde est, ac si diceret, vsusfructus consolidat proprietati Ita vtile dominium consolidatur cũ directo, de hoc est gl.no. in d.c. 1.de for. fi. quã videas, & approbat a docto.ibi, & gl.fi.in d.c.de forma.

a Super naturã feudi] Hæc est ratio Hostien.& Abb.in d.c.1. ad derem, saluo meliori iudicio, ꝙ si feudatarius esset in magna necessitate, ecclesia teneretur gratis mutuare.

b Vñ dicit Spe. in ti.de fen.] Ibi Spec. nihil dicit de hoc.

c A cã libera] Quia fund⁹ fuit datus in emphiteusim absque eo, ꝙ aliquid solueretur, vt dixit s. emphiteusis de titulo lucratiuo in prin.

d Debitis] Põt etiam fideiussor a creditore obligari obligatiõe ciuili tãtùm, naturali tantùm, & naturali & ciuili simul, Pa.in rubrica ea.

dum, & facere fruct⁹ suos? ℞. ſm dispositionem ca.1. de feu. ꝙ sic, dummodo interim non recipiat seruitiũ a vasallo, & istud habet locum ẽt in feudo laicali ſm cõmuniter doc. & licèt gl. ibi sit contraria, non curabis de ea, dicit tñ Car. ibidem, quem sequitur d.An. & cõiter alij, quod si feudum esset liberum, nõ posset retinere fructus, quia ꝑ satum.c.1.intelligitur, quã do non est liberum. Sed iudicio meo non habuit respectũ ad seruitium, quia cõiter seruitium non tantũ valet, quãtùm fructus feudi, aliter non esset beneficium feudum. Et ideo mihi videtur (saluo meliori iudicio) ꝙ text. fundauerit se super naturã feudi, [a] q̃ est, vt dominum directum remaneat apud dominũ, & vtile penes vasallum, sed cum obligatione saltem fidelitatis, licèt nullum seruitium sit debitum, & ideò dimissa obligatione de consensu ipsius vasalli consolidatur ipsum dñium vtile cum directo, non ex aliena re, sed propria, & sic nõ oportet attẽdere, an sit liberum, vel ne, sed quòd nullo modo retineat eum obligatum ad aliquod, & sic declaret, quòd interim est absolutus ab omnibus ratione feudi dẽbitis.

32 Quid si dominus recipit interim seruitium à vasallo? ℞. ꝙ si vasallus facit tanquã ex debito, tunc fructus teneretur restituere, & sic vr̃ iuri suo renunciare, nisi protestetur, ar. in l.2.C.de iure dñico impetr. & in c.cum M. de const. Secus esset, si ex liberalitate sciens se non teneri vasallus, exhibet consueta seruitia.

33 Verũ idẽ sit in emphiteusi, & locatione? ℞. ꝙ sic, vnde dicit Spe. in ti. de fen. [b] §. q̃ñ ver. 40. ꝙ feudũ, & ꝯtus emphiteutic⁹, & liuellarius sunt eiusdẽ naturæ, & dicit Bal. in ꝓfata 8. charta, in ti. de pa. Constan. verũ in feudis, in qb. nõ debet̃ seruitiũ, sed certa quãtitas pecuniæ, vini, & hm̃oi, aliàs nõ. Sed quoad hoc non video, quin liceat recipere fructus liberando a seruitio rõne iã dicta, licèt Io. An. Ho. & alij dixerint indigere declaratione papali, sed nõ placet, & dico, ꝙ vbicunque lex feudalis non est cõtra iuris ciuilis aut naturalis rõnẽ, hẽt locũ in emphiteusi, aliàs nõ, vt tenet Bar. in l.fi. mihi, & Titio (Bar. ibi de hoc nullũ verbũ facit) ff. de verb. & ob. & Bal. in ca.1. de inue. de re. alie. fac. aduerte ẽt in conscia, qđ meliorationes, quæ cõiter in ꝯtu emphiteutico fiunt, non posset rõne mutui tenere, iò ꝓfata oĩa limito tã in hoc dubio, q̃ ante præcedenti, de feudo & emphiteusi, vbi melioratio non est facta, ꝙ tunc licet. Itẽ qñ est a cã libera, qa si exbuisset quã titatẽ pecuniæ, vel qd aliud dño pro ipso habendo, sic non liceret, qũ fructus dispꝛo portionarẽtur a seruitio, siue a fictu, quod bene nota, quia pauci aduertunt.

34 Verum idem sit in vsufructuario obligã te proprietario? ℞. secundũ Hosti. in sum. ti. de vsuris. §. an aliquo, ver. puta, cũ duobus seq. ꝙ sic, si habet a causa libera [c] a ꝓprietario, aliàs non, vbi fructus dispropor tionantur à seruitio.

FICTIO. vide infra, simulatio, & quomodo fictio iuris valet, & quando vide supra, consensus. §.4.

FIDEICOMMISSVM, & mortis causa donatio legatorum appellatione continẽtur. ff. de leg.3.l.& fideicommissum, sed fideicommissum ideo factum est, quia fidei commissa olim petebãtur ex fide hęredũ, sed hodie ferè exequata sũt fideicõmissa, & legata. habent tñ aliquas differentias, de quib. vide in gl. d.l.& fideicommissum, & quod ibi no. & est tex. in l.1. ff. de leg.1.

FIDEIVSSOR est, qui ꝓ alienis debitis [d] intercedit, & differt a mandatore, qã mãdator interuenit a principio, fideiussor verò potest accedere tã ante factum, quã post, vt habetur in auth. præsente, C. de fideiuss. propterea tam in ff. quàm in C. eod.

tit.additur.& mandatorib.

1 Fideiusſio nō tenet, quādo eſt acceſſoria ei, ꝙ non tenet; gl. in c. grauis, de cenſi. cum concor. ibi poſitis, puta in cōtractu minoris, & huiuſmodi.

2 Quis poteſt fideiubere? ℞. quilibet, qui habet liberam adminiſtrationem ſuorū bonorum.

3 Verū mulier poſſit fideiubere pro viro? ℞. ꝙ non, [a] & ſi fecit, non tenetur ipſo iure. l. 2. in gl. 1. ff. ad ſena. conſul. Velleia.

4 Verum mulier poſſit fideiubere pro altero? ℞. ꝙ nō, ſm quod no. in l. quāuis, ff. ad Velleia. Et ſecūdū ꝙ ibi diſtinguitur, ponuntur ſex caſus, in quibus mulier pōt fideiubere. Primus, qñ fideiubet pro precio dando, vt qs manumittat ſeruum. Secundus, quādo pro dote alicuius mulieris. Tertius, qñ renunciauit beneficio Velleiano certiorata de eodē. Quartus, quando accepit precium pro fideiubendo, vel aliquid loco precij. Quintus, quando in fraudem [b] fideiusſit, vt deciperet. Sextus, qñ pignus, vel fideiuſſorē pro alio dedit, & poſt bienniū a dicta cautione numerādum iterum ad diem ſe obligauit, vel pignus, vel fideiuſſorē dedit. Secus, ſi intra bienniū conſenſit, quia nō valeret.

5 Verū clericus poſſit eſſe fideiuſſor? ℞. ꝙ pro laico nullo modo poteſt, & ſi facit, eſt abijciendus, [c] vt in c. 1. de fideiuſ. Sed aliqui limitant [d] in frequentia fideiusſionis ꝑ verbū, Inſeruiens, in d. ca. poſitum qđ no. frequentiam. i. valde ſeruiens, ſicut & ponitur in l. Gallus. §. ille caſus indifficilis, ideſt valde difficilis, ff. de libe. & poſthu. ſed mihi vř, ꝙ nullo mō debeat fideiuſſor eſſe pro laicis, vt 11. q. 1. c. te quidem, in tex. & in gl. niſi in caſu neceſſitatis, in quo ſicut obligatur ſubuenire indigenti, vt 12. q. 1. vidētes, ſic & fideiubere, & hoc tenet glo. in d. c. te quidē, & gl. in c. pe. eod. tit. ſed pro eccleſia, vel pro alio clerico benè poteſt fideiubere, vt in c. 2. eo. titu. & in d. gl. d. c. te quidem.

6 Sed nunqd obligatur, ſi fideiuſſerit? ℞. ꝙ ſic, vt in c. ꝑuenit, & in c. conſtitutꝰ, eo. ti. limitat tamen Hoſ. ꝙ ſolū tenetur đ patrimonio ſuo, vel de reditibus beneficij, quos facit ſuos, nō aūt in preiudiciū eccleſiæ, Arc. in c. ſtatutum, de reſcr. lib. 6. tenet, quòd nec etiam de fructibus beneficij. Sed cōmunis opinio eſt in contrarium, & cum opin. Hoſtiē. & ſic tene. [e]

7 Verum religioſus poſſit fideiubere? Reſpond. quòd non. [f] vt in c. penulti. eod. ti. nec etiam ſi eſſet Abbas, niſi hoc fiat de maioris partis conuentus capituli, & abbatis licentia, vt ibidem.

8 Verū hæres fideiuſſoris obligeť ſicut fideiuſſor? ℞. ꝙ ſic. l. pōt accipi, ff. de fide. §. 1.

9 Verum fideiuſſor, qui promiſerat aliquē

prae-

[a] Reſpon. ꝙ non] Et hoc, quia facilius a viris decipiebantur. l. 1. ff. de donati. inter vi. & vxor. §. illud quoque, in auth. vt nul. iudi. col. 9.

[b] Quando in fraudem] Nam leges deceptis, & non decipientibus opitulātur l. 2. circa mediū, ff. ad Velle. & ibi gl. allegat concor.

[c] Abijciendus] A clero, vel ab eccleſia, trina monitione præmiſſa ſecundùm Hoſt. vel abijciatur, ſ. non debet recipi, vnde Pe. in d. c. 1. dicit ſtā(te) ſtatuto, ꝙ in ꝯ(trariu)m detur fideiuſſor, ꝙ tunc clericus poteſt refutari, & idem dic in iudicio ſiſti, vide l. 1. ff. ſi qs in ius vo. nō ie. & in c. ſignificaſti, de fo. comp. & Bart. in l. 2. ff. de fide.

[d] Limitāt] vt In(n)oc. in c. vno de oblig ad ra. ſequur Archi. in c. ꝑuenit. 80. diſ. Pa. in c. 1. eod. ti. ſed placet concluſio (a)uctoris.

[e] Et ſic tene] Dic ſecundū Pe. in c. (2.) eo. ti. quòd aut clericus contraxit debitum pro ſua ſuſtentatiōe, & procedet cōis opi. doc. ar. no. ꝑ Pa. in ca. ex præſentium, de pig. Nam eccleſia in effectu tenetur ad ee debita. Et intelligit. c. olim, el. 2. de teſti. ſpo. quem ibi dixit d. An. fecere pro iſte opiniōe, aut contraxit ꝑ patrimonio ſuo cō ſeruando, vel fideiubendo, ſeu aliter, quàm pro ſuſtētatione, vel vtilitate eccleſię. Et credo firmiter, ꝙ de rigore iuris, inſpecto ſtatu beneficiorum, & deputatione, non debet aliquo modo de fructibus beneficij ſatisfieri creditoribus, quia de fructibus id ſolum eſt clericorum, quod probabili rōne conſumunt, vt dixit Pa. in c. fi. de pigno. vbi vide multas concor. ergo non debent apprehendi fructꝰ, cum ſint conuertendi in cauſam piam pro vtilitate clerici, cōis tñ opinio inualuit, quia hodie clerici ꝑ(a)ppriāt ſibi oēs reditus, & diſponunt ad libitū, vnde viſū fuit curię, & alijs vicibus, quòd đ talibus ſatisfieret potius creditoribus, quàm ꝙ malè aliter expenderent. Si autem facere, vt deberent, non deberet excēdi manus ed fructꝰ beneficiorum, vide Pa. in c. cū eſſes, de teſta. Et no. ꝙ quis non poteſt obligare quotidiana ſtipendia, vt dicit glo. d. c. 2. vt C quę res pign. ob. pñt, ſpē eorum pręmi tñ per iudicem pñt dū tñ nō habeāt, vnde aliter ſatisfaciant, quia ſi haberēt, non poſſent. ar. l. ſtipendia, C. de exe. rei iud. & facit ꝙ ſtipendiū ermigerorum, & doctorū nō pōt ſubtrahi, ſi hebēt eli(u)s, vnde ſatisfaciēt.

[f] Reſ. ꝙ non] Et ſi eſſet in ſtudio cum licentia, qa peculium conceſſium gratia ſtudij non poteſt obligari, quia ſit extra cauſam cō

Bart. in l. Paulus, rñdit, secunda in fi. p illã tex. ff. de re iudi. & in l. in duobus. § vbi duo, ff. de duo. reis, ver. quarto q̃to. Et de isto beneficio diuisionis vide p Spe tit. de re. & conc l. §. r. circa mediũ. Adde tñ, ꝙ istud beneficium diuisionis nõ solùm cõpetit obligatus ex dispositione hominis, sed etiam illis, qui sunt obligati ex dispositiõe legis, vt sũt tutores, administra'ores, & huiusmodi, tex. est in l. si plures, secundo responso, Et ibi Bart. ff. de admin. tu. Bene verum est, ꝙ qñ sunt plures administratores, & omnes cõueniũtur, ꝙ potest opponi. ꝙ ille pri⁹ conueniatur, q prior administrauit. l. b. ff. de admi. tut.

a Non possit] Vt quia tutus priuilegio, vel aliter. Ita Bart. per illũ tex. in l. 3 §. si is pro quo, in fi. extra gl. ff. ꝙ quisque iuris, p text. in l. Marcellus, vbi etiam Bart. post Di. ff. de fideiusso. Et Bart. in l nisi, ff. de pa Et vide multas limitationes in d. aut. præsente, quę colliguntur per posti ad Ab. in c. peruenit, de fideiussoribus, & dicã aliquas. Vt si fideiussor promittit factũ, & curam, & iurauit, nõ habet beneficium excussionis, Bald. per illum text in ca. rescripto, de iureiu. vel principalis est tirannus, potens, nobilis, ecclesia, fiscus, aduocatus cauilosus, clericus, & huiusmodi. Bar. in l. fi. ff.

hoc verũ ẽ, nisi renũtiauerit huic beneficio. C. đ duob⁹ re. sti. authen. hoc ita, & nisi debitor notoriè sit non soluendo, vel non possit[a] conueniri, vt i d. aut. pręsente.

14 Vtrum creditor teneať cedere actiones suas fideiussori? ℞. ꝙ sic. Intellige, quas habet contra eũ, pro quo fideiussit, aliter potest ei denegare solutionem debiti, vt l. modestinus, ff. de solu. & l. fideiussorib. ff. eo.

15 Vtrũ debitor teneatur satisfacere fideiussori de oĩ damno? ℞. ꝙ sic. Intellige, ꝙ ei euenit ex sua culpa pp fideiussionem, c. 2. & 3. eo. ti. de so. compe. c. fin. qa officiũ suum nulli debet esse dãnosum. ff. de fur. l. si seruus cõis. § quod verò, ff. ad Velle. l. 2. §. 1. ff. quem ad. test. ape. l. sed si quis, ff. quib. ex cau. maio. l. videlicet. 4. q. 3. §. venturus, & in glo. d. capitu. 2.

16 Vtrum repetere possit vsuras, quas soluit fideiussor pro creditore? ℞. Ioan. An. in regula, damnum, li. 6. in Mercur. & sequitur Pa. in d. c. 2. ꝙ aut simpliciter erat solùm obligat⁹ ad debitum soluendum, & sic non repetet, sed sibi imputet, si soluit, qa non erat obligatus, facit. l. cẽtum, ff. de eo, quod cer. loco, nisi soluisset vsuras vt interesse. Et hoc verum, quando fideiussor obligasset se nõ solũ simpliciter, sed etiam in omnẽ casum venientem ex debito principali, quia teneretur de augmento debiti, vt d. l. centum, & l. quarto. §. 1. ff. loc. & l. mora, ff. de ver ob. aliàs simpliciter fideiubẽs nõ tenetur ad interesse, nec ad augmentum debiti, vt no. gl. in d. c. 1. & sequunť doc. & ideò sibi imputabit, si soluet iure fori licẽt iure poli debitor teneatur, si ipse erat obligat⁹ in ve.o ad iteresse, seu augmentũ creditori, aliàs nõ, aut obligauerat se fideiussor ad vsuras soluẽdas, & sic ẽm legistas, & canonistas distinguitur, qa si soluit spõte, nõ repetet, ẽm gl. in d. ca. 2. quia indebitæ erãt, vt in c. debitores, de iureiu. Si verò soluit coactẽ, sed nõ opposuit exceptionẽ, non repetet, si aũt opposuit,[b] sed per iniquitatẽ iudicis fuit coact⁹ soluere, & sic non posset repetere, nec debitor tenetur p l. exceptionẽ,[c] ff. e. ti. ff. de euic. l. si p ĩprudentiã. Sed in ɔ̃riũ ẽm Theologos, & in ɔſcia tene firmiter, ꝙ tã in isto casu, qñ soluit coactẽ, q̃ ẽt qñ sponte soluit eo, ꝙ sic ꝑmisit eas soluer̃, ꝙ possit repetere, & ꝙ debitor sibi teneať, qa sic intelligiť mãdasse, vt soluat debitum vt l. si procurator, ff. de ɔd. inde. & sic sibi imputet debitor, q eũ fideiubere fecit ꝑ vsuris, nisi soluerit in fraudem, vt fauerct vsurario, quia sic nõ repetet, Aut nõ solũ fideiussit soluere vsuras, sed ẽt iurauit, & sic repetet ẽm oẽs, qa licẽt posset petere absolutionẽ a iuramẽto, non tñ tenetur ẽm Gof. quia licet teneať fideiussor excipere, vt no. in gl. d. c. 1. per multa iura, non tamen teneť agere.

si cer. pet. Et vide gl. in l. 2. in prin. ff. qui satis. cog. Item qui promisit indemnitatem, potest conuenire priusquam principales, Bartol. in l. quartu, ff. loca in prin. vide Ans. consi. 60. Ro. consi. 97. 211. & 241. An cha. consi. 295. & 318.

b Si autem opposuit] Etiam si nõ opposuit, ex eo, qa exceptio non solebat admitti, ꝙ repetet, puta quia vsurarius erat in ciuitate priuilegiatus, vt possetexigere vsuras, & de facto seruabatur, quia tunc nõ est quid imputetur fideiussori, Ita Iun. in d. c. 2. de fideiusso 8. col. vers. & aduerte.

c Per l exceptionem] vbi iniurioso sententia contra fideiussorem lata sui culpa nõ præiudicat debitori, & intellige maximè, quia tandem, & si sine culpa. Sed potuit esse in culpa, qa non appellauit, nec denunciauit vt posset dominus appellare. ff. mandati. l si procuratorẽ. §. ignorãtis, vel excep. non opposuit, vel oppositã nõ probauit, vel p minus idoneos testes &c. Et dic contra ius, scilicet litigatoris, quia si contra leges, esset nulla. ff quę senten. sine appellat. rescin. l. 1. &c.

Vtrum

17 Verum fideiussor remaneat obligatus prorogato termino [a] a creditore? ℞. secundũ Pa. in c. constitut. e. ti. cõiter tenetur, ꝙ aut fideiussor erat obligatus ad tempus solũm, puta vsque ad annum, & sic non teneť post annum prorogato termino; per l. item quæritur. §. qui impleto, ff. loca. vbi patet, ꝙ si locaui tibi domũ vsque ad annum, dato fideiussore, si conducis postea tacitè ad aliud tempus, fideiussor non tenetur, nisi de nouo promittat. Aut obligatio erat pura, licet solutio dilatata sit ad tempus, & sic licet solutio sit prorogata, non tamen liberať. Rõ qa nulla facta ꝓrogatione termini teneť fideiussor ẽt post terminũ, sicut & re[us] principalis, ar. c. cum dilecti. §. ꝑterea, de dol. & ꝯtu. & l. Celsus, ff. de arbi. §. idẽ ait, vide ẽt ĩ. obligatio. §. 7.

18 Vtrũ fideiussor ante tp̃s possit agere contra debitorem, vt liberet? ℞. ꝙ sic in tribus casib. Prim[us], si diu [b] in debiti solutione stetit. Secundus, si dissipare [c] bona sua debitor incæpit. Terti[us], si condemnatus [d] fuit sup fideiussiõe, de quib. habes in c. si. e. ti. & vide ꝙ ibi no.

19 Verum fideiussor pro alienatione rei doralis, vel donatiõis propter nuptias constante matrimonio teneatur de euictione? ℞. Pa. in c. cum cõtingat, de iureiur. Bar. in l. cum lex, ff. eo. ti. & Ioan. An. post multas opi. videntur concludere, ꝙ si mulier vendit, non tenetur nec ipse, nec ipsa mulier. d. l. cum lex, sed si vendit maritus, vel alius, teneť tur vendens, & fideiussor, vel ad rem tradendam, vel ad interesse, secundũm qđ no. in l. rem alienam, ff de contrahenda empti. ar l. & si is, C. de præ. mi. Ratio, qa lex non resistit venditioni, & actiõi personali, sed alienationi, [e] idest translationi dominij, vnde vxor non [f] obligatur, quia teneretur ad translationẽ dñij [g] l. ex empto, in prin. ff. de act. empt. & ven. nec fideiussor, qa haberet regressum ꝯ mulierẽ. Et hoc verũ, nisi mulier iurasset, qa si iurasset, teneret tã ipsa, q̃ fideiussor & hęc opi. placet omissis alijs multis i d. c. cũ ꝯtingat, per Io. An. & d. Ant. tactis.

20 Vtrũ fideiuss. possit aliqd reciperẽ sine vsura a debito

a Prorogato termino] Vt quando quis conduxisset fundum pro duobus annis pro certo preciu, vel conduxisset vectigal, & dedisset fideiussorem, tunc licet prorogaretur tempus obligationis, non teneretur fideiussor nisi consentiens. d. l. si cum hæres, & d. §. qui impleto, i[n] tex. allegat. Secus, quando tempus adijcitur exactioni. Vt qñ quis promisit soluere in paschate, vel in fine anni, & dat fideiussorem, quia tunc tenebitur fideiussor etiã post tp̃s, si non sit facta solutio i tempore, quanuis ñ interueniat aliqua prorogatio, fortius tenebiť, si prorogatio superuenerit, absque etiam cõsensu fideiussoris, vide de hoc infra obligatio. §. 7. & d. Ias. vbi plenè, in l. lecta, in 5. not. ff. si certum pet.

b Si diu] Exemplũ, si reus promisit dare centũ intra decenniũ, & dedit fideiussorem. Nam tũc fideiussor diu stat in obligatione, quia per decẽnium, & tamen non poterit agere, vt liberetur, quia non est diu cessatum ante decennium in solutione, cum ante non debeat solui, & sic ante nõ sit in mora. l. lecta, ff si cer. pe. & per hoc dixit Ci. in l. si pro ea, C mand. ꝙ si qs promisit de euictione pro te, quam vendidit, & dedit fideiussorem, licet diu steterit in obligatione fideiussor ante, quam sequatur euictio, tamen quia non est diu cessatũ in solutione, ex quo nondum secuta est euictio, non poterit agere, vt liberetur. Idẽ voluit Io An in a ad. Spe. tit. de iudi. §. 1. super ver. si verò fideiussor sequitur d Ant. & Imo. in d c. si. & diu intelligitur ad arbitriũ iudicis, sicut & de verbo, Celeriter, i r. potuit, de loc. Et hoc d. Sũ sequuntur cõiter doc. Cõsiderabit prudens iudex temporis cursũ, qualitatem personę, ad ea, quæ inter contrahentes acta sunt, affectionem fideiubẽtis, Quamq̃ alij dixerint, diu, intelligi aliter.

c Si dissipare] Pro hoc facit, quia creditor in die, vel sub cõditiõe potest in dicto casu agere, vt pręstetur sibi cautio de soluendo adueniente die, vel conditione. l. in omnibus ff. de iudi. Similiter etiã mulier põi constãte matrimonio agere contra virum, q incipit dissipare bona. l. si constãte, in prin. ff. sol. ma. & l. vbi adhuc, C. de iu do. Fallit tñ casus iste, si tpe, quo fideiussio fuit facta, debitor ad inopiã vergebat quia tũc nõ posset agere, vt liberaretur, per id, ꝙ habetur in l. si is a quo, ff. vt in pos. leg.

d Si condemnatus] Vide Barto. in l. fideiussor ꝓ venditore, ff. de fideiuss. & Pe. de Anc. in d. c. si. vide ĩ postillis Ale. ad Barto. vbi s.

e Et vide quod ibi not.] Adde. quartum, s hoc ab initio cõuenit, vt C. man. l. si ꝓ ea, ꝯ q̃, & argu[men]t Vinc. ꝙ si fideiuss. vellet ire ad studiũ, vel ex aliqua cã ad longinquas partes ꝓficisci, posset agere, vt liberaretur a fideiussione, ar. in l. aut lõga, ff. de ꝓc. vide Spe. ti de iu §. 1. ver. qd si fideiu. vbi tractat, quid si inimicitia, interuenit, nũquid possit agere fideiuss. vt libereť. Non debet tamẽ altàs intẽpestiuè reuocare beneficiũ suũ. qa oportet adiuuari nos bñficijs, & ñ dcipi. c. 1. đ ꝯ.

f Vnde vxor nõ] Adde Kal. post gl. in l. si prędium, C. de iu. do. vbi vĩ dicere hoc esse verum, qñ emptor sciuit fundum esse dotalem secus, si ignorauit.

g Translationem dominij] ẽt si naturalis obligatio non orietur, & nimirum, qu a ex contractu, qui fit lege resistente, nulla oritur obligatio. d. l. cum lex. Lex n huic obligationi resistit, vt ff. de fun do ꝑ to. & in authen. siue a me, C. ad Velle.

Quidam

re? ℞. qdā tenēt[a] ꝙ nō, qa esset vsura, rō qa vr, ꝙ fideiussor sit quoddā mutuū interpretatū. Sed ego credo, ꝙ nō sit vsura aliqd accipere, dummō neq; fraus, neq; dol⁹ interueniat, puta quia ꝯuenit cū aliquo, nè credat debitori, nisi fideiubeat, vt sic lucrari possit, qa tūc nō liceret, aliàs sic, qa hoc nō est mutuū verū, neq; ēt interpretatū sed si rōne facti aliqd acciperet, bñ eēt iniustitua, & ꝯ charitatē, qñ nullū periculū hēt, vel laborē in fideiubēdo. sed qñ aliqd accipit rōne piculi, cui se exponit, vel fortè laborū & cęterorū, q̃ faciliter incurrūt ĩ talib. fideiussionib. eēt oīnò licitū aliqd, accipere moderatè tñ, & sic est ꝯct⁹ innominatus, non mutui.

FIDES dr̃ dupliciter, s. pactionis, & ꝯsens⁹, vt hr̃ in c. 1. de spon. duo. oīs pactio, q̃tūcunq; simplex, dr̃ fides. Vñ veniēs ꝯ ꝑmissionē dr̃ venire ꝯ fidē pstitā & sic capit in l. 1. ff. de pac. & ff. de ꝯst. pe. l. 1. in princ. vñ dr̃ fides quasi fiet, & hęc respectu ꝑmissionis de futuro. alia est, q̃ est cōsensus de p̃senti, & hæc facit mr̃imoniū, vt no. ĩ d. c. 1. d̄ hoc hēs ēt j. iuramentū. 1. §. 6.

1 Vtrū fides sit frāgēti seruanda vide j. iurm̃. 5. §. 7.

2 Est & alia fides, quæ dr̃ substantia speiādarū rerū, argumentum non apparentium. ad Heb. 11. cap. Et de ista intellige, quę infra dicam in toto isto c.

3 In quo differt fides [b] ab opinione? ℞. vt j. opi. ĩ pri.

4 Quæ pertinent ad fidē? ℞. Th. 2. 2. q. 11. art. 2. ꝙ directè & principaliter articuli fidei. Indirectè verò & secūdariò ea, ex qbus, si non crederentur, [c] sequeretur alicuius articuli corruptio, & circa vtraq; potest esse hæresis eo modo, quo & fides.

5 Quot sunt articuli fidei? ℞. cōiter dicitur, ꝙ sunt. 12. quia quilibet apostolorū, qui fuerūt. 12. suum posuit, & oēs insimul omnes articulos approbauerunt. Sed verius dicendum est, ꝙ sunt. 14. septem pertinent ad diuinitatem, & 7. ad humanitatē Christi, qui omnes ponuntur in simbolo minori, qui sunt infrascripti. Primus, quē posuit Petrus est Credo in Deū patrē, omnipotentem, creatorē cœli, & terrę. in quo tria continentur. Primum vnitas deitatis ibi, Credo in deū, non deos. Secundum distinctio personæ patris ibi, patrē omnipotētem. Et vt dicit Ri. in 3. sen. hic oīpotentia includit oēm sciā, summā bonitatē, ꝓuidētiā respū oīum, & oēm pfectionem. Tertiū creatio oīum ibi, Creatorē cęli, & terrę, i. visibiliū per terrā, & inuisibiliū p cœlū significans. Secundus art. quē posuit B. Andræas, & in Iesum Christum filium eius vnicum, dñm nostrum, Eius dicit, idest patris, & vnicum, quia solus vnus est filius, & Dñm nostrum, s. iure creationis, gubernationis, & redemptionis. Tertius articulus, quem posuit Ioannes, est, Qui conceptus est de spiritu sancto, nat⁹ ex Maria virgine. Quartus, quē posuit Iacobus maior, est, Passus sub Pōtio Pilato, crucifix⁹, mortuus est, & sepultus. Quintus articul⁹, quē posuit Thomas, est, Descēdit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis in quo ꝯtinētur duo articuli. Primus, descēdit ad inferos, s. s̄m animam. Secundus, resurrexit a mortuis, scilicet gloriosus, & immortalis. Sextus articulus, quem posuit Iacobus minor, est. Ascendit ad cęlos, sedet ad dexteram dei patris. Ascendit enim nō solùm super omnes cœlos, idest super omnē creaturam corporalem, sed etiam super omnē spiritualem, quia propter dignitatem vnionis omnes excellit, Ephe. 1. propterea additur, Sedet ad dexteram dei patris, idest in potioribus bonis patris. Septimus articulus, quem posuit Philippus, est, Inde vēturus est iudicare viuos, & mortuos, idest eos, qui in eius aduentu viui reperientur, & in momento morientur, & postea resurgent

a Quidā tenent] d̄ hoc vide Ana. in c. si. de vsu. 12. q. ibi. 12. quæritur, pone ꝙ tu accepisti mutuo.

b Fides qd significet, Cate. docet in expo. Simb. in prīo ar. c. igr̃. De ei⁹ gradib ĩ ꝑœ. ꝑ. c. docēdi. necessaria ad salutē cōsequēdā, ibi. & in art. Sim. Et in Iesum Chr. & ad iustificationē, in ar. Descendit. ad inferos. c. Postremo, & Cō. Trid. ses. 6. de iustifi. c. 7. De oīpotentia Dei, Cat. ĩ primo art. Sim. in vocē oīpotē. in orōne de ora. c. de ꝑpa. adhib. qd primò credēdum idē, in prīo art. fidei. Eā antecedeꝫ pniam oportet: idē d̄ pę. sac. c. 2. elia d̄ ea, in eodē legas ĩ totū maximè Sim. & ĩ opis exordio sola qd, Cō. Tri. ses. 6. c. 7. de iust. c. xi. d̄ obser. mā. cur sine operib⁹ mortua, ibid nè longior sim, alia de ea tradit Sin. Tri. q̃ ex tabula Zilettianę ĩpressiōis colliges. id eñ addas ex ea q fidei ꝓfessionē facere teneanē, ses. 24. c. 1. & 12. d̄ re. cuius formā edidit Pius. 4. Ponmā. q̃ vidēs post decrete Conc. excussam, lege quoque reper. inqui. cum anno. P. V.

c Si nō crederētur] Exemplū, si nō crederet expositioni sacræ scripturę, s̄m ꝙ, s. approbat eccl̃a, qa esset ꝯ articulū, Credo in spiritū sanctum, &c.

a Et Car. i Cle. vnica] Et idē te net in Cle. fi. 2. oppo de vsur. & Bal. i tu. de sum. tri. dicit q si crederet patrē filio maiorē, credens ecclesiā ita tenere, nō eēt hæretic9, seq̄tur Aob. in rub. de sum. tri. facit gl. in c. si Papa 40. dist. Quæ vult, q Papa nō potest pp hæresim deponi si est parat9 corrigi. Et facit tex. in c. nunc autē. 21. di & in c. dixit apostol9. 24. q. 3 vide tu Feli. in ru. ex. de hær.
b Alijs manifestare. Adde Inn. i c. 1. de sum tri.
c Tenentur etiā simplices] Adde S. Th. 2. 2. q. 3. ar. 5. 6. 7 & 8. vbi plenè.

gent cū eis, q primò erant mortui. Octauus articul9, quē posuit Bartholomæus, est, Credo i spiritū sanctū, q. s. est tertia psona in Trinitate. Non9 articul9, qi ē posuit Matthęus, est Sanctā ecclesiā catholicā. i. ꝯgregationē fideliū. Decimus articulus, quē posuit Simō Cananæ9, est Sanctorū cōionē, remissionē peccatorum. Et iste arti. cū illo, quē fuit B. Marthæ9, est vn9 articul9, & ad vnū & eūdē articulū ptinet, q ē de operatiōe Dei, p q̄ dat nobis esse grāæ, est sensus, Credo in spiritū sanctū facientē sanctā ecclesiā Catholicā. i. vniuersalē, in qua est cōio sanctorū, & remissio peccatorū, & iō non dēt dici, In sanctā, sed sanctā. Vel ē sensus, Credo catholicā ecclesiā eē sanctā, s. per operationē Dei, ecclesiā, in q̄ habentr cōionē sanctorū, & remissionē peccatorū, tñ ad hunc art. reducitur fides de sacris, qa in eis cōicant fideles, & sunt instrumenta sanctificandi, & ex consequēti peccata remittendi. Vndecimus arti. quē posuit Iudas Thadæus, est, Carnis resurrectionē. Duodecim9 art. est, quē posuit Mathias, vitā æternā. Et est sensus istorum duorum, Credo, q Deus resuscitabit nos, & dabit nobis vitā æternam. s. bonis, & ex consequenti sequitur, q dabit malis pęnā æternam, hęc ex Ri. in 3. di. 25.

6 Vtrum simplices, qui in subtilitatibus fidei errant, peccent? R. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 6. q non, si non pertinaciter, peruersæ doctrinæ inhærēt in particulari ꝯ vniuersalis ecclesię fidē. Spe. verò ti. de hære. & Alua. vt refert Io. de Lig. tenent, q peccant mortaliter, & sunt hæretici. Spec. allegat. 24 q. 1. schisma, C. de hær. l. 2. in fi. & C. de i ius vocandi. l. venia, ibi nec in ea re rusticitati venia pbeatur. 37. di. c. si. Aluaro. verò allegat 6 q. 1. q̄ro. 19. q. 1. si cupis. 22. q. 2. in ipsarū, sed ego credo verā opi. S. Th. imò plus dico, q aliqñ talis error posset esse meritorius, vtputa aliquis audit aliquē prædicatorē famosum, vel epum prędicasse aliquē errorē, & simplex credit aio obediēti fidei, paratus tñ corrigi, nā ex intentione opera iudicantur. c. cū voluntate, de sen. exc. aliqñ cū peccato veniali, vtputa vetula credit Trinitatē esse vnam fœminā, & qa credit ecclesiā sic tenere, sic credit, & iñ non est hæretica, qa ꝯditionaliter credit, si ecclesia sic tenet, & credit. aliqñ est cū mortali, vt est qñ hō scienter credit aliqd, qd est ꝯ articulos fidei, vel determinationem ecclesiæ, & hoc patet ex c. damnam9, in fi. de sum. Tri. Ad iura, q̄ adducit Spe. l. 2. cū sua gl. est ꝯ ipsū. l. venia, nihil facit ad materiā. c. schisma, loquitur de hæreticis paratis se nō corrigere. Ad iura Aluari, quæ videntur velle, q ignorātia non excuset, loquunt de ignorātia iuris naturalis, q̄ non excusat. Et hoc tene, sicut tenet ēt Inno. in 1. c. de sum. Tri. & Car. in Cle. vni. a de sū. Tri. vide etiam q infra dicam, hær. in prin.

7 Vtrum oēs teneātur habere fidem explicitā? R. s̄m S. Bo. in 3. di. 25. ar. 1. & conuenit cū eo Ri. ibidē, q credere explicitè, & distinctè est fidei prouectæ, & nō est necessariū, nisi illis, qui fidem necessariò alijs habent manifestare, b s. officiū docendi & prædicandi sumpserūt, credere verò implicitè est fidei diminutæ, & non sufficit habēti vsum rōnis, qa cū q̄dā sint notoriè diuulgata, non posset qs illa ignorare sine contēptu & totali negligentia suæ salutis. credere verò partim implicitè. s. quosdā articulos, q quosdā alius explicitè, est necessariū ad salutem, tenentur. n. ēt simplices c ad illos articulos explicitè credēdos, quos eis manifestat non tantum prædicatio, sed etiā ecclesiastica consuetudo, vt est de vnitate & trinitate, quā ex signatione noscere possunt, cum dicunt, In nomine patris, & filij, &c. Itē de Natiuitate, passione, & resurrectione, quæ festa prædicant, & remissionem peccatorum, quā ex actu præsbiterorum noscere pñt. Ideo ab ignorantia taliū nullus excusatur, vtens rōne, quia non pt esse sine negligentia, & contemptum, nisi s̄m Ri. vbi supra illi, quibus Christus nec per se, nec p aliū, nec p inspirationem interiorē locutus est, quia tales non tenēur credere explicitè, nisi id, quod credebatur

in lege naturæ. Tenet etiā Alex. de Ale. 2. 2. tit. de perplexitate cōsciētiæ, ꝙ puer in carcere Sarracenorū inclusus ab infantia secundū Aug. de quæstionibus noui & veteris testamenti, si nō fuerit, à quo didicerit, nec ad eum rumor doctrinæ fidei puenerit, immunis erit, & cum non habeat impotentiam omnino credēdi, dicit Alex. ꝙ si faciet, ꝙ in se est, Deus illuminabit eum, vel per occultam inspirationem, vel per angelum, aut per hominem.

8 Vtrum sit necessarium ad salutē ꝯfiteri ea, q̄ sūt fidei? ℞. ꝙ sic ꝓ loco, & tpe, fm Tho. 2. 2. q. 3. ar. 2 puta qn̄ si aliquis interrogaret d fide, & taceret, & ex hoc crederetur, vel quod nō haberet fidem, vel ꝙ non esset vera, vel alij per eius taciturnitatem a fide auerterentur, & huiusmodi casibus, in quibus honor debitus Deo, & vtilitas proximis impendenda subtrahitur, nisi confessio fiat,[a] est necessaria de pręcepto. In alijs aūt casibus non est necessaria de præcepto, sed de cōsilio, si modo vtilitas fidei sperať. Vituperabilis est confessio fidei, qn̄ solū est ad perturbationem infidelium, dicente domino. Mat. 7. Nolite sanctum dare canibus facit c. in mandatis. 44. dist.

9 Quid de illo, q licet interius credat, tñ pp timorē facit aliquem actū infidelitatis, puta, exhibet reuerentiam idolo, portat aliquam vestem desīgnatā ad aliqđ determinatū signū infidelitatis, & hmōi? ℞. ꝙ peccat mortaliter, qa fm Aug. 32. q. 4. sicut Sanctius est mori, q̄ vtī idolatico, hęc ille. Secus esset, si non designaret determinatæ infidelitatem, sicut legimus in Beato Sebestiano, qui vtebatuř clamyde militari ex bono zelo, vt lucraretur animas Christo, & huiusmodi.

10 Vtrū liceat, prece, vel precio aliquem adducere ad fidē, vide j. Iudæ'. §. 33.

11 Vtrū liceat disputař de fide, vide s. Disputatio, de hac materia, vide. j. Infidelitas.

FILIVS[b] quidam dř spurius,[c] & propriè est natus ex matre nobili, & patre ignobili, vel patre incerto, & matre vidua. Sed in iure spuri' dicitur omnis natus ex illicito coitu, præterquam de concubina in domo retenta ab eo, qui non est coniugatus, vt no. in c. tanta qui fil. sint le. & no. Bar. in l. si gener,[d] ff. de his qui. vt indi. q̄. uis natus de adulterio proprio nomine vocetur manzer, Deut. 23. & in c. nisi cū pridem. §. personæ, de renun. & in c. per venerabilem, qui filij sint. le. Et omnis talis spurius in nihilo succedit patri, vel conuinctis per lineam paternam, quia non diciť agnatus, de quo tex. in capitu. dicat aliqs. 23. q. 4. & gl. in c. tanta, qui fi. sint le. & qđ nota per Bar. in authen. ex complexu, C. de ince. & inuti. nup. & Institu. de succ. co. §. vulgo, & Insti. ad Orfi. §. nouissime, imò nec pater potest, talem instituere hæredē, aut. licet, C. de na. lib. & d. c. dicat aliquis. Vnde dicit Pan. in d. c. per venerabilem, in gl in ver. non seruatum. (Adde Anch. consi. 390.) ꝙ bastardi nobilium non dicuntur de parentela[e] parentum, quia sordes non computantur inter pręcipuos. C. ad Orfi. l. si qua illustris, nec arma parentum portare possunt, & est sententia Bal. in l. cum legitimæ nuptiæ, ff. de sta. ho. & sequitur d. Ant.[f] in d. c. per venerabilem.

1 An tales succedunt matri, distingue,[g] ꝙ aut est vulgo quæsitus, & propriè solum spurius, & sic succedit cum legitimis filijs nisi mater sit illustris fœmina, vt i l. si qua illustris, & ibi per gl. & Bart. & Inst. de suc.

cog.

[a] Nisi confessio
iat] Nā est præ-
eptum affirma
iuum, & ideo ꝓ
oco, & tempore
bligat.
Vide quoque
epertorium in-
uisi. cū annota.
etrus Vendra.
Spurius] Bar.
n d. l. si gener,
icit, ꝙ dicitur
tiam Spurius,
uia lege nomē
ssumit, vt ex a-
ulterio, vel ex
oncubina, cum
lures haberet,
gl. & Bald. in
2. C. de episco,
cleri. ꝙ natus
x sacerdote est
ncestuosus, vel
icitur spurius.
vulgo ff. de sta.
omi. t
Bart. in l. ge-
er] adde tex. in
fin. ff. sol. ma r.
ar. in l. parētes
e in ius vocan.
it an idem sit
astardus, quod
aturalis, vide
ar & Imo. in l.
x facto. §. si qs
ogatus, ff. ad
re. Bal in l. cū
cotissimi, C. de
deicom.
[e] De parētela]
Quid aūt in sta-
utis puniētib'
nam domum,
n veniāt bastar
i? Vide Bart in
. si C. de verbo.
ign. in l. pronū
iatio, ff. de ver.
ign. plenè in l.
utelas, ff. de ca.
imi.
Et sequitur d.
Ant] Adde, ꝙ il
egitimi dicunť
ndecori, & pro
terea sunt inha
iles ad ea, quæ
n decore consi
tūt, vt ad digni
ates &c. c. inde-
orū, de fi psbi.
in c. cum deco
em, de institu.

Et bastardus nō debet sedere in vna mensa cum legitimè nato, secundùm Bald. in cap. per tuas, de maio. & obedi. l. humilem, C. de incest. nup. Et vide Cardi. Alexā drinum in d. c. per venerabilē, multa dicētē de his.

[g] Distingue] Pa. in c. tanta, q. fil. sint leg. hanc facit dist. & Bar. in l. si gener, ff. de his q. vt indig.

not.in d.§. sunt & aliæ personæ, qui aliquãdo dicitur naturalis tantùm, [a] quãuis spurij etiã sine naturales tã tum,& talis est ille,qui est natus ex coitu neque damnato, neque approbato de iure ciuili, vt est filius con cubinę solutę in domo retẽ tę a soluto, quæ posset esse eius vxor legitima,puta qa nõ est consanguinea,nec af finis,vt in l.in cõcubinatu , ff.de concu.& iste succedit patri ab intestato in duab⁹ vncijs [b] totius hæreditatis, dũmõ non exstant filij legitimi, vel vxor legitima , vt in auth. liceat patri, C. de na.li. qa filijs legitimis exi stentibus,vel nepotibus nõ põt nisi vnã vnciã relinque re ei,& matri,& non vltra , vt l. matre,C. de na.li.Sed si nihil reliquerit ei , in nullo succedet;sed tamẽ de bet alimentari a legitimis .

6 Sed nunquid,si nõ habet filios legitimos, poterit tales hæredes instituere? ℞. ꝙ sic ẽt in totum, legitima tñ reseruata parentibus , si habet,vt no.in d.aut. liceat patri,& licèt Goffr.teneat, ꝙ non succedat , cũ hodie talis coitus [c] sit reprobatus vt in aut.de leno.co.3.post prin.& in aut.scenicas non solùm,post prin.coll.5. (in his duobus locis ostẽdit im perator amare castitatẽ, & C.de concubi.l. vnica) tamen ego teneo cum gl. in d.c.tanta,& in ca. nisi cum pridẽ,de renũ. ꝙ succedũt ẽt de iure canonico , qa ex quo ius canonicũ nõ statuit oppositum ; non debemus in hæreditatibus recedere a dispositione iuris ciuilis, facit c. p venerabilem,in fi. qui fi. sint legi. & sequitur Pa. [d] in d. c. tanta.

7 Filius ali⁹ dr̃ legitimus tm̃,& iste est adoptat⁹, vel arrogatus . Et dñr legitimi tm̃, qa nõ natura,sed legis institutione sunt filij, vt de cog.le.in rubro & nigro.Et isti si nõ sunt legitime emã cipati a pater adoptãte suc cedũt patri legi.simul cũ filijs legitimis naturalib⁹, vt C.de ado.l.pe.§.neq;. n.cũ seq.& Inst.de hære.quæ ab inte.defe.§.itẽ adoptiuos [e] & in l.si pr̃, [f] ff.de ado.Vide supra,Adoptio.§. 1.& 2.

8 Filius alius dr̃ spũalis,& legitimus,sicut est suscept⁹ de baptismo, vel chrismate.Et iste ĩ nihilo succedit, qa cum sit spiritualis,nõ extendit se ad temporalia.

9 Filius alius dr̃ [g] spũalis tm̃, sicut sunt oẽs Christiani Papæ,& de diœcesi Epi, & de parochia pſbyteri,vt in c.oẽs.30.q.2.& isti similiter in nihilo succedũt pa rentibus suis isto modo .

10 Filius alius naturalis,& legitimus,naturalis dr̃, qa naturalis est generatus,legitimus,qa ex legitima parentũ coniunctione appro bata p leges,isti succedunt ab intestato parentib. omni bus alijs exclusis,vt in aut. de hær.ad inte.venientib⁹. §.si quis igitur . Limita nisi in casu, in quo aliqui specialiter admittuntur,vt dictum est in filijs adoptiuis & sunt quasi domini [h] viuẽ tibus parentibus , solũ eis deest administratio, vt Inst. de hære. qua.& dif. §. sed sui. Vnde ex consuetudine lege iuuata filij comitum appellantur comites , & filij regum reges,etiam in vita parentum , vt. 24.q.1.c.fi.& p Bar.ĩ l.fi.C.de digni.li.12.

a Dr̃ naturalis tantũ] Largo mõ incestuosi , & adulterini, & simi les dñr naturales,vt p gl.& Pa. in c. per venerabilem,qui fi.sunt le.Sed ꝓpriè naturales sunt , Vt hic dr̃ de filio ꝯcubinæ,ita Spec. in tit.de succ. ab inte.§.1.ver.Nũc de naturalibus.

b In duabus vncijs] D.Aut. in c. nisi.§. personæ, & renũ.Idẽ dicit.

c Talis coitus] Et de iure ciuili hodie qlibet coitus extra matrimonium , est reprobatus , vt declarat Ab.allegã do Ho ĩ d.c. tãta.

d Et sequit Pa.] Nec gl.illa , nec Pa.loquuntur in causa testati , sed ab intestato , vt patet,casus tamẽ est, proue hic. in d.aut.licet patri, C.de natu.li.

e §. item adoptiuos] Alias sed ea oĩa . Et declarat optimè Ang.Aretin. in d. § sed ea omnia .

f Et in l.si pater] Sunt ibi tria iura incipientia, si pr̃. Et nullum iudicio meo facit.

g Filius in sacro eloquio non nascendo,sed imitã do vocatur, ait D.Hier.in quęst. in 2.Paralip. ca. 24. P. V.

h Quasi dñi.] L. in suis.ff. de li.& posth. Hinc vide m⁹, ꝙ ęstimũ pr̃is censetur æstimũ filij,gl.est not.in l.2.C.qui ęta. li. 10 . quã ad hoc reputat sing.Bal. in l.diximus.§ si pater,ff.de excu.

tu. & in cap.q̃ in ecclesiarũ , circa fi.de const. sequitur Bal.in l.fi.ad fi. C. de impu. & ali.sub. Et per eã dicit idem Bald. in l.1.§.illud,C. cõia de succes. ꝙ habitatio patris censetur habitatio filij,& in l.etiam.ꝑen.col. C.de exec.rei. in di.dicit, ꝙ pater & filius quãtum ad æstimum tõis pro vno capite computantur. Et Bar.in l.1.§.dñi. 2.ar. illius text. ff.ad Sillania. dicit, ꝙ liber , seu catastrum patris prodest filio siue in potestate, siue emancipato . Et per d.gl. determi nat Bal.in l.sciẽdum,in prin. §. col.qui satisdar. cog. ꝙ stante statuto, ꝙ null⁹ possit esse prior in ciuitate , nisi sit æstimatus ĩ mille, & pater in libris cõis sit æstimatus in mille, prodest filio,& ĩ d.c.q̃ in ecclesiarum,in fi.pl⁹ subdit, ꝙ stante ꝑdicto statuto, ꝙ si pater habet plures filios , istud ęstimũ de mille ꝓdest oĩb⁹. Imo plus not. Bar. in l.cũ simus,circa mediũ de agric. & censi.ar. filius tex.li.11. in ver. patres , vel fratres. Qđ liãte statuto, ꝙ ñ allibrati nõ audiantur, nec ĩ ciuilib. nec in criminalib. ꝙ

libra patris vel aliorum consortium de domo pro derit, non allibraris, facit quia pater, & filius censet vna & eadem persona. l. fi. C. de impub. &c Et vox filij cēset vos patris, & ecōtra. §. ei q. Insti. de inu. sti.

a Licet Bar.] Vtrum dicit, inspecto iure ciuili, Insti. de nupt. §. aliquando.

b Et hoc teneas] Ad hoc gl. or. in c. inotuit, de ele. quam ibi tenet Io. And. & est in ver. coniugata.

c Quia licèt per dispēsationem] Pone exemplū, Quando contrahitur matrimonium in gradu ꝓhibito, vel alio obstante impedimento. Idem dic de nato ex aliquo Saraceno & Christiano, quia ex quo tempore Natiuitatis non poterat esse matrimonium. 28. q. 1. Caue, meritò sequens matrimonium non legitimat, quicquid dixerit Gaspar Calderin.

d Instrumētum dotale] Ibi dicit Bald. Sed canonistarum simplicitas non curat de ista solennitate.

e Moderniores canonistæ] Vide plenè per Alexādrinum in c. tanta, qui fil. sint le. 2. col. & qō. 2. & latissimè. q. 10.

f Secundūm cōmunem opi.] Tenet hoc But. Cardi. Zaba. & Card. Alexand. allegat ad hoc l. nuper, in fin. C de natu. libe. & in aut. q. mo. na. ef. sui. §. si quis igitur, vbi inspicitur tēpus natiuitatis, nō cōceptus. Tñ Io. An. ꝯ. Et vide plenè Alexādrinum in d. c. tanta 4. quæstio.

11 Verū filius naturalis tātùm, efficiatur legitimus ꝑ sequens matrimonium inter patrē, & matrē eius? ℞. Pa. in d. c. tanta, ꝙ sic, quicunque sit filius naturalis, si tpe, quo genitus fuit, poterant esse legitimè vir, & vxor in matrimonio parentes eius, & licèt Bar. [a] in l. in concubinatu, ff. de cōcu. velit solū hoc esse verū in concubina in domo retenta, postea ꝓ vxore capta, tñ canonistæ cōiter tenent ꝯrium, & hoc teneas, [b] sec⁹ esset, si tpe generationis nō potuisset esse matrimoniū inter parentes, quia licèt ꝑ dispensationē, [c] vel alio mō fit postea ꝯtū matrimoniū, non tñ erunt legitimi, ſm Io. An. in quadam apostilla. Bal. li. feu. tit. si de feud. cōtro. fue. §. naturales, ver. nota generale, vult, ꝙ nisi interueniat instrumentum dotale, [d] vt volunt iura In sti. de nup. §. aliqñ, & Insti. de hęre. quę ab inte. defe. post prin. & in aut. quibus mod. natura. effic. §. si quis igr̄ dotalia, & in aut. de incest. nup. §. dubitatum, quāuis sequat̄ matrimoniū, nō legitimatur. Sed ego teneo ꝯrium, sicut tenent moderniores Canonistæ [e] cōiter, & in practica sequuntur legistæ, imò plus dico, ꝙ licèt tpe conceptus non potuisset esse vxor eius, si tñ tpe part⁹ contrahit legitimè cū ea, fili⁹ erit legitim⁹ ſm cōem opi. [f] in d. c. tāta, similiter non nocebit filijs natis ex concubina, qn sint legitimi, licèt pater intermedio tpe habuit vxorem aliā, & ea mortua postea accepit concubinam in vxorem, ſm Bar. in l. cum mihi decem, [g] ff. de sol. & Bal. in l. pe. ff. sol. matrim. §. item si ignorans.

12 Verū filij nati [h] ex clandestino matrimonio sint legitimi? ℞. gl. in c. qđ nobis, q. fi. sint le. ꝙ si nullū est impedimētū, post approbationē matrimonij erunt legitimi, siue sint nati añ approbationē mr̄imonij, siue post & hoc sequuntur oēs, vt refert Ab. in d. c. qđ nobis, & probatur in c. 2. de clan. de spon. Nā approbatio retrotrahit̄, & perinde est, ac si a principio fuisset ꝯtū in faciē ecclesię, imò plus dicit Alanus, ꝙ licèt clandestinè ꝯhentes non præsumantur coniuges, vt dicit gl. in c. lator, q. fi. sint le. tñ hoc procedit respectu nubentiū, [i] sed respectu filiorū præsumunt̄ coniuges, qđ est notandum, ex quo infert Pan. in d. c. lator, ꝙ natus ex viro, & muliere simul cohabitantib. ꝓsumit̄ legitim⁹, qa fauore legitimationis ꝓsumit̄ inter eos mr̄imoniū, ꝓ quo facit. l. in liberæ mulieris, [k] ff. de rit. nup. & maximè procedit, si vocabant se cōiuges, vt no. Inn. in c. ex parte. 3. col. de rest. spo. dicit ēt Ho. [l] ꝙ si multo tpe simul tanq̄ cōiuges cohabitarunt, ꝓsumendū est esse matrimoniū, facit quod no. ipse in c. illud, de ꝓsu. si aūt erat impedimentū, tūc sunt opi.

g In l. cum mihi decem] Vbi hr̄, ꝙ actus medius interueniens facto hominis, qui impediret negotium, retrotrahitur. Vñ, Bar. dicit. Pone, Titius hēt ex concubina filium, postea ducit vxorem, ex qua filium suscipit, deinde moritur vxor, & ille accipit concubinā in vxorē. Quęritur, qs præferatur vti primogenitus in regno, vel ducatu? dicit Ric. Malum. disputasse hāc qōquam postea Io. An. in c. ratihabitio, lu Mercu posuit. Ex quo considera, ꝙ præsupponit, ꝙ legitimetur, licèt intermedio tpe habuerit vxorem &c. Concludo ergo secundū Ab. in d c tanta, in fi. ꝙ vbi coitus nō poterat esse vxorius, obstante aliquo impedimēto non reuocabili sine dispensatione ecclesię, nō legitimantur filij per subsequēs matrimoniū. Anchar. con. 410.

h Adde quid hodie dicendū ꝑ Con. Tri. de ref. matri. decr. Sess. 24. c 1. P. V.

i Respectu nubentiū] Quia ꝓsumitur stuprū ca. aliter. 30. qō. 5. & hoc, vt inducaut̄ ad palā cōtrahēdū. Vide de hoc Anc. con. 410.

k L. i liberæ mulieris] Credo, ꝙ ista. l. sit correcta per. §. qm̄, in aut. qui. mo. na. effic. le. Vel saltem stādum est iuri canonico. Vide Pa. in c. illud, de præsumpt. in fi.

l Dicit ēt Host.]

lo.

Ioã.An.[a] & d.Ant.tenent, ꝙ post approbationẽ legitimatur, licèt postea separẽtur.gl.tenet,ꝙ hoc est verũ in natis post approbationẽ, sed nõ in ante natis. Ioan. Cal.[b] tenet,ꝙ nullo modo legitimantur;.& hoc putat Pa.verũ de rigore iuris,facit.c.si.in.§.si qs,de clã. de spon. Et hãc teneo propter præfatum.c.si.§.si quis,vbi, est tex.apert⁹.vide, de hoc supra clandestinum,quando dicatur,in prin.

13 Vtrum natus de sponsa de futuro sit legitimus? ℞. Pa.in c.per tuas. 3.not.qui fil. sint legi. ꝙ sic, si nullũ sit impedimentum;alias secus,secundùm qđ dictum est in pcedenti q.

14 Vtrum filius, qui communiter reputatur filius viri,& vxoris, teneaẽ credere vxori dicẽti eum illegitimũ,vide s̄.Adulteriũ.§.5.

15 Vtrũ ex tractatu parentũ [c] qs ꝯstituatur filius? ℞. Pa.vbi s̄.[d] ꝙ ex nominatione filij, & tractatu vt filij ꝯstituitur quis in possessiõe filiationis,etiam si sit natus extra domum. Vnde ibidẽ dicit d.An.quẽ seqtur Pan. vbi supra,& no.But. in l.quidam,ff.de proba.ꝙ tractat⁹ parẽtum, puta quia illi tractabant eum vt filium, & ipse eos vt parentes, ꝓbat aliquẽ filium alterius,glo. in c.Michael.de fi. presby. imò plus vult gl.in c.transmissę, in ver. indicijs, q.fi. sint leg. ꝙ probatio huius tractat⁹ præfertur negationi parentum. Item d.Ant. in d.c.[e] vult, ꝙ etiam sola fama probet filium, si nihil probetur in contrarium.

16 Quid si ꝓbetur, ꝙ vxor eo tpe commisit adulteriũ, quo talis ꝯceptus ẽ? ℞.Pa. in d.c.transmissæ,& ca.per tuas,e.ti.ꝙ si pater, seu marit⁹ cohabitabat eo tpe cũ vxore,reputabiẽ legitimus, quia cum possit esse filius vtriusque, debemus fauore filiorum præsumere, ꝙ sit filius mariti potius,quã adulteri,ꝑ hoc ẽ tex.ĩ l.miles.§.defuncto, [f] ff.đ adul. facit l.qui semper,ff. de in ius vocã. Idem dic de filio nato de concubina retẽta in domo,vt semper præsumatur filius concubinarij, vt habes gl.singularem ĩ c. Michael,de fil.presb.sec⁹, si fuisset absens [g] tanto tpe ꝙ non potuisset eum generare, vt ff. de his qui sunt sui,vel alie.iu.l. filium.

17 Vtrum filius natus ex illis, q post mrimoniũ ꝯctũ de communi consensu fecerunt votum, vel quando alter intrauit religionem, & reperitus fuit, sit legitimus, Vide ĩ. Matrimoniũ. 3.Impedimentum.5.§.3.

18 Vtrum appellatione filiorũ veniant naturales tantũ? ℞.Pa. [h] in c.in ꝑsentia, de ꝓb.5.col.ver. nunc attẽ

Vide ibi Pa.vbi latè,& in c. lator,qui filij sint leg.

a Ioan.An.] Quia matrimonium omnia præcedẽtia purgat.c.tanta,qui fil.sint leg.

b Ioan Cal.] Ratio,quia ad hoc, ꝙ matrimoniũ sequens legitimet filios præcedentes,oportet, ꝙ tpe cõceptionis,vel ꝯtẽ matrimonij potuerit eẽ matrim.d.c. tanta.

c Ex tractatu parentũ] Pone casum,q.a. s. pater & mater tractãt eum vt filium, & oportet, ꝙ sine verba directa, & non enũciatiua. Vt optimè declarat Ab.in ca.per tuas, de probationibus, vbi reprehendit Bart. in l.1. §. idem ꝑ ꝯtrium,ff. de lib. agno. vbi dicit, ꝙ si dico, Benè veniat fili⁹ me⁹ & hmõi, ꝙ constituitur fili⁹ in quasi possessiõe filiationis.Dicit tñ ibi Bar.& benè, ꝙ tractat⁹ ẽt sine verbis constituit filium in possessione filiationis.

d Pa.vbi supra] Scilicet in c. per tuas, tamen parũ ibi dicit, sed vide in c.ꝑ tuas, de proba & in c. trasmissæ, qui filij sint legi.

e D.Ant. ĩ d.c.] Dicit tamen ibi Pa.circa finem, ꝙ hoc videẽ dutũ,s.ꝙ sola fama probet quem esse filium in præiudicium veniẽtium ab intestato.Vnde vide,ꝙ no.in c.illud,de præsump.

f §. defuncto] Vbi dicit text ꝙ ꝑt esse,ꝙ mulier sit adultera,& tamen filius sit le. Ad hoc Bal.in rub.C.de proba. in l. si vicinis, C. de nup.in l.si a matre,de suis,& legi.& con.52. 3.par.

g Secus,si fuisset absens] Puta per biennium,reuersusque inuenit puerulum duorum mẽsium, Idem, si fuit infirmitate grauatus &c. Ita probat.l. filium,ff. de his qui sunt sui,vel ali e.iur. Quę lex est notabilis secundùm Bar.ibi quæ etiam probat illum debere pro filio haberi legitimo, qui natus est tempore, quo vir, & mulier in matrimonio consistũt. Et vide ibi Bart.ad materiam, quõ quis põt probari esse filius. Et de hoc in l.nõ ignorat,C qui accusa. non possunt. Vide etiam text. & Bar.in l.1.ff.quorum bono. Ex illo tex.d. l. filiũ, mouẽt doctores quæstione, Pone ꝙ consanguinei dicunt talem nõ esse filium Titij, ex quo Titius ẽe asserit. Tu non es filius meus, an noceat filio? Et tenent ꝙ non,qa dictũ patris põt prodesse, & non obesse.l.1.§.si qs ff.de Carb. edic. Vnde subdit Bar. ꝙ regina quædã habuit filium de quodam milite, qui tamen habebatur vt filius regis,& regnũ obtinuerat,tamẽ regina veniens ad mortem dixit filio,ꝙ militis cuiusdã erat filius, & non regis. Qui renũciauit regno sed secũdùm eos malè fecit. Hoc vide supra, Adulterium.§.5.Abb. in ca.per tuas,de proba. & in cap. transmissæ, qui fil.sint legitimi. Qualiter autem probetur filiatio,vide Bal.cõ. 69.& 169.2.par. & Anchar.consilio.236.

h Respo.Panormitan.] Et vide not.per Cyn.in l.cuiusquis, C.ad l. Iuliam maie. Et in l.quicunque,de ser.fug. In primo loco tractat,an in dispositione pœnali veniãt natu-

Quintus sunt [a] omnes causæ, ex quibus pater potest exhæredare filium, ita & negare alimenta, de quibus vide supra, Exhæredatio, & j. Ingratitudo. S.3.

22 Sed si diuortium fiat, apud quem debet tali, & cuius expensis? Respon. quòd æstimabit iudex pēsatis circunstantijs, puta quia minor triennio apud matrē, & huiusmodi, vt not. in l. vnica. C. de diuor. fa. & apud quem li. edu. & in autheu. si pater, ibidem posita, vbi dicitur, quòd si pater fuit causa diuortij, nutrietur apud matrem expensis patris, si modò mater non conuolauit ad secundas nuptias. si verò mater dedit causam, apud patrem expensis matris locupletis, [b] nisi pater minus idoneus sit, quia tūc apud matrem locupletem, nisi alter eorum esset infidelis, quia apud fidelem sunt alēdi, vt patet per ea, quę dixi. supra. Baptismus. 6. S. 11.

23 Vtrum filius magis teneatur subuenire patri, quā extraneo? Respond. patri etiam infideli, quàm extraneo fideli (cęteris paribus) vt not. glo. 30. distinctio. capitulo primo, & 42. distin. quiescamus, & 86. di. non satis, vide supra, eleemosyna. S. 2.

24 Est filius, qui non habet nisi vnum panem, & habet patrem qui fame perit, & filium similiter, cui debet subuenire? Respon. Ci. in l. 2. C. de pa. qui fi. di. quod potius patri, quia posset eum vendere. Ego addo, quia ius diuinum sic eum obligat, quod dicit. Honora patrē &c. & qñ dicitur, ꝙ amor magis descēdit quàm ascēdat. l. isti qui dē, S. fi. ff. quod me. cau. l. liberorum. ff. de ver. si. & l. liberi, & ibi gl. ff. de inof. test. ꝶ. Iaco. ibidem, ꝙ verum est quò ad ordinē dilectionis, non tamen quò ad effectum obligationis. Nam ꝑ natiuitatem filiorum nō debet conditio aut fieri deterior, quia iam habet filium obligatum. Sed in contrarium facit, quod not. Bar. in l. si quis à liberis, in. S. si vel parēs, ff. de libe. agnosc. vbi dicit post gloss. quòd pater tenetur alere filiū de iure naturali, [c] & filius tenetur alere patrē de iure gentiū; & sic videtur fortius vinculum, quo tenet pater filio, quàm quo tenetur filius patri. contrarium [d] tamen determinat in l. 1. in. S. huius studij, ver. quęro, vtrū educatio, ff. de iu. & iur. facit etiam cōtra, quod no. Bar. in l. non quēadmodum, ff. de lib. agno. vbi vult, ꝙ si quis habet patrem, & filiū diuites, & indignet alimētis, quod poti[9] debet petere à patre suo, quàm à filio ratione prędicta. [e]

25 Vtrum [f] filius possit nubere sine licentia patris? Respond. quòd sic tam masculus, quàm fœmina, quamuis non expediat, vide supra, Dos. S. 4. & quomodo tenetur eam dotare, quæ nupsit sine scitu patris, ibidem. S. 4.

26 Vtrum possit vouere, vide infra, Votum. 2. S. 5.

27 Filiusfami. viuente matre emancipat[9] acquirit vsumfructū in maternis bonis ꝓ virili. i. pro media parte, si est vn[9] filius, & pr̄ pro alia post mortē mr̄is, casus est. C. de bo. ma. l. si viua mr̄e. Idē dic i nepotib. & ꝓ nepotib. Idē dic, si sūt plures filij, qa ꝓ virili parte simul cū patre, sed si aliq sūt emancipati,

Et fallit in casu capitu. cum multæ. 15. quæs. vlt. de procreato a sacerdote, quia efficitur ecclesię seruus; not. glos. in dicto cap. liberi, & est finalis, & d. c. de ser. non ordi.

a Quintus sūt] Alios duos casus particulares ponit ibi Abb. scilicet si filius sit minor triennio, vt supra, Alimenta, vel si sit spurius de iure ciuili, secus de iure canonico, supra eodē. S. 4.

b Matris locupletis] Gloss. in d. authen. dicit, quòd in corpore non est illud verbum, tamen vel sit, vel non ipsa exponit.

c De iure naturali] Et ideo non valet pactū in contrarium, vt per Ioan. An. in Spec. qui filij sint legitimi. Et sequitur Petrus de Anch. in c. canonum statuta, circa medium, de cōsti. Ex quo dicebat Spec. vbi supra. S. 1. versic. sed pone, ꝙ non valet pactum, quòd pater nō teneatur filium alere. Et idem erit in dote danda filiæ, secundùm Ro. in l. 1. ff. soluto matrimonio.

d Cōtrarium tamē determinat] Bartol. vtrobique dicit, quòd educatio parentum non est de iure naturali, sed naturali æquitate, vt scilicet benefacienti benefaciamus. Et sic de iure gētium, quāquam dixerit esse contra ius naturę, & fortè malè.

e Ratione prædicta] Tene, ꝙ filius tenetur alere patrem de iure naturali ꝓpter illud præceptum, Honora patrem. &c. quod est de iure naturali secundùm Scotum in tertio, distinct. 37. & in 4. dist. 17. Ideo magis filius tenetur patri, quàm filio suo, cū illa multa dilectio causetur potius ex instinctu naturali, vt habetur dist. prima, cap. ius naturale, & instit. de iure natura. in princip. Et sic tene opinionem Ci.

f Approbat. S. Conci. Trident. ses. 24. de refor. matri. c. 1. P. V.

g Et pro nepotibus] Scilicet non existētibus filijs, quia pater concurrit cū eis, sicut cum filijs.

a Vt no. glo.]Il la glo. dicit idē, ꝙ glo. in d. cap. queritur, & illas sequitur Calde. Sed declara, vt ꝑ Pa. scilicet ratione peccati, vl de Ro. in fin fol. 17. vbi de hoc.
b Et impetrata] ibi vide glo. & Bartol. vbi de hoc, idem in filijs adoptiuis.
c Huc adde Catec. in præceptū, Honora pa. cap. 1. & 2. P. V.

cipati, aliqui in patria potestate, pro virilibus partib[a] veniēt omnes, sed vsusfructus emācipatorum remanebit apud patrem, vt in d. l. si viua.

28 Sed nunquid idem erit in alijs bonis aduentitijs? ℞. ꝙ non, sed solùm in maternis, vt no gl. in verb. pręscripta, in d. l. si viua.

29 Vtrum filius possit agere ꝯ patrem? ℞. Pa. in c. nō est i 1. & 2. nota. de spon ꝙ sic ratione peccati, aliàs nō est admittēdus, vt not. gl.[a] in c si ecclesia. 23. q 4. Sed gl. in c. q̄ritur. 2. q. 7. tenet ꝙ potest ꝑ canones conqueri tam in ciuili, quàm in criminali negocio, sed ꝑm leges non potest nisi in castrensi cā ciuiliter non in alia. ff. de iudi. l. lis nulla, & etiam in quasi castrensi, vt ff. de fur. l. si quis vxori primo responso, non tamen de furto, sed actione in factum. C. de bo. ma. l. superstite, & hoc non existens emancipatus, sed emancipatus benè potest agere petita venia, & impetrata.[b] C. de in ius vo. l. vlti. sed in criminali causa non auditur. 2. q. 1. prohibentur, nisi iniuriam in ipsum commiserit, vt C. de pat. potest l congruētius hec omnia in gl. d. c. conqueritur.

30 Ad quid tenentur filij[c] parētibus? ℞. vt colligo ex Alex. de Ales. in 3. part. sum. in tractatu de 4. præcepto, ꝙ ad tria de ꝑcepto. Primum est, ꝙ tenentur eos diligere. Ratio, quia cum filius sit obligatus aīæ patris, & matris, ex cuius operationis virtute generatus est, tenetur ei rependere, quod non pōt in alio nisi amando, quia sic consolatur eos, cum hoc perpendunt, & hoc est quod dicit Hie. li. de honore parētum, redde amoris vicem, & Io. 14. vt cognoscat mundus &c. q. d. exemplum capiē do, ꝙ diligo patrē, & nō sufficit ꝙ ꝯsistat in corde, sed opottet ostēdatur in signo, nec debet esse amor, quo obligamur, oēs diligere, sed spālis & ꝑcipuus, & ꝑpterea non excuso à mortali filios, q nunq̄ signa amoris oñdunt parentib. imò semꝑ loquuntur durè, & videnē eos habere exosos. Secundū, ad qđ tenenē, est obedire in his, q̄ pertinēt ad dispositionē rei familiaris, & multomagis in necessarijs ad salutē, vt sūt ea, q̄ pertinent ad bonos mores. In his scicter contēnentes obedire, mortaliter peccant. Secus, si ex inaduertentia, vel rarò sine ꝯtemptu, q̄a vr̄ veniale. Ad alia aūt obedire est de consilio solum. Tertium est, ꝙ debēt eis in necessarijs subuenire, siue sint infirmi, vel alia necessitate, vnde mortaliter peccant, qui cum possint, eorum necessitatibus nō subueniunt, nisi fortè esset quid minimum.

31 Vtrum malitia patris noceat filijs? ℞. ꝙ sic, quantùm ad pęnam temporalem, vt patet. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis, & in c. cū ꝑm, de hęr. li. 6. & in c. nisi cum pridem. §. 1. de renun. 46. di. nunquam, & c. naści. Item ēt ad pęnam ęternam ꝑp malum exemplum, vel malam curam, vt de Heli. 1. Reg. 1. facit c. si gens. 56. di. Similiter malitia filij inducit pręsumptionem contra patrem. 6. q. 1. qui crimen. 37. di. legant.

32 Vtrum possit filius intrare religionē, & an teneatur ad eius ministrationem ingressus, vide infra, Religiosus. §. 11. & §. 31.

33 De filijs illegitimis ordinandis, vide infra ordo. 3. §. 12. cum duob. se.

34 Quomodo filij acquirunt sibi, & nō alijs fratrib. vide infra, peculiū, quasi ꝑ tot.

FINIS aliquando inspiciendus est, aliquando medium, aliquādo principiū, vide multas allegationes in c. scientes, de censi. & est questio brocardica.

FISCVS est bursa Cæsaris, vel principis, 16. q. 7. maiores, vel potest dici, ꝙ fisc[9] hodie est saccus sine conscientia, qui imbursat oīa quæsita malè. ff. de cal. l. in hæredem, & ff. de inof. test. l. Papi. meminisse.

1 Vtrum fiscus præferatur alijs creditoribus vide infra, restitutio. 2. §. 16.

2 Fiscus turpia lucra etiam ab hæredib[9] extorquet, licèt crimina sint extincta. d. l. in hæredem, in prin.

FLAGELLA quomodo sunt satisfactoria, vide infra. satisfactio §. 8.

FLETVS de mortuis improbatur. 13. q. 2. quàm prępostérum.

FOMES est languor naturę, qui carnis ꝯcupiscentia appellatur. 15. q. 1 §. vtrtaque. Qui quidem non est peccatum, sed pęna peccati, ibidem. §. 1.

Forma

a Conc. Trid.& Caie.in proprijs cuiusque locis. Pet. Vend.
b. Ita dicit Pa.] de hoc multę sūt opi. vt in gl. in l. iurisgentiū.§.sed si fraudādi, ff. de pac. & Bar. dicit ibi, q idem sit, q dolus. Alia gl.q. sequitur Pa. in c. ex tenore, dicit fraus est dol' ad hibitus ad commodum propriū & ad deceptionē, alterius, facit tex. in l. fraudis, ff. de reg. iuris.

FORMA est, quę dat esse rei secundùm Innoc. in rubric. de consecra. eccles. vel alia.

1 Quid si a omittatur forma in sacramentis? R. q nihil fit. 1. qō. qui perfectionem, in gloss.

FORNICATIO est omnis illicitus coitus, vt 32. q. 2.§. qui ergo, & in capitulo meretrices, ea. causa. qō. 4. Sed propriè fornicatio est inordinatus concubitus naturalis, quo solutus solutā naturali vsu cognoscit. Et intelligitur solutus quolibet vinculo, f. coiugij, consanguinitatis, affinitatis, ordinis, religionis, seu voti, etiam dicitur naturalis ad differentiam illius vsus, qui dicitur contra naturam, vt not. in d.c. maretrices, & sic est propria species luxuriæ, vide infra, Luxuria. §. 2.

1 Quid de clerico fornicatore, vide supra clericus 5. & 8.§. 4.

2 Vtrum accedentes ad meretrices excusantur propter ignorantiam nescientes esse prohibitum? R. q non, imò peccat mortaliter accedēdo, & toties, quoties, quia ignorantia iuris naturalis, & diuini in tali casu claro neminem excusat. 1. q. 4. per totum. Item peccat mortaliter, si quis induxit aliquem ad eas, qui hoc non intēdebat, de poe. di. 1. noli, & 2. q. 1. notum.

3 Quę differentia est inter fornicationē propriè, incestum, stuprum, &c. Vide infra Luxuria. §. 2.

FORTITVDO vera est, per quā quis mediocriter timet, & audet ad hoc inclinatus ex habitu propter bonum finem, q est conseruatio boni communis in periculis mortis, vt elicitur a philosopho. 3. ethi. est autem fortitudo (vt ibidem dicitur) circa timores, & audacias quasi cohabitatura timorum, & moderatura audaciarū, & quidem circa timores periculorū mortis est fortitudo simpliciter, circa verò alia est fortitudo secundùm quid. Actus enim fortitudinis principalior est sustinere, idest immobiliter sistere in periculis, quàm aggredi, quia 3. ethic. in sustinendo tristia maximè dicuntur aliqui fortes.

1 Vtrum homo teneatur sustinere mortem, vide supra Charitas. §. 5.

FORVS est exercendarum litium locus, a fando dictus. cap forus, de ver. sig. siue a Phoroneo, q prim' Gręcis legē dedit.

1 Quomodo sortitur quis forus? Respō. gloss. 1 c. 1. 3. q. 6. per istos versus. Contractus, crimen, reus, res, religioque, Vir. Rō similis, vel prouocat, atque recusat. Excedit iussus, vel si consentit vterque, & ibi vide expositionem cum alleg.

FRATRES quomodo diuidunt acquisita per aliquem ipsorum, Vide infra, Peculium.

FRAVS non potest esse sine dolo, sed bene dolus sine fraude. Ideo fraudi inest dolus, sicut species generi, ita dicit Pan. b in c. ex tenore, de rescr.

1 Fraus & dolus nemini debet patrocinari, tex. est in dicto capit. ex tenore, facit. 16. quæstio. 6. c. 1. 20 q. 3. constituit. 30. quæst. 1. dictum est.

2 Fraus legi fit aliquando de persona ad personam, sicut quando mulier vult donare viro, & è conuerso, cum nō possit, vt de dona. inter vi. & vxo. capit. vltimo supponit aliam personam, puta q soluat eius creditori, vt ff. de do. inter vi. & vxo. l. hæc ratio. §. vlt. Similiter tutor, qui non potest emere rem pupilli, interponit aliam personā, quæ emat. Aliquando fit rei ad rem, sicut cum quis dat frumentūm filiosa. vel simile, vt vendat pro eo, q pecuniam mutuo dare non potest. l. 4.§. 1. ff. ad Mace. quia idem est, ac si mutuaret, ar. 14. q. 3. plerique. 1. q. 1. sunt nonnulli. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum contrarium, vt cum vxor vendit viro, quod donare intendit. l. si sponsus, ff. de donat. inter vi. & vxo. ar. 16. q. 3. si sacerdotes. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum similem, vt cum mulier, quæ fideiubere nō potest, facit se principalem debitricem. l. quanuis. §. si cum essem, ff. ad Velle. & l. sequen. Et omnes tales præuaricantur legē, & in conspectu Dei non excusantur, facit qđ no. in c. intelligentia, de ver. sig. & in c. qto, de priui. & in c. ꝯstitut', de ꝯcess. ꝑben.

3 Fraudare nemo videtur eos, qui sciūt, & consentiunt, ff. de reg. iu. l. nemo.

4 Fraudem videtur facere etiam is, qui non facit, qđ debet facere.[a] ff.de his, q̃ in frau.cred.l. in fraudem.

FRIGIDITAS quomodo impediat matrimonium, Vide infra, Matrimonium.3.impedimento.16.

FRVCTVS ẛm Bart. post gl. ĩ l.ex diuerso, aliàs & ex diuerso, ff.de rei vẽd. Quidam sunt naturales, vt poma, & hmõi, quæ natura producit, & sicut producit, vtimur. Alij sunt partim naturales, partim industriales, vt lac, lana, segetes, vinũ, & huiusmodi, qui naturales sunt, inquantum a natura, & industriales, inquã tum in aliam speciem ex industria ipsis vtimur, in d.l. & ex diuerso, & l.certũ, C. de rei ven. cõiter dicitur, ꝙ relinquiť arbitrio boni viri, an sint naturales, vel industriales, vt si plus versať de industria hominum, dicãtur industriales, vt de vino,[b] lana, caseo, & hmõi, ar.l.quæriť, ff.de stat.ho.& 4.q.3.S. Itẽ hermaphroditus. Si verò magis de natura dicanť naturales. Alij solũ sunt industriales, sicut fruct⁹, q acquiruntť ex artificio, vľ negotiatiõe, & hmõi, q alio mõ dñr ciuiles eo, ꝙ non proueniant ex re, sed ex prouisione hominis percipiuntur ꝑꝑ iẽ, vt est pensio domus,[c] & hmõi, vt in l. si nauis, in princ. ff. de rei ven. & l.domum, C.e.tit. & istorum quidam sunt honestè perceptorum, quidã inhonestè, vt si locauit domũ ad exercendum quæstum inhonestum. l. ancillarum, ff.de peti. hære.

1 Verum bonæfidei possessor[d] faciat[e] fruct⁹ rei, quã bonafide posśidet, suos? ℞. vt colligo ex.c.grauis, đ resti.spol. & d.l.ex diuerso, cũ ibi no. q̃a longa est distinct. doc. quò ad forum contentiosum, eam omitto, & solũ dico quò ad obligationẽ restitutionis in consciẽtia, ꝙ oẽs fructus tã naturales, q̃ industriales, siue possideat cũ titulo, siue sine titulo, teneť restituere, si extãt, si verò ꝯsumpsit, teneť solũ restituere, inquantũ factus est locupletior,[f] puta quia in eam rem expendit, in quam oportuisset expendere tantum de suo, vel ali

a Quod debet facere] Pone exemplum, in l. omne. § fi.ff.de re mili. Vbi qui præpositum suum protegere potuit, & non fecit, tenetur.

b Vt de vino] Ad hoc l.si huius, ff. de rei vend.glo. Inst.de re.di.§. si quis a non domino, in versi. cura. Idem de oliua, vel oleo de nuci b^e, vide Bel. ĩ rubr. C đ fru. & li. ex. Itẽ, fœtus pecorũ, Bart in l.sequiť. §. fructus, ff.de vsuc. fœuũ, & silua, en sint industriales, relinquiť erbitrio iudicis, Bar. in l.ex diuerso, hic elle. Ber. in d.l.certũ.

c Vt est pẽsio domus] An appellatione fructus veniãt pẽsiones domorum, vide Alex.con.181.2. parte. Bal. in l.si traditin, C. đ ac. emp. in fi. vbi appellat quosdam fructus industrialissimos. Et de pẽsionib⁹ domorũ vide Bel. in l.vbi adhuc, pe.col. C.de iure do. per gl. in l. diuortio in prin. ff.solut. ma. d. Ant. & Pe. in cap.grauis, de restit. spolia.

d Verum bonæfidei possessor] Dr̃ possessor bonæfidei ẛm Pa. in d.c. greuis, qui ignoret se possidere alienũ, sed possidet cogitatione domini. c. si virgo.14 q.1. malæfidei possessor dr̃ ille, q scit rem, quã possidet ad eliũ pertinere. Et no. ꝙ aliqui sunt semp bonæfidei possessores, quidã semper malęfidei, q̃dã bonæfidei e principio, sed ex post facto malæfidei, quidã econtra. Item quidẽ possideť cum titulo putatiuo, quidã sine titulo. Itẽ quidã cũ violentia, quidã sine. Possessor ergo bonæfidei sine titulo facit fructus industriales suos, & naturales, in quantũ eos consumpsit, nnn consumptos aũt nõ, vt hic in litera. De possessore malefidei, dic vt ĩ. restõ, s. ver. possessor. de tertio, q̃n est ex postfecto malæfidei possessor, & tunc si cum parsonarum mutatione, quia hæres hebet malam fidem, cum dominus haberet bonem, & non facit suos. Si verò sine personarũ mutatione, tũc de iure canonico fortè nõ facit suos, nisi illos, quos percepit durante bonefide. In quarto mẽbro, q̃n a principio erat malæfidei, sed ex post facto effectus est bonæfidei, & tunc aut cum personarum mutetione, & non facit fructus suos, quod tamen fellit in prælato succedente in ecclesia, & malęfidei possessore. Si verò sine mutetione ꝑsonarũ, & tunc eut habuit iustã cãm putãdi se bonæfidei possessorẽ, & facit fruct⁹ suos. Si verò non habuit iustam cãm tunc non facit, q̃dam est malæfidei possessor iuris præsumptione, vt per litis ꝯtestationem sup dominio illius rei, & iste est præsumptio iuris, & de iure, vnde q̃cumcunque habuit iustam cãm litigandi, non tamen excusatur a fructibus perceptis post litis cõtestationẽ, vt l. certum, C. de rei vend. & l. nemo embiget, C.de ec quiren. possessio. Et no. in l.sed & si. §. scire oportet, ff de peti. hæred Quid de simplici denũciatione, an in malafide cõstituat? Dic ꝙ eut quis possidet sine titulo, & tunc constituit. Si verò cum titulo, tunc si denũciatio fit e principio contract⁹, tunc constituit. Si verò ex postfacto post, quàm incępit possidere, & tũc fec⁹. Errans aũt in iure, licèt non vsucapiat, gl. in l.si fur, ff.de vsuc. Non tamen hẽt locum respectu fructuum lucrandorum, quia non est in dolo, vnde dici prędo non potest d.§. scire oportet, & ibi Bar. Sufficit enim, ꝙ non sit malafides, vide plenissimè p Pan. in d.c.grauis, qui diciť omnia supradicta.

e A quibus clericis tuta conscientia percipi nõ possint, Sino. Trl, ses. 23.c.1. & 25.c. 8. de ref. De eorum sequestratione, ses. 21.c. 8. & 23.c 1. de ref. De occupatoribus ecclesiasticorum fructuũ, ses. 22. c. xi. de ref. Ad eorũdem qui teneantur restitutionẽ. 2 ʒ. c.13. quo modo consumendi. c.xi ses. e1. P, V.

f Factus est locupletior] Idem tenent gloss. in d.l. ex diuerso,

qua emit, ex qb⁹ ampliauit patrimoniū suum; facit d. l. certū, & l. si me & Titiū, ff. si cer. pet. Veruntñ diminuet de fructib. industriali bus rei lucrosæ, quantū industria sua est ęstimanda in dicto negocio exercitata in vtilitatē, seu augmentū dictorū fructuū accipiendorū, qa nemo militat stipendijs suis. de lucro aūt facto ex re, q̃ de se non est lucrosa, dic vt ĩ. restitutio, 1. in ver. possessor. §. 1. Si verò non est factus locupletior, non tenetur de cōsumptis, ff. de pe. hæ. l. vtrum, ex quo dolo non desit possidere.

2 Vtrū præfati bonæfidei possessores possint vsucapere fructus p̃dictos? R. Pa. in d. c. grauis, ꝙ fructus naturales indubitabiliter vsucapiunt per triennium, vt no: in l. sequit. §. 1. ff. de vsuca. facit l. in bello. §. si quis ser uum, ff. de capti. Alios autē cū fecerit suos, non pōt vsucapere, quia quod meū est, vsucapere non possum. d. l. in bello, & videtur text. in d. l. sequitur. § lana. Sed bñ vsucapit aduersus iudicis officiū, per quod tenebatur rēstituere, quia possum præscribere rem meā aduersus actionem, qua poterā cogi ad restitutionē eius, vt est tex in d. §. si quis seruum, & hoc voluerunt gl. & Bar. in d. l. sequitur, in §. fructus. Et sic patet, a ꝙ in consciētia post trienniū bonafide trāsactum erunt sui oēs qualitercunq;, nec tenetur restituere. De possessore malæfidei, quomodo teneatur, vide infra, restitutio. 1. in ver. possessor. V b Sed not. ꝙ fructus sunt illi, qui supersūt deductis expēsis, q̃ fiūt gratia fructuū quærendorū, congregādorum, & conseruādorum, ff. de peti. hęr. l. si a domino, vel pre, b §. fruct⁹, & l. planè, in fi. & C. de fruc. & lit. expen. li. 1. vbi dicitur hoc fructuum nomine continetur, quod iustis sumptib⁹ deductis superest. Nam nullus casus interueni re pōt, qui hoc genus deductionis impedi re possi. ff. fam. ercis. l. fundus qui. 1. respōso. ff. so. ma. l. fructus. Vnde fructus intelligitur deductis necessarijs impensis. ff. de ope. ser. l. fructus. ff. de vsur. l. quod in fructus, & ff. man. l. qui mutuam, in fi. & in gl. d. c. grauis, & vide s̄. expensæ. §. 3. Vnde dicit, tex. in d. §. fructus, intelliguntur deductis expensis, quæ quærendorum, colligendorum, & conseruandorum eorum gratia fiunt, & non solùm in bonæfidei possessoribus naturalis ratio expostulat, verumetiā in prædonibus; hæc ille.

FVGERE c an possit prælatus pro psecutione, vide s̄. episcopus. §. 21.

1 Vtrum incarceratus d pro delicto suo possit fugere? R. si tenetur iniustè, est clarū ꝙ sic. Si verò tenetur legitimè, tunc distinguo, ꝙ aut tenetur nō pp mortem inferendam, vel aliquod membrū abscindendum, sed pp aliud, puta ad punitionem, & huiusmodi; & sic nō licet. facit ad hoc qđ not. gl. in c. ius gentium dist. 1. si verò tenetur ad mortem, vel abscisionē membri, tunc secundùm d. Anto. si peccatū est manifestū, peccat fugiendo, si fugit, vt in peccato perseueret. Si verò pœniteat non; tamen, si fugit, nō tenetur se restituere; sec⁹, si occultum, quia potest fugere. Nam nullo iure ca uetur, ꝙ debeā expectare mortē, e nisi violentia alicui fieret in fugiendo, quia tunc haberet iniustum bellum. Idē dico de concordantibus cum eo, vel auxiliantibus, dū modò fiat sine violentia alicuius, & animo compassionis, non animo fouendi tales in peccatis, & sine scandalo alicuius, maximè custodis, nec distinguo, vtrū sententiat⁹ vel non, quia qualitercunque sit, credo fugere posit, si bono modo, vt dixi, potest facere; facit gl. in. c. inter cętera. §. sed his. 22. q. 1. in fin. quę dicit, ꝙ licet reo corrūpere f aliquem pro vita conseruanda; facit. 2. quęst. 3 §. notandum, in fi. facit. l. 1. ff. de bon. eorū, qui mor. sibi consci. vbi dicit text. (Hoc idem tenet Bar. ibidem) Ignoscendum cen suerunt

diuerso, & Insti. de off. iu. §. 1. & Insti. de re. di. §. si qs a non dño, & cōiter docto.
a Sic patet] Qñ pscripta ē respri cipalis, intelligunt ēt fruct⁹ pscripti, ēt vltimi annis. Ita sin. Bal. in l. 3. 1. col. C. de fructi. & lit. expē. Et vide Alex. consi. 21. 3. vol.
b Vel patre] vbi habes oia hæc. fallit in casu. c. tua nobis, de decimis. vbi decimæ soluunt absque deductione impensarum.
c Con. Trid. ses. 6. c. 1. & 23. c. 1. de ref. P. V.
d Adde si fuga timeat, qd agendum, Conc. Tri. ses. 25. c. 6. de ref. Petrus Vend.
e Mortem]. Ad mortē ꝯdemnatus non tenetur facere id, ad qđ mors sequatur, sed solùm pati mortē, vnde patet, ꝙ non tenetur manere in loco, vñ ducat ad mortē sm Th. 2. 2. q. 69. art. 4. in respon. ad 2. ar.
f Corrūpere] vide s̄. accusatio. §. 11. Intellige, qñ qs a nocente accipit aliquid, nè accuset; ita dr ibi in d. §. notandum. pōt. n. quis qualitercunque redimere sangui nem suū, dūmodo sine pctō facia, q. aliàs debemus potius oia mala pati. ca. ita, c. 32. q. 5.

a Furti noĩe qđ intelligatur, & variis noibus no tantur, Cat. in ꝓ cep. non fur. fa. c. 1. de eius gene rib⁹. c. 2. de eius dem grauitate. c. 1. P. V.
b Est contrectatio] Contrectare est de loco ad locum amouere. l. rei § si rõ, ff. de acqui poss. &c.
c Cathe. eo. tit. c. 1. P. V.
d Contrectatio] Quid aũt in eo, qui non amouit initio, sed deleuit ibi scripta? dic ꝙ tenet furti, & l. Aquilia, Quia amouisse vr̃, qui corrupit. l. qui tabulas. §. fi. ff. eod.

fuerunt ei, qui sanguinem suũ qualitercunq; redemptũ voluerit, & S. Tho. 2.2. q. 69. dicit, ꝙ si qs esset dãnatus, vt fame periret, posset cibum sumere, imo vr̃ tenere, qꝛ tenetur, si põt, ipsum sumere. Similiter dic de fuga, sed ꝙ teneat, non credo, neque comedere vltra ꝯdemnationẽ, vel fugere, sed posset patiẽter ferre pro pc̃ti sui satisfactione.

2 Quid de eo, qui quærit, vt capiat, an possit fugere? ℞. ꝙ siue sententia ꝯ eum data sit, vel nõ, põt fugere, non tñ cum violentia officialium, qui vellẽt eũ capere, qꝛ ipsi hñt iustũ bellũ ꝯ eũ. 5. q. 5. nõ putes. 11. q. 3. qui resistit; & sic eos impugnando mortaliter peccaret, similiter auxiliantes.

FVNVS dẽt fieri in sumptibus ẽm dignitatẽ, vel facultatẽ defuncti. l. si qs pulchrũ. §. sumptũ, ff. de reli. & sum. fune.

1 Funeris impensa semper ex hęreditate deducitur, quæ etiã omne creditum solet præcedere, cũ bona soluendo non sunt. l. funeris, cum duobus legibus seq. ff. de reli. & sump. fun. hoc limita in sumptibus necessarijs, nõ ad pompam, vel statum, quia non liceret ex alijs debito in conscientia.

2 De suo expedit mortuũ funerari; ideo mulier de dote, quasi de proprio patrimonio funeretur. l. in eum, ff. de religio. & sumpt. fune.

FVRIOSVS an possit in aliquo casu se obligare? ℞. in c. sicut tenor. de regula. ꝙ non, cum non consentiat, vnde not. ꝙ ẽt benefaciendo non præsumitur sanæ mentis. Ex quo infero, ꝙ licẽt faciat testamentum tanquam quilibet mentis compos, nõ valet. Idem videtur, si daret bona sua pro anima; fac. c. si. de suc. ab intest.

1 Vtrum possit baptizari, vide s̃. Baptismus. 6. §. 10.

2 Vtrum debeat ei dari corpus Christi, vide s̃. Eucharistia. 3. §. 14.

3 Vtrum imputetur sibi illud, quod facit ad pœnã, vel culpam? ℞. ꝙ non, facit Cle. si furiosus, de homici. nam satis suo furore punitur. ff. ad l. Pom. de pa. l. 1. pe. in fi. ff. de offi. præsid. l. diuus. 1. respon̄o Pati etiã potest iniuriam, sed nõ facere. ff. de iniu. l. illud relatum, quę lex ponitur in c. illud 15. q. 1. vñ qđ facit, perinde est, ac si sine facto psonæ accidisset. ff. de adm. tut. l. vl. i fi.

FVRTVM a propriè est contrectatio b rei alienę mobilis corporalis fraudolosa, inuito dño facta, animo lucrãdi, siue ipsius rei, siue vsus rei, siue possesionis. ff. eo. l. 1. §. si. qđ lege naturali prohibitum est, & diuina, Quod tibi non vis fieri &c.

1 In quo differt fur a latrone? ℞. Pa. in c. 2. de fur. ꝙ fur propriè dicitur, qui de nocte furatur. Latro autem, qui de die; facit d. l. 1. quæ dicit, ꝙ fur dicitur a furuo. i. in nigro, ꝙ obscurè & de nocte plerũque fit. vel a fraude, vel a ferendo, vel auferendo. Bart. verò in authen. sed nouo iure, C. de ser. fug. dicit, ꝙ fur dicitur, qui furatur clã sine aggressura. Latro verò cũ aggressura, siue cum armis, siue sine, vt in d. auth. sed nouo, & hoc videtur velle tex. in d. auth. maximè in corpore, vnde sumitur. capiuntur tamen sæpe æquiuocè, vt in cap. tua, de homi.

2 Vtrũ sola c voluntas cõstituat aliquem furem? ℞. ꝙ non quò ad homines, vt patet in d. l. 1. §. 1. & ideo oportet sit contrectatio; d secus quò ad deum, de pœ. dist. 1. vulgaris, & c. si propterea, 14. q. vlt. c. vlt. quia contra præceptum, Non concupisces rem proximi tui, & est mortale peccatum limitamen secundùm quod infra dico furtum mortale esse. §. 34.

3 Vtrũ in re ꝓpria possit esse furtũ? ℞. ꝙ nõ, nisi alius haberet in ea aliquod ius, puta qa impignorata, vel commodata, & huiusmodi, vt ff. eo. l. cum res pignori. §. 1. & l. si is qui rem, la 1. in fi. propterea dr̃, Rei alienæ. Sed quò ad pc̃m bene committitur pp conscientiã erroneam, qua credit alienam. Idẽ dic, si credebat suã, licet non eẽt, ꝙ non committit furtũ, Insti. vi. bono. rap. §. quia tñ. §. seq. qui prohibet, sed quò ad peccatum sic pp erroneam conscientiam.

4 Vtrum in re immobili, puta in agro, & huiusmodi, vel nõ corporali, vt sunt actiones, & seruitutes, cõmittatur furtum? ℞. quòd

ꝙ non.ff.e.l.verum, la 1.1. respon. propterea dicitur, Mobilis corporalis.

5 Vtrum sine animo furandi committat furtum? ℞.ꝙ non,[a] vt l.furtum,ff. de vsucap.in prin & Instit. de ob. quæ ex delic. nas.§. furtum autem fit,vel.§.placuit,in fi.14.q.6.c.vlt.& d.§.quia tamen,propterea dicitur,Fraudulosa.[b]

6 Sed quid si credebat,ppria autoritate rem suã posse accipere?℞.ꝙ furtũ non committit, sed perdit ius, quod habebat in re.d §. qa tamen,& §.se. & hoc de iure fori,secus de iure poli.

7 Quid si credit dominũ permissurum?℞.ꝙ non cõmittit[c] furtum.ff.eo.l.iter omnes §.rectè,intellige, si suberat causa legitima cte dendi,aliàs non.

8 Quid si dominus videt, & non contradicit?℞.ꝙ si non contradicit ex timore, vel verecũdia,perinde est, ac si contradiceret.l. pe.ff. eo. aliàs videtur cõsentire scilicet tacitè, vel expressè.83.distinct. error. fallit hoc in isto casu, qa hic expressus consensus exigitur, vt.ff.eo.l.qui vas.§.vetare, & in casu.l.siquis seruo,C. de fur.vbi psuadens seruo, vt tollat rem a domino, licèt seruus eam tollat dño sciente, tamen talis tenet furti,& serui corrupti.

9 Verũ rapiens ancillã[d] animo fornicãdi sit fur?℞. ꝙ non.l verũ,la 2.aliàs incipit,certum,ff.eo.propterea dicitur, Animo lucrandi.

10 Vtrum ille,q solũ vsum vel possessionè vsurpat, sit fur?℞.ꝙ sic.l.di.qui saccũ, ff.e.l q iumenta, sicut vtẽs re deposita, vel re cõmodata ad aliũ vsũ,& hmõi,exẽplũ in proprietario,qui surripit rẽ vsufructuario,vt habeat possessionem. Et tenetur ad restitutionem ęstimationis ipsius vsus.

11 Quot sũt spẽs furt.? ℞. ꝙ multæ. Prima dr̃ sacrilegiũ,vt j.sacrilegiũ.Secũda dr̃ peculat⁹,s.de re religiosa vł publica.ff.ad l.Iu.pe. l.1.23.q.4 qd ergo. Tertia abigeat⁹,s.dispergẽdo gregem,& inde furando. ff.de abige.l.1.§.1 Quarta dr̃ plagiatus.s. hominis liberi vẽditi,vel empti sciẽter. ff. de plagia. l.:prima & quarta. Et eodem modo,si seruum alienum sollicitauerit,vel asportauerit vel ad aliã regionem furtiuè duxerit.C.de plagia.l.1.

12 Nota etiam, quòd furtum aliquando dicitur manifestum,s.cum fur deprehenditur cum re prius,quã veniat ad locum destinatum,siue deprehendatur ab eo. cuius est res,siue ab alio.[e] ff.eo.l.3. Aliquãdo dr̃ non manifestum, scilicet cum non deprehenditur cum re furtiua,vel si deprehenditur cum re furtiua,iam delata ad locum destinatum erat.l.siue igitur, ff. eo.

13 Quot modis participat quis in furto, & tenetur ad restitutionem, si principalis non restituit?℞.x modis.Primò cooperatione,sicut faciens ferramina pro furtis faciendis,vel scalas,vel faciens scortam,vel alio modo præstans opem,[f] vel consiliũ, nam tales tenentur furti,Inst.de obli.quæ ex quasi delict.nasc §.interdum,& ff.e.l.is qui opem,& l.si pignore.§ pe.& ff.de sica. l.nihil interest,& tenetur insolidũ,& si nihil habuit, qñ sine sua cooperatione non fuisset furatũ,aliàs ñ,nisi de pctõ mortali.

14 Verũ dantes signũ,puta fumi,quo parati ad furtum,vel rapinã vadãt,teneant?℞. ſm Inn.& Ho.quòd sic,similiter illi,q verbis aĩatiuis, aut instrĩs bellicis,vt sunt tibicines.Item qui ignẽ ponũt in vna domo; vt illuc alij currẽtes alias domos pdent,& ꝯsimiles ſm eosdè,& insolidũ restituere tenent, si aliàs non fuisset factum sine eorũ

opera

a Respon. quòd non] Non tamen de facili creditur asserẽti credidisse rẽ esse suã quia sic quilibet de facili vitaret pęnam furti.Sed ex coniecturis iudex hoc iudicabit,Instit de ob quæ ex de. na. §. placuit, & l. inter omnes §. rectè.ff eod.

b Fraudulosa] Fallit in casu. l. q saccum,ff.e. Et in casu l pe ff.de condi. causa data,Et i casu.l. fullo.§.1.ff. eo.

c Respon. quod non committit] Nec de facili credetur domino,si dicat ex eius consensu factũ, quia posset hoc dicere in fraudem,vt reus absolueret ab inquisitione formata per iudicẽ,vt no Bart. in l.inter omnes §.rectè,ff e.Et Panor.in rubr e.ti.

d Ancillã]Scilicet meretricem, quia aliàs esset furtum,l. fullo, §. qui ancillam, ff.e. & ratio est, quia domin⁹ nõ posset post vẽdere corruptam ancillam,sicut non corruptam, de meretrice nõ sic, quia coitus cũ illa non punitur. l.1. ff. de accusa. quando per vim rapuisset, vide Bar.in d. l.verũ.

e Siue ab alio] negocium meũ gerente,qd semper fit,quia ipso gestu,negocium meum fieri videtur.l si quis solutioni. §.fin. ff.de vsuris.

f Vel alio modo præstans opem] Bald.in l.1.C.de cri. pecu. & in l. 1.C.de nili agge. non rumpen.dicit ꝙ si opẽ præstans fert opem per actum proximum facto,puta assistendo facienti, eadẽ pœna punitur.Si antẽ per actum remotum tunc mitius punitur, vt qui facit ferramẽta. l. infans,ff de sica. vide in l. fi. ff.de extrau. crim.sed Bal.loquitur iure fori, hic iure poli, ideo tene, ꝙ hic concludit.

a Vel non tantum rapuissent] Si tamen principalis fuit captus in rapina, & sic nihil ablatũ est, non tenetur sm Pan.in dicto cap. sicut dignum.

b Velit agere, siue non] Et tenetur in foro contentioso actione de dolo. vnde licet interdictum, vnde vi, aut vi bonorum raptorum, non competat contra consilium dantem, vt in c.cum ad sedẽ, de restit.spoliat. tamen in defectũ principalis, vtqa non reperitur, vel quia non est soluendo, vel ex aliqua iusta causa nõ vult passus damnũ agere cõtra eũ, puta quia est terribilis persona, tunc q passus est damnum, põt agere cõtra eũ actione de dolo, ar.l.1.ff.d do. hæc vera sunt, in foro contentioso. In cõscientia tene, qđ hic dr. Caueant ergo cõsiliarij dominorum, quia tenenẽ ad restitutionẽ, quæ domino ipsorum rapuerũt, si eis consilium dederunt.

opera, quod si factum fuisset sine ipsis, et tenentur secundũ quod magis, vel minus fuerũt efficaces in hoc. 15 Verum illi, qui cum raptoribus, vel furib.& hmõi vadunt, vt ipsos defendant ab illis, quos damnificare volunt indebitè, teneãtur? R. Inn.& Ho.in c.sicut dignum.de homi. qđ sic, siue associauerint eos, vt retraherent a rapina, siue non, dummodo raptores, siue fures nõ fuissent, si ipsi nos non associassent, vnde secũdum prædictos tenentur restituere in conscientia id, quod prædicti rapuerunt, vel quæ eorum auxilio rapta fuerunt, puta quia qui bus rapiebantur, se defendissent, si ipsi non fuissent, vel quia tales non iuissent, si eos non associassent, vel non tantum rapuissent. a Similiter tenentur, q pacifi candi animo cũ eis vadũt, tamen aduersarijs timorẽ incutiunt, quo res suas nõ audent defendere, nisi eisdem hoc significent, quia dãt causam efficacem, con cor.Dir.ti. resti.
16 Verum cũ multi incurrunt ad furandum, vel rapiendum, vel vadunt ad sacien.vastum, vel ad subuertendum castrum, & hmõi, nec habent aliquem capitaneum, seu dominum super se. nec vnus magis animauit alium, quàm alius ipsum, teneantur quilibet insolidum? Resp. Inno.in d.ca.sicut dignum.& sequitur ibidem Pan.distinguens sic, aut vnus fuit in culpa in subtractione facta per alium, aut non. Si sic, aut dedit cõsilium, & sic tenetur insolidũ in conscientia, siue principalis inueniatur, siue non, siue damnum passus contra principalem velit agere, siue non. b Si tamen principalis esset absolutus a damno passo, tunc et liberatur, qui dedit consilium, nisi ad eum aliquid peruenisset, quia id tenetur restituere. Econtrario tamen si absoluatur consultor, non liberatur principalis per regulam, accessorium conuenit sequi naturam principalis sui, de reg.iur.li.6. Aut non dedit consilium, sed auxilium, puta quia associauit, & huiusmodi, & sic tenetur, inquantum damnum est plus datum ex auxilio suo. Et si in totum, puta quia res erat ponderosa, & vnus sine alio portare non poterat, vel vnus sine alio non iuissent, vel nisi eum associasset, tenetur in totum. ff. de fur.l.sed si quis surripuit, aliàs incipit, vulgaris. §. si duo. Et ratio diuersitatis est inter dantem consilium, & auxilium, quia consilium vagatur super totum furtum, auxiliũ verò non, sed ad id, super quo præstatur. Aut non fuit in culpa subtractionis rei alterius, & sic non tenetur restituere, nisi inquantum ipse asportauit. Host. (Credo q sit in c.sicut dignum) tamen indistinctè, tenet, q omnes tenentur insolidum, et quan uis vnus per se potuisset, allegat.l. ita vulneratus. §. finali, ff. ad legem Aquiliam, & l.si plures, ff.ar.fur.cæ. & l.prima, §. finali.ff. si quis testam.liber. esse ius. fue. Sed istæ leges. in quibus habetur de pluribus portantibus trabem, vel incidentibus arborem, loquũtur quò ad pœnam, quia omnes tenentur insolidum, vt not. gloss.in d. l.si plures. Sed in conscientia tene cum Innoc.& Pan. vbi non habet locum pœna, nisi post condemnationem, quòd solũ tenentur ad restitutionem, vt dictum est. Aduerte tamen, q quando plures dolo malo dederunt damnũ alicui, si vnus restituat, alij liberati sunt. l.si plures, ff. de dolo, nec credo in conscientia etiam de necessitate teneantur primo satisfacienti, quia obstat sibi turpitudo sua, nisi iste fuisset causa, sine qua non induxisset eum ad tale quid faciendum, sed de bono consilio debet dari pauperibus si quid habuit.
17 Secundò participat iussione, seu mandato, & tenetur insolidum ad restitutionem de omni damno, etiam si nihil habuit vtilitatis, & similiter exequens, ar.c. Iulianus. 11.q.3.
18 Tertiò, consilio, de quo dic, vt supra consilium. §.1.

Quartò

19 Quartò, conſenſu. Intellige, vt teneatur ad reſtitutionem, ſi conſenſit ex preſſo cōſenſu, ſecundùm Ri. in. 4.diſt. 15. ſine quo furtum nō fuiſſet factum, ar.glo. in. c. nuper de ſen. exc.aliàs cōſentiens ſolùm mortaliter peccat, ſed reſtituere non tenetur; & ſic intellige, & limita. 2.q.1. c.notum, cum notatis in gl.quæ volunt, vt conſentiens ligetur eadem pęna; đ hoc vide.s̄.conſēſus.§.2.

20 Verum ille, qui audiens aliquem ſuo nomine intulliſſe damnum proximo, habet ratum, teneatur, ad reſtitutionem? Reſ. Mo. ti.reſti. quòd ſic inſolidum.11.q.3. qui conſentit, cum duob.cap. ſe.& de reſti.ſpo.c.cum ad ſedem, quia ſecundùm Scot. talis eſt conſenſus interpretatus. Limitat tamen Mo.verum, quando ex tali ratihabitione damnificati impediũtur recuperare damna, credo ego etiam quòd tenetur, quamuis non impedirentur recuperare, dummodo tale damnum non fuiſſet datum, ſi non pręſumpſiſſet talis damnificas eum ratum habere.

21 Quintò, palpando. ſ. adulando, vel laudando eum ſubtilem, ſtrenuum, & huiuſmodi, Et ſibi ſe familiarem exhibendo; & tenetur inſolidum ſecundũ Ri. vbi ſupra ſi probabiliter credit, ꝙ ex hac adulatione ſunt moti ad damnificandum proximum, q̃a talis adulatio eſt quidam conſenſus.86.di. c.facientis, & ff. de ſer. cor.l.1. §. perſuadere, quamuis Mo. vbi ſupra tenebat hoc verum in particulari adulatore, non in generali; tamen tu tene idem, ſecundùm qđ Ri.dicit. idem de detractore, qui eſt cauſa, ſine qua non.ſ.quòd tenetur ad reſtitutionem, ſi fama alterius ex ſua cauſa eſt læſa.

22 Sexto, recurſu, ſ.quando damnificantes habent ad eum recurſum, ſicut ad patrocinium præſtantes ſecundùm Ri.vbi ſu. 11.q.3. qui conſentit peccantibus.

23 Septimò, receptatione. Nam ſcienter receptans rem furtiuam, & furem, tenetur, furti, [a] vt eſt tex. in l. eos, & ibi Bal. C.de fur. non tamen punietur, ac ſi furtum feciſſet, ſed ſicut qui furto operam pręſtitit; [b] & ita intelligit Barto.in l.furtum, ff.de fur.d.l.eos, ſed quoad reſtitutionē tenet̃ ſ̃m In.& Ho.in c.ſicut dignũ, đ homi. de omni dãno, qđ ex receptatione, aut defenſione factũ eſt, qđ factũ nō fuiſſet. Receptatione verò rerũ furatarũ tenet̃, ſi ex ſua receptatione res quæ furata eſt, habita nō eſt à vero domino: d.l.eos, ar.l.q vas.§.2.ff. de fur.& hoc, ſi ſciēter fecit.l.quo naufragiũ, ff.de incen.ru.& nau.§.nō tantũ.Sec⁹, ſi ignoranter, vel vt rē redderet domino, q̃a tunc non teneret̃, vt in d. §. nō tãtũ.

24 Sed quid ſi iam receptauit, an teneat̃, eas res reſtituere dño? ℞. Mon.reſti.5.ꝙ ſic, niſi immineat periculũ in reſtituendo vel latroni, vel alteri perſonæ.

25 Octauò, participatiōe, ſ.rei furtiuæ, cōmodãdo, vel alio mō ſcienter recipiendo, niſi in caſu extremæ neceſſitatis; & tenet̃ ad reſtōnem, inquãtũ participauit, & hoc verum, niſi res furata trãſiſſet in dominiũ furis, [c] puta quia pecunia eſt mixta cum alia, vel granũ, vel vinũ, & ē cũ alio mixtũ taliter, ꝙ nullo mō pōt diſcerni ab illo cũ quo eſt mixtũ, q̃a tũc tranſit in dominiũ furis.l.ſi alieni nũmi, ff.de ſo.& l.nã, & ſi fur, ff.ſi cer.pe.& in l. ſi furmentũ, in prin.ff.de rei ven.& recipiēs nō tenet̃ reſtituere, nec peccat

a Tenetur furti] Secus ſi ſolũ furem celaret, q̃a nō teneretur furti, licèt pœnis poſitis, in fi. de receptatione, vt dixit Bar.in l. q vas. §.2. ff. eodē.

b Operam præſtitit] Vbi Barto. dicit, dat operã furto, q̃a illo tēpore cũ furē recipit facit furtũ q̃a ſemꝑ fur furatur donec rē alienam cōtractat. Et dicit Bald.in d.l. eos nota hanc legem ꝯ ſcienter recipiētes furtiuas res q̃a vidi ſemel ſuſpendi quandã mulierē. l.ſi igit̃. ff. ꝓ ſoci. vñ illi qui receptãt furta debent puniri ſicut latrōes, hæc Bald.ibi ad idem tex.& ibi Bal.ĩ l. 1. C. de crimine pecula. vbi receptator. pecuniæ alienæ debet capitaliter puniri. Et Pau.de Caſt.ĩ dicta l. eos. dicit ea quæ ibi dicũtur eē notãda & vxorib⁹ & filijs q furata tradunt vicinis, q̃a vicini benè tenētur, licèt ipſi nō tenẽt ad qđ vide Bald. conſil. 246. prima parte. Adde etiã Bald ſingul. in dicta l.eos dicentē hanc pœnã habere locum in fœneratorib⁹ receptantibus res furatas. l. ſeruus cuiuſdam, & ibi Bald.ff.de condi. inde. vbi inducit illã l.ꝯ Hebreos. De hoc receptatore habetur ẽe per Bal. in l. prima, C.de his qui la.vel alijs crim. reos occultat vide etiã Bal. in l. 2. C. de fur.in fi. vbi dicit poſt gl. ꝙ quis pręſumitur ſciens delicto ꝑꝑ frequentē negationem. Et ſic Hebræi pręſumũtur ſcientes mutuare ſuper reb⁹ furatis. Idē Bart. ibidem.

c In dominium furis] Qui accipit pecumã alterius nō efficitur domin⁹ ſi mala fide accipit. Ita dicit. Bar. in d.l.ſi alieni. Allegat in argumentum. l. de eo.§. ſi qs. de exhi. Et l.rogaſti. in fin.ff.ſi cer.petat. Et l. ſed & ſi pater in fine. ff. ad Macedo. vide infra vſura.§.18.

peccat, si furem soluendo, aliàs sic; secus, si ignoranter, & in bona fide colum psisset, nec fact[9] esset locupletior; aliàs si extat, vel factus est locupletior, postq̃ scit, tenetur restituere, nisi sm qđ dixi s. fructus. §. 1. & 2.

26 Nonò nō obuiādo sm, Ri. vbi s. s. qui clamādo, vel alio modo posset prohibere, nē furtum fiat, & nō facit; intelligo, q̃ tenetur, qñ dolosè non prohibet, qñ non hēt ex officio, ar. eorū, quę no. in c. quātæ, de sen. ex. & sic limita Ric. vbi s. secus, qñ non prohibet ex negligentia, vel quia nō vult se immiscere rumoribus, vel alteri periculo, & sic intelligo, & limito gl. in c. nō inferenda. 23. q. 3. & in c. dilecto, de sen. ex. li. 6. vel qñ habet ex officio, vt sunt p̃lati, officiales, tutores, & hmōi, quia tenentur, ar. c. facientis. 86. di. cū si. & qđ no. in d. c. sicut dignū, & tenet Bal. in l. qm̃ iudices, [a] C. de app. & Di. i l. qm̃ multa facinora, C. ad l. Iuliā de vi. pu. & Bald. in l. mācipia, in princ. C. de ser. fugi. qui plus dicit, q̃ non faciēs restituere, cū possit, ex negligentia iudex tenetur ipse. & Sco. similiter dicit, q̃ nō faciēs restituere, cum possit ex officio, & debeat, q̃ tenetur insolidū, & hoc intellige sm eundem Sco. qñ hoc faciēdo non vergit periculū reipublicę, seu malū euidens, vel propriæ personæ, qa si sic non peccaret, nec teneret ad restitutionē nō faciēdo, dūmō pponeret his cessantib[9] obuiare,

27 Decimò non manifestans, [b] s. requisitus in iudicio, vel extra tali modo, q̃ res restitueretur, si diceret veritatem, q̃ sine periculo propriæ personæ potest dicere, & ēt alteri[9] personæ, quia tenetur insolidū. Vñ, si in iudicio requisitus tacet, vel non vult rñdere, & dicere veritatē, quam scit secundùm Bal. in l. presbyteri, C. de epis. & cleri. efficitur testis falsus, & tenetur ad restitutionem insolidum. facit quod not. Pa. c. q̃ cum fure, de fur. & Bart. in l. ciuile est, C. eo. fallit hoc, si sciret in cōfessione. c. dilectēs, de excef. prała.

28 Sed quæro, vtrū teneatur similiter reuelare furē? R̃. gl. in d. c. qui cum fure, q̃ de iure ciuili non tenetur, quia potest aliquid accipere, vt indicet [c] ff. de p̃scrip. ver. l. solent, ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. vlt. sed de iure canonico sic. Sed mihi videtur dicendum secundùm Inno. in d. c. dilectus, & d. c. qui cum fure, & de simo. c. nemo, & Bar. Ang. & Raph. in d. l. ciuile est, q̃ tam de iure canonico, q̃ ciuili ad instantiā partis non tenetur nisi reuelare furtum, non furem ad pœnam, sed iudex vel ex officio implorato, vel dum procedet per inquisitionem generalem, potest compellere [d] ad iudicandum furem, ar. l. 3. & l. congruit, ff. de offic. præsi. & sic rectè episcopi possunt admonere, & excommunicare non indicantes non solùm furtum, sed etiam fures, quia superiores tenentur expurgare prouinciam malis hominibus. Limito hoc, quando non imminet periculum mortis in fure secundùm Hostiensem, & multò magis sibi. Et etiam limito secundū ea, quæ dicam. j. Inquisitio. §. 2. & supra, denunciatio §. 12. Nec ob. prædictis, si dicatur, q̃ ad instan. partis [e] tenetur quis perhi-

[a] Iudices] Dicit enim ibi. Not. q̃ qñ potestas facit iniustitiam, assessores, & assistentes debent puniri, nisi protestentur, & ei contradicāt apud acta. Et vide Abb. in c. de priore i primo no. de appellatio. Et subdit. Bald in l. qm̃, q̃ subditi debēt resistere prælatis, qñ prēlati faciūt contra legē; qđ tene menti.

[b] Manifestans] vide j. inquisitio. §. 11. & denūciatio. §. vlt. Et excōicatio. 3. §. vlt.

[c] Vt indicet] Fallit tñ in foro pœnitentiali, qa quis tenetur absque pcio indicare, hoc ē dicere, vt qs denūciet, vt appellatur te[9] ad pœnitentiam peragendam.

[d] Potest cōpellere] Non ad instantiam partis secundū gl. in d. §. si C. 1. & Bal. in l. 2. C. de his, qui ad ecclesiā cōfu. Adde ēt q̃ nō licet indicare seipsum, vel socios p pcio, tex. est in d §. si. Et ibi Bar. ponit de quodā, q fuit suspēsus, eo q̃ facto proclamate se, & socios indicatur, qs in tali proclamate assignante pmiū reuelanti itelligitur de alijs, qui nō sunt crim nosi, vel socij, nisi ēt de eis expressè diceretur. Idē Bal. in l. 1. C. de cōditio. ob turp. cā. sic Iason. in l. 4. §. si ff. de condi. ob tur. causam.

[e] Partis] An possint petere a iudice, vt inquiratur domus talis, si est furata mihi aliqua res, vř q̃ sic p l. requirēdū, ff. de fur. vbi officium psidis ē inquirere seruos fugitiuos, cōmuniter ibi p doct. ī d. c. qui cū fure, ɔcluditur, q̃ speciale sit in seruo & in alia re, seu persona, q pōt cōmittere dolū in se occultādo, vt sic possit inspici dom[9] alteri[9]; & sic loquitur. l. requirēdum, vnde, si quis suspicat, q̃ vxor sua sit in domo alicui[9], tunc pōt petere a iudice, vt q̃ratur domus illius. Sec[9] in alijs rebus, q̃ non pñt cōmittere fraudem. tunc. n. iudex nō dēt facere q̃ri domū, alterius, qa periculosum, vt pater famil. hēat pandere suum patrimoniū alij, ar. in l. 2. C. qñ quarta ps debe. & l. 2. C. de ali. pu. pstan. nisi eēt vehemēs suspitio, q̃ es-

perhibere testimonium cõtra furem, ar. l. nullum, C. de testi. quia aliud est indicare, aliud perhibere testimonium, quia quando qs testificatur, iam fur est detectus per accusationem, sed non sic, qñ indicat, & ideò non tenetur ad instantiam partis.

29 Vtrum inueniens rem alienam committat furtum accipiendo eam? ℞. Pan. in c. ex literis, eo. ti. ꝙ aut habebaẽ pro derelicta, & sic non committit, aut non habebatur[a] ꝑ derelicta. & sic committit. l. falsus. §. qui alienũ, ff. e. ti. 14. q. 5. ca. si qd inuenisti, & c. multi, nisi acciperet animo reddẽdi domino, vt no. gl. in d. c. si qd, & Ab. vbi supra. Fallit hoc ĩ thesauro occulto, de quo dic, vt no. gl. in d. c. si quid, & vide s̄. Emptio. §. 24. & infra. Inuenta, per totum.

40 Quid si non inuenitur dñs, cuius erat? ℞. Pa. vbi s̄. dabitur pauperibus, in casu. s. qñ ille, cuius erat non habebat eam pro derelicta ar. c. cum tu, de vsur. & in auten. & omnes peregrini, C. eo. de suc.

31 Vtrum inueniens animal dans sibi damnum in sua possessione, qui ipsum accipit, & ducit ad domum suã, cõmittat furtũ? ℞. vr̃, ꝙ sic, vt in l. 3. ff. eo. Sed dic, ꝙ si aĩo celandi eũ dño furtũ cõmittit. Si verò non aĩo celandi,[b] Sed qa ignorat, cuius sit, includit, donec sciat licet, vt no. in l. Quintus, aliàs incipit, quanuis, ff. ad l. Aquil. nã non licet in eo agere aliquid mali, sed dñm admoneẽ vt suũ recipiat, & de dãno satisfaciat, vt ibid.

32 Vtrum emens rẽ furatam teneatur restituere, Vide infra. Restitutio, primo in ver. emens.

33 Vtrũ quis possit vsucapere in re furtiua, vel vi ablata contra dñm rei? ℞. ꝙ nõ tam quoad furem, q̃ quo ad eius hæredes, & ẽt quo ad eum, qu emit, quantumcunque bona fide emerit, seu quoad quemcunque, quocũque titulo habuerit, Inst. de vsuca. §. qđ autem dictum est, & §. furtiuæ. de quo tamen dic, vt infra. Præscriptio. §. 9.

34 Vtrum furtum sit peccatum mortale? ℞. ꝙ sic, quia contra præceptum Exod. 20. Non furtum facies, in quo[c] præcepto non solùm prohibetur furtũ propriè acceptũ, vt supra diffinitum est, sed etiam omnis illicita vsurpatio rei alienæ. 14. q. 5. pœnale. 32. q. 4. meretrices, & quantũcunque modica, vt 14. q. vlt. c. vltimo, & Inst. de re. di. §. gallinarũ, vbi dicit gl. ꝙ ẽt in vno ouo, ꝙ limita quoad peccatum mortale, qñ. s. voluntas etiã maiora subtraheret, vel qñ intendit dare notabile nocumentum proximo, aliàs minima accipere non erit peccatum mortale, facit. & cap. si quæstiones, de simo. vbi non committitur simonia in modico,[d] & in l. eleganter. §. vltimo, & ff. de dolo, dr̃. Nam nisi ex magna re, & euidenti calliditate non dẽt actio dari de dolo, & ibi glo. dicit, Magna, idẽ vltra duos aureos quod limito verũ circa magnum dñm, secus circa communes personas, quia videẽ magnum. facit ad hoc de conse. dist. 2. cap. reuera, in prin. vbi dicitur, ꝙ omnes in deserto mortui sunt, cum tamen Calef, & Iosue superuixerint, vnde modicus excessus nõ consideratur, ibi gl. in ver. mortui sunt.

35 Vtrum vxor, quæ habens virũ prodigũ, celat de bonis eius contra prohibitionem, vt sibi & viro prouideat tempore necessario, committat furtum? ℞. Rod. ꝙ non nec peccat, nec tenetur obedire viro præcipiẽti, sibi, ꝙ ei omnia tradat, quia sic esset dare gladium furioso.

36 Vtrũ furans ex necessitate, peccet mortaliter? ℞. Pa. in cap. quoniam, de simonia. ꝙ quædam sunt mala in se, vt adulterare, periurare, & huiusmodi, & illa ꝑtextu pau

pertatis

…set in domo illius, ar. in l. 1. ff. de qõnibus. vide Ioa. de Ana. in d. …qui cum fure, q allegat multa ꝑ & contra.

a Aut non habebatur] Hoc autẽ cognoscetur ex qualitate rei, vt quia quidam ꝓiecit ducatum. Nã non est præsumendum, ꝙ quis …umos proijciat & ita præsumere debuit, tamen debet facere ꝓconizari secundũ Io. An si vult euitare suspitionẽ furti, vide Ab. ibi.

b Non animo celandi] Pro hoc ex. in d. l quãuis. iuncta gl ibi, nõ …ure fecit, gl. animo celandi Neq obstat. l. ampli⁹, §. de his, ff. de dã. infec. vbi asportata vi fluminis in fundum alienum, non põt qs …enere, nisi de futuro caueat, quia loquitur in alijs rebus, nos autẽ de animalib. in q…bus est periculũ, qa facilius perit animalia. Ita Barto. …no. vbi ẽt mouet …stam qõnem in d. §. de his vide ibi Ro. & Alexã. & alios, & ita debet intelligi gl. … Pa. in c. si læserit, de iniurijs, & Bar. in l ratis, ff. de incẽ. rui. nau. aliàs sibi eẽt contrarius.

c Catec. in hoc ꝓcep. c. 1. & 2. P. V.

d In modico] I. …bi tñ non erat simonia, quia illud donum ꝓcesserat ex mera voluntate donatoris, secus si ex pacto, quia esset simonia, vt patet ibi per gl. in ver. æquum, quæ dicit, ꝙ simonia cõmittitur sex solidis, quando autẽ præsumitur gratuita donatio, vide gl. in d c & si quæst. 1. ver. muneribus.

pertatis non sunt committenda, vnde in ipsis hêt locũ illud c.ita nè.32.q.5.& c.sacris, de his, quæ vi, me. causa fi. ꝙ potius debet qs qualibet mala tolerare, q̃ malo consentire, & in c.sicut.32.q.4.dr, potius debet quis famæ mori, q̃ idolaticis vesci, nec ignoscitur p̃textu paupertatis, a si talia committantur, l. palam §. non est, ff.de ri.nup. vbi dr, Non est ignoscendum ei, q obtentu paupertatis turpissimam vitam egit. Quędam sunt mala, quæ tamen necessitas excusat, vt furtum, quia tempore necessitatis omnia sunt communia. 47. di.sicut hi. Et ideò nõ committit furtum, nec peccat mortaliter, qui tempore extremæ necessitatis cibum, vel vestitum, & huiusmodi furatur, vt nõ pereat, eò ꝙ non contrectat rem inuito domino, facit c.discipulos, de cons.di.5. Si verò nõ est necessitas extrema, sed magna, excusatur a tanto, sed non à toto. Et sic intellige. c.si quis, eo.ti. Posset etiam excusari a toto, quando ille, à quo accepit, abundat, vt dicam in se.§.

37 Sed nunquid tenet restituere talis, si venerit, ad pinguiorem fortunam? ℞. ꝙ si necessitas fuit magna solùm, sic non tenetur præcisè restituere, sed vel restituere, si potest commodè sine magna inedia, vel quando non excusatur à toto, pęnitere tres hebdomadas vt in d.capitul.si quis. b Et ista æstimatio relinquitur arbitrio boni viri, quando debeat dici magna, vel nõ, si verò est extrema, non tenetur restituere, quia de iure suum factum est. c Posset etiam dici, quòd licèt aliquis non sit in extrema necessitate, quòd sine peccato, & obligatione ad restituendum potest occultè, & bono modo accipere rem alterius, quando scilicet ille ita abundat, & iste taliter necessitatur, quòd de præcepto sibi tenetur subuenire, quod quando sit, Vide supra, eleemosina. §. 1. Quod notat. Et quòd dixi licere existenti in extrema necessitate, dic etiam licere alteri pro eo facienti, qui alio modo prouidere non potest secundùm sanctum Thomam. 2. 2. quęstion.66. ar.septimo.limita tamen ista vera, nisi ille, cui furatus est, esset in æquali necessitate, quia sic non liceret, & restituere tenetur, si abstulit, de quo vide infra, resti.3.§.3.

38 Vtrum committat furtum, & peccet, qui Christianos captos ab infidelibus furatur, & liberat? Respond.quòd non, quia nullo modo poterant eos habere captiuos, C. ne Christi. man. ha. vel pa. in rubro, & nigro. Et ideo cum iniuriosè eos teneant, non peccat, qui eos liberat. Similiter dicendum esset de eo, qui liberat detentum iniustè à Christiano, facit quod no.23.q.1. dominus.

39 Sed nunquid liceat res infidelium capere? Res. ꝙ si esset indictum bellum cõtra eos, liceret. d.c.dominus, aliàs nõ, sicut nec a Christiano.

40 Vtrum ille, qui non potest habere sibi debitum, possit furtiuè sibi satisfacere? Respond.quòd sic.l.si non sortem, in princip.ff.de conditiõ.inde.argum.de or. cog. capitul.cum dilectus, imò dolus cum dolo compẽsari debet.l.si duo, ff.de dolo, & paria delicta mutua compensatione tolluntur.c.intelleximus, de adul. cum concord. suis. Et hoc verum credo, si nullum istorũ. 4. concurrit. Primum, ꝙ possit iudice sentẽtiante suũ rehabere, qa nemo debet sibi ius dicere. Secundũ, scandalum sui, vel proximi innocentis, cuius fortè custodię erat

a Prætextu paupertatis] Et rõ diuersitatis est sm Io. An. in d. ca. si quis, quia ille, q furatur tempore necessitatis, dicit fruire ꝓpria ad vsum destinatũ, sed humana natura non est in fructu §. in pecudũ. Inst.de re. di. &c. ff.de vsu.l.in pecudum, in qua &c attẽditur diuinæ pulchritudinis rubrica.l. si quis in metallum, C. de pœ. vbi dicit, ꝙ in facie damnati pro crimine minimè scribetur, nè facies quę ad similitudinem cœlestis est figurata, maculetur, de quo tamen dicendum, vt ca.ad audientiã, de cri. falsi. Item q fornicatur, peccat mortaliter, in alijs autem reb⁹, qui eas non præstat tempore necessitatis, peccat mortaliter igitur &c.

b Et in d.c si qs] Vnde iste talis tenetur confiteri, p c omnis vtriusq; sexus, & &c pœnitere per. d.c. sicut dignum, & si restitueret, sm Ho. semper intelligẽdo quando necessitas non erat extrema facit glo. pe.in Clemen.1. de vsur.tex.tñ in d.c.si quis, videt innuere contrarium in fi.dũ dicit. Et si reddiderit, non cogatur ieiunare.

c Quia de iure factum est] Scotus in quarto, di.15. dicit ꝙ si qs habuit rem aliená ante, quàm esset in extrema necessitate, & postea venit in ea, ꝙ ꝑ tunc nõ tenetur. Sed si venerit ad pinguiorem fortunam. Et ita intellige d. c.si qs, quia tunc actio est sopita, dũ est in extreme necessitate, non extincta. Si aũt, dum esset in necessitate extrema, furatus esset, tunc nullo modo teneretur, qa erat facta sua.

a Mortalis peccati] Quia tunc secundùm Ioan. An. in dicto cap. olim, el 1. tenetur de peccato agere pœnitentiam. de materia huius §. vide supra, accusatio. §. 13. & quę habes supra, bellum. §. fi. in prin.
b Et ideò non tenet] vt patet in ca. per tuas, de sen. excom. in c. venerabilibus, & cap. solet, de sent. exc. li. 6. vi. de supra, excommunica. 3. §. 12. & §. 16. vbi dicitur, q episcopus excommunicans non reuelantem furtum, q non tenetur qs reuelare, nisi pbare posset, ēt si fit ex prestium, qa non valet, nisi vellet, q ei reuelet tan quam patri.
c Catech. eo. ti. c. 11. P. V.

res commendata. Tertiū, periculum mortis corporalis, vel alterius læsionis magnę. Quartum, periculum mortalis peccati, a s. periurij, & huiusmodi, quia aliquo istorum interueniente, non licet; imò si accepit, & imminet periculum aliquod istorum triū postremò dictorum, teneẽ restituere, ar. c. cū ex iniuncto. §. sup eo quoque, q̃ no. ope. nun. concor. Pa. in c. olim, el 1. de resti. spo. vbi addit secundùm Inno. q qñ quis non habet copiā superioris, potest ꝑpria autoritate sibi ius dicere, ar. c. per venerabilē, q si sint legi. & bōa gl. 1. i §. ius gētiū, di. 1.
41 Sed qd si episcopus, vel alius prælatus pręcipit sub pęna excōmunicationis, q qui habuit aliqd de reb. talis, teneatur restituere &c. Nunqd talis, q sibi furtiuè satisfecit teneatur? ℞. q nō, qa ex quo licitè pōt sibi in recompensationem detinere, iam suum est factum, nec amplius est alterius, nec ēt si diceret in sententia, q ēt q animo recompensandi, vel qualitercunque, qa tunc sententia ꝯtinet expresśè intolerabilē errorē. Et ideò nō tenet, b nec similiter ligatur, q nō reuelat, qñ scit talē retinere animo recōpensādi certus de debito, qd talis debet hr̃e; sec⁹, si nō sit cert⁹, q talis debeat hr̃e, qa licèt ipse dicat, nō credo excusaret nō reuelando, qa multæ fraudes aliter possent fieri, Quomodo teneatur reuelare, & quando, vide supra, denunciatio. §. 12.
42 Vtrum liceat accipere rem meā apud alium depositum? ℞. quòd nō, l. si qs, C. de po. nec etiam si esset commodata. l. prętextu, C. cōmo. in ꝯscientia tamen licet, si cōmodatario, vel depositario nullū damnū potest euenire secundùm Vldericum, & Ho. alle. leg bonafides. §. 1. ff. depositi.
43 Vtrum liceat furari, vt faciat eleemosynas? ℞. q nō. 14. q. 5. c. fortè aliqs cogitat, quia non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona, imò teneẽ restituere, si fecit, & quamuis sit vsuratius, cui furatur. tamē nō licet, nisi faceret pro existēti in necessitate secundùm quod dictum est supra. §. 37.
44 Vtrum si res furata pereat liberẽ fur a restitutione? ℞. quòd non, qa sicut & quilibet alius malæfidei possessor, sēper est in mora, vnde, si deterioratur ēt, tenetur secundùm eam ęstimationem, in qua melius valuisset apud dominum à tēpore post, q̃ eam accepit. facit c. grauis, & qđ ibi no. in gl. de resti. spo. & l. in re furtiua, ff. de cōdi. fur. & ī l. si nauis. §. generaliter, ff. de rei vē. vide plenius de hoc casu infra, restitutio. 1. in ver. emens, excipitur casus, quando rem domino loco & tēpore obtulit, & ipse recipere recusauit, quia purgauit morā. d. l. in re furtiua; nec tenetur, si perierit, vel deteriorata fuerit. l. vl. C. de conditio. fur.
45 Vtrū teneatur fur ad restitutionē fructuum rei? ℞. q sic non solùm perceptorū, sed ēt percipiendorum a vero domino, seu quos percepisset. d. c. grauis, & d. l. in re furtiua. §. si ex causa; vide in d. ver. emens.
46 Vtrū fur possit repetere, seu retinere expensas, quas fecit in re furtiua? ℞. quòd non, nisi, vt dictum est supra, expensæ. §. 3.
47 Vtrū c filiusfa. vel vxor, religios⁹, & huiusmodi possint contra volūtatē patrisfa. vel mariti, & huiusmodi restituere rē furatā ab eis? ℞. q si res extat apud eos, q tenētur. l. incivilem rē, C. de fur. Quod intellige, secundū qđ dictū est supra. §. 24. si sine periculo fieri potest. si verò nō extat, sed ē consumpta, vel alienata, tūc si preciū, vel res est versa in vtilitatem domini, vel mariti, ꝑt bono modo de bonis dñi, vel mariti restituere etiam eo contradicente. Et voco hic vtilitatem domini, etiā si se vestiuit; vel calciauit secundū conuenientiam sui stat⁹, & huiusmodi. Si verò expēdit inutiliter, vt puta ī vanitatib. & hmōi, non potest contra voluntatem domini restituere, nisi habeat vltra dotem, vel peculium castrense, vel quasi; concor. Mona. resti. 2.
48 Sed qd si maritus ipse furatus ē vel pater, poterit nè vxor, vel fili⁹ restituere contra suam voluntatem? ℞. q sic, si res est in eius ꝑtāte, dicta l. inciuilem rem. sed si est in potestate patris, vel mariti, non. si tamē facerent

a Aut. sed nouo] Vide Bar. ibi distinguentē diuersa iura. tñ hodie statur statutis, & cōsuetudinib vide ēt Bal. ibidē.
b Quòd nō] qa qui in vita nō pt morari in ciuitate, post mortē nō dēt ibi reduci sine licentia superioris.
c Mēs appareat] Vide ī. excōicatio.5.casu. 31. §. quæ ibi scripsit.
d L. qui penū legat] Nih l facit illa lex.
e Nō potuisset] vide, iuramentū, 4. §. 1.
f Sic intellectu, q̄ gratis pstanda sint ex decretis Conc. Trid. ea vide ses. 4. c. de edi. vsu sac. li. ad fin. ses. 5. c. 2. 21. c. 1. & 9. de ref 22. c. de ob. & eui in c. & c. 2. 23. c. 1. §. eadem. & c. 15. de ref. 24. c. 5. de matrimo. c. 3. & 6. 25. c. 17. de ref. Petrus Vendr.

faceret bonafide, nō peccarēt mortaliter, qa nō cōmittunt furtū, cū non sit fraudulosa, nec animo lucrādi; p̄cor. Rod. & Io. 14. q. 5. c. vl.

49 Vtrū actio furti det̄ ꝯ quemcunq; furē? ℞. ꝙ sic; facit l. impuberem, ff. eo. intellige, si est doli capax. Itē non solū ꝯ furem, sed ꝯ eū, qui dedit opē, vel ꝯsilium. l. si is, qui rē pignori. §. si tu. ff. e. fallit in parte ꝯ filiū, & ecōtrario, & in vxorē ꝯ maritū, & econtrario, ꝯstante matrimonio, sed dat̄ eis actio rerū ammotarū. l. si qs vxori, in prin. ff. eo. & l. fi. §. fi C. e ti. & hoc fauor̄ matrimonij, vt̄ dat̄ actio in factū.

50 Quę pęna furis? ℞. ꝙ si agat̄ criminaliter, pœna ē, vt fustigetur, vel vt exulet, vel alio mō puniat̄ arbitrio iudicis, non tñ vt occidat̄, vel demēbretur. C. de ser. fugi. auth. sed nouo [a] iure. Et hoc verū, si est simplex latro; secus, si cū armis, siue violenter aggredit̄ in domibus, vel in itinere, vel i mari, vel si palā surripit, quia tunc suspēditur; l. capitaliū. §. crassatores, & §. famosos. ff. de pœ. Sed quid de consuetudine, qua suspenduntur oēs latrones quantumcunq; simplices, si vltra certā summam furati fuerunt? Rain. tenet, ꝙ necessitas pacis cōis, & frequēs incorrigibilitas huius malitiæ hominū facit rationabilē dictam ꝯsuetudinem. Si verò agat̄ ciuiliter, tunc si est manifestū, pœna quadrupli. Si verò nō est manifestū, pœna dupli, vt insti. de oblig. quę ex delic. na. §. pœna, & §. fi. Et potest hæc pœna peti etiam post annum & in perpetuum, Insti. de perpe. & tempora. ac. §. furti, & licèt primò egerit criminaliter, poterit iterū agere ciuiliter, & econtrario, C. qñ ciui. ac. præiu. cri. l. vnica, & l. fi. ff eo ti. de fur. An autem hęc pœna in conscientia sit soluenda, dic quod non. Vide infra, lex. §. 4.

51 Vtrū fur possit occidi a priuato, vide, homicidium, 1. §. quinto.

52 Vtrū fur sit excōicatus, qui furatur calices, paramenta, & hmōi sacra? ℞. Pa. in c. literis, e. ti. ꝙ non, [b] nisi cū furto simul fregerit postes ecclesiæ, vel armaria, vel fenestras, & hmōi. facit. c. conquestus, de foro com. vbi vsurpantes iura ecclesiastica sunt vt sacrilegi iudicandi, & c. ꝯquesti, de sen. exc. & qd̄ ibi no. vide, excōicatio. 5. casu. 6.

53 Vtrū fur, qui suspendit̄, sit sepeliendus in cœmeterio? ℞. Pa. in c. 2. eo. tit. ꝙ sic, & omnes alij, qui propter sua delicta vita priuantur, & ēt omnia alia sacramenta ministranda, si pœniteant de peccato, vt est tex. in c. fi. 13. q. 2. nec valet ꝯsuetudo in cōtrarium, Cle. 2. de pœ. & re. glo. tñ in d. c. fi dicit vetū quò ad sepulturā, dummodò fiat de autoritate principis; alleg. ff. de cadaue. puni. l. 1. & 1. & bene, nec Cle. loquitur nisi de sacramentis, reprobans contrariam consuetudinem.

GENERALIS clausula continet omnia, nisi contraria mens appareat [c] testatoris, ff. de penu. legata. l. qui penum legat, [d] & ff. de pecul. l. peculij, C. de inoffic. test. l. si qñ, in prin. in gl. non enim videtur quis generaliter concedere; quod specialiter non est concessurus. C. quæ res pig. obli. pos. l. 1. cum gl. fi. Nec etiam maiora expressis, nisi specialiter cōmittantur. ff. de procu. l. Pomponius, in prin. & l. mandato.

1 Generali per speciale proculdubio derogatur, de rescrip. pastoralis.

2 In generali mandato multa sunt, quæ non intelliguntur, nisi exprimantur, de ꝯf. lega. c. 1. in gl. in ver. legationis.

3 In generali locutione persona loquens intelligitur excepta. c. petitio, in gl. in ver. spālibus, de iure. cum concor. ibi positis, vñ si promisi tibi date aliquid contra omnem hominem, non teneor dare contra me.

GLADIVS non est reddend' furioso effecto, ēt si iurasset. 22. q. 2. nè quis arbitretur. Et facit ad probandum, ꝙ ex iuramento, vel voto non tenetur homo, quando venit ad eum casum, in quo nullo modo iurasset, vel iurare non potuisset. [e]

GLORIA vana. Vide vana gloria.

GRATIA accipitur multipliciter. Aliqñ pro [f] amore, & sic accipit̄ in

ca. 1.

c. 1 de 5mo. Aliqñ ꝑ ḡa ꝯceſſione bñficij, ſeu alicu⁹ indulgẽtiæ, vel autoritatis, ſicut i Cle. grȩ. de reſc. & qđ hr̃ in reg. qđ ob grãm, li. 6. & intellige, qñ ad illud bñficiũ faciendũ nõ eſt obligatus, q̃a q̃ facit id, ad qđ eſt obligat⁹ rõne naturali, non facit gratiã, vt dicit Bal. ĩ c. 1. §. hęc ſacra, ᵇ de pace iu. fir. in verbo, ꝑ grãm eccleſiæ, & facit tex. p̄dictus pro eo l. Titius, ff. de obſeq. patro. Aliqñ accipit̃ ᶜ ꝑ dono ſpiritusſanctı. 1. q. 1. grã, & ĩ Cle. 1. de magiſtris, in gl. in ver. cooperãte, & ꝑ magr̃m in 2. ſen. Et hæc ẽ duplex, ſ. grã gratis data. & hęc ſtat cũ pc̃tõ mortali. & ẽ oẽ bonũ additũ naturalib. nr̃is, ſicut grã p̄dicãdi, ꝓphetãdi, faciẽdi miracula, & hmói. Alia dr̃ gratũ faciẽs. & hæc ſm Ric in 2. diſ. 26. art. 1. q. 1. nõ differt a charitate ſm aliq̃d abſolutũ, & iõ idẽ eſt realiter, quod charitas ſm Franc. de Mai. ᵈ in 2. di. 29. q̃a quæ nõ pñt ſeparari, ſũt idẽ realiter. Sed ꝑ rões formales reſpectiuas differũt, quia hñt habitudines diuerſas habentes diſtinctos terminos. Charitas em̃ dr̃ ad obiectũ, ſ. eſſentiã diuinam, ſed null⁹ eſt in grã eſsẽtiæ diuinæ, ſed volũtatis; & ita differũt formaliter; & placet, licẽt alij teneãt aliter. hæc nunq̃ põt eẽ cũ peccato mortali, & ſine hac null⁹ ſaluabit̃. De quo vide per Theologos ĩ 2. di. 27. & 28.

1 Vtrũ bannitus pp aliqđ delictũ, cui⁹ bona ſunt cõfiſcata, ſi a dño recipiatur ad grãm, eõ ipſo ſit reſtitut⁹ ad bona, & remiſſa ſibi culpa? ℞. q̃dã tenẽt ꝙ ſic pp text. in l. 1. §. fi. ff. de quæſt. vbi dicit Bar. ꝙ bãnit⁹ qñcunq; recipit̃ ᵉ ad grãm principis, vr̃ reſtitut⁹. Idẽ vr̃ ẽt ſenſiſſe in l. fi. ᶠ C. de ſen. paſ. Sed Sal. ĩ d. l. fi. dãnat dictũ Bar. & dicit cũ Ci. ibidẽ, ꝙ nõ reſtituitur; & magis placet ꝑ tex. in tit. de pace Conſtan. in prin. in ver. Plenitudinẽ gratiæ noſtræ receptus. & ibi dicit Bal. ꝙ qñ q̃s recipitur ad plenitudinẽ grę, ꝙ remittunt̃ culpæ, & reſtituit̃ ad fauores. Ergo qñ ſolùm ſimpliciter ad gratiã recipit̃, nõ reſtituit̃, & meritò. facit ẽt, quia reſcripta fiſco damnoſa, in dubio ſint reſtringẽda ad min⁹ p̄iudiciũ, ar. l. ſi qñ, C. de oper. publi. & reſtitutio principis non trahit̃ retrò ꝯ̃ ius quęſitum alteri, ᵍ vt tenet Angel. & Imo. i l. Gall⁹. §. & qd ſi tm̃, ff. de lib. & poſth. & Bal. intelligẽdus eſt, qñ faciẽs gratiam mandat ſententiã, vel bannũ cancellari in ſuũ prȩiudicium ſolũ, quia adducit. §. fi. prędictum; qđ not. vide ſupra, Damnatus. §. 2.

2 Vtrũ grã ſecũdo mõ accepta ꝯceſſa alicui ꝑ papã, expiret ꝑ morte eius? ℞. q̃dã doc. tenent, ꝙ ſi grã conceſſa hẽt annexã iuriſditionẽ, & ſit cõceſſa ſine literis, ꝙ expirat. Si verò nõ hẽt annexã iuriſditionẽ, ſic nõ expirat, ẽt ſi ſit conceſſa ſolo verbo, ſed Io. An. ʰ in prologo ſup. 6. lib. in nouella tenet ſimpliciter ꝙ nõ expirat ẽt ſolo verbo ꝯceſſa. Idẽ tenet Archi. ibidẽ, & ẽ veri⁹ ꝑ Cle. dudũ, de ſepulturis. Idẽ dic, qñ papa ꝯcedit alicui, vt diſpẽſet cũ tali, licẽt nõ diſpenſauerit ante mortẽ ꝯcedẽtis, ſm Fede. cõſi. 78. Pariformiter dic de illo, cũ quo diſpẽſat̃

Ho⁹ mõ acce-
ta grã qñ fortia
ur effectũ, Trid.
ĩ. ſeſ. 7 c. 6. & xj.
ſeſ. 13 c. 5. 14 c. 1.
& 2. 12 c. 5. & 6.
3. c 8. 25. c. 7. 16.
& 18. de ref. gra
ia ad vacatura
olluntͣ c. 19 ſeſ.
4. de ref. P. V.
§ hæc ſacra]
ſte §. incipit itẽ
ſacra nec i eo in
enit illud verbũ
grãm eccleſiæ.
Sic accepta, q̃d
it, Cat. đ Bap. ſ.
a. c ſed vt ad ba
tiſ & de eius ef
fectib. ibid. & de
onf. c. ſed iã ordo
p̄enit; Conc.
Trid. ſeſ. 6 c. de
neceſ. ꝓpa. ad iu-
ti. & cano. 3. non
ex operib. ſeſ. 6.
c. 8 de iuſtif per
acramenta con-
fert ſeſ. 7. can. 6.
7. & 8 An q̃s ſci-
re valeat ſe eam
conſecutum, ea.
c. 9. De iuſti. ſi in
bet, vide quoq;
reper. inqui. cum
anno. P. V.
d Secũdũ Franc.
de Mai.] & bñ, &
cõcor. Scot. q di.
cit, ꝙ grã ẽ reſpũ
ſuperioris ad inferiorẽ, charitas
verò econtra.
e Recipitur] Ibi
Bar. loquit̃ d ſim
plici indulgẽtia,
& reſtõne, & q̃rit
de bannitis, ſi re
bãniant̃, vñr reſti
tui, vl hr̃e ſimpli
cẽ indulgentiã; &
dicit ꝑ illũ text.
ꝙ vñr reſtitui.
f In l. fi.] Vbi di
cit, ꝙ reſtitut⁹ ad
grãm nõ recupe-
rat bona aliena-
ta ꝑ fiſcum ab ip
ſis poſſeſſorib⁹,
ſed benè a fiſco;
quatenus eſt fa.
ctus locupletior.
g Alteri] Reſti-
tutus ꝑ principẽ

& ad bona nõ re
nlũt bona al ena
ta ꝑ fiſcũ. Idẽ Pa.
ꝑ illũ tex in c. 3.
de parochi. facit
ꝙ vult Bar. ĩ tra.
Minoricarũ, i pe.
col. vbi determi-
nat ꝑ gl. i d. §. &
q̃d ſi tm̃, ꝙ ꝓfeſ-
ſus in ordine mẽ
dicantiũ Minorũ
& poſtea ꝓmot⁹
per papã ad epa-
tũ, ꝙ non recupe
rat bona alijs ꝯ̃
ſita. Itẽ Bart. in l.
2. in princ. ꝑ illũ
text. ff. de decur.
& l 1. C. de his,
q exilio dati, li.
10. qđ doctor ex
pulſus de colle-
gio, ſi reſtituat̃,
dẽt poni in vlti-
mo loco, & ſic
fuit practicat a ſe
mel Bononiæ illa lex. 2. Simili-
ter ſi cleric⁹ pp
delictũ depoſit⁹,
ſi reſtituat̃, nõ re
cuperat bñficiũ
alteri collatũ; ita
Bal. ĩ c. ꝯſtitutis,
in 2. col. đ reſcr.
Pa. in c. ex tuæ, in
vlt. col. de cle. ñ
teſid. Similiter ſi
minor renuntiat
bñficio eccleſia-
ſtico, ſi ꝯferat al
teri. nõ reſtituit̃
ꝑ reſt. in inte. gl.
ẽ in c. ex parte, in
minori, đ re. ſpo.
& credo ꝙ ſic ſi-
milis gl. in l. ait
ꝑtor, in prin. ff.
de mino. Iſta tñ
ꝯcluſio limitat̃,
vt ĩ. reſtitutio,
vlt. § 4. & ibi in
apoſt. ſup illo. §.
h Io. An.] in ver. ſa
croſ. & i eod. ver.
Archi. dñ tñ ad
ꝓbationẽ dictæ
grę requi ſcriptu
rã, vt ibi ꝑ eoſ.

a De gulæ vitio, & detrimẽtis Catech. in præcept. Nõ mæchaberis ca. nunc ad ea, & in oratio. domi. ver. illum, Panẽ nostrum, vbi de sobrietatis, atq; parsimoniæ fructibus Cle. Alex. li. 2. pædago. Di. Hier. ad Demetriadẽ de vir. ser. in media epist. & ad Furiã de vidu ser. itẽ ad Eusto. de cust. vir. aduer. Iouinia. li. 2. sme dio ferè libr. De commessatione prohibita clericis, Tri Conci. sess. 22. c. 1. de ref. Hier. ad Nepotianum de vita clerico. P. V.

est super aliquo faciendo, q licèt non fecerit añ mortem dispensantis, nihilominus poterit post mortẽ facere, puta contrahere, vel ordinari. c. si cui, de prębẽ. li. 6. & c. si sup. de of. del. li. 6. Similiter sm Io. An. & sequitur d. An in c. ex tua, de fil. presb. perpetuatr autoritas dispẽsandi concessa alicui generaliter a papa per viã grę per vnam dispensationẽ factã in vita cõcedẽtis. Secus, si fuisset facta p viã cõmissionis, qa nisi fecerit actũ cõem dispẽsationis, puta edictum cõe, vel simile, sic expirat quoad aliũ cum quib. non dispẽsauit, vide Spe. ti. de lega. § vidẽdum, ver. q si is. plus ẽt dico, videlicet q quando gra concessa reuocatur, nõ expirat añ certificationẽ de reuocatione, nisi qñ papa expresse vellet statim non valere sm Ge. in c. 1. de concel. præb. li. 6. ibi etiam Are. & Io. An. in nouella.

3 Quid de gra ꝯcessa ab inferiorib⁹ Papæ, Vtrũ expiret morte, vide, indulgentia. § 7.

GRADVS cõsanguinitatis, & affinitatis quomodo computantur, vide infra, matrimonium. 3. impedimento. 6. & 15.

GVERRA quomodo, & quando sit licita, vide supra bellum.

GVLA a est inordinatus appetitus secundùm Aug.

1 Quot sunt eius species? ℞. Gre. 20. li. mora. & ponitur de cons. di. 5. quinque modis sunt quinque. Prima species est, quãdo hora præuenit debita, de quo habes, de ꝯsec. dist. 1. c. solent. Secunda, qñ cibos lautiores q̃rit, quã conueniat eius qualitati, de quo 12. di. c. 1. 2. & 3. Tertia, qñ nimis studiose, & accuratè cibos pręparat, de quo dic, vt 12. di. c. 3. Quarta, quando nimis comedit, vel bibit, quã mensura refectionis exigat. Quinta, qñ cum nimio desiderio affectat, de quo di. 12. c. 1. vñ versus, Properè, lautè nimis, ardenter, & studiosè. De his quinq; speciebus gulę vide latè Archiepi. Flor. 2. par. tit. 6. c. 1. § 4. cum sequen. & ibi etiam per plura capitula de gulæ vitio.

2 Vtrum gula sit peccatum mortale? ℞. Alex. de Ales. in compendio suo, q appetitus comedendi, vel bibendi potest esse. 5. modis. Primò cibum, vel potum solùmodo appetendo, & hoc nullum est peccatũ, quia naturale est. Secundò quando tali appetitui adiungitur delectatio in cibo, vel potu, & sic est veniale peccatum. Tertiò qñ tali appetitui adiungitur transgressio alicuius præcepti, puta quia frangit ieiuniũ de præcepto, ad quod obligatur, sic ẽ mortale peccatum. Quartò quando tali appetitui finali affectu inhæret, puta paratus facere quæcunque, vt eum consequatur, sic est mortale grauius, sicut fecit Esau. de hoc ẽt S. Th. 2. 2 q. 148. ar. 2. Quintò quãdo propter talem delectationem appetitus, ducit totam vitam suam huiusmodi delectationibus deputare, sicut diues, qui epulabatur quotidie, & hoc est multum vicinũ mortali. Addo. 6. pro clariori intelligentia, quando tali cibo, vel potu, seu tanto scienter & aduertenter vti vult, quod notabile nocumentum propriæ personæ præstat, puta tantum bibit, vel comedit aduertenter, q perdit vsum rationis, quia tunc peccat mortaliter. Similiter si comedit aliqd sciẽter, quo notabilem infirmitatem, vel malũ incurreret, esset mortale, quia contra pręceptum, Matth. 12. diliges proximum tuũ sicut teipsum, Concor. Inn. & Ho. similiter dicendum, si quis nocumentum sibi inferret, puta bibendo aliquod mortiferũ, peccaret mortaliter, secus, si inaduertenter, nisi ita esset frequens, quòd teneretur aduertere, sicut dicim⁹ de ebrietate. 25. d § aliàs ea demum, vel etiam secus si modicum nocumentum ex tali cibo incurrat, aut verisimiliter credat incurrere, sicut infirmus, qui potius vult pati augmentum febris, quàm sitim, & huiusmodi, quia tunc est veniale.

3 De ieiunio, & hora comedendi, & cibis, quibus vesci licet, Vide infra, Ieiunium.

4 Quot sunt filię gulæ? Respond. q sunt sex. Prima ebrietas. Secunda hebetudo mẽtis. Tertia inepta lætitia. Quarta multiloquium. Quinta scurrilitas. Sexta immunditia, de quibus in suis capitulis.

Habitus

a Quid efficiat exercitatio, Cat. de bapti. c. sed vt ad Clem. Alex. li. 7. & Si. Tri. sess. 14. de satisfa. necess. P. V.
b Trid. Sin. sess. 14. c. 6. 22. c. 1. de ref. Romæ, & alibi editę de habitu refor a quib⁹ deferendis cleri calis, Con. Trid. sess. 3. 5. c. 6. & 17. de ref. P. V.
c Post quinquenniū non deponendus, idē sess. 25. c. 19. de regu P. V.
d Ead. Sin. ibid. Petrus Vend.
e Pctm̄ mortale] Rosel. 1. ver. fœmina, in prin. ponit duas ꝯclusiones. prima, ꝙ mulier vtēs veste virili, vel ecō uerso ex ꝓposito malo, vel ex superstitione, ꝙ peccat mortaliter; vir aūt non. ista ꝯclusio confunditur p rōnes ibi allegatas per ipsū, q̄a licèt nō sit mal⁹ finis, tñ q̄a ẽ occasio libidinis, vt ibi p eū, ergo tene, ꝙ hic dr̄, & ē ē gl. 1. d c. si qua mulier. secūda ꝯclusio, si mulier vtit tali veste cā ioci vel ludi. & econuerso extra, vt ĩ laruantibus. hęc cōclusio est ꝯ. c. nullus pbītero rū, de conse. di. 5. ibi, nec laruas dęmonū. bñ posse eē talis lud⁹, q inhonestatē non ptenderet; & tūc nō cōtineretur ĩ tali ꝓhibitione; aliàs sec⁹. vnde deut. 22. dr̄. Non induetur mulier veste virili, nec vir veste fœmi.

HABITVS aliqñ dr̄ quædā qualitas animi acquisita ex frequētatis actibus, vt puta castitatis, vl̄ sobrietatis, & hmōi, vel ex vno multū vehemēti, vt in actu intēso charitatis, quo a anima faciliter disponit ad aliquid faciendū, qui differt a dispositione, quia illa de facili mobilis, sed habitus de difficili sm̄, Ari. in prædicamento qualitatis. aliqñ dicitur vestis, seu tegumentum, quo homo tegitur, de quo i c. pręcipimus. 21. q. 4. & de vi. & ho. cle. c. deus qui.

1 Quomodo autē sit peccatum in vestimentorum ornatu, Vide, Ornatus.

2 Quali habitu b debent vti clerici? ℞. gl. ĩ sum. 21. q. 4. ꝙ pñt vti pannis, etiā pretiosis sm̄ ꝯsuetudinem regionis, vt cōforment se morib⁹ eorū, inter quos viuunt, & nè vilescat clericalis dignitas, vt 80. di. epi, de quo vide. s̄. clericus. 4. & infra, Ornatus.

3 Qualis dēt eē habit⁹ religiosi? ℞. similiter sm̄ statuta suæ regulæ, ita tñ, ꝙ ꝯueniat religioni, & pœnitentię, vt. 20. q. 1. c. vidua.

4 Quo c tpe dēt vti habitu religionis? ℞. ꝙ oī tpe, seu in lectulo quiescēs, seu in quocunq; loco ꝯsistens, vt dicitur in d. c. vidua.

5 Vtrū peccet mortaliter religiosus dimittēs habitū? ℞. ꝙ sic sine cā rōnabili, & ē excōicatus, de quo vide, s̄. excōicatio. 7. Calu. 27.

6 Vtrū liceat tā clerico, q̄ religioso d ex cā rōnabili occultare habitū, seu transformare? ℞. ꝙ sic, vt i c. clerici officia, d̄ vi. & ho. cle.

7 Vtrū vir possit vti veste mulieris, vel ecōrio? ℞. ꝙ non; imo vr̄ pctm̄ mortale, e si ꝓposito malo, vel si ne rōnabili cā fit, q̄a pōt ex cōicari, vt. 30. di. si qua mulier, & sm̄ aliquos sunt excōicati; sed non credo.

8 Quid de vtente habitu monachali, vel alio religioso cā ludibrij? ℞. glo. in c. cum decorem. de vi. & ho. cleri. ꝙ prohibitū est, & sic vr̄ mortale peccatū, & grauiter puniend⁹, f vt in aut. de sanc. episco. §. vlt. C. de episco. audien. l. minimè.

HEBETVDO g mētis ē grossities intellect⁹, qua homo non pōt pertingere ad cognitionē rei, nisi per multa ei sit exposita, nec tunc etiā perfectè potest considerare omnia, quę pertinent ad rationem rei. & dicitur hebes eo, ꝙ acuto opponitur. acutum enim est penetratiuum, ita hebes siue obtusum est, quod non potest penetrare. vnde inquantum importat debilitatē mentis circa spiritualia consideranda, sic opponitur dono intellectus, quod subtiliter penetrat, & differt a cæcitate mentis, quia ista importat omnimodam priuationē cognitionis spiritualis, sed hebetudo non, quia non taliter priuat cognitione.

1 Vtrum hebetudo sit peccatum? Respō. ꝙ intantum, quantùm habet rationem voluntarij, sicut cæcitas mentis, vt patet in eo, qui est affectus circa carnalia, & de spiritualibus subtiliter discutere fastidit, vel negligit; hęc S. Tho. 2. 2. q. 15. ar. 2. Ex quo patet, quòd non est mortale, nisi quando voluntariè: ita implicat se terrenis, quòd omittit illam discussionem, quæ de necessitate salutis est, sicut in confitendo peccata, vel in cognoscendo necessaria ad salutem; & est alia gulæ secundùm Greg. 31. moralium. de hac Archi. Floren. 2. parte, tit. 6. c. 4. §. 2.

HAEDIFICANS in solo alieno de suo, de iure efficitur ædificiū domini soli, h Insti. de re. diu. §. & ex diuerso. Secus, si in

nea Abominabile est apud Deū, ꝙ facit hoc. vñ no est verū, qd̄ dicit in prima cōclusione de viro, q̄a dr̄ hic de viro. S. Th. 2. 2. q. 169. ar. 2. in respon. arg. dicit hoc eē de se vitiosum, nisi necessitas excu'et.
f Puniend⁹] Vñ pōt agi actiōe iniuriaru sm̄ gl. in d. §. vlt. in d. aut. de sancti epi.
g Huc repetas aun. in vo. Gula. Petrus Vend.
h Dñi soli] Intellige de domo q̄ hēt; secus in papilione. ff. de re.

si in littore maris, vt pisca tioni intendat, casam ædifi cauerit, quia quandiu casa durauerit, sua est, [a] vt in l. riparũ, in fin. & l. in tm̃, in prin. ff. de re. di. Fallit hoc, ꝙ ædificium non efficitur domini fundi, quando ædi ficatum est de rebus eccle siȩ, quia solùm cedit ædifi cio. 3. q. 2. apostolicos, ẜm Ioan. ibidem, & in c. inue- stigandum, de pec. cle. & est speciale in ecclesia ẜm Ber. intellige tamen, ꝙ ec- clesia soluet pretium soli. Similiter dic, ꝙ quando æ- dificans habet ius, vel cau sam in re a domino, vt em phiteuta, feudatarius, com modatarius, aut inquilin⁹, & ædificauit, vt pleniorem vsum habeant in re tali; ta men dñs tenetur eis, vt in casu prȩdicto, licèt ædifica uerint in alieno sciẽter, vt no. Ang. Areti. [b] in d. §. & ex diuerso, Insti. de re. di. Similiter qñ quis ædificat in alieno solo bona fide, credens ædificare in suo, ædificat in alieno, in con- scientia teneẽ dñs soli vel ad vendẽdum fundum, vel satisfaciendum pro ædifi- cio [c] arbitrio boni viri. [d] Si verò qs ædificat de alie no in suo solo, [e] tunc ædifi catum est suum. l. adeo qui dem. §. cum in suo, ff. de ac qui. do. sed restituet æsti- mationem de iure, si fue- rit condẽnatus, in duplũ. d. §. cum in suo, & l. gem- ma, ff. ad exhiben. & si de- strueretur ȩdificiũ, posset petere suum, puta trabẽ, [f] si modo duplum non fue- rit consecutus, Insti. de re. diui. §. cum in suo, & d. §. cũ in suo, sed in conscien- tia, si non fuerit condẽna- tus, sufficit, restituat æsti- mationem solùm.

1 Vtrũ ædificans cum dã- no vicini sui teneatur ad restitutionem? ℞. ꝙ non, si non facit animo nocen- di [g] proximo, sed sibi con- sulendi. l. 1. §. denique, ff. de aqua plu. arc. Nam vsq; ad cœlum potest quis ele uare suum ædificium, si est sibi vtile, & seruitutem nõ habet. l. altius, ff. si ser. ven di. Et tenet gl. in c. cum ec- clesia, de elec. in ver. iniu- ria. Secus, si animo iniuran di proximo hoc faceret. nam tũc siue nuntiatio no ui operis sit facta, vel non, in conscientia tenetur. d. §. denique.

2 Vtrũ teneatur ædificans demoliri ædificiũ suis sum ptib⁹ aliquãdo? ℞. ꝙ sic, [h] quando post denuntiatio- nem noui operis siue iure, siue iniuria ædificauit, ff. de ope nou. nunci. l. prȩtor ait. § 1. extra eodem tit. per totum.

3 Quãdo quis possit ædi- ficare castrũ, vel noua ædi ficia, vide supra, emphiteu sis. §. 18.

4 Vtrum quis possit in a- lieno aliquid facere inui- to domino? Respon. Ange. de Are. Insti. de lege Fusia Cani. tollen. ꝙ sic, quando facienti prodest, & domi-

diui. si Titius facit. C. de ædifi. priua. l. a. Idẽ in satis, plantatis, insti. de re. di. §. Titius, & § rõne. vnde ver. qcquid plãtatur, seritur, vel ȩdificatur, Oẽ solo ce- dit, radices si tamen agit, & hoc dicit Inn. in c. olim, de priuilegi. & Bal. consi. 311. 3. par. Proponitur ꝙ hospitale, & di- cit, ꝙ ædificatũ ĩ solo ecclesiæ ce- dit ei.

a Sua est] Et spe ciale. Cũ aũt do- mus illa rupta fuerit, reuerte- tur solùm in pri stinum statum.

b Ang. Aret.] Est tex. & ibi Bal. in c. 1. § si vasall⁹, hic fi. l. Corn. Et ita dicit Aret. se consuluisse Man tuȩ cũ Io đ Imo. & Io de Ana. Al- legat ẽt Bar. ĩ l. 1. §. qđ aũt, de sup ficie, tenet cõtra riũ. Ego aũt non video, ꝙ ĩ d § ne que, el 1. neque, el 2. aliqđ đ hoc dicat. vide Aret. vbi supra, qui al leg. multa.

c Aedificio] Hoc tenuit Bal. cons. 36. ꝑmitto ad e- uidentiã, ꝙ si ȩdi ficãs in solo alie no, hẽt bonã fidẽ & ẽ in possessio- ne, & expensa est vtilis dño, hẽt exceptionẽ doli, nisi sibi reddanẽ expensæ: secus, si nõ ẽ vtilis dño, vt l. Paul⁹. ff. de do. ma. exce. & l. si area, ff. de con- di. inde.

d Boni viri] Et de hoc ẽ tex. i §. certè, Insti. de re. di. Nã retinebit expensas laborũ &c. Si aũt eẽt in bonafide a prin- cipio, sed ædificã do efficitur ma- lȩfidei, sic ẜm gl. ibi eligitur me dia via, s. vt non puniatur tanquã malæfidei posses sor, neque tanq̃ bonæfidei cõseruet expensas, sed ꝑmittitur abrasio, Ita intelligitur. l. Iul. si in aliena, ff. de rei ven. Et fa- cit semper de mi. l. intra. § videntibus.

e In suo solo.] Etiam si alius habeat vsumfr. dici- tur in suo ȩdificare, & intellige, si bonafide, quia aliàs domin⁹ ti- gnũ vendicaret.

f Puta trabem] Nõ enim potest qs destruere do- mum ædificatã, nè deformetur ciuitàs, vt no. gl. in d. l. gemma, sed aget tigno iniuncto.

g Animo nocen di] Quod nunq̃ ꝓsumit. l. meri- to, ff. ꝓ socio, & tenet glo. & Bar. in l. fluminũ. §. fi ff. de dã. infec.

h Respondet ꝙ sic] donec denũ tiãs ĩ. tres mẽses probet de iure suo, vt in c. fi de oper. nou. nunc. Hoc tamẽ intel- ligi debet in ca- su, vbi dubitaẽ, an ille de iure possit ibi ædifica re. Secus autem, vbi notoriè con staret ius denun- tianti non com petere. non n. est verisimile ꝙ iu- ra noluerint da- re locũ figmẽtis, delictis, & dece- ptionibus: imo ꝓhibet continoẽ iniurias. l. 1. & 2. ff nè qs eũ, qui in ius vocan vbi patet, ꝙ citatio põt sperni, vbi notorium est ip- sam non posse fieri, vt not. in c. veniens, de accu sa. & 3. q. 2. si epi scopus. Ad idẽ l. 1. §. vsufructua- rius, ff. de oper. noui nũtiatione; vbi vsufructua- rius non põt de- nũciaẽ domino, vbi sua nõ inte- rest. Sicut. n. non valet denuntia- tio,

no non nocet,[a] vt ibidem, & in l.1.§ fi.ff.de aqua plu. arcē. Secus, si læderet.[b] C. de serui.& aqua.l. aquam, & ff.si serui.ven.& l.si fortè, in prin.& l.sicut.§ pe. Idem dicit, ꝙ nemo potest facere in suo, qđ alteri nocet, & sibi non prodest, & ꝙ si facit animo nocēdi, tenetur de dolo, dicta.l. 1. §. denique, & ff.de damno infecto. l. Proculus, vide latius Ang. vbi supra.

HAEREDITAS vocatur as.i. pondus. 12. vnciarum, & diuiditur in 12. partes, quæ vocantur. 12. vncię, quæ vocantur diuersis nominibus, s. secunx, vncia s. vna. Alia sextans, idest sexta pars hæreditatis, quæ sūt duę vnciæ. Quadrans, idest tres vncię, quę sunt quarta pars. Triens, idest quatuor vnciæ, quę sunt tertia pars. Quincunx, idest quinque vnciæ. Semis. i. sex vnciæ. Septunx. i. septem vnciæ. Bes. i. octo vnciæ. Dodrās. i. nouem vnciæ. Dextans. i. decem vnciæ. Deunx. i. vndecim vnciæ. Appellatione verò assis. 12. vnciæ continentur, vt Inst.de hęr. inst. §. hæreditas, Secundùm Inno. ēt in c.ex literis, de iure pa. Hæreditas est quoddam ius vniuersale,[c] & ea vendita, vel data transit ius patronatus, & omnia iura, & ideò hæreditas est successio in vniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis. l. nihil, ff. de ver. si.

1 Ad quos debet hæreditas deueniř defuncto aliud non disponente, vel inualidè? ℞. ꝙ in laicis de iure cōi, primò veniunt legitimi descendētes, si sunt oībus alijs exclusis, & si sunt primi gradus, multi æqualiter succedunt. Si verò sūt nepotes, & vlteriores, solùm succedunt in stirpes, i. in eam partem, quam pater eorum, si viueret, haberet, nec distinguitur, an sint masculi, vel fęminę, etiam adoptiui, non emancipati, quia indistinctè omnes admittuntur, vt C.de suis, & leg. hær. auten. in successione. Si verò descendentes non sunt, tunc veniunt ascēdentes, puta pater, auus, ab auus, &c. cū fratribus, & sororibus ex vtroque parēte coniunctis defuncto,[d] vel eorum filij, quos fratres, vel sorores, seu filios si non habet, succedunt ascendentes (salua semper perogatiua gradus). s. q̃a pater pręfertur auo, & sic eum excludit, & sic de cæteris. Et sic solùm venit de ascendentibus, q̃ est proximior defuncto, cū fratribus, si sūt, in capita, sed cū filijs fratrum in stirpes, exclusis fratribus ex vno parente tantùm. Si aūt dicti ascēdētes sunt in æquali gradu, puta ex parte patris in primo, vel secūdo, & ex parte matris similiter in primo, vel secūdo, & huiusmodi sic æqualiter paterni pro dimidia, & materni, pro alia dimidia succedunt, quāuis sint plures ꝑsonę ex parte vna q̃ alia, puta auus, & auia ex vna parte, & ex alia solū auus, vel alia, vt in auten.de hæredit.ab intest.§.1.& 2.& in aut. defuncto, posita.C.ad Tertu. & qđ ibi not. in gl. Aliter qui est in proximiori gradu defuncto, siue paternus, siue maternus sit, admittitur, vt in d.aut.defuncto, quod si nec ascendentes sunt, veniunt collaterales. Et primò fratres, & filij alicuius fratris præmortui, qui scilicet erant coniuncti ex vtroque parente defuncto,[d] de cuius hæreditate agitur, non tamen in capita, sed in stirpes, quò ad filios, fratrum præmortuorum ipsi fratres benè succeduntin capita, & isti pręferuntur fratribus, qui sunt ex vno parente solùm, vt C.de legi. hære. auten. cessante. Dicit tamen Bar.[e] in auteç.

tio, vbi de inf ꝯ. stat ius non competere, ita & vbi aliàs notoriū est, ꝙ aliàs fuit indicatū inter istos super illa re. Hoc dictum fuit Rof. fre. in suis libellis sequitur Speci. de ope. no nūtia. § sed nunq̃d verū, prope finē. Bar in l. prætor. §. 1. ff eodem, & Pa. in ca. 1. extra eo. & sic intellige d.c. primum.

a Et dño nō nocet] Vt puta facere aggeres i alieno fundo pro aqua retinenda.

b Secus, si læderet] vt si inferior domus immittit fumum in superiorē, vel qs frāgēdo lapides immittit fracturas in fundū alienū, quod non licet.

c Quoddam ius vniuersale] Pro hoc facit. l. bonorū, la 2. ff. de ver. sig. & Pan. tenet hanc opi. in d.c. ex literis. Et hæreditas dicitur hæt⁹, q̃a hæres ē dñs, vel ab ære, q̃a possidet æs.

d Vtroque parē te defuncto] Fratres ex patre, & matre coniuncti præferuntur fratri ex vno latere coniuncto, siue ex patre, siue ex matre in hæreditate fratris præmortui, In autē. de hæredit. q̃ ab intest. defe. §. cōsequens, & §. reliquū, cū seq. coll. 9. De istis hæreditatib. qũo deferātur, vide diffusè Ho in summa, de suc ab intesta.

e Dicit tñ Bar.] adde Bar. con. in cip. in causa nauis, & i l. post dotem, in fi ff. solu. mat. vbi dicit, ꝙ qñ pater dat dote pro filia, & stipulatur pro ea, & filia moritur sine liberis, ꝙ pater succedit sol⁹. Et sic rñdit in cōtingentia facti, & dicit esse text. sing. i l. ꝙ scim⁹. 1. responso. C. de bo. quæ li. sequit Ro. cons. 40. reiecta opiniōe Bal. in aut. defuncto, C ad Tertul. Et dicit Pau. de Ca. se consuluisse, ꝙ stante statuto, ꝙ fratre ex latere patris præfera-

tur vterino, & fratre defũctus habeat bona q̃sita à iure cõi cõia inter ipsũ & vterinum, ꝙ vterinus nõ excludet. Hęc dicit in d. authẽ. itaq.
a Rñ. ꝙ sic] Istã opi. refert Spe. in. tit. de su. ab inte. & ibi latè Io. An. Idem tenet Saly. in d. autẽ. cessãte, sed Bart. ibi tenet ꝯ & ẽ gl. in d. autẽ. de hoc. Idem tenet Ba. in l. post consanguineos, in. §. hæc hæreditas, C. đ suis & legi. & format qõnẽ. Quidã decessit relictis filijs duorum fratrum nullis existentibus consanguineis, nunq̃d succedẽt in stirpes, vel ĩ capita? Rñ. qđ in stirpes; & dicit se cõsuluisse in Ciuitate Assilij; cõsilium incipien. super hæreditate. Do. Nic. Idem tenet Mathesi. ĩ tra. de suc. ab intes. ĩ 3. arti. Balin ... ĩ pri. de suc. feu. ꝙ in. c. 1. đ gradi. suc. & ĩ aut. post fratres, la. 2. C. de suis & legib. vbi dicit, si moritur quis relictis auo, auiaque materna, filio sororis, & duob⁹ filijs fratris, ꝙ fient. 4. partes, & sic succedent ĩ stirpes, & nõ in capita, & si qs decedit relicto auo, & decẽ nepotibus ex fratre, fient duę partes hæreditatis, vna erit aui, alia nepotum.

itaque, C. cõmunia de succes. quòd quando parẽtes veniunt ad successionẽ in bonis quęsitis ex linea materna, prеferuntur parẽtes ex linea materna, & in bonis paternis parentes ex linea paterna. l. 3. C. de bo. mater. similiter quãdo sũt duo filij ex diuerso matrimonio, præferũtur i lucro matrimonij, illi, qui sũt nati ex illo matrimonio, alijs natis ex alio. sed si ex depositiõe testatoris, vel legis aut statuti diceret, ꝙ succedãt agnati, prout sũt in gradu proximiores. tunc in tali casu veniũt filij fratrũ ꝓmortuorum cum patruis iuxta autẽ. cessante, C. de legi. hęre. no. gl. i ver. nominati, cõmuniter approbata. in leg. cum ita. §. in fideicommisso, ff. de lega. 2.

2 Sed nunquid cum fratribus præfatis veniant filij alterius fratris viui? Respon. secundùm Gu. quòd non. ff. quod cum eo, qui in alie. po. l. sed & si ex parte. §. soli. vbi illud bñficiũ non transit ad hæredem.

3 Vtrum filij filiorũ ꝑfatorum fratrum prеferãtur fratribus ex vno parẽte solũ? ℞. quòd sic. d. autẽ. cessante, C. de legi. hære.

4 Vtrũ filij fratrũ soli sine patruis, & amitis supstites admittãtur i capita? ℞. Azo, & Host. ꝙ sic, [a] quãuis sint filij diuersorum fratrum, [b] sed non nepotes, scilicet nati ex eis.

5 Secundò non existẽtib⁹ ꝑdictis, vel aliquo eorũ veniunt fratres ex vno latere tantum coniuncti, & eorũ filij qui præferuntur patruis defuncti, i. fratribus patris defuncti, aut. post fratres. §. 1. C. đ leg. hęredi.

6 Tertiò ꝑfatis nõ existẽtib⁹ præferũtur, qui gradu sunt ꝓximiores defuncto, & si pares sunt, pariter admittuntur, vt C. de leg. hęre. aut. post fratres, & extẽditur hęc computatio vsq; ad decimũ gradũ, & vltra ẽt, vt habetur, 35. q. 5. c. ad sedẽ, licèt imperator solũ dixerit đ decimo gradu expressè. Et i ꝑfacta successione tã ascendentiũ, q̃ descẽdentium, seu collateraliũ cessat oĩs differẽtia tam sexus, q̃ emancipationis; hoc tamen attento, vt cũ agitur de successiõe patris, solos cõsanguineos admittas, de rebus verò maternis vterinos, filij verò naturales tantum, vel spurij ẽm Angelum in aut. qui. mo. natura. effi. sui. §. fi. si sunt ex eodem patre, non ex eadem matre, non succedunt ad inuicem vnus alteri. Si verò sunt ex eadẽ matre, tunc vnus [c] succedit alteri ab intestato, quia succedunt adinuicem. l. 2. §. 1. ff. vnde cogna. Si verò vnus spurius decederet relicto fratre spurio, & alio legitimo ex eadem matre, tunc venit legitimus, quia quando de successione tractatur, ille frater ꝑfertur, qui pluribus nexibus est coniunctus, vt dictũ est. De successione verò fratrum adinuicẽ serua, quod dictũ est, excepto ꝙ frater legitimus non succedit fratri suo illegitimo ex parte patris, nec ẽ cõtrario, quia nõ est illi agnatus, nec ille ipsi, & durat in infinitum, quousque memoria possit haberi dę cognatione, Instit. de gra. cog. per totum.

7 Prеfatis autem omnibus ascendẽtibus, descendentibus, & collateralibus deficiẽtibus, veniet vir ad successionẽ vxoris, & vxor viri, vt C. vnde vir, & vxor. l. vnica. [d] qđ si nõ est, veniet fiscus, vt C. de bo. vacã. l. 1. li. 10. Si verò vxor eẽt sine dote, & pauper, & maritus nõ habet nec descendẽtes, nec ascendentes, sed solũ agnatos, vel cognatos, tunc succedet viro ab intestato in quarta parte hæreditatis, [e] vt ĩ aut. de exhi. re.

b Diuersorum fratrum] Secus, si vn⁹ ex patruis viueret, quia tũc filij ꝓmortuorũ admitterentur ĩ stirpes

c Tunc vnus] Vide. Bal. in. ti. de feu. ma. in princ.

d Et l. vnica] Vide Ias. ibi qui põit multas fallentias.

e In. 4 parte hęreditatis] Aut. ꝓter ea, C. vnde vir & vxor. Et ibi vide plenissimè dom. Ias. Adde, ꝙ mulier computabit in illa parte sibi legatũ factum, vt dictis iuribus.

a Hæreditariæ beneficiorũ successiones prohibitæ, Tri. Sy. sess. 25. c. 7. de ref. Ad de constitutioné Iulij. 3. Pon. ma. de fructib. beneficiorum vacantium. P. V.
b Ecclesia, cui seruiebat] Et sic tan q̃ vxor, q̃ pfert fisco, vt ait gl. in d. §. col. 9 si qs ãt eps, In aut de ecclesiasticis titulis, & pro hoc, quod dr hic est, tex. in c 1 de suc. ab intesta.
c In vsum ecclesiæ distribuat] No vnum mirabile, q̃ si vni ex hæredibus aufertur sua p̃ rtio, tã quã ab indigno, nõ applicabitur fisco sæculari, licèt hæres sit sæcularis, sed potius fisco ecclesiæ, habito respe ctu ad qualitaté relinquentis, & iste fiscus est eps & non papa. Ita probat. d. c. secũdùm Pa. ibi.
d A subdito tãt] Tñ dicit Bald. in l. 2. C. de fal. mo. & in l. fi. C. de a. boli. q̃ proditor populi: ita incidit in crimen læsæ maie. sicut p̃ditor principis, intellige quò ad se, non quo ad filios. Et an spoliãtes nuncios apostolicos dicantur cõmittere crimé læ. ma. vide Old. con. 43. Ro. conf. 365. Bla. cõ. 118. li. 1. Anc. cõ. 278. & ibi an contra papam, vel legatum de latere dicatur committi crimen læsæ maie.

hi. re. §. quoniam verò, col. 4. & idem dic de viro paupere circa bona vxoris? & aliæ tres partes hæreditatis erunt agnatorum, vel cognatorũ, si verò esset pactũ vel statutum, aut consuetudo contra omnia, vel aliqđ prędictorum, illud serua, si tale est, quod iuri communi possit derogare.

8 Si verò loquimur ĩ ᵃ clericis ab intestato morietib. distinguitur, aut sunt bona propria clerici, de quib. liberè poterat disponere, De quib. dictũ est supra, cleric. 13. Et in talib. succedunt agnati, ẽm q̃ dictum est s. Si verò non hẽt successores, succedet ecclesia, cui seruiebat ᵇ tpe mortis, vel altare, si solũ seruiebat altari q̃ hẽbat bona distincta ab ecclesia ipsi altari deputata, vt no. 12. q. vl. c. vl. in au. đ ecclesia ti. §. si qs eps. Fallit hoc in p̃sbiteris ex seruitute promotis ad sacerdotiũ cũ cõsensu dñorum, qa de eorũ bonis, si ab intestato decedunt, fiunt quatuor partes, quarũ vna epo, altera ecclesię, tertia pauperib. & quarta parentib. assignetur, & si non sint idonei, vt puta hæretici, 24. q. 2. sanè, & hmõi, eps in vsum ecclesiæ distribuat, ᶜ vt in c. 2. de suc. ab inte. nec est abrogatum vt ibi doctor. cõiter tenẽt, licèt gl. voluerit q̃ sic, si verò sunt bona ecclesiæ, de quib. disponere clerici nõ p̃nt, succedit ecclesia, vt in c. 1. de suc. ab int. & c. 1. & c. relatum, el 2. de test.

9 Quid de successione in feudis, vide supra, feudũ. §. 6. cum sequentibus, & emphiteusis, vide emphiteusis. §. quinto cum duobus sequentibus.

10 Quid de seruis manumissis decedentibus ab intestato? Res. q̃ succedent descẽdentes, vel ascendentes, vel collaterales, ẽm quod dictum est, excepto q̃ patronus vendicat partem, non tamen totum, vt Institu. de suc. libe. §. sed nostra constitutio, & ibi vide eorum successionem. Bart. in l. defuncto, C. si in frau. patro. post gl. ibi dicit, q̃ si vnus patronus viuit, præfertur filio alterius patroni, & filius patroni pręfertur nepoti alterius patroni.

11 Vtrum clerici laicis succedant, ẽm q̃ dictum est, & eo ordine? ℞. q̃ sic indubitater, quia iura prællegata non excipiunt eos, imò etiam religiosi. Intellige, qui p̃nt habere proprium in communi, etiam si dum laici erant, commiserint vitium ingratitudinis, vt 19. q. vl. c. fin. fallit hoc in feudis, de quo supra, feudum §. 9.

12 Vtrum filius aliquando excludatur ab hæreditate patris, vel alius de prædictis? ℞. q̃ sic in. 5. casib. Primò si pater fuit hæreticus, quia ipso iure bona hæreticorum sunt confiscata, de hære. c. cum secundùm li. 6. Secundò si pater commisit crimen lę. maie. l. quisquis, C. ad l. Iul. ma. & 6. q. 1. c. si quis. aduerte tamen, q̃ pœna incapacitatis non extenditur ad filios, nisi quãdo crimen est commissum in eum q nõ recognoscit superiorem, secus, si est cõmissum in eum, q recognoscit superiorem, quia licèt sit crimen læ. maie. vt l. 1. ff. ad l. Iul. ma. nõ tñ quò ad incapacitatem quò ad filios ẽm Sali. in d. l. quisquis. Et etiam aduerte, q̃ crimen læ. maie. committitur a subdito tantùm, ᵈ Clem. pastoralis, de re iud. Tertiò si pater erat patronus, vel habebat aliquod ius, seu feudum in eclesia, quod deberet transire ad filios, & ipse interfecit, vel mutilauit rectorem, vel clericum illius ecclesiæ, quia ipso iure perdit omne ius, & dignitatem, & ad filios non perueniet de pęnis. c. in quibusdam. quia talia deuoluũtur ad ecclesiam, cui iniuria facta est, imò filij talium vsque ad quartam generationé in clericorum collegio nullatenus debent admitti, nec in aliqua religione possunt esse prælati, nisi fuerit cum eis dispensatum, vt in dicto c. in quibusdam, episcopus tamen dispensare

dispensare [a] potest, ex quo conditor canonis non sibi reseruat, ar. c. nuper, de sē. ex. Quartò si filius, vel ali⁹, qui potest succedere furioso, debitam curam non impenderit, sed succedit ille, qui eum in sua domo proprijs sumptibus vsque ad finē vitæ procurauerit, euacuata etiam institutione illius, qui neglexerit, si modò talis in scriptis ad monuerit eos, vt curam haberent, vt in auth. vt cum de appel. cog §. causas, ver. vel si. vbi etiam dicit gl. ꝙ licèt nullus extraneus eum procurauerit, tamen hæreditas ab agnatis aufertur, vt ff. de his qui. vt indi. licèt, vbi institutus indignus iudicatus est successione, qui per negligentiam suā, & culpā id egit, vt mulier, a qua institutus fuerat, moreretur, vbi dicit gl. s. non adhibendo medicum vel malum. Quintò [b] si in captiuitate eos, quib. succedere deberet, mori per suam negligētiam permisit, vt in d. §. cās, ver. si aūt, & sic succedet ecclesia [c] ciuitatis, ex qua oritur, vt ibidem, & etiam in casib. in quib. pōt exhæredari, vt s̄. exhæredatio. §. 1.

13 Vtrum fili⁹ possit exhæredari p patrem? Resp. vt s̄. exhæredatio, & frater fratrem, & vir vxorem, ibidē.

14 Vtrum dñs, qui de consuetudine totū accipit, qd erat illius, q sine filijs mortuus est, teneatur? ℞. secundū Ho. [d] si talis consuetudo præscripta est, excusaſ, quia potest allegare, ꝙ hoc pactum ab initio fuerit, qa terra sua erat.

15 Qūo succedent filij illegitimi, vide s̄. Fili⁹ in prin. cū se. verū est, ꝙ Azo tenet, ꝙ naturales tantùm succedunt adinuicem, de succes. cog §. vulgo, sed Hos. contradicit, authen. qui. mod. na. effi. sui. §. filium, sed tu dic. vt supra. §. 6.

16 Quis succedet damnatis, ex aliquo delicto ad mortē? ℞. ꝙ descendentes, vel ascendentes, secundùm ꝙ dictum est supra, sed collaterales non, nisi vsque ad tertium gradum vxores verò talium solùm habebunt dotem, & dona. ante nupt. Si verò dotem non habuerint, accipient partem legibus diffinitā. Glo. dicit quātùm ex more lucrarentur, siue habeant filios, siue nō, & si neminem prædictorum habeāt, fisco applicantur, [e] vt C. de bon. dam. aut. bona.

17 Vtrum bona ingredientis religionem ab intestato, proueniant monasterio? ℞. Panor. in c. præsentia, de probati. [f] ꝙ quò ad fratres Minores non, sed veniunt succedētes ab intestato, quò autem ad prędicatores & alios mendicantes sic, non tamen vt immobilia, aut iura perpetua sibi retineāt, sed vendant [g] ex imploratione officij iudicis, ita sentit Cal. Idem dic in omnib. alijs relictis, præterquā per religiōis ingressum etiam in fratribus Minorib. s. ꝙ petent implorationem officij iudicis, & vt vendant, quò autem ad alios [h] religiosos non mendicātes, indubitanter succedit monasteriū.

18 Sed quæro, quod [i] monasterium succeder, cū mendicantes nullū habeant, & aliq transferantur ad placitum prælatorū? ℞. Pa. vbi supra. 20. col. ver. venio ad secūdos, ꝙ non proueniunt in p̄dictis monasterio particulari, sed erunt in potestate illius, q p̄eest, vt prouideat, prout sibi videbitur.

19 Vtrū nouitio [k] moriēte ab itestato, succedat monasterium, vide j. nouitius. §. 11.

20 Quid si ingrediens erat vsufructuarius solùm? ℞. Pa. vbi s̄. 22. col. ver. quęritur; qd de vsufructu, & vide ibi addi. ꝙ trāsibit in mona-

a Episcopus tamen dispensare] Honestum tñ esset, ꝙ nullus eps sine licentia papæ dispēsaret cū talibus, vt alij saltem timerēt, cum viderent illos vsque ad vltimā generationem puniri. Hæc gl. i d. c. qbusdā.

b Quinto] Quid si non facias testamentum, nec aliquis extrane⁹ eum procurauerit respondet gl. prædicta, ꝙ liberi, vel agnati sūt hæredes, sed pōt eis auferri hęreditas, vt ff. d his, quib. vt indi l. 1. vel dic ꝙ eis denegabitur hæreditas ex suo delicto, & hoc videtur verius per eadem rōnem, quæ dicit in casu seq.

c Ecclesia] Illa bona i redēptionem captiuorū expendet. Et idē videtur in similibus casibus, vide licet ꝙ quando fuerit subuentio in reliquis magnis necessitatib. denegata, subtrahatur negligentibus, & successio in pias causas distribuatur, argu. l. nō possunt, C. de legi.

d Resp. secundū Ho] ti. de suc ab intesta. §. & qualiter. Et vide eūdem, de na. ex li. ven. versi.

e Fisco applicantur] Et non officialibus, de hoc etiam per gl. in l. diuus. §. pannicularia, ff. de bo. dam. Milites ergo, qui Christū crucifixerunt, si ista aut. viguisset nō debuissent habere dñicā vestē.

f C. i præsentia, de prob.] 56 col. ver. nunc venio ad causam intestati, & præsupponendum est, ꝙ nō habeat ingrediēs ascendētes, vel descendētes.

g Sed vt vēdāt] Et se alant. vide Fed. cō. 12. & 26.

h Quo autem ad alios] hęc omnia ponit Pan. vbi s̄. & Arc. in c. quia ingredientib. 19. q. 3. & in c. de viduis. 27. q. 1. Im. & Modern. in l. apud Iul. §. fi. ff. de leg. 1.

i Sino. Trid sess. 25. c. 2. & 3. de regul. P. V.

k Bad. Sin. ead. ses. & ti capi. 16. Petrus Vend.

a Per arg. l. 1.] Ibi habetur, quod fundus dotalis, quod prohibetur alienari, transit cũ vniuersitate, vt puta, quia trãsit ad heredem mariti.
b Pa. vbi supra 9trium tenet] Pa. benè allegat co. 22. versi. quæro, quid de bonis, contrariũ de d. l. peto. § si. cui ait, quidam adhærent, sed postea alleg. Ci. in aut. ingressi, C. de sacr. sau. ec. tenentem priamam partẽ, quã sequit ipse Abb. & mouetur, quia hęc est alienatio legis, & accessoris ad personam ingredientis. Pro quo facit. ita qs. § ea lege, de ver. obl. vbi ille, cui dnnatus est seru⁹ hac lege, nẽ alienaret in Gaium Seiumque, si alienauit in Pium &c. te. et quidẽ, quia sumus in 9tu. Sed alienaus ad interesse tenetur, & sic Pa. non tenet 9 Ioan. An.
c Erit in suspenso] Quia poterit mori prius hæres, quàm testator. l. statius, ff. de iure fis. & C. de do. inter vir. & vxo. l. res.
d Hæres] Hæredis appellatione venit primus tã generaliter veniunt omnes, & sic primus in qui busdam speciebus.
e Quo per Bar.] Filij sui dicũtur sui hæredes, itã in vita patris, sicut in vita patris dicuntur domini, ve l. in suis, ff. de libe. & posth.

monasteriũ vsusfruct⁹, sed solũ durabit in vita ingredientis, & non plus.

21 Quid de collatis tali ingredienti ea lege, vt nõ alienentur? ℞. Io. And. tenet, quod succedet monasterium per ar. l. 1.[a] ff. de fun. dota. & l. pater. §. Iulius Agrippa, ff. de leg. 2. & in eo, quod not. de iu. patr. ex literis. Pa. vbi supra contrarium tenet, [b] & quidam alij, per ar. l. peto Luci Tici. § fratre, ff. de leg. 2. facit quod legitur & no. in l. si ita quis. §. ea lege, ff. de ver. obl. Ego verò sic cõcordo sic distinguendo, si prohibita est alienatio, vt in familia remaneat, sic est vera opi. Io. An. per d. l. peto §. fi. a contrario sensu. Si verò vt ad extraneam perueniat, prohibitum est, sic non succedet monasteriũ.

22 Sed quæro, quando acciPiet, quod sibi debetur ipse legatarius hæres ex hæreditate ingredientis, siue fecerit testamentum, vel non? ℞. Pa. vbi supra co. 17. ver. Sed quia supra visum est, Bar. i aut. si qua mulier, C. de sac. san. ec. dicit, quod quando mors ista ciuilis operatur omnem effectum, quẽ mors naturalis, sicut est in ingredientibus ordinẽ Minorum, qui nihil in communi, vel particulari pñt habere, tunc statim habebit post ingressum cũ effectu, idest professionem expressam, ar. l. Deo nobis, C. de episc. & cle. sed quando non operatur omnem effectum in hoc, quem mors naturalis, puta qa habent saltẽ in cõmuni, tunc debet expectare mortem naturalem ipsius ingredientis, & interim dispositio, si fecit, erit in suspenso. [c] Et cum hac opinione transit Ci. in d. aut. si qua mulier, & d. Ant. & Pa. in d. c. in præsentia, limitat tamen, nisi in testamento aliter de tempore determinasset, quia illud erit seruãdum. Item limita vera prædicta, nisi quò ad filios legitimos, qui legitimam habebunt, ex æquitate statim post ingressum, non autem alimenta secundùm prædictos doc. Quod verum credo, quãdo legitima eis sufficit, aliter non, saltẽ in conscientia, sed vel monasterium dabit eis statim, quod debent habere ex bonis ingressi, vel statim alimenta præstabit, donec eis talia bona dederit, facit ad hoc. d. l. deo nobis. §. nam & maritus, & quod no. ibi in gl.

23 Hæreditas quomodo diuiditur inter fratres, q hñt peculium castrẽse, vel quasi, aut aduentitium, vide peculium, per totum.

HAERES [d] aliquãdo proximum, idest primũ significat, non vlteriorem, vt ff. de ver. si. l. scient. sed regulariter nomẽ hæredis per multas successiones accipitur, vt d. l. sciendũ, & l. vlt. C. de hæredi. insti. vbi hæres hæredis testatoris dr̃ hæres, vide gl. in c. ex transmissa, de fi. prẽsbi. Aliquando tamen descendentes post primum hęredem vocantur prohæredes, vt tenet gl. in c. fi. de pecu. cleri. in ver. prohærede, quamuis aliàs prohæres secundũ eandem glo. dicatur qui se putat hæredem, cũ non sit, ff. de pe. hære. in l. pro hęrede, & Insti. de interdi. §. adipiscendæ, in ver. pro hęrede. Aliquando quilibet descendens, cui relinquitur aliquid dicitur prohęres, vt in d. gl. Nomine verò suorum hæredum non veniũt extranei hęredes, de quo p Bar. [e] & alios

Idem est hæres, quod dominus. l. his verbis, in pein. ff. de hæred. inst. Et ideo si pceditur aliquid Tirio, & suis hæredib. an debeat intelligi de fil js tantũ Concludit Bar. in d. l. Gall⁹. §. et si parẽte, Qñ que dicta verba referuntur ad tẽpus vite eius, de quo loquimur, & tũc semper intelligitur de illis liberis, qui tenen primum locum d. § etiam si parente, quia in vita non hẽt qs hæredem. Si verò intelligat post mortem eius, de quo est sermo, solũ verificatur circa illud, quod de sui natura nõ trã sit nisi ad filios, vt in feudo, tunc debet intelligi suos hæredes, id est filios, de succ. feu. c. 1. no. in l. ex facto. §. fin. ff ad Tre. quamquam Pet. & Ia. de Ra. dicunt contrariũ & malè, in quadam q. quam ponit Ci. in l. libertis, libertisq C. de ope. lib. pro hac glo. & Bald in l. et in prin ff. sol. ma. Bal in c. 1. si de feud. fue. con.

alios in l. Gallus §. etiam si parente, ff. de li. & posthu. Quod limita verũ in his, quę non transeunt ad hæredes extraneos, & extraneus hæres dicitur, qui nil attinet, quanuis propriè in statutis hæres extraneus dicatur quilibet, qui tempore mortis non est in potestate morientis, etiam si sit filius emancipatus secundùm Ang. Are. Inst. de hęr. quali. & di. §. cæteruũ. [a]

1 Verũ deus instituerit, ꝙ aliquis sit hæres? ℞. ꝙ sic, vt patet in c. nõ omnis. 32. q. 2. & q. 4. dicat, ibi, Eijce ancillam &c. Non. n. erit hęres filius &c. ad Gal. 4. c.

2 Vtrum hæres institut⁹ solùm in certa re, qui propriè non dicitur hæres, sed legatarius, vt in l. quoties, C. de hære. inst. possit in foro aię non dato alio hærede, adire totã hæreditatẽ, ſm ꝙ vult. l. 1. in. §. si ex fundo, ff. de hęred. institu. Respond. Panor. in capit. quia ingrediẽtibus, de test. ꝙ Fede consi. 126. & multi alij doc. in sacra pagina consuluerũt quòd sic, [b] quia ius humanum non cõtrarium diuino debet seruari in foro animæ. [c] Ergo licitè poterit: limitant tamen, dum modò dolosè non sit inductus testator ad instituendũ eũ i certa re, vtputa qa persuasit, ꝙ nõ posset habere regressum ad alia bona.

3 Quid si ita sit institutus in certa parte, hoc addito, & volo, ꝙ de bonis meis, plus non possit petere, sed sit contentus &c. & institui tur alius hęres vniuersalis, qui non vult adire hęreditatem, an suprascriptus possit ipse eam adire? ℞. vr̃ ꝙ sic, argumẽ. d. §. si ex fundo, & d. l. quoties. Sed contrarium est verum, quòd non potest, vt in leg. quoties. §. sed si duo, ff. de hæredi. instituen. vbi patet, quòd. §. prædictus, si ex fundo, & prædicta. l. quo-

tro. inter do. & agna. vbi bonus tex. & in l. si. 6. opp. C. de hære. inst. & in d. l. liberti. 12. col. Sequitur Spe. ti. de loca. §. nunc, aliqua, ver. 113. Angel. in l. 1 C. de li impe. sol li. 1c. do. Ant. & alij in ca. in præsentia, de prob. Alex. in. d. § etiã si parente. vbi limitat hoc esse verum, nisi dictum fuisset ad hære les quoscũque, allegat Bal. in. 34. q. de re. di. & multa alia, qa tunc comprehenduntur ẽt extranei. Tu adde Bal. con. 80. 1. par. v. b dicit, ꝙ vigore talium verborum nõ comprehenduntur incapaces lege, vel natura, vel moribus. Adde etiã, ꝙ appellatione suorũ hæredũ nõ veniunt extranei, nec legatarij, per d. An. cõ. 31. Et quid si sit dictum, sine legitimis, & cõibus. hæredibus, vide Cum. consi. 125. Ale. cõ. 36. & 41. 3 li. & con. 16. & quid veniat appellatione hæredis masculi, vide Cal. consi. 25. de ver. sig Ang. cõs. 90. & consi. 225. Pau. de Cas con. 190. vbi de intellectu huius, qõnis. Si verò verba illa referũtur ad ea, quæ de sui natura possunt ad omnes transire, tunc quandoque illa verba exprimentur ab accipiente, & sic intelligitur de hæredibus extraneis. l. stipulatio ista. §. si quis ita, de verb. oblig. ff de proba. l. si pactum, cum si Si exprimuntur a concedente, vtpura a testatore &c. tunc siquidem intelligendo vniuersaliter de hæredibus resultaret iniquitas, & contra mentem concedentis, sic exponitur, hęredibus, idest liberis. l. ex facto § si ff. ad Treb. si nulla resultat iniquitas, comprehenduntur omnes. l. sciendum, ff. de verbor. signifi. l. in annalibus, C. de legar. de cuius tamen intellectu vide Fulg. consi. 170 & 58. & Alexand. in §. etiam si parente.

a Et d. §. cæterum] Adde. §. inordinatum, in aut. de hęredi. & Falcid. & C. de impo. lu. descri. l. 1. li. 10. & est glo. ibi in ver. extraneos. faciunt hæc ad. q. de illo, qui promisit certam pœnam, si rem in manum extraneam alienaret, ꝙ committitur pœna, si alienat extra illos, qui sunt sibi in potestate, vel sibi non ac-

tingant, de quo dic vt per Io. Fa. ibidem, & et Ang.

b Quod sic] Idem in substituto, vt puta testator instituit hæredem vniuersalem, & si hæres non erit &c. substituit aliquem in re certa, qa substitutus nõ habetur loco legatarij, sed erit substitutus vniuersalis, cũ nõ habeat cohæredem vniuersalem, Ita ꝓbat tex. no. & sing. ſm Di. i l. cohæredi. §. fin ſm primam lecturã gl. ibi. ff. de vul. & pupi. vbi Bal. reputat no. & ꝯsideratioņẽ subtilẽ. sequit Ang. & Ias. in l. quoties, C. de hæred. institut. Et sic ibi erit casus, ꝙ sicut institutus in re certa nullo dato cohærede, est hæres vniuersalis vt hic, Sic erit in substituto in certa re nullo substituto dato vniuersali, Quia cum venerit casus substitutionis, testamẽtum incipit a secundo gradu. Et sic substitutus habebit vniuersum. Et sequitur Alexandr. in d. §. fin. Et sequitur Alexand. consi. 161. circa prin. secundò li. Limita singulariter hoc esse verum, quando substitutio esset facta in re certa per verba directa ciuilia, & per talia verba, per quæ appareret testatorem dedisse licentiam substituto capiendi bona propria autoritate, secus si esset facta per verba nõ directa, quia nõ traheretur ad vniuersalem substi. puta si testator dicit, Instituo Titium hæredem vniuersalẽ, & si hęres non erit, volo ꝙ Sempr. sit contentus tali re, Ita Bar. in l. Centurio. 10. col. ver. quæro vlterius, quid si substitutio compendiola, ff. de vulg & pup. alleg. l. cog. §. & generaliter, ff. ad Treb. sequitur Ro. consi. 58. visis narratis in puncto, & consi. 200. quia Valerinius testator, Ale. con. 45. 1. vol. habita super his, non inueni, tñ in vol. quod vidi. Et subdit Bar. in d. l. Cent. ꝙ si testator instituit filiũ in certa quantitate, & si decedat sine libe. in pupillari ætate, vel postea qñcunque volo ꝙ dicta quantitas veniat ad talem, ꝙ tunc non continet pupillarẽ, quia est facta in certa q̃ltate per verbũ commune, sequitur Pau. de Ca. con. 78.

c Seruari in foro animæ] Quod etiam tenet Ioann.

Cal

Cal.post.S.Th.in procemio compilat.& Io.An.in c. 2.de vsur li. 6.
a Et ideò venient] Adde Bar. in d.§.si duo, vbi allegat rönem, quia qsi ex verbis testatoris colligitur, perplexitas, seu repugnãtia, institutio viciatur, vt l.si Titius, ff de condi. institu. sed in d. §. si duo, est huiusmodi, qa voluit illũ esse hæredem in illa re tantũ,& iussit stare cõtentũ, ergo trahetur ad causam intestati, cũ voluntas testatoris refragetur, vi. de Bar in con.in cipi. Matheolus Grazioli,&c aliã rönẽ vide p Bar. in d.§. si duo.
b Vbi testator prohibet] Potest prohibere & in vsufructu, vt patet per d.l. quoties.§ sed si duo, & l si quis ita, ff. de hæredi instit. intelligitur, quãdo voluntas est simplex, Et pöt prohiberi, nõ tñ vt institutus in re certa habeat hæres, sed vt legatarius.
c Vt colligo ex Bar.] Pan. examinat hanc Bar. doctrinam in c.fin. de sepultu. vide Bald.in l. vnica C.ex deli.defun. & in l. furti, C. de furtis.
d Vt in cap.cum dilecti] Vide ĩ. dolus.§.ix. & in § 8. quomõ dolus nõ annullat contractũ spiritualem.s. matrimoniũ,votum.
e Tenetur] Bar.

ties habet locum, quando voluntas testatoris est simplex, & nõ restricta expressè, vt in casu isto. Et ideò venient [a] succedentes ab intestato, quia testamentum nõ reperitur habere hæredẽ, & nõ põt quis pro parte decedere intestatus, & pro parte testatus l.ius nostrũ, ff. de re iur. Si dicis, quõ pt prohibere, q non plus peteret? ℞. per l.dominus.§. finali. ff. de vsufructus vbi testator prohibet [b] ius accrescendi,& casus est in. l. 2.ff. de iniusto,ru.te.

4 Vtrum hæres teneatur ex delicto, vel quasi delicto defuncti? Respond. vt colligo ex Bartolo [c] in l. prima. ff.de priuatis delictis, qđ aut actio est pœnalis ex vtraque parte, vt puta quãdo petitur pęna, quæ est applicanda parti. Nam tam ex parte rei, quàm actoris est pœnalis, Et sic non tenetur aliquo iure. Si verò actio est pœnalis ex parte rei, & prosecutoria rei ex parte actoris, vt puta quia ago p satisfactione damni mei.& sic de iure ciuili, si delictũ fuit commissum circa contractum, qui quidem cõtractus tenuit, sic tenetur hæres, quia non fundatur intentio actoris immediatè ex delicto, sed ex cõtractu, puta quia agitur actione cõmodati, vel depositi, & huiusmodi, & non ex dolo, vel delicto, Casus est in l. ex depositi, ff. de action & obligatio. & l ex contractibus, ibidem, & bonus textus in l.si hominem. §. datur actio, ff.depositi, si verò fuit commissum delictum circa contractum, qui non

tenuit, vt puta quia dolus dedit causam contractui, quia non tenet, vt in cap. cum dilecti, [d] de emptio. & vendition. sic non tenetur, quia cum agere nõ possit ex contractu, cum non sit, oporteret agere ex delicto contra hæredem,& crimina morte extinguuntur. 23.dist.quarundam, & nullus post mortem potest accusari. 24.q. 2.capitul. 1. ff. de bo.eo.qui ante sentent. mor.si consci l.vl.33. q. 2. admonere, nisi in casib[9] hæresis.24 quæstio. 2.sanè vel si hæreticus instituit hæredes, de hæte.capitul si quis episcopus, vel si in crimine notorio decessit, vt not. gl. dic.capitul.quorundam,& 24. quæstione secunda in summa, vel dic generaliter quandocunque commisit defunctus crimen, propter quod ipso facto pœna fit inflicta a lege, sicut i hæresi, & crimine lęsæ maiestatis, quia tunc accusatur, & agitur contra hæredem, non vt puniatur ex illo delicto, sed vt bona auferãtur ab eo, quæ in commissum ceciderunt.facit l. commissa, ff.de public. & text. bonus in capitulo. 2. de præscription. libro sexto, aliàs non tenetur hęres pro quocunque delicto commisso à defuncto siue in contractu nullo, siue extra omnem contractum, nisi in duobus casibus. Primus, si lis fuit contestata cum defuncto, vt lege vnica C.ex delic.defuncto. Ratio, qa in iudicio quasi contrahimus, vt in lege 3.§ idẽ scribit, ff. de peculio. Et iõ videtur initus contractus cum defuncto per contestationem litis. Secundus, si aliquid peruenit ad hæredem ex delicto defuncti, quia intantum tenetur, [e] & non plus, vt in d.l.vnica. Fallit in pdictione furtiua, quia

in d.l.1.ff.de pr ua.deli.in princ quæritur, an de iure ciuili teneat hæres vsurarij ad vsuras restituendas? Et tenet q sic, ex eo, qa vsuræ non repetunt per actionem descendentẽ ex delicto, sed per cõdictionem indebiti, vel sine cã, vt l.si non fortẽ, in prin ff. de cõ. & no.Io.in c.Michael, extra de vsu.cõclusio Bar. ẽ vera, sed ratio nõ, de quo vide ĩ ver vsu.2.§ 18. & quod ibi notaui. Adde, qđ hæres vsurarij teneatur &c Bald. in l.1.6 col C.ex defun.& autẽ.ad hæc.7.colũ.C.de vsuris, ver qđ dicetur. Et qđ fin. no Fed consi.21. Alexa.post Bart. in l quãuis, C si pen.appe. vbi dixit, q inquiritur cõtra vsurarium post mortẽ. Adde Io And. sing. ti de confe §. postremo, versi.sed nunquid confessus, vbi dicit, q si defunctus confessus fuit se mil le habuisse p rapinam, & promittit episcopo soluere illas, q. b[9] apparuerit de

bere, quod absq; ordine iudiciario poterit episcopus declarare creditores, & quantitates, a quo non poterit appellari, nec de enormitate dici. Et talis declarata cōfessio poterit exequi cōtra hæredem, licèt nihil ad eum ꝑuenerit, quia nō ex delicto agitur, sed ex confessione. Et sic lt. mitat. c fina. de sepult. Sequitur hoc d. Ant. in ca. cum speciali. §. 2. de appel. facit quod no. Bal. in l. furti, C. de fur. dicit tamē, ꝙ de iur. canonico hęres tenetur tā in foro conscientioso, quàm pœnitentiali, iuxta vires hæreditarias pro delicto defuncti, licèt nihil ad eum ꝑuenerit Adde Ab. con. 1 1 1. secūdo li. Et vide Fede. con. 2 2 1. Et Bal. con 66. An contra vsurariū possit procedi ꝑ inquisitione &c.

a Sed in foro animæ] Nec obstat, si dicatur, ꝙ videtur testator noluisse testamētum valere, ex quo non adhibuit solennitatē debitam, quia testator sciebat testamentum valere secundū metas fori naturalis. Item cum ad minus simus dubij de voluntate testatoris, debet seruari id, quod tutius est, scilicet vt legata soluātur, quia in solutione nullum subest periculū, secus in non solutione.

b Bar. in d. l fi.] Vbi hæres tenet soluere legatū, quando testator confessus est de eo. Et sequitur ibi. Sali.

c Aut non commisit] Adde Bar. in l nemo potest ď leg. 1 vbi vult ꝙ si legatarius inuenitur possidere rem sibi legatam in testamento minus solenni, ꝙ iuuat exceptione, si petatur, ex quo de iure gētium valet illud testamentum, & sic orta ē obligatio naturalis, vide Anc. in regula, possessor, li. 6.

d Ego dico] Adde. d. Iaf. in d. l. cum quis, plenè hanc materiā disputātem, tandē concludit obligationē naturalē oriri ex testamento minus solenni, vnde talia legata debētur, Hæc tenet glos. magna in d. l. cū quis, & in l. 1. ff. de condit. inde. Bar. in d. l cū qs Imo. & Canonistæ in d. c. fin. de sol. quamquam Fulg. in repe. d. l. cum quis, tenuerit contrariū, & Ro. in d. l. 1. ff. de cō. inde.

quia in lege, si pro furt. ff. de condict. furt. dicit text⁹. Furti actio pœnam petit legitimam, condictio rem ipsam, & sequitur, Condictio rei furtiuę, quia rei habet persecutionē, hęredē quoque furis obligat, nec tantùm, si viuat seruus furtiuus, sed & si decesserit, scilicet viuo fure, vel mortuo. de iure aūt canonico tenet Bart. indistinctè teneri, quādo quis agit pro satisfactione damni contra hęredem & hoc sequuntur communiter doctores, & sic intelligendæ sunt glossę in capitulo ex præsentium, de pignori. de solut. capitulo primo, de rapto. in literis, de vsuris tua nos. Intellige, in quantum hæreditas se extēdit. Et placet in conscientia, licèt Panorm. in capit. fin. de sepu. solùm admittat verum, quando defunctū pœnituit, quia iura canonica loquuntur, ꝙ tenetur quando defunctum pœnituit, vt no. gl. singularis in ca. a nobis, el. 2. de sen. exc. q̃a tunc agitur ex quasi contractu, non ex delicto. Si verò nō pœnituit, non tenetur s̄m eundem Pa. in vlt. no. & gl. dic. ca. a nobis, in versi. mortuos, Nisi quatenus de iure ciuili tenetur.

¶ Vtrum hæres teneatur soluere legata a testamento minus solenni facta? R. ꝙ in foro iudiciali non, de quo dicendum, vt in l. si veritas, & l. fi. C. de fideicommis. sed in foro animæ a pēdet hæc q. ex alia, s. vtrū ex voluntate defuncti oriatur obligatio naturalis, cōiter Vltramontani tenent ꝙ nō Citramōtani ꝙ sic. De quo vide per Canonistas in cā. fi. de sol. & per Bal. & legistas in l. cum quis, C. de iuris & facti ignorantia, & ibi dicit Albricus quòd opinio Citramontanorū est communis opinio, & sic tene eam, quia verior, ex qua opinione. d. Ant. motus dicit se cōsuluisse in testamēto, in quo tm̄ vnus testis fuerat adhibitus, tenebatur hęres in foro animæ. Pan. autē in c. quia plerique. de immu. ecclesiarū, vlt col. & q. distinguit, ꝙ aut defunct⁹ noluit solenniter relinquere, sed totū commisit fidei hæredis, & sic tenetur ciuiliter, & naturaliter, Et sic in vtroque foro, casus est notabilis s̄m vnam lecturam, quam sequitur Bart. in d. l. fi. b aut non commisit c fidei hęredis, sed simpliciter relicta fecit sine solennitate debita, & indistinctè tenetur hæres in foro animę si ei de hoc constet. Ratio, quia solennitates fuerūt inductæ ad falsitatem tollendam. vbi ergo cōstat, ꝙ nulla falsitas interuenit, debet cessare ēt dispositio legis, & seruari ęquitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex dispositione defuncti. l. eū amplius. §. is natura debet, ff. de reg. iu. & pro hac opinione facit, ꝙ no. Inno. de electio. in capitul. quòd sicut, & no. etiam in l. ex testamento, C. de fideicommis. Ego dico, d ꝙ si erat legans doctus, & non erat necessitas, quæ excluderet solēnitatem debitam, & sic non valeat, quia videtur voluisse potius illudere, si verò erat ignorans, vel fortè non potuit solennitatem obseruare, sic valeat in conscientia, alio non costante de mente. vide de hoc infra, testamentum. §. 9. & 10. & legatum. 2. §. 8.

Vtrum

6 Verum hæres teneať satisfacere ex ꝯđu, vel quasi defuncti, ĩ quo ipse defunctus erat obligatus vltra vires hęreditarias? R. ꝙ si fecit inuentarium, nullo mõ tenetur, si verò nõ fecit inuentarium, in foro aĩæ nõ tenetur,[a] ſm Io.An.& do. Ant.& Pan.in vlt col. & q. fi.d.c.quia plerique. In foro verò contentioso sic, vt in l.fi.C.de iu.deli.Fede.ĩn consilio. 21. dicit,ꝙ etiam teneatur in conscientia vltra vires,sed prima opinio videtur ęquior quò ad conscientiam.

7 Verum,hæreditate hausta per legata, possit hęres aliquid de ipsis legatis detrahere? Resp.ꝙ aliquando detrahitur Falcidia,aliquãdo Trebellianica, aliquando legitima,de quo dic,vt infra Legitima,similiter ante omnia deducere potest expensas funeris,[b] & alias necessarias,quas fecit causa hęreditatis,vt in testamẽto,[c] & inuentario ,& huiusmodi , quia sic debet esse immunis a grauamine, sicut est a lucro,in l. scim⁹. S.& si præfatam,cum quinque.S.sequentibus.C.de iure delibe.

8 Verum hæres scienter soluens legata , nec retinens sibi Falcidiam possit repetere ,[d] vel si ignoranter,vide,solutio S.21.

9 Quid si plures sunt hæredes , an quilibet teneatur insolidum ad omnia debita , vel legata? Respon. quòd regulariter quilibet tenetur solùm pro parte hęreditaria . C.de actio. hęr. l. pro hæreditarijs . Fallit hoc in. 7. casibus. Primus, quando defunctus aliter disposuit.ff.de lega. 2. cum ab vno. Secundus, si obligatio sit propter impensas funeris vxoris , quia non solùm obligãtur hæredes , sed , & vir secundùm portionem, quam habent,puta si vir habet centum , & hæredes 200. tunc vir tenetur pro tertia , & hæredes solùm pro duabus .[e] Tertius , si bona defuncti erant expreſsè vel tacitè hipothecata debitoribus, qa vno existente nõ soluẽdo, tamen alij obligãtur.Quartus in alimentis legatis , quando sic per iudicem est

sed opi. gloss. & Bart. est magis communis , ideo in iudicando & consulendo non est ab ea recedandum.

a Non tenetur] Ratio,quia lex fundata est super p̄sumptione , ꝙ hæres fraudauerit bona , ex quo non confecit inuentarium , vnde ex quo constat in foro conscientię de ꝯ̄rio,nõ habet locum dispositio, vt no.de hoc Pa. in d.c.quia plerique,& in c.is q̄ fidem,de spons. & hoc habet locũ, & si lex inducat præsumptionem iuris, & de iure, quòd non sit seruanda in foro animæ,ex quo cõstat đ effectu cõẽ præsumptæ Alia ratio est , qa lex illa est pœnalis, inquantum tenetur soluere vltra vires hæreditarias, sed in foro cõscientiæ qs non arctatur ad soluendum pœnam,gloss. est in c.fraternitas.12. q 2.quare &c. verũ autem hoc sit indistinctè verũ, s. an pœna legis arctet in consciẽtia, vide plenè p Pa.in c.1. de consti. & per Innoc. no.in ca sicut dignum,de homic. Adde, ꝙ non teneretur hæres ẽt, quando creditores , & legatarij faterentur nõ inesse plus in hęreditate,nisi quantum dicit hæres , Bal.singu.in l.filium , quem habentem , antepenult colum. C.fa.ercis.sequitur Alexandrin.in l.fina.§ & si prę fatam. 2. column. C. de iure. deliberan. vide ibi domi. Iaso. vbi alias limitationes ponit.

b Expensas funeris] Idem de expensa facta pro infirmitate defuncti,tex.est no.in l ex restituẽda,C.de peti.hæred.vbi Bal ad hoc no.vbi ponit etiam, quãdo mercator in hospitio infirmatur, & hospes facit expensam. Et quando sunt plures socij scholares.Adde similem tex. de expensa infirmitatis in l. legatis , C.de relig.& sum.fu.

c In testamento] Si hæreditas non sit soluendo,tenentur legatarij contribuere pro parte , ita Bartol. in l.fin.§ in computatione,per illum text. quam sequuntur omnes,C. de iure delib. Refert, & sequitur Abb consil. 107. hæres, qui colligit testamentum , primo li. Et idem Bar.vbi supra dicit, quod si hæres in vendendis rebus hæreditarijs aliquid soluit proxeneris , vel in subhastationib. & huiusmodi, ꝙ ante omnia reuertit,ita etiam Bartol.in l. vbi pure.§.si ff.de Tre. & in l quantitas patrimonij. per illum text ff.ad l Falc. Adde, ꝙ si hęres expedit litigando cõtra alium,qui se prętendebat hæredẽ reperit , vt in d. § in computatione,tenent Ange. Pau. de Ca. Ale. & Ial. qñ hæreditas nõ est soluendo.Sed pone, ꝙ hæres accipit pecuniã mutuo , & morit & expensæ,de quib⁹ fuit lis, inueniuntur factæ per hæredem,sed ꝙ de pecunia mutuo accepta non cõstat creditores petũt hæreditatem sibi assignari. Mercator petit pecuniam mutuatam quis præferetur? vr̃ quòd mercator,ar.l.huiusmodi,ff qui po.in pigno.ha. pro creditoribus , facit quia non constat de illa pecunia factas expensas . Pau.de Ca.i dic. §.in computatione allegat Bar.in l si ventri,ff.de priui.credi.vbi dicit, ꝙ quando quis facit aliquam expensam pro se , vel suis,quæ pertinebat ad ipsum, si aliud non probetur,præsumitur,ꝙ fuerit facta de pecunia , quam mutuo accepit,per l.fi.C. de pign. vbi dicit esse casum sing.secus,si illa expensa ad se nõ pertinebat. Et sic ille mercator adducere poterit , sicut poterat hæres,ita no. Bart. in l.imper.de leg. 2. quod limitat , Pau. si tẽpus,& q̄litas patiũt aliàs nõ p l.fi ff đ exer.

d Possit repetere] Vide plenè per Pau.post In. in d.c. quia plerique,in 4.q.

e Solum pro duabus] Vt l.veluti,& l.Celsus.ff de relig & sum.fu.vbi ponitur hoc,quod hic dicitur.

Est

a Est diffinitū] Puta,qa vn⁹ pro oib.eligiē, vel sol uar, nē minuatur cogaeur habere.
b L.ꝓ hæredita rijs] Hæc intelli guntur in perso nalibus actioni bus, in realibus verò tenet ille,q possidet. l. ꝗ eo. §.n.ff. ad exhib. ita gl. & Bal.i d. l.ꝓ hęreditarijs.
c Seruabit sub. stituto] Posset tñ quartā illā dimi nuere ꝓ redem ptione captiuo rū,vt in d. aut.
d Euanescit] Hoc tñ intellige verū fm lo. An. & Pa in d.c.in p̄ sentia,si est roga tus filius, vel ne pos,qa nō est ve risimile,ꝙ testa tor voluerit pri uare sobolē pro priā, & diceare so bolē alienā, ecō trā in hærede ex- traneo,qa d. iu ra non videntur habere locum.
e Officij iudicis] Hoc intellige in alijs a fratribus Minoribus,quia ibi concluditur, ꝙ nō pñt implo rare officium iu- dicis in bonis eo rū,qui ingrediū- tur religionem.
f Dedicās se]Pa. in d.c.in præsen- tia. 21 col. ver. quæro verum in distinctè.
g Esset ecclesia] De hoc no. Bar. i aue. quas actio nes,C.de sa. san. ec.Nā priuilegia t⁹nō viiē priu.le gio ꝰ priuilegia tu eo. priuilegio sed ecc̄la ē priui legiata, quare.

diffinitum,a vel defunctū, l.3.in princ.§.1.de alimen. leg. Quintus , quando res legata possidetur ab vno insolidum,d.l.pro hæredi- tarijs,b & ff.commo.l. sed mihi.§.hæres.Sextus quan do obligatio consistit in im plēdam pollicitationem fa ctam a defuncto ad hono- rem Dei , vel sanctorum , vel reipublicæ ff.de polli ci l.1.§ si quis,& l. ex polli citatione.Septimus, quan- do,obligatio est indiuidua. ff.de verbo.obligation.l. in executiōe.§.2.& de his ha- bens in glo.d.l.pro hęredi tarijs.

10 Quid si hæres est pupil lus , nunquid differetur so lutio debitorum, vel lega- torum.Respon. quòd non, vt l.sub prætextu,C.de act. hæredita.

11 Vtrū dilatio restitutio- nis facta ab hærede prolon get statū in purgatorio de functi,& quomodo Episco pus potest compellere hæ- redes non exequentes, vel alios executores, & multa alia ad hoc vide supra,Exe cutor.

12 Vtrum hæres rogat⁹ re stituere hæreditatem, pos- sit alienare aliquid de ea ? Respond.quòd non.C. cō- munia de leg.l.fin §.sed qa nostra, nisi in casibus posi- tis in aut.res quæ, ibidē po sita , qui sunt isti , scilicet causa dotis, & donationis propter nuptias, & loqui- tur in liberis, non in extra neis . Item dic secundùm Bartol.in d. aut. quod po- test alienare pro ponendo filiam in monasterio. Idem Bald.ibidem. Similiter pro causa alimentorum, quando non potest su stentari aliunde , & idem pro redimendo filio capto ab hostibus , potest tamen re- tinere sibi quartam Trebellianicam , vt in c.Rainutius,&.c.Rainaldus,de testamētis. Si verò rogatus est restituere,quicquid su pererit de hæreditate , tūc ad minus quar tam partem seruabit substituto, c vt C.ad Treb.aut.contra rogatus,& vide de hoc in gl.in d.capit. in præsentia. Aduerte secun- dùm glo.in d.c.in præsentia,quòd licèt qs ex liberis testatoris sit purè rogatus resti- tuere hæreditatem,nulla facta mētione de filijs,Si tamen postea habuerit filios, vel ne potes,substitutio euanescit. d C.de fidei- commis.l cum acutissimi, C.de institut.& substitut.l.generaliter,§.cum autem, ff.de condi.& demonst.l.cum auus,vide infra , subest.§.13.

13 Vtrū bona ingredientis religionē non capacē,vt sunt mendicātes, qui nec in cōi debent habere sint propinquorum? ℞.cōis opinio est,ꝙ ad succedētes ab intestato ve niant,per aut.bona,C. de bon.proscri.Sed hęc limita,nisi prædicta bona fuerint ei re licta sub conditione,si decesserit sine libe- ris restitueñ. lege locū citatū,si vis intelli- gere, quia tunc debent erogari ad pios ca sus,Casus est singularis in aut.de san.epis. §.sed & hoc præsenti,in fi.Et hoc sequitur Ang.i disputatione,quæ incipit,Nobilis q- dā genere,hęc omnia limita vera,nisi im- ploratione officij iudicis e ea vellent vēde re,& pretium in suas necessitates conuer- tere,quia succederent,vt supra hæreditas. §.17.dictum est.

14 Vtrū hæres dedicans se f monasterio , excludat substituū? ℞.gl.in d.c.in præsen tia ꝙ sic,si est priuatus, & ēt cum rogatus est restituere priuato,secus,si substitut⁹,vel cui rogatus est restituere, esset ecclesia , g vel loc⁹ religiosus,vel alia pia cā,quia non excluderet,vt in d.§.sed & hoc pręsenti, vn de sumpta est aut.nisi rogati, C.ad Treb.

15 Sed quid si non ingreditur monasteriū, sed efficitur clericus? ℞.gl.in præfato.c.in præsentia,ꝙ non euanescit substitutio,nisi duo concurrant.Primum, vt perpetuò ma neat in ecclesia.Secundum vt reditus expē dantur in pias causas,vt in præfata aut. di- citur.Sed Panor.ibidem in 4.col.ver.quæ- ro vlterius,restringit ad clericum conuer-

sum

sum alicui monasterio, sed magis placet, vt simpliciter intelligatur, sicut gloss. intelligit. [a]

16 Vtrum conuersio, seu dedicatio sui ipsius, & suarum rerum ecclesiæ sęcularis euacuet substitutionem? ℞. glo in d.c. in præsentia, & Ab. ibidem. 14. col. ver. vlti glo. ꝙ aut fit clericus; & dic vt. §. pręcedenti. Aut non fit clericus; Et sic non expirat, [b] licèt alij dicant, ꝙ etiā expirat, sed primum verius. Secundum ęquius.

17 Quid si quis igredirur religionem in fraudem substituti? ℞. Pa. i d.c. i pręsentia, Abbas tenet ꝙ nō euacuat substitutionē, quia dolus & fraus nemini patrocinatur, de refcri. [c] & placet cōmuniter doc. facit. 20. q. 3. §. fi. vbi inductio facta cā bonorum impedit acquisitionem eorū; ergo fortius, quando fraus interuenit.

18 Vtrū hęres institut⁹ cū conditione, si sine liberis ex se legitimè descendētibus, vel ex corpore suo nascentibus, si ingrediatur monasteriū, euanescat substitutio? ℞. Panor. in d.c. in præsentia. 15. col. post diuersas opiniones recitatas concludendo cum Barto. & Cy. in l. si ita quis, ff. de le. 2. quod eua nescit, & credo sit verior; concor. Archid. [d] & Io. 19. q. vlt. c. si qua.

19 Sed quid si nō intrauit, sed instituit monasteriū hęredē? ℞. Archidi. d.c. si qua, quòd non euanescit substitutio secundùm Goffre. [e]

20 Vtrum hęres teneat sol uere legatū causa dotis factum, si illa ingrediatur monasterium? ℞. Pa. i d.c. in p̄sentia. 14. col. ver. faciūt ēt p̄dicta, ꝙ sic, & idē, si esset ei relictum causa donationis propter nuptias.

21 Vtrum substitutio expiret facta sub ista conditione, si ingreditur monasterium, vel si nupserit, vel non nupserit? Respond. Pa. in d.c. in pręsentia, col. 12. versic. alia etiam quando, quòd non, quia communiter tenetur, quod habetur conditio pro non adiecta in substitutione, quæ impedit religionis ingressum, si cut illa, quæ impedit matrimonium carnale. l. cum tale. §. Mæuiæ, ff. de condi. & demon. l. 2. C. de indic. vidui. Et ideo mulier non tenetur restituere relictum sibi cum onere restituendi, si nupserit. l. quoties, ff. de cōdi. & demō. vbi legatū factum, si non nupserit, tenet, quis faciat cōtrariū. l. filiæ, ff. de cōdi. & demon. Idē dicit Alb. in l. deo nobis, C. de epi. & cle ꝙ puella, cui relinquūtur cētū, si nupserit, Si verò religionem intrauerit nihilominus, si intrauerit, habebit cētū, quia in casu prædicto omnis cōditio, dilatio, & grauamē remissa intelligunt cū p̄dicta institutio succedat loco debiti bonorum subsidij, vt est expressum, C. de inoffi. test. l. quoniam in prioribus, & hoc dicit verum in filia, cui bonorum subsidium debetur, sed in extranea non, sed solùm si conditio extet, & ēt nō hrēt filia, qn̄ legitima ēet sibi legata; & istud esset vltra bonorū subsidiū. Et de hoc vide eūdē ibidē diffusè i d. l. qm̄ in prioribus Ric. Malū. disputauit, & tenet, ꝙ si reliquat alicui cētū, si nupserit, & 50. si ingrediat religionē, ꝙ nihilomin⁹ ingrediēdo habebit centum, nec distinguit, an sit Filia, vel extranea; & est verum, & sic tene. [f]

a Sicut gl. intellig.] Sed opi. Pa. magis applaudit tex. ad q̄d enim fieret mētio, q̄d ppetuò remaneret in ecclesia, si efficeretur cleric⁹ secularis. ideò dicitur, ꝙ intelligit, si fiat cleric⁹ in monachatu.

b Et sic non expirat.] Quia d. §. sed & hæc pręsenti, non debet extēdi ad alium casum.

c Ca. sedes, de rescript.] De sepul. c. in nostra, benè facit de testa. officij, & c. requisisti, & c. fina. Et dicit Abb ꝙ probatur fraus probando cōminationes factas per hæredē ipsi substituto, arg. de renūtiatio. c. 2. li. 6.

d Cōcor. Arch.] Nihil dicit ibi de hoc, sed benè loquit de eo, quod habet in. § præcedenti. Sed tu vide bonum tex. in l. Titię, si nupserit, ff. de conditio. & demōstratio. vbi dicitur, ꝙ si testator reliquit Titię. cc. si non nupserit, & si nupserit reliquit. c. si Titia elegerit nuptias, debet hře. cc. & tamen non impleuit cōditionē, sed illa habet p̄ nō adiecta, q̄a retrahit à matrimonio carnali cōtrahēdo. Idem & forti⁹, si à spūali.

e Secūdū Gof.] Ratio, quia cum testator sic dixerit, si sine liberis & c. de naturalibus intellexit. ff. d̄ le. 2. l. si ita qs. §. is cui, ff. d̄ cōd. & demō. l. fidei- cōmissū, & l. vl. ad. c. in præsētia, d̄ prob. vbi dicit, ꝙ non videtur decedere intestat⁹, q̄ monasteriū sibi instituit hæredem, dicit verum illud igrediēdo. no. tn̄; ꝙ si grauatus restituere, omnia alienaret, demū in fraudem substituti monasterium ingrederet, ꝙ nō euanesceret substitutio, q̄a §. sed & hæc p̄senti, intelligit, qn̄ illæ res restituēdę acquirunt monasterio cū reliqua substātia ingressi. hæc Are. post Gof. no.

f Et sic tene] Adde simile de Iudęo. ī. Iudæus. §. 30. vet. 8. plenè, Io. de Ana. c. Iudęi, el 2. de Iudę. tex. in l. cognouim⁹, & ibi Sali. C. de hæret. facit. l. vnica C. de rapt. ver. adde ēt Ang. de Are. i §. pęnę, Inst. d̄ leg. vbi ta le legatū valet; sed illa cā, vel pęna dēt reijci con tēplatione vitæ ɔtēplatiuę, i aut. de san. epis. §. sed hęc pręsenti, vbi tex. gl. & Bar. bn̄ Archi. Flor. in 3. parte, titu. 3. c. 3.

vltra eum vide Albe.in 2.par.sta.q.103.quæ incipit, Martinus de Fano. vbi tenet, ꝙ filia viduata potest petere eandem dotem sibi dari, si vellet ingredi religionem. Et idem sequitur Rom. in suis nota. not. 832.adde Bar.in l.2.ff.de his, quæ pœ. no. quem alleg. Ang. in d.§. pœnæ. Et hanc sententiã expressè tenet gloriosus Hieronimus ad Demetrium, ver. Aliàs de testamento. Vbi reprehendit eum, qa exhæredauit filias, eò qnia in gressę fuerãt monasterium, & eas dem confortat. a. Quintò deportatus]Per legem ciuilem habetur pro mortuo.l.1. § pe.ff.de contra ta.l.si necesse. §. sideportat⁹,ff.de bo. li. Ideo pdit omnia,quæ sunt iuris ciuilis,& retinet ea, quę sũt iurisgentium. l. quidam sunt, ff. de pœnis. Fallit hoc in relegato, qui nõ perdit bona propria, nec ea, quæ sunt iuris ciui.l. si qua, ff.ex quibus cau. ma l. relegati,ff. de pę. Vide alias limitationes per Ias.in d.l.1.C de hæredibus instituẽ. Sed quid de bannitis nostri temporis? Et dicendum, ꝙ bannitus ex forma statuti, qui potest impune offendi, non perdit successiones delatas ei de iure ciuili & communi, nisi essent hostes Romani imperij,quia perdunt ea, quæ sũt iuris ciuilis. l. 2. C. de deserto. li. 12. l. amissione, ff. de capi. dimi. l.certa,C.de iur. fis.li.10. non ea,

22 Statuto cauetur,ꝙ filię extantibus masculis nõ succedant,sed debeant de bonis paternis dotari, & esse contentę,quæritur,si patrę mortuo, qui reliquit filiũ, & filiam,& anteq̃ frater sororẽ dotaret,mortuus est, relicta filia sua,dicta amita debeat habere solũ dotẽ; vel tanquàm hęres? ꝶ.Albe.in l.publico,& l.1.C.ad l.Iul. de adult. quidam tenent ꝙ sic,quia neptis non succedit vt masculus; sed verius videtur secundũ Hugolinum de la Fontana, ꝙ succedit neptis,non amita. Ratio,quia ex morte patris iam ius fuit quæsitũ filio, & illud transmittit filiæ,vt C.de cad.tol. §. in nouissimo, quia in hoc repræsentat personam patris sui,ar. C.de hære. vel act. vend.l. emptor, & sufficit semel ius fuisse quæsitum, vt ff. quod me.causa.l.videam⁹, de quo vide supra, Feudũ. §.8. sed si filius præmortu⁹ fuisset ante patrem,relicta filia, vera esset opinio prima, quia tale statutum est factum, quia per masculos conseruatur agnatio, vt.ff. de ventre inspi.l.1.§.pe. Ergo non debet porrigi ad sexum fœmineum, vt in d.l. publico. vide supra excommunicatio,1.§.20.Qũo frater potest admittere sororẽ in fraudem creditorum.

23 Vtrum hæres teneatur seruare ordinem in soluendo creditoribus, vel legatarijs?Respond. ꝙ sic, quia creditoribus prius satisfacere debet, siue ex contractu,vel quasi, aut delicto, vel quasi sint,postea legatarijs, si tñ pri⁹ solueret sine dolo legatarijs pri⁹ venientibus nõ poterit inquietari a creditorib⁹, si nihil ei remãsit de hęreditate,sed habebunt regressum contra legatarios, quis autem in creditoribus sit præponendus, vide infra,Restitutio, 2.§.16.

24 Quis potest hæres institui? Respõ. ꝙ omnis,qui non prohibetur a iure,arg. de spon.cum apud, & quis prohibeatur? Resp.13. Primò hæreticus,aut pagan⁹, de hære.c.si quis episcopo; Secundò credentes, receptatores, & defensores hæreticorum,de hære.c.excõmunicamus,el 1.§. credentes. Tertiò apostata. Quartò collegiũ illicitum. Quintò deportatus. a C.de hære. instituen. l.1. Sextò dãnatus ob crimẽ famosum. Septimò insecutor Cardinalium, de pœnis. c. fœlicis, libro 6. Octauò excõmunicatus,nam quia tempore institutionis, vel mortis, vel aditionis hæreditatis erat excommunicatus,non valet institutio;secus, si post institutionem fuit excommunicatus, sed ante mortem absolutus,vel post mortẽ fuit excommunicatus,& ante aditionẽ absolutus, tenet institutio.ff.de hære.insti.l.sed & si in conditione.§. solemus, vbi media tempora non nocent, & l. si alienum.§.in extraneis. Nonò spurij nati ex damnato coitu, de quibus supra, filius, in princ. Decimò incestuosi cum monacha. 27. q. 1. si quis solicitaue.it,

quę sunt iurisgentium &c. Ita concludunt omnes in d.l.1. Pone exemplum, Statuto cauetur,ꝙ existentibus masculis filiæ fœminæ non succedant, certè bannitus non habebit beneficium statuti &c. Sed benè poterit succedere in hæreditatibus,quæ deferuntur ei de iure ciuili. Quod est verum,si bona sũt extra territoriũ baunientis, quia si intra,tunc bannitus non succedit, ita Paul. de Cast. qui dicit se Florentiæ sic cõsuluisse, in d.l.1. Licèt enim commune banniens non possit tollere bãnito ius cõmune, potest tamen in suo territorio offuscare, & obumbrare taliter, ꝙ effectum nõ sortiatur. Nõ enim audiendus est a iudice, qui est hostis ciuitatis. Sequitur Imol.in l.Gall⁹. §.ille casus,de libe. & posth. in l. ex facto §.ex facto,ff.ad Trebel. Alex.con.23. primia partis. Opportune,& consi.75. eadem parte,Visis & diligenter perspectis Rom. in d.l.1.licet oppositum teneat idem Alex. cum Salic. in d.l.1.C. de hære.instituẽ. Ancha & Imo.in d.c.1. de testam.

citauerit,in gl.[a] Vndecimò crimen læsæ maiestatis cõmittens,de pœ.di.1.c.quisquis cum militibus. Duodecimò simoniaci secundũ aliquos, quia parificantur lędẽtibus maiestatem. Tertiodecimò illi,qui non possunt habere nec in ꝓprio, nec in communi, vt sunt fratres Minores,Cle.exiui. §.cupientes,de ver.sig. de materia hæredis vide supra,Hæreditas,& infra,Legatum,& Testamentum.

HAEREMITA dicitur, qui verè,& puram solitariam eligit vitam.16.q.1.qui verè.

1 Verũ possit habere proprium? ℞.gl.in d.c. qui verè ꝙ sic,& est tex.19.q.3.§.econtra.

2 Quæ est strictior vita,an hæremitarum,an religiosorum? ℞.gl.vbi supra dicit, quòd monachorum. Intellige in hæremitis, qui non sunt religiosi.

3 Vtrum hæremita gaudeat priuilegio clerici? ℞.gl.[b] vbi supra ꝙ sic, & dicit probari per d.c.qui verè,sed iudicio meo nihil ꝓbat,nisi ꝙ sunt digni honore. Et propterea dico cum Ioa.de Lig.in Cle.per literas,de præbẽ. ꝙ sicut laici nati sunt, ita laici perseuerẽt,& sub iurisditione imperatoris,cum eis non adueniat aliquid eripiẽs eos ab ipsius iurisditione, qđ duplex est, videlicet receptio ordinis,vel conuersio ad aliquam religionem approbatam,in c fin. de religio.do.7. q.4.si quis suadẽte,de sen.ex.non dubiũ, cũ similibus, & sequitur Pan. in c.nullus,de fo.comp.licèt sit ęquum dicere, ꝙ sunt ecclesiasticę personæ,& de foro ecclesiastico,per.c.nulla ratione.93.di.& c.si autem.11.q. 3.

4 Vtrum religiosi possint vitam hæremiticam eligere? ℞.ꝙ sic de licentia suorum prelatorũ, & cellas siue habitacula in hæremo,siue locis, vbi non sit hominum habitatio de propinquo, capere, & mutare possunt etiam religiosi mendicantes, vt i c.cũ ex eo(est.c.vnicũ.)& in §.fi.de excess.prel.li.6.Sed plati nemini, debẽt dare licentiã,nisi iã in societate perfectis, cum sit periculosissmũ solitariè habitare imperfecto,cui dicitur, væ soli, quia,cũ ceciderit,nõ hẽt subleuantẽ,& iõ.S.Tho.2.2.[c] q. 188.ar.vlti in corpore. q.dicit, ꝙ vita socialis necessaria est ad exercitium ꝑfectionis,quia mutuo se instruunt verbo,exemplo,& correctione,q̃ ad perfectionem perducunt.Solitudo aut cõpetit iam ꝑfectis, qui aliorum regimine non indigent. Et iõ si absque exercitio præcedenti talis vita assumatur, periculosissima est,nisi suppleatur per diuinam gratiam,hæc ille.

HAERETICVS est ẽm Arch.in c.qnicũque,de hære.li. 6.primo,qui tenet ꝯ quatuor concilia.[d] Item qui aliter sentit de sacramẽtis,s.corpore Christi,baptismate,ꝯfessiõe,& alijs,quã sacrosan. prędicat & obseruat ecclesia.c.ad abolendã,de hæ. Item q conat auferre priuilegiũ ecclesiæ Romanæ sibi a Christo traditũ,vt in c.oẽs. 22.di.qđ est,vt sit caput oĩum ecclesiarũ. Itẽ dubius in fide.c.dubius.[e] de hęr.Item omnis schismaticus.24.q.3.inter hæresim. Item oĩs simoniacus.1.q.1.quisquis.Item oĩs præcisus ab ecclesia.4.q.1.c.2.Itẽ oĩs interpretans malè sacrã scripturam. 24.q.3.hæresis Græcæ. Itẽ q nouã opi.inuenit.24.q.3.hæreticus est.Item qui transgredit̃ pręcepta apostolicę sedis.19.di.nulli.Item qui non tenet articulos fidei.Sed loquẽdo de hæretico propriè, & vt sit excommunicatus,& subiaceat alijs pœnis contra hæreticos statutis, dic ꝙ tria requiruntur secundùm Alexan.de Ales.2.2.tit.de hæresi. Primum falsa credulitas in rationabili, secundùm glo.23.q.3.§.quia verò sermo,qđ erret in articulis fidei,& eius sacramentis vt in c.ad abolendam de hęr.Addit Pau.in Cle.vnica,de vsu.ꝙ ẽt ille,q falsam,& ex-

a Si qs sollicitauerit in gl.] Ibi nihil dicit gl.licèt posset trahi a tex. cũ bona illius sine cõfiscata ecclesiæ.

b Ref.gl.] Quæ dicit, ꝙ subsunt epo territorij,& sunt sicut locustæ non habẽtes regẽ Idem tenet gl.in d c. nulla. Idẽ vr̃ velle in c. cũ in monasteriũ,de elec.dum dicit hæremitã esse personã ecclesiastici Arch. ẽt in ca. vno, de exce.prę.li.6. dicit hæremitã esse religiosam ꝑsonam, ẽm aliquos. De quo videndũ est per d. Ant cõs.19.Arc. vbi s̃. tenet ipse, ꝙ sit religios[9] hęremita.

c Th.2.2.] dicit ibid.ꝙ solitudo non est ipsa perfectiõis essẽtia, sed instrumẽtũ, & commodũ cõtẽplationi, non actioni,& cõpetit religionibus ordinatis ad cõtemplationẽ,nõ ordinatis ad opera vitæ actiuæ nisi fortè ad tempus exẽplo Christi.Luc.21. Exije in montem sol[9] orare, & erat ꝑnoctans.

d Quatuor concilia] Et sic intelligit C. de hære. l.quicunque Adde, quod Archi. modos sequentes non notat. sed glo.in c.illi. §.quia.24. quæstio.3.

e C. dubius] Et gl.dicit,ꝙ verificatur in eo,q dubitat i tenui art. vt l.2.in fi. C. e.

tortam expositionē in diuinis scripturis ponit ꝯ id, qđ tenet ecclesia. (Intelligo. s. ꝑ art. fidei) est hęre. gl. tñ in Cle. 1. §. fanè, de vsur. dicit indistinctè de tenēte, aut gignente puersū dogma, vel falsas opi. ꝙ hæret. est. Car. in d. Cle. ēt voluit hoc extēdere ad tenentē ꝯtra canones, & multi doc. ibid. Sed ego dico clari⁹, ꝙ falsa credulitas ꝯ fidē ē dupliciter. Primò directè & principaliter, & hoc est oē, qđ est ꝯ articulos fidei. de hoc Th. 2. 2. q. 11. ar. 2. Secundò indirectè, & secundariò sicut ea, ex qb. sequit̃ corruptio, alicuius articuli, sicut dicere aliqđ falsum in scriptura diuina ꝯtentū, qa est corruptio illius articuli de spiritu sancto, q locutus est ꝑ ꝓphetas. Similiter dicere, ꝙ ecclesia malè determinauit in aliquo circa fidē, ē ꝯ illud, Sanctā ecclesiā catholicā, & hmōi. Secundùm, ꝙ requirit̃, vt quis sit hæreticus, est peruersa volūtas, & in ꝯcupiscibili. Tertiū impugnatiōis pertinacitas ex parte irascibilis, s. qđ pertinaciter [a] hoc teneat, qa licèt quis erret in fide, & alijs prædictis, si tñ paratus est corrigi, non est hæreticus, tex. est. 24. q. 3. dixit apostolus in ver. ꝑtinaci aīo & gl fi. ibi. & c. q in ecclesia, & glo. 2. in c. nec licuit. 17. di. & tex. plan⁹ in c. hæc est fides. 24. q. 1. & in c. dānamus, de sum. Trin. in ver bo, ꝑtinaciter, ꝓpterea dicit Lau. ꝙ q errorem nō defendit, imo parat⁹ est intelligere rōnē, nō est putādus hæreticus. Similiter ille, q dubitat ex aīi īfirmitate, nō tñ ꝑtinaciter insistit. Et c. ad abolēdā, de hæ re. intelligat̃, qñ in dubio ꝑtinaciter īsistit.

1 Qua pęna puniunt̃ hæretici ꝓpriè? Res. vt colligo ex diuersis iurib. ꝙ vltra mortale pctm̄. 14. pęnis. Prima [b] ꝙ ipso facto sunt excōicati, de quo. s. exc. 5. casu. 17. Nec dū hęretic⁹ excōicat̃, sed ēt suspect⁹ de hęresi, nisi ad arbitriū epi se purgauerit. [c] c. ad abolēdā. §. laicus, de hęr. & de sen. exc. vt famæ, & si excōicationē ꝑ [d] annū sustinuerit aīo indurato, tūc velut hęretic⁹ ꝯdēnabit̃. c. excōicam⁹. §. 1. de hęret. cum cōtumacia de hær. li. 6. requiritur tamen, vt specificè sit vocatus, vt de fide respondeat secundū Io. An. ibid. & se de tali suspitione purget.

2 Sed qđ si sit occultus [e] oīno, puta qa tenet hætesim in corde solū, an erit excōicatus? ℞. glo. 1. §. 1. 24. q. 1. ꝙ sic, & idē tenet Rai. & Gof. & Io. de Anco. in suis summis eo. ti. & gl. in Cle. 1. de hæret. quā sequitur Car. quę allegat multa iura ad hoc. Arch. aūt in c. cū qs, de hæret. li. 6. Allegat multa pro & contra, & finaliter relinquit disputationi. Sed saluó meliori iudicio mihi vr̃ dicendum, ꝙ si hęresis sit solùm in corde, nec aliquid ostendatur in signo, vel opere ꝙ non est excōicatus, & hoc tenet Petr. de Palu. in 4. & Ho. in c. mulieres, de sen. exc. & sequitur gl. in c. cū qs, de sen. excō. li. 6. loquēdo de eo, q ratā hēt verberationē clerici solū in corde, ꝙ non est excōicat⁹ quò ad ecclesiā, nec ob. iura, quæ allegat gl. in d. Cle. 1. qa concedo, ꝙ si aliquid præcipit ecclesia in opere faciendū extra, vel nō facien. cū tali intentione, vel aio, ꝙ faciens ꝯ ligatur ēt quò ad ecclesiā, licèt ecclesia nō iudicet, ex quo occultū est. Et ita loquunt̃ iura per d. gl. allegata. nam in d Cle. 1. inqsitor omittēs procedere contra conscīam ligatur, ecce ꝙ præcipitur fiendū. Clem. 1. de sta. mon. loquitur de actu exteriori, quo quis ad curias principū vadit eo animo, vt offendat. Ecce præcipit abstinēdū ab accessu tali aio. Et oīa alia semper habent opus annexum faciendum, vel non faciendū, si benè attēdantur. Et ideo quantūcunque sit occultum tale opus factū tali aio, vel non erit ligatus. Secus vbi cognationi cordis, nihil addit operis. quia solū Deum habēt vltorē. C. de iureiur. l. iusiurandi. 33 di. habuisse, & l. distinctio. §. sed illud, ver quorum.

[a] Qđ pertinaciter] Vult Innoc. in c. firmiter, in fi. de summ. Tri. Referunt, & sequuntur Bal. & Pau. đ Ca. in ru. C. de sum tri. D. Ant. in c. 1. §. fanè, de sum. Trin. ꝙ si aliqs simpliciter credit illud ꝙ credit sancta mater ecclesia, si in spē credat in Trinitate patrē esse maiorem filio, vel credat esse quaternitatē errore duct⁹, qa sic credebat tenere ecclesiam, dū modo non pertinaciter duret in hac opin. non est hæreticus, nec ꝑt de hæresi puniri. Qđ not. sm Bal. ad defendēdū rusticos, & idiotas ꝑsonas, q̃ sæpe impetūt ab inquisitorib. hæreticæ prauitatis. Adde text. in l. oēs, in vers. argumēto, C. de hære. Cæpol. in cautela. 205. & 237. vbi refert. Alb. 3. per sta. q. 52. defendisse in curia Romana corā papa quosdā Mediolanenses de hæresi impetitos. Vide supra, fides. §. 6.

[b] Anathematizātur a Sin. Tri. in acclamationibus ses. 25. P. V.

[c] Se purgauerit] Si clericus est, laic⁹ verò ad arbitrium, satisfactiōe ꝑuia, & abiuratiōe facta iudicis sæcularis arbitrio.

[d] Ead. Si. ses. 25. c. 3. de ref. P. V.

[e] Quis occultū absoluat, ea. Si. ses. 14. c. 6. de re.

rum. Si verò aliquid ostendat in signo, scilicet verbis, factis, & hmôi, sic erit ligatus, quãtuncũque sit occultus. Et sic patet, qđ ecclesia ligat oĩno occulta, & tamẽ non ligat ea, quę solùm consistunt in corde sine aliquo opere adiuncto facto, vel omissio. & sic concorda doc in hoc.

3 Quid de illo, qui osculatur sepulchrum mahometi, vel aliqua facit ad eius venerationem, sicut al j infideles? Respond. Alex de Ales. 2. 2. titu. de apostasia, quòd si faciunt, quia ita credunt, & ideò profitentur, sic sunt apostatæ hæreti. & excõmunicati. Si verò hoc faciũt solùm verbo, vel ꝓpter metũ, nõ in corde, sic peccant mortaliter, non tamen sunt hęretici, nec excommunicati.

4 Secũda pœna est ꝙ nemo cum hęreticis debet habere negociationẽ, neque ĩ domo, vel terra sua eos teneř, vel fauere; facit. c. sicut ait, eo. tit. & secundũ Pa. ibi dem extenditur d. c. ad omnes hæreticos, licèt loquaĩ de Tolosanis [a] & no. qđ licet cum nullo excõicato sit participandum, tamen cũ hęreticis multominꝰ. vnde licèt non excommunicẽtur omnes participantes cũ eis eadẽ excõmunicatione, tamẽ credẽtes, fautores, receptatores, defensores [b] hęreticorum benè ligãtur, vt patet s̃. Excommunicatio. 5. casu. 17. posset tamẽ aliquis sine peccato participare cũ eis in his quę spectãt ad eorũ salutẽ. Similiter & filij, vxor, & hmôi, q iudicio boni viri aliter cõmodè faceř

nõ possunt, nec inest periculum peruersionis, & etiã cęteri in casibus, in qbus licet particicipare cum excõmunicatis, de quibus habes supra, excommunicatio. 8.

5 Tertia pœna est, ꝙ bona ipsorum ipso facto, quo crimen incurrunt hæresis applicanť fisco, ĩ terris s. imperij, si sunt sęculares, iudicis sęcularis. ĩ terris vero ecclesię, vel si sunt clerici applicar ẽ fisco ecclesię, nisi clerico ũ bona essẽt ecclesię, vel ipsi haberẽt stipẽdiũ ab ecclesia, qa applicabunť ecclesię à qua stipendium habebant, vel cuius erãt, vt in c. vergẽtis, eó. titu. hæc in. c. cum secundũ, eo. tit. li. 6. Veruntamen executio [c] ipsius confiscationis, vel occupatio dictorum bonorum, non fiet, donec per aliquam personam ecclesiasticam fuerit sententiatum super prę fato crimine hæresis contra ipsum hæreticum, in d. c. cum secundum, de quo vide infra, Pęna. S. 3.

6 Sed quid si in vita ipsorum hęreticorum non fuit sentẽtiatum ipsos hęreticos? Respond. in. c. fin. quòd si post mortem ipsorum sententiatum fuerit super eorum crimine, nihilominus applicabuntur fisco, vt in c. 1. de rescri. li. 6. quia cõfiscatio fuit facta in vita ipsorum, eò ꝙ inciderunt in hæresim. Et de hoc est tex. in c. accusatus, eo tit. lib. 6. in. S. in eo vero casu.

7 Quid si habet, filios catholicos? ℞. secundũ gl. in summa. 23. q. 7. & in. c. vergentis, eo. ti ꝙ nihilominus confiscãtur, & sic nihil habebunt de bonis parentũ filij, nec etiam agnati. Vnde per d. c. vergẽtis, corrigitur aut. de Nestorianis, C de hęret. quæ volebat, vt deuoluerenť ad filios vel agnatos catholicos bona hęreticorum, quod & sequitur Archi. in prin. 23 q. 7. & Cy. in l. quisquis, C. ad l. Iul. maiestatis. Got. dicit hoc verum in terris ecclesię, sed non in al js; [d] & istud vltimum est magis pium, quamuis primum sit verius.

8 Quarta pęna est, qđ hęretici, credẽtes, receptatores, defensores, & fautores, ipsorumque filij vsque ad secundam [e] generationem nullum ecclesiasticũ beneficiũ, vel officium publicum adispici possunt, vt in. c. 2. eo. tit. lib. 6. hoc intellige de secunda generatione

a Loquũtur de Tolosanis.] Pro hoc. c. ad abolendã, & c. excõicamus, eo tit.

b Defensores.] Idẽ de subueniẽtibus eis, vt l. 1. ff de recepta.

c Executio] Bar. in l. diuus. 1. ff. de custo. reo. quærit sic, Pone, Inquisitor hæreticæ prauitatis ꝓcessit ꝯ quendã, & eu cõdẽnauit đ heresi & tradidit eũ iudici sæculari, an iudex sæcularis debeat crederẽ illi sentẽtiæ, & illi ꝓcessui, & sic executionem faceř, An verò dẽat de nouo formare ꝓcessum? ℞. ꝙ sic. Cõtrãtiũ tamẽ tenet Ang. in l. 1. C. de exhi. reis per c. ꝓsidẽtes, de hęre. l. 6. & c. vt inquisitionis, e. ti li. 6. & no. In. in c. pastoris. đ off. dele. & ĩ c. cũ in iure. do. An. & Imn. in c. 1. de officio ordi. & sic tene, sicut ẽt tenet Bal. ĩ aut. clericꝰ, C. de epi. & cle. & gl. ĩ đ l. cuiꝰ, Sal. in l. ea qdẽ, in 8 col. C. q acc. nõ pos. Ab. & Pe. đ Anc. c. at si clerici, de off. o: d. Alex. ĩ l. magistratib. ff. đ iur. om. iu. & ibi. Resp. iõnib. Bar.

d In alijs] Hoc ẽ cõtra. d. c. vergẽtis, qđ facit mentionẽ de terris ĩ per j, &c. Vide Abb. post d. Anc. in d c vergentis &c. De his vide plene Ho. e ti. §. q pœna, in prin. & ibi dicit, ꝙ opi. śm leges ꝓcedit de æq̃ tate, & secũdũ canones de rigore, vel leges loquũtur aũte sententiam, cã nones post.

e Secundam] Vide Ge. in d c. 2. pro declaratione terminorum.

a Cap. in fidei fauorem] Dummodo ex coniecturis falsa testificari non presumantur, vt ibidem, quas coniecturas iudex ipse examinabit secundùm gl. ibi.
b Possunt contra eosdem] Vel aliter de iure nõ habentes iurisdictionem.
c Vel eorum de legatis] Quãdo ad alios non potest haberi recursus, nec requirentes sunt excommunicati.
d Elident] Et si dicti heretici reconciliarentur, tamen non inciderent in subiectionem, q sunt facti liberi. Idé dic de bonis, quæ non recuperantur, fm Host. & Pa. in d.c.fi.e.ti.

neratione per lineã patris, quę est filius, & nepos, sed per lineã maternã non, nisi ad primum gradum, s. filiã extenditur, vt in c. statutũ, el 2. eo. tit. lib. 6. & etiam nisi emendati tales hæretici, fautores, receptatores, & alij essent, & reincorporati ecclesiæ, parati ad pœnitentiam peragẽdam fuissent, vt in d.l. statutum.

9 Quinta pœna est, ꝙ si quis vir ecclesiasticus ad preces hęretici, fautoris, receptatoris, & aliorum similium pestilẽtium dignitates, personatus, & qcunque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipsis est priuat⁹ ipso facto, & inhabilis ad similia. Si verò ignoranter, solummodo sic habitis est priuatus, vt d.c. quicunque, lib. 6.

10 Sexta pœna est, ꝙ filij hæreticorũ ipso facto, quo sententiatum est contra eorum parentes de hæresi, efficiuntur sui iuris, & effecti intelliguntur a die commissi criminis, vnde emancipatio facta non valet post commissum crimen, vt in d.c. quicunque.

11 Septima pęna est, ꝙ vxores, quæ contraxerunt matrimonium cum illis, quos sciebant hæreticos, amittunt dotem ipso facto: secus, si ignorabant, licèt postea scierint, vt in c. decreuit. eo. titu. lib. 6.

12 Octaua ꝙ appellare non possunt hæretici, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, vt in c. vt inquisitionis negocium, eo. titu. lib. 6.

13 Nona est, ꝙ ꝯtra hæreticos, credẽtes, & alios prędictos admittuntur excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium, vt in c. in fidei fauorem, [a] eo. ti. lib. 6. & officiales, licèt sint excõmunicati, possunt contra eosdem [b] suũ exercere officium, si requisiti fuerint ab ipsis, vel inquisitoribus, vel eorum delegatis, [c] & licitè possunt eos requirere, vt in c. pręsidentes, eo. tit. lib. 6.

14 Decima, ꝙ hæreticis, siue sint cõniuncti, siue extranei, nihil est relinquendum, siue nõ pñt institui hæredes, vt in c. si quis episcopus, cum c. seq. & quod ibi not. de hære. secus facientes, si sunt episcopi, vel clerici sunt excommunicandi, etiam post mortem; vt in dictis capitulis notatur.

15 Vndecima, ꝙ vasalli hæreticorũ, & qcunq; alij, q hereticis aliqua obligatione erãt astricti, vt famuli, liberti, & hmõi, ipso facto liberanť, vt dr̃ & notať in c. fi. eo. tit. Propterea, si aliqs ꝓmisisset eis hæreticis soluere sub pęna, vel iuramẽto certo die, non tenetur, vt no. gl. ibidem; & hoc intellige, si est manifestũ ipsum hęreticum incidisset perfidiam. Et dicit Phil. idẽ, et si sic occultus, dũmodo probari posset. Sed Io. And. limitat dictũ suum verum, si ad ꝓbationẽ processum est, quia tunc probatio facit delictũ manifestũ, vt in c. cum olim, de ver. sig. Secus, si non est processum ad probationẽ. Pa. verò ibidẽ vult, ꝙ a die commissi criminis sunt liberi, quãuis non possit allegari ꝑdicta absolutio, nisi facta manifestatione per sententiã, ego teneo cum text. ꝙ eo ipso, ꝙ est manifestum in hæresim incidisse, tales absoluti sunt, quantũcunq; sentẽtia non feratur ꝯ eos, quia per exceptionem eorum petitionem elidẽt. [d]

16 Duodecima pœna est, ꝙ damnati præsentibus sæcularibus potestatibus, aut eorum bailiuis relinquantur animaduersione puniendi, clericis prius a suis ordinib⁹ degradatis, vt in c. excõmunicamus, el 1. eo. tit. & ista animaduersio est pœna ignis de consuetudine, licèt de iure sit pœna mortis, vt in l. Arriani, C. de hęreti. iuncta l. vltimum supplicium, ff. de pœni.

17 Sed quæro, quid si hæreticus dãnatus per ecclesiam velit redire, nunquid ei parcetur? ℞. Io. An. in quadam apostilla in d. c. excommunicamus, tenet ꝙ sic, & idem gl. singularis in c. excommunicamus, el 2. eo. ti. sed licèt sit humanum, tamẽ ego credo de iure contrarium. Nam, vt acceptetur, oportet ꝙ ꝯtinuò post deprehensionẽ erroris ad fidei catholicæ vnitatẽ spontè recurrat, & errorem suum ad arbitriũ pręsidentis publicè abiuret, & satisfactionem condignã exhibeat, vt in c. ad abolendã, eo. ti. quod non facit, qui expectat condẽ-

nationem, & dictum.c. excommunicamus, el 1. quod videtur contrarium, loquitur de deprehēſo, non condemnato. Arch. tamen [a] in c. vt commiſſi, eo. ti. li. 6. dicit, ꝙ relapſis duntaxat non parcitur, ſemel tamen lapſis parcendum eſt, ex quo volunt ad fidem redire, & vt dixi, hoc eſt mitius.[b]

18 Vtrum rediens ſponte ad veritatem fidei, & reconciliat⁹ recuperet bona? ℞. ꝙ non, ſed ſolummodo ei uitat pœnā mortis. Et ꝙ olim debebat detrudi in ꝑpetuū carcerem ad agendam pœnitentiam, hodie per inquiſitores vnà cum præſidente poteſt commutari, vt in ca. vt commiſſi, eo. ti. li. 6. Et ſimiliter recuperabit bona, ſi ex miſericordia ei cōcedātur, aliter nō, vt d.c. vergē.

19 Tertiadecima pœna, ꝙ nullus clericus debet ei ꝑbere eccleſiaſtica ſacramēta, neque eleemoſinas, aut oblationes eorum recipere, aliter clericus priuand⁹ eſt ſuo officio, regularis ſua priuilegia in illa diœceſi, vbi contra fecerint, nō ei ſeruentur, vt in ca. excōicamus, el. 1. e. ti. Hodie tñ, quicūque tradiderit eccleſiaſticæ ſepulturæ, eſt excommunicatus ipſo facto, ꝑ c. quicunque, e. ti. li. 6. de quo ſupra, excommunicatio. 7. caſu. 28. Sed hæc oīa limita, niſi pœniteant, & ſigna manifeſta pnīæ in eis appareant, quia tunc eccleſiaſtica ſacra poſſunt, & debēt dari, ēt ſi forent relapſi, vt in c. ſuper eo, de hær. li. 6.

20 Quartadecima, ꝙ nullus tabellio publica inſtrumenta, vel ſcripta pro hæreticis, credentib. fautoribus, & cæteris facere poteſt, nec aduocatus in aliqua cauſa, vel facto poteſt eis patrocinium præſtare, nec litigantibus ſub eorum examine. aliter ipſo facto ſunt ſuſpenſi ab officio, & perpetuò infames, vt in c. ſi aduerſus, e. tit. Intellige, ſecundùm Pa ibidem, niſi reuertantur ad fidem, quia tunc poſſunt prædicta pro eis impendi.

21 Qua pœna puniuntur credentes, fautores, receptatores, & defenſores hæreticorū? ℞. ꝙ 18. pœnis prima, q̄ ſunt excōicati ipſo facto, de quo ſ. excōicatio. 5. Caſu, 17. Secūda, ꝙ ſi poſt excōicationē intra annū ſatisfacere contēpſerint, ex tunc ipſo iure ſunt infames, vt neque ad publica officia, ſeu conſilia, ſeu ad eligendos ad hmōi aliquos, neque ad teſtimonium admittuntur, ſunt inteſtabiles ēt, nec ad ſucceſſionē admittuntur, nullus eis cogitur reſpondere ſuper aliquo negotio, ſed benè ipſi alijs, ſi ſunt iudices & dabunt ſententiam, nulla ē, nec aliquis poteſt cauſam agitare ſub eis. Si aduocati ſunt, non ſunt admittēdi ad patrocinium, ſi tabelliones, inſtrumēta per eos confecta nihil valent, ſed cum autore ſuo damnantur. Si verò clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur. Hæc habentur in c. excommunicamus, el. 1. e. ti. Ex quibus collige. xii. pœnas contra præfatos. Adde quartam, quintam, octauam, nonam, tertiadecimā, & quartamdecimam in præcedentibus. S. dictas.

22 Quis dicatur credens hæreticis? ℞. Archi. in d. c. quicunque, e. ti. li. 6. ꝙ ille, qui ore proprio dicit ſe velle mori in fide talis hæretici, vel qui dicit ſe credere errorib⁹ eorū, ad hoc de pœ. di. 1. c. poteſt, ſimiliter qui adorauerit, reuerentiam ſuo more exhibuerit, cōſolationem, vel cōionē in morte, ſeu in infirmitate ab hæreticis receperit, vel ſimilia perpetrant, quę ad ritum eorum pertinent, credentes dicuntur, quia plus factis, q̄ verbis loquimur, ar. de ap. dilecti, el. 1. & loquor de his factis, in quib⁹ error exprimitur, quia in alijs factis, vt viſitare eos, vel alimoniam præbere, non eſt credere, ſed potius fauere, credentes tamen [c] in eorum erroribus hæretici ſunt. c. excommunicamus, el. 2. eo.

23 Quis dicitur receptator? ℞. Arc. vbi ſ. ꝙ ille, q̄ ſcienter [d] recepit hæreticos, & ſi non frequenter, quia licèt ſecūdùm grammaticum ſit verbū frequentatiuum, tamen in iure ꝑ ſimplici verbo ponit, vt probatur ff. de recepta. l. fi. in iure ciuili receptator dici-

a Arch. tamen] Nō videtur mihi ꝙ hoc dicat apertè, tamē poteſt elici.

b Hoc ē miti⁹] Sed debent in ꝑpetuo carcerē detrudi, vt in d. c. excōicamus, 2. quamuis hodie poſſit commutari, vt in c. vt cōmiſſi, e. ti. lib. 6. vt hic. § ſeq.

c Credentes tamē] Quid de eis qui audiunt eorū prædicationes? Reſp. Arch. vbi ſupra, ꝙ ſi ſemel tm̄ audierint, nec poſtea redirē voluerint non ſunt credētes, quia non videtur approbaſſe, quod poſtmodum vitauerit, arg. c. conſtat. 1. q. 1. & c. ex ſtudijs, de præſumptio. & ſubdit, ꝙ licèt de facili non debeāt credentes reputari, fatetur ſuſpitione tamē eos nō carere. Vnde eis poſſet purgatio indici.

d Qui ſcienter] Iſte eadem pœna punitur, qua & hæretici. vide de his Hoſt. eo. ti. §. qua pœna.

a Nisi omittant dolosè] Argu.c. quãtæ,de sen.ex. cum ibi notatis. b Excusant] Puta quãdo dicerẽt isti homines non sunt, vt dicũtur. c Hæresiarchę] Et sic peiores sũt ipsis hæreticis. c.qui aliorũ. 24. q. 3. & 11. q. 3. c. qui consentit. Vñ & deberent plus puniri, sicut aliquãdo magis punitur consulens, q̃ faciens, quod consultum est. l. vtrum, ff. de paricid. Exemplũ in medico, q dedit filio venenum, vt venenaret patrẽ. l. frater, ff. de parricid. & quod ibi no. gl. Et Archid. vbi s. refert aliquos dicere, illos prælatos fore hæreticorum defensores, qui eos punire negligunt. d Si tamen tempus] De ista materia plene Host. in summa tit. de hære. per totum. Sed dẽ pœnis &c. in §. qua pœna, & in §. quæ pœna.

dicitur, qui latẽter recipit, & celat, vt conseruatus manus iudicis euadat, vt in l. 1. ff. d̃ recepta. & l. cõgruit, ff. de officio pręsidis, & l. vlti. C. de his, quæ la. occul. & sic accipitur etiam de iure canonico, nisi solùm in casu isto hęreticorum, rõ, quia spãliter oĩs receptio ꝓhibetur, vt in c. sicut ait, eo.
24 Qui dñr fautores? Res. Arc. vbi s̃. ꝙ si sunt psonę, quæ publica potestate fungãtur, ex sola omisione dicuntur fautores, puta si ab ecclesia condemnatos non fugant, vel non puniunt, sicut debent, & præcipitur in c. ad abolendam, e. & in ca. excommunicamus, el 1. e. hoc probatur. 23 q. 3. qui potest. 2. q. 5. q vicijs, & q. 8. præterea, & 16. q. 4. §. qui autem. Item dicit idem Archi. ꝙ si prælati non faciũt, carceres ad custodiam hæreticorum, vel simil:a, quæ ad eorum officiũ pertinẽt, ex auaritia, non dicunt fautores, quia id in fauorẽ hæreticorum non faciunt. Secus, si propter eos non faciunt. Si sunt priuatæ personę, licèt non capiant hæreticos, ex omisfiõne sola non dicuntur fautores, sed si celãt eos post, quã iurauerunt indicare, possunt dici fautores, cum peccẽt mortaliter ĩ hoc celando veritatem. 11. q. 3. quisquis. Idẽ dic de priuatis astrictis per iuramentum ad indicandum, & celant in casu, in quo tenẽtur indicare, quod quando fit, vide infra, Inquisitio. §. 11. secus in alijs priuatis, non astrictis, quia nisi omittant dolosè, a non dicuntur fautores, ex commissione verò omnes dicuntur fautores, quia vel verbis excusãt b eos, vel laudant, & huiusmodi, vnde si prędicta verba pronocant simplices ad amorẽ hæreticorum, & deuotionem, quam habẽt ad ecclesiam, habeant minuere, & talia non dicantur ex lubrico linguæ, q̃a lubricũ linguæ ad pœnam nõ debet trahi. ff. ad l. Iuliã maie. l. famosi, tunc fautores dicuntur. 11. q. 3. non solùm. 2. q. 1. c. si. Multò magis fautores sunt qui facto eis fauent, puta alimoniã ministrando, ipsos liberando, vel per quæ liberari pñt, dando, & similis, ad hæc. 23. q. 3. est iniusta. ff. d̃ furtis l. si pignore. Et idem dicit in eo, qui precibus eos liberat, ar. 13. q. 6. eo. titu.
25 Qui dicãtur defensores? ℞. qui supra. Arc. ꝙ quicunque defendentes error hæreticorum, & tales dicuntur hæresiarchæ. c Item dicuntur defensores illi, qui personas ipsorum defendunt resistendo viribus, vel potentia, nè ad manus iudicis veniant puniendi, vel examinandi, & de hoc. 21. quæst. 5. si custos, vel nè fiat executio, vt in capit. in ex literis, de officio delegat. not. tamen, ꝙ defendens hæreticum, nè lædatur a priuato, vel qui in iudicio eidem patrocinat, credens eum habere iustam causam, nõ dr̃ defensor, vel fautor, etiam si postea appareat, quòd non erat iusta causa, quia hæc est iusta defensio, quę talibus reseruatur. Sec°, si contra conscienciam ei patrocinatur, q̃a defensor est, ita not. Card. in Clementin. 1. de pœnis.
26 Quomodo hæretici, fautores, credẽtes, defensores, receptatores eorum, & etiã infamati de hæresi recipiantur ad pœnitentiã? ℞. ꝙ ad arbitrium episcopi prius debẽt abiurare errorẽ, & promittere per scripturã, ꝙ tenebunt firmiter fidem catholicã, & hoc publicè, vel priuatè, sicut crimen ẽ publicum, vel priuatũ. 1. q. 7. quoties, de ꝯsec. di. 2. ergo Berengarius, & d. c. ad abolendã. postea debent absolui secundũ ecclesiæ formam, de qua habetur. 11. q. 3. cum alijs, de sen. exc. cũ desideres, & postea imponi, q̃d talibus solet iniungi, vt in dictis. c. quoties, & ego, si tamẽ tempus d non adest, & signa pœnitentiæ in extremo demonstret, pñt ab solui sine solennitate præfata secundùm Host. & Innoc. in c. a nobis, el 2. de sententia excommunicationis.

HERMAPHRODITVS dicitur, ille qui habet vtrunque sexum, scilicet virilem, & fœmineum.
1 Vtrum possit esse testis in testamẽto? ℞. glo. 4. q. 3. item idonei, ver. hermaphrodita, quòd non, sicut nec mulier, Institu. de testa. §. testes.

S. testes, in iudicio tamen sic eo modo, quo mulier. Et hoc intelligo, quando magis habet de fœmina, quàm de viro. Secus esset, si sexus virilis magis incalesceret. si verò est parilitas, glossa prædicta non determinat, sed dicerem non admitti, nisi quatenus mulier admittitur.

2 Vtrum possit ordinari? ℞. quod non, quia est monstruosus, ar. 56. di. illiteratos, & 49. distinct. c. vltimo. Si tamen ordinatur, & sexus virilis magis incalescit, recipit characterem, aliàs non etiam si æqualiter incalesceret secundùm Rodo.

3 Vtrum possit contrahere, & an debeat contrahere cum viro, vel cum muliere? ℞. glossa prædicta, quod sexus magis incalescens debeat attendi, & sic determinari.

HIRONIA est mendacium in verbis, vel factis dictum, vt quis minus æstimet, quam se ipsum æstimet, vt puta cum aliqs asserit de se aliquod vile, quod in se non recognoscit, aut negat aliquod magnum, quod tamen æstimat in se esse, & est aliquãdo peccatum veniale, quando id, quod dicit, vel ostendit in se esse, vel non esse, non est scandalum nec propriæ famæ, vel alterius. Aliquando est mortale, quando esset in scandalum proprium, vel aliorum, vel quãdo hoc fieret ex inordinata ambitione, vt præficeretur alicui prælaturæ spirituali, puta quia vadit malè vestitus & despectus propter hoc solùm, vt præficiatur, & deliberatè, & intellige, si est indignus, vel si propter honorem solùm, & huiusmodi, secundùm quod dixi ambitionem esse mortale, de quo vide supra, Ambitio, & de tali dicit ecclesia. est q nequiter se humiliat, interiora autem eius plena sunt dolo, aliàs esset veniale peccatũ talis ambitio cum tali hironia, & sic intellige & dictum Augustini in ca. cum humilitatis. 22. qõ. 2. minora tamen de se dicere salua veritate, & maiora abscondere ꝓpter humilitatem, non est hironia, nec peccatũ secundùm genus suum, secundùm S. Th. 2. 2. quæstione. 113.

HISTRIO quis dicatur? ℞. quod ille, qui de persona sua ludum facit.

1 Vtrum sit peccatum? ℞. S. Tho. 2. 2. quæ. 148. quod non, si fiat moderatè, & loco, & tempore personis congruis, & gestibus vel verbis honestis, vt pro sublenatione animi alicuius, vnde, & licitè tales recipiunt aliqd pro mercede, & sic nõ intelligitur de istis, cap. donare, & c. qui veneratoribus. 86. di. nec capitulo. pro dilectione, de conse. dist. secunda, aliàs autem ludum facere de persona cum gestibus inhonestis, aut turpibus, seu in loco, aut tẽpore prohibito, est mortale peccatum, vt patet d. cap. pro dilectione, in quo denegatur ei corpus Christi, & talibus donare est peccatũ mortale, si fiat pro eorum ludo exercendo, sec⁹ si fiat propter necessitatem ad naturam sustentandam, vel nè ab eis infamarentur secundùm Rodo.

1 Verũ tales histriones prohibiti possint ordinari? ℞. sm gl. in d. c. donare, quod non, vt in c. maritum. 33. dis. quid infames sunt. 4. q. 1. c. 1. ff. de his, qui no. infa. l. 2. §. vlt. limitat tamen Pa. in c. cum decorem, de vit. & hon. cle. verum, quando bis exercuit artẽ illam in publico, facit l. palam, ff. de ri. nu. 25. q. 2. ita nos. Inno. verò in d. c. cum decorem. vult, vt sit infamis, quod habeat hoc officium in curia, vel quod assuescat se in illo actu, aliàs non sit infamis, & est opinio magis pia, & mihi placet.

HOMAGIVM est, quandò quis facit ꝓmissionem alteri genibus flexis, & manibus intra manus illius positis, ita quod efficitur homo illius, nullius alterius fidelitate salua, & talis appellatur homo ligius, & sit solùm imperatori, vel regi, & homini, qui non habent super se superiorem, & talis homo ligius differt a vasallitico, in quo reseruatur saltem imperatoris fidelitas, vel autoritas, nec potest quis esse homo ligius duorum, sed benè põt esse homo ligius vnius & vasall⁹ alterius, vel pluriũ, de quo homagio no. in glo. Cle. pastoralis in. §. rursus. ver. homoque ligius, de re. iu.

1 Vtrum sit simonia pro re spirituali, puta beneficio ecclesiastico, homagiũ exigere? ℞. quod sic, vt est tex. in c. ex diligenti, de sim. & in c. fi. de re. iur. rõ, qa homagiũ est, seu cõtinet tpale commodũ illius, cui pstatur, qa efficitur eius subditus, & obligaẽ sibi ad certa seruitia; fidelitatis ãt iuramẽtum benè pt exigi sine simonia, qa tãtũ obligat, vt sibi sit fidelis, & præstatur potius dignitati, quàm personæ, & hoc verum, qñ est in tali dignitate, cui debetur fidelitas talis,

alias

aliàs esset simonia secundùm vnam lecturam, in d. c. ex diligenti.

HOMICIDIVM. I. dicit voluntarium, qd' animo, & intentione occidendi hominem perpetratur cum effectu, vnde dicitur homicidium, hominis ab homine facta occisio, & illud cõmittitur facto, pcepto, consilio, defensione, & permissione, nec nõ cooperatione, animatione, & auxiliatione. Pro quorum declaratione multa dubia sub inferuntur.

1 Vtrum homicidiũ [a] volũtarium ab homine factũ, vt est homo, sit peccatum mortale? R. ꝙ sic semper, quia contra præceptũ, Nõ occides, Exo. 20. imò terribile peccatum, vt patet. l. di. c. si quis voluntate, vbi vult text. ꝙ imponatur ei pœnitentia, vt semper, s. horis statutis iaceat ad ianuã ecclesiæ, & communionem in exitu vitæ suæ non recipiat, dicit gl. si non fecerit pdictam pœnitentiam, & notanter dixi esse mortale peccatum homicidium voluntarium ab homine, vt homo est. Non autem ab homine, vt a lege, siue vt est legis minister, quia non est peccatum, dũmodo non desit iustus ordo, iusta causa, iustus anim'. deest iusta causa, quando aliquis sine demerito occidit, iustus animus, cum ex liuore vindictæ occidit, iustus ordo, cum occidit ille, cui lex non cõmittit, vel cũ occidit nõ eo ordine, quo lex statuit, de quo. 22. q. 5. in c. reos; & per totam. q. ibi glo. in sum.

2 Vtrũ liceat alicui [b] occidere seipsum, aut mutilare? R. ꝙ non sine mortali [c] peccato, qa nemo mẽbrorũ suorũ est dñs. 23. q. 5. si nõ licẽt, & in l. liber hõ, la 1. ad l. Aq. ppterea dicit Aug. in d. c. si nõ licet, His ergo exceptis, quos vel lex iusta generaliter, vel ipse fons iustitiæ de' spãliter iubet occidi, qsquis hominẽ vel seipsum, vel quẽlibet occiderit, homicidij crimine tenetur, hæc ille. Fallit hoc in mutilatione, quæ fit causa medicaminis, q̃ licet. Et de hoc. 55. di. cap. si quis, el 2. & 3.

a Homicidiũ qđ Acceeur, catec. in præcep. non occides. c. 1. est nefarium peccatũ, ibi. a quib. committens dicatur, ibid. P. V.

b Catec. in idem præcep. c. 1. P. V.

c Non sine mortali] Quia est cõtra legẽ naturalẽ quia vnaquęque res appetit conseruationem sui esse. Itẽ quia contra charitatem, Matthę. 22. diligens proximum tuum &c. Itẽ qa contra bonũ cõmunitatis, nam quilibet est pars communitatis, quartò quia in deum peccat, si interficiens seruum alienũ, peccat in dominũ.

d Qđ no. Bart.] Idem per docto. in l. si vt allegas, C. de le sica.

3 Vtrum liceat alicui occidere seipsum, nè aliquis cogat eum ad peccatũ? R. ꝙ nõ, vt in d. ca. si non licet, & 23. q. 4 displicet. Vnde Hieron. in c. non est nostrum. 23. q. 5. dicit, vnde & in persecutionibus non licet mihi propria manu perire absque eo, vbi castitas periclitatur, hęc ille. Et licèt aliqui ex hoc dicto dixerint, quod vbi castitas impugnatur, licèt se occidere, hoc est falsum, vt patet in pręallegatis ca. Et ideo hęc dictio, Absque, ponitur inclusiuè, sicut ibi, Pulchræ sunt genę tuæ, absque eo qđ intrinsecus latet. Sic & dictio, vsque etiam inclusiuè ponitur. ff. de pigno. act. l. 1. 13. q. 2. Ebron. Et quod legitur de Sãsone, qui se interfecit, & idem de aliquo alio, dicendũ ꝙ hoc fuit ex speciali reuelatione Dei, vt dicitur in d. c. si non licet.

4 Quid si iudex occidat malefactorẽ ordine iustitiæ non seruato? Respond. ꝙ peccat mortaliter, sicut & quando ex animo vindictę, vel ex cupiditate occidit, quia iniustè quòd iustum est, exequeris dicit text. in Deut. & no. in d. c. reos (quod credo verũ) nisi ex aliqua vigenti causa hoc faceret, & notoriè constaret occisum dignum morte. Et pro hoc facit. capitulũ. de occidentis, & capitu. officia, sed melius cap. non frustra. 23. quæstio. 5.

5 Vtrum liceat occidere furem? Respon. gloss. in cap. cum homo. 23. quæstio. quinta, quòd latronem insidiantem in itineribus, & nocturnum depopulatorem agrorum licet cuilibet occidere. C. quando liceat vni. sine iudi. l. prima, & secunda. latronem, seu furem nocturnum similiter licet, diurnum verò non, nisi armis se defendat, vt in capitulo si perfodiens, de homici. Limitat tamen Paul. in capitulo. 2. primo, & secundo not. de homici. & præ dicta gloss. verum, quando aliter non potest comprehendi. Facit. l. furem, ff. de sica. & capitulo. 2. de homicid. Limitant etiam secundò dicentes, quòd quando fur nocturnus, vel diurnus cognoscitur, & res possunt rehaberi per iudicem, quòd non licet occidere, & facit quod not. Bartolus. [d] in dicta l. furem, aliter sic,

sic, a & non solũ per eum, cui furatur, sed etiam potest occidi per quemlibet irregularis tamen erit tam iste occidens, quàm etiam iudex, de quo in præcedenti dubio dictum, est etiam si seruaret, ordinẽ iustitiæ.

9 Vtrum vxor a viro, filia a patre committendo adulterium simul cum adultero possit occidi? Respond. quòd pater in ipso actu in domo propria, vel ĩ domo generi potest interficere vtrumque. ff. de adulterijs. l. nec in ea. §. ius, & l. sequenti. Marito etiam ignoscitur, si occidat adulterũ quò ad mitigationem pœnæ. C. de adulterijs l. Gracchus, si modo eum adulterum deprehẽdat in domo sua cum adultera, vt l. marito, ff. de adult. aliàs nõ de iure antiquo, sed de iure nouo potest post tres denũciationes factas vbique occidere, vt in autẽ. vt liceat matri, & auię. §. his quoque. Dicit tamen glo. in c. inter hæc. 33. q. 1. ꝙ licèt tales, & similes excusentur a pęna ciuili, non tamẽ excusantur à culpa, seu a peccato homicidij, vnde in capitulo quicunque percutit. 23. quæstion. vltima, dicitur, qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, periurum, vel quẽlibet criminosum interfecit, trucidauerit, aut membris debilitauerit, velut homicida iudicabitur, & tantò grauius, quantò non sibi a deo concessam potestatem vsurpare non timuit. Aduerte tñ ꝙ aliud est, quando lex aliquid permittit non puniendo, vt in occidendo adulterũ, & sic non licet sine mortali peccato, aliud est, quando lex concedit, sicut quando dicit dat aliquem, vt in capitulo, pro humani, de homicidio l. 6. & similibus, quia tunc si aliquis talem occidit non animo vindictæ, sed zelo iustitiæ, sic non peccat secundùm Io. Andr. in addi. ad Spec. quia facit vt minister legis, quod licet. 23. quæstion. 5. non est crudelis, & sic concordia istud, quod hic dicitur cum eo, quod dicitur in dubio præcedenti, ille autem, qui aliquem occidit defendendo se, vel proximum, nõ proprìe dicitur homicida, de quo dic, vt infra, homicidium. 4.

a Aliter sic] dicit Bal. in d. l. si vt allegas, si cognoscerem furem, tñ verisimile coniectare possem eũ recessurum, & sic nõ potero habere res meas, tũc licitè possum occidere, & ponit exemplũ de debitore fugitiuo, de hoc dic, vt infra homicidiũ. 3. §. 1.

b Et nõ erat formatus] Si dubiũ erat, an esset formatus, vel an ex tal pcussione interierit abstineat a pmotione, vel a ministerio, si pbabiliter hoc crediz, nę periculo se exponat. Temerariè autẽ credens, aut deponat scrupulum, aut abstineat.

c Resp. ꝙ sic] Vide Cep. cons. 11. Et Alexan. cons. 115. 2. lib.

7 Vtrum sit homicida, qui percutit mulierem prægnantem? Respond. quòd si partus erat iam formatus, & ex percussione interijt, homicida est, secus, si non erat formatus b hæc probantur. ff. de poe. l. si quis aliquid. § qui abortionis.

8 Vtrum lætaliter aliquem percutiens, quia percussus postea ab alijs occisus est, sit homicida? Respond. ꝙ sic, c vt est text. in capitul. significasti. el 2. eod. titul. similiter si non appareat, an lætaliter percusserit, vel nè, tamen homicida est. Item homicida est, si animum occidendi habuit, & percussit, quanuis non lætaliter, si postea ab alijs percussus interijt, vt in dicto capi. significasti.

9 Mandato, seu pręcepto commissum homicidium imputatur non solùm mandatario, sed etiam mandanti, quia, vt dicitur in capitul. mulieres, de sent. exc. Is verè committit, cuius mandato delictum committi probat, & ideo sic peccat mortaliter, nec excusatur, sicut si ipse faceret, & perinde determinandum est de mandatarijs quò ad irregularitatem, sicut de mandante per cuti clericum quò ad excommunicationẽ, vt supra, excommunicatio. 5. casu. 1. §. 31. & tribus seq.

10 Vtrum prælatus habẽs iurisditionem temporalem, qui iniungit suo officiali; ꝙ super tali maleficio inquirat, & iustitiam exequatur, sit irregularis, & homicida, si officialis mãdatum exequens aliquem occidi faciat? Respond. ꝙ non, quia dicit tex. in capitulo, episcopus, nè cle. vel mo. libr. 6. quod licèt clericis non liceat causas sanguinis agitare, eas tamen cum iurisditionem habet temporalem, debent & possunt, metu irregularitatis cessante, alijs delegare, hęc ibi.

11 Cõsilio etiam efficitur quis homicida, quando ex consilio sequitur homicidium, nec solùm quando consilium est directè de mortale alicuius, sed etiam quando consu

litur

bere, quod absque ordine iudiciario poterit episcopus declarare creditores, & quantitates, a quo non poterit appellari, neque de enormitate dici. Et talis declarata cōfessio poterit exequi cōtra hæredem, licèt nihil ad eum peruenerit, quia nō ex delicto agitur, sed ex confessione. Et sic limitat. c fina. de sepult. Sequitur hoc d. Ant. in ca. eum spec. ali. §. 1. de appel. fa. it quod no. Bal. in l. furti, C. de fur. dicit tamē, φ de iur canonico hę res tenetur tā in foro contentioso, quàm pœnitentiali, iuxta vires hæreditarias pro delicto defuncti, licèt nihil ad eum peruenerit. Adde Ab. con. 1 1 1. secūdo li. Et vide Fede. con. 2 2 1. Et Bal. con 66. An contra vsurariū possit procedi p inquisitione &c. a Sed in foro animæ] Nec obstat, si dicatur, φ videtur testator noluisse testamētum valere, ex quo non adhibuit solennitatē debitam, quia testator sciebat testamentum valere secundū ius fori naturalis. Item cum ad minus simus dubij de voluntate testatoris, debet seruari id, quod tutius est, scilicet vt legata soluātur, quia in solutione nullum

quia in lege, si pro furt. ff. de condict. furt. dicit text. Furti actio pœnam petit legitimam, condictio rem ipsam, & sequitur, Condictio rei furtiuę, quia rei habet persecutionē, hęredē quoque furis obligat, nec tantùm, si viuat seruus furtiuus, sed & si decesserit, scilicet viuo fure, vel mortuo. de iure aūt canonico tenet Bart. indistinctè teneri, quādo quis agit pro satisfactione damni contra hęredem & hoc sequuntur communiter doctores, & sic intelligendæ sunt glossę in capitulo ex prætentium, de pignori. de solut. capitulo primo, de rapto. in literis, de vsuris tua nos. Intellige, in quantum hæreditas se extēdit. Et placet in conscientia, licèt Panorm. in capit. fin. de sepu. solùm admittat verum, quando defunctū pœnituit, quia iura canonica loquuntur, φ tenetur quando defunctum pœnituit, vt no. gl. singularis in ca. a nobis, el. 2. de sen. exc. q2 tunc agitur ex quasi contractu, non ex delicto. Si vero nōn pœnituit; non tenetur s̄m eundem Pa. in vlt. no. & gl. dic. ca. a nobis, in versi. mortuos, Nisi quatenus de iure ciuili teneretur.

5 Vtrum hæres teneatur soluere legata a testamento minus solenni facta? R. φ in foro iudiciali non, dē quo dicendum, vt in l. si veritas, & l. fi. C. de fideicommiss. sed in foro animæ a pēdet hæc q. ex alia, s. vtrū ex voluntate defuncti oriatur obligatio naturalis, cōiter Vltramontani tenent φ nō Citramōtani φ sic. De quo vide per Canonistas in cā. fi. de sol. & per Bal. & legistas in l. cum quis, C. de iuris & facti ignorantia, & ibi dicit Albricus quòd opinio Citramontanorū est communis opinio, & sic tene eam, quia verior, ex qua opinione. d. Aut. motus dicit se cōsuluisse in testamēto, in quo tm̄ vnus testis fuerat adhibitus, tenebatur hęres in foro animæ. Pan. autē in c. quia plerique. de immu. ecclesiarū, vlt col. & q. distinguit, φ aut defunct' noluit solenniter relinquere, sed totū commisit fidei hæredis, & sic tenetur ciuiliter, & naturaliter, Et sic in vtroque foro, casus est notabilis s̄m vnam lecturam, quam sequitur Bart. in d. l. fi. b aut non commisit c fidei hęredis, sed simpliciter relicta fecit sine solennitate debita, & indistinctè tenetur hæres in foro animę si ei de hoc constet. Ratio, quia solennitates fuerūt inductæ ad falsitatem tollendam. vbi ergo cōstat, φ nulla falsitas interuenit, debet cessare ēt dispositio legis, & seruari ęquitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex dispositione defuncti. l. eū amplius. §. is natura debet, ff. de reg. iu. & pro hac opinione facit, φ no. Inno. de electio. in capitul. quòd sicut, & no. etiam in l. ex testamento, C. de fideicommis. Ego dico, d φ si erat legans doctus, & non erat necessitas, quæ excluderet solēnitatem debitam, & sic non valeat, quia videtur voluisse potius illudere, si verò erat ignorans, vel fortè non potuit solennitatem obseruare, sic valeat in conscientia, alio non costante de mente. vide de hoc infra, testamentum. §. 9. & 10. & legatum. 2. §. 8.

subest periculū, secus in non solutione.
b Bar. in d l fi.] Vbi hæres teneē soluere legatū, quando testator confessus est de eo. Et sequitur ibi. Sali.
c Aut non commisit] Adde Bar. in l. neo. o potest d leg. t vbi vult φ si legatarius inuenitur possidere rem sibi legatam in testamento minus solenni, iuuai exceptione, si petatur, ex quo de iure gētium valet illud testamentum, & sic orta ē obligatio naturalis, vide Ang. in regula, possessor, li 6.
d Ego dico] Adde. d. Ias. in d. l. cum quis, plenè hanc materiā disputātem, tandē concludit obligationē naturalē oriri ex testamento minus solenni, vnde talia legata debētur. Hæc tenet glos. magna in d. l. cū quis, & in f. 1. ff. de condit. inde. Bar. in d. l cū quis Imo. & Canonistæ in d. c. fin. de sol. quamquam Fulg. in repe. d. l. cum quis, tenuerit contrariū, & Ro. in d. l. c. ff. de cō. inde.

6 Vtrum hæres teneaẽ satisfacere ex ɔ̈ctu, vel quasi defuncti, ĩ quo ipse defunctus erat obligatus vltra vires hęreditarias? Rx. ꝙ si fecit inuentarium, nullo mō tenetur, si verò nō fecit inuentarium, in foro aiæ nō tenetur,[a] ẽm Io.An.& do. Ant.& Pan.in vlt col. & q. si.d.c.quia plerique. In foro verò contentioso sic, vt in l.fi.C.de iu.deli.Fede.tñ consilio. 21. dicit,ꝙ etiam teneatur in conscientia vltra vires, sed prima opinio videtur ęquior quò ad conscientiam.

7 Vtrum,hæreditate hausta per legata, possit hęres aliquid de ipsis legatis detrahere? Resp.ꝙ aliquando detrahitur Falcidia,aliquā do Trebellianica, aliquando legitima,de quo dic,vt infra Legitima,similiter ante omnia deducere potest expensas funeris,[b] & alias necessarias,quas fecit causa hęreditatis,vt in testamẽto,[c] & inuentario,& huiusmodi, quia sic debet esse immunis a grauamine, sicut est a lucro,in l. scim[9]. S.& si præfatam,cum quin que.S. sequentibus.C.de iure delibe.

8 Vtrum hæres scienter soluens legata, nec retinens sibi Falcidiam possit repetere,[d] vel si ignoranter,vide,solutio S.21.

9 Quid si plures sunt hæredes, an quilibet teneatur insolidum ad omnia debita, vel legata? Respon. quòd regulariter quilibet tenetur solùm pro parte hęreditaria. C.de actio. hęr. l. pro hæreditarijs. Fallit hoc in. 7. casibus. Primus, quando defunctus aliter disposuit.ff.de lega.2.cum ab vno. Secundus, si obligatio sit propter impensas funeris vxoris, quia non solùm obligātur hæredes, sed, & vir secundùm portionem, quam habent, puta si vir habet centum, & hæredes 200. tunc vir tenetur pro tertia, & hæredes solùm pro duabus.[e] Tertius, si bona defuncti erant expressè vel tacitè hipothecata debitoribus, qa vno existente nō soluẽdo, tamen alij obligātur. Quartus in alimentis legatis, quando sic per iudicem est

sed opi. gloss. & Bart. est magis communis, ideo in iudicando & consulendo non est ab ea recedendum.
a Non tenetur] Ratio,quia lex fundata est super p̃. sumptione, ꝙ hæres fraudauerit bona, ex quo non confecit Inuentarium, vnde ex quo constat in foro conscientię de ɔ̃rio, nō habet locum dispositio, vt no.de hoc Pa. in d.c.quia plerique,& in c.is q. fidem,de spons. & hoc habet locū, et si lex inducat præsumptionem iuris, & de iure, quòd non sit seruanda in foro animæ,ex quo cōstat de effectu rōæ præsumptæ Alia ratio est, qa lex illa est pœnalis, inquantum tenetur soluere vltra vires hæreditatis, sed in foro cōscientiæ qs non arctatur ad soluendum pœnam,gloss. est in c.fraternitas.12. q 2.quare &c. verū autem hoc sit indistinctè verū, s. an pœna legis arctet in consciẽtia, vide plenè p Pa.in c.1. de constit. & per Innoc. no.in ca sicut dignum,de homic. Adde, ꝙ non teneretur hæres etiam, quando creditores, & legatarij faterentur nō inesse plus in hęreditate,nisi quantum dicit hæres, Bal.singu.in l.filium, quem habentem, antepenult colum. C.fa.ercis.sequitur Alexandrin.in l.fina.§ & si pręfatam. 2. column. C. de iure. deliberan. vide ibi domi. Iaso. vbi alias limitationes ponit.
b Expensas funeris] Idem de expensa facta pro infirmitate defuncti,tex.est no.in l ex restituẽda,C.de peti.hæred.vbi Bal ad hoc no.vbi ponit etiam, quā do mercator in hospitio infirmatur, & hospes facit expensam.Et quando sunt plures socij scholares.Adde similem tex. de expensa infirmitatis in l. legatis, C.de relig.& sum.fu.
c In testamento] Si hæreditas non sit soluendo,tenentur legatarij contribuere pro parte, ita Bartol. in l.fin.§.in computatione,per illum text. quam sequuntur omnes,C. de iure delib. Refert, & sequitur Abb consil.107. hæres, qui collegit testamentum, primo li. Et idem Bar.vbi supra dicit, quod si hæres in vendendis rebus hæreditarijs aliquid soluit proxeneris, vel in subhastationib. & huiusmodi, ꝙ ante omnia deducit, ita etiam Bartol.in l. vbi pure.§.si ff.de fre. & in l quantitas patrimonij. per illum text ff.ad l Falc. Adde, ꝙ si hęres expediit litigando cōtra alium,qui se pręrendebat hæredē reperit, vt in d. § in computatione,tenent Ange. Pau. de Ca. Alex. & Ias. q. ā lo hæreditas nō est soluendo. Sed pone, ꝙ hæres accipit pecuniā mutuo, & morit & expẽsæ,de quib[9] fuit lis, inueniuntur factæ per hæredem, sed ꝙ de pecunia mutuo accepta non cōstat creditores petūt hæreditatem sibi assignari. Mercator petit pecuniam mutuatam quis præferetur? vr̃ quòd mercator,ar.l.huiusmodi,ff qui po.in pigno.ha. pro creditoribus, facit quia non constat de illa pecunia factas expensas. Pau.de Ca.ĩ dic. §.in computatione allegat Bar.in l si ventri,ff.de priui.credi.vbi dicit, ꝙ quando quis facit aliquam expensam pro se, vel suis,quæ pertinebat ad ipsum, si aliud non probetur,præsumitur,ꝙ fuerit facta de pecunia, quam mutuo accepit,per l.fi.C. de pign. vbi dicit esse casum sing.secus,si illa expensa ad se nō pertinebat. Et sic ille mercator adducere poterit, sicut poterat hæres,ita no. Bart. in l.imper.de leg. 2. quod limitat, Pau. si tẽpus,& q̃ritas patitur alias nō p l.fi ff d.exer.
d Possit repetere] Vide plenè per Pau.post In. in d.c. quia plerique,in 4.q.
e Solum pro duabus] Vt l.veluti,& l.Celsus.ff de relig & sum.fu.vbi ponitur hoc,quod hic dicitur.

Est

dissinitum,[a] vel defunctũ, l.3.in princ.S.1.de alimen. leg. Quintus, quando res legata possidetur ab vno insolidum,d.l.pro hæreditarijs,[b] & ff.commno.l. sed mihi.S.hæres.Sextus quando obligatio consistit in impledam pollicitationem factam a defuncto ad honorem Dei, vel sanctorum, vel reipublicæ ff.de pollici l.1.S si quis,& l.ex pollicitatione.Septimus, quando,obligatio est indiuidua. ff.de verbo.obligation.l. in executiõe.S.2.& de his habens in glo.d.l.pro hęreditarijs.

10 Quid si hæres est pupillus, nunquid differetur solutio debitorum, vel legatorum.Respon. quòd non, vt l.sub prætextu,C.de act. hæredita.

11 Vtrũ dilatio restitutionis facta ab hærede prolonget statũ in purgatorio defuncti,& quomodo Episcopus potest compellere hæredes non exequentes, vel alios executores, & multa alia ad hoc vide supra,Executor.

12 Verum hæres rogat⁹ restituere hæreditatem, possit alienare aliquid de ea? Respond.quòd non.C. cõmunia de leg.l.fin S.sed qa nostra, nisi in casibus positis in aut.res quæ, ibidẽ posita, qui sunt isti, scilicet causa dotis, & donationis propter nuptias, & loquitur in liberis, non in extraneis. Item dic secundùm Bartol.in d. aut. quod potest alienare pro ponendo filiam in monasterio.Idem Bald.ibidem. Similiter pro causa alimentorum, quando non potest sustentari aliunde, & idem pro redimendo filio capto ab hostibus, potest tamen retinere sibi quartam Trebellianicam, vt in c.Rainutius,&.c.Rainaldus,de testamẽtis. Si verò rogatus est restituere,quicquid superit de hæraditate, tũc ad minus quartam partem seruabit substituto, [c] vt C.ad Treb.aut.contra rogatus,& vide de hoc in gl.in d.capit. in præsentia. Aduerte secundùm glo.in d.c.in præsentia,quòd licèt qs ex liberis testatoris sit purè rogatus restituere hæreditatem,nulla facta mẽtione de filijs,Si tamen postea habuerit filios, vel nepotes,substitutio euanescit. [d] C.de fideicommis.l cum acutissimi, C.de institut.& substitut.l.generaliter,S.cum autem, ff.de condi.& demonst.l.cum auus,vide infra, subest.S.13.

13 Vtrũ bona ingredientis religionẽ non capacẽ,vt sunt mendicãtes, qui nec in cõi debent habere sint propinquorum? ℞.cõis opinio est,ꝙ ad succedẽtes ab intestato veniant,per aut.bona,C. de bon.proscri.Sed hęc limita,nisi prædicta bona fuerint ei relicta sub conditione,si decesserit sine liberis restitueñ. lege locũ citatũ,si vis intelligere, quia tunc debent erogari ad pios casus,Casus est singularis in aut.de san.epis. S.sed & hoc præsenti,in fi.Et hoc sequitur Ang.ĩ disputatione,quæ incipit,Nobilis qdã genere,hęc omnia limita vera,nisi imploratione officij iudicis[e] ea vellent vẽdere,& pretium in suas necessitates conuertere,quia succederent, vt supra hæreditas. S.17.dictum est.

14 Vtrũ hæres dedicans se [f] monasterio, excludat substitutũ? ℞.gl.in d.c.in præsentia ꝙ sic, si est priuatus, & ẽt cum rogatus est restituere priuato,secus,si substitut⁹,vel cui rogatus est restituere, esset ecclesia, [g] vel loc⁹ religiosus,vel alia pia cã,quia non excluderet, vt in d.S.sed & hoc pręsenti,vnde sumpta est aut.nisi rogati, C ad Treb.

15 Sed quid si non ingreditur monasteriũ, sed efficitur clericus? ℞.gl.in præfato.c.in præsentia,ꝙ non euanescit substitutio,nisi duo concurrant.Primum, vt perpetuò maneat in ecclesia.Secundum vt reditus expẽdantur in pias causas,vt in præfata aut. dicitur.Sed Panor.ibidem in 4.col.ver.quæro vlterius,restringit ad clericum conuersum

a Est dissinitũ] Puta,qa vn⁹ pro oib.eligit, vt soluat, nẽ minutati cogatur habere.

b L. ꝓ hæreditarijs] Hæc intelliguntur in personalibus actionibus, in realibus verò tenet ille,q possidet. l ꝯ eo. S.fi.ff. ad exhib. ita gl. & Bal.ĩ d. l.ꝓ hęreditarijs.

c Seruabit substituto] Posset tñ quartã illã diminuere ꝓ redemptione captiuorũ,vt in d aut.

d Euanescit] Hoc tñ intellige verũ ſm Io. An. & Pa in d.c.in ꝑsentia,si est rogatus filius, vel nepos,qa nõ est verisimile,ꝙ testator voluerit priuare sobolẽ propriã, & ditare sobolẽ alienã,sec⁹ tñ in hærede extraneo,qa d. iura non videntur habere locum.

e Officij iudicis] Hoc intellige in alijs a fratribus Minoribus,quia ibi concluditur, ꝙ nõ pñt implorare officium iudicis in bonis eorũ,qui ingrediũtur religionem.

f Dedicãs se] Pa. in d.c.in præsentia. a1 col. ver. quæro verum in distinctè.

g Esset ecclesia] De hoc no. Bar. ĩ aut. quas actiones,C.de sa. san. ec.Nã priuilegia t⁹nõ viiĩ priuilegio ꝯ priuilegiatu eo. priuilegio sed ecclã ẽ priuilegiata, quare.

ſum alicui monaſterio, ſed magis placet, vt ſimpliciter intelligatur, ſicut gloſſ. intelligit. a

16 Vtrum conuerſio, ſeu dedicatio ſui ipſius, & ſuarum rerum eccleſię ſęculari euacuet ſubſtitutionem? ℞. glo in d.c. in præſentia, & Ab. ibidem. 14. col. ver. vlti. glo. ꝙ aut fit clericus; & dic vt. §. pręcedenti. Aut non fit clericus; Et ſic non expirat, b licèt alij dicant, ꝙ etiā expirat, ſed primum verius. Secundum ęquius.

17 Quid ſi quis ĩgreditur religionem in fraudem ſubſtituti? ℞. Pa. ĩ d.c. ĩ pręſentia, Abbas tenet ꝙ nõ euacuat ſubſtitutionē, quia dolus & fraus nemini patrocinatur, de reſcri. c & placet cõmuniter doc. facit. 20. q. 3. §. fi. vbi inductio facta cā bonorum impedit acquiſitionem eorū; ergo fortius, quando fraus interuenit.

18 Vtrū hęres inſtitut' cū conditione, ſi ſine liberis ex ſe legitimè deſcendētibus; vel ex corpore ſuo naſcentibus, ſi ingrediatur monaſteriū, euaneſcat ſubſtitutio? ℞. Panor. in d.c. in præſentia. 15. col. poſt diuerſas opiniones recitatas concludendo cum Barto. & Cy. in l. ſi ita quis, ff. de le. 2. quod euaneſcit, & credo ſit verior; concor. Archid. d & Io. 19. q. vlt. c. ſi qua.

19 Sed quid ſi nõ intrauit, ſed inſtituit monaſteriū hęredē? ℞. Archidi. d.c. ſi qua, quòd non euaneſcit ſubſtitutio ſecundùm Goffre. e

20 Vtrum hęres teneaĩ ſoluere legatū cauſa dotis factum, ſi illa ingrediatur monaſterium? ℞. Pa. ĩ d.c. in p̄ſentia. 14. col. ver. faciūt ēt p̄dicta, ꝙ ſic, & idē, ſi eſſet ei relictum cauſa donationis propter nuptias.

21 Vtrum ſubſtitutio expiret facta ſub iſta conditione, ſi ingreditur monaſterium, vel ſi nupſerit, vel non nupſerit? Reſpond. Pa. in d.c. in pręſentia, col. 12. verſic. alia etiam quando, quòd non, quia communiter tenetur, quod habetur conditio pro non adiecta in ſubſtitutione, quæ impedit religionis ingreſſum, ſicut illa, quæ impedit matrimonium carnale. l. cum tale. §. Mæuiæ, ff. de condi. & demon. l. 2. C. de indic. vidui. Et ideo mulier non tenetur reſtituere relictum ſibi cum onere reſtituendi, ſi nupſerit. l. quoties, ff. de cōdi. & demõ. vbi legatū factum, ſi non nupſerit, tenet, q̄uis faciat cōtrariū. l. filiæ, ff. de cōdi. & demon. Idē dicit Alb. in l. deo nobis, C. de epi. & cle ꝙ puella, cui relinquūtur cētū, ſi nupſerit, Si verò religionem intrauerit nihilominus, ſi intrauerit, habebit cētū, quia in caſu prædicto omnis cōditio, dilatio, & grauamē remiſſa intelligunt cū p̄dicta inſtitutio ſuccedat loco debiti bonorum ſubſidij, vt eſt expreſſum, C. de inoffi. teſt. l. quoniam in prioribus, & hoc dicit verum in filia, cui bonorum ſubſidium debetur, ſed in extranea non, ſed ſolùm ſi conditio extet, & ēt nõ h̄ret filia, qñ legitima ēēt ſibi legata; & iſtud eſſet vltra bonorū ſubſidiū. Et de hoc vide eūdē ibidē diffusè ĩ d. l. qm̄ in priorib' Ric. Malū. diſputauit, & tenet, ꝙ ſi reliquaĩ alicui cētū, ſi nupſerit, & 50. ſi ĩgrediaĩ religionē, ꝙ nihilomin' ingrediēdo habebit centum, nec diſtinguit, an ſit Filia, vel extranea; & eſt verum, & ſic tene. f

a Sicut gl. intellig.] ſed opi. Pa. magis applaudit tex. ad qd enim fieret mētio, qd ꝑpetuò remaneret in eccleſia, ſi efficeretur cleric' ſecularis. ideò dicitur, ꝙ intelligit, ſi fiat cleric' in monachatu.

b Et ſic non expirat.] Quia d. §. ſed & hæc pręſenti, non debet extēdi ad alium caſum.

c Ca. ſedes, de reſcript.] De ſepul. c. in noſtra, benè facit de teſta. officij, & c. requiſiſti, & c. fina. Et dicit Abb ꝙ probatur fraus probando cõminationes factas per hæredē ipſi ſubſtituto, arg. de renūciatio. c. 2. li. 6.

d Cōcor. Arch.] Nihil dicit ibi de hoc, ſed benè loquit de eo, quod habet in. § præcedenti. Sed tu vide bonum tex. in l. Titię, ſi nupſerit, ff. de conditio. & demōſtratio. vbi dicitur, ꝙ ſi teſtator reliquit Titię. cc. ſi non nupſerit, & ſi nupſerit reliquit. c. ſi Titia elegerit nuptias, debet hr̄e. cc. & tamen non impleuit cōditionē, ſed illa habet p nõ adiecta, q̄a retrahit à matrimonio carnali cō trahēdo. Idem & forti', ſi à ſpūali.

e Secūdū Gof.] Ratio, quia cum teſtator ſic dixerit, ſi ſine liberis & c. de naturalibus intellexit. ff. d le. 2. l. ſi ita qs. §. is cui, ff. d cõd. & demõ. l. fideicõmiſſū, & l. vl. ad. c. in præſētiā, d prob. vbi dicit, ꝙ non videtur decedere inteſtat', q monaſteriū ſibi inſtituit hæredem, dicit verum illud ĩgrediēdo. no. tñ; ꝙ ſi grauatus reſtituere, omnia alienaret, demū in fraudem ſubſtituti monaſterium ingrederet, ꝙ nõ euaneſceret ſubſtitutio, q̄a §. ſed & hæc p̄ſenti, intelligit, qñ illæ res reſtituēdę acquirunt monaſterio cū reliqua ſubſtātia ingreſſi. hæc Are. poſt Gof. no.

f Et ſic tene] Ad de ſimile de Iudęo. j. Iudæus. §. 30. ver. 8. plenè. Io. de Ana. c. Iudęi, el 2. de Iudę. tex. in l. cognouim', & ibi Sali. C. de hæret. facit. l. vnica C. de rapt. ver. adde ēt Ang. de Are. ĩ §. pęnę, Inſt. d leg. vbi tale legatū valet; ſed illa cā, vel pęna dēt reijci contēplatione vitæ ɔtēplatiuę, ĩ aut. de ſan. epiſ. §. ſed hęc pręſenti, vbi tex. gl. & Bar. bñ Archi. Flor. in 3. parte, titu. 3. c. 3.

vltra eum vide Albe.in 2.par.sta.q.103.quæ incipit, Martinus de Fano. vbi tenet, ꝙ filia viduata potest petere eandem dotem sibi dari, si vellet ingredi religionem. Et idem sequitur Rom. in suis nota. not. 832.adde Bar.in l.2.ff.de his, quæ pœ. no. quem alleg. Ang. in d.§. pœnæ. Et hanc sententiā expressè tenet gloriosus Hieronimus ad Demetrium, ver. Aliàs de testamento. Vbi reprehendit eum, qa exhęredauit filias, eò quia ingressę fuerāt monasterium, & easdem confortat. a. Quintò deportatus] Per legem ciuilem habetur pro mortuo.l.1. § pe.ff.de contra ta.l.si necesse. §. si deportat9,ff.de bo. li. Ideo ꝑdit omnia, quæ sunt iuris ciuilis,& retinet ea, quę sūt iurisgentium. l. quidam sunt, ff. de pœnis. Fallit hoc in relegato, qui nō perdit bona propria, nec ea, quæ sunt iuris ciui.l. si qua, ff.ex quibus cau. ma l. relegati,ff. de pę. Vide alias limitationes per Ias.in d.l.2.C de hæredibus institué. Sed quid de bannitis nostri temporis? Et dicendum, ꝙ bannitus ex forma statuti, qui potest impune offendi, non perdit successiones delatas ei de iure ciuili & communi, nisi essent hostes Romani imperij, quia perdunt ea, quæ sūt iuris ciuilis. l. 2. C. de desertn. li. 12. l. amissione, ff. de capi. dimi. l.certa,C.de iur. fis.li.10. non ea, quę sunt iurisgentium &c. Ita concludunt omnes in d.l.1. Pone exemplum, Statuto cauetur, ꝙ existentibus masculis filiæ fœminæ non succedant, certè bannitus non habebit beneficium statuti &c. Sed bene poterit succedere in hæreditatibus, quæ deferuntur ei de iure ciuili. Quod est verum, si bona sūt extra territoriū bannientis, quia si intra, tunc bannitus non succedit, ita Paul. de Cast. qui dicit se Florentiæ sic cōsuluisse, in d.l.1. Licèt enim commune banniens non possit tollere bānito ius cōmune, potest tamen in suo territorio offuscare, & obumbrare taliter, ꝙ effectum nō sortiatur. Nō enim audiendus est a iudice, qui est hostis ciuitatis. Sequitur Imol.in l.Gall9. §.ille casus,de li be. & posth. in l. ex facto §.ex facto,ff.ad Trebel. Alex.con.23. prima parte. Opportune,& consi.75. eadem parte, Visis & diligènter perspectis Rom. in d.l.a.licet oppositum teneat idem Alex. cum Salic. in d.l.1. C. de hære. institué. Ancha & Imo.in d.c.2. de testam.

22 Statuto cauetur, ꝙ filię extantibus masculis nō succedant, sed debeant de bonis paternis dotari, & esse contentę, quæritur, si patrę mortuo, qui reliquit filiū, & filiam, & anteq̃ frater sororē dotaret, mortuus est, relicta filia sua, dicta amita debeat habere solū dotē; vel tanquam hęres? ℞. Albe.in l.publico,& l.1.C.ad l.Iul. de adult. quidam tenent ꝙ sic, quia neptis non succedit vt masculus; sed verius videtur secundū Hugolinum de la Fontana, ꝙ succedit neptis, non amita. Ratio, quia ex morte patris iam ius fuit quæsitū filio, & illud transmittit filiæ, vt C.de cad.tol. §. in nouissimo, quia in hoc representat personam patris sui, ar. C.de hære. vel act. vend l. emptor, & sufficit semel ius fuisse quæsitum, vt ff. quod me.causa.l.videam9, de quo vide supra, Feudū. §.8. sed si filius præmortu9 fuisset ante patrem, relicta filia, vera esset opinio prima, quia tale statutum est factum, quia per masculos conseruatur agnatio, vt.ff. de ventre insp.l.1.§.pe. Ergo non debet porrigi ad sexum fœmineum, vt in d.l. publico. vide supra excommunicatio, 1.§.20. Qūo frater potest admittere sororē in fraudem creditorum.

23 Vtrum hæres teneatur seruare ordinem in soluendo creditoribus, vel legatarijs? Respond. ꝙ sic, quia creditoribus prius satisfacere debet, siue ex contractu, vel quasi, aut delicto, vel quasi sint, postea legatarijs, si tñ pri9 solueret sine dolo legatarijs pri9 venientibus nō poterit inquietari a creditorib9, si nihil ei remāsit de hereditate, sed habebunt regressum contra legatarios, quis autem in creditoribus sit præponendus, vide infra, Restitutio, 2.§. 16.

24 Quis potest hæres institui? Respō. ꝙ omnis, qui non prohibetur a iure, arg. de spon.cum apud, & quis prohibeatur? Resp. 13. Primò hæreticus, aut pagan9, de hære.c.si quis episcopo; Secundò credentes, receptatores, & defensores hæreticorum, de hære.c.excōmunicamus, el 1.§. credentes. Tertiò apostata. Quartò collegiū illicitum. Quintò deportatus. a C.de hære. institu. l. 1. Sextò dānatus ob crimē famosum. Septimò insecutor Cardinalium, de pœnis. c. fœlicis, libro 6. Octauò excōmunicatus, nam quia tempore institutionis, vel mortis, vel aditionis hæreditatis erat excommunicatus, non valet institutio; secus, si post institutionem fuit excommunicatus, sed ante mortem absolutus, vel post mortē fuit excommunicatus, & ante aditionē absolutus, tenet institutio.ff.de hære.insti.l.sed & si in conditione.§. solemus, vbi media tempora non nocent, & l. si alienum.§.in extraneis. Nonò spurij nati ex damnato coitu, de quibus supra, filius, in princ. Decimò incestuosi cum monacha. 27. q. 1. si quis solicitaue.it,

citauerit,in gl.[a] Vndecimò crimen læsæ maiestatis cõmittens,de pœ.di.1.c.quisquis cum militibus. Duodecimò simoniaci secundũ aliquos, quia parificantur lędẽtibus maiestatem. Tertiodecimò illi,qui non possunt habere nec in ꝓprio, nec in communi; vt sunt fratres Minores,Cle.exiui.§.cupientes,de ver. sig. de materia hæredis vide supra,Hæreditas,& infra, *Legatum*,& Testamentum.

HAEREMITA dicitur, qui verè,& puram solitariam eligit vitam. 16.q.1.qui verè.

1 Vtrũ possit habere proprium? ℞.gl.in d.c. qui verè ꝙ sic,& est tex.19.q.3.§.econtra.

2 Quæ est strictior vita,an hæremitarum,an religiosorum? ℞.gl.vbi supra dicit, quòd monachorum. Intellige in hæremitis, qui non sunt religiosi.

3 Vtrum hæremita gaudeat priuilegio clerici? ℞.gl.[b] vbi supra ꝙ sic, & dicit probari per d.c.qui verè,sed iudicio meo nihil ꝓbat,nisi ꝙ sunt digni honore. Et propterea dico cum Ioa.de Lig.in Cle.per literas,de præbẽ. ꝙ sicut laici nati sunt, ita laici perseuerẽt,& sub iurisditione imperatoris,cum eis non adueniat aliquid eripiẽs eos ab ipsius iurisditione, qđ duplex est, videlicet receptio ordinis,vel conuersio ad aliquam religionem approbatam,in c fin. de religio.do.7. q.4.si quis suadẽte,de sen.ex.non dubiũ, cũ similibus, & sequitur Pan. in c.nullus,de fo.comp.licèt sit ęquum dicere, ꝙ sunt ecclesiasticę personæ,& de foro ecclesiastico,per.c.nulla ratione.93.di.& c.si autem.11.q.3.

4 Vtrum religiosi possint vitam hæremiticam eligere? ℞.ꝙ sic de licentia suorum prȩlatorũ, & cellas siue habitacula in hæremo,siue locis,vbi non sit hominum habitatio de propinquo, capere, & mutare possunt etiam religiosi mendicantes, vt i c.cũ ex eo(est.c.vnicũ.)& in §.fi.de excess.prælati.6.Sed plati nemini, debẽt date licentiã,nisi iã in societate perfectis, cum sit periculosissimũ solitariè habitare imperfecto,cui dicitur, væ soli, quia,cũ ceciderit,nõ hẽt subleuantẽ,& iõ.S.Tho.2.2.[c] q. 188.ar.vlti in corpore. q.dicit, ꝙ vita socialis necessaria est ad exercitium ꝑfectionis,quia mutuo se instruunt verbo,exemplo,& correctione,q̃ ad perfectionem perducunt.Solitudo aut cõpetit iam ꝑfectis, qui aliorum regimine non indigent. Et iõ si absque exercitio præcedenti talis vita assumatur, periculosissima est,nisi suppleatur per diuinam gratiam,hæc ille.

HAERETICVS est ſm Arch.in c.quicũque,de hære.li.6.primo,qui tenet ꝯ quatuor concilia.[d] Item qui aliter sentit de sacramẽtis,s.corpore Christi,baptismate,ꝯfessiõe,& alijs,quã sacrosan. prędicat & obseruat ecclesia.c.ad abolendã,de hæ. Item q conaẽ auferre priuilegiũ ecclesiæ Romanæ sibi a Christo traditũ,vt in c.oẽs.22.di.qđ est,vt sit caput oĩum ecclesiarũ. Itẽ dubius in fide.c.dubius.[e] de hęr.Item omnis schismaticus.24.q.3.inter hæresim. Item oĩs simoniacus.1.q.1.quisquis.Item oĩs præcisus ab ecclesia.24.q.1.c.2.Itẽ oĩs interpretans malè sacrã scripturam. 24.q.3.hæresis Græcæ. Itẽ q nouã opi.inuenit. 24.q.3.hæreticus est.Item qui transgredit̃ pręcepta apostolicę sedis.19.di.nulli.Item qui non tenet articulos fidei.Sed loquẽdo de hæretico propriè, & vt sit excommunicatus,& subiaceat alijs pœnis contra hæreticos statutis, dic ꝙ tria requiruntur secundùm Alexan.de Ales.2.2.tit.de hæresi. Primum falsa credulitas in rationabili, secundùm glo.23.q.3.§.quia verò sermo,qđ erret in articulis fidei,& eius sacramentis vt in c.ad abolendam de hęr.Addit Pan.in Cle.vnica,de vsu.ꝙ ẽt ille,q falsam,& ex-

 tortam

a Si qs sollicitauerit in gl.] Ibi nihil dicit gl.licèt posset trahi a tex. cũ bona illius sint cõfiscata ecclesiæ.

b Ref.gl.] Quæ dicit, ꝙ subiunt epo territorij,& sunt sicut locustæ non habẽtes regẽ Idem tenet gl.in d c. nulla. Idẽ vr̃ velle In. c. cũ in monasteriũ,de elec.dum dicit hæremitã esse personã ecclesiasticã Arch. ẽt in ca. vno, de exce.prę.li.6. dicit hæremitã esse religiosam ꝑsonam, ſm aliquos. De quo videndũ est per d. Ant cõs.19.Arch. vbi s̃. tenet ipse, ꝙ sit religios⁹ hęremita.

c Th.2.2.] dicit ibid.ꝙ solitudo non est ipsa perfectiõis essẽtia, sed instrumẽtũ, & commodũ cõtẽplationi, non actioni,& cõpetit religionibus ordinatis ad cõtemplationẽ,nõ ordinatis ad opera vitæ actiuæ nisi fortè ad tempus exẽplo Christi.Luc.21. Exijt in montem sol⁹ orare, & erat ꝑnoctans.

d Quatuor concilia] Et sic intellige c.C. de hære. l.quicunque Adde, quod Archi. modos sequentes non notat. sed glo in c.illi. §.quia.24. quæstio.3.

e C. dubius] Et gl.dicit,ꝙ verificatur in eo,q dubitat i tenui art. vt l.2.in fi. C. e.

tortam expositionē in diuinis scripturis ponit ɔ̄ id, qđ tenet ecclesia. (Intelligo. s. ꝑ art. fidei) est hęre. gl. tñ in Cle. 1. §. sanè, de vsur. dicit indistinctè de tenēte, aut gignente puersū dogma, vel falsas opi. ꝙ hæret. est. Car. in d. Cle. ēt voluit hoc extēdere ad tenentē ɔtra canones, & multi doc. ibid. Sed ego dico clari⁹, ꝙ falsa credulitas ɔ̄ fidē ē dupliciter. Primò directè & principaliter, & hoc est oē, qđ est ɔ̄ articulos fidei. de hoc Th. 2. 2. q. 11. ar. 2. Secundò indirectè, & secundariò sicut ea, ex qb. sequiť corruptio, alicuius articuli, sicut dicere aliqđ falsum in scriptura diuina ɔtentū, qa est corruptio illius articuli de spiritu sancto, q locutus est ꝑ ꝓphetas. Similiter dicere, ꝙ ecclesia malè determinauit in aliquo circa fidē, ē ɔ̄ illud, Sanctā ecclesiā catholicā, & hmōi. Secundùm, ꝙ requiriť, vt quis sit hæreticus, est peruersa volūtas, & in ɔcupi scibili. Tertiū impugnatiōis pertinacitas ex parte irascibilis, s. qđ pertinaciter [a] hoc teneat, qa licèt quis erret in fide, & alijs prædictis, si tñ paratus est corrigi, non est hæreticus, tex. est. 24. q. 3. dixit apostolus in ver. ptinaci aīo & gl. si ibi. & c. q in ecclesia, & glo. 2. in c. nec licuit. 17. di. & tex. plan⁹ in c. hæc est fides. 24. q. 1. & in c. dānamus, de sum. Trin. in verbo, ptinaciter, ꝓpterea dicit Lau. ꝙ q errorem nō defendit, imo parat⁹ est intelligere rōnē, nō est putādus hæreticus. Similiter ille, q dubitat ex aī īfirmitate, nō tñ ptinaciter insistit. Et c. ad abolēdā, de hę re. intelligať, qñ in dubio ptinaciter īsistit.

1 Qua pęna puniunť hæretici ꝓpriè? Res. vt colligo ex diuersis iurib. ꝙ vltra mortale pctm. 14. pęnis. Prima [b] ꝙ ipso facto sunt excōicati, de quo. s̄. exc. 5. casu. 17. Nec dū hęretic⁹ excōicať, sed ēt suspect⁹ de hęresi, nisi ad arbitriū epī se purgauerit. [c] c. ad abolēdā. §. laicus, de hęr. & de sen. exc. vt famæ, & si excōicationē p [d] annū sustinuerit aīo indurato, tūc velut hęretic⁹ ɔdēnabiť. c. excōicam⁹. §. 1. de hęret. cum cōtumacia de hær. li. 6. requiritur tamen, vt specificè sit vocatus, vt de fide respondeat secundū Io. An. ibid. & se de tali suspitione purget.

2 Sed qđ si sit occultus [e] oīno, puta qa tenet hæresim in corde solū, an erit excōicatus? ꝶ. glo. 1. §. 1. 24. q. 1. ꝙ sic, & idē tenet Rai. & Gof. & Io. de Anco. in suis summis eo. ti. & gl. in Cle. 1. de hæret. quā sequitur Car. quę allegat multa iura ad hoc. Arch. aūt in c. cū qs, de hæret. li. 6. Allegat multa pro & contra, & finaliter relinquit disputationi. Sed saluò meliori iudicio mihi vř dicendum, ꝙ si hęresis sit solùm in corde, nec aliquid ostendatur in signo, vel opere ꝙ non est excōicatus, & hoc tenet Petr. de Palu. in 4. & Ho. in c. mulieres, de sen. exc. & sequitur gl. in c. cū qs, de sen. excō. li. 6. loquēdo de eo, q ratā hēt verberationē clerici solū in corde, ꝙ non est excōicat⁹ quò ad ecclesiā, nec ob. iura, quæ allegat gl. in d. Cle. 1. qa concedo, ꝙ si aliquid præcipit ecclesia in opere faciendū extra, vel nō faciē. cū tali intentione, vel aio, ꝙ faciens ɔ̄ ligatur ēt quò ad ecclesiā, licèt ecclesia nō iudicet, ex quo occultū est. Et ita loquunť iura per d. gl. allegata. nam in d. Cle. 1. inquisitor omittēs procedere contra conscia m ligatur, ecce ꝙ præcipitur fiendū. Clem. 1. de sta. mon. loquitur de actu exteriori, quo quis ad curias principū vadit eo animo, vt offendat. Ecce præcipit abstinēdū ab accessu tali aīo. Et oīa alia semper habent opus annexum faciendum, vel non faciendū. si benè attēdantur. Et ideo quantūcunque fit occultum tale opus factū tali aio, vel non erit ligatus. Secus vbi cogitationi cordis, nihil addiť operis. quia solū Deum habēt vltorē. C. de iureiur. l. iusiurandi. 33 di. habuisse, & l. distinctio. §. sed illud, ver quorum.

[a] Qđ pertinaciter] Vult Innoc. in c. firmiter, in fi. de summ. Tri. Referunt, & sequuntur Bal. & Pau. & Ca. in ru. C. de sum tri. D. Ant. in c. 1. §. sanè, de sum. Trin. ꝙ si aliqs simpliciter credit illud ꝙ credit sancta mater ecclesia, si in spē credat in Trinitate patrē esse maiorem filio, vel credat esse quaternitatē errore duct⁹, qa sic credebat tenere ecclesiam, dū modo non pertinaciter duret in hac opin. non est hæreticus, nec pt de hæresi puniri. Qđ not. sm Bal. ad defendē. dū rusticos, & idiotas psonas, q sæpe impetūť ab inquisitorib. hæreticæ prauitatis. Adde text. in L. oēs, in vers. argumēto, C. de hære. Cæpol. in cautela. 205. & 237. vbi refert. Alb. 3. per sta. q. 52. defendisse in curia Romana corā papa quosdā Mediolanenses de hæresi impetitos. Vide supra, fides. §. 6.

[b] Anathematizātur a Sin. Tri. in acclamationibus ses. 25. P. V.

[c] Se purgauerit] Si clericus est, laic⁹ verò ad arbitrium, satisfactiōe pūia, & abiuratiōe facta iudicis sæcularis arbitrio.

[d] Ead. Si. ses. 25. c. 3. de ref. P. V.

[e] Quis occultū absoluat, ea. Si. ses. 14. c. 6. de re.

rum. Si verò aliquid ostendat in signo, scilicet verbis, factis, & hmôi, sic erit ligatus, quâtuncûque sit occultus. Et sic patet, qđ ecclesia ligat oîno occulta, & tamē non ligat ea, quę solùm consistunt in corde sine aliquo opere adiuncto facto, vel omisso. & sic concorda doc in hoc.

3 Quid de illo, qui osculatur sepulchrum mahometi, vel aliqua facit ad eius venerationem, sicut al j infideles? Respond. Alex de Ales. 2.2.titu. de apostasia, quòd si faciunt quia ita credunt, & ideò profitentur, sic sunt apostatæ hæreti. & excômunicati. Si verò hoc faciût solùm verbo, vel ꝓpter metū, nô in corde, sic peccant mortaliter, non tamen sunt hęretici, nec excommunicati.

4 Secûda pœna est ꝙ nemo cum hęreticis debet habere negociationē, neque ī domo, vel terra sua eos tenerē, vel fauere; facit. c. sicut ait, eo. tit. & secundū Pa. ibidem extenditur d.c. ad omnes hæreticos, licèt loquaē de Tolosanis [a] & no. qđ licet cum nullo excôicato sit participandum, tamen cū hęreticis multomin⁹. vnde licèt non excommunicētur omnes participantes cū eis eadē excômunicatione, tamē credētes, fautores, receptatores, defensores [b] hęreticorum benè ligātur, vt patet s. Excommunicatio. 5. casu. 17. posset tamē aliquis sine peccato participare cū eis in his, quę spectāt ad eorū salutē. Similiter & filij, vxor, & hmôi, q iudicio boni viri aliter cômodè facerē nō possunt, nec inest periculum peruersionis, & etiā cęteri in casibus, in qbus licet partici cipare cum excômunicatis, de quibus habes supra, excommunicatio. 8.

5 Tertia pœna est, ꝙ bona ipsorum ipso facto, quo crimen incurrunt hæresis applicanē fisco, ī terris. s. imperij, si sunt sęculares, iudicis sęcularis. ī terris vero ecclesię, vel si sunt clerici applicarē fisco ecclesię, nisi clerico ū bona essēt ecclesię, vel ipsi haberēt stipēdiū ab ecclesia, qa applicabunē ecclesię à qua stipendium habebant, vel cuius erāt, vt in c. vergētis, eo. titu. hæc in. c. cum secundū, eo. tit. li. 6. Veruntamen executio [c] ipsius confiscationis, vel occupatio dictorum bonorum, non fiet, donec per aliquam personam ecclesiasticam fuerit sententiatum super pręfato crimine hæresis contra ipsum hæreticum, in d.c. cum secundum, de quo vide infra, Pęna. S. 3.

6 Sed quid si in vita ipsorum hęreticorum non fuit sentētiatum ipsos hęreticos? Respond. in. c. fin. quòd si post mortem ipsorum sententiatum fuerit super eorum crimine, nihilominus applicabuntur fisco, vt in c. 1. de rescri. li. 6. quia cōfiscatio fuit facta in vita ipsorum, eò ꝙ inciderunt in hæresim. Et de hoc est tex. in c. accusatus, eo tit. lib. 6. in. S. in eo vero casu.

7 Quid si habet filios catholicos? R. secundū gl. in summa. 23. q. 7. & in. c. vergentis, eo. ti ꝙ nihilominus confiscātur, & sic nihil habebunt de bonis parentū filij, nec etiam agnati. Vnde per d.c. vergētis, corrigitur aut. de Nestorianis, C de hęret. quæ volebat, vt deuoluerenē ad filios vel agnatos catholicos bona hęreticorum, quod & sequitur Archi. in prin. 23 q. 7. & Cy. in l. quisquis, C. ad l. Iul. maiestatis. Gof. dicit hoc verum in terris ecclesię, sed non in alijs; [d] & istud vltimum est magis pium, quamuis primum sit verius.

8 Quarta pęna est, qđ hęretici, credētes, receptatores, defensores, & fautores, ipsorumque filij vsque ad secundam [e] generationem nullum ecclesiasticū beneficiū, vel officium publicum adispici possunt, vt in. c. 2. eo. tit. lib. 6. hoc intellige de secunda generatione

a Loquātur de Tolosanis.] Pro hoc. c ad abolendā, & c. excôicamus, eo tit.

b Defensores.] Idē de subueniētibus eis, vt l. 1. ff de recepta.

c Executio] Bar. in l. diuus. 1. ff. de custo. reo. quæric sic, Pone, Inquisitor hæreticæ prauitatis ꝓcessit ꝯ quendā, & eu cōdēnauit đ heresi & tradidit eū iudici sæculari, an iudex sæcularis debeat crederē illi sentētiæ, & illi ꝓcessui, & sic executionem facerē, An verò dēat de nouo formare ꝓcessum? R. ꝙ sic. Cōtrāriū tamē tenet Ang. in l. 1. C. de exhi. reis per c. ꝑsidētes, de hęre. l. 6. & c. vt inquisitionis, e. ti li. 6. & no. In. in c. pastora. đ off. dele. & ī c. cū in iure. do. An. & Imo. in c. 1. de officio ordi. & sic tene, sicut ēt tenet Bal. ī aut. cleric⁹, C. de epi. & cle. & gl. ī d l. cur⁹, Sal. in l. ea qdē, in 8 col. C. q acc. nō pos. Ab. & Pe. đ Anc. c. at si clerici, de off. o: d. Alex. ī l. magistratib. ff. đ iur. om. iu. & ibi. Resp. rōnib. Bar.

d In alijs] Hoc ē cōtra. d.c. vergētis, qđ facit mentionē de terris īperij, &c. Vide Abb. post d. Anc. in d c vergentis &c. De his vide plenè Ho. e ti. §. q pœna, in prin. & ibi dicit, ꝙ opi. s̄m leges ꝓcedit de æquitate, & secūdū canones de rigore, vel leges loquūtur aū te sententiam, cànones post.

e Secundam] Vī de Ge. in d c. 2. pro declaratione terminorum.

a Cap. in fidei fauorem] Dummodo ex coniecturis falsa testificari non præsumantur, vt ibidem, quas coniecturas iudex ipse examinabit secundùm gl. ibi.
b Possunt contra eosdem] Vel aliter de iure nõ habentes iurisdictionem.
c Vel eorum delegatis] Quãdo ad alios non potest haberi recursus, nec requirentes sunt excommunicati.
d Elident] Et si dicti hæretici reconciliarentur, tamen non inciderent in subiectionem, q sunt facti liberi. Idẽ dic de bonis, q non recuperantur, fm Host. & Pa. in d. c. fi. e. ti.

neratione per lineã patris, quę est filius, & nepos, sed per lineã maternã non, nisi ad primum gradum, s. filiã extenditur, vt in c. statutũ, el 2. eo. tit. lib. 6. & etiam nisi emendati tales hæretici, fautores, receptatores, & alij essent, & reincorporati ecclesiæ, parati ad pœnitentiam peragẽdam fuissent, vt in d. l. statutum.

9 Quinta pœna est, ꝙ si quis vir ecclesiasticus ad preces hęretici, fautoris, receptatoris, & aliorum similium pestilẽtium dignitates, personatus, & ꝗcunque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipsis est priuat⁹ ipso facto, & inhabilis ad similia. Si verò ignoranter, solummodo sic habitis est priuatus, vt d. c. quicunque, lib. 6.

10 Sexta pœna est, ꝙ filij hæreticorũ ipso facto, quo sententiatum est contra eorum parentes de hæresi, efficiuntur sui iuris, & effecti intelliguntur a die commissi criminis, vnde emancipatio facta non valet post commissum crimen, vt in d. c. quicunque.

11 Septima pęna est, ꝙ vxores, quæ contraxerunt matrimonium cum illis, quos sciebant hæreticos, amittunt dotem ipso facto: secus, si ignorabant, licèt postea scierint, vt in c. decreuit. eo. titu. lib. 6.

12 Octaua ꝙ appellare non possunt hæretici, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, vt in c. vt inquisitionis negocium, eo. titu. lib. 6.

13 Nona est, ꝙ ↄtra hæreticos, credẽtes, & alios prędictos admittuntur excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium, vt in c. in fidei fauorem, [a] eo. ti. lib. 5. & officiales, licèt sint excõmunicati, possunt contra eosdem [b] suũ exercere officium, si requisiti fuerint ab ipsis, vel inquisitoribus, vel eorum delegatis, [c] & licitè possunt eos requirere, vt in c. prę sidentes, eo. tit. lib. 6.

14 Decima, ꝙ hæreticis, siue sint cõniuncti, siue extranei, nihil est relinquendum, siue nõ pñt institui hæredes, vt in c. si quis episcopus, cum c. seq. & quod ibi not. de hære. secus facientes, si sunt episcopi, vel clerici sunt excommunicandi, etiam post mortem; vt in dictis capitulis notatur.

15 Vndecima, ꝙ vasalli hæreticorũ, & qcunq; alij, q hęreticis aliqua obligatione erãt astricti, vt famuli, liberti & hmói, ipso facto liberant̃, vt dr̃ & notat̃ in c. fi. eo. tit. Propterea, si aliqs ꝓmisisset eis hæreticis soluere sub pęna, vel iuramẽto certo die, non tenetur, vt no. gl. ibidem; & hoc intellige, si est manifestũ ipsum hęreticum incidisset perfidiam. Et dicit Phil. idẽ, et si sit occultus, dũmodo probari posset. Sed Io. And. limitat dictũ suum verum, si ad ꝓbationẽ processum est, quia tunc probatio facit delictũ manifestũ, vt in c. cum olim, de ver. sig. Secus, si non est processum ad probationẽ. Pa. verò ibidẽ vult, ꝙ a die commissi criminis sunt liberi, quãuis non possit allegari pdicta absolutio, nisi facta manifestatione per sententiã, ego teneo cum text. ꝙ eo ipso, ꝙ est manifestum in hæresim incidisse, tales absoluti sunt, quantũcunq; sentẽtia non feratur ↄ eos, quia per exceptionem eorum petitionem elidẽt. [d]

16 Duodecima pœna est, ꝙ damnati præsentibus sæcularibus potestatibus, aut eorum bailiuis relinquantur animaduertione puniendi, clericis prius a suis ordinib⁹ degradatis, vt in c. excõmunicamus, el 1. eo. tit. & ista animaduersio est pœna ignis de consuetudine, licèt de iure sit pœna mortis, vt in l. Arriani, C. de hęreti. iuncta l. vltimum supplicium, ff. de pœni.

17 Sed quæro, quid si hæreticus dãnatus per ecclesiam velit redire, nunquid ei parcetur? ℞ Io. An. in quadam apostilla in d. c. excommunicamus, tenet ꝙ sic, & idem gl. singularis in c. excommunicamus, el 2. eo. ti. sed licèt sit humanum; tamẽ ego credo de iure contrarium. Nam, vt acceptetur, oportet ꝙ ↄtinuò post deprehensionẽ erroris ad fidei catholicæ vnitatẽ spontè recurrat, & errorem suum ad arbitriũ prę sidentis publicè abiuret; & satisfactionem condignã exhibeat, vt in c. ad abolendã, eo. ti. quod non facit, qui expectat condẽnationem

nationem, & dictum.c.excommunicamus,el.2.quod videtur contrarium,loquitur de deprehēso,non condemnato. Arch.tamen [a] in c.vt commissi,eo.ti.li.6.dicit,ꝙ relapsis duntaxat non parcitur,semel tamen lapsis parcendum est, ex quo volunt ad fidem redire, & vt dixi, hoc est mitius.[b]

18 Verum rediens sponte ad veritatem fidei,& reconciliat' recuperet bona? ℞. ꝙ non,sed solummodo euitat pœnā mortis. Et ꝙ olim debebat detrudi in ꝑpetuū carcerem ad agendam pœnitentiam, hodie per inquisitores vnà cum præsidente potest commutari,vt in ca. vt commissi,eo.ti.li.6. Et similiter recuperabit bona,si ex misericordia ei cōcedātur,aliter nō,vt d.c. vergē.

19 Tertiadecima pœna, ꝙ nullus clericus debet ei ꝑbere ecclesiastica sacramēta,neque eleemosinas, aut oblationes eorum recipere, aliter clericus priuand' est suo officio, regularis sua priuilegia in illa dioecesi,vbi contra fecerint,nō ei seruentur,vt in ca. excōicamus,el.1.e.ti. Hodie tñ, quicūque tradiderit ecclesiasticæ sepulturæ,est excommunicatus ipso facto,ꝑ c.quicunque,e.ti.li.6.de quo supra,excommunicatio.7.casu. 28. Sed hæc oīa limita,nisi pœniteant,& signa manifesta pnīæ in eis appareant, quia tunc ecclesiastica sacrā possunt,& debēt dari, ēt si forent relapsi,vt in c.super eo,de hær.li.6.

20 Quartadecima, ꝙ nullus tabellio publica instrumenta, vel scripta pro hæreticis, credentib.fautoribus, & cæteris facere potest,nec aduocatus in aliqua causa, vel facto potest eis patrocinium præstare, nec litigantibus sub eorum examine. aliter ipso facto sunt suspensi ab officio, & perpetuò infames,vt in c.si aduersus,e.tit. Intellige, secundùm Pa.ibidem, nisi reuertantur ad fidem, quia tunc possunt prædicta pro eis impendi.

21 Qua pœna puniuntur credentes, fautores,receptatores,& defensores hęreticorū? ℞. ꝙ 18.pœnis prima,qa sunt excōicati ipso facto,de quo s̄.excōicatio.5. Casu, 17. Secūda,ꝙ si post excōicationē intra annū satisfacere contēpserint,ex tunc ipso iure sunt infames, vt neque ad publica officia,seu consilia, seu ad eligendos ad hmōi aliquos, neque ad testimonium admittuntur,sunt intestabiles ēt, nec ad successionē admittuntur,nullus eis cogitur respondere super aliquo negotio,sed benè ipsi alijs si sunt iudices & dabunt sententiam, nulla ē, nec aliquis potest causam agitare sub eis. Si aduocati sunt,non sunt admittēdi ad patrocinium,si tabelliones,instrumēta per eos confecta nihil valent, sed cum autore suo damnantur. Si verò clericus fuerit, ab omni officio,& beneficio deponatur. Hæc habentur in c.excommunicamus,el.1.e.ti. Ex quibus collige.xii.pœnas contra pręfatos. Adde quartam,quintam, octauam,nonam,tertiādecimā,& quartamdecimam in præcedentibus.S.dictas.

22 Quis dicatur credens hæreticis? ℞. Archi.in d.c.quicunque,e.ti.li.6.ꝙ ille, qui ore proprio dicit se velle mori in fide talis hæretici, vel qui dicit se credere errorib' eorū,ad hoc de pœ.di.1.c.potest,similiter qui adorauerit,reuerentiam suo more exhibuerit,cōsolationem, vel cōionē in morte, seu in infirmitate ab hæreticis receperit,vel similia perpetrant,quę ad ritum eorum pertinent, credentes dicuntur, quia plus factis,q̄ verbis loquimur,ar. de ap.dilecti,el.2.& loquor de his factis, in quib' error exprimitur,quia in alijs factis,vt visitare eos,vel alimoniam præbere, non est credere,sed potius fauere, credentes tamen [c] in eorum erroribus hæretici sunt.c. excommunicamus,el.2.eo.

23 Quis dicitur receptator? ℞. Arc.vbi s̄. ꝙ ille,q scienter [d] recepit hæreticos, & si non frequenter, quia licèt secūdùm grammaticum sit verbū frequentatiuum,tamen in iure ꝑ simplici verbo ponit̄,vt probatur ff.de recepta. l. fi. in iure ciuili receptator

a Arch. tamen] Nō videtur mihi ꝙ hoc dicat apertè, tamē potest elici.

b Hoc ē mitius] Sed debent in ꝑpetuo carcerē detrudi', vt in d.c. excōicamus, 2. quamuis hodie possit commutari, vt in c. vt cōmissi, e.ti. lib.6. vt hic. § seq.

c Credentes tamē] Quid de eis qui audiunt eorū prædicationes? Resp. Arch. vbi supra, ꝙ si semel tm̄ audierint, nec postea redirē voluerint non sunt credētes, quia non videtur approbasse,quod postmodum vitauerit, arg.c. constat.1. q.1. & c. ex studijs, de præsumptio. & subdit, ꝙ licèt de facili non debeāt credentes reputari, fatetur suspitione tamē eos nō carere. Vnde eis posset purgatio indici.

d Qui scienter] Iste eadem pœna punitur, qua & hæretici vide de his Host. eo. ti. §. qua pœna.

dicitur, qui latēter recipit, & celat, vt conseruatus manus iudicis euadat, vt in l. 1. ff. đ recepta. & l. cōgruit, ff. de officio prȩsidis, & l. vlti. C. de his, quæ la. occul. & sic accipitur etiam de iure canonico, nisi solùm in casu isto hȩreticorum, rō, quia spāliter oīs receptio ꝓhibetur, vt in c. sicut ait, eo.

24 Qui dn̄r fautores? Res. Arc. vbi s̄. ꝙ si sunt ꝑsonȩ, quæ publica potestate fungātur, ex sola omissione dicuntur fautores, puta si ab ecclesia condemnatos non fugant, vel non puniunt, sicur debent, & præcipitur in c. ad abolendam, e. & in ca. excommunicamus, el 1. e. hoc probatur. 23 q. 3. qui potest. 2. q. 5. q vicijs, & q. 8. præterea, & 16. q. 4. §. qui autem. Item dicit idem Archi. ꝙ si prælati non faciūt, carceres ad custodiam hæreticorum, vel simil.a, quæ ad eorum officiū pertinēt, ex auaritia, non dicunẗ fautores, quia id in fauorē hæreticorum non faciunt. Secus, si propter eos non faciunt. Si sunt priuatæ personȩ, licèt non capiant hæreticos, ex omissione sola non dicuntur fautores, sed si celāt eos post, quā iurauerunt indicare, possunt dici fautores, cum peccēt mortaliter ī hoc celando veritatem. 11. q. 3. quisquis. Idē dic de priuatis astrictis per iuramentum ad indicandum, & celant in casu, in quo tenētur indicare, quod quando fit, vide infra, Inquisitio. §. 11. secus in alijs priuatis, non astrictis, quia nisi omittant dolosè, [a] non dicuntur fautores, ex commissione verò omnes dicuntur fautores, quia vel verbis excusāt [b] eos, vel laudant, & huiusmodi, vnde si prȩdicta verba prouocant simplices ad amorē hæreticorum, & deuotionem, quam habēt ad ecclesiam, habeant minuere, & talia non dicantur ex lubrico linguæ, q̄a lubricū linguæ ad pœnam nō debet trahi. ff. ad l. Iuliā maie. l. famosi, tunc fautores dicuntur. 11. q. 3. non solùm. 2. q. 1. c. si. Multò magis fautores sunt qui facto eis fauent, puta alimoniā ministrando, ipsos liberando, vel per quæ liberari pn̄t, dando, & similis, ad hæc. 23. q. 3. est iniusta. ff. đ furtis l. si pignore. Et idem dicit in eo, qui precibus eos liberat, ar. 13. q. 6. eo. titu.

25 Qui dicātur defensores? ℞. qui supra. Arc. ꝙ quicunque defendentes error hæreticorum, & tales dicuntur hæresiarchæ. [c] Item dicuntur defensores illi, qui personas ipsorum defendunt resistendo viribus, vel potentia, nè ad manus iudicis veniant puniendi, vel examinandi, & de hoc. 21. quæst. 5. si custos, vel nè fiat executio, vt in capit. in ex literis, de officio delegat. not. tamen, ꝙ defendens hæreticum, nè lædatur a priuato, vel qui in iudicio eidem patrocinaẗ, credens eum habere iustam causam, nō dr̄ defensor, vel fautor, etiam si postea appareat, quòd non erat iusta causa, quia hæc est iusta defensio, quȩ talibus reseruatur. Secꝰ, si contra conscientiam ei patrocinatur, q̄a defensor est, ita not. Card. in Clementin. 1. de pœnis.

26 Quomodo hæretici, fautores, credētes, defensores, receptatores eorum, & etiā infamati de hæresi recipiantur ad pœnitentiā? ℞. ꝙ ad arbitrium episcopi prius debēt abiurare errorē, & promittere per scripturā, ꝙ tenebunt firmiter fidem catholicā, & hoc publicè, vel priuatè, sicut crimen ē publicum, vel priuatū. 1. q. 7. quoties, de ꝯsec. di. 2. ergo Berengarius, & d. c. ad abolendā. postea debent absolui secundū ecclesiæ formam, de qua habetur. 11. q. 3. cum alijs, de sen. exc. cū desideres, & postea imponi, q̄ꝫ talibus solet iniungi, vt in dictis. c. quoties, & ego, si tamē tempus [d] non adest, & signa pœnitentiæ in extremo demonstret, pn̄t absolui sine solennitate præfata secundùm Host. & Innoc. in c. a nobis, el 2. de sententia excommunicationis.

HERMAPHRODITVS dicitur, ille qui habet vtrunque sexum, scilicet virilem, & fœmineum.

1 Verum possit esse testis in testamēto? ℞. glo. 4. q. 3. item idonei, ver. hermaphrodita, quòd non, sicut nec mulier, Institu. de testa. §. testes.

a Nisi omittant dolosè] Argu. c. quātæ, de sen. ex. cum ibi notatis.

b Excusant] Puta quādo dicerēt isti homines non sunt, vt dicūtur.

c Hæresiarchȩ] Et sic peiores sūt ipsis hæreticis. c. qui aliorū. 24. q. 3 & 11. q. 3. c. qui consentit. Vn̄ & deberent plus puniri, sicut aliquādo magis punitur consulens, q̄ faciens, quod consultum est. l. vtrum, ff. de paricid. Exemplū in medico, q dedit filio venenum, vt venenaret patrē. l. frater, ff. de paricid. & quod ibi no. gl. Et Archid. vbi s̄. refert aliquos dicere, illos prælatos fore hæreticorum defensores, qui eos punire negligunt.

d Si tamen tempus] De ista materia plenè Host. in summa tit. de hære. per totum. Sed de pœnis &c. in §. qua pœna, & in §. quæ pœna.

S. testes, in iudicio tamen sic eo modo, quo mulier. Et hoc intelligo, quando magis habet de fœmina, quàm de viro. Secus esset, si sexus virilis magis incalesceret. si verò est parilitas, glossa prædicta non determinat, sed diceremus non admitti, nisi quatenus mulier admittitur.

2 Vtrum possit ordinari? R. q non, quia est monstruosus, ar. 36. di. illiteratos, & 49. distinct. c. vltimo. Si tamen ordinatur, & sexus virilis magis incalescit, recipit characterem, aliàs non etiam si æqualiter incalesceret secundùm Rodo.

3 Vtrum possit contrahere, & an debeat contrahere cum viro, vel cum muliere? R. glossa prædicta, quod sexus magis incalescens debeat attendi, & sic determinari.

HIRONIA est mendacium in verbis, vel factis d ctum, vt quis minus æstimet, quam se ipsum æstimet, vt puta cum aliqs asserit de se aliquod vile, quod in se non recognoscit, aut negat aliquod magnum, qd tamen æstimat in se esse, & est aliquãdo peccatum veniale, quando id, quod dicit, vel ostendit in se esse, vel non esse, non est scandalum nec propriæ famæ, vel alterius. Aliquando est mortale, quando esset in scandalum proprium, vel aliorum, vel quãdo hoc fieret ex inordinata ambitione, vt præficeretur alicui prælaturæ spirituali, puta quia vadit malè vestitus & despectus propter hoc solùm, vt præficiatur, & deliberatè, & intellige, si est indignus, vel si propter honorem solùm, & huiusmodi, secundùm quod dixi ambitionem esse mortale, de quo vide supra, Ambitio, & de tali dicit ecclesia. est q nequiter se humiliat, interiora autem eius plena sunt dolo, aliàs esset veniale peccatũ talis ambitio cum tali hironia, & sic intellige & dictum Augustini in ca. cum humilitatis. 22. qõ. 2. minora tamen de se dicere salua veritate, & maiora abscondere, ꝓpter humilitatem, non est hironia, nec peccatũ secundùm genus suum, secundùm S. Th. 2. 2. quæstione. 113.

HISTRIO quis dicatur? R. q ille, qui de persona sua ludum facit.

1 Vtrum sit peccatum? R. S. Tho. 2. 2. quæ. 148. q non, si fiat moderatè, & loco, & tempore personis congruis, & gestibus vel verbis honestis, vt pro subleuatione animi alicuius, vnde, & licitè tales recipiunt aliqd pro mercede, & sic nõ intelligitur de istis, cap. donare, & c. qui veneratoribus. 86. di. nec capitulo. pro dilectione, de conse. dist. secunda, aliàs autem ludum facere de persona cum gestibus inhonestis, aut turpibus seu in loco, aut tẽpore prohibito, est mortale peccatum, vt patet d. cap. pro dilectione, in quo denegatur ei corpus Christi, & talibus donare est peccatũ mortale, si hæc pro eorum ludo exercendo, sec⁹ si fiat propter necessitatem ad naturam sustentandam, vel nè ab eis infamarentur secundùm Rodo.

1 Vtrũ tales histriones prohibiri possint ordinari? R. sm gl. in d. c. donare, q non, vt in c. maritum. 33. dis. quid infames sunt. 4. q. 1. c. 1. ff. de his, qui no. infa. l. 2. §. vlt. limitat tamen Pa. in c. cum decorem, de vit. & hon. cle. verum, quando bis exercuit artẽ illam in publico, facit l. palam, ff. de ri. nu. 25. q. 2. ita nos. Inno. verò in d. c. cum decorem. vult, vt sit infamis, q habeat hoc officium in curia, vel q assuescat se in illo actu, aliàs non sit infamis, & est opinio magis pia, & mihi placet.

HOMAGIVM est, quando quis facit ꝓmissionem alteri genibus flexis, & manibus intra manus illius positis, ita q efficitur homo illius, nullius alterius fidelitate salua, & talis appellatur homo ligius, & fit solùm imperatori, vel regi, & homini, qui non habent super se superiorem, & talis homo ligius differt a vasallitico, in quo reseruatur saltem imperatoris fidelitas, vel autoritas, nec potest quis esse homo ligius duorum, sed benè põt esse homo ligius vnius & vasall⁹ alterius, vel pluriũ, de quo homagio no. in glo. Cle. pastoralis in. §. rursus ver. homoque ligius, de re. iu.

1 Vtrum sit simonia pro re spirituali, puta beneficio ecclesiastico, homagiũ exigere? R. q sic, vt est tex. in c. ex diligenti, de sim. & in c. fi. de re. iur. rõ, qa homagiũ est, seu cõtinet tpale commodũ illius, cui pſtatur, qa efficitur eius subditus, & obligat sibi ad certa seruitia; fidelitatis ãt iuramẽtum benè pt exigi sine simonia, qa tãtũ obligat, vt sibi sit fidelis, & præstatur potius dignitati, quàm personæ, & hoc verum, qñ est in tali dignitate, cui debetur fidelitas talis,

a Aliter sic] dicit Bal. in d. l. si vt al legas, si cognoscerem furem, tñ verisimile coniectare possem eũ recessurum, & sic nõ potero habere res meas, tũc licitè possum occidere, & ponit exemplũ de debitore fugitiuo, de hoc dic, vt infra homicidiũ. 3. §. 1.

b Et nõ erat formatus] Si dubiũ erat, an esset formatus, vel an ex tal pcussione interierit abstineat a pmotione, vel à ministerio, si pbabiliter hoc crędit, nę periculo se exponat. Temerariè autẽ credens, aut deponat scrupulum, aut abstineat.

c Resp. ꝙ sic] Vide Cep. conf. 11. Et Alexan. conf. 115. 2. lib.

sic, a & non solũ per eum, cui furatur, sed etiam potest occidi per quemlibet irregularis tamen erit tam iste occidens, quàm etiam iudex, de quo in præcedenti dubio dictum, est etiam si seruaret, ordinẽ iustitiæ.

9 Vtrum vxor a viro, filia a patre committendo adulterium simul cum adultero possit occidi? Respond. quòd pater in ipso actu in domo propria, vel i domo generi potest interficere vtrumque. ff. de adulterijs l. nec in ea. §. ius, & l. sequenti. Marito etiam ignoscitur, si occidat adulterũ quò ad mitigationem poenæ. C. de adulterijs l. Gracchus, si modo eum adulterum deprehẽdat in domo sua cum adultera, vt l. marito, ff. de adult. aliàs nõ de iure antiquo, sed de iure nouo potest post tres denũciationes factas vbique occidere, vt in anté. vt liceat matri, & auię. §. his quoque. Dicit tamen glo. in c. inter hæc. 33. q. 1. ꝙ licèt tales, & similes excusentur a pęna ciuili, non tamẽ excusantur à culpa, seu a peccato homicidij, vnde in capitulo quicunque percutit. 23. quæstion. vltima, dicitur, qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, periurum, vel quẽlibet criminosum interfecit, trucidauerit, aut membris debilitauerit, velut homicida iudicabitur, & tantò grauius, quantò non sibi a deo concessam potestatem vsurpare non timuit. Aduerte tñ ꝙ aliud est, quando lex aliquid permittit non puniendo, vt in occidendo adulterũ, & sic non licet sine mortali peccato, aliud est, quando lex concedit, sicut quando dif fidat aliquem, vt in capitulo, pro humani, de homicidio l. 6. & similibus, quia tunc si aliquis talem occidit non animo vindictæ, sed zelo iustitiæ, sic non peccat secundùm Io. Andr. in addi. ad Spec. quia facit vt minister legis, quod licet. 23. quæstion. 5. non est crudelis, & sic concordia istud, quod hic dicitur cum eo, quod dicitur in dubio præcedenti, ille autem, qui aliquem occidit defendendo se, vel proximum, nõ propriè dicitur homicida, de quo dic, vt infra, homicidium. 4.

7 Vtrum sit homicida, qui percurit mulierem prægnantem? Respond. quòd si partus erat iam formatus, & ex percussione interijt, homicida est, secus, si non erat formatus b hæc probantur. ff. de poe. l. si quis aliquid § qui abortionis.

8 Vtrum lætaliter aliquem percutiens, quia percussus postea ab alijs occisus est, sit homicida? Respond. ꝙ sic, c vt est text. in capitul. significasti. el 2. eod. titul. similiter si non appareat, an lætaliter percusserit, vel nè, tamen homicida est. Item homicida est, si animum occidendi habuit, & percussit, quanuis non lætaliter, si postea ab alijs percussus interijt, vt in dicto capi. significasti.

9 Mandato, seu pręcepto commissum homicidium imputatur non solùm mandatario, sed etiam mandanti, quia, vt dicitur in capitul. mulieres, de sent. exc. Is verè committit, cuius mandato delictum committi probat, & ideo sic peccat mortaliter, nec excusatur, sicut si ipse faceret, & perinde determinandum est de mandatarijs quò ad irregularitatem, sicut de mandante per cuti clericum quò ad excommunicationẽ, vt supra, excommunicatio. 5. casu. 1. §. 31. & tribus seq.

10 Vtrum prælatus habẽs iurisditionem temporalem, qui iniungit suo officiali; ꝙ super tali maleficio inquirat, & iustitiam exequatur, sit irregularis, & homicida, si officialis mãdatum exequens aliquem occidi faciat? Respond. ꝙ non, quia dicit tex. in capitulo, episcopus, nè cle. vel mo. lib. 6. quod licet clericis non liceat causas sanguinis agitare, eas tamen cum iurisditionem habet temporalem, debent & possunt, metu irregularitatis cessante, alijs delegare, hęc ibi.

11 Cõsilio etiam efficitur quis homicida, quando ex consilio sequitur homicidium, nec solùm quando consilium est directè de mortale alicuius, sed etiam quando consu

litur

litur in causa propinqua ad mortem, scilicet aliqd, ex quo sequitur mors, vt no rat. Panorm. in c. ad audien tiam, eod. tit. & hoc intelli ge quo ad causam propinquam, secundùm Innocē. ibidem, vbi consulitur res illicita, ex qua mors sequi tur, sed vbi consulitur res licita, puta consuluit, vt ma leficus capiatur, vel vt exponat se pro patria, vel fide Christiana, quia licèt homicidium sequatur, non imputatur ei, facit. 23. quęsti. 8. omni timore, & melius capitulo hortatu, & precibus Adriani, & sic non est homicida secundùm eum, sed contra est, quòd notat Hosti. in capitul. ex literis, de exces. prælato. & per Panormitan. in cap. 1. de fur. & est text. in capitul. si quis viduam. l. dist. & in capitu. sicut dignum, eod tit. & ibi determinatur, quòd clericus, vel alius interrogat* de pęna delicti, si respōdet, quòd est mors, est homicida, si casus imminet de præsenti, per dicta iura. Sed ego concordando dico, ꝙ dicit verũ Inn. quò ad peccatum, sed quò ad irregularitatem dicit verum Inno. quando est in consulendo rem licitam, & non homicidium, & quando homicidium posset non accidere, licèt verisimiliter a debeat euenire, Sicut dictum est supra, Bellum. §. quarto, ꝙ licèt prælatis dicere, Pugnate viriliter, & huiusmodi. Et dictum Hosti. & Pan. intelligitur quò ad peccatum in eo, qui consuluit super morte, quæ infallibiliter exequetur, quia dicūt, quòd si non imminet casus de præsenti, quòd licèt clericus consulat quod est pœna mortis puniendus malefactor, non propterea est homicida, scilicet quò ad irregularitatem, nec etiã quò ad peccatum, nisi malo animo b hoc faciat, vt infra irregularitas. 1. §. 4.

12 Vtrum consulens alicui, vt alium interficeret, qui volens interficere interfectus est, sit homicida? Respond. quò ad peccatum mortale est indubitatum, quò autem ad homicidium quidam, vt Innoc. & Host. in d. capitu. ad audientiam, referunt, quod si verisimile erat, ꝙ non poterat interfici ab illo, non erit homicida, nec consequēter irregularis. Si verò verisimile fuit, ꝙ poterat interfici, sic erit homicida. Sed Ioan. An. in c. si eo tit. li. 6. & Panormi. in d. c. ad audientiam, tenent indistinctè talem consultorem homicidam censeri quò ad pœnã irregularitatis. Et in istud magis assentit etiam Innoc. & est verius.

13 Quid de eo, qui consuluit in genere, ꝙ adulteri sunt occidendi, vel alij, qui tamē de iure c non sunt occidendi? Respond. secundùm Rodo. si reputabatur iurisperit*, & errauit non in apicibus iuris, sed in iure claro, & certo, sic est irregularis, si consultus ex suo consilio consilius aliquem occiderit. Si verò non erat reputatus perit*, sed simplex, vel idiota, aut errauit in subtilitate aliqua, in qua sunt opinio. diuersæ, sic non erit irregularis, dummodo casus non immineret de pręsenti, vt supra dictum est.

14 Vtrum consulens alicui, vt aliquem interficeret, quanuis ille, cui dedit cōsilium, per multum tempus steterit ante, quàm interfeceret, sit homicida? Respon. secūdùm Innocen. vt Panorm. recitat, & sequitur in d. capitu. ad audientiam, quòd sic, quia debebat reuocare consilium. Et si putabat amicum non desistere, debebat hoc inimico intimare, vt caueret, aliàs non euadit, quanuis doluerit de consilio, non credo tamen, quòd debebat reuelare specificè illum, cui dedit consilium, sed bono modo, seruata eius fama auiset inimicum, dicendo vt sibi caueat, & sufficit, ex quo consilium reuocauit.

Quid

a Licèt verisimiliter] Dicit tamē Inn. ꝙ si quis directè consiliũ in mortem alicuius dederit, semper est irregularis, facit. c. sententiam, nè cle. vel mo. Et concor. Io & addit idem si de voluntate sua turbata pro esserit, puta parentes clerici verberati dicunt hoc se velle vindicar, nec clericus expressè cō tradicit, facit. ca. Matthæ*. de sim. Si autē expressè hoc prohibeat, secus est, de sim. c. sicut tuis, & ca. Petrus, eod ti. Si aũt ex corde non faceret, in cōspectu Dei caderet.

b Nisi malo animo] Vide de his Spec ti. de leg. §. Iuxta propositionis, versi. quid si index.

c Qui tamē de iure] Quæritur, qd si aliquis consuluit, ꝙ infirm* vertaretur, vt citius moreretur? Rñdeō, ꝙ si ex tali versione citius moritur, irregularis est, qui consuluit, & qui fecit, nec poterit ꝑ episcopum dispēsari, licèt a peccato absolui possit. Additur tamen, ꝙ si ex causa citius nō moritur, nō incurritur irregularitas, licèt debeat pœnitere de peccato, & mala intentione. Similiter dicēdũ est de istis vetulis sortilegis, quæ ponũt ad caput ferrum, vt citius qs moriat, quia sic debēt pęnitere de peccato, cum talia sortilegia non operentur ad mortē alicuius.

a Si tamen sciret] Si quis consuluit fugiētem inimicum, vt remaneat ad pacificādum eos, est irregularis, si ꝓbabiliter credebat eum moriturum. c. tua nos, eodem ti.

b Quandò sine periculo] Ait n. Salomon Prou. 24 Erue eos, q trahunt ad mortem. Exemplum habes de Moise in Exo. qui occidit Aegiptium, qui īfestabat Hebræum.

15 Quid de cōsulente alicui, vt se exponat pro patria, vel iure suo? Respond. Innocent. in d. capitulo ad audientiam, quòd non est homicida, nec irregularis, etiam si interficiatur. 23. quæstion. 3. pro membris, & quæstio. 8. hortatu. Si tamen sciret a eum ibi moriturum, sic videtur homicida, & irregularis secundùm Innocent. & Hostien. ibidem, quos limita, quando consuluit pro iure proprio ita se exponere, sed secus esset, si consuluisset, quòd pro Christo mortem sustineret, vel pro ecclesia, etiam pro patria, quia licèt sciat moriturum, non est homicida, nec irregularis. Et sic intellige. Innocen. & Hosti. vbi supra.

16 Defensione cōmittitur homicidium, puta associando homicidam ad factū homicidij, vt eum, si oporteat, defendat, & talis, quamuis etiam ei homicidium dissuadeat, tamen secundū Ho. in sum. eo. ti. §. qua pœna, versic. quid si quis, homicida erit. Facit. c. Henricus, de cle. pu. i due. Nec in hoc distinguitur, an aliàs esset facturus vel nè quò ad irregularitatem, sed quò ad restitutionē benè est distinguendū, quia si aliàs erat facturus, non tenetur.

17 Permissione etiam committitur homicidium non prohibendo, cum potest, vt patet in. c. non inferenda, & c. seq. & c. fi. 23. quæst. 3. Sed licèt glo. in d. capitul. non inferēda, hoc referat solùm ad prælatos, tu tamen dic, ꝙ cum iura loquantur vniuersaliter, Ideo est distinguendum in illis, q non sunt prælati, nec habent ex officio, an dolosè omittant prohibere, & sic credo homicidas, si aliquis occiditur. Si verò nō dolosè hæc non prohibent, sed ex negligentia, vel pusillanimitate, aut quia nolunt se immiscere tumoribus, vel nolunt aliū huiusmodi rumoribus immisceri, sicut mater filium, vxor virum, & huiusmodi, non credo esse homicidas. Et ad hęc faciunt nor. in c. quantę, de sentētia excommunicatio. per Ioannē Andreæ, & sequentes, licèt peccēt, & fortè mortaliter, qn̄ sine periculo b omni possunt obuiare per iura præallegata, non tamē sunt irregulares non obuiātes, nisi dolosè, vt occideretur, desisterent.

18 Vtrum cum quis vult aliquem interficere iniustè, nisi ego dem sibi aliquā certā pecuniam meam, tenear? Respond. glos. in princip. 81. distincti. quòd quidam dicunt sic, quidam non, ipsa videtur tenere ꝙ nō, nisi sit prælatus, sed ego credo, ꝙ siue sit prælatus, vel non, ꝙ tenetur, aliter peccatum mortale non euadit, si modo habet vltra necessitatem suę vitæ, & illorum, quibus tenetur prouidere, quia sicut tenetur existēti in extrema necessitate subuenire, sic & tali ex, quo alio modo non potest eū a morte liberare.

19 Vtrum non reuelans tractatum homicidij sit homicida, si sequitur? Res. Panor. in capitulo Petrus, eodem titul. Aliqui dicunt, quòd non sufficit, ꝙ prohibuerit. Io. Andr. distinguit, quòd aut dolosè non reuelat, & erit homicida, aut non dolosè non reuelat, & non erit homicida, & hoc placet Panormi. ibidem. Ego credo, quòd si non reuelat illis, qui possunt prodesse, & non obesse, quòd erit homicida, quantumcunque prohibuerit. Et de hoc vide Innoc. in d. c. Petrus.

20 Vtrum iniuriatus ab aliquo audiēs amicos suos, vel parentes velle vendicare, sit homicida, si non prohibeat expresse? Res. secundùm gloss. in dicto capitu. Petrus, ꝙ si homicidium sequitur, erit homicida, nisi expresse contradicat, quia tractantibus talia si non contradicit, videtur consentire. Similis casus est 1. quęstio. quarta, quia prelatus.

21 Cooperatione etiam committitur homicidium, vnde in capitul. sicut dignum. §. primo, eodem titul. dicitur, ꝙ illi, qui ad capiendum ipsum animo feriendi, aut occidendi accesserint, licèt manus in eo non imposuerint, tamen, ex quo mors secuta est, homicidę sunt. facit etiam, capitul. studeant. l. distinctione, vbi percutiens aliquem, qui interijt ex percussione siue dì rectè puta quia vulnus letale fuit, siue occasionaliter, puta qa ex percussione de equo cecidit, vel d alio loco, ex quo casu interijt,

a Et sic excusatur] Fallit, nisi scandalum graue esset, vel tanta laboraret isfamia, q purgatio esset ei iudicenda, vt dicit.d.c.ex literis. Vide exemplum ibi.
b Vt in c. quantum] vide Instit. qui.& ex quib*, in §.in fraudem, in primo not.Et vide Host.e.ti.in summa.§ qua pena, versi. quid de pabytero, cũ seq.

terijt, homicida est, & hoc ratione incertitudinis, vt dicit glo.ibi. Et sic intellige de cooperatione simili in quocunque homicidio, vt puta, quia multi vulnerauerunt, de quo etiam. 23. qõ. vltim.c.fin.

22 Vtrum exhibẽs præsentiam suam in bello iniusto animando, consulendo, vel inimicis timorem incutiendo, sit homicida, si aliquis ibi occiditur? ℞. Pa. in cap. significasti.2.eodem tit. super gl.1.in fi.q sic, secus esset in bello iusto, vt supra, bellum, & in c. petitio tua in glo.eo. ti.

23 Vtrum exhibens præsentiam suam, vbi fit homicidium, sit homicida, & irregularis? Respond.q sic si est prælatus ibi habẽs iurisditionem, est homicida & irregularis, de exces.prę l.c.ex literis, & ibi Ab.no. in 1.notabili. Alij verò non, vbi ex sola curiositate stant ad videndum, peccãt tamen grauiter clerici, quia faciunt contra.c.sententiam, nè cle. vel mo.

24 Vtrum inquisitor hæreticorum sciẽs, q cum pronuntiauerit talem hæreticum, occidetur, efficiatur irregularis pronũtiando? ℞. secundũ Ho.in d.c.ad audientiam, de ho.q nõ.24.q.8.legi.& q.5. si audieris.

25 Animatione incurritur homicidium, vt patet in.§.qui verò, in d.c.sicut dignũ. limitat tamen Pan.ibidem verum, quando incitatio, seu inanimatio est ad homicidiũ specialiter, quia tunc tenetur, secus esset, si esset incitatio ad odium in genere, quia non tenetur de delicto postmodum inde secuto, idem dic, quando animatio est ad factum licitum, licèt homicidium sequaẽ, sicut cum prælatus hortatur in bello iusto, vt viriliter pugnẽt, de quo vide supra, Bellum.§.4.

26 Auxiliatione etiam committitur homicidium, vt in d.c.sicut dignum. §. hi quoque, vnde dicit Pan.in d.c.q præstãs quodcunque auxilium, quantumcunque modicum, in delicto committendo tenetur, etiã custodiendo vestimenta, vt fecit Paulus. Sed distingue, si vis bñ intelligere, q aut auxilium præstatur ad perpetrandum factum legitimum, & iustum, ex quo tamen facto sequitur homicidium. Et sic nõ tenetur de tali homicidio talis auxiliator quò ad peccatum. Sed quò ad irregularitatem, si auxiliatus fuit directè homicidio, bñ tenetur, secus, si indirectè, sicut dictũ est de auxiliantẽ pugnante in bello iusto, & huiusmodi. Aut prestatur auxilium super facto illicito, ex quo sequiẽ homicidiũ. Et sic homicida reputatur, quantũcunq; auxiliũ sit indirectũ, & sic loquitur.d.ca. sicut dignũ. Similiter si auxiliũ præstatur super homicidio perpetrando siue iustè, siue iniustè, incurrit irregularitas, si homicidiũ factũ est.

27 Vtrum clericus accommodãs arma alteri sit irregularis, si ille interficit? Resp. q si in bello iusto, vel vt se defendat contra iniuriantem, non erit. Secus, si in bello iniusto.c.fi.de hom.li.6. de materia homicidij quò ad irregularitatem vide infra, Irregularitas.1.§.1.cum multis seq.

HOMICIDIVM. 2. causale dicitur, qđ præter voluntatem euenit, & ex casu fortuito, de quo.l.di.§. casu, cum multis capitulis sequentibus.

1 Vtrum sit homicida quò ad culpã, vel pœnam, qui a casu hominem occidit? ℞. vt colligo ex gl.Ber.in c.sicut, de homicidio, q aut dabat operam rei licitæ, & adhibuit omnem diligentiam, quàm debuit, Et sic excusatur, a ac si non fecisset.c.ex literis, el.1.& c.dilectus.e.ti.& 1. di.si duo. Si verò non adhibuit debitam diligentiam, imputatur ei quò ad culpam, & pœnam, s. irregularitas.l.di. clerico faciente, potest tamen dispensari cum eo, vt in ordine suscepto ministret secundùm Ioan.in d.c.de clerico.l distinctio. Si verò dabat operam rei illicitæ, siue adhibuit diligentiam, vel non, imputatur ei, vt in c.quantum, b l.di. Ex quo patet, quid tenendũ de multis quæstionibus.

2 Quid de clerico, quo rixam faciẽte superuenientibus eius amicis occiderũt eũ, cum quo rixabatur? Ad quam respondendum est, quod est homicida, & irregularis: ita no.Pa.in ca.Petrus, eo.ti.vlt.no.& doc. ibidem, & facit text.ibidem limitat tamen Panormita.si rixam illicitè exercebat, aliàs non; puta, quia defendebat ius suum, quia si fuit

ſi fuit ſine culpa,factũ alio rum nõ debet ſibi imputa ri.c.ſignificaſti,el.2.eod.ti. limita hoc etiam ſm Hoſ. in d.ca.ad audientiam, verum,ſi non prohibuit,quã tũ potuit.Similiter nõ eſſet homicida,nec irregularis, ſi inimici illius, cũ quo rixã faciebat;ſuperueniſſent, & occidiſſent,quanuis rixa fuiſſet illicita,quia non intuitu clerici eũ occiderũt, ſed pp inimicitiã,quã habebant contra eũ,ita no.doc. in d.c.ſignificaſti,el 2.

3 Quid de eo,qui percuſſit latronẽ , qui aſportabat res ſuas,ex qua percusſiõe fugere non potuit, ex quo ab alijs poſtea occiſus eſt? ℞.q eſt homicida, & irregularis ſm cõiter doc in c. ſignificaſti,el.2.eo.ti.& ibi Abb.circa fi.ver.extra glo. & facit c.de cætero,ibidẽ, quia dedit operam rei illicitę.Sed ſi tenemus,q etiã clericus licitè pro defenſione rerum posſit percutere non erit irregularis, dummodo lętaliter non percuſſerit , nec animo occidẽdi fecerit,& magis placet , q̃ opinio doc.quia dictum c. de cętero,loquitur de cauſa propinqua [a] homicidij, vt ſit irregularis. Sec⁹ in cã remota,vt eſt in caſu iſto .: ex quo non habuit animũ occidẽdi. Et pro hoc facit. d.c.ſignificaſti, & c.exhibita,e.ti.& ff.loc.l.q domum,in fi & vř ſenſiſſe gl.in d.c.de cętero,& in c. tua,de homic.niſi fortè dicas, q li: et daret operam rei licitę tñ debuit cogitare q ſi vulneraret eũ nõ valẽs fugere q occideretẽ,ex quo erat veriſimile,& ſic erit irregularis . Sed mihi nõ placet. Nã vt hř in d.c.tua,cleric⁹ vulnerãs grauiter furẽ ingreſſũ ſuam domũ,licèt fur poſtea capt⁹, ſit duct⁹ ad officialẽ,q officialis mittens clerico pdicto,vt exponeret,ſi qua ſciret de pdicto fure ĩter ſigna,ſed nuntijs tribuens cultellũ,& ſortulares,quos a fure abſtulerat , ſi in nullo alio ſe ĩpediuit,licèt talis fur [b] occidatẽ,nõ eſt irregularis,ergo nec a fortiori pdictus.

4 Quid de eo,qui videns latronẽ clamauit,ex quo clamore captus fuit, & occiſus latro? ℞.q eſt homicida, & irregularis,vt tenet Inn.& Ho.& ſequitur Pan. in d c.ſignificaſti,el. 2. ẽt ſi non habuit animum [c] ad mortẽ , qa debuit cogitare de homicidio,qđ cõiter ſequitẽ ĩ tali clamore,& hoc credo verum ſm Pa.ibidẽ.ſi cõiter ſequitẽ, aliàs non,ex quo animũ non habuit,vt occideretur, ſimiliter non eſt irregularis,qñ clamauit pro ſua liberatione,quia ille volebat eum interficere . Secus,ſi pro rebus, vel alijs vt infra dicetur,homicidium.3.

5 Quid de ludente cum prægnante,quę diſperdit? ℞. ſm Io.An.& ſequitur Pan.in c.ſicut ex literarum,eo.tit.ſi conditio ludi erat gracilis,& ludus fuit licitus rõne pſonæ,vt quia maritus,frater,vel alia perſona coniũcta,non erit irregularis , quia nõ eſt in culpa aliqua , eo q ludus leuis non eſt prohibitus in prægnante,dummodo perſonæ conueniat ludenti cum ea,aliàs ſic.

6 Quid de clerico,vel quocunque alio, qui implorat officium iudicis pro recuperandis ſuis rebus,licèt ſciat pro certo,q ſine ſanguinis effuſione non poterit recuperare? ℞.q non eſt irregularis ſm Io.An.& ẽ tex.in c.2.e.ti.li.6. dummodo præmittat proteſtationẽ , [d] q non intendit ad vindictam ſanguinis,& hoc tene,licèt Vinc.tenuerit ɔtrarium,quia ita declaratum eſt in d.c.2.& credo verum, quando alio modo non poteſt recuperare,& ſic intellige præfatum. c.2. quando mortem non intendebat, ſed recuperationem ſuã,quia ſi intentio erat maculata,erit irregularis,ſi mors, vel mutilatio eſt ſecuta ſecundùm Hoſti. eod.titul.in ſumm.§.qua pœna,verſi.verũ circa hanc materiam, & ſic intellige.ca.ex literis,de exceſ.præla.& 24.quæſtio.5. ca. 2.& de pœniten.diſtinct.1. cap. periculoſè.Idem tene,etiam ſi furem capiat, & iudici tradat ſm limitationem prædictam .

7 Quid ſi poſt ſuſpenſionem, ſeu occiſionem lætetur,& habeat gratum? [e] Reſpon.

quòd

a Loquitur de cauſa ppinqua] Fortè, quia dedit opẽ,cõſiliũ, & hmõi. Et cauſa propinqua ẽ, ſi eũ lætaliter pcuſſiſſet , remota,vt ſi ego,feci feneſtrã, ex qua quis ſe præcipitauit.

b Licèt talis fur.] non fuit occiſus fur,ſed qa fuerant ſibi amputata virilia , & oculi eruti, cibum ſumere noluit , & expirauit &c.

c Etiã ſi non habuit animum] Ratio eſt in §.6. infra.eodem.

d Proteſtationẽ.] Quã proteſtationẽ dẽt facere redige i ſcriptis , ſecundũ q conſuluit. Ioan. An. ibidem nam aliàs multi poſſet clericos trucidare. Et intellige,ſiue iudex occidat eum iuſtè, vel iniuſtè,quia ea,q̃ bono aĩo faciũ⁹.&c.23 q.5.

e Gratũ] Ho.in ſum.eo.ti.§ qua pœna,ver.Quid ergo ſi placet, dicit,q poſſum⁹ gaudere, qa punita ſunt maleficia pro honore Dei . Et debem⁹ triſtari, qa imagini Dei euenit malum.

ꝙ non erit irregularis, qa lex promotionis attēdit factum. 15.q.1.c.fi.

8 Quid de sacerdote, qui pro ædificatione ecclesiæ, vel domus aduocauit aliquem in adiutorium, qui a casu interijt? Respond. ꝙ non est irregularis, si nihil de contingentibus omisit. c.fi.eo.titu. a

9 Quid de ludēte cū alio, qui a casu occidit socium? Resp. ꝙ si ludebat cum personis, cum quibus erat licitum, b & ludo licito, & verisimiliter ex conditione ludi talis casus euenire non debebat, nō est irregularis, vt patet in c.lator, eo.titu. vbi clericus ludēs cum clerico (quod licet) & nihilominus vnus ipsorum alterum accipiens & prosternens ad terram cultellū sibi infixit, & mortuus est, & tñ prostratus non est irregularis; quia conditio ludi non erat prosternendi, & ideo non fuit in culpa, sed prosternens. Si verò nō cōsiderauit conditionē ludi, ex qua tale qd euenire poterat, erit irregularis, vt in c.continebatur, eo.titu. vbi volēs equitare sup sociū, c qui habebat falcem in latere, occisus est, & socius est irregularis, quia cōditio ludi erat, vt qui tetigisset baculum alterius super eum equitaret, & ideo debebat deponere falcē, ex quo ludi ista erat ɔditio, si tñ prohibuisset, nè eū equitaret, tenet Pa. in d.c. ꝙ non esset irregularis. Host. tñ & alij tenent, ꝙ etiam propter ludi cōditionem, quia potuit euenire; sed Pa. opinio magis placet. potest tñ episcopus dispensare in casu, quo efficitur irregularis, vt in subdiaconatus officio ministret, si subdiacon⁹ erat, vt in d.c.continebatur.

10 Quid de eo, qui dat poculum amatoriū, d ex quo sequitur homicidiū, quāuis non intenderet? ℞. ꝙ homicida ē, & irregularis, vt no. Pa. in c.si aliquis, eo. tit. facit l. si quis aliquid. §.qui abortionis, ff. de poenis. Ratio, quia dat operam rei illicitæ; secus, si non sequitur homicidiū, puta qa fœtus nondum erat formatus, quia licèt peccet mortaliter, quicunq; dat aliqd ad potandum vel ex libidine, e vel odio, f & hmōi, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles concepta, vt patet in d. c.si aliquis, tamen irregularis non est, g vt ibi glo.

11 Quid de eo, qui insequēs alium, qui ex fuga cecidit, & mortu⁹ ē? ℞. ꝙ est homicida, si fugiēs timebat de graui malo sibi infligendo, nisi fugeret; secus, si de leui & cā ludi. vñ Pa. in c.exhibita, eo. dicit, ꝙ si quis ꝓijcit lapidē, vt aliū percutiat, dummodo percussio nō possit esse grauis, & alius, nè percutiatur, fugiēs cadat; & occidatur, nō erit irregularis, vel si proijceret lapidem a remotis, & alius timens fugeret, & corruens interiret, similiter non est irregularis; secus, si vt grauiter percuteret, vel ictus potuisset grauē ꝑcussionē facere, nisi alius fugisset, qa tūc tenetᷣ de homicidio, quia tūc noxius esset ludus ēt in pueris. h

Quid

a Cap.fi.eo.tit.] Et ibi pulcher casus, & pondera, qa sacerdos clamauit alta voce, vt omnes præcauerēt, facit gl. in Ab. ibi ɔtra clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, quia non excusantur, in quo peccant rustici mulos ducentes, qui post percussionē dīc, Caue.

b Erat licitum] Licitū est. n. aliqñ ludere, vt fecit Isaac. 32.q.4. recurrat. lusit ēt Ioseph cū fratribus suis. 22.q 2. ꝙ ait Ioseph.

c Super sociū] Iste fuit laicus, ex quo no. doc. secundū vnū intellectū, ludū eē prohibitū clericis factum, scilicet cum laicis.

d Poculum amatorium] Isti grauiter puniūtur. De hoc Ioan. de Ana. consil. 1. & Barba. cōn. 27. faciūt enim aliqui quasdā incantationes dādo aliqd ad potandū, siue comedēdū, vt mulier, vł vir inclinetur ad amorē, vñ, si sequtur mors etiam ꝑter intētionē, de homicidio tenētur. d l. si quis aliqd. §.q abortionis, vbi dr, Qui abortionis, aut amatoriū poculum darent, & si dolo non faciunt, quia mali exempli res est, i metallū damnantur, honestiores in insulā amissa patre bonorū relegātur, qd si ex eo mulier, aut hō perierit, summo supplicio afficiantᷣ, hæc ibi. De quo ēt i.l. 3. §.1. ff. ď sica. vbi ēt qui dat, vt cōcipiat, ꝑp malū exēplū punitᷣ, si decesserit, licèt si vltio supplicio. Et ibi not. Bart.

e Vel ex libidine] Pone exēplū secundū Io. And. & ibi refert Pa. in d.c.si aliqs, qa fortè mulier talis est, cui ē dedec⁹ apparere prægnantē, quæ ꝓcurat hoc fieri, vt posset vacare libidini aliq̃ sa iūt, vt ꝑp paupertatem euitent sobolē, q̄ ŭ sit ad hoc mrimonium constitutum.

f Vel odio] Vt puta si dat, vt ab intestato succedat vel vt instituatᷣ hæres ab illo, q absq; filio recedit, vel vt vxor sterilis sit inuisa marito.

g Non est] Rō, qa lex reqrit factū, & nō est irregularis, l. idispēsabiliter, qa pōt dispēsari cū eo; & ita cōcorda secundū Pa. in d.c. si aliqs, gl istā, & in c. periculosæ, de pœni. di. 1. q̃ dicit clericū, qui voluit facerᷣ homicidiū, & nō fecit, eē irregularē.

h Pueris] Et sic ꝓcedat opi. In. i d.c.exhibita, & vide Cepo. cons. 13. vbi de fugato, q cecidit sup lapidem, & mortuus ē &c. Et vide ēt eūdē cons. 30 & 31. & Anc. con. 285. Nā ludus noxius est i culpa. ff. ad legē Aqui. Nā ludus.

a Sic irregularis] Vide Innoc. in c. ad audientiam, eo. titul. & Ro. in fin. fo. 17. & per gl. in l. 2. ff. si quadrũ. pau. fe. dic. & inst. eo. ti. §. si & videtur potius quod sic, præcipuè in dolo, vt lata culpa.
b Si erat perit.] Et sic non sufficit, quod vocet se peritum, sed debet esse re ipsa, & facit. l. illicitas. §. sicuti, ff. de offi. præsi. sicut dicimus de consulente, qui si per imperitiam consulat, & sequatur ex consilio sententia, si consilium fuit erroneũ, tenetur parti læsæ vt Idem iuris. ff ad l. Aq. hæc Pan. in d. c. tua nos.

12 Quid de illo puero, quo vesicam porci inflatã violenter fragente, ex terræmotu mulier grauida ex pauescit facta fugiẽs dissa est? ℞. quod non est homicida, nec irregularis per doctrinam Pa. in d. c. exhibita quamuis Inn. Abb. & Vicẽ. videãtur sentire, quod tam in isto, quam in præcedenti imputetur ei homicidium. Sed mihi videt̃ durũ, nec text. in d. c. videtur velle, vnde non quælibet causa debet attendi, sed propinqua ad hoc, vt sit irregularis, facit ff. ad leg. Cor. de sica. l. nihil interest, in glos. Non. n. quia faber faciat cultellũ, est homicida, si tamen animo nocendi facit, & minorem diligentiam adhibuit, tunc consideratur causa remota secundùm Ber. in ca. decætero, & c. presbiterũ, de homic. vnde, cum quis percutit alium vulnere non mortifero, tamen ex imperitia medici, vel incuria, vel expositione ad labores, & sudores ille moritur, non est irregularis secundùm Ber. in c. exhibita, de hom. in gl. in ver. corruens.

13 Quid de clerico, qui venando, vel se exercendo iaculum proiecit, & alium a casu interfecit? ℞. quod tenetur de homicidio, & est irregularis, siue adhibuerit diligentiam vel ne, quia dabat operam rei sibi illicitę, capitulo. hi qui arborem. l. dist. facit in argu.

14 Quid de custodientibus infirmos, qui ad eorũ petitionẽ dederũt eis vinũ, vel aliqd hmõi? ℞. quod si certũ est eos mortuos pp hoc, & ipsi hoc potuerũt præuidere, quod irregulares sunt, nõ debẽt tñ facere sibi hac consciam, quod pp hoc sint mortui ſm Ro. qñ bono aĩo id fecerũt, nisi sit euidens culpa, vel dissoluta negligẽtia. Et si hñt cõsciam, debent deponere ad consiliũ boni viri, nisi ꝓ præceptũ medici expressè dedissent, qa nõ excusarent, vt no. in d. c. tua nos, de homi. idẽ dic de vertentib. infirmos, vnde vel apostema frangitur, vel anhelitus obturatur, & suffocantur.

15 Quid de parentibus, qui à casu proprios filios occiderunt? ℞. si ex culpa graui, vel leui, tenentur de homicidio, vt patet in gl. c. si. de his quod fil. occi. Nã dat̃ eis ꝓ culpa graui pnĩa. 7. vel. 5. annoiũ, pro leui trium. Si aũt nulla culpa præcessit, non tenentur. No. tñ ſm Ho. & Pan. & alios doct. in d. c. si. quod si culpa sit occulta, siue grauis, vel leuis, non debet dari pœnitentia publica, contra quod faciunt multi, qui imponũt publicã pniam, de qua ĩ c. ĩ capite. l. di. & malè, quia fieri non debet talis pœnitentia, nisi crimen adeo fuerit graue, quod totam commouerit vrbẽ. vt in d. c. in capite. collocare tñ apud se filios tenellos parentes non debent, aliter sunt in culpa. 2. q. 5. consuluisti, & eis imputatur homicidium, si sequitur, nisi fortè ita pauperes essent, quod non possent eos pannis fouere contra frigora, quia tunc tenẽdo apud se in lecto, si debitã faciunt diligentiam, in reliqs non tenent̃ aliqua culpa, qa duob. malis cõcurrentibus minus eligitur. 13. di. nerui, & ideo, si est minus periculum collocare penes se, quàm aliter tenere, excusantur.

16 Quid de tenentib. animalia, puta vrsum, vel leonẽ, quæ aliquẽ interfecerunt? ℞. si non fuerunt in aliqua culpa, non tenent̃ de homicidio, aliàs sic, puta qa erãt ferocia, & nõ tenuerũt ligata, & hmõi, ar. c. quod arborẽ, & c. sæpę. l. di. & quod not. in c. de occidẽdis. 23. q. 5. Et hoc tene, licèt Ho. in c. ad audientiam, de hom videatur tenere, quod nullo modo sit irregularis, a nisi fuerit in materia, vel lata culpa, ar. l. 1. §. in bestijs, ff. si quadru. pau. fecis. dicatur.

17 Quid de illo, qui vocat milites ad defensionem sui iuris, si aliquis ibi occidat̃? ℞. non tenetur de homicidio, vt in d. c. de occidẽdis, & q 3. eadẽ causa. c. Maximian9.

18 Quid de medico, cui præter voluntatẽ infirmus mortuus est in manibus, seu sub cura? ℞. si ista quatuor concurrant, non habet culpam. Primum, quod istud officium sibi conueniebat, quia non erat ei prohibitum exercere, sicut est clericis, & religiosis chirurgiam, in ca. sententiam, & cap. non magno, nẽ clc. vel mon. Secũdum, si erat peritus b in arte. Tertium, si exhibuit omnem dili-

a Quando verisimiliter] Vide supra, homicidium.1.§.11.vbi videtur contra &c.Loquitur tñ ibi de cõsulẽte.
b Aliter non] Hæc Host. eo.ti. §.qua pœna, ver. qd,de pbitero.
c Trid. Sin. sess. 14.c.7.& re.P.V.
d Occidẽs]Nunquid liceat mulilare,vel percutere pro saluãdis reb^{9},vide supra, defensio.§. 2. & excõmunicatio. 5.§. 13.
e Aliter saluare] Vide Cæpo. cõ 40.& 46.& 52.
f Tenetur fugere]Vide Ale. cõ. 77.& 119.1. par.
g Videtur tenere]Ista opini.est fortè de iure verior præiu. Pan. ibid.in d.c. significasti,sed alia securior.

diligentiam ſm artẽ. Quartum, si informauit de his, quæ sunt contraria ægritudini infirmi. Nam istis seruatis non imputatur ei homicidium, ita no.Pa.in ca. tua nos,e. ti. aliàs tenetur, de æta.& qualitat.c.ad aures,vbi de hoc.

19 Quid de eo, qui impellitur in alium, & ille moritur,vel de eo,qui declinãs eum, qui volebat percutere, percussus est alius ex tali declinatione,& occisus? ℞.ſm Hug.in c.sæpe.l. di. nõ ẽ irregularis, nec homicida,nisi in fraudẽ fecerit.

20 Quis de eo,qui mandauit aliquem verberari inhibẽdo,nè interficiat, vel mutilet?℞. si mandatarius interficit,vel mutilat,seu interficitur,vel mutilatur ꝑp talem percussionẽ faciendam, homicida iudicatur mandator, q̃a mandando in culpa fuit,c.is qui,eo.ti. li.6. q̃m verisimiliter hoc posse euenire debuit cogitare ibi. Idẽ dic de eo,q̃ mandat aliquẽ capi, q̃ñ verisimiliter a mors poterat cõtingere,& hoc quò ad eũ, q̃ iustè,& ex officio mandat.Secus in alijs, quia qualitercunq; mors sequatur,irregulares sũt, quàuis verisimiliter non debebat euenire.

21 Quid de illo,qui volenti fugere inimicos ꝑp timorem consuluit, vt remaneret, & pacẽ procuraret,ꝑp ꝙ remãsit, & occisus est?℞.non tenetur,q̃ñ bono animo fecit,habens probabilem causam credendi, ꝙ ex remansione non immineret periculũ, puta,quia inimici erant eius cõsanguinei, vel tales amici, ꝙ eos poterat cohibere,secus esset, si non habuit probabilem causam credendi, vel si habuit, non tamen fecit, quantùm potuit, quia sic imputaretur ei homicidium, vt in capitulo tua nos, eodem.

22 Quid de eo,qui misit puerũ ad aquãdum equum,monens, vt caueret a flumine,q̃ submersus est?℞.si rõnabiliter poterat dubitari,est irregularis,aliter non. b

23 Quid de illo,qui cum corrigia,q̃ habebat gladium, verberans famulum interfecit?℞. ꝙ est irregularis,q̃a probabiliter debebat credere occasionem non remouẽdo gladiũ.c.ad audientiam, eo.ti.& c.præsbyterum,de quo infra,irregularitas.§.6.

24 Quid de illo, qui interrogatus de malefactore,ipsum eis ostendit?℞. si probabiliter potuit cogitare, ꝙ ad mortem eũ quærerent, est irregularis, aliàs non. de hoc etiã habes infra,irregularitas.§. 14. Et ibi vide multos casus.

HOMICIDIVM.3. committitur,necessitate,c s.defensionis,quæ quando & quomodo liceat,vide supra, defensio.

1 Quid si violentia infertur rebus solũ, Vtrum occidens d pro ipsis saluandis excusetur?℞. Pan. in c.significasti,el.2.eo.ꝙ non clericus,nec etiã pro ipsis recuperandis,vt in c.suscepimus,eo.Si verò est laic^{9}, de iure ciuili est clarum,ꝙ potest impunè occidere,si aliter saluare e nõ poterat eas, vt in l.furem,ff.de sica.& in l.itaque, ff ad l.Aqui. & hoc habebit locum in omni foro contentioso sœculari. Sed quò ad irregularitatem tam clericus, quàm laicus occidens, vel mutilans pro ipsis saluandis erit irregularis,vt patet in capitul. suscepimus,eod. Not.gloss.2.23.quæsti.3.in principio. An autem peccet mortaliter occidẽdo pro rebus saluãdis,dic vt supra, Defensio. §. 2.

2 Quid si violentia infertur personæ solũ,vel personæ,& rebus simul?℞.Pa.in d. c.significasti, ꝙ aut potest euitare fugiẽdo aggressorem, & sic clericus tenetur fugere e per d.c.suscepim^{9},in laico verò Barr. in l.1.C.vnde vi, vr̃ tenere, f ꝙ non tenetur fugere,quia fuga est iniuria, vt l. itẽ apud Labeonem.§ 1.ff.de iniur.& dicit Cin.in l. si ex plagijs.§.tabernarius,ff.ad l.Aquil.ꝙ fuga reddit fugientem viliorem. Ergo sicut licet pro iactura rerum, multò magis ꝑ iniuria corporali,quæ est maior iniuria. l.in seruorum,in fi.ff. de pœnis. Tu dic ꝙ siue in clerico, siue in laico, si potest fugere,nõ licet occidere,vel mutilare,aliter incidit in pœnam irregularitatis,ſm Rain & Ber.Go.tñ tenet, ꝙ post peractam pœnitẽtiã poterit in susceptis ordinibus ministrare

a Irregularis efficitur] Hoc tenuit glo 2.2 q. 8. in summa sub dubio fortè, sed vide supra defensio. §. 3.
b De homicidij pœna, & dispensatione. Sinod. Tri. ses. 14. c. 7. de ref. P. V.
c Per industriā] Hic industria capitur in malam partem. Et illud verbum per insidias declarat ver. per industriam secundùm Pa. in d. cap. 1.
d Irregularis] Hæc aūt irregularitas prouenit de iure diuino secundùm Pan.
e Sine ex iustitia] Et hæc prouenit de iure positiuo ſm Pan.

re sine dispensatione, sed non ascendere ad maiores & ita intelligit. c. de his clericis. l dis. Si verò aliter nō potest fugere, nec euadere, nisi mutilet, vel occidat, sic licitè tam clericus, quā laicus occidit, vel mutilat, & sine oī pœna irregularitatis, vt in cle. vnica, eo. & sine omni peccato ita, ꝙ statim præsbiter posset celebrare secundū Io. de Lign. tractatu de iusto bello. Facit c. olim, el 1. de rest. spo. dummodo nō facit animo vlciscendi. Facit pro hoc capitu. 2. eod.

3 Quid si interfecit pro defensione ꝑsonæ alterius, quā aliter non poterat saluare? ℞. ꝙ licèt hoc posit sine oī pc̄tō, qn̄ volebat in iustè talē personam interimer, tn̄ irregularis efficit, [a] vt no l d. c. cle. vnica e. vide s̄. cler. t o. S. vl.

HOMICIDIVM 4. s. ſpūale, cōmittitur in anima solū, multis modis. Primò ꝓlatus non arguēs. 43. di. Ephesijs. Secūdò adducens subditos in desperationē pp austeritatē. 45. di. recedite. Tertiò qcunq; defraudet res ecclesię. 12. q. 2. q Christi, & c. q abstulerit. Quartò non soluēs legata defunctorū. 13. q. 2. q oblationes, cū duob. c. se. & dn̄r mēbra diaboli. 11. q. 2. cū deuotissimā. Quintò de reb. alienis faciēs eleemosinas. 14. q. 4. imolās. 16. q. t. decimæ. Sextò alios ad malū ꝓuocans, de conse. dist. 4. quæris, ver. veruntamen rectè dn̄r, de pœ. di. 1. noli. Septimò decimas debitas nō soluendo. d. c. decimæ. Octauò prouocans ad iuramentū, quē scit falsè iuraturum. 22. q. ille. vincit. n. homicidam iste. Nonò odium alteri gerendo de pœ. di. t. homicidiorū, 1. Io. 3. Decimò alteri detrahendo. d. c. homicidiorum, & 6. q. t. sum. iniquitas. Vndecimò morienti pecuniam negando. 16 q. 6. agnouimus. Duodecimò de se malā suspitionē dando. 21. q. 3. non sunt audiendi. Tertiodecimò oppresionem, vel iniustitiā, aut iniquitatē exercendo, de pœ. dis. 1. omnis. Quartodecimò causa libidinis explendę, vel odij meditatione, homini, vel mulieri aliquid faciendo, vel ad potādum dando vt non posit generare, aut concipere, vt in c. si aliquid, de homicidio.

HOMICIDIVM. 5. quò ad [b] pœnam. s. irregularitatis, & alijs de iure canonico. Vrū omnis homicida sit irregularis? ℞. ꝙ sic quilibet, qui occidit post baptismum per industriā, [c] & per insidias, vt no. Pa. in c. 1. de homicidio, & ibi patet ex tex. & ēt est irregularis [d] oīs homicida voluntariè occidens siue ex iustitia, [e] siue legis aut canonis permissione, siue ex vindicta, siue sine peccato, siue cū peccato, solū modo excipitur ille, qui occidit non valēs aliter euadere, & hoc intelligo, si hēt occidens vsum rōnis, quia oēs furiosus, infans, & dormiens, si occidunt, non sunt irregulares, Cle. vnica, e. ti. Vnde iudex, quātuncūque ex iustitia procedit, est irregularis. 51. dist. aliquantos, & accusator, aut testis, vel etiam notarius sententiam scribēs, vel proferens, aut attestationes scribens, vel legens, dū publicanē, Aduocatus, intellige ꝯ reū, vel ēt pro reo, si mors inflıgatur accusatori, assessor, & quilibet ali' officialis in cā mortis, vel mutilationis mēbri irregularis est, vt no. in d. c. aliquantos, in glo. & per totum extra, nē cle. vel mo. sententiam. Et non solùm qn̄ quis interficit, vel mutilat ꝑ se, sed ēt ex mandato, consilio, defensione, permisione, cooperatione, aīatione, auxiliatiōe, ſm quod s̄. in 1. c. huius tituli declaratū est, fote homicidas, solùm excipio quò ad irregularitatem eū, qui nō obuiat, cū posit, quia licèt sit homicida, secundū qđ dixi s̄. non tamen, credo, erit irregularis, nisi ſm quod supra dixi, Homicidium. 1. §. 17. quia lex promotionis factū requirit. 15. quæstio. 1. si quis non iratus. Et pro his omnibus facit capitulum, sicut dignum, eodem titulo, etiam si occisus, vel mutilatus sit paganus. l. dist. clericum. Homicida verò casualis tn casu, in quo ei imputatur, similiter irregularis est, aliàs nō. Et qui sunt, dictum est in 2. ca. huius tituli. Homicida similiter ex necesitate, nisi pro euasione suę personæ, vt dictum est c. 3. huius ti. homicida verò spiritualis nullo modo irregularis efficitur, per baptis-

mum etiam tollitur irregularitas homicidij ante commissi, vt supra. Baptismus. 7. §. 3.

1 Vtrum cum homicida volũtario [a] solus Papa possit dispensare? ℞. sm communiter doc. in ca. sicut dignum, eo. tit. ꝙ sic, quanuis gl. [b] in ver. consilium, ver. & cum tali, tenuerit, ꝙ nec etiã Papa possit. Sed tu tene cum communiter doct. ꝙ põt, imo dicit Pa. i c. ego N. in fi. de iureiurã. ꝙ clerici põt vti armis ẽt offensibilibus de licentia Papæ, [c] quia solũ est prohibitũ de iure positiuo, sed inferior nemo potest dispensare, q̃tuncunque ẽt sit occultus. c. vlt. de tẽpo. ord. Vincent. tamen tenet, ꝙ si omnino occultũ est, & egit pœnitẽtiam, ꝙ non indiget dispensatione, qa ecclesiæ non est obnoxius, quia peccatũ occultum. 32. q. 5. Christiana, nec deo propter pœnitentiam, qua ei satisfecit, & iõ celebrare põt, & vti ordinibus sine alia dispensatione. Lau. verò & Ioann. concordant cum Vincen. si modò dispensatio epi interuenit. d. Ant. verò in c. ex tenore, de tempo. ordi. tenet, ꝙ si est omnino [d] occultum, prout occultum distinguit contra probabile. (i. qa probari non potest) sic respiciẽdo legẽ promotionis [e] publicam sic non indiget, sed si aspiciamus ad legem conscientiæ informatam ex lege positiua, sic indiget dispensatione, quod intelligo de dispensatione non Papali, sed episcopali, vt satisfaciat conscientiæ, & ad c. si. de tempo. ordi. quod videt contrarium, Respondetur, ꝙ loquitur de dispensatione non Papali, sed episcopi quæ est necessaria, vt tenet Lau. & Io. & sequitur Arc. l. di. de his, & videtur tenere etiam Pa. nè quis constituat se iudicem in causa ꝓpria existimando omnino occultũ, qđ fortè non est, qđ no. quia facit ad multa.

2 Vtrum cum homicida casuali, q est in culpa, inferior a Papa possit dispensare? ℞. Pa. in c. continebat, e. ti. ꝙ episcopus potest dispensare in minoribus solum, vt in c. ad audiẽtiam, eo. ti. archiepiscopus, verò vt commissarius Papæ põt in subdiaconatu verò, vel præbiteratu solus Papa dispensat, vt in dict. c. continebatur.

3 Vtrum mutilatio membrorũ extra casum infirmitatis parificet quò ad peccatũ mortale, & quò ad irregularitatem, & eius dispẽsationẽ homicidio? ℞ glo. singularis in cle. vnica. e. ti. ꝙ sic facit. c. aliquãtos. l. 1. di. cũ multis alijs ibi. & c. clericis, nè cle. vel mo. & ca. in archiep. scopatu, de rap. c. is q de homi. lib. 6. & alijs allegatis. in d. gl. in ver. mutilet.

4 Vtrum episcopus possit dispensare cũ homicida circa beneficium? ℞. secundùm Host. ꝙ circa simplex potest, sed circa curatum non, sed solus Papa, arg. c. ad supplicationem, de renunciatio. Not. Pa. in ca. fin. [f] de cle. pugnan. in duel.

a Vide Trid. Sin. ses. 24. c. 6. de ref. P. V.

b Quanuis gl.] Hæc glossa habet pro se bonam rationem, quia irregularitas causate ex homicidio vt̃ de iure diuino, iuxte illud dominicum ad Dauid, Nõ ædificabis mihi templum, quia vir sanguinarius es, de cons. dist. 1. in princi. 1. qõ. 7. si qs omnem. Sed Papa non dispensat contra ius diuinũ. 25. q. 1. c. sunt quidam ergo &c. Sed dicũt doctores, ꝙ hoc debet intelligi quo ad difficultatẽ, qa de facili non dispensatur cum talibus, nisi fortasse aliqua necessitas, vel vtilitas suadeat, per Pa. in d. cap. Ego. n. de potestate Papæ, vide in c. proposuit, de conces. præb.

c De licẽtia Papæ] Nõ deberet tamen facere nisi ex magna causa, vt ibi per eũ.

d Si est omnino] Dicẽdũ in hoc casu, ꝙ si quis est irregularis occultè, non potest episcopus dispensare. Secus, si post ordinẽ incurrisset, & esset scandalum, & procedet opinio hic posita, ꝙ episcopus possit.

e Legem promotionis] Scias, ꝙ ĩ promotiõe ad ordines dupliciter lex consideratur. Prima lex conscientiæ. Secũda lex iudicialis. Prima potest dupliciter informari, primò ex l. Dei, & tũc nullum crimen peracta pœnitentia impedit a promotione, quia omne peccatum pœnitentiæ deletur secundũ Inn. in d. c. ex tenore, & in cap. nisi. §. propter conscientiam, de renun. Vnde dicimus omnes irregularitates esse de iure positiuo secundùm eum. Item secundò potest informari a l. positiua, vnde postquam pœnitentiæ arbitrariæ fuerunt, pœnitentie non commensurabatur peccati grauitati, ideo non reputebant peccata grauia, prout erãt a peccatoribus, ideo statutum est, ꝙ in lege ꝓmotionis. s. in susceptis vel suscipiendis ordinib⁹ sint impedimenta. Secũda est lex iudicij quæ est a iure positiuo, sicut præcedens, sed differunt, quia lex cõscientiæ quiescit in solo fine impellendi, & stimulãdi conscientiam ad abstinendum a ministerio ordinis suscepti, vel suscipiendi. hæc autem, iudicij præcisè cõpellit, quæ informatur probationibus extrinsecis. Prima aũt informat notitia priuata, per quã cõscientia certificat, hæc d. Ant. in d. c. ex tenore, in. 4. column.

f No. Pa. in cap. fi.] Ibi dicit hãc dispensationem esse gratiosam ꝑ tex. in fi. ibi, misericorditer, & de hoc vide Pa. in c. at si clerici. §. de adulterijs, de iudic.

Quid

a Quod no.Cy.]Vbi etiam Bal. tractat, si pro delicto sit pœna manus,& illa sit inutilis, an debeat amputari.

b Pars corporis.]Vide Pa.in d.c.1.qui cleri.vel voven.& in cap.Ego enim,de iureiurand.

c Sed pars membri] Largè tamé dicitur mébrú, sicut quilibet lapis est pars domus. Dens tamé non est membrú secundùm Bartolum vbi supra.

d Cum cane]Ponuntur ista tria animalia ad maiorem pœnam, quia canis naturaliter fugit simiam, & simia gallum, gall⁹ viperam,& cum vipera nõ inueniat refugium, intrat corpus illius, & imponitur ista pœna, vt sic viu⁹ careat vsu omniũ alimentorum,vt superstiti desit cœlũ,& mortuo terra,de iure autem canonico nõ imponitur ista pœna,vt in capi.sententiam, nè cle. vel mona.

e L.Pomp.de paric.] Vide infra, paricida, & quæ ibi scribo,& nota contra matres occidentes filios ex illicito coitu conceptos.

f Vide s̃.in prin. qui Ici.tu P. V.

g Curiæ sæculari] Quando homicidiũ non est qualificatũ, clericus deponitur in c.cum nõ ab homine. Et quod ibi notat Pan. de iudi. Sed in qualificato, vt ieo, qui fecit eum interfici per assassinum,ecclesia imponit magnam, & grauissimã pœnam. Vnde dissidit cum cum bo

5 Quid si nõ mutilat, sed debilitat,an sit irregularis? Respon.Pan.in c.de diacono,qui cle.vel vo.quòd nõ arg.1 q.1. sicut vrgeri,quia licèt membrum debilitatũ sit quasi inutile quò ad operationem,tamen valet saltẽ ad decorem,& in pœnis facienda est mitior interpretatio.concor.Gaspar.Cald. in d.c. de diacono.In cõtrarium tamen facit, qđ not. Ci.a in aut.sed nouo,C.de seruis fug.Vnde Bar.in l.2. ff.de publi.iudic.in fi.dicit, ꝙ mutilatio propriè est,qñ membrum læditur, ita, ꝙ non potest exercere suum officium. Hoc probatur in l.idem Ophilius.in princi. ff. de ædil. edic. Truncatio verò est,quando ex toto abscinditur membrũ d. Cle. vnica.Non dicit trũcat,sed mutilat.Et ideo intellige,ꝙ non est irregularis,quando quis non debilitat ex toto, sed quando ex toto ita, ꝙ nihil potest facere, sic teneo, ꝙ sic irregularis ꝑ d. Cle.vnicam,& c.quicũque percuti.23.q.vltima.

6 Vtrum trũcatio,vel mutilatio digiti ĩducat irregularitatem? ℞. domi.Cardi. in Cle. prædicta decima q. ꝙ non,sed cum sit in principalibus membris secundùm Lau.alleg.c.1.de clerico pug.in duel. quod loquitur de mẽbro. Pro quo no. ꝙ mẽbrũ propriè sumptum,& strictè est ẜm Bar. & Io de Imol.in l. 2. circa fi.ff.de publi.iud.pars corporis[b] habens officiũ separatum & distinctum, sicut manus ad palpan.& pes ad ambulan. facit.capitul.singula.89.dist.iuncta glo. Facit tex.in d.cap. sicut vrgeri videor, & in aut. prędicta,sed nouo iure. Digitus autem non est propriè mẽbrum, sed pars membri, [c] seu officium membri,vt in l.non sunt liberi.ff. de statu hominum, & d.l. idem Ophilius. Et ideo optimè tenendum, non esse irregularem talem truncatorem, vel mutilatorem.

7 Qua pœna punitur pater,qui occidit filium, vel filius, qui occidit patrem? Res.Pa.in c. 1.de his, q fil. occi. ẜm leges ponatur in sacco de corio cum cane[d] simia,vipera,& gallo,& sic proijciatur in flumine. Si non habetur,portatur in insulam a feris deuorandus. l.vnica, C. de his q pa. vel fi.occ.& l.pe.ff.ad l. Pomp. de paricidijs.[e]

8 Qua pœna puniunt̃ alij homicidæ? clericus debet deponi,& sine alia incorribilitate tradi curiæ sæculari [f] hoc intellige, quando voluntariè occidit, Si verò a casu,tũc gl. in c.fin.[g] de illis qui fi.occid.dicit, ꝙ si casu,nulla culpa pręcedente sic nulla pœnitentia imponitur, nisi fortè ad cautelam, quia bonarum mentium est culpam agnoscere,vbi culpa non est, capitu.consilium. S.2.de obseruã.ieiu. 5.dist.an eius. Si verò culpa præcedente, dic vt supra, homicidium.2.S.15.

9 Ad quid tenentur homicidæ, vide infra,restitutio,primo.in ver. homicida.

nis suis,vnde impunè potest occidi c.1.eo.ti.li.6.vnde conclude, ꝙ si est laicus,qui, commisit tale crimen, suppositus est temporali iurisdictioni ecclesiæ, & tunc ecclesiasticus mandabit iustitiam facere, vt in c.fin.nè clerici,vel monachi,libr. 6 Et talis punitur pœna legali, quia de iure canonico non reperitur talibus apposita, ideo recurrẽdum est ad ius ciuile.c.1.de oper.no. nuncia. Aut est clericus, & tunc etiã existimo, ꝙ deponi debeat,& sine alia incorrigibilitate tradi curiæ sæculari.Nam si pro simplici homicidio fit depositio, & detrusio in monasterium, vt in capitu.cum non ab homine, de iudici. iuncto capi. tuæ,de pœnis,debet ꝓ illo qualificato imponi grauior pœna, sed grauior non inuenitur,ergo, cum non habent ecclesia,quid vltra faciat, relinquit eum iudici sæculari. Hæc Pa not. in c. 1. de his qui fi. occid.

g Tunc gl.in ca. fi.] Loquitur de parẽtibus opprimentibus filios in lecto. &c. Et ad hoc facit. ca. quæsitum,de pœni.& remis.&c.

a L. 1. §. de qua] Bar. ibi in fi. tractat de his, qui pñr famam resti tuere, & au ciuitates, ex quo hoc vr̃ principi reseruatũ. Sed de obsidib. nihil. in l. verò hostes, tractat de bellis, &c.
b Seruãda] vide Pa. in d. c. ex rescripto. 2. col. 2. versi. vnde cum quęritur.
c Vxori] Vide ibi optimum gl. in verbo furti.
d Nec arrogato] Quia pauperiori cceditur arrogare diuitẽ, si fit affectio honesta, vt hr̃ in d. § pe. & ibi glo in ver. sobrietas, dicit ꝙ grauitas, & boni mores p.º ad fidẽ attendun tur, q̃ facultates. l. scire oportet, i §. pe. ff. de iu. & cur. dat. ab his.
e Honorare quã vim habeat, Car. in pcep. Honora patrem. c. 3. P. V.
f Qui honorãdi, eod. & c. 1. & q. bus officijs, ibi. Deus in primis, i præcep. Nõ assumes. P. V.
g Di. Ambro. de officijs li. 3. P. V.
h Vtilitati] vide aliqua Iustit. de iu. natu. in §. ius aũt gentium, super. gl. in ver. humano, ver. q̃ro, vltra tamẽ doc.

HOMO constituitur ex anima, & corporejal tero istorum deficiente nõ est homo, vt patet ex. c. cũ Christus, de hęre. & in c. quandam de cele. mis. in capit. sicut. 2. de homicid.

1 Vtrũ liber homo possit dari in pignus, & in subsidium aliarum rerũ deficiẽ tium? ℞. ꝙ non. Facit. c. lator, de pigno. imò perdit re cipiens eũ in pignus debitũ, & tãtundem de suo dare tenetur detẽto, vel eius parentibus, vt no. gl. in ca. ex rescripto, de iureiur. & C. de act. & obli. aut. omnino. Vbi dic. t. ꝙ tantundẽ re stitua; ratio, quia illa quæ non sunt in nostro commer tio, obligari nõ possunt. l. 1. §. eã re, ff. quę res pign. Sed liber homo nõ est dñs mem brorũ suorũ. l. liber hõ, la prima. ff. ad l. Aquil. Et iõ pulchrè dixit Bal. in l. 2. C. de patribus, q fi. distra. ꝙ il la. l. 2. habuit ortũ a legi. an tiqs, ſm quas pater poterat occidere filios. l. in suis, in fi. ff. de libe & post. quę ho die est correcta. Et ideò so lũ pmittitur venditio causa paupertatis, seu egestatis victus, quia filius sic vẽditus potest se redimere pciũ offerẽdo ipse vel alius pro eo, vel mãcipiũ, vt in d. l. 2.

2 Vtrum liber, hõ possit dari in obsidẽ? ℞. ꝙ de iure non põt, nisi p papã, & imperatorem, vt not. in l. obsides, ff. de test. & l. diuus, ff. de iure fisci, & per eum, qui non recognoscit superiorem, vt no. Bar. in l. famem, ff. de publi. iudi. & in l. hostes, ff. de capti. & in l. 1. §. de qua, a ff. de postul. Tñ cõsuetudine vsurpatũ est contrariũ, ſm gl. in l. 2. C. de patribus, qui fi. distra. Et sic de facto seruatur, vt etiam ciuitas, quę recognoscit superiorẽ; det obsides, & alij similes, & hęc talis ↄsuetudo vim legis. l. de quib. de legi. imo vr̃ licere de iure cõ dare obsides pro pace seruanda b ſm glo. in ver. obsides, in c. vt pridem. 23. q. 8. sed non pro pecunia, vt in d. c. ex rescripto, &. d. l. 1. §. eam rem, quæ res pigno. &c. quia liber homo non potest obligari, pro pignore nõ potest haberi in eo ius pignoris, sed tantùm ius retentionis, vt dicit. d glo.

HONESTAS requiritur in omni negotio, quia est vnum præceptũ iuris, Insti. de iusti. & iu. § iuris pcepta sũt hæc, honestè viuere, &c. In matrimonijs, ff. de ritu nup. l. semp, in ↄiunctionib.º nõ solũ qđ liceat, considerandũ est, f. de iu. e stricto, sed & qđ honestũ sit, l. de æqtate. hęc ibi. In lege dis. 4. erit aũt, in voto. c. magnæ, de voto. In iuramento. 22. q. 5. de forma. nec fisco rem, quam vendit retractare pmittitur pp honestatẽ. l. vlt. C. nè fisc.º rem, quã ven. euin. li. 10. Nec actio furti datur viro ↄ vxorẽ, nec patri ↄ filium, vel econtrario pp honestatẽ, ff. de furtis. l. si qs vxori, c in prin. & §. 1. C. de fur. l. fi. Nec arrogato. d l. nec ei. § pe. ff. de ado. ꝑpterea dicit tex. in l. ex damni infecti, in prin ff. de dam. infec. honestus modus seruãdus est, & nõ immo derata cuiusq; luxuria sequenda est, ꝑpterea dicitur in l. filius qui, ff. de condi. insti. nam quæ facta lædunt pietatem, existimationem, verecundiã nostram, & vt generaliter dixerim, quæ ↄ bonos mores fiũt, nec nos facere posse credendum est. hæc ibi.

HONOR e est maximũ exteriorũ bonorum, vnde potentatus, & diuitiæ pp honores desiderabilia sunt, 4. Ethic.

1 Cui debetur f honor? ℞. ꝙ solùm virtuti secundùm philo. 4. Ethi.

2 An sit honor g præferendus vtilitati? h Resp. ꝙ sic, ar. in l. Iul. ff. si quis ob causa. re.

3 Vtrũ possit appeti honor sine peccato? Resp. ꝙ non. Vnde phil. 2. ethic. dicit, ꝙ nõ sunt verè forte, qui propter honores faciunt fortia. Nec ob ꝙ honor est prœmium virtutis. 4. ethic & propterea sit appetibilis, quia illud est verum, quod est prœmiũ virtutis ex parte aliorum, qui scilicet non habent maius, quod retribuant. propterea dicit idem l hi. ibidẽ, ꝙ honor est propter virtutem, non virtus propter honorem. Nec ob. quod idem phi. dicit. ꝙ honorum amator

a In scripturis] Vide ibi bonam gl.I ver.fugiētib. b Hæ horæ etiā tpe D.Hier.erāt in vsu,de qb.ip se scribit in epi. ad Iætā de instit. fil.ad sust.d cu. vir.ad Demetria dē de vir.ser.& i epitap.Paulæ ad Eustochiū. Nup adhuc in lucem prodierūt euto. res antiqui ea de re Nicep. hist.li. xij.c.47.De earū antiquissima inst. jd sm libr.i 3.ca. pit.8. P.V. c Secundùm gl.] Est i ver.canoni cas, sed ipsa non enumerat ees, sed allegat.ca.1. de cele.miss. vbi istę septem horę numerant. Addit tñ d gl. pithago rā dixisse duorū tēpo: ū curā he. bendā.s.mane,& vespere.Adde,ꝙ in c.si qs eps, el. 2.11.q 3. solū fit mētio de matuti no,& vespertino officio.Idē in ee. fi.12.di.sed glo. ibi dicit,ꝙ matu tinū intelligitur vsq; ad nonā in. clusiuè,vespertinū verò reliquū. d Qui sunt bñfi. ciati.] Ad hoc a laicis dati sunt redit⁹ clericis,vt ipsi in officio vi ces laicorū sup. pleant,& iō bñfi ciati tenēt ad ho ras nō solū ex sta tuto,sed ēt ex ob ligatiōe iustitię, & qa ordinem sa crū null⁹ dēt con ferre nisi bñficie to,vel ei, qui ed suū patrimoniū loco ecclesiasti. corū redituū vo. luerit ordinari. c.cū sm, de pbē.

amator plus,quā oportet, vel vñ nō oportet,vitupera bilis est. Ergo sine peccato aliqñ pt appeti,qa cōcedo, qñ non pp seipsum appeti tur,sed ad gloriam, & laudē Dei,vel salutē animarū, aliàs semper peccatum est.

4 Vtrū sit mortale pc̄tm̄ in ordinatus appetitus honoris? ℞.ꝙ sic,sm ꝙ ambitio est mortale peccatum, de quo vide,Ambitio alias nō.

5 Vtrū oblat⁹ honor sit suscipiēdus? ℞.ꝙ non nisi sm ꝙ dr̄.1.q.1.nō est,i.v.si. Quis quis igr sacerdot ū non ad elationis pompā,sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cū eo, qd' est subitur⁹,onere,metiat, vt si est ipar,abstineat & ad id eum metu etiam, cui se sufficere existimat, accedat, hæc Gregorius.

6 Vtrum quærenti sit dandus? ℞.ꝙ non,imò auferēdus,vt 1.q.6.c.sicut his. Fugiēti verò est dandus,ibid. & 8.q.1.in scripturis. a

7 Vtrū doctor, q in docendo principaliter quęrit suū honorē,peccet mortaliter? ℞.Henri.de Ganda.1.quolibet.q.34. ꝙ qui vtitur aliquo principaliter,ad quod non ordinat,in quo Deū ꝯtēnit,peccat mortaliter, & sic concludit, ꝙ doctor, q principaliter quærit honorē suū in docendo,& sic prę fert honorē suum honori diuino, pecc at mortaliter, qa,vt dicit Aug.li.1.de doctrina, Christiana ad fidē, spē,& charitatem tota mili tat diuina scriptura, q̄ principaliter ordinat ad honorē Dei. In quo Deus contēnit,si principaliter ad alterius honorē ordinetur.Sed sanè intellige,& limita verū,qñ legit aliqd, quod est principaliter ordinatū ad honorē Dei, vt cū pdicat & hmōi,qa secus credo,qñ legit aliquid, quod non est principaliter ad honorem Dei,vt sunt leges,& multæ sciē,q̄ ad pacē hominū, & vtilitatem principaliter ordinant,qa tūc non contemnitur Deus. Et sic non erit mortale pc̄tm̄. Et de hoc vide,vana gloria.

a & c.eps, iō quili bet hās ordinum sacrū tenetur ad has horas canoni cas,quia ecclesia ordināndo ipsum itēdit ed hoc mi nisteriū obligaſ. e Nisi de bono ꝯsilio] Et sic ser. nat generalis cō suetudo, q iā cū di. sit officiū bea tæ virginis,& be nè faciunt.

HORA canonica (,put hic accipio) est officiū diuinū certa hora diei natura lis deo psoluendū ab ecclesiasticis psonis.

1 Quot sunt horæ b canonicę? ℞.sm gl. c in Clem.1.de cel.mis.quod sunt.7.scilicet matutinum,prima,tertia,sexta, nona, vesperę,& completorium.

2 A quibus debent dici? ℞. quòd ab omnibus ecclesiasticis personis, facit ca.fin.92. dist. vbi glos.1.

3 Vtrum omnes ecclesiastici teneātur de præcepto ad omnes horas canonicas dicē das? ℞. sm gl.in d.c.fi. ꝙ sic. & eam videt sequi Inn.in c.1.de cel.mis.sed doc. cōiter in d.c.1. dicunt,ꝙ non omnes tenētur.Sed solū triplex genus ecclesiasticorum.Primū genus est illorū,qui sunt beneficiati, d hoc patet p d.c.fi.vbi dicit, ecclesię deputati, s.per beneficium, & sic soluitur opinio gl. prædicti.c.fi.Facit capitulum, cum secundùm,de præb.vbi qui altari seruit. Secundùm genus sunt existentes in sacris, licèt non sint beneficiati, probatur per d.c.primum,& in c.dolentes,eodem tit.& quod ibi Inn.& quamuis Pan.in d.c. 1. dicat esse tutius, ꝙ etiam existentes in minoribus, quamuis non sint beneficiati teneantur, ex quo in partem domini sunt assumpti, tamen ego non credo,nisi de bono cōsilio. e Tertium genus est illorū,qui per professionem,vel votum ad id faciendum se obligauerunt,c.licèt,de voto.

4 Vtrū clericus beneficiatus existens in minoribus,cū est absens ex causa legitima, & deseruit ecclesiæ per vicariū, teneatur ad horas canonicas? Resp. secundùm Panormita.in d.cap. 1.quòd sic.& hoc est de mente Innoc.in d.c.1.Ioann.And. & est tu-

tius, licèt Abb. & quidã alij dicant, ꝙ nõ tenetur, quos credo dicere verum, si nullam vtilitatem in absentia reciperet ab ecclesia, aliàs non est vera opinio, cũ nõ solùm beneficium detur, vt seruiat ecclesię, sed etiam vt oret pro his, qui beneficium constituerunt, cõcor. cum hoc Cardinalis in dicta Clementina prima secunda quęstione.

5 Vtrum clericus excommunicatus teneatur ad horas? Res. quòd si est minori excommunicatiõe innodatus, potest & debet dicere etiam cum alijs, secũdùm quod infra dicam. Si verò est excommunicatus maiori excommunicatione, a sic solus tenetur dicere sine, Dominus vobiscum, a & etiam degradatus, si est in sacris, vel si nõ est in sacris, si tamen tenet beneficium. Facit quod legitur & no in c. legi. 16. q. 1. in prima glo. & concord. communiter doctores in hoc.

6 Vtrum papa possit dispensare, vt pręfati non teneantur ad horas canonicas? Respon. secundùm Panormitanum b in dicto capitulo primo, quòd non, quin septies in die teneantur laudare deum. In modo autem dicendi dispensare potest.

7 Vtrum dimittens officium ex infirmitate excusetur? Respond. secundùm Innocent. in dicto capitulo primo, quòd sic, si est talis infirmitas, in qua directè, vel occasionaliter sibi obesset, vel obesse timeretur, si celebrationi intẽderet. c Dicit tamẽ Pa. in d. c. 1. ꝙ si nocumentum esse leue, vt ĩ febre quartana, vel longa, vel modica, non excusaretur, si non diceret.

8 Quid si ex obliuiõe aliquam horam dimisit? Res. non credo sit mortale peccatum, debet tamẽ supplere, quod omisit, & doleat de negligentia sua. Innoc. autem in dicto capitulo primo videtur sentire, ꝙ confessor posset ei imponere aliam pœnitentiam, etiam si voluntariè dimisit, licèt consulat, vt imponat, quod suppleat, quę omisit, nisi quando videret nõ proficere, sed hoc tene de bono consilio, d & quòd confessor possit ei imponere aliud, quod sit ad laudẽ Dei, puta. 7. psalmos, & huiusmodi, tenet Tho. in quoli. & Petr. de Pal. in 4. dist. 15. etiam si dimisit voluntariè.

9 Vtrum non habens librum, vel carens visu, & huiusmodi excusetur, si nõ dicat horas? Respond. quod sic, e ar. cle. si de vi. & ho. cle. dum tamen suppleat per psalmos, vel pater noster, & huiusmodi.

10 Vtrum prǽfati obligati ad horas peccent mortaliter ipsus omittendo ex negligentia? Respon. Henr. de Gand. in quoli. tenet, ꝙ peccant mortaliter omittendo, nisi ratione infirmitaris, vel alterius causæ legitimæ impediatur? Ricard. verò Angelicus in quolibe. dicit, ꝙ si dimittat ex negligentia, non auderem dicere, ꝙ mortaliter peccarent. si verò ex fastidio diuini cultus, vel contemptu, sic mortaliter peccant. Credo etiam ꝙ consuetudo in huiusmodi dimissione sit mortale peccatum. Hęc Rica. quæ opinio est humanior, & subdit ſm Iuristas bĩnus actus consuetudinem inducit. Sed opi. Henrici videtur tutior.

11 Vtrũ clericus bñficiatus non dicẽs offm̃ teneaẽ restituere fructus, quos interim recipit ab ecclesia? ℞. Ioann. Cald. in d. cap. 1. dicit ꝙ sic, f quia propter officium datur benefi-

a Dominus vobiscum] Idẽ Pa. in c. 1. de cleric. excom. mi. quia, Dñs vobiscum, non est verbum priuatæ psonæ, & no. ꝙ peccaret non dicendo officium, quia delictũ non debet sibi præstare immunitatem, vt l. & si necesse, de donati. inter vi. & vxor. & l relegatorum, ff. de interdi. & relega. & sic per modũ orationis dicet. idem supra, excõmunicatio, vlti. §. 3. idem dic in degradato, vide ad hoc. c. si quis episcopus, cum seq. 11. q. 3.

b Respon. secundùm Pa.] vltimo nora, quãuis Io. An. de Ligna in Cle. 1. de ce. miss. aliter senserit, & male, vt puto.

c Intẽderet] Forte ẽt nõ tenetur talis ad audiẽdũ, & dicit ibi Inno. ꝙ qui omisit officiũ ex infirmitate, non tenetur ad aliquid, sed q omisit ex culpa tenetur ad satisfaciẽdum ꝓ peccato omissionis, vt in § seq.

d De bono consilio] Hoc ẽt põt defendi de iure ciuili stricto, qa in obligatiõe facti succedit obligatio ad interesse. l. stipulatiões non diuiduntur, ver Celsus, ff. de verb ob. & l. si q. ab alio, in si ff. de re. iud. quia opera vnius diei sũt diuisa ab alijs. l. si vsusfructus in bienniũ, ff. de vsu fru. leg. & l. si nõ fortem. §. si liberatus, ff de condit. inde hæc Abb. in d. cap 1.

e Res. ꝙ sic] Nã ecclesia non hẽt præcisè modum specialẽ in dicendo officiũ, patet in monachis, clericis, & alijs religiosis, qa diuersimodè persoluũt horas.

f Quod sic] Idẽ tenet Bal. in l. 1. primo nu. per illũ text. C de his qui. vt iudici. & subdit, ꝙ tanquã indigni tenentur restituere fruct⁹, idem Io Cald. in c. cum in, de vsu. ver. circa diuinũ officiũ. Anc. cons. 228. incipit, primò inquirẽdum est, & tex. in c. cũ ex eo, de ele. l 6. Ge. in c. si. § prin. de resc. vbi text. Ias. in l. pe. C. de test. ini. & Pano. dicit, quòd hoc est tutius.

a Maiorem dignitatem] Puta qa in vna est dicãs, in alia simplex canonicus.
b Ref. fm Inn.] Refert Pan. ibidem, ver. quaerit hic Inno.
c Sed postea] Si is, q. tenet ad horas, ex industria & negligẽtia sola omnittat, mortaliter peccat, ca. dolẽtes, de cel. mis. secus autem, si ex obliuione. vide i. § 8. vel elia ne cessitate. tñ non sũt tot peccata, quot sunt horae omissae, qa totũ officiũ diuinum vni' citi est vnũ totũ integrũ ex suis partibus; & ẽõ pręcepto vno pręcipitur, & transgressor non trãsgreditur nisi vnum pceptũ, & hoc tãto ampli', quãto plures pces eius omittit. benè tñ cõcedo, ꝙ pluribus vici b' omissio vni' officij plã facit peccata mortalia, qa hoc totũ integrale pręcipit quotidie adimpleri; hęc supple. in ver. hora.

beneficium, vt in c. diuersis, de cle. coniuga. Et ideò cum aliquid datur propter causam, causa non secuta repetitur, ff. & C. de condi. causa da. causa non se. per totum. dominus Card. tenet contrarium, & Panor. dicit ꝙ prima ẽ nimis rigida, sed ego credo, ꝙ licèt sit rigida, tñ est vera, & ideò sequẽda. Et rñsio Pa. ad motiua Calde. non est valida, qa licèt denẽ reditus, vt viuat vt licit, c. diaconi sunt, 93. di. & c. 2. de pbẽ. nõ qdẽ tamẽ simpliciter, sed vt viuat secundũ cultum dei; & facit p hoc. c. cleric' victũ. 91. di. arguẽdo à maiori, & hoc tenet etiã Laudun' in clericis. q non implent officia sua, sed voluptatib' vacant, quòd teneantur fructus restituere.

12 Quid debeat dici p hora; ℞ Car. in Cle. 1. de cel. mis. in prin. 7. q. Laudun' dicit, ꝙ si est constitutio, vel cõsuetudo, illa seruet. 12. dis. nouit qa nec hoc, vel illud dicere est in pcepto, dũ diuersi diuersa dicãt, de cõse. di. 5. in die resurrectionis. Verũ est, ꝙ clerici sęculares debẽt dicere secũdũ ordinẽ Romanę ecclesiae, d c. in die, vel secũdũ ecclesiam metropolitanam. 12. di. c. fi. nec reprobatur vsus alicuius ecclesię antiquus secũdũ Landunũ vbi supra, Vbi clerici sunt contenti tribus psalmis, licèt ecclesia Romana, vel metropolitana hoc non seruet. Secus esset si priuata persona hoc sibi faceret; Aduerte et, quia dicit direct li. 1. tit. 8. ꝙ clerici ordinati ad titulum sui patrimonij possunt dicere quodcunque officiũ volũt, quia non obligantur ad istã, vel illam ecclesiã In regularibus verò dicit seruandam eorũ regulã, vel statutum in hoc. 12. dist. ca. fi. Et hoc verũ, nisi sint priuilegiati, vt clerici, & religiosi, qui sunt cõmensales domestici alicuius Cardinalis, seu episcopi, gratiã & communionẽ sedis apostolicę habentis, qui licitè se eis conformare debent, vt in Cle. fi. de cele. mis.

13 Quid de eo, qui ex dispẽsatione est beneficiatus in duabus ecclesijs? ℞. ꝙ debet dicere officium secundũ illam, in quã tenetur facere residentiam, quod si ad null.' residentiam tenetur, tunc credo, ꝙ põt se conformare illi ecclesiae, in qua se reperit officia celebrare. Si verò dicit per se, tunc secũdũ Tho. in quolibet videtur, quod debeat dicere fm ordinem illius ecclesię, in qua habet maiorem dignitatem, a quis fortè in alia habeat pinguius beneficium, quod credo de benẽ esse, non de necessitate fore verum, cum possit dicere, quod vult, vt satis patet per nor. in c. 1. de cele. mis. per Inn. & alios doctores.

14 Vtrum peccet mortaliter, qui ad libitũ suum mutat officiũ consuetũ? ℞. credo ꝙ sic in clerico prębendato, & religioso. Secus in alio ordinato ad suum patrimoniũ.

15 Verũ monachus prępositus ecclesię sęculari, teneatur dicere officiũ monachale? ℞. ꝙ si perpetuò est assumptus, & sic translatus sit, cum nihil habet commune cum monasterio. 16. q. 1. nẽ pro cuiuslibet, non dicet monachale, sed illi' ecclesię, ad quã trãslat' est, & placet Io. 16. q. 1. c. 3. & Gof. in summa de statu mo. §. sed nunqd absoluitur, & Hosti. in sum. eo. ti. §. verſi. sed nunquid. Secus esset, si nõ esset translatus nisi ad tẽpus, quia debet dicere monachale, & hoc sentit apertè gl. pen. in fi. Cle. fi. de cele. mis. & facit tex. ibidem in argumentum.

16 Quid si dicendo officiũ in choro cum alijs ex aliqua necessitate intermisit psalmum, vel lectionẽ? ℞. secundũ Inno. b in c. dolentes, de cele. mis. ꝙ non tenet illud reassumere, licèt sic cautius reassumat, dũ modo non subtrahat vocem suam ab officio chori imò plus dico, quòd etiã si aliquid omisit ex neglgentia sua quòd non debet supplere subtrahendo vocem ab officio chori, sed postea c suppleat, si aliquid notabile omisit. Si verò esset versus, vel quid minimum, suppleat per aliquem psalmum, vel pater noster. Idem

dic

dic secundũ Henric.de Gã. in quolibet, ꝙ si quis non ex malitia, sed cũ causa legitima non interfit in principio officij, vel fini, ꝙ non oportet a capite reincipere, vel finem perficere, ꝑ perfectionẽ charitatis, qua vnum corpus reputatur, & quod vnus dixit, existimaẽ altet dixisse. Et hoc verũ, nisi chorus multum in principio processisset, vel multũ de fine restaret, hæc ille.

17 Vtrũ teneatur quis dicere id, quod ẽm consuetudinem chori aliquis solus dicit, vel associatus, quãdo dicit officiũ in choro? Res. ꝙ non ẽm Pet. de Palud. in 4.di.15. quia id.qđ dicit vnus, reputatur dici ab omnibus, qñ ex aliqua rõnabili causa ita est consuetum, vt solus tale quid dicat.[a]

18 Vtrum dicens officiũ, si prætermittat vnã horam ex obliuione, vel quid simile, puta lectionem, vel psalmum teneatur iterum reiterare totum? ℞. vt colligo ex doctrina Inno. vbi supra, & sequitur Laud. ꝙ non, sed sufficit supplere, quod omissum est, vnde qui dimisit himnum, vel psalmum primi nocturni, cum aduertit, & est in tertio nocturno, non oportet reincipiat disturbando officium, vel qui dixit tertiam, & aduertit non dixisse primam, non oportet dicat iterum tertiam, sed post officium suppleat omissum, & doleat de negligẽtia, dicit Pet. de Pal. vbi supra, ꝙ qui notabiliter malè dixit officium, si vult euadere mortale, debet redicere totum. Sed si modicũ dimisit, puta psalmum, vel dictionem, tenetur illud repetere post officium, vel aliquid loco eius dicere, si vult euadere peccatum veniale.

19 Vtrũ debeat dicere, Pater noster, post horas? ℞. ꝙ sic post vesperas, & matutinũ, de conse.di.5.c.id semper, & de consuetudine dicitur in fine omnium horarum, quia matutinum accipitur pro omni officio vsque ad nonã, & pro vespere omne aliud quod restat, vt patet in d.c.id semper, &c. conuenit, ibidem.

20 Qua hora sunt dicendæ horæ canonicæ? ℞. debent dici tempore suo, s. matutinum in nocte, prima in ortu solis, & sic de cæteris, nisi ex necessitate, vt hic. 1. dicam. De hoc per Pa. in c. 1. de cele. mis.

21 Sed nunquid in sero poterit quis dicere matutinum sine peccato? Res. vt ex prædictis patet, ꝙ sic, si ex rationabili causa facit. quia secundùm Th in quol. Melius est, si deo debitas laudes præueniendo reddamus, & alia honesta officia postea faciam⁹, quàm si per vnum, aliud impediatur. Sec⁹ esset, si faceret non ex rationabili causa, quia sic esset peccatum,[b] ar.cap. clericus, el.1.91.dist.

22 Vtrum sit mortale peccatum non dicere horis debitis sine causa rationabili? Res. ꝙ non, nisi quis faceret in cõtemptũ Dei, vel ecclesiæ, cũ nullum ius præcipiat, ꝙ dicatur horis debitis, nisi Cle. 1. de cele. mis. quæ videtur præceptiua propter verbum, Sancimus. s. ꝙ officium horis debitis in cathedralibus, regularib. & collegiatis ecclesijs deuotè psallaẽ,[c] & ideo credo, ꝙ peccarent mortaliter prelati, si in præfatis ecclesijs horis debitis non facerent dicere, & ẽt illi, qui vel sunt beneficiati in præfatis ecclesijs, vel subditi prælatorum regularium, cum imponitur eis a prælatis, si nõ diceret. Nec accipias horam debitam ita ad punctum,[d] sed grosso modo & largo, sicut dicere matutinum in aurora, vel quasi censeatur in media nocte, & huiusmodi. aliàs autem a particularibus personis, vel in alijs ecclesijs a prædictis non dicere horis debitis erit peccatum veniale sine rationabili causa. Ex causa verò rationabili etiam in prædictis ecclesijs liceret, vt puta, quia processio est fienda, vel prædicatio, & huiusmodi. Et propterea præueniũt tempus debitum.

23 Vtrum matutinum sit dicendum ante, quàm missa dicatur, vide infra. Missa. 52.

24 Vtrum idem sit de prima, vide ibidẽ.

25 Vbi debent dici horæ canonicæ? ℞. ꝙ in ecclesia, vt no. gloss. 92. di. in cap. fin. sed hoc intelligo quo ad clericos, qui in ipsa sunt

a Tale quid dicat] Dicunt tamẽ aliqui, quod ea quæ a choro solent insimul cantari, de necessitate ab omnib. debent dici, vt sũt responsoria, cũ vnusquisque potest facere secundum, quod sibi conscia dictat.

b Quia sic esset peccatũ] Puta, vt quieti⁹ somno, & voluptati vacet.

c Deuotè psallatur] Hoc tenet Ho. in c. 1. eo. tit. refert gloss. in d. Cle. i ver. debitis.

d Ita ad punctũ] In hoc seruari det laudabilis consuetudo, ar. 12. d. c. alia tamen melius est præuenire, quã præueniri secundũ Ioan. And. & in c. 1. de ce. mis. & ponũt exemplũ de vna bona portata ab Angelo, & mercida cuidam heremitæ &c.

sunt beneficiati ꝑpter verbum positum in d. c. fi. ecclesię deputatus, ergo vr̃ ꝙ clericus beneficiatus peccet mortaliter sine rationabili causa ibi non dicens officium, quia dicit ibi tex. in d. c. fi. ꝙ qui non conuenerit, deponatur a clero. Et quò ad ecclesias collegiatas, vel regulares, clarum est ꝙ est de pręcepto, vt ibi dicatur, vt patet in Cle. 1. de cele. mis. no. Ion. in c. 1. de cele. mi. quò ad alias n̄ credo.

26 Sed nunquid peccet toties mortaliter, quoties nō conuenit [a] clericus beneficiat⁹, vel religiosus ad chorum sine rationabili causa? ℞ ꝙ non credo, quia materia non videtur ita ponderosa, sed quādo duceret in consuetudinem, vel quando officium ecclesiæ pateretur iacturam in celebratione, tunc non excusaret a mortali. Et sic limito, [b] & intelligo. d. c. fin. Ex aliqua tamen rationabili causa, licèt prælatis, & alijs se absentare, dummodo officiū dicant eundo, vel stando in domo sua. Nec ob. c. eps, de cons. di. 3. Quod vr̃ inuere sufficere epo, si die dominico ad ecclesiam cōueniat, quia illud. c. non dat licentiam absentiæ, sed nō vult, vt pro alia cā, q̃ infirmitatis, & similib. absit dieb⁹ festiuis. Et ꝙ alijs diebus debeat interesse, facit. ca. peruenit [c] ad nos. 7. q. 1. & ca. eps vilem. 41. di. cessante intellige impedimento.

27 Quò ad attentionē, seu deuotionem quæritur; vtrū peccet mortaliter nō dicētes officium deuotè & studiosè? ℞. gl. in Cle. 1. i verbo, fruct⁹, de cel. mis. tenet ꝙ sufficit dicere ore, licèt non corde. [d] Et cū ea concurrunt multi canonistę in d. c. dolentes, de celeb. mis. Alij autem tenent, ꝙ est de præcepto, vt dicatur deuotè & studiosè per d. ca. dolentes, vt sic deuotio denotet attentionem, & studiositas modum dicēdi. [e] Sed tu dic s̄m Pet. de Pal. in 4. di. 15. ꝙ attentio ad officiū sicut ad quodlibet bonum opus potest requiri duplex.

28 Primum vt officium ab intētione procedat, & isto modo attentio requiritur ad officium, non solùm propter meritum, sed et̄ ad euitandū peccatum, quia nullum opus est meritorium nisi ex intētione procedat, aliter non esset humanum, cum homo sit homo per rationem & voluntatem. Similiter ad euitandum transgressiones pręcepti, quia pręceptum datur hominibus. Et ideo oportet, ꝙ non procedat ex sola imaginatione, quę communis est nobis, & brutis, sed ex deliberatione, quæ requirit attētionem. Secundo modo, vt totum officium attentio concomitetur actualiter, & hoc non requiritur nec in officio, nec in alijs bonis orationibus, vel operibus, quia est impossibilis humanę fragilitati, [f] requirit̄ tamen ꝙ orans scienter non distrahat mē tem ab officio, quia hoc non posset esse sine mortali peccato, vel veniali, nam euagatio, quę est præter intentionem, & propter præcedentem occupationem licitam, non est peccatū. Secus, si ꝑ illicitam, sed euagatio, quæ est aduertentis, & solū s̄m actū interiorē, licèt sit temeraria & grauis sol è non tamen est mortale nisi ꝑ cōtemptū, quia ecclesia non habet iudicare de interioribus actibus mere, propter quod mini ster ecclesię. licèt dicendo officium aliud cogitet, non videtur trāsgressor præcepti [g] ex natura facti, si autem euagatio mētis sit ex hoc, ꝙ aliquis scienter se occupat in actu exteriori, qui non secum patitur attentionem, sic videtur esse mortale peccatum & directè contra præceptum. c. dolētes, de cel. mis. vbi pcipitur, vt studiosè pariter, & deuotè

a Nō conuenit] Gl. in c. si in ver. vagandi, de resc. li 6. dicit, ꝙ clerici per horā nō debent abesse ab ecclesia. 92. disti. c. si. & 46. di. clericum, & cap his igitur. vbi text. aureus. 23. dis. in fin. De religiosis dicit Gregor. in c. quia tua. 12. q. 1. ꝙ præ alijs debent diuinis officijs inuigilare, s. vt bonis operib. viuant, & canendis psalmis inuigilent, hęc ibi.

b Et sic limito] vide gl. i d. Cle. vnica, de reli. & ve. san. ver orōnes, in 7. mēbris.

c C. peruenit] Dicit glos. ibi, ꝙ episcopus q sex mēses potest abesse secundum canones, c. ex tuæ, de cle. non resi. secundùm leges per annū, in aut. quomodo oportet epos. §. illud.

d Licèt non corde] Datur exemplum de eo, qui vadit ad sanctū Iacobum, q non oportet ꝙ semꝑ cogitet de hoc.

e Modum dicendi] nè dicatur cū sincopa. ad idem Cle. 1. de celebr. mis. ibi, cum deuotione. Et Hiere. Maledictus q facit op⁹ Dei desidiose. Ex corde. n. plus, quàm ore orādum est. 91. d. c. 1. & 2.

f Humanæ fragilitati] Cor enim hominis vagum est, secundū Poe. & recitat Pa. rit. in ca. dolentes.

g Transgressor præcepti] etiam de iure diuino debēmus deuotè & attentè orare, & psallere, psalmo secūdo, Exultate ei cum tremore, & psalmo. 96. Psallite ei sapiēter, item etiam ius positiuum se extendit ad interiora in foro pœnitētiali, in c. consuluit de vsur. Et patet in c. dolentes, de cele. mis.

deuotè dicatur. hoc nō obseruant, qui occupantes se in actu exteriori scienter, si bi attentionem subtrahūt. Idē Th. in 4. di. 15. dicit, ꝙ q̄n aliquis mentē ex ꝓposito distrahit ad alia in orando, sine culpa non est, & ꝑcipuè si in alijs spōtè se occupat, q̄ mentē distrahunt, sicut sunt exteriora opera; & si mens ad ꝯtrarium euagēt, erit culpa mortalis. Si aūt sine hoc, qđ ꝑcipiam[c], mens ad alia euagetur, vel culpa caret, vel minima erit, nisi ꝑcedens cogitatio, ex qua ꝯtingit euagatio, talis esse dicat̄ in culpa; hæc ille, & hoc teneas. limitando tn̄ dictū Thomæ verum quò ad orationem, q̄ est de ꝑcepto, sicut est officiū, & hmōi, non aūt quò ad orationē, quæ ex deuotione ē, & voluntate solū. Aduerte tn̄ ſm Tho. 2. 2. q. 82 ar. 1. ꝙ deuotio nihil aliud eē vř, q̄ volūtas quædā promptè se tradendi ad ea, quæ pertinēt ad Dei famulatum. similiter attende ſm Tho. in 4. di. 15. ꝙ requirit, ꝙ attentio remaneat ī oratione nō per essentiā actus; nec sufficit ꝙ sit in habitu solū, sed ꝙ sit ſm virtutē, [a] quæ est mediū quid inter prędicta duo. Et tunc vř manere ſm virtutē, q̄n accedit ad orationem cum intentione aliquid impetrandi, vel deo debitum obsequiū reddendi, etiam si in prosecutione mens ad alia rapiatur, nisi tāta sit euagatio, ꝙ omnino depereat vis primę intētionis. Et ideo oportet, ꝙ sæpius homo cor reuocet ad seipsum. Et ex his patet, qd tenendū de confabulantib. & alias dissolutiones faciētibus in officio, aut ipsum dicētibus faciēdo aliquod exercitij manuale, qđ bn̄ no. [b] Et ſm ꝑdicta itellige & limita. d. c. dolētes, & do. ibi.

29 Vtrum clericus cantans in ecclesia officium diuinum, vt placeat populo, peccet? Rx. Pa. in c. vt quisque. 2 nota. de vi. & hon. cle. ꝙ sic grauiter. Vnde dicit Isido. Deum moribus stimulat, qui populum vocibus [c] mulcet, aliàs delectat. facit quod dicitur & no. 92. di. c. 1. & 2. de quo tamen, vtrum sit mortale, vel veniale, vel nullum, Dic vt infra, Placere.

HORROR futuræ vitæ est filia luxuriæ, inquātum reputat bonū ęternū, vt bonum arduum, quia propter delectationes venereas non appetit, imo fastidit bona æterna, ac si non essent ardua & summa.

HOSPITALE, [d] quod alio vocabulo dicit̄ xenodochiū. Aliud dicitur religiosum. Aliud non religiosum. hospitale religiosum dicitur, quando autoritate episcopi ædificatum est, cap. ad hæc, de relig. do. & tunc pertinet ad ipsum episcopum, non vt disponat de reditibus ad libitum, sed vt ordinet, vt dispensetur ad vsum destinatum, ar. Clem. quia contingit, de religio. domi. Hospitale, quòd non est religiosum, est illud, quod sine autoritate episcopi constructum est, [e] nec episcopus potest se de eo intromittere, sed patronus, qui ędificauit, ad libitum disponet, vt in c. inter dilectos, & ibi per Inn. de dona. Et quamuis episcopus exercuerit ibi vnum ius [f] episcopale, non potest tn̄ per hoc alia exercere ſm Fede. consi. 215. quia de possessione vnius articuli non est inferendum ad alios articulos, vt in c. cum cōtingat, de deci. Nec ob. c. 1. de reli. do. quia locus, de quo loquitur, necessariò debebat esse subiectus alicui episcopo, & ideo pręsumitur pro eo, q exercuit vnum ius in eo. Simile infert Io. An. in regula, quod alicui, li. 6. in Mercurialibus, ꝙ patronus, qui exercuit ius præsentandi, alio non apparente, [g] præsumitur patronus, ex quo ius patronatus ad aliquem dēt pertinere, & alius non apparet nisi iste, qui exercuit actus patroni, nō sic in casu nostro, quia hospitale necessariò

a Virtutem] vide T. Baptismus. 3. §. 8. cū enimo ibidem, & infra, missa §. 12.

b Qđ benè no.] Peccere nanq; tales vūt mortaliter, cum studiosè proijciāt attētionem; & vide Ab. in d. c dolētes, in fi. qui ponit tres dicendi modos, & subdit. credere quātitatē reatus cōsiderandā ex qualitate, & quantitate contéptus, & negligentiæ, hæc ille.

c Vocib.] Abb. ibi alleg. gl. in c. odi. 24. q. 1. quæ dicit ꝯ seculares qui vadūt ad ecclesiā, vt videāt dominas, qa corde potius orandum est, q̄ ore, & ad laudem Dei.

d Adde ex Con. Trid. hospitalia diligenter gubernāda, ses. 7. c. xv. ses. vlt. c. 8. ea obtinentes hospitalem exercere debene eo. c. 8. visitanda, 22. c. 8. q̄ dantur in titulū. 23. c. 17. 25. c. 8. eorum priuilegijs q̄ gaudeant. 24. c. 5. eorum administratio vltra trienniū non concedenda, 25. c. 8. de ref. P. V.

d Cōstructū ē] Hospitalia pñt redirĕ ad humanos vsus, si sine autoritate epi cōstructa sunt, & sic nō sūt religiosa, Pa. in c. ad hæc, de relig. do.

e & malè, secundùm Abb. in ca. 1. de religio. do.

f Vnū ius] Puta quia visitauit, vř officialē emouit.

g Apparente] Archi. tñ in c. 1. de iure patro. li. 6. tenuit cōtrariū.

cessariò nõ est religiosum vt patet. ª Limita tñ hoc verum, ꝙ episcopus non potest se intromittere, qñ nõ est religiosum, secundũ Pan. in c. 1. & in c. de xenodochijs, de reli. do. verũ, nisi patronus, qui ipsum ędificauit, eẽt mortu⁹, q̃ tũc ad curã epi pertineret, vt voluntas defuncti pia mãdaretur executioni, vt vr̃ tex. in aut. de ecclesia. ti. §. si quis ędificatiõe, & §. seq. Vnde licèt talis locus non teneatur epo rñdere in episcopalib. tñ eps curã habere põt, ᵇ ex quo pius loc⁹ est. Qđ verũ est, nisi testator, q ip.um ædificauit, aliter expressè disposuisset, quia illud seruandũ, vt i d. §. si q̃s. Ex quo patet, ꝙ q̃libet põt hospitale ędificare ẽt cum oratorio ẜm Ho. & Pa. i d. c. ad hæc, sine alia autoritate. Sed in oratorio non põt celebrari sine licẽtia epi de cons. di. 1. vnicuique, & d. c. inter dilectos, de don.

1 Quis põt præfici ꝑ rectore hospitalis? ℞. Pa. in d. c. đ xenoch js. ꝙ religiosi nõ pñt deputari, nisi talia ᶜ hospitalia habeãt curam aĩarum, vel nisi hospitale esset subiectum monasterio, & monachus deputaretur ꝑ abbatẽ tanq̃ obedientiarius, ẜm Fed. con. 155. Clerici sæculares pñt esse rectores, sed non pñt habere in titulũ bñficij, vt in Cle. q̃a contingit, §. aũt, de reli. do. & Clem. ꝑ literas, ᵈ de pb. Laici oẽs pñt institui rectores, dũmodo sint viri idonei, & ꝓuidi & boni testimonij, q sciãt, velint, & possint loca ipsa, & iura eorũ vtiliter regere, vt in d. §. vt aũt, in Cle. prædicta, quia contingit.

2 Quid debet facere prædicti rectores? ℞. ꝙ debẽt ad modũ curatorum, & tutorũ iuramẽtũ pręstare, ac inuentariũ facere de bonis ipsorũ locorum, & annuatim ᵉ reddere rõnem ordinarijs, sub q̃b. sunt, vel ab eis deputatis alioquin collatio, prouisio, & ordinatio talium est nulla ipso iure, vt in d. Cle. quia ꝯtingit. ᶠ Verũ, ꝙ non extendit hoc ad hospitalia militariũ ordinũ, ᵍ aut aliorũ religiosorũ. Præcipit tñ oibus rectorib. sub obtestatione diuini iudicij, & per obediẽtiam. vt reditus in vsus pauperum conuertant, & non in alios. Rectores tamen militarium, & religiosorum hospitalium sufficit prouideant secundùm eorũ ordinũ instituta, & antiquos obseruãtias pauperibus. Quod est limitandum, qñ quod superest, exponunt pro fide, vel piè, aliàs non excusantur, si malè expendunt in non pios vsus, q̃a negari non põt, quin tales redit⁹ sint instituti propter pios vsus.

1 Quid de administratione sacramẽtorũ, & celebratione in ipsis hospitalibus pauperibus ibidẽ? ℞. ꝙ debet seruari antiqua consuetudo quò ad exercenda & ministrãda spũalia supradicta, vt in d. Cle. quia cõtingit. §. fi. Præcipitur oĩb. ad quos de iure vel consuetudine, vel statuto, vel priuilegio pertinet cura hospitalium, ꝙ bona deperdita alienata indebitè in statum debitũ reducant, & reforment, vt rectores iuxta facultates prouentuum insistant sustentationi, & receptioni miserabilium personarum, in quo si negligentes fuerunt, ordinarijs iniungit, vt ipsi, si non sunt exẽpta, autoritate ꝓpria, si verò exẽpta sũt, autoritate apostolica cõpellant ad p̃dicta faciẽda, per censurã ecclesiasticã compescendo cũ eosdẽ, q̃ quoscunque p̃dictores cũ dantib. auxiliũ, consilium, vel fauorẽ, non obstãtibus quibuscũque priuilegijs quò ad hoc. d. Cle. quia contingit. §. nos in curiam.

HOSPITALIS quomodo debet esse clericus, Vide supra, Clericus. 3.

a Vt patet] Facit q̃d no. Bar. in l. 1. §. si quis, ff. de iti. actu. quę pri. vbi dicit, ꝙ prætẽdẽs hr̃e iurisdictionem in loco, tãtũ obtinet, quãtũ ꝓbat se exercuisse, & nõ amplius; vñ infert, si inferior à principe dicit se hr̃e potestatem exigẽdi vectigalia ex pręscriptione, solũ obtinebit in illis rebus, in q̃b⁹ ꝓbat se exegisse; ita Pa. in ca. 1. de relig. domi. vbi dicit omnia, quæ hic sunt in tex.

b Curam habere potest] de hoc per Pan. in d. c. inter dilectos, in fi. Nunquid autẽ hospitale possit per episcopũ visitari, vide Feler. consil. 16. aliàs. 156. & an possit episcopus exigere iura episcopalia, vide eundem consil. 125.

c Nisi talia] Inquit Pan. nisi habeant ecclesiam curatam, sed hoc debet intelligi vt hic, nam religiosi nõ possunt extra monasteriũ intitulari nisi ꝓpter curam animarum. ca. super eo, de regu.

d Clem per literas] oportet. n. ꝙ papa exprimat expressè per literas, vt ibi, aliter in generali prouisione pro clericis non veniunt hospitalia.

e Et annuatim] Vide in l. orphanotrophos. in fi. C. de episcop. & cle. Et in aut. de ecclesia. tit. in §. ps. col. 9. quæ leges Inquũtur de ratione reddẽda pupillis, & orphanis, sic tenentur rectores episcopis, vt hic, & in aut. de sancti. epi §. ęconomos collatio. 9

f Vt in d. Clem. q̃a contingit] §. illi etiam, vide ibi gl. optimas.

g Militariũ ordinum] Vt s. Ioã. Ierosolomitani, & S. Mariæ Teutonicarum, & huiusmodi.

Hostiensis

HOSTIARIVS dicitur idem, quod ianitor. Nam veteri testamento 1. Paralipo.5. Hostiarij electi sunt ad custodiã templi, vt non ingrederetur in illud immũdus spũs in oĩ re, vñ hostiarij dicti sunt eo, ꝙ præsint hostijs templi, ipsi tenentes claues, oĩa intus extraq; custodiunt, atq, inter bonos & malos habentes iudiciũ fideles recipiũt, & infideles abijciũt. 21. dis. claros, ĩ fi. & 25. di. plectis, circa prin. ver. ad hostiariũ.

HOSTI seruanda est fides promissa. 23. q. 1. noli. & 22. q. 4. Innocẽs, vbi ponitur exemplum de Gabaonitis, Quod limita, vt infra, Iuramentum. §. 17.

HVMILITAS [a] vera [b] requirit tria. Primũ suijpsius nihilationẽ, hoc est quod reputet se omnibus viliorẽ. Et licèt cognoscat se habere aliqua dona dei, quæ alij non habent, tantò magis dẽt inuilescere, cogitans, ꝙ si deus talia alijs dedisset, gratiores deo essent, q̃ ipse. Et sic cum veritate potest se æstimare viliorem omnib⁹, & magis ingratum, & hoc est quod voluit dicere Beda in homel. sabbati iij. Dominicæ Quadrag. Cum alium, inquit, peccantẽ conspicimus, mox animum deorsum inclinemus, & q̃ abiecti ex nostra fragilitate sumus, si nos diuina pietas nõ sustentet, humiliter inspiciamus. Hæc ille, & Ioan. 13. cũ feceritis hæc omnia, dicite, quia serui inutiles estis. Idem Lu. 17. q. d. ex consideratione humili obligationis, quã habemus, quia cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum secundùm Greg. Secundùm promptam aliorum obtemperationem, vnde de ieiun. c. nisi cum pridem, post prin. tunc veram humilitatem ostendis, cum per eam locũ sublimẽ effugies, & tantùm per obedientiam nõ dimities, nam vera humilitas facit, vt quisque, magis alijs de se credat, quàm sibijpsi, qa dicit Gre. si se meliorẽ alijs non crederet, nequaquam aliorum consilia suę deliberationi postponeret. Et hoc verum in omni dubio, quod potius debet alijs credere, quàm suæ opinioni; secus in alijs. Tertiũ, quod requirit humilitas, est, vt dona dei, quæ in se habet, abscõdat, & se solùm vilem ab extra demõstret, nisi inquantũ honor dei, & bonũ proximi aliud requirit, nam non esset humilitas, quando pro salute proximi & ad ędificationem animarum, posset ostẽdere, & p̃dicare dona dei, quæ habet, si occultaret, qa dicitur Matth. 5. Luceat lux vestra &c. Non tamẽ debet magis vilescere in apparẽtia, quàm importet cõditio sua, & qualitas respectu eorum, cum quibus viuit, quia sic potius esset superstitio, quàm humilitas. 41. di. c. quisquis rebus, in prin.

IACTANTIA [b] ꝓpriè importat, ꝙ hõ verbis se extollat ẽm Th. 2. 2. q. 112. ar. 1. Et patet ex ca. imitare. [c] 6. q. 1. Et procedit ẽm Gre. in li. 23. moralium. Aliqñ ex superbia, sicut ã cã interius motiua, qa ex hoc, ꝙ quis per arrogantiã interius supra se eleuatur, plerunq; exterius maiora q̃dam de se iactat, & propterea ponit a Gre. ibidẽ tertia spẽs sũpbiæ, licèt nõ sit idẽ, qđ superbia, sed est tanquam a cã impellente. Aliqñ verò procedit ab inani gloria, sicut a causa finali, in quantum, scilicet iactator intendit, ꝙ per suam iactantiam gloriam consequetur. Et ideo ponitur etiam a Greg. filia inanis gloriæ ratione finis, vt no. Alexan. de Ales. 2. 2. titulo eodem.

1 Vtrum Iactantia sit peccatum mortale? ℞. vt colligo ex Alex. & Th. vbi supra, quòd sic quadrupliciter. Primi duo modi sunt, inquantum consideratur ex se. Secundi duo, inquantum consideratur ex causa, vel fine, Primò est mortale peccatum, qñ iactator profert, quod est contra gloriam Dei, sicut ille, de quo Exech. 28. Eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, tales sunt, qui iactant se suis meritis habere aliqua dona Dei, vel a se habere, vel illi, q de peccatis mortalibus, quæ fecerunt, vel non, iactant se, vt strenui videantur, vel ẽt laudant alios, & iactant de peccatis mortalibus, quæ fecerunt, vt no. gl. in cap. Sunt plurimi. 6. q. 1. Secus esset de veniali, [d] qa non est cõtra deum. Secundò est peccatum mortale,

[a] Humilitas] De humilitate, vide S. Th. 2. 2. q. 161.
[b] De exẽplo imitãdæ humilitatis D. N. Iesu Chri, Cat in art. fidei, Passus sub Põ. Pila. c. postremo. Diu. Amb. đ offi. lib. 1. c. 18. P. V.
[c] Iactãtia] Est vitiũ, quo qs se extollit sup illud, qđ est, vel qđ homines opinãtur, de eo vide S. Th. 2. 2. q. 112. cũ seq.
[d] Imitar.] Et viđ Arc flo. 2. par. ti. 4. c. 4 in princ. & idẽ dicit, qđ hic.
[e] Veniali] Sicut siqs laudaret aliquẽ, vl̃ seipsũ de mẽdatio iocoso, vel officioso &c.

a Cõ q3] De his vide i sum. Arc. Flo.tit.4. & c.4. vbi pulchrè.
b De œconomo instituendo sede epali vacãte Tri. Sin.ses.24.c.16. de ref. P. V.
c De Ieiunij vir tute Tri. Cõ. ses. 12.& 25. de dele ctu cibo vbi cõ mẽdatur. Huc ad dę q̃ ĩ. annotata sunt ad vocẽ Gu læ. Petrus Ven.
d Et disciplinis] Vel abstinentijs ab aliquo dele. ctabili. Aliud dr̃ ieiuniũ, s. mode. rata refectio, de quo de consecr. dis 5. sint tibi,& c.nõ dico. Et hoc quolibet die im plendum est, & tangit Ric. in 4. di.15. ar.3. q.6.
e Et pot⁹] Illud ieiunium a dño fuit institutum i paradiso, vt pa. tet Gen. secũdo, & postea sanctis cauit illud. 40. dieb.& 40. nocti bus,& dr̃ ieiuniũ a quodã intesti. no sic vocato, qa vt plurimum est vacuum, & exi. nanitum.
f Abstinẽdum] Q̃d gl. in ca. sint tibi, de cons. dis. 5. damnat, dicẽs per illũ tex. quo tidie prãdere, vn de, inquit, nõ dẽt ꝑ totũ diẽ absti. nerẽ, nisi fortè q̃d faciũt Sarraceni.

mortale, q̃n iactantia est contra charitatẽ proximi, sicut cum quis iactando se prorumpit in contumeliã ꝓximi, sicut phariseus, Lu. 18. non sum sicut cęteri, ve lut & hic publican⁹; aliàs aũt iactare se de eo, quod non est ꝯ gloriam dei, vel charitatẽ proximi, ex se est veniale. Tertiò est mortale peccatum, q̃n procedit ex tali superbia, vel vanagloria, quæ sit mortale peccatũ. Si verò nõ erit mortale peccatũ talis sup̃bia, vanagloria, sic nec iactãtia ex eis procedens. Quomodo autẽ superbia, vel vanagloria sit mortale, vide, superbia, & vanagloria. Quartò ẽ mortale, q̃n ꝓcedit per appetitũ lucri in dãnum proximi notabile, sicut cum quis se iactat magnum medicum, aduocatum, peritũ, multas sanitates facere, sicut Cerretani, & huiusmodi, qui sal sè in nocumentum proximi se iactant; secus, si non esset in nocumentum proximi, qa esset veniale peccatum. Intellige ẽt, si sit nocumentũ alicuius importãtiæ, qa id, q̃d minimũ est, rõ apprehẽdit quasi nihil. 2. ph. nisi intenderet etiam nocere in multo, si posset.

2 Vtrũ iactantia possit esse in factis, sicut in dictis? ℞. propriè nõ, sed ęquiualenter sic, sicut cum quis a in vestibus, in equis, in domibus, in conuiuijs, in familia, in pulchritudine, & huiusmodi, vt appareat diues de magna domo, & nobili prosapia, & huiusmodi, & sic erit mortale peccatum, sicut iactantia in dictis, si prędicta, quæ facit sint contra gloriam Dei, & charitatem ꝓximi. vel ex superbia, & vanagloria mortali, vel in deceptione proximi.

ICONOMVS b dicitur, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur, vt 89. di. quia in quibusdam. facit. l. iubemus, C. de sacr. san. ec. & idem est iconomus, quod sindic⁹, & debet esse clericus, non laicus, vt patet in d.c. & c. iudicatum, ibidem, & in c. quoniam in quibusdam. 16. q.7. de quo dic, vt ℨ. laicus. §.1. Sed aduerte, ꝙ est differentia inter actorem, procuratorem, & sindicũ, seu iconomum secundùm glo. in c. si quis erga episcopum. 2. q.7. quia actor constituitur a nõ domino, & autoritate iudicis, & ad prę'entes lites tantũ, procurator verò semꝑ a vero dño ꝯstituit̃, siue ad vnam litem, siue plures, siue p̃nres, siue futuras. Sindicus aũt, siue iconomus ab vniuersitate ꝯstituitur, seu a collegio, & ad vnã cãm, & plures & p̃ntes & futuras, & autoritate epi, de iura. cal. c. imperatorũ. in fi. canõ tñ oẽs administratores ecclesię vocat ꝓcuratores. 1. q 3. salutator. vide gl. ibi. in versi. in subiecto, & in d.c. imperatorum, cũ suis allegationib. tenet tñ Pau. in d.c. imperatorũ ꝙ si ad vnam certam cãm solùm constituitur, quia est res modici præiudicij, ꝙ põt fieri sine autoritate superioris, aliàs non.

IDVLIA c est quędam reuerentia, siue adoratio, de qua supra adoratio ꝑ totũ.

IEIVNIVM d s̃m S. Bo. in 4. di.15. parte. 2. ar. 1. q.4. dicitur communissimè pro abstinentia ab oĩ mortali, Isa. 58. nonne hoc est ieiunium, quod elegi, dissolue colligationes colli tui. Et de cons. di.5. ieiunium illud magnum, & generale &c. Dicitur etiã cõiter oẽs afflictio, q̃ consistit in vigilijs, flagellis, & disciplinis, e ꝓpriè ãt dr̃ ieiuniũ afflictio carnis per subtractionẽ cibi, & potus f facta s̃m institutionem ecclesię. Et sic diffinitur ieiunium s̃m Gof. est subtractio prandij, & post cęnã cuiuslibet cibi priuatio vsq; in diẽ sequentẽ, & abstinentia a carnibus, & trahentibus sementinã originem ab ipsis, vt a lacte, caseo, & ouis. Elicitur hęc diffinitio. 4. di. c. denique, & ponitur a Pa in rub. de obseruatiõe ieiuniorũ, ꝓ cui⁹ declaratione quærunt̃ dubia infrascripta.

1 Vtrum sit aliqua hora determinata, in qua in diebus ieiuniorum sit comedendũ? videtur ꝙ sic coena, ibi, Post cęnã, ergo vsque ad coenã est abstinendum f sed breuiter notandum est, quod in iure nulla hora

ra

Et proptereà dicit idē Pan. putarem, ꝙ aliquid comedere pro collatione de sero magis ad sustentationem naturę, quam ad delitias, non sit peccatum, nec frangeret ieiunium, dummodo fiat ſm consuetudinem loci, & tēperatè; hæc ille. facit pro hoc, qđ not. Innoc. in d. rubr ꝙ prandere pluries in die ieiunij est p consuetudinē approbatā ecclesię: & sic videtur sentire, ꝙ non sit de iure specifico. Item Inn. dicit ibidem, ꝙ Cistercienses fecerunt statutum, vt seruiētes alijs aliquid sumant in die ieiunij, & licitè. Item ꝙ seruientes dominis, qui faciūt credentiam,[a] non frangūt ieiunium. Mihi verò videtur, ꝙ opinio, quæ tenet, ꝙ solùm semel debeamus comedere, sit verior, si non verba, sed mētem legis volumus amplecti, in ca. quadragesima,[b] de cons. di. 5. Et ideo concludo, ꝙ comedens plus, quā semel in die aliquid eorum, quæ communiter in cibum solent sumi, vt panē, fructus, & herbas (quia etiam sancti herbis vsi sunt pro cibo) frangat ieiunium,[c] nisi comestio ordinetur poti⁹ ad medicinam, quàm ad cibum respectu intentionis comedentis, & principaliter ex modo, & quantitate sumptum ad id ordinetur, licèt consequenter aliqualiter nutriat, vtputa quia indigens potu, & timens, nè dilauet stomachum, & noceat, aliquid sumit, siue sit electuarium, siue etiam panis, vel fruct⁹, & huiusmodi pro euitando nocumento potus, non ad sustentationem, quòd nō frangat ieiunium. nec restringo me solùm ad electuaria (vt quidam) sed (vt dixi) ad panē, fructus, & quodcunque aliud, quod sumitur per modū medicinæ, ar. c. ad eius. 5. dist. & hoc etiam videtur tenere Pet. de Palu. in quarto.[d] Conuenientius tamē est a pane abstinere, cum sit principalior cibus in vsu, nisi sit alteratus,[e] & nisi sit carentia alterius rei. nec ob. ꝙ talia nutriant, quia ſm Tho. in 4. dist. 15. ecclesia non attendit in statuendo id, quod quocunq; modo nutrire potest, sed id, quod principaliter ad nutriēdum ordinatum est, hęc ille. Et sic tene, quia finis legis non frustratur ex huiusmodi sumptione.

4 Vtrum pluries bibere vinum, vel aquā frangat ieiunium? Respon. Innoc. in prædicta rubrica quòd non, siue ante pastum, siue post. Posset tamen secundùm Ricar. in quarto, distinct. 15. artic. 3. quęstio. 7. frangere ieiunium, quando vellet quis in mane bibere vinum, vel ceruisiam non ad extinguendum sitim, sed famem. Similiter etiam non frangit ieiunium, qui etiam ante pastum comedit ficus, aut polētam, aut aliquid huiusmodi per modum medicinæ, nè deficiat in die ieiunij secundùm Petrum de Pal. in 4.

5 Quibus cibis frangitur ieiunium? Resp. secundū Ric. vbi supra,[f] ꝙ per esum carnium, & sic transeunt communiter doc. in pręfata?[g] Ꝧ. Arch. in c. rogationes, de cons. dist. 4. Facit, d. c. denique, & c. cōsilium, co. titu. De ouis vero, & caseo, & alijs lacticinijs Goffre. in pręfata diffinitione videtur tenere, ꝙ similiter frangat. Innocen. in præfata rubrica dicit, ꝙ potest statui, vt propter penuriam piscium vtamur istis & lacticinijs in alijs ieiunijs præter quadragesimam. Tu dic ꝙ cum non habemus tex. expressum, qui oua, & lacticinia prohibeat nisi solùm in quadragesima; vt in d. c. denique, ꝙ consuetudo seruanda est in alijs ieiunijs extra quadragesimam, secundùm Ricar. vbi supra. quæstio. 5. & Pan. in d. rubrica. Facit d. capitu. vtinam, & est cōmunis opinio. Et ideo possunt comedi, vbi cōsuetudo est in omnibus ieiunijs pręter quadragesimæ ieiunia; aliàs non licet, non tamē dicerem frangere ieiunium, qui

a Qui faciūt credentiam] Etiā si carnes gustarēt.

b Ca. quadragesima] Qđ ſm Pa. facit, vt alijs diebus, q̄ dominicis, semel comedamus i ieiunijs.

c Ieiunium] Idē tenet Ri. in 4 di. 15. ar. 3. q. 6.

d Pet. de Palud. in 4.] Qui dicit sicut si quis non pp famē, vel voluptatem, sed ꝓ timore, nè deficiat ꝓ anxietate die ieiunij, ficus, aut polentā prælibaret, vel huiusmodi ante comestionē p modum medicinæ, sic nō est fractio ieiunij. & dicit Dire. secundùm quosdā posse circa ieiunia ecclesiæ statui, ꝙ bis, sed parū comedatur i die. idē dic de portantib⁹ enxenia, dum prandēt, licèt itermittant comedere, de his ī. §. 6.

e Alteratus] Rō sūt secundū Th. 2. 2. q. 147. q̄a potius sumitur magis ad alterationem corporis, & digestionē ciborum, q̄ ad nutritionem, licèt aliquo mō nutriat. possunt tamē immoderatè bibentes peccar, & meritum ieiunij ꝑdere, sicut etiam immoderatè comedentes.

f Ric. vbi ſ.] q. 5. vbi sup. & q. 6. vbi dicit comedendo cibos, qui cōiter interdicū tur, est frangere ieiunium.

g Istis] Vide Archi. post Tho. in d. c. Rogationes.

a Qui etiam comederet qua] No. ꝙ quantò ci b[b] est delicatior, siue preciosior tpe Ieiunij, tãtò minus licet, cap. denique.4.di. ex quo videtur dicendum de vtentibus confectionibus. Dicit etiã Rosel. referendo Archie Florẽt. ꝙ excusatus a ieiunio tẽpore quadragesimali, si vtitur lacticinis, vel carne ex voluptate, vel incuria, peccat mortaliter, quia facit contra precepttum ecclesie, Idem in alijs diebus ieiunij ecclesię sine causa legitima.

b Idest lardo] De hoc Pan. post gl. in c. admonere. 33. q. 2 & in ca. ꝓposuisti. 82. di. Pa. in c. cõsuluit, de Iudæis.

c Omnibus sub precepto] Item inquantum pertinet ad necessitatem coertionis peccati, vel satisfactionis in pœnitentia, vel eleuationem mẽtis ad spiritualia secundùm Tho. 2. 2. quæst. 147.

d Vigilia assumptiõis] Dicit Pa. in d. rub. ꝙ in iure non reperitur aliud festum dominæ nostræ habens vigiliam in precepto, nã hoc festum est alijs celebrius, c. fi. de sen. exc. li. 6.

etiam cõmederet oua,[a] & lacticinia extra quadragesimam, vbi consuetudo non est, qñ nõ per gulositatem, sed ex aliqua rationabili causa faceret, nota etiã ſm Host. in sum. eo. ti. ꝙ cuicũque conceditur vsus ouorũ, & casei intelligitur ꝯcessum, ꝙ etiam potest vti sagimine. i. lardo,[b] ar. cap. præsbiter. 82. di. & ibi gl.

6 Vtrum ieiunium cadat sub præcepto? ℞. ſm Ri. in 4. di. 15. ar. 3. q. 2. 3. & 4. qa ieiunium aliquando accipitur largissimè, prout est actus naturæ, & sic quilibet ieiunat ãnte, quã comedat, & isto modo nec est actus virtutis, nec de præcepto. Secundo modo accipitur largè, prout est act[9] virtutis abstinentiæ, s. frænare delectationes gustus ꝑ cõparationem ad cibum ſm regulam rõnis, siue semel comedat i die, siue pluries. Et sic cadit generaliter omnibus sub pręcepto,[c] non intelligas tamẽ, ꝙ semper mortaliter peccet, quando excedit, sed solùm quando ratio virtutis totaliter extinguitur, & hoc est in casibus, qñ gula est mortalis, de quo vide supra, Gula. Tertio modo accipitur propriè, prout abstinemus etiã ab illis, quibus vti possemus, saluo actu virtutis, & sic accipitur in diffinitione præmissa, & omnibus superioribus, & secũdùm communem intelligentiam vocabuli, & isto modo cadit sub præcepto in duobus casibus, s. quando ex iuramento quis, vel ex voto se obligauit. Secũdò qñ ex præcepto ei indicitur ab ecclesia, vel ab alio prælato. Facit. d. c. vtinam, & de conse. di. 5. c. ieiunia.

7 Sed quæro, qñ & quibus diebus ieiunium indicitur ab ecclesia? ℞ ꝙ infrascriptis temporibus. Primò quadragesima tota, exceptis diebus dominicis, vt in c. quadragesima, de con. di. 5. vbi dicitur, ꝙ summa obseruatione est obseruanda, & incipit in quarta feria, quæ præcedit primam dominicam quadragesimæ quò ad sæculares, vt in d. ca. quadragesima. Quò autem ad clericos incipit secunda feria post dominicam quinquagesimæ, vt in c. denique. 4. di. Sed communiter tenetur, ꝙ est consilium, non pręceptum, sed solùm in quarta feria prædicta. Secundò quatuor tempora, vt in c. statuimus. dist. 76. Statuimus, inquit, vt quatuor tempora anni ab omnib⁹ hominibus cum ieiunio obseruentur.

Prima tempora cadunt in quadragesima, scilicet quarta feria, & sexta, & sabbato post primam dominicã quadragesimæ. Secunda cadunt quarta, & 6. feria, & sabbato post pente. Tertia cadunt. 4. 6. feria, & sabbato post exaltationem sanctæ crucis. Vltima cadũt. 4. & 6. feria, & sabbato post festum sanctæ Luciæ, vt patet. in c. de ieiunio. 76. di. & per totum. Tertiò omnes vigilię duodecim apostolorum sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, pręter vigilias apostolorum Philippi, & Iacobi, & B. Ioannis euangelistæ, vt dici t tex. in c. consilium nostrum, eo. ti. in prin. & sunt hę. s. Vigilia sancti Mathiæ, Petri, & Pauli, Iacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Iudæ, Andreæ, & Thomæ. Quartò vigilia assumptionis[d] dominæ, vt in c. 1. e. ti. Quintò vigilia Natiuitatis Domini nostri in d. c. Sextò vigilia omnium sanctorum, & sancti Ioãnis Baptistæ, & sancti Laurentij secundũ Inr. vbi supra, & cõiter doc. nullo tamen iure inuenitur expressum, sed ratione consuetudinis hoc dicunt, quia vt dicit Ri. in 4. dis. 15. ar. 7. q. 8. si in aliqua regione est aliqđ ieiunium consuetum, quod tamen non est pręceptum per ius scriptum, nihilominus obseruandum est ab existentibus ibidem. Facit pro hoc. c. consuetudo, dist. 1. & c. ecclesiarum, & c. in his rebus. 11. di. sed dico ego verum, quando consuetudo habet omnia requisita, de quibus supra, consuetudo. Septimò vigilia pentecostes, vt 76. di. c. de ieiunio, & licèt Gratianus teneat, ꝙ sit de

consilio,

consilio,in §.necessario,ea. di. Tamen verius videtur, ꝙ sit de præcepto ſm gloſ. Io. ibidem in d. §. Et patet euidéter in d.c.de ieiunio.

8 Quid si vigilia aliquarum pręfatarum solennitatũ veniat in dominica? Res. ꝙ in Sabbato pręcedenti ieiunanda est, vt in c.1.& 2. de obserua.ieiu.

9 Quando debet celebrari vigilia sancti Mathię tẽpore bisexti, vide supra, bisextus.

10 Sunt & aliæ vigilię, seu ieiunia indicta ab ecclesia, sed non de præcepto, vt cõmuniter tenetur, scilicet aduentus domini, de quo in d.c. consilium, & rogationes, de quibus in c.rogationes, de consec. dist.3. item. 4.& 6.feria, vt i c.ieiunia, ea.di. & sabbata omnia, vt in c.sabbato.ea.di.

11 Vtrum ieiunia indicta de ꝓcepto ab ecclesia possint transferri de die in die? ℞. ſm Inn.in pręfata rubrica ꝙ sic, sicut dicitur fieri i Francia, vbi sunt ecclesię sancti Quintini, vbi vigilia omnium sanctorum ieiunatur tertio die pręcedenti. [a] Limitat hoc Panor.in d.rubrica, dummodo fiat autoritate epi, ar.c.2.de obser.ieiu.in fin.& bene.

12 Vtrum pręfata ieiunia de præcepto ab ecclesia possint redimi, vel in aliud commutari? Res. Inno.vbi supra, ꝙ non nisi cã, vel necessitas in ieiunante subsit, [b] quod intelligo ab inferiore a papa. Secus est de ieiunio voti, vel pœnitentię, de quo supra, confessio.6.§ 4.& infra, Votum.4.§.1.

13 Vtrum omnes teneantur ad ieiunia indicta ab ecclesia de pręcepto? ℞. Inno.vbi supra, ꝙ sic omnes, qui sunt sanæ mentis, doli capaces, & potentes ad ieiunandum, cum peccare possint, & peccata deflere, vt in c.1.de delic.pue.

14 Vtrum semper peccent mortaliter pręsati, quando soluunt ieiunia ecclesię, quæ sunt de præcepto? Res.gl.in §.alias autem ea demum, in ver.plus accipit.25.di.& cõmuniter doc. tenent quòd sic, si sine rationabili causa quis ea soluat, do. Car.in c.2. de obseru.ieiu.tenet ꝙ non, nisi ex contemptu vel inobedientia hoc faciat, vt pura qa nõ vult se subijcere præcepto superioris. Et dicit hoc tenere Archid.in d.§.Alias. Sed Arc.ibidẽ recitat Io.de Fantu. hoc tenentem. Sed ego distinguo secundùm ꝙ infra dicam, inobedientia in princi.

15 Quę sunt rationabiles causę excusantes a ieiunio? Respond. vt colligo ex Ricardo, vbi supra, ar. 3.q. 4. cum quo concurrunt communiter doc. ꝙ sunt. 5. Prima ætas, vt sunt pueri, qui (secundùm aliquos) vsque ad pubertatẽ excusantur a ieiunio, ar.cap.ex literis, de despon.impube. vel secundùm alios vsque ad plenam pubertatem, quæ est in.16.in muliere, & in 18.anno in masculo, aut secundùm alios vsque ad. 25. annum, arg.l.si quis aliquid, C. de his qui ve.æta.impe.Ho.in c.3.de obseru. ieiu. & communiter theolo.tenent ꝙ vsq; ad vigesimum, [c] alij vigesimumprimum, de officio delegat. Intellige, quòd non tenentur ad omnia ieiunia, sed benè ad aliqua eis commensuranda secundũ augmentum & propinquitatem ad dictũ vigesimũ primum annum, secundùm Tho. in 4.dist. 15. Propterea dico hoc remittendum arbitrio boni viri, vt pẽsata qualitate ętatis ita iudicetur, ar.ca.de causis, de of.delegat.& idem dico de senibus, licèt quidam dicant eos non teneri post annos.55.ar.l. 2.§.fi.ff. de decurio in text. & in gloss. ibidem. vbi excusantur a muneribus personalibus post 55.annum, excepto a tutela, & cura a quibus solùm excusantur. post. 70. annum.C. qui æta l. vnica.

Secũda infirmitas, quia in eis natura debilis est, & cibum necessarium in vna vice si sumerent noceret, & idem dico de debilibus eadem ratione.

Tertia laboriositas, sicut in illis, qui laborando victum acquirunt, seu ratione itineris, vel alio modo non possunt simul cũ labore sufferre ieiunium. aduerte tamen, quòd intentio maioris lucri non excusat secundùm Astea. similiter non excusantur.

a Tertiò die pręcedenti] Ex quo infert Pan. in d. rub.6.q. ꝙ idem posset fieri, quãdo accidit ieiuniũ in festo principali alicuius ciuitatis, vel loci.

b In ieiunante subsit] Vt puta debilitas personę suę proueniat ex defectu naturæ, vel exercitio exteriori, vt i ægritudinib⁹ &c. Vide de hoc Pa. in d.rub.5. q.q2. n. tales longo debilitãtur labore, non possunt ita cõmodè ieiunare. Vnde licitè fit eis commutatio. ar.c.a. præsbiter. 8 1.di in fi. & gl. ibi debet restringi ad casum illi⁹ c. vide etiam in. 15 vbi ponitur, qui excusantur.

c Vsque ad vigesimum] Sicut ante hanc ætatem erant apti ad pugnam, num.2.sic nec ad spiritualẽ pugnã. Itẽ quia talis ætas indiget cibo frequẽtato.

a Nisi causa sit necessaria] Refert Rosel. ꝙ factam est circa istos magna modificatio per do. Eugenium. 4. 1440. qui indulsit, ꝙ artifices laboriosa opera exercentes, & rustici, siue sint diuites, vel pauperes non teneantur ad ieiunandum sub præcepto peccati, & ꝙ absolui possunt, & ꝙ inducãtur ad eleemosinas, & ad alia bona spiritualia.
b Propter scandalũ] scãdalum aũt potest esse, si propter hoc vir procederet ad facta, puta ad verbera, vel propter hoc prouocaretur ad blasphemandum deum, & sanctos, & huiusmodi, qđ sciri posset ex retroactis eius factis, tunc salua conscientia potest talia ieiunia omittere, & obedire marito.
c Non possunt] Idem tenet Ric. vbi supra, ar. 3. q. 4. circa fi. vide Tho. in 4. dis. 15.
d Et huiusmodi] Quid de cursoribus? Dic ꝙ si non possunt itinerando ieiunare, excusantur. Nam eoru vsus est necessari⁹ dominis, & ciuitatibus, & hoc dum sunt in itinere, secus, si quiescerẽt nisi propter præcedentem laborem indigerent, vel haberent itinerare đ pximo.
e Præsertim cõsuetudine] An cõsuetudo non ieiunandi excuset nõ ieiunantes Host. in c. 1. e. tit. dicit, ꝙ nihil potest consuetudo in ieiunijs indictis ab ecclesia. Pa. dicit hoc verum, quãdo cõsuetudo in totũ tolleret ieiunium, secus, si interpretaretur, quomodo sit explendum quò ad cibos, & collationem, & huiusmodi, quia est optima interpres legum, & subdit, si in ieiunijs solennibus papa sciret, & tolleraret etiam consuetudinem cõtrariam non ieiunantium, ꝙ ipsi non peccarent, & dicit esse no. & glo. in d. c. 1. ꝙ valet cõsuetudo ieiuniorum relaxatiua. Idem Pan. ibi, & in ca. vir autem, đ se. nu. Can. hoc est gl. in §. leges. 4. di. vbi dicit, ꝙ non sufficit consensus tacitus, papæ sed necessari⁹ est expressus, & licèt tolleret, dico, ꝙ multa p patientiam tolerãtur &c. c. cum iam dudum, de præb. vnde dubito, ꝙ potius sit corruptela, quia c. quadragesima, se fundat super ius diuinũ, ideo non valet per not. in c fi. de consuetu. Item non potest dici consuetudo, cũ oẽs⁹ non consentiãt, quia multi timorati ieiunãt, vide infra, inobedientia, vbi contrauenientes iuri positiuo per cõsuetudinem cõtemnit interpretatiuè.

tur, qui nolunt conducere operarios, nisi ieiuniũ soluant, nisi causa sit necessaria[a] ſm Asten. quæ festinãtiã requirit. Quarta mendicitas, quando cibum necessarium in vna vice habere non possunt. Quinta qualitas mulieris prægnãtis aut nutriẽtis, ex appetitu extraneo, aut nutrimento fœtus nõ possunt ieiunare sine periculo vel earum, vel fœt⁹, seu pueri, non solum excusantur, imo tenentur soluere ieiunium secundùm Rodo vnde dicit sanctus Th. in 4. di. 15. ꝙ subtractio cibi per ieiunium, si impediret ea, quę necessariè sunt agenda, cum quibus conuiuit ex societate, vel officio tenetur, non esset licita, sed diceretur rapina.

16 Sed nũquid seruientes mensis nobilium, aut legẽtes ad mensam religiosorũ qui aliquid prælibãt, nè deficiant in legẽdo, vel seruiendo, soluunt ieiunium? ℞. Ro. ꝙ non, si hoc faciũt positis mensis, vel parum ante, ita, ꝙ pp continuationem temporis dici debeat totum vna mensa, idem dicendum de illis, qui iam incæpto prandio portant encenium ad vicinũ, vel aliquid aliud faciunt, & postea redeunt ad comestionem perficiendam.

17 Vtrum vxores propter prohibitionem virorum excusentur? Respõ. secundùm Inn. in Rub. de obser. ieiu. ꝙ non a ieiunijs indictis ab ecclesia, sed a volũtarijs sic 33. q. vl. manifestum, credo tñ, ꝙ presbiter proprius propter scandalum[b] viri, cui aliquo modo nõ potest obuiari, posset dispensare cũ eis, ar. ca. constitueretur, in fi. l di. quia præceptum iuris positiui nõ obligat quẽ eum scandalo ar. 2. capitu. de noui ope. nun. & cap. nihil, de præscriptio.

8 Vtrum peregrinãtes ex deuotione excusentur? ℞. ꝙ sic, si talis peregrinatio nõ potest differri, & simul cum ea ieiunare non põt.[c] Nec ob. ꝙ præceptum dẽt præponi consilio, quia secundũ Asten. intentio dãtis huiusmodi, præcepta non est excludere alias pias causas, & magis necessarias, secus est de præceptis legis naturæ, quæ prohibẽt hoc, ꝙ secundùm se est malum idem. S. Tho. vbi supra, & addit, ꝙ debet fieri cum dispensatione superioris, idẽ dic de qnacunque alia operatione bona, vtputa obedientia prælatis prædicatione, auditione confessionum, & huiusmodi,[d] ar. cap. non mediocriter, de conse. dist.

17 Quæritur si aliæ causæ a prædictis possint assignari, quę excusent a ieiunio indicto ab ecclesia? Respond. quòd sic multæ. Et ideo tam in præfatis causis, quã in alijs est notandum, quod si causa sit euidens, ex qua nõ potest ex toto ieiunare, licitè homo per seipsum potest frangere ieiunium præsertim consuetudine[e] interueniente, vel quando recursus de facili nõ potest haberi ad superiorem, ar. præfati. capit. consilium. Si verò sit dubia, vel non ex toto tollit facultatem ieiunandi, sed solùm in parte,

a Pôt dispẽsare] Imo de causis te netur eps dispen sare,ar.c.vt cõsti tueret, & c. dño sancto.50.di.ita Pa.in d.c. consilium.
b Respõ.ꝙ licèt tex.] vide.7.votum.4 § 3.

parte,vtputa debilitas, vel peregrinatio,aut labor, & huiusmodi, debet ad superiorem recurri, qui potestatem habet in talibus dispensandi secundũ Asten.

20 Quis est superior, qui possit in hoc dispẽsare? ℞. Host in c.consilium,de obserua.ieiu.ꝙ est Episcopꝰ,nec sufficit licentia simplicis presbiteri etiã ex iusta causa, nisi summa necessitas immineat, ita ꝙ ad epm non possit haberi recursus sine periculo. Rod.aũt dicit arbitrio boni viri limitandum pro quãta necessitate sit frangendum,potius, q̃ per doctrinam generalem. & sic cum proprius sacerdos sit ordinariꝰ iudex conscientiæ, videtur,ꝙ ipse possit. Ego verò credo,ꝙ si loquamur de dispensatione, quæ est quædam relaxatio iuris,ꝙ tũc pertinet ad episcopum solum, qui causa subsistente in ieiunare debente potest dispensare, & in aliud bonum commutare talia ieiunia. Et causa legitima est debilitas personæ,siue proueniat ex defectu naturæ, siue laboris,ar.dicti.c.consilium, in fi. Si verò loquamur de declaratione, s. vtrum sit causa legitima, vel non, sic credo sufficiat illa confessoris proprij,qui est bonus vir,& etiam consilium medici,sed medicus peccat, si sine rationabili causa, vt frangat,consulit, arg.c.quid culpatur. 23. 1. Et sic intellige Rod.

21 Vtrum non ieiunans vno die teneatur altero die ieiunare? ℞.ꝙ licet text.[b] ca. 1. de obserua. ieiu. videatur velle,ꝙ sic,qua si sit obligatus ad duo scilicet ad ieiunandum,& illo die. Facit etiam ad hoc in ar. c. cum dilecti, cum notatis in glo. in ver. duo sub hac forma,de dolo, & contu. Tamen per ca.2. de obserua.ieiu.ego teneo, ꝙ non tenetur, quia ibi non imponitur frangentibus, vt alio die ieiunent.facit ad hoc not.Inno.in c.1.de cele.mis. de illo, qui dimisit officium, ꝙ non tenetur illud reassumere,quasi sit seruitus cuiuscunque diei,& variaretur ex tempore. Nam si teneor pręstare operas certo tẽpore, & impedior, non sum obligatus alio tempore, quia non sunt eædem operę, sed variãtur ex tempore, vt est text.not.in l.si non fortem.§.libertus,ff.de cond.inde. Item si relinquitur mihi vsusfructus per biennium futurum, & impedior non possum petere vsumfructum alterius biennij, quia nõ est idem vsusfructus.l.si vsusfructus mihi, ff. de vsu,& vsufru.lega.& tex.c.1. debet intelligi de translatione fienda ex causa propter solennitatem. hæc omnia ponit Pan. in c.1.de ob.ieiu.

22 Sed nunquid totiens peccat mortaliter,quoties comedit in die ieiunij facti sine causa? Res.Io.de Neapol. in quol.tenet, ꝙ sic, quia videtur reduci ad præceptum negatiuum, sed magis placet opinio Durã di in 4.ꝙ non,nisi semel,nisi comedens nouo contemptu mentis pluries comederet, quia tũc toties peccaret mortaliter. Et hęc est cõmunior opinio,aliter obligaretur ad impossibile,quia ex quo semel ieiuniũ fregit, iam illud non potest amplius facere illo die. Et ideo præceptum est sibi factũ impossibile. Secus esset de ieiunio quadragesimæ,quia licèt fregerit vno die,potest tamen ieiunare, & tenetur altero die, & sic quot dies omittit in quadragesimã,tot peccata mortalia committit.

23 Vtrũ liceat ieiunare in dñica,& alijs festis solennibus? ℞. ꝙ sic, nisi quis faceret quasi volẽs deuiare a consuetudine populi Christiani,quia turpis est omnis pars, q̃ suo toti non congruit,potest etiam esse illicitum ſm Tho.vbi supra, si adeo pertinaciter ieiunium teneret, ꝙ non crederet ꝑ deuotionem festi vtilitatem ieiunij compensari posse. Idem dic,quando ex alia superstitione hoc faceret.

24 Vtrum ieiunium factum in peccato mortali prosit? ℞. ꝙ sic quantũ ad obediẽtiam mandati,si est præceptum ab ecclesia vel ex voto, & huiusmodi. Secundò valet ad macerationem. Tertio ad omnia alia valet, ad quæ valent opera facta extra charitatem, de quibus infra, satisfactio. §. sexto.

25 Diuersis intẽtionibus ieiunatur, vnde versus. Abstinet æger,egens,cupidus,gula, simia,virtꝰ.æger,vel quia nõ pt comedere, vel ꝑ medicinã,egens,quia non hẽt, cupidus,nè expendat. Gula,vt postea auidius comedat. Simia, idest hipocrita, vt laudetur,virtus,id est virtuosus,vt mereatur.

IGnorantia. a Alia bona, qua quis ignorat ea, quę ei esset occasio peccati vt in ca. quāuis,b di. 38. Alia neque mala, neque bona, qua qs ignorat, q̄ scire expedit, & hęc mutiplex ē; Alia iuris, alia facti. Ignorātia iuris, alia iuris diuini, alia iuris canonici, & ciuilis, & de istis scribit. 38. di. in summa, & 1. q. 4. §. vlti. in tex. & in gl. hic autē non intēdo tractare de ignorantia facti, qa hæc excusat, vt in regula, ignorātia, lib. 6. sed de ignorantia iuris, pro cuius declaratione quęruntur plura.

1 Vtrum ignorātia mala sit peccatum? Respon. quòd aut ignorātia dicit priuationē cognitionis necessarię ad salutem, & sic secundū Sanctum Bona. in. 2. di. 22. q. pen. potest esse dupliciter. Primò ita, quod est in nobis, sed non a nobis, & hoc modo culpa non est, & cum non simus eius principiū, in ipsa nec meremur, nec demeremur. Secundò ita, ꝙ est in nobis, & ex nobis; & hæc ignorantia est culpa, & hęc fit tripliciter. Primo modo, cū sumus in via veritatis volūtariè ab ea recedimus in viam erroris nos præcipitantes, Et hæc est ignorantia erronea, vt in hęreticis. Secundo modo, cum ad viā possumus pertingere veritatis, cupim⁹ in tenebris esse, Et hęc ē ignorantia affectara. Tertio modo, cum ex quadā pigritia, & negligentia non curamus veritatē addiscere, & hęc dicitur crassa c & supina. Sed prima maior culpa, quàm secunda, & secunda, quàm tertia. Et hæc dicitur in c. ignorantia. 37. dist. & in d. §. Si verò ignorantia dicit priuationem cognitionis eorum, quæ non sunt necessaria ad salutem, sic non est peccatum, vt 22. quæstione, in cap. in quibus rebus.

2 Sed quæ sunt d necessaria ad salutem scire? R. secundùm Tho. 1. 2. q. 128. quòd omnes tenentur scire communiter ea, quę sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta. Singuli autem ea, quæ ad eorum statū, seu officium spectant.

3 Vtrum ignorantia excuset aliquē a peccato? R. secundùm S. Bonau. vbi supra. q. vltim. ꝙ si tanta sit, ꝙ priuet rationem voluntarij, & rationem contemptus, excusat à toto, sicut est ignorātia inuincibilis, quæ priuat simpliciter cognitione iuris, sicut in furioso, & in infante, nisi in talem ignorantiam venisset ex culpa sua, quia tunc excusat a toto, sed a tanto, de quo dic, vt supra, Ebrietas. §. 3. Item dic secundùm Tho. in quolib. de eo, qui habet sufficiens impedimentum, propter quod scire non potuit, puta fuit in carcere, vel in terris, ad quas constitutio papę non peruenit, & huiusmodi, ꝙ non peccat faciens contra constitutionem. Si verò ignorantia omnino non priuat rationem voluntarij, & rationem contemptus, sic distinguo secundū Ricar. eadem di. & li. ꝙ aut est ignorantia commissionis, qua quis non vult scire, vt liberius peccet, quæ dicitur affectata, & sic nec excusat, nec alleuiat peccatum. Aut est ratione omissionis, qua quis negligit scire, quæ tenetur, quę satis faciliter potuisset scire, & hęc dicitur crassa & supina, & hæc excusat a tanto, scilicet quòd non est tam graue peccatum, sed nō excusat, quin sit mortale, si est circa ea, quæ sunt præcepti diuini, aut naturæ. 24. quę. 1. si quis dederit, e & 37. dist. c. qui ea. Si autem sit circa ea, quæ sunt præcepti iuris positiui, sic credo, ꝙ aliquādo excuset a mortali secundùm eam distinctionem, de qua dicam infra, Inobedientia. Et secundùm prædictam intellige, quod dicitur. 6. q. 1. quęro, & 25. quæst. 1. c. schisma, f & 32. quæst. 7. quemadmodum. 28. q. 1. §. ex his secundo, & est sub c. omnes, & dicitur ibi, ignorantia, quę est culpa, nocet.

a Insciens est hō, & sic indiget adiumēto diuino, Cat. in ora. dom. ver. & ne nos inducas. P. V.

b Quāuis] Glo. ibi dicit, bonum est ignorare mala. 32. d. c. hospitiolum.

c Crassa] Qñ qs de facili potuit scire, & non curauit indagare. sicut. n. supinus pt videre, q agūtur eleuando caput, & crassus, qñ respiceret ad pedes, ita & similiter ille, qui potuit scire, & non curauit, vr esse ignorātia crassa & supina, & not. ꝙ ignorātia crassa & supina, & latissima culpa cōparantur sciæ, et in pœnis delictorū, p hoc ē tex. i c. 1. in fi. de ordi. ab epo, q remun. episc. licèt regulariter i delictis lata culpa nō cōparetur dolo, de quo i c. si de cōs. tū latissima culpa benè æquiparat, vt c. apostolicæ. de cle. exc.

d Cat. in pfatorijs capitib. operis, & in singulis ei⁹ partib. P. V.

e C. si qs dederit] Exemplū de eo, q dat, aut accipit cōionē de manu hæretici, nesciens ecclesiā ɔdicere, qd postea intelligens, dēt p vnū annū pęnitere; & sic loquitur de his, q possunt, & negligunt scire.

f C. schisma.] Glo. dicit, ignorantia. n. viris nō excusat in articulis fidei.

a Obligari] vide de his 3. exc. 7. casu vlti. §. 3.
b Contra] ibi e gl. in ver. acerrimo, & in ver. affectato.
c Imputat] Inn. in c. constitutus, de ap. vide. 3. a iuocatus. §. 12. & 14. cū apostil. 3. medicus. §. 1. & 3. scientia. §. 1.
d In lege Dei] Vt nō facies furtum, nō occides, & huiusmodi.
e Naturæ] vt diliges dñm Deū tuū, &c. Et qcunque vultis, vt faciant vobis homines. &c.
f In cle. eos] De qua vide, 3. exc. 7. casu. 41. § 1.
g Explicitum] Exemplū i locis Genuensib. montib⁹ Florētinis, & imprestitis Venetiarū. Item in Sētib an sint vsurarij, vel simulati, de quib. disputant doc. vide 3. præscri. §. 4.
h C. merito] Vbi scies nō peccat, & declara, vt in glo. fi. ibidem.

4 Ex prædictis, & ad euitādum confusionē multorū, quę circa ignorantiam scribūtur, aduerte, ꝙ si ex ignorantia quis facit aliquid, quòd non est cōtra legem Dei, nec naturę, credēs non fore prohibitum aliqua lege, eum tamen sit prohibitum, & talis ignorātia non est affectata, nec crassa, vel supina, puta quia laborat ꝓ virib⁹ scire sibi necessaria, puta si est mulier, vel rusticus, mercator, & huiusmodi, vadit libenter ad prædicatiões, & alia loca, vbi declarantur talia, & facit, qđ communiter faciūt alij de sua qualitate, & cōuenit facere, Si est religiosus, studet libenter, interrogat, & huiusmodi, quòd tali ignorantia excusat eum ab omni pœna etiam excommunicatiōis in iure posita quò ad forum animæ etiam ab omni culpa, per tex. clarum in cap. fin. qui matri accus. pos. & per rationem, ca. cognoscentes, de cons. Absurdum enim esset ad pœnam obligari [a] ignorantem. Facit l. fi. ff. de decre. ab or. facien. Iura verò, quę videntur innuere contrarium, fundantes se super præsumptione, vt euidenter colligit glo. in ver. non oportet, in l. 1. C. de interdict. matri. approbata per doc. ibi, & in l. fin. ff. de ritu nupt. & in l. qui contra, [b] C. de incest. & inuti. nup. Et magis apertè colligitur ex his, quæ notant in d. c. cognoscentes, vbi determinatur, ꝙ volens probare ignorantiam ad euitādam pœnam, sit audiendus. Hæc non intelligo de prælatis, officialibus, medicis, artificib. & huiusmodi, qui exercere habent aliqua officia, ex quibus damnum notabile posse inferri proximo ex ignorantia, quia nō debent officia talia assumere, nisi sint sufficienter instructi ad ea exercenda, aliter eis imputatur. [c] Si autem ignorātia sit affectata, non euitat pœnam, quia in dolo est. Si verò sit crassa, vel supina, puta quia nescit, quòd cōiter omnes suæ conditionis sciūt, puta quia prædicatur, sed ipse prędicationem nunquam vult audire, vel non curat interesse, vbi talia publicè declarantur, cū tamen commodè possit, non euitat pœnā, vt in c. vt animarum, de const. li. 6. De istis dicitur. 38. di. c si. Qui enim rebelliter viuit, & discere, atque agere bona recusat, magis diaboli, quàm Christi membrū esse ostenditur, & potius infidelis, quàm fidelis esse monstratur. Si verò id, ꝯtra quod facit ex ignorantia, est contra legē Dei, tunc distinguo, aut expressum est, & explicitum in lege Dei, [d] vel naturæ, [e] & sic ignorantia non excusat a mortali peccato. 16. q. 1. si cupis, nec ēt consequenter excusat a pœna iuris diuini, nec positiui ſm Scot. in 4. di. 6. q. 8. facit, quod no. gl. in Cle. eos, [f] de consan. & affi. Facit l. venia, C. de in ius vocan. & S. fin. 1. q. 4. Quod limita quò ad pœnam iuris positiui, ſm quod supra dixi, Excommunicatio. 7. casu vltim. S. 2. Si aūt non est explicitum, [g] sed reducibile, maximè cū subtilitate, sic credo excusari à culpa, & a pœna illos, qui non sunt ignorantes ignorantia affectata crassa, aut supina, etenim durum esset dicere, ꝙ peccet mortaliter, qui facit ſm subtilitatem contractū illicitum credens licitū, & huiusmodi. Facit pro hoc. 15. q. 1. merito, [h] & c. si. 37. di.

5 Vtrum ignorantia iuris tollat bonam fidem quò ad faciendū fructus? ℞. ꝙ non, tex. est in l. sed & si lege. S. scire, ff. de peti. hæredita. Quod limito, nisi sit affectata, vel crassa.

6 Quæ differentia est inter ignorantiam, nescientiam, & errorem? ℞. ꝙ ignorantia est nescire, quod scire tenetur, & debet. 37. di. c. fi. nescientia est ignorare, quod scire non tenetur. Error est vnū pro alio puta re. 22. q. 2. in quib. & 38. di. c. quamuis. Sed melius ſm Franc. in 2. Nescientia simplicē negationem scientiæ importat. Ignorantia verò scientię priuationem, vnde ignorātia nihil aliud est nisi carere scientia, quam quis natus est habere. Hoc enim est de rōne cuiuslibet priuationis, quandoque autem ignorantia est aliquid scientię contrarium, quæ dr ignorantia peruersæ dispositionis,

tionis, puta cum aliquis habet habitũ falsorum principiorum, & falsarũ opinionum, ex quibus impeditur a sciẽtia veritatis. Error aũt est approbare vera pro falsis. Vnde addit actum quendam super ignorãtiam, qa potest quis ignorans esse sine hoc, ꝙ sententiam ferat super ignotis, & tũc est ignorans & non errãs, sed quando iam falsam sententiam fert de his, quę nescit tunc propriè dicitur errare. Et quia peccatũ in actu consistit, error habet rõnẽ peccati, quia sine pręsumptione esse nõ potest, ꝙ qs sentẽtiam ferat de his, quæ ignorat, maximè in quibus periculum consistit. Nesciẽtia verò de se nec rationem culpę, vel pœnę habet. Vñ ꝙ aliquis nesciat, quæ non est aptus natus scire, nõ est neq; culpa, neq; pœna. qa ẽ et in beatis vt dicit Diõn. i 5. c. ecclesiasticæ Ierarchię.

ILLEGITIMVS [a] filius qs sit, & quomodo succedit, & quot sunt differẽtiæ, & quomodo legitimatur, vide, filius, & legitimatio.

IMAGINES [b] sanctorum, quare depinguntur? ℞. Greg. in c. prælatum, de cõsec. di. 3. sic inquiens, quod legentibus scripturas, hoc & idiotis præstat pictura cernentib. q in ipsa ignorãtes vidẽt, qd sequi debeãt, in ipsa legũt qui literas nesciunt, vñ præcipuè gentib. ꝓ lectiõe pictura ẽ hęc ibi.

1 Verũ imagines [c] sanctorũ sint adorandæ? ℞. glo. in c. venerabilis de cõse. di. 3. ꝙ sic adoratione dulię quę solũ reuerentiã exibet, non latrię, & iõ nõ sunt violãdę de conse. di. 3. perlatum, cũ duobus. c. sequentibus.

2 Verum imago Christi sic pingenda sub forma agni? Res. ꝙ nõ, sed in forma humana, vt in c. sextam sanctã sinodum, de cons. dist. 3. Dicit tamen gl. ꝙ non est prohibitum pingere Christum in specie humana, & sub ipso agnum, sed solùm pingere ipsum in agnõ, ꝓhibet.

3 Verum liceat imagines sanctorum ĩ aggrauatiõne cessationis, aut excõicationis in terram prosternere, lapidibus aut spinis supponere, & huiusmodi? Res. ꝙ non, quia id fieri districtè ꝓhibetur in c. si canonici, de officio ord. li. 6. §. fi. & ibi gl. [d] & Guil.

4 Verum liceat sculpere signum crucis in solo, vel silice, aut marmore humi positis? ℞. ꝙ non C. nemini lice. sig. sal. l. vnica, & videtur esse præceptum, quia vult grauissima pęna puniri, vbi dicit gl. fortè mortis. ex quo valde reprehẽsibiles sunt, q supra sepulturas humi positas cruces imprimũt.

IMMISERCORDIA est filia auaritiæ, quæ non subuenit indigentibus. Vide, Auaritia §. 3.

IMMVNDITIA [e] est filia gulæ, qua quis prouocat se ad vomitum, vt sæpius comedere possit. Vel tantum comedit, ꝙ necesse habet euomere, communiter est veniale peccatum. Aliquando tamen mortale, sicut quando comedit intẽdens euomere propter delectationem gulæ, nulla alia causa bona adductus ad hoc, vel quando ex hoc generat sibi notabile nocumentum in corpore, nec propterea vult desistere, hoc aduertendo, aut quando hoc facit, vt habeat pollutionem in nocte dormiendo, & huiusmodi.

IMMVNITAS [f] est quasi sine muneribus data libertas, ab in, quod est, sine, vel immunitas quasi puritas, inde dicitur qs immunis a peccato [g] de pur. c. fi. Dicitur etiã emunitas, quod idem est, quod libertas, quasi extra munia. i. munera, data libertas ab. c. quod est extra.

1 Ad quid se extendit imunitas ecclesiæ, &

a Filij clericorũ, illegitimi in ecclesia, in qua pr̃ habet, vel habuit bñficiũ, idẽ, vel aliud bñficiũ habere nõ põt, Cõ. Tri. ses. 25. c. xv. de ref. P. V.

b Adde Tri. Sin. sess. 25. de inuoc. vener. & reli. Sã. Catec. in pce Nõ hẽbis deos ali. c. verũ illud. P. V.

b Imagines] Percutientes imagines Dei, & sãctorũ pp ludũ, capitaliter sũt puniẽdi, ar. l. q statuas ff. ad l. Iul. maie. vbi q imagines Iperatori cõsecratas cõflauerit, vel qd simile cõmiserit in eas, tenet crimine læ. mai. Nã cõmissum in diuinã, & humanã maiestatẽ æq paranť. l. c. i prin. e. ti. & lõgẽ mai⁹ ẽ diuinã, q humanã maiestatẽ offendere, C. d hę. aut. Gazaros. ca. vergentes, eo. ti.

c De earũ cultu ibid. vtrobiq;, & cate. de ora. c. qs otandus. P. V.

d Et ibi gl.] Gl. dicit de illo, qui piecit vrticas in crucẽ ad Dei vilipẽdiũ, q fuit suspẽsus, & facit. l. 2. C. de in. vbi dicit, q q Christianũ odio Chri lapidat, pœna mortis puniať, quãtò magis, q dei imaginẽ odio diuinitatis percutit? Et ita aliàs fuit cousultũ ꝯ quẽdam, q pp ludũ despe rat⁹ oculos crucifixi effoderat i ciuitate Capuæ, ꝙ deberet suspẽdi, vide doc in l. damna opera, C. q ac.

non pos. Ang. in l. 1. C. de ru. ver.

e De tẽperãtia, & ei⁹ partib. Di. Ambr. li. 1. ca. 43. Petrus Vend.

f Immunitas ecclesiastica restituẽda & cõseruãda, Sin. Trid. ses. 25. c. 20. de refo. Petrus Vend.

g A pctõ] Sicut dr̃ d gloriosissima virgine Maria, q est imunis ab oĩ pctõ actuali, & originali, vt dic. S. Th. 1. di. 44.

& cęmeterij? R. ꝙ ad 29. Primò q̄a sęcularia placita nō sunt in ecclesia, vel cœmeterio tractāda, ecclesiastica tñ pñt, vt in c.1.de immu.ec & c.cum ecclesia,& sñia iudicis sœcularis data in ea est nulla ipso iure, [a] & maximè sñia sanguinis, q̄ sub anathemate prohibetur ibi ferri, in d.c.cū ecclesia. Limita, nisi sit data alia a sanguine per viam voluntariæ iurisdictionis, q̄a sic tenet ſm Pa.in d.c. [b] cū in ecclesia de causis ecclesiasticis autem benè tenet, [c] ar.c.qua fronte, de appel.

2 Vtrū q̄s possit doctorari in ecclesia? R. Io.An.ī c.decet,e.ti.li.6.ꝙ sic.& placet Pa.in d c. cum ecclesia. [d]

3 Vtrū contractus facti in ecclesia teneant? R. Pa. in d.c.cū ecclesia ſm gl.in ver.processus,ī d.c. decet, ꝙ sic q̄a illud.c.decet,cum sit pœnale, & loquaē solùm de strepitu iudiciorū, non debet extēdi ad contract⁹. Ex quo aduerte. ꝙ dispositio odiosa concepta super quasi contractu non extenditur ad contractū purum. Nam in iudicio quasi contrahimus.l.3 S. idē scribit, ff.de pecu. Idē dic de concepta supra contractu puro.non extendi ad quasi cōtractum,ita dicit Bar. in l. more,ff.de acqui hæreditate,vbi vult, ꝙ si statutum prohibet mulierem contrahere sine certa solennitate ꝙ potest nihilominus adire hæreditatem, quia tunc nō verè ɔ̄hit,sed quasi contrahit cū debitorib. hæreditarijs,ad ꝙ vide, [f] q̄d legitur i l.apud Iul.ff.q ex cau. in possess.eatur.S.pen. & fi.

4 Secundo non debent in ecclesia,vel cœmeterio fieri ɔclamationes,seditiones ipet⁹, vniuersitatū cūctationes,& publica parlamēta, negotiationes nūdinarū,& fori,vt i c.decet đ imu ec. ī ver.cessent,1.li.6.Io. An. tenet,ꝙ parlamenta,& societates ꝓ actu pietatis,aut spūalitatis pñt fieri, [g] vt refert Pa.in d.c. cū ecclesia.

5 Sed nunq̄d peccat mortaliter, q al.q̄d ꝑdictorū in eis facit? R. ꝙ non.vñ dicit tex.i d.c.decet,ordinarij locorū hoc faciāt obseruari, suadēda suadeāt, iterdicta ɔpescāt. Ex quo ɔcludo, ꝙ illa;q̄ totaliter ipedirēt orōnē tp̄e debito, sint ꝓhibita sub pctō mortali, alia non, nisi ex se sint mala, vel q̄s ex cōtemptu faceret, & sic intellige.c.pe.& fi.4 r. di.

6 Tertiò q̄a i eccl'a nō debēt sepeliri nisi epi,vel Ab. vel digni p̄sbiteri,aut fideles laici.13 q.a.null⁹. Et intelligūt q̄dā de laico fideli, q miracula facit a virtute fidei. Alij đ quolibet fideli, cui⁹ bonitas fuit manifesta. Ho.verò itelligit đ quol.fideli i dignitate ɔ̄stituto, vt comite,rege,iperatore.Sed hoc hodie ñ seruaē & malè q̄a đ in. c.null⁹ dēt i eccl'a sepeliri,vt no.Alb i l.nemo apostolorū.C.đ sac.san.ec. & ēt Azo. [h] ibi. in summa,

a Ipso iure] Idem Bar.& Bal.in l.nemo,C.de sacro. san.ecc.benè verum est, ꝙ si per iudicem ecclesiasticum fuit data sententia super re ꝓfana,& valet si verò per merè laicum,non valet &c

b Pa in d.c.cum ecclesia] Vide vt puta, quando daē tutor, vel curator, q̄a est actus concernens pietatem.l. qui hēt. §. quoties, ff. de tutori, vel mittitur aliq̄s in possessionē per eum nec talis act⁹ annullatur per. ca. decet, de immu. ec.li.6.q̄a illud. c.loquitur i strepitu iudiciorum tenet hoc Bar.in l.act⁹, ff. de feri. per illū text. tñ fieri nō deberet i ecclesia,nisi pietatē cōcerneret, vt.in e.l.de fer.

c B ñ tenet] Imo in ecclesiā debe- rēt iudicium ecclesiasticū exerceri, vt p̄p loci reuerentiā cauerēt homines a piurijs,& mendacis,ita gl. & Ab. i d c.cū ecclesia, & gl. in d.c qua fronte, & gl. i c. decet,eo li.6.

d D.ca. cū ecclesia] Cū quia act⁹ ille est licitus & honestus, & ecclesiasticus, tum quia recipiē gradus a persona ecclesiastica, cle.2. de magi. iuncta. gl.tum quia sciētia est res sanctissima,l.1.§.est q dem,ff de va. & extr. cog. & hoc conformatur cō suetudini gñali, q̄a quasi vbique in ecclesijs danē doctorat⁹ grad⁹.

e Teneant] Ang. Are.l.stit. de liber.in § multis dicit,ꝙ si is, qui contrahit, nōn pōt securè exire ecclesiam, & valet contractus,vt l.præsenti.§.cum autem, C.de his, qui ad eccle.confug.aut potest e clesiam exire securè,& tunc aut est contractus,qui respicit pietatē, & pōt fieri in ecclesia,vt in aut.qui.mo.na.effi. legi. §. quandocunque,vt est legitimatio, & manumissio.l. a. C. de his. qui in ec.manu. si verò sunt alij contractus nō respicientes pietatem vt locatio, emptio,&cōtra ctus tenent, sed cōtrahentes peccant mortaliter secūdū eū,alleg. glo. in c.decet,de immu ecc.li.6.vide tn.§.5.ī.eo.verū valeat examinatio testium, iuramentum, partis citatio, protellatio, arbitramentum in ecclesia, latum dic vt plenè p Bar. & Bald. in d.l.nemo,C.đ sa.san.ec.& Ang. Aret.vbi supra. Melius tamē est talia non fieri in ecclesia, quia ait domin⁹, domus mea domus orōnis vocabitur.

f Ad ꝙ vide] Hæc oia Pa.in d. c. cum ecclesia.

g Possunt fieri] Vt puta ꝓ faciēda aliqua oblatione, vel cōfraternitate, facit. ar.42 di c. s. alia parlamenta ꝓhibenē, vt not.etiā glo.ibi in vertic. parlamenta.

h Et ēt Azo.] Tñ gl.i d.c null⁹,intelligit đ̄ui Christiano, ita vt excludaē,gētilis de con.di. ecclesia nisi aliàs in pctō mortali decesserit ipœnitēs, vel nisi eccl'a interdicta sit,vel q̄li in torneamētis mur tui sint, q̄bus p̄p terrorē interdīē ecclastica sepultura, đ torne.c.1.

Nisi

7 Quartò non debet ecclesia incastellari, nec in ꝑpugnacula ędificari, vt inde fiat guerra, vel vt ibi recipiantur, qui guerram faciunt nisi iusta necessitate, & autoritate episcopi, de custodia eucha.c.relinqui, §. vt boni viri defendantur a malis, & hoc communiter tenent doc.ſm Pa.in d. c.cum ecclesia.

8 Quintò intra ecclesiā, vel cœmeterium non debent supellectilia poni, vel hospitari in ea, nisi pro necessitate [a] aliàs videt̄ mortale in isto, & in præcedenti, vt in d.c.relinqui.

9 Vtrum venditio candelarū, quę fit in ecclesia, fit prohibita? ℞. videtur ꝙ fit tolerabilis. Nec ob. ꝙ dn̄s eiecit vendentes in tẽplo, qa ibi fiebāt pacta, & multa perturbantia cultum diuinum. Sed in venditione candellarum nullus fit strepitus, & ideo non prohibetur, secus esset de alia negotiatione, quia illa est prohibita.

10 Sextò ꝙ in ecclesia, vel cœmeterio non debet vlla violentia fieri, vel aliquis violenter extrahi, aut eius cõfinia frangi, vt in c. sicut antiquitus. 17.q.4. nec ea, q̄ in ea posita sunt, per vim, aut furtū auferri, aliter sacrilegiū committunt. c. qſquis inuentus. 17.q.4. Et sic peccat mortaliter, vt in d.c. quisquis, patet.

11 Vtrum excõicatus confugiens ad ecclesiam gaudeat præfata immunitate? Respõ. ꝙ sic, quia cum lex non excipiat, nec nos.

12 Vtrū seruus fugiens ad ecclesiam possit violenter extrahi? Res. ꝙ aut venit sine armis, §. vt domino se subtrahat, & sic reddetur domino, præstito tamẽ priꝰ ei iuramento de impunitate.[b] c. inter alia, e.ti. Aut venit cum armis, Et sic continuò extrahitur, lege si seruus, C. de his, qui ad ecclesiam confu. intellige promissa impunitate.

13 Vtrum Iudęus confugiens ad ecclesiā gaudeat isto priuilegio? ℞. ſm gl. In l. 1. C. de his, qui ad ec. confu. ꝙ non. Et dicit Pa. in c. inter alia, e.ti. ꝙ est verior, quàm opin. gl. d.c. inter, quia lex prędicta inducit præsumptionem iuris, & de iure, contra quā non admittitur probatio. l. dist. ferrum, ꝙ confugit non propter zelum fidei, sed propter euasionem debitorū, vel criminū. Inno. tamen est cum gl.[c] pręfati. c. inter. ego dicerem, ꝙ si venit ad ecclesiam, & petit baptismum, ꝙ gaudebit, aliàs non, quia videtur venisse, vt effugiat, non causa fidei.

14 Vtrum clerici, & religiosi confugientes, gaudeant ista immunitate? ℞. Pa. in d. c. inter alia, ꝙ non, quin a prælatis suis nõ possint extrahi, & flagellari & huiusmodi, dummodo non faciant ex odio, sed causa disciplinæ, vide per eum diffusè, si placet.

15 Vtrum confugiens propter debitum gaudeat isto priuilegio? ℞. Pa. in d.c. inter alia, ꝙ legistę in l. pręsenti, C. de his, qui ad ec. confug. distinguunt, aut est debitum propter tributum, scilicet debitum princi. & sic extrahitur, vt in aut. de man princ. §. publicorum verò tributorum, & ibi no. in gl. Sed Petrus (vt refert Cy.) tenet, ꝙ nõ extrahetur, sed ibi citabitur quidem, sinautem procedetur ad missionem in possessionem bonorū, & ita intelligit dictam au. & placet Pan.[d] Si verò debitum est ꝓpter aliud, tunc non extrahetur inuitus secundū omnes, in d. l. præsenti. Sed in modo procedēdi sunt opiniones. Mihi placet opiniõ Iacobi de Raue. q dicit, ꝙ dabitur sibi securitas stādi, & exeūdi extra ecclesia, p. 30. dies ī. quos rſdebit aduocatꝰ ad iudiciū, & iudex si dabit sn̄iam contra eū, condemnabit, ꝙ aut redeat ad ecclesiam, aut pareat sn̄iæ, & cum hac opinione transit Cyn.[e]

Vtrum

a Nisi pro necessitate] Ad hoc d.c. cū ecclesia. 8. di qa nulli, & Pan. in d.c. relinqui, infert ad cõsuetudinem rusticorum, q tempore hostilitatis habent refugiū ad ecclesiam lię nec supellectilia sacerdotum in ecclesia ponātur, nisi vt hic dicitur.

b De impunitate] Si propter sæuitiam domini, tunc dominꝰ cogitur eum vendere. § fin. & ibi Ioan. Fa. & Ang. Insti. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. si commisit crimen graue, ꝙ non pertinet ad dominum, tunc ecclesia tuet eū sicut liberum, secundùm Ioā. Fa. & Angel.

c Est cum glo] Et communiter doct. secundùm Pa. ibidem, dummodo absit simulatio, scilicet qa vult effici Christianus.

d Et placet Pa.] Quia i dubijs fauendum est ecclesiæ. Itē quia non potuit Imperator p ius suū nouissimum præiudicare immunitati ecclesiæ a iure, & a canone concessæ, & tenet Oldra. consil. 53. & est tex in d.l pręsenti, & c. miror. 15. quæstio 4.

e Transit Cyn.] Vt alle. Pan vbi supra. Adde, ꝙ si statutum diceret ꝙ debitor cõpellat ad seruiendū creditori, qa tūc posset debitor extrahi, quia non

a

videtur concessa immunitas cum præiudicio illiꝰ, qui est dominus, vel quasi, ar. eiꝰ, ꝙ dicitur de seruo supra eo ī. §. 12. & sequitur, Ant. & Ab. in d. c. inter alia, in versic. nunc quæro, an fugiens.

r Et hoc dicit gl.] Et si non potest satisfacere, seruiet ei, quem læsit, perpetuò. 36.q.1.de rapt. Et vide plenè, qñ possit contra talẽ agi, & procedi, per Abb. in d.c. inter alia.1. col. versic. quæro, quia tex.
b Ista duo genera] De istis duobus loquitur Pa. in d.c. inter alia, in vl.no.
c Pa.ibidem] Scilicet in c.si.ver.sed ego vltra alios.
d Et magis placet] Vide Pan.in ver.sed circa prędicta quæro. Et idem Pa.tenet, ꝙ defendat ab ecclesia, i d.c.inter alia.8.col.ver.secus ergo, si non ex proposito.
e Et ꝙ gaudẽt] De hoc plenissimè per Pan.in d. c.iter alia.6.col. ver.ob.ꝫ tex.vbi per duas col hũc casũ examinat.
f Inde pugnauerunt] Circa materiam istius §.vide.S.August.de ciui.Dei.1.li. ca.1. vsque ad.6. c.
g Sub iuramento] Pone quis detinebatur in carcere, petit exire ad audiendã missam, iurat redire, sed confugit ad ecclesiam.
h Detinebatur] Vel a non habente potestatẽ. Pro hoc bona glos in ver. per violentiam, in Clem.pastoralis, de re iud.
i A iuramento] Vt in ca.si verò, & quod ibi not. de iureiuran.
k Compellend⁹ est redire] Quia

16 Vtrũ cõmittens maleficium,& vadés ad ecclesiã, gaudeat isto priuilegio? ℟. Pa.in d.c. inter alia 4.no.ꝙ sic quò ad duo principaliter. Primũ, vt non possit inde violenter extrahi. Secundũ, vt non possit ampli⁹ de illo damnari ad mortem, vel ad aliam pœnã corporalẽ, seu corporis afflictiuã. Põt tñ pecuniariter dãnari, vel alia pęna extra corpus, & cogi ad pœnitentiã agendã, & aliã satisfactionẽ, ita tamẽ ꝙ violẽter nõ extrahatur ẜm communionem opinionẽ. Et aduerte, ꝙ licèt egrediatur de ecclesia, ex quo semel confugit ad eã, non põt amplius de illo corporaliter damnari,& hoc dicit gl.[a] i c.reũ.17.q.4. Et fuit sñia Hugo. vt firmat,& sequitur Arc.ibidẽ.

17 Excipiunt ab ista immunitate dicta.3 §.10.quatuor gña hominũ. Primũ latronũ publicorũ, qui palam,& publicè furantur, vt sunt pyratæ vel illi, q publicè stãt in stratis, vt depredantur oẽs transeũtes. Secundũ est nocturnorũ depopulatorum agrorũ, & differt istud genus a primo ẜm Inno.quia istud in nocte segetes destruit, dũ ibi se abscondit, vel iacet, vel quia vltra homicidia & depredationes, quas faciunt in strata publica, comburunt agros illorũ, qui eis non seruiũt, vel sunt contrarij. conueniunt tñ ista duo gña,[b] qa quod libet depredatur in stratis. Tertiũ genus est illorũ qui aliqđ maleficiũ enorme cõmittũt in vna ecclesia, vt defendantur ab alia. Sec⁹, si cõmitterẽt extra ecclesiã, vel cęmeteriũ sub spe vt defenderent ab ea, qa gaudẽt vt ĩ c.si.e.ti. & licèt loquat de homicidio, vel mutilatione, tñ ẽt hẽt locũ in alijs delictis grauib ẜm Pa ibi.[c] pp idẽtitatẽ rõnis. Sec⁹ esset in nõ enormib.ibi.ꝓmissis, qa gaudet. Sed qđ si cõmisit maleficiũ in ecclesia, sed non spe, vt defendat ab ecclesia? Pa.ĩ d.c.si.vult, vt nõ defendat, alij ꝯtra & magis placet[d] p d.c.si. Quartũ genus ẜm Pe.de Anc. ẽ raptorũ virginũ, homicidarũ, & adulterorũ p aut. de mãd. prin.§. qđ si delinquentes. Sed cõiter tenet,& verius, qđ ẽ correcta illa aut.p ius canonicũ,& ꝙ gaudẽt[e] hac immunitate.

18 Vtrũ ꝯfugientes ad ecclesiam tpe belli sint capiendi? ℟. ꝙ non, si ipsas nõ incastellauerũt, aut inde pugnauerũt,[f] ar.c.si. e.ti. nec res eorũ ibi repositæ, nisi essent ad pugnandũ, vt in c.sicut antiquitus.17.q.4.

19 Vtrũ detent⁹ sub iuramẽto[g] redeũdi dimissus ꝯfugiẽs ad ecclesiã sit educend⁹? ℟. Io.An.in addi.ad Spe.ti.de iureiu.§.sup tub. pen.col.ꝙ si iniustè detinebat,[h] non redibit, maximè si iminet periculũ mortis, vel mutilationis, sed petet absolutionẽ a iuramento.[i] Secus, si iustè detinebatur, qa tũc compellendus est redire[k] vt voluit Bart. in l.relegati,[l] ff.de pęnis. Non tñ dẽt pati ecclesia, vt inuitus abstrahat, nisi pstita cautione de ĩpunitate mortis, vel trũcationis.

20 Vtrũ violenter abstrahens aliquẽ de ecclesia nisi in casu permisso, teneatur illum restituere? ℟. Pa.in d.c.inter alia, cũ Bar.in l.præsenti, C.de his, qui ad ec.conf. ꝙ de iure potest peti se restitui, cũ de facto sit priuatus, ꝓcor.Old.con.13. & ecclesia potest agere, cũ sit spoliata libertate, vt ĩ c.miror. 17.q.4. Et ideo excõicantur, nisi restituant, ẽt si dñs præstaret iuramentum, vel cautionem de seruo extracto. Et facit ad qõnem, an captus in territorio alieno possit peti? & ꝙ sic, per d.c.miror,& firmat Bar. in l.si cui, ff.de accu.in §.cum sacrilegium.

21 Qua pęna punitur de iure ciuili,[m] q. tales

peccat fugiendo carcerem. Et vide supra. Carcer § 4 in tex.& postilis.
l Bart.in l.relegati] vlt. no. vbi dicit illam legẽ facere pro theologis, qui dicũt, q ũ damnat⁹ ad mortem, fugit, peccat, quia ibi ille, qui fugit pęnam, sibi impositam, & acrius punietur.
m De iure ciuili] Ro.cons. 227. & 214. dicit, ꝙ episcopus nõ potest violenter extrahere clericum de ecclesia.

a Respon. Pa.] Versi. Itē quęro, & adde. ca. 1. & no. ibi de pręsū vbi dicit; quòd si exñs in vno territorio percutit, vel lancea, vel sagitta, vel lapide i alio territorio existentē, potest in vtroque loco puniri ſm Io An. in regula, in obscuris, in Mercurial lib. & vide tex. & Ab. in c. fi. de foro cōpet. pro hoc benè facit, quia mittens lāceā in nocumētū, licèt actū nō pficiat, puniri debet, vt patet in d. c. 1 de præsumptio. & clarius in l. is, q cū telo, ff de si ca. & in l. si quis nō dicam, C de epi. & cle. & vide Bald. consi. 149. lib. 3.

b Exequitur] Hanc quęstionē tāgit Pa. in c. fi. de immu. ec. in vltimis verbis, & in. c. 1. de præsump.

c Quā sequit] Pa. In. 1. no. & so p. 1. gl. & adde gl. & doc. in c. fi de cōse. ec. vel alia. Host. & Ioan. An. i. c. ecclesijs, & in. c. autoritate, de censi.

d Et l. pe. ff.] Vbi de ꝓximo cingēdus habetur ꝓ cincto. & ibi Bal. no ꝙ potētia propinqua actui reputarur pro actu vnde ꝺ ꝓximo cōsecrādus habetur ꝓ consecrato secūdùm eū facit ꝓ ista opi. ꝙ egregiè vult Gemi. in c. cū illis. §. illud verò, de ꝓ.

lēs violēter extrahit cōstringit, aut requiē, aut vestes, vł victū negat? ℞ ꝙ crimē lęsę majestatis incurrit, & vltimo supplicio feriēdus. d. l. ꝓsenti. De iure canonico debet excōicari, & cōdēnari pecuniariter, & imponi sibi publica pnīa nec restitui communioni, nisi restituat, quē violenter extraxit, vt in d. c. minor, iuncto. c. si qs cōtumax, & c. qsqs, & qđ ibi no. 17. q. 4. & sic patet, ꝙ peccāt mortaliter tales, & no. ꝙ nedū in ecclesia, vel cęmeterio hēt istud priuilegiū, sed ēt p. 40. passus, si ecclesia maior, s. matrix, vel p 30. si est minor, vt capella. 17. q. 4. sicut antiquitus. c. frater. c. minor. Capellę, tñ, quæ sūt intra ambitum murorum ciuitatis, vel castri, seu villę, nō ponunt. i. 30. passuū obseruatione ſm Ho. de immu. ec. §. inquātū, ver. si aūt longè. Ho. 17 q 4. q sqs. & no. ſm Isi. ꝙ passus est mēsura qn que pedū: pes verò. 2 ç. digitorū; vide gl. in. d. c sicut antiqtus, vbi hoc dicit. Limita istud spaciū, qñ vadiç ad requisita naturę. Sec°, si iret, vt accederet ad alias domos, vt in d. c. diffiniuit. 17. q. 4. qa posset tūc capi. infra dictum spacium.

22 Quis faciet expēsas cō fugiēti ad ecclesiā? ℞. Pa. in d. c. inter alia, ꝙ ipse, si hēt de suo, vel laborabit, si pōt, vt viuat, ꝙ si nō pōt vel nō hēt ꝺ suo, ecclia sibi ꝓuidebit tāq̄ pauperi ſm Ar post Hugo. i c. diffiniuit. 17 q. 4.

23 Vtrū existens in ecclesia, & vulnerās existentem extra violet immunitatē? ℞. Pa. a i. c. fi. e. ti. ꝙ sic, qa delictū fuit ibi principiatū, & habebit locū. c. fi. e. ti. vt scilicet non defendatur.

24 Vtrū mandās fieri delictū existeus in ecclesia violet immunitatē? ℞. Bar. i l. si vt ꝓponit, ff. de fideiusso. & latius per eū in l. solum. §. si mandato, ver. quęro vnde oriať, ff. de iniur. tex. in Cle pastoralis, in ver. decideret igiť, de sentē. & re iu dic. vbi innuit, ꝙ citatio facta extra territoriū ciuitatis nō valet; ergo videť, ꝙ debeam° attēdere locū, vbi mandatū exequitur, b nō vbi mādať, sed ego dico, ꝙ etiā attribuetur factum in loco, vbi mādatur, qñ exequens exequiť necessitate iuris. Ad qđ facit, quod infra dicam, mandatum. §. 1.

25 Vtrum ecclesia non cōsecrata gaudeat præfata immunitate? Respond. fuerunt opiniones, sed mihi placet opinio gloss. Host. quā sequiť c Pa. in. c. ecclesia, e. ꝙ sic, & ibi videť tex. ēt mouet se, qa palatiū epi gaudet hac immu. vt. 17. q. 4. c. id ꝯstituim°. Ergo multò forti° ecclesia. Itē facit, qa oia priuilegia ꝯcessa ecclesijs, extēdunt ad hospitalia, in l. oia priuilegia, C. ꝺ epi. & cle. Itē ꝙ de ꝓximo faciēdū est hř pro iam facto, vt l. non tantum, in prin. ff. de excus. tu. & in l. pe. ff. d de test. mili. Hanc tenet Card. in d. c. ecclesia, & Ioā. de Ligna. post Lau. in Cle. 1. de pę. & re. Intellige, si autoritate episcopi, vel papę ędificata est.

26 Vtrum hospitale, & priuata oratoria similiter gaudeant? Respond. Goffr. quòd sic, si autoritate episcopi sunt fundata, Et facit quod ipse no. in capit. fina. de ecclesæ. di. & tenet Lau. in d. Clemen. 1. & placet Panor. in d. ca. ecclesia, per d. l. omnia, aliàs non. e

bel. in 6. & in. c. ꝯ pōderet, in fi. 1. di. ꝙ q. dixit in supplicatione, ꝙ scribebat in cegistro papæ, nō dicitur mentitus, licèt nōdū cępit set scribere, ex quo erat deputatus, & de proximo debebat incipere, facit quod vult Bal. in l. si ꝓ ea. 6. q. C. mandati. ꝙ sicut fideiussor cōdēna tus pōt agere cōtra princ. palem debitorem, Ita qñ euidenter apparet, ꝙ de breui est cōdemnand°. Idē Ange. in l. ex eo, ff. de t st. mil. Ite dicit de pena statuti de offendente scholarem matricula:ū, habet locum in eo, quē rector iussit matriculari. Adde. Saly. in l. conte. in fi C. de donā, ante nupt. ꝙ mulier habetur ꝓ commenda, & carnaliter copulata viro, quæ de ꝓximo copulanda est. Vide q̄ scribo. j. testamentum, in. § 26.

e Aliàs non] sequūdum Host. vbi supra, versic. qd de oratorijs & Pan. dicit itādā esse cōsuetudini.

Vtrum

27 Vtrum ecclesia inrerdicta similiter gaudeat? Respond. Goffred. & Vincen. quòd sic, ar. præfati, c. ecclesiæ, & sequuntur communiter doc.

28 Vtrum confugiens ad corpus Christi, similiter sit defendendus? Respond. Hostien. vbi supra, versicu. quid ergo, quòd sic, [b] licèt hoc in iure non exprimatur, quia vbi maior est ratio, & ibi maius ius, & mulier tangens fimbriam Christi saluata est, Matthæ. 9.

29 Septimò ecclesia habet immunitatem, quòd eius rustici non possunt eius rura deserere, & ad alios se trāsferre, vt in cap. 3. eodē. intellige secundùm gloss. 1. ibidem de illis, qui glebæ sunt astricti, & qui sint, Vide supra, Colonus. Idem Hostiens. vbi supra ver. rustici.

30 Octauò quilibet potest regulariter rem suam ecclesiæ relinquere. l. generali, & l. iubemus. 2. C. de sacr. san. eccle. & etiam donare inter viuos sine insinuatione [c] in infinitum, l. illud ibidem, & in auten. de non alie. re. eccl. §. si minus, quanuis gloss. in dict. §. teneat cōtrarium, sed primum verius, vt supra, Donatio. §. 20.

31 Nonò transfertur dominium [d] rei in ecclesias solo pacto, idest sola nuda promissione, l. vt inter diuinum. C. de sacro. sanct. eccle. in gloss. in versi. in rem, & hanc sequitur Albe. ibidem, & idem est secūdùm Rodo. quandò datur aliqd ecclesiasticæ personæ intuitu ecclesiæ. In emptione tamen requiritur solutio precij, vel fides de precio, aliter dominium non acquiret secundùm gloss. prædictam.

32 Decimò quicquid fuerit emptū de pecunia ecclesiæ, reuerti dēt ad eam. 12. q. 2. apostolicos, in gl. [e] pe. & q. 5. fixum, & hoc siue sit emptum nomine ecclesiæ, vel non, de pecu. cle. c. 1. & c. inquirendum.

33 Vndecimò ꝙ non tenetur ad munera merè personalia, & dīr munera merè personalia, quæ animi prouisiōe, & corporali labore sine aliquo gerētis detrimēto perpetrantꝰ vt in l. fin. in princ. ff. de mu. & ho. Quorum munerum merè personalium quędam sunt sordida, vt cloacæ mundandæ, calces coquendæ, arenæ fodiendæ, fossati, vel stabuli mundandi, & huiusmodi, de quibus in l. maximarū, C de excus. mu. li. 10. i ver. sordidorum. Et ad hæc nō tenentur ecclesiæ, [f] nec earum mancipia, aut clerici, vel eorum vxores, aut familiæ, & coloni, vt 16. quæstio. prima, capitul. generaliter. §. notarum, & §. placet, C. de episco. & cle. l. 2. & l. neminem, C. de sacr. san. ec. quæ vult, quòd in aduentu principis teneantur, non valet quò ad clericos, ecclesias, atque seruos, qui sunt dominio ecclesiarum subiecti, quia iure diuino sunt exēpti, vt in c. si imperator. 96 dist. & no. Inn. in cap. 2. de maio. & obedi. Vbi etiam Abb. tangit in. 2 no. Facit. l. rescriptio, & quod ibi not. Bartol. [g] ff. de mu. & ho. & hoc intelligo de familia perpetua ecclesiarum, & earum seruis, sed benè valet quò ad colonos liberos, qui seruiunt pro mercede, cum sint sub Imperatore, iuxta no. per gl. 1. in c. iudicatum. 89. distinc. & ab ipso a multis exempti, vt in l. 1. & 2. C. de opific. & cle. & ideo potuit corum immunitatē limitare,

a Communiter doct.] Ho. ét vbi supra, versic. sed nunquid sunt, & & ibi notat multas rationes. vide eas per Pa.
b Responde, qd sic] Ho. in tit de immu. eccl. §. in quātū, in 3. col. vers. quid ergo, & in ca. sanè, de cele. missa. & ibi Pan. latissimè, & rō est, si ecclesia gaudet priuilegio pp Christū, multo magis ipsum corpꝰ Christi. Et statuæ sāorum habent hāc immunitatem §. hoc tempore, Institut. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Idem Arch. in c. ad eiꝰ 5. dist. & in ca. quæsitū. 1 [illegible].q.2. vbi dicit hoc defendendū esse vsque ad sanguinem Idem tenet Ri. in 4. dist. 18. ar. 12. q. 1. & alle Host. vbi s.
c Sine insinuatione] Idem Io. And. & Host. in c. si. de sol. no. Bar. ī l. 1. C. de de sū. tri. & fide catho. Et idem de donationibꝰ factis in piam causam. c. si. de rebus ec. non alie
d Trāsfertur dominium] Bart. in d. l. vt inter diuinū, dicit hoc spāle esse in ecclesia & ciuitate, & per illam legem apparet, qd ecclesia, & ciuitas sūt priuilegiatæ in tribꝰ, in præscriptione, vt infra, præscriptio. §. 24. & 33. Et in acquisitione dominij, vt hic, & in actione in rem. Et ideo si fieret statutum, ꝙ alienatio non possit fieri ecclesijs neque personis subiectis ecclesiæ, nō valeret, quia esset cōtra libertatem ecclesiasticam, probatur, quia esset cōtra priuilegia cōcessa ecclesijs, autē. cassa. C de sacrosan. ecc. Vide no. in c. si de immu. ec. li. 6. tex. & ibi Pau. de Cas. in l. fi. C. de sacrosan. ecc. Aug. con 47. Bartol in l fina. & fa. §. diui ff. de leg 2. vbi Ange. & Imo.
e Apostolicos in gl.] In verbo, cōstruxisse, & vide sup. empti. §. 12.
f Non tenētur ecclesiæ] De materia huius §. vide plenè per Pa. in c. non minus, de immu. ecc.
g Et qd ibi no. Bar.] In §. sciendū, vbi dicit, ꝙ collectæ nō pñt imponi clericis.

a No. gl.] In ver. certoque casu, quod vult, quod pœna legis hēat locum in matrimonia cōtrahentes contra prohibitioné ei', Licèt de iure canonico teneat, pone exemplum in his fœminis, quę contrahunt cum raptore.
b Sunt annexi] Dicit gl. in ver. annexi. Ergo in curia epi possūt hře aliquid cōe, quia et sūt annexi.
c Sint exempti] Nisi sint desides, vel deuagantes, quia tunc cessaret ca. ppter quam sunt exempti ab his muneribus, vt di ctis iuribus.
d Et monachi] Vt in §. deo amabiles, in autē. de san episc. glo. tamē i d.c. puenit, sub dubio forte dicit illi autenti eę eē derogatum per d. c. puenit, quia si volunt, pñt quidē. Adde se cundū pdictā gl. quod illud est priuilegium clerico rū, quod si volūt, possunt, succedere alt cui ab intestato, nec tamen tenentur suscipere tutelam.
e Ca peruenit] Imò dicit ibi gl. quod tenentur.
f Communitas] Vbi imponit pœna, quod triplum refundat Et de materia istius §. vide Host. in sum. eo tit § quibus.
g Defender] Plenè Pa. vbi supra, examinat.

tare, vt simili no. a glo. in c. cum secundùm leges, de hęre. lib. 6. Nam tales tenetur ad gabellas, & alia onera de parte eis contingente fm Fede. consil. 3. Sunt & quædā alia munera personalia, quę nō sunt sordida, sed habēt annexū honoré, a vt sunt officia sęcularia, sic non tenētur clerici p. c. sacerdotibus, & ca. sed nec prouocationes, nè cle. vel mo. vnde in l. placet, C. de episc. & cle. dicitur, Placet nostræ clementiæ, vt clericis nihil cōe cum publicis actionibus, vel ad curiā pertinētibus, cuius corpori nō sunt annexi, b habeat; hęc ibi. Ex quo patet, quod nō sunt de vniuersitate, nec ī ea vocē possunt habere, vt tenet In. in c. dilecta, prope finē de excef. prę. Sunt etiā quæ dā alia munera personalia, quę non hñt nec honorem, nec vituperiū annexū, vt legatio, tutela, vel cura, & huiusmodi, licèt enim ab istis sint exēpti, c vt ī l. generaliter. C. de epis. & cle. posita in ca. gñaliter. 16. q. 1. tamen fm gl iuncto text. l. c. peruenit 86. di. possunt, si volunt legitimam tutelam clerici accipere, non datiuam, aut testamentariā; sed epi, & monachi d non. 88. dist. eps, secundo, & 16. q. 1. monachi, el 2. Tutelam aūt miserabilium personarum omnes clerici, & monachi pñt suscipere, quia officiū pium est, vt in d. c. puenit. e Et in omnib' prædictis muneribus personalibus quò ad ecclesias, & clericos habent locum prædicta tam in ordinarijs, quàm extraordinarijs muneribus, seu indictis, vel superindictis, vt in l. placet, C. de sacr. eccle. & in auten. Itam nulla cōmunitas, f C. de epis. & cle. & c. q̄q̄, de censi. lib. 6. Et quæ dicātur ordinaria, vel extraordinaria, indicta, & superindicta. vide j. Munus.

34 Vtrum clerici teneantur custodire ciuitaté, seu oppidum? R. Pa. id c. peruenit, ver. vnde quidam sentiunt, e. ti. quod non, nisi maxima necessitas subesset, vt no. gl. 16. q. §. placet, quæ quidem per laicum non dēt discerni, fm Host. in sum. §. quibus, ver. merè, sed per episcopum, & per eum compellantur, vt in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. puta quia aliter non potest defendi sine eis. Nam tunc tenentur, arg. l. nullus penitus, C. de cursu pu. li. 12. & in d. c. peruenit. Nam quilibet debet suam patriam defendere. g Facit tex. in c. pe. de homici. Vbi tēpore inuasionis possunt clerici vnà cum laicis arma sumere, & pugnare, nec sunt irregulares, licèt multi sunt occisi, dummodo proprijs manibus nullum occiderint, quanuis vulnerauerint.

35 Vtrum teneantur ire ad bellū, vbi volunt alios impugnare? R. Pa. in d. c. puenit, quod non, etiam si ageretur de recuperatione terræ sanctæ, quia clericat' reddit eos inhabiles ad pugnandum etiā cum Sarracenis, vt pbatur in c. ex multa, in §. fi. de voto.

36 Duodecimò ecclesia non tenet ad munera patrimonialia, seu realia. & dicuntur patrimonialia munera, quæ sumptibus patrimonij, & damnis administrantis expediuntur, vt in l. fi. §. patrimoniorum, ff. de mu. & ho. Et hæc munera sunt duplicia, quædam sunt merè patrimonialia. Et hæc tripliciter indicuntur.

Primò rei de eo, quod fiendum est de ipsa re, vt quod nauis ecclesiæ, vel equus, vel currus vadat ad seruitium reipublicæ.

Secundò imponuntur super eo, qđ percipitur ex ipsa, vt scilicet detur certa pars fructuum; de his habes in d. §. patrimoniorum.

Tertiò imponuntur ipsi rei de eo, quod nō percipitur ex ipsa re, nec est in ipsa re, vt præstare certā quantitatem pecuniæ annuatim, de quo habes in l. hactenus. §. 1. ff. de vsufru. & in cap. 1. de censi. An autem ecclesia teneatur ad ista? R. secundùm Pa. in ca. fin. circa fi. de vita & hone. cle. quòd si tales res, quibus imponuntur talia mune

ra,

ra, habebant onus tale perpetuum annexum, & inuariabile ac certũ siue ex dispositiõe publica, puta principis, siue ex dispositione priuata, vt c. quãto,[a] de cẽsi. & antequam venirent ad ecclesiam, sicut patet exemplum de tributo, in l. imperatores,[b] ff. de pub. & c. 1. in fi. de censi. vbi innuitur, ꝙ quęlibet possessio ab antiquo est onerata onere soluendi tributa, & sic ecclesia de talibus rebus tenet, quia res transit cum onere suo, de dec. pastoralis, & de pig. ex literis. Fateor tamẽ ꝙ Italia tanquam princeps prouintiarũ non obligatur hodie ad talia tributa, vt no in l. 1. ff. de censi. Si verò non erant oneratę tali onere certo & inuariabili, quã do peruenerunt ad ecclesiam, sic non tenetur ecclesia, quanuis essent oneratæ onere incerto & variabili, vt sunt istæ descriptiones, quæ fiunt hodie, quia ęstimantur bona cuiuscũque, vt soluat plus, vel min⁹ ẽm impositionem collectæ, & hanc opinionem tenet In. in c. non minus, eo. ti. Et recitat Pa.[c] ibidem Ioan. de Lign. in Clem. pręsenti, de censi. & Ioan. An. post Arc. in c. 1. eo. ti. li. 6. & placet, licèt aliqui teneãt, ꝙ si possessiones prius erant ascriptæ, vt tantùm soluatur ꝓ solido, vel libra, ꝙ tunc teneatur ecclesia, sed prima tutior, licèt ista non sit condemnanda. sunt tamen aliqua onera, quę ratione naturali succumbunt ipsis rebus, vt reficere ante domum viam, & sic ecclesia tenetur, vt no. Bar. in l. ad instructiones, C. de sac. san. ec. Item in purgatione putei necessarij totæ viciniæ, in qua est ecclesia, vt no. Spec. tit. de censi. §. nunc dicendum, ver. Item pone, quædam vicinia. Item soluere ad portam, vel pontem pro plaustro pro ipsius pontis, vel portæ cõseruatione, quia destruunt viam, vt no. in d. l. ad instructiones, & no. Bal. de pace Constã.[d] Et idẽ de similibus. Mansus verò ecclesiæ, qui est dos ecclesiæ secundũ cõmunem opi. doc. debet esse liber[e] ab omni munere ante, ꝗ consecretur, vt in c. 1. de censi. & debet esse tanta quantitas terræ, ex qua vnus rusticus cum sua familia viuere possit, vt dicit gl. 1. circa medium. 23. q. 8. ẽm canonicam. Sunt & quædã munera patrimonialia mixta, & dicuntur mixta, quia habent onus cũ sumptu. ff. de mu. & ho. l. fi. §. mixta, participant enim de onere personali, quatenus habent onus annexum, & cum patrimoniali, quatenus sunt cum sumptu, & hæc dupliciter indicũtur. Primò ꝑsonę hãbito respectu ad rẽ, seu bona patrimonij, & hoc differt a tertio modo imponendi onera in rebus merè patrimonialibus, quia ibi quælibet res tenetur pro munere, quod eã respicit, & non vltra d. l. imperatores, hic verò est persona obligata, & per consequens omnes res patrimonij l. aufertur. §. fiscus. ff. de iure fis. & ad ista nõ tenetur ecclesia, nec etiam laici non subditi, licèt habeant patrimonium in loco. l. rescripto. §. fi. & ibi per Barto. ff. de mu. & ho. nisi aliud habeat consuetudo quò ad laicos, vt no. Bart. in l. vnica. C. de capitatione ciuium, nõ quò ad ecclesiam, quia consuetudo non valet aut. cassa, C. de sac. san. ec. iuncta auten. Item nulla communitas, C. de epis. & cle. & isto modo potest intelligi tex. capi. non minus, eo. titu. & c. fi. de vi. & hon. cle. & c quamquam, de cen. lib. 6. Secundo modo imponuntur personæ nulla facta mentione de re, & sic dicitur capitatio, quia imponitur per capita non habito respectu ad bona patrimonij, vt in d. l. vna, & ad ista similiter non tenetur ecclesia, nec clerici, quia non sunt subditi imperatori, d. ca. quamquam. imo nec laici ciuiles, sed tantùm rustici, vt in d. l. vnicam no. Bar. & hæc omnia[f] procedũt regulariter, & vide plenius per Ab. in d. c. non minus.

37 Sed dubitatur de concernẽtibus p. etatem, vt instructio pontium, & viarum? ℞.

inno.

a C. quanto] Vbi gl. 1. dicit sic, ergo patet, ꝙ ab initio de volũtate fundatoris ꝑt imponi census.

b L. Imperatores] Quia dr̃ ibi non ꝑsonas, sed ꝑdia exsoluere debere vectigal.

c Recitat Pan.] Ibi. n. latissimè prosequi ur hãc materiam. 7. col. ver. sed ego distinguo, in c. fin. de vi. & ho cler.

d De pace Constan.] In ver. munitio ciuitatum, & refert Pa. in d. c. nõ minus, col. 7. & Bar. ĩ d l. ad instructiones.

e Dẽt esse liber] Et si erat pri⁹ tributarius, dẽt redimi: Ab. in d. c. non minus.

f Et hęc omnia] Bar. in l. placet, de sac. san. eccle. dstinctionẽ ponit approbatam ẽt a Cano. ꝙ quędã sunt munera verè realia impositꝭ ipsis ꝑdijs de consensu principis, & dicũtur tributa, & ab his ecclesia nõ ẽ immunis ẽt de iure canonico. 11. q. 1. ca. tributũ. 23. q. 8. c tributa, Archi. in c. placet. 6. q. 1. & ibi est text. & nullus in hoc discordat. Quædã sunt munera realia, quæ imponuntur personis pro rebus, & hæc appellant

Inn.dicit, quod ecclesia tenet per d. l. ad instructionē, in ver. reuelandas, & per c. 1. eo. tit. similiter in ędificatione murorum ciuitatis, vel villę. Similiter glo. in d. ca. non minus. Idem Vin. & Hosti. eo. tit. §. à quibus, ver. verum, in fi. & d. Car. & Phi. & Pe. de Ancha. & Alberi. in d. l. ad instructionem. Addens, quòd idē putat de fontibus, & puteo cōmuni. ff. nē qd in lo. pub. l. 2. §. viatū, & dicit huius opinionis esse Dy. & Old. Sed in cōtrariū est communis opinio canonistarum in ca. fi. de vi. & ho. cle. & in cle. pręsenti, de censi. & per Io. de Ligna. & per. Bart. in l. rescripto, ff. de mu. & ho. & d. l. placet, & gl. 16. quęstio. 1. §. nouarum, Io. An. & Pa. in d. c. non minus. per multa motiua. Et iō dic, quod d. l. ad instructionē, & similes non valēt, quia licèt. ca. 1. cū similibus, de no. ope. nū. dicant standum legibus, ex quo ī canonibus nō reperitur contrarium; tamen hoc nō est verum, quando lex imperialis est dānosa ecclesijs, seu ecclesiasticis personis, quia tunc nō tenet, nisi specificè approbet ab ecclesia, vt ē cōmunis opinio doc. in c. fi. de sol. & in c. ecclesia sāctę Marię de cōsti. & c. fi. de re. ec. nō alie. 10. di. si in adiutoriū distinguo tñ sic sm Pa. in d. c. non minus, quod aut necessitas, vel pietas imminēs cōcernit vtilitatem ecclesiarū à remotis per quandā consequentiā, & tūc est tex. apert⁹ in d. c. non minus, quod non tenētur, nisi spōte velint approbāte episcopo cū clero, & prius cōsulto Romano Pōtifice, per c. aduers⁹, eo. ti. Aduerte tñ, quod si tanta esset necessitas, vel pietas, quod nō posset sine scandalo, & periculo haberi prius Romani Pōtificis recursus, quòd tunc sufficeret deliberatio cleri cum Episcopo, facit. c. fi. de ec. ędi. & quod ibi not. Aut necessitas, vel pietas ccernit de directo & principaliter vtilitatem ecclesiarum, & laicorum, vt puta quia praua societas territoriū ciuitatis incendit, deuastat prædia, in quo ecclesia multas possessiones habet; & tūc ecclesia debet cōtribuere, nō tamen ad deliberationē solū populi, sed oportet, quod clerus, & popul⁹ principaliter conueniāt, & deliberēt, quia qd omnes tangit, debet ab oībus approbari, in Cle. 1. & 2. de censi. & c. ad hoc, de offi. Archi. fatetur tamē Pa. vbi supra in d. c. nō minus, quod si clerus nollet sine legitima cā cōsentire, quod possent laici implorare auxiliū superioris ecclesiastici, vt cōpellat eos. vt in c. nullus, de iure pat. in ar. de quo vide s. eleemosina. §. 11. & in hoc casu non habet locum dispositio. c. aduersus, de consultatione Romani pontificis, quia hæc impensa non fit propter publicam vtilitatem, sed propter priuatam ecclesiarum, & sic sumus extra casum præfati, c. aduersus; facit cle. 1. & 2. de censi.

38 Tertiodecimò habet immunitatem, quòd ecclesiæ, vel clerici non tenentur [e] ad gabellas, quæ hodie imponuntur in vino, & similibus secundùm Panormita. in d. capi. non minus, in fi. per d. auten. Item nulla communitas, tenet Bald. in d. l. placet, C. de san. ecclesi. nisi gabella fuisset imposita pro oneribus, ad quæ tenetur ecclesia, quia tunc succedit loco onera

collectæ propriè, & ad has collectas ecclesia nō tenetur, nisi tesia prædia fuissent prius tributaria & obnoxia collectis ante, quàm trāsirēt ad ecclesiā, quia tunc trāsirent cū onere, vt hic in litera, & habetur in l. rescriptum § sciendum, vbi etiam Bar. quæ hic. ff. de mu. & ho. Cōfirmatur hoc per id, qd vult Inn. in c. verū, de foro cōpetē. & Hostien. in sum. de iure immu. §. quibus, circa prin. In quibus locis cōcludunt, quod si ecclesia acquirat rem feudalē, tenet ad onera, ad quæ tenebentur vasalli, ex quo erat feudalis ente, quàm ierit ad ecclesiā. Ex quo dicit Bart. vbi supra, quod est dare cōsiliū, quo mediāte ecclesię tenebūtur ad collectas quod fiat statutum, quod omnia prædia sint tributaria, quę si postea irent ad ecclesiā, transirent cū onere collectandi. Et refert Bartolus, quod Eugubienses, & Perusini vsi sunt isto consilio, cū viderent ecclesiā nimium ditari. Istud cōsilium ē falsum & damnetum per omnes, & in specie reprehenditur à Bal. in d. l. placet, & in l. neminem, eo ti. & in l. fi. C. si sine cen. vel reli. Et contrerium tenuit ipse Bart. in consil. inci. Si aliquis possessio. Archi. Ioā. An. & Gemi. in c. fi. de immu. ecc. li. 6. Inno. in c. fi. de vi. & ho cleric. Ro. in l. si publicanus. §. 1 ff. de publi. benè opi. Bar. procederet, qn nuper id statuerēt, quia tunc munera essēt ordineria. Et et tēpore, quo res peruenit ad ecclesiā, fit imponi per pactū expressum vt ecclesia, teneatur ad collectas pro tali prædio, tūc esset obligeta, ita Inno. n. d. c. verū, & Bal. in l. neminem, C. de sac. san eccle. Itē ecclesia si mittit enimalia in loco pascuæ ad pascēdum, tenetur soluere sicut laici, ita Pe. con. 6 incipit, Caius, per c. aduersus, e. titu. Pa. dicit se in hoc casu: ite consuluisse apud Senes & obtinuisse.

e Non tenetur] Vide Bal. in l. 1. 6 col. de cōtrah. emp. vbi quęrit, an statutū ligee clericos ad solutionem gabellæ.

a Et quod no. in ca. similiter] Vbi no. gl. q̄ res clericorū gaudēt eodē priuilegio, quo res ecclesię, de quo tñ dic, vt per. Pa. in d.c.si. super gloss. si.
b Non pōt] Et sic hoc casu non habet locū c.quā quā, de cēsi.li 6. & Cle. præsenti, eodem titu.
c Resp. ſm Pa] Nō videt allegar d.Ant.ſed i gl in ver.terrę, exami nat & declaret, vt hic.

rū, vt voluit Butriga. in d. l.ad instructiones.

39 Vtrū ecclesia teneat̃ ad gabellas, si aliquid donat̃, vel legat ei, secundùm statuta quorundam? ℞.q̄ nō. 23.q.8. quamuis cum duo bus sequentibus, idē, si donatur clerico, ar.c.si.de vi. & ho. cle. & ibi Pa. & qđ no.in.c. similiter. a 16.q.1.

40 Quid si cleric' trāsferat res ecclesiæ ad aliū locum negotiationis cā? ℞.Pa.ĩ d. c.si.super gl. si.q̄ nō pōt b exigi pedagiū, vel gabella, quia delictū clerici nō pōt nocere ecclesiæ. vide Fede. consi. 100. secus, si sunt suæ, non ecclesiæ.

41 Vtrum clerici debeant soluere gabellā pro vino, vel frumento, quod vendūt ex prębēda sua habito? ℞.Bal.& Pe.& Cy.in l.oīs.C.de epis.& cle.q̄ non, nec etiam ad portam, idē Bar.in d.l.placet, in ver. circa 5.nec etiā secundū Pa.in d.c.si.in gl. no.in ver. ex quo infero, de patrimonio debet soluere gabellas, vel pedagia, facit Cle.prę senti, de censi.& ca.quamquam, eo.ti.li.6.

42 Quid de gabella, quę ponit̃ sup carnibus, vino, & hmōi, quā ecclesię soluunt indirectè, cū emant carius ab illis, qui vendunt, propter talem gabellā? ℞.secundùm Ricar.in quolibet, quòd si cōsules ponunt talē gabellam propter abusum, & excessum eorū, sic non licet, sed soluant de suo proprio. Si verò ponūt propter cōem vtilitatem tā clericornm, quàm laicorum, sic licet eis. Si verò propter vtilitatem laicorū principaliter, indirectè verò clericorū, & a remotis, puta quia prosperitas ciuium redundat in vtilitatē ecclesię, & personarum ecclesiasticarū, tunc distinguo, aut faciūt animo extorquēdi pecunias ab ecclesiasticis, quas alio modo nō pñt; & sic nō licet; aut non aio extorquendi ab ecclesiasticis hoc faciunt, quia, etiam si nō essent ecclesiasticę personę, quę emerēt, talē gabellam ponerent, tunc licet eis habita autoritate dñi tpalis, & habita moderatione, nè ponatur magis super his, quæ sæpius emūtur a clericis, aut ab extraneis, aut à pauperibus, quā ab illis ciuibus, & sic clerici non possunt conqueri, cum possunt alibi emere, licèt non ita commodè; hęc probantur.ff. de no.ope.nun.

43 Quę pęna collectātiū ecclesias, vel clericos? ℞. Pa. c in c.aduersus, de immu.ecc. d.Ant.in suis reportationib' voluit, q̄ post, q̄ fuerint excōicati, seu inciderint excōicatione post monitionē p c.non minus, siue tolerentur, siue ignoretur, nō teneāt sniç, aut statuta taliū p̄o iure, siue sint edita ꝯ ecclesiā, siue ꝯ quācunq; personā ēt laicā. Alij volunt, q̄ subito, ex quo cū effectu collectauerunt, ipso iure sint nullę, & huius opi.vr̄ Pa.& mihi placet, qa ex verbis ꝓoemij colligitur mens disponentis, vt l fin.ff. de hęre.insti.& per Bar.ĩ l.ambitiosa, ff.de decre.ab ord.fac.ex q̄bus patet, q̄ d.c.aduers', voluit aliqd addere ad ius antiquū, quod patet in verbo, adijcimus, ibidē. De alia aūt pęna. Vide supra, Excōmunicatio. 5.Casu.28.& Excommunicatio.7.Casu.5. tenentur ēt vltra peccatum mortale com missum ad restitutionem omnium ablatorum 14.q.6.c.si res, cum similibus.

44 Quartodecimò habet immunitatē, q̄ nec ecclesia, nec monasteria, vel hospitalia tenētur ad lucratiuam descriptionē, vt in. §.sancimus. 23.q.8.& not.q̄ lucratiua descriptio ē quarta pars bonorū, quę à curialibus, relinquebātur, quā fiscus vēdicat, ex ceptis relictis curialibus, & eorū ꝯiunctis, de quo habes.C.qñ.& q̄bus quarta pars.l. 1.& 2.libro decimo, & C.de impo.lucra. descrip.l.vnica, libro decimo.

45 Quintodecimò quod laicorum statuta non habent locum super rebus ecclesię, capi. si.de re.ec.nō alie. vide infra, statutū. §.7.prædictum priuilegium Limitant quidam verum, nisi Papa approbaret tale statutum, vt in glossa. in versiculo ab ecclesia, capitulo ecclesia sanctæ Mariæ, de constitu.

Quod verum credo secundū Bal.ibidē, quando expressè & nominatim approbat̃ à Papa, secus si generaliter approbaret statuta, quia non valerent contra ecclesiam per talem approbationem, cum sit contra libertatem ecclesiasticam; & sic tene, & vide eundem Bal.in capitulo primo, per quos fiat inuestitura.

a De statutis, laicorum] Bar. in l.1.C.de sa.san.ecc. in repe l.5.& 6.q.vltimę principalis dicit, ꝙ statuta, vel leges disponentia super rebus pertinentibus ad pias causas non valent, nisi fuerint autoritate ecclesiæ confirmatę.d.c.fi.de reb.ec.nō alie.& c.ecclesia sanctæ Mariæ, vt lite pē. & tex. est apert⁹ in d.c.relatū, & ca. cū esses, de testa. Itē est ratio, qa vbi tractatur in casu, i quo peccatū pōt emergere, tunc standum est iuri canonico, & non legibus.c.fi. de præscr.c.licèt, de iureiu.li.6.p doc in c.1.de op.no.nūcia. Sed relicta ad pias cās respiciunt spūalia, & remissionē peccatorum.c.requisisti, de test.c.animę.13 q.2.ergo &c.vnde non obstante aliqua lege municipali vel imperiali, relicta ad pias causas debent iudicari ſm naturalia iura gētium, vel diuina. Istud firmauit Bart. in l.cunctos populós, C de summ.tri.& in l.generali, de sac.san.ecc. Vbi dicit, si statutum dicit, ꝙ mulier non possit testari, vt hic i tex. Et rō est, Quia vt dicit ibi Bal. contra priuilegium piæ causæ, qđ respicit ipsum Deū vel animam, non pōt fieri statutū. Sequitur Archi. in cōmen.c.canonum statuta, de const. in ver. Dicit ēt Bal.& c.vbi ēt quædā alia adducit. Idē voluit Bal.in l.1 de sac.san.ecc.in 1.lectura nō dico in repe. facit, qđ no. Sal.in auten. Cassa, de sac.san.ecc.vbi quærit, Statuto cauetur, quod testamenta nō valeant, nisi sint in archiuo publico, ꝙ nō cōprehendit testamentū, in quo instituta est ecclesia Idem dicit.d Ant.in c.relatum, primo de test.vbi dicit se cōsultum ita de facto respondisse, & in c.quod clericis de fo.compe.dicit, quod si tractatur de hæreditate ecclesiæ, vel aliter quomodocunque de relictis ad pias causa si statutum discrepat a legē cōmuni, & naturali, ꝙ tunc iudicādū esset ſm ius canonicum. Allegat d.cap.cum esses, & capiculū relatum. Et idē tenet in d.ca fin. de rebus ecc.nō aliena. per illum text.in ecclesia. Et ibi ēt Imo. de const notat Hos. & Io Andr. in c.1 de no.ope.nū. Hæc omnia refert Alex. consi. 209.1.volu. statutis accurentè ꝑspectis. Idē Ale. con.210. Ponderatis his, & cons. 211. visa facti narratione.

46 Sed quid de statutis laicorū a impedientibus quo quo modo liberam facultatem donandi ecclesijs, aut pro anima? Respond. Panormit.in ver. non valet statutum laicorum, in cap. relatum, el.1.de testa.quòd non valent, vt not.in l.1.C. de sa.san.ec. facit quod no. Ioann.Andr.in ca.fi. de immu.eccl.libr. 6.vbi dicit, ꝙ non obstante statuto, quo quis prohibetur donare forensibus, seu non suppositis iurisdictionis quod poterit donare ecclesiæ, quia non possunt inferiores tollere priuilegium superioris, & hanc opinionem souet a parte Bal. in l.generali, C.de sa san.eccl.& idem in auten. Cassa, eod. titu. ponit aliam q. notabilem, Statutó cauetur, quòd testamētum insinuetur per hæredes intra sex menses, aliter sit irritum ipso iure, clericus est hæres, & non insinuat, nunquid sit nullum testamentum; & respondet quòd non, quia statutum non astringit clericum, nec fortius ecclesiam, quando fuisset hęres instituta, & ex his infert Panormi.in d.capitul.relatum, quod quamuis statuto caueatur, quòd mulier non possit donare ecclesiæ, seu ad piam causam, seu testari, & se obligare ecclesiæ, vel ad pias causas, sine præsentia duorum agnatorum suorum, tamen potest donare, testari, & se obligare ecclesię, vel ad piam causam sine hac solennitate, quia relicta, vel donata ecclesię, vel ad pias causas debent determinari secundùm canones, & non secundùm leges, vel statuta, quæ sunt pars iuris ciuilis. l. omnes populi, ff. de iusti & iure, idem tenet dominus Anto. in d.capitu.relatum, & per Bar.in l.1.C.de summ.trin. in versic.hoc præmisso. Sed Bald.in ca.ecclesia b sanctæ Marię. & capi.quę in ecclesiarum, de constituti. tenet valere, si disponat statutum de re immobili. Sed contra eum est casus in capitulo fi.de rebus eccle. non alie. & ibi Imo. & bene.

47 Vtrum laici possint statuere super mortuarijs? Respond.Ioann.de Imol.in d. cap.fin.quòd sic, quatenus disponit in his, quę non applicantur ecclesię, addit Panormit.ibidem, aut concernunt diuinum cultum, vel refrigerium animæ, quia cū hæc sint annexa iuri spirituali, non valeret, vt puta, ꝙ nō dentur nisi tot cærei, vel non inuitentur nisi tot clerici, & huiusmodi, igitur solū valet in concernentib.pompas mundanas, quę sunt potius consolationes viuorū, quā suffragia mortuorū, nec ecclesia talia approbat, vt in c.q̄ præposterū.13.q.2.& sic transeunt communiter doc.in d.cap fin.& quia dicit Bal c in l sed & q, C.de Lat i.lib. tol.p istum tex.q equi, & arma ducti ad sepulturā militis, & cærei debent remanere apud clericos, vel fratres sepelientes, quasi se-

b Sed Bal.in ca. ecclesia] Nesciui inuenire in Bal. vt hic allegatur. Vide tamen de his pulchrā apostil ad Bar.in d.l. cūctos populos. 9.col super ver. hoc præmisso.

c Et quia dicit Bal] apostil. ad Ba in § fi.hic allegato dicit Bal. hoc relinquere indecisum, ibi, & hoc copulatiuè, vt dicit ibidem.

a Rationabilis, & manifesta] Pa norm in ver. a. no calum.
b Istud subsidiū] Ita firmat d. An. ibidem, vt refert Abb. in ver. nunquid autē. ratio est, quia contra charitatem non potest pręscribi. Item quia cōtra ea, quæ sunt meræ facultatis, nō possunt præscribi, vt no. Abb. in c. ex parte, de cō cess. præbē. Et per Ci. in l. 1. C. quæ sit lon. consuet. Sed charitatiuū subsidium est in facultate superioris, vt in d. ca. cum apostolus, igitur &c.

sequela cadaueris, ar. l. medico. §. fi. ff. de au. & ar. leg. ideo non valeret statutum laicorum.

48 Vtrū istud priuilegium d. c. fi. de re. ec. non alie. de quo supra in §. 45. extendatur ad res patrimoniales clericorum? Respond. glo. prima in ca. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. quòd sic, & in ca. fin. de vi. & ho. cle. in ver. suis, & in cap ex literis, in ver. obligata., de pigno, & 16. quęstio. 1. in c. si mititer, in glos. 1. est etiam glo. singularis apud legistas secundùm Franc. Tigri in l. fi. §. patrimoniorum, in verbo, pōtifex, ff. de mu. & hono. habes. l. decernimus, C. de episcopa. audi. in contrarium faciunt quæ dico infra, præscriptio. §. 28. & credo verius.

49 Sextodecimò quòd nec etiam prælati, aut personæ ecclesiasticæ possunt ecclesijs nouos census imponere, aut veteres augere, aut alio modo grauare, vide supra, Census. §. primo.

50 Vtrum Archiepiscopi, aut episcopi possint aliquid exigere ab ecclesijs, vel clericis? Respond. Pan. in capi. cum apostolus, de censi. ꝙ dum visitant, possunt exigere obuentionem, quæ eis conceditur, in d. c. cum apostolus, aliud non de quo vide infra, visitatio. §. 3. talias autē, & exactiones eis facere non possunt, sed ad charitatiuā subuentionem possunt compellere, si rōnabilis & manifesta [a] sit causa, puta vult ire Romam pro communi vtilitate, vel necessitate, & huiusmodi, & nullo modo potest pręscribi istud subsidium [b] charitatiuum, Ab oratorijs autem, & alijs locis nō religiosis etiam ratione visitationis non possunt exigere procurationem. ca. vlti. de censi. & ibi Pa.

51 Vtrum rector ecclesiæ possit rem ecclesiæ pro sua necessitate obligare, puta quia erat infirmus, vel egebat indumentis, vel pro necessitate ecclesiæ? ℞. Ioa. An. in c. ex præsentium, de pigno. ꝙ sic, etiā si habeat patrimonialia, & successor tenebitur, & cū eo transeunt cōiter doc. sed ego limito sic, ꝙ aut ecclesia benè abundat fructib. & sic nō tenebit successor, q̄a fruct⁹ futuri tēporis reseruant successori, vt de ipsis viuat, per c. pręsenti. §. porrò, de of. ord. libr. 6. Aut fructus non sufficiebant ad necessitatem, & sic est vera opinio. Io. An. Distinguit etiam Pa. in d. c. ex præsentium, & benè ꝙ si ecclesia erat impotens a principio, quādo eam impetrauit, & sic sibi imputet, nec poterit obligare, nisi pro sua vita, sed tenetur viuere de industria, aut fortius ex patrimonio, non autem vendere, vel obligare rem ecclesiæ, tex. est no. cum glo. 21. q. 1. c. 1. facit. c. clericus victum. 91. di. si verò est facta impotens post, quàm eam accepit, etiam in isto casu non potest eam obligare, sed debet agere contra parochianos, vt præstent sibi necessaria, ex quo seruit eis in diuinis, & est causa licita subtrahēdi parochianis diuina, vide bonam glo. de consue. di. 1. omnis Christianus.

52 Vtrum debeat fieri compensatio cū ꝑditis ex negligentia administratoris ecclesiæ cū acquisitis ex eius diligentia? ℞. Pet. de Anc. in c. consensus, de re. ecc. non alie. l. cum quæritur. ff. de admi. tut. & l. Gaius, & ibi Bal. eum sequitur. ff. de vsur. Sed contra eos facit, quod no. Pa. in c. ex pręsentiū, de pi. vbi tenet, ꝙ si rector ecclesię potuit acquirere aliquid ecclesię, & non fecit, ꝙ tenetur ipsi ecclesiæ, & pro hoc habes tex. cum gl. 12. q. 4. c. quicunque, ad instar tutoris, q̄ ad hoc tenetur, vt in l. quicquid, C. arbi. tute. & sic paret, ꝙ etiam tenetur de leui culpa, vt patet in d. l. quicquid, si non laborat, vt acquirat ecclesiæ, & in d. c. fi. sed hoc non intelligas, ꝙ tenetur laborare personaliter, vel ex doctrina, aut artificio, vt acquirat, sed solùm cum solicitudine in rebus ecclesiæ, & ex tali solicitudine acquisitum est ecclesiæ, & ideo non pōt dari in recompensationem, sed d. Pet. intelligit de acquisito per exercitiū corporale, vel alio modo, in quo acquirit sibi, de quo habes sup. Cler. 13. § 7. de quo benè potest recōpensare, & sic intellige. l. per ipsum alleg.

53 Vtrū prælatus ecclesiæ possit de rebus ecclesiæ dare remunerandi cā? Res. glos. 1. & sequitur ibi Abb. in d. c. consensus, ꝙ sic

facit.c.si quos, & c.cum re demptor.12.q.2. & l.si pater.[a] §.1.& in l. filiusfami. in prin.ff.de dona. & tex.in l.etiam.§.expræcepto,ff.de ma.vindi. facit l.cum plures.§.cū tutor,ff.de admin. tut.& quod no.Bald.in l.1. C.manda.Vnde dicit idem Bal.[b] in l.iubem⁹.2. i prin. C.de sac.san.ec. ꝙ prætextu beneficij colorati nō pōt prælatus remunerare amicum suum,& ideo vera merita debent esse. facit gl.in d.c.quos,[c] ex quo aduerte ꝙ remuneratio non est restricta ad regulas iuris, gl. est singularis in l. Aquilius Regulus, ff.de do. & facit. d.§.1. adeo, ꝙ quilibet administrator donare pōt remunerandi causa[d] l. tutor ſm dignitatem.§.si.ff.de admi.tuto.& est gl.c. episcopus,qui mancipium. 12.q. 2.simul iūctis. Addit etiam d.Ant.& Pa.in c.cæterū,de dona. ꝙ etiam potest dare ex causa alia, puta vt ecclesia habeat amicos pro sua defensione, & huiusmodi. Limitant tamen in isto casu,& causa remunerādi verum,dūmodo res,quæ donatur, sit immobilis & minima, vel de fructibus, qa vel immobilia & ēt mobilia magna nō pōt nisi cū debita solēnitate,& causis,de qb.s.Alienatio. §.2.3. & 4.

54 Decimoseptimò se extendit immunitas ecclesiæ ita, ꝙ ecclesia si caret proprio prælato,non currit sibi præscriptio licèt p̄latus superior possit ꝓ ea agere ſm Inno. in c.olim,el.1.de rest.spolia.tex.est in c.1.de rebus.ecclesi.non alie.li.6. licèt Barto.[e] in l.2.ff.de aqua plu.ar. dubitauerit.

55 Xviii. ꝙ res ecclæ non pōt alienari sine certa solēnitate,vide s. Alienatio.

56 Xix.ꝙ vnam ecclesiā nemo pt lædere, qn videatur oēs lædere,qa particulares ecclæ sūt mēbra vniuersalis ecclesiæ,facit.c. loquit. 24.q.1. sicut in simili dicitur,qui tangit aurem, totū hominē tetigisse dicatur, c.vulgaris,[f] de poe. dist.1.

57 Xx.ꝙ de psonis ecclesiasticis nemo pt iudicare nisi iudex ecclesiastic⁹,de fo. compet. per totum,& quæ sunt istę personę, habes ex com.7.Casu.5.§.7.

58 Xxi.ꝙ de reb.ecclesiasticis, & ēt patrimonialib.clericorū,aut de causis spūalibus iudex sæcularis iudicare non pōt.Et de istis Vide supra excom.7.Casu 5.

59 Xxii.ꝙ loca pia sunt sub iurisditione ecclesiæ, c. ad hæc,de relig.do.& in Cle.quia contingit, de reli.do.ſm Pa.[g] in c.cum sit generale, de fo.comp.& ideo lædentes ea sunt sacrilegi censendi,d.c.cum sit gn̄ale, sed lædēs in bonis clericorum sine violentia personæ non committit sacrilegium,licèt super ipsa sit iurisditio iudicis ecclesiastici, vt in c.si clericus,de fo.comp.

60 Xxiii. ꝙ relicta in testō minus solenni facta ecclesijs,& pijs locis valent, ca.cum esses,c.relatum,c. indicente,de testam.de quo infra,legatum.1.& 2.

61 Vigesimoquartò ꝙ ecclesia,vel ei⁹ possessiones non possunt pro alienis debitis, obligari, & obligans est suspensus ab administratione temporalium,& spiritualiū, de sol.c.2.quæ tamen suspensio potest per episcopum relaxari, consulto indemnitati ecclesiæ primo,c.ex parte,el primo de verbo.sign.non comprehendit tamen hęc suspensio Episcopos,c.quia periculosum,de sen.exc.li.6.

62 Vigesimoquintò, quòd excommunicātur vsurpantes regalia,custodiam, & huiusmodi.

a L.si pater] ibi est bonus text.ꝙ si aliquis eripuit aliū de manib latronum, & donationē acceperit, ꝙ illa donatio ē irreuocabilis, & glo.dicit ibi etiā pretextu ingratitudinis.

b Idē Ba.]Adde Bar.ibi.ver Quæro,vtrū ecclesia.

c Fac.gl.in d.c.si quis]Est glo.i.q̄ dicit,ꝙ benè meritus est ille,qui aliquod insigne fecerit seruitiū. Et facit.c.si quis Papa. 97.dist.vbi ille, qui reuelauerit conuenticulas,quæ fiūt pro Papa eligendo, remuneratur.

d Potest remunerandi causa]Vbi gl.1.dicit prælatum posse remittere seruo patrocinium, quod in fac ēdo cōsistit.

e Licet Bar.] Pone casum. qdam possidet fundum ecclesiæ, quę æconomū non habet,licèt.n.prælatus possit agere, tamen contra ecclesiam præscriptio non currit, qm Bar.dicit ibi, ꝙ in Italia fortè nulla ciuitas est, quæ præscripserit merum, vel mixtū imperiū, qa in corporalibus reqrit quasi possessio, sciente aduersario. Sed longum tempus est, ꝙ imperator nō fuit in Italia, subdit an sufficiat scia ecclesię, vacante imperio in quo succedit, (supple,vt alius præscribat) cogitādum reliquit, Vide tu d. An.in c. cū contingat, de fo.cō. Et Bar. in l.si publican⁹, in.§.in vectigalibus,ff. de publi. & in l. naturaliter,vlt.col.de vsuca.& Bal.cons. 64.li 1. & Pet.de Anc consi. 141.

f C. vulgaris] Idē. l. vulgaris, ff.de furtis.

g Secundū Pa.] in 4.no.& sic ecclesia, & hospitale gaudent eodē priuilegio,Idem in restitutiōe in integrum,vt no. Io.An.in c. 2. de restit.in integ.li. 6. Et non est mirū, quia pro oppressione pauperū se impedit ecclesia, vt in c.ex potentibus. 24. q. 1 fortius,quādo opprimitur loc⁹ pius Ad hoc tex.no. in l oia, priuilegia, C.de epis. & cle.

a Cōuerti] Et facit tex. in l. q reli giosis, ff. de rei ven. & c. mancipia, de rer. pmu.
b Iure minoris] Quia sicut minor ꝑ lęsione habet resti. in integrū vsque ad 4. annos, post 25. annum, sic & ecclesia.
c Attributa] ꝑ hoc facit, qa ecclesia hēt iperiū in spūalib⁹, quæ sūt dignoria tpalib⁹, quare a maioritate rōnis debēt extēdi ad ecclesiā, qa eccl'a hēt principatū. c nō min⁹, de immu. ec. vidē bonū tex. i c. 1. & 2. 22. di. facit ēt, qa sicut pbiter vtitur priuilegio militię, qa est miles Dei, gl. i l. miles, ff. de re iu. & no. Pa. in c. 1. de cle. ęgro. Ita eccl'a q hēt iperiū i spūalib. & ēt i tpalib. saltē habitu, vt i c. nouit, d iu. dēt vti iure imperij.
d Ad ꝑpositum hui⁹ dictionis, i perij iura multi hñt. Sin. Tri. sess. 25. c. 19. d refor. Imperator bona ecclesiastica ꝯferua re dēt, ead. sess. c. 20. ea occupās excōicatur, eā. d re cip. & obser. dec. Conc. similiter si locum ad monomachiā cōcedit, ead c. 20. P V.
e Impossibilia ñ sūt pcepta Dei, ex Con. Tri. sess. 6. c. de obser. mā da. & cāno. 18.

iusmodi, de quibus s. Excommunicatio. 7. Casu. 1.

63 Vigesimosextò ꝙ clericus, q ecclesiā ex collatiōe laici tenet, si nō resignauerit, suspēdendus est ab officio, & bñficio, laic⁹ excōicādus, de iure patr. c. pterea, & c. relatum, iuncto c. si autem vobis. 11. q. 3. & c. cum non ab homine, de iu.

64 Vigesimoseptimò ꝙ in choro nō debēt laici cū clericis stare, de vi. & ho. cler. c. 1. de ꝯse. dis. 2. sacerdotū.

65 Vigesimooctauò ꝙ ecclesia, & ecclesiastica ornamenta non debent in vsum sęculariū ꝯuerti, a de ꝯsec. di. 1. ligna, & quinque. c. sequen. de re. do. c. ad hæc.

66 Vigesimononò ꝙ ludi theatrales cū laruis, & similib⁹ inhonestis non pñt fieri in ecclesia. c. cū decorē, de vi. & ho. cle. secus de honestis, qui ducūt ad deuotionē, ar. de ꝯse di. 2. semel, & dis. 4. queris, quasi in fin.

67 Trigesimò ꝙ ecclesia vtit iure minoris, b & iure reipublicę, ita, qd oia priuilegia ꝯcessa reipublicę, vñr ꝯcessa ecclesijs, fm gl. i versic. minoris, in c. audiuis, & ibi Pa. de resti. i integ. & gl. in c. 1. eo. Item pōt vti iure imperij ita, ꝙ priuilegia attributa īperio itelligunt at tributa c eccl'ijs, vt ibi alle.

68 Qua pœna puniuntur violātes ecclesiasticam immunitatem? R. ꝙ diuersa, fm quod diuersimodè violatur. nam si qui violant ꝯ primum puniunt nullitate sententiæ, vt dixi s. Si ꝯ fm, erit solùm mortale peccatum. Si ꝯ tertiū, nec mortale peccatum est propter contrarium consuetudinem. Si contra quartum vltra mortale non adiuuantur ab ecclesia. Si contra quintum videtur mortale. Si contra sextum, peccant mortaliter, & alia pœna, de qua dixi. Si ꝯ septimum, compelluntur. Si contra octauum, credo teneātur ad restitutionē de damno dato vltra mortale, quod committunt. idem dic, si ꝯ 10. 12. & 13. puniuntur pœna, vt ibi dixi. Si contra 14. idem dic. similiter si contra 15. dicit Alberi. in aut. cassa, C. de sac. san. ec. ꝙ facientes statuta contra libertatem ecclesiasticā puniuntur pęna priuationis iurisditionis, & mille marcarū, rectores, statutarij, scriptores, iudicātes secundū talia statuta sunt ipso iure infames, & eorum sententię nullæ, & alij actus legitimi nihil valent, vt patet in corpore, vnde hæc auth. sumitur, in originali, quod multi habent post librum feudorum, & est cōstitutio Federici iunioris, & etiam sunt excommunicati, vt supra, Excommunicatio. 7. Casu. 5. Si contra. 16. vbi dixi. si contra. 17. 18. & 19. peccāt mortaliter. Similiter, si contra. 20. 21. 22. si contra. 23. vltra mortale tenentur ad restitutionem. si contra. 24. 25. & 26. patet ibi. Si contra 27. malè faciunt, si committunt. Si contra. 28. est nullitas alienationis, & peccant mortaliter. Similiter, si contra. 29. mortale peccatum est.

IMPEDIMENTVM. vide j. Matrimonium 3.

IMPERIVM d merum est habere gladij potestatem ad animaduertēdum in facinorosos homines, quod & potestas appellatur. Mixtum vero imperium in danda possessione consistit, vt in l. imperium, ff. de iurisd. om iudi. & vide ibi glo. & Bart. ibi latè declarat.

IMPOSSIBILE e dicitur aliquando illud, quod non commodè possum facere, & sic sum tur in c. Catanensis ecclesiæ, aliàs Catinensis, & vide ibi glo. 61. distinctio. ff. de verbo signifi. l. Nepos Proculo, impossibile dicitur, quod non est honestum, vt de conditio. institu. l. filius Impossibile dicitur, quod non ullè potest fieri. 24. quæst. secunda, sanè, el p imo, & est in argum. ꝙ illud possumus, quod de iure possumus.

IMPVBES dicitur masculus, donec cōpleuerit. 14. annum, fœmina autem. 12. qa in iste ætate hoies incipiūt pubescere.

a Fraudē]Fraus dicitur ipsa noxa, propter quā quis capitalem pœnam meretur I.illud est fraus, ff.de verb.signi. b Non debēt] Et intellige, nisi sint doli capaces c Puniūtur] Tu vide Sali in l. ita opera,C.q ac. non pos.Inno.in c. sicut dignum, de homici. Pan in c.si gressus,de iniur.Et eleganlissimè per Bart. in l.1.de offi pręf. vigilum. d Tenebatur]Pone exēplū, posui ignē i agro meo ad stipulas cōburēdas, & nō erat ventus:tñ,si peruenit ventus, & vi exportauit ignem ad segetes alienas, in nulla culpa fui: secus, si quando appo sui,fuisset vētus. Adde aliud de musipula, quæ portat ignem. e Restitutionē] Alberi.in 2 par. statu q.14. ponit casum, si cōmunitas hēat statutum, q interueniente incendio, vt hic dicitur, ipsa cōmunitas teneatur ad deuastationē illi⁹ domus, Ang in con sil.195 ponit, & concludunt, vt hic dicitur.

l.fin.C. qñ tutor, vel cura. & Insti.q.mo si tu. in prin. & hoc verū quò ad tutelā, sed quò ad matrimoniū ꝓhendum tādiu est impubes masculus, vel fœmina, quādiu nō ē potēs ad generandū, vt in. c.puberes, de despon.impub.in tex.& in gl.

1 Impubes, vel furiosus capitalē fraudem. a i pœnam, propter quam capite puniendus est, committere non pōt.ff.de ędi.edic.l. cum autem.§.1.facit.C. de fal. mone.l. 1.in fine.

2 Impuberes torqueri nō debēt, b terreri tñ solent, & habena.vel ferula cędi. ff.ad senatus cōsul.Sillanianum.l.1.§. impubere autē.

INCANTATIO, vide sortilegium, Superstitio, & supra, diuinatio.

INCARCERATIO, vide supra carcer.

INCENDIARIVS quis dicatur propriè? R. Host. ti.de incēdiarijs.§.1.i prin. & Goff.q ille, qui ciuitatē, vel castrū, domum, segetē, & similia aliena incendit malo studio, vt odio, vel vindicta, vel aio iniuriādi, vt in c. pessimā.23.q.8. 12. q.2 cū deuotissimā, de iniur.si qs domū; secus, si incenderet ex negligētia, vel casu, vel iusto bello q2 talis nō propriè dr incendiarius. Item incendiarius ꝓpriè dicitur, qui malo studio ignem apponit, aut consiliū dederit, aut auxiliū scienter, vt in d.c.pessimam.

1 Vtrum incendiarij propriè sint excommunicati ipso iure? Respond. vt supra. Excommunicatio.5.Casu.5.

2 Qua pœna puniuntur c incendiarij? R. q de iure ciuili dicit text.in l.qui ędes, ff. de incendi.qui ædes, aceruumve frumenti iuxta domum positum combusserit, conuictus, verberatus, igni necari iubetur, si modū sciens prudensque id cōmiserit: si verò casu.i.negligentia, aut noxam sarcire iubet, aut si minus idoneus sit, leuius castigatur. hæc ibi. Ex quo pater illud, Qui non pōt soluere in ære luat in corpore. ff. de iurid om.iu.l.si quid id §.in seruos. & ff. de in ius vocan.l fi. & ff.de pœ l.1.in fi. Quo verò ad ius canonicum, vltra mortale (si scienter, & voluntariè fecit, vel ex lata culpa) tenetur ad restitutionem totius damni dati.c.si egressus, cum c.seq.de iniu. & ibi communiter doc. facit.l si fortuito, ff. de incendi. Si verò fuit in leui, vel leuisima culpa sic similiter tenet ad restitutionem, si modò tenebatur d de leui, vel leuissima culpa: non credo tamen peccauerit mortaliter. Si autem nihil omisit de contingentibus, non tenetur. Qñ autem quis teneatur de leui, vel leuissima culpa, habes supra, Culpa.§.4.& 5.& aduerte, q tales incendiarij culpabiles non solùm tenentur de dāno incendij, sed etiam de rebus perditis pro incendio, ar c.si de iniur.

3 Vtrum rapiens res illorum qui patiuntur incendium teneatur ad restitutionem? R. q sic.c.si quis domum, de iniur. nisi haberentur pro derelictis puta quia ignis ita inualuit, q nullus sine periculo vitę poteſt eis succurrere. & dominus dimittebat eas pro derelictis, tunc si quis eas caperet nō teneretur restituere, de necessitate, ar. l. si quis merces, ff.pro derelicto.

4 Vtrum destruens domum vicini timore incendij, nè sua cōburatur, teneatur ad restitutionem? e Dr.titu. de incendiarijs, q nō, si erat iustus metus. puta q iam ignis peruenerat ad domū vicini, vel probabiliter dubitabatur, quia tēpus erat ventosum, & hmōi. 1 3 §.qđ ait prætor, ff. de incen. rui.& nau. vñ dicit tex.in l.si alius fecerit. §.est & alia exceptio ff.qđ vi aut clam, nullam iniuriam, aut damnū dare vř æquè perituris ædibus, facit.l.si quis fumo § quod dicitur, ff. ad l.Aquil. si aūt non fuit iustus metus, tūc tenetur ad simplum damnum, sm Hostien.titu.de incendiarijs § contra quam, ver. sed & ex hoc. Addit tamen idē Hostien. in d.ver.cum 4.sequen. quòd si a vicinitate domus alicuius est diruta iusto metu incendij, q iudex ex officio, & summa

a Quod vicini] Bar. tenet cõtra, quia hoc vr. ffe ℥ tex. in d.§ est, & alia exceptio, vbi Bartol dicit hoc sed Bar. i d. § æquissimũ, est dubius. Cont. ibi tenet opi. Hos. & addit, si miles vadit ad bellũ p defensiõe patriæ, & equus interficitur, ꝙ ciuitas tenetur emendare damnũ, qđ verum est, si gratis pugnabat, aliter secus. Et licèt d. §. æquissimũ, loquatur in casu a gi, qđ è magis conbexum, quã incendiũ, tu dic, ꝙ in hoc casu i. gnis præsupponitur connexus ꝑpter vicinitatem domorũ, vnde in termedia domus de necessitate erat dest. uẽda. Et vide consilũ Sa. li in c. In Christi saluatoris nostri nomine, Ad q. ꝑ positam, Qui decidit aliqua dubia. An. s. qñ vicinia tenetur resicere debeat de. trahi portio, quę tangit illũ, cuius domus cõbusta, est. Et ꝙ sic, è gl. fin in l. 1 ff. ad l. Rh. de iac. Et vide doc in l. ab oi b[9], §. si Titio, de leg. 1 Vbi Bar. facit multas quæstiones. Et faciũt ꝙ tenetur cõtribuere An autem tota vicinia teneatur, an verò ꝯtigui tm. Vide in d. cõsil. Sal. & vide ẽt Spe. u ti. de actore. §. 1. 17. col. ver. si. 14 Ad. de ẽt Bal cõs. 20. li 5. Et Franciscũ de Ramp. consil. in

summa æquitate debet facere, ꝙ vicini [a] ei satisfatisfaciant, quilibet pro par te sua ar. l. 1. § æquissimũ, ff. ad l. Rh. de iact. & l. inter dum, ff. qui po in pign. ha.

INCERTORVM restitutio. Vide infra, Restitutio. 2. §. 11. & seq.

INCESTVS [b] est consanguinearum, vel affinium abusus, vnde incestuosi dicuntur, qui consanguineis, vel affinibus abutũtur. 36. q. 1. §. cum ergo, versi. incestus, & est sub. c. 2.

1 Vtrum incestus sit grauius adulterio? Respond. ꝙ sic. 32. quæstio. 7. c. quemad modum. §. sunt enim, & c. sequ. vincitur tamen a pec cato cont. a naturam, vt in dicto capitul. quod incipit, adulterij malum, & in d. §. sunt enim.

2 Vtrum accedẽs ad monialem committat incestũ? Respon ꝙ sic. 27. quæsti. 1. virginibus, quia sponsa dei est, qui est pater noster. 12. q. 2. qui abstulerit, nec solũ incestum, sed & adulteriũ, quia sponsam alterius corrumpit, & etiã sacrilegiũ, vt in d. c. virginibus, sed tamen nõ sunt tria peccata, sed vnum solùm secũdùm Hug. licèt sortiatur diuersa nomina. [b]

3 Vtrum incestuosus possit, contrahere matrimonium? Respond. Panorm. in c. 1. de eo, qui cog no. consang vxoris suæ ꝙ non, sed nec etiã exigere potest debitum a propria vxore, quã prius habuit ante, quam incestum commisit. 27. qõ. 2. qui dormierit, nisi dispensetur cum eo, & si exigit, peccat mortaliter, secuudũ

Vinc quia facit contra præceptum canonis, ar. c. 2. de maio & obe. sed tu tene, vt infra. Matrimonium. 3. Impedimento. 19. in princip.

4 Sed quid si cõtrahit de facto? ℞. Pa. in c. trãsmissæ, de eo. qui cogno. consang. vxo. suę. 2. no. ꝙ tenet matrimonium, & reddere tenetur debitum, exigere autẽ non poterit sine peccato mortali, nisi di penletur cũ eo. Pa. tamen in. c. liter s, de præsump. videtur vel e, ꝙ ista pęna. s. ꝙ non possit ꝓhere, vel exigere incestuosus, solũm locum habeat, quando constet de incestu qualitercunque, ar d. c. literis, & 27. q. 1. Si quis sponsam, & placet mihi.

5 Quis poterit dispensare, vt talis contrahat, vel post cõtractum exigat? ℞. Pa in d. c. 1. ꝙ si incestus est verè commissus, vtputa qa cognouit cõsanguineã vxoris suæ, cum qua iam consummauit matrimonium, vel cum consanguineis ꝑpriis, quod est verè incest[9], vt in d. §. cũ ergo, tunc eps non poterit dispensare, nisi ex causa. puta rõne iuuentutis, & hmõi, quo casu benè poterit. c. si duo, 35. q. 6. Idem tenet, & dicit cõiter tenere doc. in c. transmissę, de eo, qui cog. cõsan. vt et exigere possit. Si verò incestus non est verè commissus, vt puta quia cognouit consanguineã sponsæ nondum cognitæ, sic eps poterit dispensare etiã sine cã, vt ꝓbat, non tamen cum sponsa illa de futuro, si cõtractus est in vale, & ibi consummauit cum eius consanguinea, sed cum alia, quæ sibi non sit affinis, poterit etiam sine dispensatione, vt est gl in ver. licita, in c. qdã. 27. q. 2. cũ tex. Quidã pd. cta intelligũt de eo solũ q cõmisit incestũ cũ consanguinea vxoris

cipi. In themate ꝑmisso vbi vult, ꝙ cũ olim in domo fabri fuisset incensus ignis, & vicini ꝑ ignem destruxerunt domũ Caij, ꝙ Caius pôt recuperare damnum ab eo, q immisit ignẽ.
b Incestus mixchix nomine vatur in præc. nõ nec Catec. in ei[9] exposi. Sin. Trid. c 8 de ref matri. in arg. P. V.
c Diuersa noia] Pôt dici, ꝙ est vnus actus, & triplex reatus. Ad. de Ab. in c trans. missæ, de eo, qui cog. cõsan. vxor. suæ Vbi no. ex illo tex. ꝙ quando que ex eodem facto or. untur duę species delicti punibiles ambę. Nã ibi ex copula cũ priuigna commisit incestum, & adulteriũ, cum qa cognouit affinẽ, tũ quia erat coniugat[9], & de quo libet accusari, & puniri poterat. Iũ si adulteriũ cum incestu, ff. de adul. Plenè per Bar. in l. senat[9], ff. de accus. Et p Io. An. in addit. Spec. de hom. post princ. Idem no. Abb. in c. literis, de pręs. quinto no.

a Non benè iudicatur] Vide Sā. Th. 2. 2. q 53 ar. 4. vbi dicit, ꝙ inconsideratio importat actum intellectus veritatem intuentis Sicut autem inquisitio pertinet ad rōnē, ita iudiciū ꝑtinet ad intellectū. Vnde & i speculatiuis demonstratiua scientia dicitur indicatiua, inquātū p resolutionē in prima principia intelligibilia d̄ veritate inquisitorū dijudicaṫ, & iō incōsideratio ꝑtinet maximè ad iudicium.

b De constantia seruanda, Catec. in ver. ora. dom. & ne nos ind 1. & in art. fid. Pass. sus &c. in h. Di. Amb. li de of. 1. ca. 35. cum 6. sequen. Inconstantiæ causæ, quæ Cate. in ver. ora. dom. Aduen. regnum. P. V.

c Indicium] dr̄, qa rē indicat ſm gl. in d. l. indicia.

d Et ibi doct.] Barto. ibi reddit eā multū not. & dicit, ꝙ nūquam de mente dēt exire, & dicit perpetuò eē mēti tenē dum, ꝙ illud, qd̄ dr̄, vnū testē facere semiplenā ꝓbationē, vt ī l. bonæ fidei, ff. de iureiur. & l a diuo Pio, ff de re iud. est verū, qñ vnus testis deponit rectè super vno maleficio, sed si deponeret sup aliquo indicio ad maleficiū, tūc illud idicium dēt ꝓbari p duos testes, vt ibi. Et idē dicit Bar i d. l. fi. vide in. § se. ver. quæro, qualiter.

e Vt not. gl.] In ver locꝰ, in. §. itē illud. Et dicit quē nō posse torqueri, nisi ꝑcedāt indicia Et Bart. in d l. fi. ver. q̄ro, verū. Vbi dicit, ꝙ leges semper loquūtur in plurali. & ibi multa allegat, & cō. ludit tandē, vt in illo. §. dicitur.

f Vt est tex. cum gl.] ſm vnā lecturā, quæ est notabilis secundùm Bar. ibi.

suæ sed de alio incestuoso nō hñt locum ita, ꝙ ꝑt & ꝯhere sine dispēsatiōe, & exigere debitū post ꝯtū, sed ꝯ vr̄ tex c. si duo viri. 31. q. 6. & q. 3. c. de icestis, vbi text. clarus, & c. nec eā, & 32. q. 7. si qs viduā. Et iō dic, ꝙ generaliter ois incestuosus ꝓhibetur ꝯhere. Nec obstat ꝙ titulus de eo, q. cog. ꝯsa. vxo. suæ, solū loquit de incestu cum conlang. vxoris, quia vnū ius suppletur per reliquū, & de hac materia vide, Matrimonium. 3. Impedimento. 9. in prin.

INCONSIDERATIO est, qñ iter diuersa, q̄ occurrunt, non benè iudicatur, [a] & determinaṫ qd est faciē. & ideo incōsideratio est ex defectu circa actū iudicij, sicut cōsideratio pertinet ad iudiciū rectū. Quod quidē rectū iudicium in hoc consistit, qñ vis cognoscitiua apprehendit rē aliquā, ſm qd̄ in se est, qd̄ prouenit ex recta dispositione virtutis apprehensiuæ, sicut patet in speculo, ꝙ si sit benè dispositū, apparent imagines rectæ. Si verò sit malè dispositū, apparent tortæ, vel obscuræ. Qd̄ aūt virtꝰ cognoscitiua sit bene disposita ad recipiendū res, prout sunt contingit radicaliter ex natura consummatiuę, ex exercitio, & munere gratię, & directè quidē ex virtute cognoscitiua, ex eo, ꝙ non est imbuta prauis opinionibꝰ, sed veris & rectis, indirectè verò ex bona dispositione virtutis appetitiuæ, ex qua sequtur, ꝙ bn̄ iudicat de appetibilib. defectus aūt recti iudicij ad vitiū inconsiderationis ꝑtinet, ex eo, ꝙ ꝯtēnit, vel negligit attēdere ea, ex qb. rectū iudiciū procedit, & sic incircunspectꝰ est ad non intuendū circūstātias negotij, loci, tp̄is, ꝑsonę, & hmōi, & pericula, q̄ pñt ꝯtingere. Et quia hoc maximè facit luxuria, propterea ponitur filia eius.

INCONSTANTIA [b] similiter est filia luxurię, q̄ est, qñ quis nō stat ꝯstās in bono proposito, sed sine causa rōnabili ex aliqua passione, pręcipuè ex amore concubinæ, facit ꝯriū illius, qdꝰ deliberauerat, iō sicut pręcipitatio est ex defectu circa actū consilij, & inconsideratio circa actum iudicij, ita inconstantia circa actū ꝓcepti deficit, quia deficit in ꝓcipiēdo, quæ sūt ꝯsiliata, & iudicata, & licet ira, & inuidia, quę impediunt rōnem ad aliud, causent inconstantiam, tamen luxuria eam extinguit. Hæc ex S. Th. 2. 2. q. 54. ar. 5.

INDICIVM [c] quid est? ℞. Bal. in l. ea quidem, C. de acc. indiciūm plenum est diuinatio rei per signa sufficientia, per quæ animus in aliquo tanquā verò quiescit, & plus inuestigare non curat, vt C. de rei vē. l. 1 § indicia. Semiplenū verò iudicium est pręsumptio fortiter mouens animum ad aliquod credendum, vel dicendū, de quo in l. cum probatio, ff. de probatio. in gl. 1.

1 Qualiter probatur indicium? Respō. ꝙ ad minus per duos testes, vt est gl. singularis, & ibi doc. [d] in l. fin. C. fami. erciscū. & Bar. in l. fi. ff. de quęstio. & vt præiudicent reo, oportet citetur, & iurent testes, aliàs non præiudicant, vt no. in l. si quis, ff. de adulterijs.

2 Vtrum vnum iudicium sufficiat? Resp. ꝙ regulariter non, sed oportet sint plura, vt notat glo. [e] & Bart. in l. 2. §. occisorum, ff. ad Sill. & Bald. in l. congruit, ff. de officio præsi. teneret tamen processus, si non opponeretur, quanuis plura nō pręcesissent indicia, sed tamen damnari nō posset, etiam si in tormentis est confessus, & post ratificauit, vt est textus cum gl. [f] & ibi Bar. in l. penul. de quęsti. secus, si spontè, & sine tortura

tura est confessus ſm Petr. de Anch.in Clem. 1. de homi.sufficeret tamen aliquã do vnum indicium,puta vnus testis integer, & bonæ famæ,qui testificatur,ꝙ vidit committere tale maleficiũ, tunc põt poni ad torturam ad inquirendum,not. gl.in ver.cõuictus,& doct. in l.ſi quis,C.ad legẽ Iulia. maie.& Bar.in l.1.§.2.[a] & l.maritus.ff.de q.Item confessio extraiudicialis rei, si est homo malæ vitæ,& cõdi͂oĩs sufficit, vt dicit Barto.[b] in l.fi.ff.de q.Item iuuenis inuenitur exire d̃ domo pulchræ mulieris, vel inuentus est cũ ea in locis secretis,& aptis ad fornicã dũ,vt no.in c.literis, de p̃sum. vbi est bonus text. ad hoc,& hmõi,& ita videtur relinquendum arbitrio iudicis,quãdo vnum sufficit.

3 Vtrum sufficiant indicia,si reo nõ detur copia,[c] & aduocato suo? ℞. ꝙ nõ, vt l.custodias, & ibi glo & Bar.Ang.& Imo.ff.de pub. iu.limitat Ang.in l.si vacãtia,C.de bon. vacan nisi qñ iudex procedit ex mero officio & non ad querelam, vt no.d.Ant. in c. qualiter, & quando el 2.de accu.Vide Bal.consi.279.3 lib.

4 Vtrũ fama sit sufficiens indicium? ℞. ꝙ non,vt tenet Bar.in l 1.§. idẽ Cornelio,ff de q.nisi iungatur cũ alijs indicijs,fama tamẽ cũ vno teste in ciuilibus facit plenam probationem,vt in c.veniens,el.1. de testi. secus in criminalibus.

5 Vtrum particeps criminis interrogatus, vel spõtè dicendo faciat indiciũ contra sociũ? ℞. ꝙ non,vt Bar. in l.1.§.si seruus,ff.de q.facit,quod no.gl.[d] in l.fi filium,C.de lib.cau. Similiter nec pater,vel filius,aut alij commensales,de quib. in l.patentes,& liberi,C.de test.faciũt indicium,vt no. Bar.[e] in d.§.idem Cornelio,& hæc procedunt,quãdo nulla alia indicia vrgentia p̃cedunt,& iõ socius de socio nõ est interrogandus,l.fi.C. de accu. Fallit in assasinis,vt no glos.in l.non ideo minus,C.de accu. & in delictis in offensã generalitatis,vt no.Bar. in l. repeti,[f] ff. de q.sicut sunt latrones,& huiusmodi.

INDIGNATIO est filia iræ,quæ non valet videre,vel audire eum,cui irascitur, & cõiter est veniale peccatũ,nisi p accidens, s.ratione scandali,vel quia denegat loqui, vel respondere in casu,in quo tenetur de præcepto,de quo vide supra,Diligere.§.3.

INDVLGENTIA ſm Arc. & sequit̃ Ge.in c.indulgẽtię,de pę.& re.li.6. qñq; dicit remissionẽ pœnæ.2.q.3.in fi.[g] qñq; cõcessionẽ grẽ,vt lit.pen.c.fi.de priu.dudũ,qñque dispensationẽ.77.di.ca.fi.in fi.de elec. dudũ,el 2.qñque ius cõe.33.q. 2.interfectores,& 35.q.2.de incestis,qñq; accipitur p vacare,seu operã dare,vnde dr̃,Indulgere gulæ noli,quæ ventris [h] amica est. Sed hic accipio indulgẽtia pro [i] indulgentijs, quę dantur in ecclesijs,& huiusmodi,quæ sic diffinitur, Indulgentia est quędam remissio pœnæ debitæ pro peccato post contritionem habitam de eo. hoc colligitur, ex no.in c.quod autem,de poe.& remis.

1 Qualis est ista pœna, q̃ p indulgẽtias remittit? ℞. gl in d.c.qđ aũt,recitat quinq;, & ego addã duas,& sic fuerunt.7.opi. Prima tenet,ꝙ solũmodo remittitur illa pœna,quam deus pro supplemẽto statuit imponendã in alia vita illis, qui solummodo fecerũt pniam,ſm qđ canones imponunt, sed illam, quam canones imponunt faciẽdã,nullo modo remittit. Sed hæc opinio est falsa, tum quia contra text. apertum in c.cum ex eo,de poe. & re. vbi dicitur,ꝙ p indulgentiã pœnitentialis satisfactio eneruatur,tũ ẽt qa præsupponit,ꝙ canones pęnitentiales necessariò sint exequendi ꝯtra tex.

---

a Et Bart.in l.1. §.2.]Dicit,ꝙ sufficit dictũ vnius testis,si sit integer & in d.l.marit[e], ver.2. oppono, Est verũ,inquit, in teste idoneo.
b Vt dicit Bar.] Id ver. Sed ꝯtro. Et vid. Ale.ꝯsi.5. 1.li.Et cõ.1.3.li. & Anc.consi.23. videret.1.facie.
c Copia]indicio rõ dẽt dari parti,sicut d cit Bartol i l fi pe.q & vl.ff.de quæsti.
d No.gl.] Dicit n.ꝙ qs diceret ille fuit meus socius, hr̃ p cõfessõ, sed dẽt negare,& dicere.Et si pur cõmisissem, ipse non põt accusare. Et vide Spe & Io.An. ti. de teste § 1.ver. qa si. Et vide gl. & Bar i l q a cu sare,ff. de accus.
e Vt not. Bart] Ibi Bar.nihil dicit,bñfaceret qđ ipse no ea l § si seruus.1.vbi no. ꝙ in eũ,in quem qs nõ cogit dicere testimoniũ inuitus,nõ p̃t torqueri, ꝙ si torqueatur, non facit indicium.
f In l repeti.]§. Is q, & vide ibi bonã doctrinam Bar.Qũo p̃nt interrogari de socijs, Et in l.fin.p gl.C.de accusa.
g Secũda,q.3.in fi.]Ista est l fi C. de genera. abol.
h Quæ ventris] Hæc ad literã ponit Io.An.referẽtes Archi.in d.c. indulgentiæ, in nouella.
i Indulgẽtiæ huiusmodi maximè saluatoris ex Si. Tri.ses.25.c.d in dulgen.Earũ cõferendi potestas a Christo cõcessa, ibi.qũo cõcedendæ & abusus in eis exorti tolluntur,ibi.Cœlestes ecclesiæ thesauri, ad quæstũ non exercendæ, & qũo publicandę,ses.21. c. 9.de ref. P.V.

a Quò ad culpam] Intellige ministerialiter, quia principaliter solus de⁹, de pę. di. 1. c verbũ. b Et hæc est vera opi.] Dicit S. Bo. in 4. di. 20. Et Ale. in 4. par. tractatu de indulgẽtijs, ꝙ indulgentiæ, quæ ad ecclesia dantur, valẽt ad relaxationem pœnarum, quas quis pro culpis proprijs portare meruisset etiam in foro Dei, ita, ꝙ illud quod ecclesia donat, pro donato habetur, & si partem donat, partem acceptat deus. Et probatur hoc per gl. super illud. 2. Corint. 2. Nam, & ego, quod donaui, si quid ꝓpter vos donaui in persona Christi. gl. ac si Christus donasset. Sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione peccati pœnam, ergo similiter, & Paulus. Et per consequens etiã Papa potest, cum non sit minoris potestatis in ecclesia, quàm Paulus. Qđ aũt Christus omnem pœnam potuerit relaxare, patet de Magdalena, Luc. 7. & de adultera. Io. 8. Et si dicas, ꝙ par in parem non hẽt imperiũ, & Christ⁹ absoluens a culpa, ligat ad pœnã. Respondetur ꝙ non simpliciter Papa absoluit a pœna gratis, sed daĩ deo de thesauro sanctæ matris ecclesiæ

tex. in c. deus q̃ e. ti. q. vult, ꝙ pnia hodie ꝑ arbitriũ discreti sacerdotes sit moderãda, & sic est arbitraria, facit ad hoc. c. mẽsurã, de pę. di. 1. Secũda tenet, ꝙ solum remittis pęnã taxatã a iure, seu a canone pniali, sed nõ eã, quam diuina iustitia statuit ipmonendã & hæc ẽ falsa, tũ q̃a pręsupponit vnum falsũ ꝯ euangeliũ, ꝙ ecclesia nõ possit absoluere quò ad pęnã, cũ ẽt absoluat quò ad culpã [a] ꝑ virtutẽ, sacramenti, ẽm Sco. in 4. dis. 14. ẽt quò ad deũ, cũ dicatur Mat. 16. 24. q. 1. Quodcunq; ligaueris super terrã, &c. tũ ẽt q̃a sic indulgentiæ essent nociuę q̃a absoluendo eos a pœna huius mundi transmitteret tales ad grauiora tormenta in purgatorio. Tertia opinio tenet, ꝙ remittunt pęnã debitã peccato & quò ad deũ, & quò ad ecclesiã, sed ꝯcedẽs onerat se ad satisfaciendũ pro illo, cui dedit, & hæc similiter falsa, tũ q̃a aliq̃n sunt tã modica merita ꝯcedẽtis, ꝙ non sufficiũt sibi, tũ ẽt q̃a null⁹ ꝯcedens ad hoc se obligare intendit, & nemo obligaĩ nisi q̃ animũ obligandi habuit. l. obligationũ, ff. de ac. & ob Quarta opi. tenet, ꝙ remittiĩ solũ illa pœna debita peccato, pro quo nõ satisfecit ex negligẽtia, siue quo ad ecclesiam, siue quò ad deũ, nõ ãt illa, quã ꝯtẽpsit facere, seu noluit, & hoc est falsũ, tũ q̃a remunerare vult negligẽtiã ꝯ l. nõ, ff. ex quib. c. ma. nõ. n. negligentib. subueniĩ, sed necessitate rerũ ĩpeditis, hęc ibi, tũ ẽt q̃a ꝓsupponit, ꝙ quis possit ꝯtẽnere pniam, & esse capax indulgentiæ, cũ talis in pc̃tõ mortali sit, quod falsum est. Quinta opi. tenet, ꝙ remittitur ẽt pęna ĩferni alleg. tex. x. de pę. di. 3. c. vl. vbi patet, ꝙ bona facta in peccato mortali valent ad tolerabilius iudiciũ subeũdũ. Sed hæc similiter est falsa, tum quia illud. c. nõ intelligitur, ꝙ talia bona minuant pęnam inferni debitam peccatis, sed quia malum non cõmittendo, & faciendo bonum non augeĩ, tũ ẽt q̃a expresse tenet ꝯ. c. tres sunt, de pę. di. 1. & de cons. di. 4. omnis, vbi patet, ꝙ pęna æterna nullo modo potest remitti, nisi per contritionem ꝓpriã, loquendo de eo q̃ peccauit actualiter. if. de adulto facit. ca. maiores, de baptismo in. §. hic verò dicimus. Sexta opi. tenet, ꝙ ꝑ indulgẽtias remittitur pęna taxata a deo, & ẽt a sacerdote imposita, si modò ipse sacerdos, q̃ eam imposuit, hoc sibi concesserit, vt eã ꝑ tales remissiones vel in partẽ, vel in totũ possit redimere, & hęc sim liter non vĩ vera, licet gl. in d. c. qđ aut, & multi canonistæ eã tenuerint, tũ quia vĩ arctare potestatẽ superioris, quasi non possit remittere pęnã impositã ab inferiori suo ꝯ id, qđ legiĩ & no. in c. quod super his. §. iussus, de voto, tum ẽt quia vĩ cõtra tex. ꝑ sfati ca. cum ex eo, in verbo, eneruatur. Septima opinio tenet, ꝙ pręfatæ indulgẽtię valent ẽm Frã. de Ma. in tract. de potestate clauium primò quò ad augmẽtum gratiæ, nã ẽm Aug. charitas meretur augeri, sed per opera meritoria facta ab existente in gratia meretur augmentum gratiæ, ergo &c quia non daĩ nisi facientibus opera de sui natura meritoria. Secundò quò ad augmẽtum gloriæ, quia tũ nullus possit lucrari indulgentiam nisi per fidem, & fides sit virt⁹, cui promittitur visio dei, ergo &c. Tertiò valent quò ad pœnam debitam in purgatorio, quia q̃n alicui aliquod debitum est remissum ab eo, qui habet potestatem, pe. inde est, ac si solutum esset, sed sicut ecclesia imponendo pœnitentiam remittit pœnam purgatoriam, ergo remittendo per indulgentiam absoluit ab ea. Quartò valent quò ad pœnitentiã impositã a sacerdote ẽm partẽ, vel totũ, prout sonat, & hæc est vera opi. [b] quã sequunĩ Gof. Io. An. Pa. in d. c. quod autẽ, & cõmuniter alij canonistę, & Theo. in 4. sen.

sis, vnde satis facit peccator.

sent.dist.20 ex quo patet, ꝙ ille, cui impo suit sacerdos pœnitentiam. 7. annorum ie iunandorum, accipiendo indulgentiam. 7. annorum absolutus est licet melius sit eā facere, & hanc pro purgatorio reseruare pro residuo, si imposita non fuisset ꝯdigna.

a Quæritur, quantū remittit̄ ꝑ indulgentiā de præfata pœna, vel debita pœna in purgatorio, vel in hac vita pro peccatis ꝯmissis? ℞. ꝙ diuersa fuit opi. inter doc. canonistas, & Theo. Nā quidā dicūt, ꝙ valēt ſm internā suscipiētis deuotionē, & nō pl' & huius opinionis vr̄ fuisse Rain. Sed hæc est falsa, qa sequeret̄, ꝙ sine exteriori operatione valerent, qđ est ꝯ cōiter Theo. i 4. di. 20. vbi volunt, ꝙ nisi qs faciat illud, pro quo datur indulgentia, nullo mō ipsam cō sequatur, quantumcunque habeat bonā vo luntatē licēt consequatur meritum bonæ voluntatis. Secunda opi. tenet ꝙ valent secundū deuotionis quantitatē, & dati, seu laboris magnitudinē. vnde, licēt dicat̄, qui porrexerit manus adiutrices tali ecclesiæ, habeat de indulgentia. 40 dies, tñ si vnus dat plus altero, vel de magis longinquo venit ad visitādū ecclesiā, in qua est indulgentia. 7. annorū participabit magis, q̄ ille, qui dat minus, vel venit de prope. Sed hæc opi. implicat ꝯdictionem, eò ꝙ non esset indulgentia, sed commutatio, aut oportet dicere, ꝙ ecclesia prædicaret falsum, si non ambo haberent. 40. dies, vel. 7. annos. Et iō est tertia opin q̄ tenet, ꝙ tm̄ valet q̄tū valeret ei pnia tot dierū, vel tot annorū ab eo facta in hac vita, pro quot datur indulgentia, hoc est ꝙ tm̄ minus punietur in purgatorio, quantùm si fecisset pniam per tot dies, vel annos, quot sonat indulgētia, ex quo concludunt, ꝙ sicut pnia facta cum maiori feruore, & austeritate per annū, plus valet cęteris paribus, q̄ facta cum minori, sic illi, q plus dat & plus laborat, correspondet annus efficatioris pnię, quā alij, & ideo plus habebit de remissione q̄. uis ambo remissionem tot annorum habeant, & hæc opi. non placet mihi, quia vr̄ derogare verbis indulgentię, cum dicatur ꝙ datur indulgentia tot annorum, & debeat intelligi d. annis veræ & optimę pœnitentię faciendæ, quia verba in potiori signi ficatu sunt intelligenda, & latissimè in bñ ficio principis, de ver. si. c. olim tibi. Quarta opi. tenet, ꝙ quò ad remissionem extensionis pœnæ, tm̄ valent, his qui de propè cum modica eleemosina, sicut his, q de lōgè, & cum multa eleemosina, ſm ꝙ continetur in forma, sed quò ad remissionē pęnæ intensiuę, & quò ad dispositionem sui ad recipiendū augmentum gratiæ sui im pare, quia qui plus dat, & magis laborat (cæteris paribus) plus habebit. hæc āt opi. nisi velit dicere, ꝙ dicit tertia opin. implicat contradictionem, nisi quò ad illam dispositionem augmēti gratiæ, quia illud est verissimum, tō, qa si non debeo ferre nisi pniam. 7. annorū, si dimittatur mihi extensiuè, similiter & intēsiue remittetur. Quinta opi. est, ꝙ tantū valent, quantū sonant, & tm̄ multū danti quantū parū, vel modicū laboranti, quantū multum, quia indulgentia est qđā liberalitas, q̄ nō respicit merita, sed largitatē ꝓcedentis, & hæc, q̄uis sit magis cōis opinio, non mihi placet, cum videat̄ irrationabilis, nec illud Matt. 20. quo dr̄, An nō licet mihi facere, quod volo, an oculus tuus nequam est ꝯ me? quia loquit̄ ille tex de dato ex suo proprio, nec ex alieno. Sexta opinio est, ꝙ non plus remittunt de pœna, nisi quantū meretur ille labor, vel illa operatio, ēt si talis indulgētia non esset, aliter videret̄ ecclesia inducere Christianos ad dimittendum opera alia satisfactoria, & solùm intendere hmōi indulgentijs, quod esset absurdum dicere, & ideo dicunt, ꝙ solū quò ad nomen dat indulgētiā, vt Christianos potius inducat ad talia facienda & ad sucunt dictum Inn. q dicit, ꝙ ꝑꝑ indulgentias generales non min' tenetur pniam agere homo in hac vita. Sed hæc opi. est falsissima, tum quia pręsupponit ecclesiam prædicare falsum, & facere malū sub specie boni, qđ nullo mō licet, ēt ꝑ vita alterius saluanda c. sup eo, de vsur. tū ēt q̄ı fundat se super falso intellectu ad Inn. quia est intelligendus Inn. de pœnitē. prout est extinctiua inclinationis ad malū, & præseruatiua, non prout delet pœnā ꝑ peccato præterito. Et ideo est septima opi. quā puto verissimā, videlicet ꝙ indulgētia quātū ad augmētū gr̄ę, & gloriæ, tm̄ valet, quantum est interna deuotio suscipientis, non plus, q̄ ūm verò ad remissionē pœnæ de-

a Addit tamen Sanctus Bonauen.] Hæc sunt verba Sācti Bonauēt. Circa istā opinionē possumus dicere, φ q̃titas indulgentiæ attenditur respectu pœnę, ſm q̃d habet rationem pcij, vel debiti soluēdi, non ratione, antidoti, vel purgationis scoriæ peccati, q̃ñ necesse est amoueri per secundā pęnam, vt puta per contritionē, vel alicuius pęnę perpessionem. Hæc autem quantitas mētiatur ſm rectū iudiciū summi pōtificis, vel eius q indulgētias facit. Ille autem, q dat indulgentias, cum eas tribuit, considerat causam, & q̃ reputat eū dignū tāta gratia, & secundum q̃d plus, vel minus accedūt homines ad illam causam, plus, vel minus hñt đ idulgētia. Vt verbi gratia, Stationes Romę institutæ sunt, vbi sunt indulgētiæ determinatæ à sanctis patrib' pp peregrinos, q veniebant de locis remotis, nec existimauerunt dignū esse tāta gratia, eum, q est natus iuxta ecclesiā, sicut eū, qui per longam venit viam. Vñ nec tantā recipit iudulgentiā, sed aliquantū. Hæc ille.

b Respo. Host.] Vide In. in c. q̃d a̋it, de pœni. & remi.

debitę in purgatorio, vel impositę à sacerdote in pœnitentia, dico, quòd indulgentia tantum dimittit, q̃tum sonat, dummodò ſm S.Bo.& S.Th I.4.di.20. homo faciat, q̃đ sibi imponiť ſm quod eū decet facere, vñ, si pauper dat vnū denariū, ſm q̃đ ei ꝯuenit dare, habebit indulgētiā q̃ datur porrigētibus manus adiutrices, sicut diues, q dat vnū ducatū, sed nō ē ꝑrio, qa si diues vellet dare vnū denarium, non censebitur porrexisse manus adiutrices, & sic non habebit tantū de indulgētia, sicut nec rex diceret auxiliū dedisse alicui dādo obolū, sed ſm q̃đ ꝯuenit regi datū. Similiter si pp honorandam ecclesiam datur indulgentia visitantib. ęquè habebit eā, q de ꝓpè, sicut qui de lōgè venit, dūmodo visitet sicut ei conuenit, scilicet non furtim, non sine societate magna, si est dominus, & huiusmodi; aliter nō tantū habebit, & hęc opinio saluat ecclesiā, vt nō prędicet falsa, qa verā dat indulgētiam, vt sonat, concludit rōnabilitatē, vt intelligatur, φ id quod imponitur, debet fieri, ſm quod ꝯuenit faciēti, & excludit dissipationē thesauri, dū pręsupponit rationabilē largitatē in dispēsatore. Addit tamē S. Bo. a vbi supra, quod licèt homo nō faciat, quod iniūgitur in indulgentia, secūdùm quod eum decet, φ propterea nō debet dimittere, quin faciat illud, ſm φ sibi placet, qa licèt non habeat tm̃ de illa idulgētia tñ plus habebit đ remissio ne pœnę ꝓ tali facto, q̃ nō haberet ꝓ alio simili (cęteris paribus) facto, vbi non datur talis indulgentia. Inno. & Host. tenent, φ dummodo quis faciat, quod imponitur, eam habebit; sed magis placet opi. S. Bonauē. nec per hoc sequitur, φ homo debeat dimittere alia opa meliora, vel satisfactoria, & hmōi solū intēdere, qa licèt istæ plus dimittāt de pęna, aliæ tñ sunt magis meritoriæ pmij essentialis, q̃đ est meli', & præseruatiuæ a recidiuo, & subiugatiuæ carnis dñio rationis. Aduerte hic, φ aliqñ dř, Damus indulgentiam omniū peccatorū, vel centum annorum de pnīa sibi iniuncta, qa tunc solùm remittitur pœnitentia imposita a confessore, & ideo si moreretur nō statim euolaret, qa non imponitur æquè cōiter. Aliqñ dicitur, Damus indulgentiā omnium peccatorū, de quibus contriti & ore confessi sunt, & sic oblita non remittuntur vel ignorata. Aliquando simpliciter datur remissio omniū peccatorum, tunc si nullū peccatum post cōmiserit, statim euolaret ad gloriā, si moreretur. Intellige etiam φ opi. S. Bon. prædicta non intelligitur, qñ indulgentia datur sic, Damus indulgentiam cuicunque dicenti decem pater noster, vel danti vnum ducatum tali loco, & hmōi, quia in talibus non requiritur condecētia personæ, vel status, sed effectus operis impositi, sed intelligit S. Bona. quando imponitur aliquid generaliter, quia tunc intelligitur, φ illud debet impleri, secundùm φ facienti conuenit. Nota etiam, φ isti anni, vel dies indulgentiæ non sunt anni cœli, vel purgatorij, sed anni huius vitæ, quod est dicere, φ tantùm dimittunt de pœna, quantùm si per annum, vel per tot dies fecisset pœnitentiam.

3 Sed quæro, vtrum dies isti, vel anni indulgentię sint vtiles, vel continui? ℞. Hostien. b c. cum ex eo, de pœ. & re. & sequitur Pa. ibidem, ver. sed quęro, φ dies erunt vtiles, ann' verò cōtinuus. Vult dicere, φ si sacerdos imposuit alicui, vt ieiunet. 40. dies siue continuè, siue interpellatè accipiendo indulgentiam. 40. dierum, erit absolutus. Si vero debet agere pœnitentiam per annum, qualiscunque sit illa pœgitentia, puta ieiunandi per annum qualibet septimana bis, vel ter, quòd illa solummodo tollitur

a Et plantare] In fine ibi, & tenorē priuilegiorum nostrorum.
b Io An.]Ibi recitat Arch. tenentem, ꝙ quotiens qs facit actū, ꝓ quo datur indulgētia, totiēs hēt, seu ɔsequitur eā: idō, quotiēs quis intrat ecclesiā, totiēs hēt indulgētiā. De hoc supplementū, e.§.5. Et Ros.eo. §. 12.
c Excessū]Nō ē, quia regulariter vtile per inutile viciatur, de reg. iu. vtile. Eō maximè, qa hic agit de re separabili, s de numero dierū. vnde nō viciatur vtile ꝑ inutile.ff. d aqua quo ti.& estiua.l.i.§. Trebati. Itē qa in liberalitatib. & donationibus dicim, ꝙ tenent ꝓ parte, vsque, s. ad legitimū modū. C. de dona.l. sancim. 12. q.2. c. si quos de seruis, sed hæc ē q dā liberalitas, ergo &c. nec obstat, si dicatur, q. abutitur priuilegio, ꝑdit illud. 11.q.3.c. priuilegiū, qa dr ibi, qd meret ꝑdere. Vñ erit pricipis æstimatio. Itē no. secundū gl. in d.c. cū ex eo, ꝙ si qli betꝯcedat annū, ꝙ valet, licèt agat ꝯ mādatū, cū non sit appositа clausula. ꝙ si secus fecerit, decernimus non valeτs, c. dilectus. 2. de præben.
d Numerū] Ge. ibi allegat multa, & tenet ꝯriū, Ros. e.§.4. tenet ꝙ sic, & placet.

tollitur per indulgentiā anni ita, ꝙ indulgentia nō diuiditur per dies, sed valet respectu anni integri, prout pœnitentia est annalis. Sed ego hoc vltimum credo verum, qñ indulgetur annus de iniunctis pœnitētijs, prout aliqñ dicitur, vt in d.c.cum ex eo. Secus autem credo, qñ simpliciter dat̄ annus indulgentiæ, qa credo sit vtilis, & sic dimittit de pęna debita peccato in foro aię, siue sit imposita a sacerdote siue a diuina iustitia.365.dierum, si est plenaria, statim euolat, si in tali statu moritur, nec purgatoriū sentit s̄m Hos.
4 Quomodo intelligetur indulgentia? ℞. ꝙ certa doctrina non potest dari, sed inspiciantur eius verba, & sic s̄m quod sonant, intellige, ar. de priuil.ca. cum & plantare [a] subintelligūtur tamen aliqua semper, scilicet ꝙ dans habeat potestatem, & suscipiens sit debito modo dispositus, de qui bus infra dicetur, & tertiò ꝙ faciat, quod in ipsis continetur, s̄m quod ei conuenit facere. Item aduerte, ꝙ quando datur indulgentia sic, puta a primis vesperis vsque ad secundas, vel vsque ad octo dies, sic solùm semel habetur, etiam si intrat decies; secus, si diceretur. ꝙ totiens, quotiens qs visitauerit, vel qñ est perpetua s̄m S. Thom. in 4.dist. 20. & Cal. qui allegat.c.1. de filijs presbi. lib.6. & ca. non potest? ℞.2. de prębē. lib.6.& sequitur Io.And. [b] & Ge.in d.ca. indulgentia. Mat.tamen (vt recitat Car. in Cle.1.de priui.) in ver. quibus. 3.q.tenet, ꝙ etiam habebit totiens, quotiens visitat, etiam qñ est temporalis, & sequitur ipse Car. & ī Cle.2.de pœ.& re.ver. Ad hæc q.2.& credo veri.
5 Quis potest dare indulgētias? ℞. ꝙ solus Papa potest dare plenariā, & in toto orbe, quia ipse solus est assumpt in plenitudinē potestatis.d.c.cū ex eo,& 24. q.1.quodcunque. Item legati domini Papæ pñt de iure facere perpetuas indulgentias in terminis suæ legationis, sicut & perpetua statuta, de offi.lega.c.vlt.in tex.& in gl. Item Archiepiscopi in sua prouincia, & episcopi in sua dięcesi, dūmodo non excedant summam dierū. 40. siue sit pro anniuersario ecclesiæ, siue pro quacunq; alia causa.in dedicatione verò basilicæ possunt concedere vsq; ad summam vnius anni,& nō plus, siue dedicetur ab vno Epō, aut Archiepiscopo, siue a pluribus, vt in d.c.cū ex eo,& c.nostro.eo.ti.hoc no.Car.in § ad hęc.4. q. in d.Cle. 2.ꝙ si excedant hūc numerū, non valent, vt in c.indulgentia, de pœ.& reli.li.6. Quod intellige secundùm glo. ibidem quò ad excessum. [c] non quò ad numerum [d] cōcessum, alij autē prælati inferiores siue sęculares, siue regulares, vt Abbates, & huiusmodi, non possunt facere, aut dare indulgentias, vt no.glo.in d.c.nostro, nisi ex speciali concessione, aut priuilegio, vel alia causa legitima, puta præscriptione, & huiusmodi id ei competat, vt in c.accedentibus, de exces. præla. Possunt tamen communicare bona sui collegij. Item sacerdotes omnes in foro pœnitentiæ possunt dare indulgentiam illis, quos pñt absoluere; ita refert dominus [e] Car.in Cle. religiosi, de priui. Aluar.hoc tenentem, arg.c.Deus qui,

e Ita refert]Dicit S.Bo. in 4.di. 20.& Alex. in 4. par.trac.de idulgentijs, ꝙ soli epis ꝯpetit idulgētias facere. Et hoc, qa indulgētię fiūt de thesauro Christi, quem acquirūt epi ex desponsatione sui cū Chro, qui est vir eius,& sponsus, & cui generat filios, & filias, i. psectos & imperfectos, ad quorū educationē Christus vult seruare hæc bona. Et qa, vt in lege scriptū est, ꝙ accipit vxorē fratris sui, vt suscitet semē &c. deu te.25. & 8.q.1.c. olī, dēt succedeꝛ ī bonis eius, illis solis cōpetit thesaurus dispēsandus, q sunt spōsi ecclesiæ, tales āt sunt epi, qui spō si sunt, & habent vim generādi filios,& filias,i.ꝑfectos & imperfectos, idō oēs epi q hñt ꝓlē, pñt facere idulgētias, & præcipuè summus pōtifex &c.

a De gñalibus] Gemi.tenet in c. indulgentiæ,pœni.& re ꝙ sacerdos simplex nō possit . Allegat Host Cal.i repe. c.nostro, eo. Sed tu dic , ꝙ loquit de illis gñalibꝰ, sed nos de remissione pœnæ.
b Limita] Et vide Car.in Cle.1. § ad hæc,de pœ. & re.q. 3. Qui allegat Hos. i sum. eo.§.qs possit,& Arc.i d.c. indulgent. 2.idē tenet Rose eo.§.18. & est Additio.
c Presbiteri]Refert Card.hęc in Cle.si donū, i fi. q. vlt Sed tu vidē eūdē Car. i Cle. religiosi, ver.q. bus,q 2.de priu. & in Cle.2.§ ad hæc.q. 3.de pœn. & remi. & Rose. eodem § 3.
d Pa.verò]versi. nūc venio ad secundā partem & vide qa examinat.Et etiam vide eundem in d. c.cum ad hoc.
e Ab eccla] Rō ē,vt dixi,qa ꝯcessio indulgētię dicit iurisdictionē.
f Vide anno. ad initiū huius vocis. P. V.
g Vide Tri. Sin. ses.21.c.9 de ref. Petrus Vend.

qui,de pęnitē.& remis.Sed tu vide gl. in ver.de sacerdotis, in ca mensuram de pęni.dist. 1. quę hoc tenet. hoc idem tenet Pa.in c. sicut dignum,de homi.1.notabi.in fin.allega. ca.quem pęnitet , de pœ. di. 1. hoc idem tenet Inno. in fi. & Ber. in ver. iudices, in d.c. quod autem;sed de quāto , non determinat, nisi quod Aluar. dicit , quòd potest dare indulgētiam annorū , vel dierum, sicut ei videbitur, dummodo discretè faciat. hoc idem tenet Inn . vt refert , & sequitur Arc. in d. ca. indulgentię.& ad iura, quæ videntur contraria, Res.Archi.quòd est verum de generalibus , [a] aut publicis remissionibꝰ,quas facere non possunt,vel debēt intelligi de pœnitentia iniuncta a superiore, puta Episcopo,quam remittere non potest. a 1.di.inferior. Quod limita [b] secundùm quod dixi supra , Confessio.6 §.4.

6 Quid si pfati prelati non sunt sacerdotes? ℞.Lau. in Clem.si dñi,in fi.de reli.& ve.san. ꝙ nihilominus pñt dare, ar.d.c.qđ autem, de elec.transmissam,licèt Ho. in c.accedentibus,de exce. prela.dicat,ꝙ non dent,nisi sint presbiteri. [c]

7 Vtrum durent post mortem concedentium? ℞.ꝙ sic sm Inn.in c.ꝙ translationē, de offi.leg.& est dictum solenne. facit qđ no.Lapus in c si.de rescrip.lib 6. & sequit Ge.ibidem.facit qđ no.glo. & doctores in c.cum ad hoc, de clericis non residentibꝰ, & Laudanus in Cle.si de elect. & facit ad literas.ꝙ saluusconductus nō expirat morte concedentis,vide glo. singularem in c. cum ex eo,de ele.li.6.Nec ob.l.si.si.de pę. quia loquitur in pœnalibꝰ;quod benè no. Pan.verò [d] in c.si.de offi.leg.idē tenet quò ad indulgentiam, de qua hic loquor . sed de indulgentia,seu licentia, vtputa eligendi confessorem , vel non residendi in beneficio nō, sed tenet ꝙ expirat morte concedentis,vel finito eius officio,nisi sit facta cum causæ cognitione,& consensu sui capituli,quia est in præiudicium ecclesiæ, & sic tene ꝙ in concessione pīudicatiua concessa per inferiores Papæ sine causę cognitione expirat;secus esset,si concederetur à Papa,vel non esset alteri præiudicatiua,& sic concorda doct. Vide Cardi.in Cle.1.de elect.§.quæst.

8 Quid si tales dātes sint in peccato mortali? ℞. sm Host.ꝙ nihilominus valēt propter officium , quandiu tolerantur ab ecclesia. [e] Facit.c.dictum est.1.q.1.

9 Vnde assumuntur [f] istæ indulgētiæ? ℞. cōis opinio doc. tam Theologorum in 4. q̃ Canonicorum in d.c.indulgētiæ,& Cle. vnica,de reli.& ven.san.& in d.c.quod autem est,ꝙ sunt ex abundantia meritorum, quæ vltra mensuram demeritorum suorū sācti sustinuerūt,& Christi.Sed ego teneo cum Fran.de May.in tractatu de indulgētijs , ꝙ cum merita sanctorum sint vltra condignū remunerata a Deo,& sic exhausta, ꝙ solùm dantur ex merito Christi , & passionis eius,cuius minima gutta sanguinis, vel sudoris sufficeret ad expiationem omniū peccatorum, quæ vnquam fuerunt perpetrata,aut perpetrabuntur , quia eius respectu nihil sunt omnia,vt in c. damnamus,circa fi.de sum.tri. quia verè dolores nostros ipse portauit,de cel.mis.c. cū Marthæ,cuius dispensatio tradita est super terram illi , qui curam habet mystici corporis, & clauem totius ecclesię militātis, de transla.c.quanto,& 24.q.1. c. quodcūque .

10 Sub qua forma sunt cōcedendę [g] quęstoribus? ℞. ꝙ sm formam,quæ scribitur in d.c.ex eo .

11 Vtrū præfati Prelati possint concedere indulgētias nō suis subditis? ℞.ꝙ non nisi in duobus casibus. Primus est in c.nostro, de pœ & re.vbi Archiepiscopi ꝯcedūt simpliciter per totā prouinciam,licèt non sint eius subditi, nisi in casibꝰ a iure expressis. intellige tñ,ꝙ non valent,nisi existentibus de prouincia,nō aduenientibꝰ,qui ibi non habent

a Inno.in c. qđ autem] Ibi nihil dicit de hoc, sed benè tenet hoc Ab.ibi vlt.not.
b Guili. verò] 4.par.ti.de pœn. & re.verſi.Itē de pluribus episcopatibus.
c Facit d. ca.qđ aũt] Ibi hoc ſeq tur Ioan An.po. teſt.n.hoc dicere concedo omnib. qui benefecerit huic hoſpitali, quod participes ſint omnium bonorum, quæ fiūt in epiſcopatu meo. Et vide.S. Bon in 4 diſ.20. par.vl ar.1.q.1. vbi d.ꝙ epiſcopi indulgentes alijs,magis faciunt cõmunicationes, q̃ relaxationes, ſi cut faciunt, qui bona ſui collegij cõicãt alijs.
d A proprio epiſcopo] Vide ad idem Roſe.eo §. 3. Quare dicit Pa.in d.c. ꝙ aũt, vlti.not. ꝙ expediens eſt, vt qui vult peregrinari habeat licētiam a ſuo iudice, & vt poſſit percipere alienas indulgentias.
e Secundū Ho.] vide aliā qõnē per Gem.e ti.li. 6.2.q.quod ſi vnus epiſcop⁹ dat 40. dies pro cõſecratione,alius ſucceſſor alios. 40.ꝙ non valet. Et vide Specu.& Io.Andr.vbi ſ.
f Pro dei laude] Exēplum adducitur de theſauro ſeculari, ſicut in theſaur⁹ regis duplici de cauſa diſpergitur, vided: t ad honorem regis, vt patet de Aſſuero, Heſter primo, & pro cõmuni vtilitate,vt tpe belli dantur ſtipendia, & dona,militibus. ſ. ſic in ſpũali theſauro.
g Et ī gl. i Cle. vnica] In ver.cõfeſſis,& Car ibi. in fi.in 4.no.Idē Roſ.eo.ti.§.23.
h Indigebant] Item ante tēpus Grego. oēs Chriſtiani, q erãt Catholici. Iſta debent eſſe de tex. Et ſic refert Inn. in d.c.Quod aũt.

habent domiciliū.Secūdus caſus eſt,qñ illi qui volunt eas accipere, hñt lnīam a proprio Epõ ſm aliquos,vt no.In.in c.qđ aũt, a de pę. & re. Alij verò dicunt, qđ de lnīa proprij ſacerdotis parochialis pñt ipſas accipere, & cũ hoc tranſit Ho. Guil.verò b in Spe.dicit,ꝙ tutius eſt,ꝙ habeat conſenſus Epi, & ſm eundem ſufficit ēt conſenſus metropolitani ſui.d.cap.noſtro.Addit etiā Guil.ibid. verſi. & nota. ꝙ ex cã iuſta põt Eps ſtatuens in diœceſi ſua concedere,vt indulgentiæ ſuæ proſint venientib. de diœceſi aliena,facit d c. ꝙ aũt, c non tñ poſſet cõcedere, ꝙ indulgentię ab alijs Epis in eius diœceſi conceſſæ valeant.Ex quo patet ꝙ illi,q habent literas diuerſorum Epiſcoporū,dãtes indulgētias facientibus eis eleemoſinas non valēt,niſi quò ad indulgentiam proprij Epi, vel niſi habeant licentiā à proprio Epo,d vel ſacerdote,vt tales niſi indulgentiæ ei pſint,d ſo 9. ſignificaſti.
12 Sed quid ſi eps cõcedit indulgentiam, & Archiepiſcopus ſimiliter tale qd facientibus? ℞.ꝙ oēs ſubditi Epi habebūt vtrãq; , alij verò habebunt ſolū Archiepi ſm Ho. e in d.c cum ex eo.
13 Pro quib cauſis indulgentię ſunt fiendę? ℞ ſm cõiter doctores,ꝙ pro Dei laude,f & gloria quæ pręcipuè relucet in ſanctis ei⁹. Sancti verò honorantur in cõſtructione eccleſiarum, & commemoratione virtutum,& ideo rectè dãtur celebrantibus eorū feſta,exiſtentibus prædicationibus, viſitantibus eorū eccleſias, & hmõi. Item ſecūdo pro cõmuni vtilitate, & defenſione fidei,terrę ſanctę,pro motione ſtudij,& hmõi.
14 Vtrum poſſint dari pro tēporalib.tm̃? ℞.ꝙ non ſimpliciter,ſed bñ ꝑ tpãlib ad ſpũalia ordinatis,ſm S.Bo. in.4.di.20.parte vlt.ar.1.q. 4.& ſic non eſt ſimonia.
15 Vtrum pro ſpiritualib. tantū? ℞.ꝙ ſic,ſicut Inn.4. dedit indulgentiā.10.dierū orantibus pro rege Frãcię, & prædicantibus crucem.
16 Vtrū pro remiſsione iniuriæ? ℞.S.Bo.vbi ſ. ad ſm ꝙ nõ, qa in datione indulgētiæ dēt attēdi illud, qđ ſit meræ volūtatis,nõ neceſſitatis ſit ēt qd taxabile,ſit ēt aliquo mõ pœnale, ſic rectè dãt,quorū primū dficit ī ꝑpoſito.
17 Quibus proſunt indulgētiæ? ℞.vt colligo ex Innoc.& Ho.in c.qđ aũt,de pœ.& re.& ēt a Theo.in 4.di.20. ꝙ vt valeant,requiruntur ſm aliquos. 7. Primū, quod ſit contritus & confeſſus, videtur tamen rõnabile, ꝙ hoc intelligatur ſm eccleſię īterpretationē vnde ille, qui fuit confeſſus in paſca,& poſt cecidit in mortale peccatū,ſi conteratur de eo, & deliberet confiteri in quadrageſima futura,cenſebitur cõfeſſus, & contritus, & ſic habebit indulgentiam, & licèt hęc ſit pia opinio,quam Pa.in c.oīs vtriuſque,de pœ & re.tangit.8.col.ver.ex his põt,& Io.An.in d.c.ꝙ aũt,& in gloſ.in Cle.vnic.g de reli.& ve.ſan.& Car.ibi.tenet,tamen tutius eſt,ꝙ confiteatur, maximè cū vix ſciant ſœculares,verè conteri,ſi confiteri non poteſt commodè,cõteratur, & credo eam habebit,non autem exiſtens in mortali, ſcilicet non contritus.
18 Secūdum,ꝙ habeant deuotionē fidei, quæ credat tãtam poteſtatem eſſe apud eccleſiam, quia licèt non habeamus manifeſta teſtimonia ante tempus Gregorij,tamē credendum eſt, ꝙ etiam ante faciebant,licèt non ita frequenter,quia ante ſua tēpora rarò poterant fieri ita ſolennes conuentiones catholicorum, & quia erant magis perfecti,non ita indigebant. h

Tertium

a Repete quod fuit annotatū ad vocē,Gula. P.V.
b L. ea quæ pater]ibi Bald.no. quod non intelligitur nisi quādo deliberatē sic uo minat filium, vt incasu dictę l.ea. scilicet in testō: secus, si alio modo, quia nullus est pater, qui filium non corripiat.
c In capit. testimonium] & ibi etiam Pa. in l.fi. tangit,& gl.in c. omnes. el.2. 6. quæstio.1.

instrumen.c.2.sed quomodo peccēt mortaliter, tene, ꝙ solùm est,quando pronūtiant indulgentias non veras,aut non validas.

INEPTA lætitia a est filia gulę, quæ quando fit peccatum,Vide,Iudus.S.2.

INFAMIA est læsæ dignitatis qualitas reꝓbata quantùm ad vitā,& mores, per ar.a contrario sensu,sicut fama est illæsæ dignitatis status vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus ,l. cognitionum numerus. S. existimatio, ff. de var.& extraor.cognit.& ideò infamis dicitur, cuius status vita, & moribus est reprobatus, sicut colligitur.ff. de in ius vo.l.sed & si hac lege.S. prætor,in glo.in ver.sugillat,&.ff.de obsequi.a lib. l. honoti,& l. licet.

1 Quotuplex est infamia?Res.triplex.s.facti, hæc prouenit ex communi hominum locutione,de qua per Bar.in l. de minore. S.tormenta,aliàs.S plurimum.ff. de quæst. Secunda iuris. Tertia canonica.

2 Qūo incurritur infamia facti?Rñ. ꝙ aliquando incurritur á crimine ita,ꝙ crimen est propria cā infamiæ,& hæc repellit á testimonio in causis grauiorib*,& in cā criīali,sed in alijs admittūtur,ſm ꝙ pl* & min* sunt infamati,aliqñ causat infamia facti ab alio,puta qa fuit icarcerat*, vel fuit pp crimē repuls* á testimonio,vt i c.testimoniū. de testi.vel cum pater ꝑ ve·ba turpia instituit filiū hæredē dicēdo,filiū meū ꝓditorē neq̄,& hmōi istituo hæredē,vel ei lego,vt C.ex q.cau.inf.irro.l.ea,q̄ pr. b Itē causat ꝑ verba iudicis dicētis alicui postulāti;Calūniaris,vel benefaceres, si ad frugē melioris vitæ te cōuerteres,& hmōi,vt in l.verbū & in l.interlocutio,C.e.ti. Multis ēt alijs modis incurritur,vnde quando apud bonos & graues viros infamatur ex aliquo facto, sic incurrit infamiam facti.d.l. licet,& 6.q.1. sunt plurimi, vt no.in c.licet ex quadam, de testi. Infamiam enim non faciunt dicta paucorum,nec multarum leuiū personarū ,dummodo apud graues & bonos nō sit opinio læsa.& no.ꝙ hic graues dicuntur, qui non sunt leues, puta est hō bonæ famæ,& opinionis,antiquus,sicut bene meritus dr, q̄ non demeruit.ff.de leg.2.l.cū pater.S.rogo.& leg.cum quidā,in principio.de seruti.c.vno. Vnde & senibus maior fides adhibetur.ff.de fide inst.l.vlt.& ar.ff.famil her. l.si quæ sunt,vbi hæres in maiori parte præponitur illi qui,in minori parte est hæres.

3 Quem effectum operatur hæc infamia q̄ habet ortum á crimine?Res. ꝙ primò repellit a dignitatibus.c.inter dilectos,de excess.præla. quia vilibus, & indignis portæ dignitatis patere non dēnt, & de reg.iu.in famibus,lib.6. Itē repellit á testimonio. Intellige in causa criminali,non aūt in ciuili nisi secundùm quòd dixi de infamia, q̄ habet ortū á crimine.Secus,si esset infamatus quia fuit incarceratus, & hmōi vel a testimonio,aliàs repulsus fuit, quia non repellit. Ita no.Ioan.An.& Pa.in capitu. testimonium c de testi.6.colum. versic.3. & in ca. inquisitionis.S.pe.de accu.ver.vlterius no. Ric.tamen in 4.di.15.tenet, ꝙ infamia facti ipso iure non interdicit act* legitimos, allegat ca. si quis presbyter, de pur.ca.sed sunt talibus interdicendi,donec purgationem canonicam fecerint, capi.ex tuarum, de purga.cano.Item repellit a promotione ordinum,de accus. Omnipotens deus.81. dist.tantis Daniel,& suspendit iam promotum, secundum ꝙ crimen impedit secundùm Inno. de postu.præla.c.fi.de ele.c.super eo.de renun.c.nisi cum pridem. Itē inducit quærelam inofficiosi testamenti contra testamentū fratris si infamis hęres á fratre fuerit institutus,& rūpit.C.de inof.test. l.fratres.Itē purgationē inducit,si iudici vi debitur,de accu.veniens,& ibi Ho.de hoc in gl.in l.nullā,C.ex qui.cau. infa. ali.irro.

4 Quomodo tollitur hęc infamia facti? Res.Pa.in c.ex diligenti,de sim. super glos. in ver.infamia, ꝙ tollitur per contrarium factum,vt no.Io.6.q.1.ca.omnes,primo.in gl.potest etiam princeps disponere,vt talis infamia non habeat effectum, vt no.Pan.in c.cū te,de sen. & re iudi & per.8.quæstiones tractat hanc materiam.

5 Quomō incurritur infamia iuris?Resp. ꝙ per sententiam,& regulare est, quòd nō incurratur ifamia iuris i criminibus publicis

a Pa. in c. testimonium] quinta col. ver. ego in hac materia, vbi dicit, ꝙ infamia iuris est illa quæ irrogatur ꝑ sententiam, vel ipsofacto, in casibus, in quib⁹ iure cauetur duntaxat, de quibus per text. & gl. 3. q. 7. §. porrò, & & in l. athletas. §. calumniator, cum sequen. ff. de infami.
b Vel cōtrahit] hoc melius habetur in l. 1. in fin. ff. eo. & in l. eum qui, C. de adul.
c Quod regulariter] No. d hoc Pan. in d. c. testimonium, col. 5. ver. ego.
d Dat cautelā] Hec cautela datū a Bar. in d. l. infamem, & recitat Ab. statim, vbi supra, sed Bar. dicit in d. l. furti. §. si quis alieno, in fine.
e Aliam cautelam] Bart. hoc dicit in d. §. si qs alieno, & dicit hoc esse mirabile consilium gl. ibi. vide Barto. ibi, & Pan. qui latè cum limitationibus hoc ꝓsequuntur.

cis nisi per sentētiam. l. 1. & ibi gl. in ver. q in iudicio, ff. de his qui no. infa. no. Dy. i d. regula, infamibus, & Pa. c. testimonium, a de testi. & quę sint publica crimina habetur Insti. de pu. iudi. ꝑ totum, De quo vide s. Crimē. S. 7. Item incurritur infamia iuris ipso facto in casibus, in quibus iure cauet, ꝙ incurratur ipso facto, vt cum imperator militi aufert insignia, vel mittit aliquem in exilium. l. qđ ait. S. ignominiosa, de his qui no. infa. Item qui exercent improbum fęnus exigentes vsuras vsurarum. 3. q. 7. S. porrò, & ibi vide bonum tex. cū gl. Item cum aliquis depreheditur in adulterio. l. palā. S. quæ in adulterio, ff. de ritu nup. vel ↄ̄hit b simul cum duabus, vel simul hēt duas sponsas. l. quid ergo. S. 1. ff. de his qui not. in fa. de bigamis nuper a nobis. Itē qui lenociniū exercuit, vel filias, vel neptes ꝓstituerit. l. athletas. S. ait ꝑtor, ff. eodem, & ibi de multis. Item qui pugnauit cum fera. ff. de postu. l. 1. S. bestias, & multis alijs, de quibus vide in d. S. porrò, & d. l. omnes athletas. Et no. ꝙ regulariter c oēs infames secundū leges sunt etiam infames secundùm canones, probat hoc text. not. in c. omnes verò. 6. quæst. 1. no. In nocen. in c. qualiter & quando, el 2. de accusa. 4. colū. ver. Item ab officio & beneficio, similiter omnes, qui ex culpis suis ad ordines non possunt promoueri, vt in d. c. omnes, est text. & ibi vide bonam gloss. de hoc, & d. S porrò.

6 Vtrum confessio delicti in iudicio reddat aliquem infamem infamia iuris? Resp. Bart. in d. l. infamem, ff. de pub. iudi. 3. col. ver. quæro, vtrum confessus, & no. Pa. in c. at si clerici, de iudi. in prin. 10. col. versi. 2. sentit, gl. ꝙ non, quia iudicium prætorum videtur requirere ad hoc, vt sit iusfamis, ꝙ sit condēnatus de crimine. l. 1. ff. de his qui no. infa. & in causa criminis confessus non habetur pro condemnato, vt l. si confessus, ff. de custo. & exhi. re. & ideo Bar. in l. furti, ff. de his qui not. infa. dat cautelam, d vt soluat, quādo requiritur sententia ad infamiam incurrendam, condēnationem ante sententiam, & si euadet, ar. l. si reus, ff. de procu. similiter no. aliam cautelam, e s. ꝙ talis non litiget per se, sed per procuratorem, quia licet ipse condēnetur, & procurator procuratorio nomine, tamen in hoc casu, nec dominus, nec procurator efficieť infamis, vt probať in d l. furti S. siquis alieno, per tex. & gl. & ibi Bar. hæc no. & doc. & no. ꝙ loquitur, quando quis cōuenitur, vt cōdemnetur actione famosa, vel ex crimine, ex quo sequitur infamia. prima tamē cautela non valeret, vbi infamia irrogatur ipso iure, vt in c. testimonium, de testibus, quia per solutionem videretur reus confiteri crimen. l. ad solutionem, C. de re iudi. & l. quoniam, ff. de his qui no. infa.

7 Vtrum prælatus efficiatur infamis, si remoueatur propter dolum? Respon. Pa. in c. licèt Heli. de simo. & ibi glo. in versi. de dilapidatione, ver. hoc tamen scias, ꝙ sic, sicut iura volunt in tutore.

8 Vtrū, infamia iuris tollat executionem ordinum? Rn̄. Pa. vbi supra ꝙ sic, & etiam exercitium cuiuscūq; dignitatis, & adimit honorē quæsitū, & quærendū, vt dicit text. in l. infamia, C. de decuri. li 10. & ideo ꝑlatus nō expectet sententiā, sed resignet spontè a principio, & sic euitabit infamiam.

9 Sed nūquid talis infamia priuat titulo beneficij, & alijs dignitatib⁹ ipso facto? Rn̄. Pa. in c. quærelam, de iureiur. puto ꝙ sic in dignitatibus, & honoribus citra titulos beneficiales; probatur ex tex. l. 2. S. qui miles, ff. de his qui no. infa. vbi gl. dicit, quod sicut infamia priuat ipso facto militem militia, vt ibi, sic pari ratione priuat militia cœlesti in alijs dignitatibus, & honoribus. Idem videtur velle glo. in l. frustra, C. de re mili. lib. 12. In beneficialibus autem nō inuenio tex. dicit Pan. in d. c. quærelam hoc dicentem; vnde nō debemus imponere hanc pœ

nã spiritualẽ in ipsis, ex quo iure canonico non cauetur expresse, vt in simili dicit gl. ĩ c. fi. [a] de iur. pa Fatetur bene idẽ Pa. ꝙ collatio facta infami ipso iure est nulla, regula infamibus, de re. iu. li. 6. & l. 2. C. de dignita. Facit. c. inter dilectos, de excess. prxla.

10 Vtrum cõdemnatus de falso cõmisso in officio testificãdi efficiatur infamis? Res. Pa. in c. cũ dilectus, in 7. not. de or. cog. ꝙ sic, si directè fuit cõdẽnatus, sec⁹, si directè nõ fuit actũ ꝯ eum, sed vt repelleret à testimonio, ar. d. c. cũ dilectus, & l. Lucius, ff. de his, q no. infa.

11 Vtrum sentẽtia arbitri infamet? Rñ. ꝙ nõ, sed oportet ꝙ sit iudicis ordinarij l. quid ergo. §. ex compromisso, ff. de his qui not. infa.

12 Quis põt tollere infamiã [b] iuris? Res. Pa. [c] in d. c. cũ te, de re iudi. dicit ꝙ ꝑ solũ principẽ tollitur quò ad eos, qui sibi sunt, subiecti, sed nõ quò ad subiectos Papæ, sed ꝑ ipsum Papã solũ, vt in l. 1. ff. de postu. & in c. cũ te, de sentẽ. & re iudi. & hoc directè, sed idirectè põt aliquando Eps, vt cum dispensat in casibus sibi à iure permisis, vt puta condẽnat⁹ de adulterio efficitur infamis, & tñ Eps põt dispẽsare sup adulterio, & sic cõsequenter infamia, sed non principaliter, seu directè, & de hoc vide Bar. in d. l. 1. & l. infamẽ, in fi. ff. de pub. iu.

13 Vtrum Papa posit restituere laicum nõ subditum suæ iurisdictionis? Resp. ꝙ non. 1. q. 3. §. hinc colligitur. Nisi fortè esset sibi necessarius in clericatu, & tunc ipse tm̃ posset, & non alius illos aũt de patrimonio suo restituere põt, vt illos, qui iuri aliorum nõ subsunt, & omnes clericos, vt in c. per venerabilẽ, qui filij sint legitimi, notant Ber. Innoc. & Host. in d. c. cum te. Similiter tenent doc. ꝙ etiam collegiũ cardinaliũ põt, sicut & Papa, sed Pa in d. c. cũ te, in 1. & 2. q. tenet contrariũ, scilicet quòd non potest.

14 Vtrũ reges posint tollere infamiam iuris? Res. ꝙ non illi, qui subsunt imperatori, secundùm Innoc. sed benè illi, qui non recognoscũt superiorẽ ſm do. Ant. in d. c. cũ te, & Pa. ibi. 7. q.

15 Vtrum restitutus ꝑ imperatorem indigeat alia dispensatione, vt promoueatur? Rñ. ſm Pa. in d. c. cũ te, ꝙ non, dũmõ egerit pęnitẽtiã, vel dic ꝙ episcopus poterit dispẽsare respectu criminis, ꝙ fuit notoriũ, vt ꝓmoueatur, ex quo restitut⁹ est per imperatorem, vel regẽ, q nõ subest imperatori.

16 Quomodo incurritur infamia canonica? Rñ. ꝙ ex quolibet peccato mortali, vt 6. q. 1. infames, & in glo. in c. oẽs. 1. ibi. & ista durat, donec sublatum sit crimen vt in d. c. ĩfames, & gl. in c. illi. 6. q. 1. & ideò post pœnitẽtiã cessat talis ĩfamia hęc no. a. in c. diligẽti, de sim.

a Dicit glo. in cap. fin.] In ver. ex vi, quæ dicit, quod non debet quis priuari potestate eligendi, nisi exprimatur, quia est pœna.

b Tollere infamiam] An bannitus pro crimine homicidij. ex quo irrogatur infamia, & post cancellatus de banno per habentes potestatem, nulla facta mentione de restitutione famæ, intelligatur restitutus, maximè si bannum in contumacem fuit latum, & non in conuictum per aliud genus probationis, quàm per contumaciam? Bartolus in l. final. C. de senten. pas. in vltim. colum. tenet, quod est restitutus, nisi bannum sibi remittatur, quia soluerit cõdemnationem, quia tunc non cancellatur nisi respectu quantitatis solutæ, & ideo talis cancellatio restringitur ad illam causam solùm. l. cancellauerat, ff. de his, quæ in te. delen. idem Baldus in l. generali, C. de sent. pas. & plenius in repe. l. cum mulier, ff. solut. matrimo. in 8. colum. Alexand. consilio. 112. in 2. par. incipit, Omissis, & consil. 114. incipit. Repetitur. Intellige, quod alis restitutio sit facta secundum Bartol. à populo, qui non recognosceret de facto superiorem, tunc communiter cõcluditur, quod quò ad ea, quæ aguntur in territorio illius populi, valeat restituere ad famam. Et firmat Bartol. in l. 1. §. de qua re, ff de postulatio. & sequitur ibi Angel. Bartolus in l. infame, in fin. ff. de public. iudic. d. Anton. & Ab. in capitulo cum te, de re iudic. Si autem recognosceret superiorem, tunc communiter cõcluditur, ꝙ non posit. per tex. in d. §. de qua re. Fallit, vbi infamia esset irrogata virtute statuti eiusdem ciuitatis, & non de iure communi, quia hoc casu potest. d. populus dispensare super dicta irrogatione infamiæ in futuris, vt probat Bartolus in l. 3. ff. de testament. & in d. §. quare. Bal. in d. l. cum mulier, ff. solut. matri. circa pe. chartam, & can. in d. c. cũ te. Fortius verè voluit Barto. per plura in l. ictus fustiũ, ff. de infa. quod condemnatus solùm per contumaciam, quæ ex dispositione statuti habeat vim confessionis, nõ efficiatur infamis, per no. per gloss. in l. 1. C. de mõ mul. Itẽ not. Bar. in l. si ideo, ff. de euic. Ioan. An. in addi. spe. ti. de contu. §. sequit. circa prin. Bal. in l. si tutor C. si tutor non ges. & in l. 1. C. de hær. insti. col. fi. & Ang. & Im. in d. l. infamem.

c Respondet Panormit.] In tertia & quinta quæstione, & de Episcopo, de quo hic, tractat in tertia quæstione. Nam facit octo quæstiones de hac materia.

INFIDELITAS [a] vtrũ sit peccatũ? Resp. Asten. li. 2. titu. 56. in prin. ꝙ infidelitas dupliciter potest sumi, primo negatiuè purè, & hæc est in illis, qui nihil vnquã audierunt de fide Christi, & isto mõ non habet rationẽ culpæ, sed pœnæ, quia talis ignorãtia diuinorũ est secuta pp peccatum primorũ parentũ, & sic tales infideles non damnantur pp infidelitatẽ, sed pp alia peccata, quæ sine fide non possunt remitti, & pro hoc facit. Io. 15. si nõ venissem, & locutus eis non fuissẽ, peccatum non haberent, s. infidelitatis in Christum, secũdũ Aug. [b] Secũdo modo sumitur infidelitas contrariè s. inquãtũ contrariantur & contemnunt credere, quod audiunt secundũ illud Isa. 53. Domine quis credidit auditui nostro? & in hoc ꝓpriè rõ infidelitatis cõpletur, & sic est mortale peccatũ, & grauissimũ, inquantũ magis elõgat à deo non tm̃ quõ ad affectionẽ sed ẽt cognitionẽ; [c] & ideò magis puniẽ qlibet infidelis ꝓ isto pc̃õ, q̃ qcũq; alius ꝓ quocũq; alio [d] cęteris paribus.

1 Vtrũ oẽ, qđ facit infidelis, sit pc̃m? Rñ. Astẽ. vbi supra gl. sup illud ad Ro. ca. 14. & 28. q. 1. §. ex his. Omne, qđ non est ex fide, pc̃m est, dicit, ꝙ non oĩs vita infideliũ pc̃m est, sed qñ solũ faciũt aliqđ opus ex indelitate, vel relatũ ad ipsam, vt qñ Saracen' ieiunat, vt legẽ Macometi seruet hoc mandante, vel Iudæ' sabbatizat & hmõi, & sic mortaliter peccat, alias sec', quia possunt facere multa, q̃ sunt de genere bonorũ, in qb' non est peccatũ. An aũt vendentes eis, vel alio titulo ꝓcedẽtes aliqua, qb' vtuntur ad eorũ ritũ peccent mortaliter? dico saluo meliori iudicio ꝙ si qs hoc eis vẽderet, vt tales ritus facerẽt, sic peccaret mortaliter, quia cooperatur eorũ peccato; sed vendens ei simpliciter aliquas res, licèt illi talib' vtãt ẽm ritus eorũ, nõ credo peccet mortaliter, aliter ecclesia, q̃ eos tolerat, & permittit habitare inter Christianos, videretur ponere laqueũ dãnationis, cum sciãt, ꝙ quasi oĩa vtãtur ẽm aliquã conditionẽ suarũ sectarũ, sic Iudęus carnes, palmas, cedros, & similia vtitur ẽm suã legẽ.

2 Quot sunt species infidelitatis? Resp. Astensis, [e] vbi supra. §. 1. ꝙ si infidelitas attẽdatur ẽm cooperationẽ ad fidẽ sic sunt tres. Nã peccatũ infidelitatis consistit in renitendo fidei, & sic aut nondum susceptæ, vt in gentilibus, siue paganis, & sic est prima species. Aut fidei susceptæ, & isto modo vel susceptæ in figura, vt in Iudæis, & sic est secũda species, vel susceptæ in manifestatione veritatis, vt in hæreticis, & sic tertia species. Si verò attẽdatur infidelitas secundùm errores ad diuersos articulos fidei, sic non sunt determinatæ species infidelitatis, cũ possint multiplicari in infinitũ, vt patet per Aug. li. de hæresibus.

3 Quæ est peior infidelitas? Resp. Ast. ꝙ illa hæreticorũ est pessima. vñ secũda Pe. secũdo. Meli' eis erat nõ cognoscer̃ viã veritatis, q̃ post cognitã retrorsum cõuerti. [f]

4 Vtrum infideles sunt ad fidem cogendi? [g] vide quod dixi supra, Baptismus. 6. §. 12. & sup'a, Fides. §. 9.

5 Vtrum sint in eorum ritibus tolerãdi? Respon. Asten. vbi supra circa fin. tit quòd licèt infideles peccent in eorum ritibus, tamen possunt tolerari sine peccato ꝓpter duo, vel propter bonum, quod prouenit ex eis, sicut in ritibus Iudæorum hoc bonũ habemus, ꝙ fides nostra habet ab eis testimoniũ in talib' ritibus, in qbus figurabaẽ vel

a Infidelitate fides amittitur, & gratia, Con. Tri. sess. 6. c. 15. de iustifica. P. V.

b Secũdũ Aug.] Qui ait, ꝙ intelligitur de peccato, quo in Christum nõ credide runt. Vnde subdit magnum peccatũ, quod sub nomine generali vult intelligi.

c Sed etiam cognitionẽ] Intellige de his, q̃ contingũt in peruersitate morũ, quia secus est de alijs peccatis, quæ opponuntur virtutibus theologicis.

d Pro quocunq; alio] Verbi gratia pro adulterio, & huiusmodi, considerato peccati gñe. punietur tñ grauius fidelis pro peccato adulterij, q̃ infidelis, tũ propter notitiã veritatis ex fide, tũ pp fidei scientiam, quib' fidelis est imbutus, quibus peccãdo ipse fidelis cõtumeliam facit, de hoc Tho. 2. 2. q. 10. ar. 3.

e Rñ. Asten.] Et vide sanctũ Tho. 2. 2. q. 10. arg. 4. vbi etiam dicit, ꝙ omne, qđ non est ex fide &c. quia cum fide peccata tollantur, meritò infidelium vita nõ potest esse sine peccato. Cornelius autem, de quo act. 10. habuit fidem implicitam secũdũ eum.

f Cõuerti] Tum quia magis fidei sefellit, tum quia grauius peccat, q̃ nõ implet, quod promisit.

g Cogẽdi] Astẽ ẽm vbi supra §. 1. dicit, ꝙ illi qui nunquam fidem susceperint, vt Iudæi, & gentiles, sunt ad fidem au toritatib', rationibus, & blandimentis inducẽdi, & non cogendi, quia credere est voluntatis, & seruitia coacta &c. 45. di. de Iudæis. Si tñ inuiti baptizarentur, charactẽrem non susciperẽt &c. Illi autem, qui semel fidem receperũt, si recesserunt, cogi possent corporaliter.

a Cath. de ora c. q. rõ ĩ ora. reqni. & in ora. do. ver. Et ne nos ind. in ten. item de Dei præcep. in deca. lo. côten. D. Ambro. lib. 1. de offic. c. 31. P. V.

vel secũdo possunt tolerari sine peccato pp malũ vitãdũ, vel scandalum, aut dissidiũ, qđ ꝓuenire posset, vel impedimẽtũ salutis eoꝝ, ꝙ sic tolerati paulatim côuertuntur ad fidem, & propter primum tolerandi Iudæi; propter secũdũ solùm alij infideles, aliàs non.

6 Vtrũ fideles possint cũ infidelibus conuersari? Resp. Asten. vbi supra, ar. vl. ver. circa tertium, ꝙ si in aliquo casu ecclesia interdiceret pp aliquod peccatũ eorum indi rectè puniendum, sic non liceret. Si aũt ecclesia nõ interdiceret, tũc distingue, aut fideles sunt firmi, & sic non ꝓhibentur conuersari cũ eis, maximè si necessitas subest, aut sunt debiles in fide & simplices, de quorũ subuersione ꝓbabiliter pôt timeri, & sic ꝓhibẽdi sũt, maximè nè magnã familiaritatẽ habeãt, neq; sine necessitate côuersenť.

7 Vtrum infideles, qui non recognoscũt dominium, ecclesiæ licitè possint reb9 suis spoliari? Res. Host. in c. qđ super his, de voto, ꝙ sic, ꝑ illud Mat. vlt. data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra, quam quidẽ trãstulit in vicarium suum, sec9, si recognoscunt dominiũ ecclesiæ, nec sunt infesti Christianis, ꝑ hoc habes tex. cum gl. 23. q. 7. si de rẽbus. Inn. in d. c. quod sup his. tenet, ꝙ non possunt, nisi sint infesti Christianis, vel aliter delinquũt in lege naturę, & facit ꝑ eo tex. cap. dispar. 23. q. 8. Sed mihi magis placet opi. Host. & maximè in infidelibus occupantibus prouinciam Ierosolimitanam, quę cum sit consecrata sanguine Christi, & multorum martyrum, non debet esse sub dominio infidelium, & hoc intellige pñt spoliari auctoritate dñi papæ nõ à priuata ꝑsona. vide Pa. in d. c. ꝙ sup his.

8 Vtrũ infidelib. sit credendũ in ꝑiudiciũ aliorũ? Res. Pa. in c. 1. de hæ. in fi. ꝙ non ar. d. c. 1. ex quo sunt infideles deo, non præsumuntur fideles hominibus, & ideo testes non admittuntur contra Christianos. 2. q. 7. non potest, & c. pagani.

9 Vtrum liceat assumere habitum, infidelium, & sic se simulare infidelẽ? Resp. Rod. ꝙ si fiat ex rationabili cã, licet, sicut fecit S. Sebastianus, dummodo in tali vestimento non sit aliquod signum, vel aliquis charaćter principaliter consti tut9 ad discernendũ cõfessores alicuius infidelitatis, quia sic non liceret, qa ꝑ tale signũ mentiretur contra fidei promissionem; sine causa verò rationabili nullo modo licet.

10 Vtrũ dubitare de fide sit peccatũ mortale? Rñ. ꝙ sic, quia dr, dubius in fide infidelis est c. 1. de hæ. sed rũc dubitat, cũ nõ magis declinat ad vnã partẽ, quã aliã; secus, si titubat, vel vacillat, sed tñ non firmat se nisi sup fide vera; de hoc vide S. Hæreticus, in prin. & vtrũ sit disputandũ de fide, Vide supra, Disputatio. Infideles an possint prætio induci ad fidem, Vide infra, Iudæus. S. 33.

INFIRMVS famul9 an debeat habere salarium, Vide supra, Familia S. 2.

INGRATITVDO vtrũ sit peccatũ? Respõ. Pe. Aureo. l. 4. di. 22. q. 2. ĩ fi. ꝙ ingratitudo pôt cadere dupliciter, aut tanquã circunstantia ačtus, sicut est qñ aliquis peccans ex aliquo alio fine, habet tñ ingratitudinẽ tanquã circunstantiã, vt est quilibet, ꝗ licèt receperit multa beneficia à deo', tñ voluptate dućtus consentit fornicationi; & isto mõ non est peccatum per se, sed circũstantia peccatũ aggrauans. Alio mõ consideratur ingratitudo per se, sicut qñ non est alius finis mouens ad tale faciendũ, nisi qa despicit beneficia, vel paruipendit, vel nõ recogitat, & sic est peccatum speciale.

1 Vtrũ sit mortale peccatũ? Res. ſm Tho. 2. 2. q. 107. ar. 3. ꝙ si ea, quæ prætermittit facere, sunt necessitatis, sic est mortale, aut ea quæ committit, sunt contra id, quod necessariò debet cauere; & sic similiter est mortale, vel quando ex contemptu prætermittit recognitionem beneficij, vel recompensationem, aliàs est veniale.

2 Vtrum propter ingratitudinem reuocetur donatio, vide supra, donatio. 1. S. 41.

3 Vtrũ pater ratione ingratitudinis filij, (puta qa eum accusauit) & ex oĩ cã, ex qua potest eũ exhæredare possit alimenta ei denegare, vide supra, Exhæredatio S. tertio.

4 Quot modis cõmittitur ingratitudo? Rñ. secundùm. S. Th. 2. 2. q. 107. art. 2. quòd tribus modis? Primo non recognoscendo beneficia a dei, & hominũ, vt debet, propterea dicit Sen. quod ingratissimus est, ꝗ obliuiscitur beneficium. Secundo quando non laudat, seu non regratiatur bene-

factorem. Tertiò qñ non re cōpensat beneficio recepto scilicet faciēdo honorē vel seruitiū benefactori tēpore suo. Quartò qñ in mēte sua contēnit beneficiū receptū vel ipsum benefactorē, qua si ei iniuriā fecerit dādo beneficiū. Quintò qñ murmurat de benefactore, vel beneficio eius eū vilificans. Sextò qñ facit iniuriam, vel aliquid in cōtemptū illius benefactoris reddens malū pro bono.

5 Vtrum ingratis sint beneficia subtrahenda? [a] Resp. q̄ aut ex beneficio præsumitur, q̄ attrahētur ad gratitudinē, vel ad minus malū, & sic non sunt subtrahēda, aut inducuntur ex beneficijs ad peiora, vel ad perseueran. in malū, & sic subtrahi debent, ita no. in cap. non omnis. 5. q. 5.

INIVRIA qd est? Resp. q̄ quadrupliciter [b] accipitur. Primò generaliter, & sic est oē, qđ non fit iure. Facit. c. qd dicā. 14. q. 4. Secundò accipit̄ specialiter. & sic est iniquitas, vel in iustitia [c] iudicantis quasi ius iniquū & iniustum. Tertiò iniuria dr̄ culpa, vt in l. Aquilia. Quartò accipitur singulariter & ꝓpriè, & sic fit aliqñ re, qñ manus violentæ inferuntur. ff. e. l. 1. §. iniuriā. 17. q. 4. si qs suadente. Aliquando fit verbis cōuitiādo, vel contumeliā dicendo. facit. c. olim, extra e. tit. Fit & tertio mō. s. literis, cū videlicet librum, vel chartam, vel historiam ad infamiam alicuius pertinentē conscripsit, cōposuit, vel edidit, vel dolo malo facit, vt aliqd horū fieret, puta dimisit scripturam cadere, in platea, ar. ff. de ver. sig. l. latè nec distinguitur, vtrum nomine suo, vel alterius ediderit, vel vtrū nomen expresserit illi', quē intendebat infamare, vel non, dummō aliter per circunstantias cognosci possit. Eodem mō tenetur, si sine scriptura in notā, vel signū aliquod istorum prodidit, puta veste lugubri vtitur in iniuriā alicuius, vel cornua posuit in porta, & hmōi. ff. de iniur. l. itē apud Labeonē. §. ait p̄tor, nē qd infamandi cā fiat, & 5. q. 1. c. quidā maligni spiritus. [d] Et de ista quarto modo dicta hic loquor.

1 Quid de illo q dicit alicui, latro, fur, homicida, & hmōi, cū dicat verū? Resp. s̄m Hos. in sum. ti. de iniur. q̄ si facit animo accusandi vel denunciandi ad puniendū delictū, & ꝓbauerit non punitur, nec tenet̄ [e] iniuria ff. e. ti. l. eū q, in prin. vbi dicitur. peccata. n. nocentium nota esse & expedire, & oportere, & C. e. ti. l. si quidē, & idē, si faciat excipiendo, vt eū repellat a testimonio de test. c. ex parte, vel ab ordine, aut beneficio de accusa. c. sup his, quia hæc a iure conceditur, & nemo facit iniuriā, q vtitur iure suo de elec. c. cum ecclesia vulterana. Si verò dicit ad infaman. tm̄, quod præsumitur, qñ non habet causam iustā dicendi, tunc iniuriā facit, & condemnandus est, d. l. si quidem, & l. 3. C. e. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores, & no. Hos. & Ber. in c. si culpa e. ti. in ver. ignorantia & ibi Abb. not. quasi omnia hæc.

2 Quis pōt facere iniuriā?

[a] Subtrahenda] Vide quod notaui. infra manumissio. §. 4. Adde primò, quod si habeo debitores & eis gratis concedo, vel dono liberatis absque vllis benemeritis, præcedētib', quòd licèt talis debitor liberatus possit propter ingratitudinem reduci ad pristinam obligationem, est verum quātum ad debitum principale, tamen non reducetur quantū ad pign', vel hypothecā. l. 1. §. cū venditor, ff. q. mo. pi. vel hypo. solu. quē excla. Rom. in suis fin. Adde ēt ad illud, q̄ filius legitimat' pōt reduci in pristinū statum &c. pro hoc facit text. vbi æquiparantur patron' erga libertū, & pater erga filium legitimatū, in §. 1. in ver. æqualis patri, in aut. vt libert. de cæte. facit ēt tex. in §. si qs igitur non habens, iun. cto §. liceat, in aut. qui. mo. natura. effi leg. Eodē modo, si fili' sit adeptus militiā, vel dignitatē potest reuocari propter ingratitudinem l. 1. §. fi. & ibi gl. no. ff de obse. pa. præsti. quæ per hoc infert ad cōces. prælatorū, qui possint propter ingratitudinem reuocare. Et de liberto quomodo reuocetur propter ingratitudinem, vide practicam per Spe. tit. de officio omn. iudic. § 1. versic. Item agitur. Eodē modo iudex ordinarius, vel potestas, si sit ingratus, pōt tanquam suspectus recusari. §. sancimus. In aut. de exhib. re. Cano. in c. postremo, de appel. domi. Ias. in d. l. apertissimi, C. de iudic. Similiter filius emancipatus ingratus pōt reuocari in patriam potestatē. l. vna. C de ingra. libe. Spe. ti. de nar. ex lib. ven. ver. Sed & liber. & Bal. in d. l. vna refert. q̄ quidam philosoph' Græcus, qui pri' seruitutē induxit, adinuenit ēt modū, vt diceretur, esto seru', qui nescisti vti libertate.

[b] Quadrupliciter] hęc quatuor ponūtur in l. 1. in prin ff. e. & Inst. eo. in prin.

[c] Iniurias nasci a quib. iura expectātur, nefarium est, Trid. Sy. sess. 24. c. 9. de refor. matri. P. V.

[d] C. quidā maligni spiritus] Vide bonū text. in l. constitutionibus, ff. de iniur.

[e] Nec tenetur] & dicit Bar. q̄ si nō expediret reipublicæ, talia ꝓferens puniri deberet, Vt si dixi tibi, tu es cæcus, vel claud', sec', si dixi, tu fuisti meretrix ꝓ falsū, vel es spurius, quia interest reipublicæ ꝓ testimonium ferendum.

a In c.parochianos] Bar. de hoc in l.1.in fi.eodē, & Imo. in c.contingit,de sen.ex. b Veste meretricali] Dicit text. in l.itē apud Labeonem. §. si qs virgines, ff. de iniur. si qs virgines.i. eas, q̄ erāt virgines appellasset, i. pudicitiam eaū blādo sermone attentasset vt infra,eo. §.attentare.Si tñ ācillari veste vestitas,minus peccare vr̄ [minus] idest nullo mō. Et hoc vr̄ approbare glo. multo min⁹, si meretricia veste,i.nullo mō, vel.l. si quis ignorās,hic allegata,Non matrū fami.vestitę fuissent .. Si igitur nō matronalihabitu fœmina fuerit,& qs eam appellauerit,i.attētaueritpudicitiā ei⁹,vel ei comitē abduxerit,iniuriarum nō tenetē, i.nullo mō,&comitē accipere debemus, s. virginis,eū qui comitētē eā,vt sequat. Et Bar. ibi sic sūmat. Talis qs esse p̄sumitur, in quali habitu reperit. Et de hoc p Io de Ana.i c.nonnullis,1.no.& Iu. c Hug.i §.si verò ira] Tāgit Archi.in c.quia te, Sub quo e.§.fiverò ira.l.dist. aliquā ad propositū, Et gl in c. de his, ibidem. d De remissio. iniuriarū Cath. de prępa.adhi.i ora.de earū obliuione, idē i ora. dom.ver. licut &

Rñ.ꝙ ille tantū,qui & pati eam pōt.Fallit hoc in furioso,& puero,qui nō est doli capax,cui iniuria fieri pōt, ipsi tamen alijs nō possunt facere, & idem de dormiē te.Aduerte tamen ꝙ nemo iniuriā potest facere,nec tenetur de iniuria, nisi qui scit se iniuriam facere, vel scire debeat, ēt si ille, cui fit,nesciat, q̄a si quis per iocū ꝑcutiat, aut dū certat, non tenet̄ iniuriarū,hęc habētur.ff.e.l.illud. ibi ēt dicitur, nanque hi pati iniuriā possunt.non facere,cum in iuria affectu facientis constat,1 5.quæst.1 §.illud.

3 Cui datur actio iniuria rū?Rñ.ꝙ illi, qui eam patitur,& not. ꝙ nedum iniuria fit in persona propria alicuius,sed ēt ei dicitur fieri,si fit in filio,vel ei, quem habet i potestate,Insti. eo. §.patitur, dum tamen iniurians sciat eū filiū familias. licēt ignoret, cuius. datur ēt actio filio familias in nomine suo.l.filius fami.ff.de acc.& obli. Item in sponsā vel vxorē,& sic datur actio viro,& mulieri, & si sit fili⁹ familias,ēt patri.l.1.§.vl.ff. e.non tñ eam, quę fit viro. iniuriā,patitur sponsa, vel vxor, quia vxores a viris, non viri defenduntur ab vxore.l.2.ff.eo. de sponsa dr̄ in l.itē apud Labeonem. §. sponsum. Item datur hære di ob iniuriā factam cadaueri defuncti, cuius est hæres.Idem, si fama defuncti sit lacessita.d. l. 1. §. sed si fortè cadaueri. Item datur domino ob atrocem factā seruo.d.l.item apud Labeonem §.prætor ait 2.& §.se. & Instit.eo.§. seruus. Item

datur epō prō iniuria facta clericis, & abbati in suis monachis,vt not.in capitu. parochianos, a de sentent. excommuni.

4 Nunquid matronæ in veste meretricali b deprehensę fiat iniuria si intentetur?Rñ.ꝙ non.facit.c.in audientia,de sen. exc.non iniuriat̄ matrimoniū,f̄m Ho. & Ber.qui ipam ignorauit. C. de adult.l.si ea,sicut nec militię,q militē ignorat. ff. lo.l.si ignorans, secus, si in habitu honesto. Idem tenet gl.i d.l.si ignorās,ff.lo.

5 Verū iniuria qs possit repellere?Rñ. ꝙ desendendo solū, sed percutiēdo fuit di uer.opi.Hug.i §.si vero ira. c l.dis.tenuit ꝙ nō licet Ber. verò & Lau.in c.suscepimi⁹ de homi. restringit hoc ad clericos. Sed ego dico f̄m doctrinā Ale.i 3.parte sum mæ, ꝙ ēt ꝑcutiēdo licet,ne cessitate cogēte, si iniuria aliter vitari non pōt,& nedum laicis,sed ēt clericis,de quo vide s.Cleric⁹.10.& Homi.3.& Defē.§.3.

nos di.&c.nolētes eas condonare, in quæ incōmoda incidant, idē in expo. præcep.Nō occides, adsi.Remedia ad eas deponēdas, ibid.& in præci. locū ora. do. Remittendi voluntas quibus sufficiat. in præcita. ver.ora.dom.D. Amb.c.47.& 48. li.1.de offi. P. V. e Quō ad actionem] dem dicit Bart.i l. nō solū. §.iniuriarum,ff. de iniurijs. f Primo remissione] Et uo. ꝙ ista actio semel remissa ꝑ pactū, non pōt reuocari amplius ēt ꝑ pactū, vt agatur ex ea. l si vnus, §.pacta,ff.de pa. g Dissimulatione] Vt si risi, vel lusi, vel comedi cū eo, ait gl.ibi.

6 Vtrū iniuriat⁹ d teneatur eā remittere? Res.gl.in c.si qs contristat⁹.90.di.ꝙ nō quò ad actionē, e s.vt satisfactionē habeat. 23. q.4.si illic.imo dicit,ꝙ bene facit agendo, vt satisfaciat.45.di.& q emendat. 23. q. 5. de occidendis, q̄a iniuriator tenetur necdū petere veniā,sed etiā satisfacere de dāno dato ex iniuria, si potest,aliter non potest absolui,nisi iniuriatus remisisset actionem iniurię liberaliter quoad conscientiā. Sed rancorem cordis etiā in iniuriāte non satisfaciēte,tenetur iniuriatus dimittere, vt de pę.di.5.c.vl. imò nunquam debet ad mittere,eò quia non licet aliquem odio habere.23.q.4.cum in l.11.q.3.c.inter verba.

7 Quomodo dimittutur, seu tollit̄ actio iniuriarū?Rñ.ꝙ tribus modis.Primo remis sione, f vt per supplicationem,aut præces 23.q.4.si illic,aut ꝑ pactū.ff.de pact. l. si tibi decē.§.1. Secundo remittitur dissimulatione. g ff.de iniur.l.non solùm.§.1.& Inst. eo.

eo.§.vlti.Vñ si iniuria illata & p annũ vtilẽ, si est p metũ, aut continuũ, si alio mõ est illata, non agit, abolet.l. si cum exceptione.§.in causæ, ff.qđ me.cau.& C.de iniur.& quod no.in gl.l.si nõ conuitij, posset tñ indirectè agere ẽt post annũ per viã exceptionis, puta si esset excõicatus iniuriator, nè absolueretur ẽm Host.& Pa.ĩ c.ea noscitur, de sen.exc. in glo.in ver.iuxta facultates. Itẽ tertiò remittitur actio iniuriarũ salutatiõe, deosculatione, comestione, & huiusmodi signis. Nam huiusmodi signa sunt reconciliationis, sicut subtractio est signũ inimicitiæ, vt not.gl.in c.cũ Adrianus.63.di.ĩ ver. ad salutandũ, & in c.cũ super abbatia, [a] de offi.dele. Quod intelligo verũ, nisi a principio prouocasset aduersarium citare eũ faciendo, quia tũc per osculũ, & prædicta signa non tolleretur, nisi expressè renuncietur, vel transigatur; & sic intellige prædictam.l.non solũ.§.1.Non credo ẽt, quod tollatur actio iniuriarum, si hõ exhibet signũ, quę necessariò tenet exhibere inimico, quia per illa nõ dicitur qs recõciliatus; & pro hoc facit [b] quod not.Bar.in d.l. si tibi decem.§.1. ꝙ infirm⁹ sacerdoti dicendo, ꝙ remittit iniuriam sibi illatam intelligitur remisisse odiũ, & non satisfactionem [c] iniuriæ; quod not. Item tollitur actio iniuriarũ, quotiescunque quis incitat iudicem, vt torqueat iniuriantem, eò ipso ꝙ ipsum torquet, aut condemnat ad vindictam, remittitur iniuria. Vñ aliã satisfactionem pro iniuria petere nõ poterit, vt est bonus tex. & ibi Bar. [d] i l.sed & si vnus.§.si ante iudicẽ, [e] ff.de iniur. nisi protesteris, ꝙ ex hoc nõ vis tibi pĩudicari, quin pro tuo interesse possis agere actione iniuriarũ, vt l.fi.ff.de iniur. Itẽ remittitur per mortẽ, quia iniuriarũ actio non transit ad hæredem ante litis cõtestationem moriẽte iniuriatò, vt.l.iniuriarũ, la.1. in prin. ff.de iniur. Et hæc omnia limita ẽm Pa.in c.olim, de iniu.quò ad actionem iniuriarum vera, sed non quoad damna, [f] & expensas, quia p hoc nõ tollitur, quin agere possit ad restitutionẽ, ar. c.1. de iniur. & sic serua in cõscientia, & ẽt si iniuriat⁹ nõ ageret, tenetur ad interesse, & dãnũ, qđ intulit, nisi ipse remittere velit, vt ĩ d. c.1. [g] no.tñ ẽm Host.ĩ sum. tit.de pœ.ꝙ si iniuriat⁹ nollet cõponere cũ iniuriãte, vel nimis grauaret eũ, tunc iniuriator in consciẽtia posset tenere arbitrium iudicis pœnitẽtiæ, arg.c.veniẽs, de iureiur.& c.2.de arbitris.

8 Aduerte ẽt, quia si quis soluat pecuniam pro remissione iniuriæ obtinenda, infamis efficitur, nisi pactum fiat autoritate iudicis. ff.de his q no.infa.l.furti.§ pact⁹ not.Ioan.in d.c.si illic, ĩ gl. in ver.transactũ. Similiter esset infamis, si esset cõdẽnatus per iudicẽ siue ciuiliter, siue criminaliter agaẽ, ff.de his q not.infa.l.athletas.§.vlt. & ideo cũ agitur contra aliquem, constituat procuratorem, vel faciat compromissum, vt supra dictũ est, Infamia, §.6.

9 Quando autem iniuria dicatur enormis, vel atrox, vide enormis.

Vide

a In c. cum sup Abbatia] In ver. confessus, q plura exẽpla ponit ad id, quod dicitur, Facto loquimur, & hmõi, vnde tangendo manum inimico videẽ facta pax, & remissa iniuria secundũ Bal. in lectu.antiqua ĩ l.1.ff. eo. & ibi Ang.& Pa.1 t.

b Et pro hoc facit] Idem tenet Pau.de Cast. ibidem, & Bart. in d.l. non solũ. §. 1.ff.eo. Verũ aũt teneatur quis dimittere, nisi ab eo petatur? Bar. vtrobique dicit, ꝙ nõ, quãquam nõ affirmet Pau. de Cast.in d.§.1. ꝙ sic per illud, nisi remiseritis, &c. Matth. 18. Tu dic rãcorem, sed non actionẽ, vt supra.§.6.

c Non satisfactionem] Idẽ notat Spec. titu.de accusa. §. 1. ver. quid si vulneratus. Vide Io. An. in c.1.đ iniurijs, qui idem sentit, vt ibidẽ infert Pan.& Bart.in l. non solũ.§. iniuriarum, ff. eodẽ. An autẽ si quis remisit in extremis, prosit remissio, si reconualescit? dicit Bal. ꝙ sic in l.diuus, ff. ad Sil.

d Et ibi Bart.] ibi hoc nõ dicit. Sed dicit, Fecisti mihi furtũ deinde posuisti te in manibus meis, & restituisti mihi rem: tñ p hoc non tollitẽ actio furti, nè duplũ, vel quadruplum &c. Facit tñ tex. ibi p hoc dicto.

e §.si ante iudicẽ] Et ibi Angẽ. no. Et facit text. in ratione sui in l.interdũ. §. qui furẽ, ff.de furtis.

f Sed non quò ad dãna] Adde Bald in l si tibi. §.1.ff.de pactis. Vnde sis cautus secundùm eum, ꝙ in instrumento pacis facias remitti oĩa damna, & interesse, si vis, quòd plena sit remissio. Idẽ etiam & plenι⁹ tenet in l. si domus, p illũ text. ff.de serui. vrba. prædi. Et ibi subdit, ꝙ si vna vniuersitas remisit alteri iniurias, & inuasiones, nõ pro hoc videtur remittere damna, & interesse; Quod est no. Et sequitur Alexã. in consi. 168. in 2.volu. & l. 3. ff. de dam. infec. Cõfirmo per id, quod pulchrè tenet Spec.titu.de accu. versi. quid si accusatus. Vbi tenet, ꝙ si vulneratus remisit iniuriam pecunia accepta põt agere ad expensas factas in curando vulnere. Hæc infra.

g Vt in d.c. 1.] Ibi not Panor. versi.vltimo super text. quæro. Vbi etiam tãgit id, quod supra eo. dicitur, ver. non credo etiã, ꝙ tollatur.

INIVSTITIA a Vtrũ sit peccatum mortale? Resp. ẽm S.Tho.2.2.q.59.ar.1. ꝙ iniustitia est duplex, vna illegalis opposita iusti tię legali; & hæc ẽm essentiã est vitiũ speciale, inquã tũ respicit obiectũ speciale, s.bonũ cõe, quod contemnit, sed quò ad occasionem est vitium gñale, quia per contemptum boni cõis potest homo ad oĩa peccata deduci, sic ẽt omnia vitia, inquantũ sunt contra bonũ cõe, rõnem habent iniustitiæ quasi ab iniustitia. Alia iniustitia dicit̃ ẽm inæqualitatẽ quandã ad alterũ pro ut. s.qñ vult habere plus de bonis.s.diuitijs, honorib. & minus de malis, s. laboribus expen.& sic habet materiã specialẽ. & est vitiũ speciale oppositũ particulari iustitiæ, de qua infra, Iustitia. facere aũt iniustũ ex genere suo peccatũ mortale est, q: infert nocumẽtũ ꝓximo qđ est cõtra caritatẽ. Excusatur aũt, vt nõ sit mortale peccatũ, vel rõne ignorantiæ ẽm Phil.5.ethicorũ. Itẽ ratione paruitatis, vt si qs auferat pomũ alicui, qa deficit à rõne perfecta eius, qđ est iniustũ facere, inquã tũ reputari põt nõ esse oĩo contra volũtatẽ eius, q hoc patit̃, & hoc probabiliter.

INOBEDIENTIA b Vtrũ sit pctm̃ mortale? c Rñ. distinguendo. Aut est circa pcepta diuina, & sciẽter, vel ex ignorãtia, q̃ non excusat, de qua supra, Ignorãtia § 4. sic semp est mortale, facit.22.dist.S. porro, & 81.di.c. si q presbyteri sunt vbi dr̃ idololatria, d & 14. q.1.quisquis, si verò fiat cõtra ex ignorantia, quę excusat, sic non peccat mortaliter. Aut inobedientia est circa pręcepta iuris positiui, & tũc distinguo, ꝙ aut talis lex, seu pceptũ per longa tẽpora non fuit receptum papa sciente, & transgressores non puniente, & sic non est mortale peccatũ, imo excusantur. facit qđ nor. Pa.in c.cum olim, de cle.coniuga. vbi declarat Græcos non peccare, licẽt accipiant vxores clerici eorũ, ex quo not ꝙ quando lex generalis recipitur in vsum a certo genere personarũ, & ab alio non, ꝙ non obseruantes non peccant, saltem post longa tẽpora, S.leges.4. dist. e & quod no.doc.in c. . de treu.& pa. Nec obstat, qđ ibi tenet Host.qa loquitur, quando talis ṗuaricatio est peccatũ de sua natura, quia tunc non excusat non receptio. Secus, si essent eiusdẽ generis, & maior pars acceptasset, quia licet superior non puniret; tamen minor pars non excusaretur, sed haberet locum, Multa p patientiã tolerantur &c.c. cum iã dudũ, de pben.ı dẽ dico, si talis lex fuit recepta, sed per consuetudinem abrogata, ꝙ non peccant inobedientes, vt supra dixi, Consuetudo. S.9. & 10. Aut talis lex non est abrogata neque p contrariam consuetudinẽ, neq; p nonacceptationem, & tunc fuit diuersa opinio f inter doct.quidam dicunt, vt Collectarius in c.1.de const.refert Ab.in rub.de obser.ieiu.vl.q.& multi alij, ꝙ talis inobedientia non est mortale peccarũ, nisi fiat ex contẽptu, & huiusmodi opinionis videtur fuisse beatus Bernar. lib.1. de pcepto, & dispen, vbi dicit, Non qualiscunque mandati præteritio criminalem inobedientiã facit, sed repugnare, & nolle obedire. Idem in lib.8.dicit, si verbum loco, vel tempore silentij per obliuionẽ surreptum fuerit contra præceptum, veniam facillimẽ impetrabit, quia etiam vix peccatum reputabitur. Item in lib duodecimo, ibidem dicit, si iubente seniore mihi silentium, verbum elabitur, reũ me esse fateor, sed venialiter. Si verò ex contemptu sciẽs, deliberans, spontẽ in verba prorumpo, ṗuaricatorẽ me constituo, & criminaliter, hęc ille. Alij tenent, quòd prædicta opinio est vera, nisi fiat ex consuetudine contra legem, quia sic etiam esset mortale. Et huius opinionis videtur Ric. de Media villa in quol.

a Vide annotationes ad vocẽ, Iustitia. P. V.

b Videas annotata ad dictio. obedientia.P.V.

c Vtrũ sit peccatũ mortale] Peccatũ ẽ mortale, q: ɔtriatur caritati Dei, in quã ẽ vita spũalis, & caritas exigit, vt eius pceptis obediatur. In præceptis autem diuinis continet̃, ꝙ ẽt superioribus obediat̃, Ro.13. Qui potestati resistit &c. Item ɔtriatur caritati ꝓximi, inquãtũ superiori proximo subtrahit obedientiã, quã ei debet. Hæc Tho. 2.2.q.105.

d Idololatria] Non ẽm identitatẽ, sed solũ ẽm similitudinem, quia redũdat in contemptũ Dei, sicut idololatria licẽt idololatria magis secũdũm Tho.2.2.q.105.

e S.leges.4.dis.] Vbi dicitur, ꝙ leges abrogatur per non vsum.

f Diuersa opi.] Tu clarius dicas, Si constat de mẽte legis, ꝙ intẽdat ṗcipere; & tunc obligat ad mortale; & sic intellige d. q non obedierit principi, morte moriatur, c.1.de maio. & obedien. & §. quod pcipitur. 14. q. v. Si verò nõ cõstat de mẽte; & tũc si loquitur p verba pceptiua, & obligat ad mortale.cap. qui resistit, & c. si duo, & cap. Iulia. 11. quęst. 3. nisi materia le-

gis non esset necessaria quia tūc verba legis impropriātur c. sogo. 11. q. 3. cum ibi no. & gl. in d. § ꝙ ꝑcipitur, & in prox. decre. & ratio est, qa verba intentioni seruiunt, & non ē conuerso l. non aliter, ff. de leg. 3. vbi receditur a proprietate vocabuli, si de mente disponētis cōstat. Aut loquit̃ per verba æquipollentia, vt inhibemus &c. tūc dic vt casu præce. & habetur hic in tex. Aut loquitur ꝑ verba imperatiui modi, & tunc aut consuetudo habet, ꝙ illa verba important præceptum & illam seruat, c. cum dilectus, de cōsue l. minime, ff. de leg. Aut nō apparet de consuetudine, & tūc recurre ad qualitatem materiæ, quæ si sit pōderosa multum, & verisimiliter excogitata per superiorem, & tunc inducitur præceptum, ad hoc textus pulcherrim⁹ in Clementin. exiui, de verborum signifiça. aliàs secus, patet Matthæ. 5. ibi, si quis te percusserit in maxillam, præbe ei, & alteram, quia illud verbum præbe, licèt sit imperatiuum, est de consilio, vt in c. paratus. 23 q. 1. Aut loquitur ꝑ verba communia, s. statuimus, & dic vt hic in text. & infra lex.

quol. 1. q 19. Alij verò dicunt considerãda verba legis, quia si pręcipit per verba cōmunia, vt puta, statuimus, ordinamus, & similia, sic verū est, ꝙ non est mortalis inobedientia, nisi sit ex contẽptu. Et quid sit contẽptus, vide supra contẽptus. Si verò lex loquitur ꝑ verba ꝑceptiua, seu æquipollẽtia, sic est mortalis inobedientia, quamuis nō fiat ex contemptu, dummò scienter, & sine cã rationabili, & ꝑ hoc facit c. 2. de ma. & obe. & ca. qđ præcipitur. 14. q. 1. Et huius opinionis videtur Pa. in rub. vl. q. de obseruа. ieiu. Alij verò tenent, vt S. Tho. in 4. di. 15. ar. 3. q. 1, quęstiuncula. 4. ad 3. ꝙ præcepta iuris positiui magis obligãt ex intentione legislatoris, q̃ ex ipsis verbis, & ideo trãsgressor talis magis est reputandus, q obuiat intentioni legislatoris, q̃ qui deuiat in aliquo à legis ordinatione. Intentioni aũt legislatoris obuiat, q ex contẽptu, vel sine aliqua rationabili cã ꝑceptũ non seruat secus in casu, in quo probabiliter credi nō potest, si legislator [a] adesset, eũ obligare non vellet talis nō est reputandus ꝑcepti transgressor, nec peccat mortaliter, & hæc vr̃ coincidere cũ opinione Ric. q̃ magis mihi vr̃ æqua, & ideo sequenda, quã et sequit̃ Arc. 86. di. in c. vtinã, & Ge. in c. generali de elec. li. 6. Facit pro hanc opinione gl. in ver. occurrere, in c. quisqs. 4. q. 5. & ca. Honorat⁹. 74. di. & 84. di. c. 1. & to. di. qs aũt & qđ no. Pa. in Cle. 1. de æta. & quali. nã durum valde videtur, ꝙ platus intendat semper inijcerẽ laqueũ mortalis peccati ĩ suis pręceptis, & ideo solũ credo sit in contẽpori bus, & illis, q præuaricatione, & inobedientiã ducunt in consuetudinem, quę est quidam contemptus interpretatus, & quia sic ex toto frustratur finis legis, sed in obedientia, q̃ non ex contẽptu, neque ex consuetudine procedit, credo ꝙ sit veniale peccatũ, cũ hęc non ex toto frustret̃ finẽ legis, nec sit totaliter contra intẽtionem eius. Similiter dicẽdũ de inobedientia prælatorum, aut superiorum Multò magis excusatur à mortali, qui facit contra ex ignorantia non affectata, crassa, vel lupina. Si verò inobedientia sit contra consilia, aut lex consilij est perfectionis, vt Matth. 19. Vade & vende omnia, & sic non est peccatum. Et sic intellige glo. in ver. inhibemus, in d. c. generali, de elec. lib. 6. & iura, quæ allegat. Si autem lex est consilij reuerentię, quod est, qñ subditus deberet facere, tamẽ superior non vult præcipere, sed potius consulere, vt abstineat, vt no. gl. in c. ad aures, de tẽpo. ordin. sic peccat venialiter, vt no. Archi. in c. testamentum. 5. distin. & 25. distint. §. alias ea demum.

§ 3. & hoc tenet S. Tho. & Archi. in c. 1. 17. q 1. Pa. in c. nam & concupiscẽtiam, de constitu. Si lex loquitur per verba cōsilij, dic vt in tex. in l. final.

a Si legislator] Ad huc gl. notabilis in l. si vnus § pactus, ff. de pac quæ dicit, si statuentes fuissent interrogati de tali casu, ita statuissent, ꝙ debet teneri ꝑ statuto, & hoc tenent ibi Do. Do.

1 Vtrum inobedientia statuti pœnalis sit peccatum? Rel. Henri. de Gã. in quoli. 3. q. 22. ꝙ aliquando in statuto sunt duo præcepta, puta cum dicitur, Statuimus nè quis faciat tale quid, & qui fecerit, soluat talẽ pœnam; & tunc obligat ad culpã, & pœnã. Et sic intellige glo. in ver. sententijs, & Gemi. in c. vt animarum periculis, de constit. li. 6. & Inno. in ca. quod super his, de voto, & Ioan. And. in c. relatum, nè cler. vel mona. & Gem. in c. perpetuæ, de electio. li. 6. qui dicunt, quòd statutum pœnale præceptiuũ licèt contineat aliam pœnam corporalem obligat ad mortale. Aliquãdo verò est vnũ solum præceptũ, puta cum dicitur, Statuimus, quòd si quis fecerit tale quid, soluat talẽ pœnam, & sic obligat solùm ad pœnã ex forma statuti. Ex intẽtione verò statuentis

a Repete addita ad nomen auaritiæ. P. V.
b Huc etiã pertinent annotata quę de visitatio.&.§. de correct. P. V.
c Totius prouinciæ] De hac loquitur cap. sicut olim, de accusa.
d De aliquo canonico impedimento] Vt puta, q̃ q̃s non pmoueatur ad prælaturã, vel non cõfirmetur eius electio, q̃a est vicio sui repertus.
e Secundùm Inno.] Vbi dicit, q̃ episcopus, vel prælatus potest suspendere subditum ad modicum tempus sine monitione, & causæ cognitione, si culpa, vel delictum coram iudice fiat.
f Sed oportet, si notoriũ] Quia nõ denunciatur nisi notoria.
g Pa in ca. ad nostram, el. 2.] Post Inno. tractat hãc materiam, Bart. etiam in l. 3. §. hoc autem, ff. de dam. infe. & in l. 2. §. si publicè, ff. de adulte.
h Dissimulari, non possit] Vt q̃a prælatus dissamatur de delicto incontinentiæ, & subditi multum scandalizantur ita. q̃ timetur scandalũ futurũ, nisi fiat inquisitio, quia f. est infamatus de dilapidatiõe, vel de haresi, vnde si superior dissimularet, potest interim sequi rerum ecclesiasticarũ distra

tis obligat ad culpã, si passim temerariè aut causa leui præuaricet? Aduerte et, quod in conscientia neque in primo casu, neque in secundo tenetur ad pœnã, nisi post condẽnationẽ, secundũ gl. c. fraternitas, in fi. 12. q. 1. & quòd licèt statutum non sit præceptiuum, ex forma tamẽ obligat ad mortale qñ ĩponit pœnã mutilatiõis, vel mortis corporalis.

INQVIETVDO [a] mẽtis est filia auaritiæ, quę cõmuniter est veniale peccatum, nisi per eam omittantur necessaria ad salutem.

INQVISITIO [b] est alicuius criminis manifesti saltem per famam ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inuestigatio secundùm Host.

1 Quotuplex est inquisitio? Res. vt colligo ex Pa. in c. qualiter, & qñ, el. 2. de accus. 3. col. super gl. 1. quod triplex est. Quędam generalissima, qua inquiritur sup statu totius prouincię [c] vel diœcesis, & in hac non est opus, quod infamia præcedat, nec habet locum dicta diffinitio. q̃a prælatus tenetur eã facere quolibet anno. c. cũ venerabilis, de censi. & c. Rom. de censi. lib. 6. Quædã est generalis, qua inquiritur sup statu, alicuius ciuitatis, castri, vel alicuius loci, & de hac non loquitur p̃fata diffinitio, q̃a non requiritur infamia, vt in c. 1. de of. or. l. congrui, ff. de of. præsi. Tertia est inquisitio specialis, q̃ fit contra certam persona, & hæc põt fieri dupliciter. Primò, non ad imponendam pœnam, sed ad peccatũ euitandũ ex debito officij, vt puta quòd matrimoniũ non contrahatur pp impedimẽtũ, de diuor. c. porro. 35. q. 6. si duo. Et idẽ dic, qñ vult inquirere de aliquo canonico impedimẽto [d] eadẽ ratione fm Host. Itẽ ibi agitur de restitutione vsurarũ, & debitores pp iuramentum impediuntur petere. Itẽ generaliter, qñ vult inquirere de aliquo crimine non ad priuatũ commodũ, sed tm̃ ad pœnitentiam peccati, & tunc non requiritur infamia p̃cedens secũdũ Inn. [e] & sequitur Pa. in d. c. qualiter & qñ. facit. c. cũ dilect[o], & c. nihil, cũ si de ele. & c. fi. de clan. despon. & q̃d no. p Ina. in c. 1. de excel. prę̃l. Secundò potest fieri inquisitio specialis ad pœnã imponendã & tunc si fiat ad denunciationẽ publici offi cialis, sic non oportet, præcedat infamia l. ea quidẽ, C. de. accus. c. præterea, de test. co gẽ. sed oportet sit notoriũ; [f] aliàs non creditur denunciatori, de quo tñ dic, vt 4. q. 4. §. vl. aliàs etiam non præcedẽte infamia, procedere non potest in inquisitione ad pœnã imponendam, vt in d. ca. qualiter & qñ, et no. Pa. in c. ad nostrã, el. 2. [g] de iure.

2 Sed q̃ritur qualis infamia debet p̃cedere? Res. Pa. in d. c. qualiter et qñ. q̃ si fit inq̃sitio contra statũ sæcularẽ, oportet sit talis et tãta, q̃ sine scãdalo, vel periculo dissimulari non possit [h] vt in d. c. qualiter, et qñ. Si verò contra statũ regularẽ, puta Ab. vel priorẽ conuentualẽ, sic debet seruari dispositio p̃fati capituli qualiter, licèt non ad vnguẽ fm Ab. Si cõtra regulares inferiores [i] sic puto. q̃ non requiratur tanta infamia, sed solũ fama publica cũ indicijs, vt suspitionib aliquib. aliter in cã criminali [k] non credo iudex possit procedere ad aliquem actũ vel capturæ, aut arrestationis p onæ, vel tormentorũ, aut inquisitionis [l] infamationis, vt no. Inn. et lo. An. in d. c. qualiter & qñ, & d. Ant. ibi. similiter Ang. in l. si vacantia,

ctio, & ref. etiã hæresis aliorum infectio; & hoc est speciale in p̃lato, q̃a de facili infamat sine iusta cã q̃nquidem pp executionem officij odiũ pluri morũ incurrat.
i Si cõtra regulares iferiores] Secundũ Pa. non requirẽ iste ordo, quia possunt remoueri ad libitum abbatis.
k Aliter in causa criminali] vult dicere, quod in his prẹiudiciali. bus debet seruari ordo d. c. qualiter, ad vnguẽ.
l Aut inquisitionis] Credo, q̃d velit dicere abs. que inquisitione, quam præcedat clamorosa infamatio, & à prouidis honestisque viris.

a Sine infamia] Pa. ibi super gl. in ver. copiam, & alle.d.c.qualiter,vbi expressè hoc habetur.
b Nec iuramentũ] Iste est vnus casus, in quo nõ tenet sententia excommunicationis ipso iure. Et Adde, quòd domina accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos. & hoc vt per ipsos veritas iquiri possit.ff qui & a quibus.l.prospexit.
c Quod sit bonæ famæ]In hoc varia varij sentiunt, vt refert Pa.in d.ca. cum oporteat. Tu verò, distingue,vt ibi per eũ, & videbis.Bart. in l. de minore §.tormēta,ff. de quæ.
d Qualiter, el 2.]in gl. magna in ver.ad inquirendum,quæ est optima in materia huius §.& pcedentis.
e Ex odij fomite]oportet enim q causam suspitionis assignet, & probet,vt patet ibi in d.c. cũ speciali.

cãtia,C.de bo.vacã.& Bar. in l.de minore.§. tormēta, & l.si ff.de quęst.In alijs aũt a pdictis.s.a captura,aut arrestatione, & cæteris prædictis,si nõ seruat ordo ad vnguem,nõ obest.Pa.tñ tenet in c.pe.de accu.q sine infamia a ɔtra claustrales non põt fieri inquisitio. Qđ verum credo, vbi tractaretur de modico piudicio.Secus, si pcederetur ad depositionē ab ordine,aut incarcerationem, & huiusmodi ẽm Pa.in d.c. qualiter & qñ.3. col.ver.puto tñ. Si vero inquisitio spãlis ad pœnã fiat ɔtra alios a prædictis claustralibus, sic nõ põt fieri,nisi fama publica precedére, & talis fama dẽt deferri iudici sedẽti pro tribunali ad bancũ: aliàs in secreto non valet;ita no.Ang.in d.l. vacãtia,& cum alijs indicijs, seu suspitionibus aliter nõ potest procedere iudex ad aliquem actum, vt dixi.

3 Qũo procedet plãtus in inquisitione?Rñ.Quòd primò dẽt descẽdere ad locũ, vbi conuersatur psona,contra quã vult inquirere, qa ibi veritas meliꝰ inquiritur, vt in c.postq̃,& qđ no. ĩ gl. in ver.conuersatus,de elec. Et hoc intellige,si põt commodè,aliàs non tenetur. Secundò si inquisitio est generalis dabit iuramentum clericis,si est contra ecclesiam,super his,quæ sciunt, vel credunt in sua ecclesia reformanda tam in capite, quàm in membris,exceptis criminibus occultis,de mera veritate dicenda, vt in ca. qualiter & quando el 1. in fi.de accus. Nec iuramentum,b vel interdictum, seu excõmunicatio lata ab Abbate, vel alio contra subditos,nè reuelent inquisitori,valet, neque ligat eos,de offi.ord.ca.plerique.libro sexto.Si verò est specialis,citabit illũ, contra quem vult inquirere d.cap.qualiter,el secundo.§.debet,& 5.q.secunda, si primates. Tertiò procedet ad receptionem dictorum eorum clericorum,quos inquirit, vel testium,si qui producuntur ab aliquo, præsentibus tñ eis,contra quos inquirit, nisi p contumaciã se absentent,& ea,quæ eis objiciuntur, & nomina testium sunt eis exponenda.Fallit hoc in casu, de quo infra, inquisitor.§.11.Quartò exceptiones tam contra testes,quàm alios, & replicationes legitimas admittet,vt deponendi falsum audacia prohibeatur,vt in dictis.§.debet, & capiru.si primates.

4 Vtrum ille,contra quem fit inquisitio, possit negare infamiam pręcessisse?Respõ. q sic, & sic oportebit, q primò iudex hoc cognoscat, vnde, si infamatus non inueniitur, non poterit iudex procedere,aliàs sic, c.cum oporteat,de accusa.& d.c qualiter, el 2. & licèt accusator probet eum infamatum,nihilominus reus poterit probare, q sit bonæ famæ.c arg.de purg.cano.cum in iuuentute,& potentius est priuilegiũ bonæ famæ,quã infamiæ,arg.c.licet,in fi. de accusatio.& not.Ber.in d.c.qualiter,el 2.d

5 Vtrum ille,contra quẽ inquiritur,possit recusare iudicem, si habet illum suspectum?Res.q sic.cap. cum speciali, de app. vt puta, quia ex odij fomite e procedit, vel quia est criminosus,art. 3.q.7.iudicet. ista tamen quoad omnia non sunt seruanda in inquisitione regularium, quia faciliꝰ & liberius possunt à suis administrationib. amoueri.d.c.qualiter,el.2.Quod limita,nisi in graui præiudicio infligẽdo,ar.d.c.qualiter,el.2.in fi.in verbo,facilius & liberius.

6 Vtrum inquisitores generales possint, procedere ad inquirendum de veritate criminum, etiam non receptis testibus super infamia?Respon.Pa.in c.cum dilecti,de accu.2.no.q sic, satis est q eis constet de infamia propter frequentem clamorem, secus est in delegato ad vnam causam tantũ, vt in c.cum oporteat,de accu.

7 Quis potest inquirere? Res. q quilibet prętatus contra suum subditum, imo tenetur, nè sanguis subditorum exquiratur in die iudicij de eorum manibus, de of.ord. c.irrefragabili,de regula.cap.vlt. in princ. Facit.c.licet Heli.de simo.37.di.legant, & d.c.qualiter,el.2.

Ordinis

a Ordinis executionem] Vt si committit homicidium, vt in d. c. inquisitionis, & ibi gloss. b Beneficij intentionem] Vt si acquisiuisset beneficium vitio simoniæ, vt d.ca. inquisitionis. c Ab administratione] Fallit hoc, quando resultaret scandalum, si in administrati õe remaneret, vt nota. Panormi.in d.c. qualiter, el 2. 5. colũ. versi. & ideo. d Panor.in c.ad nostram.]2.col. versi. 3. regula, vbi vide, quomodo iudex ex officio potest procedere super iuribus ecclesiæ, & principis sæcularis. e Respon.quòd non] Vide supra denuntiatio. §. vlti. excommunicatio. 3.§.fina. & supra factũ, & §. 17. & in postillis. f Reuelare] Adde, quòd si mulier esset infamata, tunc testis debet super hoc deponere, etiam si iurasset extra iudicium super hoc non procedere, quia si cogitauit, iuramentum esset temerariũ. si non cogitauit iuramentum ad hoc extenditur secundum præfatos do. g Vt in d.glo] Et electi debent esse annorum. 40.aliàs puniuntur cõmittentes, vt in d. gloss.

8 Vtrum monachi,& religiosi possint deputari generales inquisitores a sede apostolica? Rñ.Pa.in d.c.cũ dilecti,1.no.quod non,nisi sint in dignitate,vt in c.statutũ, de rescrip.lib.6.no. quod dicit Pa.in c.causam, el 1. de iu. quod appellatione fratrũ in statutis & odiosis non veniũt monachi. Idẽ dic in monialibus,vt non veniãt appellatione sororũ,& dicũtur propriè fratres mẽdicãtes,similiter & sorores,non mendicantes verò & habitantes solitariè,monachi, vel moniales appellantur.

9 Vtrũ Eps possit dispẽsare in criminibus nè platus amoueatur ab officio? Res. Pa.in d.c.qualiter & qñ, el 2.5.col.vers circa hęc,quod sic qñ pcedit p viã inquisitionis & facit.c.inquisitiõis,de acc.circa principiũ,vbi dicit,quod põt superior pœnam moderari, nisi tale sit crimẽ,quod impediat ordinis executionẽ, a & beneficij retẽtionẽ b ẽt post pactã pœnitentiã,ergo vbicũq; illa cessant,quantũcunq; graue sit crimẽ ẽt maius adulterio: poterit nedũ Eps, sed quilibet superior dispensare, vt non remoueat ab administratiõe. c Secus, qñ pcedit p viã accusationis,& ita intellige.c.at si clerici.de iud.

10 Vtrũ de iuribus singularium personarum sit procedendum inquirẽdo,vel extra ordinẽ sine instãtia parti? Rñ.Pa.in c.ad nostram d el 2.de iureiur.quod non, sed libello oblato & seruato ordine iuris, quod etiã sequitur Ioan.An.in c.fi.de foro competen.lib.6.etiam si factum allegatur notorium, facit.l. ad peremptorium, ff.de iudic.& l. properandum.§.1.C.eo. & auth.qui semel C.quomodo & qñ iudex,vbi patet quod iudex non debet citare absentẽ nisi parte petente;& si aliter citat, non valet citatio, vt not.in c.1.de iudic. Quod limita secundũ Bar.in l.4.§.hoc autem iudicium,ff. de dã. infe.nisi sit causa miserabilium personarũ, quæ se iuuare non possunt.

11 Quid si testes interrogentur super occultis criminibus? Resp.quòd non e debẽt respõdere,si inquisitio sit generalis, nisi de crimine,de quo infamia præcesfit,d.c.qualiter,& quando,el.2.multo minus,si inquisitio sit specialis contra aliquẽ.Si verò infamia pręcessit contra aliquem , tunc testes dicent super omnibus,quæ sciunt de eo,quod inquiritur,veritatem, etiam si illud, quod sciunt, sit occultum , vt si de fornicatione agitur,& vocatur aliquis, qui simul cũ eo fuit, debet dicere secretas circunstantias, ẽt eas quas secretò nouit, dummodò sit infamatus de crimine, super quo fit inquisitio,puta cum tali muliere commisit fornicationem.sed si tantum de fornicatione esset infamatus,non expressa aliqua tunc nõ debet testis reuelare f fornicatricẽ occultam?hæc not.Innocen. & Hostien. & Abb. in c.qualiter,el 1.& Archidia.1.quæstio.5. habet hoc.

12 Vtrum ille,contra quem fit inquisitio, teneatur dicere veritatem super certo crimine interrogatus?Resp.quòd sic, si fama sit contra eum,de quo vide supra,Confessio delicti,in prin.

13 Quid est indicium,& quomodo per indicia potest procedi contra aliquem ad inquisitionem,vide supra,Indicium.

INQVISITOR hæreticorum minor Episcopo esse non potest,nisi quadragesimum ætatis suæ annum attigerit,cle.nolentes,de hæreticis.

1 A quibus possunt tales inquisitores institui?Rñ.gl.in ver.committi,in d.Clemẽt. nolentes,quod per ministros,vel prouinciales illorum ordinum,quibus à sede apostolica est commissum.Item ab episcopis, vel capitulis sede vacante,vt in dicta glo. g

2 Vtrum præfati inquisitores possint alijs cõmittere vices suas?Res.gl.d.Clem.in ver.episcoporũ,quod sic,& cõmissarios, quos

dant,

dant vocamus, vicarios, vel substitutos. Cle. 1. §. porrò. §. notarij, de hæreti.

3 Vtrum iquisitores præfati possint se impedire de diuinationibus, aut sortilegijs, aut vsuris. Respõ. φ de diuinationibus, & sortilegijs, si manifestam sapiunt hęresim, possunt se itromittere, vt puta qa faciũt manifestas inuocationes dæmonũ attribuẽdo dæmonibus aliquod diuinũ. Sec°, si solũ inuocãt ad exercẽdũ opera q́ naturaliter possũt, qa tũc talis inuocatio nõ sapit hæresim ẽm Oldr. aliàs nõ possunt, ẽt si sapiunt hæresim, sed nõ manifestè, similiter nec de vsuris, text. est in c. accusat°. §. sanè, de hæ. li. 6.

3 Sed nunquid inquisitores poterunt ipsi cognoscere, an sapiat hæresim, vel ne? Rñ. φ nõ, qa iurisdictio est sibi attributa existente conditione, vt no. glo. in d. §. sanè, in vers. manifestè, in d. c. accusatus, & gl. in c. 1. de of. del. li. 6. q́ videtur cõtraria, intelligẽda est vera, φ inquisitor põt cognoscere, an sapiat manifestè hæresim, qñ certũ est, [a] φ sapit hæresim, sed dubitatur, an sit manifesta, vel nõ, qa tunc põt recipere ꝓbationes, an sit manifesta. Et intelligitur manifesta ẽm gl. eandẽ, qñ illa, q́ notoria sũt & ita patẽtia, φ nulla tergiuersatiõe celari possunt, de ver. signi. ex parte, de cohabit. cle. & muli. ca. si.

5 Quæ prohibentur præfatis inquisitoribus? Resp. φ non extorqueãt pecuniam prætextu [b] officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Itẽ φ nec scienter accept bona ecclesiarũ ob delictũ clericorũ aut fisco applicent, quòd si contra fecerint, tam ipsi, quã eorum commissarij, [c] & etiã Episcoporum, aut capitulorum sede vacante, sunt excommunicati ipso facto, nec poterũt absolui ante satisfactionẽ pecuniæ sic extortæ, nisi in mortis articulo, Clemẽ. dolentes, de hære. Itẽ districtius inhibetur eis nè abutantur quomodolibet portatione armorũ. Itẽ φ non habeãt nisi officiales necessarios. d. Clem. dolentes. Itẽ ꝓcipitur tã Episcopis, quàm alijs inquisitoribus, φ nõ imponant maliciosè aut fraudulenter crimen hæresis alicui, aut φ impediant executionẽ officij inquisitionis falsè. Item φ odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu contra iustitiã, contra conscientiã non omittant procedere, vbi est procedendum, aliàs Episcopus per triẽnium suspensus est ab officio, & eius superior hoc faciens. Inferiores verò Episcopis sunt excõmunicati excõicatione Papali, Cle. multorũ. de hære. Quod bene no. contra istos inquisitores, q citant aliquos pro hæreticis, qui tñ non sunt, quia sunt excõicati ipso facto. Item quod non possunt de crimine hæresis inquirerere contra, episcopos nisi in literis apostolicis expressè, vt possint hęc facere, contineatur, sed debent hoc sedi apostolicę nunciare, vt in c. inquisitores, de hære. li. 6. Itẽ inquisitores ordinis Minorũ non possunt se intromittere de ordine Prędicatorum. Nec inquisitores de ordine Prædicatorum de ordine Minorũ prætextu cuiuscũque hæresis, vt in priuilegijs eorum; aliter sunt excõmunicati ipso facto, & est Papalis per extrauagantem Pau. secundi.

6 Vtrum inquisitores hæreticorum possint procedere contra illos Christianos, q ad ritum transeunt Iudæorum? Res. φ sic, dummodo metu mortis absolutæ, seu præcisæ non fuerint baptizati. [d] c. contra Christianos, de hęr. li. 6.

7 Vtrum officiũ inquisitionis eis ab apostolica sede commissum expiret per mortẽ Romani pontificis cõcedentis? Res. φ nõ, [e] vt in c. nè aliqui, de hære. li. 6.

8 Vtrum inquisitores possint indicere silentium oĩbus prædicatoribus? Res. φ non, nisi solũ quęstuarijs, quãdo cõtinget cõgregationes fieri pro negotio fidei, vel dictorum

a Quando certum est] dicit gl. in §. sanè hîc allegato, quod tûc manifestam sapiunt hæresim superstitiones illæ, cũ circa aras idolorum nefarias preces emittunt, sacrificia offerunt, dæmones, consulunt, vel etiam cum associant sibi hæreticos propter prædictas superstitiones exercẽdas, vel faciunt prædicta cũ corpore, & sanguine Christi vel in fortibus puerũ, vt possint habere responsa, rebaptizant.

b Prętextu] Aliàs si pecuniam extorquerent, licet malefacerẽt, non esset locus huic pœnæ secũdùm gloss. ibidem in ver. prætextu.

c Commissarij] Non loquitur de episcopis, qui licet malefacerẽt, si contra hanc ordinationem pecuniam acquirerent, non tamen pœnæ subiacerent secundùm glo. ibi. in versi. commissarijs.

d Non fuerint baptizati] Loqtur de Iudæis baptizatis, & hoc no. tex. in ver. redierint. & contra receptores talium, & defensores est procedendum, vt ibi in tex. dicitur.

e Quod nõ.] Vnde possunt procedere contra eũ qui post mortem pontificis lapsus est in hæresim.

rum

a Se req.fierint] & sic requisitio per paren. & suf ficit vna requisitio secundū glo. ibid.
b Graue periculum] vt ē mors, vel detruncatio ipsorū, filiorum vel parentū suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorū, & hmōi secundūm glo.
c Io.An.ibidē] In glo. in ver. inquisitionis, licèt Arch. contra ibidē, & male; qui ergo accusat, debet habere probationes idoneas: aliàs sibi imputetur.
d Directè] vt puta, nè aliqs ciuis illius loci accusari possit, vel cōtra eum inquiri sup crimine hæresis, vel ꝙ nullus de crimine ciuiū audeat testificari, & huiusmodi.
e Vel indirectè] Vt puta, vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo, quàm a potestate, vel ꝙ nullus alius, quàm potestas possit aliquē capere, vel capi facere, vel vt nullus nisi sit de familia potestatis, possit arma portare.

rū quæstuariorum, prędicatio eidē negotio ĭpedimentū afferret.c. vt offm iq̄sitionis de hę.li.6. §. cōpescēdi.

9 Vtrū inquisitores præfati possint cōuocare clerū, & populū ciuitatū, vel castrorū, aut aliorū locorū? Resp. ꝙ sic, prout negotio fidei viderit expedire. Similiter cōceditur eis, vt aduocēt peritos quoslibet, vt in sentētijs huiusmodi proferēdis consilium prębeāt, & quòd tales pitos aduocatos, vt eis obediant in pfatis consilijs dādis, ĭ virtute obedīētiæ possint cogere. c. vt cōmisſi, de hęre. li. 6. Ex quo aduerte, ꝙ non pnt præcipere sub obedientia, & min⁹ sub excōicatione clero, & populo, vt vadant ad eorū pdicationes, ꝯ ꝙ sępius faciūt dicti inquisitores, & non valet.

10 Vtrum inquisitores prę fati possint pcedere contra aliquos sine Epo? Rñ. ꝙ citate, capere, ac tutæ custodiæ mācipare, necnon in vinculis, ac manicis ferreis ponere & inquirerē ꝯ illos, quos iustitia p hmōi crimine cōcedit, pnt: sed tradere carceri, ita atroci, q magis est ad pœnā, quā custodiā, aut exponere tormentis, aut ad fniā ꝯ illos non pt Eps sine inqsitore vel inquisitor sine Epo, aut deleg. capituli sede vacante, si sui adinuicē copiam valeant habere intra. 8. dierum spacium post quàm se requisierint, a & si secus præsumptum fuerit, irritum est ipso iure, Clem. 1. de hęre. & ibi ponitur de carcere, & clauib. & officialibus, & dic vt ibi.

11 Quomodo procedent inquisitores præfati contra aliquem? Resp. ꝙ si per viam accusationis, seruent ordinem suum. Si p inquisitionem, faciant, quę supra dixi de indicijs, & inquisitione. Excipitur tamen, ꝙ accusatores, vel testes, seu deponentes, quando pp potentiam personarum, cōtra quas deponūt, aut accusant, graue periculum b immineret eis, si noīa eorū publicarentur, tūc nō publicè, sed secretè corā diœcesano, vel eo absente, vicario ipsius, qn inquisitores procedunt, vel Episcopus, aut eius vicarius, corā inquisitore (si commodè potest) & aliquibus alijs personis prouidis & honestis iurisq; peritis totū processum, super quo deliberandum est, manifestent, & de ipsorū consilio ad sententiam, vel condēnationem procedere pnt, & plena fides talibus testibus adhibetur, licèt eorū nomina non fuerint promulgata, & pnt præcipere inquisitores præfatis honestis personis sub pœna excommunicationis, quā incurrāt ipso facto, nè reuelent prædicta nomina. Episcopus tn̄ non potest præcipere inqsitori, nec inquisitor epo. Sed papa præcipit in virtute obedientiæ, vt teneāt secreta. Cessante tamen tali periculo debent accusatorum, & testium nomina publicari. Item possunt procedere simpliciter de plano, & absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu, & figura, vt in c. fi. de hære. li. 6. Item ꝙ procedēdo per viā inquisitionis excōicati, & participes, vel socij criminis admittūtur ad testimoniū ꝯtra hæreticos, receptatores, defensores, fautores, & credentes eorū, si ex circunstantijs vera dicere præsumantur. c. in fide, de hæ. li. 6. Secus si procedatur per viā accusationis, vel exceptionis, quia tales non admittuntur secundū Ioā. ibid. c Item religiosi omnes, qui ante religionis ingressum erant notarij, quantumcunque sint in sacris, liberè istud officium tabellionis possunt exercere quò ad oīa, quæ ad officiū inquisitionis ptinēt, nō obstāte aliquo statuto contrario. d. c. vt officiū. §. ad cōscribēdas.

12 Item nota, quòd statutum loci, per qd officium inquisitionis directè, d vel indirectè e impediretur, vel quomodolibet retardaretur, ipso iure est nullius roboris, & p cēsuram ecclesiasticam possunt cogi rectores illorum locorum ipsa reuocare, vel moderare, vt non impediāt. c. statutum, de hære. lib. 6. Et etiā possunt aduocare brachiū sæculare per censuram ecclesiasticam contra hæreticos, vt in d. c. vt officiū. §. deniq;.

13 Item statutū de duabus dietis, in c. non

nulli

nulli, de rescrip. non impedit inquisitionis officium, vt in d. ca. statutū. Idem ſm Ioan. An. possunt procedere contra hæreticum, licèt alibi commiserit crimen, si in sua īquisitiōe inuenitur.

INSIGNIA vtrū possit qs sibi assumere? Res. Pa. in c. dilecta, de excess. p̄la. communiter tenetur ꝙ sic, & arma, sicut & nomē [a] assumitur ad placitum, vt agnoscatur ab alio, Insti. de le. §. si qs i noīe, & l. ad recognoscēdos. C. d ige. & man.

1 Vtrum insignia alteri* possit qs assumere? Rn̄. Pa. in d. c. dilecta. ꝙ sic, sicut & nomē, qđ limitat verum, nisi illi, cui* sunt, prætēderent aliquod damnum, vt puta facinorosus assumēs arma alterius, posset ille offendi loco facinorosi, & talis implorare pōt officiū iudicis, & iudex pōt ꝓhibere; quia ad eū spectat quies populorū. l. 1. §. quies, ff. de offic. p̄fæ. vrb. Idem dic, vbi interest reipublicę, sicut si aliqs accipit insignia boni artificis, q non est ita bonus, & ita decipiūtur populi. de hoc habes per Bar. in tractatu de insignijs, & armis.

2 Vtrū qs possit assumere insignia dignitatis? Rn̄. ꝙ non, si non habet illam dignitatē: aliàs est falsarius. [b] l. eos, & qđ ibi no. ff. de fal. Facit. c. 1. de cle. non or. mi.

INSCRIPTIO secundū aliquos est, qn̄ accusator ꝓfitetur vera, quæ in libello sunt, vel secundū alios, cū profitetur se velle prosequi vsque ad finē. Sed ſm alios & verius inscriptio est, qn̄ accusator se obligat ad pœnā talionis, s. similē, qa talio propriè idē est ꝙ repræsentatio ad consimile; & hanc tenet Io. And. & gl. in vers. oportet in c. sup his, de accus. & ꝓbatur in ca. tuæ, de procu. & sequitur Pa. in d. c. sup his; & de istis opinionibus dr̄ in l. si cui, in prin. ff. de ac. l. in causis, C. de ac.

1 Vtrū accusanti sit necessaria inscriptio? Rn̄. glos. & doc. in c. sup his, ꝙ sic, nisi in 8 casibus, & ibi vide. Et licèt inscriptio non fiat, tn̄ deficiens debet puniri pœna talionis secundū Accursiū in l. 2. C. de fide instr. in gl. magna, & Bar. in l. si cui, prædicta [c] in prin.

INSTITVTIO, seu [d] instituere secundùm Host. est ecclesiæ, vel ecclesiastici beneficij collatio.

1 Quis potest instituere? Rn̄. de iure communi Eps. Item capitulum sede vacāte. de insti. & si capitulū, li. 6. Item ille qui habet ex delegatione episcopi, de inst. ex frequentibus. Itē qui habet hoc de consuetudine. c. cum venissent, de institu. dummodo sit clericus, talis tamen ab isto institutus nō debet administrare nec possessionē ecclesiæ adipisci nisi de cōsensu diœcesani, & eius autoritate. d. c. ex frequētibus. Item Abbates in ecclesijs sibi subiectis pleno iure possunt curam cōmittere sine præsentatione episcopo facta, ar. a contrario, de præben. c. in Lateranēsi, de capel. mo. c. presbyteri, li. 6. 16. q. 2. visis.

INTENTIO accipitur dupliciter vel ꝓut est mot* vel motiuum volūtatis, vel ꝓut dicit finē intentum, & isto secūdo mō hic accipio.

a Sicut & nomen] Vt l. duo sunt Titij, ff. de testa. tu. Et Adde Bald. in q. sua incipi. Accusatus, de vi turbatiua, vbi ponit, an notarius vtens suo signo possit prohibere alteri, nè vtatur eodem signo; & conclu. dit, ꝙ si illud signum est sibi cōcessum a superiore, poterit alium eodem vti volentem prohibere: alias non. Et vide d Aut. in c. ad nostram, circa fi. de appella. vbi dicit, ꝙ quis nō potest vti signo proprio in præiudicium alterius, & allegat. d. c. dilecta. & vide Bal. in c. quanto. 2. col. de iureiuran. vbi ponit, an merca or possit sup ballis suis apponere signū alterius mercatoris.

b Aliàs est falsarius] Quod dicit Panor. in d. c. 1. ꝙ ille text. facit contra venientē de lōginquis partibus, & dicentem se doctorem esse, cum non sit &c. & facit text. in ca. 2. de cleri. non or. mi. & vide gl. in c. vt apostolicæ, de priui. lib. 6. in ver. dignitatum, quæ inuehit contra scholares portātes vestes pomposas, quæ conueniant doctoribus. Et not. ꝙ sunt quędam insignia singularia dignitatis, quibus vtūtur principes, reges, & nobiles; & illis priuata persona vti non potest, vt l. 1. C. ne li. poten. Adde etiam ꝙ si vnū castrum habet arma picta alicuius domini in signum subiectionis, si delentur illa arma, dicitē priuari dñs illa subiectione, & pūt puniri vt rebelles. Ita Ge. i c. quicunque. 3. . di. & illi q faciūt cōstrui ecclesias, & ibi ponūt signa sua, non habent meritum secundum Ge. i c. duæ sūt, circa me lib. 4 5. dist. Quod intellige, si facit ad vanam gloriam iuxta illud Mat. 6. Attendite, nè iustitiam vestrā, &c. secus, si vt alij excitentur, & propter exemplum. vide Ioā. An. in c fi. de re. iur. in Merc. & dici D. Matt. 5. Luceat lux vestra &c. Adde etiam, ꝙ quando aliqui propter proditionem expelluntur de ciuitate, arma picta ad eorum honorem per ciuitatem destrui debent; text. est, & ibi Bart. in l. eorum, ff de pœnis.

c Et Barto. in l. si cui, prædicta] Vbi etiā tractat materiā, de qua hic in præcedenti. & dicit gl in d. l. a ꝙ non est necessaria iscriptio & fortè verius de consuetudine &c.

d De institutionis genere, Trid. Syn. sess. 14. c. 12. se. 24. c. 18. & 25. c. 9. de ref. P. V.

Et

1 Vtrũ intentio habitualis sufficiat ad meritũ bonæ actionis?Rñ.S.Bon.in 2. di.41.q.vl.primi ar. in fi.ꝙ si loquamur de intentione habituali, qua q̃s refert ad deũ in generali oĩa opera diei vel anni, sic talis non sufficit ad meritũ. Sed si loquamur de intẽtione habituali,qua q̃s refert aliquod opus ad deũ in primordio illius operationis, vel alterius ad quã illa consequẽter se hẽt, ita ꝙ opus sequens directã habet ad opus primũ ordinationẽ,vel consequentiã,sic talis sufficit ad meritũ. vñ si aliq̃s intẽdit ꝓ deo dare,C.marcas, & incipit hodie dare vnã cogitando de deo actualiter postea dat alias,& nihil de deo cogitat, tñ actiones illæ sunt ei oẽs meritoriæ & fructuosæ, & ꝑ hũc modũ est in viris religiosis,q̃ in principio ex charitate deuouerunt portare religionis pondus, quicquid n.faciũt,quod ad suæ religionis obseruantiã spectat ex prima intentione,est eis meritorium ad salutẽ,nisi(quod absit)contraria intentio superueniat.Si aũt opus alterius gñis inciperet,oporteret,ꝙ intentio renouaretur, vt illud opus esset meritorium, vnde, si religiosus ad ea, quæ ad religionẽ non spectant, vult se exercere,oportet, ꝙ intẽtionem renouet,quia illa habitualis ad illam non se extendit,& ideo non est paruæ securitatis & vtilitatis religionem intrare. Dicit etiam idem S.Bona.ibidem quòd intẽtio habitualis (q̃uis de D o non cogitet actualiter)tamen si ex sola boni operis consideratione charitas prompta, vel aliqua alia virtus charitate informata ad ipsum bonũ opus inclinar ipsum est meritoria, sicut vir obediẽs meret̃ obediẽdo ꝑlato ꝑcipienti sibi,ẽt si nihil cogitet de deo, sed solùm consideret, quòd est bonum obedire.

2 Vtrũ opus ab intentione recipiat quantitatem siue boni quò ad bona, siue mali quò ad mala?Res.S.Bo.di.40.art.1.q.2.qđ quantitas bonitatis, & malitiæ correspondet quãtitati intentionis, secundũ ꝙ quantitas intentionis attendit̃ quantũ ad actum intendẽdi, sed inquantũ attendit̃ ex parte intenti,non semper corrñdet.Vnde gl.sup illud Mat.12.bonus hõ &c.dicit,quantum bonũ intendis,tñ facis.dicit idẽ.S.Bo.ꝙ si ly,tñ,& quantũ,sunt aduerbia, sic dicunt quantitatẽ actus intendendi, & verũ est generaliter,siue respectu malorũ, vel bonorũ,quia quantũ actus intendẽdi est magis intensus in bonitate,vel malitia, tñ operatio exterior est bona,vel mala,oẽ.n.meritũ vel demeritũ ad actũ voluntatis reducitur licèt circũstantiæ exteriores aliquo mõ faciant ad voluntatis deprauationẽ. Si verò ly, tñ,& quantũ,sunt noĩa,tunc dicũt quãtitatẽ ex parte intenti,& sic non verum generaliter,q̃a non semꝑ operi exterius facto mensuratur intentio, q̃a frequẽter hõ intẽdit magnũ bonum,& non facit; [a] & minimum bonũ ex humilitate & facit magnũ.

3 Vtrum opus ab intẽtione recipiat qualitatẽ,scilicet bonam,vel malam?Res.S.Bo. vbi supra q.1.ꝙ intentio bona, [b] vel mala dicitur dupliciter. Primo modo bona dicitur,in qua est perfecta, & bona ordinatio operis ad finem & hoc modo non tantùm respicit bonitatẽ finis, sed ẽt rectum ordinẽ eius,q̃ est ad finẽ.Et hoc est, quod dicit Ber.ad Eugenium exponẽs illud, si oculus tuus simplex,ꝙ ad hoc,ꝙ oculus sit simplex requiruntur duo necessariò,s. ꝙ veritas sit in electione.& charitas in intẽtione,qđ est dicere,ꝙ amat,qđ est amandũ & eligit,qđ est eligẽdũ [c] mala dr̃ in qua, est ordinatio indirecta;& sic est verũ gñaliter,ꝙ sm intẽtionẽ qualificatur opus exterius. Secũdo mõ dr̃ intẽtio bona,quia qđ finaliter intendit,est bonũ,& isto modo nõ qualificatur, q̃a si quis furatur,vel facit eleemosinã,vel mẽtit̃,vt conuertat aliquẽ, non dr̃ benefacere, sed quò ad malitiã oon habet instantiã,q̃a malitiæ intentionis imputatur omne opus factum,qualecũque sit, quia deus

a Et non facit] Eò q̃ paruã caritatem hẽt. Illa malis tñ põt habere veritatem, q̃a qui intendit multũ peccare, multum peccat, qualecunque opus faciat, & sic intendendo, nõ diminuẽdo, q̃a qui intendit parum peccare, multũ tñ peccare potest, si maximè opus faciat, quod deformitatem habeat.

b Quod intẽtio bona] Intentionis.n. qualitas dupliciter pt accipi,sm ꝙ intentio dupliciter dicit. Vno mõ intentio dicit voluntatem finis. Alio verò mõ sm dicit volũtatẽ finis,sed ẽt ordinationẽ eius, quod est ad finẽ quẽ appetit. Et sm hoc dupliciter potest dici intẽtio bona, vel mala.

c Qđ est eligendũ]& hoc modo qualitas operis semꝑ corrñdet qualitati intẽtionis,nec hẽt instantiam.Imo si oculus ẽ simplex,totũ corpus erit luminosum. Et si oculus tuus tenebrosus, hoc est intentio mala, opus erit malũ.

a Quia plura ſa cit illud Phi. 1. Ethi. Bonum cõ tingit vno mõ, malum autẽ om nifariam.

cor interrogat principaliter; & de iſtis intelligitur magis cordis inſpector eſt dominus, q̃ operis 15.q.6. c.1.& illud, Ream linguam non facit niſi rea mens.10.q.1.c.homines, & c. ſeq.& miniſter legis voluntariè occidens maleſactorem, homicida, reputatur. 3 ..q.5.c.cum homo & illud, quod no.41. di.quiſquis, & 12.q 4.omnis iactãtia. Non obſtat, ꝙ non ſic eſt in bono, qa plura a re quiruntur ad conſtructionem, quam ad deſtructionem.

4 Vtrum intentio bona abſque operibus valeat ad meritum? Reſp.S.Bon.vbi ſupra, di.40.ar.1.q.3 ꝙ ſi ille habet facultatẽ bene operandi, & opportunitatẽ operãdi, ſic non ſufficit intentio, quia nec bona voluntas debet dici, ſed ſemiplena. Si verò facultas non adeſt, tunc bona intentio, & bona voluntas ſufficit ad meritum vitæ æternę.

5 Vtrũ opera exteriora addant aliqd ſupra meritum bonæ voluntatis? Reſ.S.Bon. vbi ſupra, ar. .q.1.(adde Sco.q.penul. quo libetorũ) ꝙ aut loqmur de pmio ſubſtãtiali; & ſic de condigno nihil addit opus extrinſecũ, qa quantitas meriti penſatur, ex quantitate radicis. De congruo tamen abſque dubio opus priuilegiatũ addit ſupra bonã intentionẽ, & voluntatem, pro eo, ꝙ voluntas in illo opere præparatur, & diſponitur ad ſuſceptionem maioris gratiæ, per quã digna eſt maiori retributione. Si aũt loquimur de pmio accidẽtali; ſic opus extrinſecũ addit ſupra bonã voluntatem, ſicut priuilegiatũ, & alia ẽt q̃ diſpoſitiuè ad dũt ad rationẽ meriti, qa exercitant actum voluntatis ad bonũ, & radicationẽ, & conſeruationẽ gratiæ, & illud Martini, Palmã tamen &c.intelligitur non de palma, quæ eſt aureola, ſed de palma, quę eſt reſpectu præmij eſſentialis, quę dicitur aurea.

6 Vtrũ euent' ſeqẽs addat ad bonitatẽ, & malitiã actus exterioris. Reſ. Tho. 2. 2.q. 20.ar.5.ꝙ aut eſt pręcogitatus & ſic addit. Aut non eſt p ęcogitatus, & tunc aut per ſe ſequitur, vt in plurib. & ſic addit. Conſtat.n.actũ ex genere ſolo eſſe meliorẽ, ex quo ſequi pñr plura bona, & peiorem, ex quo plura mala, aut ſequitur per accidens & vt in paucioribus, & tũc non addit, non enim iudicatur de re aliqua, qđ eſt per accidens, ſed tantũm quod eſt per ſe.

7 Vtrũ quis p intẽtionẽ poſſit opera ſua, vel aliorũ alteri applicare? Reſ. ſm Aſtẽ. ꝙ ſic, & ſit tripliciter Primo modo in ſingulari, vt cũ p alio determinatè ſatisfacit; & ſic qlibet poteſt alteri bona ſua communicare. Secũdo modo in ſpãli, vt cũ q̃s orat p congregatione ſua, & ſuis familiarib. & benefactorib', & ad hoc ẽt ordinat opera ſua ſatisfactoria, & ſic ille, q̃ præeſt religioni, poteſt illa opera communicare alij applicãdo intentionẽ eorũ, q ſunt de ſua congregatione, ad hũc determinatè. Tertio modo in generali, & ſi q pẽſt eccleſiæ generaliter poteſt opera illa communicare applicãdo ſuã intentionẽ ad hunc, vel ad illũ, & ideo q præeſt eccleſiæ gñali, poteſt communicare ea q̃ ſunt congregationis, & hmõi, ſed nõ ẽ contrario. prima communicatio, & ſecũda non dr̃ indulgẽtia, ſed tñ tertia pp duo. Primò q̃ per communicationes illas primas licẽt abſoluat̃ homo a reatu pœnæ quãtũ ad deum, non abſoluitur tamen quãtũ ad ſatiſfactionem, ad quam eſt obligat' ex præcepto eccleſiæ, vel confeſſoris, ſed p tertiã ſic, vt ſupra patet, Indulgentia. Secũdò qa in vna congregatione non eſt ſufficiẽtia meritorũ, vt ſibi & alijs valere poſſint, ſicut eſt in eccleſia Romana, præcipuè propter meritum Chriſti, & ille ſolus, q ipſi præeſt, poteſt per intentionẽ ſuã applicare opera aliorũ alijs, quæ dicunt̃ indulgẽtiæ: alij autem habent ex eius conceſſione.

8 Vtrum actio pcedens a voluntate deliberatiua, ſi p intentionẽ ad deũ non ordinatur, ſit mala, ſeu peccatũ? Rñ. vt colligo ex.S.Bo.in 2.di.4 .q.1.ar.3. ꝙ aut hoc prouenit p inordinatã affectionẽ, ſiue conuerſionẽ ad creaturã? & ſic eſt mala ex conuerſione. Aut pueñit pp operãtis negligentiã; & ſic eſt mala ex omiſſione. Aut pp operãtis infirmitatem, & miſeriã; & hęc neutro modo eſt mala, ſed indifferens: deus.n. decreuit pp ſuam pietatem, & propter noſtrã infirmitatẽ multas operationes non imputare nobis, neque ad meritũ, neque ad demeritũ, & conſequenter tales operationes reſpectu noſtri non videnẽ bonæ moraliter, nec malæ, vt cũ q loquitur alicui ex naturali pietate, vel aliũ ſalutat ex vrbanitate,

nitate, vel facit ex necessitate naturæ, puta comedit, vt reficiatur: ambulat, vt recreetur; nec tñ hoc refert in deū, tales.n. actiones nō sunt meritoriæ, q̃a ad deū non referuntur, dicere, ꝙ essent demeritoriæ, durum videret̃, cū non fiant pp in ordinatā conuersionem ad creaturā, nec omittūtur ad deū referri agentis negligentia, sed tñ pp quādam infirmitatē, quæ est i nobis ex corpore corruptibili aggrauāte animā. Nec obstat his Greg. super illud Mat. 13. de oī verbo ocioso, &c. vbi dicit, ꝙ verbum ociosum est qđ caret ratione iustæ necessitatis, vel piæ vtilitatis, q̃a vt dicit Ricar. in 2. di. 40. non semper oportet, ꝙ actus explicitè ad finē, q̃ est deus referat̃. vt nō sit ociosꝰ, sed sufficit, ꝙ referat̃ ad bonū finē vel ciuilē, vel corporis necessitatē, aut honestā recreationē. Solū ergo ille dr̃ ociosius, qui nō refert [a] ad aliquē bonū finē. Meritorius aūt vitæ eternę solus est actꝰ, q̃ ordinatur per intētionē ad deū aut merito condigni, si fiat ex charitate, vel congrui, si fiat extra charitatē, demeritorius verò, si nō referatur in deum ex inordinata conuersione, vel omissione.

9 Vtrum bonitas actualis voluntatis addat aliquam bonitatē sup bonitatē ipsiꝰ habitus gratiæ? Rñ. s̃m Ric. vbi supra ꝙ actualis voluntas elicita a voluntate potentiæ per gratiā addit habitui gratiæ bonitatē aliq̃ a deo renumerabilē quāū ad prēmiū substantiale, ita ꝙ prēmium substantiale habitui gratiæ, & actibꝰ interioribus voluntaris p gratiæ habitum elicitis correspondet vnde pp tales actꝰ plꝰ habebit de præmio substantiali, quàm si fine ipsis à corpore decessisset.

INTERDICTVM. I. dicitur ab interdico, ꝙ idē est, quod prohibeo, [b] & sic pertinet ad interdictum iuris canonici, ex quo interdicitur administratio aliquorum sacramentorum, & celebratio diuinorū, vel executio aliquorū spiritualiū secundū Inn. & sic est ecclesiastica [c] censura. [d] Aliqñ dicitur iterdictū. i. iter duos datū, vel inter duo dicta, vt Inst. de interdi. in princ. & isto modo accipitur in interdictis à lege ciuili, siue à prætore. & quædam sunt publica & ista sunt. 9. q̃dam sūt priuata; & hęc sūt. 18. đ q̃b. vide gl. in ver. ꝙ de recuperāda, & doc. in ca. pastoralis, de causa pos. & ꝓ

a Qui non refertur] Sic etiam respondet S. Bo vbi supra di. ꝙ ociosum non dicitur verbum, quia non sit ordinatum in finem solū, sed quia omni caret vtilitate, dicit tamen, aliquam deberet habere Et inter tale ociosum, & meritorium, siue bonum cadit mediū quando aliquis facit aliquid, qđ nō est omnimodo vtilitate priuatum, nec tamē est ordinatum in deum tanquam in finem vltimū vnde non dicitur homo ociosus esse semper, quando non laborat, sed tunc, quando non laborat, & deberet laborare. frequētet enim illa verba, quæ videtur esse inutilia, vtilia sūt, dum ordinantur ad recreationem aliquam spiritus, & exclusionem accidiæ, Sicut refertur. b. Bernar. dixisse, cum quēdam ferit cespitare. Ociosum fuit factum, sed non ociosè factum. Fecerat.n. hoc ad lætificandum illum, quē viderat mæstū. Tu dic exemplū de prædicatore, qui dicit aliquā facetiam ad excitandum populum dormientē. Ad illud, quod dicit apostolus. 1. Corint. 10. omnia in gloriam dei facite, dicūt aliqui, quòd est consilium, aliqui, quod est ꝓceptum aliqui, quod est finis ꝓcepti, Sicut illud Diliges dominum deum tuum. Potest enim accipi vel negatiuè, vel affirmatiuè. & hoc dupliciter, quia hoc signum, omnia, potest ibi teneri vel collectiuè, vel distributiuè, si distributiuè & diuisim, tunc est consilium, & admonitio, admonet enim apostolus, vt quilibet bonum opus in deum, & de quolibet diuisim possimus facere, & vtile est nobis, & expediens, si faciamus. Nullum enim est opus deliberatiuum à nobis procedens, quod facere non possimus propter deum. Si autem teneatur collectiuè tunc est finis præcepti, quia hoc desiderare debemus, vt ad talem statum perueniamus, vt omnes cogitationes nostras, & effectus in deum referamus. Si autem accipiatur negatiuè, tūc est præceptum. Et est sensus, Ita faciatis opera vestra, vt nihil faciatis cōtra gloriam Dei.

b Quod prohibeo] Nomen interdicti prohibitionem significat, quæ propriæ alludit vocabulo, Institu. de interdi. §. inde tamen, de sen. excom. cum illorum, ibi, quibus est absolutio talium interdictꝰ.

c Et sic est ecclesiastica] Cald in tract. de interdicto describit interdictum ecclesiasticum, dicēs, ꝙ est suspensio ecclesiasticæ cēsurę a diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis actiuè, & passiuè, & ibi declarat singula verba, i prin. primæ par Sco. in 4. di. 25. diffinit sic, Interdictum est arctatio a quibusdam actibus ecclesiasticis exercendis, vel ab assistendo quibusdam alijs.

d Ecclesiastica censura] Quæ cōsistit circa spūalem pœnam, vt in c. quærēti, de ver. signi. Sed aliud est seueritas canonica, quę consistit circa pœnā tēporalē, vt in c. in quibusdā, de pœ. Ita Arch. in c. denique Suffredus, circa mediū. 6. q. 3. vbi etiā dicit, ꝙ ecclesiastica animaduersio est, quæ consistit circa degradationem, & sęculari curiæ traditionem, de verb. sig. nouimus. Allegat Host. hoc dicentem in d. c. in quibusdam. de pœna.

a Resp. ꝙ duæ] Species ecclesiastici interdicti dupliciter pñt sumi. Vno mõ respectu patiẽtia. Alio mõ respectu modi in prohibitione seruati, secũdùm primũ modũ duæ sunt spẽs, vt hic. b Locorũ] Vel ẽt pñt interdici, & loca, & personæ insimul ẽm Sco. in 4. dist. 25. c Itẽ ẽm Cal.] 2. parte, colũ 9. ver. itẽ interdicto loco, sunt tñ ẽm eum ibidẽ interdictæ psonæ culpabiles; facit ca. alma. §. illis, de sen. exc. de clero ãt dicit. 10. col. ver. intelligo. d Cal. tñ] parte 2. 11. col. ver. sed q̃ro, vbi allegat patrẽ suũ tenuisse cum Io. An & dicit, q̃licèt hoc procedat de iure scripto, tñ vẽ ex hoc pstari occasio cõtẽnendi ecclesiasticã censuram, cũ populus ab ext. a audire posset. Vñ confusendũ esset clericis, nẽ hoc facerẽt &c. Hæc recitat Ge. in d. c. si snia, in prin. sup gl. 2. & etiã in §. pen. e Alta voce] Sed istud dictũ mihi ẽ valde dubium, qa hic loquitur in interdicto gñali hominum, & sic loquunt iura. c. ꝙ in te, de pœni. & remis. & c. alma. Nec obstat, ꝙ iura debent intelligi, qñ est interdictus locus, qa de hoc est tex. d. c. alma, vt no. & infra, interdictũ §. t. de quo tã dic, vt ibi, qa in omnib᷒ ecclesijs specificè non interdictis põt celebrari ꝑ d. c. alma, cum sua moderatione. f Trãstulerunt] Dummodo non fuerint culpabiles secundũ eũ. g Sed dictum Cald.] Sed ꝓcedens dictum videtur verius per id, qđ no. Pa. in c. ꝙ nonnullis, de priuile. quia vnus excõicatus in vna ecclesia ẽ etiam excõmunicatus in alia; sic & interdict᷒, quia sequit personam, quocunque ierit. t. q. 2. c. cito turpem.

priè, & in c. itẽ cum qs, de resti. spo. & de istis hic non intẽdo tractare, sed vide, si placet in Spe. e. ti. §. de interdicto primo mõ dicto. nec ẽt intendo dicere de interdicto, quo aliquod particulare spirituale interdicitur puta cum quis interdicitur ab officio, vel à beneficio, & hmõi, q̃ de hoc dico j. Suspensio, sed hic intẽdo solũ tractare de iterdicto, ex quo in aliqua terra vel ecclesia, vel aliquę psonę iter dicunt à celebratione diuinorũ, pceptione sacramẽtorũ aliquorũ, pulsatione cãpanarũ, & cæteris, de quib᷒ infra dicam, Interdictũ. 5.

1 Quot sunt species interdicti? Res. ꝙ duæ [a] vna hominũ. alia locorũ. [b] Interdictum hominũ aliud generale, aliud speciale, aliud singulare. generale interdictũ hominum, est cum interdicitur populus regni, castri, vel villæ, aut ciuitatis, & sic aduerte, ꝙ qñ iter dicit populus, vel vniuersitas, vel cõmune, ꝙ tũc nec loc᷒, nec cler᷒ est iterdict᷒. Itẽ ẽm Cal. [c] nec psonæ ecclesiasticæ, quę ex toto sunt trãslatæ in ecclesiam, qa de populo nõ sunt. 11. q. 1. duo sicut qñ interdicitur clerus tñ, non est interdictus populus, nec vniuersitas, vel commune, quia sunt diuersa cler᷒, & populus, de sen. exc. si sententia, lib. 6. Vnde clerici possunt celebrare sicut prius secũdùm Io. An. super gl. in ver. interdicti, in d. c. si sententia. [d] alta voce, pulsatis campanis, interdictis tamen exclusis, qa ꝓhibitio. c. quod in te, de pe. & re. &c. non est vobis, de spon. & moderatio. c. alma, de sen. ex. li. 6. intelligitur, quando locus est interdictus, & non expresso loco in sententia interdicti non habet locum cessatio diuinorum, & alia, quanuis sit generale. Cald. tamen [d] tenet, ꝙ debet seruari moderatio. d. c. alma. Sed non credo ei, dic ergo, ꝙ possunt clerici alta voce [e] celebrare sicut prius, & in ecclesijs suis alta voce, & quòd in isto casu possunt admitti omnes, qui non sunt de populo illo, & non sunt causa interdicti; tenet Archid. in d. c. si sententia, & Fede. consi. 70. Similiter secundũ Cal. 2. parte. 6. col. versi. sed nunquid, illi possunt admitti, qui de illo erãt populo, sed domicilium transtulerunt. [f] Asten. tamen lib 7. tit. 15. ca. 1. versi. esto, quod homines, tenet quòd non, nisi absoluantur, ex quo semel fuerunt interdicti, sed dictum Cald. [g] est verius, & sequitur Ge. in d. c. si sententia, & etiam absentes excusantur, donec sciant, ca. apostolicæ de cle. excomm. mi. postquã sciunt, tenentur seruare.

2 Vtrum populus non interdictus, si fiat de populo taliter interdicto, efficiatur interdictus? Res. secundùm Cal. quòd sic, vbi supra, ver. quid si existens.

3 Vtrũ bannitus, qui est de populo interdicto, sit amplius interdictus? Resp. ꝙ sic, si ad tempus est bannitus, quia adhuc ciuis est, & de populo. l. relegati, ff. de interdic. & relega. similiter & si in perpetuum, cessat interdictũ, Cal. vbi supra, ver. sed quid.

4 Sed nunquid habitantes in ciuitate, q non sunt neque ciues, neque de populo illius, ligantur interdicto? Res. ꝙ non, d. ca. si sententia, sed ligantur illi, qui sunt facti ciues ex gratia, licèt ibi nõ habitent, Cal. vbi supra, col. 11. ver. quid si talis, cum seq.

5 Vtrũ ipuberes populi iterdicti sint similiter. Rñ. Io. de deo ꝙ si nõ sũt doli capaces nõ sunt iterdicti. Sec᷒, si sunt doli capaces,

Quid

a Quod sunt in terdictæ] Vide quod not. Cal. vbi supra colũ. 30. ver. ista dubia. Vbi vult cõtradicentes ligari,quia etiam in fontes ligantur interdicto, licèt secus sit quoad deum.
b Per gl. in d.] Quia. s. nõ sunt eiusdẽ professionis. & glo. est in ver. e conuerso, & ibi Gemi.
c Ego valde dubito] Tamen illud reuet Cal. 2. parte. 12. col. ver. item scias.
d Quod sic] Idẽ Cal. 2. part. 12. col. ver. itẽ quæro, vbi dicit. ꝙ post professionem potest ordinari, sed ante tu, tum est consiliũ qđ non ordinetur.
e Relaxatione] De quo tñ dicto ego dubito, nisi forte fauore religionis. Vide posti. supra §. 1. Sed ad dictũ Pa. posset respondere, ꝙ loquitur de persona singulariter interdicta, & hic cessat dubitatio, de qua in d. §. 1 & 3. & hic vt patet infra in §. ii. & sic tene.
f Castrum, vel villa] Et illud secundũ Pa. in c. cũ in partibus, de ver. si Potest etiam dici generale, etiam si locus esset paruus & ratio est, quia etiam si in villa esset nisi vna ecclesia, tamẽ apta est habere plures, vnde continent in se vniuersitatẽ. Et hoc facit ad constit.

6 Quid de mulieribus, q̃ viris contradicunt, & alijs hominibus, q pro posse resistũt? Rñ. Io. de deo, ꝙ nihilominus, ex quo sunt de illo populo ꝙ sũt ĩterdictę. a
7 Speciale interdictũ hominum, est cũ interdicitur aliqđ collegiũ, vel vniuersitas in populo inclusa, puta stud:ũ Papiæ & hmôi, vel capitulũ. Nã interdicto capitulo, vel collegio, vel vniuersitate, singulæ psonæ de ipsa sunt interdictæ ẽm Io. An. super ver. cõstat, & Ge. in d. c. si sñia. S. cũ verò, & istud cõprehendit tã clericos, q̃ laicos, q sunt de illo collegio, vel vniuersitate.
8 Sed qd si ĩterdicatur familia alicuꝰ, nunqd clerici de eius familia erũt ĩterdicti? Rñ. Rod. ꝙ sic, nisi spãliter eximantur. Vñ aduerte hic ẽm Archi. sequitur Ge. in d. c. si sententia? ꝙ interdicto collegio, vel vniuersitate, clerici, q non sunt de illo collegio, vel vniuersitate, poterũt ianuis apertis, & pulsatis cãpanis alta voce celebrare, excõicatis & interdictis exclusis. Secꝰ, vbi esset ĩterdictus locus, quia non possunt, nisi secũdùm quòd infra dicam.
9 Vtrũ si interdicãtur doctores oẽs alicuꝰ ciuitatis, intelligantur interdicti clerici, q sunt doctores? Rñ. ꝙ nõ ꝑ gl. in d. c. b si sẽtẽtia. Similiter si ĩterdicũtur clerici, non veniũt religiosi nõ habẽtes dignitatem, & de hoc vide s. Clericꝰ. 1. Gem. tñ in d. c. si sẽtẽtia, in prin. dicit, ꝙ clero interdicto veniũt clerici seculares, regulares, cõuersi, & conuersæ q ita sunt ad ecclesiã trans

lati, ꝙ ꝓpriè de populo dici nõ possunt, de quo dicto ego valde dubito, c & potius credo contrarium, nisi aliud cõstet de mẽte per ea quæ supra dixi, Clericus. 1.
10 Quid si vnus de populo interdicto ĩgredit̃ monasteriũ, an possit diuinis iter esse sine relaxatiõe interdicti gñalis vel spãlis? Rñ. Fe. con. 31. & sequit̃ Gem. in d. c. si sentẽtia ꝙ sic, d qa desinit esse de populo; ergo purgatur eius lepra sine alia relaxatione. e
11 Singulare interdictum hominũ dr̃ cũ aliqua certa psona interdicitur vel ẽt in certa, vt cũ dicitur q fecerit, sit ĩterdictus ipso facto; & isti, quocunque vadunt, sunt sẽp ĩterdicti, nisi ab soluantur, si interdictũ non est ad tempꝰ. Vñ aduerte & no. bene, ꝙ tales interdicti siue gñaliter, siue spãliter, vel singulariter ñ pñt exercere aliquem actũ concessorũ tpe interdicti, de quibus infra dicetur, qui pertineant ad ordines, aut ad celebrationẽ diuinorũ, aliter essent irregulares, vel suspẽsi, ẽm ꝙ infligitur pœna violãtibꝰ interdictũ, vt ifra dicet; & de tali interdicto nõ loq̃t̃. c. alma.
12 Vtrũ ĩterdicti generaliter, specialiter, vel singulariter, sint vitãdi ab alijs? Rñ. ẽm Hos. Inn. & Ber. ꝙ sic in diuinis officijs, qñ proprio nomine, seu alia certa locutione ꝑ sententiã sunt designati, alij aũt non sũt vitandi, nisi à iudice specificentur, nisi eorũ offensa, per quã sunt ĩterdicti, esset multorũ notoria, ita, ꝙ nulla tergiuersatione posset celari. c. tua nos, de coha. cle. & mulie. Sed tu dic, vt supra excõicatio. 8. S. 3. vbi hab. tur de concilio Constantiensi.

INTERDICTVM. 2. locorum aliud generale, vt cum interdicitur regnũ, vel Prouincia, vel diœcesis. Aliud speciale, vt cum interdicit̃ ciuitas aliqua, castrũ vel villa. f Aliud singulare, vt cũ interdicit̃ certa ecclesia, vel capella, vel certæ ecclesiæ, g &

Bonifacij, vbi cauetur, ꝙ pro pecuniario debito non debet fieri interdictũ generale per delegatum, vel ordinarium, sine speciali licentia papæ, & adde ꝙ nomine terræ comprehẽditur ciuitas villa, vel castrum, &c. Idẽ Cal. 1. part. col. 1. verfi. sed quid si in loco.
g Vel certæ ecclesiæ] Vnde dicit Cal. vbi supra col. 4. versi. sed quæro. Quod si dicitur, Interdico omnes ecclesias huius ciuitatis, talis prolatio resoluitur in singularitates, & perinde est, ac si dicatur, Interdico illam & illam, allegat multa, vt 9 di. c. 1. Et de pę di. 3. adhuc, cũ simi.

a Quò ad illam terrā] Hodie ergo de iure nouo p c. alma, pōt celebrari tēpore interdicti etiā particularis submissa voce.

b Loquitur, qñ populus] Inno. Pa. dicit, quòd ille tex. loquitur, qñ ecclesiæ erāt interdictæ a diuinis officijs. Vide ibi. & facit glo. in c. si sententia. §. cæterum, de sentent. excom. I ver. interdicti. Quæ dicit, quòd aliud est interdicere ciuitatē solùm, aliud ciuitatem, & ciues, quia pœna spūali punitur vnus pro delicto alterius; de hoc. I. q. 4. in sum. & 23. q. 4 ii. sum. & sic si sunt interdicti, non possunt audire diuina. Hæc glo.

c Tēpore interdicti prolati] Sicut enim excommunicatio extendit ad illos, qui dāt auxiliū excōicato, de sent. excō. nuper, & c. si cōcubinæ, Ita ad illos, qui præstant auxilium interdicto, & est simile. ff. de ver. sig. l. liber hō. Idem si terra esset de iurisdictione regis, licèt proprietas non esset sua.

d In ver. terrā] Idē tenet Cald. 2. parte, col. 10. ver. quid si interdicitur. vbi ēt dicit idē de terra, quā tenet in emphyteusim. Et in ver. Sed quid terra. 11. col. in ver. seq. Quid si interdicat. Idē de terra, in qua hēt iurisdictionem, licèt non esset proprietas sua.

e Quam tenet] Idem Cald. vbi supra co. 11. ver. sed an terra. Et adde, quòd terra, quæ tenetur nomine dotis, intelligitur interdicta secundùm Cald. ibidē ver qd si ptēn ec.

f Subiacebit] Si dominus acquirat nouam terram, non erit interdicta, nisi esset expressum, nec si vēdit, vel perdit suam, per hoc tollitur interdictum secundū Gemi. ibidē. Et de his omnibus habetur per Cald. vbi supra, versi. Sed quid si is, cū d. iob. seq.

g Ret. quòd sic] idem Cal. 1 par. 7. col. versi viso de spē. E. uo. Archi. Ioan. An. & Ge. in d c. si ciuitas, in prin.

sic interdicto loco aut generaliter, vel specialiter, aut singulariter, non sunt interdicti homines, vel clerici talis loci. Vnde extra illa loca pñt audire diuina, & sepeliri, si ibi elegerūt sepulturā, vel ibi mortui fuerint, q̄a non sunt interdicti nisi fuerint in culpa interdicti ponendi, text. in d. c. si sententia. no. a. in d. ca. qđ in te. 1. & c. no. & d. ca. non est vobis, in fi. Aduerte tamen, ꝙ id, qđ statuit in interdicto gñali locorum, hēt locū in interdicto spāli locis; & hoc ideo, q̄a īterdicta ciuitate, vel villa intelligit tota interdicta gñaliter, & ideo habētes priuilegiū, ꝙ tpe generalis interdicti possint celebrare submissa voce, intelligitur generale interdictū, qñ ēt aliqua terra est interdicta quò ad illam terram, a vt dicitur, & no. in c. cum partibus, de ver. sig. Inno. tñ & Host. tenent ꝙ interdicta ecclesia aliqua in pœnā populi, licèt multi ex eis non deliquerint, sed solū vel dominus, vel vniuersitas, ꝙ talis popul9, ēt qui non est in culpa, non poterit alibi eligere sepulturā apud ecclesiam non interdictā, nisi ex priuilegio spāli hoc habuerit. sed hoc non credo verū, q̄a c. ꝙ allegat, s. vt priuilegia de priuil. loquitur, quando populus b est interdictus.

1 Quid si iudex dicat, Interdico regnū Franciæ? Rñ. ꝙ interdictū extenditur ad totā terrā, q̄ adhæret ei tpe latæ sententiæ siue rōne domini, siue rōne feudi, de postula. prælat. c. 1. vel ſm gl. in d. c. extenditur ēt ad terras, quæ adherebant ei præstando auxiliū tpe interdicti prolati c si verò dicat, Interdico terras Regis Franciæ, tūc ſm Rodo. non extēditur ad feuda, q̄a pœnæ sunt restringendæ sed contra eū est tex. d. c. 1. in ver. terrā d Regis ipsius & ideo dic similiter esse interdicta, quia in feudis habet vtile dominium, & etiam includuntur terræ, in quibus solū habet vsufructum, ſm Io. An. circa prin. ver. sciendum, & sequitur Gemi. in d. c. si sententia. §. cæterum. q. 1. Si verò aliquam terram haberet in pign9, non esset interdicta, quia non est ipsius quoad dominiū: sec9, si diceret, ꝙ interdicit omnē terrā, qua tenet, e quia sic esset interdicta, c. cum Bertoldus, de re iud. quia creditor hēt possessionē verā pignoris. ff. de vsuc. l. serui.

a Sed quid si habet terrā communē cū altero? Rñ. Ge. in d. c. si sententia. §. cæterum, ver. quid si iste, ꝙ si est indiuisa, non comprehendetur, nè iustus patiatur. Secus, si est diuisa, quia pars subiacebit. f

3 Vtrū interdicta ciuitate veniant ei9 suburbia? Resp. ꝙ sic, g & etiam continentia ædificia. Et idē dic de interdictio castri, vel villæ, licèt ꝓpriè non habeant suburbia, vt in c. si ciuitas, de sentent. excom. li. 6.

4 Sed quæro quid dicitur suburbiū, aut continēs ædificium? Io. de deo dicit, quòd suburbia intelliguntur illa, quæ sunt infra vltimam portam, & faciunt cum ciuitate publicas functiones, & vocantur ad consilia, & conciones. vel dic secundū Ge. ꝙ dicuntur burgi extra & prope ciuitatem, in quibus domus sunt contiguæ. Vel dic, ꝙ suburbia dñr domus, ꝑ quas est iter rectū eundi ad ciuitatē, vel locū, & continentia ędificia sunt pulchræ dom9 circa ciuitatē non intra suburbia vbi nō sunt burgi directè

a Quia nō dicit tex.] Vide Cal. vbi supra. col. 8. ver. Sed quæ dicantur, vbi concludit vt hic.

b Legis expressam] Quæ est, nè scilicet vilipendi valeat sententia interdicti. quod fieret, si posset in suburbijs, vel continentibus ædificijs licitè celebrari, vt prius &c. quia licèt celebrari posset cum moderatione. c. alma, nō tamen vt prius.

c Conuenire] Cal. vbi supra, q̄rit, vsq; ad quē locū durāt suburbia? & dicit, q̄ cessante statuto, vel consuetudine stat arbitrio iudicis, & adhærentia continentibus, vel suburbijs non sunt interdicta, qa aliàs sequeretur, q̄ totus mundus esset interdict⁹ secundùm eundē, vbi supra.

d Contigua ecclesiæ] Contigua sunt, quorum extrema se inuicem contingunt, secundū glo. in c. si ciuitas. Et vide. s. continuū. §. i. idē dic, quando polluitur ecclesia, de quo s. consecratio. 4 §. primo.

e Vel suspendere] Nā excōicatio, suspensio, & interdictū multis a pari procedunt, vt colligitur in d. ca. quærenti, & facit. c. is cui, de senten. excō. lib. 6. vide Cal. 3. membro principali de ecclesiastico interdicto.

f C. quia pontificali.] & contra graduatos debet procedi cum aliqua modestia p̄ illum text.

g Vel religiosis] Vt patet in fratribus Minoribus, vel prædicatoribus. Secus, si esset priuilegiatus aliquis frater, nè posset interdici, quia hoc priuilegium cessat, si ordinarius vult ferre sententiam contra eum.

h Quòd non] & hoc, nisi haberet autoritatem episcopalem, siue ius episcopale in ipsa ecclesia secundū gl. in d. c. quæsiuit; vide Cald. 3. membro principali, versi. ego puto, cū seq & it supra eodē mēbro, ver. dixi. a.

i Prouide attendētes.] Cal. a. parte. 6. col. versic. item quæro, vult d. extrauagantē non habere locū in speciali interdicto ecclesiæ, qa, quod de nouo prohibetur in vno casu, non habet locū in alio. l. si verò. §. de viro, ff. so matri. & de rescrip. c. susceptum. c. si snia. 3. & 3 responso, de sent. exc. li. 6. vnde interdictum latum in commune, populum, ciues, incolas, vniuersitatem sub his nominibus appellatiuis, est generale, ar. c. alma. §. illis, de sentē. excommu. lib. 6. sicut enim interdicto loco propter delictū populi, vel ciuium singulares personæ loci intelligūtur īterdictæ. d. c. si sententia, & sic dicitur generale interdictū. c. cū i ptib⁹, de verb signi. sicut & istud, qa vbi vnū pp alterū, vtrobiq; idē. vnū. 1. di c. si cōsuetudo. vn̄ dicit, q̄ dicto casu hēt locū hæc extrauagās saltē de mente, etiā si verba dēficere dicantur. 1 q. 6. ca. marchi cum seq.

ctè introducētes ad ciuitatē. Gl. ī d c si ciuitas, in ver. ꝯtinentib⁹, dicit, q̄ arbitrio iudicis ē relinquendū, q̄ dicant ꝯtinētia ædificia, qa si dicit text. [a] Contiguis, sed Cōtinētibus. legistę verò in l. 2 & l ędificia, & l q incōtinētib⁹, ff. de ver. sig quasi in idē coincidūt. Ego verò quò ad hoc attēderē ad rōnē legis exp̄ssam, [b] & dicerē oīa illa dici ꝯtinētia ædificia, q̄ ita sunt prope ciuitatē, q̄ i illis celebrādo contēneretur ecclesiastica cēsura, puta qa quasi ita cōmodè eò ꝯuenire [c] p̄nt, sicut si nō eēt īterdictū, sed vbi nō cōtēnitur pp hoc, puta distat p miliare, & est valde laboriosū il luc ire, nec passim popul⁹ p̄t eò cōuenire, tūc nō accideretur sub hac signatione.

5 Vtrū dn̄o vendēte terrā īterdictā siue gn̄aliter, siue spāliter, aut singulariter alicui dn̄o, qui non est in culpa, cesset interdictū? Rn̄. q̄ non ſm Ge. in d. c. si snia, qa secum portat onus suū.

6 Vtrū dn̄o emente terrā post latam sententiā interdicti ꝯ omnē suam terram, sit illa terra interdicta? Rn̄. ſm Ge. in d. c. si sententia, q̄ non, nisi lator interdicti expressisset nedum terram habitam, sed habendam.

7 Vtrū interdicta ecclesia sit interdictū cœmeteriū, vel ei⁹ capella? Rn̄ q̄ sic, si capella, vel cęmeteriū sunt ꝯtigua ecclesiæ; [d] alias nō. & iō in non cōtiguis posset celebrari d. c. si ciuitas. S si.

INTERDICTVM. 3. tā p̄sonarū, q̄ locorū qs p̄t ponere? Rn̄. q̄ oēs illi, q p̄nt excōicare, vel suspēdere [e] rōne iurisditionis ordinariæ, vel delegatæ, quā hn̄t sup illos, quos volūt interdicere, de ver. sig. q̄rēti, de offi. dele. c qa pōtificali, [f] li. 6. & quis p̄t excōicare, habes s. Excommunicatio. 1. S 3.

1 Vtrū epi possint interdicere p̄sonas singulares ecclesiasticas, vel sęculares, aut eorū loca, vel terras, q̄ hn̄t priuilegiū, nè p̄nt īterdici? Rn̄. q̄ sic, & ēt excōicare, nisi talia priuilegia sint ꝯcessa regibus, vel reginis, aut eorū filij, vel religiosis, [g] nō rōne p̄sonæ, sed ordinū, vel locorū, vt in c. nè aliqui, de priui. li. 6. nec ēt p̄nt interdicere exemptos ēt indirectè, puta interdicēdo, nè eis vēdant, aut cōicent, & contrafacientes sunt puniendi. c. quanto, de priuil. rōne tn̄ delicti, & ꝯctus posset, vt s. exēptus. S. 8. vt si esset frater Minor, vt ibidē.

2 Vtrū canōici ecclę cathedralis possit ponerē ī aliquo loco, vł eccl'a īterdictū? Rn̄. q̄ n̄, [h] sine assēsu epi, c. q̄siuit, d' his q̄ fiūt a ma. par c.

3 Pro qua cā p̄t poni īterdictū. Rn̄. q̄ p subsidio pecuniario, vł dbito pecunię, vel alteri⁹ quātitatis laicus aliqs non p̄t interdici, nisi ex spāli autoritate sedis apostolicę & exp̄ssa; aliàs nō tenet, si ponat p extrauagātē Bonifacij. 8. q̄ incipit, Prouide attēdētes. [i] Ponendū

eſt igitur pro culpa aut domini, aut populi, & huiuſmodi, non ſingularis alicuius perſonę, quæ officium non habet generale. vt patet in c. ſane, el. 2. de offi. dele. & in c. non eſt nobis, de ſpon.

4 Quomodo debet poni? Rñ. ꝙ pręcedēte monitione, & in ſcriptis, quæ ſcriptura [a] contineat cām, ſicut & de excōicatiōe dictū eſt ſupra, Excōmunicatio. 2. §. 1. & 2.

5 Vtrum ſit aliqua forma verborum ſeruanda? Reſpō. ꝙ non neceſſariò, ſed ſufficit dicere. Nos propter talē cauſam, regnum, vel caſtrū, vel eccleſiam talē ſupponimus interdicto, & huiuſmodi, vt no in d. c. ſane, el. 2. & c. non eſt nobis,

INTERDICTVM. 4. In quibus caſibus incurritur interdictum? Reſ. ꝙ generale interdictum, & ſpeciale locorū in nouem caſibus incurritur ipſo iure. Primus ſecūdū Cal. 4. membro, ver. interdum, quando ciuitas, ī qua moritur ſummus pontifex, non ſeruat diſpoſitionem c. vbi periculum, de electio. lib. 6. quia tunc ipſo facto eſt interdicta, [b] & eſt priuata pontificali dignitate, vt ibidem. Secundus ſecundùm Cal. vbi ſupra, verſi. interdicta, quando ciuitas dat auxilium, conſilium, vel fauorem inſecutoribus Cardinalium, aut captoribus, aut percuſſoribus, vel mandatoribus prædictorū, aut ſocijs talia facientium, vel ſi intra menſem ſaltem tales delinquentes non punierit, ſi pōt, ipſo facto eſt interdicta, de pęnis c. fęlicis, li. 6. excipitur Roma. Terti⁹, qñ collegiū, [c] vel vniuerſitas ab eccleſijs, vel ab eccleſiaſticis perſonis exigit pedagia, guidagia, vel alia per ſe, vel per aliū de rebus ſuis, quas non cā negociandi deferunt, aut ad huiuſmodi ſoluenda cōpellit, tunc ipſo facto oīs ciuitas, caſtrum, vel villa, aut alius locus dictæ vniuerſitatis, vel collegij ſubiacet interdicto, de cenſi c. quanquam, li. 6. Quartus, quādo collegiū vel vniuerſitas, aut Archiepiſcopi vel Epi, & alij tā ſuperiores quam inferiores eccleſiaſtici ſuſtinent pęnā, quā incurrerunt, in conducendo, aut locando domos vſurarijs alienigenis, q̄ eis imponitur in c. 1. de vſuris, li. 6. per menſem, de qua habes, Vſura. 2. §. 13. nam poſt menſem terrę omnes ipſorum ſunt interdictæ, quandiu ijdem vſurarij in eis commorantur, vt in d. capit. 1. Quintus, quando clerici, vel religioſi inducunt aliquem ad vouēdum, aut promittendum de ſepultura, ſi in eorum eccleſia, vel cœmeterio eum ſepeliant; tunc, ſi intra decēdium eccleſię, vbi de iure venit ſepeliendus, omnia, quæ occaſione ſepulturæ habuerunt, non reſtituent ēt ſi non petantur, & cadauer, ſi petatur, ipſo facto eorum eccleſiæ, & cęmeteria ſunt interdicta, c. 1. incipit, animarum periculis, de ſepul. li. 6. & tandiu durat, donec plenè ſatisfecerint, vt ibid. Sextus, quando ciuitas committit aliquid in Epm ſuum, vt capiatur, percutiatur, bāniatur, ipſo facto eſt interdicta. Cle. ſi quis ſuadente, de pœnis. Septimus quilibet locus, vel loca, in quibus Eps detinetur inuit⁹, ſunt interdicta ipſo iure. d. Cle. ſi qs ſuadēte. Octau⁹, qñ religioſi exēpti eccleſias, & decimas recipiūt a laicis ſine cōſenſu dięceſanorū vel excōicatos admittūt ad diuina, ſeu interdictos nominatim, aut inſtituūt, vel deſtituūt incōſultis Epis in eccleſijs non ſibi pleno iure [d] ſubiectis, vel qñ hoſpitalarij, & tēplarij pluſquā ſemel in anno celebrant in eccleſia poſita in loco interdicto, vel defendunt, nè confratres exemptorum, ſeu ipſorum oblati, qui in totum non ſe tranſtulerunt, poſſint iudicari a locorum ordinarijs; tunc eccleſię eorum ipſo facto ſunt interdictę, ſecundùm gloſ. fin. in fiue in capitul. primo, de iureiurand. libro ſexto, & Archidia. in capitul. Epiſcoporum, de priuileg. libro ſexto, & ſequitur Panormitan. in capitu. cum & plantare, in

fine

[a] Quæ ſcriptura] De hoc. §. & præce. vid. Cal. 4. membro principali vbi etiam vult, quòd ſi ꝓpter delictum, vel a iure feratur, non ſit monitio neceſſaria.

[b] Eſt interdicta] & ſimiliter eſt priuata dignitate pontificali, ſed excipitur Roma, quia ſi ipſa in hoc puniretur, etiam inferiores eccleſiæ eſſent punitæ, cum Romanus pontifex ſit totius orbis epiſcopus, ad idem 25. quæſtio. 2. ita nos. De hoc per Cal 3. membro principali, verſ. quandoque profertur.

[c] Quando collegium] Intellige, etiam ſi eſſet locus, vel collegium eccleſiaſticum, vt dicit gl. in d. c. quamquā & facit. ff. ſi ſerui. vendic. l. altius, & de dec. c. quamuis, & de na. ex li. ven. ca. vno. nec relaxatur, niſi plenè ſatisfecerit, vt ibi dicit tex. ſingularis autem perſona eſſet excommunicata, vt patet ibidem. De quo dic, vt ſupra excommunicatio. 7. caſu. 23. & ſic propter delictum vnius tota congregatio punietur. De quib⁹ dic vt ī. ſepultura §. 35. ī poſt.

[d] Pleno iure] Ideſt vtroq. ſcilicet quo ad temporalia, & ſpiritualia.

a Mihi videtur verior] Quia dicit text. subiaceat, vt s. excommunicatio. 2. §.7.
b Concedit represalias] an illae represaliae sint licitae, vide j. represalia. ponit hunc casum Cald. de. 3. mēbro principali, ver. item interdicta in ca. iure &c.
c Ipso facto] Idē tenet specu. tit. de leg. § iuxta. 3 col. ver. q̄d de simplicicape. vbi su. vide Inno. in c acolyt⁹. 33. dist. & Arch. in d. c. si quis episcopus, & Ioan. Cald in tractat. de ecclesiastico interdicto. Idem tenet Pa. latius in d. c. si de cleri. excom. mi. post Inno. vide, irregularitas. 1. §. 4.

fine de priui. & facit c. si qs suadente. 17. q. 4. quāuis gl. fi. in d. c. cum & plantare & cōitet doct. ibidem teneāt, q̄ non sunt ipso iure. Sed prima opin. mihi videt̄ verior. a Nonus, ecclesia dr̄ īterdicta, qn̄ est polluta humano sanguine, vel semine de quo dic vt s. Consecratio ecclesię §. 8. Decimò incurritur interdictū regni, castri, vel loci, qn̄ dn̄s eorū imp dit, nè legat⁹, aut nuncius Papæ possit exequi suū officium, & tandiu, donec perstiterit in tali contumacia, c. super gentes, de offi. leg. lib. 6. extrauagans est. Aduerte tñ hic, q̄ licèt in supradictis casibus aliquā terra, vel ciuitas, vel ecclesia ipso iure subijciatur interdicto, non tñ tenetur qs illud seruare ante declarationē per iudicem fiendā, ita, q̄ in ea celebrans ante dictam declarationē non incidit in pœnas statutas contra non seruantes interdictū, de quibus j. dicetur, Interdictum, vij. & hoc propter constitutionem Constan. Concilij, de qua s. Excommunicatio. 8. S. 1.

1 In quibus casibus incurritur interdictum gn̄ale, vel spāle personaū ipso iure? Rn̄. q̄ in quatuor casibus. Primus, qn̄ Episcopus, communitas, vel vniuersitas imponit, exigit, vel recipit collectas ab ecclesiasticis &c. de quibus in c. clericis, de immu. eccl. lib. 6. seu quando bona deposita in ecclesijs arrestauerit, occupauerit, vel arrestari, aut occupari fecerit, seu dederit in his auxilium, consilium, vel fauorem scienter, ipso facto est interdicta, nec absoluitur, nisi de speciali mandato sedis apostolicæ, nō obstantibus quibuscunq; priuilegijs, vt in d. c. clericis, quæ tamen vacat per Cle. vnicam eod. tit. s. quantum ad illud vltimum. Secundus, qn̄ vniuersitas, vel collegium permittit in terris suis vsurarios alienigenas cōducere domos, vel eis locat ad exercendum fœnus, ipso facto est interdicta, c. 1. de vsuris. lib. 6. de hoc Cald. 3. membro, ver. item a iure. Tertius, quando persona ecclesiastica regularis, aut sæcularis, quātumcunq; exempta, & cuiuscunq; ordinis aut status existat, scienter celebrat, vel celebrari facit in locis interdictis, nisi s̄m permissionem iuris, vel excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel sacramenta, aut sepulturam admittit, tunc ipso facto est interdicta ab ingressu ecclesię, & tandiu, donec satisfecerit ad arbitriū eius, cuius sententiam contempserunt, ca. episcoporum, de priui. lib. 6. Hodie tamen sepelientes excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, sunt excommunicati ipso facto, Cle. eos, de sepultu. Quartus, quando vniuersitas concedit represalias, b aut concessas extendit ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem reuocet, ipso facto est interdicta, c. & si pignorationes, de iniur. lib. 6. Sunt alij casus interdicti, de quibus j. suspēsio, primo; qui port⁹ suspēsiones noiantur, q̄ interdictum, cum ēt casu tertio præcedenti.

INTERDICTVM 5. quæ prohibentur tēpore interdicti, vel in loco interdicto exerceri? Respon. q̄ omne spirituale, quod reducitur ad sex, vt clarius intelligatur, secundū quod colligo ex Inno. & Pa. & cōmuniter doct. in d. c. non est vobis, & c. fin. de excess. prælа. & c. q̄ in te, de pœ. & re. & c. fi. de sen. exc. lib. 6. Vnde aduerte & no. bene, q̄ quicquid pertinet ad aliquod sex infra positorum, intelligitur semper prohibitum tempore interdicti, nisi vbi inuenitur in iure specialiter concessum.

1 Et primò prohibetur omne exercitium deputatū certo ordini ecclesiastico. Et hoc procedit, siue sint clerici presbyteri, siue inferiores vt no. Pa. in c. 2. 3. not. de cle. exc. mi. Et dicitur exercere officium deputatū certo ordini, puta quando dicit epistolam vt subdiaconus, euangelium vt diaconus, vel offerendo calicem, vrceos, & huiusmodi vt lector, vel exorcista, & huiusmodi, vel dicendo matutinum, & aliud officium vt hebdomadarius, & similia, quæ conueniunt alicui ordini. Facit. c. si quis episcopus, el 2. 11. q. 3. vnde talia exercentes sunt irregulares ipso facto. c Secus esset, si exerceret aliquod, quod nō est deputatū certo ordini

ordini ecclesiastico, sicut cantans respősoria, vel psalmos non officiando principaliter, sed tanquam quilibet alius laicus. Itẽ nec auditio diuinorũ pertineat ad cetũ ordinẽ,[a] & talia exercentes ipe interdicti non erunt irregulares nisi autorizando audirẽt diuina, puta quia platus facit celebrare, qa sic essent irregularis[b] ſm glos. in ver. celebrari, in Cle. Archiepiscopi, de pri.

2 Verum benedictio solẽnis Epi sit prohibita tali tẽpore? Rñ. ꝙ sic, qa eã facit ratione ordinis 95. di. c. ecce ego, nisi in festiuitatibus, de quibus infra, nõ autem simplex prohibetur, nec benedictio[c] peræ, vel baculi peregrinorũ, quia non pertinent ad ordinẽ, & idẽ potest dici de benedictiõe vestimentorum illorum, qui volunt intrare monasteriũ, vel tertium ordinem beati Francisci, ꝙ licitè põt fieri.

3 Secundò ꝓhibetur ministratio sacramẽtorũ, exceptis eo mõ, quo conceduntur de iure, de quo vide infra in c. sequ.

4 Tertiò ꝓhibeť celebratio diuinorũ,[d] vt in c. 1 ñso. de sen. exc. de cle. exc. mini. c. 2. & 3. Sed qd venit, hic nomine diuini officij? dic solũmodo ordinatũ in breuiario, vel missali, vt infra patet in c. se. §. 1. cũ sequẽ.

5 Quartò ꝓhibeť collatio ordinũ, nisi vt ĩ. dicã i c. se.

6 Quintò ꝓhibeť sepultura ecclesiastica, ĩñ extra cœmeteriũ, & ecclesiã licet sine officio, cũ officio non, aliter cleric⁹ incurreret pœnas positas contra tales, de quib. infra dicetur i c. seq.

7 Sextò pulsatio campanarũ, arg. d. c. alma. Si tñ laici pulsarẽt sine eorũ consensu clerici excusarẽť ſm Ioã. de deo. Hoc intelligo de pulsatione ꝓ horis canonicis, qa Aue Maria, vel cãpanæ de festo, vel pro alio signo, q̃ ꝓ horis, non credo sint ꝓhibitæ. Septimò apertio ianuæ ecclesiæ tempore celebrationis officij, nisi prout infra dicitur in c. se.

8 Verum præfata ita prohibeantur in ecclesijs exemptis, sicut in alijs? Rñ. ꝙ sic, vt in c. autoritate, de priu. li. 6. & ita seruať ũc sicut faciunt aliæ ecclesiæ celebrando ſm modificationem in c. alma, de sent. exc. lib. 6.

INTERDICTVM 6. quæ conceduntur tempore interdicti generalis locorum, vel spãlis, vel singularis? Res. ꝙ vndecim.

1 Primum celebratio officiorum diuinorum, & missarũ in ecclesijs, & monasterijs sicut fiebat ante interdictum,[e] cum ista modificatione tamẽ, s. submissa voce,[f] ianuis clausis, cãpanis non pulsatis, excõmunicatis & interdictis exclusis, in d. c. alma. §. adijcimus. Aduerte hic, ꝙ istud ca. alma, loquitur de generali, & speciali interdicto tam hominum, quã locorum, non de singulari interdicto alicuius ecclesiæ, ſm gloss. in ver. ecclesijs, in d. §. adijcimus, & ideo ibi non posset celebrari. Quod nota bene, quia pauci aduertunt.

2 Sed quæro, à quibus celebrari debent præfata diuina? Res. Arc. in d. ca. alma, ꝙ a proprijs clericis ecclesiarum, vel monasteriorum monachis, nisi & ipsi essent interdicti, vt supra, Interdictum. 1. §. 11.

3 Qui possunt admitti ad ista diuina? Respon. ꝙ nullus, nisi clerici aut monachi illarum ecclesiarum in quibus celebrantur, vñ aliarũ ecclesiarum clerici, vel monasteriorum monachi non possũt admitti ſm Archid. in d. c. alma. Cald. tamen de ecclesiastico interdicto. 6. membro, ver. sed reuocatur in dubium, vt refert Gemi. in d. c. alma in §. adijcimus. q. tenet, ꝙ post factũ nõ essent irregulares, sed ante factũ nõ auderet consulere, ꝙ qs admitteret religiosos, vel clericos extraneos. Fed. cõ. 99. dicit, ꝙ videtur absurdũ tales ñ admittere,[g] & Io. An.

dicit

a Ordinem] vel si benediceat mẽsam, vt in c. quãdo. 40. dist.

b Irregularis] De hoc dictũ est in s. 2, irregularitas. 1. § 40.

c Benedictio] Vt est illa, Sit nomen domini benedictum, de qua per glos. in Clem. Archiepiscopo, de priuil. in ver. bñdicat.

d Celebratio diuinorum] Pradicatio cõceditur toties, quoties expedire videbitur. d. c. respõso.

e Ante interdictum] Dicit tex. in d. c. qd in te, de pœ. & remis. ꝙ bini & bini, vel simul tres pñt dicere horas canonicas.

f Submissã voce] Ita, ꝙ exterius audiri non possint.

g Non admittere] & tenendo opi. Arch. dicit illud non procedere in fratrib⁹, qui transitum faciunt per conuentum loci interdicti de licentia superioris, possũt enim admitti, qa quoad officia diuina, & ecclesiastica sacramenta possunt dici illius conuentus, ad quem declinant, sicut dicitur de parochiano, ꝙ potest confiteri illi sacerdoti, in cuius parochiam declinat, Et ibi sepeliretur, si decederet non electa sepultura, de quo no. Archi. in c. 1. de sepul. li. 6. & no. in cap. omnis, de pœniten. & remi. subdit Gemi. de fratribus Minoribus, qui transitum suũ habent per alium locũ, quia admittuntur, cũ non sint extranei, licèt non habeant vocem.

a Et verbum canonici] vult sic opponere d. §. adijcimus, dicit, quod canonicis, & clericis, qui horis canonicis intersunt, debent dari distributiones, & sic non loquitur de alijs, sed respondet, quod Papa vult hoc solū intelligi de distributionib⁹, quae fiunt in ecclesijs.

b Respō. q nō] Ratio diuersitatis est, quia in prece. casu priuilegium alias posset esse inutile, quod esse nō debet, c. in his, de priuile. li. 6. sed in hoc casu conuentus potest celebrare sine familiaribus, & iō priuilegium est restringendum. c. vt priuilegia, de priuile. versus tu.

c Archid. dubitat] Quia priuilegium est conuentus, non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum.

d Quod etiā peculiaris]& dicit Gemi. secundum Ioan. An. quod hoc seruat generalis ecclesia.

e Respon. Inn.] Innoc. ibi nullā facit distinctionem.

dicit, quod est nimis durum tenere, quod non admittatur. Et credo, quod sit verius, quod possunt admitti oēs clerici aut religiosi aliarum ecclesiarum, & verbū tā canonici,[a] q̄ clerici ecclesiarū restringit ad distributionem, non auditionē, seu celebrationē, quam permittit sicut prius poterāt interesse, & nūc similiter. Facit ad hoc d.c. quod in te. Sęculares autē de terris nō interdictis nullo mō possunt admitti, vt in c. licet. de pri. li. 6. c. quoniam episcopi, de priuile. lib. 6. quia quod per priuilegium vni conceditur, alteri denegatū comprobat.

4 Vtrum, cum alicui singulari personae cōceditur, vt modo praemisso, scilicet ianuis clausis &c. possit celebrare, vel audire diuina tpe interdicti, eius familiares, qui non dederunt cām & domestici possint admitti ad audiendū, & celebrandū sibi officium diuinum? Rñ. quod sic, vt in d.c. licèt vobis. §. cū conceditur. Et qd comprehendatur sub istis, vide supra, Familia, nisi ob istam causam in fraudem sint assumpti, c. vlti. de ver. signi. li. 6. Vbi ponitur, qui dicantur sui clerici.

5 Quid si non sit singularis persona, sed conuentus aut collegium, cui conceditur auditio diuinorum tempore interdicti, nunquid eius familiares domestici similiter sint admittendi? Respon. quòd non, [b] vt in d. ca. licèt vobis. §. non, nisi super & hoc habeant priuilegium, vt ibi.

6 Quid si in conuentu, vel collegio non sunt nisi tres, quorum duo sunt infirmi, nūquid, terti⁹ poterit celebrare cum familiaris? Res. Host. in c. quod nonnullis, de priuile. quod sic, nè priuilegiū sit inutile, sicut concedit singulari psonę, vt in d.c. licèt, dummodò non dederit cām interdicto, vt in d.c. licèt. Archi. dubitat, [c] sed ego credo verum dictum Host. & sequitur Ioan. And. in d.c. licet, in glo. in d. §. non sic.

7 Quomō debet intelligi priuilegiū quo conceditur aliquibus religiosis, quòd tempore interdicti, possint recipere ad diuina cōfratres suos? Rñ. quod debet intelligi de illis confratribus, q licèt in sęculo remanē:, tñ eorū ordini sunt oblati, mutato habitu sęculari, vel etiā qui inter viuos bona sua dederunt eis retento vsufructu in vita sua, vt in c. vt priuilegia. §. 1. de priuile. & in c. cum & plantare. §. de cōfratribus, ibidem.

8 Quid si priuilegiati, vt admittantur tēpore interdicti, dederunt causam interdicto, vel eorū culpa, dolo, vel fraude fuit interdicti sententia prolata, vel ad perpetrādum delictum, cuius occasione interdictū latum extitit, dederūt auxilium, consiliū, vel fauorem? Rñ. quod non obstāte priuilegio nullo modo admitti pñt, vt i d.c. licèt. §. fi.

9 Quae missa potest celebrari? Res. Ge. §. adijcimus. 3. q. in d.c alma, recitat, & sequitur Ioan. An. & Cal. de ecclesiastico interdicto membro. 6. ver. dubitant quidam, quod ēt peculiaris, [d] licèt Io. Mo. tenuerit, quod solùm conuentualis poterit celebrari.

10 Conceditur aliquibus, vt tpe generalis, vel spālis interdicti locorū possint celebrare in suis festis, ianuis apertis, sicut Minorib⁹, & Praedicatorib⁹, nunquid poterūt tales alios admittere ad celebrādū? Res. Innoc. [e] & Host. in c. vt priuilegia, de priui. quod si priuilegiū sit eis datū psonaliter, non pñt. & tūc psonaliter cōcedit, cū dr, Cōcedim⁹ vobis, vt possitis celebrare. Si verò psonaliter nō esset datū, sicut cū dr, Cōcedimus vobis, vt in vestris ecclesijs celebret, tūc pñt admittere alios ad celebrādū, & sic est priuilegiū fratrū minorū, & pdicatorū.

11 Vtrum sęculares, & quicunq; alij possint extra ecclesiam praedicta diuina officia auscultare? Res. Host. quòd excommunicatis, & interdictis non licet audire diuina. neque licet clericis ita altè dicere, quod audiantur de foris. Intellige studiosè. possunt enim ita altè dicere, quod se audiant in choro adinuicem, etiam si sic dicendo audirētur ab

dant vocamus, vicarios, vel substitutos. Cle. 1. §. porrò. §. notarij, de hæreti.

2 Vtrum iquisitores præfati possint se impedire de diuinationibus, aut sortilegijs, aut vsuris. Respō. ꝙ de diuinationibus, & sortilegijs, si manifestam sapiunt hęresim, possunt se itromittere, vt puta qa faciūt manifestas inuocationes dæmonū attribuēdo dæmonibus, aliquod diuinū. Sec', si solū inuocāt ad exercēdū opera q̃ naturaliter posśūt, qa tūc talis inuocatio nō sapit hæresim ſm Oldr. aliàs nō possunt, ēt si sapiunt hæresim, sed nō manifestè, similiter nec de vsuris, text. est in c. accusat'. §. sanè, de hæ. li. 6.

3 Sed nunquid inquisitores poterunt ipsi cognoscere, an sapiat hæresim, vel ne? Rñ. ꝙ nō, qa iurisdictio est sibi attributa existente conditione, vt no. glo. in d. §. sanè, in vers. manifestè, in d. c. accusatus, & gl. in c. 1. de of. del. li. 6. q̃ videtur cōtraria, intelligēda est vera, ꝙ inquisitor pōt cognoscere, an sapiat manifestè hæresim, qñ certū est, [a] ꝙ sapit hæresim, sed dubitatur, an sit manifesta, vel nō, qa tunc pōt recipere ꝓbationes, an sit manifesta. Et intelligitur manifesta ſm gl. eandē, qñ illa, q̃ notoria sūt & ita patētia, ꝙ nulla tergiuersatiōe celari possunt, de ver. signi. ex parte, de cohabit. cle. & muli. ca. si.

5 Quæ prohibentur præfatis inquisitoribus? Resp. ꝙ non extorqueāt pecuniam prætextu [b] officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Itē ꝙ nec scienter accepent bona ecclesiarū ob delictū clericorū aut fisco applicent, quòd si contra fecerint, tam ipsi, quā eorum commissarij, [c] & etiā Episcoporum, aut capitulorum sede vacante, sunt excommunicati ipso facto, nec poterūt absolui ante satisfactionē pecuniæ sic extortæ, nisi in mortis articulo, Clemē. dolentes, de hære. Itē districtius inhibetur eis nè abutantur quomodolibet portatione armorū. Itē ꝙ non habeāt nisi officiales necessarios. d. Clem. dolentes. Itē ꝑcipitur tā Episcopis, quàm alijs inquisitoribus, ꝙ nō imponant maliciosè aut fraudulenter crimen hæresis alicui, aut ꝙ impediant executionē officij inquisitionis falsè. Item ꝙ odio, gratia, vel amore lucri, aut cōmodi tēporalis obtentu contra iustitiā, contra conscientiā non omittant procedere, vbi est procedendum, aliàs Episcopus per triēnium suspensus est ab officio, & eius superior hoc faciens. Inferiores verò Episcopis sunt excōmunicati excōicatione Papali, Cle. multorū. de hære. Quod bene no. contra istos inquisitores, q citant aliquos pro hæreticis, qui tñ non sunt, quia sunt excōicati ipso facto. Item quod non possunt de crimine hæresis inquirerere contra, episcopos nisi in literis apostolicis expresse, vt possint hęc facere, contineatur, sed debent hoc sedi apostolicę nunciare, vt in c. inquisitores, de hære. li. 6. Itē inquisitores ordinis Minorū non possunt se intromittere de ordine Prędicatorum. Nec inquisitores de ordine Prædicatorum de ordine Minorū prætextu cuiuscūque hæresis, vt in priuilegijs eorum; aliter sunt excōmunicati ipso facto, & est Papalis per extrauagantem Pau. secundi.

6 Vtrum inquisitores hæreticorum possint procedere contra illos Christianos, q ad ritum transeunt Iudæorum? Res. ꝙ sic, dummodo metu mortis absolutæ, seu præcisæ non fuerint baptizati. [d] c. contra Christianos, de hęr. li. 6.

7 Vtrum officiū inquisitionis eis ab apostolica sede commissum expiret per mortē Romani pontificis cōcedentis? Res. ꝙ nō, [e] vt in c. nè aliqui, de hære. li. 6.

8 Vtrum inquisitores possint indicere silentium oībus prædicatoribus? Res. ꝙ non, nisi solū quęstuarijs, quādo cōtinget cōgregationes fieri pro negotio fidei, vel dicto-

rum

a Quando certum est] dicit gl. in §. sanè hîc allegato, quod tūc manifestam sapiunt hæresim superstitiones illæ, cū circa aras idolorum nefarias preces emittunt, sacrificia offerunt, dæmones, consulunt, vel etiam cum associant sibi hæreticos propter prædictas superstitiones exercēdas, vel faciunt prædicta cū corpore, & sanguine Christi vel in sortibus puerū, vt possint habere responsa, rebaptizant.

b Prętextu] Aliàs si pecuniam extorquerent, licet malefacerēt, non esset locus huic pœnæ secūdùm gloss. ibidem in ver. prætextu.

c Commissarij] Non loquiturde episcopis, qui licet malefacerēt, si contra hanc ordinationem pecuniam acquirerent, non tamen pœnæ subiacerent secundùm glo. ibi. in versi. commissarijs.

d Non fuerint baptizati] Loquitur de Iudæis baptizatis, & hoc no. tex. in ver. redierint. & contra receptores talium, & defensores est procedendum, vt ibi in tex. dicitur.

e Quod nō.] Vnde possunt procedere contra eū qui post mortem pontificis lapsus est in hæresim.

a Se requisierint] & sic requisitio per paren. & sufficit vna requisitio secundũ glo. ibid.
b Graue periculum] vt ē mors, vel detruncatio ipsorũ, filiorum vel parentũ suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorũ, & hmõi secundum glo.
c Io.An.ibidē] In glo.in ver. inquisitionis, licèt Arch. contra ibidē, & male; qui ergo accusat, debet habere probatiões idoneas: aliàs sibi imputetur.
d Directè] vt puta, nè aliqs ciuis illius loci accusari possi, vel cõtra eum inquiri sup crimine hæresis, vel q nullus de crimine ciuiũ audeat testificari, & huiusmodi.
e Vel indirectè] Vt puta, vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo, quàm a potestate, vel q nullus alius, quàm potestas possit aliquẽ capere, vel capi facere, vel vt nullus nisi sit de familia potestatis, possit arma portare.

rũ quæstuariorum, prędicatio eidē negotio ĩpedimentũ afferret.c. vt offm iqsitiõnis de hę.li.6. §. cõpelcẽdi.
9 Vtrũ inquisitores præfati possint cõuocare clerũ, & populũ ciuitatũ, vel castrorũ, aut aliorũ locorũ? Resp. q sic, prout negotio fidei viderit expedire. Similiter cõceditur eis, vt aduocẽt peritos quoslibet, vt in sentẽtijs huiusmodi proferẽdis consilium prębeãt, & quòd tales pitos aduocatos, vt eis obediant in pfatis consilijs dãdis, ĩ virtute obediẽtiæ possint cogere. c. vt cõmissi, de hęre.li.6. Ex quo aduerte, q non põt præcipere sub obedientia, & min⁹ sub excõicatione clero, & populo, vt vadant ad eorũ pcationes, q̃ q sępius faciũt dicti inquisitores, & non valet.
10 Vtrum inquisitores pręfati possint pcedere contra aliquos sine Epõ? Rñ. q citare, capere, ac tutæ custodiæ mãcipare, necnon in vinculis, ac manicis ferreis ponere & inquirere q̃ illos, quos iustitia p hmõi crimine cõcedit, põt: sed tradere carceri, ita atroci, q magis est ad pœnã, quã custodiã, aut exponere tormentis, aut ad sniã q̃ illos non põt Eps sine inqsitore vel inquisitor sine Epõ, aut deleg. capituli sede vacante, si sui adinuicẽ copiam valeant habere intra. 8. dierum spacium post quàm se requisierint, a & si secus præsumptum fuerit, irritum est ipso iure, Clem. 1. de hęre. & ibi ponitur de carcere, & clauib. & officialibus, & dic vt ibi.
11 Quomodo procedent inquisitores præfati contra aliquem? Resp. q si per viam accusationis, seruent ordinem suum. Si p inquisitionem, faciant, quę supra dixi de indicijs, & inquisitione. Excipitur tamen, q accusatores, vel testes, seu deponentes, quando pp potentiam personarum, cõtra quas deponũt, aut accusant, graue periculum b immineret eis, si noĩa eorũ publicarentur, tũc nõ publicè, sed secretè corã diœcesano, vel eo absente, vicario ipsius, qñ inquisitores procedunt, vel Episcopus, aut eius vicarius, corã inquisitore (si commodè potest) & aliquibus alijs personis prouidis & honestis iurisq; peritis totũ processum, super quo deliberandum est, manifestent, & de ipsorũ consilio ad sententiam, vel condẽnationem procedere põt, & plena fides talibus testibus adhibetur, licèt eorũ nomina non fuerint promulgata, & põt præcipere inquisitores præfatis honestis personis sub pœna excommunicationis, quã incurrãt ipso facto, nè reuelent prædicta nomina. Episcopus tñ non potest præcipere inqsitori, nec inquisitor epõ. Sed papa præcipit in virtute obedientiæ, vt teneãt secreta. Cessante tamen tali periculo debent accusatorum, & testium nomina publicari. Item possunt procedere simpliciter de plano, & absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu, & figura, vt in c.fi. de hære.li.6. Item q procedẽdo per viã inquisitionis excõicati, & participes, vel socij criminis admittũtur ad testimoniũ ɔtra hæreticos, receptatores, defensores, fautores, & credentes eorũ, si ex circunstantijs vera dicere præsumantur. c. in fide, de hæ.li.6. Secus si procedatur per viã accusationis, vel exceptionis, quia tales non admittuntur secundũ Ioã. ibid. c Item religiosi omnes, qui ante religionis ingressum erant notarij, quantumcunque sint in sacris, liberè istud officium tabellionis possunt exercere quò ad oĩa, quæ ad officiũ inquisitionis ptinẽt, nõ obstãte aliquo statuto contrario. d.c. vt officiũ. §. ad cõscribẽdas.
12 Item nota, quòd statutum loci, per qđ officium inquisitionis directè, d vel indirectè e impediretur, vel quomodolibet retardaretur, ipso iure est nullius roboris, & p cẽsuram ecclesiasticam possunt cogi rectores illorum locorum ipsa reuocare, vel moderare, vt non impediat. c. statutum, de hære.lib. 6. Et etiã possunt aduocare brachiũ sœculare per censuram ecclesiasticam contra hæreticos, vt in d.c. vt officiũ. §. deniq;.
13 Item statutũ de duabus dietis, in c. non

nulli

1 Vtrũ intentio habitualis sufficiat ad meritũ bonæ actionis?Rñ.S.Bon.in 2. di.41.q.vl.primi ar. in fi.ꝙ si loquamur de intentione habituali, qua qs refert ad deũ in generali oĩa opera diei vel anni, sic talis non sufficit ad meritũ. Sed si loquamur de intẽtione habituali,qua qs refert aliquod opus ad deũ in primordio illius operationis, vel alterius ad quã illa consequẽter se hẽt, ita ꝙ opus sequẽs directã habet ad opus primũ ordinationẽ,vel consequentiã,sic talis sufficit ad meritũ.vñ si aliqs intẽdit ꝓ deo dare,C.marcas, & incipit hodie dare vnã cogitando de deo actualiter postea dat alias,& nihil de deo cogitat, tñ actiones illæ sunt ei oẽs meritoriæ & fructuosæ, & ꝑ hũc modũ est in viris religiosis,q in principio ex charitate deuouerunt portare religionis pondus, quicquid n.faciũt,quod ad suæ religionis obseruantiã spectat ex prima intentione,est eis meritorium ad salutẽ,nisi(quod absit)contraria intentio superueniat.Si aũt opus alterius gñis inciperet,oporteret,ꝙ intentio renouaretur, vt illud opus esset meritorium , vnde, si religiosus ad ea, quæ ad religionẽ non spectant , vult se exercere,oportet, ꝙ intẽtionem renouet,quia illa habitualis ad illam non se extendit,& ideo non est paruæ securitatis & vtilitatis religionem intrare. Dicit etiam idem S.Bona.ibidem quòd intẽtio habitualis (q̃uis de D[e]o non cogitet actualiter)tamen si ex sola boni operis consideratione charitas prompta , vel aliqua alia virtus charitate informata ad ipsum bonũ opus inclinat ipsum est meritoria,sicut vir obediẽs meret obediẽdo ꝑlato ꝑcipienti sibi,ẽt si nihil cogitet de deo, sed solùm consideret, quòd est bonum obedire.

2 Vtrũ opus ab intentione recipiat quantitatem siue boni quò ad bona , siue mali quò ad mala?Ref.S.Bo.di.40.art.1.q.2.qđ quantitas bonitatis, & malitiæ correspondet quãtitati intentionis, secundũ ꝙ quantitas intentionis attendiẽ quantũ ad actum intendẽdi , sed inquantũ attendiẽ ex parte intenti,non semper corrñdet.Vnde gl.sup illud Mat.12.bonus hõ &c.dicit,quantum bonũ intendis,tñ facis.dicit idẽ.S.Bo.ꝙ si ly,tñ,& quantũ,sunt aduerbia, sic dicunt quantitatẽ actus intendendi, & verũ est generaliter,siue respectu maloꝝ, vel bonorũ,quia quantũ actus intendẽdi est magis intensus in bonitate,vel malitia, tñ operatio exterior est bona,vel mala,oẽ.n.meritũ vel demeritũ ad actũ voluntatis reducitur licẽt circũstantiæ exteriores aliquo mõ faciant ad voluntaris deprauationẽ . Si verò ly, tñ,& quantũ,sunt noĩa,tunc dicũt quãtitatẽ ex parte intenti,& sic non verum generaliter,qa non semp operi exterius facto mensuratur intentio, qa frequẽter hõ intẽdit magnũ bonum,& non facit; [a] & minimum bonũ ex humilitate & facit magnũ .

3 Vtrum opus ab intẽtione recipiat qualitatẽ,scilicet bonam,vel malam?Ref.S.Bo. vbi supra q.1.ꝙ intentio bona , [b] vel mala dicitur dupliciter. Primo modo bona dicitur,in qua est perfecta , & bona ordinatio operis ad finem.& hoc modo non tantùm respicit bonitatẽ finis, sed ẽt rectum ordinẽ eius,q est ad finẽ.Et hoc est, quod dicit Ber.ad Eugenium exponẽs illud, si oculus tu[us] simplex,ꝙ ad hoc,ꝙ oculus sit simplex requiruntur duo necessariò,s. ꝙ veritas sit in electione.& charitas in intẽtione,qđ est dicere,ꝙ amat,qđ est amandũ & eligit,qđ est eligẽdũ [c] mala dr̃ in qua , est ordinatio indirecta;& sic est verũ gñaliter,ꝙ sm intẽtionẽ qualificatur opus exterius. Secũdo mõ dr̃ intẽtio bona,quia qđ finaliter intendit,est bonũ,& isto modo nõ qualificatur , qa si quis furatur,vel facit eleemosinã,vel mẽtiẽ,vt conuertat aliquẽ, non dr̃ benefacere, sed quò ad malitiã non habet instantiã,qa malitiæ intentionis imputatur omne opus factum,qualecũque sit, quia deus

[a] Et non facit] Eò qa paruã caritatem hẽt. In malis ẽn põt habere veritatem, qa qui intendit multũ peccare , multum peccat, qualecunque opus faciat , & sic intendendo, nõ diminuet , qa qui intendit parum peccare, multũ ẽn peccare potest, si maximè op[us] faciat, quod deformitatem habeat.

[b] Quod intẽtio bona] Intentionis .n. qualitas dupliciter pt̃ accipi,sm ꝙ intentio dupliciter dicit. Vno n.mõ intentio dicit voluntatem finis. Alio verò mõ nõ tñ dicit volũtatẽ finis,sed ẽt ordinationẽ eius , quod est ad finẽ quẽ appetit. Et sm hoc dupliciter potest dici intẽtio bona , vel mala.

[c] Qđ est eligendũ] & hoc modo qualitas operis semꝑ corrñdet qualitati itẽtionis,nec hẽt instãtiam.Imo si oculus ẽ simplex,totũ corp[us] erit luminosum. Et si oculus tu[us] tenebrosus, hoc est intentio mala, opus erit malũ.

a Quia plura) sa cit illud Phi. 1. Ethi. Bonum cõtingit vno mõ, malum autẽ omnifariam.

cor interrogat principaliter; & de istis intelligitur magis cordis inspector est dominus, q̃ operis 15. q. 6. c. 1. & illud, Ream linguam non facit nisi rea mens. 10. q. 1. c. homines, & c. seq. & minister legis voluntariè occidens malefactorem, homicida, reputatur. 3. q. 5. c. cum homo & illud, quod no. 41. di. quisquis, & 12. q. 4. omnis iactãtia. Non obstat, ꝙ non sic est in bono, q̃a plura a requiruntur ad constructionem, quam ad destructionem.

4 Vtrum intentio bona absque operibus valeat ad meritum? Resp. S. Bon. vbi supra, di. 40. ar. 1. q. 3 ꝙ si ille habet facultatẽ bene operandi, & opportunitatẽ operãdi, sic non sufficit intentio, quia nec bona voluntas debet dici, sed semiplena. Si verò facultas non adest, tunc bona intentio, & bona voluntas sufficit ad meritum vitæ eternę.

5 Vtrũ opera exteriora addant aliq̃d supra meritum bonæ voluntatis? Res. S. Bon. vbi supra, ar. .q. 1. (adde Sco. q. penul. quo libetorũ) ꝙ aut loq̃mur de p̃mio substãtiali; & sic de condigno nihil addit opus extrinsecũ, q̃a quantitas meriti pensatur, ex quantitate radicis. De congruo tamen absque dubio opus priuilegiatũ addit supra bonã intentionẽ, & voluntatem, pro eo, ꝙ voluntas in illo opere præparatur, & disponitur ad susceptionem maioris gratiæ, per quã digna est maiori retributione. Si aũt loquimur de p̃mio accidẽtali; sic opus extrinsecũ addit supra bonã voluntatem, sicut priuilegiatũ, & alia ẽt q̃ dispositiuè ad dũt ad rationẽ meriti, q̃a exercitant actum voluntatis ad bonũ, & radicationẽ, & conseruationẽ gratiæ, & illud Martini, Palmã tamen & c. intelligitur non de palma, quæ est aureola, sed de palma, quę est respectu præmij essentialis, quę dicitur aurea.

6 Vtrũ euent⁹ seq̃ns addat ad bonitatẽ, & malitiã actus exterioris. Res. Tho. 1. 2. q. 20. ar. 5. ꝙ aut est pręcogitatus & sic addit. Aut non est p̃cogitatus, & tunc aut per se sequitur, vt in plurib. & sic addit. Constat. n. actũ ex genere solo esse meliorẽ, ex quo sequi p̃nt plura bona, & peiorem, ex quo plura mala, aut sequitur per accidens & vt in paucioribus, & tũc non addit, non enim iudicatur de re aliqua, q̃d est per accidens, sed tantũm quod est per se.

7 Vtrũ quis p̃ intẽtionẽ possit opera sua, vel aliorũ alteri applicare? Res. s̃m Astẽ. ꝙ sic, & sic tripliciter. Primo modo in singulari, vt cũ p̃ alio determinatè satisfacit; & sic q̃libet potest alteri bona sua communicare. Secũdo modo in sp̃ali, vt cũ q̃s orat p̃ congregatione sua, & suis familiarib. & benefactorib⁹, & ad hoc ẽt ordinat opera sua satisfactoria, & sic ille, q̃ præest religioni, potest illa opera communicare alij applicãdo intentionẽ eorũ, q̃ sunt de sua congregatione, ad hũc determinatè. Tertio modo in generali, & si q̃ p̃est ecclesiæ generaliter potest opera illa communicare applicãdo suã intentionẽ ad hunc, vel ad illũ, & ideo q̃ præest ecclesiæ g̃nali, potest communicare ea q̃ sunt congregationis, & hm̃oi, sed nonẽ contrario. prima communicatio, & secũda non d̃r indulgẽtia, sed tm̃ tertia p̃p duo. Primò q̃a per communicationes illas primas licẽt absoluat homo a reatu pœnæ quãtũ ad deum, non absoluitur tamen quãtũ ad satisfactionem, ad quam est obligat⁹ ex præcepto ecclesiæ, vel confessoris, sed p̃ tertiã sic, vt supra patet, Indulgentia. Secũdò q̃a in vna congregatione non est sufficiẽtia meritorũ, vt sibi & alijs valere possint, sicut est in ecclesia Romana, præcipuè propter meritum Christi, & ille solus, q̃ ipsi præest, potest per intentionẽ suã applicare opera aliorũ alijs, quæ dicunt̃ indulgẽtiæ: alij autem habent ex eius concessione.

8 Vtrum actio p̃cedens a voluntate deliberatiua, si p̃ intentionẽ ad deũ non ordinatur, sit mala, seu peccatũ? Rñ. vt colligo ex. S. Bo. in 2. di. 4 .q. 1. ar. 3. ꝙ aut hoc prouenit p̃ inordinatã affectione, siue conuersionẽ ad creaturã? & sic est mala ex conuersione. Aut p̃uenit p̃p operãtis negligentiã; & sic est mala ex omissione. Aut p̃p operãtis infirmitatem, & miseriã; & hęc neutro modo est mala, sed indifferens: deus. n. decreuit p̃p suam pietatem, & propter nostrã infirmitatẽ multas operationes non imputare nobis, neque ad meritũ neque ad demeritũ; & consequenter tales operationes respectu nostri non vident̃ bonæ moraliter, nec malæ, vt cũ q̃ loquitur alicui ex naturali pietate, vel aliũ salutat ex vrbanitate,

nitate, vel facit ex necessitate naturæ, puta comedit, vt reficiatur: ambulat, vt recreetur; nec tñ hoc refert in deũ, tales.n. actiones nõ sunt meritoriæ, q̃a ad deũ non referuntur. dicere, ꝙ essent demeritoriæ, durum videret, cũ non fiant pp inordinatã conuersionem ad creaturã, nec omittũtur ad deũ referri agentis negligentia, sed tm̃ pp quãdam infirmitatẽ, quæ est ĩ nobis ex corpore corruptibili aggrauãte animã. Nec obstat his Greg. super illud Mat. 13. de oĩ verbo ocioso, &c. vbi dicit, ꝙ verbum ociosum est q̃d caret ratione iustæ necessitatis; vel piæ vtilitatis, q̃a vt dicit Ricar. in 2. di. 40. non semper oportet, ꝙ actus explicitè ad finẽ, q̃ est deus referaẽ. vt nõ sit ociosꝰ, sed sufficit, ꝙ referaẽ ad bonũ finẽ vel ciuilẽ, vel corporis necessitatẽ, aut honestã recreationẽ. Solũ ergo ille dr̃ ociosius, qui nõ refert [a] ad aliquẽ bonũ finẽ. Meritorius aũt vitæ eternę solus est actꝰ, q̃ ordinatur per intẽtionẽ ad deũ aut merito condigni, si fiat ex charitate, vel congrui, si fiat extra charitatẽ, demeritorius verò, si nõ referatur in deum ex inordinata conuersione, vel omissione.

9 Vtrum bonitas actualis voluntatis addat aliquam bonitatẽ sup bonitatẽ ipsiꝰ habitus gratiæ? Rñ. ẽm Ric. vbi supra ꝙ actualis voluntas elicita a voluntate potentiæ per gratiã addit habitui gratiæ bonitatẽ aliq̃ a deo renumerabilẽ quã ũ ad prẽmiũ substantiale, ita ꝙ prẽmium substantiale habitui gratiæ, & actibꝰ interioribus voluntatis p gratiæ habitum elicitis correspondet vnde pp tales actꝰ plꝰ habebit de præmio substantiali, quàm si sine ipsis à corporæ decessisset.

INTERDICTVM. I. dicitur ab interdico, ꝙ idẽ est, quod prohibeo, [b] & sic pertinet ad interdictum iuris canonici, ex quo interdicitur administratio aliquorum sacramentorum, & celebratio diuinorũ, vel executio aliquorũ spiritualiũ secundũ Inn. & sic est ecclesiastica [c] censura. [d] Aliqñ dicitur iterdictũ. i. iter duos datũ, vel inter duo dicta, vt Inst. de interdi. in princ. & isto modo accipitur in interdictis à lege ciuili, siue à prætore. & quædam sunt publica & ista sunt. 9. q̃dam sũt priuata; & hęc sũt. 18. d̃ q̃b. vide gl. in ver. ꝙ de recuperãda, & doc. in ca. pastoralis, de causa pos. & ꝓ-

a Qui non refertur] Sic etiam respondet. S. Bo vbi supra di. ꝙ ociosum non dicitur verbum, quia non sit ordinatum in finem solũ, sed quia omni caret vtilitate, dicit tamen, aliquam deberet hábere Et inter tale ociosum, & meritorium, siue bonum cadit mediũ quando aliquis facit aliquid, q̃d nõ est omnimodo vtilitate priuatum, nec tamẽ est ordinatum in deum tanquam in finem vltimũ vnde non dicitur homo ociosus esse semper, quando non laborat, sed tunc, quando non laborat, & deberet laborare. frequẽter enim illa verba, quæ videntur esse inutilia, vtilia fiũt, dum ordinantur ad recreationem aliquam spiritus, & exclusionem accidiæ, Sicut refertur. b. Bernar. dixisse, cum quẽdam fecit cespitare. Ociosum fuit factum, sed non ociosè factum. Fecerat.n. hoc ad lætificandum illum, quẽ viderat mæstũ. Tu dic exemplũ de prædicatore, qui dicit aliquã facetiam ad excitandum populum dormientẽ. Ad illud, quod dicit apostolus. 1. Corint. 10. omnia in gloriam dei facite, dicũt aliqui, quòd est consilium, alij, quod est p̃ceptum aliqui, quod est finis p̃cepti, Sicut illud Diliges dominum deum tuum. Potest enim accipi vel negatiuè, vel affirmatiuè. & hoc dupliciter, quia hoc signum, omnia, potest ibi teneri vel collectiuè, vel distributiuè, si distributiuè & diuisim, tunc est consilium, & admonitio, admonet enim apostolus, vt quilibet bonum opus in deum, & de quolibet diuisim possumus facere, & vtile est nobis, & expediens, si faciamus. Nullum enim est opus deliberatiuum à nobis procedens, quod facere non possimus propter deum. Si autem teneatur collectiuè tunc est finis præcepti, quia hoc desiderare debemus, vt ad talem statum perueniamus, vt omnas cogitationes nostras, & effectus in deum referamus. Si autem accipiatur negatiuè, tũc est præceptum. Et est sensus, Ita faciatis opera vestra, vt nihil faciatis cõtra gloriam Dei.

b Quod prohibeo] Nomen interdicti prohibitionem significat, quæ propriæ alludit vocabulo. Institu. de interdi. §. in re tamen, de sen. excom. cum illorum, ibi, quibus est absolutio talium interdictaꝰ.

c Et sic est ecclesiastica] Cald in tract. de interdicto describit interdictum ecclesiasticum, dicẽs, ꝙ est suspensio ecclesiasticæ cẽsurę a diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis actiuè, & passiuè, & ibi declarat singula verba, ĩ prin primæ par Sco. in 4. di. 23. diffinit sic, Interdictum est arctatio a quibusbusdam actibus ecclesiasticis exercendis, vel ab assistẽdo quibusdam alijs.

d Ecclesiastica censura] Quæ cõsistit circa spũalem pœnam, ve in c. quærẽti, de ver. signi. Sed aliud est seueritas canonica, quę consistit circa pœnã tẽporalẽ, vt in c. in quibusdã, de pœ. Ita Arch. in c. denique Suffredus, circa mediũ. 6. q. 3. vbi etiã dicit, ꝙ ecclesiastica animaduersio est, quæ consistit circa degradationem, & sęculari curiæ traditionem, de verb. sig. nouimus. Allegat Host. hoc dicentem in d. c. In quibusdam. de pęnis.

priè,& in c.itē cum qs, de resti.spo.& de istis hic non intēdo tractare, sed vide, si placet in Spe.e.ti.f.de inter dicto primo mō dicto.nec ēt intendo dicere de interdicto, quo aliquod particu lare spirituale interdicitur puta cum quis interdicitur ab officio, vel à beneficio, & hmōi, q̄a de hoc dico j. Suspensio, sed hic intēdo so lū tractare de iterdicto, ex quo in aliqua terra vel ecclesia, vel aliquę psonę iter dicunť à celebratione diui norū, pceptione sacramēto rū aliquorū, pulsatione cā panarū, & cæteris, de quib⁹ infra dicam, Interdictū. 5.

1 Quot sunt species inter dicti? Res. φ duæ [a] vna hominū.alia locorū. [b] Interdictum hominū aliud generale, aliud speciale, aliud singulare. generale interdictū hominum, est cum interdicitur populus regni, castri, vel villæ, aut ciuitatis, & sic aduerte, φ q̄n īter diciť populus, vel vniuersitas, vel cōmune, φ tūc nec loc⁹, nec cler⁹ est iterdict⁹. Itē ſm Cal. [c] nec psonæ ecclesiasticæ, quę ex toto sunt trāslatæ in ecclesiam, q̄a de populo nō sunt. 11.q.1.duo sicut q̄n interdicitur clerus tm̄, non est interdictus populus, nec vniuersitas, vel commune, quia sunt diuer sa cler⁹, & populus, de sen. exc.si sententia, lib.6. Vnde clerici possunt celebrare si cut prius secūdùm Io. An. super gl. in ver. interdicti, in d.c.si sententia.f. alta vo ce, pulsatis campanis, inter dictis tamen exclusis, q̄a phibitio.c.quod in te, de pę. & re. &c. non est vobis, de spon.& moderatio.c.alma, de sen.ex. li.6. intelligitur, quando locus est interdictus, & non expresso loco in sententia interdicti non habet locum cessatio diuinorum, & alia, quanuis sit generale. Cald. tamen [d] tenet, φ debet seruari mode ratio.d.c.alma. Sed non cre do ei, dic ergo, φ possunt clerici alta voce [e] celebrare sicut prius, & in ecclesijs suis alta voce, & quòd in isto casu possunt admitti omnes, qui non sunt de po pulo illo, & non sunt causa interdicti; tenet Archid. in d.c.si sententia, & Fede. consi.70. Similiter secundū Cal.2.parte.6.col. versi. sed nunquid, illi possunt admit ti, qui de illo erāt populo, sed domicilium transtulerunt. [f] Asten. tamen lib 7.tit.15.ca.1.versi. esto, quod homines, tenet quòd non, nisi absoluantur, ex quo semel fuerunt interdicti, sed dictum Cald. [g] est verius, & sequitur Ge. in d.c.si sententia, & etiam absentes excusantur, donec sciant, ca. apostolicæ de cle. excom. mi. postquā sciunt, tenentur seruare.

2 Vtrum populus non interdictus, si fiat de populo taliter interdicto, efficiatur interdictus? Res. secundùm Cal. quòd sic, vbi supra, ver. quid si existens.

3 Vtrū bannitus, qui est de populo inter dicto, sit amplius interdictus? Resp. φ sic, si ad tempus est bannitus, quia adhuc ciuis est, & de populo.l. relegati, ff. de interdic. & relega. similiter & si in perpetuum, cessat interdictū, Cal. vbi supra, ver. sed quid.

4 Sed nunquid habitantes in ciuitate, q non sunt neque ciues, neque de populo illius, ligantur interdicto? Res. φ non, d.ca. si sententia, sed ligantur illi, qui sunt facti ciues ex gratia, licèt ibi nō habitent, Cal. vbi supra, col.11. ver. quid si talis, cum seq.

5 Vtrū ipuberes populi iterdicti sint simi liter. Rñ. Io. de deo φ si nō sūt doli capaces nō sunt iterdicti. Sec⁹, si sunt doli capaces.

Quid

[a] Resp. φ duæ] Species ecclesiastici iterdicti dupliciter pñt sumi. Vno mō respectu patiētis. Alio mō respectu modi in prohibitione seruati, secūdùm primū modū duæ sunt spēs, vt hic.

[b] Locorū] Vel ēt pñt interdici, & loca, & personæ insimul ſm Sco. in 4. dist. 25.

[c] Itē ſm Cal.] 2. parte, colū 9. ver. itē iterdicto loco, sunt tñ ſm eum ibidē interdictæ psonæ culpabiles; facit ca. alma. §. illis, de sen. exc. de clero āt dicit. 10. col. ver. intelligo.

[d] Cal. tñ] parte 2.11. col. ver. sed q̄ro, vbi allegat patrē suū tenuisse cum Io. An. & dicit, φ licèt hoc procedat de iure scripto, tñ vř ex hoc pstari occasio cotēnendi ecclesiasticā censuram, cū populus ab ext. a audire posset. Vñ confusendū esset clericis, nè hoc facerēt &c. Hæc recitat Ge. in d. c.si snīa, in prin. sup gl. 2. & etiā in §. pen.

[e] Alta voce] Sed istud dictū mihi ē valde dubium, q̄a hic loquitur in interdicto gñali hominum, & sic loquunť iura. c. φ in te, de pœni. & remis. & c. alma. Nec obstat, φ iura debent intelligi, q̄n est interdictus locus, q̄a de hoc est tex d. c. alma, vt no. ēt infra, interdictū §. t'. de quo tñ dic, vt ibi, q̄a in omnib⁹ ecclesijs specificè non interdictis pōt celebrari p d.c. alma, cum sua moderatione.

[f] Trāslulerunt] Dummodo non fuerint culpabiles secundū eū.

[g] Sed dictum Cald] Sed pcedens dictum videtur verius per id, qđ no. Pa. in c. φ nonnullis, de priuile. quia vnus excōicatus in vna ecclesia ē. etiam excōmunicatus in alia; sic & interdict⁹, quia sequiť personam, quocunque ierit. 1.q.1. c. cito turpem.

6 Quid de mulieribus, q̃ viris contradicunt, & alijs hominibus, q pro posse resistũt? Rñ. Io. de deo, ꝙ nihilominus, ex quo sunt de illo populo ꝙ sũt iterdictę. a

7 Speciale interdictũ hominum, est cũ interdicitur aliqđ collegiũ, vel vniuersitas in populo inclusa, puta studiũ Papiæ & hmõi, vel capitulũ. Nã interdicto capitulo, vel collegio, vel vniuersitate, singulæ psonæ de ipsa sunt interdictæ ſm Io. An. super ver. cõstat, & Ge. in d. c. si suía. S. cũ verò, & istud cõprehendit tã clericos, q̃ laicos, q sunt de illo collegio, vel vniuersitate.

8 Sed qđ si iterdicatur familia alicui᷒, nunqđ clerici de eius familia erũt iterdicti? Rñ. Rod. ꝙ sic, nisi spãliter eximantur. Vñ aduerte hic ſm Archi. sequitur Ge. in d. c. si sententia? ꝙ interdicto collegio, vel vniuersitate, clerici, q non sunt de illo collegio, vel vniuersitate, poterũt ianuis apertis, & pulsatis cãpanis alta voce celebrare, excõicatis & interdictis exclusis. Sec᷒, vbi esset iterdictus locus, quia non possunt, nisi secũdùm quòd infra dicam.

9 Vtrũ si interdicatur doctores oẽs alicui᷒ ciuitatis, intelligantur interdicti clerici, q sunt doctores? Rñ. ꝙ nõ p gl. in d. c. b si sentẽtia. Similiter si iterdicũtur clerici, non veniũt religiosi nõ habẽtes dignitatem, & de hoc vide s. Cleric᷒. 1. Gem. tñ in d. c. si sentẽtia, in prin. dicit, ꝙ clero interdicto veniũt clerici seculares, regulares, cõuersi, & conuersæ q ita sunt ad ecclesiã translati, ꝙ ppriè de populo dici nõ possunt, de quo dicto ego valde dubito, c & potius credo contrarium, nisi aliud cõstet de mẽte per ea quæ supra dixi, Clericus. 1.

10 Quid si vnus de populo interdicto ígredit̃ monasteriũ, an possit diuinis iter esse sine relaxatiõe interdicti gñalis vel spãlis? Rñ. Fe. con. 31. & sequit̃ Gem. in d. c. si sentẽtia ꝙ sic, d qa desi. nit esse de populo; ergo purgatur eius lepra sine alia relaxatione. e

11 Singulare interdictum hominũ dr̃ cũ aliqua certa psona interdicitur vel ẽt incerta, vt cũ dicitur, q fecerit, sit iterdictus ipso facto; & isti, quocunque vadunt, sunt semp iterdicti, nisi ab soluantur, si interdictũ non est ad temp᷒. Vñ aduerte & no. bene, ꝙ tales interdicti siue gñaliter, siue spãliter, vel singulariter ñ pñt exercere aliquem actũ concessorũ tpe interdicti, de quibus infra dicetur, qui pertineant ad ordines, aut ad celebrationẽ diuinorũ, aliter essent irregulares, vel suspẽsi, ſm ꝙ infligitur pœna violãtib᷒ interdictũ, vt i fra dicet; & de tali interdicto nõ loqt̃. c. alma.

12 Vtrũ iterdicti generaliter, specialiter, vel singulariter, sint vitãdi ab alijs? Rñ. ſm Hos. Inn. & Ber. ꝙ sic in diuinis officijs, qñ proprio nomine, seu alia certa locutione p sententiã sunt designati, alij aũt non sũt vitandi, nisi à iudice specificentur, nisi eorũ offensa, per quã sunt iterdicti, esset mul torũ notoria, ita, ꝙ nulla tergiuersatione posset celari. c. tua nos, de coha. cle. & mulie. Sed tu dic, vt supra excõicatio. 8. S. 3. vbi hab. tur de concilio Constantiensi.

INTERDICTVM. 2. locorum aliud generale, vt cum interdicitur regnũ, vel Prouincia, vel diœcesis. Aliud speciale, vt cum interdicit̃ ciuitas aliqua, castrũ vel villa. f Aliud singulare, vt cũ interdicit̃ certa ecclesia, vel capella, vel certæ ecclesiæ, g & sic

a Quod sunt in terdictæ] Vide quod not. Cal. vbi supra colũ. 30. ver. ista dubia. Vbi vult cõtradicentes ligari, quia etiam in sontes ligantur interdicto, licèt secus sit quoad deum.

b Per gl. in d.] Quia. s. nõ sunt eiusdẽ professionis. & glo. est in ver. e conuerso, & ibi Gemi.

c Ego valde dubito] Tamen illud tenet Cal. 2. parte. 11. col. ver. item scias.

d Quod sic] Idẽ Cal. 2. part. 11. col. ver. itẽ quæro, vbi dicit. ꝙ post professionem potest ordinari, sed ante tu, tum est consiliũ qđ non ordinet.

e Relaxatione] De quo tñ dicto ego dubito, nisi fortè fauore religionis. Vide posti. supra §. 1. Sed ad dictũ Pa. posset respondери, ꝙ loquitur de persona singulariter interdicta, & sic cessat dubitatio, de qua in d. §. 1 & 3. & hic vt patet infra in §. ii. & sic tene.

f Castrum, vel villa] Et istud secundũ Pa. in c. cũ in partibus, de ver. si. Potest etiam dici generale, etiam si locus esset paruus & ratio est, quia etiam si in villa esset nisi vna ecclesia, tamẽ apta est habere plures, vnde continent in se vniuersitatẽ. Et hoc facit ad consti. Bonifacij, vbi cauetur, ꝙ pro pecuniario debito non debet fieri interdictũ generale per delegatum, vel ordinarium, sine speciali licentia papæ, & adde ꝙ nomine terræ comprehẽditur ciuitas, villa, vel castrum, &c. Idẽ Cal. 2. part. col. 2. versi. sed quid si in loco.

g Vel certæ ecclesiæ] Vnde dicit Cal. vbi supra col. 4. versi. sed quæro. Quod si dicitur, Interdico omnes ecclesias huius ciuitatis, talis prolatio resoluitur in singularitates, & perinde est, ac si dicatur, Interdico illam & illam, allegat multa, vt 9 di. c. s. Et de pę di. 3. adhuc, cũ simi.

sic interdicto loco aut generaliter, vel specialiter, aut singularirer, non sunt interdicti homines, vel clerici talis loci. Vnde extra illa loca pñt audire diuina, & sepeliri, si ibi elegerũt sepulturã, vel ibi mortui fuerint, q̃a non sunt interdicti nisi fuerint in culpa interdicti ponendi, text. in d.c. si sententia. no. 2. in d.ca. q̃d in te. 1. & 2. no. & d.ca. non est vobis, in fi. Aduerte tamen, ꝙ id, q̃d statuit in interdicto gñali locorum, hẽt locũ in interdicto spãli loci; & hoc ideo, q̃a interdicta ciuitate, vel villa intelligit tota interdicta gñaliter, & ideo habẽtes priuilegiũ, ꝙ tpe generalis interdicti possint celebrare submissa voce, intelligitur generale interdictũ, qñ ẽt aliqua terra est interdicta quò ad illam terram, [a] vt dicitur, & no. in c. cum partibus, de ver. sig. Inno. tñ & Host. tenent ꝙ interdicta ecclesia aliqua in pœnã populi, licẽt multi ex eis non deliquerint, sed solũ vel dominus, vel vniuersitas, ꝙ talis popul⁹, ẽt qui non est in culpa, non poterit alibi eligere sepulturã apud ecclesiam non interdictã, nisi ex priuilegio spãli hoc habuerit. sed hoc non credo verũ, q̃a c. ꝙ allegat, s. vt priuilegia de priuil. loquitur, quando populus [b] est interdictus.

1 Quid si iudex dicat, Interdico regnũ Franciæ? Rñ. ꝙ interdictũ extenditur ad totã terrã, q̃ adhæret ei tpe latæ sententiæ siue rõne dominii, siue rõne feudi, de postula. prælat. c. 1. vel s̃m gl. in d.c. extenditur ẽt ad terras, quæ adhærebant ei pr̃stando auxiliũ tpe interdicti prolati [c] si verò dicat, Interdico terras Regis Frãciæ, tũc s̃m Rodo. non extẽditur ad feuda, q̃a pœnæ sunt restringendæ sed contra eũ est tex. d.c. 1. in ver. terrã [d] Regis ipsius & ideo dic similiter esse interdicta, quia in feudis habet vtile dominium, & etiam includuntur terræ, in quibus solũ habet vsufructum, s̃m Io. An. circa prin. ver. sciendum, & sequitur Gemi. in d.c. si sententia. §. cæterum. q. 1. Si verò aliquam terram haberet in pign⁹, non esset interdicta, quia non est ipsius quoad dominiũ: sec⁹, si diceret, ꝙ interdicit omnẽ terrã, qua tenet, [e] quia sic esset interdicta, c. cum Bertoldus, de re iud. quia creditor hẽt possessionẽ verã pignoris. ff. de vsuc. l. serui.

2 Sed quid si habet terrã communẽ cũ altero? Rñ. Ge. in d.c. si sententia. §. cæterum, ver. quid si iste, ꝙ si est indiuisa, non comprehendetur, nẽ iustus patiatur. Secus, si est diuisa, quia pars subiacebit. [f]

3 Vtrũ interdicta ciuitate veniant ei⁹ suburbia? Resp. ꝙ sic, [g] & etiam continentia ædificia. Et idẽ dic de interdictio castri, vel villæ, licẽt ꝓpriè non habeant suburbia, vt in c. si ciuitas, de sentent. excom. li. 6.

4 Sed quæro quid dicitur suburbiũ, aut continẽs ædificium? Io. de deo dicit, quòd suburbia intelliguntur illa, quæ sunt infra vltimam portam, & faciunt cum ciuitate publicas functiones, & vocantur ad consilia, & conciones. vel dic secundũ Ge. ꝙ dicuntur burgi extra & prope ciuitatem, in quibus domus sunt contiguæ. Vel dic, ꝙ suburbia dñr domus, ꝑ quas est iter rectũ eundi ad ciuitatẽ, vel locũ, & continentia ędificia sunt pulchræ dom⁹ circa ciuitatẽ non intra suburbia vbi nõ sunt burgi directè

[a] Quò ad illam terrã] Hodie ergo da iure nouo ꝑ c. alma, põt celebrari tẽpore interdicti etiã particularis submissa voce.

[b] Loquitur, qñ populus] Inno. & Pa. dicit, quòd ille tex. loquitur, qñ ecclesiæ erãt interdictę a diuinis officiis. Vide ibi. & facit glo. in c. si sententia. §. cæterum, de sentent. excom. i ver. interdicti. Quæ dicit, quòd aliud est interdicere ciuitatẽ solùm, aliud ciuitatem, & ciues, quia pœna spũali punitur vnus pro delicto alterius; de hoc. 1. q. 4. in sum. & 23. q. 4. in sum. & sic si sunt interdicti, non possunt audire diuina. Hæc glo.

[c] Tẽpore interdicti prolati] Sicut enim excommunicatio extendit ad illos, qui dãt auxiliũ excõicato, de sent. excõ. nuper, & c. si cõcubinæ, Ita ad illos, qui præstant auxilium interdicto, & est simile. ff. de ver. sig. l. liber hõ. Idem si terra esset de iurisdictione regis, licẽt proprietas non esset sua.

[d] In ver. terrã] Idẽ tenet Cald. 2. parte, col. 10. ver. quid si interdicitur. vbi ẽt dicit idẽ de terra, quã tenet in emphyteusim. Et in ver. Sed quid tet ra. 11. col. in vet. seq. Quid si interdicat. Idẽ de terra, in qua hẽt iurisdictionem, licẽt non esset proprietas sua.

[e] Quam tenet] Idem Cald. vbi supra co. 11. ver. sed an terra. Et adde, quòd terra, quæ tenetur nomine dotis, intelligitur interdicta secundùm Cald. ibidẽ ver. q̃d si prin. et.

[f] Subiacebit] Si dominus acquirat nouam terram, non erit interdicta, nisi esset expressum, nec si vẽdit, vel perdit suam, per hoc tollitur interdictum secundũ Gemi. ibidẽ. Et de his omnibus habetur per Cald. vbi supra, versi. Sed quid si is, cũ duob. seq.

[g] Resp. quòd sic] idem Cal. 1 par. 7. col. versi viso de spẽ. Et no. Archi. Io. An. & Ge. in d.c. si ciuitas, in prin.

ĉtè introducẽtes ad ciuitatẽ.Gl.ĩ d c ſi ciuitas,in ver. ꝯtinentib⁹,dicit,ꝙ arbitrio iudicis ẽ relinquendũ, q̃ dicanẽ ꝯtinẽtia ædificia,q̃a ñ dicit text. ᵃ Contiguis, ſed Cõtinẽtibus.legiſtę verò in l.2 & l ędificia,& l q incõtinẽtib⁹,ff.de ver.ſig quaſi in idẽ coincidũt.Egoverò quò ad hoc attẽderẽ ad rõnẽ legis exp̃ſſam, ᵇ & dicerẽ oĩa illa dici ꝯtinẽtia ædificia, q̃ ita ſunt prope ciuitatẽ, ꝙ i illis celebrãdo contẽnereẽ eccleſiaſtica cẽſura,puta q̃a quaſi ita cõmodè eò ꝯueni re ᶜ p̃nt,ſicut ſi nõ eẽt ĩterdictũ, ſed vbi nõ cõtẽnitur pp hoc,puta diſtat p miliare, & eſt valde laborioſũ illuc ire, nec paſſim popul⁹ p̃t eò cõuenire, tũc nõ acciperetur ſub hac ſignatione.

5 Vtrũ dño vendẽte terrã ĩterdictã ſiue gñaliter, ſiue ſpãliter, aut ſingulariter alicui dño,qui non eſt in culpa,ceſſet interdictũ? Rñ.ꝙ non ẽm Ge. in d.c. ſi ſnĩa, q̃a ſecum portat onus ſuũ.

6 Vtrũ dño emente terrã poſt latam ſententiã interdicti ꝯ omnẽ ſuam terram, ſit illa terra interdicta?Rñ. ẽm Ge.in d.c. ſi ſententia, ꝙ non, niſi lator interdicti expreſſiſſet nedum terram habitam, ſed habendam.

7 Vtrũ interdicta eccleſia ſit interdictũ cœmeteriũ, vel ei⁹ capella? Rñ ꝙ ſic, ſi capella, vel cęmeteriũ ſunt ꝯtigua eccleſiæ; ᵈ alias nõ. & iõ in non cõtiguis poſſẽt celebrari d.c.ſi ciuitas.§ ſi.

INTERDICTVM. 3. tã p̃ſonarũ, q̃ locorũ q̃s p̃t ponere?Rñ.ꝙ oẽs illi,q p̃nt excõicare,vel ſuſpẽdere ᵉ rõne iuriſditionis ordinariæ, vel delegatæ, quã hñt ſup illos,quos volũt interdicere,de ver.ſig. q̃rẽti,de offi. dele.c q̃a põtificali, ᶠ li.6. & quis p̃t excõicare, habes ſ̃. Excommunicatio. 1.§ 3.

1 Vtrũ ep̃i poſſint interdicere p̃ſonas ſingulares eccleſiaſticas, vel ſęculares, aut eorũ loca, vel terras, q̃ hñt priuilegiũ, nè p̃nt ĩterdici? Rñ.ꝙ ſic,& ẽt excõicare, niſi talia priuilegia ſint ꝯceſſa regibus,vel reginis, aut eorũ filij,vel religioſis, ᵍ nõ rõne p̃ſonæ,ſed ordinũ,vel locorũ,vt in c.nè aliqui,de priui.li.6.nec ẽt p̃nt interdicere exemptos ẽt indirectè, puta interdicẽdo, nè eis vẽdant, aut cõicent, & contra facientes ſunt puniendi.c.quanto,de priuil. rõne tñ delicti,& ꝯctus poſſet,vt ſ̃.exẽptus.§.8. vt ſi eſſet frater Minor, vt ibidẽ.

2 Vtrũ canõici eccľę cathedralis poſſit ponẽ ĩ aliquo loco,vľ eccľa ĩterdictũ?Rñ. ꝙ ñ, ʰ ſine aſsẽſu ep̃i,c.q̃ſiuit,ď his q̃ fiũt a ma.par c.

3 Pro qua cã p̃t poni ĩterdictũ.Rñ.ꝙ p ſubſidio pecuniario,vľ d'bito pecunię, vel alteri⁹ quãtitatis laicus aliq̃s non p̃t interdici, niſi ex ſpãli autoritate ſedis apoſtolicę & exp̃ſſa;aliàs nõ tenet,ſi ponaẽ p extrauagãtẽ Bonifacij.8.q̃ incipit, Prouide attẽdẽtes. ⁱ Ponendũ

a Quia nõ dicit tex.] Vide Cal.vbi ſupra.col.8. ver. Sed quæ dicantur,vbi concludit vt hic.

b Legis expreſſam] Quæ eſt,nè ſcilicet vilipendi valeat ſentẽtia interdicti.quod fieret,ſi poſſet in ſuburbijs, vel continentibus ædificijs licitè celebrari, vt prius &c.quia licèt celebrari poſſet cum moderatione.c.alma,nõ tamen vt prius.

c Conuenire] Cal.vbi ſupra,q̃rit, vſq; ad quẽ locũ durãt ſuburbia? & dicit,ꝙ ceſſante ſtatuto, vel conſuetudine ſtaẽ arbitrio iudicis,& adhærentia continentibus,vel ſuburbijs non ſunt interdicta,q̃a aliàs ſequeretur, qđ totus mundus eſſet interdict⁹ ſecundùm eundẽ, vbi ſupra.

d Contigua eccleſiæ] Contigua ſunt,quorum extrema ſeinuicem contingunt, ſecundũ glo. in c. ſi ciuitas. Et vide. ſ̃. continuũ. §.1.idẽ dic,quando polluitur eccleſia, de quo ſ̃. conſecratio. 4 §. primũ.

e Vel ſuſpendere] Nã excõicatio,ſuſpenſio, & interdictũ multis a pari procedunt,vt colligitur in d.ca.quærenti, & facit. c. is cui,de ſenten. excõ.lib.6. vide Cal. 3. membro principali de eccleſiaſtico interdicto.

f C.quia pontificali.] & contra graduatos debet procedi cum aliqua modeſtia p illum text.

g Vel religioſis] Vt patet in fratribus Minoribus, vel prædicatoribus. Secus,ſi eſſet priuilegiatus aliquis frater, nè poſſet interdici,quia hoc priuilegium ceſſat,ſi ordinarius vult ferre ſententiam contra eum.

h Quòd non] & hoc, niſi haberet autoritatem epiſcopalem, ſiue ius epiſcopale in ipſa eccleſia ſecundũ gl.in d.c.quæſiuit; vide Cald. 3.membro principali, verſi.ego puto,cũ ſeq & ĩt ſupra eodẽ mẽbro, ver. dixi.2.

i Prouide attendẽtes.] Cal.2.parte.6. col. verſic. item quęro,vult d. extrauagantẽ non habere locũ in ſpeciali interdicto eccleſiæ, q̃a, quod de nouo prohibetur in vno caſu,non habet locũ in alio.l. ſi verò. §. de viro,ff.ſo ma tri.& de reſcrip. c.ſuſceptum. c.ſi ſnĩa. 2. & 3 reſponſo, de ſent. exc.li 6.vnde interdictum latum in commune,populum,ciues,incolas, vniuerſitatem ſub his nominibus appellatiuis,eſt generale,ar.c alma. §.illis, de ſentẽ. excommu.lib.6. ſicut enim interdicto loco propter delictũ populi,vel ciuium ſingulares perſonę loci intelliguntur iterdictę. d.c. ſi ſententia, & ſic dicitur generale interdictũ.c.cũ i ptib⁹, de verb ſigni.ſi. rnt & iſtud, q̃a vbi vnũ pp alterũ, vtrobiq; ĩm vnũ.1.di c. ſi cõſuetudo. vñ dicit, ꝙ dicto caſu hẽt locũ hæc extrauagãs ſaltẽ de mente, etiã ſi verba deficere dicantur. 1 q. 7. ca. marchi cum ſeq.

est igitur pro culpa aut domini, aut populi, & huiusmodi, non singularis alicui[*] personę, quæ officium non habet generale. vt patet in c. sane, el 2. de offi dele. & in c. non est nobis, de spon.

4 Quomodo debet poni? Rñ. ꝙ pręcedēte monitione, & i scriptis, quæ scriptura [a] contineat cām, sicut & de excōicatiōe dictū est supra, Excōmunicatio. 2. §. 1. & 2.

5 Verum sit aliqua, forma verborum seruanda? Respō. ꝙ non necessariò, sed sufficit dicere. Nos propter talē causam, regnum, vel castrū, vel ecclesiam talē supponimus interdicto, & huiusmodi, vt no in d. c. sane, el. 2. & c. non est nobis,

INTERDICTVM. 4. In quibus casibus incurritur interdictum? Res. ꝙ generale interdictum, & speciale locorū in nouem casibus incurritur ipso iure. Primus secūdū Cal. 4. membro, ver. interdum, quando ciuitas, ī qua moritur summus pontifex, non seruat dispositionem c. vbi periculum, de electio. lib. 6. quia tunc ipso facto est interdicta, [b] & est priuata pontificali dignitate, vt ibidem. Secundus secundùm Cal. vbi supra, versi. interdicta, quando ciuitas dat auxilium, consilium, vel fauorem insecutoribus Cardinalium, aut captoribus, aut percussoribus, vel mandatoribus prædictorū, aut socijs talia facientium, vel si intra mensem saltem tales delinquentes non punierit, si pōt, ipso facto est interdicta, de pęnis c. fęlicis, li. 6. excipitur Roma. Terti⁹, qñ collegiū, [c] vel vniuersitas ab ecclesijs, vel ab ecclesiasticis personis exigit pedagia, guidagia, vel alia per se, vel per alium de rebus suis, quas non cā negociandi deferunt, aut ad huiusmodi soluenda cōpellit, tunc ipso facto oīs ciuitas, castrum, vel villa, aut alius locus dictæ vniuersitatis. vel collegij subiacet interdicto, de censi c. quanquam, li. 6. Quartus, quādo collegiū vel vniuersitas, aut Archiepiscopi. vel Epi, & alij tā superiores. quam inferiores ecclesiastici sustinent pęnā, quā incurrerunt, in conducendo, aut locando domos vsurarijs alienigenis, q̄ eis imponitur in c. 1. de vsuris, li. 6. per mensem, de qua habes, Vsura. 2. §. 13. nam post mensem terrę omnes ipsorum sunt interdictæ, quandiu ijdem vsurarij in eis commorantur, vt in d. capit. 1. Quintus, quando clerici, vel religiosi inducunt aliquem ad vouēdum, aut promittendum de sepultura, si in eorum ecclesia, vel cœmeterio eum sepeliant; tunc, si intra decēdium ecclesię, vbi de iure venit sepeliendus, omnia, quæ occasione sepulturæ habuerunt, non restituent ēt si non petantur, & cadauer, si petatur, ipso facto eorum ecclesiæ, & cęmeteria sunt interdicta, c. 1. incipit, animarum periculis, de sepul. li. 6. & tandiu durat, donec plenè satisfecerint, vt ibid. Sextus, quando ciuitas committit aliquid in Epm suum, vt capiatur, percutiatur, bāniatur, ipso facto est interdicta. Cle. si quis suadente, de pœnis. Septimus quilibet locus, vel loca, in quibus Eps detinetur inuit⁹, sunt interdicta ipso iure. d. Cle. si qs suadēte. Octau⁹, qñ religiosi exēpti ęcclesias, & decimas recipiūt a laicis sine cōsensu dięcesanorū vel excōicatos admittūt ad diuina, seu interdictos nominatim, aut instituūt, vel destituūt incōsultis Epis in ecclesijs non sibi pleno iure [d] subiectis, vel qñ hospitalarij, & tēplarij plusquā semel in anno celebrant in ecclesia posita in loco interdicto, vel defendunt, nè confratres exemptorum, seu ipsorum oblati, qui in totum non se transtulerunt, possint iudicari a locorum ordinarijs; tunc ecclesię eorum ipso facto sunt interdictę, secundum glos. fin. in fine in capitul. primo, de iureiurand. libro sexto, & Archidia. in capitul. Episcoporum, de priuileg. libro sexto, & sequitur Panormitan in capitu. cum & plantare, in

fine

a Quæ scriptura] De hoc. §. & praece. vide Cal. 4. membro principali vbi etiam vult, quòd si ꝓpter delictum, vel a iure feratur, non sit monitio necessaria.

b Est interdicta] & similiter est priuata dignitate pontificali, sed excipitur Roma, quia si ipsa in hoc puniretur, etiam inferiores ecclesiæ essent punitæ, cum Romanus pontifex sit totius orbis episcopus, ad idem 25 quæstio. 2. ita nos De hoc per Cal 3. membro principali, vers. quandoque profertur.

c Quando collegium] Intellige, etiam si esset locus, vel collegium ecclesiasticum, vt dicit gl. in d. c quamquā & facit. ff si seruil. vendice. l altius, & de dec. c. quamuis, & de na. ex li. ven. ca. vno. nec relaxatur, nisi plenè satisfecerit, vt ibi dicit tex. singularis autem persona esset excommunicata, vt patet ibidem. De quo dic, vt supra excommunicatio. 7. casu. 23. & sic propter delictum vnius tota congregatio punietur. De quib⁹ dic vt ī. sepultura §. 35. ī post.

d Pleno iure] Idest vtroq. scilicet quo ad temporalia, & spiritualia.

a Mihi videtur verior] Quia dicit text. subiaceat, vt s. excommunicatio. 2. §.7.
b Concedit represalias] An ille represaliæ sint licitæ, vide j. represalia. ponit hunc casum Cald. de. 3. mēbro principali, ver. item interdicta in ca. iure &c.
c Ipso facto] Idē tenet specu. tit. de leg. § iuxta. 8 col. ver. qd de simplici cape. vbi su. vide Domi. in c acolyt⁹. 33. dist. & Arch. in d.c. si quis episcopus, & Ioan. Cald in tractat. de ecclesiastico interdicto. Idem tenet Pa. latius in d.c. si de cler. excom. mi. post Inno. vide, irregularitas. 1. §.4.

fine de priui. & facit c. si qs suadente. 17. q. 4. quāuis gl. fi. in d.c. cum & plantare & cōiter doct. ibidem teneāt, ꝙ non sunt ipso iure. Sed prima opin. mihi videt̄ verior. a Nonus, ecclesia dr̄ īterdicta, qñ est polluta humano sanguine, vel semine de quo dic vt s. Consecratio ecclesię §.8. Decimò incurritur interdictū regni, castri, vel loci, qñ dñs eorū imp dit, ne legat⁹, aut nuncius Papæ possit exequi suū officium, & tandiu, donec perstiterit in tali contumacia, c. super gentes, de offi. leg. lib. 6. extrauagans est. Aduerte tñ hic, ꝙ licèt in supradictis casibus aliqua terra, vel ciuitas, vel ecclesia ipso iure subijciatur interdicto, non tñ tenetur qs illud seruare ante declarationē per iudicem fiendā, ita, ꝙ in ea celebrans ante dictam declarationē non incidit in pœnas statutas contra non seruantes interdictū, de quibus j. dicetur, Interdictum, vij. & hoc propter constitutionem Constan. Concilij, de qua s. Excommunicatio. 8. §. 2.

1 In quibus casibus incurritur interdictum gñale, vel spāle personarū ipso iure? Rñ. q; in quatuor casibus. Primus, qñ Episcopus, communitas, vel vniuersitas imponit, exigit, vel recipit collectas ab ecclesiasticis &c. de quibus in c. clericis, de immu. eccl. lib. 6. seu quando bona deposita in ecclesijs arrestauerit, occupauerit, vel arresta ri, aut occupari fecerit, seu dederit in his auxilium, consilium, vel fauorem scienter, ipso facto est interdicta, nec absoluitur, nisi de speciali mandato sedis apostolicæ, nō obstantibus quibuscunq; priuilegijs, vt in d.c. clericis, quæ tamen vacat per Cle. vnicam eod. tit. s. quantum ad illud vltimum. Secundus, qñ vniuersitas, vel collegium permittit in terris suis vsurarios alienigenas cōducere domos, vel eis locat ad exercendum fœnus, ipso facto est interdicta, c. 1. de vsuris. lib. 6. de hoc Cald. 3. membro, ver. item a iure. Tertius, quando persona ecclesiastica regularis, aut secularis, quātumcunq; exempta, & cuiuscunq; ordinis aut status existat, scienter celebrat, vel celebrari facit in locis interdictis, nisi sm permissionem iuris, vel excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel sacramenta, aut sepulturam admittit, tunc ipso facto est interdicta ab ingressu ecclesię, & tandiu, donec satisfecerit ad arbitriū eius, cuius sententiam contempserunt, ca. episcoporum, de priui. lib. 6. Hodie tamen sepelientes excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, sunt excommunicati ipso facto, Cle. eos, de sepultu. Quartus, quando vniuersitas concedit represalias, b aut concessas extendit ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem reuocet, ipso facto est interdicta, c. & si pignorationes, de iniur. lib. 6. Sunt alij casus interdicti, de quibus j. suspēsio, primo; qui poti⁹ suspēsiones noiantur, q̄ interdictum, cum èt casu tertio præcedenti.

INTERDICTVM 5. quæ prohibentur tēpore interdicti, vel in loco interdicto exerceri? Respon. ꝙ omne spirituale, quod reducitur ad sex, vt clarius intelligatur, secundū quod colligo ex Inno. & Pa. & cōmuniter doct. in d.c. non est vobis, & c. fin. de excef. præla. & c. ꝙ in te, de pœ. & re. & c. fi. de sen. exc. lib. 6. Vnde aduerte & no. bene, ꝙ quicquid pertinet ad aliquod sex infra positorum, intelligitur semper prohibitum tempore interdicti, nisi vbi inuenitur in iure specialiter concessum.

1 Et primò prohibetur omne exercitium deputatū certo ordini ecclesiastico. Et hoc procedit, siue sint clerici presbyteri, siue inferiores, vt no. Pa. in c. 2. 3. not. de cle. exc. mi. Et dicitur exercere officium deputatū certo ordini, puta quando dicit epistolam vt subdiaconus, euangelium vt diaconus, vel offerendo calicem, vrceos, & huiusmodi vt lector, vel exorcista, & huiusmodi, vel dicendo matutinum, & aliud officium vt hebdomadarius, & similia, quæ conueniunt alicui ordini. Facit. c. si quis episcopus, el 2. 11. q. 3. vnde talia exercentes sunt irregulares ipso facto. c Secus esset, si exerceret aliquod, quod nō est deputatū certo

ordini

a Et verbum ca nonici] vult sic opponere d. §. adijcimus, dicit, quod canonicis, & clericis, qui horis canonicis intersunt, debent dari distributiones, & sic non loquitur de alijs, sed respondet, quod Papa vult hoc solum intelligi de distributionib', quae fiunt in ecclesijs.
b Respõ. quod nõ] Ratio diuersitatis est, quia in praece. casu priuilegium alias posset esse inutile, quod esse nõ debet, c. in his, de priuile. li. 6. sed in hoc casu conuentus potest celebrare sine familiaribus, & ideo priuilegium est restringendum. c. vt priuilegia, de priuile. versus fin.
c Archid. dubitat] Quia priuilegium est conuentus, non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum.
d Quod etiã peculiaris] & dicit Gemi. secundum Ioan. An. quod huc seruat generalis ecclesia.
e Respon. Inn.] Innoc. ibi nullã facit distinctionem.

dicit, quod est nimis durum tenere, quod non admittatur. Et credo, quod sic verius, quod possunt admitti oẽs clerici aut religiosi aliarum ecclesiarum, & verbũ tã canonici,[a] quod clerici ecclesiarũ restringit ad distributionem, non auditionẽ, seu celebrationẽ, quam permittit sicut prius poterãt interesse, & nũc similiter. Facit ad hoc d. c. quod in te. Seculares autẽ de terris nõ interdictis nullo mõ possunt admitti, vt in c. licet. de pri. li. 6. c. quoniam episcopi, de priuile. lib. 6. quia quod per priuilegium vni conceditur, alteri denegatũ comprobatẽ.

4 Vtrum, cum alicui singulari personae cõceditur, vt modo praemisso, scilicet ianuis clausis &c. possit celebrare, vel audire diuina tpe interdicti, eius familiares, qui non dederunt cãm & domestici possint admitti ad audiendũ, & celebrandũ sibi officium diuinum? Rñ. quod sic, vt in d. c. licèt vobis. §. cũ conceditur. Et qd comprehendatur sub istis, vide supra, Familia, nisi ob istam causam in fraudem sint assumpti, c. vlti. de ver. signi. li. 6. Vbi ponitur, qui dicantur sui clerici.

5 Quid si non sit singularis persona, sed conuentus aut collegium, cui conceditur auditio diuinorum tempore interdicti, nunquid eius familiares domestici similiter sint admittendi? Respon. quòd non,[b] vt in d. ca. licèt vobis. §. non, nisi super & hoc habeant priuilegium, vt ibi.

6 Quid si in conuentu, vel collegio non sunt nisi tres, quorum duo sunt infirmi, nũquid, terti' poterit celebrare cum familiaris? Ref. Host. in c. quod nonnullis, de priuile. quod sic, nè priuilegiũ sit inutile, sicut concedit singulari psonę, vt in d. c. licèt, dummodò non dederit cãm interdicto, vt in d. c. licèt. Archi. dubitat,[c] sed ego credo verum dictum Host. & sequitur Ioan. And. in d. c. licet, in glo. in d. §. non sic.

7 Quomõ debet intelligi priuilegiũ quo conceditur aliquibus religiosis, quòd tempore interdicti, possint recipere ad diuina cõfratres suos? Rñ. quod debet intelligi de illis confratribus, q licèt in sęculo remanẽt, tñ eorũ ordini sunt oblati, mutato habitu saeculari, vel etiã qui inter viuos bona sua dederunt eis retento vsufructu in vita sua, vt in c. vt priuilegia. §. 1. de priuile. & in c. cum & plantare. §. de cõfratribus, ibidem.

8 Quid si priuilegiati, vt admittantur tẽpore interdicti, dederunt causam interdicto, vel eorũ culpa, dolo, vel fraude fuit interdicti sententia prolata, vel ad perpetrãdum delictum, cuius occasione interdictũ latum extitit, dederũt auxilium, consiliũ, vel fauorem? Rñ. quod non obstãte priuilegio nullo modo admitti pñt, vt ĩ d. c. licèt. §. fi.

9 Quae missa potest celebrari? Ref. Ge. §. adijcimus. 3. q. in d. c. alma, recitat, & sequitur Ioan. An. & Cal. de ecclesiastico interdicto membro. 6. ver. dubitant quidam, quod ẽt peculiaris,[d] licèt Io. Mo. tenuerit, quod solùm conuentualis poterit celebrari.

10 Conceditur aliquibus, vt tpe generalis, vel spãlis interdicti locorũ possint celebrare in suis festis, ianuis apertis, sicut Minorib', & Praedicatorib', nunquid poterũt tales alios admittere ad celebrãdũ? Ref. Innoc.[e] & Host. in c. vt priuilegia, de priui. quod si priuilegiũ sit eis datũ psonaliter, non pñt. & tũc psonaliter cõcedit, cũ dr, Cõcedim' vobis, vt possitis celebrare. Si verò psonaliter nõ esset datũ, sicut cũ dr, Cõcedimus vobis, vt in vestris ecclesijs celebret, tũc pñt admittere alios ad celebrãdũ, & sic est priuilegiũ fratrũ minorũ, & pdicatorũ.

11 Vtrum saeculares, & quicunq; alij possint extra ecclesiam praedicta diuina officia auscultare? Ref. Host. quòd excommunicatis, & interdictis non licet audire diuina. neque licet clericis ita altè dicere, quod audiantur de foris. Intellige studiosè. possunt enim ita altè dicere, quod se audiant in choro adinuicem, etiam si sic dicendo audiretur

ab

ab extra, ar. d. c. alma. Similiter non est eis aperienda fenestra, vel hostiū, vt videāt eleuationē corporis Christi, & hmōi, nec pax extra portanda, nec ad offertoriū post euangeliū admittēdi. Ad prædicationem rñ pñt admitti liberè, nec distinguitur, an dederint causā, vel non, vel sint excommunicati, vel nō, vt in c. respon so, de sen. exc. iuncto. c. episcopus nullū, de cons. di. 1.

12 Vtrum dicentes officiū per viam, vel extra ecclesiā tēpore interdicti gñalis, vel specialis locorū frāgant interdictū? Rñ. ꝙ si hoc faciāt studiosè, vt sæculares audiant, sic violāt interdictū, probatur, ar. c. fi. de priu. li. 6. vbi patet, ꝙ ēt celebratio diuinorum extra ecclesiā prohibetur tali tēpore. Secus aūt, si sic dicendo a casu sæculares transeūtes audiant, tum quia quod modicū est, rō apprehēdit quasi nihil. 2. phys. tū qa non ɔ̄ rationem legis, & hoc verius.

13 Vtrum liceat clericis, vel laicis in loco interdicto legere. i. explanare euangelium, vel psalmos, & huiusmodi? Rñ. ꝙ sic, sicut & prædicare, sicut ante dictum est.

14 Vtrum tpe generalis, vel specialis interdicti locorū possint sæculares, & alij orare in ecclesia oratione priuata? Rñ. Monal. ꝙ sic, quia talis actus non cōtinetur sub aliquo prohibitorū, vt patet s. Itē tenet Rod. ꝙ ēt si sint ipsi orātes interdicti, vel illa ecclesia, possunt orare oratione priuata.

15 Vtrum introductio post partum, & benedictio nuptialis possit celebrari tēpore interdicti? Rñ. Host. tenuit ꝙ non licet, & de bñdictione nuptiali dic, vt infra. §. 30.

16 Secundū, qđ conceditur est celebratio diuinorū officiorum, & missarū alta voce, & solenniter, ianuis apertis, pulsatis cāpanis, & oib⁹ interdictis admissis, solūmodò excōicatis exclusis. Et hoc solū conceditur in festiuitatibus Natalis dñi, Paschæ, & Pētecostes, & Assūptionis virginis gloriosæ. Ita tñ, ꝙ illi quorū cā interdictum est larū, altari non appropinquent, vt in d. c. alma. Extenditur hoc c. ad festū corporis Christi & eius octauā per Martinū. 5. & Eugeniū. 4. in extraua. quæ incipit. Excellentissimi. Sed aduerte, ꝙ ista celebratio si fieret ab interdictis psonis, essent irregulares, vt s. patet. Similiter si ecclesia esset specialiter interdicta, qa d. c. alma, intelligitur, quando īterdictū est generale loci, vel speciale, fm gl. ibid. in ver. ecclesijs, & in §. adijcimus.

17 Vtrum habentes [a] priuilegia, vt in suis festiuitatibus celebrare possint, vt sunt Minores, & prædicatores, vel in suo iocundo aduentu, vt de templarijs dicitur in cap. vt priuilegia, de priui possint celebrare non seruata moderatione huius. c. alma? Rñ. Io. An. in gl. in ver. concessis, sub. § cæteris, & Arch. in d. c. alma, ꝙ nō, qa eorū priuilegia p istud c. reuocant quoad hoc. Sec⁹, si priuilegia obtinuerūt post illud capitulū, alma.

18 Quęro, qua hora dies inchoabitur? Rñ. Io. Mo. in d. c. alma, ꝙ quando dies incipit lucescere, quia dies dicitur à diam, quod est clarū, & mane, & vesperam comprehēdit, iuxta illud, Factum est vespere, & mane dies vn⁹, de os. dele. c. consuluit, in autē. de iudi. §. sedebunt. Io. An. ibi. dicit, ꝙ incipit, in vigilia festi ad vesperas quò ad celebrationem officiorū, de fer. c. 2. & 75. di. ꝙ dic, & ꝙ continuare poterunt vsq; ad vesperas crastinæ diei inclusiuè. Sed cōpletorium, & reliqua post vesperas cantare non poterunt fm formā prædictā, c. alma, per iura allegata Archi. verò concordat cū Io. And. sed addit, ꝙ in vesperis completoriū continetur. 11. q. 3. si quis episcopus, el 2. & 92. dist. c. vlt. vbi Lauren. Hugo. & Ioā. hoc not. & hoc dicit probari per d. capi. 2. vbi Alexand. Papa dicit, quòd sicut magnitudo diei exigit prius incipere, & tardius terminari &c. Item probatur, quia prædicta concessio c. alma, est gratiosa & fauorabilis, & sic est larga interpretatio fienda, c. quanuis, de præben. lib. 6. & hoc sequitur Gemi. in d. c. alma, [b] & sic habet consuetudo, & sic tene. Vnde Fede. consi. 111. dicit, ꝙ sicut generaliter permittitur celebratio diuinorum officiorum, sic intelligenda est permissio generaliter, de quo de coniu. lepro.

[a] Vide an obstet conc. Trid. c. 12. sess. 25. P. V.

[b] Gemi. in d. c. alma] In. §. fin. ver. in eadē glo. ibi, Cōpletoriū, vbi allegat Cal. de ecclesiastico, ver. sed quomodo recipitur, vbi concor. cum Io. Andr. scilicet ꝙ post factum tenenda esset opi. Archi. & dicit, ꝙ completoriū diei semper attribuit illi diei secundum quod obseruat ecclesia. Nā completorium in festo duplici celebratur tanquā pro festo duplici. Sed tex. d ca. alma, permittit celebrationem diuinorū in festis istis duplicib⁹: ergo comprehēdetur etiam cōpletorium, vide latu⁹ p eum.

pro.c.2.de priui. qa circa, maximè cum hoc sit fauorabile, & per consequens ampliandum, & sit priuilegiũ principis, & sic latè interpretãdum, & ideò i istis festiuitatibus pt episcopus altaria, & virgines consecrare, & vela benedicere, & illa imponere monialib. & calices, & paramenta benedicere, & similia, vt est benedictio aquę, benedictio abbatissæ, & abbatis, qa sub nomine diuinorum ista veniunt, quia sacramẽta non sunt, cum sint tantũ. 7. hæc Fed. Similiter potest sacerdos benedicere sponsas, aquã, & hmõi, & aspersionẽ facere, cãdelas, & oliuas similiter benedicere. Intellige tamen, ꝙ fiat à psonis non interdictis, quia ptinent ad ordinem, vt de aqua, de cons. dis. 3. c. aquã. De bñdictione paramentorum pater, de con di. 1. c. vestimenta, & c. consulto, de sacra vnctione ca. vnico, in fi. de consi eccle. vel alta. c. pe. aliter essent irregulares vt patet. Secus esset de alijs quæ rõne ordinũ a non conueniunt, vt bñdictio mẽsæ, gratiarũ actio post mensã, & similia. Limitarẽ tamẽ bñdictionẽ mensæ, & grarum actiones licere, dunmodò non fieret in forma officij. An aũt alijs temporib9 à dictis festiuitatibus hoc possit? Rñ. Fed. ibi. ꝙ sic secundũ moderatione d.c.alma, & sm ꝙ diuina officia possunt celebrari, aliàs non.

19 Tertiũ, qd conceditur, est pœnitẽtia quorũcunque tã infirmorũ, q̃ sanorũ, b dũmò excõicati non fuerint. Intellige, si fuerũt excõicati pp delictũ, pp qd interdictũ est positũ, non de excõicatis ex alia cã, qa si sic sũt excõicati, non pñt absolui pterquã in articulo c mortis & exceptis illis, quorum culpa latũ est interdictum, vel dederunt auxilium, cõsilium, vel fauorem delicto pp quod latum est interdictũ, nisi prius satis fecerint, si possunt, vel de satisfaciẽdo præstiterint idoneã cautionem, aut, si hoc non possunt, nisi iurauerint, quòd cum poterint, satisfacient, & ad satisfactionem faciendam per illos, qui possunt, & tenentur, dabunt auxilium, consilium, & fauorem, ac iuxta posse suum laborabunt ad hoc fideliter, vt in d. c. alma.

20 Verũ absolutio generalis possit fieri tẽpore interdicti; Rñ. Io. Cal. ꝙ sic, quia non est officiũ diuinũ, sed hæc non est bona ratio, quia bene pertinet ad ordinem, vnde, si talis faciens absolutionem generalem, esset interdictus, efficeretur irregularis, sed ideò licet, quia sicut pœnitencia omnibus conceditur, ita & absolutio siue generalis, siue particularis.

21 Quartũ, qd conceditur, est sacramentũ eucharistiæ, qd moriẽtibus tm̃ permittit c. permittim9, d de sen. exc. & ẽt damnatis ad mortẽ, Cle. 1. de pœni. & remis. sed nunqd debeat eis deferri cum campanella? Resp. Cald. ꝙ sic secundùm morem consuetum.

22 Vtrũ sanis possit dari? Res. ꝙ non, ẽt si sint sacerdotes nõ celebrantes, quia quod non est concessum, intelligitur prohibitũ in pręfatis. 2. q. 5. cõsuluisti, nec obstat. c. qd in te, de pę. & re. vbi dr̃ concedi viaticũ, cui conceditur pnĩa, quia verũ est, & propriè, tunc dr̃ viaticũ, qñ datur moriẽtib. sed qñ datur sanis, non ppriè dr̃ viaticum, sed eucharistia, & ideò sanis siue clericis, vel laicis denegat. Intellige i clericis, nisi qñ celebrãt, qa tũc cõicare teneñ. Io. Cal. vt refert Gem. in d. c. e alma, dicit ꝙ est durum dicere, ꝙ ẽt clericis sit interdictũ corpus Christi. Vnde Gemi. ibid. dicit, ꝙ clericis illius ecclesiæ potest concedi corpus Christi, quia non est eis prohibita participatio sacramen-

a Ratione ordinum] vt patet infra, irregularitas. 11 §. 1. & supra iterdi. 5. §. 6.

b Quàm sanorum] Ante istã decretalem sani interdicti tpe nõ admittebantur ad pœnitẽtiam, vt dicit Gof. in c. non est nobis, de sponsa. Et allegabat de pœ. di. v. c. prophetauit, & de pœn. & remissio. quòd quidã, hæc gl. in d. capi. alma, in ver. sani.

c In articulo mortis] de quo dic, vt supra absolutio. 3. §. 16. & sequen.

d C. permittimus] Vbi text. permittit ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tpe interdicti secundùm moderationẽ c. alma, pro infirmis, & sic licitè conficitur corpus Christi vt custodiatur pro infirmis pro hoc ca. 1. de custo. eucha. Sed cñ qualibet hebdomada debet corpus Christi mutari, nè putrescat. Host. in d. c. permittim9, & ibi Pa. & Pa. in d. c. ꝙ int, dicit, Quid faciet sacerdos, si non habet hostiam cõsecratã? Host. decidit, quòd sufficit credulitas, s. crede, & manducasti, de cons. d. 1. nũquid & multo minus debet dari sibi hostia non consecrata, vt refert Pan. Dominos de Rota, sic tenuisse, quia esset committere idololatriã contra, c. de homine & quod ibi not. de cele. mis. sed debet sacerdos reseruare hostiã vt hic. Si autem tunc nõ haberet sufficit infirmo credere.

e Gem. in d. c.] in. § in festiuitatibus. 2. quæst. in fi refert eum Cal. 6. membro, ver. Sed cum supra dixerim.

a Ratione ordinum] vt patet infra, irregularitas.li. §.1.& fu pra iterdi.5.§.c.
b Quàm fanorum] Ante istã decretalem fani interdicti tpenõ admittebantur ad pœnitētiam, vt dicit Gof. in c.non est nobis, de sponsa. Et allegabat de pœ. di.v t.propheta uit,& de pœn.& remissio. quòd quidã,hæc gl.in d. capi.alma, in ver. fani.
c In articulo mortis] de quo dic,vt supra absolutio. 3.§.6. & sequen.
d C. permittimus] Vbi text. permittit ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tpe interdicti se cundùm moderationē.c.alma, pro infirmis, & sic licitè confici tur corpus Christi vt custodiatur pro infirmis pro hoc ca.1.de custo.eucha. Sed tñ qualibet hebdomada debet corpus Christi mutari, nè putrescat. Host. in d.c permittim⁹, & ibi Pa. & Pa. in d.c ꝙ int, dicit, Quid faciet sacerdos, si non habet hostiam cõsecratã? Host. decidit, quòd sufficit credulitas, f. credo, & manducasti, de consf.d.1.nunquid & multo minus debet dari sibi hostia non consecrata, vt refert Pau. Dominicus de Rota, sic tenuisse, quia esset committere, idololatriã contra,c.de homine & quod ibi not. de cele. mis. sed debet sacerdos reseruare hostiã vt hic. Si autem tunc nõ haberet sufficit infirmo credere.
e Gem.in d c.] in.§.in festiuitatibus. a quæsti. in si refert eum Cal.6.membro, ver.Sed cum supra dixerim.

pro.c.1.de priui. qa circa, maximè cum hoc sit fauorabile, & per consequens ampliandum,& sit priuilegiũ principis, & sit latè interpretãdum, & ideò i istis festiuitatibus pt episcopus, altaria, & virgines consecrare, & vela benedicere, & illa imponere monialib. & calices,& paramenta benedicere, & similia, vt est benedictio aquæ, benedictio abbatissæ, & abbatis, qa sub nomine diuinorum ista veniunt, quia sacramẽta non sunt, cum sint tantũ. 7.hæc Fed. Similiter potest sacerdos benedicere sponsas,aquã,& hmõi,& aspersionẽ facere,cãdelas, & oliuas similiter benedicere. Intellige tamen,ꝙ fiat à psonis non interdictis, quia ptinent ad ordinem, vt de aqua,de consf.dis.3.c.aquã. De bñdictione paramentorum patet,de con di.1.c.vestimenta, & c.consulto, de sacra vnctione ca.vnico,in fi.de cons.eccle. vel alta.c. pe.aliter essent irregulares vt patet. Secus esset de alijs quæ rõne ordinũ a non conueniunt, vt bñdictio mẽsæ, gratiarũ actio post mensã, & similia. Limitarẽ tamẽ bñdictionẽ mensæ,& grarum actiones licere, dummodò non fieret in forma officij. An aũt alijs temporib' a dictis festiuitatibus hoc possit? Rñ. Fed. ibi. ꝙ sic secundũ moderationẽ d.c.alma, & fm ꝙ diuina officia possunt celebrari,aliàs non.

19 Tertiũ, qđ conceditur, est pœnitẽtia quorũcunque tã infirmorũ,q̃ sanorũ, b dũ mõ excõicati non fuerint. Intellige, si fuerũt excõicati pp delictũ,pp qđ interdictũ est positũ,non de excõicatis,ex alia cã, qa si sic sũt excõicati, non pñt absolui pterquã in articulo c mortis & exceptis illis, quorum culpa latũ est interdictum, vel dederunt auxilium, cõsilium,vel fauorem delicto pp quod latum est interdictũ,nisi prius satis fecerint, si possunt,vel de satisfaciẽdo præstiterint idoneã cautionem,aut, si hoc non possunt,nisi iurauerint, quòd cum poterint,satisfacient,& ad satisfactionem faciendam per illos,qui possunt,& tenentur,dabunt auxilium,consilium, & fauorem,ac iuxta posse suum laborabunt ad hoc fideliter,vt in d.c. alma.

20 Verũ absolutio generalis possit fieri tẽpore interdicti; Rñ. Io.Cal.ꝙ sic, quia non est officiũ diuinũ, sed hæc non est bona ratio,quia bene pertinet ad ordinem,vnde,si talis faciens absolutionem generalem, esset interdictus,efficeretur irregularis, sed ideò licet, quia sicut pœnitentia omnibus conceditur,ita & absolutio siue generalis, siue particularis.

21 Quartũ,qđ conceditur,est sacramentũ eucharistiæ,qđ moriẽtibus tñ permitiiẽ.c. permittim⁹,d de sen.exc.& ẽt damnatis ad mortẽ,Cle.1.de pœni. & remis.sed nunqd debeat eis deferri cum campanella? Resp. Cald.ꝙ sic secundùm morem consuetum.

22 Vtrũ sanis possit dari? Res.ꝙ non, ẽt si sint sacerdotes nõ celebrantes, quia quod non est concessum, intelligitur prohibitũ in pfatis.1.q.5.cõsuluisti,nec obstat.c.qđ in re,de pę.& re.vbi dr concedi viaticũ,cui conceditur pnia,quia verũ est, & propriè, tunc dr viaticũ,qñ datur moriẽtib. sed qñ datur sanis,non ppriè dr viaticum, sed eucharistia,& ideò sanis siue clericis,vel laicis denegat. Intellige i clericis,nisi qñ celebrãt,qa tũc cõicare tenẽt. Io.Cal. vt refert Gem.in d.c.e alma,dicit ꝙ est durum dicere, ꝙ ẽt clericis sit interdictũ corpus Christi. Vnde Gemi.ibid.dicit, ꝙ clericis illius ecclesiæ potest concedi corpus Christi, quia non est eis prohibita participatio sacramen-

a Quando certum est] dicit gl. in §. sanè hic allegato, quod tūc manifestam sapiunt hæresim superstitiones illæ, cū circa aras idolorum nefarias preces emittunt, sacrificia offerunt, dæmones consulunt, vel etiam cum associant sibi hæreticos propter prædictas superstitiones exercēdas, vel faciunt prædicta cū corpore, & sanguine Christi vel in fort. bus puerū, vt possint habere responsa, rebaptizant.

b Prætextu] Aliàs si pecuniam extorquerent, licet malefacerēt, non esset locus huic pœnæ secūdùm gloss. ibidem in ver. prætextu.

c Commissarij] Non loquitur de episcopis, qui licet malefacerēt, si contra hanc ordinationem pecuniam acquirerent, non tamen pœnæ subiacerent secundum glo. ibi. in versi. commissarijs.

d Non fuerint baptizati] Loquitur de Iudæis baptizatis, & hoc no. tex. in ver. redierint. & contra receptores talium, & defensores est procedendum, vt ibi in tex. dicitur.

e Quod nō.] Vnde possunt procedere contra eū qui post mortem pontificis lapsus est in hæresim.

dant vocamus, vicarios, vel substitutos. Cle. 1. §. porrò. §. notarij, de hæreti.

3 Vtrum inquisitores præfati possint se impedire de diuinationibus, aut sortilegijs, aut vsuris. Respō. ꝙ de diuinationibus, & sortilegijs, si manifestam sapiunt hęresim, possunt se itromittere, vt puta qā faciūt manifestas inuocationes dæmonū attribuēdo dæmonibus, aliquod diuinū. Secus, si solū inuocāt ad exercēdū opera ꝗ naturaliter possūt, qa tūc talis inuocatio nō sapit hæresim ſm Oldr. aliàs nō possunt, et si sapiunt hæresim, sed non manifestè, similiter nec de vsuris, text. est in c. accusat⁹. §. sanè, de hæ. li. 6.

3 Sed nunquid inquisitores poterunt ipsi cognoscere, an sapiat hæresim, vel ne? Rñ. ꝙ nō, qa iurisdictio est sibi attributa existente conditione, vt no. glo. in d. §. sanè, in vers. manifestè, in d. c. accusatus, & gl. in c. 1. de of. del. li. 6. ꝗ videtur cōtraria, intelligēda est vera, ꝙ inquisitor pōt cognoscere, an sapiat manifestè hæresim, qñ certū est, a ꝙ sapit hæresim, sed dubitatur, an sit manifesta, vel nō, qa tunc pōt recipere ꝓbationes, an sit manifesta. Et intelligitur manifesta ſm gl. eandē, qñ illa, ꝗ notoria sūt & ita patētia, ꝙ nulla tergiuersatiōe celari possunt, de ver. signi. ex parte, de cohabit. cle. & muli. ca. fi.

5 Quæ prohibentur præfatis inquisitoribus? Resp. ꝙ non extorqueāt pecuniam prætextu b officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Itē ꝙ nec scienter accepꝑtent bona ecclesiarū ob delictū clericorū aut fisco applicent, quòd si contrafecerint, tam ipsi, quā eorum commissarij, c & etiā Episcoporum, aut capitulorum sede vacante, sunt excommunicati ipso facto, nec poterūt absolui ante satisfactionē pecuniæ sic extortæ, nisi in mortis articulo, Clemē. dolentes, de hære. Itē districtius inhibetur eis nè abutantur quomodolibet portatione armorū. Itē ꝙ non habeāt nisi officiales necessarios. d. Clem. dolentes. Itē ꝓcipitur tā Episcopis, quàm alijs inquisitoribus, ꝙ nō imponant maliciosè aut fraudulenter crimen hæresis alicui, aut ꝙ impediant executionē officij inquisitionis falsè. Item ꝙ odio, gratia, vel amore lucri, aut cōmodi tēporalis obtentu contra iustitiā, contra conscientiā non omittant procedere, vbi est procedendum, aliàs Episcopus per triēnium suspensus est ab officio, & eius superior hoc faciens. Inferiores verò Episcopis sunt excōmunicati excōicatione Papali, Cle. multorū. de hære. Quod bene no. contra istos inquisitores, ꝗ citant aliquos pro hæreticis, qui tñ non sunt, quia sunt excōicati ipso facto. Item quod non possunt de crimine hæresis inquirerere contra episcopos nisi in literis apostolicis expressè, vt possint hęc facere, contineatur, sed debent hoc sedi apostolicę nunciare, vt in c. inquisitores, de hære. li. 6. Itē inquisitores ordinis Minorū non possunt se intromittere de ordine Prędicatorum. Nec inquisitores de ordine Prædicatorum de ordine Minorū prætextu cuiuscūque hæresis, vt in priuilegijs eorum; aliter sunt excōmunicati ipso facto, & est Papalis per extrauagantem Pau. secundi.

6 Vtrum inquisitores hæreticorum possint procedere contra illos Christianos, ꝗ ad ritum transeunt Iudæorum? Res. ꝙ sic, dummodo metu mortis absolutæ, seu præcisæ non fuerint baptizati. d c. contra Christianos, de hęr. li. 6.

7 Vtrum officiū inquisitionis eis ab apostolica sede commissum expiret per mortē Romani pontificis cōcedentis? Res. ꝙ nō, e vt in c. nè aliqui, de hære. li. 6.

8 Vtrum inquisitores possint indicere silentium oībus prædicatoribus? Res. ꝙ non, nisi solū quęstuarijs, quādo cōtinget cōgregationes fieri pro negotio fidei, vel dictorum

a Se requisierint] & sic requisitio per paren. & sufficit vna requisitio secundũ glo. ibid.
b Graue periculum] vt ẽ mors, vel detruncatio ipsorũ, filiorum vel parentũ ipsorum, vel deuastatio substantiæ ipsorũ, & hmõi secundum glo.
c Io.An.ibidẽ] In glo.in ver. inquisitionis, licèt Arch. contra ibidẽ, & male; quia ergo accusat, debet habere probatiões idoneas: aliàs sibi imputetur.
d Directè] reputa, nè aliqs ciuis illius loci accusati possi-, vel cõtra eum inquiri sup crimine hæresis, vel ꝙ nullus de crimine ciuiũ audeat testificari, & huiusmodi.
e Vel indirectè] Vt puta, vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo, quàm a potestate, vel ꝙ nullus alius, quàm potestas possit aliquẽ capere, vel capi facere, vel vt nullus nisi sit de familia potestatis, possit arma portare.

rũ quæstuariorum, prędicatio eidẽ negotio ĩpedimentũ afferret.c. vt officii ĩqsitionis de hę.li.6. §. cõpescẽdi.

9 Vtrũ inquisitores præfati possint cõuocare clerũ, & populũ ciuitatũ, vel castrorũ, aut aliorũ locorũ? Resp. ꝙ sic, prout negotio fidei viderit expedire. Similiter cõceditur eis, vt aduocẽt peritos quoslibet, vt in sentẽtijs huiusmodi proferẽdis consilium prębeãt, & quòd tales pitos aduocatos, vt eis obediant in pfatis consilijs dãdis, ĩ virtute obediẽtiæ possint cogere.c. vt cõmissi, de hęre.li.6. Ex quo aduerte, ꝙ non pñt præcipere sub obedientia, & min⁹ sub excõicatione clero, & populo, vt vadant ad eorũ pdicationes, ꝯ ꝙ sępius faciũt dicti inquisitores, & non valet.

10 Vtrum inquisitores prę fati possint ,pcedere contra aliquos sine Epõ? Rñ. ꝙ cita re, capere, ac tutæ custodiæ mãcipare, necnon in vinculis, ac manicis ferreis ponere & inquirere ꝯ illos, quos iustitia ,p hmõi crimine cõcedit, pñt: sed tradere carceri, ita atroci, q̃ magis est ad pœnã, quã custodiã, aut exponere tormentis, aut ad sniã ꝯ illos non pt Eps sine inqsitore vel inquisitor sine Epõ, aut deleg. capituli sede vacante, si sui adinuicẽ copiam valeant habere intra. 8. dierum spacium post quàm se requisierint, a & si secus præsumptum fuerit, irritum est ipso iure, Clem. 1. de hęre. & ibi ponitur de carcere, & clauib. & officialibus, & dic vt ibi.

11 Quomodo procedent inquisitores præfati contra aliquem? Resp. ꝙ si per viam accusationis, seruent ordinem suum. Si p inquisitionem, faciant, quę supra dixi de indicijs, & inquisitione. Excipitur tamen, ꝙ accusatores, vel testes, seu deponentes, quando ,p potentiam personarum, cõtra quas deponũt, aut accusant, graue periculum b immineret eis, si noĩa eorũ publicarentur, tũc nõ publicè, sed secretè corã diœcesano, vel eo absente, vicario ipsius, qñ inquisitores procedunt, vel Episcopus, aut eius vicarius, corã inquisitore (si commodè potest) & aliquibus alijs personis ,puidis & honestis iurisq; peritis totũ processum, super quo deliberandum est, manifestent, & de ipsorũ consilio ad sententiam, vel condẽnationem procedere pñt, & plena fides talibus testibus adhibetur, licèt eorũ nomina non fuerint promulgata, & pñt præcipere inquisitores præfatis honestis personis sub pœna excommunicationis, quã incurrãt ipso facto, nè reuelent prædicta nomina. Episcopus tñ non potest præcipere inqsitori, nec inquisitor epõ. Sed papa præcipit in virtute obedientiæ, vt teneãt secreta. Cessante tamen tali periculo debent accusatorum, & testium nomina publicari. Item possunt procedere simpliciter de plano, & absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu, & figura, vt in c.fi. de hære.li.6. Item ꝙ procedẽdo per viã inquisitionis excõicati, & participes, vel socij criminis admittũtur ad testimoniũ ꝯtra hæreticos, receptatores, defensores, fautores, & credentes eorũ, si ex circunstantijs vera dicere præsumantur. c. in fide, de hæ.li.6. Secus si procedatur per viã accusationis, vel exceptionis, quia tales non admittuntur secundũ Ioã. ibid. c Item religiosi omnes, qui ante religionis ingressum erant notarij, quantumcunque sint in sacris, liberè istud officium tabellionis possunt exercere quò ad oĩa, quæ ad officiũ inquisitionis ptinẽt, nõ obstãte aliquo statuto contrario. d.c. vt officiũ. §. ad cõscribẽdas.

12 Item nota, quòd statutum loci, per qđ officium inquisitionis directè, d vel indirectè e impediretur, vel quomodolibet retardaretur, ipso iure est nullius roboris, & ,p cẽsuram ecclesiasticam possunt cogi rectores illorum locorum ipsa reuocare, vel moderare, vt non impediãt. c. statutum, de hære.lib. 6. Et etiã possunt aduocare brachiũ sœculare per censuram ecclesiasticam contra hæreticos, vt in d.c. vt officiũ. §. deniq;.

13 Item statutũ de duabus dietis, in c. non

nulli

a Sicut & nomen] Vt l. duo sunt Titij, ff. de testa.tu. Et Adde Bald. in q. sua in cipi. Accusatus, de vi turbatiua, vbi ponit, an notarius vtens vno signo possit prohibere alteri, nè vtatur eodem signo; & concludit, quòd si illud signum est sibi cõcessum a superiore, poterit alium eodem vti volentem prohibere: alias non. Et vide d. Ant. in c. ad nostram, circa fi. de appella. vbi dicit, quòd quis nõ potest vti signo proprio in præiudicium alterius, & allegat d. c. dilecta. & vide Bal. in c. quanto. 2. col. de iureiu-ran. vbi ponit, an merca tor possit inp ballis suis apponere signũ alterius mercatoris.

b Aliàs est falsarius] Quod dicit Panor. in d. c. 2. quòd ille text. facit contra venientẽ de lõginquis partibus, & dicentem se doctorem esse, cum non sit &c. & facit text. in ca. 2. de cleri. non or. mi. & vide gl. in c. vt apostolicæ, de priui. lib. 6. in ver. dignitatum, quæ inuehit contra scholares portãtes vestes pompolas, quæ conueniant doctoribus. Et not. quòd sunt quędam insignia singularis dignitatis, quibus vtũtur principes, reges, & nobiles; & istis nulli, de rescrip. non impedit inquisitionis officium, vt in d. ca. statutũ. Idem secundum Ioan. An. possunt procedere contra hæreticum, licèt alibi commiserit crimen, si in sua inquisitiõe inueniatur.

INSIGNIA vtrũ possit quis sibi assumere? Resp. Pa. in c. dilecta, de excess. prælat. communiter tenetur quòd sic, & arma, sicut & nomẽ[a] assumitur ad placitum, vt agnoscatur ab alio, Insti. de le. §. si quis in noĩe, & l. ad recognoscẽdos. C. de ige. & man.

1 Vtrum insignia alteri[a] possit quis assumere? Rñ. Pa. in d. c. dilecta. quòd sic, sicut & nomẽ, quod limitat verum, nisi illi, cui sunt, præiudicarent aliquod damnum, vt puta facinorosus assumẽs arma alterius, posset ille offendi loco facinorosi, & talis implorare põt officiũ iudicis, & iudex põt prohibere; quia ad eũ spectat quies populorũ. l. 1. §. quies, ff. de offic. præf. vrb. Idem dic, vbi interest reipublicę, sicut si aliquis accipit insignia boni artificis, qui non est ita bonus, & ita decipiũtur populi. de hoc habes per Bar. in tracta tu de insignijs, & armis.

2 Vtrũ quis possit assumere insignia dignitatis? Rñ. quòd non, si non habet illam dignitatẽ: aliàs est falsarius.[b] l. eos, & quod ibi no. ff. de fal. Facit. c. 1. de cle. non or. mi.

INSCRIPTIO secundũ aliquos est, quñ accusator profitetur vera, quæ in libello sunt, vel secundũ alios, cũ profitetur se velle prosequi vsque ad finẽ. Sed secundum alios & verius inscriptio est, quñ accusator se obligat ad pœnã talionis, s. similẽ, quia talio propriè idẽ est quod repræsentatio ad consimile; & hanc tenet Io. And. & gl. in vers. oportet in c. sup his, de accus. & probatur in ca. tuæ, de procu. & sequitur Pa. in d. c. sup his; & de istis opinionibus dr in l. si cui, in prin. ff. de ac. l. in causis, C. de ac.

1 Vtrũ accusanti sit necessaria inscriptio? Rñ. glos. & doc. in c. sup his, quòd sic, nisi in 8. casibus, & ibi vide. Et licèt inscriptio non fiat, tñ deficiens debet puniri pœna talionis secundũ Accursiũ in l. 1. C. de fide instr. in gl. magna, & Bar. in l. si cui, prædicta[c] in prin.

INSTITVTIO, seu de in stituere secundùm Host. est ecclesiæ, vel ecclesiastici beneficij collatio.

1 Quis potest instituere? Rñ. de iure communi Eps. Item capitulum sede vacãte. de insti. & si capitulũ, li. 6. Item ille qui habet ex delegatione episcopi, de inst. ex frequentibus. Itẽ qui habet hoc de consuetudine. c. cum venissent, de institu. dummodo sit clericus, talis tamen ab isto institutus nõ debet administrare nec possessionẽ ecclesiæ adipisci nisi de cõsensu diœcesani, & eius autoritate. d. c. ex frequẽtibus. Item Abbates in ecclesijs sibi subiectis pleno iure possunt curam cõmittere sine præsentatione episcopo facta, ar. a contrario, de præben. c. in Lateranẽsi, de capel. mo. c. presbyteri, li. 6. 16. q. 2. visis.

INTENTIO accipitur dupliciter vel prout est mot[d] vel motiuum volũtatis, vel prout dicit finẽ intentum, & isto secũdo mõ hic accipio.

priuata persona vti non potest, vt l. 1. C. ne li. po ten. Adde etiam quòd si vnũ castrum habet arma pi-cta alicuius domini in signum subiectionis, si delentur illa arma, diciẽ priuari dñs illa subiectione, & pñ pu niri ve rebelles. Ita Ge. i c. qcunque. 3. .. du. & illi q faciũt cõstrui ecclesias, & ibi ponũt signa sua, non habent meritum secundũm Ge. i c. duæ sũt, circa me l. 645. dist. Quod intellige, si facit ad vanam gloriam iuxta illud Mat. 6. Attendite, nè iustitiam vestrã, &c. secus, si vt alij excitentur, & propter exemplum. vide loã. An. in c fi. de reiur. in Merin. & dici D. Matt. 5. Luceat lux vestra &c. Adde etiam, quòd quando aliqui propter proditionem expelluntur de ciuitate, arma picta ad eorum honorem per ciuitatem destrui debent; text. est, & ibi Bart. in l. eorum, ff de pœnis.

c Et Bario in l. si cui, prædicta] Vbi etiã tractat materiã, de qua hic in præcedenti. & dicit gl in d. l. 2 quòd non est necessaria Iscriptio & forte verius de consuetudine &c.

d De institutionis genere, Trid. Syn. sess. 14. c. 11. se. 24. c. 18. & 25. c. 9. de ref. P. V.

Et

a Et non facit] Eò q; paruā charitatem hēt. In malis tñ pōt habere veritatem, q; qui intendit multū peccare, multum peccat, qualecunque opus faciat, & sic intendendo, nō diminuēd., q; qui intendit parum peccare, multū tñ peccare potest, si maximè op⁹ faciat, quod deformitatem habeat.

b Quod intētio bona] Intentionis .n. qualitas dupliciter pt accipi, fm q intentio dupliciter dicit. Vno n.ō intentio dicit voluntatem finis. Alio verò mō fn ētn dicit volūtatē finis, sed ēt ordinationē eius, quod est ad finē quē appetit. Et fm hoc dupliciter potest dici itētio bona, vel mala.

c Qđ est eligendū] & hoc modo qualitas operis semp corrñdet qualitati itētionis, nec hēt instātiam. Imo si oculus ē simplex, totū corp⁹ erit luminosum. Et si oculus tu⁹ tenebrosus, hoc est intentio mala, opus erit malū.

1 Vtrū intentio habitualis sufficiat ad meritū bonæ actionis? Rñ. S. Bon. in 2. di. 41. q. vl. primi ar. in fi. q si loquamur de intentione habituali, qua qs refert ad deū in generali oīa opera diei, vel anni, sic talis non sufficit ad meritū. Sed si loquamur de intētione hābituali, qua qs refert aliquod opus ad deū in primordio illius operationis, vel alterī⁹ ad quā illa consequēter se hēt, ita q opus sequens directā habet ad opus primū ordinationē, vel consequentiā, sic talis sufficit ad meritū. vñ si aliqs intēdit p deo dare, C. marcas, & incipit hodie dare vnā cogitando de deo actualiter postea dat alias, & nihil de deo cogitat, tñ actiones illæ sunt ei oēs meritoriæ & fructuosæ, & p hūc modū est in viris religiosis, q in principio ex charitate deuouerunt portare religionis pondus, quicquid n. faciūt, quod ad suæ religionis obseruantiā spectat ex prima intentione, est eis meritorium ad salutē, nisi (quod absit) contraria intentio superueniat. Si aūt opus alterius gñis inciperet, oporteret, q intentio renouaretur, vt illud opus esset meritorium, vnde, si religiosus ad ea, quæ ad religionē non spectant, vult se exercere, oportet, q intētionem renouet, quia illa habitualis ad illam non se extendit, & ideo non est paruæ securitatis & vtilitatis religionem intrare. Dicit etiam idem S. Bona. ibidem quòd intētio habitualis (q̄uis de Deo non cogitet actualiter) tamen si ex sola boni operis consideratione charitas prompta, vel aliqua alia virtus charitate informata ad ipsum bonū opus inclinat ipsum est meritoria, sicut vir obediēs meret obediēdo plato pcipienti sibi, et si nihil cogitet de deo, sed solùm consideret, quòd est bonum obedire.

2 Vtrū opus ab intentione recipiat quantitatem siue boni quò ad bona, siue mali quò ad mala? Res. S. Bo. di. 40. art. 1. q. 2. qđ quantitas bonitatis, & malitiæ correspondet quātitati intentionis, secundū q quantitas intentionis attendiť quantū ad actum intendēdi, sed inquantū attendiť ex parte intenti, non semper corrñdet. Vnde gl. sup illud Mat. 12. bonus hō &c. dicit, quantum bonū intendis, tñ facis. dicit idē S. Bo. q si ly, tñ, & quantū, sunt aduerbia, sic dicunt quantitatē actus intendendi, & verū est generaliter, siue respectu malorū, vel bonorū, quia quantū actus intendēdi est magis intensus in bonitate, vel malitia, tñ operatio exterior est bona, vel mala, oē. n. meritū vel demeritū ad actū voluntatis reducitur licèt circūstantiæ exteriores aliquo mō faciant ad voluntatis deprauationē. Si verò ly, tñ, & quantū, sunt noīa, tunc dicūt quātitatē ex parte intenti, & sic non verum generaliter, q; non semp operi exterius facto mensuratur intentio, q; frequēter hō intēdit magnū bonum, & non facit; a & minimum bonū ex humilitate & facit magnū.

3 Vtrum opus ab intētione recipiat qualitatē, scilicet bonam, vel malam? Res. S. Bo. vbi supra q. 1. q intentio bona, b vel mala dicitur dupliciter. Primo modo bona dicitur, in qua est perfecta, & bona ordinatio operis ad finem. & hoc modo non tantùm respicit bonitatē finis, sed ēt rectum ordinē eius, q est ad finē. Et hoc est, quod dicit Ber. ad Eugenium exponēs illud, si oculus tu⁹ simplex, q ad hoc, q oculus sit simplex requiruntur duo necessariò, s. q veritas sit in electione. & charitas in intētione, qđ est dicere, q amat, qđ est amandū & eligit, qđ est eligēdū c mala dr in qua, est ordinatio indirecta; & sic est verū gñaliter, q fm intētionē qualificatur opus exterius. Secūdo mō dr intētio bona, quia qđ finaliter intendit, est bonū, & isto modo nō qualificatur, q; si quis furatur, vel facit eleemosinā, vel mētit, vt conuertat aliquē, non dr benefacere, sed quò ad malitiā non habet instantiā, q; malitiæ intentionis imputatur omne opus factum, qualecūque sit, quia deus

a Quia plura]fa cit illud Phi. 1. Ethi. Bonum cõtingit vno mõ, malum autẽ om nifariam.

cor interrogat principaliter; & de istis intelligitur magis cordis inspector est dominus, ꝙ operis 15. q. 6. c. 1. & illud, Ream linguam non facit nisi rea mens. 10. q. 1. c. homines, & c. seq. & minister legis voluntariè occidens malefactorem, homicida, reputatur. 3. q. 5. c. cum homo & illud, quod no. 41. di. quisquis, & 12. q. 4. omnis iactãtia. Non obstat, ꝙ non sic est in bono, q̃a plura a requiruntur ad constructionem, quam ad destructionem.

4 Vtrum intentio bona absque operibus valeat ad meritum? Resp. S. Bon. vbi supra, di. 40. ar. 1. q. 3 ꝙ si ille habet facultatẽ bene operandi, & opportunitatẽ operãdi, sic non sufficit intentio, quia nec bona voluntas debet dici, sed semiplena. Si verò facultas non adest, tunc bona intentio, & bona voluntas sufficit ad meritum vitæ eternę.

5 Vtrũ opera exteriora addant aliq̃d supra meritum bonæ voluntatis? Res. S. Bon. vbi supra, ar. q. 1. (adde Sco. q. penul. quo libetorũ) ꝙ aut loqmur de p̃mio substãtiali; & sic de condigno nihil addit opus extrinsecũ, q̃a quantitas meriti pensatur, ex quantitate radicis. De congruo tamen absque dubio opus priuilegiatũ addit supra bonã intentionẽ, & voluntatem, pro eo, ꝙ voluntas in illo opere præparatur, & disponitur ad susceptionem maioris gratiæ, per quã digna est maiori retributione. Si aũt loquimur de p̃mio accidẽtali; sic opus extrinsecũ addit supra bonã voluntatem, sicut priuilegiatũ, & alia ẽt q̃ dispositiuè ad dũt ad rationẽ meriti, q̃a exercitant actum voluntatis ad bonũ, & radicationẽ, & conseruationẽ gratiæ, & illud Martini, Palmã tamen &c. intelligitur non de palma, quæ est aureola, sed de palma, quę est respectu præmij essentialis, quę dicitur aurea.

6 Vtrũ euent⁹ sequẽs addat ad bonitatẽ, & malitiã actus exterioris. Res. Tho. 2. 2. q. 20. ar. 5. ꝙ aut est pręcogitatus & sic addit. Aut non est p̃cogitatus, & tunc aut per se sequitur, vt in plurib. & sic addit. Constat. n. actũ ex genere solo esse meliorẽ, ex quo sequi p̃nt plura bona, & peiorem, ex quo plura mala, aut sequitur per accidens & vt in paucioribus, & tũc non addit, non enim iudicatur de re aliqua, q̃d est per accidens, sed tantùm quod est per se.

7 Vtrũ quis p intẽtionẽ possit opera sua, vel aliorũ alteri applicare? Res. s̃m Astẽ. ꝙ sic, & fit tripliciter. Primo modo in singulari, vt cũ p alio determinatè satisfacit; & sic q̃libet potest alteri bona sua communicare. Secũdo modo in sp̃ali, vt cũ q̃s orat p congregatione sua, & suis familiarib. & benefactorib⁹, & ad hoc ẽt ordinat opera sua satisfactoria, & sic ille, q̃ præest religioni, potest illa opera communicare alij applicãdo intentionẽ eorũ, q̃ sunt de sua congregatione, ad hũc determinatè. Tertio modo in generali, & si q̃ p̃est ecclesiæ generaliter potest opera illa communicare applicãdo suã intentionẽ ad hunc, vel ad illũ, & ideo q̃ præest ecclesiæ g̃nali, potest communicare ea q̃ sunt congregationis, & hm̃oi, sed nonẽ contrario. prima communicatio, & secũda non d̃r indulgẽtia, sed tm̃ tertia pp duo. Primò q̃a per communicationes illas primas licẽt absoluat homo a reatu pœnæ quãtũ ad deum, non absoluitur tamen quãtũ ad satisfactionem, ad quam est obligat⁹ ex præcepto ecclesiæ, vel confessoris, sed p tertiã sic, vt supra patet, Indulgentia. Secũdò q̃a in vna congregatione non est sufficiẽtia meritorũ, vt sibi & alijs valere possint, sicut est in ecclesia Romana, præcipuè propter meritum Christi, & ille solus, q̃ ipsi præest, potest per intentionẽ suã applicare opera aliorũ alijs, quæ dicunt̃ indulgẽtiæ: alij autem habent ex eius concessione.

8 Vtrum actio p̃cedens a voluntate deliberatiua, si p intentionẽ ad deũ non ordinatur, sit mala, seu peccatũ? Rñ. vt colligo ex S. Bo. in 2. di. 4 q. 1. ar. 3. ꝙ aut hoc prouenit p inordinatã affectione, siue conuersionẽ ad creaturã? & sic est mala ex conuersione. Aut p̃uenit pp operãtis negligentiã; & sic est mala ex omissione. Aut pp operãtis infirmitatem, & miseriã; & hęc neutro modo est mala, sed indifferens: deus. n. decreuit pp suam pietatem, & propter nostrã infirmitatẽ multas operationes non imputare nobis, neque ad meritũ, neque ad demeritũ, & consequenter tales operationes respectu nostri non vident̃ bonæ moraliter, nec malæ, vt cũ q̃ loquitur alicui ex naturali pietate, vel aliũ salutat ex vrbanitate,

nitate, vel facit ex necessitate naturæ, puta comedit, vt reficiatur: ambulat, vt recreetur; nec tñ hoc refert in deū, tales.n. actiones nō sunt meritoriæ, qa ad deū non referuntur. dicere, ꝙ essent demeritoriæ, durum videretᷓ, cū non fiant pp inordinatā conuersionem ad creaturā, nec omittūtur ad deū referri agentis negligentia, sed tm̄ pp quādam infirmitatē, quæ est ĩ nobis ex corpore corruptibili aggrauāte animā. Nec obstat his Greg. super illud Mat. 13. de oi verbo ocioso, &c. vbi dicit, ꝙ verbum ociosum est. qđ caret ratione iustæ necessitatis; vel piæ vtilitatis, qa vt dicit Ricar. in 2. di. 40. non semper oportet, ꝙ actus explicitè ad finē, q est deus referatᷓ. vt nō sit ocios⁹, sed sufficit, ꝙ referatᷓ ad bonū finē vel ciuilē, vel corporis necessitatē, aut honestā recreationē. Solū ergo ille dr̄ ociosius, qui nō refert [a] ad aliquē bonū finē. Meritorius aūt vitæ eternę solus est act⁹, q ordinatur per intētionē ad deū aut merito condigni, si fiat ex charitate, vel congrui, si fiat extra charitatē, demeritorius verò, si nō referatur in deum ex inordinata conuersione, vel omissione.

9 Vtrum bonitas actualis voluntatis addat aliquam bonitatē sup bonitatē ipsi⁹ habitus gratiæ? Rñ. ſm Ric. vbi supra ꝙ actualis voluntas elicita a voluntate potentiæ per gratiā addit habitui gratiæ bonitatē aliq̄ a deo renumerabilē quā:ū ad pręmiū substantiale, ita ꝙ pręmium substantiale habitui gratiæ, & actib⁹ interioribus voluntatis p gratiæ habitum elicitis correspondet vnde pp tales act⁹ pl⁹ habebit de præmio substantiali, quàm si sine ipsis à corporæ decessisset.

INTERDICTVM. I. dicitur ab interdico, ꝙ idē est, quod prohibeo, [b] & sic pertinet ad interdictum iuris canonici, ex quo interdicitur administratio aliquorum sacramentorum, & celebratio diuinorū, vel executio aliquorū spiritualiū secundū Inn. & sic est ecclesiastica [c] censura. [d] Aliqñ dicitur ĩterdictū. i. ĩter duos datū, vel inter duo dicta, vt Inst. de interdi. in princ. & isto modo accipitur in interdictis à lege ciuili, siue à prætore. & quædam sunt publica & ista sunt. 9. q̄dam sūt priuata; & hęc sūt. 28. đ qb. vide gl. in ver. ꝙ de recuperāda, & doc. in ca. pastoralis, de causa pos. & ꝓ.

a Qui non refertur] Sic etiam respondet. S. Bo vbi supra di. ꝙ ociosum non dicitur verbum, quia non sit, ordinatum In finem solū, sed quia omni caret vtilitate, dicitᷓ tamen, aliquam deberet habere. Et inter tale ociosum, & meritorium, siue bonum cadit mediū quando aliquis facit aliquid, qđ nō est omnimodo vtilitate priuatum, nec tamē est ordinatum in deum tanquam in finem vltimū vnde non dicitur homo ociosus esse semper, quando non laborat, sed tunc, quando non laborat, & deberet laborare. frequēter enim illa verba, quæ videtur esse inutilia, vtilia fiūt, dum ordinantur ad recreationem aliquam spiritus, & exclusionem accidiæ, Sicut refertur. b. Bernar. dixisse, cum quē dam fecit cespitare. Ociosum fuit factum, sed non ociosè factum. Fecerat. n. hoc ad lætificandum illum, quē viderat mæstū. Tu dic exemplū de prædicatore, qui dicit aliquā facetiam ad excitandum populum dormientē. Ad illud, quod dicit apostolus. 1. Corint. 10. omnia in gloriam dei facite, dicūt aliqui, quòd est consilium, aliqui, quod est p̄ceptum aliqui, quod est finis p̄cepti, Sicut illud Diliges dominum deum tuum. Potest enim accipi vel negatiuè, vel affirmatiuè. & hoc dupliciter, quia hoc signum, omnia, potest ibi teneri vel collectiuè, vel distributiuè, si distributiuè & diuisim, tunc est consilium, & admonitio, admonet enim apostolus, vt quilibet bonum è pua in deum, & de quolibet diuisim possimus facere, & vtile est nobis, & expediens, si faciamus. Nullum enim est opus deliberatiuum à nobis procedens, quod facere non possimus propter deum. Si autem teneatur collectiuè tunc est finis præcepti, quia hoc desiderare debemus, vt ad talem statum perueniamus, vt omnes cogitationes nostras, & effectus in deum referamus. Si autem accipiatur negatiuè, tūc est præ eptum. Et est sensus, Ita faciatis opera vestra, vt nihil faciatis cōtra gloriam Dei.

b Quod prohibeo] Nomen interdicti prohibitionem significat, quæ propriæ alludit vocabulo, Institu. de interdi. §. in re tamen, de sen. excom. cum illorum, ibi, quibus est absolutio talium interdicta.

c Et sic est ecclesiastica] Cald in tract. de interdicto describit interdictum ecclesiasticum, dicēs, ꝙ est suspensio ecclesiasticæ cēsurę a diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis actiuè, & passiuè, & ibi declarat singula verba, i prin primæ par Sco. in 4. di. 25. diffinit sic, Interdictum est arctatio a quibusdam actibus ecclesiasticis exercendis, vel ab assistēdo quibusdam alijs.

d Ecclesiastica censura] Quæ cōsistit circa spūalem pœnam, vt in c. quærēti, de ver. signi. Sed aliud est seueritas canonica, quę consistit circa pœnā tēporalē, vt in c. in quibusdā, de pœ. Ita Arch. in c. denique Suffredus, circa mediū. 4. q. 3. vbi etiā dicit, ꝙ ecclesiastica animaduersio est, quæ consistit circa degradationem, & sęculari curiæ traditionem, de verb. sig. nouimus. Allegat Host. hoc dicentem in d. c. In quibusdam. de pęnis.

a Resp. ꝙ duæ] Species ecclesiastici Iterdicti du pliciter psst sumi. Vno mō respectu patientis. Alio mō respectu modi in prohibitione seruatl, secūdùm primū modū duæ sunt spēs, vt hic.
b Locorū] Vel ēt psst interdici, & loca, & personæ insimul ſm Sco.in 4.dist.2 5.
c Itē ſm Cal.] 2.parte, colū 9. ver.itē iterdicto loco, sunt tñ ſm eum ibidē interdictæ psonæ culpabiles; facit ca. alma.§. illis, de sen.exc.de clero āt dicit. 1c.col. ver. intelligo.
d Cal.tñ] parte 2.ta.col.ver.sed q̄ro, vbi allegat patrē suū tenuisse cum Io.An & dicit, ꝙ licēt hoc procedat de iure scripto, tñ vž ex hoc pstari occasio cōtēnendi ecclesiasticā censuram, cū populus ab exc.a audire posset. Vñ consusendū esset clericis, nē hoc facerēt &c. Hæc recitat Ge. in d. c.si snia, in prin. sup gl. 1. & etiā in §.pen.
e Alta voce] Sed illud dictū mihi ē valde dubium, qa hic loquitur in interdicto gñali hominum, & sic loquunt iura. c. ꝙ in te, de pœni.& remis.& c.alma. Nec obstat, ꝙ iura debent intelligi, qñ est interdictus locus, qa de hoc est tex d. c.alma, vt no.ē infra, interdicti §. t. de quo tā dic, vt ibi, qa in omnib⁹ ecclesijs specificè non tā terdictis pōt celebrari p d.c.alma, cum sua moderatione.
f Trāstulerunt] Dummodo non fuerint culpabiles secundū eū.
g Sed dictum Cald] Sed pcedens dictum videtur verius per id, qđ no. Pa. in c. ꝙ nonnullis, de priuile. quia vnus excōicatus in vna ecclesia ē etiam excōmunicatus in alia; sic & interdict⁹, quia sequit personam, quocunque ierit. 1.q.1. c. cito turpem.

priè, & in c.itē cum qs, de resti.spo.& de istis hic non intēdo tractare, sed vide, si placet in Spe.e.ti.s.de interdicto primo mō dicto.nec ēt intendo dicere de interdicto, quo aliquod particulare spirituale interdicitur puta cum quis interdicitur ab officio, vel à beneficio, & hmōi, q̄ de hoc dico ĩ. Suspensio, sed hic intēdo solū tractare de iterdicto, ex quo in aliqua terra vel ecclesia, vel aliquę psonę iter dicunt à celebratione diuinorū, pceptione sacramētorū aliquorū, pulsatione cāpanarū, & cæteris, de quib⁹ infra dicam, Interdictū. 5.

1 Quot sunt species interdicti? Res.ꝙ duæ [a] vna hominū. alia locorū. [b] Interdictum hominū aliud generale, aliud speciale, aliud singulare. generale interdictū hominum, est cum interdicitur populus regni, castri, vel villæ, aut ciuitatis, & sic aduerte, ꝙ qñ iter dicit populus, vel vniuersitas, vel cōmune, ꝙ tūc nec loc⁹, nec cler⁹ est iterdict⁹. Itē ſm Cal. [c] nec psonæ ecclesiasticæ, quę ex toto sunt trāslatæ in ecclesiam, qa de populo nō sunt. 11.q.1.duo sicut qñ interdicitur clerus tm̄, non est interdictus populus, nec vniuersitas, vel commune, quia sunt diuersa cler⁹, & populus, de sen. exc.si sententia, lib.6. Vnde clerici possunt celebrare sicut prius secūdùm Io. An. super gl.in ver. interdicti, in d.c.si sententia.s. alta voce, pulsatis campanis, interdictis tamen exclusis, qa phibitio.c.quod in te, de pe. & re. &c. non est vobis, de spon.& moderatio.c.alma, de sen.ex. li.6. intelligitur, quando locus est interdictus, & non expresso loco in sententia interdicti non habet locum cessatio diuinorum, & alia, quanuis sit generale. Cald. tamen [d] tenet, ꝙ debet seruari moderatio.d.c.alma. Sed non credo ei, dic ergo, ꝙ possunt clerici alta voce [e] celebrare sicut prius, & in ecclesijs suis alta voce, & quòd in isto casu possunt admitti omnes, qui non sunt de populo illo, & non sunt causa interdicti; tenet Archid. in d.c.si sententia, & Fede. consi.70. Similiter secundū Cal.2.parte.6.col.versi.sed nunquid, illi possunt admitti, qui de illo erāt populo, sed domicilium transtulerunt. [f] Asten.tamen lib 7.tit.15.ca.1.versi. esto, quod homines, tenet quòd non, nisi absoluantur, ex quo semel fuerunt interdicti, sed dictum Cald. [g] est verius, & sequitur Ge.in d.c.si sententia, & etiam absentes excusantur, donec sciant, ca.apostolicæ de cle.excomm.mi.postquā sciunt, tenentur seruare.

2 Vtrum populus non interdictus, si fiat de populo taliter interdicto, efficiatur interdictus? Res.secundùm Cal.quòd sic, vbi supra, ver.quid si existens.

3 Vtrū bannitus, qui est de populo interdicto, sit amplius interdictus? Resp.ꝙ sic, si ad tempus est bannitus, quia adhuc ciuis est, & de populo.l.relegati, ff. de interdic. & relega.similiter & si in perpetuum, cessat interdictū, Cal.vbi supra, ver.sed quid.

4 Sed nunquid habitantes in ciuitate, q non sunt neque ciues, neque de populo illius, ligantur interdicto? Res.ꝙ non, d.ca.si sententia, sed ligantur illi, qui sunt facti ciues ex gratia, licēt ibi nō habitent, Cal.vbi supra, col.11.ver.quid si talis, cum seq.

5 Vtrū ipuberes populi iterdicti sint similiter.Rñ.Io.de deo ꝙ si nō sūt doli capaces nō sunt iterdicti.Sec⁹, si sunt doli capaces.

Quid

6 Quid de mulieribus, quæ viris contradicunt, & alijs hominibus, qui pro posse resistũt? Rñ. Io. de deo, quod nihilominus, ex quo sunt de illo populo quod sũt ĩterdictæ. a

7 Speciale interdictũ hominum, est cũ interdicitur aliquod collegiũ, vel vniuersitas in populo inclusa, puta studiũ Papiæ & hmõi, vel capitulũ. Nã interdicto capitulo, vel collegio, vel vniuersitate, singulæ psonæ de ipsa sunt interdictæ ſm Io. An. super ver. cõstat, & Ge. in d. c. si sñia. §. cũ verò, & istud cõprehendit tã clericos, quã laicos, qui sunt de illo collegio, vel vniuersitate.

8 Sed quid si ĩterdicatur familia alicui[us], nunquid clerici de eius familia erũt ĩterdicti? Rñ. Rod. quod sic, nisi spãliter eximantur. Vñ aduerte hic ſm Archi. sequitur Ge. in d. c. si sententia? quod interdicto collegio, vel vniuersitate, clerici, qui non sunt de illo collegio, vel vniuersitate, poterũt ianuis apertis, & pulsatis cãpanis alta voce celebrare, excõicatis & interdictis exclusis. Sec[us], vbi esset ĩterdictus locus, quia non possunt, nisi secũdùm quòd infra dicam.

9 Vtrũ si interdicãtur doctores oẽs alicui[us] ciuitatis, intelligantur interdicti clerici, qui sunt doctores? Rñ. quod nõ per gl. in d. c. b si sentẽtia. Similiter si ĩterdicũtur clerici, non veniũt religiosi nõ habẽtes dignitatem, & de hoc vide s. Cleric[us]. 1. Gem. tñ in d. c. si sentẽtia, in prin. dicit, quod clero interdicto veniũt clerici seculares, regulares, cõuersi, & conuersæ qui ita sunt ad ecclesiã translati, quod ppriè de populo dici nõ possunt, de quo dicto ego valde dubito, c & potius credo contrarium, nisi aliud cõstet de mẽte per ea quæ supra dixi, Clericus. 1.

10 Quid si vnus de populo interdicto ĩgredit monasteriũ, an possit diuinis interesse sine relaxatiõe interdicti gñalis vel spãlis? Rñ. Fe. con. 31. & sequit Gem. in d. c. si sententia quod sic, d qa desinit esse de populo; ergo purgatur eius lepra sine alia relaxatione. e

11 Singulare interdictum hominũ dr cũ aliqua certa psona interdicitur vel ẽt in certa, vt cũ dicitur qui fecerit, sit ĩterdictus ipso facto; & isti, quocunque vadunt, sunt semp ĩterdicti, nisi ab soluantur, si interdictũ non est ad temp[us]. Vñ aduerte & no. bene, quod tales interdicti siue gñaliter, siue spãliter, vel singulariter ñ psit exercere aliquem actũ concessorũ tpe interdicti, de quibus infra dicetur, qui pertineant ad ordines, aut ad celebrationẽ diuinorũ, aliter essent irregulares, vel suspẽsi, ſm quod infligitur pœna violãtib[us] interdictũ, vt ifra dicet; & de tali interdicto nõ loqr. c. alma.

12 Vtrũ ĩterdicti generaliter, specialiter, vel singulariter, sint virãdi ab alijs? Rñ. ſm Hos. Inn. & Ber. quod sic in diuinis officijs, qñ proprio nomine, seu alia certa locutione p sententiã sunt designati, alij aũt non sũt vitandi, nisi à iudice specificentur, nisi eorũ offensa, per quã sunt ĩterdicti, esset multotiẽ notoria, ita, quod nulla tergiuersatione posset celari. c. tua nos, de coha. cle. & mulie. Sed tu dic, vt supra excõicatio. 8. §. 3. vbi hab. tur de concilio Constantiensi.

INTERDICTVM. 2. locorum aliud generale, vt cum interdicitur regnũ, vel Prouincia, vel diœcesis. Aliud speciale, vt cum interdicitur ciuitas aliqua, castrũ vel villa. f Aliud singulare, vt cũ interdicit certa ecclesia, vel capella, vel certæ ecclesiæ, g & sic

a Quod sunt interdictæ] Vide quod not. Cal. vbi supra colũ. 30. ver. ista dubia. Vbi vult cõtradicentes ligari, quia etiam insontes ligantur interdicto, licèt secus sit quoad deum.

b Per gl. in d.] Quia. s. nõ sunt eiusdẽ professionis. & glo. est in ver. e conuerso, & ibi Gemi.

c Ego valde dubito] Tamen illud tenet Cal. 2. parte. 11. col. ver. item scias.

d Quod sic] Idẽ Cal. 2. part. 11. col. ver. itẽ quæro, vbi dicit, quod post professionem potest ordinari, sed ante tutum est consiliũ, quod non ordinet.

e Relaxatione] De quo tñ dicto ego dubito, nisi fortè fauore religionis. Vide posti. supra §. 1. Sed ad dictũ Pa. posset respondere, quod loquitur de persona singulariter interdicta, & hic cessat dubitatio, de qua in d. §. 1 & 3. & hic vt patet infra in §. 11. & sic tene.

f Castrum, vel villa] Et istud secundũ Pa. in c. cũ in partibus, de ver. si Potest etiam dici generale, etiam si locus esset paruus & ratio est, quia etiam si in villa esset nisi vna ecclesia, tamẽ apta est habere plures, vnde continent in se vniuersitatẽ. Et hoc facit ad constit. Bonifacij, vbi cauetur, quod pro pecuniario debito non debet fieri interdictũ generale per delegatum, vel ordinarium, sina speciali licentia papæ, & adde quod nomine terræ comprehẽditur ciuitas villa, vel castrum, &c. Idẽ Cal. 2. part. col. 2. versi. sed quid si in loco.

g Vel certæ ecclesiæ] Vnde dicit Cal. vbi supra col. 4. versi. sed quero. Quod si dicitur, Interdico omnes ecclesias huius ciuitatis, talis prolatio resoluitur in singularitates, & perinde est, ac si dicatur, Interdico illam & illam, allegat multa, vt 9 di. c. 1. Et de pę di. 3. adhuc, cũ simi.

sic interdicto loco aut generaliter, vel specialiter, aut singulariter, non sunt interdicti homines, vel clerici talis loci. Vnde extra illa loca pñt audire diuina, & sepeliri, si ibi elegerũt sepulturã, vel ibi mortui fuerint, q̃a non sunt interdicti nisi fuerint in culpa interdicti ponendi, text. in d.c. si sententia. no. a. in d. ca. q̃d in te. 1. & 2. no. & d. ca. non est vobis, in fi. Aduerte tamen, ꝙ id, q̃d statuit in interdicto gñali locorum, hẽt locũ in interdicto spãli loci; & hoc ideo, q̃a interdicta ciuitate, vel villa intelligit tota interdicta gñaliter, & ideo habẽtes priuilegiũ, ꝙ tpe generalis interdicti possint celebrare submissa voce, intelligitur generale interdictũ, qñ ẽt aliqua terra est interdicta quò ad illam terram, [a] vt dicitur, & no. in c. cum partibus, de ver. sig. Inno. tñ & Host. tenent ꝙ interdicta ecclesia aliqua in pœnã populi, licèt multi ex eis non deliquerint, sed solũ vel dominus, vel vniuersitas, ꝙ talis popul⁹, ẽt qui non est in culpa, non poterit alibi eligere sepulturã apud ecclesiam non interdictã, nisi ex priuilegio spãli hoc habuerit. sed hoc non credo verũ, q̃a c. ꝙ allegat, s. vt priuilegia de priuil. loquitur, quando populus [b] est interdictus.

1 Quid si iudex dicat, Interdico regnũ Franciæ? Rñ. ꝙ interdictũ extenditur ad totã terrã, q̃ adhęret ei tpe latæ sententiæ siue rõne domini, siue rõne feudi, de postula. prælat. c. 1. vel s̃m gl. in d. c. extenditur ẽt ad terras, quæ adherebant ei præstando auxiliũ tpe interdicti prolati [c] si verò dicat, Interdico terras Regis Frãciæ, tũc s̃m Rodo. non extẽditur ad feuda, q̃a pœnæ sunt restringendæ sed contra eũ est tex. d. c. 1. in ver. terrã [d] Regis ipsius & ideo dic similiter esse iterdicta, quia in feudis habet vtile dominium, & etiam includuntur terræ, in quibus solũ habet vsufructum, s̃m Io. An. circa prin. ver. sciendum, & sequitur Gemi. in d. c. si sententia. §. cæterum. q. 1. Si verò aliquam terram haberet in pign⁹, non esset interdicta, quia non est ipsius quoad dominiũ: sec⁹, si diceret, ꝙ interdicit omnẽ terrã, qua tenet, [e] quia sic esset interdicta, c. cum Bertoldus, de re iud. quia creditor hẽt possessionẽ verã pignoris. ff. de vsuc. l. serui.

2 Sed quid si habet terrã communẽ cũ altero? Rñ. Ge. in d. c. si sententia. §. cæterum, ver. quid si iste, ꝙ si est indiuisa, non comprehendetur, nè iustus patiatur. Secus, si est diuisa, quia pars subiacebit. [f]

3 Verũ interdicta ciuitate veniant ei⁹ suburbia? Resp. ꝙ sic, [g] & etiam continentia ædificia. Et idẽ dic de interdictio castri, vel villæ, licèt ꝓprië non habeant suburbia, vt in c. si ciuitas, de sentent. excom. li. 6.

4 Sed quæro quid dicitur suburbiũ, aut continẽs ædificium? Io. de deo dicit, quòd suburbia intelliguntur illa, quæ sunt infra vltimam portam, & faciunt cum ciuitate publicas functiones, & vocantur ad consilia, & conciones. vel dic secundũ Ge. ꝙ dicuntur burgi extra & prope ciuitatem, in quibus domus sunt contiguæ. Vel dic, ꝙ suburbia dñr domus, ꝑ quas est iter rectũ eundi ad ciuitatẽ, vel locũ, & continentia ędificia sunt pulchræ dom⁹ circa ciuitatẽ non intra suburbia vbi nõ sunt burgi directè

a Quò ad illam terrã] Hodie ergo de iure nouo ꝑ c. alma, põt celebrari tẽpore interdicti etiã particularis submissa voce.

b Loquitur, qñ populus] Inno. Pa. dicit, quòd ille tex. loquitur, qñ ecclesiæ erãt interdictę a diuinis officijs. Vide ibi. & facit glo. in c. si sententia. §. cæterum, de sentent. excom. li. ver. interdicti. Quæ dicit, quòd aliud est interdicere ciuitatẽ solùm, aliud ciuitatem, & ciues, quia pœna spũali punitur vnus pro delicto alterius; de hoc. 1. q. 4. in sum. & 23. q. 4. in sum. & sic si sunt interdicti, non possunt audire diuina. Hæc glo.

c Tẽpore interdicti prolati] Sicut enim excommunicatio extendit ad illos, qui dãt auxiliũ excõicato, de sent. excõ. nuper, & c. si cõcubinæ, Ita ad illos, qui præstant auxilium interdicto, & est simile. ff. de ver. sig. l. liber hõ. Idem si terra esset de iurisdictione regis, licèt proprietas non esset sua.

d In ver. terrã] Idẽ tenet Cald. 2. parte, col. 10. ver. quid si interdicitur. vbi ẽt dicit idẽ de terra, quã tenet in emphyteusim. Et in ver. Sed quid terra. 12. col. in ver. seq. Quid si interdicat. Idẽ de terra, in qua hẽt iurisdictionem, licèt non esset proprietas sua.

e Quan tenet] Idem Cald. vbi supra co. 11. ver. sed an terra. Et adde, quòd terra, quæ tenetur nomine dotis, intelligitur interdicta secundùm Cald. ibidẽ ver q̃d si ptin et.

f Subiacebit] Si dominus acquirat nouam terram, non erit interdicta, nisi esset expressum, nec si vẽdit, vel perdit suam, per hoc tollitur interdictum secundũ Gemi. ibidẽ. Et de his omnibus habetur per Cald. vbi supra, versi Sed quid si is, cũ duob. seq.

g Resp. quòd sic] idem Cal. 1 par. 7. col. versi viso de spẽ. Et im. Archi. Ioan. An & Ge. in d c. si ciuitas, in prin.

a Quia nō dicit tex.] Vide Cal. vbi supra. col. 8. vec. Sed quæ dicantur, vbi concludit vt hic.
b Legis expressam] Quæ est, nè scilicet vilipendi valeat sentētia interdicti. quod fieret, si posset in subucbijs, vel continentibus ædificijs licitè celebrari, vt prius &c. quia licèt celebrari posset cum moderatione. c. alma, nō tamen vt prius.
c Conuenire] Cal. vbi supra, quærit, vsq; ad quē locū ducāt suburbia? & dicit, quod cessante statuto, vel consuetudine stat arbitrio iudicis, & adhærentia continentibus, vel subucbijs non sunt interdicta, quia aliàs sequeretur, quod totus mundus esset interdictus secundùm eundē, vbi supra.
d Contigua ecclesiæ] Contigua sunt, quorum extrema seinuicem contingunt, secundū glo. in c. si ciuitas. Et vide. s. continuū. §. 1. idē dic, quando polluitur ecclesia, de quo s. consecratio 4 §. pcimo.
e Vel suspendere] Nā excōicatio, suspensio, & interdictū multis a pari procedunt, vt colligitur in d. ca. quærenti, & facit. c. is cui, de senten. excō. lib. 6. vide Cal. 3. membro principali de ecclesiastico interdicto.
f C. quia pontificali.] & contra graduatos debet procedi cum aliqua modestia per illum text.
g Vel religiosis] Vt patet in fratribus Minoribus, vel prædicatoribus. Secus, si esset priuilegiatus aliquis frater, nè posset interdici, quia hoc priuilegium cessat, si ordinarius vult ferre sententiam contra eum.
h Quòd non] & hoc, nisi haberet autoritatem episcopalem, siue ius episcopale in ipsa ecclesia secundū gl. in d. c. quæsiuit; vide Cald. 3. membro principali, versi. ego puto, cū seq & it supra eodē mēbro, ver. dixi. 2.
l Prouide attendētes.] Cal. a. parte. 6. col. versic. item quæro, vult d. extrauagantē non habere locū in speciali interdicto ecclesiæ, quia, quod de nouo prohibetur in vno casu, non habet locū in alio. l. si verò. §. de viro, ff. so. ma tri. & de rescrip. c. susceptum. c. si snia. 1. & 3 responso, de sent. exc. li. 6. vnde interdictum latum in commune, populum, ciues, incolas, vniuersitatem sub his nominibus appellatiuis, est generale, ar. c. alma. §. illis, de sentē. excommu. lib. 6. sicut enim interdicto loco propter delictū populi, vel ciuium singulares personæ loci intelliguntur interdictę. d. c. si sententia, & sic dicitur generale interdictū. c. cū i ptib⁹, de verb. signi. sicut & istud, quia vbi vnū pp alterū, vtrobiq; ē vnū. 1. di c. si cōsuetudo. vñ dicit, quod dicto casu hēt locū hæc extrauagās saltē de mente, etiā si verba deficere dicantur. 1. q. 1. ca. marchi cum seq.

ctè introducētes ad ciuitatē. Gl. ī d c si ciuitas, in ver. ꝯtinentib⁹, dicit, quod arbitrio iudicis ē relinquendū, q̄ dicant̄ ꝯtinētia ædificia, quia si dicit text. a Contiguis, sed Cōtinētibus. legistę verò in l. 2 & l ędificia, & l q incōtinētib⁹, ff. de ver. sig quasi in idē coincidūt. Ego verò quò ad hoc attēderē ad rōnē legis expssam, b & dicerē oīa illa dici ꝯtinētia ædificia, q̄ ita sunt prope ciuitatē, quod i illis celebrādo contēneret̄ ecclesiastica cēsura, puta quia quasi ita cōmodè eò ꝯuenire c pñt, sicut si nō eēt interdictū, sed vbi nō cōtēnitur pp hoc, puta distat p miliare, & est valde laboriosū illuc ire, nec passim popul⁹ pt eò cōuenire, tūc nō acciperetur sub hac sign̄atione.
5 Vtrū dño vendēte terrā īterdictā siue gn̄aliter, siue spāliter, aut singulariter alicui dño, qui non est in culpa, cesset interdictū? Rñ. quod non ſm Ge. in d. c. si snīa, quia secum portat onus suū.
6 Vtrū dño emente terrā post latam sententiā interdicti ꝯ omnē suam terram, sit illa terra interdicta? Rñ. ſm Ge. in d. c. si sententia, quod non, nisi lator interdicti expressisset nedum terram habitam, sed habendam.
7 Vtrū interdicta ecclesia sit interdictū cœmeteriū, vel ei⁹ capella? Rñ quod sic, si capella, vel cęmeteriū sunt ꝯtigua ecclesiæ; d alias nō. & iō in non cōtiguis posset celebrari d. c. si ciuitas. § fi.

INTERDICTVM. 3. tā psonarū, q̄ locorū qs pt ponere? Rñ. quod oēs illi, q pñt excōicare, vel suspēdere e rōne iurisditionis ordinariæ, vel delegatæ, quā hñt sup illos, quos volūt interdicere, de ver. sig. q̄rēti, de offi. dele. c quia pōtificali, f li. 6. & quis pt excōicare, habes s. Excommunicatio. 1. § 3.
1 Vtrū epi possint interdicere psonas singulares ecclesiasticas, vel seculares, aut eorū loca, vel terras, q̄ hñt priuilegiū, nè pñt īterdici? Rñ. quod sic, & ēt excōicare, nisi talia priuilegia sint ꝯcessa regibus, vel reginis, aut eorū filij, vel religiosis, g nō rōne psonæ, sed ordinū, vel locorū, vt in c. nè aliqui, de priui. li. 6. nec ēt pñt interdicere exempros ēt indirectè, puta interdicēdo, nè eis vēdant, aut cōicent, & contrafacientes sunt puniendi. c. quanto, de priuil. rōne tñ delicti, & ꝯctus posset, vt s. exēptus. § 8. vt si esset frater Minor, vt ibidē.
2 Verū canōici ecclę cathedralis possit ponerē i aliquo loco, vel eccl'a īterdictū? Rñ. quod ñ, h sine assēsu epi, c. q̄siuit, d̄ his q̄ fiūt a ma. par c.
3 Pro qua cā pt poni īterdictū. Rñ. quod p subsidio pecuniario, vel dbito pecunię, vel alteri⁹ quātitatis laicus aliqs non pt interdici, nisi ex spāli autoritate sedis apostolicę & expssa; aliàs nō tenet, si ponat̄ p extrauagātē Bonifacij. 8. q̄ incipit, Prouide attēdētes. l Ponendū

eſt igitur pro culpa aut domini, aut populi, & huiuſmodi, non ſingularis alicu° perſonę, quæ officium non habet generale. vt patet in c. ſane, el 2. de offi. dele. & in c. non eſt nobis, de ſpon.

4 Quomodo debet poni? Rñ. ꝙ pręcedēte monitione, & ĩ ſcriptis, quæ ſcriptura [a] contineat cãm, ſicut & de excõicatiõe dictũ eſt ſupra, Excõmunicatio. 2. §. 1. & 2.

5 Vtrum ſit aliqua, forma verborum ſeruanda? Reſpõ. ꝙ non neceſſariò, ſed ſufficit dicere. Nos propter talē cauſam, regnum, vel caſtrũ, vel eccleſiam talē ſupponimus interdicto, & huiuſmodi, vt no in d. c. ſane, el. 2. & c. non eſt nobis,

INTERDICTVM. 4. In quibus caſibus incurritur interdictum? Reſ. ꝙ generale interdictum, & ſpeciale locorũ in nouem caſibus incurritur ipſo iure. Primus ſecũdũ Cal. 4. membro, ver. interdum, quando ciuitas, ĩ qua moritur ſummus pontifex, non ſeruat diſpoſitionem c. vbi periculum, de electio. lib. 6. quia tunc ipſo facto eſt interdicta, [b] & eſt priuata pontificali dignitate, vt ibidem. Secundus ſecundùm Cal. vbi ſupra, verſi. interdicta, quando ciuitas dat auxilium, conſilium, vel fauorem inſecutoribus Cardinalium, aut captoribus, aut percuſſoribus, vel mandatoribus prædictorũ, aut ſocijs talia facientium, vel ſi intra menſem ſaltem tales delinquentes non punierit, ſi põt, ipſo facto eſt interdicta, de pęnis c. fęlicis, li. 6. excipitur Roma. Terti°, qñ collegiũ, [c] vel vniuerſitas ab eccleſijs, vel ab eccleſiaſticis perſonis exigit pedagia, guidagia, vel alia per ſe, vel per alium de rebus ſuis, quas non cã negociandi deferunt, aut ad huiuſmodi ſoluenda cõpellit, tunc ipſo facto oĩs ciuitas, caſtrum vel villa, aut alius locus dictæ vniuerſitatis, vel collegij ſubiacet interdicto, de cenſi. c. quanquam, li. 6. Quartus, quãdo collegiũ vel vniuerſitas, aut Archiepiſcopi vel Epi, & alij tã ſuperiores quam inferiores eccleſiaſtici ſuſtinent pęnã, quã incurrerunt, in conducendo, aut locando domos vſurarijs alienigenis, q̃ eis imponitur in c. 1. de vſuris, li. 6. per menſem, de qua habes, Vſura. 2. §. 13. nam poſt menſem terrę omnes ipſorum ſunt interdictæ, quandiu ijdem vſurarij in eis commorantur, vt in d. capit. 1. Quintus, quando clerici, vel religioſi inducunt aliquem ad vouēdum, aut promittendum de ſepultura, ſi in eorum eccleſia, vel cœmeterio eum ſepeliant; tunc, ſi intra decēdium eccleſię, vbi de iure venit ſepeliendus, omnia, quæ occaſione ſepulturæ habuerunt, non reſtituent ēt ſi non petantur, & cadauer, ſi petatur, ipſo facto eorum eccleſiæ, & cęmeteria ſunt interdicta, c. 1. incipit, animarum periculis, de ſepul. li. 6. & tandiu durat, donec plenè ſatisfecerint, vt ibid. Sextus, quando ciuitas committit aliquid in Epm ſuum, vt capiatur, percutiatur, banniatur, ipſo facto eſt interdicta. Cle. ſi quis ſuadente, de pœnis. Septimus quilibet locus, vel loca, in quibus Eps detinetur inuit°, ſunt interdicta ipſo iure. d. Cle. ſi qs ſuadēte. Octau°, qñ religioſi exēpti eccleſias, & decimas recipiũt a laicis ſine cõſenſu dięceſanorũ vel excõicatos admittũt ad diuina, ſeu interdictos nominatim, aut inſtituũt, vel deſtituũt incõſultis Epis in eccleſijs non ſibi pleno iure [d] ſubiectis, vel qñ hoſpitalarij, & tēplarij pluſquã ſemel in anno celebrant in eccleſia poſita in loco interdicto, vel defendunt, nè confratres exemptorum, ſeu ipſorum oblati, qui in totum uot. ſe tranſtulerunt, poſſint iudicari a locorum ordinarijs; tunc eccleſię eorum ipſo facto ſunt interdictę, ſecundùm gloſ. fin. in fine in capitul. primo, de iureiurand. libro ſexto, & Archidia. in capitul. Epiſcoporum, de priuileg. libro ſexto, & ſequitur Panormitan. in capitu. cum & plantare, in

fine

a Quæ ſcriptura] De hoc. §. & præce. vide Cal. 4. membro principali vbi etiam vult, quòd ſi ꝓpter delictum, vel a iure feratur, non ſit monitio neceſſaria.

b Eſt interdicta] & ſimiliter eſt priuata dignitate pontificali, ſed excipitur Roma, quia ſi ipſa in hac puniretur, etiam inferiores eccleſiæ eſſent punitæ, cum Romanus pontifex ſit totius orbis epiſcopus, ad idem 25 quæſtio. 2. ita nos De hoc per Cal 3. membro principali, verſ. quandoque profertur.

c Quando collegium] Intellige, etiam ſi eſſet locus, vel collegium eccleſiaſticum, vt dicit gl. in d c quamquã & facit. ff. ſi ſerui. vendice. l. altius, & de dec. c. quamuis, & de na. ex li. ven. ca. vno. nec relaxatur, niſi plenè ſatiſfecerit, vt ibi dicit tex. ſingularis autem perſona eſſet excommunicata, vt patet ibidem. De quo dic, vt ſupra excommunicatio. 7. caſu. 24. & ſic propter delictum vnius tota congregatio punietur. De quib° dic vt ĩ. ſepultura §. 35. ĩ poſt.

d Pleno iure] Ideſt vtroq. ſcilicet quo ad temporalia, & ſpiritualia.

a Mihi videtur verior] Quia dicit text. subiacca in, vt s. excommunicatio. 2. §. 7.
b Concedit represalias] an itte represaliæ sint licitæ, vide j. represalia. ponit hunc casum Cal de. 3. mébro principali, ver. item interdicta in ea. iure &c.
c Ipso facto] Idé tenet specu. tit. de leg. § iuxta. 3 col. ver. qd de simplicicape. vbi su. vide Domi. in c acolyt°. 33. dist. & Arch. in d.c. si quis episcopus, & Ioan. Cald in tractat. de ecclesiastico interdicto. Idem tenet Pa. latius in d.c. si de cler. excom. mi. post Inno vide, irregularitas. 1. §. 4.

fine de priui. & facit c. si qs suadente. 17. q 4. quāuis gl. fi. in d.c. cum & plantare & cōiter doct. ibidem teneāt, ꝙ non sunt ipso iure. Sed prima opin. mihi videt̄ verior. a Nonus, ecclesia dr̄ īterdicta, qn̄ est polluta humano sanguine, vel semine de quo dic vt s. Consecratio ecclesię § 8. Decimò incurritur interdictū regni, castri, vel loci, qn̄ dn̄s eorū impedit, né legat°, aut nuncius Papæ possit exequi suū officium, & tandiu, donec perstiterit in tali contumacia, c. super gentes, de offi. leg lib. 6. extrauagans est. Aduerte tn̄ hic, ꝙ licèt in supradictis casibus aliquà terra, vel ciuitas, vel ecclesia ipso iure subijciatur interdicto, non tn̄ tenetur qs illud seruare ante declarationē per iudicem fiendā, ita, ꝙ in ea celebrans ante dictam declarationē non incidit in pœnas statutas contra non seruantes interdictū, de quibus j. dicetur, Interdictum, vij. & hoc propter constitutionem Constan. Concilij, de qua s. Excommunicatio. 8. S. 1.

1 In quibus casibus incurritur interdictum gn̄ale, vel spāle personarū ipso iure? Rn̄. ꝙ in quatuor casibus. Primus, qn̄ Episcopus, communitas, vel vniuersitas imponit, exigit, vel recipit collectas ab ecclesiasticis &c. de quibus in c. clericis, de immu. eccl. lib. 6. seu quando bona deposita in ecclesijs arrestauerit, occupauerit, vel arrestari, aut occupari fecerit, seu dederit in his auxilium, consilium, vel fauorem scienter, ipso facto est interdicta, nec absoluitur, nisi de speciali mandato sedis apostolicæ, nō obstantibus quibuscunq; priuilegijs, vt in d.c clericis, quæ tamen vacat per Cle. vnicam eod. tit. s. quantum ad istud vltimum. Secundus, qn̄ vniuersitas, vel collegium permittit in terris suis vsurarios alienigenas cōducere domos, vel eis locat ad exercendum fœnus, ipso facto est interdicta, c. 1. de vsuris. lib. 6 de hoc Cald. 3. membro, ver. item a iure. Tertius, quando persona ecclesiastica regularis, aut sæcularis, quātumcunq; exempta, & cuiuscunq; ordinis aut status existat, scienter celebrat, vel celebrari facit in locis interdictis, nisi s̄m permissionem iuris, vel excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel sacramenta, aut sepulturam admittit, tunc ipso facto est interdicta ab ingressu ecclesię, & tandiu, donec satisfecerit ad arbitriū eius, cuius sententiam contempserunt, ca. episcoporum, de priui. lib. 6. Hodie tamen sepelientes excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, sunt excommunicati ipso facto, Cle. eos, de sepultu. Quartus, quando vniuersitas concedit represalias, b aut concessas extendit ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem reuocet, ipso facto est interdicta, c. & si pignorationes, de iniur. lib 6. Sunt alij casus interdicti, de quibus j. suspēsio, primo; qui poti° suspēsiones noiantur, q̄ interdictum, cum ēt casu tertio præcedenti.

INTERDICTVM 5. quæ prohibentur tēpore interdicti, vel in loco interdicto exerceri? Respon. ꝙ omne spirituale, quod reducitur ad lex, vt clarius intelligatur, secundū quod colligo ex Inno. & Pa. & cōmuniter doct. in d.c. non est vobis, & c. fin. de exces prxla. & c. ꝙ in te, de pœ. & re. & c. fi. de sen. exc. lib. 6. Vnde aduerte & no. bene, ꝙ quicquid pertinet ad aliquod lex infra positotum, intelligitur semper prohibitum tempore interdicti, nisi vbi inueniatur in iure specialiter concessum.

1 Et primò prohibetur omne exercitium deputatū certo ordini ecclesiastico. Et hoc procedit, siue sint clerici presbyteri, siue inferiores vt no. Pa. in c. 2. 3. not. de cle. exc. mi. Et dicitur exercere officium deputatū certo ordini, puta quando dicit epistolam vt subdiaconus, euangelium vt diaconus, vel offerendo calicem, vrceos, & huiusmodi vt lector, vel exorcista, & huiusmodi, vel dicendo matutinum, & aliud officium vt hebdomadarius, & similia, quæ conueniunt alicui ordini. Facit. c. si quis episcopus, el 2. 1 q. 3. vide talia exercentes sunt irregulares ipso facto. c Secus esset, si exerceret aliquod, quod no est deputatū certo ordini

a Et verbum canonici] vult sic opponere d. §. adijcimus, dicit, ꝙ canonicis, & clericis, qui horis canonicis interfuit, debent dari distributiones, & sic non loquitur de alijs, sed respondet, ꝙ Papa vult hoc solũ intelligi de distributionib⁹, quæ fiunt in ecclesijs.

b Respô. ꝙ nõ] Ratio diuersitatis est, quia in præce. casu priuilegium aliàs posset esse inutile, quod esse nõ debet, c. in his, de priuile. li. 6. sed in hoc casu conuentus potest celebrare sine familiaribus, & iõ priuilegium est restringendum, c. vt priuilegia, de priuile. vers. ius tñ.

c Archid. dubitat] Quia priuilegium est conuentus, non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum.

d Quod etiã peculiaris] & dicit Gemi. secundum Ioan. An. ꝙ hoc seruat generalis ecclesia.

e Respon. Inn.] Innoc. ibi nullã facit distinctionem.

dicit, ꝙ est nimis durum tenere, ꝙ non admittatur. Et credo, ꝙ sit verius, ꝙ possunt admitti oẽs clerici aut religiosi aliarum ecclesiarum, & verbũ tã canonici,[a] q̃ clerici ecclesiarũ restringit ad distributionem, non auditionẽ, seu celebrationẽ, quam permittit sicut prius poterãt interesse, & nũc similiter. Facit ad hoc d. c. ꝙ in te. Sęculares autẽ de terris nõ interdictis nullo mõ possunt admitti, vt in c. licet. de pri. li. 6. c. quoniam episcopi, de priuile. lib. 6. quia quod per priuilegium vni conceditur, alteri denegatũ comprobaẽ.

4 Vtrum, cum alicui singulari personæ cõceditur, vt modo præmisso, scilicet ianuis clausis &c. possit celebrare, vel audire diuina tpe interdicti, eius familiares, qui non dederunt cãm & domestici possint admitti ad audiendũ, & celebrandũ sibi officium diuinum? Rñ. ꝙ sic, vt in d. c. licèt vobis. §. cũ conceditur. Et qd comprehendatur sub istis, vide supra, Familia, nisi ob istam causam in fraudem sint assumpti, c. vlti. de ver. signi. li. 6. Vbi ponitur, qui dicantur sui clerici.

5 Quid si non sit singularis persona, sed conuentus aut collegium, cui conceditur auditio diuinorum tempore interdicti, nunquid eius familiares domestici similiter sint admittendi? Respon. quòd non, [b] vt in d. ca. licèt vobis. §. non, nisi super & hoc habeant priuilegium, vt ibi.

6 Quid si in conuentu, vel collegio non sunt nisi tres, quorum duo sunt infirmi, nũquid, terti⁹ poterit celebrare cum familiaris? Ref. Host. in c. ꝙ nonnullis, de priuile. ꝙ sic, nè priuilegiũ sit inutile, sicut concedit singulari psonę, vt in d. c. licèt, dummodò non dederit cãm interdicto, vt in d. c. licèt. Archi. dubitat, [c] sed ego credo verum dictum Host. & sequitur Ioan. And. in d. c. licet, in glo. in d. § non sic.

7 Quomõ debet intelligi priuilegiũ quo conceditur aliquibus religiosis, quòd tempore interdicti, possint recipere ad diuina cõfratres suos? Rñ. ꝙ debet intelligi de illis confratribus, q licèt in sęculo remanẽt, tñ eorũ ordini sunt oblati, mutato habitu sæculari, vel etiã qui inter viuos bona sua dederunt eis retento vsufructu in vita sua, vt in c. vt priuilegia. §. 1. de priuile. & in c. cum & plantare. §. de cõfratribus, ibidem.

8 Quid si priuilegiati, vt admittantur tẽpore interdicti, dederunt causam interdicto, vel eorũ culpa, dolo, vel fraude fuit interdicti sententia prolata, vel ad perpetrãdum delictum, cuius occasione interdictũ latum extitit, dederũt auxilium, consiliũ, vel fauorem? Rñ. ꝙ non obstãte priuilegio nullo modo admitti pñt, vt ĩ d. c. licèt. §. fi.

9 Quæ missa potest celebrari? Ref. Ge. §. adijcimus. 3. q. in d. c alma, recitat, & sequitur Ioan. An. & Cal. de ecclesiastico interdicto membro. 6. ver. dubitant quidam, ꝙ ẽt peculiaris,[d] licèt Io. Mo. tenuerit, ꝙ solũm conuentualis poterit celebrari.

10 Conceditur aliquibus, vt tpe generalis, vel spãlis interdicti locorũ possint celebrare in suis festis, ianuis apertis, sicut Minorib⁹, & Prædicatorib⁹, nunquid poterũt tales alios admittere ad celebrãdũ? Ref. Innoc.[e] & Host. in c. vt priuilegia, de priui. ꝙ si priuilegiũ sit eis datũ psonaliter, non pñt. & tũc psonaliter cõcediẽ, cũ dr̃, Cõcedim⁹ vobis, vt possitis celebrare. Si verò psonaliter nõ esset datũ, sicut cũ dr̃, Cõcedimus vobis, vt in vestris ecclesijs celebreẽ, tũc pñt admittere alios ad celebrãdũ, & sic est priuilegiũ fratrũ minorũ, & pdicatorũ.

11 Vtrum sæculares, & quicunq; alij possint extra ecclesiam prædicta diuina officia auscultare? Ref. Host. quòd excommunicatis, & interdictis non licet audire diuina. neque licet clericis ita altè dicere, ꝙ audiantur de foris. Intellige studiosè. possunt enim ita alte dicere, ꝙ se audiant in choro adinuicem, etiam si sic dicendo audirẽtur

ab

a Ratione ordinum] vt patet infra, irregularitas. ss §. 1. & supra interdi. 5. §. 4.
b Quàm sanorum] Ante istá decretalem sani interdicti tempore non admittebantur ad poenitentiam, vt dicit Gof. in c. non est nobis, de sponsa. Et allegabat de poe. di. v c. propheta uit, & de poen. & remissio. quòd quidá, hæc gl. in d. capi. alma, in ver. sani.
c In articulo mortis] de quo dic. vt supra absolutio. 5. §. 6. & sequen.
d C. permittimus] Vbi text. permittit ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tpe interdicti secundúm moderationé c. alma, pro infirmis, & sic licitè conficitur corpus Christi vt custodiatur pro infirmis pro hoc ca. 1. de custo. eucha. Sed eñ qualibet hebdomada debet corpus Christi mutari, nè putrescat. Host. in d. c. permittim⁹, & ibi Pa. & Pa. in d. c. φ int, dicit, Quid faciet sacerdos, si non habet hostiam cósecratá? Host. decidit, quòd sufficit credulitas, s. crede, & manducasti, de cons. d. 1. núquid & multo minus debet dari sibi hostia non consecrata, vt refert Pan. Dominus de Rota, sic

pro. c. 2. de priui. qa circa, maximè cum hoc sit fauorabile, & per consequens ampliandum, & sit priuilegiú principis, & sic laté interpretádum, & ideò i istis, festiuitatibus pt episcopus, altaria, & virgines consecrare, & vela benedicere, & illa imponere monialib. & calices, & paramenta benedicere, & similia, vt est, benedictio aquę, benedictio abbatissæ, & abbatis, qa sub nomine diuinorum ista veniunt, quia sacramẽta non sunt, cum sint tantũ. 7. hæc Fed. Similiter potest sacerdos benedicere sponsas, aquá, & hmói, & aspersioné facere, cádelas, & oliuas similiter benedicere. Intellige tamen, φ fiat á psonis non interdictis, quia, prinent ad ordinem, vt de aqua, de consf. dis. 3. c. aquá. De bñdictione paramentorum patet, de con di. 1. c. vestimenta, & c. consulto, de sacra vnctione ca. vnico, in §. de consi. eccle. vel alta. c. pe. aliter essent irregulares vt patet. Secus esset de alijs quæ róne ordinú a non conueniunt, vt bñdictio mẽsæ, gratiarú actio post mensá, & similia. Limitaré tamẽ bñdictioné mensæ, & grarum actiones licere, dummodò non fieret in forma officij. An aũt alijs temporib⁹ a dictis festiuitatibus hoc possit? Rñ. Fed. ibi. φ sic secundú moderatione d. c. alma, & fm φ diuina officia possunt celebrari, aliàs non.

19 Tertiú, qđ conceditur, est pęnitẽtia quorúcunque tã infirmorú, q̃ sanorú, b dũmó excóicati non fuerint. Intellige, si fuerút excóicati pp delictũ, pp qđ interdictũ est positũ, non de excóicatis ex alia cã, qa si sic sũt excóicati, non pñt absolui pterquã in articulo c mortis & exceptis illis, quorum culpa latũ est interdictum, vel dederunt auxilium, cõsilium, vel fauorem delicto, pp quod latum est interdictũ, nisi prius satisfecerint, si possunt, vel de satisfaciẽdo præstiterint idoneã cautionem, aut, si hoc non possunt, nisi iurauerint, quòd cum poterint, satisfacient, & ad satisfactionem faciendam per illos, qui possunt, & tenentur, dabunt auxilium, consilium, & fauorem, ac iuxta posse suum laborabunt ad hoc fideliter, vt in d. c. alma.

20 Vtrũ absolutio generalis possit fieri tẽpore interdicti; Rñ. Io. Cal. φ sic, quia non est officiũ diuinũ, sed hæc non est bona ratio, quia bene pertinet ad ordinem, vnde, si talis faciens absolutionem generalem, esset interdictus, efficeretur irregularis, sed ideò licet, quia sicut pœnitentia omnibus conceditur, ita & absolutio siue generalis, siue particularis.

21 Quartũ, qđ conceditur, est sacramentũ eucharistiæ, qđ moriẽtibus tm̃ permittit. c. permittim⁹, d de sen. exc. & ẽt damnatis ad morté, Cle. 1. de poeni. & remis. sed nunqđ debeat eis deferri cum campanella? Resp. Cald. φ sic secundùm morem consuetum.

22 Vtrũ sanis possit dari? Res. φ non, ẽt si sint sacerdotes nõ celebrantes, quia quod non est concessum, intelligitur prohibitũ in pręfatis. 2. q. 5. cõsuluisti, nec obstat. c. qđ in te, de pę. & re. vbi dr̃ concedi viaticũ, cui conceditur pnĩa, quia verũ est, & propriè, tunc dr̃ viaticũ, qñ datur moriẽtib. sed qñ datur sanis, non ppriè dr̃ viaticum, sed eucharistia, & ideò sanis siue clericis, vel laicis denegat. Intellige i clericis, nisi qñ celebrãt, qa tũc cóicare teneñ. Io. Cal. vt refert Gem. in d. c. e alma, dicit φ est durum dicere, φ ẽt clericis sit interdictũ corpus Christi. Vnde Gemi. ibid. dicit, φ clericis illius ecclesiæ potest concedi corpus Christi, quia non est eis prohibita participatio sacramen-

tenuisse, quia est sic committere, idololatriũ contra. c. de homine, & quod ibi not. de cele. mis. sed debet sacerdos reseruare hostiã vt hic. Si autem tunc nõ haberet sufficit infirmo credere.
e Gem. in d. c.] in. §. in festiuitatibus. 2. quæsti. in fi refert eum Cal. 6. membro, ver. Sed cum supra diximus.

cramentorum, nec officiorum diuinorum, vt in d. c. patet, quia pnt secretè celebrare, & sic sumere corpus Christi; & hoc magis placet, & tene, quia veri⁹ est.

23 Vtrum saltem debeat dari corp⁹ Christi illis sœcularibus, quib⁹ cōceditur audire diuina per c. alma, vt dictū est? Rñ. Arc. in d. c. ꝙ licèt aliq dixerint, ꝙ sic, tñ verius est, ꝙ non; qa ī c. si sententia, de sen. exc. li. 6. ponuntur vt diuersa auditio diuinorū, & perceptio sacramentorum. Et ideò tene, quòd non potest dari. a

24 Vtrū mulierib⁹ pgnātibus propinquis partui? Rñ. Pa. in d. c. qđ ī te, fuit diuersa opi. sed sibi placet, vt cōsideret cōditio mulieris, b & si iminet piculū mortis pbabiliter, tūc poterit eis ministrari viaticū & placet. Idē in intrātib. mare, & obsessis ſm pdictā distinctio.

25 Vtrum concedatur extrema vnctio? Rñ. ꝙ non, c vt dicit Pa. in c. quod in te. de poen. & remis. dominus Ant. de Butrio in c. non est nobis, post alios de sponsa. nec ēt clericis ſm Io. And. & Cald. 6. membro, & Pa. vbi supra.

26 Sed nunquid officiū recōmendationis aiæ cōcedatur? Resp. Cal. vbi supra, ꝙ sic, quia videtur annexū sacramento pœnitentię.

27 Quintū, qđ cōceditur, est sacramētū baptismi nedū paruulorū, sed ēt adultorū, vt in c. qm̄, d de sen. exc. li. 6. Et catechism⁹, & totū officiū baptismi tāq accessoriū cōcedit, & tenet Cal. ꝙ si ēt qs baptizaret in ecclesia iterdicta spāliter non incurreret irregularitatem quamuis ꝗ si honestè alibi possit fieri, non liceat.

28 Sextū, cōfectio chrismatis in die Iouis sancta. d. c. qm̄. Intelligit tñ Arc. ibi. ꝙ non pōt cōfici alta voce, neque cāpanis pulsatis, sed cū moderatione. ca. alma, s. ianuis clausis, &c. refert Geminia. ibidem.

29 Septimum, quod conceditur, est sacramentū cōfirmatiōis, e quod ēt adultis pōt exhiberi, d. c. quoniam.

30 Octauū, qđ concedit, est sacramentū matrimonij qđ legitimè pt tali tpe contrahi, sed benedictio nuptialis ſm Hos. phibet. Pa. in c. non est nobis, de spōsa. vbi loquitur de solennitate matrimoniali, dicit, ꝙ dubitát, sed mihi vr̄, ꝙ cōcesso principali cōcedat & accessoriū c. accessoriū, de re. iu. li. 6. Attamē securius est abstinere, nisi in diebus in qb⁹ licet celebrare publicè. Et sic itellige supra e. S. 15.

31 Nonum, quod conceditur, est sepultura ecclesiastica, q solū clericis conceditur, qui seruauerūt interdictū, sine pulsatione campanarū tamen, & solennitate, & cū silentio. d. c. quod in te, & gl. in Cle. eos, de sepul. in ver. à iure, sed hodie etiam credo possint sepeliri cum officio sine nota dicto, per ar. c. cui licet, de reg. iur. li. 6. Secundùm moderationem tamen. c alma, secundùm Fede. consi. 70. etiam cum campanis, & alijs consuetis in dieb⁹. i quibus potest publicè celebrari.

32 Sed qd si ecclesia est spāliter iterdicta, nūqd ibi sepelient? Rñ. In. & Hos. i c. tāta, de exce. pla. ꝙ ſm quosdā nō pnt ibi sepeliri. f Hos. tñ tenet ꝙ sic, qa ꝙ facit iterdictū gnale gnaliter, facit spāle spāliter. l. si duo, i fi. ff. d admi. tu. Pa. i c. ꝙ i te. tenet ꝙ clerici ecclę spāliter interdictę pnt ibi sepeliri. g

a Quod nō pōt dari] Inde e. al. nta. in § sn lectionibus, vt refert ibi Gemin. q. b. Ex hoc limitatur. c. omnis, de pœni. & rem. qho cauetur, vt i die Paschę &c. quia illud verū, nisi sit interdictū. Idē de alijs iuribus suadentib⁹ sumere corpus Christi.

b Conditio mulieris] Et cōsuetudo. Et ista opinio est valde rōnabilis, licèt ibi Io. An. dicat sæpe fuisse i facto dubitatum, & obtētum, quòd non dicantur decedere.

c Respō. ꝙ nō] Sed quare poti⁹ conceditur viaticum, quàm extrema vnctio? respōdet Pa. in d. c. ꝙ in te, quia p ipsam vnctionē tunc deuenit ad sacramētum, & sic in ipsa participatione cū infirmo exhibeatur. Item maior familiaritas cōtrahitur i extrema vnctiōe, vbi dicuntur multæ orationes, quá in exhitiōe corporis Christi.

d In c. quoniā] De hoc Pan. in c. permittimus, de senten. excō.

e Sacramentum confirmationis] Et ratio prædictorum est, quia concessio baptismo, & confirmatione tempore interdicti, satis est cōcessum cōfici chrisma, qa vet⁹ chrisma nō debet esse vsui, nec de illo veteri chrismare debet qs chrismari. Et deponitur sacerdos, qui de illo veteri chrismate vngit baptizatum, nisi in mortis articulo, de conse. dist. 4. Si quis de alio. Vnde omni anno in die cœnæ, det chrisma confici, & vetus cremari, de consec. dist 3 literis. Si ergo tempore interdicti permittuntur sacramēta, ergo & accessoria, quod est vnum, q. s. chrisma cōfici posse i die cœnæ. Hæc glo: in d. c. qm̄, in ver dubium.

f Non possunt ibi sepeliri] hæc fuit opi. Io. An. per tex. in d. ca. quod in te, qđ loquitur de generali interdicto, & ex gratia concessum est clericis, ꝙ possint, ergo tempore specialis interdicti, sed tene, vt hic.

g Pnt ibi sepeliri] Pan. dicit q̄stionem esse sibi dubiam, sed val de æquum est, ꝙ possint ibi sepeliri.

Alij

a Q8 non] vide gl. in Cle eos, de sepul. ver. nominatim.
b Deferēdi] Pa. in d c q̄ in te, & Imo. vbi s. allegat in argumen tū c. cū illorum, de senten. excō.
c C. vt priuilegia] Glo. tamen tenet contrariū in versic. a iure, in Clemen. eos, de sepulturis.
d Reip. Cal. Jd. mēbro versi. sed horū, refert Ge. in d c. alma, i §. in festiuitatibus & examinat alle gando rōnes ad vtranq; partem.
e Et Io. de Li.] In ç rac. de ecclesiastico interdi. ēto. Allegat etiā Gu. Fede. consi. 106 tenente hāc opi. & ide tenet Car. in d. Clem. eos. 6. quæstio.
f Quo ad laicos] & fortè opi. istorum est verior, qa q̄ nō est spāliter concessum ind. c. alma, intelligitur phi bitum. Sed opi. Cald. est verior.
g Et etiam mortuo] Vt in c. nobis. s. & in c. sacris, de sent. exc.
h Quod sic] Ita Imo. in c. ipse. fi. de excef. prælā.
i Quicunque in tra] & vide quæ no. Pa. in c. a nobis. 2. de sen. ex. vbi tractat, an possit fieri oratio pro eo, q de cessit in pctō, a quo non fuit ab solutus, ostensis tamen signis pœnitentiæ.
k Et fine quibus] Vt ordinatio clericorum: vñ si non essent

Alij verò, qui nō sunt clerici talis ecclesiæ spāliter interdictæ, debēt in ecclesia alia nō interdicta sepeliri.
33 Vtrū pœnitentes, & absoluti sint tumulandi in ecclesia, vel cœmeterio similiter, sicut clerici? Rñ. doc. q non. [a] si tñ de facto sepelirentur, nō sunt exhumādi fm In. in c. fi. de excef. præla. Sed si alibi sepeliant cessante interdicto, tunc sunt ad ecclesias deferendi, [b] arg. c. a nobis, de senté. excom.
34 Vtrū confratres, qui ex priuilegio religiosorū, quorū sunt confratres, admittuntur ad diuina possint sepeliri i ecclesia interdicta? Rñ. q non, licèt in alijs liberè possint eligere sepeliri. d. c. vt priuilegia. [c]
35 Vtrū sepultura ecclesiastica concedatur oībus in dieb⁹, in quibus licet celebrare solēniter, vt dictū ē? Rñ. Cald. [d] tenet, q sic, nisi spāliter sint interdicti, vel cām dederint iterdicto; & placet mihi sua opin. licèt Io. An. in Cle. eos, de sepul. in gl. in ver. a iure, & Io. de Ligna. [e] & Ge. in d. c. alma, teneāt ɔ̃riū quoad laicos. [f] Fede. ét tenet consi. 111. q clerici officiando illis festiuitatibus circa sepulturam non efficiūtur irregulares.
36 Vtrū priuilegiat⁹ tpe i terdicti sup admissione ad diuina, & receptione ad sacra possit sepeliri i cœmeterio? Rñ. Cald. vbi s q sic, & idē vr̄ ét, si solū eēt priuilegiat⁹ sup auditione diuino rū solū nō facta mētione sacrorum p regulā, cui cōtra mus viuo, & ét mortuo. [g]
37 Vtrū mortuaria, & aliæ oblationes possint recipi p

defunctis tpe interdicti, vel ab ipsis interdictis? Rñ. [h] sic, [h] si mortui sunt pœnitentes, & p eis o·anđū est. 11. q. 3. quicunque intra. [i]
38 Decimum, qđ conceditur, est ordinū collatio, vt no. In. in d. c. nō est nobis. Vr̄ tñ velle, q solū clericis possint dari, sed non laicis. sed a. in d. c. nō est, dicit, q posset attētari, q ex necessitate poterūt ét laici ordinari in loco interdicto, sicut dictū est de chrismate, cum nō fiat baptismus sine eo. d. c. qm̄, qa ex quo conceduntur aliqua, quæ non nisi per clericos pñt conferri, cōsequenter pmittunt, & ea, sine qb. [k] ar. c. qm̄, de sen. ex cō. li. 6. Sed sine necessitate nec laici, nec clerici pñt [l] ordinari in loco interdicto, sed alibi ordinentur, si ipsi non sunt interdicti, qa pñt.
39 Vndecimū, quod conceditur, sed est spale epis, & alijs superiorib. vt vbilibet possit cū altari portatili celebrare, & celebrari facere & audire diuina, quanuis sit interdicta terra, ciuitas, vel castrum, seruato tñ, qđ dictum est, scilicet ianuis clausis, campanis non pulsatis, interdictis exclusis, vt in c. fin. de priuil. libro. 6. habetur, & no. simile priuilegium, habent fratres Minores, & Prædicatores, capitulo in his, [m] de priui. & not. in d. c. fi. in glo. Secus, si esset interdicta ecclesia, vel aliquis locus singularis, qa nec episcopus, nec fratres prædicti possent ibi celebrare, vt no. Io. An. in c. quæsiuit, de his, quæ fi a ma. par. ca. & sequitur ibi Pa.
40 Duodecimum, quod conceditur, imò præcipitur omnibus obligatis ad dicendum officium, vt illud quotidie, & integrè dicant, licèt ipsi specialiter & singulariter sint interdicti, sigillatim tamen debēt dicere, sicut dictum est de excommunicatus supra; Horæ. S. 3.

alij clerici, p̄d ab ipsis sacramenta sumpsisse cōferentes sa ... ordinari ad hoc, ... [l] Pñt] Nec in ... vel quan ... est interdictus, vel quan do clerici, & laici sunt interdicti est differentia inter clericos, & laicos.
m C. in his] Per qđ ... not. q sine priuilegio nō licitum celebrare in loco nō cōsecrato ét cū altari viatico, quo frequenter vtuntur clerici, qñ celebrant in altari non consecrato, vt in oratorijs, & capellis dominorū. Ad idē ca. clericos, & c. vni cuiq;. de consec. di. 1. & cōtrà tenetur, q eps pōt in sua diœcesi cōcedere illud priuilegium, sed papa in toto mundo. An aūt sit hodie reuocatū hoc priuilegium cōcessum fratribus Minoribus, & Prædicatoribus vide ibi Pa.

INTERDICTVM. 7. violantes incurrunt pœ. 7.

1 Prima est irregularitas hanc incurrit omnis clericus, qui licèt non sit ipse interdictus, tamen si exercet aliquid deputatũ certo ordini in loco interdicto, nisi secundùm quod permittitur à iure, vt s. dictũ est, irregularis est. Intelligit hoc Fede. con. 7. verũ ẽ, qñ publicè & palam more solito celebratur, sicut dicim⁹ de excõicato, vel interdicto, sicut prius, celebrãte, in Cle. 1. de sen. exc. Similiter existens interdict⁹ simpliciter, si exercet aliqd deputatum certo ordini, vbicũq; est irregularis c. is q. & c. is cui, de sen. exc. li. 6. & c. cũ æterni, de sentẽtia. & re iu. li. 6.

2 Secũda, ꝙ supradict⁹ est ineligibilis, ita ꝙ non pt eligere, nec eligi. d. c. is q. §. 1.

3 Tertia, ꝙ suprad. dict⁹ fit impostulabilis ita, ꝙ non potest postulari c. 1. de postula prælatorum.

4 Quarta, ꝙ talis est beneficijs ecclesiasticis spoliandus, [a] & si monachus, vel monialis est, debet retrudi [b] in arctiori monasterio ad agendũ penitẽtiam. c. postulatis de ele. ex. mi.

5 Quid si talis celebrat non in loco interdicto nec ipse interdictus, sed tñ pro nis interdictis? Rñ ꝙ nõ est irregularis, [c] est tñ interdictus ei ingressus ecclesiæ, donec satisfaciat ad arbitriũ illi⁹, cuius sentẽtiã contẽpsit. c. episcoporũ, de pri. li. 6. Similiter ẽm Fede. vbi supra, Qñ admittuntur laici aliundè venientes ad diuina in ecclesia non interdicta existẽte in loco interdicto generaliter vel spãliter.

6 Sed qd si tales clerici exercẽt ea, q̃ nõ sunt deputata [d] certo ordini, vtputa cãtare in choro, legere psalmos, vel epistolam, sicut faciũt alij laici? Rñ. ẽm Inno. in d. c. tãta, & sequit Pa. ibi. ꝙ non incidũt in p̃fatas pœnas, iurisdictionalia tñ exercere pñt, vñ & excõicare & absoluere possunt si ipsi non sunt interdicti. dicit tñ Pa. in d. c. fin. ꝙ non debent absoluere cũ illa solennitate. c. a nobis, el. 2. de sen. ex. Sed ei nõ credo quoad absolutionẽ; qa absolutio ab excõicatione siue cũ illa solennitate, siue sine ea non pt impendi ab interdicto, sed si ille q impendit nõ sit interdictus, tunc absoluere pt ẽt cũ illa solennitate, qa cũ absolutio permittitur, ergo & solennitas [e] consueta. Inn. iñ & Holt. & Laur. cõcordant cum Pa. & addunt, quòd efficeretur irregularis, qui absolueret cum præfata solennitate; sed eis non credo ratione prædicta. Item secundùm Guil. Durandi similiter est irregularis clericus, qui solenniter in cœmeterio sepelit hominẽ iterdictum, ar. c. 1. de post. prælat. sed ego dico similiter, si hominem non interdictum sepelit in loco interdicto solẽniter, scilicet cum officio solito. ratio, qua istud cõpetit certo ordini, secundùm quòd communiter seruatur, nor. etiam aliam pœnam in Cle. eos, de sepul. de qua supra, Excommunicatio 7. casu. 36.

7 Quinta pœna est, quòd clericus, q non seruat interdictum loci, est suspensus ab officio, & beneficio [f] d. c. tanta, de exce. præla. in tex. & in gl. in ver. beneficio, & in gl. magna, & sequuntur communiter doc.

8 Sexta pœna est cõtra [g] religiosos quoscunque, scilicet excommunicationis, q nõ seruant interdictum, cum matricem ecclesiã eò loci seruare [h] sciũt, qđ intelligo de generali interdicto imposito à sede apostolica, vel a locorũ ordinarijs, quia si esset ab eorum legatis sine speciali eorum mandato, non haberet locum hęc pœna. Similiter

[b] Spoliãdus] & ac p sniam. vñ nõ ipso facto p tex. & ibi Pa. i c. fi. de excess. pla.

[b] Et retrudi] Istas pœnas vñ incurrere, si sciẽter facit, vł ignorãtia, q̃ nõ excusat. c. apostolicæ de cle. excõ. mi. & c. 1. de postu. pla. sec⁹, si ignorantia ẽẽt talis, quę excusaret.

[c] Nõ est irregularis] est tñ vicinus irregularitatis cõtrahendæ, qa, si post hmõi interdictũ in ecclesia celebraueit, vt pri⁹, irregularitatẽ incurrit p c. is cui, de sen exc lib. 6 vt dicit glo. in d. c. tẽporaliũ, in ver. ingressum.

[d] Nõ sunt deputata] Imo vult Pan. in d. c. fi. de excess. pla circa fi ꝙ iẽ exercites deputata certo ordini, si hñt ex cõsuetudine, nõ sũt irregulares.

[e] Solẽnitas] Cõtra istã rõnẽ facit. cap. alma, de sen. exc. lib. 6. qa concedũtur multa tpe interdicti, sed nõ cũ solennitate solita, vt patet s. c. pce. Itẽ qa absolutio est actus deputatus certo ordini, ergo nõ dẽt fieri. & propterea dicit Pa ꝙ talis absolutio non dẽt fieri tanquã a sacerdote, & ideo saltẽ ante factũ tenẽda esset opi. magis cõis, licèt ꝑ summa nr̃a faciat, qa in absolutione ab excõicatione requirit certa forma, vt

[f] Absolutio. s. ergo cõcessa absolutione conceditur & forma.

[f] Et beneficio] Sed non priuat ipso facto, sed priuandus p sententiam, vt ibi no. Pa. vt dixi supra §. 4.

[g] Interdicta ordinariorum a regularib⁹ seruanda sunt, constitutione Trid. Syn. sess. 25. c. 12. P. V.

[h] Seruare] Dic ꝙ matrix ecclesia maior, vel baptismalis, & quo vide p lo. An. in d. Cle. ex frequẽtibus, in glo. in ver. matrix.

liter si singulariter ecclesia matrix esset iterdicta, non habet locum, in Cle. ex fre quentibus, de sent. excom. si verò matrix ecclesia non seruaret prædictum interdi ctū gñale, solū incurrerent pœnas, quas & clerici icur rūt, de quib. in isto capi. dr.

9 Vtrū laici non seruātes interdictū, incurrant aliq̄ pœnā? Res. ꝙ nulla inuenitur in iure ipsis imposita, peccarent tñ mortaliter, si hoc facerent in contēptum ecclesię, aliàs non, nisi in quatuor casibus positis in Cle. 1. de sepul. & Cle. grauis, de sent. exc. de quibus habes, supra, Excō. 5. Casu. 15. & Exc. 7. Casu. 36.

10 Sed nunquid laici tenentur de ecclesia exire, si sacerdos recipit interdictū ad diuina? Res. Mon. ꝙ non neque peccāt audiēdo, sed solus sacerdos.

11 Vtrū clericus simplex, q hēt tm̄ primā tōsurā, icidat ī pœnas ꝑdictas, sicut alij clerici? Rñ. Host. ꝙ sic, si in officio suo cātet, vt psalmi sta, vt in c. psalmista. 23. di.

12 Vltima, ꝙ clericus dece dens interdictus, priuatur ecclesiastica sepultura. a d. cap. is cui.

INTERDICTVM. 8. quomodo relaxatur? Resp. ꝙ aut iterdictū fertur ad tem pus, sicut cū q̄s iterdicitur vsq; ad annū, vel donec satisfecerit, b vel talis ibi mo retur, & tūc nō requiritur absolutio aliqua post tale, qd, q̄a anno trāsacto, vel satisfacto, vel recedēdo tali iterdictū est amotū ipso facto, & licitè post hoc celebrat quis, ita no. Pa. in c. nō est vobis, de spō. nec distin guo, an sit à iudice, vel à iu re, quia in vtroq; habet locū, qđ dixi, & idē dic đ qua cūq; alia suspēsione tā iuris q̄ hominis, secus de senten tia excōicationis ad tēpus, q̄a requiritur absolutio. ita no. doc. in d. c. fi. de matri. ꝯtracto ꝯ̄ int. ecc. & ibi red dūt rōnē esse, quia excōica tio requirit certā formā in absolutione, sed in interdicto, vel suspēsione sufficit constet de mēte iudicis, & licèt aliq dubitēt de excōicatione lata à Papa ad tem pus, tñ tene, ꝙ requirit absolutio, nisi apertè constet Papā velle eū absolutū esse fm. d. Ant. & sequit Pa. ī d. c. fi. c Si verò interdictū, vel suspēsio non est lata ad tēpus, sed simpliciter, tūc requirit absolutio. & si est à iure, pōt absoluere ordinari⁹, vel legatus sedis aposto licæ, nisi cū ꝯditor iuris sibi vel alteri reseruauit, arg. c. nuper. §. in 2. de sen. exc. Si autē sit a iudice sic ille, qui tulit, potest absoluere, vel eius superior tantū, & non alius aut, de mādato eius, q eam tulit. 24. q. 1 si Petrus.

1 Vtrū sit seruanda aliqua forma ī ei⁹ absolutiōe? Rñ. Hos. ꝙ sic, dicēdo Reuoco, vel remoueo, vel absoluo, & similia verba. debēt ēt in iūgi eis, vt satisfaciāt fm ꝙ dr̄ de excōicationis absolutiōe, q̄a ī hoc ambulat pari passu. Vide s̄. Absolu. 3. §. 1.

2 Verum interdictum pos sit ad cautelam d relaxari? Res. ꝙ generale interdictū non potest. c. ꝓsenti, de sen. exc. li. 6. sed si interdictum sit singulare contra personam, sic potest relaxari ad cautelam, ar. a contra-

a Ecclesiastica sepultura] Et etiā cœmeteriali, vt dicit ibi tex. & gloss. ibi, illud in cœmeterio, dicit, quod hæc pœna habet locum etiam si cœmeterium non esset contiguum.

b Vel donec satisfecerit] Gloss. not. in Cle. 1. de deci. in ver. donec, ait ꝙ in suspēsis ad determinatum tempus non requiritur alia absolutio, vt no. Inno. in capitulo cum bonæ, de ætat. & qual. Sed si quis alt suspensus, donec satisfecerit, videtur absolutione indigere, quia de satisfactione dubitari posset, bene subdit, quia videtur sufficere iudicijs declarare super satisfactione sine alia absolutione.

c Et sequitur Panormitan. d. capitulo fin.] Et dubium faciebat, quia papa nō subijcitur formæ, sed ex sola volūtate potest absoluere ab excommunicatione, Clem. si summus, de sent. excommu. sed dic quòd in dubio requiritur absolutio ab excommunicatiōe, q̄a alio non apparente non videtur Papa vti potestate absoluta sed ordinaria, & sic debet impendi absolutio secundum sui ordinem.

d Ad cautelam] In isto. §. 2. pone sic casum, est interdicta ciuitas. Sunt aliqui Innocentes, qui petunt relaxationem ad eorum cautelam fieri, propter quod iudex relaxat; quæritur, nunquid valeat talis relaxatio? Videbatur quòd sic, quia excommunicatio, & interdictū paribus ambulant passibus, c. 1. de sen. exc. li. 6. Sed excommunicat⁹ potest ad aliorū cautelam absolui, c. solet de sen. exc. li. 6. & c. veniens. §. sed si, & §. pe. & vlt. ergo poterit interdictū relaxare. pone. n. ꝙ sententia excōmunicationis sit nulla, excōmunicatus petit absolutionē ad cautelā, quæ absolutio debet sibi impēdi, &c. determinatur tñ contrariū in isto §. per d. c. præsenti, & rō est propter communionis periculū in excōicato. ergo potest ad aliorū cautelam absolui, sed in participatione interdicti non est tm̄ periculum, ideò secus vnde & inter dicti tēpore quędam sacra ministrantur, & celebrantur diuina, vt paret. Et ideo dic, ꝙ aliud in excommunicatione, q̄ in interdicto, quia excōicatio est mortis æternæ dānatio. Et ideo festinare debemus, vt mortu⁹ & à Christo separat⁹ per excōmunicatio-

rio sensu.d.c. psenti.ratio, qa spaliter interdicto omnia sacramenta negantur, donec absoluat, & sic idem est quod & de excõicatione, a qua qs absoluitur sub conditione, vt in c.solet, de sen.exc.lib. 6. hoc tenet Io. An.[a] & Car.ĩ d.c.præsenti. Limita hoc, si pęnitet; aliàs nõ; quia sic relaxatio daret causam peccandi, nisi fortè in casu, sicut cũ absoluitur inuitus ab excõicatione, de quo s̄. Absolutio. 3.§.7. vide quæ nota.infra eo.§.fin.

3 Verũ eps, vel alius possit suũ interdictũ suspendere? Rñ.Lau.Tanc.& Vin.qd sic, vt no.ĩ c.ad hæc.el.3.& ca.directę & c. præterea.2. de appel.

4 Verũ p appellationẽ sequẽtẽ suspendat interdictũ latũ? Rñ.ꝙ nõ, nisi eius effect⁹ sit suspẽsus ad tẽpus, qa sic põt appellari a sententia suspẽsa, sicut a cõditionali. d.c.pterea.2.& hoc itellige de interdicto, vel suspẽsione. Sec⁹ in sentẽtia excõicationis, cui⁹ effect⁹ nũq̃ põt relaxari, nisi ĩ toto absoluatur c.cũ desideres, de sent. exc.hoc no.Hos.in d.ca.ad hæc.hoc intellige de interdicto à diuinis, & sacramẽtis & alijs spũalib. secus in interdicto à tẽporalibus,[b] vt puta quòd non ingrediatur possessionem talẽ. ff.de ap.l.cõstitutionis, vnde Io. An.in d. c. is cui, restringit solũ ĩ merè spiritualibus,[c] per quæ ligatur anima, & ideò p appellationẽ suspendiẽ interdictũ a beneficio, & suspẽsio, de quo vide infra, suspensio.2.§.1.

5 Verum priuilegiũ concessum legato à latere, ꝙ ĩterdicti tpe valeat celebrare, interdictis, & excõicatis exclusis, valeat quãtum ad sentẽtias suas,[d] & suorum successorũ ordinariorũ? Respon.ſm Landu. ꝙ sic, nisi spaliter a successore reuocetur, & tenet idẽ, ꝙ ẽt valet quò ad sentẽtias Papæ, ar.c.dilect⁹, el 1.de rescrip.

6 Verum Papa dante licẽtiam celebrandi in ecclesia specialiter interdicta, relaxetur eò ipso interdictum? Rñ.secundùm Host.in c.vt priuilegia, quòd non.[e]

7 Verum de authoritate epi possit quis celebrare[f] in ecclesia interdicta? Res. ſm Hos.in d.c.ad hæc quoniã, ꝙ non, quia istud pertinet ad solum Papã, de priu. c.cum & plantare. Secus esset in cessatione a diuinis, quia posset episcopus excipere quos vult, & subijcere, & tẽpus, & modũ determinare, ſm Inno. in d.c.vt priuilegia, & idẽ tenet i ecclesia per eũ interdicta; allegat.dict.c.dilect⁹ sed non põt concedere, vt persona interdicta, vel suspensa celebret, nisi pro delicto alterius sit suspensa ab eo.[g]

INTERDICTVM.9.qñ non indiget relaxatione, quia ipso iure non tenetur quis seruare? Resp.quòd in duobus casibus.

1 Prima, quãdo fertur cõ

nem reintegretur Christo per absolutionem, maiori b is enim malis debet sincera charitas subuenire, l. distinctio.capit.vt constituantur, in interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est tantùm periculum, ideo nec tantùm festinandum. Item quia in interdicto iura volunt vnum pati pro alio; secus in excommunicatione propterea excommunicatio non potest suspẽdi nisi in totum relaxeĩ, & ideò in ea locum habet absolutio ad cautelam, interdictum verò potest suspendi, capitulo ad hæc quoniam, de appellati. ergo &c.vel pone casum quia interdictum non tenet, & petitur relaxatio p cautelam vt dictum est in excommunicatione.

a Hoc tenet Io. An.] In gloss in versic. generaliter, allegat Innoc. in capit. ad hæc quoniam, de appellat. vbi loquitur de persona interdicta, & Gemin. in d. c.pręsenti ponit casum, Quidam post appellationem allegit se in terdictum, & familiam, & vxor petit, &c.

b A temporalibus] Vel in interdicto aquæ, & ignis, l. non tantum, ff.de appel quia talis interdictio suspenditur per appellationem, nisi esset casus, in quo damnatum publicè interesset statim puniri d l. constõnes, ff. de app. & sic debet suppleri hęc litera.

c Merè spiritualib.] Ratio, quia dicit te.in d.c.is cui §.fi. ab officio; & non dicit, a beneficio, quia si voluisset intelligi de suspensione à beneficio, expressisset, & sic cessat dist. Host.quæ erat ꝙ si suspensio esset a beneficio, appellatio non impediat, quia est quid spirituale, & sic loquitur Inn.in d. c. ad hęc. Secus. si sit suspensio a perceptione beneficij, q̃ est qd temporale, &c.

d Quantum ad suas sententias] Casum pores ponere, Legatus a latere tulit sententiã interdicti qui tñ concesserat priuilegiũ Sempronio, vt hic, nunqd suffragetur Sepronio tale priuilegium.

e Quòd non] Et licent a Papæ operatur, vt celebrantes non sint interdicti secundùm Pa.in d.ca. vt priuilegia, super gloss.in verseniel.

f Possit quis celebrare] Vide de materia istius §. & etiam §.4.Pa. in c. ad hæc quoniam, de appel.

g Sit suspẽsa ab eo] Dicit Innocen. vt refert Panor. in ca.vt priuilegia, de priuil. quòd differentia est, an interdicatur loc⁹, vel persona, qa si interdicatur locus, potest interdictum suspendi, & ibi celebrari de licentia superioris, sed interdictum latum in personam non potest suspendi. ratio, quia aut personam pœnitet, & debet ex toto relaxari, & non suspendi, aut non pœnitet, & non debet celebrare, ex quo est in peccato,

cato, sed secus est in loco, quia locus non delin quit. & per hanc rationem dicit Innocen. not. in d. cap. vt priuilegia, quòd si interdictum esset latum in personam propter delictum alterius, puta domini terræ, tunc posset suspendi, quia cessat ratio præcedens.
a Propter eorũ delictum] Fertur interdictum vt corrigantur.
b Nec alij seruare] Nè videantur de aliorum luctu ridere, & not. quòd illi, pro quibus interdictum est latum, tunc violare dicuntur, quãdo maiores violant, seu maior pars eorum, secus, si vna persona tantùm, ar. in c. fin. de procuraro. & oportet etiam, quòd habeat animum perseuerandi, Quod poterit percipi ex actibus eorum secũdum Pa. in d. ca. petisti.
c Est estimatio] Bartolus in d. l. vnica. in fi. multum latè de ista materia tractat.
d Lucri cessantis] hoc prosequitur Bartolus 1 3 column. versic. circa hoc est videndum.
e Extra rem] In nummis venit interesse extrinsecum, quod consistit extra rem, secus est in frumento, vino, oleo, & similibus, quia

tra participantes cũ excõicatis, in casu quo minorem incurrunt excõicationem si ne canonica monitione præmissa, tunc nullũ est ipso iure, sicut & suspẽsio qlibet, intellige, si feratur ab inferiori a Papa c. statutũ, ꝺ sen. exc. li. 6. & dr̃ canonica monitio & legitima, qñ nominatim admonentͬ, alias non vt in c. constitutionẽ, eo. ti. & li. cõtra alios verò licèt debeat præcedere monitio, qñ fertur ꝓ cõtumacia, ẽm Inn. in d. c. ad hæc qm̃, tñ tenet similiter si ꝓferatur sine scriptis, quis iudex icurrat pœnã, de qua in c. 1. de sen. exc. li. 6. & s. Excõicatio 2. §. 2. Sed magis breuiter dic, ꝙ in illis casibus, in q. bus sententia excõicationis nõ tenet, sic nec interdictũ de quo vide s. Exc. 3. per totũ. Secundò, qñ interdictũ est latum propter aliquos, & ipsi non seruant eũ; text. est in c. petisti, de priui. Sed aduerte ẽm Hos. & Pa. ibi. ꝙ si ciuitas, vel ecclesia est interdicta propter aliquẽ. i. propter eorum delictũ, a tunc licèt ipsi violent, alij tamen seruare tenentur, si autem sit positum pro eorum querela ad eorũ vtilitatẽ, tunc si ipsi non seruãt, nec alij obseruare b tenentur, & sic efficitur nullũ. d. c. petisti, & sic eũ intellige.
2 Vtrũ, qñ interdictũ est nullum, tamẽ matrix ecclesia seruat, teneãtur religiosi illud seruare? Rñ. ꝙ sic aliter incurrunt pœnam excõmunicationis, Clem. ex frequentib. de sen. exc. in glo.

INTERESSE secundũ Bar. in lege vnica. C. de sen. quæ pro eo, qđ interest proferꝫ: propriè & strictè est estimatio c alicuius vtilitatis non habitæ ꝓp alicuius factũ iniustũ, vel cõcessionẽ iniustã, & est duplex, aliud lucri cessantis, d & hoc est, qñ hõ impeditͬ à lucro, qđ fecisset si talis pecunia sibi restituta fuisset, vel si talis læsio sibi non fuisset illata, & hmõi aliud est interesse dãni emergẽtis & hoc duplex, aliud in re, aliud extra rẽ. Interesse dãni emergẽtis in re, vel circa rẽ, qđ et dr̃ extrinsecũ ẽm Barto. vbi supra, & istud est ipsa res seu eiꝰ estimatio, vel id qđ ꝓuenit imediatẽ ex ipsa re, vt fructus, & partus, & hmõi. ponitͬ exẽplũ, vẽdidisti mihi vinũ qđ valebat 20. & tibi tradidi ꝓciũ, nec dedisti, nũc valet 40. si traditũ fuisset, tm̃ habiturꝰ erã, & de hoc. ff. de act. emp. & vẽdi. l. si sterilis. §. cũ ꝑ vẽditorem. Interesse extra rẽ, e vel extrinsecũ est, ꝙ prouenit non ex ipsa re, sed ꝓp ipsam rẽ. exẽplũ, vẽdidisti vinũ, nec tradidisti; sed si tradidisses, ex eo potuissẽ negociari & lucrari, vẽdidisti granũ, & qa non tradidisti serui mei, fameꝗ perierũt, & istud qñ petatur in contractibus, habes in l. Iulianus. §. primo, de acti. emp. & vẽ. l. cũ venditorem, C. de act. emp. & vendi. & ff. de verbo. obligati. l. si insulam, & quãdo teneatur in consciẽtia, habes, Vsura. 1. §. 30. interesse, quando habet certã quantitatem, vel speciẽ, duplum excedere f nõ potest, & quando excedit duplum habes in dict. l. vnica, ĩ tex. & in gl. sed quò ad consciẽtiã habes ꝟ. Vsura. §. 1. §. 30.

tum in eis veniat interesse cõsistens circa precium, & valorẽ certè in illis nõ considerãͬ aliud interesse extrinsecum, siue consistat in lucro, siue in dãno, text. est in d. §. cũ per venditorem, vbi do pcipuẽ Paul. de Castr. Bartol. & communiter alij in l. numis, ff. de in litem iu. & Latius Barto. in l. 1. col. 10. & 11. C. de sen. quæ pro eo, quod interest, & in l. Iul. in prin. in 2 col. ff. de act. em. & ex ista doctrina cõmuniter approbata sequitur in practica mirabilis decisio & valde dura secundũ Fulgo. in d. l. nũmis, quòd si deposui penes te centũ saccos frumenti restituendos mihi tali mẽse quo volebam soluere illos cẽtum saccos pro canone cuidam ecclesiæ, cuius eram emphiteuta, & quia fuisti contumax, & non potui solue re, ecclesia fecit me cadere a iure emphiteutico, quod istud interesse extrinsecum non possem a te petere, sed si valor frumenti detreuisset, possem istud interesse valoris petere, d. §. cum per vinditorem.
f Duplum excedere] Hoc prosequitur Bart. ibidem. 19. col. ver. nunc venio ad tertiam particulam.

a Interpretatio scripturarũ quæ prohibita sit, à Trident. Synod. vide sess. 4. in decreto de editio. & vsu sacro lib. Petr. Vend.
b Ad quem pertinet] sed quæritur, nunquid nostris temporib⁹ licitum sit leges interpretari a doctoribus, vt ab eorum interpretatione non liceat recedere? glo. videtur velle quod sic in l. non puto, ff. de iure fisci sed dic contra per text. in §. responsa, In stitu. de iure na. Qui dicit, q hoc erat antiquitus, ergo nõ hodie. Itẽ qa hodie nõ cõmittit doctorib⁹ a Cæsare; & idõ doctoris snia est pbabilis, & nõ necessaria, vt no. gl. in l. de interpretatiõe, ff. de legib⁹, & clarius in l. 1. C. de legib⁹. vbi Do ctor. §. 1. & ad hoc vide bonam glo. in §. ex his. 11. q. prima.
c At. d. c. cũ venissent] Vbi sol⁹ Papa cognoscit de dubijs priuilegiorũ apostolicæ sedis.
d C. inter alia] vnde ius pdijt, interpretatio legum procedit.
e L. ex facto] Beneficia principalia soli prĩcipes solent interpretari.
f Et iam Spec.] Hoc dictũ reputat singulare Pa. in d. c. venerabilẽ, de elec. i4. no. Vbi dicit, q ad epm pertinet interpretari, & non teneat, annõ. Sed in ordines & inter magnas psonas pertinet ad solũ papam, & ita pcedit. d. c. venerabilẽ, in ver. Ad nostrum iudiciũ pertinere.

INTERPRETATIO a Legis ad quẽ ptinet? b Rñ. q interpretatio legis diuinæ, vel canonicæ ptinet ad Papam, c. venerabilem, qui filij sint legitimi; sed interpretatio legis ciuilis, inquã tum concernit clericos, similiter pertinet ad Papã, vt c. 1. de iura. cal. Inquantum aũt concernit laicos, pertinet ad imperatorem l. fi. C. de le. quia est eius interpretari, cuius est condere, gl. in c. contra eum, in fi. de re. iur. lib. vj. Et hoc intellige verũ gñaliter, sed quantũ ad vnã causam potest iudex etiam interpretari, vt no. Inno. in c. cum speciali, de ap. vide bonã gl. in c. 1. in ver. interpretatus, de po. præla. facit. l. vnica. C. de cõfesso. qui in vrbe, lib. 12. nisi esset ita arduum, q firmus intellectus dari non possit, quia tunc recurrendum est ad principẽ. l. pen. & fin. C. de le. hæc Pa. in c. 1. de iu. cal.

1 Vtrũ interpretatio priuilegij pertineat ad principẽ solũ? Rñ. Pa. in c. cum venissent, de iudicijs, q aut dubiũ est super potestate, s. si potuit dare; & sic nulli inferiori a principe licet, vt ĩ c. 1. de transla. præla. 17. q. 4. §. qui autẽ, est. §. sequens, incipit, committunt. 9. q. 3. cuncta per mundũ, aut dubiũ est sup validitate, vel surreptione, & sic põt inferior iudex ſm cõiter doct. aut dubitatio est circa verba solũm; & tunc, si casus est clarus, & decisibilis de facili, sic potest inferior cognoscere ad pręiudiciũ partium ſm communiter doc. Ratio, qa inferior interpretatur legem superioris in præiudiciũ partium, vt no. Innoc. d. c. cum speciali, facit capitulum inter alia, de senten. exc. & di. l. fi. Si verò casus est dubius, sic pertinet ad principẽ, si eius præsentia de facili potest haberi, arg. d. c. cum venissent, c & d. c. inter alia. d & in l. ex facto e d. §. 1. ff de vulga. & pupil. substitu. quod si de facili non potest adiri princeps propter longam distantiam, sic poterit interpretari per rationem naturalem, & verisimilẽ, quæ potest notari per expressa verba, pro hoc est casus in d. l. ex facto. §. 2. vbi iurisconsultus interpretatur legem ex naturali ratione. Ad hoc quod nor. Inno. *in c.* cum speciali, facit text. in c. cum personæ, de priui. lib. 6. Aut dubium versatur circa intentionem principis; & non potest decidi sine magno dubio, & sic interpretatio est solius principis, ad prædicta facit text. in cap. venerabilem, de electione. dicit etiam Specu. f in titul. de lega. §. nunc ostendendum, versic 24. quòd episcopus potest interpretari iurium allegationes, de pignori. significante, & dictum capitu. venerabilem procedit in arduo negocio, vt dictum est.

2 Vtrum in contractibus sit interpretatio faciẽda, vt res potius valeat, quàm pereat? Respon. quòd sic, de fid. instru. c. inter dilectos, in gl. in ver. quo magis, & ff. de re. du. l. quotiens in actionibus, de verbor. signifi. c. abbate. §. contra quòd fuit. Si verò res valeret secundùm intellectum vtriusque, tunc accipiendum est illud, quod est magis verisimile. ff. de reb. du. l. cum in testamento, & ff. de verb. obligatio. l. eum qui ita, in princi. & quod magis consueuit. 28. dist. de Syracusanæ, & quod magis conuenit iuri, de consue. cum dilectus. §. fin. vbi interpretatio fit contra eum, qui legem potuit apertius dicere. ff. de pac. l. veterib⁹, de priuil. c. quia circa, in gl. in ver. sed futuri. Interpretatio in contractibus fit plena. In testamentis plenior, in beneficijs quoq; plenissima, de don. c. cum dilecti.

3 Interpretatio locutionum dẽt fieri ſm psonas, quæ loquuntur, vel quibus loquit. 26. dist. deinde, in glo. in ver. responsum.

Inter-

a Ea quæ supra ad vocabulum confessionis annotauimus, his accõmodari q. unt. P. V.

INTERROGATIONES in confessione, vtrũ sint faciẽdæ a confessore? Rñ. q̧ sic p tex. clarũ Aug. de pœ. di. 6. c. 1. vbi dicit, Diligẽs inquisitor, & subtilis inuestigator sapiẽter & quasi astutè interroget a peccatore, qđ forsan ignorat, vel p verecundia velit occultare. hæc ille. & hoc not. q̧ confessor tenet sub pœna mortalis peccati eas interrogatiões facere, quas cognoscit necessarias cõfitẽti p validitate confessionis, hñs pbabilẽ opinionẽ, q̧ confitẽs ex obliuione, vel ignorãtia, seu negligentia omittit, ar. c. sit rector. 43. di. secus eẽt, qñ hñs probabilẽ opin. q̧ confitẽs talia scit, & aduertit, qa sic pt credere eũ, vel non cõmisisse, vel aliàs confessum fuisse, & sic non tenet interrogare, nisi fortè videret, q̧ ex verecũdia nõ auderet dicere. dimittere aũt interrogare ex inaduertẽtia, aut obliuione credo sit peccatũ; ex negligẽtia verò dimittere interrogationes, quas pbabiliter cõscientia sibi dictat faciẽdas de necessitate, vr̃ mortale pc̃m̃, per ea, q̃ dicã. j. Negligentia. §. 1. multò magis vr̃ mortale, qñ sciẽter & sine oĩ rõnabili cã volũtariè dimittit. tenet. n. confessor circa cõfitentẽ facere ex pcepto caritatis ea, quæ vellet sibi fierent rõnabiliter pertinẽtia ad necessitatẽ salutis, sicut est integrè confiteri, & in viam salutis dirigere; aliter præuaricatur illud præceptũ, Diliges proximum, sicut teipsum. Non tñ dẽt confessor esse nimis scrupulosus in interrogãdo omnia, quæ possibile est cõmisent peccator, sed solùm circa ea debet interrogare, quæ probabiliter credit commisisse.

1 Quid dẽt, attendere cõfessor circa ĩterrogationes? Rñ. s̃m Asten. q̧ tria. Primũ, q̧ interroget de peccatis, non de fabulis, vel alijs mũdanis. Secundũ, q̧ non interroget nisi de peccatis consuetis, & q̃ cõiter sunt nota explicitè, q̃rere. n. de peccatis incõsuetis & enormib⁹ nisi in gñali & a longe, & p quandã circumlocutionẽ, nocet confitenti, qa sæpe discit, qđ nescit. propterea dicit Prouer. 11 q inuestigator est malorũ, opprimetur ab eis, & in l. 1. §. qui qõnẽ, ff. de qõ. prohibetur fieri q̃stio ĩpãlis in præiudiciũ alterius. Tertiũ est, q̧ non descendãt nimis ad particulares circũstantias peccatorum carnaliũ, qa dicit Phi. 3. Ethic. Delectabilia quantomagis considerãtur, tãtomagis sunt apta mouere, & nocet talis interrogatio, & confessori, & confitẽti, sufficit. n. habere vltimã speciẽ peccati in hmõi, & circunstantias, quæ cadunt sub spãli prohibitione, & a longè & cum verbis honestis: vnde nullo modo descendat ad alia specialiter, puta, mulier confitetur, quòd fuit cognita extra vas debitum, non quærat postea in quo loco, vel quomodo, & hmõi, sicut faciunt q. dam, qui potius sunt contaminatores, q̃ confessores, qui sæpissimè peccant mortaliter delectando se de hmõi interrogationibus, & propter delectationẽ faciendo eas.

2 Secũdò de quibus sunt interrogationes faciendæ? Res. q̧ sunt faciendæ de peccatis cõibus, sicut est transgressio decem præceptorum, commissio septẽ peccatorũ capitalium, abusio quinque sensuum, & de circunstantijs, quæ mutant speciẽ, & aliqñ q̃ aggrauant notabiliter, non oẽs de oĩb. sed de illis, q̃ cõiter cõtingũt in tali statu, quia derisio esset q̃rere à fœmina de militia &c. vñ vt cõfessor simplex habeat formã interrogãdi hic annotabo talẽ ordinẽ. q erit quasi vna tabula totius istius Angelicæ summæ circa ea, quæ pertinent ad conscientiam.

3 Attende ergo confessor, qui salutiferè vis cõfessiones audire, ad infrascripta. Præsentato tibi pœnitente, debes primò interrogare eum, de quo loco, vel terra est (si aliter eum non agnoscis) vt ex hoc intelligere possis, si habes autoritatem ad eum confitendum, quia si es sacerdos parochialis, non habes potestatem, nisi super illos, qui sunt de parochia tua, secundùm q̧ habes supra, Confessio. 3. §. 3. & §. 9. & sex sequentibus. idem dic similiter de illo, cui commissa est audientia confessionũ à parochiali sacerdote. Si verò est tibi cõmissa ab Episcopo talis autoritas, vel ab eius Vicario generali in spũalibus, vel ab alio habẽte iurisdictionẽ quasi Episcopalẽ, tunc si es Frater Minor, vel frater de ordine Prædicatorũ, aut Eremitarum, & hmõi, & talẽ autoritatem habes per præsentationem factam secundũ formã Cle. dudũ, de sepul. de quo habes supra Confessio. 3. §. 16. vel es admissus, ac si esset seruata talis forma, sic potes audire oẽs de illa diœcesi, vel iurisdictione illius,

a Quæ pertinēt ad hunc & cæteros sequentes locos interrogationum, ea legas annotata ad dictio. singu. materiæ, de qua agit, loco suo. P. V.

illius,& in illa diœcesi solū, & nō extra illā, si verò non p̄sentatus s̄m formā dictæ Cle. nec admissus, ac si esset seruata, sed solū tibi ɔcessit licentiā audiēdi confessiones, sic potes vbiq; ei⁹ subditos audire, de quo vide in d.§.16.& seq. Et si inueneris, ꝙ hēs autoritatē eū ɔfitēdi, interroga. 2. de ei⁹ statu,& ɔditione(si aliter eū non agnoscis) vt ꝑpendere possis si erit capax absolutiōis vel nō. nā si inueneris eū in tali officio, vel in tali arte, quā exercere nō p̄t sine mortali, tunc indica ei a principio, nè fortè eū audiēdo, & postea nolēs eū absoluere scādalizeť de te. posses tñ talē. qui hēt aliqd, ꝙ non vult dimittere, s̄m qđ teneť, admonere, ꝙ si vult ɔfiteri, libēter audies eū, sed absoluere non posses, nisi dimittat, qđ exercere nō p̄t sine mortali.& qūo(licet eū non absoluas) talis confessio valeat ei ad multa bona, p̄sertim vt Deus citius illuminet eū ad pniam, s̄m qđ dr̄ in c. qđ quidā, de pœ. & re. & his dictis(si voluerit ɔfiteri) poteris eū audire,& monita salutis dare, & aliquā pnīam, sed nullo mō absolutionē, qa sic peccares mortaliter, de quo habes s̄. Confessio. 1. §. 14.& Confessio. 6. §. 2.& 3. Interroga. 3. quantū est, ꝙ non fuit confessus,& cui confessus fuit,& si debita bona volūtate fuit confessus,& si fecit pnīam,& si aliqd retinuit sciēter, quod non fuit ɔfessus, vt ex istis posfis scire, de quanto tp̄e hēt confiteri,& si confessiones factæ sint reiterādæ,& qn̄ hoc sit, habes s̄. Cōfessio. 1. §. 8. cū multis se. Interroga. 4. si adhibuit diligentiā, vt suorū peccatorū hēat memoriā,& si inuenires ꝙ nō, puta qa oportet reiterare confessiones de multo tp̄e,& ipse pœnitēs hoc non cogitabat,& ꝑpea nullā posuit diligentiā super peccatis confessis, tūc admoned⁹ est, vt vadat,& coneť reducere ad memoriā sua peccata, discurrēdo p̄ status, quos habuit, p̄ officia, q̄ exercuit, p̄ societates, quas tenuit, p̄ loca, in qbus habitauit, p̄ exercitia, q̄ operat⁹ est, vt sic integrè ɔfiteri valeat; & quantam diligentiā dēat ponere, habes s̄. Confessio. 1. §. 12. Prædictis factis,& inuento ꝙ facta diligētia s̄m posse suū est dispositus ad dignè confitendū, debes eundē pęnitentē inducere, vt genuflexo dicat humiliter, Confiteor deo &c. vsque, mea culpa, si scit eam dicere,& ꝙ stet facie versa lateri confessoris(si est mulier, vel iuuenis)& nō permittas, ꝙ aspiciat in faciē tuam, quia multi propter hoc corruerunt,& postea bonis verbis & persuasionibus induc eū, vt dicat peccata sua. Et si scit ordinatè dicere, noli eū impedire, sed solū vade supplendo, vbi ipse deficit in exprimēdo circunstātias, vel declarando, qūo est mortale,& teneť abstinere, vel ad restitutionem, vel est excōicatus,& hmōi. si vides ꝙ ipse pœnitens hoc non intelligit, vel non perpendit, vel si nescit ordinatè dicere, fac vt confiteať saltem grauiora, quę magis grauant eius conscientiā, vt ex illis possis scire, de quibus debeas eū interrogare.& dictis aliqbus de grauiorib⁹, si vides, ꝙ nescit ordinatè dicere, incipe tu interrogare eū, sicut in infrascriptis videbis, non tñ oēs de omnibus(vt dixi) sed tm̄ de his, quæ verisimiliter præsumiť commisisse vel ratione status, exercitij, aut conditionis personæ.& caue, nè eum exasperes propter aliquod peccatum, donec totam compleuerit confessionē, nè fortè præ verecundia non integrè confiteatur, sed cōpleta confessione tunc eū deprehende,& argue, secundū qđ videris ei expedire.

4 Ordo autem interrogandi sit iste circa peccata cognoscenda,& dicenda. Primò circa decem præcepta.

Circa primū p̄ceptū a decalogi, qđ est, Nō habebis deos alie.&c. Exo. 20. qđ quidē qūo intelligať, habes p̄ceptum. §. 3. ex cuius expositione sic facies interrogationes.

Si adorauit aliquam creaturam, vel cū primò appet, fecit ei aliquā orōnē & hmōi.

Si adorauit diabolum etiam sub angelo lucis apparente, quia mortalia sunt, Vide, adoratio. §. 10.

Si inuocauit dæmones, vel fecit aliquod pactum cum eis, vide, sors. §. 3.

Si vsus est necromantia, acromantia,& huiusmodi, Vide ibidem.

Si vsus est sortibus, vel incantationibus ad sciendum occulta, vel furta,& huiusmodi, Vide ibidem.

Si voluit scire futurum per vanam inspectionem creaturę, Ibidem.

Si qn̄ obuiauit lepori, vel alteri animali, credidit

credidit præsagium alicuius futuri, Ibidē.
Si quā mulier prægnans petit ignē, & huiusmodi, & vtitur ad sciē. futura, vide ibi.
Si vsus est literis, punctis astrolabio, aptione libri, & hmōi ad scien. futurą. Ibidē.
Si obseruauit somnia, vt diuinaret, Ibidem. §. 5.
Si voluit colere deum secundùm ritum Iudæorum, Vide, superstitio. §. 1.
Si vsus fuit ligaminibus, aut characteribus, p sanitate danda, Vide, superstitio. §. 1.
Si fecit anulum, quando legitur passio Christi, vel characterē in tali die, & huiusmodi, Vide ibidem. §. 2.
Si vsus fuit arte notoria, vel eam didicit Vide ibidem. §. 3.
Si vsus est hęrbis contra dæmones, Vide ibidem. §. 6.
Si vsus est breuibus ligandis ad collum, vel portandis, Ibidem. §. 7.
Si incantauit animalia, Ibidem. §. 8.
Si carminauit infirmos, Ibi. §. 9.
Si dixit, vel fecit dici missas, vel psalmos vt quis moreretur, Ibid. §. 10.
Si colligendo hærbas obseruauit aliqua vana, Ibi. §. 11.
Si aliquod fecit, vt sciret infortuniū alicuius, Ibidem. §. 12.
Si per maleficium destruxit aliud malū Ibidem. §. 13.
Si credidit fœminas ire de nocte, vel cōuerti in cattas, & huiusmodi, Ibid. §. 14.
Si habet libros de pdictis sortilegijs, vel supstitionib. tenetur eos comburere, aliàs non est absolued', vt supra, Curiositas. §. 1.
Si obseruauit dies Aegyptiacos, Vide superstitio. §. vltimo.
Si dedit poculū, vt amaretur ab aliquo, vr̄ mortale, quia oino superstitione vtitur.
Si credidit, ꝙ ex constellatione cogat̄ qs ad bonum, vel ad malum, vide sors. §. 3.
Si vsus est sacramentis, vel sacramentalibus pro danda sanitate, & huiusmodi, vide sacramentum. §. vl.
Si acceptauit duellū, vel obtulit, vel fuit causa, vt fieret, Vide duellum.
Si accepit ferrū cādēs, vel dedit pro manifestanda veritate, vide, Purgatio, in prin.
Si est hæreticus, vel fautor hæreticorū, Vide, hæreticus, in prin. & per totum.
Si fuit dubius in fide, vide, hęreticus, in principio, & Infidelitas. §. 10.
Si apostatauit a fide, vide aposta. in prin.
Si fecit actum infidelitatis timore mortis, Ibidem. §. penul.
Si portauit vestes infidelium, ibidem, scilicet apostata. §. vlt. & infidelitas. §. 10.
Si nimiam practicam habet cum Iudęis vide Iudæus. §. 1.
Si balneum intrauit cum Iudæis, vide Balneum. §. 3. & Iudæus. §. 8.
¶ Circa 2. præceptum. Non assumes nomen &c. quomodo intelligatur, habes præceptum §. 4. ex cuius expositione sic formabis interrogationes.
Si vota facta nō ipleuit, vel deliberauit non iplere, cū posset & teneretur, peccauit mortaliter, & quā teneat̄, vel non, vide Votū primò, p totū, & Votum. 3. per totum.
Si assentit impedimento non implendi votum, Vide, votum. 2. §. 12.
Si facta vota sine determinatione tēporis nimis tardauit, Votum. 3. §. 2.
Si in casu, quando obligatur ad vota parentum, non ea impleuit, & quando sit, vide, Votum. 3. §. 8.
Si impetrauit dispensationem voti sine causa legitima, Vide, votum. 4 §. 10. & 11.
Si fecit votum sciens, ꝙ vouere non poterat, vide, votū. 2 §. 9. & q nō pñt, hēs ibi.
Si fecit votum de re mala fienda, quæ sit mortale peccatum peccauit mortaliter vouēdo, & tenetur facere contrarium, secus esset de re peccati venialis, & quomodo non obligat, Vide, votum. 1. §. 3. & 5. & facit ad hoc, quod no. in c. periurium. §. 1.
Si fecit votū de re bona. sed propter malum finem, vide, votum. 1. §. 3.
Si apostatauit ab aliqua religione, vel ordine, vide, Apostata. §. 2. per totum.
Si blasphemauit deū, vel scōs, vide blasphemia, & quot modis blasphemetur, ibi.
Si maledixit deum, vel sanctos, vide, Maledictio. §. .
Si nominauit Deum, vel sanctos opprobriosè, vel per membra verecunda aduertēnter, peccauit mortaliter etiam si fecit ex ioco, quia contra præceptum prædictum directè, infra, iuramentum. 3. §. 12.
Si sacris ecclesiæ fecit aliquod enorme, puta conculcandò, vel huiusmodi, quia mortale est contra præceptum prædictum.

Si sacramenta recepit, vel administrauit in peccato mortali, mortale peccatum est, nisi in casu, de quo, baptismus. 5. §. 10.

Si iurauit falsum, quod credebat verũ, vide, Periurium, in prin.

Si iurauit verum, cum tamen crederet dicere falsum, Ibidem.

Si iurauit falsum sciens se mendacium iurare, Ibidem.

Si iurauit aliquod malum se facturum, ibidem. §. 1. & Iuramentum. 3. §. 7. & Iuramentum. 5. §. 1.

Si iurauit in cõi sermone sine debita discretione, ibidem. §. 2. & iuramẽtum. §. 10.

Si iuramento affirmauit id, de quo dubitabat, vide Periurium. §. 3.

Si iurauit per verbum, credo, quod tamen non credebat, Ibidem. §. 4.

Si credidit contrauenire iuramento, cũ tamen non contrafaceret Ibid §. 5.

Si iurauit ex metu falsum, ibid. §. 7.

Si induxit aliquem ad iurandum, quem sciebat falsẽ iuraturum, vide Iurm. 3. §. 11.

Si iurauit vituperosè per deum, vel sanctos, Ibidem. §. 12.

Si iurauit non s̃m intentionem dantis iuramentum, vide Iuramentum. 4. in princ.

Si non compleuit, quod sub iuramento promisit in casu, quo tenebatur, & quando hoc sit, habes iuramentum. 5. per totum, & quõ est mortale peccatũ non implere ꝙ iuramento promisit, habes, Periurium. §. 1.

Si fecit se absolui à iuramento sine causa legitima, vide Iuramentum. 6. per totũ, & de causa legitima, quæ sit, & quis potest absoluere a iuramento.

Si quando tenebatur orare voluntariè, se occupauit in his, quæ distrahunt mentẽ, vide, Horę. §. 17.

Si simulauit sanctitatem, quam non habebat, vide, Simulatio. §. vltimo.

Si adiurauit homines, vel dęmones, aut alias creaturas, vide, Adiuratio, per totũ.

6 Circa tertium pręceptum, sabbata sanctifices, eius expositionem habes infra, præceptum. §. 5. ex cuius declaratione sic sunt formandæ interrogationes.

Si existens corpore sanus, & non occupatus in spũalibus bonis, stetit ociosus, nec aliquid operatur tempore non festiuo, vnde viuat, vel vnde tribuat egentib. quia magnus excessus ociositatis videtur mortale peccatum, de quo vide præceptum. §. 5.

Si in diebus festiuis de præcepto non habuit, attritionẽ de peccatis mortalib. cõmissis, de qb. nõ fuit contrit⁹, vide Feriæ. §. 41.

Si vacauit ludis, aut choreis, de quo vide, Chorea. per totum, & ludus, per totũ.

Si non vacauit deo in dictis festis saltẽ in aliqua hora, quia mortale, vt Ferię. §. 9.

Si fecit hastiludia, quia sunt prohibita quibuscunque diebus, sicut torneamẽta secundùm Ricar. in 3. di. 37. & consimili ratione, vt in c. 1. de tornea.

Si fecit opus manuale, vel fecit fieri in prædictis festis in casibus non concessis, vide, Ferię, quæ opera licent, & quæ non, & quæ sint festa præcepta, & quando est mortale opus seruile in die festo, & quando incipit festum, Vide ibidem per totum.

Si audiuit missam integram in prædictis diebus, vide Ibidem. §. 4.

Si existens in missa occupauit se in vanis vide Hora. §. 17. & Feriæ. §. 43.

Si audiens missam in prædictis diebus dixit orationes, quas tenebatur dicere ex voto, vel pœnitentia, aut ratione ordinis, vide Feriæ. §. 46.

Si audite pr̨dicationem contempsit in festis, vide Ibidem. §. 44.

Si non fecit oblationem in missa, ad quã tenebat̃, vide, Oblatio. §. 1. & q̃ ibi notaui.

Si in diebus festiuis de præcepto commisit aliqua peccata mortalia, vide infra, præceptum. §. 5. & Feriæ. §. 36. Et quia difficilè est scire dicere, quæ peccata cõmisit in festis, & interrogare in quolibet peccato, si illud cõmisit in festo, est difficilè, potes sine alio scrupulo peccatorẽ interrogare sic, Peccasti mortaliter in festis? & si dicit ꝙ sic interroga secundò, in quot festiuitatibus? Et si nescit, interroga eum, si quasi in omnibus, vel in maiori parte ipsarum, vel minori. Et tertiò interroga, si in eodẽ festo aliq̃s bis, vel septies, & sæpius, & sic sufficit quò ad istam circunstatiã absque hoc ꝙ exprimat spẽm peccati, ꝙ cõmisit, vel abiq; hoc quod in quolibet peccato, quod confitetur interroges, si fecit in festo; quod bene no.

7 Circa. 4. præceptum, Honora patrem &c. cuius expositio habetur, Pręceptum. §. 8. & ex qua interroga, vt infra.

Si

Si non dilexit patrem,vel matrem,vide,Filius.§.30.
Si non ostendit eis signa dilectionis,sed dure se habet cum eis,Ibidem.
Si dixit eis verba iniuriosa,vel verberauit, quia videtur mortale p dicta in d.§.30.
Si non obediuit eis,vide ibid.
Si non subuenit eis indigentibus, Ibid.
Si non seruiuit in infirmitatib⁹ eorum, vel fecit seruiri,ibid.
Si maledixit eis,vide,maledictio.§.1.
Si non fuit executus eorum volũtates, seu legata facta post eorum mortem, vide, Executor.§.23.& 24.& Hęres.§.5.vsq; ad.§.12.& legatum 1.& 2. per totum.
8 Circa.5.præceptum,non occides,vide Præceptum.§.9. ex quo sic interroga.
Si habuit animum offendendi proximum in persona vulnerando,mutilando,occidendo,& huiusmodi,Vide in d.§.9.
Si vulnerauit,vel occidit aliquẽ, vide Ibi.
Si cõmisit homicidiũ spirituale,s.inducendo aliquẽ ad pctm̃ mortale,vel alijs modis de quib⁹ habes homicidiũ 4. p totũ.
Si procurauit aborsum alicuius mulieris, vide,Aborsum,per totum.
Si incarcerari fecit aliquẽ indebitè, vide, Carcer.§.1.2.& 3.
Si pueros tenellos tenuit iuxta se ĩ lecto,& suffocauit dormiẽdo,vide Homicidimu 2.§.15.
De multis modis,quib. fit homicidium, & cum peccato mortali,habes homicidiũ. 1.2.& 3.per totum.
Si aspexit spectacula, in qb⁹ imminebat periculum probabile mortis, vel mutilationis membrorum,vt torneamenta, hastiludia,& hmõi,peccauit mortaliter in duob⁹ casibus.Primò qñ tali aĩo aspexit, q ẽt si præciperetur ei,nè itaret ad vidẽdũ,nihilominus non desisteret.Secundò quando eius aspectio est causa,vt fiant, sine qua nõ fierent.Aliàs est veniale peccatum de se nisi fortè ratione scandali, vt in clericis,religiosis,& huiusmodi,& de materia vide s.Curiositas.§.1. in fin.
9 Circa.6.præceptum,Non męchaberis, Vide,præceptum.§.10. ex cuius expositione sic forma interrogationes.
Si fecit fornicationem,Vide ibi.in d.§.10.
Si commisit adulterium,ibidem.
Si stuprum perpetrauit,ibidem.
Si sacrilegium operatus,est ibidem.
Si incestuosus fuit, Ibidem.
Si fuit sodomita,Ibidem.
Si alio modo per se polluit qualitercũque vide,Luxuria.§.2.
Si voluntariè cogitauit de huiusmodi peccatis propter delectationem, Ibid.

Si voluntate desiderauit aliquod ipsorũ cõmittere,ibid.Vnde hic aduerte,q toties peccat mortaliter, quoties hoc deliberatè appetit ppetrare ex diuersis ĩteruallis tẽporis,vel psonarũ,puta qa nũc desiderat vnã psonã ad malefaciendũ,postea occupat⁹ in aliquo alio alia cogitat, demũ postea iterũ recordatur de illa psona,& iterũ eam concupiscit similiter qñ nunc vnam personã & postea aliam desiderat, quia in istis casibus sunt diuersæ auersiones,aliquæ ratione tẽporis,aliæ ratione materiæ, vnde, quia in hoc peccato carnis magis sunt inuoluti homines cõiter,quàm in alio,& multum immorari in interrogatione de hmõi est periculosum & confessori,& confitenti (vt dictũ est.) Ideò vt expeditè possis, quæ sunt necessaria,pertrãsire,talẽ modũ tenebis. Si illa persona,q̃ confitetur,est persona spũalis,vel mulier,aut aliquis verecund⁹,& q non est coniugatus,præsertim puella,inter rogabis eã primò si cõmisit aliquod peccatũ inhonestatis,vel luxuriæ opere, vel voluntate.Si nihil dicet,& tñ tibi videbitur q sit inuoluta in aliquo,tunc interrogabis eã de cogitationib. Si delectatus est cogitare de hmõi carnalibus & inuento q sic, declara ei,quõ est peccatũ mortale, vt habes s. Cogitatio.§.2. Postea pcede,& interroga, si delectata ẽ audire loqui de hmõi,vel videre,vel tãgere se,vel aliã psonã pp hmõi delectationẽ,& quoties,& si in dieb. festis magis,q̃ in alijs.Et si inueneris,q talia cõmisit,potes postea ĩterrogare,si habuit aliquã pollutionẽ pp talia per se, vel cũ alia psona,vt sic ante inducas eam ad confitendum,quæ ex verecũdia fortè taceret.Si verò persona,quę confitetur, interrogata primò generaliter,si aliquod peccatum luxuriæ commisit,& respondet quòd sic, interroga,si fuit cum fœmina,vel fœmina cum masculo,& inuento q sic,interroga,si erãt soluti,vel non,si affines, vel consanguinei

si religiosus, vel religiosa, & huiusmodi, vt scias, si fuit fornicatio, vel adulterium, & huiusmodi. & inuento quod huiusmodi est in uolutus, tūc non oportet iterrogare de cogitationib⁹ morosis, quia communiter sūt in talibus deliberatæ in malum, si possibilitas adesset; ideò circa tales interrogabis.. Primò de cogitationib. deliberatis in malū istud, & quia numerū difficilè est, & varietatē personarum exprimere, sufficit tibi quò ad necessitatem confessionis, vt interroges, quantum perseuerauerit in talibus cogitationibus, puta a tempore, quo aliàs confessus est, quod est annus, vel plus. Secundò interroga, q̄ sepè tales cogitationes habuit, puta bis in die, vel in hebdomada, aut plus, oīb. computatis, vel si fortè maiorem partē tēporis in hmōi occupauit. Tertiò interroga si sic in diebus festiuis, sicut in alijs circa pdicta vacauit, vel forte plus in festis. Quartò iterroga, si in ecclesijs vel locis sacris eas habuit. Quintò interroga, si sic desiderauit coniugatos, religiosos, consāguineos, & hmōi, sicut alios idifferēter.

Sextò interroga, si sæp. us variauit mentē de vna persona ad aliam, secundū quod occurrebant memoriæ, vel magis stetit in desiderio cum vna persona. Et sic sufficit quò ad cogitationes, licèt alio modo numerū, vel tempus, aut locum exprimere nesciat. Et idem seruandum est in omnibus peccatis, quæ sæpissimè commissa sunt, præsertim quò ad quatuor prima. Postea interrogabis eū, si vt suum posset consequi desideriū malum, dedit operā in ducendo Choreas, in dando munera, in faciendo matinatas, cantando, sonando, precando, loquendo, ambasiatas mittendo, literas scribendo, & huiusmodi, & quantū se occupauit in istis, & à quanto tempore, & si diebus præcipuè festis, vel in ecclesijs, aut locis religiosis. Vel si fuit persona, cui prædicta fiebant, interroga, si consensit, vt talia fierent, vel exhibuit se conspectui talis, vel recipit literas, aut munera, & quantū tēp⁹ pseuerauit & si in festis, vel in ecclesijs, nā faciētes, & consentientes in hmōi oēs mortaliter peccant. Et si munera sunt, quæ inducant ad amorē carnalē, cogenda est, vt pauperibus eroget. Si verò talia non sunt, non est cogēda nisi de bono consilio, si ille donare potuit, de quo habes, Donatio primò, per totum. Postea habes eum interrogare de opere luxuriæ, Et si dicit, quod peccauit cum fœmina masculus, siue fœmina cum masculo, non habes quærere nisi tantùm. Primò si erāt soluti, vel coniugati, affines, vel religiosi, & hmōi, vt scias quæ species sit luxuriæ, de quo habes luxuria. S. 2. secūdò interroga, si stetit naturaliter in vase debito? si dicit quod non, Noli quærere, quomodo vel in quo loco corporis cognouit eā, quia non expedit, sufficit dicat, quod nō in vase debito, sed extra pollutus est, siue inceperit in vase, siue non. Tertiò interroga, si sic peccando cū tali quæsiuit euitare generationē vel stetit tali modo, quòd non posset fieri. Quartò quotiens, vel quantū perseuerauit & si in festis vt in plus, vel in ecclesia, & sufficit. si dicit, quod peccatū p se polluendo seipsū voluntariè, non oportet quærere de modo, sed solū quoties, vel quantū pseuerauit, vt supra dictū est de cogitationib. Et secundò si desiderauit facere malū cū alia psona, qn̄ talib. dabat operam, & quæ sint illæ psonæ, s. si soluti, vel affines, & huiusmodi. si dicit, quod peccauit cū alio masculo polluendo se cū eo, non oportet q̄rere de loco corporis, sed de quotiens, Festis, vel loco sacro, aut si psona erat sibi consanguinea, vel religiosa, & hmōi, & si cū diuersis psonis; & si cōsēsit pp lucrū, vel munera, consulat, vt det pauperibus taliter acq̄sita.

Si confitetur, quod peccauit cū brutis, non oportet quærere de nomine bruti vel loco corporis, sed de quoties, & si in festo, vel ī ecclesia, Et sic ptrāsire, quod bene notabis.

Si fuit mediator peccatorum carnaliū, nam tales grauissimè deū offendunt, vt patet in c. noli, de pœ. di. 1. & tenentur, quantum possunt, taliter inductos reducere ad bonum, & sunt inducendi ad restituendū, quicquid propter hoc lucrati sunt.

Si seduxit virginem promittendo eā accipere in vxorem, & huiusmodi, vide, Stuprum, per totum.

Si habuit pollutionem dormiēdo, vide, Pollutio, per totum.

Si contraxit cum aliqua clandestinè, vide, Clandestinum.

10 Circa. 7. præceptum, Non furtū facies, cuius expositio habetur præceptum. S. 11, vnde

vnde sic interroga.
Si fecit furtum propriè dictum, & quid sit vide Furtum, in prin. & quando sit mortale, Ibidem. §. 34.
Si commisit rapinam, quæ est, quando violēter accepit alienum, maius peccatum commisit, quàm furans, vt in ca. pœnale est. 13. q. 5.
Si res naufragantium accepit, vide naufragiū, per totum.
Si pedagia iniusta, vel à quib. non debuit, exegit, vide, Pedagiū, per totum.
Si exactiones, vel tallias exegit, vide, tallia per totum.
Si bellum iniustum fecit, vel in eo fuit, vide, Bellum, per totum.
Si participauit in dando damnū proximo operando, mandando, consulendo, consentiēdo, adulando, receptando, defensando, comedendo, non obuiando, raiū habendo, non manifestādo, & huiusmodi, de quibus habes, Furtum, in multis. §§. & Restitutio primò, per totum.
Si inuenit aliquid, quod non restituit, vide Inuenta, per totum.
Si aliqua præscripsit mala fide vide, Præscriptio.
si commisit vsuram, vide, Vsura primò, per totum.
si mutuauit pecuniā, vel granū, vinū, & huiusmodi, vt aliqd lucrēt, vide ibi. i prin.
si mutuauit super aliquod pignus, vt eius fructus habeat, donec pecunia sibi tradatur, vide, Pignus. §. 13.
si emit aliquid pro minori, q̄ valeret, pp pueutionem solutionis, Vsura. 1. §. 63.
si vendidit pro precio cariori propter dilationem solutionis, Ibid §. 58.
si fecit cambia sicca, & huiusmodi illicita, Ibidem. §. 51. cum pluribus seq. §.
si dedit pecuniam in societate, nolens scire aliqd de periculo, vide, societas. §. 7.
si dedit aialia in socidam volens habere capitale saluum, vide, societas. 2. per to.
si accepit sub vsuris sine necessitate, vel ab eo, q nō erat parat⁹ vide, vsura. 2. §. 2.
si accepit in dono aliqd ab eo, qui donare nō poterat, vide donatiō. 1. §. 4. cum se.
si accepit à personis ecclesiasticis aliqua bona, ecclesiarum, vide, Alienatio. §. 14. &, Clericus. 13. §. 2.

Si incendit ecclesias, vel fregit, aut loca religiosa, vide Excōmunicatio. 5. Casu. 5. & 6. Vel alio modo fuit incendiarius, vide Incendiarius.
Si fecit cōcussionē cōminādo, nisi mihi dederis. &c. vide Concussio, per totum.
Si vt haberet aliquid, consensit in aliquod op⁹ peccati mortalis, vide, auaritia. § 2.
Si per simoniam aliquid acquisiuit, vide, Simonia, per totum, & dicā circa status.
11 Circa 8. præceptum, Non dices falsum testimonium &c. cuius expositio habeē pceptū. §. 12. ex qua potes sic iterrogare.
Si dixit mendaciū in iudicio, vel extra contra doctrinam Christianæ religionis, vel in damnum proximi, vide, Mendacium. § 2. & 3. &, Testis. §. 30.
Si noluit testimoniū dicere productus in testem, vide, Testis. §. 26. & §. 27.
Si vsus fuit astutia, vide, Astutia. §. 1.
Si accepit pecuniam, vt non diceret veritatem, vide, Testis. §. 28.
12 Circa. 9. præceptum, Non concupisces domū pximi &c. & 10. Non desiderabis vxorē ei⁹, qualiter intelligātur, habes pceptū §. 13. ex quib. potes sic interrogare.
Si voluit hēre res pximi sui qualitercūque siue cum iustitia, vel cum iniustitia, & deliberatè, quia pctm̄ mortale est contra istud præceptum, secus esset, si optaret hēre salua iustitia, qa sic vel nullū, vel veniale esset peccatū, vide Auaritia. § 1.
Si fuit contētus habere amatores, vel amatrices hmōi, de quib. dic, vt s̄. Cogitatio.
Si posuit se ad fenestras, vt videret, dic vt s̄. hic circa pceptum, Non mœchaberis.
13 Circa septem peccata mortalia primò interroga de superbia, & sic forma interrogationes.
Si propter inordinatum amorem excellentiæ egit aliquid contra diuina præcepta vide, Superbia, in prin. & §. 1.
Si existimauit habere bonum, quod habet a se, non a deo, vide, Superbia. §. 2.
Si bona, quæ habuit, credidit à deo sibi data propter sua merita, ibid.
Si se iactauit habere bona, quæ non habebat, Ibidem.
Si despectis alijs singulariter appetit videri habere, quod non habet; Ibidem.
Circa filias superbiæ iterroga primò de ambitione,

bitione, vide ambitio, quid sit, in princ.
Si desiderauit beneficia ecclesiastica principaliter propter honorem, vel bonum temporale, vide, Ambitio. §. 1.
Si appetiuit dignitaté sciés se indignũ, ibi.
Si quæsiuit dignitates per vias illicitas, Ibi.
Si emit officia, vide, Officium. §. 1.
Si mutuauit super ipsis officijs, Ibid. §. 3.
Si per partialitates quæsiuit officia, vt omni modo adiuuet p partẽ mortaliter peccauit, ꝓpter inordinationem voluntatis.
De 2. filia, quæ dicitur, Præsumptio, quid sit, vide, Præsũptio secũdò, in principio.
Si posuit se ad faciendum quæ erãt supra facultatem suam, vide, præsumptio.
Si exercuit officium, quod nesciebat, in periculum proximi, vide ibidem.
Si exposuit se periculis peccatorum mortaliũ probabiliter, mortaliter peccauit, si aduertebat de periculo, vt patet per ea, quæ notaui, Cogitatio.
Si nimis præsumpsit de dei misericordia, vide, præsumptio.
De. 3. filia, quæ dicitur, curiositas, vide, Curiositas, quid sit, in principio.
Si stetit ad audiendum peccata, quæ aliqs confitebatur, vide, Confessio, vlti. §. 16.
Si voluit addiscere, vel videre, aut audire, quę fieri non possunt sine mortali peccato, puta fornicationes, & incãtationes & huiusmodi. vide, Curiositas. §. 1.
Si voluit addiscere, a quibus non debuit, vt dæmonibus, Ibidem.
Si voluit experiri, quæ non licent, vt si incãtationes habẽt effectum, mortaliter peccauit, Ibidem.
Si attẽdens curiosis dimittit addiscere, vel intendere necessarijs ad salutẽ, est mortale peccatum, Ibidem.
De. 4 filia, quæ est ingratitudo.
Si despexit beneficia, aut alterius, vide, Ingratitudo. §. 5.
Si non retribuit benefactori, ibidem.
Si benefactori iniuriatus est, ibidem.
De. 5. filia, quæ nuncupatur iudicium temerarium, quid sit, vide, Iudiciũ. §. 17.
Si iudicauit in malum determinatè factũ alterius, vide, Præsumptio. 1.
Si vsurpauit iudicium non habens officiũ, vide, Iudicium. §. 17. quomodo multipliciter dicitur temerarium.
De. 6. filia, quæ dicitur adulatio.
Si fuit adulator alicuius de peccato perpetrato, vide, Adulatio. §. 1. & §. 5.
Si adulando prouocauit aliquem ad superbiam, vide ibid.
De. 7. filia superbiæ, quæ dicitur irrisio, & quid sit, vide, Derisio, in principio.
Si derisit proximum, vide, Derisio. §. 1.
Si derisit sacramenta, vel volentes seruire deo ibidem.
De. 8. filia, quæ est tentare deũ, & quid sit, vide, Tentare deum.
Si exposuit se periculo ꝓbabili mortis sine necessitate, vide Intimiditas, tẽtare deũ.
De. 9. filia, q̃ ẽ ptinacia, & q̃d sit vid, ptinax.
Si fuit nimis pertinax i suo sensu, vide ibi.
De vltima filia, quæ est arrogantia, vide, Arrogantia, quid sit.
14 Circa vanã gloriã, quę quomodo aliquando est capitale peccatum, aliquando filia superbiæ, vide, Vanagloria.
Si voluit laudari de eo quod est cõtra deũ ibidem. §. 1.
Si prætulit gloriam suam, deo ibid.
Si ordinata ad nostram salutem retulit ad gloriam propriam, ibid.
Si constituit finẽ in laudẽ hominum, ibid.
Circa filias vanagloriæ, prout est capitale vitium, interroga primò de ornatu indebito, & quando sit indebitus, habes, Ornatus, per totum, & sic interroga.
Si mala intentione ornauit se, ibidem.
Si inhonestè, ibidem.
Si nimis superfluè ibidem.
Si nouas inuentiones adinuenit, ibid.
De inobedientia, quæ est. 1. filia. vide, Inobedientia, per totum.
De inobedientia circa præcepta ecclesiæ, sic interroga.
Si obseruauit festa pręcepta ab ecclesia & quæ sint, habes, Feriæ. §. 2.
Si ieiunauit in vigilijs ꝑcepti, vide ieiuniũ. §. 7. q̃ sunt pręcepta, cum pluribus §. seq.
Si confessus est semel in anno, vide Confessio. 2. §. 1. & 3.
Si suscepit sacramẽtũ corporis Chr̃i semel i anno, vide, Euchatist. 3. i prin. & p totũ.
Si audiuit missam in festis pręceptis, vide, Ferię. §. 42.
Si fecit torneamenta, seu consensit, vt fierent, vide, Torneamentum, per totum.

Si

Si contraxit matrimonium clandestinè, vide, Clandestinum per totum.
Si fecit aliquod eorum, qđ prohibetur sub pœna excõicationis latæ sententiæ, de quo vide, Excommunicatio. 5. 6. & 7.
Si fuit excommunicatus ab aliquo, vide, Excommunicatio, vlti.
Si participauit cum excommunicatis, vide, Excommunicatio. 8. per totum.
De inobedientia certarum personarum, habes infra circa status.
Si fuit inobediens suis prælatis, vel dñis, vide, Obedientia, & vide, Inobedientia.
Si fecit ꝯ conscientiã, vide, Cõscientia. S. 1.
De iactantia, quæ est tertia filia, vide Iactantia, in principio.
Si iactauit se de aliquo peccato mortali facto, vide ibidem. S. 1.
Si iactauit se in vituperiũ aliorum, vide ibidem, vel in deceptionẽ alicuius, ibidẽ.
De pertinacia, q̃ ponitur ab aliquibus filia superbiæ, habes infra in ver. superbia.
De hypocrisi, vide, Simulatio. S. 4.
Si simulauit sanitatem in deceptionẽ populi, vel vt assequeretur prælationes, ibidẽ.
De discordia, quę est sexta filia vanaglorię vide, Discordia.
Si noluit concordare cum alijs in his, quæ erant bona, pp elationem suam, ibidem.
De contentione, quæ est septima filia, vide, Contentio.
Si habuit contentionem propter æmulationem alicuius, Ibidem.
Si contendit disputãdo ꝯ veritatem, ibidẽ.
Si contendit in iudicio ꝯtra iustitiã, ibidẽ.
Si contendit ita inordinatè, ꝙ scandalũ facit aliquibus, ibidem.
Si subornauit aliquos in electione, vel testimonio, & huiusmodi, vide, Subornatio.
Si nimis vilipendit se, vide, Ironia.
De astutia, si vsus ẽ simulatione, vide, Astutia.
15 Circa auaritiam, quæ est capitale peccatum, vide, Auaritia, in prin. quid sit.
Et quia consistit retinendo, aquirendo, & appetendo, sic interroga.
Si retinuit qui restituere tenebatur, vide, Restitutio. 3. per totum, & quis tenetur, habes, Restitutio. 1.
Si non soluit creditoribus in termino, cum posset, vide, Solutio. S. 5.
Si retinuit superflua, & non fecit eleemosinas, vide, Auaritia. S. 3.
Si nõ fecit eleemosinã de arte sua, puta medicus pauperi infirmo, aduocatus clientulo pauperi, de quo vide, Aduocatus. S. 10. Medicus. S. 5.
De auaritia in acquirendo, vide, Auaritia. S. 2. & satis patet supra in 7. præcepto.
De auaritia in appetẽdo. Hẽs, Auaritia. S. 1.
Si appetiuit illicitè, vel illicita, vel multũ animo suffocato, vide ibidem.
Circa filias auaritiæ, prima est proditio.
Si prodidit castrum, vel terram inimicis, vltra mortale tenetur de omni damno.
Si prodidit res proximi volentibus eas auferre iniustè, vltra mortale similiter tenetur ad restitutionem.
Si habita sub sigillo secreto, vel ꝯfessionis, reuelauit, hẽs, Cõfessio, vlti. S. 1. & S. 13.
Si aperuit literas alterius sigillatas, vide, Falsarius. S. 2.
Si secreta domini sui reuelauit in eiꝰ damnum, vltra mortale tenetur ad restitutionem, vide, Feudum. S. 16.
De fraude, quæ est. 2. filia, habes fraus.
Si fecit fraudem legi, Ibidem. S. 2. (S. 6.
Si fraudauit iustas gabellas, vide, Pedagiũ.
Si vẽdidit vnã rẽ pro alia, puta vinũ limphatũ pro puro, corrupta ꝓ sanis, pecus pro castrato, & hmõi, habes, Emptio. S. 8.
Si aliquam fraudem fecit in deceptionem proximi, vide, Dolus. S. 9.
De fallacia, quę est tertia filia, habes Falsarius.
Si falsificauit aliquod instr̃m, bullam, vel librum, vide, Excommunicatio. 5. casu. 3. & Falsarius. S. 1. cum sequentibus.
Si destruxit instrumenta, vel scripturas, vide Falsarius. S. 3.
Si occultarit scripturam, vide, Restitutio, primo in litera, scripturas.
Si falsificauit sigilla prælatorum, vide, Falsarius. S. 2.
Si falsificauit mensuras, Ibidem.
Si monetam, Ibidem. S. 4. cum seq.
Si ex falsa causa obtinuit aliquod beneficiũ ecclesiasticum, vltra mortale tenetur renunciare, si aliàs non obtinuisset, vide, Rescriptum. S. 3.
De inquietudine mẽtis, qua quis nimis sollicitus est circa temporalia, & tunc est mortale peccatum, quãdo per eam quis omit-

omittit necessaria ad salutem, aliàs est veniale peccatum, vide, Inquietudo.

De violentia, quæ est. 5. filia, satis patet in 7. præcepto, & in titulo, rapina.

De immisericordia, quæ est. 6. filia, qua nõ subuenit quis indigenti, habes Auaritia §. 3. &, Eleemosyna. §. 1.

De acceptione personarum, quæ est. 7. filia Habes, Acceptio personarum. Si in iudicio accepit personam, vel in distribuendis officijs, vel beneficijs per eleemosynis, vide ibidem per totum.

Si in electionibus non eligit magis dignũ, vide, Electio. §. 21.

De turpi lucro, quod est. 8. filia, vide, Turpe lucrum; & tale est peccatum, quale illud, propter quod acquirit. vide infra, restitutio. 1. in ver. turpe lucrum.

De ludo, qui prouenit aliquando ex auaritia, vide, Ludus per totum.

Si lusit ad pilã, vel aliũ ludũ, ĩ quo versatur industria, Vide, Lud⁹. §. 2. quando licet.

Si ludit ad ludũ, in quo versatur fortuna, Ibidem. §. 4.

Si stetit ad inspiciendum ludentes, vide ibidem. §. 6.

Prodigalitas est contraria auaritiæ, sed tamen peccatum, vide Prodigalitas.

Si superfluè expendit rẽ in põpis, equis, & hmõi, notabilis excessus videtur mortalis, vt patet, Ornatus. §. 6. & ibi vide.

16 Circa luxuriã, q̃ est capitale vitium, vide, Luxuria & d̃ hoc habes §. 6. p̃cepto.

Circa verò filias luxurię, quatũ. 1. ẽ cæcitas mentis, de qua, Cæcitas mentis, in prin.

Si ita occupatus fuit in mundanis mente, ꝙ nesciit aliquid de deo intelligere, vel necessaria ad salutem, vide ibid. §. 1.

De præcipitatiõe, quæ est. 2. filia, vide; Præcipitatio.

Si fuit præceps in operibus suis cõtemnẽs considerare, vel in periculum, vide ibi.

De inconsideratione, quæ est. 3. filia luxuriæ, vide, Inconsideratio.

Si fuit incaut⁹, maximè vbi imminebat periculum, vel vbi tenebat de leui, vel leuissima culpa, quia licèt excusetur aliquando à mortali, non tamen ab obligatiõe restitutiõis, vt habes, culpa. §. 5. & 6.

De amore sui, quo quis quęrit delitias, & quietem, vide, amor sui.

De amore sœculi, qui est. 5. filia luxuriæ, habes, Diligere. §. 3.

Si voluit perpetuò stare in mũdo, vide ibi.

Si dilexit mundum, constituens ibi finem, vel ad voluptatem, vide ibid.

De horrore futuri sęculi, ex quo homo vellet nunquam mori, vide Diligere. §. 3.

De inconstantia, quæ est. 7. filia, habes Inconstantia.

De odio dei, quod est octaua filia luxuriæ, Habes, Odium Dei.

De stultiloquio, aut scurrilitate, quæ sunt filiæ luxuriæ, dic si vsus est verbis libidinosis, aut inhonestis, aut gestibus vel ad prouocandum alios, vel vnde probabiliter habent prouocari ad luxuriam, est mortale peccatum. Idem dic de turpiloquio, vide Scurrilitas.

17 Circa gulã, quæ est aliud capitale peccatum, sunt formandæ interrogationes circa eius species.

Si pręuenit horam in comedendo.

Si nimis lautè comedit.

Si nimium studium apponit.

Si nimis comedit.

Si cum nimio ardore, seu appetitu; & quãdo gula sit mortale peccatum in prædictis, Habes, Gula.

De eius filiabus, quarum prima est Ebrietas vide Ebrietas, quãdo est mortale peccatum.

De hebetudine mẽtis, quæ est. 2. filia, vide, Hebetudo.

De inepta lætitia, scias, ꝙ non est mortale peccatũ nisi ꝑ ipsã dissolueret qs in ea, q̃ sunt mortalis peccati, vt chorizãdo in casu ꝓhibito. & hmõi; aliàs est veniale peccatũ, vide, Chorea, &, Ludus §. 2.

De multiloquio, quæ est. 4. filia, habes, Multiloquium, per totum.

De scurrilitate q̃ ẽ. 5. filia habes Scurrilitas.

Si fecit actus ita scurriles, ꝙ ad prouocandũ ad luxuriã sũt efficaces, vr̃ mortale.

De immunditia, quæ est. 6. filia gulæ, vide, Immundicia.

Si cõmedit, vel bibit, vt possit luxuriari, quia est mortale, secus est, si vt satisfaceret vxori in redditione debiti, q̃a sic nullum peccatum, vel veniale, quando hoc fecit, vt magis delectaretur cum vxore.

18 Circa inuidiam, quæ est aliud capitale pec-

peccatū,vide, Inuidia, & quomodo est mortale peccatum.

De eius filiabus, quarum prima est odium proximi,de quo vide,Odium dei. & sic intetroga.

Si desiderauit malū proximi,& quanto tpe pseuerauit, & si sæpe in huiusmodi occupauit mentem,quia quoties delibera tè desiderauit malū pximi,toties morta liter peccauit,si erat notabile malū, & p diuersa tēpora. Similiter quando in eadē cogitatione trāsibat nunc de desiderio mali in reb⁹ ad desideriū mali in psona,vel i filijs,qa sicut sūt diuersa subiecta ita vident diuersa mortalia peccata.

De tristitia in psperis q̄ est.2.filia. Si tristatus est de bono notabili pximi delibera tè propter inuidiam,est mortale peccatū,vt prælatus de maiori prælatione. Doctor de maiori cōcursu. Miles de maiori lucro. Scholaris de maiori ingenio. Ciuis de maiori honore. Mercator, vel Artifex de maiori credito. Spiritualis de maiori fama,& hmōi,vide, Inuidia,

De lætitia in aduersis proximi Idem dic, vt supra,& vide ibidem.

De susurratione,vide,Susurratio.

Si quæsiuit seminare discordias, reportando malum alteri de altero, Ibidem.

De detractione vide,Detractatio,per totū, quomodo est mortale peccatum,& quo modo tenetur,per totum.

Si dixit malum de proximo falsè, Ibidem.

Si verū dixit,sed quibus non debuit, Ibid.

Si augmentauit malum, Ibidem.

Si audiuit libenter detractiones,Ibidem.

9 Circa irā,quæ est aliud capitale peccatum,de quo habes,Ira.

Si appetiuit vindictam de proximo, Ibidē.

Si noluit loqui cum proximis,nec reconciliari,vide,Diligere deum S.2.

De filiabus eius, quarum prima est tumor mentis, dic vt supra in prima filia inuidiæ.S.15.& j.tumor,& de implicatione in hmōi cogitationib. de vindicta fienda secūdū regulam supradictam, Ibidem.

De 2.filia,scilicet indignatione,habes, Indignatio.

De 3.filia,quę est clamor,vide, clamor.

De 4.filia,q̄ est contumelia,seu conuitium habes,Cōtumelia,& Conuitiū, aduerte hic,q licèt quis non dicat conuitiū, vel contumeliā,vt ei auferat honorē, sed cā correctionis,sed tñ dicit talia,quæ de se notabiliter lædunt, puta mulieri, q est putana,& hmōi, & audientes scandalizantur de tali, cui dicitur, quia sic credunt esse,non excusaretur à mortali peccato;& hęc adde ad ver.cōtumelia.S.2.

De.5.filia,quę est rixa,habes,Rixa.

De maledictiōe,q̄ est 6.filia,habes,Maledi.

De blasphemia dictum est supra.S.5.

De bello similiter S.10.

De seditione,quæ est.7.filia,habes seditio.

Si tenet partialitatem, vel eam sequitur paratus qualitercunque pro parte, est in statu damnationis,nec potest absolui, nisi disponat dimittere.

De murmuratione,habes,murmuratio.

Si murmurauit contra deum deliberatè tenens eum iniustum,quia mortale.

Si contra prælatos ipsos temerariè iudicādo,mortale est.

10 Circa accidiā, quæ est vltimum capitale peccatum,vide,Accidia.

Si dimisit necessaria pp accidiam, Ibi.S.1.

Si pœnituit se bene fecisse,Ibidem.

Si incurrit infirmitatem notabilem pter tędium,est mortale,quando potest se iuuare,vide,Accidia.S.1.

De filiabus eius,quarum prima est desperatio,vide,Desperatio.

De secunda,quę est malitia,quæ est peccatū in spiritū sanctū, quòd habet sex species. Prima dicitur præsumptio de misericordia dei sine meritis.Secunda desperatio,qua desperat de misericordia dei. Tertia impugnatio veritatis agnitæ,vt liberius possit peccare. Quarta inuidētia fraternæ gratiæ, ex qua vellet q oēs essent mali, & nullus bonus, nè esset sibi cōfusio male viuere.Quinta obstinatio. Sexta impœnitentia;vide Peccatum.S.3.

De tertia filia,quę est pusillanimitas,vide, Pusillanimitas.

Se desijt bona facere, ad quæ tenebatur ex pusillanimitate,vtputa corrigere fratrē, vide,Correctio fraterna. S.1. & similia.

Si verò dimisit non necessaria, est veniale peccatum.

De 4.quę est ociositas,dictum est supra.in 3.præcepto,& habes in titu.Ociositas.

De

De. 5. filia, quæ est pigritia, seu torpor, vide, Torpor.
De 6. quæ est euagatio mentis in illicita, Habes, Euagatio mentis.
De 7. quæ est negligẽtia, vide. Negligẽtia.
Si fuit negligens in addiscendo necessaria ad salutẽ, in confitẽdo, in suscipiendo sacramẽta, in operibus misericordiæ exercẽdis, quæ qñ sit mortale peccatum, patet, Negligẽtia. S. 1. Aduerte hic, quia si quis ex negligentia omittit implere vnũ præceptum, puta de confitendo semel in anno, solùm est vnum peccatum mortale, sed si deliberauit sæpius nolle confiteri, tot sunt peccata mortalia, quot sunt deliberationes factæ per interualla téporis, quod no.
21 Circa opera misericordiæ spũalia, q̃ sũt Cõsule, castiga, dimitte, solare, fer, ora.
Si noluit dare consiliũ petẽti in his, q̃ pertinent ad salutem, vel in re, vnde notabile damnũ põt euenire proximo, cũ in posset, mortale ẽ, vel qñ habebat ex officio.
Si nõ correxit, quos debuit, & tenebat, hẽs, correctio plato:ũ & Correctio fraterna.
Si dimisit rancorem contra proximum, dictum est supra. S. 18.
Si nõ fuit cõsolatus tribulatos, posset esse mortale in plato, qñ subditi ex tali omissione inducuntur in desperationem, vel aliud malum, & ipse bono modo posset salua disciplina.
Si nõ orauit ꝓ oib⁹, posset esse graue ĩ illis q viuũt d eleemosinis magna negligẽtia.
22 Circa opera misericordiæ corporalia, q̃ sunt, visito, cibo, poto, redimo, tego, colligo, cõdo, q̃ tũc, cũ præuaricantur, sunt mortale peccatũ, qñ ex eorũ omissione notabiliter lædit̃ ꝓxim⁹, & hõ põt bono mõ facere, puta si plat⁹ visitaret infirmũ, quẽ visitare posset, nõ desperaret, sed cõfiteretur. Eget cibo, & potu, & habes vltra cõdecẽtiã tui stat⁹. Est in captiuitate, & redimere posses de supfluitatib⁹ tuis. Est nud⁹, & tu caudã ducis. Est sine domo, & tu habes ampla palatia. ex dictis s̃. Auaritia, & eleemosyna, potes colligere, qñ hõ tenetur de præcepto.
23 Circa 5. sensus, q sunt visus, gustus, auditus, odoratus, & tactus, ĩ qbus sæpius põt esse mortale, vt si voluit videre, quę sũt mortalis peccati ĩ eo, qd facit, vel inductiua ad mortale, de quo habes, curiositas. Idẽ dic de auditu. Gust⁹ aũt, & odoratus cõiter sunt venialia. Tactus qñque mortale, cum causa luxuriæ, vel morosæ delectationis, vt supra cogitatio.
24 Circa ꝓcepta eccl'æ, q̃ gñaliter tãgũt oẽs dictũ est s̃. in 2. filia inanis gloriæ. S. 14.
25 Nũc de statib⁹ aliqua particularia sunt ponenda, in quibus sunt interrogãdi vltra ea, quæ supra posita sunt contra præcepta, & in peccatis capitalib⁹, & primò.
Circa pueros doli capaces sunt interrogandi de iniectione manuũ violenta in personã ecclesiasticã, ex qua possent esse excõicati, de quo habes supra, Excõicãtio. 5. S. 1. cum multis se. Postea de confessione, & communione, si fecerunt, de pnĩa, de inobediẽtia, de mẽdacijs, de ĩhonestate, auditiõe missæ, de furtis, & similib. in quib. cõmuniter illa ætas solet peccare.
26 Circa Christianos in communi, si suscepit sacramenta necessitatis, & quæ sint, Vide, Sacramentum. S. 6.
Si portauit habitum infidelium, vide, Apostasia. S. vltimo.
Si nimiam familiaritatem habet cum Iudæis, vel cũ infidelibus, vide, Iudæ⁹. S. 1.
Si fecit ↄtra consciẽtiã, Vide, Conscia. S. 1.
Si habuit ratum aliquod malũ factum nomine suo, Vide, Consensus. S. 4.
Si alicui consulit aliquod peccatũ, vel malum, Vide consilium. S. 1.
Si contempsit aliquam exhortationem superioris, Vide Contemptus. S. 1.
Si quando tenebatur, habuit contritionem de peccatis, Vide Contritio. S. 4. & 5.
Si correxit, quos sciuit velle delinquere, vide, Correctio fraterna. S. 1.
Si denunciauit prælatis peccata, quæ sciuit, Vide, Denunciatio. S. 1.
Si in dubijs tutiorem partem elegit, Vide, Dubium. S. 1. & 2.
Si existẽs excõicat⁹, vel interdictus, & monitus a celebrantibus, vt exiret ecclesiã, noluit exire, Vide, Excõicatio. 5. casu. 15.
Si famam suam neglexit, vide, Fama. S. 1.
Si incarcerat⁹ fugit, Vide, Fugere. S. 1. & 2.
Si vsus est habitu fœmineo Vir existens, vel e contrario, aut religionis, Vide, Habitus. S. 7. & 8.

Si

Si fuit histrionus, vide, histrio. §. 1.
Si impressit in terra, vel in lapide humi-posito signū crucis, vide, Imagines. §. 4.
Si fecit aliquod enorme in ecclesia, vide, immunitas. per totum.
Si sciuit necessaria ad salutem, vide, Scientia. §. 1.
Si fuit excomunicatus ab aliquo iudice, vide, absolutio. 2. & . Excōmunicatio primò, per totum.
Si iniecit manus violentas in personam ecclesiasticā. vide, Excommunicatio. 5. §. 1. cum multis seq.
Si nominatim iterdictos, excōmunicatos, vel vsurarios sepeliuit, vide, Excōmunicatio. 7. Casu. 36.
Si contraxerunt matrimonium in casibus consanguinitatis, vel affinitatis prohibitis, vide, Excomunicatio. 7. Casu. 41.
27 Circa ambasiatores dominorum, vel communitatum.
Si steterunt absentes sine causa, vel pro factis suis in expensis dominorum, vel cōmunitatum, vide, Absens. §. 1.
28 Circa tutores, vel curatores, aut administratores rerum alienarum.
Si infideliter se habuit in commissis fraudando, vel dilapidādo, aut non bene ministrando, vide, Administratio §. 1.
Si exegit vsuras pro pupillis, aut alio modo fecit pro eis contractus illicitos, vide, restitutio. 1. in litera, vsurarius.
29 Circa coniugatos.
Si contraxit clandestinè, vide, Clandestinū. vel in gradu prohibito, vide, Matrimonium. iij. per totum.
Si consummauit ante benedictionem, vide, Debitum. §. 1.
Si negauit debitum petenti, vel reddidit se impotentem, Ibid. §. 6.
Si cognouit cā satiandæ libidinis, Ibi. §. 13.
Si cognouit habens intentionem ad alteram, ibidem. §. 21.
Si vsus est matrimonio extra vas, vel modo indebito, Ibid. §. 25.
Si tempore menstrui, Ibidem. §. 32.
Si in dieb. festiuis, vel in ecclesia. ibid. §. 28. & §. vltimo.
Si prægnationis tempore, Ibidem. §. 33.
Si per tact⁹ habuit pollutionem extra vas, ibid. §. 26.

Si exegit, vel reddidit debitum adultero, vel adulteræ, ibid. §. 8.
Si contraxit excommunicatus, vel in peccato mortali existens, quia peccauit mortaliter contrahendo per verba de præsenti, vide, Matrimonium. 2. §. vlt.
Si non contraxit ea intētione, qua debuit, vide, Matrimonium, 2. §. vltimo.
30 Circa vxores, si fuit litigiosa in domo, & de reliquis, de quibus supra. §. 19. vbi tractatur. de ira.
Si habuit dotem de vsuris, vide, Restitutio primò, sub litera, Vsurarius. §. 19.
Si fuit inobediens viro, vide, Obedientia, &, inobedientia, per totum.
Si procurauit sterilitatem, vel vsa est superstitiosis, vt haberet filios, vide, Matrimonium. 2. §. 23. cum duobus seq.
Si dedit bona viri cōtra eius voluntatem, vide, Eleemosina. §. 7. & vide, Furtum. §. 34. & 35. & 47.
Si non habuit bonā curā de filiabus maximè, & si docuit eas vanitates, & hmōi, in quib⁹ sunt multa mortalia, non duxit ad missas, prædicationes, sed choreas, patet per supradicta, quando est mortale.
Si vsa est ornatu indebito, vide, Ornatus. per totum.
Si violauit fidem viro, vide, Adulterium, in princ. & in seq. maximè. §. 3. & 4.
31 Circa viros. Si stetit nimis in remotis causa cupiditatis contra voluntatē vxoris, vide, Debitum. § 6.
Si non seruauit fidem, vel habet concubinam, quia non est absoluendus, nisi a se eijciat, vide, Concubinarius. §. 1.
32 Circa patrēfamilias. Si alimenta dedit, qbus tenebatur, vide, Alimenta, p totū.
Si soluit dcimas dbitas. vid, Decima. §. 1. 2.
Si fecit eleemosinas. vide, Eleemosina. §. 1.
Si ministrauit necessaria familiæ, tam corpori, quàm animæ, docendo & huiusmodi, vide. §. 1. & Filius. §. 21.
Si non dotauit, seu maritauit filias tempore debito, vide, Dos. §. 4.
Quomodo tenetur ex facto familiæ, habes, dominus. 2. §. 2.
Si prouocauit familiam suā nimis exasperando, & furiosè & cætera, vt infra, ira. & supra §. 19.
Si nō procurauit, vt cōfiteret semel ī anno,

& communicaret, videtur mortale peccatum, & in ver. familia. §. 1.

33 Circa filiosfamilias, si furat⁹ est res patris sui, vt expēderet in superfluis, vel ludis, aut alijs malis, quia est mortale.

Secus, si accepisset ꝓ faciēdis sibi vestimentis, aut calceamētis, aut alijs necessarijs, quia sic liceret, ex quo pater non prouidit, vt tenetur, & de reliqs, vt supra. §. 7.

34 Circa Doctores, & Magistros.

Si quæsiuit magisteriū, seu doctoratum pp honorē principaliter, vide, Honor. §. 4.

Si fecit se promoueri ad doctoratū, & existens ineptus & ignorans, vr̄ mortale per c. 1. & c. quanto, de magistris.

Si legit principaliter propter honorem, vide, Honor. §. 7.

Si legit scientias prohibitas, vel personis prohibitis, vide, Magister. & quæ sunt personæ prohibitæ, vide, excommunicatio. 7. Casu. 6. & 7.

Si ex pacto receptus est in canonicum, vt scholas regat, vide, Magister. §. 10.

Si exegit existens salariatus a scholaribus aliquid, vide ibidem. §. 11. 12. & 13.

Si exegit aliquid pro licentia docendi danda, ibidem. §. 5.

Si admisit ignorantes ad doctoratum, mortaliter peccauit, quia ex tali facto dicit mendacium periculosum.

Si non exegit iuramentum a doctorando, quod non expendet plus, quàm debet in doctoratione, ibidem. §. vltimo.

Si existēs in mortali notoriè, docuit publicè in theologia, quia mortaliter peccauit ſm Petrum, vide, Prædicare. §. 7.

Si seruauit iuramenta vniuersitatis, vide, Iuramentum. 6. §. 2. & 3.

Si iactauit se de doctrina alios vituperādo aliquādo, & in pluribus, potest esse mortale, vide supra. §. 14. & 18.

Si notabiliter fuit negligens circa profectū scholarium, videtur mortale, vide, negligentia.

Si verberauit aliquem crudeliter, videtur mortale, quia solū leuis castigatio eis ꝑmissa est. c. cum voluntate. §. si qui vero, de sententia excōmunicationis; & si erāt clerici, esset excōicatus, vide, Excommunicatio. 5. Casu. 1. §. 10. & 11.

Si iniusto modo, puta detrahendo, vel per sectas subtraxit scholares alteri⁹ doctoris, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem, si iam intrauerant ſm Ioā. de Ligna. secus, si nondum intrauerant.

Si impediuit propter odium, vel partialitatem doctorandum, vel in collegio recipiendum idoneum, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem damni.

35 Circa scholares, si seruauit iuramenta vniuersitatis, vide, Iuramētū. 6. §. 2. & 3.

Si fecit sectas pro rectore fiendo, multa mortalia ibi adueniunt.

Si elegit rectorem insufficientem, vr̄ mortale ſm aliquos, sed hoc non determino in vniuersitatibus scholarium.

Si studet in prohibitis scientijs. vide, Magister, & supra, Excommuni. 7. casu. 6. & 7.

Si sæpe contendit contra veritatem, nè succumbere videatur, vide supra. §. 14. in septima filia.

Si studet propter malum finem, quia tale peccatum, qualis finis, vel propter honorem, vide, Honor. §. 7.

Si studuit curiosa, dimittēdo necessaria ad salutē, est mortale pc̄m. vide, curiositas.

Si tractauit cum aliquo ciue Bononiensi de conductione hospicij alterius scholaris, vide, excōmmunicatio. 7. casu. 4.

36 Circa medicos, si existens ignorans medetur. Vide, Medicus, in prin. & §. 1.

Si in medendo non fuit secutus traditiones medicinę, sed voluit facere experimenta ex capite suo in periculum notabile proximi, ibidem.

Si prolongauit infirmitatem. ibidem.

Si consuluit aliquid contra salutem animæ pro sanitate corporis, ibidem. §. 7.

Si nō admonuit infirmū efficaciter, vt confiteret in principio infirmitatis, ibi. §. 13.

Si prægnanti aliquid dedit, vt filius moreretur, peccauit mortaliter, quia nō sunt facienda mala, vt bona eueniant.

Si dedit medicinam, de qua dubitat, an noceret, ibidem. §. 2.

Si non annunciauit mortem infirmo, ibidē. §. 12.

Si non debito modo visitauit infirmos, posset aliquando esse mortale.

Si pauperibus noluit mederi gratis, ibidē. §. 2.

Si habuit partē cū aromatario, & propter hoc

hoc grauat īfirmos emere ab eo cū eorū damno, quia sic teneret eis ad restitutio nem ex quo ei soluerunt; secus, si ex hoc nullum habent damnum.

37 Circa aromatarios. Si in cōponēdis me dicinis nō posuit, quę medicus ordinauit, sed vnū pro alio, vel corrupta & quę virtutē nō habebāt ex vetustate, pro bonis, & huiusmodi, ex quib⁹ sequitur vel prolongatio infirmitatis, vel aliud malum proximo infirmo, quia vltra mortale tenetur ei ad restitutionem.

Si vēdidit venena, vel quę faciūt aborsum, & huiusmodi illis, de quibus sciebat nō debere vti ad bonum, vide, Ars.S.2.

Si sophisticauit aromata ponens in speciebus vnum pro alio, vel in syrupis, aut in cādelis, & huiusmodi, vide, Emptio.S.8.

Si vēdit diminuto pondere, aut falso, & huiusmodi, vide, Falsarium, S.11.

38 Circa mercatores, si portauit prohibita infidelib⁹, vide, Excōicatio.5. Casu.11.

Si negociatur propter malum finem, vide, Negocium.S.2.

Si in loco sacro tenuit mercatum, vide, immunitas.S.3. & Negocium.S.2.

Si carius vendidit, quam emit in eodem loco, Emptio.S.10. & īfra, Negocium.S.3.

Si vendens pro alijs, aliqua vendit pro.12. & solū.10. dat dn̄is rerū, Emptio.S.28.

Si vendidit vnum pro alio, vel corrupta ꝓ bonis, vide, Emptio.S.8.

Si vsus est falsis mensuris, & huiusmodi, vide, Falsarius.S.11.

Si vendidit rem plus iusto precio, aut ꝓp tempus solutionis, & hmōi, vide, Emptio.S.7. Et, vsura.1.S.33. & 34.

Si fecit cambia, vide, vsura.1.S.2. cum seq.

Si fecit aliquos contractus vsurarios, vide, Vsura.1. per totum.

Si composuit cum alijs, vt vēdant vno precio in damnum reipublicæ, quia vltra mortale tenetur damnificatis, vide, Negocium.S.2. Et emptio.S.17.

Si expendit falsas monetas sciēter, est mortale, & tenetur ad restitutionem, licet ipse etiam fuerit deceptus ab alio, supra, Falsarius.S.4.

Si bonas monetas radit, vide, Falsarius.S.4. cum sequentibus.

Si emit res raptas, vel furatas, vide, Restitutio.1. in litera, Emens rem raptam.

Si infideliter se habuit in societate, quā hēt cum aliquo, vide, Societas.1. & 2. per to.

Si vēdit in festis, vel cū mēdacijs, periurijs, & alijs illicitis, vide, Negocium.S.2.

39 Circa proxenetas, si mediator fuit contractuum vsurariorum, vide, Restitutio.1. in litera, Vsurarius.S.5.

Si male consuluit scienter in aliquo contractu, quia vltra mortale tenetur de damno dato, vide, Dolus.S.9.

Si decepit in precio dans intelligere vni, ꝙ vult tantū, & alteri, ꝙ non potest habere nisi tantùm, vide, Dolus.S.9.

40 Circa artifices, si fecit artē, cuius opus est ad malum, vt taxillos, & huiusmodi, vide, Ars.S.2.

Si accepit insignia alterius magistri, vide, Insignia, De fraude ī arte, ī mēsuris, & hmōi, vide Falsari⁹.S.11. &, emptio.S.8.

41 Circa lanifices, si vendit pannū vni⁹ lanæ ꝓ alia, vel tincturæ, vide, emptio.S.8.

Si soluit laboratoribus de panno, aut vēdendo vltra iustum precium, & emēdo pro viliori, vide, Vsura.2.S.60. iuncto.S.15. in verbo, solutio.

Si filatoribus dedit.14. vncias pro libra, tenetur ad restitutionem, nisi sic a principio conuenisset, nisi filatores facerent ex necessitate magna.

Si pannum nimis traxit, vide, emp.S.8.

Si nō soluit laboratorib. vide, solutio.S.1.5.

42 Circa tabernarios, si vendidit vinū limphatum pro puro, vide, emptio.S.8.

Si miscuit in vino nociua, ibidem.

Si tenuit meretrices, vel lusores, oīa peccata ei imputabuntur.

Si scienter administrauit ad ebrietatem alterius, vide, Ebrietas.S.1.

Si ex culpa sua ꝑdidit sibi tradita in custodia, vide, Custos, ī prin. & Nauta, ī princ.

43 Circa macellarios, si vendidit carnem corruptam pro sana, de pecude pro castrato, & huiusmodi, vide, Emptio.S.8.

44 Circa pistores, si fecit panem nimis pōderosum, vel immiscuit aliam farinam, & huiusmodi, vide, Emptio.S.8.

45 Circa sutores, si fecit vestes impudicas, quæ non possunt deferri sine peccato mortali, vide, Ars.S.2. & hoc quando fit, vide, Ornatus, per totum.

Si malè incidit ex culpa sua. Vide, culpa. §. 5. & 6.

Si furatur de panno serico, & huiusmodi, vide, furtum, per totum.

46 Circa aurifices, si vēdidit aurū alchimi cum pro vero, Vide, emptio. §. 8.

Si cudit monetam sine licentia principis, Vide, falsarius. §. 4. cum seq.

Si radit eam, vel facit aquam, vnde aliqd imminueret, Ibidem. §. 8.

Si emit lap dē pretiosum pro vili ab illo, q ignorabat, vide, emptio. §. 7.

47 Circa alchimicos, si laborauit in dicta arte, Vide, Alchimia.

48 Circa daciarios, si exegit dacia iniusta, Vide, Pedagium. §. 1. cum seq.

Si exegit a personis ecclesiasticis, ibid. §. 4.

Si imputauit fraudē dacij, vbi non erat, vltra mortale tenetur ad restitutionem totius damni.

Si fraudauit socios, vltra mortale tenetur ad restitutionem.

49 Circa musicos, & histriones, si pulsauit his, qui ex libidine chorizabant, vel illicitè, vide, chorea.

Si gestus impudicos prouocantes ad peccatum mortale fecit. vide Histrio.

50 Circa laboratores, & rusticos.

Si non laborauit fideliter, in notabili excessu esset mortale peccatum.

Si permisit bestias nocere in agris & hmōi tenetur ad restitutionē, si fuit in culpa.

Si fraudauit dominum in parte sibi dāda, tenetur ad restitutionē, nisi dñs in alio grauasset eum. Vide, Furtum. §. 40.

Si non seminauit possessiones, vel coluit, quas tenebat, sicut debuit. vide culpa. §. 5. & 6.

51 Circa venatores, si in diebus festis per dita missa, vel per totam diem se occupauit. Vide, Feriæ. §. 9.

Si dedit damnum in agris, quia tenetur (si est notabile) ad restitutionem.

52 Circa locatores, si sciēter locauit equū periculosum, aut vas vitiosum, vide, Locatio. §. 23.

Si conductor fuit in culpa perditionis rei locatæ, ibidem. 24. §.

Si petit mercedem, quā non debuit, vel soluit minus, quā debuit, Ibid. §. 22. & 13.

53 Circa laborātes in filādo lanā, vel tingēdo setā, & hmōi, qui tenentur Primò si furantur. Secūdò si male laborant, vel destruunt. de quo vide, Locatio. §. 13.

54 Circa reueditores rerū, si finxerunt, q non poterant vendi nisi pro tanto, & tū vel erāt. q emerunt pro plus, vel ipsi pro modico emerūt, vt ꝑ pluris venderēt, tenētur ad restitutionē, qa per fraudē acquisierunt. Item si vendiderint pro plus, quā tribuāt domino, vide, Emptio. §. 28.

55 Circa Iudices, si habuit iurisdictionē ab aliquo nō verò dño. vide, Dñs, in princ.

Si dedit iniquam sententiam scienter, vel per ignorantiam, aut negligentiam. Vide, Iudex. §. 21. cum sequenti.

Si existens ignorans non elegit bonum assessorem, Ibidem. §. 22.

Si elegit assessorem in fraudem, cum non indigeret, vide, Iudex. §. 16.

Si accepit pecuniam, vt iudicaret, vel non iudicaret, aut vt iniquè contra iustitiam vide, Iudex. §. 8. cum multis sequentib. & Suspensio. 1. §. 29.

Si nō seruauit ordinē iuris, videt mortale, nisi aliqua cā vrgēs ad hoc impelleret.

Si reo dedit dilationes indebitas, qa vltra mortale tenet parti læsæ ad restitutionē.

Si reo fecit īterrogatiōes, ad quas nō tenebat rñdere, vide, cōfessio delicti, ꝑ totū.

Si posuit ad torturam sine legitimis indicijs, vide, Tortura. §. 1.

Si allegationes friuolas admisit, quia vltra mortale tenetur læso ad restitutionem.

Si appellationē legitimā nō admisit, vel friuolā admisit, qa vltra mortale tenetur parti læsæ, ſm q dico, Appellatio. §. 15.

Si pauperibus non prouidit de aduocato, vide, Aduocatus. §. 10.

Si pęnā relaxauit, vel auxit, vide pęna. §. 18.

Si arrestauit aliquem, vel bona eius descripsit, vel officiales misit, vt sic pecuniam extorqueret contra iustitiam, vel aliqd aliud inuenit, ex quo pecunias haberet, quia tenetur ad restitutionem.

Si ī sentētia apposuit clausulā obscurā vt ille ꝯ quem dabatur, se posset defendere contra iustitiam, quia vltra mortale tenet ad restitutionē de dāno dato parti.

Si partem non cōdēnauit in expensis, cum deberet, & peterentur, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem parti.

Si

Si vt extorqueret pecunias modo suo, fecit, q̄ id, qd' iure ordinario debebat expedire, faceret iure delegato.
Si non purgauit prouinciam malis hominibus vide, Iudex §.7.
Si iudicauit secundùm allegata contra veritatem, quã sciebat, vide, Iudicare. §.7.
Si sententiam alicuius censuræ ecclesiasticę protulit sine monitione, & scriptis. Vide, Suspensio. 1.§.16.
Si iudicare præsumpsit non sibi subditos nec ratione rei, vel delicti, vide, Iudicare. §.7.
Si ptraxit sentẽtiã in lõgũ, vt pecunias extorqueret, mortaliter peccauit, & tenet ad restitutionẽ nõ solũ pecunię acceptę à parte, q̃ iustitiã habebat, sed & ad oẽ datum, quod habuit ex tali dilatione.
Si interposuit autoritatẽ in aliquo cõtractu mulieris, vel minoris in eorũ dãnũ pro pter pecuniã, vel amicitiam, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem læso.
56 Circa officiales Dñorũ, & Cõitatum.
Si comminatus est alicui, nisi ei daret &c. vide, Concussio.
si exegit iniusta grauamina de mãdato sui superioris, q̃a vltra mortale tenetur ad restitutionẽ toti⁹ exacti, si ille non vult restituere, in cuius vtilitatẽ est exactũ.
si executus est iniquam sententiam, vide, Iudicare §.7.
si non obuiauit malis, quantum potuit, bo no modo, vide, Consentire §.1.
si fuit proditor terræ, vel castri, habes. s. Auaritia. 26 §.1 5. in prima facie.
si fuit officialis tyranni, aut iniusti domini vide, Dominus, in prin.
si nõ accusauit, quos tenebatur ex officio, q̃a si ex iuramẽto tenebat, erat mortale peccatũ, aliàs nõ semper, vide Pęna. §. fi.
si emit officia, vel super ipsa mutuauit, vide, Officium. §.2.
si habens soluere de pecunia domini, vel communitatis alijs extorsit tantum pro ducato existens ipse salariatus, quia restituere tenetur vide, officium. §.3.
si quos inuenit de nocte, dimisit pp pecuniã cõtra statuta, quia videtur mortale.
si seruauit statuta, q̃ iurauit in prin. officij.
57 Circa consiliarios dominorum, vel cõmunitatum.
si existens in consilio consensit alicui malo, vide, Consentire. §.2. &, Consiliũ. §.1.
si dedit fraudulentum consilium, Ibidem.
si proposuit aliqua in cõsilio in damnum aliquorum, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem damni totius, quando fine eo non fuisset, Consilium. §.1.
si consensit ad aliqua statuta fienda, quæ erant iniusta, aut contra libertatem ecclesię, vide ibidem, &, Excommunicatio 7. Casu. 12. & Casu. 43.
si res communitatis permisit dilapidari, vel ex inutilibus commissionibus, aut qualitercunque, vide, Administratio.
58 Circa arbitros, vel arbitratores.
si iniquam dedit sententiã scienter, vel ex ignorantia, vide, Iudex. §.21. cum sequẽ.
si permisit expirare compromissum, vide Arbiter. §.1.
si pro spirituali dedit temporale in recompensationem, vide Ibidem. §.7.
si pro pace abstulit ab vno, & dedit alteri, vide Ibidem. §.6.
59 Circa accusatores, si accusauit aliquẽ mala intentione, vide, Accusatio. §.6.
si accusauit aliquem calumniosè, vide Ibidem. §.8.
si iurauit non accusare, Ibidem. §.6.
si accepit pretium, vt non accusaret, ibid.
si accusatus r̃ndit calumniosè, Ibid. §.13.
si accusatus tacuit veritatem, ibid. §.12.
60 Circa aduocatos. Si inhibitus a iure aduocare, aduocauit, vide, Aduocatus. §.1. cum multis sequentibus.
si defendit iniustã causam, Ibid. §.13.
si amisit causam iustam per suam ignorantiam, vel negligentiam, ibid. §.12.
si immoderatũ salariũ extorsit, ibi. §.14.
si non aduocauit pro pauperibus, ibi. §.10.
si fecit pactum cum clientulo de quota litis, Ibidem. §.14.
si reuelauit aduersario secreta clientuli, vide, Falsarius. §.2.
si causam vsurariam defendit, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem, vide infra, restitutio. 1. in ver. vsurarius. §. fin.
si frustratorias dilationes quæsiuit, quia tenetur ad restitutionem parti lęsæ.
si falsas leges, vel instrumenta produxit; vel instruxit clientulum de falsitate dicenda, vide. s. Tho. 2. 2. q. 69.

Si qualitercunque fuit causa alicuius dãni in huiusmodi aduocatione, quia vltra mortale tenetur de damno parti læsæ.

Si solummodo attendit ad ordinem iudiciariũ,& nõ ad merita causę,sicut hodie communiter faciunt Aduocati, & tamẽ non excusantur a mortali, & ab obligatione restitutionis dãni,si defendunt causam iniustã quò ad merita,quantũcunq; quò ad modum procedendi sit inordinata, quia ordo non est inuentus nisi propter deceptiones euitandas.

61 Circa procuratores si defendit causam iniustam,mortale est,& tenetur ad restitutionem læso.

Si infideliter,vel negligenter se habuit,vide,Locatio.S. 23.

Si in positionibus ponendis,vel responden dis periurauit, vel fuit causa periurij, mortaliter peccauit,vide, periuriũ. S 4.

62 Circa notarios ; si ex ignorantia dictauit male instrumenta, vel testamẽta,ꝑꝑ quod proximi damnificati sunt, Vide, culpa.S.5.& 6.& infra,Tabellio.S. 6.

Si instrumenta,quæ recepit, non posuit in protocollis suis, ex magna negligentia videtur mortale peccatum in instrumentis,ex quibus ex eorum perditione proximi possent notabiliter lædi.

Si maliciosè occultauit, vel destruxit instrumenta,vide,Falsarius.S. 3.

Si falsauit instrumenta addendo aliquid, quod non fuit expressum vel alio modo vide,Falsarius,in principio.

Si non bene informauit in renuntiatione alicuius iuris ponenda in instrumento partem,quæ erat ignara, qa tenet ei de dãno eo, qa est cã deceptionis proximi.

Si fecit instrumenta in fraudem vsurarũ,vide,Restitutio.1.in litera, Vsurarius.S.6.

Si petijt indebitum salarium, tenetur restituere,facit quod dico,Emptio.S.7.

Si notarius Episcopi petit ab ordinandis salarium non secundùm instrumentum, sed secundũ qualitatem ordinis:quia est symoniacus, quantumcunque nõ fit ad saliariatus.Vide symonia.3. S.22.

Si recipit instrumẽta ꝑ testamẽto,renuntiatione,donatione, vel alia absolutione illius,qui non erat sanæ mẽtis, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem lęso.

Si scripsit,dictauit,vel redegit in publicam formã statuta contra ecclesiasticã libertatẽ,vel in fauorẽ vsurarum.Vide Excõmunicatio.7.& casu.44.

Si rogatus pro pauperibus noluit gratis facere quia tenetur,secundùm quod dico de Aduocato Aduocatus. S. 10.

63 Circa litigantes, si calumniosè accusauit aliquem,vide,Accusatio.S. 8.

Si mala intentione,Ibid. S. 4.

Si accusatus dedit pecuniam accusatori,vt desisteret,Ibidem.S. 11.

Si calumniosè se defendit,Ibidem.S. 13.

Si nõ rñdit veritatẽ interrogat⁹, qñ tenebatur.vide,confessio delicti, in principio.

Si litigauit sciens iniustam causam habere, Vide,Litigiosa.S.2.

Si habens iniustam causam,litigauit non ꝑ media iusta, sed indebita, vt puta cum mẽdacijs,periurijs, & hmõi, mortaliter peccauit ſm Th. 2.2.q.49. nõ tñ tenetur ad restitutionẽ,si aliquid obtinuit ꝑ iniustam sententiam,vide sententia.S.7.

Si appellauit causa afferendæ moræ, Vide, appellatio.S.15.

Si ratione studij, vel artis fraudulenter cõuenit aduersarium coram aliquo iudice vide,Argumentatio.S.3.

Si habens conseruatorem, procurauit, vt intromitteret se de non notorijs,Vide, conseruator.S.1.

64 Circa testes si requisitus in iudicio noluit dicere veritatem,vide,Testes.S. 26.

Si falsum testimonium dixit, Ibid.S. 30.

Si dubiũ ꝑ certo ꝓposuit,vide,piuriũ.S.3.

Si pecuniam accepit pro testimonio ferendo,vide,Testis.S.28.

65 Circa tutores,vel curatores,si bene administrauit in vtilitatibus pupillorũ, vide,Administratio,per totũ,& tutela.S.1.

Si consummauit bona ipsorum,vel sibi appropriauit,quia tenetur ad restitutionẽ, vt patet ibid.

66 Circa executionem testamentorũ, vel vltimarum voluntatum. si alienauit relictum,vide,Dos.S.26.

Si soluit đbita defũcti,vide,Hęres.S.5.&6.

Si legata impleuit,vel nimis distulit, vide, Executio.S.23.& 24.

67 Circa curiales.si fuit adulator vt obtineret beneficia,& huiusmodi,vide Adulatio,

tio,per totum.

Si proposuit dominis aliqua, vnde possent extorquere pecunias indebitè.vide,con silium.§.1.

Si bona confiscata iniquè sibi fecit donari, quia tenetur restituere.

Si fuit leno ꝑ dño, mortalia multa in hoc sępe committuntur,vide infra, restitutio.1.in ver.animam lædens.

Si totum tempus expendit in ociositate,vide,præceptum.§.5.

Si reportauit mala de alio,vt eum poneret in inimicitiam domini,vide,susurratio.

Si delectatus fuit dicere mala de alijs, vel audire,vide,Detractio.

63 Circa principes, & dominos sęculares.

Si habet dominium ex iusto titulo, Vide, Dominus,in principio.

Si neglexit facere iustitiā petentibus, quia vltra mortale tenetur eis ad restitutionem damni, quod passi fuerunt ex hoc; facit quod habes,Iudex.§.21.

Si fecit iniustitiam alicui, multo magis tenetur,ibid.

Si q̄suit ponere diuisionē ī populis, vt posset regnare,q̄a mortale ē. vide,Susurrō.

Si imposuit collectas indebitas subditis suis,vide,Tallia,in prin.&§. 1.

Si exigi fecit pedagia iniusta, vide, Pedagium,per totum.

Si fuit ambitiosus ad maius dominiū,propterea procurauit bella, vel aliud iniustū, quia vltra mortale tenetur de omni damno vide,Ambitio.§.1.

Si fecit confœderationē cū aliquo de defendendo se iustè, vel iniustè, mortaliter peccauit.

Si habuit bellū iniustū,& q̄n sit iniustū, habes Bellū.§.4.q̄uo tenet ibi.1.§.5.10.& 11.

Si posuit officiales malos,vide, Dominus. §.4.&,administratio.§. 2.

Si vendidit officia,vide,Officium.

Si ea quæ erant cōitatis,sibi appropriauit, tenetur restituere,vide,Tallia.§.1.& 10.

Si incarcerari fecit aliquem indebitè, vide carcer.§.2.& 3.

Si bāniuit aliquē indebitè,vide,Bannū.§.1.

Si non permisit testari aliquos,vide, Tallia §.10.facit in arg.tantùm.

Si coegit nubere filiā alicui⁹ alteri vt ei succedat,pōt esse mortale ƒm qualitatē rei.

Si fecit fieri torneamēta,vel hastiludia,vel spectacula inhonesta,vide,Ludus.§.6.

Si iustitiā vendidit,vide,Iudex.§.19.& 20.

Si fecit statuta,vel leges iniquas,vide, Lex §.12.& Excommu.7.casu.12.& casu.43.

Si vasallos indebitè grauauit,vel spoliauit vide,Tallia,per totum.

Si ipse vasallus existens fuit infidelis domino suo,vide,Feudum.§.16.

Si tolerauit vsurarios propter lucrum suū, vide,Vsura.2.& 14.

Si non purgauit prouinciam malis hominibus,vide,iudex.§.7.

Si propter auaritiam commutauit pœnam corporalem in pecuniariam, quia vltra mortale tenetur læsis, si propter hoc aliqua scelera facilius perpetrantur, vide infra,pœna.§.18.

Si nō tenuit vias securas,vide, Rapina.§.1.

Si pupillos,& miserabiles personas nō voluit audire, non dando publicas aliq̄ñ audientias, quia vltra mortale tenet de damno, q̄ eis infertur,vide,culpa.§.5.

Si angariauit rusticos in laboribus, & maximè in festis,vide,Tallia per totum, & Feriæ.§.9.

Si tenuit nimias pompas,aut expensas, vide,Ornatus.

Si nimis occupauit se in ludis, & venationibus,vide,Lud⁹,& Venatio,per totum.

Si dedit damnum in agris propter venationes,vide,venatio.§.2.

Si non correxit familiā,sed parum curauit eos cōpescere a peccatis,vide,correctio primò,& secundò per totum,& quomodo tenetur,vide,Dominus. §.1.

Si fuit excommunicatus vel a iudice, vel propter aliquod infrascriptorum.

Si iniici fecit manus violentas in personas ecclesiasticas,vide,Excommunicatio.5. casu.1.per totum.

Si fecit incendi,vel frangi ecclesias,vel loca religiosa,ibidem casu.5.& 6.

Si fuit insecutor alicuius cardinalis,vel de familia Papæ,aut Cardinalis, vel alicui⁹ Episcopi,vide Excommunicatio.5. casu. 9.& casu.13.

Si fecit fieri aliquam iniuriam illis,qui tulerūt aliquas sentētias excōicationis,vel interdicti,vel q̄ fuerūt causa,vt ponerētur,vel obseruarentur,vide ibi.casu.10.

Si fuit fautor hæreticorum eorum, vel impediuit officiũ inquisitoris, vide, Hæreticus, per totũ, &, Excõicatio. 5. casu. 16. & Excommunicatio. 7. casu. 18. & 29.

Si coegit celebrare tempore interdicti, vide, Excommunicatio. 5. casu. 15.

Si fuit receptator paratarũ, vel cum eis participauit, vide ibidem casu. 18.

Si imposuit noua pedagia, vel exegit prohibita, ibidem casu. 19.

Si permisit deferri prohibita infidelibus, ibidem casu. 21.

Si impediuit victualia, nè ad curiam portarentur, ibidem casu. 22.

Si volentes ire Romam, vel redeuntes cepit, percussit, & huiusmodi, ibidem casu. 23. 24. & 25.

Si impediuit, nè obediretur literis apostolicis ibidem casu. 26.

Si vsurpauit iurisdictionem ecclesiasticam ibid. casu. 28. Excommunic. 7. casu. 6.

Si Romipetas detinuit, vel spoliauit, Casu. 29. Excom. 5.

Si inuasit terras ecclesiæ, ibid. casu. 30.

Si se subtraxit ab obedientia Romani pontificis, ibidem Casu. 27.

Si corpus alicuius defuncti fecit incidi, vt alibi sepeliretur, ibidem Casu. 31.

Si tertiò admonitus ab Episcopis, noluit eis facere iustitiam, excommunicatio. 7. casu. 1.

Si exegit, vel exigi fecit pedagia à personis ecclesiasticis, vel alia onera, ibidem Casu. 5.

Si Christianos naufragium patientes spoliauit bonis, ibidem Casu. 10.

Si grauauit personas ecclesiasticas, vel eorum consanguineos, quia noluerunt eligere, quem volebat, ibidem casu. 14.

Si regalia, vel custodiam, & huiusmodi sibi vsurpauit in ecclesijs vacantibus, ibidem casu. 15.

Si extorsit absolutionem ab aliqua censura per metum, ibidem casu. 17.

Si compulit prçlatos ecclesiasticos ad submittẽdum ei bona ecclesiarum, ibidem casu. 21.

Si interdixit suis subditis, nè coquant, molant, & huiusmodi personis ecclesiasticis, ibidem casu. 26.

Si procurauit aliquem occidi facere per assasinos, ibidem Casu. 31.

Si concessit represalias contra ecclesiasticas personas, ibidem casu. 33.

Si impediuit visitationes monialium, ibidẽ Casu. 39.

Si immunitatem ecclesiasticã violauit capiendo homines in ecclesia, vide, immunitas, per totum.

Si præsentauit indignos existens patronus alicuiꝰ ecclesiæ, vide ius patronatꝰ. S. 18.

Si fecit promoueri indignos, & si pro pecunia, quia vltra mortale est simoniacꝰ. Vide simonia. 3. S. 1.

Si voluit, quòd primò beneficia ab ipso petantur, quàm a Papa, mortale est, nisi aliqua rationabili causa faceret, puta nè indignis darentur, & huiusmodi.

Si fidem seruauit promissam, Vide pactum S. 4.

Si soluit seruitoribus suis, & creditoribus, Vide solutio. S. 3. cum seq.

Circa ecclesiasticas personas, & primò circa Clericos in communi.

Si est irregularis, & quando, vel quomodo incurritur, habes, irregularitas primò, per totum.

Si est suspensus, & in quibus casibus incurrat eam, vide, suspensio primò, per totũ.

Si recepit ordines simoniacè, vel à simoniaco, Vide, simonia. 6. S. 9.

Si recepit ordines i peccato mortali, vide Ordo. 2. S. 3. & 4.

Si executus est ea, quæ sunt ordinis in peccato mortali, vide, Clericus. 8. & Eucharistia. 2. S. 5. Eucharistia. 3. S. 15. & 24.

Si existens excommunicatus, vel interdictus, aut suspensus ministrauit, vide, Irregularitas, primò.

Si non portauit tonsuram, vel habitum, vide, Apostata. S. 1. & 2. &, Clericus. 4. S. 1. 2. & 3.

Si immiscuit se negotijs sæcularibus, vide Clericus. 9. S 3. cum seq.

Si exercuit inhonesta clericatui, vide, Clericus. 10. per totum.

Si est debitè literatus, vide Clericus. 2. per totum, & Episcopus. S. 26.

Si fuit ordinatus ante ætatem debitam, vide, ætas per totum.

Si dimisit horas canonicas dicere, vide, Hora. S. 3. cum 8. S. sequentibus.

Si

Si dicendo voluntariè se occupauit in aliquo alio, Ibidem. S. 26.

Si non benedixit mensam, nec gratias reddidit post cibum. Vide, Cleric⁹. 12. S. 3.

Si exercuit officium ordinis sine debitis paramentis, vel modo. Vide, missa. S. trigesimoquinto.

Si celebrauit in ecclesia polluta, vide, Consecratio ecclesiæ. S. 8.

Si celebrauit tempore interdicti, vide, Interdictum 8. per totum.

Si celebrauit ad faciendum maleficia, vide, Missa. S. 54.

Si celebrauit non ieiunus, Ibidem. S. 3. cum duobus sequentibus.

Si in altari execrato, vide, altare. S. 2.

Si plusquam semel in die, Vide, Missa. S. quadragesimosesto.

Si cum hostia, vel vino corruptis. Vide, Eucharistia. 1. S. 1. cum sequentibus.

Si cum euagatione mentis, Vide, Missa. S. 2.

Si nimis rarò celebrauit, Ibidem. S. 43. & 44. vbi melius.

Si ante diem, vide, Eucharistia. 3. S. 36. & Missa. S. 41.

Si existens in aliquo notorio delicto, Vide, Clericus. 8. S. 4.

Si habita pollutione celebrauit eadem die, vide, Eucharistia. 3. S. 28.

Si promisit alicui dicere missas, & non dixit, vide, missa. S. 52. cum seq.

Si existens bigamus portat tonsuram, vide, Bigamia. S. 12.

Si nimiam habet conuersationem cum mulieribus, Vide, Clericus. 5. S. 2. & alijs sequentibus.

Si participauit cum excommunicatis in diuinis, vide, Excommunicatio. 5. Casu. 4. & Excommunicatio. 4. & 3.

Si fuit falsarius literarum apostolicarũ, Vide, Excommunicatio. 5. Casu. 3.

si sepeliuit interdictos, excommunicatos, vel vsurarios, vide, Excommunicatio. 7. casu. 28. & 36.

si vsurarijs manifestis alienigenis domos concessit ad fœnus exercendum, Ibi. casu. 32.

Circa beneficiatos vltra prædicta interrogetur de infrascriptis.

si obtinuit beneficium per simoniam, vel per preces carnales, aut aliud turpe, Vide, Adulatio. S. 2. & symonia. 3. & 5. & 6. per totum.

si est indignus propter literarum ignorantiam, vel aliud canonicum impedimentum; puta quia infamis, irregularis, corpore vitiatus, & huiusmodi, quia sic tenetur resignare in manibus valentis accipere resignationem, de quo vide, Beneficium. S. 43. & nisi fuerit cum eo dispensatum, vel in casu, vide, corpore vitiatus. S. 4.

Si obtinuit beneficium non intendens clericari, vide, clericus. 7. S. 5. & 6.

si permutauit beneficia, vide, permutatio. S. 1. cum seq.

si renuntiauit beneficio simoniacè, vide, Renuntiatio. S. 9. & 10. S.

si facit residentiam in beneficio suo, vide, Clericus. 7. in multis.

si habet plura beneficia, quorum vnum sufficeret, vide, Beneficium. S. 34.

si fecit quatuor partes de fructibus beneficij, vide, clericus. 5. S. 1.

si habens patrimonium seruauit, vt viueret de ecclesia, Ibidem. S. 2.

si expendit fructus beneficij in vsus inhonestos, Ibidem. S. 4.

si male tractauit ecclesiam, & eius ędificia, vide, clericus. 3. S. 1.

si vasa, & paramenta ad diuinum cultũ tenet immunda, vide, Vasa sacra.

si alienauit bona ecclesiastica, quę seruando seruari poterant, sine legitima causa, & cum debita solennitate, vide, Alienatio, per totum.

si locauit sub annuo censu vices suas alteri, vide, simonia. 2. S. 25. cum duobus sequentibus.

si induxit ad vouendum, vel iurandum de eligenda sepultura in sua ecclesia, Vide, Excõ. 5. casu. 14. & sepultura. S. 35.

si leges, vel physicam audiuit, vide, Excommunicatio. 7. casu. 7.

si habentes eligere non elegerunt meliorem, vide, Electio. S. 21.

si appetunt episcopatum aut prælationem superiorem, vide, Episcopus. S. 2.

si malè administrauit bona ecclesiastica vide, Administratio.

71 Circa prælatos habentes iurisdictionẽ maximè episcopos, vltra prædicta.

Si

Si electus se fecit confirmari, Vide, confirmatio electorum, per totum.

Si non correxit publicos criminosos, vide correctio.1.S.3.&, Episcopus, in princi. & S. 10.

Si posuit indignos in officio, vel beneficio, Vide, Episcopus.S.18. &, Administratio.S.2.

Si fuit nimis pomposus in ornatu huiusmodi, vide, Ornatus, per totum.

Si indebitè dispensauit in votis, habes votum.4.per totum.

Si in alijs, vide, Dispensatio, in prin.cum multis.SS.

Si aliquid exegit pro licentia ministrandi, vel docendi, vide, Magister.S.15.

Si contulit ordines indebitè, quibus nõ debebat, vel quando, vel modo, quo debebat, vide, Ordo.1.2.3.4.5.6. & 7.

Si non examinauit ordinandos. sed ordinauit indignos, vide, Ordo.3 S.2. & 13.

Si sacramentum confirmationis non tenuit notabili negligentia, videtur mortale, vide, confirmationis sacramentum. S.1.

Si chrisma, & oleum sanctum non consecrauit in cæna domini omni anno, vide, Oleum, per to.

Si non fecit consecrationes ecclesiarum altarium, & vestimẽtorum, quibus debuit, est graue peccatum, vide in ver.consecratio altarium.

Si non habuit testes synodales, de quibus vide, Episcopus.S.10.

Si non visitauit singulis annis diœcesim Ibidem S.13.

Si non deputauit in ecclesijs cathedralibus, & conuentualibus viros ad prædicandas, & audiendas confessiones, vide ibidẽ. S. 14.

Si ordinauit in diaconum, vel subdiaconum, qui nescit officium, vide ibidem. S. 15.

Si non est vsus lineis, si non erat religiosus, Ibidem.S.19.

Si non seruauit nec fecit seruari canones, vide, Episcopus. S.22.

Si contulit beneficia simoniacè, vide Simonia.6.per totum.

Si plura contulit vni, vide, beneficium. S.23.& 26.

Si ratione consanguinitatis, vide, Acceptio personarum.S.4.& S. 10.

Si non prouidit de beneficio illis, quos ordinauit, vide, Beneficium.S.10.

Si visitando accepit munera ipse, vel aliquis de suis, vide, Visitatio.S.3.

Si posuit indebitas collectas, vide, Talia, in princ.S.1.

Si vsurpauit bona vacantia ecclesiarum vide, Beneficium.S.39.& 40.& 41.

Si non soluit debita iustè cõtracta a suo prædecessore, vide, Dignitas.S.2.

Si quæstuarios pro lucro permisit, indiscreta prędicare, quia tenentur ipsi reddere rationem domino de omni malo, & satisfacere subditis de omni damno dato, propter hoc.c.fi.de iniurijs, & vide, symonia.3.S.8.

Si incerta sibi appropriauit, vide, restitutio.2.S.14.& 15.

Si testamenta, & legata non fecit implere, vide, Executor.S.11.

Si non tenuit bonum vicarium, cum ipse non attendat, tenetur de damno.

Si iniustam sententiam dedit, vide supra dicta de iudicibus.

Si in excommunicando non seruauit debitam formam, vide. Excommunicatio.2. per totum.

Si in diebus festiuis non interfuit diuinis, vide, Horę.S.16.

Si exemptos molestauit indebitè, mortaliter peccauit, si in aliquo notabili hoc fecit, qa non habet iurisdictionẽ in exẽptos.

Si consecrauit corruptam scienter pro moniali, vide, Consecratio virginum.

Si visitauit monasteria monialium, & fecit, vt seruent clausuram, Vide, supra, Exẽptus.S.10.& Monialis.S.3.

Si hospitalarios visitauit, & fecit, vt facerent debitum, vide, Hospitale.S. vlti.

Si dedit malum exemplum subditis, vide, Exemplum.

Si magistrũ tenuit in ecclesia, & facit in alijs teneri pro pauperibus, & clericis, Vide, Magister.S.7.& supra, Episcopus. S. 11.

72 Circa Confessores.

Si audiuit confessiones non habens autoritatem, & si vis scire, si habes autoritate, vide, Confessio.3.per totum.

Si absoluit a qbus non potuit, vide quid potest, Confessio.3.& 5.& Casus, & a quibus

bus excõicationibus,habes,absolutio.1. §.1.& 3.4.& 5. & Absolutio.2.in princ. & per totum,& de modo absoluẽdi,Absolutio.3.per totum.
Si absoluit manifestos vsurarios,vide Vsura.2. §.8.
Si dispensauit sine autoritate, quia peccauit mortaliter.
Si nimis festinanter interrogauit, vel non interrogauit,vide hic in prin.
Si interrogauit, quod non debuit ex delectatione,vide supra.§.1.
Si reuelauit confessionem,vide,Confessio vltimò, per totum.
Si existens in mortali audiuit confessionẽ, vide,Clericus.8.§.1.
Si audiuit confessiones principaliter propter lucrum, vide, simonia primò,'per totum,& simonia.2.§.6.
Si habet scientiam debitam, vide,Confessio.4 §.3.

73 Circa Predicatores.
Si prędicauit in mortali peccato existens, vide,Prædicare.§.7.
Si habet scientiam debitam,ibidem.§.6.
Si pdicauit mendacia,vide,Mendaciũ.§.4.
Si prædicauit propter honorem, vide,Honor.§.7.
Si propter lucrum, vide, simonia primò, per totum,& simonia.1.§.6. & simonia. 3. §. 9.
Si prædicauit sine licentia, qa mortaliter peccauit toties, vide,Prędicare,in prin.
Si prædicauit indulgentias indiscretas, vide,religiosus.§ 65.

74 Circa Inquisitores hęreticorum.
Si extorsit pecunias, vide,Inquisitor.§.5.
Si bona ecclesiarum applicauit fisco, ibid.
Si abusi sunt armorũ multitudine, ibidem.
Si maliciosè imposuerunt crimen, vel impedimentum sui officij alicui, ibidem.
Si omiserunt procedere contra conscientiam ex amore lucri,& huiusmodi, ibi.
Si inquisitor vnius ordinis processit cõtra fratrem alterius ordinis, Ibidem.
Si impediuit se de diuinationibus, vide ibidem.§.3.

75 Circa Religiosos in communi.
Si intrauit per simoniam, vide, simonia 4. per totum.
Si intrauit latiorem habens votum strictioris,vide,religiosus. §.34.
Si non fuit obediens, vide, Religiosus. §. 29.
Si proprietarius fuit, Ibidem.
Si contra votum castitatis, ibidem.
Si officium dicit, vide,Hora, per totum.
Si seruauit alia præcepta regulæ,vel constitutionum obligantia ad mortale, vide, Religiosus.§.28.
Si elegit meliores,vide,electio.§.11.
Si infamauit alias religiones, vide, Detractio, per totum.
Si noluit consentire electioni, vide, Electio.§.30.
Si secreta sui ordinis reuelauit in scandalũ ipsius,peccauit mortaliter, quia proditor est.
si in visitatione non reuelauit, quæ debebat, vide,Denuntiatio.§.10.
si fecit aliquid contra ea, quæ generaliter prohibentur religiosis,vide,Religiosus. §.vltimo.
si recessit a monasterio sine licentia prælati,vide,Apostasia.§.4.
si frequentauit monasteria monialium,vide,Monasterium.§.8.

76 Circa monachos.
si seruauit quę sibi præcipiuntur, & quæ sint vltra regulam, habes infra, Monachus.§.10.

77 Circa Abbates.
si habuit curam sibi commissorum, eos vita & doctrina instruẽdo,vide, Abbas. §.10.
si dispensauit cum eis sine causa legitima, vide,Dispensatio. §.7.
si imposuit monasterijs,aut prioratib' nouas pensiones, vel auxit veteres, vel applicauit suę mensę, vide,Abbas.§.16.
si seruauit regulam,& sibi præcepta, vt infra, Monachus.
si requisiuit apostatas, vide,Abbas. §.18.

78 Circa abbatissam, si fecit se benedici, vbi est consuetudo,vide,abbatissa.§.2.
si fecit seruari clausuram, vide,Monialis. §.3.

79 Circa hospitalarios.si fecit inuentariũ, vide,Hospitale. §.1.3.4.
si tenuit hospitalitatem, Ibidem §.vlt.
si bona hospitalis conuertit ad aliũ vsum, vide,Legatum.2.§.11.

si

a Huc pertinent tia quædam pñt ex Di. Ambr. de offic.lib.1.c. 35. 36.& 37.colligi, vbi de fortitudine scribit. P.V.

Si perierunt ex negligentia sua, vide Administratio.

80 Aduerte, quia pfatas interrogationes solū posui, qa circa prędicta cõiter est mortale peccatū, licèt aliqñ non pp imperfectionē actus, & dimisi multas interrogationes circa ea, quæ sunt cõiter peccata venialia, & quia non sunt necessariò confitenda talia peccata, nisi qñ dubitatur an sint mortalia. Item secundò rõne statuti obligantis ad peccata venialia confitenda, tamen tunc sufficeret confiteri in genere, vide, confesſio primò, §.28.

. Item tertiò videtur, ꝙ teneatur confiteri venialia, qñ esset periculū, nè traherent ad mortale. Nā, cum tunc teneatur de ipsis pœnitere, multò fortius confiteri pp euitandū mortale, ad quod inducunt, qñ hoc aduertit. Additur ab aliquibus quartus casus, in quo tenetur quis cõfiteri venialia, s. qñ nullum habet mortale, & in pascha teneatur confiteri, ꝙ tunc confiteatur venialia. sco. tñ contrarium tenet, sed quia (vt dixi) qualitercunq; quis teneatur confiteri venialia, sufficit cõfiteatur illa in genere, nisi in casu, qñ dubitat, an sit mortale, ideo per transeo, & sufficit quò ad venialia cõfiteatur sic, peccaui multis modis cogitatione, delectatione, omisſione, dissolutione, locutione, visu, tactu, gustu, otnatu, & multis alijs modis, de quibus omnibus tam mortalibus, q̃ venialibus dico meam culpā. Itē non omittat cõfiteri oblita, & ignorata sic: Item dico meā culpam, de omnibus peccatis meis mortalibus, quæ oblitus sum, nec vnquam legitimè confessus, fortè ex mea ignorantia, vel negligentia, quia valet talis confesſio, vt remittantur, vel reducātur ad cognitionem, & non teneatur recitare confesſiones, quanuis multa fuerit tunc oblitus confiteri, si modò diligentiam secundū suam conditionem fecit. Quibus omnibus cõpletis faciat terminare peccatorē suam confesſionem, sic dicēdo. Ideo precor beatisſimam & gloriosam virginem Mariam, oēs sanctos, & te pater orare pro me. Quibus peractis confessor increpet, corrigat, & dulciter admoneat peccatorem abstinere a societatibus, & causis peccatorum. Nō tū exigat iuramentum, vel promisſionem de aliquo, nisi solùm de his, in quibus iura sic voluerunt, vt in excõicatione, & hmõi. postea imponat ei pnīam talem, quā statim posſit cõplere ante recidiuationem pro sacramentali, & postea aliam, quā videat, ꝙ peccator verisimiliter faciet. vnde caueat, nè imponat pnīam talem, quā verisimiliter non implebit, quia esset potius illum illaqueare, quā soluere. Esset bene bonum illi notificare, quā pnīam meretur, vt sic magis timeat; postea concede ei illam indulgentiam, quā potes, de quo vide, Indulgentia. §.3. Deinde absolue eum sic, Misereatur tui omnipotens &c. Indulgentiam & absolutionem &c. dñs noster Iesus Christus te absoluat, & ego autoritate ipsius absoluo te à vinculo excõicationis maioris, vel minoris, inquantum posſum, & restituo te sacramentis ecclesiæ, iterum te absoluo ab omnibus peccatis tuis mortalib⁹, & venialibus, confesſis, oblitis, ignoratis, & a circunstantijs eorum, In nomine patris, & filij, & spiritu sancti, amen. Postea imponat ei sic taliter, ꝙ si intelligat. Omnia bona, quæ facies, & mala, quæ patienter sustinebis, impono tibi in remisſionem tuorum peccatorum; vade in pace. Et si haberet casum, vel excõicationem, a qua non posses absoluere, impone ei, ꝙ vadat ad eum, qui eum potest absoluere, nec ingerat se sacramentis, donec de eo sit absolutus, nisi ratione scandali euitandi, si excommunicatio est occulta.

INTESTATVS quis dicitur decedere quatuor modis.

Primò si nullum testamentum fecit.

Secundò si fecit, sed non iure.

Tertiò si fecit iure, tamen postea ruptū est posthumi natiuitate, vel irritum factū est capitis diminutione testatoris.

Quartò si nulli sunt hæredes ex eo testamento, vt in auten. de hęre. ab intesta. in prin. colla.9. Possunt addi & duo alij modi, ex postfacto, primus scilicet per querelam expugnato testamento. Secundus per bonorum posſesſionem contratabulas, vide Azo. in summa. C. de suis, & legit. hæredi.

INTIMIDITAS vnde a causatur? Rñ. sm S. Thom. 2.2. quæstione. 126. ar. primo, quòd aliquando ex defectu amoris proprij,

ptij, ª vt cũ quis minus debito amat vitam propriam & ea,quæ ordinãtur ad eã. Aliquaudo causatur ex elatione animi de se prçlumẽtis,& alios contẽnentis . b Aliquando autem causatur ex stoliditate , seu stultitia . c

1 Vtrũ sit peccatum?Res. ꝙ sic, vndecunque causet, nisi stoliditas sit inuincibilis,& est ratio.3.ethi. Intimiditas est contra fortitudinem ꝑ defectũ non timẽdi, vbi esset timẽdum,sicut timor cõtra fortitudinẽ per excessum timẽdo , vbi non timendũ est , & secundùm Thom.vbi supra,ar.2.

2 Quãdo est peccatũ mortale?Res.illa, quæ causatur ex defectu amoris , & elationis,tunc est mortale peccatũ, qñ sine necessitate exponit se periculo probabili notabilis læsionis corporis, vt q̃ concurrit ad rixas , & multò magis aĩæ,vt de cunte ad choreas,vel nõ curat de eius notabili læsione omittendo prouisionẽ debitã facere.Tertia verò , quæ causatur ex stoliditate,cõiter est a veniali, nisi proueniat ex lata culpa in his, in quibus imminet periculũ probabile notabilis nocumenti,& propterea omittit debitã prouisionẽ , nisi vbi stoliditas est inuincibilis.

INTRVSVS dicitur, q non canonicè, sed ꝑ violentiam occupat honores, vel beneficia ecclesiastica , vnde fur est,& latro . & est in peccato mortali, & tenetur restituere omnia , quæ inde recipit, capitulo,grauis , de restitutione spoliatorum.

a Amoris proprij]quia timor ex amore nascitur , idem iudiciũ erit de amore,& de timore. Agitur autẽ hic de timore , cum mala tpalia timentur,qui prouenit ex bonorũ tẽporaliũ amore . insertum aũt est vnicuiq; naturaliter , vt propriam vitã amet , & ea quæ ad ipsam vitam attiuent, debito tamen modo,vt scilicet amẽtur huiusmodi,non quasi finis constituatur in eis , sed eis vtendum est propter vltimum finem. Vnde,ꝙ aliquis deficiat a debito modo amorisꝑ sorum , est contra naturalẽ inclinationem, & per consequens peccatum.Nunquam tamen aliquis a tali amore totaliter decidit , quia quod est naturale,totaliter perdi nõ põt. Vnde Ephe. 5. Nemo vnquam carnẽ suã odio habuit . Et ideò etiam illi , qui seipsos interimunt ex amore carnis , suç , hoc faciunt , qa volunt ab angustijs suis liberari, vnde contingere põt , quòd aliquis minus , quàm debeat , timeat mortem, & alia temporalia mala ꝑpter hoc , quòd minus debito amet ea, sed quod nihil horũ timeat non potest ex totali defectu amoris contingete , sed ex eo ꝙ æstimat,qđ mala apposita bonis, quæ amat,sibi subuenire nõ posse, quod contingit, vt hic.

b Et alios contemnẽtis] Vnde Iob.41 Fact⁹ est, vt nullum timeret.

c Seu stultitia] Vnde Aristot. 3. Ethi, stulti propter stultitiam nihil timent.

d Catechism.in præcep. nõ fur. faci c.ij. & de satisfa. ca. postre. Pet. Ven.

INVENTA d an sint restituenda? Res. ꝙ quædam sunt,quæ fuerũt in dominio alicuius, & talia inueniens tenetur restituere, imò furtũ committit , q ea animo non restituendi accipit.l.falsus.§.q alienũ,& §. se.ff.de fur.& 14.q.5.cap.si qd inuenisti, siue talia amiserit domin⁹ ipsarũ ex ruina,vel incendio,vel naufragio,vt ff.de incen.rui. na.ꝑ totũ.Idẽ dico de iactatis in mare cã nauis alleuiandæ. ff.ad l.Rho.de iac.l. qui leuiandæ, aliàs leuandæ , Et ibi no.in gl. vel qualitercũque amisit,& hoc verũ,nisi haberẽtur pro derelictis,& tunc credit Fede.cõ.17. ꝙ habeãtur ꝑ derelictis,si dominus tacet,nec per se nec per alios perquirit, qa d.l. q leuiandæ,vel leuandæ,videtur statim imponere necessitatẽ perquirẽdi res amissas, & sic ista negligẽtia non q̃rendi tollit primã ꝑsumptionẽ,quã facit lex, s. ꝙ nõ habeanť ꝑ derelictis, nisi aliter constet ꝑ qualitatem, actus de volũtate dñi, cũ nemo præsumitur iactare res suas,d.l falsus.§.si iactum,& d.l.q leuandæ,qđ no. pro limitatione eorum quæ dico ĩ.Naufragium.§. tertio nec talia inuenta,qñ non habentur pro derelictis,possunt vsucapi , quia in eis deficit titulus pro derelicto, vt in l. si quis merces,ff.pro derelicto . Vnde cõsuetudo aliquorum , qui iactata in mare vel a fluminibus portata occupant , videtur expresè reprobata per dicta l.qui leuandæ , & licèt loquatur de iactatis in mare,tamen idem est de

d Inuenta] An inuentũ per vnũ locium itineris a casu,vel fortuna sit cõmune , Cy.in l.tandie , in fi.C.ꝑ so.Dicit ꝙ non,Pe.de per.trac.de duo. fratri.5.parte q. 7. dicit. q. esse puerilem,& credit dictũ Cy.esse verũ,nisi esset societas omniũ bonorum.l.3.§. specialiter, ff. ꝑ so.& l.cum duobus.§. sociũ vniuersa,en.ti.Hoc intelligit,si tale inuentum fieret occupãtis, vt lapilli in littore maris , vel esset pro derelicto,ff. de acqu.pos.l.1. oportet etiamꝙ talis inuẽtio fiat per apprehẽsionem,non per visum tantum secũdùm Paul de Cas.i d.l.1.aliàs secus per regulã,q̃ hẽt , Quod tuum non est ad aliũ spectare scire debuisti. l. cũ quærebatur, C. vnde.vi.

ablatis à flumine, vt sūt ligna, & huiusmodi, cum parū differant ab illis, vt dicit tex. Insti. de re. diui. [a] § vlt. facit auth. nauigia, C. de fur. Quædā sunt, quæ nunq̄ fuerunt in dominio alicu9, vt lapilli in littore maris, feræ siluestres, & huiusmodi & talia fiunt occupantis, si uc bestię capiant in fundo proprio, siue ī alieno, dummō non fuerit prohibitus intrare à dn̄o fundi. [b] siue fuerint antea vulneratæ ab aliquo, dummodo eas non prosequeretur, Insti. de re. di. in multis. §§. vt patet in §. ferę, & §. illud, & ff. de acqui. re. do. l. 3. & l. naturalē, nisi secus sit de consuetudine, qa tunc stabitur consuetudini. l. ꝙ si nolit. §. qui assidua, ff. de ædili. edic. ſm gl. in d. l. naturalē. §. illud. similiter si essent captæ in rete alieno, non credo sint accipiētis ſm gl. ī l. in laqueū [c] ff. de acqu. re. do. & Inst. de re. diui. §. singuloꝝ, licèt rigor iuris videatur velle, ꝙ sint capiētis, ibid. Ferę verò siluestres, sed domesticæ factæ sicut pauones, colūbæ, apes in alueo, & hmōi, tandiu sunt possidentis, quandiu habēt animū reuertēdi domū, sed si bis aufugiant, nec horis debitis non impeditæ reuertuntur, fiūt capientis, qa consuetudo inducitur per binū actum. l. 3. C. de episcopali audi. & sic non dicūtur habere animū reuertēdi, animalia verò naturaliter domestica vt gallinæ, & hmōi, semp sūt domini, & capiens ea, tenetur restituere cū fructibus, puta ouis, & hmōi. §. gallinarū. Insti. de re. di. & ff. de acqui. re. do. l. naturalem. §. gallinarum.

1 Vtrū inueniens thesaurū teneatur restituere? Res. ꝙ si in suo solo inuenit, sic suū erit, si verò in alieno solo, & a casu, sic medietas erit sua, & alia medietas erit domini soli. Si vero data opera totū erit dn̄i fundi Inst. de re. di. §. thesauros, & C. de thesau. l. vnica, lib. 10. Nec est verū, ꝙ dicit gl. in c. si qd. 14. q. 5. ꝙ inuētus in loco sacro, vel religioso sit inuētoris, sed erit ſm distinctionē prædictā, vt expsè tenēt doc. in d. §. thesauros, qa hodie ecclesiæ, & loca religiosa sūt prælatoꝝ. Idem dic, si inuenit in loco publico, & sic ītellige. l. 3. [d] §. de. ff. de iu fis. & aduerte hic qa in suo non dr̄ inuenire vsufructuarius, nec ille, q habet bona hypothecata, nec maritus, si inuenit in fundo dotali, nisi solū q̄ ad maritū vt teneat in vita vxoris, sed dissoluto matrimonio [e] restituere tenetur vide Bar. in l. si is q. §. fin. ff. de acqui. re. do. emphyteuta verò, qui habet vtile dominiū, diuidet cū dn̄o, qui habet directum dominium vide Bar. in l. causæ, in fiu. ff. de procu.

2 Quid de terra p alluuionē addita terræ alteri9? Res. distinguēdo, qa insula nata in mari est occupātis, ī medio verò fluminis ē cōis habētib. pdia iuxta flumen ex vtraq; parte: si verò est ī medio, est illius, cuius est pximior, ager verò a flumine diuiso circūdatus remanet cui9 erat. & si flumē mutat alueū, prim9 alue9 efficitur eorū, q pdia circa eum ha-

a Et insti. de re. di.] §. vl. In fine dicit, quòd simile iudiciū est de his, qui de rheda, idest currū cadunt.

b A domino fūdi] De quo dic, vt infra, venatio, in postilla magna Et adde, quòd si aliquis accipit de ore lupi, vel milui, vel de ore alterius tenetur restituere domino l. Pōponius, in fi. ff. de acquiren. rerum do.

c Secundū glo. in l. ī laqueum.] Dicit glo. in d. §. illud, quòd sunt capientis, & pro hoc est etiam tex. ī d. l. in laqueum, Bartol. ibi dicit, qd̄ in laqueo cecidit, nō est meū, nisi manualiter capiatur. tu dic hoc de equitate, vt hic patet.

d Et sic intelli ge. l. 3.] Secundū tamen gl. intelligitur illa lex ſm ciuilē actionem, & non ſm naturalem æquitatem. vt in d. §. thesauros, qui vult totum esse inuentoris.

e Sed dissoluto matrimonio] Bartu. hoc dicit in l. diuortio. §. si fundum, ff. soluto matr. & ibi gl. Host. in c. dudum. 2. de ele. refert ibi Pa. super glos. in ver. furtum. Dicit, ꝙ nō est iniquum dicere, vt aliqd detur inuentori, vt inducantur potius ad manifestandū, quàm celandum, arg. optimum in l. 4. in fine. ff. de condi. ob turp. causam, sed certè hoc dictū iure non probatur. Nam loquitur ille tex. quādo à principio quis conuenit cum domino, vt aliquid accipiat pro indicando seruum fugitiuum, quia tunc valet conuentio vt ibi. Sed hoc forte ideò, quia seruus fugitiuus non erat apud istum indicatorem, sed quādo res est apud eū differendo restitutionem cētrectat rem alienā inuito domino, Et sic est tunc cōmittere furtum. Valet tamen dictum Hostien. in practica, vide supra, celare. Item inueniens rem alterius non potest licitè petere, quòd aliquid sibi detur pro inuentione. l. falsus. §. qui alienum, versi. quid ergo si precium & ibi Bartolus ff. de fur. Guilel. & Alber. in l. 4. §. vltimo, ff. de cond. ob tur. causam, dicunt hoc esse multum no. quia sæpe occurrit; tamen pro labore inueniendi de futuro potest aliquid accipi, vt lege nauis onustæ. §. sed si nauis, ff. ad l. Rho de iac. secundùm Bartolus in d. §. qui alienum, & Ab. vbi supra.

Lædantur,

bent, & secund⁹ alueus est publicus;& si reuertitur ad primũ, secundus alue⁹ erit eorũ, q̃ habent prædia circa eũ. Similiter ager inũdatus, aqua ipsa recedente, remanet eius cuius erat. hæc habẽt Inſ. de re.di.§.insula. & sic serua, nisi cõsuetudo sit in cõtrariũ, vel statutũ.

3 Sed qñõ tenet̃ restituere ille, q̃ nescit, cui⁹ sit? Rñ. ꝙ si res non habebatur ꝓ derelicta, tenetur facere denũciare publicè, & si post nõ cõparet, cuius sit, erogabit in pauperes ẜm Hos. vel si ipse est pauper, retinebit autoritate epi, vel sui cõfessoris ẜm Rai. & orabit pro illo, cuius erat. Si verò ꝓbabiliter pt̃ præsumere, quia dñs eam habeat pro derelicta, sic poterit vsucapere, l. idem quod, ff. pro dereli.

INVESTITVRA ꝓpriè est possessionis rei traditio, impropriè aũt est alicuius corporei loco possessionis in manib⁹ positio. vnde, qñ dominus dat vasallo hastã, vel aliquod simile, dicẽs se facere inuestiturã, vt in tit. quid est inuestitura, inuestire dicitur.

1 Vtrũ sit fienda corã testibus? Rñ. ꝙ sic, non q̃a nõ valeat sine testib⁹, & instrumento, sed vt veritas ꝓbari possit, & quidẽ si fiet de beneficio nouo, tunc si pares, .i. vasallos habet, corã trib. vel saltẽ duob⁹ ex eis tenet̃ facere. si verò pares. i. alios vasallos nõ habet, faciat corã alijs idoneis testib. Si aũt inuestiat de veteri beneficio, põt fieri corã quibuscũque idoneis testib⁹, vt ĩ tit. qui testes sunt necessarij, & ẽt si est clericus, qui inue stituram facit de rebus proprijs; de rebus verò ecclesiæ admittũtur omnes testes idonei secundùm Hostien.

INVIDIA ẜm Da. li. 2. est dolor de alienis bonis, sed aduerte, ꝙ cum obiectum tristitiæ sit malum proprium, ideò de bono alterius põt esse tristitia, prout apprehẽditur vt malũ ꝓpriũ, & ẜm hoc quadrupliciter. Primo modo inquantum ex eo nobis aliquod periculũ imminet, s. nè ab eo lædamur. [a] & hæc tristitia non est inuidia, sed effect⁹ timoris, vt dicit phi. 2. Rhet. & põt esse sine peccato, vt dicit. Gre. 2. mor. Alio mõ apprehenditur, inquantũ est diminutiuum propriæ gloriæ, vel excellẽtiæ, & hęc tristitia est propriè inuidia ẜm Phi. [b] vbi s. & ex genere suo est peccatũ mortale. Iob. 5. paruulum occidit inuidia, cum sit cõtra charitatem. Sunt tamen primi motus inuidiæ quandoque etiam in perfectis ex surreptione, qui sunt venialia peccata, & est simile de inuidia paruulorũ, in quibus non verè est vsus rationis, & de motu inuidiæ, ẜm quòd est passio sensualitatis. Tertio modo apprehenditur bonum alterius, inquantũ deest nobis, quod alius habet, & sic tristatur, & hæc tristitia non est inuidia, sed propriè dicitur zelus ẜm Phi. vbi supra. Et si est de bonis honestis, est laudabilis, ẜm illud. 1. Cor. 12. Emulamini charismata meliora. Si autem sit de bonis temporalibus, aut de bonis inhonestis, põt esse peccatũ, & sine peccato, & aliqñ cum mortali, puta cũ talia sint contra deum. Quarto modo apprehenditur bonũ alterius, prout potest cedere in damnum multorũ iniustè, & sic nõ est inuidia [c] ẜm Gre. nec peccatũ, puta cũ q̃s tristatur de prosperitate alicuius tyrãni quia videt, quòd magis tyrannizabit.

1 Quot sunt eius filiæ? Ref. secundũ Gre. 31. mor. 4. s. Odiũ [d] Susurratio, Detractio de quib⁹ habes in locis suis, exultatio ĩ aduersis, & afflictio in prosperis proximi, inquantum eueniunt proximo contra conatum inuidentis, sed quãdo tristatur de prosperis, ẜm quòd habent quandam gloriam sic est inuidia, non eius filia. æmulatio verò, & inuidia idem sunt generaliter, licẽt propriè inuidia attendatur in actu interiori, æmulatio verò in actu exteriori, vt dicit gl. sup illud Gal. 5. æmulatiões, inuidię.

Ipocri-

a Lædamur] Vt si quis tristatur de bono inimici sui, & exaltatiõne, timens ab eo lædi.

b Secũdũ philosophũ] Quia dolet de eo, quo gaudendũ esset.

c Et sic nõ est inuidia] Hæc oĩa habẽtur Th. 2. 2. q. 36 art. 1. & 2. vbi ẽt dicit, ꝙ aliq̃s tristatur de bono alteri⁹, inquãtũ ille, cui accidit bonũ, ẽ eo indignus, q̃ tristitia nõ põt oriri ex bonis honestis, ex quib⁹ aliq̃s iustus efficitur. Sed sicut dicit Phi. 2. rhe. est de diuitijs, & talibus, quæ pñt cõuenire, dignis & idignis & hoc vocatur nemesis. sed hoc dixit Phi. quia cõsiderabat hæc bona tpalia eẽ magna ẜm se. sed ẜm doctrinã fidei nihil sunt, & deus aliquando cõcedit ea indignis, vel ad eorum correctionẽ, vel ad dãnationẽ, vnde dicitur in psal. Noli emulari in malignantib. &c. ex quo patet, ꝙ talis iustitia ꝓhibetur, & hoc ẽt patet ex alio psal. zelaui super iniquos, pacẽ peccatorũ vidẽs. Qualiter aũt sit vitiũ capitale, & mortale ponit Tho. vbi. s. ar. 3. & 4.

d De his catech. in præcep. non occides, circa finem præcipuè, & in pręcep. Nõ loqueris cõ. proxi. &c. c. ꝓhibetur. P. V.

a Catech. in prę cep. Non loqueris cōtra proxi. tuum &c. c. prohibetur. P. V. b Catec. in pce. Non occides. c De his Catho. ibidem. P. V. d Irregularitas] Scias ſm Sco. in 4. diſt. 25. q irregularitas ē inhabilitas ad ſuſceptionem, & executionē actuum ordinū, & incurrit frequēter àiure, quis poſſet aliqñ intelligi a iudice ſecūdū iura. Incurrit à iure ex qbuſdā criminib⁹, & quibuſdā nō criminib⁹, & ex qbuſdā, quæ pñt eſſe crimina, & aliqñ non crimina. Ex criminibus quatuor pertinētib⁹ ad ordines, vel actus eorū, quorū vn⁹ eſt ſimoniacus, ſecūdus furtū in ordine, tertius miniſteriū i ordine nō ſuſcepto, quart⁹ cōtumacia in nō ſeruādo pœnas eccleſiaſticas. Ex quibuſdam non criminibus, vt per ſeruitutem, per illegitimationē, & per turpē vel enormem mutilationem. Ex his quæ poſſunt eſſe crimina, & non crimina, vt bigamia, & homicidium; & ſic ſunt nouem modi, ex quibus incurritur irregularitas, de quibus infra per totum. e § Itē Dani.] vbi intelliga. velitū fuit occidere; ergo irregularitas eſt de iure poſitiuo.

IPOCRISIS.[a] Vide, Simulatio.

IPOTHECA quid ſit, & de ea vide, pignus, per totum.

IRA eſt quędā paſsio appetitus ſenſitiui propriè, quæ dicitur vis iraſcibilis qua quis vindictā appetit, quæ quidem paſsio in tantū eſt bona, inquantum regulatur à rōne. Si verò ordinē rationis excludit, eſt mala, ordo aūt rōnis in ira pōt attendi quantū ad duo, primò quantū ad appetibile, in quod tendit, quod eſt vindicta, vnde ſi quis appetit, q ſecundū ordinē rōnis vindicta fiat, ſic dr̄ zelus, & eſt laudabile. Si aūt appetat q fiat vindicta qualitercunque, ēt ꝯtra ordinē rōnis, ſic eſt ira ex genere ſuo peccatū mortale, qa contrariatur charitati & iuſtitiæ, poſſet tñ eſſe peccatū veniale pp imperfectionē actus, & hoc vel ex parte appetētis, vt cū appetitus pueniet iudiciū rōnis, nec ſequit̄ cōſenſus ad eū, vel ex parte appetibilis, vt cū appetit in modico vindicare, q ſi inferatur, nō erit mortale, vt trahere puerū per capillos, & hmōi, ſecundò attēditur ordo rōnis in ira quantùm ad modū iraſcendi, vt ſ. motus iræ non immoderatè ferueſcat interius, vel exterius, q ordo ſi prætermittatur, non erit ſine peccato, ēt ſi iuſtā appeteret vindictam, ſed non erit mortale ex genere ſuo, ſed poſſet eſſe mortale peccatū, puta ſi ex vehemētia irę excidat à dilectione dei, vel proximi.

1 Quomō progreditur? Reſ. q tres hēt modos, Scilicet primò in corde vindictam appetēdo, de quo Mat. 5. qui iraſcit̄[b] fratri ſuo, ſ. per iram mortalem. Secundò in ſignis manifeſtatur, & ideò ſubiungit, Qui dixerit fratri ſuo, racha, quod eſt interiectio iraſcentis. Tertiò in facto nocumentum inferendo *li uore* vindictæ. Si primus gradus eſt mortalis, multo magis Secundus eſt grauior. Tertius grauiſsimus, ſi deterius noceat.

2 Quot ſunt eius filię? Reſ. Gre. 30. Mor. qđ. 6. ſ. Rixa, Tumor mētis, Contumelia, Clamor, Indignatio, Et blaſphemia. Adde. 7. ſ. bellum. Et 8. ſcilicet maledictio. Et 9. *ſcilicet* ſeditio. de quibus in locis ſuis.

IRREGVLARITAS[d] eſt impedimētum, ſeu repulſio executionis diuini officij, ſeu ſacramenti ex canonica conſtitutione proueniens, arg. de tempo. or. c. vlti. & dicitur ſtrictè irregularitas quaſi extra regulas aliorum quò ad ordinationē, quia requiritur diſpenſatio, dicitur etiam magis largè irregularis, qui non poteſt miniſtrare in ſuſceptis, nec aſcendere ad maiores, hæc introducta eſt à iure poſitiuo, vt 1. q. 7. c. nos. §. item Daniel,[e] licèt in veteri teſtamento fuerit præordinata in perſona Danielis de conſ. diſt. 1. c. 1.

1 Irregularitas in quibus caſibus incurritur ipſo iure? Rñ. q aliqñ ex delicto, aliqñ ex defectu corporis, aliqñ ex defectu ſacramenti, de quib⁹ habes per doc. in c. niſi cū. §. perſonæ, verò, de renūti. ſed pro clariori intelligētia caſus ex quib⁹ aliquis efficit̄ irregularis, hoc eſt q nō pōt promoueri, vel ſi promotus non poteſt exercere ſuum officium, explicabo inferius, q reducūt̄ ad 13.

2 Primò ex homicidio, vel truncatione, aut mutilatione membrorum, vt ſupra, homicidium. 5.

3 Sed quid ſi fuit in leuiſsima culpa homicidij, dando operam rei licitæ? Reſp. q non eſt irregularis. facit tex. in ca. quęſiuī, de pę. & re. in ver. verùm ex incuria, & ibi no. Pa. & per hoc limita, & intellige, quod dico ſupra, homicidiū. 2. §. 1. & 1. §. 17.

4 Vtrum clericus reſpondens iudici ſic, pro tali crimine debetur pœna mortis, fit irregularis? Reſ. Pa. in c. ex literis, de excepræl. ſic diſtinguendo ſecūdùm Hoſt. q aut crimen imminet puniendū de præſenti, & ſic, ſi ex cōſilio ſuo generali, vel ſpeciali le

quatur

quatur homicidium, est irregularis, i c. si quis viduã. l. di. Si verò ex sua responsione non sequitur homicidium, quia omnino iudex erat dispositus illum occidere, & iste interrogatus fuit a quodã alio, & hmõi, sic non est irregularis. Similiter non est irregularis, qñ crimen non imminet puniendum de psenti, ą̃uis mĩdeat, ꝙ meretur mortẽ. Et sic intellige gl. [a] in d. ca. ex literis, in ver. consuluit.

5 Vtrũ existens in bello, si aliquis ibi occidatur, sit irregularis, licèt ipse non occiderit? ℞. ꝙ si bellũ est iniustum, omnes irregulares sunt, qui fuerunt ex parte iniurantium, si illuc iuerũt vt bellantibus præstarẽt auxilium, consilium, vel fauorem, multomagis, si vt aduersarios lęderent ẽm Inn. & Ho. in c. petitio, [b] de ho. secus, si cã pacificandi, vel cã iusta iuerunt, ar. a cõtrario sensu in c. quãtum. l. di. & c. presbiterum, de hom. tñ verũ est ẽm Rai. & Rod. & Gui. ꝙ ab epo poterit cũ pdictis dispẽsari, Pa. in d. c. petitio, de clericis loquit.

6 Vtrũ existentes ex parte se defendentium in bello iusto, sint irregulares? ℞. ꝙ sic omnes, qui occidunt, nisi sit talis necessitas, qđ aliàs propriam vitam euadere non possint. Alij aũt, q non occidunt, nec mutilant, non sunt irregulares, licèt ibi multi clerici occidantur, imo licet clericis hortari ad bellum, si sit contra rem publicã, aut ecclesiam, aut fidem catholicam, non tñ arma sumere, vide supra, bellum. §. 4 vnde Pa. in ca. pen. & vlt. de cle. percu. refert & sequitur Host. tenentem, quod clericus, qui pręstat opem oppressis, vel ob sessis iniustè, & adiuuat [c] repellentes iniuriam proijciendo lapides, & huiusmodi, dummodo neminem ipse occiderit, quòd non est irregularis.

7 Vtrum pręlati, & alij, q intersunt vindictæ sanguinis, sint irregulares? Res. ꝙ non secundùm Asten. nisi ad hoc dederint auxilium, consilium, vel fauorem, vel nisi intersint tanquam autoritatem præstantes, vt habetur in ca. ex literis, de exce. prȩl. Pa. tamen in d. cap. literis, tenet, ꝙ tales prȩlati, si habent iurisditionem temporalẽ ibi, ꝙ efficiuntur irregulares exhibendo psentiã, vbi vindicta fit sanguinis, si mors, vel mutilatio sequit̃, quia videntur præstare opẽ, l. di. si qs viduã, [d] secus de platis, qui non habent iurisditionẽ temporalem in loco, grauiter tamen peccãt, quia contra c. sententiam, nè cle. vel mo. faciũt.

8 Quid de plato, q nõ liberat hoĩem ab iniusta morte, cũ pôt, vel non pascit fame morietẽ, cũ possit? ℞. Ast. ꝙ licèt mortalissimè peccet, non tamen est irregularis, quia lex promotionis factum requirit. 15. q. 1. si qs non iratus, sed ego credo potius cõtrariũ, scilicet ꝙ sit irregularis, quando scienter, & voluntariè permittit eum mori, [e] si tamen moriatur, ar. c. Petrus, de hom. & cap. Matthæus, de sim. quia in isto casu non solùm est omissio, sed etiam commissio, sicut, & in dictis iuribus patet.

9 Vtrum verberans aliquem causa correctionis, si ex vulnere mortuus sit, efficiatur irregularis? ℞. ꝙ sic, dummodo ex illo vulnere sit mortuus, secus, si decessisset alia infirmitate ex vulnere nõ secuta, [f] c. psbi. & c. de cætero, & c. ad audientiam. de homi.

10 Quid si post, ą̃ conualuit, recidiuauit? Respon. ꝙ nihilominus irregularis est, qa semper causa sub fuit, de poe. dist. 2. si quis semel, & d. capit. ad audientiam no. Ber. in d. cap.

a Et sic intellige glo.] Idem tenet Pan. in c. 1. de furt. & Gemi. post Arc. in ca. si. 1. di. tu vide per Rai. in summ. de homic. cir. fin. §. Item no. quod si Eps, vbi concludere videtur, ꝙ si casus erat de facto, & respondeat, quid iuris, & ex hoc sequitur homicidium erit irregularis, aliàs sec⁹. De quo ẽt vide latè per Spec. ti. de leg. §. iuxta propositionis. 15. col. versi. quid si iudex hominis latronem, tu tamẽ posses dicere, ꝙ clerici pñt dare cõsiliũ legibus, & statutis condendis, & licèt ex hoc sequatur mors, nõ sunt irregulares secundũ Bald. in autent. habita, in pr in. C. nè fi. pro pa. vide Inno. in c. ad audiẽtiam, de homici. vbi dicit, ꝙ qui dat cõsilium rei licitæ secundũ consciẽtiã, licèt ex hoc indirectè sequat mors, non efficit̃ irregularis, vt puta consuluit, vt maleficus capiat̃, vel vt exponat se morti pro patria, vel pro fide. 23 q. 8 c. omni timore, & c. hortatu, & sequit̃ ibi Pa. secus, si rei illicitæ, vt ibi per eũ vide quæ posui inf. §. 1.

b In d. cap petitio] Vbi bon. tex. ad hoc, & ibi Pa.

c Et adiuuat] maximè, quia & ipse tenetur adiuuare oppressos, c. dilecto de sent. exc. 6. & vide supra, defensio. §. 3. & quod ibi notaui. Pa. in d. c. petitio.

d C. si quis viduam] Et facit. ca. sicut dignũ. §. clericos, de ho.

e Permittit eum mori] pro hoc, quia mortẽ pbatur inferre, qui hanc, cũ pôt, non excludit. dist. 83. in princ. Et facit c. pasce. 86. di.

f Non secuta] Vide supra, Homic. 2. § pe. & facit c. si quis non irat⁹. 15. q. 1. & iste talis non peccauit, si modum nõ excessit in corrigendo, vt ibi.

a In d.c.præsbiterum] In gloss. fin. quæ dicit, ꝙ semper cã fuit. Et Ab. ibi nota. ꝙ recidiuatio attribuitur primo morbo, & facit ad.qô. de qua infra, Medic°. §.6.
b Argu. c.præterea] Vbi vide bonam glo. quæ dicit, ꝙ ex temporis breuitate ꝑsumitur mors, secus ex prolixitate. Stabitur tñ iu ac iudicio medicorũ, vt per Pa. in d.ca.ꝑsbiterũ.
c Sic abstineāt] tu tene secũdùm ea, quæ notaui infra eodem. §. 20.in 2.regula.
d Debita diligẽtia] Vide supra. §. 3.& ifra.§.15.
e Vẽ tutius] Et mihi placeat, ex quo secuta est mors, & hoc patet per not. in c. Petrus, de homi. & in c.2. & 3. de cler.percusso.
f Fuisset impedita] Pro hoc faciunt no. in c. ex literis, de exces. præl.& 7 §.8.
g Ad mortem] Hoc faciliter poterit deprehendi ex coniecturis, ex qua causa tales quærebãt eũ. de hoc ẽt ỹ. homicidium.2.§.6.
h Etiam fustes] De hoc excommunicatio.& casu.2.§. primo.
i Ita immediatũ] Et vẽ in hoc, ꝙ fuerit propinqua causa homicidij, nã debuit cogitare, ꝙ verisimiliter in hoc sequeretur homicidium, vnde dicit Inno.in ca.ad audientiam, de

d.c.presbiterum,[a] qđ credo, quando recidiuum fuit sine culpa alia, ar.c.præterea,[b] de cle. percusso.

11 Quid de illis, qui simul proijciunt lapides, & lapis vnius aliquẽ interficit? ℞. ꝙ oẽs, si ignorãt a quo ꝑ ictus sit, debẽt abstinere ab officio.ar. ca.significasti, el. 2.de homi.ſm Gof.facit.c. continentia, de cle.percuss. Alij contra dicunt dicẽdo, neminem in dubio repellere, ar.d.c. continentia, & c. petitio, de ho. debet intelligi, quando consciẽtia eum remordet. Vnde nemo eorum est repellendus, nisi se repellat ar.c. præsentium, de cle.percus. Hos.tenet, ꝙ relinquendi sunt consciẽtię suæ, & iõ si aliquibus ex eis vẽ, ꝙ ipsi neminem interfecerunt, non erunt irregulares. Si verò conscientia eis dictat, ꝙ sic, sic abstineãt.[c] d.c.significasti, & hoc tene in proijcientib° iniusto bello, secus crederem, si causa ludi, & non adhibita debita diligentia.[d]

12 Quid de clericis, ꝗ cũ alijs trahunt ad manganellos, vnde aliquis occisus ẽ, aut ꝑbabiliter crediẽ? ℞. ꝙ irregulares sunt, ca.sicut dignum, de ho. alij autẽ dicũt ꝙ licet clericis turrim, vel murrum impetere, & machinis ĩpugnare, & suffodere, licẽt non liceat eis personaliter pugnare, vnde, si homicidiũ ex hoc facto pter eorũ intẽtionẽ euenerit, nõ imputabiẽ eis, sed ꝙ sint irregulares, videtur tutius[e] ẽt in bello iusto.

13 Quid de illo, ꝗ dicit du cẽtib. latronẽ, Claudite os, nè clamet, vel Videte, nè ta les liberẽt eũ? ℞. ꝙ irregularis est, si mors ꝓbabiliter fuisset impedita,[f] aliàs nõ.

14 Quid de interrogato, si talem vidit, & indicat, vel si non potest ire nisi ꝑ duas vias, dicit, ꝙ per istam non iuit, & illi eum insequẽtes occidũt? ℞. ꝙ si sciuit, vel scire debuit, ꝙ persona talis quætebatur ad mortẽ,[g] vel mutilationem, i. regularis est, secus; si probabiliter credidit ꝑꝑ alia cãm, & ei° intentio non fuit corrupta ſm Rod.& Guil.Duran.

15 Vtrũ clericus, qui pugnantibus arma ministrauit, sit irregularis? ℞. ꝙ sic, si aliquis occidatur, ar. c.sicut dignum.de hom. Et appellatione armorum veniũt ẽt fustes,[h] & lapides, ff.de ver. sig. l.armorũ, ſm tamen Inno.& Hos.in cap. sententiam, nè cle. vel mo. non est irregularis cleric°, si ĩ bello iusto ministret balistã alicui tãtum, vt se defendat, & sua, nec credit illum aliquem velle occidere, sed tantũ se defendere, & sua, similiter si lanceam, vel ensem ministret tantum, vt se defendat, & tamen ille occidit, sic videẽ dicendum ẽt vt in primo casu, sed tuti° est dicendum ſm Hos. vbi supra ꝙ in vtroque casu sit irregularis, quia non licet clerico ministerium ita immediatum[i] in mortem alicuius præbere, de pœnis, c. ꝙ in dubijs.

16 Vtrum clericus, qui cum socio latronẽ capit, & ligat, & postea clerico inscio soci° latronem, nè fugiat occidit? ℞. ꝙ irregularis ẽ, quia fines licitæ defensionis excessit[k] c.suscepimus, in glo. de hum.

17 Quid de illo, ꝗ vadens ad spatiatum super equũ, qui ex petulantia fi actis habenis occidit puerum? ℞. quòd non est irregularis, quia nec voluntate, nec facto occidit, nec rei illicitæ dabat operam. Facit cap. dilectus, de hom. dicẽ tamen ibi Bernar. ꝙ si de facili frænum potuit frangi, erit irregularis,

homi. ꝙ qui consuluit iactum balistæ, vel machinę, vel insultum alicuius castri, & ex tali consilio, secutum est homicidium, est irregularis. Idem concludit si inconsideratè, ve furtiuè aliqs caperetur, vel aliquod castrum secundũ eundẽ In. & hoc no. pro extẽsione iurium, quæ dicũt, ex solo consilio effici quem irregularẽ vt procedant ne dum, qñ directẽ cõsuluit in mortẽ alicuius, sed ẽt quãdo præstatur causa propinqua ad mortem. Hæc ex Inn in d.cap. sententia. Tu vide omnino Pan. ibid.8.col.versi. 2.quęro, vbi exa minat.
k Excessit] Pro hoc l.item. Mel. la § si alius, ff. ad l. Aqu. vbi sic de damno tene.

tur ille, qui tenuit, ficut qui percuffit, vide Pan. in d. c. fufcepimus, & fic ille clericus non luit in lata culpa, fed leuiffima in foro fori. lata culpa non fufficit ad poniedum quem. l. Cornelia de ficarijs, fed requiritur dolus, & in hoc lata culpa non equiparatur do lo. l. 1. C. de fica.

Quantùm autem ad irregularitatẽ lata culpa æquiparat dolo. c. qñ tum, de pœ. & re. a Prima eft] Hãc ponit Inno. in d. c. ad audientiam in fi. quia cum irregularitas fit de iure pofitiuo, pœnæ funt molieñdę l. fi de interpretatione. ff. de pęnis tu verò dic fecũdũ Pa. in d ca. ad audiẽtiam, quòd cum aliqua irregularitas fit de iure diuino, vt illa quę caufantur ex homicidio voluntario, vt patet de conf. dif. 1. c. 1. & vide bonã gl. 2 1. di. in fum. ma. Ideo ifta ratio non videtur vera, quare diftinguendum eft fecundùm eum, ꝙ in foro cõtentiofo, vbi agitur de pœna imponẽda pro irregularitate contracta, nõ debet quis in dubio reputari irregularis, quia tunc purè agitur ad pœnam, & in hoc procedit prima regula. Aut agitur i foro pœnitentiali ad imponendam pœnitentiam, & in dubio debet potius reputari irregularis Quia in foro pœnitẽtiæ fẽper tutior pars eft eligenda, licèt videatur durior, quia in illa parte tunc nullum fubeft periculũ, cap. fignificafti, de homic. el pri-

gularis, ar. c. fignificafti, el. 1. de homici. vel fi propter eius imperitiam equus lafciuiuit, vt Inftit. ad l. Agli. §. impetu quoque, vel propter eius impotentiam, fimiliter fi quæ debuit præuidere, & facere, non præuidit, nec fecit. d. §. impetu quoque.

18 Vtrum portantes ligna pp zelum fidei ad cremandum hæreticos fint irregulares? ℞. fecundũ Rod. ꝙ fi ligna, quę portauerunt fint cooperata ad mortem, funt irregulares, & a Papa folũ difpenfandi. Si autem nihil cooperauerunt, puta quia iam erat mortu⁹ ante, quã fuiffent accenfa. fic nõ fũt irregulares, vel faltem Epifcopus poteft cũ eis difpẽfare, fi autem dubitant, fic fine difpenfatione Papę nõ debent miniftrare, nec promoueantur, c. hi qui. 1. l. diftin. c. ad audiẽtiam, de ho.

19 Vtrum clericus benedicens aquam feruentem, vel ferrum candens, vel pugiles, fit irregularis? ℞. Rain. ꝙ fic, fi mors fequat, & Rodo. dicit hoc effe tutius tenere, vide fupra etiam de hoc, homicidium. 1. & 2.

20 Sed pro maiori intelligentia omnium prædictorum no. aliquas regulas. Prima eft, a ꝙ nec iudex aliquis, vel Magifter, feu Doctor in dubio debet aliquẽ iudicare irregularẽ, ar. de pœ. dift. 1. §. pœnæ. Secũda ꝙ in dubio quilibet debet fe reputare irregulatem, vt

mo, & idem dic, vbicunque dubitatur de aliquo delicto. Ad hoc vide glof. not. in capitul. vnico, de feru. ti. in or. fa. nam bonarum mentium, & c. 5. di. capi. ad eius. No. in capitol. 2. de obfer. iein. Idem eft, vbi agitur in foro quafi pœnitentiali, vt puta quia non agitur ad pœnã pro priè, fed vt ab altaris minifterio abftineat. Vel vt abftineat a contractu matrimonij, vel ab alio actu exercendo, in cuius exercitio fubeffet peccatum, tũc enim debem⁹ interpretari in partem fecuriorem, licet illa fit durior. De hoc optimus tex. in d. c. ad audientiam, & in c. fignificafti, de homi. & in cap. iuuenis, de fponfa. & ad prædicta facit, quod no. per Inno. in ca. cum tu, de tefti. Hæc Pano. & multum mihi placent.

b Nifi fit doli capax] infans enim poteft fieri doli capax, q̃a ficut pubertas poteft præueniri, vt no. gl. 20. q. 2. in fumma de quodam puero nouem annorum, qui nutricẽ impregnauit, ita etiam, & doli capacitas, & cætera.

in d. c. ad audientiam, & iõ in foro animæ, maximè qñ qs nõ eft de hoc infamat⁹, eft relinquendus confcientiæ fuæ, vt in capitul. ex literis, de homicid. has duas ponit Hoft. in d c. ad audiẽtiam. Tertia eft, ꝙ ad hoc, vt quis incurrat irregularitatem ex homicidio, eft neceffe, quod interueniat vel confilium, vel præceptum, vel factũ, vel defenfio, vel cooperatio occidentis, hãc ponit Innocen. in d. ca. ad audientiam. Quarta eft, ꝙ oportet; quòd caufa homicidij, vt fit irregularis, fit propinqua. ff. ad l. Corneli. de fica. l. nihil intereft, fec⁹ eft de remota caufa, feu occafione. Non enim ideo, quia faber cultellum facit homicida eft. ca. tua de ho. 1. ℞. & d. c. exhibita. & hoc verum fecundùm Bernar. in verfi. corruens, de caufa remota, nifi animum nocẽdi habuerit, aut minorem diligentiam habuit, quàm deberet habere, vel nõ cogitauit, quæ cogitare debebat, capitulo, præsbiterum, in fi. de homi. Quinta regula, quòd infans occidens nõ eft irregularis, nifi fit doli capax b Cle. furiofus, de homi. not. Pa. in c. 1. de delic. pue. & Io. An. ibidem, vbi ponit exemplum Greg de puero. 5. annorum blafphematore rapto a diabolo. Similiter dic de furiofo, facit pro hoc. l. 1. C. de fal. mo. Sexta regula, quòd exiftens folum in culpa leuifsima homicidij, dando operam rei licitæ non eft irregularis, vt fupra in. § 3. dictum eft.

21 Vtrum prælatus, qui fubditum fuum, quantumcunque deliquerit, incarcerat cũ

Yy 2 tali

a Cum tali afflictione] Bonus text. in c. ad audientiam, de crimine fal. vbi not. dicit nullam pœnam imponendam per ecclesiam, per quam quis possit verisimiliter pœnam mortis incurrere, & sic facit contra prælatos ita extenuantes vitam clericis carceratis, vt faciāt eos expirare. Et facit tex. in l. aut damnum. §. solent, ff. de pę. vbi carcer est deputatus ad custodiam, & nō oīno ad pęnam. Dic tamen, ꝙ ex quo de iure canonico carcer posset esse etiam ad pęnam, vt c. a nobis, de aposto. & ibi Pa. & in c. q̄uis, de pœ. in 6. ꝙ carceratis ad pœnam debet si bi reseruari misera vita, vt mors sit sibi solatium, vita verò tormētum, vt d. c. nouim⁹, vbi dicitur, ꝙ pane doloris, & aqua angustiæ sustendandus est carceratus.

b Ref. Io. de Ligna.]Idem do. Ant. in d. ca. cum non ab homine, in 4. col & in ca. qualiter. 2. ante. pe. col. de acc. Et plus dicit singulariter Imol. in Cle. 1. de pœn. & re. in fi. ꝙ officiales deputātes clericos tali carceri, sunt irregulares, si sequatur mors, idem Bal. in l. de pecorib⁹, in fi. C ad l. Aql. Sali. in l. transfige re, C. de transa. pro quo faciunt no. per Car. & d. Ab. in ca. nuper, in prin. de sentē. exc. Adde et, ꝙ si aliquis iniustè ꝯdemnatus ad carcerem, vt fame moriatur, nō peccat, si occultè sibi cibum minis stratum sumat, imo non sumere esset seipsum occidere secundùm Th. 2. 2. q. 69. & vlt. de iure ciuili camē non videtur, ꝙ quis possit cōdemnari ad perpetuos carceres, seu ad perpetua vincula, per tex. in l. incredibile, C. de pœnis, & §. cæterum, Inst. ad legē Aquil. vbi qui inclusit seruum, vt fame necaretur, tenet illi. l. Aquil.

c Non tamē poterit] Dicit Pan. in d c. cum illorum, in. 5. not. ꝙ maior potestas est in dispensando, quàm in absoluendo, patet hic.

d Latæ sententiæ pœna] Pa. in c. 1. de eo, q ord. fur. fu. dicit, ꝙ si quis, cui fuit pręceptū sub pœna excōmunicatiōnis nè ordines recipiat, se ordinari fecerit, ꝙ irregularitatem nō incurrit.

e Quia pōt episcopus] Religio ergo non tollit defectum prouenientem ex proprio delicto, sed inducit faciliorē dispensationem, de quo vide infra, Irregularitas. 2. §. 1.

tali afflictione, a ꝙ in paucis dieb. moritur, fit irregularis: Re. Io. da Lig. b in cle. 2. de pę. & re. ꝙ sic, & ideo dicit ꝙ carcer non dēt esse nimis crudelis; nec debet tantū eorum vita attenuari, ꝙ in paucis diebus verisimiliter moriatur, sed pane & aqua sustentari, sicut vult. c. nouimus, de ver. sig. sequitur Pa. in c. cum nō ab homine, de iudi.

22 Secundò contrahit irregularitas accipiendo ordines in excōicatione maiori existendo, vt in ca. 1. de eo, qui fur. & in c. cum illorū, de sen. exc. Et licèt inferior a Papa talem possit aliquādo absoluere ab excommunicatione, in qua erat, non tamen poterit c dispensare secum in tali irregularitate, nisi de mandato Papę, siue scienter in excommunicatione existens ordines accepit, siue ignoranter, scilicet memoriam non habēs, aut ex ignorātia iuris, hoc non credens sibi esse prohibitum, vt in d. ca. cum illorum. Si tamen efficiatur talis religiosus, post laudabilem conuersationem ꝑ aliquod tempus in religione potest Episcop⁹ cum eo dispensare autoritate apostolica vt in c. fi. de eo, q furt. or. Dispēsat etiam Ab. cum monachis, secundùm quod dictum est supra, Abbas. S. 14. & quod dixi de excommunicato, habet locum secundū Rai. in suspenso, vel interdicto, vel simpliciter, vel a talibus ordinibus, si ipsos recipit, si suspensus.

23 Tertiò contrahitur irregularitas, quando aliquis minores ordines, & subdiaconatum vno die susceperit, capi. cum hi, de eo qui fur. vel cum duos simul sacros ordines recipit. c. fi. de eo, qui furt. or. siue hoc faciat vno die vero, vel fictitio, sicut cum quis continuat ieiunium vsq; ad dominicā, quia est vnus dies fictitius, de tempo or. c. literas. Sed cum istis potest episcopus dispensare, vt in ordinibus susceptis non furtiuè possint ministrare, dummodo eis non fuerit prohibitum sic ordinari sub excommunicationis latæ sententiæ pęna, d quia tunc non posset nisi (secundùm quod d xi) de excōmunicato ordines accipiēte. Sed in ordine sic furtiuè recepto, vel ad maiores nō pōt nisi solus Papa dispensare, secundùm Ioan. Andr. & videtur sequi Pa. in c. 1 de eo, qui fur. or. vlt. no. & facit tex. pręfati ca. in fi iuncto. c. seq. & d. ca. literas, pro hoc intellige, nisi religionem intrauerit, quia potest Episcop⁹ e autoritate Papę dispensare, vt d. cap. fin. & etiam Abb. c. 2 de cle. qui fur. or. su.

24 Quartò contrahitur irregularitas per iterationem sacramentorum illorum, in quibus imprimitur character, scienter factam, siue quò ad administrātem, siue quò ad suscipientem, ar. 68. distin. capitu. 1. & de cōsecr. di. 5. dictum. Et licèt quidam teneant hoc generaliter de omnibus sacramentis, in quibus imprimitur character, tamen Sco. in 4. di. 4. q. vltim. tenet, & bene, ꝙ pro iteratione solùm baptismi cōtrahitur, sed non pro iteratione aliorum sacramentorum,

rum, cū irregularitas sit pę
na, quę non dēt imponi, nisi
vbi inuenitur de iure expres
sum, & ideo, cum non inue
niatꝰ nisi de baptismo, vt in.
c.2. de apo. ideo dic, ꝙ sciē
ter rebaptizās ſm Ho. si cle
ricus est, ſm canones depo
nēdus est, ar. c. quibus, &c.
eos, de cons. dist. 4. si laicus
excommunicandus, nec p̄t
ordinari. Vnde ēt Acolitus
qui ministeriū prębuit sciē
ter præsbitero rebaptizan-
ti, si publicum sit, non dēt
ad ordines promoueri, ni-
si religionem intret, qa tūc
potest per episcopum secū
dispensari. Si verò sit occul
tum, post pœnitentiam po-
terit promoueri. d. ca. 2. li-
cèt quidam, & malè secun
dū Pa. ibidem intelligūt il-
lud. c. intelligere, ꝙ ille a-
colitus rebaptizauerit, vel
fuerit rebaptizatus, si verò
rebaptizat quis ignoranter
ignorantia facti, exhibita
prius diligentia debita, om
nino excusatur, sed ex igno
rātia iuris, non excusatur,
quia secundū Sco. in 4. dis.
6. est cōtra ius diuinum, re
baptizatus verò sciēter est
irregularis. ignoranter ve-
rò, si postquam sciuit, & ra
tū habuit, similiter irregu-
laris est. 1. di. confirman. &
1. q. 7. qui in qualibet. Si āt
non ratum habuit, sed tñ
ignorāter est rebaptizatus
ignorantia facti, secundùm
Ho. non est irregularis, sed
p̄t promoueri, secūdùm ve
rò Go. indiget dispensatio-
ne episcopi, cui nō credo,
ar. c. placuit. 1. quæsti. 4. nec
ob. dictum. c. qui bis, & qđ
ibi not. qa secundùm Scot.
istud. ca. cum accipiatur ex
pniali Theodori Epi Cātua
rien. infligere nō p̄t irregu-
laritatē, nisi fortè dicat, ꝙ
oīa c. à Gratiano in decre-
to posita, sunt a Papa con-
firmata. Sed hoc nō est ma
nifestū.[a] Addo ēt ego, ꝙ ꝯ-
firmatio simplex nihil ad-
dit. 12. di. pceptis, de cōfir.
vti. vel inuti. cum dilecta.[b]
cū c. seq. & de priu. ca. quia
intētionis, ideo ēt si forent
ꝯfirmata, non induceret ir-
regularitatē. Et si dicatur,
ꝙ licèt ille Eps non potue-
rit ius condere, tñ potuit ī-
dicare ius conditum, sicut
facit ibi, cū dicit ſm canon-
nes? ℞. Sco.[c] ꝙ glossator de
buit hūc canonē allegare,
& iō concludit Sco. ꝙ sicut
ignorātia pbabilis excludit
ꝯferentē ab irregularitate,
sic & suscipientē, ignorātia
verò iur. rebaptizati si excu
sant a pęna irregularitatis.

25 Sed qd si quis dubitat,
an sit baptizatꝰ, vel ꝯfirma-
tus, vel ordinatꝰ? ℞. ꝙ pōt
iterari, qa nō dr̄ iteratū, qđ
nescit esse factū, de ꝯse. di.
2. solennitas, & di. 4. si nul-
lam, & de presbitero non
ba. veniens, intellige, si de-
bitā diligentiā[d] priꝰ fecit,
de cons. di. 4. cū itaque dēt
tamē baptizans his verbis
vti. Si tu non es baptizatus,
ego te baptizo, &c. vt su-
pra, Baptismus. 7. §. 10.

26 Quid si coactè fuit re-
baptizatus? ℞. ꝙ si coactio
fuit absoluta, sic excusatē.
Si verò fuit conditionalis,
sic non euadit irregularitatē, vt no. in d. c.
eos, de cons. di. 4. in gl. in ver. seu coactos.

27 Quintò contrahitur irregularitas a-
postatando a fide catholica, sicut fecit Iu
lianus apostata, vt in capitul. Iulianus. 11.
quæstion. 4. verum est, quòd si apostataue-
runt propter iustum timorem, si erant sa-
cerdotes, solus papa dispensabit, Si verò
dia-

a Sed hoc nō est manifestū] Imo dicit Ioā. And. vt refert Pa. in c. a. de rescri. ꝙ nullibi legitur, ꝙ liber decreti fuerit approbatꝰ, nisi quoad dicta sāctorū, & Romanorū pontificū, non aūt Gratiani, subdit tñ Pa. ꝙ, ex quo ille liber cōiter, & a multis annis citra fuit publicè lectus in scholis & cōiter recepꝰ sont hodie tacitè approbata eius dicta, prout in simili not Bart. in l. 1 ff. si cert. pet. de dictis Arist. & Hippocratis, & aliorum philosophorum, & medicorum. Secus tñ de dictis Grāni. De quo vide p Mod. in d. l. 1. &c. Cū verò ille canon sit cōiter receptus, ergo inducet irregularitatē, vr̄ ēt approbatus in 2. sui p te, cum sit canon pnīalis, quare.

b C. cū dilecta] Tex. hic allegati loquuntur de innouatiōe, qa benè verū est, ꝙ innouatio non tribuit nouum ius, sed vetus confirmat. Secus tamē de confirmatione, quia vr̄ præstare robur. vide supra confirmatio, in prin. & in fi. & ex quo non tribuiē per innouationem nouū ius, sequitur ꝙ habebant ius, & vigorē, ergo &c. Pro hoc gl. in c. fi. 11 di quæ dicit, ꝙ confirmatio, vel autoritas Papę inualidum reddit validū, vt c. 1. de transac. & nulli licet reuocare illud prętor summum pōtificem. c. 2. de confirma. vti, vel inuti. Et omnia nostra facimus, qb. autoritatem impartimur. cap. ad apostolicæ, de p bē. in 6. & l. 1. C. de ve. iur. enu.

c Resp. Sco.] Cū hæc gl. videatur esse necessaria, tamen nihil allegat. Et sic apparet, ꝙ in multis est inutilis occupatio glossarum quæ multiplicāt concordantes, & autoritates ad vnū vocabulū, & postea in fine nihil ad propositū & alibi vbi ē verbum maximi pōderis, a quo dependet sñia totiꝰ capituli, transeūt sicco pede. Hæc Sco. ibi. Veruntamen ego in vtroque casu tenerē securius esse, ꝙ quis saltem consuleret episcopū scilicet si qs bis ordinaretur, vel secundo si ignoranter qs esset rebaptizatus.

d Si debitam diligentiam] Quæ diligentia, siue examinatio dēt fieri longo tpe, vt ibi patet, nisi supremꝰ finis imminet.

a Statutæ] Cum hodie. ergo isti tales sunt excõicati sunt, & irregulares, vt si recipiãt ordines in apostasia, vt s.e. §. 22. & vide de religiosis dimittentibus habitũ. s.excõicatio. 7. casu. 19. quo sũt apostatæ.
b Ordinib⁹] Etiã si susciperet subdiaconatũ, esset irregularis, vt dicit ibi tex. i ver. vsque ad subdiaconatũ, q dictio stat exclusiuè, vt dicit ibi gl. licèt etiam stet aliqñ inclusiuè ff. de se na. l. § senatores. & 93. di. a subdiacono &c.
c Irregularis ẽ] Rõ est, quia talis ordinator nõ habebat executionẽ, ideo eã dare non poterat, vt patet in §. præcedenti, &c.
d Est ordo] & de hoc vide s. Ordo. 1. §. 1.
e Incurrit] Laicus alterius diœcesis non põt ordinari sine licentia diœcesani sui. 71. di. primatus, & ordinator punitur per annũ a collatiõe primæ tonsuræ, vt patet in c. si de tempo. ord. in 6.
f Et integro] Incipiet, credo, ille annus a die collationis.

diaconi, vel inferioris gradus, aut laici, episcopus poterit dispensare. Si autẽ apostatauerunt sine aliquo timore, sed volũtariè, sic nullus nisi Papa dispensat cum eis, vt in d c. presbiteros. l. di. imo Inn. in c. 1. de apo sta. & Host. dicit, ꝙ omnes tales apostatæ hodie sũt verè hæretici, & in ipsis habens locum omnia iura de hęreticis, & pœnæ contra eos statutæ, a de irregularitate apostatarũ a religione, vide s. Apostasia. §. 6.

28 Sed nũquid idẽ erit de fideli facto hæretico? ℞. ꝙ si clericus erat, poterit post pniãm & abiurationem in ordine suscepto ministrare, sed in suscipiendis tam clerici, q̃ laici sunt irregulares, vt 1. q. 7. saluberrimũ, idem dic de eo, qui in ꝯtemptum ecclesiæ ab hæreticis se fecit ordinari, cũ quibus solus Papa dispensat. 1. q. 7. conuenientibus.

29 Sextò incurritur irregularitas, cũ quis incurrit infamiam iuris, vel facti, de quo s. Infamia. exẽplũ habes infra fortes. §. 4. in sortilegio manifesto.

30 Septimò incurrit, cum quis ordinatur ab Epõ excõicato, quia executionem conferre non põt, qui eam nõ habet. 1. q. 1. gratia, & c. statuimus, & q. 7. Daibertũ. Si tñ hoc fecit ignoranter, sic Eps dispensare põt tam in susceptis, quàm in suscipiendis. si verò scienter, solus Papa, de episcopo qui resi. epi. c. 2. Idem dico de ordinatis schismaticis, vt de schisma. fraternitati, fm Ber. ibidem in glo. in ver. potestatem. Vnde no. ꝙ licèt hæretici, excommunicati, simoniaci in ordine, vel beneficio, schismatici, depositi, suspensi, interdicti, & degradati, verũ corpus Christi conficiant, & ordines dent veraciter, si veram formam seruent ecclesiæ. 19. d. fm, & 1. q. 1. dñs, & c. ꝙ quidam, & de conse. di. 4. ostenditur. tamen a talibus ordinati executionẽ non habent, & sic dñr irritæ tales ordinationes, de schisma. c. 1. fm tñ distinctionem præmissam dñr cõ Goff. & Host. ꝙ coacti, vt a talibus reciperent ordinem ex metu, qui põt cadere in constantẽ virum, non indigent dispensatione, & magis placet, vel Eps poterit dispensare; hodie tñ ista habent magnã modificationem ex constitutione concilij Cõstantiensis, vi s. Excõicatio. 8. §. 3. & ideo non incurritur hæc irregularitas, nisi quò ad illos, quos tenemur euitare per dictam constitutionem, non quò ad alios.

31 Octauò incurrit, cum quis recipit ordines ab eo, qui renuntiauit Episcopatui, sic distinguendo, quia resignauit solũ loco, & non dignitati, quia sic remanet eps, si de licentia proprij epi quis ab eo recepit ordines, non est irregularis. Si verò sine licentia proprij prælati, sic irregularis est, de ord. ab episcopo, qui resi. c. 1. Si verò talis episcopus resignauit non solùm loco, sed etiam dignitati, tunc ordinatus a tali cum licentia sui epi in minoribus ordinibus b non est irregularis, sed sine licentia sui prelati, vel maiores ordines a tali susceperit scienter, vel ex ignorãtia crassa, sic irregularis est, c & solus Papa dispensat. Si autẽ ex ignorantia probabili, sic etiam irregularis est, sed episcopus potest dispensare, vt in d. c. 1. Et ex hoc patet, ꝙ episcopatus est ordo, d in quo imprimitur character, quia verè confert ordines, & characterem ipsorum, quia non reordinantur, sed dispensantur, vt ministrent.

32 Nonò incurritur, cum quis recipit ordines ab alieno Episcopo sine licentia sui prælati fm aliquos, & ordinator est suspensus per annum a collatione omnium ordinum, de temp. ord. c. eos, lib. 6. intellige, si ordinatus erat clericus, aliter non incurritur. e Item intellige de anno continuo, & integro, f c. prouida. de elect. lib. 6. secundùm gloss. in dicto c. eos, & Goffr. licèt ordinator sit suspensus: ordinati tamen sic non sunt ipso iure irregulares, sed sunt suspendendi per capitulũ, quòd translatio-

acm

nem, [a] & Ibidem tenet d. Ant. de tēp. or. & si celebrēt antequam suspendātur, nō efficiuntur Irregulares, & hoc sequitur Hosti. Gual. Guil. & magis placet, licèt grauiter peccēt celebrādo ante, quàm eorū prælati habeant ratam talem ordinationē, vt no. in d. c. eos. Fallit hoc quando prælati sunt suspensi manifestè pp alienorum ordinationē, quia quandiu sic sunt suspēsi, ei[9] subditi possunt sine eorū licentia [b] ab alienis vicinis episcopis ordinari, vt in d. c. eos qui. Et manifesti sunt vel p iuris euidentiā, quia conuiti, vel confessi sunt in iudicio, aut quia manifestè ordinauerunt alienū, & nō solùm prædicta locum habent in episcopis, sed in abbatibus, [c] & qbuscūque ordines cōferētibus. Sed quò ad Vltramōtanos ab episcopo Cismontano ordines suscipientes sine licentia episcopi, de cuius diœcesi traxerunt originē, vel in cuius diœcesi beneficiati sūt, quę constet per patentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsos nolit, vel non possit ordinare, tenet, quòd sunt suspensi ipso iure tali suspensione, ꝙ si celebrant, efficiunt irregulares, nec poterunt à tali suspensione absolui nisi à papa, vt in c. 1. de tem. ord. li. 6. sed hęc pœna habet locum in quibuscunque ordinibus receptis ab episcopo Italico ab Vltramontano quocunque, secundùm communem opi. in d. ca. 1. sed non habebit locum in Italico ordinato ab Vltramontano episcopo, vt ibi tenet gloss. [d] Similiter non habebit locum in existentibus intra montes, si ordinentur ab Italico episcopo, vt ibi no.

33 Quæro quis potest dare prædictam licentiam accipiēdi ordines ab alieno episcopo? Respon. ꝙ episcop[9], de cuius diœcesi est oriundus ordinādus, vel episcopus, in cuius diœcesi beneficiū habet ecclesiasticum, vel domicilium, licèt non sit oriundus ibi. Item episcopo agente in remotis, [e] potest eam dare eius vicarius generalis in spiritualibus, Sede verò vacante, capitulum. Alij autem officiales episcoporum, & etiam archidiaconi non possunt. c. significasti, de of. arc. nec quicūque alij inferiores prælati religiosi, vel alij nisi sint per papam priuilegiati, vel secundùm Ioann. Andr. nisi habeant hoc ex præscripta consuetudine. Religiosi tamen in prioratibus non exemptis. [f] per suos prælatos deputati priores, & eorū socij [g] possunt, dum ibi morantur, a locorum ordinarijs, licèt non sint ibidem oriundi. c. cū nullus, de temp. ord. li. 6.

34 Vtrum possit absoluere, & dispensare cum istis de licentia missis episcopus, cui mittuntur, sicut posset suus proprius prælatus? Res. ꝙ sic omnia videntur concessa, sine quibus ordinatio non potest expediri, c. præterea, de of. dele.

35 Decimò incurritur, cum quis ordines recipit extra tempora statuta, distinct. 75. c. vltim. de tempor. or. cap. 1. & c. cum quidam, & c. consultationi. Inno. tamen [h] credit Hostiens. ꝙ non sunt ipso iure suspensi ab ordine suscepto, sed debent suspendi, ar. capit. literas, in fin. de temp. or. & sic exponunt. d. capitul. cum quidam, ibi, Debes expertes reddere, scilicet per sententiam. Do. Anton. in c. literas, de tempor. ordi. tenet, quòd ordinatus est suspensus ipso iure, sed ordinantes sunt suspendēdi, & hoc est verius, vt patet in cap. 1. de tempo ord. Conceditur tamen [i] episcopis dispensatio in susceptis, vt ministrent. dicto capitulo, consultationi, sed secundùm Rod. non poterit dispensare in suscipiendis, cum ibi non dicatur nisi de susceptis. Non tamen ille

[a] Cap. ꝙ translatione] in ver. interdicen 'a, & ad idem, c. significasti, de ofn. Arch. Sed vr̄ obstare, quia sicut nō tenet snīa a nō suo iudice, sic nec ordinatio. 70. di. p totum, ideo dicēdum illū suspensū ipso iure, sed non illa suspensione, q̄ irregularitatē inducat.

[b] Licētia] Quia qd' a iure ꝯcessū est, vlterius non est necessè a iudice postulari. ff. de condi. iusti. lege qui sub cōditione, & C. de thesa. l. vna, lib. 10.

[c] Sed in abbatibus] Et hoc patet in c. eas, qd' loquitur generaliter, & facit c. si. eo. tit.

[d] Tenet gl.] Scilicet si ordinaret vltra mōtes existens. & rō diuersitatis est, qa Vltramōtanus existens citra montes hēt duo remedia, vt vl' mittat ad propriū epm, vel ad papā, saltē q sibi vicinus est, de hoc gl. in ver. Italiæ.

[e] In remotis] Arbitrio iudicis intelligitur quis eē remotus &c.

[f] Nō exēptis] Licèt ipsi sint exēpti, qa ibi priores nō erant perpetui.

[g] Eorum socij] quia ibi non dāt eē soli, cū scriptū sit, væ soli, eccle. si. 4. 7. q. 1. illud, & c. monachi, de sta. mo. & probatur in c. ꝙ Dei timorem, eo. tit.

[h] Inno. tñ] in d. c. cum quidā, dicit expertes nō ipso iure, sed per sententiam.

[i] Tamē] Nisi papa ex certa sciētia reseruasset sibi absolutionē, vt in d. c. cum q. dam, ad terrorē aliorum.

ille eps, qui ordinauit, poterit dispensare, sed eius successor secundùm. d.Ant.in d.c.consultationi.

36 Vndecimò incurrit, cū qs per saltū promotus administrat ĩ ordine superiori, ſm Hos.in sum.[a] & sol* papa dispēsabit, sed Arc.in c.sollicitudo.52.dist.tenet, ꝙ talis non est suspensus, nisi sicut ille, q est in mortali, sed est suspendendus, & ideo si celebrat ante, q̄ suppleatur omissum, peccat mortaliter sed non efficitur irregularis, & est verius,[b] vt in d.c. patet.

37 Sed nūquid suscipit characterē ordinis superioris talis? Resp. ꝙ sic, ſm cōiter The.[c] & est verius. fallit hoc in episcopo, qui, nisi sit sacerdos, non suscipit characterem epalē, ſm Rai. sed verius credo, ꝙ suscipiat characterem, sed non executionē,[d] si non est sacerdos.c.ex litetis, de exc.pla. sed si est sacerdos, licèt nō habuerit aliquem aliorum ordinum, etiā suscepit executionē, qa pōt ꝯferre oēs ordines præter illū, quē nō habēt.1.q.1.c. grā, & q.7. D.Alber.licèt peccet mortaliter. Et si daret illū ordinē, quē nō hēt, incideret in pœnā, de qua in seq.S.dr. Et ille non esset ordinatus.

38 Duodecimò incurrit, cū quis administrat in ordinē, quē non hēt,[e] vt in c.1.& 2.de cle.non ord.mi. Et no. ꝙ prædicta pœna locū hēt, si exercet aliqd deputatū certo ordini, tanq̄ ĩ officio ꝯstitutus, puta diaconus legit euāgeliū vt diacon*. sub diacon* epistolā vt subdiaconus, & hmōi, secus, si legeret non tanq̄ in tali officio, sicut si monialis legit euangeliū in matutino. 37. q.1.diaconissam, in glos.& clericus deficiente subdiacono in solennitatibus indutus sine manipulo cātat epistolā, vt no. in c.vt quisque presbiter, de vi.& ho. cle. qa non est irregularis ſm Ho.& Inn.ibi.Pa. verò in c.vt qsque, de vi.& hon. cle.tenet, ꝙ nō effugit irregularitatē, si cum vestib.sacris cātat epistolā, vel euāgeliū. Sec*, si sine vestib.cātat epistolā, qa licet, facit qđ no.92.di.n̄ liceat, & magis placet, qa hec opi.ē verissima, si sic indut* administrat calicē diacono, vel p̄sbitero, qđ est propriū officiū subdiaconi, & principalis actus[f] ordinis talis, & opi.Ho & Inn. dēt intelligi, qn̄ solū cātat epistolā ēt cū dalmatica, sed sine manipulo, & sine oblatiōe calicis diacono, sed vt simplex clericus. Et cū talib. sic administrantib* in ordinibus non susceptis (vt dictū est non licere) non dispensat nisi papa ſm Ho.& Gof.vt ad Maiores ascēdat. Sed in susceptis poterit eps dispēsare Ber.verò[g] in c.ex literis, de cle.non or.mi.tenet ꝙ eps potest dispensare ēt vt ad maiores ascēdat. Sed tene primū, secundū Pa.in c.quanto, de consuet. & in d.c.2. Limita ēt p̄dicta vera in exercentibus actum deputatum ordini sacro, quia secundùm Thom.in 4.dist. 24. Officia quatuor ordinum minorū exerceri licitè possunt a non ordinatis. Item ꝙ tale quid exerceat non ex ludo, seu ioco, quia licèt peccet mortaliter, non tamē erit irregularis.19.quæstione.1. illa, in fi.qui

a Secūdum Hos. in summ.] Ti.de clerico per sal.ꝓmo.§.vlt. in fin. sed dicit hoc esse verum, si sciēter per saltum promoueatur, & ministret, secus, si non ministrat, qa tunc iniungēda est ei pœnitētia, & supplebit cautè, quod fuit incautè prætermissum, & sic p episcopū dispensabitur, ar.ca.1. de sa. non iterā. Arc.tenet vt hic. Et idem Inno.in ca. si celebrat, de cle.ex mi.& Ho. & Spe.de of.leg. §.iuxta propositionis, versi. quidam tamen dicunt. hæc Arch.

b Et est verius] Quia ibi fuit ex negligentia dimissus subdiaconatus, secus forte, si ex supbia, sed vide plenius per Ge.ĩ d.ca sollicitudo, & eundem Ge. in sum. 31.distincti.post Archi.& doct.

c Secundùm cōmuniter Theo.] Et dicit Th. in 4. di.24.ar.5.vt refert Pa.in c.vno, de cle. per sal.ꝓmo. quod nō est de necessitate sacrorum ordinū, ꝙ quis minores prius habeat, rō quia* potestates sunt distinctę, & vna nō requirit alteram, quia potestas minorum ordinum est separata a potestate sacrorū. Item non est dubium, ꝙ inferior potestas includit in superiori, sicut sensus in intellectu, & ratione.

Itē ordo superiorū ordinum est a canone introductus, vt ĩ c.de his 28.disti. & 77.d. c.1.2.& 3.

d Non executionē] Idē tenēt cōiter doc.in c.vni. de cle. ꝓ sal.ꝓmo.ſm Pa.ibi reprobata glos. Et idē tenuit gl. in cap. sollicitudo. 51.distinct.

e Quē non hēt] Et dicit tex.in d. c.1. ꝙ debet abijci de ecclesia.i. nō dēt amplius ordinari, ſm Pa. Et sic est deponēdus, & tenet etiā pœna falsi, sicut non habēs dignitatem, & simular se habere illam, vt in l.eos, ff de fal. de quo dit, vt supra insignia in postil.

f Et principalis actus] Vt dicit Sco.in 4.d.14.q. vnica, ar.2.in fin. Nā actus legēdi epistolā, vel euāgeliū, sūt remoti &c. vt ibi p eū.

g Ber.verò] Idē tenuit In.in c. dilectus, de temp. or. Sed primū est verius, vt hic. Et rō est, qa episcopus non dispensat nisi in casib* a iure expressis, vt d.c. dilectus. Et iste casus non ē expressus, quare &c Pan.tn̄ in d c.2. saluat Inn. qa p̄t intelligi, ꝙ possit ad beneficium dispensare, vt in d.c.2.

voluntas & propositū maleficia distingunt. c.cū voluntate, de sentē. excom. hoc sequitur Ho. Itē ꝙ non sit merè laicus, quia ſm Dire.li.3.ti.8. non incurreret irregularitatē merè laicus administrās in aliquo ordine; & placet, quis Cal.in c.1.de cle.ex.mi.teneat cōtrarium. Itē ꝙ nō faciat ignoranter, quia si probabiliter credebat se ordinatum, nō erit irregularis.

39 Sed pone, ꝙ qs in ordinatione sua omisit aliqd, qđ certū est nō esse de substātia, sedtn̄ debet suppleri. Nunqd si ante, quā suppleatur, administrat in tali ordine erit irregularis? ℞. ꝙ non. Nā licèt nō debeat ministrare, donec fuerit suppletū, quod est omissū, vt in.c.1. de sa. non ite. Tñ qa ista suspensio non est ꝓpter delictū suum; ideo peccat mortaliter ante supplectionē ministrando, sed nō est irregularis. Facit, qđ no. Pa in. c. si celebrat, de cle. ex. mi. de viciato corpore ministrante, q nō efficiť irregularis ſm eū. a Quidam tamē tenēt, ꝙ est irregularis, sed non credo verum, quia nullo iure probatur.

40 Tertiodecimò incurrit irregularitas, qñ excōmunicatus, interdictus, vel suspēsus qs existēs celebrat, vel facit aliquid attributū certo ordini ecclesiastico etiā minori, puta acolitatus, exorcistę, & huiusmodi. ſm cōmunē opi vt no. Ho. b & Io.An.& Pa. i c. 2.de cle.ex cōmu.mi. & dispensať solū p Papā, vt in.c.1.de re iudi. lib.6.& in.c.1.de sen.excō. li.6. Secus, si attētat aliquid exercibile ēt p laicos. c vt qa cātat requiē ęternā, vel versum psalmi, & hmōi, quia licèt grauiter peccet non euitando communionem sibi interdictam, tamē non efficitur irregularis, vt in. c. tanta, de exce.prela. nisi quis audiret diuina autorizando, Vt quia episcopus facit coram se celebrari, quia tūc irregularis efficitur. Secus, si audiret non autorizando, vult gloss. d in Cle.2.de priui.in ver.celebrari, & Pan.in d.c.illud, de cle.excommu. mi. Et intelligit Ioa. An. qui dicit, quod celebrans & concelebrans (exponit. s. autorizando) quod efficitur irregularis.

41 Sed quid si ignorat se excōmunicatū, interdictū, vel suspēsum? ℞. Rodo. ꝙ si est ignorantia probabilis facti, puta qa miserat procuratorem, qui tamen procurator non comparuit, & sic fuit excommunicatus, sic excusatur, nec efficitur irregularis celebrando ante, quā sciat; secus, si ignorauit crasse, puta quia citatus noluit comparere, & sic fuit excommunicatus, quia non excusatur ab irregularitate; & sic intellige. c. apostolicę, de cle. excommunica. mi. Idē Rodo. dicit de eo, q ꝓbabiliter dubitat de excōicatione, puta qa conscius de culpa, quā fecit, existimat se fuisse excōicatū, qa si fuit, & celebrauit, irregularis est. Itē dicit Pa. in d.c.illud, ꝙ habēs notitiam excōicationis p solā famā, si nō abstinet, irregularis est, e si modō verū comperit postea. Sed aduerte ſm gl.in d.c.illud, ꝙ dicta paucorū non faciūt famā, de accu.c.inquisitionis, nec teneť credere, licèt dicať ei ab aliqbus. 11.q.3. non solū ille, quod verū est, nisi ex cōscientia culpę, vel dictis pluriū insurgeret notabile dubium, quia sic non effugeret irregularitatem non abstinendo.

Sed

a Secundū eū] Et idē tenet Ge. in c.apostoli.ante mediū.56.di. & allegat In. in d.c. si celebrat, & ratio est, quia non est interdicta sibi directè executio officij, & iure non cauetur, ꝙ talis efficiatur irregularis, benè tamen peccat.

b Vt no. Host.] Adde Specu tit. de leg. §. iuxta. 8.col. ver. quid de simplici, qui dicit, ꝙ si clericus simplex habens solùm primā tonsurā, & suspēsus exercet officiū pertinēs ad psalmistam, est irregularis. & idē dicit Arc. in c.si quis ꝑsbyter à suo epo.11. q.3. Et Ge.in ca. acolit.circa me. 23. di. dicit, ꝙ si acolytus efficiatur irregularis, per quem dispensabitur; & adducit no.in c. si. de exce.pręla. & vide d.An. i c. clericis.2. de vi. & ho.cle.& Cal. tractatu de ecclesiastico iterdicto, & Pa.in ca. 2.de solu.

c Etiam p laicos] Etiā si illud esset certo ordini deputatū, vt qa legit epistolā, q̄ solet legi ēt p laicos sine apparatu, vel benedicit mensā. 44. d.c.si similiter si exercet ea, quæ sunt iurisdictionis, vide in c si. d exc.prel.p Pa.

d Vt vult.glo] Quæ est singul. ſm Pan.in.d.ca. illud; & tene eā semp menti, qa multi epi i hoc errant facientes corā se celebrari pp pudorem, nō obstāte excōicatione ꝯ eos lata. Vide de hoc Ge. in. c. cū medicinalis, de sen.excom. in.6. §. si. col.8.& Arch.in c. si quis presbyter à suo episcopo. 11.q.3.& vide doct. in cā. si is cui, de sent.excom. & Cal. in trac. de ecclesiastico interdicto. 6. mēbro, q. 23. & Ge.i c.testamētum.6 di. & sup interdictū. 1 §.1.

e Si nō abstinet, irregularis est] Et ēt peccat, si nō abstinet se à cōione fideliū, & sanctorū. Et in hoc tex. d.c. illud est valde notabile, & quotidie ꝯtingit, ꝙ epi excōicantur in curia, & non habēt notitiam nisi per famam tantū. Non tamē ita grauiter peccāt, sicut si ꝑ certo sciretur.

42 Sed quid si iudex dicat, Suspendo te ab officio, vel beneficio? ℞. Pa.in ca.lato res,de cle.ex mi.Gof. in c. quanto,de magistris, dicit non valere tale sententiam ratione incertitudinis. l. 3. C.de sen.quæ si.cer.quã d. Ant.dicit,aut constat de in tentione , & sic serua , aut non constat , & sic tuti⁹ est abstinere ab vtroque , tñ si non abstinet , non efficitur irregularis.Et hoc tenet Pa nor.ibi.dicẽs. Nã licèt sententia iniusta liget , tñ hoc dẽt intelligi verum, quãdo de ea apparet , sed hic non apparebat,an ab officio,vel a beneficio voluerit suspẽdere. Et ideo nõ efficiť irregularis ipsam non seruàs.[a]

43 Vtrũ excõicatus minori excõicatiõe sit irregularis si celebrat? ℞.Pa.in c.si celebrat,de cle.ex.mi.ꝙ non,[b] quia põt exercere , q̃ sunt iurisditionis , & conferre sacra , & collatio tenet , & hẽt suum effectum, tamen peccat mortaliter scienter hoc faciendo,& sine necessitate.Ratio aũt,quare non efficitur irregularis, est qa excõicatio minor non inducit suspẽsionem ordinum , vel officij,sed tantũ priuat participatione sacramentorum, vt in d. capitulo si celebrat.

44 Vtrum omnis suspensus celebrãs sit irregularis,Vide infra,Suspensio.

45 XIII. incurritur irregularitas ratione criminis,vt 25.dist.c. primum,& 49.d.ca. quoniam,& 1.q.7.si quis omnem. Sed distingue,vt no.in c.ex te nore,de temp.ord. & supra dixi,Crimen.S 4.

46 Quis autem potest dispẽsare in hac irregularitate, vide supra, Dispensatio S. 5.

47 X V. incurritur irregularitas ex bigamia,vt extra de bigamis per totum , & de hoc,& quis potest dispensare,Vide supra, Bigamia.S.8. cum sequentibus.

48 XVI. incurritur,cum quis in sacris existens contrahit matrimonium , dic vt supra,Bigamia.S. nouo.

49 XVII. incurritur per solennem pœnitentiam factã.l.di.ex pœnitentibus, potest tamen episcopus dispensare in minoribus ordinibus propter necessitatem ecclesiæ [c] l.di.placuit.In maioribus autem solus Papa.l.di.ex pœnitentibus,& 51.di.qui in aliquo dicit tamen Inn.& Ho.ꝙ hoc non seruat curia,& sic videtur , ꝙ hodie non habeat locum hęc irregularitas.

50 XVIII. incurritur, cum quis celebrat in loco interdicto,vt in c.is qui,de sen.exc. li.6.& a solo papa dispensatur, de quo supra,Interdictum.7.S. 1.

51 XIX. incurritur vitio adueniẽte in corpore siue a proposito , siue a casu ,de quo dic vt supra , Corpore viciatus.

52 XX.incurritur ratione illegitimatis,vt in c.1.de fi.presbi.& in c.is qui,e.ti.li.6.verum est, ꝙ in minoribus ordinibus potest episcopus dispensare , sed ad sacros ordines non potest cum eis dispensare nisi Papa,vt in d.c.1.Sed si efficiantur [d] religiosi, possunt promoueri de iure communi ad ordines etiam sacros,vt in d.c. 1.

53 Quid si illegitimatio sit secreta, ita, ꝙ solùm ipse illegitimus eam scit? Res.secundùm Direc.in titu.de fi.presbi. ꝙ peccauit mortaliter,si se ordinari fecit,capit.fin.de temp. ordi. nec credo debeat vti susceptis sine dispensatione.

54 Quomodo quis dicatur illegitimus,vide supra,filius,per totum.

55 XXI. incurritur, cum quis adultus vsque ad ęgritudinem differt baptismum accipere. 57.di.c.si quis,& hoc verũ,nisi postea eius studium, & fides probabilis fuerit,aut hominũ raritas exegerit,alias nõ põt ordinari sine dispensatione Papæ,ar.præsti c.nec per baptismum tollitur hæc irregularitas,vt dicit gl.ibidem, quia idẽ non potest parere obligationem.ff.de solu. l.quem hominem S vl.& hoc est,quia ecclesia præsumit,ꝙ non ex voluntate,sed ex necessitate baptizatur,vt in d.c.si quis.

56 XXIII. incurrit,si religiosus claustrum egreditur ad audiẽdum leges,vel phisicã, si ante duos menses non fuerit reuersus,& solus

a Ipsam non seruans]Pro hoc facit not. per Pan. post Inno. in ca. ad audientiam , de homicidio , ꝑ gloss. in. §.ergo, el 2.11.q. 3. glo. in c. prædicator. 6.q.1.Arc.8.q.4. in summa dicit , ꝙ qñ est dubiũ , an sententia valeat , puta quia lata a ꝑlato deposito,vel appellauit,& dubitaĕ, an sit prosecutus appellationẽ,deberet abstinere , qa securior via . cap.illud,de cle. ex mi.

b Quòd nõ]Archi.in c excõ.11. q 3 tenet, ꝙ ẽ irregularis,& malè, quia text. est clarus.in d. ca.si celebrat. ꝯ eum.

c Propter necessitatem ecclesię] Idẽ,si adesset vtilitas , quia talia inducerẽt dispẽsationem.1 q.7. c.tali.Idẽ,si hoc hẽret ꝯsuetudo , vt dicit ibi glos.

d Sed si efficiantur]Nota pro religione , & vide in ca. cum in cunctis,de ele.& 3 c.1. & 3. de eo, qui or.fur.susce.

a Ex sequela peccati] Dic Archi. sequela peccati sui, vel alteri⁹ veri, vel p̄sumpti. b Pa. in d. c. gaudemus] Pone, q̄ pagan⁹ rōne publici officij aliquē facit mori, q̄ non deleatur, tenent ibi Host. & Io. An. & d. Anto. q̄a tūc nō est sequela peccati. Pro hoc. d. cap. si q̄s viduam. l. di. Hugo. Tamen, & Cal. tenent contrariū, & pl⁹ placet per d. c. si q̄s viduam, in vers. post baptismū. ergo, si ante baptismū fuisset cōscius, tolleretur, vt dicit ibi gl. ad idē c. 1. l. di. Item q̄s efficitur irregularis ex homicidio cōmisso sine pctō rōne cuiusdam erroris, vt. n. error, q̄ is premoueatur q̄ fecit homicidiū, quę rō cessat in infidelibus, cū p baptismū videat nou⁹ homo. l. di. ferrū. Itē ista irregularitas processit ex constitutione ec lesię. lō non dēt extendi ad infideles, vt d. ca. gaudemus, iuncto. c. is q̄. de sen. exc. l. 6. facit no. per Inn. in c. ad audiētiam, de homi. vbi dicit, q̄ cum irregularitas sit de iure positiuo, debem⁹ in dubio quē nō esse irregularē interpretari. c De iure positiuo] Pa. th in c. ad audientiā, de ho. dicit irregularitatē proueniēte ex homicidio eē d iure diuino,

solus Papa dispensat in hac c. vlt. ne cle. vel mo.

57 XXII, incurrit irregularitatem quilibet episcop⁹ presbiter, aut diaconus, q̄ prætextu iniustę excommunicatiōis hēt recursum ad imperatorē, & a solo Papa dispensabit. 21. q. vlt. c. pe. & in c. si quis episcop⁹. 23. q. vlt. ampliatur ad oēs, qui sunt sub ecclesiastica regula, prędicta irregularitas, sed non ipso iure, sicut in p̄dictis, de hac materia vide infra, Ordo. 3. per totū.

IRREGVLARITAS. 2. quomodo tollatur, Respō q̄ tribus modis, primò p baptismū deletur omnis irregularitas cōtracta ante baptismum cum peccato ſm Arc. 26. di. c. deinde, & Pa. in c. gaudem⁹, de diuort. & etiam illa, quæ venit ex sequela peccati, sicut est infamia. Item oīs irregularitas homicidij, siue fuerit cum peccato, siue non. Facit pro hoc. c. si quis viduam. l. dist. & §. 1. & c. si q̄s post. 51. di. Irregularitas verò bigamię pp defectū sacri non tollit 26. di. acutius, & c. deinde, & hęc est cōmunior opi. licèt alij tenuerint, q̄ nulla irregularitas deleat per baptismū, vt dicit Ri. de Media villa in 2. quolibet. q. 2. Alij verò tenēt, q̄ illa irregularitas, q̄ ꝓuenit in homicidio sine peccato non deletur, vt no. Pa. in d. c. gaudemus b sed tu tene, q̄d dixi s̄. baptism⁹. §. 3. q̄a verior est, vt patet in dictis iurib.

1 Secūdò tollitur per religionis ingresū, vt no. gl. in c. 2. de aposta. sed nō omnis ſm prędictam gl. sed ea solū, quæ non prouenit ex delicto proprio, vt in ca. 1. de fi. presb. Ita, q̄ pōt ꝓmoueri ad ordines sine dispensatione, sed non ad dignitatē, vel prelationem sine dispensatione, vt c si. de fi. p̄s. & Ho in c. 2. de apost. & sic dicit intelligendam auten. de mo. in p̄n. vbi dr̄, quod religionis ingressus omnē tollit irregularitatem, sed tu dic ſm Pa. in d. c. 2 q̄ nō tollit nisi tantùm illam, de qua est in iure expressum, q̄ tollatur. Inducit benè faciliorem dispensationem.

2 Tertiò tollitur per dispensationem Papæ, vnde in omni irregularitate potest dispensare, cum omnis irregularitas sit de iure positiuo. c 1. q. 7. Item Daniel, & tenet In. de renun. c. nisi, in verbo, irregularitas, & hoc communiter tenetur. Episcopi autem d quomodo possunt dispensare, dictū est, & habes supra, Dispensatio. §. 5.

allegat de cons. dis. 1. in princip. d Irregulares quo mō & quan do ab epō di p̄e. sari pūt, vi. Trid. sess. 24. c 6 P.V. e Aliqua scribit Catechis. de Hebræis in p̄cep. 1. Ego sum do. de. tu. &c. Tri Sin et sess. 6 de inst. c. 1. Sed quæ spectare nō videtur ad qōnes auctoris, aliàs tamē scire conducit. P.V.

IRRISIO. Vide supra, Interrogatio, in filiabus superbiæ, & supra Derisio.

IRONIA. Vide hironia per h.

ISTRIO. Vide, histrio, per h.

IVDAEVS e dicitur ille, qui ad literam legem Mosaicam sequitur tenendo, circūcidendo, & alia legalia faciendo ad literā, ideo Christiani, qui nimis adhærent literæ iudaizare dicuntur, de sacra vn. c. vnico. §. pen. q̄ facere non debent. 5. di. §. 1. & 6. di. §. vlt. de cele. mis. c. cum Matthæ. §. cæterū, de consti. translato.

1 Quę sunt, quæ prohibentur Iudæis in directè ab ecclesia, quę Christiani non debent tolerare? R̄. 17. Primò nè habeant cōmunionem assiduam Christianorum, maximè simplicium, vnde Christiani non debēt comedere cū eis, nec habitare, nec eos ad sua conuiuia recipere, 28. q. 1. nullus, & c. omnes, dicit tamen Vgo in d. c. omnes, q̄ si cibos non discernunt, licèt comedere cū eis, sed vbi cibos discernunt, nullo modo licet, eorum quoque azima Christianis est ꝓhibitū comedere, quia est cibus discret⁹ ab eis, qui inhibetur in d. c. omnes. Et cleri cus contrarium faciēs debet deponi, & laicus excommunicari, d. capi. nullus. Rodo.

tamen

tamen tenet, ꝙ in necessitate liceret comedere, quod verum credo nõ vt azima, sed vt panem, & no. ꝙ communio ĩ mercimonijs cum Iudæis non prohibetur, nisi aliquando in pœnam, vt in ca. post miserabilem, de vsu. sed solùm nimia familiaritas, vt in d c. nullus, & ca. ad hæc, de Iudę. cum similibus, vnde admonitus nolens abstinere ab eorum nimia familiaritate, peccaret mortaliter.

2 Sed quæritur, vtrum liceat Christianis eis seruire? ℞. Pa. in d. ca. ad hęc, in 1. glo. Host. voluit quòd sic extra domum, sed in domo non. c. Iudæi, Secundò, eadem, sed Pa. & melius [a] dicit, ꝙ nec extra domum assiduè, cum text. ibi non faciat mentionem de domo, & ideo prohibetur assidua familiaritas & continua cõuersatio [b] tam in domo, q̃ extra domũ, ꝑpterea Christiani in familiari seu assiduo seruitio Iudæorum esse non debent. Intellige, qñ personæ Iudæorum interfunt, secus esset, si ædificiũ ędificent [c] ad vtilitatem Iudæorum mercede constituta, & huiusmodi, vel laborent agros, facit. d. c. null9.

3 Vtrum Christianus possit habere seruum Iudæũ? Respon ꝙ sic, vt in ca. & si Iudęos, eo. titu. 23. quæstio. 8. c. dispar. non tamẽ debet cum eo morari ita, ꝙ eum habeat familiarem. 28. quæstion. prima sæpe. & capitu. nullus, & capitul. omnes.

4 Vtrum liceat mulierib. Christianis nutrire filios Iudæorum? ℞. Pa. in d. c. ad hęc & glo. & Io. And. & d. Ant tenet ꝙ non, neque in domo, neque extra domũ. Sed. d. Card. dicit, ꝙ solùm prohibentur in domo propter tex. præfati. c. ad hæc, qui dicit, In domo, sed ego dico etiam extra domum non licere, quando nimia familiaritas, & conuersatio ex hoc contrahitur, [d] aliàs extra domum non est prohibitum, ar, d. c. nullus, iuncto isto. c. ad hæc.

5 Sed nonne episcop9 poterit dispensare, vt etiam in domo nutriant? Respon. Panorm. in d. c. ad hęc ꝙ non, & ita consuluit. d. Car. quia ista prohibitio est in honorem fidei. [e]

6 Vtrum Iudæus possit habere Christianum ascripticium, vel originarium? [f] Respond. quòd sic, vt in capitul. multorum, eodem. ti. sed seruum nullo modo, [g] vt ibidem.

7 Secundò non debet mederi Christianis, vnde i dicto capitul. nullus, & c. omnes, prohibētur Christianis, nè in suis infirmitatib. Iudæos aduocent, [h] neque medicinas ab eis recipiant, dicit tamen gloss. in d. capitu. nullus, quod medicinalia possunt Christiani a Iudæis emere, & postea præparare ea, sed nõ medicinas pręparatas.

8 Tertiò prohibetur, nè cum Christianis balneentur in vno balneo simul, dicto capitu. nullus, supradicta omnia prohibentur laicis sub excommunicationis pœna, clericis verò sub pœna depositionis. & sic peccant

a Sed Pa. & melius] Duæ sunt causæ principales huius prohibitionis, vna ne propter assiduam conuersationem & familiaritatem subuertantur simplicium corda c. ad hæc, Alia, nè Iudæi videantur superiores si Christiani Iudęis famularentur, & istæ rationes militant in seruitio continuo extra domum.

b Continua cõuersatio] Hæc omnia sequitur Io. de Anan. in d. c. ad hæc.

c Ædificent] q.d si Iudæus vellet assiduè fabricare tangit Ana. in d. c ad hæc, & non respondet. Credo, quod nõ posset haberi talis conuersatio propter rationes ꝑdictas, ex hoc posset inferri, qđ conuersantes cũ Iudæis assiduè similes eis esse ꝑsumuntur, Secũdò ꝙ magis præsumitur, ꝙ infidelis trahat fidelem ad malum, q̃ econtra. Ita nota. Ana. in d. c. ad hæc, in primo notabili.

d Ex hoc contrahit] Io de Ana. in d. c. ad hæc, tenet simpliciter non licere etiam extra domum, quia omnino sequeretur nimia familiaritas, quia teste experiẽtia vellẽt Iudæi sæpi9 infantes suos visitare, & ita dicit se fecisse practicare &c. Et Ab. dicit, ꝙ infantes eorũ deperirent, sed tu dic, ꝙ melius est, vt ꝑeant inimici Dei, quã ꝙ nutriantur in vilipendiũ creatoris, vt no. Sco. in 4. di. 3.

e In honorem fidei] Sequit Ana. in d c. ad hęc, & ratio potissima, quia episcopus non dispensat contra ius, nisi expressè, vel tacitè permittatur, vt no. Inno. in capi. dilect. de temp. ord. Archid. in c. licèt canon, de electio. lib. 6. & Abb. in cap. & si clerici. §. de adulterijs, de iudi. Subdit Ana. ꝙ forte posset episcopus dispensare, vt ex. domum Christianæ possẽt Hebreorum infantes nutrire, Quia ex quo sunt opiniones, non dicitur contra ius dispensare.

f Vel originariũ] Ex eo, quia non possunt ab originarijs aliud exigere seruitiũ, quam a iure sit eis concessum. Noc. Panormita. & Anan. in dicto capi. multorum.

g Sed seruũ nullo modo] Noc. contra Christianos recipientes ad vsuram, quia serui eorum efficiuntur, Prouer. 31. diues pauperibus imperat, & qui accipit mutuum, seruus est fœnerantis.

h Iudęos aduocent] Pa. in ca. ex speciali de Iud. 1. no. dicit, ꝙ Iudæi medici maximum nocumentum Christianis possunt inferre, & ideo nullo modo licet eis mederi. Idem Anan. in c. cum sit, eod. ti. in 2. col.

a Hoc idē tenet Hug.] Archi.in d c. nullus, refert ſm eū licere tpe neceſſitatis comedere de idololatria.
b Publico officio] Ioā.de Ana. in c.cū ſit, eo.ti. 2.colū verſi.no. quòd cōmittēs, qa allegat Ang. in l.fin. C.eodē, dicentem, ꝙ illi, qđā. officia publica Iudęis, dicunt ſacrilegiū committere.
c Inter ſeipſos Iudęos.] Gl. tñ in l fi. C. de Iudęis dicit illū. §. ſi eē correctū p d l.fi ℞ placet.
d C quia ſuper his] Et probat Ana. ibidem in prin. ꝙ etiā de nocte debet hoc ſaluberrimū ſeruare præceptū.
e Nē teſtimoniū dicāt.] De hoc p Io. de Ana. c.cū ſit, de Iudę. quā quam de facto aliquando admittantur d. c. Iudæi, & ibi Pa.

cant mortaliter contrafaciētes. Limita tñ de medico verū, niſi in caſu neceſſitatis, quando aliū habere non poſſet, qa neceſſitas facit licitum, quod aliàs nō eſt. c. ꝯſiliū, in fi. de obſer. ieiu. hoc idē tenet Hugo.[a] & ſimiliter eſt dicendum, qñ licèt non habeat alium medicū, ſed non ſufficiētē.
9 Quartò nè Iudæi ex teſtamento Chriſtiani aliqd capiant. C. de Iudęis. l. 1. Item non poteſt aliquis Chrīanus aliquid congregationi Iudæorū, vel Iudęo, aut pagano in teſtō relinquere; & ſi fecerit, etiā poſt mortem anathema iudicabiť. 24. q. 2. ſañ. el 2. niſi legaret (intellige) extremę neceſſitati alicuius.
10 Quintò nè procedāt in publico ſine habitu diſtinčto, vel ſigno, quo diſcernantur a Chriſtianis, vt in c. nonnullis, e. ti. & hoc verum tam in maſculis, q̃ in fœminis, & dēt eē patens ſignū, nō ſub plica, vel mātello ſm doct ī d. c. in nōnullis, vbi Pa. in 1. no. & Ioan. de Ana. 1. no.
11 Sextò prohibetur eis, nè nouas ſinagogas erigant, vt in c. conſuluit, eo. tit. pñt tñ antiquas reædificare, vel ruinoſas refarcire, ita tamen, ꝙ noua ædificatio non perdat antiquam formam, quia vbicunq; mutatur priſtina forma, vtputa quia fit precioſius, vel magis amplum, tūc dicitur nouum ædificium, & cadit ſub prohibitione noui ædificij, vt probaē ex tex. iſtius. c. conſuluit. Facit quod in ſimili no. in glo. in c. admonere. 33. q. 2. & in c. presbiter. 82. di. quæ vult, ꝙ ſagimine licet vti illis diebus, quibus vtimur ouis, & caſeo, licèt non liceat vti carnibus, quaſi ſit mutata forma, & per conſequens rei ſubſtantia, & etiam facit, quod no. in c. cū cauſam, de teſti. in verbo. tempore, & in gl. in ver. ad exhibendū, in l. Iulianus. §. ſed & ſi qs, ff. ad exhib.

12 Sed quid ſi antiqua ſinagoga ex toto corruit, & fundit⁹? ℞. Pa. in d. c conſuluit, ꝙ non poterūt reędificare, quia eſſet nouū facere, ex quo funditùs eſt deſtructa. Facit ad hoc qđ legiť & no. in l. inter ſtipulantē. §. ſacram, ff. de ver. obli. vide bonam glo. in ver. fundatores, ſn ſimili. in c. 3. de iure pa. Et no. ꝙ ſi nouas ſinagogas erigere pſumpſerint in l. lib. auri ſunt puniendi, C. de Iudæ. l. hac valitura, & eſt lex finalis.
13 Septimò non pñt præfici alicui publico officio[b] inter Chriſtianos, nec ad aliq̃ dignitatē, vel miniſterium, vt in c. cū ſit, & c. pe. eo. & 17. q. 4. conſtituit, & d. c. nullos, vnde in l. fi. C. de Iudę. dicitur, ꝙ nullam dignitatem, nullam pręeminentiam inter Chriſtianos poſſunt habere, intellige de nouo; ſecus eſſet in antiqua, quia toleraē. & per iſtam. l. infert Bar. ꝙ non poſſunt doctorari, cum ſit dignitas, & præeminentia doctoratus. nec obſtat l. generaliter. §. fin. ff. de decurio, quæ permittit Iudæos promoueri ad dignitates, quia intelligitur inter ſeipſos Iudæos,[c] nō inter Chriſtianos. vnde infert Pa in c. ex ſpeciali, eo. ti. ꝙ etiā omne commertium, per quod Chriſtianis aliqđ grauamē poſſet ingeri, eſt prohibitū Iudęis & paganis, & ideo licèt vendatur eis reditus regalis, & poſſint illud emere, vt in d. c. ex ſpeciali; tñ collectio non poterit per ipſos fieri, ſed per Chriſtianos, quia ſic colligendo poſſet Iudęus committere fraudes, & tenetur dare pauperib⁹, quicquid lucrat⁹ eſt ex tali officio, vt in d. c. cū ſit, & hoc ſecundū prouidentiam Epiſcopi.
14 Octauò prohibetur, nè in triduo ante Paſcha, & maximè in die Veneris ſancta Oſtia, vel feneſtras apertas teneant, aut in publicum exeant, extra eo. ti. c. quia ſuper his,[d] & in c. nonnullis.
15 Nouò nè decimas prædiales retineant, ſed vt eccleſijs ſoluant, de deci. c. de terris.
16 Decimò nè teſtimonium dicant[e] contra Chriſtianū, de teſt. Iud. imo repellunē ab omnibus actibus legitimis. 2. q. 7. alieni, & hoc verum, niſi in caſu hęreſis, ſi qs ab eos reuerteretur, tunc pro teſtibus admittuntur, vt in ca. contra Chriſtianos, de hęr. lib. 6. ſed benè coguntur Chriſtianum contra eos teſtimonium dicentem admittere, vt in d. c. Iudęi.

Vnde-

17 Vndecimò non possũt conuenire Christianũ apud Iudæum, sed benè apud iu dices Christianos arbitrũ. in causa ciuili tamen possunt eligere [a] Iudęum, vt C. de Iudęis. l. Iudęi, prima sententia tamen debet exequi per ordinarium Christianum iudicem, vt ibi.

18 Duodecimò nè emant seruum Christianum, vel non Christianum, si modò vult baptizari. [b] c. 1. & c. vlti. e. ti. vnde, si Iudæus emit Christianum seruum, vel qualitercunq; acquirat, statim efficit liber nullo modo precio dato. 54. di. mancipia. si verò seruũ nõ Christianum emit pro sibi seruiendo, tunc voluntate pa tefacta, qđ vult effici Christianus, statim vendicat sibi libertatem nullo dato precio, c. fraternitatem. [c] 53. di. si autem talem nõ Christianum emit non pro sibi seruiendo, sed causa mercimonij, tunc si fuit expositus ad vendendũ intra tres menses qui incipiũt currere a die emptionis secundũ Host. in d. c. fi. vel ſm Ioã. An. & Pa. in c. 1. eodẽ a die, quo petijt Christianitatem, tunc non liberatur ab eius seruitute, nisi dentur Iudęo. 12. solidi pro quolibet bono seruo, qui solidi debẽt esse aurei secundùm Vin. Gof. & Pa. quorum. 72. faciunt vnam libram auri. C. de susce. præpo. & Arca. l. quotienscunque certa summa solidorum, lib. 10. videtur sentire gl. in ver. vel 20. in l. quicũque, C. de seruis fugi. & pro ista opinio. facit glo. in ver. solidorum, C. de fal. mo. l. si qs numos. sed secundùm Ber. & Host. in d. c. fi. in ver. solidis, dabuntur de moneta, quę est in vsu in illo loco, ar. ff. de leg. 3. l. numis, & ff. de lega. 2. l. si seruus plurium. §. si numerus; & magis placet, & aduerte, ꝙ dicit pro seruo bono, [d] ergo defalcabitur, si ille non est ita bonus, quia ibi bonus accipitur pro optimo, secundũ Pan. in d. c. 1. si verò non exposuit venalem intra dictos tres menses, tunc statim liberatur nullo pretio dato. d. c. fi.

19 Vtrum vernaculus, i. natus ex ancilla Iudæi, si vult effici Christianus, liberetur similiter? ℞. ꝙ sic nullo dato precio. l. deo nobis, C de epi. & cleri. §. vlti. Idem Ioã. de Ana. in c. 1. eo. ti.

20 Sed quid si aliquis talem emat, qui causa mercimonij fuerat emptus a Iudęo? ℞. ꝙ non efficietur eius seruus, sed restituet ei precium. 12. solidorum, & erit omnino a seruitute liberatus, Institu. de noxa. ac. §. dominus; aliàs seruiet ei quinquennio. l. fi. C. de capti.

21 Sed pone, ꝙ non habet precium? ℞. ꝙ si sit in manu Iudęi, puta qa nemo est Christianus, qui velit eum emere, tunc nihilominus liberabitur, & ostiatim quæret pręcium. ff. de manumis. l. 4. §. suis aũt, vel si nullo modo potest habere, seruiat sibi per quinquẽniũ, vt no. gl. in ver. ad seruiendũ. 36. q. 1. de raptoribus. si verò sit in manu Christiani, tunc si alio modo habere nõ potest precium, seruiet ei tantùm, ꝙ seruitiũ compensetur cum precio, & sic liberatur, ff. de cap. in l. in bello. §. si quis seruũ. hoc verum, nisi precium fuisset datum pro anima, & non animo repetendi, ar. ff. de neg. ge. l. Nesennius, & ff. de relig. & sump. fune. l. & si quis. §. idem Labeo ait.

22 Tertiodecimò nè vsuras exigãt, sed exactas restituant, vt in c. post miserabilẽ, de vsuris, pñt compelli [e] ad hoc p principes, & debent, vt in d. c. qđ si nõ faciunt, debẽt compelli per iudicem ecclesiasticũ cẽsura ecclesiastica; vt dicit Ho. & Io. An. ĩ nouella in d. c. post miserabilẽ. Facit. c. postulasti, de Iudæis, & qđ ibi no. vnde principes terrarũ peccãt mortaliter non cogẽdo eos ad restituẽdũ vsuras, & similiter Christiani, si ipsis non restituentib. monerentur, nè cũ eis haberent cõmercium, si post monitionẽ eis factã cõmercium cũ eis haberẽt, vt ĩ d. c. post miserabilem, & c. quãto, de vsuris.

23 Quartodecimò nè intentent ꝯ catholicam fidem quicquam detestabile, sicut est ꝙ nutrices Christianæ projiciant lac in latrinas post, quã susceperunt corpus Christi,

a Eligere] Cum hoc, vt ante, quã exequatur ſnia, arbitretur, si sit iusta, per ordinarium, ad hoc. d. l. Iudæi, la 1.

b Baptizari] Cõcordat. l. vnica, C. nè Christianũ mãci. & Adde ꝙ Christianus põt hr̃e Iudæum seruum, sed dẽt facere habitaẽ seorsum, & custodire porcos, Ana. in c. 2. eod. tit.

c C. fraternitatẽ] Datur ibi bonũ remediũ ꝯ Iudæos, si vellẽt dicere illũ seruum emisse mercimonij cã, & declarat Ab. ĩ c. fi. e. ti.

d Bono] Isti solidi debent esse aurei, quia aliàs parum valeret, ſm Pa. in c. fi. e. ti. & Ana. in c. 1. eo ti. quanquã melius videret iudicio meo, ꝙ essẽnt de pecunia currẽti, maximè in odiũ Iudæorum.

e Compelli] Ad hoc qđ latè not. Io. de Anan. post Pan. in d. c. post miserabilem.

ßi,vt in c. & Iudęos, eo.& huiusmodi.

24 Quintodecimò nè quē guā,qui nō estsuę nationis, aut sectę ꝑsumāt circūcide re,&t si-fit eorū seruus,vt l. vnica.C.nè Christianū mā. & ibi est eis pęna capitalis, idest perpetui exilij,quæ di citur capitalis,vt ff.de pœ- nis.l.rei capitalis.Aliquan- do dicit̃ mors naturalis, vt ibidem in principio.

25 Sextodecimò nè Iudę' Christianā in vxorem acci piat.l.nè qs, C.de Iudęis, quod si fecerit, crimine a- dulterij puniet̃,vt ibidem.

26 Decimoseptimò nè fi- dē catholicā impugnet per uerso dogmate; aliter pœ- na sanguinis punitur, vt in dicta.l. hac valitura in om ne euum.

27 Vtrū ecclesia possit pu nire Iudęos,& paganos, si delinquūt? ℞. ꝙ sic,si delin quūt ꝯ.l.naturalem,ª qa il lā oēs recipiūt.Itē Iudęos, si agunt cōtra. l.veteris te- stamēti,ſm Aug.de Ancho. in li.de potestate Papę.

28 Itē no.ſm eundē,ꝙ Iu dęi p Papā,& alios,princi- pes,qbus subdūtur,debent cogi ad laborādū manibus ꝓprijs;aliàs fiūt participes turpis lucri,& peccatorū,q̃ faciunt.Nec obstat.c.sicut, de Iudęis,vbi dicit̃,ꝙ nul- lus exigat coactaseruitia ab ipsis nisi consueta, quia il- lud intelligitur de seruitijs ad vtilitatem dominorum solum. ᵇ

29 Item not.quòd puniū- tur pœna ignis , quando aliquem ex suis, q̃ vult Christian' eē, saxis, aut alio furoris genere intētāt,vt.l.Iudęis , C.de Iudæis. ᶜ

30 Quæ prohibentur Christiani facere contra Iudæos? Respond. quòd nouem . Primò quòd violenter non debent cogi ad fidem,vt in.c. sicut , in princi. de Iudæis, de quo dic , vt supra , baptismus. 6.§.12. Secundò ꝙ non offendantur neque in ꝑ- sonis, neque in donis sine iudicio terrenæ potestatis d.c.sicut Iudæi.2.Tertiò ꝙ non impediantur obseruare suas consuetudi- nes in suis festiuitatibus, dummodo nihil faciāt in opprobriū Christianorum 45 d. qui sincera,& d.c.sicut Iudęi.2.℞.& l.Iu deos,C.de Iudæis.Quartò quòd non exi- gantur coacta seruitia ab eis,quę non sunt consueti facere.d.c.sicut,de quo dic,vt su pra, baptismus. 6. §.7.Quintò ꝙ non fo- diātur eorum sepulcra,siue corpora huma ta obtentu pecunię, nec eorum cæmeteria qsque mutilet,vel inuadat.d.c sicut.3.℞. Et cōtrafacientes Christiani sunt priuādi . officio, & beneficio,si sunt clerici;si laici, excōmunicādi,vt in d.c.si est.Sextò ꝙ non debent in sabbatis eorum ad iudicium tra hi. C. de Iudæis l.die sabbati.Septimò nè impediant̃ sua, prout melius potetūt,vē- dere sicut nec Christiani.C.de Iudęis.l.ne mo.2.Octauò ꝙ si cōuertantur ad fidem, non spoliētur bonis iustè acquisitis,neque debita successione; & si ablata fuerint, ꝑ- cipitur potestatibus eorum locorū sub pę na excōicationis , ꝙ ea faciant restituere . c.Iudęi,el.2.eodem titu.ex quo infert Pa. ꝙ non perdunt agnationem suam , vnde debēt succedere attinētibus ᵈ suis,& mul to minus bona legitimè acquisita,cuius cō trarium existimant vulgares , qđ erroneū est . ᵉ Nonò ꝙ non prohibeātur conuerti ad fidē, & baptismum suscipere,etiam si , sunt serui Christianorum,ar.duæ sunt.19. q.2.remanebit tamē seruus, si pri' erat ser uus alicuius Chr̃iani,cum seruitus sit ap- probata de iure diuino,ciuili,& canonico, 12.q.2 si quos,vsque ad.c.ecclesiarū, dul- cius tamen tractandus est,quàm alij serui, qui non sunt Christiani , ar. de maior. & obe.per tuas.

31 Vtrum eorum filij sint baptizandi ip- sis inuitis, vide supra ,ᵛ Baptismus , sexto. §. 11.

32 Vtrū ecclesia peccet permittendo Iu- dęos ritus suos obseruare?Respon.ꝙ non, quia nō approbat,sed permittit.quod autē permittimus, nolentes concedimus, quia malo.

ª Contrà legē naturalem] De hoc per Inno.& Pa.in c. ꝙ super his , de vo. & in c.gaudemus. de diuor.

ᵇ Ad vtilitatē dominorum so- lum] Adde Io. de Ana. in d. c. sicut , qui dicit, ꝙ possunt exigi à Iudęis pensio- nes , & seruitia , vt festiuēt ad fi- dem. 23. q.6. iā nunc. Et sic sin- gulariter limita tur tex.d.c.sicut.

ᶜ C. de Iudæis] Dicit tñ gl.ibi.ꝙ non legitur in scholis.

ᵈ Succedere at- tinentibus] Ex quo etiam no.ꝙ non poterunt à parentibus ex- hęredari , sicut nec illi,q ingre- diuntur relig o nem: Ad hoc. l. Deo nobis. §. 1. de epi. & cle. & in authē. de san. epi. §.antepe.in ver. nullum Et ex hoc sequitur, ꝙ possunt Iudæi cōpelli ad assi- gnandam legiti mam filijs ad fi- dē cōuersis . Di- sputat hoc & sic concludit Io. de Ana. in d. c. Iu- dęi.2. col versi. nunquid autem filius Iudęi, vbi omnino vide.

ᵉ Quod erro- neum est] Hoc tñ inualuit,quia vt plurimum Iu dæi habēt bona ex vsuris acquisi ta ſm Pa. ibidē.

a Quia malorũ] Vñ, si non pmitteret, videretur ecclesię eos velle compellere ad fidẽ, q nõ est dicẽdũ, d.c. sicut. e. ti. b Allicere Iudæos] Adde hęc. in baptis. 6. §. 11. c Vel aliud spũale] Arc in d. c. quam pio, dicit. Quem posse attrahere tales ad fidẽ pro missionib. & muneribus. & et p graviores exactiones pensionũ faciendas in prin. loca tionũ. 23. q. 4. Debet, & q. 6. Iã vero. Et hoc dicit tenere doctores antiquos in c. dilectus filius de simo. alij dicũt, q nec ad fidẽ, nec ad religionẽ qs trahẽdus est pacto vide eũ ibi latẽ. d Dona pmisit] Gl. in d. c. quam pio, dicit, q pactũ phibet, nõ donũ. e Iudex] dictus, est qa ius dictat populo, siue q iure disceptet. Iure ẽ disceptare est iustẽ iudicare Nõ. n. ẽ iudex si in eo nõ est iustitia. 22. q. 2. c. 1. & c. fo. de ver. si. versi. iudex. Et iudex dẽt ad sacra Dei euangelia iurare, & c. l. rẽ nõ nouã, C. de iud. & sic facit ad terrẽdũ iudices, nè malẽ iudicẽt, facit. c. cũ æterni (& est primum) de re iudic. Et dicit Bal. in l. 2. C. de sent. ex peri. reci. q iudex dẽt habere duos tales, vnũ sapiẽtẽ, nè fit insipidus, alterũ rectæ conscientiæ, nè sit diabolus.

malorũ [a] hominũ volũtatẽ ad plenum nõ possumus phibere. 31. q. 1. hac rõne.

33 Vtrum pecunia, & alijs blandimentis possimus allicere Iudæos, [b] & alios infideles ad fidem? ℞. gl. in ca. dẽt homo. 23. q. 4. q sic, alleg. c. q aũt. 23. q. 7. & c. q sincera. 45. di. Similiter sub tali cõditione põt Christianus aliquam ducere in vxorem, vt fiat Christiana. 28. q. 1. caue. & sic in spũalibus licitẽ fit pactum, vbi agitur de conuersione alicuius ad fidem, & sic non obstat. 1. q. 2. quam pio, quia aliud est vẽdere donum Dei, vel aliud spũale. [c] Aliud pp temporalia inducere ad spũalia, qa primũ illicitũ, de simo. per totum, sed non secundũ vt iurib. prællegatis, vnde Siluester dona pmisit [d] conuentibus, vt no. in d. c. quampio. & capitulũ quãpio, loquitur de dono religionis, quod pecunia minimẽ debet vendi, de quo vi de simonia. 1. §. 3.

34 Vtrum bona vsurariorũ Iudæorũ possint ab aliquo vel dono, vel exactione, vel ratione pœnæ, vel quocunque alio titulo lucratiuo, vel oneroso acceptari? ℞. q sic, dummodo nihil contra iustitiam fiat, sed retineri an possint, distingue, quia si sunt nõ soluendo, restituenda sunt nõ ipsis, sed quibus debent ipsi. Si verò sunt soluẽdo, dic vt infra Restitutio. 1. in ver. Vsurarius. §. 17.

IVDEX [e] quis [f] potest esse? Res. q quilibet, q non prohibetur, ar. c. cum apud despon. & l. mutus, ff. de pcura. §. 1.

1 Sed qui sunt, qui prohibentur? ℞. q surdus, mut[9], & perpetuò furiosus, impubes, fœminæ, seruus, excõicatus. Item consanguinei rei, & inimici actoris, vel alia causa suspecti. Itẽ imperiti, seu illiterati, de quib[9] omitto breuitatis causa[f].

2 Vtrum Iudex, vel prælatus malus peccet iudicãdo subditos? ℞. secundùm Alex. in. 3. q sic mortaliter, de quo dic, vt supra, Correctio. 1. & 4.

3 Vtrum Iudex possit iudicare sine actore? Resp. q ordinariè procedendo nõ, facit. c. si legitimus (est cap. 1.) de accu. extraordinariè aũt sic, vt in inquisitione, & denuntiatione, vt supra, Inquisitio, Et, denuntiatio.

4 Vtrum Iudex possit cõpellere partes ad faciẽdum compositionẽ? ℞. q si causa est ciuilis, q non, nec ẽt princeps ex potestate ordinaria. l. 1. §. deinde quęrit, ff. de noui ope. nuntiatio. [g] si lis est longa, & intricata multum, ita q de facili nõ potest decidi, Iudex potest compellere partes ad concordiam, tex. videtur iudicio meo in c. placuit. 90. distin. & hoc ratione peccati dicit etiam Pan. in rubr. de tregua, & pace, quòd ad pacem benè potest, & debet reducere partes, & ẽt compellere tam iudex sæcularis, quàm ecclesiasticus respectu subditorum suorũ. 90. dist. si quis contristatus c. placuit, tenet etiam Bart. in l. congruit, ff. de officio præsidis.

5 Vtrũ Iudex cõpellere, possit nè potẽtiores viri contumelijs afficiant viliores? ℞. q sic, & tenetur. l. illicitas. §. nè potentiores, ff. de officio præsidis.

f Ex Sin. Tri. Ad dt.] Iudices ecclesiastici cognoscũt de fac. matrimonijs, de quo sess. 24. cau. xii. sess. 24. A censuris ecclesiasticis abstinere debẽt, & quõ sententias suas exequantur sess. 25. c. 3. breui cãs finire debẽt sess. ea c. x. de ref. Iudices laici ecclesiasticos impedire non pũt. ca. 3. sess. 25. Iudices de legati qui & quõ eligendi, ea. sess. c. x. Iudicis impedientis acta appellãti pęna, sess. 24. ca. 20. de ref. Cætera adde ẽt in præce Nõ loqueris con. p. & c. ca. nunc explicem[9]. Petrus Vend.

g Bar. in l. congruit] Bar. sic distinguit. Interdũ quęritur de facienda pace inter vnã ciuitatẽ, & aliã, & tunc dẽt se pses vt præses interponere, vt fiat § Deinde, in aut. de man. princi. si discordia ẽ inter singulares personas, tunc, si est criminalis, põt partes cogi. ff. de vsuf. l. si vsufructu[9]. §. si. iter duos Si verò ciuilis, pt partes moneread cõcordiã p ferium, cũ iura ea rũ conseruentur illęsa §. si inf. in aut. vt li. iud. vbi ẽt Ang. adde Ab. con. 408. 2. part.

Vtrum

6 Vtrũ Iudex teneatur, & possit compellere aduersarium ad prẽstandũ cautionẽ de non offendendo nec actorem, nec suos, quando talis verisimiliter timẽs implorat ei⁹ officiũ? ℞. ꝙ sic, vt in d. §. nè potentiores, & ibi per Bar. & bonus tex. in l. denuntiamus, C. de his, q ad ecc. confu. & ibi per Ci. facit tex. in c. de benedicto. 32. q. 1. & in ca. literas, in fi. de rest. spolia.

7 Vtrum Iudex teneatur ex necessitate officij purgare prouinciã malis hominibus? ℞. ꝙ sic,[a] text. est in l. 3. & l. congruit, ff. de of. psi. ꝑ quod dicit Bal. in l. Gallus, ff. de liber. & post. & Rapha. & Imo. ꝙ licèt statutum ciuitatis dicat, ꝙ pôt punire, ꝙ li verbum, potest importat necessitatem [b] d. l. Gallus, in prin. Et iõ si non facit, tenetur de negligentia. Facit quod not. Bald. & Ang. in l. mãcipia, C. de seruis fugiti. debet ergo iudex delicta inquirere, aliter tenebitur in sindicatu, & hoc verum in iudice, qui habet merum imperium. l. imperiũ, in prin. & ꝙ ibi no. Bar. & in l. iubere cauere, ff. de iurisd. om. iud. & in l. 1. ff. de officio eius, cui mã. est iur.

8 Vtrũ iudex possit aliqd petere pro labore in iudicãdo? ℞. ꝙ de iure can. iudex ordinarius, vel delegat⁹ ecclesiasticus nihil pôt petere, vt in c. cum ab omni, de vi. & ho. cle. & c. statutum, de rescri. li. 6. & licèt loquatur de delegato, tñ idem tenetur in d. c. cum ab omni, per Pa. & Io. And. & cæteros de ordinario, est ét gl. in c. non licet. 11 q. 3. de iure verò ciuili ordinari⁹ sæcularis petit sportulas solũ, nec aliud potest petere. 2. q. 3. offeratur, qa sportulæ sunt munera a lege nõ diffinita, vt i aut. generaliter, C. de epis. & cleri. Delegat⁹ verò etiã a principe nõ hêt nisi duos aureos in princi. & duos in fine, quando cã excedit centum aureos, ꝙ si non excedit, nihil habebit, in aut. de iud. §. nè autẽ labor. no. gl. in ver. more, in d. c. cum ab omni. Excipiuntur esculenta, & poculenta. i. comestibilia, & potabilia, si sunt talis qualitatis, ꝙ in paucis diebus [c] possint consumi secundùm Arc. & gl. in d. c. statutum, in versi. consumi, & sint ex mera [d] liberalitate oblata, quia sic possunt ab omnibus recipi. Alia aũt omnia, etiam si sit vnus denarius, prohibêtur omnes iudices accipere, vt ff. de offi. præsi. l. plebiscito, & l. solens, in fi. ff. de of. procon. & lega. no. gl. in l. 3. C. de condi. ob tur. causam, facit. l 1. C. de poe. iud. q ma. iudi. etiam si recipiãt, vt expediant causam, & si recipiunt alia præter prædicta esculenta, & poculẽta, tenẽtur restituere de necessitate, ar. d. c. statutũ, & c. exiget. de censi. li. 6. imo si sit iudex delegatus [e] ecclesiastic⁹, q talia recipit, nõ pt liberari ex remissione sibi facta a dante talia, nisi restituat, & si restitueret in fraudẽ, vt postea ille sibi donaret, non valeret ſm gl. in d. c. statutũ, in ver. remissione. Sec⁹ ãr, si sine fraude restitueret, & ille postea liberaliter iterum donaret, ſm gl prædictam, sed ego veram credo, si post iudiciũm finitum sine fraude dat liberaliter, aliter non.

9 Vtrũ officiales inferiores, & nuntij, & huiusmodi possint aliquid exigere a litigãtib. & hmõi? [f] ℞. ſm Ale. de Ales. in. 3. parte sum. ꝙ sic ſm consuetudinem terræ, sed

a Resp. ꝙ sic] Pa. in c. ex parte, de consue. in vl. no. dicit nõ solũ ad iudicem ecclesiasticum, sed ét ad iudicem sæcularem pertinere obuiare pecceto, Ve c. Rex dẽt. 23. q. 5. vnde compellit ad obseruantiem iuramenti, c. licèt de iureiu. li. 6. Facit bo. tex. coniũcta doctrina Bart. in l. sub ꝑtextu, ff. de extraor. crim. ꝙ potestates, & capitanei terrarum, possũt videre statuta, & ordinamenta istorũ disciplinatorum, & si ibi reperiãt aliquid, ꝙ non spectat ad religionẽ, põt istud collegiũ dissoluere, & hoc dictũ sequit Bald. in c. 1. §. conuenticulam, de pa. iur. fi. vbi etiam dicit, ꝙ cogẽtur etiam isti edere sua statuta epo, & eps contra malas cõuentiones habet iurisditionem a iure. d. §. conuenticulam, qd⁹ est no. secũdũ eũ. Et vide Bal. in l. collegium, C. de hæret. institu. Et Ro. in sing. fo. 9.

b Importat necessitatem] Vide Ale. in d. l. Gall⁹.

c Paucis dieb⁹] Quia tamen hoc non exprimitur, ad arbitrium iudicis recurrendũ esset secundũ gl. ibi in ver. paucis in. §. insuper, & secundũ gl. in c. non licet 11. qõ. si. omnia talia esculenta, &c. non debent excedere in toto anno centum aureos, vt etiam est tex. expressus in l. eandem. §. fi. ff. ad l. Iul. repe.

d Et sint ex mera] Ita, ꝙ directè vel indirectè nõ fuerit petitum, vel exactum, ſm gl. in d. c. statutũ, in. §. insuper, in ver. mera.

e Iudex delegatur] not. ꝙ iudex ordinarius est ille, qui habet potestatẽ iudicãdi a se iure suo, eo ipso, quod est talis, vt eps, puinciç preses, & huiusmodi delegatus verò est ille, q ptãtem hêt de cã aliqua cognoscendi ab aliquo sibi cõmissa, q ét dr iudex extraordinarius. Iudex pedaneus dr, qui d minutis cognoscit causis maiores verò refert ad superiores, l. 2. C. de peda. iud. sunt tamen ordinarij.

f Et hmõi] vide de notarijs in. d. c statutum. §. notarium, & quod no. in Cle statutum, de ele. & p̃. eo. §. 7.

per vim, vel immoderatam improbitatem recipere nõ possunt, & hoc, quãdo non habent reditus deputatos. Ho. tamen in sum. tenet, ꝙ ẽt si habent reditus deputatos, possunt aliquid paruũ recipere, dummodo nõ ꝑ vim, vel ꝑ improbitatẽ immoderatam, Assessor verò non põt, si habet salariũ deputatũ, aliter tenetur restituere, ar. c. cum ab omni.

10 Sed quid si iudex sęcularis habet proficisci extra domicilium? ℞. ꝙ siue sit iudex ordinari' sœcularis, siue eius delegatus, potest petere expensas. d. c. statutum, sicut & testis cum ꝓficiscitur extra domicilium. 4. q. 3. §. venturus, quia nemo cogitur militare suis sumptib', ea tñ moderatione, nè partes enorme damnum patiantur, ar. 16. q. 3. illud, & si pauperes litigãtes sint, tunc debet abstinere ẽt a sumptib' iudex delegat', vt in d. c. statutum, & ordinarius ẽt sęcularis non dẽt habere sportulas, in aut. de man. prin. §. si tibi quoque.

11 Sed nunquid delegatus ordinarij ecclesiastici sic habebit expensas, cum proficiscitur extra domicilium, sicut delegatus principis, vel ordinarij sęcularis? ℞. ꝙ sic tã pro victualib', quã pro vecturis equorum. & similiũ, nisi esset delegatus ad vniuersitatẽ causatũ, vel ad vnã, & malitiosè, qa tũc ordinarius hẽr prouidere de suo, arg. c. inter cætera, de of. or. & gl. in vet. moderatas, in d. c. statutũ, sed gl. in ver. pręter in d. c. cum ab oi, tenet [a] indistinctè ꝙ non põt delegatus ordinarij, sed ordinarius dẽt sibi facere expẽsas, sed opinio prima vr̃ magis æqua.

12 Vtrum ordinarius ecclesiasticus similiter possit petere expensas, qñ proficiscitur extra domũ? ℞. ꝙ non, nisi cum proficiscitur pro consecratione ecclesię, vt in c. cum sit Romana, de simoni. Et cum visitat prouinciam, suam, de censi. c. cum apostolus, & c. exigit, eo li. 6.

13 Vtrum iudex ordinarius, aut delegat', qui recipere pñt expensas, teneantur cõputare illas, quas domi fecissent? ℞. gl. in ver. præter, tenet ꝙ sic in d. c. cum ab omni, sed Pa. in d. c. cum ab omni, tenet ꝙ nõ, & magis est benigna, quanuis prima sit tutior.

14 Quid si delegatus ecclesiasticus nõ habet reditus, vel beneficium ecclesiasticum sufficiens, vnde viuat? ℞. Pa. in d. c. cum ab omni, ꝙ poterit petere id, quod potest petere iudex delegatus principis sœcularis, vt dixi supra per arg. a contrario *sensu*, *sed* magis mihi placet contraria opinio, quod nõ possit, nisi fortè ꝑꝑ talem causam occuparet ab aliquo honesto exercitio, de quo viuit, tunc tenerem opinionem Pa. veram.

15 Vtrum cõsuetudo excuset, seu valeat, qua dantur sportulę [b] ordinario, & delegato ecclesiastico? ℞. d. Card. in Cle. statutum, de ele. distinguit, ꝙ aut præcessit exactio, & sic non valet, nec excusat talis consuetudo, aut consuetudo non habuit ortũ ab exactione, & sic possunt partes compelli ad obseruandũ laudabilem consuetudinẽ. c. ad apostolicã, de sim. Sed hęc distinctio quò ad primũ est vera qa qñ præcessit exactio, est cõtra honestatem, & mentẽ istius c. cum ab omni, & facit. c. ex multis. 1. q. 2. sed quò ad secundũ non credo veram, qa si non pręcessit exactio, sic cum sit ex mera liberalitate donatum, non inducitur ꝯsuetudo, sed quęlibet donatio habuit effectũ suum iuxta ea, quæ no. [c] in glo. & Ba. in l. cum de in rem verso, ff. de vsuris. Facit. l. si certis annis, C. de pa. nec valet. d. c. ad apostolicã, quia loquitur, qñ aliquid fuit datũ in piam cãm, quia tunc videntur voluisse laici inducere consuetudinem, & ideo dico cum gl. in d. Cle. statutũ, de elec. in ver. ex iurisditione. & Io. An. Pa. & communiter doc. in d. ca cum ab omni, ꝙ non valet talis consuetudo, & licèt cardinalis dicat vbi supra, ꝙ non peccat mortaliter recipiẽdo, dummodo non immoderatè, quando est ꝯsuetudo, qa habet ꝓ se doctores famosos ꝓ hoc, iuxta no. ff. de re iu. l. cum p...ola

a Tenet] quòd sic, vide etiã glo. in d. c. statutum, in versi. moderatas, vide de his Spe. in ti. de sala. §. 1. in versi. porrò, & quid de arbitro nunqd possit petere sportulas; vide Spe. tit. de arbi § si vers. sed nunquid, & an ordinari', vel delegatus possit petere salarium pro assessore, vide in d. c. statutũ. §. assessorem, & inf. eo. §. 16.

b Sportulæ] Sũt salaria, quia secũdùm Az. in sportulis solebant reponi sine aliquo alio vase, & sic fisco reseruabant, vide in rub. C. de spor. & Abb. in c. cum ab omni, de vi. & hon. cle.

c Iuxta ea, quæ not.] Vbi si quis prætendit habere aliquid ex eo, quia solùm solutio præcessit, non valet, quia tẽpus non potest esse causa. l. cum prolatis, vbi iudicãs contra legẽ, quã non credebat valere, non reprobatur, nisi sit error expressus, & vide ibi Paul. de Ca. post Bart. qa illa. l. habet plures intellectus, & vide Ro. cõ. 160.

tis,&de poſt.prę.c.vnico.[a] li. 6. Hoc non credo verũ, niſi in eo, qui neſcit diſcernere,quæ ſit verior opinio, & quis habeat validiores rationes, nec etiam credo iſtum excuſari a reſtitutione fienda.

16 Vtrum iudex ordinari⁹, vel delegatus eccleſiaſtic⁹ poſsit a partibus petere ſalarium pro aſſeſſore? ℞.ſecundũ cõiter doc.in d.c.cũ ab omni,ꝙ nõ ordinarius, quia debet ſcire canones, de quibus verſatur coram ſe.Et ideo ſi neſcit, & indiget aſſeſſore, prouideat de ſuo. Delegatus tamen licitè petit, dummodo fraudulenter non faciat, vt puta quia dicit ſe indigere, cum non indigeat.d.c.ſtatutum. §.aſſeſſorem,vel participare vult in lucro cum aſſeſſore,quia ſic,cum faciat fraudem legi,peccaret mortaliter,& teneretur ad reſtitutionem [b] partibus.

17 Vtrum ſalariũ poſsit petere pro notario? [c] ℞.delegatus põt, dummodo non participet ipſe cum eo, vt in d.c.ſtatutum, ſed de ordinario dubitať, quia vř,ꝙ de ſuo debeat prouidere ſuis officialibus, ſed ego credo,ꝙ poſsit petere.[d]

18 Vtrum datum iudici niſi in caſu permiſſo,poſsit repeti? ℞.ꝙ ſi dedit,vt corrũperet iudicem, ſic non põt repetere,[e] & ſecundũ glo. in c.qui rectè iudicat.11.q.3.cõiter ſic præſumitur, iõ multi tenent, ꝙ non repetitur. ſed ſi dedit,vt iuſtã daret ſententiam, quam aliàs nolebat dare,vel vt non daret iniuſtam,& ſic non liberatur iudex dando pauperibus,quia repetere poteſt in cõſcientiã, [f] vbi non ſtam⁹ præſumptioni,ſed veritati. 1.q.1.iubemus,de ſimo. nemo.11.q.3.non licet.Si aũt dedit ſimpliciter, vt iudicet, amittit principalẽ cauſam,[g] vt.ff.de cond.ob tur.cãm.l.. in fi. & ſic non repetet, ſicut qñ dat, vt ꝓ ſe iudicaret, facit gl. in d.c.q rectè,quod limito verũ, niſi qñ aliter nollet iudicare, niſi daret,qa poſſet repetere,& ſibi teneretť reſtitueř.

19 Vtrum cõmittatur ſimonia dando pecuniam ꝓ ſententia? ℞.gl.1.q.3.vendentes,quòd non,quia in profanis non cõmittitur ſimo. licèt grauiter peccet niſi in caſu, qñ iudex aliter non vult dare iuſtam ſententiã, quia tunc nec peccat, cum redimat vexationem ſuã,ſed põt dici ſm Pa.in d.c.cum ab omni,ꝙ ſi do pecuniam,vt habeam ſententiam pro me,qua volo conſequi ſpũale vel annexum ſibi, quod tunc ſit ſimonia. Sed ego non admitto hoc in caſu prædicto,ſ. cum iudex non vult ſine pecunia iuſtam dare ſententiam, quia cum redimam vexationem meam, non credo, ꝙ ſit ſimo. ſi modo habeo iam ius in tali re ſecus, ſi per ſententiam de nouo acquirerem, quia ſic eſſet vera opinio Pa.

20 Vtrum ſententia lata intercedente pecunia ſit nulla ipſo iure? Reſpond.gloſſ.in d.cap.cum ab omni,& ſequitur Panormit. ꝙ ſic.1.q.5.§.veniales.C.quando prouoca. non eſt neceſ.q.l. venales, in text.& in gloſ. ſententia tamen arbitri tenet,licèt agẽs eã

a C.vnico]Vide gl.ibi in ver probabiliter,quæ declarat cum gl.ſequen.

b Ad reſtitutionem]Vide Abb.in d. ca.cum ab omni,circa fin.

c Pro notario] Sæpe tales notarij ſolent excedere, nictas rationis in exigendo, ideo iudex debet moderari ſalaria, tex.eſt in d. § notarium,cum glo. in verbo,officiũ.

d Poſſit petere] Ab ſe rem ittit in hoc ad no.i Cle. ſtatutum, de ele.

e Non poteſt repetere] Quia verſator ab vtraque parte turpitudo, vnde, & fiſcus in tali caſu accipit. l.Lucius,ff. de iure fiſ.vide glo in c.nõ ſanè.14.q 5.

f Nam iudex] turpiter accipit. & hoc verum, & licèt Bartol. in autent.ſed nouo iure.C. de pę iu. qui ma. iudica. dicit non poſſet repeti,& Pan. in d.c. cum ab omni, dicit verum, quod hic dicit, niſi aliter cõſtet per coniecturas.

g Amittit principalem cauſam.] Iſta opinio fuit Bar. in aut.nouo iure,C. de pœ.iudi.qui male iud. Vbi videtur eſſe tex. Idem Bar.in l.2.ff. de condit. ob tur. cauſam, quem ibi ſequuntur Sali. & Paul. de Caſ. Intellige tamen hoc verũ, quod dicit Bart. Quando pecunia datur,vt perperã iudicetur.Sed qñ datur, vt cauſa expediatur, licèt ꝑdat cauſam ipſe dans,poteſt tamen repetere pecuniam datam. Ita tenet Chriſto.de Caſti.Ful. Ale.& Iaſ.in dicta.l.2. Arc.in c.non ſanè 14. quæſtio. 5.Bal.in c.fi.de appel.Dicit etiam Barto. in l.ſi quis vxori.§.ſi fugitiuum,ff. de furt. ꝙ Si quis pecuniam dederit iudici,vel promiſerit, vt habeat ſententiam quod incidit in pœnam falſi.l.2.ff.de fal. Quod verum eſt, quando permittitur aliquid, per id qđ ſibi acquiratur, ſecundùm quod loquitur. l. 1. & 2 ff.de calumnia. Tamẽ ſi promittitur iudici, de defendendo, aut de eum indemnẽ conſeruando in ſimil caſu, tunc nõ incidit in crimen falſi, per d. §. ſi fugitiuum. Idem Ang. in d. §. ſi fugitiuum. Iaſ.tamen vbi ſupra tenet ꝙ perdat cauſam. Allegat Bal.in c.cum ab omni,de vi.& ho.cle Quia videtur promittere, vt corrũpat. Et hoc tene. An autem liceat dare aliquid iudici,vt aliquem de banno eximat,& an ille,qui dedit poſſit eſſe teſtis, vide Bal. conſil. 478.in 4.lib.

ea repellatur exceptiõe doli.C.de arbi.l.3. & in gloſ. prædicta, ſecus, ſi per gratiam datur, quia tunc non eſt nulla ipſo iure, ſed datur reſtitutio, [a] vt in dicta gloſſ.

21 Vtrum iudex teneatur ad reſtitutioně parti, ſi eius negligētia aliquid damnũ incurrit? ℞.gl.in c. quoniã contra, de proba. in verbo, negligentiam, ꝙ ſic, [b] & eã ſequuntur doc. Pan. autem in d.c. quoniam contra, ait, quòd in foro animæ eſt vera opi. ſi fuit in dolo, vel lata culpa, [c] aliàs non, ſed de hoc dico latius ſupra, Culpa.S.5.& 6.

22 Sed quando dicitũ committere negligētiã? ℞.Ho. ꝙ tunc, quãdo negligit terminare cauſam, vel habere tabellionem, vel aduertere quid ſcribatur, vel non prouidet de aduocato, vt tenetur, vt ſupra dictum eſt, Aduocatus.S.10. vel non curauit reuoluere libros, & huiuſmodi, quæ ſuo officio incumbunt [d] multomagis tenetur, ſi ex dolo dat damnum, vnde, ſi iniquam ſententiam dedit, vel aliquid aliud fecit contra conſcientiam, & contra iuſtitiam in grauamen alterius partis, vltra reſtitutionem ad intereſſe, ad quam tenetur, [e] vt C.de pœna iud. qui ma.iu. l.2.& auten. nouo iure. 11. q.3. quatuor. 23.q.2. dominus noſter, & ibi gl. & q.5. adminiſtratores, ſi eſt eccleſiaſticus iudex ordinarius, vel delegatus, ſi contra conſcientiam & contra iuſtitiã hoc fecit, ipſo facto eſt ſuſpenſus per annum ab executione officij, vt in c.cum æterni, de re.iu.li.6. ſi verò dãnificauit partem per imprudentiam, ſic tenetur ſimiliter ad reſtitutionem, in culpa enim fuit, cum ſe inſufficientem ſciuit, vel ſcire debuit, & tamen cauſam iudicare præſumpſit, & hoc verum in ordinatio. delegatus autem, qui neceſſitate obedientiæ iudicat, & bona fide, & de conſi. peritorum, licèt iniuſtè iudicet, non tenetur ad reſtitutionem, nec peccat, ſed eius aſſeſſor tenebitur. l. 2. ff. ꝙ quiſque iur. ſi modò eum elegit, qui habebatur pro doctor. & bonæ opin. & ita credidit eum doctum ad hoc, aliàs non excuſaretur, ſi vellet procedere ſecundùm caput ſuum, vel imperitum, vel malum ſcienter eligeret aſſeſſorem, ſecundùm Rod.

23 Vtrũ iudex incidat ĩ pœnã ſtatuti imponentis pœnã nõ terminãti ſentētiã intra certũ diẽ, ſi nõ terminat? ℞.Pa. i c.licet, de ꝓb. ꝙ ſic, ſi fuit requiſitus, quia non tenetᷓ impendere officiũ ſuum ad vtilitatẽ priuatã, niſi requiratᷓ, vt in l.4.S.hoc ãt, ff.de dã.infe. & ibi Bar. [f]

24 Vtrum iudex ſæcularis teneatur præſtare brachium ſuum iudici eccleſiaſtico? ℞. ꝙ ſi eius ſubditus reſiſtit ſibi de iure, vt puta, præcepit ei aliqd, appellauit ad ſuperiorem, epiſcopus dicit, ꝙ nõ poteſt, & petit brachium ſœculare contra eum, tunc dico ꝙ non tenetur, ita no. Pa. in c.1. de offic.or. ſecus, ſi reſiſtit ei de facto, vt ibi no. Idem

a Sed datur reſtitutio] de hoc.§.vide glo.& tex.in c. quatuor.11.q.3.

b Quod ſic] Et tenetur ex quaſi maleficio, vt Inſtit. de obli.quæ ex quaſi maleſi.in prin.& ff.de var.& extraor.iudi.l.fi.

c Lata culpa] qñ iudex videt peti conſilium ſapiẽtis per calumniã ſeu animo differandi, vel fruſtratoriè, non debet concedere, non obſtante ſtatuto arctãte iudicem ad conſiliũ ſapiẽtis, ita no.Ange. con.33.in q.vertente, allegat in ar.l.Cor. de Fal. & l.1.C. de dila. l.cum hi.§.ſi cui, & quod ibi not. Ang.ff.de tranſ. Idem voluit Io. An.tit.de requiſitione conſilij, in addi.§. inſuper, ver.vt aũt. Bald. in l.1.C. de rela. Ale.con. 62.ſecũdæ partis, viſa facti narratione.

d Incũbunt] Hęc refert Pa. in d. c. quoniam, ſuper. d.glo.in ver. negligentiam.

e Ad quam tenetur] Eſt infamis, & tenetur crimine falſi, quod pœnam deportationis, vel vltimi ſupplicij cõtinet ſm Azo. Probantur in d.l.2.& d. aut.nouo iure, & l.ſi fam.ff. de iu. Adde text. in l.ſi qs in conſcribendo, & quod ibi no.C.de pac. vbi d.Ia.adducit Roma.conſi. 338.incip. in caſu propoſitæ conſulta. aduertẽdum cenſeo, in ſecũdo dubio. Vbi in cõtingentia facti conſuluit, ꝙ ſi iudex negligat iuſtitiã facere, nedum teneatur iudex parti, & faciet litem ſuam, ſed etiam teneatur ciuitas, vel princeps, qui creauit illum iudicem.

f Et ibi Bar.] qui diſtingnit. Quando non petitur officium, Aut tale officium reſpicit principaliter vtilitatem publicam, & tenetur.l. 3.& l. congruit, ff.de offi.pręſi. In aut. vt nu.iud.§.1. & §.quoniã verò. Aut reſpicit vtilitatem priuatã. Et tunc aut reſpicit reuerentiã alterius iudicis, & tenetur.l. eos, in fi. & l.iudicibus, ff.de appell. Aut reſpicit ſolũ partis vtilitatem, & tunc aut reſpicit miſerabiles pſonas, & actũ piũ, aut non. Primo caſu aut iudex non poteſt prætẽdere probabilẽ ignorantiam, & tenetur C. de admini.tut.l.ſancimus.§.1. & l.nequaquam.§. aduocatos, ff.de of. pro conſult. & l. Aut põt prętẽdare ꝓbabilẽ ignorantiam, & non tenetur, vt l.1.§. magiſtratib⁹, ff. de magiſtra. conue. Secundo caſu non tenetur ſuũ officium interponere, vt d.§. hoc autẽ. Subdit Ab. in dicto ca. licet de ꝓ. ꝙ nec valet citatio iudicis, niſi fiat ad petitionem

tionem partis fm eundem in c.1.de iudi.facit, quod no.Inn.in c.ad nostram.2.de iureiuran. Vide gl.no. in c.fi.de rescri.& quod no.in l.scimus, C de iudi.Et hoc tenet Bar.in l. ad peremptorium, ff.de iudi.pro quo vide Oldr.con.3.Adde etiam Bar.in l.si quis v. xori.§. si fugitiuum,ff.de fur.v.bi dicit in fi.q in dex potest relaxare incarceratum, si inueniat ad nullius instantiā ibi fuisse positum, factis tamē bannimentis, & dicit se ita practicasse.

Idem dic in exempto, a q allegat exemptionem, quā eps non admittit,appellat, non tenetur iudex sæcularis episcopum iuuare.

25 Vtrum iudex post latā sentētiam diffinitiuam possit eam interpretari, b seu declarare? R. q nō inferiores,nec arbiter,maiores autē benè pñt declarare, sed nō mutare, aut corrigere, vide in c.1.de postu. præl. in gl.in ver. interpretatus, & quod ibi no.& Pa.ibidē, interlocutoriā verò sentētiam potest corrigere,& reuocare,de accusa.c. qualiter & quando el.1.

26 Vtrum iudex possit pœnam minuere, vel augere; vide infra,Pęna.§.18.

27 Vtrum non condemnās partem aduersam in expensis teneatur ipse de suo restituere alteri parti? Res.q sic.l.sancimus,C. de iudic. quod limitat gl. c in c.fi.de rescrip.verum, si fuit petitum,aliàs non.

a Idē dic in exēpto] Quātùm ad hoc vide. c. cum personæ,de priuili.6.vbi exēptus tenetur ostendere priuilegiū suæ exemptionis.

b Possit eam interpretari] De materia autē huius.§.vide p doc. in c.ex parte, el. 3.de ver.si.& per Bart.in l.ab executorē.ff & appella. vbi dicit, q aut quæritur de interpretatiōe delegati a se, & quilibet pōt hoc facere. Aut de interpretatione sententiæ propriæ, & tunc aut est delegatus, & nullo modo potest,aut est ordinarius,& dicendum est, vt hic,& potest interpretari, sed non in totum tollere, aut reuocare in partem.Nec etiam capias pro extensione,quia non potest hoc iudex facere nisi circa accessoria,sed intelligit interpretari pro congrua verbi,vel orationis declaratione,qa tūc nihil de nouo facit,sed factū declarat. Exemplū,Iudex sententiauit aliquem fecisse violentiam, poterit postea declarare,vtrum intellexit de violentia publica,vel priuata,quamquam intelligeretur, si non fieret interpretatio,de violentia priuata,vt l.præses,ff.de pę.Item si condemnauit in centum,nec de qua pecunia dixit, poterit interpretari, licèt de minori in dubio intelligatur l.nummis,de leg.3.Item si condemnauit Titiū filium Sempronij, & reperiantur duo Titij, poterit declarare,de quo senserit &c.Vide ibi plenè per Bar to.nō intelligas etiam ista de principe,quia potest in totum tollere,vt l.3 in fi.ff. de q.

c Quod limitat glos.] Illa glos. est singularis secūdùm Pa.ibidem concludit Bart. in l.4.§.hoc autem, ff.de damno infec.q.5.Idem Alex.in l.properādum. §.sin autē,C.de iudi.& in l.Paulus,post Ang.& Imol. ff. de re iudic.

d Ad hunc titulum possunt addi quæ scribuntur in Catec.in præcep.Non loqueris con.pro.&c ca. nunc explicemus.P.V.

IVDICARE d vtrum liceat ex suspitione, Vide infra,Pręsumptio.1.

1 Quid est iudicare simpliciter & pure? R.non est remouerē ordinē iuris,sed tm subtilitatē pniciosā, qa pdicta verba important ex suo pprio significato idē,qd sine malitia, & sine plica, & inuolutione,ad hoc glo.in Cle.sępe,de ver.si.in verbo simpliciter,& ordo iudiciarius non est inuentus ad inuoluendum, vt in c.dilecti filij,de iudi. & ideo non remouebitur secundùm Pan. in d.c.a dilecti. e

2 Quid si dicatē,pcedas sine solēnitate iuris? R. Pa.ī d. c.dilecti,q cēsetē sublata solēnitas iur.ciu.& canonici, sed nō diuini, f & iurisgentiū,& iō duo testes sufficerēt,licèt fortè plures requirerentē.Silr ēt si sūt infantes, g qa infamia est de iure positiuo,in c.p tuas,de sim. nō tñ recipiuntur non citata parte, qa citatio est species

e Pa.in d c.dilecti] Vide no.in c. fi.de re iud. li 6. & in c.de causis, de officio deleg.

f Sed non diuini] Adde Bart.in l.filiusfam. ff. de dona.vnde vigore hujus arbitrij non poterit condemnare iudex, nisi sibi cōstet vt iudici,Ita Bal.in l.milites.§. 1. de testam.mil.& vide,quæ no.Bald. in l si pro ea, C. manda. nec poterit torquere sine indicijs fm Paulum de Liaza.in commēto.c. grauis,de depon. in vlti colū.& vide plenè per Ro. de his in rubri.ff.de arbi.maximè in. 7.q. & dic.t Bal. in l.1.§ ait prætor,de iur.delib. q licèt iudex habeat arbitrium, tamē tenetur expedire causam intra tempus, & p Bar in l.in lege, ff.loca.per Bald. in l obseruare.§. proficisci, ff. de offi.proconsul.& lega.& in l.1.vbi etiam Ange.C.de testam.mili.& adde,quòd vigore dicti arbitrij benè fortè poterit omitti lex,quæ se fundat in apicibus iuris.l.si fideiussor,& quod ibi Bar. no.in §.quædam, ff. manda.

g Si sunt infames.] Tu dic latius,quidam sunt testes de quibus ipsa naturalis ratio suspicatur, vt falsum dicant, vt si est inimicus capitalis, vel contra me conspirauit, & iste non admittitur,capitulo per tuas. s. de simon.qui text.benè probatur,quia videtur de iure gentium prohibitus. Item non admittitur surdus,nec mutus secundùm Innocent. in capitul.sciscitatus,de rescri. similiter nec furiosus secundum Ang.in l.furiosus ff de iudi. Quidam alij prohibentur propter sui status defectum, Et tunc aut status eorum est vilis etiam de iure gentium,vt ser ui, & damnati in metallum,qui perdunt ea,quæ sunt iuris gentium, & non admittuntur. Aut perdunt solum quæ sunt iuris ciuilis in totum, vt de-

portati in insulam, vel in partem, vt in fœminis, vt. l. cognitione, ff. de var. & extra cogni. Et isti possunt admitti, probatur. ff. de testamen. mili. l. neque enim. §. 1. & 1. coniuncta. l. 1. eod. ti. Hanc sententiam sequitur Pet. de Anc. in Cle. sæpe, de ver. si. Quanuis Imo. in l. filiusfam. ff. de donat. tenuerit contrarium, vbi Bar. hęc recitat. Prædicta vera, nisi verba statuti aliud inducerent. Quid n. si diceret, Nõ obstante solennitate iurisgentium, dũ tamen de maleficicio constet legitimè, quia in probatione requiritur ordo iuris, licèt in alio processu secus.

a Est species defensionis] Alde l. vt vim, ff. de iustitia. & iure. Et in glo. magna in l. pactũ, ff. de pac. vide Bald. in l. 1. de testam. milit. Et Abb. con. 94. 2. par. Vnde parte absente nõ poterunt testes examinari, quia hoc esset auferre copiã defensionis. Ad hoc qđ not. Alex. post Bar. in l. diem proferre §. si quis litigatorũ, ff. de arbitris. Potest tamen dare licentiam iudici, ꝙ recipiat absque citatiõe partis, Bal. in l si quã tertia columna, C. de testibus, & Ang. in l. milites C. de testamẽto mili. Facit etiam pro hoc, quia nõ licet hoc iure gẽtium, cum dicat tex. 3. q. nona. ca. omnia, & capitulo, absens, nullo iure licere parte absente. An autẽ testes possint recipi diebus festiuis in honorem Dei, quando recipiuntur sine iuramento? Bart. vbi supra dixit, ꝙ sic. Idem Arch. in dicta Clemeneina sæpe. Roma. cõsilio vigesimo. In contrarium tenet Augustinus de Anch. de pote papæ, quæst. 58. c. fi. sequitur Feli. in c. cõstitutus, de rescrip. & placet.

defensionis,[a] quæ est de iure gentium, nec potest tolli, Clemen. pastoralis, de re iudicata.

3 Quid si dicatur, Iudices prout volueris? ℞. Pan. vbi supra, ꝙ intelligitur solùm dolus exclusus, ar. in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & ideo non põt tollere ius alterius sine causa, sicut nec committens: qa nemo plus iuris in alium transfert, q̃ ipse habeat, de dote post diuor. rest. c. nuper, & propterea dicit Bar. in extraua. ad reprimen. ꝙ ille, cui cómittitur; vt faciat, ꝙ vult, vel sicut libuerit, licèt non teneatur sequi regulás iuris ciuilis, remanet tñ ligat[9] regulis iuris naturalis gentium seu naturalis æquitatis, qđ idem est, vt in Cle pastoral. de re iud. vbi imperator inualidè egit, quia excessit regulas iuris naturalis.

4 Quid si dicat. iudices secundũ veritatẽ, & ęquitatẽ? ℞. Pa. in c. literas, de iu. ca. ꝙ debent seruari solennitates ẽt rigorosę iuris positiui. dom. Ant. dicit, quòd rigorosas[b] non tenetur seruare, & placet mihi.

5 Quid si dicatur, Iudices put tibi videbit? ℞. Pan. in c. 1. de iu. ꝙ dẽt iudicare iudicio intellect[9], cui ꝯgruit hoc verbũ, videbit, ita not. Bar. ĩ l. quid tñ. §. sĩ arbiter, ff. de arb. & idẽ, cum dr̃, Relinquo, vel committo arbitrio tuo, vel prudentię tuę, vel iudicio tuo, tunc denotant arbitriũ boni viri ratione regulati, sicut cũ dr̃. Vt visum tibi fuerit, vel tibi videbitur, ita not. Pan. in c. 1. de seq. pos. super gl. in ver. suo, ver. no. primò ex ista similiter hæc verba, si estimaueris, si arbitratus fueris, si tibi placuerit, vt probatur in l. fideicõmiss. §. quãquã, ff. de le. 3. & in l. Thais. §. sorore, ff. de fideicom. lib. vbi tex. no. vide tex. cum glo. in c. 2. de cor. vicia. & p Bar. in extrauaga. ad reprimen. in ver. videbitur, & Pa. in c. 1. de const. in 4. colum. ver. in gl. fi. Et ideo tenetur sequi omnes regulas iuris ciuilis ẽm Bar. in d. extrauag. in d. ver. videbitur. ver. tertio casu prin. allegat. l. 1. ff. de arbi. & propterea aduerte, ꝙ omnia verba; exceptis istis, volo, liber, arbitrium plenum, vel liberum, vt ibidẽ no. Bart.[c] important arbitrium boni viri.

6 Quid si dicat, sine strepitu,[d] & figura iudicij simpliciter, & đ plano? ℞. Cle. sępe, de ver. sign. & ibi videas, quomõ potest omittere omnia, quę non sunt de iure gentium, vel naturali.

7 Vtrum iudicandum[e] sit ẽm allegata & probata, an ẽm ꝙ iudex cognoscit veritatem? ℞. ꝙ diuersorum fuit diuersa opi. Io. & Arc. 3. q. 7. iudicet, in glo. fi. Ber. & Hos. de officio ordi. capitu. 1. in glo. in ver. canones, & ibi etiam Pa. tangit. Innocen. de censi. capitulo venerabili, Hostien. de postula. prę. ca. bonæ el. 1. tenent, ꝙ si agatur in forma iudicij, sic iudicabit secundùm allegata & probata potius, quàm secundùm veritatem. ff. de officio præsi. l. illicitas. §. 1. d. capitul. iudicet. 11. quæst. 3. summopere, vbi glo.

b Rigorosas] vt litis cõtestatio, dilatiões frustratoriæ Iurgia aduocatorũ, & procuratorum.

c Vbidem no. Bartol.] In vers. concludendo tor, & vide eundem ĩ l. alio. ff. de ali. & ciba l. vbi plenè, & in l. si sit, in princip. ff. de legat. 1.

d Sine strepitu] Quid sit strepit[9] & figura, vide Bartol. in d. extrauagãti, i vers. strepitu, & in ver figura. Et de his omnibus. q. vide plenè in rep. solenni in d. Clemen. sæpe. Et dic, ꝙ strepitus, qui dicitur a strepo strepis, excluditur, idest vocis tumor. Et figura iudicij intelligitur ordo iudiciarius, per quẽ iudicium absumat essentiam.

e Iustè, & ex legibus iudicia forensia exercenda Catech. in pręc. Non loquens cõtra p &c. c. nunc explicemus P.V.

a § quia verò] Vbi gl. in ver. te netur eandem, & ibi Pa. plenè examinat.
b § his igitur] Ibi gl. in versf. ex officio, not. ꝙ iudex potest supplere etiã de facto, quia papa sic fecit.
c Et Tho.] Nam dicit iudicare ad iudicem pertinet tanquam ad habentem potestatem de publico, & ideo i.ó debet iudicare, nisi sit informatus p probationes publicas, per instrumenta, testes, & similia.
d Contra conscientiam] Vult benè Io. And ibi in gl. in ver. contra, ꝙ debet informare conscientiã secũdũ allegationes, & probationes &c. Tu intellige, s. veras, & si scit falsas, tunc contra conscientiam iudicat.
e Per gratiam] Scilicet per amorem, & per sordes, s. prece, precio, odio, vel timore.

gl. 6. q. 2. si tantum, & c. placuit, quia aliud facit vt iudex, aliud vt homo, vt i gl. d. c. 1. de of. or. 23. q. 4. si ecclesia. & ideo iudicabit ſm conscientiam, quam habet vt iudex non quam habet, vt homo in d. c. 2. & de of. deleg. pastoralis. §. quia verò,[a] facit c. si omnia. 6. q. 1. Ho. tamen, & Arch. dicũt, ꝙ si imminet periculũ animę, vel lęditur publica vtilitas, quod tunc de iure, & de facto supplere potest. & debet pro periculo animæ ꝙ possit, facit de ele. cũ vobis. §. his igitur,[b] de excep. ibi, In periculũ animæ suę. Pro vtilitate publica, ar. C. de procu. l. licẽ, ff. de postu. l. quos ꝓhibet. Hug. tenet, quod nullo modo dẽt iudicare contra veritatem, sed debet delegare causam. ff. de iurisd. omni. iu. l. prętor. Rod. dicit, ꝙ si innocentem cõdemnet ad mortem, vel mutilationẽ mẽbrorũ, aut ↄdemnandũ exponat ẽt ad pręceptũ superioris, ꝙ peccat mortaliter? Secus ãt esset in alijs pœnis pecuniarijs, vel causis ciuilibus, gl. in c. pastoralis, de of. or. lib. 6. & Ri. in quol 3. q. 25. & Th.[c] 2. 2. qõ. 77. ar. 2. tenent cum prima opi. Sed saluo meliori iudicio ego dico, ꝙ aut iudex procedit in iudicio, aut extra iudicium. Si in iudicio sit, tene, ꝙ nullo modo potest iudicare contra veritatem, quam pro certo scit nisi cum peccato mortali, siue simus in criminalibus, siue in ciuilibus Tum primò qa est contra pręceptum diuinum, Exod. 23. Non suscipies vocem mẽdacij, & infra, Neque in iudicio plurimorum acquiesces sententię, vt a veritate deuies, & post, Innocẽtem, & iustum non occides. Tum etiam qa dicitur in capi. qui scandalizauerit, de reg. iur. vtilius scandalum nasci permittitur, q̃ veritas relinquatur. Hæc ibi, & in c. postulatus do. 3. q. 7. dicitur, quod non ante iudicandum est, q̃ ad conscientiam nostram reuertamur, & qd placeat deo, siue displiceat, debeamus dirimere, & in. c. tunc. xi. q. 3. dr̃, tunc vera est absolutio præsidẽtis, cũ interni sequitur arbitriũ iudicis ergo a ↄtrario nec absolutio, & multominus condemnatio. Itẽ in c. summopere, ibid. dicit̃, ꝙ ſm quod in l. diuina & humana constitutum est, dẽt iudicare, & post, non ex corde nostro, sed pręcepto diuino condemnationis sententiam proferamus. & in c. cũ æterni, de sen. & re iu. li. 6. ibi dr̃ inferẽdis sententijs præ oculis habeat solũ deũ, illi⁹ imitantes exemplum, qui quærelas populi tabernaculum ingressus ad dominum referebat, vt ſm eius imperium iudicaret, hæc ibi. Ergo non ſm falsas allegationes. Item tex. clarus est in d. c. cum æterni, si quis (inquit Inn. 4.) aut iudex ecclesiasticus ordinarius, aut ẽt delegatus famę suæ prodig⁹, & proprij persecutor honoris, ↄ̃ conscientiam,[d] & ↄtra iustitiam in grauamen alterius partis in iudicio quicquam fecerit p gratiã,[e] vel per sordes, ab executione officij per annũ nouerit se suspensum, ad æstimationẽ litis parti, quã lęserit, nihilomin⁹ condẽnand⁹, hæc ibi. ecce ꝙ non dicit ↄ̃ allegata, sed ↄ̃ conscientiam, & per sordes falsorum. Item & alia ratione credo, ꝙ nõ excusetur a mortali, quia officium iusdicentis latissimum est, dicit l. 1. ff. de iu. om. iu. Vnde iudex potest vt in pluribus iudicare, prout suæ conscientiæ rationali videt̃, vt patet in l appellari, ff. quis, & a quo appellatur, ibi, & quod optimum putauerit, statuere, facit. ff. de arb. l. quale, vbi dicitur, Omni modo dicat, ꝙ sibi vr̃ ſm legem, dicit gl. tu dic ſm rationem, & conscientiã. Itẽ in c. ad nostrã, de consue. dicitur, Post, q̃ tibi de meritis eorum constiterit, sententiã proferre valeas, sicut ordo postulat rõnis, autoritate ibi præsentium, præmissa ↄsuetudine non obstante, cõcedimus facultatẽ, facit. l. tẽ non nouã, C. de iudi. parum post princ. ꝙ iudices iurent omnimodo se cum veritate, & legum obseruatione iudicium disposituros. Item. C. de iu. l. placuit, In omnib. rebus pręcipuã esse iustitię, ęqui tatisq́; q̃ stricti iuris rationem, hæc ibi. Facit ad idem cap. si. de translac. Et ideo sicut

a Non debet exe q eã] Si ista obijciant, & nõ calũniosè, seu dolosè.
b Cõtra ius litigantis] De hoc §.seq.
c Quod non põt pbar] Vt refert & sequitur Pa.in c. pastoralis. §. qa verò, de of. dele. q et sequtur opi.hic positã in omnibus, & de absolutione tenet et Pa. in.c.e. de of. or. adducens, qa dñs absoluit mulierẽ,q sciuit adulterã, vt patet Ioã.9.& omni Chri actio nra instõ. 2. q 1. Deus ops, & licèt iste euitet pe nã tpalẽ, non tñ euitabit eternã, si nõ pęniteat, aut si pęniteat, tpalẽ ecõtra iñ, qñ iudex habet conscientiã benè firmã pro reo, qa scit ipsum Innocentẽ, nunquam tamen debet condemnare eũ pp pbationes, qa innocens non est puniendus, vñ & faceret ꝯ cõsciẽtiã, si puniret.
d Imo innuit cõtrarium.]Pręcipuè d.c.eorũ, qd dũ dicit. Cognoscat veritatẽ, & intelligat, quę ei obijciũtur, quod & p sapiẽtiã Salomonis dicitur, Ante, q̃ scruteris, nõ reprehendas.
e Secũdũ allegata, & probata] Vel si dicãt, non excludunt veritatẽ, & cõscientiã.

sępe, quando volũt, sciunt inuenire colores pro iustitia defensanda, ita in isto casu tenẽtur, vt contra veritatem non iudicent, diligentissimè facere, ꝙ falsitas detegatur, vt 2. q. 1. deus omnipotens, & si nullo mõ detegere possunt, tunc potius debent officiũ resignare, quàm contra iustitiam sententiare. Facit pro hoc, quod no.gl. in c. pastoralis, de offi.dele.§.quia verò, in ver.& si sciat, vbi dicit, Merus executor, si scit sententiã latã autoritate literaũ falsarũ, vel per falsa instrumẽta, vel per dolũ aduersarij, ꝙ non dẽt exequi eam, a Sed remittere ad superiorẽ, vt in.c.de cętero, vbi est ẽt bona gl. de re iudi.& c.si quando, de of.dele.C.si ex fal.instru.l.iudicati.ff. de iudi.l.si prętor.§. Marcellus, & ad tex.ibidẽ, q dicit, & si sciet illã sniam iniustã, ꝙ teneẽ exequi, si non põt aliter ab solui à mandato. R.d.gl.ꝙ intelligit de iniustitia solennitatis iuris, & ita exponit iniustam. 1. ꝯ ius litigãtis. b Secus, si esset iniqua, & dicitur iniqua qñ est cõtra veritatẽ, quia sic nõ teneẽ obedire, vt ibidẽ allegat. Sed si nõ hẽt superiorẽ, cũ nulli subsit nisi deo, multominus dẽt contra certam scientiã condemnare innocentem pro quocũque testimonio, ppterea dicit.l.absentẽ, ff.d pę.sancti9 est nocẽtẽ impunitũ relinquere, quàm innocentẽ damnare, & sic cõcludo, ꝙ cõdẽnare aliquẽ nullo modo licet iudici contra veritatem, de qua ipse certus est, absoluere autẽ benè potest si probationes non sunt legitimę, quãuis iudex sciat pro certo eum culpabilẽ, qa

iura illud volunt expressè, vt nemo publicet peccatum alterius, quod non potest probare, c vt in c.si sacerdos, de of.iudi. ord.l.illicitas.§.neque licitas, ff. d of. pręsi. & ff.de feri.iuncta gl.l.eadem oratione, in fi.& c.si tãtùm episcopus.6.q.& c.quoties, & in c.Menan.2.q.5.absoluitur infamatus ex quo defecerunt accusatores in probando. Et hanc opi.videẽ tenere Nic. de lira. super exo.23.Nec obstat.c.iudicet.3.q.7 q nõ dicit, Secundùm allegata, sed dicit, Iuxta leges, & iura pnũciet, qd ẽ dicere, iuxta qd statuerũt leges, & iura, pcedat i pcedẽdo & discutiẽdo, & det sniam, q̃ qdẽ volũt, vt vnicuique reddaẽ, quod dẽc.l.1.ff. de iu. & iur.Nec & ob.c.eorũ qui, & c.seq.11.q. 3.quia loquunẽ, quomodo in examinatione testium debet pars citari, & ordo iuris seruari in eoũ discussione, nõ enim dicit, ꝙ deẽ snia fm eorum dictum; imo innuit contrarium, d si benè attẽdatur. Nec ẽt ob. c.nos in quemquã.2.q.1. cũ c.deus omnipotens, ibidẽ, & aliquibus alijs, quia licèt dicant, neminem condemnandũ nisi conuictũ; non tamen sequitur, ꝙ omnis conuictus sit condẽnãdus, ex quo iudex est cert9 de falsitate, imò.c.iudicantẽ 30.q.vl.demõstrat oppositũ, vbi dicit tãdiu actio vẽtiletur, quousque ad rei veritatẽ pueniaẽ. Frequẽter ẽt interogare oportet, nè aliqd forte pręteremissũ remaneat, quod annecti ꝯueniat; hæc ibi. Et ideo dicã, cũ de bona fide agiẽ, nõ ẽ de apicib9 iuris disputandũ.ff. man.l.si fideiussor. §. quidã. Nec similiter ob.d.l.illicitas §.1.qa ibi dicitur, Pręses, puincię id sequaẽ, nõ simpliciter, sed addit, quod eum cõuenit sequi ex fide eorũ, quæ probabuntur. & breuiter nunquam inuenient ius, ꝙ iudex teneatur iudicare secundùm allegata, & probata, e sed benè secundùm ordinem iuris. Et sic intelligo ordinem.s.in procedendo, & examinando, & etiã sententiando. Sed ius non vult ꝙ in sententiando aliqs puniaẽ, q est innocẽs, & ꝯ veritatẽ, vt s. patet; ergo non debet iudicare ꝯ veritatẽ, quã p certo scit. Ad id, qd dicũt de scãdalo, iã patet solu.p c.quis scãdalizaueit, ibi, vtilr scãdalũ &c vi s. Similiter nõ ob.qd iudicat non hõ, sed vt iudex, quia illud verum si essemus extra ea, quæ sunt cõtra legem dei, quæ nõ sunt peccata;

sed

a Vt iudex] De hac. q. quanuis multi multa dicant, placet opi. hic posita, cum qua cōcordat Girar. Odonis sup 5. Ethic. vbi formalius pcedit, & respondit argu. in contra.

b Peccat mortaliter] Cōtra ista facit tex. in c. pastoralis. §. qa verò, de offi. deleg. vbi dr, q ordinarius tenetur ob. sequi delegato, & si sciat iniam illam iniustā. ex no. ibi Pa i 1. no. q quis dēt parere mandato superioris, licèt sciat illud iniustū. sed rñdeo hoc nō esse absolutè verum, quia mandato ɔ Deum & bonos mores nō debet quis vllo modo parere, qa oportet obedire Deo magis, q hōmini bus c. Iulianus, & c. si quādo. 11. q. 3. de quo p tn. in c. a] aures, de temp. or. de hoc est. gl. magna. in d. § quia verò, & ibi Pa. vbi alleg. In. di. q in crimi nalibus talis sententia, quę scitur iniusta, non debet mandari executioni; secus in ciuilibus, quia fortè transijt in rem iudicatam, & in ciuilibus tacitus consensus partium videtur purgare sentētiæ vitium, quod nō est in criminalibus, qa nemo est dominus membrorum. l. liber homo. ff. a l. Aql. c. contingit. 2. d sen. exōi. Hinc est, q p cō-

sed in prævaricatione pceptorum Dei non habet locum illa distinctio, qa non iudex punietur, sed homo, quāuis fecerit vt iudex,[a] si verò loquamur, qñ iudex procedit extra iudicium, vt in officijs dandis, & alijs, q eius arbitrio committūtur, sic nō habet dubium, quin teneatur sequi propriā conscientiā, non allegata, vt ff. de iurisd. om. iu. l. 1. & 2. in dispensationibus, vt 1. q. 7. exgunt, in criminibus et extraordinarijs ex causa, quę sibi vr, potest pœnas temperare. ff. de pœn. l. aut facta, quasi per totum, & l. capitalium, pręcipuè in. §. solent. l. di. vt constitueretur.

8 Quid de officialib. qui bus madatur, executio sententię iniustæ? ℞. Alexa. de Ales. in 3. par. sum. de 5. pręcepto, & Ri. i quol. 4. q. 25. q si sententia cōtinet intolerabilem errore, vel iniustitiam manifestam, non debent obedire, aliás nō peccant exequendo, quod ego limito, qñ nō sunt certi de innocētia ɔdemnati, qa in dubio excusant, sed qñ sūt certi de iniustitia, sic credo peccāt mortaliter[b] obediē do, vt i pcedē. i. § dictū est.

9 Verū iudex sęcularis possit iudicare de his, q sunt peccata, vt vsura, & hmōi? ℞. Pa. in ca. cū sit gnāle, de fo. cō. 10 col. q sic, dummō non disputatur, vtrū sit peccatū principaliter, vt patet. ff. & C. de cōd. inde p totū, & q me cā, & vi bo. rapt. & de furt. & similib[9], & hæc ē cōis opi. & hoc est verū, qa corā eo pt obijci de iuramē to, si non vertitur dubium de eius validitate, vt in. ca. cum rex debet. 23. q. 5. Sed si dubitatur, vtrum sit vsura, vel nè, pactum vel nè, tunc iudex sœcularis non potest, sed ad ecclesiam est recurrendum, c. per venerabilem, qui fi. sint legiti. & in Clement. vnica de vsur. Et ideo ex dictis patet, q potest iudex sœcularis cōpellere ad restitutionē vsurarum, quia etiam de iure ciuili reprobatur hodie secundùm communē opinionem. Fallit hoc in crimine hæresis, de quo nullo modo pōt se intromittere, nisi exequendo. Excipiunt multi alij casus in gl. & p do. in d. ca. cum sit generale. Sed tu dic secundùm Pa. nullū alium esse nisi (vt dictum est) cum agitur de dubio, scilicet vtrum valeat iuramentum, vel nè, & huiusmodi, quia tunc non potest, & sic tene, & vide glo. 32. q. 5. c. Christiana religio, & ibi per Arc.

demnato pōt qs appellare, etiā si cōdemnatus recusaret. l. non tā tū, ff. de appel. 2. q. 6. in summa. Vide Pa. in d. §. quia verò.

c Solennitatem actus.] Puta, q si fiat cum prętentia, & consensu consanguineorū.

d In c. cum contingat] Et ibi Pa. 2. not. Et vide infra, Vsura. 2. §. 18.

e L. sancimus] Inficit enim illa lex donādi potestatē ex cā. quare ēni hoc statutum iudicabitur inter clericū, & laicū in vtroque foro, qa si ɔtus nō valuit, non dēt meritò ius reddi. ad hoc qd no. Cy. in l. 2. C. de cōst. pecu. Vbi tu

10 Vtrum iudex teneatur iudicare secundùm statuta, seu consuetudines loci inter illos, quorum vnus est sibi subditus, alter non, puta inter clericum, & laicum? ℞. Pa. in c. q clericis, de fo. compe. 10. col. versic. ego verò in hoc articulo, quod aut statutū concernit solennitatem actus[c] exhibendi tempore contractus, & tunc siue sit statutum laici, siue clerici, non valebit actus, nisi illa solennitas fuerit obseruata, quia subditus non potuit contrahere cum nō subdito, etiam spreta lege sui superioris, imo peccauit ca. 2. de maio. & obed. & c. requisisti, de testam. & nulla fuit contracta obligatio lege sibi resistente, & inhabilitante consensum suum l. cum lex, ff. de fideiuss. & quod no. Pa. in 3. no. in capit. si diligenti, de fo. comp. & in c. cum contingat,[d] de iureiu. & sic contractus non tenuit, cum debeat esse vtriusq; obligatorius, l. Labeo, la 2 §. contractū, ff. de ver. si. sicut videmus, q donatio facta ēt nō subdito vltra qngētos aureos sine isinuatiōe nō valet. l. sancim[9],[e] C. de

C.de dona.Et ideo iudicabitur secundùm hoc statutum in vtroque foro inter clericũ,& laicũ.Facit quod determinat Fede. cõsi. 77. ꝙ cessio actionis ꝙ plebeiũ facta nobili ab ecclesia nõ valet, ex quo statuto ꝓhibet, nè nobilis eã possit recipere. rõ,quia statutum disponit ĩ casu licito,& inter subditos, & nõ in fraudẽ libertatis ecclesiasticæ. ex quo patet, ꝙ laicus tenetur in testãdo seruare oẽs solennitates legis suæ;alias non valebit,quantumcunq; instituat clericũ,nisi hoc fecerit pro anima [a] sua, qa in talib' sufficit seruare dispositionem iuris gentiũ,c. relatum, el. 1. de testa & l. 1.C.de sacr.san. eccle. Aut statutum cõcernit rẽ(exemplum, statuto cauetur, nè res dotalis sine certa solennitate possit alienari)nõ valet alienatio etiã facta clerico ementi,ipsa solennitate non seruata. Nec ꝑ hoc dico,ꝙ statutum laicorũ liget clericos,sed tm̃ subditũ, & impedit obligationẽ oriri.l.non dubium, [b] C.de leg.Et ideo,si clericus vult illum obligare,faciat,ꝙ seruet seruanda. Aut statutum concernit personã,vt puta ꝙ debeat aliqd facere post contractum perfectũ,vt apprehendere possessionẽ in certum tempus,aut ꝓbare per tot testes, & huiusmodi; & tunc clericus non arctatur respectu statuti laici, etiam litigans in foro sæculari, nec laic' respectu statuti episcopalis ipsius clerici,nec forensis. [c] quod limita verum quò ad primũ casum, qñ aliqd est explicandum per partẽ extra iudiciũ,qa dẽt iudex ecclesiasticus etiam litigãtes secundùm suam legem iudicare.facit,qđ no.in l. 2. [d] C.de cõsti.pe.Secus,vbi aliquid est explicandũ in iudicio, quia non potest iudex ecclesiasticus arctari statuto laicorum. vnde, si eorũ statuto cauetur, ꝙ non possit probari mutuum per testes, si laicus litigat contra clericum in foro ecclesiastico, nõ astringitur laicus illi statuto, ad hoc facit qđ no.in c. 2.de arbi.lib.6.faciunt no.per Bar. in l.cunctos populos,C.de sum.tri.vbi dicit,quòd etiam si tale statutum concernẽs personam indirectè tangit bona, quia non ligãt.Exemplum, statuto cauetur, quòd primogenitus succedat,certè forensis non ligatur,etiam si habeat ibi bona; [e] secus, si concerneret principaliter bona, vt si diceret,quòd bona deferantur ad primogenitum.facit.l.1.in fin.ff.de tu.& cu.da. vbi licèt præses prouinciæ possit dare tutorem, non tamen eum,qui non est eiusdem prouinciæ,vel non habet ibi domicilium; & sic fuit disputatum per do.Lau.in q. facti cauet statuto Mutinæ,quòd si res possessa ab aliquo,euincatur ab eo, quòd possessor non teneatur eam sibi restituere, nisi dato sibi ꝑtio,quo emit.Bononiensis, litigat Mutinæ contra Mutinensem; obtinet sententiam, nunquid dabit sibi precium? certè non, qa illud statutum non porrigit vires ad forenses,licèt ibi litigent. Facit ad hoc,quod no.Pe.de Ancha.in.c.canonum, de consti. Ex quo infert Pan. vbi supra, ꝙ quàmuis statuto caueatur, ꝙ vsurarius nõ teneatur restituere pignus,etiam si probet quis se esse dominum, nisi restituto precio,pro quo est pignoratum,ꝙ non extenditur ad rem clerici, vel forensis impignoratam domino inscio,quia si res est clerici, non subjcitur iurisditioni laicorũ. c.fi.de vi.& ho.cle. [f] Idem in re laici extranei,qa cum ibi sit delata furtiuè contra voluntatem domini, non põt dici de iurisditione statuentis,sicut dicimus de re mobili q̃ cõ est

dex dẽt attendere ad statuta, & cõsuetudines litigantiũ.Et facit quod habetur ꝑ Inno.in rubr.de consue. Et quod habetur i c.3. de eo, q mit. i pos. Nec ꝑ hoc, statuta laicorũ ligat clericos,cum disponat circa subditos suos ad bonum finẽ. Et si clericꝰ vult obligationem oriri,dẽt seruare oĩa, q̃ faciunt ad obligationis ortum.

a Pro anima] Et in hoc ius canonicũ ꝓualet pp animæ fauorẽ,in authẽ vt Cle ap. pro epis.in prin.

b L.non dubiũ] Nã quisque põt sup re sua statuere,gaina re ꝓpria & c.l in remãdata, C mã. Et sic ꝭm hanc legẽ iudicabit in vtroque foro, qa si non valet ꝯtus, non debet ex eo iudicari.

c Nec forensis] Quia nõn põt extraneꝰ arctari ad aliquid explicandũ,sed subditum statuentis benè comprehendit, vbi rũque litiget.

d Facit ꝙ no. in l. 2.] in h & ibi gl. fi. in fin. Nam negotiatores, q possũt facere statuta, vt ibi, debent conueniri corã iudice ꝭm statuta eorum.

e Etiam si habeat ibi bona] Aliud exemplu ponit Bar. ibi.& est in.8.col. ver. sed circa hoc dubitatur.s.statutũ disponit filium famil.posse testari,quia forẽsis filiùs famil.testari non poterit, vel dici ꝙ vir non possit instituere vxorẽ suã; certè forensis poterit, sequit Anch. in cõmẽto. c.canonũ. de consti. 3. charta, versi. ex quo infertur, & ver. qđ de conuerso, & in ver. sed circa ꝑsonas.

f C. fi. de vi. & ho. cle.] Pa. ponit exẽplũ in statutis,quę fiũt Iudæis vsurarijs.

est permansura in loco, vt no. in c. fi. de fo. com. facit. l. hęres absens. §. nunquid, ff. de iud. Aut statutum dat modũ dicẽdi cãm, & tunc si præfigit legem iudici, iudex tenetur, & sub eo põt al legari. Exẽplum, statuto cauetur, ꝙ iudex sequatur libros mercatorũ, & tũc in foro sęculari facit fidẽ in ꝑiudiciũ subditorũ, nõ ãt cleri corũ, vel extraneorum si tñ vult recipere librũ ꝓ se vigore statutorum, tenet̃ recipere ꝯ se, ar c. cũ olim,[a] de censi. cũ ibi no. Si verò non ꝑfigit legẽ iudici, sed loquitur gñaliter. Adhibeat̃ fides libris mercatorũ, tũc vbiq; põt allegari ꝯ subditũ statuẽtis, nisi in casu, qñ nõ vult suscipere contra se.[b]

11 Vtrũ iudex ecclesiastic⁹ possit iudicare laicũ subditũ principis laici, vel ẽt pricipes laicos? Rꝫ. ꝙ sic rõne spũalitatis, puta si cã ꝺ decimis & spũalis, vt de matrimonijs, & hmõi, vel ratione peccati cuiuscunq; mortalis, vt no. in c. 2. & ca. nouit, de iud. aliàs non.

12 Vtrũ laicus possit iudicare in aliquo casu clericũ? Rꝫ. ꝙ siue cã sit spũalis, vt de decimis, mrĩmonijs,[c] siue criminalis, vt de hæresi, vel vsuris, & hmõi,[d] siue tpalis, nõ põt, vt in d. c. post sẽt iñ autoritate sibi delegata ab epõ in cã tpali merè de clerico iudicare aliàs ñ, vt in d. c. 2 fallit ẽt, qñ clericus est degradat⁹, & tradit⁹ curię sęculari, q1 tunc põt.

IVDICIVM est duplex vnum ordinariũ ſm legẽ dei, aliud temera-iũ, pmũ est duplex, i. iudiciũ discretionis, d. quo i l. cũ pto: ff. de iud. 3. q. 8. §. tria. Vñ dr̃, furiosus caret iudicio, & istud iudiciũ concedit̃ oĩb⁹ i manifestis & certis, aliud est coertionis, & hoc cõcedit̃ur aliqñ prælatis, & aliquando alijs, & istud aliqñ dicitur extraordinarium. i. delegatum, vt no Innocen. & Ho. in c. quoniã, & ibi in gl. in ver. extraordinaria, de prob. Item extraordinariũ dicitur, quando non procedit in figura iudicij, sed iudex procedit ex officio suo in modũ inquisitionis, vel denũtiationis, vt de accus. c. super his, & c. qualiter, el. 2. hęc in d. gl. I d̃ in causis electionis, postulationis, aut prouisionis, sup dignitatib. personatib⁹, officijs, canonicatibus, ꝑbendis, seu quibuscunque alijs beneficijs ecclesiasticis, aut ſi[illegible] decimis, matrimonijs, & vsuris, in quibus procedendũ est simpliciter & de plano, dr̃ extraordinariũ, de quibus no. in c. olim, de accu. per Inn. & Ho & in c. statuta, de hęr. li. 6. & Io. Mo. & Io. An. Item potest dici extraordinarium, quando iudex ecclesiasticus cognoscit de tpalib. rebus laicorum, ratione peccati annexi, de iudi. nouit.

1 Quot modis iudiciũ redditur nullum? Rꝫ ꝙ tripliciter, primò rõne iudicis incõpetentis, puta quia non hẽt potestatẽ super eum, quẽ iudicat, vt de iud. ca. at si clerici, cum suis concor. in gl in ver. non tener.

2 Vtrum quilibet laicus possit se subijcere cuilibet iudici, qui præest? Resp. ꝙ sic, si vult. l. 1. ff. de iud. & l. 1. C. de iur. om. iu. & intelligitur velle & consentire, quãdo scit eum non esse suum iudicem, & tamen litigat sub eo, vt in l. 2 ff. de iudi. Limita ſm gl.[d] 1. post medium in c. si diligenti, de foro comp. verum in causa ciuili,[f] secus in causa criminali. vide Pa. ibid. sed quid si ille, cui vult se subijcere, non habet iurisditionem in actu vide supra. Confes. 3. §. 4.

3 Vtrũ similiter cleric⁹? Rꝫ. ꝙ non sub iudice laico, ẽt pp tpalia bona sua. c. si diligẽti, de fo. com. nisi agendo contra laicũ sub iudice laico ꝯueniretur, ẽt de crimine, ciuiliter tñ, q1 tũc tenet̃ rñdere, vt i gl. 8 de iudi.

a C. cum olim] in ver. consequi, no. gl. ꝙ quis fructũ consequi non debet ex eo, ꝙ nititur impugnare.
b Contra se] Et in terminis vltimi casus loquit̃ ca. ꝙ clericis, de fo. comper.
c Tri Sin. ses. 24. de sacr. mat. can. xii. P. V.
d Et hmõi] vide de his. Pa. in d. c. 2. super gl. 1. ver. no. 1. ex gl.
e Secũ ſim gl] Idem gl. in vers. pontifice, in c. inclita 11. q. 1.
e In causa ciuili] Limita, nisi sit subiect⁹ laicus rõne feudi, vel sic tributari⁹, Ita ꝙ sit subiect⁹ alia ratione, quã rõne iurisditionis, quia tũc non potest, sicut nec clericus, vt no. Bart. in l. 1. §. & post operis, ff. de ope no. nũ. & in l. 1. ff de iudi.
g Vt in gl] Quæ dicit, ꝙ si ferat̃ sentẽtia, tenet, quia iudex suus est propter recõuentionẽ, contra quam tenet Bar. in l. 1. vers venio ad tertiam, dicit hãc esse veritatẽ, ꝙ in criminalib. iurisditio iudicis potest prorogari, si iudex ille habet iurisditionem in illis causis, & alle multa. Pa in c. si diligenti, dicit, ꝙ hęc est communis opi. Bald. tamen tenet cum glo. istis canonici in l. si qui ex cõsensu, C. de episc. eud. Adde secundũ Io. And. vbi supra, ꝙ dato, ꝙ in crimina

li possit iurisditio prorogari, non tamen impeditur suus iudex quin possit ex officio inquirere in casibus, in quib⁹ permittitur inquisitio, quia per factum partis non debet ipediri officium iudicis, ar. ca. ex parte 2 de priuil. & melius in c. 1 & in ca crimina, de col. dete & facit optimè pro hoc qđ not. Bartol. in l. inter omnes. §. recte, ff. de furtis.

a Vide per eum ibidem] Scilicet in d.c.at si clerici. 4.col.ver.restat ergo examinare.
b Credo q sic] Pa.tamen & d.Ant. sentiunt q non. vide Pa. vbi supra
c Respon.secundum gl.] Loquitur de iudice ecclesiastico, sed nô de Papa, & excipit quinque casus tantum.
d Et d.ca.cu sit] De quo plenius per Pa.in d. c licet ex. 7. colum. ver. sed pro eius declaratione.
e Oppressa] Vt quia est vidua, & spoliata, & tunc immediatè pôt adire ecclesiasticum si aliter non spectata negligêtia sui iudicis.24 qô 3. c. si quis de potentibus, habet.n.ecclesia istas personas miserabiles sub sua protectione.83. & 88.di.per totum, & in c.super quibusdam, de ver.si.in fi.idê si sint pauperes, licet aliter nô appareat de oppressione eorum, vt per iniustitiã eis factã possint immediatè ire ad ecclesiam, quia satis opprimuntur paupertate, idê si non essent pauperes, sed orfani, vel infirmi, & possunt impetrare literas ab ecclesia contra laicos in euentû negligentiæ iudicis secularis, & iste est casus in c. ex tenore, de fo.com. Limita tamen hoc, vt per Pa.in d.capitul. licet.
f Vt no.in autêt. vt diff iu.] Intellige hanc casum, quando recusatur iudex, qui est prouinciæ caput; & immediatè sub. est imperatori, & tûc additur ecclesiasticus, & ita loquitur iste text. sed si in prouincia esset superior, ille adiri debet Ita no. Host.in ca. nouit, de iud Panormit.& d.Anton.in d.capitu.licet ex suscepto.
g Puta quia subditi] Vnde dicit Inn. in d.ca.licet ex suscepto, vt ibi refert Pa q si imperator non est negligens, & subditi sint sibi inobedientes, ita, q non potest facere iustitiam, q Papa tunc debet eum iuuare, & domare rebellionem subditorû, ar. c. cum ad verum.96.di.
h In.c.iudicatû] Vbi habetur de illis, qui administrabant bona ecclesiæ, & qs grauabant rusticos, episcopus est suus iudex, de quo et Pa.in c.2.de iust.
i §.si verò contigerit] vide Pan. distinguentê in d.c.licet. 6.colû. ver.& hûc casû.
k Vt in c. per venerabilem] vide Pa.vbi supra, co. 8.verbi quartusdecimus, & pôt poni exemplum de duab.quartis. Vt si sit in ambiguitate legistarû litetur determinationi canonicæ, de quibus in ca. Raínutius, de testamen.

iudi.c.at si clerici, in princ. in ver.non tenet. Sed Pa. ibidem tenet, q êt sunt solennes doc.qui tenent, q non pôt côueniri, vide per eum ibid.[a] Sed aduerte, quia in cã spûali, seu annexa nô habet locû reconuentio corã seculari iudice, ar.c.tua, de or.cog.& ca.lator q fil.sint leg. & sic tenêt côiter doc. in d.c.at si clerici, sed in têporali credo q sic.[b]

4 Vtrum laicus laicû super re ciuili possit conuenire sub Papa. R. sm gl.[c] 11. q.1.in sum.& Pan. in c.licet ex suscepto, de fo.cô.i 3.co.ver. ego in hac materia, q non, nisi in.16.casibus. Primus, qñ hoc habet consuetudo, vt in ca. si clericus, de foro comp. Secundus, quâdo sumus in terris subiectis ecclesiæ quò ad tpalem iurisditionê, vt in c.cum duobus, de appel. Tertius, quâdo cã, super qua agitur, spectat ad ecclesiasticû de iure, vt in c.tuam, de or. cog. & c.cû sit generale, de for. com. Quartus, qñ vacat imperium, & aditur Papa in cã spectante ad imperatorê, vt in d.c.licet. Quintus, qñ daê negligentia principis î iustitia administrâda, vt î d.c.licet, & d.c.cû sit.[d] Sextus, qñ impetratê a persona miserabili & oppressa,[e] vt in c.ex parte. C de fo.cô. VII.qñ iudex secularis, qui nô hêt in prouincia superiorê, allegatur suspectus, vel non vult facere iustitiam, vt no.in aut.vt dif.iu.[f] §.1. & 2. VIII. in causa reconuentionis.3 q.8.§. cuius in agendo.9.sm Ho. in causis mortuarum a defunctis de relictorû, in aut. de eccl. ti. §.si autem pro redemptione, col.9.X.quando secularis iudex inuocat auxilium ecclesiæ.23.q.5.administratores sm Inn.puta qa subditi[g] XI.rône administrationis assumptæ a laicis, qđ intellige, vt no.in c. iudicatû,[h] 89.di. XII.si ecclesiarû serui; vel homines seruiêtes indebitè a laicis col lectantê c.ecclesiarû seruos. 12.q.2.& in aut.item nulla côitas, C.đ epi.& cle. XIII. qñ in pronuncia non est iudex, aut superior laico, tûc pt adiri episcopus, vt est casus in auten.vt dif.iudi.§.si verò ptigerit[i] XIIII.quando aliquid est ambiguum, & vt difficilè inter iudices variaê, vt in c.per venerabilem,[k] qui fi.sint leg.XV.qñ agitur p viã denûtiationis euangelicæ, vt in c.nouit, de iud. XVI. qñ causa profana est annexa seu coniuncta cû causa spectante principaliter ad ecclesiam. Exêplum ponit glo.in versi. incidens, de dote vt in c.de prudentia, de dote post diuor.re. & hoc quando non agitur principalitet de dote, sed ex consequentia, & circa prædicta vide prædictum Pa.in d.c.licet, cû multis declarationibus.

5 Secundò redditur nullum iudicium rône psonæ agentis, puta qa est minor, & agit sine autoritate curatorum. C.de iu.l. pperãdum, in fi.& C.qui leg.perso.in iud. habeant.l. prima. Similiter si est seruus, vel monach', & huiusmodi. Item excommunicatus,

a Vel inclusa] hoc etiam habet in.c.mulieres, in fin.de iudi.lib.6.
b In famosis actionibus] Scilicet quæ infamant, vt furti sacrilegij, & huius modi.
c Fingẽs causã] Puta iudex facit nominare mulierẽ in testẽ, vt eã vificare possit.
d Catechis.in ꝑ cep. Non loqris cõ. p.&c. c. nunc explicem⁹. P. V.
e Tenet tñ, si iudicat] Hoc dixit gl. in ver.seruandum, iu c. & si Christus, de iureiurã.per regulã, de qua supra. §. 12. scilicet ꝙ multa fieri non debent &c.
f Temerariũ iudiciũ] De iudicio temerario vide plenè per Ar. Flo. 2. par. tit. 3.c.8.

catus, similes enim non possunt agere nisi in casibus expressis à iure.
6 Tertiò reddit̃ nullũ ex defectu rei, vt puta qa nõ pōt tractari sub tali iudice, sicut iuspatronat⁹, de iudi. c.quãto, vel res ecclesiastica.c. decernimus, de iud.
7 Qui sunt, q nõ pñt vocari ad iudiciũ? ℞. ꝙ multi de qbus.ff.de i ius voc.l.2. & 3.& sunt cõsul. ꝑfectus prę̃to.magistrat⁹, q hẽt imperiũ merũ, vel mixtũ, nec eps, dũ sacra agit, nec ille, q vxorẽ ducit, nec illa, q̃ ducitur in vxorem, nec q funus familiare ꝓsequitur, vel iusta mortuo facientẽ nec qui pp religionem loci se mouere nõ pōt, vt regularis, vel inclusa.[a] Ponuntur alibi alij, vt sunt infantes, & furiosi.ff. de condi.fur.l.2. & hoc verũ p se, sed benè ꝑ tutores, & curatores. Itẽ nec seruus dominũ, nec libertus patronũ in famosis actionibus,[b] nisi venia impetrata, in ius vocare, potest, de qb⁹ no.in dictis.ll. de in ius voc.& seq.
8 Quid si pupillus vocat̃ in iudicium, & nullus eum defendit? ℞. nullum erit iudicium, ff.de re iudi. l. contra pupillum.
9 Vtrũ mulier possit vocari in iudicium? ℞. ꝙ non ꝑsonaliter, nisi in casibus expressis à iure; & hoc intellige ꝯ eius voluntatẽ. Secus, si vellet, vt in.c.cũ mulieres, de iudi.li.6. Et sunt isti casus expressi à iure, in q bus vocat̃. Prim⁹ in cã criminali.ff.de pub. iud.l.pe.§.ad crimen. Secũdus in ferẽdo testimonio in cã criminali, qñ pōt admitti, d quo vide infra, Testes.§.5. Tertius, qñ est nutrix filiorũ, si nõ vult actorẽ cõstituere, Insti.de cura.§.vl. Vtrũ autẽ mulieres religiosę possint, si ipsæ volunt similiter euocari ad iudiciũ? ℞ ꝙ non ꝓ nulla causa, personaliter intellige vt in d. c.mulieres.
10 Quid si citentur de facto aliquę mulieres ꝯ pręmissa? ℞. ꝙ irritũ est ipso iure, vt in d.c.mulieres; imo est excõicatus fingẽs cãm,[c] vt iudex vadat ad mulierẽ proferẽdo testimonio, sed ex causa vera si earum testimonium est necessarium, debet iudex ad eas ire, vel si non decet alium mittere, vt in d.c.mulieres, ante fin.
11 Qualiter [d] peruertitur iudicium? ℞. quatuor modis, Timore, Cupiditate, Odio, & Amore. 11.q.3.quatuor modis.
12 Qua hora potest iudiciũ exerceri? ℞. ꝙ de nocte non est honestũ, de offi.dele.consuluit; tamẽ, si iudex procedit de nocte cũ lumine candelæ ad litis conte. vel sententiæ prolationem valet, ꝙ agit, licèt facere non debeat, dũmodo aliud non impediat, quia multa prohibentur, quæ tamen facta tenent, de regula.ad apostolicã, de iureiu. quemadmodum. §. quod si post. de hoc no.in auth.de iudi.§. sedebunt.
13 Vtrum tpe, vel hora feriata possit? ℞. ꝙ non vide, s.feriæ, in prin.cũ duob §.seq.
14 Vtrũ iudex possit iudicare vltima die sui officij? ℞. ꝙ non, vt in l eum qui, ff de iu.om.iudic.tenet tamen. si iudicat,[e] vt in l.meminisse, ff.de of. proconsulis, & hoc intellige in ordinario, quia delegatus etiã vlti.die iudicat, vt in c.consuluit, de offi. dele. Tamẽ gl.2.in fi.in l. eum qui, limitat verum post aduentum successoris, quoniam ante licitè iudicat, d.l. meminisse.
15 Quo loco? ℞. ꝙ in loco suę iurisditionis, nisi de cõsensu partium, & iudicis territorij.9.q.1.episcopum, cum duobus seq. c.vide gl.in ver.expensis, in.c. vt litigantes de of.ord li.6. Fallit etiam hoc in epo expulso. Sed quæ sunt voluntariæ iurisditionis, possunt vbique exerceri.l.2.ff. de offi. procon.& c.nouit, de offi.leg. & ibi gl.
16 Quomodo debet iudicare? Resp. ꝙ sedere debet, vt no in d.§.sedebunt.
17 Temerariũ iudiciũ,[f] qd̃ vniuersaliter prohibet̃, dr̃ sex modis. Primò ex parte iudicantis ꝑ vsurpationẽ officij sibi non impositi. Secũdò pp indignitatem, Ro.14. Tu qs es, q iudicas, vel, tu aũt qd iudicas fratrẽ tuũ? Tertiò pp ignorantiã, ex parte verò rei est. Quarto qñ iudicat̃ persona quãtũ ad euẽtu futurũ, qa nemo desperandus est, de pę.dist. nemo. Quintò qñ iudicatur intentio incerta. Sextò quando iudicatur factum occultum, quia de incertis, & occultis temerarium est iudicare ſm gloss.

super

super illud Matth 7. & primo ad Cor. 4. Itaq; nolite ante tps iudicare, & de tegu.iu.c.estote;& in pdictis modis cõiter est peccatum mortale,quia ꝯ pręceptum Christi,Mat.7. nolite iudicare, vide præceptũ. 5. 17. & ĩ. Pręsumptio, primo.

IVRAMENTVM Primò est asseitio, vel negatio de aliquo licito, possibili, & honesto sacrę rei [a] attestatione firmata ẽm Gof.Hos. Archi.& in auth. de man. pi in.§.sed neque,& no.22. q.1.§.1. vnde dicitur iurare, quia quasi pro iure introductũ est, vt qđ sub inuocatiõe diuini testimonij dicitur,pro vero habeatur.

1 Quot modis iurat? ℞.ꝙ duobus modis, primò solo sermone,sicut i veteri lege dicebant, Viuit dñs, viuit anima mea,hoc addat mihi dñs 1.Reg.12.22.q.1.& iurabãt primitiua ecclesia, Testis est mihi deus,deum inuoco in testem veritatis, dico in Christo, & nõ mentior,testis est mihi cõscientia.22.q.1. si peccatũ, & sic deus te adiuuet.35.q.6.de parentela. Item per euangelium [b] Christi, per crucem,per ordinem sacrum, per sanctos,vt no.in c.si aliqua.22.q.1.

2 Sed vtrum liceat iurare per creaturas? ℞.ẽm S.Bo. in 3.di.39.ar.2.q.2.ꝙ iurare p creaturas aliqñ fit per imprecationem, vt cum dicitur,ita viuat filius me⁹, [c] & isto modo non inuocatur creatura ad testificandum,sed oppignoratur ipsa creatura creatori, secundũ quòd dicit August. & licet iurare sic, quia licèt omnis creatura sit creatoris,tamen solatium eius nobis a Deo concessum est,& ideo tanquam nostrũ Deo oppignorare possumus. Aliquãdo iuratur per creaturas, & inuocantur in testem secundùm se, & sic non licet iurare,quia sic esset credere in eis esse aliquid numinis, ratione cuius veritas posset dici, & confirmari. Et sic intelligitur istud Matt.5. nolite iurare neque per cęlum, &c. & istud. 22.q.1. si quis per capillum, & ca. considera. Aliquando inuocatur creatura in testem,inquantum relucet in ea diuinæ veritatis vestigium, & sic iurare est iurare per deum,qui relucet in ea,& sic licèt [d] iura

a Sacræ rei] Quare sic dicitur, vide.ĩ §.2.vide alias descriptiones iuramenti, & noia alia in Pa.i rub.eo. ri. & de pstatione fidei vide in § 2. Causa aũt quare sit introductum iuramẽtũ,dicit gl.in sum. 22.q.1 pp infirmitatem hominum de facili dubitantiũ, Qñ volu n⁹ alicui affirmare aliqd, qđ est sibi vtile, & nõ credit, tũc licitè iuratur. 22. q.1 Nõ est iter ga, & c. si pctm. Secunda cã pp euitandã idololatriã, sicut.n. fuit ꝯcessum Iudæis, vt poti⁹ deo immolarent, q̃ dæmonib⁹,ita,ꝙ potius per ipsu iurarent, q̃ p creaturas.22.q.1 Cõside.a Altam cãm ponit Bar in l.1. eo l. de.i.le.di. tũ litiũ. Est.n.ad hoc maximũ remediũ.l.1.ff e Et alibi dr, ꝙ omnis controuersiæ finis est iuramentũ.&.c. & si Christus,eo tit Con. Pa in rub.eo.tit.

b Item per euãgeliũ] In forma iuramenti introducitur ipsa veritas i testimoniũ, & ho multipliciter. Aut inquãtum tenet rationem præcipientis, & sic iuratur per deũ,ita,ꝙ importat habitudinẽ principij.Aut importat rõnem pcipientis, & cognoscentis.Et sic est ista forma,Testis est mihi de⁹; sine, sci De⁹,qđ idẽ est.Aut quantũm importat habitudinem retribuitis respectu bonorum;& sic iuratur,Viuit Deus,qui vitã alijs attribuit. Aut quantũ importat habitudinẽ retribuentis respectu malorum, ꝙ iuratur hac forma, hęc faciat mihi dominus,& hoc addat. Et quoniam ipsa veritas nunc manifestè adducitur ad cõfirmationẽ tanq̃ ois veritatis principium,& exẽplar,hoc est,ꝙ in noua lege dupliciter iuratur. Et quia tempore primitiuæ ecclesiæ veritas nondum erat manifesta, sed indigebat maiori euidentia, ideo ista forma iurabatur, Testis est mihi Deus. Quia verò in veteri testamento considerabatur diuina veritas vt vindicans, & vlciscens, quia sub ratione seueritatis & æquitatis,ideo duplicem formam in veteri testamento obseruabant s. viuit Deus, & hæc faciat mihi Deus, & hęc addat. Aliqñ tñ iurat cũ illa pręposition ne,i,sicut Pa.ad Ro.2.vers ratem dico vobis i Christo. 2. aliquãdo p præpositionẽ,Per,& idẽ est,vide S.Bonau.qui hæc oia dicit in 3.di.39. in 3.dubio circa literas.

c Fili⁹ me⁹] hoc ẽ dicere, nisi ego ipleuero,qđ iuro,nõ viuat fili⁹, vel pater meus.

d Et sic licet] Sic iurauit Ioseph p Pharaonem. Nã in eo hoc venerabatur, quod Dei iudicio præpositus erat &c. sed qa principaliter relucet in sãctis, & maximè i verbis euãgelicæ legis, p quæ nobis diuina veritas illuxit, hinc est,ꝙ p sanctos & maximè p euangelia consueuit frequentari forma iurationis; vide Pa.i c.& si Christus,e.ti.& no.ꝙ qui p capillum, aut caput Dei iurauerit, vltimo supplicio venit puniendus,vt in aut.vt non lux ꝯ naturã,circa medium, col.6.ibi dicit Bart. ꝙ iurans per mẽbra Dei dr blasphemare, vnde si statutũ dicit, ꝙ blasphemãti deũ eruat ei oculus,taliter iurãs cõprehendit in statuto;vide Ana.in c.si.de Male & vltimũ supliciũ est mors.l.vltimũ,ff de pęnis. Et ex his infer Host.ꝯ illos,qui pius homines, q̃ Deum honorant, quia dum coram altare transeunt, nullam reuerentiam exhibent, & cum sunt coram domino terreno, flectunt genua,vt idolum colendo. benè reuerentia sua superioribus debet præstari, c. ꝙ super his, de maio.& obed.nè videantur contemni l.obseruandũ, ff de off. præsi.tamen est moderandũ hoc,ne prælati videantur dominari in clero;ad hoc.c.esto. 95. dist.

Aut

a Aut super euā gelia] iuramentum, quod fit p Deū, fm Chriso. ē magis obligatoriū, q̄ id, quod fit per creaturā, q̄a in primo habetur relatio ad deum actualiter, in secundo fit tātūm relatio habitudinaliter, intellige, q̄ est magis obligatoriū ceteris paribus, aliis non. vn̄, amplior conuersio est in deum actualis, q̄ habitudinalis. Si autē obijciatur de iuramēto, quo fit p euāgelium, quod videtur esse solennius, rn̄detur, quia non simpliciter fit iuramentum, per euangelia, sed cū additione. s Dei euangelia Ita, q̄ nō fit tm̄ relatio in deū rōne effectus habitudinaliter, sed et realiter in se, et ad assumptā humanitatē, & propalatam veritatē. Vñ tale iuramētum fieri dēt cū maiori solennitate, & ampliorem inducit obligationē, vel pōt dici hoc accidere pp solēnitatē super additā, quā oēs in forma illa obseruant, hac S Bon. in. 3. dist. 39 in q. 2. circa litera. Vide & hoc gl. i. c. si aliqua. 22. q. 1. in fi. Adde gl. no. in Cle. 1 de hære. in versi. tacta q̄ ponit, qualiter sit iurandum, an tactis scripturis, & Pa in rubrica e. ti. declarat. b Cate. in præce. Nō assumes &c. c. verū cū. P. V.

re. de hoc habes per Host. Goffr. & Ber. in c. & si Christus, de iureiur.

3 Quid de acceptantibus iuramentum idololatrarū, vel cogentibus eos iurare per deos suos? Rx. S. Bo. vbi supra, ar. 3. q̄ in iuramento facto per idolū est duo cōsiderare, aut idoli venerationem, & sic non licet nec recidere, nec exigere. Aut consideratur verbi confirmatio solū, & sic licitè exigitur, maximè p bono cōi, sicut fecit Iacob ad Laban, Ge. 31. 22. q. 1. mouet te.

4 Vtrum sit iuramentum dicere, In veritate dico vobis? Rx. Pa. in d. c. & si Christus, q̄ sic, quia interponit deum qui est veritas ad cōfirmationē actus. c. in quadam, de cel. mis. hoc limito verum, quando homines, q̄bus fit, habent illud pro iuramento, & ille qui iurat, sic intendit iurare, aliàs nō credo, de quo dic. vt j. Per iuriū in prin. Pro hoc text. in c. ego. n. & d. c. si Christ.

5 Vtrum sit necessē dicere, iuro? Rx. Pa. l d. c. si Christus, q̄ non, sed sufficit, q̄ ad confirmationem veritatis, quis interponat deum implicitè, vel explicitè.

6 Vtrum omnis fidei prę statio sit iuramentum? Res. Pa. in c. quærelā, de iu. iur. q̄ sic, sed non econtrario, q̄a non oē iuramentū est fidei pręstatio, quia tunc dr̄ quis præstare fidem, q̄n̄ pmittit aliquid p fidē meā, vel, sic deus me adiuuet, & hmōi, & sic fidei præstatio non includit nisi iuramentū, promissoriū, & nō assertorium, vel fm alios differt a iuramento, q̄ fit p librū, vel rem sacram, fidei autem præstatio non fit cū interuentu rei sacræ, quod est p̄. c. & si Christus, e. ti. Sed melius dic, q̄d fidei p̄statio est, cū aliquid promittitur per fidē sine verbo, iuro. iuramentū verò est, cum dicit, iuro per deum, vel p aliquid vnde licèt quò ad pc̄t̄m mortale non sit differētia, q̄a fm Arch. in c 1. de sepul. li 6. & Inn. & communiter doc. in c. & si Christus, de iureiur. sicut iuramentum est dicere, iuro tibi per fidē meam, vel euangelium, sic etiam iuramentū est dicere, Promitto tibi per fidē meā, siue sub fide mea. verum est q̄ quò ad pœnam periurij, puta dispositionis in clerico, vt in c. quærelam, de iureiu. non incidit quis, nisi expresserit verbum, iuro, fm aliquos, vt infra, Periurium. S. 11. & sic intellige iura, quæ ponunt vt diuersa iuramentū, & fidei pręstationē, vt in c. peruenit, de fideiu. & in c. quęrelam, nē pręl. vices suas c. 2. de spons. simplex verò promissio dr̄, q̄ nec iuramēto nec fidei pstatione firmat.

7 Secundo modo iuratur cum interuētu alicuius sacrę rei, sicut cum iuratur in manu episcopi, vel sacerdotis, aut super euangelia, a vel corpus Christi, aut crucem, & huiusmodi. 63. di. tibi domino.

IVRAMENTVM. 2 Quotuplex b est? Rx. q̄ duplex, aliud iudiciale, aliud extraiudiciale. Iudiciale est, quia defertur in iudicio, & istud aliquando dicitur iuramētum de calumnia, quo quis iurat se bona fide, non animo calumniandi causam mouisse, vel respondere, seu aliquid aliud proponere, vt. C. de iura. calum. l. 2. S. c. ff famil. ercisc. l. inter cohęredes. S qui fa. ercis. Et no. q̄ calumnia est falsa petitio, vel iniusta repulsio facta scienter, arg. eorū, quę no. ff. ad Turp. l. 1. S. calumniari. 2. q. 1 S. notandum, & istud iuramentum non tantùm debet esse de præterito, sed etiam de futuro. d. S q fa. ercis. Aliquando solū dicitur iudiciale, & dicitur iurare in litē ex eo, q̄d propter litem, siue rem in lite. 1. iudicio petitā præstatur, vnde aliquando datur a iudice, quādo deficientibus probationibus habens vnum testem, vel famam pro aliquo cōpellit eum iurare, super quo est fama, & dicit̄ necessarium, quia pars, cui deferі, non pōt sine causa recusare, vt in c. fi. de iure iuran. in prin. iuncta superscriptione, & in l. generaliter,

raliter, C. de re.cre. & iureiuran. appellatur ẽt decisorium, quia præstatur ad litis decisionẽ. ᵃ vnde dr̃, ꝙ maiorẽ habet autoritatẽ, q̃ res iudicata, vt in l. 2. ff. de iureiurã. & istud producit acti. de iure ciuili. l. actori, C. de iureiur. aliqñ ẽt istud iudiciale datur a parte partis & istud benè põt recusari, vel referri, & datur iudice approbante. vt in d.c.fi. Extraiudiciale ᵇ verò iuramentum appellatur voluntariũ, quia voluntate, & ex conuentione partiũ suscipitur. & istud aliqñ dr̃ assertorium, qñ asseritur aliqd sic esse, vel nõ esse, vt in c. si verò, de iureiur. aliqñ dr̃ obligationis itroductoriũ, vel promissoriũ, sicut quando promitto tibi dare, vel facere aliquid, vt in c. cum contingat, de iureiur. aliqñ dicitur cõfirmatoriũ, sicut cum filia renũciauit bonis paternis, & iuramentũ interponit tali renũciationi, vt in c. 1. de pac. lib. 6. & in aut. sacramenta puberum, C. si aduersus vẽditionem.

IVRAMENTVM 3. de his, quę ꝯsiderãda ᶜ sunt in omni iuramẽto. vnde scias ẽm Host. & Gof. ꝙ septem sunt attendenda, & primò.

1 Quis põt iurare? & dico, ꝙ oĩs, qui est doli capax. vnde nec pueri, q nõ sunt doli capaces obligant ex iuramẽto. 22. q. 5. c. paruuli, nec furiosus. 15. q. 2. meritò, nec etiam admittũtur ᵈ ad iurandum. d. c. paruuli.

2 Secundũ, cui fiendũ est iuramentũ? R. ꝙ in iudicio iudici competenti; extra iudicium põt fieri cuicũque.

3 Vtrũ clerici põt iurare? R. ꝙ non cuicunque laico sup euangelia. 22. q. 5. nullus est. hoc intellige, nisi de lnĩa plati sui, vt i c. i. de iur. cal. hoc verũ, si iurat tanq̃ supiori; & sic itellige dictũ c. nullus; aliter sic ẽt sine licentia, vt in c. ex rescripto, & c. puenit, de iureiur. Itẽ nõ põt iurare de calũnia, nisi de lnĩa sui superioris, nisi ille, corã quo litigat, sit eius superior; sed habita lnĩa põt ẽt in manu laici iudicis. 2. q. 7. c. nos. Itẽ prohibet iurare in actu testificãdi sine licẽtia superioris, vt in c. q̃. q̃. 14. q. 2. & intellige in manu laici. excepto ergo tribꝰ casibus prædictis põt iurare licitè, ẽt in manu laici, & sine licẽtia alia, vt in d. c. ex rescriptis, & peruenit no. Pan. in c. 1. ᵉ de iur. cal.

4 Tertiũ, quid potest iùrari, s. pro qua re? R. ꝙ p omni re licita, iusta & honesta. nam pro re turpi, illic ta, vel iniusta factũ iuramentum non tenet, ar. c. vl. de pac. & clarius. j. patebit.

5 Quartum, per quod potest iurari, dictum est s̃. Iuramentum, primo.

6 Quintũ, ad qd, seu cur, s. pro fine bono, & licito, qa cuius finis bonus est, ipsũ quoque bonum est, ar. 8. q. 3. ca. Artaldus. nam sic pro causa mala illicitum est, vt sunt cõiurationes, cõspirationes, & hmõi, ar. d. c. vlt. de pac. & te iudi. c. 1. ᶠ

7 Vtrum iurans sine causa legitima peccet mortaliter? Respon quòd si iuret quis sine causa necessaria, vt ista necessitas comprehẽdat vtilitatẽ non solùm proximi, sed etiam propriam, quia aliter non creditur ei, sic non peccat mortaliter. Facit S. alias ea demũ. 25. di. & c. Florentinũ. 85. dist. in glo. ᵍ in verb.

a Decisionẽ] Et hoc ẽm Bar. i l. 1. ff. eo. est triplex. primò qñ defert in defectũ probationis, de quo in l. admonendi, ff. eo. secũdò qñ defertur iuramẽtũ purgationis, vt i l. pſenti, C. d his qui ad ecclesiam cõfu. & i aut. no uo iure, C. d pę. iud qui ma iudi. tertiũ ẽ iuramentũ in litẽ, qd defert pro lite æstimãda. Et hoc qa æstimatio litis iusta affectionẽ iurantis taxat. Iudex tamẽ põt tale iuramentũ moderari, & de illo loqtur ti. de in litem iurando.

b Extra iudiciale] Vide de his plenius p Bar. in rub & in l. 1 ff e. & scias, ꝙ effectꝰ iuramenti est, vt dato iureiurãdo nihil aliud q̃rat, q̃ vt iuratũ sit, remissa q̃stione, an debeat, quasi satis pbatũ sit iureiurando. Est & manifestè turpitudinis & ꝯfusionis nolle iurare, nec iusiurandum referre, argumẽtum in c. fi. de iuramen. calum.

c Car. pcit. c. Iurandi itẽ lex quę iubeat, & q̃ prohibeat, Catec. in explicati. eiusdẽ præcep. c. 1. P. V.

d Admittũtur] Rõ istorũ duorũ casuũ est, qa iudicio dẽr adesse iudicium, ipsi aũt iudicio carent; igitur &c.

e No Ps. in c 1.] Vbi ponit regulã, & iosta cã exigente p̃t clericꝰ sine supioris lnĩa oẽ iusm p̃stare, nisi expressè a iure phibeatur, sicut in his q̃ sunt de genere pmissorũ oĩa intelligũtur pmissa, nisi expressè phibita reperiãtur; notatur i c. inter corporalia, de trãs. p̃la. sed actꝰ iurãdi oĩbus indistinctè ẽ pmissus c. & si Chr̃s, eo. ti. c. significasti, d ele & 22. q. 1. p totũ. ergo ide per poterit iurare, sed i his trib. casib. vbi litera, reperit phibitũ; ergo nõ licet clerico iurare.

f De re iud c. 1.] Et Bar. plenè in c fi ff. de colle. il li, & no. in §. conuenticulos, de pac. iur. firman.

g In gl] Quę dicit iuramẽtũ oẽ eẽ temerariũ, cũ ad iurandũ non impellit necessitas, vt puta, quia iudex defert, vel vtilitas, vt qa nõ creditur asserẽti, puta de necessarijs ad salutẽ. Dico. n. eẽ infirmũ, tu nõ credis, iuro &c. Itẽ p vtilitate ppria, qa dico, ꝙ tu debes mihi. 10. vel pximo, tu nõ credis, iuro; tunc iuramẽtũ nõ ẽ illicitũ. idẽ Pa i c. si cut el. 2. de iureiur. super gl. primia: addens si iocosè iurat, peccat venialiter.

ver.sanctis, q̃uis sit periculosum, [a] vt patet in c.ita ergo.22.q.1.in tex.& in gl. Si verò iuret p causa illegitima, [b] vel inhonesta, aut illicita, cōmuniter ē peccatū mortale 22.quæstione.4. §.illicitum, quia assumptio est nominis dei in vanū, & probatur in c.sicut nostris, de iureiur.& ibi sentiūt gl. & Innocen. & Pa. Facit.c. qui sacramento.21.quæ.4. Hoc intellige, qñ aduertit, & de causa illicita, & de iuramento, secundū quod dico Periurium mortale, in fra, Periurium.

8 Sextò quomodo sit iurandum? ℟. ꝙ tres debet hr̄e comites, scilicet veritatem, iudicium, & iustitiam. Ier.3. de iureiu. & si Christus.§.Iacobus. 22.q.2.animaduertendum. Ratio est ſm sanctū Bo. vbi s̄.in litera, qa iuramentū cōparatur ad tria, scilicet ad rem, de qua fit, & sic debetur veritas, quę ē adęquatio rei ad sermonē adiurantē secūdò cōparatur, a quo procedit, & sic debetur iudicium, i. discretionis, tertiò comparatur ad causam, pro qua fit, & sic debetur iustitia, scilicet vt causa sit iusta. [c]

9 Vtrum semper sit peccatū mortale, qñ prædicta deficiūt? [d] ℟.Pa.in d. c. & si Christus, ꝙ non semper, sed aliquādo veniale secundū quantitatē culpę, vt no. Archid. in d.c.animaduertendum, quod melius patebit infra, Periurium, in princi.cum quinque, §.seq.

10 Vtrum iurans sine iudicio discretiōis peccet mortaliter, sicut faciunt illi, q in quolibet verbo iurant? ℟. ꝙ cū iuramentum prohibeatur, non quia sit malū, sed propter periculum periurij, ideo, si talis iurat falsum, non excusatur à mortali p ea quæ dicam j. Periurium, in prin. & secūdùm illam distinctionem. Si verò iurat verum, sic nō erit mortale peccatum, verum est quòd tenetur abstinere, sicut à mortali [e] propter periculum, quia de ta li dicitur ecclesiastici. 33. vir multum iurans implebitur iniquitate.

11 Vtrum inducens alium ad iurandū, quē scit falsè iuraturum, vel nō, seruaturū iurm̄, peccet mortaliter? ℟. ſm Ric. in 3. di. 39. ꝙ aut facit, vt persona publica ad instantiā partis, & ex ordine iuris; & sic nō peccat, si verò facit vt p̄sona publica, tñ ꝯtra ordinē iuris, aut vt persona priuata, sic peccat grauiter, sed dn̄s Car.i Cle.vnica.[f] de iu.iu. dicit, ꝙ talis vincit homicidā. [g] 22. q. 5. si quis cōuictus, & c.seq.& sic patet, ꝙ est mortale, & ex hoc ꝯcludit Pa.in c.clericus, de coha.cle. & mu.ꝙ nunq̃ ē deferendū iurm̄ illi, ꝯ quē ē vehemēs suspitio de trāsgressione, & deferens peccat, intellige mortaliter ſm distinctionem dictā; alle. c.ille. 22.q.5.& facit optimè tex. d.c.clericis, vbi nō vult clericos cogi [h] iurare dimittere concubinas, qđ no. ꝯ dantes sęcularibus iuramenta, & similibus, q non seruāt, & ideo ponāt potius pœnā; & hoc, qa tale iuramentū est ꝯtra iustitiā.non credo tñ mortaliter peccare illū, q dat iuramētū ēt vt p̄sona priuata illi, que scit falsū iuraturū, qn ille est iā dispositus iurare, puta qa obtulit se iurare, qñ hoc facit ex aliqua rationabili cā, & de illo nō loquitur capit.

a Quāuis sit periculosum] Magister senten. in 3. dist. 39.c.5.sic ait.Spōte n.& sine necessitate iurare, vel falsum iurare peccatum grande est, nota qa videtur æquiparare iuramentū falsum, & iuramentu sine necessitate, & no.in c. si Christus. § Iacobus de iureiu.

b Pro cā illegitima] De istis causis, vide infra iuramentū. 5. per totū. Illegitima pōt dici, qñ iuro, ꝙ tu debes mihi 10. & non est verū. Inhonesta, vt facere derisionē de me. Illicita, vt facere homicidium, & non redire ad pacem.

c Scilicet vt cā sit iusta] Vel dic, debet hr̄e veritatē conscientiæ.s. ꝙ id, quod iurat debet hr̄e veritatē in consciā.nec sufficit, ꝙ in se sit verum, quod iuratur, nisi iurans credat illud verum, alias illicitè & ꝯ conscientiā iurat 22. q. 2. c. homines. Iudicium.i.discretionē, vel deliberationem.& est discretū ex mō iurandi, vel ex cā, p qua iurat, si.n. iurat per deū, & ex cā necessaria, seu vtili, satis ē, discretū; alias secus. Iustitiam. i. ꝙ iustū sit, quod iuratur, vt in c. q̃to, eo. ti. Si ista vel aliquod istorum defuerit, est piurium, vt in d. capi. animaduertendum.

d Deficiunt] Si tamen id, quod iuratur, sit licitū, est seruandū, exemplum, iurauit p creaturas, quia ꝯ præceptum domini, & ē iuramētum indiscretū; vide no.in d.c.& si Christus.

e Sicut à mortali] Maximè si iurat p mēbra dei, quia ē mortale, & vide pulchrā theoricā. Io. de Ana. in capi. 2. de male.

f Car. in Cl.vnica] Ver. porrò. 22. q.allegat.c.si qs periurauit, cū seq. qa ad literā faciunt. 22. q.5. illud aūt. c. si qs cōuictus, non ita benè facit, nec illud allegat.

g Vincit homicidam] Quia occidit animā, & q inducit aliū ad p iurandū, duos occidit vt dicit An. in c. ille. 22.q.5. ſm Card. vbi. s.

h Clericos cogi] Quia de facili reuertūtur ad vomitum, similiter dic de scholaribus, q nō debet cōpelli ad iurandū obedire rectori, sed de pœna prouideatur. Hæc Pa. in d.no.in d. c.clericos, de coha.cleri. vel mulierum.

a Vxori] Iurat vxor ſm intẽtionẽ quò ad publicitatẽ, ꝑ hoc ſco. ſ 4.di. 15. & reſpõdente in iudicio.
b Qui præſtat] Id eſt defert, qa non intelligitur ille, qui iurat, ſicut videtur importare vocabulũ, vt in §. ex his. 22 q. 5.
c Et in caſu licito] Exẽplũ, iura mihi dare. 10. & tu iuras ſuper lapidem, credẽs poſtea non teneri, ſed teneris, qa ſm intentionem illius iurãſti.
d Sicut votũ doloſum] qa nõ habet intentionem obligandi ſe, ſed in iuramento de videt ea, q̃ latẽt.
e Alter alio modo] Vt puta, Iuro tibi dare equũ, & intentio mea eſt vẽdere, tu aũt credis vt velim donare.
f In iudicijs] Bar. in l. ſi qs in tẽtiõne, ff. de iudi. dicit hãc intelligentiã eſſe tru phã. vñ tenet, ꝙ indiſtinctè verbũ à quocũque ꝓferatur iudicio, intelligitur ſm interꝓtationẽ ꝓferẽtis, vt d. l. ſi qs intẽtione. Aduertendũ tñ eſt, qa ſi intentio actoris, vel rei eſt ambigua, & teſtis examinatus ſuper ea ꝓbat illam, ita ambiguè, ſicut eſt facti talis, talis ꝓbatio non releuat. l. neque natales, C. de proba. l. non hoc, ff. vñ cog. capit in præſentia, de ꝓbatio. vbi niſi ꝓbatio plenè concludat, nõ ꝓdeſt, licèt enim poſſit pars dicere ſe ſic intellexiſſe, cũ ꝑ poſuit ſuã intẽtionem, tñ nõ ſequitur, ergo ſic intellexit teſtis. Vnde ambigua, quæ nus venit ꝓbanda, debet explicari ꝓbari. Et in hoc ꝑ deſt pti. d. c. ſi qs intentione, teme dium, qa dicere põt illud, quod explicitè probatum eſt, & cõprehẽdi ſub petitione ſua, & venire ſub hoc iudicio, & ſic ꝓbationes valẽt, & poterit ſuꝑ hoc ferri ſententia, quod alias non poſſet. l. non põt. & l. ſolemus, ff. de iudi. Hac Bar. &c.

ille, ſed de eo, qui inducit non diſpoſitum iurare.

12 Vtrum iurans vituperosè per membra inhoneſta, peccet mortaliter? ℞. ꝙ tales propriè ſunt blaſphemi, vt patet in c. ſi quis per capillum, ibi, alio modo blaſphemia & c. 22. q. 1. & ideo ſic peccat mortaliter, ſicut dictum eſt de blaſphemia ſupra in prin. nã verbum, alius, facit poſitionẽ eiuſdẽ qualitatis regulariter; licèt habeat exceptionem aliquãdo, vt in Ioanne, & alij duo latrones, & no. Pa. in ca. accedens, de præben. & ideo hic alio modo ꝑſupponit blaſphemiã; ſecus, ſi iuraret ꝑ aliquod membrũ honeſtũ, & cũ reuerentia, vt puta per ſanctum caput dei, & raro, nõ conſuetudinariè ſecũdùm Rodo. ſic eſſet veniale.

13 Septimò attendendũ eſt iuramentum, qñ, tempus enim reddit iuramentũ illicitum, vt qñ iuratur in iudicio diebus feriatis, niſi ꝓ pace, & alijs pijs cauſis, vt de fer. c. cũqueſtus, ꝙ autẽ fiat à ieiunis, eſt de hoc e ſtate. 22. q. 5. honeſtum.

IVRAMENTVM. 4. quo modo iuramẽtum interpretandũ eſt? ℞. ſm Inn. in c. veniens. de iureiurã. ꝙ in iuramento determinato ſu ꝑ aliquo ſingulari, ſic interpretatur in foro aiꝫ ſm intentionem iurantis, facit c. humanę aures. 22. q. 5. ſed hoc ego limito verum, qñ ille, qui dat iuramentum, ſeu exigit, doloſè & iniquè facit, ſicut vir p̃ſtat iurm vxori a ſuper adulterio, nã cum talis iniquè à tali confeſsionem exigat, poterit iurare ſecundùm ſuam intentionẽ, ꝙ eſt vetũ, licèt ſm intellectũ audientis ſit falſum, ſecundũ Rodo. quẽ ſequitur Aſtẽ. li 1. ti. 18. ar. 7. Facit quod no. Teo. in. 3. di. 18. vbi circa literã dicit Ri. ꝙ obſtetrices nõ peccaſſent, licèt nõ rñdiſſent ad intẽtionẽ Pharaonis, qa nõ fuit ei data autoritas ad aliqd agendũ ꝯ deum. Similiter qñ quis ex iuramẽto exigit ab aliquo, quod ipſe nõ põt ſine peccato implere, põt habere intentionẽ, cum iurat, illud facere. ſ. q̃tũ poterit ſine peccato, ſicut ſi mulier, quę habet impedimentum excõicata, quia non poteſt ꝓbare in mortis articulo, cũ oporteat eã iurare de ſtãdo cum viro, dẽt intelligi ſic. ſ. q̃tũ poterit ſine peccato, & non periurat, vt no. in c. literas, de reſt. ſpo. Si autem ille, qui pręſtat b iuramentum, eſt in bona fide, & in caſu licito c pręſtat, tunc habet locum cap. quacunque arte. 22. q. 5. quia ſi ſcienter non iurat ſecundùm intentionem pręſtantis, peccat mortaliter, & eſt periurus, & etiam credo, ꝙ teneatur, ſicut ille intellexit, implere, ar. di. capit. quacunque. nec obſtat, quòd ſicut votum doloſum d non obligat, ſic nec iuramentum, quia votum fit deo propriè, ſed iuramentum fit homini, & obligatio cõtrahitur aliter in voto, quia per intentionem; aliter in iuramento, quia per deliberatam verborũ atteſtationem. Si aũt vterque fuit in ſimplicitate, Sed vnus vno modo intelligebat, alter alio modo, e ſic interpretatur ſecundũ intentionem iurantis in foro animæ, vt no. in. S ex his omnibus colligitur. 22. queſt. 5. in foro autem contentioſo ſtabitur verbis, vt in ca. ex literis, de ſpon. Si verò verba habẽt duplicem intellectum in ſtipulationibus, & alijs contractibus, contra ſtipulantem & vẽdentem interpretabuntur l. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. & l. Labeo, li. 1. de cõtrahẽ. emp. In iudicijs f in prin. interpretatur

tatur pro actore, in medio pro vtroque, in fine ꝓ reo, extra de prob. ex literis, vt ecclesia benefi.c.vt nostrũ, in delictis autem cõtra delinquentem, nisi aliud appareat, de pręs.c.1. si verò loquamur de iuramẽto generaliter præstito pro obedientia p̃standa mandatis, sic dicit Inn.in d c.veniẽs, ꝙ interpretetur, vt non extendatur nisi ad ea, de qb' cogitatum est, vel debuit cogitare, vt i c. Quintauallis, de iure.de deci. ex multiplici, de rest. spol.audita. 22.q.2.ne quis. Alij dicunt ꝙ interpretetur generaliter, nisi sit contra prius iuramentum, vt in d.c.veniẽs vel ꝯtra ius, vt in d.c.Quintauallis, vel ꝯtra p̃sumptionem cõem, ꝙ si hoc mãdari credidisset, nũquã iurasset, ar.ca. petitio, de iu.ego credo, ꝙ in foro aiæ interpretabitur s̃m intentionem iurãtis, nisi fuerit dolosa. [a]

1 Vtrum iuramentum pręstitum in materia iuris restringat̃ ad limites iuris? [b] ℞.Pa.in c.tua nos, de eccl. ædifi.ꝙ sic, Ita, qd' recipit oẽs limitationes, & restrictiones, quas recipit ius illud. Facit tex.ĩ l.fi.C. de nõ nu.pec.& in l fi.q satisdar. cog.& no.p Inn. [c] & gl.in c.p tuas, de arbi. vbi dicit, qd cũ qs iurat stare sententię arbitri sub pęna, ꝙ non obligat̃ nisi vel parere ſniæ vel soluere pęnam, & iõ si soluit pęnã, sufficit. Similiter si iurauit nõ sub pœna, qa tenet̃ vel seruare ſniam vel ad interesse.ff.de arbi.l. diẽ.§. fi. quia intelligit̃ ista clausula, Ego parebo ſniæ, vel soluã pęnã, qa iste intellectus est sibi datus a iure, Pa.in c.Quintauallis, de iureiu. dicit verũ in ſnĩa arbitri, sec' ĩ ſnĩa arbitratoris, qa in tali ſnĩa nõ ẽ talis datus intellect'. Itẽ ꝓ hoc facit dictũ In.ĩ c.cũ oẽs, [e] de ꝯst.q dicit, ꝙ p̃latus, q iurauit alienare bona ecclesiæ, ꝙ p̃t nihilominus alienare in cã necessaria, vt i. c.fi.de ec.ædi.& ẽt vtili, cũ in hoc casu necessitas, & vtilitas æquiparent̃ a iure. 12.q.2. sine exceptione, & sic iur̃m ĩtelligit̃ de alienatione illicita solũ, [f] facit.c. petitio, de iureiur. vbi iurãs non esse contra aliquem, intelligitur illicitè [g] secus legitimè etiam pro propria vtilitate

a Nisi fuerit dolosa] Dicit tamen Inno.no. verbum in d.c.veniens, de iureiuran. Et refert Panor.in ca.ex literis, el. 1.de sponsa. ꝙ in foro animę iuramentum recipit interpretationem, secundum intentionem iurantis, sed in foro iudiciali secundùm ius. Ex quo sequitur, ꝙ si qs cum non intendebat contrahere matrimoniũ, vsus fuit verbis sophisticis, vt deciperet mulierẽ, nõ erit matrimoniũ in foro animę, quia sine cõsensu non potest consistere matrimonium.ca tua, de sponsa. Sed in foro iudiciali iudicaretur ꝓ matrimonio, quia non est sibi credendum, sed recurrẽdum ad rectũ sensum verborum, vt in d. cap.ex literis, & in d.c.tua nos. Similiter determinatur alia quæstio. Iurauit clericus obedire mandatis episcopi, episcopus p̃cepit, vt renunciet beneficio, nõ tenetur, & põt appellar̃, ex quo hoc non erat verisimile iurasse.

b Ad limites iuris] Pona exemplum, quidam libertus iurauit p̃stare, quot operas patronus eẽt arbitratus, nunquid ad excessiuas tenetur, dic ꝙ non.l.si libertus, la. 2. ff. de ope. li. patet ergo, ꝙ de iure tenetur patronus arbitrari iustas, ergo sic intelligitur iuramentum.s.si arbitrat' fuerit iste. Vel pone exemplum, Quidam iurauit nunquam interesse consilio. creatur consul. tunc illud iuramentum recipit interpretationem, si non ero consul, &c. l.fi.in prin ff ad munici.in glo.

c Et no.per Inn.] Posset dici dictũ In. nõ fore verũ, quia nullo iure probatur. Nam omnia iura mandãt iuramenta seruari, q̃ in interitũ salutis non veniunt, vt in toto ti.de iurei.ergo ẽt hoc casu iur̃m non recipiet hãc interpretationẽ de pęna soluẽda, ex qun.n. iur̃m dẽt in forma specifica seruari.c.ad nostrã.1.de iurei.iõ debet seruari, & põt seruari sine dispẽ lĩo salutis.c.si verò, de iureiur. Et ad prędicta vide omnino tex.sing.in l.si qs maior, cũ commento Dom.Ias. C.de transactio. Et responde ad c. per tuas, de arbit. quia ille procurator, qui iurauit, ad interesse compelli põt, non ecclesia, quã obligare non potuit. Adde ẽt Pa. in c. Quintauellis.14. col.approbãtem dictum Inno. de quo supra.

d Datus intellectus] Imo videt̃ approbare simpliciter hoc Inn. dictum ĩ 14. col. Ibi, nunc circa istam reductionẽ ibi, dum allegat Inn.in c.p tuas, &c. vide tñ quæ notaui supra Arbiter § decimo.

e Inn in ca cum omnes] Ibi hoc non dicit.

f Illicita solũ] Intelligitur etiã de re magna, secus ĩ re modica, ar.12.q. 2. terrulas. Vide Fed cõ 202.Pa.in d.c.fi. An ãt legatus de latere possit dare licentiã alienãdi contra hoc iuramentũ, vpe.tit. de dispens.§.consequenter, versi. cæterũ, quod nõ ar.c.vene de electi. Sequitur Pa. in d.ca.fi.de ecc. ędi.rõ, q anõ põt disponere i his, quę sibi specialiter non concedũtur.c.quod translationẽ, de of.le. Intelige hoc de iuramento præstito prælato alterius prouincię. Sec' de iuramento præstito prælato inferiori suæ prouinciæ, quia ipse concurret cum illis, igitur secundùm Pa.in d.cap.fi.

g Intelligitur illicitè] Vide omnino gl. in capitu.illud. 31. quæstion. prima, quæ dicit, si ego iuraui de cætero non cognoscere concubinam, vel talem mulierem, si postea cum ea contraham matrimonium, & cognoscam, non ero periurus, & hoc habui de facto. Idem tenet gl in c.quod prędecessor. 15.q. 3.licet gl.in c.fi.27.q.1.in gl.magna circa med.aliter dicat, & malè.

facit etiam. ca. ex parte tua, de cle. non resi. vbi iurās residere in ecclesia, pōt iuro non obstante, se absentare ꝓ necessitate, vel vtilitate ecclesię. Itē facit, quod not. in c. put nobis, de dolo, vbi ille, q iurauit parere mandatis ecclesię, vel iudici, si grauat, pōt appellare, qa iuramētū nō se extendit ad hoc, qñ ē generaliter latū, & qđ no. in c. ex tenore, đ sen. ex. vbi tenet idē Pa. [a] hoc ibi nō di. dictū tñ ē verū p ea, q̃ notāt in d.c. veniens, & in d. cap. Quintauallis, ꝙ ēt ex cā noua supueniēte, vel si prius erat occulta, poterit ille, q iurauit respōdere corā aliquo iudice, nō obligāte iuramēto gñali illū recusare, nec ob. ꝑdictis. qđ iuramētū habet clām seu vim clausulę. Si nō valet, [b] qđ ago vt ago valeat q̃rū pōt, vt c. q̃to, & c. ad nostram, el. 3. de iu. iu. no. ī l cū pr. S. filius matrē. ff. đ le. 2. & p Bar. ī l. si qs ꝓ eo. ff. đ fideiuſ. 7. co. ver. ad vnū tñ, & ī l. sciēdū, [c] ff. de ver. obl. Et iō dēt aliqđ operari qđ nō faceret, si ꝑdicta essēt vera, qa aliqđ operat, tū qa adijcit vinculū, & ligat strictius ipsum iurantē, & qñque accumulat forū foro, [d] vt c. fi. de fo. cōpe. li. 6. in casu aūt, vbi nihil operaret, vel parū, tūc bñ verū ē, quod hēt vim illi' clausulæ, sed hoc nō ē in casib' ꝑdictis, qa strictius stringit, & ideò sufficit. Facit ēt ꝓ ꝑdictis qđ no. d. Ant. in c. ex literis, el. 2. de spon. & sequit

ibidē Pa. ꝙ sicut ęquitas ꝑtoria facit, vt ī stipulationibus ꝑtorijs ꝓmittēdo simpliciter factū alienū in dubio interꝑtetur ꝓmisisse se facturum, & curaturum, [e] quātū in eo est, vt in l. quotiēs, [f] ff. de ver. ob. Ita ęquitas iuris canonici hoc inducit in materia canonica, vt patet ī d.c. ex literis, & ī gloss. 1. ibidē. vbi parentes, q ꝓ filijs iurāt sponsalia, nō peccant, licēt nō sequant, non ex eorū defectu, quia illud iuramentum intelligitur, q̃rū in eis ē se facturos, Itē facit qđ no. Pan. in c. cum clerici, de verb. sig. vbi dicit, ꝙ iurametum generaliter ꝑstitū dēt restringi, quātùm pōt, vt minus obliget iurātē, quia vbi tractat de obligatione, ē faciēda stricta interꝑtatio, alle. c. ad nostrā, el. 3. de iureiu. & c. 1. e. ti. li. 6. & l. quicqđ astringendæ, ff. de ver. obl. Itē ī c. quēadmodum. 7. col. dicit idē Pa. ꝙ iuramentum in aliquo ꝯtū recipit oēs communiones, & limitationes, & subauditiones, quas hēt ille ꝯtus, & similiter si apponit in alia dispositione, vel obligatione, quia regulat ab illa, facit ꝓ hoc. l. fi. C. de nō nu. pe. & no. p Bar. in l. fi. societatem. S. arbitrorū, [g] ff ꝓ so. quod bñ no. qa faciunt ad multa in materia iuramenti & voti, vide ad hoc quod. ī. d. S. 5. & 6. Itē si iuro alicui dare cras pecuniā, intelligitur, nisi fuero ab eo absolutus, quia potest ꝓrogare terminum, absoluere, [h] vt in c. 1. de iureiu. Item si iuraui pecuniam tibi reddere ad certū tēpus spe futuræ numerationis, intelligit si pecuniā mihi mutuaueris, C. de nō nu. pe. l. in dubitati Item si iuro tibi dare dotem, intelligitur, si nu-

pug

a Vbi tenet idē] Pa. Hoc ibi nō dicit. Dictū tñ ē verū p ea q̃ notantur in d. c. quintauallis.

b Si non valet] tu no. illū. S. fili' matrē, q ē sing. Et probat, ꝙ iuramētū in testamento minus solēni præstitū facit, ꝙ hereditas venit restituēda instituto à venientibus ab intestato, put facit clausula codicillaris, facit. l. quærebat, ff. de testa. mi. Limitat Imo. in repe. c. cū contingat. 33. char. vl. col. ver. & ꝑdicta, videtur hoc verū, nisi in illo testamento interuenerit saltem tanta solennitas, quæ aliàs sufficeret in codicillis.

c In l. sciēdū] nō vr̄ hoc dicere Bar. nisi fortè eliciat ex eo, quod decidit, ꝙ iuramentum minoris impedit restitutionem in integrū, vt ibi p eū.

d Forum foro] Quia ille, q pōterat solū coueniri corā iudice sęculari, pōt ratione iuramēti cōueniri corā iudice ecclesiastico.

e Curaturum] Hoc est verum ſm gl. in c. ex rescripto, de iureiurān. in tantū, ꝙ promittens factū alienum, nisi specificè obligetur se facturum, & curaturū, ad nihilum valeret; al' fat. S. si qs aliū, inst. de inu'. stip. Subdit ibi Pa qđ si qs se obligat cū iuramento ad factū alienū, onerat, ac si specificè obligasset se, vt sic valeat eo mō, quo valere pōt, vt dictum ē. Ite tenet Ang. Are. d. S. si qs aliū. 6. fal. & in S versa vice, eo. ti. Idē. d. Ias. in. S itē si qs 1. colū. 11. effectu iuramenti, in fi. inst. de act. quāuis referat ibi Io. Fabrū tenere in d. S si qs aliū, q ꝓmissio facti alieni iurata nō teneat de iure ciuili p l. nō dubiū, C. de legi. vbi dicit eē clarū & expeditum de iure ciuili. Secus sub dubio forte dē iure canonico per tex. d. cap. ex rescripto.

f Vt ī l. quotiēs] Melius facit. l. stipulatio ista. S. 1. ff. de ver ob.

g S. arbitrorū.] 9. col. ver. q̃ro, qd si ē iura. ū super cōpromisso, vbi dicit, ꝙ iuramētū hēt in se illā ꝯditionē ꝑambulā, quā hēt pactū. s. de nō veniēdo ꝯ, si æquū arbitratus fuerit d. c. Quitauallis, & ibi Pa. plenè. vide Old. cōs. 106. Ang. cons. 188. seq.

h Et absoluere] De hoc. ī Excōicatio, pe. S 26. & fideiussor. S 8.

a Pa in cũ inter] Ibi nihil scribit, sedibi hoc tenet. d. Anto. & Ioan. de Imo. & est ibi melior tex. q mũ do, adde Bal. in c. 1. de pa. tenen. Pau. de Ca. Per illum tex. in l. q seruum, ad fi. de verb. ob. Et qñ præsumatur ex noua cã, dic q si fecerãt rixam ex ioco, vel ebrietate, vt ibidẽ dicit Bar. vide Pau. de Ca. i d l. q seruũ.
b Car. in d. Cle. 1.] In princi. 19. quæstionis, vbi hæc omnia, & ad dit l. diuus, ff de peti. hęr. Vbi dicitur prohibitum esse possessori hęreditatis distrahere res hęreditarias, nisi qñ necessitas, quæ celeritatem requirit, imminet, vt puta, nisi soluat debitũ, pignus destrahetur pp funus. Itẽ pp familiæ cibaria, &c.
c In remotis] Et facit ad idẽ. c. nihil, de ele. l. si longius, ff. de iudi. c. fi. de sepul. in 6. Ad idẽ vide multas cõcor. p gl. in ver. distãtiã, in c. cũ ex literis, de resti. in int. & qđ in simili no. Io. de Lig. in Cle. nẽ in agro, de sta. mona. &c.
d Cũ in veritate nõ fit] si post matrimoniũ ꝯtum de præsenti licitũ est ingredi religionẽ. c. 2. & c. ex publico, de cõ uer. coniu. forti in hoc casu, cum fit de futuro contrahẽdum; vide Pa. vbi supra.
e In. & Io. An]

prię subsecutę fuerint, ff. de iur. do. l. stipulationẽ. Item si iuro tibi reddere bladũ, vel vinum, intelligitur eius dẽ bonitatis. ff. si cert. pe. l. cum quid. Item si quis iurauit facta pace cũ aliquo de non eũ offendendo sub certa pęna, talis promissio refertur, & restringitur ad offensam ratione inimicitię p̃teritæ, non ad nouã ex post facto insurgentem ex noua causa ſm Bar. in l. aut facta, in princi. ff. de pę. sequitur Pan. (ibi nihil scribit, sed in hoc tenet do. Ant. & Ioan. de Imo. Pa. in ca. cũ inter,[a] de renun. Item si aliquis renunciauit cum iuramento iuri, quod habet, vel habere sperat in aliqua re, aut habere potest, nõ intelligitur ad ius superueniens ex noua causa, vel noua spe, vt dicit Pa. in d. c. cum inter.

2 Sed qd si prelatus iurauit non alienare bona ecclesię sine licẽtia Papę, aut superioris? Rꝶ. Pa. i d. c. tua nos, q interpretatur, vt non possit alienare sine licentia, qa designatio huius verbi, licẽtia, est q debet primò pati, etiam in casu licito, quasi p̃latus reseruet in se cognitionẽ, vtrũ casus sit licitus, vel non, p hoc facit in simili. c. licèt, de regula. Itẽ qa si intelligeret de illicita solum, sic iuramentũ nihil valeret, quia nec cũ licẽtia superioris põt fieri; ergo oportet intelligi de omni licito. cõcor. Io. An. ibidẽ post Ho. in c. de his q̃ fiũt à pla. sed bene non obstante iuramẽto imminente necessitate vrgenti posset alienare, si superior nõ posset adiri, ar. optimum in l. tutor, qui repertorium, in prin. ff. de administ. tuto. vbi ex cã necessitatis potest tutor, inuentario non facto, administrare bona pupilli, quod aliàs necessitate cessante non potest. Facit ad hoc quod noc. Ioann. 12. q. 2. c. sine exceptione, & capi. placuit. Hug. & Archid. in c. abbatibus, eadem causa, & q. 2. Ioann. de Fant. in Cle. 1. de rebus eccle. non alie. vbi dicit in casu illius Clementi. alienationem posse fieri impune, si necessitas non capit tantam dilationem, & tenuit Paul. de Castr. in disputatione, quę incipit, Condemnatus. Sequitur hoc Cardi. in dicta Clementina prima,[b] & Pa. in c. fi. de eccle. ędi. quod no. pro religiosis habentibus pręlatos in remotis.[c]

Vide Pa. in d c. ad nostrã, q. soluit, vt infra dicam.

3 Vtrum iuramentum illius, qui iurauit aliquam accipere, sit interpretandum, vt possit intrare religionem? Respon. Panor. in c. commissum, de spon. secũdùm vnam lec. quæ sibi placet, quod sic; & ideo interpretatur, quòd eam accipiet, nisi ingrediatur religionem. Nec ob. quòd vt contrahat, ibi consulitur, & postea ingrediatur, quia istud fit propter vulgi opinionem, nẽ appareat periurus, cũ in veritate non sit.[d] Si verò diceres, quomodo inueniatur ista interpretatio? Respond. quòd subintelligitur, nisi moriatur &c. vel dic quod habetur in c. peruenit, el 2. de iureiuran. vbi dicitur promissum non infringit, qui in melius commutat.

4 Vtrum iuramẽtũ interpretabitur, vt habeat locum in casu ficto? Rꝶ. Panor. in c. ex parte, el. 1. de cle. non re. q si iuramentum non tendit in aliquam lęsionem illius, qui iurauit, & facit ad bonum illius, cui prędictum est, tunc subest causa largè interpretãdi, vt in d. c. ex parte, vbi ille, qui iurauit residere, si se absentat pro necessitate ecclesiæ, habetur pro residente. Si verò iuramẽti obseruantia tendit in damnũ illius, cui fit, licèt respiciat vtilitatem alterius tantum, tunc non verificatur in casu ficto. probatur istud ſm communem lecturam in c. ad nostram, el 1. de iureiuran. vbi dicitur, quòd iuramentum debet seruari in casu specifico, & non in casu ficto. Nam ibi tenent. Inno. & Ioan. Andr.[e] quòd debitor, qui iurauerat non molestare creditorem super

a Ego non ero periurius] Ideo tibi non soluo, quia mihi nō soluis, vnda quasi facto tuo impeditus, hâc rationem facit tex. in l. 3. circa prin. ff. de sta. lib.
b Numeratio pecuniæ] Vnde meritò non admittitur compensatio. Tu tamen dic, quod ante factum esset
[...]uenda opi. can. in d. c. ad nostram. s. quod nō adimplens iuramē tū in forma specifica sit periur[a]. Ex post facto o. pin. Barto. procedit gnāliter, quando quis tenetur soluere. Sed opi. can. procedit in casu. d. c. ad nostram, qñ. s. tempore traditi pignoris interuenit hoc iuramentum de non molestando ante solutionem sortis, nam tacitè videtur actum, quod fructus non recompensentur, ante solutionē, aliàs nihil operaretur iuramētum. Nec ob. omnia dicta. supra §. 1. quia si benè aduertatur ibi realiter adimplentur, nec sunt ibi casus ficti, cū restringat ad materiam iuris, vel dic quod iuramentum impleat in forma specifica, quādo debitum non est liquidū, quo casu non admittitur compē satio, vel quod sit speciale &c.
c Resp. glos.] In ver. cōditio. sed non facit distinctionem de assertorio, licèt hoc sit verum.
d Si placet Pa. pę] intellige, qñ præstantur iuramenta in materia spectante ad Papam, Quia si quis iuraret, renuntio appellationi, vt scilicet me retrahā a iurisditione eius, & non habeam recursum ad papam, tunc non valet. c. venientes, e. ti. & not. in c. quanto, eo. ti. si enim iuro me tibi reddere decem, in hoc nō intelligitur hæc conditio. Et quod dicitur de papa, idem est de imperatore, vel rege, tex. & ibi Bal. in c. imperialē, in fin. de proh. feu. ali. per Fed. Idē i voto Io. An. & do. Ant. in c non est de voto. Ri. in 4. di 38. ar. 9. q. 3.
e Quia tunc] expressè hoc nō dicit Pa. sed ex mē te colligitur.
f Ideo papa] Pone exemplū, Io. rauidate. 10. pau perib. hoc nō est d. papę subiectū. Ideo non pōt di ci esse in eius p iudicium, ratio quia iuramētum est de iure diui no, & obligat deo. Iō papa nō pōt impedire obligationem, dto quærendam. Et ad de Sp. tit. de legato § nūc ostendendum, ver. 14. An autem possit papa dispensare, vide gl. magnam in Arc in c. auctoritatem. 15. q. 6. cū alijs allegatis infra, iuramentum. 6.
g Carec. in exp. præce. Non assu mes & c. ca veramur. P. V.

sup pignore, donec soluisset sibi debitum, quod nō sufficit quod creditori sit satisfactū ex fructib. pignoris, sed oportet primò quod fiat realis solutio debiti, licèt fictè soluerit, ex quo percepit debitum ex fructibus pignoris. Facit. l. Mæuius, & l. qui hę redi, ff. de condit. & demō. vbi no. quod cōditio debet fieri in forma specifica. Bar. tñ in l. amplius, ff. rem ra. ha. vlt. col. determinat contrarium in isto casu, quia iussus dare, seu soluere, implet conditionem compensando. l. si peculium. §. 1. ff. de sta. libe. Item impeditus iusta de causa facere, quod promisit, non est periurus l. si. ff. qui satisd. cog. & c. significante, de pig. Sed si tibi non soluo, quia tu mihi non soluis, facto tuo impedior, ego nō ero periur[a]. Et hęc opi. mihi videtur verior de iure, nec est contra casum d. c. ad nostrā, quia iste debitor certat de damno vitando, & creditor nullum damnum habet, & iō habebit locum fictus intellectus in tali casu, & sic pcedit opi. Bar. & d. c. ad nostrā, non probat ɔ̄rium, qa sm Io. An. ibi ex forma iuramenti requirebatur numeratio pecuniæ.

5 Vtrum in omni iuramē to debeant subaudiri multæ conditiones? Rx. gl. [c] i c. queādmodū, de iureiu. quod i iuramento assertorio nulla conditio subintelligitur, in iuramento verò promissorio benè multæ subintelligūt, vt si deo placuerit. 21. q. 1. beatus. §. 2. Itē si placet papę, [d] vt in c. veniētes, de iureiu. & aliæ, de qb[9] in d. gl. quę melius patebunt in se. c. Et no. pdictā glo. quod pp hoc iuramentū non est ɔdi tionale. & ēt sm Pa. ibidem si exprimantur, vt in c. significasti, & qđ ibi no. de elec. & in l. 3. ff. de le. 1. & aliqñ, ff. de con. & demon. Sed tu dic, vt infra. Matrimonium 3. impedimento. 3. §. 1.

6 Et hæc oia, q̄ de interpretatione iurī, dixi, intellige, qñ ille, q iurat, non hēt expressè, & specificè aium obligādi se sup aliquo determinato ɔ̄ iterpretationē, qa tūc nō [e] valeret iterpretat. vt no. i c veniēs, p Pa. d. iur. & facit. c. iurī. 22. q. 5. in ar.

7 Quid si iurat sup re non subiecta Papæ? Rx. Pa. in ca. constitutus, de rescrip. sup gl. in vers. iuramento, quod in rebus, vel iuribus nō subiectis sibi nō subintelligitur illa clausula. d. c. venientes ideo papa [f] non pōt absoluere a iuramento præstito super rebus spectantibus ad eum fine cā rationabili, vt no. gl. in c. quanto, de iureiu. ver. absolui, & Innoc. in capit. cum inter. P. de renun. in fine.

IVRAMENTVM 5. de obligatione iurāmēti promissorij, vtrum semper sit obligatorum? Rx. vt colligo ex Arc. in c. si aliqd 22. q. 4. & Canonistis in c. si verò, de iureiu. & Tho. in 3. di. 39. quod sic, vt infra. I[...]eiuriū. §. 1. Fallit hoc [g] in 27. casib. seq.

1 Primus, quando iuratur aliquid, qđ est peccatum mortale, qa istud vergit in interitū salutis æternæ, quia pœna æterna puni

tur

tur c. vnum orarium. S. criminis, vers. quicũque enim aliquod de istis. 25. di. vnde qui iurauit spolia diuidere, non tenetur, quia dẽt reddere. c. ea te, de iureiur. vel spoliare proximum nõ tenetur [a] secundũ Io. An. in d. c. ea te. [b] & illud quod dicitur 22. q. 4. S. ecce, refert ur ad conscientiam erroneam, qua se credebat teneri, propterea non seruãdo mortaliter peccat.

2 Secundus, quando quod iuratur, est peccatum veniale [c] in se, ar. c. 2. de pac lib. 6. quia similiter vergit in dispendium propriæ salutis, quia per ipsam impeditur homo, vt nõ cito perueniat ad salutem æternam. c. qualis. 25. di. & c. 2. de pac. li. 6. Hugo tenet, ꝙ si seruat tale iuramentum, peccat mortaliter, quia facit contra istud. c. in malis. 22. q. 4. sed Rod. tenet, ꝙ solũ venialiter, quod verum est, qñ simpliciter cõmittit veniale, sed si ideo committeret. qa iurauit, dic ꝙ mortaliter peccaret quia nomen Dei assumit in malum.

3 Tertius, qñ iurat aliqd, qđ est ꝯ consilia euãgelica, puta ꝙ non efficiet eps, religiosus, & hmõi. Nec ob. c. Florent. [d] 85. di. qa nõ dicit, ꝙ teneat votũ, sed peccat mortaliter iurando ꝯtra secundã partẽ iustitię, [e] q̃ est facere bonum, sicut si iurasset contra primã partem, q̃ est declinare malo.

4 Quartus, quando iuramentum excludit opus pia intentione faciendum pro deo, vt cum iurat, ꝙ nihil dabit pro deo, vel non consulet proximo, vel non consulabitur talem, vel nũquã erit fideiussor, [f] vel nunq̃ mutuabit [g] pecuniã, & huiusmodi, quia deus non acceptat talia iuramẽta, cum dicat contrarium faciendũ ex charitate fraterna, ibi, quęcunque vultis, vt vobis faciant homines, & vos eadem facite illis, Matthęi. 7.

5 Quintus qñ iuratur aliquid, quod ex se est indifferens, tamen melius esset facere contrarium, q̃ non facere, vel non facere, q̃ facere, sicut quãdo quis iurat, ꝙ non tenebit talem in suo seruitio, vel nõ loquetur [h] cum tali de tali re, vel non ibit ad domũ suam, vel nõ coquet ad furnum suũ, qđ tamẽ melius esset facere ꝯtrarium. Intellige istum casum verum, qñ quis solùm ex se iurat, quia secus esset, si ꝯuenisset cũ proximo ad tale faciendũ ex aliquo bono respectu, & ita iurasset ei, qa bñ esset obligatus. [i]

a Non tenetur] Pone exemplum de Dauid iurante occidere Nabal, primo reg. 25. & in d. cap. si aliquid 22. quæstio. 4.

b Ca. ea te] Et ibi Pan.

c Est peccatum veniale] Pone exemplum, secũdùm Arc. in d. c. si aliquid. 22. q. 4. Vt si iurauit comedere plus debito, vel dicere mẽdacium iocosum.

d C. Florentinum] Vide ibi Archid. & Alexandrũ. & Pa in c. si verò, e. tit & no. in c. innocẽs 22. q. 4 vide infra, Votum. 3 § 14.

e Secundam partem iniustitiæ] vide. S. Bon. in. 3. di. 39 ar. vlt q. 3. vbi dicit, Graue peccatum esse iurare se nũquam ascensurum ad ꝑfectionem.

f Nunquam erit fideiussor] Io. Andr. in ad ad Spe. e. ti. in rub. dicit, si talis iurans incẽdit data necessitate ꝓximi nõ fideiubere, ꝙ iuramẽtum fuit temerariũ, & nullo modo obseruãdum. simile in c. 1. eo. ti. li. 6. Distinguit tamẽ dicens, aut cleric⁹ hoc iurat, & de hoc dic vt supra fideiussor. §. 5. & Host. in c. 1. de fideius. Aut ẽ laic⁹ & tunc si necessitati proximi aliter potest subueniri seruabit iuramentum. Aut non potest aliter subueniri, & tũc non obstante iuramento debet fideiubeř, & hoc est, quando pertinet salus spiritualis, vel temporalis proximi, text. est pro hac distinction. in. §. finali. 22. quæstion. 4. Idem tenent Panormitan. in capitul. si verò, de iureiurand. vbi latè. & Dom. de san. Gemi. in capitul. cum clericus, de for. competen. li. 6. & ibi Pet. de Ancharan. vide Dom. Anton. in capitul. cum quidam, de iureiurand. & licèt hic ad hoc non arctetur de iure ciuili, vel canonico, saltem arctatur de æquitate naturali secundùm Arc. 20. q. 1. in ca. sicut enim, vbi bonus tex.

g Nunquam mutuabit] Hoc est contra præceptum domini Lucę. 6. mutuum date, & in cap. consuluit, de vsuris, vt per. S. Ber. de euang. æterno ser. 36. Idem tenet Panorm. in d. cap. si verò, de iureiurand. & allegat. Ioan. And in ca. 1. de solu. di. ꝙ si ecclesia habet pecuniã superfluã, illam totam mutuat ex quo. n. de superfluo tenetur facere eleemosinam, capit. aurum, & capitulo gloria. 12. qõ. 2. & c si. 16. q. 1. multò magis tenetur mutuare.

h Vel nõ loquetur] Non valet iuramentum cõtra officium pietatis, caritatis, & propinquitatis. Cum enim teneamur loqui ꝓximis nostris, aliàs signum esset odij, vt supra, diligere. §. 20. tamen adde Bal in l. si ad excludendam, C. de iureiurand. in c. 2. §. Item sacramẽta, de pace iur. fir.

i Quia benè esset obligat⁹] ad hoc tex. in capi. cum quidam, eodem tit. vbi qui iurauit non loquĩ cũ patre, aut fratre, absoluẽdus est, scilicet a cautelam, secundùm gloss. quia illicitum est iuramentum, & rationi contrarium, & imponenda est ei pœnitentia vnius anni. 22. quæstion. 4. capitul. qui sacramento, & fuit absolutus de facto, nè notaretur de periurio, quia aliàs ab illicito iuramento non fit absolutio. limita verum, nisi verba eorum essent corruptiua, quia teneretur obseruare, & non absolueretur secundùm dominum Anton.

a Ab onere publico] Archidiaco. in c. sicut cum. 11. q. 1. dicit, Quem posse cogi ad tutelam, curam, & dignitatem.

b Sed Io. An.] Pan. in d. c. si verò, refert illud dictũ, & dicit esse mirabile.

6 Sextus est, quando iuramentum est contra bonum publicum, sicut quando q̃s iurauit, ꝙ subtrahet se ab onere publico. a istud no. Pa. in c. peruenit, el. 1. in fi. de iureiur. facit. c. si diligẽti, de fo. com. iurm̃. n. non dẽt esse iniq̃tatis vinculũ.

7 Septimus, qñ iuramentũ vergit in dispendium propriæ salutis corporalis, quẽ admodum non teneret, si vergeret in dispendiũ salutis alterius. 22. q. 4. c. 1. cum. 4. c. se. ita nec in propriam. c. si non licet. 23. q. 5. 22. q. 4. §. illicitum, gl. in d. c. si verò, in ver. salutis, restringit hoc verum, quãdo directè secus, si occasionaliter, & ponit exemplum de illo, q̃ iurauit stare Romæ de mẽse Augu. quia licèt ibi moriantur multi, non tamẽ sẽper, & ideo tenetur stare. Sed Io. An. b restringit dictum gl. verum, nisi ex imminenti infirmitate, vel cõplexione iudicatur sic iurans ex tali mora moritur. Ex quo colligitur, ꝙ qñ verisimiliter ex qualitatib. p̃sumitur de morte, hẽt locũ ꝙ non obligat. Et ꝓpterea Pa. increpat Cartusienses, & reputat eos non in bono statu in d. c. si verò (licèt malè iudicet) c q̃a sunt in bono statu, & deo seruientes, nec exponunt se periculo mortis corporalis, sed carnẽ abdicant, vt a vitijs aĩus sit liber. Multa alia possent adduci ad ꝓbandũ, ꝙ sunt in bono statu, sed breuitatis cã omitto. Idẽ dic, ꝙ iuramẽtũ non obligat, qñ cedit ĩ mutilationẽ, q̃a nemo membrorũ suorũ est dñs. l. liber hõ, la. 1. in prin. ff. ad l. Aq. limita istud. 7. verũ, nisi mors, vel mutilatio esset infligenda ex iustitia, quia tunc non posset cõtra iuramẽtũ fugere, vt supra. Carcer. §. 4 & supra. Fugerẽ. §. 1.

8 Octau9 nõ obligat iurm̃, qñ q̃s iuraret ex calore iracundiæ d sm̃ Io An. in c. sicut ex literis, de iurei. sicut in simili dicit gl. singularis ĩ ver. admonita, in c. ex literis, de diuo. ꝙ ꝯfessio facta ex calore iracũdię ñ valet e qđ limitat d. An. verũ, qñ calor iracũdię fuit tãt9, ꝙ deliberatè istud iurm̃ ñ fecisset, Quia hęc volũtas non ẽ discreta. f Facit gl. in c. dudũ, de ꝯuer. coniu. q̃ dicit, ꝙ calor iracũdiæ non obligat, & idẽ dico, qñ iurat ab ruptè, g facit qđ no. Inn. in c. literaturã, de voto, vbi dicit votũ ꝑexigere deliberationẽ, & Ri. di. 39. ar. 3. q. 2. super. 3. sententiarum.

9 Nonus, quando iuramẽtum est metu extortũ, h in

a Licèt malè iudicet] Pa. non dicit ibi simpliciter eos esse i malo statu, sed ꝙ ñ tenentur seruare votum tale, in tali casu. Et rõnem assignat, vide ibi. Fertur tñ quendam magistrum Rai. de villa noua medicũ fecisse tractatũ, in quo cõcludit vitam posse restaurari sine esu carnium. Dixit enim, ꝙ vinũ mediocre maximè aromaticum, & vitella ouorum mediocriter mollia, quæ acutissima digestione ꝯuertuntur in laudabilem, & multum sanguinem, sunt ad hoc magis competẽtia, quã carnes, & si hoc verum est, cessat primũ dictum Sed vbi ex circunstãtijs medici dicerent cõtrarium, certè ꝓcederet dictũ Panorm. Item posset cõtingere, ꝙ infirmo oua sũt fastidiosa, ita, ꝙ non posset illa capere, vt plures existunt, quo casu in dubio illud esset tenẽdũ, nã necessitas excusat ab omni præcepto.

d Ex calore iracũdiæ] Si autem fuit illicitũ, peccauit, nec calor iracundiæ excusat a peccato, quod no. pro his, quę supra no. blasphemia. § 6. puto tamẽ ꝙ minuat culpã, licèt eam totaliter non excludat, ar. 2. q. 3 § notañ. 2 ad fi. & l. vna. C. si quis impera. male. & l. omne delictum. §. qui se vulnerauit, ff. de re mi. & c. inebriauerunt. 15 q. 1.

e Non valet] Nisi detur perseuerantia, secundùm Panorm. in d. capi. sicut ex his.

f Non est discreta] Vel si sit, de facili per episcopũ est commutanda, refert hoc Pa. ibidem.

g Abruptè] Quia iuramentum non hẽt in se consensum, idẽ dicendũ in voto, ꝙ non obligat, nisi sit cum deliberatione factũ. Dicit namque Tho. 2. 2. q. 87. tria in voto necessaria primò deliberatio, secũdò propositum, tertiò promissio vide Pa. in d. c. sicut ex literis, & infra votum. 4. §. 7. ar. 1.

h Metu extortum] Pa. in c. si. e. pe col. dicit cõmuniter teneri iuramentum metu extortum esse obligatoriũ, quia metus non excludit consensum ca. merito, 15 q. 1. & l. si mulier, ff. quod metu. cau per gl. & Arch. in c. autoritatem. 15. q. 6. adde Sal. in auth. sacramẽta puberum, 5. col. C. si aduer. ven. vbi dicit, ꝙ licèt iuramẽtum metu extortum sit nullum de iure ciuili, vt d. authen. de iure tamẽ canonico nõ potest sperni autoritate ꝓpria, sed debet peti absolutio, tex. est ĩ c. ad audientiam, quod metus cã. Et ꝙ possit peti absolutio, tenet Pa. in ca. si verò, eod. tit. § autem Bona. dicit iuramentum coactũ in foro ecclesiæ non esse obligatorium, in 4. dist. 39. ar. 4 quæst. 2. Quia ecclesia præsumit iurantẽ ex metu, non iurasse voluntate implendi, sed potius periculũ euadendi, tũ quia q̃ iurare cõpulit, nullũ ius acquisiuit, vñ de malitia sua non dẽt commodum reportare Hoc tamen intellige, vt hic, & §. 11. & sic limitat. S. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7. qui dicit, ꝙ tale iuramentum obligat in foro conscientiæ, si animum obligandi habuit.

Verum

tellige, ſi animū obligandi ſe non habuit, aliàs benè tenetur ſecundū cōiter doc. ſed ſi non habuit animum obligandi ſe, ꝙ non obligetur, patet ex iam dictis, & facit gl. in c. autoritatē. 15. q. 6. an aūt peccauit ſic iurando cū tali aīo, dicit Pa. in c. ſi verò, e. ti. qđ ſi ē homo perfectus, peccauit venialiter, aliàs non. Sed ego dico, ꝙ nec perfectus, nec imperfectus peccauerit, ēt venialiter. Et pro hoc facit quod in ſimili dicitur in c. nè q̧s. 22. q. 2. itellige hoc, vt colligiẽ ex d. c. nè q̧s, qń iurādo habuit animū ſolū inducēdi iuramentū ad reuerentiam Dei, non ad obligationē ſuā, & in mēte habuit aliquā circūſtantiā debitā, qua verū iurabat, puta ꝓmitto, ꝙ dabo tibi centū, cū iſta ſubauditione, ſ. ſi ſum tibi obligat' ex debito & nō aliter, licèt hoc non exprimat, & hmōi, q̧a ſic vtitur ſimulatione licita, q̄ licet, vt in c. vtilē. 22. q. 2. Secus eſſet, ſi iurando credebat ſe obligatū ex iuramento, & tñ non intendebat obſeruare, q̧a ſic eſſet peccatū mortale, vt in c. quærelam, de iureiur. facit c. ille 23. q. 5. & quòd no gl. in d. c. autoritatem.

10 Sed q̄d ſi ſumus in dubio, an habuit aīum obligādi ſe, vel non? ℞ Pa. in d. c. ſi verò ꝙ eſt præſumendū, ꝙ nō habuit aīum obligandi, ar. c. ſup eo de renun. & l. cum de indebito. § 1. ff. de proba.

11 Quæro, quare magis eccleſia obligat in iuramēto ēt metu extorto, q̄ in voto, cū iuramentū, & votū ambulent pari paſſu? ℞. Pa. in c. ſi verò, ꝙ ex hoc, q̧a iuramentū frequētius accidit, & nè detur materia deierādi. tamen quantùm ad veritatem obligationis pari paſſu obligationis vadunt votum, & iuramentum, vt in c. debitores. no. in c. 1. de iurei. & in c. licèt, & in c. magnæ, de voto. Ex quo infert Pa. in c. verum, circa med. de iu. iu. cum gl. fi. ibi, ꝙ non ſeruantes iuramentum metu extortum, non ſunt puniendi, tanq̄ pro directo periurio Alij tenent in d. c. verum, vt refert Pa. in d. c. ſi verò, ꝙ non peccat mortaliter tale iur̄m non ſeruans, ſed venialiter, facit tex. in d. c. verū, q̧ dicit, ꝙ pro mortali crimine nō ſunt puniendi, & nota, ꝙ loquitur in eo, qui iurauit aīo obligandi ſe, quia ſi animū nō habuiſſet, non eſſet dubium. Conclude ergo ſic, ꝙ ſi habuit animū obligandi ſe, quādo iurauit, ꝙ tenetur ſeruare, niſi vergat in diſpendiū propriæ ſalutis, aut alterius conditionis de ſupradictis, ſed non de præcepto ita, ꝙ mortaliter peccet. Si verò nō habuit animum obligandi, vel ſumus in dubio, ſic non obligatur ad ſeruandum, vt eſt text. in c. 1. quod me. cauſa, & quod dicitur in c. ſi verò, dēt intelligi ad timorē, nè paſſim q̧s contraueniat, ſed cum bona maturitate, & licentia ſuperioris. Similiter. c. licèt de iureiu. li. 6. Facit pro hoc, quia ibi dicit, non vi, vel metu extortum, ibi tenet Archi. & multi in c. cum contingat, e. ti. verū, ꝙ non tenet iuramentum [a] metu extortum in caſu a lege prohibito. Facit aut̄. ſacramēta puberū C. ſi aduer. ven. ſed ſi non eſt in caſu a lege prohibito, ſic tenet iuramentum ſm Vin. & ſequitur Pa. in d. c. cum contingat, quanuis metu extortū, ſm tñ ꝙ dixi ſupra ſub peccato veniali, & hæc intellige in iuramento promiſſorio ex metu, qui poteſt cadere in conſtantem extorto, & contra iuſtitiam, quia ſi eſſet iuramentum aſſertorium, [b] non excuſaretur propter metum, ſi mendaciū iuraret, a peccato mortali, 33. q. 5. ita, & de his q̧ vi, vel me. c. ſacris. no gl. in d. c. autoritatem, nec ſimiliter in iuramēto promiſſorio excuſat leuis metus, niſi (vt dictū eſt) qń nō habuit aīum obligādi ſe. [c]

12 Decimo non obligat iuramentum, qń

a Verum, ꝙ non tenet iuramētū] Hic mouet vnam tacitem. q. Nunquid iuramentū dolo, vel metu extortū teneat? De dolo caſus ē clarus, qđ nō obligat, qń fuit talis, ꝙ habuerit auferre conſenſum iuxta no. in c. vno, de cōmo. per Ioan An. de metu verò dic. vt hic.

b Quia ſi eſſet iuramentum aſſertorium] Idē S. Bon. in. 4. diſt. 39. ar. 3. qō. 2. & gl. in d. c. autoritatem. 15. q. 6.

c Animum obligandi ſe] Hanc opi. tenet glo in d. c. verum, quæ dicit, iurās non ex eo, metu, q̧ cadit in conſtantē virum, obligaē, ar. l metum. 2. ff. ꝙ me. cau. Ho. dicit, & ſi metus fuit improbabilis, fiat abſolutio in odium cogentium, nè ex dolo ſuo reportent alij damnū, & ipſi commodum. Et hoc placet Pa. in d. c. verum, Quia ēt de iure ciuili ſubuenitur metū paſſo ex iudicis officio, licèt non fuerit atrox, vt l. ſi. ff. § ſi ff. ꝙ metus cauſa. No glo & Bar. in l. interpoſitas, C. de trāſactionib. Nec obſtat. d l. metum, cum ſimilibus, Quia procedit reſpectu edicti, qđ met. cau. non aut reſpectu officij iudicis, de quo vide bonam gl. in ca. pa. ꝙ met. cau. in ver. mortis. Item ſatis ē, ꝙ turpiter iuramentum receperit, arg. c. 1. eo. ti. Tene ergo, vt hic, in text. dicitur & in duobus ſeq. §.

res, super qua est iuramentum factum, non perdurat in eodē statu, sed venit ad talem statum, ꝙ temerariū esset tunc taliter iurare, puta quis iurauit, ꝙ non efficietur miles, vel negotiator, vel non recipiet [a] feudum a tali dño postea venit ad paupertatē, ita ꝙ nō potest viuere, nisi efficiatur miles, vel negotiator, & huiusmodi, rō, quia si a principio fuisset iste casus, & iurasset, iuramentum fuisset temerarium, & ideo pōt ꝑpria autoritate contrauenire ſm Ar. in c. animaduertēdum. 22. q. 2. Facit pro hoc 22. q. 2. nē quis & dicit gl. in d. c. quemadmodū, semp subintelligi in iuramento. s. si res in eodem statu permanebit. [b] Idē de illo, qui iurauerat reddere gladiū hoi sanæ mentis, quē non reddet effecto furioso. 22. q. 2. ne quis. Itē cū qs iurauit aliquam accipere, & illa contraxit per verba de ꝑsenti cū alio. Similiter qñ quis cū abundaret, promisit teneie obstagia, nunc nō pōt, nisi mendicet, & eum non conuenit mendicare, non tenetur, ar. c. quærelā, & c. breui. eod. ti. Secus ſm Ho. si eū non dedecet mendicare, vel si tpe iuramēti hæc conditio inerat, s. ꝙ oportebat mēdicare, quia tenetur. Item quando qs iurauit non mutare sepulturam, vel testamentum, [c] qa pōt ex noua causa, vt isra, sepultura. §. 40. Facit ꝙ no. Pa. in c. veritatis, de iureiu. vbi dicit, ꝙ si iurauit respectu dignitatis, vel alterius qualitatis existentis in iurāte, vel in illo, cui iuratur, ꝙ illa deficiente nō tenetur, puta, iuraui tibi, quando eras eps, obedire, nunc cū sis depositus, non teneor. c. venerabilem, de ele. vel iuraui tanquam canonicus, vel scholaris, ar. d. c. venerabilem, & c. cum inter. P. & quod ibi no. de renun. & tenet Fed. con. 158. sed istud dictum suum limitat Pa. qñ iurauit non simpliciter, sed vt talis, sec[us], si simpliciter, [d] quia semp obligatur, si verba iuramēti important, ar. 32. q. 8. c. vnico, nisi (vt dictum est) veniret ad talem statū, in quo, si vellet iurare, esset temerarium, quod not. bene.

13 Vndecimus, quando est contra bonos mores naturales, vt puta qa præbet occasionē delinquendi, vt in. c. quemadmodū, prædicto, & in regula, non est obligatorium. de reg. iur. li. 6. Exēplum, vir iurat non agere ꝯtra vxorem rerum amotarum, quia non valet, vt. ff. de pac. do. l. conuenire, rō, quia tale iuramentum præberet occasionem mulieribus [e] furandi. similiter qui iurauit non denunciare aliquem, non tenetur quia est contra bonum animæ delinquentis, & charitatis. 2. q. 1. si peccauerit, & ꝺ iud. c. nouit. facit. l. si vnus. §. pacta, ff. de pac. limitat tamen istud exemplū Hostien. in d. c. quemadmodum; vt recitat ibi Pa. verum, ꝙ non tenetur, nisi quando vellet denunciare solùm ꝑꝑ commodum proprium, quia sic non liceret. facit. ca. ad nostram, el 2. vbi gl. in ver. repeterent, de iureiu. sed oportet denunciet, vel agat propter bonum commune principaliter, & sic secundariò propter bonum proprium.

14 Sed quid de accusatione, dic vt supra, Accusatio. §. 6.

15 Duodecim[us], qñ iurm est ꝯ votum, vt sum

a Vel non recipiet] Vel quod non locabit operas tali, vel ei seruiet, vel non accipiet mutuum, vel donum, &c.

b Statu permanebit] De quo vide supra iuramentum, quarto, in. §. 3 an autem necessitas, vel difficultas excuset, vide Pa in c. breui, de iureiuran.

c Vel testamentum] Si quis fecit testamentum, & iurauit nō mutare, potest nihilominus aliud cōdere testamentū, & nō erit periurus, idem tenet Bar. in l. cū duobus. §. idem rū dit, ff. pro so & allegat rationē, quia. s. tale iuramentum non est obligatorium ex eo, quia est contra bonos mores quia se priuaret factione testamēti, vt in l. si C. de pac. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. ob. Facit regula non est obligatorium, de reg. iur. quamquam Ioa. An. in Mer. in regula, qđ semel, tenuerit talem esse periurū, licèt possit facere aliud t. stamētum. Idē tenuit Bar. in l si quis, in princ te stamenti, in fin. prin. de leg. 3. & in d. l stipulatio hoc modo concepta, de ver. obli. & vbique reprobat opinionem Din. circa quandam cautelā Baldus in repet. l. t. addi. C. de sa. san. ec. dicit, ꝙ est ꝑiurus contraueniendo, quia iuramentum fuit temerarium, vide Imo. in c. cum cōtingat, de iureiu, 17 charta, & Paulus de Castr. consil. 381.

d Secus, si simpliciter] Puta ego iuro tibi Petro, secus, si diceret iuro tibi Episcopo, quia tenetur etiam successoribus &c. Quia tenetur seruare iuramentum. Nā dignitas non variatur ex diuersitate præsidentiū vt i c. liberti 12. q. 2. & in r. si gratiosè, de rescrip. li 6. facit. c. quoniam Abbas, de of dele. Et quod no Bar. in l. centesimis, de verb. obli. in. §. id autem vbi dicit. Stipulatio facti nō transit ad heredem, si cōcernat personam promissoris.

e Occasionē mulieribus] Vel si iurat eam super nullo crimine se accusaturum, & mulier efficitur infidelis, & nollet cohabitare absque contumelia creatoris.

iuramentum, vel promissionem [a] prius factam, vt i c. cut ex literis, de spon. & c. quanto, de iureiu. & in c. intellecto, e. ti. Intellige, si promissio etiã fuit simplex s'm Ho & Pa. qui refert eundẽ Ho. in d.c. veniẽs, & c. sicu. & Inn. in d.c. sicut, quanuis postea Inn. teneat cõtriũ i c. veniẽs, de iureiu. sed nõ est verũ p.c. iuraméti. 22. q. 5.

16 Sed quæro, verũ act' gestus cõtra primũ iuramentũ sit ipso iure nullus? R. Pa. in d.c. intellecto, q si actus dependet a mera volũtate iurantis, puta q̃a nullo mõ iurare phibet̃ sic tenet. Vñ dic Inn. in c. dilecto, de pb. q si quis iurauit non alienare librum, & tñ alienauit, tenet alienatio, licèt sit periurus. Facit. c. vlt volun tas. 11. q. 2. in glo. vbi tangitur, q qui iurauit non mutare testamentum, si mutat tenet s'm licèt sit periurus, nisi in casu, de quo supra. §. 12. Ho. i c. cũ Marthę, de cel. mis. tenet, q non valet s'm testamentũ. sed Io. An. in regula. q semel placuit, li. 6. tenet, q valeat, q̃a nullo iure cauet̃, qd sit nullũ factũ, per q sit cõtra iuramẽtũ. quod verũ est, qñ act' dependet a mera facultate iurantis. Si aũt dispositio act' non dependet a mera volũtate iurantis, puta quia interdicitur a lege fauore ipsius iurantis (exẽplũ in muliere, & minore, [b] qui non possunt alienare, vel alium contractum facere sine certa solẽnitate) & tunc actus iuratus contra primum iuramentum non valet ipso iure, & sic intellige gl. in ver. compellendos. licèt, de iurei. li. 6. rõ, q̃a actus sine iuramento erat ipso iure nullus obstante prohibitione legis. rõne autem iuramenti sustineri non põt, quia iam obligauerat se deo per primũ iuramẽtum, & sic secundũ iuramentũ fuit illicitum, & idem dic, quando actus prohibetur ratione publicæ vtilitatis, & iste ẽ casus d. ca. intellecto. [c] Dic ergo, q si lex, seu statutum non resistit actui iurato, q si fiat contrarium, non est ipso iure null', secus, si resistit, ita tenet Arc. in c. si a sede, de præb. li. 6. Gaspar de Calde. in c. cum contiugat, de iu. iu. & Spe. de emp & ven. § loco, ver. & no. & ver. quid ergo, in fi. quod no. pro cautela mulierum. quæ timent, ne inducantur ad aliqua facienda in eorũ piudicium, q iurent prius in manu alicuius coram testibus se nolle tales alienationis, vel renuntiationes facere, dummodo qñ contrarium faciunt, intendant non facere contra iuramentum primum, s. nõ effectualiter renunciare, sed solùm verbaliter, q̃a sic non erunt periurę in conscientia, eo q primum iuramentũ intellexerunt effectualiter, non verbaliter solùm.

17 XIII. non est obligatorium iuramentũ quando ille, cui est præstitum frangit fidẽ iuranti; [d] sed no. secundùm Pa. in c. peruenit. el 2. de iureiur. q quandoque duæ obligationes respiciunt se adinuicẽ. i. ad idẽ factum tendunt. puta promisi tibi equum. propter quod alius promisit mihi cẽtum, & sic si ego non seruo promissum, nec ille tenebitur mihi de centum, & sic intellige illud, Frangenti fidem fides frangatur eidẽ ff. pro socio. l. si conuenerit, in fi. 28. q. 2. si infidelis, ff. de inof. testam. l. si instituta, in prin. C. de pac. l. cum proponas, la 2. & sic intelligit dictum c. peruenit, & c. constitutus de pœnis. Idem dico, quando conditionaliter promisi. puta, iuraui ire Romam, si deris centũ, si non das, non teneor, q̃a promissio mea non purificatur nisi a tpe existentis cõditionis. l. cedere dicẽ, ff. de ver. si. iusti. de ver. ob. §. ex conditionali, quandoque autem obligationes non referũtur adinuicem, sed ad diuersa. Exemplum, promisit tibi simpliciter centũ, & nõ ex hoc, sed simpliciter promisisti mihi aliquid facere, tunc licèt ego non impleam promissum,

nebr, arg. c. 1. de feu. & in ca. potuit, de loca.

a Vel promissionem] Intellige, nisi primum iuramentum esset illicitum, vt in c. tua nos, e. titu. vbi vir, & mulier separati de p se, & iurauerunt nunquam, redite, compelluntur reuerti, nisi obseruare cõtinentiã promitterẽt.

b Et minore] vt in c. cum contingat, eod. tit. & in aut. sacramenta puberũ, C. si aduer. vendi.

c D. Ca. intellecto] Vbi rex iurat non alienare bona regni, si q̃s alienat cum iuramento non reuocandi, non valet istud secũdũ duplici de causa. prima, quia est illicitũ, cum sit cõtrarium primo licito, secunda, q̃a tendit in præiudicium alteri' & ex hoc deciditur, q q si prælatus iurat nõ alienare bona inconsulto Papa, q si alienat, tenet alienatio, quia tenet actus contra iuramentum, qñ lex aliter non resistit. & hoc tenet Pa. in d. ca. intellecto, & Arch. in c. si a sede, de præb. li. 6. Intelligitur, quando alienat ex causa cum debitis circunstantijs, & vide supra, Iuramentum. 4. §. 2.

d Frangit fidem iuranti] Pone exemplum, obligaui me tibi seruire in bello rõne feodi, quod mihi concessisti. certe si aufers mihi feudum, nõ te

ſum, tamen alter tenetur, qa nō promiſiſti mihi ratione promisſionis meę, ſed ſimpliciter, & de ſpecie ad ſpeciem non fit compenſatio, vt no. in ca. 2. de depoſito. hoc tenuit Cy. in d. l. cū proponas; & ſic intellige. c. noli. 22. q. 1. vbi dicit, ꝙ hoſti ſeruanda eſt fides, [a] nec obſtat. c. qđ deo pari. 33. q. 5. de voto viri, & mulieris, vbi licèt alter frāgat, alter tñ tenetur ſeruare, quia ibi ſimpliciter quilibet eorū vouit deo, non cōditionaliter, & ei eſt obligatus. Secus, ſi cōditionaliter, ſaltem tacitè, puta, quia ſi de hoc cogitaſſet, non vouiſſet, quia ſic nō tenetur per ea quę iuramētū. 4. in prin. & Iuramentū. 6. §. 1. in fin.

18 Sed quid ſi ille, cui iuraui, non implet promiſſū ex neceſſitate aliqua, puta qa non pôt? [b] ꝶ. ꝙ nihilhominus ego nō teneor ad iuramentū factum propter illud, qa videtur tacitè ſub tali conditione iuraſſe; & hoc tenet do. Ant. & Pa. in c. ſicut, el 3. de iure iurā. & placet, licèt alij teneant hoc verum ſolū non teneri, qñ ex negligentia alius nō attēdit, vel ex volūtate.

19 Verum ille, q iurauerat ſeruire [c] ſub certa merce de ſoluēda quolibet mēſe, qui nō potuit implere ſeruitiū propter defectum ſolutionis, puta qa nō potuit ſtare in loco, nunquid poterit agere ꝓ intereſſe ſuo, ex quo p eū non ſtetit? ꝶ. Albe. in l. ędiles, ff. de ędil. edic. quod ſic, ꝓ hoc bon⁹ tex. in l. ſi in lege. §. colon⁹, & in l. q operas, ff. loca. ſecus, ſi nō impleuit ſeruitiū, cū poſſet. qa nō habebit ſalariū p prędictā l. ędiles. §. 1. & per l. Iulian⁹, § offerri, ff. de ac emp. & vendi.

20 Verū iurās, vel promittens non expellere inquilinum, poſſit expellere, ſi nō ſoluit penſionē? ꝶ. ꝙ ſic, ſecundū Pa. in c. tua nos, de iure iuran. vlti. colum. facit. l. quæro. §. inter locatorem, ff. locati. vbi patet, quòd ſi conductor præterit id, quod tenetur ex natura contractus, non teneri ei locatorem ex promiſſione locationis. Idem dico in patre, qui promiſit non exhæredare filium, intelligitur, niſi crimen ingratitudinis commiſerit. l. quidam cum filium, ff. de verbo. obliga. & generaliter ſecundùm Bartol. in d. §. inter locatorem Hic. § facit ad omnes contractus, in quibus aliquid vltro citroque promittitur, vt quilibet non teneatur ſeruare, quod promiſit, ſi per aduerſam partem non ſeruatur id. propter quod ſunt promiſſa. d. §. offerri. Similiter ſi vir iurauit non dimittere vxorem, Intelligitur, niſi faciat contra legem coniugij, vel ſi promiſit dotem, poteſt dimittere, ſi non ſoluit, iuxta not. in capitu. veſtras, de dote poſt diuor. reſt. Itē ſi iuraui te non offendere, intelligitur, niſi cauſam offenſionis commiſeris. l. qui ſeruum, [d] ff. de verborum obliga. Facit quod notatur in l. cum pater. §. libertis, [e] ff. de lega. 2. & quod not. in d. c. quemadmodum, in glo. in verſic. conditio.

21 XIIII. Quando mandatum legis, vel ſuperioris vult contrarium iuramento, puta iuraui tibi dare. 10. Iudex pręcipit, nè tibi dare debeam ex aliqua legitima cauſa, non teneor, capit. ſignificauit, de cenſi. l. ſi. ff. qui ſatiſ. co. vel de lege, puta fuiſti excōmunicatus poſt iuramentum tibi factum de aliquo tibi dando, non teneor, niſi abſoluaris, de quo tamen dic vt ſupra, Excommunicatio. 8. § 12. Ideo in omni iuramēto ſubintelligitur, ſaluo iure ſuperiori; idem Panormi. in d. c. quemadmodum. 7. notabili, vel alterius ſecundùm Ioan. And. in d. c. quemadmodum; facit capi. veniens, cod. titulo.

22 XV. Quādo iuramētū ē in ꝑiudiciū alterius,

a Seruanda eſt fides] Tu dic ꝙ ille tex. loqtur, qñ hoſti ad certū actum fuit fides ꝓmiſſa, quæ ſeruāda eſt, ex quo hoſtis interim ſeruat fidē. Nec obſtat ēt. c. Innoc. 22. q. 4 vbi fides fuit ſeruata ēt illi, q fraudulenter accepit, qa aliꝰ nil ꝓmiſit, loqtur. n. ibi de Gabaonitis, q fidē acceperūt, & ipſi nihil ꝓmiſerunt, vnde erat eis fides ſeruanda.

b Quia nō pôt.] Pa. alleg tex. in l. ſi vno. §. itē cū qdā, ff. loca. vide ā. familia. §. 2.

c Iurauerat ſeruire.] Pone exēplū in doctore, q ꝓmiſit legerē, tūc enim, ſi potuit adimplere, & nō adimpleuit, videt voluiſſe recedere à ꝯctu, nā poterat agere ꝯ cōductore actione locati, & ſic conſequi ſalarium.

d L. qui ſeruum] Per illā. l. formatur talis qō. Pone, feci tecum pacē, & ꝓmiſi non offendere, fuiſti exbannitus, quo caſu poteras impunè occidi, nunqd ſi offendo te, frāgā pacē? Ille tex. facit qđ nō, iūcta. l. ſi ſeruū, de ver. obl. vide ibi Bar.

e §. libertis] Dicit ibi Bar. per illū tex. Si duo fecerunt pacem, & ꝓmiſerunt illam non rūpere, & ambo ſe percutiunt, nec apparet quis primus, non poſſunt adinuicē ſe accuſare Secus, ſi vnus, quia alius pôt percutientē accuſare. Et iſte ſecūdus, q ꝑcutit primū, nō pôt accuſari, ex quo primus pacem non ſeruauit refert & ſequitur Pa. in c. quemadmodū. 3. no. eo. ti. vñ Pau. de Ca. in d. l. qui ſeruū, & verb. ob.

terius, puta canonici iurãt, ꝙ si aliquis eorum efficiaẽ episeopus, seruabit quædã in prædicium episcopalis dignitatis. Nam talis factus episcopus non tenetur, [a] vt in c. sicut est nostris, de iureiu. Idem die, si Cardinales iurassent in præiudiciũ sedis apostolicæ, ꝙ assumptus in Papam non teneretur. Similiter eum vir iurauit non stare cum propria vxore. Intellige ꝑp odium quia non tenetur, & etiam propter continentiam. Sed tunc ad requisitionem vxoris tenetur reddere, sed nõ exigere, quia illud est solũ in præiudicium suum, [b] vide quod no. ĩ e. tua nos, de iurei. in gl. hoc vr̃ tenere [c] Ho. Tancre. & Gof. & Ioa. An. Idẽ dic, cum quis ꝓmisit tenere secretum, qa qñ est alteri nociuum, non tenetur, quin possit, & dẽat reuelare illis, qui pñt prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoe videtur sentire gl. in e. ego, de iureiur. Similiter intelligitur, ꝙ non tenetur reuelare, nisi producatur i testem, [d] quia ẽm Inn. in c. qualiter & qñ, el 1. de acc. tenetur dicere, ẽt si cogitasset de hoe, qñ iurauit. Facit. e. quia plerique, de offi. or. li. 6. & ea. intimauit, de test. & c. olim, de accu. Itẽ cum quis exigit iuramentũ ab aliquo de veritate dicẽda. Si talis est homo ferus, de quo præsumitur verisimiliter, ꝙ procedet nõ seruato ordine iustitiæ, sic nõ tenetur reuelare quod scit etiam si posset probare. Similiter, & quanuis non sit crudelis, sed qui procedet ordine debito, non debet reuelare ei quæ non potest probare, [e] ar. c. si peecauerit. 2. q. 1. & 2. q. 7. plerũq; ĩ pri. Hęc Ro. illis ĩm q pñt prodesse, sed non obesse tenetur, si iurauit, ar. 22. q. 5. hoc vr̃. Idẽ dic de eo, q iurauit non præstare auxiliũ tali. Intelligiẽ. s. iniustẽ ẽm Io. An. alleg. c. petitio, de iu. iu. & e. primũ de his q̃ fi. a maio. par. e. & c. grauẽ. de excessib. præl. ẽt si iurasset de iusto auxilio nõ dãdo, nõ obligaẽ, qa iuramentũ nõ ligat ad illicita, & eõtra ius, 2 c. quãto, eo. ti. Idẽ dic de illo, q positus in dignitate, & alienãs bona iurat nõ reuocare, ꝙ nõ tenetur, vt in c. intellecto, eo. ti. qa est ĩn ꝑiudiciũ alteri⁹. s. dignitatis. c. eũ ɔtingat, ĩ fi. e. ti. c. 2. de pac. li. 6. Et hoc tene, ẽt si non iurasset pri⁹ nõ alienare, licẽt gl. [f] sẽtiat oppositũ in d. c. intellecto, ꝑ ꝑdicta, & hoc ĩtelligo in notabili alienatione, ꝑ quã læditur dignitas notabiliter. Sec⁹ esset in re modica qa propriũ est principũ donare. c. 1. de dona. & in iuramento facto a ꝑlato de non alienãdo, nisi consulto Papa, non dẽt referri ad modicam [g] alienationẽ. quia iuramentum nõ extendiẽ ad verisimiliter non cogitata. c. veniẽs, e. sentit Fed. con. 203. aliãs. 4. Sicut recitat Pan. in d. e. intellecto, ideo iuramentum filiorum fa. & minorum, & vxorũ, & seruorũ nõ valet in præiudiciũ illorũ. q eo

sunt

a Factus episcopus non tenetur] Imponitur tamen sibi pœnitentia, licẽt non astringatur iuramento.

b In præiudicium suum] Possunt enim ambo coniuges causa continentiæ seruandæ separare matrimonium quò ad habitationem. Intellige tamẽ, nisi sint iuuenes & suspecti de incontinẽtia, tunc enim iudex debet ex officio suo occurrere, & impedire separationem, vt c. vxoratus, & c. cum sis, de conuer. coniug vide Pan. in c. veniẽs, post Ho. de reg.

c Hoc videtur tenere] Refert Panorm. in d. c. tua nos. 2. eo. ti. Ho. tenere cum glo. in vers. reuertaẽ, ꝙ mulier in casu illi⁹, c. potest reuerti ad maritum propria autoritate, & nõ debet expectare superioris autoritatem. Sed dicit idem Pan. Tã. & Gof. contra tenere, sed Io. Andr. vult opinionem Tan. posse procedere, quando esset dubium, an ꝑpter incontinentiam & ad lasciuiam se abiurassent, quia si propter hanc cãm, & essent certũ. tunc quia iuramẽtum fuisset temerariũ teneretur ad virum redire non expectata autoritate superioris si verò esset certũ, ꝙ propter continentiam ise alienasset, magis ꝓcedere opin. Tã. & Gof hæc Pan.

d Nisi producatur in testem] Vide supra Confessio, vir. §. 21. & q̃ ibi notaui, & vide glos. ibi in d. c. ego, quę, dicit, Licet Episcopus ille iurauerit nõ

pandere consilium papæ, intelligitur de consilio honesto, secus de consilio inhonesto, ex quo no. etiam papam posse peccare ex fragilitate humana. 2. qõ. 7. Nos si competenter. Imo potest esse hæreticus. ca. si papa. 40. di. Et ibi ait Pa. no. glo. sing. Malum consilium non tenetur prælatus, seu vasallus celare. Ita ꝙ iuramẽtũ ad hunc casum non extenditur facit c. 1 e. ti. lib. 6. potest enim reuelare ei, qui ꝑt prodesse &c. sacerdoti, vt oret pro eo &c vide glo singu iuncto tex. in ver. a contagione, in c. nec ui. 13. di.

e Quæ non põt probare] De his duobus casibus, vide s̃. fam. § 8.

f Licet glo.] Prima circa principium, dũ arguit vltimũ iuramentum de nõ reuocando esse illicitum, quia cõtra primo licito &c. Sed contrarium est verum, s. ẽt si non iurasset ẽm Pa. in d. c. intellecto, quia iuẽm ad non reuocando est contra ius cõmune, qa in præiudiciũ dignitatis, ergo non seruandum.

g Referri ad modicã] Pa. in c. cũ super, circa medium de reb ec. non alie. & tenet In. & Anc. ibi. facit, ꝙ vult Ang. in. §. hoc ãt, in fi. in aut. de alie. &

rum euram habẽt, & ideo possunt ea irritare, sicut & vota secundùm Nic.de Li. super.ca.30.numeri.Secus in alijs, puta voto castitatis, sicut de voto habes infra, Votum.2.

23 Xvt. Qñ iuramentum est contra legem positiuã, vel statutũ, & licèt fuerint multæ opi. vt recitat Pa. in c.cum contingat, de iurei. tamẽ istud mihi videtur verius dicendum circa istud, qđ aut lex positiua, seu statutum aliquid prohibet ꝑ bonos mores conseruãdos, & contra hanc non valet [a] iuramentum, vt in regula, nõ est obligatoriũ, [b] de re. iu.li.6. Exemplũ in muliere, quæ viuente viro dedit fidem adultero de ꝯhendo post mortẽ sui viri cũ eo, nõ valet. Et intelligo de bonis moribus naturalib. qa sic lex est indispensabilis & inuariabilis. 5.di. in princi. & 8.di. quæ contra bonos. Secus in bonis moribus ciuilibus, quia iuramẽtũ contra ipsos valet. c.significante, de pigno. vbi valet iurm̃ cõtra pactum legis cõmissoriæ. [c] Aut lex seu statutũ fundaẽ super bono publico principaliter, & sic non tenet iurm̃ factum ꝯ, quia pactis, vel iuramentis priuatorũ ius publicũ remitti nõ põt. [d] ad hoc l.ius publicũ, ff.de pec. Aut lex seu statutũ non est fundatum in bonis morib. naturalib. nec super bono publico principaliter, sed in odiũ aliquorũ, & sic tenet iurm̃, qñ põt sine dispedio salutis ĩplere, licèt nõ sine dispẽdio [e] rerũ tpaliũ, vt in d.c. significãte, & in c.debitores, de iurei. Item dicendũ, qñ lex principaliter est fundata sup fauore priuato, licèt ꝯsequenter & secũdariò sup publica vtilitate, ꝙ iurm̃ ligat. Et iste ẽ cas' ꝓpriè. c.1. de pa. li.6. & hoc, qñ nõ ꝯtinet aliquã turpitudinẽ ꝯtra bonos mores naturales nec ex parte iurãtis, nec ex parte materiæ, sup qua p̃stať, nec ꝯ bonũ publicũ principalr̃ & rõ, quare tenet iurm̃ in istis duob. casib. est, qa iurando nõ peccauit, qa talis lex potius ẽ priuilegiatiua, q̃ pceptiua, & iõ eius ꝯriũ nõ est in dispẽdiũ salutis æternæ, sed solũ rerũ tpalium, [f] aut

emphi. Vnde sumitur auten. hoc ius porrectum, C. de sacr.san.eccl. & 12.q.2. non procedit in prælato alienante rem paruam, per tex.in c.terrulas.12 q.2. Et per hoc limitat nr. c.1. qui feu. da non po. vbi est tex. a contrario sensu, ꝙ prælatus ecclesiæ nõ potest res ecclesiæ infeudare de nouo qñ non est antiqua consuetudo infeudandi. Fallit, qñ esset res ecclesiæ parua, puta vineola, vł prędiolum, quia posset infeudari, vel in emphiteusim concedi.

a Contra hãc nõ valet] Exemplũ in pacto futuræ successionis, per quod inducitur votum captandæ mortis, vt l fi. C. de pac. Itẽ in pacto, per quod auffertur libera testamenti factio, vt l. stipulatio hoc modo, ff. de ver.ob. Itẽ in pacto, per quod auferẽ libertas matrimonij, vt l. Titia, ff de ver.ob. Idem de qualibet conuentione turpi, vt l.generaliter, & l si plagij, ff. de ver ob. Item fauore publicę vtilitatis. Pone exemplũ, quando vendũtur res quæ sunt affixę ædibus, qa non confirmatur venditio iuramẽto, quia est prohibita, vt l cætera. ff de le.1. l.senatus. ff. de contrahen emp. Idem in pacto, quo prorogatur instãtia litis de quo vide per Bar. in l si quis pro eo, ff. de fideiu. vbi ponit casus, in quib iuramẽtũ non valet, de l positiua pone exemplũ in mulierib. quę nõ põt alienare res dotales, aut. siue a me, C. ad Velle.

b Non obligatorium] Pone exemplum in eo, q paciscitur se dolo aliquo nolle teneri, vt c.contractus, de re.iu.in 6. vel pone exemplum in iurante patrem occidere, 22.q.4. per totum, & rõ est, quia æquitas naturalis est indispensabilis, super qua lex est fundata, ideo persona priuata non potest ipsam mutare.

c Legis commissoriæ] Licèt illud pactum sit contra legem & bonos mores, iuramentum tamen tenet, ratio est, quia ęquitas ciuilis est variabilis, capitulo non debet, de consan. & affin. quomodo vna lex per aliam abrogatur, Vide in l.omnes populi, ff. de iusti. & iure.

d Remitti non potest] Pone exemplum in eo, qui facit pactum non exequi nũciatio nem noui operis publici, vt in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff de pac. Itẽ si debitori creditor fecit pactum, vt non possit conueniri de soluendo cen su publico, de pignore &c. Nam non valet, quin fiscus possit agere contra possidentem, vt l. inter debitorem, ff. de pac. & rõ ẽ, quia quis nõ potest renunciare ei, quod ꝓ se nõ ẽ introductum, vt in capitulo ad apostolicam, de regula.

e Licèt non sine dispendio] Nota tamen, quod istud tale iuramẽtum non firmat cõtractum, nam taliter iurans habet omnia remedia competentia ei, qui iurat soluere vsuram. Potest enim a principio ante, quã soluat, petere absolutionem a iuramento, vt in capitulo.1. eod. titul vel potest solutionem repetere, vt d.capitulo debitores, vide Panormitan. in d.c.cum contingat.

f Sed solum rerum temporalium] Nam lex priuata seu publica positiua non potest impedire, quo minus quis se obliget deo, nam iuramentum principaliter dirigitur in deum, & deus præcipit dict. redde deo iuramẽta tua. d c. & si Christus. potest enim lex impedire obligationem quærendam homini ad cõmodum subiectorum l.cum lex, ff. de fideius. sed nõ obligationem quærendam deo, cum lex subijciatur deo. 14. q 3. ca. si habes. Quinimo nec hoc potest lex canonica, vt in capitu. apostolicam. de reg. vbi tenet professio ante annum factam, licèt lex interdicat, nẽ fiat.

Quia

a Quia etiam hæredes]Idem tenet Car.in d.c.cum contingat. ratio est, quia dato ꝙ iuramentum non transeat ad hæredes, cum sit personale. c.veritatis, de iureiur. ita ꝙ eos non obliget ad periuriũ tamen contractus extenditur ad hęredes, cum sit iuramento functus.d.aut. au. sacraméta puberum. Idem tenet Bart. in d.l.si quis ꝑ eo. 3 mẽbro principali. Pau.de Cas.in dicta aut sacramenta, & in l.pactũ, C.de coll. Imol. in l.qui superstitis, ff.de acquirẽ. hæred. vnde non possunt cõtrauenire. Addit Pan. vbi supra secˀ esser. quãdo lex inhibet cõtractum odio creditoris, vt in c.significante, de pign quia tunc in odiũ ipsius standum eẽt dispositioni.c.t. & c.debitores,e.ti. Quiquid dixerit Fed con.271. Nam ex quo sũt vsuræ solutæ,qa est satisfactũ deo cui iuratum est, non est ita firmatus contractus vsurarius, quin vsuræ possint rep.

si peccauit trãsgrediendo, tamen potest seruare sine peccato; & ideo tenet iuramentum. c. & si Christus, de iureiur. iuncto. §.illicitum.22. q. 4. Secus autem esset, quãdo est contra bonos mores naturales, vel contra ius publicum principaliter, quia sine peccato seruari non potest.

24 Verum talis contractus factus cõtra legem, vel statutum principaliter fundatum super fauore, vel odio priuato, ita firmetur iuramento, quod etiam hæredes [a] obligẽtur? Rñ. sẽm Pa. in d c. cum contingat, ꝙ communis opin. est ꝙ sic, quia iuramentum confirmatoriũ validat actum inualidum, & ex eo oritur actio,[b] vt in auten.sacraméta puberũ, C.si aduers. vendi. limita, nisi dolo, vi, vel metu sit iuramẽtum extortum, vt in ca. cum contingat, eo.tit. & c.licet, eo.tit. lib.6.& in c.2.de pac.lib.6. & d. auth. sacramenta puberum. Secus esset in iuramento introductorio [c] obligationis, puta, iuro tibi dare centum nulla cã præcedente, quia iste non est modus inducendæ obligationis nisi in liberto, vt in l.vt iurisiurandi, in princi.ff.de ope.li.& l.fi.ff.de libe.cã.& ibi Guiliel.de Cu.& Bar.in l iusiurandum, in princ. la. 2.ff.de iureiur. & ideo non ligaret hæredes de iure ciuili, sed de iure canonico, si fuit in culpa [d] non implendi, & iuramentum erat simplex, puta iurauit dare. 10.

b Et ex eo oritur actio] Sed quæritur, nunquid sublato iuramento per absolutionem remaneat actˀ validus, ita quod ei contrauenire non possit? Respond. Sic distingue. Aut actus sustinebatur solo iuramẽto, & tunc eo sublato tollitur etiam contractus, dummodo legitimè tollatur. Exemplum in l.Stichum §. naturalis, ff.de sol. Aut sustinebatur contractus etiã alio iure, tunc sublato eo datur facultas interpellandi aliud remediũ prius competens. Exemplum in l. 2.C. de rescin.ven.

c Introductorio]Bar.in l.iusiurandum, la 2.in prin. ff de iureiu & in l.vt iurisiurandi, in princ.ff. de operi.lib.& in l.si quia pro eo, ff.de fideiusso.no.triplex esse iuramentum. Vnum litis decisorium, quod scilicet in lite præstatur in supplementum probationis. Et ex hoc oritur actio etiam de iure canonico.l. auctori, C.de iureiurand.& l.si duo, ff.eodem. Aliud est confirmatorium, quia scilicet contractum cõfirmat aliàs inhibitum, vt in casu capit. 2.de pac.lib. 6. Vel etiam quando præstatur super contractu a iure permisso, & tunc oritur actio ex eo, quia confirmatur contractus, vt aut.sacramenta puberum, C.si aduer. vend Vel secundùm Panormi.in c.cum venissent, de constitu. non propriè oritur actio ex iuramento, sed potius ex contractu. Sed notabilia producitur effectus, quia accumulatur forus foro, ita, quod in electione actoris est conuenire reum non solùm in foro ciuili, sed etiam ecclesiastico, vt in capitu.cum C. laicus, de fo.compe.lib.6. Tertium est iuramentum, obligationis introductorium, hoc est, quod ex eo, possit agi. Et tunc dicunt legistæ communiter ꝙ ex eo non orit actio, ꝙ in exemplo posito hic, alleg.l.si quis pro eo, de fideius. vbi Bar. Nisi in casu d. l. vt iurisiurandi, & l.fi. De iure verò canonico secˀ sẽm Bart.in d.l.si quis pro eo. Iu. aũt in d c.cũ venissent, & in ca. nouit, de iudi tenuit non oriri actionem. Sed agitur officio iudicis ratione pacti. Quod tamen nõ est verum, vt patet infra, Pactũ. §. 5. & quod ibi scripsi. Quia si ex nudo pacto oritur actio de iure canonico, fortiˀ ex iuramẽto. putat tamen Pa. varijs modis posse agi ex iuramẽto. Primò per viam denunciationis, vt in d.c. nouit. Secũdò si manu regia petat iuramenti obseruatio, ex quo papa mandat seruari, imo Deus in capitu & si Christus, de iureiurand. Dato ergo, quòd iura ciuilia non det actionem specificam, poterit tamen a ministro eius peti, vt iuramentum faciat seruare, argumen.no.in c.quę in ecclesiarum, de constitu. Tertiò poterit agi per viam cuiusdam intimationis, in quo non erit necessaria denũciatio, sed solùm intimabitur ecclesiastico iudici iurantẽ in peccato stare, Iuxta not.per Panormit.in c. t.de iureiurand. Quartò agi poterit cõdictione ex lege, hoc patet per l.legitima, ff.de pac.vbi probatur ex conuentione legitima agi posse, quæ a lege approbatur. Sed iuramentum approbatur a iure canonico, imo a lege diuina, igitur agetur, facit.l.statuas. ff.de acquirend.rerum domin. Et not.gloss. in capitul.si canonici, de officio ordin. libr. 6.in versicul. restituerunt.

d Si fuit in culpa] Tangitur hic subtiliter ex iuramento simpliciter facto oriri obligationem naturalem, quod dicit verum Bart. in d.l.si quia pro eo, si pactum nudum præcessit aliter non. Vnde etiam de iure ciuili non oritur actio, vt in leg.intelligentium. §.sed cum nulla, ff. de pact. Tu vide Anton.in d.capitul.cum contingat, de iureiurand. quem refert, & sequitur Panor.in c. cum venissent, de iuditi. Vbi dicit, Vbicunque præcedit obligatio naturalis iuramentum, tunc datur etiam de iure ciuili. Et probatur, quia vbi libertus iurat se præstaturum operas

domino

domino manumissuro obligatur, ita, vt oriatur actio, vt iurisiurandi, in prin. ff. de oper. li. & l fin. ff. de lib. causa. Sed non est hoc ex alio, nisi quia praecessit obligatio naturalis, quia libertus propter beneficium receptum obligatur patrono naturaliter, vt in c. cum in officijs, de testa. & l. sed si lege. §. consuluit, ff. de pet. haere. ergo idem erit in omni casu, quando praecedit obligatio naturalis, puta nudum pactum, pro quo facit. c. per tuas, de arb. vbi agitur ex cō promisso iurato. Et facit l. 1. ff. de constit. pecu. vbi agitur ex constituto cōtractu obligatione naturali praecedente cū ergo de iure canonico oriatur obligatio naturalis, & actio ex pacto nudo fortius orietur ex iuramento, & sic iurans tenebitur.

pęnituit de peccatis [a] suis credo, ꝙ teneatur ꝑ id qđ dixi supra, Haeres. S. 5.

25 Sed quid si in praedicta lege, vel statuto fundato super bono priuato, [b] vel odio dicatur non valere contractum, nunquid valebit, si iuramentum interponatur? ℞. ꝙ sic, facit quod no. Inno. in c. 2. de regula. vbi dicit, ꝙ in istis spiritualibus ius naturale praefertur iuri positiuo.

26 Quid si addatur statuto, ꝙ si seruata non fuit solennitas debita, praesumit dolū, vel aliam illicitam cām? Respond. quod si constat cōtractum esse verum, & non ficticiū, aut dolosum, quò ad ipsum minorem, & huiusmodi, pro quo fit, sic iuramentum ligat tam in foro animae, vbi creditur pro se, & contra se, vt in c. significasti, el. 1. de homi. & not. in gl. fi. in Cle. 1. de poenit. quam etiam in foro contentioso, quia cessat ratio statuti. [c] Si verò fuerit dolus, vel fraus, tunc si statuto suberat causa pręsumēdi dolū, vt quia communiter in loco decipiebātur dolosè minores. tunc saluabitur opi. Bal. [d] & Barto. & aliorum, qui tenent iuramentū non valere, quia non tollit praesumptionem statuti legitimè inductam, secus esset, si statuto non suberat cā praesumendi fraudem, quia tūc ligat [e] iuramentum.

27 Sed quaero, episcopus statuit, quòd quilibet clericus absens reuertatur infra certum diem sub poena excommunicationis, clericus de licentia episcopi iuerat ad studium, & iurauerat creditori suo non recèdere ante eius solutionē, quaeritur, an obliget iura-

a Pęnituit đ peccatis] Puto istū esse sensum, ꝙ ex quo iurās dare. 10. fortè videbat se compelli non posse de iure ciuili, tamen dum aduertit ad peccatum suum, quod committit de iure canonico, cui contrauenit non obseruando iuramentum, tunc putabit se posse constringi de iure canonico, & sic acquiescet actori, & debitum soluet.

b Super bono priuato] Panormitanus mouet hanc quaestionem in d. capitul. cum contingat. eo. colum. versi. nunc ad praedicta, vbi latè, & datur exemplum vt quia lex seu statutum, quod irritat contractum minoris, irritet etiam iuramentum, quando not. super odio. Dic lex prohibet filiumfami. accipere mutuo, vt quia si dicat statutum, nolumus valere etiā iuramentum, si super illo mutuo à filiofamil. esset iuratum. Et dicit Panormitan. Aut statutum annullat contractum sine certa solennitate factū, & etiam iuramentum sine aliqua fraudis aut doli praesumptione, & tunc omnino seruandum est iuramentum, quia ex quo statutum siue lex euacuauit cōtractum in fauorem iurantis, meritò iurans potuit illi renūciare interposito iuramento, vt not. in l. si quis in cōscribendu. C. de pactis, & sic est seruandum iuramentum, vt in cap. licet, eodem titu. lib. 6. & in cap 2. de pac. lib. 6. & in aut. sacramenta puberum, C. si aduer. vendi Nec facienda est vis. Verum lex, vel statutum dirigat verba probibitiua ad rem, vel ad personam, prout facit Bartol. in l. si quis pro eo, ff. de fidaiu. q̃ reprobatur communiter a canonistis in dicto capitulo cum contingat, & latè refert ibi Panorm. in 6. co. licèt ergo ciuilis lex possit inualidare contractum, non tñ ipsum iuramētum ex quo non est sup re turpi, q̃a hoc est de foro ecclesiastico, nō saeculari, in c. nouet, de iudici. ad hoc facit qđ dicit Io An. in c. statutum, de haere. li. 6. vbi dicit nō valere statutum imponens poenā contrahenti matrimoniū, vide Pa. vbi supra.

c Quia cessat rō statuti] facit qđ dicit Inn. singulariter in c. quia plerique, de im- mu. ec. Si sententia trāsiuit in rē iudicatā, & post constat de iniqtate per cōfessionem partis, pro qua lata fuit, q̃ debet reuocari, quia cessat ratio iustitiae, vide plenissimè Panormitan. in d. ca. cum contingat, in capitu. cum inter, de re iudi. vbi de hoc dicto Innoc.

d Saluabitur opinio Bald.] In auth. sacramenta puberum, C. si aduer. ven. Nam eo quia saepe fingebantur contra minores contractus obligatorij arguēdo e communiter accidentibus, vt in c. 1. d. Cle. non res. statutum introducit quandam solennitatem, qua non obseruata praesumit dolosum, siue simulatū contractum. Et tunc si constat in foro animae contractū minoris fortè verum & non fictum, aut dolosum, putat Panorm. in d. capit. cum contingat, vbi plenè minorem astrictum ad obseruantiam iuramenti, quia in foro animę creditur confitenti in praeiudicium suum, capitul. significasti, de homi. cum alijs allegatis in tex.

e Quia tunc ligat] Et ratio est, quia non apparente causa vrgenti non debet nec potest impediri obligatio quaerendo deo, ar. ca. sunt quidam. 55. q. 1. cum si. &c. Si autem subest causa, secus, pro quo vide text. no. in l fin. C. de non nu. pecu. Vbi dato ꝙ interponatur iuramentum de non opponenda exceptione nō numeratę pecu. tamen illud iuramentum restringitur ad limites iuris, &c.

Simulato

menrum, vel præceptũ prę lati, seu legis, & videtur ꝙ iuramẽtum sit nullum, q̃a contra obedientiam supio ris non pt̃ seruari sine interitu salutis. d. c. cũ ↄtingat, & c. 2. de pa. li. 6. sed Pan in c. veniẽtes, de iureiu. dicit (& est dictũ Io. An. in Mercurialib. in regula, in malis ꝓmisſis, li. 6.) ꝙ ex quo cũ licentia ep̃i fuit in studio, & pro necessitate studij ↄ̃xit debitũ, vr̃ se obligasse cum licentia ep̃i, quia vno concesso conceduñ oĩa, si ne q̃b. illud non hẽt effectũ c. preterea, & c. prudentiã, de of. dele. & l. ad rem mobilẽ, & l. ad legatum, ff. de ꝓcu. & sic non dẽt recedere, sed seruare iuramẽtum secus, si sine licẽtia Ep̃i, vel nõ ꝓ necessitate studij, sed ꝓ lasciuia, quia tunc iuramentũ non valet ↄ̃ obediẽtiã superioris. Idẽ dico in patre reuocante filiũ, q̃ p̃di cto modo iurauerat, & idẽ de quolibet subdito, & facit ꝓ mercatorib⁹, qui ↄtra prohibitionẽ suorũ dñorũ vadunt ad certa loca prohibita, s̃m ꝙ prohibere pñr, vt in l. fi. & q̃d ibi not. ff. de decr. ab. or. faci. & l. mercato. C. de commer. & mer. & l. relegatorũ, ff. de interd. & re. & ꝙ ibi no. q̃a nõ po terũt se obligare ad isti stã dum, nisi superiores tacitè vel expresè consentiant.

28 XVII. Non obligat iuramentũ, quando iuramen tum ponitur super contractu simulato [a] sed distingue secundũ Pa. in d. c. cum cõtingat, ꝙ aut simulatio ẽ de cõsensu vtriusque partis tã super contractu, quàm sup iuramento, & tunc si ex iusta causa, puta iusto timore, vel quia indigebat mutuo, concepit pignus in forma venditionis, vt creditor lucrareñ fructus, & sic non obligat iuramentum, q̃a deficit consensus, & fuit iusta causa simulandi, ad hoc, c. 1. quod metus causa, & l. fi. C. de non num. pec. Si verò ex iniusta causa fit, puta causa fraudãdi gabellas, [b] vel aliter ad deceptionem proximi simulauit vnũ con tractum esse alium, & iura uit singula contenta in instrumento vera, tunc eo ip so est periurus, quia simulatio intentionis ex iniusta causa non excusat, vt no. in c. interrogasti. 27. di. sicut il le, qui prece, vel pretio deposuit falsum, c. 1. de crim. fal. & volens contrauenire non debet audiri, [c] sed si iu rasset solùm non contrauenire illi contractui, quem simulabat in deceptionem proximi, licèt grauiter pec cauerit iurando in damnũ proximi tñ non obligañ, q̃a defuit consensus [d] vnde respectu Dei non exigitur absolutio a iuramento, ar. ca. tua. de spon. sed in foro contentioso compelliñ obseruare, nec auditur volẽs allegare turpitudinem suam, & hoc verum, inquantũ est solùm in præiuditium suum, & non im mineat periculum animę. Aut simulatio solùm erat super contractu ex parte vtriusque, sed iuramentum interuenit, nè agat contra tacitè, vel expresè, & hoc, nè cõtra ctus fœneratitius detegeretur. (Exemplũ, pignorauit res quis, & tamen simulauit vẽdere, vt mutuans faciat fructus suos, iurauit non detegere pignoratitiũ cõtractum, sed seruare) & tunc iuramentum obligat, & perinde ẽ, ac si iurasset soluere vsuras, [e] facit quod no. Ci. in l. si ex cautione, C. de non nu. pe. vbi ↄcludit, ꝙ iurãs nõ opponere exceptionẽ de non nu. pe. obligañ, licèt simplex renũtiatio [f] non valeret, in foro tñ animæ

a Simulato] Pone exemplũ, ego indigeo mutuo, tu vis pignus, facimus instrumentum, vt sit venditum pign⁹, & hoc solùm, vt posses lucrari fructus, & ego hac de causa solũ feci instrumentum vẽditionis, oportet vtrũque simulare.

b Causa fraudã di gabellas] Puta vẽdidi tibi, & simulaui donañ.

c Non debet audiri] Quia allegãs turpitudinẽ suam audiri non debet, maximẽ i elusionem reũ spiritualium, de conce. præben. c. cũ super, &c. inter dilectos, de donatio.

d Quia defuit cõsensus] Quia intentionem se obligãdi modo habuit, & sic nõ incidit i periuriũ, peccat tamen, q̃a assumit nomen Dei in vanum, maximè ad proximi d̃ceptionẽ.

e Soluere vsuras] Tunc non licet cõtrauenire, nisi prius petita absolutione, vt in ca. debitores, e. ti. Sed quando sumus in dubio, quia constat de simulatione contractus, non tamen cõstat de simulatione iuramenti, Et dicitur in foro contẽtioso iuramẽtum ligare, quia debemus præsumere, ꝙ noluerit abuti iuramento, ca. estote, de reg. iu. Item iuramentũ habet clausulã, si non valet, quod ago, vt ago &c.

ca. ad nostram, el s. e. ti. igitur &c. Ergo in proposito, si iuramẽtum nõ obligat ad talem obseruantiã contractus simulati propter contradictionẽ, quæ inde oritur, obligat saltem quò ad obseruãtiam apparentis contractus, & maximè quia hoc tenere tutius est, & verisimilius &c. Intellige tñ, q̃n est iusta causa, & non ad decipiendũ tertiũ facta fuit simulatio, aliàs secus. Idẽ, nisi aliæ circunstantiæ suaderẽt oppositum.

f Licèt simplex renunciatio] Secundũ Bal. in d. l. si ex cautione, nisi esset facta ex interuallo. Nam si a principio, ex quo literarũ obligatio nõ est efficax, ergo renunciatio nõ põt eã facere efficacem.

animæ, si non habuit intentionem obligandi se, nō tenetur, vt dixi supra. Aut simulatio est de vno ꝯtractu ad alium contractum, qui non potest seruari sine peccato, vt contractus simoniacus, licèt concipiatur sub alio contractu, quia tūc iurans scienter peccat mortaliter, & tenetur nō seruare. 22.q.4.per totū. Aut simulatio fuit ex parte iurātis tantum super ꝯtractu solū ab eo simulato, vt qa aliud gerebat in corde, aliud in verbis, vel vsus est verbis duplicibus callidè iurādo, & tunc ſm Pa.in d.c.cum contingat, intelligitur secundū intentionem recipientis, & sic Deus videbitur recipere. 22.q.5.quacunque, & S. ex his omnibus, & sic ligat iuramentum secundùm distinctionem, de qua supra, Iuramentum.4. in prin.

29 Sed qđ remedium erit, quando iuramentum interuenit, nè in contractu simulato vsuræ petantur, ex quo iurauit non agere cōtra tacitè, vel expresſè? ℞. ꝙ ad verba iuramenti est recurrendum, ꝙ si verba excludunt actum, & exceptionē tacitè, vel expresſè, tunc denuntiet ecclesiæ, quæ poterit eū absoluere. d.c.quemadmodum, ꝙ si iurauit non denuntiare, non valet iuramentum, vt dictum est, intelligo, quando principaliter facit ex zelo salutis proximi, licèt secundariò propter suam vtilitatem, quia si principaliter faceret propter suam vtilitatem, non credo tutus sit in cōscientia, ex quo iurauit non denuntiare, & sic intelligo, & limito.c.1.debitores, de iureiurando. a

30 Decimooctauò nō obligat iuramentū rōne imposſibilitatis, vel necesſitatis, aut magnæ difficultatis post venientis. b Nam de imposſibilitate c dr̄, imposſibiliū nulla est obligatio.ff.de re. iu.de necesſitate, & magna difficultate dicunt doc.in c.querelā, de iureiu. & in ca.breui, eo. ꝙ excusat a periurio, ratio, quia deus respicit animum non manū.13.q.5.si quid inuenisti, & facit l.fi.ff.qui satisfd.cog. vnde dicit Innoc.in c. venerabilem, de elec.in fi. ꝙ vrgente necesſitate potest quis propria autoritate frangere iuramentum, si non potest haberi superior, a quo petatur absolutio. 11.q.3.antecessor.

31 Sed qđ si tpe iuramēti credebat se non posse implere, vel non habebat probabilē cām credēdi, ꝙ posset facere? ℞. *Ho. ꝙ peccauit mortaliter iurando, quia defuit in.1.* veritas, in.2.iudicium, & sic est periurus, secus, si probabiliter credidit posse facere.

32 Decimononò non est obligato:iū iuramentū, qñ qs non habuit aīum obligandi, se cum iurauit, puta quis ex dolo induct⁹ iurauit, qđ oino nō iurasset, nisi dolus fuisset, ēt si dolus venit reipsa, d quia nō tenet, facit.l.fratres, ff.de pact.& l. si soror, C.de colla.& Fed.con.195. vbi determinat filiā minorē seductam a fratribus, quæ renūtiauit bonis paternis, credens, ꝙ non valeant multò plus, q̄ dos sua, ꝙ non valet, qñ multò plus valent, quia vbi dolus est, ibi excluditur voluntas.l.1.ff.de dolo.tenet.S. Bon. vbi supra, q.3.ar.1. ꝙ vniuersaliter non obligat iuramentum, si animum obligandi nō habuit, debet tamen idēnitate proximi, satisfacere, si dolosè decepit eum secundùm Ri.eadem.di.ar.1.q.1.& an peccet mortaliter iurando, dic vt supra. S.9. facit.c. veniens, eo.& c.Quintauallis, ibid.

33 Vigesimò non obligat, qñ iuramētum commutatur in melius, vt in ca. peruenit, el.2, de iureiu.sed hoc habet duas limitationes. Primā, ꝙ hoc est verū, qñ vtrunque nō potest impleri, ſm d. Ant.in d.c.pueniē. Nam tunc, qñ iuramentū est impeditiuum vel turbatiuum maioris boni, licèt sit tutū habere licentiam a superiore, tamen non est necessaria, quia potest contrauenire e iuramento, allegat, c.cōmissum, f de spon. & c.licet, de regula, allego.capitu. scripturæ, de voto, vbi hoc tenet Innocent. apertè.

a De iureiurān.] De materia huius.§. habes latè per Pa.in c.1.eo. ti.vbi ponit multa remedia.

b Post veniētis] Pro hoc text. & quod ibi notat Pan.in ca.significante, de pig.

c De imposſibilitate] Multa habes infra. Pœna. §.13.& Pan.in c. in breui, eo.ti.

d Re ipsa] Venit dolus, quando fuit deceptio in contractu respectu ꝑtij, nec partes sciunt iustum pretium, vide supra, Dolus.§.9. ante fin.

e Quia potest cōtrauenire] Exemplum, quis iurauit vno anno seruiř hospitali, sed post iuramētum vult religionem ingredi, & tunc potest, vt hic dr̄, facit tex.in c.qui bona.17. q. 1.

f Allegat.c.commissum] Iste tex. non probat intētionem d. Ant. secundùm Pan. in d.c. peruenit, qa in d.ca.commissum, fuit aditus superior, & consultum fuit, Vt iuramentū adimpleat, & ca.licet, facit ad oppositum, quia & si qs vult ingredi religionem arctiorē debet prius licētiam petere.

a Innoc.apertè] vbi ponit exemplum, si quis iurauit ire ad S.Antoninum, & nūc vult facere maius bonum, puta seruire reipublicæ, tunc potest episcopus dispensare, sicut dicit in voto, quod ē no. per rex.d.ca.peruenit.

b Super tali facto] De materia istius.§.vide plenè per Pan. in c. per tua, de arbit. & in ca. veniens, de iu.iur. & vide supra iuramētū.4.§.1.& supra eodem.§.15.

c Quod non est] Et iuramentum est stricti iuris,& non debet de facili extēdi pp periculum periurij secundùm Ho.vt refert Pa. in d.c. cleric⁹, vnde Io. And.in addit.ad Spe.e.ti.in fi. dicit vnum notabile,si subditus iurauit dño aliqd, postea conuenit, q idē iuramentū extendatur ad alia,Dic q nō fiet extensio.d.c.clericus,& sic iuramentum non extenderetur ex simplici partium cōsensu, sed exigit expressa iuratio, quasi forma iurā di sit de substantia probatur in d.c. clericus.

d Aliter esset periurus]Dic tu,aut quis agit extendere primum iuramētū ad obser

te.ª facit gl.in c.monachū. 20.q.4.& 33.q.5. noluit.secus esset,si bonum iuratum non esset impeditiuum maioris boni, sed vtrūque posset fieri, quia sine autoritate superioris non posset cō trauenire iuramento, licèt episcopus posset dispēsare, vt contraueniat ratione maioris boni secundùm Inn. in c.debitores,eo. ti.Similiter dic,si esset dubium, an esset maius bonum, necessariò requiri dispensationē episcopi.ar.c.1.de voto.secunda limitatio est, q vera est dicta regula, qñ iuramē tum non concernit propriā vtilitatē alicuius, quia si cō cerneret,non esset vera, ēt si vnum sit totaliter impeditiuum alterius,nec prodest in hoc autoritas superioris. Facit qđ no.in c.quāto,eo. ti.& in c.cum inter.P.de renun.& Io.An. in Mercuria lib⁹,in regula,in malis, de reg.iu.li.6.Nam debitor,q iurauit vnam rem dare, nō pōt dare meliorē aliā ꝓ illa inuito creditore. l. 2.§.1. ff.si cer.pe.& inst.quib.mo. tol.obli.in prin.nisi velit in ꝓpriam religionis obseruantiā cōmutare,& vnū est īpeditiuū alteri⁹,& hoc placet fauore religionis, & ēt sequitur Pa. in d.peruenit.

34 Xxj.non obligat iuramē tum, ſm aliquos, qñ id,qđ iuratur, ɔsistit in facto, vt teneatur prçcisè ad factū, rō,quia ſm aliquos de iure ciuili obligatus ad factum, sufficit, si soluat interesse, vt in l.stipulationes non diuiduntur, ff. de ver.obli.& in l.si quis ab alio, in fi. ff.de re iu. quia ſm cōiter doc. tenetur vel ad factum,vel ad interesse,& non præcisè ad factum,vt no.Barto. in d.l.stipulationes.Sed ego dico cōtrarium.s.quod præcisè teneatur ad factū de iure diuino & canonico.& hoc intellige,si potest impleri, & non sit ɔ̄ bonos mores,& aliquod ꝓdictorū, in quo nō obligat iuramentū, & ꝓbatur hoc p. c. 1.& c.qualiter,de pac.& c.iuramēti. 22.q. 5.Facit.c.licèt,de voto,& c. ex literis.2.de spon.& c.nouit,de iud.& d.c.& si Christ⁹, & hoc vr̄ sensisse Bar.vbi s̄.qui vult,q vbi obligatio descendit a lege, cōpellitur quis prçcisè ad factū,ar.in l.qui liberos,ff.de ritu nup.cū si. Idem dicit,si a testatore, nisi inducatur species seruitutis personæ,vt in l.Titio.§.Titio,& ff.de cond.& demon.hęc regula esset vera,qñ quis promisit factum alienum,quia non tenetur, nisi facere quā tùm in ipso est bona fide, de spon. ex literis.nec obstat quod dictum est supra, Iuramentum.4.§.1.quia ibi non tenebatur prę cisè stare sententię,sed vel parere, vel præstare pœnā, & hoc ēt non haberet locum, qñ promittens præcisè intendebat se obligare ad parendum sententię,vel potest dici,q verum est q sufficit prçstare interesse sine periurio, quando factum esset inutile parti,si præstaretur,vel est factum impossibile,quia tunc non obligaret iuramē-tum super tali facto ᵇ præstitum.

35 Xxij. Non obligat,qñ qs iurauit seruare qđ non est,ᶜ puta,iuraui seruare statuta.intelligiē de factis,& si addidit, q ꝓ idē iuramentum præstitum obseruabit et quæ fient,non obligatur ad illa,quæ fient ratio ne iuramenti, ita, q sit periurus, sed benè rōne promissionis obligabitur,vt in c.clericus,e.ti.sed iste casus non est ratione ei⁹ quod non est, sed quia seruare futura non iurauit, sed promisit solùm per iuramentū prius prçstitum, non tamen tunc factum, & ideo si iuraret seruare etiam facienda,teneretur,aliter esset periurus. ᵈ

36 Xxiij. Non obligat iuramentum prç-stitum circa ea,quç subduntur potestati alterius,puta,vxor quæ iurauit peregrinationem,vel abstinentiam,similiter seruus,monachus,& huiusmodi,& ideo non possunt implere,cum eis contradicitur a viro, domino,vel abbate,& de hoc dic,vt infra,votum.2. facit quod supra dixi. §.22.

37 Xxiiij.non obligat iuramentum, quando animo euadendi solùm qs aliquid iu-

rat, quod met. causa, perlatum. 31. q. 2. Lothari[9], in fi. vnde, qui iurauit redire ad carceres, si carcer est iniuriosus, non tenetur redire, quod met. causa. c. 1. secus esset, si non esset iniurios[9], quia tenetur, etiam si immineret periculum mortis, secundùm gl. in Cle. pastoralis, de re iud. & Bart. in l. relegati, [a] ff. de pę. Et ideo istud est verũ, quando vult euadere illud, quod indebitè sustinet, & sic vt euadat, iurat non intendens se obligare, secus esset, si intendebat se obligare, quando iurauit; quia tunc dic, vt supra. §. 9.

38 XXV. non obligat iuramentum, quando iuramentum est conditionale, vel propter causam, [b] quia nisi conditio extet, vel causa, non obligatur, de condit. appo. c. verũ, de iureiu. c. puenit, el. 2. & hoc intellige, quando tota obligatio ponebat in conditionis euẽtum, vel propter causam, aliàs reneretur. vnde iurans ire ad Sãctum Iacobum, vt fratrem suum videat, & peccata sua redimat, licèt frater su[9] decesserit, renetur nihilominus ire propter aliam causam. [c]

39 XXVI. Non obligat quãdo singulares firmant statuta collegij cum iuramẽto; dictis statutis sublatis per ipsam vniuersitatem, vt dicit Ioann. Andr. [d] in capit. primo de his quę fi. a ma. par. c. quia non obligat nisi remanentibus statutis, vnde eis sublatis per vniuersitatẽ, tollitur iuramenti vinculum, quasi iuramentum liget singulos, vbi singulares contraueniunt, secus, si contraueniunt collegialiter tollendo statutum. Pan. verò in capitul. dilecto, de præbend. distinguit, & bene, quòd aut singulares de collegio iurant vt singulares, & sic est vera opinio Ioann. Andr. exemplum, statuto cauetur quòd nullus det vocem non matriculatus. Iurauerunt singuli seruare statutum. Similiter quòd nullus vadat de nocte, statuunt, iurant seruare statutum, certè quia hoc cõcernit obseruantiam singulorum, ideo si collegium tollat statutum, non peccabũt contrauenientes, quia iuramentum erat statuto accessorium, & remoto principali remouetur, & accessorium. Si verò iuramentum astringit eos ad obseruantiam vt collegialiter, sic sine periurio non possunt contrauenire etiã collegialiter causa rationabili non subsistẽte, exemplum. vt in dicto capitul. dilecto. Nam canonici iurantes, vt etiam collegialiter non recipiant, quia non est dubium, quòd vt singuli non possunt eligere canonicos, Paulus verò in Clemen. 1. de regula, dicit, si iurant statutum seruare, quòd si collegialiter contraueniunt, non sunt periuri, quia tollunt statutum, & per consequens [e] iuramentum. Si verò iurant seruare contenta in statutis specialiter, puta, non ibo de nocte, & huiusmodi, non habito respectu ad statutũ, sic sunt periuri, si contraueniunt qualitercunque. [f] Aduerte tamen, quòd in casu, in quo non possunt contrauenire collegialiter, debet intelligi, nisi per causam concernentem fauorem publicum, quia sic possent contrauenire, non obstante iuramẽto, quia istud intelligitur exceptum, vt

uentiam alterius actus, non autem agit de nouo iurare, vt quia dicit volo teneri virtute primi iuramenti, tunc quia iurare non intẽdit, non tenetur ex nouo iuramẽto, & hoc videtur velle text. dicti. c. cleric[9]. Aut intendit iurare per primum iuramẽtum, & hoc potest dupliciter intelligi, vno modo quòd intendat iurare per primum iuramẽtum, sicut si diceret, iuro per euangelia, vel per sanctum Petrũ, &c. & sic esset periurus transgrediendo, sicut Cal. ĩ d. c. clericus, aut intendit quis exprimere formã prioris iuramenti, vt si dicat, iuro per primùm iuramẽtum, idest secundùm formam expressam ĩ primo iuramento, & sic obligat, hęc oĩa Pan. cũ multis allegationibus ĩ d. c. clericus.

a In l. relegati] ibi dicit Bar. illũ tex. facere ad q. si quis damnat[9] ad mortẽ fugit, peccat secundũ theologos, patet, quia si quis fugit pœnã sibi impositam, acrius punitur.

b Vel propter causam] Ponit Pan. in d. ca. peruenit duplex exemplũ. Puta, iuraui seruire tibi ĩ bello rõne feudi, quod mihi concessisti. certè si mihi aufers feudum, non teneor tibi seruire, vel iuraui te non expellere de domo, intelligitur, si mihi soluis pensionem.

c Propter aliam causam] ad hoc. §. affinitatis, inst. de nup. vbi quando sunt plures causæ finales, cessante vna nõ cessat effectus.

d Vt dicit Ioan. An.] Et subdit, si teneretur cõtrarium, ferè oẽs sęculares essent periuri, & officiales qui iurant seruare statuta, & postmodũ tractu tẽporis statuta tolluntur.

e Et per consequens] Quod pñt, quia qualibet constitutio habita ẽ retractabilis de sui natura secundũ tempus, & cõditiones occurrẽtes, quibus statuentes se dñt cõformare. c. nõ debet, de consan. & affinit. & mutari potest per eos, qui fecerunt, quia par est ius ligandi, & soluendi. 64. di. c. verum. 51. q. 1. §. ex his.

f Si cõtrauenisit qualitercũque] Hæc omnia refert Cardi. in d. Cle. 1. in prin. 1. q. vbi latè.

uedi a canto al n° 144 che muove il resto del Juramento a carte 757. —

a De his modis, & qbus iuspatronatus habere liceat, lege Conci. Tri.sess. 14.c.12. 25.c.9. quomodo ꝓbetur, eod.c.9. qđ rogatũ censeatur, ibi. de refor. Petrus. Vendra.
b Etiam si de eadem materia] Adde tex. optimum in l. quid tamen. §. mihi nauis, ff. qui mo. vsufru. amit. vbi dicitur, si nauis reficiatur per partes nõ pditur vsufructus; secus, si ex toto destruatur, & de nouo reficiatur, etiã si de eisdem tabulis &c. quando aũt qui dedit dotem, vel fundũ t[...]c nõ pdit iuspatronatus, sed hoc casu erũt ambo patroni, prim[us] ratiõe fundi, seu dotis. Secũd[us] rõne nouç cõstructionis. Hęc Pa. in d.c. quoniam.
c Tamen In]In rubrica de iure patro. Et refert Pa. in c. qm̃, eo. ti. Vbi vult fieri debere de consensu episcopi. Item debet requiri prim[us] patronus; & ratio est, qa fauore ecclesię hęc cõstitutio dotis retrotrahitur, & videtur dotata añ cõsecrationẽ, sicut in simili cauetur in matrimonio, vt in c. tanta, qui fil. sint legitimi.
d Vel dotauerunt] Adde pro hoc. l. 5. §. 1. ff. pro soc. Vbi dr̃, societas põt coiri etiã inter eos, qui inæquales habent facultates, cũ plerunque pauperioris opa suppleat

guardiã habens eius, aliàs præsentationis, vel processionis s̃m Ho. in c. pręterea e. ti. & in c. in singulis, in fi. de statu mo. & ideo supponunt pro eodem.

1 Quibus [a] modis acquiritur iuspatronatus? ℞. ꝙ ex trib[us]. Primum, quia fundauit ecclesiam. i. fundum ad ædificandum dedit. d. c. nobis, & ca. abbatem, el. 2. 18. q. 1.

2 Secundum est ex constitutione ecclesię. c. monasteriũ. 16. q. 7. & hoc itellige, si facit de ꝯsensu epi, cum alio mõ ecclesia fieri nõ debeat. de conf. d. 1. Nemo, de iurepatr. quoniam, & c. nobis fuit. 16. q. 7. filijs.

3 Sed qđ si ad refectionẽ dedit? ℞. ꝙ non acquiritur iuspa. s̃m Lau. arg. ff. nè q̃d in lo. pu. l. 2. §. vicinales, qđ verum est, q̃n non est omnino destructa. Sec[us], si funditus erat destructa, & de consensu reparauit, qđ perinde est, ac si de nouo fecisset, de Iudæ. ꝯsuluit, & in aut. vt nullus fab. oratorij dom. col. 5. §. 1. sed prim[us], q ædificauerat, amittit iuspa. si nõ dederat fundum, vel dotẽ, & s̃m gl. in c. qm̃, e. ẽt si de eadem materia [b] fit reparata, est gl. 1. in fi.

4 Tertiũ ẽ ex dotatiõe. d. c. filijs, & c. quicunq; , ibid. & hoc intellige de dote data añ ꝯsecrationẽ, qa post ꝯsecrationẽ non inducere tur, qa nulla seruitus rei sacrę pt iponi. ff. de seru. l. seruitus. la. 2. §. vl. & qđ humani iuris desinit esse, seruitutẽ non recipit. ff. cõia. pdio. l. caueri. Tñ Inn. [c] & Ho. tenẽt, ꝙ si non hẽt, dotẽ, & si bi d. ẽ post ꝯsecrationem, ꝙ acquirit iuspatronatus, qa sine substantia rerũ non posset ecclesię deseruiri. 1. q. 3. si quis obiecerit, & magis placet, & no. ꝙ nisi deẽ pro dote, vel ratiõe dotis, non habebit iuspatronat[us], sed erit benefactor s̃m Pa. in d. c. quoniam. Limitat ẽt hoc idem Pa. ꝙ ex dotatione post consecrationem efficitur patronus, Verũ, q̃n fundator non potest cõpelli ad ipsam dotandã, sicut fit in istis capellis, qđ not.

5 Vtrũ possint esse plures in dote ꝯstituenda? ℞. Inn. in c. ad audientiam, de ecc. ædi. vbi ẽt Pa. ꝙ sic, & quilibet erit patronus, vult etiã gl. 63. di. in summa, & sic limita gl. in d. c. quicunque, quæ vult, ꝙ dãs modicam dotem non sit patronus, qa verũ est, q̃n vnus solus dat, secus, si plures simul dant sufficientem. Idem dic in fundatione, & ędificatiõe, & sic patet, ꝙ multi essent patroni, puta quia vnus dedit fuudum, alter ædificauit, alter dotauit, vel plures ædificauerunt, vel dotauerunt. [d]

6 Vtrum iuspatronatus [e] transeat ad hæredes? ℞. Panor. in c. 1. de iure patro ꝙ sic, etiam extraneos, ita, ꝙ si pater instituit filium in certa re, extraneum hæredem vniuersalem, iuspatronatus transibit in extraneum, non filiũ, & si plures sunt hæredes, in omnes transit, vt in d. c. 1. & Cle. fi. e. tit. & non solũ transit ad masculos, sed etiam ad fœminas [f] hęredes. Facit capitul. final. de conces. præbend. sentit gloss. in cap. quoniam inuestituram. 16. quæstio. 7. & ideo filius, qui repudiauit hæreditatem paternã, non erit patronus secundùm Federic. consilio. 111. Et hodie determinatum est per d. Cle. fi. ꝙ succedũt non p capita, sed per stirpes, vnde, si plures succedũt vni ex duobus patronis, etiam omnes habentur loco vnius, & licèt vnus habeat plus de hæreditate, quàm alius, dummodo non sit

quãtũ ei p cõparationẽ patrimonij deest.
e Ad hoc videas idem c. 9. ses. 25. Petr. Vend.
f Sed ẽt ad fœminas. Nõ solùm si sint cõstitutę in dignitate, sed ẽt si fuit priuatę, dato ꝙ tex. in c. fi. de cõcessio. pręb. ꝓbet solũ de muliere constituta in dignitate, ꝙ possit hr̃e iuspatronatus. Et ita sentiũt Domini de Rota in quadam sua decisio ne. Et facit, quia iura nõ distinguunt. Sed ædificatori dãt iuspatronatus. 16. q. 7. c. filijs. & masculinum cõprehẽdit in se fœmininum. Et de hoc per Pa. in c. a nobis. 1. col. e. ti. & in c. cum secula, e. tit. & not. in d. c. fi. de concess. præben.

6 Sextus est, quando iuramentum est contra bonum publicum, sicut quando quis iurauit, quod subtrahet se ab onere publico. [a] istud no. Pa. in c. peruenit, el. 1. in fi. de iureiur. facit. c. si diligẽti, de fo. com. iurm. n. non dẽt esse Iniquitatis vinculũ.
7 Septimus, quñ iuramentũ vergit in dispendium propriæ salutis corporalis, quẽadmodum non teneret, si vergeret in dispendiũ salutis alterius. 22. q 4. c. 1. cum 4. c. se. ita nec in propriam. c. si non licet. 23. q. 5. 22. q. 4. §. illicitum, gl. in d. c. si verò, in ver. salutis, restringit hoc verum, quãdo directè secus, si occasionaliter, & ponit exemplum de illo, qui iurauit stare Romæ de mẽse Augu. quia licèt ibi moriantur multi, non tamẽ sẽper, & ideo tenetur stare. Sed Io. An. [b] restringit dictum gl. verum, nisi ex imminenti infirmitate, vel cõplexione iudicatur sic iurans ex tali mora moritur. Ex quo colligitur, quod quñ verisimiliter ex qualitatib. psumitur de morte, hẽt locũ quod non obligat. Et ppterea Pa. increpat Cartusienses, & reputat eos non in bono statu in d. c. si verò (licèt malè iudicet) [c] qa sunt in bono statu, & deo seruientes, nec exponunt se periculo mortis corporalis, sed carnẽ abdicant, vt a vitijs aius sit liber. Multa alia posśent adduci ad pbandũ, quod sunt in bono statu, sed breuitatis cã omitto. Idẽ dic, quod iuramẽtũ non obligat, quñ cedit ĩ mutilationẽ, qa nemo membrorũ suorũ est dñs. l. liber hõ, la. 1. in prin ff. ad l. Aq. limita istud. 7. verũ, nisi mors, vel mutilatio esset infligenda ex iustitia, quia tunc non posset cõtra iuramẽtũ fugere, vt supra. Carcer. §. 4 & supra, Fuger. §. 1.
8 Octauus nõ obligat iurm, quñ quis iuraret ex calore iracundiæ [d] sm Io An. in c. sicut ex literis, de iurei. sicut in simili dicit gl. singularis ĩ ver. admonita, in c. ex literis, de diuo. quod pfessio facta ex calore iracũdię ñ valet [e] qđ limitat d. An. verũ, quñ calor iracũdię fuit tãt, quod deliberatè istud iurm ñ fecisset, Quia hęc volũtas non ẽ discreta. [f] Facit gl. in c. dudũ, de pner. coniu. q̃ dicit, quod calor iracũdiæ non obligat, & idẽ dico, quñ iurat abruptè, [g] facit qđ no. Inn. in c. literaturã, de voto, vbi dicit votũ pexigere deliberationẽ, & Ri. di. 39. ar. 3. q. 2. super. 3. sententiarum.
9 Nonus, quando iuramẽtum est metu extortũ, [h] in

a Ab onere publico] Archidiaco. in c. sicut cum. 11. q. 1. dicit, Quem posse cogi ad turalam, curam, & dignitatem.
b Sed Io. An.] Pan. in d. c. si verò, rafert illud dictũ, & dicit esse mirabila.
c Licèt malè iudicet] Pa. non dicit ibi simpliciter eos esse i malo statu, sed quod ñ tenentur seruare votum tale, in tali casu. Et rõnem assignat, vide ibi. Fertur tñ quandam magistrum Rai. da villa noua medicũ fecisse tractatũ, in quo cõcludit vitam posse rastaurari sine esu carnium. Dixit enim, quod vinũ mediocre maximè aromaticum, & vitella ouorum mediocriter mollia, quæ acutissima digestione puertuntur in laudabilem, & multum sanguinem, sunt ad hoc magis competẽtia, quã carnes, & si huc verum est, cessat primũ dictum Sed vbi ex circunstãtijs medici dicerent cõtrarium, certè pcederet dictũ Panorm. Item posset cõtingere, quod infirmo oua sũt fastidiosa, ita, quod non posset illa capere, vt plures existunt, quo casu in dubio illud esset tenẽdũ, nã necessitas excusat ab omni præcepto.
d Ex calore iracũdiæ] Si autem fuit illicitũ, peccauit, nec calor iracundiæ excusat a peccato, quod no. pro his, quę supra no. blasphemia. § 6. puto tamẽ quod minuat culpã, licèt eam totaliter non excludat, ar. 2. q. 3 § notañ. 2 ad fi. & l. vna. C. si quis impera. male. & l. omne delictum. §. qui sa vulnerauit, ff. de re mi. & c. inebriauerunt. 15 q. 1.
e Non valet] Nisi detur perseuerantia, secundùm Pauorm. in d. capi. sicut ex his.
f Non est discreta] Vel si sit, de facili per episcopũ ast commutanda, refert hoc Pa. ibidem.
g Abruptè] Quia iuramentum non hẽt in se consensum, idẽ dicendũ in voto, quod non obligat, nisi sit cum deliberatione factũ. Dicit nanque Tho. 2. 2. q. 87. tria in voto necessaria primò deliberatio, secũdò propositum, tertiò promissio vide Pa. in d. c. sicut ax literis, & infra votum. 1. §. 7. ar. 1.
h Metu axtortum] Pa. in c. 1. e. pe col. dicit cõmuniter teneri iuramentum metu extortum esse obligatoriũ, quia metus non excludit consensum ca. merito. 15 q. 1. & l. si mulier, ff quod metu per gl & Arch. in c. autoritatem. 15. q. 6. adda Bal. in auth. sacramẽta puberum, 5. col. C. si aduer. van. vbi dicit, quod licèt iuramẽtum metu extortum sit nullum de iure ciuili, vt d. authen. de iure tamẽ canonico nõ potest sperni autoritate pris, sed debet peti absolutio, tex. est ĩ c. ad audiẽtiam, quod metus cã. Et quod possit peti absolutio, tenet Pa. in ca. si verò, eod. tit. S autem Bona. dicit iuramentum coactũ in foro ecclesiæ non esse obligatorium, in 3. dist. 39. ar. 1 quæst. 2. Quia ecclesia præsumit iurantẽ ex metu, non iuralle voluntate implendi, sed potius periculũ euadẽdi, tũ quia qui iurare cõpulit, nullũ ius acquisiuit, vñ de malitia sua non dẽt commodum reportare Huc tamen intellige, vt hic, & §. 11. & sic limitat S. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7. qui dicit. quod tale iuramentum obligat in foro conscientiæ, si animum obligandi habuit.

tellige, si animũ obligandi se non habuit, aliàs benè tenetur secundũ cõiter doc. sed si non habuit animum obligandi se, ꝙ non obligetur, patet ex iam dictis, & facit gl. in c. autoritatẽ. 15. q. 6. an aũt peccauit sic iurando cũ tali aĩo, dicit Pa. in c. si verò, e. ti. qđ si ē homo perfectus, peccauit venialiter, aliàs non. Sed ego dico, ꝙ nec perfectus, nec imperfectus peccauerit, ēt venialiter. Et pro hoc facit quod in simili dicitur in c. nè qs. 22. q. 2. ĩtellige hoc, vt colligit ex d. c. nè qs, qñ iurãdo habuit animũ solũ inducẽdi iuramentũ ad reuerentiam Dei, non ad obligationẽ suã, & in mẽte habuit aliquã circũstantiã debitã, qua verũ iurabat, puta ꝓmitto, ꝙ dabo tibi centũ, cũ ista subauditione, s. si sum tibi obligat⁹ ex debito & nõ aliter, licèt hoc non exprimat, & hmõi, q̃a sic vtitur simulatione licita, q̃ licet, vt in c. vtilẽ. 22. q. 2. Secus esset, si iurando credebat se obligatũ ex iuramento, & tñ non intendebat obseruare, q̃a sic esset peccatũ mortale, vt in c. quærelam, de iureiur. facit c. ille 23. q. 5. & quòd no gl. in d. c. autoritatem.

10 Sed q̃d si sumus in dubio, an habuit aĩum obligandi se, vel non? ℞ Pa. in d. c. si verò ꝙ est præsumendũ, ꝙ nõ habuit aĩum obligandi, ar. c. sup eo de renun. & l. cum de indebito. § 1. ff. de proba.

11 Quæro, quare magis ecclesia obligat in iuramẽto ēt metu extorto, q̃ in voto, cũ iuramentũ, & votũ ambulent pari passu? ℞. Pa. in c. si verò, ꝙ ex hoc, q̃a iuramentũ frequẽtius accidit, & nè detur materia deierãdi. tamen quantùm ad veritatem obligationis pari passu obligationis vadunt votum, & iuramentum, vt in c. debitores. no. in c. 1. de iurei. & in c. licèt, & in c. magnæ, de voto. Ex quo infert Pa. in c. verum, circa med. de iu. iu. cum gl. fi. ibi, ꝙ non seruantes iuramentum metu extortum, non sunt puniendi, tanq̃ pro directo periurio Alij tenent in d. c. verum, vt refert Pa. in d. c. si verò, ꝙ non peccat mortaliter tale iurm̃ non seruans, sed venialiter, facit tex. in d. c. verũ, q̃ dicit, ꝙ pro mortali crimine nõ sunt puniendi, & nota, ꝙ loquitur in eo, qui iurauit aĩo obligandi se, quia si animũ nõ habuisset, non esset dubium. Conclude ergo sic, ꝙ si habuit animũ obligandi se, quãdo iurauit, ꝙ tenetur seruare, nisi vergat in dispendiũ propriæ salutis, aut alterius conditionis de supradictis, sed non de præcepto ita, ꝙ mortaliter peccet. Si verò nõ habuit animum obligandi, vel sumus in dubio, sic non obligatur ad seruandum, vt est text. in c. 1. quod me. causa, & quod dicitur in c. si verò, dẽt intelligi ad timorẽ, nè passim qs contraueniat, sed cum bona maturitate, & licentia superioris. Similiter. c. licèt de iureiu. li. 6. Facit pro hoc, quia ibi dicit, non vi, vel metu extortum, ibi tenet Archi. & multi in c. cum contingat, e. ti. verũ, ꝙ non tenet iuramentum [a] metu extortum in casu a lege prohibito. Facit aut̃. sacramẽta puberũ C. si aduer. ven. sed si non est in casu a lege prohibito, sic tenet iuramentum s̃m Vin. & sequitur Pa. in d. c. cum contingat, quamuis metu extortũ, s̃m tñ ꝙ dixi supra sub peccato veniali, & hæc intellige in iuramento promissorio ex metu, qui potest cadere in constantem extorto, & contra iustitiam, quia si esset iuramentum assertorium, [b] non excusaretur propter metum, si mendaciũ iuraret, a peccato mortali, 33. q. 5. ita, & de his q̃ vi, vel me. c. sacris. no gl. in d. c. autoritatem, nec similiter in iuramẽto promissorio excusat leuis metus, nisi (vt dictũ est) qñ nõ habuit aĩum obligãdi se. [c]

12 Decimo non obligat iuramentum, qñ

a Verum, ꝙ non tenet iuramẽtũ] Hic mouet vnam tacitam. q. Nunquid iuramentũ dolo, vel metu extortũ teneat? De dolo casus ē clarus, qđ nõ obligat, qñ fuit talis, ꝙ habuerit auferre consensum iuxta no. in c. vno, de cõmo. per Io. in An. de metu verò dic. vt hic.

b Quia si esset iuramentum assertorium] Idē S. Bon. in. 4. dist. 39. ar. 3. qõ. 2. & gl. in d. c. autoritatem. 15. q. 6.

c Animum obligandi se] Hanc opi. tenet glo. in d. c. verum, quæ dicit, iurãs non ex eo, metu, q̃ cadit in constantẽ virum, obligat̃, ar. l. metum. 2. ff. q̃ me. cau. Hodie, & si metus fuit improbabilis, fiat absolutio in odium cogentium, nè ex dolo suo reportent alij damnũ, & ipsi commodum. Et hoc placet Pa. in d. c. verum. Quia ēt de iure ciuili subuenitur metũ passo ex iudicis officio, licèt non fuerit atrox, vt l. fi. ff. § si ff. ꝙ metus causa. No glo & Bar. in l. interpositas, C. de trãsactionib. Nec obstet. d. l. metum, cum similibus, Quia procedit respectu edicti, qđ met. cau. non aũt respectu officij iudicis, de quo vide bonam gl. in ca. pe. ꝙ met. cau. in ver. mortis. Item satis ē, ꝙ turpiter iuramentum receperit, arg. c. 1. eo. ti. Tene ergo, vt hic, in text. dicitur & in duobus seq. §.

a Vel non recipiet] Vel quod non locabit operas tali, vel ei seruiet, vel non accipiet mutuum, vel donum, &c.
b Statu permabit] De quo vide supra iuramentum, quaerto in. §. 3 an autem necessitas, vel difficultas excuset, vide Pa in c. breui, de iureiuran.
c Vel testamentum] si quis fecit testamentum, & iurauit nô mutare, potest nihilominus aliud cõdere testamentũ, & nõ erit periurus, idem tenet Bar. in l. cũ duobus. §. idem cũ dic, ff. pro so & allegat rationẽ, quia s. tale iuramentum non est obligatorium ex eo, quia est contra bonos mores quia se priuaret factione testamẽti, vt in l. si C. de pac. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. ob. Facit regula non est obligatorium, de reg. iur. quamquam Ioa. An. in Mer. in regula, quod semel, tenuerit talem esse periurũ, licèt possit facere aliud testamẽtum. Idẽ tenuit Bar. in l. si quis, in princ testamenti, in fin. prin. de leg. 3. & in d. l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. obli. & vbique reprobat opinionem Din. circa quandam cautelã Baldus in repet. l. 1. adfi. C. de sa. san. ec. dicit, quod est periurus contraue.

res, super qua est iuramentum factum, non perdurat in eodẽ statu, sed venit ad talem statum, quod temerariũ esset tunc taliter iurare, puta quis iurauit, quod non efficietur miles, vel negotiator, vel non recipiet [a] feudum a tali dño postea venit ad paupertatẽ, ita quod nõ potest viuere, nisi efficiatur miles, vel negotiator, & huiusmodi, rõ, quia si a principio fuisset iste casus, & iurasset, iuramentum fuisset temerarium, & ideo pôt propria autoritate contrauenire sm Ar. in c. animaduertẽdum. 22. q. 2. Facit pro hoc 22. q. 2. nè quis & dicit gl. in d. c. quemadmodũ, semper subintelligi in iuramento. s. si res in eodem statu permanebit. [b] Idẽ de illo, qui iurauerat reddere gladiũ homi sanae mentis, quẽ non reddet effecto furioso. 22. q. 2. ne quis. Itẽ cũ quis iurauit aliquam accipere, & illa contraxit per verba de presenti cũ alio. Similiter quando quis cũ abundaret, promisit tenere obstagia, nunc nõ pôt, nisi mendicet, & eum non conuenit mendicare, non tenetur, ar. c. quaerelã, & c. breui. eod. ti. Secus sm Ho. si eũ non dedecet mendicare, vel si tempore iuramẽti haec conditio inerat, s. quod oportebat mẽdicare, quia tenetur. Item quando quis iurauit non mutare sepulturam, vel testamentum, [c] quia pôt ex noua causa, vt infra, Sepultura. §. 40. Facit quod no. Pa. in c. veritatis, de iureiu. vbi dicit, quod si iurauit respectu dignitatis, vel alterius qualitatis existentis in iurãte, vel in illo, cui iuratur, quod illa deficiente nõ tenetur, puta, iuraui tibi, quando eras eps, obedire, nunc cũ sis depositus, non teneor. c. venerabilem, de ele. vel iuraui tanquam canonicus, vel scholaris, ar. d. c. venerabilem, & c. cum inter. P. & quod ibi no. de renun. & tenet Fed. con. 158. sed istud dictum suum limitat Pa. quando iurauit non simpliciter, sed vt talis, secus, si simpliciter, [d] quia semper obligatur, si verba iuramẽti important, ar. 32. q. 8. c. vnico, nisi (vt dictum est) veniret ad talem statũ, in quo, si vellet iurare, esset temerarium, quod not. bene.

13 Vndecimus, quando est contra bonos mores naturales, vt puta quia praebet occasionẽ delinquendi, vt in. c. quemadmodũ, praedicto, & in regula, non est obligatorium. de reg. iur. li. 6. Exẽplum, vir iurat nõ agere contra vxorem rerum amotarum, quia non valet, vt. ff. de pac. do. l conuenire, rõ, quia tale iuramentum praeberet occasionem mulieribus [e] furandi. similiter qui iurauit non denunciare aliquem, non tenetur quia est contra bonum animae delinquentis, & charitatis. 2. q. 1. si peccauerit, & de iud. c. nouit. facit. l. si vnus. §. pacta, ff de pac. limitat tamen istud exemplũ Hostien. in d. c. quemadmodum; vt recitat ibi Pa. verum, quod non tenetur, nisi quando vellet denunciare solùm propter commodum proprium, quia sic non liceret. facit. ca. ad nostram, el 2. vbi gl. in ver. repeterent, de iureiu. sed oportet denunciet, vel agat propter bonum commune principaliter, & sic secundariò propter bonum proprium.

14 Sed quid de accusatione, dic vt supra, Accusatio. §. 6.

15 Duodecim⁹, quando iurm est contra votum, vt

niendo, quia iuramẽtum fuit temerarium, vide Imo. in c. cum cõtingat, de iureiu, 17 charta, & Paulus de Castr. con fil. 38 r.
d Secus, si simpliciter] Puta ego iuro tibi Petro, secus, si diceret iuro tibi Epi scopo, quia tenetur etiam successoribus &c. Quia tenetur seruare iuramentum. Nã dignitas non variatur ex diuersitate praesidentiũ vt i c. liberti. 12. q. 2. & in c. si gratiosè, de rescrip. li 6. facit. c. quoniam Abbas, de of dele. Et quod no Bar. in l. centesimis, de verb. obli. in. §. id autem vbi dicit. Stipulatio facta nõ transit ad heredem, si cõcernat personam promissoris.
e Occasionẽ mulieribus] Vel si iurat eam super nullo crimine se accusaturum, & mulier efficitur infidelis, & nollet cohabitare absque contumelia creatoris.

iuramentum,vel promissio nem [a] prius factam,vt i c. cut ex literis, de spon.& c. quanto,de iureiu.& in c.in tellecto,e.ti.Intellige,si ꝓmissio etiã fuit simplex ẽm Ho.& Pa. qui refert eundẽ Ho.in d.c.veniẽs,& c.ficu. & Inn.in d.c.ficut,quanuis postea Inn. teneat ꝯriũ i c. veniẽs,de iureiu.sed nõ est verũ p.c.iuramẽti. 22. q.5.

16 Sed quæro,vtrũ act⁹ gestus ꝯtra primũ iuramentũ sit ipso iure nullus? R. Pa. in d.c.intellecto, ꝙ si actus dependet a mera volũtate iurantis, puta qa nullo mõ iurare ꝓhibeẽ sic tenet.Vñ dic Inn.in c.dilecto,de ꝓb. ꝙ si quis iurauit non alienare librum , & tñ alienauit,tenet alienatio, licẽt sit periurus.Facit.c.vlt volun tas.1 1.q. 2.in glo.vbi tangi tur, ꝙ qui iurauit non inutare testamentũm ,si mutat tenet ẽm licẽt sit periurus, nisi in casu, de quo supra . S.12. Ho.i c.cũ Marthę,de cel.mis tenet, ꝙ non valet ẽm testamentũ.sed Io. An. in regula. ꝙ semel placuit, li.6.tenet,ꝙ valeat,qa nullo iure caueẽ , qđ sit nullũ factũ,per ꝙ sit ꝯtra iuramẽtũ.quod verũ est,qñ act⁹ de pendet a mera facultate iu rantis.Si aũt dispositio act⁹ non dependet a mera volũ tate iurantis, puta quia interdicitur a lege fauore ip sius iurantis (exẽplũ in mu li ere,& minore,[b] qui non possunt alienare,vel alium contractum facere sine cer ta solẽnitate) & tunc actus iuratus contra primum iu mentum non valet ipso iure,& sic intellige gl.in ver. compellendos.licẽt, de iurei.li.6.rõ, qa actus sine iu ramento erat ipso iure nul lus obstante prohibitione legis . rõne autem iuramenti sustineri non pòt , quia iam obligauerat se deo per primũ iuramẽtum , & sic secundũ iuramentũ fuit illicitum,& idem dic,quando actus ꝓhibetur ratione publicæ vtilitatis, & iste ẽ casus d.ca. intellecto.[c] Dic ergo, ꝙ si lex, seu statutum non resistit actui iurato , ꝙ si fiat contrarium, non est ipso iure null⁹,secus,si resistit,ita tenet Arc.in c.si a sede,de præb.li.6.Gaspar de Calde.in c. cum contiugat,de iu.iu.& Spe.de emp & ven.S loco,ver.& no. & ver. quid ergo,in fi.quod no.pro cautela mulierum . quæ timent,ne inducantur ad aliqua facienda in eorũ ꝑiu dicium , ꝙ iurent prius in mauu alicuius coram testibus se nolle tales alienationis, vel renunciationes facere , dummodo qñ contrarium faciunt, intendant non facere contra iuramentum primum,s.nõ effectua liter renunciare,sed solùm verbaliter , qa sic non erunt periurę in conscientia, eo ꝙ primum iuramentũ intellexerunt effectua liter,non verbaliter solùm.

nebr,arg. c.1.de feu. & in ca. potuit, de loca.

17 X I I.non est obligatorium iuramentũ quando ille , cui est præstitum frangit fidẽ iuranti,[d] sed no.secundùm Pa.in c.peruenit.el 2.de iureiur. ꝙ quandoque duæ ob ligationes respiciunt se adinuicẽ. i. ad idẽ factum tendunt,puta promisi tibi equum. propter quod alius promisit mihi centum , & sic si ego non seruo promissum , nec ille tenebitur mihi de centum , & sic intellige illud,Frangenti fidem fides frangatur eidẽ ff.pro socio.l.si conuenerit,in fi.22.q. 2. si, infidelis,ff.de inof.testam.l. si instituta , in prin.C.de pac.l.cum proponas,la 2. & sic intelligit dictum.c.peruenit,& c.constitutus de pœnis.Idem dico,quando conditio naliter promisi.puta,iuraui ire Romam,si deris centũ,si non das,non teneor, qa pro missio mea non purificatur nisi a tpe existentis cõditionis.l.cedere dicẽ, ff. de ver. si.iusti.de ver.ob.S.ex conditionali, quandoque autem obligationes non referũtur adiuuicem,sed ad diuersa.Exemplum,pro misit tibi simpliciter centũ , & nõ ex hoc , sed simpliciter promisisti mihi aliquid facere,tunc licẽt ego non impleam promissum,

a Vel promissio nem] Intellige , nisi primum iuramentum esset illicitum , vt in c.tua nos,e. titu. vbi vir , & mulier separati de ꝑ se, & iurauerunt nunquam , redite,compelluntur reuerti , nisi obseruare cõtinenciã promitterẽt.

b Et minore]vt in c.cum contingat,eod.tit.& in aut. sacramenta puberũ,C. si ad uer. vendi.

c D. Ca.intellecto] Vbi rex iurae non alienare bona regni,si qs alenae cum iuramento non reuocandi, non valet istud secũdũ duplici de causa . prima,quia est illicitũ, cum sit cõtrarium primo licito , secunda , qa tendit in præiudicium alteri⁹ & ex hoc deciditur,q ꝙ si prælatus iurat nõ alienare bona inconsulto Papa , ꝙ si alienat, tenet alienatio,quia tenet actus contra iuramentum,qñ lex aliter non resistit . & hoc tenet Pa.in d.c.1.in tellecto,& Arch. in c. si a sede , de præb.li.6. Intelligitur , quando alienat ex causa cum debitis circunstantijs, & vide supra , Iuramentum.4.S.2.

d Frangit fidem iuranti] Pone exemplum, obligaui me tibi seruire in bello rõne feudi , quod mihi concessisti . certe si aufers mihi feudum, nõ te

ſum, tamen alter tenetur, qa nō promiſiſti mihi ratione promisſionis meę, ſed ſimpliciter, & de ſpecie ad ſpeciem non fit compenſatio, vt no. in ca. 2. de depoſito. hoc tenuit Cy. in d. l. cū proponas; & ſic intellige. c. noli. 22. q. 1. vbi dicit, q̄ hoſti ſeruanda eſt fides,[a] nec obſtat. c. qđ deo patri. 33. q. 5. de voto viri, & mulieris, vbi licèt alter frāgat, alter tñ tenetur ſeruare, quia ibi ſimpliciter quilibet eorū vouit deo, non cōditionaliter, & ei eſt obligatus. Secus, ſi cōditionaliter, ſaltem tacitè, puta, quia ſi de hoc cogitaſſet, non vouiſſet, quia ſic nō tenetur per ea quę iuramētū. 4. in prin. & Iuramentū. 6. §. 1. in fin.

18 Sed quid ſi ille, cui iuraui, non implet promiſsū ex neceſsitate aliqua, puta qa non pôt? [b] ℞. q̄ nihilhominus ego nō teneor ad iuramentū factum propter illud, qa videtur tacitè ſub tali conditione iuraſſe; & hoc tenet do. Ant. & Pa. in c. ſicut, el 3. de iure iurā. & placet, licèt alij teneant hoc verum ſolū non teneri, qñ ex negligentia alius nō attēdit, vel ex volūtate.

19 Vtrum ille, q iurauerat ſeruire [c] ſub certa merce de ſoluēda quolibet mēſe, qui nō potuit implere ſeruitiū propter defectum ſolutionis, puta qa nō potuit ſtare in loco, nunquid poterit agere p intereſſe ſuo, ex quo p eū non ſtetit? ℞. Albri. in l. ędiles, ff. de ędil. edic. quod ſic, p hoc bonꝰ tex. in l. ſi in lege. §. colonꝰ, & in l. q operas, ff. loca. ſecus, ſi nō impleuit ſeruitiū, cū poſſet. qa nō habebit ſalariū p prędictā l. ędiles. §. 1. & per l. Iulianꝰ, § offerri, ff. de ac emp. & vendi.

20 Vtrū iurās, vel promittens non expellere inquilinum, posſit expellere, ſi nō ſoluit penſionē? ℞. q̄ ſic, ſecundū Pa. in c. tua nos, de iure iuran. vlti. colum. facit. l. quæro. §. inter locatorem, ff. locati. vbi patet, quòd ſi conductor præterit id, quod tenetur ex natura contractus, non teneri ei locatorem ex promiſsione locationis. Idem dico in patre, qui promiſit non exhæredare filium, intelligitur, niſi crimen ingratitudinis commiſerit. l. quidam cum filium, ff. de verbo. obliga. & generaliter ſecundùm Bartol. in d. §. inter locatorem Hic. § facit ad omnes contractus, in quibus aliquid vltro citroque promittitur, vt quilibet non teneatur ſeruare, quod promiſit, ſi per aduerſam partem non ſeruatur id. propter quod ſunt promiſſa. d. §. offerri. Similiter ſi vir iurauit non dimittere vxorem, Intelligitur, niſi faciat contra legem coniugij, vel ſi promiſit dotem, poteſt dimittere, ſi non ſoluit, iuxta not. in capitu. veſtras, de dote poſt diuor. reſt. Itē ſi iuraui te non offendere, intelligitur, niſi cauſam offenſionis commiſeris. l. qui ſeruum, [d] ff. de verborum obliga. Facit quod notatur in l. cum pater. §. libertis, [e] ff. de lega. 2. & quod not in d. c. quemadmodum, in glo. in verſic. conditio.

21 X I I I I. Quando mandatum legis, vel ſuperioris vult contrarium iuramento, puta iuraui tibi dare. 10. Iudex pręcipit, nè tibi dare debeam ex aliqua legitima cauſa, non teneor, capit. ſignificauit, de cenſi. l. ſi. ff. qui ſatiſ. co. vel de lege, puta fuiſti excōmunicatus poſt iuramentum tibi factum de aliquo tibi dando, non teneor, niſi abſoluaris, de quo tamen dic vt ſupra, Excommunicatio. 8. § 12. Ideo in omni iuramēto ſubintelligitur, ſaluo iure ſuperiori; idem Panormi. in d. c. quemadmodum. 7. notabili, vel alterius ſecundùm Ioan. And. in d. c. quemadmodum; facit capi. veniens, eod. titulo.

22 X V. Quādo iuramētū ē in p̄iudiciū alterius,

[a] Seruanda eſt fides] Tu dic q̄ ille tex. loqtur, qñ hoſti ad certū actum fuit fides pmiſſa, quæ ſeruanda eſt, ex quo hoſtis interim ſeruat fidē. Nec obſtat ēt. c. Inn. 23. q. 4 vbi fides fuit ſeruata ēt illi, q fraudulenter accepit, qa aliꝰ nil pmiſit, loqtur. n. ibi de Gabaonitis, q fidē acceperūt, & ipſi nihil pmiſerunt, vnde erat eis fides ſeruanda.

[b] Quia nō pôt.] Pa. alleg tex. in l. ſi vno. §. itē cū qdā ff. loca. vide ī. familia. §. 2.

[c] Iurauerat ſeruire.] Pone exēplū in doctore, q pmiſit legerē, tūc enim, ſi potuit adimplere, & nō adimpleuit, videt voluiſſe recedere à ꝯtū, nā poterat agere ꝯ cōductorē actione locati, & ſic conſequi ſalarium.

[d] L. qui ſeruum] Per illā. l. formatur talis qō. Pone, feci tecum pacē, & pmiſi non offendere, fuiſti exbannitus, quo caſu poteres ipunè occidi, nunqd ſi offendo te, frāgā pacē? Ille tex. dicit qđ nō, iūcta. l. ſi ſeruū, de ver. obl. vide ibi Bar.

[e] §. libertis] Dicit ibi Bar. per illū tex. Si duo fecerunt pacem, & pmiſerunt illam non rūpere, & ambo ſe percutiunt, nec apparet quis primus, non poſſunt adinuicē ſe accuſare Secus, ſi vnus, quia alius pôt percutientē accuſare. Et iſte ſecūdus, q pcutit primū, nō pôt accuſari, ex quo primus pacem non ſeruauit refert & ſequitur Pa. in c. quemadmodū. 3. no. eo. ti. vñ Pau. de Ca. in d. l. qui ſeruū, de verb. ob.

terius,puta canonici iurāt, ꝙ si aliquis eorum efficiaẗ episcopus, seruabit quædā in prædicium episcopalis dignitatis. Nam talis factus episcopus non tenetur,[a] vt in c.sicut est nostris, de iureiu. Idem dic,si Cardinales iurassent in præiudiciū sedis apostolicæ, ꝙ assumptus in Papam non teneretur. Similiter cum vir iurauit non stare cum propria vxore. Intellige pp odium quia non tenetur,& etiam propter continentiam. Sed tunc ad requisitionem vxoris tenetur reddere,sed nō exigere, quia illud est solū in præiudicium suum,[b] vide quod no.ī c. tua nos,de iurei.in gl. hoc vr̄ tenete[c] Ho.Tancre.& Gof. & Ioa. An. Idē dic,cum quis ꝓmisit tenere secretum, q̄a q̄n est alteri nociuum,non tenetur, quin possit, & dēat reuelare illis, qui pn̄t prodesse,& non obesse. 22. q. 5.hoc videtur sentire gl.in c.ego,de iureiur. Similiter intelligitur, ꝙ non tenetur reuelare, nisi producatur ī testem,[d] quia s̄m Inn.in c. qualiter & q̄n,el 1.de acc. tenetur dicere,ēt si cogitasset de hoc, q̄n iurauit.Facit.c.quia plerique,de offi. or.li.6. & ca. intimauit,de test.& c.olim, de accu. Itē cum quis exigit iuramentū ab aliquo de veritate dicēda.Si talis est homo ferus, de quo præsumitur verisimiliter, ꝙ procedet nō seruato ordine iustitiæ, sic nō tenetur reuelare quod scit etiam si posset probare. Similiter ,& quanuis non sit crudelis , sed qui procedet ordine debito , non debet reuelare ei quæ non potest probare,[e] ar.c.si peccauerit.2.q.1.& 2.q.7. plerū q; ī pri. Hęc Ro illis t̄m q pn̄t prodesse,sed non obesse teneretur,si iurauit,ar. 22.q. 5.hoc vr̄. Idē dic de eo , q iurauit non præstare auxiliū tali . Intelligit̄.s.iniustè s̄m Io. An. alleg.c.petitio, de iu.iu. & c.primū de his q̄ fi.a maio.par.c.& c. grauē,de excessib.ptæl.ēt si iurasset de iusto auxilio nō dādo,nō obligaẗ,q̄a iuramentū nō ligat ad illicita,& cōtra ius,d c.quāto,eo.ti.Idē dic de illo,q positus in dignitate,& alienās bona iurat nō reuocare,ꝙ nō tenetur,vt in c.intellecto,eo.ti. q̄a est in p̄iudiciū alteri⁹. s. dignitatis.c.cū ɔtingat,i fi. e.ti.c.2.de pac.li.6. Et hoc tene, ēt si non iurasset pri⁹ nō alienare,licèt gl.[f] sētiat oppositū in d.c. intellecto, ꝑ p̄dicta,& hoc ītelligo in notabili alienatione,ꝑ quā læditur dignitas notabiliter.Sec⁹ esset in re modica q̄a propriū est principū donare.c.1.de dona. & in iuramento facto a p̄lato de non alienādo, nisi consulto Papa, non dēt referri ad modicam[g] alienationē quia iuramentum nō extendiẗ ad verisimiliter non cogitata.c.veniēs,e.sentit Fed.con.203.aliàs.4. Sicut recitat Pan.in d.c.intellecto, ideo iuramentum filiorum fa.& minorum,& vxorū , & seruorū nō valet in præiudiciū illorū,q eo

a Factus episcopus non tenetur] Imponitur tamen sibi pœnitentia,licèt non astringatur iuramento.

b In præiudicium suum] Possunt enim ambo coniuges causa continentiæ seruandæ separare matrimonium quò ad habitationem. Intellige tamē, nisi sint iuuenes & suspecti de incontinētia,tunc enim iudex debet ex officio suo occurrere,& impedire separationem, vt c.vxoratus,& c. cum sis , de conuer.coniug vide Pan.in c. veniēs, post Ho. de reg.

c Hoc videtur tenere] Refert Panorm.in d.c.tua nos.2.eo.ti. Ho. tenere cum glo. in vers.reuertat̄, ꝙ mulier in casu illi⁹, c. potest reuerti ad maritum propria autoritate,& nō debet expectar- superioris autoritatem . Sed dicit idem Pan. Tā.& Gof.contra tenere, sed Io. Andr. vult opinionem Tan. posse procedere , quando esset dubium,an ꝑpter incontinentiam & ad lasciuiam se abiurassent,quia si propter hanc cām,& essent certū.tunc quia iuramētum fuisset temerariū teneretur ad virum redire non expectata autoritate superioris si verò esset certū, ꝙ propter continentiam ise alienasset, magis ꝓcedere opin. Tā. & Gof hæc Pan.

d Nisi producatur in testem] Vide supra Confessio,vlt.§.22.& q̄ ibi notaui, & vida glos. ibi in d. c.ego.que,dicit, Licèt Episcopus ille iurauerit nō pandere consilium papæ,intelligitur de consilio honesto,secus de consilio inhonesto,ex quo no. etiam papam posse peccare ex fragilitate humana.2.q̄ō.7. Nos si competenter. Imo potest esse hæreticus . ca. si papa.40.di. Et ibi ait Pa.oo.glo.sing. Malum consilium non tenetur prælatus,seu vasallus celare . Ita ꝙ iuramētū ad hunc casum non extenditur facit c.1 e.ti.lib. 6.potest enim reuelare ei, qui pt̄ prodesse &c. s sacerdoti , vt oret pro eo &c vide glo singu iuncto tex. in ver.a contagione,in c.nec ui.13.di.

e Quæ non pōt probare] De his duobus casibus, vide s̄.fam.§ 8.

f Licet glo.] Prima circa principium , dū arguit vltimū iuramentum de nō reuocando esse illicitum,quia cōtra, primo licito &c. Sed contrarium est verum , s.ēt si non iurasset s̄m Pa.in d.c.intellecto,quia iur̄m d non reuocando est contra ius cōmune, q̄a in præiudiciū dignitatis, ergo non seruandum.

g Referri ad modicā] Pa. in c.cū super, circa medium de reb ec. non alie.& tenet In.& Anc.ibi.facit, ꝙ vult Ang. in.§.hoc āt,in fi. in aut. de alie.&

suum

rum curam habẽt, & ideo possunt ea irritare, sicut & vota secundùm Nic. de Li. super. ca. 30. numeri. Secus in alijs, puta vo:o castitatis, sicut de voto habes infra, Votum. 2.

23 Xvi. Qñ iuramentum est contra legem positiuã, vel statutũ, & licèt fuerint multæ opi. vt recitat Pa. in c. cum contingat, de iurei. tamẽ istud mihi videtur verius dicendum circa istud, qđ aut lex positiua, seu statutum aliquid prohibet pp bonos mores conseruãdos, & contra hanc non valet [a] iuramentum, vt in regula, nõ est obligatoriũ, [b] de re. iu. li. 6. Exemplũ in muliere, quæ viuente viro dedit fidem adultero de ꝯhendo post mortẽ sui viri cũ eo, nõ valet. Et intelligo de bonis moribus naturalib. qa sic lex est indispensabilis & inuariabilis. 5. di. in princi. & 8. di. quæ contra bonos. Secus in bonis moribus ciuilibus, quia iuramẽtũ contra ipsos valet. c. significante, de pigno. vbi valet iur̃m cõtra pactum legis cõmissoriæ. [c] Aut lex seu statutũ fundat̃ super bono publico principaliter, & sic non tenet iur̃m factum ꝯ, quia pactis, vel iuramentis priuatorũ ius publicũ remitti nõ põt. [d] ad hoc l. ius publicũ, ff. de pac. Aut lex seu statutũ non est fundatum in bonis morib. naturalib. nec super bono publico principaliter, sed in odiũ aliquorũ, & sic tenet iur̃m, qñ põt sine dispedio salutis iplere, licèt nõ sine dispẽdio [e] rerũ tpaliũ, vt in d. c. significãte, & in c. debitores, de iurei. Item dicendũ, qñ lex principaliter est fundata sup fauore priuato, licèt ꝯsequenter & secũdariò sup publica vtilitate, ꝗ iur̃m ligat. Et iste ẽ cas⁹ ꝓpriè. c. 1. de pa. li. 6. & hoc, qñ nõ ꝑtinet aliquã turpitudinẽ ꝯtra bonos mores naturales nec ex parte iurãtis, nec ex parte materiæ, sup qua pstat̃, nec ꝯ bonũ publicũ principal̃r & rõ, quare tenet iur̃m in istis duob. casib. est, qa iurando nõ peccauit, qa talis lex potius ẽ priuilegiatiua, q̃ pceptiua, & iõ eius ꝯtrĩũ nõ est in dispẽdiũ salutis æternæ, sed solũ rerũ tpalium, [f] aut

emphi. Vnde sumitur autem. hoc ius porrectum, C. de sacr. san. eccl. & 12. q. 2. non procedit in prælato elienante rem parnam, per tex. in c. terrulas. 12 q. 2. Et per hoc limitatur. c. 1. qui feu. da non po. vbi est tex. e contrerio sensu, ꝗ prælatus ecclesiæ nõ potest res ecclesiæ infeudare de nouo qñ non est antiqua consuetudo infeudandi. Fellit, qñ esset res ecclesiæ perua, puta vineola, vł prędiolum, quia posset ifeudari, vel in emphiteusim concedi.

a Contra hãc nõ valet] Exemplũ in pacto futuræ successionis, per quod inducitur votum captandę mortis, vt l fi C. de pac. Itẽ in pacto, per quod aufertur libera testamenti factio, vt l. stipulatio hoc modo, ff. de ver. ob. Itẽ in pacto, per quod aufert̃ libertas matrimonij, vt l. Titia, ff de ver. ob. Idem de quali bet conuentione turpi, vt l. generaliter, & l si plagij, ff. de ver. ob. Item fauore publicę vtilitatis. Pone exemplũ, quando venduntur res quæ sunt affixę ædibus, qa non confirmatur venditio iuramẽto, quia est prohibita, vt l cæteta. ff de le. 1. l. senatus. ff. de contrahen emp. Idem in pacto, quo prorogatur instãtia litis de quo vide per Bar. in l si quis pro eo, ff. de fideiu. vbi ponit casus, in quib iuramentũ non valet, de l positiue pone exemplũ in mulierib. quę nõ pñt alienare res dotales, aut. siue a me, C. ad Velle.

b Non obligatorium] Pone exemplum in eo, q paciscitur se dolo aliquo nulle teneri, vt c. contractus, de re. iu. in 6. vel pone exemplum in iurante patrem occidere, 22. q. 4. per totum, & rõ est, quia æquitas naturalis est indispensabilis, super qua lex est fundata, ideo persona priuate non potest ipsam mutare.

c Legis commissoriæ] Licèt illud pactum sit contra legem & bonos mores, iuramentum tamen tenet, ratio est, quia ęquitas ciuilis est variabilis, capitulo non debet, de consan. & affin. quomodo vna lex per aliam abrogatur, Vide in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure.

d Remitti non potest] Pone exemplum in eo, qui fecit pactum non exequi nũciationem noui operis publici, vt in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff de pac. Itẽ si debitori creditor fecit pactum, vt non possit conueniri de soluendo censu publico, de pignore &c. Nam non valet, quia fiscus possit agere contra possidentem, vt l. inter debitorem, ff. de pac. & rõ ẽ, quia quis nõ potest renunciare ei, quod ꝓ se nõ ẽ introductum, vt in capitulo ad apostolicam, de regula.

e Licèt non fine dispendio] Nota tamen, quod illud tale iuramẽtum non firmat cõtractum, nam taliter iurans habet omnia remedia competentia ei, qui iurat soluere vsuram. Potest enim e principio ante, quã soluat, petere absolutionem a iuramento, vt in capitulo. 1. eod. titul vel potest solutionem repetere, vt d. capitulo debitores, vide Panormiten. in d. c. cum contingat.

f Sed solum rerum temporalium] Nam lex priuata seu publica positiua non potest impedire, quo minus quis se obliget deo, nam iuramentum principaliter dirigitur in deum, & deus præcipit dist. redde deo iuramẽta tua. d c. & si Christus. potest enim lex impedire obligationem quærendam homini ad cõmodum subiectorum l. cum lex, ff. de fideius. sed nõ obligationem quærendam deo, cum lex subijciatur deo. 14. q. 3. ca. si habes. Quinimo nec hoc posset lex canonica, vt in capitu. apostolicam, de reg. vbi tenet professiu ante annum factam, licèt lex interdicat, nẽ fiat.

Quia

si peccauit trasgrediendo, tamen potest seruare sine peccato; & ideo tenet iuramentum. c. & si Christus, de iureiur. iuncto. §. illicitum. 22. q. 4. Secus autem esset, quādo est contra bonos mores naturales, vel contra ius publicum principaliter, quia sine peccato seruari non potest.

24 Verum talis contractus factus cōtra legem, vel statutum principaliter fundatum super fauore, vel odio priuato, ita firmetur iuramento, quod etiam hæredes [a] obligētur? Rx. s̄m Pa. in d. c. cum contingat, quod communis opin. est quod sic, quia iuramentum confirmatoriū validat actum inualidum, & ex eo oritur actio, [b] vt in auten. sacramēta puberū, C. si aduers. vendi. limita, nisi dolo, vi, vel metu sit iuramētum extortum, vt in ca. cum contingat, eo. tit. & c. licet, eo. tit. lib. 6. & in c. 2. de pac. lib. 6. & d. auth. sacramenta puberum. Secus esset in iuramento introductorio [c] obligationis, puta, iuro tibi dare centum nulla cā præcedente, quia iste non est modus inducendæ obligationis nisi in liberto, vt in l. vt iurisiurandi, in princi. ff. de ope. li. & l. fi. ff. de libe. cā. & ibi Guiliel. de Cu. & Bar. in l. iusiurandum, in princ. la. 2. ff. de iureiur. & ideo non ligaret hæredes de iure ciuili, sed de iure canonico, si fuit in culpa [d] non implendi, & iuramentum erat simplex, puta iurauit dare. 10.

a Quia etiam hæredes] Idem tenet Car. in d. c. cum contingat. ratio est, quia dato quod iuramentum non transeat ad hæredes, cum sit personale. c. veritatis, de iureiur. ita quod eos non obliget ad periuriū tamen contractus extenditur ad hęredes, cum sit iuramento functus. d. aut. au. sacramēta puberum. Idem tenet Bart. in d. l. si quis pro eo. 3 mēbro principali. Pau. de Cas. in dicta aut sacramenta, & in l. pactū, C. de coll. Imol. in l. qui superstitis, ff. de acquirē. hæred. vnde non possunt cōtrauenire. Addit Pan. vbi supra secus esset. quādo lex inhibet cōtractum odio creditoris, vt in c. significante, de pign quia tunc in odiū ipsius stan dum est dispositioni. c. 2. & c. debitores, eo. ti. Quiquid dixerit Fed con. 271. Nam ex quo sūt vsuræ solutæ, qa est satisfactū deo cui iuratum est, non est ita firmatus contractus vsurarius, quin vsuræ possint rep.

b Et ex eo oritur actio] Sed quæritur, nunquid sublato iuramento per absolutionem remaneat actus validus, ita quod ei contrauenire non possit? Respond. Sic distingue. Aut actus sustinebatur solo iuramēto, & tunc eo sublato tollitur etiam contractus, dummodo legitimè tollatur. Exemplum in l. Stichum §. naturalis, ff. de sol. Aut sustinebatur contractus etiā alio iure, tunc sublato eo datur facultas interpellandi aliud remediū prius competens. Exemplum. in l. 2. C. de rescin. ven.

c Introductorio] Bar. in l. iusiurandum, la 2. in prin. ff. de iurein & in l. vt iurisiurandi, in princ. ff. de operi. lib. & in l. si quis pro eo, ff. de fideiusso. no. triplex esse iuramentum. Vnum litis decisorium, quod scilicet in lite præstatur in supplementum probationis. Et ex hoc oritur actio etiam de iure canonico. l. auctori, C. de iureiurand. & l. si duo, ff. eodem. Aliud est confirmatorium, quia scilicet contractum cōfirmat aliàs inhibitum, vt in casu capit. 2. de pac. lib. 6 Vel etiam quando præstatur super contractu a iure permisso, & tunc oritur actio ex eo, quia confirmatur contractus, vt aut. sacramenta puberum, C. si aduer. vend Vel secundùm Panormi. in c. cum venissent, de constitu. non propriè oritur actio ex iuramento, sed potius ex contractu. Sed notabilis producitur effectus, quia accumulatur forus foro, ita, quod in electione actoris est conuenire reum non solùm in foro ciuili, sed etiam ecclesiastico, vt in capitu. cum C. laicus, de foro compe. lib. 6. Tertium est iuramentum, obligationis introductorium, hoc est, quod ex eo, possit agi. Et tunc dicunt legistæ communiter quod ex eo non oritur actio, quod in exemplo posito hic, alleg. l. si quis pro eo, de fideiuss. vbi Bar. Nisi in casu d. l. vt iurisiurandi, & l. fi. De iure verò canonico secus s̄m Bart. in d. l. si quis pro eo. Io. aut in d. c. cū venissent, & in ca. nouit, de iudi. tenuit non oriri actionem. Sed agitur officio iudicis ratione pacti. Quod tamen nō est verum, vt patet infra, Pactū. §. 5. & quod ibi scripsi. Quiasi ex nudo pacto oritur actio de iure canonico, fortius ex iuramēto. putat tamen Pa. varijs modis posse agi ex iuramēto. Primò per viam denunciationis, vt in d. c. nouit. Secūdò si manu regia petat iuramenti obseruatio, ex quo papa mandat seruari, imo Deus in capitu & si Christus, de iureiurand. Dato ergo, quòd ius ciuile non det actionem specificam, poterit tamen a ministro eius peti, vt iuramentum faciat seruare, argumen. no. in c. quę in ecclesiarum, de constitu. Tertiò poterit agi per viam cuiusdam intimationis, in quo non erit necessaria denūciatio, sed solùm intimabitur ecclesiastico iudici iurantē in peccato stare, iuxta not. per Panormit. in c. 1. de iureiurand. Quartò agi poterit cōdictione ex lege, hoc patet per l. legitima, ff. de pac. vbi probatur ex conuentione legitima agi posse, quæ a lege approbatur. Sed iuramentum approbatur a iure canonico, imo a lege diuina, igitur agetur, facit. l. statuas. ff. de acquirend. rerum domin. Et not. gloss. in capitul. si canonici, de officio ordin. libr. 6. in versicul. restituerunt.

d Si fuit in culpa] Tangitur hic subtiliter ex iuramento simpliciter facto oriri obligationem naturalem, quod dicit verum Bart. in d. l. si quis pro eo, si pactum nudum præcessit aliter non. Vnde etiam de iure ciuili non oritur actio, vt in leg. iurisgentium. §. sed cum nulla, ff. de pact. Tu vide Anton. in d. capitul. cum contingat, de iureiurand. quem refert, & sequitur Panor. in c. cum venissent, de institut. Vbi dicit, Vbicunque præcedit obligatio naturalis iuramentum, tunc datur etiam de iure ciuili. Et probatur, quia vbi libertus iurat se præstaturum operas

domino

domino manumissuro obligatur, ita, vt oriatur actio, vt iurisiurandi, in prin.ff.de oper. li. & l. fin.ff. de lib.causa. Sed non est hoc ex alio, nisi quia praecessit obligatio naturalis, quia libertus propter beneficium receptum obligatur patrono naturaliter, vt in c. cum in officijs, de testa. & l. sed si lege. §.consuluit, ff. de pet. haere ergo idem erit in omni casu, quando praecedit obligatio naturalis, puta nudum pactum, pro quo facit. c. per tuas, de arb. vbi agitur ex cõpromisso iurato. Et facit l.1. ff.de constit.pecu.vbi agitur ex constituto cõtractu obligatione naturali praecedente cũ ergo de iure canonico oriat obligatio naturalis, & actio ex pacto nudo fortius orietur ex iuramento, & sic iurans tenebitur.

pęnituit de peccatis [a] suis credo, ꝙ teneatur ꝑ id qđ dixi supra, Haeres.S. 5.

25 Sed quid si in praedicta lege, vel statuto fundato super bono priuato, [b] vel odio dicatur non valere contractum, nunquid valebit, si iuramentum interponatur? ℞. ꝙ sic, facit quod no. Inno. in c.2. de regula. vbi dicit, ꝙ in istis spiritualibus ius naturale praefertur iuri positiuo.

26 Quid si addatur statuto, ꝙ si seruata non fuit solennitas debita, praesumit dolũ, vel aliam illicitam cãm? Respond. quod si constat ꝯtractum esse verum, & non ficticiũ, aut dolosum, quò ad ipsum minorem, & huiusmodi, pro quo fit, sic iuramentum ligat tam in foro animae, vbi creditur pro se, & contra se, vt in c. significasti, el. 1. de homi. & not.

a Pęnituit de peccatis] Puto istũ esse sensum, ꝙ ex quo iurãs dare 10. fortè videbat se compelli non posse de iure ciuili, tamen dum aduertit ad peccatum suum, quod committit de iure canonico, cui contrauenit non obseruando iuramentum, tunc putabit se posse constringi de iure canonico, & sic acquiescet actori, & debitum soluet.

b Super bono priuato] Panormitanus mouet hanc quaestionem in d.capitul. cum contingat. 10. colum. verb. nunc ad praedicta, vbi latè, & datur exemplum vt quia lex seu statutum, quod irritat contractum minoris, irritet etiam iuramentum, quando not. super odio. Dic lex prohibet filiumfamil. accipere mutuo, vt quia si dicat statutum, nolumus valere etiã iuramentum, si super illo mutuo à filiofamil. esset iuratum. Et dicit Panormitan. Aut statutum annullat contractum sine certa solennitate factũ, & etiam iuramentum sine aliqua fraudis aut doli praesumptione, & tunc omnino seruandum est iuramentum, quia ex quo statutum siue lex euacuauit cõtractum in fauorem iurantis, meritò iurans potuit illi renũciare interposito iuramento, vt not. in l. si quis in cõscribendo. C de pactis, & sic est seruandum iuramentum, vt in cap. licèt, eodem titu. lib. 6. & in cap. 2. de pac. lib. 6. & in aut. sacramenta puberum, C. si aduer. vendi Nec facienda est vis. Vtrum lex, vel statutum dirigat verba prohibitiua ad rem, vel ad personam, prout facit Bartol. in l. si quis pro eo, ff. de fideiu. quae reprobatur communiter a canonistis in dicto capitulo cum contingat, & latè refert ibi Panorm. in 6. co. licèt ergo ciuilis lex possit inualidare contractum, non tñ ipsum iuramẽtum ex quo non est super re turpi, quia hoc est de foro ecclesiastico, nõ saeculari, in c. nouit, de iudici. ad hoc facit qđ dicit Io. An. in c. statutum, de haere. li. 6. vbi dicit nõ valere statutum imponens poenã contrahenti matrimoniũ, vide Pa. vbi supra.

in gl. fi. in Cle. 1. de poenit. quam etiam in foro contentioso, quia cessat ratio statuti. [c] Si verò fuerit dolus, vel fraus, tunc si statuto suberat causa pręsumẽdi dolũ, vt quia communiter in loco decipiebãtur dolosè minores, tunc saluabitur opi. Bal. [d] & Barto. & aliorum, qui tenent iuramentũ non valere, quia non tollit praesumptionem statuti legitimè inductam, secus esset, si statuto non suberat cã praesumendi fraudem, quia tũc ligat [e] iuramentum.

27 Sed quaero, episcopus statuit, quòd quilibet clericus absens reuertatur infra certum diem sub poena excommunicationis, clericus de licentia episcopi iuerat ad studium, & iurauerat creditori suo non recèdere ante eius solutionẽ, quaerit, an obliget iura-

c Quia cessat ratio statuti] facit qđ dicit Inn. singulariter in c. quia plerique, de immu. ec. Si sententia trãsiuit in rẽ iudicatã, & post constat de iniquitate per cõfessionem partis, pro qua lata fuit, quae debet reuocari, quia cessat ratio iustitiae, vide plenissimè Panormitan. in d. ca. cum contingat, in capitu. cum inter, de re iudi. vbi de hoc dicto Innoc.

d Saluabitur opinio Bald.] In auth. sacramenta puberum, C. si aduer. ven. Nam eo quia saepe fingebantur contra minores contractus obligatorij arguẽdo a communiter accidentibus, vt in c. 1. d. Cle. non ref. statutum introducit quandam solennitatem, qua non obseruata praesumit dolosum, siue simulatũ contractum. Et tunc si constat in foro animae contractũ minoris fortè verum & non fictum, aut dolosum, putat Panorm. in d. capit. cum contingat, vbi plenè minorem astrictum ad obseruantiam iuramenti, quia in foro animę creditur confitenti in praeiudicium suum, capitul. significasti, de homi. cum alijs allegatis in tex.

e Quia tunc ligat] Et ratio est, quia non apparente causa vrgenti non debet nec potest impedire obligatio quaerendo deo, ar. ca. sunt quidam. 55. q. 5. cum si. &c. Si autem subest causa, secus, pro quo vide texe. no. in l. fin. C. de non nu. pecu. Vbi dato ꝙ interponatur iuramentum de non opponenda exceptione nõ numeratę pecu. tamen illud iuramentum restringitur ad limites iuris, &c.

Simulato

mentum, vel præceptũ prę lati, seu legis, & videtur ꝙ iuramẽtum sit nullum, qa contra obedientiam supioris non p̃t seruari sine interitu salutis. d. c. cũ ꝯtingat, & c. 2. de pa. li. 6. sed Pan in c. veniẽtes, de iureiu. dicit (& est dictũ Io. An. in Mercurialib. in regula, in malis ꝓmisfis, li. 6.) ꝙ ex quo cũ licentia epi fuit in studio, & pro necessitate studij ꝯ-xit debitũ, vr̃ se obligasse cum licentia epi, quia vno concesso conceduntˀ oĩa, sine qb. illud non hẽt effectũ c. prętereea, & c. prudentiã, de of. dele. & l. ad rem mobilẽ, & l. ad legatum, ff. de ꝑcu. & sic non dẽt recedere, sed seruare iuramẽtum secus, si sine licẽtia Epi, vel nõ ꝑ necessitate studij, sed ꝑ lasciuia, quia tunc iuramentũ non valet ꝯ obediẽtiã superioris. Idẽ dico in patre reuocante filiũ, q p̃dicto modo iurauerat, & idẽ de quolibet subdito, & facit ꝑ mercatorib⁹, qui ꝯtra prohibitionẽ suorũ dñorũ vadunt ad certa loca prohibita, ẜm ꝙ prohibere pñt, vt in l. fi. & qđ ibi not. ff. de decr. ab. or. faci. & l. mercato. C. de commer. & mer. & l. relegatorũ, ff. de interd. & re. & ꝙ ibi no. qa nõ poterũt se obligare ad isti stã dum, nisi superiores tacitè vel expreisè consentiant.

28 XVII. Non obligat iuramentũ, quando iuramentum ponitur super contractu simulato [a] sed distingue secundũ Pa. in d. c. cum cõtingat, ꝙ aut simulatio ẽ de cõsensu vtriusque partis tã super contractu, quàm sup iuramento, & tunc si ex iusta causa, puta iusto timore, vel quia indigebat mutuo, concepit pignus in forma venditionis, vt creditor lucrareˀ fructus, & sic non obligat iuramentum, qa deficit consensus, & fuit iusta causa simulandi, ad hoc, c. 1. quod metus causa, & l. fi. C. de non num. pec. Si verò ex iniusta causa fit, puta causa fraudãdi gabellas, [b] vel aliter ad deceptionem proximi simulauit vnũ contractum esse alium, & iurauit singula contenta in instrumento vera, tunc eo ipso est periurus, quia simulatio intentionis ex iniusta causa non excusat, vt no. in c. interrogasti. 27. di. sicut ille, qui prece, vel pretio deposuit falsum, c. 1. de crim. fal. & volens contrauenire non debet audiri, [c] sed si iurasset solùm non contrauenire illi contractui, quem simulabat in deceptionem proximi, licèt grauiter peccauerit iurando in damnũ proximi tñ non obligaˀ, qa defuit consensus [d] vnde respectu Dei non exigitur absolutio a iuramento, ar. ca. tua, de spon. sed in foro contentioso compelliˀ obseruare, nec auditur volẽs allegare turpitudinem suam, & hoc verum, inquantũ est solùm in præiuditium suum, & non imminet periculum animę. Aut simulatio solùm erat super contractu ex parte vtriusque, sed iuramentum interuenit, nè agat contra tacitè, vel expreisè, & hoc, nè cõtractus fœneratitius detegeretur. (Exemplũ, pignorauit res quis, & tamen simulauit vẽdere, vt mutuans faciat fructus suos, iurauit non detegere pignoratitiũ cõtractum, sed seruare) & tunc iuramentum obligat, & perinde ẽ, ac si iurasset soluere vsuras, [e] facit quod no. Ci. in l. si ex cautione, C. de non nu. pe. vbi ꝯcludit, ꝙ iurãs nõ opponere exceptionẽ de non nu. pe. obligaˀ, licèt simplex renũtiatio [f] non valeret, in foro tñ

a Simulato] Pone exemplũ, ego indigeo mutuo, tu vis pignus, facimus instrumentum, vt sit venditum pign⁹, & hoc solùm, vt posses lucrari fructus, & ego hac de causa solũ feci instrumentum vẽditionis, oportet vtrũque simulare.

b Causa fraudãdi gabellas] Puta vẽdidi tibi, & simulaui donaˀ.

c Non debet audiri] Quia allegãs turpitudinẽ suam audiri non debet, maxĩmè i elusionem rerũ spiritualium, de conce. pręben. c. cũ super, &c. inter dilectos, de donatio.

d Quia defuit cõsensus] Quia intentionem se obligãdi modo habuit, & sic nõ incidit i periuriũ, peccat tamen, qa assumit nomen Dei in vanum, maximè ad proximi dceptionẽ.

e Soluere vsuras] Tunc non licet cõtrauenire, nisi prius petita absolutione, vt in ca. debitores, e. ti. Sed quando sumus in dubio, quia constat de simulatione contractus, non tamen cõstat de simulatione iuramenti, Et dicitur in foro contẽtioso iuramẽtum ligare, quia debemus pręsumere, ꝙ noluerit abuti iuramento, ca. estote, de reg. iu. Item iuramentũ habet clausulã, si non valet, quod ago, vt ago &c. ca. ad nostram, el 2. e. ti. igitur &c. Ergo in proposito, si iuramẽtum nõ obligat ad talem obseruantiã contractus simulati propter contradictionẽ, quæ inde oritur, obligat saltem quò ad obseruãtiam apparentis contractus, & maximè quia hoc tenere tutius est, & verisimilius &c. Intellige tñ, qñ est iusta causa, & non ad decipiendũ tertiũ facta fuit simulatio, aliàs secus. Idẽ, nisi aliæ circunstantiæ suaderẽt oppositum.

f Licèt simplex renunciatio] Secundũ Bal. in d. l. si ex cautione, nisi esset facta ex interuallo. Nam si a principio, ex quo literarũ obligatio nõ est efficax, ergo renunciatio nõ põt eã facere efficacem.

a De iureiuran.] De materia huius. §. habes latè per Pa. in c. 1. eo. ti. vbi ponit multa remedia.
b Post veniētis] Pro hoc text. & quod ibi notat Pan. in ca. significante, de pig.
c De impossibilitate] Multa habes infra. Pœna. §. 13. & Pan. in c. in breui, eo. ti.
d Reipsa] Venit dolus, quando fuit deceptio in contractu respectu ptij, nec partes sciunt iustum pretium, vide supra, Dolus. §. 9. ante fin.
e Quia potest cōtrauenire] Exemplum, quis iurauit vno anno seruir hospitali, sed post iuramētum vult religionem ingredi, & tunc potest, vt hic dr̄, facie tex. in c. qui bona. 17. q. 1.
f Allegat. c. commissum] Iste tex. non probat intētionem d. Ant. secundùm Pan. in d. c. peruenit, qa in d. ca. commissum, fuit aditus superior, & consultum fuit, Vt iuramentū adimpleat, & ca. licet, facit ad oppositum, quia & si qs vult ingredi religionem arctiorē debet prius licētiam petere.

animæ, si non habuit intentionem obligandi se, nō tenetur, vt dixi supra. Aut simulatio est de vno ɔtractu ad alium contractum, qui non potest seruari sine peccato, vt contractus simoniacus, licèt concipiatur sub alio contractu, quia tūc iurans scienter peccat mortaliter, & tenetur nō seruare. 22. q. 4. per totū. Aut simulatio fuit ex parte iurātis tantum super ɔtractu solū ab eo simulato, vt qa aliud gerebat in corde, aliud in verbis, vel vsus est verbis duplicibus callidè iurādo, & tunc ſm Pa. in d. c. cum contingat, intelligitur secundū intentionem recipientis, & sic Deus videbitur recipere. 22. q. 5. quacunque, & S. ex his omnibus, & sic ligat iuramentum secundùm distinctionem, de qua supra, Iuramentum. 4. in prin.

29 Sed qđ remedium erit, quando iuramentum interuenit, nè in contractu simulato vsuræ petantur, ex quo iurauit non agere cōtra tacitè, vel expresśè? ℞. ꝙ ad verba iuramenti est recurrendum, ꝙ si verba excludunt actum, & exceptionē tacitè, vel expresśè, tunc denuntiet ecclesiæ, quæ poterit eū absoluere. d. c. quemadmodum, ꝙ si iurauit non denuntiare, non valet iuramentum, vt dictum est, intelligo, quando principaliter facit ex zelo salutis proximi, licèt secundariò propter suam vtilitatem, quia si principaliter faceret propter suam vtilitatem, non credo tutus sit in cōscientia, ex quo iurauit non denuntiare, & sic intelligo, & limito. c. 1. debitores, de iureiurando. a

30 Decimooctauò nō obligat iuramentū rōne impossibilitatis, vel necessitatis, aut magnæ difficultatis post venientis. b Nam de impossibilitate c dr̄, impossibiliū nulla est obligatio. ff. de re. iu. de necessitate, & magna difficultate dicunt doc. in c. querelā, de iureiu. & in ca. breui, eo. ꝙ excusat a periurio, ratio, quia deus respicit animum non manū. 13. q. 5. si quid inuenisti, & facit l. si. ff. qui satisd. cog. vnde dicit Innoc. in c. venerabilem, de elec. in fi. ꝙ vrgente necessitate potest quis propria autoritate frangere iuramentum, si non potest haberi superior, a quo petatur absolutio. 11. q. 3. antecessor.

31 Sed qd si tpe iuramēti credebat se non posse implere, vel non habebat probabilē cām credēdi, ꝙ posset facere? ℞. Ho. ꝙ peccauit mortaliter iurando, quia defuit in. 1. veritas, in. 2. iudicium, & sic est periurus, secus, si probabiliter credidit posse facere.

32 Decimononò non est obligato: iū iuramentū, qñ qs non habuit aīum obligandi, se cum iurauit, puta quis ex dolo induct' iurauit, qđ oīno nō iurasset, nisi dolus fuisset, ēt si dolus venit reipsa, d quia nō tenet, facit. l. fratres, ff. de pact. & l. si soror, C. de colla. & Fed. con. 195. vbi determinat filiā minorē seductam a fratribus, quæ renūtiauit bonis paternis, credens, ꝙ non valeant multò plus, q̄ dos sua, ꝙ non valet, qñ multò plus valent, quia vbi dolus est, ibi excluditur voluntas. l. 1. ff. de dolo. tenet. S. Bon. vbi supra, q. 3. ar. 1. ꝙ vniuersaliter non obligat iuramentum, si animum obligandi nō habuit, debet tamen idēnitate proximi, satisfacere, si dolosè decepit eum secundùm Ri. eadem. di. ar. 1. q. 1. & an peccet mortaliter iurando, dic vt supra. §. 9. facit. c. veniens, eo. & c. Quintauallis, ibid.

33 Vigesimò non obligat, qñ iuramētum commutatur in melius, vt in ca. peruenit, el. 2, de iureiu. sed hoc habet duas limitationes. Primā, ꝙ hoc est verū, qñ vtrunque nō potest impleri, ſm d. Ant. in d. c. pūenit. Nam tunc, qñ iuramentū est impeditiuum vel turbatiuum maioris boni, licèt sit tutū habere licentiam a superiore, tamen non est necessaria, quia potest contrauenire e iuramento, allegat, c. cōmissum, f de spon. & c. licet, de regula, allego. capitu. scripturæ, de voto, vbi hoc tenet Innocent. aperte.

a Innoc.apertè] vbi ponit exemplum, si quis iurauit ire ad.S.Antoninum, & nūc vult facere maius bonum, puta seruire reipublicæ, tunc potest episcopus dispensare, sicut dicit in voto, quod ē no. per tex.d.ca.peruenit.
b Super tali facto] De materia istius.§.vide plenè per Pan. in c. per tua, de arbit. & in ca. veniens, de iu.iur. & vide supra iuramētū. 4.§.1.& supra eodem.§.15.
c Quod non est] Et iuramentum est stricti iuris,& non debet de facili extēdi pp periculum periurij secundùm Ho.vt refert Pa. in d.c. cleric9, vnde Io. And.in addit.ad Spe.e.ti.in fi. dicit vnum notabile,si subditus iurauit dño aliqd, postea conuenit, ꝙ idē iuramentū extendatur ad alia,Dic ꝙ nō fiet extensio.d.c.clericus,& sic iuramentum non extendetur ex simplici partium cōsensu, sed exigit expressa iuratio, quasi forma iurādi sit de substantia probatur in d.c. clericus.
d Aliter esset periurus]Dic tu,aut quis agit extendere primum iuramētū ad obser

te.a facit gl.in c.monachū. 20.q.4.& 33.q.5. noluit.secus esset,si bonum iuratum non esset impeditiuum maioris boni, sed vtrūque posset fieri, quia sine autoritate superioris non posset cōtrauenire iuramento, licèt episcopus posset dispēsare, vt contraueniat ratione maioris boni secundùm Inn. in c.debitores,eo. ti.Similiter dic,si esset dubium , an esset maius bonum, necessariò requiri dispensationē episcopi.ar.c.1.de voto.secunda limitatio est, ꝙ vera est dicta regula, qn̄ iuramētum non concernit propriā vtilitatē alicuius, quia si cōcerneret,non esset vera, ēt si vnum sit totaliter impeditiuum alterius,nec prodest in hoc autoritas supioris . Facit qđ no.in c.quāto,eo. ti.& in c.cum inter.P.de renun.& Io.An. in Mercuria lib9,in regula,in malis, de reg.iu.li.6.Nam debitor,ꝗ iurauit vnam rem dare, nō pōt dare meliorē aliā ꝓ illa inuito creditore. l. 2.§.1. ff.si cer.pe.& inst.qnib.mo. tol.obli.in prin.nisi velit in ꝓpriam religionis obseruantiā cōmutare,& vnū est īpeditiuū alteri9,& hoc placet fauore religionis , & ēt sequitur Pa. in d.peruenit.
34 Xxj.non obligat iuramētum,ſm aliquos, qn̄ id,qđ iuratur , ꝯsistit in facto, vt teneatur prçcisè ad factū , rō,quia ſm aliquos de iure ciuili obligatus ad factum, sufficit, si soluat interesse, vt in l.stipulationes non diuiduntur , ff. de ver.obli.& in l.si quis ab alio, in fi. ff.de re iu. quia ſm cōiter doc. tenetur vel ad factum,vel ad interesse,& non præcisè ad factum,vt no.Barto. in d.l.stipulationes.Sed ego dico cōtrarium.s.quod præcisè teneatur ad factū de iure diuino & canonico.& hoc intellige,si potest impleri, & non sit ꝯ bonos mores,& aliquod ꝑdictorū, in quo nō obligat iuramentū, & ꝓbatur hoc ꝑ. c. 1.& c.qualiter,de pac.& c.iuramēti. 22.q. 5.Facit.c.licèt,de voto,& c. ex literis.2.de spon.& c.nouit,de iud.& d.c.& si Christ9, & hoc vr̄ sensisse Bar.vbi s̄.qui vult,ꝙ vbi obligatio descendit a lege, cōpellitur quis prçcisè ad factū,ar.in l.qui liberos,ff.de ritu nup.cū si. Idem dicit,si a testatore , nisi inducatur species seruitutis personæ,vt in l.Titio.§.Titio,& ff.de cond.& demon.hęc regula esset vera,qn̄ quis promisit factum alienum,quia non tenetur, nisi facere quātùm in ipso est bona fide , de spon. ex literis.nec obstat quod dictum est supra,Iuramentum.4.§.1.quia ibi non tenebatur prçcisè stare sententię,sed vel parere, vel præstare pœnā, & hoc ēt non haberet locum , qn̄ promittens præcisè intendebat se obligare ad parendum sententię,vel potest dici,ꝙ verum est ꝙ sufficit prępstare interesse sine periurio, quando factum esset inutile parti,si præstaretur,vel est factum impossibile,quia tunc non obligaret iuramētum super tali facto b præstitum.
35 Xxij. Non obligat,qn̄ qs iurauit seruare qđ non est,c puta,iuraui seruare statuta.intelligit de factis,& si addidit, ꝙ ꝑidē iuramentum præstitum obseruabit ēt quæ fient,non obligatur ad illa,quæ fient ratione iuramenti, ita, ꝙ sit periurus, sed benè rōne promissionis obligabitur,vt in c.clericus,e.ti.sed iste casus non est ratione ei9 quod non est, sed quia seruare futura non iurauit, sed promisit solùm per iuramentū prius prçstitum , non tamen tunc factum, & ideo si iuraret seruare etiam facienda,teneretur,aliter esset periurus . d
36 Xxiii. Non obligat iuramentum prçstitum circa ea,quę subduntur potestati alterius,puta,vxor quæ iurauit peregrinationem,vel abstinentiam,similiter seruus,monachus,& huiusmodi,& ideo non possunt implere,cum eis contradicitur a viro, domino,vel abbate,& de hoc dic,vt infra,votum.2. facit quod supra dixi. §.12.
37 Xxiiij.non obligat iuramentum, qnando animo euadendi solùm qs aliquid iurat.

a De his modis, & qbus iuspatronatus habere liceat, lege Conci. Tri. sess. 14. c. 12. 13. c. 9. quomodo ꝓbetur, eod. c. 9. qđ rogatū censeatur, ibi. de refor. Petrus. Vendra.
b Etiam si de ea dem materia] Adde tex. optimum in l. quid tamen. §. mihi nauis, ff. qui mo. vsufru. amit. vbi dicitur, si nauis reficiatur per partes nō p̄ditur vsufructus; secus, si ex toto destruatur, & de nouo reficiatur, etiā si de eisdem tabulis &c. quando aūt q̄s dedit dotem, vel fundū t ūc nō p̄dit iuspatronatus, sed hoc casu erūt ambo patroni, prim' ratiōe fundi, seu dotis. Secūd' rōne nouę cōstructionis: Hęc Pa. in d. c. quoniam.
c Tamen In.]In rubrica de iure patro. & refert Pa. in c qm, eo. ti. Vbi vult fieri de bere de consensu episcopi. Item debetrequiri prim' patronus; & ratio est, q̄a fauore ecclesię hęc ꝯstitutio dotis retrotrahitur, & videtur dotata añ cōsecrationē, sicut in simili cauetur in matrimonio, vt in c. tanta, qui fil. sint legitimi.
d Vel dotauerunt] Adde pro hoc. l. 5. §. 1. ff. ꝓ soc. Vbi dr, societas pōt cōtri etiā inter eos, qui inæquales habent facultates, cū plerunque pauperior ops suppleat

guardiā habens eius, alias præsentationis, vel processionis s̄m Ho. in c. pręterea e. ti. & in c. in singulis, in fi. de statu. mo. & ideo supponunt pro eodem.

1 Quibus [a] modis acquiritur iuspatronatus? ℞. ꝙ ex trib'. Primum, quia fundauit ecclesiam. i. fundum ad ædificandum dedit. d. c. nobis, & ca. abbatem, el. 2. 18. q. 1.

2 Secundum est ex constitutione ecclesię. c. monasteriū. 16. q. 7. & hoc itellige, si facit de ꝯsensu epi, cum alio mō ecclesia fieri nō debeat. de cons. d. l. Nemo, de iurepatr. quoniam, & c. nobis fuit. 16. q. 7. filijs.

3 Sed qđ si ad refectionē dedit? ℞. ꝙ non acquiritur iuspa. s̄m Lau. arg. ff. nè q̄d in lo. pu. l. 2. §. vicinales, qđ verum est, qñ non est omnino destructa. Sec', si funditus erat destructa, & de consensu reparauit, qđ per inde est, ac si de nouo fecisset, de Iudæ. ꝯsuluit, & in aut. vt nullus fab. oratorij dom. col. 5. §. 1. sed prim', q ædificauerat, amittit iuspa. si nō dederat fundum, vel dotē, & s̄m gl. in c. qm, e. ēt si de eadem materia [b] sit reparata, est gl. 1. in fi.

4 Tertiū ē ex dotatiōe. d. c. filijs, & c. quicunq; , ibid. & hoc intellige de dote data añ ꝯsecrationē, q̄a post ꝯsecrationē non inducere tur, q̄a nulla seruitus rei sacrę pt iponi. ff. de seru. l. seruitus. la. 2. §. vl. & qđ humani iuris desiuit esse, seruitutē non recipit. ff. cōia. pdio. l. caueri. Tñ Inn. [b] & Ho. tenēt, ꝙ si non hēt, dotē, & si bi d. ē post ꝯsecrationem, ꝙ acquirit iuspatronatus, q̄a sine substantia rerū non posset ecclesię deseruiri. 1. q. 3. si quis obiecerit, & magis placet, & no. ꝙ nisi det pro dote, vel ratiōe dotis, non habebit iuspatronat', sed erit benefactor s̄m Pa. in d. c. quoniam. Limitat ēt hoc idem Pa. ꝙ ex dotatione post consecrationem efficitur patronus, Verū, qñ fundator non potest cōpelli ad ipsam dotandā, sicut fit in istis capellis, qđ not.

5 Vtrū possint esse plures in dote ꝯstituenda? ℞. Inn. in c. ad audientiam, de ecc. ædi. vbi ēt Pa. ꝙ sic, & quilibet erit patronus, vult etiā gl. 63. di. in summa, & sic limita gl. in d. c. quicunque, quæ vult, ꝙ dās modicam dotem non sit patronus, q̄a verū est, qñ vnus solus dat, secus, si plures simul dant sufficientem. Idem dic in fundatione, & ędificatiōe, & sic patet, ꝙ multi essent patroni, puta quia vnus dedit fundum, alter ædificauit, alter dotauit, vel plures ædificauerunt, vel dotauerunt. [d]

6 Vtrum iuspatronatus [e] transeat ad hæredes? ℞. Panor. in c. 1. de iure patro ꝙ sic, etiam extraneos, ita, ꝙ si pater instituit filium in certa re, extraneum hæredem vniuersalem, iuspatronatus transibit in extraneum, non filiū, & si plures sunt hæredes, in omnes transit, vt in d. c. 1. & Cle. fi. e. tit. & non solū transit ad masculos, sed etiam ad fœminas [f] hęredes. Facit capitul. final. de concess. præbend. sentit gloss. in cap. quoniam inuestituram. 16. quæstio. 7. & ideo filius, qui repudiauit hæreditatem paternā, non erit patronus secundùm Federic. consilio. 111. Et hodie determinatum est per d. Cle. fi. ꝙ succedūt non p capita, sed per stirpes, vnde, si plures succedūt vni ex duobus patronis', etiam omnes habentur loco vnius, & licèt vnus habeat plus de hæreditate, quàm alius, dummodo non

quātū ei p cōparatione patrimonij deest.
e Ad hoc videas idem c. 9. ses. 25. Petr. Vend.
f Sed ēt ad fęminas. Nō solùm si sint cōstitutę in dignitate, sed ēt si sint priuatę, dato ꝙ tex. in c. fi. de cōcessio. pręb. ꝓbet solū de muliere costituta in dignitate, ꝙ possit hēre iuspatronatus. Et ita sentiūt Domini de Rota in quadam sua decisio 1e. Et facit, quia iura nō distinguunt. Sed ædificatori dant iuspatronatus. 16. q. 7. c. filijs. & masculinum cōprehēdit in se fœmininum. Et de hoc per Pa. in c. a nobis. 1. col. e. ti. & in c. cum secundū, e. tit. & not. in d. c. fi. de concess. præben.

sit hęres in certa re cõstitutus, ęqualiter, erit patron⁹.

7 Vtrũ iuspatronatus possit diuidi inter hęredes? ℞. Pa. i d. c. 1. ꝙ nõ, qualitercũque intelligatur ista diuisio cũ ipsum ius sit incorporale possunt benè conuenire patroni, vt alternatis vicib⁹ præsentent. d. cle. fina. Similiter si habent plures ecclesias, possunt conuenire, vt præsentet vnus in vna, & alter in altera, quia sicut diuisio permittitur in tempore, ita & respectu locorum, & ista non est diuisio, quę prohibetur in. d. capitulo. 1. de iure patro.

8 Vtrũ iuspatronatus possit adiudicari vni ex hęredibus? ℞. Pano. in. c. quęrimoniam, eo titu. ꝙ non, quia si ęqualiter diuidũt, nõ apparet, quare hoc. Si inęqualiter diuidũt, & tũc si dat̃ ꝓ restauratione illi, q minus habet illicitũ est, & simonia cum [a] c. prętęrea, eo. titulo.

9 Vtrũ iuspatronatus trãseat cum vniuersitate bonorũ? ℞. ꝙ sic. 16. q 7. nemini, & e. ti. c. ex literis, & c. cum sęculum, de iure patrona.

10 Vtrũ transeat donatione? ℞. ꝙ sic. c. ex insinuatione, & c. ꝯsultationib⁹, eo. ita tñ ꝙ si est laicus, non potest donare cuicunque laico, aut clerico recipienti nomine proprio sine licentia Episcopi, vt in. c. nullus, & c. ꝓterea, eo. ti. sicut nec aliqđ aliud ius spirituale. Si verò donaret ecclesię, aut loco religioso, tũc secundũ cõiter doct. potest sine licentia Episcopi, vt no. in d. c. null⁹, & c. ex insinuatione, & c. illud, & c. vnico, eo. ti. lib. 6.

11 Vtrũ possit dari in feudum? ℞. ꝙ sic, cũ vniuersitate. c. cum sęculum, eo. ti. sed specialiter non sentit In. in c. cũ Bertoldus, de re iudi.

12 Vtrũ venditione trãsferatur? Res. ꝙ si specialiter vendatur, est simonia, si emit intentione, vt possit præsentare, quem velit, vel priuare; & debet spoliari ille qui emit, & ecclesia debet esse libera secundùm Innocen. in. c. quia clerici, eo. titu. Si verò emeret cum vniuersitate temporalium, cum quibus trãsit etiam iuspatronatus, non est simonia secundùm Hostien. & Cal. [b] vt patet ex. c. ex literis, eo. titu. quod verum credo, cum non emit principaliter talia bona temporalia propter iuspatronatus consequendum, quia si principaliter [c] propter hoc emeret, esset simonia; ita not. Panor in. c. quia clerici, eo. ti. Item ẜm Io. An. [d] c. vnico, eo. lib. 6. si dicatur, vendo tibi villam, & iuspatronatus, quod habeo in ea, non valet venditio; secus, si simpliciter vẽdit villam, vt in cle. pastoralis, de re iudica. Et ideo emptor, vel feudatarius, cũ acquirant directũ vel vtile dominiũ rerũ, similiter acquirũt iuspatronatus licitè, sicut alios fructus habẽt. ff. de cõtrahen. emp. l. dolia, in princi.

13 Verum vẽdens omnia iura, quę hẽt in tali villa, quæ non est sua, intelligatur vendere iuspatronatus, quod ibi hẽt? ℞. ꝙ nõ, qa ad hoc vt trãseat, oportet ꝙ res q̃ venditur, talis sit, ꝙ ẽt sine expresſione vniuersitatẽ, vel iuspatronatus in se contineat, sicut est villa, vel castrũ, quod in se cõtinẽt honorẽ, iurisditionem, districtum, & iuspatronatus. ff. de verb. sig. l. pupillus. §. territorium, sed quando dicit, vendo tibi omnia iura, resoluitur hæc vniuersalis in singula res. s. vendo tibi hoc & illud, cũ autẽ iuspatronatus sic non posſit vendi, sic in tali vniuersali non ꝯprehendit̃. Sed si sit aliqđ vniuersale, quod multa iura in se ꝯtinear, vt est hæreditas, [e] benè trãsit cũ illo iuspatronatus. ff. de pe. hę. l. itẽ videndũ. §. fi. & duabus sequẽtibus, vide omnino. Pa. in. d. c. ex literis, de hoc.

14 Quid si vendat quis palatium, vbi habet capellam, quæ fortè habet multa priuilegia, & multos reditus, transiet iuspatro. cum palatio? Respõ. quod sic. ar. l. si mercedem.

a Et simoniacũ] Petrus tñ dicit, ꝙ potest vni adiudicari, qa hoc esset vtilius ecclesię. s. hr̃e vnũ patronũ, q̃ plures, cũ res cõmunes negligant. l. 2. C. qñ & qui. quarta pars debe. l. 10. sed ratio Pa videtur melior, & subtilior & dicit hoc esse mẽti tenẽdũ, qa frequenter põt accidere, vñ dicit se alias dixisse, ꝙ patronus nihil habẽs in bonis nõ poterit cedere iuspatronatus creditorib⁹, quia non recipit ęstimationẽ, nec potest interuenire titulus nõ gratuitus.

b Secundũ Ho. & Cal.] Et sic iuspatronatus põt esse accessoriũ in rebus temporalibus; facit. l. in modicis, ff. de cõtrahẽ. emp. vbi dicit Loc⁹. sacer, vel religiosus vẽdi nõ pot, tñ potest accedere rei vẽditę, ex quo infertur, maius dignũ qñque accedere posse minus digno. A l idẽ l. si mercede. §. cum fundũ, ff. de act. emp. vbi vẽditiõi fundi cedit sepulchrum nisi specialiter sit reseruatũ. Hoc dictũ latè examinat ibi Geminia. 2. q. in prin.

c Quia si principal. te.] Puta, vt posſit præsentare fratrẽ, vel amicũ.

d Item ẜm Ioã. An.] Hoc dictum latè examinat ibi Gem. 2 q. in prin.

e Vt est hæreditas.] Vel si diceret omnia bona, q appellatione bonorum venit vniuersitas. l. bonorum, ff. de ver. sig.

dem. S. si eum fundum. ff. de act.emp. quia ad capellam non est iter nisi per palatium, contrariũ no.[a] Ho. & Inno. in c. ex literis, eod. titul.

15 Verũ possit pignori obligari? ℞. verior opi. est Inno.[b] ꝙ non etiam cum vniuersitate, quia cum creditor non possit vti pignore, si vacaret ecclesia, nemo posset præsentare.

16 Sed intra quantum [c] tẽpus debet patronus pręsentare? ℞. ꝙ si est laicus, habet quatuor menses, si clericus, sex a tempore vacationis, c. eam te decet, e. ti. & est tex. in c. vnico, e. li. 6.

17 Sed nunquid poterunt variare? ℞. ꝙ sic, si est laic⁹ ante, quàm episcopus confirmet, vt in ca. quod autẽ, & c. cum autem, & c pastoralis, eo. ti. si est ecclesiasticus patronus, nõ potest variare [d] post, quàm præsentauit, d. c. pastoralis, cum. c. prędictis, eo. ti.

18 Verũ præsentans indignum priuetur iure pręsentandi? ℞. ꝙ si est clericus, q pręsentat indignum, priuatur ea vice,[e] tex. est in c. sicut. in fin. de sup. negligen. pręl. & c. 3. de ec. ędi. Si verò est laicus,[f] non priuatꝰ, vt elicitur subtiliter, de o f. ord. ca. cum vos, hoc tenet Inn. & Ho. & Ber. in d. c. cũ vos, & Arc. in c. susccepti, de præb. li. 6. peccat tamẽ mortaliter scienter pręsentando indignum, quia infideli do sit idoneus, facit. ca. per vestras, e. ti. & ibi no. Ber. & Ho. & Pa. ponit in cap. consuluit, eod. ti. Similiter possunt præsentare vnum ex seipsis. Facit. l. vbi ad sũt,[h] ff. de tutor. & curato.. da ab his, tenet gloss. d. cap. consuluit.

20 Vtrum pręsentatus a maiori parte patronorum sit admittendus? ℞. Pan. in capit. quoniam, eo. ti. ꝙ aut presentatio fit ab istis sicut a collegio, & tunc requiritur maior pars respectu totius capituli secundùm Io. Andr. & videtur tex. in capit. ecclesia, el. 1. de ele. aut præsentatio fit ab istis vt a singularibus, vt communiter fit a laicis, & tũc admittitur, qui pręsentatur a pluribus, verbi gratia, sunt sex patroni, tres præsentantur, admittitur qui pręsentatur a tribus vt a pluribus præsentatus, qđ benè nota,[i] quia facit ad multa.

21 Vtrum oporteat, quòd sint simul, quando volunt præsentare? Respond. Pan. in d. capi. quoniam, quòd si agunt vt collegium, oportet omnes vocare, aliter poterunt contempti annullare præsentationem.[k] Si verò agunt vt singuli, Feder. consi. 97 tenet, quòd non. Sed Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. tenet, ꝙ siue a collegio, vt collegium est, siue a pluribus, vt singulares, consensus est explicandus, dummodo maior pars præiudicet minori, semper debent simul esse per. l. iurisgentium, aliàs in

a Cõtrariũ no.] Idem Pan. ibi, & dicit, ꝙ palatiũ nõ est qd vniuersale, sed res particularis.

b Verior opi. est In.] in d. c. ex literis, eo. ti. vbi ẽt Pa. super. 1. gl. & clarius Inn. in c. cum Bertoldus, de re iudi. vbi addit aliam rationem, scilicet qa creditor tenetur sibi fructus computare in sortẽ quos percepit ex pignora. c. cũ cõtra, de pign. & c. 1. de vsuris, vñ, si creditor pręsentaret, non posset postea præsentare illum fructũ. & sic creditor ex mutuo lucraret, ꝙ fieri nõ debet. Quia debet esse gratuitum. c. cõsuluit, e. ti. sequeretur ẽt inconueniẽs, ꝙ soluto debito remoueretur præsentatus.

c De pręsentationibus patronorũ, & quorum sit electio, vel institutio præsentatorum adde Sino. Tri. ses. 24. ca. 18. & 25. c. 9. de ref. Petrus Vend.

d Non põt variare] De hoc vide Inn. in c. cũ Bertoldus, de re iu. & gl. i c. cũ vos, de of. ordi.

e Priuatur ea vice] Et ibi declarat glo. in ver in posterũ, & sequit ibi Innoc.

f Si verò est lai-

ris. 8. q. 1. & 1. q. 6. sicut is, Et tex. optimũ in l. si qc quam, C de epis. & cle quia non ambitiõe, sed labore vnũquemque a d honorem conuenit peruenire, l. contra publicam, C. de re mil. libr. 10. & c. miramur. 61. d.

h Facit. l. vbi ad sunt] Vbi dicitur in casu, quo decuriones põt dare tutorẽ, poterunt vnum ex se deputare. Et sic not. ꝙ quando plures sunt deputati in aliquo officio, & hñt prouidere đ certis officialib⁹ põt vnũ ex se eligere, sicut videmus in electoribus, qui possunt eligere in prælatum vnum ex se ipsis, vt c. nè pro defectu. cap propter, & c. cum in iure, de elec.

i Quod bñ no.] Et sic electio rectoris scholariũ debet fieri a maiori parte, quia scholares eligũt vt collegiũ, per Bar. in l fin. ff. de colle. illi. Inn. in c. quæ in ecclesiarum de of. ord.

k Annullare pñtationem] vt in c. ꝙ sicut, & c. bonæ, de elec.

a Et placet] Ad de gl. in ver. facere in c. venerabilem, de ele. Quae vult, ꝙ quando electores discordant in pari numero super imperatoris electione, tunc Papa pt instituere quem vult, & sequitur ibi Pa. & in d. c. cum autem, ponit similes quaestiones, vide ibi.
b Possit tale ius] In hoc §. sũt duae qões, vna, nun qd patron. possit sibi aliqd ser uitium reseruare, secunda positio ꝙ sic, nũquid possit tale ius, aut seruitium vẽdere Et Pa. concludit vt hic. Debet tamen episcopus imponere grauamẽ moderatum vnde, si esset immoderatum, vel ex post facto icipit multum grauari, poterit reduci, ad debitam moderationem, facit ca. primum, de consuetu.
c Non valet] Quia papa non ita de facili consensisset, facit ca. quisquis, & qđ ibi no. de ele.
d Vide Con. Triden. ses. 14. c. 12. de ref. P.V.
e Ref. Pa.] Col. 4 versi. sed dubitat. Et dicit hoc esse benè notandu, quia in multis locis propter inaduertentiam non seruatur.
f Qui haberet cõmune m] De hoc vide infra, pecu. lium. §. vlt.

praesentanti? ℞. Ioã. And. in capitul. cum autem, eo. tit. ꝙ episcopus poterit, quem voluerit eorum instituere, & est bona gl. in c. si plures 16. q. 7. hoc tenet Inn. in c. 1. eo. tit. & Calder. & Car. in d. c. cum autem, & Pan. in c. eam te, eod. tit. & placet, [a] & licèt alij contrarium teneant.

23 Vtrum pattonus possit aliquid exigere, puta aliquos caseos in cognitionẽ iurispatronatus? ℞. Pa. in c. praeterea, eo. tit. ꝙ non, nisi tempore fundationis a diœcesano istud fuisset sibi reseruatũ, nec valet, si ipse patronus fundando sibi aliqđ seruitium reseruet, nisi episcopus autoritatem praestiterit, vnde, si episcopus autoritatẽ praestitisset, posset tale ius [b] vendere titulo remanente apud eum, & hoc credo verum, si dedit dotẽ, sec', si solùm necessaria ad substentationem ministrorum, quia tunc nullũ seruitium poterit sibi retinere, ita no. Pa. in c. 1. de cen. fallit hoc, quando locus religiosus proprijs expensis ecclesiam aedificauit, qa tunc talis locus habebit in ea omnia temporalia, sicut eps spiritualia, vt de pri. c. cum plantare, & etiam ius praesentãdi, de supplen. neglig. ptael c. sicut.

24 Vtrum liceat clerico suscipere ecclesiam de manu laici patroni? ℞. Pa. i c. praeterea, el. 1. e. tit. ꝙ non, & si facit, peccat mortaliter, & licèt nõ sit suspẽsus ipso iure, tamẽ debet communione priuari. Ex quo ĩfert Pa. ꝙ si talis impetrat a Papa, non expresso ꝙ prius habuit a laico, non valet, [c] ex quo debet communione priuari, vt in d. c. praeterea, & c. postulasti, de rescrip.

25 Vtrum laicus [d] aedificans capellam in ecclesia, & eam dotans, acquirat solum sibi iuspa. an ecclesia simul? ℞. Pa. [e] in c. ad audientiam, de ec. aedi. ꝙ ecclesia simul, qa non potest negari, qn ecclesia ponat fundum, ex qua datione iuspatronatus acquiritur. c. piç mentis. 16. q. 7. & ideo simul cõcurret cum laico in praesentatione. Similiter si clericus aedificat ex bonis ecclesiae capellam, non ipse vel parentes eius acquirunt iuspatronatus, sed solum ecclesia, ex cuius bonis est ędificata.

26 Vtrum ex delicto patris publicatis omnibus bonis eius, priuetur filius iure patronatus, quod habebat pater? ℞. ꝙ si publicatio fit ab imperatore, vel iudice saeculari, non priuatur iure patronatus, nec pro aliquo crimine etiam laesae maiestatis potest imperator priuare laicum ipso, quia habet istud a Papa. Ita not. glo. Arc. in c. fili'. 16. q. 7. intellige hoc verum, quando non est in aliqua vniuersitate saeculari, quia si esset, ex priuatione illius vniuersitatis saecularis transiret, & vide bo. gl. in c. satis ꝑuersum. 50. di. quae dicit, ꝙ licèt pater commiserit crimen laesae maiestatis, ex quo filij efficiuntur infames. l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. 6. q. 1. si quis cum militib', filij tamen clerici non efficiũtur infames, & non perdunt beneficia, & sic nec iuspatronatus, etiam filij, qui non sunt clerici, nisi cum vniuersitate.

27 Quid si laicus habet iuspatronatus cũ ecclesia simul, habebit ne sex menses ad ꝑsentãdũ? ℞. ſm Io. An. & Arc. in d. c. vnico. e. ti. li. 6. ꝙ sic, ita ꝙ ratione communionis, priuilegium ecclesię transibit ad laicũ ad instar eius, qđ dicitur de eo, qui habet rem cõem [f] cũ pupillo, quę nõ põt vsucapi, vel pręscribi ꝑꝑ pupillũ, vt in l. si cõem. ff. quẽ ad. ser. ami. ita per ecclesiã consequitur, qđ per se consequi non posset, de cõcesś. pręb. c. pe. idem dic, quando clericus, & laic' habent pręsentare, ꝙ habet tẽpus sex mensiũ ſm Pa. in c. eã te, eo. ti. quia maius dignum trahit ad se minus dignũ. c. ꝙ in dubijs, de con. ec. vel alta. & hoc tenet Io. And. licèt Ho. aliter. Et intellige de pattono ecclesiastico. qui habet iuspatronat' ratione ecclesię,

a Intellige glos.]Quę dicebat canonicos non posse venire cōtra cōsuetudinem ēt iuratam, licèt Io.dixit contra in statutis, tu idem dicas,quando subest causa per supradicta.

b Quia obligatio iuramēti]Licèt obligatio in temporalib⁹ trasmittat in hæredē, ēt si nulla sit facta mētio de hęrede, vt l.veteris,C.de cōtrahē. & com. mit. stipul. secus tñ in spūalibus, vñ iurm partis non obligat filiū ad obseruātiā ei⁹ Quamquā enim sit honestū, vt filius sequatur volūtatē patris, q iurauit, nō tñ de necessitate tenetur. c. ex literis, de spons. & c. 1. de despon impu. & eo.ti.li.6.c.vnico. Ratio diuersitatis est, quia in istis spūalibus ligatur anima,quę sine cōsensu eius ligari nō pōt, vt in iurib⁹ palleg.

c Et successoribus]Idē, si iurat alicui sub noīe dignitatis, vide Pa.in d.c.veritatis, hoc firmat Io.An. in c.fi.de sepult. vbi plus vult non solùm hæredē nō obligari ex iuramēto defuncti,sed etiā ratione iuramēti nō posse conueniri in foro ecclesiastico.Hæc omnia Pa.in d.c.veritatis.Et vide eundē quò ad vltimum dictum in d. c.fi. de sepultu.

d §. aliàs ea demum.] In fi. ibi gl.dicit, cum qs iocādo iurat; se-

vt no.Pa.in d.c.dilecto, & secundùm prędicta intellige gl.[a] in c. in h s.11.dist.

40 Vtrū successores in aliquo collegio,vel vniuersitate,in qua pdecessores fecerant statuta, & iurauerāt ea seruare,teneātur sub pęna periurij talia statuta seruare? ℞. ꝙ non, quia obligatio iuramenti [b] est personalis ex parte iurantis,nec extēditur ad successores quātū ad periuriū,licèt teneant ipm seruare, de solu.c.1.de vsuris.c.tua, de iureiu.c.veritatis,sed ex parte eius,cui iuratur,transgreditur personā, vñ promittens obedientiā pręlato,& successorib⁹ [c] eius,non tenetur iterum pmittere successori, qa est ei obligatus,sicut antecessori, cui pmisit. Fallit in liberto, q tenetur & debet professionem facere intra annum nouo patrono.11 q.2. lōginquitate,& c.sæpe fit.no.Inno.& Ber.in d.c.veritatis.

41 XXVII. Quando quis iurat incautè, & hoc propter aliquam necessitatem implere non potest.15. dist.§. aliàs ea demum.[d] exemplū pone de matre,quæ iurauit filium verberare, & huiusmodi minima,quia videtur veniale tale periurium pro missorium, quia non videtur Deus acceptare cum maiori obligatione, quàm

ricum nutrientem comam, si iurauerit ignorasse fuisse clericum, non remittitur ad papam pro iniectione manuum &c.

f Quis potest absoluere] Vide supra, dispensatio.§. 3.& in postilis.

ramento? Resp. Pan.in c.vidua,de regula, quòd sic,vt extra de sen. excommun.c. si verò,el.2.de homi. significasti,& c.vidua,prędicto, quod videtur contrarium, quia intelligitur,quādo certa prę sumptio extrinseca coniecturat animum, quia tunc non statur in præiudicium alterius,aliàs sic.

IVRAMENTVM.6. quò ad absolutionem quis pōt absoluere [f] a iuramento licito tam ex parte iurantis, quàm recipientis? ℞. Pa.in c.quanto, de iureiur.aut iuramentum fuit præstitum in materia spectante principaliter ad Papam, vtputa cum canonici iurauerunt non recipere vltra talē numerum aliquem in canonicū,& huiusmodi, & sic Papa potest etiam sine causa absoluere,quia in tali iuramento intelligitur excepta autoritas Papæ,vt in ca.venientes,eo.ti. & hoc voluit Ho.in d.c.quanto. Aut fuit præstitum in alia materia, & tunc aut, est ad honorē Dei principaliter,[g] & sic sine causa nullus potest absoluere nisi sol⁹ Deus,& sic intellige Io.An. post Vinc. in c.2.de spon. Nā Papa nō pt remittere sine causa obligationem deo quęsitam.24.q. 1.manet.23.q. 3.si is qui.Ex quo infertur,ꝙ sicut Papa nō pōt alium absoluere in hoc casu,sic multò minus seipsum

g Dei principaliter]Iuramentū dr pręstitū principaliter Deo, qñ quis iurat volēs principaliter cō placere deo,vñ si qs iuraret ducere meretricē in vxorē ad honorē dei, non posset illa hoc iuramentum remittere sm Pa. in c. 2.de spō. dr autem esse pręstitū homini, qñ ad cōmodū eius est factum. Et ideò licèt iuramentū Deū respiciat, vt in c. debitores,eo. ti. tamen quādo cōcernit cōmodū hominis,deus illud acceptat pro homine; & si hō remittit, etiam deus remittit sm Pano.ibidem.

h No. Inn.in ca. debitores]Vbi dicit, episcopus in iuramento dispēsat, si dolo, vel metu,vel vi extortum sit.c cum contingat, e. ti.& 15.q. 6.c.1.& 2.Imo aliqt, pōt dispēsare ex cā in iuramentis licitè pstitis. 15.q 6. nos sanctorum.

c.1.de iureiuran. Et a.d.e. Si debitor iurauit soluere, & ipso absente & etiam ignorāte prorogatus sit terminus pro curatori suo, ad huc non est piu. tus. Ita Albericus post Guil de Cu in d.leg. Labeo, Bar. & alios in l. q te, ff. si certum petatur &c.
a Absolutionem in terris] Secūdū Bar. in l. si qs ꝓ eo. 5. col. ver. Et ideo dico, & Io. An. in additi. ad spec. ti. de senten. prolati. ver. sed pone, vbi sentit tale iuramentum non valere, qa ꝯ bonos mores, & hoc precipuè vbi filij inducunt ad occidēdos parentes, vel alia sęua committenda.
b Et placet Pa] Licèt aliàs secutus est opini. do. Anto.
c Et c. sicut ex lris] Facit quod vult Io. An. in additi. specu. titu. de sen. prolati. §. vt autē, ver. sed pone, vbi sentit tale iuramentum nō tenere, qa ꝯ bonos mores, & hoc precipuè in terris vbi filij inducūtur ad occidendos parentes, vel ad alia sæua committenda &c.

in c. 2. de spō. & Ioan. de Lignan in Clemen. 1. de vsuris ꝙ sic, & facit. d capitulo. 2. idē tenet Cardi. in princip. 13. quæstionis & facit. d. c. 2. Secus, si concerneret cultū dei, vel religionem, vel pietatē, puta, iurarunt duo sibi inuicem, ꝙ religionem intrabunt, ꝙ dicēt duo psalteria, vel ꝙ de lucro eorum dabunt certam partē pauperibus, & huiusmodi, qa nō pñt sibi remittere. Similiter non possunt, sibi iurauerūt id, ad quod tenebātur, puta ꝙ non furtum facient, ꝙ mercatores non falsificabūt merces, & huiusmodi. Similiter. ēt non possunt remittere quando iurāt super aliquo faciēdo, vel non faciendo, quod nō pertinet ad eū, cui iuratur, sed simpliciter, puta, iuro tibi, ꝙ negotiabor, vel non faciā talem artē, si tamen tale iuramentū respiceret incommodū alterius, puta communitatis, aut aliorum, non valeret, vt dictū est. Similiter non tenetur, qñ iurādo de aliquo faciendo, vel non faciendo intendebat, si ille cui iurabat similiter faceret, qa sic si ille non seruat, nec iste tenet, facit quod no. Host. In. & Ber. in. c. peruenit, el. 2. & facit cap. sicut, el. 3. de iureiuran.

3 Vtrū vniuersitas, quę iurat aliquid seruare, vel non facere, teneat, quando maior pars facit contra? Rx. Bod. ꝙ si qñ iurauerunt, habebant aliquam conditionem in mente, ꝟm illā debent seruare, in damnum seruantium, & lucrum nō seruantium, benignè interpretandum est, qđ aliquibus non seruantibus, alij non tenentur seruare. Si verò nullum incommodum patiuntur seruantes, non est tutum contra uenire, sed denuncietur prælato, vt vel cogat seruare, vel sibi inuicem remittere. Si verò concerneret commodum aliorum a iurantibus, non possent nec sibi remittere, nec alijs non seruantibus non seruare sine periurio, si simpliciter iurarent, & si dubitant an simpliciter iurarent, vel sub conditione, dimittant incertum, scilicet non seruando, & seruent quod est certum.

4 Vtrum licitè quis possit petere absolutionem a iuramento in casibus, vbi tenet? Rx. ꝟm Pa. in c. cum contingat, e. ti. 17. col. ver. septimus casus, ꝙ aut iuramentum cōtinet turpitudinem ex parte suscipientis, & maximè concurrente materia turpi, super qua præstatur, sed ex parte iurantis nullū imminet peccatum, sic potest peti absolutio, non obstāte conditione aduersarij, casus est in d. c. debitores, ex quo patet, ꝙ filiusfa. q cum iuramento renuntiauit Macedoniano, pōt petere absolutionem in terris,[a] vbi cōmuniter hodie filij nō inducūtur ad tantum malum, & hoc est tutiꝰ ꝟm d. Ant. in d. c. cum cōtingat, & placet Pa.[b] quanuis posset de subtilitate iuris dici, ꝙ non tenet iuramentum, si benè pōderetur. l. 1. ff. ad Mace. quia emanauit ad compescendum libidinem peccantium, & sic pp bonum publicum corporis, & animæ; contra quod iuramentum nullum est. c. si diligenti, de fo. com. & c. cōtingit. el. 1. de sen. excō. Item quia iuramentum non solū est nullum, quando continet in se peccatum, sed etiam quando potest præbere occasionem peccādi. c. cum ab omni, de vi. & ho. cle. & c. nam concupiscentiam, de constit. & c. sicut ex literis,[c] de iu. iur. Aut iuramētum nullam turpitudinem aliam habet, nisi quia est contra legem præstitum & in hoc distingue. Aut & lex resistit propter

a Trin. Sin. sess. 6.c.16. de iustifi. & can.x.& 24.ca. sess.de ea. P. V.
b Sed p virtutē] De iustitia, vide p Sco.in 4.di.46. & per S.Th. 2. 2. q.58.& p Archi. Flor.in 4. parte.
c De hac Conc. Tri. in multis c. sess.6.de iustifica. Cat.in arti.Sym. Remissio. pecca. to.c.cū igitur.& de Dei pręcep.in deca.cōten.c ve-rū si, paulò post med. P. V.

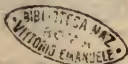
sic, quia si haberet ratione patrimonij, esset idem per omnia sicut in laico, sic & in clerico.c.cum dilect°,eo dem.& gl.in Cle.si.e.ti.no. Pa.in d.c.eam te,& in d. c. cum autem,quod no.

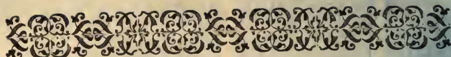
IVSTITIA, secundū quod est habit° virtutis, potest accipi quatuor modis secundùm Ri. in 3.dist. 33.ar.5.q.3.Primò commu nissimè, scilicet pro qualibet rectitudine animi, & sic diffinitur ab Ansel.li.de veritate.c.12.Iustitia est rectitudo voluntatis propter se seruata.Secundò pro a rectitudine, per quam homo iustificatur in conspectu Dei, scilicet pro charitate, & sic diffinit̄ ab Au. li.83.q.61.iustitia, quæ per cætera diffunditur, est dilectio Dei, & proximi. Tertiò pro qualibet virtute ordinata per iustitiā legalem ad bonum commune, & sic est idem cum qualibet virtute,differens tamē secundùm rationem. Quartò pro habitu determinante voluntatem ad firmiter volendum seruare rectitudinem debitam in operationibus, quæ sunt ad alterū. Et hoc dupliciter, aut ad alterum, vt est persona singularis,& sic est iustitia particularis distincta per essentiam ab alijs virtutib. quæ sic potest diffiniri. Iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens ff.de iustitia, & iure.l. iustitia.Alio modo ad alterum, quod est communitas, & sic iustitia legalis, & hæc est omni virtuti generalis inquantum præcipit omnia exteriora cuiuslibet virtutis ad bonum commune referri, secundùm quod vult philo. 5.eth.c.9.Est tamen vna virtus specialis distincta in essentia ab alijs virtutibus, vnde non est generalis alijs per prædicationem sed per virtutem b

1 Quę sunt partes subiectiuę? ℞.sm phil. 5.ethi.duæ,scilicet commutatiua,quæ dirigit vnam priuatam personam ad aliam in his, quæ consistunt mutuo inter duas personas ad inuicem. Alia distributiua, q̄ est ordo eius,quod est cōe, ad singulas personas, quem dirigit iustitia distributiua communium secūdùm proportionabilitatem.

IVSTIFICATIO c impij quatuor requirit,primum motum liberi arbitrij,contritionem animi,Infusionem gratiæ,remissionem culpæ.

FINIS.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb.

Omnes ſunt Quaterniones præter † quæ eſt Duernio.

VENETIIS.
Excudebat Ægidius Regazola.
M D LXXVI.